

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
ग्रन्थारंभः	२	१४
सेवत्सरनामानि	२	२५
अयनम्	२	२७
यज्ञकर्तव्यम्	२	२
ऋतुः	३	७
मासः	३	१२
संक्रान्तिनिर्णयः	३	२७
संक्रान्त्यान्दानानि	३	३
संक्रान्त्युपवासः	४	८
संक्रान्तिश्राद्धम्	४	१८
विष्णुषादादिस्वरूपम्	४	२६
मङ्गलैषुसंक्रान्तिवधः	४	२९
शत्रौस्त्रानादिनिवधः	४	१२
जन्मर्क्षेसंक्रान्तौशान्तिः	५	१८
चांद्रमासस्वरूपम्	५	३०
श्रावणादिमासव्यवस्था	५	७
अधिमासक्षयमासौ	६	९
मलमासेकार्यकार्यौ	७	१६
गुरुशुक्रवालेवार्हक्येव	९	१६
निर्णयः		
मलमासव्रतम्	१०	१४
पक्षनिर्णयः	१०	२५
निधिनिर्णयः	११	२६
तिथौसामान्यविशेषवधः	११	५
कर्मकालव्याप्तिः	११	७
सुगमशास्त्रम्	११	९
खवौदयेहिंसादिस्वरूपम्	११	२२
मुखकालालाभेगौराः	१२	२
एकभक्तः	१२	७
नक्तम्	१२	८
हरिनक्तम्	१२	२९

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
अभाचितम्	१३	४
नक्षत्रव्रतकर्मकालः	१३	५
व्रतपरिभाषानवाधिका- रिणाश्च	१३	७
स्त्रीणां व्रतोधिकारः	१३	१५
स्त्रीकर्तृकेतिकर्तव्यता	१३	१८
व्रतेसंकल्पः	१३	२५
करणांनिवारयोगाश्च	१३	२७
भद्राविचारः	१४	९
खण्डाखण्डतिथिविचारः	१४	११
व्रतनियमाः	१४	१३
प्रतिमास्वरूपम्	१४	३०
उद्यापनाशक्तौ	१५	१०
दैवेरजतनिवधः	१५	१३
व्रतिनःपरान्ननिवधः	१५	१४
व्रतीनामध्यामध्याय	१५	१६
गृहीतव्रतत्यागे	१५	२६
उपवासानुकल्पाः	१६	१
स्त्रीव्रतेगंधनाम्बूलादि	१६	१९
सूतकादौनिर्णयः	१७	४
रजोदर्शने	१७	९
त्वस्यप्रतिबंधेप्रतिनिधिः	१७	१२
शूद्रकर्तृकेव्राह्मणानधि- कारः	१७	१९
काम्येप्रतिनिध्यभावः	१७	२६
अनेकव्रतसन्निपाते	१७	३१
प्रतिपदादिनिधिनिर्णयः	१८	१७
निधिवर्ष्यानि	१८	२२
एकादशी	१९	३
गृहस्थोपवासः	२०	२३
उपवासनिवधेभक्ष्यानि	२१	१७

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
दशमीवैधस्वरूपं	२१	१९
विधनारत्नाद्योपनास्तम्भः	२२	२१
वैधयोस्मार्तवैसवपरता	२२	२६
वैधवस्वरूपं	२२	३१
माधवमतेवैधवैकादशी	२३	७
निर्णयः संग्रहः		
स्मार्तैकादशी	२४	२
हेमाद्रिभनेएकादशी	२४	१२
वहुवाक्यविरोधनिर्णयः	२५	९
दशम्यामेवभोजनं	२५	१३
एकादशीमुपवासाधिकारी	२५	१७
उपवासासमर्थ	२५	२५
व्रताकरोगप्रायश्चित्तं	२५	२५
काम्यव्रतविधिः	२५	२७
व्रतघ्नानि	२६	१
असक्तौजलपानं	२६	३
व्रतिनोनियमाः	२६	४
नियमभंगेप्रायश्चित्तं	२६	५
एकादश्यांथादुपवासे	२६	१४
अव्रतघ्नानि	२६	२४
शयनीवैधिनीमध्येफलादिनिषेधः	२६	२८
हादश्यांतुलसीप्राणहृत्य	२७	११
हादश्यांवज्योनिः	२७	१२
हादश्यांनिषिद्धाव	२७	१७
रोगप्रायश्चित्तं		
अशोच	२७	२१
रजोदर्शनादौहादशीव्रतं	२७	२१
शवराहादशी	२७	२२
अष्टौमहाहादश्याः	२७	२७
अल्पहादशीकर्मोपकर्षः	२८	२

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
सकठेपारंगानुकल्पः	२८	६
हरिक्रासरस्वरूपं	२८	१७
एकादश्यामुपवासातिक्रमे	२८	१६
हादशीतिथिनिर्णयः	२८	२०
अमायायोगविशेषः	२८	२६
उत्तिकालः	२९	१
पौर्णमासीटीकालः	२९	३
उद्येदिनेचंद्रदर्शनेप्रायश्चित्तं	२९	२३
उत्थिस्थालीपाकः प्रथमारंभे	३०	७
लपुष्पमासादिविचारः		
प्रतिपदद्विषयाद्वेष्यः	३०	५
शेषपर्वणियागारंभः समा	३०	९
प्रतिकालः		
विकृतिकालः	३०	१७
अन्वारंभनियामपशोसोमेव	३०	२७
आधानकालः	३१	७
नन्वक्षत्राणि	३१	१२
सोमपूर्वकाधानकालः	३१	१४
अमायांथादुपवासे	३१	२५
पिराडपितृयज्ञकालः	३२	७
संपूर्णदर्शकमेकमः	३३	२३
पिराडपितृयज्ञकार्यप्रायश्चित्तं	३३	२४
जम्		
अनग्निकाभावस्याप्रादुर्भावः	३३	३०
कुंतपः स्वरूपं	३४	१२
दर्शनेकप्रादुर्भावे	३४	१४
अनुपनीतविधुरादिनाममा	३४	१८
प्राज्ञाधिकारः		
अमाप्राज्ञातिक्रमेप्रायश्चित्तं	३४	२२
साग्निकनिर्गमकस्वरूपं	३४	२३
ग्रहणान्नभोजनादि	३४	२६

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
यत्नोदयास्तेभोजनकालः	३५	३	मंगलकल्पेग्रहणवेधः	३९	२९
यत्नास्तेसंध्याहोमादि	३५	८	ग्रहणोमत्रादिप्रश्चरणं	४०	४
आनुरादिभोजनावधिर्वे	३५	१२	कुरुक्षेत्रेग्रहणप्रतिग्रहे	४०	११
धकाले			प्रायश्चित्तम्		
पक्वान्नत्यागः	३५	१६	ग्रहणान्तरितपूर्वसंकल्पि	४०	१५
इत्यविशेषेदोषाभावः	३५	२०	तद्व्यवहृत्तम्		
वेधकालेभोजनेप्रायश्चित्तं	३५	२४	ग्रहणज्ञाननिमित्तविचारः	४०	१२
ग्रहणोक्त्याप्योपवास	३५	२९	समुद्रस्नानम्	४२	१७
खेयत्नास्तेभोजननिषेधः	३५	३०	नत्रविधिः	४२	२५
ग्रहणयोगविशेषः	३६	७	इतिप्रथमपरिकेदसमाप्तिः		
स्नानजपहोमदानादिकालः	३६	९	चैत्रारभःभीमसंक्रमश्च	४३	१५
तदकरणं	३६	१४	सम्बन्धप्रतिपत्तिर्गणः	४३	१९
ग्रहणोतीर्थविशेषः	३६	१६	मलभासेसंवत्सरमतिपत्ति	४३	२२
मासविशेषकाश्चिच्छेष्टा	३६	१२	रायः		
तीर्थसंभवेजलतारतम्यं	३६	१५	तैलाभ्यंगः	४३	२९
ग्रहणोत्पत्तीर्थस्मरणदि	३७	१	वासनिकनवरात्रम्	४३	३०
ग्रहणोप्राह	३७	४	प्रपादानं	४४	४
आभ्यान्नादिविचारः	३७	८	उदकुम्भदानम्	४४	७
भोक्तृदोषोदानुःश्रेयोधिकं	३७	१२	गौरीदोलोत्सवतीया	४४	१२
ग्रहणोक्त्यादिप्राहसंपाने	३७	१४	सौभाग्यशयनव्रतं	४४	१४
अशोच्येग्रहणप्राहादि	३७	१८	मन्वादिनिधयः	४४	१६
रजस्वलायाःग्रहणस्नानं	३७	२१	अत्रप्राहपुक्तम्	४४	२६
रात्रावपिस्नानप्राहादि	३७	२४	मलभासेमन्वादि	४४	२७
रात्रौसुयेग्रहणदिवाचंद्र	३७	२६	मन्वादिप्राहपिण्डरहितं	४४	२८
ग्रहणम्			मन्वादिप्राहकारणो	४४	३०
ग्रहणदिनेवार्धिकाप्राहप्राज्ञो	३७	२९	वसावतिप्राहादिनि	४५	१
ग्रहणोत्पत्त्यागममेवहीक्षाग्रहणं	३८	८	मत्स्यजपनी	४५	५
जन्मराश्यादोग्रहणं	३८	१४	सर्वाजपयः	४५	६
ग्रहणविषयान्निः	३८	२०	कल्यादिनिधयः	४५	२४
प्रतिमादानं	३८	२२	लक्ष्म्युत्पत्तिः	४५	३०
ग्रहणबलोकनं	३९	२९	भवानुत्पत्तिः	४६	१

प्रकारणम्	पत्र	पंक्ति
अणोकाष्टमी	४६	३
चैत्रशुक्लाष्टम्यायोगविशेषः	४६	५
लौहित्यस्नानम्	४६	७
रामनवमीतसूजाविधिश्च	४६	१०
चैत्रशुक्लादश्यादोलोत्सवः	४६	८
हादश्यादमनोत्सवः	४८	१०
दीक्षवतोरदमनारोपणम्	४८	१५
चैत्रशुक्लत्रयोदश्यामनंग व्रतम्	४९	२३
चैत्रशुक्लचतुदशी	४९	२६
महावतीतत्रव्रतम्	४९	२८
चैत्रपूर्णिमाभन्वादि	५०	५
चैत्रशुक्लत्रयोदश्यायोग विशेषः	५०	१०
कृष्णचतुदशी	५०	१६
वैशाखारभेस्तत्रमेघसंक्रान्तिः	५०	१९
धर्मव्यदिरानं	५०	२०
वैशाखस्नानम्	५०	२२
वैशाखेत्तुलसीसमर्पणम्	५१	३
अश्विन्यसेवनम्	५१	७
एकभक्तादिव्रतम्	५१	९
अशक्तोऽग्रहस्तानं	५१	१६
मलमासेस्नाननिषामः	५१	१८
मलमासेपवासादौ	५१	२०
वैशाखेदानविशेषः	५१	२१
व्रतोद्यापनविधिः	५१	२३
अक्षयतृतीया	५२	४
अथयुगादि	५२	८
युगादिश्राद्ध	५२	१७
युगादिस्नानदानादि	५३	८
उदकुम्भदानं	५३	१०

प्रकरणम्	पत्र	पं.
अत्रत्रिभोजनेप्रायश्चित्तं	५३	१७
अत्रोपवासेदानं	५३	१९
मलमासेयुगादिभन्वादि	५३	२०
श्राद्धकर्णोप्रायश्चित्तं	५३	२८
समुद्रस्नानम्	५३	३०
परशुरामजयती	५४	९
वैशाखसप्तम्यांगोत्पत्तिः	५४	६
वैशाखहादश्यायोगविशेषः	५४	१०
नसिंहजयतीनिरर्गयः	५४	१४
व्रतविधिः	५५	४
वैशखवीशर्णिमाविधिः	५५	१५
अत्रकृष्णजिनदानं	५५	१९
जेष्ठमासकृत्येषसंक्रान्तिश्च	५५	२१
रंभातृतीया	५५	२२
दशहरास्नानं	५५	२५
मलमासेदशहरास्नानं	५५	३१
दशाश्वमेधेषुपुण्यविशेषः	५६	५
अत्रगङ्गाप्रतिभाज्ञा	५६	१०
दशहरास्तोत्रपाठः	५६	२२
सेनवन्धरामेश्वरप्रतिष्ठा	५६	२८
जेष्ठेकादश्यानिर्जला	५६	३०
जेष्ठीशर्णिमायासावित्री व्रतम्	५७	२
आषाढमासकृत्यमिथुन संक्रान्तिश्च	५८	५
रथयात्रा	५८	६
शुक्लदशमीभन्वादि	५८	९
शुक्लहादश्या	५८	१०
विष्णुश्रयणोत्सवः	५८	१५
मलेएतन्निषेधः	५८	२६
अथचातुर्मासव्रतारंभः	५८	३१

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
श्रुत्यादौ चानुमोस्यः	५९	९
अशौचव्रतादि	५९	११
चानुमोस्यग्रहाविधिः	५९	१९
शाकादिनिषेधः	५९	२७
आभिषाणि	६०	२४
हविषाणि	६०	३१
तत्रैतन्नकरगोफलम्	६१	९
चानुमोस्यन्नसमाप्तौफलानि	६१	२२
शमीद्वीदिनिषेधः	६१	२८
धारणापारणाव्रतं	६१	२
तत्रमुद्राधारणम्	६२	३
आषाढयोगिमास्यांकोकि लाव्रनम्	६२	२२
अत्रशिवशयनोत्सवम्	६२	२६
व्याससूत्रा	६२	२७
आवराणासककसंज्ञानिश्च	६२	३०
केशकृत्तनादि	६३	११
नदीरजोदोषः	६३	१३
समुद्रगासुरजोदोषाभावः	६३	१६
नदीलक्षणां	६३	१९
महानदीरजोदोषः	६३	२०
महानद्योनाश्च	६३	२४
तत्तोरवासिनानरजोदोषः	६४	११
गंगाजलसंपर्केदोषाभावः	६४	३
नूतनकृपादोषजः	६४	४
क्वचिद्रजोदोषाभावः	६४	६
सुकृत्तनीयामधुभवा	६४	९
सुकृत्तनुर्धोगोशूजा	६४	९
नागपंचमी	६४	१०
द्वादशादधिव्रतं	६४	१७
अत्रपवित्रारोपणं	६४	२४

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
चतुर्दश्यांशिवेपवित्रा	६४	२९
अधियासः	६४	२३
पवित्रारोपयोगेणकालः	६४	२४
पवित्रलक्षणा	६४	२५
शिवपवित्रं	६५	२
पवित्रकरणंअधिकारी	६५	६
पवित्राकरणभायश्चित्तं	६५	८
देवताविशेषपवित्रकालः	६५	१०
शुक्लचतुर्दशी	६५	१३
उपाकर्मकालः	६६	८
ग्रहासंक्रमादौउपाकर्मकालः	६६	१०
सिंहस्थाकेउपाकर्मः	६७	१७
शुक्रोस्तादौप्रथमोपाकर्म	६७	२६
मलमासेउपाकर्मनकार्यं	६७	३१
उत्तर्जनकालः	७०	४
ऋषिसूत्राविरात्रमनध्यायः	७०	२१
नदीअत्ररजोदोषाभाव	७०	२३
रक्षावधेन	७०	२४
अत्रैवहयथीवोन्यत्रिः	७१	३
श्रवणाकर्म	७१	५
अशून्यशयनव्रतं	७१	१०
अथमाहमासकृत्यंसिंह संक्रमश्च	७१	१२
अत्रगोमसवशान्तिः	७१	२३
कृष्णतृतीया	७१	२५
कृष्णचतुर्थीवहला	७१	२५
हलषष्ठी	७१	३०
शीतलाव्रतं	७१	३०
जन्माशमी	७१	३१
जन्माशमीपारणाकालः	७६	२
देवक्यादिश्रुतिमाश्रजा	७६	३०

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
अभ्यामाकुशप्रहरणं	७७	१५
शुक्लवतीपाहरितालिकव्रत	७७	१९
सिद्धविनापकचतुर्थीव्रतम्	७७	२४
तत्रचंद्रदर्शननिषेधः	७८	१
ऋषिपंचमीव्रतम्	७८	८
भाद्रशुक्लसूर्यषष्ठी	७८	१५
कार्तिकेयशजनं	७८	१८
दूर्वाष्टमी	७८	१९
इदमगतस्योदयेकन्याकेनिषेधः	७८	२५
व्रतविधिः	७९	२
अज्ञानग्निपक्वम्भसपेत्	७९	६
अत्राधिमासेप्राप्ते	७९	८
जेष्ठाष्टमी	७९	९
भाद्रशुक्लहादश्रीपारंग	७९	२५
पार्श्वपरिवर्तनोत्सवः	८०	१
शक्रध्वजोत्थानं	८०	३
श्रवणाहादशी	८०	८
अत्रोपवासः	८०	३०
पारगानिर्गमः	८१	१
वामनजपेतीव्रतं	८१	२९
दुग्धव्रतम्	८२	२०
अनन्तचतुर्दशीव्रतम्	८३	२
अग्रत्याग्यन्तकालश्च	८३	११
पौर्णमास्याप्रपितामहायर्	८४	९
स्त्रिउद्दिष्टप्राह्णम्	८४	२६
अथाग्निमासकन्यासकर्मश्च	८४	२६
अथमहालयप्राह्णकालः	८४	२६
विधवायामहालयः	८५	२६
सकृन्महालयेवज्येतिष्यादि	८५	३०
अस्याप्यादश्च	८६	८
पक्षप्राहेपिण्डविधिः	८६	१५

प्रकरणम्	पत्र	पङ्क्ति
सन्धासिनामहालयः	८७	३
महालयेगौराकालः	८७	३
गौराकालासंभवे	८७	७
महालयेदेवताः	८७	१५
अनेकमानुक्तस्य	८७	१९
जीवन्मानुक्तस्य	८७	२०
मातामहीनापार्थक्यं	८७	२२
पार्वरीकोद्दिष्टव्यवस्था	८७	२९
अशक्तौत्राह्यणनिषमः	८८	२
एकोद्दिष्टस्वरूपम्	८८	४
अत्रैकपाकादितन्त्र	८८	५
पाणिहोमः	८८	६
विश्वेदेवोधुरिलोचनौ	८८	९
दक्षिणा	८८	१०
पितुरधिकारः	८८	११
महालयेतर्पणं	८८	२१
मलमासेनकार्यं	८८	१८
प्रथमाद्महालयः	८८	२८
महालयस्यनित्यकाम्यत्वे	८८	२५
तस्यदतिक्रमेप्रायश्चित्तं	८८	३१
भरणीप्राह्णं	८९	२
कविलाषष्ठी	८९	६
अत्रस्नानदानादि	८९	१२
चंद्रषष्ठी	८९	२१
मघावधेश्राह्णं	८९	२५
महालक्ष्मीव्रतम्	८९	२८
दोषचतुष्टयमलक्षणा	९०	३
त्रिष्टुष्टयमलक्षणा	९०	३
अन्वेषकाप्राह्णं	९०	१२
अत्राधिकारी	९०	३०
अनुपनीनाधिकारक	९०	३१

प्रकरणम्	पत्र	पं
अत्रसुवासिनीभोजनं	११	१०
अकरणोप्रायश्चित्तम्	११	२३
महालयप्रत्यादिकं	११	२६
त्रयोदशीश्चाहं	११	२६
अविभक्ताधिकारः	१२	२
अत्रपितृनिषेधः	१२	१४
एतन्मूलभासेकार्यम्	१२	१५
मघात्रयोदशीमहालयसु गादिश्चाहं	१२	२५
महालयपञ्चतुदशी	१२	२६
एतदेकोद्विष्टं	१३	९
पितामहादिशास्त्रघाते	१३	१८
अत्रश्चाहंकरुणामोराकालः	१३	२८
अमायाविशेषः	१४	४
अग्निशुक्लप्रतिपदिदोहित्रे रामातामहश्चाहंकार्यम्	१४	८
शुक्लप्रतिपदिनवराचारंभः	१४	८
उपवासादि	१६	८
पूजाकालः	१६	१३
प्रतिपदिवैश्यादियोगे	१७	७
अत्रप्रतिपत्सर्व	१७	११
रात्रौकलशस्थापननिषेधः	१७	१६
कलसस्थापनविधिः	१७	१८
देवीपूजाविधिः	१७	२१
कुमारीपूजाविधिः	१८	६
कुमारीनामानि	१८	११
कुमारीलक्षणानि	१८	१५
काम्यकुमारीजानिः	१८	१७
वेद्यारायणादि	१८	१९
एकोनरव्यादि	१८	२०
स्तोत्रपाठविधिः	१८	२१

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
दिनव्यापूजादिवृद्धिः	१८	२६
पूजाःशुक्लौप्रतिनिधिः	१८	३१
शुक्लौनिर्णयः	१९	२
प्रतिपदादिषुपूजनम्	१९	४
आशौचिनवरात्रम्	१९	२४
स्त्रीणांगन्धनामूलादि ललिताव्रतम्	१००	१
सरस्वतीपूजा	१००	३
षष्ठाविल्वामन्त्राणादि	१००	१७
पत्रिकारूपादि	१०१	१०
सासामर्थ्यं	१०१	१३
सप्तम्याङ्गीरहेमूर्तिप्रकारः	१०१	२४
देवीमूर्तिस्थापनम्	१०२	२
सप्तमीपूजाविधिः	१०२	१२
गीस्तुतिः	१०३	६
महासमीकालः	१०३	१३
अत्रपत्रवतोनोपवासः	१०४	१८
महानवमीकालः	१०४	२४
लोहाभिसारकाविधिःपूजामं त्रश्च	१०५	२
चामरमन्त्ररुजमंत्रश्च	१०५	१२
अश्वमन्त्रः	१०५	१६
ध्वजमन्त्रः	१०५	२२
पताकामन्त्रः	१०५	२५
गजमन्त्रः	१०६	२
खड्गमन्त्रः	१०६	८
कुट्टिका	१०६	१३
करारकमंत्रः	१०६	१६
धनुः	१०६	१८
कुन्त	१०६	२०
चर्मोदिशुजाः	१०६	२१

प्रकरणम्	पृष्ठ	पङ्क्ति
कनकदण्डमंत्रः	१०६	२२
दुदुभिः	१०६	२५
शुद्धिमंत्रः	१०६	२७
सिंहासनमंत्रः	१०६	२८
अष्टम्यास्तानादिदेवीषु	१०७	२
जाव		
अरुणोदयेवलितानं	१०७	१८
महानवमीकालः	१०७	१८
नवहोमादिविधिः	१०८	३
होमद्रव्याणि	१०८	१२
वलितानंतप्रकारः	१०८	२२
कृष्णरागदिवलि	१०९	६
शतचण्डीविधिः	१०९	१२
सहस्रचण्डीविधिः	११०	३
नवरात्रपारणानिर्णयः	११०	१६
पारणोत्तकादिप्राप्तिः	१११	११
रजस्वलापारणम्	१११	१६
दशम्यादेवीविसर्जनं	१११	२७
विजयदशमी	११२	१४
अपराजिता पूजा	११२	१०
अत्रशमी पूजा	११२	२०
वलनोराजनम्	११२	२४
आश्विनशुद्धिमाहृत्यं	११२	२७
आश्वयुजिकृत्यं	११३	१
अत्राययणं	११३	३
अश्वयुज्यासहस्रं व्रतं	११३	९
आययणा करणोपश्रितं	११३	१६
कार्तिकमासस्तुत्यासंक्रान्तिश्च	११३	२२
कार्तिकस्तानकालः	११३	२३
देशविशेषकालम्	११३	३१
कार्तिकेयमचनंदेविशेषः	११४	३

प्रकरणम्	पृष्ठ	पङ्क्ति
स्तानाद्यमंत्रः	११४	१०
कार्तिकेयमस्तानं	११४	१४
अमृतलसीधत्रीमाला	११४	१५
अगस्त्यादिपुण्याणि	११४	२३
लक्ष्मणलसी रक्षा	११४	२९
धत्रीवनभोजनम्	११५	२
हिंदलव्रतंतल्लक्ष्णम्	११५	४
अत्रनेलादिवर्जनं	११५	११
अत्रविष्णुदीपदानम्	११५	१२
अत्रदीक्षायाफलं	११५	१३
रुद्रादिव्रतम्	११५	१३
व्रताकरणनिन्द्या	११५	१६
आकाशदीपविधिः	११५	२१
करकचतुर्थी	११५	२५
गोवत्सहादशी	११५	३०
हादशादिपंचमुदेवादि	११६	७
नीराजनम्		
यमदीपलक्ष्मंत्रश्च	११६	९
नरकचतुर्दशी	११६	११
रुद्रचतुर्दश्यामभ्यङ्गः	११६	१२
अभ्यगस्तानद्रव्याणि	११६	२९
अथप्रदोषेदीपदानं	११७	१४
आषपत्रशाकभोजनम्	११७	१०
यमनर्पणं	११७	१८
जीवन्पितृकविधिः	११७	२५
भीष्मनर्पणम्	११७	२६
अमायांशान्तरभङ्गः	११७	२८
अत्रदिवाभोजनाभावः	११८	५
लक्ष्मीपूजा	११८	६
दीपोत्सवगृहादिसंस्कारः	११८	१२
अलक्ष्मीनिस्तारणम्	११८	१८

॥निर्णयसिंधोस्तुतिः॥

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
युक्तप्रतिपदिगोत्रीऽ	११८	२०	कालभैरवपूजा	१२३	१०
वलिगजापूजनम्	११८	२१	नागपंचमी	१२३	१४
रत्रोगोपूजाकालः	११८	२८	चपाषठीयोगविशेषः	१२३	१७
अत्रघृतकीऽ	११९	१७	पिशाचमोचनपात्रा	१२३	२६
गोवधनपूजा	११९	१९	पौराणमास्यादत्तात्रेयोत्पत्तिः	१२३	३०
मार्गपालोवधनं	११९	२४	असृष्यामसृका	१२४	२
तत्रनीराजनम्	११९	२७	तत्कालनियमः	१२४	५
यमहितीया	११९	३१	अत्रश्राद्धाकरणप्रायश्चित्तं	१२४	१५
भ्रातृहितीया	१२०	८	मलमासेश्राद्धाभावः	१२४	१८
कार्तिकयुक्तनवमीपुगादिसु	१२०	१९	पौषमासधनुषसंक्रमश्च	१२४	२६
त्रकर्तव्यम्			एकादशीमन्वादि	१२४	२९
शुक्लैकादशीभीष्मपंचकविधिः	१२०	२३	अमायामर्द्दोदयः	१२४	३०
तत्रपारंगं	१२१	८	तत्रदानविशेषः	१२५	१२
देवीन्यायनं	१२१	१६	माघमासस्तत्रज्ञानं	१२५	२१
चातुर्मास्यत्रतोद्यायनम्	१२१	२४	मासोपवासः	१२५	२४
शुक्लास्तादौकर्तव्यता	१२२	२	मूलकनिषेधः	१२६	३
कार्तिकीद्वादशीपौराणमासी	१२२	३	स्तान्नाधिकारिणः	१२६	७
चमन्वादि			मलमासेस्तानावृत्तिश्राद्धम्	१२६	७
वैकुण्ठचतुर्दशपुपवासः	१२२	४	साहेमलमासेसमाप्तिः		
विश्वेश्वरप्रतिष्ठापवासश्च	१२२	६	स्तानारम्भेमन्त्रप्रत्यहः	१२६	८
कार्तिकत्रतोद्यायनं	१२२	१२	सूर्यार्घ्यमंत्रः	१२६	१२
कार्तिकपौराणमासितत्रयो	१२२	१८	ज्ञानकालः	१२६	१३
गविशेषः			स्तानेतीर्थविशेषः	१२६	२२
मदयावतारविधिः	१२२	२५	अशक्तौअहस्तानं	१२६	२९
अत्रनिपरोत्सवः	१२२	२७	स्तानेनिषाः	१२७	३
वधोत्सवः	१२२	३०	तिलस्तानदानादि	१२७	९
स्नानिकार्तिकेयदर्शनं	१२२	३१	माघानेदस्यतोर्वस्वदानं	१२७	१६
मार्गशीर्षमाससृष्टिकसंक्रा	१२३	३	मकरसंक्रान्तिः कर्कोदिसं	१२७	२२
निश्च			क्रान्तिश्च		
कालाहमीतिधिः	१२३	४	दानविशेषः	१२७	२५
अत्रोपवासाद्योदि	१२३	९	कृष्णचतुर्दश्यापमतर्पणम्	१२८	३१

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
सुक्तानिलचतुर्थीदुर्द्विराज रूजाच	१२९	१	त्रैलोक्यमतिपदिवसनो त्सवः	१३४	९
कुंदचतुर्थी	१२९	४	अत्रनेत्रिकंस्नानम्	१३४	१२
श्रीपंचमी	१२९	५	होलिकानमस्कारमंत्रः	१३४	१५
रथसप्तमी	१२९	७	चतुकुसुमप्राशनमंत्रश्च	१३४	१६
अत्रस्नानकालः	१२९	१२	त्रैत्रभावास्यामन्वादि	१३४	१९
जलदीपोत्सवविधिः	१२९	१२	द्वितीपपरिच्छेदःसमाप्तः	१३४	२०
अथस्नानम्	१२९	२५	भकीर्णनिर्णयारंभः	१३४	३१
अर्घ्यमंत्रः	१२९	२६	गभीधानम्	१३५	१
अत्रदानविशेषः	१२९	२९	प्रथमर्तौदुष्टमासतिथ्यादि	१३५	१
दानमंत्र	१२९	३१	तत्रह्य्राणासकृवर्जनम्	१३५	१४
रथसप्तमीमन्वादिश्च	१३०	३	तत्रशान्तिः	१३५	२१
भीष्मासृमी	१३०	६	प्रथमर्तोरजस्वलायाविधिः	१३६	१२
तर्पणमंत्र	१३०	९	रजस्वलानियमाः	१३६	१४
काम्यश्राद्ध	१३०	१३	रनोदर्शनास्त्वेह्रीगमन	१३६	२०
भीष्महादशी	१३०	१५	निषेधः	१३६	२८
महामाघीयोगविशेषश्च	१३०	१७	ऋतुकात्वेतिथ्यादि	१३६	२५
अत्रदानविशेषः	१३०	१९	तत्रनक्षत्राणि	१३६	२८
अथाष्टका	१३०	२०	समविषमदिनेपुत्रकसोत्पत्तिः	१३७	३
फाल्गुनमासःकुंभसंक्रान्तिः	१३०	२४	षोडशरात्रवधिकलं	१३७	५
रुद्राष्टम्याज्ञानकुम्भः	१३०	२४	देवपितृकर्मणि व्यवस्था	१३७	१२
शिवरात्रिन्नत	१३०	२६	श्रौतकर्मणिचतुर्थदिवसेष्य	१३७	१३
योगविशेषेणज्ञाशस्य	१३१	२६	धिकारः		
तत्रपारणानिर्णयः	१३१	२८	श्राद्धेजादृश्याहोह्रीगमनं	१३७	१९
मैत्रिमासिशिवरात्रिन्नतम्	१३२	२७	अनेकभाष्यस्यनुयोगपथ	१३७	३९
अभावास्यासुगादि	१३२	४	ऋतावगमनेदोषः	१३७	३१
नक्षत्रयोगेमाशस्यम्	१३३	५	कचिद्गमनेदोषाभावः	१३८	२
होलिकारूक्षिमा	१३३	९	होभाकरणोपायश्चिन्नं	१३८	४
महोलिकाभावः	१३३	१२	अत्रमलमाससुक्तालादि		
मन्वादिर्षीयं	१३४	७	घणिकायं	१३८	६

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
अनुगमनेस्नानादिविचारः	१३८	८
स्त्रीणांस्नानाभावः	२३८	९
पूर्वोत्तरदिनकल्पना	२३८	१०
उत्तरज्योदर्शनकालस्तनस्ना त्रैकदित्रिरत्रादि	१३८	१३
स्रग्जेरजसिविशेषः	१३८	१८
रजस्वलानामन्योन्यस्पर्शे	१३८	२३
असवर्णास्पर्शे	२३८	२४
चांगलादिस्पर्शे	१३८	२६
रजस्वलायानैमित्तिकंस्नाने	१३८	३०
ज्वरितस्नानेऽनुकल्पः	१३८	३१
रजोज्ञानेऽहस्पर्शः	१३९	३
भोजनावसरेऽजोदर्शने	२३९	५
अथपुंसवनतत्रकालः	१३९	६
पुंसवककचविचारः	१३९	८
पुनर्नक्षत्राणि	१३९	१३
तत्रतिथ्यादि	१३९	१६
तत्रवारः	१३९	१७
अथसीमन्कालः	१३९	१८
सीमन्तेतिथिवारनक्षत्राणि	१३९	२४
प्रतिगर्भमावृत्त्यावर्तिः	२३९	३०
सीमन्तान्भोजनेऽप्रापञ्चिते	१४०	४
गर्भिणीधर्माः	१४०	६
तत्पतिधर्मः	१४०	२५
स्तनिकाग्रहप्रवेशः	१४१	१
स्तनीस्थानम्	१४१	४
अथजातकम्	१४१	६
राजोवृद्धिश्चाह	१४१	१०
आग्रहमविचारः	१४१	१५
आशौचान्तरजातकम्	१४१	१८
अतीतेजातकर्मणिकालः	१४१	२४

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
अथजन्मनिदृष्टकालः गण नाथ	१४१	२७
एषादानानि	१४२	३
अथाशेषाफल	१४२	६
शेषाफलम्	१४२	९
मूलफलम्	१४२	१२
अभुक्तमूलफलम्	१४२	१४
मूलदृष्टः	१४२	१८
मूलस्यस्वर्गाद्यवस्थानं	१४२	२५
कन्यादरविषये	१४२	२६
दुष्टान्नक्षत्रांतराणि	१४२	२६
व्यतीतानादिदृष्टयोगाः	१४३	६
कृष्णाचतुर्दशी	१४३	१०
रक्तनक्षत्रजननं	१४३	१३
ग्रहरोजननम्	१४३	१४
ग्रहरोजननशान्तिः	१४३	१५
नानाविक्रताकारजनने	१४३	२२
उपरिदंतोत्पत्तौ	१४३	२८
अकालेदंतोत्पत्तौ	१४४	४
अथत्रिकशान्तिः	१४४	१४
पक्षीशूजा	१४४	२४
दत्तकपुत्रप्रतिग्रहदानविधिः	१४४	३१
स्त्रीभूदायधिकारः	१४५	१३
भूदकृतकहोमः	१४५	१७
दत्तकदायादिसुरस्यम्	१४५	२१
यमलोऽप्येकनिष्टना	१४६	७
स्तनिकास्थानम्	१४६	१२
नामकमेतत्रकालः	१४६	१४
वर्णक्रमेणराशमवर्मादि	१४६	२१
मासनायानि	१४६	२३
नक्षत्रनामानि	१४६	२९

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
खाज्ञाहोत्रान्दोलनं च	१४७	७
दुग्धपानम्	१४७	११
करोविधः	१४७	१३
करोविधिप्रमाणम्	१४७	२३
ताम्बूलभक्षणम्	१४७	२४
निष्कसनम्	१४७	२७
जीविकापारिक्षा	१४८	७
उपवेशनं	१४८	८
अन्नभक्षणम्	१४८	१८
जन्मनक्षत्रस्यार्यात्वं	१४८	२३
अष्टपूर्तिर्जन्मदिने कार्या	१४८	२७
कार्ये नियमः		
दृष्टवारे जन्मनिष्ठ्यादि	१४९	९
जन्मनिष्ठिदोषविही	१४९	११
कठिसूत्रम्	१४९	१३
चौलकमैतृवत्त्वं	१४९	१७
मातृदिगर्भिरथाम्	१४९	२९
ज्वरादौ मङ्गलनिषेधः	१५०	८
मातृरजोदोषः	१५०	१०
सुष्टुनोतरचौलेनिषेध	१५०	१४
एकगान्जयोरेकक्रिया	१५०	१७
अशौचसङ्कटेचौलम्	१५०	१८
चूडासंख्यास्थानादि	१५०	१९
चौलभोजनेनापञ्चितम्	१५१	६
स्त्रीणां संस्कारः	१५१	७
समंत्रामंत्रकश्च	१५१	८
विद्यारम्भकालः	१५१	११
धनुर्विद्या	१५१	१८
अनुपनीतशर्म	१५१	२०
उपनयनं तत्रकालः	१५१	२९
विनादीनावसंतशुतुः	१५२	७

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
गुरोरेनिष्ठ्यापिकर्कोदौ	१५२	१७
गुरुवल्लभुभवम्	१५२	२३
उपनयनेनियमः	१५२	२७
नेमित्तिकमनध्यायः	१५२	३०
गलयहशुक्लपक्षपरहृत्कारम्	१५३	२
प्रत्याभादिविचारः		
अनध्यायनिधीनां	१५३	१०
सौपपदा	१५३	१०
प्रदोषस्वरूपं	१५३	११
अनध्यायानां विधानम्	१५३	१५
उपनयनयनादौ	१५३	१९
प्रतिवेदोपनयनेकालानियमः	१५३	२१
ग्रहणादौ ग्रहनिषेधः	१५३	२१
यजुषामतिप्रसवः	१५३	२४
प्रशस्तनक्षत्राणि	१५३	२५
शारदाभेदेन नक्षत्राणि	१५३	२९
उपवेसनिषेधः	१५३	३१
प्रशस्तवासरः	१५४	१
शार्वीनां प्राशस्त्यम्	१५४	२
वेदभेदेन दाराः	१५४	३
वर्षाभेदेन प्रशस्तवारः	१५४	४
संभ्रागर्जने	१५४	६
सायंगर्जने तत्रशांतिः	१५४	१०
उपनयनाधिकारिणः	१५४	१६
मृकादीनां विशेषः	१५४	२२
कुण्डगोलकयोरुपनयनं	१५४	२९
ब्रह्मचारीणां भिक्षा	१५५	५
संस्कारलोप	१५५	६
अनीतसंस्कारः	१५५	१०
उपनीतस्य मथान् संभ्रा	१५५	१७
ब्रह्मपत्रः	१५५	२४

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
ब्रह्मचारीधर्माः	१५५	२६	मातृगोत्रनिर्णयः	१७०	२४
गुरुहृदिस्मृभोजनं	१५५	३०	सगोत्राविवाहेप्रायश्चित्तं	१७१	३
मेखलादरण्यजिनयज्ञोपवीतलक्षणं	१५६	२	कन्याविवाहकालः	१७१	७
उपवीतसंख्या	१५६	२४	गुर्वर्कयोर्वात्यं	१७१	२६
ब्रह्मचारीधर्मलोपे	१५६	२९	गुरुशान्तिः	१७२	६
संख्यालोपे	१५७	३	कन्यादानारः	१७२	२६
अग्निकाय्यलोपे	१५७	६	आतृणां संस्कृतानामधि	१७३	२९
स्त्रीसंगे	१५७	९	कारः		
उपवीतादिनाशे	१५७	१२	स्वयंवराणां दीश्राद्धे मानुहीनं	१७३	९
अभिवादनप्रकारः	१५७	१३	त्वे नान्दीश्राद्धम्		
पुनरुपनीते निमित्तानि	१५७	१७	परकीयकन्यादाने नान्दीश्राद्धं	१७३	१२
स्त्रीणां मुपनयनं	१५८	१	गोव्यादिदानम्	१७३	१७
अनध्यायः	१५८	२६	अथ मासनिर्णयः	१७३	१८
महामान्यादिजन्तु	१६०	९	अथ मासनिर्णयः	१७४	३
समावर्तनं	१६०	१३	दशदोषाः	१७४	१०
पूर्वमृतपिरणशौचम्	१६०	२२	गुर्वतिचारेयात्तचन्द्रे	१७४	१३
स्नानकत्रनाचरणे	१६०	२७	अकालरुष्ट्यादौ	१७४	२०
कुरिकाबंधः	१६०	३०	भूकेपादावपवादः	१७४	२८
अथ विवाहः	१६१	२	कन्यावैधव्ययोगे कुभविवाहादि	१७५	२
सापिंड्यनिर्णयः	१६१	७	विष्णुमूर्तिदानम्	१७५	१०
त्रिगोत्रान्यपे विशेषः	१६१	१३	प्रतिकूलादि	१७५	१९
मानुलकन्याविवाहः	१६३	१४	पितादौ मृते विवाहः	१७५	२५
जीवन्पित्रादिकस्य	१६४	८	तत्र विनायकशान्तिः	१७६	२
सापिंड्य	१६४	१०	प्रतिकूलापवादः	१७६	३
कन्यासापिंड्याम्	१६४	११	मातरजोदर्शने	१७६	७
सापत्न्यमातामहकुले	१६४	१६	नाद्यनंतरं श्रीपूजा	१७६	१२
देतकसापिंड्यमनिर्णयः	१६५	१४	एकत्रिभानिर्णयः	१७६	१८
गोत्रप्रवर	१६६	२५	द्विशोभननिवधः	१७६	२९
द्विशोत्रा	१६६	२५	द्विशोभनापवादः	१७६	२९
स्वगोत्राद्यज्ञाने	१७०	२२	संकटे विशेषः	१७७	४
			विवाहमध्ये श्राद्धम्	१७७	१५

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
मासिकापकर्षः	१७७	१०
यमयोर्द्विशेषः	१७७	१७
भिन्नात्तजयोः	१७७	२३
प्रत्युद्वाहोनिषेधः	१७७	२७
कन्यारजोदर्शने	१७७	३१
रजसिप्रायश्चित्तम्	१७८	१४
तद्दिवाहवरस्यप्रायश्चित्तं	१७८	१९
गन्धर्वादिविवाहः	१७८	२३
वलादपहारेकन्यायाः	१७८	३०
विवाहमध्येऽप्राणोचम्	१७८	३
आशोचेनादीश्राद्धम्	१७९	६
अन्नादोविशेषः	१७९	१६
धर्माद्येविवाहकरणे	१७९	२१
कन्यागृहेभोजननिषिद्धे	१७९	२५
विवाहनक्षत्राणि	१८०	३
विरुद्धेनक्षत्रेदानादि	१८०	४
विवाहेमण्डपः	१८०	७
हरिदालेपनं	१८०	१०
विवाहेवेदी	१८०	१२
अंकुरार्पणार्थमृदाहरणं	१८०	१८
तरवरणम्	१८०	२५
वाग्दानोत्तरवरसूतो	१८०	२६
वरस्यदेशोत्तरगमने	१८१	३
शुक्लदाने	१८१	४
वाग्दानोत्तरपूर्ववरसत्वे	१८१	७
द्वितीयादिविवाहेनान्दीश्राद्धम्	१८१	२०
लग्नघटीस्थापनम्	१८१	२६
वरस्यमधुपर्कम्	१८१	२९
कन्यादानम्	१८२	१२
गृहप्रवेशोभेविशेषः	१८२	१३

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
प्रासासनेविशेषः	१८२	१४
अथदेवकोत्थापनं	१८२	१७
विवाहमध्येसपिण्डनियमः	१८२	२०
प्रथमाद्येकन्यावरनियमाः	१८२	२४
चित्रादोविशेषः	१८२	२८
वधुप्रवेशः	१८३	१
द्विगमनम्	१८३	१७
पुनर्विवाहः	१८३	२१
द्वितीयविवाहेऽग्निनिर्णयः	१८४	२
वहुभार्यस्यसधर्मिणाद्वितीयविवाहेकालः	१८४	४
तृतीयविवाहनिषेधः	१८४	२७
अर्कविवाहः	१८४	२९
आधानं	१८५	१०
ज्येष्ठेसाग्नेौ	१८५	३१
गृहस्थस्याप्यभ्ययनम्	१८६	३
अर्कनाधानज्येष्ठाद्युमातिविनाकृताधानपरिविन्ना	१८६	३
कीवादोज्येष्ठेदोषाभावः	१८६	१५
अर्कनाधानपितृसत्त्वेऽप्याधानं	१८६	२९
अथशूद्रसंस्कारः	१८७	३
अथशूद्रकालस्तत्र	१८७	२४
जलाशयस्यकूपनिर्णयः	१८८	२
उत्सर्गकरणे	१८८	८
रक्षारोपः	१८८	१०
अथमूर्तिप्रतिष्ठाकालः	१८८	१३
दुर्गादोविशेषः	१८८	२६
लिङ्गस्थापनं	१८९	२
देवीस्थापनं	१८९	१०
अधिकारिणाः	१८९	२०
स्त्रीशूद्रयोरधिकारः	१९०	३

प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति	प्रकरणम्	पत्र	पंक्ति
प्रतिभाभेदः	१९०	१०	स्वामीसेवा	२०२	१६
मूर्त्तौ स्नाननिषेधः	१९०	२६	गजाश्वदोला	२०२	१८
लिंगे विशेषः	१९०	२७	नृत्यम्	२०२	२०
लिङ्गपरिमाणम्	१९०	३०	राजदर्शनम्	२०२	२१
पंचसूत्रौ	१९१	२	ऋषयिऋषौ	२०२	२२
गृहे लिङ्गद्वयनिषेधः	१९१	११	अथसेतु	२०२	२७
अविभक्तानां प्रथमकूपजा	१९१	१८	अथपशुकल्पम्	२०२	२८
स्त्रीशुद्धयोः पूजाधिकारः	१९१	२१	गजदेतच्छेदः	२०३	३
शालग्रामकृपादिनामध्वमा	१९२	७	निक्षेपः	२०३	३
दिव्यवस्था			ऋणमोक्षः	२०३	५
अथपार्थिवपूजा	१९२	९	राजसुद्रा	२०३	७
रुद्रस्यधारणम्	१९२	२५	अथनौका	२०३	९
लिंगे महास्नानं	१९३	१०	भागः	२०३	११
विष्णोर्महास्नानं	१९३	१४	पुमशुक्रमे	२०३	१२
पंचायतनम्	१९३	१७	इंधनसंग्रहः	२०३	२८
पंचायतनेदिशा	१९३	२०	नवान्नम्	२०४	१
केशवादिमूर्तयः	१९३	२३	नवभोजनपात्रम्	२०३	३०
लिगाञ्चप्रतिष्ठादिविधिः	१९३	३०	नूतनप्रलादिभक्ष्यः	२०४	२
उपघानेपुनःप्रतिष्ठाविधिः	१९८	१९	होमेऽप्राहुनिपातः	२०४	४
जीर्णोद्धारविधिः	१९८	१२	शान्तिः	२०४	७
तुलसीग्रहणकालमंत्रौ	२००	१	ज्वरदौफलम्	२०४	११
पुष्यादेः पशुधितत्वे	२००	११	अथभेषज्यम्	२०४	२४
शिवनिर्माल्यद्रव्याणि	२००	२८	अथारोग्यस्नानम्	२०४	२६
वारालिगादौनिर्माल्यम्	२०१	८	दन्त्रकाष्ठनिषिद्धानिम्	२०४	२९
अथकृशीकाल	२०१	२२	आमलकस्नानम्	२०५	६
धान्यग्रहणम्	२०१	२७	नैलनिषेधः	२०५	१२
अथवस्त्रम्	२०१	३१	प्रतिमसवल्लेलाभ्यगोति	२०५	२१
अथालकारधारणम्	२०२	४	लस्नाननिषिद्धदिनम्		
	२०२	११	गृहारम्भः	२०५	२९
	२०२	१२	गृहप्रवेशः	२०७	७
	२०२	१४		२०७	२६

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
अथवनुस्यपरिच्छेदः	२९०	१०	अथवर्ष्यजलम्	२३८	१४
अथश्राद्धनिर्णयः	२९०	१४	कुतपाः	२३८	२३
श्राद्धस्वरूपम्	२९२	१५	अथवर्ष्योनि	२३९	४
अथश्राद्धभेदाः	२९२	८	श्राद्धदिनकल्पम्	२३९	१४
श्राद्धदेशाः	२९२	२८	पाकानिः	२४०	११
सप्तगोत्राः	२९३	१४	पाककर्तारः	२४१	११
कुलानि	२९३	१६	वस्त्राणि	२४१	१४
अथनिविद्धदेशाः	२९३	२२	श्राद्धकर्तृरुर्ध्वपुण्ड्रि	२४१	१५
परकीयभूमौभूस्वामीपितृभ्यो	२९३	२८	श्राद्धपरिभाषा	२४२	७
अभागदानविचारः			गोत्रनामोच्चारणम्	२४२	१३
श्राद्धकालः	२९४	१४	गोत्रज्ञाने	२४२	२२
अधिकारिणाः	२९६	४	नामोच्चारणविशेषः	२४२	२५
श्राद्धमुख्यगौणाधिकारिणाः	२९९	१०	वद्वृत्तानांविशेषः	२४३	९
तत्रप्रसंगेनधनभातानिर्णयः	२२०	१५	विभक्तनिर्णयः	२४३	५
अथपितरः	२२३	१८	सव्यापसव्यनिर्णयः	२४३	१२
दर्शदोसपत्नीकानो	२२४	१९	आचमनकालः	२४३	२०
मातुःपथकश्राद्धम्	२२४	२३	शिवविष्णुशंभोर्	२४३	२५
अथविश्वेदेवाः	२२५	२०	विनियुक्तदेवन्त्यागः	२४४	२
अथविश्रासत्रउत्तमब्राह्मणाः	२२५	२६	ऊहनिर्णयःमातामहेषु	२४४	६
अथमध्यमब्राह्मणाः	२२६	४	विशेषः		
अथवन्योब्राह्मणाः	२२६	७	श्राद्धसंकल्प्यादि	२४४	२३
विप्रनिमन्त्रणम्	२२९	१२	उपनिर्मन्त्रणं	२४४	२६
देवपितृभेदेनोपवीतं	२२९	१४	पाद्यमण्डलम्	२४५	३
श्राद्धभेदेनविप्रसंख्या	२२९	१८	पाद्यगतः	२४५	१०
देवपितृभेदेनविप्रसंख्या	२२९	५	मंडलेगोमयादि	२४५	१४
निमन्त्रितानादरेप्रायश्चित्तंश्रा	२३०	१८	पाद्यपत्नीनिर्णयः	२४५	१८
द्धभोक्तृवेद्योनिच			पाद्योत्तरमाचमनम्	२४५	२२
अथश्राद्धवस्त्रनिर्णयः	२३२	५	विप्रोपवेशनदिशा	२४५	२५
अथहविः	२३२	२८	वद्वृत्तादिविशेषः	२४५	२८
क्षीरेविशेषमाहिष्यापवादः	२३५	१०	अतिथेरुत्तरा	२४५	३०
वर्ज्यव्याणि	२३६	४	विप्रासनानि	२४६	५

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
नीवीवधन	२४६	१५	संश्रवप्रतिपत्तिः	२५३	२५
वैश्वदेवार्चा	२४६	२९	अर्घ्यपात्रपूजा	२५४	५
अर्घ्यनिर्णयः	२४७	७	पितृपूजा	२५४	१०
अर्घ्यपात्राणि	२४७	१०	भोजनदेशमण्डनं	२५४	२६
अर्घ्यपात्रमानं	२४७	११	भोजनपात्राणि	२५५	२
विश्वेदेवानामज्ञाने	२४८	८	भोजनपात्रमानानि	२५५	६
आदाहेगन्धाः	२४९	३	कात्यादिनिषेधः	२५५	१०
त्रिपुल्लुनिषेधः	२४९	१२	कदलीनिषेधः	२५५	१५
ऊर्ध्वपुंड्रविकल्पः	२४९	१८	भस्ममर्मादा	२५५	१७
आदाहप्याणि	२४९	२३	हस्तशोधनं	२५५	२०
निषिद्धप्याणि	२५०	१	अग्नौकरणम्	२५५	२२
अथधूपाः	२५०	१९	पत्राग्निनिर्णयः	२५५	२३
दोषाः	२५०	२५	अग्न्यभावेनिर्णयः	२५५	२६
वस्त्राणि	२५०	२७	अतिषड्-निर्णयः	२५६	१
यज्ञोपवीतादीनि	२५०	२८	अग्नौकरणेसव्यापसव्यं	२५७	६
वस्त्रादीनानिष्क्रमः	२५०	३०	पाणिहोमः	२५७	११
दोषिकादिदानम्	२५०	३१	अपत्तिकसविधिः	२५७	१२
कंबुकादिदानं	२५१	३	अनुपनीतेरग्नौकरणं	२५७	१६
स्त्रीआडेहिन्दुरादि	२५१	४	साग्नेर्विशेष्टादौ	२५८	५
कार्पासादिवस्त्रादीनि	२५१	६	पाणिहोमपयुक्तरादि	२५८	१३
स्त्रिभूद्रयोहपवीतं	२५१	८	विश्रावमनादि	२५८	१७
जलपात्राणि	२५१	९	आपसवानामग्नौकरणा	२५९	१
उषानहौ	२५१	१४	नसृग्न्यादेर्विशेषः	२५९	२
कृत्रचामरादिदानं	२५१	१६	महालपादावग्नौकरणम्	२५९	२५
अलंकारः	२५१	१८	आटिकादावग्नौकरणा	२५९	२६
आदर्शादि	२५१	२१	जीवत्यिज्ञादेर्विधिः	२५९	३१
वन्दीमोक्षः	२५१	२८	मानुदित्वे	२६०	२
पितृपूजनं	२५१	३०	परिवेषणम्	२६०	५
पित्रर्घ्योहादनं	२५२	३	परिवेषणपात्राणि	२६०	१३
अर्घ्यपवित्राणि	२५२	१८	भोज्यपात्रेतिननिषेधः	२६०	१७
पित्रावाहनं	२५२	२५	स्त्रेहादीनाहस्तेनपरिवेषणानि	२६०	१८

प्रकराणम्	पत्र	पंक्तिः	प्रकराणम्	पत्र	पंक्तिः
घृतपात्रस्थापनं	२६०	२०	पिण्डप्रमाणानि	२६५	२३
पात्रालम्बनं	२६०	२१	अत्रवित्रादिनामाज्ञाने	२६६	२
पात्रेऽङ्घ्रिनिवेशनं	२६०	२४	मातामहादिपिण्डदेशाः	२६६	५
अन्नसंकल्पः	२६१	१०	एकोद्दिष्टानां देशाः	२६६	१३
ब्राह्मणपर्यादि	२६१	१४	दर्भलेपाः	२६६	१५
आयोजनाविधिः	२६१	२९	लेपापवादाः	२६६	१७
वित्रादिवलविधिः	२६२	२	नीवीविश्रंसनम्	२६६	२८
अभिश्चरणादि	२६२	५	अञ्जनाभ्यञ्जने	२६६	२८
भोजनेनियमाः	२६२	११	पिण्डपूजा	२६७	३
विप्राणामन्योनस्पर्श	२६२	२३	स्वस्तिवाचनादि	२६७	११
विप्रस्यदश्रावे	२६३	४	अक्षय्योदकम्	२६७	१४
विप्रवमने	२६३	५	दक्षिणानिर्गोपः	२६७	१६
आदिकेवमने	२६३	१३	स्वधावाचनम्	२६७	२०
दर्शादौवमने	२६३	२०	पिण्डप्रवाहणम्	२६७	२३
पितामहवमने	२६३	२८	विप्रविसर्जनम्	२६७	२४
सपिलीकरणावमने	२६३	२९	पिण्डप्रतिपत्तिः	२६८	५
महैकोदिस्यवमने	२६३	३०	पिण्डोपधाने	२६८	९८
दृष्टिसंकल्पादौवमने	२६३	३१	पिण्डनिषिद्धकालः	२६८	२९
तीर्थमहालयादौवमने	२६४	३	महालयादौप्रतिप्रसवः	२६८	३१
तृप्तिप्रश्नादि	२६४	४	उच्छिष्टोद्घासनकालः	२६८	१४
आहुविशेषेत्तृप्तिप्रश्नं	२६४	९	विश्वदेवकालः	२६८	२०
विकिरप्रतिपत्तिः	२६४	१२	वरुचानोविश्वदेवकालः	२७०	४
उत्तराचमनं	२६४	२४	नित्यभ्राह्मिदि	२७०	१०
पवित्रविसर्जनम्	२६४	२८	एकादश्यादौभ्राह्मि	२७०	२७
गरुडपात्रम्	२६४	२९	रात्रौपरपक्षेभोजनेनिषिद्धम्	२७१	१
पिण्डदानविधिः	२६४	३०	अथश्राद्धानुक्तयः	२७१	१०
पिण्डकालः	२६५	१	विप्राभावेदर्भवदुः	२७१	११
पिण्डदेशाः	२६५	६	आमभ्राह्मि	२७१	१३
रेखाकरणादि	२६५	७	आमापवादः	२७१	२५
पिण्डप्रयोगानि	२६५	१३	आमपरिमाराणाम्	२७२	२
पिण्डमाषाः	२६५	१५	आमभ्राह्मिपिण्डः	२७२	८

पंक्तिः	पत्रं	पंक्तिः	पंक्तिः	पत्रं	पंक्तिः
भकराणम्	२०२	१३	पकराणम्	२०६	९
आमप्रादुर्हः	२०२	१६	आहेआशोचमात्रौ	२०९	३१
आमप्रादेनिषिद्धानि	२०२	२५	आशोचोत्तरविभे	२००	१६
भूद्रस्यामप्राहाधिकारः	२०२	३१	आहेभाय्योरजोदर्शने	२००	३१
हेमप्रादुर्हम्	२०३	५	रजस्वलायाप्रादुर्हम्	२०१	२६
जातकर्मणिहेमनिषेधः	२०३	७	अन्वारोहरौप्रादुर्हम्	२०२	४
हेमप्रादेपिरादानादि	२०३	१६	सापलमानुरन्वायुको	२०३	४
हेमप्रादेनिषिद्धानि	२०३	१९	अन्यकालारोहरो	२०३	२१
संकल्पप्रादुर्हम्	२०३	२०	प्रादुर्हसंपाते	२०३	२६
संकल्पप्रादेवर्ज्यं	२०३	२७	पित्रोर्मृतोहेके	२०३	३०
अशक्तौपिरामात्र	२०४	४	प्रादुर्हसम्पातेसागसिद्धिः	२०४	९
अन्यशक्तौतर्पणादि	२०४	१३	प्रादुर्हवृत्तिविचारः	२०४	१५
प्रादुर्हभोजनेनापश्चित्तं	२०४	२६	प्रादुर्हागततर्पणान्	२०४	२७
क्षयाहप्रादुर्हम्	२०५	८	प्रादुर्हागततर्पणापवादः	२०४	३१
पावैरौकोदिष्टविचारः	२०५	१९	प्रादेनित्यतर्पणम्	२०५	२
सन्ध्यासिनप्रादुर्हप्रादे	२०५	३१	तर्पणाविधिः	२०५	२१
प्रादुर्हकेसपत्नीकनिषेधः	२०६	३१	तिलतर्पणनिषेधः	२०५	२८
ज्येष्ठानुरादिके	२०६	३	तदपवादः	२०५	३१
पत्याः कर्तृत्वे	२०६	९	वृद्धिप्रादुर्हत्तन्निमित्तानि	२०६	२७
अपुत्राणां विशेषः	२०६	१५	तत्कालः	२०६	३१
गोविप्रहनादौ	२०६	१८	प्राधान्यवृद्धिप्रादुर्हम्	२०७	४
मातामहनिषेधः	२०६	२२	वृद्धिप्रादुर्हदेवताः वृद्धिप्रा		
पितृव्यादिप्रादुर्हम्	२०६	२७	देविश्वेदेवाः		
क्षयाहदेविश्वे	२०८	३	वृद्धिगदौमानुश्रुजा	२०७	२३
अह्नादिनवार्षिकं	२०८	४	वृद्धौवशोद्धार	२०८	३
मलमासेवार्षिकं	२०८	१०	गौरित्तन्नाण्यादिमातरः	२०८	१३
दर्शवार्षिकमात्रौ	२०८	१६	संस्कारयोगपथे	२०८	१४
प्रादुर्हकेवृषोत्सर्गः	२०८	१८	वृद्धिप्रादेतन्त्रता	२०८	१८
शुद्धिप्रादुर्हम्	२०८	१९	कर्मावृत्तौवृथावृत्तिः	२०८	२३
वर्षान्तेसपिरादने	२०८	२६	वृद्धिनिषेधः	२०८	३१
क्षयाहाज्ञाने	२०८	२८	वृद्धौअधिकारः	२०८	३
वृत्तभासाद्यज्ञाने	२०८	२८	जीवित्तकः	२०८	

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
सन्ध्यादिपितृकस्य	२८९	२७	मुण्डनेकालाः	२९६	१७
साग्नेर्विशेषः जीवत्पितृक	२८९	२८	मुंडनविधिः	२९६	२५
स्यविशेषश्च			जीवत्पितृकस्यतीर्थे	२९६	२१
वृद्धावितिकर्तव्यता	२९०	९	तीर्थेपरार्थस्नानंमुंडनं च	२९६	२७
विश्रालाभे	२९०	१५	तीर्थेऽप्राहविधिः	२९७	३
अत्रदक्षिणा	२९०	३०	रात्रौतीर्थेमात्रेऽप्राहः	२९७	७
पिण्डविधिर्विकल्पः	२९१	२	आशौचनीर्थेऽप्राहः	२९७	११
मन्त्रोद्धारः	२९१	१५	तीर्थेऽप्राह्विर्जननि	२९७	१६
पितृजीवने	२९१	२६	तीर्थेऽप्राह्विपिण्डद्वारा	२९७	२२
मातामहजीवने	२९२	१२	विधवायाविशेषः	२९७	२४
मातृजीवने	२९२	२५	जीवत्पितृकस्यतीर्थेऽप्राहः	२९७	२७
जीवत्पितृस्तीर्थेविशेषः	२९२	२७	आशौचनिर्णयः	२९८	३
तीर्थेमातृऽप्राहः	२९२	२९	स्त्रावशौचं	२९८	४
साग्नेर्विशेषः	२९३	२	पाताशौचं	२९८	११
जीवत्पितृकऽप्राहः	२९३	६	उत्रोत्पन्नोपितृस्नानं	२९८	१८
पितामहजीवने	२९३	१५	सज्जिकायाः कर्मोपधिकारः	२९९	६
अपितामहजीवनेऽभयजीवने	२९३	२०	जननेप्रथमादिदिने	२९९	८
व्युत्क्रममृतानांविशेषः	२९३	२५	मृताशौचं	२९९	२४
विभक्ताविभक्तानां	२९४	६	नालेऽहोतारमृतौ	२९९	२६
कर्मणिविभक्ता	२९४	२२	नामोत्तरदन्तोत्पन्नोः श्वे	३००	१
विभक्तानांपंचमहायज्ञैश्च	२९४	२३	अत्रदहनखननेविचारः	३००	४
वादिदेवपूजा			दन्तोत्तरत्रिवर्षोत्पन्नः	३००	२६
तेषांतीर्थेऽप्राह्विधिकारः	२९४	३०	त्रिवर्षोत्पन्नमुपनयान्स्वैमृतौ	३००	३१
तीर्थेऽप्राहः	२९५	१०	कृतचूडमरणौ	३०१	१
तीर्थेयात्राविधिः	२९५	१३	शिशुमृतौमात्रापित्रोः	३०१	८
एतदप्राहकार्यविवेकः	२९५	३०	कन्यामृतौ	३०१	११
यात्रामध्येऽप्राशौचं	२९६	३	श्रद्धस्यविवाहान्स्वै	३०१	१३
माभेतीर्थेमात्रे	२९६	४	चौलोनरवाग्दानान्स्वै	३०१	२१
नदीपृतीर्थेषुविशेषः	२९६	८	अनूदश्रद्धस्यषोडशाद्यम्	३०१	२२
तीर्थेयात्रादिनक्त्यं	२९६	१०	धेमरणौ		
तीर्थेवपनतीर्थेपवासश्च	२९६	१६	वाग्दानोत्तरकन्यामृतौ	३०१	२३

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः	प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
अनुपनीतेखननादि	३०२	६	शवानुगमने	३०८	३०
अनुपनीतिपिण्डादि	३०२	१५	रोदनेच	३०९	८
अहाशौचेविशेषः	३०२	२१	आशौचान्नभस्मरो	३०९	१६
वालमरणादौविशेषः	३०२	२३	स्वामीमरणोदास्याशौचं	३०९	२५
पंचवर्षोत्तरपिण्डादौ	३०२	३०	दास्यादौविशेषः	३०९	२८
स्त्रीणां पिण्डादिविकल्पः	३०३	८	दासभेदाः	३१०	३
जात्याशौचं	३०३	१५	दासमरणस्वामिनः	३१०	९
स्त्रीभूदयोर्विशेषः	३०३	२९	प्रतिलोमजानां	३१०	१०
आशौचसङ्कीर्णविचारः	३०४	१३	रत्रौजननमरणेच	३१०	११
आशौचेः गार्शपती	३०४	२०	आहिताग्निमरणे	३१०	१३
अनुपनीतादौविशेषः	३०४	२८	अतिज्ञाताशौचं	३१०	२०
दत्तकादिपुत्रमरणे	३०५	३	देशान्तरेविशेषः	३१०	२७
दत्तकमरणजनकस्य	३०५	१७	देशान्तरलक्षणम्	३११	५
उद्धाकस्यामृतोदोपित्रादेः	३०५	२३	पित्रोर्देशान्तरमरणे	३११	८
पतिरहेकस्यामरणेप्रसवेच	३०५	२४	सापन्नमानुदेशान्तरमरणे	३११	१३
पितृमृतौकन्यायाआशौचं	३०६	९	आशौचसंपाने	३११	१७
भगिनीमृतौआत्तरां	३०६	११	रत्रौयामशेषादौ	३१२	२४
मातामहादिमरणे	३०६	१३	ब्रह्मादिवृद्धेरपवादः	३१२	२५
दौहित्रादिमरणे	३०६	१३	मानुरन्वारोहणे	३१४	५
वधुत्रयमरणेविशेषः	३०६	३०	सन्निकाग्निदयोर्विशेषः	३१४	१४
ग्राममध्यशवाधिष्ठाने	३०७	१४	आशौचसन्निपातेकार्याका	३१४	१९
श्यालाकादौजामातृनः	३०७	२२	र्थविचारः		
क्रियाकतौविशेषः	३०७	२५	आशौचापवादःपंचधाकर्त्त	३१४	२७
पत्न्यादिमरणे	३०७	३०	नोपवादश्च		
सुदुमृते	३०७	३१	ब्रह्मचारिणोविशेषः	३१४	३०
शवस्पर्श	३०८	१०	समावर्तनोत्तरविशेषः	३१५	१७
निर्हरणादौ	३०८	१५	कर्मतोपवादः	३१५	२५
निर्हरणादौभृत्तिग्रहणे	३०८	१७	तुलादानादौ	३१५	३१
शवालंकरणे	३०८	२३	निवेदेवर्षादौ	३१६	१०
अनायुहरणे	३०८	२३	दीक्षितस्यस्नानुष्ठाने	३१६	१६
हीनवर्षसंस्कारे	३०८	२९	अशुद्धिर्विशेषः	३१६	१८

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्ति
श्रौतकर्मसुविशेषः	३१६	२०
स्मार्तकर्मणि वैश्वदेवे	३१७	१६
संध्यादिषु	३१७	२०
ग्रहणोच्चाशौचापवादः	३१७	३०
संज्ञानौक्योद्वाहेषु	३१८	१
अयद्रव्यतोपवादः	३१८	४
मृतदोषतोपवादः	३१८	१४
आत्मघाते	३१८	१६
आत्मघाते संस्कारकर्तुः प्रा	३१८	३०
यश्चिन्तम्		
आहताग्निदुर्मरणो	३१९	७
प्रमादुर्मरणो	३१९	१७
वैधुर्मरणो	३२०	८
प्रयागादिमरणो	३२०	२२
काश्यामाल्मघाते	३२१	२
आत्मघाते संवत्सरोऽंशेषः	३२२	१
आत्मघाते प्रापश्चिन्तं	३२२	१०
चण्डालादिहने प्रापश्चिन्तं	३२२	१५
श्लेष्ठीकृतानां विशेषः	३२३	१
पतिनोदकविधिः	३२३	४
नारायणवस्त्रियोगः	३२३	२१
सर्वहने विशेषः	३२४	१०
कृचिद्विधानादाशौचापवादः	३२४	२२
सत्यासमरणो	३२४	३०
सकज्जीवच्छेदविशेषः	३२५	१५
आहिताग्नीत्रेयिनप्रणो	३२५	२१
पर्योशरविधिः	३२५	२८
श्रोत्रिणेकालपरीक्षा	३२६	११
पर्योशरेत्रिणशौचं	३२६	२४
पर्योशरादौपत्नीपत्रयोश्चौचं	३२६	२५
अनीनसंस्कार	३२६	२८

प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
प्रेतसंस्कारकालः	३२७	१
निषिद्धनक्षत्रादौ मृते दाह	३२७	८
विधिः		
कृतसंस्कारस्य पुनरागमनम्	३२७	२०
सर्पसंस्कारविधिः	३२७	२९
अस्य कर्मनिर्णयः	३२७	३०
धर्मपत्रविधिः	३२९	२९
आसन्नमरणोदानानि	३३०	१०
योक्षधेनुः	३३०	११
जराधेनुः कर्तुः कर्तव्यम्	३३०	२६
दुर्मरणो प्रापश्चिन्तं चण्डाला	३३०	३१
दिस्यर्शं		
रत्नस्वलास्यर्शं	३३१	३
खड्गादौ मरणो	३३१	८
एत्रो मरणो	३३१	१२
रात्रौ मरणो निषेधः	३३१	१६
सवप्युषिते	३३१	१७
साग्नेविशेषः	३३१	२६
समारूढारण्यो विशेषः	३३२	१
विच्छिन्नाग्नेः	३३२	२
प्रेताधानं	३३२	३
अरण्यो नोशो	३३२	६
पत्न्या मरणो विशेषः	३३२	१६
देशान्तरमृते	३३३	१
अनुपनीतादः	३३३	६
कपालाग्न्यादिग्रहमरणो	३३३	१३
विशेषः		
दाहविधिः	३३४	५
दम्पत्योरेकदा मृतौ	३३५	१३
उदकदानम्	३३५	२७
सहगमने पाकेतव्यं	३३५	२६

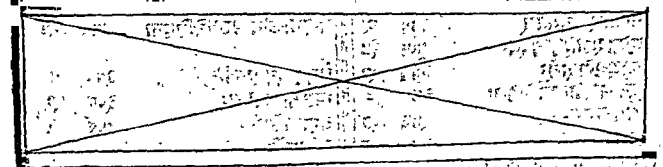
प्रकरणम्	पत्रं	
अंजलिखडिः	३३६	१४
कामोदकम्	३३६	२३
प्रवेशनादिविधिः	३३७	३
आशौचिनियमाः	३३६	३१
पत्न्यकर्तृत्वेरजोदर्शने	३३७	२३
क्रियाकर्तृत्वांशे	३३७	२४
प्रेतपिण्डविधिः	३३७	३१
युद्धमृतादौविपर्यये	३३८	६
शिगदिविपर्यये	३३८	१०
पिण्डद्रव्याणि	३३८	२१
प्रेतपिण्डोनिषिद्धानिप्रेताय वपवाः	३३९	१५
आकाशेजलक्षीरस्थापनं	३३९	२९
दशाहमध्येदर्शपाते	३३९	२८
अस्थिसंचपनं	३४०	७
संचपनेनक्षत्राणि	३४०	११
तीर्थस्थानिसंप्रविधिः	३४१	१
नवआडे	३४२	१
नवआडेवर्ज्यानि	३४२	१८
नवआडेविघ्न	३४२	२९
अन्वारोहणनवआडे	३४३	२
आशौचानदिनकृत्यं	३४३	६
एकादशाहकृत्यं	३४३	३१
सद्यःशौचेएकादशाह	३४४	२
एकादशस्वरूपम्	३४५	२
एकादशाहवैश्वदेवः	३४५	१४
अथवपोत्तर्गः	३४५	२१
स्त्रीषुवोत्तर्गनिषेधः	३४६	८
पददानम्	३४६	१३
शय्यादानम्	३४६	
शय्याप्रतिग्रहप्रापयन्ति	३४७	६

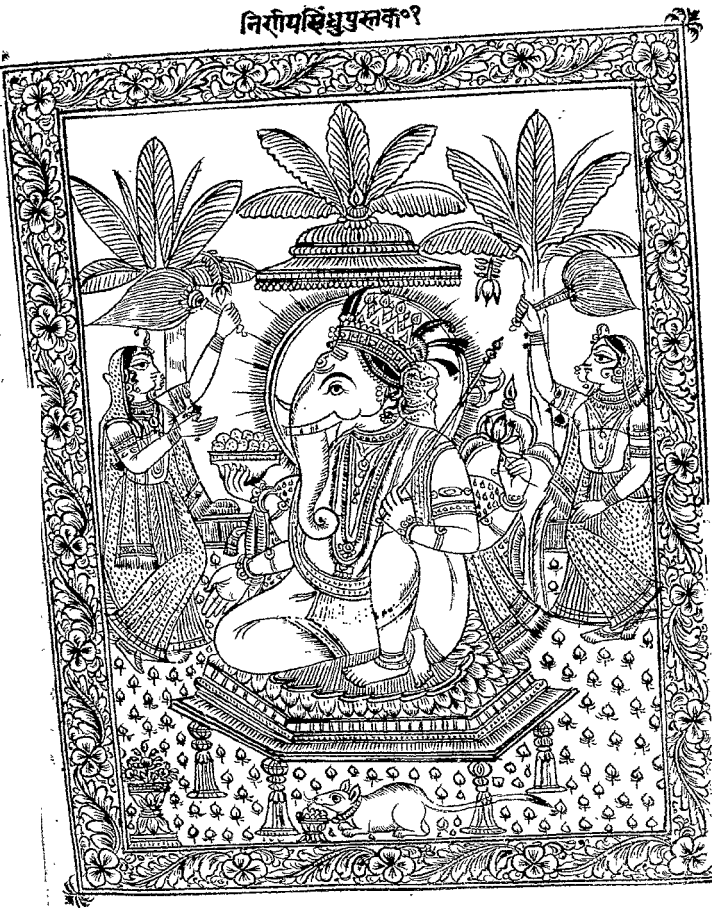
प्रकरणम्	पत्रं	पंक्तिः
दीपदानं	३४७	९
मासिकानि	३४८	२
अनेषुवर्जानि	३४८	४
सपिण्डीकरणं	३४८	२३
साग्निककर्तृकविशेषः	३५०	२६
साग्नोपेतविशेषः	३५०	२८
द्वयोस्ताग्निवै	३५०	३०
	३५१	८
	३५१	१५
	३५१	२९
श्रद्धायांसपिण्डीकरणम्	३५२	९
विरणिकरणनक्षत्राणि	३५२	१७
डीकरणोऽधिकारिणाः	३५३	६
व्युत्क्रममृतेसपिण्डीकरणं	३५४	१
पितामरुसपिण्डने	३५४	४
पितामरुदशाहमध्ये	३५४	१०
पितृमृतौ	३५४	१९
स्त्रीसपिण्डीकारोविचारः	३५४	२३
अपत्रायाःसपिण्डने	३५५	३
कीकिलमत्तानुसारिणां	३५५	२३
भर्तृसपिण्डनेविशेषः	३५५	३१
ब्रह्मचारिणांसपिण्डने	३५६	५
सपिण्डनमयोगः	३५६	११
पाथेयआडे	३५६	२२
मथमादेनिषिद्धानिषिधना निव	३५६	२५
	३५८	५
त्रिपकराणिः	३५८	११
अलचारीमृतौ	३५९	११
	३५९	२४
सत्निकारजसलामृतौ	३६०	४

	प्रकरणम्	पत्र पंक्तिः	
	गर्भिणीमारु	३६० २२	
	अन्वाराहणविधिः	३६१ ७	
	विधवाधर्मः	३६२ १२	
	समासविधिः	३६२ २१	
	सन्धासम्पयोगः	३६४ २१	
	अष्टौभाज्जदीनि	३६४ २२	
	यतिधर्माः	३६० १०	
	पतिसंस्कारः	३६८ ११	
	॥ समाप्तमिदं सूचीपत्रम् ॥ शुभम् ॥		

	अथ अष्टपत्रलिखने ॥			
	पत्र	पंक्ति	अर्थद्वयं	शुद्धं
	१३७	९	चर्थदिन	चतुर्थदिन
	३९०	९	पञ्चवा	पञ्चवा
	१८६	१४	किवादा	कीवादा
	३९६	१९	दक्षिणा	दीक्षिणा
	२४६	१३	एकपंक्तिदिग्वृत्तिभईहैसोव्यर्थहै	

	५६ २२	लोत्रपाठमपिदशवारकयो न	
		उक्तमविष्ये नस्यादशम्यामेतच्चलात्रंगगाः	
		इतिवृत्तिः ॥	
	११३ २२	कार्तिकस्नानं	कार्तिकमासः ॥

श्रीगणेशायनमः कारुरोपेकनिकेतं रामसीतालतायुक्तं विस्वामित्रान्ववायव्रततिसमाप्तं।
 वशाखिनंबंदे १ लक्ष्मीसहायंकल्पद्रुतलंजितगोकुले वर्हापीउंघनश्याममहः किंचिद्वि
 पास्महे २ यत्पादसंस्मृतिः सर्वमंगलप्रतिभूमता तानुभदरामरुष्णारख्यानश्रीतातवस्त्रा
 लुमः ३ सर्वकलारासंदोहनिरानंयत्पदहयं द्युनदीसोदरीमंवासुमारख्यानीमिसादरं
 ४ विंदुमाधवपादाजरोलवीकृतवियहं व्यापोसंभातरंभट्टदिवाकरमुपास्महे ५ हे।
 द्विमाधवमतेप्रविचार्यसम्पगालोच्यतत्वमयतीर्थकृतोपरेषा श्रीरामरुष्णतनयक
 मलाकराख्यः कालेयथामतिविनिर्णयमातनोति ६ संतियद्यथिविद्वांसस्तन्निबंधा
 कोटिशः नथाप्यसुष्यवेदाधीकेचिद्विज्ञातमीशते ७ तत्रसंक्षेपतः कालः षोडा अष्टा
 ऽयनमृतुर्मासः पक्षोदिवसरति तत्राष्टोमाधवमतेपंचधा सावनः सौरश्चादोनाक्षत्रीवा
 हंस्यन्यरति गुरोर्मध्यराशिभोगेनवाहंस्यत्यः सचञ्जोतिः शास्त्रप्रसिद्धः हेमाद्रिस्त्वय
 योर्धर्मशास्त्रेऽनुपयोगात्तिस्रसवविधाश्चाह तत्रवक्ष्यमारोः सावनादिद्वादशमासेरु
 तदहं मलमासेतुसतिषष्टिदिनात्मकएकीमासा इतिद्वादशमासत्वमविरुद्धं ० तथा
 चव्यासः षष्ट्यातुदिवसेर्मासः कथितोवादरायणोरिति तत्रचांद्रोदः षष्टिभेदः तदा
 गर्गः प्रभवोविभवः सुक्तः प्रमोदोयप्रजापतिः अंगिराः श्रीमुखोभावोयुवाधातातथ
 वच ईस्वरोवहृधान्यश्चप्रमाथीविक्रमोदृषः चित्रभानुसुभानुश्चतारणाः पार्थिवो
 ऽव्ययः सर्वजित्सर्वधारीचविरोधीविकृतः खरः नंदनोविजयश्चैवजयोमन्मथदुर्मु
 खो हेमलवोविलंबोयविकारीशार्वरीश्वरः शुभरुच्छोभनः क्रोधीविस्वावसुपराम
 वो प्रवंगः कीलकः सोम्यः साधारणविरोधकृत परिधावीप्रमाथीचत्रानंदोराक्षसो
 नलः पिंगलः कालयुक्तश्चसिद्धार्थोरेद्रुर्मती दुंदुभीरुधिरोद्गारीरक्ताक्षः क्रोधनः स
 यरति यद्यपिज्योतिषेगुरोर्मध्यमराशिभोगेनप्रभवादीनामाघादोप्रवृत्तिरुक्ता तथा
 यिप्रभवादीनांचांद्रत्वमप्यस्ति ॥ ० चांद्राणांप्रभवादीनांपंचकेपंचकेपुगरतिमाधवो
 क्तैः तेनचांद्रः प्रभवादिश्चैत्रसितेप्रवर्तते वाहंस्यत्यंस्तुमाघादौ तयोर्विनियोगोऽपि
 निर्वंधेन्नह्यसिद्धान्तेव्यावहारिकसंज्ञोपकालः स्मृत्यादिकर्मसु योज्यः सर्वत्रतत्रापिजे
 वोवानर्मदोत्रे आर्षिषेराः स्मरेत्सर्वत्रकर्मादौचांद्रसंवत्सरंसदा नान्ययस्माहत्सरा
 दौप्रवृत्तिस्तस्यकीर्त्तितेति अयनंतुसौरर्तुत्रयान्मकां॥ सौरर्तुत्रितयंप्रदिष्टमयनमितिदी
 पिकोक्तोद्विविधदक्षिणामुत्तरंचेति कर्कसंक्रान्तिर्दक्षिणां मकरेण्यं अतयोर्विनियोगमा
 हमदनरत्नेसत्यव्रतः ॥ देवतारामवाय्यादिप्रतिष्ठादशुखेरवो दक्षिणाशामुखेकुर्वन्न
 तत्फलमवाप्नुयात् वैखानसः मातृभैरववाराहनारसिंहत्रिविक्रमाः महिषासुरहंतीच
 स्थाप्यावैदक्षिणापने वैशद्येऽप्यर्थे ननुदक्षिणापनरावेतिनियमः ॥ ष्वेवचनेदक्षिणा
 पनेनिषिद्धायादेवप्रतिष्ठायादेवविशेषेप्रतिप्रसवात् तथाचीक्ररत्नमालायां एहंशे
 शत्रिदशप्रतिष्ठाविवाहचौलव्रतबंधर्षवसोम्यापनेकर्मशुभविधेययद्गर्हिततत्सुद

क्षिणोचेति अस्यापवादः काशीखंडे सदाकृतपुगंचालुसदाचारुत्तरायणा सदा महोदय
 आस्तुकाश्यानिवसतांसतां इत्यननम् ऋतुमासद्वयात्मा मलमासिनुमासद्वयात्मकए
 कोमासस्नेनमासद्वयात्मकत्वमविरुद्धं सद्देधाचांद्रसौरश्च चैत्रारंभोवसंतादिश्चा
 दःमीनारंभोमेधारंभोवासौरः ॥मीनमेधयोर्मेधदृषयोर्वावसंतरतिवैधायनोक्तैः
 अनयोर्विनियोगमाह त्रिकांउमंडनः श्रोतस्मात्त्रिकायाः सर्वाः कुर्याच्चांद्रिष्यन्तुषु तदभा
 वेनुसौरंनुंखितिजोतिर्विदंमंतं सद्दिविधोपिषोदा वसंतीथीथीवर्षाशररहेमतः शि
 शिररति इतिऋतुः मासश्चतुर्दो सावनः सौरश्चांश्रीनाक्षत्ररति त्रिंशद्दिनः सावनः अर्कसं
 क्रान्तिः संक्रान्त्यवधिः सौरः यद्यपिहेमाद्रिमाधवकालादशीयालोचनेनमेघसंक्रांत्यां समा
 नायाममावास्याकत्वं चैत्रत्वमितिलक्षणाच्च मेघसंक्रांतेश्चैत्रत्वंप्रतीयते तथापिमेघ
 संक्रमेदंशद्वयेसतिवेशास्तस्यैवाधिक्यात् सर्वभाविन्नेनमीनस्यैवचैत्रत्वंपुक्तं एवमेघा
 दयोर्वेशारखाद्याः अतोमीनसंक्रान्त्यमध्यस्थयोरीमासीकत्वं आद्यार्तोथकत्वंचैत्रत्व
 मितिलक्षणात् मीनसर्वसौरश्चैत्रः एवंवेशास्तादयोपिमेघाघात्रेयाः ॥ अथसौरमास
 प्रसंगात्संक्रांतिनिर्णयउच्यते तत्रशर्वतोपियरतोऽपिसंक्रमान्युरापकालघटिकास्तु
 योउशेति सामान्यतः पुण्यकालः सर्वैरुक्तः विशेषस्तुच्यते अत्रमामकाः संग्रहश्रीकाः
 प्रागूर्ध्वादशशर्वतः षडवतिस्तद्व्यराः शर्वतस्त्रिंशत्वीउशशर्वतोप्यरतः श्वीः पराः
 स्पुदंश श्वीः योउशचोत्रराऋतुभुवः पश्चात्खवेदाः पुनः श्वीयोउशचोत्रराः पुनर
 योपुरापास्तमेघादितः ॥ अस्यार्थः ॥ मेघप्रागूर्ध्वं च दशघटिकाः पुण्यकालः दृषेत्
 र्वायोउशः मिथुनेपराः योउशः कर्केश्वीस्त्रिंशत् ॥ सिंहेश्वीः योउशाकन्यायांपराः यो
 उशातुलायांप्राग् र्ध्वादशादृश्विकेश्वीः योउशाधनुषिपराः योउशामकरेचत्वारिं
 शत्पराः ॥ इदंचहेमाद्रिमतेनोक्तं ॥ माधवमतेत्वत्रपराविंशतिः पुरापाः कुंभेश्वीः यो
 उशामीनेपराः योउशेति १२ याप्युत्ररापुण्यतमामयोक्तासायंभवेत्सायदिसायि
 श्वी श्वीतुयोक्तायदिसाविभातेसाप्युत्ररारात्रिनिषेधतः स्यात् अर्वाउ-निशीथा
 द्यदिसंक्रमः स्यात्सर्वेन्हिपुण्यपरतः परेन्हि ॥ आसन्नयामद्वयमेवपुण्यनिशीथम
 ध्येनुदिनद्वयं स्यात् कर्केषुष्येवमितिह्युवाचहेमाद्रिसुरिश्चतथापराकः ऋषः प्र
 दोषेयदिवाहरेत्रिपरेन्हिपुण्यत्वथकर्केदश्चेत् प्रभातकालेयदिवानिशीथेसर्वे
 न्हिपुण्यत्विति माधवार्यः ॥ अत्रमूलवचनानिमाधवापराकहेमाद्रादिसुदसृया
 नि सर्वासंक्रांतियुदानविशेषोहेमाद्रोदानकांडउक्तः ॥ विस्वामित्रः मेघसंक्रमणो
 भानोर्मेघदानं महाफलं दृषसंक्रमणोदानं गवांप्रोक्तं तथैवच वस्त्रानयानदा
 नानिमिथुनेविहितानिनु धृतधेनुप्रदानं चकर्कटेपिविशिष्यते ससुवर्णं ह्यत्र
 दानं सिंहैपिविहितं तथा कन्याप्रवेशवस्त्राणांवेशनोदानमेवच तुलाप्रवेश
 धात्यानांगोरसानामयीष्टदं अन्नकीचलितेभानोदीयदानं महाफलं अन्नकीष्ट

श्रिकः धनुः प्रवेशे स्वस्त्राणां यानां च महाफले नमः प्रवेशे दासुणादानमन्त्रे स्वथैव च कु
 मप्रवेशे दानं तु गवामंबुत्राणां च मीनप्रवेशेऽस्त्राणां मालानामपि चोत्तममिति च
 त्रउयवासमाह हेमाद्रावायस्त्वः अयने विष्णुवे चैव त्रिरात्रो यो धिती नरः ॥ स्वात्वायस्त्वर्वे
 दानुं सर्वकामफलं लभेत् असक्तो तु दृढवसिष्ठः अयने संक्रमे चैव यद्दहरो चंद्रसूर्ययोः अ
 होरात्रो धितः स्वात्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते अत्रोपवासः संक्रातिदिने दानादितु पुण्यकालदि
 नस्याचार्यचूडामणिः विधिलाघवाः पुण्यकालदिने यो भयमिति दृष्टाः इदं च पुत्रिष्टस्य
 तिरिक्तविषयम् आदित्ये हनि संक्रातौ यद्दहरो चंद्रसूर्ययोः उपवासी न कर्तव्यः पुत्रिरागृहि
 राणसदेति जैमिनिवचनात् अत्र आद्रयुक्तं हेमाद्रौ विष्णुधर्मं आहं संक्रमणो भानोः प्रशस्त्र
 दृथिवीपते अथ राके विष्णुः आदित्यसंक्रमं चैव विष्णुं चायनद्वयं जन्मभमभ्युदयश्च एतां
 स्तुं आह कालान्वैकाम्यानाह प्रजापतिरिति यदाहादशादि नैरवांगयतां शप्रदतिर्भवति त
 दापुण्यं वक्तुमयनयहरां अमथा संक्रमेण सिद्धेरयनयहरां व्यर्थं स्यादित्यपरकः हेमा
 द्रावपि गालवः अयनो शकतुल्येन कालेनैव स्फुटं भवेत् मृगकर्कादिगोसूर्यया म्पोद्गय
 ने सति तदा संक्रातिकाले स्युरुक्ता विष्णुपदादय इति अयनो शकतुल्येनैव संक्रातिका
 लेपितं त्रयुक्तं पुण्यकालादि ज्ञेयमिति सर्वव्याचरं तच्च मेघायनद्वयायनमित्यादि स
 र्वत्र ज्ञेयं माधवीये पिजावालिः संक्रातिमुयथा कालस्तदीयेय्यने तथा अयने विशा
 तिः श्वीमकरे विशतिः पुरा इति मकरायरो श्वी विशा घटिकाः पुरायाः मकरसंक्रातौ
 तु यश्चादि शतिः पुरायाः अमत्रायने न तत्संक्रातिवत् विष्णुपदादयः प्रवर्तते तेन तत्रा
 युक्तं पुण्यकालादि तत्रापि ज्ञेयमिति सर्वव्याचरं विष्णुपदादि स्वस्ये दीपिकाया मु
 क्तं हय्यं प्रिष्टेयसिंहदृष्टिक घटे चर्कस्ययः संक्रमः कन्यामीनधनुर्नृपुक्षय उशीत्यास्यं तु
 लामेघयोः प्रोक्तं तद्विष्णुवंशयेः यनकमुदकर्काटके दक्षिरामिति ॥ हय्यं प्रिष्टेयपदं नपु
 म्मिथुनम् ॥ अत्र च यिउरहितं आहं कुयीत् तथा चायराके मात्स्ये अयनद्वितये आहं
 विष्णुवद्वितये तथा संक्रातिषु च सर्वासुपि उनिर्वयणाहनरति आहं श्लपाणि स्वस्य
 निर्मूलत्वात्समूलत्वेऽपि ॥ ततः प्रभृति संक्रातावुपरागादिपर्वसु त्रिपिउमाचरे च्छा
 दमेको हि संमृताह नीति मात्स्योक्तयहरा यहरावदिकल्पत्त्याह तन्न अस्पयाव
 रानुवादकत्वेन पिडा विधायकत्वात् पिडोव्यक्तिः अत्यर्थं कपदे पिडानुवादन्नित्ववि
 धौ च घटकर्तुः प्रथममभसवद्वे रूपायनेः मंगलकृत्येषु विशेषमाह ज्योतिर्निबंधेना
 रदः त्याजोः सूर्यस्य संक्रातेः श्वेतः परतस्तथा विवाहादिषु कार्येषु नाऽऽऽः योउश
 योउश एतत्पुण्यकालोपलक्षणां भानोः संक्रातिभोगश्च कुलिक आहं यामकर
 तिज्योतिः प्रकाशवर्धसुपरिगणानात् अयनव्यतिरिक्तासुदशसु संक्रातिषु रात्रौ
 स्वात आह्वादिनकार्यं अह्नि संक्रमणो पुण्यमहः कृत्स्नं प्रकीर्तितं ॥ रात्रौ संक्रमेण
 भानोर्दिनाहं स्वातदानयोः ॥ अहं रात्रौ चादधस्तस्मिन् मध्याह्नस्योपरि क्रिया ॥ ऊर्ध्व

संक्रमणोचोर्हसुदयात्प्रहरदयं॥प्ररोचिदईरात्रेनुयदासंक्रमणेरविः॥प्राङ्गुर्दिनहयंपु
 रापेसुक्तामकरकर्कटाविति॥वृहवसिष्टादिवचनैरहःपुरापत्वोत्पा॥रात्रौसंक्रमणोभा
 नोर्दिवाकुर्यात्तुतक्रियाः॥सर्वस्मान्परतोवापिप्रत्यासन्नस्यतत्फलमिति वसिष्टवच
 नाचार्योद्वात्रोस्नानादिनिषेधप्रतीतिः॥यानितु। विवाहव्रतसंक्रांतिप्रतिष्ठाक्रतुजन्म
 सु।तथोयरागयात्रादौस्नानेदानेनिशाशुभेति॥राहृदशीनसंक्रांतिविवाहात्ययवृ
 द्विषु॥स्नानदानादिकंकुर्युर्निशिकाम्यव्रतेषुचेत्यादीनि।विष्णुगोभिलादिवचनाति
 तानिमकरकर्कसंक्रांतिविषयाशिमुक्तामकरकर्कटाविति॥तयोर्दिवानुष्ठानस्य
 यर्युदस्तत्वादितिहेमाद्रिमाधवादयः॥वस्तुतस्तुप्रायुक्तवचनै।तयोर्दिनहयपुराप
 त्वादेरेवापर्युदासान्मकरकर्कटयोरपिस्नानदानेपरेऽहनीत्यादिभिरहःपुरापत्वो
 क्तैः॥अहःपुरापत्वानुपयत्याकल्परात्रिनिषेधस्यच।प्रत्यक्षरात्रिविधिनावाधान्त
 र्वसंक्रांतिषु॥रात्रावनुष्ठानविकल्पःसचदेशाचाराद्यवतिसुत॥इतियुक्तःपंथाः॥
 अयनयोस्तुवक्तव्योविशेषआवरोमाधेचवक्ष्यते॥ज्योतिर्निबंधगर्गः।यस्यजन्म
 क्षमासाद्यरविसंक्रमणभवेत्॥तन्मासाभ्यंतरेतस्यवैरुक्तेशधनस्ययाः॥तगरस
 रोरुहयत्रैरजनीसिद्धार्थैलोभ्रसंयुक्तैः॥स्नानेजन्मक्षमागतेरविसंक्रांतिपश्चिरीजे
 यादानाध्ययनकर्मसु॥यतुगोडाः॥संक्रांत्यापक्षयोरंतेहादश्यांआहवासरे॥सा
 यंसध्यान्कुर्वीतकुर्वीतकुर्वीतश्रुतिहाभवेदितिकर्मोपदेशिमांवासीक्तैः॥सायंपुरापका
 लेसंध्यानिषेधमाहुस्तन्निर्मूलं॥अन्यत्रवद्ववक्तव्यंविस्तरंभीतेनोच्यते॥इतिसंक्रां
 तिनिराणयः॥०पक्षयुगजश्राद्दोमासः॥सहेधा॥शुक्तादिरेमातः।कृष्णादिर्दक्षिणीमां।
 तश्चा॥तथाचत्रिकाउमउनः।चांशोपिशुक्तपक्षादिःकृष्णादिर्वेतिचह्रिधेनुत्वादेश
 भेदेनतद्यवस्थामाह॥कृष्णपक्षादिकंमासंनारीकुर्वंतिकेचनायेयीकुंतिनतेषा
 मयीशेविंध्यस्यदक्षिराश्रिति।विंध्यदक्षिरोकृष्णादिनिषेधादत्रतोदयोरभ्यनु
 ज्ञागम्यते।तत्रापिशुक्तादिर्मुखःकृष्णादिर्गोराः।शास्त्रेषुचेत्रशुक्तप्रतिपद्येवा
 चांइसंबन्सरंभोक्तैः॥तदुक्तंदीपिकायां॥चांशोद्वीमधुशुक्तगप्रतिपदारंभइति
 ॥नहिपेकृष्णादिमयंतेतेषांबन्सरंभोभियते।अतःशुक्तादिर्मुखः।कृष्णादिना
 मलमासासंभवाच्च॥चंद्रस्यसर्वनक्षत्रभोगेननाक्षत्रीमासः।सावनादीनांअव
 स्थीक्षाहेमाद्रौब्रह्मसिंहाने।अमावास्यापरिक्रिन्नामासःस्याद्वाह्नरास्यनु।सं
 क्रान्तियोरामासीभ्यांतथैवतृपवैस्ययीः।अत्रब्राह्मणादीनांवचनांतरेणयत्रक
 र्मविष्यये॥वसंतैब्राह्मणोत्रीतादधीतेत्यादिवन्मासउक्तस्तत्रदशीतत्वमात्रेनि
 यम्यते।ननुसर्वकर्मसुदशीतएवेति।वृष्ट्याद्यर्थसौभरेहीयादिनिधननियमव
 द्विधिलाघवान्॥त्रैवर्षिकानांसर्वकर्मसुमासविशेषविधेस्सावनादीनांशूद्रा
 नुलोमादियरत्वापतेश्चेतिगुरुचरणाः॥ज्योतिर्गर्गः।सौरामासोविवाहादौय

ज्ञादौ सावनस्मृतः॥ आधिक्येति चकार्ये च चोद्देशो मासः प्रशस्यते॥ अथ्यष्टुगः॥ विवाहव्रततय
 नेषु सौरमानं प्रशस्यते॥ पार्वरोत्तमकाश्चाद्देवादिप्रसूतं तथादिकोऽस्मृतं तरे॥ एकोदशवि
 वाहादावृगादौ सोमसावनौ॥ जोतिर्गर्गः॥ आयुर्हीयविभागश्च प्रायश्चित्तक्रियातया साव
 नैनेव कर्तव्या शूराणां चायुयासना॥ विष्णुधर्म॥ नक्षत्रसत्राण्यपयानि चेंदो मासेन कुर्या
 द्गृहणात्मकेनेति॥ ब्राह्मे॥ तिथिकृत्ये चरुष्पादित्रते सुक्तादिभवं चाविवाहादौ च सोरादिमा
 संकृत्ये विनिर्दिशेत्॥ अथ मलमासः॥ तत्रैकमात्रसंक्रांतिरहितः सित्तादिश्चाद्देशो मासो मल
 मासः॥ एकसंक्रांतिरहितमसंक्रांतत्वेन संक्रांतिहयत्वेन च भवति॥ मलमासोद्देशः॥ अ
 धिमासस्य मासश्चेति तदुक्तं काठकगृह्ये॥ यस्मिन् मासे न संक्रांति संक्रांतिहयमेव वा॥ म
 लमासः सवितेयो मासः स्यात्तत्र योदशेति॥ सत्यवतौपि॥ राशिद्वययत्रमासे संक्रमेति दिवा
 करः॥ नाऽधिमासो भवेद्देशमलमासस्तु केवलमिति॥ अधिकमासस्य कालनियममाह॥
 वंशिशुः॥ हात्रिंशद्विंशतिर्मासे हि नैवोऽशमिस्तथा॥ षट्कानां चतुःक्षेराय तत्पथिकमा
 सकरति॥ एतच्च सावनादिमानेन संभवार्थं॥ ननु नियमार्थं॥ अत्यथा योऽशनाधिकहा
 त्रिंशन्मासानंतरं कृष्णपक्षनियमेन सुक्तादित्वभंगायतेः॥ तिनस्त्रनाधिककाले मलमास
 पातेपिनदोषः॥ अतएवोक्तं माधवीयो मासे त्रिंशतमे भवेदिति॥ ह्यस्यापि जोतिः शास्त्रे॥
 असंक्रांतिमासो धिमासः स्फुटः स्यादिसंक्रांतिमासस्य कदाचित्॥ ह्ययः कार्तिकादि
 त्रयेनात्यतः स्यात्तदावधमधे धिमासहयंच॥ एकः क्षयात्सर्वपरतश्चैकारत्यधिमासहयं
 भवतीहयं भवतीत्यर्थः॥ अत्र विशेषमाह॥ जावालिः॥ मासहयं च मध्ये तु संक्रां
 तिर्नयदा भवेत् प्राकृतस्तत्र शब्दः स्यादधिमासस्तथोत्तरइति॥ उत्तरस्वकालाधिक्येन शर्व
 स्मिन्नित्यर्थः॥ यनु ब्रह्मसिंहंति॥ चैत्रादूर्वाङ्गाधिमासः परतस्त्वधिलो भवेदिति॥ तत्र चैत्रा
 त्सर्वमसंक्रांतिहयेश्चोनाधिकः किंतु परतत्यर्थः॥ यच्च जोतिः सिंहंते॥ धरकनागते सूर्ये
 श्चिके वायुधन्विनामकरे वायुकुंभे वा नाधिमासो विधीयतइति॥ तदुच्चिकादिचतुष्टये
 मलमासे सति शर्वतुलाकृत्वागते सूर्ये क्षयात्सर्वमायधिमासस्य कालाधिक्यमात्रनिवे
 धार्थं नत्वधिकमात्रस्या॥ दशानां फाल्गुनादीनां प्रायो मासस्य च कश्चित्॥ ननु सकृत्वं भ
 वतीत्येष शास्त्रविनिश्चयः॥ इति हेमाद्रौ॥ विष्णुधर्मविरोधात्॥ मलमासेऽशुकादिनि
 वेधानुपपत्तेः॥ मकरे वायुकुंभे चैतिहयं तार्थं प्राप्यभावात्॥ स्यस्यागमनकाल
 उक्तः सिंहंति शिरोमणौ॥ गतोऽथ्यदिर्नैर्देगतिशाककाले तिथीशैर्भविष्यत्ययं गा
 सूर्येः॥ गजाद्वाग्भिभूभस्तथा प्रायशो यकुवेदेदुर्वर्षः क्वचिन्नो कुभिश्चेति॥ अथ
 यश्चत्वारः॥ अद्वयः सत्या॥ नदाः नवा॥ एषां प्रातिलोम्येनयाते॥ ९७४ तैमितेवर्षे कश्चि
 त्क्षयमासः सर्वज्ञातइत्यर्थः॥ तिययः यंचद राईशाएकादशं चैको॥ १११५ सर्वमिने
 पातिकश्चिद्विष्यतीत्यर्थः॥ अंगद॥ अक्षय॥ सूर्याः १२॥ एकत्र १२५६॥ गजाः ८॥ अ
 द्वयः १॥ अग्निः ३॥ भूः १॥ एकत्र १३७८॥ कुः १॥ वेदः ४॥ इंदुः १॥ एकत्र १४९॥ गावः

॥कुः॥॥एकत्रा॥९॥एते

यैतिरूप्यते॥तत्रजावालिः॥नित्यनेमिक्तिकुर्याच्छाङ्कुर्यान्मलिस्तुचे।
वारीक्तकाम्यनैवकदाचन॥अयंचकाम्यनिषेधआरंभसमाप्तिविषयः।
येमासान्तैषुमसम्भतः॥त्रतानांचैवयज्ञानामारंभश्चसमापनमिति॥तेनैवीकृत्वा
त॥असूर्याःअधिकमासात्पर्यः॥तत्रमंडलंतयतेरविरिति वचनात्॥कारीर्यादे
म्यस्यत्वारंभसमाप्तिभवतएवेत्यादिरत्यत्रविस्तरः॥काठकगृधेऽपि॥मलेऽन्यगतिं
कुर्यान्नित्यनेमिक्तीक्रियामिति॥तानिनैमिक्तिकानिदीपिकायामुक्तानि॥यन्नैमि
क्तिकमग्निस्त्वनुगतायाधानमर्शुवासंस्कारादिविलोयनेसतिपुनःप्रोक्तंप्रतिष्ठा।
दिकमिति॥गत्यंतरयुतंतुसीमादिहेयमेवा॥तत्रकर्तव्यानुक्तानिकालादर्शः॥द्वाद
ःस्यिंतांतकर्मग्रहणजननीः॥सीमंतैषुसवेआहंदावेतौजातकर्मच॥रोगेशांतिर
लभ्येचयोगेश्राहंत्रतानिच॥प्रायश्चित्तमितस्यवशात्सर्वेपरत्रच॥अद्वादकुंभम
न्वादिमहालयपुगादिषु॥आहंदर्शैष्यहरहःआहंमूनादिमासिकं॥मलिस्तुचाम्यमा

॥आहंतुर्ष्वहृष्टेषुतीर्थेष्वेवपुगादिषु॥मन्वादिषुवहान
भूहिरण्यानांसंघोपासनयोःक्रिया॥पूर्वहोमश्चाययरांसाग्ने

ष्टिश्रयवृशि॥नित्याग्निहोत्रहोमश्चदेवतातिथिश्जनं॥स्तानंचस्तानवि
पेयवर्ज्जने॥तर्प्यरांचतिमितस्यनित्यत्वादुभयत्रचेति॥एतौयुंसवतसीमंतौ॥एतच्चग
र्भाधानाद्यन्नप्राशनांतसेकारोयलसरां॥तदुक्तंदीपिकायां॥गर्भाधानमुखंच
विधि

योश्चपित्रमधिकेमास्येवमाघाचरेदिति॥अलभ्येयोगेश्राहंदययप्रकादौकाम्यान्
पित्रतादीनिकार्यारणीत्यर्थः॥सर्वेपरत्रमलेषुद्वेचेत्यर्थः॥महालयशाब्देनमघात्रयो
दशुच्यतर्तिमाधवः॥दर्शेश्राहंमलेपिकार्यायतत्रख्यशृंगः॥संवत्सरातिरेकेणप्रा
सोयःस्यान्मलिस्तुचे॥तस्मिंस्वयोदर्शेश्राहंनकुर्यादिदुसंक्षयरति॥तत्काम्यदर्शेश्रा
हविषयं॥काम्यनैवकदाचनेतिवचनात्॥दर्शंचकाम्येश्राहंकर्मांचेदिनश्चेत्यादि।
नायात्तवल्केनोक्तं॥नित्यंतुमलेषिभवत्येवा॥दर्शैष्यहरहःआहंदानंचप्रतिवास
रं॥गोभूतिलहिरण्यानांमासेपिस्यान्मलिस्तुचरतिमात्स्योक्तैरिति॥हेमाश्याद
यः॥दिवोदासीयेपि॥अनिंदुरिंदुशरणांचहरिवारोनुधासमी॥नाधिमासेपरित्या
ग्याःसीमंतान्नाशनेशिशीरिति॥अनिंदुदर्शः॥द्विविधमय्यमाश्राहंनकार्यमिति
त्वयराक्तः॥तत्रयद्विहितकर्मउत्तरेमासिकारयेदित्युक्तेः॥षष्ठ्यातुदिवसेरिति॥सु
हमासकरणीपिशाखायोपयतेर्दर्शेश्राहंमलेनकार्यमितिप्राचीनगोडाःशूलया
शिश्चसंवत्सरप्रदायेपि॥एकरासिस्थितेसूर्येयदादर्शहयंभवेत्॥दर्शेश्राहंतदा
दौस्यान्नपरत्रमलिस्तुचे॥अत्रापिप्राग्भवस्था॥यद्यपिकालादर्शसर्वंवाधिकं

मलमासे द्वितीयाद्यादिकं तु शुद्धमास एव कार्यम् ॥ असंक्रान्तेऽपि कर्तव्यमादिकं प्रथमं द्वि-
 त्तैः ॥ तथैव मासिकं प्राहं सपिंडीकरणं तथेति ॥ हारीतीकैः ॥ आदिकं प्रथमं यस्यात्तत्कु-
 र्वीतमलिस्तुचे ॥ चतुर्दशे तु संप्राप्ते कुर्वीत पुनरादिकमिति स्मृत्यंतरे क्तेऽपुनरादिकं
 द्वितीयादिवार्षिकं त्रयोदशमासेऽतीते चतुर्दशदिने कुर्यादित्यर्थः ॥ यत्तु सत्यं त-
 वर्षे वर्षेषु यच्छ्राद्धं मातापित्रोर्मृतेहनि ॥ मलमासे न तत्कार्यं व्याघ्रस्य वचनेनैवेति ॥ त-
 द्वितीयादिवार्षिकविषयं ॥ आदिकं प्रथमं यस्यात्तत्कुर्वीतमलिस्तुचरिति ॥ पूर्वोक्त-
 वचनात् ॥ यत्र द्वादशमासिकं शुद्धमासे भवति तत्र त्रयोदशेऽधिक एवादिकं कार्यम् ॥
 यत्र त्वधिक मध्ये द्वादशमासिकं तत्र तस्य द्विराष्ट्रिंशत्त्वा चतुर्दशे शुद्ध एव प्रथमा-
 दिकमिति निष्कर्षः ॥ तेन द्वितीयादि शुद्धमास एव ॥ ४४ ॥ श्रीचंद्रोदये ॥ दिवोदासीये म-
 न्यारिजाते चैवं ॥ मलमासमृतानां तु यदास एवाधिकं स्यात्तदा तत्रैव कार्यम् ॥ यदापे-
 ढीनसिः ॥ मलमासे मृतानां तु प्राहं यत्प्रतिवत्सरं ॥ मलमासेऽपि कर्तव्यं नान्येषां तु कथं
 चनेति ॥ यत्तु द्वादशशिशुः ॥ प्राहं याहनि संप्राप्तेऽधिमासो भवेद्यदि ॥ मासद्वयेऽपि कुर्वीत
 प्राहमेव न्येष्टुतीति ॥ यच्च व्यासः ॥ उत्तरे देवकार्याणि यि नु कार्याणि चोभयोरिति ॥
 तन्मासिकादि विषयं ॥ योगादिकं मासिकं च प्राहं चापर्यसिकं ॥ मन्वादिकं तैथिकं च
 कुर्यान्मासद्वयेऽपि चेति स्मृतिचंद्रिकोक्तेः ॥ तैथिकं तीर्थप्राहं ॥ तच्च मासद्वयेऽपि कार्यं मि-
 ति त्रिस्थलीसेतौ महाः ॥ केचित्तु ॥ प्रतिमासं मृताहे च प्राहं यत्प्रतिवत्सरं ॥ मन्वादेो च पु-
 गादेो च तन्मासोरुभयोरपीति मरीचिवचनात् ॥ वर्षे वर्षे तु यच्छ्राद्धं मातापित्रोर्मृतेह-
 नि ॥ मासद्वयेऽपि तत्कुर्याद्व्याघ्रस्य वचनेनैवेति गालवीकैश्च त्रयादिकं मासद्वये कार्यं ।
 मित्याहुस्तत्र च्छं ॥ प्रतिमासे मृताहे क्रियमासां मासिकं ॥ प्रति संवत्सरं क्रियमासां कस्या-
 दि प्राहमिति मरीचिवचसे मदनरत्ने व्याख्यानात् ॥ गालवीयस्य च मासद्वयान्मके स-
 यमास रतिमाधवेन व्याख्यानात् यच्च कैश्चिदुक्तेः ॥ प्रथमादिकं मासद्वये कार्यं ॥ आदिकं
 प्रथमं यस्यात्तत्कुर्वीतमलिस्तुचे ॥ त्रयोदशे च संप्राप्ते कुर्वीत पुनरादिकमिति यमीकै-
 रिति ॥ तदपि चित्यं ॥ पुनरादिकं द्वितीयादिवार्षिकं त्रयोदशे तीते चतुर्दशे कुर्यात् ॥ अ-
 न्यथा संवत्सरं न वर्द्धेत प्राहं तत्र मृतेहनीति पेंठीनसिविरोधस्यादिति हेमाद्रौ ४४ ॥ श्रीच-
 ढ्रोदये च ॥ एतेन न वर्षे तन द्विंशच्छुद्धेऽपि कुर्यादेवेत्यंतं मह्यं व्याख्यानाभावात्परा-
 स्ता ॥ पूर्वव्याख्यायां तु हारीतीये प्रथमग्रहरामेव मानं ॥ यदपि निर्याया मृतेहर्वोक्तका-
 लादर्शवचनात् मलमासे प्राहं दिनस्य वध्यन्वितरासार्थं यि त्तु हे शनत्राहराणां भोजयित्वा
 शुद्धमासे सपिंडकं प्राहं कुर्यात् ॥ यि उवर्ज्जमसंक्रान्ते संक्रान्तेऽपि उंसंयुते ॥ प्रति संवत्सरं ।
 प्राहमेव मासद्वयेऽपि चेति ॥ ४४ ॥ यराशरीकैरिति ॥ तदपि चित्यं सर्वोक्तवचनस्य स्य सर्व-
 भाव्यधिकमासविषयत्वात् ॥ तत्र हि मासद्वयप्राहं सुक्तं तदाह सत्यतया ॥ एक एव स-
 दामास संक्रान्तिद्वयसंयुतः ॥ मासद्वयगतं प्राहं मलमासेऽपि शयत्तरति मासद्वयगतं रवीसं-

क्रान्तगतं क्षयगतं च ॥ मलमासे क्षयमासे ॥ अधिपशान्तत्सर्वाधिमासे चेति हेमाद्रिः ॥ दीपि
 कापि ॥ तत्राकृसंघ्यधिमासकोपदि भवेत्तत्रत्यसां वत्सरं तस्मिंश्चुद्धतया क्षये च वचनात्कुर्या
 ह्ययोः कोविदरति ॥ कालादर्शयेत्तद्विषय एवैत्यलंबुद्धना ॥ मलमासवर्ज्यासु कानि काला
 दर्श ॥ अनित्यमनिमित्तं च दानं च महदादिकं ॥ अय्याधाना धराश्वती र्थयात्रा मरेक्षणा म
 ॥ देवारामतडागादि प्रतिष्ठा मौजिवंधनं च ॥ अश्रमस्वीकृतिः काम्यवृषोत्सर्गश्च निक्रमः ॥
 राज्याभिषेकः प्रथमश्चुडाकर्मव्रतानि च ॥ अन्नप्राशनमारंभो गृहाणां च प्रवेशनं ॥ स्ना
 ने विवाहो नामानियत्र देवो महोत्सवः ॥ त्रतारंभसमाप्ती च कर्म काम्यं च या यना ॥ प्राय
 श्चित्रं तु सर्वस्य मलमासे विवर्जयेत् ॥ उयाकर्मोत्सर्जनं च यवित्रदमनार्थं ॥ अवरुह
 श्वहेमंतः सर्पाणां वलिरुकाः ॥ र्शानस्य वलिर्विष्मोः शयनं परिवर्तनं ॥ दुर्गेद्रस्याय
 नोत्थाने च जोत्थानं च वज्रिणाः सर्वत्र प्रतिषिद्धिदानिय रत्रान्याचर्चं वैकप्रिति ॥ अत्र मू
 लवचना निहेमाद्रिमाधवादिभ्यो ज्ञेयानि दिवोदासीयेऽपि ॥ यात्रोत्सवं च देवादि सपथं
 दिव्यमेव च ॥ मलमासे न कुर्वीत व्यासस्य वचने यथेति ॥ अयं निर्णयः क्षयमासे पि ज्ञेयः
 रविसंक्रमहीने यो वर्ज्या वर्ज्या विधिः स्मृतः ॥ सयवतुद्दि संक्रान्ते मलमासे य्युदी रित
 रति ॥ काठक गृहोक्तेः ॥ क्षयमासे मृतानो प्रत्यादिके विशेषे हेमाद्रौ ॥ तिथ्यर्हं प्रथमं
 वैदितीयेर्हं तथोत्तरः ॥ मासाविति बुधैश्चिन्तौ क्षयमासस्य मध्यगो आदिकवद्ददीपने
 पि ज्ञेयं ॥ यन्मलमासे वर्ज्यमुक्तं तच्छुक्रगुर्वारस्तादिषु पि ज्ञेयं तदाह वृहस्पतिः ॥ वा
 लेवायदि वा वृद्धे शुक्रैवास्मृते गुरौ ॥ मलमासेऽवैता निवर्ज्ययेद्देवदर्शनमिति ॥ अना
 दिदेवता चृद्धाऽशुचः स्युनेष्टमार्गवे ॥ मलमासे य्यना वृत्ततीर्थयात्रा विवर्जयेत् ॥
 अष्टततीर्थे दोषाभावमात्रं न तु फलमिति वाचस्पतिमिश्राः ॥ तन्ना ॥ असति वाधके
 फले हेतुत्वाक्षतेः ॥ लक्ष्मीपि ॥ नीचस्थे वक्रसंस्थे यति चरणगते वालवृद्धास्तगे वा
 ॥ सत्यासे देवयात्रा त्रतनियमविधिः कर्णवेधस्तदीक्षा ॥ मौजीवंधींगनानां परि
 रायनविधिर्वास्तुदेवप्रतिष्ठा ॥ वर्ज्याः सद्भिः प्रयत्नाच्चिदशयति गुरोसिंहराशि
 स्थितिचेति ॥ दीक्षायागदीक्षा ॥ आगमदीक्षा च ॥ तथा ॥ उद्यातचुडात्रतवंधदीक्षा
 विवाहयात्रा च वधुप्रवेशः ॥ तडागकूपत्रिदशप्रतिष्ठा वृहस्पतौ सिंहगते न कु
 र्यात् ॥ दिवोदासीये ॥ गुर्वादि त्पे गुरोसिंहे नष्टे शुक्रे मलिस्तुचे ॥ गृहकर्मव्रतं या
 त्रामनसापिनचितयेत् ॥ अस्यायवादः ॥ तत्रैव ब्राह्मी ॥ मुंडने चोपवासं च गौत
 म्यां सिंहगुरो ॥ कन्यागते नृदस्मायानुत्तरीरवासिना तथा आघासागौतमी
 गंगाहितीयाजान्ही वीस्मृता ॥ सर्वतीर्थफलं स्नानाद्गौतम्यां सिंहगुरो ॥ संहिता
 प्रदीपि ॥ स्यात्समरात्रे गुरुशुक्रयोश्च बालत्वमन्हादशकंच वाद्यं ॥ वृद्धौ सिते ज्वा
 वशुभौ शिशुत्वे शस्तौ यतस्ता बुयचीयमानाविति ॥ वशिष्टः ॥ अतिचारगते जी
 वे वर्जयेत्तदन्तरं ॥ त्रतीहाहादिकार्येषु अष्टाविंशतिवासरान् ॥ वात्यादिलक्षणा

मुक्तब्रह्मसिद्धांते॥रविणासंतिरन्येषांयद्दाराणामस्तउच्यते॥ततोवीम्बार्हकंप्रोक्तमूर्ध्ववा
 लंप्रकीर्तितमिति॥वाल्मादियिपारांचवृत्तशक्तिवालःशुक्रोदिवसदशकंपंचकंचैववृद्धः
 पश्चादन्हांत्रितयमुदितःपक्ष्मिंध्रान्कमेरा॥जीवोवृद्धःशिशुरपितथापक्ष्ममैःशिशू
 तौवृद्धौप्रोक्तौदिवसदशकंचापरेःसप्तरात्रे॥पश्चिमतःउदयेदशदिनानि॥वालःअ
 स्तेयंचदिनानिवृद्धःसर्वतोदिनत्रयांवालःपक्ष्मंचवृद्धरत्यर्थः॥जीवोगुरुः॥अन्यत्रत्व
 न्यथोक्ता॥प्राक्यश्चादुदितःशुक्रःपंचसप्तदिनेशिशुः॥विपरीतेनवृद्धत्वंतद्देवगुरो
 र्पिरतिर्येषांपक्षाराणाम्यवस्थामाह॥मिहिरः॥वहवोदर्शिताःकालायेवात्म्यवार्हकेपिवा॥
 ग्राह्यास्तत्राधिकाःशेषादेशभेदादुतापदीति॥देशभेदंचमदनरत्नेगार्ग्यःशुक्रोगुरुःप्रा
 क्यपराक्चवालोविद्येदशवंतिषुसप्तरात्रे॥वंगेषुहृगोषुचयद्वचंचशेषेचदेशेतिदि
 नंवदंतिरिति॥अस्मादेरपवादः॥काशीखंडे॥नयहास्तोदयशतौदोक्षीविस्सेस्वरालये
 त्रिस्यलीसेतौ॥वायवीये॥गोदावर्यांगयायांचश्रीशैलेग्रहराहये॥सुरासुरगुरुराणांच
 मोक्षदोषानविद्यते॥ग्रहराहयेतन्निमित्तककुरुक्षेत्रयात्रादानादावित्यर्थः॥तदाहवि
 स्थलीसेतौलज्जः॥उपलब्धेशीतलभाउभान्वोरद्वैदयैकपिलारख्यमस्यां॥सुरासुरीशोक्तम
 येपितौर्ययात्राविधिःसंक्रमणेचशस्तः॥रत्नलवङ्गना॥मलमासेद्वत्रतविशेषउक्तोहेमाद्रो
 पात्रे॥अधिमसेतुसंप्रतित्रयस्त्रिंशद्देवताः॥उद्दिश्यापयदानेनष्टश्वीदानफलंलभेत्॥
 अधिमसेतुसंप्रतिगुडसर्पिर्युतानिच॥त्रयस्त्रिंशदशयानिदातव्यानिदिनेदिने॥साज्या
 निगुडमिश्राणिअधिमसेनृयोत्रमा॥त्रयस्त्रिंशदशयान्नेकांस्यापत्रेनिधायच॥सप्तंच
 हिरण्यंचत्राहारायनिवेदयेत्॥विष्णुरूपीसहस्रांशुःसर्वपायप्रणाशनः॥अशयान्नप्र
 दानेनममपायव्ययोहनु॥नारायराजगहीजभास्करप्रतिरूपक॥व्रतेननिनपुत्रांश्चस्य
 द्वापिबर्हया॥पस्यहसंगदाचक्रेगरुडोयस्यवाहनं॥शंखःकरतलेयस्यसमेविष्णुःप्रसी
 दन्ना॥कलाकाष्ठादिरूपेणानिमेषघटिकादिना॥योवंचयतिभूतानितस्मेकालात्मनेनमः
 कुरुक्षेत्रमयदेशःकालःपर्वद्विजोहरिः॥ष्टश्वीसमिदंदानंग्रहारापुरुषोत्रमा॥मलानां
 चविशुद्धार्थंपापप्रशमनायच॥पुत्रयोत्रामिदद्व्यर्थंतवदास्यामिभास्कर॥मंत्रेणानेनयो
 दयात्रयस्त्रिंशदशयकान्॥प्राप्तोतिविषुलांलक्ष्मीपुत्रयोत्रादिसंपदरति॥रतिमीमांस
 ककमलाकरमहकृतेमासमलमासक्षयमासनिर्णयः॥यस्यनिर्णयस्ता॥देविसुरव्यः
 शुक्तयसःऋधमःपित्रेविशिष्यतरतिमाध्वेनोक्तः॥अथतिथिनिर्णयः॥तत्रतिथिर्ह
 धा॥शुद्धाविदाचाविधरहिताशुद्धा॥तत्सहिताविद्धा॥तत्रशुद्धायामसंदेहादिदानिर्णी
 यते॥तत्रसामान्यतोविधमाहमाधवीयेथैठीनसिः॥पक्षहयेपितिथयस्त्रिधिसर्वतथो
 त्ररां॥त्रिभिर्मुहूर्तैर्विध्यंतिसामान्यविधिःस्मृतंरति॥हेमाद्रिमदनरत्नादौतुदिसहर्त्रै
 युक्तः॥उदितंदेवतंभानोपित्रमस्तमितेरवो॥दिसुहर्त्रीत्रिरहश्चसातिथिर्हयकव्यपो
 रितिविष्णुधर्मोक्तेः॥दिसुहर्तृत्वंचानुकल्पः॥दिसुहर्तापिकर्तव्यायातिथिर्हृद्गामिनी

ति। रक्षणापिशोक्तेः अयं वेधः प्रातरेव सायं तु त्रिमुहूर्तैर्वेध एवा। यांति थिंसमनु प्राप्य या
 त्संप्रमिनीयतिः। सातिथिस्तदिने प्रोक्ता त्रिमुहूर्तैर्वया भवेदिति स्कांदोक्तेः। दीपिकापि।
 त्रिमुहूर्तगानुसकलासायति। यानि तु। त्रतो यवासस्त्रानादौ घटिकैकाऽपिया भवेत्।
 उदये सातिथिर्याहा विपरीतानुर्पेत्कै। रयादीनि स्कांदादिवचनानि तानि। वैस्वानराधि
 करगाम्यायेनाऽवयवस्तत्प्राविमुहूर्तप्रशंसापराणि।। तिथिविशेषे वेधविशेषस्कांदे।
 नागोद्गादशनाडीभिर्दिकुं च दशभिस्तथा।। भूतोद्गादशनाडीभिर्द्वयत्पुत्रं। तिथि
 मिति। अयंचो यवासातिरिक्तविषयत्ति।। वक्ष्यते।। रतिवेधः।। तत्र सर्वातिथिर्दहः क
 र्मकालव्यापिनीसेवग्राहकर्मणो यस्य यः कालस्तत्कालव्यापिनीतिथिः।। तथा कर्मा
 णिकुर्वीतहासद्वीनकारणमिति विष्णुधर्मोक्तेः।। दिनहयेतद्या प्रावेकदेशव्याप्तौ वायु
 गमवाक्यान्निर्णयः।। तस्य शर्वाबाधेनीयपत्रेः।। कर्मकालस्य प्रधानत्वाच्च युग्मवाक्यं तु नि
 गमः।। युग्माश्रियुगभूतानां वरमुत्पौर्ध्वसुरंध्रयोः।। रुद्रे ग्राहादशी युक्ता चतुर्दश्यां च र
 र्तिमा।। प्रतिपद्यथीमावास्यातिथ्यो युग्ममहाफलं।। एतद्व्यस्तमहादोषं हंति पुराणपुराण
 तमिति।। अत्र रंघ्रांताः शहा द्वितीयादिनवम्यं ततिथिवाचकाः।। रुद्रस्य कादशी।। द्वितीया
 तृतीयायुतासाच द्वितीयायुतेति सप्रयुग्मानीत्यर्थः।। इदं च शुक्लपक्षे अमा प्रतिपद्युग्मं
 स्पशर्णिमाया अतत्रैव सत्वात्।। रतिकेचित्।। तत्वं त्वमा प्रतिपद्युग्मात्कृष्णपक्षलिं
 गात्।। यस्य हयपरमिदं तत्र हि शेषवाक्यैः कृष्णतिथिविशेषैः योद्यतं रति।। दशमीदत्तापुराण
 समुच्ये।। संशरोदिशमीकार्यामिश्रिता सर्वथायवेति।। संशरोऽशुक्लपक्षे त्रयोदशी तु सुमे
 नुनीक्ता।। त्रयोदशी तु कर्त्तव्याद्वादशी सहिता सुनरति।। कृष्णपक्षे न्यापसंबः।। प्रतिपत्सहिती
 यास्याद्वितीया प्रतिपद्युता च नुर्थी संयुताया च सा तृतीया फलप्रदा।। ये च मी च प्रकर्त्तव्या यस्यापु
 न्नाच नारद।। कृष्णपक्षे शमी चैव कृष्णपक्षे च नुर्दशी।। सर्वविहा प्रकर्त्तव्या परविहानकुत्र
 चित्।। दशमी च प्रकर्त्तव्या सदुगी हिजसत्रमा।। यक्षशमी अमावास्या कृष्णपक्षे त्रयोदशी।। स
 ताः परयुताः रज्याः पराः सर्वे रा संयुता रति।। यनुव्याघ्रः।। खर्वोदयं स्तथा हिंसा त्रिविधं तिथि
 लसरां।। खर्वोदयौ परौ रजौ हिंसा स्यात्सर्वकालिकीति खर्वः साम्यं दर्श्याद्विस्तयोः परा।।
 हिंसा स्यात्तत्र सर्वत्यर्थः।। एतच्छाहादिविषयं।। द्वितीयादिषु युग्मानां दृश्यता नियमादि
 षु।। एकोद्विहादिव्यादौ हासद्व्यादि चोदनेति व्यासोक्तेः।। नियमादिषु त्रतदानादिदेव
 कर्मसु एकीद्विहादिर्निर्येद्व्यादावित्यर्थः।। कर्मकालव्याप्तभावे कर्मोपक्रमकालमेव या
 ह्या।। कर्मोपक्रमकालगानुक्तमिथीहा।। नयुग्मादरतिः।। दीपिकोक्तेः।। यानि तु।। यांति
 थिंसमनु प्राप्य उदयं याति भास्करः।। सातिथिः सकलाज्ञेयादानाध्ययनकर्मस्वित्या।।
 दीनितानि त्रिमुहूर्तादिस्तुतिरिति निर्णयशैली अथैकभक्तंतत्कालः पाधे।। मध्यान्ह
 व्यापिनी या ह्या एकभक्ते सदा तिथिरिति।। मध्यान्ह अयंच धामक्त दिनतृतीयांशः।।
 तेन यद्यदिहादशदंडानंतरं प्राप्यते।। तथापिदिनाई समयेतीते भुज्जते नियमेन यत्र र

कभक्तमिति प्रोक्तमनस्तस्याद्विवेहीति स्कांदोक्तेः षोडशसं प्रदशादिदं उमुख्यकालः ॥
 दीपिकायां तु मध्याह्नात्पदलेत्रिभागदिवसे स्यादेकभक्तमिति ॥ ततः सूर्यास्तपर्यन्तं गी
 राः ॥ दिवैवहीत्यस्य वैयर्थ्यापत्येत्परत्वात् ॥ अत्र सर्वेद्युर्वाग्निरपर्येद्युरुभयेद्युर्वाग्नि
 स्तदभावो शोभाप्रिस्तत्राऽपिसाम्यं वैषम्यं वेति षट्पक्षाः ॥ तत्राद्ययोरसंदेहएवात्
 तीयेतु सर्वेद्विगोरामुख्यव्याप्तेः सत्त्वात् सर्वेतिमाधवः ॥ युग्मवाक्यान्निर्णायरतिहेमा
 द्विः ॥ चतुर्थपक्षे परैव संकल्पकाले सत्त्वादितिकेचित् ॥ गीराकालव्याप्तेश्चतुर्थपक्षे स
 त्त्वात् वैषम्ये गीराश्याप्तीयाधिकासायाद्या ॥ साम्ये शर्वा ॥ अयंचसतंत्रैकभक्तनिर्ण
 यः ॥ अन्त्यागे उयवासप्रतिनिधौ तदनुसारेण निर्णयः ॥ अथ नक्तं ॥ तच्च दिनानशन
 सर्वरात्रिभोजनं ॥ तत्र प्रदोषव्यापिनीयाद्या ॥ प्रदोषव्यापिनीयाद्यातिथिर्नक्तत्रैतस
 देतिवत्सोक्तेः ॥ प्रदोषस्तु ॥ त्रिमुहूर्तप्रदोषः स्यात् भानावस्तंगतिसति ॥ नक्तं तत्र नुक्त
 न्व्यमिति शास्त्रवितिश्च यत्र तिमदनरत्ने व्यासोक्तेः ॥ तत्रापि त्रिदंडोत्तरं याद्य ॥ साया
 संध्या त्रिघटिका अस्तादुपरिभास्वतरतिस्कांदोक्तेः ॥ दंडत्रयस्य संध्यात्वात् ॥ तत्र
 चत्वारिमानिकर्माणि संध्यायापरिवर्जयेत् ॥ आहारं मैथुनं निद्रां स्वाध्यायं च चतुर्थ
 कभितिमाकुं उयेन भोजननिषेधात् ॥ मुहूर्तेन दिनं नक्तं प्रवदंति मनीषिणः ॥ नक्ष
 त्रदर्शनान्नक्तमहं मन्वेगणाधियेति माधवीये भविष्योक्तेश्च ॥ मोगस्तु ॥ प्रदोषोस्त
 मया हर्धं घटिकादयमिष्यतरतिवत्सोक्तेः ॥ प्रदोषसंंध्याचदिनरात्रौ संधौ मुहूर्त
 ॥ अर्वागस्तमया संंध्या व्यक्तीभूतानतारकायावत् ॥ तेजःपरिहानिवशाद्गनोरू
 ध्वेदयं यावदिति वरहीक्तेरित्याहुस्तन्म ॥ अस्य संंध्यावंदनानध्यायादिपरत्वात् ॥
 अतएव तत्र खंडमंडलस्य संंध्यात्वमुक्तं विज्ञानेस्वरेणा ॥ यच्च मदनरत्ने नक्तस्यैव ध
 त्वाद्भागप्राप्तभोजनगोचरो निषेध इत्युक्तं न विधेर्निषेधाविरोधात् ॥ अन्यथा क
 पिंजलानित्यत्र त्रिभ्योधिकानां हि संनस्यात् ॥ सायंकाले नक्तं गुदिनद्वये प्रदोषस्य
 शंज्ञेयं ॥ अतथा त्वपरत्र स्यात् स्तादवाग्यतौ हि सेति ॥ जावालि वचनात् ॥ प्रदोषा
 व्यापिनी नस्याद्वि वानक्तं विधीयते ॥ आत्मनो द्विगुणाह्वायामंटी भवति भास्करे ॥
 तन्नक्तं नक्तमिन्याहर्न नक्तनिशिभोजनमिति स्कांदाच्चयन्यादीनामपिसाया न्हेनक्तं
 ॥ नक्तं निशायां कुर्वीत गृहस्थो विधिसंयुतः ॥ यतिश्च विधवा चैव कुर्यात्तत्सदिवाक
 रमिति ॥ तत्रैव स्मृत्यंतरात् ॥ उदमसुत्रविधुरोपलक्षराम् ॥ सुत्रवतस्तरात्रावेवा
 नाश्रमीय्याश्रमी स्यादपत्नीकौ पिपुत्रवानिति संग्रहीक्तेः ॥ सीरनक्तं तद्विवेवा ॥ त्रि
 मुहूर्तं स्तेगेवाह्निनिशि चैतावतीतिथिः ॥ तस्यां सीरं भवेन्नक्तमहं न्येवतु भोजनमि
 तिसुमेतूक्तेः ॥ हरिनक्तं विशेषः कालादर्शस्कांदे ॥ उदयस्थासदाह्रिहारिनक्तत्रते
 तिथिरिति ॥ अन्यनक्तंतु संकान्यादावपिरात्रावेवा ॥ निषेधस्य रणाप्राप्तभोजनगोच
 रत्वेन वैधावाधकत्वात् ॥ दिनद्वयव्याप्तीपरा ॥ उभयोर्यदिवातिथ्योः प्रदोषव्यापि

नीतिथिः॥ तत्रोत्तरत्रनक्तस्यादु भयत्रापिसायतर्तिकालादर्शजावा खिवचनात् अत्र्य
क्षेषु एकभक्तवन्निरागः॥ अत्रविशेषो मदनरत्ने गारुडे॥ हविष्यभोजनं स्नानं सप्तमा
रलाघवं॥ अत्रिकार्यमधः शय्या नक्तभोगीषडा चरेत्॥ अत्रिकार्यं व्याहृतिहोमः॥ १३
तिनक्तम्॥ अयाचिते तु विशेषवचनाभावादु पवासवन्निरागः॥ अथनक्षत्रत्रनकाल
॥ विष्णुधर्मो॥ उपोषितव्यं नक्षत्रयस्मिन्नस्तमियाद्रविः॥ युज्यते यत्र वातारानिशीथे र
शिनासहेतिमाधवीयेस्कादे॥ तत्रोपवाससदृशेयन्निशीथादधोभवेत् उपवासेयद
संस्यान्नदिनत्रैकभक्तयोः॥ अथत्रतपरिभाषा॥ तत्राधिकारिणो मदनरत्ने भविष्ये
अनययस्तये विप्रास्तेषां श्रेयोविधीयते॥ तत्रोपवासनियमैर्नानादानैस्तथानृपात्र
नग्रियहरामुपवासविषयं॥ अतएवदेवलः॥ आहिताभिरनङ्गोश्च ब्रह्मचारी चतेत्र
यः॥ अत्रतएव सिद्धंति नैषां सिद्धिरनश्रतां॥ एकादश्यादौ तु वचनाद्भवतीति वक्ष्याम
श्रुदस्याप्यधिकारः॥ श्रुदोवर्गाश्चतुर्थोपिवर्गात्वाद्दर्ममहेति॥ वेदमंत्रस्वधास्वाहा व
षट्कारादिभिर्विनेति व्यासोक्तेः॥ प्राच्यास्तु॥ वैश्यश्रुदयोर्द्विराधिकोपवासनिधे
धः॥ वैश्याः श्रुदाश्च ये मोहादुपवासं प्रकुर्वते॥ त्रिरात्रं यत्र वातेषां व्युत्थितं विद्यते॥
चतुर्थमश्रुदां वैश्यश्रुदे वापि विधीयते॥ त्रिरात्रं तु न धर्मज्ञैर्विहितं ब्रह्मवादिभिरिति हे
मादौ वचनात्॥ यावदुक्तनिषेध इत्येके॥ प्रकरणात् न हातयो विषय इति युक्तं॥ सर्वसं
गामपियनुस्कादे॥ नास्ति स्त्रीणां षड्यक्यर्त्तनं ब्रतं नायुषोषरां॥ भर्तुः शुश्रूषये वैता
लोकानिष्ठानुब्रजंति हि॥ यदेवेभ्यो यच्च यित्रारिकेभ्यः कुर्याद्भर्ताभ्यर्त्तनं सत्क्रियां च त
स्य हृदंसाफलेनायचित्तानारीभुक्ते भर्तुः शुश्रूषयेव॥ आदित्यपुराणो॥ नारी स्वल्प
नुज्ञाता भर्तुवापि सुतेन वा॥ विफले तद्देवत्रस्यायत्करोमोर्ध्वदैहिकमिति॥ और्ध्व
दैहिकं पारलौकिकं तद्देवतनुज्ञाविषयं॥ भार्यायत्तुर्मतेनैव ब्रतादीनाचरेत्सदेति॥
कात्यायनोक्तेः॥ अत्रविशेषो हरिवंशो॥ स्नानं च कार्यं शिरसस्ततः फलमवाप्नुयात्॥
स्नान्वास्त्रीप्रातरुत्थाय यतिविज्ञाययेत्सती॥ तथा॥ गृहीत्वौदुंबरं पात्रं सकुशं सासा
तं तथा॥ गोशृंगदक्षिणं सिंच्य प्रहृत्नीयाच्च तज्जले॥ औदुंबरं ताम्रमयं॥ ततो भर्तुः सती
द्यान्ता तस्य प्रयतस्य च॥ आत्मनश्चाभिषेक्तव्यं ततः शिरसितज्जले॥ उपवासेषु कर्त
व्यमेतद्दिव्रतकेषु चेति॥ सर्वव्रतेषु संकल्पविधिश्च भारतो॥ गृहीत्वौदुंबरं पात्रं वारिषा
रां मुदश्चरुवः॥ उपवासे तु गृह्णीयाद्यद्वा संकल्पयेद्बुधः॥ हस्तेनैवैत्यर्थः॥ यथेति यादेषु
त्फलमिहैदमित्यर्थः॥ अथत्रतारं मकालः॥ मदनरत्ने गार्ग्यः॥ अस्मिन् चतुर्गुणेषु क्तवादे
रद्देमलिखुचे॥ उद्यायनमुपारं भेन्नतानां नैवकारयेत्तारत्नमालार्यासीमसौम्यगुरुसु
क्तवासराः सर्वकर्मसु भवंति सिद्धिदाः॥ भानुभौमशनिवासरेषु च प्रोक्तमेव स्वलुकर्म
सिद्धति॥ तथा॥ विरुहसंसारहये च योगास्तेषामनिष्टः खलुपाद आद्यः॥ सर्वे धृतिस्त
व्यनियतनामा सर्वो व्यरिष्टः परिधस्य चाईम् निसस्तयोगे प्रथमे सर्वज्ञे व्याघान संज्ञे

नवपंचशुलो। गंडेतिगंडेचषडेवनाऽऽशुभेषुकार्येषुविवर्जनीयाः॥ अथभद्रा॥
 तथाचसंग्रहे॥ कृष्णमिदिशयोरुर्ध्वं सप्तमीभूतयोरर्धं॥ शुक्लवेदे शयीरुर्ध्वं भद्राम्वा
 सुखस्योः॥ श्रीपतिः॥ नसिद्धिमायातिष्ठतंचविष्णोविद्यारिघातादिकमत्रसिद्धं॥ अ
 वहारसमुच्चयेदशम्यामष्टम्याप्रथमघटिकापंचकपरं॥ हरिद्युः सप्तम्यां हिदशघटिकां
 तेविघटिकां॥ तृतीयाशकायां स्वयमघटिकाभ्यः परतरं॥ शुभंविष्टेः पुंशुं शिवतिथिच
 तुर्थ्यां सुविरभे॥ तत्रैवा॥ सूर्यरातुसितेपक्षे कृष्णे चैवतुष्टशुक्ली॥ सूर्यरातुसुखं
 त्यामंष्टशुक्लीः पुंशुमेवचा॥ माधवीये॥ विष्टिर्यदाहनिथिये परार्द्धजाता॥ सर्वार्द्धजा
 निशितदाशुभदाचपुंशुः॥ ब्रह्मयामले॥ दिनभद्रायदारत्रोरत्रिभद्रायदादिवा॥ नसा
 जंशुभकार्येषुप्राहरेवंपुरातनाः॥ श्रीपतिः॥ सूर्योष्मतोद्वादशशंकराच्योरंदरा
 द्वादिनवक्रमेण॥ सर्वार्द्धमभ्यापरभागयुजिविरंतनमोतिथिकैस्मृतानि॥ त्रतारंभेच
 विशेषमदनरत्नेसत्यव्रतेनोक्तः॥ उदयस्थितिथिर्याहिनभवेदिनमध्यभाक्॥ साखं
 उानत्रतानां स्यादारंभश्चसमापनमिति॥ देवलः॥ अमुक्ताप्रातराहारेस्त्रान्वाचम्यसमा
 हितः॥ सूर्यायदेवताभ्यश्चनिवेद्यत्रतमाचरेत्॥ मदनरत्नेभविष्येऽक्षमासत्पदयादानं
 शौचमिदियनियहः देवराजाग्निहवनंसतोषस्येवर्ज्जनें॥ सर्वव्रतेष्वयं धर्मसामसो
 दशधास्मृतः॥ अग्निहोमस्तदैवतोव्याहृतिहोमोवेतिवर्द्धमानः॥ यतुतेनोक्तं॥ सर्वमेतसु
 राणोक्तप्रकृतव्रतपरं॥ त्रतांतरेतुविंशंतरसत्वेहोमोन्वथान॥ अतएवैकादशशंशिष्टा
 नां होमानाचरामिति॥ तत्र॥ जयोहोमश्चेति॥ चक्षुमारौकवाकान्वेनास्यकाम्यव्रति
 परत्वात्॥ तत्रेण॥ साप्तदशयशुमिन्त्रविन्दादिप्रकरणास्थेनेवतत्रद्वतविशेषहोमविधि
 भिरस्योपसंहारइति॥ विष्णुधर्म॥ तज्जयजयनध्यानतत्कथाश्रवणादिकं॥ तद्वृत्तं
 चतन्नामकीर्तनश्रवणादयः॥ उयवासकृतामैतियुगाः प्रीत्तामनीषिभिः॥ कीर्त्तये॥
 वहित्रीमान्यजान्स्तिपतितंचरजस्वलां॥ नस्त्रेनाभिभाषेतनेक्षेत्तत्रतवासरे॥ इ
 ध्वीचंद्रोदयेअग्निपुराणे॥ स्त्रान्वात्रतवतासर्वव्रतेषुव्रतसूत्रैः॥ इत्याः सुवर्गामया
 दाशशक्तावेभूमिशापिना॥ जयोहोमश्चसामान्यव्रतांतदानमेवच॥ चतुर्विंशहादशवा
 पंचवात्रपयववा॥ विप्राः प्रजायथाशक्तिभ्योदद्याच्चदक्षिणाम्॥ अत्रविप्राइतिपुंशिं
 गनिर्देशात्पुमांसएवभोजानतुस्त्रियः॥ एवंसहस्रभोजनादावपि॥ विरूपैकशेषस्यप्र
 मारणांतरविनाः पुंशुत्वात्॥ अतएवहयोर्यजमानयोः प्रतिपदं कुर्यादहृभ्योयजमाने
 भ्यद्रसादौविरूपैकशेषायोगात्पल्मभिप्रायेदित्ववहृत्वंवानसंभवतीसुक्तामाचार्यैः
 पार्थसारथिनाच॥ एतेनेकस्यब्राह्मणस्याहृत्यामोजनंपरास्तां बहृत्त्वस्यैकपदशुभ्या
 ब्राह्मणांस्वित्वेनभोजनान्त्वयाभावादिन्यत्रविसरः॥ अद्रस्यप्रतिष्ठावद्विप्रद्वार
 आहृतिहोमइतिवर्द्धमानः॥ व्रतसूत्रेषुव्रतदेवताप्रतिमाः॥ प्रतिमास्वरूपंचमदनर
 त्नेभविष्ये॥ अनुक्तद्रव्यतत्संख्यादेवताप्रतिमात्रया॥ सोवर्गीराजतीताश्रीरक्षजामा

त्रिकीतया॥ चित्रजापिष्टलेखोत्पानिजविज्ञानुरूपतः आमाषान्मलययंतकर्तव्याशाख्यः
 जित्तेतत्रैवजास्ये॥ आसद्रव्यमनादेशेनुहोतिषुविधीयते॥ मंत्रस्यदेवतायाश्चप्रजाप
 तिरितिस्थितिः॥ मंत्रोनुक्तोसमस्तव्याहतिरूप्योमंत्रः॥ प्रजापतिश्चदेवतेतिकल्पतरुः॥
 वर्धमानधृतदेवीपुराणे॥ होमोग्रहादिप्रजायांशतमष्टाधिकंभवेत्॥ अष्टाविंशतिरे
 वायथाप्राप्तिविधीयते॥ मदतरले॥ अनुक्तसंख्यायत्रस्यास्तुतमष्टात्रंशतं॥ वर्धमा
 नधृतदृशतातयः॥ उपवासंहिजः कृत्वाततोब्राह्मणभोजनं॥ कुर्यात्त्रेनास्यसगु
 राउपवासोभिजायते॥ व्रतोद्यायनानुक्तोतृथ्वीचंद्रोदयेनदिपुराणे॥ कुर्यादुद्या
 पंतस्यसमाप्तोयदुदीरितं॥ उद्यापनंविनायनुतद्गतंनिष्फलंभवेत्॥ यदिचोद्यापनं
 नोक्तं व्रतानुगुणात्स्थरेतविज्ञानुसारतोदद्यादनुक्तोद्यापनेव्रते॥ गाश्वेवकांचनंदद्या
 द्भृतस्यपरिर्क्षयेत्॥ असक्तोनुनारदीये॥ सर्वेषामप्यलाभेतुपथोक्तकरांविना॥ विप्र
 वाकंसृष्टंशुद्धं व्रतस्यपरिर्क्षयेत्॥ हृथाविप्रवचोयस्तुगृह्णातिमनुजः शुभं॥ अदत्त्वाद्
 क्षिणांयापः स्यातिनरकं प्रवभारते॥ वैशेषिनश्चिद्वैवसर्वकर्मसुदक्षिणा॥ सर्वत्र
 नुमयोदियाभूमिगीवौथकांचनं॥ वैजवायः॥ शिवनेत्रोद्भवयस्माद्भजतपितृवल्लभं॥
 अमंगलेतद्यत्नेनदेवकार्येषुवर्जयेत्॥ टीउरानंदेदेवीपुराणे॥ व्रतेचतीर्थैः ध्ययने
 प्रादेऽपिचविशेषतः॥ परान्नभोजनाद्विषयान्नेतस्यतत्फलम्॥ तृथ्वीचंद्रोदयेः प्रि
 पुराणे॥ नित्यस्नायीमिताहारेगुरुदेवहिजाचकः॥ क्षारंक्षौद्रं च लवणं मधुमांसानि
 वर्जयेत्॥ क्षारस्तुत्रैवोक्तः॥ निलमुद्गादृतेशियंशस्येगीधूमकोद्वौ॥ धान्यकंदेव
 धान्यचशमीधानंतथैवच॥ सिन्नधान्यतथायण्यमूलंक्षारगराः स्मृतः॥ गोधूमानां
 तत्रैवप्रतिप्रसवः॥ त्रीहिवष्टिकमुद्गाश्चकलापाः सतिलंपयः॥ श्यामाकाशशालिनी
 वाराः॥ गोधूमाद्याव्रतेहिताः॥ कृष्णालालुवात्रीकपालेकीजोत्त्रिकास्यजेत्॥ चरु
 भैक्षंसक्तुकराशशाकंदधिघृतंमधु॥ श्यामाकाः शालिनीवारायावकंमूलंतंडुलम्
 ॥ हविष्यं व्रततत्तादावधिकार्योदिकेहितं॥ मधुमांसविहायान्यद्भृतेचहितमीरितमिति
 ॥ शमीधान्यमाषादि॥ पालंकीमध्यदेशोर्शरतिप्रसिद्धा॥ जोत्त्रिकाकोशातकी॥ मि
 ताक्षरायांगौतमः॥ चरुभैक्ष्यसक्तुकरायावकशाकपयोदधि॥ घृतमूलफलोदका
 निहवौष्यत्रोन्नरमशस्ताति॥ पयोदधिघृतंचगव्यमिति॥ अत्रैवविशेषाः॥ एकाद्
 शीचानुमीस्यादिप्रकारोवस्थेते॥ गृहीतव्रतस्यागोतुमदनरत्नेकागलियः॥ सर्वव्रते
 गृहीत्वायोनाचरेत्काममोहितः॥ जीवन्भवतिचंडालीमृतः स्वाभिजायति॥ तत्रप्राय
 श्चित्रमुक्तं तृथ्वीचंद्रोदयेश्चभिरुउपुराणयोः॥ नोधान्यमादात्वोमाद्वाव्रतभंगोभवे
 द्यदि॥ दिनत्रयंनभुजीतमुंडंशिरसायवेति॥ प्रायश्चित्तान्मातस्मृतिंकांतव्रतानुष्ठा
 नंनानीतिगम्यते॥ यत्तु॥ प्रायश्चित्तंततः कृत्वापुनरेवव्रतीभवेदितिचचनं॥ अतिकं
 तमपित्रतंकार्यमेवेतिशूलपाशाः॥ तन्मध्येव्रतलोपेव्रतशेषसन्वेत्तयाएतच्चशक्त

विषयं॥ अशक्तौ कालहे माद्री पुराणांतरे॥ उपवासासमर्थश्चैदेकं विभ्रंतभोजयेत्तावद्वा
दिवाद्याहुक्तश्चेद्द्विगुं यान्तथा॥ भुक्तः कृतभोजनः॥ ब्राह्मणभोजनं विनेति शेषः॥ सहस्रस
म्भिता नृदेवीं जयेद्य प्राणस्यमान्॥ कुष्ठीहादशसंख्याकान्यथा शक्त्वातुरो नरति॥
शुद्धित्वे मानस्ये॥ उपवासेषु सक्तानां नक्तं भोजनमिष्यते॥ मदनरत्ने वायवीये॥ इत्य
दातोपवासस्य फले प्राप्नोत्यसंशयं॥ तथा अयं परार्कदेवलः॥ ब्रह्मचर्यं तथा शौचं सत्यमा
मिषवर्जनं॥ ब्रतैश्चेतानि चत्वारिवरिष्ठानीति निश्चयः॥ मानस्ये॥ नस्मान्कृतोपवासेन
स्नानमभ्यंगसर्वकं॥ वर्जनीयं प्रयत्नेन रूपघ्नं तत्परं नृप॥ अन्ने च नियमास्तत्र तत्रान्वे
षणीयाः॥ अथ स्त्री ब्रतेषु विशेष उच्यंते॥ तत्र हे माद्री ब्रतकांडे गारुडे॥ गंधालंकारतां ह
लपुष्यमालानुलेपनं॥ उपवासेन दुष्यति देतधावनमंजनमिति॥ इदं च सभर्तृकोपवा
सविषयं॥ अंजनं च सतां बूलं कुंकुमं रक्तवाससी॥ धारयेत्सोपवासापि अवेधव्यकरण
तः॥ विधवायति मार्गे राकुमारी वायहक्येति तत्रैव भविष्योक्तं॥ तथा विष्णुधर्मं॥
सर्वेषु तूपवासेषु पुमान्वाथ सुवासिनी॥ धारयेद्द्रक्तवस्त्राणि कुसुमानि सितादिचा
विधवाशुक्तवसनमेकमेव हि धारयेत्॥ मरुरयि॥ पुष्यालंकारवस्त्राणि गंधधूया
नुलेपनं॥ उपवासेन दुष्यति देतधावनमंजनम् मदनरत्ने व्यासः॥ देतधावनपुष्या
दि ब्रतैष्यस्यान दुष्यतीति॥ यद्यपीदं सर्वोपवासविषयं प्रतीयते तथापि शिष्टाचार
त्सोभाग्याद्यर्थं क्रियमाणानवरात्रि रात्राद्युपवासविषयमेव॥ नत्वेकादश्यादिवि
षयं॥ असहज्जलपानाच्च सकृत्तांबूलचूर्णगात्रं॥ उपवासप्रणश्येत्दिवा स्वापा॥
अभ्येथुनादित्य परार्कदेवलेन तन्निषेधात्॥ नचास्यपुविषयत्वेन सावकाशत्वात्
स्त्रीणां तांबूलादि प्राप्नोतीति वाच्यं॥ तांबूलादि प्रापकस्यैवैकादशी तत्र विषयत्वेन
वैपरीत्यस्यापि सुवचत्वात्॥ यत्र हरिवंशे॥ अंजनं रोचनं चैव गंधाः सुमनसस्तथा॥
ब्रतैश्चैवोपवासे च नित्यमेव विसर्जयेत्॥ शिरसोभ्यंजनं सौम्येनैव मेतत्प्रशस्यते॥ न
यादयोर्नगात्रस्य स्त्रे हेनेति स्थितिस्मृतेति॥ तत्रैवोक्तं पुण्यकत्रतविषयं॥ ननु सर्व
त्रशर्वांशविरोधादि तिमदनरत्न उक्तम्॥ तत्रैव अश्रुप्रयातो रोषश्च कलहस्य कृति
स्तथा॥ उपवासाद्गताहापिसद्योभ्रंशयति स्त्रियो॥ स्त्रियमित्युपलक्षणां॥ मदनरत्ने शि
वधर्मदानं ब्रतानि नियमज्ञानं ध्यानं दुर्तं जयः॥ यत्नेनापि कृतं सर्वं कौधितस्य नृथा
भवेत्॥ अथ सक्तकादौ निरौघः॥ तत्र शावस्त्याशी चयोः सर्वस्मात्कर्मनिवृत्तिर्नि
वन्धेषु स्पष्टेवा॥ गौडाल्लसता शौचादावपितामाहुः॥ जानूर्ध्वं क्षतजे जीते नित्यकर्म
नचाचरेत्॥ नैमिन्निकं च तदधः स्ववद्रक्तौ नचाचरेत्॥ लोतके च सप्तम्यं चैव रक्तकर्म
णिमेषुने॥ धूमोद्गारे तथा वांतौ नित्यकर्मणि संत्यजेत्॥ इत्येभुक्तं त्वजीर्णं च नैव भु
क्त्वापि किंचन॥ कर्मकुर्यान्नरो नित्यं सतके शृतके तयेति कालिकापुराणात्॥ वसुत
स्तु सर्वं नृदेवी रजोपक्रमात्रमात्रविषयत्वमस्येति युक्तं प्रतीमः॥ तथा हे माद्री यापे ग

भिरीसूतिकादिश्चकुमारीवायुरोगिणी॥यदाःशुद्धातदाग्नेनकारयेत्प्रयत्नास्वयमिति॥पु
 सोषेधविधिःलिंगस्याविवक्षितत्वात्॥तिनयस्मिन्व्रतेफल्गुजाकक्तंतदग्नेनकारयेत्॥शरी
 रनियमान्स्वयंकुर्यादितिहेमाद्रिष्वीचस्वै॥नव्रतिनात्रतरतिविष्णुक्तेश्चाचारंभस्नुन
 भवत्येवाशुद्वित्वेविष्णुः॥बहुकालिकसंकल्पोगृहीतश्चपुरायदिसूतकेमृतकेचैवव्र
 तंतनैवदुष्यति॥एतत्काम्यपरं॥नित्यत्वनारथ्यमपिकार्यमितिगोडाः॥मदनरत्ने॥श
 र्वसंकल्पितंयच्चव्रतंनियतव्रतैः॥तत्कर्त्तव्यंनरैःशुद्धदानार्चनविवर्जितं॥माधवी
 येकौर्मै॥काम्योपवासेप्रजातेत्वंतरामृतसूतके॥तत्रकाम्यव्रतंकुर्यादानार्चनविव
 र्जितमिति॥एतेनसांगेऽधिकारात्तद्गंगादेवसजादिकार्यमितिवर्धमानोक्तिःपरस्ता
 ॥प्रारथ्यसजादिकार्यमेवनवरात्रेतुत्रैवविशेषवक्ष्यामः॥एवंरजस्वलापि॥यज्ञा
 सत्यव्रतः॥प्रारथ्यदीर्घतयसानारीणांयद्रजोभवेत्॥नतत्रापिब्रतस्यस्यादुपरोधःक
 दाचनेति तत्रप्रतिनिधिनाकारयेदित्यंतरं॥तदुक्तंमदनरत्नेमात्स्येचंत्रराजुरजोयै
 रजामग्नेनकारयेदिति॥प्रतिनिधयश्चनिर्गोयामृतेयेटीनसिभायीयसुव्रतंकुर्याद्वा
 र्यायाश्चपतिव्रतं॥असामर्थ्यपरस्ताभ्यांव्रतभंगोनजायते॥स्कांदेपि॥पुत्रेवाविनयो
 येतंभगिनीभ्रातरंतथा॥एषामभावएवात्मन्नाहारांवानियोजयेत्॥काम्यायनः॥पि
 द्दमातृभ्रातृपतियुर्वर्षेचविशेषतः॥उपवासंप्रकुवीराःपुरण्यशतपुरांलभेत्॥मदना
 रत्नेप्रभासखंडे॥भर्त्रीपुत्रपुरोधाश्चभ्रातायत्नोसस्वापिचा॥यात्रायोधर्मकार्येषुजायं
 तेप्रतिहस्तकाः॥एभिःकृतंमहादेविस्वयमेवकृतंभवेत्॥तत्रैववायवीये॥स्वयंकर्तुमश
 क्तश्चकारपीतपुरोधसेति॥तत्रैववायवीये॥स्वयंकर्तुमशक्तश्चत्वारपीतपुरोधसा॥इ
 दंचसर्ववर्गीसाधारणमविशेषात्॥यत्रकश्चिन्नहोस्रश्चाह॥शुद्धस्यत्राहारादिरेवप्र
 तिनिधिर्यज्ञोन्नशुद्धः॥जयस्तयस्तीर्थसेवाप्रज्ञामंत्रसाधनं॥विश्रैःसंयादिनेयस्यसंप
 न्तस्यतत्फलमितिमरीचिवचनादिति॥तत्रुक्तम्॥प्रव्रजादीनांशुद्धेअसंभवादिष्ये
 प्रायदर्शनादिनिष्पायेनास्यत्राहारादिगीचरत्वात्॥यदाह॥उपवासोव्रतंहोमतीर्थ
 स्नानजपादिकमितिस्वीर्धस्तदापिसरवदौषः॥स्त्रीशुद्धयतनानिषडितिमानवीये।
 जपनिषेधात्॥त्राहारादीनांभिनवर्गस्ययःकुर्यात्कर्मकिंचनः॥सतोजातिमवाप्नोतिइ
 लोकेपरत्रचेत्कालहेमाद्रौमरीचिनिषेधाच्च॥वस्तुतस्तसंस्मरणात्वाचनमात्रमत्रै
 च्यतरति॥प्रतिनिधेःकावार्तेत्यलम्॥अत्रविशेषमाहत्रिकांउमंडनः॥काम्येप्रतिनिधि
 नोस्तिनिधेनेमिषिकेचसः॥काम्येषुयत्कमाहर्धकेचित्प्रतिनिधिंविदुः॥नस्यान्व्रतिनि
 धिर्मंत्रस्वामिदेवाभिरर्धसु॥सदेशकालयोर्नीस्तिनारणोरत्रिरेवसा॥नापिप्रतिनि
 धातव्यनिषिद्धवस्तुकुत्रचिन्त्वा॥हिरण्यकेशिसूत्रेपि॥नस्वामित्वस्यमायीयाःपुत्रस्य
 देशस्यकालस्याग्नेईवतायाःकर्मणाःशुद्धस्यचप्रतिनिधिर्विद्यतरति॥अथव्रतादिसा
 निपातेनिरीयः॥तत्रतिथिहयसन्निपातेतत्रोक्तंदानहोमादिक्रमेणानुष्ठेयमविरो

धात॥ इदं हवीरव्ये खेवा॥ एकमध्येन्यकाम्यकर्मांरभस्तुनभवत्वेवागुराफलाहृते॥ यस्यय
 जेत्रततेतरायज्ञस्तायतेयज्ञानिर्गृह्णातीतिरागाकधृतश्रुतेः॥ यत्रत्रतादिकर्ममात्र
 मनंगेनव्यवधानदोषस्सर्वत्रसाम्यात्॥ शिष्टास्त॥ कीर्तिकस्तानादिमध्येलसहोमनुला
 भारतश्रवणादिश्चाचरति॥ तन्नित्यमध्येकाम्यमध्येतुचिंत्यं॥ यत्रनक्तैकभक्तादौविरोध
 स्तत्रप्राथम्यादेकभक्तकार्येनक्तनपुरेद्युस्तन्नियोगोणकालेकार्यं॥ समकालीनविरुद्ध
 त्रतादौत्वेकंस्वयंरुत्वात्पदार्थादिनाकारयेदितिमाधवः॥ यत्रतुशिवरात्रादौतिथिमध्ये
 पारणायान्दिभोजनप्राप्तं॥ भूताद्यम्योर्दिवाभुक्त्वात्रौभुक्त्वाचपर्वणि॥ एकादश्यांदिवा
 रात्रौभुक्त्वाचंद्रायणंचरेत्॥ इति तन्नियेधश्च॥ तत्रपारणायवेधत्वादि वैवभोजनं॥ नि
 येधस्तुरागप्राप्तभोजनविषयः॥ एवमष्टम्यादिनक्तत्रतेसंक्रान्त्यादौरवौसकष्टचतुर्थ्या
 चरात्रौभोजनं॥ यत्रवष्टम्यादौदिवाभुजिनियेधः संक्रमेचरात्रावितिनिषेधद्वयंतत्रोप
 वासएवकार्यः॥ यद्यपिसुत्रिणाउपवासोपिनिषिद्धस्तथाप्युपवासनियेधेनेतुकिंचित्
 मष्ट्यंप्रकल्पयेदिति वचनात्॥ किंचिद्दस्यित्वोपवासः कार्यः चंद्रायणमध्येएकाद
 श्यादौतुभोजनमेवकार्यं॥ चंद्रायणस्यकाम्यत्वेननित्यवाधकत्वात्॥ अवाधेनगत्यं
 तरासंभवाच्च॥ एकादश्यामेकांतरोपवासादियारणायोजलपारणंरुत्वापवसेत्॥
 आयोवाश्चित्तमनशितंचतिश्रुतेः॥ एवंद्वादश्यामासोपवासश्चाहप्रदोषादिसुजेय
 म्॥ एवंकाम्यनेमिन्निकनित्यत्वादिक्तंतलाबलस्वयम्पुष्टमितिदिक्॥ इतिनिर्णयसि
 धौपरिभाषासमाप्ता॥ अथप्रतिपदादिनिर्णयः सुक्तप्रतिपदपरान्हव्यापित्वेहवी
 याद्या॥ पुग्मवाक्यात्प्रतिपत्समुखीकार्यायाभवेदापराहिकीतिस्कादौक्तेः सुक्तास्या
 न्नतिपत्तिथिः प्रथमतश्चेत्तापराह्नेभवेदितिदीपिकोक्तेश्च॥ अपराह्णश्चयंच्चामक्ते
 दिनेचतुर्थीभागः॥ तदभावेसायान्हव्यापिनीयाद्या॥ तदभावेतुसायान्हव्यापिनीपरिगृ
 ह्यतामितिमाधवोक्तेः॥ रुष्मानुपरा॥ रुष्मात्तरतीखिलेतिदीपिकोक्तेः॥ रुष्मापि
 वैवेन्यनंतमहः॥ सर्वतिथिसुवर्णानुक्तानि॥ मुहूर्त्तदीपिकायामूष्मांडं हतीफला
 निलवरावज्जैतिलाम्लेतया॥ तैलेचामलकुंदिवंप्रवसताशीर्षकपालांत्रकं॥ निष्या॥
 चांश्चमसरिकाफलमथोदंताकसंज्ञंयुद्युतस्त्रीगमनंक्रौञ्चप्रतिपदादिखेवमावोउ
 शाः॥ शीर्षनारिकेलंकपालंअलावू॥ अत्रयदोलं॥ भूपालः॥ कूष्मांडं हतीक्षारंमूल
 कं पनसंफले॥ धात्रीशिरः कपालांत्रनखचर्मतिलानिच॥ सुरकर्मांगनासेवाप्रतिप
 त्तभृत्नित्यजेत्॥ नखेशिवी॥ चर्ममसरिका॥ द्वितीयांतु रुष्माशर्वा सुक्तांत्रेतिहेमा
 दिः॥ रुष्माद्वितीयादिमा॥ शर्वाह्नेयदिसासितानुपरतः सर्वेतिदीपिकोक्तेः॥ माधवानं
 तमहमतेतुसर्वापिद्वितीयापरा॥ तथाचमाधवः॥ शर्वेधूरसतीप्रातः परेकस्त्रिसुहृत्तगा
 ॥ साद्वितीयापरोगेष्वा शर्वविद्वान्ततोत्पद्येति॥ तृतीयांतुसर्वमतेरंभाव्यतिरिक्तापरैव
 ॥ तेनपुग्मवाक्परंभात्रतविषयं॥ परंभाख्यावज्जैयित्वातृतीयाद्विजसन्नमा॥ अमेसुहर्व

विषयं॥ अशक्तौ कालहे माद्री पुराणांतरे॥ उपवासासमर्थश्चेदेकं विप्रं भोजयेत्तावद्वा
 दिवाद्याहुक्तश्चेद्द्विगुणं तथा॥ भुक्तः कृतभोजनः॥ ब्राह्मणभोजनं विनेति शेषः॥ सहस्रस
 म्मिता नृदेवी जयेत्प्राणसंयमान्॥ कुर्वीहादशसंख्याकान्यथा शत्रुपातुरो नररति॥
 शुद्धित्वे मान्ये॥ उपवासेषु सक्तानां नक्तं भोजनमिष्यते॥ मदनरत्ने वायवीये॥ इत्य
 दातोपवासस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयं॥ तथा अयं राके देवलः॥ ब्रह्मचर्यं तथा शौचं सत्यमा
 मिषवर्जनं॥ व्रतेषु तानि चत्वारिविधानीति निश्चयः॥ मान्ये॥ तस्मान्हातोपवासे न
 स्नानमभ्यंगं हर्षकं॥ वर्जनीयं प्रयत्नेन रूपघ्नं तयं नृपा॥ अमेचनियमास्तत्र तान्ने
 षणीयाः॥ अथ स्त्रीव्रतेषु विशेष उच्यते॥ तत्र हे माद्री व्रतं कांडे गारुडे॥ गंधालंकारं तं
 लघुष्यमालानुलेपनं॥ उपवासे न दुष्यति देतधावनमंजनमिति॥ इदं च समर्तं कोपवा
 सविषयं॥ अंजनं च सतां बूलं कुंकुमं रक्तवाससी॥ धारयेत्सोपवासापि अवेधव्यकरं
 तः॥ विधवायति मार्गं राकुमारी वायदृश्येति तत्रैव भविष्योक्तैः॥ तथा विष्णुधर्मैः॥
 सर्वेषु तपवासेषु पुमान्वाथ सुवासिनी॥ धारयेत्तत्रैव स्त्राशि कुसुमानिसितादि च
 विधवाशुक्तवसनमेकमेव हि धारयेत्॥ मरुरपि॥ पुष्पालंकारं वेस्त्राशि गंधधूपा
 नुलेपनं॥ उपवासे न दुष्यति देतधावनमंजनम् मदनरत्ने व्यासः॥ देतधावनपुष्पा
 दिव्रतेषु स्या न दुष्यतीति॥ यद्यपीदं सर्वोपवासविषयं प्रतीयते तथा पि शिशाचारा
 त्तो माग्याद्यर्थं क्रियमाणानवरत्रि रात्राद्युपवासविषयमेवा॥ नत्वेकादश्यादिवि
 षयं॥ असक्तज्जलयानां च सकृत्तौ बूलचर्चणात्॥ उपवासप्रणश्यति दिवा स्वाया॥
 चमेथुनादित्यपराके देवलेन तन्निधेधात्॥ नचास्यपुंविषयत्वेन सावकाशत्वात्
 स्त्रीणां तौ बूलादि प्राप्नोतीति वाच्यं॥ तांबूलादि प्रायकस्यैवेकादशीतरविषयत्वेन
 वैपरीत्यस्यापि सुवचत्वात्॥ यत्र हरिवंशे॥ अंजनं रोचने चैव गंधाः सुमनसस्तथा॥
 व्रते चैवोपवासे च नित्यमेव विस्मर्जयेत्॥ शिरसोभ्यंजनं सीम्ये नैव मे तन्मशस्यते॥ न
 पादयोर्नैगात्रस्य स्त्रे हेनेति स्थितिस्मृतेति॥ तत्रैवोक्तं पुण्यकत्रतविषयं॥ ननु सर्व
 व्रतवैक्यविरोधादिति मदनरत्न उक्तम्॥ तत्रैव अश्रुप्रयातो रोषश्च कलहस्यकृति
 स्तथा॥ उपवासाद्गताहापिसद्यो भ्रंशयति स्त्रियं॥ स्त्रियमित्युपलक्षणं॥ मदनरत्ने शि
 वधर्मदानेन व्रतानि नियमज्ञानं ध्यानं हुतं जयः॥ यत्नेनापि कृतं सर्वं कौथित्यस्य तथा
 भवेत्॥ अथ सक्तकादो निरीयः॥ तत्र शावस्त्या शौचयोः सर्वं स्नात्रैकर्म निश्चि
 वन्धेषु स्येव॥ गौडास्तुता शौचादावपितामाहुः॥ जातुर्ध्वं क्षतजे जीते नित्यकर्म
 नचाचरेत्॥ नैमित्तिकं च न दधः स्ववद्रक्तौ नचाचरेत्॥ लीनके च समुत्पन्ने च रक्तं
 शोभेथुने॥ धूमोद्गारे तथा वांती नित्यकर्म शि संत्यजेत्॥ इत्येभुक्तं त्वजी रौचने वभु
 क्त्वापिकंचना॥ कर्मकुर्यान्नरो नित्यं सक्तके मृतके तथेति कालिकापुराणात्॥ वस्तुत
 सुहृदं नृदेवी प्रजापतमात्रमात्रविषयत्वमस्येति पुक्तं प्रतीमः॥ तथा हे माद्री या प्रोग

भिरीसूतिकादिश्चकुमारीवाथरोगिणी।

लिंगस्याविवक्षित

रनियमान्स्वयंकुर्यादितिहाद्रिव्योचस्व्यो॥नत्रतिनात्रतइतिविष्केश्च।अरंभस्तु
भवत्येवाशुद्वित्वेविष्णुः॥वहुकालिकसंकल्पोगृहीतश्चपुरायदिसूतकेमृतकेचै
तंतनैवदुष्यति॥एतत्काम्यपरा॥नित्यंत्वनारव्यमपिकार्यमितिगोडाः॥मदनरत्ने
र्वसंकल्पितंयच्चत्रंतसुनियत्त्रतैः॥तत्कर्त्तव्यंनरैःशुद्धदानार्चनविवर्जितं॥मा
येकौमे॥काम्योपवासेप्रजातेत्वंतराश्रुतस्तके॥तत्रकाम्यत्रतंकुर्याद्दानार्चनवि
मिति॥एतेनसंगेऽधिकारात्तद्वर्तंगदेवप्रजादिकार्यमितिवर्धमानौक्तिःपरा

॥प्रारव्यप्रजादिकार्यमेव न वरात्रे तु तत्रैव विशेषं वक्ष्यामः॥एवंरजस्वलापि॥य
सत्यत्रतः॥प्रारव्यदीर्घतयसंनारीणांयद्गोभवेत्॥नतत्रापित्रतस्यस्यादुपरोधः
दाचनेति तत्र प्रतिनिधिनाकारयेदित्येतत्परं।

प्रजा मन्नेन कारयेदिति॥प्रतिनिधयश्च निरीया मृतेयेठीनसिभार्या यत्सुत्रं
र्यायाश्चपतिर्त्रतं॥असामर्थ्यं परस्वाम्यां त्रतं भोगो न जायते॥स्वां देपि॥पुत्रं वा विन
येतं भगिनी भ्रातरं तथा॥एवामभावसवान्त्राहारां वानियोजयेत्॥काम्यायनः॥
हमातृभ्रातृपतिशुर्वर्थे च विशेषतः॥उपवासं प्रकुर्वीतः पुण्यं शतगुरां लभेत्॥मद
रत्ने प्रभासं खंडे॥भर्त्री पुत्रपुरोधश्च भ्राता यत्नी सस्वपिचा॥यात्रायां धर्मकार्येषु
ते प्रतिहस्तकाः॥एभिः कृतं महादे
कश्चकार यीतपुरोधसेति॥तत्रैव वायवीये॥स्वयंकर्तुमशक्नश्चेत्कारयीतपुरोधसा
दंच सर्ववरीसाधारणमविशेषात्।

।तिनिधिर्षुक्नो न शूद्रः॥जयस्तयस्तीर्थसेवाप्रज्ञामंत्रसांधनं।
नंतस्य तत्फलमिति मरीचिवचनादिति॥तत्रुच्छ्रुत्
प्रायदर्शनादिति न्यायेनास्य ब्राह्मणादिगोचरत्वात्॥यदाह॥उपवासोत्रतं हीमतीर्थ
स्नानजपादिकमिति सर्वार्थस्तदापि सख्यदोषः॥स्त्री शूद्रयतनानिषडिति मानवी
निषेधात्॥ब्राह्मणो हि न वर्यास्ययः कुर्यात्कर्म किंचनः॥सतां जा
लोके परत्रचेत्कालहेमाद्रौ मरीचिनिषेधाच्च॥वस्तुत
चनरतिप्रतिनिधेः कावार्त्तत्पलम्॥अत्र विशेषमाह त्रिकांडमंडनः॥काम्ये प्रतिनि
नोस्ति नित्ये नैमित्रिके च सः॥काम्येषु यत्र माहर्षिके चित्प्रतिनिधि विदुः॥नस्यान्त्र
धिर्मेत्रसामिदेवाभिकीर्त्तुसु॥सदेशकालयोर्नास्ति नारगोरश्रिरेवसा॥नापि प्रति
धातव्यनिधिं वस्तु कुत्र चिन्म॥हिरण्यकेशिस्तत्रेपि॥नस्वामित्वस्य भार्यायाः पुत्र
देशस्य कालस्याग्नेर्देवतायाः कर्मणाः शब्दस्य च प्रतिनिधिर्विद्यतइति॥अथ्यत्र तादि
निपाते निरीयः॥तत्र प्रतिनिधिद्वयसन्नियाते तत्रोक्तं दानहोमादिकमेरानुष्ठेयम

धाता ॥ रंष्ट्वीरक्षेवेवा ॥ एकमध्येन काप्यकर्मारंभस्तु न भवत्येवा ॥ गुराफलादृते ॥ यस्य य
 ने व्रतते त राय न्न स्ता यते य न्न निर्ऋतिर्गृह्णातीति राका कथं त श्रुते ॥ यत्र व्रतादिकर्म मात्र
 मनगेन व्यवधानदोषं सर्वत्र साम्यात् ॥ शिष्टास्तु ॥ कीर्तिक्रानादिमध्ये लक्ष्मणे मनुला
 भारतश्रवणादिश्चाचरंति ॥ तन्नित्यमध्ये काप्यमध्ये तु चिन्त्यं ॥ यत्र नक्तैकभक्तादौ विरोध
 स्तत्र प्रायम्यादेकभक्तकार्येन क्तनुपरे शुस्तत्रिथौ गौराकाले कार्यं ॥ समकालीन विरुद्ध
 व्रतादौ त्वेकं स्वयं कृत्वा न्यद्र्यादिनाकारयेदिति माधवः ॥ यत्र तु शिवरात्र्यादौ तिथिमध्ये
 पारणायाहिभोजनं प्राप्तं ॥ भूताद्यम्योर्दिवाभुक्त्वा रात्रौ भुक्त्वा च परेशि ॥ एकादश्यादिवा
 रात्रौ भुक्त्वा चाद्रायणाचरेत् ॥ रतितन्निषेधश्चात्तत्र पारणायावेधत्वाद्दिवैव भोजनं ॥ नि
 षेधस्तरागप्राप्तभोजनविषयः ॥ एवमष्टम्यादिनक्तत्रते संक्रान्तादौ रवौ संकष्टचतुर्थ्या
 चरात्रौ भोजनं ॥ यत्र त्वष्टम्यादौ दिवाभुजितिषेधः संक्रमे चरात्राविति निषेधद्वयं तत्रोप
 वासरवकार्यः ॥ यद्यपि पुत्रिणा उपवासेऽपि निषिद्धस्तथाप्युपवासनिषेधे तु किंचित्
 मस्य प्रकल्पयेदिति वचनात् ॥ किंचिद्दस्यित्वा यवासः कार्यः चाद्रायणमध्ये एकाद
 श्यादौ तु भोजनमेव कार्यं ॥ चाद्रायणस्य काप्यत्वेन नित्यवाधकत्वात् ॥ अवाधेन गत्यं
 तरो संभवाच्च ॥ एकादश्यामेकांतरोपवासादिपारणायां जलपारणां कृत्वोपवसेत् ॥
 आयोवाश्रितमनशितंचतिश्रुते ॥ एवं द्वादश्यामासीयवासश्चाद्रप्रदोषादिश्रुते य
 म् ॥ एवं काप्यनेमिन्निकनित्यत्वादि क्तं वलावलस्वयं म्रह्ममिति दिक् ॥ रतिनिर्णयसि
 धौ परिभाषा समाप्ता ॥ अथ प्रतिपदादि निर्णयः ॥ शुक्लप्रतिपदा पराह्वयापित्वेर्ष्वी
 आद्या ॥ पुग्मवाक्पान् प्रतिपत्संमुखी कार्याया भवेदा पराह्विकीति स्कादौ क्तैः ॥ शुक्लास्या
 त्प्रतिपत्तिथिः प्रथमतश्चैत्ता पराह्वे भवेदिति दीपिकोक्तैश्च ॥ अथ पराह्वयं च धाम्ने
 दिने चतुर्थी भागः ॥ तदभावे सायान्ह्वयापिनी आद्या ॥ तदभावे तु सायान्ह्वयापिनी परिरृ
 द्यानामिति माधवोक्तैः ॥ कृष्णानुपरा ॥ कृष्णात्तरतो खिलेति दीपिकोक्तैः ॥ कृष्णापि र
 वैवेत्यनेन तदहः ॥ सर्वतिथिषु वर्ज्यान् शुक्लानि ॥ मुहूर्त्तदीपिकायाम् कृष्णां उदृहती फला
 निलवरां वर्ज्जितिला म्लेतथा ॥ तैले चामलकुं दिवप्रवसता शीर्षकपालोत्तकं ॥ निष्ठा ॥
 वांश्च मरुरिका फलमथो रं ताकसंत्तं मधुघृतं स्त्रीगमनं क्तौ न्यतिपदादिष्वेव माषो ३
 प्राः ॥ शीर्षेनारिकेला कपाले अलाद्रु ॥ अत्र यदोलां ॥ भूपालः ॥ कृष्णां उदृहती शारं मूल
 कं पनसंफले ॥ धात्रीशिरः कपालोत्तं खवर्ममिलानि च ॥ सुरकर्मिणा सेवा प्रतिप
 त्प्रभृतिन्यजेत् ॥ नखं शिंवी ॥ चर्म मरुरिका ॥ हिनीया तु कृष्णा र्श्वी शुक्लोत्तरेति हेमा
 द्विः ॥ कृष्णा हितीयादिमा ॥ र्श्वी न्हेयदिसासितानुपरतः सर्वे तिथीपिकोक्तैः ॥ माधवानं
 तमहमते तु सवीपि हितीया परा ॥ तथा च माधवः ॥ र्श्वेर्दूरसती प्रातः परे क्वचिमुहूर्त्तगा
 ॥ सा हितीया परो गेष्वा र्श्वे विहाततो न्यथेति ॥ तृतीया तु सर्वमतेरं भाव्यति रिक्ता परे व
 ॥ तेन पुग्मवाक्परं भावत विषयं ॥ रं भारव्यावर्ज्यित्वा तु तृतीयादिजसत्तमा ॥ अथे पुसर्वे

कार्येषु गरायुक्ता प्रशस्यन्त इति ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ गौरीव्रते तु विशेषमाह माधवः ॥ मुहूर्त्तमात्रसत्त्वे
 विदिने गौरीव्रतं परे ॥ शुद्धाधिकायामयेव गरायोगप्रशंसनादिता ॥ चतुर्थ्यपि सर्वमते गरी
 शव्रतातिरिक्ता परैव ॥ पुग्मवाक्यात् ॥ एकादशी तथा षष्ठी च्रमावास्या चतुर्थिका ॥ उयो ॥
 व्यापरसंयुक्ता पराः शर्वैरासंयुता इति ॥ माधवीये हृद्दृष्टिः श्रेयः ॥ नागचतुर्थी मध्याह्न
 व्यापिनी यंचमी युता च याश्चेति ॥ माधवीये निर्णया मृते चोक्तम् ॥ युग्मं मध्यं दिने यत्र तत्रोपो
 व्यफरी स्वरात् ॥ क्षीरैराज्ञायं च म्यां शजयेत्प्रयतो नरः ॥ विवाशितस्य नश्यति नता
 हिंसंति पन्नगारतिमाधवीये देवलोक्तेः ॥ युग्मं चतुर्थी शर्वमध्याह्न व्याप्तौ ॥ शर्वी अन्यपक्षे सुयरे
 वयंच म्यां शजोक्तेः ॥ गरीशव्रते तु नृतीया युतेव ॥ चतुर्थी तु नृतीयां महापुण्यफलप्रदा ॥
 कर्तव्या व्रतिभिर्वत्सगरानाथसुतोषिणीति हेमाद्रौ ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ माधवीये तु ॥ गरीशा
 व्रते मध्याह्न व्यापिनी सुख्या ॥ चतुर्थी गरा नाथस्य मातृविहा प्रशस्यते ॥ मध्याह्न व्यापि
 नी चेत्यात्परतश्चेत्यरेह नीति हृदस्यतिवचनात् ॥ प्रातः शुक्लतिलैः स्नात्वा मध्याह्ने सजा
 येन्त्येति तत्कल्पेभिधानाच्च ॥ तेन परदिने तत्वे परा ॥ अन्यथा शर्वेणुक्ते ॥ वस्तुतस्तु भा
 दशुक्ते चतुर्थ्यादौ यत्र गरी शव्रत विशेषे मध्याह्न शजोक्ता तद्विषया रणिव प्रायुक्तवच
 नानि ननु सार्वत्रिकाणि ॥ संकष्टचतुर्थ्यादौ वहनां कर्मकालानां वाधाय तैः ॥ तेन सर्वत्र
 गरीशव्रते शर्वे वै निसिद्धम् ॥ संकष्टचतुर्थी तु चंद्रोदयव्यापिनी याद्या दिनहयेतत्वे मातृ
 योगस्य सत्त्वात् शर्वे वै नितिके चित् ॥ अन्ये तु दिने मुहूर्त्तत्रयादिरूपस्य नृतीयायोगस्याभावा
 त् ॥ परदिने माधवोक्तमध्याह्न व्यापिसत्त्वान्संशरीत्वा च परे न्या चसते ॥ दिनहयेतदभावे
 तु परैव गौरीव्रते शर्वैव ॥ गरीशगौरी वहलाव्यतिरिक्ताः प्रकीर्त्तिताः ॥ चतुर्थ्यः यंचमी विहा
 देवतांतरयोगांतरति ॥ मदनरत्नै ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ यंचमी तु माधवमते सर्वपि शर्वी चतुर्थी
 संयुता कार्या यंचमी परयानतु ॥ देवैकर्मणि पित्रे च शुक्लपक्षे तथा सिद्ध इति हारीतोक्तेः
 ॥ हेमाद्रिमते तु कृष्णाश्वीसिता परा ॥ कृष्णाश्वी युता सिता परयुता स्यात् यंचमी तिदीपिको
 क्तः ॥ वस्तुतस्तु हारीतोक्तिरुपवासविषया ॥ प्रतिपत्तयंचमी चैव सावित्री भूतशरीमा
 ॥ नवमी दशमी चैव नोयोध्याः परसंयुता इति ब्रह्मवेवर्त्तान् ॥ यनु ॥ यंचमी तु प्रकर्तव्या ॥
 षष्ठापुक्ता नारदेत्यापस्ते वीयंतन्नागशज्याविषयमित्यनंतमहनिस्सिया मृतादयः ॥ च
 मत्कारचित्तमरोगो च ॥ यंचमी नागशजायां कार्या षष्ठी समन्विता ॥ तस्यां तु नृतिनागा ॥
 इतरासचतुर्थीकेति ॥ तेन नागशजादौ परैव ॥ यनु मदनरत्नदिवीदासीययोः श्रावणायं
 च्यतिरिक्ता शर्वेणुक्ते ॥ श्रावणो यंचमी शुक्लासंप्रोक्ता नागयंचमी ॥ तां परित्यज्यं च
 स्यश्चतुर्थी सहिता हिता इति संग्रहोक्तेः ॥ गरीशस्कंदयोगाभ्यां क्रमान्नागः शुभाशुभ
 ॥ मित्रामित्रेतयोः पत्रेनागानामाखुवर्हिणामिति ॥ षट्त्रिंशन्मताच्च चतुर्थी युतत्वमुक्तं
 ननु पवासादिविषयम् ॥ यत्रेवाहने ॥ षष्ठी सर्वमते स्कंदव्रतानि रिक्ता परैव पुग्मवाक्यात्
 ॥ नागविहानकर्तव्या षष्ठी चैव कदाचनेति स्कादाच्च ॥ सप्तमी शर्वेव पुग्मवाक्यात् ॥ ष

द्यापुतासप्तमीचकर्तव्यातातसर्वदेतिस्कादाच्च निर्णयाशृते॥षष्ठीचसप्तमीचैववार
 श्चैदंशुगामास्तिनः॥योगोयंप्रकीनामस्सूर्यकोटिग्रहेःसमः॥अश्वमीतुसर्वमतेहृष्टा
 र्वांसितायरा॥त्रतमात्रेष्टमीकृष्णाश्वीशुक्लाष्टमीयरेति॥मांधवोक्तेःपरयुक्तशुक्ला
 ष्टमीसर्वपुक्तस्मेति॥दीपिकोक्तेश्च॥शिवशक्त्युत्सवेतुयुत्ररा॥पसहयेयुत्रैवशिवश
 क्तिमहोत्सवरतिमाधवोक्तेः॥दिवोदासीयेभविष्ये॥यदायदासिताष्टम्यावुधवारोभवे
 त्कचिन्त॥तदातदाहिसायाद्याएकभक्ताशनेर्नृया॥संध्याकालेतथाचैत्रेप्रसुतेचजना
 र्हेने॥उधवाष्टमीनकर्तव्याहंतिपुराणपुराकृतं॥नवमीतुसर्वमतेसर्वायुग्मवाक्पातान
 कुर्प्यान्नवमीतातदशम्यांतुकादाचनेतिस्कादाच्च॥दशमीतुसर्वायरावेतिहेमाद्रिः॥
 कृष्णासर्वात्रराशुक्लादशम्येवव्यवस्थितेतिमाधवःवस्तुतस्तुमुख्यानवमीपुतेवग्राहा॥
 दशमीतुप्रकर्तव्यासदुर्गादिजसत्रमेत्यापस्तंबोक्तेः॥यत्रासंस्तरादशमीकार्यासर्वयापर
 याथवेति॥अगिरसीक्तंनवमीयुक्तालामेष्टोदपिकीयासेतोवनेया॥अथेकादशी॥
 तत्रैकादशुपपवासोदेधा॥निषेधपरिपालनात्मकोत्रतरूपश्च॥तत्राद्यः॥नशंखेनपि
 वेत्तौयंनखादेनस्यशुक्रो॥एकादश्यांनभुंजीतपशयोरुभयोरपिरतिर्कोर्मदेवला
 क्तः॥अग्निपुराणी॥गृहस्थात्रसचारीवश्चाहिताशिस्रथैवचाएकादश्यांनभुं
 जीतपशयोरुभयोरपीति॥नचात्रपर्युदासेनत्रतविधिस्रहेतुत्रतादिशादाभावान्
 ॥त्रतरूपत्वात्त्रस्रवेवत्रै॥प्राप्तेहरिदिनेसम्यक्विधायनियमंनिशि॥दशम्यामुप
 वासस्यप्रकुर्याद्देध्वंत्रतमिति॥उदंचशिवभक्तादिभिरपिकार्यम्॥वैध्ववोवाथ
 शैवोवाकुर्यादेकादशीत्रतमितिशिवधर्मोक्तेः॥वैध्ववोवाथशैवोवासोरोप्येतत्स
 माचरेदिति॥सौरपुराणाच्च॥सोपिदेधा॥नित्यःकाम्यश्च॥उपोष्येकादशीनित्यं
 पशयोरुभयोरपीतिगारुडोक्तेः॥पक्षेपक्षेचकर्तव्यमेकादश्यामुपोषरामिति
 नारदीकेअनित्यता॥यदिक्केदिसुसायुज्यश्रियंसंतनिमान्नः॥एकादश्यांन
 भुंजीतपशयोरुभयोरपीति॥कोर्मदिसुफलकृतेश्चकाम्यता॥उभयेकादशी
 त्रतश्चगृहस्थातिरिक्तानामेवनिन्यं॥गृहस्थस्यतुशुक्लायामेवत्रतंनित्यंनह
 स्मायां॥एकादश्यांनभुंजीतपशयोरुभयोरपिवनस्यपतिविषयेयंशुक्तामेवसदागृही
 तिदेवलोक्तेः॥नचानेननिषेधपालनमेववनस्ययतिविषयेउपसंह्रियतेननुत्रतमिति
 वाच्यम्अस्यपर्युदासेनत्रतविधिपरत्वात्॥अस्यथासर्वाक्तामेपुराणावचनेनिषेधया
 लनेगृहस्थस्याधिकारोक्तिविरोधःस्यात्॥निषेधस्यनिरतिमात्रपरत्वेनविशेषानपे
 स्रगादुपसंहारायोगात्॥अभावस्यधर्मत्वाभावाच्च॥तस्मादेनसर्वेधामेकादशीत्र
 तविधायिनोसामान्यवाक्यानांवनस्यपतिविषयेउपसंहारान्गृहस्थस्यकृष्णायां
 नित्यत्रतप्राप्तिः॥कथंतर्हि॥संक्रान्तामुपवासंचकृष्णेकादशिवारसरेचंद्रसूर्यग्रहेचैव
 नकुर्प्यात्तुत्रवान्गृहीति॥नारदादिवचनेषुकृष्णानिषेधः॥प्राप्ताभावादितिचेत्॥

दोरात्रेरं त्येष्टमभाषी व्यरुणो दयउक्तः ॥ निशः प्रांतिनुयामिहे देववादित्रवादन ॥ सारस
 तानध्ययनेवारुणो दयउच्यत इति स्मृतेः ॥ अत्रैके यथा सर्वपक्षारणं मुहूर्तं देयं न कोऽपि
 रान्निशः प्रांतं रतिवचनाश्च रात्रिमानवशात्साहं त्रिदंडादयो नैकेरुणो दयाः ॥ तदाहं हे मा
 दिः ॥ साहं घटिकात्रयोक्तिरथाविशतिघटिका मानरात्रिविषयामहत्ररास्करा वीरपेस्पव
 तस्त्रो घटिकारसुक्तमिमाहः ॥ तत्राश्चरुणो दयशब्दस्य अनेकार्थत्वापत्तेः ॥ नचमुहूर्तं द
 यमर्थः देउहयेकमुहूर्तं दिवधानांतथाप्यनुपपत्तेः ॥ नहिते वां यामाहं त्वमरुणो दयत्वं
 चास्ति मुहूर्तं दयस्य यामाहं स्पचचतस्त्रो घटिकारस्यने नोयसंहराचनतदर्थः ॥ नचसा
 हं त्रुघटिकात्रयमित्यनेनापितदापत्तेः शंका ॥ तेनचतुर्दंडे वेधस्यैवोक्तः ॥ चतुर्दंडे घटी
 दशमीसत्वे हि वेधस्तदर्थः ॥ द्विघटिकादौ नदयोगाच्च ॥ यत्रमता क्रियतारुणो दयेवेध
 इत्यपेक्षायां साहं घटिकात्रयनियमादरुणो दयेहं घटिकानोक्तनदशमीसत्वेनदोषर
 ति ॥ तत्रुक्तं ॥ हिदंडादावपितदापत्तेः ॥ दशमीशेषसंपुक्तो यदि स्यादरुणो दयः ॥ नैवोपो
 य्यं वैष्णवेनतद्दिनेकादशीव्रतमिति गारुडो भविष्ये चयोगमात्रे निषेधात् ॥ नारदीयेपि ॥
 लववेधेपि विभेददशम्येकादशीत्यजेत् ॥ सुराया विदुनाष्टंगंगां भवनिर्मलं ॥ स्कां दे
 पि ॥ कलाकाष्टादिगन्धैवदृश्यते दशमीविभो ॥ एकादश्यां न कर्तव्यं व्रते राजनूक राचने ॥
 ति ॥ माधवोप्याह ॥ सोयं कलादिवेधोरुणो दयवेधेसूर्यो दयवेधे च मानरति ॥ तिगमे
 पि ॥ सर्वप्रकारवेधोयमुपवासस्य ह्यक इति ॥ अतएवमाधवेनारुणो दयाद्युर्दंडे ल्यद
 रामीस्यर्शे संपुक्ता ॥ कृत्तयटिकायोगे संदिग्धा ॥ मुहूर्तं आत्रो संपुक्ता उदये संकीर्णो
 त्युक्ताश्चरुणो दयवेलायां दशमीघटिसंगता ॥ संपुक्तेकादशीनां तु मोहिने देववान्
 प्रभुरिति गोभिलाद्युक्तेः ॥ सर्वैकगारुडो दयश्च ॥ सामान्यतो विशेषतश्चरुणो दयवेधो
 निषिद्धः ॥ यत्त्वष्टमभाषीरुणो दयइति हे मादिरुणोक्तस्य च महत्ररायत्रीरिति तत्पर
 मता ॥ स्वयमेव ह्यविते अत्रेयुक्तं ॥ वेधतारतम्यचदोषतारतम्यादुपपद्यत इति ॥ दोष
 तारतम्यचभापश्चित्रतारतम्यादवगम्यते ॥ तच्चोक्तं हे मादौ स्मृत्यंतरे ॥ अज्ञानायदि
 वामीहात्कुर्षेनेकादशीन्नरः ॥ दशमीशेषसंपुक्तां प्रापश्चित्रमिदं चरेत् ॥ लक्ष्म्या दं
 नरश्रीतीगांचदयात्सवत्सिकां ॥ सुवर्गी स्याहं कंदेयं निलदोरा समन्वितं ॥ विधानांत
 रंतत्रेव ॥ ब्राह्मणान्मोजयेश्चिंशद्वांचदयात्सवत्सिकां ॥ धररास्यार्धकंदेयं निलदोरा ॥
 मथापिवेति ॥ अत्रवेधतारतम्यायवस्थिति हे मादिः ॥ निशः प्रांतिरुपि दोषाधिकार्य
 मेव ॥ तस्माच्चतुर्घटिकात्मकारुणो दय इति सिद्धं ॥ तेन घट्टपंचाशदंडानंतरं दश
 मीप्रवेशे चरुणो दयवेध उक्तो भवति ॥ अल्पोपितत्रैवकस्येनोक्तः ॥ उदयोपरिविदा
 तुदशम्येकादशीघटि ॥ दानवेभ्यः प्रीणानार्थं दत्रवान्पाकशासनरति ॥ स्मृत्यंतरेपि
 दशम्याः प्रांतमादापपदोदेतिदिवाकरः ॥ तेन स्पष्टं हरिदिनं दंतं जस्मा सुरायन्ति ॥ त
 चरुणो दयवेधो वैष्णवविषयः ॥ तदास्मिंषु वैष्णवग्रहरात्तत्संस्तुमाधवीयेस्ता

दे॥परमापदमापन्नोहर्षवाससुयस्थितो॥नेकादशीत्यजेद्यस्तुयस्यादीक्षास्तिवैष्णवी॥विस्व
 र्थिताखिलाचारःसहि वैष्णवउच्यतरति॥अत्रानेषामतिप्रसक्तैरभ्यभिचारोद्वैष्णवदीक्षा
 वज्रमेववैष्णवत्वायद्यपियित्रादेरागमदीक्षायातन्मात्रस्थैववैष्णवत्वंनतुपुत्रादेः॥त
 य्यापिस्वपारपर्यप्रसिद्धमेववैष्णवत्वस्मात्तत्त्वंच मन्यन्तेवृद्धाः॥तत्त्वसागरेभविष्ये॥या
 य्याशुक्तातथाकृष्णायथाकृष्णतथोत्ररा॥तुल्येतेमन्यतेयस्तुसवैवैष्णवउच्यते॥के
 चिन्नदशम्यान्वमीवेधमपित्यजंति॥तत्रमूलंमृगं॥उदयवेधस्तुपरिशेषात्स्मार्त
 गोचरः॥तदाहमाधवः॥अरुणोदयवेधोत्रवेधःसूर्योदयतथा॥उक्तोहोदशमीवे
 धोवैष्णवस्मार्तयोःक्रमात्॥हेमाद्रिस्तु॥केषांचिदहंरात्रेपिदशमीवेधमाह॥अहंरा
 त्रेतुकेषांचिदशम्यावेधश्च्यते॥कपालवेधरत्नाहराचार्यायेहरिमियाःनतन्मममंतय
 स्मात्रियामारात्रिरिष्यतरतिब्रह्मवैवर्तीत्॥अथार्थः॥अनघतनेलडित्यत्रातीतायाःरात्रे
 पश्चिम्यामहयमागामिन्याःरात्रेःशर्व्यामहयंदिवसश्चसकालघोद्यतनःकालः॥रत्न
 महाभाष्येसखवर्त्तमानःकालएकादश्यहोरात्रेउपोष्या॥तन्मध्येदशमीप्रवेशविहा
 सात्याज्या॥अतएवहेमाद्रौदशम्यासंगदोमेराअर्धरात्रात्पररातुवज्रयेचनुरोयामा
 नसंकल्पार्चनयोःसदेति॥तत्रदोषउक्तः॥चनुरोयामानदिवसस्येत्यर्थः॥स्वमतेनुरा
 त्रेस्त्रियामत्वात्प्रहरत्रयएवशर्वशेषः॥नेनचतुर्थप्रहरएववेधोयुक्तःसोप्यरुणोदय
 एवसूर्योदयविनानेवस्तानदानादिकक्रमरतिमाकेउयपुराणात्॥प्रत्खीहर्षुखंक
 त्परतिकीशादरुणोदयमारभ्यसूर्याशुप्रवृत्तेस्तत्रैवनिषेधः॥तेनमतेभेदाद्यवस्थे
 तिकेचित॥केमुक्तिकन्यायेनारुणोदयवेधस्येवेयस्तुतिरितिनुमाधवः॥यस्तदिक
 पंचदशमित्येतिवेधः॥सउपवासातिरिक्तविषयरतिमाधवः॥सर्वप्रकारवेधोयमु
 पवासस्यदृषकः॥साहंसप्तमुहूर्तस्तुयोगीयवाधतेत्रतमितिनिगमादित्यलं॥तत्रमाध
 वमतेवैष्णवैरुणोदयविहान्याज्या॥यदोत्वेकादश्येवशुद्धासतीवर्द्धतेहादशीवोमयं
 वातदापरोपोष्या॥एकादशीहादशीवाधिकाचेत्यज्यतादिना॥शर्व्याद्येत्तरस्यादि
 तिवैष्णवनिर्णयः॥इतिमाधवोक्तेः॥स्मार्तैस्तुसूर्यादयविहान्याज्या॥यदात्वेकादशी
 शुद्धासतीवर्द्धतेहादशीचसमान्नावातदाशुद्धस्यैःशर्व्यायतिभिरुत्तरकार्याप्रयमेह
 निसंशर्गाव्याहोरात्रसंयुता॥हादश्यांचतथानातदश्यतेपुनरेवचशर्वीकार्याशु
 हस्यैश्चयतिमिश्रात्रराविभोरतिस्कादोक्तेः॥वर्धमानोप्येवमाहउभयदोतुशुद्धो
 विहावासर्वेषापरैव॥संशर्गाकादशीयत्रप्रभातेपुनरेवसासर्वैरेवोत्रकार्यापर
 तोहादशीयदिरतिनारदोक्तेः॥हादशीमात्रदहौशुद्धायाशर्वैव॥नचेदेकादशीविष्णो
 हादशीपरतःस्थिता॥उपोष्येकादशीतत्रपदीकृत्यरमंपदमितिनारदोक्तेः॥हाद
 शीमात्रदहौतुशुद्धदृष्टव्यवस्थिते॥शुद्धाशर्वोत्रराविहास्मार्तनिर्णयईदशः॥इतिमा
 धवोक्तेश्च॥मदनरत्नेप्येवं॥यनु॥विहाय्यविहाविज्ञेयापरतोहादशीनचेत्॥अवि

द्वापिचविहास्यात्परतोहादशीयदीतिहेमाद्रौपप्रवचनम्॥तदेकादश्यांरुहौजेयं॥तद
 क्रमाधवेन॥एकादशीहादशीचेत्युभयवर्द्धनेयदा॥तदाश्वदिनेत्याज्यस्मात्त्रैयीह्यपरं
 दिनमिति विहैकादश्यांहादशीमात्ररुहौचसर्वेषांपरेवा॥तत्रैवेकादशीमात्ररुहौगृहि
 राःशर्वायतेरुजरा॥सर्वोक्तपशोक्तेः॥एकादशीविरुहाचेच्छुक्तेरुक्षेत्रेशिवतः॥उत्र
 रंतुयतिःकुर्यात्तर्ह्वामुपवसेद्गृहीतिप्रचेतसोक्तेः॥एतच्छुदाविहातुल्यमितिमाधव
 ॥त्रयोदश्यांनलभ्येतहादशीयदिकिंचना॥उयोष्येकादशीतत्रदशमीमिश्रितापिचे
 तिस्तांदात्॥अविहानिनिविहैश्चनलभ्येतेदिनानिनु॥मुहूर्तैःयचभिर्विहायाद्यैवेका
 दशीतिथिरितिऋष्यशंगोक्तेः॥मुहूर्तयंचकमरुणोदयमारभ्यजेयम्॥अन्यथोत्रे
 क्तिरैकादश्यभावासंभवान्॥तथाचसएवा॥सर्वत्रैकादशीकार्याहादशीमिश्रिता
 नरेः॥प्रातर्भवतुवामाभूद्यस्मान्निन्यमुयोषरामिति॥यदपिहेमाद्रिराशुहसमाशु
 हस्रनावाधिकहादशिकाचेत्सर्वेषांपरेवेत्युक्तंतदपिवैस्वविषयम्॥स्मार्त्तानांनु
 र्वैवेत्यविरोधः॥हेमाद्रिमतेनूच्यते॥तत्राशुहाविहाहृयीनंदात्रेधान्नसमाधिकैः
 यत्प्रकाराणुनखैवाहादश्यांनसमाधिकैरित्यहादशेकादशीभेदाः॥तत्रशुहाधिक
 न्नहादशिकाशुहाधिकसमहादशिकाचसकार्मैःशर्वांनिष्कामैरुजराकार्या॥प्रथ
 मेहनिंसंश्रौतिसर्वोक्तस्तांदात्॥ऊनहादशिकायांनुविष्णुप्रीतिकाभैरुपवासहयं
 कार्यम्॥संश्रौंकादशीयत्रप्रभातेपुनरेवसा॥लुप्यतेहादशीतस्मिन्नुपवासःकथंभ
 भवेत्॥उयोष्येहेतिथीतत्रविष्णुप्रीतानतत्परैरितिर्वहवसिष्ठीक्तेः॥शुहस्रनाःशुहा
 धिकाशुहसमाविहस्रनाविहसमावाधिकहादशिकाचेत्सर्वेषांपरेवेतिहेमाद्रिः॥
 मदनरन्तेनुशुहाधिकापरासंश्रौंकादशीयत्रैतिसर्वोक्तैः॥अप्राशर्वा॥शुहायदास
 माहीनासमाहीनाधिकोत्ररा॥एकादशीमुपवशेन्नशुहांवैस्वमीमपीतिस्तांदात्शु
 हायकादशी॥उत्रैराहादशीनचेदेकादशीविष्मावितिनारदोक्तेश्च॥यत्रअविहापिच
 विहास्यादितिप्राप्तच्छुहाधिकापरं॥यत्रसंश्रौंकादशीत्याज्यापरतोहादशीयदि॥
 उयोष्याहादशीशुहाहादश्यामेवपारणामियादितहेस्ववपरं॥स्मार्त्तानांनुश्वैवेत्युक्तं
 ।विहस्रनासमहादशिकांनुमुसूराणांपुत्रवतांचपरा॥अन्येषांशर्वापुत्रवतोपिष्वै
 तिमदनरन्तेविहस्रनान्नहादशिकाचसैवसर्वैःकार्येतिहेमाद्रिः॥मुसूराणांपरा
 न्येषांश्वैतिमदनरन्तेः॥विहसमासमहादशिकोनहादशिकाचमुसूभिः॥परा
 न्यैःश्वैकार्या॥दशमीमिश्रिताश्वैहादशीयदिलुप्यते॥शुहैवहादशीराजनु
 पोष्यामोक्षकांक्षिमिरितिव्यासोक्तेः॥मोक्षकांक्षिग्रहादनेयांश्वैव॥सर्वत्रैका
 दशीकार्याहादशीमिश्रितानरेः॥प्रातर्भवतुवामावायतोनिन्यमुयोषरामितिप्रा
 मीक्तेः॥विहाधिकसमहादशिकाचसर्वेषांश्वैव॥पारणाहेनलभ्येतहादशीक
 लयापिचेत्॥तदानींदशमीविहाप्युयोष्येकादशीतिथिरितिऋष्यशंगोक्तेश्च॥मा

धवमतेन च त्रयं गृहिणां श्रुत्वा। यते ह तत्रा विद्वाधिकमनद्वाद शिकामोक्षयापस्यविष्णु प्रीति
कामैः पराकार्यम् ॥ गृहस्थेन तु नक्तं कार्यम् ॥ एकादशीद्वादशी च रात्रिशेषे त्रयोदशी ॥ उप
वासं न कुर्वीत पुत्रयौ त्रसमन्वितः ॥ इति कौर्मदिनस्थये उपवासनिषेधात् ॥ दशम्येकाद
शी विद्वाद्वादशी च सयं गता ॥ क्षीणासाद्वादशी ज्ञेयानक्तं तु गृहिणाः स्मृतमिति ॥ च दशा
तातयोक्तेश्च ॥ गृहिणाः श्रुत्वा उपवासः एकादश्या शुद्धमनत्वे शुद्धसमत्वे वाद्वादश्यान्
नसमत्वयोरेकादश्यामुपवासः ॥ यानि तु दशम्यनुगता हंतिद्वादश्याद्वादशी फलं ॥ धर्म
पत्यधनार्यु वित्रयोदश्यां नुयारणामिति कौर्मदीनि दशमी वै धत्रयोदशी पारणायो ॥
निषेधकानि तानि विहितमिन्न पराणि ॥ अत्र मूलवचनानि तद्व्यवस्था चकारे ज्ञेया
यत्र कालहेमाद्रौ ॥ बहुवाक्यविरोधेन संदेहो जायते यदा ॥ द्वादशी नुयदा याद्या त्रयोद
श्यां नुयारणामिति मार्कंडेयोक्तेः ॥ संदिग्धेषु च वाक्येषु द्वादशी समुपोषयेत् ॥ तथा वि
वदिषु च सर्वेषु द्वादश्यां समुपोषणं ॥ पारणां च त्रयोदश्यामाज्ञेयं मामकी मुने इति पा
श्रौक्तेश्च ॥ वेधसंदेहे ज्योतिर्विदां विप्रतिपत्तौ धाय राकार्यं न्युक्तम् ॥ तद्द्वैष्टवविषयमि
त्यलेव हना ॥ अथात्रोपयुक्तं किंचिदुच्यते ॥ तत्र दशम्यामेकादशी योगे दशमी मध्य
एव भोजनं कार्यम् ॥ एकादश्यां न भुंजीते तितस्या एव निमित्तत्वात् ॥ निषेधस्तानि च
स्यात्मा कालमात्रमपेक्षत इति देवलोक्तेश्च ॥ केचिन्नु ॥ एकादशी त्रतां गत्वेन श्रुत्वा युरे
कभक्तविधानादि धिस्मृष्टे च निषेधानवकाशात् न काम्यत्रतां गे भोजने निषेधः त्र
वत्रे तेनेनेकादशी मध्ये पिश्रुत्वा दिने भोजनमिमाहः ॥ अत्राधिकारी माधवीयेकात्पार
नोक्तेः ॥ अथ वर्षाधिकी मर्त्याश्च शीति मूलवत्सरः ॥ एकादश्यामुपवसेत्यस्यो रू भ
योरपीति भविष्ये ॥ ब्रह्मवैवर्ते ॥ ब्रह्मचारी च नारी च सुक्तामेव सदा शहीति ॥ य
नु विष्णुं यत्नो जीवति यानारी उयोष्यत्र तमाचरेत् ॥ आयुष्यं हरते भर्तुर्नरकं चैव गच्छ
तीति इति तद्भर्तुर्नुत्ता विषयमिति प्रायुक्तम् ॥ उपवासासामर्थ्ये नु मार्कंडेयकौर्मयोः ॥
एकभक्तेन नक्तं न तथैवायाचितेन च ॥ उपवासेन दानेन निवेद्वाद्दशिकी भवेत् ॥ अ
त्र एकभक्तेन यो मर्त्यं उपवासत्रतं चरेदित्येकभक्तादिष्यवासशब्दस्तद्दश्यातिदेशार्थः
तेन तस्य पुत्राः सर्वे धर्मास्तत्र स्थानाय ज्ञेयि भवन्ति ॥ संकल्पमंत्रे चैकाभक्तादिपदेनो
हः कार्यं इति मदनरत्ने ॥ तथा सामर्थ्यं प्रतिनिधिना कारयेदिति प्रायुक्तम् ॥ त्रताक
रणी प्रायश्चित्तमाह ॥ माधवीयेकात्पारणायनः ॥ अर्के पर्वहये रात्रौ च नुई श्यसमीदिवा ॥
एकादश्यामहोरात्रे भुक्त्वा चां द्रापरां चरेदिति ॥ अथ काम्यत्रतविधिं च नारदीये ॥
दशम्यादिमहीपालत्रिदिने परिवर्जयेत् ॥ गंधतां बूलपुष्यादिस्त्री संभोगं महायशा
ः ॥ तत्र दशम्यां विधिः कौर्म ॥ कांस्यं मांसं मसूरं च चरागान् कौरद्वयकान् ॥ शाकं
मधुपरां च तज्जेदुपवसन् स्त्रियं ॥ तथा ॥ शाकं मांसं मसूरं च पुनर्भोजनमेथुने ॥
दूतमन्यं उपानं च दशम्यां वैष्टवस्वजेत् ॥ मदनरत्ने नारदीये ॥ अक्षारलवणाः सर्वे

हविष्यान्ननिषेविराः ॥ अवनितस्मशयनाः प्रियासंगमवर्जिताः ॥ व्रतघ्नान्माहहेमाद्रौ दि
वलः ॥ असंज्ञज्ञलपानाच्चसक्तान्मूलचर्चणानां ॥ उपवासः प्रशश्येतिदिवास्वापाच्च
मैथुनात् ॥ अशक्तौ तु मदनरत्ने देवलः ॥ अत्ययेचांनुपानेचनोपवासः प्रशश्यति ॥ अ
त्ययेकथे ॥ विष्णुरहस्ये ॥ गात्राभ्यंगशिरोभ्यंगतांबूलचानुलेपनम् ॥ व्रतस्योवर्जये
त्सर्वयज्ञान्यन्ननिराकृतं ॥ एषु प्रायश्चित्तमुक्तं निर्णया मृते संगृहे ॥ स्नेन हि सक्रयोः स
ख्यं कृत्वा सैन्यचर्हि संन ॥ प्रायश्चित्तं वृत्ती कुर्याज्जयेन्नामशतत्रयं ॥ मिथ्यावादे दिवा
स्वायेवदृशोनुनिषेवरो ॥ अष्टाक्षरं व्रतीजघ्नाशतमरीत्रं शुचिः ॥ ३० नमो नाराय
णायेत्यष्टाक्षरः ॥ तत्रपैठीनसिः ॥ तांबूलचर्चणोस्त्रीसंभोगोमासनिषेवरो ॥ व्रतलो
पोनचेत्कुर्यात्कृष्णावदुजिवर्जनमिति ॥ संभोगो व्रतकालादन्यत्रारितः सेकात्सं
भोगमृतेन्यत्रसयः स्मरति तत्रैव कान्यायनोक्तः हेमाद्रौ वशिष्टः ॥ उपवासे तथा श्राद्धे
न कुर्यादंतधावनं ॥ देतानां काष्ठसंयोगोदहत्यासप्तमंकुलम् ॥ कायग्रहणान्मूर्त्तौ
स्थानिषेधरतिहेमाद्रिः ॥ विष्णुरहस्ये ॥ आद्रौ यवासदिवसे स्वादि त्वादेतधावनं ॥
गायत्राशतसंस्तमं बुपाशपविशुद्धति ॥ निर्णया मृते व्यासः ॥ वर्जयेत्पारोमांसं व्र
ताहेयौषधसदेति ॥ एकादश्यां श्राद्धप्राप्तौ कान्यायनं आह उपवासो यदानित्यः
श्राद्धं नैमित्तिकं भवेत् ॥ उपवासं नदा कुर्यादाघायपितृसेवितं ॥ मातापित्रोः स्येषा
त्ते भवेत्कादशीयदि ॥ अभ्यर्चयितृदेवांश्च आजिघ्रेत्पितृसेवितमिति ॥ हेमाद्रवा ॥
दिसर्वनिबंधेष्वेतेनेकादशीनिमित्तकं श्राद्धादश्यां कार्यमिति वदंतः परास्ताः ॥
किंच ॥ महालये ॥ सपक्षः सकलः प्रज्यः श्राद्धघोउ शकं प्रतीतिश्रुते घोउ शत्वं ॥ यौषे
कादश्यां च मन्वादि श्राद्धं स्यात्प्रापरिज्ञाने च तत्सैकादश्यां विहितं श्राद्धं वाधितमेव
स्यात् ॥ यदपि स्मृतिचंद्रिकायां पठति ॥ अन्नाश्रितानि पापानि तद्गोक्तुर्हीतुरेव च ॥
मज्जेनित्यितरं स्तस्य नरकेशास्वतीः समावृत्तिः ॥ तस्यापिरागप्राप्तभुजिगोचरस्य वै
धं श्राद्धगोचरयतां महत्साहसमित्यलम् ॥ योपि अकृतश्राद्धनिचयाजलेपि उविना
कृतात्तिलघुनारदीयेकादश्यां श्राद्धनिषेधः समातापितृभिन्नविषयः ॥ सर्ववा
चेतद्ग्रहणात् ॥ निचयश्राद्धप्रतियहः ॥ अत्रतन्घ्नान्माह ॥ मदनरत्ने देवलः ॥ सर्वभूत
भयं व्याधिः प्रमादो गुरुशासनं ॥ अत्रतन्घ्नानियत्पतेसंज्ञेतानि शास्त्रतः ॥ स्कांदिपि ॥
अष्टौ तान्यत्रतन्घ्नानि आषी मूलफलपयः ॥ हवित्रीहराकाम्या च गुरोर्वचनमौष
धं ॥ नारदीये ॥ अचकलोत्तरां प्रोक्तः स्त्रीणां नोवरवशिनिमूलफलपयस्तोममु
पभोग्यं भवेच्छुभे ॥ नत्वेव भोजनं कैश्चिदेकादश्यां उधैः स्मृतं ॥ अस्यापवादः ॥ श
यने च ॥ दुत्यानेमन्यार्षं परिवर्त्तने ॥ तरो मूलफलाहारिहृदि शल्पममार्पयेत् ॥ इ
दं चानिसकष्टविषयम् ॥ एते चाविरोधिनी निर्णयाः सर्वव्रतेषु ज्ञेयाः ॥ तत्रैकाद
श्यां सकलः ॥ गृहीत्वोद्वरयात्रे चारिष्यां सुद सुखः ॥ उपवासं तु गृहीयात्पदा ॥

नागदेवतमश्लेषा॥मस्तकोमृगशिरः॥प्रथमपाद इत्यन्योसचसर्वेषां॥अथेष्टिकालः॥गो
 भिलः॥पशताउपवस्तव्याःपक्षादयोभियस्यव्यारति॥उपवासोऽन्वाधाने॥तत्रमध्याह्ने
 तत्सर्वेषां॥यर्वप्रतियत्संधौतदिनेयागः॥श्वीह्वेवाथमध्याह्नेयदिपर्वसमाप्यते॥उपो
 व्यतत्रसर्वेषांस्तदहर्ष्यागारुष्यतेरति लौगासिवचनात्॥अत्रचहृधाविभागः॥आवर्त्त
 नात्रसर्वीह्वेद्यपरान्हस्ततःपरः॥मध्याह्नस्ततयोःसंधिर्ष्यदावर्त्तनमुच्यतरतिमदनर
 लेवचनात्॥मध्याह्नाहर्षसंधौमाधवमतेपरेहियागः॥अपरान्हेश्वारात्रौयदिपर्व
 समाप्यते॥उपोव्यतस्मिन्नहनिश्वीभूतेयागारुष्यते॥रति लौगासिगोक्तैःहेमाद्रिरूप
 रान्हसंधावपिपरदिनेप्रतिपञ्चतुर्थीशेचंद्रोदये च॥सतिहितीयादिष्वयंतस्येसति स
 र्वेषुर्ष्यागः॥पर्वणोशेहितीयेतुयस्यंतुहिजातिभिः॥हितीयासहितंयस्माहवयंत्या
 श्वलायनाइति॥हितीयेत्वितिनुकैमुतिकन्यायेतुर्ष्याशयरं॥नुरीयेत्वितिश्वलायाशि
 पाठःस्पष्टार्थस्वा॥तथा॥भूतायंचदशीशर्गाहितीयास्यगामिनी॥चरुरिश्चिरमाया
 स्याभूतेकव्यादिकीक्रियेतिवैधायनवचनात्चेत्स्त्रिचिवान्॥मदनरलेपि॥चतुर्दशी
 चतुर्थामात्रमावास्यानदश्यते॥श्वीभूतेप्रतियच्चैत्यात्सर्वीतत्रैवकारयेदिति॥यजुमा
 धवः॥यसुवाजसनेयीस्यात्तस्यसंधिदिनात्पुरा॥नक्वाप्यन्वाहितिःकिंतुसदासंधिदि
 नेहिसेसाहा॥यच्चकालादशेष्युक्तं॥आवर्त्तनादधःसंधिययन्वाधायतदिने॥परेकरि
 शिरिमाहुर्विप्रावाजसनेपिनइति॥यच्चमदनरले॥मध्यदिनात्स्पादहनीहनीहयस्मि
 न्प्राकृपर्वणाःसंधिरियंततीया॥सारस्वतिकावाजसनेपिमत्यातस्यामुयोष्याथयपरेद्यु
 रिश्चिरिति॥एतस्यौरीमासीपरमिति॥नत्रैवा॥आवर्त्तनोर्ध्वमर्वागस्ताशौवासमाप्रेदेमा
 ध्याह्नदवीकसमाप्तात्तीयेत्यर्थः॥नत्कर्कमाष्यदेवजानीश्रीअनेतभाष्यादिसकलात्
 च्छाखीयग्रथविरोधाद्दानादरात्रौयेष्यम्॥यौरीमास्यांविशेषमाहकान्यायनः॥संधि
 श्वेःसंगवाहर्षप्राकृयर्ष्यावर्त्तनाद्देवैः॥सायौरीमासीविज्ञेयासद्यःकालविधौनरेः॥अ
 मायांविशेषमाहवैधायनः॥हितीयात्रिसुहृत्तैचेत्प्रतियद्यापरान्हिकी॥अन्वाधानंव
 तुर्दश्यापरतःसोमदर्शनात्॥कान्यायनश्च॥यजनीयेहिसोमश्चेद्गुरुणांदिशिदश्य
 तेतत्रव्याहृतिभिर्हृत्वादेउद्यादिजातयइति॥एतच्चवैधायनवाजसनेपिविषयंतेत्रिरी
 यशुतेतुचंद्रदर्शनेपियागउक्तः॥एयावैसुमनानामेष्टियमद्येजानेयश्चाच्चंद्रमाअभ्यु
 देत्यस्मिन्नेवास्मैलोकेऋवभवतीति॥

श्रुत्यंतरपि॥यदहःपश्चाच्चंद्रमाअभ्युदेतितदहर्ष्यज
 निमींस्त्रोकात्तस्युदेतीतिमदनरलेप्येवम्॥आपस्तंबभाष्यार्थसंग्रहेप्येवम्॥अतः
 पसहयस्यस्वस्त्राद्यवस्थितित्वाहवयंत्याश्वलायनाइतिनुश्वीह्वेसंधिविषयमि
 तिमाधवः॥शेषपर्वणीह्येविशेषमाह॥माधवीयेगार्थः॥प्रतियद्यप्रतिशायोयदिदे
 श्चिःसमाप्यते॥पुनःप्रणीयन्नलेष्टिःकर्त्तव्यायागवित्तमेः॥यस्यामेन्नीयन्नियमःइति

द्वादशोरेकत्वेतत्रैरापवासः॥पार्थकेतुशक्रस्योपवासद्वयं॥एकादशीमुयोष्येवद्वाद
 शीसमुयोषयेदिति विष्णुरहस्यात्॥अशक्तौद्वादश्यामेवा॥एवमेकादशीमुक्त्वाद्वाद
 शीसमुयोषयेत्॥सर्ववासरजंपुरणं सर्वं प्राप्नोत्यसंशयमिति तत्रैवोक्तेः॥यदान्वत्त्वा
 द्वादशीतदेवोक्तं मान्सेयदा भवति स्वत्वापिद्वादशीयारणादिने॥उषःकाले ह्यंकु
 र्यात्प्रातर्मध्याह्निकंतदा॥नारदीये॥अत्रत्यायामथविप्रेन्द्रद्वादश्यामरुणोदये॥स्ना
 नाचनक्रियाकार्यादानहोमादिसंपुनारति॥संकटेनुमाधवीयेवलः॥संकटेविषमे
 प्राप्तेद्वादश्यां पारयेत्कथं॥अद्विक्तयारणांकुर्यात्पुनर्भुक्तन्नदोषकृदिति॥संकटेव्र
 योदशीप्राद्प्रदोषादौ॥अत्रकेचिदाहुः॥अथकर्षवाक्यान्यनाहिताश्रिविषयाणि
 ॥अग्निहोत्रादीनांनुश्रौतत्वेनायकधीयोगादिति॥द्वादश्यांचप्रथमयादमतिक्रम्य
 पारणांकार्यं॥द्वादश्याः प्रथमयादोहरिवासरसंज्ञितः॥तमतिक्रम्यकुर्वीतपार
 णांविष्णुतत्परइतिनिर्णयामृतोमदनरत्नेच॥विष्णुधर्मोक्तेः॥अत्रकेचित्संगिरत्रे
 ॥यदाभूयसीद्वादशीतदापिप्रातर्मुहूर्त्तत्रयेपारणांकार्यम्॥सर्वेषामुपवासानांप्रा
 तरेवहियारणीतिवचनादिति॥अस्मद्गुरवस्तु॥वह्नांकार्मकालानांविनाकारणा
 वाधायतैःप्रागुक्तवचनेश्चाल्मद्वादस्यामेवायकधीविधानादपराह्णवकार्यम्॥
 प्रातःशट्कसायंप्रातर्द्विजातीनामशनांश्रुतिचोदितमिति वदपरान्हावचित्वेष्युप
 यन्नः॥नचवाक्येवैयर्थ्यापुनर्भोजनसायंपारणांनिवृत्त्यर्थत्वात्तस्येत्याहुः॥प्रमादेन
 एकादश्युपवासातिक्रमेःपराकेवाराहे॥एकादशीविष्णुताचेद्वादशीयतःस्थिता
 उयोष्याद्वादशीतत्रयदीहेत्परमंयदमिति केशिनु॥विष्णुताचेदितियठंति॥अत्रावि
 रोधनोनियमास्सर्वत्रतेषुवोद्व्याः॥अन्येचनवरात्रेवस्यंतरतिदिक्॥इतिश्रीरामा
 कृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृतेनिर्णयसिंधौएकादशीनिर्णयः॥०द्वादशीतु
 सर्वेष्वयमवाक्यात्॥द्वादशीतुप्रकृतैव्याएकादश्यापुनाप्रभो॥इतिस्कांदाच्च॥त्र
 योदशीतुसर्वमनेशुक्ता॥सर्वाकृष्णोत्तरा॥त्रयोदशीतिथिःसर्वस्मितोथासितःया
 श्चादितिदीपिकोक्तेः॥शुक्लत्रयोदशीसर्वायराकृष्णत्रयोदशीतिमाधवाच्च॥चतु
 र्दशीतुसर्वमनेकृष्णासर्वाशुक्लोत्तरा॥उपवासेचतुर्दश्यपिपरेतिमदनरत्ने॥यी
 र्णिमामावासेतुसावित्रीव्रतविनापरेयाद्ये॥भूतविद्वेनकर्तृवेदशीसर्वाकदाच
 ना॥वज्रपित्वासुनिश्रिससावित्रीव्रतमुत्रमिति ब्रह्मवैवर्तात्॥अमायांयोगि
 शेषमाहा॥पराकेशातातयः अमावास्यांभवेदारोयदाभूमिसुतस्यवे॥जान्दवी
 स्नानमीत्रेरागोसहस्रफलंलभेत्॥अमावासोमवारेणारविारेणसप्तमी॥चतु
 र्थीभीमवारेणविशुवत्सदृशंफलांतत्रैवव्यासः॥सिनीवालीकुहूर्वापियदिसीम
 दिनेभवेत्॥गोसहस्रफलंदद्यात्स्नानेचन्मोनिनाकृतं॥हेमाद्रौदहन्मनु॥अ
 वराणस्विधनिशार्द्रांनार्गदेवतमस्तके॥यद्यमारविारेणयतीयातःसउच्यते॥

नागदेवतमस्त्रेणा॥ मस्तकोमृगशिरः॥ प्रथमया दश्यन्तोसचसर्वेषां॥ अथेष्टिकालः॥ गो-
 भिलः॥ पक्षाता उपवस्तव्याः पसादयोभियस्यारति॥ उपवासोऽन्वाधानं॥ तत्र मध्याह्ने
 तत्सर्वेवा॥ पर्वप्रतियत्संघौतद्दिनेयागः॥ सर्वाह्नेवायमध्याह्नेयदिपर्वसमाप्यते॥ उपो-
 व्यतत्रपर्वेषुस्तदहर्ष्यागश्यतेरतिलौगासिवचनात्॥ अत्रचहेधाविभागः॥ आवर्त्त-
 नात्रसर्वाह्नेद्ययराहस्ततःपरः॥ मध्याह्नस्ततयोः संधिर्घ्नदावर्त्तनमुच्यतेरतिमदनर-
 लेवचनात्॥ मध्याह्नाहर्धसंघौमाधवमतेपरेह्निःयागः॥ अपराह्नेथवारात्रौयदिपर्व-
 समाप्यते॥ उपोव्यतस्मिन्नहनिश्वोभूतेयागश्यते॥ रतिलौगासिगोक्तेः हेमाद्रिरूप-
 राहसंधावपिपरदिनेप्रतिपञ्चतुर्यंशेचंद्रोदये च्वासतिहितीयादिष्वयंतस्येसतिष-
 र्वेषुर्ष्यागः॥ पर्वरांशेहितीयेतुयस्यंतुद्विजातिभिः॥ हितीयासहितंयस्याहृषयंत्या-
 च्चलायनारति॥ हितीयेत्वितिनुकैमुतिकन्यायेतुर्ष्यांशपरं॥ तुरीयेत्वितिश्रुलयाशि-
 पाठः स्पष्टार्थेव॥ तथा॥ भूतायंचदशीशरणीद्वितीयास्यगामिनी॥ चरुरिष्टिरमायां
 स्याभूतेकव्यादिकीक्रियेतिवैधायनवचनात्चेत्स्विवान्॥ मदनरलेपि॥ चतुर्दशी
 चतुर्यामात्रमावास्यानदृश्यते॥ श्वोभूतेप्रतियच्चेत्याहर्द्वीतत्रैवकारयेदिति॥ यजुमा॥
 धवः॥ यस्तुवाजसनेयीस्यात्तस्यसंधिदिनासुरा॥ नक्वाप्यन्वाहितिः किंतुसदासंधिदि-
 नेहिसेत्साहा॥ यच्चकालादशेष्युक्तं॥ आवर्त्तनादधःसंधियद्यन्वाधायतद्दिने॥ परेकुरि-
 ष्टिरिमाहुर्विप्रावाजसनेपिनरति॥ यच्चमदनरले॥ मध्यंदिनात्स्यादहनीहनीहयसि-
 न्प्राकृपर्वराः संधिरियंतृतीया॥ सारखर्विकावाजसनेपिमत्यातस्यामुयोव्याथपरेषु
 रिष्टिरिति॥ एतस्यैरीमासीयरमिति॥ तत्रैवा॥ आवर्त्तनोर्धमवीगस्ताद्रौवासमाप्रेदेमा-
 ध्याह्नदवीकसमाप्तातृतीयेत्यर्थः॥ तत्कर्कभाष्यदेवजानीश्रीअनेनभाष्यादिसकलान-
 च्छारवीययेथविशेषादहनादराचौयेस्यम्॥ योरीमास्यांविशेषमाहकान्यायनः॥ संधि-
 श्वेत्संगवाहर्धंप्राकृष्योवर्त्तनादवेः॥ सायोरामासीविज्ञेयासद्यःकालविधौनरेः॥ अ-
 मायांविशेषमाहवैधायनः॥ द्वितीयात्रिसुहृतीचेत्प्रतियथापराह्निकी॥ अन्वाधानंच-
 नुर्दश्यां परतःसोमदर्शनात्॥ कान्यायनश्चा॥ यजनीयेहिसोमश्चेद्धारुणंदिशिदृश्य-
 नेतत्रव्याहृतिभिर्हृत्वादंडंद्यादिजातयति॥ एतच्चवैधायनवाजसनेपिविषयंतेत्रिरी-
 यस्तुनौचंद्रदर्शनेपियागउक्तः॥ एयावैसुमनानामेष्टियमद्येजानंयश्चाचंद्रमाअभ्यु-
 देत्यस्मिन्नेवास्मैलोकेक्रवंभवतीति॥

शुभं तरेपि॥ यदहः पश्चाच्चंद्रमाअभ्युदेतितदहर्ष्यज

निर्मांस्त्रोकांनभ्युदेतीतिमदनरलेष्वेवम्॥ आपस्तेवभाष्यार्थसंग्रहेष्वेवम्॥ अतः
 पहादयस्यस्वस्त्याद्यवस्थितित्वांहृषयंत्याश्चलायनारतिनुश्वान्दिसंधिविषयमि-
 तिमाधवः॥ शेषपर्वरांशेविशेषमाह॥ माधवीयेगार्ग्यः॥ प्रतियद्यप्रतिष्ठायायदिवे।
 ष्टिःसमाप्यते॥ पुनःप्रणीयकृत्स्नेष्टिःकर्त्तव्यायागवित्तमेः॥ गृह्यायेर्नोपन्निगमःइति

मदनरत्नेपारिजातः॥सर्ववर्षान्पाशः॥प्रतिपदश्चत्रयोदशःयागकालउक्तः॥कवित्प्र
तिपत्रुर्पाशेषियागःसंधिर्घृद्यपराह्नेस्याद्योगेप्रातःपरेहनि॥कुर्वीराःप्रतियद्वागेचतुर्थे
पिनदुष्यतीतिरुद्दशानातयोक्तेःएतत्परिणामायरमितिमदनरत्ने॥पर्वणिप्रतियदःस
यस्यरुद्देश्वाहं प्रक्षिप्यसंधिर्ज्ञेयानदाहमाधवः॥रुद्दिःप्रतियदोयास्तितर्हं पर्वणिशि
येत्॥स्यस्याहंतथाक्षिप्त्वासंधिनिर्णयतांसदेति॥कान्यायनोयि॥परेह्निघटिकसू
नास्तथैवाभ्यधिकाश्रयाः॥तदहं कृत्वाश्वसिन्हासृष्टीप्रकल्पयेदिति एवंस्मात्त्रा
स्थालीपाकेज्ञेयं॥तत्रेष्टिस्यालीयाकावाधानग्रहप्रवेशनीयः॥होमानंतरभावित्यो
र्णमास्यांप्रारंभणीयो॥ननुदर्शे॥यद्यारंभमलमास योषमासशुक्लादिभवति॥ता
दाप्यारंभःकार्यः॥यानिनु॥उयरागोधिमासश्चयदिप्रथमपर्वणि॥तथामलिस्तुचेयो
वेनन्वारंभरामिष्यते॥गुरुभार्गवयोर्मौख्येचंद्रसूर्यग्रहेतथेति॥संयहवचनाति॥ता
म्यालस्यादिनातिक्रान्तशुद्धकालप्रारंभविषयाशि॥नामकर्मचंद्रशेष्टियथाकालं
समाचरेत्॥अतियातेसतितपोःप्रशस्तेमासिपुरापमेइत्यपराक्तेर्गर्गवचनादिति॥
प्रयोगपारिजातेउक्तंचेतत्प्रयोगरत्नेभेदेःकालादर्शेनुनामकर्मचजातेष्टिमितिया
ठः॥याज्ञिकां॥आधानानंतरणोर्णमासीवेमलमासगा॥तस्यामारंभणीयादीन्नकुर्वी
तकदाचनेति॥त्रिकोउमंडनवचनाच्छुद्धकालगवाविभ्रष्टेष्टिमाह्वारंभंकुर्व्यादित्याहुः
॥कालादर्शेःसृष्टिसंग्रहेपि॥आरंभदर्शेःशरौष्ट्योरश्रितोत्रस्यवादिमे॥प्रतिष्ठापंचका
र्माद्याःमलमासेविवर्जयेदिति॥अथविकृतिः॥तत्रायस्त्वः॥परीक्षायदिपशुनायदि
सोमेनयजेतासोमावास्यायोर्णमास्यावेतियांश्चत्रप्रकृतितःकालेसिद्धेपिसद्यःकालता
विधेयासांगतोक्तेः॥अत्रयोर्णमास्यमावस्याशष्टाभ्यांतदंत्यसुराण्यष्टतेनेनतदत्यहोरात्र
इत्यर्थमाह॥रामांउरः॥माधवोपि॥रुद्रादिविकृतिःसर्वापर्वण्येवेतिनिर्णयः॥अत्रविशे
षमाहत्रिकोउमंडनःकान्यायनश्चा॥आवर्तनात्प्राक्पदियर्वसंधिःकृत्वानुतस्मिन्प्रकृ
तिविकृत्याःतदेवयागःपरतोपदिस्यात्प्रस्मिन्विकृत्याः॥प्रकृतेःपरेद्युरिति॥धूर्त्तस्वाम्याद
द्योष्येवमाहुः॥यइत्येतिसांगायाःविकृतेःपर्वकालत्वादावर्तनात्प्राक्संधौसंधिमभिज्ञो
यजेनेतिप्रकृतेःप्रतिपदिसमाप्तिनियमात्॥प्रकृत्यनेतरंप्रतिपदिविकृत्ययोगात्॥शर्वे
द्युर्विकृतिरित्युक्तंतत्ररत्नेपार्थसारथिना॥यद्यपिप्रकृतेःशर्वत्वादशर्वमन्त्रेस्यादित्यापस्ते
वेनोक्तं॥तथापिहेनुवादेनश्रुतिमूलत्वाभावाद्गवासुमभिव्याहारादिनि॥वदप्रामारण्य
मिति तदाशयः॥आययत्तुविशेषवक्ष्यामः॥अन्वारंभणीयानुचनुद्देश्योकार्येतिहिर
रण्यकेशिचक्रौमातृदत्तयेअन्वेयांपर्वण्येव॥पशोसोमेचकालान्तरमप्याहकान्यायनः॥
अमावास्यानवाहवियेष्टानक्षत्रिवेति॥शुक्लपक्षेऽत्रिकादिविशालान्तेषुदेवनसत्रेष्टि
निकेशवस्वागीवाचख्यो॥चानुर्मास्येक्षपिद्वादशाहयथाप्रबोगपक्षयोर्नक्षत्रेष्वप्यारंभः
यावज्जीवसांवत्सरप्रयोगयोलुफाल्पस्येवआवाआरंभः॥पशोनुविशेषमाहकान्यायनः

अहो भवति नियतपर्वसंधिपरस्तात्कृत्वा तस्मिन् ननु यत्सुसद्य एव ग्रहं वा ॥ आरभ्याथ
प्रकृतिरथ चेत्पर्वसंधिः पुरस्तात्कृत्वा तस्मिन् प्रकृतिमथ तु स्यात्सुसद्य एव ॥ अधिकारपशु
स्त्वृषीमोयेन सवनीयेन वा समानं तत्रोवा कार्य इति त्रिकोऽमं उतः ॥ सोमेन वा पस्वः ॥ अमावा
स्यायां दोषाय जनीये वा मावास्यायां यजनीये वा सुत्पमहः ॥

मास्यां यजनीये वा सुत्पमहरिति ॥ लाट्याय न सस्त्रेऽपि ॥ सर्वपक्षस्य प्रथमे हनिरीक्षेत्तदृक्षा वा
॥ सर्वपक्षः शुक्लपक्षः ॥ नक्षत्रयोगमपीत्ययमर्थः ॥ चैत्रादिशरीमाया ॥

श्वित्रादि नक्षत्रयोगे दीक्षेतेति ॥ आधानं तु यवर्णि नक्षत्रेषु चोक्तं ॥ नक्षत्रपर्वनक्षत्रं गार्हपत्यमा
दधातीत्यादिकर्मकालव्यापि ग्राह्यां दिनहयेतत्वे परं ग्राह्यं संकल्पस्य पक्षे णि लाभात् ॥ सर्व
नक्षत्रयोगे तदेव ग्राह्यं ॥ यत्र त्रीणि सन्नि यतिता

तुर्नक्षत्रं च वलीय रतिहिरण्यके शिसूत्रात् ॥ नक्षत्रं संते ब्राह्मणो धिमादधीतेत्यादि ॥ रे
णुकारिकायां तु ॥ माघादि पंचमासेषु श्रावणे चाश्विने तथा ॥ मार्गशीर्षेषु शुक्लपक्षे श्राधा
नमथकारयेदित्युक्तं ॥ अत्र मूलं मृगं ॥ आधानं नक्षत्राणि त्वापस्वसूत्रे ॥ कृत्तिकारे
हिली मृगशीर्षपुनर्वसुपुष्यसर्वोत्तराषाढोत्तराषाढाहस्तचित्राविशाखातुराधाश्र
वणोत्तराभाद्रपदा इति ॥ सोमसर्वाधाने विशेषमाहापस्वः ॥ सोमेन वक्ष्यमाणं आरधा

॥ एच्छेन्नक्षत्रमिति ॥ अत्र प्रकरणादाधानकालवाधः ॥ तेन रोमस्य वसंतकाल
तानवाध्यते ॥ इति रुद्रतत्रैतौ ॥ नारायणतत्रौ चोक्तं ॥ धूर्तस्वामी तु ॥ सोमस्यापियज्ञतु
स्तस्यापिन सस्त्रे इति ॥ लिखनादुभयकालवाधं मथ्यते ॥ श्रीरामांडारस्तु कालांतरविधा
नं वा सर्वकालानादरेवेति पक्षद्वयमुक्तवान् ॥ नत्राद्ये ॥ कृत्तिकादिकालांतरस्य यथाधा
संताद्यवाधेन विधानां तथा सोमियुद्गयनसर्वपक्षपुराहा सन्निपाते यज्ञकालो ॥

नादे श इति ॥ क्वाद्दोगसूत्रोक्तोद्गयनसोमाभिसंधिरूपकालांतरविधानादुद्गयनं त्व
येस्य तत्र सुक्तं ॥ इति पपक्षे तु यदैवेन कालांतरविधानादुद्गयनं त्वयेस्य तत्र सुक्तं ॥

यनमेदिनि सर्वकालानादर उक्त इति भरद्वाजस्तु

त्रात् सर्वशब्दस्य विस्वजित्सर्वशब्द इति वत्हयोरप्रयोगान् सर्वकालवाध इति ॥ तेन दक्षि
णायनेपि भवतीत्युक्तं ॥ षट्पुरुभाष्ये देवशतभाष्ये तत्र नैव षट्पुत्रुषु भवती
त्युक्तमिति दिक् ॥ आहंत्वमावास्यात्रिधा विभक्तदिनतृतीयोशेषो यो पराह भागस्तभ्दाग्या
पिनी साप्रिकेयां ॥ यिं उन्वाहार्यकं प्राहं स्तीरो राजनिशस्यते ॥ वासरस्य तृतीयं शेना
तिसंध्यासमीपतः ॥ इति कात्यायनोक्तेः ॥ दशप्राहं तु यत्प्रोक्तं यावत्प्रातस्तमकीर्त्तितं ॥
पराह्नेयिह राणां च तत्रदानं प्रशस्यत इति शतानयोक्तेः ॥ दिनहयेतत्र

आपीदर्शो ग्राह्यः ॥ यक्षभयेक्षरेषु विहितः सर्वापराह स्थित इति दीपिकोक्तेः ॥ यनुका
स्त्रीजिनिः ॥ भूतविद्वा ममावास्यां मोहादज्ञानतोपि वा ॥ आह कर्मणि यैकुर्व्युसेया मायुः
प्रहीयत इति ॥ तदपराह्ने चतुर्दशीवेष्यरमिति ॥ आह हेमाद्रिः ॥ अपराह्ने व्याप्तिपरमिति

माधवः॥दिनद्वयेपरान्हव्याप्राभावेशतोव्याप्तौचतिथिस्येर्ष्वेतिहेमाद्रिः॥यदाचतुर्दशीया
मंतुरीयमनुशरयेत्॥अमावास्यासीयमाराणतदेवश्राद्धमिष्यत्इति कान्यायनोक्तेःचतुर्द
श्याश्चतुर्थ्यामंदशीःशरयेत्चतुर्दशीयामत्रयस्यादित्यर्थः॥सीयमाराणपरदिनेपरान्ह
व्यापिनीनेत्यर्थः॥व्यतिरेकमाहवर्द्धमानाममावास्यालक्ष्येदपरहनि॥यामांस्त्रीनधि
वांत्वापियितृयज्ञस्ततोभवेत्ततःश्राद्धं चादिनद्वयेपरान्हव्याप्रादौतिथिद्वहोचहारी
तः॥त्रिमुहूर्त्तौचकर्त्तव्याश्वर्वास्वर्वाचवद्वैः॥कुहूरध्वर्युभिःकार्पायथेष्टसामगीतिभिः
॥त्रिमुहूर्त्तौभावेतुशर्वानेत्यर्थः॥पिंडपितृयज्ञस्तु कान्यायनेर्यागदिनात्सर्वेद्युःकार्यैःश
र्वोवागत्वात्॥पिंडपितृयज्ञइति तत्संज्ञात्॥व्याख्यातं चैतत्कर्त्तव्यैः॥शर्वैवदशीत
पिंडपितृयज्ञौनयश्चात्कुतःअंगत्वात्॥तथाचश्रुतिः॥तस्मान् सर्वेद्युःपितृभ्यःक्रियतेउ
त्तरमहर्द्धवानुयजंतइति॥शर्वेद्युःपितृभ्योयज्ञेनिएरणीपतित्मातदेवैभ्यःप्रतनुत्इति
चातेनतन्मतेगमेवासौ॥तदुक्तं॥अंगवासमभिव्याहारादिनिनेनकर्त्तव्येतेचतुर्दशीपु
क्तदर्शपिंडपितृयज्ञइतिश्रीअनेतभाष्येनपरेऽहरिसुक्तं॥अत्रहेधाप्याचारोदृश्यते॥
आयस्त्वानांतुपरदिनेमुहूर्त्तमपिदर्शसत्वे तत्रैवपितृयज्ञः॥तदाहायस्त्वः॥अमावा
स्यायांपदहश्चंद्रमसन्नपश्यति॥तदहःपिंडपितृयज्ञंकरुत्इति॥अस्वारुद्रदत्रीयाव्या
ख्यापिंडेऽर्पुक्तःपितृयज्ञःपिंडपितृयज्ञःसर्वकर्म्मार्तरंनुदर्शशेषः॥यथावस्थितिःपितृया
ज्ञःस्वकालविधानादनंगस्यादिति॥तंचयदहश्चंद्रमसन्नपश्यति यंचदश्यांप्रतियदि
वानदहःकुरुते॥यदहस्तयोःसंधिलदहरित्यर्थइति॥श्रीरामारणोप्याह॥पिंडपितृय
ज्ञस्तयवर्षसंधिमदहीरात्रावपरान्हइति॥अतःसर्वसंधिदिनेहिपितृयज्ञः॥शनययश्रुति
रपि।यदेवैषतपुरस्तान्यश्चादृशेऽथपितृभ्योदरातीतिवर्षसंधिदिनेहि सर्वतःयश्चा
हांच्छीनदृश्यतएवेत्यर्थः॥सत्याद्योढीपियितृयज्ञेप्रक्रम्यदृश्यमानेत्योष्यश्चैभूतेय
जतइत्याहाहिमाद्रिस्ताअमावास्याशरुस्तिथिवचनएव॥शर्वोक्तायस्त्वस्त्रैयडुक्तंन
यश्येतीति तत्रस्योभिप्रेतः॥अतश्चतुर्दश्यांचंद्रस्यक्षीरात्वात्तुद्युक्तदर्शपितृयज्ञः॥पि
तृयज्ञेनुनिर्वर्त्यविप्रश्चंद्रस्येऽधिमानिति मन्त्रैः॥यदुक्तं।यदहस्त्वेवदर्शनंनेतिचंद्रमा
तत्सयायेसयाजेयंक्षीरोराजनिचेत्यपीति॥यदुक्तं॥दृश्यमानेपितृचतुर्दश्यायेस्येस।
यानेयंक्षीरोराजनिचेत्यपीति॥यदुक्तं॥दृश्यमानेपितृचतुर्दश्यायेस्येतिचकान्यायनो
क्तेः॥दृश्यमानेप्येकरुतिगोभिलोक्तेः॥यस्यासंध्यागतःसोमामृणालमिवदृश्यते॥अ
परान्हेक्षयस्तस्यांपिंडानांकरणाधुवमिति॥हारीतोक्तेश्चांचंद्रस्यकालश्चोक्तः॥का।
न्यायनेन॥अद्यमेशेचतुर्दश्याःक्षीरोभवतिचंद्रमाः॥अमावास्याद्यमेशोत्पुनःकिल
भवेदगुरितितेनशर्वेद्युरेवपितृयज्ञंरूपचिवात्॥कर्त्तव्यैर्यपरान्हेपिंडपितृयज्ञःचं
द्रदर्शनेमावास्यायामिति॥कान्यायनसूत्रेऽदर्शनेनस्ययवोक्तः॥तस्मिन्क्षीरोददा
तीतिश्रुतेः॥अतस्तन्मतेचतुर्दशीपुक्तदर्शपितृयज्ञेसतिपरदिनेयागोर्थात्सिद्धः॥तदे

तस्वोक्तसमपिहेमाद्रिकर्कादिव्याख्यानमापस्तं वैरनभ्युपगमात् कानीयवौ धायना ॥
दिविषयं ॥ आश्रुलायनानामपिशेषवर्षशिपिउपितृयज्ञः ॥ तथा च सत्रम् ॥ अमावास्या
यामयराहेपिउपितृयज्ञरतिअत्रनारायरात्रिः ॥ अमावास्या शब्दः प्रतिपत्त्यचदश्याः
संधिवचनोप्यत्रायराह शब्दः ॥ समन्वयात्तदत्यहोरात्रेवर्तते ॥ तस्यायराहेचतुर्थभागे
पिउपितृयज्ञः कार्यः ॥ औपवसथ्येयजनीयेवाहनियदात्वहोरात्रसन्धौतिथिसंधिः स्या
त्रदीयवसथ्यएवाह निक्त्रियतरति ॥ अतएवमुहूर्तमयमावास्याप्रतियद्यपिचैद्वेत्
तदत्रमस्यंज्ञेयंयवशेषंतुपर्ववदितिहेमाद्रौवचनं ॥ पिउपितृयज्ञपरमुक्तं ॥ प्रयोगया
रिजाति ॥ अयंचस्मात्रीश्रिमता ॥ संसर्गादशंभ्राह्नव्यतिषंगेराकार्यः ॥ व्यतिषंगेनामोम
योस्सहानुष्ठानं ॥ एतच्चस्थालीयाकेनसहेपिउपितृयज्ञमुहृत्येति ॥ सूत्रेवृत्तिकृतोक्तं ॥ खं
उपर्वशिपुकेविदाहः ॥ सर्वेन्हियंउपितृयज्ञव्यतिषंगेराश्राहं कृत्वापरैन्हिकेवलः
पिउपितृयज्ञः कार्यः ॥ वृत्तिकृतान्वसृत्पंचशर्वेषुमीसिमास्यथयावराम् ॥ काम्यमाभ्युदयेष
म्यामेकोदिसमथासममित्युदाहृत्यसर्वेषुचतुर्षुस्थालीयाकादुहृत्याशौकरामित्युक्ते
देशश्राह्नेस्थालीयाकेनियतरतिगम्यते ॥ स्थालीयाकश्च पितृयज्ञएवेति सर्वदिनेव्य
तिषंगः सिद्धः ॥ प्रयोगयारिजातिनुवार्षिकश्राह्नेरपिव्यतिषंगउक्तः ॥ किमुतदशंभ्राह्न
स्यान्यायविदस्त्वाहः सूत्रस्यवृत्तेश्चसंसर्गादशंभ्राह्नविषयत्वात् ॥ खंउपर्वशिपुसर्वदिनेके
वलंश्राहं परदिनेचकेवलः पितृयज्ञः कार्यः ॥ अतएवीक्तं वृत्तिकृतानात्रासर्वस्थाली
याकश्चाद्यते सर्वश्राह्नेषुप्रसंगादिनाप्रयोगयारिजातोक्तिरप्येतद्विषयेव सर्वदिने
चश्राह्नेशौ करगामेवनयाशिहोमः ॥ चतुर्ष्वर्थेषुसाश्रीनावनहोहोमोविधीयते ॥ यि
श्रीब्राह्मणहस्ते सादुत्तरेषुचतुर्ष्वपीतिपरिशिष्टेनियमान् ॥ नचलौकिकाशौपकस्य
कथं गृह्याशौहीमः ॥ नान्याशौपकमन्याशौजुहुयादितिनिषेधात् ॥ मैवम् ॥ श्राह्नस्य
गृह्यत्वेनमा शौपचनाशौवाकर्तव्यत्वात् ॥ तस्मात्सर्वेषुःकेवलंश्राहंनव्यतिषंगः
उदमेवचमुक्तं आहिताश्रिनातुसर्वाधानिनाहीधानिनावासंसर्गाखंडेवादेशंश्रीता
श्रीष्टयगेवपितृयज्ञः कार्यो ननुदशंभ्राह्नव्यतिषंगेरोतिविस्तरभीतेर्द्विरराम ॥ संस
र्गादशंभ्राह्नविषयमाह लौगाक्षिः ॥ यस्यांतेकस्मिनिर्ष्वैश्वदेवंचसाथिकः ॥ पिउपयज्ञं
ततः कुर्यात्ततोन्वाहार्यकंबुधरतियस्यांतेकस्मिन्वाधानम् ॥ अन्वाहार्यकं दशं
श्राह्नम् ॥ अयमेवसाश्रीर्जावपितृकस्यपिउपितृयज्ञकालोज्ञेयः ॥ तस्यापिकान्याय
नेनहोमोतमनारंभोवेत्याश्रानातापिउपितृयज्ञाकरो प्रायश्चित्तमाहायराशरमाध
वीयेकान्यायनः ॥ पितृयज्ञान्ययेचैवैश्वदेवात्ययेपिच ॥ अनिष्टानवयज्ञेननवान्
प्राशनेतथा ॥ भोजनेयतितान्नस्यचरुर्वैश्वानरोभवेदित्यलम् ॥ प्रकृतमनुसरामः ॥
निरशिकादिभिस्त्वमावास्यायराह्णव्याश्रुलाभेकुतपकालव्यापिनीयाद्या ॥ भूतविद्वा
यमावास्याप्रतिपन्निश्रितापिवा ॥ पिश्रीकर्मणि विहृद्विशीहाकुतपकालिकीतिहारी

तोक्तेः। अर्देवनिरग्रिकादिविषयं॥सिनीवालीहिजेःकार्यासाधिकैःपितृकर्मणि॥स्त्रीभिः
 शूद्रैःकुहःकार्यातथाचानग्रिकैर्हिजेरितिलोगाशिवचनात्॥अत्रसाधिकेपासनाधिर
 पीतिमदनपारिजातेउक्तम्॥कुतयश्चापरान्हाय्यलाभेनुकल्पःअपरान्हाय्यव्यापी
 पदिदशीस्तिथिस्ये॥आहिनायेःसिनीवालीतिरप्यादेःकुहर्मतेतिजावालिनाभावे
 विधानात्॥तेनसाध्यानांनिरग्रिनांवापरान्हाय्यिन्येवमुख्यातिथिसाम्यदृष्टिस्यैःस
 मव्याप्तौखर्वादिनानिर्णयः॥वैषम्येधिकादिनद्वयेपरान्हास्यशेकुतयव्यापिनीतिमा
 धवः।उदमेवयुक्तम्॥हेमाद्रादिमतेकुतयव्यापिन्येवतिरप्यादेर्मुख्या।सिनीवालीदृष्ट
 चंद्रानथाचव्यासः॥दृष्टचंद्रासिनीवालीनष्टचंद्राकुहःस्मृतेति॥सर्वदिनेपरदिनेएववात
 द्यापित्वेसेवग्राह्या।अश्व्यापित्वेवैषम्येःधिककालव्यापिनीग्राह्या॥दिनद्वयेशतःस
 मव्याप्तौतिथिस्येखर्वादेहीसाम्येचपरा॥तिथिस्येसिनीवालीतिथिदृष्टीकुहःस्मृता॥
 साम्येपिचकुहर्ज्ञेयावेदवेदांगवेदिभिरितिप्रचेत्तौवचनात्॥दिनद्वयेसंशर्णाकुतय
 व्याप्तिस्तितिथिदृष्टावेवभवतीत्यनंतरवचनात्परैवेति॥कुतयस्ता॥अहोमहर्त्रीवि
 ज्ञेयादशयंचवसवेदा॥तत्राष्टमोमहर्त्रीयःसकालःकुतयःस्मृतइतिमात्स्योक्तेः॥त
 लादानयिददेवप्रीत्यर्थपवासादेनुरग्राह्येन्यत्रविसरः।दर्शचमासिकवार्षिकादि
 आहश्राप्तौकालदर्शिविशेषउक्तः।दर्शस्यचौदकुंभस्यदर्शमासिकयोरपि॥नित्यस्य
 चादिकस्यापिदार्शिकादिकयोरपीत्युक्ता॥सम्यातेदेवताभेदाच्छादयुंमसमाचरे
 नानिमित्तानियतश्चात्ररक्षीनुष्ठानकारणमितिनिर्णयदीये॥नष्टचंद्रेयदाकालेस्यहाह
 दिवसोभवेत् वैश्वदेवस्यश्राद्धंक्षुर्वात्प्रादर्शिकर्मणाः॥अमाश्राद्धंचानुपनीतोपिकुर्वा
 त् आहश्रुलपागो अमावास्याशुकाहृक्षपक्षयंचदर्शीषुचेत्युपक्रम्यएतच्चानुपनीतो
 पिकुर्वात्सर्वेषुयवसु॥आहंसाधारणानामसर्वकामफलप्रदं॥भार्याविरहितोप्येन
 त्प्रवासस्योपिनित्यशः॥शूद्रोप्यमंत्रवत्कुर्वादनेनविधिनातुधरतिमात्स्योक्तेः॥अ
 माश्राद्धातिक्रमेप्रायश्चित्तमुक्तम्विधाने॥न्यसुवाचजपेन्मंत्रशतवारंदिनेदिने॥अ
 माश्राद्धंयदानास्तिनदासंशर्णामेतिनत अत्ररक्षीक्तसाधिकपदेनाहिनाधिःसार्त्ताधि।
 मांश्रुयुतेविच्छिन्नाग्रिकादिअनिरग्रिकः॥तथाचहेमाद्रिग्रोकरणाप्रकरणे॥सा।
 धिरभावनग्रिस्तद्विजयाणावयाशुवा॥कुर्यादश्रीक्रियात्रिंशालोकिनेनेतिनिश्चितमि
 ति॥स्मृतिवाक्समुद्राहृत्यपस्वस्त्रीहृत्तोपासनतयासमुच्छिन्नाधितयाभार्याविधुरतया
 वाधिरहितस्तस्यद्विजयाणोजलादेवाहोमर्त्तियावचक्षे॥मदनपारिजातेप्येवमारुद
 मेवसाधिकानग्रिकस्वरूपंसर्वत्रज्ञेयम्॥अथग्रहणानिर्णयते॥तत्रचंद्रग्रहणोयस्मि
 न्यामेग्रहणंस्मात्पूर्वप्रहरत्रयंनभुंजीत॥सूर्यग्रहेतुप्रहरचतुष्टयंनभुंजीत॥सूर्य
 ग्रहेतुनाश्रीयात्पूर्वपामचतुष्टयं॥चंद्रग्रहेतुयामांस्त्रीचत्वालद्वहानुरेर्विनीति॥माधवी
 येदृष्टगोतमोक्तेः॥ग्रहणंनुभवेदिदोःप्रथमादधियामतः॥भुंजीतावर्त्तनात्सर्वप्रथमेप्र

यमादधः। इति मार्कंडेयोक्तेः अथ अर्धऊर्ध्वे ॥ ननु चंद्रग्रहे यामचतुष्टयनिषेधउचितो ननु सूर्यग्रहे सूर्योदयात् प्राक् भोजनाप्राप्तेः ॥ मैवं ॥ वचनस्य प्रथमयामे सूर्यग्रहे सति सर्वेषुः शर्वरात्रे भोजननिषेधयत्नान् ॥ चंद्रसूर्यग्रहे विशेषमाह माधवीये ॥ वृद्धवशिष्टः यस्मिन् दये विधीः शर्वनाहर्भोजनमाचरेदिति ॥ अहोरात्रे स्तोत्रमाधवीयेवासः ॥ अमुक्तयोरस्त गयोरधात् वृद्ध्यापरेहनीति ॥ विष्णुधर्मसिद्धि ॥ अहोरात्रं न भोक्तव्यं चंद्रसूर्यग्रहे यदा ॥ मुक्तिदृष्ट्या भोक्तव्यं स्नानं कृत्वा ततः परम् ॥ अहोरात्रनिषेधः सूर्यस्य यस्मात्स्नेमदनरत्ने गार्ग्यः ॥ संध्याकाले यदा राहुर्यसने शशिभास्करौ ॥ तदहर्नेव भुंजीतरात्रावपिकदा वन ॥ सायं संध्यायां सूर्यस्य यस्मात्स्नेमदं न्हिरात्रौ च न भोक्तव्यं प्रातः संध्यायां चंद्रस्य यस्मिन् स्नेमदं रात्रावुत्तरे न्हि च न भोक्तव्यमित्यर्थः ॥ चंद्रयस्मात्स्नेमदं तत्र दिने संध्याहोमादीनदोषः तदाहोशनाः ॥ यस्मिन् वास्ते गते त्विदौ ज्ञात्वा मुक्त्यवधारणं ॥ स्नानहोमादिकं कार्यं भुंजीते हृदये युनः ॥ एतदनाहितानि विषयं ॥ अपराह्ने त्रेपायनीयमश्रीतश्रिति ॥ काम्याया नोक्तेः तस्य श्रोतत्वेन विहितत्वेन च प्रवृत्तत्वात् ॥ अद्रिर्नतं कुर्यादिति निर्णयदीयः ॥ रागप्राप्तभोजने कालनियमो यम् ॥ तेन ज्वरादा विवनभोजनमिति ॥ ककीनुसारिणाः ॥ वा लवृद्धानुरांगानुग्रहयामात्सर्वमेकयामो निषिद्धः ॥ सायाह्ने ग्रहणं चेत्स्यादपराह्ने न भोजनं ॥ अपराह्ने न मध्याह्ने मध्याह्ने न तु संगवे ॥ भुंजीत संगमे चेत्स्यात्तदशर्वभोजनक्रियेति मार्कंडेयोक्तेः ॥ इदं च वालादिविषयं ॥ बालवृद्धानुरैर्विनेति शर्वोक्तेः ॥ विधकाले ग्रहो वापक्वमन्त्याज्या ॥ सर्वेषामिव वराणां नास्तकं राहुरेने ॥ स्नात्वा कर्माणि कुर्वीत श्रितमन्ने विवर्जयेदिति ॥ हेमाद्रौ षट्त्रिंशन्मतात् ॥ श्रुतमितितदंतरितस्योपलक्षणात् ॥ नवश्राद्धेषु यच्छिष्टं ग्रहययुषितं च यदि ति मिताक्षरायां वचनात् ॥ भार्गवाचनदीपिकायां जीति निर्बंधे च मेधातिथिः ॥ आरनालेपयस्तकं दधिस्नेहाज्यया चितं ॥ मणिक ॥ स्थोदकं चैव न दुष्येद्राहस्तके मन्वार्थमुक्तावल्यां ॥ अन्नपक्वमिहत्याजं स्नाने सव ॥ सनेग्रहे ॥ वारितत्कारनालादितिलदमेर्नदुष्यति ॥ जले त्वदोषो गांगविषयः ॥ यहीयितं जले पीत्वा यादृक्कुं समाचरेदिति तत्रैवाचतुर्विंशतिमते अयं जलस्य दोषोक्तेः ॥ विधकाले ग्रहो वा भोजने प्रायश्चित्तमुक्ते माधवीये काम्यायनेन ॥ चंद्रसूर्यग्रहे मुक्ताप्राजायत्येन शुद्धति ॥ तस्मिन्नेव दिने मुक्तात्रिरात्रे रोवशुद्धतीति ॥ ग्रहो च त्रिरात्रे मेकरात्रे वापवासः ॥ अर्थानाकार्यः ॥ एक रात्रमुपयोग्ये वस्नात्वा दत्त्वा च शक्तिः ॥ कौचुकादिवसस्य निवृत्तिः पापकीशतः ॥ त्रिरात्रे समुपयोग्ये वं ग्रहो चंद्रसूर्ययोः ॥ स्नात्वा दत्त्वा च विधिवन्मोदते ब्रह्मणा सहेति हेमाद्रौ लैंगोक्तेः ॥ इदं च पुत्र्य निरिक्तविषयं ॥ आदित्येऽहनि संक्रांतौ ग्रहो चंद्रसूर्ययोः ॥ यारंगं वापवासं च न कुर्यात्पुत्रवानुग्रहीति जैमिनि वचनात् ॥ यदा तुरवे र्यस्मात्स्नेमदापुत्रिणाः प्रहरहयं हि त्वावालादिवद्रीजननत्पवासः ॥ सायाह्ने ग्रहणं चेत्स्यादिति शर्वोक्तमार्कंडेयवच

नात् ॥ सायान्हेसंगवेश्रीयान् शारदेसंगवादधः ॥ मध्याह्नेपरतोश्रीयान्नीपवासीरविय
 हेरनिस्त्रतेत्येतिहेमाद्रिः ॥ शारदीयराहः ॥ माधवमतेनपुत्रिणीपितत्रीयवासएव ॥
 अहोरात्रनभोक्तव्यमितिप्रवोक्तनिषेधस्यतेनापियालनीयत्वात् ॥ उयवासनिषेध
 सुव्रतरूपोयवासपरः ॥ ऋक्षेकादशीनिषेधवदिति ॥ मदनरत्नेष्वेवंउदमेवचपुक्तं
 ॥ वईमानसु ॥ अहोरात्रनभोक्तव्यमितिशातातपीयाये ॥ सूर्याचंद्रमसोलौकानस
 यान्प्रातिमानवदिति ॥ फलश्रुतेमुक्त्यदर्शनेउयवासः काम्योनत्वयनिषेधस्याहत
 न् ॥ अत्रव्रतवैपिप्रागुक्तविद्युधर्मनिषेधावश्यंभावात् ॥ तथाव्यासः ॥ रवियहः स
 र्यवारेसीमेसोमग्रहसुया ॥ चूडामशिरिनित्याततत्रदत्रमनंतकम् १ वारेखत्येषु
 यत्पुण्यग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ तत्पुण्यकोटिगुरातयोगेचूडामरौस्मृता ॥ अत्रचा
 धंजयोः स्नानं कुर्यात् ॥ यस्यमानेभवेत्स्नानंयस्तेहोमोविधीयते ॥ मुच्यमानेभवेदानं
 मुक्तेस्नानंविधीयते ॥ इतिहेमाद्रौवचनान् ॥ स्नानंस्यादुयरागादौमध्येहोमः सुराचं
 नमितिब्रह्मवैवर्त्तच ॥ सर्वेषामेववर्णानांस्तनकराहुदर्शने ॥ सचैलेचभवेत्स्नानं
 स्नानकान्चवर्जयेदितिदृष्टवशिष्टेकेश्च ॥ सचैलेत्वेमुक्तिस्नानपरमितिमदनरत्ने
 उक्तंभार्गवाचनदीयिकायाम् ॥ चतुर्विंशतितमे ॥ मुक्तौयस्तनकुर्वीतस्नानंग्रहारा
 तके ॥ सस्तकीभवेत्त्रावत्प्रावत्प्रादयरोग्रहः ॥ इदंचस्नानमंत्रकंकार्यमिति स्म
 तिरन्नावत्साम् ॥ तत्रतीर्थविशेषोभारते ॥ गंगास्नानं कुर्वीतग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ म
 हानदीषुचान्यासुस्नानंकुर्याद्यथाविधि ॥ महानदीष्वयिमासविशेषेकाश्चिद्वेष्टाः ॥
 प्रयागेदेविकारिवासनिहत्याचवाराम् ॥ सरस्वतीचंद्रभागाकौशिकीतापिकीता
 या ॥ सिंधुगेडकिकाचैवसरसूः कार्तिकादिनाः ॥ मूलहेमाद्रौस्यष्टम् ॥ व्यासः ॥ इदो
 च्छेस्यगुरांपुराणंवेदंशयुगांततः ॥ गंगातीयेतुसंप्राप्तेइदोः कीटीरवेदंशा ॥ गवांको
 टिसहस्रस्ययत्फलंलभतेनरः ॥ तत्फलंलभतेमर्त्यैग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ असंभवे
 तुमाधवीयेशस्वः ॥ वापीकूपनडागेषुगिरिप्रसवरोषुच ॥ नयान्देदेवस्नानेसरसी
 घृद्धंतावुनि ॥ उष्मोदकेनवास्त्रायाद्ग्रहोचंद्रसूर्ययोः ॥ अत्रतारतम्यामाहमार्कंडे
 यः ॥ शीतमुष्मोदकान्पुण्यमपारकंपयरोदकान् ॥ भूमिष्टमुहुतात्पुण्यंततः प्रसव
 रीदकान्तोपिसारसंपुण्यंततोपुण्यंनदीजले ॥ तीर्थतोयंततः पुण्यंमहानघंत
 पावनं ॥ तनस्ततोपिगंगांतुपुण्यंपुण्यस्ततोबुधिरिति ॥ उष्मोदकमातुरविषयम्
 ॥ तथागोदावरीमहापुण्याचंद्रराहुसमन्विते ॥ सूर्यचंद्राहारायस्तीतमोभूतेम
 हायुने ॥ नर्मदातोयसंस्यरीकृतकन्याभवेतिहि ॥ श्यवीचंद्रोदयेप्रभासखंडे ॥ गा
 वानागास्त्रिलाधान्यरत्नातिकनकंमही ॥ संप्रदायकुरुक्षेत्रेयत्फलंलभ्यतेनरैः
 तदिदंग्रहोभोधोस्नानाद्भवतिषड्गुणां ॥ तत्रैवसौरपुराणोबुधिसनपुत्रकम्यादा
 नानियानिलोकेषुविख्याता निमनीधिभिः ॥ तेषांफलमवाप्नोतिग्रहोचंद्रसूर्य

गोः॥ दिवीपुशाणी॥ गंगाकनखलेपुराणप्रयागपुष्करंतथा॥ कुरुक्षेत्रमहापुराणराहप्रसिद्धि
 कारे॥ स्नानासंभवेस्मरणावाकार्य्ये॥ स्नानाशतक्रतुफलदृष्ट्वासर्वोषणाशना॥ स्नानागो
 पथपुराणतुपीत्वासौत्रामणोलेमेत॥ स्नानावाजिमखेपुराणप्राणुयादविचारतः॥ रविचंद्रोप
 गेचअपनेचोत्रेतेति॥ मार्कंडेयोक्तेः॥ अत्रश्राद्धमाहः ऋष्यशृंगः॥ चंद्रसूर्य्यग्रहेयस्तु
 श्राद्धविधिवदाचरेत्॥ तेनैवसकलाष्टथीदत्राविप्रस्यवेकैरे॥ भारते॥ सर्वस्वेनापिक्रतं
 यंश्राद्धं वैराहदशने॥ अकुर्वीरास्तुनास्तिक्यात्पुंकेगौरिवसीदति॥ विष्णुः॥ राहदशने
 दत्रेहिश्राद्धमाचंद्रतारकां॥ इदंचामानेनहेभावाकार्य्यंनत्वनेन॥ आपद्यनप्रोतीर्थेच
 चंद्रसूर्य्यग्रहेतथा॥ अमश्राद्धप्रकुर्वीतहेमश्राद्धमयापिवेति॥ शातातयोक्तेरिति॥ हेमाद्रि
 माधवादयः॥ अथरार्कस्तुएतहिजानायाकाभावेदृष्ट्यंतीर्थश्राद्धवत्॥ पाकाभावेहिजा
 तीनामामश्राद्धंविधीयतइतिसुमंत्तैः॥ सैंहिकेयोयदासूर्य्यग्रसतेपर्वसंधिषु॥ गजका
 यानुसोप्रोक्तातस्यांश्राद्धंप्रकल्पयेत्॥ घृतेनभोजयेदिप्रान्घृतंभूमौसमुत्सृजेदिति॥ वा
 यवीयोक्तेःश्रेयसाह॥ विज्ञानेश्वरोप्याह॥ ग्रहणश्राद्धेभोक्तुर्दोषोदानुस्त्वभ्युदयइति॥ स
 तकेमृतकेभुंक्तेगृहीतेशशिभास्करे॥ क्वायायाहस्तिनश्वेवनभूयःपुरुषोभवेदिन्यापस्त
 वेभोजननिषेधाच्च॥ अयंचनिषेधःश्राद्धभोक्तुःहस्तिह्यायासाहचर्यात्॥ अत्रग्रहरा
 निमित्तकश्राद्धेनैवामासंक्रान्त्यादिनिमित्तकानांसिद्धिः॥ दार्शिकालभ्ययोरधीतिकालाद
 शौक्तेःअत्राशौचमध्येपिस्नानश्राद्धादिकार्य्यमेवा॥ सतकेमृतकेचैवनदोषोराहदशने॥ ता
 वदेवभवेच्छुद्धिर्यावन्मुक्तिर्नदृश्यतेरतिमाधवीयेदृष्टवशिष्टोक्तेःस्नातकर्मपरित्यागोरा
 होरन्यत्रसतके॥ इतिव्याघ्रपदेकैः॥ कालादर्शेअंगिराः॥ सर्वेवर्णाःसतकैपिमृतकेरा
 हदशने॥ स्नानाश्राद्धंप्रकुर्वीरन्दानशाख्यविवर्जितं॥ मदनपारिजातेष्येवं॥ तेनस्ना
 नमात्रंप्रकुर्वीतदानंश्राद्धविवर्जितमितिनिर्मूलंवदेत्तोगोडाःयरास्ताः॥ इयंचशुद्धिरवि
 शेषान्मत्रदीक्षापुरश्चरणादिसर्वस्नातकर्मवियया॥ मदनरत्नेष्येवं॥ रजस्वत्यायास्तु
 भार्गवाचंनदीपिकायां॥ सूर्य्योदयनिबंधे॥ नसतकादिदोषोस्तिग्रहेहोमजयादिसुप्रसि
 स्नायादृक्पापितीर्थोदृष्ट्यवारिणोति॥ अत्रस्नानेनेमिन्निकेप्राप्तेनारीयदिरजस्वला
 यात्रांतरिततोयेनस्नानंक्रत्वात्रतचरेदित्यादिमितासुरोक्तोविधिर्ज्ञेयः॥ तथाग्रहगोरा
 त्रावयिश्राद्धादिकार्य्यं॥ ग्रहगोहाहसंक्रान्तियात्रार्तिप्रसवेसुचा॥ दानेनेमिन्निकेज्ञेयंरा
 त्रावपितदिष्यतइतिअथरार्कव्यासोक्तेः॥ चंद्रग्रहेतथाशत्रौस्नानदानंप्रशस्यतइतिदे
 वलोक्तेः॥ यदानुजोतिःशास्त्रगन्योदिनेचंद्रग्रहोरात्रौचसूर्य्यग्रहंनदास्तानादिनका
 र्य्यम्॥ सूर्य्यग्रहोयदाशत्रौदिवाचंद्रग्रहस्तथा॥ तत्रस्नानेनकुर्वीतदद्यादानंचनक्वचिदि
 तिसद्विशम्भानात्॥ ग्रहरादिनेवार्षिकश्राद्धप्राप्तौप्रयोगपारिजातेगोमिलः॥ दर्शर
 विग्रहेपित्रैःप्रत्याष्टिकमुपस्थितां॥ अन्नेनासंभवेहेभाकुर्ण्यादामेनवासुतइति॥ अत्र
 दर्शरविपितृसुतशब्दाःप्रदर्शनार्थान्यायसाम्यात्तेनचंद्रग्रहेपिसर्पिडादिवार्त्तिकमा

नादिनातदिनेएवकार्यमिति मदनपारिजाते व्याख्याते ॥ एष्वी चंद्रोदयेष्वेवेति नयानि च
 मश्राहं प्रकुर्वीत माससंबन्धराहनेरति ॥ अनेनैवाधिकं कुर्वीहे आचामेन न कचिदिति म
 रीचिलो गाष्ट्यादि वचनानि तानि ग्रहादिनातिरिक्त विषयाणि ॥ निर्णया मृत्येव ॥ यानि
 तु ग्रहात् तु द्वितीये हिरजो दोषानुपचमे ॥ प्रसोदये यदा चंद्रे प्रत्यष्टं समुपस्थितं ॥ त
 दिने चोपवासः स्यात् प्रत्यष्टं तु परे हनि ॥ तथा ॥ यत्ना वेवास्तमानं नुरवींद्राप्रुतोयदि ॥
 प्रत्यष्टं तु तदा कार्यं परे हत्येव सर्वदा ॥ चंद्रसूर्योपरागे च तथा श्राहं परे हनीत्यादी निव
 चनानि तानि महानिवेधेषु क्वाप्यनुपलभान्निर्मूलानि ॥ प्रत्युत श्लोक्त निवेधेषु तदिने ए
 व श्राहमुक्तमित्यलं ॥ यहरादि सप्तदिनपर्यंतरामगोपालाद्यागमदीक्षोक्ता शिवाचन
 चंद्रिकायाज्ञानार्णवे ॥ मंत्राद्यारंभं कुर्वीद्ग्रहो चंद्रसूर्ययोः ॥ यहराहापि देवेशिका
 लः सप्तदिनावधीति ॥ रत्नसांगरे ॥ सतीर्थैर्कविधुयासेतं तु रामनपर्वणि ॥ मंत्रदीक्षां प्रकु
 र्वीरामासस्तीक्ष्णशोधयेत् ॥ अत्र सूर्यग्रहामेव मुख्यं ॥ सूर्यग्रहाकाले तु नान्यदने
 धितं भवेत् ॥ सूर्यग्रहाकाले न समानान्यः कदाचन ॥ न मासतिथिचारदिशोधने स
 र्यपर्वराति ॥ तत्रैव कालोत्तरवचनात् ॥ चंद्रग्रहे तु यादीक्षायादीक्षात्रतचारिणं ॥ वनस्य
 स्य च यादीक्षादि सप्तजन्मसिति ॥ तत्रैव योगिनी तत्रै निषेधाच्च ॥ यहराच जन्मराणा
 दो निषिद्धं ॥ तदुक्तं ज्योतिषे ॥ त्रिषट्दशायोगते नराणां शुभप्रदस्याद्ग्रहं रवीदोः ॥
 हिसप्तनंदे शुचमध्यमं स्याच्छेषनिष्ठं कथितं मुनींद्रैरिति ॥ आयसकादशनेदाः न वार्ष
 यच ॥ मदनरत्ने र्गर्गः ॥ जन्मसप्राय रिष्काकदंशमस्थे निशाकरे ॥ दशोरिष्टप्रदो र्हुर्जन्म
 र्हे निधनेपि च ॥ रिष्कहादंशं अकानवनिधनं अष्टसप्तमता राष्ट्वी चंद्रोदये विष्णुधर्मे ॥
 पन्नसत्रगतो राहुर्ग्रसते शशिभास्करौ ॥ तज्जातानां भवेत्सीताये नराणां ति वज्रिताः ॥ तत्रै
 वपुराणां तरे ॥ सूर्यस्य संक्रमो वापि ग्रहां चंद्रसूर्ययोः ॥ यस्य त्रिजन्मनक्षत्रे तस्य रोगी थ
 वा मृतिः ॥ तस्य दानं च हीमं च देवाचनं जयो तथा ॥ उपरागाभिषेकं च कुर्वीच्छंतिर्भविष्य
 ति ॥ स्वर्गे तं वाथपिष्टे न कृत्वा सूर्यस्य चाकृतिम् ॥ ब्राह्मणाय ददेन्नस्य न रोगादिश्च तत्कृत
 ॥ जन्मनक्षत्रं त्वर्षोत्तरे च त्रिजन्मनसत्रमित्युच्यते ॥ जन्मदशमे को न विंशति तारति
 के चित् ॥ सूर्यस्य तदाकारस्य राहोरित्यर्थः ॥ अस्तु तसागरे भार्गवः ॥ यस्य राजस्य नक्षत्रे
 स्वर्मां नुरुपरज्यते ॥ राजभंगं सुहृन्नाशं मरणां वा त्रनिर्दिशेत् ॥ राजस्य नक्षत्रे अभिषेक
 नक्षत्रमिति तत्रैव व्याख्यातम् ॥ भार्गवाचनदीपिकायां ज्योतिस्सागरे ॥ सीवर्गं कारयेत्ता
 गं यत्नेनाथपलाहेनः ॥ तदहं न तदहं न फरायां मोक्तिकं न्यसेत् ॥ ताप्रयात्रे ति धायाथ
 घृतशरौं विशेषतः ॥ कांसेवाकां तिलो हे वा न्यस्य दद्यात्सदक्षिणं ॥ चंद्रग्रहे तु रीप्यस्य
 विवेदद्यात्सदक्षिराम् ॥ नागरुकममये सूर्यग्रहे विवेचहे मजे ॥ नुरंगरथगोभूमिति ल
 सूर्यश्च कांचनं ॥ कालविवेके पिसुवर्गानिर्मितं नागं सतिलं कांस्यभाजनं ॥ सदक्षिणं
 सबस्त्रं च ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ सीवर्गं राजतं वापि विवेकृत्वा स्वशक्तिः ॥ उपराग

भवत्कैराह्निदेवि प्रायकल्पयेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ तमो मय महाभीमसोमसूर्यविमर्दनाहे मता राप्र
दानेन मम शांतिप्रदो भव ॥ विधुं नुद नमस्तुभ्यं सिंहिकानंदनाच्युता ॥ दानेनानेन नागस्य रक्षमां
वैधजाडयात् ॥ अत्र शंतिर्युक्ता हेमाद्रौ मान्ये ॥ यस्य राशिं समासाद्य भवेद्ग्रहारां संभवत् ॥
नतस्य प्रवक्ष्यामि मंत्रौ षड्भिः समन्वितौ ॥ चंद्रो यरागं संप्राप्य दत्त्वा ब्राह्मणवाचने ॥ संप्रज
चतुरो विप्रान् शुक्लमात्मानुलेयनेः ॥ सर्वमेवो यरागस्य समानी यौषधादिकं ॥ स्थापयेच्च
नुरः कुंभान् ब्राह्मणान् सुसलिलान्वितान् ॥ गजाश्वरथ्यावल्मीकसंगमाद्दृगो कुलात् ॥
राजद्वारप्रदेशाच्च मृदमानीय निक्षिपेत् ॥ यंचगम्यं चरन्तं यंचत्वक्यं च यज्ञवो ॥ रोचने
पद्मकंशं खं कुंभं रक्तचंदनं ॥ शुक्तिस्फटिकतीर्थानुसितसर्वपद्मगुलान् ॥ पद्मकं दे
वदारुं च विधुक्तां शतावरीं ॥ वलाचसहदेवीं च निशाहितयमेव च ॥ गजदंतं कुंभं च
तथैवोशीरचंदनं ॥ एतन्सर्वं विनिक्षिप्य कुंभेषु वाहयेत् नुरान् ॥ सर्वैः समुद्राः सरितः ती
र्थानि जलानदाः ॥ आयांतु यजमानस्य दरिदस्य कारकाः ॥ योसौ वज्रधरो देव आदित्या
नां प्रभुर्मतः ॥ सहस्रनयनश्चंद्रो ग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ मुखं यः सर्वदेवानां सत्ता चिरमितद्यु
तिः ॥ चंद्रो यरागं समूतामग्निः पीडां व्यपोह तु ॥ यः कर्मसाक्षी लोकानां धर्मो महिषवाहनः
॥ यमश्चंद्रो यरागो न्याग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ रक्षो गणाधियः साक्षान्नीलांजनसमप्रभः
खड्गहस्तो भीमश्च ग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ नागयाशधरो देवः सदा मकरवाहनः ॥ सजला
धियतिर्देवो ग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ प्रारारूपो हिलोकानां सदा लक्ष्मणप्रियः ॥ वायुश्चंद्रो यरा
गो न्याग्रहपीडां व्यपोह तु ॥ योसौ निधियतिर्देवः खड्गशूलगदाधरः ॥ चंद्रो यरागं कलुषं ध
नदो व्यपोह तु ॥ योसा विदुधरो देवः पिनाकी हृषवाहनः ॥ चंद्रो यरागयायानिसनाशय
नुशंकरः ॥ त्रैलोक्येयानि भूतानि स्थावराणि चराणि च ॥ ब्रह्मविष्णुर्कुरुक्षेत्रं दहंतु म
मया तंके ॥ एवमावाहयेद्देवान् त्रैरेभिश्च वारुणोः ॥ एतानेव तथा मंत्रान् स्वर्गापट्टे विले
खयेत् ॥ ताश्रयंथेथवा लिखनववस्वितथैव च ॥ मस्तके यजमानस्य निदधुस्ते हि जौत्तमा
ः ॥ कलशान्द्रव्यसंपुक्तां नानारूपसमन्वितान् ॥ गृहीत्वा स्थापयेद्दृढमद्रपीठोपरि ॥
स्थितौ ॥ सर्वैरेव नु मंत्रैश्च यजमाने हि जौत्तमाः ॥ अभियेकंततः कुर्यान्मंत्रैर्वारुणास्तक्तकैः
आचार्यमर्चयेत् ॥ पश्चात्स्वर्गापट्टं निवेदयेत् ॥ आचार्येदक्षिणां दद्याद्दोदानं च स्वशक्ति
तः ॥ होमं वापि प्रकुर्वीत निलैर्व्याहृतिभिरुत्था ॥ दानं च शक्तिनोदद्याद्यदीहेदात्मनोहितं
॥ सूर्यं ग्रहसूर्यनामपुक्तां न्नांश्च कीर्तयेत् ॥ अनेन विधिनायस्तु ग्रहरोस्त्रानमाचरे
त् ॥ ननस्य ग्रहरोदोषः कदाचिदपि जायते ॥ इति ग्रहारांशानिः ॥ भार्गवाच्च नदीपिका
यां ॥ ब्रह्मसिंहं ते ॥ सर्वैः पटस्थितं वीक्ष्य खस्यंते लावुदर्यणैः ॥ ग्रहरां गुर्विणी जानुनप
र्येतपटविना ॥ तथा मंगलकृत्तुषु वैधविशेषो हेमाद्रौ ॥ त्रयोदश्यादिनाद्युर्ध्वदिनानां न
वकं क्रवं ॥ मांगलेषु समस्तेषु ग्रहरोचद्रसूर्ययोः ॥ प्रकारान्तरं त्रैलोक्यं ॥ हाटश्यादि
नृतीयां तोवेधरं दुग्रहसूतः ॥ एकादस्यादिकः सौरचतुर्थ्यंतः प्रकीर्तितः ॥ रदंचरणी ॥

यासे अहं खंडग्रहे ॥ तयोरिति तत्रैवोक्तेः ॥ इदं च यस्मात्स्त्रिदिने शर्वमिति ॥ नारदेन यस्मात्स्त्रि
 विरोधोक्ते यस्मात्स्त्रिभिन्नग्रहणपरः ॥ ज्योतिर्विन्धे च वनः ॥ ग्रहणोऽस्यातमस्या अंगलेषु च
 तुत्रयं ॥ यावच्चरविणामुक्तामुक्तेभेदग्नकासुवत् ॥ अस्यानिचात्रेयादिमंडलानि तत्फ
 लवर्णविकारादिफलचदेवज्ञेभ्यो ज्ञेयम् ॥ पुरश्चरणाचंद्रिकायां ॥ चंद्रसूर्योपरागे च स्त्रा
 त्वाप्रयतमानसः ॥ स्पृशादिमोक्षययंतजयेत्संज्ञेसमाहितः ॥ जयादशाशतो होमस्तथा
 होमात्तु तयं ॥ तयं रास्यदशाशिनमार्जनं कथितं किला ॥ तत्रैव देवतास्यं ध्यात्वात्मानं
 प्रसज्य चानमोतं मंत्रमुच्चार्य तदंते देवताभिधां ॥ द्वितीयां नामहं पश्चादभिषिचाम्यनेन
 तुतो यैरंजलिना शुद्धैरभिषिचेत्समूहं नि ॥ मार्जनस्य दशाशिनं ब्राह्मणानपि भोजये
 त् ॥ जयाच्चाश्वकी होमस्तथा रां चाभिषेचनं ॥ भूदेवसजनं यंच प्रकारेणा पुरश्चि या ॥
 नयां होमाशक्तौ जयं कुर्याद् होमसंख्याचतुर्युगां ॥ एवं कृतं तु मंत्रस्य जायते सिद्धिरुत्तमा ॥
 ग्रहणाप्रसंगात्कु रक्षेत्रप्रतिग्रहे प्रायश्चित्तमुच्यते ॥ तत्रारुरासृतौ ॥ प्रतिग्राही कुरुक्षेत्रे
 नभूयः पुरुषो भवेत् ॥ तथापि मनसः शुद्धौ प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ तत्रैव कुरुक्षेत्रे कुर्यादेद
 वेन समन्वितं ॥ मंत्रेणावायजेता यजयेद्वालससप्रकां ॥ वापीकूपतडागादिखनने वि
 सृजेद्वनमिति एतच्च यद्दृष्टं तेनाजंयंतिकर्मणा ब्राह्मणा धनं ॥ नस्योत्सर्गेण शुद्धं ति
 दानेन तपसेवचेति मन्त्रैरुत्सर्गे त्रैरंजयेमिति दिक् ॥ ग्रहणांतरितस्य शर्वसंकल्पित
 द्रव्यस्य हे गुरापं भवतीति शिष्याः ॥ यंति च लघुघ्नस्य वैवर्ते दानमिति नोकाश्यां वक्ता
 अंकुचचित्कचित् ॥ अहीरात्रमति क्रम्यतदानेद्दिगुरां भवेत् ॥ दशोत्तरं पर्वसु स्यात्क
 तचंद्रग्रहे भवेत् ॥ सूर्यग्रहे सहस्रततमरौ नंतकं स्मृतमिति ॥ अत्रमूलचिन्त्यां ॥ अत्र
 केचिद्दोहनुल्पा आहः ॥ ग्रहणस्य निमित्तत्वेन तन्निश्चयस्य प्रयोजकत्वात् ॥ ज्योतिः
 शास्त्रादिना ज्ञातस्य ज्ञानस्य निमित्तत्वे प्राप्तिः ॥ स्वानंदानंतपः आह मन्तं नं राहृदशीने
 ॥ चंद्रसूर्योपरागे तु यावदंशनगोचर इति जावात्मादिवचने मृद्युशिप्रयोगाच्चासुषज्ञा
 नस्यैवोपसंहारत्वायेन निमित्तत्वं ॥ अत्र तथाह शैलक्षणा स्यात् ॥ तेन मेघाद्वा दने धादी
 नां जन्मसप्राप्तेत्यादिनिषिद्धदशीनां च स्वानं प्राहृदोनाधिकार इति कल्पतरु रप्याह
 दर्शनशब्देन चासुषज्ञानं मृद्यते न ज्ञानमात्रं अज्ञातस्य निमित्तत्वा संभवा निमित्तम
 हि ज्ञेवा ॥ ज्ञानलाभेदशीनयदवैयर्थ्यापत्तेः ॥ तेन चासुषधीयोग्यः कालः पुरापः ॥ योग्य
 त्वेच प्रयत्नातयनेय चासुषज्ञानप्रतिबंधकराहित्यानेन मेघकूने योग्यताभावान्
 स्वानादीति ॥ निर्णया मृत्युवेन देन तुक्कुम् ॥ यदि चासुषज्ञाने निमित्तं स्यात्तदा सूर्य
 ग्रहोपदारात्रौ दिवाचंद्रग्रहं स्तथा ॥ तत्र स्वानं न कुर्वीत दद्यादानं च न क्वचिद् इति वा
 क्यं व्यर्थं स्यात् ॥ चासुषज्ञानाभावेन प्राप्ताभावात्तत्सर्वकत्वाच्च निषेधस्य ॥ नचेदं यस्मा
 स्तपरं ॥ रविचंद्रयोरस्वानंतरं रात्रिदिवाग्रहणत्वादि ति वाच्यत्वात्तत्रयदस्य ग्रहपरत्वे
 अधिकरणात्वायोगान्निमित्तपरत्वे च तद्ग्रहनिमित्तकस्वानादेरस्तात्प्राग्यभावापत्तेः

अथ तत्रेति गविदिने उच्यते ॥ सावे श्वदेशीति वदुगाभूते अयि ॥ तन्ना तादृशमत्र लिगाभावा
 ॥ तयोर्निमित्तत्वे धिकरणात्वे वाऽन्यप्रयुक्तस्नानाद्यभावापत्तेः ॥ किंच ॥ नेक्षेतीयं तमा ॥
 दित्यं नास्तं यांतं कदाचन ॥ नोपरक्तं नवारिस्थं नमध्यन्नमसोगतमिति मनुवंचनं वाध्येत ॥
 दृशेरिष्टप्रदो राहुरित्यादि चानवात्र विहिते दर्शने निषेधात्प्रवृत्तिवत्पर्युदासनीयतापि
 तयुक्तेति वाच्यम् ॥ दर्शनस्य निमित्तस्यानुवादेन विधेयत्वाभावात् ॥ एतच्चात्रैव स्यामः ॥
 तत्त्वे वा दर्शनस्य विधौ तत्र स्नानविधौ च विरुद्धत्रिकदयापत्तेः ॥ अस्तु सकृदर्शन ॥ ० ॥ वि
 धानेन संकीचरति चेन्न ॥ मुक्तिं हृत्वा ततः स्नायादिति मुक्तिस्नानेपि चासुषज्ञानस्य निमित्त
 त्वापत्तेः ॥ अस्तु किंचिन्न शिद्धं नमिति चेन्न ॥ यस्मात्सोतयोः परे घुरुदये दृष्ट्वाभ्यवहरेच्छु
 विरिति दर्शनोत्तरं भोजनविधानादंधस्य शर्ववेधकालश्चायावदर्शनं भोजननिषेधाय
 त्तिः ॥ मध्येऽधीभूतस्य सुतरां यावच्चसुप्राप्त्युपवासप्रसंगश्च ॥ अथानलोलुपतया तत्र ता
 नमात्रे विवक्ष्येत तत्सर्वमपि निर्वृत्तं नस्वीक्रियताम् ॥ एतेन पक्तेन विदुक्तस्य रीस्ना
 नं मुक्तिस्नानं च यस्पर्दर्शनं तेनैव कार्यं नान्येन ॥ त्वाप्रत्ययेन समानकार्त्तकत्वावगतेरि
 ति ॥ तन्निरस्तम् ॥ कातर्हि नस्य गतिः ॥ कातर्हि नस्य गतिः ॥ दृशेरुदेष्यविशेषणात्वाद्गृहे
 कत्ववदविवक्ष्याऽर्थनः सिद्धज्ञानमात्रानुवादत्वे सर्वसुस्थम् ॥ अगुल्याद्यनादेष्यग्रह
 व्याख्यावादर्शनस्यार्थत्वम् ॥ नचोक्तयोग्यतापिसाधी ॥ दर्शनोत्तरं मेघकृत्ने योग्यताम
 वापत्यादानाद्यभावापत्तेः तेन तत्र देखावक्त्रे देन ज्योतिश्शास्त्रावेद्यत्वमेव योग्यता ॥ किंच ॥
 रजोदर्शनेनारीत्रिरत्र मशुचिर्भवेदित्यत्रार्थे धस्त्रीरामाशौचाभावप्रसंगः ॥ यनुवर्द्धमा
 नेनोक्तं ॥ ज्ञानोत्तरं धृदिकार्ये ज्ञानकाले स्नानकाले ज्ञानाभावात् ॥ एवं दर्शनोत्तरं मुक्तिप
 र्यंतमस्त्वैव योग्यतेति ॥ तदपि प्रतिज्ञामात्रं ॥ यस्मिंस्तेतयोः परे घुरुदये दृष्ट्वाभ्यवहरेच्छु
 विरित्यादिवाक्यवैयर्थ्यापत्तिः ॥ चासुषज्ञानादन्यथानुपयत्तैर्वीर्यादुदये स्नानसिद्धेः ॥
 ननु मुक्तिस्नाने शास्त्रीयमेव ज्ञानं निमित्तं नचासुषांचंद्रसूर्यग्रहेणाघातः ॥ तस्मिन्नहनि
 र्घतः राहोर्विमुक्तिविज्ञायस्नात्वा कुर्वीत भोजनमिति दृष्टं गौतमेन विज्ञायेति ज्ञानमा ॥
 त्रैकैः ॥ यत्तु ॥ मुक्तिं हृत्वा नुभोक्तव्यं स्नानं कृत्वा ततः परं ॥ मेघमालादिदोषेण यदिति मुक्ति
 र्नहंशते ॥ आकलय्य तु तत्कालस्नान्वाभुंजीतवाग्यतः ॥ इति गौडनिबंधे च वचनात्तेनैव ॥
 अज्ञानस्य निमित्तत्वभावेन निमित्तमहि भ्रैवज्ञानलाभे वाक्यवैयर्थ्यात् ॥ यस्मात्सोपि
 तदापत्तेः ॥ किंच ॥ दर्शनं पुंसो विशेषणमुपलक्षणं वा ॥ नाद्यः ॥ दर्शनावच्छिन्ने
 काले स्नानं तुलादानादेर्वाधानं ॥ दर्शनविच्छेदे कृतमपि स्नानादिनग्रहणानि निमित्तं स्या
 त् ॥ नान्यः यावदर्शनगोचररति यावत्पदवैयर्थ्यप्रसंगात् ॥ दृष्टग्रहणोत्तरमपि स्नाना
 द्यापत्तेः ॥ ज्ञानपक्षेऽप्येव दोषस्तुल्यरतिचेत् ॥ मूर्खोऽपि यद्विज्ञानवाचकं पदं श्रयेत् ॥
 ततस्तस्यान्वयो विचार्यता ॥ दृशित्वा श्रयतरति वैषम्यकथनेन तर्हि ज्ञानं लभ्यते ॥ संज्ञा
 तौ स्नायादिति वदयादित्येवेहि ॥ अशुतत्वाद्देवतोद्देश्यविशेषणाविवक्षाकृते वाक्यमे

दोषि॥ अस्तुतर्हि दृष्टं ग्रहणानिमित्तमिति चेत् ॥ यस्मात्सोत्रस्नानायत्नेः ॥ विशिष्टोद्देशे वा
 कर्मभेदाच्च ॥ तवाप्येतन्नृत्नमिति चेत् ॥ यावद्दर्शनगोचररतिवचनेन तन्निषेधात् तवत्वम्
 ग्रह इव यस्मात्पि स्यात् ॥ किंचादर्शनस्य विधिरनुवादे वा ॥ आद्ये ग्रहणोद्देशेनादर्शना
 विधिरुतदर्शनविशिष्टस्नानविधिरुतस्नानोद्देशेन दर्शनविधिः ॥ नाद्यः ॥ ग्रहोद्देशेन स्ना
 नविधाने दर्शनविधाने च वा कर्मभेदात् एते न हि तीयोपियारस्तः ॥ न तृतीयः ॥ स्नानस्या प्रा
 त्नेः ॥ दर्शनस्य निमित्तत्वेनाविधेयत्वाच्च ॥ अन्यथा सोमवचनादौ प्रसज्जनविधिः केन वार्ष
 त् ॥ अन्यथानावाक्येषु क्वचिदर्शनविशिष्टस्नानविधिः ॥ क्वचिच्च प्राग्दर्शने निमित्तौक्तम्
 स्नानमात्रविधिः ॥ तन्नास्नानस्य प्रधानस्य प्राप्नोतदंगदर्शनप्राप्तिः ॥ तस्यां च निमित्ते सति
 स्नानमित्यन्योन्याश्रयात् ॥ एवं दर्शनविधौ सति तन्निमित्तकस्नानविधिः ॥ सति च प्रधान
 स्नानविधौ तदंगदर्शनविधिः ॥ एवमधिकारे प्रयोजकत्वे च योज्यम् ॥ त्कार्यसर्वकालवि
 धौ चास्त्येव वा कर्मभेदः ॥ अन्यथा स्नानोत्रमपि दर्शनमंगस्यात् ॥ न हि तीयः ॥ तत्रापि दर्श
 नग्रहयोर्निमित्तत्वे स्नानहयापत्तेर्दर्शनाद्यत्रौ नैमिन्निकात् त्रिप्रसंगात् ॥ दर्शनविशिष्टग्र
 हणस्य विशिष्टस्यानुवादे वा कर्मभेदायत्नेः ॥ न च हविरार्त्विजद्विशिष्टनिमित्तमिति वाच्यम् ॥
 आर्त्विजमात्रस्य हि निमित्तत्वे निषेधाद्यार्त्त्रे रपितत्वायत्ने नैमिन्निकत्वमंगाक्तं विशिष्टोद्देशे
 स्यत्वं ॥ इह तु ग्रहणमात्रस्य निमित्तत्वेन काचित्स्मृतिः ॥ तस्मादर्शनवाक्यानां यस्मात्स्नानविष
 यत्वाद्नादेश्याग्रहपरत्वाद्वाज्ञानस्य वार्थतः प्राप्तेरुदेव निमित्तं ॥ तेन मेधाच्छादने च
 धादे अस्नानादिभवन्येवेत्यले वेदवाद्यैस्संख्यायेन ॥ इति ग्रहणानिर्णयः ॥ अथ समुद्रस्ना
 ने ॥ आश्वलायनः समुद्रे पर्वसु स्नायादमायां च विशेषतः ॥ यायेर्विसुच्यते सर्वैरमायां स्ना
 नमाचरन् ॥ भृगुमौमदिने स्नानं नित्यमेव विवर्जयेत् ॥ भारते ॥ अश्वत्यसागरीसेव्येन
 स्पृष्टव्यो कदाचन ॥ अश्वत्यमंदवारितसागरं यवैरिणस्पृशेत् ॥ स्पृष्ट्वी चंद्रोदये स्कां दे ॥ पुना
 तियवैरिणस्नानान्तर्यैरोस्सरितां पतिः ॥ कदाचिदपि नैवात्र स्नानं कुर्यादपवैरिण ॥ अ
 स्यापवादस्तत्रैव प्रभासखंडे ॥ यवैकाले च संप्राप्ते नदीनां च समागमे ॥ सेतुबंधे तथा सि
 धौ तीर्थेष्वन्येषु संयुतः ॥ एवमादिसुसर्वेषु मेध्यैस्तु स्वकर्मसु ॥ तथा विनामंत्रविनाय
 वसुरकर्मविना नरैः ॥ कुशाश्रेणापि देवेशिनस्पृष्टव्यो महोदधिः ॥ न कालनियमः से
 नो समुद्रस्नानकर्मणि ॥ तद्विधिश्च तत्रैव ॥ पिय्यलादसमुत्पन्ने कृत्ये लोकभयंकरे ॥ पा
 यासांते मया दत्तमाहारार्थं प्रकल्पनामिति यां धारां प्रक्षिप्य ॥ विश्वाची च घृताची च वि
 श्वयोनि विशांपते ॥ सान्निध्यं कुरु मे देव सागरैलवरांभसि ॥ न मस्ते विश्वघृत्प्रापनमो वि
 ह्मि ॥ अयांपते ॥ नमोजलाधिरूयाय नदीनां पतये नमः ॥ समस्तजगदाधारशंखचक्रग
 दाधरा ॥ देवदेहि ममासुजांतवतीर्थनिधेवरी ॥ त्रितत्वान्मकमी शानं नमो विश्वसुमापति
 ॥ सान्निध्यं कुरु देव शसागरैलवरांभसि ॥ अश्विन्योनिरनिलावदेहोरेतो धाविष्णुमृ
 तस्य नाभिः ॥ एतद्ब्रह्मवर्ण्यां उवसन्तवाक्यंतो वगाहेन पतिं नदीनामिति भारती क्रमत्रा ॥

प्रयत्नत्वाविधिवत्त्वात्सर्वरत्नोभवान्श्रीमान्सर्वरत्नकारोपतः॥सर्वरत्नप्रधानस्त्वं।
पृहाणार्थमहोदधेरत्यर्थदत्त्वातर्ययेत॥यथोक्तंशुद्धीचंद्रोदयेरकांटे॥पिप्यलाटविकरं
चक्रतातेजीविकेश्वरावशिष्टंवाभदेवंचपराशरमुद्रायति॥वाल्मीकिनारदं चैववालखि
सांस्तथैवच॥नलेनीलंगवांसं चगवयंगंधमादने॥जाववंतंहनूमंतं सुश्रीवंचांगदंतथा
मैदं चद्विविदं चैववृषभंशरभंतथा॥रामंचलक्ष्मणं चैवसीतां चैवयशस्विनी॥रतांस्त
तर्ययेद्विद्वान्जलमध्येविशेषतः॥आत्रहस्तं वपर्यंतं यत्किंचित्सचराचरं॥मयादत्तेनतो
येनतृप्तिमेवाभिगच्छत्विति॥

इतिश्रीमीमांसकनारायणभट्टसरिरसुरामहम्मभट्टात्मजदि
नकरमहानुजकमलाकरभट्टकृतेनिर्णयसिंधोप्रथमपरिच्छेद
निर्णयसिंधोद्वितीयपरिच्छेदेसंवत्सरादिनिर्णयः

अथसंवत्सरप्रतिपदमारभ्य॥तिथिरुक्तेचक्रवर्षादित्रनेशुक्तादिमेवच॥विवाहादौच
सौरादिमासं कृते विनिर्दिशेदिति ज्ञाहं प्रायसो नुस्यतिथिनिर्णयस्तन्नामं च निरूप्य
ते॥तत्रमीनसंक्रांतौ यथा तद्यो उशष्टिकाः पुरायकालः॥रात्रौ च निशीथा आकृपतश्च
संक्रमे सर्वोत्तरदिनाहं पुरायं निशीथे तु दिनद्वयं पुरायमिति सामान्यनिर्णयादवसेयम्॥
अथतिथिनिर्णयः॥तत्रचैत्रशुक्लप्रतिपदि वत्सरारंभः॥तत्रौदयिकीयाद्या॥चैत्रे मासि
जगद्गत्साससर्ज्ज प्रथमेहनि॥शुक्लपक्षे समग्रं तु तदा सूर्योदये सती तिहे माद्रौ ज्ञाहं क्रैः
दिनद्वये तद्या प्राव्या प्रौवा र्श्वे वा तदुक्तं ज्योतिर्निबंधे॥चैत्रसितप्रतिपदियौ वारौ वैश्वदेवे
सर्वथेशः॥उदयदिनये र्श्वो नोदयपुरालेपि र्श्वः स्यात्॥यस्माच्चैत्रसितदि रुदयाभ्यानोः
प्रवृत्तिरुदेरिति॥वत्सरादौ वसंतादौ वलिरज्ये तथैवच॥शर्वविदेवकर्तव्या प्रतिपत्सर्व
रात्रुधैरिति॥दृष्टवशिष्टीकैः॥चैत्रमासस्यया शुक्ला प्रथमा प्रतिपद्वेत्॥तद्विद्वत्सरा
कृत्वा सीयवासं सुस्रजने॥संवत्सरमवाप्नोति सौरानिभृगुनेदेनेति हेमाद्रौ विष्णुधर्मो
क्तैः॥यदा तु चैत्रो मलमासो भवति तदा देवकार्यस्य तत्र निषिद्धत्वात्कुड्डे मासि संवत्सरारंभः
कार्यं इति केचिदाहुः॥निष्कर्षं शुक्लादेर्मलमासस्य संतर्भवति चोत्तरत्यादिवचनाद
थिमवर्षातः याता न्मलमासमारभ्येव वर्षप्रवृत्तेः॥शुक्लास्तादा विवमलमासे एव कार्यं
इति वयंप्रतीमः॥ननु शुक्लादौ चैत्रशुक्लप्रतिपदंतरस्याभावाद्युक्तं तन्मध्यवानुष्ठा
ने॥मलमासे नु शुद्धप्रतिपदंतरस्य संभवात्कुड्डे एव ॥ वत्सरारंभो युक्त इति चेभ्रं तोसि॥न
हि प्रतिपदंतरसत्वं प्रयोजकम्॥हिः करणापत्तेर्वर्षशब्दापत्तेश्च॥अपितु वत्सरारंभः॥
सनुमलमासे पीत्युक्तं प्राक्॥नहि चैत्रशुक्लादिर्मलमासः॥शर्ववर्षे नमवतीति ब्रह्मणापि
सुवचं॥अत्रनेलाभ्यगोनित्यः संवत्सरादौ वसंतादौ वलिरज्ये तथैवच॥तेलाभ्यगमुकु
र्वासी नरकं प्रतिपद्यत इति दृष्टवशिष्टीकैः॥अस्यामेव नवराचारंभः॥तदुक्तं मार्कंडेयपुरा
णे॥शरत्काले महाशुक्लज्येतेया च दार्धिकीति॥तत्रपर्युतेवयाह्या॥अमायुक्तानकर्त

व्याप्रतियच्चरि कार्चने सुहृत्तमात्राकर्तव्यादिनीयादिगुराण्वितेति देवीपुराणात् । निस्रोहे
 ताः पराः प्रीक्षाः तिथयः कुरुनेदना ॥ कार्त्तिके मासि पुजोर्मासोश्चैत्रे मासि च भारते तिहे मा
 द्रो ब्राह्मी क्तैः ॥ पराः परसुताः ॥ अत्र विशेषः पारणादिनिर्णयश्चाशारदनवरात्रे वश्यते
 अत्र प्रपादानमुक्तमयार्कैर्भवित्ये ॥ अतीते फाल्गुने मासि प्राप्ते चैत्रमहोत्सवे ॥ उपये
 न्हिविप्रकथिते प्रपादाने समारभेदित्युपक्रम्य ततश्चात्सर्जयेद्विहाचमंत्रेणानेन मान
 वः ॥ प्रपेयं सर्वसामान्याभूतेभ्यः प्रतिपादिता ॥ अस्याः प्रदानान्तरस्त्वयं तु हि यिनाम
 हाः ॥ अनिवायं नतीदेयं जले मासचतुष्टयमिति ॥ तथा ॥ प्रपादानमशक्तै न विशेषाद्
 र्ममी सुना ॥ प्रसहं धर्मघटको वस्त्रसंवेष्टिताननः ॥ ब्राह्मणस्य गृहे देयः शीतामलजल
 शुचिः तत्र मंत्रः ॥ एष धर्मघटो दत्तो ब्रह्मविद्युश्चिवात्मकः ॥ अस्य प्रदानात्सकलाम
 मसेतु मनोरथाः ॥ अनेन विधिनायसु धर्मकुभं प्रयच्छति ॥ प्रपादानफलं सोपि प्रा
 प्रीतीहनसंशय इति ॥ चैत्रशुक्लतृतीयायां गौरीमीश्वरसंयुता ॥ संप्रजदो लोत्सवं कु
 र्यात् ॥ तदुक्तं निर्णया मृते देवीपुराणी ॥ तृतीयायां यजेद्देवीं शंकरेण समन्वितां ॥ कु
 कुमागारुकशेरमशि वस्त्रसुगंधकैः ॥ स्नानं धूपदीपैश्च दमनेन विशेषतः ॥ अंदा ॥
 लयेत्ततो वत्सशि वीमानुष्टये सदेति ॥ अत्रैव सोभाय शयनत्रतमुक्तमात्स्ये वसंतमासमा
 साद्य नृतीयायां जनप्रिये ॥ सोभाप्यायसदास्त्रीभिः कार्यं पुत्रसुखे सुभिरिति ॥ अत्रापि
 यर्युं नैवा ॥ इयं च मन्वादि रपि ॥ अत्रैव संगान्त्सर्वमन्वादि निर्णय उच्यते ॥ ताश्चोक्तादी
 पिकायामृतिथ्यदीनतिथिस्त्रिंशत्सि भोनलोत्सहः ॥ तिथ्यर्को न शिवाः श्वीमाति
 थिमन्वाद्यो मधोरिति ॥ तिथिः शर्मा ॥ अश्विस्तृतीया नेति वैशाखे नास्तीत्यर्थः ॥
 आशादशमी कृत्स्नेभः कृष्णाशमी ॥ अनलस्तृतीया ॥ ग्रहो नवमी ॥ अर्को द्वादशी नेति
 मार्गानेत्यर्थः ॥ शिवसकादशी ॥ अश्वः सप्तमी ॥ मधोश्चैत्रादारभ्येतामन्वाद्यर्यर्थः ॥
 अत्र मूलवचनातिहेमाद्रौ ज्ञेयानि ॥ एताश्च मन्वाद्यो हेमाद्रि मते युक्तयस्तस्याः यो
 र्वाहिकाः कृष्णयस्तस्याः अपराहिकायाद्याः सवीहेतुसदायाद्याः शुक्लामनुयुगाद
 यः ॥ देवैकर्मशिपिये चक्षुसे चैवायराहिका र्त्तिगारु उवचनात् ॥ अथो मन्वादिपु
 गादिकर्म तिथयः ॥ सर्वाहिका कृत्स्नेति विज्ञेया अपराहिकाश्च बहुलैरतिदीपिको
 क्तैश्च ॥ कालादर्शे न्वपराह्याः पितृमन्वादिष्युक्तं ॥ तत्पुत्रमिति पुगादि निर्णये
 वक्ष्यामः ॥ अत्र प्राहमुक्तमात्स्ये ॥ कते प्राहं विधानेन मन्वादि सुयुगादिषु ॥ हायनानि
 द्विसाहसं पितृणां नृभिर्दं भवेदिति मन्वादिप्राहं मलमासे सति मासहये पिकायैः म
 न्वादिकं ते र्थिकं च कुपीन्मासहये पितृति स्मृति चंद्रिकोक्तैः ॥ अत्रपि उरहितं प्राहं कुपी
 न् ॥ नदुक्तं कालादर्शे ॥ विमुवायन संक्रांति मन्वादि सुयुगादिषु ॥ विहायपि उनिर्वापस
 र्वप्राहं समाचरेदिति ॥ मन्वादिप्राहं च नित्यमकरणे प्रायश्चित्तदर्शनात् ॥ तदुक्तं मृ
 त्विधाने ॥ त्वं भुव प्रतिमंत्रं च शतवारं जले जयेत् ॥ मन्वाद्यो यदा नूला कुरुते नैव वापि

यत्र ति। एवं प्रायश्चित्तवीक्षादिदर्शनं तानि ध्यानवति आहानि निमानि तानि तु ॥ अत्रामनुयुग
 ज्ञानि धृतिपातमहालयः ॥ अत्रान्वसृक्यंतु प्रवृत्तः ध्यानवमः प्रकीर्त्तितारसुत्तानि चकारद
 सृकाग्रहरामाहासप्रतिः पुत्रकाम्यानि आहानि। पित्रोः स्येत्त्वमावास्याः अतु संक्रान्त्यन्य
 काः। अत्र परस्येनवात्ने हेमन्वादिषु युगादिषु ॥ अत्राष्टौ कार्त्तिकी माधीवेशास्वीचेत्यनन्यका
 २ १२ ई १२ ४ १ ई २ १४ ४ मिलित्वाहासप्रतिः ॥ चैत्रशुक्लतृतीयेव मत्स्यजयंती ॥ अ
 त्रैवप्रसंगाद्दशावतारजयंती निर्णीयंती ॥ तत्रपुराणसमुच्चये। मत्स्यो भूदुत भुम्दिने मधु
 सिते कूर्मो विद्यो माधवे ॥ वाराहो गिरिजासुते नभसिय भूते सिते माधवे ॥ सिंहो भाद्रपदे
 सिते हरि तीर्थी श्रीवामनो माधवे ॥ रामो गौरितिथावतः परमभूद्रामो नवम्या मधोः १ ॥
 ऋषीष्टम्या नभसि सितपरे चाश्विने यद्दशम्या ॥ बुधः कल्की नभसिसमभूच्छुक्लपश्यां
 क्रमेण ॥ अत्रो मध्ये वामनो रामो मत्स्यः क्रोडश्चापराक्षे विभागे। कूर्मः सिंहो वैदिक
 ल्की च सायंकृष्णो रात्रौ कालसायं च रवेति। केचिन्नुत्फुटान् श्लोकान् पठति ॥ यथा ॥ चैत्रे
 तु शुक्लपंचम्यां भगवान् मीनरूपधृक्। ज्येष्ठे तु शुक्लद्वादश्यां कूर्मरूपधरो हरिः। चैत्रे ऋष
 नवम्यां तु हरिर्वीरा हररूपधृक् ॥ नरसिंहश्चतुर्दश्यां वैशाखे शुक्लपक्षे ॥ मासे भाद्रपदे शुक्ल
 द्वादश्यां वामनो हरिः ॥ राधः शुक्लतृतीयायां रामो भार्गवरूपधृक् ॥ चैत्रे शुक्लनवम्यां तु रा
 मो दशरथात्मजः। नभस्ये तु द्वितीयायां वलभद्रो भवद्वरिः ॥ आवरीवहुलेष्टम्यां ऋषी भू
 धीकरस्तकः ॥ ज्येष्ठे शुक्लद्वितीयायां वैदः कल्की भविष्यतीति ॥ कौकलास्तवाराहपुरा
 रास्थित्वेन वाक्यानियंति ॥ अत्राष्टौ शुक्लपक्षे तु एकादश्यां महानिथो ॥ जयंती मत्स्यना
 म्नीति तस्यां कार्यमुपीषणां ॥ नभो मासि तृतीयायां हरिः कमठरूपधृक् नभस्य शुक्लपंचम
 वराहस्यजयंति का ॥ वैशाखे तु चतुर्दश्यां सिंहः समुपद्यत ॥ वैशाखे शुक्लपक्षे तु तृतीया
 यां भृगुदहः ॥ मासि भाद्रपदे शुक्लैकादश्यां वामनो हरिः ॥ चैत्रे नवम्यां रामो भूतकौशला
 यां परः पुमान् ॥ आवरीवहुलाष्टम्यां वासुदेवो जनार्दनः ॥ यौषधशुक्लतुसप्तम्यां कुर्याद्दो
 स्पश्जनमाधुशुक्लतृतीयायां कल्किनः रजनहरेः ॥ प्रातः प्रातस्तमध्याह्ने सायंसायंत
 यानि शिः। मध्याह्ने मध्यरात्रौ च सायं प्रातरनुक्रमेति। तदत्र समूलत्वनिर्णयसतिक
 ल्पभेदे नमवस्थाद्वयम् ॥ एताश्च ननु यासकानां निनाः ॥ अत्रैषां तु काम्याः। जन्माष्ट
 म्यादौ तु विशेषवस्थामः ॥ चैत्रशुक्लपंचमी कलादिः ॥ तदुक्तं हेमाद्रौ मान्ये ॥ ब्रह्मरोगी या
 नस्यादिः कलादिः सा प्रकीर्त्तना ॥ वैशाखस्य तृतीयायाः कृष्णायाः फाल्गुनस्य च ॥ पंचमी चै
 त्रमासस्य तथैवां नातथापरां शुक्लत्रयोदशी माघे कार्त्तिकस्य तु सप्तमी ॥ नवमी मार्गशीर्षे।
 सप्तमैताः संस्राम्यहे ॥ कलानामादयो हेतादत्र स्यात्स्यकारकाः ॥ अत्र सर्वोपि निर्णयो म
 न्वादि वन्ते यः ॥ हेमाद्रौ ज्ञास्ते ॥ शुक्लायामथपंचम्यां चैत्रे मासि भुभानना ॥ श्री ब्रह्मलोका
 न्मानुष्यं संप्राप्ताके शवात्तया ॥ ततस्तं शजयेत्तत्रयस्ते हृदमी ननु चति ॥ चैत्रशुक्लाष्टम्यां
 भवान्मुत्पन्निः। तत्र नवमी युता आह ॥ अष्टमी नवमी युक्ता नवमी चाष्टमी पुतेति ब्रह्मवेद

त्रीत् ॥ अत्रभवानीयात्रोक्ताकाशीखंडे ॥ भवानीयस्तपश्येत्पुत्राष्टम्यामधो नरः ॥ न जातु
 शोकं लभते सदानंदमयो भवेदिति ॥ अत्रैवाशोककलिकाप्राशनमुक्ताहेमाद्रौलैंगे ॥ अशोक
 कलिकाप्राशनमुक्ताहेमाद्रौलैंगे ॥ अशोककलिकाचाशौयेपिवंतिपुनर्वसौ ॥ चैत्रेमासि ॥
 सिताष्टम्यां नतेशोकमवाप्नुयुः ॥ प्राशनमंत्रस्तु ॥ त्वामशोकवरभीष्टं मधुमाससमुद्रं वापि
 वामिशोकसंतप्तो मामशोकं सदा कुर्विति ॥ अत्रविशेषः ॥ श्वी चंद्रोदये विष्णुः ॥ पुनर्वसुतु
 धोयेता चैत्रेमासिसिताष्टमी ॥ प्रातस्तु विधिवत्त्वात्वावाजयेयफलं लभेदिति ॥ तिथितत्वे
 कालिकापुराणे ॥ चैत्रेमासिसिताष्टम्यां योनरो नियते द्वियः ॥ स्त्रायात्सो हित्यतो येषु स्याति ॥
 ब्रह्मराः पदा चैत्रंतु सकलं मासं शुचिः प्रयतमानसः ॥ लौहित्यतो येयः स्त्रायात्सकैवल्यमवा
 पुयात् ॥ लौहित्यो ब्रह्मपुत्रः ॥ मंत्रस्तु ॥ ब्रह्मपुत्रमहाभाग शंतनोः कुलसंभवा ॥ अमोघागर्भसं
 भूतयायै लौहित्यमेहरा चैत्रं शुक्लनवमी ॥ रामनवमी ॥ तदुक्तमगस्त्ये संहितायां ॥ चैत्रे नव
 म्यां प्राकृत्यक्षेदिवापुरेपुनर्वसौ ॥ उदये गुरुगौरां श्वोः स्त्री च स्व्ये ग्रहयं चको ॥ मेघं शशिशं
 प्राप्ते लभेत्कंकटकारुये ॥ अविरासीत्सकलयाकौशल्यायोपरः पुमान् ॥ तस्मिन्दिने तु क
 र्त्तव्यमुयवासं व्रतं सदा ॥ तत्र जागरणं कुर्याद्दधुनाथपरो भुवीति ॥ इयं च मध्याह्नयोगिनीया
 द्या ॥ चैत्रशुद्धे तु नवमी पुनर्वसुपुतायदि ॥ सेवमध्याह्नयोगे न महापुरणतमा भवेदिति तत्रै
 वोक्ते ॥ तथा ॥ चैत्रे मारो नवम्यां न जातो रामः स्वयं हरिः ॥ पुनर्वसुदशसं पुक्तासां तिथिः सर्वका
 मदां ॥ श्रीरामनवमी प्रोक्ता कीटिसूर्य्यग्रहाधिका ॥ तथा केवलायि सद्यो ध्यानवमी शदृसां
 ग्रहात् ॥ तस्मान्त्सर्वान्मना सर्वैः कार्य्यं चै नवमी व्रतं ॥ सर्वैर्दुरेव मध्याह्नयोगे कर्मकालव्याप्ते
 सेवया द्या ॥ दिनद्वये मध्याह्ने आमौ तदभावे वा शर्वदिने पुनर्वसुसं पुक्तामपि तत्कार्येव का
 र्यात्तदुक्ते माधवीये ॥ गस्त्ये संहितायां ॥ नवमी चाष्टमी विहात्यात्सा विष्णुयरायरोः ॥ उयो वरा
 नवम्यां च दशम्यां चैव पारणामिति ॥ अष्टमी विहासं कृत्वापिनयोष्येति माधवः ॥ रामार्चनचं
 दिकायामपि ॥ विदेवचेदशपुक्ता व्रते तत्र कथं भवेत् ॥ विहानिषेधं प्रवराणां नवमी चेति वा
 क्यतः ॥ वैष्णवानां विशेषात् ॥ तत्र विष्णुयरे रपि दशम्यादिषु दृष्टिश्चेदिहा मास्ये वैष्णवैः
 तदयेषां च सर्वेषां व्रतं तत्रैव निश्चितमिति ॥ अत्र दशम्यादिषु दृष्टिश्चेदिति तदन्वेषामिति च
 वदन् ॥ यदा प्रातस्त्रिमुहूर्त्तानवमी दशमी च क्षयवशात्सूर्यादयात् ॥ प्रागेव ससायने तदा
 स्मात्तानां तत्रैव एकदादशी निमित्ती यवासान् ॥ नवमी व्रतां गयारणालोयः स्यात् ॥ अत्रोष्टमी
 विदेवस्मान्नेव कार्या ॥ वैष्णवानां वरुणोदयविदेकादश्याहेयत्वात्नयारणालोयप्रसंगर
 तिहितीयेवनेः कार्य्यं निस्त्वयति ॥ दशमी दृष्ट्याभावेष्टमी विहाया इव मध्याह्नव्यापित्वे स्ये
 च वैष्णवैरपि विदेवो योष्ये न्यथैसिद्धम् ॥ इदं व्रतं तस्यो गद्यकृत्वनायेन काम्यं नित्यं च ॥
 तदुक्ते हेमाद्रावगस्त्ये संहितायां उयोषरां जागरणं पित्तनुद्विश्यतर्पणं ॥ तस्मिन्दिने तु ॥
 कर्त्तव्यं ब्रह्मप्राप्तिममी शुभिः ॥ सर्वेषामप्ययं धर्मो मुक्तिमुत्पेकसाधनः ॥ अशुचिर्वापि पा
 पिसः कृत्वेदं व्रतं पुत्रं ॥ इत्यस्यात्सर्वभूतानां यथारामस्तथैव सः ॥ यस्मिन् रामनवम्यां तु भु

क्रिमोहादिमूढधीः॥कुंभीयाकेषुघोरिषुयच्यतेनात्रसंशयःतथाञ्चकृत्वामनवमीव्रतंस
 वर्ततोत्रमात्रतान्यनिकुरुतेनेषांफलभागभवेत्॥प्राप्तेश्रीरामनवमीदिनेमर्त्याविमूढ
 धीः॥उयोषरणंकुरुतेकुंभीयाकेषुयच्यते॥अत्रकेचित्तदुयासकानामेवेदं व्रतंनिर्गुण
 त्वयेषामित्याहुः॥अन्येनअकरोदोषप्रवरातातस्मान्सर्वात्मनासर्वैःकार्यंवेनवमी
 व्रतमितिषर्वाक्त्तवचनाच्चजन्माष्टम्यादिवदिदमपिसर्वेषानिन्यं॥अन्यथाजन्माष्ट
 म्यादावपितदुयासकानामेवनित्यतामुक्तःकीवारयितेत्याहुः॥अत्रविशेषोहेमाद्रव
 गस्त्यसंहितायां॥आचार्य्यंचैवसंप्रत्यष्टगुणात्पार्थयन्निति॥श्रीरामप्रतिमादानंकरि
 ष्येहंहिजोत्रमभक्त्वाचार्योभवप्रीतःश्रीरामोसित्वमेवचानथा॥स्वगृहेचोत्ररेदेशेदान
 स्योज्वलमउपो॥शखचक्रहनुमद्भिःप्राग्द्वारेसमलंकृतं।गरुन्मच्छार्ङ्गवारोश्चदक्षिणो
 समलंकृतं।गदारवङ्गागदैश्चैवपश्चिमेषुविभूषितायमस्वस्तिकनीलेश्वकौवेरेसम
 लंकृतं।मध्येहस्तचक्रकृष्णवेदिकापुत्रमायतमृततःसंकल्पयेद्वंराममेवस्मरन्
 ने॥अस्यांरामनवम्यां चरामाराधनतत्परः॥उयोष्याष्टयामेषुषड्जयित्वायथाविधि।
 रमांस्वर्गामयीरामप्रतिमांचप्रयत्नतः॥श्रीरामप्रीतयेदास्येरामभक्त्वायधीमते।प्रीतो
 रामोहरत्वाशुषापातिसुवहूनिमे॥अनेकजन्मसंसिद्धान्यभ्यस्तानिमहानिच॥नतःस्व
 र्गामयीरामप्रतिमांयलमानतः॥निर्मितांदिमुजांदिवांवामांकस्थितजानकी॥विभ्रती
 दक्षिणाकरेज्ञानमुद्रामहासुने।वामेनाधःकरेणारादेवीमालिंग्यसंस्थिता।सिंहासने
 राजतेत्रयलहयविनिर्मिता।तथा॥अशक्तोयोमहाभागसनुवित्रानुसारतः॥पलेनाथ
 तदर्शनतदर्दीर्घेनवामुने॥सौवर्गाराजतंवापिकारयेदधुनंदनं॥पार्थभरतशत्रुघ्नौधृ
 तकृत्करावुभौचापहयसमायुक्तंलक्ष्मणंचापिकारयेत्॥दक्षिणांगेदशरथेषुत्रावे
 क्षरांतत्परं॥मानुरंकातेराममिंदनीलसमग्रभे॥पंचामृतस्नानदूर्घसंश्रयविधिव्रततः
 कौशल्यामंत्रस्तु॥रामस्यजननीचासिरामरूपमिदंजगत्अनरूपां प्रजयिष्यामिलोकमा
 तर्नमोस्तुते॥नमोदशरथायेतिप्रजयेत्पितरंततः॥अत्रदशावरणायंचावरणादि
 जान्यत्रोया॥अशोककुसुमैर्युक्तमर्घ्यंदद्याद्विचक्षराः॥दशाननवधार्थायधर्मसंस्था
 पनायचाराक्षसानांविनाशायदेत्यानांनिधनायचापरित्राणायसाधूनांजातोरामःस्व
 यंहरिः॥गृहाराण्यंमयादत्तमाहमिःसहितो नघ।सुय्याजलिंपुनर्दत्वायामेयामप्रजये
 त्॥दिवैवविधिवन्नुत्वारत्रौजागरणंततः॥ततःप्रातःसमुन्यांयस्नानसंध्यादिकाक्रि
 याः॥समाप्यविधिवद्रामं प्रजयेद्विधिवन्मुने॥ततोहीमंप्रकुर्वीतमूलमंत्रेणामंत्रवित्॥
 सर्वोक्तपमकुं उवास्यंउलेवासमाहितः॥लौकिकार्थोविधानेनशानमशौचंरंततः।सा
 जेनपायसेनेवस्मरन् राममनन्यधीः॥ततोमन्त्रासुरवंतोय्यआचार्य्यं प्रजयेन्मुने॥ततो
 रामंस्मरन् दद्यादेवंमंत्रमुदीरयन्॥इमांस्वर्गामयीरामप्रतिमांसमलंकृतं॥चित्रवस्त्र
 पुगच्छंनारामोहंराधवायते॥श्रीरामप्रीतयेदास्येनुशोभवतुराधवः।इतिदत्ताविधाने

नदद्याद्देदक्षिणांभुवां ब्रह्महत्यादिपापेभ्यो मुच्यतेनात्र संशयः ॥ इति ॥ इयं मलमासेन का
 र्या ॥ सुजप्रमयजप्रस्यान्नोपवासः कृतो भवेत् ॥ ननु कुर्यान्मलमासे तु महादानं व्रता ॥
 निचेति माधवीये संग्रहवचनात् ॥ ननु रामनवमी व्रतस्य नित्यत्वादेकादशी वन्मलमासेपि
 कर्त्तव्यता स्यादिति चेत् ॥ अत्र ब्रूमः नैकादशुपवासस्य व्रतत्वेन प्राप्तिः किंतु एकादश्याना
 मुज्जीतपक्षयोरुभयोरपीत्यादिनिषेधस्य मलमासेपि पालनीयत्वात् ॥ कृष्णेकादश्यां ॥ पु
 न्रवद्दहिरारुवा र्थादुपवासः प्रसज्यते ॥ न त्विह तथेति व्रतत्वेन प्राप्तिर्वा व्यासा च निषिद्धे
 त्यप्रसंगः ॥ स्यस्यमासविशेषाख्याविहितं वर्जयेन्मले इति निषेधाच्च ॥ एवं जन्माष्टम्यादा
 वपिवीह्वयम् ॥ इति रामनमी ॥ चैत्रशुक्लेकादश्यादौ लोत्सव उक्तौ ब्राह्मणे ॥ चैत्रमासस्या
 शुक्लायामेकादश्यां तु वैष्णवेः ॥ आदौ लनीयो देवेशः सलक्ष्मीको महीत्सवैरिति ॥ चैत्र
 शुक्लादश्यादमनोत्सवः ॥ द्वादश्यां चैत्रमासस्य शुक्लायां दमनोत्सवः ॥ वीधाय नादिभिः
 प्रोक्तः कर्त्तव्यः प्रतिवत्सरमिति रामार्चनचंद्रिकोक्तेः ॥ अर्जुनव्रतमथोदौलाश्रावरोतंतु
 रजनं ॥ चैत्रे च दमनोरोपमकुर्वारो ब्रजतपधः ॥ इति तत्रैवपामवचनाच्च ॥ शिवभक्तादिभि
 सुचतुर्दश्यादौ कार्यं तत्र स्यात् ॥ स्वीयति धिषु वन्यादेर्दमनार्पणमिति तत्रैवोक्तेः ॥ तिथ्यप
 स्तु ॥ वह्निर्विरिंशोपि रिजागरोशः फणो विशाखी दिनकृतमहेशः ॥ दुर्गांतकी विश्वहरी ॥
 स्मरश्च शर्वशशी चेति तिथीषु रज्ज्वा रसुक्ताः ॥ अथागमोक्तादी ह्नावतो दमनारो पराविधिः
 ॥ रामार्चनचंद्रिकोक्तेः ॥ तत्रैकादश्यां ॥ क्रियालोपविधानार्थं यन्त्र्याविहितं प्रभो ॥ नमेवि
 श्रोभवेत् ॥ कुरुनाथदयां मयि ॥ सर्वथा सर्वदा विष्णो मम त्वं परमा गतिः ॥ उयवासे नत्वां देव
 तोषयामि जगत्पते ॥ कामको धादयो ये ते न मे सुव्रतयातकाः ॥ अथ प्रभृतिदेवेश्यावर्देशे रो
 धिकं दिने ॥ तावद्द्रष्टा त्वया कार्या सर्वस्यास्य जगत्पते ॥ इति देवं संप्रार्थ्य दमनमादा मयं च
 गयेत् ॥ प्रोक्ष्य वारिणा प्रक्षाल्या शीकमूले देवाग्नेवा ॥ अशीकायनमस्तु ॥ अथ कामस्त्री शोक्त
 नाशन ॥ शोकार्तिहर मे नित्यमानंदं जनयस्व मे ॥ इत्यंशोक्तं ॥ बुत्यादिकालपर्यंतकालरू
 पो महाबलः ॥ कलते चैवयः सर्वतस्मै कालात्मने नमः ॥ इति कालमावसंतापनमस्तु ॥ अथ
 वृक्षगुल्मलताश्रय ॥ सहस्रमुखसंवासा कामरूपनमी सुत इति वसंतं ॥ काममस्तु सुभृ
 तरतिवायुपरिप्लुता ॥ अविगंधर्वदेवादि विमोहकनमी सुते इति दमनं च संक्ष्यानमी सु
 पंचवाराणामयजमदाल्हादकारिणो ॥ मन्मथाय जगन्नेत्रे रति प्रीति प्रियायते ॥ इति दमनमु
 पस्याय ॥ ॐ कामायनम इति संक्षयनिशार्थं देवायेयं च वरैर्दनेन वाष्टरलं कृत्वा व
 हिश्वतुरसंतर्ह हिर्वंतुलत्रयंतर्ह हिर्वंतं चतुरसंचकृत्वा तत्र कुंभं संस्थाप्योपरिवस्त्रेष्ट
 लेटमनेष्टजपित्वा ॥ इत्यर्थं देवदेवस्य विष्णोर्लक्ष्मीयते प्रभोः ॥ दमनं त्वमिहागच्छस्यन्नि
 धं कुरुते नमः ॥ ॐ श्रीकामदेवाय नमः ॥ ॐ श्रीरत्ये नमः ॥ इत्यावाहा शर्त्तुदिदि सुक्ती ॥
 कामायनमः ॥ वीजादिनमोतं सर्वत्र ॥ भस्मशरीराय नमः ॥ अनेगायनमः ॥ मन्मथाय ॥
 वसंतं संखा ॥ स्मरणं ॥ इत्युवाचा य ॥ पुष्यास्त्राय ॥ इति रज्ज्वित्वा ॐ तत्सर्वरूपाय वि

महे कामदेवाय धीमहि ॥ तन्नो अन्नं गः प्रचोदयादित्यशोत्र शतं संमंत्र्य शजयित्वा हीनमः ३
 तिपुष्पांजलिं दत्त्वा ॥ नमो सुपुष्पवाणा यजगदाह्लादकारिणी ॥ मन्मया यजगन्नेत्रे तिस्री
 तिप्रिया यते ॥ इति नत्वा ॥ अमंत्रितो सिद्धेशपुराण पुरुषोत्तम ॥ प्रातस्त्वांशजपिष्पामि
 सान्निधौ भवते नमः ॥ निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातः मनकं शुभं ॥ सर्वथा सर्वदा विद्मो नमस्ते
 स्तु प्रसीद मे ॥ इति देवं संप्रार्थ्य पुष्पांजलिं दत्त्वा ॥ अस्वेराचक्रमंत्रेण वारंशं कुर्व्यात् ॥ ततः
 प्रातर्नित्यशजां कृत्वा पुनर्देवं संश्रयादूर्वागंधाक्षतपुक्तं दमनमादाय मूलमंत्रं पठित्वा दे
 वदेवजगन्नाथबोद्धिं तार्थं प्रदायक ॥ इति स्यांशरथेः कामान्ममकोमेश्वरीं प्रिया ॥ इदं दम
 नकं देवगृहारागमदनुग्रहात् ॥ इमांसावत्सरीशजा भगवन्परिश्रया इति मंत्रांते पुनर्मूलमं
 त्रेणादेवे समर्पयेत् ॥ ततो गदेवताभ्यः स्वस्वमंत्रेणादत्त्वा प्रार्थयेत् ॥ मणिविदुममालाभि
 र्मंदारकुसुमादिभिः ॥ इयंसावत्सरीशजा तवास्तु गरुडधजा ॥ वनमालां यथाविद्मो कौस्तु
 भं सततं हृदि ॥ तद्दहामनकीं मालां शजां च हृदये वह ॥ जानता जानता वापिनस्तं यत्र वाचं
 न ॥ तत्सर्वं शरीं ताया तु त्वत्सादाद्रमार्थते ॥ जितेते पुंडरीकाक्षनमस्ते विश्वभावन ॥ न
 मस्ते स्फट्टीकेश महापुरुष शर्वज ॥ मंत्रहीनमिति च संप्रार्थ्य यंचोपचरिः पुनः संश्रय
 पारयेदिति ॥ दीक्षारहितानां नुनामैव समर्पणम् ॥ अत्र च द्वादशीमंतस्वीकृत्य पारणा
 होयाद्य ॥ पारणाहे नलम्ये तद्दशीघटिकापि चेत ॥ तदात्रयोदशीयाद्यापवित्रदमनार्थ
 ण इति तत्रैवोक्तेः ॥ गौरीपिकाल उक्तस्तत्रैव ॥ हरौ नदमनारोपः स्थान्यधो विघ्नतो यदि
 वैशाखे श्रावणी वापि तत्रिथो स्यात्तदर्थं राग ॥ आवरणवधिशुक्लास्ते कर्तव्यमिति नार ॥ इति
 पाठांतरम् ॥ इदं मलमासेन कार्यं ॥ उपाकर्मोत्सर्जनं च यवित्रदमनार्थं रागिति ॥ कालादरे
 मलमासवर्जं सुपरिगणनात् ॥ उपाकर्मं च हव्यं च कर्म्यं येषां स्ववतथा ॥ उत्तरे नियते कुर्व्या
 तर्ह्वं तन्निष्फलं भवेदिति माधवीये ॥ प्रजापतिवचनाच्च ॥ शुक्लास्तौ नुकार्यमेवाश्रवो ॥
 क्तवचनात् ॥ उपाकर्मोत्सर्जनं च यवित्रदमनार्थं ॥ इति शानस्यदक्षिणविष्णोः शयनेपरिव
 र्जनं ॥ कुर्व्याच्छुक्लस्य च गुरोर्मैत्रेयीति विनिश्चयः ॥ इति ज्योतिर्निबंधे दृष्टगार्थवचनाच्च ॥
 इति दमनारोपः ॥ चैत्रशुक्लत्रयोदश्यामनं गत्रंतं हेमाद्रौ भविष्ये ॥ चैत्रोत्सवे सकललोकम
 नो विनोदे कामत्रयोदशतिथौ च वसंतपुक्तं ॥ पत्न्यासहाय्यं पुरुषप्रवरो यथोपि स्त्रीभाग्यरूप
 सुतसौख्ययुतः सदा स्यात् ॥ इति तत्र साश्रवायाद्या ॥ त्रयोदशतिथिः शर्वः सितरतिदीपिकोक्तेः ॥
 चैत्रशुक्लचतुर्दशीश्रवायाद्या ॥ मधीः आवरणमासस्य याचशुक्लाचतुर्दशी ॥ सारात्रियापि नी
 याद्यानामाशुक्लाकराचनेति ॥ हेमाद्रौ वैधापनोक्तेः ॥ पराश्रवां नृगामिनीति वायतः ॥ अत्र
 केचित् ॥ यथाश्रुतमेवार्थं वर्णयति ॥ निशिभ्रमेति भूतानिशक्तयः शूलमृगतः अतस्तत्र
 तर्दश्यासत्यां नृशज नभवेदिति ब्रह्मवैवर्तीत् ॥ हेमाद्रिमाधवादि लिखनमप्येवम् ॥ संश्र
 यविदस्त्वाहः ॥ चतुर्दशीतु कर्तव्या त्रयोदश्यायुता विभो इति स्कोद उत्सर्गः ॥ तदपवादश्च
 वृत्तीयेकादशीघटीशुक्लपक्षे चतुर्दशी ॥ शर्वविहानकर्तव्या कर्तव्या परसंपुतेति नारदी ॥

वचनात्तदयवादश्चात्मधोःश्रावणामासस्येति॥तत्रायवादाभावेपुनरुत्तरीस्यस्थितिरेति
न्यायेनसर्वविदेवयाद्येति सिद्धयति॥ब्रह्मवेवर्तैतुसामान्यरूपमन्त्रसावकाशमिति चानेन
वदिनेसुहृत्त्रयवेधेर्ष्वीत्यथोत्तरेति॥चैत्रशरीमासामान्यनिर्णयान्तरेवा॥अत्रविशेषी
निर्णयायुतेविष्णुस्मृतौ॥चैत्रीचित्रायुताचेत्यात्रस्याचित्रवस्त्रप्रदानेनसौमाम्यमात्रोति
रति॥तथाकल्पतरौत्राह॥मन्देवार्केगुरौवापिवारेद्येतेषुचैत्रिका॥तत्राश्वमेधजंपुराणं।
स्नानश्राद्धादिभिर्मवेदिनि॥अत्रसर्वदेवानांमनश्जोक्ता॥तत्रैववायवीये॥संवत्सरक
तार्क्ष्याःसाफलायाखिलानुसुरान्॥दमनेनार्क्ष्येचैत्रांविशेषेरासदाशिवमिति॥अ
त्रस्वीयतिथ्यासमुच्चयइतिकेचित्॥स्वीयतिथ्यावकरणे॥अत्रदमनश्जनमित्यन्ये॥दीक्षि
ततरदित्रययत्नेनयवस्थित्यपरे॥इयंमन्वादिरेपि॥साचर्षमुक्ता॥चैत्रकृष्णत्रयोद
श्यामहावारुणिसंज्ञकीयोगीशुप्रसिद्धः॥तदुक्तंवाचस्पतिकृतीशूलपाणीचस्कांटे।
वारुणो न समापुक्तामधो कृष्णात्रयोदशी॥गंगायांयदिलभ्येतसूर्यग्रहशतैस्समा॥शनि
वारसमापुक्तासामहावारुणीसृता॥गंगायांयदिलभ्येतकोटिसूर्यग्रहैस्समा॥शुभयो
गसमापुक्ताशनौशनमिषायदि॥महामहेतिविस्वातात्रिकोटिकुलमुदरेत्॥तत्रैवमौ
तिषे॥चैत्रासिनिवारुणाशुक्तात्रयोदशीसूर्यसुतस्यवारे॥योगीशुमेसामहतीमहता
गंगाजलेर्ष्वग्रहकोटितुलेतित्रिस्थलीसेतीत्रह्योऽपुराणी॥वारुणो न समापुक्तामधो कृ
ष्णात्रयोदशी॥गंगायांयदिलभ्येतशनसूर्यग्रहैस्समेति॥चैत्रकृष्णचतुर्दश्यांविशेषः८
थ्वीचंद्रोदये॥पुलस्त्यः॥चैत्रकृष्णचतुर्दश्यांयःस्त्रायाच्छिवसन्निधौ॥नप्रेतत्वमवात्रोति
गंगायांनुविशेषतः॥इति॥गौडिस्वितदेवशुक्लचतुर्दश्यामित्येवंदवलीयत्नेनपठिते॥इति।
रामकृष्णस्नानकमलाकरमहकृतेनिर्णयसिंधौचैत्रमासः॥मेघसंक्रमेप्रागपरदशयदि
काःपुरायकालः॥रात्रौनुप्रागुक्ता॥अत्रधर्मघटादिदानमुक्तं८थ्वीचंद्रोदयेयामे॥तीर्थ
चानुदिनेस्नानंतिश्रेयपितृपर्याणं॥दानधर्मघटादीनामधुसूदनश्जने॥माधवेमासि
कुर्वीतमधुसूदनगुह्णितं॥अथवेशाखस्नानं॥तत्र८थ्वीचंद्रोदयेविष्णुस्मृतिप्राप्तयोः
तुलामकरमेघेषुप्रातःस्नानंविधीयते॥हविव्यं ब्रह्मचर्यं च महापानकनाशानमितिसे
रमासउक्तः॥अन्त्यसूदयमुक्तं॥तत्रैवयामे॥मधुमासस्यपुक्तायामेकारश्वासुयोषितः
॥यददृश्याचभोवीरमेघसंक्रमणंनुवा॥वेशाखस्नाननियमत्राह्यणानामनुयथा॥म
धुसूदनंमध्यर्च्यकुर्यात्संकल्पशर्वकं॥तत्रमंत्रः॥वेशाखंसकलेमासंमेघसंक्रमणं
वे॥प्रातःस्नानियमःस्त्रासिप्रीयताममधुसूदनगामधुहंतुःप्रसादेनत्राह्यणानामनुयथा
ना॥निर्विप्रमस्तुमेपुण्यंवेशाखस्नानमन्वहं॥माधवेमेघगेभानीशुरेमधुसूदनाप्रा
तःस्नानेनेमेनाथफलदोभवपायहन्ति॥तीर्थविशेषोपितत्रिवोक्तः॥मेघसंक्रमणं
भानोर्माधवेमासियत्तः॥महानद्यानदीतीर्थेनदेसरसिनिर्गरे॥देवस्नानेथवास्ना
यांयथाप्राज्ञेजलाशये॥दीर्घिकाकूपवापीषुनियतात्साहरिंस्मरन्इति॥संकल्पेचतत

तीर्थनामयाद्यं॥ अज्ञाने तु विष्णु तीर्थमिति वदेत्॥ यदा न ज्ञायते नाम तस्य तीर्थस्य भोहिजा
॥ तत्रेत्सु चारणं कार्यं विष्णु तीर्थमिदं त्विति॥ तीर्थस्य देवता विष्णुस्सर्वत्रापिन संशय र्नि
त्रैवोक्तैः॥ तथा न्योपि विशेषस्तत्रैव याप्ये॥ तुलसी कृष्णगौराख्या तथा भ्यर्च्य मधु द्विधा वि
शेषेण तत्रैवास्ति राजारण्यमवत॥ माधवस्कलमारा तुलस्याया चैत्यं चर॥ विदं
धं मधुं हारं नास्ति तस्य पुनर्भवेत्॥ तथा॥ प्रातः स्नान्वा विधानेन माधवे माधव प्रिया
शुद्धं चरुं च पाणिं देहो यत्तद्वृक्षा सदा॥ कृप्या त्वदक्षिणां तु सर्वदेवमयं ततः॥ पितृ
देवमनुष्यांश्च तर्पयेत्स चराचरम्॥ योश्च न्यमर्चयेद्देवमुदकेन समेततः॥ कुलानामपु
ते तेन तारि तं स्यान्न संशयः॥ कंडुयष्टु तो गां तु स्नान्वा पिय्यलतर्प्यं रां॥ कृत्वा गोविद
मभ्यर्च्य नदुर्गति मवाप्नुयात्सकभक्तमथोनक्तमया चितमतेद्रितः॥ माधवे मासियः कु
र्यात्त्रभूते सर्वमीक्षितम्॥ वैशाखे विधिना स्नानं देवनद्यादिके वहिः॥ हविष्यं ब्रह्मचर्यं
च भूशय्या नियमस्थितिः॥ व्रतदानं देवो देवि मधुसूदन भजने॥ अपि जन्म सहस्रीत्यं
यापेदह्निदारुणं॥ मदनरत्ने स्कंदे॥ प्रपाकार्या च वैशाखे देवे देया गले तिका उपा न
तव्यजनं कृत्रं रश्मवासा सिचंदने॥ जलयात्राणि देयानि तथा पुष्यशुक्लशुक्लशिवा॥ यादि
कानि च चित्राणि द्वासारं भाफलात्पि॥ तिथितत्वे॥ ददाति यो हि मेघादौ सक्तूनं बुध
त्वितात्॥ पितृनु हि श्यविप्रेभ्यः सर्वपापैः प्रमुच्यते॥ तथा॥ वैशाखे यो घटं शरीं सभोजं
वै हि जन्मने॥ ददाति सुरराजेन्द्रसयाति परमां गतिं॥ एवं संशरी स्नाना शक्तौ ग्रहं वा स्ना
यात्॥ तदुक्तं तत्रैव याप्ये॥ त्रयोदश्यां चतुर्दश्यां चैशाखां च दिनत्रयं॥ अपि सम्यग्विधा
नेन नारी वापुरुषोपि वा॥ प्रातः स्नानं नियमं सर्वपापैः प्रमुच्यते इति॥ यदा वैशाखे
मलमासो भवति तदा काम्यानां तत्र समाप्ति निषेधान्मासदयं स्नानं तन्नियमाश्च कर्त्तव्याः
॥ मासो यवासचंद्रायणादि तु मलमास एव समापयेत्॥ तदुक्तं दीपिकायां नियतस्त्रिं
शद्दिनान्वाक्चुभे मास्यारभ्य समापयेत् मलिने मासो यवासत्रतमिति॥ अत्र दानं विशि
षु उक्तैः परार्द्धं वामनपुराणे॥ गंधाश्च मालानि तथा वैशाखे सुरभीशिवा॥ देयानि
द्विजमुख्येभ्यो मधुसूदन तु स्युः॥ एवं स्नाने कृते तस्योद्यापनं कार्यम्॥ तदुक्तं तत्रैव मा
संमेव वहिः स्नान्वा नद्यादौ विमले जले॥ एकदा श्यां चहादश्यां यीर्शिमास्या मथापि वा
उयोष्यनियतौ भूत्वा कुर्याद्दद्यापने बुधः॥ मंडपं कारयेदादौ कलशं तत्र विन्यसेत्॥ नि
ष्केरावातदर्धेन तदर्धा र्धेन वापुनः॥ शक्त्वा वाकारयेद्देवसौवर्गी लक्षणात्वितां॥ लक्ष्
पुत्रं जगन्नाथं भजयेदासने बुधः॥ भूषणैश्चंदनैः पुष्पैर्दीपैर्नैवेद्यसंचयैः॥ एवं संभ्रज्य
विधिवद्वात्रौ जागरणं चरेत्॥ श्रीभूते कृतमैत्रेय यद्देवां प्रहान्यजेत्॥ होमं कुर्यात्प्रय
त्नेन यायसेन विचक्षणाः॥ तिलाज्जेन यं वैचीपिसर्वैर्वीपिस्वशक्तिः॥ अष्टौ त्ररसहस्रं वा
शतमष्टौ त्रं तु वा॥ व्रतादिस्मुरनेनैव श्रद्धं विस्मुरनेन वा॥ व्रतसंश्रुतिं सिद्धयर्थं धेनुमेकां य
यसिनीं॥ यादुको यानहौ कृत्रं गुरवे व्यजनं तथा॥ शय्यां सोयस्करं दद्याद्दीपिकां दयं रा

तथा॥ ब्राह्मणान् भोजयेद्विशिष्टेभ्यो दद्याच्च दक्षिणां कलशान् जलसंस्तरां नृतेभ्यो दद्याद्य
 वांस्तथा॥ एवं कृते माधवस्य उद्यापनविधौ शुभे॥ फलमाप्नोति सकले विष्णुसायु जमाप्नु
 यान्॥ एतावत्पशुनां तत्रैवोक्तं॥ वैशाखाविधिना स्नात्वा भोजयेद्ब्राह्मणान् दशाक्षरं
 सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः॥ इति वैशाखशुद्धतृतीयाश्रयणतृतीयोच्यते॥ साप्र
 र्वाह्ने व्यापिनी ग्राह्या॥ दिनद्वये पितृह्यौ परैव॥ तदुक्तं निर्णयामृते नारदीये॥ वैशाखे
 शुक्लपक्षे तृतीया रोहिणी धृता॥ दुर्लभं भवुधवारं रासो मेनापि पुना तथा॥ रोहिणी बु
 धपुंक्ता पिष्वर्ध्वे विद्वा विवर्जिता॥ भक्त्या कृतापि मां धातः पुरापहंति पुरा कृतं॥ गौरी विना
 यकोपे तारो हिरी बुधसंपुता॥ विनापि रोहिणी योगात्पुण्यकोटिप्रदासदेति॥ इयं पुगा
 दिरपि सावोक्ता रत्नमालायां॥ माघे पंचदशी कृष्णानभस्य च त्रयोदशी॥ तृतीया माधवे
 शुक्लानवमूर्जियुगादय इति॥ यनुगोडाः॥ माघस्य योर्णिमायां तु घोरं कलियुगं स्मृतमि
 ति॥ ब्राह्मोक्तं॥ वैशाखमासस्य च यानृतीयानवमसौ कार्त्तिकशुक्लपक्षे॥ नभस्य मास।
 स्य तमिस्त्रपक्षे त्रयोदशी पंचदशी च माघे इति विष्णुपुराणे॥ चकारे रातमिस्त्रपक्षानुष
 गे पिष्वर्ध्वानुरोधात्प्रणिमास्ये वजे याद्दे सुक्तेरन्यादिकं तन्निर्मूलमिन्वाहुः॥ तन्नादर्शन
 माघमासस्य प्रवृत्तेहापरं युगमिति भविष्यविरोधान्॥ एतेन ब्राह्मणानुसारात् प्रणिमा।
 यामेव युगादिप्राहं॥ वदं कूलयाशिः परास्तः॥ तेन कल्पभेदात्तु व्यवस्थिति त्वं॥ एते
 न कार्त्तिकेन वमीशुक्ला माघमासे च प्रणिमेति नारदीयं व्याख्याते॥ निर्मूलोक्तिर्नारदी
 याज्ञानकृता॥ अत्र प्राह सुक्तं मान्ये॥ कृतं प्राहं विधानेन मन्वादिषु युगादिषु॥ हाय
 नाति हि साहसं पितृणां नृपिदं भवेदिजि॥ भारतेपि॥ यामन्वाद्योपुगाद्यश्चिथयस्तासु
 मानवः॥ स्नात्वा हुत्वा च दत्त्वा वाजप्याने तफलं लभेत् इति॥ प्राहं पिष्वर्ध्वे व्यापिनी ग्रा
 ह्या॥ र्ध्वे नृसदाकार्याः शुक्लामनुयुगादयः॥ देवे कर्मणि यिन्ने चक्रे सैवैवापराहि
 के इति याज्ञोक्तं॥ हे सुक्ते हे तथा कृष्णेषु युगादिकवयो विदुः॥ सुक्ते योर्ध्वे नृके याद्ये कृ।
 क्षे वैवापराहि के इति हे मादौ नारदीयवचनाच्च॥ दीपिकायि॥ अथो मन्वादि युगादि।
 कर्ममिथयः र्ध्वे नृकाः सुःसिते॥ विज्ञेया अपराहिकाश्च बहुले इति॥ स्मृत्यर्थं सारि
 पि। युगादि मन्वादि प्राहं सुक्लपक्षे नृदय व्यापिनी तिथिर्ग्राह्या॥ कृष्णपक्षे पराहं व्या
 पिनी ति॥ दिवो दासी ये गोभिलः॥ वैशाखस्य तृतीयां यः सर्वविद्वां करोति वै॥ हयं देवा
 न गृहं निकम्य च पितरस्तथेति॥ तेनेयं र्ध्वे नृव्यापिनी॥ दिनद्वये तत्रै परैवेति॥ धर्म
 तत्वविदो हे माद्रादयः॥ अनेत महत्सुखं सर्वैर्घृतिव्यतिपातो युगमन्वाद्यस्तथा॥ स
 सुखा उपवासे सुहृन्नादावेति माः स्मृता इत्याह॥ दानादाविति प्राह संग्रहः॥ उपवासे
 स्तुत्रे वस्यते॥ यनु मार्कंडेयः॥ शुक्लपक्षस्य र्ध्वे नृप्राहं कर्मादि चक्षराः॥ कृष्णपक्षा
 पराहं हिरो हिरो नूनलंघयेत रोहिणी नवमो मुहूर्तः॥ अत्र शुक्लपक्षयुगादि प्राहं र्ध्वे नृ
 कार्यमिति श्रुतयाशिः॥ निर्णयामृतादयस्तु कालादर्शं॥ माप्राहं मापराहिकं सुक्ला॥

यद्यमन्तरादीनां पुगादीनां विनिर्णयः ॥ इत्युक्त्वा देवशुक्लरमादिवचनं विष्णुशुक्लजनादिविषयं
 यथा देवापराहिके वेति व्यवस्थान्जगदुः। सेयं प्रवृत्तानेकवचो विरोधात्। प्रवृत्तं हे देविकं
 कुर्व्यादित्यादिवचनादेवसिद्धेर्वचनवैयर्थ्याच्च स्वाकं यविलसितमात्रमित्युपेक्षणीया।
 किंचा। कालादर्शां क्रितीयमूलावचो मूलावा।। नाद्यः ॥ पुगादिश्राद्धस्यामाश्राद्धविक्रान्ति
 त्वेन न्यायतो परान्वाप्तावपि वचनेन तस्य वाधात्।। नान्यः ॥ अतिदेशदेवाय परान्वा
 प्रवचनवैयर्थ्यात् ॥ अत्राग्निशास्त्रमर्थवदिति न्यायात्।। तेन यदिकालादर्शां क्तैः कथं
 विच्छाद्वाजायेन समाधिस्तातर्हि न्यायप्राप्तकृष्णपक्षपुगादिविषयत्वेन साव्यवस्थाय
 नीयेति दिक् ॥ अत्र विशेषो हेमाद्रौ भविष्ये।। वैशाखे शुक्लपक्षे तु तृतीयायां तथैव चागं
 गातो ये नरः स्नात्वा मुच्यते सर्वं किं त्विधैः ॥ तस्यां कार्यो यवैर्होमो यवैर्विष्णुसमर्चयेत् ॥
 यवान् उदद्याद्दिजातिभ्यः प्रयतः प्राशयेद्यवानिति ॥ अत्रदानविशेषस्तत्रैव भविष्ये।। रमां
 प्रक्रम्य। उदकुंभान् सकनकान् सान् सान् सान् सर्वैरसैः सह ॥ यवगोधूमचराकान् सकुद
 ध्योदने तथा ॥ ऐषिकं सर्वमेवात्र संसदाने प्रशस्यत इति ॥ देवीपुराणोपि ॥ तृतीया
 यां तु वैशाखे रोहिण्यक्षे प्रशस्यत ॥ उदकुंभं प्रदानेन शिवलोके महीयते ॥ मंत्रस्त ॥ एष
 धर्मघटोदत्तौ ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः ॥ अस्य प्रदानात्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु
 दकतिलैर्मिश्रसान् कुंभं फलान्वितं। यित्भ्यः संप्रदास्यामि अक्षय्यमुपतिष्ठतु ॥ अत्र च
 पिं उरहितं श्राद्धं कुर्यात् ॥ अथ न हि तये श्राद्धं विषुवद्विद्यते तथा ॥ पुगादिषु च सर्वा सुपि उ
 निर्वपणादनेरिति हेमाद्रौ युलस्यवचनात् ॥ अत्र रात्रिभोजने प्रायश्चित्तमृग्विधाने ॥ रा
 त्रौ मुंक्ते वत्सरे तु मन्वादिषु पुगादिषु ॥ अभिस्वष्टिं मंत्रं च जयेदशनयातके इति अपरा
 र्केयमः ॥ कृतोपवासाः सुखिलं ये पुगादिदिनेषु चादास्यन्त्यादिसहितं तेषां लोकामहो
 दयारति ॥ वैशाखे मलमासे सति तत्रैव पुगादिः कार्याः तथा च हेमाद्रौ ऋष्यशृंगः। दशह
 रासुनोत्कार्यं श्रुतं येषु पुगादिषु ॥ उपाकर्मणि चोत्सर्गे हेतुदिसृष्ट्यादि तर्ति ॥ एतद्दश
 हरादिकं दृष्ट्यादिसंक्रमे संक्रमा चंद्रे दृष्टे रवावित्यादिना सौरमासीत्तरित्यर्थः ॥ काला
 दर्शापि ॥ अष्टौ दकुंभमन्वादि महालयपुगादिखिति मलमासकर्तव्येषु परिगणानां चाम
 हालयशब्देन मघात्रयोदशुच्यते इति माधवः ॥ स्मृतिचंद्रिकायां मासहयैकर्तव्यमित्यु
 क्तं ॥ योगादिकं मासिकं च श्राद्धं चापरयक्षिकं ॥ मन्वादि कर्तव्यं च कुर्यान्मासहयैपि च
 ति ॥ अपरपक्षः कृष्णपक्षः न तु महालयः। तस्य तत्र निषेधात् ॥ मदनरत्ने मरीचिः। प्रति
 मासं तु ता हे च श्राद्धं यत्प्रतिवत्सरं ॥ मन्वादी च पुगादी च तन्मासोरुभयोरपीति ॥ प्रतिव
 त्सरे क्रियमाणं कल्पादिश्राद्धमिति स एव आचरन्त्वौ ॥ अत्र श्राद्धा करणी प्रायश्चित्तमृग्वि
 धाने ॥ नयस्यद्यावामंत्रं च शतवारं तदा जयेत् ॥ पुगादयो यदा न्यना कुरुते नैव चापिय र
 ति ॥ अत्र समुद्रे स्नानं प्रशस्तं ॥ तदुक्तं षष्ठी चंद्रोदये सौरपुराणो ॥ पुगादौ नु नरस्नान्वावि
 धिवच्च वगोदधी ॥ गीसहस्रप्रदानस्य कुरुक्षेत्रे फले हि यत्तत्फलं लभते मन्त्री भूमिदा

नस्यचध्रुवमिति॥अयंनिर्णयःसर्वयुगादिसुबोहव्यः॥रतिपुगादिनिर्णयःइयमेवतृतीयापर
 सुरामजयती॥साप्रदोषव्यापिनीयाद्या॥तदुक्तंभार्गवार्चनदीपिकायांस्कादप्रविष्योः॥वे
 शाखस्यसितेपक्षेनृतीयायांपुर्णसो॥निशायाःप्रथमेयामेराभाव्यसमयेहरिः॥स्वीचुंगैःषट्
 ग्रहेषुक्तेमिथुनेराहुसंयुते॥रिणुकायासुयोगर्भादवतीर्णोहरिःस्वयमिति॥दिनहयेतद्या
 प्रावेशतःसमव्याप्तौचयरा॥अन्यथासर्वैवतदुक्तं॥तत्रैवप्रविष्ये॥शुक्तातृतीयावेशखे
 शुद्धोप्योद्यादिनहये॥निशायांशुक्लयामेचेदुत्तराम्यत्रशर्विकेति॥वेशाखसुक्लसप्तम्यांगो
 त्रिः॥तदुक्तंशुक्लचंद्रोदयेब्राह्मे॥वेशाखसुक्लसप्तम्याजनुनाजान्दवीपुरा॥कोधान
 यीतापुनरुक्तकार्णधारानुदक्षिराता॥तांतत्रप्रजयेदेषीगंगागगनमेखलामिति॥अ
 त्रिशिष्टाचारात्मध्यान्हव्यापिनीयाद्या॥दिनहयेतद्याप्रावेकदेशव्याप्तौवाश्वी॥युग्मवा
 क्यातावेशाखसुक्लहादश्यायोगविशेषोहेमाद्रौ॥ज्यातिशशास्त्रे॥यचाननस्योगुरुभू
 मिषुत्रोमेधेरविःस्याद्यदिसुक्लयक्षी॥मासाभिधानाकरभेरायुक्तातिथिर्यतीयातर्तीह
 योगः॥अस्मिंस्तुगोभूमिहिरण्यवस्त्रदानेनसर्वपरिहायपापं॥सुरत्वमिद्वत्त्वमनामय
 त्वमर्थाधियत्पलभतेमनुष्यरति॥यचाननःसिंहः॥मासाभिधानातिथिर्हीदशी॥करभो
 हस्तः॥वेशाखसुक्लचतुर्दशीनृसिंहजयती॥साप्रदोषव्यापिनीयाद्या॥तदुक्तंहेमाद्रौनृ
 सिंहपुराणो॥वेशाखसुक्लपक्षेनचतुर्दश्यानिशामुखे॥मञ्जन्मसंभवेपुरण्यत्रनेयापत्र
 राशानंवर्यवर्षेनुकर्तव्यममसंतुष्टिकारणमिति॥दिनहयेपितद्याप्रावेशतःसमव्या
 प्तौचयरा॥विषमव्याप्तौत्वधिकव्याप्तिमतीदिनहयेष्वव्याप्तौपरापरदिनेगौराकाल
 आप्तैःसत्वात्॥शर्वदिनेचतदभावात्॥यनु॥ततोमध्यान्हवेलायांनयादीविमलेजलं
 तियुक्तम्यपरिधायततोवासेत्रतकर्मसमारभेदिति॥तत्रैवोक्तं॥तत्संकल्परूपत्रतो
 यक्तमविषयं॥नत्वेतावतामध्यान्हव्यापिनीयाद्येतिभ्रमित्यश्वीक्तवचनविरोधा
 त्॥वेशाखस्यचतुर्दश्यासोमवारेऽनिलक्षके॥अवतारो नृसिंहस्यप्रदोषसमयेहिजा
 रति॥शैउरानंदेस्कांदात्॥कूर्मःसिंहोवौहकल्कीचसायमितिश्वीक्तपुराणसमुच्चया
 चेतिकेचित्॥तत्पुनश्चवचसामनाकरत्वेननिर्मूलत्वादेमाद्रौनृसिंहपुराणो॥मञ्ज
 न्मसंभवेपुरण्यत्रनेयापत्राशानमित्युपक्रम्य॥स्वातीनक्षत्रयोगेचशनिवारेनुमहत्ता
 सिद्धियोगस्यसंयोगेवशिजेकरोतथा॥पुंसांसौभाग्ययोगेनलभ्यतेदैवयोगतः॥स
 र्वैरतैस्तुसंयुक्तहन्याकोटिविनाशनंएतदन्यतरेयोगमहिनयापनाशनं॥केवलेपिक
 र्त्तव्यमहिनेत्रतमुत्रमअन्यथानरकंयातियावच्चंद्रदिवाकरवितुक्ता॥ततोमध्यान्हवे
 लायांनयादीविमलेजले॥इत्यादिनामध्यान्हैएवात्रतविधानाच्चतुर्दश्यात्रशर्वेशशिजे
 करोमध्यान्हैचस्येजन्मप्रतीयते॥संध्यायांजन्मनुकाप्यनूक्तेमौख्यनकतेतदशा
 त्रिणीयश्चहेयवेति॥इयमेवयोगविशेषेणानिप्रशस्ता॥तदुक्तंत्रैवा॥स्वानिनक्षत्र
 योगेचशनिवारेनुमहत्ता॥सिद्धियोगस्यसंयोगेवशिजेकरोतथा॥पुंसांसौभाग्ययोगे॥

नलभ्यते देवयोगतः। तथा एभि र्योगैर्विनापि स्यान्मद्दिने पायनाशनं।। तथा।। सर्वेषामेव
 र्णानामधिकारोऽस्ति मद्भूते।। मद्भूतेऽस्ति विशेषाकर्तव्यमनरायणोः।। तथा।। सिंहः स्वर्गा
 मयो देयो मम संतोषकारकः।। तथा।। विज्ञायमद्दिने यस्तु लघयेत् पायकृत्तरः।। सयाति
 नरकं घोरं यावच्चंद्रदिवाकरो।। उदंचसंयोगश्चक्रन्यायेन निष्काम्यं च।। अथात्र वि
 शेषः।। मध्याह्ने मृद्धो मयति लामलकस्तानं कृत्वा।। नृसिंहदेवदेव शतवज्रमद्दिने शुने।
 उपवा संकरिष्यामि सर्वभोगविवर्जितं।। इति मंत्रेण संकल्प्य कृत्वा चार्थं कृत्वा सायं का।
 ले हिं मी नु तत्र मन्मूर्त्तिः स्थाप्या लक्ष्म्यास्तथैव च।। पलेन वा तदहं ततदहं न वा पुनः।।
 यथा शक्ति तथा कुर्प्यादि त्रशाक्यविवर्जितं त्रयुक्तं।। नृसिंहमूर्त्तिं प्राक्या कृते सुवर्णी सि
 हंचकलशोपरिसंस्मरन्नात्रै जागरां कृत्वा।। प्रातः पुनः संस्मया।। नृसिंहाच्युतदेव शलक्ष्मी
 कांतजगत्पते।। अनेनार्चा प्रदनेन सफलः स्युर्मनोरथाः।। इत्याचार्या यदन्वा।। महं शये
 न राजाताये जनिष्यति चार्ये।। तां स्वमुदरं देवेश दुःसहा भद्रसागरात्।। यात कारी वम
 यस्य व्याधि दुःखां बुवारिभिः।। तीत्रैश्च परिभूतस्य महादुःखगजस्य मे।। करावलेवनं
 देहि शेषशायि नृजगत्पते।। श्री नृसिंहरमाकांतमत्तानां भयनाशनं।। स्त्रीरांबुधिनिवा
 सि त्वंचक्रया रीजना र्दना।। जनेनानेन देवेश मुक्तिमुक्ति प्रदो भवेति प्रार्थयेदिति संक्षे
 पः।। वैशाखयो र्णामास्यां विशेषः।। अथ राके जावालिः।। अना नमुदकुंभं चैवैशाख्यां च
 विशेषतः।। निहिं प्रथमं राजाय गीदानफलमाप्नुयात्।। सुवर्णां तिलयुक्तैः सुत्राक्षराणां।
 नृसंप्रपंचं च।। तयैयुद दयात्रैः सुत्रहृत्वा व्ययो हति र्ति।। कुंभदानं त्रस्वस्वयं नृतीया
 प्रकरणी उक्तः।। भविष्येति।। वैशाखी कार्त्तिकी माघी तिथयो तीव्रजिताः स्तानदानवि।
 हीनास्ताननेयाः यां उनेद न अत्र कृष्माजिनदानं कार्यं।। तथा च विष्णुः।। कृष्माजिने तिला
 नृकृष्मा नृहिरायं मधुसर्पिषा।। दद्यात्तियस्तु वि प्रायसं चैतरति दुष्कृतमिति।। इतिकमला।
 कर मद्रुते निरर्णयसिधौ वैशाखमासः रच्य संक्रांतौ शर्वाः यो उशद्यटिकाः पुरणकाल
 रात्रौ संक्रमे सति प्रागेवोक्तं।। ज्येष्ठशुक्ल नृतीयायां भाव्रतमुक्तं माघवीये भविष्ये।। भद्रे कु
 रूस्वयन्नेन रं भाख्यं व्रतमुत्तमं।। ज्येष्ठशुक्ल नृतीयायां स्नाना नैयमतत्परेति।। सा शर्वविहा
 याद्या।। इह त्रया नथारं भासा वित्री व्रतये नृकी।। कृष्माष्टमी च भूताचक्रै व्याससुखी।
 तिथिरिति स्कांदोक्तेः।। ज्येष्ठशुक्ल दशमी दशहरा नृदं हे भाद्रोत्राहो।। ज्येष्ठमासि सि
 तेषु दशमी हस्तसंयुता हरते दशयायानितस्माद्दशहरा सृतेति।। वाराहेयि।। दशमी।
 शुक्लपक्षे ज्येष्ठमासि कुजे हनि।। अ वती र्णायतः स्वर्गा दस्तर्क्षं च शरिदरा।। हरते दशय
 पानितस्माद्दशहरा सृतेति।। स्कांदे नृदशयोगा उक्ताः तथा ज्येष्ठमासि सितेषु दशम्यां।।
 बुधहस्तयोः।। व्यतीयाते गारं देक म्वाचैरेष्टेरवौ दशयोगे नरः स्नान्वा सर्वपापैः प्रमु
 च्यते र्ति।। अत्र बुधमौ मयोः कल्पभेदे न्यवस्था इयं च यत्रैव योगवाह्यं सेवयाद्यायो
 गाधिक्ये फलाधिक्यात्।। ज्येष्ठमलमासि सति तत्रैव दशहरा कार्या ननु शुद्धे दशहरा सुनो

त्वर्धश्चतुर्विंशत्युगादिस्त्रिंशतिहेमाद्रौ ऋष्यशृंगीकैः तथा स्कांदि ॥ यांकाचित्सरितं प्राप्य दधा
 दध्यं तिलोदकं ॥ मुच्यते दशभिः पायैः समहापातकोपमैः ॥ अत्र विशेषः काशीखंडे ॥ जे
 श्चेमासि सिते यक्षे प्राप्य प्रतिपदं तिथिं ॥ दशाश्वमेधिके स्नात्वा मुच्यते सर्वपातकैः खंडे स
 र्वीसु तिथिषु क्रमस्नायी नरोत्तमः ॥ आशुक्र
 पक्षदशमी प्रतिजन्माघमुत्सृजेत् ॥ तथा ॥ लिंगदशाश्वमेध
 शहखादशहरतिथौ ॥ दशजन्माज्जितैः पायैरुपजनेनात्र संशयः ॥ तथा भविष्योत्तरका
 शीखंडयोः ॥ निशायां जागरं कृत्वा समुपोष्य च भक्तिः ॥ पुष्यैर्गंधीश्चनेवेद्यौ फलैश्च दश
 संख्यया ॥ तथा दीप्ये च तां वृत्तेः स्रजये च्छुद्दयान्वितः ॥ स्नात्वा भक्त्या तु जान्हव्यां दशकृत्वी
 विधानतः ॥ दशप्रसूतिकृष्णाश्च तिलान् सर्पिश्च वेजली ॥ सकृपिं डान् गुडपिं डान् दद्याच्च द
 शसंख्यया ॥ नतो गंगा तटे रम्ये हेम्वारूय्ये रावा तथा गंगायाः प्रतिमं कृत्वा वक्ष्यमाणं स्व
 रूपिणी ॥ संख्याप्य स्रजये देवी तदलाभे मृदापि वा ॥ अथ तत्राप्यशक्तैश्चि स्त्रिंशते त्रिंशते नैव भु
 वि ॥ वक्ष्यमाणं नमंत्रेण कुर्वीत ज्ञेयं विशेषतः ॥ नारायणं महेशं च ब्रह्माणं भास्करं तथा भ
 गीरथं च नृपतिं हिमवतं नगेश्वरं ॥ गंधपुष्पादिभिः सम्यग्यथा शक्तिं प्रस्रजयेत् ॥ दशप्र
 स्यां स्तिलान् दद्याद्दशविप्रैर्यस्य च ॥ दशप्रस्थान् यवान् दद्याद्दशसंख्यगवौ स्तथा ॥ प्र
 स्याः षोडशयत्नानि ॥ यत्ने तु ॥ मुश्मिनात्र यत्नं स्मृतमिति महार्णवे उक्तं ॥ मत्स्यकच्छप
 मंडुकमकरादिजले चरान् कारयित्वा यथा शक्तिं स्वर्गोत्तरजनेन वा ॥ तदलाभे पिष्टमयान
 भ्यर्च्य कुसुमादिभिः ॥ गंगायां प्रक्षिपेदाज्यदीपौश्चैव प्रवाहयेत् ॥ पुष्याद्यैः स्रजयेद्गंगामंत्रे
 णानेन भक्तिः ॥ उ० नमः शिवायै नारायण्यै दशहरायै गंगायै नमो नमः ॥ इति मंत्र
 तु यो मंत्रो दिने तस्मिन् दिवा निशां ॥ जयेत्येव सहस्राणि दशधर्मफलं लभेत् ॥ काशीखंडे
 त्वस्यो मंत्र उक्तः ॥ नमः शिवायै प्रथमं नारायण्यै पदे ततः ॥ दशहरायै पदमिति गंगायै मंत्र
 सप्त वै ॥ स्नातः प्रणावादिश्च भवेद्दिशाक्षरो मनुः ॥ सजादानं जयो ही मंते नैव मनुना ॥
 स्मृत इति ॥ अत्र गंगाजले स्थितः ॥ यः पठेद्दशकृत्वस्तदरिद्रो वापि वासुमः ॥ सोपि न
 क्लमामोति गंगं संक्ष्यपत्नतः ॥ इति ॥ स्तोत्रं च प्रतिपदादि दशमी पर्यंतं दिनदृष्टि सं
 ख्यया पठनीयमिति शिशाः ॥ अत्र सर्वोपि विस्तरः स्तोत्रादि च महकृतत्रिस्वली सेतो रव
 धेयः ॥ विस्तरभीते स्तन लिख्यते ॥ सर्वकुर्वतः फलमुक्तं काशीखंडे ॥ एवं कृत्वा विधाने
 न वित्रशाठ्यविवर्जितः ॥ उपवासी वक्ष्यमाणैर्दशपायैः प्रमुच्यते ॥ सर्वान्कामानवाप्नो
 ति त्रेण ब्रह्मणिलीयत इति ॥ अस्यां सेतुबंधुराभेधुरस्य प्रतिष्ठा दिनत्वादि शेषे शास्त्रजाका
 र्या ॥ तदुक्तं स्कांदि सेतुमाहात्म्ये जेमासि सिते पक्षे दशम्यां बुधहस्तयोः ॥ गगनं देवतीया
 ने कस्याचंद्रे च रेवो ॥ दशयोगे सेतुमथे लिंगरुपधरं हरं ॥ रामो वै स्या यथा मास शिवलिं
 गमनुत्रमिति ॥ इति दशहरा ॥ जेष्टशुक्ले कादशी निर्जलाः ॥ तत्र निर्जलमुपोष्य विप्रभ्यो
 जलकुंभान् दद्यात् इति निर्णया मृतं उक्तं मदनरत्ने स्कांदि ॥ जेष्टमासि च पश्या सुते

कादशीशुभा निज्जलसमुद्योष्यात्रजलकुंभान् संशर्करान् ॥ प्रदाय विप्रसुख्योऽप्यो मोदते
विष्णुसन्निधौ ॥ ज्येष्ठयोर्गामास्यासावित्रीव्रतं ॥ तदंक्तं स्कादभविष्ययोः ॥ ज्येष्ठे मासि सिते
यज्ञेहादश्यां रजनी सुखे ॥ इत्युपक्रम्य ॥ व्रतं त्रिरात्रिमुद्दिश्य दिवारात्रिं स्थिरा भवेदिति ॥ अं
नेषुपसं हृतम् ॥ ज्येष्ठे मासि सिते यज्ञे शर्णिमायां तथा व्रतं ॥ चौरां पुरा महाभक्ता कथिते
ते मया नृपेति ॥ दाक्षिणात्याश्चेत्तदेवाद्रियंते ॥ एतच्चा मावास्यायामप्युक्तं निरीया मृते भवि
ष्ये ॥ अमायां च तथा ज्येष्ठे वटमूले महासती त्रिरात्रो योषिता नारी विधिनानेन रजयेत् ॥
मदनरत्ने त्विदं वाक्यं च दश्यां तथा ज्येष्ठे रतिपठित्वा ज्येष्ठयोर्गामास्यामप्युक्तम् ॥ तथा ॥
अशक्तैर्नृप्यादश्यां नक्तं कुर्याज्जिते द्वियां ॥ अयाचितं च नृदश्याममायां समुद्योषणा
मिति ॥ ननु याश्चान्ताश्चाद्रियंते ॥ हेमाद्रिसम्योघोतादिषु तु भाद्रपदयोर्गामायासुक्तम्
तत्रनेदानीं प्रचरति ॥ गौडस्तु ॥ मेघे वा वृषभे वा पिसावित्रीं तो विनिर्द्दिशेत् ज्येष्ठ शुक्ल च
गृहश्यासावित्रीमञ्चयंति याः ॥ वटमूले सौपवासान ता वै धव्यमाप्नुयुरिति पराशरौ के
अनृदश्यां प्रदोषे व्रतम् ॥ दिनद्वये तद्याज्ञोपरैवेत्याहुः ॥ तन्निर्मूलम् ॥ अत्र शर्णिमा मा वा
स्ये र्श्वविद्देयाद्ये ॥ भूतविदानकर्त्रे व्या अमावास्या च शर्णिमा ॥ वर्जयित्वा नरप्रेष्टसावि
त्रीव्रतमुत्तममिति ॥ ब्रह्मवैवर्तात् ॥ भूतविद्वांसिनीवाली ननु तत्र व्रतं चरेत् ॥ वर्जयि
त्वा नुसावित्री व्रतं नुशिखिवाहनेति मदनरत्ने ब्रह्मवैवर्तेषु ॥ प्रतियत्पंचमी भूतसावि
त्रीवटशर्णि
॥ ० ॥
मा ॥ नवमीदशमी चैव नो योष्याः परसंयुता रति ॥ यदा त्वष्टादशघटिका च नृदशी तदा
पराशराद्या ॥ र्श्वविद्देवसावित्रीव्रते यंच दशी तिथिः नाज्योष्टादश भूतस्यस्युश्चैत्रचपरह
नीतिमाधवः ॥ वस्तुतस्तु ॥ भूतोष्टादशनाडीभिर्दशयत्पुत्ररांतिथिभित्यस्य व्रतां तरे सा
वकाशत्वादिशेषतः ॥ प्रवृत्त र्श्वविद्वाविधायकं च चनेन तस्य वाधादष्टादशनाडी ॥
वेधेपि र्श्ववैत्ययं पंथासाधुः अत्र शर्णिमानुरोधेनेव यथात्रिरात्रसंयन्निर्भवति ॥ तथा
त्रयोदश्यां ग्राह्या तस्याः प्रधानत्वात् ॥ अयं निरीयोऽमायामपि ज्ञेयः ॥ पाररां नुयोर्गामां
ते कार्या ॥ अत्र स्त्रीव्रतेषु विशेषः परिभाषाया सुक्तः ॥ अत्र विशेषो भविष्ये ॥ गृहीत्वा वा
लुकां पात्रे प्रस्थमात्रं पृथिश्चिरात् ॥ ततो वंशमये पात्रे वस्त्रयुग्मेन वैष्ठिते ॥ सावित्री प्रतिमां
कुर्यात्सौवर्गीं चापि शृण्वती ॥ सां हंसवती साधो प्लनेने वेद्यदीपकेः ॥ रज्याकंठसूत्रे
अशुभैः कुंकुमकेशरैः रजयेदिति शेषः ॥ रजनी हरिद्रा ॥ कंठसूत्रं सौभाग्यं तु ॥ सावि
त्रारव्या नक्तं चापि वाचयती तद्विजोत्तमं ॥ रात्रौ जागरणं कृत्वा प्रभाते विमले ततः ॥ तामपि
ब्राह्मरोदत्वा प्रणियत्यक्षमाययेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ सावित्रीये मया दत्ता स हिरण्यमहासती ॥
ब्रह्मराः श्रीरानार्थी यत्राक्षराः प्रतिश्रुतां ॥ व्रते नानेन रजैर्द्रवैधव्यं नाशुपा तक्त्तचिदिति
॥ ज्येष्ठयोर्गामास्यां विशेष आदिपुत्रारो ज्येष्ठे मासि तिलान्दद्यात्सौर्गामास्यां विशेषतः
अश्वमेधस्यपुत्रायंतन्नामो नित संशयः ॥ विस्मरयि ॥ ज्येष्ठी ज्येष्ठापुता चेत्यान्तस्योक्तं

त्रिपानमद्यनेनरोराधिपत्यमा प्रीतीतिहेमाद्रौ ज्योतिषे ॥ ऐंद्रैरुःशशीचैव प्राजायन्ते रवि
 स्तथा ॥ रशीमा ज्येष्ठमासस्य महाज्येष्ठी प्रकीर्तना ॥ इयं मत्वा दिरपि ॥ सा यो वीन्द्रिकी प्राधा
 ॥ विशेषस्तु चैत्रे उक्तः ॥ तथा पुरा के वामनपुराणे ॥ उदकुंभां बुदानं च तालदंतं च चंद्रं न ॥
 त्रिविक्रमस्य प्रीत्यर्थादा तं ज्येष्ठमासि नुरिति ॥ इतिक मलाकर भट्टकृते निरुणयसिधौ
 तु प्रागेवोक्तं ॥ आषाढ शुक्लद्वितीया पारथीत्सवः ॥ तदुक्तं तिथितत्वे स्फांटे ॥ आषाढस्य
 सितपक्षे द्वितीया पुष्यस्य तु ॥ तस्यारथे समारोप्य रामं मां भद्रया सह यात्रोत्सवं प्रव
 र्त्तय श्रीरायेय हि जानूवहन ॥ तथा ॥ कस्या भावेतिथौ कार्यायात्रा सा प्रीतये ममा
 आषाढ शुक्लदशमी पौर्णमासी च मत्वादिः ॥ सा च पूर्वाह्ने व्यापिनीति प्रागुक्तं ॥ आषा
 ढ शुक्लद्वादश्यां अनुराधा योगरहितायां पारंगुर्क्यात् ॥ तदुक्तं भविष्ये ॥ आभाका
 सितपक्षे शुभे त्रश्रवणारेवती संगमे न हि भोक्तव्यं द्वादशद्वादशी हरेत् ॥ अस्वार्थः ॥
 आषाढ भाद्रपद कार्तिक शुक्लद्वादशी सु अनुराधा श्रवणारेवती योगे पारंगं न कुर्वा
 दिति ॥ अत्र यद्युप्येतावदेवोक्तम् ॥ तथाप्यनुराधा प्रथमया दसववर्त्यः ॥ तदुक्तं विष्णु
 धर्मे मेत्राद्यपादे स्वपितीह विष्णुः पौष्पां त्यपादे प्रतिवोधमेति ॥ अत्र मध्ये यरिवत्र
 मेति सुप्रिप्रवोधपरिवर्तनेन मेव वर्त्यमिति ॥ वस्तुतस्तु ॥ सर्ववचनमिदं च निर्मूलमेव ॥
 अत्रैव विष्णुशयनोत्सव उक्तो हेमाद्रौ माहो ॥ एकादश्यां तु शुक्लायामाषाढे भगवान्
 हरिः ॥ भुजंगशयने शेते क्षीराणी वज्रलेसदेति ॥ कल्पतरो यमः ॥ क्षीराब्धौ शेषयर्षके
 आषाढां संविशे हरिः ॥ निद्रां त्यजति कार्तिक्यां तयोत्सं श्रजयेत्सदा ॥ ब्रह्महत्यादिकं पा
 पं क्षिप्रमेव व्यपोहति ॥ हिंसात्मके सुकिंतस्य यज्ञैः कार्यं महात्मनः ॥ प्रस्थाये च प्रवो ॥
 धे च श्रजितो येन कैशवः ॥ टोउरानंदे पिकांटे ॥ आषाढ शुक्ले कादश्यां कुर्यात्स प्रमहो
 त्सवं ॥ अयं द्वादश्यामयुक्तः ॥ आभाका सितपक्षे शुभे त्रश्रवणारेवती ॥ आदि मध्याव
 साने युप्रस्थायावर्त्तनोत्सवः ॥ निशि स्वायोदिवो न्यानं संघ्यायां परिवर्त्तने ॥ अत्र त्रपा
 दयोगे पिद्वादश्यामेव कारयेत् ॥ आभाकाद्ये शुभासे शुभिद्युने माधवस्य वा ॥ द्वादश्यां
 शुक्लपक्षे च प्रस्थायावर्त्तनोत्सवा इति भविष्योक्तेः ॥ द्वादश्यां संधिसमये न सत्राणां
 मसंभवे ॥ आभाका सितपक्षे शुशयनावर्त्तनादिकमिति वाराहोक्तेः ॥ द्वादश्यामि
 त्यत्रापियारणाहोमात्रे विवक्षितं ॥ पारंगं हे सर्वरात्रे घटादीन्वा दयन् सुहरिति रा
 मार्चनचंद्रिकोक्तेः ॥ अत्रैकादशीद्वादश्यां देशभेदे न व्यवस्था ॥ रदचमलमासेना
 कार्या ॥ ईशानस्य वलिर्विष्णो शयनं परिवर्त्तनमिति कालादर्शनिषेधान् ॥ यदपि ॥ ए
 कादश्यां तु गृह्णीयान् संक्रांती कर्कटस्य वा ॥ आषाढां वानरो भक्त्वा चानुर्मास्यत्र त
 क्रिया मिति ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मचैवर्त्ते तदपि मलमासे सति द्रष्टव्यं ॥ मिथुनस्थो यराभानुर
 मावासादयं स्त शीत् ॥ हिरायाटः सविज्ञेयो विष्णुः स्वपितिकर्कट इति तत्रैव मोहचूडो
 त्तरोक्तेः ॥ अत्रैव चानुर्मास्यत्र तारं भउक्तीभारते ॥ आषाढे तु सितपक्षे एकादश्यामुपो

त्रिपानमद्यनेनरोराधिपत्यमा प्रीतीतिहेमाद्रौ ज्योतिषे ॥ ऐंद्रैरुःशशीचैव प्राजायन्ते रवि
 स्तथा ॥ रशीमा ज्येष्ठमासस्य महाज्येष्ठी प्रकीर्तना ॥ इयं मत्वा दिरपि ॥ सा यो वीन्द्रिकी प्राधा
 ॥ विशेषस्तु चैत्रे उक्तः ॥ तथा पुरा के वामनपुराणे ॥ उदकुंभां बुदानं च तालदंतं च चंद्रं न ॥
 त्रिविक्रमस्य प्रीत्यर्थादा तं ज्येष्ठमासि नुरिति ॥ इतिक मलाकर भट्टकृते निरुणयसिधौ
 तु प्रागेवोक्तं ॥ आषाढ शुक्लद्वितीया पारथीत्सवः ॥ तदुक्तं तिथितत्वे स्फांटे ॥ आषाढस्य
 सितपक्षे द्वितीया पुष्यस्य तु ॥ तस्यारथे समारोप्य रामं मां भद्रया सह यात्रोत्सवं प्रव
 र्त्तय श्रीरायेय हि जानूवहन ॥ तथा ॥ कस्या भावेतिथौ कार्यायात्रा सा प्रीतये ममा
 आषाढ शुक्लदशमी पौर्णमासी च मत्वादिः ॥ सा च पूर्वाह्ने व्यापिनीति प्रागुक्तं ॥ आषा
 ढ शुक्लद्वादश्यां अनुराधा योगरहितायां पारंगुर्क्यात् ॥ तदुक्तं भविष्ये ॥ आभाका
 सितपक्षे शुभे त्रश्रवणारेवती संगमे न हि भोक्तव्यं द्वादशद्वादशी हरेत् ॥ अस्वार्थः ॥
 आषाढ भाद्रपद कार्तिक शुक्लद्वादशी सु अनुराधा श्रवणारेवती योगे पारंगं न कुर्वा
 दिति ॥ अत्र यद्युप्येतावदेवोक्तम् ॥ तथाप्यनुराधा प्रथमया दसववर्त्यः ॥ तदुक्तं विष्णु
 धर्मे मेत्राद्यपादे स्वपितीह विष्णुः पौष्पां त्यपादे प्रतिवोधमेति ॥ अत्र मध्ये यरिवत्र
 मेति सुप्रिप्रवोधपरिवर्त्तनेन मेव वर्त्यमिति ॥ वस्तुतस्तु ॥ सर्ववचनमिदं च निर्मूलमेव ॥
 अत्रैव विष्णुशयनोत्सव उक्तो हेमाद्रौ माहो ॥ एकादश्यां तु शुक्लायामाषाढे भगवान्
 हरिः ॥ भुजंगशयने शेते क्षीराणी वज्रलेसदेति ॥ कल्पतरो यमः ॥ क्षीराब्धौ शेषयर्षके
 आषाढां संविशे हरिः ॥ निद्रां त्यजति कार्तिक्यां तयोत्सं श्रजयेत्सदा ॥ ब्रह्महत्यादिकं पा
 पं क्षिप्रमेव व्यपोहति ॥ हिंसात्मके सुकिंतस्य यज्ञैः कार्यं महात्मनः ॥ प्रस्थाये च प्रवो ॥
 धे च श्रजितो येन कैशवः ॥ टोउरानंदे पिकांटे ॥ आषाढ शुक्ले कादश्यां कुर्यात्स प्रमहो
 त्सवं ॥ अयं द्वादश्यामयुक्तः ॥ आभाका सितपक्षे शुभे त्रश्रवणारेवती ॥ आदि मध्याव
 साने युप्रस्थायावर्त्तनोत्सवः ॥ निशि स्वायोदिवो न्यानं संघ्यायां परिवर्त्तने ॥ अत्र त्रपा
 दयोगे पिद्वादश्यामेव कारयेत् ॥ आभाकाद्ये शुभासे शुभिद्युने माधवस्य वा ॥ द्वादश्यां
 शुक्लपक्षे च प्रस्थायावर्त्तनोत्सवा इति भविष्योक्तेः ॥ द्वादश्यां संधिसमये न सत्राणां
 मसंभवे ॥ आभाका सितपक्षे शुशयनावर्त्तनादिकमिति वाराहोक्तेः ॥ द्वादश्यामि
 त्यत्रापियारणाहोमात्रे विवक्षितं ॥ पारंगं हे सर्वरात्रे घटादीन्वा दयन् सुहरिति रा
 मार्चनचंद्रिकोक्तेः ॥ अत्रैकादशीद्वादश्यां देशभेदे न व्यवस्था ॥ रदचमलमासेना
 कार्या ॥ ईशानस्य वलिर्विष्णो शयनं परिवर्त्तनमिति कालादर्शनिषेधान् ॥ यदपि ॥ ए
 कादश्यां तु गृह्णीयान् संक्रांती कर्कटस्य वा ॥ आषाढां वानरो भक्त्वा चानुर्मास्यत्र त
 क्रिया मिति ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मचैवर्त्ते तदपि मलमासे सति द्रष्टव्यं ॥ मिथुनस्थो यराभानुर
 मावासादयं स्त शीत् ॥ हिरायाटः सविज्ञेयो विष्णुः स्वपितिकर्कट इति तत्रैव मोहचूडो
 त्तरोक्तेः ॥ अत्रैव चानुर्मास्यत्र तारं भउक्तीभारते ॥ आषाढे तु सितपक्षे एकादश्यामुपो

धितः। चानुमीस्यव्रतं कुर्यात्पत्निकंचिन्नियतो नरः। अस्यनित्यत्वं तत्रैवोक्ता। वार्षिकं
 श्वरोमासान्वाहयेतकेनचिन्नरः। व्रतेननोचेदाप्रोतिकित्विषं वत्सरो भवेत्। असंभवे
 तुलाकेपिकर्तव्यं तत्रयत्नतः। रतिः। तिनआषाढशुक्लैकारश्याषोर्णामास्यावारंभः। स
 माश्लुकार्त्रिकशुक्लहादस्यामेवातदुक्तं हेमाद्रौ भारते। चतुर्हागृह्यवेचीर्णं चानुमी
 स्यव्रतं नरः। कार्तिकेशुक्लपक्षे तु हादश्यातत्समाययेत्। अस्यारंभश्च शुक्लात्सादा
 वधिकार्यः। नशेषवेनमैठुं च शुक्लपूर्वो नैवातिथेः। खंडुत्वं चिंतयेच्चादौ चानुमी
 स्यविधौ नरः। हेमाद्रौ गार्गीकैः। उदंचितीयारंभविषयं। प्रथमारंभस्तु न भव
 त्वेव। आशौचमध्ये पिहितीयारंभो भवति। अशुचिर्वाशुचिर्वापियदिस्त्रीयदिवा
 युमान्। व्रतमेतन्नरः कृत्वा मुच्यते सर्वपातकैरिति। भार्गवाचनदीपिकायां स्कांदो
 क्तैः। आरब्धे सतकं न स्याद नारंभे च सतकमिति विष्णुवचनाच्च। यर्तुः। असंक्रांतं
 तथा मासं देवेयि त्रैचकर्मसि। मलमासमशौचं च वर्जयेत् मतिमान्नरः। रतिहेमा
 द्रौ। चानुमीस्यव्रतप्रकरणो भविष्यवचनं। तत्प्रधानुमेव रामेव दसं वदं मध्ये पठि
 तमिति ज्ञेयं। अथयापि अस्य सर्वोक्तस्य विवाहादेश्च चानुमीस्यव्रतैकः प्रसंगः। प्र
 करणानिवेशेयिवा। प्रथयारंभविषयं ज्ञेयम्। केचिन्नु। प्रतिवर्षं च चानुमीस्यव्रत
 प्रयोगाणां भिन्नत्वादाशौचादिपाते। हितीयादिप्रयोगो न भवत्येवेत्याहुः। तन्न। प्र
 ति व र्षं च यः कुर्याद्देवं देसं स्मरन् हरिम्। देहांतेयि प्रदीपे न विमाने नार्कवर्चसा मो
 दने विष्णुलोके सौयावदाहृतं संभवमिति हेमाद्रौ भविष्यवचनादिन्यासां विल्लरः उदं
 चशिवभक्तादिभिरपिकार्यैः। शिवे वा भक्तिं संयुक्तो भानो वागरानायके कृत्वा व्रत
 स्यनियमयथोक्तफलभाग्भवेदिति ब्रह्मवैवर्तनात्। व्रतग्रहणप्रकारस्तु हेमाद्रौ
 भविष्ये। महाशजाततः कुर्याद्देवदेवस्य चक्रिणाः। जातीकुसुममालाभिर्मंत्रेणा
 नेन शजयेत्। सुप्रेत्वयि जगन्नाथे जगत्सु प्रभवेदिदं म्बिबुद्देच विबुध्येत प्रसन्नो मे
 भवाच्युता। एवंतां प्रतिमां विष्णोः शजयित्वा स्वयं नरः। प्रभाये चायतो विष्णोः कृत्वा
 जलिपुटस्तथा। चतुरो वार्षिकान्मासान् देवस्यो न्यायनावधि। रंमं करिष्ये नियमं
 विर्विघ्नं कुरु मेच्युता। उदं व्रतं मया देवगृहीतेपुरतस्तदा। निर्विघ्नं सिद्धिमाया तु प्रसा
 दात्तव केशवा। गृहीतेस्मिन्नव्रते देवयंचत्वयदि मे भवेत्। तदा भवतु संघर्षो त्वत्प्रसा
 दाज्जनार्दना। गृहीतेस्मिन्नव्रते देवयद्यशरो भ्रियेद्यहं। तन्मै भवतु संघर्षो त्वत्प्रसादा।
 ज्जनार्दनेति तत्र भार्गवाचनदीपिकायां नृसिंहय रिचर्यायां च भविष्ये। आवरो व
 र्जयेच्छाकंदधिभाद्रपदे तथा। दुग्धमाश्वपुजे मासिकार्त्तिके हिदलं त्यजेदित्युक्तं
 ॥ स्कांदेपि चानुमीस्यकले। चत्वार्ये तानि नित्यानि चतुरश्रमवर्णिनां। प्रथमे
 मासिकं त्रैव्यं नित्यं शाकव्रतं नरैः। हितीये मासिकं त्रैव्यं दधिव्रतं मनुजमं। यथा व्र
 तं गृहीयेत चतुर्थे यिनिशामया। हिदलं बहुवीजं च वृताकं च विवर्जयेत्। नित्यात्वे

तानिदिप्रेद्रवतायाहमेनीधियाः॥जंवीरंराजमाषींशुमूलकरंरुमूलकं॥कृष्णंउंचेसुदेउंच
 चानुर्मास्येन्यजेहुधः॥अत्रमूलचिंतयतयाविशेषाहदरीधात्रीकृष्णंउंतितीरीत्यजेत्॥जीर्ण
 धात्रीफलंयाष्टकथंचित्कायशोधनमिति॥तीर्थसौख्येस्कादे॥वार्षिकंअत्रुरोमासान्त्र
 मुनेचजनार्देने॥मंचस्वहादिशयनंवर्जयेद्भक्तिमान्तरः॥अत्रुतोवर्जयेद्वायुमासंमधुय
 रोदनं॥यदोलेमूलकंचेवृताकंचनभक्षयेत्॥अभक्ष्यवर्जयेद्दशमसूरसिन्नसर्वेषां॥राज
 मायानकुलत्यांश्चआशुधान्यंचसंत्यजेत्॥शाकंदधिपयोमायान्आवसादिषुवर्जयेत्॥
 अत्रत्यजेदितिर्वर्जनसंकल्परूपःपर्युदासोज्ञेयः॥ब्रह्मोयक्रमान्॥अत्रकेचिच्छाकाख्यंय
 त्रपुष्पादीत्यमरकोशास्यशक्यते॥सितुभनेनेतिशाकः॥रतिक्षीरस्वामिनाम्प्राख्यानात्॥अंज
 नमात्रस्यनिषेधमावक्षते॥अयेनशाकशट्स्युत्रादि॥दशविधशाकेयोगरूढित्वात्॥यो
 गाचरूढेवैलीयत्वात्॥सुपादीनामपिन्यामाषंनेश्चान्तरमावक्षते॥नेनमूलयत्रकरीरामभू
 लकांअधिरूढकाः॥त्वकूपुष्पकवचंचेतिशाकंदशविधंस्मृतमितिक्षीरस्वामिनोक्तस्यशा
 कस्यनिषेधरिति॥अधिरूढकंदशविधंस्मृतमितिक्षीरस्वामिनोक्तस्यशाकस्यनिषेधरिति॥
 अधिरूढकंचैकुरः॥वसुतस्तु॥तत्रत्कालोद्भवाशशाकावर्जनीयाः॥प्रयलतः॥वहुवीजम।
 वीजंचविकारीचविवर्जयेदितिभविष्यवचनात्तत्कालोत्पन्नानांदशविधशाकानांनिषे
 धः॥अत्रतत्कालोद्भवजातीयत्वविसिंतानत्रतन्मात्रकालोद्भवत्वंगोरवात्॥तेनात
 पादिशोधितानांवर्षीतरी॥दवानामपिनिषेधः॥अत्रतत्कालोद्भवजातीयत्वविसिंतम्
 नत्रतन्मात्रकालोद्भवत्वंगोरवात्॥तेनातपादिशोधितानांवर्षीतरी॥दवानामपिनिषेधः॥
 अत्रतत्कालोद्भवजातीयत्वमात्रविसिंतानत्रतन्मात्रकालोद्भवत्वंगोरवात्॥तनायका
 लोद्भवानांचविवादीनांनिषेधः॥अत्रतत्रत्कालोद्भवार्तिवीश्रावशात्स्वस्वकालोद्भ
 वानांसर्वेषांनिषेधरितिनिष्कर्षः॥वहुवीजमित्यनेकवीजमितिकेचित्॥इतरवयवापेस
 यावीजावयवायत्रवहवसुदित्यन्ये॥अवीजकदलादि॥वसुतस्त्विदंमहानिवंधेषधमावा
 निश्चलमेवा॥आचारप्रदीपे॥इंताकंचकलिंगंचविल्वोदुंबरमिःसह॥उदरेयस्यजीर्यति
 तस्यहरतरोहरिः॥तथापर्णकेदेवलः॥ब्रह्मचर्य्यंतथाशींचसत्यमामिषवर्जनं॥ब्रतेवेता
 निचत्वारिवरिष्ठातीतिनिश्चयः॥आमिषाणिचोक्तानिश्चयान्चंद्रिकायांयामे॥आण्यं
 गूर्णीचर्मोवुजंवीरंवीजशरकं॥अयन्नशिष्टंमायादिपदिस्योरनिवेदितां॥दग्धमन्मस
 रंचमांसंचेव्यष्टधामिषं॥रुच्यंतत्रदेशलभ्यंसुप्रेदेवेविवर्जयेत्॥यामेकार्तिकमाहात्म्ये
 ॥गोक्कागीमहिषीदग्धादग्धादिवामिषं॥यामेमसूरिकाप्रोक्ताअन्नंयर्षुधितंतथा॥
 दिजक्तीतारसाःसर्वेलवराभूमिजनथा॥ताम्रयात्रस्थितगव्यंजलेयत्त्वलसंस्थितम्
 आत्मार्येयाचितंचान्नमामिषंतत्सुतंतुधेः॥तथा॥विष्यावात्तराजमाषींशुमसूरसंधि
 तानिचा॥इंताकंचकलिंगंचसुप्रेदेवेविवर्जयेत्॥संधिताविलवराशाकादीनि॥तत्रैववि
 स्तुधर्मे॥चतुर्विधीहमासेषुहविष्याशीनयायभाक्हविष्याशितुष्टयीचंद्रोदयेभविष्ये

हेमंतिकहितादिनाद्यारोः डायवास्तिलाः कलायंकं गुनीवारवासुकंहिलमोचिका।
 पशिकाकालशाकंचमूलकंकेमुकेतरत्।कंदःसैवन्धसामुद्रेगव्येचदधिसर्यिधी॥पयो
 नुडुतसारंचयनसाम्रहरीतकी॥पियलीजीरकंचैवनागरंगंचतिनिरागी॥कदलीलव
 लीघात्रीफलान्यगुडमैश्वं॥अतैलयकंसुनयोहविष्याशिप्रचसतेरति॥मदनरलेष्ये
 वं॥सितमस्विन्नमन्मयकंधान्यं॥तंडुलाःकेमुकेकेमुजाइति॥प्राच्येमुप्रसिद्धःकंदः॥
 कलायसुसतीनकरन्यमरः॥मदरीतिप्रसिद्धं धान्यं॥अगस्त्यसंहितायांहेमंतायुक्त
 ॥नारिकेरफलेचैवकदलीलवलीतथा॥आप्रमामलकंचैवयनसंचहरीतकीं॥त्रतो
 तरप्रशस्तंचहविष्यंमन्यतेबुधाः॥अन्यान्यपित्रतासुक्तानिहेमाद्रौमविष्ये॥स्त्रीवानरो
 कामेभक्तौधर्मार्थसुरद्वत्रतः॥शुक्लीयान्नियमानेनानुदंतधावनसर्वकान्॥तेषांफ
 लानिवस्थामितत्कर्त्तव्यं॥पृथक्पृथक्प्रधुरस्वरोभवेद्राजापुरुषो गुडवर्जनात्॥तैलस्य
 वर्जनाद्राजनुसंदरंगः प्रजायते॥कटुतेलपरिम्यागाच्छत्रुनाशः प्रजायते॥योगाभ्या
 सीभवेद्यसुसन्नस्यपदमाप्नुयात्॥तांबूलवर्जनाभ्दौगीरक्तकंठश्चायतेघृतन्यागा।
 चलावण्यसर्वस्निग्धतनुर्भवेत्॥शाकयक्ताशनाभ्दौगीअयक्तादोऽमलोभवेत्॥
 भूमौप्रस्तरशायीचविप्रोमुनिवरोभवेत्॥एकांतरोयवासेनत्रह्यलोकंमहीयते॥धा
 रणात्रस्वरोमां चगंगास्नानफलंलभेत्॥मौनव्रतीभवेद्यसुतस्यात्ताऽस्वलिताभ
 वेत्॥भूमौभुंक्तैसदायसुसष्टयिवाःयतिर्भवेत्॥प्रदक्षिणाशतयसुकरोतिसुतिपा
 ठकः॥हस्युक्तविमानेनसचविष्णुपुरंजनेत्॥अयावितेनप्राप्नोतिपुत्रान्धर्म्यांनशि
 वतः॥षष्ठानकालभोक्तायःकल्पस्थायीभवेद्वि॥परोषुयोनरोभुंक्तैकुरुसेत्रफलं
 लभेत्॥गुडवर्जिनरोदयत्रभ्रंतेनाश्रभाजनं॥सहिरण्यंनरश्चेत्यलवरास्याप्ययंवि
 धिः॥सुप्रेदेवेतुपोन्नइतेनाश्रभाजनं॥सहिरस्यंनरश्चेत्यलवरास्याप्ययंविधिः॥सुप्रे
 देवेतुयोविष्णोःशिवस्यांगरामर्चयेत्॥यंचवर्षोसुयोनिन्यंस्वस्तिकैःपत्रकैस्तथा॥
 सपानिरुद्रलोकंहिगारायसुमवाप्नुयात्॥अथैषासमाप्तौकार्तिकादानानिननैव
 स्त्रयुगं॥एकांतरोयवासेगोः॥शय्याभूशयने॥षष्ठकालभोजनेगोः॥त्रीहिगोधूमादि
 न्यागेहेमत्रीद्यादि॥रुद्धेगोयुगम्॥शाकाशनेगोःययात्रतेच॥मधुदधिघृतत्रनेसुवा
 सेगोश्च॥ब्रह्मचर्यंस्वर्गीमूर्त्तिं॥तांबूलव्रतेवासीयुगम्मौनेघृतकुंभोवस्त्रयुगंधंटाच
 दिवायेरंगमालिकाकरणेधेनुर्हेमयमंच॥दीपव्रनेदीपिकावासीयुगंच॥भूमिभोज
 नेयर्गोभोजनेचकांशययात्रेगोश्च॥चतुष्यथदीयेगोयासेचगोद्वेषौ॥प्रदक्षिणाशतेव
 स्त्रं॥अनुक्तैषुस्वर्गींशेन्यादिकंहेमाद्रौज्ञेयां॥तथा॥भार्गवाच्चनदीपिकायांपाप्त्रो
 शयनीवोधनीमधेशमीदूर्वायमार्गकैः॥भृंगराजेनदेवांसुनाचंयीतकदाचन॥हेमा
 द्रौयाप्त्रे॥आषाढादिवनुमीसानभ्यंगंवर्जयेन्नरः॥समाप्नोचपुनर्दद्यान्निलतेलपुनं
 षटम्आषाढादिवनुमीसंबर्जयेन्नखरुंतनं॥रंताकंठजनंचैवमधुसर्पिर्घटान्निनं॥

कार्त्तिक्यांतसुनर्हेनब्राह्मणायनिवेदयेत्॥अस्याप्यपिवर्जनसंकल्परूपाणिष्टथीचं।
 द्रोदयेक्षेयानि॥द्योउरानन्देस्कांटे॥एकांतरंरंदांतरंवाकुर्यान्मासोपवासकां॥अनोदने
 फलाहारनक्तत्रतमथापिवा॥अत्रैवतत्रमुद्राधारणमुक्तेरमाचैनचंद्रिकायांभवि
 व्ये॥शयन्यांचैववोधिन्यांचक्रतीर्थेतथैवच॥शंखचक्रविधानेनवह्निसतीभवेन्नर
 ति॥अत्रप्रतनूर्नतदाभोक्ष्मशुत्ररितिऋत्वेदात्॥सहोवाचयाश्रवल्क्यसस्मानुमाना
 त्महितायहरिभजेत्॥सुश्लोकमौलेर्वर्माख्येगोख्यप्रिनासंधतरुतिशतपथश्रुतेः॥प्रते
 विख्यांअज्ञचक्रैमुतत्रेजन्माभोधितत्रैवेचर्षणींशः॥मूलेवाहोदधनेन्येपुराणालि
 गान्यंगेतावकान्यपर्यति॥इतिसामवेदात्॥अग्निहोत्रेनयानिन्येवेदस्याध्ययनयथा॥
 ब्राह्मणस्यतथैवेदंतत्रमुद्रादिधारणामितियत्रपुराणाञ्चेति॥ब्राह्मणाश्चत्रियोवैश्यः
 शूद्रोवापदिवेतरः॥शंखचक्रांकिततनुसुलसीमंजरीधरः॥गोपीचंदनलिङ्गागोह
 र्दृश्वेन्नदधकृतरुतिकाशीखंडात्॥तत्रकारसुरामार्चनचंद्रिकायांज्ञेयः॥ष्टथीचंद्रो।
 दयसु॥यसुसेतत्रशखादिलिंगांकिततनुर्नरः॥संभाष्यरोरवंयातियावदिंद्राश्चर्तु
 शेतिवृहन्नारदीयोक्तेः॥शंखचक्राधकंनचगीतनृन्यादिकंतथा॥एकजातेरयंधर्मो
 नजानुस्याद्द्विजन्मनः॥शंखचक्रैमृदायसुकुर्यात्त्रप्रायसेनवा॥संभद्रवहहिःकार्यःसर्वे
 स्माद्द्विजकर्मराः॥यथाश्मशानजेकाद्यमनर्हेसर्वकर्मसु॥तथाचक्रांकितोविप्रःसर्व।
 कर्मसुगर्हितः॥तथाशिवकेशवयोरंकाच्छूलचक्रादिकान्द्विजः॥नधारयेतमतिमा
 न्चेदिकेवर्त्मनिस्थितरुतिविष्वाशंलायनोदिवचनात्॥ऋत्वेदादिश्रुतीनाममार्थ
 त्वादस्यश्रुतीनांचासत्वाच्चक्रादिधारणंशूद्रविषयमित्युचुः॥नृत्यंचोदनार्थंनिषिद्ध
 मितिश्रीधरस्वामी॥यद्यपिनिषेधस्यप्राप्तिरापेक्षत्वाद्द्विधिविनाचतदयोगादपजीव
 विरोधेनतौपशूकरोतीतिवन्विकल्पोयुक्तास्तथापि एकजातेरयंधर्मरूपनेनसा
 मान्यवाक्पानाश्रयसंहारात्॥द्विजातिनिषेधो नित्यानुवादरुतितदाशयः॥अत्रशिश
 चारएवसंकुटयाशनिःसरणस्तृणिरितिसंक्षेपः॥आषाढयौर्गामास्याकीकिलात्र
 तमुक्तेहेमाद्रौभविष्ये॥आषाढयौर्गामास्यानुसंध्याकालेद्युपस्थिते॥संकल्पयेन्नास
 मिकंआवरोप्रत्यहेद्यहे॥स्नानंकरिष्येनियतात्रह्यचर्येस्थितासती॥भोक्ष्यामिर्नः॥भू
 शय्यांकरिष्येप्राणिनांदयामिति॥अस्यनक्तत्रतन्वात्स्यायाह्वापिनीयाद्या॥अत्रै
 वशिवशयनोत्सवउक्तोहेमाद्रौवामनपुराणो॥पौर्णमास्यामुमानायःस्वपनेचर्मसं
 स्तरे॥वेयात्रेचजटाभारंसमुद्रय्याहिवर्षीणा॥मदनरलेप्येव॥इयंप्रदोषव्यापिनी।
 अत्रैवव्याससज्जात्ता॥तत्रत्रिसुहृतीचैत्परैवेतिसंन्यासपदतौ॥त्रिसुहृतीधिकंयाद्यं॥
 पर्वक्षोरप्रणामयोरिनिवचनात्॥इतिश्रीरामकृष्णभट्टाम्भजकमलाकरभट्टकृतेनि
 र्णायसिंधौआषाढमासःकर्कसंक्रांतौसर्वत्रिशहंडःपुरणकालः॥सूपीदयोत्तरसंक्र
 मेणपरतएवपुराण॥रात्रौगुनिशीथ्यात्माक्परतश्चसंक्रमेत्परार्कहेमाद्यनंतमहादि

मनेश्वीत्ररदिनयोःपंचनाड्यःपुरायकालः॥धनुर्मीनावतिक्रम्यकम्पंचमिथुनेतथा॥
 श्वीपरविभागेनरात्रौसंक्रमतेरविः॥दिनांतेपंचनाड्यस्तुतदापुरायतमाःस्मृताः॥उ
 दयेपितथायंचदेवेपित्रैवकर्मणीतिस्वांदांतेः॥श्वीपरविभागेनेतिमकरकर्क
 भिन्नसंक्रांतिपरं॥वक्ष्यमाणवज्रीविरोधादिसुक्रमदनरत्ने॥तेनायमर्थः॥रात्रौश
 र्वभागेमकरेउदयेपंचनाड्यःपुरायाःरात्रावपरभागेकर्कसंक्रमेदिनांतेपंचनाड्यःपु
 रयाः॥विषुवतोस्तुश्वीदिनेपंचापरदिनेचयंचेति॥वाक्यांतरानुरोधात्तेनहेमाद्रिः।
 माधवयोःसर्ववचनानांचविरोधः॥माधवमतेन॥अहंरात्रेतदूर्ध्ववासंक्रांतोदक्षिणा
 यनोर्ध्वमेवदिनेयाद्यंवावन्नोदयतेरविरिति॥बृहद्गाम्योक्तैः॥मिथुनात्कर्कसंक्रां
 तिर्यदिस्यादंशुमालिनः॥प्रभातेवानिशीथेवानदापुरायंतुश्वंतर्निभविष्योक्तेःश्वर्ध
 दिनखवपुरापं॥दाक्षिणात्यास्त्वतदेवाद्रियंते॥अत्ररात्राद्यपिस्तानादिभवतीत्युक्तं
 प्राक्॥अत्रदानोपवासादिश्वमुक्तं॥तथाकर्ककेशादिकर्तनेनिषिद्धं॥कुंभेकर्कट
 केवापिकत्यायांकार्मुकेरवौ॥रोमसंवंतगृहस्थस्यपितृन्प्राशयतेयमरति।सुमंतुवा
 चनादिसुक्रमाजीवन्निवृत्तनिर्णयेगुरुभिः॥अथनदीनारजोदोषः॥हेमाद्रावत्रिः।
 सिंहकर्कटयोर्मध्येसर्वीनद्योरजस्वलाः॥नस्तानादीतिकर्माणितासुकुर्वीतमानवः
 ॥इदंचसुद्रनदीषु॥सिंहकर्कटयोर्मध्येसर्वीनद्योरजस्वलाः॥तासुत्वानेनकुर्वीतव
 र्जपित्वासुद्रगारतिव्याघ्रोक्तैः॥मान्येत्वगल्पोदयावधित्वमुक्तम्॥यावन्नोदतिभग
 वान्दक्षिणाशाविभूषणा॥तावद्रजोवहानद्यःकर्तोयाःप्रकीर्तिताः॥कर्तोयाश्च
 ल्तोयाः॥तथाकात्यायनः॥याःशेषमुपगच्छंतियीक्षेकुसरितोभुवि॥तासुप्रादृषि
 नस्त्यायादशरोदशवासरे॥इदंचायदि।स्मृतिसेगृहेधनुस्सहस्राण्येतेतुगतिर्य्यासां
 नविद्यते॥नतानदीशश्वहागतीस्तेपरिकीर्तिताः॥महानदीषुभविष्यउक्तम्॥आदौ
 तुकर्कटेदेविमहानद्योरजस्वलाःत्रिदिनेतुचतुर्थेहिषुद्धासुर्जान्दवीयथा॥महानद्य
 श्चत्राहे॥गोदावरीभीमरथीतुंगभद्राचवेणिका॥तापीययोष्ठीविंध्यस्यदक्षिणोत्प
 कीर्तिताः॥भागीरथीनर्मदाचयमुनाचसरस्वती॥विशोकाचविहस्ताचविंध्यस्योत्प
 तःस्थिताः॥हादशोतामहानद्योदेवर्षिषेत्रसंभवाः॥मदनरत्नेपुराणांतरं॥महानद्यो
 देविकाचकावेरीवजरातथा॥रजसानुप्रदद्याःस्युःकर्कटादौअहेनृया॥कान्यायनः।क
 र्कटादौरजोदृष्टागोमतीवासरत्रयम्॥चंद्रभागासतीसिंधुःसरयूर्मदातथा॥इदंगंगा
 द्यतिरिक्तविषयं॥गंगाचयमुनाचैवसप्तज्ञातासरस्वती॥रजसानाभिभूयंतेयेचान्येन
 दसंज्ञकाः॥शीलासिंधुहिरण्यारव्याःकीकिलोहितघर्षराःशतद्रुचनदाःसप्तयावनाः।
 परिकीर्तिताः॥रतिदेवलोक्तैः॥यन्नुप्रथमंकर्कटेदेविअहंगंगारजस्वलेत्यादिवचनेन
 जान्दवीभिन्नगोदावर्यादि॥गंगांतरपरमितिमदनरत्ने॥अन्येत्वंतर्गतर्जोविषयम्॥
 गंगाधर्मद्रवःपुराययमुनाचसरस्वती॥अन्येत्वंतर्गतर्जोविषयम्॥गंगाधर्मद्रवःपु

रायायसुनाचसरस्वती॥ अंतर्गतर्जोदोषाः सर्वावस्थासु चामलारतिनिगमोक्तैः॥ तीरवा
 सिनांतर्जोदोषोनास्ति ननु तत्रैवास्तिनामितिनिगमोक्तैः॥ तीरवासिनांतर्जोदोषोना
 स्ति ननु तत्रैरवासिनामितिनिगमोक्तैः॥ रजोदुष्टमपि जलगां गजलयोगे पावनं॥ गंगा
 मसासमायोगादुष्टमप्यंबुपावनमितिमात्स्योक्तैः॥ नूतनकृपादौ तु योगियात्तत्त्वम्॥
 अजभावो महिष्यश्च ब्राह्मणी च प्रसूतिका॥ मूर्धन्योदकं चैव दशत्रेणाशुद्यतीति॥
 क्वचिच्चदोषमाह व्याघ्रपादः॥ अभावेकूपवापीनामनपायिययोभृताम्॥ रजोदुष्टेपि
 पयसियामभोगोनदुष्यति॥ गौडस्तु॥ अन्येनापि॥ समुद्नेरतिहितीयेयादेयाठः॥ तेनो
 द्दनेनदोषः॥ तथा चनासुस्त्वानेति प्रायुक्तमित्याहुः॥ वसिष्ठेपि॥ उयाकर्मणि चोत्तमं
 प्रेतस्त्वानेतथैवचा॥ चंद्रसूर्य्यग्रहे चैवरजोदोषो नवियतरत्यलं विल्लरेण॥ आवराशुक्तं
 तीयामधुसवारव्यागुर्जरेषु प्रसिद्धो॥ सापरशुताश्रयेतिदिवोदासः॥ आवराशुक्तं चतुर्थी
 र्वयुता॥ मानुविद्गोरीश्वर इतिवचनात्॥ आवराशुक्तं पंचमीनागरजादीपरैवेति सामान्य
 निरीयउक्तम्॥ चमत्कारचिंतामणौ॥ पंचमीनागरजायां कार्य्या वशी समन्विता॥ तस्यां नु
 विनानागरतरासचतुर्थिकेति॥ आवराशुक्तं पंचमीशुक्तं संप्रोक्तानां गपंचमी॥ तां परित्यज्यं
 चम्यः चतुर्थीसहिताहितार्तिमदनरत्नेभिधानाच्चा॥ तेनपरैवेति॥ अत्रविशेषोद्देशोद्देशोभ
 य्ये॥ आवराशुक्तं पंचमीशुक्तं पक्षेनराधिया॥ द्वारस्योभयतोलेस्वागीमयेनविषोल्बणा
 रजयेहिधिवहीरदधिदूर्वाकुरैः कुशैः॥ गंधयुष्योपहारैश्च ब्राह्मणानां चतुर्थीः येतस्यां
 रजयंतीहनागान्भक्तिपुरःसरः॥ नतेषासर्पतीवीरभयंभवतिकुत्रचिदिति॥ आवरा
 शुक्तं द्वादश्यां दधिन्नं प्रायुक्तं॥ तत्रादीनां त्वनिषेधः तत्रदधिव्यवहारभावादिति वक्ष्य
 ते॥ अत्रैवविष्णोः पवित्रारोपणमुक्तम्॥ हेमाद्रौ विष्णुरहस्ये॥ आवरास्यसिनेपक्षे कर्कट
 स्थेदिवाकरे॥ द्वादश्यां वासुदेवाय पवित्रारोपणं स्मृतं॥ द्वादश्यां श्रवणो वापियंचम्यामथ
 वाहिजा॥ आनुकूल्येषु कर्तव्यंचदश्यामथापिवेति॥ शिवे नु तत्रैवकालोत्तरे॥ आषाढां
 तेचतुर्दश्यां नभस्यनभसौ सत्या॥ अष्टम्यां चचतुर्दश्यां पक्षयो रूभयोः सममिति अत्रै
 वतानां नु वक्ष्यते॥ अविवासं नु दीपिकायाम्॥ गौरीहोतरेनेकाले पूर्णैर्बुधैर्वाधिवास
 नमिति॥ गौराकालो रामार्चनं चंद्रिकायाम्॥ पवित्रारोपणं विष्णोः श्रावणं नभवेदिति
 ॥ कार्तिकेयपविशुक्तास्ते कर्तव्यमिति नारदः॥ हेमरीय्यताम्रक्षेमिः स्वैः कौशेयपप्रजेः
 कुशैः काशैश्च कार्य्यासैर्ब्राह्मणया कर्तितैः शुभः॥ कृत्यात्रिगुणितं सत्रं त्रिगुणीकृत्यशो
 धयेत्॥ तत्रोत्तमं यवित्रं तुषष्पासहशनेस्त्रिभिः॥ सप्तम्यासहितं हाम्यां शताभ्यां मध्यमं
 स्मृतं॥ साशीतिनाशनेनैवकनिष्ठं तत्समाचरेत्॥ साधारणाय विचारिभिः स्वैः समा
 चरेत्॥ उत्तमं नु शतं यथिपंचाशद्विंशिमध्यमं॥ कनिष्ठं तु यवित्रं स्यात्तुषड्विंशिशोभ
 नं॥ षट्त्रिंशच्चतुर्विंशद्दशैतिवकेचना॥ चतुर्विंशद्दशाविन्धेके सुनयो विदुः
 ॥ हेमाद्रौ विष्णुरहस्यन्वयौक्तम्॥ अष्टोत्तरशतं कुर्याच्चतुःपंचाशदेवता॥ सप्तविंश

तेरेवाथ ज्येष्ठ मध्यकनीयसं॥ अधमनाभिमात्रे स्याद्दूरमात्रे द्वितीयकं॥ प्रलंबतो जानु
 मात्रे प्रतिमाया निगद्यते॥ शिवपवित्रतुत्रैव शैवागमे॥ एका शीन्यथवास्तुत्रैस्त्रिंश
 ताचाष्टयुक्ता॥ यत्राशतावाकर्तव्यतुल्यग्रथ्यंतरालकं॥ हादशांगुलमानानिव्यासा
 दशांगुलानिवा॥ लिंगविस्तारमानानिचतुरंगुलकानिचेति॥ हेमाद्रौ कालोत्तरेयुगध
 र्मे॥ कृतेमशिमयंकार्यत्रैतायां हेमसंभवापद्यजहापरे प्रोक्तं कार्यासंतुकलौ स्मृतं॥
 अधिकारिणोपितत्रैव विष्णुरहस्ये॥ ब्राह्मराक्षत्रियो वैश्यस्तथास्त्री शूद्रएवचास्वध
 र्मावस्थिताः सर्वे भक्त्या कुर्युः पवित्रकं॥ तथा॥ अतो देवेति मंत्रे रादिजो विष्णो निवेद
 येत॥ शूद्रस्य मूलमंत्रो वायेन वा प्रजयेद्हरिं॥ एतच्च नित्यं॥ न करोति विधानेन पवि
 त्रारोपणो नुयः॥ तस्य संवत्सरी प्रजानिष्कला मुनिसत्तमा॥ तस्माद्भक्ति समायुक्तेन
 रैर्विष्णुपरायणैः॥ वर्षे वर्षे प्रकर्तव्यं पवित्रारोपणं हरेरिति तत्रैवोक्तेः॥ देवता वि
 शेषेतिथ्योपितत्रैवा॥ धनदश्वरमागौरीगणेशः सोमराट्गुहः॥ भास्करश्चंडिकावाचवासु
 किश्चतथर्षभः॥ चक्रपाशिर्ह्रनंगश्च शिवो ब्रह्मा तथैव च॥ प्रतिपत्प्रभृतिर्द्विताः प्रज्यास्ति
 थिसुदेवताः॥ यथोक्ताः सुक्तपक्षे नुतिथयः प्रावरास्यचेति॥ तथा हेमाद्रौ कालोत्तरे॥ च
 तुर्दश्यामथाष्टम्यां सर्वसाधारणं तु तदिति॥ तत्रकारस्तुगमाच्च न चेद्विकायाम्॥ ततस्त्वा
 नियवित्राणि वैरावेपुटके सुभे॥ संस्थाप्य सुचिवस्त्रिणाधिधायपुरतो न्यसेत्॥ अरन्ति
 संघिता वेणी कुर्यात्पुटत्रिंशताकुर्यैः॥ क्रिया लोपविधानार्थं यत्त्रया विहितप्रभो॥ म
 र्थे तत्रियते देवतवतुल्ये पवित्रकं॥ न मे विघ्नो भवेद्देवकुरु नाथदयो मयि॥ सर्वथा सर्व
 दा विष्णो मम त्वेयमागतिः॥ उपवासै न देवत्वातो यथाभिजगत्पते॥ कामको धादयोप्येते
 न मे सुव्रतघातकाः॥ अथ प्रभृति देवेशया वंद्यै शेषिके दिने॥ तावद्दृष्टान्वयाकार्या सर्व
 स्यास्य नमोस्तुते॥ इति देवसंप्रार्थ्या कुंभसंस्थाप्य तत्र वंशपात्रे॥ ॐ संवत्सरस्य पागस्य
 पवित्रीकरणाय भो॥ विष्णुलोकान्यवित्राद्य आगच्छे ह नमोस्तुते॥ अनेन मूलेन चावा
 द्योत्रममध्यमकनिष्ठेषु॥ विष्णुब्रह्मरुद्रान् संत्वरजस्तमां सिवेदत्रयं वनमालायां प्रकृति
 चावाद्यत्रिस्त्र्यं ब्रह्मविष्णुरुद्रान् यथिसुक्रियायोरुषी॥ वीरा॥ विजया॥ ईशा॥ अथरा
 जिता॥ मनोन्मनी॥ जया॥ भद्रा॥ मुक्तिश्चेत्यावाह सं प्रज्या॥ ॐ संवत्सरकृताचीयाः संशरी
 फलदोपियत्॥ पवित्रारोपणार्थे तत्कुरु कुं धरते नमः॥ विष्णुतेजो भ्रवंरम्यं सर्वपात
 कनाशनं॥ सर्वकामप्रदं देवतवांगे धारयाम्यहं॥ इति देवकरं मंगलसंवेधा देवसं
 रज्यनिमंत्रयेत्॥ आमंत्रितो सिदेवेश पुराणपुरयोत्तमा॥ प्रातस्त्वां प्रजयिष्यामि सा
 निध्यं कुरु केशवा॥ ह्रीरोदधिमहानागशय्यावस्थितवियह॥ प्रातस्त्वां प्रजयिष्यामि
 सनिधौ कुरुते नमः॥ निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रातरे तत्पवित्रकं॥ सर्वथा सर्वदा विष्णो नम
 स्तेस्तु प्रसीद मे॥ ततः पुण्यांजलिदत्त्वात्त्रैजागरणं कुर्यादित्यधिवासनं॥ प्रातस्त्रिंश
 प्रजाकृत्वा गंधद्वीक्षतपुत्रं पवित्रमादाया॥ देवदेवनमस्तुभ्यं गृहारोदयपवित्रकं॥ य

वित्रीकरणाथीयवर्षरक्षाफलप्रदं॥पवित्रकंकुहृत्वाद्ययन्यादःकृतकता॥सुदीभ
 म्हेदेवत्वप्रसादानुरेश्वर॥मूलसंपुटितानेनदत्वांगदेवताभ्योनाभासमर्थ्यमहाहने
 द्यंदत्वानीराज्या॥मणिविद्रुममास्त्राभिरियादिभिर्देमनाशोयोक्तमंत्रैःप्रार्थयित्वा॥गुर
 वैत्राहरोम्यश्चदत्वास्वयंचधारयेत्॥तथा॥मासपक्षमहोरात्रत्रिगतंधारयेत्तथा॥
 देवेतस्त्रसंदर्भदेशकालविवक्षया॥अकरौनुतत्रैवा॥पवित्रारोपणकालेनका
 रैतिकथंचना॥तदापुत्रंजपेन्मंत्रंस्त्रोत्रंवापिसमाहित इत्युक्तम्॥इतिपवित्रारोपः॥
 आवरांशुक्तचतुर्दशीषुवृत्तान्याद्या॥अत्रवक्तव्यविशेषश्चेत्तत्रुदेष्यामुक्तः॥अ
 थोपाकर्मःनत्रवक्तव्यं॥प्रयोगपारिजातेशो नकः॥अथातःआवरांमासेश्वर
 राक्षसुतेदिने॥आवरांशुआवरांमासियंचम्याहस्तसंयुते॥दिवसेविदधीतेतदुपाक
 र्मयथोदिने॥अध्यायोपाकृतिकुपीत्रोयासनवन्दिनेति॥अत्रयोरुमासुपसंहा
 रस्यायेतयजुर्वेदीपरैतिहेमाद्रिः॥अत्रहस्तपुत्रायंचम्युक्ता॥कारिकापि॥तन्मासे
 हस्तपुत्रायोपंचम्यांवातदिष्यतइति॥केवलपंचम्यांहस्तपुत्रेअस्मिन्दिनेइति
 हेमाद्रिः॥उयासनवन्दिनेतितुकर्मदयमिदं॥केचिन्नोकिक्वामीप्रकुर्वते॥इतिवा
 रिकीकलौकिकाग्निनाविकल्पते॥तत्रापिअध्यायेरन्वास्वइतिस्त्रात्रसशिष्यावि
 तदधिकारिकस्याचार्याश्रीनामस्यायावस्योजुद्रयादितिनिषेधात्तौकिकस्यवा॥तद
 भावेतुस्मार्तइतिगर्भः॥यद्यपिदीपिकायांवेदीयाकतिशेषधिप्रजननेयस्येसितेआव
 रो॥इतिशुक्तपक्षेपिसर्वेषामुत्सुकालत्वेनोक्तः॥वक्ष्यमाणगार्ग्यवचनेनकुंरीगा
 न्प्रतिविहितस्यतस्याविरोधिनःसर्वान्प्रतिप्रवृत्तिश्चात्तथापिआवरांमाससंबंध
 स्पृशत्रोक्तत्वात्कृष्णपक्षेपिकार्यमितिचदाः॥तथाचसत्रम्॥अथातोध्यायोपाक
 रणामोषधिनोमादुर्भावेश्वरगतआवरांमस्यंचम्यांहस्तो नवा॥अत्रआवरांशुमुखी
 न्यागोराः॥तस्याहर्द्वययोगेहेमाद्रौव्यासः॥धनिशासंयुतंकुर्व्याच्छ्रावरांकर्मपक्षे
 न्॥तत्कर्मसफलज्ञेयमुयाकरणासंज्ञितं॥आवरांनतुपत्कर्मसुत्रराधाठसंयुते
 संवत्सरकृतोध्यायस्तत्सुरारंवनसंतीति॥प्रयोगपरिजातेशोपि॥उदयव्यापि
 नीत्वविश्वस्यैषटिकादय॥तत्कर्मसफलज्ञेयंतस्युरांपत्वनंतकमिति॥शर्वेषुसुत्र
 राधाठयोगेपर्युःश्रवणाभावेषटिकादयश्चनेवापंचम्यादौकार्यं॥नतुशर्वविश्वं
 संगवैपिअपवादाभावान्किंचा॥पर्युःसंगवास्यशेनिषिद्धशर्वयहरीकियानम्॥
 संगववाक्यंश्रवणावाक्यंचेति॥चेत्तर्हित्रीहिवाक्यादश्चशफवाकाचमासमिषास्या
 मस्युपादनंस्यादितिमहत्यांतिव्यंतेनपर्वीयोदयिकंमास्वातेनिषेधप्रवेशेनाभा
 यत्रसाम्यात्॥श्रवरापुतदिनेसंक्रांतादौउपाकर्मनकुर्वेतिक्रमात्सामर्थ्यमुक्तिः॥
 ग्रहसंक्रांतियुक्तेषुहस्तश्रवणपर्वस्तिहेमाद्रौ॥निषेधात्पंचम्यादयोद्याः॥अत्र
 ग्रहसंक्रांतिदिनेयथाप्राप्तैस्सर्वैरुपाकर्मनकार्यम्॥इत्येकोवाक्यार्थः॥नेनाथ

वैवेदिनामपिनिषेधः॥अथयाहस्तादित्रयेप्रत्येकंग्रहसंक्रांत्योवउवाक्यकल्पनायनेः।
 मदनरत्नेपि॥यदिस्याच्छ्रावणंपर्वग्रहसंक्रांतिदूषिता॥स्यादुयाकरांशुक्तयंचम्याश्रा
 वरास्यतु॥स्मृतिमहारीवे॥संक्रांतिग्रहणंवापियदियर्षणिजायते॥तन्मासेहस्तशु
 धस्ताचेत्संक्रांतिग्रहणं तदा॥उपाकर्मनकर्त्तव्यं तपरतेश्चनदोषरुदिति॥मदनरत्ने
 गार्ग्योपि॥यद्यहंरात्रादवीक्ष्यग्रहःसंक्रमणवचानोपाकर्मतदाकुर्याच्छ्रावणंश्राव
 णोपिवा॥एतेनग्रहणकालेश्चवरासत्वेएवनिषेधोर्वागितिपूर्वशकापरास्ताग्रह
 विशिष्टानांहस्तश्रावणपर्वणांप्रत्येकंनिषेधेतद्युक्तोपाकर्मनिषेधेचविशिष्टदेशे
 वाक्यभेदात्पचम्यासंक्रांतौनिषेधाभावायत्रेश्चतेनाहंरात्रात्पूर्वग्रहसत्वमात्रेउ
 पाकर्मनिषेधोनतद्योगः।यत्रप्रतिपन्निश्रितेनेवनोत्रराषाढसंपुतेश्रावणेश्रावणं
 कुर्युर्ग्रहसंक्रांतिवर्जितरतिप्रतिपन्निश्रितंनिषेधकंचनतन्निर्गलेहेमाद्रौनिगम
 ः।ग्रहयोगोगुरुंहंतिसंक्रांतिःशिष्यघातिनी।तयोहंशुत्रराषाढाउपाकर्मणिवैष्णवे
 अत्रचवेदोपाकरणेप्रतिकुलीरेसंस्थितेर्वौ।उपाकर्मनकर्त्तव्यंकर्त्तव्यंसिंहयुक्तके
 ।इतिवचनदेशांतरविषयो।नर्मदोत्ररभागेतुकर्त्तव्यंसिंहयुक्तके।कर्कटेसंस्थितेभा
 नाउपाकुर्यात्तदक्षिरादिति।इहस्यतिवचनादितिप्रयोगयारिजातेनोक्तं।पराशरमा
 धवीयेप्येवासाभगानांसिंहस्थिरवावुक्तेस्तद्विषयइंदपुरेडाशचतुर्दीकरावदुयसं
 हीयताइतिवयंपश्यामःकालादर्शे।अध्यायानामुपाकर्मश्रावणयोर्नेत्रिरीयकाः।व
 द्वाःश्रावणोकुर्युःसिंहस्थीर्कोभवेद्यदि।इहस्तशुक्तयंचम्यातदग्रहणसंक्रमे।अ
 सिंहाकेप्रीष्टयद्यांश्रावणोन्यवस्ययेति।तन्मूलालिखनाच्छुत्रविशेषाच्चिंत्यास्त
 त्रेहिश्रावणोन्श्रावणस्येतिचांद्रमासः।एवोक्तौनसौरः।तस्ययंचम्यभावाच्छ्रुतिला
 सणाभ्यामुभयपरत्वेवृत्तिद्वयविशेषाच्चातेनसिंहस्थीर्कोभवेद्यदि तदाकर्केऽपिय
 ह्रासंक्रमेसति।असिंहाकेशुक्तयंचम्याश्रावणीवावद्वचाः।प्रीष्टयद्यांतेत्रिरीयाइति
 व्याख्येयं।तेषांसौरमासाभावाच्छ्रावणेश्यानुद्मदौतुवद्वचपरिशिष्टे।अवृष्ट्योष
 धयस्तस्मिन्मासेतुनभवंतिचेत्।तदाभाद्रपदेमासिश्रावणोनतद्विष्यतरति।तत्राप्यनु
 द्भेभुक्तुर्ग्योदेवातदार्षिकमित्याचक्षतरतिस्तत्रादावर्षत्रैभवंवार्षिकं।एतच्चयुक्ता
 स्तादावपिकार्योउपाकर्मोत्सर्जनंचयविचदमनायेरामिति।दमनारोयेलिखितव
 चनात्।निषेनैमिन्निकेज्येहोमयज्ञक्रियासुचाउपाकर्मणिचोत्सर्गेग्रहवेधो न
 विद्यतरतिप्रयोगयारिजातेहेमाद्रौसंग्रहोक्तैः।पर्वणियहरोसतिर्ष्वत्रिरात्रादिवे
 धाभावेवक्तुमिदतेनपर्वणियहरोपिचतुर्दश्यांश्रावणकार्यमितिहेमाद्रिः।प्रथमा
 रंभसुनभवति।गुरुभार्गवयोर्मोह्येवावात्मेवाईकेपिवा।तथाधिमाससंसर्गमलमा।
 सादिषुदिजा।प्रथमोपाकृतिर्नस्यान्तकर्मविनाशरुदिति।तत्रैवकश्योक्तेः॥त

चप्रथमारंभेद्विद्वाद्दुर्गादिनिनारायणवृत्तौ। एतच्चाधिमासेनकार्योऽयाकर्मतयो
 त्सर्गप्रसवाहोत्सवाद्यकाः। मासद्वयोपराः कार्योवर्ज्यपित्तानुयेत्कमिति॥ मोतिः परा
 शरोक्तेः॥ उक्थिः कालद्वयोपराकर्मदिक्मणि। अभिवेकादिद्वीनाननूत्कयो
 युगादिखितिकाम्यायनोक्तेः। यत्तु॥ उपाकर्मणि चोत्सोर्गोदित्द्वेषादि तः इति
 स्यश्रंगवचस्तत्सामगविषयोतिथौसिंहार्केऽवोक्तेः। एतच्चापराह्णे कार्योः॥ उपाकर्म
 पराह्णे स्यादुत्सर्गः प्रातरेवत्विति। अध्यायानामुपाकर्मकुर्यात्कालेपरह्णके। पूर्वा
 ह्णेनुविसर्गस्यादिति वेदविदोविदुरिति हेमाद्रौ गोभिलोक्तेः॥ वस्तुतस्तु॥ भवेदुपा
 कृतिः शरीमास्यां पूर्वाह्णसवत्विति प्रवृत्तौ वचनात्सर्ववाक्यसामगविषयोतेषामप
 राह्णस्योक्तेरित्यनुयदेवस्थते॥ दीपिकापि॥ अस्यनुविधेः पूर्वाह्णकालः स्मृत इति
 याजुषास्तयवर्षणिकुर्युः। तच्चापरुत्तैरीदपिकंयाद्येऽस्यैस्त्वं पूर्वापरुत्तैरीदपिके
 कुर्युः। आवरांते त्रिरीयकाः वद्वचाः श्रवणो कुर्युः यदसंकांतिवर्जिते। इति गार्ग्यो
 क्तेः॥ संप्राप्तवान् शुती प्रह्ला यवर्षणोदपिके पुनः। अतो भूतदिने तस्मिन्नोपाकरणा
 मिष्यता। इतिकालिकापुराणाच॥ अथवेदो वसस्युक्ते यवर्षणस्यादुपक्रियाः। दुःखा
 शोका मयप्रसाराद्ये तस्मिन्दिजातय इति मदनरत्ने गार्ग्योक्तेः॥ अत्रसिंगमहीये
 विशेषः॥ श्रवणाः श्रवणां यवर्षणसंगवष्टयदा भवेत्। तदैवोदपिकंयाद्येनाम्यदोद
 पिकं भवेत्। पराशरमाधवीयेपि गार्ग्यः॥ श्रवणीयोरीमासी तुसंगवात्परतोयदि
 तदैवोदपिकीयाद्यानाम्यदोदपिकी भवेत्। कर्मकालमाहकालादर्शनिगमः। श्रा
 वणयोप्रीत्ययंवा प्रतिपत्तद्यरगुहर्त्रकैः॥ विद्वांस्याच्छादसोतत्रीयाकर्मोत्सर्जनं भ
 वेत्। अत्रयोरीमासी श्रवणाहस्तयोरुपलक्षणीतेनतावपिसंगवष्टशौ। उदयेषट्प
 टीस्यशी शुती यवर्षणिवार्कभे कुर्युर्नभस्युपाकर्म ऋग्यजुःसामगाः क्रमात्। इति श
 थ्वीचंद्रोदयेतन्ना। विष्णुर्द्वेषटिकाहयमिति शर्वोक्तविरोधात्। सामान्यवाक्यादोद
 पिकीकर्मयर्ष्याप्राप्राद्यानसर्वा। संगवनिमित्तसर्वविद्यायवादाभावात्। भाद्रदो
 कालोतरेवास्तु नतुनिषिद्धं। नहि श्रीशुलाभे निषिद्धमाश्रयहरां युक्तं। अतस्वपरंयु
 :संगव्याप्तोर्ष्वनिषेधः। तदभावे तुनेति सूखं व्यवस्थाय्ययास्ता। विधिवेषम्यात्।
 मासनिषेधे तथाप्यत्र श्रावर्षविद्यावचनसत्त्वे हि सायुज्यते। एवं श्रवणोपि ज्ञेयं। एत
 च्छुद्धाधिकपरंतेनयथाग्निहोत्रादौ सायमातः कालवाधे सामान्यस्या जीवतावच्छि
 न्कालेदर्शादिरनुष्ठानायथाग्निहोत्रशफायभावेयागाक्षिप्रनिषिद्धवर्षद्वये रा
 तथात्रसंगवाभावनिषिद्धवर्षकर्मयर्ष्याप्रीदपिके कालोतरेवानुष्ठानेनतु कदापि
 निषिद्धेः। अथवादाभावे उत्सर्गस्थैवप्राप्तेः। तेनप्राशस्यमात्रपरमिदं कान्तायनादी
 नां गृदिनद्वये पूर्वाह्णप्रावेकदेशस्य शंवा प्रवेत्तेति हेमाद्रिः। यदपि श्रवणीदुर्ग
 नेवमीदृवीचैवहृताशनी। सर्वविद्याः प्रकर्तव्याशिवरात्रेर्वलेर्हि नमिति। ब्रह्मवैवर्ते

इह यत्र अत्राणां कर्मदिदेवकर्मविषयमिति हेमाद्रिः। अतएव वचनात्कुलधर्म
 तादावपि सर्वेषां मदनरत्नेष्वेवं मदनपारिजातेषु सर्वविद्यायां आवरणं वाजसा
 पिनामुपाकर्मेत्युक्तम्॥ मदनरत्ने तु यद्वर्ण्योदयिके कुर्षुः आवरणं तैत्रिरीयकार
 ॥१॥ वच्चयिरिशियावच्चान्प्रतिकर्मविधानार्थं प्रवृत्तेः। तत्र तैत्रिरीयकः कर्म
 वेध्यगान्पूर्वोक्तकालिकापुराणादौ सामान्यतश्चौदयिकपर्वप्राप्तेस्तन्निषे
 धेन वच्चानां श्रवणविधानात्तैत्रिरीयकपदां अनुवादत्वात्तस्य च प्राप्नोधीनत्वा
 त्प्राप्तेश्च यजुर्वेदिमात्रपरत्वात्। सर्वयजुर्वेद्युपलक्षणाार्थं। अवयुत्पानुवादो वा
 तनुविधायकं येन विशेषविधिना उपसंहारः स्यात्। अनुवादत्वात्प्रसंगानदोषः।
 अत्यथोदयिकपर्वविशिष्टोपाकर्मादेशेन कर्तृविधौ कर्तृविशिष्टोदयिकपर्व
 वेधौ वाक्यभेदापत्तेः। औदयिकपर्वविधौ वाक्यभेदापत्तेः। तस्मात्तैत्रिरीयकपदा
 वेवस्यासर्वयजुर्वेदिनामोदयिकमेवापर्वत्युक्तं तन्नानतावत्परिशिष्टे वच्चान्
 न्प्रत्येवविधिः॥ धनिस्य प्रतिपद्युक्तत्वात्सूत्रससमन्वितमित्यादि॥ तदुदाहृतं।
 एवपरिशिष्टे वेदांतरधर्मविधीमां दर्शनात्। नाप्यनुवादोप कालिकापुराणा
 दवच्चानां नामपि तदापत्तेः। कुर्युरित्यस्याविधित्वेन तस्यैवार्थवादत्वेनैतन्प्राप्ता
 नुवादित्वाच्चानवतैत्रिरीयकानां गृहेतद्विधिरस्ति। येनानुवादः स्यात्। नववाक्य
 भेदः तैत्रिरीयकपदमात्रस्य कर्ममात्रस्य वा उद्देश्यत्वायोगेन ह विरात्रिवदसर्व
 ब्राह्मणमुपनयीतेति वच्चागत्या विशिष्योद्देश्यत्वात्। अत्यथोत्रगोर्देवच्चपद
 स्यात्प्रविश्यात्प्रावराणस्य सर्वसाधारण्यपत्तेः। तस्माद्देमाद्रिमतमेव युक्तमि
 ति दिक्। इदं च शिष्यान्ध्यापयत प्रावसथ्येऽथौ। अनध्यापयतीनाधिकार इति।
 कर्कः। आवरणमपि यहरादिदुष्टायाकातीयभिन्नेः प्रोक्षयघांकार्यो तैस्तु प्रा
 वराय चम्या। संक्रान्तिग्रहणां वापि योरीमास्यापदाभवेत्। उपाकृतिसुपचम्या।
 कार्यावाजसनेपिभिरिति स्मृतिमहार्गावेवाजसनेपि यहरादि ति हेमाद्रिः। इदं
 स्वसूत्रोक्तकालपरत्वाद् वच्चयरमपि शाखायने सुहस्ते कार्यं। आयस्तं वैराथ
 र्वगोश्च प्रोक्षयघां यजुर्वेधायनः। आवराणयोरीमास्यामायाहा चोपाकृतिसु
 चैप्रोक्षयघामपि दोषे आयाहाकार्यमित्येवमर्थं न च्छाखीयविषयं वा॥ सामगा
 लु॥ आवरोहस्ते कुर्युः वच्चान्प्रवरोचैव हस्तर्से सामवेदिन इति निरीयामृते
 गोभिलोक्तैः सोऽप्युत्तरः॥ धनिस्य प्रतिपद्युक्तत्वात्सूत्रससमन्वितं। आवरां क
 र्मे कुर्वीरन्नुत्पद्युः सामपाठकार इति मदनरत्नेपरिशिष्टेः॥ गार्ग्योपि॥ सिंहे
 रवौ नुपुष्यर्से र्वाह्नेः विवरे वह्निः। कुंदो गामिलिताः कुर्युः रुत्सर्गं स्वस्वकुंदसां।
 युक्तपक्षे नुहस्तेन उपाकर्म्मपरह्नि कमिति। अविवरे यहादिदोषहीने। पुष्यर्से
 र्वाह्नेः। उत्सर्गः परह्नि कमुपाकर्मेत्यन्वयः। विवरेदिति पाठोऽज्ञानकृतः। अन्य

सुविशेषः सर्वमेवोक्तः ॥ प्रयोगपारिजाते गोभिलः । उपाकर्मोत्सर्जनं च यनस्या ॥
 नामपीष्यते । धारणाध्ययनांगत्वाद्दृष्टिणां त्रयस्य चारिणां । उत्सर्जनं च वेदानामुपा
 करणकर्म च ॥ अरुत्वावेदज्येन फलेनामोतिमानवः । सर्वथालोपेन कुरुषु
 वासश्च वेदोदितानां नित्यानामिति मनुनाः । भोजनोक्तैः । एवमुत्सर्गेषु ॥ अथ प्रसं
 गादत्रैवोत्सर्जनमुच्यते ॥ तच्च यौषमासे रोहिण्यां तत्कृष्णाम्वावाक्यं ॥ यौषमा
 सस्य रोहिण्यामस्य कायामथापि वाजलांते कृंदसांकुर्ष्यादुत्सर्गविधिवद्दहिरि
 ति ॥ पातवल्क्योक्तैः ॥ श्रावणं प्रोष्टपद्यौषाकृतौ क्रमेण यो यश्चुक्तप्रतिपदि
 यश्चुक्तप्रतिपदि वा कार्यम् ॥ अर्द्धयंचमासानधीयीते तिते नैवोक्तैः ॥ अर्द्धयंचमो
 येषु साईचतुरत्यर्थः ॥ यत्र हारितः ॥ अर्द्धयंचमासानधीयीतार्द्धसमुत्सर्जेत् ॥
 यचाईषु सान्वेति ॥ तदा यात्पुपाकर्मविषयं ॥ बोधायनासु ॥ यौषामाघां वाक्यं
 पुः यौषामाघां वात्सर्जेत् रतितत्सत्त्वात् ॥ तैत्रियसु तैष्यां कार्यं ॥ तैष्यां योरी
 मास्यां रोहिण्यां वा विरमेदिति तत्सत्त्वात् ॥ वद्वृचेलुमाघां कार्यं ॥ अध्यायोत्सा
 र्जनं माघां योरीमास्यां विधीयतः ॥ रतिकारिकोक्तैः ॥ कानीयासु । भाद्रपदे कुर्युः
 ॥ उत्सर्गश्चेन्नदातिष्यति यथा प्रोष्टपदेपिवेति । कात्यायनोक्तैः ॥ सामगासु ॥ सिहा
 र्केषु कुर्युः ॥ तथा च सिंहरो वीतिगार्ग्यवचनं सर्वमुक्तं ॥ सर्वेषु पाकर्मदिने
 वा कार्यम् ॥ पुष्ये नूत्सर्जेत् कुर्यादुपाकर्मदिने यवेति हेमाद्रौ खादिरशुक्तैः ॥
 पदासिंहस्यैरुष्ये सतितन्मध्यस्थहस्तानसत्त्वात् कपुष्यः कर्कस्थी भवति ॥ तस्य
 तस्मिन्पुष्ये उत्सर्गं कृत्वा तदुत्सर्गस्ये उपाकर्मसामगाः कुर्युः मासे प्रोष्टपदे हस्त
 पुष्यः सर्वो भवेद्यदा ॥ तदा च श्रावणं कुर्यादुत्सर्गं कृंदसां हिजरति तत्रैव परिशि
 ष्टोक्तैः ॥ अत्र द्वावपि सौरीमासे ज्योतिषां सौरस्येवोक्तैः ॥ अत्र विशेषमाह का
 र्णाजिनिः ॥ उपाकर्मणि चोत्सर्गं यथा कालं समेत्य च । ऋषीन्द्रमयान्कृत्वा
 रजयेत्त्रयैत्रतः ॥ इत्युपाकर्मणुत्सर्गचित्रात्रपक्षिणी महोरत्रवानध्याय । र
 तिमिताश्रयासुक्तैः ॥ अत्र नदीनारजोदोषो नास्ति ॥ उपाकर्मणि चोत्सर्गं रजोदो
 षो न विद्यते रतिगार्ग्योक्तैः ॥ अत्रैव रक्षाबंधनमुक्तं हेमाद्रौ भविष्ये ॥ संपात्रे श्रावण
 स्यांते योरीमास्यां दिनोदये ॥ स्नानं कुर्वीत मतिमाच्छुतिस्पृतिविधानतः ॥ उपाक
 र्मोदिकं प्रोक्तमृषीणां चैव त्र्यंशां ॥ उपाकर्मणिकर्त्रमृषीणां चैव रजनं ॥ ततो
 पराह्णं समये रक्षायोटलिकां शुभां ॥ कारयेदस्तैः शस्त्रैः सिद्धयैर्हं मभूषितैरि
 ति ॥ अतोपाकर्मनंतर्यस्य रशीतिथ्यावार्थिकस्यानुवादननुविधिः ॥ गौरवात्
 प्रयोगविधिभेदेन क्रमायोगाच्छुद्रादौ तदयोगाच्च तिनपरेद्युरूपकारणोपि सर्वं
 घुरमरहेतत्करणसिद्धं ॥ इदं भद्रायानकार्यं । भद्रायोदने कर्त्रेयै श्रावणी फाल्गु
 नीतया ॥ श्रावणी चृपतिहेतिया मद्दहति फाल्गुनी तिसंयहोक्तैः ॥ तत्सन्वेतुयचा ॥

वधितदंते कुर्यादिति निर्णयामृतम् ॥ मंत्रस्तु ॥ येन वदो वली राजानं वंदो महाबलः ॥ तेन ॥
 त्वा मपि वध्नामि रक्षे मा च लमा चला ॥ ब्राह्मणैः सत्रियैर्वैश्वैश्वदेरभ्ये श्वमानवैः ॥ कर्त्रो
 रक्षिका चारो हि जान संश्रय शक्ति तरति ॥ अत्रैव हय श्री वी न्यत्रिः ॥ तदुक्तं कल्पतरो ॥ आ
 वराणां अवरी जातः सर्वे हय शिर हरिः ॥ जगाद सामवेदं तु सर्वं कल्पयना शनमस्त्रात्वा
 संस्रजयेत्तु शंखचक्रगदाधरं ॥ आश्वलायनेन श्रवणा कर्मांशः ॥ आवराणां पौरोमा
 ण्या श्रणा कर्मेति ॥ तत्रास्तमययोगिनी याद्या ॥ अस्तमिते स्थालीपाकं श्रयपित्वा १
 तिस्रः त्रात् ॥ अतएव निशीथै दर्श प्रयोगांतः यात नियमात्तदंगैः प्रसंगसिद्धिरुक्ताद्वा
 दश ॥ अन्यथा परेद्युः प्राप्नोक्तः प्रसंगप्रसंगस्या याज्ञिकास्तु पौरोमादरी शश्वयोश्च
 शः पर्वी तैश्शरावद होरात्रवाचित्वा तत्रैव कर्मकाल व्याप्ति श्री घेति विवृति त्वा च्छे
 षयवै च्छंति ॥ आवराणादि मास चतुष्टय कल्पयत्सिद्धि ती यासु अश्रुत्पशयनत्रते ॥ तत्र
 चंद्रोदयव्यापिनी ॥ दिनहयेतत्वे परेति निर्णयामृतम् ॥ इति श्री मीमांसकरामकृष्णभा
 दात्मजकमलाकर महकृतैर्निर्णयसिंधौ आवराणा मासः ५ सिंहे पराः यो उ शश्वदिका
 : पुराणकालः ॥ अत्र न सर्ववत् ॥ अत्र गो प्रसवेः म्हु तसागरे नारदः ॥ मानौ सिहग
 ते चैव वयस्य गीः सं प्रस्रयते ॥ मरणांतस्य निर्दिष्टं सु उ भिर्मासेर्न संशयः ॥ तत्र शांति प्र
 वक्ष्यामियेन संयद्ये तं शुभं ॥ प्रस्रतांतस्य रादेवतां गो विप्रायदाययेत् ॥ ततो होमं प्र
 कुर्वीत घृताकै राजसर्षपैः ॥ आहुतीनां घृताकानामयुतं जुहुयात्ततः ॥ आहुतिभि
 श्चाय होमः ॥ सोपवासः प्रयत्नेन दद्यादि प्रायदक्षिरामिति ॥ तथा ॥ सिंह राशौ गते
 सूर्यगो प्रस्रतिर्यदा भवेत् ॥ योषे च महिषी स्रते दिवैवाश्वतरी तथा ॥ तदानि संभवे
 त्किंचित् च्छात्यै शांतिकचरेत् ॥ अस्य वामेति स्रक्तेन तद्दिस्मोरिति मंत्रतः जुहुया ॥
 चतिलाजेन शतमद्ये तत्राधिकं ॥ मृत्युजयविधानेन जुहुयाच्च तथा युते ॥ श्रीस्रक्ते
 नततः स्त्राया च्छातिस्रक्तेन वा पुनः ॥ मध्यरात्रे निशीथे वायदागोः कृदंते तदा ॥ या
 मेवास्वर्गहे वापि शांतिकं सर्व्वं वदि शेत् ॥ एवं आवराणां व उवा प्रसवो दिवानिषिद्धः ॥
 तदुक्तं मथर्ववेदिनां गार्ग्यपरिशिष्टे ॥ माघे तु धे च महिषी आवराणां व उवा दिवा ॥ सिं
 हे गावः प्रस्रयंते स्वामिनो मृत्युदायकारति ॥ अत्र तदुक्ता मृताख्याशांतिः काय्या ॥ भा
 द्रकृष्णत्तीया कज्जली संज्ञा ॥ सा परया शेति दिवो दासी ये उक्तम् ॥ भाद्रकृष्णचतुर्थी ॥
 बहुलास्या मध्यं देशे प्रसिद्धा सा पराह्ण व्यापिनी याद्या ॥ दिनहयेतत्वे श्वी ॥ गौर्यांश्च तु
 र्था वंशधे नृसजादुर्गा च्चं नडु भैरहो लिक्ते च ॥ वत्सस्य सजा शिवरात्रिरेताः परान्वितां प्रं
 ति नृयसराश्रमिति दिवो दासी ये वचनात् ॥ अत्र वत्ससजायाः टथययादानादे नृसजा
 शदेन बहुलमव्याश्रुते रतिसखव्याचख्यो ॥ मद नरत्नेष्वेवम् ॥ अत्र गोसजाया
 वाना शनं चतत्रैवोक्तं ॥ भाद्रकृष्णषष्ठी हलषष्ठी ॥ सा सप्तमी युतेति दिवो दासः ॥ भा
 द्रकृष्णसप्तम्यां शीतला त्रने तत्र श्वी याद्येति हे मादिः ॥ अथ जन्मासमी ॥ सा च कृष्ण

दिमासेनभाद्रपदकृष्णशुक्लमासीकृष्णशुक्लमासीकलीपुगे॥ अष्टाविंश
तिमेजातः कृष्णोसौदेवकीसुतरतिकल्पतरोत्राहोक्तेः॥ अत्रैदंमाध्वमतं॥ अष्टमी
देधा॥ जन्माष्टमीजयंतीचेति॥ तत्राद्याकेवलाष्टमी॥ येनकुर्वतिजानंतः कृष्णजन्मा
ष्टमीव्रतं॥ तेभवन्तिनराः प्राज्ञव्याख्याप्राश्चकानने इतिस्कादान्॥ दिवावायदिक
रात्रौनास्तिचेद्रोहिणीकला॥ रात्रियुक्ताप्रकुर्वीतविशेषेणोदसंयुतामितिपुराण
तरान्॥ आवरोवह्लेयक्षेकृष्णजन्माष्टमीव्रतम्॥ नकरोतिनरोयस्तुभवतिकुर
राक्षसइतिमविद्योक्तेश्चकेवलाष्टम्या एवोयोष्यन्वावगते॥ सेचरोहिणीपुत्रज
यंती॥ कृष्णशुक्लमासेवेद्यत्रकलैकारोहिणीयदि॥ जयंतीनामसाप्रोक्तउयोष्यासा
प्रयत्नतारतिवह्निपुराणान्॥ अष्टमीकृष्णपक्षयोरोहिणीकृष्णसंयुता॥ भवेत्मी
ष्टपदेमासिजयंतीनामसास्पृतेति॥ विष्णुरहस्यादिवचनाच्चज्योतिरादिवत्संस्तया
कर्मभेदः॥ रोहिणीयोगश्चाहोरात्रंमुख्यः॥ निशीथेसत्विमध्यमः॥ दिवसादावधम
॥ अहोरात्रंतयोर्योगोद्यसंशर्णाभवेद्यदि॥ शुद्धत्रमय्यहोरात्रेयोगश्चेत्तामुयोषये
दिति वशिष्ठसंहितोक्तेः॥ अहोरात्रेणयोगोयंतारापत्युदयेसति॥ नियतात्माशुचि
स्त्वानः रज्जांतत्रवर्त्रयेदिति॥ विसुधर्मीक्तेः॥ वासरेवानिशायांवायत्रस्वत्या
यिरोहिणी॥ विशेषेणानभोमासेसेवोयोष्यामनीषिभिरितिपुराणांतराच्च॥ वि
शेषेणोति॥ शुभेभद्रपदेपीदे॥ आवरोवानभस्येवेतिवक्ष्यमाणान्॥ गौडास्त॥ नि
शीथएवरोहिणीयोगो॥ जयंतीनात्यथेत्याहुः॥ तन्न॥ वासरेवानिशायांवेतिविरो
धान्॥ योगविशेषान्॥ गुराणात्कलमित्यन्ये॥ नेप्यकरोदीषशुनेठयेस्याः॥ तत्रज
न्माष्टमीव्रतनित्यंश्रवैक्तावचनेषु अकरोनिंदाशुनेः॥ वर्षेवर्षेणुयान्नारीकृष्णज
न्माष्टमीव्रतंनकरोतिमहाप्रज्ञव्यालीभवतिकाननेरिति॥ स्कादेवीशाशुनेश्च॥ न
करोतिनरोयस्त्विति॥ पूर्वमुक्तेरत्रस्त्रीलिंगमंतत्रम्॥ मदनरत्नेस्कादेवत्रफलमा
य्युक्तंजन्माष्टमीव्रतंयैवेप्रकुर्वतिनरोत्रमाः॥ कारयेत्यथवालोकांलक्ष्मीलेयांसदा
स्थिरा॥ सिध्यति सर्वकार्यीशिकृतेजन्माष्टमीव्रतरति॥ जयंतीव्रतंनुनित्यकार्यं॥ म
हाजयार्थंकरुतांजयंतीमुक्तयेनघ॥ धर्ममर्थंचकामंचमीक्षंचमुनिपुंगवा॥ ददा
तिवांछितानर्थान्पेचात्पेप्यतिदुर्लभारतिस्कादादौफलशुनेः॥ अद्रानेननुयत्या
यंशवहस्तस्यभोजने॥ तन्त्यायलभतेकुंतिजयंतीविमुखानरः॥ नकरोति यदावि
ष्मोर्जयंतीसंभवन्नतं॥ यमस्यवशमायनसहनेनारकीव्यथामित्यकरोनिंदाशु
नेश्च॥ यदाहर्वेद्युःपरैरुवोरोहिणीयोगसदा जन्माष्टमीजयंत्यामंतर्भूताज्ञेया॥ न
नुजन्माष्टमीव्रतंशयक्कार्यं॥ विसुष्टंखलवत्॥ तदुक्तंमाध्वनेवा॥ यस्मिन्वर्षे
जयंत्याख्योयोगो जन्माष्टमीतदा॥ अतर्भूताजयंत्यास्यादृष्टयोगप्रशस्तितः॥ इति
॥ मदनरत्नेनिर्णयामृतेगोउमेथिलमतेष्येवां॥ केचित्तुरोहिणीसंयुतोयोष्यासर्वी

गौधविनाशिनी ॥ अर्द्धरात्रादधर्मोर्ध्वकलयावायदाभवेत् ॥ जयंतीनामसाधोक्ताः ॥
 र्वपापप्रणाशिनीत्यग्निपुराणादर्द्धरात्रयवरोहिणीयोगस्यप्राशस्त्यात् ॥ सुहृत्तम
 पिलभ्येतेत्यादीनां चार्द्धरात्रयोगेषु ययत्नेन जयंतीव्रतं भिन्नमित्याहः ॥ तत्त्वन्तु हेमा
 द्रिमते जयंतीव्रतं भिन्नमेव ॥ उदये चाष्टमीत्यस्य तेन जयंती परत्वोक्तेः ॥ किंच ॥ सेहिरायाम
 दरात्रे च यदा रक्षाश्री भवेत् ॥ तस्यामभ्यर्चने शौरेर्हेतियापे त्रिजन्मजमिति विष्णुधर्मोक्तेः ॥
 समायोगे तुरो हिरण्यनिशीथैराजसन्नम ॥ समजायत गोविंदो बालरूपी चतुर्भुजः ॥ तस्मिन्
 रजयेत्तत्र यथा विज्ञानुरूपतः ॥ इति वह्निपुराणा चार्द्धरात्रस्य कर्मकालत्वमवसीयते ॥
 अतः कर्मणो यस्य यः कालः स्यादिव च नानूर्ध्वं चैव प्राप्तेः ॥ परदिने सती पितो हिणीयो
 गस्य न प्रयोजकत्वं ॥ अन्यथा बुधवासरादेरपितत्वापत्तेः ॥ किंच ॥ जयंती शश्वरात्रिशो
 षवचनः ॥ अभिजिन्मामनक्षत्रं जयंतीनामशर्वरी ॥ सुहृत्तौ विजयो नाम यत्र जातो ज
 नार्दन इति हेमाद्रौ ब्रह्मा उपुराणात् ॥ तेन तयो गिरो हिराण्यां गौरात्वा न व्रतभेदः
 ॥ वासरे वा निशाया वेति तत्कैमुतिक्रमायेन निशीथयोगस्यैव स्तुत्यर्थः ॥ शर्वदिने अर्द्ध
 रात्रयोगाभावे वा प्राशस्त्यर्थमित्याहः ॥ अन्ये तु यद्यपि दिवा वा यदिवारात्रौ नास्ति चंद्रो
 हिणी कला ॥ रात्रिपुक्ता प्रकुर्वीत विशेषेणोदसंयुता मित्यनेन रोहिणीयोगाभावेऽर्द्धरात्र
 आग्नेर्ग्राह्यतोक्ता तथापि यस्मिन् वर्षे जयंतीयोगो नास्ति तत्र जयंतीव्रतलोपे प्राप्तेः ॥
 श्रीमात्रेपि जयंतीव्रतं कार्यमित्येव परमिदमिति तदाशयः ॥ अत्र हि सत्राया गूर्ण्य विश्व
 जिताय जेता ॥ यथा मसंभवे कुर्यादिति वै स्वानरी हि ज इति वदो हिणीयोगाभावे विधानात्र
 त्कार्यापत्तिः स्यैव ॥ अत एवोक्तं जयंतीनामशर्वरीति ॥ यत्र स्कांदे ॥ उदये चाष्टमी किं
 चिन्नवमी सकलापदि ॥ भवेत्तु बुधसंयुक्ता प्राजापत्यर्क्षसंयुता ॥ अपि वर्षशतेनापि लभ्य
 ते वाथवानवेति यच्च याये ॥ प्रेतयोनिगतानां तु प्रेतत्वं नाशितं तु ते ॥ यैः कृता आवरो मा ॥
 सि अष्टमी रोहिणी पुता ॥ किंपुनर्बुधवारैरासो मेनापि विशेषतः ॥ किंपुनर्नवमी पुक्ता कु
 लकोत्सास्तु मुक्तिदेति तदानादि विषयो ॥ उपवासा अवराणादि न्यमंतमहः ॥ जयंती पर
 मिति हेमाद्रिः ॥ उदये चंद्रोदये रतिकेचित्वा ॥ तन्ना ॥ चंद्रोदयसत्त्वे अर्द्धरात्रे नवमी सकले
 त्ययोगान्मानाभावाच्च ॥ तेन शर्वेषुः सत्रमी विदे परदिने सूर्योदये घटिकापियाद्या ॥ शर्व
 विदाष्टमी तियामी क्तेरित्युक्तं ॥ अतो न व्रतभेदो नाप्यनर्भाव इत्युच्यते ॥ गौडस्तु ॥ नवमीस
 पपरमिदं वचनं ॥ नवमी सकलापदीति विशेषोक्तः ॥ एतत्पूर्वदिने जयंत्यभावपरमित्या
 हः ॥ जयमादि सर्वायवादीयमित्याचार्य चूडामरण्यादयः ॥ वयं तु सत्यं व्रतभेदालोकास्तु
 जन्माष्टमीमेवावुतिष्ठंति ॥ नहि आवरो वानमस्ये वारी हिणी सहिताष्टमी यदा रक्षा
 नरेलंबासा जयंती ति कीर्तिता ॥ आवरो न भवेद्योगो न भस्ये तु भवेद्बुभिति ॥ माधवीपे व
 शिश् संहि तोक्तापि भाद्रि जयंती के नापि क्रियते ॥ यदा गुणात्फलं सत्रमेव लवर्चसकामपु
 पनपेदिति वदित्यस्ये ॥ तन्ना ॥ नित्यत्वा नुपपत्तेः ॥ अत्र गौरा मुख्या चंद्राभ्यामेक एव मास

रन्त्ये॥ तन्ना॥ एकवाक्ये उभयनिर्देशो वा शब्दयोर्गता॥ अतो जयंती व्रतस्यापि निम्न
त्वादपवासहयं कार्यमिति ब्रूमः॥ अतएव हेमाद्रि मदनरत्नादौ जन्माष्टमी व्रतं जयं
ती व्रतं च भिन्नमुक्तं॥ भिन्नकालत्वात्सर्वथा तावदंतर्भावोनेति सिद्धं॥ यद्यपि श्रद्धाया
रावात्मापि रोहिणीपुत्रैव कार्यं तित्यथा नांतत्वं प्रतीयते॥ तदपि जयंती परमेव॥ इदं
च काम्यमेवेत्यनेन भद्रः॥ तद्दूषणं हेमाद्रौ ज्ञेयम्॥ नित्यकाम्यमिति तु वदवः॥ ननु प
थाविद्युच्छंखलयोगेन अवराहादशी वामतं जयंत्यादिसर्वसिद्धियथावेकादशी स्व
स्यापि यथा॥ तथा॥ कलाकाशमुहूर्त्नापि यदा कृष्णाष्टमी तिथिः॥ नवम्यां सेवया द्या
स्यात्सप्तमी संयुता नहीत्यादिवचनादहोदयादिवद्योगाधिक्ये फलाधिक्यात्परं वज्रमा
ष्टमीपुत्रैति चेत्॥ वार्त्तमात्थनहितत्रयमेतदहोदयोर्नित्यत्वं हयोरकरो दोषो वाश्रुतः
॥ इह त्वेनेस्त्रिभिर्हेतुभिः संज्ञाभेदाद्भेदात्फलभेदाच्चोपवासभेदः स्पष्ट एव॥ ए
कदेव तत्वाच्छ्रवणाद्दशी वज्रपारणा लोपदोषोपि॥ तेन व्रतद्वयमेव युक्तं॥ हयोर
पिनित्यत्वात्॥ केचित्तु॥ त्रेतायादापरैश्चैव राजनृकृतपुगे तथा॥ रोहिणीसहितावेयं
विद्वद्भिः समुद्योयिता॥ अतः परं महीपालसंप्राप्तेतामसेकलो॥ जन्मनोवासुदेवस्य भ
विता व्रतमुन्नममिति॥ हेमाद्रौ वन्दिपुराणात्॥ कलो जन्माष्टमी व्रतमेव न जयंती व्रत
मिमाजुः॥ तन्ना॥ तामसेकलावित्युक्तेः॥ परमश्रेयो हेतोरस्य कलोपापि नादुर्ध्वमत्वमु
च्यते॥ तेन कलोतामसानकरिष्यति किंतु धमा एवेत्यर्थः॥ असथाश्रद्धाश्रद्धाहारा
चाराभविष्यतिकलोपुगेत्सादौ विधिकल्पनाय त्रेः॥ अत्र निर्णयवेध एव यथायुः॥ श्रद्धो
क्तवचनेषु तस्यैव मुख्यकालोक्तेः॥ अष्टमीशिवरात्रिश्च सूर्यरात्रादधो यदि॥ इत्यने
घटिकायासासर्वविद्याप्रकीर्त्ततेति॥ माधवीयेपुराणंतरात्॥ अर्द्धरात्रे तु रोहिण्याप
दाकृष्णाष्टमी भवेत्॥ तस्यामभ्यर्चने शीरे हेति पापत्रिजन्मजमिति भविष्याक्तेः॥ अष्ट
मी रोहिणीपुत्रानि स्यं हेदृश्यते यदि मुख्यकालरतिरव्यातरुत्तज्जातो हरिः स्वयमिति वसि
ष्टं संहितोक्तेश्चा॥ तत्राष्टमीदिधारो रोहिणीरहितानयुता च॥ आद्यापि चतुर्दी॥ सर्वैषुरेव॥
निशीथयोगिनी परेधुरेवोभयेधुरनुभयेधुश्चि॥ तत्राययोरसंदेह एव॥ कर्मकालव्याप्तेः॥
जन्माष्टमी रोहिणी च शिवरात्रिस्तथैव च॥ सर्वविधैव कर्त्तव्या तिथिभाते च पारणमिति भृगु
क्तेश्च॥ अस्मात्केवलरोहिण्यपवासीपिसिद्धः॥ अत्ययोः परैवाप्रातः संकलकालव्याप्तेर
धिक्यात्॥ वर्जनीयाप्रतिन सप्तमी संयुताष्टमीति॥ ब्रह्मैवेवर्त्तञ्च॥ एवमंशत समव्या
प्रावपि॥ विषमव्याप्तौत्वाधिक्येन निर्णयः॥ रोहिणीपुत्रापि चतुर्दी॥ सर्वैषुरेव निशीथे
हिणीपुत्रापरधुरेवोभयेधुरनुभयेधुश्च॥ अत्रायाधयोरसंदेहः॥ कार्याविद्यापिसत्र
म्यारोहिणीरहितोष्टमीति पापोक्तेः॥ जयंती सर्वविद्यायुपवाससंसाचरेदिनिगारु
ताया॥ सप्तमी संयुताष्टम्यां निशीथे रोहिणीयदि॥ भवितासाष्टमीपुण्यायावचेदरिवा
कराविति वन्दिपुराणाच्च॥ द्वितीयेत्वसंदेहरवा॥ तृतीयपक्षे परैवा॥ वर्जनीयाप्रयत्नेन

सप्तमीसंपुताष्टमीपरेऽह्नि ॥ सऋषापिनकर्त्रे आसप्तमीसंपुताष्टमीतित्रयवेवर्त्तत ॥ चतु
 र्थयित्रेधा ॥ सर्वेषु निर्णयेषु ॥ परेऽह्नि रोहिणीपरेद्युरष्टमी सर्वेऽह्नि रोहिणी ॥ उभयेद्युर
 भयस्य निर्णयेथासंबोधेति ॥ आद्येपरेद्युर्यंतीयोगस्य सत्वात्परैवेति माधवः ॥ तदुक्तं ते
 नैवा ॥ यस्मिन्वर्षे जयंत्याख्यो योगो जन्माष्टमी तदा ॥ अत्र भूता जयंत्यां स्यादृह्योगा प्र
 शस्ति तर्ति ॥ सर्वविद्याष्टमी या तु उदयेन वमी दिने ॥ सुहृत्तमपि संपुक्तां संप्रणीसाष्ट
 मी भवेत् ॥ कलाकाशमुहूर्त्तापि यदा कृष्णाष्टमी तिथिः ॥ न वम्यांसेवयाद्या स्यात्सप्त
 मी संपुतानहीनियामोक्तैश्च ॥ केचित्तु हेमाद्रावष्टम्याः प्राधान्यात्तस्यां सर्वेषुः कर्म
 कालव्यापित्वात्सर्वेषु ॥ पापं तु सर्वेऽह्नि निर्णयेषु मया वेत्तेयं ॥ अत्र भीमोक्तिस्तु म
 र्विधं प्रणामात्रमिमाहुः ॥ अन्ये तु सर्वे विद्याष्टमीतिवाक्ये जन्माष्टम्यां स्वर्योदये सप्तमी
 वेधनिषेधात् ॥ कलाघटिका मात्राद्योदपिकीयाद्या ॥ कार्या विद्यापि सप्तम्येति जयं
 ती परमा ॥ जयंत्यां सर्वविद्यासु यवासे सभा वरेदिने कवाक्यत्वात् ॥ तत्रापि ह्योर्नि
 त्वात्कालभेदाच्चोपवासहयं भवत्येव ॥ यदा तु केवलाष्टमी शुद्धाधिकानदासागहे
 तोः सप्तमी वेधस्याभावात्सर्वेषु ॥ यदि वा विद्वन्नातदा परदिने याद्यानियेरभावात्सर्वे
 व ॥ एवं सर्वाण्योदपिकवाक्यानि सप्तमी वेधपरिणामात् ॥ ये तु जन्माष्टमो सर्वविद्वांसः
 शांसकलामपि ॥ विहाय न वमी शुद्धादि शुपवासे वदिमाहुः ॥ ते निर्मूलत्वादुपेक्ष्याः ॥ सु
 हृत्तमपि संपुक्ते तिरोहिणीयोगे एव साजन्ती क्तेः ॥ तिथ्यंते पारणवाक्यानां निर्विषय
 त्वात्तैः ॥ न च जयंती पराणि ॥ शुद्धाधिकपराणि वा नानि ॥ भूम्यायेः सर्वविद्याष्टम्याम
 पितिथ्यंते पारणोक्तैः ॥ तेन कलाकाशेति वाक्योत्तरवशात् जयंती परमेतत् ॥ तत्वे तु
 अष्टम्याः कर्मकालमात्रेर्दिवा वा यदि वारात्रौ नास्ति चेद्दोहिणी कला ॥ रात्रिपुक्ता
 प्रकुर्वीतेति सर्ववाक्यैरोहिणीयोगाभावे याद्यत्वे क्तेर्वचनात्कर्मकालव्यापिनान्या
 क्ता सर्वा परवात्पारोहिणीपुता जयंत्यां याद्या ॥ माधवमदनरत्ननिर्णयाष्टतानेन
 भट्टगोउभेथिलग्रंथादिख्येवमिति ॥ पुक्तं तु उपवासहयं कार्यम् ॥ ह्योर्नित्वादि
 तिवयं ॥ अंत्ययोः परैव ॥ सप्तमी संपुताष्टम्यां भूत्वा ऋक्षे हि जौत्तम ॥ प्राजायत्येदित्ये
 ष्ति सुहृत्तैर्देभवेद्यदि ॥ नदाष्टयामिकं पुरण्यं प्रोक्तं व्यासादिभिः पुरेति स्कांदात् ॥ सुह
 र्तैनापि संपुक्ता संप्रणीसाष्टमी भवेत् ॥ किंपुनर्न वमीपुक्ता कुलकोत्यास्तु मुक्तिर्देति
 पायाचेति दिक् ॥ निवादिमोपासकालु ॥ जन्माष्टमी रामनवमी शिवरात्र्यादौ सर्वे
 ष्ति कर्मका ॥ लीनां तिथिस्तत्कादित्रिपुहृत्तीयैरेव तिथिर्ग्राह्या ॥ उदयव्यापिनीयाद्य
 कुलेतिथिरुयोषरो ॥ निवाक्ये भगवान्नेयसांवाहितार्थफलप्रदरति ॥ हेमाद्रो मा
 त्स्योक्तमुक्ति सप्तमी अत्र भविष्योक्तैरिमाहुः ॥ तत्र ॥ यदि हि तीये दिवसे तु ऋषतिथ्यो
 धुजिः स्थानतदोपवासः ॥ सर्वे प्रकुर्यादिवसे हि तीये दिने शमक्तेयतदात्रताद्यमिति ॥
 मत्स्यवाक्येन तत्रैवोपसंहारतः ॥ सर्वाथत्वेमानाभावात् ॥ ऋषतिथ्योर्हस्तसप्तम्योः

अन्वयात्तद्विषयचम्यादौतदायत्तिः॥शिष्टाचारानेतिचेन्ना॥तस्यन्यायवचोविरोधे
 यत्वात्॥रदानीकापिनिवाक्कीयासनाभावाच्चेतिसंसेयः॥पारंगतु॥तिथिरष्टगुणं
 हन्तिनसत्रंचवतुर्गुणा॥तस्मान्प्रयत्नतःकुर्यात्तिथिभातेचपारंगामितिब्रह्मवैवर्ती
 ॥तिथ्यर्क्षयोर्दहाङ्केदोनसत्रांतेमथापिवा॥अर्द्धरात्रेयवाकुर्यात्पारंगत्वपरेहनी
 तिहेमाद्रौवचनाच्चाईरात्रेषुभयाते॥अन्तरांतेवेतिमुख्यःयसः॥सर्वेष्वेवोयवसि
 सुदिवापारंगामिष्यतरत्रिब्रह्मवैवर्तत्वमविषयं॥दिनेमुख्यकालालाभेऽन्तरांते
 वाज्ञेयम्॥गोउल्लु॥नरात्रौपारंगंकुर्यादतेवेरोहिणीत्रतात्॥तत्रनिश्चयित्तकु
 र्याद्भ्रूयित्वा महानिशा मितिब्रह्मांडपुराणाद्वात्रोसाईप्रहरमध्येकार्यं॥महानिशा
 तुविज्ञेयामध्यममध्यमयोः॥तथा॥मध्यमप्रहरमात्रेविज्ञेयानुमहानिशेतिस्म
 त्यतरात्॥कल्पतरौमदनरत्नेचैवाकामधेनौगर्गस्तु॥महानिशातुविज्ञेयामध्य
 मप्रहरद्वयमित्याह॥वृहशातातयस्तु॥महानिशाद्दृष्टिकैरात्रौमध्यमयामयोरि
 त्याह॥वेद्याठपरमेतदित्यन्ये॥महानिशायामन्यतरांतेतृतीयदिनेपारंगं॥अप
 रेहनीतिपारंगीतरदिनपरन्वात्॥जयंत्यामुभयांतापेक्षणादिताहुः॥तत्त्वतुम
 हानिशातोर्वागन्यतरांतलाभेमहानिशातिषेधः॥महानिशायामेवलाभेत्त्रैवपा
 रंगामितिसर्व्वेदेजयंतीपरं संयोगस्योयोष्यत्वात्॥जन्माष्टम्यांतिथ्यंत्मात्रेपारंगं
 ॥अशक्नोतुवह्निपुराणो॥भांतेकुर्यात्त्रिथवीपिशस्तुभारतपारंगामिति॥गा
 रुडेविष्णुधर्मच॥जयंत्यां सर्व्वविद्यायामुपवासंसमाचरेत्॥तिथ्यंतेवोत्सवांतेवा
 त्रतीकुर्वीतपारंगामिति॥अशक्नोतुतिथ्यंतेतिथिभांतेवापारंगयत्रचोदितं॥
 यामत्रयाईगामिन्यां प्रातरेवहियारंगामि॥सएवोत्सवांतः॥तिथ्यंतेवोत्सवांतेवात्र
 तीकुर्वीतपारंगामितिकालादर्शोक्तैश्चेतिसंसेयः॥अष्टम्यांविशेषीहेमाद्रौमवि
 ष्ये॥ततीष्टम्यांतिलैःस्नातो नद्यादौविमलेजले॥सुदेशीशो भनंकुर्यादेवकाःस
 तिकागृहे॥तमध्येप्रतिमास्याय्यासाचाप्यष्टविधास्मृता॥काचनीरुजतीतापी
 येत्त्रिलीमृन्मयोतथा॥वाक्षींमशिमयीचैववर्गाकैर्लिखितायवा॥सर्व्वलसखा
 संस्पर्शीपर्य्यकैचपटावते॥देवकीतेत्रचैकस्मिन्प्रदेशेस्तिकागृहे॥प्रसुतांच
 प्रसुतांचस्थापयेन्मंचकोपरि॥मांनत्रवालकंसुप्रयय्यकेसनयाथिनं॥यशोदात
 त्रचैकस्मिन्प्रदेशेस्तिकागृहे॥तद्वचकल्पयेन्मार्त्तप्रसूतवरकल्पकां॥कश्यपो
 वसुदेवोयमदितिश्चैवदेवकी॥शेषीवेवलभद्रैःपयशोदाक्षितिरन्वभूत्॥नंदःप्र
 जापतिर्दक्षीर्गर्गश्चापिचतुर्मुखः॥गौर्धेनुःकुंजरश्चैवदानवाःशस्त्रपाशयः॥ले
 खनीयाश्चतत्रैवकालियोयमुनाहृदे॥इत्येवमादियत्किंचिच्छक्यतेचरितंमम॥
 लेखयित्वा प्रयत्नेन रजयेद्भक्तिनमरः॥मंत्रेणानेनकोतेयदेवकीं प्रजयेन्नरः॥
 गायद्भिःकिन्नराद्यैःसततपरिचरतावेणुवीरानिनादैःशृंगारदर्शकंभप्रवररत

करैः किं करैः सेव्यमाना ॥ पर्यंके स्वासृते यामुदितनरमुखी पुत्रिणी सम्पगाले सादेवी दे
वमाता जपति सुतनया देवकी कांत रूपा ॥ पादौ संवाहयंती श्रीर्देवक्याश्चरणां तिके ॥ नि
वस्ययं कजे प्रत्यानमो देव्यै श्रिये रति ॥ शंखेतोयं समादाय सपुष्यकुशचंद्रने ॥ जानु
भ्यां धरंती गत्वा चंद्रायां धनिवेदयेत् ॥ अहं रात्रे वसोद्वारं पातयेद्दुःसर्पिषा ॥ नाडीव
दीपनं वहीनामादेः करं मम ॥ ततो मंत्रेण वेदद्या चंद्रायां ध्यं समाहितः ॥ सीरोदा
री वसंभूतं अग्निनेत्रसमुद्भव ॥ गृहणां ध्यं शशांके मंगे हि रण्या सहितो मम ॥ ज्योत्स्ना
पतेन मस्तु भ्यं नमस्ते ज्योतिषाय ते ॥ नमस्ते रोहिणीकांत अर्घ्यं नः प्रतिगृह्यतां ॥ यथा
पुत्रं हरिं लब्धा प्राप्ता ते निर्दृतिं परं ॥ तामेव निर्दृतिं देहि सुपुत्रं दर्शय स्वमे ॥ रतिदेवक्य
र्घ्यः ॥ ततः पुष्यां जलित्वा यामेयामे प्रश्नयेत् ॥ प्रभाते ब्राह्मणान् शक्त्या भोजयेद्
क्तिमान्तरः ॥ ३० नमीवासुदेवाय गोब्राह्मणहिताय च शान्तिरस्तु शिवं चालु इत्युक्त्वा
मां विसर्जयेत् ॥ इदं प्रतिमासं कृष्णाम्याम्युक्तं मदनरत्ने वह्निपुराणी ॥ प्रतिमासं
चने प्रजामश्यायः करिष्यति ॥ मम चैवाखिलान् कामान् संप्राप्त्यत्पसंशयं ॥ त
था ॥ अनेन विधिनापस्तु प्रतिमासे नरे श्वर ॥ करोति वत्सरे शरणां यावदागमनहरेः ॥
दद्याच्छ्रियांसं शरंती गोभीरेने रलंकृताम् ॥ इति जन्माष्टमी
वृत्तम् ॥ भाद्रमावास्यायां कुशप्रहरणमुक्तं हेमाद्रौ हारीतेन ॥ मासेन भस्यमावास्यात
स्यादर्भोच्चयोमतः ॥ अयातयामास्तेदर्भो विनियोज्याः पुनः पुनः ॥ नभाः आवराः तेन
दर्शात् मासे जन्माष्टम्यनेतरदर्शो लभ्यते ॥ मदनरत्ने तु ॥ मासेन भस्यमावास्यातस्याद
र्भोच्चयोमत इति मरीचिका कथमुक्तम् ॥ नभस्यो भाद्रपदः ॥ तेन महालयं तर्गतदर्शो ल
भ्यते ॥ गौरामुख्यं चंद्राभ्यामेक एव दर्शयत्ये ॥ भाद्रपदमुक्तं नृतीयाया हरितालि
काव्रतं तत्र परायाद्या ॥ सुहर्षमात्रसत्वे पिदिने गौरीव्रतपरे ॥ सुहाधिकायामप्येवंग
रायोगप्रशंसनादिनिमाधेवीकैः ॥ आद्यामधुश्रावणिका कञ्जली हरितालिका च
तृथीभिः प्रितास्त्रीभिर्दिवान् कृत्विधीयते ॥ नृतीयातभसः शुक्तामधुश्रावणिकास्त
ता ॥ भाद्रस्य कञ्जली कृष्णा शुक्ला च हरितालिकेति ॥ दिवीदासोदाहनवचनाच्च ॥
भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां सिद्धिविनायकव्रतम् ॥ तत्र मध्याह्नव्यापिनीयाद्या ॥ प्रातः शुक्ल
तिलैः स्नात्वा मध्याह्ने रज्ये नृयेति ॥ हेमाद्रौ भविष्यते वैवश्रजोक्तैः ॥ मदनरत्नेष्य
वम् ॥ परदिने एवं शिनसा कल्पेन वाममध्याह्नव्याप्यं भावे सर्ववशेषु रक्षीयाद्या ॥ ना
याचरहस्यतिः ॥ चतुर्थीगरानायस्यमावृविदाप्रशस्यते ॥ मध्याह्नव्यापिनीचेत्स्या
न्परतश्चेत्परहृतीति ॥ मावृविदाप्रशस्तास्याचतुर्थीगरानायके ॥ मध्याह्ने परतश्चे
त्स्यान्नागविदाप्रशस्यते ॥ इति माधवीयस्य तत्राच्च ॥ तत्र गरीशरूपं यस्कादे ॥ एक
दंतं श्रृपकं तां नागमज्ञो यवति नम् ॥ याशां कुशधरं देवं ध्यायेत्सिद्धिविनायकमिति ॥
परविभौमयोरतिप्रशस्ता ॥ भाद्रशुक्लचतुर्थीयां भोगार्कं राधायुता ॥ महती सा ॥

त्रविधेशमर्चिन्वेष्टलमेन्नरः॥ इतिनिर्णयमाहतेवाराहोक्तेः॥ अत्रच
दृदर्शनंनिविद्धम्॥ तथाचापरार्केमार्कत्रयेः॥ सिंहादित्येष्टुक्तपक्षेचतुर्थ्यांचंद्र
रीने॥ मिथ्याभिह्वयसांकुर्थात्रस्मान्पर्येन्नतंतदेति॥ चतुर्थ्यानपस्येदित्यन्वयः॥
प्रधानक्रियान्वयलाभात्तेनचतुर्थ्यामुदितस्यपंचम्याननियेधः॥ गौशश्रव्यवमा
हः॥ पराशरोपि॥ कसादित्येचतुर्थ्यानुष्टुक्तेचंद्रस्यदर्शनम्॥ मिथ्याभिह्वयसांकु
र्थात्रस्मान्पर्येन्नतंतदा॥ तदोषशांतयेसिंहःप्रसेनमितिवैपठेदिति॥ श्लोकस्तु॥ वि
ष्णुपुराणे॥ सिंहःप्रसेनमवधीत्सिंहोजाववताहतः॥ सुकुमारकमारोदीस्तवसेस
स्यमेतकरति॥ भाद्रशुक्लपंचमीऋषियंचमी॥ सामध्यान्ह्यापिनीया
द्या॥ राजात्रतेषुसर्वेषुमध्यान्ह्यापिनीतिथिरितिमाधवीयहारीतोक्तेःदिनद्वये
तत्त्वेहेमाद्रिमतेपरा॥ सितापरयुतास्यात्पंचमीतिदीपिकोक्तेः॥ माधवमतेश्व
र्यायुग्मवाक्यानिर्णयस्तुशुक्लः॥ ऋषियंचमीषष्ठीयुतेतिदिवोदासः॥ अत्रऋषीन्
प्रतिमासुस्रजयित्वाऋषभूमिजशाकेनवर्त्तनम्॥ एवंसप्तवर्षाणिशुक्लत्वासप्रकुं
भेषुप्रतिमाःसंस्रजपरिहृतमंत्रेणाशीत्तरशततिलाहृतीहृत्वासप्तत्राह्मणान्भो
जयेदितिनिर्णयाशृते॥ भाद्रशुक्लषष्ठीसूर्य्यषष्ठीसासप्तमीयुतेतिदिवोदासः
॥ शुक्लेभाद्रपदेष्टमास्नानंभास्करसजनं॥ प्राशनपंचगव्यस्यअश्वमेधश्लाधिक
मिति वचनात्कल्पतरौभविष्ये॥ येषभाद्रपदेमासिषष्ठीस्थाभ्दरतर्षभ॥ योस्याय
श्यतिगांगेयंदक्षिणापथवासिनं॥ ब्रह्महत्यादियायेस्तुमुच्यतेनात्रसंशयः॥ गांगेय
स्वामिकार्तिकेयः॥ भाद्रशुक्लाष्टमीदूर्वाष्टमीसाश्वतीयाद्या॥ आवरीड
र्गनवमीदूर्वाचैवहताशनी॥ सर्वविहातुकर्तव्याशिवरात्रिर्वलेर्दिनमितिहेमाद्री
हयमोक्तेः॥ शुक्लाष्टमीतिथिर्यातुमासिभाद्रपदेभवेत्॥ दूर्वाष्टमीतुसाज्ञेयानोत्रा
साविधीयतर्तिपुराणसमुच्चयाच्च॥ यत्र॥ सुहृत्त्रैरोहिणोष्टम्यांश्वतीवायदिवापरा॥
दूर्वाष्टमीतुसाकार्याज्येष्टामूलचवर्ज्येदिति॥ तत्रैवपरकार्य्येऽनुक्तं॥ तत्सर्वदिनेज्ये
ष्टादियोगेद्रष्टव्यम्॥ दूर्वाष्टमीसदात्माज्येष्टामूलक्षीसंपुता॥ तथा॥ रेदृष्टी
जिताहर्वाहंस्यसानिनामथा॥ भर्तुराहुर्हरामूलेतस्मानापरिवर्ज्येदिति॥ तत्रैवत
न्रियेधात्॥ र्दमगस्त्यादयेकमार्केचनकार्य्यं॥ शुक्लेभाद्रपदेमासिदूर्वासंज्ञातथाऋषी
॥ सिंहाकेस्यकर्त्तव्यानकन्याकेकदाचन॥ सिंहस्येष्टोत्तमासूर्य्येऽनुदितेषुनिसत्रमे॥
इतिमदनरलेखांदोक्तेः॥ अगस्त्यउदितेतातस्रजयेदृष्टोभ्रवां॥ वैधव्यपुत्रशो
केचंद्रशवर्षाणियंचचेतित्रैवदोषोक्तेश्च॥ भाद्रशुक्लाष्टम्यामगस्त्यादयेभाविनिस
ति॥ सर्वकृष्णाष्टम्यामेवकुर्यादितिहेमाद्रिः॥ दीपिकाय्येवं॥ र्दचत्रनेस्त्रीणांनिर्या॥ या
नस्रजयतेदूर्वामीहादिहयथाविधिः॥ त्रीणिजन्मानिवेधव्यलभतेनात्रसंशयः॥ तस्मा
त्स्रजनीयासाप्रतिवर्षवधूजनैरितिपुराणसमुच्चयात्॥ पराज्येष्टादिकंविनाऋषीन्

लभ्यते ॥ तदा तत्रैवोक्तं ॥ कर्तव्यां चैकभक्तेन ज्ञेया मूलं यदा भवेत् ॥ दूर्वामभ्यर्चयेद्भक्त्या नवं
 ध्यदिव संनयेदिति ॥ अत्र विधिर्मदनरत्ने भविष्ये ॥ सुचौ देशे प्रजातायां दूर्वायां ब्राह्मणोक्त
 म ॥ स्यात्पुलिंगं ततो गंधैः श्रेष्ठैर्हृदये स्मर्ययेत् ॥ दध्यसौ तेर्हि जप्ते च अर्घ्यं दद्यात्त्रिलोचने
 ॥ दूर्वाशमीभ्यां विधिवत्तजयेच्छुद्धयान्वितः ॥ मंत्रस्तु ॥ त्वं दूर्वैर्मृतजन्मासि वंदितासि सु
 रासुरैः ॥ सौभाग्यं संततिदेहि सर्वकार्यं करी भव ॥ यथाशाखा प्रशाखाभिर्विस्तृतासि म
 हीतले ॥ तथा ममापि संताने देहि त्वं मज्जामरमिति ॥ अत्रानप्रियं कं भक्षयेत् ॥ अनप्रि
 यं कं मन्त्रीयाद नंदधिफलं तथा ॥ अशारलवसां ब्रह्मन् श्रीयान्मधुरान्वितमिति तत्रैव ॥
 भविष्योक्तेः ॥ भाद्रपदेऽधिमासे सति निर्णयदीये स्कां दे ॥ अधिमासे तु संप्राप्ते न भस्म उ
 दये मुतेः ॥ अर्वा कृद्दूर्वा व्रतं कार्यं परतो नैव क्तुं चित् ॥ अत्रैव ज्ञेया प्रजोक्ता माधवी
 ये स्कां दे ॥ मासि भाद्रपदे शुक्लपक्षे ज्येष्ठी संयुता रात्रिये स्मिन्दिने कुर्याज्ज्ञेयायाः प
 रिस्जनमिति ॥ रयं ज्ञेया योगवशेन सर्वा यरावाद्या ॥ दिनहययोगे परा ॥ सर्वे हि रा
 त्रियोगे पूर्वैव ॥ नवम्या सह कार्या स्यादष्टमी नात्र संशयः ॥ मासि भाद्रपदे शुक्लपक्षे ज्येष्
 ठी संयुता ॥ रात्रिये स्मिन्दिने कुर्याज्ज्ञेयायाः परिस्जनमिति तत्रैवोक्तेः ॥ अस्या यवा द
 यस्मिन्दिने भवेज्ज्ञेया मध्याह्नाद्दूर्वमप्यगुः ॥ तस्मिन् हविष्यं प्रजाचक्षुना चैव सर्वं वा स
 रे उदके वलतिथौ नक्षत्रे चोक्तं ॥ तत्राद्यं केवलतिथौ कार्यं ॥ अत्र केवलसंनतुं कं मा
 त्से ॥ प्रत्याट्टिकं तिथ्या बुक्तं यज्ञेयां देवतं व्रतं ॥ प्रति ज्ञेया व्रतं यच्च विहितं केवलौ तु नि
 तिथावेवाचरेदाद्यं द्वितीयं केवलसंकरं ॥ अतएव मदनरत्ने भविष्ये नक्षत्रमात्रे
 उक्तं ॥ मासि भाद्रपदे पक्षे शुक्ले ज्ञेया यदा भवेत् ॥ रात्रौ जागरणं कृत्वा एभिर्मंत्रैश्च
 जयेत् ॥ इति ॥ दाक्षिणात्यास्त्वर्हा एव कुर्वेति ॥ हेमाद्रौ स्कां देयि ॥ मासि भाद्रपदे शुक्ल
 पक्षे ज्येष्ठी संयुते ॥ यस्मिन् कस्मिन्दिने कुर्याज्ज्ञेयायाः परिस्जनमिति ॥ तथा ॥ मे
 त्रेणा वाहयेद्देवी ज्ञेयायां तु प्रस्जयेत् ॥ मूलविसर्जयेद्देवी त्रिदिनं व्रतं सुत्रमिति ॥ मं
 त्रस्तु ॥ एष्टे हि त्वं महाभागे सुरासुरनमस्तुते ॥ ज्येष्ठे त्वं सर्वदेवानां मत्समीपगता भवेत्सा
 वाह्यतामप्रिवरणीमिति ॥ संस्ज्य ज्ञेयायेते नमस्तुभ्यं ज्ञेयायेते नमो नमः ॥ शर्वायेते न
 मस्तुभ्यं शंकर्येते नमो नमः ॥ ज्येष्ठे ज्येष्ठे तयोनिष्ठे ब्रह्मिष्ठे सत्यवादिनि ॥ एष्टे हि त्वं म
 हाभागे अर्घ्यं गृह्ण सरस्वतीत्यर्थः ॥ भाद्रशुक्लद्वादश्यां श्रवणायोरहितायां ॥
 पारणां कुर्यात् ॥ आभाकासितयज्ञेयविति दिवो दासो दाह तव चनात् ॥ उयो ज्ये
 कादशीं मोहान्तरां श्रवणीयदि ॥ करोति हं तितसुराण्यं द्वादशद्वादशी भव मिति तत्रै
 व स्कांदाच्च ॥ अस्य तत्रैव प्रतिप्रसवः ॥ मां कुं डेयः ॥ विशिषे रामहीयालश्रवणां बर्हते
 यदि ॥ तिथिस्थे नमो क्तव्यं द्वादशीं लघयेन्हीति ॥ केचिन्नु ॥ यदा त्वपरिहार्यो योगस्त
 दाश्रवणानक्षत्रे त्रैधा विभक्ते मध्यमविंशतिघटिकायोग्यत्वा पारणां कार्यं ॥ तदुक्तं
 विष्णुधर्म ॥ शुतेश्च मध्ये परिवर्तने मिति सुप्रिप्रबोधपरिवर्तनमेव वर्ज्यमिति ॥ केचिन्नु ॥

चतुर्दशविभज्यमध्यपादहयं वर्ज्यमाहः ॥ अत्रमूलचिंत्यं ॥ अत्रैवविष्णुपरिवर्तनोक्तं
 कुर्यात् ॥ संध्यायां विष्णुसंज्ञयुपार्थयेत् ॥ मंत्रस्तु ॥ तिथितत्वे उक्तः ॥ ३० वासुदेवजग
 न्नाथप्राप्तेयं द्वादशीतवा ॥ पार्थेन परिवर्तनं स्वसुखस्वपिहिमाधवेति ॥ अत्रैवशक्र
 जोत्प्रायनमुक्तमपारके गंगेरा ॥ द्वादश्यानुसितेयसेमासिप्रौष्ठपदे तथा शक्रमुत्प
 पयेद्राजनुविश्वश्रवणवासवे ॥ इयमेवश्रवणद्वादशी ॥ तत्रैकादश्याद्वादशीश्रव
 णयोगेसेवोयोध्या ॥ एकादशीद्वादशीचवैष्णवमपितत्रचेत् ॥ तद्विष्णुश्रृंखलनाम
 विष्णुसायुज्यहृदवेदिति ॥ विष्णुधर्माक्तेः ॥ नारदीयेषु ॥ संस्थेकादशीराजन्द्वा
 दशीमयिसंस्थेता ॥ श्रवणं ज्योतिषां श्रेष्ठं ब्रह्महत्यां व्ययोहति ॥ द्वादशीश्रवणस्य
 द्वादशीदेकादशीयदि ॥ स एव वैष्णवयोगो विष्णुश्रृंखलसंज्ञित इति ॥ हेमाद्रौमा
 त्स्योक्तेश्च ॥ दिनद्वयेद्वादशीश्रवणयोगेषुर्वी ॥ निर्णयाश्रुतेत्सर्वार्द्धमन्यथापठि
 तं ॥ द्वादशीश्रवणस्यैवश्रेदेकादशीयतीति ॥ तेन हेमाद्रिमते एकादश्याः श्रवण
 योगाभावेति युतद्वादशीयोगमात्रेण विष्णुश्रृंखलं भवति ॥ निर्णयाश्रुतमते तु ॥
 श्रवणस्यैकादशीद्वादशीभ्यांयोगे एव विष्णुश्रृंखलानान्यथेति ॥ यदानिशीथानं
 तरं सूर्योदयावधिवाकलामात्रमपिश्रवणसंभवतितदापिश्रवणं ॥ तदुक्तं तत्रैव
 नारदीयेर्मां प्रकृत्य ॥ तिथिनक्षत्रयोर्योगो योगश्चैव न राधिया ॥ द्विकलोपदिसंभ्ये
 तसंज्ञेयो ह्येयामिक इति ॥ योगः ॥ शिवरात्रादीशिवयोगे आदिः ॥ द्वादशीश्रवण
 स्यष्टाहृष्ठापुण्यतमातिथिः ॥ ननु सति तेन संपुक्ता तावत्येव प्रशस्यतरति मदनरं
 मात्स्याच्च ॥ दिवोदासीयेत् ॥ रात्रे प्रथमपादे चैवैवरां हरिवासरे ॥ तदाश्वीमुपव
 सेत्यातर्भाते च पारणमित्युक्तं ॥ इदं तु निर्मूलत्वात्सर्वविरोधाच्चोपेस्यम् ॥ इयं बुध
 वारेति प्रशस्ता ॥ बुधश्रवणसंपुक्तासेवचेद्वादशीभवेत् ॥ अत्यंतमहतीसास्यादत
 भवति चाक्षयमिति हेमाद्रौक्तादात् ॥ यानि तु यदंति ॥ उत्तराषाढसंभ्राष्टोराप्रम
 ध्यान्द्गापिवा ॥ आसुरीसेवतारास्यादतिपुण्यपुण्यं ॥ उदय्यापिनीयाद्याशो
 राद्वादशिसंपुता ॥ विश्वस्यसंपुतासाचैनेवोयोध्याशुभे सुभिरिनादीनिवचना
 नितानि निर्मूलानि ॥ यदपि स्थित्यर्थसारे ॥ उदय्यापिनीयासेत्पुक्तं ॥ यच्च रहं नार
 दीये ॥ उदय्यापिनीयाश्रवणद्वादशीव्रतेरिति ॥ तद्यदाशुद्धाधिकाद्वादशीपरदि
 ने एवोदये श्रवणयोगः सर्वैर्द्विचतस्त्रिनेकाले योगस्तत्परं ॥ दिनद्वये उदययोगेश
 र्वैव संश्रुतवान् ॥ श्रवणद्वादशीव्रतं तु द्वादश्याः श्रवणपुक्तायाः ॥ श्रलाभे एकाद
 श्याश्रुतुद्युक्तायाः ॥ लाभे तत्रैव कार्यं यदानप्राप्यते ऋतद्वादश्यां वैष्णवकचित् ॥
 एकादशीतदोयोध्यायापधीश्रवणान्वितेति मदनरत्ने नारदीयोक्तेः ॥ यदापरैव
 हीयुता तदापरा तत्र शक्रे नोपवासहयं कार्यं ॥ एकादशीमुयोधेवद्वादशीसमुयो
 धयेत् ॥ नचात्रविधिलीयः स्यादुभयोर्द्वैवतं हरिरिति भविष्याक्तेः ॥ यत्र विष्णुधर्म

पारशांतंत्रनेत्रेयंत्रतांतेविप्रभोजनं॥ असमात्रेत्रतेर्ष्वेनेवकुर्व्याद्दत्तांतरमिति॥
 तदेतद्विन्नपरमा॥ अत्रगौडाः॥ अष्टगुराजनुपरंकाय्यंश्रवराद्वादशीत्रतमिति॥ स्थू
 लशीर्षवचनात्काय्यमेवेदंतेनाशक्तस्यनित्यैकादशीत्रतमेवेतिमन्यते॥ द्वादश्यामुप
 वासेनशुद्धात्माच्यसर्वशः॥ चक्रवर्तित्वमतुलंसंप्राप्तोत्पुलांश्रियमितिगौडविवंधेमा
 क्तरेयोक्तेश्च॥ राक्षिरात्मास्तु॥ एकादश्यांनरोभुक्त्वाद्वादश्यांसमुपोषणात्॥ त्रतद्वय
 क्तंतपुराणसर्वंप्राप्तोत्पसशयमितिवाहवा मनपराणोक्तैः॥ श्रवराद्वादशीत्रतमेवेत्याहः
 युक्तेतिफलाघाहपरत्वनपरमा॥ अन्नाश्रितानियापानिरतिनिषेधात्॥ उपवासद्वयक
 तुनशक्तोत्तिनरोयदि॥ प्रथमेहिफलाहारीनिराहारोपरहनीति॥ दिवोदासीयेभविष्यो
 क्तैः॥ अशक्तौनु॥ गृहीतेकादशीत्रतोयस्तप्रयुक्तंमात्ये॥ द्वादश्यांयुक्तपक्षेत्तुनक्षत्रंश्र
 वरायदि॥ उपोष्येकादशीत्रद्वादश्यांक्षजयेदरिमिति॥ क्षजयेन्नक्षयवसेदित्यर्थः॥ अ
 गृहीतेकादशीत्रतश्चेदकादश्यांभुक्त्वाद्वादश्यामुपवसेत्॥ एवमेकादशींभुक्त्वाद्वादशीं॥
 समुपोषयेत्तर्ष्ववासरजपुराणसर्वंप्राप्तोत्पसशयमितिनारदीयोक्तैः॥ पारशांतुउभयोने
 न्यतरांतेवाक्यीत्॥ तिथिनक्षत्रनियमेतिथिभांतेचपारणामितिस्कांदात्॥ तिथिनक्षत्र
 संयोगेउपवासोपदाभवेत्॥ पारशांतुनक्तत्रेयंपावनेकस्यसंक्षय रतिनारदीयादि ति
 हेमादिः॥

यद्यप्यत्रनक्षत्रमात्रांतेपियारणप्रतिभातितथापितिथिमात्रांतेज्ञेये॥ ननुऋक्षांतेतिथि
 मध्येषि॥ याःकाश्चिन्निययःप्रोक्ताःपुरापानक्षत्रयोगतः॥ ऋक्षांतेपारशांतं कुर्व्यात्तुवि
 नाश्रवराहोहिरीमितिविस्वधर्मेश्रवरांतमात्रेपारणानिषेधात्॥ रोहिरायानुभांतेकु
 र्यान्नियेर्वापीतिवह्निपुराणात्रंदनेय्यस्तु॥ नत्वेत्रैवमस्तीतिनक्षत्रांतोनुकल्परतिमद
 नरत्ने॥ असंभवेत्॥ तिथ्यंतेतिथिभांतेवापारणायत्रचोदिता॥ यामत्रयोर्धर्गापिमां प्रा
 तरेवहियारणोत्तिज्ञेयां॥ यत्रमदनरत्नेद्वादशीवृद्धौश्रवरावृद्धौवा॥ श्रवरांतएवपारशांतं
 कुर्व्यात्॥ पारशांतिथिवृद्धोनुद्वादश्यामुसंक्षयात्॥ वृद्धौकुर्व्यात्त्रयोदश्यांतत्रदोषोनु
 विद्यतरतिवह्निपुराणादिसुक्रम॥ नत्प्रकरणादेनस्यामेवश्रवरापुक्तेकादश्यांवि
 हितविजयैकादशीत्रतपरं॥ ननुश्रवराद्वादशीत्रतपरमितिमदनरत्नेगौडास्तुश्रवरा
 द्वादशीपरमाहः॥ अत्रविधिमेदनरत्नेविस्वधर्मे॥ तस्मिन्दिनेतथास्नानपत्रकचन
 सगमे॥ तथा॥ दधोदनपुतंतस्यांजलशरींघटंदिजेवस्त्रसंवेष्टितंदत्वात्तत्रोपानहमेव
 च॥ नदुर्गतिमवाप्तोतिगतिमय्यांचविंदतिमंत्रस्तुभविष्ये॥ घटेजनाईनरजामभिधाय
 ॥ नमोनमस्तेगोविंदबुधश्रवरासंज्ञका॥ अधीयसंक्षयं कृत्वा सर्वसौख्यप्रदोभव॥ प्रीय
 तां देवदेवेशोममसशयनाशनः॥ वामनावतारनिमित्तोयवासस्तुत्रतहेमाद्रौभविष्ये
 द्वादश्यास्तेविधिःप्रोक्तःश्रवरोत्तपुधिदि॥ सर्वपापप्रशमनःसर्वसौख्यप्रदायकः॥ ए
 कादशीयदासायाश्चवरोत्तसमन्विता॥ विजयासातिथिःप्रोक्ताभक्तानांविजयप्रदेस्तु

पक्रम्या॥ अत्रकालेवहृत्तियेगनेसायुर्विणीभवेत्॥ सुखुवेनवमेसासिपुत्रंसावामनंहरिप्रि
पायुक्ता॥ एतत्सर्वं समभवदेकादश्यायुधिष्ठिर॥ तेनेष्टादेवदेवस्यसर्वथाविजयातिथि
। एषामुष्टिः समारम्भाताएकादश्यामयातवा॥ श्रद्धेमेवसमारम्भाताद्वादशीश्रवणान्विते।
सुयसंहारादेकादश्यामेव॥ सुष्टिः फलेभागवतेसमस्कंधेनुद्वादश्यावामनोत्यत्रिरुक्ता
॥ श्रीगायाश्रवणाद्वादश्यामुहूर्त्नेभिजितिप्रभुः यहनसत्रतारायाश्रुकुस्तज्जन्मदक्षिणा
द्वादश्यां सवितानिष्टुन्मध्येदिनगतो नृपविजयानामसाप्रीक्रायस्याजन्मविदुर्हेः ॥ श्री
गायां चंद्रे अभिजिच्छ्रवणप्रथमौशः ॥ गौडाश्रयेवं ॥ अत्रकल्पभेदाद्भवस्या ॥ नदिधि
श्याहेमाद्रावप्रिपुरासो ॥ नदीनासंगमेस्त्रायादचयेदत्रवामने ॥ सोवर्णवस्त्रसंपुक्तं द्वा
दशांशुलमुच्छ्रितम् ॥ ततोविधिवत्संप्रज्याहिरण्यमयेनयात्रेणादद्यादर्थ्यप्रयत्नतः ॥ नमा
स्तेयप्रनाभायनमस्तेजलशापिते ॥ नृभ्यमर्घ्यं प्रयच्छामिवालवामनरूपिरो ॥ नमः कमा
लकिंजल्कपीतनिर्मलवाससे ॥ महाहवरिपस्कंधधृत स्कंधायचक्रिरो ॥ नमः शार्ङ्ग
सीरवाणायारायेवामनायच ॥ यज्ञभुक्फलदात्रैववामनायनमो नमः ॥ देवेश्वरायदे।
वापदेवसंभूतिकारिरो ॥ प्रभवेसर्वदेवानां वामनायनमो नमः ॥ एवं संप्रजयित्वा तद्वाद
श्यामुदयेरवेः ॥ अंगारसहितं तनुब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ वामनः प्रतिशुक्लानिवामनोहं
ददामिते ॥ वामनं सर्वतोभद्रं हिजायप्रतिपादयेत् ॥ अनंतभद्रोप्याह ॥ श्रवणाद्वादश्यां
जनार्दननामाविष्णुः सज्यते ॥ श्रवणौकादश्यां वामनावताररति ॥ श्रवणापुनश्चैकादश्या
लाभेनुदशमीविहापिश्रवणापुताकार्या ॥ दशम्येकादशीयत्रसानोयोप्याभवेत्त्रिधि ॥ श्र
वरोननुसंपुक्तासाचेत्यात्सर्वकामदेतिवह्निपुराणादिसुक्तं मदनरत्ने ॥ सजाचमध्यादे
कार्या ॥ अन्हीमध्येवामनोरामरामाविति सर्वोक्तवचनात् ॥ भागवताच्च ॥ अत्रैवदुग्धत्र
तंसंकल्पयेत् ॥ तदुक्तदुग्धमाश्वपुजेमासीत् ॥ अत्रेदं चिंत्यते ॥ दुग्धत्रनेपायसादिबर्ज
नवेत् ॥ नैतिकेचित् ॥ नहिप्रकृतिवर्जनेविकारवर्जनं पुक्तं ॥ दधिघृतादीनामपि वर्जना
पत्रैः ॥ नचयत्रकृतिरसोपलंभस्तदूर्जनमितिवाच्यं ॥ मांसविकारस्यैष्टदध्यादेश्चाव।
र्जनापत्रैः ॥ तस्मादध्यादिवत्पायसादिभक्ष्यमिति ॥ अत्रब्रूमः ॥ यत्रविकारेप्रकृतिरसोप
लंभस्तत्रत्यभित्तावातत्रविकारस्यापिनिषेधः ॥ अस्तिचमांसविकारेमांसप्रत्यभित्तामां
सत्वानपायात्पुत्रुश्रीष्टदध्यादेरनिषेधायत्तिरिति ॥ तन्न ॥ श्रीष्टमिति विकारनहितेन नि
षेधान्नथाचवित्तानेश्वरः श्रीष्टमेकशकंस्त्रैरामारणपुत्रमयाविकमित्यत्र श्रीष्टमिति वि
कारनहिताच्छकन्पुत्रादीनामपिनिषेधश्चाह ॥ नन्वेवंसंधित्यनिर्देशावन्सागोपयः परि
वर्जयेदिति संधिमादिस्त्रीरनिषेधेपिदध्यादिग्रहणं स्यात् ॥ सत्यं प्राप्नोवचनेन परनिषेधः
नदाहापयर्केशंखः ॥ श्रीराणियात्मभस्याणितहिकारशनेबुधः ॥ सप्ररञ्जत्रंतकुपीत्यय
न्नेनसमाहितरति ॥ व्रतंगोमूत्रपावकं ॥ तस्मात्पापसेदुग्धरसोपलंभाद्दर्जने ॥ अतएवा
मिहापांश्चिसन्नेपिमाधुर्धैयलंभात्पौरुषत्वमुक्तंमीमांसकैः ॥ तदुक्तम् ॥ पयएवयनी

भूतमभिज्ञेयमिधीयतरति॥दध्यादिषुतरभावादवर्जनमिति॥ इतिदुग्धव्रतं ॥
 भाद्रशुक्लचतुर्दश्यामनंतव्रतं॥तत्रत्रिषुहैत्रीयौदपिकीयाद्येतिमाधवः॥तदुक्ता॥उदयेत्रिषु
 हैत्रीपियाद्यानंतव्रतेतिथिरिति॥मध्याह्नेभोज्यवेलायामिति॥कथायांश्रवणादुपरिहिदेवे
 भ्योधारयतीतिवह्निधिकल्पनात्॥सजात्रेसुसर्वेषुमध्याह्नापिनीतिथिरितिमाधवीयेव
 चनामध्याह्नापिनीयाद्येतिनुदिवोदासः॥प्रतापमार्त्रेउप्येवं॥निर्णयामृतेतुघटिकामा॥
 त्राय्यौदपिकीयुक्तंतयाभाद्रयदस्यांतेचतुर्दश्यादिजोत्रम॥यौर्णमास्याःसमायोगेव्रतंचानं
 तंकरेदितिभविष्योक्तेः॥मुहूर्तेमपिचेद्भाद्रैरर्णोमायांचतुर्दशी॥संभर्णांतांविदुस्तस्यांश
 जयेद्विष्णुमय्यमितिस्तादाचेति॥अत्रमूलचिंतं॥तत्तंतुविध्यर्थवादयोर्भिन्नार्थत्वेएक
 वाक्यतायोगात्सदिग्धेषुवाक्यशेषादितिन्यायेनषष्ठीपरवाामध्याह्नापिन्येवमुख्या ॥
 माधवस्तु सामान्यवाक्यान्निर्यायकुर्वन्भांतएव॥अनंतव्रतस्यपुराणांतरेष्वभावान्निव
 धांतरेष्वभावान्चवचननिर्मूलमेवेति॥द्वैह्यौदपिकत्वेष्टरीत्वात्सर्वेतिपुक्तं॥ अ
 यागस्त्यार्थः॥ तत्कालोव्रतेहेमादौभविष्ये॥कन्यायामगतेस्त्वर्थेअर्वाग्भेसप्रमेदि
 ने॥कन्यायांसमनुप्राप्तेर्घर्षकालोनिवर्तते॥नेनुदयोतरंसप्रदिनमध्येरत्यर्थः॥यस्या
 मे॥आसप्ररात्रादुदयाद्यमस्यदानयमेतत्कालनरेहा॥यावत्समाःसप्रदशाथवासुर
 योर्धमय्यत्रवदंतिकेचित्॥यमस्यागस्त्यस्या॥उदयकालश्चदिवोदासीयेउक्तः॥उ
 देनियाम्याहसिंक्रमाद्रवरेकाधिकेविशतिमेघगस्त्यः॥ससप्रमेस्तद्वयसंक्रमाच्चप्रया
 तिगर्गादिभिरप्यभासा॥अत्रविधिविष्णुरहस्ये॥काशपुष्यमयीरम्याकृत्वामूर्त्तिनुवा
 रुणोः॥प्रदोषेविन्सेज्ञातुष्टरीकुंभेस्वलेकतां॥कुंभस्यांशजयेत्तानुपुष्यधूपविलेपनेः
 दध्यसतवलिंदद्यादात्रौकुर्यात्प्रजागरम् सजाचवश्यमाराधयेत्त्रेराकार्या॥प्रभाते
 तांसमादाययायासुराण्यजलाशयंनिशावसानेतांपश्यन्जलानेप्रतिमांमुनेः॥अर्घ्यदद्या
 दगस्त्यायभक्त्यासम्यगुपोषितः॥ मात्येतु॥ अंगुष्ठमात्रंयुरुषंतथैवसौ
 वरीमन्यायतवाहदंडं॥सर्वकाशमपीत्वमशक्तौ॥चतुर्भुजकुंभसुखेनिधायधान्यानि
 संप्राकुरसंयुतानि॥सकाशपुष्याक्षतशुक्रियुक्तंमंत्रेणदद्याद्द्विजयुगवाप॥धेनुवहृष्टी
 रवतीचदद्यात्सवस्त्रधंटाभरणांदिजाया॥भविष्ये॥विरुद्धोसप्तधाम्येश्वंशयात्रनिधा
 पितेः॥सौवरीशेय्यात्रेणान्प्रवंशमयेनवा॥सूर्येस्थितेननश्रेणानुभ्यांश्रवरीणां
 तः॥विष्णुरहस्ये॥अगस्त्यःस्वतमानेतिपठन्मंत्रमिमंमुनेः॥अर्घ्यदद्यादगस्त्यायशूद्रे
 मंत्रविधिरुच्ये॥काशपुष्यप्रतीकाशबन्दिमारुतसंभवाभिन्नावरुणायोःपुत्रकुंभयोने
 नमोस्तते॥विध्यद्विहस्यकरमेघतोयविषायह॥रत्नवस्त्रभदेवेशलंकावासनमो
 स्तते॥वातापिर्भसितोयेनसमुद्रःशोधितःपुरा॥लोयासुदायतिःश्रीमान्प्रयोसोतस्से
 नमोनमः॥येनोदितेनपापानिविलयंनिआधयः॥तस्मैनमोस्त्वगस्त्यायसशि
 ष्यायसपुत्रिणोः॥अगस्त्यःस्वतमानेतिविप्रोर्धेविनिवेदयेत्॥राजपुत्रिमहाभागेऽत्र

विपनिवरातने॥ लोयासुद्रेनमस्तभ्यमर्घ्यमेप्रतिगृह्यताम्॥ दत्त्विवमर्घ्यकौरवप्रशिष्यत
 विसर्जयेत्॥ अर्चितस्त्वयथाशक्त्यानमोगल्पमहर्षयो॥ ऐहिकासुखिकीदत्त्वाकार्यसि
 द्विजजस्वमे॥ निसर्जयित्वागस्त्यंतविप्रायप्रतियादयेत्॥ अगस्त्योमेमनस्योस्तुअगस्त्यो
 स्मिन्घटेस्थितः॥ अगस्त्योद्विजरूपेराप्रतिगृह्णानुसंस्तुतः॥ दानमंत्रः अगस्त्यः सप्त
 जन्माद्यनाशयत्वावयोरयं॥ अनुलंविमलंसौख्यप्रयत्नं महासुने॥ प्रतिग्रहमंत्रः॥ वि
 द्युरहस्ये॥ त्वजेदगस्त्यसुद्विश्यधात्यमेकफलरसंहोमकृत्वाततः यश्चाहर्जयेन्मानव
 फला॥ होमश्चाध्यंमंत्रेणान्येन॥ भविष्येदत्वायंसप्रवर्षाशिक्षमेरानेनयाउव॥ ब्राह्म
 राः स्याच्चतुर्वेदः सत्रियः पृथिवीपतिः॥ वैश्ये च धान्यनिष्पत्तिः शूद्रश्च धनवान् भवेत्॥
 षावदापुत्रयः कुर्यात्परब्रह्मगच्छति॥ इत्यगस्त्याध्यः॥ भाद्रयोरीमा
 स्याप्रयितामहात्परांस्त्रीनुदिश्यश्चाहकार्यं॥ तदुक्तं हेमाद्रौ ब्राह्मणार्कडेययोः॥ नांदी
 सुखानां प्रत्यर्कत्पाराशिशिगेरवो॥ योरीमास्यां कर्तव्यं वराहवचनयथेति॥ नांदी॥
 सुखत्वचोक्तं ब्राह्मे॥ यितायितामहश्चैव तथैव प्रतितामहः॥ त्रयोसुसुखो ह्येतेपि
 तरः परिकीर्त्तिताः॥ तेभ्यः शर्वतराये च प्रजावंतः सुखेधिताः॥ ते तु नांदी सुखानांदी स
 मृदिरितिकथ्यते॥ एतच्च प्रत्यर्कमित्युक्तेः॥ पक्ष्माहृयसे सकृन्महालयपसे चावश्य
 कमितिप्रयोगपारिजाते॥ अत्रमातामहाअपिकाय्याः॥ यितरीयत्रसंजंते तत्र माता।
 महाअपिरितिधोयोक्तेः॥ पितृशब्दस्य च जनकपरत्वबहुवचनविरोधेन पितृभावाप।
 नपरत्वात्॥ वार्षिके तु वचनान्निवृत्तिः॥ नच जीवन्पितृकस्यान्वसृकायां मातृशब्देन
 दापत्तिः॥ इष्टापत्तेः अतएव स उक्तः॥ आदे सुखमातृमातामहयोर्दयादिनिमदनरत्न।
 कालारक्षोः॥ एतत्तु जीवन्पितृकशब्दे वक्ष्यामः॥ केचित्तु अजह ह्यक्षरायापित्रादयो य
 त्रमातामहासेनात्रनेत्याहः॥ नचात्र नामानांदीशब्दधर्मानिदेशः॥ वैष्णवादिशब्द
 देवतापरस्वकर्मनामत्वाभावात्॥ नापि नांदी सुखत्वं॥ पितृविशेषणम्॥ पारिभाषि।
 कत्वादितिदिक्॥ तथा निर्णयदीयेगार्ग्यः॥ योरीमासी सुसर्वासु निविद्धयिउयातना
 वर्जयित्वा प्रोसृपदीयथादशैस्तथैवसेति॥ ० ॥

इति श्रीमीमांसकारामरुक्षमहात्मजकमलाकरभ
 दृक्तेनिर्णयसिंधौ भाद्रपदमासः॥ ० ॥ ॥

कन्यासंक्रमेयराः षोडशघटिकाः पुराणाः॥ शेषं प्राग्वत्॥ अथ महालयः॥ तत्र पृथ्वी
 चंद्रोदये वृद्धमनुः॥ आषाढी मवधि कृत्ययचमेयसमाश्रिताः॥ काष्ठतियितरक्ति
 हा अत्रमय्यन्वहजलम्॥ कन्यायोगेपुरापतमत्वमाह॥ शाठ्यापनिः कन्यास्याकी।
 न्वितः पक्षः सौम्यतपुरापउच्यतेरति॥ अत्र विशेषमाह रूढमनुः॥ मध्ये वायुदिवाय्यंतेय
 त्रकन्यां जे रविः॥ सपक्षः सकलः श्रेष्ठः आहृषोडशकं प्रति तथा त्रह्णाउमार्कडेययोः।
 कन्यागते सवितरिदिनादिदशयंचव॥ पाषाणोनेह विधिनाशब्दतत्रविधीयते॥ त

था॥ नत्रैव योऽशदिनासुक्तानि॥ कन्मागते सवितरि यास्यहानितुषोऽश॥ क्रतुभिस्ता नितुला
 निदेवीनारायणोत्रवीत्॥ अत्रहेमाद्रिः॥ योऽशत्वेत्रेधाव्या चख्यो॥ निथिद्यद्यापस्यस्योऽश
 दिनत्वे आहृद्यद्यमित्येकः पक्षः॥ भाद्रशर्शिमयासहेति द्वितीयः॥ अश्विनसुक्तप्रतिपदास
 हेति तृतीयः अमरवतुसुक्तः॥ अहः योऽशकयतुसुक्तप्रतिपदासह॥ चंद्रक्षया विशेषेण सा
 ऽपिदशीत्मिकास्मृते निदेवलोक्तेः॥ अत्रपंचपक्षाः॥ ननु क्तेहेमाद्रौत्राहो॥ आश्वयुक्कृष्णप
 क्षेनुश्राद्धंकार्यंदिनेदिने॥ त्रिभागहीनपक्षवात्रिभागत्वंईमेववा॥ दिनेदिनेरतिपक्षपर्यंत
 त्वसुक्तम्॥ त्रिभागहीनमितिपंचम्यादिपक्षः॥ भौजगीतिथिमारभ्यपावंचंद्रार्कसंगममिति
 वावचान्॥ अर्द्धमित्यष्टम्यादिपक्षः॥ त्रिभागमितिदशम्यादिः॥ त्रिभागहीनमिति॥ चतुर्दशीस
 हितप्रतिपदादिचतुष्टयवर्जनाभिप्रायेणोतिकल्पतरुः॥ अत्रदिनपदंतिथिपरम्॥ वीसया
 तत्पक्षीपतिथित्वं॥ श्राद्धव्याप्यतावच्छेदकंतिनयंचंद्रशतिथिआपिश्राद्धं सिद्धाति॥ तिनचतु
 र्दशीनिषेधोत्पक्षस्यपक्षपररतिगोऽः॥ तन्ना॥ श्राद्धंशस्वहनस्यैवचतुर्दश्यंमहालये॥

३ त्यादिविरोधान्॥

पत्रकश्चित्तरसाप्रत्ययलोपेनतृतीयभागहीनपक्ष्यादिपक्षतृतीयभागमेकादश्यादितद
 हंचपोदश्यादि॥ उत्रोत्रलघुकालोक्तेरिति॥ तन्ना॥ गौतमादिवशेनमूलकल्पनालाघवा
 त्॥ पक्षमित्यनन्ययापत्रेअ॥ पंचमूर्धंचतत्रापिदशमूर्धंचततोप्यतीतिदिशुधर्मोक्तेः॥ ष
 ष्ठायेकादश्यादिपक्षावपिनेयावितितत्वं॥ कालादर्शेयि॥ पक्षाद्यादिचंद्रशतंतेपंचम्यादि
 दिगादिच॥ अष्टम्यादियथाशक्तिरुप्यादापरपक्षकं॥ पक्षदिप्रतिपतादिदशमी॥ दर्श
 तमिति सर्वत्रा॥ गौतमोयि॥ अथापरपक्षे श्राद्धं पितृभ्योदद्यात्॥ पंचम्यादिदर्शं तमष्टम्यादि
 दशम्यादि सर्वस्मिश्चेति॥ तथैकस्मिन्नपिदिने श्राद्धसुक्तेहेमाद्रौनागरखंडे॥ आ
 याङ्गाः पंचमेपक्षेकमासस्येदिवाकरे॥ योवैश्राद्धंनरः कुर्यादेकस्मिन्नपिवासरे॥ तस्यसंव
 त्तरपावत्संतत्रापितरोऽभवमिति॥ अत्रशक्ताशक्तपरम्यवस्थेतिप्राचः॥ तन्ना॥ तदाचकष
 दाभावात्॥ त्रयोदश्यादिपक्षसंबन्धिनः॥ तत्रैवनिंदाश्रुतेः॥ ब्राह्मेणवकारेणतस्यैवपंचमा
 पक्षायोगम्यवच्छेदोक्तेरितिगोऽः॥ तन्ना॥ एकस्मिन्पीतिविरोधान्॥ तेनफलभूमाथि
 नात्प्रातिकार्याशीतित्वम्॥ तत्रचतुर्दशीश्राद्धाभावेपंचम्यादिदशम्यादिपक्षौ॥ तन्सत्त्वे
 षष्ठायेकादश्यादिकौ एवंचतुर्दश्यभावेद्वादश्यादिः तन्सत्त्वेत्रयोदश्यादिरितिमवस्था॥
 विधवायास्तु विशेषः स्मृतिसंयुक्ते॥ चत्वारः पार्वणाः प्रोक्ताविधवायासंसेद्वहि॥ स्वभर्तृ
 स्वसुरादीनामातापित्रोस्तथैवच॥ तनोमानामहानांचश्राद्धदानमुपक्रमेत्॥ तथा॥ श्वश्रु
 र्णांचविशेषेणामातामहास्तथैवचेति॥ अशक्तौतुस्तुतिरत्नावल्याम्॥ स्वभर्तृप्रभृतित्रि
 भ्यः स्वपितृभ्यस्तथैवच॥ विधवाकारयेच्छ्राद्धयथाकालमनंदिता॥ विधवास्वयसंकल्प
 क्त्वात्सद्ग्राहाराकारयेदित्युक्तं॥ प्रयोगपारिजाते॥ सकृन्महालयेचवज्येतिथ्यायुक्त
 ॥ ४ थीचंद्रोदयमाधवप्रयोगपारिजातादिषु॥ वसिष्ठः॥ नदायोभागीवदितिनेत्रर्षिणां

जन्मसु। एषु आहंतकुर्वीत गृहीपुत्रधनक्षयात्॥ जन्मभनतस्वर्वात्रे च त्रिजन्मानि। एह
 र्म्यः॥ प्राजापत्येच यो एषेचपित्रर्षे मार्गवे तथा॥ यस्तु आहं प्रकुर्वीत तस्य पुत्रो विनश्यति॥ प्रा
 पत्यरो हिरणीयो लरे वती॥ पित्रमघा। अमान्यपि प्रत्यरादीनितत्रैव ज्ञेयानि॥ केचिद्गु। नह
 श्चकामरव्यारभृवप्रिपितृकालमे॥ गंउवैधृतिपाते च पिंडास्यामासुते सुभिरिति संयहान
 ॥ नंदाः प्रतिपत्तषष्टिकादश्या। अस्वः सप्रमी। कामस्त्रयोदशी। आरोभीमः॥ भृगुः शुक्रः। अ
 प्रिमं कृत्रिका। पितृभं मघा। कालभं भरणी॥ अत्र पिंडास्यामासुतेः॥ तत्र मूलं मृग्या। ए
 तच्च स कृन्महालयविषयं॥ सकृन्महालये काम्ये पुनः आहै खिलेषु च॥ अतीतविषये चैव
 सर्वमेतद्विचितयेदिति श्रुत्वा चंद्रोदये नारदोक्तः॥ अस्यापवादो हेमाद्रौ श्रुत्वा चंद्रोदये च॥
 पराशरमाधवीये मदनपारिजातादिषु चैवम्। निर्णयदीपिकायात्॥ पितृमृताहे निषिद्धः।
 दिनेयिसकृन्महालयः कार्यरत्नुक्तम्॥ आधाढ्याः पंचमेयस्येकमासं स्थेदिवाकरो। मृता
 हनिपितृयो वै आहंदास्यति मानवः॥ तस्य संवत्सरे यावत्संज्ञाः पितरो भ्रूवमिति नागर
 स्वउक्तेः॥ यातिथिर्यस्य मासस्य मृताहेतु प्रवर्तते॥ सातिथिः पितृपक्षे तु प्रजनीया प्रयत्नतः
 ॥ निच्छेदो न कर्तव्यो विना शौचं यदृच्छयापि उआहं च कर्तव्यं विच्छिन्ने नैव कारयेत्॥
 अशक्तः यस्तमध्ये न करोत्येकदिने यदा॥ निषिद्धेपि दिने कुर्यान्पि उदानं पथाविधीतिका
 सायनोक्तेः॥ अत्र मूलं चिन्ता तथा यस्तु आहं करणे पितृनंदादिषु पिंडनिषेधस्याहपर
 शरमाधवीये कार्ष्णीजिनिः॥ नभस्यस्यापरे यस्ये आहं कार्यदिनेदिने॥ नैव नंदादिवर्त्त
 स्यान्नैव निधाचतुर्दशीति॥ अत्र आहं मित्येकवचनादिनेदिने रतिवीशावशाच्च सोमयाग
 वदेकस्याभ्यासेनैकप्रयोगपरमिदं॥ अतः प्रतिपत्तमृतिष्वैकावर्जयित्वा चतुर्दशीमिति। या
 त्तवल्कीयं प्रयोगभेदपरं॥ ननु पंचम्यादियस्य विषयं प्रतिपत्तमृतिष्विति विशिष्योक्तेः॥
 निर्णयदीये श्रुत्वा चंद्रोदये मदनपारिजाते चैव। अत्यक्षयक्षयपरं यात्तवल्कीयं॥ एतत्पर
 त्वेनैव निधाचतुर्दशीति विरोधादिति गौडाः नन्वा॥ आहं शस्त्रहतस्यैव चतुर्दश्या महालय
 र्निविरोधात्॥ तत्र नुतिथितस्तत्र वारादिनिषेधो य उदाहृतः॥ स आहं तन्निमित्ते स्यान्नातु
 धगृह्णते ह्यसाविति दिवोदासीये ह्यगार्ग्योक्तेस्तन्निमित्ते पक्षान्तरे वज्ञेयः॥ सकृन्महाला
 ये नुवचनान्निषेधः॥ अत्र नकोपि निषेधः कार्ष्णीजिनिस्मृतेरिति॥ अतो नंदादौ सपिंड
 क आहं पुत्रवती यधिकारः॥ अत्रिरपि॥ महालयस्येसाहे च दर्शेषु त्रयजन्मनि॥ तीर्थेपि
 निर्वयेत्पिंडान् रविवारादिकेष्वपि॥ सर्वोक्तं नंदादिनिषेधस्तु। मृताहानिक्रमेयोरी
 मास्यादि मृत आहं तन्निमित्ते वज्ञेयः॥ यत्तु स्मृत्यर्थे सारे॥ विवाहत्रतचूडासुवर्षमहं तद
 र्दंकां॥ पिंडदानं मृदास्नानं कुर्यान्निलतर्षणमिति॥ तस्यात्रापवादो दिवोदासीये रह
 स्यतिः॥ तीर्थे संवत्सरेप्रेते पितृयागे महालये॥ पिंडदानं प्रकुर्वीतपुगादि भरणी मये॥
 महालये गया आहं मातापित्रोः क्षये हनि॥ कृतो ह्यहोपिकुर्वीतपिंडनिर्व्वयरांसदिति॥
 निर्णयदीये नंदादिनिषेधः प्रत्यहं भिन्न आहं विषयः। खोउणाह व्यापि आहं प्रयोगेक

नितुप्रसहंपिडादानंकार्यमेवेत्युक्तं॥तदयमर्थःसंपन्नः॥षोडशाहव्यापिश्राद्धेकोनपिउनिवेषः॥शु
 ताहेःसकृन्महालयेपितयेतिकेचित्॥तत्रापिनिवेषस्तुपुक्तः॥प्रत्यहंश्राद्धभेदेपियतीपातादौ
 चतथा॥अन्यत्रमृताहातिक्रमेचपिउनिवेषरति॥समासिनांतुद्वादश्यांश्राद्धंकार्यं॥यतीनांच
 वनस्थानांवेस्वानांविशेषतः॥द्वादश्यांविहितंश्राद्धंरुक्षपक्षेविशेषतरति॥दृष्टीचंद्रोदये
 संयहोक्तेः॥अत्रयस्यश्राद्धकरणेगौराकालमाहहेमाद्रौयमः॥हंसेवर्षासुकन्यास्थेशर्के।
 नापिगृहेवसन्॥पंचम्योरंतरेदद्यादभयोरपियस्योः॥आश्विनरुक्षस्युक्तपंचम्योर्मध्यंत्य
 र्यः॥तत्राप्यसंभवेभविष्ये॥येयंदीयान्विताराजनख्यातापंचदशीभुवि॥तस्यादयान्वेद
 त्रपितृभ्योवैमहालये॥तत्राप्यसंभवेभारते॥यावच्चकन्यातुलयोःकामादस्तेदिवाकरः॥
 अन्यप्रेतपुरंतावत्यावद्दृष्टिकदर्शनं॥ब्राह्मे॥दृष्टिकेसमतिक्रान्तेपितरोदेवतेःसहा॥नि
 श्वस्यप्रतिगच्छंतिशापदत्वासुदारुणां॥यत्रुजातूकर्यः॥आकांक्षंतिस्मपितरःपंचमया
 क्षमाश्रिता॥तस्मान्नैवेदान्त्यदत्रमन्त्रनिष्कलमिति॥ततःफलानिशयहानिपरां॥क
 मागच्छतुवानवेतितुर्यपादेवायातः॥नेनकन्यायोगेप्राशस्त्यमात्रं॥अतःश्राद्धविवेकोक्तं
 श्राद्धद्वयेहेयं॥इदंचश्राद्धमन्त्रेनैवकार्यं॥नामांशदिना॥मृताहंचसपिउंचगयाश्राद्धंम
 हालये॥आपन्नोपिनकुर्वीतश्राद्धमामेनकहिंविदितिस्मृतिदयैरोगालवोक्तेः॥

अथात्रदेवताःसंयहे॥तातांवात्रितयंसंपन्नजननीमातामहादिव्यंसस्त्रिस्त्री॥
 तनयादितातजननीस्वभ्रातरस्तत्स्त्रियः॥तातावात्मभगिन्यत्यधवयुक्जायापिता
 सद्गुरुःशिष्याप्राःपितरोमहालयविधौतीर्थतथातर्पणो॥अस्यार्थः॥तातत्रयीपितृत्र
 यी॥अत्रात्रयीच॥स्मृत्यर्थसारेयि॥महालयेमातृश्राद्धंयक्प्रशस्तमिति॥अत्रदिशि
 मःस्मृतिदयैरो॥गालवः॥अनेकामातरोपस्यश्राद्धेचापरपक्षिके॥अर्घ्यदा
 नेदृथक्कुर्व्यामिउमेकंजुनिर्घयेत्॥जीवन्मातृकस्तुसायन्मातुरेकोदिसं कुर्व्या
 न्पावर्षां॥श्राद्धदीपकलिकायातुपावर्षामुक्तं अन्वष्टवंपचयन्मातुर्गयाश्राद्धंमहालयं
 ॥पितृपत्नीषुयच्छ्राद्धंकार्यंपावर्षावभवेदिनिरुहन्मूक्तेः॥स्त्रीतिमातामहानोसया
 लीकत्वेपिविभवेसतिमातामहीनादृथक्कार्यम्॥महालयेगयाश्राद्धेदृष्टीचान्वष्टका
 सुच॥नेयंद्वादशदिवसंतीर्थेप्रोष्टेमघासुचेतिनिगमोक्तेः॥हेमाद्रिमतेत्वत्रनवदेवत्यमे
 च॥महालयेगयाश्राद्धेदृष्टीचान्वष्टकासुच॥नवदेवत्यमन्त्रेशंशेषादयोरुखंविदुरिति॥
 धर्मोक्तेः॥तातभ्रातापितृव्यः॥जननीभ्रातामातुलः॥तत्स्त्रियःपितृव्यास्त्रीमातुलानी
 भ्रातृजाया॥पितृव्यसमातृस्वसृभगिनोऽपत्यमर्त्तुपुक्ताः॥नेनसायन्यायैसधवापेरतिप्र
 योगोक्तेयः॥एतासुसतीषुनतर्द्धदेरीनहारलोयान्॥जायापिताश्वशुरश्वशूरय्यत्रो
 पलस्था॥अत्रमूलस्मृतिचंद्रिकायांज्ञेयं॥अत्रपावर्षोकोदिस्यवस्थोक्ताहेमाद्रौपुरा
 णांतरे॥उयाध्यायगुरुश्वश्वपितृव्याचार्यमातुलाःश्वशुरभ्रातृनसुत्रपुत्रत्विंशिशिष्य
 योषकाः॥भगिनीस्वामिद्विदृज्जामातृभगिनीसुताः॥पितरौपितृपत्नीनांपितृमीतु

व्याख्यसा॥सखिद्रमदशिव्यायास्तीर्थैवमहालये॥एकोद्विष्टविधानेनहजनीयाःप्र
 यत्नतरति॥रतरेषांपित्रादीनांपार्वणामर्थसिद्धं॥अत्ररुमान्यत्व्याचाराद्यवस्था॥अ
 शत्रौनुष्टयीचंद्रोदयेचतुर्विंशतिमतेच॥एकस्मिन्ब्राह्मणोसर्वानाचार्यादीन्प्रहज
 येत्॥दशहादशवापिउन्मदद्यादकरांनतु॥एकोद्विष्टस्वरूपंवाहयाज्वल्कः॥एको
 द्विष्टदेवहीनमेकार्थकयवित्तकम्॥आवाहनाग्नौकरारहितत्वयसम्यवदिति॥अत्रै
 कयाकोवैश्वदेवंतत्रयिउवर्हिश्चैकमितिस्मृत्यसारेउक्तम्॥अत्रयागिहोमः॥यि
 उवर्हिजांतिकरत्याह॥प्रयोगयारिजातेआचार्यः॥काम्यामभ्युदयेष्टम्यामेकोद्विष्टमा
 घ्याष्टमेचतुर्व्युकरेहोमःपिउश्चात्रद्विजांतिकरति॥पार्वणौकोद्विष्टयोःसमानंतत्रत्वे
 तुअत्रिसमीपएव॥अत्रधुरिलोचनोवैश्वदेवौ॥अधिकमागतेसूर्येकाम्येचधुरिलोच
 नाविनिहेमाद्रावादिन्यपुराणात्॥अत्रप्रतिदिनंभिन्नप्रयोगत्वाद्दक्षिणाभेदेवाप्रयो
 गेक्पादंतेएववादक्षिणोतिहेमाद्रावक्तम्॥एतच्चसम्यस्यितृकादिनाजीवत्पितृकेना
 यिकार्य्यं॥द्वैतीर्थेचसंयत्तेनातेचयतितेसति॥येम्यएवपितादद्यात्तेभ्योदद्यात्स
 यंमुनरतिकाम्यायनोक्तेः॥यत्तुर्कोऽयः॥दशीश्राद्धंगयाश्राद्धंश्राद्धंचापरयक्षिकं॥न
 जीवत्पितृकःकुर्यात्तिलैस्तरामेवचेतिततससस्यपित्राद्यतिरिक्तविषयकाम्यश्राद्ध
 परंच॥अत्रवहवक्तव्यंश्रापितृकूनजीवत्पितृकनिर्णयेत्येय॥एतच्चजीवत्पितृकेनयि
 उरहितंकार्य्यं॥धुउनेपिउदानचप्रेतकर्मचसर्वशः॥नजीवत्पितृकःकुर्याद्दुर्द्विर्णीयति
 रेवचेति॥दक्षेरातस्यपिउनिषेधान्॥आन्वास्वमातृवार्षिकोदोनुवचनाइवतीतिव
 द्यामः॥तद्याह्वाग्लेयः॥पिउयेत्रनिवर्त्तनमघादिषुकथंचना॥सांकल्पगतदांश्राद्धे
 प्रतिदिनंश्राद्धोत्तरसकृन्महालयेतुपरंद्विकार्य्यं॥तदुक्तंनारदीये॥पक्षश्राद्धयदाकु
 र्यात्त्रय्यंरातुदिनेदिने॥सकृन्महालयेचैवपरंहमितिलोदकं॥गर्गापि॥पक्षश्राद्धेहिर
 रपेचअनुब्रज्यतिलोदकमिति॥तथाप्रयोगयारिजातेगर्गाः॥रुक्षेभाद्रपदेमासिश्राद्धं
 प्रतिदिनंभवेत्॥पितृणांप्रत्यहंकार्य्यंनिषिद्धाहेपितृर्यां॥सकृन्महालयेष्वस्पादस
 कास्वेतएवहिरंदनिषिद्धदिनेपिकार्य्यम्॥तिथितीर्थविशेषेषुकार्य्यंप्रेतेचसर्वदेतिस्मृ
 त्यर्थसारेक्तेः॥तीर्थेतिथिविशेषेचगयायांप्रेतपक्षके॥निषिद्धेपिदिनेकुर्यात्त्रय्यंराति
 लमिश्रितमिति॥स्मृतिरन्वावसांचनाच्च॥एतच्चश्राद्धंमलमासेनकार्य्यं॥तदाहभृगुः
 ॥द्विश्चाद्दत्तथासोममश्राद्धेयंमहालयं॥राजाभिवेकंकार्य्यंचनकुर्याद्भानुलंबिते
 रति॥हेमाद्रौनागरखंडेपि॥तमोवायनमस्योवामलमासोपदाभवेत्॥सत्यमःपितृप
 क्षःस्पादस्यत्रैवतुयंचमः॥एतच्चपित्रोर्मरिणोप्रथमाद्देवताकृतमितित्रिस्यलीसेतोभ
 द्वाः॥इदंचनित्यकाम्यं॥पुत्रानापुस्तयारोग्यमैश्वर्य्यमनुलंतया॥प्राज्ञीतियचमेदत्वा
 श्राद्धकामाश्वपुष्कलानितिजावालुक्तेः॥दृष्टिकेसमतिजांतेपितरौदेवतैःसह॥निः
 श्वस्यप्रतिगच्छंतिशायंदत्त्वासुदारुणामितिकार्ष्णीजिनिवचनाच्च॥तदतिक्रमेप्रायश्चित्त

युक्तमृग्विधानेदुरोअश्वस्यमंत्रचदशमासहिमासयोः॥महालययदास्त्रनेतदासंहरामिति
तदिति॥हिमासयोःकस्यानुलयोर्महालयप्रादयदाहीनमित्यर्थः॥अत्रभरण्याआहमनि
प्रशस्ता॥तदुक्तंएथ्वीचंद्रोदयेमास्ये॥भरणीपितृपक्षेनुमहतीपरिकीर्तिता॥अस्यांप्राहंरु
तयेनसगयांप्राहंरुभवेत्॥एथ्वीचंद्रोदयेश्रीधरीपेवृहस्यतिः॥नभस्यापरपक्षसहिती
यायदियाम्यमे॥नृतीयाचाप्रिताराभिःसहिताप्रीतिदायितुः॥सतत्पक्षेयक्षीयोगविशेषे
राकपिलासंज्ञा॥तदुक्तंवारहे॥नभस्यरुक्षपक्षेजुरोहिणीपातभूसुतेः॥युक्तायक्षीपुरा
राज्ञैःकपिलापरिकीर्तिता॥त्रतोपवासनियमैर्भास्करंतत्रप्रजयेत्॥कपिलाचद्विजाया
यदत्वाक्रनुफललेभेत॥पुरारासमुच्चये॥भाद्रमास्यसितेपक्षेभानौचैवकरेस्थिते॥पाते
कुजेचरोहिराणांसायक्षीकपिलाभवेत्॥अत्रदर्शांतत्वेनमहालयोभाद्ररुक्षपक्षोत्तयेयत्तु
क्तनिर्णयामृतेहेमाद्रौच॥हस्तार्कस्तुफलातिशयार्थः॥संयोगेनचनुरांविनिर्दिष्टपरमे।
छिनेतितत्रैवोक्तैः॥अत्रविशेषोहेमाद्रौस्कांटे।देवदारुंतथोशीरंकुंकुमैलामनःशिला।प
त्रकंप्रकंपक्षीमधुगन्धेनपेषयेत्॥क्षीरेनालोत्पक्वकेनस्तानेकुर्यात्समंत्रकं॥आप
स्त्वमसिदेवेशजोतिषापतिरेवच॥पापनाशयमेदेववाज्यनःकायकर्मजा॥पंचगव्यकृत
स्तानःपंचभंगैस्तुमार्जयेत्॥पंचभंगैःपंचपल्लवैः॥तथा॥रत्नेनीनाविधैर्युक्तसौवर्णिका
रयेद्रविं॥शक्तिस्तुपलाहूर्धतदर्दकर्मतोपिवा॥सौवर्णमहरांकुर्याद्दौकंनचैवतथारथं
॥अल्पविन्नोपियःकश्चिन्सोपिकुर्यादिमंविधिं॥प्रभासखंडे॥स्यापयेदत्ररांकुंभंचद नौद
करितं॥रक्तवस्त्रपुगह्नुंनताश्रपात्रेरासयुतं॥रथोरोक्त्तपलस्येवकचक्रःसुचित्रकः
॥सुवर्णीपलसंसुक्तामूर्त्रिसूर्य्यस्यकारयेत्॥ततःसूर्य्यंचकपिलाचदद्यात्संप्रज्यभक्ति
रति॥ततःसूर्य्यंकपिलाचघोउशीपचारैः।संप्रज्यदद्यात्॥दिव्यमूर्त्रिर्ज्ञागच्चसुर्दादशान्मा
दिवाकरः॥कपिलासहितोदेवोमममुक्तिप्रयह्नुत्॥यस्मात्त्रकपिलेपुराणासर्वलोकस्य
पावनी॥प्रदत्तासहसूर्य्येणामममुक्तिप्रदाभवेति॥विशेषांतरंतत्रैवज्ञेयमितिदिक्॥इय
मेवचंद्रयक्षी॥संचंद्रोदयव्यापिनीयाद्या॥उभयत्रतथात्वेर्ष्वी॥तदुक्तंभविष्ये॥तदंभ
द्रपदेमासिषक्तापक्षेसितेतेरे॥चंद्रयक्षीत्रंतकुर्यात्सर्ववेधःप्रशस्यता॥चंद्रोदयेयदायु
क्षीर्ष्वहीनैवापरंहनिता॥चंद्रयक्ष्यसितेपक्षेसेवीयोव्याप्रयत्नतरति॥अष्टम्यामाश्वलापने
न॥माघावर्षसंतप्राहसुक्ते॥एतेनमाघावर्षेत्तौषयथाअपरपक्षेतरति॥इदंसप्रम्यादिषु।
त्रिष्वहःसुकार्य्यमितिनायराहृत्तिः॥हरदत्तस्तुमघापुक्तवर्षासुभवंत्रयोदशीप्राहमि
तिआचर्य्यो॥एथ्वीचंद्रोदयेज्ञाह्ने॥आषाढ्याःपंचमेपक्षेगयामभ्यासमीस्त्वता॥तत्रनि
त्रयोदशीगजकुयागयानुत्थानुपेत्के॥०आस्त्रिनरुक्षपक्ष्यांमहालयक्षीत्रतम्॥तत्र
निर्णयामृतेपुरारासमुच्चये॥श्रियोर्चनंभाद्रपदेसिनाशमीप्रारभ्यकत्पामगतेचसूर्य्य
॥समापयेत्त्रतिथौचयावत्सूर्य्यस्तर्ष्वार्द्धगतोपवसाति॥तत्रेन॥अस्यागने॥

मीप्रावृषिप्रियः॥दोषैश्चतुर्भिःसंनक्तासर्वसंपत्करीतिथिः॥तथापुत्रसौभाग्यराजापुत्री
 शिनीसाप्रकीर्तिता॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेनयाजाकन्यागतेरवौविशेषेणपरित्याजानवमी॥
 दृष्टितायदीति॥दोषचतुष्टयतत्रैवोक्तम्॥त्रिदिनेचावमेवैवश्चसमीनोपवासयेत्॥पुत्र
 हानवमीविद्वास्वघ्नीहस्ताईगेरवाविति॥त्रिदिनावमदिनलसराचरलमालाया॥यत्रे
 कःस्त्रतितिथिदयावसानवारश्चैदवमदिनतदुक्तमार्यैः॥यःस्वशांभ्वतितिथिचय
 सवारस्त्रिद्युष्टककथितमिदंइयंचनेष्टरतेचसर्वेनिषेधाःप्रथमारभविषयाः॥मध्ये
 तुसतिसंभवेत्तेया॥त्रतस्यघोउशमसाध्यत्वेनमध्येमागयोगात्॥इयंचदोदयव्यापि।
 नीयाद्या॥तत्रैवशजायुक्तेः॥परदिनेचदोदयाहर्द्विमुहूर्तव्यापित्वेयैवकार्या॥अन्य
 याश्चैवाश्रवावापरविद्वावाद्याचदोदयसदा॥त्रिमुहूर्तपिसाश्रजापरतश्चोद्गामि
 नीतिमदनरत्नेनिर्णयामृतेचसंप्रहोक्तेः॥अहंरात्रभक्तिःकृम्यवर्ततेयौत्ररतिथिः॥त
 दातस्यांतिथौकार्यमहालक्ष्मीव्रतसदेति॥वचनाच्चेतिसंक्षेपः॥ ॥ इतिमहाल
 क्ष्मीव्रतनिर्णयः अथनवम्यामन्वष्टकाश्राहं॥तत्रकान्यायनः॥०

अन्वष्टकासुनवभिःपिउःआहमुदाहृतं॥पित्रादिभान्मध्यंचतनोमातामहांतकम्॥
 इथीचंद्रोदयेत्रहोउ॥पितृणांप्रथमंदद्यान्नाहंरणंतदनंतरम्॥ततोमातामहानांच
 न्वष्टकेक्रमःस्मृतः॥आहहेमाद्रौछागलेयः॥केवलास्ताःक्षयेकार्याहरावादौप्रकीर्तिता
 ॥अन्वष्टकासुमध्यस्थानांकार्यास्तुमातरः॥दीपिकायांतुमान्आहमादौकार्यमित्तु।
 क्रम॥मातृयजनंतन्वष्टकासादितरति॥हेमाद्रौत्रालेषि॥अन्वष्टकासुकमसोमातृश्रव
 तदिष्ट्यतेरति॥अत्रशास्त्रामेदेनव्यवस्थेतिइथीचंद्रोदयः॥जीवन्तिनृकविषयमितितिनि
 र्णयदीयः॥इदंचजीवन्तिनृकेनापिकार्यं॥तदुक्तंनिर्णयामृतेभैत्रायणीयपरिशिष्टे॥
 आन्वष्टकंगयाप्राप्तौसत्यांयच्चमृतेहनि॥मातुःआहंसुतःकुर्यात्पितर्यपिचजीवतीति।
 यद्यपिजीवन्तिनृकस्यपंचायन्वष्टकांचवश्यंकर्त्वास्तथाप्यशक्तस्यैवमावश्यकं॥भौ
 सुयद्यष्टकामूःयपितृलोकेभविष्यसीतिहेमादौयामीक्तेः॥सर्वासामेवमाहंरणंआहं
 नागतेरवौ॥नवम्यांहिप्रदातंचत्रहलव्यवरायतरित्स्तेनावश्यकत्वोक्तेश्च॥अत्रसा
 र्वासांमिन्नुक्तेः॥स्वमातरिजीवन्तमपिसयत्नमातृभ्योदद्यात्॥तन्मरुतोसतितस्येताभ्यश्च
 ।दद्यादित्तु॥जीवन्तिनृकनिर्णयेपुरभिःअत्रसर्वासानामनिर्देशेनेकोत्राह्यरौर्ध्वः॥
 यिउश्च॥नामेकेषुद्विवचनादिप्रयोगरुक्तंनारायणराष्ट्रौ॥अन्वष्टकाश्राहंतत्रागश्च
 नोभिलीयानोमध्यमायामेवनसर्वीसु॥आन्वष्टकेमध्यमायामितिगोभिलगोतमावि
 निहृदोगपरिशिष्टान्॥अत्रभर्त्तरणोत्रंश्रवमृतमातृश्राहंनकार्यमितिकेचिदाहुः॥य
 वंचिताश्राहंतवम्यांकुर्यान्नमृतेभर्त्तरिलुप्यतेरति॥तदेतन्निर्मुलंत्वान्श्रवंप्रनारयामात्रं
 आहंदीपकलिकायां॥त्राले॥पितृमातृकुलोपन्यायाःकाश्चिन्नमृताःखियः॥आह्राहीमा
 तरोद्येयाःआहंतत्रप्रदीयतेरति॥अत्रदेशाचाराद्यवस्था॥इदंचानुपनीतेनापिकार्यमात

दत्तं आह श्रुत्या रोगो मात्स्ये ॥ अमावास्यास्य काकृष्णपक्षयंचदशीषु चेत्यभिधाया ॥ एतच्चानु
 यनीतोपिकुर्यात्सर्वेषु पूर्वसु ॥ आह साधारणं नाम सर्वकामफलप्रदं भार्याविरहितो ज्येष्ठ
 त्रप्रवासस्थोपिनित्यशः ॥ श्रद्धेयमत्रवक्तुर्यादनेन विधिना बुधरति ॥ तेन सायरेवेदमि
 ति परास्ता ॥ अन्वष्टकातः पृथगेवेदं मातुः आह मित्यपि परास्ताम् ॥ लाघवेन मूलैक्यादष्ट
 कयदा विशेषाच्च ॥ तेनात्यत्रान्वष्टका आहस्यागस्यात्र प्रधानत्वं वचनात् ॥ अवेष्टेरिवरा
 जसूयांतगीताया एतयान्नाद्यकामं याजयेदिति फलार्थत्वं ॥ अत्राष्टकान्वष्टकासर्वानु
 रोधानात् ॥ तथाः प्रियुरारो ॥ अन्वष्टकासु च द्वौ च गयायां च स्येह नि ॥ अत्र मातुः पृथक्
 आह मन्त्रयतिना सह ॥ आयस्तं वानां त्वष्टकासु च द्वौ चेति भाष्यकारैः ॥ पाठादष्ट
 कायोमात् आह ॥ छंदोगे स्त्वत्रमात्माता मह आदेन कार्ये किं तु त्रियुरुषमेवा ॥ नयोषि
 च्यः पृथग्दद्यादवसानदिना हते कर्षुसमन्वितं मुक्तातथाद्यं आह वडोऽंशः ॥ प्रत्याशिकं च
 शेषेषु पिंडाः स्युषडिति स्थितिरिच्छंदोगपरिशिष्टात् ॥ अन्वष्टकासु तेषां कर्षुविधानादि
 ति श्रुत्याः ॥ यत्रुतमिस्त्रपक्षेन वमीपुराया भाद्रपदे हि सा ॥ चत्वारः पार्वराः कार्यः
 पितृपक्षे मनीषिभिरिति तद्देशाचारतो व्यवस्थितं ज्ञेयो ॥ इदं जीवन्वित्तकेनापि सपिंडकं
 कार्यं ॥ हेमाद्रौ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ अन्वष्टकासु च स्त्रीणां आहं कार्यं तथैव चेत्युपक्रम्य
 पिंडं निर्वयरां कार्यं तस्यामपि नृयोत्रमेति वचनं आह विधिना पिंडदाने प्राप्ते पुनस्तस्वी
 त्रैर्नयस्य जीवन्वित्तगर्भणीयतित्वादिना पिंडदानं निषिद्धं तस्य तन्प्राप्त्यर्थं मिति तात च
 रणाः ॥ अत्र सुवासिनी भोजनमुक्तं मार्कंडेयपुराणो ॥ मातुः आदेन संप्राप्ते ब्राह्मणौ
 सह भोजनम् ॥ सुवासिन्ये प्रदानव्यभिति शता तपोत्रवीत् ॥ भर्तुर्येष्टतानारी सह
 दाहेन वा मृता ॥ तस्यास्थाने नियुं जीतविभ्रेः सह सुवासिनी ॥ तत्रैव मदालसा वाक्यं स्त्री
 आह पुत्रदेयासुरलंकाराश्च यो विति ॥ मंजीरमेखलादामकर्णिकाकं कणादय इति
 अत्राशक्तावनुकल्पमाह आश्वलायनः ॥ अनउहोयवसमाहरेदप्रिनावाकससुयो
 घेदेयामेष्टके प्रतिनत्वेवान्ष्टकः स्यादिति ॥ हेमाद्रौ पितामहः अमावास्याव्यतीयातपो
 रोगो मात्स्येष्टकासु च ॥ विहाच्छ्राद्धमकुर्वीरोगो नरकं प्रतिपद्यते ॥ अकरणो च प्रायश्चित्त
 मुक्तं षु विधाने ॥ अभिर्युभिर्ज्ञेयैर्नंत्रं शतवारं तु नदिने ॥ अन्वष्टकं यदाश्रयं संश्रयो
 तिसर्वथेति ॥ एतत्पक्षेद्वादश्यां विशेषः पृथ्वीचंद्रौदये वायवीये ॥ संभ्रासिनोप्याहिका
 दिपुत्रः कुर्याद्यथाविधि ॥ मघालये तु यच्छ्राद्धं द्वादश्यां पार्वरां तु नदिदि ॥ अथत्रयोद
 शी आह ॥ तत्र चंद्रिका त्रयोदशी भाद्रपदी कृष्णामुखापितृप्रिया ॥ नृण्यंति पितरस्त
 स्यां स्वयंपंचशतं समाः ॥ मघायुतायां तस्यां तु जलाद्यैरपि तोषिताः ॥ नृण्यंति पितरस्त
 ह त्वर्षीणामयुतायुतं ॥ प्रयोगपारिजाते शंखः ॥ प्रोष्टपद्या मतीतायां मघायुतां च
 योदशी प्राय्य आहं तु कर्त्तव्यं मधुना यापसेन चाप्रजामिष्टायशः स्वर्गमारोग्यं च चन
 तथा ॥ नृणां आहं सदा प्रीताः प्रयच्छंति पितामहाः ॥ एतन्नित्यमपि पृथ्वीचंद्रौदये ॥

विस्सुधर्मप्रोख्यधामतीतायांतथाहमत्रयोदशीमित्युक्ता। एतांस्तथाहकालानुवै
 नित्यानाहप्रजापतिः॥आहमेतेषुकुर्वाणानरकप्रतिपद्यतेरसुक्तेः। एतच्चाविभक्तैर
 पियथक्कार्यं॥तथाचहेमाद्रौविभक्तावाविभक्तावाकुर्युःआहंयथक्सुताः॥मया
 सुचततोत्पन्ननाधिकारःयथान्विधाविति॥अपराकेवायवीये।हंसेहस्तस्थितेयानु
 मघाप्रजात्रयोदशी॥तिथिर्वैवस्तीनामसाह्यायाकुजरस्थः॥अत्रच॥अपिनःसकुलेध्यायो
 नोदघात्रयोदशीम्॥यापसमधुसर्पिर्म्याप्राकृष्टापेकुजरस्थवेतिविस्सु मनुवचनेकेवलत्रयो
 दशीसुतेर्मघागुरारतिकल्पतरुः॥शूलपाणिभुकेवलवाक्यानामर्थवादत्वादिद्यौमघायोमा
 युतेर्विधिलाघवादिशिशुमेवनिमित्तमित्याह॥वस्तुतस्तु॥मधुमासेअयसायायसेनचाएषनो
 दास्यतिआहंवर्यासुचमघासुचेति वसिसुवचनेकेवलमघासुतेर्विनिगमनाभावादभयभि
 न्ननिमित्तंश्रवैक्त्रवचनाच्चयोगाधिक्यफलाधिक्यअतएवयाज्ञवल्कः।तथावर्यात्रयोदश्या
 मघासुचविशेषतइति।त्रयोदशीआहंनित्वाअत्यन्ताप्य॥अत्रत्रयोदश्यावहृपुत्रापुवमा।
 रिरास्तभवंतीमा एतं वीक्तेर्पुवमारिन्मयपदोषसहिह्मोरपत्यमात्रार्थिनःस्मृत्यंतरेक्ते ध
 नार्थिनोवाधिकाररतिकल्पतरुः॥अयमनिंदयातदर्थिनोनुधिकारान्फलांतरकामस्यैवाधि
 काररतिहलापुधः।एतस्यिउरहितंकार्योमघाप्रजात्रयोदश्यापिउत्तर्वपरादिजः।संसानेने
 वकुर्यान्नित्यंतेकवयोविदुरितिहृत्परशरोक्तेः॥इदंमलमासेपिकार्यो॥मघात्रयोदशीआ।
 इप्रत्युपस्थितिहेतुकं।अनन्यगतिकेनैकनैयस्यामलिशुचैरतिकाठकगृहोक्तेः॥यानितु।
 अगिराः॥त्रयोदश्यांरुक्षमपक्षेयःआहंकुरुतेनरः।यंचत्वतस्यजानीयात्स्येसुत्रस्यनिश्चितं
 ॥वामनुपुराणे॥त्रयोदश्यानुवैआहंनकुर्यात्पुत्रवानरुहीमादि वचनानि॥तानिपुत्रवदिस
 याशिवामहालयस्यभिनत्रयोदशीविषयाशिवाकाम्यआह विषयाशिवासापिउकआहवि
 षयाशिवितिकेचित्ना।हेमादिप्रमुखाल्लेकवर्गआहविषयाशि॥आहंनैवेकवर्गस्यत्रयोदश्यामु
 पक्रमेत्॥ननुमास्तत्रयेयस्यप्रजाहिंसंतितस्यते।इतिकाधर्माजिनस्तेः॥यद्यपि।पितरोयत्रज्ञ
 तेतत्रमातामहाअपीतिद्यौम्योक्तेनैकेवलमपितृवर्गस्यप्राप्तिस्तथापिब्यामोहादिप्राप्रविषेधोय
 मिसाहः॥वयंतुपश्यामः॥अत्रवदिसयारपेवेति।असंतानस्तुपस्तस्यश्रौहोक्तात्रयोदशी॥स
 तानुक्तेयःकुर्यात्प्रसवंशशयोभवेदिति॥हेमाद्रौनागरस्वरोक्तेः॥एवंवाक्यमप्यसंतानस्यै
 वैकवर्गनिषेधकमिति॥अत्रमघात्रयोदशीमहालयपुगादिआहानानेत्रेराप्रयोगः।ननुप्रसे
 गसिद्धिरित्यमत्रविस्तारः॥
 अथचतुर्दशी॥
 एथीचैरोदयेप्रवेताः

इहाराहृणालोहाद्यैर्विद्युज्जलविद्याग्निभिः।।नस्विदंष्ट्रि विपन्नायेतेषांशस्ताचतुर्दशी॥त्राज्ञे
 ॥युवानःपितरोयस्यमृताःशस्त्रेणावाहताः।।तेनकार्यंचतुर्दश्यांतेषांशुभमभीक्ष्णता।नाग
 रखंडे॥अपमृसुर्भवेद्येषांशस्त्रमृपुरथापिवा।आहंतेषांप्रकर्तव्यंचतुर्दश्यांनराधिया। ए
 तच्चप्रायोनाशकशस्त्रादिविद्योदकोहंधनप्रपतनेश्चेच्छतामिति॥मौतमोक्तइमरणीय
 लक्षणां।।एकयोगनिर्देशानां।सर्वेषांनुत्सधर्मीणामेकस्यापिपदुमते॥सर्वेषांतन्ममेनेय

मेकरूपाहितेस्मृतारशुशनसोक्तेश्चतचकृतक्रियारामेवेतिवस्थामः॥मरीचिः॥विषशस्त्र
 श्यापदादिनियम्यत्राहाराधातिनां॥चतुर्दश्यांक्रियांकार्याश्चयेयांतुविगर्हितात्राहाराधा
 तीतेनहतोनतुत्रहहा॥तस्ययनितत्वादितिशूलपाणिः॥अत्रोद्वेश्यविशेषरास्याविवक्षित
 चाना॥स्त्रीरामपिशस्त्रादिहानामेकोद्विष्टकार्यंनयावर्षामिति॥श्रीदत्तोपाध्यायःइदंवि
 यादिकहतातामेवनप्रसवादिमृतानामितिवाचस्यतिमिश्राः॥यनुशाकटापनः॥जलाधि
 ष्यावियन्नातोसमासेवाग्रहेपिवा॥आहंकुर्वीततेयांवेवर्जयित्वाचतुर्दश्यामिति॥तत्रापश्चि
 त्कार्यंजनादिमृतविषयमित्याकरेउक्तं॥अतएववैधत्वात्सहगमनेयिनकार्यमितिहेमाद्रिः
 एतच्चदेवपुत्रमेकोद्विष्टकार्यमित्युक्तंप्रयोगपरिजातेतच्छ्राद्धंदेवहीनेचेसुत्रद्वारधनस्यः
 प्रेतपक्षेचतुर्दश्यामेकोद्विष्टविधानतः॥दिवपुत्रंनुतच्छ्राद्धंदिष्टरामस्यंभवेत्॥एकोद्विष्टं
 वपुत्रमित्येवंमनुरव्वीत्॥भविष्यि॥समत्वमागतस्यापिपितुःशस्त्रहतस्यच॥चतुर्दश्यांतुक
 र्त्रयमेकोद्विष्टमहालये॥चतुर्दश्यांतुयच्छ्राद्धंसंयितीकरोक्तं॥एकोद्विष्टविधानेनतत्कार्यंश
 खघातिनरतिसंवत्सरप्रदीयेहारितः॥विश्वेदेवांश्चतत्रापिप्रजपित्वाततोमलान्॥येवैशस्त्रहत
 लेयांश्चाहंकुर्वीदंतद्रितः॥अत्रैकोद्विष्टवचनानांनिर्मूलत्वं॥समूलत्वेपिपार्श्वराशक्तपरा
 शिविष्वादिवचनैःप्रकरणात्॥कृष्णपक्षीयपार्श्वरावगतेरितिशूलपाणिः॥तन्ना॥वाक्येन
 प्रकरणास्यवाधात्॥पित्रादीनांपार्श्वराभ्रात्रादीनामेकोद्विष्टमितिगोशब्दीः॥तन्ना॥पितुरि
 त्यनेनविरोधात्॥विशेषवाक्येयर्थ्यापन्नेश्च॥अत्रशस्त्रहतस्येवचतुर्दश्यामिति नियमोनचतु
 र्दश्यामेवशस्त्रहतस्येति॥आहंशस्त्रहतस्येवचतुर्दश्यामहालये॥पितामहोपिशस्त्रहतश्चेको
 द्विष्टदयकार्यम्॥तदुक्तंहेमाद्रौस्मृतं॥एकस्मिन्नुद्योर्बैकोद्विष्टमिति॥त्रिषुशस्त्रहतेषुपा
 र्श्वरामेवकार्यापनुदेवस्वामिनोक्तं॥त्रिष्वपिशस्त्रहतेषुप्रथमोकोद्विष्टत्रयंकार्यंनतुपार्श्वरामा
 हस्यवचनाभावादिति॥तदुक्तं॥पित्रादयस्त्वयोर्यस्यशस्त्रेय्यीतास्वनुक्रमात्॥सभूतेपार्श्व
 रांकुर्यादादिकांनिश्चयकृष्टयगितिहृत्परारोक्तेः॥एकस्मिन्नुद्योर्वाप्यिविद्युच्छ
 स्त्रेरावाहते॥एकोद्विष्टसुतःकुर्वीत्रयागादशंवभवेदिति॥स्मृतंनराचेतिशब्धीचंद्रोदये॥
 उक्तं॥अथराकैहेमाद्रौचैवायस्वत्रैवशस्त्रादिनाहतस्यवाधिकेमेवपार्श्वरामेकोद्विष्ट
 वाकार्यम्॥ननुआहृदयप्रसंगसिद्धेरितिशब्धीचंद्रोदये॥अत्रआहाकरोशिमापरयस्य
 दिनांतरे पार्श्वरामेवकार्यमिति तत्रैवोक्तं॥यद्यपिशस्त्रविग्रहानांचष्टंगिदंष्ट्रिस
 रीस्यैः॥आत्मनस्यागिनांचेवआहमेघानकारयेदितिहृत्गलेयाथैः॥शस्त्रादिहानां
 आहंनिषिद्धं॥तथापिप्रमादमृतानांआहाहंत्वात्कार्यंमृहृदिभिन्नबुद्धिसर्वमृतानां
 नकार्यं॥यनुचतुर्दश्यांतयरीयालुप्रपिडोदकक्रिया॥इतिब्राह्मेतद्वोपामितिशूलपा
 णिः॥लक्षणायांमानाभावात्पतितेनाधिकर्तृव्यंकर्तृव्यंयतितस्यचेतिगयादिवद्विशेष
 विधिवलात्पतितानामधिकार्यमिति नच्यगौः॥तन्वतुसमत्वमागतस्येत्यादिवशात्॥क
 तक्रियाणांकार्यंनान्येषामिति वयंप्रतीमः॥यनुमनुः॥नपेत्यज्ञियोहोमोलौकिकाभौवि

धीयते॥ न दर्शनविनाश्रादमाहितायेर्विधीयते रति॥ अत्रषड्विंशद्देहेतुत्वेनोक्तं॥ तद्यथाश्रुत
मेवमन्मतेष्टश्चीचंद्रोदयः॥ आहिताग्नेःपिउपितृपत्नकल्पेनाश्रादनिषेधार्थमिदंनतुसंका
ल्पारिण्यात्सहस्रव॥ कृष्णपक्षश्रादमन्दिनेषुप्राप्तमाहिताग्नेर्दर्शनियम्यते रतितुवयं॥ द
र्शनयावरोनविनाश्रादंन॥ तेनकापिवार्षिकादावेकोदिसुंनेतिहरिहरः॥ रतिचतुर्द
शी॥ अमायांविशेषमाह॥ अयराकेंयमः॥ हसेकरस्थितेयानुअमावास्याकरान्वित
॥ सोत्तेयाकुंजरच्छाया रतिवैधायनोत्रवीत॥ वनस्यतिगतेसोमेयाह्याप्राप्तुस्तीभवे
त्॥ गजच्छायातुसाप्रोक्तातस्यांश्रादंप्रकल्पयेत्॥ भारते॥ अजेनसर्वलोहेनवर्षासुनि
यतत्रतः॥ हस्तिच्छायासुविधिवत्करांमजनवीजिते॥ श्रादंदद्यादितिरोषः॥ आश्विन
शुक्लप्रतिपदिदौहित्रस्यमातामहश्रादमुक्तंहेमाद्रौसंयहेच॥ जातमात्रोपिदौहित्रोद्विप
मानेपिमातुलोकुर्यान्मातामहश्रादंप्रतिपद्याश्विनेसितेरति॥ रयंसंगवम्यापिनीयासे
तिनिर्णयदीयेउक्तं॥ प्रतिपद्याश्विनेशुक्लदौहित्रस्त्वेकपार्श्वशी॥ श्रादंमातामहकुर्यात्स
पिनासंगवेसदा॥ जातमात्रोपिदौहित्रो जीवत्यपिचमातुले॥ प्रातःसंगवयोर्मध्येपु
युक्तप्रतिपद्वेत्त॥ रतिवचनात्॥ अत्रसमूलत्वेविश्वस्य॥ इदंचमलमासेन
कार्यं॥ स्यष्टमासविशेषारख्याविहितंवर्जयेन्मले रतिनिषेधात्॥ इदंजीवसिद्धवेनेवका
र्यमितिशिष्टाः इदंचशिष्टाचारानुसंधिउंकार्यमिति केचित्॥ पिउरहितंनुयुक्तं॥ जीवसिद्ध
कस्या॥ मुउंनंधिउदानंचप्रेतकर्मचसर्वशः॥ नजीवसिद्धकः कुर्याद्दुर्विणीयतिरेवचेतिद
क्षेरापिउनिषेधात्॥ आन्वष्टक्यवद्विशेषवचनाभावाच्चेतिसंक्षेपः॥ ० ॥ रतिकमला
करभट्टकृतेनिर्णयसिंधोमहालयनिर्णयः ॥० अथा

श्विनशुक्लप्रतिप

दिनवराचारंभस्तनिर्णयः॥ तत्रभार्गवाच्चनदीयिकायांदेवीपुराणो॥ सुमेधाउवाच॥ शृ
गुराजन्प्रवक्ष्यामिचंडिकापूजनक्रमं॥ आश्विनस्यसितेपक्षेप्रतिपत्सुशुभेदिने॥ रसुय
क्रम्योक्तं॥ सुद्वेतिथौप्रकर्त्रं प्रतिपच्चौर्ध्वगामिनी॥ आद्यास्तनाडिकास्यत्काषीउशहृद
शायिवा॥ अयराह्नेचकर्त्रंयंसुदसंतिकांक्षिभिः इदंचायान्देयोगिमाप्राशस्त्वद्वितीयदि
नेप्रतिपदोअभावेत्तैयं॥ तथातत्रैवेदेवीपुराणोऽमरतत्रैवेदेवीवचः॥ अमापुक्तानकर्त्रं
व्याप्रतिपत्पूजनेमम॥ सुहर्षमात्रकर्तव्याद्विनीयाद्विगुणान्विता॥ आद्याः योउशनाडीसु
लब्धायः कुरुतेनरः॥ कलशस्थापनंतत्रघरिंजायतेक्रवं॥ मार्कंडेयदेवीपुरारायोः॥
सर्वविहातुयाशुक्लाभवेत्प्रतिपदाश्विनी॥ नवरात्रत्रंतस्यांनकार्यंशुभमिच्छता॥ देश
भेगोभवेत्त्रद्रुभिंसंचोपजायते॥ नंदायादशीपुक्तायांपत्रस्यान्ममपूजनमिति॥ स्कादे
पि॥ प्रतिपद्याश्विनेमासिसाशुहाशुभदाभवेत्॥ भारेयचदशीकृष्णतयापुक्तानशस्ये
ते॥ विरुद्धफलदासाहियुत्रदारभयावहेति॥ तथा॥ वज्रनीयाप्रयत्नेनअमापुक्तातुया
र्थिवा॥ द्वितीयाद्विगुरोयुक्ताप्रतिपत्स्वैकामदा॥ तथादेवीपुराणो॥ योमापूजयतेनित्यं

द्वितीयादिगुणान्विताः॥प्रतिपक्षारदींज्ञात्वासोश्रुतेसुखमवयं॥यदिकुर्वीदमापुक्तप्रतिपत्
स्थापनंममा॥तस्यशामापुतंदत्वाभस्यशेषकरोम्यहं॥आप्रहान्कुरुतेयस्तकसशस्थापनम
तस्यसंपदिनाशःस्याज्जेष्टःपुत्रोविनश्यति॥अमापुक्तानकर्त्तव्याप्रतिपक्षंउिकाचने॥धना
भिर्विशेषेणवांशहानिश्चजायते॥नदशकलयापुक्ताप्रतिपक्षंउिकाचने॥उदयेदिसुहृत्पिया
हासोदयगामिनीति॥देवीपुराणो॥याचाश्वपुजिमासेस्याप्रतिपक्षंउिकाचने॥शुद्धामवाचने
स्यांशतयज्ञफलप्रदं॥रुद्रयामले॥अमापुक्तासदाचैवप्रतिपक्षंनिदितामता॥तत्रचैत्थापयेत्
भद्रमिष्यजायतेक्रवं॥प्रतिपक्षद्वितीयातुकुंभारोयराकर्मणीति॥यद्यपिरुद्रयामलाशमरं
निर्मूलान्ताथ्याविरोधान्प्रचारञ्चतद्वचनानिलिख्येते॥तिथितत्त्वेदेवीपुराणोपि॥प्रातरावाहं
देवींप्रातरेवप्रवेश्येत्॥प्रातःप्रातश्चसप्तप्रातरेवविसर्जयेत्॥तत्रैवा॥शरत्कालेमहाशजा
यतेयाचवार्धिकी॥साकार्योदयगामिभ्यांनतत्रतिथियुग्मता॥तथा॥कुहूकाष्टीयसंपुक्तवर्ज
प्रतिपक्षि॥राजनाशायसाप्रोक्तानिदिताचाश्वरजनरति॥समुवचनेषुकलशस्थापनय
णान् तदेवप्रथमेदिनेतिथिभ्यते॥नतूयवासादि॥तस्यप्रतिपक्ष्यमावासेतियुग्मवाक्यात्॥शु
क्तास्याप्रतिपक्षिःप्रथमतर्निदीपिकीतोः॥शुक्तपक्षेदशविदेतिमाधवोक्तेश्च॥शर्वदिनेप्र
मस्यवाधेमानाभावादिनिकेचित्त्वस्ततस्तु॥शर्वोक्तवाक्येषु चंउिकाचनप्रजनप्रहराहुपव
सादेष्टंभान्त्वनप्रधानदेवीशजादावपिपरेतिपुक्तं॥कलशस्थापनयहानूपलसरात्॥अत
एवदेवलः॥ब्रतौयवासनियमेषटिकैकायियाभवेत्॥सातिथिसदिनेशजाविपरीतानुयैतुके
नि॥अत्रघटिकासुहृत्तरिगोडाः॥यदातुशर्वदिनेसंशरणीशुद्धाचभूत्वा॥परदिनेवर्द्धतेतदासंशरणी
त्वादमायोगाभावाच्चर्द्धेवा॥यानिचद्वितीयायोगनिषेधकानिवचनानिकेचित्त्वरेतितान्यपिशु
धिकनिषेधपराणियरदिने॥प्रतिपक्षोत्पत्तासत्वेतुदशीपुतापिशर्वेवयाद्या॥तदाहलक्षः॥तिथि
शरीरंतिथिरेवा॥कारणतिथिःप्रमारातिथिरेवसाधनमिति॥पानित्वमापुक्ताप्रकर्त्तव्येन्यादी
निचसिहप्रसदिवचनानिनानिसमूलत्वेसत्येतद्विषयाणि॥अत्रेदंतत्वम्॥शर्वोक्तसर्ववाक्यानां
हेमाद्राद्यलिखितत्वननिर्मूलत्वात्त्रैश्रामनिर्णयस्यानुक्तेःसामान्यनिर्णयात्सर्वव्याप्तावपिगो
उनिबंधेषु॥विशेषनिर्णयादौदधिकीयायातत्रापिघटिकैकेत्यस्यदिसुहृत्सुनिविकेर्दिसुहृत्
याद्या॥उदिनेदेवतंभानाविन्यत्रदिसुहृत्त्रिरुश्चेतित्रैदयिकादिसुहृत्तन्वनियमात्॥तेन
उदयेदिसुहृत्प्रीत्याद्यनुसारोपि॥सुहृत्तमात्रकर्त्तव्येतिनुदिसुहृत्सुनिः॥अथथादिसुहृत्त
विधिवैयर्थ्यात्॥केचित्तुसुहृत्तमात्रेतिवचनान्॥ततोत्पन्नत्वेपरानेत्याहुः॥गोडाअप्येवम्॥
अत्र देवीशजेवप्रधानउपवासादित्वंगं॥असृष्ट्यांचनवम्याचजगन्मातरंमविकां॥शजपि
त्वाच्चिनेमासिविशोकजायतेनरुतिहेमाद्रौभविष्येतयारावफलसंबंधात्॥नवमीतिथि
पर्यंतंरुद्रशजाजयादिकमितिंतत्रैवदेवीपुराणात्॥शरत्कालेमहाशजाक्रियतेयाचवार्ध
कीतिमाकौडयपुराणाच्च॥शर्ववचनादसमीनवमीशजेवप्रधानमन्यत्सर्वमंगमितिगोडाः॥
एकाहयक्षापिदेवीपुराणो॥यस्त्वेकस्यामथाष्टम्यानवम्यामथसाधकः॥शजयेहरदंदेवी

महाविभवविस्तारैरिति॥ तत्त्वतुराजस्येनयागैः॥ समप्रधानायाः सहित्वाः अथ्यवेष्टेरतयाः प्राधाः का
 मंयाजयेदित्येकत्वान्मध्यविधानाच्चयथाफलार्थोवहः प्रयोगस्तथात्रनवग्रमध्यस्थायाः अष्ट
 म्यानवम्यावाफलार्थः पृथक् प्रयोगः॥ रूयनारायणाधृतदेवीपुराणो॥ महानवम्यां प्रजेयं सर्वका
 मप्रदायिका॥ सर्वेषुवत्सवर्गेषुतवभक्ताप्रकीर्तिता॥ कृत्वाप्रोतियशोराज्यपुत्रादुदंनसंपदः॥
 साचकाम्यानित्याच॥ एवममैरपितदादेवाः कार्यं प्रश्जनमविभूतिमतुलां लक्ष्युंचतुर्वर्गप्रदाय
 क्मिति॥ योमोहादथवालस्यादेवीदुर्गामहोत्सवे॥ नश्जयतिदंभाहृहेषाहाय्यथभैरव॥ कु
 द्दाभगवतीतस्यकामानिष्टान्निहंतिवैरति॥ कालिकापुराणोफलनिंदाश्रुतेः॥ वर्षेवर्षेविधात
 व्यस्यापतंचविसर्जनमितिथितिवेदेवीपुराणाच्च॥ अत्रोपवासादिकमुक्तंहेमाद्रौभविष्ये
 ॥ एवंचविध्यवासिमानवरात्रोपवासतः॥ एकभक्तेननक्तेनतथैवायाचिनेनच॥ प्रजनीयात्
 नैर्देवीस्थानेस्थानेपुरेपुरे॥ गृहेगृहेशक्तिपरैर्योमियाभवनेवने॥ स्नातैः प्रमुदितैर्हृष्टैर्ब्राह्म
 णैः सत्रियैर्नृपैः॥ वैशेष्येष्टैर्भक्तिपुक्तैर्क्षेत्रैश्चमानवैरिति॥ यत्र॥ रूयनारायणायभवि
 ष्ये॥ एवंनातास्त्रेच्छगरीः प्रजतेसर्वदस्युभिरिति॥ तत्रामसश्जयापरमिति॥ विनामंत्रैस्ताम
 सीस्यात्किरातानांतुसम्पतेतितत्रैवोक्तेः॥ मदन्तरज्जेदेवीपुराणोपि॥ कर्मासंस्थेरवोशक्रमुक्त
 मारभ्यतंदिका॥ अयाचीद्यथवेकाशीनक्ताशीवाथवाखदः॥ भूमोशपीतचामंत्रकुमारीर्भा
 जयेन्मुदा॥ वस्त्रालंकारदानेश्चसंतोष्याः प्रतिवासरं॥ वलिचप्रत्यहंदद्यादोदनंमांसमाषव
 त्॥ त्रिकालंश्जयेदेवीजयस्तोत्रपरयराश्रितिनंदिकाप्रतियदितिमेथिलाः॥ षष्ठीतिगोऽः॥
 तच्चप्रजनरात्रौकार्यं॥ आश्विनेमासिमेघांतेमहिषासुरमर्हिनी॥ निशासुप्रजयेद्भक्तासोपवा
 सादिकः क्रमादितिदेवीपुराणात्॥ सयहेपि॥ आश्विनेमासिमेघांतेप्रतिपद्यातिथिर्भवेत्॥
 नस्यानक्तं प्रकुर्वीतरात्रौदेवीप्रश्जयेत्॥ रात्रिरूयायतौदेवीदिवारूपोमहेश्वरः॥ रात्रित्रतमि
 दंटेविसर्वयापप्रणशने॥ सर्वकामप्रदं नृणां सर्वशत्रुनिवर्हणं॥ रात्रित्रतमिदंतस्यरात्रौकर्त
 व्यतेष्यते॥ नक्तत्रतमिदंतस्मादन्यथानरकेगतिरित्यादिवचनाच्च॥ रात्रित्रतमेवाभिप्रेत्समाध
 वेनोक्तं तस्यनक्तत्रतत्वादिति॥ ननुरात्रिभोजनादिति॥ ननु॥ मासिचाश्वपुजेषुक्तेनवरात्रे
 विशेषतः॥ संश्रमनवदुर्गांचनक्तं कुर्यात्समाहितः॥ नवरात्राभिधेकर्मनक्तत्रतमिदंस्तुते॥
 आरभेनवरात्रस्येत्यादिस्कोदात्॥ माधवोक्तेश्चनक्तमेवप्रधानमितिचेत्॥ ननवरात्रोपवास
 तस्यादेरनुपपन्नेः॥ नचपाक्षिकनक्तानुवादीये॥ नित्यानित्यसंयोगविरोधात्॥ नद्यथिहोत्रे
 दशमपक्षेप्रास्यदध्नाजुहोतीत्यस्येद्रियकामहोमेनुवादीघटते॥ नित्यवदनुवादायोगादित्यु
 क्तं चार्त्तिके॥ तथात्रापितिनात्रतहदेवगुणात्फलमितिज्ञेयम्॥ ननुरात्रेः कर्मकालत्वेतद्या
 पिनीर्ष्वेवप्रतियत्प्राप्त्यात्॥ मैवं॥ न्यायतः प्राप्तावपिर्ष्वोक्तवचनेर्वाधात्॥ यथार्ष्वेषुः क
 र्मकालम्यापिनीमयित्यक्तास्वत्यापिपरैव रमनवमीतिप्रायुक्तं य
 यावानिशीथेसतीमपिर्ष्वीज्जाष्टमीत्यक्ता रोहिणीपुत्रायरेवेतिमाधवेनोक्तं तथात्रा
 पिवस्तनस्त॥ रात्रेः कर्मकालत्ववचसाहेमाद्राद्यलिखनान्मूलत्वंविमृश्यमेवत्रिका॥

लक्षयेदिमादिष्वविरोधाच्च॥ माधवोक्तिस्तुपासिकनक्तानवात्सुक्येनस्मात्सर्वपक्षेषुपरैव
 प्रतिपदिनिस्सिंह॥ अत्रकेविन्नवरात्रशरीरवाहीरात्रपरः वृद्धोसमाप्तिरस्यम्याहासिभाप्रति
 पन्निशि॥ प्रारंभोतवचंआस्तुनवरात्रमतीर्थवदिति॥ देवीपुराणादिमाहुः॥ तन्नाप्रतिहा
 सदृष्टोत्सनाधिक्यत्वायनेः॥ अत्रमूलाभावाच्चेतेनतिथिवाच्येवायम्॥ तदुक्तम्॥ तिथिदृ
 ष्टौतिथिहासेनवरात्रमपार्थक्यं॥ अथरात्रेनदोषोपेनवरात्रतिथिस्येति॥ सचनवरात्र
 शकचिल्लसरायाकर्मवाची॥ यथाप्रारंभोतवरात्रस्येत्यत्रेतिदिक्॥ प्रतिपदिचवेध
 स्मादियोगनिषेधोभार्गवाच्चैतदीपिकायां॥ देवीपुराणे॥ त्वाश्वैधृतिपुक्ताचेतप्रतिपच्च
 ठिकाचने॥ तयोरेतेविधान्यकलशाशयराएहेति॥ चित्रावैधृतिपुक्तापिहितीयापुक्ता
 चेत्सैवयाद्येत्सुकंदगीत्सवे॥ भद्रान्विताचेत्प्रतिपत्तुलभ्यतेविरुद्धयोगैरपिसंगतास
 ती॥ सेवायगन्धेविवुधैर्विधेयाश्रीपुत्ररागादिविद्विहेतुरिति॥ यदानुवैधृत्यादियरिहाररा
 प्रतिपत्तुलभ्यते तदोक्तं तत्रैवकात्यायनेना॥ प्रतिपद्याश्विनेमासिभवावैधृतिचित्रयोः॥ आ
 द्ययादौयरित्यप्रारंभेनवरात्रकमिति॥ भविष्येपि॥ चित्रावैधृतिं संपूर्णा प्रतिपच्चैभदेनूप
 त्याज्यांघृशास्त्रयस्त्वाद्यास्तुरीयांशुतपूजनमितिरुद्धयामलेपि॥ वैधृतौपुत्रनाशः स्याच्चित्रा
 यांधननाशने॥ तस्मान्नस्थापयेत्कुभंवित्रायावैधृतौतथा॥ संपूर्णा प्रतिपद्येवचित्रापुक्ता
 यदाभवेत्॥ वैधृत्यावापिपुक्तास्यात्रदामध्यदिनेरवो॥ अभिजिज्जुहूर्त्रैयत्रस्यापनमि
 व्यतेरति॥ चित्रादिनिषेधमूलेचिंत्यो॥ इदंकलशास्थायनंरात्रौनकार्यं॥ नरात्रौस्थापनं
 कार्येनचकुंभाभिषेचनमितिमात्स्योक्तेः॥ भास्करोदयमारभ्यवावत्तदशनाडिकाः प्रातः
 कालरतिप्रोक्तस्यायनारोपणादिद्वितिविष्णुधर्मांकेश्च॥ रुद्रयामले॥ स्नानंमंगलिकं
 कृत्वाततोदेवीप्रलजयेत् शुभाभिर्भुक्तिकाभिश्चसर्वैकृत्वात्तुवेदिकां॥ यवानुवैवाययेत्त्र
 गोधूमेश्चापिसंयुतान्॥ तत्रसंस्थापयेत्कुभंविधिनामंत्रसर्वकं॥ सेवराजतंवायिताम्र
 मृगमयजनुवेति॥
 अथप्रजाविधिः॥ साचजयंतीमंत्रेराणा
 वाक्षरेणावाकार्या॥ तदुक्तं दुर्मभक्तिरंगिराणां देवीपुराणे॥ कुरुदेव्यास्तमंत्रेराप्रजा
 क्षीरघृतादिभिरिदुक्ता॥ जयंतीमगलाकालीभद्रकालीकपालिनी॥ दुर्गासमाश्रिता
 धात्रीसुधास्वाहानमोस्तुते॥ अनेनैवतुमंत्रेराजपहोमोतुकारयेदिति॥ ३० दुर्गेदुर्गेर
 क्षिशिस्वाहेतिनवाक्षरः॥ तत्रप्रतिपदिप्रातरभ्यंगकृत्वादेशकालो संकीर्त्यममेहजन्य
 निदुर्गाप्रोतिहारासर्वोपच्छान्तिप्रवृत्तकदीर्घापूर्विपुलधनपुत्रपौत्राद्यतवद्विन्नसंततिदृ
 हिस्थिरलस्मीकीर्त्तिलाभशत्रुयराजयसदभीष्टसिद्धयर्थशारदनवरात्रप्रतिपदिविहितक
 लशास्थायनदुर्गाप्रजाकुमारोप्रजादिकरिष्येति संकल्प्यमहीर्षोरितिभूमिंस्थत्वात्रोय
 धयः समितियवान्निक्षिप्याकलशेषितिकुंभं संस्थाप्य ३ममेगोश्रतिजलेनाश्रय्यंगंधदा
 रामितिगंधयात्रोसधीरितिसर्वोसधीः॥ काडाकाडादिनिद्वीः॥ अथत्येवरात्रियंचपद्य
 वाः॥ स्योनाष्टथिवीतिसप्तमृदः॥ पाकलिनीरितिकलः॥ सहिरापरत्वातीतियंचरत्वाति

हिरण्यचक्षिप्रापुवासुवासातिवैखैरावेष्ठा। शर्णादर्वीतिशरीयात्रनिघायातत्रवरुणो
संज्ञज्यजीर्णायांनूतनायांवाप्रतिमायांदुर्गीमावाघ्रजयेत्॥तद्यथा॥शर्वोक्तंमंत्रमुक्त्वा
आगच्छवरदेदेविदेत्यर्धनिष्कृत्वा॥प्रजागृहारासुमुखिनमस्तेशंकरप्रियेसर्वतीर्थम
यंवारिसर्वदेवसमन्वितं॥रमघटंसमागच्छतिष्ठदेवगणैःसहा॥दुर्गेदेविसमागच्छसा
न्निध्यमिहकल्पया॥वलिप्रजागृहारात्वमस्याभिःशक्तिभिःसहेत्यावाघ्रशर्वोक्तंमंत्रेणा
घोउशीपचारैःप्रजयित्वामासमक्रवलिकूष्मांडादिवलिवानिवेदयेत्॥ततःकुमारोष्
जातदुक्तंहेमाद्रौस्कांटे॥एकैकांष्टजयेत्कामाभकृद्यातथेवच॥हिगुरात्रिगुरावापिप्र
त्येकंनवकंतुवा॥तथा॥नवभिर्नभतेभूमिभैश्चुर्ध्वं हिगुरोतनु॥एककृद्यालभेतक्षेम
कैकेनश्रियलभेत्॥एकवर्षानुयाकम्प्राष्टजायेतांविवर्जयेत्॥गंधपुष्पफलादीनांप्री
तिलस्यानविद्यते॥तेनहिर्वर्षमारभ्या॥दशवर्षययंताएवष्टज्या॥तत्त्वत्याः॥तासांचक्रमे
राकुमारिकात्रिमूर्तिः॥कल्याणीरोहिणीकालीचंडिकाशांभवीदुर्गीसुभद्रेतिनामभिः
ष्टजाकार्या॥आसांचप्रत्येकंष्टजामंत्राफलविशेषाश्चतत्रैवज्ञेयाः॥सामान्यतस्तुमंत्र
स्तरमयीलक्ष्मीमातृगणरूपधारिणीम्॥नवदुर्गात्मिकासाक्षात्कामावाहयाम्यहं॥
एवमभ्यर्चनेकुर्व्यात्कुमारीणांप्रयत्नतः॥कंचुकैश्चैववस्त्रैश्चगंधपुष्पास्तदादिभिः॥
नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्भोजयेत्यायसादिभिः॥तथा॥यथिस्फुटितशीशीगीरंरक्तपुष्प
गोकिताम्॥जान्यंधांकेकरांकार्णीकुरूपांतनुरोमशांसंत्यजेद्देहिगीरंकात्यांदासीगर्भ
समुद्भवां॥तथा॥ब्राह्मणीसर्वकार्येषुजयार्थेनृपवंशजां॥लाभार्थेवैश्वंशोल्यासुत
र्थेऽद्भवंशजां॥दारुणोचांत्यजानानांष्टजयेद्विधिनानरः॥रति॥अत्रवेदपारायणाम
युक्तंरुद्रयामले॥एवंचतुर्वेदविदोविप्रान्सर्वान्प्रसादयेत्॥त्रैधांचवरणकार्येवेदया
रायणायवेरति॥तथा॥एकोत्तराभिरुद्र्यानुनवमीयावदेवहि॥चंडीपाठजयेच्चैवजा
ययेद्द्विविधानतः॥तिथितत्वेचाराहीतत्रे॥प्रगावंचादितोज्ञान्नालोत्रवासहितोपठेत्॥
अत्रैवप्रगावंदद्यादिसुवाचादिप्ररुषः॥आधारस्थापयित्वातुपुलकंप्रजयेत्सुधीः॥ह
स्तसंस्थापनादिवयस्माद्देविकलंभवेत्॥स्वयंचलिखितयच्चष्ट्रेणालिखितंभवेत्॥अ
त्राहाराणललिखितंत्वापिविफलंभवेत्॥अशुद्धिदादिकंसस्यपठेत्स्तोत्रेविचक्षणाः
स्तोत्रेनदृश्यतेयत्रप्रगावंतत्रविमसेत्॥सर्वत्रयाठोविनेपस्त्वयथाविफलंभवेत्॥ए
वंनवमीपर्यंतंप्रत्यहंप्रमहंकुर्यात्॥अत्रविशयोहेमाद्रौदेवीपुराणो॥यदाद्येदिवसेकु
र्व्याचंडिकाष्टजनादिकं॥हिगुरालहितीयेद्वित्रिगुरांतत्परहनि॥नवमीतिथिपर्यंतं
द्याष्टजनादिकं॥हिगुरालहितीयेद्वित्रिगुरांतत्परहनि॥नवमीतिथिपर्यंतंदद्याष्टजा
पादिकमिति॥एतेननवरात्रैश्चैवप्रधानं॥उपवासादित्वंगमितिगम्यते॥तिथिहासेतुति
थिहयतिमित्तंष्टजादिमहालयश्चाद्वेदकदिनेश्चावत्याकार्यं॥इहोतहदेवावृत्तिः॥
तोतवरात्रोपवासादिसकलंकुर्यात्॥स्वस्थाशक्तावन्नेनवाष्टजादिकारयेत्॥स्वयं

व्यक्ततोवापिप्रजयेत्प्रजयीतवेति।तरंगित्यादेवीपुराणात्॥इदं चदेवीप्रजनंशुक्रास्तादावपिका
 र्यो॥तदुक्तं धर्मप्रदीये॥नष्टे शुक्रे तथा जीवेमिहस्ये चरहस्यतो॥कार्यार्थैव स्वदेव्यर्चाप्रत्यर्च
 कुलधर्मतरति॥मलमासेवचनाभावान्भवति॥अत्रसाध्वस्याध्वजनसुक्तंमदनरत्नेदेवी
 पुराणो॥आश्वयुक्तशुक्तप्रतियत्स्वामियोगेशुभेदिनेर्हर्षमुच्चैःश्रवानामप्रथमंश्रियमाहर
 त्॥तस्मात्साध्वैर्नरेस्तत्रप्रसोमोश्रव्यासह॥प्रजनीयाश्चतुरंगानवमीयाचदेवहि॥शांतिः
 स्वरूपयनकार्यं तदात्तेषांदिनेदिने॥धामभल्लातककुण्डवचासिद्धार्थकास्तथा॥येचवर्गोन
 सत्रेराग्रंथितेषांनुवधयेत्॥वायुमैवीरुगोःसौरैःशाक्रेर्मंत्रैःसर्वैस्सर्वैः॥विश्वदेवैस्तथाप्ये
 हीमःकार्योदिनेदिने॥कल्पतैरेवेतदप्येत्पदि॥ज्येष्ठायोगेपुरातत्रगजाश्राष्टीमहाबलाः॥
 पृथिवीमवहनृषर्वसौलवनकाननां॥कुमुदेरवतौपयःसुषुदंतोयवामनः॥सुप्रतीको
 जनोनीलस्तस्मात्तस्त्रप्रजयेत्॥शाक्रेहस्तामारभ्यनवम्यांतचर्षवत्॥अश्ववहोमादीम
 र्यः॥० अथप्रतियदादिषुविशेषोदुर्गाभक्तितरंगित्याभिव्ये॥ केशसंस्का
 रद्वयाशिप्रदधानप्रतियदिने॥यक्तैलेहिनीयायां केशसंयमहेतवो॥पट्टोरमितिगोउपाठः
 दर्परांचतृतीयायांसिद्धारलक्तकंतथा॥मधुयर्कंचतुर्थ्यांतुतिलकनेत्रमंडनम्पंचम्यामंग
 रागचशक्पालकराणांनिचाषष्ठांविस्वतरोबोधंसायंसंख्यासुकारयेत्॥सप्रम्यां प्रातरानीय
 गृहमध्येप्रप्रजयेत्॥उयोषरांमथ्यासृम्यामात्मशक्पातुप्रजनं॥नवम्यामुपचंडायाःप्रजांकु
 र्याहलितथा॥संश्रयप्रेषांकुर्याद्दशम्यांसावरोत्सवेः॥अनेनविधिनायस्तुदेवींश्रीराया
 तेनरः॥स्कंदवमालभेदेवीतपुत्रधनकीर्त्तिभिः॥कृत्यतत्वारोवैलिंगे॥कसायांकृष्णपक्षेत्
 प्रजयित्वाहंभेषिवा॥नवम्यांबोधयेद्देवींमहाविभवविस्तरैः॥शुक्तंयस्यचतुर्थ्यांतुदेवीकेश
 विमोक्षरां॥प्रातरेवतुपंचम्यांसाययेत्सुशुभैर्जलैः॥षष्ठांसायंप्रकुर्वीतविल्वच्छेधिवास
 नं॥सप्रम्यांपत्रिकाप्रजाअसृम्यांचाय्योषरां॥प्रजाचजागरश्चैवनवम्यांविधिवहलिः॥
 विसर्जनंदशम्यांतुत्रीडाकोतुकमंगलेः॥अत्रनवम्यांबोधनासामर्थ्येष्ठांबोधनमिति
 स्मार्त्ताः॥फलभूमार्थिनःसमुच्चयत्स्ये॥नवम्यांमंत्रःकालिकापुराणो॥र्येमास्यसितेय
 सेनवम्यांमाहंभेषिवाश्रीवृक्षेवोधयामित्वायावत्प्रजाकरोम्यहम्॥अत्रस्त्रीव्रतेविशेषः॥
 अथशौचेविशेषीनिर्णयामृतेविश्वरूपनिबंधे ॥आश्विनेशुक्त
 पक्षेत्प्रारब्धेनवरात्रके॥शावाशौचेसमुत्पन्नेक्रियाकार्याकथंभुधेः॥सूतकेवर्तमानेच
 तत्रौत्पन्नेसदावुधेः॥देवीप्रजाप्रकर्त्तव्यापशुयत्तविधानतः॥सूतकेप्रजनश्रीकृतदानचैववि
 शेषतः॥देवीसुदृश्यकर्त्तव्यं तत्रहोमोनविद्यते।रति।कालादर्शविष्णुरहस्येपि॥हर्षसंक
 लितपञ्चव्रतसुनियतव्रतैः।पत्न्यैः।मंत्रैः।शुद्धदानाच्चनविवर्जितमिति॥गोउनिबंधेति
 यितत्वेप्युक्तं॥आश्विनकृष्णनवम्यादिशुक्तप्रतियदादिषष्ठादिप्रम्यादिकैकंकर्मअ
 तश्चमध्येआशौचपातेपिनदीषःसंकलोव्रतसचयोरिति।विष्णुक्तेरिति॥आरथ्यंस्वयमेव
 कार्यं।अनारथ्यत्वयेनकारयेदितिदिवोदासः॥रजस्वलात्वयेनकारयेत्।सूतकादिवदि

हिरण्यचक्षिष्वापुवासुवासाश्चित्तस्वैरावेष्टा। सर्गादर्वीतिशर्णायात्रनिघायातत्रवरुणां
संश्रयजीर्णायांनूतनायांवाप्रतिमायादुर्गीमावाद्यज्ञयेत्॥तद्यथा॥श्रवोक्तंमंत्रमुक्त्वा
आगच्छवरदेदेविदैत्यदर्यनिषूदनि॥प्रजागृहारासुमुखिनमस्तेशंकरप्रियेसर्वतीर्थम
यंवारिसर्वदेवसमन्वितं॥रमघटंसमागच्छत्सिद्धदेवगणैःसह॥दुर्गेदेविसमागच्छसा
निध्यमिहकल्पया॥वल्लिप्रजागृहारात्वमस्यभिःशक्तिभिःसहेत्यावाद्यश्रवोक्तंमंत्रेण
घोउशोपचारेःप्रजयित्वामासभक्तवल्लिकृष्णांउदिवल्लिवातिवेदयेत्॥ततःकृमारीप्र
जातदुक्तंहेमाद्रौस्कांदे॥एकैकांप्रजयेत्कन्यामेकदद्यात्तथैवच॥हिरुणांत्रिगुणांवाधिप्र
त्येकंनवकंतुवा॥तथा॥नवभिल्लभतेभूमिभेश्रुत्यैहिरुगोनतु॥एकदद्यात्तमेतक्षेम
कैकेनश्रियलभेत्॥एकवर्षानुयांकात्प्राज्ञार्थेनांविवर्जयेत्॥गंधपुष्पफलादीनांप्री
तिलस्यानविद्यतेतेनहिवर्षमारभ्या॥दशवर्षययंताएवष्ट्या॥नत्वयाः॥तासांचक्रमे
राकुमारिकात्रिमूर्तिः॥कल्पाणीरोहिणीकालीचंडिकाशांभवीदुर्गासुभद्रेतिनामभिः
प्रजाकार्या॥आसांचप्रत्येकंप्रजामंत्राफलविशेषाश्चतत्रैवज्ञेयाः॥सामान्यतस्तुमंत्रा
क्षरमयींलक्ष्मीमाहारांरूपधारिणीम्॥नवदुर्गात्मिकासाक्षात्कन्यामावाहयाम्यहं॥
एवमप्यर्चनेकुर्व्यात्कुमारीणांप्रयत्नतः॥कंतुकेश्चैववस्त्रेश्रंगंधपुष्पाक्षतादिभिः॥
नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्भोजयेत्प्रायसादिभिः॥तथा॥प्रथिस्फुटितशरीरां गीरंक्रूरपत्र
शांकिताम्॥जात्यर्धकैकरांकाशींकरुयांतनुरोमशांसंत्यजेद्रोगिणीकन्यांदासीगम
समुभ्वां॥तथा॥ब्राह्मणींसर्वकार्येषुजयार्थेनृपवंशजां॥लाभार्थेवैश्यवंशोन्त्यासुत
थैश्चद्वंशजां॥दारुणींचान्यजानानाप्रजयेद्दिधिनानरः॥रति॥अत्रवेदपारायणम
युक्तंरुद्रयामले॥एवंचतुर्वेदविदोविप्रान्सर्वांस्त्यसादयेत्॥तेषांचवरणांकार्यवेदप
रायणायवैरति॥तथा॥एकोन्नराभिदद्यान्नवनमीयावदेवहि॥चंडीपाठजयैश्चैवजा
ययेद्द्विधानतः॥तिथितत्वेवाराहीतत्रै॥प्रगावंचादितोजप्रास्तोत्रवासंहितांयठेत्॥
अत्रैवप्रगावंदद्यादित्युवाचादिरुषः॥आधारस्थापयित्वातुपुस्तकंप्रजयेत्सुधीः॥ह
स्तसंस्थापनादेवयस्माद्देविकस्तंभवेत्॥स्वयंचलिखितंयच्चश्चैरांलिखितंभवेत्॥अ
ब्राह्मणोनलिखितंत्वापिविफलंभवेत्॥असिद्धादिकंमस्यपठेत्स्तोत्रविचक्षणः
स्तोत्रेनदृश्यतेपत्रप्रगावंतत्रविन्यसेत्॥सर्वत्रपाठोविज्ञेयस्त्वमथाविफलंभवेत्॥ए
वंनवमीपयंतप्रत्यहंप्रत्यहंकुर्यात्॥अत्रविशोहेमाद्रौदेवीपुराणो॥यदायेदिवसेकु
र्यांचंडिकाप्रजनादिकां॥हिरुणालुहितीयेहिरिगुणांतत्परहनि॥नवमीतिथिययंतद
द्याप्रजनादिकां॥हिरुणालुहितीयेहिरिगुणांतत्परहनि॥नवमीतिथिययंतदद्याप्रजना
पादिकमिति॥एतेननवरात्रैश्चैवप्रधानां॥उपवासादित्वंगमितिगम्यते॥तिथिहासेतुति
थिहयतिमंत्रप्रजादिमहालयश्चाद्वदेकदिनेआहृत्याकार्यं॥हृदोतहदेवाहृतिः॥
तोतवरात्रोपवासादिसंकलंकुर्व्यात्॥स्वस्थाशक्तावन्मेनवाप्रजादिकारयेत्॥स्वयंवा

यमनोवापिप्रजयेत्प्रजयीत्वेति।तरंमिन्यंदेवीपुराणात्॥उदंचदेवीप्रजनंशुक्रास्त्रादावपिक
 र्या॥तदुक्तं धर्मप्रदीपे॥नयेशुक्रेतरथाजीवेमिंहस्येचरहस्यतो॥कार्यांचेवस्वदेव्यच्चाप्रत्य
 कुलधर्मतरति॥मलमासेवचनाभावानभवति॥अत्रराधस्याध्वजनमुक्तमदनरलेदेवी
 पुराणे॥आश्वयुक्तशुक्रप्रतिपत्स्वातियोगेशुभेदिनेर्ध्वसुचैःश्रवानामप्रथमंश्रियमाह
 त्॥तस्मात्साधेनैरेस्तत्रश्रीशोभ्रदयासह॥एजनीयाश्चतुरगानवर्मायावदेवहि॥शातिः
 स्वल्पयनेकार्यं तदातेषांदिनेदिने॥धामंभदनातंककुसुमवासिदार्थकास्तथा॥पंचवर्षेण
 सूत्रेरायथितेषांनुबंधयेत्॥वायव्येवीरुःशैरिःशाकैर्मैत्रैःसवैस्त्वैः॥वैश्वदेवैस्तथाप्ये
 हीमःकार्यादिनेदिने॥कस्ततैरेतदयेन्यदपि॥ज्येष्ठयोगेपुरातत्रगजाश्चाष्टीमहावलाः॥
 श्थिवीमवहनृषैःसरोलवनकाननां॥कुमुदेरावतौयमःसुषुम्देतोथवामनः॥सुप्रतीको
 जनोनीलस्तस्मात्तस्त्रप्रजयेत्॥शाकहस्तामारम्यनवम्यातंचर्ष्ववत॥अश्ववहोमादीम
 र्यः॥० अथप्रतिपदादिषुविशेषोद्गर्भाभक्तितरंमिन्मभविष्ये॥ केशसंस्त
 रद्व्याशिप्रदधानुप्रतिपदिने॥पकृतैलहितीयम्याकेशसंयमहेतवेःपहरोरमितिगीउपा
 दयंरांचतृतीयायासिंदूरस्तक्तंकतथा॥मनुष्यकंचतुर्यातुतिलकनेत्रमंडनमपंचम्यामग
 रागंचशक्तालंकराणांचिवाधस्याविल्वतरोवोबंधसायंसंभ्यासुकारयेत्॥सप्रम्याप्रातरानीय
 गृहमध्येप्ररजयेत्॥उद्येयशामथाशुभ्यामान्मशक्तातुधजनं॥नवम्यामुयचरायाःशजाकु
 र्पाहलितथा॥संश्रुप्रेषांकुर्प्याहशम्यासावरोत्सवेः॥अनेनविधिनापसुदेवीप्रीताया
 तेनरः॥स्कंदवसाल्देवीतंपुत्रधनकीर्त्तिभिः॥इत्यतत्वारणवेर्लेगो॥कसायांरुक्षपलेतु
 रजयित्वाइंमेपित्तानवम्यावोधयेदेवीमहाविभवविस्तैः॥शुक्तपक्षचतुर्यातुदेवीकेश
 विमोक्षणां॥प्राग्देवतुयंम्यास्त्राययेत्शुभैर्जलैः॥षष्ठ्यासायंप्रकूर्वांतविल्वरहोधिवास
 नं॥सप्रम्यापक्वित्तज्जाशुभ्याचाप्युषां॥शजाचजागरश्चैकनवम्याविधिवदितिः॥
 विसर्जनंदेशमृत्कीपाकौतुकमंगलेः॥अत्रनवम्यावोधनस्तामर्थ्यशुभ्यावोधनमिति
 स्मात्रीः॥फलप्रार्थितःसमुच्चयरत्ये॥नवम्यामेत्रकालिकापुराणां॥रवमास्यमितेय
 हेनवम्यामर्हंश्रीरहोवोध्यामित्वायावत्शकारोम्यहम्॥अत्रश्रीव्रतेविशेषः॥
 अत्रैचेविरोपीनिर्गोपामृतेविश्वरूपनिबंधे॥आपिनेशुक्त
 पक्षेत्प्रसन्नवक्रैःप्रावाशैचेसमुत्पन्नेक्रियाकार्याकथंयुवैः॥मत्तकवर्तमानेच
 तत्रोत्पन्नेसुभवेदेवीशजाप्रकर्त्रेयापशुपतविधानतगाम्भक्तकजनप्रीकृतानंचेवति
 शेषतः॥देवैरेभ्यकर्त्रेभ्यंनरोधोनविद्यतेरति॥कालादेर्विश्वरुहम्यपि॥एवमेक
 सितयचक्रंमृत्प्रावतिः॥एतन्कर्त्रेभ्यंनरेःसुदंशनाचनविवाज्जितमित्ता॥गौरिनबंधेति
 यितत्वेयुक्तं॥अत्रनवम्यादिशुक्तप्रतिपदादिषुसुप्रम्यादिर्कंकर्ष्येच
 तश्चमध्ये॥अत्रनवम्यादिशुक्तप्रतिपदादिषुसुप्रम्यादिर्कंकर्ष्येच
 कार्या॥अन्यत्रनवम्यादिशुक्तप्रतिपदादिषुसुप्रम्यादिर्कंकर्ष्येच

शेषवचनां भोवांत ॥ श्रीराणां चनवरात्रे तांबूलादि चर्वणां भवति ॥ तदुक्तं व्रतहेमाद्रौ गारुडे ॥
 ॥ गंधालंकारतांबूलपुष्पमालानुलेपनं ॥ उयवासेन दध्यंति दंतधावनमंजनमिति ॥ ए
 त्संभर्तृकोयवासविषयं ॥ अन्मश्नात्र विशेषः परिभाषायामुक्तः ॥ आस्त्रिनशुक्लपंचम्या
 मुयांगलक्षितात्रतं महाराष्ट्रेषु प्रसिद्धं ॥ तत्र यद्यपि कथायां कालविशेषो नोक्तस्तथापि ॥
 त्रौजागरां कुर्याद्गीतवादित्रनिखनेरिति रात्रौ जागरोक्तेः शक्तिप्रजाया ॥ रात्रौ प्राश
 स्त्याचरात्रियापि नोप्रायेतिकेचित्त्वस्तुतस्तुवचनं विना रात्रौ प्रजायां मानाभावात् ॥
 गरस्य चांगत्वात् ॥ युग्मवाक्यात् ॥ मुक्ताजागराणो न त्रैचंद्राद्यर्थव्रततया ॥ ताराव्रतेषु सर्व
 रात्रियोगो विशिष्यते र्तिकालहेमाद्रौ वचनाच्च सर्वविद्यायाद्या ॥ रात्रिशुद्धः सर्वविद्यावच
 नत्रतिहेमाद्रिः ॥ अत्र्यचमुक्ताजागराणरुपत्वादि तिसाधुप्रतीमः ॥ मुक्ताजागराण्यत्रै
 कं पदम् ॥ तस्मिन्व्रतेरत्यर्थः ॥ अत्र्यथा मुक्तेत्यसंगतेः ॥ दिवादासीयेष्वेवं ॥ आश्विनशुक्
 लक्षे मूलनक्षत्रे सरस्वती स्थापनं ॥ यथोक्तं निर्णयामृते देवीपुराणे ॥ मूलक्षेत्रे सुगंधी
 प्रजतीया सरस्वती ॥ प्रजयेत्प्रत्यहं देवया वेहं देवमृशकं ॥ नाध्यापयेन्न च लिखेनाधीपी
 न कदाचन ॥ पुस्तके स्थापिते देविविद्याकामो हि जौत्तमः ॥ संग्रहे ॥ आश्विनस्य सिते यक्षे मे
 धाकामः सरस्वती ॥ मूलेनावाहये देवी प्रवरो न विसर्जयेत् ॥ मूलस्याद्य पादे आवाहनमि
 ति शिष्टाः श्रवणाद्य पादे च विसर्जयेत् ॥ आदिभागो निशायांतु प्रवरास्य पदा भवेत् ॥ संप्रे
 षणांतदा देव्यादशम्यांचमहोत्सव रतिचिंतामणौ ब्रह्मांडपुराणात् ॥ ० ॥ ० ॥
 अथ षष्ठी ॥ गोडनिबंधे देवीपुराणे ॥

जेथानसत्रपुक्तायां षष्ठां विल्वामिमंत्राणां ॥ सप्रम्यां मूलपुक्तायां यत्रिकायाः प्रवेशनं ॥ र
 तीयाढासुतास्यम्यां प्रजाहोमाद्युयोषणां ॥ उत्तरेणानवम्यां तु वलिभिः प्रजयेच्छिवां ॥ प्रवरो
 नदशम्यां प्रणियमविसर्जयेत् ॥ कालिकापुराणे ॥ बोधयेद्विल्वशाखायां षष्ठां देवीं फले
 मुच ॥ सप्रम्यां विल्वशाखां तामाहृत्य प्रतिप्रजयेत् ॥ पुनः प्रजातयास्यम्यां विशेषेण समाच
 रेत् ॥ जागरंच स्वयं कुर्यात् हलिदानमहानिशि ॥ प्रभूतवलिदानंतु तवम्यां विधिवच्चरेत् ॥
 विसर्जनं दशम्यांतु कुर्याद्दे शरदोभद्वेः ॥ मूलिकर्हमनिक्षेपैः क्रीडाकौतुकमंगलेः ॥ अ
 त्र सर्वत्र तिथिनसत्रयोगादरोमुखः कल्पः ॥ तदभावे तु तिथिरेव याद्या ॥ तिथिः शरीरं दे
 स्य तिथौ न सत्रमाश्रितं ॥ तस्मान्निथिं प्रशंसंति न सत्रे न तिथिं विनेति ॥ विद्यापतिलिखित
 वचनात् तिथिनसत्रयोर्गोदयोरिवानुपालनं ॥ योगाभावे तिथिर्ग्राह्या देव्याः प्रजवक
 र्मणीति ॥ तत्रैव देवलोक्तेश्च ॥ अत्र च यत्रो प्रवेशात् सर्वैद्युः सायंकालेषु स मावेत सर्व
 दिने धिवासनं कार्यं ॥ सायंकाले तपसा त्वत्त्वधिवासनलोपः ॥ षष्ठां सायं प्रकुर्वीत नि
 ल्वरक्षे धिवासनमिति ॥ सर्ववचनादितिकल्पतरुः ॥ सायंशुतिः फलातिशयमात्रार्थी
 ननु कर्मलोपस्याचार्यचूडामरिः ॥ अत्रक्रमः विल्वसमीपगत्वा देवीं विल्ववसंश्रज्ज
 प्रार्थयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ रावणस्य वधार्थी परमस्यानुग्रहाय च ॥ अकाले ब्रह्मणा बोधे

व्याख्येयः पुरा॥ अहमयाश्रितः यस्यां सायाहेवो ध्यायाम्येतं ॥ श्रीशैलसिखरेजातश्रीप्लक्षी
 केतन॥ नेतयोसिमयागच्छशमीदुर्गीस्वरूपतः ॥ इति ॥ एवं देवीं मधिवास्य परदिने निमित्तं त्र
 वेत्तशाखायत्री प्रवेशशजां ॥ तदुक्तं हेमाद्रौ लैंगे ॥ मूलाभावे तु सप्रम्यां कैवलायां प्रवेशयेत् ॥ पु
 ष्याभ्यां तव विल्वस्य फलाभ्यां शाखिकां तथा ॥ तथैव प्रतिमां देव्याः स्नात्वा म्युष्य प्रवेशयेत् ॥
 अत्र चोपवासप्रजादावौदयिकी सप्रमीयाद्या ॥ ननु युगमवाकाशवर्षा ॥ युगाद्या वर्षरुद्रिष्यस
 प्रमीपार्वती प्रिया ॥ रवेरुदयमीक्षते न तत्र तिथियुगमतेति ॥ कल्पतत्त्वागीवोदाहृतवचनात् ॥
 भगवत्याः प्रवेशादिविस्मर्गताश्रयाः क्रियाः ॥ तिथावुदयगामिसां सर्वां स्ताकारयेद्बुधः ॥ इ
 नितिथितत्वेनेदिकेश्वरपुराणाच्च ॥ दुर्गीभक्तितरंगिरायामप्येवम् ॥ तत्रापि घटिकी तोन्दनते
 पराकार्या ॥ त्रतोपवासनियमेषु घटिकी कापिया भवेत् ॥ इति देवलोक्तेरिति गौडः ॥ दाक्षिणा
 गस्तु सर्ववचनमहस्वायुगमवाकाशवर्षकुर्वेति ॥ पत्रिकाशजाचर्ष्वान्हेरुवकार्या ॥ ननु मू
 लानुरोधान्मध्याह्नादाविति ॥ कल्पतत्त्वागीवो उक्तं पत्रिकास्तु ॥ रंभाकवीहरिद्राचजयंतौ वि
 ल्वदाडिमौ अशोको मानरसश्च धाम्नादिनवपत्रिकारनितत्रैवोक्ताः ॥ अस्यामेव सप्रम्यां देवी
 त्रिरत्रयुक्तं हेमाद्रौ ॥ प्रतिपदादिनवतिथिसु उपवासादिकरणसा मर्थे सप्रम्यादिदिनत्रये वा
 कुर्यात् ॥ तदाह धौम्यः ॥ आश्रितेनासि शुक्लैः कर्तव्यं नवरात्रकम् ॥ प्रतिपदाक्रमेणोपवाच
 नवमी भवेत् ॥ त्रिरत्रे वापि कर्तव्यं सप्रम्यादियथाक्रमं ॥ अतएव हेमाद्रौ देवीपुराणो मंगलात्रते
 ॥ आश्रितेनायवामाधे चैत्रे वा अवगोयिवा ॥ कृष्णश्रम्यादिकर्तव्यं व्रतं शुक्लावधिं हरेः ॥ या
 वच्छुक्ताशुमीशक्रउपयोष्यात्तु विधानतः ॥ दानं होमो जपः प्रजाकन्याभोग्नास्तथान्वहे ॥ म
 हाभैरवरूपेण अस्थिमात्राधराश्वयी ॥ प्रजनीया विशेषेण वस्त्रे श्रीमपुरादिषु ॥ इति मासचत
 रयेभिधाय ॥ अथ नवरात्रे च सप्रयंचत्रिकं दिवा ॥ एकभक्तैः न नक्तैः ॥ याचितो यो धितेः क्र
 मान् ॥ प्रजयेताश्रितेशक्रयावच्छुक्ताशुमी भवेत् ॥ सर्वकार्याणिसिद्धंति शक्रनास्तत्र संशय
 उत्सुक्तं ॥ दिव्ये करत्रयुक्तं ॥ देवीपुराणी ॥ नवरात्रव्रतेशक्रस्त्रिरत्रैवैकरात्रकां ॥ व्रतचरति
 यो भक्तस्तस्मै दाम्याभिवंक्षितं ॥ तत्रापि सप्रम्याः प्रजनैः शर्वीकैः निरीयः ॥ अत्र तिथियोग
 यद्ये तत्रेणोपवासः ॥ तिथिरुपनिमित्तं प्रजादिकं तु मेदेना ॥ अत्र विशेषी निरीया मृते भवि
 ष्ये ॥ सप्रम्यां नवगेहानि दारुजा निनवा निचाएकं वा चित्रभावेन कारयेत्सु समाहितः ॥ इ
 गीएहं प्रकर्तव्यं च नुरसुशोभनम् ॥ तन्मध्ये वैदिकां कुर्याच्चतुर्हस्तां समाशुभं ॥ तस्यां
 सिहासनं शोभकं वलाजिनसंयुतं ॥ तत्र दुर्गां प्रतिशाय्य सर्वलक्षणासंयुतां ॥ मुजे श्वतुर्भि
 रुचिरे र्दशभिर्वा विभूषिताम् ॥ तत्र हाटकवर्णाभां त्रिनेत्रां शशि शिखराम् ॥ अनेककुसु
 माकीर्णां कपर्देन सुशीभितामृ नितेव विवसन्नद्रुकिं किरीकाणानादितो ॥ शूलचक्र
 रं उशक्तिवज्रयाशासिधारिणीं ॥ धंदाक्षमालाकरकपानयात्रलसङ्करां ॥ तद्रेक्ष्मिन्शि
 रसं महिषं रुधिरांशुतां ॥ विःसगाईतुं कंठनाले चर्मासिधारिराम् ॥ देवीं धृतकरां श्रीवैशुले
 नोरसिताडितां नागपाशेन विस्त्रिं हर्ष्यं क्षेरापि विदुतम् ॥ वमदुधिरवक्त्रेण धुन्वतीर्ध

सदानुरूपा। सर्वतोमानुचक्रे रासेव्यमानासुरैस्तथेति। तत्रदेवी प्रकृते व्याहे मी वाराज तौ तथा
 । मृदाक्षी लक्ष्मी येता स्वप्न श्लेच प्रजयेत् वाक्षी दारु मयी देवी मूर्तिस्था यने विशेषो दुर्गा भ
 क्तितरंगिराये देवीपुराणोपाम्यास्या शुभदा दुर्गा प्रवृत्त्या जयवर्द्धिनी । पश्चिमाभिमुखी नि
 त्यंनस्थाप्या सौम्यदिशु खी। प्रतिमाभावे विशेषस्तत्रैवा हे मराजत मृदा तु शैल चित्रार्थित
 पिवा। स्वप्ने श्लेचिर्वा देवी सर्वकामफलप्रदा। यद्यद्यस्यायुधं प्रोक्तं तस्मिंस्तं प्रतिप्रजयेत्
 दिवी भक्त्या र्चिता पुंसां राजा पुः सुतसौ रव्यदा ॥ कान्ततत्पारो वेकालिका पुराणो ॥ लिंगस्था
 प्रजयेद्देवी मंडलस्था तथैव च ॥ पुस्तकस्था महादेवी पावके प्रतिमा सुच ॥ चित्रे च त्रिशि
 खे जलस्था वापि प्रजयेत् ॥ विल्वयंत्रे यजेद्देवी तथा जाती प्रसन्नकेः। नानापि एकै नै
 यैर्हृ यदी यैर्मनोहरैः ॥ भगलिंगाभिधानैश्च भगलिंगप्रगीतकैः। भगलिंगक्रियाभिश्च
 प्रीराये हरचंडिका म् ॥ परैर्नोक्षिप्यते यस्तु यः परान्नाक्षिप्यत्यपि ॥ तस्य कुदा भगवती क
 पंद्या लुदा रुरा ॥ चित्रमृन्मादौ स्नानाद्यसंभवे तत्रैवोक्तम् ॥ अत्रिकस्थापिते स्वप्ने
 स्थाययेद्दयैरोथवेति ॥ अथ सप्तमी प्रजाविधिः ॥ प्रतिपद्युक्त विधिना
 फलसंकीर्तनांते नवपत्रिका मृन्मय दुर्गा प्रजागच्छ सर्वकल्याणीति प्रवृत्तं क्रमं त्रयवित्वा
 विल्वदक्ष महाभाग सदा त्वं शंकर प्रियः ॥ गृहीत्वा तव शाखां च देवी प्रजां करोम्यहं ॥ शा।
 खाच्छेदो मृदुदुःखं न च कार्यं त्वया प्रभो ॥ गृहीत्वा तव शाखां च प्रजादुर्गे ति च स्मृतिः ॥
 उन्निसृपत्रिकै देवि सर्वकल्या राहे तवे ॥ प्रजां गृहारा सकलामस्माकं वरदा भव ॥ मेरु
 मंदरकैलासं हिमवच्छिखरै गिरौ ॥ जातश्रीफलदक्षत्वमं विकायाः सदा प्रिय रतिसं
 प्रार्थ्यः ॥ ॐ ह्रिधिफट २ ॐ हुं फट स्वाहे ति क्लिंत्वा सं प्रज्य ॐ चामुं उवल रति वाशुधी
 घेरादेवी तां च गृहे प्रवेश्य ॥ आरोपिता सिदुर्गे त्वं मृन्मयां श्रीफलेपि च ॥ स्थिरान्तितां
 तं भूत्वा च गृहे त्वं कामदा भवेति स्थिरी कल्प रभादि पत्रिकाः पंचगम्ये नयं चामृते न च स्था
 ययित्वा वस्त्रेणावेश्य स्थापयेत् ॥ ततः पूर्ववत्सं कल्पं क्त्वा अस्तानादाय देवी मावाह
 येत् ॥ आवाहयाम्यहं देवि मृन्मयां श्रीफलेतया ॥ कैलाराशिखरादे विविध्याद्गोर्हं मय
 र्चिता न आगत्य विल्वशाखायां चंडिके कुरु सन्निधिं ॥ स्थापिता सिमया दुर्गे प्रजयेत्त्वा प्र
 सीद मे ॥ आपुरारो ग्यमैश्वर्यं देहि देवि नमो लुते ॥ दुर्गे दुर्ग स्वरूपा सि सुरने जो मये र्चिते
 । पद्मवैश्वफलोपेतेः पुष्ये श्वसु मनोहरैः ॥ पद्मवै संस्थिते देवि प्रजयेत्त्वा प्रसीद मे ॥
 आपुरारो ग्यमैश्वर्यं देहि देवि नमो लुते ॥ दुर्गे दुर्ग स्वरूपा सि सुरने जो मये र्चिते ॥ पद्म
 वैश्वफलोपेतेः पुष्ये श्वसु मनोहरैः ॥ पद्मवै संस्थिते देवि प्रजयेत्त्वा प्रसीद मे ॥ दुर्गे दे
 वि रहा गच्छ सान्निध्यमिह कलय ॥ युग्मभागा न गृहारा त्वयोगिनी कोटिभिः सहेति त
 नौ मूलमंत्रेणा पाद्यादिगंधां तोपचारैः सं प्रज्या अमृती भवे च श्रीदक्ष शंकरस्य सदा प्रि
 यं ॥ विल्वपत्रं प्रयच्छामि पवित्रं ते सुरेश्वरीति विल्वपत्रम् ॥ ब्रह्मा विष्णु शिवादी नाशैरा
 पुष्यं सदा प्रियं ॥ तत्रै दुर्गे प्र यच्छामि सर्वकामार्थसिद्धये ॥ रतिद्वेरा पुष्यं निवेद्य घृषादि

दक्षिणांतांशजांशुलेनकत्वाप्रार्थयेत् ॥ ३० ॥ महिषघ्नमहामायेचामुंरेभुंउमालिनि ॥ आपुरा
 रोयमिष्यर्ष्येदेहिदेविनमोस्तुते ॥ कुंकुमेनसमालयेचंदनेनविलेपिते ॥ विल्वपत्रकतापीडे
 दुर्गेहंशरसांगतः ॥ रुयंदेहियशोदेहिभगंभगवतिदेहिमे ॥ पुत्रान्देहिधनंदेहिसर्वान्कामांश्च
 देहिमे ॥ सर्वमंगलमंगलैरनिचसंप्रार्थयप्रतिकाशजयत् ॥ कदलांब्राह्मणीदाडिभरकंदतिका
 धान्येलक्ष्मीहरिद्रयांदुर्गांमानेचामुंउकवौकालिका ॥ विल्वशिवाशोकेशोकरहितांज
 यंयांकार्त्तिकीचावाघसंप्रज्यदुर्गायैवल्लिदद्यात् ॥ अत्रशस्त्रादिप्रजावस्यते ॥ नतःस्तुतिपठे
 त् ॥ तदुक्तेशिवरहस्ये ॥ दुर्गाशिवांशांतिकरीं ब्रह्मणी ब्रह्मणाः प्रियां ॥ सर्वलोकप्ररोत्रीचत्र
 रामामिसदाशिवाम् ॥ मंगलाशोभनांसिद्धानिः कलापरमाकलाम् ॥ विश्वेश्वरीविश्वमातां
 चंडिकां प्ररामाम्यहं ॥ सर्वदेवमयीदेवीसर्वरोगभयापहा ॥ ब्रह्मेशविष्णुनमितां प्ररामामि
 सदाउमाम् ॥ विंध्यस्थां विंध्यनिलयां दिव्यस्थानविलासिनीं ॥ योगिनीयोगमातां च चंडिकां
 प्ररामाम्यहं ॥ ईशानमातरं देवीं रश्मरीमौश्वरप्रियां ॥ प्ररानोस्मिसदादुर्गां संसारसीवतारणी
 ॥ यशदं पठते स्तोत्रं शृणुयाद्वापियो नरः ॥ समुक्तः सर्वयापैस्तु मोदते दुर्गाया सह ॥ ० ॥ ०

अथ महाशमी

साचपरपुता ॥ शुक्लपक्षे शमी चैव शुक्लपक्षे चतुर्दशी ॥ सर्वविहानकर्तव्या कर्तव्या परसंपुते
 ति ॥ ब्रह्मवैवर्तीनां मदनरत्ने स्मृतिसंग्रहे ॥ शरन्महाशमी प्रज्ञानवमी संपु
 तासदा ॥ सप्तमी संपुतानित्यं शोकसनापकारिणी ॥ जंभेन सप्तमी पुक्ता प्रजितानु महाशमी ॥
 रं देवानिहतो जंभस्तस्माद्दानवपुंगवः ॥ तस्मान् सर्वप्रयत्नेन सप्तमी मिश्रिता शमी ॥ वर्जनीया
 प्रयत्नेन मनुजैः शुभकोक्षिभिः ॥ त् सप्तमीः शल्पसंपुक्ता मोहादज्ञानतोपिवा ॥ महाशमी प्रकु
 वीरणी नरकं प्रतिपद्यते ॥ सप्तमी कलयापत्रपरतश्चाशमी भवेत् ॥ तेन शल्पमिदं प्रोक्तं पुत्रयो
 वक्ष्यप्रदं ॥ तथा ॥ पुत्रानुहंतियश्च हंतिराशुं हंतिसराज्यकां ॥ हंतिजातानजातोश्च सप्तमी स
 हिताशमी ॥ तिनत्रिमूर्तैर्बुधः ॥ तदाघटिकामात्रां योदपिकीयाद्या ॥ त्रतोपवास्तनियमेघटिके
 कापिया भवेत् ॥ इति देवलोकैः ॥ गौशां च व्येवमाहः ॥ अतएवीक्रेभोजरजेनानचसप्तमीसत्स
 समीयेतेति ॥ रयेभोमेतिप्रशस्ता ॥ अश्वय्यामुदिते सूर्य्यदिनांतेनवमी भवेत् ॥ कुजवारो भवेत्
 त्रशजनीयाप्रयत्नतः ॥ इति मदनरत्ने वचनात् ॥ सप्तमी शल्पसंविदवर्जनीयासदाशमी ॥ स्तोका
 पिसामहापुराणायसां सूर्य्योदयो भवेदिति मदनरत्ने स्मृतिसमुच्चपवचनात् ॥ अशमी नवमी
 पुक्ता नवमी चाशमी पुतेनियापवचनाच्च ॥ इत्येवमूलपुक्ता चैव नहानवमी संज्ञा ॥ आश्वपुक्
 शुक्लपक्षेयाशमी मूलेन संपुता ॥ सामहानवमी प्रोक्ता त्रैलोक्येषु सुदुर्लभेति हि माद्वे स्तोदानां
 मूलपुक्ता पिसप्तमी पुता चैव त्र्यंभे त्पुक्ते निर्गायाशुते दुर्गां त्वे ॥ मूलेनापि हि संपुक्ता सदा
 त्याशमी बुधैः ॥ लेशमात्रेण सप्तम्या अयि स्याद्यदि दूषिता ॥ महाशमी सर्वेद्युः सर्वह्ना आ
 पित्वे प्रवीन्यथा ॥ प्यरेवेति निर्गायदीपमतां ॥ एतच्चतुच्छ्रुत्वा दुयेक्ष्यम् ॥ रूपनाययराधुते देवी
 पुराणी ॥ सप्तमीवधसंपुक्तायेः कृतानु महाशमी ॥ पुत्रदारधनेर्हीनाभ्रमतीह पिशाचवत् ॥

निताभद्रयाभद्रकासाश्रमयेस्यादचनक्रियातस्मिन्सप्तमीविहाकार्याद्गोशृमीदुवेरिति।
यत्रमीहचनोत्रं प्राप्तेचाश्रमिनस्यसिताशृम्यामहंरात्रेनुपार्थनी॥भद्रकालीसमुत्पन्नाह
मीयादासमायुतेतानथातत्राशृम्याभद्रकालीदक्षयन्विनाशिनी॥प्राहभूतामहाधीशृयो

स्याः
।यत्रुतचैवपरदिनेशृमीमन्वेपिद्वर्षविहाविधायकंचनमा।यदाशृमीतुसंप्राप्यशृस्तेपातिदि
तत्परदिनेदशम्यानवम्यभावविषय॥यदाशृम्योदयेनस्यानवमीचापरैरिति।तदाशृमीप्र
याशृमीशृमीतदाकुर्यादस्यथान्वशुभमवेदितिदुर्गात्सर्वोक्तैश्चेतिमदनरत्ने।वस्तुतस्तुप्रदं
नयपरतिवृद्धवचनादशृमीनवमीदशम्युक्ताः।अस्यारत्नोक्तविरोधादितिदिक्।।यत्रुचहं
नदिशि।कारणमध्येसजाविधानार्थंविश्लिष्यन्कामहाशृम्याममसजाकरोतियः।तस्यसजाप

॥रूपनारायणीयेनाह॥

।।दिने।वापभांगनिचिह्नानिकवचान्नापुधानिच।अत्रविशेषोहेमाद्रीनिर्णयासूत्रेभवि

तरिशुक्तपसेशमीयुता।मूलनक्षत्रसंयुक्तासामहानवमीसुता।नवम्याश्रजितादेवी

तिघ्नतापायन्नवियते।यावन्नचर
विलेपनेः।यथासंशुष्यते
।।शकभ

पुनैर्षेकैर्येश्चमानवेः।स्त्रीभिश्चकुरुशार्दूलतद्विधानमिदंशृणु।जयाभिलाषीनृपतिः
 प्रतिपत्प्रभृतिक्त्वात्।लोहाभिसारिकंकर्मकारयेद्यावदष्टमीति॥लोहाभिसारिकक
 र्मविधानतंत्रैवोक्तम्।प्रागुदकप्रवरोदेशयताकाभिरलंकृतं।मंडुयंकारयेद्व्यंनवस
 प्रकारंयस्माद्योउशहस्तमित्यर्थः।आग्नेयाकारयेत्कुंडहस्तमात्रंशुभेन।मेखालात्रय
 संयुक्तंयोन्वाश्वस्यदलाभया।राजचिह्नानिसर्वाणिशस्त्रान्यस्त्राणियानिच।आनीयमे
 उयेतानिसर्वाण्यत्राधिवासयेत्।ततस्तुब्राह्मणःस्नातशुक्तावरधरःशुविः।उंकारपूर्
 व्वकैर्मंत्रैस्तस्त्रिंशैर्जुहुयादृतम्।शस्त्रास्त्रमंत्रैर्होतव्यंपायसंपुतसंपुतम्।हुतशेषंनुरं
 गाणांराजानमुपहारयेत्॥लोहाभिसारिकंकर्मतेनैतद्विधिभिःस्युतं।धृतयल्पयनान
 श्वान्गजांश्चसमलेकृतान्॥भ्रामयेन्नगरंनित्यंवेदिधीषपुरःसरान्।प्रत्यहंनृपतिःस्ना
 त्वासंभ्रज्यपितृदेवताः॥प्रजयेद्राजचिह्नानिफलमात्यविलेयनैः।यस्याभिसरणाद्वाज्ञौ
 विजयःसमुदाहृतः॥प्रजामंत्रान्प्रवस्थापिपुराणोक्तानहंतवा।यैःप्रजिताःप्रयच्छंति
 कीर्तिमायुर्यशोवलम् अथमंत्राः॥ विष्णुधर्मोत्तरोक्तः॥कृत्रस्यायथावुद
 श्छ्वाद्यतिशिवायेमावसुधराम्॥तथाश्छ्वाद्यराजानविजयारोग्यवृद्धये॥चामरस्य॥
 शशांकंकरसंकाशक्षीरडिशिरयांडुर॥प्रोत्तारयाशुदुरितंचामरामलदुर्लभम्॥अश्वानां
 वृद्धयर्थंवंतप्रजनमहंकरिष्ये।स्वर्येषुत्रमहावाहोक्त्वायादृतयनंदनाशोतिकुरुनुरंगाणां
 रेवंतायनमौनमः।अनेनमंत्रेणप्रजा।अथाश्वस्यगंधर्वकुलजातस्वभाभूयाःकुलदूष
 कः॥ब्रह्मणाःसत्यवाक्येनसोमस्यवरुरास्यच॥प्रभावाच्चहुताशस्यवर्द्धयत्वेनुरंगमान्
 ॥तेजसाचैवस्वर्यस्यसुनीनांतयसातथा।रुद्रस्यब्रह्मचर्य्येणायवनस्यवलेनच॥स्मर
 त्वंराजयुत्रस्वकौस्तुभंचमणिस्रम।योगतिब्रह्महागच्छेन्नाहृदयिहृदयथा॥भूराहा
 ऽनृतवादीचक्षत्रियश्चयराशुखः।स्वर्योचंद्रमसौवायुर्वीवत्यस्यंतिदुक्तंत्रजाश्वतोरा
 तिक्षिप्रंतचपापम्भवेन्नव॥ निष्कतोयदिगच्छेत्थायुहध्वनिगुरंगम॥रिश्नविजित्यस
 मरिसहभर्त्रासुखीभव॥ अथध्वजस्य॥ शक्रकोतोमहावीर्य्यश्यामव
 र्णाचैवाम्यहं।पत्रिराजनमस्तेस्तुतथानारायणध्वज॥काश्यपेयारुणाभ्रातर्नागारे
 विष्णुवाहना।अप्रेमेयदुराधर्वररोदेवारिसदंन॥गरुत्मान्मारुतगतिस्त्वयिसन्निहि
 तोयतः।सारवंत्यायुधान्यत्ररक्षत्वंचरिश्नदह॥ अथयताकायाः
 ॥हुतशुभवसवोरुद्रावायुःसोमोमहर्षयः॥नागकिन्नरगंधर्वयसभूतगराग्रहाः।प्र
 मथ्यास्तसहादित्यैर्भूतेशोसान्भिःसहाशक्रःसेनायतिस्करोवहुराश्याश्रितस्त्व
 यि।प्रदहंतिरिश्नसर्वांनराजाविजयमृक्कृत्वा।यानिप्रयुक्तान्यरिभिरायुधानिसमेत
 तः॥यतेनृपरिशत्रूणाहतानितवतेजसा।हिरण्यकशियोर्षुहैपुहैदेवासुरेतथा
 कालनेमिवधेयहृद्विपुरधातनेःशोभितासितथैवायुशोभयास्माश्चरंस्मर॥
 नीलान्श्वेतानिमान्दृष्ट्वानश्लेत्वाशुनृपारयः॥आधिभिविधिभेदेरिःश्लेष्यपु

धेनिर्जिताः॥ इतनारेवतीनाम्नाकालरात्रिश्रयास्तृता। दहेत्वाश्रुतिपूनुसर्वान्पताकेत्वं
मयाचिता॥ अथगजस्या॥ कुमुदैरावरौपप्रपुष्यदंतोयवामनः॥ सुप्र
तीकोजनोनीलएतेष्टोदेवयोनयः॥ तेषांपुत्राश्रयोत्राश्रवनात्यष्टोसमाश्रिता॥ मद्रोभद्रो
मृगश्रैवगजःसंकीर्णैकवच॥ वनेवनेप्रसृतास्तेस्मरयोनिमहागज॥ पांतुत्वांसवोरुद्रा
आदित्याःसमरुद्राणाः॥ भर्तारंरक्षनागेंद्रस्वामिवत्प्रतियात्मता॥ अवापुहिजयंयुद्गेगम
नेस्वस्तिनोव्रजेति॥ श्रीस्तेसोमाहलंविष्णोस्तेजःसूर्याज्जवोनिलात्। स्थैर्यमेरोर्जयंरुद्राद्य
शोदेवात्पुरंदरान्॥ पुद्गेरक्षतुनागास्त्वांदिशश्चसहदेवतैः॥ अश्विनोसहगंधर्वैःपांतुत्वांस
र्वतःसहेति॥० अथखड्गमंत्रः॥ असिर्विशसनःखड्गस्तीक्ष्णाधारोदृगसदः
॥ श्रीगर्भोविजयश्रैवधर्मधारस्तथैवच॥ एतानितवनामानिस्वयमुक्तानिवेधसा॥ न
स्रंरुतिकानेगुरुद्वेदेवोमहेश्वरः। रोहिरगपश्चशरीरंतेदेवतंचजनाईनः॥ पितापितामहो
देवस्त्वमांयालयसर्वदा॥ नीलजीमूतसंकाशस्तीक्ष्णादंष्ट्रःकृशोदरः॥ भावशुद्धोमर्धरा
श्चअतितेजास्तथैवच॥ रयंयेनघृताहोणीहतश्चमहिषासुरः॥ तीक्ष्णाधारयशुद्धायत
स्मेखड्गायतेनमः॥ अथकुरिकायाः॥ सर्वापुधानांप्रथमंनिर्मितासिपि
नाकिना॥ श्रुलायुधादिनिष्कस्यकृत्वामुष्टिग्रहंशुभं॥ चंडिकायाःप्रदत्तासिसर्वदुष्टनि
वर्हिणी॥ तथाविस्तारिताचासिदेवानांप्रतिपादिता॥ सर्वसत्वांगभूतासिसर्वाशुभनिव
र्हिणी॥ कुरिकेरक्षमांनित्यशांति यच्छनमोस्तुते॥ अथकटारकरजा रक्ष
गानिगजांत्रक्षरक्षवाजिधनानिच॥ ममदेहसदारक्षकटारकनमोस्तुते॥ कटारकोमध्य
देशकटारीरतिप्रसिद्धः॥ अथधनुःश्रजा॥ सर्वापुधमहामात्रसर्वदेवारि
सदन॥ चापमांसमरेरक्षसाकंशरवरेरिह॥ घृतंरुक्षेनरक्षार्थंसहा रायहरेणच॥ त्रयोमू
र्त्तिगतंदेवधनुस्त्रंनमाम्यहं॥ अथकुंतश्रजा॥ प्रासपातयशत्रूस्त्वमतयाना
कमायया॥ गृहाणजीवितंतेषांममसैन्यं चरक्षतां॥ अथचर्मश्रजा॥ शर्मप्र
दस्त्वंसमरेचर्मसैन्येयशोद्यमे॥ रक्षमांरक्षणीयोहेतापनीयनमोस्तुते॥ अथकन
कदंडमंत्रः॥ प्रोत्तारणायदृष्टानांसाधूनांरक्षणायचत्रह्यणा निर्मितश्चासिब्यव
हारप्रसिद्धये॥ यशोदेहिसुखंदेहिजयदोभवभूपतेः नाउयस्विरसनसर्वान्हेमदंडनमो
स्तुते॥ अथदुंदुभिमंत्रः॥ दुंदुभेत्वंसयत्नानांघोरोदृष्टयकषणाः॥ भवभू
मियसैस्यानांतथाविजयवर्द्धनः॥ यथाजीमूतशद्वेनस्त्रीणांत्रासोभिजायते॥ तथाचत
वशद्वेनत्रस्यत्वस्त्रुहिषीररो॥ अथशंखमंत्रः॥ सुरपस्त्वंशंखपुरणया
नामंगलानांचमंगलो॥ विष्णुनाविधृतीनित्यमतःशांतिप्रदोभव॥ अथसिंहासन
मंत्रः॥ विजयोजयदोजेनारिपुघातीशुभंकरः। दुःखहाधनदःशांतःसर्वारिष्टविनाशनः
॥ एतेष्टोसन्निधौयस्मात्तवसिंहामहावलाः॥ तेनसिंहासनेतित्वंवेदेमंत्रैश्चगीयसे॥
त्वपिस्थितःशिवःशांतस्त्वयिशक्रःसुरेश्वरः॥ नमस्तेसर्वतोभद्रभद्रदोभवभूपतेः॥ ३

लीक्यजयसर्वस्वसिहासननमोस्तुते॥तथेकर्मविहानिस्वानिश्मानिशिलिभिः॥लोहाभि
 सारिकं कर्मकृत्वेवंमंत्रसर्वकं॥अष्टम्यांनियमंरुत्वाश्वीनेखानमाचरेत्॥कुंकुमचंदनचंय
 कचतुःसंभैःशीलपिष्टेश्च॥चर्चितगापत्रीदेवीकुसुमेरभ्यर्चयेद्दृढभिः॥कुमुदेःसयमपुष्पैःस
 धूपदीप्येस्सनेवेद्यैः॥मांभैर्वसुपहारैर्मंगलशब्दैःसमुक्कलितैःविहितच्छत्रैर्यानेःस्पंदनशित
 शस्त्रधारिभिलोकैः॥तुष्टैःपञ्चस्वादिनुनिवेद्यतेसर्वमेवभगवत्यै॥दुर्गासाधजनीयाचतहि
 नेद्रोरापुष्पकैः॥ततःखड्गनमस्कृत्यशत्रूणावधसिद्धये॥रुच्छेतविजयंराजंमुभिस्यंचान्म
 नेद्रयः॥पुनःपुनःप्रणाम्यासिंसेस्मरन्द्दयेशिवां॥सर्वकृत्वेतिकौरम्यअष्टम्यांजागरंनिशि
 ॥नटनर्तनगीतेश्चकारयेन्मुमहोत्सवं॥एवंहृद्योनिशांनीत्वाप्रभातेअरुणोदये॥घातयेन्म
 हिद्यान्नेषानयतीनतकंधरान्॥शतमईशानेवापितदहंवाययेच्छया॥सुरासवभृतेःकुंभै
 स्तर्पयेत्पररेमेश्वरी॥कायालिकेभ्यस्तर्पयेत्सीदासजनेतथा॥ततोपरह्नुसमयेनवम्यां
 वैरथेस्थितांभवानींभ्रामयेद्वाग्नेस्वयंराजालशब्दान्॥काश्चिच्चोपौतोवीरोविधृतोत्येन
 खड्गवान्॥भूतेभ्यस्तुवलिंदद्यान्मंत्रेणानेनसामिधं॥सरक्तंसजलेचान्गंधपुष्पास्तैर्पुते
 ॥त्रीस्त्रीत्वारानुसमूलेनदिग्विदिस्तुकिरेद्वलि॥मंत्रश्च॥वलिगृह्णन्विमं देवा आदिम्यावस
 वस्तथा॥मरुतश्चाश्विनोरुद्राःसुयर्णाःपन्नगाःयहाः॥असुरायातुधानाश्चपिशाचौरग
 राक्षसाः॥शक्तिमोयक्षवेतालाःयोगित्यःस्तनाशिवाः॥जृम्भकाःसिद्धगंधर्वीमालाविद्याध
 रानगाः॥दिकुयालालोकयालाश्चयेत्तविप्रविनायकाः॥जगतोशांतिकर्तारोब्रह्माद्याश्चम
 हर्षयः॥माविघ्नमाचमेयापंमासंनुपरिपंथिनः॥सौम्याभवंतुन्माश्चभूतप्रेताःसुखावहाः
 ॥० इतिमहाशमी॥० महानवमीतुर्द्वयुतायाद्याश्वींक्तवचनात्॥नवमीदुर्गा॥
 व्रतेश्रावणीतिदीपिकोक्तेः॥श्रावणीदुर्गनवमीदुर्गाचेवहृताशिनी॥दुर्गविद्याप्रकृतेश्चाशि
 वरात्रिर्वलेर्दिनमिति॥हेमाद्रोयामोक्तेश्चमविष्येपि॥अश्विपुक्शुक्लपक्षेत्तुअशमीमूलसं
 पुता॥सामहानवमीमोक्तात्रैलीक्येपिसुदुर्लभेति॥मूलसुयलक्षराशु॥दुर्गाशजासुनवमी
 मूलाघश्चत्रयान्विता॥महतीकीर्तितातस्यादुर्गमहिषमर्दिनीमितिमदनरत्नेलैंगान्॥अ
 त्ररक्षयेदिन्पयेशेषः॥यानिनु॥साकाय्योदयगामिनांतियाबुदयगामिमाविमिमादिग्रा॥
 युक्तानितानिनवमीभिन्नतिथिपरशि॥नवम्यांविशेषोक्तेः॥विधश्चसुहृत्त्रयेरौवृत्तेयः॥
 पद्यपिहेमादिमतेसुहृत्तद्व्याप्त्यापिवेद्योस्तितथापिसुर्योदयवसः॥सायंतुत्रिसुहृत्तयवत
 दुक्तदीपिकाया॥त्रिसुहृत्त्रेगानुसकलासायमिति॥माघवोपि॥सायंतुत्रयातहन्पूनया
 तुनविध्यतेरति॥नेनत्रिसुहृत्त्रेयोगेश्वीनवमीश्वींक्तवचनात्॥नकुर्वीन्ववर्मांतातदरा
 म्यानुकदाचनेतिस्कांदेपरानिवेधाच्च॥त्रिसुहृत्त्रेयोगाभावेतुनिषिद्धापिपरेवकार्येतिनि
 कर्षः॥यनु॥नवम्यांचजपेहोमंसमाप्यश्रावणीपिचेतिसंयहोक्तेः॥व्रतेचजागरंचेवनव
 म्यांविधिवदलिरितिदेवीपुराणाच्च॥नवम्यांहोमवल्गादिविहितेनत्राश्वपुक्शुक्लनवमी
 सुहृत्त्रेवाकलापदि॥सातिथिःसकलाज्ञेयालक्ष्मीविद्याजयार्थिभिरितिशौरपुराणात्॥स

व्योदयेपरंरिक्ताप्रणास्यादपरायदि। वलिदानं प्रकर्तव्यं तत्र देशे शुभावहं॥ वलीदाने कृते ह्यंशु
 त्रभंगो भवेत् नृपेति मदनरत्ने देवीपुराणाच्च वलादौ पराकार्या॥ उपवासादौ तु सर्वेति मदनरत्ने
 उक्तम्॥ प्रतापमार्तत्रे उच्येव॥ यत्तु अष्टम्यां वलिदानेन पुत्रनाशो भवेदुवमितिकालिकापुराण
 तसंधिप्रजाप्राशस्त्यपरं॥ अष्टमीतवमीसंधौ तृतीयाखलुकथ्यतरनितत्रैवतदुक्तैः॥ का
 मरूपनिबंधे॥ अष्टम्यां शेषभागश्च नवम्यां शर्वरावचातत्रया क्रियते प्रजाविज्ञेयासामहाफ
 ला॥ अष्टमीमात्रे भवत्येवा॥ आश्विने हजयित्वा तु अर्द्धरात्रे शमीषु च॥ घातयति यश्च न भक्तप
 ते भवंति महाफलाः॥ तथा॥ कसासंस्थे रवावीशेषु क्ताष्टम्यां प्रहजयेत्॥ सोपवासा निहा
 र्हे तु महाविभवविसरैः॥ तथा॥ पशुघातश्च कर्तव्यो गवयाजवधस्तथेति॥ रूपनारायणीये दे
 वीपुराणात्॥ तत्रैव भविष्येति तस्मादियं महापुराणानवमीपापनाशिनी॥ उयोष्यामुप्रयत्नेन
 सततं सर्वपाथिवैः॥ निर्णयदीये तु महानवमीपरदिनेः पराह आश्विनिये पराश्रयथा शची॥ आ
 वर्तनात्सर्वकालेन वमीस्यात्परेह निदर्गाच्चातत्र सर्वेद्युः शचीह्ये त्वशमीयदीति धोम्यवचना
 दित्युक्तं॥ अस्त्युत्तशारदनवमीविषयत्वं समूलत्वं च विश्वश्रम॥ यानितु॥ नंदायां ज्वलनेव हि
 ः शर्णायां पशुघातनं॥ भद्रायां गोकुलक्रीडातत्र रत्नविनश्यतीति॥ नवम्यां मपराह्णे तु वलिदा
 नं प्रशस्यते॥ दशमीं वज्रयेत्तत्र नात्र कार्या विचारोति॥ नंदायां दर्शने रक्षा वलिदाने दशम
 च॥ भद्रायां गोकुलक्रीडादेशनाशाय जायते॥ रत्नत्रयं वैवर्तनारदादिवचनानि॥ नानि शुभ
 धिकं निषेधयरासीति॥ मदनरत्ने॥ तथा कालिकापुराणो॥ नवम्यां वलिदानं तु कर्तव्यं तु यथा
 विधिः॥ जयं होमं च विधिवत्कुर्यात्तत्र विभूतये॥ केचित्तु॥ शर्वीषाढापुतांशम्यां प्रजाहोमाद्यु
 योषरामिति॥ शर्वीषादेवीपुराणादष्टम्यां होममाहुः॥ अत्येतु द्विविधवाक्यवशादष्टम्यामा
 रभ्यनवम्यां समाययति॥ समुच्चयस्तु पुक्तः रुद्रयामले तु विकल्प उक्तः तत्तु निर्मूलम्॥ दुर्गाभ
 क्तिनरं गिरापादिगोउग्रं ये खपिनवम्यां होम उक्तः॥ होमं च विशेष उक्तो अमरं तत्रे॥ पायसं स
 र्षिषा युक्तं तिलैः सुक्तैर्विमिश्रितं॥ होमये द्विविधं त्रयादशांशेन नृयोत्तमं॥ रुद्राध्याये प
 याहोमं त्रैलोक्येन साध्यते॥ तथा स्तोत्रजये होमं श्लोकैर्नैकेन साध्यते॥ यदा सप्तसती ज
 प्ये होमं त्रैलोक्येन वासरः॥ ३० ॥ हे होमं त्रीचामुराग्रये विचे॥ रत्नितनवाक्षर रतिके चित्तु॥ प्रज्ञोक्तो
 याक्षर नितु पुक्तम्॥ रुद्रयामलेपि॥ प्रधानद्रव्यमुद्विष्टपायसान्तिल्लासया॥ किंशुकैः सर्व
 धैः शंगोलीजाह्वीकुरैरपि॥ यद्वैवी श्रीफलैर्हि अर्चना विधुफलैस्तथा॥ रक्तचंदनखंडे शुभ
 गुलेष्टुमनोहरैः॥ प्रतिश्लोकं च जुहुयात्सर्वद्रव्याशिवत्तमात्तनवाक्षरेण चाहृत्त्वानमो
 देव्यारतीति चेति॥ रहस्ये तु॥ प्रतिश्लोकं तु जुहुयान्पायसं तिलस र्षियेत्युक्तम्॥ दुर्गाभक्ति
 नरं गिरायां तु तिलैर्जयंती मंत्रेण च होम उक्तः॥ पुरश्चरं गकार्यं तु विल्वपत्रयुते स्तिलैरिति
 ॥ कालिकापुराणाद्विल्वयंत्रे श्वेति स्मार्तः॥ नञ्॥ अत्र मानाभावात्॥ अथ वलि
 दानं॥ तत्र मेघकृगमहिषखंभासानामुत्तरोत्तरप्राशस्त्ये फलविशेषश्चाप्यतो व
 से यत्तिदिक्॥ वलिप्रकारस्तु देवीपुराणो॥ कसासंस्थे रवौ शक्रशुक्ताष्टम्यां प्रहजयेत्॥

हीरापुष्पैश्चविल्वाम्रजातीपुन्नाभाचंपकेः॥पंचाहंलवणोपेतंगंधपुष्पैसमन्वितं॥विधिवत्कालि
 कालीतिजप्रास्वरेनघातयेत्॥३० कालिकालियज्ञेश्वरिलोहदंडायेनमः॥रतिमंत्रः॥तदुत्थरु
 धिरंमांसं गृहीत्वाघटनादिषु॥आदिशष्टाचरकीविदारीपापराक्षस्यः॥नेर्कृतेभ्यःप्रदातव्यं
 महाकौशिकमंत्रितम्॥मंत्रस्त्ववश्यते॥तथा॥तस्याग्रतो नृपःस्त्रायान्कृत्वाशत्रुतुपैश्चिकं॥ख
 ङ्गेनघातयित्वातुदद्यात्कंदविशाखयोः॥अशक्तौब्राह्मणोनचकृष्णोडादिभिर्वलिदानंकार्यम्
 तदंक्तं कालिकापुराणो॥कृष्णोऽभिसुदंडं चमांसंसारसमेवच॥एतेवलिसमाःप्रोक्तास्तत्रो
 क्तागसमाःसदा॥रुद्रयामलेपि॥कागाभावेतुकृष्णोऽश्रीफलं वामनोहरं॥वस्त्रसंवेष्टितं
 हात्वाहृदयेच्छुरिकादिना॥तथा॥ब्राह्मणोनसदादेयंकृष्णोऽवलिकर्मणि॥श्रीफलंवा
 सुराधीशहृदंनेवतुकारयेत्॥हृदेविकल्पः॥माषान्नेनवलिह्योब्राह्मणोनविजानता॥
 कालिकापुराणो॥उत्तराभिसुखाभूत्वावलिरर्ष्वसुखंतथा॥निरीक्ष्यसाधकःपश्चादिमंमं
 त्रमुदीरयेत्॥यसुस्त्वलिरुयेराममभाग्यादुपस्थितः॥प्रणामाप्रिततःसर्वरूपिणवलि
 रूपिणां॥चंडिकाप्रीतिदानेनदानुरायदिनाशनः॥चासुंउवलिरुयायवलेतुभ्यंनमोस्तुते।
 यज्ञार्थंयशवःसृष्टाःस्वयमेवस्वयेभुवा॥अतस्त्वांघातयाम्यघतस्माद्यज्ञेवधोवधः॥रं
 हीश्रीमितिमंत्रेणातंवलितन्सरूपिणां॥चितयित्वात्पसेतुष्यसूईतस्यतुभैरवा॥रस
 नात्वंचंडिकायाःसुरलोकप्रसाधकः॥ह्रींहींस्वरेतिमंत्रेणाध्यात्वा॥स्वद्वं चश्जयेत्॥र
 जमित्वाततःस्वद्वंआहंफडितिमंत्रकैः॥गृहीत्वाविमलंस्वद्वंहृदयेहलिमुत्तम॥३० ह्रीं
 ऐंहीं कौशिकीतिरुधिरणाप्यायतामिति॥वलिदोनेतुदुर्गायाःसर्वत्रायविधिःस्मृतः॥म
 न्यरुक्ते॥नवम्यांश्वेवत्सजाकर्तव्याभूतिमिच्छता॥दक्षिणावस्त्रपुग्मंचआचार्यीय
 निवेदयेत्॥
 अथात्रप्रसंगाद्भूतचंडीविधानमुच्यते॥
 रुद्रयामलेपि
 ॥शतचंडीविधानंचप्रोच्यमानमयाश्रुणा॥सर्वोपद्रवनाशार्थंशतचंडीसमारभेत्॥सो
 उशस्तभंसंपुक्तं मेऽयंपल्लवोन्वला॥वसुकीरापुतोवेदीमध्येकुर्वात्त्रिभागतः॥यक्तेष्ट
 कचित्तारम्योमुञ्चायेहस्तस्मितां॥यंचवरीरजोभिश्चकुर्यान्मंडलकंशुभं॥यंचवरी
 वितानंचकिंकिरींजालमेडितं॥आचार्य्येणसमंविप्रान्त्वरयेद्दशसुत्रतान्॥इंशा
 न्नास्यापयेत्कुभंश्वैर्कविधिनाहरे॥वारुण्यांचप्रकर्तुंअंकुंडलस्तरालक्षितं॥मूर्तिदे
 व्याप्रकृर्वीतसुवर्गास्यपलेनवै॥तदहंनतदहंनतदहंनमहामतेः॥अष्टादशसुजादेवी
 कुर्याद्वाःशुकरामपि॥यहकूलसुगह्नुनादेवीमध्येनिधाययेत्॥देवींसहस्रविधिवत्
 जयंकुर्युर्दशदिजाः॥शतमादौशतंचोतजयेन्मंत्रनवारीकां॥चंडीसप्रसतीमध्येसंपु
 टोयमुदाहृतः॥एकंहेत्रीणांचत्वारिजयेदितचतुष्टयं॥रुयाशिकमशरुहत्सजना
 दिकमाचरेत्॥यंचमेदिवसेप्रातर्होमंकुर्याद्दिधानतः॥गुउचीयायसंहवीनतिलाञ्जु
 क्ताचयवानपिचंडीपाठस्यहीमंतुप्रतिशोकादृशोशतः॥होमेभुकुर्याद्गुहादिभ्यःसमिदा
 जचरुत्क्रमान्॥हुत्वाशरीरुदितेद्यादिभ्योदक्षिणांक्रमन्॥कपिलांगांनीलमणि

श्वेताश्वकृत्रचामरे॥ अभिषेकंततः कुर्युर्यजमानस्य ऋत्विजः॥ एवं कृतेः मरेशानसर्वि
 द्विः प्रजायते ॥३॥ ॥ अथ सहस्रचंडी ॥ सा च तत्रैवोक्ता ॥ सहस्रचंडी वि
 धिवत् शृणु विष्णो महा मते ॥ राजपुत्रं शोमहो न्याते जनमारे महाभये गजमारे श्वमारे च पर
 चक्रभये तथा ॥ ३॥ ॥ अथादिवि विधेदुःखे क्षयरो गादिजे भये ॥ सहस्रचंडिका पाठं कुर्याद्वाकार
 ये तथा ॥ जापकालु शतं प्रोक्ता विशदसुश्रमं उयः ॥ भोज्याः सहस्रविप्रद्राः गोशतं दक्षि
 णां दिशेत् ॥ गुरवे हि गुरां देयं शय्यादानं तथैव च ॥ सप्रधानं च भूदानं श्वेताश्वं च मनोहरं
 पंचनिष्कमितामूर्तिः कर्त्तव्या वाहं मानतः ॥ अष्टादशभुजा देवी सर्वायुधविभूषिता ॥
 अवारितान्दंदात्वं सहस्रप्रत्यहं विभोः ॥ शतं वानियताहारः ययः यानेन वत्तयेत् ॥ ए
 वं यश्चंडिका पाठं सहस्रं तु समाचरेत् ॥ तस्य स्यात्कार्यं सिद्धिस्तु नात्र कार्या विचारोक्ति
 ॥ एतद्दृश्यं यद्यपि महानिबंधेषु नास्ति ॥ तथापि प्रचरं द्रयत्वाद्द्रुममिति दिक् ॥ वाराही तं
 त्रे ॥ संकटे समनु प्राप्ते दृष्टि किं न्यामयेत् ॥ जातिध्वंसे कुलोच्छेदे प्यापुषो नाश आग
 ते ॥ वैरिद्वहो व्याधिरहो धननाशे तथा क्षये ॥ तथैव त्रिविधो न्याते तथा चैवोपपातके ॥
 कुर्याद्यत्ना कृता रत्नं ततः संपद्यते शुभं ॥ श्रेयोदृष्टिः शतारत्नाद्वा ज्यदृष्टिस्तथा परम
 साचितितं देवि सिद्धेदं शोत्रं च तत् ॥ सहस्रवत्तं नाल्वस्मी रावृणोति स्वयं स्थिरा ॥ शु
 क्तामनोरथान् कामान् नरो मोक्षमवाप्नुयात् ॥ च आशता रत्नपाठान् सर्वाः सिध्यं
 तिसिद्धयः ॥ ३॥ ॥ अथ नवरात्रपारणानि
 र्णयः ॥ सा च दशम्यां कार्या ॥ अश्विने मासि शुक्ले तु कर्त्तव्यं नवरात्रं ॥ प्रति
 यदादि क्रमेणो वयावच्च नवमी भवेत् ॥ त्रिरात्रं वापि कर्त्तव्यं सप्रम्यादि यथाक्रममिति हे मा
 द्वेधो म्यवचनात् ॥ नवमी तिथिर्यं तं दृष्ट्वा एजाजयादिकमिति प्रागुक्तं वचने नवमी यं
 तं प्रधानं भूतं प्रजाद्युक्ते रुपासादेः श्रागत्वेन तत्पर्यंतत्वात् ॥ आदि शष्टे नोपवासी क्तेः ॥
 श्र्वोक्तं त्रिरात्रं तत्रे नवम्या अय्युषोष्यत्वाच्च ॥ न च पारणां तत्वेन त्रिरात्रं ॥ विष्णुत्रिरा
 त्रादौ तथा प्रसक्तैः ॥ न चात्रोपवासे माना भां वरति वाच्यं ॥ एवं च विध्यवा सिमान्नवरा
 त्रोपवासतः ॥ एकभक्तेन नक्तेन तथैवाचितेन च ॥ श्रजनीयाजने देवी स्थाने स्थाने
 पुरेपुरे ॥ ३॥ ॥ इति हेमाद्रौ भविष्मोक्तेः ॥ नवरात्रं समाख्यातो नवम्या अय्युषोष्यत्वाच्च ॥ तत्र
 तिथिहासे शव्युपवासा भवतीति कथं समाख्या ॥ तेन कर्म विशेषेन वरात्रशदोरू
 ढः ॥ अत्र एवोक्तं देवीपुराणी ॥ तिथिद्वहो तिथिहासे नवरात्रमपार्थक्यमिति चेन्न ॥ ति
 थिहासेपि नवमिथीनामुषोष्यत्वाच्च नवरात्रत्वाक्षतेः ॥ एतेन रात्रीणां प्राधान्याद्वासे
 अमा मादाय नवत्वमिति सूक्तैः ॥ परास्ताः ॥ यत्र देवीपुराणी ॥ कन्यासंस्थे रवी श
 क्रशुक्तामारभ्य नंदिकां ॥ अथाचीर्द्यथैकाशीनक्ताशी वाथवाग्यतरति ॥ तत्र च
 तुष्टयशुक्लं लोहाभिसारिकं विषयम् ॥ तस्य जयाभिलाषी नृपतिः प्रतिपत्प्रभृति क्र
 मात् ॥ लोहाभिसारिकं कर्मकारयेद्येद्येवदृष्टमीति ॥ भविष्ये अस्मीप्यर्थं तमेवोक्तेः ॥

रूपनारायणो ननु नदी । दत्र तत्र प्रयोगे टयगोवात्सातस्य नवव्यापारोऽनुक्तोऽप्यहोपरिपरयोऽप्युक्तोऽपि
 श्विने शुक्र पक्षे ननु नवरात्रस्योचितः ॥ नवम्यापारं कुर्व्यादशमी मिश्रितानचेत् ॥ दशमी मिश्रिता
 यत्र पारो नवमी भवेत् ॥ इः स्वदारिद्र्यात्ते या तथा त्रतविनाशिनी तित्राह्यनाशालिखितेव च ।
 नम् ॥ यच्च रुद्रयामलरतिवदति ॥ अष्टम्यासहकार्यास्यान्नवमीपारोदिने ॥ यो मोहादशमीवे
 धेनवम्यांचरिकांयजेत् ॥ पारं च प्रकुर्व्यादैनस्यपुराणं निरर्थकं ॥ नवम्यापारितादेवीकुलदृष्टिं
 प्रयच्छति ॥ दशम्यापारितादेवीकुलनाशं करोति वै ॥ तस्मान्नुपारं कुर्व्यान्नवम्यां विबुधाधिये
 त्याशीनियदिसमूहानितदालौहाभिसारिकनंदादित्रतचतुस्रयविषयाणितस्याष्टमीपर्यंतमेवो
 क्रैरित्युक्तं प्राक् ॥ अत्रथामहाष्टम्यां परविद्यायां पारणाविधाने शर्वनिवधैर्विरोधोदवीरः स्यात् ॥
 यानि तु कौश्लिखितानि ॥ नवम्यापारणाविधायकानिवचनानि तानि हेमाद्रादिविरुद्धानि
 र्मूलानि ॥ समूलत्वेपियदादिनहयेनवमीतदादितीयदिने उयोष्यति यं तेषारणानि किं नु नवमी
 मध्ये कार्यं त्वेवनेयानि शिवरात्रिपारणावत् ॥ अत्रकेचित् ॥ पारणाहेस्तकादिप्राप्तौ तदतिक्र
 म्यपारं कुर्व्यादित्याहुः ॥ तन्मंटां काम्योपवासे प्रजांतेत्रराशुतस्तके ॥ तत्र काम्यत्रतं कुर्व्याद्वा
 नाचैनविवर्जितमिति माधवीयैर्कौर्मोक्तेः ॥ त्रतयत्तविवाहेषुश्चादेहोमेचनेजये ॥ पारव्येस्त
 कं न स्यादनारव्ये तुस्तकमिति विष्णुवचनाच्च आशौचमध्ये पितृक्त्वं व्यतावगतेः ॥ पारणांत
 त्वाद्गतस्यां प्रारंभकनैवीक्तः ॥ प्रारंभीवरणंयज्ञे संकल्योत्रतसत्रयोः ॥ नांदीमुखविवाहादौश्चा
 देपाकपरिक्रियेति ॥ रुद्रयामलेपि ॥ स्तकेपारं कुर्व्यान्नवम्यां होमशर्वकं ॥ तदंते भोजयेदिसा
 नदानंदयाच्च शक्तिरति ॥ तदंतेस्तकांते ॥ एवं स्त्रीभिरपिरजोदरीनमध्ये कर्तव्यमेव पारणाश्
 ॥ संप्रवृत्तेपिरजसिन्यां जहादशीत्रतमिति माधवीयैः कथ्यं गवचनात् ॥ हादशीत्रतमित्युपल
 स्यात् ॥ पारव्यदीर्घतयसां नारीणां यद्दृजो भवेत् ॥ नतत्रापि त्रतस्य स्यादुपरोधः कदाचनेति त
 त्रैवसम्यत्रतवचनात् ॥ किं च ॥ एकादश्यादौ यंचषाशीचयाते मासांते पारणापत्तिः ॥ मासापवा
 सांते यंचषाशीचयाते जीवनासंभवश्च ॥ यत्तु ॥ नियमस्यायदानारीप्रयश्येदंतरारजः ॥ उयोष्ये
 वतु नारात्रीः स्नात्वारोषंचरेद्गतमित्यगिरोवचनम् ॥ यच्चहारीतवचनां ॥ नियमस्यात्रतस्यास्वीर
 जः पश्येत्कथंचनः ॥ त्रिरात्रे तु क्षियेद्दध्नत्रतशीयं समापयेदिति ॥ तद्विधवोपवासविषयम् ॥ तासां
 तत्रभोजननिषेधादिकेचित् ॥ वयं तु प्रागुक्तसत्यवचनेदीर्घतयसामिति विशेषणीयादाना
 हादशीव्यतिरिक्तसकलैकाहोपवासविषयोपनिषेधः ॥ त्रिरात्रेनवरात्रादिदीर्घत्रतेषु रजो मध्ये
 वपारोतिव्रमः ॥ आशौचमध्ये तु सर्वापि पारणा भवति ॥ प्रागुक्तकौर्मवचनादिति सिद्धम् ॥ अ
 यंचोपवासपारणानिर्गोपः सर्वत्रतेषु बोधव्यं त्यलेभूयसा ॥ दशम्यादेवी विसर्जयेत् ॥ नदुक्तं
 दुर्गाभक्तिरंगिरयोदेवीपुराणो ॥ ततः प्रातः स्नान्निवादादशम्यां विधिशर्वकं ॥ संप्रेषणांतु कर्त
 व्यंगीतवादित्रनिस्वनेः ॥ रूपदेहि यशीदेहि भगं भगवति देहि मे पुत्रान्दि हि धनं देहि सर्वान्का
 मांश्च देहि मे ॥ महिषप्रिमहामायेचासुं दे मुं मां लिनित्रापुरारोग्यमेभ्यर्ष्ये देहि देहि नोक्तने ॥
 रतिसंप्राथ्येदेवी नु तत उत्यापयेदुधः ॥ उन्निष्ठेदे विचंडेशि शुभोश्रजां प्रशुभच ॥ कुकळममक

आरामशक्तिभिःसहागच्छगच्छ परंस्थानंस्वस्थानंदेविचंडिके॥ब्रजस्त्रीतोजलद्वयेस्त्री
 यतांचजलेत्विहेतिउत्पाम्जलनीत्वा॥दुर्गदेविजगन्मातःस्वस्थानंगच्छरजिता॥संवत्सरेभ्यो
 तेतुपुनरागमनायैवे॥रमाशंजामयादेवियथाशक्त्योपपादिता॥रक्षार्थंत्वसमादायब्रजस्थानम
 उन्नममिति॥जलेप्रवाहयेत्॥इयमेवविजयादशमी॥साचद्वितीयदिनेश्रवणयोगाभावेक्षी
 याद्या॥तदुक्तंहेमाद्रौस्कां॥दशम्यांनुरैरस्यकृशजनीयापराजिता॥शेमार्यंविजयार्थंच
 वींक्तविधिनानैः॥नवमीशेषपुत्रायांदशम्यामपराजिता॥दद्यातिविजयंदेविश्रजिताजयव
 र्हिनी॥तथा॥आश्विनेशुक्लयज्ञेनदशम्यांरजयेन्नरः॥एकादश्यांनकुर्वीतरजनंचापराजि
 तमिति॥यदातुष्टवदिनेश्रवणयोगाभवःपरदिनेचालापितयोगिनीतदापरैव॥तथाचहेमा
 दौब्रतकांडिकश्यपः॥उद्येदशमीकिंचित्संशरौकादशीयदि॥श्रवणसंपदाकालेसातिथि
 विजयाभिधाश्रवणार्थेनुरागीयांकाकुत्यःप्रस्थितोयतः॥उल्लंघयेत्पुःसीमानंतदिनहेततो
 नराइति॥कालेपराहे॥परदिनश्रवणाभावेतुसर्वयज्ञेषुशर्वैव॥मदनरत्नैवैव॥मोतिभि
 र्वधेरत्नकोशेचनारदः॥ईशत्संध्यामतिक्लांतःकिंचिदुद्विज्जतारकः॥विजयोनामकालोपस
 र्वकार्थसिद्धिदः॥ईशस्यदशमीशुक्लांश्वैविज्ञानकारयेत्॥श्रवणोनापिसंपुक्ताराज्ञापदा
 भिवेचने॥सूर्योदयेपदारानुदश्यनेदशमीतिथिः॥आश्विनेमासिशुक्तेनविजयोतांवि
 दुर्बुधाः॥अत्रायनिर्गलितार्थः॥अपराहेषुस्यःकर्मकालः॥तत्रैवश्रजापुत्रीः॥प्रदोषो
 राः॥तत्रदिनहयेअपराह्लाव्यापित्वैश्वरीप्रदोषव्याप्तेराधिक्यात्॥दिनहयेप्रदोषव्यापित्वैवरा
 ॥अपराह्लाव्याप्तेराधिक्यात्॥रंदशुद्धतियावत्कालेश्रवणसुरोहिणीवदप्रयोजकः॥दिनहये
 परह्लास्यशैतयाज्ञोवाश्रवणपुत्राश्वी॥तत्रापिपरदिनेअपराह्लाप्रवरासत्वेस्वल्पापिपरैवेतिदि
 क्॥अत्रविशेषोभार्गवाचनंदीपिकायांभविष्ये॥शमीयुक्तंजगन्नाथंभक्तानामभयकरं अर्च
 यित्वाशमीवृक्षमर्चयेन्नतःपुनः॥शमीमंत्रसुहेमद्रीगोपयब्राह्मणो॥अमंगलानाशमनीशम
 नीदृक्कृतस्यच॥इ-स्वप्रनाशिर्नोभयप्रयधेहशमीशुभांतथाभविष्येशमीशमयनेयावशमीको
 हितकंठकी॥धारिणपुत्रुनवारानोरमस्यत्रियवादिनी॥करिष्यमारायात्रायापथाकालेसुखं
 मया॥तत्रनिर्विक्रमंभवश्रीरामरजितेइति॥तथा॥गृहीत्वासासतामार्द्राशमीमूलगतं
 मृदं॥गीतवादित्रनिर्घोषैरानयेत्स्वगृहंप्रति॥ततोभूसुगावस्वादिधारयेत्स्वजनैःसहेति॥अ
 त्रवलनीराजनसुक्तंरत्नरत्नं॥तत्रमंत्रः॥चतुरंगवलमहंनिरिच्छं ब्रजत्विह॥सर्वत्रविनयोमे
 सुत्वमसादानुरेश्वरीति॥गोउनिवेधेजोतिषे॥कृत्वानीराजनराजावलहद्वेयथाकमे॥शोभ
 नेखंजनेपश्येजलगोगोष्टसन्निधौ॥अस्यफलानिशुभाशुभदेशाश्चतत्रैवतेयाः॥आश्विन
 योरीगासीपरायाद्या॥सावित्रीव्रतमंतरेणभवतोःप्रायोरीमास्योपरैरतिशीपिकीके॥अत्र
 विशेषस्तिथित्वैलेगे॥आश्विमांयोरीमास्यांतचरेजागरांनिशि॥कीमुदीसासमास्थातां
 काय्यालोकेविभूतये॥कीमुद्यंरजयेत्स्वस्तीभिद्रंमैरवतस्थितं॥सुगंधिर्निशिसदेयश्चक्षीर्जाग
 रंराचरेत्॥तथा॥निशीयेवरदालक्ष्मीकोजागर्तीतिभाषिणीतस्मैविन्नंप्रच्छमिच्छेःकी

उंकरोत्तियः॥ अत्रैवाश्वपुजीकर्मोक्तमाश्वलायनेन॥ आश्वपुजामाश्वपुजीकर्मति॥ तच्छेयवर्षाका
 र्थविकृतिवत्ता॥ आययरांशुपर्वणिकार्यं॥ शरधाश्रयरांशुनामपर्वणिस्यात्तदुच्यते॥ रतिशौनकोक्तः
 ॥ तत्रापिशेषपर्वणिकार्यमिति प्रायुक्तं॥ तच्च त्रीहिभिरिष्टुत्रीहिभिरेव यजेत॥ यवभ्योयवेरिष्टाययं
 रेव यजेत्तत्रीहिभ्यः॥ शुभादृशयोरीमासयोरैककर्मत्वेनेकद्रव्यनियमान्॥ दशैश्याः पर्योरी
 मासाश्चतदिति दीपिकोक्तेः॥ यथाश्रयरांशुधार्त्रीश्रयरांशु यथाश्रयरांशुमाकाशयरांशुचेति॥ ए
 षो कालः शुभो॥ गृहमेधीत्रीहियवाभ्यां शरदसंतयोर्यजेतश्यामार्केनीवारैर्वर्षास्वायकालेवाग्नेयः
 पुराशौवेति॥ आयसंवोपि॥ वर्षोसुश्यामार्केर्यजेत॥ शरदीत्रीहिभिः॥ वसंतैर्यवेर्ययर्जुवेणुय
 वेरिति॥ तत्रापि श्यामाकाशयरांशुमनित्यमितरेतुश्च नाहितान्नेर्नित्ये॥ यथाश्रयरांशुकार्यमिति सा
 न्नेरज्ञासुक्तत्वान्॥ सवेत्रीहियवदेवतासवहानामेवमंत्राणाम्नानाच्च॥ आहिताग्नेसुयवाश्रयरा
 स्याप्यनित्यत्वम्॥ अग्निवाक्यायवैद्वितिसञ्जात॥ यद्वात्रीश्रयरांशु नसमानतंत्रता॥ श्यामाके
 सुप्रस्तारं कुर्यान्नाश्रयरांशु॥ यदिवातदपिसमानतंत्रमित्यादिनाश्रयरांशु त्रौपरिश्रमवतां सुल
 भमित्यत्वम्॥ इदंचयर्वाभावे शुक्लपक्षे देवनसत्रैरुक्तिकादि विशाखान्तकार्यमिति सूत्रार्थसा
 रे उक्तम्॥ वैधापनीयेकेशवस्वामिनार्येवमुक्तम्॥ परिशिष्टे॥ श्यामाके त्रीहिभिश्चैव यवे
 श्राग्नीत्याकालतः॥ प्रायशुपुज्यतेवश्येनश्रयरांशुत्पः॥ त्रिकांडमंडनोप्येवम्॥ यदात्वे
 तदाश्विनयोरीमास्योक्रियते तदेककालत्वादाश्वपुजीकर्मोरीमास्यचसमानतंत्रताभवति॥
 तदेतद्वृत्तिं कृताएकवर्षे हि ध्याजेति सूत्रे स्पष्टमुक्तं॥ अस्याकरो प्रायश्चित्तमुक्तेस्तृतिचं
 द्रिकायां कान्तापनेतथा॥ भोजनेपतितात्त्वस्य चरुर्वैश्वानरो भवेत्॥ कारिकापि॥ अहुता
 श्रयरांशुश्रीयान्नवान्नेयदि वै नरः॥ वैश्वानराय कर्त्तव्यश्चरुः शरीरं इति सूत्रेति॥ अग्निधा
 नेतु॥ समिद्रायामंत्रंचयर्वावैर्वयं जयेच्छताम्॥ आश्रयरांशुयदात्संनंतदासंशरीमेतितदित्युक्तं॥
 एतच्चयदिमलमासेकार्यमन्यथानेति प्रायुक्तम्॥ अस्योप्याहिताय्यादिविशेषः शौनकादेर्न
 यैरन्यलंभूयसा॥ इति श्रीमहकमलाकरकृते निर्णयसिंधौ आश्विनमासः॥

॥ अथ कार्त्तिकस्नानम्॥ तुलासंक्रमणो प्राकुर्यात् दशघटिकाः पुरायाः॥ रात्रौ
 प्रायुक्तम्॥ अथ कार्त्तिकस्नानम्॥ तत्रश्रद्धीचंद्रोदये विष्णुस्मृतियाद्ययोः॥
 तुलामकरमेषेषु प्रातस्नानं विधीयते॥ हविष्यं ब्रह्मचर्यं च महापातकनाशनमिति॥ सौरमा
 स उक्तः॥ प्राञ्चैर्गुदेवाद्रियंते॥ दाक्षिणात्यासु॥ आश्विनस्य तु मासस्य या शुक्लैकादशी भ
 वेत्॥ कार्त्तिकस्य त्रतानीह तस्यां वै प्रारभेत्सुधीरितियाद्योक्तः॥ भार्गीवार्चने च॥ प्रारभ्येका
 दशी शुक्लामाश्विनस्य तु मानवः॥ प्रातःस्नानं प्रकुर्वीतयावत्कार्त्तिकमास्कर॥ इति विष्णु
 हस्योक्तैः॥ हेमाद्रौ चादिपुराणो॥ शरीराश्विपुजे मासि योरीमास्यो समाहितं॥ इत्युक्त्वा मा
 संसमयं पर्याचभक्त्या समाप्यते कार्त्तिकयोरीमास्यामित्यंतेभिधानाच्चाश्विनशुक्लैका
 दश्यायीरीमास्यां वारभ्यकार्त्तिकशुक्लहादश्यायोरीमास्यां वा समापयेदित्याहुः॥ मदनया
 रिजाते विष्णुः॥ कार्त्तिकसकलमासं नित्यस्नायी जितेन्द्रियः॥ जयग्रहविष्यभुक् शान्तः सर्वपा

येः प्रमुच्यते अत्र देशविशेषः पापकार्तिकी प्रक्रम्या ॥ कुरुक्षेत्रे कोटिगुरोगागया मथितस्मः त
 तोः धिकः पुष्करे स्याद्द्वारवर्मा च भार्गवा ॥ उरणाः पुर्यश्च सत्रैव मुनयो मथुराधिकाः दुर्लभः कार्
 को विप्रामथुरायां नृणां मिह ॥ यत्रार्चितः स्वकरूपं भक्तैः संप्रयच्छतीति ॥ इदं च स्नानकार्
 स्थं यंचनदेव्यतिप्रशस्तं ॥ शतं समास्य स्तस्त्राकृते यत्राप्यते फलं ॥ तत्कार्तिकेयंचनदेसह
 स्तमेन लभ्यते ॥ कार्तिके विंशतीर्थो ब्रह्मचर्य्यपरायणः ॥ स्नास्यत्सुदिने भानौ भानुजा त
 स्य भीः कुतरत्यादिकाशीखंडोक्तेः ॥ भानुजोयमः ॥ इदं च प्रातः स्नानं संध्यां च कृत्वा कार्यं ॥
 तेन विनेतरकर्मो न धिकारादिति वर्धमानः ॥ यद्यपि प्रातः संध्यायाः सूर्योदये समाप्तिस्त्
 यापि वचनवलादनुदितहोमवद्भविष्यति ॥ स्नानमंत्रश्च तत्रैवा ॥ कार्तिके हं करिष्यामि प्रा
 तः स्नानेन जनार्दन ॥ प्राप्स्यथैतव देवेश दामोदर मया सह ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य्य भो नीस्नायाद्
 ती नरः इति ॥ अर्घ्यं मंत्रोपितत्रैवा ॥ त्रितिनः कार्तिके मासि स्नातस्य विधिवन्ममा ॥ गृहाराध्यं
 मया दत्तं दनुजैर्दनुषूदन ॥ नित्येने मित्रिके कृष्णकार्तिके पापनाशने ॥ गृहाराध्यं मया दत्तं
 राधया सहिती हरे ॥ इमो मंत्रो समुच्चार्य्योर्घ्यं मघं प्रयच्छति ॥ सुवरीरत्नपुष्पांशुप्ररीश
 खेन पुण्यवान् ॥ सुवरीप्ररीश्रथिवी ते नदत्तान संशय रति ॥ एवं संपरीस्नाना शक्तौ अह
 स्नायात् ॥ वारास्यां यंचनदे अहं स्नातोऽस्तु कार्तिके ॥ अमीते पुण्यवपुषः पुण्यभाजातिनि
 र्मलारतिकाशीखंडोक्तेः ॥ अथ मालाधारं गाम् ॥ तत्र स्कां दे द्वारकामाहा
 न्ये ॥ निवेद्य केशवे मालां तु लसीकाद्यसंभवं ॥ वहते यो नरो भक्त्या तस्य नैवा स्ति पातकम् ॥ न
 जघानु लसीमालां धात्रीमालां विशेषतः ॥ महापातकसंहंतीं धर्मकामार्थदायिनीम् ॥ वि
 द्युधर्मी ॥ स्त्रोतु पानिलो मानिधात्रीमाला कलौ नृणां ॥ तावद्दृषसहस्त्राणि वैकुंठे वसतिर्भ
 वेत् ॥ माला पुग्मं तु यो नित्यं धात्रीं तु लसि संभवं ॥ वहते कंठदेशे तु कल्पकोटि दिवसेत् ॥
 तु लसीकाद्यसंभूते माले कृष्णजनप्रिये ॥ विभर्मित्वा महंकंठे कुरुमां कृष्णवत्सवं ॥ एवं सो
 प्रार्थ्य विधिवन्मालां कृष्णालैर्यिताम् ॥ धारयेत्कार्तिकेयो वै सगच्छे देः स्वयं दमिति ॥ अ
 त्रमूलं विन्मम् ॥ तथा काशीखंडे ॥ कार्तिके मासि मे पात्रायेः कृता भक्ति तत्परैः ॥ विंशतीर्थं
 तस्नाने स्तेषां मुक्तिर्न हरतः ॥ भार्गवाच्च नदीपिकायां नृसिंहपुराणे ॥ अगस्त्यकुसुमेर्देवं
 योर्ध्वयेच्च जनार्दनम् ॥ दर्शनात्तस्य देवैर्यनकं नाश्रुते नरः ॥ विहाय सर्वपुष्पाणि मुनिपुष्पे
 राके शवं ॥ कार्तिकेयोर्ध्वये भक्त्या वाजयेय फलं लभेत् ॥ स्कां दे कार्तिकमाहा न्ये ॥ मालती
 मालया विद्युः केतव्पांचे वप्रजितः ॥ समासहस्रसुप्रीतो भवतु मधुसूदनः ॥ इथी चंद्रोद्
 ये पापे ॥ कार्तिके नार्चितो येऽस्तु कमलैः कमलेक्षराः जन्मकोटिषु विप्रेदने तेषां कमलाद्य
 हे ॥ कार्तिके केशवेऽज्ञायेषां नाभासुतेः कृता ॥ तेनिर्भस्मरवेः पुत्रवसंति त्रिदिवे सदा ॥
 तु लसीदललक्षणा कार्तिकेयोर्ध्वयेदरिं ॥ यत्रे यत्रे मुनिश्रेष्ठमौक्तिकं लभते फलं ॥ स्कां दे
 कार्तिकमाहा न्ये ॥ धात्रीकायां तु यः कुर्यात्सिद्धदानं महासुने ॥ मुक्तिं प्रयाति पितरः प्रसादा
 न्नाघवस्यनु ॥ धात्रीफलविलिप्तो धात्रीफलविभूषितः ॥ धात्रीफलकृता हारो नरो ना

रायसोभवेत् ॥ धात्रीक्यासमाश्रित्योच्चैश्चक्रधारिराम् ॥ पुष्येपुष्येऽभेधस्फलेप्राप्तेति
 मानवः ॥ तथा ॥ कार्तिकेमासि विप्रैर्धात्रीरक्षोपशोभितं ॥ वसेदामोदरं विदुस्त्रिचनेस्त्रिषयेदि
 मुं ॥ मूलनपायसेनायहोमं कुर्याद्द्विस्रराः ॥ ब्राह्मणान्भोजयेच्छ्रुत्वा स्वयंभुजीतवंधुभिरिति
 तथा ॥ कार्तिकेहिदलत्रतप्रागुक्तमकार्तिकेहिदलेत्यजेदिति ॥ यापेपि ॥ कार्तिकमाहात्म्ये ॥ रा
 जिकामादकंचैवनेवाधान्कार्तिकत्रती ॥ हिदलेतिलैलंचतथाप्यन्मतिदधितं ॥ स्कांदिपि ॥ का
 र्तिकेवर्जयेत्तद्दिदलेवद्भुवीजकं ॥ माघमुद्गमसराश्चरणाकाश्चकुलन्यकाः ॥ निषावा राजमा
 याश्चाह्वीहिदलेस्मृतं ॥ नूतनापिजीर्णानि नानिसर्वाणि वर्जयेत् ॥ अत्रकेचित् ॥ उत्प
 त्रिसमयेदलहयंयस्यभवति तद्भृत्तर्ष्वगत्या हिदलमुच्यते रसाहः ॥ उदाहरंति च ॥ वीजमेव स
 मुभृत्तं हिदले चांकुरं विना ॥ दृश्यते यत्रसस्येव हिदले तं निगद्यते रति ॥ अन्ये तु लक्षणायां माना
 भावात् ॥ वचनस्य च निर्मूलत्वाद्दिदलान्मकंयस्यस्वरूपं तदेव वर्जयेदिसाहः ॥ तथा नारदीये
 ॥ कार्तिकेवर्जयेत्तैलं कार्तिकेवर्जयेन्मधु ॥ कार्तिकेवर्जयेत्कास्यकार्तिकेशुक्तसंधितं ॥ का
 स्यंतेत्यात्रभोजनं ॥ अक्षयपुष्यितम ॥ संधितं लवणाशकः ॥ तत्रैवाकार्तिकेविष्णुसूत्र्येदीया
 दानाहि वंजयेत् ॥ तथा ॥ कार्तिकेतुक्ततादीक्षानृणां जन्मदिमोचनी ॥ तथा ॥ कार्तिकेकृच्छ्रसे
 वीयः प्राजायत्यपरोयवा ॥ एकान्तरोयवासीवात्रिरात्रीयोधितोयिवा ॥ षड्दिशयक्षवा मासेवा
 वरवर्णिनि ॥ एकभक्तेन नक्तेन तथैवावाचितेन च ॥ उपवासे नभैश्येरात्रजेते परमपदं ॥ अ
 प्यपिनियमाः प्रागुक्ताः ॥ आद्यमुक्तं स्कांदि ॥ त्रीहयोः यवगोधूमाः प्रियंगुतिलशालयः ॥ एते हि
 सात्विकाः प्रोक्ताः स्वर्गमोक्षफलप्रदाः ॥ काशीरवरे ॥ उर्जैयवान्मश्रीयादेवान्मध्यवायुनः ॥ दृ
 ताकं सरां चैव शकशिबीश्च वर्जयेत् ॥ शश्वी चंद्रोदये पापे ॥ नोर्जो वंधो विधातयोत्रतिनाके
 नचिन्वचित् ॥ तथा ॥ नारदीये ॥ अत्रतेनक्षयेद्यमुमासं दामोदरप्रियम् ॥ नित्यं कृपोनिमवा
 प्रीतिनात्रकायी विचारणा ॥ अमामयितैलतावृलके शकत्रेनादिवर्ज्जनसंकल्परुपाणि प्रा
 गुक्तानि ॥ तथा ॥ कार्तिके आकाशदीयउक्ती निर्णयामृतेपुष्करपुराणी ॥ तुलायां तिलेनेलेन
 सायं काले सभागे ॥ आकाशदीयेयोदघातमासमेकं हरिप्रति ॥ महतीं श्रियमा प्रीतिरूपसौ
 भाग्यसंपदमिति ॥ तद्दिधिश्च हेमाद्रौ आदिपुराणी ॥ दिवाकरे स्नाचलमौलिभूते शृहादहरेपु
 षप्रमारात् ॥ सपाकृतियनियवृक्षदारुमारोष्यभूमावथतस्यमूर्द्धि ॥ यवंगुलच्छिद्रपनासु मध्ये
 दिहस्तदीयो अथपहिकासु ॥ कृत्वा च तस्त्रोदलाकृतीनुयाभिभवेदृदिशानुसारी ॥ तन्का
 र्णिकायां तु महाप्रकाशीदीयः प्रदेयोदलगालथायै ॥ निवेधधर्मायहरायभूम्येदामोदरायाप्य
 थधर्मराजे ॥ प्रजापतिभ्यस्त्वथसत्पितृभ्यः ॥ प्रेतेभ्यरावायनमस्थितेभ्य रति ॥ अपरार्कं त्व
 न्मोमनोयथा ॥ दामोदराय नभसि तुलायां लोलया सह ॥ प्रदीपं ते प्रपच्छामिनमो न जायवेधसे
 रति ॥ कार्तिकेकृष्णचतुर्थीकरकचतुर्थी साचंद्रोदयेयापि नीयाद्यादि नृदयेतत्रैश्वरीकार्तिका
 कृष्णदादशी गोवत्संज्ञा प्रदीषवापि नीयाद्या ॥ दिनद्वयेतत्रैश्वरी ॥ युग्मवाक्वात् ॥ चत्स्रजा
 वरश्चैव कर्तव्या प्रथमेह नीति निर्णयामृतेभिधानाच्च ॥ अत्र विशेषो मदतरले ॥ दिव्ये ॥ हव

स्नातुस्यवर्णाचशीलिनीगाययस्त्रिनी ॥ चंदनादिभिरालिष्यपुष्पमालाभिरञ्जयेत् ॥ अर्घ्यं ता
 मयेपात्रैकत्वापुष्पाक्षतैस्त्रिलैः ॥ पादमूलेतुदद्यादे मंत्रेणानेनयाउवा ॥ क्षीरोदार्णावसंभूतेस्तु
 सुरतमस्कृते ॥ सर्वदेवमयेमातर्गृहाणार्घ्यं तमो नमः ॥ ततोमाषादिससिद्धान्वदकान्विवेक्ष्य
 त् ॥ सुरभित्त्वजगन्मातेर्देविविष्णुभेदेस्थिता ॥ सर्वदेवमयेप्रासंमयादत्तमिदं यसः ॥ ततः ॥ सर्व
 देवमयेदेवि ॥ सर्वदेवैरलंकृते ॥ मातर्ममभिलषितं सफलं कुरु नदि निरति प्राथयेत्
 तथा ॥ तद्विनेत्रैलपकंचस्यालीपकंपुधिशिरः ॥ गोक्षारंगोघृतंचैवदधितं च वज्रयेत् ॥ अंशु
 तिर्निवधेनारदः ॥ आश्विनेकृष्णपक्षे तु हृदय्यादिषुपंचसु ॥ तिथिषुक्तः सर्वरात्रेणानीरा
 जनाविधिः ॥ नीराजयेयुर्देवांस्तुविप्रान्गाश्चतुरंगमान् ॥ जेष्टान्श्रेष्ठान्जयत्याश्रमात्सु
 ख्याश्रयोपिनरति ॥ निर्णयामृतेस्कांदि ॥ कार्तिकस्यासितेपक्षेत्रयोदश्यानिशामुखे ॥ यमदीयेवा
 हिर्दद्यादपमृतुर्विनश्यति ॥ मंत्रस्कः ॥ मृतुनायाशदंताभ्यां कालेनरपामयासह ॥ त्रयोदशीदीप
 दानात्प्रयोजः प्रीयतांममेति ॥ कार्तिकेकृष्णचतुर्दश्याप्रभातेचंद्रोदयेभ्यंगंकुर्यात् ॥ तदुक्तं नि
 र्णयामृतेभविष्योत्तरे ॥ कार्तिकेकृष्णपक्षेचतुर्दश्यामिनोदये ॥ अत्रश्यमेवकर्तव्यं स्नानंनर
 कभीरुभिः ॥ इत्यश्वेदः ॥ मदनरत्नेकालादर्शंचविधूदयरतिपाठः ॥ दिनोदयरतिपाठात्सूर्यो
 दयोत्तरं त्रिसुहृत्स्नानं वदतां गौडांतां तदनुसारिणाचारंतेवा ॥ सर्वविधचतुर्दश्यां कार्तिकस्य
 सिते तरे ॥ पक्षेप्रद्वयसमयेस्नानं कुर्यात्प्रयत्नतरतिगौडाः ॥ स्तुतिदयैरुपि ॥ चतुर्दशीचाश्वयु
 जस्यकृष्णास्वात्यक्षयुक्ताचभवेत्प्रभाते ॥ स्नानंसमभ्यस्यनरेस्तुकार्य्यसुगंधितैलेनविभूति
 मेरिति ॥ षष्ठीचंद्रोदयेब्राह्मे ॥ आश्वयुक्कृष्णपक्षस्यचतुर्दश्याविधूदये ॥ निलतेलेनकर्तव्यं
 स्नानंनरकभीरुगोति ॥ कर्तव्यंमंगलस्नानंनरेर्निरयभीरुभिरितिकालादर्शपाठः ॥ उभयत्र
 अयुगित्यमावास्यांतमासमभिप्रेतौक्तम् ॥ तथा ॥ तैलेलक्ष्मीजलेगंगादीयावलाश्रुतुर्दशी
 ॥ प्राप्येतिशेषः ॥ प्रातःस्नानंतुयः कुर्याद्यमलोकंनपश्यतीति ॥ दिनहयेचंद्रोदयेपिचतुर्दशी
 सत्वेतदभावेव्यरुणोदयेसंशर्गेस्वेवादिनहयेचतुर्दश्याः साम्येचषष्दिनेभ्यंगंकुर्यात् ॥ षष्ठी
 दचतुर्दश्यामितिबचनात् ॥ षष्ठीदिनेएववासञ्जसेवयाद्या ॥ दिनहयेयसत्केरुणोदयव्यापिनी
 ग्राद्या ॥ पक्षेप्रद्वयसमयेरसुक्ते ॥ वक्ष्यमाणवचनाच्च ॥ तदभावेतुचतुर्दशीहासंशर्बुः प्रवे
 श्यशर्वेत्त्रयोदशीमध्येयत्तभ्यंगंकुर्यादितिदिदोदासः ॥ केचिदत्रचचनमपिसाधकं वदति ॥
 तिथ्यादौनुभवेद्यावान्हासोदृष्टिः यरेहनीति ॥ नावानयाद्यः सर्वैर्घुंशुरहस्योपिस्वकर्मिणीति
 तन्मंत्रः ॥ नहीदं वचनं षष्ठीदिनस्याश्वेयाद्यत्वंविधत्ने ॥ नक्तजन्माष्टम्यादौदिनहयेकर्मकालमा
 प्रभावेवाकांतरेरा षष्ठीदिनस्ययाद्यत्वंमुक्तं ॥ तत्रमुख्यकालेनत्रियैरभावेपितत्रैवानुष्ठाने
 बोधकमिदम् ॥ नचात्रतदस्तीतिपत्तिकेचिदेतत् ॥ तेनचतुर्थयामगामिनीयाद्या ॥ अत्रत्यवस
 दज्ञानारयणाः ॥ तथाकृष्णचतुर्दश्यामाश्विनेकोदयात्पुरा ॥ यामिमाः यश्चिमेयामेतेलाम्य
 गोविशिष्यतिरति ॥ मृगांकोदयवेलायां त्रयोदश्यापराभवेत् ॥ दर्शं वामंगलस्नानंदुःखशो
 कभयप्रदंमिदिकालादर्शं त्रयोदशीनिषेधाच्च ॥ तिनायमर्थः ॥ यथात्रिहोत्रेयावतीवसायं

प्रातःकालेषु व्याप्य कालस्य गुरुत्वं तथा प्रचतुर्दशी चतुर्थयामा रूणोदधे चंद्रोदयानामुत्तरोत्तरस्य
 व्याप्यत्वाद्गुरुत्वमिति ॥ यद्यदि दिवोदासीये ॥ त्रयोदशी यदा प्रातःस्य याति चतुर्दशी ॥ रात्रि शेषे
 त्वमावास्या तदाभ्यंगे त्रयोदशी ति वचन तद्दे माहि निर्णया मृताय लिखितत्वेन निर्मूल ॥ समूलत्वे
 व्यरूणोदया चतुर्थयामाहा यदाहासस्तत्परमिदं ॥ अतएव सर्वज्ञानाय योगेन तथा कृष्णचतुर्द
 श्यामिति चतुर्थयाममात्रे स्नानमुक्तम् ॥ ज्योतिर्निबंधे नारदोपि ॥ रसासितचतुर्दश्यामिदुस्यति
 थावपि ॥ ऊर्जादौ स्वातिसंपुक्ते तदादीयावली भवेत् ॥ कुर्व्यात्संलयमेतच्चरीयोत्सवदिनत्रय ॥
 येतुत्रयोदशीमध्ये स्नानमाह सोयामाशयंन विप्रः ॥ अरूणोदयतो न्यत्र रिक्तायां स्वातियो नरः
 तस्याहिकमवौ धर्म्मो नश्यत्येव न संशयश्चि ॥ दिवोदासीये भविव्यवचनं ॥ तत्सुरस्य कालचतुर्द
 श्यभावपि तत्रैव स्नानव्यमित्येव परमिति सर्वसिद्धम् ॥ चतुर्दशिकात्मको रूणोदयश्चित्तत्रैवो
 क्तम् ॥ मदनरत्नेयापि ॥ अयामार्गमथोक्तं वीप्रपुत्राटमथापरम् ॥ आमयेतस्नाने मध्ये तु नरक
 स्य स्याय वै ॥ प्रपुत्राटश्च क्रमहः ॥ मंत्रस्तु ॥ स्तीतालोयसमापुक्तसकंठकदलान्वितं ॥ हरपाय
 मया मार्गं भाष्यमाराः पुनः पुनरिति ॥ अस्यामेव प्रदोषे दीयान्दद्यादित्युक्ते हेमाद्रौ स्कांटे ॥ ततः
 प्रदोषसमये दीयान्दद्यान्मनोरमान् ॥ ब्रह्मविष्णुशिवादीनां भवनेषु मठेषु चेति ॥ दिवोदासीये
 पि ब्राह्मे ॥ अमावास्या चतुर्दश्याः प्रदोषे दीयदानतः ॥ यममार्गं धकोरेभ्यो मुच्यते कार्तिके नरः
 खंडति यो नरखंडि प्रदोषे दीयान्दद्यापर्युः स्नायादिनि दिवोदासीये उक्तम् ॥ अत्र नरकोदशे
 नचतुर्दशित्रिंशत्करीयदानं कार्यम् ॥ तत्र मंत्रः ॥ दत्तो दीयश्चतुर्दश्यां नरकप्रीतये मया ॥ चतुर्दशित्ति
 समापुक्तः सर्वपापाय नुत्तये ॥ तत्रैव लैंगे ॥ माषयत्रस्य शाके नमुक्ता तत्र हि ने नरः ॥ प्रेताख्या
 यां चतुर्दश्यां सर्वपापैः प्रसुच्यते ॥ अत्र यमतर्पणमुक्तम् ॥ मदनयारिजाते ॥ वृद्धमनुजा ॥ दी
 योत्सवचतुर्दश्यां कार्यं तयमतर्पणम् ॥ मदनरत्ने ब्राह्मे ॥ अयामार्गस्य पत्राणि आमयेच्छि
 रसोपरि ॥ ततश्च तर्पणकार्यं धर्म्मराजस्य नामभिः ॥ यमाय धर्म्मराजाय मृत्यवे चांतकाय च ॥
 वैवस्वताय कालाय सर्वभूतक्षयाय च ॥ औदुंबराय दध्राय नीलाय परमेष्ठिनो च कोदराय पित्राय वि
 त्तय प्रायश्चैनमश्चि ॥ तर्पणप्रकारस्तु हेमाद्रौ ॥ एकैके नतिलै मिश्रान्दधान्त्रीस्त्रीजलांज
 ली च ॥ संवत्सरं तेषां नत्सरादेवनश्यति ॥ तथा मदनरत्ने स्कांटे ॥ दक्षिणाभिमुखो भूत्वा
 तिलैः सव्यं समाहितः ॥ देवतीर्थं न देवत्वात्तिलैः प्रेताधियोपतः ॥ तथा ॥ यज्ञोपवीतिना कार्यं
 प्राचीना वीतिनाथवेति ॥ उदं जीवन्पितृकै नापि कार्यं ॥ जीवन्पितापिकुर्वीत तर्पणं यमभी
 क्षयोरिति याज्ञोक्तैः ॥ अत्र भीक्ष्णतर्पणमप्युक्तम् ॥ दिवोदासाये तन्प्रकारस्तु माघे वस्यते ॥
 ॥ इति नरकचतुर्दशी ॥ कार्तिकी अमावास्या यो प्रातरभ्यंगं कुर्यात् ॥
 तदुक्तं कालादशी ॥ प्रत्ये अश्वयुद्धशी कृताभ्यंगादिमंगलः ॥ भक्त्या प्रव्रजयेद्देवी मूलस्मी
 विनिवृत्तये ॥ अस्मिन्मास्वाने ॥ आदिशहात्ये चत्वयुदकस्नानादेरुयसंग्रहः ॥ तदुक्तं युष्क
 रपुराणे ॥ स्वातिस्थितेरवा विदुर्द्यदिसानिगतो भवेत् ॥ यंचत्वयुदकस्नायी कृताभ्यंगं विधिनी
 रः ॥ नीराजितो महालक्ष्मी मर्चयच्छि यममुते ॥ आश्वयुद्धशी र्निदशी शतः प्रत्ये स्वस्तिपुक्तं

तिथियरः ॥ तदुक्तं ब्राह्मणे ॥ अर्जुनसुक्तदितीयायां तिथिस्तु स्वाति ऋक्षगो ॥ मानवो मंगलस्वायीने
वलक्ष्म्या विद्युत्पते ॥ तत्रैवा ॥ रथभूते च दर्शे च कार्तिकप्रथमे दिने ॥ यदा स्वाती तदा भ्यंगस्वानं
कुर्यादि नोदये ॥ कश्यपसहितायां तु दीयावलीदर्शप्रक्रम्य ॥ इदक्षयेपिसक्रांतोरवोयाते
दिनक्षये ॥ तत्राभ्यंगो न दोषाय प्रातः पापाय नुत्रये रतिस्वातियोगविनाय्यभ्यंगउक्तः ॥ मा
न्या ॥ दीयेनीरां जननादत्र सैषा दीयावली स्मृता ॥ अत्र विशेषो हेमाद्रौ भविष्ये ॥ दिवा तत्र नमो
क्तव्यमृते वाला नुराजनात् ॥ प्रदोषसमये लक्ष्मीं प्रजपित्वा ततः क्रमात् ॥ दीयदृष्ट्या श्रदात्
व्याः शक्तादेव गृहेषु च ॥ तत्रैवाभ्यंगमभिधाय ॥ एवं प्रभातसमये त्वमावास्यां न राधिया ॥ क
त्वानुपावरांश्चाहं देधि क्षीरघृतादिभिः ॥ दीयान्दत्त्वा प्रदोषेतु लक्ष्मीं प्रजपयथाविधिः ॥ स्वल्
कतेन भोक्तव्यं सितवस्त्रीयशोभिना ॥ अथ प्रदोषम्यायीयाद्यः ॥ तुलासंस्थे सहस्रांशो प्रदो
षो भूतदर्शयोः ॥ उल्काहस्तानराः कुर्युः पिच्छां मार्गदर्शनमिति जोतिषोक्तेः ॥ दिनद्वये स
त्त्रेपरः ॥ देउं करजनीयोगदर्शः स्यात्तु परे हनि ॥ तदा विहाय सर्वेषुः परे हि सुखरात्रिकै तिति
थितत्वे जोतिर्वचनात् ॥ दिवोदासीयत्तु प्रदोषसकर्मकालत्वात् ॥ अर्दरात्रे भ्रमत्येवलक्ष्मी
रात्रयि नुगृहान् ॥ अतः स्वलेकतालिप्रादीयेर्जायज्जनोत्सवाः ॥ सुधाधवल्लिनाः कार्याः
पुष्पमालोपशोभितारति ॥ ब्राह्मणे च प्रदोषार्दरात्रव्यापिनीमुख्या ॥ एकैकव्याप्तो यरे वा ॥
प्रदोषसमये ननु तदा दर्शने नुदेयभावात् ॥ अग्नश्च यद्दे प्रकृते न्यथा हं पितृयगयोगे ॥
प्रदोषसमये ननु कर्तव्या ॥ दीयमामि न लक्ष्मीं ॥ मसत्प्रमाणं नित्यात् ॥ यथा प्रदोषसमये प्रातः प्रातः प्रातः नुवा
दविरोधाच्चेत्सुक्तम् ॥ अत्रैव दर्शे यररात्रे लक्ष्मीनिःसारः ॥ सुक्तं मदनरत्नभविष्ये ॥ एवग
ते निशीथे नुजेने निशार्द्रलोचने ॥ तावन्नगरनारीभिः शूर्ये डिडिमवादनैः ॥ निष्काश्यते प्रह
राभिरलक्ष्मीः स्वगृहागरान् ॥ कार्तिकसुक्तप्रतिपदि गोक्तीडनसुक्तान्निरीयामृते ॥ अ
स्यामेव रात्रौ वलेः प्रजां क्राहे माद्रौ भविष्ये ॥ कृत्वेतत्सर्वमेव हरत्रौ देत्ययते वलेः ॥ प्रजां
कुर्यात्त्र्यः साहाभूमौ मउलकेषु मे ॥ वलिमालिख्ये देत्येद्वरगोकैः यचरंगैः ॥ गृहस्य
मध्ये शालायां विशालायां ततोर्चयेत् ॥ लोकश्चापि गृहस्यातः शय्यायां सुक्ततडुलेः ॥ स
स्थाप्यवलिराजानफलैः पुष्पैश्च प्रजयेत् ॥ मंत्रसुयो मे ॥ वलिराजनमस्तु भ्यं देत्यदानवव
दिता ॥ इद्रशत्रो मराराते विष्णुसान्निध्यो भवेति ॥ तथा ॥ वलिमुद्दिश्य दीयते दानानि कुरु
नेदन ॥ यानि तान्यक्षयभण्णाहर्मये वंसं प्रदर्शितमिति ॥ तदेतत्सर्वं विहायां प्रकृते न्य ॥ सर्वं
विद्वा प्रकृते व्याशिवरात्रिर्वले हि नमिति ॥ हेमाद्रौ याप्तोक्तेः ॥ माघवेपि ॥ कल्पुत्सवं च सर्वेषु
रुपवासवदाचरेदिति ॥ निरीयामृतेपि ॥ याकूहः प्रतियन्मिश्रातत्रगाः प्रजयन्त्र्युः ॥ प्रज
नात्त्रीणां वदंते प्रजागावो महीयति रिति ॥ तथा ॥ भद्रायां गोकुलक्तीडासदेशो वै विनु
श्यति ॥ भद्रायां द्वितीयायां ॥ तथा ॥ प्रतिपद्यत्रिकरं द्वितीयायां तु गोर्चनम् ॥ कृत्रहे
दंकरिष्येते वित्रनाशकुलक्षयमिति ॥ तथा ॥ प्रतिपद्दर्शसंयोगे क्तीडनं तु गवामते ॥ परवि

द्वयुयः कुर्यात्पुत्रदारधनक्षया ॥ इतिदेवलवचनाच्च ॥ ० ॥ एतेचविधिप्रति
 वेधाः षड्दिनेप्रतिपदः सायान्हव्यापित्वे ॥ द्वितीयदिनेचंद्रदर्शनसंभवेचनेयाः ॥ गवांकीडा
 दिनेयत्ररात्रौदृश्येत्चंद्रमाः ॥ सोमोराजायश्रुत्तुहंनिसुरभीषजकांस्तथेतिपुराणसमुच्चया
 त् ॥ दिनद्वयेसायान्हव्यापित्वेपुनरेवयाद्या ॥ वर्द्धमानतिथौनंदायदासाईत्रियामिकादि
 तीयाद्विदिगामित्वाइत्तरातत्रवैच्यतरिति ॥ तथा ॥ त्रियामगादर्शतिथिर्भवेच्चैतसाईत्रिया
 माप्रतिपदिदृष्टौ ॥ दीयोत्सवेनेमुनिभिः प्रदिष्टेऽतीत्यथाश्रद्धेयुतेविधेयति ॥ पुराणसमु
 च्चयादिनिर्गोयामृतकारः ॥ साईत्रियामिकेत्यनेनचंद्रदर्शनाभावउक्तः ॥ द्वितीयायाः
 पंचधाभक्तचतुर्थीशरूयायराह्णव्याप्रावेवचंद्रदर्शनसंभवात् ॥ वयंत्वेतद्वचनद्वयंषड्वि
 द्वासंभवेवेदितव्यमितिब्रूमः ॥ दिनद्वयेप्रतिपदः सायान्हव्यायुभावेतुषड्वैवा ॥ रात्रौवलि
 षजाविधानेनकर्मकालव्यापित्वात् ॥ परदिनंचंद्रोदयेचतन्निषेधादितिदिक् ॥ मदनर
 नेतुषड्विद्यायागोकीडा ॥ नीराजनमंगलमालिकेतूत्रचकार्या ॥ कार्तिकेयुक्तपक्षेनुवि
 धानहितयंभवेत् ॥ नारीनीराजनंभवेत्प्रातः सायंमंगलमालिका ॥ यदाचप्रतिपत्त्वत्या
 नारीनीराजनंभवेत् ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यात्सायंमंगलमालिकामितिब्राह्मोक्तेः ॥ लभ्यते
 पदिकाप्रातः प्रतिपद्वटिकाहयं ॥ तस्यानीराजनंकार्यंसायंमंगलमालिकेतिभविष्योक्तेः ॥
 प्रातर्वापदिलभ्येतप्रतिपद्वटिकाशुभा ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यात्सायंमंगलमालिका ॥ का
 र्तिकेयुक्तपक्षादौत्त्वमावास्याषटीद्वयम् ॥ देशभंगमयानैवकुर्यान्मंगलमालिकामिति
 देवीपुराणाच्चैत्युक्तं ॥ अत्रविशेषोहेमाद्रौब्राह्मे ॥ वलिप्रतिपदप्रक्रम्य ॥ तस्मात्तद्युतंप्रक
 र्त्तव्यंप्रभातेतत्रमानवेः ॥ तस्मिन्घृतेजयोयस्यतस्यसर्वस्वरजयः ॥ पराजयोविरुद्धश्रुत्वा
 मनाशकरोभवेत् ॥ दयिताभिश्चसहितैर्नैयासाचभवेन्निशेति ॥ अत्रगोवर्द्धनप्रजादिमा
 र्गपालीप्रजनादिवोक्तं ॥ हेमाद्रौनिर्गोयामृतेचस्कांटे ॥ प्रातर्गोवर्द्धनप्रज्यधृतंचापिसमा
 चरेत् ॥ भूयशीयास्तथागावः प्रजाश्वावाहदोहनाः ॥ गोवर्द्धनश्वगोमेयेनकार्येऽश्विने
 रावा ॥ मंत्रस्त ॥ गोवर्द्धनधराधारगोकुलत्राणकारक ॥ वर्द्धवाहुकृतच्छायगवांकोटिप्रदोभ
 व ॥ गोमंत्रस्तु ॥ लक्ष्मीयीलोकपालानांघेनुरुयेरासस्थिता ॥ घृतंवहतियत्तार्थेममपापंय
 योहत् ॥ तत्रैवस्कांटे ॥ ततोपरारह्णसमयेषड्वैस्यांदिशिभारत ॥ मार्गपालीप्रवध्रीयात्तुगलंभे
 यपादये ॥ कुशकाशमयीदिवालेवकैर्वह्मिर्मुने ॥ दर्शयित्वागजानस्थान्सायमस्यास्तेले
 नयेत् ॥ एतेहोमेदिजैद्रेस्तवध्रीयान्मार्गपालिकां ॥ नमस्कारंजतः कुर्यान्मंत्रेणानेनसुत्र
 त ॥ मार्गपालिनमस्तेस्तसर्वलोकसुखप्रदे ॥ विधेयैः पुत्रदारार्थैः पुनरेहित्रतस्यमे ॥ नी
 राजनंचतत्रैवकार्यंराष्ट्रजयप्रदम् ॥ राजानोराजपुत्राश्चब्राह्मणाः श्रद्धजातयः ॥ मार्गया
 लीसमुत्सृज्यतीरजःसुःसुखान्विताः ॥ तत्रैवाटिन्यपुराणीकुशकाशमयीकुर्याद्यष्टि
 कांसुनवाहृदाम् ॥ तामेकतोराजपुत्राहीनवराणस्तथान्यतः ॥ एहीत्वाकर्षयेत्पुस्तायथा
 सारसुहसुहः ॥ जयेत्प्रहीनजातीनांजयोरजस्तवत्सरमिति ॥ अथयमद्वितीया ॥

तिथियरः॥तडक्तत्राहो॥उज्जै सुक्तद्वितीयायांतिथिषुस्वतिःशुभे॥मानवोमंगलस्त्वयिने
वलक्ष्माविषुयुते॥तत्रैवा॥रथेभूतेचदर्शेचकार्तिकप्रथमदिने॥यदास्वातीतदाभ्यंगस्त्रान
कुर्यादिनोदये॥कश्यपसंहितायांजुदीयावलीदर्शप्रक्रम्य॥इहक्षयेपिसंक्रान्तेरवोपाते
दिनक्षये॥तत्राभ्यंगोन्दोषायप्रातःपापायुत्रयेरतिस्वतियोगविनाय्यभ्यंगउक्तः॥मा
त्ये॥दीयेर्नोरांजनादत्रसेषादीयावलीसृता॥अत्रविशेषोहेमाद्रौभविष्ये॥दिवातत्रनमो
क्तव्यमृतेवालातुराज्जनात्॥प्रदोषसमयेलक्ष्मीप्रजयित्वाततःक्रमात्॥दीयवृक्षाश्चदात
व्याःशक्त्वादेवगृहेषुचा॥तत्रैवाभ्यंगमभिधाया॥एवंप्रभातसमयेत्वमावास्यानराधिया॥क
त्वाजुयावराश्राद्धेदधिक्षीरगृतादिभिः॥दीयान्दत्त्वाप्रदोषेतुलक्ष्मीप्रजययथाविधिः॥स्वल्
कृतेनमोक्तव्यसितवस्त्रीयशोभिना॥अथप्रदोषव्याप्याघः॥जुलासंस्थेसहस्रांशोप्रदो
षोभूतदर्शयोः॥उल्काहस्तानराःकुर्युःपितृणांमार्गदर्शनमितिज्योतिषोक्तेः॥दिनद्वयेस
त्त्रेपरः॥दंडेकरजनीयोगेदर्शःस्यानुपरहनि॥तदाविहायप्रवैद्युःपरेन्हिसुखरात्रिकेतिनि
थितत्वेज्योतिर्वचनात्॥दिवोदासीयेतुप्रदोषसकर्मकालत्वात्॥अहंरात्रेभ्रमत्येवलक्ष्मी
राश्रयितुंशुहान्॥अतःस्वलकृतालिप्रादीयेजीयज्जुनोत्सवाः॥सुधाघवलिताःकार्याः
युष्यमालोयशोभितारुनि॥त्राहोक्तेश्चप्रदोषाहंरात्रव्यापिनीमुख्या॥एकेकव्याप्नोयेव॥
प्रदोषसकर्मकालत्वात्॥अहंरात्रेनृतेयाम्नात्॥अहंरात्रेनृतेयाम्नात्॥अहंरात्रेनृतेयाम्नात्॥
तेनिशीथेनुजनेनिद्राईलोचने॥तावन्नगरनाराभिःश्रयोऽउमवादनैः॥निष्काश्यतेप्रह
ष्टाभिरलक्ष्मीःस्वगृहांगरान्॥कार्तिकसुक्तप्रतिपदिगोत्रीउनसुक्तनिर्णयामृते॥उ
स्यामेवरात्रौवलेःप्रजाक्ताहेमाद्रौभविष्ये॥कृत्वेतत्सर्वमेवेहरात्रौदेत्ययनेर्वलेः॥प्रजा
कुर्यान्नृपःसाक्षाद्भूमोमउलकेषुमे॥वलिमालिख्यदेत्येद्वरार्कैःपंचरंगैः॥गृहस्य
मध्येशालायांविशालायांजतीर्चयेत्॥लोकश्चापिगृहस्यांतःशय्यायांसुक्ततडुलैः॥सं
स्थाप्यवलिराजानफलैःयुष्येश्चप्रजयेत्॥मंत्रस्तुयामे॥वलिराजनमस्तुभ्यंदेत्यदानवव
दिता॥इंद्रशत्रोमरारातेविष्णुसान्निध्योभवेति॥तथा॥वलिसुदिश्यदीयंतेदानानिकुरु
नेदन॥यानितात्यक्षयभाषादमयेवंसंप्रदर्शितमिति॥तदेतत्सर्वविहायांप्रकर्तव्यं॥सर्व
विद्वांप्रकर्तव्याशिवरात्रिर्वलेर्हिमिति॥हेमाद्रौयाप्तोक्तेः॥माधवेयि॥क्लृप्तसर्वचर्चैद्यु
रुपवासवदाचरेदिति॥निर्णयामृतेयि॥याकूहःप्रतिपन्मिश्रातत्रगाःप्रजयन्नृपः॥प्रज
नातंत्रीशिवाहंतेप्रजागवोमहीयतिरिति॥तथा॥भद्रायांगोकुलक्रीडासदेशोवैविन
श्यति॥भद्रायांद्वितीयायां॥तथा॥प्रतिपद्यधिकरंशंद्वितीयायांजुगोचनम्॥कृत्रहे
दंकरिष्येतेवित्रनाशंकुलक्षयमिति॥तथा॥प्रतिपदशंसयोगेक्रीडनंनगवांमत॥परवि

द्वेषुयः कुर्यात्पुत्रदारधनक्षया ॥ इतिदेवलवचनाच्च ॥० रतेचविधिप्रति
 वेधाः शर्वदिनेप्रतिपदः सायान्ह्यायित्वे ॥ द्वितीयदिनेचंद्रदर्शनसंभवेचनेयाः ॥ गवांकीडा
 दिनेयत्रगत्रौदृश्येत्चंद्रमाः ॥ सोमोराजायश्चंद्रतिसुरभीशजकास्तयेतिपुराणसमुच्चया
 त् ॥ दिनद्वयेसायान्ह्यायित्वेपुनरेवयाद्या ॥ वर्द्धमानतियोनंदायदासाईत्रियामिकाहि
 तीयादृदिगामित्वाद्भरातत्रचौच्यतरति ॥ तथा ॥ त्रियामगादशीतिथिर्भवेच्चत्साईत्रिया
 माप्रतिपदिदृष्टो ॥ दीयोत्सवेनेमुनिभिः प्रदिष्टेच्यतोत्थाशर्वेषुतेविधेयरति ॥ पुराणसमु
 च्चयादिनिर्णयामृतकारः ॥ साईत्रियामिकेत्यनेनचंद्रदर्शनाभावउक्तः ॥ द्वितीयायाः
 पंचधामक्तचतुर्थीशरूपायराह्ण्याप्रावेवचंद्रदर्शनसंभवात् ॥ वयंत्वेतदचनहयशर्ववि
 द्वासंभवेवेदित्यमितिव्रमः ॥ दिनद्वयेप्रतिपदः सायान्ह्यायाम्भावेतुशर्वेवा ॥ रात्रौवलि
 शजाविधानेनकर्मकालम्यायित्वात् ॥ परदिनेचंद्रोदयेचतन्निषेधादितिदिक् ॥ मदतर
 तेतुशर्वविद्यायांकीडा ॥ नीराजनमंगलमालिकोत्तरत्रकायी ॥ कार्तिकेयुक्तपक्षेनुवि
 धानद्वितयंभवेत् ॥ नारीनीराजनंभवेत्प्रातः सायंमंगलमालिका ॥ यदाचप्रतिपत्त्वस्या
 नारीनीराजनंभवेत् ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यान्सायंमंगलमालिकामितिब्राह्मीकैः ॥ लभ्यते
 पदिनाप्रातः प्रतिपद्दिकाद्वये ॥ तस्यानीराजनकार्येसायंमंगलमालिकेतिभविष्यीकैः ॥
 प्रातर्वापदिलभ्येतप्रतिपद्दिकाशुभा ॥ द्वितीयायांतदाकुर्यात्सायंमंगलमालिका ॥ का
 र्तिकेयुक्तपक्षादौत्सवास्याधरीद्वयम् ॥ देशभंगभयान्नैवकुर्यान्मंगलमालिकामिति
 देवीपुराणाच्चेत्युक्तं ॥ अत्रविशेषोहेमाद्रौब्राह्मे ॥ वलिप्रतिपदप्रक्रम्य ॥ तस्मात्पूतंप्रक
 र्त्तव्यंप्रभातेतत्रमातैः ॥ तस्मिन्घृतेजयोपस्यतस्यसंवत्सरंजयः ॥ यराजयोविरुद्धश्चला ॥
 मनाशकारोभवेत् ॥ दयिताभिश्चसहितैर्नैयासाचभवेन्निशेति ॥ अत्रगोवर्द्धनप्रजादिमा
 र्गपालीशजनादिवोक्तं ॥ हेमाद्रौनिर्णयामृतेचस्कादि ॥ प्रातर्गोवर्द्धनंप्रज्यघृतंचापिसमा
 चरेत् ॥ भूषणीयास्तथागवःश्रज्याश्चावाहदीहनाः ॥ गोवर्द्धनश्चगोमेयेनकार्येश्चित्रे
 रावा ॥ मंत्रस्त ॥ गोवर्द्धनधराधारगोकुलचाराकारक ॥ वह्वावाहकतच्छायगवांकोटिप्रदोभ
 व् ॥ गोमंत्रस्तु ॥ लक्ष्मीपीलीकपालानाधेचुरुपेरासंस्थिता ॥ घृतंवह्नितियज्ञार्थेममयापेय
 योहत् ॥ तत्रैवस्कांदि ॥ ततोयराह्णसमयेशर्वस्यांदिशिभारत ॥ मार्गयालीप्रवध्रीयाज्ञेगुरुमे
 थयादये ॥ कुशकाशमयीदिव्यालेवकैर्वह्मिभुने ॥ दर्शयित्वागजानश्यान्सायमस्यास्तेले
 नयेत् ॥ कृतेहोमेदिजेद्रेस्तवध्रीया-मार्गयालिका ॥ नमस्कारंजतः कुर्यान्मंत्रेणानेनसुत्र
 त् ॥ मार्गयालिनमस्तेस्तसर्वलोकसुखप्रदे ॥ विधेयैः पुत्रदारार्थैः पुनरेहित्रतस्यमे ॥ नी
 राजनंचतत्रैवकार्येराश्रजयप्रदम् ॥ राजानोराजपुत्राश्चब्राह्मणाः श्रद्धजातयः ॥ मार्गया
 लीसमुद्धृत्यनीरुजःसुःसुखान्विताः ॥ तत्रैवाटित्यपुराणोक्तशकाशमयीकुर्याद्यष्टि
 कां सुनवां दृढाम् ॥ तामेकतोराजपुत्राहीनवर्गास्तथान्यतः ॥ गृहीत्वाकर्षयेपुस्तांयथा
 सारं सुहस्रहः ॥ जयेत्रहीनजातीनांजयोराजस्तवत्सरमिति ॥ अथयमद्वितीया ॥

नुप्रतिपद्युतायाद्येसुकृतिनीयामृतादी॥यमहिनीयामध्यान्व्यापिनीरर्ष्वविद्याचेतिहेमादिः॥अ
 त्रविशेषोहेमादौस्कादि॥उर्जेषुक्तद्वितीयायामपराद्देचयेद्यमम्॥स्नानहत्वामानुजायापमलोचं
 नपरयति॥उर्जेषुक्तद्वितीयायांस्वजितस्वपितोयमः॥वेधितःकिन्नरैर्हृष्टैस्त्वस्मैयच्छ्रुतिबन्धितां
 तथाभविष्ये॥प्रथमाश्रावरोमासितथाभाद्रपदेपरा॥तृतीयाश्वयुजेमासिचतुर्थीकार्तिकेभवेत्॥
 आश्वीकलुयानामतथाभाद्रेचगीर्मला॥आश्विनेप्रेतसंचारकार्तिकेयास्यकामनेसुक्ता॥प्रथमा
 यांप्रतेद्वितीयायांसरस्वतीस्रजातृतीयायांश्राहसुक्ताचतुर्थीमुक्तम्॥कार्तिकेषुक्तपक्षस्यद्विती
 यायांपुषिश्चिरा॥यमोयमुनयारर्षभोजितःस्वगृहेर्वितः॥अतोयमहिनीयेयत्रियुलोकेषुविश्रुतां
 अस्यानिजगृहेविप्रनभोज्ञव्यंतोर्नरैः॥स्त्रेहेनभगिनीहस्ताभ्येक्तव्यंपुषिवर्दनम्॥दानानिच
 प्रदेयानिभगिनीभ्योविधानतः॥स्वर्गालंकारवस्त्रान्नशजासन्तारभोजनेः॥सर्वाभगिन्यःसंभ
 ज्ञाश्रमावेप्रतियन्तकाः॥प्रतियन्ताःमाताभगिन्यरतिहेमादिः॥पितृव्यभगिनीहस्तात्प्रथमायांपु
 षिश्चिरा॥मानुलस्यसुताहस्ताद्वितीयायांतयानृया॥पितृर्मानुःस्वसुःकमेतृतीयायांतयोःकरान्
 चतुर्थ्यांसहजायाश्रभगिमाहस्तात्परमसर्वाभुभगिनीहस्तात्भोज्ञव्यवलवर्दनम्॥यस्यातिथौ
 यमुनयायमराजदेवः॥संभोजितःप्रतिजगत्स्वसुहृदेन॥तस्यास्वसुःकरनलादिहयोभुनक्रिया
 प्रीतिरत्नसुखधामनुन्नमंसः॥गौरास्ता॥यमंचचित्रयुगंचयमहंतोश्चक्षयेत्॥अर्घ्यश्चात्रप्रदा
 तव्योयमायसहजहृद्यैः॥संत्रस्ता॥एहेहिमार्तेउजपाशहस्यमातकालोकधरामरेश॥भानृद्विती
 याकृतदेवशजागृहाराचार्यंभगवन्नमस्ते॥भान्तस्ववानुजाताहंभुस्वभक्तमिदंशुभं॥प्रीतयेयम
 राजस्ययमुनायाविशेषता॥जेष्टायजातेतिवदेदितिस्मार्ताःरत्यन्दानमित्यप्याहः॥ब्रह्मांडपुराणी
 यि॥यानुभोजयतेनारीभान्तरंशुभमेतिथौ॥अर्घ्येच्चापितोवृत्तेनसावैधव्यमापुयात्॥भानु
 राष्टःक्षयोराजन्नभवेन्नत्रार्हिविद्वत्ति॥ कार्तिकेषुक्तनवमीयुगादिः॥ सा
 र्वाहिल्लीकीयाद्याशुक्तपक्षस्यत्वात्॥अत्रयिउरहितंश्राद्धकर्तव्यमप्यत्रायुक्तम्॥अत्रैवविष्णु
 त्रिरात्रयुक्तंहेमादौयाप्रेकार्तिकेषुक्तनवमीमवाय्यविविजितेद्वियः॥हरिविधायसौवर्गोत्तलस्या
 सहितेविभुः॥स्रजयेद्विधिवद्भक्त्यात्रतीतत्रदिनत्रयं॥ततोययोक्तविधिनारुप्याद्देवाहिकंशि
 धिमिति॥ कार्तिकेषुक्तेकादश्याभीक्ष्यंचकत्रतमुक्तंनारदीये॥अतोर्नरैःप्रयत्नेनक
 र्त्रव्यंभीक्ष्यंचकं॥कार्तिकस्यामलेपक्षेस्त्वान्वासम्पन्नतेस्थितः॥सकादश्यांशुहलीयाद्देते
 यंचदिनात्स
 क्मिति॥तद्विधुस्त॥गोमयेनस्तात्वाभोनीयंचाशृतेःपंचगव्यैर्विष्णुसंस्त्राय्यसंभज्यपायस
 न्निवेद्यद्वादशाक्षरमष्टौत्रशतंजम्ना॥उं नमोविष्णुवदति॥षडक्षरेराघृताक्रान्पवान्त्री
 हीश्याष्टोत्रशतंहुत्वाभूमौस्वयेत्॥संबंधंचदिनेषुक्तप्यात्॥विशेषस्वाद्येन्द्रिहरेःपादौसंभ
 ज्पत्रिगोमयंप्राश्यं॥द्वितीयेन्द्रिविल्वपत्रैर्जातुनीसंभज्यगोमूत्रं॥त्रयोदश्यांभृगराजेननाभिं
 संभज्यक्षीरं॥चतुर्दश्यांकरवीरैःस्कंधंसंभज्यदधिप्राश्यं॥पौरोमासांहोमांतेलोहीयाप्रतिमा
 त्वञ्चक्रहंस्कारुष्वस्त्रवेधितांप्रस्थितिलोपरिस्थांरुत्नाधर्मराजनामभिःकरवीरैःसंभज्य॥

यदत्यजन्मनिष्ठातेतज्जन्मनिवापुनः॥ तत्सर्वं प्रशमयानुमत्यायंतवश्जनादिनिपुण्यांजलिंक्षि
 प्रा॥ कृष्णप्रतिमांचसंश्रयविप्रायदत्वाविप्रांनुसंभोज्यदक्षिणांदत्वायंचगव्यंप्राशययीगीमां
 स्यांनक्तंभुजीतेतिलघुनारदीये॥ यंचगव्यंप्राशयनसदस्त्रेरोतिहेमाद्रिः॥ हेमाद्रौभविष्यतशक्ते
 मुत्सन्नेवीयंचाहवर्त्तनमुक्तं॥ अंत्युक्तं॥ यद्भीष्मयंचकामितिप्रथितंशयिव्यामेकादशीप्रभृति
 यंचदशीनिरुहम्॥ मुत्सन्नभोजनपरस्परस्यतस्मिन्निष्टंफलेदिशतिमाउवशाः॥ धन्वेति॥ त
 थायाप्रे॥ यंचाहंयंचगव्याशीभीष्मायार्घ्यंचयंचसु॥ अहःस्वयितथादद्यान्मंत्रेणानेनसुव्रतं॥ स
 त्यव्रतायशुचयेगंगोयायमहात्मने॥ भीष्मायेतद्दाम्यर्घ्यमाजन्मब्रह्मचारिरो॥ वैयाघ्रपद्यगोत्रा
 येतिच॥ सभ्येनानेनमंत्रेणार्घ्यांसावर्षवर्षीकामिति॥ कार्तिकशुक्लद्वादश्यांरेदतीनसु
 त्रयोगरहितायांपारसोकार्ये॥ तदुक्तंहेमाद्रौआमाकासितपक्षेपुंमेत्रश्रवणरेवती॥ सं
 गमेनहिभोक्तव्यद्वादशद्वादशीहरेत्ता॥ इति॥ यदातुरेवतीयोगरहिताद्वादशीसर्वथानलभ्य
 ते॥ तदरिवमाशुतुर्यपादेवर्जयेत्॥ वचनेनप्रायस्कलघुनारदीये॥ कार्तिकेशुक्लपक्षस्या
 कृत्वाचैकादशीनरः॥ प्रातर्हत्वाशुभानुकुंभानुप्रयातिहरिमदिरं॥ मदनरत्नेवागहे॥ एकाद
 शीसोमपुताकार्तिकेमासिभामिनि॥ उन्नराषाढसंयोगेअनतासाप्रकीर्त्तिता॥ तस्यांयक्रियते
 भद्रंसर्वमानेन्यशुता॥ अस्यामेवरात्रौदेवीत्यापनसुक्तंहेमाद्रौयाप्रे॥ एकादश्यांचशुक्तायां
 कार्तिकेमासिकेशवम्॥ प्रसुप्तंवीधयेद्वात्रौश्रद्धाभक्तिस्मन्वितरति॥ मदनरत्नेपिभविष्य
 ॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेनुएकादश्यांश्रद्धासुता॥ मंत्रेणानेनराजिद्रदेवमुत्थाययेद्दिजः॥ रामाच्चैन
 चंदिकादौनुद्वादश्यामुक्तम्॥ पारणाहेध्वरात्रेधंटादीनुवादयन्सुहरिति॥ अत्रेदशाचारतो
 व्यवस्था॥ तत्रेवदेवदेवस्यस्तानंश्रद्धंमहभदेवतमहाशंजानतःकृत्वादेवमुत्थाययेत्सुधीः॥ मं
 त्रास्तुवाराहपुराणोउक्ताः॥ ॐ ब्रह्मिद्रुद्राभिकुवेरसूर्यसोमादिभिर्वेदिनवंदनीया॥ बुध्यस्वदे
 वैशंजगन्निवासमंत्रप्रभावेनसुखिनदेवा॥ इयंनुद्वादशीदेवप्रबोधार्थंविनिर्मिता॥ त्वयैवसर्व
 लीकानांहितार्थंशेषशायिना॥ उन्निष्टोत्रिष्टगाविंदत्यजनिशंजगत्यते॥ त्वयिसुप्रेजगन्नाथ
 जगत्सुप्तंभवेदित्म्॥ उन्त्यितेचैतेसर्वंमुन्निष्टोत्रिष्टमाधव॥ गतामेयावियंचैवनिर्मलंनिर्म
 लादिशः॥ शारदात्रिचुष्याणिशृंहारांममकेशव॥ इंदेविस्फुरितिप्रोक्तोमंत्रउत्थायनेहरेरिति
 ॥ एवदेवमुत्थाप्यतदयेचानुमीस्यत्रतसुभामिकुर्यात्॥ तदुक्तंभारते॥ चतुर्दशैवैवीरीचानुमी
 स्यत्रनेनः॥ कार्तिकेशुक्लपक्षेनुद्वादश्यांतुसमाययेत्॥ लघुनारदीये॥ चानुमीस्यत्रतानांचसमा॥
 त्रिःकार्तिकेसुता॥ मंत्रश्चनिर्गीयामृतेसनक्तुमारिणीकः॥ इदं व्रतमयादेवकृतंभीत्यैतवप्रभो॥
 त्वंनंसंश्रुतांयातुत्वत्प्रसादाच्चनार्हनेति॥ अथवाराहोक्तोवोधिनीविधिः
 एकादश्यांरात्रौकुंभेघृतयात्रोपरिहैममाषमितंमत्स्यंयंचामृतेनसंस्त्राय्यंकुंकुमपीतवस्वपुगय
 माधेः संश्रयमन्यादिदशावतारानुसंश्रयजागरणंकृत्वाप्रातर्देवमाचार्य्यंचवस्त्राधिः संश्रय॥ जग
 दादिजगद्द्वयोजगदादिरनादिमान्॥ जगदाधोजगदीनिःश्रीयतांभेजनाईनरति॥ नत्वादक्षिणां
 दत्वात्राह्मणान्भोजयेदिति॥ तथाब्राह्मे॥ महानूर्यरेवेगत्रोभामयेत्स्यदनेस्थितं॥ उन्त्यितेदेव

विश्वनगरे पार्थिवः स्वयं॥ चतुरी वार्धिकान्मासान्नियमयस्य यत्कृतं॥ कथयित्वादिजेभ्यस्त
 धाम्भ्यासदक्षिणां॥ यस्यभस्यस्यनियमः कृतस्तत्तद्व्यं दद्यादित्यर्थः॥ उदंशुक्रास्त्रावविक
 र्थी॥ आशौचेतुष्वजामेनकास्येत्॥ कार्तिकहादशीयोरोमासीचमन्वादिः॥ साक्षीहिकीयाद्या॥ अ
 न्यतप्रायुक्तम्॥ कार्तिकशुक्लचतुर्दशीवेकुंठसंज्ञासाविस्त्रुषजायांरात्रिव्यापिनीयाद्या॥ तदु
 क्तंहेमाद्रौभविष्ये॥ कार्तिकस्यसितेपक्षेचतुर्दशानराधिया॥ सोपवासस्तुसंप्रज्यहरिरात्रौजिते
 द्रियारति॥ अस्याववविश्वेश्वरप्रतिष्ठादिनत्वात्तत्तन्नीत्यर्थयद्येववासाक्षिक्रियतेतदारुणोदयका
 पिनीयाद्या॥ तदुक्तंत्रिस्थलीसैतोसनत्कुमारसंहितायां॥ वर्षेचहेमलेवास्मेमासेश्रीमतिकार्त्तिक
 के॥ शुक्लपक्षेचतुर्दशामरुणभ्युदयप्रति॥ महादेवतिथौत्राह्येमुहूर्तेमणिकर्णिके॥ स्नान्वावि
 श्वेश्वरोदेव्याविश्वेश्वरमष्टजयदिति॥ तत्सर्वदिनेचोपवासः कार्यः॥ ततः प्रभातेविमलेकृत्वाष्ट
 जामहाभुजां॥ इत्यारोर्महाधाम्निवनेस्मिन्नकृतपारंगारनितत्रैवोक्तैः॥ शिवरहस्येविष्वजाजा
 गरघुक्तोक्तम्॥ ततोहृणोदयेजातेस्नास्नास्नान्वाचमभ्यना॥ संध्यां समाप्यविश्वेशंमामभ्यर्च
 यथाविधि॥ मद्भक्तान्भोजयामासुर्चस्योबुभुजुस्ततरति॥ अत्रकार्तिकव्रतोद्यापनमुक्तं
 ॥ याप्रेकार्तिकमाहान्ये॥ अथोर्जव्रतिनः सम्यगुद्यापनविधिंशृणु॥ ऊर्जशुक्लचतुर्दश्यां कुर्या
 दुद्यापनव्रती॥ तुलस्याउपरिष्ठात्तु कुर्यान्मउपिकांशुभाम्॥ तुलसीमूलदेशेचसर्वतोभद्रमेव
 चा॥ तस्योपरिष्ठात्कलशं चरत्नसमन्वितं॥ रजयेत्रत्रदेशेशोवर्णगुर्वनुत्तया॥ रात्रौजागर
 णांकुर्याद्गीतवाद्यादिमंगलैः॥ तत्कुर्यात्तोरामास्यांवेसयतीकान्द्विजोत्रमान्॥ त्रिशन्निता नथे
 कंवास्वशत्रवावनिमंत्रयेत्॥ अतोदेवारतिहाभ्यांजुहुयात्त्रिलयापसं॥ ततो गोकपिलां दद्या
 त्स्त्रजयेद्द्विधिवद्द्रुमिति॥ कार्तिकीयोरोमासीपराद्या॥ अथायोरोमा
 स्योपरेरतिदीपिकोक्तेः॥ अत्रविशेषोहेमाद्रौब्राह्मे॥ पुराणमहाकार्तिकीस्याजीवेहोः कृत्वा
 सुच॥ तथा॥ जाप्रेयंनुयदाऋक्षंकार्तिकंभवतिकचित्रं॥ महतीसातिथिर्येयास्नानदानेषुची
 त्रमा॥ यदानुयाम्यभवतिकृक्षंतस्यांतिथोकचित्रं॥ तिथिः सापिमहापुराणमुनिभिः परिकीर्त्ति
 तं॥ प्राजापत्यंयदाऋक्षंतिथोत्स्यांनराधिया॥ सामहाकार्तिकीप्रोक्तादेवानामभिदुर्लभेति॥
 पापेशिशखासुयंदाभानुः कृतिकासुचंद्रमाः॥ सयोगः यपकोनामयुष्करेखतिदुर्लभः॥ यम
 कंयुष्करेप्राप्यकपिलायः प्रयच्छति॥ सहित्वासर्वयापनिवेद्यमंबलभनेपदं॥ यमः॥ कार्तिकंशु
 क्तरेस्नानः सर्वयापैः प्रमुच्यते॥ माघांस्नानः प्रयागेतुमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः॥ अस्यामेवसायं
 कालेमनस्यावतारो जातस्तुक्तंयाप्रेकार्तिकमाहान्ये॥ वारुन्दन्वायतोविष्णुर्मन्यरूपीभवित्र
 नः॥ तस्मादंनंनंजप्रंतदक्षयफलेस्मृतरिति॥ अत्रविपुरोन्ववउक्तोभागीवाचनदीपिकायां॥
 योरोमास्यांनुसंध्यायां कर्त्तव्यस्त्रिपुरोन्ववः॥ दद्यादनेनमंत्रेणप्रदीयाश्चसुरालयो॥ कीटाभ
 गामसंकाश्चदृष्टाजलेस्यलेयेविचरंति॥ जीवाः॥ दृष्ट्वाप्रदीपंनचजन्मभागिनोभवंतिनिर्ग
 पंचाहविप्राः॥ अत्ररघोन्मर्गोतिप्रशस्तः॥ तदुक्तं मान्ये॥ कार्तिकीयो
 रघोन्मर्गकृत्वा नक्तं समाचरेत्॥ शैवंयदमवाप्नोतिशिवव्रतमिदंस्मृत्नमिति॥ अत्रकार्तिके

मानं पुत्रं सतीशुभं ॥ तद्दिशु प्रागतं ज्ञात्वा च त्रिनीमाकरोत्वयं ॥ दत्तवान् स्वस्य पुत्रत्वात् दत्ताये परतो
रमिति ॥ इयं प्रदोषव्यापिनीति हृदा ॥ मार्गशीर्षी मानं तराष्टमी च सृष्टा ॥ एवं योषादिमासत्रये
यि ॥ हिमंतशि शिरयोश्चतुर्णां मपरपक्षारामष्टमी च सृष्टा ॥ एकस्यां वेत्याश्वलायनोक्तेः ॥ एकस्य
मष्टम्यां वैकाकार्येति हरिदत्तः ॥ क्वचित् च पुत्राः ॥ प्रोष्टयथा सृष्टा भूयः पितृलोके भविष्यती
तिया प्रवचनान् ॥ तत्सर्वं संप्रीमुष्टवैद्युः ॥ तत्परनवमी च न्वसृष्टा सुचश्चाद्मुक्तं कालादर्शं ॥
मार्गशीर्षे च योषे च माघे प्रोष्टे च फाल्गुने ॥ कृष्णपक्षे च सर्वैद्युः ॥ राश्वसृष्टा कारति ॥ यत्तु विष्णुः ॥ च
मावास्यास्ति स्त्री सृष्टा स्ति स्त्री न्वसृष्टा कारति ॥ यच्च कौर्मे ॥ अमावास्या सृष्टा स्ति स्त्रीः योषमासादि
पुत्रिष्विति ॥ न चतुर्य्याश्चनावश्यकत्वाय ॥ या चाप्यमाचतुर्य्या स्यात्तां च कुर्यात्पयन्तः ॥ इति
वायुब्रह्मांडपुराणात् ॥ आह मेनेष्वर्कबाणोनरकं प्रतिपद्यते ॥ इति विष्णुक्तेरिति शूलपाणि
॥ शाखाभेदाद्यवस्थेति तत्त्वं वायुब्रह्मांडयोः ॥ आधाष्टयेः सदा कार्या मासे रमासदा भवेत्तस्य
कैः कार्या नृतीया स्यादेषद्वयगतो विधिः ॥ योषादिक्रमः ॥ अन्वसृष्टा न प्रागेव निर्णीता ॥ तत्रा
ष्टम्यपराह व्यापिनो प्राद्या ॥ अथाच्छादनपर्य्यंतं प्रादं पार्ष्णावभवे दिश्याश्वलायनकारि
कोक्तेरपराह कालत्वाच्च पार्ष्णावरास्या ॥ सर्वैद्युः राश्वसृष्टा आह योक्त अष्टम्यनुरोधेन निर्णयः ॥
अंतरावसत्रमा सर्वैद्युः पितृभ्यो दद्यात् ॥ अपरैद्युः राश्वसृष्टा क्वमिति च ॥ अत्र च कामकालो विधे
देवौ ॥ इष्टि आदि क्रतूदशावसृष्ट्यां कामकालकावितिसायणीये शंखोक्तेः ॥ अत्र आहाकरणे
प्रायश्चित्तमुक्तं ऋग्विधाने ॥ सभिद्युर्भिर्जयन्मंत्रं शतवारं जतहिने ॥ अन्वसृष्टं यदाश्रुत्यं संप्रसी
याति सर्वथेति ॥ अशक्नोत्वाश्वलायनः ॥ अथ श्चोभूतेष्टकाः यशुनास्थालीयाकेन वाप्यनरु
होयवसमाहरेदग्निना वा कृष्णमुयोषेदेवामेष्टकेति न त्वेवानसृष्टः स्यादिति ॥ मार्गशीर्षी हि
मलमासे सति तत्राष्टकानकार्याः ॥ चतुर्णां मिति ग्रहाणां दिशुक्तं नारायणसूत्रे ॥ काठकासु
द्येयि ॥ महालयसृष्टा आहोया कर्माद्यधिकर्मयत् ॥ स्यष्टमासविशेषाख्याविहितं वर्जयेत्त
इति ॥ मार्गादिरविवारैद्युकां म्यंत्रतमुक्तं हेमाद्रौ ॥ तत्र भस्मारापुक्तानि संयहै सौरधर्मे ॥ यत्र वि
त्वंजलस्यास्त्रिपलमथ घृतं मार्गशीर्षीदिभस्यं मुशीनां त्रिसिलानां त्रिपलदधितथादुग्धकां
गोमयं च ॥ त्रिव्रतोयां जलीनां त्रिमरिचकमथोत्रिपलाः सक्तवः सुगोमूत्रं शर्करासद्विरि

इति श्रीभट्टकमलाकरकृते निर्णयसिंधौ मार्गशीर्षनिर्णयः ॥
धनुः सक्तं मेयराघोडशघटिकाः पुरायाः ॥ अन्वत्तप्राग्वत् ॥ अत्रोत्सर्जननिर्णयो वक्तव्यः ॥
युयाकर्मप्रसंगात्प्रागेवोक्तेः ॥ कल्पतरौ भविष्ये ॥ योषेमासियद्वादेविशुक्ताष्टम्यां बुधोभवे
त् ॥ तस्यास्नानं जयोहोमस्तर्पणं विप्रभोजनं ॥ मन्त्रीतये कृतं देविशतसाहस्रिकं भवेत् ॥ अ
त्रैवरीहिरायादीयोगे पुरायतमत्वं तत्रैव ज्ञेयम् ॥ योषशुक्ले कादशी मत्वादिः सौचोक्ता प्राक
॥ योषयोर्त्तमानंतराः सप्रम्यष्टमी नवम्योष्टकाद्याः प्रागुक्ताः ॥ योषामावास्याया अहोदयोष
गविशेषः ॥ जुडुक्तं मदनरत्ने महाभारते ॥ अमार्कं यातप्रवरोषुक्ताचे योषमाघयोः ॥ अहो

दयःसविज्ञेयःकीटिसूर्य्ययहेःसमः॥इतिपुष्यमाघयोर्मध्यवर्तिनीयोधीपीरीगीमापुत्ररामा
वास्येत्यर्थः॥० इतिभटाःपुष्यस्यमाघस्यचेत्यर्थउक्तोमदनरले॥तत्र॥हेमाद्रि

विशेषात्॥० तत्रहिमाघरवोक्तः॥तथा॥दिवंबयोगःशस्तीयनगरुत्रोक्तो
चेनेति॥इदमर्थमन्यनिवंधेष्यभावानिर्णयाभूतमात्रोक्तैर्निर्मूलमेवा॥तेनहेमाद्रिमादिमते

रात्रावर्होदयोभवत्येवा॥केचिन्नकिंचिदहोमहोदयइत्याहस्त्वनिर्मूलम्॥हेमद्रोमदनरले
चस्कांटे॥माघामायाव्यतीयातेआदित्येविष्णुदेवते॥अर्द्धोदयंतदित्याहुःसहस्रकेयहे।स

मा॥तत्रैवा॥माघमासेरुधमपक्षेयंचदश्यांरवेर्दिने॥विष्णुमेवतत्ररुक्षेराव्यतीयातेसुदक्षेभे।
व्रतंकरुयादित्येन्येयः॥तत्रैवैवब्रह्मविष्णुमहेशानांसीवर्णाःयलसंख्ययाः॥प्रतिमासुप्रक

त्रैव्यासुदहैर्नहिजोत्रम॥सायंशतत्रयंशभोद्रोगानांनित्यवतः॥कर्त्तव्योपर्वतोविष्णुसद
योःपर्वसंख्यया।शंभुरत्रब्रह्म॥शय्यात्रयंततःकुर्यादयस्करसमन्वितं॥तिलैर्होमकृत्वा

प्रतिमादद्यादित्युक्तं॥स्कांटे॥अर्द्धोदयेनसंप्राप्तेसर्वंगंगासमंजलम्॥शुद्धात्मानोद्दिजाः
सर्वेभवेतिब्रह्मसम्पिताः॥यत्किंचिद्दीयतेदानंतदानंमेरुसन्निभमिति॥अत्रदानविशेषो

निर्णयाभूतेस्कांटे॥चतुःषष्टियलेमुख्यममंत्रंतत्रकारयेत्॥चत्वारिंशत्पलेवाथयंचवि
शतिरेववा॥अमंत्रपात्रम्॥तच्चकांस्यमयमिन्त्युक्तंतत्रैवा॥एवंसुघटितंकार्यंकांस्यभाज

नमुत्रमिति॥तथा॥निधाययायसेतत्रयममसदलेलिखेत्॥पत्रस्यकारिकायांतु कर्ष
मात्रं सुवर्णांकं॥तदभावेतदहैवातदहैवापिकारयेत्॥भूसौतुंतुलैःसुद्वैःकृत्वासदलमु

त्रमम्॥अमंत्रस्यापयेत्रत्रब्रह्मविष्णुशिवात्मकंतेषांरजाततःकार्याश्चेतमात्मेसुशोभनेः।
वस्त्रादिभिरलेकृत्यब्राह्मणायनिवेदयेत्॥मंत्रसु॥सुवर्णायायसामंत्रयस्मादेतत्रयीमयं

आयत्रेस्तारकंयस्मात्तद्गृहाराद्दिजोत्रम्॥समुद्रमेखलाष्टध्वीसम्यग्दातुश्चयत्फलात्तत्फ
लेलभतेमर्त्यैःकृत्वेददानमुत्रमिति॥० इतिश्रीकमलाकरभट्टकृतेनिर्णय

सिंधौषोषः॥१० अथमाघस्नानं॥०
तत्रविष्णुः॥तुलामकरमेघेषुप्रातःस्नायीसदाभवेत्॥हविष्यंब्रह्मचर्य्यंचमाघस्नानंमह

त्फले॥ इतिशौरमासउक्तः॥० ब्राह्मेतुसावनमासउक्तः॥एकादश्यांशुक्लप
क्षेयौषमासेसमारभेत्॥द्वादश्यांघोर्णिप्रायांवाशुक्लयक्षेसमायनंरति॥यायेपि॥पुष्यस्ये
वादर्शीशुक्लामारभ्यस्यंडिलेशयः॥मासमात्रेनिराहारस्त्रिकालंस्नानमाचरेत्॥त्रिका
लमर्चयेद्दिष्णुन्यक्तभोगोजितेन्द्रियः॥माघस्येकादशीशुक्लायावह्निद्याधरोत्रमेति॥त्रि

भक्तौ यथा नृप्राज्ञे ॥ उष्णोदकेन वा स्नानमशक्ये सति कुर्वते ॥ दृढे बुसर्षगात्रेषु उष्णोदनविशिष्यते ॥
 ॥ वैष्णवाभृते गौरनिबंधे ॥ पौष्यां तु समतीतायां वा भद्रवति पौर्णिमा ॥ माघमासस्य तावद्दिप्रजावि
 स्मोर्विधीयते ॥ पिष्टरां देवतानां च मूलकं नैवदापयेत् ॥ ब्राह्मणो मूलकं भुक्त्वा चरे चंद्रायणं तत्र
 अथ यायाति नरकं क्षत्रविट् शूद्र एव चावर्जनीयं प्रयत्नेन मूलकं मदिरोपमे ॥ यदा तु माघो मस
 मासो भवति तदा काम्यानां तत्र समाप्तिनिषेधान्मासद्वयस्नानं तन्नियमाश्च कर्तव्याः ॥ मासोपवा
 सयदं चंद्रायणादिनुमलमास एव समापयेत् ॥ तदुक्तं दीपिकायां ॥ नियतस्त्रिंशद्दिनत्वाच्चुभे
 मास्यारभ्य समापयेत् मलिने मासोपवासव्रतमिति ॥ मासोपवासयदं चंद्रायणादेरुपलक्षणां
 स्नानारंभे च मंत्राविष्णुनोक्ताः ॥ तत्र चोत्थापनियमं गृह्णीयादिति सर्वकं माघमासमिमं शं
 र्णां स्नास्ये हं देवमाधवा ॥ तीर्थस्यास्य जलेनित्यमिति संकल्प्य चेतसीति ॥ प्रत्यहं मंत्रं श्रवणं ॥
 दुःखदारिद्र्यनाशाय श्रीविष्णोस्त्वोत्तराय च ॥ प्रातःस्नानं करीम्यधमाघे पापविनाशनं ॥ मक
 रस्थैरवौ माघे गोविंदाञ्जुतमाधवा ॥ स्नानेनानेन मे देव यथोक्तफलदो भव ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य
 स्नायात्कीवसमन्वित इति ॥ प्रत्यहं सूर्यार्घ्यं मंत्रं श्रुत्वा चंद्रोदये पापे ॥ सवित्रे प्रसवित्रे च परं धा
 मजले ममा ॥ त्वं त्रैजसापरिभ्रष्टयाप्यया तु सहस्रयेति ॥ स्नानकालश्च सूर्योदयः ॥ त्रिस्यलीसे
 तो ॥ संप्राप्ते माघमासे तु तपस्विजनवत्त्वमे ॥ क्रीं शंति सर्ववारीणां समुद्रच्छतिभास्करे ॥ पुनीम
 सर्वपापानि त्रिविधानिन संशय इति नारदीयोक्तेः ॥ मकरस्थैरवौ यो हिन स्नात्यभ्युदितैरवाभिति
 ॥ माघमासे रंत्यायः किंचिदभ्युदितैरवाविति च पापवचनात् ॥ यो माघमासु षसिसूर्यकरमि
 तत्रे स्नानं समाचरति चारुनदी प्रवाहे ॥ उहृत्य सप्रकुर्यान्पितृमातृवंशान् स्वर्गं प्रयात्य परदेह
 धरो नरो सौ इति भविष्योत्तरवचनाच्च ॥ ब्राह्मे त्वदरुणोदय उक्तः ॥ अरुणोदये तु संप्राप्ते स्नानकाले
 विचक्षणाः ॥ माघवाग्निपुंगव्याय न्यः स्नातिसुरक्षजित इति ॥ तथा ॥ अरुणोदयमारभ्य प्रातः
 कालावधिप्रभो ॥ माघस्नानवतां पुराणक्रमात्तत्रावधारणा ॥ उत्र मंतु सनक्षत्रे लुप्रतारं तु मध्या
 मं ॥ सवितर्युदिते भूयततो हीनं प्रकीर्तितमिति ॥ तेनात्र शक्त्येषु क्षयात्प्रवस्था ॥ इदं च स्नानं प्रश
 स्तं ॥ कौश्याः शतगुणोक्ते गंगा यमुनसंगमे ॥ सहस्रगुणितासापि भवेत्प्रवाहिनी ॥ पथि
 माभिमुखी गंगा कालिंघासहसंगना ॥ हेतिका लक्ष्मणतया पंसा माघे नृपदुर्लभे सादिया प्रादिवचो
 भ्यः ॥ विस्तरस्त्वपितामहज्ञतप्रयागसेतोत्तये ॥ ब्राह्मे ॥ यत्र कुत्रापि वा माघे प्रयागस्मरणात्किं
 करोति मज्जनं तीर्थं सलभेद्रागमज्जनम् ॥ तथा समुद्रेऽप्यतिप्रशंसं ॥ तदुक्तं एव चंद्रोदये प्रभा
 सखंडे ॥ माघे मासि च यः स्नायात्त्रैतये राभावतः ॥ यो उरीकफलं तस्य दिवसे दिवसे भवेत् ॥
 माघस्नानं काम्यमेवैतिकेचित् ॥ विष्वादिवाक्ये सदावश्यं शृण्वन्नित्यकाम्यमिति तु पुक्तं ॥
 मासयर्थं तं स्नानं संभवेत् ॥ अहमेकाहं वा स्नायात् ॥ प्रहा माधी पुरस्त्वत्यश्लोतत्रदिनत्रयं
 मिति लिंगात् ॥ अस्मिन् योगे त्वं शक्तोपि स्नायादपि दिनत्रयं ॥ प्रयागे माघमासे तु अहं स्नानं
 स्यफलम् ॥ नाघमेघसहस्रे रातत्फलं लभते भुवी सादिया प्रादिवचनात् ॥ अत्र मकरसंक्र
 मरथसप्तमी माधीति अहं इत्येके ॥ माघशुक्रदशम्यादीत्येके ॥ मकराद्यहं इत्यपरे ॥ माघस्या

यत्रहरतिकेचित्॥त्रयोदश्यादीतिवहवः॥महामाघीपुरस्कृत्यसस्तौतत्रदिनत्रयमितिपाद्योक्ते
 :।एतस्यार्थवादत्वाद्यत्किंचिदिनत्रयमितिमहाः।तन्वेतुसंदिग्धेषुवाक्यशेषादितिमायात्रयो
 दश्याद्येवेति॥प्रयागंविनापियाग्रे॥अस्मिन्योगेत्वशक्तौपिस्त्रायादपिदिनत्रयं॥माघस्तानेति
 यमास्तुनारदीये॥तवह्निसेवयेत्त्रातीत्यस्तानोपिवराननेहोमार्थसेवयेदह्निशीतार्थनकरा
 चन॥अहन्यहनिदातव्यासिलाःशर्करयान्विताः॥त्रिभागस्तुतिलानांहिचतुर्थःशर्करान्वि
 तः॥अनभ्यगीवशरोहैसर्वमासत्रयेद्दती॥तथा॥अप्राएतशरीरस्तयःकसंस्तानमाचरेत्॥
 पदेपदेभ्रमिधस्पर्शप्रामोतिमानवः॥तथा॥शंखचक्रधरंदेवमाध्वेनामभ्रजयेत्॥वह्नि
 हत्वाविधानेनतत्स्विकाशनोभवेत्॥भूशय्याब्रह्मचर्येणशक्तःस्नानं समाचरेत्॥अशक्तौ
 ब्रह्मचर्योदोस्वेच्छासर्वत्रकथ्यते॥तिलस्त्रापीतिलोद्दतीतिलहोमीतिलोदकी॥तिलमुक्त
 तिलदाताचषट्तिलायापनाशनाइति॥तथा॥प्रयागासंभवेकाश्यांदाशाश्रमेधजनिंतफ
 लंतेषांभवेद्भुवमितिस्नानोत्रंमदनपारिजातेविष्णुः।काशुमौनाचमस्कृत्यश्रजयेत्सुरभीः।त्रम
 म्अवश्यमेवकर्त्रेभ्यमाघस्तानमितिभुतेः॥भविष्य॥तिलमामलकाश्र्वेवतीर्थेदेयास्तुनित्यशः
 ॥ततःप्रज्वालयेदह्निसेवनार्थेहिजन्मनो॥एवेस्तानावसानेनभूमिंदेयमवारितम्॥भोजये
 द्विजदापत्यभूषयिदस्त्रभूषणैः॥कंवलाजिनरत्नानिवासांसिविविधानिच॥चोलकानिचंदेया
 निप्रच्छादनपटालया॥उपानहौतथागुप्तमोचकोयापमोचको॥अनेनविधिनादद्यान्माधवः।
 प्रीयतामितिपाद्ये॥भूमौशयीतहोतव्यमाजंतिनसमन्वितम्॥तथा॥अन्नंचैवयथाशक्त्वापेयं
 माधेनराधिया॥सुवर्णारक्तिकामात्रेदयाहेदव्दिदेतया॥माघानेतुविशेषोनारदीये॥माघावसाने
 सुभगोषट्रसंभोजनेस्मृतं॥सूर्योमेप्रीयतादेवोविष्णुसूर्तिर्निरंजनः॥देयसोवीससीरुस्त्रेसप्र
 धान्यसमन्विते॥विशनुमोदकादेयाःशर्करानिलसंपुनारति॥अत्रैकादशीविधानेनत्रतस्या
 घापनंतथेतिपाप्रवचनान्॥शर्वेह्निउपवाससजनादिकत्वापरेह्निनिलचर्वाग्नेरशोत्ररशतं।
 हीमंछत्वासवित्रेप्रसवित्रेचेतिशर्वाकंमत्रमुक्त्वा।दिवाकरजगन्नाथप्रभाकरनमोस्तुते॥परिश
 र्णकुरुष्वेहमाघस्तानमुषःपनेरतिस्त्रमाययेदिनिसंक्षेपः॥मकरसंक्रांतौहेमाद्रिमतेपराश्र्वत्वा
 रिशतषटिकाःपुरायाः॥त्रिंशत्कर्कटकोनाः।मकरेणुदशाधिकारिनित्रह्येवैवर्त्नीत्॥माधवमते
 तुविशतिः॥त्रिंशत्कर्कटकेद्वामकरेविशतिःपरेति॥द्वद्वसिसिद्धेः॥यदानुसूर्यास्ताहर्ष
 संक्रातिर्भवति तदोभयमनेदर्वमेवपुराणकालः॥रात्रौतुप्रदोषेनिशीथेवामकरसंक्रमेमाधव
 मतेहिनीयदिनएवपुराणं॥यद्यस्तमपवलायांमकरेयातिभास्करः।प्रदोषेवाहंरात्रेवास्तानेदा
 नंपरेहनीतिद्वहर्गवचनान्॥अस्लमयःप्रदोषः॥प्रदोषेद्वर्षरात्रे॥कामुक्तंतुपरिन्यज्यरुधे
 संक्रमतेरविः॥प्रदोषेवाहंरात्रेवास्तानेदानंपरेहनीतिभविष्योक्तेश्च॥नदाभोगःपरेहनीति
 हेमाद्रियाद्यः॥कालादर्शनिर्णयाभृतमदनरत्नपारिजातादयोप्येवमूचुःदाक्षिणात्याश्र्वेनदे
 वाद्रियंते।यत्रहेमाद्रियाः॥द्योवाशरीयथाथेहिनीयस्तथाथेपथाप्रदोषेर्षवर्षुस्तथाहंरात्रेयरे
 हीसुक्रमं॥तस्मैनमोस्तु॥तेनपरेह्निपुराणवक्तुंप्रदोषेइति॥दिनद्वयेपुराणनिरासार्थमहंरा

त्रयहराम् ॥ हेमाद्रिस्त्वस्यसारांशं नंतभटादि मनेतु निशीषात्सर्वेषु श्राद्धेषु श्राद्धातीर्ष्वदिने परदिने
पुरणम् ॥ धनुर्मीनावतिक्रम्यकमांचमिथुनेनया ॥ श्रद्धां परविभागेनरात्रौ संक्रमणायदा ॥ शिवं
पंचना प्रकृतदापुरणतमाः स्मृताः ॥ उपेयितथा पंचेवेपि त्रेचकर्मणीति स्तां दवचनात् ॥ ह
परविभागेनेति मकरकर्क भिन्नविषयम् ॥ श्रद्धां क्रवचो विरोधादि तिमदनरत्ने उक्तं मघश्रीतिपुं
तीति अतीते चोतरायतो ॥ ३ ॥ इत्यादिविरोधाच्च ॥ ३ ॥ नेन श्रद्धां कवाक्यनया ॥ यमर्क
श्रीश्रद्धां मकरसंक्रमे परेः हस्तदये पंचनायः ॥ ३ ॥ उरणाः ॥ रात्रावपरभागे कर्कसंक्रमे श्रद्धां निर्णां
पंचना अप्प्रति ॥ एवं सर्वेषामविरोधः ॥ मकरे सामान्येन परदिने पुरणत्वेपि पुराणातिशयात् श्रद्धां मिदं
यजुदेवलयत्रया र्थी आसन्नसंक्रमं पुरणदिनाई स्नानदानयोः ॥ रात्रौ संक्रमणो भानो विषुवत्प
ने दिवेति ॥ ० ॥ अत्रमाथवः ॥ ० ॥ अयनेदिवाज्ञाते तदई पुरणम् ॥ कर्कश्रद्धां मक
रं स ॥ एतन्मध्ये दिनायनपरमिति हेमाद्रिस्तरां चो विषुवत्पत्नासन्नदिनाई ॥ पुरणमयनेत्नास
ने दिने पुरणम् ॥ दिने रतिपाठे उभयत्र दिनाई पुरणमिनाह ॥ एतदेवोक्तं दीपिकायां ॥ अथय
नमधः पश्चान्निशीषाभवेत् ॥ यथासन्नमहस्तदई मयवापुरणमिति ॥ तत्रतु आसन्नसंक्रम
मित्यस्य विषुवत्येवान्वयः ॥ अयने रात्रौ संति दिने पुरणम् ॥ कस्मिन्नित्येसायां कर्कश्रद्धां मक
रे परे न्हीति वाक्यांतरवशा दर्थे उच्यमानेन कोपिविरोधः ॥ यत्रनेतमहः ॥ ३ ॥ अ
थसंक्रमणं भानोर्निशीषात्प्राग्यदा भवेत् ॥ अयने विषुवत्त्रप्रादिनांति मनादिकाः ॥ पंचपुरण
तमाः पश्चान्निशीषाभवेत्त्रया ॥ आधाः परदिनस्यापितददिने निर्णयं प्रति ॥ अथरात्रे पंच
म् ॥ अस्मंगतेयदास्यै र्मयं यतिदिवाकरः ॥ प्रदोषे वाई रात्रे वा तदापुरणदिनहयमिति बोधाप
नवचनात् दिनहयवापुरणकालः ॥ तदापुरणदिनांतरमिति ॥ मदनरत्ने याठः ॥ ०
एन्द्रप्राचीदीयास्त्विदमेवादि यंते ॥ अत्रापिश्रद्धवत्प्रास्त्रेयम् ॥ तिथितत्वादिगोत्रयथास्तु प्र
दोषाई रात्रभिन्ने रात्रेः श्रद्धां भागे श्रद्धदिनेः परभागे च परदिने पुरणमस्य संक्रान्तिवत् ॥ विशिष्य
कोर्ति ईशान् ॥ प्रदोषश्च ॥ प्रदोषोऽस्मयाहर्धं घटिकादयमिद्यते रतिवत्सोऽत्रत्याहः ॥ तत्र अ
स्मंगते रतिवितपवेपथ्यापत्रेः ॥ अतः प्रदोषयदेन तदिने वैरात्रिकच्यते ॥ अतएव यावत्कोर
यतेरविरिति ॥ हृद्गार्ग्यादिभिर्दक्षिणायने ॥ श्रद्धां रात्रौ संक्रमे श्रद्धां दिनमुक्तम् ॥ वत्सोक्तिर
व्यध्ययनादिपरा ॥ इहनुत्रिमुहूर्त्तएव प्रदोषः ॥ मकरेदानविशेषो हेमाद्रौ स्तां दे ॥ धेनुत्तिलमयी
राजन्दद्याद्यश्चोत्रायसो ॥ सर्वांन्कामानवाप्नोति विदने परमं सुखं ॥ विष्णुधर्मे ॥ उत्तरेत्यने
निप्रावस्त्रदानं महाफलेनिलशरीरमनङ्गहृदत्वयोगैः प्रमुच्यते रति ॥ शिवरहस्येति ॥ तस्मात्
स्मृतिलैः स्नानकार्यं चोद्धर्त्तनुभे ॥ तिलारेयाश्च विप्रैः सर्वदेवोत्रायसो ॥ तिलनेलेनदीप
श्च देयाः शिवगृहे सुभाः ॥ कल्पतरुका लिकापुरणो ॥ होमं तिलैः प्रकुर्वीत सर्वदेवोत्रायसो ॥
तानुयो देवाय विप्रैः म्योहाटकैः समंदरेत् ॥ उत्तरायणमासापतरः कस्मान्शोचति ॥ तत्र
मकरे रात्रावपिश्राद्धादि भवती मुक्ते प्राक् ॥ माया मायां यो गविशे कोर्देदयः प्रागेवोक्तः ॥ माय
कस्मचनुईश्यायमतयैरा मुक्तं हेमाद्रौ पमेन ॥ अनर्वाभुदिने काले माघकस्मचनुईशी ॥ स्त्रा

तसंतर्प्यनुयमसर्वपापैः प्रमुच्यतरति। माघशुक्लचतुर्थीसाप्रोषव्यापिनीयाद्या॥ माघशुक्लच
तुर्थीतुनक्तत्रतपरायणाः येत्वां दुहे चपिष्मन्ति तेभ्यः सुरसुरइहामितिकाशीखंडात्॥ माघमा
सेचतुर्थीतुतस्मिन्नकालउपोषितः॥ अर्चयित्वातुयीदेविजागरतत्रकारयेत्तरति॥ त्रिस्थलीसेनो
लिंगाच्च॥ रयमेवकुंदचतुर्थीसाप्रोषव्यापिनीयाद्या॥ माघशुक्लचतुर्थीतुकुंदपुष्पैः सदाशिवम्
संश्रय्योद्दिनत्राशीसप्राप्तोनिश्चिनंतरति। कालादर्शकौर्मोक्तैः॥ माघशुक्लपंचमीश्रीयंचमी
॥ तदुक्तैहेमाद्रौवाराहे॥ माघशुक्लचतुर्थीतुवरमारध्वचश्रियः॥ पंचम्यांकुंदकुसुमैः रजांकुपी
त्समृद्ध्ये॥ रयमाधवमतेश्वी॥ हेमाद्रिमतेपरा॥ चैत्रशुक्लश्रीयंचमीतिदिवोदासः॥ माघशुक्लस
प्तमीरथसप्तमीसाश्रुणोदयव्यापिनीयाद्या॥ सूर्य्ययहरानुत्यातुशुक्लमाघस्यसप्तमी॥ अरुणो
दयवेलायातस्यास्त्रानं महाफलमिति चेदिकायां विष्णुवचनात्॥ अरुणोदयवेलायां शुक्लमाघ
स्यसप्तमी॥ प्रयागोदित्त्वभ्येतकोटिसूर्य्ययंहेः समेतिवचनाच्च॥ यत्रुदिवोदासीये॥ अचलासप्त
मीदुर्गाशिवरात्रिर्महाभरः॥ हादशीवत्सप्रजायांसुखदाप्राप्तुतासंदेति॥ षष्ठीपुतत्वमुक्तं॥ तद्य
दाश्वेतिद्विदिकादयषष्ठीसप्तमीचपर्युः सयवशादरुणोदयात् हर्षसमाप्यतेतत्परं ज्ञेयम्॥ त
त्रयस्यासप्तमीस्यप्रवेशारुणोदयेस्त्रानंकार्य्यम्॥ मदनत्वेभविष्मोत्तरे॥ माघमासिसितेपक्षे
सप्तमीकोटिभास्कराः॥ कुर्युः स्नानार्थदानाभ्यामापुरणोपसंपदः॥ अत्रविधिंहेमाद्रौभविष्म
रुत्वाषष्ठ्यामेकभक्तसंप्रयानिश्चलजलां राञ्चतेचालयेथास्त्वेदत्वाशिरसिदीयकं॥ तथाजलेप्र
प्रक्रम्या॥ नकेनचालनेयावतावत्त्रानंसमाचरेत्॥ सोवर्षोराजतेपात्रेभक्तालातुमयेथवा॥
तेलेनवर्त्रिंदांतव्यामहारजनरेजिता॥ महारजनंकुसुभम्॥ समाहितमनभूतादवाशिरसियक
म्॥ भास्करं हृदयेध्यात्वाऽसंमंत्रमुदीरयेत्॥ नमस्तेरुद्रूपाय रसानायतेपेतमः॥ वरुणाय नम
स्ते सुहरिवासनमीसुते॥ जलेपरिहरेद्वीपध्यात्वा संतर्पयेदेवताः॥ चंदनेन लिखेत्प्रमथयंत्रसक
लीकं॥ मध्येशिवंसपत्नीकंपरावितवसंयुते॥ श्वीदित्तिसुरविभानुविवस्वभ्यास्कारसवित्तर्कस
हसकिरणासवीत्मकान्संश्रय्यगृहेगच्छेदिति॥ स्नानमंत्रश्चकाशीखंडे॥ यद्यजन्मरुतेपापम
याजन्मसुसप्तम्॥ नमेरोगचशोकंचमाकरीहेतुसप्तमी॥ एतज्जन्मरुतेपापयंचजन्मातरज्जित
म्॥ मनीवाकायजंयच्चत्तातात्तातेचपेपुनः॥ रतिसप्तविधंपायस्नानान्येसप्तसप्तिके।
नरः। केशवादिन्यमालोकाश्रणास्त्रिक्कलुषोभवेत्॥ दिवोदासीयेमदनरत्नेवा॥ रसुदंडेनजले
चालयित्वासप्तार्कयत्राशिशिरसिनिघाया॥ श्वीकैर्मंत्रैस्नानानिलपिष्टमयाष्टयंहेमसूर्य्यं।
संश्रय्यप्रायदधात्॥ अर्घ्यमंत्रैर्मदनरत्ने॥ सप्तसप्तिवहश्रीतसप्तलीकप्रदीपन॥ सप्तमीस
हितोदेवगृहाराध्यंदिवाकर॥ ततः॥ जननीसर्वलोकानांसप्तमीसप्तसप्तिकेसप्तव्याहृतकेदे
विनमस्तेसूर्य्यमंडलेरतिप्रार्थयेत्॥ सौरगमे॥ अर्कयंत्रैः सवदरेः दृवीक्षतस
चंद्रनैः॥ अष्टौगविधिनाचार्थदघाटादित्यनुष्ठये॥ अत्रदानविशेषोहेमाद्रौभविष्मै।
ताम्रपात्रेयथाशक्तामृगमयेवाथमक्तिमान् स्थापयेन्निलपिष्टं चसद्युतंसगुंतया॥ काचनेता
लकंरुत्वाश्रुक्लालिलपिष्टं। सहाधूरं वस्त्रेणपुष्पैर्धूर्येयथाचयेत्॥ दानमंत्रला॥

आदित्यस्य प्रसवेन प्रातः स्नानफलान् च दृश्यते अथ दक्षिणदिशि यदः सधर्मयद्दत्तुतास्तकं ॥ तान् करणी भू...
 नात्तत्रैवोक्तं ॥ दीपयात्रमिति हे मादो ॥ तत्रैव भविष्यो त्रैः ॥ एवं विधेरथ रं विवाजिपुक्तं हि मचर्हे म...
 तदीधितिना समेतादद्याच्च माधसितसममिवासेयः सोसगचक्रमातिरेवमही भुनक्ति ॥ इयमन्वादिरे
 यो इयं च युक्तपस्यत्वात् ॥ योर्वादि कीयासा ॥ यदा माधो मले मासो भवति तदा मासद्वय
 मन्वादिप्रादं कुर्यात् ॥ मन्वादि के तैथि कंच कुयीन्मासद्वये विवेति स्मृति चंद्रिकी क्रैः ॥ माधयुक्ता
 भीभीष्माश्री ॥ तदुक्तं हे माद्री पापे ॥ माधे मासि सितासृम्यां सतिलं भीष्म तयं रां ॥ प्राद्वचयेन राः
 कुर्युस्तेस्युः संतति भाभिनरति ॥ भारतेयि ॥ युक्तासृम्यां तु माधस्य दद्याद्भीष्माय योजनं
 संबन्धरुक्तं पापं तत्संस्तरे वनश्यतीति ॥ धवलनिवंधे स्मृतिः ॥ असृम्यां तु सिते पक्षे भीष्माय तु
 तेलोदकं ॥ अन्नचविधि बहयुः सर्ववर्णादि जातयः ॥ सर्ववर्णां क्रैर्हि जातयश्चित्तसंवेधनं ॥ तर्ष
 रां मंत्रस्तत्रैव ॥ भीष्मः सांतनवा वीरः सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥ आभिरभिरवात्रोनुपुत्रयोत्रोचितो
 क्रियात् ॥ वैवाप्रयघगोत्राय सांस्तवराय च ॥ अयुत्रापददास्ये तजले भीष्माय वर्मणी ॥ वसना मव
 ताराय शंतनोरात्मजाय च ॥ अर्घ्यं ददाभिभीष्माय अक्षयव्रह्मचारि रो रति ॥ एतच्च जीवन्मृतनिर्णी
 ये पितृचरं गौष्ठं ॥ एतच्चायस्येन कार्यमिति दिवोदासीये ॥ अत्र प्रादं कास्यम् ॥ तयं रां तु नित्यां प्रा
 द्दराणां च अयवर्णां दद्युर्भीष्माय नोजनं ॥ संबन्धरुक्तं तेषां पुराणं तस्यं तिसत्रमेति मदनरत्ने वचनात्
 ॥ माधयुक्ताद्दृष्टी भीष्माद्दृष्टी ॥ न्यायं तमिदं वीरतवनात्प्रामविष्यति ॥ साभीष्माद्दृष्टी स्या
 र्धपायहराभुमिति हे माद्रापा मवचनात् ॥ इयं सर्वपुतायुग्मवाक्यात् ॥ माधी शर्मा मायरे सुक्तं प्रा
 क्तं ॥ तथा हे माद्री ज्ञाहे ॥ मया स्य योश्च जीवेदोर्महामाधीतिकं यते ॥ तत्रैव जोतिषे ॥ मिषष्टयदा
 सौरिः सिहेचयुरुचंद्रमाः ॥ भास्करः अत्र राक्षसं महा माधी निसास्युता तद्या भविष्ये ॥ वैशाखी कार्ति
 की माधी नित्यं यो तीवर्षजिताः ॥ स्नानदानविहीना स्नाने याः यां नु नदना ॥ तथा ॥ तिलपात्रासिदे
 यानिकंचुकाः कंबला सथेति ॥ माधयौ र्शिमानेतरासृमीमाधी अष्टकान् निर्णयः ॥ सर्वपुरं स्व
 ष्टकारयोश्च तु ली मपरय हारामाशुमी अष्टका एकं स्यांवेत्याशुलाय नोक्तेः ॥ तथा मायाशुकाप्र
 क्रम्यतामेकाशुकेत्या च्छातरताय संववचनाच्चेत्पदिप्रयोगाभिजाते हेयम् ॥ ॥ ॥ ॥

इति महकमलाकरकृते निर्णयसिंधौ माधः समाप्तये ॥

कुंभेश्वरीः षोडशघटिकाः पुराणाः ॥ शंभुप्राग्वत् ॥ फाल्गुनरुक्तासृम्या विशेषः कल्पतरौ ॥ फाल्गु
 नस्य च मासस्य रुक्तासृम्यां महीयते तु यक्रम्या ॥ जातादा शरथेः यली तसि च्छहनिजानकी ॥ उ
 योषितोरघुपतिः समुद्रस्य तदेतदा ॥ रामयली च संश्रमा सीताजनकनंदिनीति ॥ फाल्गुनी च नु
 ईशीशिवरात्रिः ॥ साचकेषु विद्वचनेषु प्रदोषव्यापिनी याद्ये सुक्तं ॥ केषु चिन्निशीथव्यापिनी
 ॥ तत्राद्यामाधवीयवायवीये ॥ त्रयोदशस्य सगोस्य च तस्यैव नाडिषु ॥ भूतविहातुया तत्रशि
 वरात्रि ब्रतं चरेत् ॥ स्मृत्यंतरेपि ॥ प्रदोषव्यापिनी याद्या शिवरात्रिचतुर्दशी ॥ एतौ जागरणं य
 स्नात्स्नात्रांसमुषयेत् ॥ अत्र प्रदोषो रात्रिः ॥ उत्र एर्दं तस्या हेतुत्वे क्तोः ॥ कामिकेपि ॥ आ
 दित्यास्तमये काले अस्ति च्छहचतुर्दशी ॥ तदा त्रिः शिवरात्रिः स्यात्सा भवेदुत्रमोत्रमेति ॥ हि

शीयावित्तत्रैव नार संहितायां ॥ अर्द्धरात्रयुनामत्र माघकृष्णचतुर्दशी ॥ शिवरात्रिन्नतत्र सोम
 मेधकलेलभेत् ॥ स्मृत्यंतरेपि ॥ भवेद्यत्रयोदश्यां भूतव्याजामहानिशा ॥ शिवरात्रिन्नतत्र कु
 र्याज्जागरांतथेति ॥ ईशानसंहितायाम् माघकृष्णचतुर्दश्यामादिदेवो महा नि
 शि ॥ शिवलिंगतयोभूतः कोटिसूर्यसमप्रभः ॥ तत्कालव्यापिनीयाद्याशिवरात्रिन्नतत्र नौ ॥
 नार्द्धरात्रादधर्षार्धयुक्तायत्रचतुर्दशी ॥ नैवतत्र त्रतंकुर्यादायुरेश्वर्यं हानितः ॥ अर्द्धरात्रश्च
 द्वितीयया प्रान्यघटी ॥ तृतीयया माघघटी ॥ द्वितीयरूपपरिमाधवः ॥ वचनेत्तत्र प्राक् ॥ एवं स
 तिर्ष्वेयुरेवोभयव्याप्तौ शर्वेव ॥ त्रयोदशी यदादेविदिनभुक्तिप्रमारातः ॥ जागरेशिवरात्रिश्च
 कार्ये भद्राजयान्विते ॥ इति स्तोत्राच्च ॥ दिनहयेनिशीथव्याप्तौ तु हे मादि
 मनेश्वरी ॥ अर्द्धरात्रान्युरस्ताच्चैजयायोगो यदा भवेत् ॥ शर्वविदेवकर्त्तव्याशिवरात्रिशिवप्रिये
 रितियाप्रवचनात् ॥ मदनरत्नेष्वेवम् गौडान्त्येवमाहः ॥ निर्णयः पृतेतुसर्वापिशिवरात्रि
 प्रदोषव्यापिन्येव ॥ अर्द्धरात्रवाक्यानि के सुतिकमायेन प्रदोषस्तावकानीत्युक्तां तन्ना ॥ अर्द्धरा
 त्रस्य शर्वकर्मकालत्वोक्तेः ॥ परदिने प्रदोषनिशीथोभयव्याप्रित्वात्पर्येवेति तु माधवः ॥ उदमेव
 चयुक्तं प्रतीमः ॥ परेयुः प्रागुक्तार्द्धरात्रस्यैकदेशव्याप्तौ शर्वेषुः संश्रयांतद्याप्तौ च संश्रयांपरेयुः
 प्रदोषनिशीथोभययोगेशर्वोक्तं संश्रयाप्तौ ॥ शर्वेव ॥ यथा अर्द्धरात्रेयस्यां तुल्यम्यतेयाचतु
 र्दशी ॥ तस्यामेव त्रतं कार्यमत्प्रसादायिभिन्नैः ॥ तदूर्ध्वार्धोत्विताभूतासाकार्यावितिभिः स
 देतिमाधवमतेशानसंहितोक्तेः ॥ शर्वेषु निर्णीथस्य परेयुः प्रदोषस्येत्येकेकव्याप्तौ तु शर्वेव ॥
 जयायोगस्य प्राशस्त्यात् ॥ तच्चोक्तं नागरखंडे ॥ माघफाल्गुनयोर्मध्ये म
 सितायाचतुर्दशी ॥ अतंगेन समायुक्ताकर्त्तव्यासासदातिथिरिति ॥ याधेयि ॥ अर्द्धरात्रान्युर
 स्ताच्चैजयायोगो यदा भवेत् ॥ शर्वविदेवकर्त्तव्याशिवरात्रिः शिवप्रियेरिति ॥ स्तोत्रेपि भवेद्य
 त्रयोदश्यां भूतव्याजामहानिशी ॥ शिवरात्रिन्नतत्र कुर्याज्जागरांतथेति ॥ महनामपि
 पापानां दशैवे निष्कृतिः पुरा ॥ नृशकुर्वतां पुंसां कुर्येवैतुर्निशीथाहर्धं प्रवृत्तापर्येयुश्च निशी
 थाहर्धो गेव समाप्नोतदा परेयुरेकव्याप्तिसत्त्वात्पर्येव ॥ माघासिने भूतदिनहिराजन्तुयेतियो
 गयदियच्चदश्या ॥ जयाप्रयुक्ताननुत्तातकुर्याच्छिवस्यरात्रिप्रियेकच्छिवस्येतिवचनात् ॥
 एवंदिनहये प्रदोषव्याप्त्याभावेनिशीथव्याप्तिसत्त्वात् शर्वेव ॥ तेनदिनहयेनिशीथव्याप्तौ प्रदो
 षव्याप्तानिर्णयः ॥ दिनहये प्रदोषव्याप्तौ निशीथेन निर्णयः ॥ एकैकव्याप्तौ प्रदोषव्याप्त्या
 तुनिशीथेन निर्णय इति ॥ इयंचरविमौमसोमवारेषु शिवयोगे चातिप्रशस्ता ॥ हेमाद्रौ ती
 र्थखंडेलेगे ॥ फाल्गुनस्य चतुर्दश्या कृष्णयज्ञे समाहिताः ॥ कृत्तिवासे च्यरेलिंगमर्चयति
 शिवेषु मे ॥ तेषांतिपरमं स्थानं सदा शिवमनामया ॥ शिवरात्रिपारसोतुविरुहवाक्यानिदृश्यं
 ते ॥ स्तोत्रे ॥ कृष्णायमी स्कंदयज्ञी शिवरात्रिचतुर्दशी ॥ स्तनाः शर्वयुताः कार्या
 स्तिथ्यंते पारसां भवेदिति ॥ जन्मासमीरेहिली च शिवरात्रिस्तथैव च ॥ शर्वविदेवकर्त्तव्याति
 थिमांने च पारसामिति ॥ तिथिमध्ये पारसां स्तोत्रे उक्तम् ॥ उयोयशां चतुर्दश्यां चतुर्दश्यां

चपाररांभूतेः सुकृतलक्ष्मिश्चलभ्यतेवाः सुवानवा ॥ ब्रह्मणोदरमध्येतुयान्तितीर्थानिसंतिविः संकल्प
 निभंचनीहभूतायांपाररोकते ॥ तिथीनामिवसर्वासासुपवासव्रतादिषु ॥ तिथ्यंतेपाररांकुर्याद्विना
 शिवचतुर्दशीमिति ॥ अत्रयामत्रयादधीकचतुर्दशीसमाप्तोतदनेतदहर्धुगामिनांतुमातस्त्रिधिमध्य
 वेति ॥ हेमाद्रिमाधवादयोऽप्यवस्थामाहः ॥ तन्ना ॥ तिथ्यंतेतिथिमांतेवापाररांयत्रचोदितं ॥ यामत्रके
 धुगामिनांप्रातरेवहिपाररांसादिसाम्पवचनैरेव अवस्थासिद्धेरुभयविधवांस्वैष्यर्थ्यस्वदुःख
 हरत्वात् ॥ वयंतुतिथ्यंतेपाररांभवेदितिकृष्णाष्टम्यादिविषयमेव ननुशिवरात्रिविषयमृतदफाल्गु
 नुशर्वपुतत्वमात्रकथनार्थं ॥ कथमन्यथास्कांदि एवश्रुतहृदयवाक्चवत्रिथिमध्येपारराविधानंघट
 ते ॥ तस्माद्विनाशिवचतुर्दशीमितिपुंस्तंशिवरात्र्याः सर्वप्रकारेषुतिथिमध्यएवपाररोत्तुमशि
 ष्टाचारोऽप्येवमेव ॥ दीपिकायांतुगत्रावपितिथ्यंतेएवोक्तं ॥ व्रततिथेरंतेनिशीथेविवाश्रीयारिति ॥ म
 दनरत्नकात्वादशीयोजु ॥ साष्टसमयपर्यंतमापिनीचेत्परहनि ॥ द्वैवपाररांकुर्यात्पाररांनेकरो
 षभाषितुक्तम् ॥ तन्ना ॥ तिथिमध्येपारराविधानान्निषिद्धफलयोगाच्च ॥ तिथ्यंतानपेक्षणादौष्य
 संक्रौ ॥ चतुर्थयादासंगतेः ॥ तेनेदंशिवरात्रिभ्रन्नत्रतपरंतेयम् ॥ इदं व्रतंसंयोगप्रयत्नमायेननिगे
 काप्यंच ॥ तथाचमाधवीयेस्कांदि ॥ परात्परतरंनान्तिशिवरात्रिः परात्परम् ॥ नरज्ञयतिभक्त्ये शरु
 दंश्रिभुवनेश्वरं ॥ जंतुर्जन्मसहस्रेषुभ्रमतेनात्रसंशयरति ॥ अकररोप्रत्यवायुतेः बर्षेवर्षमहादे
 विनरोनारीपतिव्रता ॥ शिवरात्रौमहादेवंनित्यंभक्त्याप्रसजयेदितिवीशाशुतेः ॥ अरांवोयदिकाशु
 ष्येत्क्षीयतेहिमवानपि ॥ चलंयेतेकदाचिद्देनिश्चलेदशिवव्रतमितिबचनाच्चनित्यता ॥ ममभ
 ङ्गस्तुयोदिविश्वरात्रिसुयोषकः ॥ गणान्त्वमक्षयंदिद्यमक्षयंशिवशासनम् ॥ सधौनुभुक्तामहं
 भोगान् नतोमीक्षमवाप्रुपादितिस्कांदान् ॥ हादशादिकंभेनस्याच्चतुर्विंशतिकंनुवेति ॥ तत्रैवेशान
 संहिताबचनात्काम्यता ॥ तत्रैवा ॥ शिवरात्रिव्रतंनामसर्वपापविनाशनम् ॥ आचंशालमनुष्वा
 रांभुक्तिमुक्तिप्रदायकं ॥ अत्रजागरेयवास्रजाः समुदिताः व्रतन्नुप्रत्येकम् ॥ समुदितानीक
 लसंबंधान् ॥ यनु ॥ अथवाशिवरात्रिंचरजाजागरणींयेत् ॥ तथा ॥ अखंडिन
 व्रतोयोहिशिवरात्रिसुयोषयेत् ॥ सधौनुकामानवात्रोतिशिवेनसहमोदते ॥ कश्चिसुराप्यविशेषेवा
 व्रतहीनोपिपः पुमान् ॥ जागरंकरुतेतत्रसरुदसमतोव्रजेदिमादिस्कांदेत्तदनुकल्पत्वादशक्तपरे ॥
 माधेतराप्रतिमासशिवरात्रिस्तुशिवरात्रिशष्टस्यमाधकस्तचतुर्दश्यामेवरुढत्वात् ॥ माघमासस्य
 शेषेवाप्रयमाफाल्गुनस्यच ॥ कृष्णाचतुर्दशीसानुशिवरात्रिः प्रकीर्तितेतिहेमाद्रौवचनाच्चनापनि
 र्णयस्तत्रेति ॥ रात्रौयामचतुष्टयेप्रजाविधानाद्यस्तिन्देनेधिकारत्रिमासिः ॥ सायाष्टासाय्येदुः
 र्वेवेति ॥ हेमादिरुचिवान् ॥ वसुतस्तु ॥ प्रतिमासकृत्स्नचतुर्दश्यामपि ॥ सर्वकामप्रदं कृत्स्नचतुर्द
 श्यांशिवव्रतमित्युपक्रम्य ॥ चतुर्दशाष्टकत्रयंशिवरात्रिव्रतंशुभमितिहेमाद्रौकालोत्तरं ॥ शिव
 रात्रिशष्टप्रयोगांक्तोः पाचनापिहोत्रनिमात्रिहोत्रधर्मीश्वतदहर्मासिः स्यादेवा ॥ अतः प्रशोष
 तिशीयोभयव्याप्रेवनिर्णयंरनिवपंप्रतीमः ॥ अस्यांभोहेमाद्रौस्कांदि ॥ आद्रौमार्गशिरेमासिदी
 पोःवदिनेपिवा ॥ एक्ष्मीमासाधमासेवाद्वादशैवसुपोययेत् ॥ एवंद्वादशवर्षेषुद्वादशैवतपोध

नाना॥वरयेदिति शेषः॥चतुर्दशवाविप्रानाचार्यचदत्वा॥कुंभोपरित्यजेद्वसुमपासहितंशिवं॥सो
वर्गोप्यथवारीप्येवमभेसंस्थितंभुभे॥रसुकुंहेमीमूर्त्तिसंश्रजस्थिरंचलवालिगंपंचामृतसहस्रशततद
हीमतरकुंभैःसंस्नाप्यसंश्रजजागरणंछत्वापरेद्युस्तिलान्सहस्रशतंवाहृत्वाविप्रैर्भोवस्त्राणिद्वादश
गाश्चदत्वाचार्यायधेनुंशय्यांचदत्वा॥विप्रान्भोजयेदिति मदनरत्नेउक्तं॥माघामावास्यापुगादिः॥
तदुक्तम्॥माघमासत्वमावास्येति॥अथत्प्राग्वत्॥तथासोपिविशेषोविष्णुपुराणो॥माघाक्षिते
पंचदशीकदाचिद्वैतियोगंयदिवारुणोना॥ऋक्षेराकालःसपरःपितृहरांनष्टस्यपुरींयेनृपल
भ्यतेसाविति॥वारुणंशतभिया॥इदंचकुंभादिन्येतेयमितिहेमादिः॥भारते॥कालेधनिष्ठापदि
नामत्स्मिन्भवेत्तुभूपालतदापिनृभ्यः॥दत्तं तिलान्प्रददाति तृप्तिवर्षापूर्वतंतत्कूलजेनेमनुष्यैरि
तिफालुनीयौरीमासीहोलिका॥साचसायान्द्व्यापिनीयाद्या॥सायान्हेहोलिकांकुर्यात्प्रवृ
हेकीउनंगवामिनिवचनादिनिर्णयामृतैउक्तं॥जीतिर्निबंधेनु॥प्रतिपद्मृतमद्रासयार्विता
होलिकादिवा॥संवत्सरंचतद्राष्ट्रपुरंदहतिसाधुतम्॥प्रदोषव्यापिनीयाद्यापौर्णिमाफालुनीस
दा॥तस्यांमद्रासुखंत्वक्त्यासजाहोलानिशासुखेइतिनारदचचनात्॥प्रदोषव्यापिनीसुकृहेमादौ
मदनरत्नेचभविष्ये॥अस्यांनिशागमेयार्थसंरक्ष्याःशिशवोरुहे॥गोमयेनोपलिप्तेचसचतुकोरु
हांगरो॥रसादिनातत्रैवतद्विधानाच्च॥तिनेयंशर्वंविद्वा॥आवरणीदुर्गनवमोदुर्वाचैवहृताशिनी॥
शर्वंविदेवकर्त्तव्याशिवरात्रिर्वलेदिनमितिहृद्यमद्रह्यंवेवर्त्तौक्तेश्च॥दिनहृयेप्रदोषव्यापौयरे
व॥शर्वंदिनेमद्रासत्वात्॥तत्रचहोलिकानियेधाना॥तदुक्तंनिर्णयामृतैमदनरत्नेच॥पुराणस
मुच्ये॥मद्रायादीयिताहोलासुखंभंगकरोतिवै॥नगरस्यचनेवेद्यातस्मान्नापरिवर्जयेत्॥त
यामद्रायांहेनकर्त्तव्येआवरणीफालुनीतथा॥आवरणीनृपतिहंनियामंदहतिफालुनी॥तथा
॥दिनाहीमरनोपिस्यात्फालुनीयौर्णिमापदि॥रात्रौमद्रावसानेनुहोलिकादीप्यतेतदेति॥
यदातुशर्वंदिनेचतुर्दशीप्रदोषव्यापिनीपरदिनेचशर्णिमास्यवशात्तसायान्नात्प्रमोवसमा
प्यतेतदाशर्वंदिनेसंशरीरात्रौमद्रासत्वात्तत्रचतस्त्रियेधान्परहनिप्रतिपद्येवकुर्यात्॥सा
र्दयामत्रयंवास्याह्नीयदिवसेयदा॥प्रतिपदहर्मानानुतदासाहोलिकास्थितिभविष्यवच
नादिनिर्णयामृतकारः॥मदनरत्नेप्येवम्॥यजुर्वक्तौवर्त्तंपरित्यजेदितिभविष्यं॥वह्नी
होलिकायावह्निप्रतिपदवर्जयेदित्यर्थः॥तदुक्तंमिन्नविषयमितितत्रैवोक्तम्॥अथेतुतस्यां
मद्रासुखंत्वक्त्या॥प्रदोषव्यापिनीनस्यायदाशर्वंदिनेतदा॥मद्रासुखंवर्त्तयित्वाहोलिकायाः
प्रदोषनमितिनारदवचनात्॥निशागमेप्रश्रजेतहोलिकासर्वदाबुधैः॥नदिवाश्रजेतदंढाश
जितादुःखदाभवेदितिदिवादोदासीयेवचनात्॥यामत्रयोर्दुष्कृत्वाचेत्यनियतुभवेन्नियं॥म
द्रासुखंपरित्यज्कार्याहोलामनीषिमिरिति विद्याविनीदेमिधानांच॥मद्रासुखंविहायश
र्वंदिनेसवकार्येत्याहः॥मद्रासुखंतुनायुक्तपंचवदनेगलकस्तथैकेतिरत्नमालोक्तंनेयं
॥शिशुचारेप्येवमेव॥अत्रैवचंद्रयहारांतदांततोऽवोऽशिमद्रावर्ज्यौरीमास्यांहोलिका
दीपनम्॥अथप्रेक्षियस्तीदयस्तदाशर्वंदिनेमद्रावर्त्तरात्रिचतुर्थयामेविष्टिपुच्छेवाहो

लिकाकार्या ॥ ग्रहोत्तरप्रतिपत्तत्वात्तत्सर्वं च दिवा होला निषेधादि त्रिदिवादासचंद्रप्रकारौ बस्तु
 लु ॥ परदिने प्रदोषे धौर्गा मासी सत्वेकमेकालस्य शेषे चतुर्थया मादि गौरा कालग्रहो मानाभावात्प्रहा
 भावाच्च ॥ ग्रहा कालस्य होला कार्यापनचसर्वथा भवेवर्णा नां सूतकरा इदं शीने ॥ स्वात्वाकार्या शि
 र्वातमृत्तमन्नविवर्जयेदिति निषेधात्कथं सूतके होलिकेति वाच्यम् ॥ तस्योत्तरार्धे शेषत्वात् ॥ अ
 मंत्रसुश्रुत्वाभयसंचलैः कृतां होलिवालिशैः ॥ अतस्त्वां सजयिव्यामिभूतेभूतिप्रदाभवेति
 त्रुवात्त्रिककारैर्हो लिका आचारप्रतिपत्तम् ॥ तत्र हे माद्गुदाह तभविष्यवचनात्पसिदानि कृत्वा
 चिंताजेयाश्चात्त्रधिकरणावत् ॥ इनाशिनीमलमासेन भवति ॥ इयं मन्वादि रमि ॥ सा नृपती ॥
 कीयाद्या ॥ मलमासे सति मन्वादि श्राद्धं मासहये कार्यमित्युक्तं प्राक् ॥ कल्पचिंतामणौ ब्राह्मे ॥ न
 येदोलागतदृष्ट्या गोविंदं पुरुषोत्तमं ॥ फाल्गुमांसं पतो भूत्वा गोविंदस्य पुरं व्रजेत् ॥ चैत्रकृष्णप्रति
 पदिवसंतौ नृवः साचौदपिकीयाद्याप्रवृत्ते मधुमासे तु प्रतिपद्युदिने रवाविति भविष्योक्तेः ॥ दिन
 हये तथा त्वे शर्वा ॥ वत्सरादौ वसंतौ बलि रज्ये तथैव च ॥ शर्वविंदै वकर्त्तव्या प्रतिपत्तत्वात्तु
 रिनिवृद्धवसिष्ठवचनात् ॥ अत्र विशेषो हे माद्गो भविष्यो ॥ चैत्रे मासि महावाहो पुरण्ये तु प्रतिपदिने
 ॥ यस्तत्र अयं चंष्टष्टास्त्रानं कुर्यान्नरोत्तमः ॥ न तस्य इरितं किंचिन्नाथयो आधयो नृयेति ॥ तथा
 ॥ प्रवृत्ते मधुमासे तु प्रतिपद्युदिने रवौ ॥ कृत्वा चावश्या कार्या शि संतर्प्य पितृदेवताः ॥ वंदयेद्दो
 लिका भूतिं सर्वदः स्तोत्रं शतये ॥ मंत्रश्च ॥ वेदिना सिं सुरेंद्रे रात्रह्यणशंकरेण च ॥ अतस्त्वं पा
 हि नो दे विविभूतिभूतिदा भवेति ॥ अत्र चूतकुसुमप्राशनसुक्तं तत्रैव पुराणसमुच्चये ॥ इत्ते नृपा
 रं समये सितयं चंद्रश्यां प्रातर्वसंतसमये समुपस्थिते च ॥ संप्राशपचूतकुसुमसहचंद्रनेन सत्ये हि
 पार्थ पुरुषोत्थसमाः सुखी स्यात् ॥ मंत्रसु ॥ चूतमयं वसंतस्य माकंदकुसुमंतव ॥ सचंद्रं पि
 वाम्यय सर्वकार्यसिद्धये रति ॥ चैत्रमावास्यामन्वादिः ॥ साभ्यराह्ण व्यापिनी श्राद्धा कृष्णय
 सस्यत्वात् ॥ इति फाल्गुनः ॥ ० एवं निरूपितमिदं गहनं तु कालतत्त्वं विचार्य व
 चनेनैश्च नयेत्सम्यक् ॥ तदो यदृष्टिमपहाय विवेचनीयं विहृदि रित्यविरंतं प्ररातो स्तितेषु
 १ मया सहा सहायदिह गदिने मंदमतिना किमेतच्छक्यं वाध्यवसितुमपि स्वल्पमतिना ॥
 तदेवं यत्किंचिद्गदितमिह विख्यातमहिमा ॥ प्रतापोयं सर्वो विकसतितुपि त्रीश्वररायोः ॥
 यो भादंतं त्रगहनार्णवकर्णधारः शास्त्रान्तरेषु निखिलेष्वपि मर्मभेत्ना ॥ यो त्रश्चमः किल कृ
 तः कमलाकरेण श्रीनोपुना सुसुद्धतीवृधरमहद्वसः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

इति श्रानारायणमहस्वरिस्तुरामकृष्णमहसुनदि
 नकरभट्टानुजभट्टकमलाकरकृते निर्णयसिं
 धौ सवत्सरकल्पनामहितीयः परिच्छेदः २
 निर्णयसिंधो नृतीयपरिच्छेदे
 प्रकीर्णकमिर्णयः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ प्रकीर्णकनिर्णयः ॥ श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकरसंज्ञितः ॥

निरुप्यतिथिकसंतुप्रकीर्णवक्रुपुपतः॥तत्रादौसंस्कारियुगभीधानम्॥तत्रप्रथमरजोदशनेदृम
 यहरासंक्रमादिफलतंत्रांसादिचपितृकृतप्रयोगदीपिकायांमहकृतप्रयोगरत्नेचनेयम्॥वि
 न्थति॥मदनरत्नेनारदः॥अमारिक्ताद्यमीषशीहादशीप्रतिपत्त्वपि॥परिघस्यतुरबीर्द्वितीयाती
 वेष्टनौ॥संध्यासूर्यवेविष्णामभुभंप्रथमार्त्नवे॥रेगीयतित्रतादःखीपुत्रिणीभोगभागिनी॥पति
 त्रताकेशमीकीसूर्यवारदिसुकमात॥ध्वेधंयंसुतलाभश्चभंशत्रुविर्वर्द्धनंमित्रलाभःशत्रुदृदि
 कुलार्द्धिर्वधुनाशनम्॥मरणांवंशदृद्विश्वनिराहारःकुलक्षयः॥तेजश्चसुतनाशश्चकुलहानिसि
 थिकमात॥गर्गाः॥सुभगांचेवदःशीलावेध्यापुत्रसमन्विता॥धर्मपुत्रात्रतघीचपरसंज्ञानमोदि
 नी॥सुपुत्रांचेवदसुत्रापिनुवैश्वरनासदा॥दीनाप्रजावतींचेवपुत्राढ्यावित्रकारिणी॥साधीप
 तिप्रियानित्यसुपुत्राकसुचारिणी॥स्वकर्मनिरताहिंस्वापुण्यपुत्रादिसंपुता॥नित्यधनचयास
 क्तापुत्रधात्यसमन्विता॥मूर्खाचाक्षापुरणवतीदस्वर्हादेःकमात्फलम्॥नारदः॥कुलीरदृषवा
 योमनुपुक्कमातुलाघटाः॥राशयःसुभदाज्ञेयानारीणांप्रथमार्त्नवे॥गर्गाः॥सुभगांश्चेतवस्वास्या
 तदृढवस्त्रापतित्रता॥क्षौमवस्त्राक्षितीशास्यान्ववस्त्रासुखान्विता॥दुर्भगाजीर्णवस्त्रास्यादो
 गिरीरक्तवाससा॥नीलांवरधरानारीपुष्पिणाविधवाततः॥वस्त्रेस्युर्विषमारक्तविंदवःपुत्रमात्र
 यात्॥समाश्वेत्कान्यकाचेतिफलेस्यात्प्रथमार्त्नवे॥अत्रस्त्रीसंगवर्जनमाह॥वसिष्ठः॥प्रभूतदो
 येयदिदृश्यतेतस्युप्यंतदाशांतिककर्मकार्यं॥विवर्जयेदेवतदेकशय्यांयावदजोदशनीसुतमेहि
 जोतिर्निबंधवसिष्ठः॥आर्घत्रैपौषशुक्रोर्जमधुसुचिनभस्याश्वपुक्पापवारारिक्तापचीष्टषष्ट्यः
 पितृपरसर्देनरात्रिसंध्यापरह्नि॥मिश्रोयासूलनीहणाविवरमनरुणात्याधिकोस्वचरक्षोमातः॥
 पापस्यलग्नसदरुणजरनीलरक्तोवरंवा॥आर्घत्रैर्दुर्भगानारीविष्कुंभेचद्रजस्वला॥बंध्यांचेवा
 तिगंडेचशूलशूलवतीभवेत्॥गंडेतुषुश्वलीनारीव्याघातेचामघातिनी॥वज्जेचस्वेरिणीश्रीक्ताया
 तेचपतिघातिनी॥परिधेष्टतबंध्याचबंधुतौपतिमारिणी॥शेषाःसुभावहायोगायधानामृ
 लप्रदाः॥शांतिमाहप्रयोगवारिजतिशोनकःसार्त्नवानांतुनारीणांशांतिवक्ष्यामिशोनकःपच
 भेह्निचतुर्थेवायहानिथ्यःपुरःसरम्॥द्वोराप्रमाराधान्येनत्रीहिराशित्रयंभवेत्॥कुंभत्रयंन्यसेद्रा
 शोततुवस्त्रादिवेशिनम्॥हरयेत्रीर्थसलिलैःप्रतिकुंभंठयकृष्टयकुं॥सूक्तेनाथनवर्चनप्रसुव
 आपरित्यथा॥अचायाःप्रवतसहजाययाचततःकमात्॥मध्यकुंभेक्षियेद्रान्यमौषधानिच
 हेमच॥उदंबरःकुशाहवीराजीववटविल्वका॥विष्णुक्रांताचतुलसीवर्हिषेशखपुष्पिका॥शना
 वर्यश्वगंधाचनिर्गुडीसर्षपदंय॥अयामार्गःपलाशश्चपनसौजीवकसत्या॥प्रियगवश्वगंधू
 मात्रीहयोश्वन्यसवच॥सीरंहविचसर्षपमयत्रंतथीपला॥कुरटकत्रयंयजावचामद्रकमुस्त
 का॥हात्रिशदौषधानीहयथासंभवमाहंरत्न॥पृत्रिकाश्रीषधादीनित्यंत्रेराक्षियेत्कमात्॥
 कुंभोपरित्यसेसात्रकास्यमृदेराणाप्रजा॥भुवनेश्वरित्यसेत्रवरंदाणीचपुरंदरम्॥जपेज्ञापत्रीमा
 होमाक्रीसूक्तंचजपेत्ततः॥सृशन्वेदसिगोकुंभंमृत्विगीकोजयेदथ॥चत्वारिरुद्रसूक्तानिचतु
 र्मंत्रात्रारिणाच॥संस्थानुत्तरंकुंभेश्रीरुद्रसुदसंख्यया॥शान्दहादिसूक्तंचतत्रवेसंस्थजपे

त्॥ कुंभस्य पश्चिमे देशे शांतिहोमं समाचरेत् ॥ दूर्वाभिलिलगोधूमैः यायसे न घृतेन वा ॥ तिसृभिश्चैव ह
 वीभिरेकैकाज्ञाहतिर्भवेत् ॥ अष्टौ नरसहस्रवाशतमष्टौ नरनुवा ॥ गायत्र्ये वतुहीत व्यहविरत्रवतु
 स्यं ॥ ततः सिसृक्तं हत्वा सुमुद्राहर्मिसंक्रतः ॥ सेननामा मन्वरांतो रणीं ह्नुति मथाचरेत् ॥ अथा
 भिवेकं कुर्वात प्रति कुंभस्य तोदकेः ॥ आयोहिष्टे तिनवभिः सूक्ते न च ततः परम् ॥ इदो अंग अचैने
 वयावमानैः क्रमेण तु ॥ उभयं श्रावचनं स्वस्तिदा विशस्यकया ॥ त्रैयं वकेन मंत्रेण राजा तवेदशश
 कया सुमुद्रमेष्टारमादिनायं नोच त्रिभिः क्रमात् ॥ रमा प्राप्य चैने वदेव स्वत्वेति मंत्रतः ॥ मंत्रेण यत्
 मीशानं नमये रुद्रस्य न तु ह्यहोति मंत्रेण भुवनस्य पितरंतथा ॥ प्याने रुद्रेति मंत्रेण शिवसंक्रम्य च तः
 इदं त्वाहृषभं च मंत्रे श्चैवाभिवेचयेत् ॥ धेनुं ययस्ति तीदयादाचार्या यच भूषणोः सदसि राम न द्वाह प्र
 दद्याद्दुद्रजापिते ॥ महाशांतिं प्रजय्याथ ब्राह्मणा न भोजयेत्तरति ॥ मदनरत्ने नारदः ॥
 तत्र शांतिं प्रकुर्वीत घृते हवीं तिलाक्षतेः ॥ प्रत्येकाश्रयं तं वै वगायानुहयात्ततः ॥ स्वर्गो भूतिसानु र्वा
 न् सर्वदेवापनुत्तये ॥ प्रकां रंतरं मदनरत्ने देयं ॥ विस्तरा नोचते ॥ अहरोरजौ रशने तजानकर्म प्रसावे
 ति वक्ष्यामः ॥ प्रथमत्रै पुष्यवत्सा विधिविशेषः ॥ सूनि चंद्रिकाया म् ॥ प्रथमत्रै तु पुष्यि राषाः पतिपुत्रवती
 स्त्रीयः ॥ अस्तैरासनं कृत्वा तस्मिंस्तानुपवेशयेत् ॥ हरिद्रां गंधपुष्पादी न्दद्युत्ता नू लकं स्वजम् ॥ दी
 येर्नैराजनं कुर्यात्सदीये वासयेद्देहो लवणं फलमुद्रादि दधानाभ्यः स्वशक्ति तरति ॥ द्वितीयाद्युत्तु
 तन्वियमानाह ॥ प्रयोगयारिजाते रसः ॥ अंजनभाभ्यं जने स्वाने प्रवासरे तधावनां ॥ न कुर्वात्सांति वाना
 शयहारामीक्षरांतथा ॥ अत्रिरपि ॥ वर्जयेत्पुमां संचयात्रे स्वर्वं च भोजनं ॥ गंधमासं
 दिवास्वायं तां नू लं चास्य शीघ्रं न दग्धे शरावे भुंजी तयेयं चांजलिनायिवत् मदनरत्ने हारीतः
 रजः शक्रचेदधः शयीत ॥ भूमौ कार्ष्णीयसे पाणी मृगामये वा श्रीयात् ॥ विष्णुधर्मोत्तरे आ
 हारं गौरसानां च पुष्या लकारधाराम् ॥ अंजनं कंकतं गंधाः पीठशय्याधिरोहरां ॥ अशिसंस्पर्शनं
 चैव वर्जयेच्चैदि नत्रये ॥ तथा ॥ प्रथमत्रैः धर्वं स्त्रीगमने न कार्थ्यं ॥ प्रायजोदशं नात्यं नीयेथा न्त्व
 यतमधः ॥ अर्थीकारेण सुकस्य ब्रह्महत्यामघा पुयादिति तत्रैवाश्वलायनोक्तेः ॥ ततः अनीगमन
 माह ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ षोडशर्तुनिशास्त्रीणां तस्मिन् पुग्मासु संविशेदिति ॥ अत्र
 तावय्याह गीतमः ॥ ऋतातुयेयात्सर्वत्रवा प्रतिषिद्धवर्जमिति ॥ मनुः ॥ ऋतुः स्वाभाविकः
 स्त्रीणां रात्रयः षोडशस्युताः ॥ तासामाधाः चतस्रस्तु निदिने कादशी चया ॥ त्रयोदशी च शेषाः स्यु
 प्रशस्तादशरात्रयः ॥ मदनरत्ने देवलः ॥ तस्मात्त्रिरत्रं च अलीं युष्यितां परिवर्जयेत् ॥ तत्र तिथ्यादी
 नाह श्रीधरः ॥ षष्ठाष्टमीयं च दशो चतुर्थी च उर्दशी मस्युभयत्र हित्वा ॥ शेषाः सुभाः स्युस्त्रियो निषे
 के वारः शशाकार्ये सिर्ते इजानो ॥ उभयत्र हि त्वा ॥ शेषाः सुभाः स्युस्त्रियो निषेके वारः शशाकार्ये
 सिर्ते इजानो ॥ उभयत्र यस्य ह्ये ॥ आय्यो गुरुः सितः सुकः इदं जो बुधः ॥ विष्णु प्रजे शरविमित्रसमी
 रयो ह्म मूलोत्तरं वरुणा भानि निषेककार्यं ॥ हस्तानि पुष्यवसुशीतकराश्चि चित्रादि न्याश्च मध्यम
 फलाविकलाः स्युरपि ॥ दिव्यादिदे वत्यनक्षत्राणुक्ता निरने मालायां ॥ भेशादस्य माश्रिधा
 नृशशिनः शर्वो दिनि वीक्यति ॥ कद्रुजापितरो भर्गो यर्म र्वा त्वष्टक्यो मारुतः शक्राती त्वथ

यमित्रं रं दनिर्द्धरतिस्तोयं च विश्वे विधिर्गोविंदीवसवो सुयाजचरणाहिवुं ध्यष्ट्याभिधाः॥उत्तराशा
 द्वेनोत्तरत्रयं॥अत्रमूलस्यप्रत्यत्वसुक्तम्॥० यातवल्क्येनतु॥ सवंगच्छन्सि
 पंशामोमधोमूलचवर्जयेदित्युक्तम्॥तेनात्रविकल्पः॥अत्रसमासुपुत्रीविषमासुकन्येतिनेयमुग्मा
 सुपुत्राजायंतेस्त्रियोःपुग्मासुरात्रिष्वितिहेमाद्रीशंखीकैः॥तत्रायुत्रोत्तराप्रशस्ता॥ तदाह
 आयस्तं वः॥ तत्रायुत्रोत्तराप्रशस्तिः॥तत्रैवव्यासः॥रात्रौचतुर्थ्यापुत्रःस्यादत्मापुईत
 वर्जितः॥यंचम्यांपुत्रिणीनारीयस्यांपुत्रसुक्तमध्यमः॥सप्रम्यामप्रजायीषिदष्टम्यामीश्वरःपुमा
 न्॥नवम्यांसुभगानारीदशम्यांप्रवरःसुतः॥एकादश्यामधर्म्यास्त्रीद्वादश्यांपुरुषीतमः॥त्रयोद
 श्यासुतायायावर्गासंकरकारिणी॥धर्मज्ञश्चक्रतश्चश्चान्मवेदीदृढव्रतः॥प्रजायंतेचतुर्दश्यां
 पंचदश्यांपतिव्रता॥आश्रयःसर्वभूतानांघोडश्यांजायतेसुमानिति॥अत्रचर्च्यदिननियेधेपि॥
 स्नानांचतुर्थेदिवसेरात्रौगच्छेद्विचक्षारति॥महाभारतीकैश्चतुर्थेहनिस्नातायापुग्मासुवागभेसे
 दधातीतिहारीतीकैर्विकल्पोत्तये॥ तत्रापि॥स्नानंरजस्वलायास्तुचतुर्थेहनिशस्यते॥गम्या
 निवृत्तेरजसिनानिवृत्तेकथंचनेत्यायस्तस्वोक्तैर्व्यवस्थानेयाप्रभासखंडेमरीचिः॥शुद्धाभुंश्चतु
 र्थंहि ॥

॥ स्वानेनस्त्रीरजस्वला॥देवैकर्मणियेच्येचयंचमेहनिशुद्ध
 ति॥श्रीतकर्ममध्यैरजस्वलाचेत्रचतुर्थेदिनेयधिकारः अथयदात्रिरात्रिणीस्यादथैना
 मुदयेदित्यायस्तं वस्रान्॥चतुर्थेहनिगोसूत्रमिश्राभिः स्नातावासोयीक्तजालानिमंत्रैर्धोरये
 दितिमीमेयुक्तं॥एवंसर्वत्रश्रीतकर्मणीतिधूम्रस्वामीरामाडारदयः॥अत्रसर्वासुपुग्मासुगमनमाव
 श्यकं॥पुग्मास्वितिबहुवचननिर्देशादिति विज्ञानेश्वरः॥तत्रैकस्यांरात्रौसद्यदेवकार्यम्॥सुस्थी
 रंदौसकृत्यं ब्रह्मस्यजनेयसुमान्॥ रतियातवल्क्योक्तेः उदंचत्रौगमन
 मन्सकालेप्रतिबंधादिनागमनासंभवेऽप्येकादश्यादावधिकार्यम्॥ब्रह्मचार्येवयव्वीरयाया
 श्वनस्रश्चवर्जयेदिति यातवल्क्योक्तेः॥ व्याख्यातंचेदमितासुरायाम्॥यत्रश्रा
 दादौब्रह्मचर्येविहितं तत्रायुत्रौगच्छती नत्रह्यपर्यस्वलनेदोषरतिपावीणीतिवद्वेनारसीचतु
 र्दश्यायहगमदनजेयैवमयतु॥हेमाद्रीशिवरहस्ये॥दिवाजन्मदिनेचैव नकुर्वांमेषुनंत्रती॥श्रा
 दंत्वाचपुत्राचश्रेयोर्थीनचपर्वस्तिनि॥तद्वृत्तविषयम्॥ब्रह्मचार्येवभवति यत्रतत्राश्रमे
 वसन्तिमनूक्तेः॥दश्यादौतुनभवत्येवा॥पर्वराणाययुं दस्तत्वात्॥अमावास्यामष्टमींचपौर्णमा
 सींचतुर्दशी॥ब्रह्मचारीभवेन्नित्यमण्टौस्नानकोहिजा॥ रतिविष्णुपुराणाच्चामाधवीये
 तु॥अतुकालेनिपुक्तौवानेवगच्छेत्स्त्रियं कचिन्तु॥ तत्रगच्छन्समाप्रीतिसिद्धफलमेवत्वि
 तिदृढमनूक्तेः॥श्राद्धेब्रह्मचर्येनियतमित्युक्तम्॥ष्टथीचंद्रोदयेय्येवम्॥एतत्सतिसंभवेज्ञेय
 म्॥अनेकभाय्येस्यतुयोगयथेहेमाद्रीकश्यपः॥योगयथेतुतीर्थीनांविवाहकमशोब्रजेत्॥र
 क्षणार्थमपुत्रावायहराक्रमसोपिवेति॥गृहणशृणुयहराम्॥अग्विवाते॥विष्णुर्वोनिजयेत्स
 क्तंयेनिस्त्वन्निभिर्भ्रती॥गर्भाधानंततः कुर्यात्सुपुत्रीजायतेक्रवम्॥अगमनेदोषमाहय॥

राशरः ऋतुस्त्रांतोयोभार्यासन्निधीनोपगच्छति॥ घोरयाभ्रराहत्याभयचेतिनात्रसंशयः॥ च
 स्थापवाटमाहमदनरत्नेवासः॥ आधितोबंधनस्थोवाप्रवासेष्वथपर्वसु॥ ऋतुकालेपिनारीणां
 हसाप्रमुच्यते॥ हृदावध्यामसहृत्तामृतायत्यामपुष्पिणी॥ कसांचवहृपुत्रांचवर्ज्यमुच्यते॥ हृदाव
 ध्यामसहृत्तामृतायत्यामपुष्पिणी॥ कसांचवहृपुत्रांचवर्ज्यमुच्यतेभवत्॥ हृदांगतरजस्तम्॥ ग
 र्भाधानांगहोमाकरोप्रापश्चित्रमाह पारिजातेचाश्वलायनः॥ गर्भाधानस्याकरणत्रयोजात
 दुष्यति॥ अश्रुत्वागांदिजेदत्वाकुप्यांसुसवनपतिः॥ गर्भाधानंचमलमासमुक्त्वासादावपिकार्प
 उत्सवेषुचसंबंधुसीमंतऋतुजन्मसु॥ सुरासुरेजयोश्चैवमौह्यदीयोनविपतरितिमीतिनिबंधभृक्तेः
 तैगमनेपराशरः॥ ऋतौतुगर्भशंक्त्वान्स्त्रानेभ्युनिनःस्यूते॥ अश्रुतौतुपदपाकेकेचसूत्रपुरीषव
 त्॥ स्त्रीणांतनस्नानमउभावन्यमुचीस्यातांदेयतीशयनंगतौ॥ शयनादुत्थितानारीशुचिःस्यादु
 पुमान्॥ इतिहृदाशातातयोक्तेः॥ अत्रकश्चिद्विशेषउच्यते॥ तत्ररात्रौरजसिज
 ननाद्येचरात्रिभिर्भागोक्त आद्यभागद्वयेचेत्सर्वदिनेयाद्यु॥ परतस्त्रमितिमिताक्षरायां॥ यत्राग्राग
 ईरात्रान्प्रभासुर्योदयात्सर्वदिनमित्युक्तम्॥ तत्रदेशाचारद्यवस्था॥ तथा॥ सप्तदशदिनपर्यन्तुनर
 जोदृष्टोस्नानमात्रम्॥ अथदशेयकरत्रम्॥ ऊनविरोद्यहः॥ विंशतिप्रभृतित्रिरात्रमितिततएवतेयम्
 ॥ यत्रा॥ चतुर्दशदिनादकांगसुचिन्वनविपतेरतिनत्रस्नानमभृत्तित्वमभिप्रेतम्॥ एतच्चयस्याविंशति
 दिनोत्तरंप्रायशोरजस्तत्रैवा॥ यस्यास्त्वर्वाकृप्रायशोरजस्तत्रोक्तंस्मृत्यंसरे॥ चयोदशदिनादूर्ध्वंशरी
 रजोवतीनामेकादशदिनाद्यागसुचिन्वनास्ति॥ एकादशेदिनेयकरत्रं ऊर्ध्वंत्रिरात्रमिति॥ प्रयोगयारि
 तेप्येवं॥ योगजेतुत्रैवविशेषःसंप्रहे॥ रोगेणपद्मजःस्त्रीणांमन्वहंदिप्रवर्तते॥ नाशुचिसुभवेत्रेनयस्या
 हेकारिकंमतमिति॥ कर्मधिकारस्तरजोनिहृत्त्रैवेव॥ राधाचारनतावेत्स्यात्स्नानापिस्त्रीरजस्ना
 ॥ पावत्रवर्त्रेमानंहिरजोनेवनिवर्तते॥ इतिश्राद्धेमांशोशंखीक्तेः॥ तत्रापिस्वकालेचषु
 विरेवेत्साहचर्यश्रेणः॥ रोगजेवर्त्रेमानेपिकालेनिर्घातिकात्तज्जं॥ तस्मान्कालेःप्रमत्तःस्यादस्यसंक्षे
 भवेत्॥ तथा॥ रजस्वलायानरजस्वलांतरस्यशेषकामनःस्नानां॥ कामनःउपवासः॥ यंचगयाशनं॥
 असवर्णानां॥ ब्राह्मण्यःक्षत्रियादिस्यशेषकमेयात्तच्छ्राद्धपादोनरुक्त्वात्तच्छ्राद्धः॥ क्षत्रियादीनां
 तुक्त्वात्पादसव॥ सत्रीयादीनांहीनवर्णस्यशेषत्रिरात्रमुपवासः॥ विश्याश्रयोः॥ श्रयास्यशेषोद्योत्रेदिर
 त्रैवा॥ एतच्चकामनः॥ अकामनस्तप्राज्ञुदेरनशनम्॥ अकामनस्यांगलादिस्यशेष्यनशनमेव
 प्राज्ञुदेः॥ कामनसुप्रथमेन्द्रियहः॥ द्वितीयेद्यहस्तृतीयेयकाहः॥ चस्यशेषोद्यहसकाहोवा॥ मुंनो
 नायाश्चालादिस्यशेषोद्यहसकाहः॥ उच्छ्रिययोःस्यशेषोद्यहसकाहः॥ अदिमिताक्षरायांज्ञेयम्॥ स्मृत्यंकरि
 तसर्वत्रवालापसायाःस्यशेषस्नानेकृतेभुक्तिः॥ यथादनशनप्रसांशपरति॥ स्नानविधिंवाहयराशरः॥
 स्नानेनेमिप्रिकेप्राप्तेनारीपदिरजस्वला॥ पावोतरितोयेनस्नानेकृत्वाप्रतंचेरेत्॥ विक्रगाभाभवे
 द्विःसागीयांकाकयंचनः॥ ननर्यापीउनेकुप्यांनान्यहासश्चधारयेत्॥० चचरजस
 लास्नानं॥ दिवत्तवत्वभः॥ ब्राह्मण्यःपुराधाधिनशीम्यमेयुहस्नानिलाखंडलवासवेषु॥ विश्वार्थम
 स्त्रीत्रभाद्रमेयुवरंगनास्नानविधिःप्रदियः॥ ज्वरामिभूतायानारीरजसाचपरिपुताकयंतस्नाभ

वेळोचं शुद्धिः स्यात्किं न कर्मणा ॥ चतुर्थं हनिं संप्राप्तेः शब्दमातुतां स्त्रियं ॥ सासंचैलावगायायः स्त्रावा
पुनः स्य शिव ॥ दशहृदशकृत्वावाचामि च पुनः पुनः ॥ अत्रेचवासंसांत्वागस्ततः सुदा भवेत्तु सेति ॥
रदं चानुरमात्रेनेयम् ॥ आतुरेस्त्रान उत्यनेदशकृत्वाघनातुर इति यशशेः ॥ रजसोतानेनुपराशर
माधवीये प्रजापतिः ॥ अविज्ञातिमलेसाचमलवदसनायदि ॥ कृतं गृहेयुदं स्याच्छुद्धिसंस्थानि
त्रतः ॥ दिवजा नीयेकारिकायाम् ॥ उच्छिद्यतुद्धिजातीनां रजः स्त्रीयदियश्र्यति ॥ उपवासमधोच्छिद्येऊ
धोच्छिद्येअहंक्षियत् ॥ अथपुंसवनम् ॥ प्रयोगयारिजोतेजास्कृत्पर्यः ॥ द्वितीयेवात्
तीयेवामासिपुंसवनं भवेत् ॥ अक्रोगभं भवेत्कार्येसीमंतेन सहायवा ॥ वृहस्पतिः ॥ तृतीयेमासिकर्तुं
अगृह्येत्पुत्रो भवेत् ॥ गृह्येत्तुर्थमासे तु षष्ठे मास्यथवाष्टमे ॥ सकृत्पुत्रता गृह्ये ॥ सतेन प्रतिगर्भं म
पिभवतीति ज्ञायते ॥ वद्वचकारिकापि ॥ कर्त्ता स्याद्देवरस्तस्यायस्याः पशुरसंभवः ॥ आवर्त्तनरदं क
र्म प्रतिगर्भं मिति स्थितिः ॥ ब्राह्मि ॥ गर्भाधानादि संस्कृतापिता श्रेष्ठतमः स्मृतः ॥ तदभावे कुलीनः
स्यदांधवो वा न्यगोत्रजः ॥ मदनरले सत्प्रतः ॥ मृतीदेशांतरगतो भर्त्ता स्त्रीयथसं
स्कृता ॥ दिवरो वागुरुर्वापि वंशयो वापिसमाचरेत् हेमाद्रौ यमः ॥ प्रथमे मासि द्विती
ये वा यदा पुंसवनेराचंद्रमायुक्तः स्यादिति ॥ ब्राह्मः ॥ हस्तो मूलं च वराः पुनर्वसु मृगशिरस्तथा
पुष्या ॥ पुंसवनेकेयुकार्ये खेता निशुभानि धियायानि ॥ अनुराधापि पुंसवने ॥ अनुराधानुहविवावर्त्तयेत्
इति श्रुतेः ॥ गर्भापि ॥ पुन्यामथ वरास्त्रिष्यो हस्तश्चैव पुनर्वसुः ॥ अमिजित्पौष्ट्यां चैव अनुराधात
याश्च युक्तुं सिंहः ॥ रिक्तायर्षचनवमीत्यक्तापुंसवने शुभो ॥ जीतिर्निबंधवसिष्ठः ॥ मृत्युश्च सौरिल्लन
हानिर्निरोः मृतप्रजापुंसवने तु घस्य ॥ काकी च वंध्या भवती हशुके स्त्री पुत्रलाभोरविभो मजीवे ॥ अत्र
वेलोभनस्याप्ययमेव कालः ॥ दीपिकायां तु चतुर्थे नवलोभनमित्युक्तम् ॥ अथ सीमंतः ॥
हेमाद्रौ वैजवायः ॥ अथ सीमंतो न्ययने चतुर्थे यचमे षष्ठे षमे वेति ॥ वसिष्ठः चतुर्थे स
प्तमे मासि षष्ठे वाप्यथवाष्टमे ॥ हेमाद्रौ शंखः ॥ गर्भस्य दने सीमंतो न्ययने पावदानप्रसव
कार्क्षाजिनिः ॥ गर्भलेभनमारम्ययावन्नप्रसवस्तदा सीमंतो न्ययने कुप्यीच्छंखस्य वचने यथा
॥ मासश्चात्र सौरः सावनीवा ॥ कालविधाने ॥ चतुर्थं षष्ठाष्टममासं भाजिसौरागर्भं प्रथमं विधिपुत्र
॥ सीमंतकर्म द्विजभाभिनीनां मासि षमे विष्णुवल्लिचकुर्यात् ॥ वसिष्ठः ॥ चतुर्थं सावने मा
सि षष्ठे वाप्यथवाष्टमे ॥ जीतिर्निबंधनारदः ॥ अरिक्ताः षष्ठी दिवसिकुजजीवार्कवासरे ॥ कालवि
धाने ॥ सीमंते तिस्रहस्तदि तिहरिशशभृमोक्षविध्युत्रगस्याः पक्षच्छिद्रं चाह वसिष्ठः ॥ चतुर्दशी
चतुर्थी च अष्टमी नवमी तथा ॥ षष्ठी च द्वादशी चैव पक्षच्छिद्राह्याः स्मृताः ॥ क्रमदिनासु तिघिषु च
र्जनीयाश्चाडिकाः ॥ भूताष्टमनुतलां कदशशेषास्तशीमताः ॥ कालनिर्णये ॥ शुभसंस्थे निशा
नाथे चतुर्थी च चतुर्दशी ॥ योगीमासीं प्रशंसति केचित् सीमंतकर्मणि ॥ वृहस्पतिः ॥ श्रवणपक्षः शु
भः प्राक्तः कृत्स्नश्चात्यत्रिकं विना ॥ चतुर्दशी चतुर्थी च शुक्लपक्षे शुभं प्रेदि ॥ नारदः ॥ विप्रक्षत्रिययोः
कुर्याद्दिवसीमंतकर्म तत् ॥ वैश्यश्च द्रकयोरितद्विवा निश्यपिकेचना ॥ वाराः श्रवणं क्त्वा यवा ॥ एतच्च
सकृदेव कार्यमिति विज्ञाने श्वरः ॥ सकृच्च संस्कृतानारी सर्वगर्भेषु संस्कृतेति देवलोक्तेः ॥ सकृत्प

तेगर्भवाकार्यमितिहेमाद्रिः॥सकृच्छकतेसंस्कारःसीमतेनद्विजस्त्रियःप्यंगर्भप्रसूयतेसर्वःसंस्कारो
 भवेदितिहायेतोक्तेः॥सीमंतौन्यनंकर्मनस्त्रीसंस्काररथ्यते॥केचिद्गर्भस्यसंस्कारात्प्रातिगर्भप्रसूयते
 रतिहेमाद्रौविष्णुवचनाच्च॥संयवास्त्रीपथकृतसीमंताप्रसवेवृत्तकथनम्॥गृहीतपुत्राविधिवत्पुनःसं
 स्कारमर्हति॥सीमंतेभोजनेप्रायश्चित्तमुक्तंयशशरमाधवीधेधोम्येना॥ब्रह्मोदनेचसीमेवसीमंतो न्य
 यनेतथा॥जातकर्मनवश्राद्धंमुक्ताचंद्रायणंचरेत्॥श्रद्धिधानेत्॥अराख्येजयेन्मंत्रशतवारंम
 संशयः॥सीमंतेचयदाभुक्तेमुच्यतेकिल्लिवात्रेति॥ अथगर्भिणीतत्पत्नियमाः॥ब्रह्मः॥
 सामिश्रमशनंयत्नात्प्रमदापरिवर्जयेदतःप्रभृतिः॥गृह्यकारिकाषि॥अंगारभस्मास्थिकपालचुस्त्री
 शूर्यादिकेषूपविशेन्ननाशौ॥सौख्यस्वलापेदृषदादिकेवायंत्रेणुमाधेनतथोपविश॥नोमार्तनीमो
 मयपिंडकादो कुर्यान्नवारिण्यवगाहनंसा॥अंगारभूत्यानतसेवेस्त्रिंस्वेवस्माकस्त्रिंशुर्भगमशोभ
 कुर्यात्॥नोमुक्तकेशीविवहायवास्याभुंक्तेनसंध्यावसरेनशीते॥नामंगलेवाक्यमुदीरयेत्साभू
 मालयंवृक्षतलेनयापात्॥विष्णुधर्मोत्रे॥कंदुतीक्ष्णकमायासिअसुस्सलवणा निच॥आयसं
 चव्यवायचगर्भिणीवर्जयेत्सदा॥ हेमाद्रौकोडिन्यः॥ मुंडनेपिंडदानंचनेनकर्मवसर्वक
 नजीवतपितृकःकुर्यात्तुर्विणीपतिरेवच॥ मिताश्रयां॥ उदन्वतीभसिस्त्रानेनस्व
 केशादिकर्तनं॥अतर्धत्मापतिःकुर्वन्नप्रजाजायतेक्रवम्॥शब्दीवृद्धोदयेगारुडः॥गयायांयिंदा
 नस्यनकदाविनिराक्रिया॥अत्रकालेदाप्रत्ययस्मृतेर्निषिद्धकालसेवापवादोनतुजीवत्वित्गर्भि
 णी॥यत्प्राशोचादिनिमित्तस्या॥अग्निहोत्रेयावजीववत्कालपरत्वाभावात्॥अथयात्राशोचेनि
 मित्रेपिगयायात्राश्राद्धश्चसात्॥ यत्रतृनिमित्तसंयोगस्यापवादोयथाशोचेग्निहोत्रादेः॥यथा
 वाजीवत्वित्कस्यमातुर्गयान्वष्टकादीनत्रतदेवभवतिनात्यदितिसंक्षेपःप्रयोगयारिजातेकस्य
 यः॥गर्भिणीकुंजयश्चादिशेल्हर्मादिशेहराम्॥आयामंशीप्रगमनंशकयरीपारांमजेत्॥ मदनरत्ने
 कंरक्तविमोक्षचसाधसंकुक्तासंन्यवसापंदिवास्वायंरत्रौजागरणंयजेत्॥ मदनरत्ने
 स्कांटे॥ हरिदाकुकुर्मंचेवसिंहरकजलेतथा॥कूर्पीसंकचतोवृलेमंगलाभरणंशुभं॥केश
 संस्कारकवरीकरकर्णविभूषणं॥भर्तुराणुष्यमिच्छंतीहरयेदगर्भिणीनहि॥वृहस्पतिः॥चतुर्थमा
 सिषष्टीवाप्यष्टमेगर्भिणीयदा॥यान्नित्यंविवर्त्सासादायाडेनुविशेषतः॥ यात्रवल्क्यः॥
 शीहृदस्याप्रदानेनगर्भोदीघमवाप्तयात्॥वैरुष्यंमरणंवापितस्मान्कार्यप्रियंस्त्रियाः॥श्रीहृदं
 गर्भिणीप्रियम्॥ तत्रैवाश्लायनः॥ वयनंमेशुनंतीर्थवर्जयेद्गर्भिणीपतिः॥
 ॥आहंचसप्रमायासाहर्षंवात्सववेदवित्॥आहंतभोजनमितिप्रयोगयारिजातः॥कास्त्रि
 षानेसुहृन्नदीयिकायांच॥शीरंशवानुगमनेनखंडेनचपुडादिवास्तुकरणंत्वतिहरयानं॥उ
 द्वाहमीयनयनंजलधेश्चगाहमायुःसुयाथमितिगर्भिणिकापतीनाम्॥ रक्तस्यैहमास
 वः॥ रहनंवयनंचेवनीलंचागिरियेहरां॥नावच्चायेहरांचेववर्जयेद्गर्भिणीपतिः॥च
 न्चवि॥प्रयत्नगर्भापतिरश्चियानेमृतस्यवाहंशुरकर्मसंगम्॥तस्यानुयत्ननगयादितीक्ष्ण
 यागादिकंवास्तुविधिंनकुर्यात्॥प्रयत्नगर्भापतिनाभवेन्नासप्रयात्परं॥ययमासात्परतःसू

तिर्नवमिरेखवासिनी॥० अथस्रतिग्रहप्रवेशः॥गर्गः॥ रोहिर्पिंदवयोस्सुस्वा
 नीवारुणायोरपि॥पुनर्वसौयुष्यहस्तघनिशामुत्ररासुच॥मित्रेत्वाष्टेतथाश्रिमांस्तिकागारवै
 शने॥एतच्चसंभवे॥प्रस्रतिसंभवेकालेसद्यप्रवेशयेदिति वसिष्ठोक्तेः॥तच्चैनेर्त्तंकार्यम्॥
 वारुणयोमोजनग्रहंनैर्ऋतांस्तिकाग्रहमिति वसिष्ठोक्तेः॥विष्णुधर्मात्तरे॥दशाहंस्तिकाग
 रमायुधेश्वशिवतः॥वह्निनातिदुकालातिःशरीकुंभैःप्रदीपकैः॥मुशलेनतथावारिवर्णाकै
 श्चित्रितेनच॥० अथजातकर्मः॥पारिजातेवसिष्ठः॥० सुत्वाजातेपितापुत्र
 संवेलंस्तानमाचरेत्॥मनुप्राज्ञामिवर्देनात्युसोजातकर्मविधीयते॥वर्देनच्छेदना॥हिमाद्रौवै
 जवायः॥जन्मतीनेतरंकार्यंजातकर्मयथाविधि॥द्वैवादतीतकालंचेदतीतेस्तकेभवेत्तृ
 ध्वीचंद्रोदयेविष्णुधर्मा॥अच्छिन्ननाभिकर्तव्यंश्राद्धंचैपुत्रजन्मनि॥पुत्रपदेनकम्पियुद्यते॥
 ॥तराहंतत्रैवकाष्ठीजिनिः॥प्राद्भवेपुत्रपुत्रीर्ग्रहोचंद्रसूर्ययोःस्त्वान्नातरमात्मीयान्
 पिनुश्राद्धेनतर्ययेत्॥एतच्चरात्रावधिकार्यम्॥पुत्रजन्मनियान्नायांशर्वयोदत्तमक्षयमितित
 त्रैवमासोक्तेः॥ वैजवायः॥ जातमात्रकुमारस्यजातकर्मविधीयते॥सनप्राशनतः
 शर्वनाभिकर्तनतीपिवा॥एतेननेमित्रिकमपीदे॥जातेष्टिबदाशौचांतेकार्यमिति शंकापुर
 स्ता॥जातिकुमरिपितृगामामोदासुरये॥तदहरितिहारीतीक्ष्ण॥अत्रश्राद्धमिनहेत्वावा
 कार्यमित्युक्तंयथीचंद्रोदयेचादित्यपुराणी॥जातश्राद्धेनदद्यात्तृयकान्नेत्राक्षरीषयीति॥ हे
 माद्रिस्तु॥ पुत्रजन्मनिकुर्वीतश्राद्धंहेमैवबुद्धिमान्॥नपकेननचामेनकत्यारण्यमिका
 मयन्नितिसंवर्त्तौर्त्तंहेमैवेत्याहएतच्चजननाशौचेमरणाशौचेचकार्यमित्याह॥मिताक्षरयो
 प्रजायतिः॥आशौचेनुससुत्यन्नेपुत्रजन्मयदाभवेत्॥कर्तुंस्वात्कालिकीशुद्धिःशर्वाशौचेनशु
 द्यति॥केचित्तु॥मृताशौचस्यमध्येतुपुत्रजन्मयदाभवेत्॥आशौचायगमेकार्यंजातकर्मयथा
 विधीति॥स्मृतिस्त्रयोक्तेराशौचांतेकार्यमित्याहः॥स्मृत्यर्थसरिपिविकल्पउक्तः॥मृदुध्रुवंचर
 क्षिप्रमेखेवासुदयेपिच॥गुरीशुक्तेयवकेंद्रेजातकर्मचनामच॥मृदादिलक्षणासाहश्रीधरः॥रो
 हिएपुत्रमेस्थिरंगिरिशमूलेंद्रीरगादारुणा॥क्षिप्रंचाश्रिदिनेशुष्यमनलेंद्राश्रीतुसाधारणं
 ॥उयंशर्वमयांताकंमृदगतिताम्रान्यमैत्रंचरं॥विष्णुस्वातिशतोडुवस्वदितयःकुर्युःस्वसंज्ञाफले
 ॥अत्रसर्वत्रजातनामकर्मादावुक्तकालातिर्क्रमेनक्षत्रादिकेज्ञेये॥देशकालोपघाताद्यैःका
 लातिक्रमणोपदि॥अनस्मृतेज्येदसितेत्कार्यंचोत्रणयणारतिमदनरत्ननारदीक्तेः॥वृहस्प
 तिरपि॥मुख्योलाभेविधिज्ञेनविधिश्चिन्त्यःप्रमादतः॥नक्षत्रतिथिस्यानांविचार्यैवंपुनःपुनः
 ॥सूतकेसंख्यादौविशेषवक्ष्यामः॥ अथजन्मनिदृष्टकालाः॥० तत्रगंडांतः॥
 जीतिर्निबंधेत्तरदः॥प्रणींन्दास्ययोस्तिथ्योःसंधिर्नाडीदयेतथा॥गंडांतंमृदुंजन्मपात्री
 दाहव्रतादिसु॥कुलीरसिंहयोःकीटचाययोर्मनमेषयोः॥गंडांतंमंतरालंस्याद्दुटिकाईमृति
 प्रदं॥सार्पैर्द्रयोस्संखंत्यसोदुशांशोभसंधयः॥तदत्रैभेव्याययादाभातोगंडांतंसेजकाः॥र
 लमालायायोष्माश्रित्योःसापेपिअसीयोश्चयच्चज्येष्टामूलयोरंतरालं॥तद्गंडांतस्याच्चनुनी॥

डिकं हियात्राजमोदाहकालेनियम् ॥ रत्नसंयहे ॥ नवनीतारिष्टे ॥ सर्वेषां गणसंज्ञाताने
 परिष्कारो विधीयते ॥ वर्जयेद्दर्शनं श्रावतं च वारणासिकं भवेत् ॥ तिष्यत्संगे पितृमातृनाशे लभितु
 संधीतनयस्य नाशः ॥ सर्वेषु नो जीवति हंति वं धून् जीवत्युनः स्याद्दुर्वारणाशः ॥ अथैषा
 दानम् ॥ उत्तरं गार्गी ॥ तिथिगंडे त्वत्प्राहं हनस्त्रे धेनु रूच्यते ॥ काचने लयगंडे तु गंडो विनस्य
 ति ॥ उत्तरे तिलयात्रे स्यात्सुषु गोदानमुच्यते ॥ अत्राप्रदानं त्वांशे स्यात्सर्वीषाढितुं काचने ॥ उत्त
 रातिष्यचित्रा सुशर्वाघाढो भवस्य च ॥ कुर्याच्छान्तिं प्रयत्नेन नक्षत्राकारजां बुधः ॥ अथैष
 षाफलम् ॥ मूर्द्धास्यनेत्रगलकांसुगुं च वाह ॥ हजानुगुं ह्यपदमित्यहि देहभागः वास
 दिने त्रहृतमुक्त्वा तितागरुद्रसंदयंच शिरसः क्रमशः सुनाजः ॥ एतं पितृक्षयो मातृनाशः
 कामक्रियारतिः ॥ पितृभक्तौ वली स्वप्नरूपा गीभोगीघनी क्रमात् ॥ अष्टाफलमुक्तं ब्रह्
 यामले ॥ अष्टादेज नती माता द्वितीये जननी पिता ॥ तृतीये जननी भ्राता स्वयं मातां चतुर्थे के
 ॥ आत्मानं ये च मे हंति षष्ठे गीत्रक्षयो भवेत् ॥ सप्तमे चोभयकुलं ज्येष्ठं भ्रातरमष्टमे ॥ नवमे स्व
 सुरंहंति सर्वे हंति दशांशकरति ॥ अथ मूलफललक्षणः ॥ अमुक्तमूलसंभवपरि
 त्यजेच्चालोकं ॥ समाष्टकं पितृनाथवानतत्सुखं विलोकयेत् ॥ तदाद्यपादके पितृवियथते जन
 न्यथा ॥ तृतीयके धनस्य अर्थकः शुभावहः ॥ प्रतीयं न्यपादतः फलं तदेव सार्थमे ॥ अथुक्त
 मूलं त्वाहृद्वसिष्ठः ॥ अष्टात्ये घटिका चैकामूलादी घटिकादयः ॥ अमुक्तमूलमिच्छाहं जीते
 तत्र विवर्जयेत् ॥ केचिज्ज्येष्ठां न्यमूलाद्ये च पादं अमुक्तमूलमाहुः ॥ कश्यपसंहितायां त्वस्यो
 क्तं ॥ मूलाद्यपादजो हंति पितरं तृद्वितीयजः ॥ मातरं स्वावृत्तीयो र्यां न सुहृदं चतुरीयजः ॥ फलं
 तदेव सार्थं प्रतीयं त्वं न्यपादतः ॥ अथ मूलरहसः ॥ जयार्थावे ॥ मूलं स्वभ
 स्वचाशाखायंत्रपुष्पं फलं शिखा ॥ विदाश्च सुनयश्चैव दिशश्च वसवस्तथा ॥ नंदावगारसा
 दशमूलमेदः प्रकीर्तितः ॥ मूलमूलविनाशयसंभेदानिर्धनस्य ॥ त्वचिभ्रातृर्विनाशयशाखां मातृ
 र्विनाशकत् ॥ पत्रे सपरिवारः स्यात्सुख्येषु नृपवल्लभः ॥ फले सुलभते राजशिखायामल्पजीविते ॥ अ
 न्यत्र त्वन्यथोक्तं ॥ मूले सप्तयटी सुमूलहं ननं स्तमे सुसुखस्य ॥ त्वद्विंशुविनाशने च विटपे हरे ह
 तो मातुलः ॥ पत्रे क्लेशः सुकृतिस्तु वारा कुसुभे मत्री फले सागरे राजा वक्ति शिखा त्वं मापु रिजितम्
 लाघ्रिये स्यात्फलं ॥ मूपा लवह्रमः ॥ द्यासि सिंहे सुघटे च मूलं दिवि स्थितं पु
 म्गुतलागतां त्य ॥ यानालगं मेघधनुः कुलीरनकेषु मर्त्ये धितिसंस्मरति ॥ स्वर्गे मूले भवेद्राज्या
 नाले च धनमामां ॥ मृतुलोके यदा मूलं तदा श्रुते समादिशत ॥ वसिष्ठः ॥ नैर्क्रम्यो
 दूतसुतः सतावाक्षि प्रादवश्यं च सुरनिहंति ॥ तदं न्यपादे जनि तो निहंति तस्योक्तमि मरा हि भवेत्
 लत्रं ॥ सुरेशता राजनिता धवाय जं द्विदेवता राजनिता तदेवरं ॥ पुरंदरं जनि तः सुतस्तथा स्वसा
 यजं हंति न पुत्रिकायति ॥ प्रयोगयारिजाते ॥ मूलजाश्च सुरंहंति व्यालजाचने
 रंगतो ॥ माहेंद्रजायजं हंति देवरं तृद्विदेवजा ॥ नृसिंहप्रसदि ॥ धवायजं हंति सुरेंद्रजातान्ये वय
 त्मा भगिनीं पुमांश्च ॥ द्विदेवजा देवरा सुहमाभ्यापी तु जामा सुनिहंति स्तुः ॥ पत्नयजामयजे

नाहंतिमिदृशजःपुमान्॥ तथा भार्या चसारं वाशालकं वा हि देवजः॥ कर्मकादिवरं हंति विशाखां
 तसमुभ्रवां॥ आद्यपादत्रयेनैव आद्यमेतुपुमान् भवेत्॥ नहन्नादेवरं कन्मातुत्तामिन्द्रहि देवजा॥
 तदृक्षांतीभ्रवावर्गीदृशश्चिकपुच्छवत्॥ वित्राद्योर्दुष्यमध्ये हि पादेः सर्वासाढाधिष्ण्यापरिह
 तीये॥ जातः पुत्रश्चोत्राहं विधत्ते मातापित्रोर्भातरं बालनाशं॥ हि मासंचोत्ररादोषः पुष्ये चैव
 त्रिमासिकः॥ सर्वासाष्टाष्टमे मासि वित्राषाणमासिकं फलं॥ नवमासं तथाऽश्लेषामूले चाष्ट
 कवर्धकं॥ अथैषां च दशे मासि पुत्रदर्शनवर्जिता॥ वसिष्ठः॥ व्यतीपातेऽगहानिः
 स्यात्परिधि मृत्युमादिशेत्॥ वैधृतौ पितृहानिः स्यान्मर्षेदाबंधतां ब्रजेत्॥ मूले समूलनाशः
 स्यात्कुलनाशी धृतौ भवेत्॥ विष्णुतांगे च हीने च संध्योरुभयोरपि॥ यर्धरायपि प्रसूती च
 सर्वा रिष्टमयप्रदः॥ तदहन्सदं न जातश्च यादजा तस्तथैव च॥ तस्माच्छान्तिप्रकृती तयहाराणां
 क्रूरचेतसां॥ गर्गः॥ कृष्णाचतुर्दशी षोढां कुर्ष्यादादौ शुभं सृजेत्॥ द्वितीये पितरं हंति तृतीये हं
 ति मातरं॥ चतुर्थे मातुलं हंति पंचमेवं शनाशने॥ षष्ठे च धननाशः स्यादात्मनो वशनाशने॥
 देवकीर्त्रिः॥ यद्येकस्मिन्धिष्ये जायंते दुहिते रोधवापुत्राः॥ पितुरं तरुणस्येते पद्यपरे प्रीतिर
 उलास्यात्॥ गर्गः॥ एकस्मिन्ने वनक्षत्रे भात्रीवीपितृपुत्रयोः॥ प्रसूतिश्चतयो मृत्युर्भवेदेक
 स्पनिश्चिन्ते॥ शौतकः॥ ग्रहणी चंद्रस्यैव प्रसूतिर्यदि जायते॥ व्याधियी डातदास्त्रीणां च॥
 शैतुन्नतुदर्शनात्॥ इत्यं सजापते यस्य तस्य मृत्युर्न संशयः॥ शीतिस्तु॥ तदृक्षाधिपते रुयं सुव
 र्शेन प्रकल्पयेत्॥ सूर्यग्रहे सूर्यरूपं हे मंचंद्रतराजते॥ राहुरूपं प्रकृती तनागेनैव विचक्षराः
 नागः सीसम्॥ त्रयाणां चैव रूपाणां चैव रूपाणां स्यायनं च कारयेत्॥ आकृष्टे नाप्यायस्व स्वर्भा
 नीरिति सजामत्राः॥ नक्षत्रदेवतायास्तन्त्रेणा॥ संश्रयं तु यजेत्स्यै समिद्धि आर्कं संभवेः॥ चंद्र
 ग्रहे च यालाशेर्द्वीभी राहुमेव च॥ समिद्धिर्द्रुसृष्टस्य मे शा यजु ह्यया दुधः॥ आर्ज्यं च रुरा
 चैव तिलैश्च जुह्यान्नतः॥ पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक्पंचयघ्नवैः॥ जले रीरो यधिकल्लैश्च
 भियेकं समाचरेत्॥ मंत्रैर्वीरुणा संभ्रूते रयो हि द्यादिभिस्त्रिभिः॥ इमं मंगं परतस्तत्वायासी
 तिमंत्रकैः॥ यजमानस्ततो दद्याद्भद्राप्रतिष्ठति त्रये॥ मात्स्ये॥ अकालप्रसवानार्थः कालाती
 तप्रजास्तथा॥ विहत प्रसवश्चैव युग्मप्रसवकालथा॥ अमातुया अमुं डाश्च अजातम्यं जना
 स्तथा॥ हीनांगा अधिको गाश्च जायंते यदि वास्त्रियः॥ यशवः यक्षिराश्चैव तथैव च सरीसृष्याः
 विनाशस्तस्येदं शस्यकुलस्ये च विनिर्दिशेत्॥ निर्वीस्ये त्रानगरात्ततः शांतिं समाचरेत्॥
 विष्णुधर्मा त्रे॥ उयरि प्रथमं यस्य जायंते च शिशोर्हिजाः॥ दंते र्वासहयस्य स्याज्जन्मभार्गवसत्त
 म॥ द्वितीये च तृतीये च चतुर्थे पंचमेतथा॥ यदादं ताश्च जायंते मासे चैव महभ्रयं॥ मातरं पितरं
 वायखादेदात्मानं भवे च॥ अथोर्ध्वं तज न नशांतिः॥ गजदृष्टगतं वा
 लेनौ संयवास्त्रायये हिजः॥ तदभावे तु धर्मज्ञकांचने वा वरसने॥ सर्वैर्धियेः सर्वगं वैर्धेजैः पुष्यैः
 फलैस्तथा॥ पंचगव्ये नरत्नैश्च मृत्तिकाभिश्च भार्गव॥ स्त्राययेदित्यन्वयः॥ स्थालीयाकेन धातु
 रंश्रजयेत्तदनेतरम्॥ समाहं नात्र कर्तव्यं तथा ब्राह्मराभोजनम्॥ अष्टमे हनि भद्रासनी परिवा

लंतिवेष्य॥ मद्रासनेतिवेष्येनेष्टुदि मूलैः फलैस्तथा॥ सर्वोवधैः सर्वगंधैः सर्वबीजैस्तथेष्वव॥ क्त
 पपेत्सजयेच्चापिवह्नि सोमसमीरणम्॥ पर्वतांश्चतथास्मात्तान्देवदेवचकोशवम्॥ एतेषामिवजु
 ह्यात्घृतमग्नौ यथाविधिः॥ ब्राह्मणानां तु दातव्या तत्र संश्रयदक्षिणा॥ अष्टमेहनिविप्राणां तथा
 देया त्रदक्षिणा॥ कौचनेरजतं गाश्च भुवं वा धनमेव च॥ दंतानामयमेमासिषष्टे मासिततः पुनः॥
 दंतायस्य च जायंते माता वा प्रियतेयिता॥ बालकौ प्रियते तत्र स्वयमेव न संशयः॥ दधि क्षौद्रघृता
 क्ता नाम मृत्युसमिधांतया॥ जुहुयादष्टौ त्ररशतं समंत्रेण गुमंत्रविता॥ धेनुं च दक्षिणां दद्यात्ततः
 संपद्यते सुखं॥ ज्योतिर्निर्वधे तु अष्टमः शुभस्तु क्रमः॥ अष्टमादिषु देवतायां तु शुभावहं भिन्नतां
 दुरासं विज्ञानं बहु व्रीहिरागा वानवमासादिग्रहणम्॥ ब्रह्मया मले॥ प्रथमं देत
 निर्मुक्तिरुर्ध्वं बालस्ववेभ्यवेत्॥ क्लेशाय मातुलस्ये ह तशे प्रोक्ता महर्षिभिः॥ शौवरीं राजतं वापि
 नाशकं स्य मयं तु वा॥ दध्यो देनेन संश्रयां च दद्याच्छिशोः करे॥ समंत्रं भाजनं देत्वा सपर्येष्या तु
 लः शिष्टं॥ सालं कारं सवस्त्रं च शिशुमांस्त्रिंसादरं॥ तत्र मंत्रः॥ रक्ष मां भागिने
 पत्वरक्ष मे सकलं कुलम्॥ गृहीत्वा गात्रं नसा ने प्रसन्नो भव मे सदा॥ निर्विघ्नं कुरु कल्याणं निर्वि
 घ्नं च स्वमातरं॥ मय्यान्ना तमधि शाय्य चिरं जीव मया सह॥ एवं कृते विधाने तु विघ्नः कोपिन जायत
 इति॥ अथ त्रिकशांतिः॥ शांति सर्वस्वो॥ सुतत्रये सुताचे न्या तत्रये वा सुतोप
 दि॥ मातापित्रोः कुलस्थापितदानिद्यं महभ्यवेत् ज्येष्ठानां शोधने हानिर्दुःखं वा सुमहभ्यवेत्॥ त
 त्रशांतिप्रकुर्वीत वित्तशांतिविवर्जितः॥ जातस्यैकादशहा वा द्वादशहा शुभे दिने॥ आचार्यमृत्ति
 जो वृत्त्याय हयत्तपुरःसरं॥ ब्रह्मविष्णुमहेशेद्रप्रतिमाः स्वर्गांतः कृताः॥ क्षजयेद्वाप्यराशिस्याः कल
 शोपरिशक्तिः॥ पंचमेकलशेरुद्रं रजयेद्द्वंद्वं खया॥ रुद्रस्तृत्तानि च त्वारिशांतिस्तृत्तानि सर्व
 शत आचार्यैः जुहुयात्तत्र समिदाज्यतिलोश्चरुं॥ अष्टौ त्रसहस्रं वा शतं वा विशतं तु वा॥ देवता
 म्यश्चतुर्वक्त्रादिभ्यो ग्रहपुरःसरम्॥ ब्रह्मादिमंत्रैरिद्रस्य पतंद्रमया महे॥ ततः सिरकृतं हुत्वा
 वलिं रक्षां हुतिततः॥ अभियेकं कुटुंबस्य कृत्वा चार्यं प्रक्षजयेत्॥ हिरण्यधेनुरेका चक्रं त्विजां
 दक्षिणा ततः॥ आन्यस्य वीक्षयां कृत्वा शांतिपाठे तु कारयेदिति॥ ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्रादी
 नानाधांश्च तर्पयेत्॥ कृत्वा वै विधिना शांतिं सर्वां रिश्यादिसु अते॥ इति मर्गसंहितौ त्रि
 कशांतिः॥ अन्येषु मूलादिक्क्षेषु शांत्यादिप्रयोगपारिजाते शांतिरिति च ज्ञेयं॥ मिताक्षरयो
 मार्कंडेयः॥ रक्षणीयान्थाषष्ठीनिशानत्रविशेषतः॥ रत्रौ जागरणं कार्यं जन्मदानं तथा वलिः
 पुरुषांश्च हस्ताश्च नृत्यगीते श्रयोषितः॥ रात्रौ जागरणं कुर्यादश्यां चैव स्तके॥ आसः
 स्तिका वासनिलया जन्मदानं देवताः॥ तासां यागनिमित्तं तु सुदिर्जनानि कीर्तितानि॥ प्रथमे
 दिवसे वष्टे दशमे चैव तर्षदा॥ त्रियेतेषु न कुर्वीत स्तनकं पुत्रजन्मनि॥ अथ पर्येकं ब्राह्म
 कस्याश्च तस्त्रीराकाद्यावातग्रीचे वपंचमी॥ कीडनाया चवाला नां षष्ठी च शिशुरक्षिणी॥ स्वत्रे
 तु क्षजनीया वै वैशेषे त्रीन्नेर्हि जातिभिः॥ राकानुमतिः सिनीवाली कूहरिति च तसः कमारत्यर्थः॥
 अथ दत्तकपुत्रपरिग्रहविधिः॥ पारिजाते शौनकः॥ शौनको हं न वस्यामि पु

त्रसंयद्गुत्रमे॥ अत्रोच्यते मृतपुत्रो वा पुत्रार्थं संसृयीष्य च वां ससीकुं उलेदत्वा उष्णीषं चांगुलीयकं
 ॥ वधून्नेन संभोज्य ब्राह्मणं श्वविशेषतः ॥ अन्वाधानादियत्रे च कृत्वा ज्योत्स्वनां तंकां ॥ दातुः
 समे संगत्वा तु पुत्रं देहीति याचयेत् ॥ दाने समर्थो दाता स्मै ये यज्ञेनेति यंचमिः ॥ देवस्य त्विति मंत्रे
 ण हस्ताभ्यां परिरुद्धं च ॥ अंगादंगे नृचंजप्त्वा प्रायशिशुसूदंनि ॥ गृहमध्ये तमाथाय च संह
 त्वा विधानतः ॥ यस्त्वाह देह्यं चैव नृभ्यमग्रं चैकया ॥ सांमीदददित्येताभिः प्रत्यचं यंचमि
 स्यात् ॥ स्विष्टकृदादिहोमं च कृत्वा शेषं समापयेत् ॥ ब्राह्मणानां सपिंडेषु कर्तव्यः पुत्रसंयहः ॥
 तदभावे सपिंडो वाऽन्यत्र तु नैव कारयेत् ॥ मिताक्षरदौ तु व्याहृतिभिराज्ये न होम उक्तं ॥ सच हो
 मो ॥ त्रंजलसर्वकंदेयः ॥ नच वा इमात्रेण ॥ व्याहृतिभिर्हृत्वा प्रतिगृह्णीयादिति वसिष्ठोक्तैः ॥ मा
 ता पिता वा दधातां यमभ्दिः पुत्रमायदि ॥ सदृशं प्रीति संयुक्तं सजेयोदत्रिमः सुत इति म
 नूक्तैः ॥ तत्रैव वसिष्ठः ॥ नत्वं वैकुंठं पुत्रं दद्यात् प्रतिगृह्णीयावानस्त्री पुत्रं दद्यात् प्रतिगृ
 ह्णीयाद्वा अन्यत्रानुज्ञानात् ॥ इदं च भर्तृसत्त्वे ॥ अन्यथा ॥ दद्यान्माता पिता वा यंसंयुचो
 दत्रिमः स्मृत इति ॥ वन्त्यासवची विरोधः स्यात् ॥ दानं प्रतिग्रहो यलक्षण
 म् ॥ यत्तु ॥ समंत्रकहो मस्य पुत्रप्रतिग्रहं गत्वात् ॥ व्याहृत्यादिमंत्रयथे च स्त्री शूद्रयोरनधिका
 रात् ॥ तयोर्दत्तकः पुत्रो न भवत्येवेति शुद्धिविवेको रुद्रधरेणोक्तं ॥ वाचस्पतिश्चैनमाह ॥ तन्म ॥
 भर्तृनुज्ञया स्त्रिया अपि प्रतिग्रहोक्तैः ॥ यद्यपि मेधातिथिना भार्यात्ववददृष्टरूपे ददृष्टरूपे दत्त
 कत्वे होमसाध्यमुक्तं स्त्रियाश्च होमासंभवस्तथाऽपि त्रतादिव हि प्रहाराहोमादिकारयेदिति ह
 रिनाथादयः ॥ संवत्तत्त्विये वम ॥ एवं शूद्रस्यापि ॥ स्त्री शूद्राश्च सधर्मा रात्रिस्मृतेः ॥ अत्र ए
 व शूद्रकर्त्रे कहीमो विप्रहारे वपराशरेणोक्तः ॥ दक्षिणार्थं तु यो विप्रः शूद्रस्य जुहुयाद्दक्षिः ॥ ब्राह्म
 णसु भवेत् शूद्रः शूद्रसु ब्राह्मणो भवेत् ॥ अत्रमाधवाचार्यः ॥ यो विप्रः शूद्र
 दक्षिणां मादाय तदीयं हविः शान्तिपुण्यादिसिद्धये वैदिकैर्मंत्रैर्जुहीत तस्य विप्रस्यैव दोषः ॥ शूद्र
 सु होमफलं लभेतेति आचक्षे ॥ दत्तके विशेषः ॥ कालिकापुराणे ॥ यितुर्गो
 त्रेणायः पुत्रः संस्कृतः शयिवीयते ॥ आचूडान्नपुत्रः सपुत्रतायाति चान्ततः ॥ चूडोपायः मसं
 स्कारानि जगोत्रेण वैकृताः ॥ दत्ताद्यास्तनयास्ते सुरस्यथादास उच्यते ऊर्ध्वतुयं च माहर्षान्द
 त्ताद्याः पुता नृया ॥ गृहीत्वा यंच वर्यां यपुत्रे शिप्रथमं चरेदिति ॥ यंचमोर्ध्वं तु स्वदानेच्छीरिव दान
 नान्यथा ॥ विक्रयं चैव दानं च ननेयाः सुरनिच्छवः ॥ दारः पुत्राश्च सर्वस्वमात्मनैव तु योजयेत्
 इति हेमाद्रिमाधवघृतव्यासदक्षादि वचनान् ॥ यत्र याज्ञवल्क्यः ॥ स्वकुटुंबाविरोधेन देवंदा
 रसुतादते ॥ इति तहर्षं स्वदानानिच्छुसंस्कृतपुत्रपरम् ॥ तेन सर्वस्वदानेच्छुस्वदानेच्छुदारपु
 त्रानं सिद्धम् ॥ यो हि ॥ हियभायारणाः सुशिवो मोदयो मनसामन्त्रवा उ ॥ इति शुनौ दत्तकनिषे
 धः सोप्योरसातिशयार्थः ॥ अस्याश्नुतः शेषादिप्रतिग्रहश्चौतलिंगविरोधापत्तेः ॥ उपेयान्तव
 पुत्रतामित्युक्तैः ॥ इदं च श्रीतेलिंगस्य दत्तकौतपरम् ॥ नदत्तकपरम् ॥ द्वादशविधपुत्रमध्ये
 दत्तात्मानुस्वयं दत्तः ॥ कीतश्च नाम्नां विकीत इति ॥ याज्ञवल्क्येन तयोर्दत्तकाभ्दे दोके स्यात् ॥ अत्र

त्रोरसेतरेषां तु पुत्रत्वेन परियहरतिकलौ निषेधात् ॥ तेन संस्कारे त्रं रं दत्तकी न भवत्येवेति सिद्ध
 म् ॥ यत्रा विष्णुजिदधिकरणी यद्ये तत्र पुत्रादीनां ज्ञातित्वेन स्वरारवा व्यत्यासु त्वेन दानमात्रं
 कानिराकृतं ॥ जन्यपुंस्त्वस्य दाने तत्रानिष्यत्नेः ॥ दासत्वेन दानं भवत्येव ॥ पुत्रस्वत्वाभावं ददन् पु
 त्रक यविक्रयादिभुनः शेषविक्रयादिश्रौतस्त्रिगात् ॥ हासक यविक्रयादिव्यवहारयोगान्
 खंयवा ॥ पुत्रः कनिष्ठो ज्येष्ठ्यायां कनिष्ठ्यायां च सर्वजः ॥ कथं तयोर्विभागः स्यादिति चेत्संशयो
 वेत् ॥ सदृसस्त्री प्रजातानां पुत्राणामविशेषतः ॥ न मानृतो ज्येष्ठ्यमस्ति जन्मतो ज्येष्ठ्यमुच्यते ति
 न कनिष्ठ्यायां सर्वज्ञान एव ज्येष्ठः ॥ न ज्येष्ठ्यायां यश्चाज्जातरत्यर्थः ॥ स एव आर्हाधिकारी ॥ अ
 थ ययमयोः संस्कारक्रमार्थं ज्येष्ठकनिष्ठभाव उच्यते ॥ मनुः ॥ जन्मज्येष्ठेन चाहानं सुव्रह्म
 रणा स्वपि स्मृतं ॥ यमयो ज्येष्ठवर्गभेदु जन्मतो ज्येष्ठता मता ॥ देवलः ॥ यस्य जातस्य यमयोः पश्य
 ति प्रथमं मुखं ॥ संतानः पितरश्चैव तस्मिन् ज्येष्ठं प्रति स्थितं ॥ भागवते तु ॥ हौ तदा भवतो गर्भौ स
 तिवेशवियं र्यादिसुक्तेः ॥ यश्चादुत्पन्नस्य ज्येष्ठ्यमुक्तम् ॥ अत्र देशाचारतो व्यवस्था ॥ सर्वमे
 व तु मुक्तम् ॥ गर्भस्य मेरुत्सादौ विशेष निर्देश एव गर्भग्रहणो नाम्ब्र ॥ अन्यथा तर्ह्यर्थ्यात् अ
 थ सूक्तिका स्तानम् ॥ ० ॥ ज्योतिषे ॥ करेद्रभाग्या निलवा सवा न्यमैत्रेदवाधि क्रवभेदि
 पुंसां तिथावरिके शुभमामनेति प्रसूतिका स्तान विधिं मुनींद्राः ॥ ० ॥ अथ नामकर्म
 मद नरत्ने दृहस्यति ॥ द्वादशे दशमे वा पि जन्मतो पि त्रयोदशे ॥ षोडशे विशतौ चैव द
 त्रिंशवर्षातः क्रमात् ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ अह्नये कादशे नामा ॥ हेमाद्रौ भविष्ये ॥
 नामधेयं दशम्यां तु द्वादश्यामासिके च न ॥ अष्टादशे हनि तथा वदं त्यने मनीषिराः ॥ दशम्या
 मतीतायामिति ज्येष्ठा शोचायगमेनामधेयमिति विष्णुक्तेः ॥ गृह्यपरिशिष्टेपि ॥ जननादश
 रात्रेच्युष्टेशतरत्रे संवत्सरे वानामकरं गाम् ॥ व्युष्टेः तीते ॥ ज्योतिर्निबंधे गर्गः ॥ अमासंक्रांति
 विख्यातौ प्राप्नो कालेपि नाचरेत् ॥ श्रीधरः ॥ मित्रादिन्यमयोत्र राशतभियक् स्वानी धनिष्ठा सु
 तप्राजेशाश्चि शशांक यौ ह्मदिन कृतपुष्ये सुराशौ स्थिरे ॥ छिद्रो यंच दशो विहाय न वमीं शुद्धे स
 मे भार्गवत्वाचार्या मृतया दमागदि वसेना मानि कुर्याच्छि शोः ॥ मनुः शर्मांतप्राह्वरा स्य स्या
 हर्मांतं सत्रियं एतु ॥ वैश्वस्य धनसपुक्तं शूद्रस्य प्रेष्य संपुतम् ॥ मद नरत्ने नारदीये ॥ सूतर्का
 नेनामकर्म विधेयं स्वकुलौ चितं ॥ नामशब्दे तु मासस्य मंगलं सुसमाक्षरैः तत्रैव गार्भ्यः ॥ मा
 सनामगुरोर्नाम दद्याद्दालस्य वै पित्ना ॥ कृष्णेन तो सुतश्च की वैकुंठो यं जनार्दनः ॥ उपेंद्रो
 यत्तपुरुषो वासुदेवस्तथा हरिः ॥ योगीशः पुंडरीकाक्षो मासनामान्यु क्रमात् ॥ अत्र मार्ग
 शीर्षो दिक्षेत्रादिर्वा क्रमरति मद नरत्ने ॥ नन्मासनाम प्रथमं दद्यात्संबुद्ध चैव हि ॥ देवालय
 गजाश्वानो ब्रह्मरागां वापि कूपयोः ॥ सर्वोपराणां मरणानां चिह्नार्थं यो विता नृणां ॥ का
 वानां च कवीनां च पश्चादीनां च सर्वशः ॥ राजप्रसादवास्तूनां नामकर्म विशिष्यते ॥ नाह
 त्रमपि नामकार्यं ॥ अभिवादे नीयं च समीक्षेत् ॥ नन्मातापितरौ विद्यानामोपनयनादिमा
 लायनोक्तेः ॥ कुलदेवता मासन संवत्सं वद्वेपितानाम कुर्यादिनि मद नरत्ने शंखोक्तेः ॥ त

चनक्षत्रपादाक्षराणां सूर्यकुर्वीदित्युक्तं परिशिष्टे ॥ तदक्षरादिकं नामयस्मिन्धिष्मिप
दक्षरमिति ॥ सुदर्शनभाष्ये तु ॥ गौरीमय्यै विषुवद्विहारी दौटात्ये च वात्पश्रवणा श्रयुस्तु ॥ शेषेषु नाऽऽ
योः कपरः स्वर्गोयः स्वाधीरदीर्घः सविस्वर्गदृशुत्तमा ॥ दौटात्य ॥ प्रौष्टपदेत्त्रादौ दौटात्ये च रहिः प्रौ
ष्टपाद इति ॥ अत्यमयभरणी शब्दः सुतावुक्तः ॥ तत्र श्रवणादौ च वादिरहः ॥ अयभरणाः आयभ
रणा इति ॥ मदनरत्ने वसिष्ठः ॥ जन्माहे द्वादशाहे वा दशाहे वा विशेषतः ॥ उ

त्तरैरेवो हस्तशूलशुभ्रवात्तया ॥ श्रवणादिभिर्न च स्वातामृगां शरस्तया ॥ प्राजायसंधनि
सा च प्रशस्तानामकर्मणि ॥ ॥ अथ स्वद्वारोहः ॥ पारिजाते रहस्यतिः ॥ खद्वारोहस्तक

तौ श्रीदशमे द्वादशे पिया ॥ षोडशे दिवसे चापि द्वाविंशे दिवसे पिया ॥ श्रीतिर्निवधे ॥
करत्रये वैष्णवरे वती बुदि तिहये चाधिन कधुवेधु ॥ कुर्वीच्छि शूना नृपते अतद्दोशे लनं वै सुशि
नी भवंति ॥ तत्रैवा ॥ अं दोला शयने पुंसां द्वादशी दिवसः शुभः ॥ त्रयोदशसुकमापाननक्षत्रवि
चारणा ॥ अत्यस्मिन् दिवसे चेत्प्रात्रियं गत्ये प्रशस्यति ॥ अथ दुग्धपानं ॥

वृसिंहः ॥ एकत्रिंशदिने चैव ययः शंखेन याययेत् ॥ अन्नप्राशननक्षत्रदिवसीदयरात्रिषु ॥
अथ करीवधः ॥ मदनरत्ने वसिष्ठ श्रीधरौ ॥ मासे यष्टे सप्तमे वा सुमेवा ॥ वै
श्वी कर्णी द्वादशे षोडशे ति ॥ मध्ये नान्दः रघुभागे नरा श्रीनक्षत्रे द्वे दिती यो वर्जयित्वा ॥ अत्र ज
न्मासो वर्ज्यः ॥ श्रीतिर्निवधे गर्गः ॥ मासे यष्टे सप्तमे वा यष्टे मासि वत्सरे ॥

करीवधं प्रशंसंति पुण्यापुः श्रीविवहये ॥ मदनरत्ने ॥ त्रयमे सप्तमे मासि अथ मेदशमिथवा ॥ द्वा
दशे च तथा कुर्वी करीवधं शुभं भावहं ॥ हेमाद्रौ आसः ॥ कार्तिके यौषमासे वा चैत्रे वा फाल्गुने य
वा ॥ करीवधं प्रशंसंति युक्तपक्षे शुभे दिने ॥ श्रीधरः ॥ हरिहरकरचित्रासौम्ययोष्मीत्ररा
य्यादिति वसुधु घटास्तीसिंहवर्ज्ये सुलये ॥ शशियुरुबुधका आनां दिने पर्वरिक्ता र हिनति शिषु सु
हे नैधने करीवधः ॥ मदनरत्ने रहस्यतिः ॥ द्वितीयादशमी षष्ठी सप्तमी

चतुर्थीदशी ॥ द्वादशी च मीशस्ला तृतीया करीवधने ॥ सोवर्णी राजपुत्रस्य राजती विप्रवैश्ययोः
मदस्य चापसीसू विमधमाद्यं गुलात्मिका ॥ हेमाद्रौ देवलः ॥ करीरधरवैष्णवा नविशेदय
जन्मदः ॥ नेह्ला विलयं याति पुरयोधा अपुरातनाः ॥ शंखः ॥ अंगुष्ठमात्रसुखिरी करीनमवतो
पदि ॥ तस्मिंश्चाहं द्वादशे चैदासुरं भवेत् ॥ अथ तांबूलभक्षणां च उच्यते ॥

साहं आसहये दधानां बूलप्रथमेशिशोः ॥ करैरादिकं संमिश्रित्वा सापहिताय च ॥ मूलाकां
चित्रकरनिष्पदशं द्रुमे सुयोधे सथा मृगशिरोदिनि चासरेषु ॥ अर्के द्दुजीवभृगुबोधनवासरेषु
तांबूलभक्षणा विधिमुनिभिः प्रदिष्टः ॥ अथ निष्कमराय ॥ श्रीतिर्निवधे यमः ॥

तृतीये च चतुर्थे वा मासि निष्कमरा भवेत् ॥ यमः ॥ ततस्तृतीये कर्तव्यमासि सूर्यस्य दर्शने ॥
चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

चतुर्थे मासिकर्तव्ये शीश्वं द्रस्य दर्शनां ॥ अत्र सूर्ये द्योः कर्मणीये च तयोः आहं न विद्यते इति
हेदो गय परिशिष्टात् ॥ हेदो गानां निष्कमरी रहि आहं नास्तीति कल्पतरुः ॥ आसः ॥ मैत्रेषु य्य
पुनर्वसु प्रथमभेयोः शेरु कूले विधौ ॥ हस्तिचैव सुरेश्वरे च मृगमेतारा सुशस्ता सुचकुर्वी नि

क्रमरांशिशीर्धुगुरुशुक्रैस्वरिकैतिथी॥कम्पाकुंभजलामृगारिभवनेसौम्यग्रहालीकितो
 मदनरत्ने॥अन्नप्राशनकालेवाकुर्यान्निक्रमराक्रिया॥विष्णुधर्म॥दिगीशानादिनेतत्र
 तथाचंद्रार्कयोर्दिजः॥इजनंवासुदेवस्यगगनस्यचकारयेत्॥वह्निनिष्कारशयेद्देहात्शंख
 पुण्याहनिःस्नैः॥चंद्रार्कयोर्दिगीशानादिशाचगगनस्यच॥निक्षेयार्थमिदं दध्निनेमरु
 तुसर्वदा॥अप्रमत्तप्रमत्तवादिवागत्रमयापिवा॥रस्तुसततंसर्वदेवाःशक्रपुरोगमाःमा
 धवीये॥ मार्कंडेयः॥ अयतीथप्रविन्यस्यशिल्पमांडानिसर्वशःशस्त्राणि॥कै
 वस्त्राणिततःयश्येत्तुलक्षराम्॥प्रथमंयन्त्यशेहालस्ततोमांडंस्वयंतदा॥जीविकानस्यवा
 लस्यतेनैवतुभविष्यति॥ अथोपवेशनं॥ प्रयोगयारिजाते॥याप्रेविष्णु
 धर्मंच॥ यंचमेचतथामासिभूमौतमुपवेशयेत्॥तत्रसर्वेग्रहाःशस्त्राभीमोप्यत्र
 विशेषतः॥उज्जरात्रितयसौम्यपुष्यर्क्षशक्रदेवतम्॥प्राजापत्यचहस्तशस्त्रमाश्विनमित्र
 भं॥वरहंइजयेद्देवठथिवीचतथाद्विजारेस्तेनवसुधेदेविसदासर्वगतंशुभे॥आपुःप्रमारास
 क्लेनिक्षियस्वहरिप्रिये॥अचिराहापुषस्वस्ययेकेचित्परंयथिनः॥जीवितारोग्यवित्रेशुनि
 र्दहस्त्राचिरेगानात्॥धारिण्यशेषभूतानांमातात्वमसिकामधुक्॥अजराचाप्रमेयाचसर्वभू
 तनमस्कृतां॥चराचराणांभूतानांप्रतिष्ठानाव्याहृसि॥कुमारंयाहिमातस्वंब्रह्मातदनुमन्य
 ता॥ अथान्नप्राशनं॥यारिजातेनारदः॥० जन्मतीमासियद्येस्यांतसौ
 रेणान्नाशनं परं॥तदभावेष्टमेमासिनवमेदशमेपिवा॥हादशेवापिष्टेस्यात्सैरेणान्नाशनं
 परंम्॥सेवत्सरेवासंप्रसी॥केचिदिच्छंतिपंडिताः॥मदनरत्नेलीगाक्षिः॥यष्टेन्नप्राशनंजाते
 सुदंतेषुवेति॥ शेखा॥ संवत्सरेन्नप्राशनमईसंवत्सरेवेति॥ नारदः॥ यष्टेवाप्य
 यष्टमेमासिपुंसांस्त्रीणांतुयंचमे॥सप्तमेमासिर्वाकार्यंनवान्नप्राशनंशुभं॥रिक्तादिनस्ययंतदा
 दादशीमष्टमीममांन्यज्ज्ञान्यतिथयः॥प्रोक्ताःसितजीवज्ञवासराः॥चंद्रवारंप्राशंसंतिहृष्टे
 चांत्यत्रिकंविना॥श्रीधरः॥आदित्यतिथ्यवसुसौम्यकरानिलाश्विचित्राजविष्णुवरुणोत्रां
 योष्मिश्राः॥वालान्नमोजनविधौदशमेविशुद्धेक्षिद्रांविहायनवमीतिथयःशुभाःसुः॥
 वसिष्ठः॥वालान्नमुक्तेत्रतवधनेचराजामिषेकेखलुजन्मधिष्ण्यम्॥शुभंतविष्टसततंवि
 वाहेसीमंतयात्रादियुमंगलेषु॥ मार्कंडेयविष्णुधर्मयोः॥ ब्रह्मारांशंकरंविष्णु
 चंद्रार्कौचदिगीश्वरान्॥मुवेदिशश्चसंइज्यहत्वावन्हीतथाचंसं॥देवतापुरतस्तस्यवाशुक्तं
 गगनस्यच॥अलं कृतस्यदातव्यमन्यात्रेसकाचने॥मधाअदधिसंयुक्तंप्राशयेत्यायसंतु
 वेति॥अथादृष्टर्त्रिः॥अवहारनिर्णये॥नवांवरधरोभूत्वाइजयेच्चिरायुषं॥ मार्कंडेय
 नरोभक्त्वाइजयेत्प्रयतस्तथा॥ततोदीर्घायुषंव्यासंरामंश्रीणिहयंवल्लिं॥प्रह्लादंचहनुमंतं
 विभीषणमथाश्चयेत्॥स्वनक्षत्रंजन्मतिथिंप्राप्यसंइजयेन्नरःसष्टींचदधिभक्तौनवर्षेवर्षे
 पुनःपुनः॥तिथितत्त्वेरतनामभिल्लिहोमोयुक्तः॥आदिपुराणो॥सर्वेश्वजन्मदिवसेखा
 तैर्मंगलत्वारिभिः॥गुरुदेवाग्निविप्राश्चइजनीयाःप्रयत्नतः॥स्वनक्षत्रंचयितरौतथादेवःप्र

जायतिः॥प्रतिसेवन्त्संयत्नात्कर्त्तव्यमहोत्सवः॥ कल्पचितामरी॥ गुडदुग्धति
 लान्दद्याद्दलेयंश्रीवधेयेत॥युगुलनिंवसिद्धार्थद्वीगोरोचनादिकम्॥संक्षमभानुविघ्नेशो
 महर्षिप्रार्थयेदित्म॥चिरजीवीयथात्वभीमविष्यामितयासुने॥सुयवान्वित्तवांश्चैवश्रियायु॥
 कश्चसर्वदा॥मार्कंडेयनमस्तेस्तसप्तकलांतजीवन॥आपुरारोग्यसिद्धार्थप्रसीदभगवन्सुने॥
 चिरजीवीयथात्वनुसूतीतांप्रवरदिज॥कुरुष्वसुनिशार्हलतथामांचिरजीविने॥मार्कंडेयम॥
 हाभागसप्तकलांतजीवन॥आपुरारोग्यसिद्धार्थमस्माकंवरदोभव॥सतिलंगुडसंमिश्रमंज
 ल्यहंमितेययः॥मार्कंडेयादूरंलब्ध्यापिवाप्यायुर्विदृष्टये॥रतिपयःपिवेत्॥तिथितत्वेस्कांटे
 ॥खंडननखकेशानामैशुनाधगमौतथा॥आमियेकलहंहिसावर्षदृष्टौविवर्जयेत्॥ त
 चैवहीयिकायां॥ कृतांतकुजयोवीरेयस्यजन्मतिथिर्भवेत्॥अनृक्षयीगसंप्राप्तेभि
 म्नस्तस्यप्रदेयदे॥कृतांतःशनिः॥नस्यसर्वौषधिस्तानंगुरुदेवाप्रिषजने॥दृष्टमनुः॥मृतेज
 न्मनिसंज्ञांतौश्राद्धेजन्मदिनेतथा॥अस्यशयस्यंशनेचैवतस्त्रायादृष्टस्वारिणा॥अत्रजन्मति
 थिरीदम्बिकीयाद्या॥युगाद्यावर्षदृष्टिश्चसप्तमीयावर्तीप्रिया॥खेरुदयमीक्ष्येतेनतत्रतिथियुग्म
 तेति कल्पतत्पारोवैवचनात्॥विशेषीमन्त्रतश्चूद्रधर्मज्ञेयः॥ अथकटिसूत्रं॥प्रयो
 गयारिजेनेत्राक्षे॥ प्रतिसेवन्त्संयत्नैवस्येन्द्राणांविधियं॥दत्वागोभूहिरण्यदिता
 यास्वर्णादिनिर्मितं॥वध्रीयात्कटिसूत्रेचवासःसंगृह्यनूतने॥हर्षोर्कुरैरथाग्नेनचरुणाचयि
 ताकिनं॥आयुष्यहोमं कृत्वाचतययेमिन्देवताः॥० अथचौलम्॥ प्रयोगया
 रिजातेषदुरुशिष्यः॥ जानाधिकारोजन्मादिदृतीयेद्रेनुचौलकं॥आद्येकुर्वतेकेचि
 त् पंचमेद्रेद्वितीयके॥उपनीमासहेवेतिविकल्पाःकुलधर्मतः॥दृष्टस्यतिः॥दृतीयेद्रेशि
 शीर्गमीजन्मनोवादिशेषतः॥पंचमेसप्तमेवापिस्त्रियाःपुंसोपिवाससं॥तत्रैववारदः॥जन्मत
 सुदृतीयेद्रे श्रेष्ठमिच्छतिपंडिताः॥पंचमेसप्तमेवापिजन्मतोमध्यमंभवेत्॥अधमंगर्भतःस्या
 तुनवंमेकादशेपियेति॥ पारिजातेदृष्टस्यतिः॥ उन्नययरागैसूर्येविशेषात्तो
 म्यगोलके॥सुक्रयक्षेपुमप्रीकृत्वास्वयंशुभेतरत्॥अशुभोत्पन्निभागःस्यात्कृत्वास्वयंश्रेविधा
 कृते॥तत्रैववसिष्ठः॥द्वित्रियंचमसप्तम्यामेकादश्येतथैवच॥दशम्यां चत्रयोदश्यांकार्यक्षौरं
 विजानता॥दृष्टेहीये॥यस्यपरीचतर्थीचनवगीचचमुदंशी॥द्वादशीदशश्रींदेप्रतिपच्चै
 वनिहिताः॥वसिष्ठः॥ खैरेगारकस्यैवसूर्यपुत्रस्यैवहि॥निहितादिवसाक्षैरिशेषाःका
 र्यकराःशुभाः॥ जीतिर्निबंधेदृष्टस्यतिः॥ यापयहाणांवारहीविप्राणांशु
 भदरविः॥श्रियाणांसमासनीर्विदुःश्रुद्धारणांशोशुभ॥हस्ताश्रिविष्णुयोद्माश्रुविद्यादित
 पुष्यभं॥सौम्यचित्रेनवक्षौरैउन्नमानवतारकाः॥त्रीण्युन्नराणिवायव्येरोहिणींवारुणांतथा॥
 क्षौरैष्यमध्यमाःप्रीक्ताःशेषाद्दशगर्हिताः॥निधनेजन्मनस्तत्रैवैनसेचंद्रमाद्ये॥दियन्करे
 वधेक्षौरैप्रत्यरेचदिवर्जयेत्॥अत्रलक्ष्मेशुद्धिरस्येचयोगाःजीतिर्विद्योनीयाः॥अन्येचविशेषा
 श्मशुकर्मनिर्गापेवश्येते॥एतच्चशिशीर्मातरिगर्भियंनकार्यंतदाह॥जीतिर्निबंधेमदनर

लेचरुद्रगार्ग्यः॥ पुत्रचूडाकृतौ मातायदिसागभिरणी भवेत्॥ शस्त्रेणामृत्युमाप्नोति तस्मात्क्षीर
 विवर्जयेत्॥ अस्यायवा दमाहा तत्रैव नारदः॥ स्तनोर्मातरि गर्भिरया चूडा कर्मन कारयेत्॥ पंचाष्ट
 मागथोर्ध्वं तु गर्भिरपामपिकारयेत्॥ यदि गर्भविपत्तिः स्याच्छिशोर्वा मरणां यदि॥ सहोयनीमा
 कुर्याच्चैतदादो यो न विद्यते॥ रुद्रहस्यतिः॥ गर्भिरयां मातरिशिशोः क्षीरकर्मन कारयेत्॥ व्रताभि
 धेकेव्येव स्यात्कालो वेदव्रतेष्वपि॥ गर्भिरयां मपि पंचमासपर्यन्तं न दोषश्चुक्रं महूर्त्रदीयि
 कायां गार्ग्येण॥ पंचममासादूर्ध्वं मातुर्गर्भस्य जायते मृतुरिति॥ मदनरत्ने रुद्रहस्यतिः॥ पुत्रचू
 डाकृतौ माता गर्भिरणीयदिसा भवेत्॥ विद्यधने गुरुस्तत्र देयती शिशुरहनः॥ गर्भमातुः कुमार
 स्य न कुर्याच्चौलकर्मनु॥ पंचमासादधः कुर्यादत ऊर्ध्वं न कारयेत्॥ गर्गः ज्वरस्यो
 सादनं यस्य लग्रं तस्य न कारयेत्॥ दोषनिर्गमनात्पश्चात् स्वस्थो धर्म समाचरेत्॥ लग्नमिति
 मंगलोपलक्षणात्॥ जोतिर्गर्गः॥ विवाहोत्सवयज्ञेषु मातायदिरजस्वला॥ त
 दासमृत्युमाप्नोति पंचमं दिवसं विनाः वसिष्ठः॥ यस्य मांगलिकं कार्यं तस्य माना
 रजस्वला॥ ऊर्ध्वं तदेवा॥ तत्रैव रुद्रहस्यतिः॥ प्राप्तमभ्युदयश्चाह पुत्रसंस्कारकर्मणि यत्नीरज
 स्वलाचेत्या न्कुर्यात्त्रिनातदा॥ पितेति कर्त्तृमात्रोपलक्षणात्॥ संकटे तु वा कसारे उक्तम्
 अलाभेषु सुहृत्स्त्रयजोदोषेषु पस्थिते॥ श्रियं संरजविधिवत्त्रो मंगलमाचरेत्॥ एतच्च मंड
 नोत्तरं न कार्यं॥ नमंडनाच्चापि हि सुउने च गोत्रैकतायां यदि नारुभेद इति॥ मदनरत्ने वसिष्ठो
 क्तैः॥ तत्रैव कात्यायनः॥ कुले ऋतुत्रयादर्वींश्रं उना ननु सुउने॥ प्रवेशान्निर्गमोनेष्टे न कुर्या
 च्मंगलनयम्॥ रुद्रमनुः॥ एकमातृजयोरेकवत्सरे पुरुषस्त्रियोः॥ न समानक्रियां कुर्यान्मा
 तृभेदे विधीयते॥ आशौचे तु संग्रहे॥ संकटे समनुप्राप्ते स्तनके समुपागते॥ कृष्णं डीभिर्भूतं ह
 त्वा गां च दधान्यपस्विनीम्॥ चूडीयनयनोद्वाहप्रतिष्ठादिकमाचरेदिति॥ जोतिर्निर्वधेष
 ट्टेष्टोऽशौर्वर्षे विवाहाद्ये तथैव च॥ अंतर्वल्गाच जायायां नेष्यते सुउने कश्चित्॥ अमी विशे
 यो विवाहप्रकारो वदयते॥ दीपिकायां॥ नचूडाजन्मभाये यदारुणो मुशनी कुजे॥ प्रतियद्
 दरिद्रा सुविधारं भ्रुयंचमे॥ प्रयोगरत्ने॥ मधेशिरसि चूडास्याहसिथानां तु
 दक्षिणे॥ उभयोः पार्श्वयो रत्रिकश्ययानां शिखामता॥ माधवीयेष्वेवम्॥ चापस्तवस्त्वा
 हात्स्त्रीके शांन्विनीया॥ यथर्षिशिखानिदधात्ति॥ यथर्षिः॥ प्रवरसंख्यया॥ तासां मध्यशिखा
 वर्जं सुपनयने वत्यनं कार्यम्॥ प्रतिदिशं प्रपती सुपनयने तेनेवोक्तेः॥ रिक्तो वा रथो नपि हि
 तोयन्मुंडस्तस्ये तदपि धानं यच्छिखेति श्रुतेः॥ विशिखोस्य वीतश्चयत्करोति न तच्छतमिति
 निषेधाच्च॥ सत्रे तु वचनात्सिखं॥ यवनमिति सुदर्शनभाष्ये उक्तम्॥ यत्रु कुमारविशिखा
 र्वेति लिगंतं च्छेदो गपरं॥ अपराकर्म मदनरत्ने वलौगाक्षिः॥ दक्षिणातः कसुजा वसिथाना
 सुभयतो त्रिकश्ययानां सुंडाभृगवः॥ यंचूडाः॥ अंगिरसो वाजिमेके मंगलार्थं॥ शिखिनो
 न्येपथा कुलधर्मवेति॥ कसुजां शिखा॥ वाजिः केशयंक्तिः स्मृतिदयेण॥ एका शिखा दक्षि
 णतो वसिष्ठो वस्यपंचांगिरसां भृगीसु॥ निकाशिखा कश्यपगोत्रजानां शिखो भयत्रापि

यथाकुलेवा॥ एतच्छ्रातिरिक्तविषयं॥ श्रद्धस्यानियताः केशवेशारतिवसिष्ठोक्तैः॥ पञ्चया
 ग्रैः॥ नशिखीनोपवीतीत्यान्नोचरेत्संस्कारांगिरमिति श्रद्धमुपक्रम्योक्तम्॥ तदसच्छ्रद्धस्येति
 केवित्॥ विकल्परतितुमुक्तम्॥ अतएवहारीतः॥ स्त्रीश्रद्धौ तु शिखां कृत्वा कौर्वादेरो ग्यतोपि
 वा॥ प्राजापत्यंप्रकुर्यात्तांनिष्कंतिर्नान्यथा भवेत्॥ एतत्परिग्रहयक्षी॥ अत्रदे शभेदाद्यव
 स्थितिदिक्॥ ज्योतिर्निबंधे॥ नन्नदोत्ररदेशे तु सिंहस्य देवमंत्रिणि॥ शुभक
 र्मनकुर्वीतनिषेधोनास्तिदक्षिणो॥ अत्रभोजने प्रायश्चित्तमुक्तं माधवीये॥ निर्द्व
 र्नेचूडहोमे तु प्राङ्गामकरणात्त्रया॥ चरेत्संतयनं मुक्त्वा जातकर्मणि चैव हि॥ अतोत्पेषु
 तु संस्कारेषु यत्नासेन शुद्धाति॥ एते संस्काराः स्त्रीणां मंत्रकाः कार्य्याः॥ होमस्तु समंत्रक
 र्ति॥ प्रयोगयारिजाते॥ आश्वलायनोपि॥ होमकृत्यनुपुंवत्यात्स्त्रीणां चूडाकृतावपीति
 मयुरपि॥ अमंत्रिकानुकार्येषु स्त्रीणां माहदशेषतइति होमोप्यमंत्ररत्येके॥ संस्काराः स्त्री
 णामहोमकालूष्मीस्युरिति स्थत्यर्थसारे होमोनेति वृत्तिकृतम्॥ अथविद्यारंभः॥ मदनरत्ने वृ
 सिहः॥ अक्षरस्त्रीकृतिकुर्यात्प्राप्तेपंचमहायने॥ उत्ररायणोस्यैकुंभमासंविषुर्जयेत्
 दीपिकायापवर्षेपञ्जसकेकालेषु रीरिक्तांशानिकुजं॥ अन्ध्यायान्विनानत्वादेव्यथ्ये
 तेषु॥ श्रीधरः॥ हस्तादित्यसमीरमित्रपुरुजिन्यौष्मास्त्रिविद्यासुनेयारक्यंशदिनोदयादि
 रहिते राशीस्थिरेचोभायो॥ यक्षेष्टरानिशाकरे प्रतिपदरिक्ताविहायाष्टमीषष्टीमष्टम
 ष्टमशुद्धभाजिभवने प्रोक्ताक्षरेस्त्रीकृतिः विष्णुधर्मैः॥ इजपित्वा हरिं लक्ष्मीतथादेवीसरस्वती
 म्॥ स्वविद्यासूत्रकारोश्च सुविधाश्च विशेषतः॥ एतेषामेव देवानां नामात्तु ह्युद्गुना॥ द
 क्षिणाभिर्द्विजैराणां कर्तव्यं चात्र रजनं॥ अथधनुर्विद्या॥ दीपिकायां॥ अदितिगुरुयमार्क
 स्वातिचित्राप्रियञ्जवहरिवसुमूलेष्विदुभागोत्पमेपुरानिशशिबुधवारिविष्णुवोधेविष्यो
 वेसुसमपतिथियोगोचापिविद्याप्रदाने॥ अथानुपनीतस्य विशेषः॥ प्रागुपनयनात्कामचा
 रवादभक्षाइति॥ भक्षणे लशुवादेरपीतस्य विशेषः॥ प्रागुपनयनात्कामचारवादभक्षाइति
 मभक्षणे लशुनादेरपीति हरदत्तः अपराकैः॥ एदशातातयः॥ शिशोरभ्युक्षणां प्रोक्तं बालस्या
 चमनेस्य तम्॥ रजस्वलादिसंस्पर्शस्नानमेव कुमारके॥ प्राकूचूडाकरणाद्बालः प्रागन्प्रश
 नाच्छिशुः॥ कुमारकस्तुवित्तेयोयावर्नौजीनिबंधनम्॥ आयसंबोपि॥ अत्रप्रशनात्प्रया
 तोभवत्सासंबत्सरादित्येकेइति गोतमीपि॥ नतदुयस्पर्शनादाशीवे॥ तस्यानुपनीतस्य चं
 लादिस्थस्यापि स्थानीं स्नानं॥ इदंचषष्टवर्षीत्याक्॥ ऊर्ध्वतस्नानं भवत्येव॥ बालस्य
 पंचमादृष्याद्रक्षार्थे शोचमाचरेदिति स्मृतेः॥ कामचारादिकेय्येवम्॥ ऊर्ध्वेकादशवर्षस्य
 पंचवर्षीत्यरस्य च॥ चरेद्गुरुं सुदृष्ट्वैव प्रायश्चित्तं विशुद्धये॥ अतो बालतरस्यास्य नयराधो
 नयातकमिति स्मृतेरिति हरिदत्तः॥ स्थत्यर्थसरेय्येवम्॥ अथोपनयनम्॥ आश्वलायनः॥
 गर्ल्लेष्टमेष्टामेवाष्टे पंचमेसममेपिवाह्निजत्वं प्राप्नुयादि प्रोर्वर्षेत्वेकादशे नृयः॥ मनुः॥ त्रह
 वचसकामस्य कार्यविप्रस्य पंचमे॥ राज्ञो वलार्थिनः षष्ट्वैश्यस्यार्थार्थिनोष्टमे॥ विष्णुः
 यष्टे तु धनका

नोविप्रः पुनः संस्कारमर्हति ॥ जोतिर्निवन्धेनारदः ॥ सर्वेषां जीवसुकृत्तवारः प्रोक्त
 त्रनेशुभाः ॥ चंद्रकौमध्यमौनेयोसामवाहुजयीः कुजः ॥ शास्त्राधियतिवारश्चशाखाधियवत्
 तथा ॥ शास्त्राधियतिलयंचदुर्लभं त्रितयंत्रते ॥ शास्त्राधियाश्चरत्नसंयहे ॥ चरगयर्वसाम
 यजुषामधियागुरुसौम्यभौमसिता ॥ जीवसितौ विप्रारणं सत्रस्यारोह्यगृविशांचंद्रतिपा
 रिजातेवृहस्पतिः ॥ बह्वानांगुरीर्वारोयजुर्वेदजुषांकवेः ॥ सामगानांधरास्सनोरथर्वविदुषां
 रवेः ॥ अत्रलयादिदैवनेभ्योनेयो ॥ विस्तरभयान्नीचते ॥ लक्षः ॥ त्रतेहिर्ष्वसंध्यापावारि
 होयदिगर्जति ॥ तद्दिनेस्यादनध्यायोत्रंतत्रविबर्जयेत् ॥ जोतिर्निवन्धे ॥ नांदीश्रा
 देकतेचेत्यादनध्यायस्वकालिकः ॥ तदीयनयनं कार्यवेदारंभनकारयेत् ॥ एतद्बह्वचा
 तिरिक्तानांतेषांतद्दिनेवेदारंभाभावात् ॥ अत्रस्त्रेषामुपनयनं न भवत्येवा ॥ एतच्च प्रातस्तुति
 ते ॥ सायंस्तुतितेतुदिवैवचरुं प्रपयित्वासायंसंध्योत्तरं होमं कुर्यात् ॥ नसंध्यागर्जितेकाले
 नदृश्यतातद्विते ॥ ब्रह्मोदनयचेदशौषकमन्नं नदृश्यतीति संयहोक्तेरिति ॥ प्रयोग
 लेभृदचरणाः ॥ अत्रशांतिरप्युक्ता ॥ वृषिहप्रसादे ॥ ब्रह्मोदनविधेः श्वेत्प्रदोषेगर्जि
 तंयदि ॥ तदाविप्रकारंतेयंवदोरध्ययनस्यतु ॥ तस्यशांतिप्रकारं तुवक्ष्ये शास्त्रानुसारतः ॥ प्र
 धानंयायसंसाज्यद्रव्यं शांतिपूजां भवेत् ॥ स्तुतं वृहस्पतेर्विद्वानुपदेवताविष्टद्वये ॥ गायत्री
 चैवमंत्रः स्यात् प्रायश्चित्तं तु सर्षिषा ॥ धेनुं स्ववत्सकां दयादाचार्याय ययसिनीं ॥ ब्राह्मणान्
 भोजयेत्पश्चात्ततो ब्रह्मोदनचरेत् ॥ उपनयने चाधिकारिणाः ॥ माधवीयेवृद्धमनुजो
 क्तैः ॥ पितापितामहोभ्राताजातयो गोत्रजोयजः ॥ उपानयेधिकारी स्यात्पूर्वाभावेप
 रः परः ॥ प्रयोगरत्ने ॥ पितेवोपनयेत्पुत्रंतदभावेपितुः पिता ॥ तदभावेपितुर्भ्राता तदभावेपितो
 दूरः ॥ पितेतिविप्रयंत्रं न सत्रियादेः ॥ तेषांपरोहितएवा ॥ उपनयनस्यदृष्टार्थत्वात् ॥ तेषांचा
 ध्यायनेनधिकारात् ॥ अत्रपितृव्यस्यज्येष्ठभ्रात्रभावेधिकारः ॥ असेस्तुनास्तु संस्कार्याभ्रा
 तृभिः श्वेत्संस्कृतैरितियाज्ञवल्क्योक्तैः ॥ तेनेदमविभक्तपरम् ॥ श्वेत्तुविभक्तपरम् ॥ मातुः रजो
 दोषेनुपगुक्तम् ॥ अथषण्डशूकादीनां विशेषः ॥ प्रयोगपारिजातेब्राह्मे ॥
 ब्राह्मणंपुत्रह्यराजातो ब्राह्मणः सरतिशुतिः ॥ तस्माच्चखंडवधिरकुब्जं वामनपंगुसु ॥ जदगद
 दरोगार्त्रशुक्रांगविकलांगिषु ॥ मन्त्रीन्मन्त्रेषु मूकेषु शयनस्येतिरिद्धिये ॥ अस्त्रपंस्विषु चैनेषु
 संस्कारः स्युर्ध्यथोवितम् ॥ मन्त्रीन्मन्त्रेण संस्कार्यावितिकेचिन्नचक्षते ॥ कर्मस्वनधिकाराच्च
 यातिन्यनास्तिचैतयोः ॥ तदयत्नंच संस्कार्यमपरेत्वाद्गुरुत्वात् ॥ संस्कारमंत्रहोमादीन्करोमा
 चार्यस्वतु ॥ उपनेयांश्चविधिवदाचार्यः स्वसमीयतः ॥ आनीयादिसमीयेवासावित्रीष्टसं
 वाजयेत् ॥ कसास्त्रीकरणादन्यत्सर्वविप्रेणांकारयेत् ॥ एवमेवहिजेर्जातो संस्कार्यो कुंड
 गोलकावितिष्ठसर्षपरेष्वेवम् ॥ कुंडगोलकयोः संस्कार्यत्वं प्रादेनिषेधश्चक्षेत्रजपुत्रविष
 यः ॥ अमस्यात्राह्यपिनोयनयनाद्यप्रतिः ॥ इत्यपरकीः ॥ उपनयनंचकुमारं भोजयित्वा कार्य
 म् ॥ प्रागेवैतदहर्भोजयंतीतिमदनपारिजातेगोभिलीक्तेः ॥ गायसुपदेशश्चोत्तरतोयेः कार्य

॥ उत्रेणाग्निमुयविशतः प्राप्नुवन्नाचार्यः प्रत्यप्नुस्व रतरोधी हि भो रतिशां स्वायनसूत्रोक्तेः
 पद्यपिका न्यायनेनाथास्मिन्सावित्रीमन्वाही त्ररतो येः प्रत्यप्नुस्वपितुक्तादक्षिणातशिष्टतआ
 सीनायंवेकेरतिविकल्पउक्तः ॥ तथापिकागीयानामिवसः ॥ वक्ष्वानां तत्ररखा ॥ वैदेक्यातामि
 क्षायां विशेषमाहकात्रीयनः ॥ मातरमेवायेभिस्तेत ॥ पराशरमाधवीये ॥ मातरं
 वास्वस्परं वामानुर्वामगिनीनिजा ॥ भिस्तेतभिश्चाप्रथमयाचेनेनविमानयेत् ॥ अथसे
 स्कारलीयेशोनकः ॥ आरभ्याधानमाचीलात्काले तीतेतुकर्मगां ॥ व्याहृताजसुसे
 स्कारत्यहन्वाकर्मयथाक्रमं ॥ एतेष्वेकैकलीपेतुयादकृत्समाचरेत् ॥ चूडाया चर्दकृत्
 स्यादायदित्वेवमीरितम् ॥ अनायदितुसर्वत्रहियुरांहियुराचरेत् ॥ यारिजीतेकान्याय
 नः ॥ लुप्रेकर्मशि सर्वत्रप्रायश्चित्त्रेविधीयते ॥ प्रायश्चित्त्रेकतेयथाहुनेकर्मसमाचरे
 त् ॥ स्मृत्यर्थसारेचैवम् ॥ कारिकायांतु प्रायश्चित्त्रेकतेतीतेकर्मकृताकृतमित्युक्तम् ॥ प्राय
 श्चित्त्रेकतेयथादतीतमपिकर्मवै ॥ कार्यमित्येकआचार्य्यानेत्येतुवियश्चित्तरति ॥ त्रि
 कांडमंडनेनतु ॥ कालातीतेषुकार्येषुप्राप्तवत्स्वपरेषुच ॥ कालातीतानिहृत्वेवविद
 व्याहत्ररगितुरत्युक्तम् ॥ तत्रसर्वेषांतेत्रेगानां दीश्राहं कुर्यात् ॥ देशकालकंते क्वात् ॥ ग
 राशः कियमाणानामात्रुणां जनसंज्ञकत् ॥ सकृदेवमवेच्छाह मादेनष्टयगादिस्थितिक्रुदो
 गपरिशिष्टात् ॥ एतदहनामयत्नानां पुगयत्संस्कारकरणाविषयमिति वीपदेवः ॥ अतीत
 संस्काराणां पुगयत्करणा इत्यन्ये ॥ तत्रापिचौलस्यउपनीत्यासहेतियज्ञेउपनीतिदिने
 यत्पुष्टानेनश्रद्धेदिने ॥ सहत्वस्यदिवसेकेसन्निकृष्टतरत्वात् ॥ ब्रह्मचारेष्वेव ॥ उपनीतिदिने
 मध्याह्नसंध्यामाह ॥ यारिजातेजैमिनिः ॥ यावद्ब्रह्मोपदेशस्तुतावत्संध्यादिकेन
 च ॥ ततोमध्याह्नसंध्यादिसर्वकर्मसमाचरेदिति ॥ ब्रह्मगायत्री ॥ यत्रुवचनम् ॥ उयायनेतुक
 र्त्रय्यसायंसंश्रुतयासनां ॥ आरभेद्ब्रह्मयज्ञंतुमध्याह्नेतुपरेहनीति ॥ तच्छाखांतरविषयमिति या
 रिजातः ॥ विकल्पत्रित्युक्तं यथ्यामः ॥ उपनयनाग्निस्त्रिगत्रधार्थः ॥ अहमेतमग्निधारयंती
 न्यायस्त्वोक्तेः ॥ वौधायनसूत्रे तु सदाधारणमप्युक्तम् ॥ उपनयनादिरग्निस्तमोयासनमिमा
 चक्षतेयाग्निप्रहरणादित्येके ॥ निर्योधार्योनुगतौ विर्मथ्यरति ॥ इदंजातारगियक्षे ॥ अत्रयथा
 मयनासंभवात् ॥ ब्रह्मयज्ञे विशेषमाह ॥ नत्रेवजैमिनिः ॥ अनुयाकृतवदस्यक
 र्त्रयो ब्रह्मयज्ञकः ॥ वेदस्थानेतसावित्रीगृह्णेतत्समीपतरति ॥ येयांतदिने एवंवेदारंभस्तेषां
 नेदमित्तिदिक् ॥ अथ ब्रह्मचारिधर्मीः ॥ यात्रवल्कः ॥ मधुमासांजनेच्छिद्युक्त
 स्त्रीप्रागाहिसनां ॥ भास्करालोकनाश्रीलपरिवादादिवर्जयेत् ॥ मनुः ॥ अभ्यंगमजनेचाक्षी
 रुयानक्त्रधारणां वर्जयेदिति प्रकृतम् ॥ यारिजाते ॥ कौर्म ॥ नादर्शचेववीक्षेतनाच
 रेंदंतधावनं ॥ गुरुच्छिद्यंभेषजार्थं प्रयुजीतनकामतः ॥ एतन्निषिद्धमधादिविषयम् ॥ अत्र
 स्यगुरुच्छिद्यस्यसर्वदाप्रतिः ॥ सचेद्वाधीधीतकामंगुरेकच्छिद्यंभेषजार्थं सर्वंप्राप्नीयादिति
 ॥ वसिष्ठोक्तेः ॥ ज्येष्ठभ्रातुरित्यपिज्ञेयम् ॥ पितुर्ज्येष्ठस्यभ्रातुरुच्छिद्यंभोज्यमित्यापस्त्वोक्तेः ॥

गुरुपुत्रे तु स्युर्ग्यसारे उक्तम् ॥ गुरुवद्गुरुपुत्रः स्यादयत्रोच्छिद्य भोजनात् ॥ प्रचेताः ॥ तावृत्ताभ्यंजनं
 चैव कोस्यपात्रे च भोजनं ॥ पतिश्च ब्रह्मचारी च विधत्तं च विवर्जयेत् ॥ यमः ॥ मेखला मजिनं उमुप
 वीतं च निमग्नः ॥ कौपीनं कटिसूत्रं च ब्रह्मचारी तु धारयेत् ॥ अग्नीधनं मेख्य चर्या मधः शष्पागुरो
 हितं ॥ कुर्यादिति शेषः ॥ मेखलामाहा श्वलायनः ॥ तिषां मेखलामौजी ब्राह्मणस्य धनुर्मास्यवि
 यस्यावी वै श्यस्येति ॥ आचार्यः ॥ त्रिद्वंता मेखला कार्या त्रिवारं स्यात्समाहृता ॥ तद्द्वययस्त्वयः का
 र्याः यंच वासप्रचापुनः ॥ मनुः ॥ मौजी त्रिद्वंता मधुसूक्तं कार्या विप्रस्य मेखला ॥ त्रिद्वंता ग्रंथिने
 नत्रिभिः यंच भिरेवना ॥ अथ दंडाः ॥ मनुः ॥ ब्राह्मणो वै स्वपालाशौ शत्रियो वा मखा
 दिरी ॥ पेष्यलौ दुर्वरो वै श्यो दंडानर्हति धर्मतः ॥ एवामभावे गौतमः ॥ यज्ञियो वा सर्वेषां मूर्द्धलला
 टनासाय प्रमारारति ॥ अजिनमाहा श्वलायनः ॥ अहतेन वाससा संवीत मैरो
 येन चाजिनै न ब्राह्मणं रो रवेण सत्रियमाजे न वै श्यमिति ॥ यद्यप्ये रो यश्वे न मृगी चर्मो ज्यते
 सरपाठमिति पाणिनि स्मृतेः ॥ ऐरो यमे रापाश्च र्मा धमे रास्यै रासुभे त्रिचित्प मरको शाच ॥ न
 यापि कृष्णरु वस्त्रान्मजिनानो निशंखीकैः सर्वेषां वारो रवमिति शंखीकैः च मृग चर्मणा सह
 मृगी चर्मणो विकलो श्येयः ॥ वस्त्राजिनयोस्तु विकल्पः कार्या संवा विहृतमिति गौतमोक्तैः
 अथ यज्ञोपवीतम् ॥ मनुः ॥ कार्या समुपवीतं स्याद्विप्रस्योर्ध्वं च तं त्रिद्वत् ॥ मदनपारिजोते देवलः ॥
 कार्या सक्षौ मगीवालशरावल्लवराणादिकं ॥ यथा संभवतो धार्यमुपवीतं हिजातिभिः ॥ शुचीदे
 रो शुचिः सत्रं सहतां गुलिमूलके ॥ आवर्त्य यसा वत्या तत्रिगुणीकृत्य पलतः ॥ अत्रिं गकैश्चम
 त्रैस्तदप्रक्षालोर्ध्वं च तं त्रिद्वत् ॥ अत्र दक्षिणामाहृत्य सावित्रिगुणीकृतम् ॥ ततः प्रदक्षिणाम
 त्रं समं स्यान्न वसुत्रकं ॥ त्रिरवे स्वदृढं वधा ब्रह्मविष्वीध्वरन्मते ॥ तन्न वतं तु कार्यं सावित्र्या ॥
 त्रिगुणं कुर्यान्न वसुत्रं तु तद्वेदितेने वीकैः ॥ भृगुः ॥ वामावर्त्तवन्निते त्रिगुणं कृत्वा दक्षिण
 वर्त्तवन्निते त्रिगुणं कार्यं ॥ एक संस्तुः ॥ एवं त्रितं तु कमित्यर्थः ॥ कृंदो गय रिशिष्टे ॥ त्रिद्वं
 च तं कार्यं तं त्रयमधो वृते ॥ त्रिद्वं चोपवीतं स्यात्तस्यैको ग्रंथि रियते ॥ ऊर्ध्वं च तं दक्षिणं क
 र्मूर्ध्वं कृत्वा वलितं ॥ काम्यायनः ॥ एरुदशे चनाभ्यां च घृतं यद्विदंते कटिं ॥ तद्व्ययं मुपवीतं
 स्यान्नातिलेवं न वीकृतम् ॥ वसिष्ठः ॥ नाभेरूर्ध्वं मनापुष्यमधो नाभेस्तपक्षयः ॥ तस्मान्नाभि
 समं कुर्यादुपवीतं विचक्षणाः ॥ पारिजाते देवलः ॥ उपवीतं वेदोरे केहेतये तरयोः
 स्थिते ॥ एकमेव यतीनां स्यादिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ स एव ॥ बहूनि वापुष्कामस्य ॥ तत्र मन्त्रमाह
 स एव ॥ यतोपवीतमिति वा व्याहृत्वा बापि धारयेत् ॥ हेमाद्रौ ॥ यतोपवीते देवा
 र्यं श्रोते स्मात्रे च कर्मणि ॥ वृत्तीयमुत्तरीयार्थं वस्त्राभावे तद्विद्यते ॥ देवलः ॥ सावित्र्या दश
 त्वादिर्मंत्रिनामिस्तु दक्षियेत् ॥ विच्छिन्नवाप्यचोयांतं मुक्त्वा निर्मितं मुस्तुजेत् ॥ मनुः ॥ मेख
 लामजिनं उमुपवीतं कमंडलु ॥ अमुप्राशपविनशानि टल्लीतामानिमत्रत ॥ अथैतन्नोपेयम
 यश्चित्रम् ॥ मनुः ॥ अकृत्वा भैष्यचरणमसमिध्य चयावकं ॥ अनातरः सभरात्रमवकीर्णीकृतं
 चरेत् ॥ अमत्सा आपदिनागेतुपात्रवल्कः ॥ भैष्यापिकार्ये त्यक्त्वा तु सभरात्रमनातरः ॥ का

प्रावकीर्णोत्तरीयाभ्यां जुद्धयादाद्गतिर्यथा॥ उपस्थानंततः कुर्म्यात्समासिचत्वनेननु॥ मंत्रास्तु॥
 ॥ मिताक्षरायां ज्ञेयाः ॥ सख्ये चैव तु च्छिन्धिधाने॥ मानस्तीके जपे मंत्रं शतसंख्यं शिवालयैः ॥ अ
 धिकाय्यं विना मुक्तौ न पापं ब्रह्मचारिणः ॥ स्मृत्यर्थं हरिणु॥ संध्याधिकार्यं लोपे
 स्नात्वा सुसहस्रजपः ॥ भिक्षालोपे सुशते ॥ अभासे हि गुणं पुनः संस्कारश्चेत्तु क्रं ॥ आशार्कं सं
 वर्तः ॥ यः संधो चैव तोपास्ते अघिकाय्यं यथाविधि ॥ गायत्र्यसु सहस्रं तु जपेन्नात्वासमाहितः ॥ अ
 धिकाय्यं संध्यादये कार्यम् ॥ अघिकाय्यं ततः कुर्म्यात्संध्यायारुभयोरपीति ॥ यात्रवल्केपात्रे
 सायमेव वा ॥ सायमेवायि मिन्धीति नैके रति लोकाक्षिणोक्तेः ॥ यारिजाते शतातयः ॥
 ब्रह्मचारी तु यो श्रीयान्मधुमांसंतथैव च ॥ प्राजापत्यं चरेत्तच्छ्रुतशेषसमाययेत् ॥ अग्निधाने ॥
 संवोधिया जपे मंत्रं त्रलक्षं चैव शिवालयैः ॥ ब्रह्मचारी स्वधर्मेषु स्रनं चेतर्गमेव ततः ॥ स्त्रीसंगमि
 तु मनुः ॥ अत्रकीर्णोत्तरीयमेव न गदंभेन चतुस्र्यये ॥ स्थालीपाकविधाने नयजेद्देनिर्कृतिनि
 शि ॥ विस्तरस्तु मिताक्षरादौ ज्ञेयः ॥ उपवीतनाशे तु हारीतः ॥ मनोव्रतयती भिक्षुतस्व आजाहुती
 हुत्वा पुनः प्रतीयात ॥ तत्रैव मरीचिः ॥ ब्रह्मसत्रं विना मुक्तं विरामं च कुरुते यथा
 ॥ गायत्र्यसु सहस्रेणाप्राणाया मेन सुद्यति ॥ मनुः ॥ भो शंके कीर्तयेदं ते स्वस्य नाम्नोः भिवादने ।
 आपुष्यान्भवसोम्येति वाच्यो विप्रो भिवादने ॥ अकारश्चास्य नाम्नो ते वाच्यः स्वोक्षरः सुतः ॥ श
 र्मन्नि तिनकारात्तद्वैरमर्थः ॥ अभिवादनप्रत्यभिवादानादौ विशेषः ॥ स्मृत्यर्थं सारयारिजाता
 दौ ज्ञेयः ॥ यमः ॥ जायानयिकानीयां संसंध्यायामभिवादयेत् ॥ विना शिष्यं च पुत्रं च दौहित्रं
 दुहितुः कृति ॥ अथ पुनरुपनयनं ॥ पारिजाते शतातयः ॥ लसुनेयं जनजग्धाय
 लोडं च तथा पुनः ॥ उग्रमानुषके भाश्वरासभीक्षीरभोजनात् ॥ उपायनं पुनः कुर्म्यात्प्रमदं च चरे
 त्कुहरिति ॥ हेमाद्रौ दृढमनुः ॥ जीवन्यदि समागच्छेद्गुणं मे निमज्जयत् ॥ उद्धृतस्त्रा
 पयित्वा स्वजातकर्मादिकारयेत् ॥ तत्रैव याये ॥ प्रेतशय्या प्रतिग्राही पुनः संस्कारम
 र्हेति ॥ चंद्रिकायां बोधायनः ॥ सिंधुसौवीरसौराष्ट्रानृत्या प्रत्यंतवासिनः ॥ अगवंगकलिगा
 अगत्वा संस्कारमर्हेति ॥ हेमाद्रौ प्रायश्चित्तकोडे दृढगौतमः ॥ स्वरमुष्टं च महिषमनङ्गाहम
 जेतथा ॥ वस्तुमारुह्य मुखजः क्रोशे चंद्रं विनिर्दिशत् ॥ मार्कंडेयः ॥ स्वरमारुह्य विप्र
 लु योजनं यदि गच्छति ॥ तत्पदाच्छ्रयं प्रोक्तं शरीरस्य विशेषनं ॥ पुनर्जन्मप्रकृतिवृत्तगर्भं
 विधानतः ॥ मदनरत्ने मिताक्षरायां च स्नानमात्रमुक्तम् ॥ मनुः अ
 तानान्प्रायश्चित्तं सुगं संसृष्टमेव च ॥ पुनः संस्कारमर्हेति त्रयोवर्गादिजातयः ॥ मिता
 क्षरायां पराशरः ॥ यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रजातो विनिर्गतः ॥ अनाशकनिष्ठतश्च गार्ह
 स्थ्यं चैच्चिकीर्षति ॥ सचरेत्त्रीशिकच्छाशिकीशिकां द्रायणा निच ॥ जातकम्पीदिभिः सर्वैः सं
 स्कृतः सुदमापुयात् ॥ बोधायनसूत्रे ॥ अथोयनीतस्य व्रतानि भवन्ति नामस्थीच्छिष्टं मु
 जौताम्यत्रपितृभ्योऽभ्यां नस्त्रियासहस्रं जीनमधुमांसं प्रादसतकानानि दशाष्टसंधिकीक्षीरं
 च्छाकनिर्यासौ विलायनं गणानंगणिकान्ममित्येतेषु पुनः संस्कारः प्रतिषिद्धं दशममनमित्ये

के वामथाप्युदाहरंति॥ सुरस्यं सिंधुसौवीरमवतीदक्षिणापयं॥ एतानि ब्राह्मणो गत्वा पुनः सं
स्कारमर्हति॥ अथ पुनः संस्कारं व्याख्यास्यामो देवयजनप्रभृन्नाप्रिमुखान्कृत्वा यालाशीं समिधं
माजेनाग्नेभ्याधायावाचयति॥ पुनस्त्वादिसारुद्रावस्व० कामाः स्वाहेत्यथान्नप्रपयश्चित्रे जु
होतियन्मन्त्रान्मनोमिन्द्राभूत्सुनरप्रिश्वसुरदादिति॥ द्वाभ्यामथपक्वानुहोतिसप्रते अये० धृतेन
स्वाहेत्यथाग्नाहतीरुयजुहोतियेन श्वेवाः पवित्रेणोति तिस्रभिरनुकंदसं सिद्धं कर्म भृति सिद्धमा
धेनुवरप्रदानादथापरमापरिधानात्कृत्वा यालाशीं समिधामाधायाथात्रन्यप्रपयश्चित्रे जुहोत्वा
व्याहतीजहति॥ अथापरे ब्राह्मणवचनादेवसावित्र्याशतकृत्वो घृतमभिमंत्र्य प्राशयकृतं
प्रायश्चित्तो भवति॥ गुरोर्वाप्युच्छिष्टं भुंजीनाथाप्युदाहरंति॥ वयनंदक्षिणादानं मेखलादंडमा
जिनं भैक्ष्यचर्यान्नतानि च निवर्तते पुनः संस्कारकर्मणीति॥ आशुलायनशुद्धे॥ य
थोयेतर्ष्वस्येत्पादिनापुनः॥ संस्कारउक्तः॥ तथा॥ पित्रादिव्यतिरेकेण ब्रह्मचारिणः प्रेतकर्म
करीणुनरुयनयनमित्ययर्कादयः॥ त्रिस्थलीसेतौ॥ कर्मनाशाजलस्पर्शात्करीणोयावि
लंघनात्॥ गंडकीबाहुतरणात्पुनः संस्कारमर्हति॥ गौडस्तु॥ करतोयाजलस्पर्शा
त्कर्मनाशाविलंघनादिनियंति॥ तन्ना॥ दानधर्मेषु करतोयास्नाने प्राशस्वीक्रेः॥ करतोये
सदानेरेसरिक्केष्टेति विभुते॥ आज्ञावयसि यो रणां पापहरकरो भवेत्ति स्मृतिदर्यणाचंद्रिका
लिखितस्नानमेवात्र॥ पाराशरः॥ अजिनं मेखलादंडो भैक्ष्यचर्यान्नतानि च॥
निवर्तते हिजातीनोपुनः संस्कारकर्मणि॥ हरदत्तस्तु॥ यस्यैकं वेदमधीत्यामं च
दमध्ये तु मिच्छततस्य पुनरुयनयनं तेन प्रतिवेदमुयनयनं कर्तव्यमिनाह॥ अनेनेन नमस्यंते॥
सर्वभ्यो वै वेदेभ्यः सावित्र्यनूयता॥ रूपापसंवाक्रेः॥ तद्विधिः कारिकायां॥ वे
दांतरमधीत्येव ऋग्वेदेत्येत्थीयने॥ उपनीतिरियंतेषामले करणावर्जिता॥ यद्देनदुपनीत
स्य प्रायश्चित्तपदा भवेत्॥ कृताकृतं च वयनं मेधाजननमेव च॥ मेधाजननसम्भवेन्नतचर्या
भवेदिह॥ अनुप्रवचनीये च तदभावेद्वयं नहि॥ परिदानं न कार्यं स्यान्निमित्तानतरं त्विदम्॥
र्ष्वस्यावाचयेस्यानेतत्स्वितुर्हृणीमहेरति॥ यजुहारीतः॥ द्विविधास्त्रियः ब्रह्मवा
दित्यः सद्योवधश्च॥ तत्र ब्रह्मवादिनामुपनयनमशोधनं वेदाध्ययनं स्वगृहे च भैक्ष्यचर्येति
॥ सद्योवधूनामुपनयनं कृत्वा विवाहः कार्यं इति॥ तद्युगांतरविषयम्॥ पुराकाले मुनारोपणं
मौजीवधनमिष्यते॥ अथापनं च वेदानां सावित्रीवाचनं तथेति यमोक्तेः॥ अथा॥
नध्यायाः॥ पारिजाते॥ हारीतः॥ प्रतिपत्सु च उर्द्व्यामद्यम्यां पर्वणोर्षयोः॥ स्नानध्यायेषु श
र्वर्यानाधीपीतकदाचन॥ नारदः॥ अयने विषुवे चैव शयने बोधने हरेः॥ अन
ध्यापस्तु कर्तव्यो मन्वादिषु पुगादिषु॥ निर्गोपामृतं॥ चातुर्मास्यदिनीयासु
मन्वादिषु पुगादिषु॥ अनध्यापस्तु कर्तव्यो याचसोयपदानिथिः॥ गर्गः॥ सुचारु
तपस्ये च यादिनीया विधुक्षये॥ चातुर्मास्यदिनीयासाः प्रवदंति मनीषिराः स्मृत्यर्थं सरिपि
॥ आषाढी कार्तिकी फाल्गुनी समीपस्य दिनीयासुचेति॥ मनुः॥ उपाकर्मणि चोत्तर्यात्रि

त्रंक्षपरांस्मृतं॥ अश्वकामुहोरात्रमृत्वंतासुचरात्रिधिति॥ उत्सर्गे तु मन्त्रपक्षिणपहोरात्राभ्यां अह
 स्यविकल्पसंतिविज्ञानेश्वरः॥ अश्वकाशदेनसप्रम्यादि वयंशेयं॥ निस्त्रीसृकास्त्रिरत्रमप्यामेकैरिति
 गीतमोक्तैः॥ अत्रं तास्त्रितीसौरात्रं त्वंतासु॥ चांद्रांतस्य पर्यंत्वेनैवनिषेधसिद्धिरिति सर्वत्र नातप
 राः॥ एतेनित्या॥ नैमित्रिकानय्याह॥ यात्रवल्क्यः॥ अहंप्रेतेखनध्यायः शिष्यत्विगुरुं
 धुधु॥ उपाकर्म्मशिवात्सर्गे स्वशाश्रीत्रियेतथा॥ संध्यागर्जितनिर्घातभूकं योल्कानियातने॥ समा
 प्यवेदं कनिशमारण्यकमधीत्यच॥ पंचदश्यांचतुर्दश्यामसृम्यां राहस्यजके अतुसंधिषु भुक्त्वावा
 आदिकं प्रतिगृह्यच॥ पशुमंडकनकुलम्बाहिमाजीरं मूषकैः॥ कृतेतरेत्वहोरात्रं शक्यपतितयो
 ऋये॥ ग्रहोद्युनिशोक्तावपियस्तासे अहमित्युक्तं प्राक्॥ स्मृत्यर्थसारे तु॥ रात्रौ यद्वेतिस्त्रीरात्री
 ॥ दिवाच अहमित्युक्तम्॥ अतुः सौरः॥ भुक्तैस्तुत्सवविषेयं॥ ऊर्ध्वमीजनादुत्सवेरिति गीतमोक्तैः
 आदिकं मर्हैको द्विष्टमिन्नम्॥ तत्रतु अहमिति मनुः॥ स्मृत्यर्थसारे चैवं॥ यजु॥ पश्चाद्यंतराये अह
 सुयवासी विप्रवासश्चेति गीतमोक्तम्॥ तत्प्रथमाध्ययने॥ यात्रवल्क्यः॥ अत्रोद्यु
 गर्दभो लूकसामवारात्रनिस्वने॥ अत्रमेध्यशवशूद्रांत्यश्मशानयतिनांतिके॥ देशे सुचावात्मा
 निचविद्युक्ता नितसंज्ञवे॥ भुक्त्वा र्दया शिरंभो तरुं रात्रेति मारुते॥ यां सुप्रवर्षेदिग्दाहे संध्यानी
 रभोति सुधावतः शनिगंधेचशिष्टे च ग्रहमागति॥ खरोग्रयानहस्यश्चनोदक्षिराराहरो॥ सत्य
 विशदं नध्यायानेतींसात्कालिकात्विदुः॥ वारुणो वंशः॥ शततंतुवीरोतिहरदत्तः॥ अत्रमेध्याः स्
 तिकादयः॥ स्तनितं गर्जः॥ वर्षातोत्सगर्जदृष्टिविद्युतां यो गयधे आकालिका॥ वर्षासुतात्का
 लिकारतिनारायणः॥ सेत्रेयोपनिषदि अयत्रौ वर्षे त्रिरात्रमिति॥ मृगादिज्येष्ठां नवर्षं नुः॥ तं विना
 वर्षादौ त्रिरात्रमनध्यापरतिवेदभाष्ये उक्तम्॥ संध्यागर्जे तु हारीतः॥ सायं संध्यास्तनिते रात्रिः प्रा
 तः संध्यास्तनिते होरात्रम्॥ रात्रौ विद्युत्परात्रावविधिः॥ विद्युत्तनक्तं चापरात्रादिति गीतमोक्तैः
 दिनवृती यो शोत्रं तद्विद्युत्तिसर्घरात्रमित्याह सरवात्रिभागादिप्रवृत्तौ सर्वमिति॥ अहं रात्रे मध्यया
 मह्ये रतिविज्ञानेश्वरः॥ मध्यदंडचतुष्टये रतिनिर्णयां मृते॥ मनुः॥ नविवादेन कतहे नसेनायानसं
 गे॥ नभुक्तमात्रेनाजीरौ नवमित्वानसूतके॥ रुधिरं चस्तुते गाचाच्छ्वेराचापरिस्तते॥ कौर्मै॥
 श्लेष्मोतकस्य कृपायां शाल्लेर्मधुकस्य च॥ कदाचिदयिनाध्येयं कोविदारकयित्ययीः॥ मनु
 ॥ शयानः प्रोढयादश्चकृत्वाचैवावसकियका म॥ नाधीयीतामिषं जग्धासूतकां प्राद्यमेव च॥
 प्रोढयादः यादोयरियाददाता॥ आसनारूढयादौ वैतिहरिदत्तः॥ लीयपदास्त्रियि प्रागुक्तैः॥ स्मृत
 यर्थसारे॥ अत्रवराद्दशो महाभरणयोः प्रेतद्वितीयायोरथसप्रम्यामाकाशे शवदं नैवाहोरात्रम्॥
 अत्रपरिं उरुं त्रिरात्रम्॥ आचार्ये उयाध्याये च यक्षिणी आचार्ये भाष्यी सुत्रशिष्ये खे होरात्रं॥ अ
 ग्युत्पाने गोविप्रमृतौ त्रिरात्रयः॥ अयने विद्युवेचयक्षिणी॥ आकालवृष्टौ च॥ आरण्यमाजीरं स
 पनकुलं यंचनस्वादेरंतरागमने त्रिरात्रम्॥ आरण्यश्च शृगालादिवानरं जकादौ द्वादशरात्रं
 खरवराहौ श्रुचांडलस्तृतीकादक्याशवादौ मासम्॥ गोगवयाजावास्त्रिकादौ त्रिमासं॥ शशमे
 वश्वपाकादौ चरमासम्॥ राजगंडसारससिंहव्याघ्रमहायातकिकुतघाटावटमनध्यायः॥ शो

मनदिनेवानध्यायः॥विवाहप्रतिष्ठायापनादिष्वसमाप्तेः॥सगोत्राणामनध्यायः॥उदयेक्षमये
वापिमुहूर्त्तत्रयगाभियत्॥तद्विनंतदहोरात्रमानध्यायविदोविदुः॥केचिदाहुःकविदेशावन्न
दिननाडिकाः॥तावेदेवत्वन्ध्यायोनतन्मिथेदिनांतरे॥प्रदोषेत्वाहप्रजायतिःयस्त्रीचद्वादशी
चेवत्रहरात्रोननाडिका॥प्रदोषेनत्वधीयांतृतीयानवनाडिका॥ निर्णयामृतेगर्गः
रात्रौयामत्रयादर्बकसप्रमीवात्रयोदशी॥प्रदोषःसतुविज्ञेयःसर्वविधाविगर्हितः॥रात्रौन
वसुनाडीसुचतुर्थीयदिदृश्यते॥प्रदोषःसतुविज्ञेयोवेदाध्ययनगर्हितः॥कोर्मन्ध्यायास्तु
नागेषुनेतिहासपुराणयोः॥नधर्मशास्त्रेष्वन्येषुयवैर्येनानिवर्जयेत्॥ शौनकः नि
मेजयेचकाम्येचमृतोपारायरोपिच॥नानध्यायोस्तिवेदानांयाहरो

गृहसंस्मृतः॥ इत्यनध्यायाः॥ अथमहानाम्नादिव्रतम्॥ श्रीधरः॥

निश्चिनस्रत्रवाः॥शर्वगोदयनिरीक्षराम्॥चौलवत्सर्घमाख्यातंसगोदानव्रतेषुच॥एतेषां
लोपेशौनकः॥व्रतानिविधिनाकृत्वास्वशास्त्राध्ययनचरेत्॥अकृत्वाभ्यस्यतेयेनसयायीवि
धिघातकः॥प्रत्येकं कृच्छ्रनेकेकंचरित्वाज्याहुतीःशतम्॥हृत्वाचैवंतुगायत्रास्त्रायादिस्या
हशौनकः॥स्मृत्यर्थेसारं॥त्रीनसद्वादशवाक्यान्कृत्वापुनर्व्रतंचरेदित्युक्तम् अथ
समावर्तनम्॥ सुरेश्वरःभौमभानुजयोर्वरिनसत्रेचत्रतोदिते॥ताराचंद्रविषुदोचस्यान्समावर्तने
क्रिया॥वैधायनसूत्रेनुरोहिरापांतियेउत्तरयोःफाल्गुन्योर्हस्तिचित्रायामेदेविशाखयोर्वीस्तायादि
सुक्तम्॥ वसिष्ठः॥ स्नानंमध्याह्नकालेनुहारायाकारयेच्छुभंशर्वाह्नेतदभावेतुर्कुर्यात्
स्नानंयथाविधिः॥सर्वत्रतवोविवाहस्येतिस्त्राघटादक्षिणायनेविवाहसदासमावर्तनमपित्र
त्रैवा॥अथधोदगयनेसमावर्तने अनाश्रमीनतिष्ठेतेतिविरोधः॥स्यादितुक्तंसुदर्शनभाष्ये॥एता
च्चब्रह्मचारिव्रतलोपप्रायश्चित्तकृत्वाकार्यं॥ तदाहवैधायनः॥ शौचसंभ्यादर्भमि
क्षात्रिकार्यरहित्यकौपीनेनयवीतमेखलादंजिनाधारिणोदिवास्वायच्छत्रयादकास्त्रविधा
रणोद्ग्रेनानुलेयनांजनयूतनृत्पगीतवापादिभिर्नृत्तौत्रहचारीकृच्छ्रत्रयंचरेन्महाभ्याहृतिहो
मंचकुर्यात्॥समावर्तनोत्रशर्वमृतानोत्रिरात्रमाशौचकार्यम्॥आदिशीनोदकंकुर्यादाव्रतस
समापनात्॥समाप्तेतूदकंदत्वात्रिरात्रमशुभिवैदिनिमन्त्रैः॥आदिशीब्रह्मचारीतिविज्ञानेश्वरः
॥उत्सर्चयेदिकश्चिन्मृतस्तदात्रिरात्रमध्येविवाहकार्यंन्यथानेतिसिष्यतिजननेतुसत्यपि
नात्रेरात्रे॥तत्रातिज्ञाताशौचभावाद्दकंदत्वेतिवचनाच्चेतिदिक्॥तत्रापिबिकल्पः॥पितृर्थे।
पितृनेनेवानुदोषोभवत्किर्हिवित॥आशौचकर्मणोनेस्यात्त्र्यहंवाब्रह्मचारिणामितिहंरो
गपरिशिष्यात्॥स्नानकत्रतामाह आसः॥यस्यीयवीतदितयसोदकंचकमउल्लुम्बत्रैवास्तीष
मसंघाडकेचायुपानहो॥होमैवकुंउत्तवेदंरुतंकेशनस्वःसुविः॥वेदोदभंयुः।मनुः॥उपा
नृत्तौचवासश्चधृतमयेर्नधारयेत्॥उपवीतमलेकारमजंकारकमेववा॥अभ्यान्पिबेदृचयष्ट
स्तदादिभ्योहेयानि॥ अथकुरिकावन्वः॥ज्योतिर्विंधेनारदः॥कुरिकावंधनवस्येनृपा
गांभ्राकूरयहात्॥विवाहोक्तेषुमासेषुशुक्लपक्षेयनसरो॥जीवेशुक्तेचभूषुत्रेचंद्रतारावला।

कौलोदाहादीनामस्मादचनादमागप्यमित्युक्तम् ॥ एहस्यतिरपि ॥ उहस्यते वासिणात्तैमी
 तुलस्यसुताद्विजेः ॥ मत्प्रादाश्चनराः सर्व्वमभिचाररताः स्त्रियः ॥ उत्तरो मयथास्यैवस्यथा ॥
 न्दरांरजसला ॥ इत्यनाचारत्वमाह ॥ अतएवहेमाद्रीं मात्स्ये ॥ कर्णाटकादीनातत्कारिणां
 श्राद्धनिषेधः ॥ वीपदेवेनापिलिखिते ब्राह्मणे ॥ यत्र मानुलजोदाहीयत्रैवैवस्योपतिः ॥ श्राद्धं
 नगच्छेत्तद्विप्रदांतं यच्च निरामिषमिति ॥ तस्मान्मातृतः यंच पितृतः सप्रचन्यत्तेहहेदिति सि
 द्धं ॥ संबंधविवेके समंतुः ॥ ब्राह्मणानामेकपिउसधानामादशमादस्यविच्छिन्निर्भवति ॥ आ
 सप्तमाद्रिक्यविच्छिन्निर्भवति आतृतीयात्पिउसविच्छिन्निरमथापिउशौ चक्रियाविकेदाइ
 हहा ॥ तुलोभवति ॥ अस्वार्थमाह ॥ शूलपाणिः ॥ जीवन्निजादित्रिनुस्यर
 द्प्रपितामहादयस्वयः श्राद्धदेवतात्वात्पिउभाजीभवति ॥ तहर्ध्वत्रयो नवपुरुषययैतालेप
 भाजः ॥ श्राद्धकर्त्ता च दशमर्त्ता ॥ दशमाहर्ध्वसापिउनिष्ठेतिः ॥ दशमादिसुपलस्याम् ॥
 तेनपितृपितामहजीवने नवपुरुषययैतंपितृजीवने चष्टपुरुषययैतंसापिउमिति ज्ञेय
 म् ॥ अपुत्रधनयहोसन्निहिताभावे सप्रपुरुषययैतमधिकारः ॥ धनयाहियामारभ्यतृती
 यः योत्रस्तहर्दं श्राद्धविकेदः ॥ अन्वयाधनहारित्वेऽपुत्रश्राद्धादयकरोत्रस्तहेत्यर्थः ॥ आतृ
 तीयादिसुपलस्याम् ॥ अत्रानांतुस्त्रीणां त्रिपुरुषोविजायत इतिवसिष्ठेः ॥ एतन्वाशौर्वा
 ष्यंसापिउमनुविवाहाद्यैः ॥ तत्रश्रौक्तवचनैः यंचमत्वसप्रमत्वनियमादितिमेधातिथिप्रमुखादा
 शिणात्ताः ॥ वाग्दानोत्तरमेतदिति सुद्विवेकः ॥ मातृकुलविषयकानीनकमाविषयंचैतत् ॥ अ
 न्मथाअप्रजानांतथास्त्रीणांसापिउसप्रयोरुचं ॥ प्रजानांभर्त्सापिउं प्राहदेवः प्रजापतिरिति ॥
 कौर्मैराविरोधः स्यादितिरन्नाकरस्मितत्वादिगोउयंथाः ॥ पुत्रंचैतत् ॥ अन्मथाकर्मोत्तौपुरु
 षत्रपययैतमेवसतकंस्यान्वीर्ध्वम् ॥ सायलमातामहकुलेत्वाहमितास्यरां संखः ॥ यद्येकजा
 तावहवः एथकुक्षेत्राः एथकुजनाः ॥ एकपिउएथकुशौचापिउस्त्वावर्त्तेति ॥ एथकुक्षेत्रा
 भिन्नजातीयस्त्रीषुजाताः एथजनाः सजातीयभिन्नमातृषुजाताः ॥ अत्रत्रिपुरुषंसापिउमि
 ति विज्ञाने श्रोत्र्याचक्षी ॥ एथीचंद्रोदयेसापिउद्वीपिकायांचैवम् ॥
 मदनपारिजातेतुएथकुक्षेत्राः भिन्नमातृजाएथजनाः भिन्नजातीयाः ॥ एतद्विजातीयसायलम
 तृकुलविषयम् ॥ हवरुसायलमातृकुलेचतुःपुरुषंसापिउं ॥ पंचमीसप्तमीचैवमातृतः पितृ
 नस्तथेति ॥ वसिष्ठेः ॥ सप्तमीमिति ब्राह्मणादीनां सत्रियादिद्वारोत्पन्नपि
 कुलविषयंचैवमुक्तम् ॥ तत्सक्यो लकस्मितत्वाद्दुशोत्तरविरोधाच्च निश्चयम् ॥ पितृपत्न्याः सर्व्वमा
 तरस्युक्ता समंतुनातदपत्यानिभागिनियानीति एथद्विषेधाच्च ॥ अन्मथासापिउत्वेननिषेधा
 त् ॥ सायलमानुलत्वादिनिर्देशोऽर्थः ॥ अतएवतेनस्मृतिर्कोमुषांस्वरांसायलमातामहकु
 लपरत्वेनतथैवशेखवचनंयास्यातम् ॥ निनवाशिष्टयंचमीसप्तमीमतीतेतिभ्यास्त्वियम् ॥ त
 स्मात्त्राचैवमस्यापुत्राप्रयोगरत्नेर्ह्येः ॥ स्मृतिनत्वादिगोउयंथेषुचसपनमातामहकुले
 वदकंचावन्निकमेवसापिउमुक्तम् ॥ पचाहसुमंतुः ॥ मातृपितृसंबन्धाच्चाहप्रमादविवाहाभंति

आपंचमादयेमां॥पितृपत्न्यसर्वाभ्यान्सख्यतरोमाउत्तारद्विभक्त्यात्पुत्रस्यसद्वृत्तत्वेत्तरस्य
 मीतिरसद्वयानिभागिनयानिअनयासंस्कारियाःसुसयाभ्यापिपुरितद्वति॥आपंचमा
 दितिअनुसृत्येति॥**द्वि॥**द्विभक्त्यात्पुत्रस्यसद्वृत्तत्वेत्तरस्यसद्वृत्तत्वेत्तरस्यसद्वृत्तत्वेत्तरस्य
॥ब्रह्मदातुर्युगैश्चैवसंततिःप्रतिविध्यते॥तद्विगमोमातृष्यसारतितुआकरेनपठितम्॥क
 विद्वनादविवाहः॥यथायद्यपरिशिष्टेअविरुद्धसंबंधामुपयच्छेत्तेषुक्ताविरुद्धसंबंधःस्व
 यमेवोक्तः॥यथाभार्यास्वसुहृद्दिवापितृव्यपत्नीस्वसांचेति॥वैधायनः॥मानुःस्पत्न्यभगि
 नीतत्सुताचविवर्जयेत्॥पितृव्यपत्न्याभगिनीतत्सुतांचविवर्जयेत्॥अतोमातृष्यसुःसपत्न
 पुत्रकस्याप्यविवाहाः॥सापत्न्यात्कुलजाभितमदनयारिजातोक्तैरितिकेचित्॥केचित्तुश्रे
 ष्ठीभ्रातापितुःसमरतिमनूक्तैस्तत्पत्न्यामातृत्वात्तन्निर्मातामहत्त्वात्पेष्टभ्रातृपत्नीभगिनीनुषि
 वाहाः॥तथाउत्पादकब्रह्मदात्रैर्गमिभ्यान्ब्रह्मदःपितेतिमनूक्तैर्युरुणात्रिपुरसंसापिंड्य॥
 सखापिनिर्वार्यः॥अतस्तेसांकन्यानोहाहाः॥गायत्र्याउपदेष्टुश्चकन्यानेवोद्देहिजुः॥गुरो
 श्चकन्यांशिष्यावातत्संनत्यापिनेष्यते॥पुरुषत्रयपर्यंतभ्रात्रादेर्नैतद्विष्यते॥वाक्संबंधक
 तांतांनुस्नेहसंबंधमाग्निना॥विवाहीअनकर्त्तव्यलोकगर्हाप्रसन्नैरतिवचनाच्चेमाहः॥त
 त्रमूलैर्चित्यम्॥दत्तकविययेतृअनै॥तत्रगीतमःउर्ध्वं सप्तमापितृवंधुभ्योकीजिनश्चमातृ॥
 वधुभ्यःपंचमादितिबंधुग्रहणाच्चदत्तकमात्रपरमितंकिंतुसंतानेयि॥एतत्तद्द्वैत्रादिसर्व
 व्याप्त्यापरापरमितिहरिदत्तः॥ अत्रस्मृतिचंद्रिका॥ भियागा
 यउत्पादयतिनस्मादीजिनोऽर्ध्वं सप्तमादित्यर्थरति॥दत्तकसज्जनकविषयमेतद्विदित्सापिअ
 शोमासायातेनदत्तस्यजनककुलेसाप्रयोरुसंजननीकुलेयांचयोरुसंसापिंड्यम्॥दत्तकीना
 दिपुत्राणांवीजवपुःसपिउता॥सप्तमीपंचमीचैवगोत्रित्वंयालकस्यचेतिवृहत्समूक्तैः॥वी
 जिनश्चेतिगीतमोक्तैश्च॥यालकपितृकुलेन्यंचपुरुसंयालकमातृकुलेत्रिपुरुषम्॥तथाचा
 परार्केयैदीनसिः॥वीन्मातृनःपंचपितृनःपुरुषानतीत्योद्देहिदि॥एतत्सएवयाचस्थी॥
 दत्तकादीन्पुत्रान्पितृव्यसुतानिचर्त्तयिउगोत्रार्थयान्॥प्रत्येत्दृश्यतेपंचपितृनरतिनात्पा
 न्प्रतीतिः॥यत्र॥ वृद्धगीतमः॥ खेगीत्रेषुश्रुतायेस्यदत्तकीतादयःसुताः॥
 विधिनागोत्रमायांतिनसापिप्रविधीयते॥ यच्चवसिष्ठः॥ अत्यशास्त्रोद्भवो
 दत्तःपुत्रश्चेवोपनायितः॥खेगीत्रेश्चशास्त्रोक्तविधिनास्यान्वशास्त्रभागिति॥यच्चनारदः॥
 धर्मार्थवार्हताःपुत्रास्तत्रोत्रेणापुत्रवत्ता॥अथयिउविभागित्वेनेषुकेवलमरीरुमिति॥न
 त्यालककुलेसाप्रयोरुषः॥सापिंड्यनेत्येवपरन्तुसर्वथासापिंड्यनिषेधपरमितिसापिंड्य
 श्रीमारायायम्॥ मदनपारिजाताद्विदत्तकानुप्रवेशःस्यसापिंड्यप्रतिभाति॥
 याहि॥तेनत्रीनतीत्येत्पुत्राहस्यस्यमातादत्तपुत्रीप्रतियहीत्रापुत्रीकृतातस्याःप्रतिय
 हीतुःकुलेत्रीनतीत्येति॥पंचपितृनरतितुपस्यदत्तपुत्रःपितृनात्स्यपुत्रनकुलेतद्विषय
 मिसुक्तम्॥वसुतसु॥शर्ववचसांमहानिवंधेषुपुत्रात्पुन्युपलंभात्परगर्भादिलिखतासा

रयासु मीवरः मूलपुरुषमारम्पद्वितीया तृतीयादिका सुदहेदिताहः ॥ सिद्धासु नवधूरयोः
 स्वतः सापिञ्जकिनुकूटस्थसंनतितात् ॥ तस्यापिञ्जनेवा ॥ अतोष्टमवरप्रतिकमाया असापि
 येपिकन्यायाः कूटस्थेन सापिञ्जात्तत्सततिस्थत्वाहरस्तां प्रति सापिञ्ज एवेत्यविवाहः ॥ सा
 ज्यासापिञ्जयोः प्रतियोगिभेदेन विरोधादिताहः ॥ इदमेवपुक्तम् ॥ आशौचिप्येवंसापिञ्जये
 म् ॥ यत्रनुमध्ये विच्छिन्नमपिसापिञ्जमंडुकुतुनितपुक्तम् ॥ आशौचिप्येवंसापिञ्जये
 म् ॥ यत्रमध्ये नरसुवर्त्तनेयथा कूटस्थोत्पचम्योः कस्योः पुत्रौ ॥ तत्रनिवृत्तिः ॥ तदयस्योस्वतुर्ह
 स्तत्रापिनसापिञ्जासापिञ्जयोर्दोषः ॥ संवंधिभेदात् ॥ तेवतत्रनविवाहः ॥ अत्रकूटस्थमार
 गणानाकार्य्या ॥ तदुक्तम् ॥ वध्वावरस्यवातातः कूटस्थायदिसप्तमः ॥ पंचमीचेतयोर्मातातत्सापि
 ङ्जनिवर्त्तनरति ॥ कूटस्थो मूलपुरुषः ॥ विश्वरूपनिबंधो ॥ एवमुक्तप्रकारेणापित्वंधुसुसप्तमा
 न् ॥ ऊर्ध्वमेवविवाह्यत्वंपचमान्मातृबंधुतः ॥ संतानोभिद्यतेयस्त्वात्तर्द्धजाडमयत्रच ॥ तमा
 दायगरोद्गीमान्त्वरयावच्चकन्यकां ॥ स्मृतितत्विनारदः ॥ आसप्तमात्पचमात्तबंधुभ्यः पितृ
 तः ॥ अविवाहासगोत्राचसमानप्रवसतया ॥ अत्रबंधुभ्यः रतिपंचमी निर्देशात्पितुः पितृ
 सपुत्रानुसप्तमीमातुः ॥ पितृष्वस्यपुत्रात्तपंचमीमपित्यजेत् ॥ एवमन्यबंधुषुतेयम् ॥ तत्रापि
 गोत्रान्येवीगपिविवाहंकुर्यात् ॥ वस्यमारावचनात् ॥ त्रिगोत्रगणानाचमातामहगोत्रापि
 क्षयानुसायेक्षया ॥ अस्यापितुः पितामहदुहितुर्दोहित्रीपुत्रीपरिणीयास्यात् ॥ मधाः मा
 तामहगोत्रापेक्षयातुत्रिगोत्रांतरिर्निविवाहप्रसंगरतिसंवंधतत्वादयोगोऽयथाः ॥ संबंध
 वेकेश्लयाणिरय्याह ॥ यंचमात्सप्तमाच्चावीगपित्रिगोत्रांतरिताविवाहा ॥ असंवंधाभावे
 न्मातुः पितुर्नैवोदकेनवा ॥ साविवाहादिजातीनां त्रिगोत्रांतरिताचयेतिरहन्मन्त्रैः सन्निक
 पिकर्त्तव्यत्रिगोत्रात्परतोयदीतिदेवलोकेत्येति ॥ एतच्चदाक्षिणान्यानमन्यते ॥ यत्रुवसिष्टः ॥
 पंचमीसप्तमीचैवमातृतः पितृतस्तथेति ॥ यच्चविष्णुपुराणम् ॥ पंचमीमातृपक्षाच्चपितृपक्षा
 चसप्तमीम् ॥ इहस्थउदहेत्कमाप्येनविधिनाचयेति ॥ तत्पंचमीसप्तमीमतीत्येतिआख्येय
 म्पंचमेसप्तमेचैवयेषांवेवाहिकीक्रिया ॥ क्रियापराअपिहितेयतिताः अदतीगनारत्नपर
 र्केशरीविवचनात् ॥ ह्यरलतायोशंखल्लिखितौ ॥ सपिंडतानुसर्वेषांगोत्रतः साप्रयोरुषी ॥ पिंड
 द्वाद्दकदानंचआशौचंवतदानुगम् ॥ गोत्रसंतानम् ॥ आशौचंतानमिष्याप्यगच्छतीत्यर्थः ॥
 मुद्दिदिविकेशुद्दिविनामणौ चब्राह्मे ॥ सर्वेषामेववर्णानां वितेसासात्रयोरुषी ॥ सपिंडता
 ततः पश्चान्समानोदकधर्म्मात् ॥ ततः कालवशात्तत्रविस्मृतौनामगोत्रतः ॥ समानोदकसे
 नुतावन्मात्रापिनश्यति ॥ सप्तोर्ध्वत्रयः सोदकास्तगोत्रजाः ॥ तत्रैवब्राह्मेअविभक्तधनास्वे
 तेस्यपिंडाः परिकीर्त्तिताः ॥ तेनाविभक्तधनाभावेविभक्तः सपिंडोधनहारीनान्यथेत्यर्थः ॥ ते
 नविवाहेआशौचंधनयहयोचत्रिधासापिञ्जसिद्धम् ॥ यत्रपंचमीमातृतः परिहरत्सप्तमीपि
 तृतस्त्रीनुमातृतः पंचपितृतीवेतिपैठीनसिद्धौतीनीत्यनुकल्परतिमाधवोक्तेः ॥ पंचमीस
 प्तमीचैवमातृतः पितृतस्तथा ॥ दशभिः पुरुषैख्यातात्तत्रोत्रियाणां महाकुलान् ॥ उदहेत्सप्त

गार्हपत्ये तदभावे तु सप्तमीम् ॥ पंचमी तदभावे तु पितृपक्षे यथं विधिः ॥ सप्तमी च तथा यथा यचमी
 चतुर्थे वच ॥ एवमुदाहृत्येकस्मान्दोषः शाकटायनः ॥ तृतीया वा चतुर्थ्या वा पक्षयो रभयोर
 पि ॥ विवाहये न्मुनः प्राह पाराशर्यो गिरायमः ॥ यस्तु देशानुरूपेण कुलमार्गिणा चोद्धेत ॥
 नित्यं संवहार्थः स्याद्देहां चैतत् प्रदश्यते ॥ इति चतुर्विंशतिमतात् ॥ चतुर्थी मुद्दे कसा चतु
 र्थपंचमीपिवा ॥ यराशरमते षष्ठीपंचमी नतुयंचमीमिति यराशरैकैः चानुकल्पत्वेनाप
 दिपंचम्यादिपरिरायने कार्यमिति प्रतीयते ॥ अत्र हि तदभावे इति स्पष्टमेवानुकल्पत्वमु
 क्तम् ॥ तन्नयथा श्रुतं ज्ञेयम् ॥ शर्वोक्तमरीचिवचो विरोधात् ॥ वस्तुनिविकल्पासंभवात् ॥
 पंचमात्सप्रमाद्रीनांयः कसा मुद्दे हि जः गुरुतस्मीसविनेयः सगोत्रा
 चैव मुद्दे ह निति विष्णुः ॥ यराशरस्य मूलाभावश्चा ॥ तस्मान्मदनपारिजाताद्युक्तदिशा
 दत्रकसायत्नसंबन्धाद्यनुपवेशे ब्राह्मणादीनां क्षत्रियादिसंयुतविषये या शर्वोक्ता निने
 यानिनत्वनुकल्प इति भ्रमितव्यम् ॥ यतुस्त्विति चेदिकामाधवादयश्चाहुः ॥ तृतीये संगच्छा
 वहे चतुर्थे संगच्छावहारतिशतपथश्रुतेः ॥ तत्राजहर्मातुलस्येव योधाभागे सैते तृष्यसे
 योवया भिवेति ॥ गर्भे तु नौजनितादपतीकरिति च मंत्रवर्णात् ॥ मातृष्यसुतानुकेचित्
 पितृष्यसुतानुतथा ॥ विवहेति क्वचिद्देशे संकीर्णायिसंयुतामिति शानातयोक्तेश्च ॥ मा
 तुलकसाहाहः कार्यः ॥ यद्यपि पितृष्यसुकमोहाहोपि प्राप्तरुथाप्यस्वर्ग्यलोकविहितमि
 ति ॥ निषेधादचनोतरेणा तदुदाहस्याविधानाचनकार्यः ॥ अयं तु दाक्षिणासिन्यशिया
 चारात्कार्य इति ॥ नच शर्वोक्तश्रुतीनामर्थवादमात्रता ॥ मानोतरेणासिद्धो उपरि हि देवे
 भ्यो धारयतीति वदनुवादानुपयन्याविधिकल्पनात् ॥ यतुशानातयः ॥ मातुलस्यसुतानुद्दे
 मातृगोत्रांतथैव च ॥ समानप्रवरंचैव त्यक्त्वा चोद्रायणां चरेत् ॥ यच्च मनुः पितृष्यसेयो भगि
 तीस्वस्त्रीयामानुरेव च ॥ मातृश्वभ्रातुराप्तस्य गत्वा चोद्रायणां चरेत् ॥ एतास्तिस्वस्तु भार्या
 र्थेनोपयच्छे तदुद्दिमान् ॥ यच्च वासः ॥ मातुः संयुताय त्तिनवर्जनीयादि
 जातिभिरिति ॥ तत्रांधर्वादि विवाहोद्दे मातृ विषयम् ॥ तत्र पितृगोत्रानिदत्रैः ॥ अतएव मा
 कंडेयपुराणम् ॥ गांधर्वादि विवाहे सुपितृगोत्रेण धर्मविदिति ॥ ब्राह्मादि विवाहे तु परिरो
 येवेति ॥ महसोमेश्वरोपितृतीये ध्यायेवात्पयादे मातुलकस्योदाहृत्य मुद्दे विरोधे
 नाचारप्राप्तस्यास्य वार्तिके बाधोक्तावपिशर्वोक्तश्रीतुल्लिगवलीयस्वादस्य कर्तव्यता माह
 तदेतदत्रकस्यालकदत्रिममातृसोदरकस्याविषयत्वेनासवर्गीमातुलकस्या विषय
 त्वेन युगोतरपरत्वेन चोपयन्मस्य विना रितरमरीययथातथास्तु ॥ तथापि कलौ ताव
 न्निविद्धमेव ॥ गोत्रान्मातुः सडिलाच्च विवाहो गोवधस्तथेसादिपुराणात् ॥ माधवीयेवोधाया
 नोप्यस्य निदा माह ॥ यच्च भाविप्रतिपत्तिर्दक्षिणातः तथोत्तरतः नुयेतेन स्त्रियाचसहभोजनं
 प्रषयितभोजनं मातुलपितृष्यसुद्दे हि तृपरिरायनमिति ॥ अथोत्तरतः सीधुणादादिकमुक्त्वा
 इतर इतरस्मिन् कुर्वन्नुदयति इतर इतरस्मिन्निति महसोमेश्वरेणापि स्मृतिविरुद्धानामातुल

कसौदाहादीनामस्मादचनादप्रमाणमित्युक्तम् ॥ इह स्यात्परिधि ॥ उदरघनेशसिद्धिर्नामैर्मा
 तुलस्यसुताद्विज्ञैः ॥ मत्स्यादाश्चनराः सर्व्वमभिचाररताः स्त्रियः ॥ उत्तरेमद्यथासैवस्यस्या
 न्दणोरजस्वला ॥ इत्यनाचारत्वमाह ॥ अतएवहेमाद्रीमात्स्या ॥ कर्णाटकादीनांतत्कारिणां
 आदेनिषेधः ॥ वीपदेवेनापिलिखितं ब्राह्मणं ॥ यत्रमातुलजोदाहीयत्रवैद्यलीपतिः ॥ आह
 नगच्छेत्तद्विप्रकृतंयच्चनिरामिषमिति ॥ तस्मान्मातृतःयचपितृतःसप्रचयत्तद्देहिनिशि
 द् ॥ संबंधविवेकेसुमंतुः ॥ ब्राह्मणानामेकपिउसधानामादशमादस्यविच्छिन्निर्भवति ॥ आ
 सप्रमाद्विषयविच्छिन्निर्भवति ॥ आतृतीयात्पितृविच्छिन्नरमथापिडाशौचक्रियाविकेदाद्
 ह्यहातुल्योभवति ॥ अस्वार्थमाह ॥ अलपारिः ॥ जीवपिचादितिकस्य
 हप्रयितामहादयस्वयः ॥ आहदेवतात्वात्पितृभाजीभवति ॥ तदर्थंयोनवपुरुषययैतालेप
 भाजः ॥ आहकर्त्ताचदशमति ॥ दशमाहर्षसापिठ्यनिवृत्तिः ॥ दशमादित्युपलक्षणात् ॥
 तेनपितृपितामहजीवनेनवपुरुषयय्यंतपितृजीवनेचाष्टपुरुषयय्यंतसापिठ्यमितिज्ञेय
 म् ॥ अमुत्रधनग्रहणोसन्निहिताभावेसप्रपुरुषययंतमधिकारः ॥ धनयाहिसामारभ्यतृती
 यः ॥ यत्रस्तदहर्षाहविच्छेदः ॥ अमथाधनहारित्तेःपुत्रआदायकरौत्रसहेत्यर्थः ॥ आह
 तीयादित्यनूटकत्वाविषयम् ॥ अत्रजानांतुस्त्रीणांनिपुषीविद्यायतस्तिवसिष्टैः ॥ एतच्चाशौचवि
 षयसापिठ्यनतुविवाहाद्यैः ॥ तत्रद्वौक्तवचनैःयचमत्वसप्रमत्वनियमादितिमेजातिविप्रमुखादा
 क्षिणात्वाः ॥ वायानोत्रमेतदिति सुदिविवेकः ॥ मातृकुलविषयकानीनकत्वाविषयंचैतत् ॥ अ
 मथाअप्रजानांतथास्त्रीणांसापिठ्यसंप्रयोरुह्य ॥ प्रजानांमर्त्तसापिठ्यं प्राहदेवः प्रजापतिरिति ॥
 कौर्मलाविरोधः ॥ सादितिरन्ताकरस्मृतिनत्वादिगोउग्रथाः ॥ पुत्रंचैतत् ॥ अमथाकसोत्पत्तौपुरु
 षत्रयपर्यंतमेवसूतकंस्यान्नीर्ध्वम् ॥ सायलमातामहकुलेत्वाहमिताक्षरायांश्वः ॥ यद्येकजा
 तावहवः ॥ यद्येकज्ञः ॥ यद्येकजनः ॥ एकपिडाद्येकज्ञोचापिउस्वावर्ततेत्रिषु ॥ यद्येकज्ञा
 भिन्नजातीयस्त्रीसुजाताः ॥ यद्यजनः ॥ सजातीयभिन्नमातृसुजाताः ॥ अत्रत्रिपुरुषसापिठ्यमि
 ति विज्ञाने श्योवाचस्त्री ॥ यद्येकज्ञेयसापिठ्यदीपिकयांचैवम् ॥
 मदनपारिजातेतुष्टयकुक्षेत्राः ॥ भिन्नमातृजायद्यजनः ॥ भिन्नजातीयाः ॥ एतद्विजातीयसायलमा
 तृकुलविषयम् ॥ एवरीसायलमातृकुलेचतुःपुरुषसापिठ्यं ॥ यंचसंप्रमीचैवमातृतःपितृ
 तस्तथेति ॥ वसिष्टैः ॥ संप्रमीमितिब्राह्मणादीनांसापिठ्यसापिठ्यसापिठ्य
 कुलविषयंचैवमुक्तम् ॥ तत्सकपीलकस्थितत्वाद्भ्रान्तपरिषोभाच्चनिर्भ्रमम् ॥ पितृपत्न्याः सर्वासा
 तरस्युक्तासुमंतुनातदमत्यानिभागिन्यानीतिष्टयद्विषेधाच्च ॥ अमथासापिठ्यत्वेननिये
 त्वा ॥ सपत्नमातुलत्वादिनिर्देशीमर्थः ॥ अतएवतेनस्यनिकीमुघांसवर्षासायलमातामहकु
 लपरत्वेनतथैवशंखवचनंवास्यातम् ॥ निनवासिष्टंयंचसंप्रमीमतीतेतिशाल्येयम् ॥ त
 स्मात्सायैवमास्यापुक्ताप्रयोगरत्नेभिः ॥ सातितत्वादिगोउग्रंयेषुचसपत्नमातामहकुले
 वदकंवाचनिकमेवसापिठ्यमुक्तम् ॥ यद्यहसुमंतुः ॥ मातृपितृवंदनाच्चासप्रमादविवाहाभवति

आपंचमादयेमां॥पितृपत्न्यःसर्वामातरस्तभ्रातरौमातुलास्तभृदिगिमोमातृषसारस्तदृदितरथ
 भगिन्यस्तदयत्मानिभगिनीयानिअमथासंकरकारिणःस्युसथाध्यायपितुरेतद्वैति॥आपवमा
 दितिमातृकुलेत्रिगोत्रांतरितविषयवेतिप्राच्याः॥मात्ये॥समानप्रवरांचैवशिष्यसंततिरिवच
 ॥ब्रह्मदानुर्गुरोश्चैवसंततिःप्रतिविध्यते॥तद्गिमोमातृषसारतितुआकरेनपरितम्॥क
 विद्वचनादविवाहः॥यथाशुभपरिशिष्टेअविरुद्धसंवधासुपयच्छेतेत्युक्ताविरुद्धसंवधःस्व
 यमेवोक्तः॥यथाभार्यास्वसुदुर्हिनापितृव्यपत्नीस्वसाचेति॥वौधायनः॥मातुःसपत्न्याभगि
 नीतस्तुताचविवर्जयेत्॥पितृव्यपत्न्याभगिनीतस्तुतांचविवर्जयेत्॥अतोमातृषसुःसापत्र
 पुत्रकन्याप्यविवाह्या॥स्यपत्न्यामातृकुलजाभितिमदनयारिजातीकैरितिकेचित्॥केचित्तुमि
 शेभ्रातापितुःसमरतिमनूक्तैस्तत्तन्मातृवत्त्रान्तिनुमीतामहताज्येष्टभ्रातृपत्नीभगिनीनपि
 वाह्या॥तथाउत्पादकब्रह्मदात्रौर्गरीयान्ब्रह्मदःपितेतिमनूक्तेषुरुणात्रियुरुषसापिंड्य॥
 सस्वापिनिर्वायः॥अतस्तेषां कन्यानोदाह्याः॥गायत्र्याउयदेसुश्वकन्यानेवोदहेहिजः॥गुरो
 श्वकन्यांशिष्योवातत्संतन्यापिनेष्यते॥पुरुषत्रयपर्यंतभ्रात्रदेर्नंतरिष्यते॥वाक्संवधज्ञा
 तानांतस्तिहसंवधमाग्नां॥विवाहीत्रनकर्त्तव्योलोकगर्हाप्रसज्यतेरतिवचनाचेत्साहः॥त
 त्रमूलंचित्यम्॥दत्तकविषयेतुअत्रे॥तत्रगीतमःउर्ध्वसप्तमान्तिवृधेधुम्योवीजिनश्चमातृ॥
 वधुभ्यःपंचमादितिबेधुयहृणाददत्तकमात्रपरमिदंकिंतुसंतानेपि॥एतत्क्षेत्रजादिसर्व
 द्यासुध्यायरापरमितिहरिदत्तः॥ अत्रस्थितंचंद्रिका॥ निषीगा
 यउत्पादयतिनस्मादीजिनोप्यूर्ध्वसप्तमादित्यर्थरति॥दत्तकस्यजनकविषयमेतदिति सापिंड्य
 मीमांसायानेनदत्तस्यजनककुलेसप्तयोरुषंजननीकुलेयांचयोरुषंसापिंड्यम्॥दत्तकीना
 दिपुत्राणांवीजवपुःसपिंडता॥सप्तमीपंचमीचैवगीत्रित्वंयालकस्यचेतिवृहन्मसूक्तेः॥वी
 जिनश्चेतिगीतमोक्तेश्च॥यालकपितृकुलेनुयंचपुरुषंयालकमातृकुलेत्रियुरुषम्॥तथाचा
 परकंयैठीनसिः॥त्रीनमातृतःपंचपितृतःपुरुषानतीत्यादहेदिति॥एतत्सर्वव्याचक्ष्णो॥
 दत्तकादीनुपुत्रानपितृपत्नोनिवर्त्तयिंडगोत्रार्थेयान्॥प्रत्येतदृच्यतेपंचपितृतरतिनात्या
 नप्रतीति॥यत्र॥ वृद्धगीतमः॥ स्वगीत्रेषुर्जतायेस्युर्दत्तकीतादयःसुताः॥
 विधिनागोत्रमायांतिनसापिंडविधीयते॥ यच्चवसिष्ठः॥ अन्वशास्त्रोभ्रवो
 दत्तःपुत्रश्चैवोयनापितः॥स्वगीत्रेणशशास्त्रोक्तविधिनास्यान्वशास्त्रभागिति॥यच्चनारदः॥
 धर्माथैवर्हिताःपुत्रास्तत्रोत्रेणपुत्रवत्॥अशयिंडविभागित्वंतेषुकेवलमीरितमिति॥त
 न्यालककुलेसप्तयोरुषं॥सापिंड्येनेत्येवपरन्तुसर्वथासापिंड्यनियेवपरमिति सापिंड्य
 मीमांसायाम्॥ मदनयारिजातादपिदत्तकालप्रवेशेऽप्यंसापिंड्यं प्रतिमाति॥त
 याहि॥तेनत्रीनतीन्पितृदाहृत्ययस्यमातृदत्तपुत्रीप्रतियहीनापुत्रीकृतातस्याःप्रतिय
 हीतःकुलेत्रीनतीत्येति॥पंचपितृतरतितुपस्यदत्तपुत्रपिनातस्यपुत्रनकुलंतेदृष्य
 मिसुक्तम्॥वस्तुतस्तु॥श्रवणवचसांमहानिवेधेषुपुकाप्यनुपलेभारपरकीदित्स्वनामा

वात॥ सर्वोक्तव्यवस्थायाम्प्रतिमत्तानुसन्वाधरेतस्त्विखितैरामेवशीभूतोममतुयात्ककुले
 कापिउदानन्निषान्वयिन्वरुंसाप्रयोगमेवसापिंप्रवीजिनश्चेति॥ गीतमोक्तेर्जनककुलेपिताव
 देवज्ञान॥ मातृतरसादितुसवर्णासायलमातृकुलपरम्यधेकजातावहवर्ति॥ शांस्वैकवाक्य
 सादितिपुत्रेप्रतिभाति॥ अत्रेवास्यादुसुखायान्तर्वेमाद्विप्रवरमंजरीरृत्त्रिक्काचारयगम
 दिभिरुक्तं॥ महसीमेश्वरेणापिष्टयायाः कुतिभोजस्ययालककान्त्वपिउर्ध्वं सप्रमात्पितृवंधु
 म्भोवीजिनश्चेतिगीतमोक्तेर्द्विमायाः श्यायाः जनकस्यशूरसेनस्यकुलेपिसाप्रयोरुबंधयालक
 कुलेपितावदेव॥ सापिउभ्यमुक्तमपिबाकारणाग्रहगोरत्यत्र॥ सापिउददीपिकायांनुदन्नकीता
 दीनांजनकगोत्रेणोपनयनेकतेजनककुलेसाप्रयोरुबंधसापिउयालकमातापितृकुले॥ त्रि
 पुरुबंधपिउेनिर्वापान्निर्वापलक्षणां त्रिपुरुबंधसापिउंयालकगोत्रेणोपनयनेतत्कुलेसाप्रयो
 रुषमित्युक्तम्॥ तन्नो॥ चूरीयापनसेकारानिजगोत्रेणवैकताः॥ दत्तायास्तनयास्तेस्वरमथा
 दासउच्यतेः॥ कालिकापुराणादुपनयनांतरंदत्तकनिषेधात्त्रिपुरुषमित्यत्रापिसूलंशृ
 ग्यमित्येवहुना॥ मातृपितृद्वारकसापिउद्वतीनांकमानामियसख्यामवाजयेयिनोक्ताः॥
 उद्देहःपितरौपितुश्चपितरौतजन्मददं पतिददंतस्यचनुष्कमश्चततोय्यस्यकमानयोउशः
 वंशारभकदेयतीप्रभितिरियासेप्रकक्षरदाएकैकान्वयकल्पकाःपितृकुलेत्वासप्रकक्षभुवे
 ॥ यद्यप्येकस्यवहवःसुताःसुस्तदधीहत्तु॥ संबंधसाभ्यादेकैवगणितेत्यवधार्यताम्॥ एक
 स्मान्मिथुनानुतायदुहितोहदहयंतदूपातस्मादुदचनुष्कमश्चततोतःषोडशात्तोरदाः॥ पा
 वत्सप्रमकक्षमित्रिःतवःकन्याईहेकान्वयेतादेतेगुणितारसेकस्वहशेवंशसपिंडाःपितुः॥
 मातृजन्मददंत्यतीचमिथुनददंतयोःसागरास्तस्याःयंचमकक्षमश्चभितिरित्येकान्वयःपुंसु
 ते॥ हृदाहृदपुगनतौव्ययतीत्येचकक्षशरक्षोरणः॥ सप्रगुणाःशरभ्रविधवोमातुःसपिं
 डाःकुले॥ कुलद्वयस्यकल्पकायुतामियःसपिंडकाः॥ हिमाशुदग्धरृष्टशोविवाहकर्मवर्जिता
 इति॥ एतच्चसर्ववर्णासाधारणम्॥ सर्वत्रसापिउसम्भवादादितिविज्ञानेश्वरोक्तेःपंचमात्मन
 माहर्धमातुःपितुःकमान्॥ सपिंडतानिर्वर्तनसर्ववर्णोभ्ययंविधिरितिहरनाथघृत्तेवल्
 वचनाच्च॥ संबंधतत्वेमुमुतः॥ पितृस्वसुतोमातृस्वसुतोमातृसुतोमातृसुतोमातृसुतो
 नार्थयोविवाहचंद्रायरांशुचरेत्यरित्येनां मातृवहिभृयादितिदिक्॥ ऋषिरिदमार्थप्रवरः॥
 गोत्रप्रसिद्धं॥ समानेआर्षगोत्रेयसतस्माज्जातायानभवतितां॥ अथसंक्षेपेण
 गोत्रप्रवरनिर्णयः॥ तौचभिन्नोनिषेधेनिमित्तं॥ सगोत्रायदहितरन्नप्रयच्छेदि
 त्यापस्तंवीकैःअसमानप्रवरैर्विवाहइतिगीतमोक्तेश्च॥ तत्रगोत्रलक्षणांमाहप्रवरमंजरी
 वीधायनः॥ विश्वामित्रोजमदन्निर्भरद्विजोथगतमः॥ अत्रिर्विहितःकल्पपर्यन्तेसप्रर्षयः
 ॥ सप्रानामृषीणामगस्त्यायमानोयदयपंतद्वीत्रमिति॥ यद्यपिकेवलभागैर्वेष्वाधर्येणा
 द्विमुकेवलंगिरसेषुचहरितादिसुनेतत्॥ भृग्वीरसोरुकैस्वनेनगतेः॥ नथाप्यत्रेयापत्रिरे
 वेतिकेवित्॥ अत्रसर्वस्मृत्युसारेप्रवरैर्यादवात्राविवाहउक्तः॥ यद्यपि वसिष्ठादीनां गो

त्रत्वेयुक्तम् ॥ त्रिधासप्रवित्त्वेन तदयत्नत्वाभावात् ॥ तथापि तत्सर्वमाविवक्षितं यत्पत्न्येन
 गीत्रत्वं युक्तम् ॥ अत्र एव सर्वेषां परेषां च तद्गीत्रम् ॥ अत्र विशेषोऽस्मृत्कृतप्रवरदर्यरोज्ञेय
 म् ॥ प्रवरास्तु प्रवरानि प्रवराः ॥ कल्पकाराहिवासिद्येति हीतावसिद्येति स्वदित्यध्वरुणित्यादि
 नायेषां प्रवराणामनंतिप्रवराः ॥ तच्च प्रवराणं यद्यपि गीत्रभूतस्यापि चित्तदृश्यते ॥ तथा
 पि सर्ववद्विभेदो द्रष्टव्यः ॥ अन्यथानिषां आर्येयसकार्येयस्तादिनिर्देशानुययनेः ॥ अन्ये
 तु तद्गीत्राणां आर्येयस्तिभेदाद्गौरितिदिक् ॥ तत्त्वं न गीत्रभूतस्य पि नृपिता महप्रयिताम
 हा एव प्रवराः ॥ पितृवाप्रेथयुत्रौथयोत्रति शतयथश्रुतेः ॥ परंपरप्रथममित्याश्वला
 पुनोक्तेश्च ॥ अत्र विशेषमाह वैधायनः ॥ एक एव ऋषिर्वावत्प्रवरेष्वनुवर्तते ॥ तावन्म
 मानगीत्रत्वमत्यत्र भृग्वंगिरसांगरादिति ॥ स्मृत्यर्थसारे ॥ त्रियमाराणान्यावापिसन्नयावा
 नुवर्तने ॥ एकस्य दृश्यते यत्र तद्गीत्रं तस्य कथ्यते ॥ भृग्वंगिरो गरीषु तु माधवीये स्मृत्यंतरे
 यचानोत्रिसुसामादादिविद्युदस्त्रिसुहयोः ॥ भृग्वंगिरो गरीष्वंशेष्वेकोपि वारयेत् ॥ शे
 षु गीत्रेष्वेको समानः प्रवरे विवाहं वारयेदित्यर्थः ॥ वैधायनोपि ॥ भृग्वंगिरसावधिहृत्ये
 द्यार्येयसन्निपातेः विवाहस्यार्थेयाराणां ॥ आर्येयसन्निपातेः विवाहः षडार्येयाराणामिति ॥
 भृग्वंगिरो गरीष्वंशेष्वेकोपि वारयेत् ॥ भृग्वंगिरो गरीष्वपि जमदग्निगौतमभरद्वाजेष्वे
 कप्रवराणां सर्वेषामप्यसाम्येवासंगीत्रत्वादेवा विवाह इतिदिक् ॥ अथ गीत्रा
 णां प्रवराश्चोच्यंते ॥ तत्र वैधायनः ॥ गीत्राणां तु सहस्राणि प्रपुनान्या
 र्शुनानि च ॥ ऊनये चाशदेवैषां प्रवरा ऋषिदर्शनात् ॥ तत्र सप्रभृगवः ॥ वत्सा
 विदाश्चार्क्षिषेणायस्त्वा मित्रयुवः वैसा सुनकारति ॥ वत्सानां भार्गवाव्यावना प्रवानोर्वजा
 मदर्येति भार्गवोर्वजामदर्येति वार्भार्गवव्यावना मवानेति वा ॥ विदानां भार्गवव्यावनाम
 वानोर्ववेदितियंच ॥ भार्गवोर्वजामदर्येति वार्भार्गवव्यावनामवानेति वा ॥ आर्क्षिषेणानां भार्ग
 वव्यावनासवानार्क्षिषेणानूयेति भार्गवार्क्षिषेणानूयेति वा ॥ एषां त्रयाराणां परस्परमवि
 चाहः ॥ वात्सानां भार्गवव्यावना प्रवानेति वत्सपुरोधसयोः ॥ यंच भार्गवव्यावनामवानवा
 त्सपुरोधसेति वैजवनेमथ्येति ॥ एते त्रयः क्वचित् ॥ एषामपि सर्वैरविवाहः ॥ अत्र तत्र ह
 रास्या ऋषयो न्यश्च विशेषो मन्कृतप्रवरदर्यरोज्ञेयः ॥ यस्त्वानां भार्गववैतद्व्यसावेतसे
 ति ॥ मित्रायुवानां भार्गववाध्यश्चदिवोदासेति ॥ भार्गवाव्यावनदिवोदासेति वा ॥ वाध्यश्चमे
 कोवा ॥ वैसानां भार्गववैत्यर्थेति ॥ सेते एव श्येताः ॥ सुनकानां सुनकेति वा गार्त्समदेति
 वार्भार्गवगार्त्समदेति हीवा भार्गवशीनहोत्रगार्त्समदेति त्रयोवा ॥ वैदविश्च जीति वा भार्ग
 ववैदवैश्च जीतिथेति ॥ साठरमाठराराणां भार्गवशाठरमाठरेति ॥ एतौ द्वौ क्वचित् ॥ यस्त्वादीनां
 स्वगारां त्यक्त्वा सर्वविवाहः ॥ तदुक्तं स्मृत्यर्थसारे ॥ यस्त्वामित्रयुवो वैसाः सुनकाः प्रवरे क्वत
 स्वस्वहित्वा गारां सर्वविवाहेषुः परावैरिति ॥ अथ गीतरसः ॥ तेषां तमाभर
 द्वाजाः केवलांगिरसश्चेति त्रिधा ॥ तत्र गीतमादशः ॥ आयास्याः शरद्वेताः कौमंडादीर्घतमसः

औशनसः कारेणुयालयः॥ राहुगणानीमं एजकावामदेवाहृदु कथाश्चेति॥ तत्रायास्वानो
 आंगिरसायास्यगीतमेति॥ शरदंजानामांगिरसीतथ्यकावतमीतमकीमडेतिवा॥ आंगिर
 सायासीशिजगीतमकाक्षीवतेतिवा॥ आंगिरसीतथ्यगीतमीशिजकाक्षीवतेतिवा॥ आं
 गिरसीतथ्यगीतमीशिजकाक्षीवतेतिवा॥ आंगिरसीशिजकाक्षीवतेतित्रयोवा॥ दीर्घतम
 सामांगिरसीतथ्यकाक्षीवतमीतमर्द्धतमसेतित्रयोवा औशनसामांगिरसगीतमीशनसे
 तित्रयः॥ करिशुयासानामांगिरसगीतमकारेणुयालेतित्रयः॥ राहुगणानामांगिरसराहु
 गणगीतमेति॥ सोमराजकानामांगिरससीमराजकगीतमेति॥ वामदेवानामांगिरसवाम
 देवगीतमेति॥ हृदु कथां आंगिरसीमांगिरसवाहृदु कथगीतमेति॥ आंगिरसवामदेवका
 मदेववाहृदु कथेतिवा॥ उतथ्यानां आंगिरसीतथ्यगीतमेति॥ औशिजानां आंगिरस औ
 शिजकाक्षीवतेति आफलवः॥ आंगिरस आयास्यौशिजगीतमकाक्षीवतेतिकान्यायनः॥
 एतौ द्वौ क्वचित्॥ राघुवानामांगिरसराघुवगीतमेतिकेचित्॥ तत्रमूलोचित्॥ एषां सर्वेषां गी
 तमानामविवाहः॥ अथ भरद्वाजाः॥ ते चत्वारः॥ भरद्वाजाः॥ गर्गीः॥
 ऋक्षाः कथयति॥ भरद्वाजानां आंगिरसवाहंस्यत्यभरद्वाजेतित्रयः॥ गर्गीनामांगिरसवाहं
 स्यत्यभरद्वाजस्येत्न्यगार्ग्येतिपंच॥ आंगिरसस्येत्न्यगार्ग्येतिवा॥ अंत्ययोर्म्यन्ययोवाभारद्वाज
 गार्ग्येस्येतिवा॥ गर्गमेदानामांगिरसतेत्रिरकापिभुतेति॥ ऋक्षाणां कपिलानां वांगिर
 सवाहंस्यत्यभरद्वाजवान्दतमातवचसेतियंच॥ आंगिरसवान्दतमातवचसेतित्रयोवा॥
 कपीनामांगिरसामहीयवीरुक्षयसेति॥ आमभुवानांगिरसभारद्वाजवाहंस्यत्यमंत्रवरा
 मनवेतिपंच॥ अयंकचित्॥ भरद्वाजानां सर्वेषामविवाहः॥ अथकेवलांगिरसः॥
 हरितानामांगिरसोवरीषयोवनाश्चेति॥ चाघीमांघातावावात्सानामांगिरसमांघातकींसेति॥ क
 रावाणामांगिरसाजमीठकारेति॥ आंगिरसघोरकरेतिवा॥ रथीतराणामांगिरसवैरुयरायी
 तरेति॥ आंगिरसवैरुसपार्थदश्चेतिवाअष्टदशपार्थदवैश्वरूपेतिवा॥ अन्यघोरसताविमोह
 सेतिवा॥ विशुद्धानामांगिरसपौरुकुत्त्रासदस्यवेति॥ एषां स्वगणविहाय सर्वैर्विवाहोभ
 वति॥ हरिनकुत्सयोस्तनमवति॥ अथात्रयः ते चत्वारः॥ आत्रेयाः वासुतकाः गविष्ठिराः सुद
 जोरति॥ आधानामात्रेयार्चनानशश्यावाश्चेति॥ वासुतकानामात्रेयार्चनानशश्यावत्केति॥
 घनंजयानामात्रेयार्चनानघानंजयेतिकेचित्॥ गविष्ठिराणामात्रेयार्चनानशशाविष्ठिरेति॥
 आत्रेयगाष्ठिरयोर्वात्रियेतिवा॥ सुदधानामात्रेयार्चनानशयोर्वात्रियेतिचामरथ्यसुमंग
 लवैजवायानामात्रेयार्चनानशश्यावात्रियेति॥ आत्रेयार्चनानशशाविष्ठिरेतिवा॥ सुमंग
 लानामत्रिसुमंगलश्यावाश्चेतिकेचित्॥ अत्रेः पुत्रिकापुत्राणामात्रेयचामरथ्ययोत्रिकेति
 ॥ अत्रैराणां सर्वेषामविवाहः॥ अथ विश्वामित्राः॥ तेदशः॥ कुशि
 कालोहितवैशकाः कामकायनाः अजाः कनाः धनंजयाः अथमर्षणाः शरणाः इंद्रकीशिका
 रति॥ कुशिकानां वैश्वामित्रदेवगतीदलेति॥ लोहितानां वैश्वामित्राश्चकलोहितेति॥ अंत्य

योर्ध्वयोवावेशामित्रमाधुहं दसाष्टकेतिवा॥वेशामित्राष्टकेतिहीवा॥शैशुकानांवेशामित्रा
 गाविथिनैरवरोति॥वेशामित्रैरशकैरवरोतिवा॥कामकायनानांवेशामित्रंदेवश्वसंदेतरसे
 ति॥अजानांवेशामित्रमधुहं दसाजेति॥वेशामित्राशमरथ्यवाधूलेतिवा॥अथमर्षणानांवि
 श्यामित्रायमर्षणाकौशिकेति॥शरणानां॥वेशामित्रयोररोतिही॥विश्यामित्रंदेवराजशररोति
 वा॥इंद्रकौशिकानांविश्यामित्रंद्रकौशिकेतिही॥धनंजयानांविश्यामित्रमाधुहं दसथानांजये
 ति॥वेशामित्रमाधुहं दसायमर्षरोतिवा॥कतानांवेशामित्रकान्यान्कीलेति॥एतेवौधायनो
 क्तः॥शैहिरानांवेशामित्रमाधुहं दसरोहिरोतिरेगुनांवेशामित्रगाथिनैरवावेति॥वेशानां
 वेशामित्रगाथिनैवनेति॥जहुनांवेशामित्रशालंकायनकौशिकेति॥आशमथ्यानांवेशा
 मित्रासपथ्यवाधूलेतिउदवेशानांवेशामित्रगाथिनैरवावेति॥एतेआश्वलायनमात्स्योक्तः
 अथैस्त्वयेपियद्गणाउक्ताः॥ तैःन्यत्रमन्त्रतोशेया॥एषांविश्यामित्रा
 रामविवाहः॥ अथकश्यपाः॥ तेषुचानिधुवाःकश्यपाःशंडिलारेभाः
 लौगाक्षयश्चानिधुवानांकाश्ययावत्सारनैधुवेति॥कश्यपानांकाश्ययावत्सारासितेति॥रेभा
 रांकाश्ययावत्सारेभेति॥शंडिलानांकाश्ययावत्साराशंडिलेति॥अतस्थानेदेवलोवासितोवा
 ॥शंडिलासितेदेवलेतिवा॥काश्यपांसितेदेवलेतिवा॥अन्ययोर्ध्वयोवा॥देवलासितेतिही
 वा॥लौगाक्षीनृवश्यामःएषांकश्यपानामविवाहः॥० अथवसिष्ठाः ते
 पंच॥वसिष्ठाःकुंडिनाउयमन्यवः॥यराशराजाजूकरणीश्चेति॥वसिष्ठानांवासिष्ठेद्रप्रमदाभे
 रद्वसिति॥वासिष्ठेत्पेकीवा॥कुंडिनानांवासिष्ठेभेनावरुणाकौंडिलेति॥उयमन्यनांवासिष्ठेद्र
 प्रमदाभरहास्येति॥वसिष्ठाभरद्वसिष्ठेद्रप्रमदेतिवा॥अथयोर्ध्वयोवा॥यराशराणांवासि
 ष्टशाक्यपाराशर्येति॥जाजूकरणीनांवासिष्ठात्रिजाजूकरणीति॥वसिष्ठानांसर्वेषामवि
 वाहः॥अथस्यात्रिभिश्च॥ अथागस्त्यः॥ तैचत्वारः रध्मवाहाःसोम
 वाहाःसोमवाहाःयज्ञवाहाश्चेति॥आधानामागस्त्यदाह्येत्तैध्मवाहेति॥आगस्त्येत्पेकीवा
 सोमवाहानामागस्त्यदाह्येत्सोमवाहेति॥सोमवाहानांसोमवाहोत्पः॥यज्ञवाहानांयज्ञ
 वाहोत्पः॥आधीप्रहोक्तावेवा॥सारवाहानांतदेतास्त्रयः॥दर्भवाहानांतदेतास्त्रयः॥अगस्त्य
 नामागस्त्यमार्हेद्रमायोमुवेति॥शरीमासानामागस्त्ययोरीमासपाररोति॥हिमोदकानां
 मागस्त्येहैमवृविहैमोदकेति॥याणिकानांमागस्त्येनायकयाणिकेति॥एतेषदक्वचित्
 ॥आगस्त्यानांसर्वेषामविवाहः॥ अथद्विगोत्राः॥ शौंगशैशिरीगामागि
 रस्वाहस्यन्यभारहाजकान्यान्कीलेतिपंच॥कान्यान्कीलयोःस्थाने शौंगशैशिरीवा॥
 अंगिरसकान्यान्कीलेतित्रयोवा॥एषांभरद्वाजेर्विश्यामित्रेश्चाविवाहः॥एवकपिलानां
 कतानांवा संकतिप्रतिमाधादीनामागिरसगौरिवीतसं॥कृत्येति॥शक्त्यागौरिवीतसंकृत्ये
 तिवा॥एतेषांस्वगणस्थेवसिष्ठेःशौंगशैशिरीगोत्रिभिश्चाविवाहः॥कश्यपैरपीतिप्रयो
 गपारिजति॥लौगाक्षीणांकाश्ययावत्सारासिष्ठेति॥काश्ययावत्सारासितेतिवाएतेह॥

जैरादीनां माध्यंदिनीयानामप्याचरणाच्च ॥ एकस्मिन् प्रवरे तुल्ये मातृगोत्रे वरस्य च ॥ तस्य
 दाहे न कुर्वीत साकसाभगिनी स्थतेति मातृकुले प्रवरचितनमुक्तं तदा सुरादि विवाहो ढापर
 मितिश्च ॥ विस्तरस्तु यथांतरेभ्यो ज्ञेयः ॥ सगोत्रादि विवाहे प्रायश्चित्तं स्पृश्यं सारं ॥ इत्य
 सगोत्रसंबंधविवाहविषये स्थिते ॥ यदि कश्चित् ज्ञानतस्तं कसा मूढोपगच्छति ॥ गुरुतस्य
 व्रताच्छुद्धैर्भस्मज्जोत्पतां व्रजेत् ॥ भोगतस्तं परित्यज्य लालयेत् जननीमिव ॥ अज्ञानादेर्देवैः
 सुखे त्रिभिर्गभंस्तु कश्यपः ॥ एवं सापिं ज्ञेयि ॥ सपिंडाय त्वदारे सुप्राणान् प्राणो विधीयते ॥ इ
 ति ह्यहमोक्तेः ॥ तिथितत्त्वैवौ धायनः ॥ सपिंडासगोत्राच्चेदयस्योपयच्छेत् ॥ मातृवदेनां विधु
 यात् ॥ कसा विवाहकार्त्तु जौ जौतिर्निबंधे ॥ यदृ मध्ये नो हा हा कसा वर्षद्वयं यतः ॥ सो
 मोभुक्ते ततस्तद्द्वंध्वं च तथानलः राजमात्रैः ॥ अयुग्मेदुर्भगा नारी युग्मे तु विधवा भवेत्
 ॥ नसाद्गर्भं तिते पुमिविवाहे सायति व्रता ॥ मासत्रयाद्ध्वं मयुष्मवर्षयुग्मेपि मासत्रयमे
 वयावत् ॥ विवाहसुद्धिप्रवदंति संतो वाक्यादयः स्त्रीजनिजन्ममासात् ॥ यराशरमाधवीये
 तु ॥ जन्मतोगर्भाधानादायं च माहात्वरं शुभं ॥ कुमारी वरगां दानं मेखलाबंधनं तथे सुक्तं
 ॥ संबंधतत्त्वियमः ॥ कसाहादशवर्षीणि या प्रदत्ता वशीहृहे ॥ ब्रह्महत्यापितुस्तस्याः साकसा
 वरयेत् स्वयं ॥ भारते ॥ त्रिशद्वर्षैः शोडशघां भार्यां विंदे तन्त्रिकां ॥ अष्टवर्षीष्टवर्षीवाधर्मे
 सीदति सत्वरः ॥ अतो प्रवृत्तेरजसिकसां दद्यात्पितासकत् ॥ तत्रैव ॥ सप्रसंवत्सराद्द्वै विवा
 हः सार्धवर्षीकः ॥ कसायाः शस्ये राजन्नव्यथा धर्मी गार्हितः ॥ राजमात्रैः ॥ राहुयस्ते तथापु
 हेपि दृशां प्राणसंशये ॥ अतिशोढा च या कसाना तु कुल्ये प्रचक्षते ॥ चकारादतिवालापि
 प्राणसंशयस्तुक्तेः ॥ मनुः ॥ त्रिशद्वर्षीवहेत्कसां श्रुत्वाहादशवर्षीकीं ॥ अष्टवर्षीष्टवर्षी
 वाधर्मे सीदति सत्वरः ॥ यद्यपि ॥ विवाहस्त्वष्टवर्षीयाः कसायाः शस्ये तु बुधैरिति संबन्धी कौ
 रजकेश्वरजस्वलेनादे अदशवर्षीहर्षे विवाहो निषिद्धस्तथापि दानुरभावेहादशघोडशा
 हे ज्ञेये ॥ श्रीणि वशीरुणु मतीकां हीतपितृशासनमिति ॥ यराशरमाधवीयेवौ धाय नोक्ते
 अ ॥ मनुः ॥ स्त्रीसंबंधे दशैतानि कुलानियरिवर्जयेत् ॥ हीनक्रियनिष्पुरुषं निष्कुंदीरो मशा
 रीसं ॥ अस्यामया व्यस्मारिश्चित्रिकुशितुलानि च तथा ॥ नर्सेष्टकनदीनां नोचभीष
 रानामिकां ॥ यमः ॥ तस्माद्दुहाहेयत्कसाया वन्नृमती भवेत् ॥ तथा मूलजा
 दीनां फलमायुक्तम् ॥ तथा वर्गवश्यहर्मे आदि घटित विचारो जौतिर्विभ्यो ज्ञेयः ॥ वि
 स्तरानुनोच्यते ॥ अयुर्वैकं वलं ॥ जौतिर्निबंधे गर्गाः ॥ स्त्रीणां युस्व
 लश्रेष्ठपुरुषाणां रवेर्वलं ॥ तयोश्चंद्रवलं श्रेष्ठमिति गर्गेण भाषितं ॥ जन्मत्रिदशमारिस्थः
 इजया शुभदोगुरुः ॥ विवाहे यचतुर्थीष्टहादशस्थो मृतिप्रदः ॥ देवलः ॥ नष्टामजाधन
 वती विधवा कुशीला पुत्रान्विताह तधवासुभगावियुत्ता ॥ स्वामिप्रिया विगतयत्र धवाध
 नाह्वाबंध्या भवेत्सुरगुरो केशो भिजन्म ॥ रहस्यतिः ॥ कषत्राय कुलीरस्थी जीवोय्य
 शुभगोचरः ॥ अतिशोभनतां दद्याद्विवाहो यनयादिषु ॥ लक्ष्मिः हादशदशमचतुर्थं जन्मनि

यथायमेतृतीये च ॥ प्राप्तिप्राप्तिग्रहणी जीवैवेधव्यमाज्ञोतिगर्गः ॥ सर्वत्रापि सुभंदयात्तद्वाद्
 शाह्यात्परं गुरु ॥ यचयस्य ह्येरेव सुभगो चरंतामता ॥ सप्रमात्यं च वर्षे युस्वी च स्वर्गगतो
 दि ॥ अशुभोपि सुभंदया कुभदक्षैषु किं युनः ॥ रजस्वलायाः कस्याया गुरु शुद्धिनचितये
 ॥ अशुभेपि प्रकर्तव्यो विवाहस्त्रिगुणा चनात् ॥ अर्कगुर्वैवलं गौर्या यो हि रापकं वलास्थ
 ॥ कसा चंद्रवला प्रोक्ता वृषली सप्रतो वला ॥ अश्ववर्षा भवेद्गौरिनवर्षा चरो हिरी ॥ दश
 भवेत्कसा चतुर्ज्वरजस्वला ॥ अथ रहस्यतिशांतिः ॥ शौनकः ॥ कस्य
 को द्वाहकाले तु जानुकूलं न विद्यते ॥ ब्राह्मणस्योपनयने गुरोर्विधिरुदाहृतः ॥ सुवर्षे न
 गुरुं कृत्वा पीतवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ रशानां धवलं कुंभं धास्योपरि निधाय च ॥ दमनमधुपु
 ष्यं च पलाशं च वसर्षयान् ॥ मोसी गुडं च यामार्गी विंडंगी शंखिनी वचाम् ॥ सहदेवी हरि
 क्रांतां सद्यो वधी शतावरी वलां च सहदेवीं च निशाहितयमेव च ॥ कृत्वा ज्यभाग्ययंतं स्व
 शाखोक्तविधानतः ॥ ग्रहोक्तमंडलेभ्यर्चयित्वा पुष्याशुतादिभिः ॥ देवप्रजोत्तरे काले ततः
 कुंभानुमंत्रणं ॥ अश्वत्थसमिधश्चाज्यं पायसं सर्षपायुतम् ॥ यवत्री हितिलाः साम्यामं
 त्रेणो वृहस्पतेः ॥ अश्रोत्ररशंतं सर्वहोमशेषं समाययेत् ॥ पुत्रदारसमेतस्य अभिवेकं स
 माचरेत् ॥ कुंभाभि मंत्रणी क्तैश्च समुद्रजेष्टमंत्रतः ॥ प्रतिमां कुंभवस्त्रं च आचार्योपनि
 वेदयेत् ॥ ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्कुभदः स्यान्न संशयः ॥ इति रहस्यतिशांतिः
 शौनको गुरोर्दित्येव्यतो याते वक्राजी चारगे गुरो ॥ नष्टेशशिनि सुक्ते वा वाले वृहदे यवागु
 रो ॥ योषे चैत्रे यवर्षा सुशरद्यधिकमासके ॥ केतुहमेति रंशे के सिंहस्थेऽमरमंत्रिणि
 ॥ विवाहव्रतयात्रादिपुरहर्म्यगृहादिकम् ॥ शौरविधोयविधां च यत्नतः परिवर्जयेत् ॥
 मदनयारिजाते जातिः ॥ सागरि ॥ वाले सुक्ते वृहदे सुक्ते वृद्धे जीवे न
 शे जीवे ॥ वाले जीवे जीवे सिंहे सिंहादित्ये जीवादित्ये ॥ तथा मलि सुचे मासि सुराचार्येति
 चारगे ॥ वापी कूपविवाहादिक्रियाः प्रागुदिता रूपजेत् ॥ सिंहस्थं मकरस्थं च गुरुयत्ने
 न वर्जयेत् ॥ लघ्नः ॥ अती चारगतो जीवस्तं शिनेति चेत्सुनः ॥ लुप्तः संवत्सरे ज्ञेयः सर्वकर्मवहि
 कृतः ॥ सिंहस्थं गुरोरयवाद् माहयरागरः ॥ गोदाभागीरथी मध्येनोद्वाहः सिंहगे गुरो ॥ मक
 रस्थे सर्वदेशे तथा मीनगतिरेवो ॥ वसिष्ठेऽपि ॥ विवाहो दक्षिणे कुले गीत
 म्यानेतरव्रतं ॥ भागीरथ्युत्तरे कुले गीतम्या दक्षिणे तथा ॥ विवाहो व्रतबंधश्च सिंहस्थे न
 दुष्यति ॥ कसादात्कममाहयात्तवल्क्यः ॥ विवाहो व्रतबंधं ॥ पितापितामहीभातासा
 कुलीजननी तथा ॥ कसाप्रदः श्वनाशे प्रकृतिस्थः परः परः ॥ अत्रयत्कनू समाप्नोति भूरा
 हस्यामृतावृती ॥ गम्यान् भावेदादृणां कसाकुपीत्सवयवं ॥ आदृणां संस्क्रानामेवाधि
 कारः ॥ वात्तवल्क्यः ॥ असंस्कृतासु संस्कार्या भ्रातृभिः श्वसंस्कृतैः ॥ भ
 गिन्यश्च निजादंशाहत्वं शंनु गुरीयकं ॥ अत्र चकारे सा श्वसंस्कृतैरित्यस्यानुवृत्तेर्विवाह
 पृथी प्रद्वयदाने सांशसमांशचतुर्थी भागदाने वा संस्कृतग्रहणां अर्थस्यात् ॥ अतः कर्तव्यं

मोय॥ तेनानुयनीतभ्रातृमात्रादिसन्वेमात्रादेरेवाधिकारो नभ्रातुरित्युक्तं संवधतत्वात् ॥ क
 यास्वयं वरे मातुर्हातृत्वे च ताभ्यामेव नोदीश्राद्धकार्यं तत्र स्वयं प्रधानसंकल्पमात्रं कल्पान्द्रा
 द्भ्रातृकारयेदिति प्रयोगपारिजाते ॥ वस्तुसंस्कृतभ्रातृमात्राभावे स्वयमेव नोदीश्राद्धकार्यं
 नमाता ॥ पुत्रेषु विधमानेषु नान्येकारयेत्स्वधामिति निषेधाद्दुयनयनेन कर्माधिकारस्य जा
 तत्वाच्चेति ॥ शब्दी चंश्रीदयः ॥ माधवीयेऽपराके च नारदः ॥ पितादधा
 त्स्य कर्माभ्रातावानुमतेपितुः ॥ मातामहोमातुलं च सकुल्यो वांधवस्तथा ॥ मातात्वभावे स
 र्वेषां प्रकृतौ यदि वर्त्तते ॥ तस्यामप्रकृतिस्थायां कत्यां दद्युः स्वजातयः ॥ सकुल्यः पितृपुत्रीयः
 वांधवो मातृवंश्यः ॥ मदनपारिजाते कान्यायनः ॥ स्वयमेवौ रसीदधात्पित्रभावे स्ववांधवाः
 मातामहस्तोत्याहिमातावाधर्मजांसतां ॥ ततोत्सामौ रसीभिन्नाधर्मजानियोगात्क्षेत्रजामा
 तामहोमातुलोवाद्यात् ॥ तिनौरसीदाने पितृवंधुसन्सुमातामहादीनां नाधिकारः ॥ अनुम
 तिविना ॥ अस्यायवादस्तत्रैवा ॥ दीर्घप्रवासुयुक्तेषु यो गेरेषु च वेधुषु ॥ मातातुसमपेदधादौ र
 सीमपिकन्यकां ॥ मनुः ॥ यदातुनैव कश्चित्पत्यात्कन्याराजानमात्रजेतु ॥ परकी
 यकन्यादाने विशेषो ॥ मदनरत्ने स्तोत्रे ॥ आत्मीकन्यसुवरो नयरकी
 यांतुकन्यकां ॥ धर्मे राविधिनादानं समगोत्रेपियुज्यते ॥ अत्र प्रकृतिस्थग्रहादप्रतिस्थे
 नकृतमकृतमेव ॥ स्वतंत्रो यदि ते कार्यकुपीद प्रकृतिगतः ॥ तदप्यकृतमेव स्यादस्वातंत्र्यस्य
 हेतुतः ॥ इत्यपराके नारदोक्तेः ॥ यदितुसप्रयदीं विवाहहोमादिप्रधाने जा
 तं तदागवैकल्पेपि नाहृत्त्रिविवाहस्य ॥ गौडाअप्येवमाहः ॥ तत्रैव मरीचिः ॥ गौ
 रीददन्नाकष्टं वैकुण्ठरोहिणीददत् ॥ कन्याददद्द्रहलोकं रोरेवतुरजस्वला ॥ अथमा
 सनिर्णयः ॥ तत्र जन्मासासे विशेषः प्रायुक्तः ॥ जीतिः प्रकारे व्यासः माघफाल्गुन
 चैराखेयघृहामार्गशीर्षके ॥ ज्येष्ठे वाषाढमासे च सुभगावित्तसंयुता ॥ आवरोवापियौ येना
 कन्याभाद्रपदे तथा ॥ चैत्राश्वपुक्कार्तिके शुयाति वैध्वयंतो लघु ॥ नारदः ॥ माघ
 फाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासाः शुभावहाः ॥ कार्तिके मार्गशीर्षे अमध्यमौ निदिताः परे ॥ व
 सिष्ठः ॥ योषपिकुर्ष्यान्मकरस्थितेर्के चैत्रे भवे ज्येष्ठगता यदा स्यात् ॥ प्रशस्तमाषाढकृत
 तं विवाहं वरं तिगर्गमिथुनस्थितेर्के ॥ आचार्य्यं चूडामरौ जीतिर्गर्गजमार्त्तरी ॥ मांगले
 सुविवाहेषु कन्यासंवरणेषु च ॥ दशमासाः प्रशस्यन्ते चैत्रयोषीववर्जिताः ॥ आयसं
 वः ॥ सर्वत्र तवो विवाहस्यारौशिरोमासोपरिहायो जमं च नैवाध ॥ अत्र माघफाल्गु
 नाषाढवर्जनवमासासुरख्यः काल इति सुदर्शनभाष्ये विलायां ब्रह्मविद्यातीर्थे श्रीकृष्ण
 बोधायनसूत्रेपि ॥ सर्वमासाविवाहस्य सुचितयस्तयस्यमित्येके ॥ तेन द्रव्यैर्त्रे
 वर्जयेच्छिशिरसंबन्धिनामासौ योषवैत्रौ विवाह इति निर्गयासृतव्याख्याने मौख्ये कृतमि
 त्युपेक्षम् ॥ निशिवेत्सर्वेषु द्वादशस्यपि मासेषु उहहेदितिकात्वादरीः ॥ ये तु जीतिषे माघा
 दिविधये गृह्यसूत्राणां हि जयरत्नेन प्रावत्याच्छूद्रादिपराः ॥ जीतिषे ॥ वाक्यो बंधमन्

नमिच्छतितथारेभ्योनचोत्तरं ॥ श्रीवासंतमृतं विहायमुनयोमांडव्यशिव्याजगुः चैत्रप्रोक्ताप
राशरः ॥ यरिगायेतोषवदौर्भास्यदंष्ट्रायाडादिवनुस्यनहितराके श्रित्पदिस्वुधैः ॥ चंडेश्वरः
मार्गमासितयाज्येष्टारपरिरायंत्रतम् ॥ ज्येष्ठपुत्रद्वित्रीसुयत्नेनपरिवर्जयेत् ॥ कृतिकास्य
रवित्यक्ताज्येष्ठपुत्रस्यकारयेत् ॥ उत्सवादिषुकार्येषुदिनानिदशवर्जयेत् ॥ रत्नकीशे
॥ जन्मदौजन्मदिवसेजन्ममासेषुभंन्यजेत् ॥ ज्येष्ठमास्याद्यगर्भस्यशुभंवर्ज्यस्त्रियाश्चपि ॥
पराशरः ॥ ज्येष्ठाकन्यकामत्रज्येष्ठपुत्रोवरोयदि ॥ अत्यपीवातयोस्तत्रज्येष्ठोमासः
शुभप्रदः ॥ मिहिरः ॥ ज्येष्ठस्यज्येष्ठकन्यायाविवाहोत्तरास्यते ॥ तयोरन्यतरज्येष्ठेज्येष्ठोमा
सः प्रशस्यते ॥ द्वौज्येष्ठौमध्यमोश्रोत्रावेवज्येष्ठसुखावहं ॥ ज्येष्ठत्रयंनकुर्वीतविवाहेसर्वसंम
तं ॥ यत्रु ॥ सार्वकालमेकविवाहमितितदासुरादिविवाहविययं ॥ धर्म्येषुविवाहेषुकालय
रीक्षणानाधर्म्येक्षितिगृह्यपरिशिष्टात् ॥ रत्नमालायामप्येवम् ॥ तेनासुरादयोमाघचेना
दिनिषिद्धकेष्वपिभवन्ति ॥ अथदशदोषाः व्यवहारोच्ये ॥ वैभश्चल
त्रोचंतथेवयातः खार्जूरवेद्योदशयोगचक्रम् ॥ पुतिश्चजामित्रमुपयहश्चवाणास्ववने
चदशैवदोषाः ॥ एषांलक्षणंजोतिषेज्ञेयम् ॥ अतीचारगुरोर्तुवसिष्ठः ॥ अतीचारगतेने
वेवर्जयेत्तदंतरं ॥ विवाहादिषुकार्येषुअष्टाविंशतिवासरात् ॥ रत्नमालायां ॥
एकयचनवपुगमसृष्टश्रीशिसप्तचतुरखलाभटः ॥ द्वादशजट्टमभादिराशितोघातव
द्रंतिर्कीर्त्तितोवुधैः ॥ नारदः ॥ भूवाणनदहस्ताश्वरसदिकवन्दिशैल
जाः ॥ वेदावसुशिवादिन्याघातचंद्रोयथाक्रममात्रायापुहकार्येषुघातचंद्रविवर्जयेत्
॥ विवाहेसर्वमांगल्येचौलक्षेत्रतवधने ॥ घातचंद्रौनेवचिंत्यरतिपाराशरोत्रवीत् ॥ जोति
र्निबंधे ॥ विवाहचौलत्रतवधयज्ञेयहाभिषेकेचतथेवरातां ॥ सीमंतपात्रासुतथे
वजातेनोचिंतनीयः खलुघातचंद्रः ॥ अकालजामवेयुश्चेदिसुन्नीह्ररष्टयः ॥ प्रत्येकंय
रिवेषेद्रचापामध्वनयोयदि ॥ दोषायमंगलेनूनमदोषायैवकालजाः ॥ अकालदृष्टि
स्वरूपेमांहलक्षः ॥ यौषादिचतुरेमासान्श्रोत्रादृष्टिरकालजेति ॥ शार्ङ्गधरः ॥
निर्घातेक्षितिचलनेग्रहयुद्धेराहुदरीनेचैव ॥ आयंचदिनात्कस्मापरिणीतानाशमुपया
ति ॥ उल्कायातेद्रवायप्रवलवनरजोधूमनिर्घातविद्युदृष्टिप्रत्येकंदोषादिषुसकलनुधे
स्याज्यमेवैकमात्रं ॥ इः स्वप्नेदग्निभ्रष्टशुभफलदशुभंनोभ्रातवुद्धौ ॥ चेलिमींजीनि
बंधेपरिरायनविधौसर्वदाज्यमेव ॥ जीतिः प्रकारैः ॥ अवीक्यो
उशनास्यः संक्रान्तेपुराणदाः परतः ॥ उपनयनत्रतयात्रापपरिणयनादौविनर्मास्ताः गर्भ
दिभ्यदिदिनमेकंचग्रहेसप्रदिनानित् ॥ भूकंथेचसमुत्पन्नेअहमेवतुवर्जयेत् ॥ उल्का
घातेत्रिदिवसंधूमेषंचदिनानिच ॥ ब्रह्मघातेचैकदिनवर्जयेत्सर्वकमसु ॥ दशनादश
नादाहुकेन्वीः सप्रदिनन्यजेत् ॥ यावन्केदहमस्तावदशुभः समयोभवेत् ॥ अस्यापवादी
द्वुत्तसागरे ॥ अथदिवसत्रयमध्येमृडयानीयंनदाभवति ॥ उन्मातदोषशमनेतद्वैवसंसा

हरचार्याः॥संबधतन्ने॥भूकंयादिर्नदोषोस्तिवृद्धिश्चादेकतेसति॥अथापरिहार्यकमाया
 वैधव्ययोगेशिशेषउच्यते मांकीडेयपुराणो॥ बालवैधव्ययोगेणु
 कुंभइ प्रतिमादिभिः॥कृत्वालनंततः यश्चातकमोद्वाद्येतिचार्ये॥तत्रपुनर्भूदोषाभा
 वउक्तोविधानखंडे॥स्वर्गांबुपिप्यलानांचप्रतिमाविष्णुरूपिणी॥तयासहविवाहेतुषु
 नर्भूत्वनजायते॥सूर्यारुणसंवादि॥विवाहात्सर्वकालंचंद्रताराबलान्विते॥विवाहो
 क्तेचमथमाकुंभेनसहचोदहेतु॥सूत्रेणवैद्येत्यश्चादशतंतूनविधानतः॥
 कृतं देहंतयोरैकांतमदिरं॥ततःसुभंचतिस्सायप्रमज्यसंलिलाशये॥ततोभिविचनक
 थोत्तचयध्ववारिभिः॥कुंभप्राथेनातंत्रेवा॥वरुणागस्वरूपायजीवनानां समाश्रय॥
 यतिजीवयकन्यायाश्चिरपुत्रसुखंकरु॥देहि विष्णवोरं देवकन्यापालयदः खतशीर्तं॥
 लंकारवस्त्राढ्यावरायप्रतियादयेत्॥ इतिकुंभविवाहः॥ निदान
 मपित्तैवोक्तम्॥
 मीमंनिचनुभुंजा॥शुद्धवर्णासुवर्णो न विन्नशक्त्वाथवापुनः॥निर्मितो कचिरे शस्त्रगदा
 चक्राजसंयुतां दधानां वाससीपीते कमलोत्पलमालिनी॥सदक्षिणी चतां दधान्मत्रम
 नसुदीरयेत्॥यन्मया प्राचिजनुषिघ्नन्यापतिसमागमः विधोयविषयश्चाद्यैर्हंतो वाति
 विरक्तया॥प्राप्यमानं महाघोरं यशःसौख्यधनायहम॥विधव्यायतिदः खोघनाशायसु
 खलव्यये॥वहसौभाग्यलव्ये चमहाविष्मरिमांतनु॥सौवर्णीनिर्मितो शक्त्वातुम्यं स प्र
 ददेहिजा॥अनघायाहमस्मीति विवारं प्रजपेदिति॥एवमस्त्विति तस्योक्ति गृहीत्वा स्वगृहे
 विशेत्ततो वैवाहिकं कुर्याद्विधा नाशुगीदशः॥अन्येष्य अन्यविवाहदृश्यसेचनादयस्त
 त्रैवज्ञेयाः॥वित्तरभयान्जोच्यंते॥ अथप्रतिकूलादि॥ ज्योतिर्निव
 धेर्गर्गः॥ कृतेतुनिश्चयेयश्चानृस्युभं वतिकस्यचित्॥तदानमंगले कुर्यात्तद
 ते वैधव्यमाप्नुयात्॥ज्योतिर्मघातिथिः॥वधूवराथं घटिते सुनिश्चिते वरस्ये गेहिय्यथका
 लकायाः॥मृत्युर्घटिस्थान्मजस्यकस्यचित्तदानकार्यं खलु मंगलं बुधेः॥ मंगलं
 विवाहः॥ स्थितिचद्रिकायाम॥ कृतेवाऽनिश्चयेयश्चानृस्युभं त्र्यस्युगो॥
 त्रिणाः॥तदानमंगलं कार्यं नारी वैधव्यदं क्रवम्॥भृगुः॥वाग्दानानंतरं यत्र कुलयोः क
 स्यचिन्मृतिः॥तदोदाहोनेवकार्यः स्ववंशक्षयदोषतः॥ शोणकः॥ दरव
 धोः पिताभ्रातापितृव्यचसहोदरः॥पितृव्यस्त्रीसुतोभ्राताभगिनीचाविवाहिताएभिरत्र
 विपत्तेश्चप्रतिकूलंबुधेः स्थते॥अन्यैरपि विपत्तेश्चैविरुर्नतद्वेत्॥मोडन्यः॥वाग्दा
 नानंतरं मातापिताभ्रातावियथते॥विवाहोनेवकर्तव्यः स्ववंशहितमिच्छता॥संकटे तु
 मघातिथिः॥वाग्दानानंतरं यत्र कुलयोः कस्यचिन्मृतिः॥तदासंवत्सरादूर्ध्वं विवाहः शुभ
 हो भवेत्॥सूत्रिरन्नावलाम्॥पितरदृमशो चं स्यात्तददं मानरेवच॥मासत्रयंतु भार्याया
 सुददं भ्रातृपुत्रयोः॥अन्येषां तु सपिदानाप्रशोचमासमीरितम्॥तदंतेरमतिकं कृत्वात

तोलनं विधीयते ॥ श्रौतिः प्रकाशे ॥ प्रतिकूलैः पिकर्तव्यो विवाहो मासतः परः शान्तिविधाय
 गां दत्वा वाद्यानादि चरेत्पुनः ॥ शान्तिविनायक शान्तिं तथा च मेधातिथिः ॥ संकटे समनु प्राप्ते
 याजवन्स्यनयोगिना ॥ शान्तिरुक्ता गणेशस्य कृत्वा तां सुभमाचरेदिति ॥ प्रतिकूलेन कर्त्तव्यो गणेश
 वरतुत्रयम् ॥ प्रतिकूलैः पिकर्तव्यमिच्छावद्द्विविधम् ॥ प्रतिकूले सपिउस्य मासमेकं विवर्जयेत् ॥ श्रौ
 तिः सागरे ॥ दुर्मिहिराष्टमं गोचरित्री वा प्राणसंशये ॥ प्रोढाया मपिक मायां नानुकूल्यं प्रतीक्ष
 त् ॥ मेधातिथिः ॥ पुरुषत्रय पर्यंतं प्रतिकूलस्वगोत्रिणां ॥ प्रवेशनिर्गमौ तद्गतया मुंडनमंडने ॥ प्रि
 नकर्मणा एपनिर्वर्त्य चरेत्प्राप्त्युदयक्रियाम् ॥ आचतुर्थततः पुंसि संवसे सुभदं भवेत् ॥ अथ
 जोदेषनिर्णयमाहा ॥ माचनीये ॥ प्रारंभान् प्राखिवाहस्य मातायदिरजस्वला ॥ निहस्तिस्
 स्य कर्त्तव्या सहत्वश्रुतिवोदनात् ॥ प्रारंभान् श्रीप्राहातां नो दीमुखविवाहादा विद्यादिना नैव प्रार
 भोक्तेः ॥ मेधातिथिः ॥ चोले च त्रतये च विवाहे यत्कर्मणि ॥ भाष्यै रजस्वला यस्य प्रायस्य नरो
 भनं ॥ वधूवरामतमयोर्जननी वैरजस्वला ॥ तस्याः शुद्धेः परं कार्यं मां गल्पं मनु रश्रवीत् ॥ शुद्ध
 मनुः ॥ विवाहत्रतत्रुशुमानायदिरजस्वला ॥ तदानमंगले कार्य्यं शुद्धी कार्य्यं शुभेषु भिः ग
 र्गः ॥ यस्मिंदाहादिमंगले मातापदिरजस्वला ॥ तदानतेम कर्त्तव्यमायुःस्य करं यतः नो दीप्रा
 होत्रं रजोदेषे तु कपर्दि कारिकासु ॥ सति कोरक्योः शुद्धी गारपादो मरुर्वकं ॥ प्राप्ते कर्मणि शुद्धिः
 स्यादितरस्मिन्नसुद्यति ॥ अजाभे सुमुहूर्त्तस्य रजोदेषे च संगते ॥ श्रियं संप्रज्य नक्तुर्या न्यासि यद्
 रामंगलम् ॥ हिमीम्मायमितां यमां श्रीसुक्तविधिना च्येत् ॥ प्रत्ये च यासं हुत्वा अमिधेकं समाचरे
 दिति ॥ सतकारिसंकटे तु कृष्णं गीर्भित्तुं हुत्वा यस्विनी गारवत्वा विवाहादिकुर्यादिति च प्रायज्ञं ॥
 अथैकक्रिया निर्णयः ॥ श्रौतिनिर्वं भेद मनुः ॥
 एकमावृजयोरेकवत्सरे पुरुषस्त्रिभौः ॥ नसमानक्रिया कुर्यात्प्राग्भेदे विधीयते एतेनेकस्वपुं लो वि
 वाहदयमेकदिने निषिद्धं मावृभेदाभावात् ॥ नारदः ॥ युचोदाहात्यं प्रची विवाहो न चर
 तुत्रये ॥ ततयोर्व्रतमुदाहान्मंडनादपि मुंडने ॥ वराहः ॥ विवाहस्विकजाता नो षणमासाभ्यंते
 यदि ॥ असंशयं त्रिनिर्वर्षेस्त्रिका विधुवा भवेत् ॥ नमंडनाच्चापि हि मदनरत्ने वस्त्रिः ॥
 नपुं विवाहो र्व्यं शुत्रयेपि विवाहकार्यं हुहितुः प्रकुर्यात् ॥ नमंडनाच्चापि हि मुंडने च गोत्रैकतायां य
 दिनात् भेदः ॥ एकोदरं प्राग् विवाहकृत्ये स्वमुने पाणिग्रहणं विधेयम् ॥ वरणासंभये मुनयः स्व
 पुर्नमुंडने मंडनोऽपि कार्य्यम् ॥ एतदप्यकारुर्त्तवैवा ॥ अतुत्रयस्य मध्ये द्वे मासस्य प्रवेशने ॥ तथा
 दोकीदरं स्यापि विवाहसु प्रशंसते ॥ शारवत्साम् ॥ फासुने चैत्रमासे तु पुचोदाहोपनायमे भेदा
 ददस्य कर्त्तव्यं नतुत्रयपिले वने ॥ कंहिता प्रदीये ॥ अर्धं विवाहान्ननयस्यने वकार्यो विवाहो हुहितु
 संमार्हम् ॥ अत्राप्यकमां अत्रु रानये च वधूः प्रवेशस्य हुहे नारी ॥ मदनरत्ने वस्त्रिः ॥
 दिशो भनैककृद्वे विने संभुमंतपश्चान्नवभिर्दिने सु ॥ आवश्यं केशो भनमुसुवो वाहारे यवावा
 यविभेदो वा ॥ संकोदरं प्रसूनां नानादि चार्थत्रयं भवेत् ॥ भिन्नोदरं प्रसूनां नानादिशा तातयोत्रकी
 त् ॥ श्रौतिनिर्वंशे कात्यायनः ॥ कुली चरतुत्रयपदार्थी कृमंडनाच्चतुमुंडने ॥ भिन्नान्निर्ग

मोनेशोनकुर्वीन्मंगलत्रयम्॥ कुर्वन्मुनयः केचिदल्पस्मिन्वत्सरेलघु॥ लघुवायुरुकार्यं वा प्रातर्नेमी
 तिकं तु यत्॥ पुत्रोद्वाह प्रवेशस्यः कस्योद्वाह स्तु निर्गमः॥ सुउनेचौलमित्युक्ते त्रतोद्वाहो तु मंगला॥ चो
 ले सुउनेमवोक्तं वर्ज्यं च उनात्परं॥ मौंजी चो मयतः कार्या यतो मौंजी न मुउनें॥ अमिचेवत्सरे पियस्तान्
 दहस्तत्र मेदयेत्॥ अमेदे तु विनाशः स्यान्न कुर्व्यादिकं मउये॥ संकटे तु कपर्दिकारिका सुवराह मि
 हिरश्च॥ उद्वाह पुत्री न विता विदध्यात्पुत्रातरस्योद्वाहने कदाचित्॥ यावच्चतुर्यं दिनमत्र सर्वं समाय्य
 चा मोहहं न विदध्यात्॥ कश्यपः॥ मौंजी वं धस्तथोद्वाहः यरमासाभ्यं तरे पिवा
 ॥ पुत्रोद्वाहं न कुर्वीत विभक्तानां न दोषकत्॥ जोतिर्निवेधे॥ विवाहमारभ्य च
 तुर्थे मध्ये आदेदि नं दर्शदि नं यदिस्यात्॥ वैधव्यमाश्रोति तदा सुकमाजीवेत्यतिश्चेद न यत्नत्स्या
 त्॥ तथा॥ विवाह मध्ये यदि वेत्स्यथा हस्तत्रयमुखाः पितरो न यान्ति॥ वृत्रे विवाहे परतस्तु कुर्या
 च्छाहं स्वधामिर्न तद्दययेत्॥ ये वा भद्रं दययति स्वधामि रिति श्रुतेश्च॥ मासिक विषये हे मां द्रो शा
 ढ्यापनिः॥ प्रेतश्चाद्वा निसर्वा शिसिंधी करणां तथा॥ अथ कथं व्यापिकुर्वीत कर्तुं नदी सुरवेदिजः॥
 वृद्धिं विना प्रकर्षे दोषमाह॥ तत्रैव उशनाः॥ वृद्धिश्चाह विहीनस्तु प्रेतश्चाद्वा
 नियश्चरेत्॥ सश्चाद्दी नरके धीरे पितृभिः सह मज्जतीति॥ मेधातिथिः॥ प्रेतकर्मण्य
 निर्वर्त्य चरेत् आभ्युदयक्रियां॥ आचतुर्यं ततः पुंसि यं च मे शुभं भवेत्॥ सत्यं तरे॥ स
 पिंडी करणाद्वा गय कथं कृतान्पि॥ पुनरप्यथ कथं ते वृद्धुतर निवेधनात्॥ सृत्तिसारा
 वलात्॥ भ्रातृयुगे स्वसृपुगे भ्रातृस्वसृपुगे तथा॥ एकस्मिन्मउये चैव न कुर्वीन्मउ नह
 यम्॥ सोदर विषयमेतत्॥ यमः॥ एकोदर प्रसूतानामेकस्मिन्वासरं पुनः॥ विवाहं नैव कुर्वीत
 संउनो परिमुउनें॥ गार्ग्यः॥ भ्रातृयुगे स्वसृपुगे भ्रातृस्वसृपुगे तथा॥ न कुर्वीन्मंगलं किं
 चिदेकस्मिन्मउये हनि॥ एकस्मिन्वासरं प्राप्ते कुर्याद्यमलजातयोः॥ क्षौरं चैव विवाहं च मौंजी वं ध
 नमिव च॥ जोतिर्निवेधेनारदः॥ एकोदरयोर्दयोरैकदिनोद्वाहने भवेत्ताराः॥ नद्यं
 तर एकदिने केव्याहः संकटे च शुभं॥ ऊर्ध्वं विवाहाच्छुभदो नरस्य नारी विवाहो न त्रनुत्रयस्यात्
 नारी विवाहात्तद्दे पिसुत्तरस्य या शिष्यहमाहुरार्याः भिन्नमातृजयोस्तु एक विवाहात्तद्दे॥ पि
 शस्तनरस्य या शिष्यहमाहुरार्याः भिन्नमातृजयोस्तु एक विवाहात्तद्दे॥ मेधातिथिः॥
 दृथक् मातृजयोः कार्यो विवाहस्त्वेक वासरे॥ एकस्मिन्मउये कार्यः दृथक् वेदिकयोस्तथा॥ यु
 य्यपट्टिकयोः कार्यं दर्शनं न शिरःस्थयोः॥ भगिनीभ्यामुभ्याम्यो च्यावन्मत्रयदी भवेत्॥ यमयो
 स्तु विशेषः महकारिकायात्॥ एकस्मिन्वत्सरे चैक वासरं मउये तथा॥ कर्तव्यं मंगले स्वस्ती श्री
 चौर्यमलजानयोः॥ जोतिर्निवेधेनारदः॥ प्रत्युद्वाही नैव कार्यो नैकस्मिन्मउहि
 दयम्॥ नैवैकजन्मयोः पुंसोरैकजन्मे तु कल्पके॥ तथा॥ नैव कदाचिद्वाही नैव कदापु
 उनहयो॥ नैकजन्मे तु कल्पे पुत्रयोरैकजन्मयोः न पुत्रीद्वयमेकस्मिं प्रदद्यात्कदाचनेति॥ क
 न्यायारजो दर्शने तत्र्यरार्कं संवर्तः॥ माता चैव पिता चैव ज्येष्ठभ्राता तथैव च॥ त्रयस्ते नरकं या
 निदृष्ट्वा कल्पो रजस्तलो॥ हारीतः॥ पित्रुर्गृहे तु या कमारजः यश्च मत्संस्तुताः साकमादृष्यतीत्या

नत्पतिर्दृश्यतीति ॥ देवलात्रिकश्रम्याः ॥ शर्वीर्दत्तदेवाभूराहत्यापितुल्लस्यः साकमा
 वृषलीस्यता ॥ यस्तोसमुद्देहन्कमात्रास्रणीज्ञानद्वेषः ॥ अत्रादेयप्रयागेयंतेविद्यादृषलीयति
 ॥ माधवीयेवीधायनः ॥ श्रीशिवरीन्दुमतीकांसेतपितृशसनं ॥ विष्णुः
 ऋतुत्रयमुपास्थैवकमाकुयीत्स्वयंवरं ॥ अत्रवरस्यदीयाभावमाहयमः ॥ कमाहदशवधीशि
 याप्रदतावसेदहे ॥ भूराहत्यापितुल्लस्यः साकमावरयेत्स्वयं ॥ स्थेचीपततांयनीनावममेक
 दापना ॥ ननुतांवेधकीविद्यामनुः स्वायंभुवीप्रवीत् ॥ मनुः ॥ अलंकारंनददीतिपितृदत्तस्वयंवे
 पितृदत्तमातृदत्तस्तीयाघदितंहेरेत् ॥ वरंप्रसाह ॥ पित्रेनदयाच्छुक्तुकमाश्रुतमतीहरत् ॥
 सहिसाम्यादतिक्वामेदत्तां प्रतिवेधनात् ॥ अत्रमायश्चित्तमुक्तमाप्सलायनेन ॥ कमाश्रुतु
 मतीशुद्धां कृत्वानिष्कृतिमात्मनः ॥ शुद्धिं चकारपित्वातामुद्देहात्तृशस्थीः ॥ पिताऋतुत्स्वपु
 त्रासुग्रायेदादितः सुधीः ॥ दानावधिंरुहेयतात्पालयेच्चरजोवती ॥ दद्यात्तदुत्संस्वागाः शक्त
 कमापितापदि ॥ दातव्येकापिनिःस्विनदानेनस्यापयाविधिः ॥ दयाहात्रास्रणीश्चमतिनिःस्वः
 दक्षिराम् ॥ नस्यातीतुं संख्येषुवरयप्रतियादयेत् ॥ उयोष्यत्रिदिनकमारश्रीबीत्वागंययः अ
 दृष्टरजसेदद्यात्कमोयैरजभूषणं ॥ तामुद्देहन्वरश्चापिकृष्णोऽर्जुन्याहृजराति ॥ मरुत् ॥
 पारिजातेयक्षयार्थः ॥ विवाहेवितेयतेहोप्रवालउपस्थिते ॥ कमाश्रुतमतीरक्षाकथं
 कुर्वेतिपारिकाः ॥ स्वाययित्वाततां कमासर्चयित्वायथाविधिः ॥ सुजानामाहुतिं कृत्वागतसंवे
 प्रवर्तयेत् ॥ वीधायनसूत्रे ॥ अथयदिकमोपसाधमानां वीक्षमानावारजसो
 स्यात्तामनुमंत्रयेत् ॥ पुमांसीमित्रावरुणोपुमांसावधितानुभो ॥ पुमानिदंश्वस्यैश्चपुमांसं
 चदघान्वियमिति ॥ अथहादशरात्रमलंकृतप्रार्थयेत् ॥ येवगव्यमथसुदां कृत्वावि
 हेत् ॥ अत्रगांधर्वायथीविवाहास्रण्यवस्थाचकारेत्तया ॥ मनुः ॥ यदाशुश्र्वाविप्रस
 स्रत्स्ववर्तुरेवरान् ॥ विदुःश्रुयोसुतानेवविद्याहर्म्यनराक्षसान् ॥ वतुरः आसुरगांधर्वराक्ष
 येशान् ॥ तान्राक्षसवर्जान् वैश्यश्रुयोः सएव ॥ आसुरं वैश्यश्रुयोः ॥ हेमाद्रिपिठि
 नेसिः ॥ राक्षसो वैश्यस्यापिशचः श्रुदस्य ॥ प्रचेताः ॥ येशाचोसंस्तुतेप्रस्तुतानांप्रति
 लोमजानां च ॥ मनुः ॥ राक्षसंशामुरीवैश्ये श्रुदेचांत्सुगर्हितः ॥ सत्रियादिः संकटेपेशाचमाह
 ॥ माधवीयेवत्सः ॥ सर्वोयायैरसाध्यायात्सुकमापुरुषस्यया ॥ चैव्यैव्यापिविवा
 हेनसाविवासारहः स्थितागंधर्वादिविवाहेषुदकधर्वकंदानमाह ॥ तत्रैवयमः ॥ नीदने
 ननवाचाचकमायाः पतिरुच्यते ॥ पारिभ्रणसंस्कारावपतिवत्संप्रमेये ॥ पराशर
 माधवीयेदेवलीपि ॥ गांधर्वादिविवाहेषुपुनर्वैवाहिकोविधिः कर्तव्यश्चत्रिभिवे
 र्णः समर्थेनाप्रिसाक्षिकः ॥ त्रैवरींतेगांधर्वादीविप्रवर्ज्जमधिकारउक्तः ॥ तत्रैवपरिशि
 गांधर्वासुरयेशाचाविवाहाहारक्षसाश्रयः ॥ धर्वपरिश्रयत्तेषुपश्चाहोमोविधीयते ॥ अतो
 होमांदावकृतेभार्यात्वाभावाहरंतरयदेया ॥ तथाचत्रैववसिष्ठवोधायनी ॥ वलादयद्
 ताकमासंवेद्यदिनसंस्तता ॥ अन्तस्मिंविधिवहेयायथाकमातथेवसेति ॥ अत्रमंत्रसंस्ता

राभावेत्यस्मैदानस्यसर्वविवाहेषुसाम्याह्लादयहारेराक्षस्यैशानयोर्विशेषवचनेव्यर्थी॥तेनतयो
 दिनसंख्यातासंख्यातावेत्याकन्यानुमत्यभावेत्यस्मैदेयेतिव्याख्येयं॥ मदनपारिजातेनारदः
 याशिग्रहशिकामंत्रानियतदारलक्षणा॥तेयोनिष्ठाचविज्ञेयाविहस्त्रिःसप्तमेयदे॥ स्मृति
 चंद्रिकायामयार्वेचैवं॥आशौचेतुयात्तवल्क्यः॥दानेविवाहेयज्ञेचसंयामेदेशविप्रवेआ
 ययपिचकशंयासद्यःशौचविधीयते॥कैवामित्यपेक्षिते॥ ब्रह्मपुराणोक्तं॥ दा
 तःप्रतिगृहीतुश्चकन्यादानेचनोभवेत्॥विवाहविधौःकन्यायालाजाहोमादिकर्मणीति॥व्रत
 यत्नविवाहेषुश्राद्धेहीमेचनेजपे॥आरव्येसूतकंतस्यादनारव्येसूतकमितिविष्णुवचना
 च्च॥प्रारंभस्तेनैवीक्तप्रारंभोवरणयत्नसंकल्पोव्रतसत्रयोः नादीमुखविवाहादौश्राद्धेयाक
 यरिक्तियेगि॥वरणामितिमधुपर्कपरं॥गृहीतमधुपर्कस्ययजमानाच्चक्रत्विजः॥पश्चाद्
 शौचेयतिनेनभवेदितिनिश्चयः॥ इतिब्रह्मोक्तैः॥ मधुपर्कान्तर्भवत्तुमवत्येवाशौ
 चमितिशुद्धिविवेकः॥ रामांशरभाष्येवैवं॥ नादीमुखविश्वस्मृत्यन्तरे॥एक
 विशत्यहर्षेनेविवाहेदशवासराः॥त्रिसदचौलीयनयनेनादीश्राद्धंविधीयते॥आरंभभावे
 यच्चविष्णुः॥नदेवप्रतिष्ठाविवाहयोःश्रवसंभृतयोरपीति॥अत्रप्रायश्चित्तमाहमदनपारिजा
 तेविष्णुः॥अनारव्यविशुद्धार्थं कृष्णार्देर्हुं ह्याहुते॥गां द्यात्पंचगव्याशीततः शुद्धतिसूत
 की॥स्यहेयि॥संकटेसमनुप्राप्तेसूतकेसमुयागते॥कृष्णार्दिभिर्घृतं ह्वागांचदद्यात्पयस्वि
 नी॥चूरीयनयनोद्वाहप्रतिष्ठादिकमाचरेत्॥यदैकसूतकप्राप्तिस्तदैवाभ्युदयक्रिया॥अना
 दिषुविशेषःषट्त्रिंशन्मते॥विवाहोत्सवयज्ञेषुत्वंतरासूतसूतके॥परैरनेप्रदातव्यंभीक्तव्यं
 चहिजोत्रैः॥परैरसंगोत्रैः॥भुजानेषुतुविशेषेषुत्वंतरासूतसूतके॥अत्यगोहोदकाचाताःस
 र्वेतेषुचयःस्थताः॥एतदाशौचातश्रवमशयकृतान्नविषयम्॥तदशेषमन्तेत्याज्यमित्यर्थः
 ॥शयकृततेनृहस्यतिराह॥विवाहोत्सवयज्ञेषुत्वंतरासूतसूतके॥श्रवसंकल्पितान्नेषुनदो
 षःपरिकीर्तितशति॥धर्मार्थविवाहकरणाफलमुक्तंमहाभारते॥ज्ञात्वास्तवित्तसामर्थ्यादेकं
 वोद्वाहयेद्दिजम्॥तेनायाशीतितत्स्थानेशिवभक्तोन्नरोऽर्चयेत्॥ अयराकंदसः॥
 मातापितृवहीनेतुसंस्कारोद्वाहनादिभिः॥यःस्थाययतितस्येहपुरायसंख्यानविद्यते॥ म
 दनरत्नभविष्ये॥ विवाहादिक्रियाकालेत्तत्क्रियासिद्धिकारणम्॥यःप्रयच्छति
 निधर्मज्ञःसोऽप्येधकालेभवेत्॥कन्यागृहेभीजननिषेधोपितत्रैव॥अप्रजायातुकन्याया
 नभुंजीनकादाचन॥दोहित्रस्यमुखंरह्याकिमर्थमनुशोचति॥० अयराकंदआदिपुराणो
 ॥विष्णुजामातुरंमन्येतस्यकोपनकारयेत्॥अप्रजायातुकन्यायांजाश्रीयात्तस्यैवैगृहे॥ब्रह्म
 देयानंवेकसोदत्वाश्रीयात्कदाचन॥ अथभुंजीतमोहाच्चैत्यस्येनरकैवसेत्॥तत्रै
 वकश्ययः॥अहंतंयत्रनिर्भुक्तवासःप्राक्तंस्वयंभवा॥शस्तन्मागलिकेषुतावत्कालेनसर्व
 दा॥यंचनिर्भुक्तंनृतनं॥विवाहमध्येस्त्रियासहभोजनेपिनदीवरस्याहहेमादौप्रायश्चित्त
 कोडेगालवः॥विवाहकालेयात्रायांयथीचौरसमाकुलेअसहायोभवेद्दिप्रसदाकार्येदिज

नमिः॥ एकयानसमारीहकयात्रेचभोजने॥ विवाहेयथियात्रायां कृत्वाविप्रो नदोषभाक्
 ॥ अत्रयथादीयमाप्रोतिपश्चाच्चोदायगांचरं॥ मितासुराया मय्येवम्॥ रत्नमालाया
 म्॥ मूलमेतन्मृगरोहिणीकरैः यौघसमारुतमयोतरान्वितैः॥ भोमशोरिविवारवर्जिते
 पाणिपीउनविधिर्विधीयते॥ अत्रानिष्टनक्षत्रादीदानमुक्तं ज्ञातिवै॥ वियत्रारे गुंडद्यान्नि
 धनेतिलवांचता॥ प्रत्परलवरांदद्यात्कांगद्यात्त्रिजन्मसु॥ चंद्रे च शरं वलवरांचतारतिथौ वि
 रुहेत्वयत्तदुलाश्च॥ धान्ये च दद्यात्तारसौ च वारयोगो विरुहे कनकं प्रदेयम्॥ विवाहे मउयमा
 ह॥ वसिष्ठः॥ योऽशारन्निकंकुर्याच्चगृहीरोयशोभितं॥ मउयंतीरसौ पुं कृतत्रवे
 दिप्रकल्पयेत् अष्टहस्तुतरचये मउयं वाहिसदकरं॥ देवज्ञमनोहरः॥ चित्रा
 विशारवाशततारकाचिनी ज्येष्ठा भरणी शिवभांचतुस्यम्॥ हित्वा प्रशस्फलतैलवेदि
 काप्रदानकं कंउनमउयादिकं॥ हेमाद्रो व्यासः॥ कंउनदलनयवारकं मउयं मृहे शिवर्गाका
 घखिले॥ तत्संवेधिगतागतमृष्टे वैवाहिके कुर्यात्॥ यवारकंचिकसारतिप्रसिद्धं॥ वैवाहि
 के तु दिवसे शुभे चायातिथौ शुभे च नार्थकं प्रकुर्वीत विधिदृष्टे न कर्मणा॥ वेदी माह नारदः॥ हस्तोद्धि
 तांचगृहं लैश्चतुरस्रां समतताः॥ स्तभैश्चतुर्भि सुश्रुक्षी वा मभागेतु सप्रनि॥ समोतथाचतुर्दि सुसो
 पानैरतिशोभितं॥ प्रागुदकप्रवरां रंभास्तं भृंहं सशुकादिभिः॥ संवेदिधामारुरुक्षे मिथुनं सापि
 वेदिका मिति॥ सप्रथिमते॥ मंगले सुचसर्वे सुमउयो गृहमानतः॥ कार्यः योऽश
 हस्तो वाङ्मूनहं स्तो दशावधिः॥ स्तभैश्चतुर्भि रंवात्रवेदी मध्ये प्रतिष्ठिता॥ हस्तो वधाः॥ सोपाने प
 श्चिमः उपरि भागे उक्तापरि मारणाभि नमः॥ अथमृदाहरणम्॥ ज्योतिर्निबंधे नारदः
 कर्तव्यं मंगले ष्वादी मंगलायां कुर्यात्॥ नवमे सप्रमे वापिये च म्रे दिवसे पिवा॥ तृतीये वीज
 नक्षत्रे शुभवारे शुभोदये सम्यग्गहायले कृत्यवितानध्वजंतोरणोः॥ सहस्रादित्रयसां चैर्गत्वा प्रा
 यत्रंदिशां॥ तत्रमृत्सिक्तं श्लक्ष्णा गृहीत्वा पुनरागतः॥ मृगमपे ख्यवां वेरावे पुयात्रे पुयो ज
 येत्॥ अनेक वीजसंयुक्तो ययुष्यो यशोभितं॥ शौनकः॥ आधानं गर्भसा
 स्कारं जानकर्म च नामच॥ हित्वा तत्र विधानं मंगलैः कुरवायनम्॥ दृहस्यतिः॥
 आत्यंतिके सुकार्ये सुकार्ये सर्वो कुर्यात्॥ अत्रैव वाग्दानं हरिद्रावेदं च कार्थम्॥ ज्यो
 तिः प्रकारो॥ चतुर्थो मउयः श्रेष्ठः सप्रमः ये च मस्तथा॥ नवमे कादशी श्रेष्ठेने शेषे मृत्तृतीयको
 विवाहमे स्तोदये वाकसावरणमाचरेत्॥ वरस्यापि वरणमाह चंडेश्वरः॥ उपवीतं फले पुष्यवा
 सासि विधीयते॥ देयं वराय वररी कसाभात्रादि जे नवेति॥ वाग्दानोत्तरं वरं मरुतो अयरो के
 स्थिति चंद्रिकायां च वसिष्ठः॥ अग्निर्वाचा च दत्तायां भियेतो ध्वं वरो यदिति॥ नचमंत्रो यनी नस्या
 कुमा शीयितुरेवसा॥ यत्नारदः॥ उदाहितापिसाकसानचेत्स प्राप्रमैथुना॥
 युनः संस्कारमर्हं वयथा कसात्तथैवसेति॥ यच्चकान्यायनः॥ चरोयद्यत्नजा
 तीयः यतितः स्त्री वसवचा॥ विकर्मस्यः सगोत्रो वा दासो शीर्षी मयोपिवा॥ जडापि देयासान्मसै
 सहावरणभूषणोति॥ इदं कलौ निविद्धम्॥ देवरेण सुतोत्पत्तिर्ज्ञाकसानदीयने रसादित्यपुरा

गोकलौ निषेधात् ॥ दत्ताशुक्रुढायः ॥ ऊढायाः पुनरुद्वाहमिति हेमाद्रावुक्तेः ॥ अतएव स
गोत्रासंघिडादिविवाहे पियोगतस्तोपरित्यज्यालये जूननीमिवेत्युक्ता ननुक्तापि पुनर्विवाह उ
क्तः ॥ देशांतरगमने तु कात्यायनः ॥ वरयित्वा तु यः कश्चित् प्रशाप्येत्युक्तो यदा ॥ अन्वागमा
स्त्रीनतीत्यकात्यायनवरये हरम् ॥ अथ रक्ते नारदायि ॥ प्रतिगृह्यतु यः कस्यां वरो
देशांतरं व्रजेत् ॥ त्रीचक्रत्तु स मति क्रम्य कस्यां वरये हरं ॥ सुल्कदाने तु मनु वसिष्ठो ॥ कस्यां या
दन्न सुल्कायां श्रियते यदि सुल्कदः ॥ देवराय प्रदातव्या यदि कमानु मयते ॥ चंद्रिकायां
कात्यायनः ॥ प्रदाय सुल्कां च्छेद्यः कस्यां स्त्री धने तथा ॥ धायो सावर्षमेकं तु देयान्य
स्मे विधानतः ॥ अनेकेभ्यो हि दत्तायामनुढायां तु तत्रैव ॥ अर्थागतश्च सर्वेषां लभ्येता घवरस्तुता
म् ॥ यश्चाहारेण यदन्नस्याः प्रतिलभेत सः ॥ अथागच्छेन्न वौढायां दत्तं शर्व्ववरो हरेत् ॥ मनुः
नानु शुभ्रमजात्वेन सर्वेष्वपि हि जन्मसु ॥ सुल्कसंज्ञेन सुल्येन हं देदु हि तृविक्रयम् ॥ अत्राचर
शयित्वा मावोढुः कमाप्रदीयते ॥ ते उभे एक सुल्के नवहेदित्यत्र वीज्मनुः मनुः ॥ नद
त्वाकस्य चित्कंसा पुनर्देया हि चक्षराः ॥ दत्त्वा पुनः प्रयच्छेत् न हि प्राप्नोति पुरुषावृत्ते ॥ यंचयश्चा
वृतेहं नीतुन्नासहस्रपुरुषावृत्तम् ॥ स एवा ॥ एतन्न परे च कुनी परं जातसाधवः ॥ यदह्यस्या
न्यनुत्ताय पुनरत्यस्य दीयते ॥ स रुद्राह देदानीति त्रीण्येता निसहस्रसकृत् ॥ भारतेष्वेवम्
यात्तवल्क्यः स ह्यदीयते कमाहरंस्तौ चौरदंडभाक् ॥ यात्तवल्क्यः ॥ दत्तामपि
हेरेत्याजः श्रेयाश्चेहर आ व्रजेत् ॥ सर्वस्य दोषसत्त्वे ददमिति ॥ विज्ञानेश्वरः संबधतत्वे वसिष्ठः
॥ कुलशीलविहीनस्यश्चादियति नस्य च ॥ अयस्मारि विधर्मस्य रोगिणां वैषघारिणां दत्तामपि
हरेत्कनांसगोत्रोढो तथैव च ॥ मनुः ॥ यंडाधवधरादीनां विवाहो स्त्रिययो चिजम् ॥ विवा
हासंभवेते यां कनिशो विवहेत्तदा ॥ पितृव्यं पुत्रे सायत्ने परदारसुतेषु च ॥ विवाहाधानयज्ञादौ
परिवेदो न ह्यस्य ॥ अथ ह क्रम्यं विस्तरभीतेर्नो अनेरतिदिक् ॥ अत्रनादीश्राहे विशेषेण
दधिकारि विशेषचारैव ह्यस्यामः ॥ इदं चाद्य विवाहे पितृकुयीत् ॥ द्वितीयादीं वरस्य कुर्यात् ॥ ना
दीश्राहे पितृकुयीदाघ्याणि ग्रहे पुनः ॥ अत ऊर्ध्वं प्रकुर्वीत स्वयमेव तु नांदि कमिति स्थिते ॥ त्रि
कोरमंडनोपि ॥ यित्रीस्तु जीवतोः कुर्यात्पुनः याशिग्रहं यदा ॥ पितृर्नो दीमुखं श्राद्धं नो
क्तं तस्य मनीषिभिरिति ॥ रेणुकारिका ॥ उक्ते काले विवाहांगकुर्यान्नादी
मुखं पितृ ॥ देशान्तरे विवाहश्चेन्न गन्ता भवेदिति ॥ लघुघटीस्थापनमाह ॥ नारदः ॥
यउ गुलमितीत्सेधं हादेश गुलमायतम् ॥ कुर्यात्पितालवज्राभ्यां तत्र तदशभिः यत्नेः ॥ ताभ्या
त्रेजलेः हरीं स्यात्त्रेवाथ वा सुमे ॥ मंडलादौ दये वीक्ष्य रेवत्तत्र विनिक्षिपेत् ॥ तत्र मेतः ॥ सु
खं त्वमसि यं चारणां ब्रह्मरानिर्मितं पुरा ॥ भावाभावाय देययोः कालसाधनकारणमिति ॥
वरस्य मधुर्यं माह ॥ यात्तवल्क्यः ॥ प्रति सबत्सरं त्वर्थाः स्नातकाचार्यया
र्थिवाः प्रियो विवाहश्च तथा यज्ञे प्रवृत्तिजः पुनः ॥ अत्र विशेषोऽयं परिशिष्टे ॥ वरस्य या भवे
च्छाखीयं कर्मेते च्छाख्या मधुर्यं इति याज्ञिकाः ॥ जयंते सु ॥ वरणवत्सर्वत्रयजमानशा

स्वयं वमधुयर्क इत्याह ॥ तनुनाशियंते वृद्धाः ॥ अत्रयं चाराता भवेद्द्रव्यातदहं विहरस्सुतरादिशुभप
 परिशिष्टादेर्विहरादिलसरांमधुयर्कादि विधिश्च स्वगृह्याज्ज्यः ॥ कंसांराने प्रतितामहर्षकं
 त्युक्तं ॥ स्सम्यर्थं सारेनादीमुखे विवाहे च प्रथितामहर्षकं ॥ नामसंकीर्तयेदिहानन्यत्रपितृर्षकं
 नादीमुखेतिवह्वाद्यतिरिक्तं विषयम् ॥ गृह्यपरिशिष्टे पित्राघातुलोम्याभ्यानात् ॥ व्यास
 मुक्तासमुद्देहेत्कामासावित्रीग्रहणं तथा उयोधितः सुतां दद्यादर्चिताय हि जायतु ॥ भुक्तेति म
 धुयर्कं वैधभोजनयः ॥ गृह्यपरिशिष्टे ॥ कंसांवरयमाराणामेवधर्मो विधीय
 ते ॥ प्रत्यञ्जुखावरयंति प्रतिगृह्णन्ति प्राञ्जुखाः ॥ मदनरमेहेमादौ च न्यय्यष्टंगः ॥ वर
 गोत्रसंभुच्चार्यप्रथितामहर्षकं ॥ नामसंकीर्तयेदिहानकन्यायाश्चैवेमेवहि ॥ तिष्ठेत्सर्वसुखो
 दानावरः प्रत्यञ्जुखो भवेत् ॥ मधुयर्का र्चितायेनात्सेदद्यात्सदक्षिणां ॥ उद्यान्नंतो गृह्यमेने
 णानेनहाययेत् ॥ गौरीकन्यामिमां विप्रययाशक्ति विभूषितां ॥ गौत्राय शर्मणो नभ्येदन्नो विप्र
 समाश्रयः ॥ भूमिगोचैवदासीचवासांश्च स्वशक्तिनः ॥ महिषीं वा जिनश्चैव दद्यात्सरीमगी
 नपि ॥ ततः स्वगृह्यविधिनाहो माद्यं कर्मकारयेत् यथाचारं विधेयानिमंगल्यकुतूहलानि च ॥ ए
 तत्कन्यादानं त्रिः कार्यमिति शौनकः ॥ गृहप्रवेशनोयहो मे विशेषमाहाश्वलायनः ॥ अर्हं रात्रे
 यतीतेतु परेषु प्रातरवहि ॥ गृहप्रवेशनीयः स्यादिति यत्तद्विदो विदुरिति ॥ औयासनहो मे विशेष
 माह ॥ शौनकः ॥ यदिरात्रौ विवाहादिसंनः स्यात्तथासति ॥ उपक्रम्योत्तरस्या
 न्तःसायं रचिरेद्युः ॥ यदिरात्रौ नवनाडीमध्येऽस्युत्त्रिंशदाते देवहो मारंभः ॥ तदुत्तरं चेत्यं
 दिने सायं मारंभरति सुदर्शनभाष्ये उक्तं ॥ अथ देवकोत्याने ॥ समेव दिव
 से कुर्याद्देवकोत्याय ननु धः ॥ यच्छं च विषमनेष्टुं स्कांयं च मसत्रमौ ॥ निर्णयदीयेम
 र्म्यः ॥ नादीश्चादिकृतेपश्चाथावन्मात्सर्जनं ॥ दर्शश्चाहं स्यश्चाहं स्नानं शीतोदके
 नचाप्यस्ये स्वधाकारं नित्यश्चाहं तथेव च ब्रह्मयज्ञं चाध्ययनं नदीसीमातीलघनं ॥ उपवासं त्रं चै
 वश्चाहं भोजनमेव च ॥ नैव कुर्युः संधिं शश्वभुयोहासनावधिः ॥ गृहस्यति ॥ तीर्थे विवा
 हे यां त्रायां संप्रादेशं विधुवे ॥ नगरं यामदोहे च स्वगृहस्थे न दुष्यति ॥ योगयानवल्गुः ०
 नस्त्रायादस्वेतीति मंगलं विनिवर्त्तय च ॥ अतुह्यसुहृदं धूनां च विध्वेष्ट देवताम् ॥ औतिषे
 ॥ स्नानं संचैलं निलमिधं कर्म प्रेतानुयानं ॥ कलशप्रदानं ॥ अर्घ्यं तीर्थं मरदर्शनं च
 च विवर्जयेत् मंगलं नो व्रमेकम् ॥ माससहं विवाहादौ व्रतप्रारंभशो न च ॥ जीर्णभांडादिनस्यां गृ
 हं समाज्जनं तथा ॥ ऊर्ध्वं विवाहासुत्रस्य तथा च प्रतबंधनात् ॥ आत्मनो सुडने चैव वर्षं वर्षाहं
 मेव च ॥ अत्र्यंगे सजके चैव विवाहे सुत्रजन्मनि ॥ मांगल्येषु च सर्वेषु न धार्यं गोपि चंदनं ॥ जी
 तिर्निबंधे ॥ उदाहालयमे सुधौय दिवसे भर्तुं गृहे कन्याकाहत्यात्तज्जननीं स्ये निजतनुं मे
 ष्टेयति नैष्टकं ॥ यौषिचश्च सुरयतिं च मलिने चैत्रे स्वपित्रालये तिष्ठंती पितरं निहंति नभयं
 तेषामभावे भवेत् ॥ निबंधे ॥ विवाहालयमे यौषे आघाटे चाधिमासके ॥ नसाभर्तुं गृहे
 तिष्ठे चैत्रे पितृगृहे तथा ॥ हेमादौ स्सुत्तरं ॥ विवाहव्रततूडासुवर्षमर्हं नदहं ॥ पितृ

दानं मृदास्नानं न कुर्यात्तिलतर्यगाम् ॥ अथ वधू प्रवेशः ॥ जयतुंगे ॥ मार्गसीर्षे तथा
माधे माधवे ज्येष्ठे सप्तके ॥ सुप्रशस्ते भवेद्दशमप्रवेशो नवयोषिताम् ॥ नारदः ॥ आरभ्यो
हाह दिवसात् सद्ये वाप्यष्टमे दिने ॥ वधू प्रवेशः संयत्ये दशमं थ्यसमे दिने ॥ संग्रहे ॥ विवा
हमारभ्य वधू प्रवेशो युग्मे तिथौ धी उषा वासराताः ॥ ऊर्ध्वं ततोऽध्वेऽयुजियं च माता दत्तः परस्मान्नि
यमो न चास्ति ॥ नारदः ॥ समे वर्षे समे मासे पदि नारी गृहं व्रजेत् ॥ आयुष्यं हरते भर्तुः
सानारी मरणां व्रजेत् ॥ प्रयोग रत्ने तु ॥ वधू प्रवेशः प्रथमे चतुर्थे शुभप्रदः पंचमके थवाह्नि ॥ हि
तीयके वाथ चतुर्थके वाथे वियोगामयदुःखदः स्यादित्युक्तम् ॥ तत्र मूलं चिंत्यम् ॥ वृद्धव
सिष्टीपि ॥ सस्यास्ये वा दशमे दिने वा विवाहमारभ्य वधू प्रवेशः ॥ यंचोगं से सुदृदिने विनापि वि
धावसद्गोचरगेपिकार्यः ॥ लक्ष्मः ॥ स्वसुवनपुरप्रवेशे देशानां विप्रवेत्तयोद्दहि ॥ नव
वध्या गृहगमने प्रतिशुक्रविचारगानास्ति ॥ मांडव्यः ॥ नित्ययाने गृहे जीर्णो प्राशनां
ने सुसप्तसु ॥ वधू प्रवेशमांगले नमोऽप्युक्तु सुक्तयोः ॥ शोतिः प्रकाशे ॥ वामे सुके न
वोढायाः सुखे हा निश्चदक्षिणे ॥ धनं धानं च दृष्ट्ये सर्वनाशः पुरस्थिते ॥ नवीढायास्तं वेध
अयदत्ते ससुखे भृगौ ॥ तदेव विवुधे ज्ञेयं के वले तु हिरागमे ॥ र्व्वती भुदिते सुके प्रयाया दक्षिणा
परे ॥ यश्चाद्भुदिने चैव यायात्तदौत्तरे दिशि ॥ व्यवहारतत्वे ॥ यौष्मान्कराश्च श्रवणाश्च युग्मे हस्तत्र
ये मूलमथोत्तरासु ॥ पुष्ये च मेने च वधू प्रवेशी रजोत्तरे व्यक्तं कुजे च शस्तः गर्गः ॥ व्यतीपाते च
संक्रांतौ ग्रहो वैधुं मावपि ॥ आहं विना शुभं नैव प्राप्रकालेपि मानवः ॥ तथा ॥ अमासं
क्रांति विख्यादौ प्राप्रकालेपि नाचरेदिनि ॥ अथ हिरागमनं ॥ ऋशोच्ये ॥
मायफालुनवैशाखे शुक्रपक्षे शुभे दिने सुर्वादि न्यवि सुहोऽस्मान्नि न्यपत्नी हिरागमः ॥ वाद
रयराः ॥ नीहरो सुदिनोत्तरादि नित्युरु ब्रह्मानु राधा चिनी ॥ शक्रे भास्करवायुविष्णुवरुण
त्वाष्ट्रप्रशस्ते तिथौ ॥ कुंभाजा लिगते रवौ शुभकरे प्राप्नोदये भार्गवे जीवतास्यु जितादिने नववधू
वेशमप्रवेशः शुभः ॥ अथ पुनर्विवाहः ॥ श्रीधरीये ॥ पुनर्विवाहवक्ष्यामि देयत्याः सु
भट्टिदा ॥ लयेदु लययोर्द्वैवे ग्रह तारादि संभवे ॥ अन्येषु शुभकालेषु दृष्टयोगादि संभवे ॥ वि
वाहे चापि देयत्रो राशौ नादि संभवे ॥ नस्य दोषस्य शांत्पर्यं पुनर्द्वैवाद्युमिष्यते ॥ याज्ञव
ल्क्यः ॥ सुरापी व्याधिता धूर्त्ता वंध्या र्थप्राप्ति यवदा ॥ स्त्री प्रस्त्रा धिवे त्रया पुरुषे द्विरीत
या ॥ मनुः ॥ वंध्यास्ये धिवे त्रया दशमे तु मृत् न प्रजा ॥ एकादशे स्त्री जननी सद्यस्त्व
प्रियवादिनीति ॥ संग्रहे तु ॥ अत्र जादशमे वर्षे स्त्री प्रजां द्वादशे त्यजेत् ॥ मृत् प्रजाप
चदशे सद्यस्त्व प्रियवादिनी ॥ एका मुक्त्य कामार्थं ममालस्यं परच्छति ॥ समर्थं स्त्री वधित्वा
र्थः प्रवोढाम परं वहेत् ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ आनासयादिनी दशा वीरसं प्रियवा
दिनी ॥ त्यजन्दाप्यस्त्वती यो श मद्रवी भरणं स्त्रियाः ॥ मनुः ॥ अधिविना तु याना
शे निर्गच्छेदेषिता गृहान् ॥ सासयः सन्निरोहत्यात्वात्प्राजा कुलसन्निधाविते ॥ हेमाद्रो
कान्यायनः ॥ अधिशिष्टादिशुश्रूषां बहुभार्यः सवर्णया ॥ कारयेत्तद्दृष्ट्वे ज्येष्ठया गर्हि

तानवेदिति॥ याज्ञवल्क्यः॥ सत्याममासर्बणायां धर्मकार्येन कारयेत्॥ सवर्णासु वि
धौ धर्म्ये ज्येष्ठयानविनेतरा॥ द्वितीयविवाहहोमप्रिमाह॥ कामायनः॥ सशरोऽमासु नरी
रानुदोदुंकारणांतरात्॥ यदिच्छेदप्रिमान्कर्तुं कहीमोस्यविधीयते॥ स्वेप्तावेव भवेदोमेलो
किकेन कदाचन॥ त्रिकोऽमउनेयि॥ आघायां विद्यमानायां द्वितीया सुद
हेद्यदि॥ तदा वैवाहिकं कर्म कुर्यादावसथे प्रिमान्॥ सुदर्शनभाष्ये तु द्वितीयविवाहहोमो
लोकिके एव न प्रवर्षोऽस नरत्पुत्रम्॥ इदं चासंभवे॥ तत्र चाग्निहवसं सर्गः कार्यः॥ तदाह
शौनकः॥ अथास्योर्गृह्ययोर्गंसयन्ती भेदजातयोः॥ सहाधिकारसिद्ध्यर्थं महं वक्ष्या
मि शौनकः॥ अशोकासु हेतुतां धर्मलोभभयान्नयम्॥ कतेन त्रविवाहे च त्रतोनेतु परेहनि।
पृथक् सूत्रं उलयोरधिसमाधाय यथाविधिः॥ तंत्रकत्वाज्जमागोतमन्वाधानादिकंततः॥ जुहुया
त्सर्वयन्त्यशौतया न्वाख्यं आहृतीः॥ अग्निमीलेपुरोहितं सूक्तेन नवर्चेन तु॥ समिध्येनं समारो
य्यं च यनेयो निरिच्छत्॥ प्रत्यवरोहेत्पनपाकनिशयोनिधायते॥ आज्जमागोतं तत्रादिकं न्वा
भ्यतदादितः॥ समन्वारत्थराताभ्यां यन्तीभ्यां जुहुयात्तं॥ चतुर्हीतमेताभिर्कृष्णिः यद्भिर्गृह्या
क्रमं अत्रावशिष्टं रतीत्यग्निनाग्निः समिध्यते॥ अस्तीदमितिति सूभिः पाहिमो अत्र एकपात्त
तः स्वियुक्तद्वारस्ये होमशेषं समापयेत्॥ गोपुगंदक्षिरादेयाश्चात्रियायाहिताग्नये॥ यन्मरे
कायदिमृतादग्धातेनैव तांपुनः॥ आदधीताम्यासार्द्धमाधानविधिना गृहीति॥ वैधाय
नं सूत्रेण॥ अथ यदि गृहस्थो हि भार्ये विदेत कथं तत्र कुर्यादिति॥ यस्मिन्काले वि
देतो भावश्रीपरिचरेदयरात्रिमुयसमाधाय रिस्तीर्थी जम्बिलाप्य सुवि॥ चतुर्हीतं गृहीत्वा न्वा
ख्यायां जुहीति नमस्तु ऋषे गदावर्षायेत्वा स्वधीर्यत्वा माना॥ इद्राभिमनस्वरक्षारिणां स एवा
ब्रह्मन्वेदसुखाहेत्यथार्थेनैयो निर्कृत्वियरति समिधिसमारोपयेत्॥ प्रवोत्रिमुयसमाधाय जु
हानुदुध्यस्वायशति॥ समिधमाधाय रिस्तीर्थं सुविचतुर्हीत्वा दयोर्भार्ययोरन्वारव्ययोर्
जमानो भिमृशति यो ब्रह्मा ब्रह्मराश्येतेन सूक्तेनैकं चतुर्हीतं जुहोत्यात्रिमुखात्कत्वापको
जुहीतिसनिमित्तं सकलैथामिति पुरोनुवाक्यामनुवाकस्य स्थिरकृत्यभृति सिद्धमाधेनुवर
प्रदानादशायराणां सिद्धं संस्तेमहं तशे संनिदघाति ब्रह्मजज्ञानं पिता विराजमिति दाभ्या॥ द्विती
यादिविवाहे कालउक्तः संग्रहे॥ प्रमदाश्रुतिवासरं दितः पुनरुदाह विधिर्वरस्य च॥ विषमे
पुगवत्सरे शुभोपुगले चापि मृतिप्रदी भवेत्॥ तृतीयविवाहनिषेधो मान्ये॥ उदहेदृति सि
ध्यंती तृतीयां कदाचन॥ मीहादत्तान्तो वापि यदि गच्छेत्तमानुषी॥ नश्यत्येव न संदेहो गं
स्यवचनं येति॥ संग्रहे॥ तृतीयाय रिचोद्वाहे तर्हि साविधवा भवेत्॥ चतुर्थी दि वि
वाहार्थं तृतीयैर्कं समुद्देत्॥ तद्विधिस्रारविशमोर्हसेवा॥ वरः संकल्पस्वस्ति वाचनानादींश्चा
देकत्वाचार्यं रत्वा॥ आकृष्टेनेति ह्यायापुनस्वर्यं मर्कं संश्रज्यगुरीदं नदत्वा वस्त्रेण तंतुभिरावे
ख्या॥ त्रिलोकवासि नृसप्तशच्छापया सहिती खे॥ तृतीयोद्वाहं जेदो घनिनारय सुखं कुर्वति
संप्रार्थ्य जनेन विःसिचेत्॥ मम श्रीति करयेयं माया सखा पुरातनी॥ अर्चकजा ब्रह्मसा सखा अ

स्वाकंप्रतिरस्तु॥ नमस्तेमगलेदेविनमः सविनुरात्मजे॥ अहिमांहाययादेविपत्नीत्वंमेरहागता॥
 अर्कत्वब्रह्मराण्यस्यः सधंप्राणिहिनायवा॥ ब्रह्माराणमादिभूतस्त्वंदेवानांप्रीतिवर्धनः॥ तृतीयोहा
 हजंयायंभृत्सुवाशुविनाशयेति॥ ततः आचार्यः कश्यपगोत्रामादित्यप्रथीत्रोसविनुः प्रथीत्रोममपुत्रो
 मर्ककस्याममुकगोत्रायवरायदास्येशतिवाग्दातं कृत्वावरस्यमधुयर्कं कृत्वा नृत्तः पदं धृत्वा स्व
 स्तिनश्तिस्त्रं ज्ञाष्वं वक्तुमांदात्वाकं कस्यामिमां मिहहेनकामादानमंत्रसुक्तादक्षिणां दद्या
 त्॥ ततो गायत्र्यावेष्टितसूत्रेण बृहत्यामेति मंत्रेण कंकरं वध्वार्कस्य चतुर्दशकुंभेषु विधुंसं स
 जायिं प्रतिष्ठाप्याधारं तेसगोभि रिति बृहस्यतयेयस्मेत्वा कामकामायेत्वा ययेत्वा समस्तया
 इति भिराज्यं कृत्वा कार्याय गीयुगंदत्वा॥ मया कृतमिदं कर्म स्यादरेषु जरायुणा॥ अर्कतीयत्यानि
 नोदेहितस्त्वं संतु मर्हसीति न मेदिति दिक्॥ इति निर्णयसिंधी विवाहः॥

अथाधानम्॥ रत्नमालायां प्राजायत्येष्वभे सहिदैवे पुष्ये ज्येष्ठास्त्वं देवकृत्तिकासु॥
 अथाधानं सुत्रराणां त्रयेपि चिन्नादित्यकीर्त्तितं गर्गमुख्यैः॥ आश्वलायनः॥ अ
 यथाधेयं कृत्तिकासुरो हिरयां भृगुशिरसियालुनीषु॥ विशाखवयोरुत्तरयोः प्रोष्टयदयोरिते धा
 कस्मिंश्चिदसंते॥ यर्षशिवाद्भ्रातृणां आदधीत श्रीष्ववधीशरत्सु सत्रियैवे श्योपकृष्टायस्मिन्॥ क
 स्मिंश्चिदतावादधीतसेमेनपक्षमागोनर्तुं शक्येन्नदात्रमसीमाधानेऽत्रत्वाद्यनालोचनमात्री
 दिपर॥ अथोखलुयदैवेन अद्भ्योपनमेदथादधीतसेवास्यर्हिरिति॥ तदेतदात्रस्यातिवेत्नवाश्र
 हायुक्तस्य भवतीति वौधायनोक्तेरिति मदनरत्ने॥ बृहगार्ग्यः॥ पुष्याग्नेयसुत्रेण
 दित्योष्मज्यावित्राकृद्दिदैवेदमेषु॥ कुर्युर्वन्धाधानमाधं वसंतप्रीष्मोष्मान्त्वेव विप्रदिवा
 र्णाः॥ कालादर्शः॥ अग्निहोत्रदर्शं प्रर्षामासावयुत्ररायरो॥ उपक्रम्य यथा कालमुपासीरन् द्वि
 जातयः॥ सोमं च यशुबंधं च सर्वांश्च विकृतीरयि॥ सोम्यापने यथा कालं विदधुर्गृहमेधिनः॥ अ
 त्रविशेषः प्रथमुक्तः॥ अग्निहोत्रकाल उक्तं षष्ठं दोगपरिशिष्टे॥ उदिते नुदिते चैव समयाधुषि
 ते तथा॥ सधंथावर्त्तने यत्र तीये वैदिकी श्रुतिः॥ एषां स्वरूपं तत्रैवा॥ रात्रिस्तु योऽशंभगिग्रहन
 सुत्रभूयति॥ काले त्वनुदिते तात्वाहोने कुर्याद्दिचक्षराः॥ तथा॥ प्रमातसमये
 तीते नष्टे नक्षत्रमंडले रविर्वाच नष्टे तसमयाधुषितं च तत्॥ रिखामात्रं प्रदश्येतरश्मिभ्यश्च
 समन्वितं॥ उदितं तद्विजानीयात् त्रहोमं प्रकल्पयेत्॥ आश्वलायनः॥ उयोदयसु
 षित उदिते वासायंतु स एवा॥ अस्तमिने होमश्ति॥ गौरा कालमाहस एवा॥ प्रदोषां गोहोमका
 लः सगवांतः प्रातरिति॥ षष्ठं दोगपरिशिष्टे॥ यावन्सम्यङ् भायंते नमस्तथाणि सधंते॥ नचलो
 हिनमायेति तावन्सायंतु हयेन॥ औयासनेयेवम्॥ तस्याग्निहोत्रेण प्राद्वक्कराहोमकालोष्मा
 स्थानाविति॥ आश्वलायनोक्तिः॥ आथावसथ्याधाने॥ यास्करः॥ आवसथ्या
 धानेदारकालिहायाधकालस्केयामिति॥ दायाधकालो विभागकालः॥ मदनरत्ने वा
 सः अग्निर्वैवाहिको येन नशुहीतः प्रमादिना॥ पितर्युपरितेने नशुहीतव्यः प्रयत्नतः योऽष्ट
 हीना विवाहाग्निगृहस्य श्तिमन्यते॥ अन्नं तस्य नभोक्तव्यं दृथायाको हि सस्मत्॥ ज्येष्ठात

न कथं पुत्रस्तु कारयेत् ॥ अग्निहोत्रे धिकारोस्ति शंखस्य वचनं यथेति ॥ कृतमित्यर्थः ॥ एन
 ज्ञायामेवेति हेमाद्रिः ॥ यत्तु पितुः सत्यव्यः नु ज्ञानेनादधीत कदाचनेति ॥ तत्सत्यधिकारे ज्ञेय
 ॥० अथ शूद्रस्य संस्कारः ॥ यमः ॥ शूद्रोऽप्येव विधेः कार्यो विना मंत्रेण संस्क्रान्तः ॥ न
 न चित्समस्तु संस्कारेणात्प्रजायति ॥ कंदसा मंत्रेण ॥ व्यासोऽपि ॥ गर्भाधानं पुंसवतं सीमं
 जातकर्म च ॥ नामक्रिया निष्क्रमोन्नयाशनं वयनक्रिया ॥ कार्णविक्षोत्रादेशो वेदारंभः क्रि
 विधिः ॥ केशांतःस्नानमुद्राहो विवाहाग्निपरिग्रहः ॥ त्रेताग्निसंग्रहश्चैव संस्कारः षोडशस्मृताश्च
 ॥ न वैताः कार्णविक्षोत्रात्प्रवर्ज्यं क्रियाः स्त्रियाः ॥ विवाहो मंत्रतस्तस्याः शूद्रस्या मंत्रेणोदशेति ॥ म
 नरत्ने हिरण्यगर्भदाने तु ॥ गर्भाधानं पुंसवतं सीमं तौ न्यनंतथा ॥ कुर्युर्हिरण्यगर्भस्य तत्सोद्विज
 गवरस्तुक्ता ॥ जातकर्मोदिकाः कुर्यात् क्रियाः षोडशचापरा ॥ इत्यत्र स्त्रिया जातकर्मनामकर
 निष्क्रामान्नप्राशनचूडाविवाहाः षट् ॥ शूद्राणां तु षडेते ये च महायज्ञाश्चैत्येकादशे तुक्ता ॥ रूपना
 यगाहरिहरभाव्ययोरेवम् ॥ शार्ङ्गधरेस्तु ॥ द्विजानां षोडशैवस्युः शूद्राणां द्वादशैव तु ॥ यंचैव मिश्र
 जातीनां संस्कारानाम मंत्रतरत्याह अथ यार्कस्तु ॥ गर्भाधानमृतौ पुंसवत्प्राह ॥ एतच्चातुर्व
 र्णपरम् ॥ न द्विजातिमात्रपरं ॥ तथा सत्युपनयनं विधाय वाचं स्यादिति ॥ ते
 नतन्मतेऽप्येवं भवति ॥ ब्राह्मे तु ॥ विवाहमात्रसंस्कारं शूद्रोऽपिलभतां संदे तुक्ताम् ॥ अत्र सदसंस्कार
 गोचरत्वेन देशभेदाद्वाह्यवस्था ॥ यत्तु मनुः ॥ न शूद्रे पातकं किंचिन्न च संस्कारम
 ईतीति तदर्थं माह मेधातिथिः ॥ यत्सामान्यतौ निषिद्धं स्त्रिया नृनां दिनतदतिक्रमेऽस्य याये यथादि
 जानाम् ॥ उपनयनरूपसंस्कारं च नार्हतीति तत्र नृत्सीकार्णव्याः ॥ शूद्रो वरीश्वनुर्थोऽपि वरीत्वाद्
 र्ममर्हति ॥ वेदमंत्रस्वधास्वाहा वसङ्कारादिभिर्विनेति व्यासोक्तेः ॥ अत्र मंत्रस्य तु शूद्रस्य विशेषेण मंत्रे
 राशुतेरिति मरीच्युक्तेः ॥ इयं परिभाषा सर्वा र्थी ॥ तेन शूद्रधर्मेषु सर्वत्र विघ्नरामं चः य
 ठनीयः सीपियौ राणा एवेति श्रुत्याः ॥ एवस्त्रीणा मयीति दिक् ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥
 रतिरामरुद्रमहान्मजकमलाकर
 भद्रकृते निर्णयसिंधौ संस्कारनिर्णयः
 अथ शूद्रकालाः ॥ ० ॥
 तत्र जलाशयस्याः वराहः ॥ हस्तो मघानुराधापुष्यधनिशोत्रराशिरो हिरण्यः ॥ शतभिषगिस्वारंभे
 कृयातोशस्यते भगाराः हेमाद्रौ भविष्ये ॥ तस्मिन्सलिलसंस्पर्शो कार्त्तिकेन विशेयतः ॥ सुनयके
 चिदिच्छंतिव्यतीते चोत्ररायणी ॥ न कालनियमस्तत्र सलिलंतत्रकारादीपिकायि ॥ मात्रैर्दे
 उ शूद्रो मुरजिदशयने माघयज्ञस्य शुक्ते मूलायाढोत्रराशिश्रवरायुर्कारे यौष्मशकाजचंद्रे ॥
 मंत्रेणाहो चर्षणीमदनरवितियो १२ सहितो या नृतीये ॥ कार्णवीनायः प्रतिष्ठाशुभसितदिने का
 लमुद्दे सुलये ॥ वराहः ॥ आश्वेयेयदिकोरोश्रामस्य ग्रहस्य वा भवति कुर्युः ॥ नित्यसकरोति भयं
 दाहं च समानसंताया ॥ नेर्करत्येवालभयवनिताशयं च वायव्येदिकुत्रयसेतन्यक्ता रोधास्तु शुभा
 वहाः कुर्याः ॥ वास्तुशास्त्रे ॥ भूतिपुष्टिपुत्रहानिपुरधीनाशंशुच्युसंपदशुचुवाथां ॥ किंचित्तो

भैरववाराहनरसिंहत्रिविक्रिमाः॥महिषासुरह्रस्वस्याप्यावेदक्षिरायने॥वैशद्येव्यर्थेलिंग
 प्रतिष्ठायांविशेषः॥ हेमाद्रौलक्षणासमुच्चये॥ उत्रराशागतिमानौलिंगस्थापन
 उत्रमा॥दक्षिणोत्तयनेप्रजत्रिवर्षादिभयावहं॥स्वर्गहेस्थापनेनेयं तस्माद्देदक्षिरायने॥स्थाप
 नतुप्रकर्तव्यशिशिरादावुत्रये॥प्राद्विस्थापितंलिंगमवेद्वरदयोगद॥हेमते॥ज्ञानदं चैवश्रे
 षास्यादयनेभुक्तिमीहताम्॥दक्षिणोत्तमुसुस्तरांमलमासेनसाहयोरितिशेवसिद्धांतशेखरो
 क्तैर्भुक्तिकांमाशिशिरैर्गर्वभूतिदम्॥लक्ष्मीप्रदंवसंतेचयीष्मेचजयशान्तिदं॥यतीनांसर्वकाले
 चलिंगस्थारोयरांमते॥ रत्नावल्यां॥ माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठाषाढेयुयंचसु
 ॥मासेयुयुक्तयक्षुलिंगस्थापनमुत्रमा॥विष्णुरय्याह तत्रैववैखानसः॥मार्गशीर्षादिमासे
 ह्येनिदिनौत्रह्यणायुरा॥मासेयुफाल्गुनःश्रेष्ठश्चैत्रवैशाखवच॥वृषेवाप्याश्वयुज्यासेआव
 रोमासिवाभवेत्॥वैधायनसूत्रेविष्णुप्रतिष्ठासुपक्रम्यद्वादश्यांश्रोणायांवायानिचामानियु
 रपनसंनारीति॥कृत्तिकादिविशखांतर्क्षित्यर्थः॥सर्वदेवेषुमासविशेषोहेमाद्रौविष्णुर्धर्म॥
 मायेकर्तृर्विनाशायफाल्गुनेषुभदाभवेत्॥लोकानंदकरिचैत्रवैशाखेवरसंयुता॥आज्ञायता
 सदाज्येष्ठेआषाढेधर्मवृद्धिदा॥आवरोधनहीनास्यात्प्रोष्ठ्यादेविनश्यति॥आश्विनेनाश
 माप्रोतिवह्निनाकार्तिकेतया॥सौम्येसौभाग्यंमनुलंयेषुशिरनुत्रमा॥दोषान्विताधिमासे
 स्यात्कर्तृरात्मनस्यचेति॥अत्रआवरांश्विनयोनिषेधोमार्गशीर्षविधिश्चविष्णुमतिरिक्तावि
 षयः॥इषोक्तवचनादिनिहेमाद्रिः॥माघआवराभाद्रपदनियेषुः॥शिवव्यतिरिक्तविषयः॥
 तत्रतस्योक्तैः॥देवीस्थापनेनत्रैवविशेषोदेवीपुराणो॥दिव्यामायेश्विनेमासेउत्रमासर्वकाम
 दातया॥नतिथिनेचनक्षत्रन्योयवासात्रकारणम्॥सर्वकालेप्रकर्तव्येषुक्षेपक्षेविशेषतः
 अन्यश्चात्रविचारेहेमाद्रौज्ञेयः॥ नारदः हंत्यर्थहीनाकर्तारंमंत्रहीनातुक्त्रलि
 जं॥स्त्रियंलक्षणाहीनानुनप्रतिष्ठासमोरियुः॥ अत्राधिकारिगाउक्ताः॥कृत्यकृत्य।
 नरोदेवीपुराणो॥ वर्णाश्रमविभेदेनदेवाःस्थाप्यास्तुनान्यथा॥त्रह्यातुत्राहारीःस्था
 योगायत्रीसहितःप्रभुः॥चतुर्वर्गोस्तथाविष्णुःप्रतिष्ठाप्यःसुखार्थिभिः॥भैरवोपिचतुर्वर्गो
 रत्यज्ञानातथामतः॥मातरःसर्वलोकैस्तुस्थाप्याःप्रजाःसुरोत्रमाः॥लिंगगृह्येतितीर्थापिसं
 स्थाप्यनुयजेत्सदा॥शिवसर्वस्वमविष्ये॥यस्तुप्रजयतेलिंगेदिवादिंमांजगत्पति॥ब्राह्मराक्ष
 त्रिव्योवैश्यःशूद्रोवामत्यरायणः॥नस्यप्रीतःप्रदास्यामिषुमानुलोकाननुत्रमाच॥तिथितत्वे
 स्कांटे॥शूद्रःकर्माणिप्राणित्यस्त्रियानिकुरुतेप्रिये॥तस्याहमर्चागृह्णातिचंद्रखंडविभूषि
 ने॥प्रह्लादारीगृहस्थावावानप्रस्थश्चसुत्रने॥एवंदिनेदिनेदेविप्रजयेदविकायति॥समासो
 देवदेवेशप्रणवेनेवप्रजयेत्॥नमोतेनशिवेनेवस्त्रीणांशजाविधीयते॥एतच्चपुराणप्रसि
 द्धीर्गीर्णलिंगप्रजाविषयो॥यानितुत्रिस्त्र्यलीसंतो॥ नारदीये॥ यःशूद्रसंस्थ
 ष्टंलिंगवाहरिमेववा॥ससर्वयाननाभोगीयावदाचंद्रतारकं॥याखंडप्रजितंलिंगंनत्वापाख
 उतांत्रजेत्॥आभीरप्रजितंलिंगंनत्वा नरकमश्नुति॥यःषड्भिःप्रजितंलिंगंविष्णुवापिनमेनुयः

श्रेष्ठमिहोच्यते ॥ सद्यंचकचतुर्मीनं मध्यमं त्रिविधं स्युते ॥ त्रिदोकां गुलमानं यत्रिविधं तत्कनी
 यंसं ॥ एवं नवविधं प्रोक्तं चरलिंगं यथा क्रमात् ॥ अथ यंचरलिंगं निर्णयः ॥ गौतमीतंत्रे ॥
 लिंगमस्तकं विस्तारं लिंगोक्त्वा यस्मोमतः ॥ यत्रिधस्तत्रिगुणितं तद्वीठं व्यवस्थितां प्रनालि
 कांतयैव स्यात् च सत्रं विनिर्णयः ॥ अत्रेदेतत्त्वं ॥ लिंगमस्तकं विस्तारं लिंगोच्यतां समं कृत्वा
 तत्रिगुणं सत्रं वेष्टनाहं लिंगं स्थौलं कृत्वा तत्समं त्रंचतुसंबापीठं विस्तारं मध्यं शीर्षं च कुर्या
 त् ॥ यीठोच्यतां लिंगोच्यतां तीद्विगुणां यीठमध्ये लिंगाद्विगुणं स्थूलं यीठोच्यतां ॥ तृतीयांशे
 नकाठं कृत्वा तस्योर्ध्वं मध्यं समं वप्रहयं वा कृत्वा लिंगं विस्तारं यथांशेन यीठोपरि वा ह्यमिस्व
 लोकात्वात् तदेतः संज्ञं प्रतत्समं स्वातं च कृत्वा यीठोदहं लिंगं समं दीर्घं यीठोददीर्घं वा मूलैर्दोर्ध्वं समं विस्त्वा
 रामथैतदहं विस्तारं तृतीयांशेन मध्ये स्वातां पीठवत्समं स्वलां प्रणालिकां कुर्यादिति अत्रमूलं सिद्धं त
 शिखरेशे वा गमे च्चेयात् ॥ तिथितत्त्वे प्राज्ञे ॥ सर्वत्रैव प्रशस्तौ जः शिवस्यार्चनं विना ॥ तत्रैव वा ह्यप्राप्तयोः ॥
 गृहे लिंगं हयं नां च शालं यामहं यंतथा द्विचक्रो हारकायास्तु नां चैव स्य हयं यथा ॥ शक्तित्रयं तथा नां च
 गरीशत्रयं मेव चाहो शंखो नां चैवैव भग्नो च प्रतिमां तथा ॥ नां चैवैव च त्रयामस्य कूर्मो दिदशकं त
 था ॥ गृहे प्रिदग्धा भयाश्च नां चैः प्रजावसुंधरे ॥ यथासां प्रजनां नित्यमुद्दे गं प्राप्नुयाद्गृही ॥ शालया
 माः समाः प्रजाः समेषु द्वितयं नहि ॥ विषमानैव प्रजास्तु विषमेष्वेक एव हि ॥ शालयामशिलाभया
 प्रजनीया सचक्रका ॥ खडिगास्तु टितावापिशालयामशिलाभुभा ॥ वारहो ॥ दद्याद्भक्त्या ययौ देवि
 शालयामशिलानरः ॥ सुवर्गसंहितां दिव्यां पृथ्वीदानफलं लभेत् ॥ तत्रैव ॥ यः पुनः प्रजयेद्भक्त्या श
 लयामशिलाशतं ॥ तत्फलं नैव शक्तौ हं वक्तुं वर्षशतैरपि ॥ विष्णुपुराणे ॥ ब्राह्मणस्तत्रिये वैश्यः
 शूद्रश्च शथिनीयते ॥ स्वधर्मतत्परो विष्णुमाराधयति नात्पया ॥ अविभक्ता नाम पिष्टयद्देवप्रजामा
 ह प्रयोगयारिजाते ॥ आच्यलायनः ॥ पृथग्येकया कानां ब्रह्मयज्ञो हि जातिनां ॥ अग्निहोत्रं सुरार्चनं च
 संध्या नित्यं भवेत्पृथक् ॥ तत्रैव विष्णुधर्मैः ॥ शालयामशिलां वापि चक्रां कित्तं शिलां तथा ॥ ब्राह्मणः
 प्रजयेन्नित्यं सत्रियादिर्न प्रजयेत् ॥ इदं स्वर्गसंहितं प्रजाविषयं शूद्रो वा नुपनीतो वा स्त्रियो वा य
 तितोपि वा ॥ के शवं वा शिवं वापि स्थानरकमश्नुते ॥ ब्राह्मणपिहरं विष्णुनस्पृशेच्छ्रेयश्चक्री ॥
 सनाथा मृतनाथा वानस्यानास्तीह निष्कृतिः ॥ स्त्रीणां मनुयनीतां शूद्राणां च जनधर ॥ स्वर्ग
 ने नाधिकारो स्ति विष्णोर्वा शंकरस्य वेति स्कांदात् ॥ स्वर्गं हि नाततयोर्भवेत्पेव ॥ शालयामं नस्प
 शेनुही नवसौ वसुंधरे ॥ स्त्री शूद्रकारसंस्पर्शो वज्रस्यार्थविक्रमंतः ॥ माहाधः संस्पृशेच्छूद्रो योपि
 हापिकदाचन ॥ संपतेन स्के धीरे याक्दाभूतसंस्त्रेव ॥ यदि भक्तिर्भवेत्तस्य स्त्रीणां वापि वसुंधरे ॥
 दूरं देवास्पृशन् शूद्रजाका रयेत्सुसमाहितः इति वारहोक्तेः ॥ शालयाममात्रनिषेधो न प्रतिमादौ
 ॥ सर्ववर्गैस्तु संस्त्र्याः प्रतिमा सर्वदेवताः ॥ लिंगामयि नु प्रजा निमशिभिः कल्पितानि चेति ॥ तत्रे
 वेत्तेः ॥ चत्वारो ब्राह्मणैः प्रजा स्वयोरजन्मजातिभिः ॥ विश्वेर्देवैव संस्त्रो तथैकः शूद्रजातिभि
 रिनिस्कांदाच्च ॥ अन्ये तु टीक्ष्णादीक्षितविषयत्वेन व्यवस्था माहः ॥ विष्णुधर्मैः ॥ तयो रसंभवे
 च्चां वैसाचे न वथा स्पृशा ॥ रत्नजाहि मजां चैव राजती तां प्रजा तथा ॥ रि त्क्यर्चा तथा लोही शिलजा

इमं ज्ञातया ॥ अधमाधमाचक्षितेया मृगमयी प्रतिमा चया ॥ एषा फलानि तत्रैव ते या नि ॥ तत्रैव या पेश
लिप्रा मंत्रकस्या तत्राप्या मलकी तुला प्रसासूस्त्रैव या भवेत् ॥ मया यथा शिलासूक्ष्मा तथा स्यात्तुम्
हं कले ॥ तथा ॥ यवमात्रं तर्गत्स्या यवां दे स्त्रिगमुच्यते ॥ शिवना भिरितिस्यात् स्त्रियुल्लोके सुदूर्ध्वम् ॥
तत्रैव ॥ शालिया ममयी मुद्रा संस्थिता यत्र कुत्रचित् ॥ वाराणास्या यवाधिक्यसंमता धोजन त्रया ॥ यो
मृतस्तस्मै येषु तृतीया नीयते निकं ॥ सर्वमौक्षमवाप्नोति सत्यसत्यं चान्यथा ॥ तत्रैव ॥ चक्रांक
मिथुनं क्षयं नैकं चक्रांकमर्चयेत् ॥ चक्रांक मिथुनात्कार्दं सालग्रामं प्रसजयेत् ॥ तत्रैव वाराहे ॥
हेच्छेदे शंशुचौ वापि चक्रांको यत्र तिष्ठति ॥ योजनानां तथा त्रीणि ममक्षेत्रं वसुधरे ॥ तत्रैव शालया
मंत्रकस्या ॥ क्रयकीं तापरिज्ञेया मध्यमाया चिता धमा ॥ प्रयोगयारिजाते वाराहे ॥ एवं लक्षणासंय
न्नापारं पर्यं क्रमागता ॥ उन्नमासात्तु वित्तेया गुरुदत्तापितत्समा ॥ अथ यथार्थं वरजा
नंदिपुराणो ॥ आपुष्या नवलवानश्रीमानुपुत्रवानुधनवानुसखी वरभिसंलभेस्त्रिंश
यार्थिवयः समर्चयेत् ॥ तस्मानुपार्थिवं लिगं ज्ञेयं सर्वाथं साधकं ॥ तत्रैव ॥ गोभूहिरण्यवस्त्रादिव
लियुष्यं निवेदने ॥ ज्ञेयो नमः शिवायेति मंत्रः सर्वाथं साधकः ॥ सर्वमत्राधिकं आयमोकारयः स
उत्सहः ॥ भविष्ये ॥ मूर्त्तयो शिवस्येता प्रवर्द्धादिक्रमयोगतः ॥ अथैव्यं ताः प्रहज्यासु वेद्यां लिगे
शिवं यजेत् ॥ अत्र न प्राची मयतः शंभोरिति रुद्रया मले निषेधानां तरालंगेशिवं प्राची किं तु प्रसि
द्धं वा ॥ तिथितत्वे दीपुराणो ॥ मृदाहरणसंघटे प्रतिष्ठाह्वानमेव च ॥ स्त्रयं नं क्षजं नं चैव विसंज्ञेन
मनः परे ॥ हरो महे अश्चैव शूलया शिः पिना कधृक् ॥ शिवः पशुपतिश्चैव महादे वरतिकमात्ता
स्कादे ॥ सुक्तापपिचयत्रा शिः श्रीरुद्रस्य निवेदयेत् ॥ तत्रैव भविष्ये ॥ धूर्त्तके
अथो लिगं सकृत्सृजयेत् नरः ॥ सगोलक्षफलप्राप्य शिवलोकं महीयते ॥ योगिनी तत्रे शि
वागरे क्वचकचस्यार्थागरे च शंखकं ॥ इर्गागरिवेशवाद्यं मधुरीं च न वादयेत् ॥ आइहे माद्रिस्का
दे ॥ स्रष्ट्वा रुद्रस्य निर्मात्सं सवासा आसुतः सुचिः ॥ प्रयोगयारिजाते क्रिया सारं मध्यमानामिका
मध्ये युष्यं सृष्टं प्रजयेत् ॥ अंगुष्ठतर्जनीयाम्या निर्मात्सं मयनोदयेत् ॥ अथ नीते च निर्मात्सं च
देशाय निवेदयेत् ॥ अथ न्यमसुं कं लिगं सदा कुर्वीत स्रजकः ॥ शूलया रौल्लेगे ॥ वरं प्राणपरि
त्यागः शिरसी वापिकर्त्तनम् ॥ न चैवाः स्रज्यं संजीत शिवलिंगे महेश्वरः ॥ स्तके मृतके चैव न त्याजं
शिवप्रजनम् ॥ तिथितत्वे लिगे ॥ विना भस्मत्रिपुंडुरा विना रुद्राक्षमालया ॥ क्षजितोपि महादेवो
न स्यात्तस्य फलप्रदः ॥ तस्मान्मृदाधिकं त्र्यं ललाटे वै त्रिपुंडुकं ॥ रुद्राक्षधारणो विश्वशिव वरह
स्ये ॥ एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्या व्ययो हति ॥ अवध्यत्वे प्रतिस्तीतो वन्दि संभं करोति वा ॥ द्वि
वक्त्रो हरगोरी स्याद्दो वधाधधनाशकत्वात् ॥ त्रिवक्त्रो घृष्टिजन्माथया पराशिं प्रणाशयेत् ॥ चतुर्वक्त्रः
स्वयं ब्रह्मनरहत्या व्ययो हति ॥ पंचवक्त्रा सुकालाग्निरगम्या भक्ष्यया यनुत् ॥ षड्वक्त्रा सुयहो ज्ञेयो
भूराहत्यादिनाशयेत् ॥ सप्तवक्त्रा स्वनेतः स्यान्स्वरो लीयादियापहृत् ॥ विनायको षट् वक्त्रः स्या
त्सर्वानृतविनाशकत्वात् ॥ भैरवो नववक्त्रसु शिवसा सुष्कारकाः ॥ दशवक्त्रः स्थतो विष्णुर्धृत
त्रैतभयापहः ॥ एकादशमुखोरुद्रो नाना यज्ञफलप्रदः ॥ द्वादशस्य स्तयादित्यः सर्वे रोग नि

वहंशाः। त्रयोदशमुखः कामः सर्वकामः फलप्रदः। चतुर्दशस्य श्रीकंठो वंशोद्धारकरः परः। इति।
 तथा। विनामंत्रैरायो धत्ते रुद्रासंयुविमानवः। सयातिनरका नृधो रान्यावदिंद्राश्चतुर्दशापंचामु-
 तंयं चंगव्यं स्नानकाले प्रयोजयेत्॥ रुद्राक्षस्य प्रतिशायामंत्रं चोत्तरतया॥ अंबकादिमंत्रं च तथा।
 नत्रप्रयोजयेत्॥ यहा॥ ॐ अघोर ॐ ह्रीं अघोर तर ॐ ह्रीं ह्रीं नमस्ते रुद्ररूप्ये हे स्वाहा॥ अनेनाभि मंत्रं
 धारयेत्॥ तथा॥ अष्टोत्तरशतकार्ष्णी चतुस्र्यं चाशदेववा॥ सप्रविशति मानावाततो हीनाधमास्तुता
 प्रजायतिः॥ मोक्षार्थी यंच विशन्ना धनार्थी त्रिंशतं जयेत्॥ पुण्यार्थी यंच विशन्ना यंच दश्याभिचार-
 के॥ सप्रविशति रुद्राक्षमालयादेहं सस्थया॥ यत्करोति नरः पुरणं सर्वकोटिगुणं भवेत्॥ योद-
 रातिहेज्जेभ्यश्च रुद्रासंयुवि ससुखम्। तस्य श्रीतो भवेद्दुःखयदे च प्रपच्छतीति॥ यदार्थीदर्शो वीपदेवः
 रुद्राक्षानुकंदेशद्दशैवा। वाचो विदोः कलाभिर्नयनपुगकते एकमेकं शिखायां॥ वक्षस्यथाधिकं यः क-
 लयति शतकं सखयन्नीलकंठः॥ हेमाद्रो शिवधर्मे॥ स्नानं यलशते ज्ञेयं च्चभ्यं
 पंचविंशतिः॥ यत्नानाहे सहस्त्रे नु महास्नानं प्रकान्तिं जे। पंचविंशत्यलेखिं गेत्वभ्यंगं कारयेदथा॥ शिव-
 स्य सर्पिषा स्नानं प्रोक्तं यलशते न च॥ तावता मधुना चैव दध्ना चैव जतः पुनः। तावतैव च क्षीरेणागव्येने-
 व भवेन्नतः। भूयः साहं सहस्त्रेण यलानामैस्वनेन च। रसेन कारयेत्स्नानं भक्त्या चोष्णं वुनाततः॥ विष्वा-
 दौ नुस्कोदे। क्षीराहशगुणां दध्ना धृतेनैव दशोत्तरम्॥ घृताहशगुणां क्षौद्रं क्षौद्राश्चैसवजंतथा॥ ब्राह्मे॥
 देवानां प्रतिमाय च घृताभ्यंगं समापयेत्॥ यलानितत्रे देयानि श्रद्धया यंच विंशतिः॥ रदं को-
 टीकनामि प्रायेण॥ तत्रैव संस्यहे॥ विश्वकुसेनायदातव्यं नैवेद्यस्य शतो शकं॥ यादोदकं
 भूसादे च लीगे चं श्वराय नु॥ यंचापतनसन्निवेशमाहवोयदेवः॥ यदार्थी दर्शश्च॥
 शमीमध्यगते हरि नहरभूदे व्योहरी शंकरे भास्ये नागसुतारवौ हरगणेशांजां विकास्यायिताः॥ दे-
 यो विष्णुहरै कंदं तरवयोलं वोदरे जेश्वरे नाम्बाः शंकरभागतोति सुखदायस्ता सुहानिप्रदाः॥ शं-
 करभागतः ईशानकौराणादारभ्य प्रदक्षिणामित्यर्थः॥ अत्र दिक् स्वरूपयुक्तं॥ प्रयोगयारिजाते मं-
 त्रशास्त्रे॥ देवस्य सुखमारभ्य दिश प्राचीं प्रकल्पयेत्॥ तदादिपरिवाराणामंगाधावरणास्थितिः।
 अत्र क्रमः॥ यादो॥ र्विर्विनायकश्च ईशो विष्णुसुयंचमः॥ अत्रुक्तं मेराक्ष्यं ते सुक्तं मेतु मह-
 इयं गथाश्च जपजकयोर्मध्ये प्राचीं प्रोक्ता विचक्षणैः॥ अथ के शवादि मूर्त्तयः
 वापरे वयदार्थी दर्शो॥ के विगोवादा पुद्गुये प्रजासुक्ता ममात्रिनाः॥ वाची नृहसानि श्रीपशाच्चगे-
 विगये चये॥ अत्रके विरत्पाद्यैः के शवविहसादि चतुर्विंशति मूर्त्तयो भिधीयंते॥ शास्त्रं स्वाचक्रगदे ज्ञेये-
 रत्यर्थः॥ शिशोभुजे प्रोक्तं त्र्यं सः॥ अत्र दक्षिणाधः करकमेराज्ञेयं॥ दक्षिणाधः करकमादिति
 हेमाद्रीवचनात्॥ तेन हेमादिशासं वारः॥ विशदने निपरीते गचि रत्यर्थः॥ अत्रापिशादि त्वनुवृत्तिः
 । संस्कारप्रचक्रै रत्यर्थः॥ गयिरत्यत्रापिशादि त्वनुवृत्तिः॥ शांस्वात् गदायमे रत्यर्थः॥ वियरितेयम-
 गदे चापिशंखाहे पंचये शंखाचक्रयमे रत्यर्थः॥ विरत्यत्रापि यमचक्रै रत्यर्थः॥ तिनगयिरत्यष्टौ मूर्त्तयः
 चयै रत्यत्र॥ अत्र मूलं हेमाद्री ज्ञेयम्॥ अथवो धायनसर्वत्रै विक्रमां चानुसृत्य लिगा-
 चां प्रतिष्ठीच्यते॥ यजमानः रत्नैः काले र्वेषुः दशहोदशघोडशान्यतरहस्तं॥ मंयेरुक्ताश्रियेह

स्तमात्रचतुरस्रकुंडस्थंडिलवास्त्वतो॥हस्तमात्रवेदीनेर्कनेवास्तुमंडलमध्येवेदीतदुपरिसर्वजोभ-
द्रैचक्रत्वाप्रारणानायम्यास्यांमूर्त्तैदेवस्यसान्निध्यसिद्ध्यर्थेदीर्घोपलक्ष्मीसर्वकामसमृद्धयस्यसु-
खकामोसुकमूर्त्तिप्रतिष्ठाकरिष्यति॥संकल्पगरोशक्रजनपुरुषाहवाचनमातृकाहजननादी-
श्रादानिकृत्वाचार्यचतुरोऽन्नविजश्वरत्वावस्त्वधिःसजयेत्॥अथाचार्योपदत्रसंस्थितमितिसर्घ-
यान्विकीर्णयोद्विष्टेतिकुशोदकेनभूमिप्रोक्ष्यदेवाच्चायांनुयातुधानाअययांनुविष्टोदेवयजन-
रक्षसेतिभूमौप्रदेशंकृत्वास्मत्कृतनुलायद्दिमार्गिरामंडपप्रतिष्ठाकृत्वाश्रकृत्वास्वर्गरत्नोदिर-
रणीयघातंदेवंपंचगव्यहिरण्यपवहवीच्ययलाशयैर्षोरायोद्विष्टेतितिसभिर्हिरण्यवर्षोतिच-
तसभिःपवमानःसुवर्जनरत्नयुवाकेनाभिविचय्याहृतिमिश्चरद्विष्णुरितिपुष्पफलपवहर्वाः
समर्थेनमस्तरुद्रमत्स्यवर्तिरक्षोहरामितिहस्तेकंकरांवास्वाचाधश्चवतेहेउडुन-
ममितिजलेधिवासयेत्॥इदंयौधायनोक्तं॥ततश्चलिंगोर्चायांवात्राग्निप्रतिष्ठाप्यगोदीरनी-
वारचक्रत्वाञ्जाभागांनेयलाशोदुंवरश्चत्यशम्यपामार्गसंमिष्टिरजेनचक्रूणातिलैवी-
प्रत्येकमयांविशतिमद्योवाहुतीलोकापलमूर्त्तिमूर्त्तियनिभ्योहृत्वास्याप्यदेवमंत्रेराक्षर्चोक्त-
समिन्निर्लनेवारचर्वाःसिंहेसहस्रमष्टशतमष्टविशतिवाहत्वाअथियेनुभिरित्यनुवाकेनदशह-
तीजुह्यात्॥मतिद्रव्योहीमांतेदेवयादनाभिशिःस्त्वशेतान्वासहोमेचोत्रतःसजयकुंभेसंपातेनये-
त्॥तेषामंत्रागांद्रापेदोशतिंद्रस्यास्योनेतिप्रथिवीमूर्त्तेः॥अधोरेभ्यःरतितत्पतेःशर्वस्या॥अथ
आयाहीत्यग्नेः॥अग्निहृतमित्यग्निमूर्त्तेः॥नमःशवीयचयस्युपतयेचेतियस्यपतेः॥यमायसोमां-
यस्य॥असिह्रिरीरेतियजमानमूर्त्तेःस्वहिष्ठुततत्पतेरुपस्या॥असुत्वंतमितिनेर्कनेः॥आकृषि-
नःस्यमूर्त्तेःयोरुद्रीचमौदृतितत्पतेरुद्रस्या॥इममोचरुःशनीदेवीःजलमूर्त्तेः॥नमोभवथेति
भवस्या॥आनोनिषुष्टिः॥वायोनावातच्चावातु॥वायुमूर्त्तेः॥तमीशानंतत्पतेरीशानस्याजामा-
खा॥कुबेरस्य॥चयसोमस्वरतिरोममूर्त्तेःतनुरुषायेतिमहांदेवस्य॥अभित्वाःशानस्यचनिव-
लस्येत्काकाशस्या॥नमःउयायचेतितत्पतेर्भूमिस्या॥ततोदेवस्ययादोस्त्वशेत॥एवंहृतीयेहृत्वा-
नानि॥नृतीयेमभ्या॥चतुर्ऋतः॥येचमेशिरःस्युयाप्रमियर्कःयेरोयातजलेनदेवमभिविचेत्
नमःभ्येयद्रसादिशेषेनमाध्यानीशाभयेत्॥विष्वरिणैः॥नांदोदुदेवानामद्रिस्त्यापनहीमा-
दिनायामानेदिवंनन्त्वा॥सामंदेवदेवेनाग्निश्रुयनमासुते॥सुहृत्पितृभ्युनेनुदिकुं-
रुद्रस्वतामितिसवाय उनेयद्रज्ञाभ्यनेनरिणैः॥सामान्तरिगुत्वाभ्यनेमते॥युत्रारोःपुनावाक-
थे॥अग्निःसतिरितिस्वजाग्निपदहीचंपदित्वांतरसिंघीनःपेतत॥रातमद्येमेसमष्टशतमष्ट-
विशतिनायतन्जलेनोनेयंनानेनी॥आदेशात्तंमनीनेनेपप्रशाप्यमववृषे॥समष्टशतमष्ट-
ष्टविद्यामावीरजानमितिचसंस्त्राव्या॥आप्यायस्वदधिकीवासस्तेजोसिंभुवाकं॥आयनेरितिं
चायुतैःसंस्त्राव्या॥लिंगेवेन्मस्तेरुद्रमत्स्यवर्त्यथाभिःसंस्त्राव्युतेनाभ्यजोहृतेनेने
नप्रक्षाल्यंगंधदत्वांसंपातोदकेनाभिविचयसयत्नवेचतुर्मिंकुंभेरायोद्विष्टेतितिभिरु-
प्रत्येकंसमुद्रजेतिचतुर्भिरकलशेषितिप्रत्येकंसमुद्रजेतिचतुर्भिरकलशेषितिच-
मिलिनेसंख

यजोद्वरादिपीठेऽर्चासुयवेश्यपरितोऽद्विष्टुसजलकुंभान् संस्थाप्यगंधपुष्पद्वीःक्षिप्त्वा
 येसप्रमृदं। द्वितीयेपुष्कारपर्याशमीविकंकतास्मंतकत्वचःपल्लवांश्च। नृतीयादिमुसप्रधान्यपं
 चरत्नफलपुष्पाशिकुशदूर्वागोरोचनाः संपातोदकसर्वौषधीः क्षिप्त्वाक्रमेणयोहिष्ठेतित्रिभि
 हिररपित्चतुर्भिः पवमानानुवाकेनवाचमिषिं चैककुंभेशमीयलाशवटरवदिरविल्वाश्वत्य
 विकंकतपनसाश्रिश्रीषोद्वराणां पल्लवान्कर्मयोगांश्च क्षिप्त्वाश्वत्येऽवरत्यमिषिं च्यपचरत्नो
 दकेनहिररपवर्णां रत्निसंस्थाप्यवाससीदन्वीयवीतादिदीपांतकृत्वा॥ हिररप्यगर्भः॥ यञ्चान्म
 द्वायः प्राणतः यस्यैमिपिनद्योः॥ यंक्रंदसी॥ आयोहयत्॥ यश्चिदायोरत्यथोपिष्टदीयानूदन्वा
 सुवर्णाशलाकयानैजसयात्रस्यंमधुशृतवगृहीत्वा॥ वित्रेदेवातीनेजोसीतिमंत्राभ्यां॥ उ० न
 मोभगवतेतुभ्यंशिवायहरयेनमः॥ हिररपयेतसेविष्णोविश्वरुपायतेनमरतिचदक्षिणसयेदे
 वनेत्रेमंत्रात् आखिलेत्वाऽञ्जेति त्विंजनेनमधुनावांत्पादेवस्यत्वेतिमध्वाजशर्करामिरउत्वाते
 नैवाञ्जेनेनपुनरंजयेत्वाऽञ्चानन्मीतिशेषः॥ स्थिरलिंगेनसर्गास्व्यागंधेनउ० नमोभगवते
 रुद्रायहिररपयेतसेयरायपरमात्मनेविश्वरुपायोमाप्रियायनमरत्यः० त्वाजनादिनांजयेत्। त
 तच्चादशीमध्यादिदर्शयेत्॥ ततःकर्त्ताचार्योपगाशृत्विग्भ्यश्चदक्षिणां दद्यात्॥ अथाचार्यः
 प्रत्यक्षमाहोप्राणवेवदन्पुरुषस्त्रै नस्तुत्वावंशपात्रेयेचवर्णादभेनदेवस्यनीराजनकारपि
 त्वा रुद्राय चतुस्र्यादौ दद्यात्॥ मंत्रस्तु॥ उ० नमो रुद्राय सर्वभूताधिपतये दीतशूलध
 रण्योमादपितायविश्वधिपतये रुद्रायवेनमो नमः॥ शिवमगर्हितकर्मस्तुत्वाहेति॥ अश्वत्यप
 र्णभूतेभ्यो नमरति॥ केचिदेतद्वाचो स्थिरप्रतिष्ठाया मिच्छंति॥ अथाचार्यः सर्वतोभेदेवानावा
 हयेत्॥ मध्येब्रह्माराश्वीदिक्षुद्राद्रिलोकपालान्॥ ईशानेद्राघनरात्रेषुवसन्नरुद्रान् आदि
 त्वा न् अश्विनौ विश्वानूदेवान्॥ पिद्वानागान्स्कंदस्यौ॥ ब्रह्मेशानाथेतरालेयुदसविष्णु
 दुर्गास्वधाकारेश्वरुयोगान् ससुद्रान् सरितः प्ररुतः गरायतिचेति॥ मध्येयवदथिवीमेरुसंस्था
 यदेवंचावाद्य॥ प्रागादि॥ वज्रशक्तिदेउंखड्गपाशंश्चक्रुशंगदांश्चलं॥ तद्वाद्ये गौतमभरद्वाज
 विश्वामित्रकश्यपंजमदयिं वसिष्ठमत्रिमरुधनीच॥ तद्वाहीनवग्रहान्॥ तद्वाह्यरन्दाकौमारी
 ब्राह्मी वाराही चासुराणां विष्णवी माहेश्वरी वैनायकीति॥ एतानामभिरवाह्यसंभ्रजाह्नी वारा
 चीयादेवेतेमंत्रेणावाह्यमएत्वा मध्येर्वायां सुप्रतिष्ठोभवेतिनिवेश्य॥ संघृज्यवह्नीमंडलदे
 वतानो नामभिल्लिलाजेनदंशदशाहतीर्हृत्वाशय्यायादेवमारोप्यपुरुषस्त्रै न्नरनारायणा
 भ्यांस्तुत्वादेवेसांस्कुर्यात्॥ यथा॥ पुरुषात्मने नमः॥ प्राणान्मने० प्रकृति तत्वाय० बुद्धि त
 त्वाय० अहंकार तत्वाय० मनस्० रतिसर्वांगे॥ प्रकृति त० बुद्धि त० हृदि त० शरत्० शिरसि॥ स्य
 रीत० त्वचि॥ रुयत० हृदि॥ यवेरसगंधश्रोत्रत्वक् चक्षुर्जिह्वाप्राणावाक्पाणिपादपाशुप
 त्यष्टथिभ्यं प्रेजो वापुः आकाशान्तरजस्तमो देह तत्त्वानि विन्यसेत्॥ ततः पुरुषस्त्रै न्नाद्यष्ट
 मयंकरयोः॥ तदुन्नरं जानुनीः॥ तदुन्नरं कर्त्वाः॥ तेषु प्रति तिष्ठः नाभिहृत्कंठेषु॥ तस्माद
 धेति ह्ययवाहीः॥ ब्राह्मणीत्येति हयनासयोः॥ नार्येति ह्यमश्रीः॥ अंत्यशिरसि॥ केचित्रत्वं

न्यासमन्त्राहुः ॥ पुरुषप्रकृतिमहदहकारतत्त्वानि ॥ शब्दस्पर्शरूपरसगंधतन्मात्राणि ॥ आ
 काशवायुतेजोऽग्निवीचीत्रोत्पक्वचक्षुरसनघ्राणावाक्पाणिपादपाश्वस्थमनस्त्वानी
 ति ॥ केचिदेतानि स्थिरस्त्रिगादेवेच्छति ॥ ततः सुखशायी भवेति शब्दायादेवंस्थापयित्वा मंडल
 शय्ययोरंतरालेन गंतव्यमिति प्रेष्यं दत्त्वा मंडलदेवताभ्योनामभिः पायसेन चरुणां वा वली नूद पात्र
 ॥ नीवारचरुशेषेण दिग्बलिनेदं स्थिरं प्रतिष्ठायां स्थिरस्त्रिगादीन्वयं विशेषः ॥ अग्निस्थापनहोम
 वेर्जसर्वेष्वर्षवत्कृत्वा रदानीमपि स्यापनं कृत्वा सर्वोक्तहोमं कुर्यात् ॥ नात्रनेवारश्चरुः ॥ वि
 द्युश्चेत्सर्वोक्तहोमं कृत्वा ॥ पुरुषसक्तेन प्रत्यचमां जुह्वेदं विष्णुरिति ॥ पादोच्छ्रया पुनस्ता एव
 त्वाविष्णोर्भुक्तमिति नाभिं स्थरोत् ॥ पुनस्ता एव हत्वा तदेवेति शिरःस्थया पुनस्ता एव हत्वा पुरुष
 सक्तेन सर्वांगं स्थरोत् ॥ स्थिरस्त्रिगां चेदपि स्यापनादि पूर्वोक्तसंमिदां जित्वा हतीं हत्वा पातर
 युरित्यनुवाकां तं प्रेषे सहस्राणीत्यनुवाकाभ्यां प्रत्यचमां जुह्वत्वा सर्वोक्ते रूद्ररतिभूले स्थरोत् ॥ पु
 नस्ता एव हत्वा सर्वैरुद्रैरां सर्वांगं स्थरोत् ॥ ततो धामंतरति रूर्णां हुतिं जुहुयान वा ॥ एवं मधिवा
 सने कृत्वा परे धुः संघो वा पीठिकां स्थापयित्वा महीमृत्स्त्रिगा वा ह्यदिन्योरिति सुत्वा ॥ हीनमरति
 संक्षयनेने वरुणा हुतिं हुत्वा ॥ त्रिस्रब्राह्मणा स्यात्तरति देवमुत्थाय्युभ्यां जस्त्रिगां ॥ पुरुषसक्तेन सु
 त्वाहुत्समि सुत्वाय्य ॥ कानि च रूद्रिनि सक्तेन विष्णुसंघो जातमिति यंचानुवाके र्दिगृहं प्रवेश्य पी
 ठिकायां ॥ इरादिनामभिरुद्रैरानि क्षिप्त्वा सप्रधानरूप्या ॥ इयामनःशिलाः सिन्ध्रापायसेन सं
 लिप्यप्ररावेनांगसा संकृत्वा सुवर्णाशलाकामंतरति तां कृत्वा ३ं सुलत्रै प्रति तिष्ठपरमेश्वरे सु
 त्वा ॥ जो देवति विष्णुरुद्रेण च स्त्रिगां स्थापयेत् ॥ ततः प्राणप्रतिष्ठा ॥ चलाचर्दीन्वधिवासनांतप
 रे धुरुत्तिस्रब्रह्मणा स्यात्तरति देवमुत्थाय्य ॥ पुरुषसक्तेन रानारायणाभ्यां सुत्वा घृते श्रीहि चरु
 कृत्वा तदेवतामंत्रेण दशाहुतीं हत्वा नामभिर्जुहुयात् अग्रये साहा ० सोमाय ० चन्वतरये ० कु
 ङ्के ० अत्रुमये ० प्रजापतये ० यरमेश्विने ० ब्रह्मणे ० अग्रये ० सोमाय ० अग्नेपनादाय ० अग्रये
 न्यपतये ० प्रजापतये ० विष्णो देवेभ्यस्सर्वेभ्यो देवेभ्यः ॥ भूर्भुवः स्वः अग्रये स्विसृष्टते रिति ॥ त
 तः सप्रते पुनस्त्वित्वाभ्यां रूर्णा हुतिः ॥ ततः आचार्यीयाञ्ची यधीरिति सर्वेषधीः समर्थ्य संया
 तो दकं देवमंत्रेण शतवारमभिं मन्त्रेने वा भिविचेत् ॥ तत उत्रिष्टेति देवमुत्थाय्य विष्वत्तश्च सु
 रियुपस्थाप देवभ्यां ता जयेत् ॥ ब्रह्मणो नमः ॥ एवं विष्णवे रुद्राय रूद्रादी नशौ ॥ वसुभ्यो रूद्रे
 भ्यं आदि न्येभ्यो अग्निभ्यां मरुभ्यः कुबेराय गंगादिमहानदीभ्यो पीथोमाभ्यां मिद्राधिभ्यां धाक
 ष्ठीवीभ्यां धन्वतरये सर्वेषां पविष्णो देवभ्यो ब्रह्मणो रिति ॥ ततः संयातो रकेन यजमानम
 भिविष्य देवभ्यां ॥ प्रति तिष्ठ परमेश्वरेति पुण्यां जलिनियेयसच्चिसंनं रूद्रैव मज्जातुय
 हाय गृहीतं विग्रहकारचरणपदयविनशखचक्षाद्यापुष्वंतं विजवाहनायुयेतं निजहत्क
 मले स्थितं सर्वलोकसाक्षिरामरुगीयां संपरमेश्वरि परमांश्रियं गमयेति ॥ मंत्रेण पुण्यां ज
 लावागतं विभाव्यां च्यां विन्मस्य प्राणप्रतिष्ठा कुर्यात् ॥ यथा ॥ प्राणप्रतिष्ठा मंत्रस्य ब्रह्मणि
 द्युत्तं ऋषयः ऋष्यजुः सामानि क्कंदां हि ॥ क्रियामयवष्टुः प्राणा स्या देवता चो बीजं क्रौ

शक्तिः प्राणप्रतिष्ठायां विनियोगः ॥ ततोऽत्र व्यादीनक्रमेण शिरोमुखहृदयगुह्यादेः सुविन्यस्यो
 कं स्वबंधं चोच्चैश्चिद्विप्रजो वासुधाकाशात्मने च हृदयाय नमः ॥ ३७ ॥ चक्रं जगत्त्रयं शब्दस्पर्शरूप
 रसगंधात्मने र्शिरोसे स्वाहा ॥ ३८ ॥ टं टं टं टं रां उं श्रीत्रलक्चसुर्जिह्वाप्राणात्मने ऊं शिखायै वाय
 ट् ॥ ३९ ॥ तं थं दं धं नं रं वा कृया शियाट् ॥ याशयस्थान्मने ऐकवचाय ह्रं ३० ॥ यं फं वं भं मं श्रीं वचना
 दानविहरणीत्सर्गां नं दान्मने श्रीं नेत्रत्रयाय वौ यट् ॥ ३१ ॥ यं रं लं वं शं थं सं हं वृं क्षं श्रीं मनोबुद्धहं कार
 चित्रात्मने श्रीं स्वायफट् ॥ एवं आत्मनि देवे च कृत्वा देवेषु स्वायजेत् ॥ ३२ ॥ श्रीं श्रीं श्रीं यं रं लं वं शं
 थं सं हं सः देवस्य प्राणा र ह प्राणाः ३० हं सः देवस्य जीवरहस्थितः ॥ ३३ ॥ श्रीं श्रीं श्रीं यं रं लं वं शं थं सं हं सः
 देवस्य स्वर्गदियाणि ॥ ३४ ॥ श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं यं रं लं वं शं थं सं हं सः देवस्य वाङ्मनश्चक्षुः श्रीं वृषाणां प्राणा र
 हागत्य स्वस्त्ये सुस्वेन सुचिरं तिष्ठं तु स्वाहेति ॥ ततो चीहृद्यं गुह्यं देवताजयेत् ॥ अस्मै प्राणाः प्रति
 स्तुं अस्मै प्राणाः स्मरं तु च ॥ अस्मै देवत्वमर्चायै मा महेति च कचनेति ॥ ततः प्राणविनसं रुध्यस
 जीवध्यात्वा प्रावाधौरिति च च जप्त्वा कर्णो गायत्री देवमंत्रं च जप्त्वा पुरुषसूक्तं नीयस्थाययाद्
 नाभिश्चिरसुखं प्राप्स्ये वैधीति विज्ञेयम् ॥ ततः कर्त्री स्वागतं देवदेवेशमभ्याग्यात्प्रमिहागतः प्राकृत
 लभेत्प्राणां वा लवपरियालय ॥ धर्म्मार्थकामसिध्यर्थं स्थिरो भव शुभायनः ॥ सान्निध्यं तु सदा देव
 स्वाचीयां परिकल्पय ॥ यावच्चंद्रावनीसूर्यास्तित्यं प्रतिघातिनः ॥ नावन्वयात्र देवेशस्यैयं भक्ता उ
 क्येयां ॥ भगवन् देवदेवेशात्वं यिता सर्वदेहिनां ॥ येन रूपेण भगवत्स्वया व्याप्रे च चरं चरं ॥ तेन रु
 पेण देवेशात्वां संनिधी भवेति न मेत् ॥ एतदंतं सर्वदेवानां समानं ॥ देवमंत्रश्च मूलमंत्रो वैदि
 को वाचा हः ॥ अथाचार्यः कर्त्री वास्त्रिं गमर्चो वा ॥ ३० ॥ भूः पुरुषमावाहयामि ॥ ३१ ॥ भुवः ३२ ॥ स्वः ३३ ॥
 भूर्भुवः स्वः पुरुषमावाहयामीत्यावाह्यं प्राणवेनासनेदत्वातेनेवद्वर्षीश्यामाकविष्णुको ता यममि
 थ्रयाद्यं ॥ इमा आयः शिवतमाः शतः शततमामे ध्यामै ध्यतमा अमृता अमृतरसाः याथा स्तां जु
 येत प्रतिशुशंतां प्रतिशुह्लातु भगवान्महाविष्णुर्विष्णवे नम इति याद्यं ॥ भगवान्महादेवो रुद्राय
 नमः इति लिंगे ॥ इमा आयः ० आचमनीया ॥ स्नाजुयतामिति एलालवं गं कं को लकक्षरमिश्त्र
 माचमनीया ॥ आयः क्षीरकुशाभ्यैश्चास्तेर्यं वंतु लैः ॥ यवेः सिद्धार्यके श्वेव ॥ अर्घ्यं रम्यं ॥
 ततो विदमंत्रैः प्राणवेन चरत्तां बुकलशेन संस्त्राप्ये देविष्णुरिति विष्णीं नमो अस्तु नीलश्रीवाये
 तिलिगे प्रतिस्मरं विस्वस्ये देवं त्वा ॥ इमे गंधाः शुभादिव्याः सर्वगंधैरं लं हताः ॥ इता ब्रह्मयवि
 वेरां हताः सूर्यस्य रश्मिभिः ॥ इतारं मादिष्वे वत् ॥ इति गंधाः ॥ इमे माल्याः शुभादिव्याः सर्वमा
 लैरं लं हताः ॥ इता ० मालं रं मे पुष्यारं तिपुष्यं ॥ वनस्यतिरसो धूपो गंधाढी धूप उन्नमः ॥ आ
 प्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिशुसतां ॥ प्रतिशुशंतां प्रतिशुह्लां त्वित्पादि ॥ धूपं ॥ जीतिः सुकंचने
 जश्च देवानां सतं प्रियः ॥ प्रभाकरः सर्वभूतानो दीयोयं प्रतिशुसतां इति दीयेदत्वा विष्णी ॥ संक
 र्षणा वासुदेवप्रथुभा निरुदपुरयो त्रमाधो हजृसिंहां अतजनाई नोयं इहरिरुक्षे निहादश
 नामभिः केशवादिहादश नामभिर्वीपुष्याणि समर्थं तैरेव तर्पणं कृत्वा यायसधुतां तु तशरी
 रं कं वपुतः गुं डे दनहमिदो दना नियवित्रं ते तितमिति निविद्युत्तरमात्मभिश्च जुहात् ॥ वा

मुदेवाय स्वाहा ॥ संकर्षणाय प्रयुञ्ज्याय अनिरुहाय शोभये प्रिये स्मस्तये पुष्ट्यै विश्वेशति
हत्वा विश्वा नुकम् ॥ तदस्य प्रिया ॥ प्रतद्विष्णुः परो मात्रया ॥ विचमे ॥ त्रिदेव त्रिहादशनामभिश्च
अमुष्मे स्वाहेति जुहुयात्सिंगे तु दीयात्कृत्वा भवाय देवाय शर्वाय ईशाय ॥ पशुयतये रुद्राय
उत्राय भीमाय महते देवाय नमस्ति युष्या शिदत्वा तैरेव तर्पणं कृत्वा पवित्रतो रतिष्या
यसंगुडोदनं च निवेद्य शर्वाक्रानामभिः कशरं कृत्वा भवस्य देवस्य यत्मे स्वाहा रत्याद्यष्टभिः गु
डोदनं कृत्वा भवस्य देवसुताय स्वाहेत्याद्यैर्हिरद्वीदं नहुत्वा अयं कमानो महान्तमानसो के आ
रात्रे गोघ्नं विकिरिद्विलोहितसहसा शिसहस्रशरतिर्यैर्हत्वा शिवाय शंकराय सहमा
नाय शितिकंठाय कपर्दिने ॥ ताम्राय अरुणाय अयगुमीराणाय हिरण्यवाहवे ससि
जराय वसुणाय हिरण्यपेति च जुहुयात् ॥ ततः स्वष्टकंदोदिशेषसमाप्यष्टौ क्रसर्व
हविर्भिविष्णवे लिंगाय वा वल्लिरयात् ॥ मंत्रसुत्वा मेकमाद्यं पुरुषपुरातनं नारायणं विश्व
जयजामहे ॥ त्वमेव यज्ञो विहितो विधेयस्त्वमात्मनाम्बु प्रतिशक्तीस्वहृष्यमिति ॥ लिंगे तु
नारायणाय देरुद्रशिबमिति वदेत् ॥ ततो अत्यपर्यं सुभूमुवः स्वरोमिति विश्वतुर्वाह तशे
षं निधाय अग्निना सह प्रदक्षिणी कृत्य विश्वभुजे सर्वभुजे आत्मने परमात्मने नमः ॥ इति न
त्वा अंगुलीयं कंडलहयवस्त्रयुग्मिनाचार्यै रजयित्वा ॥ आचार्या यशतत्सर्वे तदहं द्वादश
तिस्र्यकां वा गां दत्वा कृत्वा पिदक्षिणां दत्वा शतहादश वा विप्रान् भोजयेदिति संशे
यः ॥ प्रासादमात्रे नूतने तु मान्स्यात्कजलाशय प्रतिष्ठाविधिमेव कुर्यात् ॥ गोरुत्तारशाया
त्री प्रक्षेपादि तु न भवति हारस्त्रोयात् ॥ वारुणा होमस्याने वा सुहोमः ॥ अत्र न ह देवाः ॥

इतिकमलाकरभट्टकते लिंगा
ची प्रतिष्ठाविधिः ॥ अथ पुनः ॥
प्रतिष्ठा ॥

नामधिकृत्य हयशीर्षं च रात्रे वा डालमध्यं स्पर्शं दधिता वह्निनाथवा ॥ अपुराय जनसं
सृष्ट्या विप्रक्षत्रजदधिता ॥ संस्कार्येति शेषः ॥ पदार्थादर्शनाद्दे ॥ स्वंडि तस्फुटिते दग्धे अ
ष्टे मानविवर्जिते ॥ यागहीने यश्चुष्टयेति तदुष्टभूमिषु ॥ अत्र मन्त्रावृत्तिं चैव यजिते स्या
र्शदधिते ॥ यागहीने यश्चुष्टयेति तदुष्टभूमिषु ॥ अत्र मन्त्रावृत्तिं चैव यजिते स्यर्शदधिते
दशस्विते सुनो वक्तुः सन्निधानं दिवो कसः ॥ यागः रजा ॥ पशुर्गदं भादि ॥ पंचरात्रे ॥ स्वंडि
तास्फुटिता दग्धाय स्मादची भयावहा ॥ तस्मान्त्समुदरे त्रां तु सर्वोक्तविधिना नरः ॥ अची
भगादावुपवासः कार्यः ॥ नराज्ञो विवे श्रीयात्सुराची विवे तथेति ॥ त्रिस्तुभूमौ क्तः ॥ सि
द्धांतशेखरे ॥ चौरचांडालयजितश्चोदत्वाः स्पर्शने सति ॥ शिवायुपहतौ चैव प्रतिष्ठापुनरा
चरेत् ॥ पंचरात्रे ॥ अगादंगादिसंघाने प्रतिष्ठापुनराचरेत् ॥ जलाधिवासं विहितं नेत्रोमी
लनवर्जिताम् ॥ शुद्धिविवेके विष्णुः ॥ इत्यवन्तशोचानो दिवताचीनाभूयः प्रतिष्ठापने च
क्षितिः ॥ अचीः प्रतिष्ठाः ॥ नहुत्वा स्यात्तस्मादेरुक्तवत् ॥ शीचेरुत्वा पुनः प्रतिष्ठा कुर्यादित्य

तर्थाः॥स्मृत्यर्थसारेष्वेवम्॥तद्विधिर्वैधायनसूत्रे॥शर्वप्रतिष्ठितस्याबुद्धिर्ष्वमेकरात्रेद्विरात्रमे
कमासेद्विमासेवार्चनादिविच्छेदे श्वरजस्वलाद्युपसर्गनेश्वोक्तकालेपुराणाहंवाचयित्वायु
म्भान्ब्राह्मणान्भोजयित्वा निशायाजलाधिवारं कृत्वाश्वोभूतेकलशसर्गोनयंचगम्येनत
त्रन्मंत्रैः स्नायपित्वा चयंकलशं शुद्धोदकेनाशय्यतस्मिन्नवरत्नानिप्रक्षिप्यतंकलशतत्रज्ञा
यन्ना च्छसहस्रमष्टशतमष्टाविंशतिवारंवाभिमन्त्रतेनोदकेनदेवंस्नाययत्॥ततः सुहोदकेन
स्नययेदृष्टसहस्रादलाययासंभवमचंयित्वागुडोदननिवेदयेदिति॥बुद्धिर्ष्वनुविच्छेदेश्वोक्ताप्रति
ष्टोपनः कुर्यात्॥शर्वोक्तविष्णुवचनान्॥इदंमूलमासपुत्रास्तादावपिकार्यमितिमदनरत्नेहेमदो
चा॥देवाचींसास्तदभेदेनेज्जूलयाणोकारण्यः॥वापीकृपारामसेतुसभातडागवप्रदेवतायुतनभे
दनेप्रायश्चित्तचतस्रश्चाहतीर्तुहयादिदविष्णुमीनस्त्रोकेविष्णोः कर्माणीयादीस्येति॥यादेवता
येत्राहणभोजयेदिति॥शंखलिखितौ॥प्रतिमारासकूपसंक्रमध्वजसेतुनियातभंगेषुतत्समुत्था
नप्रतिसंस्कारेष्टशतंचनियानितानामिति॥समुत्थानप्रतिक्रिया॥प्रतिसंस्कारः पुनः प्रतियुत्॥
अष्टशतपराः दशश्रेत्यर्थः॥ अयजीर्णीहारः सचलिगादौदग्धिभ
येचलितेवाकार्यः॥अयंचानादिसिद्धप्रतिष्ठितलिगादौभगादिदुष्टेषिनकार्यः॥तत्रनुमहाभिवे
कंकुयोदितिनिविक्रमः॥कर्त्तृयुक्तेवस्यजीर्णीहारंकारिष्यत्सुक्तापुराणाहंवाचयित्वाचार्यशृत्विज
श्चत्वालिंगो॥उंआयकेश्वरहृदयापनमः॥उं आयकेश्वरशिरसेस्वाहेति॥एवंसंगं कृत्वाः धीर
मंत्रं शतंजप्याप्रतिष्ठाय्याधोरेणशुभसर्वयैः सहस्रंहुत्विद्रादिभ्योनाभावलित्वाजीर्णीदेवंपरा
वेनसंश्रयब्रह्मादिमंडलेदेवानांहेमप्रचीं कंकृत्वादेवंप्रार्थयेत्॥जीर्णीभयमिदंचैवसर्वदोषावहं
नृणां॥अस्योद्धारिणोऽंतिः शास्त्रिस्मिन्कथितात्वया॥जीर्णीहारविधानेचतृपरादृष्टितावहम्
॥नदधितिष्टतोदेवप्रहरामितवात्तयेति॥ततः क्षीराज्यमधुहवीभिः समिष्टिश्चाष्टोत्तरसहस्रंशतंवा
देवमंत्रेणहृत्वा॥अमातांशशोशंनलिंगचालनार्थंसहस्रंशतंवापायसेनहुत्वालिंगंप्रार्थयेत्॥
लिंगरूपं समागत्ययेनैदं समाधिश्चिंतं॥यायास्वंसम्मिनेस्थानं संत्यजेवशिवाज्ञया॥अत्रस्थानेच
याविषामसर्वविधेश्वरेषुता॥शिवेनसहसंतिष्ठेतिमन्त्रितजलेनाभिविच्यविसर्जयेत्॥ततोस्वमंत्रि
तेनस्वनित्रेणस्नात्वालिंगमादायनयादौ वा मदेवेनलिंगंपराधिनमूर्त्तिक्षियेत्॥दासंजंतुमधुना
भ्याधीरैरादहेत्॥हेमरत्नादिमयंतुदग्धंचलितंवायोग्यंचेत्॥पुनस्तत्रैवस्थापयेत्॥ततः शां
तिश्चधोरेणानिलैः सहस्रंहुत्वाप्रार्थयेत्॥भगवन्भूतभयेशलोकनाथजगत्पते॥जीर्णीलिंगस
पुद्धारः कृतस्तवाज्ञायामया॥अभिनादासंजं दग्धेक्षिप्रंशेलादिकंजले॥प्रायश्चित्तायदेवेश
अधीमास्त्रेणतर्पितम्॥ज्ञानतोज्ञानतोवापियथोक्तंनक्तयेदिति॥तत्सर्वेशरीमेवास्तुत्वत्प्रसा
दान्महेश्वरेति॥ततोयजमानः प्रार्थयेत्॥गोविप्रशिलिभूयानामाचार्यस्यचयज्वनः॥शांतिर्भव
तुदेवेशाच्छिद्रंजायतामिदम्॥मूर्त्तिंनुविशेषः॥त्वत्प्रसन्नेननिर्विघ्नेदेहेनिमीययत्सो॥वासंक्र
रुसुरश्रेष्ठतावत्त्वचान्मकेगृहे॥वसन्तैशसहिविहमूर्त्तिं वैतवर्षं वत्॥यावत्कारयतेभक्ताः सु
रुनेस्पचवाह्निमिति॥ततो नवांमूर्त्तिंलिंगवाह्णत्वोक्तविधिनास्थापयेत्॥मूलंलत्रिपुराणोस्यष्ट

इति श्रीगोदाहरः ॥ अथ तुलसीयहरणम् ॥ देवयानिकाले स्मृतिसु
 रान्धुतो च्यतीयाते भौमभागवतानुया ॥ यद्दृश्ये च संकांतीहादृश्यास्तकदय ॥ तुलसीवेवि
 चित्तंतितेर्दिदतिहरेः शिरः ॥ विष्णुधम्मात्रेण ॥ रविचारविनादधीतुलसीं हा
 दर्शविना ॥ जीवितस्माविनाशापनप्रचिन्वीतधमीवित्तया ॥ संकांतावर्कपक्षातेहादृश्यानि
 शिरोध्यायाः ॥ येच्छिन्नतुलसीपत्रेतिच्छिन्नहरिमत्तके ॥ यामे ॥ हादृश्यातुलसीपत्रेधात्रीपत्रेच
 क्कार्तिके ॥ नूनानिसनशगच्छेन्निर्यानतिगर्हितान् ॥ रुद्रयामत्त ॥ हादृश्याच
 दिवास्वापतुलस्यवच्यस्तथा ॥ विष्णोश्चेदिवस्त्रानवर्जनीयसदाबुधेः ॥ विष्णुधर्मा नहिंया
 तुलसीविप्रोहादृश्यावेष्टवक्त्रचित् ॥ देवार्थेतुलसीच्छेदोहीमार्थेसमिधानया ॥ इदृश्येनदुष्यत
 गवार्थेतुलरास्यच ॥ यहरामंत्रस्तुयामे ॥ तुलस्यमृतनामासिसदात्तौके
 शवप्रिया ॥ केशवार्थेविचिन्वामिवरदाभवशाभनेरति ॥ पारिजातेदक्षः समिसु
 व्यकुशादीनां हितीयः प्रहरोमतः ॥ अथयुष्मादिः पर्युषितत्वया ॥ भार्गवा
 चनेभविष्ये ॥ प्रहरतिष्ठतेजातीकरवीरमहर्निश ॥ तुलस्याविल्वपत्रेषुसर्वेषुजलजेषुच ॥ नपर्यु
 धितदोषोस्तिमालाकारग्रहेपिच ॥ रहन्नारदीये ॥ वर्ज्यपर्युषितेषुवर्ज्यपर्युषि
 तंजले ॥ नपर्युषितुलसीपत्रेनवर्ज्येजान्दवीजले ॥ तत्रैवयामे ॥ तुलसीपर्युषिता
 नेवविल्वंतुत्रिदिनावधि ॥ पप्रंयंचदिनात्सांशशेषपर्युषितेविदुः ॥ स्कादे ॥ य
 लाशदिनमेकंनृपेकंजंचदिनत्रय ॥ पंचाहविल्वपत्रेचदशाहंतुलसीदलम् ॥ यदार्थादंश
 राघवमहत्स्वमथाह ॥ विल्वंयामार्गजातीतुलसिसंमिश्राताकेतकीमृगहृवीमंदांभोजादिदंभी
 पुनिनिलतगारवृहत्कल्हारमल्ली ॥ चंपाश्चारातिकुंभीदमनमरुवकाविल्वतोहानिशस्तात्रिशत्र
 ३० ॥ अत्रे ३ का १ र्थे ६ रीशो ११ रधि ४ निधि ६ वसु ८ भू ९ भू ९ यमा २
 भूयरावंम् ॥ अस्वार्थः ॥ शताशतावुरीमंदः मंदारः अहिनीगकेशः ॥ सुनिरास्वः ॥ अश्चारातिः
 करवीरः ॥ कुंभीयाटलेतिवेदिकनिधंतुः ॥ अरयः यटा ॥ इशाः एकदश ॥ उदधयश्चत्वारः ॥ निध
 योनव ॥ वसवोष्टौ ॥ भूरकः यमोहोविल्वमारभ्याहिययंतंगणपित्वा ॥ इर्ममारभ्यपुनस्त्रिशश
 दिगरायेदिसर्षः ॥ एतद्दिनीत्रं पर्युषितातीत्यर्थः ॥ टोउरानंदेस्कांदिदमनमुपक्राम्य ॥ तस्यमन्त्र
 भगवतः परमप्रीतिकारिणी ॥ शुक्लापर्युषितावापिनदृष्टाभवंतिकचित्त्रिधित्तत्वेमान्त्ये ॥ वि
 ल्वपत्रेचमाध्यं चतमालामलकीदले ॥ कल्हारंतुलसीचेवयप्रंचसुनिपुष्यकां ॥ एतत्पर्युषितंन
 स्यात्कुंशाश्चकलिकास्तथा ॥ स्तुतिहारवत्मान् ॥ जलजानांचरुवैषोपचाराणां महतस्यच ॥ सु
 शपुष्यस्यरजतसुवर्णोक्ततयोरपि ॥ नपर्युषितदोषोस्तितीर्थतोपस्यत्रैवहि ॥ मुकुलेनीचरे
 वंचपकेर्जलजेविना ॥ अथशिवनिर्माल्यनिर्णयः ॥ सिंहांतशेखरि ॥ भू
 हिरण्यगोरत्ताम्रीरप्याशुकारिका ॥ विहायशेषनिर्माल्यंचंडेशायनिवेदयेत् ॥ अम्बु
 न्नादिपानीपंतं वृलंगंधपुष्यकां ॥ दद्याच्चण्डयनिर्माल्यशिवसुकुंतुं सर्वशः ॥ अचापेशिवचं
 उनामाशाभंगंतुलसकां ॥ धनस्यभक्षणेतेषांपादीनलस्यमौरितंनिर्माल्येभक्षितेत्स्यपादत

गृह्णीरिता॥दानेचभक्षणसमनदंइन्द्रयक्षणे॥अन्नामाभ्यक्षणेयदातिमीलस्यजे सुभोग्यं
 ग्रपंचकसाहसमर्दनसहितंतात॥कामतीभक्षणदिखाभापचिन्ननवान्तः॥निर्माललधनया
 इन्द्रोदुक्तंतात॥स्यशश्वलधनसमाविक्रयोभक्षणानया॥ स्युत्थसरेषि॥ से
 बसौरनिर्मालनेवेद्यभक्षणोचंद्र॥अभ्यासेदिशुरा॥अभ्याभ्यासेयतनम्॥अननिर्मालेभिन्ननाप
 येव्येवमिति॥रदंचमोतिर्लिगाद्यतिरिक्त्विययम्॥तथाचपुरुयार्थप्रबोधेभविष्य॥ओतिर्लिगंवि
 नास्मिंयः॥रजयतिसत्रम्॥तस्यनैवेद्यनिर्माल्यभक्षणान्नेमङ्कुकं॥शालयामोभवेस्मिंवाणा
 स्मिंस्वयमुवि॥रसस्मिंतेतथायैचसुरसिद्धप्रतिष्ठिते॥इदयेचंद्रकांतेचक्षुरीरूप्यादिनिर्मिताशि
 वदीक्षावतामन्नेनेदभक्ष्यमितीर्यते॥तथा॥वारास्मिंस्वयंभूतेचंद्रकांतेहृदिस्थिते॥चांद्रायणा
 समंजेयसंभौनैवेद्यभक्षणम्॥स्मिंस्वयंभुवेवारोर्नज्जेरसनिर्मिते॥सिद्धप्रतिष्ठितेचैवनचंडाधि
 क्षतिर्भवेत्॥यत्रचंडाधिकारोस्मितभेदोक्तव्यनमान्नैःचंडाधिकारोनीयत्रमोक्तव्यत्रमक्रितः॥
 त्रैविक्रम्याम्॥ वारास्मिंस्वयंहेचसिद्धस्मिंस्वयंभुवि॥प्रतिष्ठासुचसर्वासुनचंडोधि
 क्षतिर्भवेत्॥अत्राब्रह्महापिषुविर्भूत्वानिर्माल्यसुधारयेत्॥तस्ययापेमहच्छीघ्रनाशयिष्ये
 हात्रनेतिस्कादादशुचिनानयाद्यंशिवनिर्माल्यंकिंतुस्त्वितिस्मात्त्रीः॥अनुयनीतेननयाद्यमिति
 श्रीदत्तः॥शिवदीक्षाहीनैर्नयाद्यमितिशैवाः॥तियितत्विहेमाद्रौचवारहे॥अथाद्यंशिवनैवेद्यं
 त्रेषुव्यंजलफलं॥शालयामशिलासंगात्सर्वयानियवित्रताभ्यंचायतनरज्यायांतेत्रेणानिवेदित
 मित्यर्थः॥ शिवपुराणे॥ येदीरभद्रशयिताःशिवभक्तिपरास्तुखाः॥श
 भीरस्यत्रदेवेषुयेभक्तायेनदीक्षिताः॥त्रेयामनर्हमीशस्यतन्मसादचतुष्टयम् काशीस्वंडे
 जलस्यधारणंशुद्धिविशेषास्नानजन्मनः॥एषजालंधरोबंधःसमस्तसुरवृक्षभः॥तथा॥स्ना
 पयित्वाविधानेनयोस्मिंस्वयंभुवेकांतिःपिवेत्त्रिविधयापंतस्मिहाशुचिनुश्यति॥स्मिंस्वयंभुवे
 मियःकुर्यान्मूर्ध्निभिषेचनं॥गंगास्नानफलंतस्यजायतेत्रविद्याभनः॥इदंशर्ववाक्प्रशाहिष्ये
 चरविषयमिति केचित्॥काशीस्थपुराणप्रसिद्धसर्वस्मिंस्वयंभुवे काशीस्वंडे
 चरख्यानेतथैवदर्शनादित्यने॥ अथलघुः॥राजमात्रं॥ अक्षेभुत्त
 रयोस्वैक्ष्मवमधामूलानुराधाश्विनी॥प्राजापत्यकरदिवेवतगुरुप्रालिययादिषुच॥निर्धैवेष्ट
 षभैर्हलेअसुमनोमात्वाभिरभ्यर्चिर्नैर्हत्वाक्षेत्र्यतेर्वलिहलधरःक्षेत्रतःकथयेत्॥प्राज्ञेश्च
 वरणात्ररादिति मधामात्रंउत्तिष्ठाश्विनी॥धौष्माणुस्मरीचयःशतभिसकुस्वानीविशास्वतथा॥
 ॥जीवाकेंद्रमिर्तेदनेदनेनेलत्रेचक्षेभ्योदये॥सस्यानांवपनेतथैवल्वनेशशास्वतथारीयरी
 ॥ चंडेश्वरः॥ हस्तचित्रादितिस्मार्तिरव्यांश्वरात्रये॥स्थिरलयेयुरोवारेखी
 जघार्थतशुक्रयोः॥उंघनदायसर्वलोकहितायदेहिमेघान्यस्वाहा॥लेखयित्वाइमंमंत्रंघामा
 गारिनिधाययेत्॥सस्यदहिंपरंकुर्यात्प्रजितप्रतिष्ठजयेत्॥दक्षिणादिस्तुस्वगमनगमनमभिन्नव
 सुनारीषु॥व्ययमपिसस्यधनानानुधावुधवासरैकुर्युः॥शनिर्वीचनोकार्येधनधान्ययो
 उधैः अथवस्त्रम्॥श्रीपतिः॥ रोहिणीसुकरपंचकेधिभेस्तुत्ररासुचपत

नेसुरं प्राप्तिवा जिवसुवारराशं करेषु ॥ ऐतैषु गौमहिषदंतिनुरंगमादिनाना प्रकारयशुजा
 तिगतिः प्रशस्ता ॥ अथ गजदंतच्छेदः ॥ आतिनिर्वंधो ॥ खाद्यैर्वैश्वेयैश्चि
 तामादिन्येव सुदैवतो ॥ इतिनाशुभदं कर्मपुण्येह स्तै च कीर्तितं ॥ अथ निक्षेपः ॥
 भरणी त्रीणि हर्षाणि आर्द्रांशे यामघातया ॥ चित्रांशे या विशाखा च मूलमृगपुनर्वसु ॥ एभिर्द
 तं प्रयुक्तं च यथं निक्षिप्यते धनं ॥ एतौ धावमानस्य धनिनो नोपययते ॥ अथ ऋरा
 मोक्षः ॥ श्रीधरः ॥ वागीशमंददिवसांशकलप्रयुक्ते रिक्तासु मंददिवसे कुलिकोद
 ये च ॥ मैत्रहितीययदमेत्रसुहृत्प्रयुक्ते राशुद्रमेव ऋणामोक्षमुशंतिसेतः ॥ अथ रा
 जसुद्रा ॥ सुद्रध्रुवक्षिप्रचरेषु मेयुयोगे प्रश्लेशनिचंद्रवर्जं ॥ वारेतिथौ प्रराज
 याह्ये च सुद्रा प्रतिष्ठाशुभदा हिराज्ञा ॥ अथ नौः चंद्रेश्वरः ॥ यौष्माश्विनीतु
 रगवारुणामित्रचित्राशीतोष्मरस्मिबसवोनलवंत्यमूनि ॥ वारे च जीवभृगुनेदं नके प्रशस्तौ
 कादिसंघटनवाहनमेव कुर्यात् ॥ अथ भोगः ॥ गुरुभागवमानुराधाविधान
 यौष्माश्विरोहिणीषु स्यात् ॥ स्वासुत्ररासुकुर्पातशयनारानभोगभोगादीनां ॥ अथ श्म
 शुक्लमांश्रीपतिः ॥ पुण्येषोसिवाश्विनीखेदवैचराकेह स्तोत्रिकेभ्यदित्याः ॥ क्षौरका
 र्यवैष्णवादित्रये च सुक्तामौमादिमयाते गिरवान् ॥ नस्त्रातभुक्तोक्तभूषितानामभ्यगयात्रा
 समरोत्सुकानां ॥ क्षौरिविदध्यानिशिसंध्योर्वाजिजीविसूरां नवमेन चान्दि ॥ त्रिस्थलीसेतौ
 वृहगार्ग्यः ॥ ॥ रव्यारसौरिवारेषु रात्रौ पाते
 वनाहनि ॥ आहाह प्रतिपदिक्ताभद्राक्षौरिषु वर्जयेत् ॥ गार्ग्यः ॥ मखमाह रीमायातचतुर्दश्य
 एमीतया ॥ आशुसन्निहितं यायं त्रिसुतेले भगेक्षुरे ॥ राजमार्तुः ॥ देव
 कार्येपितुः शौरिवैरंशपरिस्थये ॥ क्षौरकर्मनकुर्वीत जन्ममासे च जन्ममे ॥ वृहस्यतिः ॥
 राजकार्ये निपुक्ता नानराणां भूयजीविनां ॥ श्मश्रुलीमनखकुदेनास्तिकालविशोधने ॥
 तथा ॥ क्षौरं नैमित्रिकं कार्यं निषेधे सन्धिषु वा ॥ पित्रादिमृतिदोक्षासु प्रायश्चित्ते च तीर्थके
 केचित्त्रारहं मन्यथा यठेति ॥ मुंडनस्य निषेधे विकर्तनं नुविधीयते रति ॥ नारदः
 न्यविप्रान्तयायत्ते मरुणो वधमोक्षणे ॥ उहाहे खिलवारक्षीतिथिषु क्षौरमिष्टं ॥ भारते
 प्राशुखः श्मश्रुकर्माणि कारयित समाहितः ॥ उदसुखो वाथ भूत्वा तथा पुर्विदं ते महत् ॥
 अथ राके ॥ उदसुखः प्राशुखो वाचयनं कारयेन्सुधीः ॥ केशश्मश्रुलीमनखात्तुदं क
 संस्थानि वापयेत् ॥ दक्षिणं करीणं मारभ्य धर्मीयं याय संक्षये ॥ शिखाद्यं नवसंस्कारे शिखा
 यत्तु शिरो वयेत् ॥ यतीनां तु विशेषो निगमे ॥ कक्षीयस्य शिखा वर्ज्यं ऋतुसंधिषु वापयेदि
 ति ॥ अल्पेपिविधिप्रतिषेधाः प्रायुक्ताः ॥ अथेधनसंप्रहः ॥ ब्रह्मानिला
 कं मधमूले त्रिद्वेदे यौष्मानुराधगुरुविष्णुविशाखयुक्ते ॥ वारे कुजाके भृगुनेदं नसो मजा
 नां भेदिधनस्य करणं भवति प्रशस्तम् ॥ अथ नवान्नशांश्रीपतिः ॥ रेवती
 सुतिपुनर्वसुहस्तत्रयतः एथगपिहितयेषां ॥ सुत्ररासुकथितेथु कानां प्राशनं चसनवान

विधानं॥ अथनवभोजनयात्रम्॥ जीतिनिबंधे॥ भोज्ययात्रं सुधासिद्धेश्वरये
हंसमाहरेत्॥ तत्रानप्रशन्नप्रौक्तिकाले भोजनमाचरेत्॥ अथनववयरीफलादिभ
क्षराम्॥ चेश्वरः॥ मूलाश्विनीतिव्यहरींद्रमे सुयोध्यात्रैदवपुनर्वसुवासवेषु॥ वा
रेषु भूमितनयार्कजवभर्वज्जेतां हलनूतनफलाय शनं हितार्थी॥ अथहोमे आहृतिपा
तः॥ जीतिये॥ तरश्चिविभृद्युभास्कारिचंद्रमाकुजसुरेज्वविधुतुदकेतवः॥ रवि
मतो दिनभंगरायेष्कामावतिस्वगे त्रितयं त्रितयं न्यसेत्॥ दिनकरार्कितमः कुजकेतवीहृतधु
जः सुभनाशकरः स्वताः॥ दहनचक्रमिदं प्रविलोक्यतां दहनकर्मसिखेसंमूहये॥ अ
थशांतिरुक्ताविष्णुधर्म॥ कूरयहमुखेचैव संजाते हवने शुभे॥ शांतिविधायगां द
याद्वाह्यरायकुटे विने॥ आयसौ प्रतिमां हृत्वा निक्षिपेत्तामधो मुखी॥ गोधूत्रमधुगंधाद्यैर
र्चितं प्रतिमां ततः॥ स्वस्थनिधायसंप्रजतत्रहोमो विधीयते॥ अत्रायवाद् क्रियासरि॥ नित्ये
नेमित्रिकेदुर्गाहोमादौ न विचारयेत्॥ अथज्वरदो फलाः॥ श्रीपतिः॥ स्वा
न्याश्वेयारौद्रपूर्वामुशाक्रेरीगोत्रिर्वाधने यस्य पुंसः॥ तभ्दे स संजातौ निः प्रयत्नः स्याद्दुःखा
खेलेत्येजन्नापि वैद्यः॥ आधुन्यत्रियस्य मैत्रे सौख्ये प्राणत्राणे जायते तस्य कच्छात्॥ वैश्वे
सोम्ये रोगमुक्तिस्तुमासादिशत्यास्याहासराणामघासु॥ पक्षाहने वासवे सहिदे वे मूलाश्विने
रथिधिष्येनवाहात्॥ याम्येत्वाश्रेवे स्य वे वासुरो वैनेरुज्यस्याचूनमेकादशाहात्॥ आहि
दुभ्यतिव्यसंज्ञेयमाख्ये प्राजापत्यादिन्यो संप्ररात्रात्॥ जीतिये॥ एका
होनिघनेदशाहमनिलावाणावियत्यर्धताः संप्रोकाविलयश्चमासपुगलमासो मृतिः पक्ष
कः॥ हीमासाव्यविंशतिर्दशनिशाः पक्षात्पक्षानखाः॥ मासोप्यष्टदशात्पक्षककुम्भी
शदिनात्यधिभात्॥ देवतः॥ नुरगवरुणरोद्रावापुमेंद्रिषर्वायमरहनविशा
खायापवरिणायुक्ताः॥ तिथिसुनवमिषष्टीहादशीवाचतुर्थी भवति मरणायोगीरो मिरा
कालहेतुः॥ अत्रकुंभे मीनसत्रप्रतिमां प्रज्ज्पहादशदलेषु संकर्षणारिहादशमूर्तीर्हाद
शादिमात्वा संप्रज्ज्पदवीशामित्रिलक्षीरजिगीयन्ता न देवताये अशोत्रशने हन्वादे भ्योदने
वर्षिदस्वाचार्यायगां प्रतिमां च दत्त्वा विमान्भीजयेदिनि संक्षेपः॥ विशेषसुत्रतद्देमाद्री या
दार्थादर्शचनेयः॥ अथभेवजम्॥ चेश्वरः॥ मूलाश्विनीश्वरग
तिव्यपुनर्वशीचयोध्याश्विनीश्वराशककरत्रये च॥ वरिषुवाक्यपतिसिनेदृदिने प्रश
स्तं भेषजमभक्षराममीषुहितेनरगाम्॥ अथारोग्यस्तानम्॥ श्रीपतिः
इंदो वरिभार्गवे च षुवेषु सार्यादिमस्वानिपुत्रेषु भेषु॥ ये मीचाने वापिकुर्यात्कराविचैव स्तान्
ने रोगनिर्मुक्तजंतुः॥ चरिविलये रविमीमवासरि रक्ते तिथौ स्याद्दहले च पक्षे॥ विष्णुचरे
रीगनिधीडितानां स्तानेनराणां निरुजन्वकारि॥ अथदंतधावनम्॥ श्वी च
द्वेदये विष्णुः॥ प्रतिपदशेषी सुवर्तईश्यष्टमीषु च॥ नवम्यां भातुवारे च दंतका
ष्टविजर्जयेत्॥ नारदः॥ चतुर्दश्यष्टमीयोसामासी संक्रमणीषु च॥ नदासुचनवम्यां च दंत

काष्ठं विवर्जयेत् ॥ आदि यज्ञे च नियमे तथा प्रोषित भर्तृका ॥ व्यतीयाते च संक्रान्तानंदाभूताष्टयर्ष
 सुतैलक्ष्मीररतिमासंदतकाष्ठं च वर्जयेत् ॥ वसिष्ठः ॥ शन्युक्तं सुक्रवारे सुकुजाहि व्रतवासरे ॥
 जन्माहे आह दिवसे दतकाष्ठं विवर्जयेत् ॥ हेमाद्रौ स्कांदे ॥ अभ्यंगजलधि
 स्नाने दतथावनमेषुते ॥ जाति च निधने चैव तत्काल व्यापिनी तिथिः ॥ संवत्तः रवी
 विवाहे आशौ च वर्जयेदतथावनं ॥ व्यासः ॥ अलामेदतकाष्ठानां निषहायां तथा
 तिथौ ॥ अथां ह्यदशगंडुयैर्विदध्याहंतथावनम् ॥ अथामलकस्नानं व्यासः ॥
 श्रीकामः सर्वदा स्नानं कुर्वीत मलकैर्नरः ॥ सप्तमी नवमी चैव यर्षकालं विवर्जयेत् ॥ चंद्र
 सूर्यो यरागे च स्नानमामलकैस्त्वजेत् ॥ क्रतुः ॥ षष्ठी च सप्तमी चैव नवमी च त्रयोदशी ॥ संक्रा
 तीर विवारे च स्नानमामलकैस्त्वजेत् ॥ यत्रुः ॥ नवमी दशमी चैव तृतीया च त्रयोदशी ॥ प्रतिप
 दादशी कृष्णा स्नानं तासु विवर्जयेत् ॥ यच ॥ दर्शे स्नानं कुर्वीत मातापित्रौ लुजीवतोः ॥ पुत्रः
 कुर्वन्निराचष्टे पित्त्रोरुन्नतिजीवितैरनिकरावयमाथैः ॥ स्नानमात्रनिषिद्धं ॥ तभ्योगार्थं स्नान
 परंतन्निराचष्टे पित्त्रोरुन्नत्यनेमिन्निकपरमिति ॥ हेमाद्रिः ॥ अथतैलनिषेधः ॥
 कात्यायनः ॥ यदादौ चरवौ यक्ष्यारिक्तायां च तथा तिथौ ॥ तैलेनाभ्यञ्जमानसु
 चतुर्भिः परिहीयते ॥ गर्गः ॥ पंचदश्यां चतुर्दश्यां मष्टम्यारवि संक्रामे ॥ द्वादश्यां सप्त
 मी षष्ठी लैलस्यर्षं विवर्जयेत् ॥ नचकुर्यात्तृतीयायात्रयोदश्यां तिथौ तथा ॥ शाश्वतो गति
 मन्विक्रुचंद्रशम्यामपि यडितः ॥ तत्रैवायुर्वेदे ॥ षष्ठी दिनस्येष्टम्यामे
 कदश्यां च यर्षसु ॥ द्वादश्यां च चतुर्दश्यां च यम्यां प्रतिपत्तिथौ ॥ त्रते आह दिने जन्मत्रितये अ
 वगाहयोः ॥ अष्टोत्तराफालुनेषु यतीयाते च वैधृती ॥ विश्वयोगे च संक्रांती मन्वादिषु पु
 गादिषु ॥ नाभ्यंगे तत्रवाला नो ह्यहानो हुनदो यच्छदिनि ॥ व्यवहारतन्वि ॥ संक्रांति भद्रा यति
 पातं वैधृती यक्ष्यसमी यर्षसु नार्कभूसुते ॥ स्नाने हि तीयादशमी च गर्हिताः यक्षादिमाघा
 रदधावनैधमाः ॥ अस्यापवादमाह तत्रैव प्रचेताः ॥ सर्वयोगं धतैलं च यत्रैले पुष्यवासिता
 अन्पश्युतं तैले न दुष्यतिकदाचुन ॥ आयुर्वेदे ॥ निषिद्धतिथिवारक्ष्यद
 रोष्यपिरात्रिषु ॥ किंचिद्दोघृतपुक्ता वधिप्रयादरजोन्वितम् ॥ भानो हवीत्विने भौमे भूयुक्तं
 पुष्यपुंगुगे ॥ सर्वेषां सर्वदा तैलमभ्यंगे सुनदुष्यति ॥ मंगलेष्वप्यदोषः ॥ मंगलस्य विद्यते
 स्नानं हृदिः प्रक्षींस्वेषु च ॥ स्नेहयात्र समायुक्तं मथ्यान्हात्मा कुतदिय्यते ॥ इति
 मदनयारिजाते कात्यायनोक्तेः ॥ हेमाद्रौ वृहन्ननुः ॥ तैलाभ्यंगो नार्कवारे न भौमे
 नो संक्रांती वैधृती विश्वेष्ठीः यर्षेष्वां न चैष्टः सरष्टः प्रीकानुक्ता वासरे सूर्यसतीः ॥
 तिलस्नाननिषेधसुष्टं चिंशन्ते ॥ तथा सप्तम्यमावास्या संक्रांति यहजन्मसु ॥ धनपुत्र
 कलत्रार्थं तिलपिष्टं बसे स्थशत ॥ अथग्रहारंभः ॥ औतिनिवधेवा
 दरपणाः ॥ वैशाखे फाल्गुने यौषे आवरो मार्गशीर्षके ॥ सूचारंभः शिलामारः सभारंभः
 प्रशस्यते ॥ नारदः ॥ सोम्याः फाल्गुनवैशाखमाघश्रावणा कार्तिकाः ॥ मासास्यु

र्थहनिर्मारोपुत्रारोग्यधनप्रदाः॥ अत्रवृषसिंहवृश्चिकाः वैशाखश्रावणकार्तिकासौरा
 या॥ रतिकासादर्याः॥ तत्रैवकारणतत्रै॥ स्थिरमासेस्थिरेशशोस्थिरैः
 शीतववेश्मनां॥ कुर्वीतस्थापनशंकोः शमुस्थापनमेववा॥ कार्तिकनिधेधसुलापरः॥ कु
 भेमाधियेसर्वेषामेदिशरणासुपक्रमः॥ महर्षयः प्रशसतिधामागारविहायवा॥ निधेधोवास
 हयरः॥ याकभोजनशालादौमार्गशीर्षश्रफाल्गुनः॥ रथ्यागृहमठादौचसहस्यः सुचिरेव
 ज॥ योषाषाढनिधेधसुप्रधानगृहपरः॥ नप्रधानगृहारंभकुर्यात्पौषेषुचावपीतितत्रैवो
 क्रैः॥ जोतिस्तत्वे॥ श्रुवापरा स्युजुनमौत्स्योषेयाम्योत्ररास्यसहसिहिति
 ये॥ कार्यगृहजीववुधर्षगार्कनीचाल्गोजीवसितोचहित्वा॥ रत्नमालाया॥
 कर्कनक्रहरिकुंभगतैर्कैर्ष्वपश्चिममुखानिगृहाणि॥ तोलिभेष्वृषवृश्चिकपातिदक्षिणा
 तरमुखानिवदति॥ दिवज्जवह्नमः॥ शीकोधाम्यपचतानिः यशुत्वस्वामिर्नः स्वसगरभुत्सु
 नाशम्॥ रत्नधाम्यमिति कालादशेषाढः॥ स्वश्रीप्राप्तिवन्निभीतिचलक्ष्मीकुप्युश्चेत्राद्यागृ
 हारंभकाले॥ मार्गः॥ अत्रराश्रुगरोहिराणां उप्येमेत्रेकरत्रये॥ धनिश्राहितयेयोक्षेगृहारभः प्र
 शस्यते॥ रोहिराणांश्रवरात्रयेदिति युगेहसत्रयेमूलकोरेवसुत्ररफाल्गुनीधुरगभेमेत्रोत्र
 राषाढयोः॥ शसलवासुकुजाकैर्वर्जितदिनेगोकुंभसिहेसुवे॥ कमापामिशुनेनभः शुचि
 सहोराधीर्जकेफाल्गुने॥ कालादशसनकुमारः॥ आदित्यभोमवर्जतु
 सर्वेवारः शुभः प्रदाः॥ वासुशास्त्रे॥ मार्गशीर्षतथापौषेवैशाखेश्रावणोत
 था॥ फाल्गुनेचक्रांतवेश्मसर्वसंयत्नदंभवेत्॥ कार्तिकेमाघमासेचचेत्रेज्येष्ठेतथाश्विने
 ॥ मास्याषाढेभाद्रपदेनकुर्यात्सर्वथागृहं॥ हितियाचतृतीयाचयचमीसप्रमीतथा॥ त्र
 योदशीचदशमीदश्याचैकादशीतथा॥ विष्णारभेषुभायस्यविशेषाः सुक्तपक्षगाः॥
 व्यवहारसारं॥ शिलाभासः प्रकर्तव्योगृहाणांश्रवणोसुगो॥ योक्षेहसिचरोहिराणापुष्या
 श्विसुत्ररात्रये॥ वासुप्रदीये॥ अधोमुखैर्भेर्विदधीतस्वातशिलास्तथैवो
 र्ध्वमुखैश्चपटं॥ तिर्य्येक्षुस्वैर्हारकयाटयानगृहप्रवेशोमृदभिर्भुवैश्च॥ लघ्नः॥ स्वानच
 पाकशयनचभोज्यगजालयवाजिगृहधनस्यदेवस्यश्रुवादिदिशिक्त्रमेणामध्येसभाभू
 यनिवेशनाया॥ शिल्पशास्त्रे॥ कमासिहेचुलायांभुजगयतिमुखं
 शंभुकोरोग्रिस्तांतवायव्यस्यात्रदास्यत्वलिघ्नमकरैः शस्वातवदति॥ कुंभेमीनेचमेषे
 निर्ऋतिशिसुखस्वातवायव्यकोरोचापेकोरोमुखवैवृषभियुनगतेकार्कटेरक्षस्वातो
 तत्वचिंतामणो॥ यत्रदेर्ध्वगृहादीनांहात्रिशदस्तोधिकं॥ नत्रचिंतयेदीमानयुगाना
 यव्ययादिकान्॥ राजमार्गः॥ आयव्ययोमासशुदिदृशागारेनचित्ता
 येत्॥ शिलासासादिनोकुर्यात्त्रयागारेपुराणे॥ व्यवहारतत्वे॥ निधेधेष्व
 पिकालेषुस्वानुकूलेषुभेदिनेदृशाकाष्टगृहारंभेमासदोषोनविद्यते॥ चेश्वरः॥ शर्लादि
 त्वमीषावतश्रुवास्ववर्जयेद्गृहं॥ उत्ररास्यनकुर्वीतनवम्यादिवनुदंशी॥ अमावास्यासमी

यावत्पश्चिमासं विवर्जयेत् ॥ नवम्यादौ तथायाम्यावत्कृष्णाचतुर्दशी ॥ पुनरेष्टयाथवासुत्वाकर्त्त
 यं वासुरोपशां ॥ सायाहवर्जदिवसेरात्रोत्क्रामहानिशाम् ॥ वराहः ॥ दक्षिणार्धेकीरोक्तत्वा
 र्ज्ञोशिलात्पसेत् ॥ प्रथमाम् ॥ शेषाः प्रदक्षिणीनक्षत्राश्चैवं समुत्थाप्या ॥ कात्सादर्शवा
 सुशास्वतु ॥ स्वाते चैवर्शिलात्पसेत्प्रथमं प्रशस्यते ॥ तत्रोक्तं शांतिरत्रै ॥ च
 तुहस्तप्रमारां नुत्वात्वागर्त्तसंमततः कुभोटकैः सेचयेत्पुःशांतिपाठः पुरःसरां ॥ ततर्शानदिग्भा
 गेसाक्षतरत्नयंचक्रं सासकुंभेस्थिरमुक्त्वावासुश्जनशर्वकां ॥ कुंभोपरिशिलात्पसेत्कर्त्तव्यस्त
 दन्तरं ॥ अथग्रहप्रवेशः ॥ ग्रहस्यतिः ॥ नन्दायां दक्षिणहारेभद्रायां पश्चि
 मेनतु ॥ जयायामुत्तरं हारं र्णायां शर्वतोविशेत् ॥ वसिष्ठः ॥ कृत्वाशुक्रं दृष्ट्वात्वाभतो
 कं विप्राचक्षुः आनयतः शरीकुंभं ॥ हर्म्यरम्यतेतरासु वितानिः स्त्रीभिः स्वकीगीतवाद्यैर्विशेषे
 ॥ अचहारतत्वे ॥ सौम्यायनेश्रावणमार्गयोषेज्जन्मक्षलत्रोपचयोदयांशे ॥ वामगते
 कं ग्रहवासुश्जां कृत्वा विशेदशमभकूटमुदं ॥ वासुशास्वते ॥ लयात्प्रागादिर्नोदिक्षुहोहोराशी
 तियोजयेत् ॥ एकमेकं नसेत्कोणोत्सूर्यवामे विचितयेत् ॥ वसिष्ठः ॥ चंद्रजाप्ये सितवा
 सेरेषु नश्रीकरं सुतमहार्थलाभदम् ॥ सूर्यसूनुदिवसेस्थिरप्रदं किं तु चौरभयमत्र निर्दिशेत् ॥
 रत्नकोशे ॥ उष्येद्यनिष्ठाशुद्धवारुणोषुस्वायंभुवक्षेत्रियुचोतरासु ॥ अक्षीराचंद्रशुभदो
 रुपस्यतिथावरिक्तेचग्रहप्रवेशः ॥ नारदः ॥ प्रवेशोमध्यमीनेयः सौम्याकार्तिक
 मासयोः ॥ माषफाल्गुनवेशाखजेष्टमासेषु शोभनः ॥ अक्रपाटमनाच्छन्नमदत्तवलिभोजनं
 ग्रहं नप्रविशेदीमान् आपरामाकरोहितत् ॥ जेष्टः शुद्धग्रहपरः ॥ उद्दगार्ग्यः भातोश्चमीम
 स्यविहाय वारोश्रूलादियोगानशुभान् च वापि ॥ रिक्तातिथींश्चापि शुद्धेषु वक्षेः सौम्यायनेचप्रवि
 शेद्दहाणि ॥ रत्नमालायां ॥ त्वाष्ट्रमित्रशिशुष्यदेवताभ्यामनेतिमुनयो
 मृदन्त्यथा ॥ मेत्रगेहरतिभूयसां वरोद्गीतमंगलविधानमेषु च ॥ रोहिण्युत्तरत्रयंचक्रवानि ॥
 प्रवेशश्चवासुश्जां कृत्वाकार्यः ॥ जीर्णोद्दरेनथोधानेनथाग्रहनवेशने ॥ नवमासादभव
 नेमासादपरिवर्त्तने ॥ दाराभिवर्त्तनेतहत्सासादेसुग्रहेषु च ॥ वासुप्रशमनं कुप्यीत्सर्वमेववि
 चक्षरां ॥ इतिमात्स्योक्तेः ॥ तत्रैवा ॥ कृत्वायतोहिज्वरानथशरीकुंभे
 दध्यसताप्रदलपुष्यफलोयशोभनम् ॥ दत्वाहिरण्यवसना नित्याहिजेभ्यो मंगलपशांति
 निलयं सग्रहवेशिच ॥ ग्रहोक्तहोमविधिनावलिकर्मकुपीतसासादवासुशमनेचविधिर्घ
 उक्तः ॥ संतर्पयेहिज्वरानथभस्मभोजिः सुक्तावरः स्वभवनं प्रविशेत्स्वरूपम् ॥ अथ
 कलिचर्जा नि ॥ उद्दगार्ग्ये ॥ समुद्रायतः स्वीकारः कमेउलुविधारणम् ॥
 हिजानामसवर्णासुक्तमास्यपमरुथा ॥ देवराजसुतोत्तर्त्तमिधुयकैपशोर्वधः ॥ मांसदानं
 तथाश्रादेवानप्रस्थाश्चमरुथा ॥ दत्त्वाक्षतायाः कल्यायाः पुनर्दीनपरस्य च ॥ दीर्घकालं ब्रह्म
 चर्यं नरेभ्यश्चमेधकीं ॥ महाप्रस्थानगमनं गोमेधश्च तथा मखः ॥ इमांश्चमीत्रकलिपुगेव
 जीनाहर्मेनीधिराः ॥ कमेउलुः सोदकं च कमेउलुमित्युक्तं ॥ शूरण्योवा ॥ दत्त्वाकृदा ॥ उद्दगाः

पुनरुदाहनेष्टांशोवधस्तथा॥ कलौयंचनकृत्तथातृजायोकमंडलुमितिदेमाशैवचना
 त्॥ ऊढायाः पुरापुरुषसंयोगान्तेदेयेतिकेचनेमादिभिविवास्तोक्ता॥ हेमाद्रीप्राज्ञे॥
 गोत्रान्मातुःसपिंडाचविवाहेगोवधस्तथा॥ नराश्वमेधीमयंचकलौवर्षदिजातिभिः॥ गीचा
 तृगीत्रजायाःपितृव्यसुः॥ मातुःसपिंडान्मातुस्तातत्कन्यायाविवाहःकलौनकार्यः॥ तेनया
 नितदिधायकानितानिपुगांतरविषयाणि॥ तथाचन्यासः॥ तृतीयोमातृ
 तःकन्यातृतीयोपितृतस्तथा॥ सुल्केनचोदहिष्यतिविप्राःपापविमोहितः॥ इतिक
 लौतन्निदांमाह॥ मानतस्तृतीयोमातृलकन्यामित्यर्थः॥ उक्तंचैतन्माक॥ मयं
 स्त्रीभ्यश्चसुरामाचाममित्यादिनाविहितमपिवर्षम्॥ हेमाद्रीचादित्यपुराणो॥
 विधवायांप्रजोत्पन्नैदेवरस्सनि योजनं॥ बालायास्तृतीयोमातृकीरणानेनसंस्कृतिः॥ कसा
 नासस्वर्णानांविवाहश्चद्विजन्मभिः॥ आततापिदिजाप्राणाधर्मपुहेनहिंसनं॥ दिजस्याथ्यो
 तृतीयोमातृःशोधितस्यापिसंग्रहः॥ सत्रदीक्षाचसर्वेषांकमंडलुविधारणाम्॥ महाप्रस्थानग
 मनंगोसंज्ञप्रियगोसवे॥ सौत्रामरणाप्रयिसुराग्रहणस्यचसंग्रहः॥ अथिहोत्रहवण्याश्च
 लेहोलीढापरियहः॥ इत्रसाध्यायसपिंडमयंशंकोचनंतथा॥ प्रायश्चित्तविधानंचविप्रासं
 मरणांतिकं॥ संसर्गदोषस्ति यासमहायातकानिच्छतिः॥ संसर्गदोषस्तत्संसर्गाचपंचमरसु
 क्तः॥ सौंपंचतदस्यानिमहायातकानिब्रह्महसुरापानशुद्धनस्यातित्रीणि॥ तेषां कामकृता
 नांमरणांतिकंप्रायश्चित्तेविप्राणांकलौनेत्यर्थः॥ मरणांतिकेहिजातिवधनिमित्तेहृदय
 हृदिगुरां ब्रह्मवधनिमित्तंचहृदिगुरांभवति॥ तच्चतुर्थेनास्तिनिष्कतिरितिनिषिद्धे॥ नचान्मा
 हस्याविधिनामहाधः॥ तेनघातमहस्यानिमित्तस्यैववाधोनजातिवधनिमित्तस्या॥ भिन्नविष
 यत्वात्॥ संसर्गांस्तुकामतोपिब्रतस्यैवोक्तैर्नमरणांतिकम्॥ नापिलिये तेनराज्ञोवधर्त
 कत्वात्॥ तेनतयोमरणांतिकाभावात्तयोरेवनिष्कतिर्नासेधान्तराणाम्॥ पुगांतरेनुकलौ
 निधेववलादिवप्रवृत्तिः॥ सतद्विप्रपरंनक्षत्रियादेः॥ तदंकेविप्राणांमरणांतिकमिति॥ वि
 शेषस्त्वसत्कृतंप्रायश्चित्तरत्नेत्रेयः॥ वरातिथिपितृभ्यश्चपशुयाकरराक्रिया॥ दत्तोरसे
 तरेषांनुपुत्रत्वेनपरियहः॥ स्वर्णांसागनादृष्टैःसंसर्गःशोधितेरयि॥ अयोनीसंग्रहेवृत्रेप
 रिमागोयुःस्त्रियः॥ परोद्देशात्संसागःउद्विष्टस्यापिवर्जनं॥ प्रतिमाभ्युचनार्थापसंकल्प
 श्वसधर्मकः॥ अस्थिसंचयनाहर्ध्वमंगस्यशीनमेवच॥ रामिचंचैवविप्राणांसोमविक्रयणा
 नथा॥ षड्भक्तानशनेवान्हरणाहीनकर्मणः॥ माधवीयेष्ट्योचंशेदयेच॥
 श्रद्धेयुदासगोपालकुलमित्रादीसीरिणाम्॥ मोक्षान्नायहस्यस्यनीर्थसेवातिहरतः॥
 शिष्यस्यगुरुदारेयुगुरुवदृत्रिशीलता॥ चापहुंनिर्दिजाप्राणामश्वस्तनिकतातथा॥ प्र
 जाश्रेतुदिजाप्राणांप्रवारणोपरियहः॥ ब्राह्मणानांप्रवासित्वसुरताप्रियमनक्रियास्त
 न्कारादिदृष्टांस्त्रीसंग्रहोविधिनोदितः॥ यतेश्वसर्ववर्षेषुभिक्षाचर्याविधानतः॥ नवोद
 केदशाहचरक्षिणागुरुणोदिता॥ ब्राह्मणादिषुश्रद्धस्यचनार्थादिक्रियापिच॥ भृग्वधिय

तन्त्रैववृद्धादिमरगांतया॥गोतृप्रिशिष्टेष्यसिशिष्टैश्चमनक्रिया॥पितापुत्रविरोधेषुसा
क्षितांदेउकल्पन॥यत्नेः सायंशुहृत्वचसूरिभिरुत्पदशिभिः॥एतानिलोकयुष्मर्थकलेरदोम
हात्मभिः॥निवर्तितानिविहृष्टिर्व्यवस्थाशुभकंतुधैः॥सुरग्रहरास्यतत्कतुःसंयज्ञोव्यवहार
कः॥नचमर्थंचेति सामान्येननिषिद्धस्यानेनौपसंहार इतिवाच्यम्॥ नियेध
स्वनिवृत्तिमात्रफलत्वेनविशेषानयेत्सात्वात्॥नहि स्यादित्यस्यनब्राह्मणोहमादित्यनेनौपस
हारेहिसंतरस्यादोयत्नापत्तेश्च॥निरूपयितंचैतदेमाद्रिगणपत्रेत्पुरस्यते॥सुरग्रहस्योद्दे
श्यस्यसौत्रामणिविशेषणाविवक्षयावाजयेयेपिनियेधः॥सौत्रामण्यांतुपयोयहावास्युरि
त्तायसूवोक्तैर्वैकल्पिकपथैर्यद्देरप्यधिकारः॥वाजयेयेतुनत्मानोमानाभावात्सौमसुर्याः
सहस्यगोनांशेसुरग्रहवत्वात्प्रत्यस्तत्प्रयायागनामत्वेनताविनासंज्ञायोगात्कलौनाधिका
रतिपुक्तप्रतीमः॥त्रिकांउमंडनादिलिखनेतुनिर्मूलमनाकारेच॥एतेति॥एकाहाद्वाहारा
युद्धेद्योत्रिवेदसमन्वितरत्तुक्तेः॥आद्यस्याशौचस्यसंकोचः॥ननस्वनिष्कृतिर्दृष्टाभूवदिय
तनाहनेरत्युक्तस्यप्रायश्चित्तस्यविधानमुपदेशःकलौकर्तैवल्लियत्नेरनित्यासौक्तेः॥पतिना
संसर्गदोषसत्त्वियानित्येनेत्यर्थः॥केचिदाहुःतेमूर्खाःमानाभावात्॥ तेनायमर्थः
तत्संसर्गानुपंचमः॥स्तीयेच॥तदस्यानिमहायानकानि॥ब्रह्मवधसुरायानगुरुतस्यानित्री
शितेषाकामाहृतानांप्रायश्चित्तकलौनतेमुकामतीमरणांतस्यैवोक्तेः॥नतूयानेहादशा
द्वैदेगुरपिआत्मनोब्रह्मवधनिमित्तेचचतुर्विंशत्यहमितिचतुर्गुणाहादशादापत्रैस्तस्यचचत
र्थेनास्तिनिष्कृतिरितिनिषेधात्मा॥सर्पाशोत्रतस्यैवोक्तेः॥स्तेयेचराज्ञोवधकर्तृत्वान्नात्मवधा
पतिः॥अतोवैगुरापुक्तोधिकारः॥नचविधितानियेधवाधात्॥आत्मवधदोषायवादेपित्र
स्यवधाभावात्॥पुगांतरदोषसाम्येपिकलौदोषाधिक्यात्॥एतद्विप्रयम्॥सर्वराज्ञाश्च
सर्वराज्ञात्रियादिः॥तयादृष्टेः॥अयोनीशिष्यादो॥चतस्तसुपरित्यागाः॥शिष्यगगुरुगा
चयेत्पुक्तस्यागः॥यरोदेशेनब्राह्मणार्थंआत्मत्यागः॥यहायरोदेशात्मत्यागोदानंमनसा
यात्रमुद्दिश्येतुक्तं॥उद्दिश्यस्यत्तस्यवर्जनंप्रतिग्रहसमर्थीपीतुक्तं॥वेतनयहरोनप्रतिमा
शजा॥स्वशौचकालाहितेयौ॥स्पर्शनेतुविभागतःउत्पुक्तःस्यशःषडितिउयोवितस्त्रहंस्थ
त्वाधान्यमब्राह्मणाहरेदितुक्तमन्वैर्यौ॥आपदिष्टात्रादिहृत्तिः॥मुखेनैवधमेदप्रिमित्तु
क्तंधमने॥दशाहेनैवमुद्धेनभूमिस्थचनवोदकमितुक्तोदशाहः॥गुरवेतुवरंदत्वेत्पुक्ताद
क्षिरा॥शूद्रेमुदासंगीयालेति॥कंदर्पकंस्निहयक्तंयच्चदुग्धेनपाचितं॥एतान्यशूद्रान्भुजो
भोजानिमनुरव्रीदित्यपरकैसुमंतुक्ताशूद्रस्याकक्रिया॥पितापुत्रविवादिनुसाक्षिरा
त्रिपुरादमरत्पुक्तः॥सायंशुहृत्वम्॥विधुमिसन्नमुसत्तेरत्तुक्तं॥एथीचंद्रेरातु॥अंतितव
सुधांविप्राः एथिवीदरीनायतु॥ अत्रिकेनाद्यनाहारायत्रसायंशुहृत्वम्
ते॥रतिविस्तुरागोक्तोनिषिद्धः॥नेनाज्ञातशीलपथादेःआहादोविनियोगोनाकार्यःकला
वित्यर्थउक्तः॥अज्ञांशोवधस्तेथेतिवापाठः॥दिवराचसुतोत्पत्तिःकलौपंचविद्वर्जयेत्॥अ

प्रिहोत्रतदर्थमाधानम् ॥ एतच्च सर्वाधानपरं ॥ अर्हाधाने स्मृतं श्रीतस्मान्म्योस्तुष्टयकृ
तिः ॥ सर्वाधानंतयोरेककृतिः ॥ सर्वपुगाश्रिते तिलोगाश्वि वचनादिनिस्सति चंद्रिकाया
एतेन चत्वार्यष्टसहस्राणि चत्वार्यष्टशतानि च ॥ कलेर्यदागमिष्यति तदात्रेतापरिग्रहः
संसासश्चनकर्तव्यो ब्राह्मणो न विजानतेति आसवचनं व्याख्यातं ॥ सर्वाधानेपि विशेष
माह देवलः ॥ यावदर्याविभागोस्ति यावदेतः प्रवर्तते ॥ संसासंचाप्रिहोत्रं चतावत्कृ
त्कलोपुगेरिति ॥ अत्र सर्वपुगाश्रिते तिलोगाश्वि वाक्पे सर्वपुगा निरुतादीनीत्येकार्थः ॥
अन्ये तु पुगस्य सर्वकले ॥ सर्वभागः स चत्वार्यष्टसहस्राणीति ॥ प्रवृत्तवाक्पात्रुश्चत्वारि
शच्छतवर्षावच्छिन्नः तस्मिन् भागे सर्वाधानं कार्यं ॥ तदंतरं तथावदर्याविभागोस्ति न वा
क्पादर्याविभागपर्यंतमर्हाधानमित्याहः ॥ संसासश्चिदः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

रतिश्रीमन्नायराभट्टसरिसुनुरामहाम्भट्टम्
जदिनकरभट्टानुजकमलाकरकृते निर्णय
सिंधौ तृतीयपरिच्छेदे कलिवर्णानि।
तृतीयपरिच्छेदः समाप्तः ४ ॥
रतउत्तरं आह निर्णयः ॥

उल्लोदरायनमः ॥ नानानिवंधवैमत्यभ्रानचित्रोद्दिधीर्षया ॥ कमलाकरसंज्ञेन क्रि
यते आह निर्णयः ॥ नत्सरूपमाहृष्टधीचंद्रोदये मरीचिः ॥ प्रेतपिहंश्चनिर्दिश्यभोजयति
यमात्मनः ॥ अहयादीयते यत्र तच्छूद्रपरिकीर्तितो ॥ ब्राह्मणस्त्रीकारांतश्चतुर्थ्यतयदोय
नीतयिचाद्युद्देश्यकस्यागः ॥ आहमित्यर्थः ॥ तत्रययपिहोमपिंभोजनानि प्रधानमिति हे
मादिः ॥ होमश्चपिउदानंचतया ब्राह्मणभोजना ॥ आहृष्टाहामिधेयं स्यादिकस्मिन्नौयचारि
करिति ॥ श्रीधरश्चतयापिक्विदिशेषवक्ष्यामः ॥ निमित्तभेदे भोजनस्य पिशानं वानिधो
धोनप्राधान्यविरुदाह ॥ असोमयाजिनोदधिययोयागवत् ॥ यच्च शूलपाणिः ॥ नित्यं
आहृष्टं देवस्यादध्मैयिउदिवर्जितमिति हारीतीधेनित्यं आहृष्टमाहोपिउनिवेधोस्ति न च
प्राप्तिविनाशः ॥ नचातिदेशविनाशप्राप्तिः ॥ नचागत्वेन विनातिदेशः ॥ प्रधानस्यानतिदेशा
यतु ॥ नोदीमुखानाप्रत्यष्टकत्पाराशिगतेरवो ॥ पीर्यामास्याप्रकर्तव्यवराहवचनं यथेति
॥ योर्गामास्या आहृष्टं विहितं तत्र नोदीमुखाः केरत्याकांक्षाया ॥ ब्राह्मे ॥ यितायिता महश्चैव
तथैवप्रयितामहः ॥ त्रयोष्टुमुखाधेतेपितरः संप्रकीर्तितः ॥ तेभ्यः सर्वतरये च प्रजाव
तः सुखेधिताः ॥ ते तु नोदीमुखानोदीसमृद्धिरितिकथ्यते रतिवचनोक्ताः ॥ एवंचतस्मिन्
आहृष्टेपिचादित्रयोर्ध्यानां प्रसन्नमुखत्वरूपविश्वेदेव व्यावृत्तं नोदीमुखत्वं पारिभाषिकं ॥ त
दुक्ते ॥ प्रसन्नमुखसंज्ञास्तुमगलीयायतस्तुतेरिति ॥ अतएवात्र नोदी आहृष्टमिति देशानो

दीमुखशब्दस्यदेवतापरस्यकर्मनामत्वाभावात्। नापिनोदीमुखत्वंपितृविशेषणं॥ पारिभाषिकत्वात्॥ तथाचैतस्यश्राद्धस्यकसाराशिंगतेरवैविधानात्तन्निमित्तावपिकमागतेसूर्यकाम्यचधुरिलोचनावितिवाक्पाद्दुरिलोचनोविश्वेदेवौ। इदंश्राद्धे तु॥ मातृश्राद्धे तु सर्वस्यासिद्धराजतदनंतरम् ततोमातामहानांचदृष्टौश्राद्धत्रयस्मृतमिमादिवाक्यानुरोधेनमात्रादित्रयमातामहादित्रयारणं। देवतात्वेसिद्धेतेयामेवविश्वेदेवसाधारणं ऊर्ध्ववक्त्रीरूपेनादीमुखत्वं॥ अतएवात्रवचनं॥ ऊर्ध्ववक्त्रीसुयेतत्रनेनादीमुखसंज्ञितारति॥ तच्च॥ नोदीमुखेभ्योदेवेभ्यप्रदक्षिराकुशाशने। पितृभ्यस्तसुखेभ्यश्चप्रदक्षिरामितिस्थितिरित्यंशरवचनादिश्वेयां देवानांपितृणां चविशेषणं। तथाचनोदीश्राद्धमतिकर्मनामधेयं॥ अतएवात्रानोदीमुखेसत्यवसरसंकीर्त्तौ वैश्वेदेविकेरतिवचनात्सत्यवसरविश्वेदेवौ॥ अत्रपितृशब्दस्यसपिंडीकरणात्श्राद्धजन्मपितृभावापत्तिपरत्वेनमातृपितृमातामहादिसाधारणत्वं सर्वत्रनोदीमुखत्वंविशेषणंभूयंप्रदक्षिराट्टौ दृष्टौनोदीमुखान्पितृन्॥ यजेतदधिकर्कंधुमिश्रान्पिंडान्यवैः क्रियेतियाजवल्क्यात्तौरिति प्रथ्योतरे॥ कलौश्राद्धे मधुनेवदेयम्॥ अज्ञातागोपशुश्वेवश्राद्धे मांसं तथा मधुदेवरात्रसुतोत्तत्रिःकलौयंचविवर्जयेत्॥ इतिश्राद्धदीपकलिकामदनपारिजातयोर्निर्णयोक्तेः

॥ पंचेतिनपरिसंख्या॥ दोषत्रयापत्तेः॥ कलावत्प्रतिषेधवाक्यां नर्थक्यापत्तेश्च॥ अत्रःप्रदर्शनमात्रार्थमेतत्॥ एतहाक्योपात्रत्वोपाधिनाचपंचत्वोपपत्तिः॥ यत्रयच्छ्राद्धे मधुनाहीनतदसेः सकलैरपि॥ मिष्टान्नैरपिसंयुक्तं पितृराजैवत्प्रथेयं॥ अणुमात्रमपिश्राद्धेयदिनस्याञ्चमाक्षिं नामापिकीर्त्तनीयस्यासिद्धराणांप्रीतयेतत्॥ इतिहेमाद्रौ ब्राह्मवचने॥ यच्च॥ कथंचिदपिविप्रेभ्योनदत्तं भोजने मधु॥ पिंडास्तुनेवदातव्याः कदाचिन्मधुनादिनेति॥ श्राद्धदीपकलिकायां नागरखंडवचनम्॥ यच्च॥ सुमंत्राह्नरासीक्तमांसं सशत्रियवैश्ययोः॥ मधुप्रधानं शूद्रसर्वेषांचाविरोधियदिति हेमाद्रौ पुलस्त्यवचनेन तत्कलियुगातिरिक्तयरां नचययाचारप्रदेयत्वं मधुमांसादिकंतया॥ देशाचारः परिश्राष्टाः तत्रदेशोयजैर्नरेः॥ असथापतितोतेयः सर्वधर्मवहित्कतरतिश्राद्धं प्रहृष्टहृत्कारदीयेवचनादेशाचारतोऽवस्थेतिवाच्यम्॥ कलिनिषेधवैयर्थ्योपत्तेः॥ तस्मान्कलौश्राद्धे मधुनेवदेयमिति सिद्धम्। केचित्तु॥ कथंचिदपिविप्रेभ्योनदत्तं भोजने मधु॥ पिंडास्तुनेवदातव्याः कदाचिन्मधुनादिनेति॥ नागरखंडवचने कालेदां प्रत्ययस्मरणं न निषिद्धस्य कलिकालादिः सर्वस्यापवादाभ्यो जने मधुनिषेधेपिपिडे मधुकली देयमेवा। कलौ मधुनिषेधवाक्यानां भोजनपरत्वात्॥ तेन सर्वकाले तिलायां श्रापितृकृत्ये विशेषतः॥ भोज्ययात्रेतिलावृंहश्चानिरंशाः पितृरोगतारति॥ यथा भोजने तिलनिषेधेपिनपिडे तन्निषेधस्तथात्रपिडेन मधुनिषेध इत्याहुः॥ सप्तमे उपकारकत्वेनातिदेशोक्तेः॥ तेन भोजनं प्रधानं पिंडो गायिंडान मात्रविधिस्त्वंगभूतात्कर्मोत्तरमेव प्रकरणांतरस्याप्यदि ति॥ तन्ना। ज्ञातश्राद्धे नदद्यात्प्रयक्तानं त्रौह्यगोख्यि॥ नपक्वं भोजयेद्विज्ञानं सच्छुद्धीपिकदाचनेत्याद्यैर्जीतश्राद्धे शूद्रश्राद्धादौ भोजनं

सनिषेधेनांगत्वापत्तेः ॥ नतोपशोकरोतीतिवदपजीव्यविरोधेनविकस्यापत्तेश्चा ॥ तेनप्रादशात्
 भेधयत्वैनोभयप्राप्तौनिषेधः पर्युदासोवादीक्षितो नरदाति ननुहोतिनासोमपाजी संनयेदिति
 वदितितत्वं ॥ धर्मप्रदोयेपि ॥ यजुर्वापिउदानंतुवच्चानांदिजाचनं ॥ प्रादशराभिधेयस्यादभयं
 सामवेदिनां ॥ तच्च ॥ पितृन्यजेतपितृभ्योदद्यादिसुभयप्रयोगदर्शनाद्यागदानोभयान्मकामि
 तयोदेवताइतिपितृदेवकत्वाद्यागतंविप्रायेक्षयाचदानत्वमित्यविरुद्धं ॥ एतेननायंयागः ॥
 देवतोद्देशेनसागोपागः ॥ यागोद्देश्याचदेवतेतात्माश्रयादिनिर्गोउमतमयासं ॥ विधशृष्टविशो
 षोद्देश्यकत्वस्यतस्येदमितिस्वसागरूपप्रतियोगित्वस्यवादेवतात्वात् ॥ तत्रैवसुमनुः ॥ प्राहान्
 रतरत्वात्पञ्चैयस्करमुदाहृतं ॥ आदित्यपुराणी ॥ नसतिपितृश्चतिकत्वात्
 नसियोनरः प्राहंनकुर्वतेनत्रनस्यरक्तंयिवंतिते ॥ तभ्देदानाहविश्वाभित्रः ॥ नित्येनेमिन्निकंकां
 म्येदृहिप्राहंसपिउतं ॥ पार्वरांचेतिविज्ञेयंगोस्यां सुध्यर्थमश्रमं ॥ कर्मगंनवमंप्रोक्तंदेविकं द
 शमंस्मृतं ॥ यात्रास्वेकादशंप्रोक्तंपुष्पर्थेद्वादशंस्मृतमिति ॥ एयांलक्षणानिभविष्ये ॥ अहस
 हनियच्छादंतन्मित्यमिति कीर्तितम् ॥ वैश्वदेवविहीनंतदशक्तांबुदकेननु ॥ एकोदिसंतुय
 च्छादंतनैमित्तिकमुच्यते ॥ तदप्यदेवकर्त्तव्यममुमान्भोजयेद्विजान् ॥ कामायविहितकाम्यं
 मभिप्रेतार्थसिद्धये ॥ वृद्धोपत्ति यतेप्राहं वृद्धिप्राहंतदुच्यते ॥ गंधोदकतिलैर्षुक्तं कुर्यात्प्रात्रच
 नुष्टया ॥ अर्घ्याय्यं पितृयात्रे मुप्रेतयात्रे प्रसेचयेत् ॥ ये समाना इतिहाभ्यामेतत् सेषसपिउतं
 म् ॥ नित्येननुत्संशेषंसादेकोद्विश्वियाश्चपि ॥ एतदभयमेवस्त्रियाः ॥ तेनस्त्रीकर्त्तृकंस्त्रीसं
 प्रदानकंचेसुभयनियमः ॥ इतिकल्पनरुः ॥ त्रमायीचेवयत्किं
 यतेत्पार्वराभितिस्मृतम् ॥ क्रियतेपर्वणायदानत्पार्वराभितिस्थितिः ॥ अत्रपर्वणं चनुईश
 ष्ठीचेवअमावास्याचयोर्णिमा ॥ पर्वण्येतानिराजेन्द्रविसंक्रमणंतथेति विष्णुपुराणीक्तं
 संक्रांसादि ॥ गोख्यायतक्रियतेप्राहंगोशीप्राहंतदुच्यते ॥ वहूनांविदुषांसम्यसुखार्थेपितृ
 त्प्रये ॥ क्रियते शुद्धयेयत्प्राहणानांतुभोजनम् ॥ सुध्यर्थमिति तस्योक्तं वैनेतेयमनीषिभि
 ॥ निषेककालेसोमैचशीमंतौन्यनेतथा ॥ त्रैयं सुवनेचेवप्राहंकर्मांगमुच्यते ॥ दिवानु
 दिश्ययच्छादंतनुदेविकमुच्यते ॥ गच्छनुदेशातरयसुप्राहं कुर्यात्सुर्याया ॥ यात्रार्थमिति
 तस्योक्तं प्रवेशेचनसंशयः ॥ शरीरोयचयेप्राहमर्थोपचयएवच ॥ उपस्थमेतद्विज्ञेयमो
 पचापिकमुच्यते ॥ गोख्याप्राहंकर्त्तृसमुदायेसंभूयसामथ्रीसंपादनेनपुगयत्रीथीदिप्राप्तौ
 विदुषांप्राहंसंपदासुखार्थंमिन्नपाकाशक्तोवहूपितृकः प्राहमेकः कुर्यादितिकल्पनरुः
 शंखधरश्च ॥ सुहिप्राहंप्रायश्चित्तांगमितिमेथिलाः ॥ अत्रपार्वणोकोद्विश्व
 हिंसपिडीकरणात्मकंचतुर्विधमेवसुख्यां तस्थिवायंप्रयेच ॥ अथप्राहदे
 शाः ॥ ० ॥ मनुः ॥ सुविदेशिविक्रंतुगोमयेनोपलिप्यच ॥ दक्षिणाप्रनरांचे
 वप्रयत्नेनोपपादयेत् ॥ इत्थीचेद्रोदयेविष्णुधर्मे ॥ दक्षिणाप्र
 वरोदेशेतीर्थीदोचंइदेषिवा ॥ भूसंस्कारादिसंपुक्तेप्राहंकुर्यात्प्रयत्नतः ॥ तत्रैवप्रभास

तरे ॥ तीर्थदशगणपुण्यस्युदेरुत्तुभो ॥ भारती ॥ तस्यदेशः कुरुदेश
 गणागसरस्वती ॥ प्रभासपुष्करवेतिसुप्रारम्भहायला ॥ स्कान्दि ॥ तुल
 सीकाननच्छायायत्रयत्रभवेहिजा ॥ तत्रश्वाहस्तुल्यमधिकरणान्निहेतवो ॥ माधवीये
 आदोयकमेव्यासः ॥ महोदवीप्रयागेचकाश्याचक्रुजागदो ॥ शंखः ॥ गंगाय
 मुनयोस्त्रीरेययोस्यमरकंदके ॥ नर्मदावाहदातीरेभृगुलिगेहिमालये ॥ गंगाहरेप्रयागेदि
 मिषेपुष्करेतया ॥ सन्निहसांगयायांचदत्रप्रक्षयतांत्रजेत ॥ अयिजायेतसोस्माकंकुलेकश्चिन्
 रोत्रमः ॥ गंगाशीर्षवटेश्राह्योनोदघात्समाहितः ॥ एशुमावदवः पुत्रायकेोपिगयांत्रजेना
 यजेतवाश्वमेवेननीलेवाहसमुत्सजेत ॥ आदिनपुराणी ॥ यचक्र
 गंगयाक्षेत्रकोशमेकंगयाशिरः ॥ महानद्यापश्चिमनयाविद्दधेश्वरोगिरिः ॥ उत्तरेत्रक्षस्यस्या
 वदक्षिरामानसं ॥ एतद्गयाशिरोनामत्रिसुलोकेषुविभ्रुतमिति ॥ शूलपारोद
 हस्यति ॥ गंगायाधर्मदृष्टेचसरसिन्नहारास्त्वया ॥ गयाशीर्षः क्षयवटोपु
 रारत्नमक्षय ॥ तस्मैरस्यधर्मदृष्टेनुकारणमेवच ॥ हृष्टेनानिपिहंश्चाचनवंशानविध
 तिसुदरेत ॥ त्रैस्थलीसेतीवायवीये ॥ गोपुत्रप्रमाणनपिउदघा
 द्गयाशिरि ॥ हरेत्सप्रगोत्राणि ॥ कुलमेकोत्तरशतो ॥ सप्रगोत्राणि ॥ येनाभाताचमायांचभ
 गिनीहहिनाथ ॥ पितृमातृव्यसाचैवसप्तगोत्राणि ॥ विद
 रिह ॥ एषोत्राणामेकोत्तरशतंकुलपुरुयाधर्मयमिचोत्रास्तत्रैव ॥ तत्त्वानिर्विशतिनृया
 द्वादशैकादशादशत्रयवित्रिंशत्तत्राणो कुलमेकोत्तरशतं ॥ तत्त्वामिचतुर्विंशतिः ॥
 त्रैलोक्यदशशुक्तीहादशपरि ॥ एवमयेषां ॥ प्रयोगयारिजातेयात्रे ॥
 यथाप्रमयांमुद्रासंस्थितायत्रकुत्रचित् ॥ वाराणस्यायवाधिकसंप्रताधीजनत्रयम् ॥ न
 था ॥ एतन्निमित्तककुर्यात्सपिंडवातदेतिका ॥ विष्णुलोकसगच्छे तुलभतेशाश्व
 तपदा ॥ तत्रैववाहरे ॥ चक्राक्षेयुसान्धियेयत्वाभूमिजितेनरे ॥ स्त्रा
 त्स्वानतमः श्राहसर्वमक्षयतांत्रजेत ॥ अथनिधिहृदशाः ॥ दृष्टीचंद्रोदयेस्कादे
 निधोकीर्तयेदशसर्वहादशयोजनया ॥ उत्तरेगामहानयादक्षिरोननुकीकटात् ॥ देशत्वे ॥
 शकवोनामश्राहकर्मशिवाहिनः ॥ माधवीये ॥ राशेश्वमधर्मीश्च
 पावड्याः प्रयत्नमा ॥ यमगा ॥ तत्र
 गिहोत्तरेनसीलान्दमधिकदेशत्वनिसशाहचवृत्तयेच्छ्राहकमीणि ॥ तत्र
 वंशदमी ॥ गोगास्तादिजुमुकत्रिमायोतथासुवि ॥ नकुर्याच्छ्राहमेतेषुयारक्यासु
 चभूमिसु ॥ यमः ॥ यरकीयप्रदेशेषुपिहृणांनिर्वयेतुयः ॥ तद्भूमि
 स्वाभियुभिः श्राहकर्मविहन्यते ॥ ब्राह्मभारतयोरपि ॥ यरकीयशुभेयस्तुस्वानपिहन्त
 र्ययेघदिता ॥ तद्भूमिस्वामिनस्तुदरंतिपत्तरोवलात् ॥ अथभागतत्तलिभ्यादधान्मूल्यचजी
 नयाहासीरामयभागश्राह ॥ तदनहीरणाश्रद्धाणांमूल्यमिति केचित् ॥ योऽथोदिते ॥

नामपिपिंडीकैः॥ येवांधवावांधवाविमादित्यरणावांधापत्रेश्वनामगोत्रसर्वश्राद्धनिषेधो नाम
त्रेतिगोडाः॥ विप्रासुतस्यशूद्रासुत्रश्राद्धनिषेधो नामत्र॥ अत्रदानचान्तसागाहर्षकार्यमिति
मैथिलीः॥ तन्न॥ अत्रमागस्यश्राद्धपरविमानाभावात्॥ अन्नदानेन
निषेधात्॥ त्यागाहर्षकारोऽंगेन व्यवधानात्पत्रैरङ्गविचमानाभावात्॥ इदं च स्वाम्यनु
ज्ञाभावे॥ तदुक्तं तत्रैव ब्राह्मि॥ सेननिमेषगोहेयस्वाम्यनुज्ञापिते
सुच॥ श्राद्धभेतेयदा तन्व्यं मतेषु नोच्यते॥ किरातेसुकस्त्रिगोसक्तो कुरीत्सुरतस्य सुच॥ सि
धीरुत्तरकूलेषु नर्मदायाश्चदक्षिणे॥ सर्वेषां करतोयायान्देयश्राद्धमुच्यते॥ इदं वाप्यविम
यं॥ अत्रत्यातत्रत्यानां सर्वश्राद्धाकरणात्पत्रैः॥ नर्मदादक्षिणोप्यवादः॥ स्तोत्रे॥
सप्तस्य चोद्वेद्यत्रयत्रगोदावरीनदी॥ श्यियामपिकृत्वायोसप्रदेशोतिपावनः॥ पर
कीयत्वायवादश्राद्धित्यपुराणोऽष्टवीयवताः पुराणानदीतीराशियानिच॥ सर्वाण्यपस्वामि
कात्ताहनेहितेषु परिग्रहः॥ वनानिगिरयो नद्यस्तीर्थानामपतनानिच॥ देवस्वाताः श्रगत्रो
अन्नसाम्ये तपविद्यते॥ स्मृतिमारे॥ नेकवासानचदीयेनांतरिक्ष
कदाचन॥ अतिस्मृत्युदितं कर्म तत्कुर्यादनुनिःकचिता॥ दिवोदासीये॥ अत्रुदेशे तथा
रात्रौ संभ्रायो विप्रतजितः॥ नश्राद्धमाचरेद्विद्वान्चाकाशकथंचन॥ अथ
श्राद्धकालः तेषु संक्रातियुगादिमहालयादयः प्रायेण हर्षपरिच्छेदहृदये उक्ता
एवा॥ केचित्तुच्यते॥ श्यीचंद्रोदयेऽह्यराशर॥ श्राद्धहृदय
चंद्रे भक्त्वायाग्रहासंक्रमे॥ नवोदकेन वानेचनवच्छन्नेतथाग्रहे॥ नवैसवेषु चहेतेपित
रोहिमघास्वपि॥ पितरः सह्यं न्यनमस्य कासुमघासुचेति॥ शानातपयाः
नवोदकेन वक्र्यादावितिकेचित्तुवर्षीषक्रमेऽर्द्धी प्रवेशे॥ इतिगोडाः॥
नवान्श्राद्धविशेषोऽस्तीति॥ अथाशेषाः ईश्वरस्यैमृगनेत्रानिशात्मके॥ नवान्नेर्भोज
नश्राद्धं॥ जन्मचंद्रतिथौ च॥ अक्षेयाकृतिकाजिष्ठाश्रूलाजपदेकेषु च
भृगुभौमदिनेरिक्तेतिथौ नाधान्नवोदनं॥ तत्रैव वृश्चिके सुक्तपक्षे तु नवान्नशस्यते बुधे
अतः कृष्णपक्षे तिगोडाः॥ मैथिलीस्तु अक्तताययरां चैव धान्यजातं नरोत्तमेतिवारा
होक्तेः प्रतिधान्यश्राद्धमाहुः॥ तन्नजातयदस्यश्राद्धयोग्यसमूहपरत्वात्॥ हेमा
द्रो जानककरण्यः॥ शंखं प्राहुरमावास्यां क्षीराचंद्रोदितोत्रमाः॥ अथकान्तुभवेत्यमंतत्रदत्र
तथाक्षयं॥ तत्रैव शंखः॥ यदा विद्युत्पतीयातो भातुवारस्तथैव च॥ पक्षकं नाम तत्रोक्तं
यनाच्च चतुर्गुणा॥ पात्रवल्गुः॥ अमासायकादिः कृष्णपक्षीयं नह्ये॥ इत्यब्राह्मणं॥
संपत्तिर्विषुवत्स्य संक्रमः॥ व्यतीपातो गजच्छायाग्रहांचंद्रसूर्ययोः॥ श्राद्धप्रतिरुचि
श्रेवश्राद्धकालाः प्रकीर्तिताः कृष्णपक्षः सर्वोपि॥ शीकेनाय्यपरपक्षनातिक्रमेऽपि
मासिवाशनमिति स्मृतेः॥ अर्धवाचतुर्थ्यायदहः संपद्यतेऽतरे चतुर्दशीमिति कात्यायने
क्तेः मासिमासिकार्यमपरपक्षस्यापराहः श्रेयानित्यापसंवीकेश्च॥ वीशयासर्वकृष्ण

क्षेपुनिर्णयः। तेनोयसंहारान्महालयपरत्वंपरास्तं॥ अत्रप्रत्यहंपंचम्यादियदहःसंपन्नित्वेति
 त्रयःपक्षाः॥ यदेकदिनेश्राद्धं तदादाशरीष्टथगेवा॥ याज्ञवल्क्येनामावास्यायाः
 षथकृतिर्देशात्॥ एतेनकृष्णयज्ञेयदहःसंयद्यते॥ अमावास्यायांतुविशेषेरोतिनिगमो
 क्तेश्च॥ गुरोःपरयज्ञश्राद्धस्यामावास्येतिश्रूययाशिमतमप्यपास्तं अशक्तौदर्शनापि
 मासिश्राद्धसिद्धिरितिनाशयराट्तिः॥ निरश्रीनांकस्मिंश्चिदिने॥ आहितायेस्तुदर्शय
 वा॥ नदर्शनविनाश्राद्धमाहितायेर्हिजन्मनश्चिन्मूक्तैः॥ सर्वकृष्णयज्ञाशक्तौमास्ये॥ अ
 नेनविधिनाश्राद्धं त्रिरष्ट्येहनिर्वयेत्॥ कन्माकुं भवयस्यैकैकृष्णयज्ञेचसर्वदा॥ क
 कौपि॥ आहितायेःसंवत्सरेत्रिःश्राद्धनियमश्चि॥ देवलः॥ अ
 नेनविधिनाश्राद्धं कुर्यात्संवत्सरं सकृत्॥ हिश्रुतुर्वायथाश्राद्धं मासेमासेदिनेदिने॥ कृष्ण
 यज्ञेष्वपि महालयस्यश्रेष्ठत्वं॥ तच्चोक्तंप्राक्॥ अनीयातेविशेषमाह॥ हेमाद्रौश
 र्वः॥ फलंलक्ष्मणमुत्पन्नौभ्रमरीकोटिरुच्यते॥ यतनेशनकोत्पुसुयातेवेदत्र
 मक्षयं॥ जौतिःशास्त्रे॥ हाविशतिस्रथोत्पन्नौभ्रमरीचेकविशतिः॥ य
 तनेदशनाड्यसुयतितेसप्तनाडिकाः॥ अमौचहेऽवनीयातौप्रागुक्तौ॥ हेमाद्रौ
 मार्कुरेयः॥ यदाचश्रोत्रियोभ्येतिगृहंवेदविदप्रचित्वा॥ तेनैकेनाधिकंत्वंश्राद्धंचविधि
 वक्तुमा॥ इदंचापिउकार्यमितिहेमाद्रिः॥ एतज्जीवन्मृतकौपिकुर्यात्॥ उदाहेपुत्रजनने
 पित्रेष्ट्यासौमिके मरुि॥ तीर्थत्राहारायातिघडेतेजीवतःपितुरितिमेत्रायणीपपरिसि
 शेक्तेः॥ तिथिविशेषेफलविशेषःयाज्ञवल्क्येनोक्तः॥ कन्माकन्मावेदिनश्रयश्चनवेस
 नुतानपि॥ द्युतं कृषिचवाशिज्यद्विशंफेकशफांस्तथा॥ ब्रह्मवर्चस्विनःपुत्रान्स्वर्गरी
 येसुकुप्यके॥ ज्ञातिश्रेष्ठ्यसर्वकामानाप्नोतिश्राद्धदःसदा॥ प्रतियत्पुमृतिस्वकावज्जीपित्वा
 चनुर्हशी॥ एताःकृष्णयज्ञस्याएवा॥ महालयेतुफलभूमेतिष्टथीचंद्रः॥ योरीमास्याहेमा
 द्रोपितामहःअमावास्यावनीयातयोरीमास्यशकासुचा॥ विद्वान्श्राद्धमकुर्वीरानरक
 प्रतियद्यते॥ एतन्माध्यादियम॥ ज्ञिहियाकेचकर्त्तव्यंयवयाकेचपार्थिव॥ योरीमासीत
 यामाधीश्रावणीचष्टयोत्रमा॥ प्रोच्ययवामतीतायांतथाकृष्णात्रयोदर्शी॥ एतांस्तुश्राद्ध
 कालान्वेनिन्मानहप्रजापतिरिति विष्णुधर्मोक्तेः विष्णुः॥ माधीप्रोच्ययद्यु
 र्व्वैकृष्णात्रयोदर्शीति॥ अत्रमाधीयोरीमेतिकल्पतरुः॥ श्रावणपृथ्वीमपिमघायोगसंभ
 वान्त्रयोदर्शीविशेषराभितिगोडाः॥ नक्षत्रेष्वपियाज्ञवल्क्यः॥ स्वर्गमयत्यमोजश्चशो
 र्येक्षेत्रवलंतथा॥ पुत्रान्श्रेष्ठ्यचसौभाग्यंसमृद्धिसुख्यतांशुभम्॥ प्रष्टन्नंचक्रतांवापि
 वारिज्यप्रमृतीनया॥ अरोगित्वंशोवीतशोक्तंतापरमागतिं॥ धनंवेदान्मिषकसि
 हिकथ्यंगामयजाविकाम्॥ अश्वानापुश्वविधिवद्यःश्राद्धंसंप्रयच्छति॥ कृत्तिकादिम
 रणपंतसकामान्प्रापुयादिमान्॥ फलान्तरणयिभारतकोर्मदिनेयानिमाधवीयेम
 रीचिः॥ कृत्तिकादिमुश्रद्धीशुश्राद्धेयत्फलमीरितम्॥ विष्णुमादिषुयोगेषुतदेवफल

मियते॥ दहस्यतिः॥ आरोग्यं वैवसोभायं शत्रूणां च पराजयं॥ सर्वाङ्का
 मान्श्रियविधाधनमापुयथाक्रमो॥ सूर्यादिदिवसेष्वेतच्छुद्धकृत्स्नभतेफलम्॥ अमासि
 चषरानवतिश्राद्धरीनिप्रायुक्तानि॥ मार्कंडेयपुराणे॥ आदाहं द्वयस
 यन्तीतथाहः स्वप्रदर्शने॥ जन्मक्षयहृयीशुश्राद्धकुर्वीतवेच्छया॥ अथश्राद्ध
 धिकारिणाः॥ चंद्रिकायां सुमंतुः॥ मातुःपितुः प्रकुर्वीतसंस्थितस्योरसः सुतः॥ पि
 तृमेधिकासंस्कारं मंत्रद्वयं कमादतः॥ तत्रेवहेमाद्रीशखः॥ पितुः पु
 त्रेणाकत्रेग्यापिउदानीदकक्रिया॥ पुत्राभावेतुपत्नीस्यात्रदभावेतुसौदरः॥ अत्रयद्यपि
 पुत्रपदं दीत्रजादिहादशविधपुत्रपरम्॥ तच्चहादशपुत्राः॥ याज्ञवल्क्येनोक्ताः
 औरीधर्मपत्नीजस्तत्समः पुत्रिकासुतः॥ क्षेत्रजः॥ क्षेत्रजातसुसंगोत्रेणोत्तरेणावा॥ पु
 त्रेप्रच्छन्नइत्यनोपूढजस्तुसुतः स्मृतः॥ कानीनः कल्पकाजातो मातामहसुतः स्मृतः॥ अ
 क्षतायांश्रायायांजातः योनर्भवस्तथा॥ दद्यान्मातापितावायं सपुत्रोदन्नकोभवेत्॥ की
 तश्चताभ्यां विकीतः कृत्रिमः स्यात्स्वयं जतः॥ दत्तान्मातुः स्वयंदत्तो गर्भविन्नः सद्गोढजः॥
 उक्तस्योपूढतेयस्तुगोपविहोभवेत्सुतः॥ पिउदीराहरश्चेद्योषधीभागपर इति॥ तथा
 पितृत्रोरसं तरेणातुपुत्रत्वेनपरग्रह इतिहेमाद्रावादिन्यपुराणोक्तत्वावितरेयापुत्रत्वनि
 सेधादौरसंदन्नकपरभय॥ यद्यपिपितृदोशहरश्चेद्योषधीभावेपरः पर॥ इति याज्ञवल्क्ये
 क्रोरसभावेदन्नकप्राप्तिस्यथोरसभावं योत्रसदभावेदन्नकदंशरितिपम्॥
 पुत्रेणालोकान्जयतिगोत्रेणानस्यममुनेइति॥ अथपुत्रस्यगोत्रेणानस्यप्रसाधोना
 पितृपतिनितीप्रतयाहनः॥ धृतवसिष्ठहारीतराखनिस्विनोक्तेः॥
 लोकानेत्यदिवः प्राप्तिपुत्रयोत्रप्रयोत्रकेरिति याज्ञवल्क्योक्तेः॥ पुत्रः योत्रश्चतसुत्रः पुत्रिकापुत्र
 स्वव॥ पत्नीभ्राताचतसुत्रश्चपितामातासुवातया॥ भगिनीभागिनेयश्चसपिउः सौदकस्तथा
 अस्निधानेर्हर्षवासुत्रेपिउदाः स्मृतास्तिस्मृतिसेयहे प्रयोत्रानंतरंपुत्रिकापुत्रोक्तेस्तत्समत्वाच्च
 दन्नकस्याप्यपिदहस्यजिना॥ योत्रश्चपुत्रिकापुत्रः स्वगोप्राप्तिकरावुभी॥ रिक्वेचपिउदनेचसो
 तोपरिकीर्तितावितियोत्रसाम्यमुक्तं॥ याज्ञवल्क्येनचऔरसोधर्मपत्नीजस्तत्सम
 पुत्रिकासुतस्योरससाय्यातथापिलेकिराजसमोपत्रीत्यादीर्किं विन्मूनेनसमशब्दप्रयोगाद्गो
 रासुख्ययोः साम्यायोगाच्चसुत्थं तनुनुसमविकल्पश्चिभ्रमित्यम्॥ पुत्रः योत्रः प्रयोत्रोक्तश्च
 तावाभ्यासं नतिः॥ संपिउसंततिर्वापिक्रियार्हानृपजायतेतेषामभावेसर्वेषासमानोदकस
 ततिः॥ मातृपक्षसपिउसंवहीयोत्रलेनवां॥ कुलद्वयेपिचोच्छेत्स्त्रीभिः कार्यक्रियानृप॥
 तत्संघातगतिर्वापितदित्यानुकारयेन्परति॥ विष्णुपुराणञ्च॥
 प्रयोत्रानंतरदन्नकादपरतिशब्दोन्नेदभदनरत्नकालादशोदयः॥ मदनपारिजातेष्वेव
 दोपदेवरुद्रधुदयस्तुधेयुपियमानेगुनामवैकार्यत्त्वभामितिमुमेत्कैः॥ पितामहेपितुः
 पञ्चात्यं चत्तपदिमच्छति॥ योत्रेणोकादशाहादिकं प्रत्यग्राहयोः शमा॥ नेतुः नोत्रेणाकत्रेणपु

वहीनामेकपत्नीनामेवैवविधिःस्थितः॥एकावैतुत्रिणीतांसां सर्वासां पिंडं लुप्तं इति वृत्तं स्यति
 वचनाच्च॥ अथराक्षीयेवम्॥ नेनयच्छुद्धिविवेकउक्तम्॥सम्पत्सिपत्नीपुत्रेप
 तुरेवाधिकारइति॥ तन्निस्सम्॥ यच्चतत्रैवकात्यायनः॥नमार्थायाःपतिर्दद्या
 दपुत्रायाःअपिक्वचित्॥ यच्चविष्णुपुराणम्॥ कुलहयेपिचोक्तिःनैस्त्रीभि
 कार्याःक्रियायुयेति॥ यच्चमार्कंडेयपुराणम्॥ सर्वाभावेस्त्रियःकुर्युःसभर्त
 साममंत्रकमिति॥तदासुरादिनिवाहोटाविषयम्॥धर्म्यंविवाहेरूढायासायत्नीपरकीर्तिताम्
 कृयक्तीतानुयातारीनसायत्नभिधीयते॥नसाहैवेनसायिञ्चेदासीतामुनयोविदुरितिमाध
 वीयेशातानयोक्तेः॥यत्रशुद्धिरत्नाकरःशूलपाणिश्च॥ अत्रुत्रस्यचयापुत्रीसायिपि
 उप्रदाभवेत्॥तस्यपिंडान्द्रशैकंवाएकाहेनैवनिक्षिपेदितिजावालीक्तेः॥भर्तुर्धनहरायत्नी
 तोविनाइहिनास्पृता॥अंगारंगत्सेभवंतिपुत्रवदृहितानृणामितिर्दृश्यतिनादं हितुर्धन
 हारित्वोक्तेश्च॥पुत्राभवेकमातदभावेस्यत्नीपुत्रस्याहनुः॥तत्रर्षेविरोधात्॥मानुर्दृहि
 तरःशेषमृणात्राभ्यर्चतेत्वयइति॥इहितुर्मातृधनयाहित्वेनपुत्रस्यतच्छ्राद्धानधिकारम
 त्तेश्चोपेक्ष्यम्॥वचनंतुभ्रातृपुत्राद्यभावविषयम्॥यत्नभावेऽविभक्तस्यसीदरः
 श्वौक्तेःशंखवचनात्॥ विभक्तस्यदुहिता॥धनहारित्वात्श्वौक्तेःजावात्विच
 नाच्च॥नत्राप्यूढानूढासमवायेजडेवा॥इहितापुत्रवत्कुर्यान्मातापित्रीसुसंस्कृता॥
 आशौचमुदकपिंडमेकोदिसंसदातयोरिति॥ मरहाजोक्तेः॥ तदभा
 वेदोहित्रःधनहारित्वात्॥मातापित्रोरुयाभ्यायाचार्ययोरीर्देदिकं॥कुर्वन्मातामहस्या
 पित्रतीनभ्रंशयतेत्रतादितिचंद्रिकायांरुद्रमनूक्तेः॥यथात्रतस्थीयिसुतःपितुकुर्यात्कि
 यांनृप॥उदकाद्योमहावाहोदोहित्रीपितयाहेतीत्यपरकेमविष्योक्तेश्च॥एतदहनहारि
 राच्चावश्यकान्पस्येत्साह॥तत्रैवस्कंदः॥आहंमातामहानांतुअवश्यंधनहारिणा॥दो
 हित्रेणाद्यैनिष्कमेकर्त्तव्यंश्वेषुत्रमिति॥तेनदोहित्रीपुत्रीकृतइतिदेवयाज्ञिकीक्तिःप
 रास्ताः॥अत्रयत्नीदोहित्रसमवायेशहरत्वात्पत्यैवकुर्यात्॥दोहित्रीभ्रातृपुत्रसत्त्रेविभ
 क्तस्यदोहित्रःअविभागेभ्रातृपुत्रःभ्रातृतेत्युत्रसत्त्रेकनिस्यश्चेद्भ्रातेवा॥जेष्ठश्चतसुत्रःकु
 र्यादितिदाक्षिरास्यप्रथाः॥ हारलेतादौतु॥ भ्रातृभ्रातास्वयंचक्रौत
 म्द्वार्यावेनविद्यते॥तस्यभ्रातृसुतश्चकुर्यस्यनास्तिसहोदरः॥ इतिब्राह्मीक्तेः
 यत्नीकुर्यात्सुताभावेतदभावेसहोदरइतिकौर्मीच्च॥जेष्ठभ्रातेवकुर्यान्नतसुत्रः॥यनुना
 उजस्यतयाजइति॥तत्कनिस्यभ्रातृसत्त्वविषयम्॥ यच्चमनुः सर्वेषा
 मेकंजातानामेकश्चेत्युत्रवान्भवेत्॥सर्वास्त्रीसैनपुत्रेणपुत्रिणीमनुव्रवीत्॥ इ
 तितस्मोदरभादविषयमित्युक्तम्॥एतेनपुत्रत्वादिदेशीयम्॥अतस्सस्मिन्समेकादश
 पुत्राःप्रतिनिधयोनकार्याः॥सएवपिंडोशहरश्चेतिअत्रापिरतिवाचस्यतिमनुटीकाक
 सतस्सहोदरादयःपरास्ताः॥इदंशुत्राभावेयत्नीदहितरइतिनात्कुर्यात्क्तेश्च॥तस्मा

दत्तकपुत्रप्रशंसैयमिति विज्ञानेऽपरः ॥ अविभक्तविषयं वा ॥ मदनरत्नेऽस्ति संयहः ॥ पुत्रः कु
 योऽपि तुः श्राद्धं यली च तदसन्निधी ॥ धनहार्यथदौ हि त्रस्ततो भ्राता च तत्सुतः ॥ भ्रात्रोः सहो
 दरो भ्राता कुर्याद्वाहादितत्सुतः ॥ ततस्त्वसौदरो भ्राता तदभावे च तत्सुतरिति ॥ भ्रातृपुत्राभा
 वे क्रमेणान्येनानुसुयास्वसुतत्पुत्रादयः धनहारित्वात् ॥ मग्निनीतत्सुतयोर्विशेषमाह ॥
 मदनरत्ने कात्यायनः ॥ अत्रुजावायजावापि भ्रातुः कुर्वीतसत्क्रियां ॥ ततस्त्वसौदरात्तदहत्
 क्रमेणाननयस्तयोः ॥ अथरर्ककाष्ठीजिनिः ॥ पुत्रः शिष्योथवापे
 नीयिता भ्राता सुयागुरुः ॥ स्त्रीहारी धनहारी च कुर्यात्पिंडोदकक्रियां ॥ मार्कंडेयपु
 राणे ॥ पुत्राभ्राता च तत्पुत्रः यलीमाता तथापिता ॥ विना भावेपिशिष्याश्च कुर्वी
 रत्नोर्ध्वदै हिकां तेन धनहारी एतस्मिन् रतिकालादर्शः ॥ अत्रयाठक्रमेण विवक्षितः सर्व
 वाक्येष्वथ ततः श्राद्धादिभिः श्रौतक्रमोक्तेः ॥ अथ जिह्वायाः अथ वक्षसः सति व
 वा ॥ श्रथी चंद्रोदये दृष्टमनुः ॥ सुयास्वस्त्रीयतत्पुत्रज्ञाति संबंधिवांधवाः ॥ पु
 त्राभावे तु कुर्वीरन्सपिंडं तं यथाविधि ॥ मार्कंडेयपुराणे ॥ पुत्रा
 युक्तं न वेद्योश्च सखापि स्वसुरस्य च ॥ जामातास्ते ह वत्कुर्यादस्विलंये नृमेधिकम् ॥
 चंद्रिकायां दृष्टशातातयः ॥ मातुलो भागिनेयस्य स्वस्त्रीयो मातुलस्य च ॥ अथ
 रस्यगुरोश्चैव सख्युमीता महस्य च ॥ एतेषां चैव भार्याणां स्वसुमीतुः यितुस्तथा श्राद्धमेवा
 तु कर्तव्यमिति वेदविदो विदुः ॥ शुद्धिविवेके श्रथी चंद्रोदये च ब्राह्मे ॥ दत्तानो वाप्यदत्ताना
 कसानां कुरुतेपिता ॥ चतुर्थं हनितास्तेषां कुर्वीरन्सुसमाहिताः दत्तावाग्दत्ताः ॥ माताम
 हानां दौ हि त्राः कुर्वन्त्यहनिचापरैः ॥ तेपितेषां प्रकुर्वीति हि तीये हनि सर्वदा ॥ जामातुः अथसुरा
 श्चकुलेषां तेपि च संयुताः मित्राणां तदयत्नानां श्राद्धक्रियाणां गुरोस्तथा ॥ भागिनेयसुता
 नां च सर्वेषां त्वपरैरहनि ॥ राज्ञो सतिसपिंडे तु निरयत्ये पुरोहितः ॥ मंत्रोवातदशौ चतुपुराची
 र्त्वाकरोति सः अत्र हि तीयाहादौ श्राद्धविधानमस्थिसंचयपरं ॥ कालादर्शः ॥
 दाहादिमंत्रवत्त्रिोर्विदध्यादीरसः सुतः तदभावे तयोत्र अथ प्रयोत्रः पुत्रिकसुतः ॥ दोहि
 त्रौ धनहारी च भ्राता तत्पुत्र एव च ॥ पिता माता सुया चैव स्वसांतत्पुत्र एव च ॥ सपिंडः स्त्री
 दको मातुः सपिंडश्च सहोदकः ॥ स्त्री च शिष्यत्विगाचार्या जामाता च सखापि ॥ अस्मिन्
 धीरक्चैनकारियेदवनीपतिः ॥ गीतमः ॥ पुत्राभावेऽपि श्राद्धं कर्तव्यं
 दाः शिष्याश्च दद्युस्तदभावे च त्विगाचार्याः ॥ यत्र चंद्रिकां दृष्टं दृष्टं
 श्रीत्यां श्राद्धं प्रकर्तव्यं सर्वेषां वर्गाद्विगिनामिति ॥ तत्सर्वं कुर्यात्
 नानकुर्यात्कर्मकेचन ॥ कामाहो भाभ्यामीहा कर्तव्यं
 न ब्राह्मणैरनकर्तव्यं श्रद्धस्याप्योर्ध्वदै हिकां ॥ अत्र न कर्तव्यं
 दितियारस्करोक्तेः ॥ पारसवः ऊटश्च
 यत्नादेरधिकार उक्तः ॥ तत्राभावेः

पि

ने सर्वेषामित्युक्तमत्रासन्निधौ यत्त्वादेः सर्वत्राधिकारेऽपि प्रोचितावसितेषु पुत्रः कालादति
विरादपि ॥ एकादशाद्याः क्रमशो ज्येष्ठस्य विधिवत्क्रिया ॥ ज्येष्ठे नैव नुयत्कृतमित्यादिदं शा
तरेऽप्यवादात् ॥ पुत्रनाशेऽप्यप्यत्त्वादेः सपिंडनादावधिकारः असन्निधौ तु तत्पूर्वमेव नो
र्ध्वं ॥ अतो नधिकारिणां भ्रात्रादिना कृतमप्यकृतमेवेति पुनरवर्त्तनीयम् ॥ मासिकाय
कथोऽप्यवर्त्तनीयः ॥ एकादशाहमासिकानि नावर्त्तते ॥ तज्ज्याय सापिकर्त्तव्यं सपिंडीक
रणं पुनरिति वदात्तत्रिं विधानाभावादिति केचित् ॥ तन्ना ॥ अस्य निर्मूलत्वात् ॥ अतस्त
दपिकनिरुक्ततावर्त्तते ॥ वृद्धिश्चोत्पत्तिरपि न्यत्तार्थं तु कृततावर्त्तते ॥ नासपिंड्यापि
मानुपुत्रः पितृयज्ञसमाचरेत् ॥ नयावर्त्तनाभ्युदयकुर्वन् न लभते फलमिति वृद्धतरनि
येदनादिति ॥ भ्रातावाभ्रातृपुत्रावाऽप्यादिहारीतादिवचोभ्यः कनिष्ठादेरप्यधिकारान्
यथाऽज्येष्ठकर्त्तव्यत्वात् ॥ पुत्रकर्त्तव्यत्वात् ॥ सपिंडे न तु बहुवक्तव्यं तन्नि
र्णयेदवस्थामः ॥ अधिकारिविशेषेण क्रिया व्यवस्थोक्ता विष्णुपुराणे ॥ शर्वाक्रियामध्य
माश्च तथा चैवोत्तराः क्रियाः ॥ त्रिप्रकाराः क्रियास्तस्मात्संभेदानुष्ठानम ॥ अदाहाहादश
हाचमध्याः स्युः क्रिया च ॥ ताः शर्वा मध्यमा मासिकास्यैकोद्विष्टसंज्ञिताः ॥ प्रेतैः पितृत्वमापन्ने
सपिंडीकरणात् ॥ क्रियंते याः तगतैश्चैवराज्ञावाधनहारिणाः ॥ शर्वा मध्याश्च कर्त्तव्याः पुत्राधि
रेव चोत्तराः ॥ दौहित्रैर्वीनरः अथ कार्यास्तन्नयेस्तथा ॥ मृताहनि तु कर्त्तव्याः स्त्रीणां मयुत्राः
क्रियाः दौहित्रतु पुत्रोर्धनहारिणोरिदं ॥ एवमप्यथ घनहर्तुः ॥ यश्चायं हरः सपिंडापीत्या
पस्तौ क्रेः ॥ प्रेतस्य प्रेतकार्येण अकृत्वा धनहारकः ॥ वर्णानाय हर्धे प्रोक्तं तद्गुणप्रयत्नश्चेदि
ति वृष्टी चंद्रोदये व्याघ्रपादो क्रेः ॥ मदनरत्नेऽस्कादिपि ॥ मलमेतन्मु
व्याणां हविरांतस्कीर्त्तितमित्युक्ता ॥ ऋषिभिलस्य निर्दिष्टानिष्कृतिः यावनीयरा ॥ आदेह
यतनात्तस्य कुर्यात्पिंडोदकक्रियामित्युक्तम् ॥ क्रियानिवंधे कान्यायनः ॥ न च मातान् च पितृ
कुर्यात्पुत्रस्यैव कृत् ॥ नायत्तश्च तथा भ्राताभ्रातृणां कर्त्तव्यं ॥ वृष्टी चंद्रोद
ये नो भायतः ॥ पितृणां हनकर्त्तव्यं पुत्राणां तु कर्त्तव्यं च ॥ भ्रात्रा चैव न कर्त्तव्यं
भ्रातृणां च कर्त्तव्यं ॥ यदि स्निहेन कुर्यात्पुत्रासपिंडीकरणं विना ॥ गयायां तु विशेषेण ज्ञा
यानपि समाचरेत् ॥ असाभावेऽपि त्रादिरथि कुर्यात् ॥ उत्सन्नवधं प्रेतैः पितृभ्राताथवायत्त
जननीवापि संस्रुयात्तद्देहो नोपयाभवेदिति मन्त्रैः ॥ ब्रह्मचारिणां तु शुद्धिविके वृष्टी च
ंद्रोदये च त्राह्येऽसमाभ्रतस्यापि कर्त्तव्यं ब्रह्मचारिणाः ॥ आहं तु मातापितृभिरनृतैर्वाकरोति
सः ॥ आहं मासिकादिवादि सर्वकार्यमित्यर्थः ॥ न च्छितिनिषेधोऽप्यसत्त्वि ॥ यत्तु कृद्गो गपरि
शिष्टे ॥ न तज्जेत्सूतके कर्म ब्रह्मचारी स्वकं च चित् ॥ नदीक्षणा न्यरयत्ते न कृच्छादितपश्चस्त्र
॥ पितृय्यपि मृते नैषादौघो भवति कर्त्तव्यं ॥ आसी चं कर्मणां तेषां त्वहं वा ब्रह्मचारिणां
यच्च यात्तवल्क्यः ॥ न ब्रह्मचारिणाः कुर्युर्दकं पतितास्तथेति ॥ तदप्यन्यसत्त्वि ॥ असाभावे
तु ब्रह्मचारिणापि कार्यम् ॥ शर्वात्तदृहं मनुवचनात् ॥ आचार्यपितृयाध्यायान्निर्णयपित्र

तीव्रती ॥ सकटाक्षे चनाश्रीयान् चतैस्सहस्रशेदिति तेनैवोक्तेः ब्रह्मचारिणाः शकर्मिणो
 व्रतान्निवृत्तिरन्यत्रमातापित्रोरिति वसिष्ठोक्तेः ॥ अत्राशौचमेकाहवक्ष्यामः प्रायुपनपनामृ
 तस्ययचवर्षोत्तरसपिंडीकरणावर्ज्योऽशशाडादिसर्वकार्यमित्युक्ते देवजानीय ॥ असेस्स
 तानां भूमोयिंडं दद्यात् ॥ संस्क्रानां कुशेधिति प्रचेतो वचनाच्च ॥ एतच्चाथेववक्ष्यामः ॥ अविभ
 क्रानां विशेषमाह एथ्योचंद्रोदये मरीचिः ॥ वहवः स्युर्यदा पुत्राः पितुरेकत्रवा
 सिनः ॥ सर्वेषां तु मतं कृत्वा ज्येष्ठे नैव तु यत्कृतं ॥ द्रव्येणाचा विभक्ते न सर्वैरेव कृतं भवेत् ॥ ज्ये
 ष्ठस्य कर्तृत्वेषि सर्वे फलमागिनरन्त्यर्थः ॥ तेन ये ब्रह्मचर्य्य परानवर्जनादयः फलिसंस्का
 रासु सर्वेषां भवतीति सिद्धम् ॥ संसृष्टिना मण्येवा ॥ नुत्यत्वान् ॥ विभक्तानां विशेषमाहोश
 नाः ॥ नवश्चाहं सपिंडं त्वं श्राद्धान्यपि च योऽश ॥ एकेनैव तु कार्याणि स विभक्तधनेषु पिल
 घुहारीतः ॥ सपिंडीकरणां तानियानि श्राद्धानि योऽश ॥ एथ्येवमुक्ताः कुर्युः एथ्यद्रव्याश्च
 पिकचित् ॥ ऊर्ध्वं सपिंडीकरणात् सर्वे कुर्युः एथ्यकु एथ्यकु ॥ मदनरत्ने ॥ वि
 भक्तानु एथ्यकुर्युः प्रति संवत्सरादिकम् ॥ एकेनैवा विभक्ते सुकृते सर्वेषु लुप्तकृतम् ॥ एते
 नाशिकादिषु विभक्तानामनियमरतिवदन् शूलपाणिः परस्तः ॥ दत्तकसुजनकस्य पु
 त्राद्यभावे दद्यान्तत्सत्वे ॥ गोत्ररिक्थे जनपितुर्न भजेदन्नमः सुतः गोत्ररिक्थानुगः पिंडो
 व्ययेति ददतः स्वधेति मन्त्रे ॥ उदं जनकस्य पुत्रसत्त्वं विषयम् ॥ एतच्च प्रवरमज्यौका
 त्याय न लोगाक्षिभ्यां स्युः पुत्रम् ॥ अथ ये दत्तकनीतकृत्रिमपुत्रिकापुत्राः परपरिग्रहे
 रानां वैयाजातास्ते द्यामुष्यायणा भवन्ति ॥ यथाशौगं शिशिरीणां यानि चान्ताम्येवं सपुत्र
 तीतिकुलानि भवन्तीत्यादिना ह्योः पित्रोः प्रवरानुत्तोक्तं ॥ अथ यधेषां स्वासुभायी स्वयं
 त्येन स्यात् रिक्थं हरेयुः पिंडं चैभ्यस्त्रिपुरुषे दद्युर्यद्युभयोर्न स्याद् दाम्यामेव दद्युरेकस्मिं
 च्छाद्रे एथ्यगृहिर्येकपिंडे हावतुकीर्त्तयेत् ॥ परिग्रहीतारं वीणादपितारं वा वृत्तीयासुरं
 वादिति ॥ हेमाद्रौ कार्ध्याजिनिः ॥ यावंतः पितृवर्ग्याः स्युस्ताव
 ष्ठिदं त्रकादयः ॥ प्रेतानां योजने कुर्युः स्वकीयेः पितृभिः सहा ॥ हाभ्यां सहायतसुत्राः योत्रा
 स्त्वेके न तत्समा ॥ चतुर्थपुरुषे क्कंदस्तस्मादेवात्रिंश्रुषीसाधारणो सुकालेषु विशेषो ना
 स्ति वर्गिराम ॥ अथार्थमाह हेमाद्रिः ॥ दत्तकादयः जनक
 पालकयोः कुलेप्रेतानां स्वर्गार्थे सपिंडं कुर्युः ॥ दत्तकानां पुत्रानुपितुर्दत्तकस्य पि
 तृभ्यां जनकपालकाभ्यां स्वपितामहाभ्यां सपिंडं कुर्युः ॥ तेषां योत्राः स्वपितरं दत्तके न
 पितामहे न तज्जनके न च सपिंडयेयुः ॥ चतुर्थोपितृकुलस्येवातिथो प्रयोत्रसुदत्तकस्य
 प्रपितामहस्य पालककुलस्थचतुर्थो जयेन्वा ॥ क्कंदरुक्ता ॥ दशमहालयोदौ तु हयोः
 पित्रोः पितामहयोः प्रपितामहयोर्वीश्राहं देया ॥ तत्र हयोः पित्राद्योः एथ्यवापि उदाने ह
 योरुदशे नैको वेति अत्रके चित् ॥ आवयोरयमिति यरिभाष्ययोदत्तस्येदं हयोः पि
 त्रौ ॥ श्राद्धम् ॥ यस्त्वपरिभाष्यदत्तस्य गृहीतुरेव ॥ सपालकयेव दद्यादित्याहः अत्रमूलं

तएवप्रष्टव्याः॥ वस्तुतस्तुजनकस्य पुत्रपत्न्याद्यभावेदत्रकोहयोर्दधादमथापालकयिव॥ ग
 उक्तकान्यायनवचनात्॥ मानवीयमप्येतद्विषयमेव॥ गीत्रंतुप्राहंयालकस्येव॥ वि
 वाहादौ नूभयोरित्यादिमाहृतप्रवरदपर्येतेत्येयसुमूलक्रीतायां परभार्यायांदास्यां चोभन
 स्सवीजिनेएवदधात्सूत्यविनास्वयसुयनयतायांतुक्षेत्रिणएव॥ तदुक्तंरथीचंद्रीदयेको
 र्मे॥ अनियोगात्सुतोपसुशुल्कतो जायतेत्विह॥ प्रदधाहीजिनेपिउंक्षेत्रिणोतुततोमथेति
 क्षेत्रजादेर्विशेषसुकलोत्तदभावान्नाच्यतेरितिदिक्॥ जारजानां विशेषमाह॥ अ
 परार्कै नारदः॥ जायतेत्वतिपुत्रायामेकेनवहभिसुथा॥ अरिक्वभजसेसर्वेवी
 जिनामेवतेसुताः॥ द्युसेवीजिनेपिउंमातावेच्छुल्कतोहता॥ अशुल्कोपहतायांतुपिउंदा
 वोदरेवते॥ धर्मीर्थंश्राहकरणीफलमाह॥ चंद्रिकायांशातातयः॥
 प्रीत्याश्राहंतकत्रैयसर्वेयावर्णालिंगिनां॥ एवंकुर्वन्नरः सम्यग्रहतिश्रियमाप्नुयात्॥ ग
 यायामयितनेवा॥ ब्रह्मंवेवने॥ आत्मजोवायवासोपिगयाशीर्ययदानदा॥ यन्नाश्रायातये
 पिसन्नयेदुहाशाश्रते॥ एतच्चपदाफलभूमार्थिनाद्विस्त्रिवांक्रियतेतदाप्रेतशिलाश्राहव
 र्जंकुर्यात्प्रस्यप्रेतत्वविमोक्षार्थत्वात्प्रस्यजातत्वादितिकेचित्॥ वस्तुतस्तुसमासिप्राहवद
 त्रापिसर्वकार्यम्॥ सांगेधिकारादितियुक्तप्रतीमः॥ सत्यस्वयित्रादिसुपितुःपित्रादिभ्यः
 सर्वप्राहेषुदधादित्युक्तं प्राक्वस्यतेचजीवत्पितृकश्राहे॥ अत्रस्त्रीश्रृंश्राहंमंत्रव
 र्जंतूष्मींभवति॥ स्त्रीणाममंत्रकश्राहंतथाश्रृंश्रुतस्यच॥ प्राह्जिजाश्रत्रतादेशालेच।
 कुर्युन्नाथेवतदितिहेमाद्रिघृतमरीचिवचनात्॥ अयमेवविधिः प्रोक्तः श्रृंश्राहंमंत्रवजि
 तः अमंत्रस्यतुश्रृदस्यविश्रोमंत्रेणायुते इतिब्राह्मीकेश्च॥ इत्य
 तेसंवच्यते॥ अस्यश्राहप्रकरणपाठेपिपरिभाषात्वान्नप्रकरणसंकोचोयुक्तः॥ तेन
 श्रृदस्यस्नानदानादावपिविप्रेणामंत्रपाठःकार्यः॥ अमंत्रस्येतिविशेषणोत्स्त्रियाश्च
 पीतिशूलयाशिः॥ यतुतेनेवीक्तम्॥ मंत्रजन्यनियमादस्यसिद्धिस्तनमस्कारिणा॥ अनु
 मतोस्यनमस्तारोमंत्ररितिगोतमोक्तेरितिन्न॥ इत्यदरेवतन्प्राप्तिर्नस्वातंत्र्येणा॥ अम
 यानखावेष्टतेयवघातजन्माहस्यार्थेसोपिक्रियतेनियत्किंचिदेतत्॥ तेनपितृणां
 मगोत्रतरत्यादौयत्रदिजानामपिनाममंत्रउक्तस्तत्रप्रतिप्रसवमात्रार्थयुक्तन्नतिलाव
 पनादावपि॥ अत्रकेचित्॥ वैदिकमंत्रोविप्रस्यपौराणसुश्रृदस्यपठनीयः॥ नहिवेदे
 स्वधिकारःकश्चिच्छ्रृदस्यविद्यतेपुराणोस्वधिकारोमेदंशितोब्राह्मणोरिहेतितत्रैव॥ या
 प्रोक्तेरित्याहः॥ गीडाच्येवम्॥ तन्ना॥ नाच्येतव्यमिदंशास्त्रे
 षुलस्यतुसन्निधावितिकोर्मपुराणातिषेधेनवेदस्यहरपास्तत्वात्॥ अध्येतव्यं ब्रह्मसो
 नवेर्येनक्षत्रियेराचश्रोतव्यमेवश्रृदणनाध्येतव्यंकराचन॥ श्रोतंस्मार्तं चवेधर्मप्रो
 क्तमस्मिन्प्रोत्रमः॥ तन्माच्छ्रृद्वैर्नाविप्रंनश्रोतव्यंकराचनेति॥ तत्रैवपुराणाधिकारि
 भविष्योक्तेश्च॥ एतेननाध्येतव्यमितिनिषेधोमंत्रतरपुराणपररिति॥ श्रीदत्तादिमतम

पालं तेन यौरागामेत्त्राणामेव विप्रेरायाठो न वेदिकानामिति सिद्धं ॥ हिजस्त्रियसुसंक
 ल्यमात्रं स्वयं कृत्वा वैदिकं मंत्रयुक्तं ॥ सर्वत्राहाराहारकारयेयुरिति प्रयोगपारिजातः ॥ अ
 तस्य वस्त्रीणामित्युक्तं विवाहस्त्रीपरमिति ॥ हेमाद्रिराह ॥ अत्रुपनी
 तसु वैदिकमंत्रयुक्तं ॥ सर्वस्वयमेव कुयोदिसुक्तं प्राक् ॥ यत्र प्राद्विजाशुव्रतादिशादिति त
 दशाक्तविषयमत्रूत्रविषयवेतिदिक् ॥ अद्रस्यतु सदा मश्राहमेव ॥ सदा चैव न श्रद्धाराणामाम
 श्राहं विधीयत इति सुमंतूक्तैः ॥ दृष्ट्वी चंद्रोदये मात्स्यपि ॥ एवं
 श्रद्धोपिसामान्यं वृद्धिश्चाहं च सर्वदा ॥ नमस्कारेणामंत्रेण कुयोदा मान्न वत्सदा ॥ तत्रैव वृ
 द्धयराशरः ॥ आमामेन न श्रद्धस्य वृद्धी तु हिज प्रजनम ॥ कृत्वा श्राहं तु निर्वाप्य सजातीना
 शयेदया ॥ सखा ॥ आमं श्रद्धस्य पकानं यकमुच्छिद्यमुच्यते ॥ हेमाद्रौ भविष्ये ॥
 धर्मं संवत्सुद्धर्मज्ञायदि श्रद्धाः प्रकुर्वते ॥ अथोकरा मंत्रश्च नमस्कारो विधीयते ॥ आ
 वाहनादिकत्रैव्ययथा श्रद्धेरातच्छ्राण ॥ दिवानां देवानां प्रातुपितृणां नामगोत्रतः ॥ पित्रा
 दीनिर्वयेहीरनामतो गोत्रतस्तथा ॥ श्रद्धाराणां गोत्राभावेपिकाश्यपगोत्रेये ॥ तस्मादाह
 सद्धीः प्रजाकाश्यप्यरति सुते ॥ गोत्रनाशे तु काश्यप इति व्याघ्रयादोक्ते श्रेति हेमाद्रिः ॥ एवं
 मन्यत्र गोत्राज्ञाने ॥ एवं तर्थादिषु हेये ॥ तत्रैव भविष्ये ॥ श्रद्धसुय
 हयाकेन न पित्रा निर्वयेत्तथा ॥ सक्तुमूलं फलं तस्य पाप संवा भवेत्सुतम् ॥ गौतमः
 अत्रुमतोस्य नमस्कार मंत्र इति ॥ देवताभ्यः पितृभ्यश्चैत्येन नमस्कार मंत्र इति केचित् ॥ वि
 ज्ञानेश्वरोप्येवमाह ॥ हेमाद्रिः ॥ सुश्रद्धोप्यमेव वक्तुर्यादनेन विधिना वध इति
 मात्स्ये मंत्रनिषेधात्तनाम मंत्रोत्पाह ॥ दृष्ट्वी चंद्रोदये स्कंदे ॥ राज
 कार्येनियुक्तस्य वधनियहवर्त्तिनः ॥ यसनेषु च सर्वेषु श्राहं विप्रेराकारयेत् ॥ यत्रुमा
 रते राजधर्मेषु ॥ यवनाः किराताः गोधाराश्चीनाः शबरवर्वाः ॥ शका सुयाराः कंकाश्च
 पलहवाश्च धर्मद्रका इत्युक्ताः ब्रह्मसूत्रप्रसूताश्च वैश्याः श्रद्धाश्च मानवाः ॥ कथं धर्माश्च
 रिष्यति सर्वे विषयवासिन इति चोक्ता ॥ वेदधर्मक्रियाश्चैव तेषां धर्मो विधीयते ॥ पि
 तृयज्ञास्तथा कृपाः प्रयोचशयना निच ॥ दानानि च यथा कालं हि जेभ्यो विसृज न सदा ॥
 तथा ॥ दक्षिणा सर्वयज्ञानां दातव्या भूतिमिच्छता ॥ पाकयज्ञमहाहीश्च कर्त्तव्याः सर्वद
 सुभिरिति स्त्रिच्छादीनां श्राद्धविधानं तदपिसजातीयभोजनद्रव्यदानादियं ननु श्राद्ध
 परमिति ॥ इतिकमलाकरभट्टकृते निर्गोथसिंधौ अधिकारि निरायः
 ॥ अथपितरः ॥ हेमाद्रौ मात्स्यदेवलो ॥ नामगोत्रेपितृणां
 तु प्रायकं हव्यकव्ययीः ॥ अथिष्यातादयस्तेषामाधियत्येव्यवस्थिताः ॥ नाममंत्रास्त
 ददिशा भवोत्तरगता मयि ॥ प्राणितः प्रीरायत्येव तदाहारत्वमागता च ॥ देवोयदियिता
 जातः शुभकर्मो नुयोगतः ॥ तस्या नममृते भूत्वा देवत्विय्युगच्छति ॥ गोर्धर्वमो मरु
 येराय सुत्वचरा भवेत् ॥ श्राहान्वायुस्येरा नागत्विय्युगतिरिति ॥ यानं भवति यस्त

त्विरासत्वेनयामिषं॥दनुजत्वेनयामयंप्रेतत्वेरुधिरदकं॥मनुष्यत्वेनयानादिना
 भोगकरंभवेत्॥अत्रपित्रादिराहेर्जनकादीनामेवदेवतात्वमुच्यतेनवस्वादीनां॥असावे
 तन्नरितियजमानस्यपित्रैरतिशतपथश्रुतेःयस्यपिताप्रेतस्यात्सपित्रेपिउनिधायितिविस्वा
 दिस्मृतेश्च॥यजुमनुदेवलो॥वसवःपितरोज्ञेयारुद्राज्ञेयाःपितामहाः॥प्रपितामहास्तथा
 दिव्याःश्रुतिरेषासनातनी॥ यच्चयाज्ञवल्क्यः॥ वसुरुद्रादिति
 सुताःपितरःप्राहदेवताइति॥तदभेदध्यानार्थं॥ यानितुहेमाद्रौनदियुरारो।
 विष्णुःपितास्यजगतोदिव्योयज्ञःसखवा॥ब्रह्मापितामहोज्ञेयोसहस्रप्रपितामहइति॥
 यच्चभविष्ये॥ अनिरुद्रःस्वयंज्ञेयःप्रद्युम्नश्चपितास्मृतः॥संकर्यगालजनको
 वासुदेवस्तुतयिता॥ स्वयंकर्ता॥ यतुतत्रैवप्रथमोवरुणीज्ञेयःप्राजा
 पत्यस्तथापरः॥तृतीयोभिःस्मृतःपिउघेषपिउविधिःस्मृतः॥ यच्चआदित्य
 पुरारो॥ मासाश्चपितरोज्ञेयाःऋतवश्चपितामहाः॥सवत्सरःप्रजानांचवसुम
 प्रपितामह॥ यच्चनदियुरारो॥ अश्विष्वातात्राह्मणानापितरःयुरि
 कीर्त्रिताः॥राज्ञांवरिहृषदीनाम॥विशांकाव्याःप्रकीर्त्रिताः॥सुकालिनसुश्रुद्राणांव्यामात्रे
 च्छान्यजातियु॥ इति॥ अत्रावाहनादिषुपित्रादयःसमुच्चयेनविकल्पेनवा
 यथाचारतत्रदेवतारूपेणवाच्याइतिहेमाद्रादयः॥ हेमाद्रौब्राह्मे॥ या
 र्वसांकुरुतेयसुकोवलंपितृहेतुकं॥मातामघ्नकुरुतेपितृहासप्रजायते धीम्यः।
 पितरोयत्रऋजंतेतत्रमातामहाभ्रवं॥अविशेषेणकर्तव्यंविशेषान्तरकत्रजेत्॥अस्या
 यवादमाह॥ कामायनः॥ कर्षुसमन्वितमुक्तांतथाधंप्राहसोऽ
 शं॥प्रसाहिकंचशेषेषुपिऽसुःषडितिस्थितिः॥दर्शादोसपत्नीकानामेवदेवतात्वं॥स्वि
 नमर्त्रोसमंप्राहमाताभुंक्तेसुधासमं॥पितामहीचस्वनेवतथैवप्रपितामहीतितत्रैवो
 क्तेः चंदिकायांचतुर्विंशतिमते॥ स्याहंवर्जोयित्विकंस्त्रीणां
 नास्तिपृथक्क्रिया॥केचिदिच्छंतिनारीणांपृथक्प्राहमहर्षयः॥अन्यत्कासुतद्वोच
 गयायांचक्षयेहनि॥अत्रमातुःपृथक्प्राहमन्यत्रपतिनासहेति॥ कामा
 यनोक्तेश्च॥ अस्यनिर्मूलतावदेतोगोडास्त्वज्ञासव॥अत्रभाग्यमध्याहारः
 अन्यथासंपतिकार्येमात्रैरतिप्रयोगायत्रे॥अत्रमातृशरीजनमामेवमुस्यः॥तेनसप
 त्नामातृभ्योनदद्यात्॥एवंपितामहादिशब्दैःपितृजनमादयएवोच्यंत्तत्तसपत्नीभ्यो
 नदेयमितिहेमाद्रिः॥कारुण्येनतुमहालयादीदेयमितिसख॥ अथवि
 श्वेदेवाः॥हेमाद्रौशंखटहस्यती॥ इतिप्राहैकनूटक्षीसपत्नीनांदीमुखेवस
 ॥नेमित्तिकेकामकालौकाम्येचघुरिलोचनी॥युरुवश्चाईवश्चायर्षीसमुदाहृतौ
 ।तत्रैवा॥उत्पत्तिनामचैतेषांनविदुर्द्विजातयः॥अथमुच्चारणायस्तेः श्लोकः
 अद्वासमन्वितैः॥आगच्छंतुमहाभागविश्वेदेवामहांवलाः॥येयत्रविहिताःप्राहिसाव

धाना भवंतु ते इति ॥ इति श्राद्धं प्रति रुचिरित्युक्तमिति कल्पतरुः ॥ आधानादिकर्मांगमित्ये
नैमित्तिकमेको हि श्रमः ॥ एको हि श्रमो नु यच्छ्राद्धं तन्नैमित्तिकमुच्यते इति भविष्योक्तेः ॥ यद्यपि ए
को हि श्रमो देवहीनमिति ॥ तत्र विश्वेदेवनिषेधस्तथापि ॥ नवश्राद्धेद्वादशमासिके च कामकारो
ज्ञेयो ॥ नवश्राद्धं दशाहानिनवमिश्रं नु षट्त्न ॥ अतः परं पुराणं वैत्रिविधं श्राद्धमुच्यते ॥
अस्मिन्नेव पुराणो वा विश्वेदेवानलेभिरे ॥ आसुरं तद्भवेच्छ्राद्धं सलं मंत्रवर्जितमितिवद्
च परिशिष्टात् ॥ एतच्च वद्वचानामेव ॥ तेषामेवोक्तेः ॥ अन्येषां तु नात्र विश्वेदेवा इति कात्या
यनोक्तेस्तन्निषेध एवेति श्रुत्यै च द्रोदयः ॥ अन्ये तु नैमित्तिकं सपिंडीकरणमाहः ॥ म
विष्ये ॥ यद्यप्येको हि श्रमो तच्छ्रेनोक्तं ॥ तथापि तदप्यदेवं कर्तव्यमपुष्पान्भोजयेद्विजा
निति तत्रैव विश्वेदेवनिषेधात् ॥ यद्यपि सपिंडीकरणे शतएको हि श्रमो तत्र तथापि सपिंडीकर
णं श्राद्धं देवप्रवृत्तियोजयेदिति वचनानुत्तरत्वम् ॥ हेमाद्रावादिन्यपुराणो ॥ विश्वेदेवोक्त
गृह्यः सर्वाश्च सुकीर्तिनी ॥ नित्यनादीमुखे श्राद्धे वसुसमो च यैत्रके ॥ नवाह्नं भेदेवो
कालकामो संदेवहि ॥ अपिकत्यागते सूर्यकाम्ये च धुरिलीचनो ॥ पुरुरवादेवो चैव विश्वेदे
वो नु पार्वरो ॥ क्वचिद्विश्वेदेवापवादमाह ॥ हेमाद्रौ शातातपः ॥ नित्य
श्राद्धं देवं स्यादेको हि श्रमो तथैव च ॥ मान्श्राद्धं च पुग्मैः स्यादेदेवं प्राच्युरवेः शशुक ॥ योजयेदे
वशर्वाणि श्राद्धान्यसानियत्नतः ॥ नादीश्राद्धे भिन्नप्रयोगपक्षे मान्श्राद्धं देवं इति हेमा
द्रिः ॥ अथ विप्राः ॥ तेषां त्रयमध्यमाधममेदे न त्रिविधाः ॥ अत्र म
दीयाः श्लोकाः ॥ त्रिराचिके तस्त्रिमधुश्च वद्वचोप्याथर्वणो यजुषसामगौ च ॥
षडंगविच्च त्रिसुपर्णवेत्ताप्यथर्वशीर्षीध्ययने रतश्च ॥ शतापुवेदार्थविदो प्रवक्ता स्याद्
ह्यचारी च तथा निचिचसीदहृन्निःसन्पवाक् ॥ धरुथेः स्वेर्मातापित्रोः पंचभिः स्यात्वंशः ॥ य
नोपुक्ती जेष्टसामपुराणवेत्तापुत्रीचेतिहासेष्वभिज्ञः ॥ योगीभिस्तुः सामगो ब्रह्मवेत्तापंचा
पिश्वश्रीत्रियस्तसुतो वा ॥ शमुध्यायी श्रीशयादाजसेवी योश्चैते नूत्रमाः संप्रदिश्याः ॥ मि
स्तुयोगीयाथरतेत्तलभ्याभागात्तथाश्चेत्तदा भोजनीयाः ॥ श्राद्धे विप्रेषूपविष्टेषु यश्चात्स
प्राप्ताश्चेत्तविप्रयक्तौ तु भोज्याः ॥ अत्र मूलं हेमाद्रौ ज्ञेयम् ॥ तत्रैव नारदः ॥ यो
वैयती ननादत्यभोजयेदितरान्द्विजाच ॥ विजानन्वसन्तीयामेकव्यंतयातिराक्षसान् ॥
दीपकस्तिकायां दक्षः ॥ विनामांसेन मधुना विना दक्षिराया शिष्या ॥ परिहर्तुं
भवेच्छ्राद्धं यतिषु श्राद्धं भोजिषु ॥ एतच्च ज्ञानिविषयं ॥ त्रिराचिके तस्त्रिसुपर्णो यजुर्वेदे
कंदशोतहृतेन तदध्यापिनो यस्य संप्रद्वैसी मयाः स त्रिसुपर्णो इति वोपदेवः ॥ त्रिमधुर्न
वेदे कंदेशतदध्यायी ॥ केचित्त्रिराचिके तंचयने त्रिःशतवानित्यर्थमाह सुदेमाद्रि विरुहं ॥
हेमाद्रौ गौतमः ॥ पुवभ्योदानं प्रथमं पितृवयस इत्येके ॥ मान्से मनुः ॥ यश्च आकुरु
तेवा चं यश्च मीमांसते ध्वरं ॥ सामस्वविधिज्ञश्च यक्ति याव न याव नाः ॥ कौर्मे अस्मान्प्रव
रको ह्यसगो ब्रह्मस्यैव च ॥ अस्वंधी च विज्ञेया ब्राह्मणा श्राद्धसिद्धये ॥ गारुडे ॥

त्विराक्षसत्वेतथा मिवे ॥ दनुजत्वेतथा मयं प्रेतत्वे रुधिरोदका ॥ मनुष्यत्वेन पानादिना ना
 भोगकारं भवेत् ॥ अत्र पित्रादि शब्देर्जनकादीनामेव देवतात्वमुच्यते नवस्वादीनां ॥ अस्यै
 तन्नरतियजमानस्यपित्रेश्च शिशतपयश्चुतेः यस्य पिता प्रेतस्यात्सपित्रेऽपि उन्निष्ठापिति विष्वा
 दिस्मृतेश्च ॥ यत्तु मनुदेवलो ॥ वसवः पितरो ज्ञेया रुद्रा ज्ञेयाः पिता महाः ॥ प्रपिता महास्य
 दिव्याः शुक्तिरेखासनातनी ॥ यच्च याज्ञवल्क्यः ॥ वसुरुद्रादिति
 सुताः पितरः प्राददेवता इति ॥ तदभेदध्यानार्थं ॥ यानितु हेमाद्रौ नदिपुराणी ॥
 विष्णुः पितास्य जगती दिव्यो यज्ञः स एव च ॥ ब्रह्मा पिता महो ज्ञेयो घृहं च प्रपिता मह इति ॥
 यच्च भविष्ये ॥ अतिरुद्रः स्वयं ज्ञेयः प्रद्युम्नश्च पिता स्मृतः ॥ संकर्षणस्तु जज्ञनको
 वासुदेवस्तु जगतिता ॥ स्वयं कर्त्री ॥ यत्तु तत्रैव प्रथमो वरुणी ज्ञेयः प्राजा
 यन्स्य तथा परः ॥ तृतीयोऽत्रिः स्मृतः पित्रे घेषपि उ विधिः स्मृतः ॥ यच्च आदित्य
 पुराणी ॥ मासाश्च पितरो ज्ञेया ऋतवश्च पिता महाः ॥ सर्वत्सरः प्रजानां च वसुम
 प्रपिता महा ॥ यच्च नदिपुराणी ॥ अत्रिष्वातात्राह्मणानां पितरः यरि
 कीर्त्तिताः ॥ राज्ञां वैर्हि यदोनाम ॥ विशाकाव्याः प्रकीर्त्तिताः ॥ सुकालिनस्तु शूद्राणां व्यामाशे
 च्छान्त्यजातिषु ॥ इति ॥ अत्रावाहनादिषु पित्रादयः समुच्चयेन विकल्पेन वा
 यथाचारतत्र देवतारूपेण वा व्या इति हेमाद्रौ प्रादयः ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मणे ॥ या
 र्वंशं कुरुते यस्य कुकेवलं पितृहेतुकं ॥ मातामघ्न कुरुते पितृहासप्रजायते ॥ धीम्यः ॥
 पितरो यत्र क्षयंते तत्र माता महा प्रव ॥ अविशेषेण कर्त्तव्यं विशया न्नरकं ब्रजेत् ॥ अस्या
 यवादमाह ॥ कात्यायनः ॥ कर्षुसमन्वितं मुञ्चत तथा धंश्राद्वोऽ
 शो ॥ प्रसादिकं च शेषेषु पिशः स्यः षडिति स्थितिः ॥ दर्शादौ सपत्नी कानामेव देवतात्वं ॥ सि
 नभर्त्रा समं श्राद्धं माता मुंक्ते सुधासमं ॥ पिता मही च स्वने वनथैव प्रपिता महीति तत्रैवो
 क्तेः ॥ चदिकायां चतुर्विंशति मते ॥ सयाहं वज्रयित्त्वं स्त्रीणां
 नास्ति पृथक् क्रिया ॥ केचिदिच्छंति नारीणां पृथक् श्राद्धं महर्षयः ॥ अन्वेषका सुवृद्धौ च
 गयायां चक्षुषेहनि ॥ अत्र मातुः पृथक् श्राद्धं मन्यत्रयतिनासहेति ॥ कात्या
 यनोक्तेश्च ॥ अस्यानिर्मूलतां वदंती गौडस्तज्ञा एव ॥ अत्र भागवत्पध्याहारः
 अस्यथा सपतिकार्ये मात्रेश्चि प्रयोगाय त्रैः ॥ अत्र मातृ शब्दो जननामेव मुख्यः ॥ तेन सप
 लमात्तभ्यो न दद्यात् ॥ एवं पिता मघादि शब्दैः पितृजननादय एवोच्यं तत्र तत्सपत्नीभ्यो
 न देयमिति हेमाद्रिः ॥ बाहरयिनतु महा लयादी देयमिति स एव ॥ अथ वि
 श्वेदेवाः ॥ हेमाद्रौ शंखरहस्यती ॥ इति श्राद्धे कतूदक्षी सत्मीनादीमुखे वसु
 ॥ नेमिन्निके कामकालो काम्ये च घुरिलोचनौ ॥ पुरुरवश्चाद्रवश्च या र्वंशो समुदाहृतौ
 । तत्रैव ॥ उत्पन्निनाम चैतेषां न विदुर्ग्रहिजातयः ॥ अयमुच्चारणाय तैः श्लोकः
 श्राद्धसमन्वितैः ॥ आगच्छतु महाभागा विश्वेदेवा महावलाः ॥ ये यत्र विहिताः श्राद्धे साव

यीचकुंडास्यथकूटकारी॥ बालांश्वयोध्यायनेस्वपुत्रादवाप्रविधस्वयकुंडगोलौ॥ अये
 दिधिष्वाःपतिरस्ववर्त्रीसोमकर्त्रीतेनिककेककक्षी॥ पुडाचार्यःपक्षिणापीषकश्चस्त्री
 तोमेत्राहक्षसंरोपकश्चमेघाणां वामहिषाणां चपुष्पास्त्रीयस्त्रीसुप्रहितैर्यश्चजारिः॥ जी
 वपथ्येनश्चदत्रानुयोगाद्रव्यप्राप्तिवेदमुद्गादयंतःयामयाजियशुकेशविष्णुपिलेनशिलि
 पिरवादकारान्॥ अर्थकामरतश्चद्रयाजकश्मशुहीनजटिसुंरनिर्धृणान्॥ यस्यचैवय
 हिरणीरजस्वलास्वार्थयाकरतशायदायकान्॥ लौवकुस्यतिविलोहितेक्षणांनकुजवा
 मनश्रुयाभिशापिनः॥ पुत्रहीनमथकूटसाक्षिणोप्रातिहारिकमयान्ययाजकं॥ स्वामदान
 परिवेनृयाजकस्तेनहिसकमुखान् विवर्जयेत्॥ अत्रमूलहेमाद्रौपथ्वीचं
 दौदयेचक्षेयं॥ भारतेदानधर्मेषुआहवर्ज्याविप्रधिकारि॥ कितवोभूराहाय
 स्त्रीयशुयालीनिराह्वतिः॥ यामप्रेष्योवार्धुधिको गायकः सर्वविष्णुयि॥ सामुद्रिकोराज
 भृत्यलैलिकःकूटकारकः॥ पित्राविवदमानश्चयस्यचोपपतिर्गृहे॥ अभिशस्तस्यथास्ते
 नःशिल्पश्चोपजीवति॥ यर्वकारश्चस्त्रीचमित्रधुक्यारदारिकः॥ अत्रतानामुयाध्या
 यःकांडश्लक्ष्णैवच॥ अभिश्रयःपरिकामेघःसुनाटेश्वरवच॥ परिवित्रिस्यथास्तेनो
 दश्चमीगुरुतल्पगः॥ कुशीलवीदेवलकीनक्षत्रैर्यश्चजीवति॥ ईदशात्राहणाज्ञेयाश्च
 पात्रेयाःपुधिशिरतथा॥ ऋणकर्त्रीचयोराजन्यश्चवार्धुधिकोनरःकांडश्लक्ष्णशाखं
 तत्रापराश्वयोयनीतः॥ तदध्यायीच॥ सत्रियवैश्यवृत्रो नारदसु॥ तस्यामेवतुयो
 वृत्रोब्राह्मणोवसंतरसान्॥ कांडश्लक्ष्णुतोमार्गान्सोऽयात्रेयःप्रकीर्तितत्साहहारी
 तः॥ श्रद्धपुत्राःस्वयंदत्रायेचैतेकीतकाःसुताः॥ तेसर्वेमनुनाप्रीक्षाःकांडश्लक्ष्णसंशयः
 ॥ अयेपिहेमाद्रौमात्स्ये॥ त्रिशंकुन्वर्वरणंधानचीनद्रविडकीकरा
 न्॥ करण्टकांस्तथाभीरान्कलिगांश्चविवर्जयेत्॥ तत्रैवसौरपुराणो॥
 अगवंगकलिगांश्चसौराष्ट्रचयुजोरंस्तथा॥ आभीरान्कोकरांश्चैवद्राविडाचदाक्षि
 णायनान्॥ आवंमामागधांश्चैवब्राह्मणानुविवर्जयेत्॥ चंद्रिकायायमः॥
 काणाःकुजाश्चयेढाश्चकतघ्रागुरुतल्पगाःमानकूटासुलाकूटाशिलिनीयामयाज
 काः॥ राजभृत्यांधवधिरभूकखल्वाटयंगवः॥ वणिजोमधुहर्त्रीरोगरदावनदाहकाः
 समयानांचमेत्रारःभदानेयेनिवारकाः॥ प्रहृषीयनिष्टत्राश्चट्याप्रत्रजिताश्चये॥ य
 श्चप्रत्रजिताज्ञातःप्रत्रजावसितश्चयःअवकीर्णांचवीरघ्नोपिद्रुसकः॥ आ
 दकाशिकायांकात्यायनः॥ हिर्नयःलौवडश्चर्मासुक्तोतिकपिलस्तथा
 छिन्नोश्छिन्नलिंगश्चनेवकेतनमर्हति॥ हिर्नयःपित्रोर्वेशत्रिपुरवृविच्छिन्नवेदा
 श्रिः॥ हेमाद्रौमरीचिः॥ अविहकाराःकृष्णश्चलंवकर्गीस्तथे
 वच॥ वर्जनीयाप्रयत्नेनब्राह्मणाःआहकर्मणिब्राह्मे॥ भूकश्चप्रनिनाशश्चछि
 न्नांगश्चाधिकोशुलिः॥ गलरोगीगंडमालीस्फुटितांगश्चसञ्जरः॥ यंडनैवरमदाश्च

श्राद्धेषु विनियोजास्ते ब्राह्मणा ब्रह्मवित्रमाः ॥ ये योनिगोत्रमत्रास्ते वासि संवधवर्जिताः ॥ मनु-
नामंत्रं भोजयेच्छ्राद्धे धनेः कार्येऽस्य संप्रहः ॥ नारिं नमि त्रियविधा त्रुश्राद्धे निमंत्रयेत् ॥ ह्यो-
र्भ्रात्रोः श्राद्धे भोजनं निषिद्धं ॥ पितृषु त्रीभ्रातरौ निरग्निं गुर्विं रणपति ॥ स गौत्रप्रवरं चैव श्राद्धे
सुपरिवर्जयेत् ॥ इति श्राद्धदीपकलिकाया जातूकरणी क्रोः ॥ अथ

मध्यमाः हेमाद्रीकौर्मगाप्यौ ॥ नेकगोत्रे हविर्देयाद्यथाकमात्तथा हविः ॥
अभविद्युत्पगोत्रमणमेकगोत्रां सुभोजयेत् ॥ अत्र केचित् स्वशास्त्रीयान् मुख्यानाहः पठति च ॥
निमंत्रयी तर्षवैद्युः स्वशास्त्रीयान् द्विजोत्रमान् ॥ स्वशास्त्रीयहिजाभावे हि जा न मानि मंत्रये-
दिति ॥ इदं तु निमूलत्वाद्देमात्रिणा ह्यितत्वाच्चोपेक्ष्य मनु रयि ॥ यत्नेन भोजयेच्छ्राद्धे ब्राह्म-
णां वेदयारणां ॥ शास्त्रांतगमथाध्वपुं ह्दोगवासंसातिगम ॥ स्यामन्यतमो यस्य भुंजीत श्रा-
द्धमर्चितः ॥ पिच्छांतस्य तृप्तिः स्याच्छाश्वती सा त्रयी रुषी ॥ अत्र मासकश्लोकः ॥ मातां म-
हो मातुलभाग्निनेयदो हि त्रजा मातृगुरुस्वशिष्या ॥ ऋत्विक् च याज्यस्वसुरौ स्वबंधुश्याला-

गुराथास्वनुकल्पभूताः ॥ बांधवो मातृष्वस्य पितृष्वस्य मातुलपुत्रा इति वोपदेवः ॥ अत्र प्र-
लेहेमाद्रीज्ञेयं ॥ स गुरास्वस्त्रीयापति क्रमेदोष एवा ॥ स प्रप्रचीं न सत्रय रान् पुरुषानात्मना
सह ॥ अतिक्रम्य हि जानेतानूनस्के यातयेत् स्वगा ॥ संवधिनस्तथा सर्वा नदी हि त्रविट्पति त-
या ॥ भाग्निनेयं विशीये रातया बंधुस्वगा धियेति ॥ मदनरत्ने भविष्यी क्रोः ॥

अतएव याज्ञवल्क्ये ब्राह्मणा प्रातिवेश्यानामेतदेवानि मंत्रणो इति गुरपति क्रमेदशयरांदउ-
माह श्रासन्नमात्रपरमिदं ॥ मूर्खैर्नूनदोषः ॥ ब्राह्मणातिक्रमीनास्मि मूर्खैश्चैव विवर्जितौ ॥ ज-
लतमग्निमुत्स्रज्जनि हि भस्मनि ह्यत इति कात्यायनी क्रोः ॥ विप्रस्यापि दोषः ॥ अविहानप्रति-
युं ह्दानी भस्मी भवति दारुवदिति मन्त्रोः ॥ अपरार्कं अत्रिः ॥ षड्-

प्यसु पुरुषेभ्यो वीगश्राद्धे यासु गोत्रिणाः षड्भ्यसु परतो भोज्याः श्राद्धे स्पृगोत्रजा अयि ॥ ए-
तच्च ब्राह्मणालाभे ॥ अप्रिशदान् ॥ असंभवे हेमाद्री गौतमः ॥ शिष्याश्चैकस गौत्राश्च भोज-
येद्भर्त्रिभ्यो गुरावतः ॥ आयसंवः ॥ ब्राह्मणा न भोजयेद्योनिगोत्रम-

त्रांते वास्य संवंधान् गुराहासौ तु परेषां समुदितः ॥ सोदर्योपि भोजयितव्य एते नो ते वासिनो
व्याख्याता इति ॥ अत्र विशेषमाहात्रिः ॥ पिता पितामहो भ्राता पुत्रो वायस्य पिंउकः ॥ न पर-
स्परमर्घ्यासुर्न श्राद्धे ऋत्विजस्तथा ॥ ऋत्विक् पुत्रादयो ये ते सकुलान् ब्राह्मणाः स्मृताः ॥ वि-
श्वदेवे नियोक्तव्यायधेते गुरावतः ॥ स गौत्रान

नियोक्तव्याः स्त्रियश्चैव विशेषतः ॥ अथ वर्जाः ॥ अत्र मामकाः
श्लोकाः वर्जान् प्रवक्ष्ये तथ रो गि वैरिहीना धिका गान् कितवान् कृतघ्नान् ॥ न सत्रं शा-
स्त्रिणां च जीवमानान् भेषज्यत्स्यापि च राजभृतान् ॥ संगीतकायस्य कुसीदरुत्या वेदकये-
णापि कवित्वत्स्या ॥ देवार्चनेनापि च जीवमानान् स्वाध्यायदारप्रिसुतीक्षकाणान् ॥ दु-
र्बालखल्वाटुकनस्वधर्मिनरांश्च योनर्भवकृष्णदेतान् ॥ आगारदाहीगरदः समुद्रया ॥

यीचकुंडास्यथकूटकारी॥ बालांश्वयोध्यायतेसपुत्रादवाप्रविद्यस्वयकुंडगोली॥ अथे
 दिधियाः यतिस्वकर्त्रीसोमक्रयीतैन्निककेककही॥ पुहाचार्यः पक्षिरांयीषक्रश्चो
 तोभेत्त्राहसरोयकश्चमेघाणां वामहिषाणां चपुष्पासीयस्त्रीषुप्रहितैर्यश्चजरिः॥ जी
 वपथ्येगश्चदत्रानुयोगद्वयप्राप्तिवैदमुहाटयंतः यामयाजियशुके शविक्रपिलेनशिलि
 पित्वादकारान्॥ अर्थकामरतश्चद्रयाजकश्मशुहीनजटिसुंडनिर्घृणान्॥ यस्यचैवगु
 हिराीरजस्वलास्वार्थपाकरतशायदायकान्॥ कीवकुस्यतिविलोहितेक्षणाचकुजवा
 मनश्याभिशापिनः॥ पुत्रहीनमथकूटसाक्षिरांप्रातिहारिकमयाज्ययाजकं॥ स्वामदा
 परिवेद्याजकस्तेनहिंसकमुखान् विवर्जयेत्॥ अत्रमूलहेमाद्रीदृष्टीचं
 शोदयेच्छेयं॥ भारतेदानधर्मसुश्राद्धवर्ज्याविप्रधिकारे॥ कितवौभूराहाय
 स्मीपशुपालो निराकृतिः॥ यामप्रेष्यावार्धुषिको गायकः सर्वविक्रयी॥ सामुद्रिको राज
 मृत्युसैलिकः कूटकारकः॥ पित्राविदमानश्चयस्यवोपपतिर्गृहे॥ अभिशस्तस्यथास्ते
 नः शिल्पश्चापजीवति॥ यर्वकारश्चस्त्रीचमित्रधुकुपारदारिकः॥ अत्रतानामुयाध्या
 यः कांडशृस्तथैवच॥ अमिश्रयः परिक्रामेघः सुनादेशूरवच॥ परिवित्रिस्यथास्तेनो
 दश्चमीगुरुंतल्पगः॥ कुशीलवीदेवलकीनक्षत्रैर्यश्चजीवति॥ ईदशात्राहणाज्ञेया
 पांत्नेयाः पुधिशिरनथा॥ ऋणाकर्त्रीचयोराजन्यश्चवार्धुषिकोनरः कांडशृस्वशाखा
 त्पत्रापरशास्वयोपनीतः॥ तदध्यायीच॥ सत्रियवैश्यवृत्रौ नारदसु॥ तस्यामेवतुयो
 वृत्रौ ब्राह्मणीवसंतरसात्॥ कांडशृष्टं प्रसुतो मार्गान् सोऽयांत्नेयः प्रकीर्त्तितत्साहहारी
 तः॥ अद्रपुत्राः स्वयंदत्रयेचैतेत्रीतकाः सुताः॥ तिसर्वमनुनाप्रीक्षाः कांडशृष्टानसंशयः
 ॥ अथेपिहेमाद्रीमात्स्ये॥ त्रिशंकुवर्वरानेघान्चीनदविडकोकरा
 न्॥ करणाटकांस्तथाभीरान्कलिगांश्चविवर्जयेत्॥ तत्रैवसौरपुराणे॥
 अंगवंगकलिगांश्चसौराश्चरुर्जंरंस्तथा॥ आभीरान्कोकरांश्चैवद्राविडान्हाशि
 रायनान्॥ आवंसाचमागधांश्चैवब्राह्मणांस्तुविवर्जयेत्॥ चंद्रिकायायमः
 काणाः कुजाश्चषेढाश्चज्ञानप्रागुरुतल्पगः मानकूटसुलाकूटाशिलिनीयामयाज
 काः॥ राजभृशोधवधिरभूकखल्वाटयंगवः॥ वरिणोमधुहर्त्रीरेगरदावनदाहकाः
 समयानोचभेत्तारः प्रदानेयनिवारकाः॥ प्रहजोयतिरत्राश्चटंथाप्रब्रजिताश्चये॥ य
 श्चप्रब्रजिताज्ञातः प्रब्रजावसितश्चयः अक्कीर्णांचवीरघ्नोयुगुघ्नोयित्दूषकः॥ आ
 ह्काशिकायांकात्यायनः॥ हिर्नयः कीवदश्चमीसुत्तोनिकापिलस्यथा
 क्षिन्नोयक्षिन्नलिंगश्चनेवकेतनमर्हति॥ हिर्नयः पित्रोर्वशत्रियुरुषंविच्छिन्नवेदा
 धिः॥ हेमाद्रिमरीचिः॥ अविदकर्ताः कस्यश्चलवकर्णस्तथे
 वच॥ बर्जनीयाप्रयत्नेनब्राह्मणाः श्राद्धकर्मणिब्राह्मे॥ भूकश्चरुनिनाशश्चक्षि
 न्नागश्चाधिकोगुलिः॥ गलरीगीगंडमालीसुदितांगश्चसञ्चरः॥ षंडतूवरमंदाश्च

आदेयेतानुविवर्जयेत्॥ लंबकर्णं चाह॥ तत्रैवगोभिलः॥ हनुमूलादश
 कर्णोलेवीनुपरिकीर्त्तितो॥ द्युगुलातीतकर्णस्यमुजतेपितरोननु॥ घंडश्चात्रचंद्रिकीक्रः
 सप्रविधोयाद्यः॥ यथा॥ घंडकोवातजः घंडः घंडः कीवीनपुसकः॥ कीलकश्चतिसंज्ञैवं
 कीवभेदाः प्रकीर्त्तितः॥ यराशरमाधवीये त्रचतुर्दशविधउक्रः
 तेषांस्वरूपाणितत्रैवज्ञेयानि॥ चंद्रिकायांशातातयः॥ अग्रिष्टोभादि
 भिर्यज्ञैर्येयजंत्पदक्षिणोः॥ तेषामन्नंनभोक्तव्यमयांत्पालेप्रकीर्त्तितः॥ एतच्चश
 क्रौसंसा॥ अग्रर्केभारते॥ अत्रतीकितवस्तेनः प्राणिविक्रयको
 पिवा॥ यथाचेत्प्रीतवान्सोमं सोपिकेतनमहेति॥ आहृदीयकलिकायांयमः॥ अप
 लीकश्चवर्जः स्यात्सयलीकोप्यनप्रिकः॥ तत्रैवाश्वलायनः॥
 प्रतिमाविक्रयंयेविकरोतियतितस्तुसः॥ जीवनाथंयरास्थीनिधुत्वातीर्थंप्रयातियः॥
 मातापित्रोर्विनासोपियतितः परिकीर्त्तितः॥ तत्रैवजातूकरणः॥
 यत्रमानुलजोद्वाहीयत्रवावृषलीपतिः॥ आहंनगच्छेत्तदिप्राः कृतंयच्चनिरामिषा॥
 पित्रपुत्रोभ्रातरौदो निरग्निगुर्विणीयति॥ सगोत्रप्रवरंचैवप्राहेसुपरिवर्जयेत्॥
 वृहन्नारदीये॥ शंखचक्रंमृदायस्तुकुर्व्योत्रप्रायसेनवा॥ सशूद्रवहद्विष्का
 र्यस्वर्गसाहिप्रकर्मणः॥ शंखचक्राधकनचगीतनुत्वादिकंतथा॥ एकजातेरयंध
 म्भानजातुस्यादिजन्मनः॥ तेनयेतप्रमुदादिविधंयस्तेशूद्रविषया इतिश्वीचंद्रोद
 यः॥ शिवकेशवयोरकान्शूलचक्रादिकान्द्विजः॥ नधारयेतमतिमान्
 वैदिकेवर्मनिस्थितरत्याश्वलायनोक्तेश्च॥ नृत्यंचोदराद्यर्थनिषिद्धमितिश्रीधरस्वा
 मी॥ अमेपिनिषिद्धानिवंधेषुज्ञेया॥ इतिदिक्॥ अत्रविप्राणां
 आद्यत्वोत्प्रेवतहर्ज्यानांनिषेधसिद्धेपुनर्वर्जपरिगरानं निषिद्धवर्जुपनिर्गुणाप्राप्
 र्थमिति विज्ञानेश्वरः॥ कुशिकाराणदेरयवादेहेमाद्रौवसिष्ठः॥ अयिचैत्रंत्रविद्युक्रः
 शरीरैः येक्तिहृषणोः॥ अदृश्यंतयमः प्राहयंक्तियावनएवसः॥ क्वचिदिप्राणांजानि
 मात्रेणाद्यत्वमुक्तं॥ चंद्रिकायामात्रेये॥ यद्विपुत्रोगयां गच्छे
 त्कदाचित्कालपर्ययात्॥ तानेवभोजयेदिप्राचत्रह्यणायेप्रकल्पिताः॥ ब्रह्मणाकृत
 संस्थानाविप्रात्रह्यसमासृताः॥ अमानुषांगयाविप्रात्रह्यणा
 येप्रकल्पिताः तेषुतुष्टेषुसंतुष्टाः पितृभिः सहदेवताः॥ तत्रैवानविचार्यकुलशीलेवि
 धाचतयएवचा॥ इजितैस्तेसुसंतुष्टदेवाः सपितृगुणकाः गयायांनिर्गुणा अपितए
 वभोज्याः॥ इतिहेमाद्रिः॥ असयवदप्राद्वैएवतन्त्रियमोनाम्यत्रेति
 त्रिस्थलीसेतोपितामहचरणाः॥ श्वीचंद्रोदयेपियात्रो॥ तीर्थ
 पुत्राह्यणानेवपरीक्षेत्कदाचन॥ अन्वार्थिनमनुप्राप्तेभोजंतमनुरव्वीत्॥ स्कांदि
 पि॥ ब्राह्मणानयरीक्षेत्तीर्थेऽत्रनिवासिनः॥ मनुः॥ नब्राह्मणोपरीक्षेत्तदेवक

र्मणिधर्मवित् ॥ यिञ्चैकर्मणिनुप्राप्तेपरीक्षेतप्रयत्नतः ॥ असंभवपरमेतदितिमेधातिथिः
 हेमाद्रौव्यासः ॥ गायत्रीसारमात्रोपिवरंविप्रःसुमंत्रितः ॥ नापंत्रितश्चतुर्वेदीसर्वाशीसर्वविक्रयी ॥
 काणाकूटाश्वकुजाश्वदरिद्राव्याधितासथा ॥ सर्वेऽप्रादेनियोक्तव्यामिश्रितावेदपारंगैः ॥
 यविप्रनिमंत्रणाम् ॥ चंद्रिकायांवारहे ॥ वस्त्रशौचादिकर्तव्यंश्वःकर्त्तास्मीतिजानता ॥ स्थानो
 पलेपनंकात्वाततोविप्रान्निमंत्रयेत् ॥ दंतकाष्ठं च विस्त्रजेद्ब्रह्मचारीशुचिर्भवित् ॥ तत्रैव
 प्रचेताः ॥ दक्षिणं चरणं विप्रःसर्वं वैश्वत्रियस्तथा ॥ पादावादायपवेश्योद्दीश्वदः प्र
 णतिर्ष्वकं ॥ दृहस्यतिः ॥ उपवीतीततोभूत्वादेवार्थं तु हिजोत्रमान् ॥ अ
 पस्येनपिञ्चैयस्वयंशिम्योयवासुतः ॥ प्रचेताः ॥ सर्वरांप्रिययेदांप्रहिजानां
 नुनिमंत्रणो ॥ दृथ्वीचंद्रोदयेस्कांदि ॥ राजकार्येनियुक्तस्यबंधनियहव
 र्त्तनः ॥ व्यसनेषु च सर्वेषु प्रादेविप्रेणकारयेत् ॥ चंद्रिकायांयमः ॥ अमो
 जं ब्राह्मणस्यान्नघलेननिमंत्रितः ॥ तथैव वृषलस्यान्नब्राह्मणेननिमंत्रितः ॥ त
 त्रैवयेठानसिः सप्रयंचद्वौवाश्रीत्रियान्निमंत्रयेत् ॥ आश्वलायनसूत्रे ॥
 एकैकमेकैकस्यद्वौद्वौवाश्रीस्त्रीन्वाहद्वौफलभूयस्त्वं ॥ द्वाविजिह्विः प्रादेगौतमः ॥ नवावा
 रान्भोजयेद्युजोवायथोत्साहं याज्ञवल्क्यः ॥ द्वौदेवैः प्राक्त्रयः
 पिअउदगैकैकमेववा ॥ मातामहानामयैवतंत्रवावैश्वदेविकम् ॥ दीपक
 लिकायांपराशरः ॥ सयत्रावर्थयात्राणामेकैकस्यत्रयस्त्रयः ॥ यित्रादौत्रह
 णाः प्रोक्ताश्चत्वारोवैश्वदेविके ॥ दृहयाज्ञवल्क्यः ॥ दशैकंपंच
 वाविप्रान्पार्वरीविनियोजयेत् ॥ अत्रवैश्वदेवेद्वौचतुरीवोपवेश्यपित्रादीनामेकैकस्य
 स्थाने एकत्रीन्यंचसप्तनववोपवेशयेदितिनिस्तुगौर्यः ॥ मनुः ॥ द्वौदेवैपिनु
 क्तयेत्रीनैकैकसुभयत्रवाभोजयेत्ससृष्टोपिनप्रसज्येत्तविसरे ॥ सन्त्रियांदेशकालौचशो
 चंब्राह्मणसंपदं ॥ यंचैतान् विसरोहंति तस्मान्नेहेतविसरं ॥ दृथ्वीचंद्रोदयेशा
 तानयः ॥ द्वौदेवैश्चत्वारोविप्रोप्रास्तुखावुपवेशयेत् ॥ यिञ्चैतूदस्तुखांस्त्रीश्ववह
 चाध्वंसामगान् ॥ अत्यशक्तौ हेमाद्रौदेवलः ॥ एकैनापिहिवि
 प्रेणसदृयिं प्राहमाचरेत् ॥ षडर्थान्द्वार्ययंत्रत्रयउभ्योदघात्रयाहविः ॥ गोभिलः
 यथैकंभोजयेच्छादेच्छंदैंगतत्रभोजयेत् ॥ ऋचोयज्ञेषिसामानित्रितयंत्रविद्युते ॥ अत्र
 वैश्वदेवेतिविशेषमाहः ॥ तत्रैववसिष्ठः ॥ यथैकंभोजयेच्छादे
 वतत्रकथंभवेत् ॥ अन्नंपात्रेसमुद्गन्सर्वस्यप्रकृतस्यच ॥ देवतायतनेकात्वाततः प्राह
 समाचरेत् ॥ प्रास्येदश्रीतदन्नेतुदघाहाब्रह्मचारिणो ॥ एतच्चसपिंडीकरणावर्जित्यं ॥ नत्वे
 वैकं सर्वेषां काममनायेत्याश्वलायनोक्तेः ॥ अस्यार्थउक्तीनारायणारत्नो ॥ आद्यंसपिंडी
 करणंतद्वैषुसर्वप्रादेषुकामंत्रयाणामेकंभोजयेत् ॥ संपिंडीकरणोतु नियंत्रिभिर्भवि
 तव्यमिति ॥ अनाथेपार्वरावर्जितेवा ॥ अमोजनेऽमामहेमप्राहदोवा ॥ अन्नाभावेवैतिव्या

ख्यातरं जत्रैवज्ञेयम्॥ कारिकाया॥ देवविशेषवैकैकं सपिंडीकरणं विनेति॥
 अत्रैकविप्रेसाधैर्विशेषमाहा॥ श्वीचंद्रोदये प्रवेता॥ एकस्मिन् ब्राह्मणे
 देवैसाधैरभिर्भवैत्सदा॥ अननेः कुशमुष्टिः स्यात्तथाहकर्मणो सर्वतः॥ सर्वथा विप्रालाभे
 तत्रैव हेमाद्री सत्यव्रतः॥ निषायदर्भनिचयमासनेषु समाहितः॥ प्रेषात् प्रेषसंपुक्तसर्वथा
 ह प्रकल्पयेत्॥ अत्रानन्यभावात्सत्रैकत्विकार्ये यजमानविधौ नदक्षिणोतिकैचित्॥ त
 न॥ अहृश्या र्थायाः प्राप्तेः॥ सर्वतंत्रिजते तु भ्यं पञ्चश्राद्धमदक्षिणामिति या प्रात्॥ विदध्याही
 तमन्यश्च दक्षिणाईहरो भवेत्॥ स्वयंचेडभयं कुर्यादन्यस्मै प्रतिपादयेदिति ह्मं दो गपरिशि
 ष्टाच्च॥ एवं यतिश्राद्धेयि॥ कात्यायनः॥ यज्ञवसु निमुष्टौ च सवैद
 र्भवेदौ तथा॥ दर्भसंस्थानविहिता विहरारु रगोषु च मान्श्राद्धे तु विप्रालाभे सुवासिनो पि
 भोजनीयारमाहाशार्कैश्च वसिष्ठः॥ मान्श्राद्धे तु विप्राणां मलाभे प्रजयेदपि॥ यतिपुत्रा
 त्विताभ्यायो वितीक्ष्णो क्लोभवाश्चि॥ अथा विनिवृद्धि श्राद्धविषयम्॥ याप्रे उ
 त्ररखंडे॥ सक्कम्पर्वित्तलिगेशालयामशिलां चयः॥ पीठे संस्थापयित्वा तु श्राद्धं च कुस्ते नरः॥ पि
 तरस्तस्य तिष्ठंति कस्तकीष्टिशतं दिवि॥ चंद्रिकाया मास्ये॥ यत्निमत्तनिय।
 माच्छावयेत्येकानुषुधः॥ अज्ञो धर्मेः शोचयरेः सततं ब्रह्मचारिभिः॥ भवितव्यं भवद्भिश्च मया
 च श्राद्धकारिणा॥ यत्तु मनुः॥ सर्वायासविनिर्मुक्तैः कामज्ञो धर्विवर्जितैः भवित
 व्यं भवद्भिर्नः श्योभूते श्राद्धकर्मणी मितवर्षं पुनिमंत्रणपरं नतदहः॥ तत्रैव देवलः॥ असंभवे
 परे युर्वी ब्राह्मणांस्तान्निमत्तयेत्॥ अज्ञाती न समानार्थानपुग्मान्मशक्तिः कात्यायनः
 अविधीमंत्रिती नतत्कैतने यज्ञशक्तिः॥ अथ श्राद्धकर्तृमोक्तनियमाः॥
 तत्र निमंत्रित विप्रत्यागो य एके यमः॥ कैतनं कारयित्वा तु योनियातपतिदिजां ब्रह्महत्यामवा
 प्रोति शूद्रयो नो वजायते आमंत्र्याहारां यस्तु यथा मायं न शजयेत्॥ अतिरुक्ता सुघोरसुति
 र्यग्यो निषुजायते॥ प्रमादसागेतहारीतः॥ प्रमादा हि स्तुतज्ञात्वा प्रसाधेन प्रयत्नतः॥ नर्षपि
 त्वा यथा मायं सर्वतत्कलमश्नुते॥ प्रमादा भावे तु नारायणाः॥ एतस्मिन्नेन सिमाप्रे ब्राह्मणो
 नियतः सुविः॥ यतिवां द्रायरा कृत्वा तस्मात्पात्तमुच्यते॥ यमः॥ आमंत्रित
 सुयो विप्रो भोक्तुमन्यगच्छति॥ नरकारांशते गत्वा चोडलेखमिजायते॥ तत्रै
 व देवलः॥ सर्वं निमंत्रितीत्येन कुर्यादन्यप्रतिग्रहं॥ मुक्ताहारो यवाभुंक्ते सुकृतं तस्य
 नश्यति॥ यदि विप्रो विलंबते तदोक्तमादित्यपुराणो॥ आमंत्रितश्चिरेनैव कुर्यात्प्रकटा
 चन॥ देवता नां विदयां च दातुरस्य चैव हि॥ विरकारी भवेद्री हीयत्येन नरकाग्निना॥
 श्वीचंद्रोदये यमः॥ निमंत्रितसुयो विप्रो यद्धानं याति दुर्मतिः॥ भवति पितर
 सस्य तं मांसं दासुभोजनाः॥ निमंत्रितः प्रकुर्यात्तु कलहं चैदिजः कचित्॥ भवति पितरस
 स्य तं मांसं मलभोजनाः आमंत्रितसुयः श्राद्धे भारमुद्धने दिजः॥ पितरसस्य तं मांसं भवति
 स्वेदभोजनाः आमंत्रितसुयः श्राद्धे हिंसो वै कुरुते दिजः॥ तं मांसं पितरसस्य भवति रुधि

गशनाः॥शंखः॥निमंत्रितस्तुयः॥आदेमिथुनंसेवतेहिजः॥आहंरत्वावपुक्तावपुजतेमह
 नैनसा॥मिथुनंश्रुतावपिनिषिद्धम्॥श्रुतकालनिपुक्तीवांनेवगच्छेत्स्त्रियं कचिन्॥तत्रग
 कुन्वावाप्रोतिष्ठनियानिकलानिविति॥तत्रैवमाधवीयेरुदमन्त्रैः॥आहंकरिष्यन्लुत्वा
 वाभुक्तावापिनिमंत्रितः॥उयोष्यवयथाभुक्ताभोयेयाच्चक्रतावपि॥भोक्ष्यन्करिष्यन्श्च
 आहंशर्वरात्रौप्रयत्नतः॥व्यवायेभोजनंवापिश्रुतावपिविवर्जयेदिनि तत्रैवाश्वलायनोक्ते
 च॥विज्ञानेश्वरेणानुश्रादेःश्रुतो गच्छतोपिनदोषरत्तुक्तं॥तत्रवगतिकत्वज्ञेयं॥रहस्यतिः
 दिनिशंभ्रह्वारीस्यात्प्राहृद्वाहृद्गौःसह॥अन्यथावर्तमानौतुस्यात्तानिरयगामिनौ॥
 पुनर्भोजनमध्वानंभारमायासमैथुने॥प्राहृद्वाहृद्भुक्तेवसर्वमेतद्विवर्जयेत्॥स्वाध्या
 यकलहंचैवदिवास्वायंत्येवच॥यत्रप्राहृदकाशिकायांपुरारासमुच्चये॥कृत्वानुरुधिरसा
 वनविद्वान्प्राहृदमाचरेत्॥एकदेशेत्रीणिवाविद्वान्दिनानियरिवर्जयेदिनि॥तन्निर्मूलं॥ष्ट
 र्थीचंद्रोदयेयमः॥पुनर्भोजनमध्वानंभारमध्ययनमैथुने॥संध्याप्रतिग्रहंहीमंप्राहृदभोक्ता
 वृवर्जयेत्॥तत्रसंध्यानियेधःप्रायश्चित्तानुश्रवणंज्ञेयं॥यथाहीशानाः॥दशकृत्वःपिबेदायो
 गायत्र्याप्राहृदभुक्तिः॥ततःसंध्यामुयासीतजयेच्चतुहयादपि॥गीडस्तु॥सायंसंध्यापरा
 नंचच्छेदनंचवनस्यते॥अमावास्यानकुर्वीतरत्रिभोजनमेवच॥द्युतंचकलहंचैवसायं
 संध्यादिवाशयो॥प्राहृदकर्त्तव्यमात्रावपुनर्भुक्तिंचवर्जयेदितिकामधेनोवराहाद्युक्तेः॥क
 त्तूरपिसायंसंध्यानियेधमाहः॥होमनिवेधस्तुस्वविषयः॥रुतकेचप्रवासेचअशक्तौप्रा
 हृदभोजने॥एवमादिनिमित्तेषुहावयेन्नतुहाययेदितिकुदोगपरिशिष्टात्॥ तत्रैवा
 रित्यपुराणो॥निमंत्रितस्तुनप्रादेकुर्याभ्यादीदिताउनं॥चंद्रिकायांप्रचेताः॥प्राहृदभुक्
 प्रातरुत्यायप्रकुर्यादेतधावनं॥प्राहृदकर्त्तानकुर्वीतदंतानाधावनंबुधः॥हेमाद्रौजावा
 लिः॥दंतधावनंतांबूलैतेलाभ्यंगमभोजने॥रत्नौषधंपराचंचप्राहृदस्तुप्रवर्जयेत्॥
 विष्णुरहस्यं॥प्राहृदेषवासदिवसेखादित्वादंतधावनं॥गायत्र्याशतसंस्तमवुप्राश्यवि
 सुध्यति॥पुनर्भोजनमध्वानंयानमायासमैथुने॥दानेप्रतिग्रहोहोमःप्राहृदभुक्त्वचव
 र्जयेत्॥सोमोत्पन्नो॥वनस्यतिगतेसोमैयस्तुहिस्यादनस्यति॥घोरयांप्रशाहमायापुजते
 नात्रसंशयः॥एतद्विहितेध्यादिव्यतिरेकेण॥वनस्यतिगतेसोमेनउहोयस्तुवाहयेत्॥ना
 म्प्रतिपितरस्तस्यदशवर्षीणिचंच॥वनस्यतिगतेसोमेमंध्यानंयस्तुकारयेत्॥गावस्त
 स्वविनश्यतिचिरकालमुपस्थिताः॥वनस्यतिगतस्वरूपमाहष्टर्थीचंद्रोदयेवासः॥
 त्रिसुहृत्त्रैवसेदकेत्रिसुहृत्त्रैजलेवसेत्॥त्रिसुहृत्त्रैवसेदोसुत्रिसुहृत्त्रैवनस्यती॥कलिकाया
 रुदमनुः॥निमंत्र्याविप्रांसुदहवर्जयेन्मैथुनेस्तुरं॥प्रमत्ततोचस्वाध्यायैकोधाशौचेतथा
 वने॥केचिन्निमंत्रणात्पूर्वश्रुत्यर्थवर्धेह्निक्षीरंकुर्वीति॥नचमूलदृष्या॥सरीचिः॥वक्ष्या
 यर्वसुयक्षादीरिक्ताभद्रातिष्ठिष्यपि॥यातेप्रादेःत्रताहेचक्षीरंवर्जयेतिशासुच॥यदाकर्त्तुरश
 क्तातसुत्रशिष्यादिःप्राहृदकरोतिनदाकर्त्तप्रतिनिधिनाचप्रागुक्तंनियमाःकार्याः॥नश

क्रोतिस्वयंकर्तुंयदाह्ननवकाशतः॥आहंशिष्यरापुत्रेणतदायेनापिकारयेत्॥नियमा
 नाचरेत्सोपिनियतोश्चवसुधरे॥यजमानोपितान्सर्वानाचरेत्सुसमाहितः॥रतिहेमाद्रौ
 वाराहीनेः॥स्त्रियासुयामे॥सुक्तकच्छातुयानारीसुक्तकेशीतथैवच॥हसनेवदनेचैव
 निराशाःपितरोगताः॥आश्लायनः॥आहःऽहिभोजयेदासौनवालापियत्नतः॥आ
 कुपिउदानाङ्घ्रिनीलंकुप्यात्स्वविग्रह॥वासोऽगृहे॥अथआहवसूनि॥तत्रादीकुशा
 ष्ठीचंद्रोदयेदक्षः॥शमितुष्यकुशादीनाहितीयःपरिकीर्तितःअथधाभक्तेदिनेदितीयो
 भागत्रयर्थः॥तत्रैवयमः॥समूलस्तुभवेद्भ्रमःपितृणांआहकर्मणि॥मूलेनलीकान्जयति
 शक्रस्यसुमहात्मनःवासः॥तर्पणादीनिकाप्याणिपितृणांयानिकानिचित्॥नानिसुर्हि
 गुरोर्दभैःसप्रपत्रैर्विशेषतः॥शालकायनः॥सपिंडीकरांयावदनुदभैःपितृक्रियाः॥स
 पिंडीकराहर्ष्वंहिगुरोर्विधिवद्देवतांशंखः॥अनंतर्गभिंरांसायकौशंहिदलमेवचामा
 देशमात्रेविज्ञेययवित्रयत्रकुत्रचित्॥हारीतः॥पवित्रत्राह्यरास्यैवचतुर्भिर्दभैपिजुलैः॥
 एकैकंनूनमुद्दिष्टवर्णवर्णयथाक्रमे॥सूत्यर्थसारे॥सर्वेषांवाभवेद्वाभ्यांयवित्रयंथितं
 नवम्॥रत्नावलाश्राद्धयोसुपर्वणीर्मध्येयवित्रधारयेदुधः॥हेमाद्रौस्कंदे॥अनामिका
 धृतादर्भाधिकानामिकयापिवा॥हाभ्यामनामिकाभ्यानुधार्थैरभेयवित्रके॥पवित्राभावे
 तत्रैवसुमंतुः॥समूलायोविगर्भोतुकुशीहीदक्षिणोकरे॥सव्येचैवतथात्रीनुवैवित्पात्
 र्वकर्मसु॥वौधायनः॥हस्तयोरुभयोर्हीदावासनेपितथैवच॥दर्भग्रहरोमत्रमाह॥शं
 खः॥विरचिनासहीत्यनपरमेष्टिनिसर्गजा॥नुदसर्वाणिपापानिदर्भस्त्विकरोभवस्तु
 त्यर्थसारे॥हफट्कारेणामंत्रेणसकृच्छित्वासुमुदरेत्॥भरहाजः॥प्रेतक्रियार्थेपित्रर्थ
 मभिचारार्थमेवच॥दक्षिणामिसुखच्छिंदात्प्राचीनावीतिकीद्विजः॥कुशाभावेपरकं
 सुमंतुः॥कुशाकाशःशरीशुद्धीयवाहर्वांयवित्त्वजाःगोकेशयुंजकुंदाश्चर्वाभावेपरः
 परः॥काशादौविशेषमाह॥शंखः॥काशहस्तस्ताचामेत्कदाचिद्विधिशक्या॥प्रा
 यश्चित्रेनयुजेतदर्वाहस्तथैवच॥षष्ठीचंद्रोदयेयमः॥मासिमास्युद्गतादर्भांमासिमास्ये
 वचोदिताःषट्त्रिंशन्मते॥मासेनस्यादमावास्यादर्भ्याद्योनवःसृतः॥गृहपरिशिष्टेये
 चपिंडाश्रितादर्भयैकतेपितृतर्पणं॥अमेध्याशुचिलिप्तायेतेषांमागोविधीयते॥ल
 घुहारीतः॥पथिदर्भाश्रितादर्भाःयेदर्भयज्ञभूमिषु॥सरणासनपिंडेसुषट्कुशात्रपरि
 वर्जयेत्॥ब्रह्मयज्ञेचयेदर्भयैदर्भापितृतर्पणं॥हताशूत्रपुरीषाभ्यांतेषांमागोविधीय
 ते॥हेमाद्रौ॥अमानिचयवित्राणिकुशदर्वीन्मकानिच॥हेमात्मकपवित्रस्येकानार्ह
 तिवैकलाश्राद्धंअथहविः॥हेमाद्रौप्रचेताःकृष्णमाखास्तिलाश्चैवप्रेषासुर्भवशालयः॥
 महायवात्रीहियवास्तथैवचमधूलिकाः॥कृष्णःश्वेताश्चलोहाश्चयाष्टाःसुःआहकर्मणि
 ॥महायवैवेणुवीजं॥मधूलिकायावनालाइतिहेमाद्रिः॥कल्पतरुश्चः॥भारते॥वर्धमान
 तिलआहंमस्यंमनुरत्रवीत्॥सर्वकामैःसयजनेयस्तिर्लेयजतेपितृन्॥चंद्रिकायांदि

बलः॥ इच्छार्त्तं सृताहे वदशी दृष्टासुकासुच॥ यात्रेभ्यस्तेषु कालेषु देयं नैव कुभोजनं॥ सा
 परणीया॥ अगो धूमचयच्छादं मासपुद्गविवर्जितं तैलपक्वो नरहितं हातमप्यहातं भवेत्॥
 हेमाद्रवत्रिः॥ अगो धूमचयच्छादं हातमप्यहातं भवेत्॥ तत्रैवत्राहो॥ यं वैत्री हितिलेर्मा॥
 धूमो धूमेश्च राकेस्तथा॥ संतर्पयेत्ति वृत्तमुद्गैः श्यामाकैः सर्षपद्रवैः॥ नीवारिह रिश्यामा
 कैः प्रियेगुमिरथा र्वयेत्॥ हेमाद्रो कार्ष्णजिनिः॥ यदिसृजीवितश्चासीत्तदधात्तस्य यत्नतः
 सवप्रोदसुरमार्गततोयातिनसंशयः॥ कलिकायामाश्वलायनः॥ कदलादिफलेः श
 सेर्मूलेराद्रीदिकैरपि॥ गोरसेर्मधुनादधाद्वाद्दे संतर्पयेत्पितृना॥ कदलाभफलादीनि
 आदिसंयादयेत्सुधीः॥ हेमाद्रो यथी चंद्रोदये च मार्कंडेयः॥ गोधूमे रिशुभिर्मुद्गैः सतीनेश्च
 राकैरपि॥ आदिसुदनेः प्रीयंते मासमेकं पितामहाः॥ विदायी च भरुंडैश्च तिलैः शृगाटकै
 स्तथा॥ केचुकैश्च तथा कंदैः कर्कंधुवदरैरपि॥ यालेवनेरारुकैश्चाप्यसोदैः यत्नसेस्तथा॥
 काकोत्साक्षीरकाकोत्सा तथा पिंडालकैः शुभैः॥ लाजाभिश्च सधानाभिः त्रयुसो वीरुचिर्भ
 देः॥ सर्षपाराजशाकाम्यामिंदुराजजंबुभिः॥ त्रियालामलकैर्मुल्लैः फलामिश्च तिलैर्दकै
 वैत्राकुरैस्तालकंदैश्च किकाक्षीरकावचैः॥ लोचैः समोचैर्लकुचैस्तथा वैवीजशरकैः॥ गु
 जातकैः यम्रफलैर्मध्यमीशैश्च संस्क्रतेः॥ रागखांडवनीष्यैश्च त्रिजातकसमन्वितैः॥ दने
 सुमासंप्रीयंते आदिसुधितरोचुरागम्॥ रघोकोशहेमाद्रादिभ्यारब्धा वैद्यकाद्यनुसरिणामा
 ध्यदेशमाधयानामानुच्यंते॥ सतीनेः कलायैः कलायसुसतीनकारत्यमरः वटुरीरतिप्रा
 सिहः॥ विदायीतत्कंदेन मरुंडं ऊलजम्भस्वारात्तत्रिसिद्धं आद्रमजय्या॥ भूकूष्मांडमित्य
 ये॥ शृगाटकसिंघाडा॥ केचुकः कंचनारः॥ कंदः सुरराः॥ अशीघ्रः सुरराः कंद इत्यमरः
 कर्कंधुवत्पुष्पमवदरम्॥ यालेवतको शानकी॥ अरुकां अरुई॥ अक्षीटं अखरोटा॥ का
 कोलीक्षीरकाकोलीगीडेषु प्रसिद्धे॥ पिंडालकं सुयनी॥ महाराष्ट्राणां मोहलुकंद इति प्र
 सिद्धं॥ त्रयुसादयस्त्रयः कर्कटीभेदाः॥ चिर्मटं खर्वूजम्॥ सर्षपेति दीर्घच्छादसः॥ प्रिया॥
 लचिरो ज्ञी॥ फल्युदुंबरं॥ तिलैर्दकं यरीलम्॥ नालकंदः कंदविशेषः॥ बुक्तिका तिति
 रीणिविबीवा॥ क्षीरिका धिररी॥ मीचंकदलीफलं॥ लकुचवडहरम्॥ सुजातकं गीउदेशे
 ॥ यम्रफलं गहा॥ रागखांडवः पानादिविशेषः॥ पिप्यली सुंदिषु क्तसु पुद्गस्य सुखांडवः॥
 रागखांडवतोयातिशर्करासंयुतं तुतम्॥ रसुक्तः वानविशेषः॥ त्रिजातं लवंगे लायत्रका
 ९ शि॥ मदनरत्नेकीर्मे॥ कालशाकं च वास्तुकं मूलकं कृष्णनादिका॥ प्रशस्तानीति शेषः॥
 हेमाद्रो यथी चंद्रोदये च॥ वायुपुरायो॥ कालशाकं महाप्राकंदो राशाकं तथा ईकं॥ वि
 ल्वामलकमृद्वी वायनसाभ्रातडाडिमं॥ चर्मया लिवताक्षीटखर्जरं चकसेरुकम्॥ कोवि
 दारथ्यकंदश्च पटोलेहती फले॥ पिप्यली मरिचं चैव सलाशुठीचैर्सेधवा॥ शर्करायुक्त
 रं रवदरीशो रायत्रकं॥ तथा॥ मधुकं रामुं चैव कर्करं गुडमेव च॥ आद्रकं मीशिशास्तानि
 सेधवत्रयसंतथा॥ रामुं हि गु॥ कसेरुः कोविदारश्च तालकंदस्तथा विशम्॥ नमालं शत

कंदश्चमध्वालुः शीतकंदकः॥ कालियकालशाकं च सुनिषस्य सुवर्चला॥ मांसशाकदधिशीरं च
 बुवेनांकुरस्तथा कंदफलकौकलीद्रक्षासकुचमौ च मेव च॥ तिडकं चारकं कर्कधुमधुसांशु
 कंदया॥ चैकं कातन्नालिकेलं गूटकं पुरुषकं॥ पिप्पली मरिचं चैव पटोलं हृतीफलस्य
 मादीनि चामानि स्वाहनमधुराणि च॥ नागरं चार्द्रकंदे यदीर्यमूलकमेव च॥ तथा॥
 शर्कराक्षीरसंपुक्ताः पृथुकां नित्यमक्षयाः॥ द्रोणशाककुं वारति प्रसिद्धम्॥ मूढीकां द्राक्षाः॥
 आघ्रातकं आम्बडां वृक्षसत्फलम्॥ पालिवतं जं वीरम्॥ पालिआलमिति गी उपसिद्धं वा
 खर्जूरं खर्जूरं इति प्रसिद्धं॥ कसेरुजलजकंदः॥ कोविदारः कचनारः॥ तालकंदः तालमूली
 विसम्भसीरम्॥ शतकंदः शतावरी॥ शीतकंदः सेरुकीति प्रसिद्धम्॥ कालियकरालसंज्ञः
 शाकः॥ दारुहरिद्राचेति पृथ्वीचंद्रः॥ सुनिषस्यकर्कटी सदृशं मुलठीयारति गी उपसिद्धम्॥
 सुवर्चलशाकविशेषः॥ सुनिसुमीति गी उपस्थातम्॥ कंदफलं श्रीपरीं वृक्षफलम्॥ कौक
 लीं च नरसां द्राक्षाः॥ तिडकं डिण्डिममिति कैदेवः॥ तिडफलं वा॥ श्रीवकं फलविशेषः चारं
 सुदृतालं॥ मधुसाह्वयं॥ मधुकयुष्यफलं वा॥ वैकुं कितं चैचीति॥ गी उपस्थातम्॥ पुरुष
 कं पुरुषमिति प्रसिद्धं॥ नागरं सुंठी॥ पृथ्वीचंद्रो देयब्राह्मे॥ आघ्रातकं विविदाडि मवी
 जपरकं॥ प्राचीनामूलकं क्षीरं नालिकेरं पुरुषकं नारंगकं च खर्जूरं द्राक्षा नीलकपित्थकं॥
 एतानि फलजातानि आर्द्रे देयानियततः॥ मात्स्ये॥ अन्ननुसदधिशीरं गी घृतं शर्करान्वितं
 मांसप्रीणांति सर्वांश्चैपितृनिन्वाहको शवः॥ याज्ञवल्क्यः॥ हविषा जनेन वै मांसं यापसे ननु व
 त्सरं॥ मात्स्यहारिणकौरभ्रच्छाकुनका गया धीतः॥ ऐरावरी रववाराह शशी मसैर्य आक
 मम्॥ मांसवृद्धाभितृप्यतिदनेरिहपितामहाः॥ खड्गमिषं महाशक्तं मधुमुन्नममेव च॥
 लोहामिषं कालशाकं मांसं वा प्रीणासस्य च॥ निगमः॥ त्रिः पिवन्ति द्वियक्षीणांश्चितं हृदमजा
 यति॥ आघ्रीणां संतु तं प्राहुर्यादिकाः आहकर्मणि॥ वा प्रीणा सौजरच्छा गरति मे धानिधिः
 कामायनः॥ कृगोस्त्रमेधानालम्पशेषाणि क्रीत्वा लब्धावा स्वयं मृतानान्वाहन्त्य चैम्॥
 कौर्भे॥ क्रीत्वा लब्धा स्वयं वा यमृतानां हन्त्य वा हिजः॥ रथाच्छा हि प्रयत्ने न तदस्याक्षयमभु
 ते॥ आर्देदन्नस्य मांसस्याभक्षणी दोषमाह मनुः॥ निपुक्तं लुपयथा मायं यी मांसं नान्निमान
 वः॥ संप्रेत्य पशुतां याति संभवानेकविशति॥ अत्र बहु सुवचनेषु आर्द्रे मांसमधुनोः प्राश
 स्तोक्तेः॥ विना मांसं नयच्छा हृतं मय्यहृतं भवेदिति हे माद्री देवलीक्तेः॥ यच्छा हं मधुना
 हीनं तद्रसेः सकलैरपि॥ मिष्टान्नैरपि संपुक्तं पितृणां नैव नृप्रये अणुमात्रं पश्चि आर्द्रे पश्चि
 नस्या च माक्षिकं॥ नामापिकीर्तनीयस्यात्पितृणां प्रीतये तत्र तिहे माद्री प्राह्मे क्ते अमां
 सं मधुनोः आर्द्रनियतत्वं गम्यते गी उपनिबंधे मत्स्यसुमं त्रुक्तेः॥ मध्वग्भावे शुद्धे देयः क्षीस्य
 च तथा दधानलमप्येते घृतं यत्र कुयां तं घृतं वती जयं॥ आर्द्रकलिकायां नागरं खंडे॥ कथं
 विधद्वि विप्रेभ्यो न रत्नं भोजने मधु॥ पिंडां लुने वदातव्याः कदाचिन्मधुना विना॥ हृत्परा
 शरं लु मांसं निषेधति॥ यस्तु प्राणिबंधं कृत्वा मांसं सेर्ययने पितृन्॥ सविदांश्च दने दग्धा

कुर्यादंगारविक्रयं ॥ सिद्धाकुर्येयथा किंचिदालादातुमिच्छति ॥ एतदज्ञानतः सोऽपि मा
 सेनश्चादहत्तया ॥ स एवा सर्वथा न्येदानस्यात्तदेवामिषमाश्रयेत् ॥ ब्राह्मणश्च स्वयं न
 यात्र च स्वादिहंतयदि ॥ भागवतेऽपि ॥ नदघादामिषं श्रद्धेन चाघादस्मिन्त्ववित् ॥ मुन्यत्रैः
 स्यात्पराप्रीतिर्यथानयसुहिंसया ॥ तथेति शेषः ॥ अत्रकेचित् ॥ मुन्यत्र ब्राह्मणस्योक्तं मांसं
 सत्रियं वैश्ययोः ॥ मधुप्रधानं शूद्रस्य सर्वेषां चाविरोधियदिति हेमाद्रौ पुलस्त्योक्त्या व्यव
 स्थामाहः ॥ पृथ्वी चंद्रादयस्तु ॥ अस्य ता गोयसु श्वैव श्राद्धे मांसं तयामधु ॥ देवराच्यसु तोय
 त्तिः कलौ पंचविवर्जयेत् ॥ इति निर्णयमोक्तैः ॥ वरातिथिपितृभ्यश्च यशूकराक्रियेति क
 लिवर्ज्येषु हेमाद्रावादिन्यपुराणात् ॥ मांसदाने तथा श्राद्धे वानप्रस्थाश्रमस्तथेत्सु च्छात्रमा
 न्धर्मान्कलिपुगेवर्जनाहर्मनीयिरारतिवृहन्नारदीयेभिधानाच्च मांसविधिः कस्मिन्
 तिरिक्तविषयः ॥ कलौ मांसनिषेधानोच्यते शाचाराद्यवस्था ॥ तथा च वृहन्नारदीये श्राद्धकृतं
 । यथाचारं प्रदेयं तु मधुमासादिकंतथा ॥ देशाचाराः परियाद्यास्तत्र देशीयजैर्नरैः ॥ अस
 यापतिनोत्तयः सर्वधर्मवद्विद्यत इति ॥ यस्मिन्देशे शुरेया मंत्रैर्विद्येनगरेपि वा ॥ यीय
 त्रविहितो धर्मस्तद्धर्मनविचारयेदिति भृशूक्तेश्चैत्याहस्तना ॥ होलौकाधिकररागायेनेद
 शविशेषव्यवस्थायकपदकल्पनायोगात् ॥ निरूपितं चैतन्नित्यामहचरसौर्मासमीमासाया
 मितिदिक् ॥ मनुः ॥ संवत्सरं तु गयेनययसायासेन च ॥ व्याघ्रीराशश्यमासेन च त्रिदश
 वार्धिकी ॥ त्रिविधं त्रिदश्यादीनां श्वेत्तद्वदमजायति ॥ व्याघ्रीरासंतुत आहुर्याजिकाः श्राद्ध
 कर्मणि ॥ क्षीरद्वीविशेषमाह हेमाद्रौ सुमेतुः ॥ ययोदधिघृतं चैव गवां श्राद्धे सुयावने ॥ महि
 यीराणां घृतमाहः ॥ श्रेष्ठेन तु ययः क्वचित् ॥ व्याह्वल्लसुः ॥ सधिन्यनिर्देशः ॥ वन्यागीययः परिवर्ज
 येत् ॥ श्वैरामैकशफं श्वैरामारण्यकमथाविकं ॥ हेमाद्रौ हारीतः ॥ नवस्तयायाः सप्ररात्रा
 दित्येकेदशरात्रादित्यपरि ॥ मासेनायेयुषं भवतीति धर्मविदः ॥ एतद्रजोभावपरं ॥ देवलः ॥
 अजाविमहिषीराणुपयः श्राद्धेषु वज्रयेत् ॥ विकारान्पयसश्चैव माहिषे तु घृतं हितं ॥ तत्रै
 व ब्राह्मि ॥ माहिषं चामरं मागे आविकं कशफो म्बु ॥ श्वैरामौ श्रुयाचितं च दधि क्षीरं घृतं तु
 जेत् ॥ समुत्तमरिवाक्तं तु तथा ययुषितेदधि ॥ दीर्घांतक्रमयेत्तचनखाखादचकेन वत् ॥ म
 हिषाय वादो परकी ब्राह्मि ॥ देयंतं तु तद्विने चैव दद्यात्तदघृतं तु ययः सधस्तं नवनीतादनुद्यत
 म् ॥ आरण्यमहिषीक्षीरं शर्करस्तु तिसंयुतं ॥ मध्वक्तं तु तद्विने चैव दद्यात्तदघृतं तु ययः ॥ सु
 तिः क्षीरशरः ॥ श्राद्धकौसुधं चैव म् ॥ यद्यपियाज्वल्लेपनं ॥ अन्नययुषितं भोज्यं स्नेहा
 क्तविरसं स्थितम् ॥ अस्नेहा अपि गोधूमयवगौरसविक्रयारति ॥ ययुषितं दध्यादिभोज्य
 सुक्तं तथापि गुत्तमरिवाक्तस्य ययुषितं दोषो नोच्यते इति हेमाद्रिः ॥ तत्रैव ब्राह्मि ॥ कालश
 कंतंडुलीयं वासुकं मूलकंतथा ॥ शाकमारण्यकंचैव दद्यात्क्राद्धे सुनित्यशः ॥ तंडुलीयं
 स्वस्मयत्रमिति हेमाद्रिः ॥ महाराष्ट्राणां मादरतिप्रसिद्धं ॥ आरण्यकं फांजीचूचादि ॥ तत्रै
 व ॥ दाडिमं मागधीचैव नागराईकं तिरणी आभातकं जीरकं च कुंवरं चैव योजयेत् ॥ मा

कंदश्च मध्याह्नः शीतकंदकं ॥ कालियकालशाकं च सुनिषसा सुवर्चला ॥ मांसशाकं दधिहीरं च
 बुवेत्रां कुरस्तथा कंदफलकोकणीद्राक्षालकुचं मोचमेव च ॥ तिडुकं चारकं कर्कधुमधुसालाडु
 कंदयो ॥ चैकं कतं चालिकेलं भृगाटकं पुरुषकं ॥ पिप्पली मरिचं वैवपटोलं हृतीफलस्य
 मादीनि चामानि ॥ स्वाहनि मधुराणि च ॥ नागरं चार्द्रकंदं ये दीर्घमूलकमेव च ॥ तथा ॥
 शर्कराक्षीरसंपुक्ताः पृथुकानित्यमक्षयाः ॥ दोषशाकं कुं वारति प्रसिद्धम् ॥ मृदीकाद्राक्षा ॥
 आभ्रातकं चाम्बडा वृक्षसत्फलम् ॥ पालिवतं जवीरम् ॥ पालिचालमिति गी उपसिद्धं वा
 खं जूरं खं जूरं इति प्रसिद्धं ॥ कसेरुः जलजः कंदः ॥ कोविदारः कंचनारः ॥ तालकंदः तालमूली
 विस्ममसीरुम् ॥ शतकंदः शतावरी ॥ शीतकंदः सेरुकीति प्रसिद्धम् ॥ काश्लियकरालसंज्ञ-
 शाकः ॥ दारुहरिद्राचेति पृथ्वीचंद्रः ॥ सुनिषसां कर्कटी सह शं सुलठीया इति गी उपसिद्धम् ॥
 सुवर्चलेशाकविशेषः ॥ सुनिसुमीति गी उपस्थातम् ॥ कंदफलश्रीपरीं वृक्षफलम् ॥ कौक
 णी च मुरसाद्राक्षा ॥ तिडुकं डिण्डिसमिति कैदेवः ॥ तिडुफलं वा ॥ श्रीवकं फलविशेषः चार
 सुद्रतालं ॥ मधुसालं च ॥ मधुकयुष्यं फलं वा ॥ विकं कितं चैचीति ॥ गी उपस्थातम् ॥ पुरुषं
 कं पुरुषमिति प्रसिद्धं ॥ नागरं सुटी ॥ पृथ्वीचंद्रोदयत्राह्ये ॥ आभ्रमाभ्रातकं विविदाडिमवी
 जशरं कं ॥ प्राचीनामसकक्षीरं नालिकेरं परुषकं नारंगकंच खं जूरं द्राक्षानीलकपित्थकं ॥
 एतानि फलजातानि प्रादेद्यानियत्नतः ॥ मात्स्ये ॥ चन्नंतु सदधिशीरं गी घृतं शर्करान्वितं ॥
 मांसप्रीणांति सर्वांश्चैपितृनित्याहकोशवः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ हविषान्नेन वै मांसं यापसे न तु व
 त्सरं ॥ मात्स्यहारिराकौरभ्रच्छाकुनका गया धतेः ॥ ऐरावीरं वदारहं शशिं मांसैर्ष्यात्त
 मम् ॥ मांसवृद्ध्या भिनृत्यंति दं तैरिह पितामहाः ॥ खड्गमिषं महाशल्कं मधुसुत्नमेव च ॥
 लोहामिषं कालशाकं मांसं वा प्रीणास्य च ॥ निगमः ॥ त्रिः पिवंति द्विः पृथ्वीराश्चैतद्वृद्धमना
 यति ॥ व्याप्रीणासंतु तं प्राहुर्याशिकाः प्रादकर्मणि ॥ वाप्रीणासोजरच्छाग इति मेघानिधिः ॥
 कामायनः ॥ कृमींस्तमेधानालम्प्य शेषाणि श्रीत्वालच्छ्वावा स्वयं मृतान्वाहृत्प्यचैत्वा
 कीर्मा ॥ श्रीत्वालच्छ्वा स्वयं वायुमृतानां हृत्पवादिजः ॥ दद्याच्छादे प्रयत्नेन तदस्याक्षयमभु
 तं ॥ आदेहन्नस्य मांसस्यामक्षरीदोषमाहमनुः ॥ निपुक्तं लुपयया मां ययी मांसं नात्रिमान
 वः ॥ संप्रेत्यपशुतां याति संभवानेकविंशति ॥ चत्रवहसुवचने सुश्राहे मांसमधुनोः प्राश
 ल्योक्तेः ॥ वितामांसेन यच्छादं हृतं मप्यक्तं भवेदिति हेमाद्रौ देवलोक्तेः ॥ यच्छादं मधुना
 हीनं तद्रसेः सकलैरपि ॥ मिष्टानैरपि संपुक्तं पितृणां निवृत्तप्रये चरणमात्रयदि प्रादेयदि
 नस्याच्च माक्षिकं ॥ नामापिकीर्तनीयस्यात्पितृणां प्रीतयेत त इति हेमाद्रौ ब्राह्मणेन च यथा
 समधुनोः प्रादनि यतत्वगम्ये गी उपनिवेधे मत्स्यसुमंत्रैः ॥ मध्वभावे सुतीदियः क्षीस्य
 च तथा दधानलम्प्यते घृतं यत्र कुर्यात् घृतं वती जयं ॥ प्रादकलिकाया नागरं खंडे ॥ कथं
 विधदि विप्रेभ्यो नरं त्रभोजने मधु ॥ पिंडालुने वदातव्याः कदाचिन्मधुना विना ॥ एहमस्य
 शरं मांसं निषेधति ॥ यत्सुप्राणिवधे कृत्वा मांसं सूर्ययते पितृन् ॥ सविहाश्च दनदग्धा

वतदन्नमस्यमितिबुवंति।एतन्निषिद्धेतरविषयं॥ चंद्रिकायां॥ कस्तुभ्या
 निसर्वाणिवर्जयेच्छादकर्मणि।नवर्जयेत्तिलाश्चैवमुद्रमावास्तथैवच॥मात्स्ये॥ म
 सूरशरानिष्यावराजमासकुसुमिकाः॥यमविल्वार्कधनूरयारिभद्राटरुसकाःनरेया
 पितृकार्येषुयथाजाविकंतथा॥कोद्रवोहारवरककपित्यमधुकातसी॥एतामपि
 नदेयानिपितृभ्यःश्राद्धमिच्छता॥निष्यावावह्ना॥यत्रुमार्कंडेयः॥प्रियंगवःकोविदा
 रानिष्यावाश्चात्रशोभना॥रति॥तत्रनिष्यावाश्चेतशिबीतिदानसागरेश्राद्धप्रकाशेचो
 क्तं।विल्वचरत्ननिषिद्धं॥जवीररक्तविल्वचशालस्पापिकलत्पजेदिनि॥ब्राह्मणैः॥या
 रिभद्रेनिवतुरुत्पमरः।रक्तमेदाररतिहेमाद्रिः॥श्राटरुषोवासातप्युष्ये॥उहारःकोचना
 रः॥मधुकंजेशीमध्वितिवंद्रिकाःचणकावनमुद्राः॥हेमाद्रौब्रह्मंडे॥आसनारुढमन्त्रा
 यंपादोपहृतमेवच॥अमेथेजगमेष्टस्युष्कयपुषितचयत्॥हिःस्निग्धपरिदग्धवत
 थेवायावलेहितं॥शर्कराकोटयाषारौःकेशीयञ्चाप्युपद्रुतम्॥पिण्याकंमध्वितचैवत
 थानिलवरांचयत्॥सिद्धाःकृताश्चयेभस्याःप्रत्यक्षलवणीकृताः॥वाससाचावधूता
 निवर्ज्यानिश्राद्धकर्मणि॥हिःस्निग्धयत्सकृत्वाकेनभक्ष्यमपिहिगुजीरकादिसंस्कार
 र्थेषुनःपच्यतेतदुर्जम्॥यत्रुतिक्ताशाकानविकारादिहिःयाकेनैवभक्षणाहेनतन्निषिद्ध
 आयावलेहितमास्वादितर्क्ष्णं।पर्युषितस्यसर्वदाननिषेधेषुपुनर्वचनं॥अथप्राश्नकरभा
 श्वधानावटकसक्तवः॥शाकंमांसमद्यंचस्येकशरमेवच॥पवागुःपापसंचैवयज्ञाम
 त्स्नेहसंपुतं॥सर्वेषुषितंभोजंशुक्तंवेत्यरिवर्जयेदितिमाधवीयेपमोक्तवटकादेरपिय
 सुषितस्यनिषेधार्थमितिचंद्रिकादयःवर्ज्येषुविश्वामित्रः॥कपित्यं कुतुकंचैवनालिकेर
 चपेनिकम्॥जंबूफलादिपक्वंचपिण्याकंतंदलीयकम्॥हेमाद्रौषट्त्रिंशन्मते॥वर्मीम
 र्कटकाःश्रादेराजमावास्तथैवच॥मर्कटालाकारनिप्रसिद्धः॥येठीनसिः॥हृताकंनलि
 कापोतकुसुमाश्मंतकानिच॥शाकानामभक्ष्यार्ति॥पोतयोर्रतिप्रसिद्धम्॥कुसुभा
 करउर्इरतिमहाराष्ट्रप्रसिद्धं॥मार्कंडेयः॥वर्मीश्चाभिववन्नित्यशतपुष्यागवेधुकाः॥ज
 वीरकफलेवर्ज्येकोविदारचनित्यशःअभिववसुक्तमितिचंद्रिका॥संधानकमितिष्ट
 थ्यीचंद्रः॥शतपुष्यासीवारतिप्रसिद्धं॥शाठ्यायनः॥मारियनालिकाचिवरत्नायाचकलं
 विका॥असुरान्मिदंसर्वमिदराणोपतिष्ठते॥मारियमभ्यदेशेभरुसारतिमहाराष्ट्रेरा
 जिगिरारतिप्रसिद्धम्॥कलंविकावेखाकृतिपत्रम्॥तत्रैव॥गंधारिकापटीलानिश्राद्ध
 कर्मणिवर्जयेत्॥गंधारिकानंदलीयमितिचंद्रिका॥जवासास्यादरालभेतिकेदेवः॥
 भारते॥हिगुद्रव्येषुशाकेषुअलोचुलसुनंतथा॥कुकुंडकाअलावृनिक्षलवराभेव
 च॥पुनरलावृग्रहणमुभयालावृनिषेधार्थमितिष्टथ्यीचंद्रःकुकुंडकंवर्तुलक्ष्वाकं॥त
 त्रैव॥कुसुंबुरंकलिगोन्यवर्जयेदस्वेतसं॥हेमाद्रौब्राह्मणैः॥वात्रीकोपचशिवंजलीमशा
 निःफलादिच॥कालिगोरक्तचारंचवीणाकंधंतचारकं॥कपालंकाचकारीचकरंजयिउ

गधीपियली॥ नागरंशुठी॥ कुम्भंरुं सुवं धनियारतिप्रसिद्धं॥ वायवीये॥ अगस्त्यस्यसि
स्वास्ताः कययाः सर्व एव च॥ शिखानवयल्लवाः॥ प्रभासवंडे॥ आरामस्य तुसीमताः क
लायाः सर्व एव च सीमताः नवयल्लवाः॥ कौर्मै॥ तमालशतकं च माध्याह्नीशतकं दुली
मध्याह्नीमोहालुकंदः शीतकंदलीरतालूरतिप्रसिद्धं॥ अथ वर्ज्यं॥ मार्कंडेयपुराणे॥ यच्चो
त्कीचादिनाप्राप्तयतिताद्यदयार्जितं॥ अस्यायकन्या शुल्कार्यं द्वयं चात्र विगर्हितं॥ पितृव्यं
ये प्रयच्छेत्स्वैस्तुत्यायचाप्युपाइतं॥ चंद्रोदये शंखः॥ भूल्लरांसुरसाशियुपालकीमृचुक
तया॥ कूष्मांडलाववात्रीककोविदारंश्च वर्जयेत्॥ पियलीमरिचं चैव तस्य विपिउमूलक
क्षतचलवरांसर्वं वशात्रं च विवर्जयेत्॥ राजमाषान्मसूरंश्च कौद्रवानुकीरदृषकान्॥
लोहितानुदृष्टनिर्यासांश्चाहकर्मिणो वर्जयेत्॥ भूल्लरांकाशमीरदेशे प्रसिद्धं॥ सुरसानि
गुंडीतिमाषवः॥ तुलसीतिष्ठथी चंद्रः॥ साचभक्ष्यत्वेन निषिद्धानपुष्यत्वेनेतिगोडाः॥ पालं
कीपालकरतिप्रसिद्धाः॥ मृचुकंजलजः शाकः सशुकमितिपठेखदिरशाकमितिहेमाद्रिः॥ प्र
रिचाराणां रीतिहेमाद्रिः॥ कतलवरांसांभरभिन्नां सैधवंल वरांचैव तथामानससंभवे
यच्च सामुद्रिकं भवेदिति श्रुलयाणीपाठः॥ पवित्रे परमेष्ठेने प्रत्यक्षे अपि नित्यशरतिवायवी
योक्त्रैः मानसंसांभरं॥ यद्गुभविष्यं॥ तर्जुमादंतकायं च प्रत्यक्षलवरांतयेति॥ तत्र प्रत्यक्ष
लवरांस्तारलवरांस्तारीतिप्रसिद्धं॥ भुक्तानुक्षारलवरांत्रिगत्रनुवनेवसेदिति ब्राह्मीकै
रिति श्रुलयाणीः॥ क्षीरलवरांमिति यातां क्षीरमिश्रलवरांम्॥ निषिद्धमिति वाचस्पतिः
मरीचाराणां रीतिहेमाद्रिः॥ राजमाषारतरतिप्रसिद्धः कौरदृषकः वनकीरवः॥ च
द्रिकायां शंखः॥ पिंडालकं चतुंडीरकरमई चनालिकं॥ कूष्मांडवहुवीजानिआ
देदत्वात्रजन्मधः॥ पिंडालकं महाराष्ट्रे सुयेंडरमितिप्रसिद्धं॥ तुंडीरीविषीफलमिति कैदे
वः॥ करमईकंकरवंदमितिप्रसिद्धं तत्रैवा॥ विंडालीक्लिष्टमाघ्रांतं आदेयत्वेन वर्जयेत्
। कूष्मांडमहिषीक्षीरमाहकोराजसर्वयाः॥ चराकाराजमाषाश्च प्रतिआहनसंशयः॥
दृहत्पराशरः॥ करीरफलपुष्याणि विडेगमरिचानिचा॥ जंभारिकासजंवीरा
सुयकंवीजशरकं॥ जम्बलावुनिपियल्यप्रदोलेपिंडमूलकम्॥ मसूरं जनपुष्यं च आदे
दत्वापतन्मधः॥ जंबुसूक्ष्मं॥ माषवीये चतुर्विंशतिमते॥ यावनालानुक्लन्याश्च वर्जयं
तिविषश्चिनः॥ यावनालाजीन्बलाः रति॥ अत्रयानिचराकादी
निविहितनिषिद्धानितेषां विकल्पाः॥ अन्यथाश्यामाके अराकेः शाके नीवारे अभियं
मिः॥ गोधूमे अतिले मुद्गै मांसप्रीणायतेपिहन्॥ रति॥ गोधूमेरिस्तुभिमुद्गैः सतनि अराके
रपीतिचहेमाद्रौ कौर्मैविस्तुधमीदिविरोधः स्यात्॥ पियलीमरिचादेस्तु प्रत्यक्षस्यनिषे
धो नत्वत्सद्व्यभिन्नस्य॥ सीवीरतित्रैलवरांदिभिलुपाकस्यसिद्धिमहतीहयैस्तु॥ त
द्दीजपराभरिचादियोगात्सिद्धिप्रदेयं ननुदस्यतीहेतिष्ठथी चंद्रोदये दृहत्पराशरैः॥ त
त्रैवा॥ दानुश्चयस्मिन्मनसोमिलाषः अहाभवेधत्रचदीयमाने॥ आदेयुदेयविधिवत्रे

तस्यदुग्धमित्यर्थः॥शिवनिर्मलंगंगोदकं॥वातंमधु॥मृतकपटं तस्योपहृत्॥तिलेषु
 आपसंवः॥अटव्यांयेसमुत्पन्नाश्चक्षुषफलितास्तथा॥तेवैश्राद्धेयविन्नाःस्युस्तिलाले
 नतिलास्मृता॥अभावेश्याम्नाः॥गौराकृष्णास्तयाररणातथैवत्रिविधास्तिलाश्चित्रा
 ह्योक्तैः॥ अथवर्ज्यानि॥चंद्रिकायांयमः॥ कुक्कुटोविद्वारहश्चका
 कश्चाथविशालकः॥रघुलीपतिश्चरघुलःसंडोःवीरारजस्वला॥एतेतुश्राद्धकालेवै
 वर्जनीयाःप्रयत्नतः॥रंजःकाराःकुशाश्चित्रीदानुःप्रेष्यकरस्तथा॥नूनांगोव्यतिरि
 क्तो गस्तमय्यनयेत्ततः॥ वायवीये॥ अन्नयश्येपुरेतेतुयदि
 वैहव्यकव्ययीः॥उत्सृष्टं प्रधानार्थं संस्कारस्त्वायदिस्मृतः॥ सुमंतुः
 चशलादिवीक्षितमन्नमभोज्यमन्यत्रमृद्स्महिररण्योदकस्यर्शात्॥तत्रैवजमदग्निः
 ॥सुहृद्वसोथकूष्मांड्यःपावमान्यस्तरत्समाः॥इतेनवारिणादमैरन्नदोषमपानुदन्
 चंद्रोदये॥ यादकीयानहोक्तं चित्ररक्तावरं तथा॥रक्तपुष्पं चमाजीरं
 श्राद्धभूमौविवर्जयेत्॥ निर्णयदीये॥ घंटानिनादोहयसन्नि
 धानंशं वृकशंखेकदलीदलंच॥उन्मत्तजात्यकंहपारिजानिश्चाहस्यंवेगुरण्यकराण्य
 मूनि॥हयोरिजंमहिषीक्षीरादि॥ अथश्राद्धदिनकृत्यं॥चंद्रोदयेउशनाः॥
 गोमयोदकैर्भूमिभाजनशोचं कुर्यात्॥ पराशरः॥ कौजिकेदधित
 कंचरुतंचाश्रुतमेवच॥शर्वमेवनदातव्यमेकोदिष्टेयपार्वरी॥ हेमाद्रौपराशरः
 गृहानिशिशुदेवानां ब्रह्मचारितपस्विनां॥तावन्नदीयतेकिंचियावसिंउन्ननिर्वपेत्
 कौर्मै॥ तिलानवकिरेत्रं सर्वतोबंधयेदजान्॥तत्रैवदेवलः॥तथैवयंत्रितो
 दाताप्रातःस्नान्वासहावरः॥आरभेतनवैःपात्रैरन्नारंभंचंधवैः॥अत्रात्मनेपदा
 त्वयमेवपाकःकार्यः॥अशक्तौपत्मानदभावेबंधवैः॥ततस्तानियपाचासुसीताज
 नकनंदिनीतियमलिंगादितिहेमादिः॥श्राद्धदीयकलिकायामाश्रुलायनः॥समा
 नप्रवरैर्मित्रैःसपिंडैश्चगुणान्वितैः॥कृतोपकारिभिश्चैवपाककार्यप्रशस्यते॥ ब्या
 सः॥ गृहिणीचवसुस्नातापाकं कुर्यात्प्रयत्नतः निष्पन्नेषु चपाकेषु पुनः स्ना
 नं समाचरेत्॥ षष्ठीचंद्रोदयेब्राह्मे॥ रजस्वलांच्यासंडं पुंश्च
 लीपतितातथा॥न्यजेच्छूद्रान्नुयाबंध्यांविधवांचान्यगोत्रजाश्राद्धं गकरौ चतुर्थी
 हःस्नातामपिरजस्वलां॥वर्जयेच्छूद्रायाकार्यममातृपितृवंशं॥मातृपितृवंश
 जभिन्नान्यजेदित्यर्थः॥स्मृतिसारे॥नपाकंकारयेत्पुत्रीमन्यावाप्यन्यगोत्रजां॥मृत
 वंध्याचगर्भघ्नीगर्भिणीचैवदुर्गुणी॥पाकं भोगानितुहेमाद्रौनागरंखंडैः॥सौवर्णीय
 यशोप्याणिकांस्तयान्मोद्भवानिच॥मान्निकान्यपिभव्यानिनूतनानिदहानिच॥
 तत्रैवादिन्यपराशरौ॥यवेदन्नानिसुस्नातःपात्रेषुशुचिषुस्वया॥स्वर्णादिधातुजातेषु
 मृगमयेष्वपिवाहिजः॥अच्छिद्रेष्वविलिप्तेषु तथा नुपहनेषु च॥नायसेषु नभिन्नि

मूलकां। गृजनवृत्तिको चैव गाजरजीवकतथा ॥ वृताकं श्वेतम् ॥ कडूरान् श्वेतं ताकं कुं
 माउं च विज्वयेदिति ॥ देवलोक्तेः ॥ तेन कृष्णस्यानिषेधश्चि चंद्रिका माधवो ॥ वसुतसुस
 दाश्वेतनिषेधात् पुनः आदे निषेधो व्यर्थः तेन भक्ष्यस्य कृष्णं ताकस्यापि निषेधार्थमिति
 वयं कडूरकपिकः कृः ॥ कुंभाउरतालापुं पंचशिं वं वल्लभसरराजमाधमठकुलत्याः लोमशमि
 रुपित्थो नि ॥ रक्तचारे लोहितचारफले ॥ चीरणाकं दीर्घकृष्णकर्कटी धृतचारकं चिरस्थितचार
 फले ॥ चारे लोति प्रसिद्धम् ॥ कपालनारिकेलं ॥ कांचकतुलुहफलं ॥ मारीचं आरि मरीचानि
 गृजनयलाउभेदः पश्चिमदिशि प्रसिद्धः ननु गाजरं ॥ तस्य पृथगुक्तेः ॥ हे माद्रिणा तु गृजनं गाजर
 मेवोक्तेः गोः आह कौ मुद्यामप्येवं ॥ तच्चित्यं ॥ बुक्रिका चिरकाल शुक्लम्यानकं ॥ च
 द्रिकायां हारीतः ॥ नवटससोदं वरशे लुदधित्यनीयमानु र्निगा निभक्षयेत् ॥ शे
 लुक्षेष्वांतकः भोकरसंतः ॥ दधित्यकपित्थं ॥ स्मृति सारे ॥ क्षीरे तु ल
 वणादन्वा उच्छिष्टेषु च पद्धत ॥ स्नानं रजकतीर्थेषु ताश्रे गव्यं सुरासमं ॥ गोउनिषेधे स्मृतिश
 गंतरे स्मृतिः ॥ नालिकेलोदकं कां स्येनाश्रयात्रे स्थितं मधु ॥ गव्यं च ताश्रयात्रे स्थितं मधु तुल्यं
 तं विना ताश्रयात्रे घृतं मांसं यच्च गव्यं घृते तरत् ॥ आश्रयं तु गव्यामांसं दधि मधु ययोरजः इव्यात
 रं पुतं मांसं यसासं पुतं दधि ॥ ययो उद्धृतं सारं च ताश्रयात्रे न दुष्यति ॥ अथ जलं ॥
 याज्ञवल्क्यः ॥ सुविगो नृप्रिद्ध त्रौपप्रकृतिस्थं महीगतं ॥ वर्जं जलमुक्तं ॥
 हेमाद्रौ ब्रह्मोः ॥ दुर्गधिके निलक्षारं यकिले पल्लवोदकम् ॥ न भवेद्यत्र गीतृभि
 नं क्रोपचायुपाहृतं ॥ यन्नसर्वीर्थं पुंस्ये यच्चाभोजनितयानजतद्वर्जं सलिलं तातसं देवश्चा
 द्दकर्मणि ॥ नियातो जलाशयः शुद्धित्वं शंखः ॥ स्नानमाचमनं दानं देवतापितृत्परां ॥ पू
 द्रोदकैर्न कुर्वीत तथा मेधाहिनिः स्तः ॥ हेमाद्रौ वादित्यपुराणां ॥ वि
 रयुं धिते वापिशूद्रस्त्वमथापि वा ॥ जान्हवाः स्नानदानादौ पुनात्येव सदाययः ॥ का
 न्यायनः ॥ आयोनिशिन गृहीतान् पित्वे च कदाचन ॥ उद्युत्प्रियुष्ये जे धी
 शोधाश्रय तीरयेत् ॥ रजोदोषे तु प्रागुक्तं ॥ नारदीये ॥ तज्जैत्युषितं पुष्यं तज्जैत्युषितं ज
 ले ॥ न तज्जैजान्दहीतो पुतुलसीयश्च विल्वकं ॥ अस्मान्पिष्टी च द्रोदये मास्ये ॥ मध्याह्
 नः खड्गपात्रं च तथा नेयालकं वलः ॥ शीघ्रं दभील्लिला गावेदीहि त्रश्चासमः स्तः ॥ यापे कु
 स्मितमित्याहुः सत्यसंतापकारिणाः ॥ अष्टावेनेयतस्तस्मान्कुतया इति विश्रुताः ॥ ब्रा
 ह्मे ॥ यतिस्त्रिंशं उः करुणाराजं तथा त्रमेव च ॥ दीहि त्रं कुतयः कालः कृष्णः कृष्णा
 जिनंतथा ॥ शस्तानीति शेषः ॥ दीहि त्रं खड्गपात्रमिति कल्पतरुः ॥ अथ राके
 स्तुसंतरं ॥ अपत्यदुहितुश्चैव खड्गपात्रं तथैव च ॥ घृतं च कपिलाया गोदीहि त्रं
 मितिकीर्तितं ॥ ब्रह्मोः ॥ अत्रावास्या गते सोमिया तु खादति गोसुराश्च
 न स्या गोर्धभवेत्क्षीरतद्दीहि त्रमुदाहृतं ॥ स्मृति संग्रहे ॥ उच्छिष्टं शि
 वनिर्मो ल्यं वांतं च घृतं क र्थं ॥ आदे सप्रपवित्रा शिदोहि त्रं कुतयस्तिलाः ॥ उच्छिष्टं व

तस्यदुग्धमित्यर्थः॥शिवनिर्मासंगं गोदकं॥वातंमधु॥मृतकपटं तसरीपहम्॥तिलेषु
 आयस्ववः॥अटव्यांयेसमुत्पन्नाश्चक्यफलितोस्तथा॥निवेष्टाद्वैपवित्राःस्युस्तिलासि
 नतिलोस्मृता॥अभावेयाम्याः॥गोराक्ष्मास्तथारण्यातथैवनिविधास्तिलाइतित्रा
 ह्योक्तैः॥ अथवर्जनीनि॥चंद्रिकायांयमः॥ कुक्कुटोविड्वराहश्चका
 कश्चायविडालकः॥वृषलीपतिश्चहृषलःषडोःवीरारजस्वला॥एतेतुष्टादकालेवै
 वर्जनीयाःप्रयत्नतः॥खंजःकाशाःकुशिश्वित्रीदातुःप्रेष्यकरस्तथा॥नूनांगोव्यतिरि
 क्तोऽगस्तमप्ययनयेत्ततः॥ वायवीये॥ अन्नयश्येपुरेतेतुयदि
 वैहव्यकम्ययोः॥उत्सृष्ट्यंप्रधानार्थं संस्कारस्त्वापदिस्मृतः॥ सुमंतुः
 चंडालादिवीक्षितमन्नमभोज्यमन्यत्रमृद्स्महिरण्योदकस्यशीतं॥तत्रैवजमदग्निः
 ॥सुहवसोथकूष्मांड्यःपावमान्यस्तरत्समाः॥क्षतेनवारिणादभैरन्नदोषमपावुदन्तु
 चंद्रोदये॥ पादकोपानहोक्तं चित्ररक्तावरं तथा॥रक्तपुष्पचमार्जारं
 आहभूमौविवर्जयेत्॥ निर्णयदीये॥ घंटानिनादोहयसन्नि
 धानंशंशुकशंखैकदलीदलं च॥उन्नत्रजात्यर्कहपारिजानिश्चादस्यैवगुण्यकरण्य
 मूनि॥हयारिजंमहिषीक्षीरादि॥ अथआहदिनक्तं॥चंद्रोदयेउशनाः॥
 गोमयोदकैर्भूमिभाजनशौचं कुर्यात्॥ पराशरः॥ कांजिकंदधित
 कंचरुतचाशुतमेवच॥शर्वमेवनदानव्यमेकोदिशेष्टयावर्षो॥ हेमाद्रौपराशरः
 गृहामिशिशुदेवानां ब्रह्मचारितपस्विनां॥तावन्दीयतेकिंचियावसिंघान्ननिर्वयेत्
 कौर्मे॥ तिलानवकिरेत्रत्रसर्वतोबंधयेदजान्॥तत्रैवदेवलः॥तथैवंप्रितो
 दानाप्रतःस्नान्वासहावरं॥आरभेतनवेःपात्रैरन्तारंभेचवांधवैः॥अत्रात्मनेपदा
 त्वयमेवपाकःकार्यः॥अशक्तौपत्मानदभावेवांधवैः॥ततस्तानियपाचाशुसीताज
 नकनेदिनीतिपमालिगारितिहेमाद्रिः॥आहदीपकलिकायामाश्रलायनः॥समा
 नप्रवरेमित्रैःसपिंडैश्चगुणान्वितैः॥कृतोपकारिभिश्चैवपाककार्यंप्रशस्यते॥ आ
 सः॥ गृहिणीचवसुस्नातापाकंकुर्यात्प्रयत्नतः॥निष्पन्नेषुचपाकेषुपुनःस्ना
 नं समाचरेत्॥ षष्ठीचंद्रोदयेत्राहो॥ रजस्वलाचुपाघंडं पुंश्च
 लीपतितातथा॥न्यजेच्छ्रान्तथाबंध्याविधवांचान्यगीत्रजाम्॥व्यंगकराणीचतुर्थी
 हःस्नातामपिरजस्वलां॥वर्जयेच्छ्राद्धयाकार्यंममावृषित्वंशजां॥मावृषित्वंश
 जमिन्नात्यजेदित्यर्थः॥स्मृतिसारे॥नपाकंकारयेत्पुत्रीमत्यांवाप्यन्यगीत्रजां॥मृत
 वंध्याचगर्भघ्नीगर्भिणीचैवदृष्टी॥पाकभांडानितुहेमाद्रौनागरखंडेः॥सौवर्णीय
 यरोव्याणिकांस्यताम्रोभद्वानिच॥मार्त्तिकान्यपिभयानि नूनानिदृष्टानिच॥
 तत्रैवादिप्यपरागो॥यचेदन्नानिसुस्नातःपात्रेषुशुचिषुस्वया॥स्वर्गादिधातुजातेषु
 श्रगमयेषुपिवाहिजः॥अच्छिद्रेष्वविलिप्तेषुतथापुहनेषुच॥नायसेषुनभिन्ने

बुद्धिनेष्यपि कर्हि चित् ॥ अर्धकृतौ पयोगेषु मृगमये सुननु कवित् ॥ वापुपरा
 रो ॥ न कदाचित्पचेदन्नमयस्थालीसुयैतृकं अयसीदशीनादेवपितरोविदवंति
 हि ॥ काकायसंविशेषेणानिदंतिपितृकर्मणि ॥ फलानां चैवशाकानां छेदनायानिया
 नित् ॥ महानसेपिशस्त्राणितेषामिवहिसन्निधिः ॥ इत्यनेनेतरस्यात्रशस्त्रमात्रस्यद
 र्शनम् ॥ आहदेशे तु विदुषापितृणां तृप्तिमिच्छता ॥ महानसेपिपुत्रानामपिकार्यं
 नदर्शने ॥ तत्रैव ॥ पयमानसुभांते सुभक्ताताम्रमयेसुच ॥ समुद्रतवे
 घोरात्पितृन्दुःखमहारीवात् ॥ तेजसानामभावेतुपिठरेमृगमयेपिच ॥ नवेसुचौ
 प्रकुर्वीतयाकंपित्रर्थमादरात् ॥ तत्रैवादिन्यपराणी ॥ पक्षा
 नस्थापनार्थे तु शस्यंतेदारुजात्यपि ॥ रव्यादीन्पिकार्याणियज्ञियैरपिदारुभिः ॥
 यमः ॥ विवाहेऽत्रकार्येचमानापित्रोः क्षयेहनि ॥ नवभांडानिकुर्वीतयत्तका
 लेविशेषतः ॥ अथयाकाभिः ॥ हेमाद्रौ प्रजापतिः ॥ औपा
 संनेनात्रसिद्धिरशौकराणामेवच ॥ अथीचंद्रोदयेगिराः ॥ शा
 लाशौतुपचेदन्नलौकिकेवापिनित्यशः ॥ यस्मिन्नशौपचेदन्नतस्मिन्नेहोमीविधीय
 ते ॥ मनुः ॥ वैवाहिके शौकुर्वीतशुभं कर्मयथाविधिः ॥ यच्चयज्ञविधान
 चयन्ति चान्वाहिकीं हिजः ॥ आहस्यशुभं चोक्तमपरार्केण ॥ अत्रविशेषः कर्मप्र
 दीये ॥ प्रातर्होमेतुनिर्वर्त्तसमुद्दृत्यहुताशनात् ॥ शेषमहानसेकृत्वातत्रयाकंसमा
 चरेत् ॥ याकांतेऽपि तमाहृत्यशुभं शौतुपुनक्षियेत् ॥ ततोस्मिन्वेष्टदेवादिकर्मकुर्या
 दंतद्रितः ॥ तदभादे लौकिके ॥ ततः पचेपुरत्रानिनिर्वापानतरशनेः ॥ वैवाहिकोपा
 वन्यत्रलौकिकेवापिसंपुत्रइतिकलिकायांसंयहोक्तेः ॥ पितृर्थनिर्वापं कृत्वित्यर्थः ॥
 अतएव ॥ हेमाद्रौ वापुपराणी ॥ पितृर्थनिर्वये भूभोक्तृ
 वादभंसंस्वतेरति ॥ तत्रैवयाप्रमात्ययोः ॥ अत्रिमांनिर्वयत्पित्रं चरुवासमसु सि
 मिः ॥ पितृभ्योनिर्वयामीति सर्वदक्षिणतोमसेत् ॥ चरुग्रहणां नशाकादाविति हे
 माद्रिः ॥ पिंडपितृयज्ञार्थयाकविषयोपनिर्वापइतितुपुक्तं ॥ अयंचेत्तरे
 षामग्निः ॥ आशुलायनानां तु ॥ गुरुणाभि मृता अन्वतो वाप
 क्षीयमाणा अमावास्यायां शौतिकं मकुर्वीरन्नित्यादिस्त्रैरापचनायेत्यागमुक्त्वा
 इहेवायमितरोजातेवेदारुस्यैर्चनशमीमयीभ्यामरणीभ्यामपिमयेत्सपचनापि
 र्भवतीतिस्त्रैरुचोक्तेः ॥ अपचनायावेवयाकः ॥ वीधापनेनायुक्तः ॥ आहृत्यपचना
 यिमोयासनवाभिप्रव्रजतीति ॥ स्मार्त्तौ याकस्त्वन्शखाविषयइतिकेचित् ॥ व
 स्तुतसुष्टवीरस्य सर्वाधानविषयत्वं पुक्तं शिष्टाचारेपिनपचनोदश्यते ॥ अथवि
 लायामपिसंवाधानपक्षे वै स्वदेवं आहृच्यचने शौकुर्यादन्वयोयासने इत्युक्तम् ॥
 अशौकराणुप्रयोगपारिजातादिभिरादिकादिसर्वआहेशुपिंडपितृयज्ञव्यतिषे मो

कैर्लोकिके पचनेवापाकेरुतेपिगृह्याशौचकचरुणोवकार्यमितिप्रतिभाति॥मदनरत्नेषु
 वं॥विधुरोहित्राभ्यादेसु षष्टेदिविधानेनायिसंयादनमित्युक्तंहरिहरभाष्ये॥इति
 पाकाग्निः॥ चंद्रिकायां मार्कंडेयः॥ अन्हः षट्सुमुहूर्तैः सुगतेषु
 प्रयत्नान्दिजान्॥प्रत्येकंप्रैषयेत्रेयांप्रदायामलकोदकं॥ देवलः ततो
 निहन्तेमध्याह्नेकांतरोमनखान्दिजान्॥अभिगम्ययथाभ्यायप्रयच्छेदतथावनं॥तैल
 मभ्यजनंस्नानंस्नानीयंचष्टयविधं॥पात्रैरीडंवरैर्दधातुं वैश्वदेविकशर्वकं॥त्रौडंवरैस्ना
 त्रमयैः॥अत्रक्षौरामलकास्नानादिनिषिद्धतिथ्यादिव्यतिरिक्तविषयमितिहेमाद्रिमीध
 वश्च॥ यत्तु चंद्रिकायां प्रचेताः॥ तैलमुहूर्तनंस्नानंदयात्पूर्वाह्नए
 वतु॥आहभुगभ्योनस्वश्रमुच्छेदनंतुनकारयेदिति॥तन्निषिद्धतिथ्यादिविषयं॥निषि
 द्दतिथ्यादितुप्रागुक्तं॥अभ्यंगेतुक्लिकायांकात्यायनः॥तैलमुहूर्तनंदेयत्रासुरोभ्यः
 प्रयत्नतः॥तैरभ्यंगश्चकर्तव्योवर्जकालेनचिंतयेत्॥अपराकंप्रचेताः॥स्नातोधिकारीभ
 वन्तिदेवेपिअेचकर्मणि॥आहकच्छुक्तावासाःस्यामौनीचविजितेश्चिः॥ हे
 माद्रौजावालः॥ तांबूलंदंतकाष्ठंचस्ते हस्नानमभोजनं॥रत्नौषधपरान्ना
 निश्चादकृत्नीविवर्जयेत्॥वस्त्रेविशेषमाह॥ तत्रैवभृगुः॥ नमः
 स्यान्मलवहासानयः कौपीनकेवलः॥ हिकच्छेनुत्तरीयश्च
 कशीवस्त्ररवच॥नमःकाषायवासाःस्यान्नयश्चर्दियठःस्मृतः॥नमोहिगुरावस्त्रःस्या
 न्नयोरक्तपटःस्मृतः॥नमस्तुस्त्रिगधवस्त्रःस्यात्तन्नयःस्यूतपटस्तथा॥ततःकर्त्ताऊर्ध्व
 पुंड्रकुर्यात्॥जयेहोमेतथादानेस्वाध्यायेयित्कर्मणि॥तत्सर्वंनश्यतिक्षिप्रमूर्ध्वपुंड्रंवि
 नाशतमिति॥ हेमाद्रावृत्तेः॥ यज्ञोदानेजयोहोमःस्वाध्यायःपि
 नृकर्मच॥इथाभवतिविशेद्राऊर्ध्वपुंड्रंविनाशतमितिहृन्नारदीयात्॥ऊर्ध्वंचतिलकं
 कुर्याद्देवेपिअेचकर्मणि॥तिहृदयराशरेकेश्च॥अन्येनु॥ऊर्ध्वपुंड्रंदिजातीनामग्निहो
 त्रसमोविधिः॥आहकालेनुसंभामेकर्त्ताभोज्जाचतत्रजेत्॥वामहस्तेचदभीसुहृदंग
 वलितथा॥ललाटेतिलकंदद्यान्निराशाःपितरोगताइतिसेहोक्तेः॥ऊर्ध्वपुंड्रंविपुंड्रंवा
 चंद्राकारमथापिवा॥आहकर्त्तानकुर्वीतयावत्पिंडान्ननिर्वयेत्॥इतिविश्वप्रकाशेव
 चनाचनकार्यमित्याहः॥अत्राचाराद्यवस्था॥अतएवहृदन्नारदीये॥ऊर्ध्वपुंड्रंचतुल
 सींचआहेनेहृत्तिकेचनेति॥ऊर्ध्वपुंड्रंविधिर्विप्रविषयःनिषेधःकश्चैपरइतिष्टथीचंद्रः
 यत्तु॥ हेमाद्रौदेवलः॥ ललाटेपुंड्रंकरुदद्यात्स्तेधेमालंतथेवच॥ नि
 राशांपितरोयातिदद्याच्चष्टयस्त्रीपतिमितितदंघेनत्रिपुंड्रविषयं॥प्राक्पिंडानाङ्गंभाधि
 नालंकुर्यात्सुविग्रहमित्याश्लायनोक्तेः॥पुंड्रंवलमित्यपराकंपदनरत्नेच॥इष्ट्यौ
 चंद्रंविपुंड्रं॥ऊर्ध्वंचतिलकंकुर्यान्नकुर्याद्देविपुंड्रं॥निराशाःपितरोयातिदद्याच्च
 वत्रिपुंड्रकमितिहृदयराशरेकेश्च॥भोज्जसिर्षस्त्रेयोभवत्येवावर्जयेत्तिलकंभालेआह

काले च सर्वदा ॥ तिर्यग्यूर्ध्वं पुं वा धारयन् प्रयत्नतरति व्योसोक्तेरिमाह ॥ ४
 श्वीचंद्रोदयेनाह ॥ सदभेरांतहस्तेनयः कुप्यात्रिलकंतुधः ॥ आचम्पसविशु
 ध्येतदभेसागेनचैवहि ॥ ततश्चाहर्भकालमाह ॥ परार्के गौतमः ॥ चारम्यकुतयेऽहं
 र्यादारौहिगां वुधः ॥ विधिज्ञो विधिमास्थायरोहिरोनुनलंघयेत् ॥ एतदेकोदि
 श्ते ॥ पार्वरोनुक्तेमाह ॥ ऊर्ध्वं मुहूर्त्नात्कुतयापमुहूर्त्नचतुष्टयं ॥ मुहूर्त्नयचकंसेतत्सवा
 भवनमिष्यते ॥ तथा ॥ मध्याह्ने सर्वदायस्मान्मंदीभवतिभास्करः ॥ तस्मादनं
 तफलदस्तचारंभोविशिष्यते ॥ अथश्चाहपरिभाषा ॥
 चंद्रिकायां कात्यायनः ॥ दक्षिणां यातयजातुदेवानपरिचरन्सदा ॥ यात्ये
 दितरं जानुपितृन्परिचरन्सदा ॥ वौधायनः ॥ प्रदक्षिणां
 देवानां पितृणामप्रदक्षिणां ॥ देवानां मृजवोदर्भाः पितृणां हिशुणास्तथा ॥ ४
 चंद्रोदये शंखः ॥ आवाहनार्थं संकल्पे पिंडदानान्तरानयोः ॥ पिंडाभ्यं
 जनकाले तु तथैवांजनकर्मणि ॥ अक्षय्यासनयोः याद्ये गोत्रनाम
 काशत् ॥ तत्रैवपरिशिष्टे ॥ क्षणे च पिंडदाने च गंधधूपान्क्षयेत्
 था ॥ संकल्पे चासने दीये अंजनाभ्यं जने तथा ॥ अनाथ्यदानाय ते सुगोत्रनामचकीर्त्तयेत्
 कलिकायां सग्रहे ॥ आसनावाहने याये अन्नदाने तथैव च ॥ अक्षय्ये पिंडदा
 ने च षट्सु नामानि कीर्त्तयेत् ॥ मन्या ॥ सर्वं प्रथमं ब्रूयाद्गोत्रनाम तथै
 व च ॥ यश्चाहं यं विजानीयात् क्रम एव सनातनः ॥ तत्रैव ॥ सकारेणात्वं
 क्रव्यं गोत्रं सर्वत्रधीमता ॥ सकारः कुतयो ज्ञेयस्तस्माद्यत्नेन तं वदेत् ॥ यथाकाश्यपसुगो
 त्रेति ॥ पराशरसुगोत्रस्य हृदस्य तु महात्मनः ॥ भिक्षोः यंच शिखस्याहं शिष्यः परमधार्मिक
 र्त्तमोऽक्षयं प्रयोगाच्च ॥ तेन गोत्रसुगोत्रयोः पर्यायत्वात् ॥ शाखाभेदाद्यवस्थिति ॥
 श्रुतपाणिः ॥ एतथैवामात्रांतैवामेवा ॥ हेमाद्री ॥ हृदयं चैत
 गोत्रं स्वरांतं सर्वत्र गोत्रस्याक्षयकर्मणि ॥ गोत्रसुतर्पणोऽत्रैव दत्तानसुश्रुति सर्वत्रैव
 पितुः प्रोक्तः पिता तर्पणकर्मणि पितुरक्षयकाले तु पित्रे संकल्पने तथा ॥ शर्मन्वर्थादि
 के कार्ये शर्मो तर्पणकर्मणि ॥ शर्मणोऽक्षयकाले तु पितृणां दत्तमक्षयं ॥ स्वरांतं सुश्रु
 तमिति ॥ हेमाद्रीः ॥ तत्रैव चंद्रिकायां स्तुत्यं तरे ॥ गोत्रसत्त्वपरिताने
 काश्यपं गोत्रसुच्यते ॥ तस्मादाह श्रुतिः सर्वाः प्रजाः कश्यपसंभवाः ॥ यत्तु सत्त्वावाहः ॥
 अथनाज्ञानबंधोः पुरोहितगोत्रेणाचार्यगोत्रेणावेति ॥ तद्विवाहपरं नामो चारणो वि
 यमाह ॥ हेमाद्री वौधायनः ॥ शर्मो तंत्राहारास्योक्तं वर्मानं
 स्त्रियस्य तु ॥ श्रुतं तं चैवैवैश्यस्य दासांतं शूद्रजन्मनः ॥ पित्रादिनामाज्ञाने तत्रैव वृत्ति
 वीधतपिता वाच्यस्मिता वांतरिक्तसत्त्वं ॥ अभिधानापरिज्ञाने द्विविधत्पितामहः ॥
 पित्रादीनां नामयदा पुत्रैर्न ज्ञायते तदा ॥ आपसं वसूत्रेभ्येव ॥ एतदन्वशाखापरं ॥ आ

मूलायनानां नूक्तेस्त्रे ॥ यदिनामान्यविहांस्ततःपितामहप्रपिताम
 हैतिब्रूयात् ॥ तत्कारिकापि ॥ नामानिचैनजानीयात्रनेत्या
 दिवदेत्क्रमात् ॥ ततेतिसंबंधमात्रपरंतपितृव्यादावपितथेति ॥ गोशः ॥
 स्त्रीणांदांतेनामज्ञेयं ॥ दाननामस्त्रीणामिति ॥ श्च्योवद्गोदयेगोभिलोक्तेः
 केचिदेवीशहांतमाहः ॥ अथेतुदेवीदारतिहयोः समुच्चयमाहः ॥ हेमाद्रौ
 नारायणः ॥ विभक्तिभिरुपयत्किंचिदीयतेपितृदेवते ॥ तत्सर्वसफसंज्ञे
 पविपरीतेनिरर्थकं ॥ चंद्रिकास्मृत्यर्थसारयोः ॥ नारदीयेच ॥ अ
 क्षय्यासनयोः सहीद्वितीयावाहनेतथा ॥ अन्नदानेचतृथीचशेषाः संवृद्धयः स्मृताः
 यनुयासः ॥ चतुर्थीवासनेनित्यसंकलेचविधीयते ॥ प्रथमातर्पणोक्तौ
 संवृद्धिमपरंजगुरिति ॥ अन्नशाखाभेदाद्यवस्थेतिहेमाद्रिः ॥ हेमाद्रौभृगुः
 अर्घ्यावनेजनपिउमन्त्रप्रत्यवनेजनं ॥ संवृद्धितत्रकुर्वीतशेषसहीविधीयते ॥ हे
 माद्रौप्रभासखंडे ॥ यत्तोपवीतिनाकार्येदेवकर्मप्रदक्षिणां ॥ प्राचीनावी
 तिनाकार्येपितृकर्मप्रदक्षिणां ॥ अनुपनीतस्त्रीशूद्रादेस्तृतीयेगोवसव्यापसव्येते
 ये ॥ तस्योपवीतस्थानीयत्वात् ॥ अपसव्यंक्रमाहस्त्रुत्वाकश्चित्सगोत्रजरतिब्राह्म
 च्चेतिवाचस्पतिः ॥ यमुकेचिन् ॥ सदोपवीतिनाभावमित्यस्यपुरुषार्थत्वा
 प्राचीनावीनकालेयुपवीतांतरेणान्तकार्यमेवेति ॥ तन्न ॥ विशेषेणवाधा
 त् ॥ जमदग्निः ॥ सूत्रस्तोत्रजयंत्यन्तापिउप्राणांचदक्षिणांआह्वानंस्वागतंवाच्यंवि
 नाचपरिवेषणं ॥ निसर्जनंसौमनस्यमाशिक्षप्रार्थनेतथा ॥ विप्रप्रदक्षिणांचैवस्व।
 स्तिवाचनकंविना ॥ पितृनुहिश्यकार्यंप्राचीनावीतिनासदा हेमाद्रौसंय
 हे ॥ आदोविप्रोप्रिशोचांतेभ्यर्चनेविकिरेकृते ॥ पिडानय्यर्चयित्वाचविस्र
 ज्जग्राहणंस्तथा ॥ आचामेच्छादकत्रीचस्थानेध्वितैसुसप्तसु ॥ आर्धतयोर्द्विराचामे
 च्छेपेषुतसकृतसकृत् ॥ तत्रैवा ॥ आहारंभेःवसानेचयादशौचाचर्चनांतयोः ॥ विकिरे
 पिउदानेचषट्स्वाचमनमित्यते ॥ आश्रयायनं ॥ दानाध्ययन
 देवाचौजपहीमत्रतादिकान् ॥ नकुर्याच्छाददिवसेप्राह्मिजानांविस्जनात् ॥ एतन्नि
 त्यवर्जमितिवापदेवः ॥ इदंविष्णुभिन्नदेवपरं ॥ विष्णोर्निवेदिनात्त्रेनयस्यदेवतांत
 रं ॥ पितृभ्यःपितृद्वयंतदानंन्यायकल्पते ॥ पितृशेषतुयोदधाहरयेपरमात्मने ॥
 रेतोदःपितरंकास्यभवेतिक्लेशभागिनरनिस्कारात् ॥ पितरःसर्वमनुष्याविष्णुनाशितम
 अनीतिभुते ॥ यःश्राद्धकालेहरिभुक्तशेषददातिभक्त्यापितृदेवतानां ॥ तेनैवपिडा
 लुलसीविमिश्रानाकल्पकोटिपितरंलुत्प्रातिब्राह्मोक्तेश्चेतिश्रीधरस्वामिनृसिंहपरि
 चर्यादयः ॥ एतत्सर्वनिबंधविरोधानिर्मुक्तं ॥ आत्रविशेषोहेमाद्रौविष्णु
 धर्मे ॥ आहान्निहसममर्चनृवरहजनाईनं ॥ शिवपुराणे ॥ ४३

यित्वाशिवमन्त्रापितृश्राद्धप्रकल्पयेत्॥सर्वनिषेधस्तुविहिताभिन्नपरः॥ तथा

हेमाद्रौ॥ देव्यर्चादक्षिणागादिःयादजान्वंसमूहसुशिशेसजानुयादेसुधा
प्रागादिचयैतृके॥ कलिकायास्मृत्यन्तरे॥ श्राद्धारभेचयेदभाः

यादशौचेविसर्जयेत्॥अर्चनादौतुयेदर्भाउक्त्विद्यंतेविसर्जयेत्॥मार्जनादौतुयेदर्भाः

पिराणेत्यानेविसर्जयेत्॥उन्नानादौतुयेदर्भादक्षिणांतेविसर्जयेत्॥प्रार्थनादौतुयेद

र्भानमस्कारेविसर्जयेत्॥ऊहमाहविष्णुः॥मानःमहानामयेवंश्राद्धकुर्याद्विचक्षणाः

मंत्रोहेनयथाभ्याष्यशेषाणांमंत्रवर्जितं॥यथाभ्याष्यमितिपत्रवहवचनातः॥पितृश

रस्त्रसर्वपितृवाचित्वाचोहःतत्रापिसुधंतांपितरस्त्यत्रोहएव॥सर्वपितृवाचित्वेउ

त्तरमंत्रद्वयवैष्यर्थ्यात्॥वहवचनतनोद्यतेप्रकृतावसमर्थत्वात्पानितिवत्॥अथ

तेचनोह॥तस्मादचनोहेदितिनिषेधात्॥एकोदृष्टेय्येवम्॥प्रैतैकोदृष्टेत्केवमंत्रा

नूहेनैकोदृष्टे॥ इतिविष्णुक्तेरुहः॥ अत्रवहवचनस्यापू

होवचनात्॥दृष्ट्यादौतुविशेषवक्ष्यामः॥शेषाणामितिपितृभ्यायेकोदृष्टेःश्रावाहना

दिमंत्रवर्जकार्यमितिकल्पतरुः॥ऊहयोभ्यपितृयदवान्मंत्रएवतत्रनप्रयोः॥ननूहः

नापिपितृपदरहितः॥ प्रयोऽरतिश्रूलयाशिः॥ अर्थोत्तरे

चोक्तं प्राक्॥वद्वचकारिकापि॥अर्थप्रदानमात्रेणुमात्रादिपदमाचरेत्॥सुधंतामिति

पित्रादीमात्रादिपदमाचरेत्॥मातृश्राद्धेपिउदानेयचत्वामत्रान्वित्यत्रनोहइतिरुक्तिः

त्॥तथामातुःश्राद्धेय्यनूहेनकुर्यान्निजानुमंत्राणां॥दशादानमुपस्थानतदकार्यमिति

स्थितिः॥प्रवाहरामनूहेनतद्व्याशनभिष्यते॥ तथा॥ आयतुनस्त्रिंशो

सीतिउशतस्त्रितियानितु॥अनूयःपितृशष्टौत्रपितृसामान्यवाचकः॥आयस्त्वानातु

वक्ष्यते॥ हेमाद्रौमाकेरेयः॥ स्नातःस्नातान्समाहजान्स्ना

गतेनार्चयेत्पृथक्॥ कलिकायानारदीये प्रायश्चित्तविशु

हान्मातेभ्योनुज्ञाप्रवृष्ट्वा॥दद्याद्देवहृदंउर्थहिरण्यंकुरामेवच॥ तत्रैवसंय

हे॥ तिथिवारादिकंज्ञात्वासेकल्प्यचयथाविधिः॥प्राचीनावीतिनाकार्य

सर्वसंकल्पनादिकं॥संबंधप्रथमंत्रयातृनामगोत्रेत्येवच॥वस्वादिरूपतांचापित्व

पितृणामनुकृमात्॥ चंद्रोदयेनारदीये॥ श्राद्धार्थसमनुप्रा

प्तान्विप्रान्भूयोनिमंत्रयेत्॥ आयस्त्वस्तु॥ सर्वयुग्निमंत्राणां

द्युर्दितोयंतीयमामंत्रणमित्याह॥यूपमयानिमंत्रणियाइतिनिवेदनरुपमाद्यं॥तदि

धिमाहशौनकः॥ इहीत्वामुकसत्तस्यामुकगोत्रस्यचासुके॥श्राद्धेतुवैस्व

देवार्थंकरणीयः॥ इतरास्त्वया॥ इत्येवंश्राद्धकुरुषादौतयेति

वदेतुसः॥श्राद्धस्यकर्त्रीसंब्रूयातंप्राप्तौतुभवानिति॥सवदेत्प्राप्रवानीतिउत्तरेस्तप्रति

हिजः॥दिवीयावरोपुकरवाहंवीवासी॥पित्रादेर्यनेनैववृणीतविधिनादिज्ञान्॥

ततःकर्त्तावद्दचीनाहिताग्निःपिंडपितृयज्ञेपरिस्तरणादीध्याधानांतं कुर्यात् ॥ अर्द्धाधा
 निनीष्येवमितिप्रयोगयारिजातेपरिशिष्टेच ॥ भाष्यकारमतेऽहिकेय्येवं ॥ वृत्तिकारम
 तेनेदं ॥ हेमाद्रौशंभुः ॥ संमार्जितोयलितेनुहारिकुर्वीतमउले
 ॥ उदकस्रवमुदीच्यस्याहक्षिरांदक्षिरास्रवं ॥ व्याघ्रः ॥ उत्तरेक्षतसंपुक्ता
 न्धवीयान्विन्यसेत्कुशान् ॥ दक्षिरोदक्षिणायांस्तुसतिलान्विन्यसेत्कुशान् ॥ त
 त्रैववौधायनः ॥ चतुरस्रत्रिकोणांचवर्तुलंचार्दचंद्रकं ॥ कर्त्तव्यमानुष्ये
 रात्राहारादिमुमंउलं ॥ तत्रैवलौगाक्षिः ॥ हस्तद्वयमितंका
 र्यवैश्वदेविकमंउलं ॥ तदक्षिरोचतुर्हंसपितृणांमंघ्रिशोधने ॥ कलिकायांसं
 ग्रहे ॥ प्रादेशमात्रं देवानांचतुरस्रतुमंउलं ॥ तन्नायाउंगुलंतस्मादक्षिरोवर्तु
 लंतथेत्युक्तम् ॥ यत्तुस्यत्पंतरे ॥ गर्तःयंचांगुलोविप्रेजानुमाने
 महीभुजि ॥ प्रादेशमात्रावैश्येचसाधिकःसतुशूद्रकेनियेगूर्ध्वंप्रमारो नव्याख्यातोदैव
 पित्र्ययोः ॥ चतुरस्रवर्तुलंचकथितं गर्तलक्षणां ॥ पादप्रक्षालनंप्रोक्तमुपवेश्यासनेहिजा
 रा ॥ तिस्रश्चेत्क्षालनंकुर्यात्तनिराशाःपितरोगतारति ॥ तत्समूलत्वेमंउलायेष्ठयक्त्सेयं ॥
 तत्रगोमयेहेमाद्रौभृगुःअन्यंतजीर्णदेहायावध्यायाश्चविशेषतः ॥ आर्त्तायानवसूताया
 नगोगौवरमाहरेत् ॥ मात्स्ये ॥ अक्षताभिःसपुष्याभिस्रदभ्यर्च्योपसव्य
 वत् ॥ विप्राणांक्षालयेत्पादानभिवेधपुनःपुनःप्रत्यङ्गुःखस्थितःकुर्यात्विप्रयादाभिषे
 चनंतत्रैवमविध्ये ॥ प्रक्षालयेद्विप्रयादान्शनौदेवीरितिह्वा ॥ दृष्ट्वांचंद्रो
 दयेहृदवसिष्टः ॥ नकुशयेथिहस्तसुयाद्येदधाद्विचक्षराः कलि
 कायांसंग्रहे ॥ ततःप्रक्षालयेत्पादौभार्यांश्रावितवारिरागा ॥ तथा ॥ आह
 कालेयदायत्नीवामेनीरप्रदाभवेत् ॥ असुरंतभ्रवेच्छाहंपितृणानोयतिष्ठते ॥ त
 त्रैवा ॥ नाधःप्रक्षालयेत्पादौकर्त्तापित्रादिकर्मसु ॥ याघानंतरमर्ध्यमपिदधादिति
 हेमाद्रिः ॥ तत्रैवलौगाक्षिः ॥ मंउलाडुत्तरेदेशेदधादाचमनीय
 के ॥ तत्रैवा ॥ विधायक्षालनंतेषांहिराचमनमिष्यते ॥ स्वयंचापि
 हिराचामेद्विधःअहयात्नितः ॥ हेमाद्रौनारदीये ॥ यत्राचमनवारी
 शिपादप्रक्षालनोदकेः ॥ संगच्छंतेवधाःआहमासुरंतम्प्रचक्षते ॥ व्यासः स
 येनैवासनेधृत्वादक्षिरोदक्षिणोकरं ॥ व्याहृतीभिःसमस्ताभिरासनेषुपवेशयेत् ॥ स
 माध्वमितिचेवोक्त्वादक्षिणो जातुसंस्तशन्आस्यतामितिब्रयादासनेसंस्तशन्नपि ॥
 हेमाद्रौशातातपः ॥ होदेवथर्वकोविप्रोप्रास्तुस्वानुपवेशयेत् ॥ पित्र्येत्तदङ्गु
 स्वास्वीश्चवद्वाध्वर्युसामगान् ॥ यातवल्क्यः ॥ होदेवप्राक्
 त्रयःपित्र्येउदरोकेकमेववा ॥ यत्रहेमाद्रौहारीतः ॥ दक्षिणाग्रदर्भेषुप्रास्तुस्वान्ब्राह्मणा
 न्भोजयेद्ददङ्गुस्वानित्येकरति ॥ तत्रैत्रायणीयविषयं ॥ प्रास्तुस्वान्भोजयेद्ददङ्गुस्वा

नित्येकरतितत्परिशिष्टात्॥ विकल्पइतिहेमाद्रिः॥ माधवीयेयमः॥ पि
 सुकोत्रह्लचारीवाभोजनार्थमुपस्थितः॥ उपविष्टेष्वनुप्राप्तः कामंतमपिभोजयेत्॥
 कौर्म॥ अतिथिर्यस्याप्रातिनतत्प्राहंप्रचक्षते॥ विप्रनियमोमाधवीये
 यवित्रपारायः सर्वेतेचमोनत्रतान्विताः॥ उच्छिद्योच्छिद्यसंस्पर्शवर्जयंतः परस्परम्
 तत्रासनानि॥ पृथ्वीचंद्रोदयेयमः॥ आसनं कुजयदद्यादितरहायवित्रकं॥ हेमाद्रौचम
 क्कारखंडे॥ पितृणांघटितं हेमराजतं वापिवासनं॥ येनताम्रमयं दत्रमासनं पितृकर्म
 णि॥ सर्वैदिव्यासनारूढो न हि प्रच्यवते दिवः॥ हेमाद्रौनागरखंडे॥
 अथशंकुमयंपीठं प्रदेयं नोपवेशने॥ कलिकायां सग्रहे॥ क्षेमंड
 षक्रम्यप्राप्यं क्रियंथा भवेत्॥ दक्षिणा संस्थिता घेषा पितृणां प्राह कर्मणि
 लक्ष्य॥ श्रीपर्णा वारुणी क्षीरी जेजुकात्रकदंबकम्॥ सप्तमं वाकुलं पिठं पितृणां
 दत्रमक्षयं सग्रहे शमीचकाशमरीशैलुकदंबो वारुणास्तथा॥ पंचाशाना निशानि प्राह देवा
 चनेतथा॥ कारिका॥ ही देवे प्राप्नुवोषिभ्यो न्विप्रानुदगाननात्॥
 येठीनसिः॥ कुतयः प्राह वेलायां त्रियोपदिदृश्यते॥ आश्वलाय
 नः॥ नीवीवासोदशांतेनस्वरक्षार्थं प्रबंधयेत्॥ वृहपातं वल्क
 सुश्वलायनः॥ नीवीवासोदशांतेनस्वरक्षार्थं प्रबंधयेत्॥ वृहपात
 वल्कपुत्र॥ दक्षिणो कटिदेशे तु तिलैः सह कुशत्रयं॥ यजुकातीय
 नीवीकार्यादशागुनिर्वा मकुक्षौकुशैः सहेतितहृदि प्राहे॥ पितृणां दक्षिणो यार्थं विपरी
 तातुंदैविका॥ इति स्मृत्येतरात्॥ वामे दक्षिणे वेत्या चारात् व्यव
 स्थितिमदनयारिजातेः॥ आचार्यः॥ प्राणायामत्रयं कृत्वा गय
 त्रीस्तरांतथा॥ प्राह कर्त्री स्मीतिवदेत् विप्रैर्वीच्यं कुरुष्वच॥ ब्राह्मे॥
 ततस्त्रिलान् ग्रहे तस्मिन् विकिरेच्चाप्रदक्षिणाम्॥ अहया परया पुक्तौ जयेदयदतामिच्छ
 चाप्रोक्षेत्॥ पराशरः॥ तदिहो रिति मंत्रेणा गायत्र्याव
 प्रयत्नतः॥ प्रोक्षयेदन्नजातं तु शुद्धदृष्ट्यादि शुद्धये॥ हेमाद्रौ ब्रह्मारे॥
 प्राह भूमौ गयो ध्यात्वा ध्यात्वा देवं गदाधरं॥ ताम्भ्यां चैव नमस्कारं ततः प्राहं प्रवर्तते॥ देव
 ताम्भ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च॥ नमः स्वधायै स्वाहा येनित्यमेव नमोनमः॥ आदि
 मध्यावसाने सुत्रिरावृत्तं जयेद्बुधः॥ पितरः क्षिप्रमायां तिराक्षसाः प्रद्वंति च॥ न
 त्रैवस्कादे॥ तिलारक्षंतसुरा नृदभारक्षतिराक्षसान्॥ यत्किंचैत्रात्रि
 योरक्षेदतिथिः सर्वरक्षकः॥ वसिष्ठः॥ अहवतीभिः कृष्णाडीभिः
 पावमातीभिश्च पाकादिप्रोक्षयेत्॥ अथ देवावी॥ तत्र प्रत्युपचा
 रमाद्यंतयोरायोदद्यादिसुक्रं वृत्तौ स्मृत्यर्थं सारे च॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे॥
 आसने व्यासनं दद्यादा मेवा दक्षिणोपि वा॥ पितृकर्मणि वामे च देवे दद्यात्तु दक्षिणो

चेतः॥ आसनेष्वारानंदधाननुपाणोकदाचन॥धर्मासीत्यथमंत्रेणगृही
उत्तिगतानुकुशान्॥धर्मोसिधिशिराजाप्रतिष्ठितरनिमंत्रतः॥ गालवः॥ २
मानादायहस्ताभ्यां गृहीत्वादक्षिणोकरे॥देवेश्वराः क्रियतां तु निरंयुक्तं करं ततः॥३० तथे
तिदिजाब्रूयसे प्राज्ञो भुवानीति॥ कर्त्ता ब्रूयात्ततो विप्रः प्राप्रवानीति वैवदेत् ४
थ्यीचंद्रोदये वृहन्नारदीये॥ ४
थ्यीचंद्रोदये वृहन्नारदीये॥
यवैर्दमैश्च विधेयां देवानामिदमासने॥दत्वेति भूयो दद्याद्देवेश्वरा इति स्मरणं॥ तत्र च ५
स्वाचतुर्थ्यावाकार्यमिति स्मरवा॥ ततोर्ध्वं कल्पयेदिति मन्वा दयः॥ शौनकजयंताभ्यामर्घ्यं
रहितस्य देवा च नस्योक्तेराश्वलायनानां देवैर्घ्नानेनेति चोपदेवः॥ तन्ना॥
परिशिष्टप्रयोगयारिजातविरो धात्वा॥ वृद्धिश्चाद्देतुं देव्यर्घ्यं दद्यात्॥ देवभ्योपि पृथग्दद्या
त्॥ देवभ्योपि पृथग्दद्यादिहार्घ्यं शुचि चोदनादिति॥ शौनकोक्तेः॥ अथा
र्घ्यपात्रं॥ ४थ्यीचंद्रोदये मात्स्ययामयोः॥ पात्रं वनस्यति मयं तथा परा मयं पुनः॥ जलज
वापिकुर्वीत तथा सागरसंभवं॥ ब्राह्मे॥ सोवरीताम्रं रोप्याश्मस्ताटिकं
शंखशुक्रयः॥ भिन्नान्यपि हियोजानियात्राणि पितृकर्मणि॥ हेमाद्रौ प्रजा
पतिः॥ सोवरी राजतेताम्रस्वाङ्गं मणिमयं तथा॥ यज्ञियं च मसं वापि च
र्घ्यार्थं शरये दुग्धः॥ अत्र विप्रे कत्वहित्वचनुयादाव्यर्घ्यपात्रे देयवा॥ मानवस्तत्रेत्॥ हे
वैश्वदेविके त्रीणि पित्रैकैकसुभयत्रवे लुक्त्वा॥ तदेकविप्रपरयात्रालाभपरं वेति हेमा
द्रिः॥ मदनरत्ने तु देवेशकपात्रमुक्तं॥ ४थ्यीचंद्रोदयेपि
त्रीणि पितृकपात्राणि हे देवैश्च देविकरति॥ वृहन्नारशरोक्तेर्देवैसाह॥
वृहन्नानां तु देवैर्विप्रदित्वेप्येकमर्घ्यपात्रमर्द्धशो दद्यादित्युक्तेपरिशिष्टे प्रयोगयारिजाते
च॥ कलिकायां हारीतः॥ दत्तमक्षयतां याति रक्ते ना
र्थ्यनुयत्कते॥ वृहमनुः॥ मृगमयं दारुजयात्रमयः पात्रं च यमदेवना
राजते देविके कार्ये शिलायात्रे विवर्जयेत्॥ पुराणसमुच्चये मन्वा भवेत्तथा कांस्यं चार
कं जत्रुसंभवं॥ त्रुसीसुलोहं भवेत्सदायात्रे विवर्जयेत्॥ तत्रेवा॥ अ
ंशगुलं भवेत्पात्रे पिच्छां राजरः शुभा॥ दशांगुलं तु देवानां सोवरी शक्ति तः कते॥ स्थाप
येदर्घ्यपात्रे हे सुजेतत्रुशोपरि॥ हे हे पवित्रे विधिवन्त्यात्रयोश्चोपरिशिष्येत्॥ यज्ञपाश्व
पवित्रे स्थिति मंत्रेण पवित्रे च्छेदयेत्तुने॥ औषधी मंतरे कृत्वा अंगुल्यांगुलियवरीताः॥ ५
स्येन काशेन लोहेन नमृगमयनखादिभिः॥ वशिष्ठः॥ तूष्मीं प्रो
थ्यां भसापात्रे कुयोर्ध्वं विलेपतः॥ शरयेत्यात्रुपमं तु कृत्वा परिपवित्रके॥ वृ
हन्नारशरः पात्रं हयमथा र्घ्यार्थं तेजसं चैकवस्तुनः॥ प्राङ्मुखो मरतीर्थं नशन्नोदिशो दक
क्षियेत्॥ यवोसीति यवोस्तत्र र्घ्यीपुष्या शिचदने॥ मानवस्तत्रे॥
सुमनसः प्रक्षिप्यात्स्ययवात्प्रक्षिप्येति॥ यवोसीति मंत्रः पात्रे॥ यवोसिधान्यर्ज्ञी सिवा

रूणोमधुमिश्रितः॥ निर्णोदः सर्वयापानांपवित्रमृषिभिःसृतम् ॥ रा
 जोवावारुणोमधुसंपुतरतिपरिशिष्टेयाठः॥ गोभिलेनतु॥ य
 वोसिसोमदेवत्यरतिनिलमत्रोत्रस्वाहापुक्तउक्तेः॥ होमाद्रोयमः॥
 यवहसस्ततोदेवान्विज्ञाय्यावाहनंप्रति॥ आवाहयेदनुज्ञातोविश्वेदेवा
 सरत्वा॥ दृहयराशरः॥ ततःसव्यकरंन्यस्यविप्ररक्षि
 राजानुनि॥ देवानावाहयिष्येहमितिवाचसुदीरयेत्॥ आ
 वाहयेत्यनुज्ञातोविश्वेदेवासआगत॥ विश्वेदेवाःशृणुतेममितिमंत्रह्य
 पठेत्॥ आहविशेषेविश्वेदेवानामाज्ञानेहेमाद्रोदृहस्यतिः॥
 उत्पन्निनामचेतेषांनविदुर्धेदिजातयः॥ अयमुच्चारणीयस्तेर्मंत्रः॥
 अद्वासमन्वितैः॥ आगच्छंतुमहाभागाविश्वेदेवामहावलाः॥
 येयत्रविहितोऽप्रादेसावधानाभवेतुते॥ इदंचावाहनमर्घ्यपात्रासा
 दनात्॥ प्राकृहेमाद्रिगोक्तं॥ तत्रकार्तीयैः प्रा
 कार्यतत्रैवतत्सञ्जात्॥ अन्पैस्तदुत्तरम्॥ दृष्वीचद्रे
 द्येशंखः॥ सयवंपुष्यमादायचरणादिशिरोतकं॥ अर्घ्य
 तेत्यञ्चनकुर्त्यादंतरेचोदकंतथा॥ पित्रेजुमूर्हादियादापर्व्यतपित्रे
 कार्यतुष्टजनपादप्रभृतिमूर्होतंदैविकेष्टजनभवेत्॥ शिरःप्रभृति
 पादानेनमोवर्तियेतृकैः॥ इतिमदनरत्नेप्रचेत्॥सोक्तेः॥
 कलिकायांसंयहे॥० तिष्ठन्कृतांजलिभूत्वापठेन्मंत्रोसमाहितः॥
 ॥ विश्वेदेवाःशृणुतेसागच्छन्त्वयंरततः॥ हेमाद्रोजा
 त्करण्यैः॥० ततोर्घ्यपात्रसंपत्रिवाचयित्वाह्रिजोत्रमान्॥
 तद्येचाघ्यपात्रंतुसाहाघ्या॥ इतिविन्यसेत्४ ॥ गार्ग्यः॥
 दत्वाहस्तेयविवंचकृत्वाष्टजांचयादतः॥ यादिभ्यारतिमंत्रेगाहसे
 यर्घ्यंविनिक्षिपेत्॥ संयहे॥ विश्वेदेवारदंबो
 र्घ्यमितिहानंसमादिशेत्॥० तदंतेसाहानमः॥ इतिवा
 च्यं॥ यादिभ्यारतिमंत्रेगास्वाहाकारनमोतकमितिहेमाद्रोनागरख
 ज्ञान्॥ अथवेगासूत्रेनुयाधमर्घ्यमाचमनीयमितिद्विजकरेनिनयेदि
 त्यस्यैवत्रयमुक्तं॥ गभस्तिः॥ अर्घ्यंचपिउप्रदा
 नंचस्वस्त्यस्येतथैवचा॥ गंधपुष्यादिकंसर्वहस्तेनेवतुदायये
 न्त्वा॥ प्रतिविश्रयाद्व्येसादृत्तिः॥ वद्वचानांत्वेनेत्तद्वा
 र्घ्यानुमंत्रणं॥ ततःयात्रंदक्षिणोदेवेभ्यः॥॥ स्यान्
 मसीतिन्पुजासुत्रानवाकार्यमितिगारुडउक्तं॥ एतदापस्तेवानां

नियतमन्येषां॥	हेमाद्रौविष्णुधर्म॥	गंधेःपुष्पे
श्वधूपैश्वस्त्रेश्चाय्यथभूषणोः॥	अर्चयेद्वाह्यरान्शक्त्वाश्रद्धधानः	चंदनगारुक
समाहितः॥	दृष्ट्वीचंद्रोदयेमार्कंडेयः॥	चंदनकुंकुमकंधरा
शंरकुंकुमानिप्रहाययेत्॥	विष्णुः॥	अपवित्रकरोगंधै
गरुपप्रकायनुलेपनायेति॥	व्यासः	गंधहारेतिवेगंध
गंधहारेतिप्रजयेत्॥	कलिकायांस्मृतिः॥	आसनेस्वासनेद्रयातत्रार्थस्व
मायनेतेचपुष्पकं॥	धूरसीत्यमुनाधूपंउरीय्यस्वेतिदीपकं॥पुंववस्त्रा	सु
शिमेत्रेरावस्त्रदघात्प्रयत्नतः॥	सुगंधश्चसुपुष्पाणिसुमालानिसुधूपकं॥	विप्रारां गंधेनवर्तुलंति
र्ष्यहिजोत्रमः॥	जोतिश्चैवदीयेतुस्वाच्छंदनमितिक्रमः॥	ललाटपुंड्र
पुंड्रवानकार्यं॥	हेमाद्रौदेवलः॥	उ
वर्तुलमित्यपरार्के॥	मदनरत्नेच॥	उपुंड्रविपुंड्रवर्तुलम
ईचंद्रेच॥	उर्ध्वचितिलकंकुर्यान्नकुर्याद्देविपुंड्रकं॥	निराशाःपितरेयांति
उर्ध्वचितिलकंकुर्याद्देवित्रैचकर्मणि॥	दृष्ट्वाशशरोक्तेः॥	तिर्य्य
दृष्ट्वाचैवत्रिपुंड्रकमिति॥	ग्लियोभवत्येवैवर्जयेत्तिलकंभालेऽप्राहकालेचसर्वदा॥	तिर्य्यगू
ग्लियोभवत्येवैवर्जयेत्तिलकंभालेऽप्राहकालेचसर्वदा॥	ध्वंविपुंड्रवाधारयेत्प्रयत्नतः॥	इतिव्यासोक्तेरितिदृष्ट्वीचंद्रः
ध्वंविपुंड्रवाधारयेत्प्रयत्नतः॥	पत्रुहहजारदीयेउर्ध्वपुंड्रं चतुलसंप्राहेनेच्छतिकेचनेति॥	तत्का
पत्रुहहजारदीयेउर्ध्वपुंड्रं चतुलसंप्राहेनेच्छतिकेचनेति॥	हृपरं॥	प्रतिकंमृगनाभिंचरोचना
हृपरं॥	हेमाद्रौब्राह्मी॥	रक्तचंद्रं॥
रक्तचंद्रं॥	कालेयकंनृयगंधंरुक्कंचापिवर्जयेत्कसुर्याविक	त्य॥
त्य॥	इतिहेमाद्रिः॥	इहशानातपः॥
इतिहेमाद्रिः॥	वित्रंतुकरेहत्वायःसमालभतेहिजान्॥	प
वित्रंतुकरेहत्वायःसमालभतेहिजान्॥	राशैःपितृभिर्गतेः॥	राससानांभवेच्छाहनि
राशैःपितृभिर्गतेः॥	स्वित्कावाणवर्धरी॥	जातिचपकलीध्राश्चम
स्वित्कावाणवर्धरी॥	कुजकंनगरंचैवभृंगमारण्यकेतकी॥	चूताशोकाटरूपंचतुलसीशतपत्रकं॥
कुजकंनगरंचैवभृंगमारण्यकेतकी॥	दद्योग्यानिभोहिजाः॥	सृष्टिकामतिमुक्तंचश्चा
दद्योग्यानिभोहिजाः॥	इंदीवरंकीकानदंकल्हारंचनिवेदयेत्॥	कमलकुमुदपंपुंड्ररीकंचयत्नतः॥
इंदीवरंकीकानदंकल्हारंचनिवेदयेत्॥	योः॥	हेमाद्रौवायुमविष्य
योः॥	जनीयाःपितरश्चैयःकामेनसर्वदा॥	संश
जनीयाःपितरश्चैयःकामेनसर्वदा॥	सुकुमारैःकिसलयैर्यवदर्वंकरैरपि॥	स्कांदि॥
सुकुमारैःकिसलयैर्यवदर्वंकरैरपि॥	जलोभ्दवानिसुवीणिकुसु	जात्यश्चस
जलोभ्दवानिसुवीणिकुसु	मानिचचपकंनैवदृष्टमनुः॥ननिपुक्तःशिरावर्जमासंशिरसिधारयेत्॥वर्जा	

निष्टब्धीचंद्रोदयेभविष्ये ॥ केतकीतुलसीयत्रविल्वयत्रचवर्जयेत् ॥ द्वीराचकरी
रंचघर्जरंकिंशुकंतया ॥
माधवीयेस्मृत्यर्थसारचतुलसीनिधि

हा ॥ तुलसीनिषेधोनिर्बलरतिहेमादिः ॥ समूल
त्रिपिपिडयरः ॥ तुलसीगंधमाघ्रायपितरस्तुष्टमानसाः ॥ प्र
यातिगरुडारूढास्तत्पदचक्रयागिनरतिप्रयोगारिजातेयाभोक्तेरितिबोपदेवः ॥

वहन्यराशरः ॥ नजातिकुसुमेर्विद्वान्विल्वयत्रैस्तुनार्चयेत् ॥
जयादिकुसुमंकिंठीरूपिकासकुरंष्टिका ॥ पुष्याशिबर्जनीया

निश्चादकर्मणिनिन्यराः ॥ हेमाद्रौशरवः ॥ उयगोवी
न्यगोधीनिचैत्यदृक्षोभ्रवानिच ॥ पुष्याशिबर्जनीयानिरक्तवर्णा

नियानिच ॥ जलोभ्रवानिदेयानिरक्तान्यपि विशेषतः ॥ च
गिराः ॥ नजातिकुसुमानिदधानकदलीयत्रमिति ॥ जा

न्याविकल्परतिहेमादिः ॥ निषेधः पिउविषयः ॥ कुद
शंभोचनोदद्यान्नोन्नत्रं गरुडर्धजे ॥ पिउजातीचनोदद्याद्वीमर्क

गानार्चयेत् ॥ इतिवृद्धयाज्ञवल्क्योक्तेरितिबोपदेवः ॥ स्त
तिसारे ॥ अगस्त्यभृगराजचतुलसीशतयत्रकं ॥ चंपकं

तिलपुष्यचषटेतेपितृवत्त्रभाः ॥ केतकीकरवीरचवकुलंकुंदकोत
या ॥ याटलांचैवजातींचश्रादेयत्तेनवर्जयेत् ॥

केचिन्त्रिंशेपितुलसीमाहः ॥ पितृपिंडार्चनंश्रादेयैः शतंतुलसीदले
प्रीणिताः पितरस्तेस्तुयावच्छार्कमेदिनीतिमार्कडेयोक्तेः ॥ धूयस्तत्रै

वविष्णुधर्मे ॥ धूयस्तुगुगुलोदे यस्तथाचंदनसारजः ॥
अगरुश्चसकईरस्तुरुष्कत्वकंतथेवच ॥ विष्णुः ॥ घृतमधुपु

क्तं गुगुलुश्रीखंडेदवदारुसरलादिदद्यादिति ॥ तत्रैवदेवलः ॥ येहि
प्राण्यं गजाधूपाहस्तवाताहाश्रयो ॥ नतेश्रादेनियोक्तव्यायेचकेवोभ

गंधयः ॥ घृतचकेवलंदघाहृष्ट्यात्तरागुगुला ॥ दीप
माहविष्णुः ॥ घृतेनदीयोदातव्यस्तिलतेलेनवापुनः ॥

वसामेदोभ्रवंदीयप्रयत्नेनविवर्जयेत् ॥ वस्तुत्राहो ॥
कोशेयंक्षोभकार्यासदकूलमहततया ॥ श्रादेऽप्यनानियोदपान्ना

मानाभोतिचोत्रमान ॥ हेमाद्रौब्रह्मवेवने ॥ यज्ञोप
दीतंदातव्यवस्त्राभावेविजानता ॥ पितृभ्योवस्त्रदानस्यफलंतेनाशु
तेखिलं ॥ तत्रैवयाग्रे ॥ निष्क्रयोवायथारात्तिवस्त्राभावेप्र
दीयते ॥ अस्यान्यपिचदेयानितत्रैवकालिकापुराणो ॥ धात्वादिनिर्मितारम्यादीपि

कोश्राद्धकर्मणि॥ पितृनुद्दिश्यदीदद्यात्सभवेभ्राजनेश्रियः॥ यो
 धूपदानपात्रंनुपात्रमभारत्रिकस्यच॥ दद्यात्पितृभ्यःप्रयत्नस्यस्वर्गक्षयाग
 तिः॥ विष्णुधर्मैः॥ यःकंचुकंतथोद्भोषयितृभ्यःप्रतिपादयेत्॥
 ज्वरीभ्रवानिदुःखानिसकदाचिन्नपश्यति॥स्त्रीणांश्राद्धेनुसिद्धरंद्दधुश्चतकानिच॥
 निमंत्रिताभ्यःस्त्रीभ्योयेतेस्युःसौभाग्यसंपुताः॥ हेमाद्रावादिन्यपुराणैः॥
 नरुक्षवर्णादातम्यनापिकार्याससंभवे॥ पितृभ्योनायिमलिनंनोपयुक्तंक
 दाचन॥ नक्ष्त्रिदितंनयदशनधौतंकारुणापिच॥ कार्यासनि
 धेधोत्पसंभवे॥ तत्रैव॥ पितृनुसन्धत्यवासीभिर्दद्यात्प्रयत्नोपवी
 तं॥ यज्ञोपवीतदानेनविनाश्राद्धंनुनिष्कले॥ एतद्यतिस्त्रीभू
 र्श्राद्धेद्यपिदेयमितिहिमाद्रिः॥ तत्रैवनुसिद्धपुराणैः॥ कमंडलुं
 ताश्रमयंश्राद्धेषुप्रददातियः॥ काशेननिर्मितंवापिनारिकेलमथापिवा॥
 दद्यात्कमंडलुंश्राद्धेसश्रीमानभिजायते॥ योमंत्रिकाविरचितानुश्राद्धेषुच
 घदानुभुमान्॥ प्रदद्यात्करकान्वापिसौक्ष्म्यविंदतेसुखं॥ तत्रैव॥
 उपानच्छत्रंस्त्रीणिभुक्तिपात्रंकमंडलुं॥ श्यनाशनयानादिर्दृगाम्यज
 नानिच॥ अन्नसुसंस्कृतंगंधांतंद्रव्यदीयचामरं॥ पितृभ्योयःप्र
 यच्छेनुविष्णुलोकंसगच्छति॥ सौरपुराणैः॥ चामरंतालवृंतंच
 श्वेतकृत्रंचदर्यो॥ दत्त्वापितृणामेतानिभूमियालोभवेदिह॥
 तत्रैवनेदिपुराणैः॥ अलंकारःप्रदातव्यायथाशक्तिहिरण्यमयाः॥
 केशरहारकटकमुद्रिकाकुंडलादयः॥ स्त्रीश्राद्धेषुप्रदेयाःसुरलंकारास्त
 योषितो॥ मंजीरमेखलादामकारिकाकंकणादयः॥ तथा॥
 श्राद्धेश्वजनंछत्रशयनाशनपादुकाः॥ मनीसाःपटवासाश्चसुगंधाश्चूरी
 मुश्रयः॥ अंगारधानिकाःशीतियोगपटाश्चयश्रयः॥ कटिसूत्रा
 तिरोप्यागिमखलाश्चैवकंवलाः॥ कर्षरादेश्चभांडानितोद्गलायतनंयथा॥
 भोजनाधारयंत्राणियतद्गाहोस्तथैवच॥ तथाज्जनशलाकाश्चकेशानांचप्र
 साधनम्॥ एतांचदद्यात्प्रयःसम्यक्सौश्रमेधफलंलभेत्॥ स्कांदे
 सौवर्णराजतंवापिकोस्थेनाय्यथनिर्मितं॥ दत्त्वाभोजनपात्रंनुसश्राद्धं
 वृत्तिभूतले॥ वामनपुराणैः॥ वंदीकृतासुपेकेचित्त्वयैवायद्विवा
 परैः॥ येनकेनाप्युपायेनयस्मान्नोचयतेनरः॥ पितरसस्यगच्छति
 शाश्वतंपदमयं॥ पराशरः॥ वाचयेत्परिशरीत्ववासोदत्त्वावि
 धानतः॥ नारदीये॥ दत्त्वैश्वसमनुज्ञानोयजेमिद्वगतात्वया॥
 तत्रपित्रेश्रासनाघशोधमर्चनकांडवैश्वदेविकंज्ञेया॥विशेषस्तुच्यते॥तत्राहनेदिपुराणभु

आः कुशाः॥ अत्रावाहनमासनाहर्वेवाऽर्च्यस्सुरोत्तरं वाऽश्रीकरणीत्तरं वेतिस्स
 त्रियुपेक्षा उक्ताः॥ अर्थांसास्वभेदेन व्यवस्था॥ द्वितीयपक्षस्य
 बहुसंमतः॥ तत्रार्थमाहाश्वलायनः॥ तेजसाश्ममयसृग्मण्येषु
 त्रिषुपात्रेषु कद्रयेषु वादभौतहितैस्त्वयः॥ प्रदाय शनोदे वीरभीष्टपरस्य
 तुमं अतिलानावपतितिलोसिसोमदेवत्यो गोसवोदेवनिर्मितः॥ मन्त्रवर्दि
 प्रवृत्तः स्वधयापिह निमान् लोका नृपौरायाहिनः स्वधानमस्ति॥ अश्व
 मयं स्फाटिकादि॥ मृत्तयं हस्तकृतमेव॥ कुलालचक्रं निष्पन्न
 मासुरंदे विकं नतत्॥ तदेव हस्तघटितं देविकं केवलं तथेति कं दौगपरिशिष्ट
 त्॥ असात्यपियात्राणि हर्षमुक्त्वा नि॥ मनुः॥ अत्राप्रवे
 दिजाभावे यथेको ब्राह्मणो भवेत्॥ यात्रारण्यासादयेत्री शिनतु ब्राह्मणसं
 ख्यया॥ दत्तकादिः कर्तुं हि पितृत्वादावपिवचना श्रीरूपे वयात्राणीति हरिह
 रं॥ माधवीये वैजवापः॥ अर्थे पितृणां त्रीण्येव कुर्या
 त्तात्राणि धर्मवित्॥ एकस्मिन्वावहस्युवा ब्राह्मणेषु यथाविधिः॥
 हेमाद्रावप्येवं॥ अत्रानुमंत्रणं सकृत्॥ तिलोत्तिस्यप्रतिपा
 त्रमाहृत्तिः॥ पितृशहस्या नृहश्चेति हृत्ति कृतम्॥ दर्भश्च त्रियुगं पवि
 त्रम्॥ निम्नः तिलः शलाकासु पितृयात्रे सुपावरो॥ एको हि
 श्लेशलाकेका निधायोदकमाहरे॥ इति हेमाद्रौ चतुर्विंशतिमतात्॥
 तत्रैव विष्णुः॥ दक्षिणात्रे सुदर्भेषु दक्षिणापवर्गं वमसेषु पवित्रांतर्हितैस्त्वयः चामि
 चेच्छनोदे वीपिति मंत्रेण जलासेचनत्वं हवमिन्नविष्ये अस्मिन्पक्षे प्रतिपात्रं मंत्राह
 त्रिः॥ कारिकायां॥ गंधपुष्पाणि चैते सुपात्रेषु प्रक्षियेदथ॥
 ब्राह्मे॥ जलं क्षीरं दधि घृतं तिलतंडुलसर्षपात्॥ कुशाद्यमधुपु
 ष्याणि दत्त्वा वामे ततः स्वयम्॥ जानूकरण्यः॥ ततोर्ध्वयात्रसंपत्तिः
 वाचयित्वा द्विजोत्रमात्॥ तदये चार्ध्यायात्राणि स्वधार्ध्या इति विन्यसेत्॥ अत्र गो
 ततस्ति लहस्ती विप्रसम्यजानोदक्षिणां करं न्यस्यावाहनं शक्रेत्॥ वैजवापयश्चे॥ ति
 त्रसंघंधनामनि द्वितीयांतत्वं च प्रायुक्तां॥ कोर्मैः अपसव्यं ततः कृत्वा पितृणां द
 ह्नृपिहनां वाहपिष्ठा मीत्यामं च॥
 क्षिणा मुखः॥ आवाहनं ततः कुर्यात् उशंतस्वित्वा बुधः॥ आ
 वाहंतं दनुजातो जयेदायतु नस्ततः॥ अत्र सम्यस्यापि प्रायुक्तेर्विकल्पः॥ अ
 त्राद्यं मंत्राश्चास्य पितृममुकशर्मारा ममुकगोत्रं वसु रूपा वाहया मीत्या बुक्ता मूर्धा
 दिया दांते तिलान् विकीर्यायतु न इति सर्वांते सकृजयेदिति निबंधाः॥ अत्रो
 पवेशनसंदेशतयो धार्ध्या च मनीयात्पि हेमाद्रिणां क्तानि॥ नात्यर्थं वा वेदिनां नियता

निनात्येषाम् ॥ नेषां च प्रपिता महादिवित्रं प्रातिलोम्येन सर्वः प्रयोगः ॥ वारहे ॥ गंधपुष्पा
र्वनं कृत्वा दद्यात्स्तेनिलोदकं ॥ गर्भ्यः ॥ शिरसः यादत्रोवापि
सम्पगम्यर्चयेत्ततः ॥ ततः स्वधाध्यां इति पित्रपिता महादिवि प्राये प्रत्येकं नि
वेदयेदितिकारिकायां वृत्रो च ॥ आश्वलायनः ॥ अपसव्येनेत
र्याभयगुह्यान्तरेणापवीतिवाद्दक्षिणेन वासव्यापगृहीतेन पितरिदं नेर्घ्यं पिताम
हेदं नेर्घ्यं पितामहेदं नेर्घ्यमित्ययः शर्वताः प्रतियाहयिष्यान्सकृत्सकृत्स्वधाध्यां इति
शुक्लानि सनुसृष्टास्वनुमंत्रयीतयादिव्याचायः ॥ दधिमासेव
भूतुर्यां चंत्रिह्नाउनयाथिवीर्याः ॥ हिरण्यवर्णायज्ञियास्तान्चायः
शंखीनाभवंत्विति ॥ अर्घ्यादिप्रागंधादेर्यज्ञोपवीतमेव ॥ च
र्घ्यदानात्प्रागन्वाश्रयोदधान् ॥ यद्यप्यत्रसव्येन दक्षिणेन वाध्यां दद्यादिसु
क्रं ॥ तथापि दक्षिणेनेत्यभिमतेर्घ्यः ॥ कारिकायां वृत्रो चैवम्
पित्रादेस्त्रिभिः यात्रैर्दद्यात् ॥ पितुः स्थाने विप्रत्रयंचैत्रकाध्यां वि
मज्जदद्यात् ॥ त्रयराणां स्वधाध्यां इति सकृत् निवेदतां ॥ एवंयेतां
महदावपि ॥ अयजलदानमर्घ्यमंत्राश्च प्रतिविप्रमावर्तते ॥ तेषु
गंधद्वौ च प्रतिविप्रं यदाध्यां नुसमयः कांडानुसमयीवा ॥ पित्रादित्रयां
णामेकविप्रयक्षत्रिभिः यात्रैरेकस्यैवाध्यां दद्यादिति वृत्रिः ॥ कारिकापि ॥
स्वधाध्यां इत्ययोर्घ्यास्ताउपवीतानि वेदयेत् ॥ विवेदानात्प्राक्प्राचीनावी
तमेवेत्यर्थः ॥ अर्घ्यं शशेषमादाय दक्षिणेन तु पाणिना ॥
सव्यहस्तगृहीतेन निनयेत्पितृनीर्यतः ॥ दत्त्वादत्त्वानिनीतास्तायादि
प्राचीनुमंत्रयेत् ॥ यत्तु ॥ यादिव्या इति मंत्रेण हस्तेष्वर्घ्यं विनिक्षि
येत् ॥ इति ॥ यच्च वारहे ॥ निलोबुनावापसव्ये दद्या
दध्यादिकं हि जइरिति ॥ यच्च मासः ॥ गोत्रसंबंधनां
मानिपि दृश्यामनुकीर्तयन् ॥ एकैकस्य तु विप्रस्य अर्घ्ययात्रे विनि
क्षियेत् ॥ इति ॥ तद्वद्वातिरिक्तविषयं ॥ ततश्चाचामेत् ॥
एवंसातामहेष्वपि ॥ आश्वलायनः ॥ संसवान् समवनीयतां
भिरिन्द्रियुत्रकामो मुखमनस्त्रिसंस्ववः ॥ शेषः ॥ संसवो हि यरिशिष्टो भवतीति
शतययश्रुतेः ॥ केचित्तु हस्तगलितां बुवदंति ॥ समवनीयां ये हे
यात्रेपितृयात्रे आसिंचेदिति वृत्रिः ॥ प्रथमेयात्रे संसवान् समवनीयतेति का
तीयसूत्राच्च ॥ ब्राह्मेतु ॥ प्रतिविवातुलोकानुशुक्तां
स्कादे ॥ आयुः कामस्यनेत्रासेचनशुक्तां ॥ पितृविधेः प्राशु
रवस्यकर्तुरभिषेकः कार्यरतिकेचिद ॥ आश्वलायनः ॥
नादरेव

नाशुभानां	अत्रावहन्मानसपादस्यस्यसुरागोत्रं वाऽशौकराणां त्रैवेतिसु
तियुपस्थाउक्ताः॥	एषां सास्वामेदेनमवस्था॥
वहसमतः॥	तत्रार्थमाहाभलायनः॥
त्रिषुपात्रेष्वेकद्रव्येषु वा दभौतहितेष्वपः॥	तैजसाश्ममयमृग्येषु
नुमं अतिलानावपतितिलोसिलोमदेवमोगोसवोदेवनिर्मितः॥	प्रदाय शनोदेवीरभीष्टपरस
प्रवृत्तः स्वधयापि हनिमान् लोका नृप्रीणायाहिनः स्वधानमरतिः॥	अश्रम
मयं स्फाटिकादिः॥	मृन्मये हस्तकृतमेवा॥
मासुरदेविकं नतः॥	कुलालचक्रनिष्पन्न
ताः॥	अस्यान्यपियात्राणि हर्षमुक्त्वा निः॥
हिजाभावे यथेको ब्राह्मणो भवेत्॥	मनुः॥
स्वया॥	अत्राणसादयेत्री शिानतुत्राहणसं
रं॥	दत्तकादिः कर्तुर्हि पितृत्वादावपिवचनात्री रणिवपात्राणीति हरिह
मात्राणि धर्मवित्॥	माधवीये वैजवायः॥
हेमाद्रव्येषु॥	एकस्मिन्वावहृषुवा ब्राह्मणेषु यथाविधिः॥
त्रमाहृत्तिः॥	अत्रानुमेत्रांसकृतः॥
त्रम्॥	पितृशवस्या नूहश्चेति हृत्ति कृतः॥
शुशलाकैकानि धापोदकमाहरे॥	दर्मश्च त्रिगुणोपवि
तत्रैव विष्णुः॥	दक्षिणात्रे सुदभेषु दक्षिणापवर्गमसेषु पवित्रांतर्हितेष्वपचासि
वेच्छन्तो देवी प्रतिमंत्रेण जलासेचनत्वं च भिन्नविषयश्च स्मिन्पक्षे प्रतिपात्रे मंत्राह	एकोहि
त्रिः॥	कारिकायां॥
ब्राह्मे॥	गंधपुष्पाणि चैते सुपात्रेषु प्रक्षियेदथ॥
व्याणि दत्त्वा वामे ततः स्वयम्॥	जलं क्षीरं दधि घृतं तिलं तंडलसर्षपान्॥
वाचयित्वा हि जोत्रमान्॥	जानूकरयः॥
तंतस्त्रिलहस्त्रो विप्रसम्यजानौ दक्षिणां करं न्यस्यावाहनं शक्रेत्॥	कुशाद्यमधुपु
त्रसंबंधनामानि द्वितीयांतत्वं प्रागुक्ताः॥	ततोर्ध्वयात्रसंपत्तिः
सुनृपिह नावाहं पिष्यामीत्यामं च॥	तदये चार्घ्यपात्राणि स्वधार्घ्यां रतिविन्वसेत्॥
क्षिणा मुखः॥	अत्राणो
वाघतदनुजातो जयेदायु नस्ततः॥	वैजवायुश्ले॥
त्रायं मंत्राश्च न्यास्यित्वा ममुकशर्मारा ममुकगोत्रं वसुरूपमावाहया मीत्याधुक्त्वा मूर्धा	नि
दियादां नृनिलान् विकीर्यायु नरत्रिसर्वांते सकृजयेदिति निबंधाः॥	कोर्मं अपसम्यंततः कृत्वा पिहृणां द
नृशत्रमेदेशतपो धार्घ्यां च मनीयास्यपि हेमादिगोक्त्वा निः॥	अत्रा

तिरसमन्नस्यमंडलेनविवर्जितं॥	हेमाद्रौहारीतः॥	भूमावेवनि
ध्यान्नोपरियात्राणीति॥	तानितुहेमाद्रावत्रिराह॥	भोजनेहेम
ऐय्याशिदेवेपियथ्याक्रमम्॥	हारीतः॥	राजतयारीनामकांस्य
पात्राणिभोजनेरति॥	अमान्यपिहेमाद्रावत्रिराह॥	सौवर्णांनी
ऐय्याशिकास्यानितदसंभवे॥	अमान्यपिहिकार्याशिदारुजान्य	न
पिजानता॥	नायसान्यपिकार्याशिथेत्रलानिननुकचित्॥	न
चसीसमयानीहशस्येत्रयुजान्यपि॥	अत्रिः॥	यचाशन्यलिकंका
स्यद्यधिकंभोजनायवे॥	गृहस्थैस्तुसदाकार्यममावेहेमरौय्ययोः॥	कां
पालाशेभ्योविनानस्युःयरीयात्राणिभोजने॥	दृष्ट्वीचेदस्तु॥	कां
सयात्रेहविद्वेद्यानिराशाःपितरोगतारतिब्रह्मोक्तैः॥	कांस्ययात्रनिषेधमा	हं
ह॥	वोपदेवस्तुस्मृतिसंयहमुदाजहारः॥	आदेपलाशयात्राणि
मधूकोदंवरशिच॥	यारिकाकुटजस्रक्षककचानिक्रमाजगुः॥	हं
कदलीचूतयनसंजंतुयुन्नागचंपकाः॥	अलाभेसुख्यपात्राणांयाष्टाः	हं
स्युःपितृकर्मणीति॥	हेमाद्रौनुकदलीयत्रनिषेधमाहंगिराः॥	हं
नजातीकुसुमानिदधान्नकदलीयत्रमिति॥	ऋतुः॥	असुराणांकुले
जातारंभाश्वर्यपरिग्रहः॥	तस्यादर्शनमात्रेणानिराशाःपितरोगताः॥	हं
एवंयात्राण्यासाद्यमस्ममर्यादांकृत्वाविप्रहस्तशोधनंकुर्यात्॥	तत्रपिशं	हं
गरक्षारोऽतिमेत्रहयंकेचित्पठेति॥	मास्येअक्षत्वामस्ममर्यादायःकुर्या	हं
याशिशोधनं॥	आसुरंतभद्वेच्छाद्विद्विद्विधानवृत्तः॥	तत्रैकत्र
हांडे॥	प्रक्षाल्यहस्तयात्रादियश्चाद्विद्विधानवृत्तः॥	प्रक्षालनज
लदभैस्त्रिलैर्मिश्रक्षियेच्छुचौ॥	मंडलोपशतिहेमाद्रिः॥	अथा
शौकरणम्॥	हेमाद्रौमार्कंडेयः॥	आहिताग्निसुजुहुयादक्षि
णाशौसमाहितः॥	अनाहिताग्निश्चोयासनेअय्यभावेदिजेसुवा॥	वा
यचीये॥	आहृत्यदक्षिणाग्निंतुहोमार्थंवेप्रयत्नतः॥	अय्यर्थलौकि
कम्पापिजुहयानुकर्मसिद्धये॥	आहिताग्निःसर्वाधानी॥	अर्धाधा
नीतृष्टमेवेतिचंद्रिका॥	यर्कमिताक्षरमांधवादयः॥	तस्यापिदक्षिणा
श्री॥	लौकिकोऽष्टरतिहेमाद्रिः॥	कल्पतरुश्चा॥
वहसंमनश्च॥	यद्यपिसात्रेमशौकराश्रीतेदक्षिणाश्रीनयुक्तं॥	तथापिवच
नाभ्वनीनिहेमाद्रिचंद्रिकादयः॥	इदंदर्श्यादएव॥	आदिकादिषुतुस
वीधानीयाशौअर्धाधानीगृष्टेकुर्यादिति॥	हेमाद्रिमीधवश्च॥	यक्षांतकर्मनिर्वर्म
वेचदेवंचसाधिकः॥	पिउयज्ञततःकुर्यान्नौन्वाहार्थंकुधरति॥	लौगाह्यादिभिःऋ

यमंपात्रं पिन्दुराणमर्थ्यातितां । आरतास्तत्र तिष्ठंति पितरः शोभन्तीवरीतः ।
 यावद्दिप्रविसर्जनमिति तु र्पादेयमीययाठः ॥ अत्ररत्निः ॥
 पितृपात्रं समवनयनदेशान् चालयेद्वाहसमाप्तेः ॥० यस्यात्तत्रतीयया
 त्रेणाहताः ॥ यद्वाप्रथमपात्रमेवत्वखिलकुर्यादिति ॥ कामा
 भावेपीदमेवशेषप्रतियादनं ॥ हेमाद्रौकीर्मे ॥ संस्रवांश्चततःसवीनयत्रि
 कुर्यात्समाहितः ॥ पितृभ्यःस्थानमसीति सुजयात्रं निधाययेत् ॥ प्र
 लयाणोयमस्तुः ॥ येतुकंप्रथमपात्रं तस्मिन् येनामहंन्यसेत् ॥ प्र
 पितामहततो न्यस्यनोदरेन चालयेदिसाह ॥ अथसंस्रवानानीयवृती
 येनाच्छाद्यनुजीकुर्यादिति सर्वैकवाक्यतयार्थइतिकेचित् ॥ अत्रिःगंधा
 दिभिस्तदभ्यर्चयतीयेनापिधाययेत् ॥ पितृभ्यःस्थानमसीति सुवोदेशेर्षि
 तेर्चयेत् ॥ अर्चनंनुजीकृतेपितृसं ॥ सुजमुत्तरतो न्यसेदिति
 प्रचेतसोक्तेः ॥ सर्वविप्रोत्तरतो न्यसेदिति हेमाद्रिकल्पतरु ॥ वि
 प्रवामे इतिहलायुधः ॥ कर्तुर्वामे इतिशूलपाणिः ॥ उत्तानंविदुतं
 वापिपितृपात्रेनतद्वेदितिउशनसोक्तेः सुजतेवसाधुः ॥ मानामहादि
 संस्त्रवानपिपितृपात्रेवशहीत्वाप्रयाजवत्रं त्रेणानुजीकुर्यादिति शूलपाणिः ॥
 एकोद्विष्टेदूहेननुजीनेतिपितृभक्तौश्रीदत्तः ॥ यमोपिस्वयमुत्तानम
 न्यत्रनीतिमुहाटितंतथा ॥ यात्रेदृष्ट्यात्रं ज्ञात्वा सुपितरस्तं शयंति च ॥
 वैश्वदेवे उत्तानमिति मदनपारिजातः ॥ वैजवायः ॥ तस्योपरिकु
 शान्दत्वाप्रदधादेवर्ष्वकं ॥ गंधपुष्पाणि धूपचदीपवस्त्रायवीतके ॥
 अत्रगंधादेर्देवैपित्रैचपदार्थानुसमयस्ययाज्ञवल्क्योक्तकोशानुसमयेनविकल्पोत्ते
 यः ॥ वृक्षानांतसूत्रेदेवानुक्तेः कोशानुसमयएवा ॥ अत्रप्री ॥
 चीनावीतिनामगोत्रसंबुध्याद्युक्तं प्राक् ॥ अन्तर्देववत् ॥ तद
 तेऽत्राचमनंच ॥ हेमाद्रौकालिकापुराणो ॥ निर्वर्त्तत्राह
 णादेशात्क्रियामेवंयथाविधि ॥ भाजनानिततोदद्यादसुशोचंपुनःक
 मान् ॥ आदेशात्प्राणिदधारित्यन्वयः ॥ तेनतत्रापिप्रश्नात्तु
 ज्ञेयो ॥ तत्रैवब्राह्मे ॥ मंडलानिचकार्याणिनेवारिश्रुर्गके
 सुमेः ॥ गौरमृत्तिकायावापिभस्मनागोमयेनवा ॥ मृगुः ॥ म
 स्मनावारिणावापिकारयेत्तुलनेतः ॥ चतुःकोरादिजायस्यत्रिकोराशुत्रि
 यस्यत् ॥ मंडलाकृतिविश्वस्यश्रदस्यामृशरणंस्तं ॥ वृक्षचय
 रिशिवे तुदेवे चतुरस्रपित्रैवर्त्तुलंमंडलेकृत्वाक्रमेणसयवानुसतिलांश्चदर्भान्दद्या
 दिसुक्तं ॥ मार्कंडेयः ॥ यातुधानाः पिशाचाश्चकुर्ये चैवराक्षसाः ॥ हर

उच्चियतामशौचक्रियतामित्यामंत्रयते काममुध्रीयतां काममशौचक्रियतामित्यतिरुद्ध
उदरे जुहुयाच्च ॥ नयात्रिविधुरादेर्विशेषो हृह नारदीये ॥ नयात्रिर्ह
रभार्यश्चयावैरोसुयस्थिते ॥ संधायाप्रित्तोहोमं कृत्वा तं विसृजेत्पुनः ॥
अयाश्चेति तत्काले त्रिसंधाय हुत्वा न्यजेदित्यर्थः ॥ एतदायस्त्वानामेव ॥ या
गिहो मसुकुंडो गहीनां ॥ विश्वप्रकाशेपि ॥ साग्निरोपासनेन
शौकुर्वीतलौकिके ॥ यागौहोमप्रशंसंति नत्वायस्वशाखिनां ॥
स्नातकाविधुरावाप्त्युर्दिवा ब्रह्मचारिणः ॥ अथौकरराहोमंतुकुर्युस्ते लो
किकेनले ॥ अथाश्वाश्रेमनोजोतिरुद्ध्यव्याहतीर्हनेत् ॥ ततो नु
जातो श्रीधनाघाज्यभागांते न्यमेमातेत्याद्यैर्जुहुयात् ॥ तत्र सप्ताच्चाहुतयः
षडाज्यस्येति त्रयोदश ॥ व्यत्ययो वा ॥ यथायन्मेमाता प्रलुलो
मतन्मैरतः पिताष्टंक्राया स्तिष्ठतीति दाम्यां अमुष्मैस्वाहेति पितुर्नाम्नाहोहोभो
॥ यन्मेपितामही प्रलुलो मतन्मैरतः पितामहीष्टंक्रां अतर्दधे इति तन्नाम्नापितामहायदो
यन्मेप्रपितामही तन्मैरतः प्रपितामहीष्टंक्रां अतर्दधे इति तन्नाम्नाप्रपितामहाय
दो ॥ मातामहे सुहः ॥ यन्मेमातामही तन्मेमातामहीष्टंक्राम् ॥
अन्यमातामहाहुद्मित्याद्यौ ॥ यन्मेमातुःपितामही प्रलुं रेतीमातुःप्रपितामही
ष्टंक्रां ॥ अन्यमातुःपितामहाहुद् ॥ यन्मेमातुःप्रपितामही प्रलुं रेतीमातुःप्रपिता
महीष्टंक्रां ॥ अन्यमातुःप्रपितामहाहुद् ॥ सर्वत्रामुष्या इत्यत्रेऽंतेन
तन्नामयो ज्यं ॥ तद्गृहसंयहे ॥ योज्यः पिनादिशब्दानां स्थानेमाता
महादिकः ॥ अन्नहीमे तथास्य रीजलपिडादिदानके ॥ यन्मेमाताम
हीत्यादितः त्रोदाहरणं भवेत् ॥ ततोपेचेहेत्येकान्नाहुतिः ॥ ततः स्वा
हापित्रैर्याधैराजं हुत्वा स्तिष्ठतं हुत्वा सर्वं भक्ष्यं किं विदादायो इत्युत्संभस्मा यो ह्यत्र
होस्वाहा कारेण जुहोति ॥ परिषेचनां तस्थीलीयाकवत् ॥ अ
यमशौकरराहोमो मासिकश्चाइएव ॥ तच्च ॥ स्मात्रीयभावेन कार्यमिति केचिन् ॥
कार्यमेवेति वहवः ॥ अतएव सर्वाधानी नोहोमवर्जं मासिश्चाहुमुक्तं सुदर्शनभा
ष्ये ॥ महालयेतददित्येके ॥ प्रकरणांतरत्वात्कर्मोत्तरत्वेन स्मात्रेया
वैरावत्कार्यमिति त्वस्मद्गुरवः ॥ आश्रिकादिमुत्सार्त्रेयावैराविधिरेव ॥
स्वमातृवार्षिकादिषु ॥ मासिश्चाहुद्विक्रतावष्टकायां मातृश्राद्धे वैकृतनहोमिन
श्राद्धतहोमवाधः ॥ अन्वष्टकासु मातृश्राद्धं नेति भाष्ये ॥ तत्रापिश्राद्धान्तरवृत्तक्रिया
मातृनुयन्मेमातेत्यादौ गुरात्वेपि मातृप्राधान्यं विवक्षितं ॥ मासिश्चाहिनकल्पो व्याख्या
तश्चिसूत्रात् ॥ आश्रेय्येवमतौ नाकार्यं तिवचनादग्निशब्दस्यैव वैकृतदेवताभिधापि
त्वम् ॥ तिनोमुष्या इत्यत्रामुकरा मभ्यापितृभ्यामित्याद्युहः कार्यः ॥ तच्च मासिश्चाहं जीव

मोक्षेर्विद्वत्क्षणाप्रसत्तात् ॥ अतएवात्रवचनेसायिकः ॥ आहिताग्निः
 क्रोहेमाक्षिणा ॥ सतदायस्ववादीनामेव ॥ आश्रयायनस्याहिताग्नेःपाण
 वेवेतिवृत्तिः ॥ अर्द्धधानिनःगृहेएवव्यतिषंगेणोतिप्रयोगपारिजातेपरिच्छेदः ॥
 वीयदेवस्त्वाह ॥ होमशब्दःपिंडपितृयज्ञपरः ॥ पितृयज्ञेनुहुयादक्षिणा
 श्रौसमाहितः ॥ आदेत्तोयासनाश्रौतुनिर्गिलोकिकेनले ॥ अनग्निर्ह
 भार्यश्चपार्वणोसमुपस्थिते ॥ संधायाश्रिततःकुर्यात्तहोममग्निंसमुत्तजेदितित्रिकांड
 मंडनोक्तेः ॥ दर्शश्चादेगृह्याग्नावेवेतिलौकिकाग्न्यादिविधानं वनेतिशैयादिविषयम्
 पद्वचस्यत्वनग्रेरपियाशिहोमएव ॥ अत्रियाणीविनासूत्रेविधानांतरानु
 क्तैः ॥ दर्शश्चादेगृह्या ॥ अय्यभावेतुविप्रस्यणवेवोपपादयेदितिमन्त्रैश्च
 ॥ वृत्रावद्येवम् ॥ क्वचित्साग्रेरपियाशिहोमउक्तौगृह्यपरिशिष्टे ॥
 अन्वयकंपचर्द्धेषुसाश्रीनां वहोहोमोविधीयते ॥ पितृव्राह्मणहस्तेत्याह
 नरेषुचतुर्थपीति ॥ एकोद्विंशसपिंडीकरांशुद्वेननिषेधात्
 वद्वचभाष्यकारस्तुसर्वैकोद्विंशुपाशिहोममाहुः ॥ इदं वद्वचानामेव ॥
 अत्रैतत्त्वं ॥ स्थालीपाकेनसहपिंडार्थमुद्वेत्तिसूत्रेनात्रापूर्वः ॥
 स्थालीपाकश्चोद्यते ॥ सर्वश्चादेसुप्रसंगात् ॥ तेनानुवादेयमि
 तिद्वर्तिकारोक्तेः ॥ पार्वणोऽर्थिकस्यानंगस्यव्यतिषंगस्यवापिकारिष
 नतिदेशादर्द्धधानिनोपियाशिहोमएवेतिवृत्तिस्वरसः ॥ एवंमासिकाद
 वपि ॥ षोडशेमासिकेश्चादेसपिंडीकरणोत्था ॥ याणावेवतुह्येत्
 व्यमन्यत्राश्रौतुह्यते ॥ इतिवोपदेवोदाहृतवचनाच्च ॥ भाष्यका
 रमतेनु ॥ सूत्रेस्थालीपाकेनेतिकरान्त्वान्निवच्छ ॥ वराच
 पार्वणोसंगम् ॥ अतःकाम्यादिषुतदभावेकार्यस्यपिंडदानस्याप्यभावः ॥
 एतदेवानुसृत्यविकृतावपिवार्षिकार्थोव्यतिषंगउक्तः ॥ प्रयोगपारिजातेपरिच्छि
 देच ॥ तेनेतन्मतेऽर्द्धधानिनेऽग्नावेव ॥ वस्तुतस्तुस्थालीपाके
 नसहशाखपाप्रस्तरप्रहरीतिवत्सहभावमात्रश्रुतेः ॥ यन्नीवतेत्यस्यरुपलक्ष
 णामिवनांगत्वम् ॥ नत्वेवानांगानुरोधेनप्रधानभूतपिंडदानस्यागोपुक्तः ॥
 तेनव्यतिषंगाभावेव्यमोहोमोभवतीतिवोपदेवः ॥ अनाहिताग्नेर्गृह्याग्निमत
 स्तुसर्वमतेऽग्नावेव ॥ वार्षिकादेश्चैतन्मतेव्यतिषंगेनअयमतेत्वस्ति ॥
 अत्रपथाचारमनुष्ठेयं ॥ आश्रयायनः ॥ उद्वृत्तनाक्तमन्मनुज्ञापयत्य
 श्रौहोमोभवतिकारिष्यकरंवेकरवाणीतिवाप्रत्यम्यनुज्ञाक्रियतांकुरुष्वकुरित्यथाश्री
 जुहोतियथोक्तपुरस्तादिति ॥ व्यतिषंगयज्ञैरुदमितिवृत्तिः ॥
 करंवेकरवाणीत्यत्रावित्यनुषंगः ॥ पुरस्तानुपिंडपितृयज्ञे ॥ तच्चैवम् ॥ मेक्षारोनाभा

नम इतिस्वाहाकारेणावाग्निंशर्वयज्ञोपवीतीमेक्षणमनुप्रहृत्येति॥ अत्रदानसंपदाउ
 पस्तरणाद्यएवत्यर्थः॥ अतिषंगपक्षेऽतिप्रणीतेयं होमो न्यथा मुखो॥ अ
 तिप्रणीतेऽस्याविधाप्रयसमाधयेतिवद्धचपरिशिष्टात्॥ केचिन्नस्यरक्षीनिवर्ह
 र्णार्थत्वात्मुख्येवदंति॥ तदेतद्दिग्धाच्चिंत्यं॥ प्रयोगपारिजातेष्वेवं॥ शो
 नकः॥ स्वाहाकारेणाहीमेतुभवेद्यज्ञोपवीतवान्॥ प्रयोगपारिजातेषु॥ तत्र
 प्रागग्रयेहत्वायश्चात्कोमायहृयते॥ अग्नौपज्ञोपवीत्येवप्रक्षियेन्नेक्षणंततः॥
 ऊंदोगपरिशिष्टे॥ अग्नौकरणाहोमश्चकर्त्तव्यउपवीतिना॥ अयस्येनवा
 कार्योदक्षिणाभिमुखेनचा॥ कातीयानात्वयस्येनेवा॥ पिउपितृयज्ञव
 दुत्वेतिसर्वातिदेशात्॥ सव्यंतुऊंदोगपरं॥ गोभिलेनेतदुन्नरमेवापसव्यो
 क्तैः॥ ऊंदोगानुहृषुःसव्येनापसव्येनयानुषारतिवृद्धयात्तवल्कोक्तेश्च॥
 अथयाशिहोमः॥ आश्वलायनः॥ अभ्यनुज्ञायांपाशिध्वेववेति
 पिउपितृयज्ञकत्वाभावेनास्याभावेकाम्यादिस्वित्यर्थः॥ तेनवद्धचानामेको
 दिष्टयाशिहोमोभवत्येवनिषेधो न्यपरः॥ पाशिध्विति वचनात्सर्वविप्रयाशि
 षुहोमइतिवृत्तिः॥ एवंमातामहेपि॥ शोतकोपि॥ सर्वेषामुपवि
 यानाविभ्राणामथयाशिषु॥ विभञ्जुद्दयात्सर्वसोमायेसादिमंत्रतः॥
 यनुहेमाद्रौकान्यायनः॥ यित्रेयःपंक्तिमूहंस्वस्त्यपारणावनशिकः॥
 हुत्वा मंत्रवदयेषो नृक्ष्मीयात्रेषुनिक्षियत् इति॥ तद्वद्धचातिरिक्तानां
 यनुतत्रैवमात्स्ये॥ अय्यभावेतुविप्रस्यपारणोवा॥ जलेपिवा॥ अत्र
 कर्त्तव्यकर्त्तव्यागोष्ठेवायशिवातिके इति॥ तन्नीर्यश्चाहविषयं॥ तद्य
 दायांसमीयेस्याच्छादंशोयोविधिसुदेतितत्रैवकान्यायनीकैः॥ निर्जलेत्त्वज
 कार्णादौयनुचंद्रोदयेयमः॥ देवविप्रकरेऽनशिकत्वाग्नौकरणादिजइति॥
 तदभार्यपरम्॥ अपत्नीकोपदाविप्रश्चादं कुर्वीतपावृणाम्॥ यिअ
 विप्रैरनुज्ञाती विश्वेदेवेषुहृयतेइति॥ तत्रैवकान्यायनीकैः॥ हृयते
 इतिहृदसोम्यत्यः॥ हेमाद्रौवायवीये॥ विधुरोदेविकेकुर्यात्
 शेषयित्रैनिवेदयेत्॥ देवविप्रानेकान्वेतत्रैव॥ वैश्वदेवयदेकस्मिन्
 भवेत्पुर्वादयोहिजाः॥ तदैकपारणोहोतव्यस्याद्विधिविहितस्तदा॥ सोप्या
 षः॥ प्रथमंवानियम्येतेतिन्यायात्॥ तेनमृतभार्यस्यैदेवहोमः॥ अनु
 यनीतत्रह्रचायीदेस्तुपिअ॥ अय्यभावःस्ततस्तावद्यावद्भार्या नविंदतीति॥
 हेमाद्रौजानूकरणीकैः॥ सभार्येनस्यत्रैरपिपिअविप्रकरेइतिशब्दीचंद्रः
 उपवीतेनदेवहोमःप्राचीनावीतेनपिअ॥ यदासर्वत्रदेवयिअकारयोर्विकल्पइतिहेमा
 द्रोमदनपारिजातेचा॥ यदानुपितृमातामहयोर्देवयिअविप्रमेदेनयाशिहोमइत्यपरा

कंचदिकादयः॥ यदानुदेवंतंत्रे तदा तंत्रेण सकृदेव पाणिहोम रतिकेचित्॥ हे
 माद्रिसुमाता महस्य भेदेपिकुर्यात्तंत्रेण साधिक रतिकातीयस्मृतेर्भेदमाह॥ एवं
 पित्रेपिमाधवीयेव्यं॥ एवंसात्रेऽपि विदेशोपाणिहोमो ज्ञेयः॥ य
 नुकार्केणापि विनाऽष्टमेवनास्तीत्युक्तं तत्सपिंडीकरणावार्धिकाघकरणापत्रेयं किं
 विदेवयत्र हृत्तारदीये॥ अत्र निर्हरभार्यश्चपार्वरीसमुपस्थिते॥
 आत्तमिः कारयेच्छादं साधिकैर्विधिवहिजाः॥ अथाह दिवसे प्राप्ते स्वस्या
 शिर्हरणोयदि॥ तथैव भ्रातरस्य श्वेलो किकाय्याविति स्थितिः॥
 औपासनाशौहरस्य समीये भ्रातरि स्थिते॥ यद्यशौजहयादापि पाणौ वा स
 द्विपातकी॥ औपासनाशौहरस्य केचिदिच्छंति सत्रमाः॥ पाणावेवंत
 होतं व्यमिति नैतत्समंजसं॥ तद्दानादरादुपेक्ष्यं॥ हेमाद्रोय
 मः॥ अशौकरणावत्र होमो विप्रकरे भवेत्॥ यद्युष्यादर्मानास्ती
 र्यपतो घृत्तिसमो द्विजः॥ मेक्षरानकरेणावाहोमः॥ मेक्षरी प्रहरणं
 नेति वृत्तिः॥ स्मृतिरत्नावसां॥ नातुज्ञापाणिहोमेत्यान्नस्तः॥ यद्देहोक्षरो
 नात्रे तमघादिति च न स्यातामिधमेक्षरो॥ कर्काचार्यो व्येवमाह॥
 माधवीये चंद्रिकायां चातुज्ञादिसर्वं भवतीत्युक्तं॥ पाणिहोमप्रश्नाधाहा
 परार्के शौनकः॥ अत्रधिकं श्वेदां ज्येष्ठीत्वा भवत्स्ववाशौकरणा मिति सर्व
 वत्रथास्त्विति॥ आश्वलायनः॥ यदियाणिषाचांतेष्वन्यदन्नमनुदि
 शत्यन्नमने स्रष्टं दत्रमधुवमिति॥ पाणौ हुते पात्रे निधाय विधाय विप्रैराचम्य
 भोजनार्थमन्नेपरिविष्टे हुतशेषपात्रे मुदधादित्यर्थः॥ स्रष्टं प्रभूतम्॥ नेमिति
 कंचेदमाचमनं न हुतभक्षणानिमित्तं अन्नेपाणि तले दत्तं सर्वं मन्त्रान्यबुद्धयः॥ पि
 तरस्ते न त्र्यंति शेषान्ने तले भेति च॥ यच्च पाणि तले दत्तं यच्चानुदयकस्ति
 तम्॥ एकी भवेन मोक्तं ज्येष्ठ्यभावात् न विद्यते॥ इति वद्वचपरिशि
 ष्यात् हेमाद्रावप्याचमने हेत्वर्थवाद उक्तः॥ पाण्यास्यो हि द्विजः स्तत्र इति
 भाष्ये त्वाचांतेषु भक्षितेषु॥ चमुभक्षणे॥ भक्षणे त्रं रचनाचमना
 अत्रिसाम्यात्॥ श्वेनिषेधस्तु सपिंडीकरणो ज्ञेयः॥ ददाति चोदितत्वान्॥ नत्वं
 त्राजुहोति चोदितत्वादित्युक्तं नत्वेतद्दहसमतं॥ यत्रुवौ धायनेन॥ तस्मिन्नु
 प्राशिते दद्याद्यदन्नं प्रकृतं भवेदिति भक्षणमुक्तं नत्वास्तीयाना भवेति हेमाद्रिः॥
 तत्रैव यमः॥ पित्र्यपाणि हुताच्छेषं पित्र्यात्रेषु निःक्षिपेत्॥ अशौकरणाशेषं नुदया
 हे श्वदेविके॥ एतदश्रिहोमेपिसमे॥ तथा कर्कलु॥ स्रष्टं हुतशेषं चैत्यविशेषान्सर्वं
 विप्रमुदधादित्याहः॥ तत्रैव वद्वचसिष्टं॥ पित्र्यविप्रकरे हुत्वाशेषं॥
 तेषु निक्षिपेत्॥ पित्रेभ्यः शेषयेत्किंचिन्नदद्याद्देश्वदेविके॥ अथापस्त्वानसत्रम्॥

उध्रियतामशौचक्रियतामित्यामंत्रयतेकाममुध्रीयतां काममशौचक्रियतामित्यतिरुद्ध
उदरेजुहुयाच्च॥ नयापिविधुरादेर्विशोधेरहन्तारदीये॥ नयापिहं
रभार्यश्चयार्वणोसमुपस्थिते॥ संधायापित्तोहोमंक्रान्तांतविसृजेत्युनः॥
अथाश्रितितक्तालेपिसंधायहुत्वात्यजेदित्यर्थः॥ एतदायसंवातामव॥या
गिहीमसुकुंदोगादीनां॥ विश्वप्रकारेपि॥ सायिरोपासनेन
शौकुर्वीतलौकिके॥ यागोहोमंप्रशंसतितत्वायसंवशास्विनां॥
स्नातकाविधुरावास्युर्यदिवाब्रह्मचारिणः॥ अथौकरराहोमंतुकुर्यस्तेलो
किकेनले॥ अथाश्राप्रेमनोभोतिरुहुध्यव्याहतीर्हनेत्॥ ततोनु
जातोश्रीधनाधाज्यभागांतेयन्मेमातेत्याद्यैर्जुहुयात्॥ तत्रसप्तान्नाइतयः
षडाज्यस्यतित्रयोदश॥ व्यत्ययोवा॥ यथायन्मेमाताप्रलुलो
भतन्मेरेतः पिताष्टंक्रांया स्त्रियंतीतिहाभ्यांअमुष्मेस्वाहेतिपितुर्नाम्नाहोहोमो
॥यन्मेपितामहीप्रलुलोभतन्मेरेतःपितामहीष्टंक्रां अतर्दधेइतितन्नाम्नापितामहायदो
यन्मेप्रपितामहीतन्मेरेतःप्रपितामहीष्टंक्रां अतर्दधेअनुभिरितिन्नाम्नाप्रपितामहाय
दो॥ मातामहेमुदहः॥ यन्मेमातामहीतन्मेमातामहीष्टंक्राम्॥
अन्यमातामहाइहमित्याद्यो॥ यन्मेमातुःपितामहीप्रलुंरेतोमातुःप्रपितामही
ष्टंक्रां॥ अन्यमातुःपितामहाइहं॥ यन्मेमातुप्रपितामहीप्रलुंरेतोमातुःप्रपिता
महीष्टंक्रां॥ अन्यमातुःप्रपितामहाइहं॥ सर्वत्रामुष्याइत्यत्रेःतंत
त्रन्नामयोज्यां॥ तद्गृहसंयहे॥ योज्यःपित्नादिशष्टानास्थानेमाता
महादिकः॥ अन्नहीमेतथास्यर्षोजलपिडादिदानके॥ यन्मेमाताम
हीत्यादितःत्रोदाहरणंभवेत्॥ ततोयेचेहेत्येकान्नाइतिः॥ ततःस्वा
हापित्रैर्याधैराजंहुत्वास्त्रियंस्तंतंहुत्वासर्वमह्यंकिचिदादायोदगुणंभस्माप्योदुत्त
र्षांस्वाहाकारेणजुहोति॥ परिषेचनांतस्थीलीयाकवत्॥ अ
यमशौकरराहोमोमासिकश्राइएव॥ तच्च॥स्मात्त्रीयभावेनकार्यमितिकेचिन्॥
कार्यमेवेतिवहवः॥ अतएवसर्वाधानिनोहोमवर्जंमासिश्राइमुक्तंमुदशंभ
ये॥ महालयेतहदित्येके॥ प्रकरणांतरत्वात्कर्मंतरत्वेनस्मान्नेया
वैरावत्कार्यमितित्वस्मदुरवः॥ आहिकादिषुस्मान्नेयार्वराविधिरेव॥
एवंमातृवार्षिकादिषु॥ मासिश्राइविक्रतावृत्तकायांमातृश्राइवैकतहोमिन
प्राकृतहोमवाधः॥ अन्वसृकासुमातृश्राइनेतिभाष्ये॥ तत्रापिश्राइंतरवत्क्रिया
मागोनुयन्मेमातेत्यादौगुरात्वेपिमातृप्राधान्यंविवक्षितं॥ मासिश्राइनकस्त्रीव्याख्या
तर्निसृत्वात्॥ आश्रेय्येवमतोनाकार्यंतिवचनादग्निशृस्येववैकतदेवतामिवायि
त्वम्॥तिनामुष्याइत्यत्रामुकशर्मभ्यापितृभ्यामित्याद्यूहःकार्यः॥ तच्चमासिश्राइजीव

पित्रादिनामुक्तममृतपित्रादिनाचकार्यमित्युक्तं सुदर्शनभाष्ये तत्रकारस्तुवक्ष्यते ॥
मातापित्रोर्हित्वादौ तु नोह ॥ तस्माद्भवन्नेहेदिति निषेधात् प्रकृताह हाहा भाषा च यत्नी
संनद्येति वत् ॥ उपदेशे मते नूहः ॥ यथायन्मे मातरी प्रलुलुभतुश्चरत्यावतनु उरते इत्याप
स्तित्कृतमासि श्राद्धनिर्णये ज्ञेयमिति दिक् ॥ अत्र न प्राग्वत् ॥
अथपरिवेष्टणम् ॥ तत्रोपनीत्येवाग्नेन देवर्ष्यमा मासुयकमिति या
त्राण्युपस्तीर्य कुर्यादिति हेमाद्रिः ॥ भारते दानधर्मेषु ॥ आमाह
तिविना नैवयत्किंचित्परिविध्यते ॥ दुराचारे श्वयम्भुः कृतं भांगरससांविदुः ॥ त
त्रैवशीतकः ॥ विधिना देवर्ष्यं तु परिवेष्टणमाचरेत् ॥ तत्रैव धर्मः फलस्या
नेतना प्रोक्ता स्वयंचय परिवेष्टणो ॥ तत्रैव वायुभविष्ययोः ॥ भार्याया
श्राद्धकाले तु प्रशस्तं परिवेष्टणं ॥ ब्रह्मंडे ॥ नापवित्रेणानेके न हस्तेन विना
कुशं ॥ नायसेनायसेनैव श्राद्धे तु परिवेष्टयत् ॥ वसिष्ठः ॥ आयसेन तु पात्रेण
यदन्नं संप्रदीयते भोक्ता विश्वासं भुङ्क्ते दाता च नरकं व्रजेत् ॥ घेठी नसिः ॥
सीसकायसरीतियात्राण्युपस्तीयानि ॥ तत्रैव हारीतः ॥ शौवरी राजताभ्या
च स्वर्णैर्नोद्भवेण वा ॥ दत्तमक्षयतायाति फलुयात्रेण वा पुनः ॥ काष्ठीजितिः
दर्व्यादियंश्च त्वान्नेसमस्तव्यजनानि च ॥ उदकं चैव यत्कान्तेनोदर्व्यानुकदाचन ॥ य
मः ॥ यत्तं विषमदातुश्च निष्कृतिर्न च विद्यते ॥ पृथ्वीं च द्रोदये पराशर ॥
सर्वदा च तिलायाद्याः ॥ पितृकृते विशेषतः ॥ भोज्यपात्रे तिला च द्रव्यानि राश्याः पितरो
गताः ॥ चंद्रिकार्या रूद्रशातातयः ॥ हस्तदत्रास्तु ये स्त्रोहालवरा व्यंजना
दयः पितृणां नोयति संति भोक्ता भुंजीत किल्लिषं ॥ घृतपात्रे विशेषो यथातरे श्राद्धे
परमान्ने च पात्रमाद्यमुपधधीः ॥ घृते न हरयेत्यात्रे न हृत्तं रुधिरं भवेत् ॥ घृतादिपानं
भूमौ स्थाययेन्न भोजनपात्र इति मदनरत्ने ॥ संप्रहे ॥ हस्तदत्रे तु
नाश्रीयात्तुलवरा व्यंजनादिकं ॥ अयकं तैलयकं च हस्तेनैव प्रदीयते ॥ पात्रालभ
नमुक्तं चतुर्विंशतिमते ॥ उत्रानंदक्षिणं सव्यं नीचं पात्रास्युपस्थं शतं ॥ याज्ञवल्क्यः ॥
दत्त्वा न्नेष्टस्त्रीयात्रमिति यात्राभिर्मंत्रणम् ॥ कृत्वेदं विस्मुरित्यन्नेदिजां गुहं निविशये
त् ॥ बोधायनः ॥ विप्रां गुहं नानखेनानुदिशति पृथिवीतेयात्रेद्यौरपि
धानं ब्राह्मणस्य सुखेः मृतेः मृतं जुहोमि ॥ ब्राह्मणानां त्वाविधावना प्राणा यानयोर्जु
होम्यक्षिनमसि मां मे पितृणां ज्येष्ठा अमुत्रासुष्मिं लोके इति ॥ आं जुहोम्ये स्वाहा
शरः कानीयस्त्रे उक्तः ॥ मे त्रेः स्वधा शरः ॥ अयुष्टे विशेषमाह ॥ हेमाद्रौ धौ
म्यः ॥ परिष्टयनं वा गुहं हि जस्थाने निवेशयेत् ॥ तथा ॥ उत्रानेन तु हस्तेन हि जां
गुहं निवेशनमयः कगेति हि जोगो हात्रे रक्षासिं मुजते ॥ तत्रैव यमः विष्णोर्हं च कं च
चतुर्वाद्रसस्वचेकमात् ॥ दिद्वेपित्रे चेत्यर्थः ॥ तत्रैवात्रिः ॥ संबंधनाम गोत्राणि इमं

नंततः स्वधा ॥ पितृक्रमादुदीर्यति स्वसत्रं विनिवर्तयेत् ॥ हस्तेनामुक्तमन्नाद्यमिदम्
 नमुदीरयेत् ॥ अत्रान्नदाने चतुर्थीस्यादित्यादिविशेषाः शर्वमुक्ताः अत्रशर्वोक्तमेत्रा
 नेऽपुनरुत्तरं संज्ञकाविश्वेदेवादेवता इदमन्नसपरिकरं हव्यं अयं ब्राह्मणस्त्वाहव
 नीयार्थं दत्तं दास्यमानं चानृतेः गयेयंभूः गदाधरोभोक्ता इदमन्नं ब्रह्मसौवर्गीयात्रस्य
 मन्नमक्षयवटच्छायास्थममुकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो इदमन्नममृतरूपं परिचिष्टं प
 रिवेक्ष्यमाणां चानृतेः स्वाहानमो नममेति वद्वचपरिशिष्टं हेमाद्राद्यनुमतः प्रयोगः ॥
 एवं पित्रेऽशुभकृत्तुवसुरूप्यादितृत्तन्नामशेषः ॥ ततोपेदेवासरतिदेवेयेचेहपितरः ॥
 इति पित्रेकेचिजपतितोः छिद्रं वाचयेत् ॥ तत्रैव प्रचेताः ॥ आपोशानकरे वि
 प्रे संकल्प्याच्छिद्रं भाषणात् निराशाः पितरो यांति देवैः सह न संशयः ॥ पारस्कारः ॥
 संकल्प्य पितृदेवेभ्यः सावित्रीमधुमज्जयः ॥ आहं निवेद्यापोशानं जुषं प्रेषीथ भोज
 नं ॥ निवेद्येति ब्रह्मार्पणं कर्त्तव्यं ॥ अतएव वृहन्नारदीयेऽन्त्यागमुक्तोक्तं
 ॥ दत्तं हविश्च तत्कर्म विस्सर्वे वै समर्पयेदिति ॥ यजुस्तत्परले
 कार्णाजिनिः ॥ अस्येन कर्त्तव्यं पितृकृत्यमशेषतः ॥ अ
 न्नदानादृते सर्वमेवं मातामहेष्वयीति ॥ तदप्येतत्परं ॥ तच्च ब्रह्मा
 र्पणं ब्रह्म हविः हरिर्दीता चतुर्भिश्चेतिकेचित्युठंति ॥ धर्मप्रदीये ॥ ततो नपि
 तृदेवेभ्यः संकल्प्य च यथाविधि ॥ दत्तं पदास्यमानं चानृतेनेममेति च ॥
 तथा ॥ आहं यानस्य संकल्पो भूमावेव प्रदीयते ॥ हस्ते मुदीपमानं तु
 पितृणां नोपतिष्ठते ॥ वैश्वदेवस्य वामे तु पितृयात्रस्य दक्षिणे ॥ संक
 ल्पो दकदाने स्यान्नित्यं आह्वयथा रुचि ॥ प्रचेताः ॥ आपोशानं प्रदायाय सा
 वित्रीं त्रिज्जयेदथा ॥ मधुवाता इति अचमन्धिन्येतत्रिकंतथा ॥ मि
 ताक्षराया पारस्करः ॥ संकल्प्य पितृदेवेभ्यः सावित्रीमधुमज्ज
 यः ॥ आहं निवेद्यापोशानं जुषं प्रेषीथ भोजनम् ॥ गायत्रीत्रि
 संकृदापि जयेद्याह निष्वेकां मधुवाता इति अचमन्धिन्येतत्रिकंतथा ॥
 याज्ञवल्क्यः ॥ सवाहृतिकां गायत्रीं मधुवाता इत्युचं ॥ ज
 ज्ञायथा सुखं च्छुजीरं सीपि वाम्यताः ॥ यथा सुखं जुषध्वमिति वा
 च्यं ॥ अत्रिः ॥ असंकल्पितमन्नाद्यं याशिभ्यो ययुष्यशे
 त् ॥ अमो जंत भवेदन्नं पितृणां नोपतिष्ठते ॥ अन्नं द
 त्तं न यच्छीयाद्यावन्तो येन संपि वेत् ॥ आपोशाने विशेषः
 स्युति समुच्चये ॥ आपोशानं वाममगिसुरायानसमे भवेत् ॥
 दक्षभागो नुयः कुर्यान्मोमयान फलं लभेत् ॥ तथा ॥ पुनराख्या
 पोशानं सुरायानसमे भवेत् ॥ हेमाद्रावत्रिः ॥ दत्तं वाप्यथ

प्रवेताः ॥ भुंजानेषु नु विषेषु ऋग्यजुः साम लक्षणं । जपेदभिमुखो भूत्वा पित्र्यं वैवविशेषतः । यजं
 श्रीचैव रुद्रं च राक्षो मी ऋच एव च । राक्षो मीः कृणु घ्राजः रक्षो हरा वित्याघाः ॥ तत्रैव निगमः ॥ भुं
 जत्सु जपेत्सावमानी रुद्री रता मध्वन्वतीश्च । अन्ववत्यः पितृनुस्तोषमिति । पृथ्वी चंद्रोदये भरद्वा
 जः ॥ भुंजानेषु नु विषेषु ममादानं स्ववनेयुदं । पादकृच्छ्रततः कृत्वा अन्यं विप्रैर्निमंत्रयेत् । क्षरणपा
 द्यादिदत्त्वेत्यर्थः ॥ विप्रवमने तत्रैव दक्षः ॥ निमंत्रितस्तु यः प्राडे भोजने मुखनिस्तते । तदैव ही
 मं कुर्वीत स्वाग्नौ विप्रः समाहितः ॥ प्राणादिपंचभिर्मंत्रैर्यावद्वा त्रिंशत्संख्यया । द्वाह्येण स्तुततः
 कृत्वा च तप्राशनमाचरेत् ॥ ऋग्विधाने तु ॥ इद्राय सामसूक्तेन प्राह विप्रो यदा भवेत् ॥ अग्न्यादि
 भिर्भोजनेन प्राह्ये संप्रणो मेव हीसुक्तम् । अग्न्यादिभिरिति लौकिकान्निव्यापनचरुनिर्वापाद्या
 ज्यभागां तेनामगोत्रश्वमन्यौ पितृनावाह्यः । संप्रणान्नत्यागे कृत्वा प्राणादिभिर्द्वा त्रिंशद्दुहीर्हने
 दित्यर्थः भोजनेन पुनः प्राडेन ॥ तेन होमः पुनः प्राडेवेति पक्षद्वयमुक्तं । सूक्तजपस्तु उभयानुग
 तः ॥ स्मृतिसंग्रहे ॥ प्राधान्यं पिंडदानस्य भोजनस्य तदंगता । अतो भुक्ति क्रिया हानौ प्राह्ये च त्रि
 नेमन्यते । पिंडदानोत्तरं । वातो होम एव नावृत्तिः । पिंडदानात्प्राग्वातो तद्दिन उपवासं कृत्वा परेषु
 पुनः प्राह्ये कार्पमित्यर्थः । तत्रैव ॥ प्राह्येण क्तौ नु भुंजानो ब्राह्मणो वमने यदि । लौकिकान्निप्रतिष्ठा
 प्य अच्येयं बहुनाशनं तथा ॥ एक एव यदा विप्रो भोजने हृदि नो यदि । तदैवाग्निं समाधाय होमं कृ
 र्याद्यथा विधिः । द्वितीयपक्षे ऋग्विधाने । भोजनोपक्रमं दृष्ट्वै प्रक्रमं स्ववनेतो यदि । प्राह्ये विप्रे पुनः
 कार्पेन जप होमो न वृत्तिदो ॥ स्मृतिसंग्रहे ॥ अह्नते पिंडदाने नु भुंजानो ब्राह्मणो वमने । पुनः प्राका
 त्तु कर्तव्यं पिंडदानं यथा विधिः ॥ पिंडदानं प्राह्यं ॥ अह्नते पिंडदाने नु पितृनायदि वमने तदा । पुनः प्राकं
 प्रकुर्वीत प्राह्ये कुर्याद्यथा विधीति । तत्रैवोक्तेः ॥ तथा ॥ पितृयानात्रयारणं द्विपिता च वमने यदि
 तद्दिने चोपवासः स्यात् पुनः प्राह्ये परे हनि ॥ तथा वमने वा विरेके वा तद्दिनं परिवर्जयेत् ॥ एषु व
 चनेषु मूलचिंत्यम् ॥ उद्मासिकादिकविषयम् । दर्शोदो नृवा नावामे न तदेव कार्पेम् । प्राह्ये विप्रे
 द्विजातीनामाम प्राह्ये प्रकीर्तितं । अमावास्यादिनि यत्तं माससंवत्सरेण तस्मिन् इति मरीचिस्मृतेः
 प्राह्ये पिंडदानमेव प्राधानमिति कर्कोचार्यः । तन्मते दर्शोक्तो होम एव नावृत्तिः ॥ विप्रभोजनमि
 ति मेधातिथिः ॥ भोजनपिंडदानानौ करणानीतिकपदि धृत्स्वामिहेमाद्रादयः ॥ तन्मते पूर्वो
 क्तो निर्णयः । तन्न ॥ अत्र सागमांत्रप्रधानम् । भोजने तु प्रतिपत्तिरूपमेगं । अतो वाक्तौ तद्दिने पि
 नावृत्तिरिति गोडभैथिलादयः ॥ प्राह्ये सागदानो भयरूपत्वात् । संप्रणोदानाभावाद्भोजन
 स्यांगत्विति । सोमवमने इव युक्तं नैमित्तिकविधानमिति युक्तं प्रतीमः । अत्रेदं तत्त्वं वैश्वदेविकस्य
 वमने होम एव नावृत्तिः ॥ अगत्वात् ॥ तस्य रक्षाथत्वात् ॥ इष्टिप्राह्ये कृतदस्यादित्यादिस्यतेश्च ।
 तत्र जपाननुहुयादिति वत् । पितामहादेरपि तथा । पितृसूक्तेरितिकेचित् । तस्यापि प्रधानत्वात्
 पितृवदिति नु युक्तम् । सपिंडीकरणादौ वैधिकवत् । सपिंडीकरणादीनियानि प्राह्यानि षोडश
 तत्र पिंडप्रधानत्वं नैतत्त्वविनिवर्तकमिति स्मृतं । महैकोदिष्टादौ नृभयप्राधागादावृत्तिरेवा ए
 क एव द्विजो भोऽप्यः पिंडोप्येको विधीयत इति स्मृतं । चदिसंकल्पनित्यप्राह्ये दौ नृभोजनप्राधा

याद्वातादावावन्निरेवा। च्छिद्रादेविकल्पेन पिंडदानं बुधैः स्मृतम्। नित्यश्राद्धमदेवं स्यात्पिंडदा
 नविवर्जितमिति स्मृतैः। भुक्तिः क्रियायाः प्राधान्यश्राद्धसंकल्पसंज्ञके। तत्रैव पितृविप्रस्यत्स
 घाते पुनः क्रियेति संग्रहोक्तम्॥ मघादावप्येव। जीर्णमहालयादौ दर्शवदित्याशार्काद्याले
 चनेन प्रतीमः। आश्वलायनः॥ तृपान्ज्ञात्वा मधुमतीः श्रावयेदक्षन्मीमंतेति च सप्त
 न्पृष्ठावधदन्मधुमभुक्तं तत्र। स्यात्तीपाकेन सह पिंडार्थमुद्वृत्त्यशेषं निवेदयेदभिमतेः
 नुमते चेति। अत्र गापत्री मध्विति विक्रयविशेषः। तृपान्बुध्वात्नमादापसतिलं पूर्ववज्जपेदि
 ति प्रवेतसोक्तेः। व्यासः॥ तृपः स्थितिपृष्ठात्तृपस्तृपः सः इत्यथ। अभिमते विप्रैः स्वीकर्तुमिष्टे
 शौनकोपि॥ अन्नशेषे श्रुतिकार्यमिति पृक्ते तांस्ततः। तेऽद्यैः सह भोक्तव्यमिति प्रत्युक्तपूर्व
 कम्। प्रदद्युः सकलंतस्मै स्वीकुरुवो मयारुचिः। श्राद्धविशेषप्रश्नभेदमाह हेमाद्रौ विष्णुः। पि
 ञ्चैस्वदितमिति गोध्यासुश्रुतं सम्पन्नमित्यभ्युदये देवे रोचत रति। आयुष्यमिति सैरिषु। स्वेर
 मिच्छाश्रद्धयात्तवल्क्ष्यः। अन्नमादाय तृपः स्थशेषं चैवानुमान्य च। तदन्नं पकिरेद्भूमौ दद्या
 चापः सकृतं सकृतं। इदं चात्र विकिरदानमन्यशाखिनां। आश्वलायनात्तु पिंडदानोत्सव
 सत्कृतोक्तं। कात्यायनस्तु विकिरोत्तरगायत्रादिजपेत्तृपप्रश्नं चाह। हेमाद्रौ देवत्वं ततः सर्वा
 शनं पात्रे गृहीत्वा विविधं बुधः। तेषामुच्छेषास्थाने विकिरं भूविनिक्षिपेत्। माधवीये प्रवेताः॥
 सावैवर्णिकमादाय ये अतीतिधुविक्षिपेत्। सचक्रशेकायैः। दग्धेषु विकिरं श्रयत्युक्तेः। मंत्रोक्त
 तीयः॥ अग्निदग्धाश्च ये जीवायेष्यदग्धाः कुले मम। भूमौ दत्तेन तृपं तु तृपान् पातु परं गतिं। अन्ये
 तु असेमपाश्च ये देवाय च भागविवर्जिताः। जेषामन्नं प्रदास्यामि विकिरं वैश्वेदेविकमिति हेमाद्रौ
 गोभिलोक्तेन देवैः। असंस्कृता प्रमीता येत्यागिन्याः कुलस्त्रियः॥ दास्यामि तेभ्यो विकिरं मन्त्र
 ताभ्यश्च ये तृकवित्यग्निपुराणोक्तेन पिये अन्नं विकीर्यये। अग्निदग्धास्तुच्छिष्टपिंडं कुशापरि
 पृथग्दद्यादित्याहुः॥ पृथ्वी चंद्रोदयेष्वेव ब्राह्मे॥ ततः प्रक्षाल्य हस्तौ च हिराचम्पहरिं स्मरेत्॥
 माधवीये गौतमः॥ विकिरमुच्छिष्टैः प्रतिपादयेत्। हेमाद्रौ व्यासः। उच्छिष्टैरेव विकिरं संदेव प्र
 तिपादयेत्। भृगुः॥ पिंडवन्नपि त्रिः स्याद्विकिरस्येति तौ तस्तिः॥ श्राद्धकाशिकायायजमान
 स्यदासादीनुद्दिश्य द्विजसतमः। तस्यादन्नेत्यजेद्भूमौ वा मभोगेषु येतके॥ मनुः॥ उच्छेषां भू
 मिगतमजिह्वासाशस्य च। दासवर्गस्य तपित्रे भागधेयं प्रचक्षते॥ विष्णुः॥ उदश्रुवेष्टाचमन
 आदौ दद्यात्ततः प्राश्रुतेषु पित्र्ये देवे चेत्यर्थः॥ शातानपः॥ विश्वे देवनिविशानां चर्महस्तधाव
 ने॥ हेमाद्रौ वारह्मे॥ हस्तप्रक्षाल्य गंधः। पिबेद्भुक्त्वादिजः सदा। तदन्नं मसुरे भुंक्तं निराशाः। पित
 रो गतोः॥ मरीचिः॥ हस्तप्रक्षाल्य गंधः। पिबेद्विचक्षराः॥ आसुरं तद्वेच्छादेषितृणां नोप
 तिष्ठते॥ तत्रैव संग्रहे॥ पवित्रेयथिशुत्सु मंडले भुविनिक्षिपेत्। हस्तादीनं कालपेदिद्धानं श
 रावाद्यै नुक्त्वा वित॥ व्यासः॥ तां त्रूलो द्विरांगं चैव गंड्यो द्विरांगं तथा। कास्य पात्रे तथा तां नैव कु
 र्वीत कदाचन। उष्मादके धीन्यचूर्णोः कोरं प्रश्नं शिशोधयेत्॥ ॥ अथ पिंडदानं॥ तच्चा
 चै नोत्तरमग्नौ करणोत्तरं भोजनोत्तरं विकिरोत्तरं स्वधावाचनोत्तरं विप्रविसर्जनोत्तरं वैतिहेमा

शैस्मृतिषु पक्षा उक्ताः ॥ तेषां शास्त्रभेदेन व्यवस्था ॥ प्रेतप्राद्वेषु सर्वमन्येषु भोजनोत्तरमिति चंद्रिका माध
 वौ ॥ सर्वत्र भोजनोत्तरमिति वचनं ॥ आश्वलायनः ॥ मुक्तवत्सनाचोतेषु पिंडानि दध्याद् नाचोतेषु के ।
 मुक्तवत्स्तिनि पूर्वनिषेधार्थः ॥ साग्निरिति प्रणीतसमीपेऽनग्निर्हि जसमीपे ॥ हेमाद्रौ जातकल्पः ॥ व्या
 मपात्रं समुत्तु ज्यपिंडं सत्रप्रदाययेत् ॥ प्रसारितभुजांतरं व्यासः ॥ अग्निमान्मुत्तु ज्यति ॥ यत्रुतत्रैव ॥
 सिकताभिर्मुद्रावापिवेदी दक्षिणानिम्नगतितदन्वशास्त्रिपरः ॥ देवलः ॥ ततस्तैरभ्यनुज्ञातो दक्षिणां
 दिशमेव च ॥ चंद्रिकायां ॥ पिंडनिर्वपणं कार्यं कशभावे विचक्षणैः ॥ काशेषु एजद्वीसुपवित्रपरमिदि
 ने ॥ आश्वलायनः ॥ स्थूललेखा मुद्गिरेव दपहता असुरारक्षा सिंघे दिषदस्ति नामभ्युक्ष्य सकृदाच्छिन्नै र
 वस्तीर्य प्राचीनवीतीलेखां विरुदकेनोपनयेच्छुधेनापिनरः शुधेनापिनामहाः शुधेनापिनामहाः
 तितस्यां पिंडानि शरीयात्सचीनपाणिनापि विपिनामहायप्रपिनामहायैतत्रैसोयेचत्वा मत्रान्विति ॥ हे
 माद्रौ पारस्कारः ॥ कर्माभ्यामुद्गिरेवत्येव न कुशे वापिमहीं हिजः ॥ वद्वानामेकेन करेण लेखाचायेप्यभि
 मुखेति वृत्तिः ॥ दक्षिणां प्राचीं वेदिमुद्रयेत्यापलं वोक्तेऽथ ॥ देवलः ॥ आवाहयित्वा दर्भोत्रैलेखांस्था
 नाभिकल्पयेत् ॥ तेषां सीनेषु पात्रेण प्रपच्छेत्सतिलोदकं पराचीनेन निम्नपिठतीर्थेन ॥ वायवीये ॥
 मधुसर्षिस्तिलयुतां स्त्रीन् पिंडानि वैषेदुधः ॥ त्रिस्थलीसेतो ॥ तिलमन्नं च पानीयं धूपदोषपयस्त
 या ॥ मधुसर्षिः खंडयुक्तं पिंडमष्टांगमुच्यते ॥ यात्रवल्क्यः ॥ सर्वमन्नमुपादायुसतिले दक्षिणां मु
 खः ॥ उच्छिष्टसन्निधौ पिंडान् दद्याद्वेदिन्यजवत् ॥ केचित्पिंडेषु माषान्वर्जयेति ॥ माषाः प्राद्वेषु
 वैशाखावज्योत्रैवाग्निपिंडयोः ॥ ब्राह्मणेषु यथामद्यंतथामाषोन्निपिंडयोरिति स्मृत्यर्थसाहच
 माषात्सर्वेद्वेदद्यात्पिंडेनौ च विवर्जयेदिति स्मृतेऽथ ॥ अत्र मूलं चित्य ॥ हेमाद्रावपि सर्वेशद
 सप्रकृतार्थत्वात्सवीन्नग्रहणमुक्तमः अत्र शेषमन्नमनुज्ञाप्य सर्वमेकत्रोद्गतोच्छिष्टसमीप
 दर्भेषु त्रींस्त्रीन् पिंडान् दद्यादिति गोभिलसत्रे सर्वस्मात्प्रकृता दन्नानपि अन्नं मधुनित्वा न्वित
 निति च शेषनियमान् दभावे पिंडानि वृत्तिरिति मैथिलवाचस्पतिः ॥ तन्न ॥ नुषो पवः पवत् प
 रप्रमुक्त इत्यवत्येय्यकर्मत्वाद्गणानुरोधेन प्रधानात्वागाच्छेषलोपेपि दद्यात्तरेण कार्ये ।
 अत्रोनेयप्रतिपत्तिः किमु प्रधानमित्युक्तं प्राक् ॥ अन्यथासपिंडीकरणादौ संयोजनादे प्रधा
 नस्य लोपापत्तेरिति दिक् ॥

॥ अथ पिंडप्रमाणं ॥ हेमाद्रावंगिरा ॥ कपित्थवि
 ल्वमात्रान्वापिंडान् दद्याद्विधानतः ॥ कुक्कुटांडप्रमाराणां चामलकैवेदरेः स्रमानिति ॥ तत्रै
 वधुधुः ॥ कपित्थस्य प्रमाणेन पिंडं दद्यात्समाहितः ॥ तत्समं विकिरदद्यात्पिंडानेनुवडमुले ॥
 अत्येष्टिपदतो भद्रस्तु ॥ एको द्विशेषपिंडेव कपित्थं तु विधीयते ॥ नारिकेलिप्रमाणं तु प्रत्यदे
 मासिके तथा ॥ तीर्थे दर्शवसंप्राप्ते कुक्कुटांडप्रमाराणतः ॥ महालयगया प्राद्वेषु पीदामलको
 पममित्याहुः ॥ कलिकायामाचार्यः ॥ यत्रस्युर्वेहवः पिंडास्तत्रविल्वफलोपमाः ॥ यत्रचेकोभदे
 न्यिउत्तत्ररतज्जैरसन्निभः ॥ प्रेतपिंडस्तु देध्यां हादशांगल उच्यते इति ॥ वायवीये ॥ पत्नीपिंडं
 स्तुपह्नीयात्रिवर्गस्य सहायिनी ॥ हेमाद्रौ लौगाक्षिः ॥ महालयगयायां च प्रेतप्राद्वेषु दद्यात्किं
 पिंडशब्दप्रयोगः स्पादनमन्वत्रकीर्तयेत् शाठपायिनः ॥ असावेतत्रस्तुक्ता तदने च स्वधानमः

विडमिति तत्र सूत्रात् ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ श्रेष्ठमाहुः सैककुदमजनं नित्यमेव हि ॥ नैलकृत्सतिलेभ्यश्च
 दद्यादभ्यंजनं हितम् ॥ त्रैककुदं सुरभा इति प्रसिद्धम् ॥ अजनपाथम्यमापसंवादिविषयम् ॥ तत्रैव
 व्याघ्रः ॥ गंधपुष्पाणि धूपं च दीपं च विनिवेदयेत् ॥ देवतः ॥ दक्षिणां सर्वभोगोश्च प्रतिपिंडं ददा
 पयेत् ॥ भक्ष्यां एव पूषानिष्श्रव्यं जनात्पशानि च ॥ तत्रैव शंखः ॥ यत्किंचित्पुष्पेनेगे हे भक्ष्यं भो
 ज्यमर्गाहं त्रानिवेद्यनभोक्तव्यं पिंडमूलैकथंचन ॥ एतत्सव्येनेतिकेचित् ॥ पुक्तं त्वपसव्येन ॥
 मनुः ॥ अत्र जिघ्रेश्वानां पिंडानपथात्पुत्रानसमाहितः ॥ ततो नमो वः पितरश्चेऽस्यादिनीपस्था
 नां ॥ मात्स्ये ॥ अथाचांतेषु चावप्यवारिदद्यात्सकृतं सकृत् ॥ तिलपुष्पांसनानपश्चादस्य्योदक
 मेव च ॥ अत्र देवैसव्यं पित्रे त्वपसव्यमिति कर्कः ॥ परिभाषोक्तवचनात्सव्यमिति पुक्तं ॥ अत्र शिवाया
 पः संतु सोमनस्यमस्तित्यादिप्रयोगे ज्ञेयः ॥ मात्स्ये ॥ दत्ताशीः प्रतिगृह्णीयाद्विजेभ्यः प्राप्नुवोतु
 धः ॥ अथोपपितरः संतु सत्स्वित्युक्ते पुनर्द्विजैः ॥ गोत्रतथावद्धेतो नस्तथेत्सुक्तः सतैः पुनः ॥ दातारो
 नो भिवर्द्धतां मनं चैवेत्युदीरयेत् ॥ स्वस्तिवाचनं कुर्यात्पिंडानुद्धृत्य भक्तिनः ॥ स्वस्तिवाचनात्प्राक्
 पात्रचालनं कायं ॥ हेमाद्रौ उहस्यतिः ॥ भाजनेषु च तिस्रसुसल्लिकुर्वैतियेद्विजाः ॥ तत्र अमसुरेभु
 क्तं निराशैः पितृभिर्गैः ॥ जातृकल्पः ॥ पात्राणि चालयेच्छास्त्रेषु शिष्योथवासुनः ॥ नष्टीभिर्न
 चवालेननासजात्याकथंचन ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ स्वस्तिवाच्यतः कुर्यादस्य्योदकमेव च ॥ तत्रैव
 उह्यतातपः पितृणां नामगोत्रेण करेदेयं तिलोदकं ॥ प्रत्येकं पितृतीर्थेन ॥ अक्षय्यमिदमस्ति
 ति ॥ अत्र पृथीपायुक्ता ॥ तत्रैव नागरखंडे ॥ उत्तानमथेपात्रं नुरुत्वा दद्याच्च दक्षिणां ॥ हिरण्यदेवता
 नां च पितृणां रजतं तथा ॥ ॥ उहस्यतिः ॥ तस्मात्प्रांकाकिरीणां फलेषु व्यमथापिवा ॥ प्रदद्या
 दक्षिणां पत्रतया ससफलो भवेत् ॥ अन्नपित्रुदेशेन दक्षिणादानेः पसव्यं विप्रो देशेन सव्यमि
 ति माधवः ॥ कालिकायामाचार्यः ॥ दद्याद्यज्ञोपवीत्येव तो वृत्तं दक्षिणां तथा ॥ अत्रिः ॥ चदेच्च
 तांस्ततो विप्रान्पित्रादिभ्यः स्वधोच्यतां ॥ गोभिलः ॥ अथोपपितरः संस्वित्युक्ते स्वधावाचयिष्य
 रतिच्छ्रुतिपितृभ्यः स्वधोच्यतामित्युक्तैः सुस्वधेत्युच्यमानो धारं दद्याद्दूर्जवहंतीरमृत्तं च तपि
 ति ॥ आपस्तेवेन तु पुत्रानयोत्रानभिनपेयतीरित्यपिपरिवेचने मन्त्र उक्तः ॥ आश्वलायनः ॥ अथे
 तात्प्राहपत्येन पितरः सोम्यासोगभीरुभिः पथिभिः शर्वितोभिः दत्त्वा यास्यं यद्विराहभद्र
 रपिचनः सवेवीरं नियच्छतेति ॥ मात्स्ये ॥ बाजेवाजश्निजपनकशायेण विसर्जयेत् ॥ प्रवेताः ॥
 स्वस्तिवाच्यतः कृत्वा पितृशर्व्विसर्जयेत् ॥ आश्वलायनः ॥ अन्नं प्रकीर्योपवीतीयास्वधेति वि
 सजेदसुस्वधेति वा ॥ ब्रह्मवेवने ॥ अमावाजेति संज्ञेन पठित्वा च प्रदक्षिणां ॥ ह्यारोपातेततः कृत्वा
 संयतः प्रविशेद्गृहं प्राञ्जलिञ्चतः ॥ आहतानविप्रानसत्यवादिनः ॥ दातारो नो भिवर्द्धतां अन्नेचन
 उतीवर्हि ॥ एवमस्ति तितेपचतं वृत्तं समाहितः ॥ एतन्मंडलदेशे कार्ष्णिमिति हेमाद्रिः ॥ मनुः ॥ दा
 तारो नो भिवर्द्धतां वेदाः संततिरेव च ॥ अद्वाचनो मायगमतं वृद्धेपचनो स्त्विति ॥ वौधापनः ॥ अन्न
 चनो वदुभवेदतिथिंश्चलभेमहि ॥ याचितारश्च नो संतु माचया विष्णुकंचन दातारो नो भिवर्द्धतां ल
 भं यच्चिदुमित्यागृहं न पठित्वादिभैः प्रतिवचनं कायं मिति सुदर्शनभाष्ये ॥ स्वादुषसंज्ञे प्रकी

पत्राद्याणासः पितरः निमंत्रयं पठेति ॥ प्रौढः ॥ ब्राह्मणानथनिर्योतान्परीत्युचिः प्रदक्षितः ॥ स
 स्त्रीकः सजनेः साहस्रप्रणमैः प्रविशति ॥ कनिष्ठः प्रथमाशेषः चरमासुः प्रदक्षितः ॥ हेमाद्रौ वृह
 स्यतिः ॥ अथमेसफलजन्मभवत्यादाभिवंदनात् ॥ अथमेवेशजाः सर्वपाताकोः नुग्रहादिवं पत्र
 शाकादिदानेन केशिनापूपमोहशाः ॥ तत्केशजातं चित्तात्रुविस्तृत्यनुमहं यः ॥ प्रवेताः ॥ विस्तरे
 इक्षिसंयुक्तः सीमांतचाप्यनुव्रजेत् ॥ ॥ अथपिंडपतिपत्तिः ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मांडे ॥ पिंडमन्त्रो
 सदादद्याद्गोमार्थप्रथमं नरः ॥ पत्न्ये प्रजापतौ दद्याद्दैवमध्यमं मंत्रसर्वकोः ॥ उत्तमं गतिमन्त्रिच्छन्नगोषु
 नित्यं प्रयच्छति ॥ अत्रोपज्ञायशः कीर्तिं मसुपिंडं प्रवेशयेत् ॥ माथ्येद्वीर्यमायुष्यं वाससेभ्यः प्रय
 च्छति ॥ आकाशगमये दक्षुस्थितो वा दक्षिणामुखः ॥ आश्वलायनः ॥ वीरमेदं जपितरः ॥ निषि
 नोमध्यमं पत्नीप्राशये ॥ दाधत्तपितरोगभं कुमारं पुंकरस्वजे ॥ पृथायमपात्रासदिति मत्रोदत्तस्य धे
 नादानं द्वितीयेन प्राशनं ॥ आपस्तंबवल्गुदाने मंत्रमाह ॥ अप्तौषधीनां संप्राशयामि ॥ भूतहंतं गभं
 धत्वेति मध्यमं पत्न्ये प्रयच्छतीति भाशने पिपथे हरुहो ॥ आसदिति तदीयः पाठः ॥ अन्वेवातत्र च्छ
 र्वायां जेपः ॥ तत्रैव शरवः ॥ पत्नी वामं मध्यमं पिंडं मश्रीयादात्तैवात्विना ॥ कलिकायां ह्यगलेयः ॥ अ
 चीनां नीतमामं मयपत्नीपिंडो विभ्युते ॥ प्रतिपत्युसमंत्रस्य कर्तव्या वृत्तिरत्रनु ॥ माधवीये विष्णुर्धर्म
 तीर्थे श्राद्धे सदा पिंडानक्षिपेतीर्थसमाहितः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ पिंडं स्तुगोजविभ्यो दद्यात्तत्रो ज
 लेपिवा ॥ प्रक्षिपेत्सुविप्रेषु द्विजोच्छिष्टेन मार्जयेत् ॥ गवे अत्रापत्राद्याणापवातदर्थिने पिंडा
 नदद्यात् ॥ अग्नौ अगाधे जले वा प्रक्षिपेत् ॥ विप्रेषु सत्सु भोजनदेशावस्थितेषु द्विजोच्छिष्टेन मार्
 जयेत् ॥ नो ह्यस्येत् ॥ वृहस्पतिः ॥ अन्वेदेशगता पत्नीरिणी गभिरीति या ॥ तदां न जीर्ण
 वधभं ह्यगोवाभोक्तुमर्हेति ॥ ॥ अथपिंडोपघाते हेमाद्रौ प्रायश्चित्तकांडे देवलः ॥
 अशृगालखरैः पिंडः स्पृशेभिन्नः प्रमादतः ॥ कर्तुरापुष्यनाशः स्यात्कृतस्तनोपसर्पति ॥ जात
 कर्ण्यः ॥ पूर्वैश्चोवांते तद्दोषपरिहारार्थं प्राजापत्यं प्रकल्पयेत् ॥ पुनः स्वात्मा तदा कर्त्ता पिंडं कुर्ये
 दथा विधिः ॥ काकस्य सशं न दोषः ॥ पिंडोपघातं प्रकल्प्य ॥ धतस च विनाशः स्यात्काकस्य
 र्णादिकं विनेति तत्रैव स्रोके गौतमोक्तेः ॥ स्मृतिदर्यलोऽत्रिः ॥ माजोरमृषकस्य शोपिंडं च विद
 लीकते ॥ पुनः पिंडः प्रदातव्या स्तेनपाकेन तस्मिन् ॥ वैधायनः ॥ श्वचां डालादिभिः स्पृष्टुं पि
 ङोपघुपहन्ते ॥ प्राजापत्यं च रिताथ पुनः पिंडं समाचरेत् ॥ वोपदेवोष्येवमाह ॥ दिनांतरे तु प्राजा
 पत्यमात्रं शेषप्रतिपत्तित्वेन पिंडं वृत्तो मानाभावादिनिमित्थिलाः ॥ तत्र ॥ सपिंडीकरणादौ शो
 षनाशे संयोजनादिलोपापत्रे ॥ तेन वचनमाह मनरेवात्रापित्मात्रपिंडदानादिति ॥ अतएव
 नचनक्ते श्राद्धे कुर्वीतारभ्ये चाभोजनसमापनादित्यापस्तंबसूत्रे ॥ राजोभोजनमात्रं सर्वेषु कार्
 यं श्राद्धसमाप्तिस्तु परादिन एव समाप्तिपर्यंतं कर्तुं रुपवासश्चिनिहरिदत्तेन व्याख्यातः ॥ तस्मा
 त्माकां नरेण पिंडदानमात्रं कार्यं ॥ ॥ अथपिंडनिषिद्धकालः ॥ सचमायेण महाल
 मादिनिर्णये सर्वमुक्तः हेमाद्रौ वृहस्पतेशरः ॥ युगादिषु मघायां च विषुवव्युजने तथा ॥ भारती
 पुचक्रुर्वीतपिंडनिषेपणं हि ॥ स्मृतिरालव्या ॥ पुत्रे जाते व्यतीपाते ग्रहो च दस्युयोः ॥

आदेक्युपपत्तेरपिंडनिर्वपणादते। तत्रैव कात्यायनः ॥ रुद्धे रंतं तं वैदयावन्मासः समाप्यते
 नावत्पिंडात्तैव दद्यात्कुर्यात्तिलतर्पणं बौधायनः ॥ संस्कारेषु तथा न्येषु मासमासाद्देवैव
 च तथा ॥ भाग्यो भोमेव यो दद्यात् न ददा भृगुमघा सुचा पिंडदानं मृदास्नानं न कुर्यात्तिलतर्पणं ॥
 त्रिस्थलीसेतौ कार्माजिनिः ॥ विवाहत्रयं च सुवर्षं महेतददेकं ॥ उतराद्देवा गवतः ॥ रुद्धिमात्रे
 तथा न्यत्र पिंडदानं निराक्रिया ॥ कृतागर्गादिभिर्गुरुर्यैर्मासमेकं तु कर्मिणां ॥ हेमाद्रौ ज्योतिः
 पराशरः ॥ विवाहे विहिते मासस्य जेयुर्द्वादशे वहिः सपिंडः पिंडनिर्णयं मौजी वधेषु वै वहि
 तत्रैव ॥ महालयै गया आदे मातापित्रोः स्येहनिः पस्य कस्यापि मृत्यस्य सपिंडीकरणं
 था ॥ कृतोद्वाहोपिकुर्वीत पिंडनिर्वपने सदा ॥ इति ॥ मातापित्रोरिति स्यात् विशेषणं ॥ हविरु
 भयत्ववदविवक्षितं ॥ तेन आत्पितृआदिवार्षिके पिंडदानं कार्यमिति केचित् सपिंडीकरणं नव
 आद्योऽश आद्योऽपलक्षणार्थमिति निर्णयामृते उक्तं ॥ स्यात् हे विशेषः संग्रहः ॥ मातापित्रोरिति
 केतुविवाहादिषु सर्वदा ॥ तिलैः पिंडः प्रदातव्या अन्यप्रादे विवर्जयेत् ॥ अत्र मूलं चिंत्यं ॥ रामकौ
 तुके ॥ न ददांश्च कामरव्यारभृग्वग्निपितृकलभे ॥ गंडे वेद्युतिपाते च पिंडस्याजाः सुते शुभिः ॥ वि
 श्वरूपनिर्वधे ॥ तिथिवारप्रयुक्तो यो दोषो वै समुदाहनः ॥ सप्रादे तन्निमित्ते स्यात्तात्प्रादेक
 दाचन ॥ अन्यत्तु क्राक ॥ उच्छिष्टोद्वासनमाह ॥ हेमाद्रौ वसिष्ठः ॥ प्रादेनोद्वासनीयानि उच्छि
 ष्टान्यादितः सपात ॥ श्रोतं तं वै सुधाधारणाः पिवंत्युक्तो दकाः ॥ व्यासः ॥ उच्छिष्टं न प्रमृज्या
 न्यावावन्मासु मितोरविः ॥ इदं गृहं तं सत्त्वं ॥ एकं गृहं तु मनुः ॥ उच्छिष्टं तु तन्निषेधावद्विप्रावि
 सर्जिताः जतो गृहवल्तिकुर्यादिति धर्मो व्यवस्थितः ॥ वलि वैश्वदेवादिन्यकर्मणि मेधाति
 थिः ॥ ब्रह्मांडे ॥ श्रद्धापचानुपेताप्रादे उच्छिष्टं न दापयेत् ॥ तथा ॥ कामं दद्यात्सर्वे नु शिष्या
 पचमुतापचभोक्तव्यमिति शेषः ॥ जातकर्ये ॥ द्विजमुक्त्वा वशिष्टं तु शुविभूमौ निखानयेत्
 अथ वैश्वदेवादि ॥ अत्रामा मकः श्लोकः ॥ प्रादे अनागिककर्तृकेः ग्निकारणात्प्राज्जुहोति
 वेत्तिस्त्वं तं स्यादथवा भवेद्विकारः पश्चात्पृथक्पवे ॥ प्रादोते नथ वामहालयविधादूर्ध्वं भु
 जेः स्यात्स्येत्वेते मासु च मध्यतः शुभविधावा दो तथा साग्निके ॥ अस्यार्थः ॥ सात्रेः पृथ
 क्पाकेन सर्वत्रादौ वैश्वदेवः ॥ पश्चात्तं कर्म निर्वर्त्तं वैश्वदेवं च साग्निकः ॥ पिंडयज्ञं ततः कुर्यात्
 ततो न्वाहाय कं उधुः ॥ पित्रर्थं निर्वपेत्पाकं वैश्वदेवार्थमेव च ॥ वैश्वदेवेन पित्रर्थं न दशविश्वे
 विकमिति लौगाक्षिस्मतेः ॥ अत्र साग्निक्प्रादिताग्निरिति हेमाद्रिः ॥ प्रादात्प्रागेव कर्वांत
 वैश्वदेवं तु साग्निकः ॥ एकादशाहिकं मुक्त्वा तत्र त्वं तं विधीयते इति हेमाद्रौ सालं कामनीके
 श्च ॥ तत्रैव परिशिषे ॥ सांप्रैपार्षणाप्रादे एकौ द्विष्टे तथेव च ॥ अत्रो वैश्वदेवः स्यात्प्रादेकाद
 शेहनिः स्यात्तौग्निमतान्द्रहितानां चान्मौ करणोत्तरं ॥ विकिरोत्तरं वा होममात्रे पृथक्पाकेन भूत
 यत्नादितु प्रादांत एव ॥ अत्र मूलं हेमाद्रि वैदिकादौ स्पष्टं ॥ सर्वेषां प्रादांते वानत्याकेन वैश्वदेवनि
 त्प्रादादीनीति तृतीयाः ॥ प्राद्वनिर्वधे विधिवद्देवदेवादिकं ततः ॥ कुर्यात्प्रादांतो दद्यात्तं हत
 कारदिकं तथेति वैधीनसिस्मतेः ॥ ततः प्राद्वशिवान् ॥ प्रादादिप्रादशेषेण वैश्वदेवं समाचरेदिति

चतुर्विंशतिमताच्च ॥ एवं वैश्वदेवकालत्रयस्य आशार्केशंखायनपरिशिष्टमुदाहृत्यैव व्यवस्थोक्ताः ॥
आदौ वृद्धौ स्ये चान्तं दर्शयस्मि महालये ॥ एको द्विष्टे निरुत्तेतु वैश्वदेवो विधीयत इति ॥ बहुस्य
स्युक्तत्वात्सर्वेषां आह्वान एवेति मेधातिथिसूत्रिरत्वावत्यादयो व ह व ॥ वोपदेवस्य रुत्रिकारेण
विसर्जनांतं आह्वयस्तु उच्छेषांति ॥ पूर्वोक्तमनुवाक्यो दाहरणाद्दृष्टवानां आह्वान एव ॥
ध्ययस्तस्त्वन्यशाखापरशत्याह हेमाद्रिस्य रुद्रा वयंत एव वैश्वदेवमाह कातीयानां तु स्यात्तेशी
ताग्निमता मादावेकेनैव पाकेनेतिकर्कः ॥ अन्येषामन्ते ॥ तैत्रिरीयाणां तु स्यात्तिकाणां सर्वत्रादीनि
श्वदेवः ॥ पंचपज्ञाश्च अनेवेति सुदर्शनभाष्ये उक्तम् ॥ अस्य पस्यद्वयस्य पूर्ववच्च वस्था ॥ हेमाद्रौ मा
र्कंडेयः ॥ ततो नित्यक्रियां कुर्यात्क्षीजयेच्च ततो तिथीनां तत्तत्तदननुजीतरुद्रभृत्यादिभिर्नैरगत
तः आह्वयेषात् ॥ नित्यक्रियां नित्य आह्वं ॥ तत्र पृथक् पाकेनेत्यकमिति तैत्रैवोक्तेः ॥ पाके चैविस
स्यः ॥

॥ अथ नित्य आह्वयम् ॥ हेमाद्रौ व्यासः ॥ एकमप्याशपेद्विप्रघसा मय्यन्वहं गृहि

श्रपीत्यनुकल्पः ॥ प्रवेताः ॥ नामंत्रां न होमं च नाहानं न विसर्जनां न पिंडदानं विकिं न दद्यात्
दक्षिणां ॥ अत्र ॥ निर्दिश्य भोजयित्वा तु किंचिद्वत्वा विसर्जयेत् ॥ इति तैत्रैवोक्तेः दक्षिणा विकल्प
॥ यत् ॥ नित्य आह्वं देवहीनं निपमादिविवर्जितम् ॥ दक्षिणा रहितं चैव दातुं भोक्तृजनोक्तिमि
तिकाशीखंडेन द्विभावावपरिमिति पृथ्वी चंद्रः ॥ भविष्ये ॥ आवाहनं सधाकारं पिंडान्नोकरणादि
कम् ॥ तत्र च योदि निपमा विश्वेदेवानं चैव हि ॥ दाहरणा मय भोक्तृणामिपमो न च विद्यते ॥ एतद्दि
धानादिना संभवे रात्रावपिकार्यम् ॥ दिवोदितानिकमौलिप्रमादादकृता निवे ॥ यामिन्याः प्रह
रं यावत्तावत्कमौलि कारयेदिति वह्नारदीयोक्तेः ॥ यत्रो प्रहरपयंतं दिवा कृत्या निकारयेत् ॥
स्य पञ्चसो र्चवर्जयित्वा विशेषतः ॥ इति पृथ्वी चंद्रधृतसंयहोक्तेः ॥ न च दार्शिकादिका ध
विरात्रौ स्यादिति वाच्यम् ॥ इष्टा पत्रे ॥ तथा च माधवेन प्रतिपत्करेणो स्य च मुक्तम् ॥ वयं चाप्येव स्या
मः ॥ अस्य दिने अकारणो लोप एव ॥ यत्रो आह्वनं कुर्वीत इति निषेधादिति पृथ्वी चंद्रः ॥ यात्रा भाविके
र्मे ॥ उद्धृत्यापयशास्त्रि किंचिदन्नप्रकल्पयेत् ॥ तत्प्रतिपत्ति माह विस्यः ॥ भिक्षुकाभावेऽन्नगोभ्ये
दद्यात्तत्रो वा प्रक्षिपेदिति ॥ हेमाद्रौ नागरखंडे ॥ नित्य आह्वनं कुर्वीत पसंगाद्यत्र सिध्यति ॥ आह्वाने
कृतेः न्यत्र नित्यत्वात् न ज्ञापयेत् ॥ पृष्टदेवस्ये पृथङ्नेत्यर्थः ॥ मान्ये ॥ तत्तु वैश्वदेवो न संभ्यसु
तवां धवः ॥ मुंजीतातिथिसंप्रक्तः सर्वपितृनिषेवितम् ॥ सर्वपर्वे निषेद्धं मासमासाद्यपीत्यर्थः ॥ एवं
कृत्स्नेकादश्यादौ गृह्णीतपि भोजन ॥ अस्य वैधत्तेन निषेधापत्रे ॥ एवं ग्रहाणैव धेपि ॥ यस्त्वनाहि
ताश्रे माधमं संव्रतं पेदित्युक्तम् ॥ तद्देयमेव ॥ श्रोतत्वेन तस्य वलवत्वात् ॥ देवलः ॥ आह्वं कृत्वा
तु ये मर्त्यां ननु भुंक्ते कदाचन ॥ देवाह्वयं न गृह्णीतक्या निपितरुत्था ॥ शिवरात्रेकादश्यादौ न्यत्र
प्राणमेवेत्युक्तं प्राक् ॥ यत्र तपवास आवश्यकं तत्रैकमुक्तं मपाचित्वा कापे मिति हेमाद्रिः ॥ जात्रक
र्णयः ॥ आह्वये वतु भोक्तृत्वं कृते आह्वे द्विजन्मभिः ॥ अन्यथा ह्यासुरं आह्वं परपाके च सेविते ॥ आह्वं शे
षभोजनस्य क्वचि निषेधमाह ॥ हेमाद्रौ प्रापश्चित्कांडे मार्कंडेयः ॥ पित्रादीनामथानेषां आह्वं शेषा
न्नभोजनं ॥ वृत्तीनां विधवाणां च यतीनां च विगर्हितम् ॥ अन्ये भिन्नगोत्राः ॥ जतिनो ब्रह्मचारिणः ॥

श्राद्धावशिष्टभोक्तास्तेनैरपगामिनः। सुगोत्राणां सकृत्यानां ज्ञानीनां च न दोषकृदिनि। तत्रैवोक्तेः
नत्रैवजावालिः॥ विप्रस्त्वन्यगृहेऽष्टाद्विशिष्टान्तभोजनचरेत् प्राजापत्यं विष्णुद्विः स्यात्तज्जातिगो
त्रेन दोषकृतं। यतीनां वपुनं लक्ष्मणवज्रपश्चेति तत्रैवोक्तम्॥ अस्यापवादमाह सखः॥ भवसुर
स्यगरो वीपिमातुलस्यमहान्मनः। ज्येष्ठभ्रातृश्वपुत्रस्य ब्रह्मनिष्ठस्य योगिनः एतेषां श्राद्धशिष्टा
जंभुक्ता दोषो न विद्यते। इतिकेचित्प्रशंसति मुनयस्तदसंप्रतं। विशेषान्तत्रैव ज्ञेयम्। हेमा
द्रीजावालिः॥ ज्ञातृलदनकाष्ठं वश्रेहस्नानमभोजनं। रस्यौषधयान्निश्राद्धकृतौ विवर्जये
त्॥ पृथ्वीचंद्रोदये आचापः॥ नशूदेभोजयेत्तस्मिन्गृहेऽप्यनेन तद्विने। श्राद्धशेषेन शूदेभ्यः प्र
दद्यादखिलेषुपि॥ इति जगद्गुरुनाएयणभट्टसुतुरामकसभट्टसुतकमलाकरभट्टक
नेर्णयसिंधौ पावर्णश्राद्धम्॥

॥अथानुकल्पः॥ नत्रविप्रालाभे। भोज
येदयवाप्येकत्राहणं पंक्तिपावनं। देवेकृत्वा तु नैवेद्यं पश्चात्तस्य तु निर्वेपेदिनि श्रुत्वा क्तेरको
विप्रः श्लेषुक्तः॥ विभाभावेदभेवदः प्रायुक्तः। विधायवादेभेवदनासनेषु समाहितः। प्रेषानुषेध
संयुक्तविधानं प्रतिपादयेदिनि देवलोक्तेः। अशक्ता वामश्राद्धं। आपघनग्नौ तीर्थे च प्रवासे पुत्रज
न्मनिः। आमश्राद्धं प्रकुर्वीत भार्या रजसि संक्रमे इति कात्यायनोक्तेः॥ पृथ्वीचंद्रोदये जमदग्निः॥
पावत्यानाग्नि संयुक्तः उक्तान्नाग्नि रथापि वा। आमश्राद्धं तदा कृत्योद्धले ग्नौ करणं भवेत्॥ कौ
र्मै॥ अग्नि रथनो वापितथैव व्यसनात्तितः। आमश्राद्धे द्विजः कुर्याद्दृष्यन्तु स देवहि। आहि
तानो प्रवासस्थितयत्नी गृहे दार्शकृत्विगादिनाकारयेत्। अमावास्यादिनि यत्प्रोविते धर्मैश्च
रिणी। पत्न्यौतु कारयेन्नित्यमनेनाप्युत्विगादिने तिलघुहारीनोक्तेरिति पृथ्वीचंद्रोदयः॥ आदि
पदमादिकादि सर्वपावर्णपरमिति श्रूलपाणिः॥ सुमेतुः॥ पाकाभावधिकारः स्याद्विप्रादीनां
राधिप। अपत्नीनां महावाहो विदेशगमनादिभिः॥ सदा चैवतु शूदराणां चामश्राद्धविदुडेः॥
प्रचेताः॥ स्त्रीशूदः स्वपवश्चैव जानकर्मणि चाप्यथ। आमश्राद्धं सदा कुर्याद्विधिना पावर्णेन न
स्वयंपवती स्वपवः। विष्णुशनसौ॥ आत्मनो देशकालाभ्यां विप्रवेसमुपस्थिते। आपघनग्नौ
तीर्थे च प्रवासे पत्युसंभवे। चंद्रसूर्यगृहे चैव दद्यादां विषेणः। नपक्वभोजयेद्द्विद्वान्सच्छ
द्रोपिकदाचन। भोजयन्प्रत्यवायी स्यान्न वतस्य प्रलेभवेत्। अन्नमवासी र्थयहराणामहेम
श्राद्धमेव। पाकश्राद्धं तु न भवत्येवेति हेमाद्रिस्तावत्यादयः। अपराकं विज्ञानं श्वरादयस्तु॥
पाकाभावाद्दिजातीनामामश्राद्धविधीयते इति सुयतक्तेः। साग्निर्गन्तिके अमवासादौ स
वैत्रपाकाभावेऽमादिकायां पाकसंभवेत्त्वेनैवैसाहुः। अतएव पाकश्राद्धमुक्ताः। एतच्चोत्तु
पनीतोपिकुर्यात्सर्वेषु पवेषु। भार्या विरहितोप्येतत्प्रवासस्योपि नित्यं। इति मात्स्ये। निर
नेरपि पाकेनोक्तमिति श्रूलपाणिकल्पतरु। एतच्छूदः श्राद्धमात्रपरस्यत्ये। एको द्विद्वतु क
त्तैव पाकेनेव सदा स्वयमितिलघुहारीतीपमपिसाग्नेरव। निरनेमहेको द्विद्वमप्यामेतु। शू
दस्यतदशाहपि प्रदद्यामेनेति हलायुधः। उक्तान्नाग्नीनां चामश्राद्धमेव। श्रुतौक्तजमदग्निवाक्या
त्॥ मरीचिः॥ श्राद्धविधेर्द्विजातीनामामश्राद्धं प्रकीर्तितं। अमावास्यादिनि यत्प्रोविते माससेवत्सराद

तोस्मिन्दर्पणे॥ अत्राहं चसपिंडं चमया आहं महालयं आपन्नोपि नकुर्वीत आहं मां न कर्हि चित्त
 हेमाद्रौ व्यासः॥ आमददत्त कौतेपदद्यादां चतुर्गुणं द्विगुणं त्रिगुणं वापिनत्वेकगुणमप्येतेन सि
 द्धान्ते बुवि धियः स्वादा मश्रादेस्सो विधिः आवाहनादिसर्वं स्यात्पिंडदानं च भारत॥ दद्याद्य
 च द्विजातीभ्यः श्रुतं वा श्रुतं भववा॥ तेनाग्नौ करणं कुर्यात्पिंडं जलेनैव निवेपेत्॥ स एव॥ आमद
 ददिकौमेयतदानं द्विगुणं चरेत्॥ त्रिगुणं चतुर्गुणं वापिनत्वेकगुणमप्येतेन॥ स्वत्यर्थं सारसम
 मप्युक्तं॥ विष्णुपराणो वाराहेव॥ असमर्थो न्नदानं स्वधान्यमासं स्वशक्तिः॥ प्रदद्यात्तु द्विजाति
 भ्यः स्वत्यात्मापिदक्षिणा॥ अत्रशक्तिः इत्यस्मात्समलाभः॥ अशयत इति आशः॥ अत्रत्रिश
 न्नाते॥ आम आहं पदा कुर्यात्पिंडदानं कथं भवेत्॥ गृहपाकात्समुद्भूतसकृभिः पायसेन वा ।
 पिंडान्दद्याद्यथालाभं तिलैः सह विमत्सरः॥ पृथ्वी चंद्रोदये व्यासः॥ आम आहं पदा कुर्यात्
 द्विषिजः प्राहुदः सदा॥ हस्तेनो करणं कुर्याद्वाह्यं स्य विधानतः॥ एतन्नाग्नेः सदानं तन्वा
 त्॥ यत्न॥ आमनेन पिंडं दद्याच्च द्विषान्पक्वेन भोजयेत्॥ पक्वेन कुरुते पिंडं मां मान्यः प्रयच्छति
 तावुभो मनुजौ भोक्तौ नरकाहौ न संशयः॥ इति॥ तद्दर्शादिपुनरदेशाचारश्च व्यति युक्तं॥ मरी
 चिः॥ आवाहने स्वधाकारे मंत्रा ऊह्या विसर्जने॥ अत्यकर्मण्यनूत्याः स्युराम आहं विधिस्तः
 आवाहने हविषे अत्र वश्यत्र स्वकर्तृ वा हरसूहः॥ स्वधाकारे नमो वः पितर एष उच्यते एष पद
 स्थाने आम इत्यायेसूहः॥ विसर्जने वाजे वाज इत्यत्र त्प्रा इति स्थाने नृप्यत नृप्यतेति बोहः॥
 पद्यपितस्मादृचं नो हेदिति नृचूहे निषिद्धः॥ तथापि वचनाद्भवति॥ नृप्रिप्रश्नो वशा हश्च जुष
 श्रोमया सुखं॥ आम आहं भवेन्नैतदापोशाने चपंचम॥ अयंचानुवादः॥ खलेवात्म्यं चैद
 नादीनामिवायी भावाह्नौ पसिद्धेः॥ धर्मप्रदीपेन॥ आम चतुर्गुणं दद्याद्यवा द्विगुणं तथा
 हेमं चाष्टगुणं तद्दामे हेमैव सौ विधिः॥ आमहेमे तथा नित्यं नोदी आदेतथैव चा व्यतीपा
 तादिके आहं नियमान्परिवर्जयेत्॥ गृहपाकात्समुद्भूतसकृभिः पायसेन वा॥ पिंडदानं प्र
 कुर्वीत आमहेमे कृते सति॥ आम आहं वेव ह्येवमेत आहं तथैव च॥ विकिरं नैव कुर्वीत मुनि
 काम्यापनो ब्रवीत्॥ आम आहं मनुं शुभं मन्त्रो करणं वर्जितं॥ नृप्रिप्रश्न विहीने नुकर्तव्यं
 न वेद्वेवम्॥ आवाहनाग्नौ करणं विकिरं पात्रशरणात् नृप्रिप्रश्नं कुर्वीत आमहेमे कदाच
 ने नुक्तम्॥ एतच्च॥ आवाहने भवेत्कार्यमर्घ्यदानं तथैव वेति हेमाद्रौ भविष्यादिविरोधाच्चित्त
 म्॥ शाखान्तरविषयवात्॥ विकिरोप्यामेनेति हेमाद्रिः॥ अइस्यैतुत्रैवोक्तं॥ अग्नौ करणं मंत्र
 श्रुतमस्कारो विधीयते॥ अग्नये क आवाहनाय नमः॥ सोमापि पितृमते नम इत्ययं मंत्रः॥ मातेषु ।
 मंत्रवर्जं हि अइस्य सर्वमेव विधीयते॥ एवं भूद्रापिसामान्यं च द्वि आहं च सर्वदा॥ नमस्कारेण म
 त्रेण कुर्यादा मन्वदुधः॥ तद्दृष्ट्वा ह्ये काये॥ आम आहं इदं शवी ह्ये एको द्वि च मध्यतः॥ पार्वण
 चापराह्ये नृप्रातरे द्वि निमित्तकमिति हारीतोक्तेः॥ एतद्द्विजविषयम्॥ अइस्यै कं नृपराह्ये एव
 मध्याह्नान्तरतोयलुक्तं पः स उदाहृतः॥ आम आहं नृत्तं वैपिदृणा दत्तमस्य मिति सुमत्तं
 रिति॥ अपरकं हेमाद्रौ चोक्तं॥ नदभावे हेम आहं माह हेमाद्रौ मरीचिः॥ आमाम्नस्याप्यभावे

नुश्राद्धकुर्वीतनुश्रद्धिमान्। धान्यान्नगुणेनैवहिरण्येनसुगोविषा॥ अम्भे॥ आमंनुहियुसंभ्रोक्तहे
 मंतद्धंनुगुणा। स्थस्यसारे। हिरण्यमधुगुणंनुगुणां समंवाद्यात्। हेमाद्रौभविष्ये॥ अन्नाभा
 वेदिजामावेप्रवासेपुत्रजन्मनि। हेमश्राद्धसंग्रहेचतथास्त्रीशूद्रयोरपि। षट्त्रिंशन्मते॥ नुर्यपादे
 वर्ज्यपित्वाक्षयेहनीतिपाठः॥ यस्यभार्योरजस्वलेतिव्यासपाठः॥ पुत्रोत्पत्तौनुहेमनियममाह
 स्वते॥ पुत्रजन्मनिकुर्वीतश्राद्धहेमैवबुद्धिमान्। नपक्वेननचामेनकल्याणात्पुत्रभिकामयन
 भविष्ये॥ ग्रहपाकात्समुदत्यसक्तभिः पायतेनवा। पिंडदानं प्रकुर्यात्तहेमश्राद्धेकृतं सति। शू
 द्रस्तुग्रहपाकेनतन्पिंडान्निवेपेतथा॥ सक्तमूलफलंतस्यपायसवामवेतस्यते। हेमश्राद्धेपिंडा
 नेनेतिदिशोदासः॥ स्थस्यर्थसारेनुधिकल्पउक्तः। तदाशयनविषयः॥ षट्त्रिंशन्मते॥ नामत्रणा
 न्नौकराणोविकिरोनैवदीयते। अग्निप्रश्नापिनेवात्रकृतंयःकेनचिद्वेत्॥ अत्रमृगविना॥ आ
 माभावेहेमविधानेनस्थानापत्याधर्मेशान्नः। पूर्ववन्मंत्रोहः। पूर्वोक्तकालतावत्रेयेतिदिक्। पूर्वो
 क्तधर्मप्रदीपोक्तेश्च॥ व्यासः॥ हिरण्यनामश्राद्धीयलब्धंयत्तस्त्रियादितः। यथेश्विनियोगं
 स्यात्तुंजीयात्तत्राहणात्स्वयं। विशालब्धंभुंजीयात्। सत्रादिलब्धेतुयथेश्विनियोगः। तेनापि
 श्राद्धवैश्वदेवादिनकार्यैः देवोद्देशेनत्यक्तस्यदेवतांतरण्यस्यागायोगादितिदेव्याज्ञिकः। शूद्रल
 ब्धेतक्तं। तत्रैवषट्त्रिंशन्मते। आमंशूद्रस्ययत्किंचिच्छ्राद्धिकंप्रतिगृह्यते। तत्सर्वंभोजनायालेनि
 येनेतित्रिकेनंचेति। शुद्धितत्विगिरः। शूद्रवश्मनिविप्रेराक्षीरवायदिवादधि। निरत्तेननभोक्त
 यंशूद्रान्नंनदपिस्मृतं। शूद्रात्विप्रग्रहेष्वन्नेप्रविशेत्सदाशुचिः। पराशरः॥ तावन्नचतिशूद्रान्नं
 पावनस्यशतिद्विजः। द्विजानिकरसंस्पृष्टं सर्वतन्नविरुध्यते। संशोक्षयित्वागृह्णीयाच्छूद्रान्नं
 ग्रहमागतं। अगिरः॥ पात्रांतरगतंशास्त्रेदुग्धंस्वग्रहमागतं। सपिंडश्राद्धाशक्तावाहः। हेमाद्रौसं
 वर्ज्यः। समयंपस्तुशक्रोतिकात्रंनैवेहपात्रेणं। अपिसंकल्पविधिनाकालेनस्यविधीयते। पात्रे
 भोज्यस्यचान्नस्यत्यागःसंकल्पउच्यते॥ व्यासः॥ संकल्पंतुपदाकुर्यात्नेकृत्यान्वात्रपूरणं नावा
 हनात्नौकराणोपिंडाश्चैव नदापयेत्। पात्रमर्घ्यस्यासमंत्रकावाहनस्यनिषेधः। तस्मिन्भवत्येवेति
 हेमाद्रिः। स्थस्यंतरं विकिरतुनदातन्मिति तृतीयपादेपाठः॥ स्थस्यंतरं॥ त्यजेदावाहनं चार्घ्यम
 न्नौकराणामेवच। पिंडंश्चविकिराक्षयेत्श्राद्धेसंकल्पसक्तके॥ हेमाद्रौचदृशानातपस्तु॥ पिंडनि
 वोपरहितपन्नश्राद्धविधीयते। स्वधावाचनलोपोत्रविकिरस्तुनलुप्यते। इत्याहपृथ्वीचंद्रोदयेव
 सिष्टः॥ आवाहनंस्वधाशब्दपिंडान्नौकराणतथा। विकिरंचार्घ्यदानवसाकल्प्यषट्त्रिवर्ज्ये
 त। विकिरं विकल्पः। स्थस्यंतरं॥ अगानिपिन्यत्स्यपद्राकनेनशक्रुयात्। सतदावोचयेद्विप्रा
 नसंकल्पान्तिदिरस्त्विति॥ ह्यगलेयः॥ पिंडोपत्रनिवर्तंतमघादिषुकथेचन। साकल्पंतुनदाका
 येनियमाद्ग्रहवादिभिः॥ कार्त्सीजनिः॥ मौजीवधाहृत्तराह्वत्तरयागिपिंडानात्। पिंडान्पि
 ङानोदद्युःप्रतेपिंडविनात्रत॥ अस्यापवादः। नपित्रोरादिकादौश्वेषुक्तः। तस्मात्प्रेरपिसंकल्प
 युक्तेषुषट्त्रिंशन्मते। अननिकोपसाविप्रउक्तान्निगलथेवच तथाश्चिदुसर्वासुसंकल्पश्राद्ध
 माचरेत्॥ अशक्रौतुपृथ्वीचंद्रोदयेचहजारदोषेवा। इयाभावेदिजामावेअन्नमात्रेणुपाचयेत्।

चैतकेण तस्मिन्नेन होमं कुर्याद्विचक्षणः ॥ देवं लः ॥ पिंडमात्रं प्रदातं व्यमभावे द्रव्यविप्रयोः ॥ आर्द्रा
याहनि संप्राप्तं भवेन्निरसनोपि वा ॥ वृद्धं वसिष्ठः ॥ किंचिद्दद्यात्तत्सु उदकं भादिकं द्विजे ॥ तस्मात्
निवागवेदघासिंजनवाप्यथनिर्वपेत् ॥ निलदभैः ॥ पितृत्वापिनर्पयत्तस्मान्पूर्वकं ॥ हेमाद्रौ भविष्ये
अग्निना वादहेकं संप्राद्वकाले समागतौ ॥ तस्मिन्वोपवसेदन्हि जपेद्वा प्राद्वसं हिताः ॥ प्राद्वसं
हिता समंत्रः प्राद्वसंकल्पः ॥ विष्णुवत्तदुपारागयोः ॥ असमर्थो जदानस्य धान्यमासं स्वशक्ति
प्रदास्यति तिलां च्चापि स्वत्यास्यां चापि दक्षिणां ॥ सर्वाभावे वनगत्वा कदा मूलप्रदर्शकः ॥ सूर्या
दिलोकपालान्नामिदमुच्चैः पठिष्यति ॥ नमोस्तिवित्तनधने न चान्यच्छादोपयोगि स्वपितृभक्तौ लि
तप्यंतु भक्त्या पितरौ मयैतो भुजो कृतौ वत्से निमारुतस्य ॥ इत्येतत्पितृभिर्गीतं भावाभावप्रयोजने ॥
यः करोति कृतं तेन प्राद्वं भवति भारत ॥ प्रभासखंडे ॥ गत्वा रागममानुष्यमूर्ध्वं वाह विरोत्सदः ॥ नि
रज्जो निर्धनो देवाः पितरौ मा रू गुरुभ्याः ॥ नमोस्तिवित्तनधने न भाव्यां प्राद्वकथं वः पितरः करोमि
वनं प्रविश्ये हनु न न्मयो वै भुजो कृतौ वत्से निमारुतस्य ॥ प्राद्वर्णने तद्रवतामदत्तं मस्य दयध्वं पितृदे
वतांघाः ॥ आत्माय चोत्सिष्य भुजो ततो वै दिवा च रात्रिं समुपोष्यति छेत् ॥ भवेत्सवेतेन कृतं नते वा पृ
थोनमुक्तः पितृदेवतानां ॥ इत्यनुकल्पः ॥

॥ अथ प्राद्वभोजने मायश्चित्तं ॥ दार्शम्यमा

राणामाभाः ॥ वृद्धोत्रयः ॥ संस्कारेषु नृजातकर्मोदिवृत्तं तेषु मां नपुनः ॥ आद्ये चांदवा ॥ अन्यसंस्कारेषु
वासः ॥ सीमंते कंदमिनि विज्ञाने च ॥ आपदि नवप्राद्वेकादशाहेषु भोजने कार्ये ॥ द्वादशाहे ऊनमा
सेपादोनः ॥ हिमासे त्रिपक्षे ऊनषष्ठा नाद्योः ॥ प्राद्वकुरुः ॥ त्रिमासाद्यदिकोते सुसपिंडेषु पादकुरु
उपवासे वा ॥ गुरुद्वयार्थे भोजने ॥ धैः ॥ जपशीले तदद्वै ॥ अगपदि तृजनमांसेषु चांद कार्ये च हिमा
सादौ पादोनः ॥ त्रिमासादावर्धकार्ये ॥ आदिके पादोनकार्ये ॥ पुनरादिके एकाहः ॥ सत्रियादि प्राद्वे
षु द्विविचतुर्गुणा निज्ञेयानि ॥ चंडालस्यैपुंश्चादि हतपतितक्तीवादि नवप्राद्वे चांदं ॥ आद्यमासिको
ते चांदे पराकश्च ॥ द्वादशाहादौ पराकः ॥ हिमासादावतिकुरुः ॥ त्रिमासादौ कार्ये ॥ आदिके पादः ॥
अभ्यासे सवैदियुगां ॥ आमहेम संकल्प प्राद्वेषु तत्र दद्वानि ॥ यतिर्व्रतचारी चोक्तप्रायश्चित्तं कृत्वा
त्रीनुपवासान्प्राणायामान् घृणाशनं चाधिकं कृत्वा त्रतशेषसमापयेत् ॥ अनपदिदियुगां ॥ दश
दोदशागयं श्रीमंत्रितां आपः पिबेत् ॥ षट्प्राणायामावा ॥ संस्कारेषु चोले कुरुः ॥ सीमंते चांदश्च ॥ अने
षूपचासंतिदिकु ॥ अत्र माधवमिताक्षरदौ कंचिद्विरोधो विषयभेदात्परिहाय्यः ॥ एकादश्यां चांदे
पुनः संस्कारश्चेति हेमाद्रिः ॥ यत्र शनाः ॥ दशकृत्वापि वेदायोग्यं प्राद्वेषु द्विजरातिनदनुक्तप्राय
श्चित्तं प्राद्वपरमिति विज्ञाने च ॥

॥ अथ दश्याह प्राद्वम् ॥ नत्स्वरूपमाह हेमाद्रौ भा

सः ॥ मासपक्षतिथिस्पष्टेषु योपस्मिन्प्रियते हनि ॥ प्रत्यद्वेनुं तथा भूतं संपाहतं स्यतं विदुः ॥ नारदीये
भारतौ मरुतो नृणां तिथिस्तान्कालिकीं सूता ॥ अत्र चांदमानं रोपे ॥ आदिके पितृकार्ये च चांदो मासः
प्रशस्यते रतिगार्थीकैः ॥ मलमासं श्रुतस्य नुसौरं ॥ मलमासमृता नानुसौरं मानं समाश्रयेदिति हेमाद्र
वुक्तेः ॥ एतन्मृतिमासस्यैवाधिक्ये ज्ञेये ॥ ब्राह्मे ॥ प्रति संवत्सरे कार्यं मातापित्रो मृते हनि ॥ पितृव्यस्या
प्युत्रस्य भ्रातुर्ज्येष्ठस्यैव हि ॥ अपुत्रस्येति आत्रायण्यपः ॥ ज्येष्ठस्येति कनिष्ठस्यानावश्यकत्वात् ॥

मदनत्नेभविष्ये। सर्वेषामेव आदानां प्रेषसावत्सरं मत्तं ॥ तथा ॥ भोजकोपलुवैश्राडनकरेति ख
गाधिप ॥ मातापितृभ्यां सतनं वर्षे वर्षे मृते हनि। स्यात्तिनरकं घोरं तामिस्वनामनामतः ॥ तच्च ना
नासृतिश्चेको द्विष्टुपावेणं चोक्तं ॥ आद्यमाहयमः ॥ सपिंडीकरणादर्थं प्रति सवत्सरं सुतेः ॥ माता
पित्रोश्च कृतार्थमेको द्विष्टुमृते हनि ॥ व्यासः ॥ एको द्विष्टुं कर्त्तव्यं पित्रोश्चैव मृते हनि। एको
द्विष्टुं परित्यज्य पावेणं कुरुते नरः ॥ अकृततद्विजानीयाद्भवेच्च पितृघातकः ॥ अत्यमाह शातत
पः ॥ सपिंडीकरणात्कृत्वा कुर्यात्पावेणं वत्सदा। प्रति सवत्सरं प्राद्वेच्छा गलेयोदिनो विधिः ॥ यः
सपिंडीकृतं मेने पृथक् पिंडे नियोजयेत्। विधिभ्रतेन भवति पितृहाचोपजायते ॥ अत्रौरसद्वे
त्रजयोः पावेणं दत्तकादीनामेको द्विष्टुमित्येकः पक्षः ॥ साग्नेः पावेणं निरग्नेरेको द्विष्टुमित्य
परः ॥ तदृषणं मिनास्यदौजेयं ॥ कल्पतरुत्साग्नेरौरसद्वेत्रजयोः पावेणं। निरग्निकयो
स्त्वेको द्विष्टुमित्याह ॥ अपरकं प्येवम। दत्तकादयो दशपुत्रात्सुसाग्नेयोनिरग्नयश्चैको द्विष्टु
मेव कुर्युः ॥ इत्येव पावेणं नेव विधिना क्षेत्रजोरसौ। कुर्यात्तामिन्तरे कुर्युरेको द्विष्टुमुनादपोति
जानकरथोक्तेः ॥ यदानुदत्तकस्पिनादर्शमहालेयवामृतेन सत्रपावेणं को द्विष्टुपोर्विकल्पः। व
सुतस्तु। सर्वेषां ॥ पावेणं को द्विष्टुयोर्वीहियवद्विकल्पः। सचदेशाचारो व्यवस्थित इति सर्वनिव
धसिद्धांतः ॥ अतएव पृथ्वीचंद्रोदये रुद्रपराशरः ॥ मातापित्रोः पृथक् कुर्यात्पमेको द्विष्टुमृते हनि इत्यु
क्ताह देशधर्मसमाश्रित्य वंशधर्मं तथा परे ॥ सूर्यः प्राद्वमिच्छति पावेणं वक्ष्याह नीति ॥ त
च्चैकवल्गुपिदृष्टानसपत्नीकानामिति हेमाद्रिः ॥ अत्र मातामहानकार्याः कर्षुसमन्विते सुक्ता
तथाद्ये प्राद्ववोऽंशः प्रत्यादि कचशेषेषु पिंडः स्युः षडिति स्थितिरितिकान्यायनोक्तेः ॥ कर्षुसम
न्वितसपिंडानां येरेको द्विष्टुं कुर्यात्तेषामपि क्वचित्पावेणं मेव ॥ अत्रावास्यां क्षयोपस्येते पक्षे
थवा पुनः ॥ पावेणं तस्य कर्त्तव्यं नेको द्विष्टुं कदाचनेति शाखोक्तेः ॥ वायदीये ॥ सत्यासिनोप्यादि
कादि। पत्रः कुर्याद्यथाविधिः ॥ महालपे तु यच्छादेहादृश्यापावेणं हितं पृथ्वीचंद्रोदये रुद्र
पराशरः ॥ सधामसंस्थितानां च प्रेतपक्षे शशिक्षये तेषां पावेणं मेवोक्तं स्यादेपि च मत्तं मेः।
चंद्रक्षयानाशकसंयुगेषु यः प्रेतपक्षे मृतावन्सपिंडः ॥ सपिंडितानामपि चादिकानि भवन्ति ते
सामिह पावेणानि ॥ तथा ॥ भानुर्ज्येष्ठस्य कुर्वीत ज्येष्ठो भ्रातानुजस्य चादेव हीनतु न कुर्यादि
ति धर्मविदो ब्रवीत ॥ देवहीनमेको द्विष्टुं। ज्येष्ठो भ्रातानाद्यगर्भेजः ॥ तथा च तत्रैव शाततपः
अनाद्यगर्भेज्येष्ठोपि भ्राता सद्भिर्निर्गद्यते ॥ कर्त्ते सपिंडानां तस्य नेव पावेणं माचरेत् ॥ आद्यगर्भेत्
पावेणं मेको द्विष्टुं वेत्यर्थः ॥ मानुसुहेमाद्रीकान्यायनः ॥ प्रत्येव यथा कुर्योऽपुत्रः पित्रे सदादि
जः ॥ तथैव मानुः कर्त्तव्यं पावेणं वान्युदेववा। यन्तेनेवोक्तेः। सपिंडीकरणाद्द्विष्टुं पित्रारवहिपो
वेणं। पितृव्यभ्रातृमातृणामेको द्विष्टुं सदेव हित्विति। तत्सपत्यमातृपरः ॥ यन्तु रुद्रपराशरः ॥ अ
पुत्रस्पितृव्यस्य तत्पुत्रो भ्रातृजो भवेत् ॥ स एव तस्य कुर्वीत पिंडदानादिकां क्रियां। पावेणं तेन
कार्यं स्यात् पुत्रवत् भ्रातृजो ननु पितृस्थाने तु न कृत्वा शेषं श्रवणं वदुश्चेत् ॥ इति ॥ जल्पितवदं ग्रा
चारो व्यवस्थितज्ञेयमिति पृथ्वीचंद्रः ॥ प्राद्वदोपकलिकायां चतुर्विंशति मतेन ॥ पितृव्यभ्रा

तन्मातृत्वात्पुत्रोपावेशात्तन्मातृत्वात् एको हि च कनिष्ठानां तं पत्योः पार्वणा भवेत् एको हि च कनिष्ठानां
दंपत्योः पार्वणा मिथः ॥ अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातृश्रैवा प्रजन्मनः ॥ माता महस्य तत्पत्या अपु
दपार्वणा वद्वेता इत्युक्ता पत्याः कर्तृत्वे विपार्वणा मेव ॥ सर्वाभावे स्वपत्यः स्वभर्तृत्वात् प्र
त्रकः सपित्रीकरणं कुर्वन्तः पार्वणा मेव चेति लोकाक्षिप्तः ॥ तत्र पत्युपिकुर्वीत सापित्री
पार्वणा तथेति ॥ सुमंतके चेत्येति ॥ निर्णयमने उक्ते ॥ अन्ये त्वे तत्प्राक्षिकपार्वणा परमाहः ॥

अतएवा भर्तृः प्राहनुयाना री नो हात्या वेला माचरेत् ॥ नतेने नृत्यतेभ
त्रोक्तानुनरकत्रजेदिति वचनक्षपाहे ॥ प्राक्षिकेको हि च प्रशंसायं न पार्वणा भिषे धार्थमित्युक्तं वि
स्थली सेतौ भर्तृचरणीः ॥ स्वभर्तृप्रभृति त्रिभ्य इत्यनेन विरोधाच्च ॥ अपुत्राणां त्वाह ॥ हे माद्रा वा पत्नव
अपुत्राये मृताः केचित् स्त्रियो वा पुत्राश्च यो तेषामपि च देयस्यात् एको हि च न पार्वणा ॥ मित्रवपुश्
विदेभ्यः स्त्रीकुमारीभ्य एव च ॥ दद्याद्देमासिकं प्राहुः सावत्सरमनोन्यथा ॥ पारिजाते तु अथवा पार्व
णमित्युक्ता सर्वत्र पार्वणा मुक्ता ॥ एको हि च वाक्या नितु तीर्थ महालय पराणी मुक्ता ॥ पृथ्वी चंद्रोदये
वृद्धगायः ॥ मातुः सहोदराया च पितुः सह भवा च या ॥ तयोश्च नैव कुर्वीत पार्वणा पिडनादने ॥ प्र
चेताः ॥ सपित्रीकरणं दृष्ट्वेको हि च विधीयते ॥ अपुत्राणां च सर्वेषामपत्नीनां तथैव च ॥ अप
त्नीनां ब्रह्मचार्यादीनां ॥ मार्केडेयपराणो ॥ प्रतिस्वत्सरं कार्यमेको हि च नरैः स्त्रियाः ॥ मृताहनि
यथा न्यायं नृणां मृद्विदो दितम् ॥ नृणामिति दृष्टानां द्वो विप्रहतपादौ प्रादीनां सपिडनाभावेपि
सावत्सरमेको हि च कार्यमेवेति श्रुलपाणिः ॥ अत्रिचंद्रवसिष्ठौ ॥ सपित्रीकरणं दृष्ट्वेपुत्रपत्र
पुदीपते ॥ आत्रेभूमिग्ये पुत्रापस्त्रामिने मानुलाय च ॥ पितृव्यगुरुवैश्चाद्देमेको हि च न पार्वणा ॥ यत्र
यान्कल्पे ॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामपुत्राणां तथैव च ॥ माता महस्यासुतस्य प्रादादिपितृवज्
वेदिति ॥ तदावश्यकत्वाय ननु पार्वणार्थमिति हेमाद्रिः ॥ युक्तं त्वेव ॥ मातुः पितरभारभ्यत्रयोमा
तामहासूताः ॥ तेषां च पितृवच्छादं कुर्वुर्देहि नृसूतव इति ॥ पुलस्त्योक्तैर्माता महस्य पार्वणा मेव
तत्साहचर्यं नित्यं व्यादौतथा ॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामेको हि च पार्वणा मिति क्षयाहोपक्रमे पु
लस्त्योक्तैश्च विकल्पः ॥ केचित्त्वापत्तं वादिवाक्यानि व्युत्क्रममात्रं प्रतीतानां नैव कार्यो सपिडने
स्य पितृव्यादिपरत्वाद्गतं सपिडनपितृव्यादिपराणीत्याहुः ॥ माता सपत्नीमाता ॥ एको हि च
नृकुनिष्ठपरमिति ॥ पृथ्वी चंद्रोदयेयं च ॥ विशेषस्त्वधिकारि निर्णये अशुक्तः ॥ केचित्पुत्रांतरभावे
पितामहवार्धिकं मय्यावश्यकं ॥ पुत्राभाववचनं तु न ॥ पत्नीमाता तथा पिता ॥ विज्ञाभावेपि सच्छि
ष्यः कुप्योत्तस्योर्ध्वदेहिकमिति मार्केडेयपराणादियाह ॥ तन्ना ॥ पौत्रेणैकादशहादिकर्तव्यं प्राद
वोऽश्रमिनिकातीये विशेषेणोक्तं ॥ ॥ अथ क्षपाहद्वेधे निर्णयः ॥ तत्रैको हि च पृथ्वी
क्षयं ॥ मथ्याहृश्रपंचभाभकेदिने नृतीयभागश्चिमाधुव ॥ आमप्राहृत्पूर्वो हेतु एको हि च नृम
भ्यतः ॥ पार्वणा चापराहेतु प्रातर्द्विनिमित्तकमिति हारीतौ प्रातः ॥ रात्रसाहचर्यात् ॥ तत्रापिकु
तपादिपुत्रेतेहयेनेमम ॥ प्राभ्यकुतपे प्रादेकुर्यादारे हिणं बुधः ॥ विधिज्ञो विधिमास्यापरोहिण
नृनृत्संघयेदिति श्लोकगतमोक्तैरेतत्प्रात् ॥ रोहिणो नवमो मुहूर्तः ॥ मेथिलाः प्रादको मुदीचे

वा अन्यथा उर्ध्वमुहूर्त्तान्कृतपाद्यमुहूर्त्ने चतुष्टयं। मुहूर्त्तपंचकरोतस्त्वधा भवनमिव्यते। इत्यादि
विरोधात्। दीपिकापि॥ एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्तनुत्तपे इति। माधवीये व्यासोपि। कृतपप्रथमे भागे
एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्। आवर्त्तनसमीपे वा तत्रैव निपताम्बान्। तेन कृतपादि रोहितातो मुख्यः
कालः॥ पृथ्वी चंद्रोदये ये च दिनद्वयेन समव्याप्तौ च पूर्वौ। विषमव्याप्ता वाधिक्येन निर्णयः। अ
व्याप्तौ पूर्वैव परविद्याया निषेधात्। सच वक्ष्यते। पूर्वदिनग्रहो रोहितालयनापत्तेः। परैवेति गो
राः॥ मुहूर्त्तस्य वशात् खवेदयोर्धौ वा व्यवस्थित्ये॥ तत्र॥ परविद्यानिषेधभावत्वात्। अत्र
लंकालमाधवीये ज्ञेयम्। पावे गत्व पराह्णकार्ये। पूर्वौ क्तवचनात्। मध्याह्नव्यापिनीया स्यात्सै
कोद्दिष्टेति धिभवेत्। अपराह्णव्यापिनीया तु पावे रोसाति धिभवेदि ति पृथ्वी चंद्रोदये गोतमात्ते
श्च। पूर्वैद्युरेव परे च परे द्युरेव वा अपराह्णव्याप्तौ सैव ग्राह्या। दिनद्वये तद्याप्तौ तदस्य शंशतः सम
व्याप्तौ वा पूर्वैव। विषमव्याप्तौ न्वधिका ग्राह्या। स्वपराह्णव्यापिनीया स्यादादिकस्य यदातिथिः।
महती यत्र तद्विद्वांशं संति महर्षय इति मरीचिस्मृतेः॥ दर्शो च पूर्वो र्णापा सं च यितुः सां वत्सरदिने
पूर्वै विद्म कर्वाणो नरकप्रतिपद्यते। इत्यपार्के नारदोक्तेः। द्युहेष्यव्यापिनीचेत्यात्तमृताहस्य प
दातिथिः। पूर्वै विद्वां प्रकृते व्यात्रिमुहूर्त्तौ भवेद्यदीति॥ सुमंतुक्तेः॥ पूर्वै स्थानिवेपेत्पि जनिव्यागि
रसभाषितमिति हेमाद्रौ पाठः॥ तत्रैव वृद्धमनुः॥ नद्यहव्यापिनीचेत्यात्तमृताहस्य यदातिथिः
पूर्वै विद्देव कृते व्यात्रिमुहूर्त्तौ च या भवेत्॥ मदनरत्ने ज्येवं॥ यत्र कार्त्तोजिनव्यासो॥ अहोत्सम
यवेलायां कलामात्रायदातिथिः। सैव प्रत्यादिके ज्ञेयाना परा पुत्रदानेदिने तत्रिमुहूर्त्तसु तिः॥
पूर्वैद्युः सायत्रिमुहूर्त्तौ भावे तु परे व। त्रिमुहूर्त्तौ न चेद्ग्राह्या परैव कृतपे हि सति। कालादर्शो गोभिलो
क्तेः। कालादर्शोपि। प्रत्यादिके ज्ञेये वनेति थि यो ह्या पराह्णिकी। उभयत्र तथा त्वे नु महत्त्वेन विनि
र्णयः॥ अन्यत्रापि॥ समत्वे पूर्वै विद्देव ह्यतथा त्वेपि सायदि। त्रिमुहूर्त्तौ भवेत्सायं सर्वेषो यं विनि
र्णयः॥ अन्यत्रापि। सायतन्यत्र चेन्नृत्तिथिः सैवादिके मासिके ग्राह्या साय पराह्णयोर्दित
दापत्राधिका सामना। नत्सा चेदभया पराह्णसमये पूर्वो न चेत्तद्वयो। पूर्वै व त्रिमुहूर्त्तौ गलसमये नो
चेत्परैवोचिता। माधवपृथ्वी चंद्रौ नृदिनद्वये पराह्णव्याप्ता वशातः समव्याप्तौ चक्षुषे पूर्वौ चंद्रौ परा
खर्वोदयो परे प्रत्यावित्युक्तेः। अपराह्णद्वयव्यापिनी तस्य च यादातिथिः। क्षये पूर्वौ च कृते व्या
दौ कायांतथोत्तरे निवो धायनोक्तेः। क्षयाहस्य तिथि योत्तरे अपराह्णद्वये पदि। पूर्वो क्षये तु कृते व्या
दौ कायांतथोत्तरे नि। वहन्तारदीया चेत्याह नः। रद्विषयो चात्र परतिथे न तु ग्राह्यतिथेः। त
स्याः क्षये पराह्णद्वये व्याप्ते संभवात्। तदाह माधवः॥ न ग्राह्यतिथिगोचरद्विषया र्ध्वेतिथे
स्तुता विति॥ यत्र पृथ्वी चंद्रः॥ पूर्वौ क्तवचने षु यत्र सायान्हात्समययोगिनी तिथिरुक्ता। तत्र
पराह्णव्यापिनी स्या। सायान् त्रिमुहूर्त्तैः स्यात्तत्र श्राद्धनकारेदि ति मात्स्यादौ सायान्ने निषेधात्
यच्च त्रिमुहूर्त्तौ दिग्रहणं। तच्छ्राद्धादी पराह्णरूप त्रिमुहूर्त्तै परमित्याह॥ तद्वयादि मदनरत्नका
लादर्शो दिग्रथ विरोधात् खक्षणापत्तेः चेत्पं। तस्यात्पूर्वोक्तमेव साधुः। यदा विप्रवशादिने सां व
त्सरश्राद्धे नृत्ततदारत्रावपिकार्यं। मृताहसमतिक्रम्य चंडालेष्वभिजापते। इति मरीचिनाम्

पान्तराज्येऽनापनेन भवेत् । एको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् । एको हि संकनिधाना
पत्योः पार्वणा मिथः ॥ अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातृश्रेवा प्रजननः । मातामहस्य तस्य न्याः
पार्वणा वद्वेत् । इत्युक्त्वा पत्याः कर्तृत्वेऽपि पार्वणा भवेत् । सर्वाभावे स्वयंपत्यः स्वभर्तृणामपि
कंसपिडीकरणं कुर्यात् । पार्वणा भवेत् । तत्र पत्युः पितृव्येन सापि
पार्वणा तथेति । सुमनस्केऽपि । निर्णयामने उक्तं । अथेत्वेत्याक्षिकपार्वणायमाहः ॥

अथ एका । भर्तुः प्रादुर्गतपानादीनां हस्त्यावेषणमाचरेत् । जनेनैतदप्यतेभ

कृत्वा तु नरकं व्रजेदिति वचनं क्षपाहे । आक्षिकैको हि प्रशंसायें पार्वणा विषयायै मित्युक्तं । नि
घलीसेतौ भर्तृचरणौः । स्वभर्तृप्रभृतित्रिभ्य इत्यनेन विरोधाच्च । अपुत्राणां त्वाह । हे माता वपुः पलव
पुत्रायै मृताः केचिन्स्त्रियो वा पुत्राश्च ये । तेषामपि च देयस्यान् एको हि संकनिधनां पार्वणा । मित्रबंधुस
पदेभ्यः स्त्रीकृमादीभ्य एव च । दद्याद्देमासिकं प्रादुर्गात्संस्मरन्मनो न्यथा । पारिजाते तु अथवा पार्व
णमित्युक्त्वा सर्वत्र पाद्वेणमुक्तं । एको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् । पृथ्वीचंद्रोदये
रुद्रगार्ग्यः ॥ मातुः सहोदराया च पितुः सह भवाच पा । तयोश्चनेव कुर्वीत पार्वणा पिंडनादने ॥ प्र
ताः ॥ सपिडीकरणं द्रुध्वमेको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् । अपुत्राणां च सर्वेषामपत्नीनां तथैव च । अप
त्नीनां व्रतचार्यादीनां । मार्कंडेयपुराणे ॥ प्रति संवत्सरं कार्यमेको हि संकनिधनैः स्त्रियाः । मृताहनि
थान्यापनृणां मद्दिहो दिनम् ॥ नृणामिति दृष्टं ताद्रो विप्रहतपाषादीनां सपिंडनाभावेऽपि
पार्वणा मेको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् । अत्रिद्वयसिद्धौ ॥ सपिडीकरणं द्रुध्वमत्र
प्रदीपते । आत्रे भगिन्यै पुत्राय स्वाग्निने मातुलाय च । पितृव्यगुरुवेऽपि द्रुध्वमेको हि संकनिधनां पत्योः
यानूकल्पः ॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामपुत्राणां तथैव च । मातामहस्य सुतस्य प्रादादिपितृव्य
वेदिति । नदावश्यकत्वायें ननु पार्वणाये मिति हेमाद्रिः । युक्तं त्वेव ॥ मातुः पितृमातृभ्यवयोमा
तामहास्यताः । तेषां च पितृव्यं द्रुध्वमेको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् । एको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् ।
तसाहचर्यात् पितृव्यादौ तथा । पितृव्यभ्रातृमातृणामेको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् । पत्नीनां नैव कायो सपिंडने
तस्य पितृव्यादिपरत्वात् । द्रुध्वमपि पितृव्यादिपरत्वात् । माता सपत्नीमाता । एको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् ।
तुसनिष्पृष्टमिति । पृथ्वीचंद्रोदयेऽप्येव ॥ विशेषस्त्वधिकारिर्निर्णये प्रायुक्तः । केचित्तु ज्ञानरभावे
पेतामहचार्षिकं मय्यावश्यं । पुत्राभावे च तत्पुत्रः । पत्नीमाता तथा पिता । विनाभावेऽपि सत्कि
ष्पः कुर्यात्सोर्ध्वेऽहिकमिति मार्कंडेयपुराणादित्याहः । ननु । पौत्रेणैकादशाहादिकं तं अष्टाद
शोऽपि मितिकातोपे विशेषोक्तः ॥ अथ सपाहद्वेधे निर्णयः ॥ तत्रैको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् ।
सर्गः ॥ मया नृश्रपंचमामके दिने तनीपभागं प्रतिमाधुनु ॥ आमप्रादुर्गुर्वीह्ने एको हि संकनिधनां पत्योः पार्वणा भवेत् ।
अतः ॥ पार्वणा च पार्वणा भवेत् । तद्विनिमित्तकमिति हारिणोक्तौ प्रातः । एवसाहचर्यात् । तत्रापि कु
तपादिमुहनेहयेनेपम । आभ्युक्तपेऽपि देवकुर्यादरेऽहिनो बुधः । विधिज्ञो विधिमास्थापयेदिति
नुः । प्रपदिनिज्ञाकगतमोक्तेरतत्पार्वणात् । रोहिणो नवमो मुहूर्तः । मेथिलाः प्रादुर्गुर्वीह्ने

वा अन्यथा ऊर्ध्वमुहूर्त्तौ कुतपाद्यमुहूर्त्ते चतुष्टयं। मुहूर्त्ते पंचकं होतस्वधा भवनमिष्यते। इत्यादि
 विरोधात्। दीपिकापि॥ एकोद्दिष्टमुपक्रमेत् कुतपे इति। माधवीये व्यासोपि। कुतपप्रथमे भागे
 एकोद्दिष्टमुपक्रमेत्। आवर्त्तनसमीपे वा तत्रैव नियतात्मवान्। तेन कुतपादि रोहितां तो मुख्यः
 कालः॥ पृथ्वी चंद्रोदये ये वंदिन हयेन समव्याप्तौ च पूर्वौ। विषमव्याप्तावाधिक्येन निर्णयः। अ
 व्याप्तौ पूर्वैव परविद्यानिषेधात्। सच वक्ष्यते। पूर्वदिनग्रहो रोहिता लंघनापत्तेः। परैवेति गो
 षः॥ शुक्लरूपवशात् सर्वदोषैर्वा व्यवस्थिन्ये॥ तत्र॥ परविद्यानिषेधभावत्वात्। अत्र मू
 लकालमाधवीये ज्ञेयम्। पूर्वोक्तवचनात्। मध्याह्नव्यापिनीया स्यात्सै
 कोद्दिष्टेति शिभेवेत्। अपराह्णव्यापिनीया तु पूर्वोक्तानि शिभेवेदिति पृथ्वी चंद्रोदये गौतमोक्ते
 श्च॥ पूर्वैद्युरवपरे च परैद्युरववा अपराह्णव्याप्तौ सैव ग्राह्या। दिनहयेतद्याप्तौ तदस्य शीतः सम
 व्याप्तौ वा पूर्वैव। विषमव्याप्तौ त्वधिका ग्राह्या। अपराह्णव्यापिनीया स्यादादिकस्य पदातिथिः।
 महती यत्र तद्विद्धां प्रशंसति महर्षे यत्रिमरीचि स्मृतः॥ दर्शो च यो र्णमा संचयितुः सां वत्सरं दिने
 पूर्वै विद्धमकुर्वारो नरकं प्रतिपद्यते। इत्यपराह्णो नारदोक्तेः। ह्यहोप्यापिनीचेत्यात् मृताहस्य प
 दातिथिः। पूर्वै विद्धा प्रकृते व्यात्रिमुहूर्त्तौ भवेद्यदीति॥ सुमन्तुक्तेः॥ पूर्वै स्वानिर्वपेत्पिंडानिन्यांगि
 रसभाषितमिति हेमाद्रौ पाठः॥ तत्रैव वृद्धमनुः॥ नद्यहव्यापिनीचेत्यात् मृताहस्य पदातिथिः
 पूर्वै विद्धैव कर्त्तव्या त्रिमुहूर्त्तौ च या भवेत्॥ मदनरलेष्येव॥ यज्ञकाली जिनव्यासौ॥ अहोस्तम
 पवेलायां कलाभाजयदातिथिः। सेवप्रत्यादिके ज्ञेयाना परा पुत्रदानेति तत्रिमुहूर्त्तं स्तुतिः॥
 पूर्वैद्युः सायत्रिमुहूर्त्तौ भावेतु परैव। त्रिमुहूर्त्तौ न चेद्ग्राह्या परैव कुतपे हि सति। कालादर्शो गोभिलो
 क्तः। कालादर्शोपि। प्रत्यादिके ज्ञेयं मेवतिथि यीत्या पराह्णिकी। उभयत्र तथा न्वेनु महत्त्वेन विनि
 र्णयः॥ अन्यत्रापि॥ समन्वे पूर्वै विद्धैव स्य तथा त्वेपिसायदि। त्रिमुहूर्त्तौ भवेत्सायं सर्वेषोपं विनि
 र्णयः॥ अन्यत्रापि। सायंतन्यत्र चैव नृत्तिथिः सैवादिके मासिके ग्राह्या साह्य पराह्णयोर्पदि त
 दापत्राधिका सामता। नृत्त्या चैदुभया पराह्णसमये पूर्वो न चेत्तद्वयो। पूर्वैव त्रिमुहूर्त्तं ग्राह्यं समयेनो
 चेत्परैवोचिता। माधवपृथ्वी चंद्रौ नृदि न ह्ये पराह्णव्याप्ता वशात्। समव्याप्तौ च क्षये श्वी वृद्धौ परा।
 खर्वोदयो मरो प्रत्याविन्युक्तेः। अपराह्णह्यव्यापिनी तस्य च यादातिथिः। क्षये पूर्वो च कर्त्तव्या र
 द्धौ कार्यांतथोत्तरेति बोधा यनोक्तेः। क्षयाहस्यतिथि यो न अपराह्णह्येयदि। पूर्वोक्षये तु कर्त्तव्या
 वृद्धौ कार्यांतथोत्तरेति। वृहन्नारदीयाचेत्याह नः। वृद्धिस्थयो चात्र परतिथे ननु ग्राह्यतिथिः। त
 स्याः क्षये पराह्णह्येयव्याप्ते रसंभवात्। तदाह माधवः॥ न ग्राह्यतिथिगो वृद्धिस्थया च्छ्वेतिये
 लुताविति॥ यज्ञपृथ्वी चंद्रः॥ पूर्वोक्तवचनेषु यत्र ग्राह्या न्हास्तसमययोगिनीतिथिरुक्ता। तत्रा
 पराह्णव्यापिनी ज्ञेया। सायान् त्रिमुहूर्त्तैः स्यात्तत्र श्राद्धे न कारयेदिति मात्स्यादौ सायाह्ने निषेधात्
 यच्च त्रिमुहूर्त्तौ दियहर्णं। तच्छ्राद्धाहो पराह्णरूप त्रिमुहूर्त्तैर्यामित्याह॥ तद्वेमादि मदनरत्नका
 लादर्शो दिश्रथ विरोधात् क्षणपत्तेः चिन्त्यं। तस्मात्पूर्वोक्तमेव साधुः। यदा विष्ववशाद्दिने सां व
 त्सरं श्राद्धेन कृतं तदा राजावपिकार्यं। मृताहसमतिक्रम्य चंडालेषु भिजायते। इति मरीचिनाम्

तस्मात् एवमेवानुपायान् भवेत् । एकोद्दिष्टकनिधानात्पत्न्योः पार्वणा भवेत् । एकोद्दिष्टकनिधाना
दपत्न्योः पार्वणा मिथः ॥ अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातृश्रेया प्रजन्मनः । माता महस्य तत्पत्न्याः
दपार्वणा वप्रवेत् । इत्युक्तं । पत्न्याः कर्तृत्वेऽपि पार्वणा भवेत् । सर्वाभावे स्वयंपत्न्यः स्वभर्तृणामपि
नृकः । सपिंडीकरणं कुपुंसतः पार्वणा भवेत् । तैत्तिरीयैः । तत्र पत्न्यपिकुर्वीत सापिंड्य
पार्वणा तथेति । सुमन्त्रकेऽपि । निर्णयामृते उक्तं । अत्रेत्येतत्पत्न्याः शिकपार्वणा परमाहः ॥

अतएवा । भर्तुः श्राद्धतुयानारी गोहास्यवेणुमाचरेत् । नृनेनेत्येतत्
तीक्ष्णानुत्तरकत्रजेदिति वचनस्य प्राप्तेः । आक्षिकैकोद्दिष्टप्रशसायं नपार्वणा निषेधाथमित्युक्तं । वि
स्थलीसेतौ भट्टचरणौः । स्वभर्तृप्रभृतिविभ्य इत्यनेन विरोधाच्च । अपुत्राणां त्वाह । हेमाद्रवापत्न्यः
अपुत्राये मृताः केचित् स्त्रियो वापुर्वाश्रये । तेषामपि च देयस्यान एकोद्दिष्टनपार्वणा । मित्रवधुस
पिंडेभ्यः स्त्रीकुमारीभ्य एव च । दद्याद्देमासिकं श्राद्धं सावत्सरमतो न्यया । पारिजाते तु अन्यथा पार्व
णमित्युक्त्वा सर्वत्र पात्रं रामुक्तं । एकोद्दिष्टवाक्यामिनु तीर्थमहालपपराणी मुक्तं । पृथ्वीचंद्रोदये
वृद्धगार्थे ॥ मातुः सहोदराया च पिनुः सह भवा च पा । तयोश्च नैव कुर्वीत पार्वणा पिंडनादने ॥ प्र
चेताः ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वमेकोद्दिष्टविधीयते । अपुत्राणां च सर्वेषामपत्नीनां तथैव च । अप
त्नीनां ब्रह्मचार्यादीनां । मार्कंडेयपुराणे ॥ प्रतिस्वत्सरं कार्यमेकोद्दिष्टं नरैः स्त्रियाः । मृताहनि
यथा न्यायनृणां यद्दिहो दिनम ॥ नृणामिति दृष्टं ताद्गोविप्रहतपापं प्रादीनां सपिंडनाभावेऽपि
सावत्सरमेकोद्दिष्टकार्यमेवेति श्रुतपाणिः ॥ अत्रिचंद्रवसिष्ठौ ॥ सपिंडीकरणादूर्ध्वं यत्र
प्रदीयते । आत्रे भगिन्यै पुत्राय स्वाभिने मातृलाप च । पितृव्यगुरुवै श्राद्धमेकोद्दिष्टनपार्वणा ॥ यत्र
यानुक्तं लयः ॥ पितृव्यभ्रातृमातृणामपुत्राणां तथैव च । माता महस्या सुतस्य श्राद्धादिपितृव्य
वेदिति । तदावश्यं कर्तव्यं नपार्वणार्थमिति हेमाद्रिः । युक्तं त्वेवं ॥ मातुः पितृमा एव योना
नामहास्यताः । तेषां च पिनुवच्छ्राद्धं कुपुंसदेहि नृसनवशति । पुलस्त्योक्तैर्माता महस्य पार्वणा भवे
तस्मात्सर्वान्पितृव्यादौ तथा । पितृव्यभ्रातृमातृणामेकोद्दिष्टपार्वणमिति स्यात् । पक्रमे पु
लस्त्योक्तैश्च विकल्पः ॥ केचित्त्वापस्तवादिवाक्यानि व्युत्क्रमाच्च प्रमीतानां नैव कार्यो सपिंडे
नस्य पितृव्यादिपत्न्यादहानसपिंडेन पितृव्यादिपराणीत्याहुः । माता सपत्नी माता । एकोद्दिष्ट
नृकनिष्पूरमिति । पृथ्वीचंद्रोदयेऽप्येवं ॥ विशेषस्तथिकारि निर्णयेऽगुक्तः । केचित्पुत्रांतरभावे
पितामहवार्षिकमप्यावश्यं । पुत्राभावे च न पुत्रः । पत्नी माता तथा पिता । विज्ञाभावेऽपि सच्छि
ष्यः कुप्योत्तस्योर्ध्वदेहिकमिति मार्कंडेयपुराणादिसाहुः । तन् । पौत्रेणैकांशं हादिकर्तव्यं श्राद्ध
वोऽश्रमिति कातो मे विशेषोक्तः ॥

॥ अथ स्याद्देहे निर्णयः ॥ तत्रैकोद्दिष्टमप्या
कर्म ॥ मथान्दश्रपचामकेदिने नृपभाग इति माधवः ॥ आमश्राद्धं तु पूर्वाह्णे एकोद्दिष्टं तु म
ध्यतः । पार्वणां च पराह्णे तु प्रातरेद्विनिमित्तकमिति हारीशोक्तौ प्रातः । सव्यं सार्वर्षिकं । तत्रापिकु
तपादिमुहूर्तहये जेपम । प्राभ्युक्तये श्राद्धे कुर्यादारे हिरण्यवधः । विधिज्ञो विधिमास्यापरो हिर
नु न्तं प्रवेदिति श्लोकगतोऽत्रैतत्परत्वात् । रोहिराणो नवमो मुहूर्तः । मैथिलाः श्राद्धकौमुदीचे

वा अन्यथा ऊर्ध्वमुहूर्तान्कृतपाद्यमुहूर्तं चतुष्टयं। मुहूर्तपंचकं सौतस्वधा भवनमिष्यते। इत्यादि
 विरोधात्। दीपिकायि॥ एकोद्विष्टमुपक्रमेत्कृतपेइति। माधवीयेव्यासोपि। कृतपप्रथमेभागे
 एकोद्विष्टमुपक्रमेत्। आवर्तनसमीपे वा तत्रैव नियतात्मवान्। तेन कृतपादि रोहितांतो मुख्यः
 कालः॥ पृथ्वी चंद्रोदयेष्वेदिनद्वयेन समव्याप्तौ च पूर्वो। विषमव्याप्तावाधिक्येन निर्णयः। अ
 व्याप्तौ पूर्वेषु परविद्धायानिवेधानत्। सच वक्ष्यते। पूर्वदिनग्रहो रोहितालंघनापत्तेः। परे वेति गो
 डाः॥ शुक्लकृत्स्नवशात्। खवेदपाद्यैर्वाव्यवस्थेत्पुन्ये॥ तन्त्र॥ परविधानिवेधभावत्यात्। अत्र मू
 लकालमाधवीये ज्ञेयम्। पावणे गत्व पराह्णे काये। पूर्वोक्तवचनात्। मध्याह्नव्यापिनीया स्यात्सै
 कोद्विष्टेति शिभेवेत्। अपराह्णव्यापिनीयानुपावणे सातिथिभेवेदिति पृथ्वी चंद्रोदये गौतमोक्ते
 श्रा॥ पूर्वेषु परेषु परेषु वा अपराह्णव्याप्तौ सैव ग्राह्या। दिनद्वये तद्याप्तौ तदस्य शंशतः सम
 व्याप्तौ वा पूर्वेषु। विषमव्याप्तौ त्वधिका ग्राह्या। अपराह्णव्यापिनीया स्यादादिकस्य यदातिथिः।
 महती यत्र तद्विद्वांशं संति महर्षय इति मरीचिस्मृतेः॥ दर्शं च योरोमासं च यितुः सां वत्सरंदिने
 पूर्वविद्धमकृत्वा गोनरकं प्रतिपद्यते। इत्यपराह्णे नारदोक्तेः। द्वादश्यापिनीचेत्यात्। मृताहस्य प
 दातिथिः। पूर्वविद्धा मकते व्यात्रिमुहूर्तौ भवेद्यदीति॥ सुमत्तं क्तैः॥ पूर्वस्यानिर्वपेत्पिडानिन्यांगि
 रसभाषितमिति हेमाद्रौ पाठः॥ तत्रैव वृद्धमनुः॥ नद्यह्नव्यापिनीचेत्यात्। मृताहस्य यदातिथिः
 पूर्वविद्धेव कर्त्तव्यात्रिमुहूर्तौ च या भवेत्॥ मदनरत्नेष्वेव॥ यत्र काष्ठीजिनव्यासौ॥ अह्नोस्तम
 यवेलायां कलाभाजायदातिथिः। सैव मन्यादिके ज्ञेयाना परा पुत्रदानेदिने तत्रिमुहूर्तं सृजतिः॥
 पूर्वेषुः सायं त्रिमुहूर्तौ भवेत्तु परेषु। त्रिमुहूर्तौ न चेद्वाह्या परेषु कृतपे हि सति। कालादर्शो गभिलो
 क्तैः। कालादर्शोपि। प्रत्यादिके यत्मेव तिथिग्रीह्या पराह्णिकी। उभयत्र तथा त्वेत्तु महत्त्वेन विनि
 र्णयः॥ अन्यत्रापि॥ समत्वे पूर्वविद्धेव स्य तथा त्वेपि सायदि। त्रिमुहूर्तौ भवेत्सायं सर्वेषु यं विनि
 र्णयः॥ अन्यत्रापि। सायंतन्यत्र चैव नृत्तिथिः सैवादिके मासिके ग्राह्या साह्य पराह्णयोर्पेदित
 दापत्राधिका सामता। नुत्या चैदभया पराह्णसमये पूर्वो न चेत्तदयो। पूर्वेषु त्रिमुहूर्तैर्गालं समयेनो
 चेत्परैवोचिता। माधवपृथ्वी चंद्रोदयेदिनद्वये पराह्णव्याप्तावशतः समव्याप्तौ च क्षये पूर्वो वृद्धो परा
 खर्वोदयो यो प्रत्यावित्युक्तेः। अपराह्णद्वयव्यापिनीतस्य च यादातिथिः। क्षये पूर्वो च कर्त्तव्यात्
 द्वाकार्यो तथोत्तरे निवेधा यनोक्तेः। क्षयाहस्य तिथि योत्तु अपराह्णद्वये यदि। पूर्वो क्षये तु कर्त्तव्या
 वृद्धो कार्या तथोत्तरेति। वृहन्नारदीयाचेत्याह नः वृद्धिस्तयो चात्र परतिथेनेतु ग्राह्यतिथिः। त
 स्याः क्षये पराह्णद्वये व्याप्ते रसंभवात्। तदारुमाधवः॥ नयाह्यतिथिगो वृद्धिस्तया चर्ध्वेतिथे
 सुताविति॥ यत्र पृथ्वी चंद्रः॥ पूर्वोक्तवचने षु यत्र सायान्हास्तसमयोगिनीतिथिरुक्ता। तत्रा
 पराह्णव्यापिनीज्ञेया। सापान्द्विमुहूर्तैः स्यात्तत्र श्राद्धे न कारयेदिति मात्स्यादीसायान्हे निवेधान
 पत्रत्रिमुहूर्तौ दिग्रहणं। तच्छ्राद्धोपरह्णरूपत्रिमुहूर्तैरमित्याह॥ तद्वेदादिमदनरत्नका
 लादर्शोदिश्रथु विरोधात्प्रक्षरणपत्तेः चिन्त्यं। तस्यान्पूर्वोक्तमेव साधुः। यदा विषमवशादिने सां
 त्तरश्राद्धेन कृतं तदारुमाधविकार्यं। मृताहस्य मतिक्रम्य चंडाले श्रमिजापते। इति मरीचिनाम्

ताहानिक्रमेदोषैः ॥ नचनक्तं प्रादेकूर्वातारश्चेचामोजनसमापनमित्यापत्तेन गौराकामोक्त
 श्रेतिमाधवः ॥ चारश्चप्राद्विमवशाद्वात्रिपातभोजनसमास्यंतरत्रौकार्यं शेषसमाप्तिः पर
 दिने एवेति हरदत्तः ॥ यहरादिने वार्धिकमात्रे तद्दिने एवान्नेनामेन हेऽप्रावाकपीत् नोत्रादिने
 श्युक्तं प्राक् यहरा निर्णये ॥ तच्च मध्यमादिकं त्रयोदशमलमासे कार्यं अथ्यथाना प्रत्यक्षं द्वादशे
 मासिकार्योऽपि इति मासुतेः ॥ क्वचित्त्रयोदशे पित्यादायं मुक्तावत्सर्गमितिल्लघुदा रितोक्तं ॥ इ
 मंत्याधिमासपरं ॥ द्वादशे त्रयोदशे चातीतं त्र्यर्थः ॥ तेन पत्रद्वादशमासिकं शुद्धमासे भवति तत्र
 योदशे धिके एवाद्यादिकं कार्यं ॥ पञ्चमिकमध्ये द्वादशमासिकं तत्र तस्य द्विरावृत्तिं कृत्वा नवद
 शे शुद्धे एव प्रथमादिकं मितिनिर्णयः ॥ माधवीये हे माही चैव ॥ द्वितीयादिकं तु शुद्धमासे एव नाधि
 केनाप्युभयोः ॥ मलमासमृतानां तु यदास एवाधिकं स्यात्तदा तत्रैव कार्ये मन्यथा शुद्धे एवेति प्रापु
 ळम् ॥ दर्शे वार्धिकं च तदा पूर्वं वार्धिकं कृत्वा ततः पिंडपितृयज्ञादंश्च इति निर्णयदीपे क्रम उ
 क्तः ॥ स्मृतिसारेऽपि ॥ दर्शे क्षयाहे संप्राप्ये कथं कुर्वेति याज्ञिकाः ॥ आदौ क्षयाहे निर्वर्त्तयेत्प्रादुर्शो वि
 धीयते इति ॥ पुक्तत्वे वा तद्द्वयेन मूलाभावात् ॥ पिंडयज्ञततः कुर्यात्ततो न्याहार्यं कं वधु इति दर्शेऽपि
 पिंडपितृयज्ञानंतरं यज्ञप्यादिकेऽप्यतिदेशः प्राज्ञैः ॥ पितृयज्ञानंतरं वार्धिकं ततो दर्शेऽपि इति ॥
 व्यतिषंगस्तु भवति तस्याधिकत्वात् ॥ कालादर्शेऽपि ॥ निमित्तानियतिश्चात्र पूर्वोत्पन्नकारण
 मिति ॥ सर्वान्प्रत्येकरूप्याभावात् क्षयाहनिमित्तस्यानियतत्वं ॥ देवजानीयेषु वा एवमासिका
 दिक्षु पितृयोः प्रत्यक्षं यो यथा कुर्यात्तथा कुर्यात्सतान्यपीतिसर्वातिदेशतः ॥ मृताहे वद्योत्सर्ग उ
 क्तो हेमाद्रौ विस्मयधर्मैः ॥ अपनद्विजये चैव मृताहे वा भवस्य वा ॥ उत्तरजे नीलवर्षभं कोमुद्याः सपु
 यागमे ॥ कौमुदी कार्त्तिकी ॥

॥ अथ शुद्धिप्राह ॥ दिवोदासीयोः सपिंडकर
 र्णादर्थं यावददृश्यं भवेत् ॥ तावदेव न भोक्तव्यं क्षये हनिकदा चना ॥ वधीत सपिंडनेप्येतत्सं
 मृताहनि तु संप्राप्यावददृश्यं चतुष्टयं ॥ वहिः प्रादुप्रकुर्वीत न कुर्यात्प्रादुभोजनं ॥ प्रथमे स्थानि म
 जाचद्वितीये मासभक्षणां तृतीये हधिरं प्रादुशुद्धे चतुर्थे कमिति ॥ प्रादुकाशिकोक्तेः ॥
 शुद्धं किंचिदिति ज्ञेयं ॥ स्मृत्यंतरे ॥ सप्रतिशुद्धो मासान् प्रादुभुं क्तं नो हतः ॥ सपिंडे इति तः पापः
 भेतासी च भवेत्तसः ॥ तत्र प्रथमः देवधांत सपिंडनपक्षे मृताहात्सर्वे हि सपिंडनमवपूति प्रादुचकृत्वा
 परे धर्वाधिकं कुर्यादिति स्मृत्यंतरे उक्तं ॥ कालकांडे हेमाद्रिस्तु ॥ मृताहे सपिंडीकरणे ववाधि
 कसिद्धिः ॥ पुरी संवत्सरेऽपि षोडशः परिकीर्तितः ॥ तेनैव च सपिंडत्वे तेनैवादिकं मित्येति वच
 नादित्याह ॥ इदमेव च पुक्तम् ॥

॥ अथ क्षयाहाज्ञाने मरीचिः ॥ प्रादुविज्ञे स मुमु
 ने अविज्ञाने मृते हनि ॥ एकादश्यानुकं त्वं कृत्स्नपक्षे विशेषतः ॥ विशेषतः शुक्ते शुक्ते कादश्या म
 पि ॥ वृहस्यतिः ॥ नक्षत्रे मृताहे अथ्यमीने मोषितसनि ॥ मासश्च प्रति विज्ञानसदृशे स्यादथादिकं
 दिनमासौ न विज्ञातौ मरणास्य यदा पुनः ॥ प्रस्थानमासदिवसो यास्तौ प्रवोक्तं पादिशा ॥ मदनरत्ने
 भविष्ये ॥ मृताहयो न जानाति मानवो विनताम्यन ॥ तेन कार्ये ममावस्थां प्रादुसंवत्सरं सदा ॥ दिन
 मेव न जानाति मासं नेव नु योनरः ॥ मार्गशीर्षे यवाभादुघाघवातं दिनं भवेत् ॥ निराप्यामृते नु यदा

मासो न विज्ञातो विज्ञातं दिनमेव न । तदा वा षाढके मासि माघे वा तद्दिनं भवेत् । इति बृहस्पतिस्मृतेश्च
दोषुक्तः । कालादर्शेपि । मासाज्ञाने दिनज्ञाने कार्यमाषाढमाघयोरित्युक्तं । हेमाद्रौ प्रभासखंडे । मृता
हं यो न जानाति मासं वापि कथंचन । तेन कार्ये ममायां स्यात् प्राहुर्माघेथ मार्गके ॥ भविष्ये ॥ मृ
तवात्तं शुभे श्रीस्यो तो पूर्वोक्तं क्रमेणानु । पूर्वोक्तेति । प्रस्थानदिनाज्ञाने मासज्ञाने च तदर्शे । मासाज्ञा
ने दिनज्ञाने च मार्गोदाविति च । श्रवणादिनेषु पितृपर्ययः । श्रवणादिनासाज्ञाने माघमार्गदर्शे
कार्ये पूर्वोक्तप्रभासखंडात् । अतो ब्रह्मे पश्चिन्मूलपाण्युक्ते हेया । निश्चितत्वेयम् ॥ गतस्य न भवे
दोक्तं पावद्वादशवार्षिकी प्रेतावधारणे तस्य कर्त्तव्यं सुतवाधवेः । यन्मासियदहयोत्सन्मासिन
दहः क्रिया । दिनाज्ञाने कुहूस्तस्य आषाढस्याथवा कुहूः ॥ ॥ अथ प्राहुर्विभे निर्णो
पः ॥ तत्र विप्रस्य निमंत्रणोत्तरं सूतके मृतके चासौ चाभावः । निमंत्रितेषु विप्रेषु प्रारब्धे प्राहुर्कर्म
णि । निमंत्रणाद्विप्रस्य स्वाध्यायादित्तस्य च । देहे पितृषु तिसृन्मुनाशौ च विद्यते क्वचिदिति त्रा
सोक्तेः । कर्त्तव्यं स्तुविस्मृत्वाह । व्रतपत्रविवाहेषु प्राहुर्होमः चैने जेप । आरब्धे सूतके न स्यादनारब्धे तु
सूतके । प्राहुर्प्रारभते नैवोक्तः । प्रारभोदरणं पत्रे संकल्यो व्रतसत्रयोः । नांदीमुखं विवाहादौ प्रा
हुपाकपरिक्रियेति । माधवीमेवाहोपिः प्राहुर्होपितृपत्रे च कन्यादाने च नो भवेत् । मिताक्षरा
यास्मृत्यनंतरे सद्यः शौचं प्रकृत्या पत्रसंभृतसंभारं विवाहे प्राहुर्कर्मणीति । निश्चितत्वादिगोऽयं
यास्तु निमंत्रणोत्तरं कर्त्तव्यं क्वचिदिति च । निमंत्रणोत्तरं प्राहुर्प्रारंभः । स्यादिति स्मृतिरिति वि
स्मृतेः ॥ यत् प्राहुर्पाकपरिक्रियेति तद्दर्शं प्राहुर्विषयमित्याहुः । इत्युत्तरहेमरणादौ ब्राह्मे उक्तं भो
जनार्हेतुसंभुक्ते विप्रे दानुर्विषयते । गृहेश्चिषः ॥ यदा कश्चित्तदोच्छिष्टेषु शेषः यत्काला समाहितः
आचम्य परकीयेन जलेन शुचयोद्भिजा इति । अस्य प्राहुर्विषयत्वं हेमादिगोक्तेः । इत्थी चंद्रोदये व्य
वं । यमनुमतिभाति । इदं विवाहादिविषयननु प्राहुर्विषयः । तत्पदाभावात् । विवाहोत्सवयत्नेषु इत्यु
पक्रम्य भुजानेषु चिप्रेषु च तत्पत्तसूतके । अन्यगोहोदकाचानासर्वेतेषु च यः स्मृता इति । षट्त्रि
शन्नैकवाक्यत्वात् । निमंत्रितेषु विप्रेषु प्रारब्धे प्राहुर्कर्मणीति । पूर्वोक्तविरोधाच्च ॥ प्राहुत्तयधपि
विष्णुनापाकोत्तरमाशौचाभाव उक्तस्वापिकर्त्तुरेव सः ॥ भोक्तुस्तुदोषोत्स्येवा अपि दानुयहीत्रो
असूतके मृतके तथा । अविज्ञानेन दोषः स्यात् प्राहुर्दिषुकथंचन । विज्ञाने भोक्तुरेव स्यात्प्राप्य
त्रादिकं क्रमादिति माधवीये ॥ ब्रह्मोक्तेः । आदिशब्देनाशौचमुच्यते । तच्चाह विष्णुः ॥ ब्राह्मणादीना
माशौचेषुः सुरुदेवान्मम आनितस्य तावदाशौचं । यावत्तेषामाशौचं व्यपगमे प्रापश्चित्तं कुर्यादिति
यत्तु देहे पितृषु तिसृन्मुनाशौचं विद्यते क्वचिदिति ब्राह्मणं प्राहुर्कालीनस्य निषेधकं । न तदत्तरका
लीनस्य । उद्भिदीपस्तु निमंत्रितेषु प्रामाश्राहुपरं । भोजनादुद्भिदादित्तं प्राहुपरमित्याह । प्राय
श्चित्तत्वाह मार्कंडेयः ॥ भुक्तानुब्राह्मणाशौचे वरेत्संतपने द्विजः । एतन्कामतः । अभ्यासे शंखः ।
ब्राह्मणास्य तथा भुक्त्वा मासमेकं व्रती भवेदिति । अज्ञानानुक्तागलेयः ॥ एकाहचम्यं पंचसप्त
त्रमभोजनं । ततः शुचिर्भवेद्विप्रवगव्यपिबेन्नरः ॥ इति ॥ वहीकर्मणोदं । अभ्यासे तु द्विगणमित्यादि
मिताक्षरमाधवीयादौ हेयः । मिताक्षरमाधवीयादौ न प्राहुर्कर्मोक्तं अथवा दोषाभाव उक्तः ॥

ताहानिक्रमेदोषैः ॥ नचनक्तं प्रादुर्कुरीतारथेवाभोजनसमापनमित्यापल्लवेनगौराकालोक्ते
 श्रेतिमाधवः ॥ आरथश्चाहविम्वशाद्राविपात्रभोजनसमास्यंतरात्रौकार्ये शेषसमाप्तिः पर
 दिनेएवेतिहरदत्तः ॥ ग्रहरादिनेवाधिकप्राप्तौतद्दिनेएवान्नेनामेनेहैश्चावाकुर्यात् नोत्रादिने
 इत्युक्तं प्राकृयहानिरापी ॥ तच्चमथमादिकंत्रयोदशमलमासेकार्येअथथाना प्रत्येद्वाद्दश
 मासिकायोपिडक्रियासुतेः ॥ क्वचित्तयोदशेपिस्यादाद्यमुक्तागुवत्स (मितिलगुहा रीतोक्ते ५ इ
 मंत्याधिमासपरं ॥ द्वादशेत्रयोदशेचातीतरथर्थः ॥ तेनपत्रहादशमासिकंपुद्गेमासेभवतितत्र
 योदशेधिकेएवाद्यादिकंकार्ये ॥ यत्राधिकमथेद्वादशमासिकतत्रतस्यद्विरावृत्तिं कृत्वाचतुर्द
 शेषुद्देष्वथमादिकमितिनिष्कर्षः ॥ माधवीयेद्देमाहीचैवाहितीयादिकंनुपुद्दमासएवनाधि
 केनाप्युभयोः ॥ मलमासमृता नानुपदासएवाधिकस्यात्तदातत्रैवकार्यमन्यथापुद्दएवेतिप्राप्त
 क्तम् ॥ दशेवाधिकंचेत्तदाश्वेवाधिकं कृत्वाततः पिंडपितृपत्न्यादशेचाहवेतिनिरापीदीपेकमउ
 क्तः ॥ स्मृतिसारेपि ॥ दशेक्षयाहेसंप्रापेकथं कुर्वेति याजिकाः ॥ आदौक्षयाहनिर्वर्त्यपश्चादौषधि
 धीयतेरति ॥ युक्तत्वेवा तद्वचनेमूलाभावान् ॥ पिंडयज्ञेनतः कुर्यात्ततोन्वाहार्यं कवुधरति दशेआदि
 पिंडपितृपत्न्यानेतयात्रयादिकेप्यतिदेशप्राप्तिः ॥ पितृपत्न्यानेतरवार्षिकं ततोदशेआहमिति ॥
 व्यतिषंगस्तुनभवतितस्यार्थिकत्वात् ॥ कालादर्शेपि ॥ निमित्तानियतिश्चात्रपूर्वानुष्ठानकारण
 मिति ॥ सर्वानुभयैकरूप्याभावान्क्षयाहनिमित्तस्यानियतत्वं ॥ देवज्ञानीयप्येवं ॥ एवंमासिका
 दिक्षपित्तयोः प्रत्येदयोयथाकुर्यात्तथाकुर्यात्तान्यपीतिसर्वातिदेशतः ॥ मृताहेद्योत्सर्गउ
 क्तोहेमाद्रौविस्मयमे ॥ अपनदितयेवेवमृताहेवाभवस्यवा ॥ उत्सर्जनीलवृषभंकोमुद्याः समु
 यागमे ॥ कौमुदीकार्त्तिकी ॥

॥ अथशुद्धिआह ॥ दिवोदासीयोः सपिंडकर
 णाद्र्थ्यावदद्वयमभवेत् ॥ तावदेवनभोजनंक्षयेहनिकदाचन ॥ वधोतसपिंडनेप्येतन्न्य
 मृताहनितुसंप्रापेयावदद्वचतुष्टयावदिः आहंपुर्वोत्सर्गयोश्चाहभोजनं प्रथमस्थानिम
 जाचद्वितीयेमासमक्षरा र्त्तनीयेरुधिरं प्रोक्ते आहपुद्दचतुर्थकमिति ॥ आहकाशिकोक्तेः ॥
 पुद्दकिंचिदितिज्ञेयं ॥ स्मृत्यंतरे ॥ सप्तत्रिंशच्चयोमासान् आह्युक्तेनभोहतः ॥ सयंक्तिद्रुषितः यथः
 प्रेतासीवभवेत्सः ॥ तत्रप्रथमेऽवधोतसपिंडनपक्षेमृताहात्सर्वेहिसपिंडनमदप्रतिआहचकृत्वा
 परेद्यवाधिकं कुर्यादितिस्मृत्यंतरे उक्तं ॥ कालकोडेहेमाद्रिस्तु ॥ मृताहेसपिंडीकरणेनैवाधि
 कसिद्धिः ॥ परेतेसंवत्सरेपिंडः षोडशः परिकीर्तितः ॥ तेनेवचसपिंडं चेतैनेवाधिकमिप्यनेतिवच
 नादित्याह ॥ इदमेवचपुक्तम् ॥

॥ अथक्षयाहाज्ञानेमरुविः ॥ आहविघ्नेसमुत्स
 नेअविज्ञानेमृनेहनि ॥ एकादश्यात्कर्त्तव्यं कृत्स्नपक्षेविशेषतः ॥ विशेषतइत्युक्तेषुक्तेकादश्याम
 पि ॥ वृहस्पतिः ॥ नज्ञापतेमृताहश्चैवमीनेप्रोक्षितसति ॥ मासश्चैवप्रतिविज्ञानसदृशेस्यादथादिकं
 दिनमासौनविज्ञानौमरणास्यपदापुनः ॥ प्रस्थानमासदिवसौयास्यौपूर्वोक्तपादिशा ॥ मदनस्यै
 भविष्य ॥ मृताहयोनजानानिमानवोविनतात्मज ॥ तेनकार्येममावस्यां आहसंवत्सरसदा ॥ दिन
 भेवनुजानानिमानेनवतुयोनरः मार्गशीर्षेववाभाद्रमाद्यवातदिनभवेत् ॥ निरापामृतेनुपदा

मासोनविज्ञानोविज्ञानेदिनमेवतु। तदावाषाढकेमासिमाघेवातद्दिनंभवेत्। इतिरहस्यनिस्मृतेरमा
 षोपुक्तः। कालादर्शेपि। मासाज्ञानेदिनज्ञानेकार्यमाषाढमाघयोरियुक्तः। हेमाद्रौप्रभासरवडे। मृता
 हेयोनजानानिमासंवापिकथंचन। तेनकार्यममाषांस्यात्प्राज्ञेमाघेयमार्गके॥ भविष्ये॥ मृ
 तवाज्ञेयुनेश्रीस्यौतौश्रवौक्तकमेणानु। पूर्वोक्तेति। प्रस्थानदिनाज्ञानेमासज्ञानेचतदर्शे। मासाज्ञा
 नेदिनज्ञानेचमार्गोदावितिच। श्रवणदिनेपिजेपमित्यर्थः॥ श्रवणदिनमासाज्ञानेमाघमार्गदर्शे
 कार्यंपूर्वोक्तप्रभासरवडात्। अतोत्रलेपइतिश्रुलपाण्युक्तहेय। निथितत्वेयमः॥ गतस्यनभवे
 दाज्ञेयावद्वादर्शवर्षिकीप्रेतावधारणेतस्यकर्तव्यंमुनवाधवेः। यन्मासियदह्योतलन्मासिन
 रहःक्रिया। दिनाज्ञानेकुहस्तस्यप्राषाढस्याथवाकुहः॥ ॥ अथप्राज्ञविमेनिर्णो
 यः॥ तत्रविप्रस्यनिमंत्रणोत्तरसूतकेमृतकेचासौचाभावः। निमंत्रितेषुविप्रेषुप्रारब्धेप्राज्ञकर्म
 षि। निमंत्रणाद्विप्रस्यस्वाध्यायादिनत्प्यवादेहेपितृषुनिष्पन्नाशौचविद्यतेकचिदितित्रा
 षोक्तेः। कर्त्तव्यविष्णुगृह। व्रतपञ्चविवाहेषुप्राज्ञेहोमःचनेजये। आरब्धेसूतकंनस्यादनारब्धेत्
 सूतकं। प्राज्ञप्रारंभलेनेवोक्तः। प्रारंभोवरणापत्तेसंकल्पोव्रतसत्रयोः। नादोमुखविवाहादौप्रा
 ष्पाकपरिक्रियेति। माधवीषेप्राज्ञेपि। प्राज्ञापितृपुत्रेचकन्यादानेचनोभवेत्। मिताक्षरा
 योस्मृत्येनरे। सद्यःशौचंप्रकृत्य। पञ्चसंभृतसंभारेविवाहेप्राज्ञकर्मणीति। निथितत्वादिगोड्य
 यास्तुनिमंत्रणोत्तरकर्तव्योक्तं। अनाशौचे। निमंत्रणोत्तरप्राज्ञेप्रारंभः। स्यादितिस्मृतिरिति वि
 स्मृतेः॥ यत्प्राज्ञेपाकपरिक्रियेति तद्दर्शप्राज्ञविषयमिवाहः। यत्प्राज्ञेमरणादौ प्राज्ञेउक्तं। भो
 जनार्हेतुसंभुक्तेविप्रेदानुर्विपद्यते। गृहेशिशेषः॥ यदाकश्चित्तदोच्छिष्टेषुषःपक्तासमाहितः
 आचम्यपरकीयेनजलेनश्चयोजिजाइति। अस्यप्राज्ञविषयत्वेमादिगोक्तं। पृथ्वीचंद्रोदयेव्य
 वे। ममनुप्रतिभाति। रंदिवाहादिविषयंनतुप्राज्ञविषयः। तत्पदाभावात्। दिवाहोत्सवयजेषुइत्यु
 पकस्यभुंजानेषुनिमेषुत्वंतएवसूतके। अन्येगोहोदकाचोतासंवेनेषुचयःस्यताइति। षट्त्रि
 षन्नैकवाक्यत्वात्। निमंत्रितेषुविप्रेषुप्रारब्धेप्राज्ञकर्मणीति। श्रवौक्तवित्थात्॥ प्राज्ञेतुयद्यपि
 विष्णुनापाकोत्तरमाशौचाभावउक्तस्तथापिकर्त्तव्यः॥ भोक्तुस्तदोषोत्पेवा। अपिदात्तयहीत्रो
 षसूतकेमृतकेतथा। अविज्ञानेनदेयःस्यात्प्राज्ञादिषुकथंचन। विज्ञानेभोक्तुरयस्यात्प्राम्श्रि
 तादिकंक्रमादिनिमाधवीये॥ ब्रह्मोक्तेः॥ आदिशब्देनाशौचमुच्यते। जकारविष्णुः॥ प्राज्ञेणादीना
 माशौचेयःसकृदेवान्मश्रानितस्यतावदाशौचं। यावन्नेषामाशौचव्यपगमेषापश्चित्तुर्कुर्यादिति
 यत्तुदेहेपितृषुनिष्पन्नाशौचविद्यतेकचिदितिब्राह्मणं। इकात्सोतस्यनिषेधकं। मत्तद्व्रतका
 लीनस्य। अुद्धिदीपस्तुनिमंत्रितेधित्यामप्राज्ञपरं। भोजनार्हेत्विवादिनन्प्राज्ञपरिमित्याह। प्राय
 श्चित्तत्वाद्दार्कडेयः॥ शुक्रानुब्राह्मणाशौचेचरेत्सांतपनेहिजः। एतन्कामनः। अस्यांसि शशः।
 ब्राह्मणास्यतथाभुक्तामासमेकंव्रतीभवेदिति। अज्ञानानुष्ठागलेयः॥ यत्काहेचमृह्यचसत्तए
 चमभोजनं। नतःअविर्भवेद्विषयंनगव्यपिवेन्नरः। इति॥ वरीकमेरोत्। अस्यासुगुहियुगाप्रित्वादि
 मिताक्षरमाधवीयादेजेयं। मिताक्षरमाधवीयादौतुप्राज्ञकर्मभोक्तुसर्वथादायाभावउक्तः॥

आशौचमध्येऽद्दिनमात्रौनुमाधवीपेकालादर्शचसृष्यभृगः ॥ देयेपितृणांभ्रादेनुआशौचजाप
 ॥ यदा ॥ आशौचेतुव्यतिक्रान्तेनेभ्यः ॥ आद्दप्रदीयते ॥ आद्दचित्तामणो ज्योतिषे ॥ प्रति संवत्सरं ॥ आद्द
 माशौचान्यनिते चयत् ॥ मलमासेपितृत्वायेमितिभायुर्भाषितं ॥ आशौचांतदिनत्वेननिमित्त
 त्वादिन्यर्थः ॥ एतन्मासिकाच्चिकपरनदर्शिकादौ ॥ अतएवसुदर्शनभाष्यपरपक्षेपिआणीति
 निपमात् ॥ कृष्णपक्षेऽद्दलोपेमापश्चिन्नमेवनतुगौराकालेकरणम् ॥ तच्चोपवासः ॥ वेदोदिता
 नानिन्यानोकम्पेणसमतिक्रमे स्तानकव्रतलोपेवप्रापश्चिन्नमोजनमितिमन्त्रैरिन्कृते ॥
 आशौचेतुप्रापश्चिन्नमपिनमुखकालेनाधिकारान् ॥ आशौचान्तेअसंभवेनुवासः ॥ आद्दविघ्नेस
 सुत्यन्नेअतरामृतसूतके ॥ अमावास्यांप्रकुर्याद्दशुद्धावेकेमनीषिणाः ॥ हेमाद्रौषदत्रिंशन्मतेपि ॥
 मासिकेचाधिकेत्वन्दिंसंप्राप्तेमृतसूतके ॥ वदतिशुद्धौतन्कार्यंदर्शेवापिचिचक्षणाः ॥ गोभिलः ॥
 देयेपत्यादिकेऽद्दअतरामृतसूतके ॥ आशौचानंतरंक्रमतन्मासेंदक्षयेपिवा ॥ मरीचिः ॥ आद्दवि
 समुत्पन्नेप्यविज्ञानेमृतेहनि ॥ एकादर्शानुक्तंयत्कृष्णपक्षेविशेषतः ॥ विशेषतः ॥ शुक्लः ॥ शुक्ला
 पापमिआशौचेतरविघ्नेएतदितिमाधवपृथ्वीचंद्रौ ॥ यत्त्रिः ॥ नदहश्चेत्यदभ्येतकेनविस्मृत
 कादिना ॥ सूतिकांतरं कुर्यात्सुनलदहरेवचेति ॥ तत्पूर्वकालाभावेज्ञेय ॥ एतदादिकेतराद्द
 परं ॥ पञ्चदेवलः ॥ एकोद्विधेनुसंप्राप्तेपदिघ्नः प्रजायते ॥ मासेऽन्यस्मिन्ननियोतस्मिन् ॥ अद्दकु
 र्यात्प्रयत्नतः ॥ इति ॥ तदपिमासिकपरमितिमंदरत्नेहेमाद्रौच ॥ इदमपि पूर्वकालासंभवे ॥ आ
 ध्यादौविस्मरणोचैवंज्ञेय ॥ ॥ अथभार्यारजोदर्शने ॥ तत्रदार्शिकमासेनका
 र्ये ॥ आद्दविघ्नेद्दजातीनामामश्राद्धप्रकीर्तिते ॥ अमावास्यादिनियतमाससंवत्सरएतइति ॥
 हेमाद्रौहारीतोक्तेः ॥ आश्रयादपि ॥ आत्रेवेदेशकालानांविप्रवेसमुपस्थिते ॥ आमश्राद्धदिने
 कार्येभ्रूदः कुर्यात्सदेवहि ॥ दीपिकापि ॥ दर्शानुभार्यात्रेवेप्यामश्राद्धविधिप्रवासिविधुराद्याश्चा
 चरेयुर्द्दिजाः ॥ वस्तुनस्तुपाकाभावेद्दिजातीनामामश्राद्धविधीयते ॥ इतिमुमत्कैः ॥ पाककर्मतेरे
 सत्यन्नेनान्यथामेनेनियुक्ते ॥ मासिकानिसपिंडानिअमावास्यांतयादिकं ॥ अन्नेनेवनुकर्तव्यं
 यस्यभार्यारजस्वलेनि ॥ कलिकायांचवचनाच्च ॥ कालादर्शानु ॥ स्त्रियारजोदर्शनेदर्शाद्दपच
 मेहनीति ॥ पक्षान्तं ॥ पारिजातेप्येव ॥ एवमहालय युगादावपि ॥ आदिकेतरजोदर्शनेपित
 दिनेएवकार्यं ॥ पुष्यवत्सपिदारुषुविदेशस्थोप्यनजिकः ॥ अन्नेनैवादिकंकुर्याद्देष्टावाभेन
 चक्रचिदिनि ॥ माधवीपेलोगास्मिन्ते ॥ मरीचिरपि ॥ अन्ननिश्चप्रवासीचयस्यभार्यारजस्व
 ला ॥ आमश्राद्धप्रकुर्यात्तनतन्कुर्यान्नेहनीति ॥ कार्माजिनि ॥ आपन्नोप्यादिकेनेवकुर्यात्स
 मेनक्तवचित् ॥ अन्नेनतदमायानुक्तस्निवाहरिवासरे ॥ प्रयोगपारिजाते ॥ रजस्वलायांभार्यायांक्ष
 याहेयः परित्यजेत् ॥ संवेनस्कमाप्रोमियावदाभूतसंशुर्व ॥ मासिकानिसपिंडंचअमावास्यांतया
 दिकं ॥ अन्नेनेवनुकर्तव्यंयस्यभार्यारजस्वला ॥ देवयाजिकनिबंधेपि ॥ अत्रेः ॥ आद्दपचमेदि
 कुर्यात्प्रार्यारजस्वला ॥ पुत्रः पित्रोः प्रकुर्यात्तमृतः हनिशुचिपेत ॥ कालादर्शेपि ॥ रजस्वलाग
 नाः ॥ अग्निविदेशस्थोथवादिके ॥ दर्शानाविवनाभेनत्वन्नेनश्राद्धमाचरेत् ॥ अत्यत्रापि ॥ विदेश

गोवाग्निगताग्निर्कोवारजस्वलायामपिधर्मपत्न्यां। आदेमृताहेद्विदधीतपाकैर्नामेनेहेमानुपंचमे
 दि॥ एवंमासिकेपि॥ यन्ममरीचिः॥ आदिकेसमुप्राप्तेयस्यभायोरजस्वला॥ पंचमेहनितच्छाद
 नतत्कुर्यात्तदेहनि। माधवीये। आददानेनकत्तैर्व्यकत्तैर्व्यपंचमेहनीति। उत्ररादं॥ तदुपवस्वीक
 त्तकप्राद्विषय। अपुत्रानुयदाभायां संप्राप्तेभृतरादिके। रजस्वलाभवेत्तानुकुर्यात्तत्रपंचमेहनी
 ति श्लोकगोतमोक्तेः। देवैकर्मणिपित्रेचपंचमेहनियुज्यतीति। प्रभासखंडाच्च। नन्वशुचिवादेव
 तत्रपंचमेहन्यथीत्। आदप्राप्तमितिवचनेव्यर्थे। मेव। गर्भिणीसृत्तिकादिश्वकुमारीवाथरोभि
 र्णी। यदाशुदानाद्येनकारयेत्तत्रपतास्वपिति॥ हेमाद्रौभविष्योक्तेः॥ अनुपनीतास्त्रीश्रद्धाश्र
 आदमृत्विजावाकारयेत्। स्वयंवाभंत्रकेकुर्युरितिस्मृत्यस्यराज्ञान्पद्वाराकरागिनित्यर्थत्वात्
 स्यात्तदुक्तदिशाशौचानंतरं आदकत्तैव्यतावदेव। वाक्यवैयर्थ्याच्च। अतःपत्नीपंचमेहनीतिश्र
 क्तम्॥ यत्तुसप्राहाव्यित्देवानांभवेद्योग्याव्रणाचनेरतितद्रजोनिवृत्तिपरमितिहेमादिभिन्नसर्व
 निबंधसिद्धान्तः॥ हेमाद्रिलुआदादोस्त्रियासहेवाधिकारतः। तस्यारजोदद्यायानन्निवृत्तेरेकभा
 यं रा पंचमेहनिकायं। प्राशक्तमरीच्युक्तेः। भायान्तरसत्त्वेनप्यवत्सपीतिवचनात्तद्विनेएवत्याह
 दीपिकापि। भायैर्ज्ञोसतिपंचमेचदिवसेस्याद्दधिकंमासिकं। पक्वान्नेवैदुभायं कस्त्वधिकतेपत्यंत
 रेतिवृत्तिकुर्यात्तद्विनेपंसमुत्पदिवसेरति॥ तद्विने॥ सहाधिकारःसहत्वश्रमावाएकफलभाक्ते
 नवा। पाककत्तैवेनवा। नाद्यः॥ तदभावात्॥ पाणिग्रहणादिसहजैःकमेस्त्विस्याग्निसाध्यक
 मेविषयत्वात्। आदिकस्यचनिरग्नेरपिपाकेनैवोक्तेः। स्नाज्ञाग्निसाध्यत्वानियमात्। तामपरु
 ध्येतिवत्तदप्यवत्सपीतिपूर्वोक्तवचनसत्याच्च। कथंचभायैर्नरसत्त्वेधिकारः। अेषमानविने
 तरेतिनियमात्तज्येष्ठापरत्वेचतेनेवसिद्धेवंचनेवैयर्थ्यात्। नदितीयः॥ अविभक्तान्नेकस्या
 मुचित्त्वेन्यसनाधिकारपत्तेः। नतृतीयः॥ प्रवासनिदेशसृत्तिकारोगिएयादिष्यकरणाप
 त्तेः॥ आरभंतनवैः। पात्रैरान्तरंभचोंधवैः। इतिदेवलोक्तावात्मनेपदात्त्वस्वबंधवानांचपा
 ककत्तैत्वोक्ताविरोधाच्च। अथततस्तानिपपाचाशुसीताजनकनृदिनीतिपाप्रादिल्लिगात्॥
 माशस्यभायांपाकस्योच्येनतत्कस्यप्यनिशानेनैतद्वचनप्रत्याघभावात्पूर्वोक्तवचोविरोधा
 च्च। यत्किंचिदेवा। यदपिआद्वीयाहनि संप्राप्तेयस्यभायोरजस्वला। आदेतत्रनकत्तैर्व्यकत्तैर्व्य
 पंचमेहनीति। श्लोकगोतमपाठोऽन्यादर्शितः। माधवीयेचतद्दृश्याम्यन्तरमुक्तं। तेनापि
 नाभिप्रेतार्थसिद्धिः। यस्यप्रेतस्येत्यर्थान्। तेनात्रहेमादिर्वैश्रामेनि। बहुवक्तव्येपिनोच्यते ॥
 ॥०॥
 ॥ अथान्वारोहेरनिर्णयः॥ लौगाक्षिः॥ मृताहनिसमासेनपिउ
 निवेपनंरथक। नवआद्वदंपत्योरन्वारोहराएवत। समासेननवेराद्विपित्तकप्राद्वद्वयो
 रकःपिउविप्रश्च। विप्रशब्दःप्रादपरःनवआद्वेएयगितिहेमाद्रिरेथीचदौ। अत्रमृताहनी
 येकत्वाद्दिनभेदेदिनेकेयामृततिथेरकत्वेकालेककार्त्तैर्व्यपाकेकंच। एकचित्तुधिरहेतु
 निधिरैवजायते। एकपाकेनपिडेकैहयोगेहृतातनामनीरितिस्मृत्यंतराच्च॥ अत्रेधिपदतो
 भूदरपदाहता। अन्वारोहेतुनारीणापत्युश्चैकोदकक्रिया। पिउदानक्रियातद्वच्छादप्रत्यावि

केतयाः नवः आहानिसर्वाणिसंघीकरणां पृथक् एकएववचोत्तमो गौरेकातत्रदीयते ॥ इति ॥
 तिथिभेदे तु वार्षिकं पृथगेव । तथा ॥ वार्षिके समासविधानात्सत्रसंबन्धे पृथक्त्वे प्राप्ते नवः प्राहमे
 व पृथगिति परि संव्ययान्पत्रपृथक्त्वे पि वार्षिकेषु प्राह तौ र्थसंघिडाना च संकादिषु समास
 सवेति मदनपारिजातनिर्णया मृतादयः । अत्रतः ॥ समासविधिवला ज्येष्ठपुत्रसकत्रत्वे सापत्य
 मातुरन्वारे हरोत तस्युत्रे सत्यपितहा । धिकादि क म विभक्तः सापत्यपुत्र एव ज्येष्ठः कुर्यान्नौरसः । व
 क्ष्यमाणा पृथ्वी च द्वादि मते तु औरस एव मातुः पृथक् कुर्यात् एव वक्षीष्यमिमांशु ज्येष्ठम् । त्रिस्थली
 सेनोपितामह चरौ रयेव मुक्तः । यत्रुगार्यः ॥ एकचित्वा समा रूढो दपतीनि धनंगतौ । पृथक् प्राह
 तयोः कुर्यात् अदने च पृथक् पृथक् । अदने पिडः ॥ तन्नवः प्राह विषयः । यत्र भुगः ॥ यासमागेह
 रं कुर्यात् द्वित्रिणापतिव्रता । ता मृताहनि संभाप्रे पृथक् पिडे नियो जयेत् ॥ प्रत्यदे च नवः प्राह पुग
 पत्रो समापयेत् ॥ तद्येवा वार्षिके कने को द्विष्ट मुक्तत द्विषयः । प्रत्यदे मृताहनीत्यन्वयः ॥ नवः प्राह पुग
 दिति । दर्शवगे ह्यपवेदकने त्रेण पृथगित्यर्थमाहेमादिः ॥ एतन्मृताहने भेदविषयमिति पृथ्वी चंद्र
 निर्णयामृतादयः । देवयान्तिकोप्येवं ॥ पराशरमाधवस्तुगार्ये भृवादि वचनाज्ञौ गाक्षिवात्पे स
 मासेनयाकादि तत्रैकेन दर्शवगे ह्यपवत्पृथक् प्राह नवः प्राह चतथेत्याह । पृथ्वी चंद्र चंद्रिकादयस्त
 द्वयोरेक पिडदानं लौगाक्षिवचनचाप द्विषय पृथक् पिडदानं तु मुख्यः कल्पः ॥ तदाह चरुत्परा
 आरुह्य भेत्तु त्रिभुगनाया प्राप्नोति मृत्युं रवस्तु सत्वपुक्ता । एकादशाहे तु नयो विधेयः प्राह पृथक्
 स्वर्गमेव क्षयसद्भिः ॥ एकत्वमिच्छंति मतिप्रहीना एकादशाहादिषु ये नरयोः ॥ ते स्वर्गमार्गं विनिह
 त्कुर्युः स्त्रीसत्वद्याना न्नरकाधियासं ॥ भर्तृसह मृतापातुना कलोकमभीप्सती । साहे च्छाहं पृथक्
 पिडान्नेकत्वं तु स्मृतंतयोः ॥ पृथगेव हि कत्रे अं प्राहमेकादशाहिके । पानि प्राहानिसर्वाणितान्यु
 क्ता निपृथक् पृथक् इति ॥ विश्वादर्शयि ॥ मातुर्गुणापृक्ता च्छि मृताहेषु महालये ॥ प्राहं कुर्यात्पृथक्
 देवनेत्रे चानुगतावपि । एकचित्वा समा रूढमृतयोरेकचर्हिषः । पित्रोः पिडान्पृथक् दद्यात्पिंडं त्वाप
 तु नक्तुतः ॥ इत्यपि स्मृतेरित्याहः ॥ मनुष्यद्वित्रिशन्नेन । एकत्वसागतो भर्तुः पिंडो गे त्रे च सतके । न पृथ
 क् पिंडदानं तु तस्मान्पत्नीषु विद्यते । इति तद्दर्शादिपरं । चंद्रपुकाशेपि ॥ एकचित्वा समा रूढो दपती प्र
 ज्ञेयदि । पृथक् प्राहं प्रकुर्वीत पत्नुरेव क्षेपेहनि । मृता नाम पिभृत्यानां भार्याणां पतिना सह । तत्रेण
 परां कृत्वा प्राहं स्वामि क्षेपेहनि । पूर्वकल्पमन स्यादौ द्वितीयस्य ततः पुनः । तृतीयस्य ततः कुर्यात्स
 न्निपाते क्रमस्मृत इति । सद्गमने सर्वत्र प्राहार्थमेकः पाक इत्याह । मदनरत्ने प्रचेताः । एकचित्वा समा
 रूढो मृतये दपती यदि । तत्रेण प्रपरां कुर्यात् पृथक् पिंडं समाचरेत् ॥ पृथ्वी चंद्रोदयेप्येव । अत्र भर्तुरेशो
 च । मध्येन्यदिने अतुगमनेन स्त्रीमरणोपतिमरणा दिनगणनया शो च पिंडदानं कादशाहादिकार्थं ।
 नात्र पक्षिणी वृद्धिः । मृतपति मनुष्यपत्नी च दनलेगता । नतत्र पक्षिणी कार्यापेत्का देवपुत्राणि ।
 पुत्रो न्योवाग्निदस्तस्यास्तावदेवपुत्रविलयोः । नवः प्राहं पिंडं च पुगपत्र समापयेत् ॥ इति षडशीतिम
 तात् ॥ यदानारी विशो दग्निप्रियस्य विपवो ह्युपा तदाशो च विधानं यं भर्तृशो च क्रमेण सीति । लघुहा
 रीतेतेः ॥ भर्तृशो चान्नरमवागे हरोतु अहमाशो च । अदेवकादानसाधी स्त्री न भवेदात्मघातिनी

अहाशौचेतुनिर्वृत्तेऽप्राइं पात्रोनिशास्त्रतर्नित्राहोत्तेरिति। एथी चंद्रापरको ॥ एतदन्तारोहरोस्व
नत्वेकचित्ताववेदवाद। इमानागीरविधवेत्यादि। एतदसवर्णापरमित्यन्ये ॥ स्मार्त्तगोडास्तु
शांतरेमृतेपुत्रासाध्यातन्यादुकद्वयमित्युपक्रमब्राह्मेअहाशौचेतुनिर्वृत्तेऽप्युक्तेभर्त्तशौचोक्त
रमन्वारोहरोअहः। सहगमनेतुपूरांदशाहादि। पिंडालुदशापिसहेवा। तथावजिकनमूलपा
णि शुद्धितत्वधृतव्यासः। संस्थितपतिमालिग्यप्रविशेघाद्गताशना। तस्याः पिंडादिकंदेयक्रम
शापनिपिंडवत्। अन्वितापिंडदानंतुयथाभर्त्तेदिनेदिने। तदर्थो रोहणीयस्मात्तस्मान्ना
मथातिनाति। विस्मृक्तेऽप्य ॥ एथकचित्तौनुभवे शौचमध्येतद्वध्वावसाय्यहेरादशापिंडाः ॥
अन्वितायाः प्रदातव्यादशापिंडास्यहेरात्। स्वाम्यशौचेव्यतीतेतुतस्याः प्राइंपटीयतेइतितत्रैव
पैठीनसिस्त्रेः। भर्त्तशौचोत्तरंमृतौतुचतुर्थेदिश्राद्धे। मूलपाणिनात्विदमत्रिपुराणीयत्वेनोक्त
पुद्गहनस्यसद्यःशौचेत्त्वारोहरोत्रिणेत्रे। एकचित्तौसंस्थितपतिमितिप्रागुक्तव्यालोक्तेः सद्यः
शौचमित्याहुः। अन्यसपिंडाशौचमध्येन्वारोहरोत्तनाशंपमेव। आशुचितायागतत्वात्अन्ये
तुरजोवत्याः सूतिकायाश्चगमननिवेधादितराशौचस्यानिवेधः। अन्यथाप्रत्यक्षभर्त्तमरणोका
गनिरित्याहुः। तन्मूलवचनेविनाचित्यमेव। स्मृत्यर्थसारे ॥ सहगमनेसर्वत्रप्राइंपिंडादौपाके
क्यकालेक्यकत्तैक्यवेति। पातुपतिमुद्दिश्यान्कालेन्यतिथावन्वारुहोतस्याः प्राइंततस्यय
नियौकायंनभर्त्तनियौ। पार्वणोमरणोन्मृणां। निथित्वात्कालिकीस्मृतेतिस्कांदात्तियरेकेव
जापतेऽत्यादिवचनाच्चेतिमदनपारिजातएथीचंद्रादयः। अन्येतुतस्याः पतिमरणोन्मृतप्रा
यत्वात्। सहायतः एष्टोवानद्भक्त्याश्रियतेपदि। तस्याः प्राइंपदानंयएथक्यन्त्युष्टयेहनी
निस्सृतगतं। अयतः एष्टोवापितद्भक्त्याश्रियतेपदि। तस्याः प्राइंसुतेः कायंपत्सुरेवक्ष्ये
हनीनिपुराणसमुच्चयाच्चभर्त्तनित्याविवेक्याहुः। अत्रमूलचित्तं ॥ अत्रविशेषोहेमाद्रोस्मृत्य
तरे ॥ मातामगलसन्नेराश्रियतेपदिनदिने। उद्दिश्यविप्रपत्नीतोभोजयत्सुवासिनीम् ॥
॥ २८ ॥

॥ अथप्राइंसंपातेर्णयः ॥ तत्रपिंडोश्चेत्तित्येकत्वेमरणक्रमे
गादशौचगृहयवतंत्रेणप्राइंकुर्पास्योवापयोत्तानेनपितृपूर्वकुस्योदितिहेमाद्रिमाधवादपस्त
पितृप्राइंसमप्राज्ञेनवेपय्युचितेपिवा। पितृपूर्वमुनः कुर्यादमत्रासन्नियोगतइतिकास्मोजिनि
स्मृतेः ॥ सर्वत्रपितृपूर्वभिन्नंमयोगमाहुः। पाइंणोकोद्दिश्योः संपातेमाधवीयेजावालिः ॥ यद्य
कत्रोभयप्राज्ञमेकोद्दिष्टवपावेण। पावेणान्वभिवर्त्येकोद्दिष्टसमाचरेत्। गृहदाहादिना
पुगपन्मरणोन्मृत्युः ॥ एककालगतोसूतोवहनामथवाहयोः तत्रेणअपराहृत्वाकुर्याच्छा
इष्टयथकृष्टयथ। पूर्वकस्यतस्यादौद्वितीयस्यततः पुनः ततीयस्यततः कुर्यात्सन्निपातेत्वयं
क्रमः ॥ अथशृणुः ॥ भवेद्यदिसपिंडानोपुगयन्मरणोतदा संवधासतिमालोच्यतन्क्रमाच्छ
इमाचरेत् ॥ गार्हो ॥ एकेनेवतुपाकेनप्राइानिकुरुतेत्रिहि। विकरत्वेकतः कुर्यात्पिंडानदधा
तएथकृष्टयथकृष्टयथानुगमनेचदाह। सपिंडनादौविशेषवक्ष्यामः ॥ अत्रिः। बहूनामथवा
दोभ्यांप्राइंवेत्यात्ममेहनि। तत्रेणअपराहृत्वाप्राइंकुर्यात्तएथकृष्टयथकृष्टयथः ॥ महा

लये गया प्रादे गतासूनां स्येह निः। तत्रेण अणं कृत्वा प्रादुर्कुर्यात्पथकृपथकः। इदं च पृथक्पाकेन
 भिन्नप्रादाशक्तौ। पृथक्पाकेन संबंधास्यप्रादभेदस्तु नुरभ्यः पक्षः। एकत्रैव दिने प्रादुर्द्वयप्राप्त
 पदात्तत्त्वं चरेदेवपुणवर्षात्पितृभौतुश्चतः। एकस्मिन्पः करेण हि द्वयोः प्रादुर्द्वयद्विजः। त
 दापूर्वमृतस्यादौ कृत्वास्वात्वाप्रथा विधिः। पश्चात्पश्चात्स्येव पृथक्पाकेः समाचरेत्। नैक
 स्मिन् दिवसे प्रादुर्द्वयानां कुत्र विद्विजः। एकः कुर्यात्तथा प्राप्ते अन्यो भ्राता समाचरेत्। भ्रातृपेवि
 धमाने तु न त्वरेति समाचरेत्। अन्यथा प्रादुर्द्वयानां सकारकद्रुवेदिता। आश्वलायनोक्ते
 रिति पृथ्वी चंद्रः। कात्यायनः। इव हू विनिमित्तानि जायेरनेकवासे। नैमित्तिकानि कार्याणि।
 मित्तोत्पत्त्यनुक्रममात्। जावालिनः। प्रादुर्कृत्वा तु तस्यैव पुनः प्रादुर्नत द्विने। नैमित्तिकेन कर्तव्यं
 निमित्तानुक्रमोदयः कालादयः। निम्नदार्शिकयोश्चोदकं भासिकयोः। पितृदार्शिकस्य पुगादे
 श्वदाशिकालाभ्ययोगयोः। दार्शिकस्य च मन्वात्संयाने प्रादुर्कर्मणः। प्रसंगादितरस्यापि सिद्धे
 रुचरमाचरेत्। अस्य देवताभेदे सिद्धेरुचरमपवादाः। नाहस एवोऽनित्यस्य चोदकं भस्य नित्यमासि
 कयोः पितृनित्यस्य चादिकस्यापि दार्शिकादिकयोः। पुगाद्यादिकयोश्चैव मन्वाद्यादिकयोश्च
 या। प्रत्यादिकस्याचलभ्ययोगेषु विहितस्य च संयाने देवताभेदान् प्रादुर्द्वयमसमाचरेत्। निमित्त
 ज्ञानियतिश्चात्र पूर्वोक्तानकारणं पित्रोस्तु पितृश्रवत्सर्वेव प्रादुर्कर्मणि। माधवीयेत्यसि संय
 हे। कामने तत्रेण नित्यस्य तत्रे प्रादुर्द्वयस्य तिष्ठति।

॥ अथ प्रादागतपरा ॥ ०

पारिजातं पृथ्वी चंद्रोदये गर्गः। पूर्वैति लोदकं कृत्वा आमप्रादुर्द्वयकारयेत्। प्रत्येन भवेत्सर्वेपरे
 हनि तिलोदकं। पक्षप्रादे हिरण्ये च अत्र वृज्यति लोदकं। न च नित्यतर्पणस्यैवापरे हन्यत्कर्म
 नेतु प्रादागतपरा मलीनिवाद्या। यत्सर्पमतिना न विप्रः प्रादुर्कृत्वा परे हनि। पितृस्तेन तप्यति
 न च कुप्यति वैभृशमिति। गर्गेण फलेनि दार्थे वाभ्यामगत्वौक्तेः। प्रादुर्प्रक्रमादार्थिकं। रह आर
 दीयेप्यादिकं प्रक्रम्य। परेषुः प्रादुर्कृत्वा त्वौ गो नंतं पर्यते पितृन् तस्येति पितरः क्रुद्धाः शपदं द्याव
 जंति हि। पितृशब्दश्च प्रादे स्वर्गपरः। तेन तप्येण स्य पशुपुरोशशयागवत्प्रहृत्प्रहरणवत्प्र
 देवतासंस्कारकता। तेनादिकदिने नित्यस्वपिनादिनपराकार्यमेव। प्रादागतपरास्यैव परेषु र
 क्तैः। नदुक्तं। प्रत्यक्षं गतिं लदद्यान्निधेयि परे हनि। वर्गे कस्य चोपेषमत्येषां तु विवृज्येयत्। क
 चिद्विशेषमाह गेः। क्रुद्धेभादपदेमासि प्रादुर्प्रतिदिनं भवेत्। पितृणां प्रत्येहकार्यं विविद्धाहे
 पितृपरा। तप्येण तिलपरा म। निविद्धाहे पीत्युक्तेः। सकृन्महालयेष्वः स्यात्पृक्ता सत एव हि।
 अत्र सप्तमीनिर्द्वेण दं गितां स्फुटे वा। तत्र जपान् जुहयान्। मद्रं प्रापरीयायां मद्रं प्रातः सवने श्या
 दिवत्। अस्यापवादे रहचारदीया। च द्विप्रादे सपिडे च प्रेतप्रादे तु मासिके। संवत्सरविभोके च न
 कुर्यात्तिलतप्येणाम। तदपमर्थः। दशैविप्रनिमंत्रणोत्तरं पाकारं भोजनं वा प्रादुर्द्वययोगस्यारथत्वा
 त्। त्रयस्य ज्ञानं नित्यतर्पणे नैव प्रादागतपरास्य तत्रेण मसं गेन वा सिद्धिः। ततः पूर्वैश्वदेवो
 त्रं त्रस्य पञ्च करणे। प्रादागतपरां पृथक्कार्यं। पित्रोर्वार्षिके तु नित्यतर्पणं नित्यवर्जं कार्यं। नैव
 प्रादुर्दिने कुप्यो नित्ये स्तु पितृतप्येण। प्रादुर्कृत्वा परे हू च तर्पणं तु तिलैः सहति वचनात्

सप्रम्याभानुवारेचमातापित्रोर्मृतेहनि। निलैर्यस्यैतत्पर्याङ्कुर्यात्सभवेत्यित्यथातक। इतिस्मृतिरलावल्यावृद्ध
मन्त्रेऽप्यत्रनित्यतयैरोनिलमात्रनिषेधः ननुतर्पणस्यतिलैरित्यस्यैवैयथ्यापत्तेः। यत्तुकातीया उपर
भेषितुःप्राहेपातेमायांचसंक्रमे। निविद्धेपिहिसर्वत्रतिलैर्यथापाचरेदिति। तस्यरेद्युःप्राहगततर्पण
विषयमितिकेचित्। आहशक्तस्यतस्थानापन्नतर्पणविषयमितिन्युक्तसकृन्महालयेपर्यस्तर्पण।
अथकासुतसप्रम्यमी आह्योरेतेतदेववर्गद्वयस्याः आन्वेष्येत्तुमातृवर्गस्यापि। तीर्थप्राहेदयोवत्तमा
आवर्षादिश्रद्धावदंते। अनेकप्राहसपातेन्यदिश्रसंगसिद्धिलदानदीपमेवतर्पण। तत्रत्वेतुप्राह
समसंख्यत्वेप्रादावेतेवा। विषयसंख्यायावद्वनुरोधरति। तस्यात्प्राहगततर्पणासिद्धे। तद्विधिःसंयुह
हान्वातीरसमागत्यउपविश्यकुशासने। संतर्पयेत्येतेनसर्वोन्स्त्रान्वावल्त्रचधारयेत्। तर्पणोत्तरंनि
संस्तानं कृत्वेत्यर्थः। अपसंख्यतःकृत्वा संयंजान्वाप्यभूतले। नामगोत्रस्थानकारैर्हीतीयातेनतर्पये
त्। तत्रवस्त्रादिरूपतोक्तास्मृत्यर्थेसारं। वसुहृदादितिमुतान्प्राह्येनर्पयेत्येतिहन्। तत्रवद्वानादीदृशि
गोनेवा। दक्षिणप्रतिपादनादेशरितिसंज्ञात्। अत्रप्रत्यंजलिमंत्रावृत्तिः। निर्वापवत्संध्याध्यदानवच्च
इत्येभेदात्। अथयानवेदिप्रोक्षणगोदोनुद्वैकत्वानमंत्रावृत्तिः। केचित्तुपरिव्याणमंत्रवत्क्रियमाण
उवादिनेनकरणात्वाभावानसकृदिच्छेति। तत्रा तत्रप्रपद्वैक्यात्परिवीरणीतिकरणाभूतमंत्रांतरस
त्वात्स्यतेराज्यवधानापयोभयोः करणात्वायोगात्। कर्त्तुभेदेनविकल्पायोगाच्च। क्रियमाणानुवा
दित्वा नत्वत्रतथावैधायनदिवचनाकरणात्त्वमेव। तेनारुत्तिरेवसक्ता। एवंनित्येपि। यत्तुसंयहना
प्रापठेतिपित्रोश्चाहसंभाष्यःकुप्योन्नित्यतर्पण। आसुरंतर्पेच्छादंतोपरुधिरभवेत्। सर्वदा
तर्पणं कुर्यात्तत्रह्ययत्तपरः सरं मृताहेनेवकत्रैव्यं कृतं चेन्निष्फलं भवेदिति। तत्समस्तत्वेनतिल
विषययुच्चपठतिकपिलः। मन्वादिमुयुगाद्यापुदशैतंक्रमणेषुवा। योर्गमास्याव्यतीपातेदद्या
सर्वेनिलोदकेम। अर्द्धोदयेजह्यायेषध्याचैवमहालये। भरण्यां चमघाप्राहेतदंतेतर्पणं
विदः। शौनकः मातापित्रोर्मृताहेनुपरेहनिनिलोदके। कारणप्राहविषयसद्योदद्यात्ति
लोदके। सजन्तिमूलम् ॥

॥ अथतिलतर्पणनिषेधः ॥ गार्ग्यः ॥ भानौभौ
मेत्रयोदश्यानेदाभृगुमघासुवा। पिंडदानंमृदास्ताननकुर्यात्तिलतर्पणम् ॥ स्मृत्यर्थेसारं ॥
विवाहव्रतचडासुवर्षमर्द्धतददके। अर्द्धनदेवा। दहौसत्यां चतन्मासिनेनाहुस्तिलतर्पणं। हेमा
द्रोमरीचि ॥ सप्रम्यारविवारेचरुद्धेजन्मदिनेतथा। निशासंध्यासुपत्राथौनकुर्यात्तिलतर्प
णं यत्तस्येदं ॥ नेदायांभागेवदिनेकृतिकासुमघासुवा। भरण्याभानुवारेचगजह्यायाकृते
नथा अपनहितयेचैवमन्वादिषुयुगादिषु। पिंडदानंमृदास्ताननकुर्यात्तिलतर्पणंमिति ॥
तच्चैतं ॥ पानौपमप्यत्रतिलैर्विमिश्रं दद्यात्तिलभ्यः प्रयतोमनुष्यस्यादिविरोधात्। अत्रपवा
दः ॥ श्वीचंद्रोदये। तीर्थेतिथिविशेषेचगयायापेतपक्षके ॥ निविद्धेपिदिनेकुर्यात्तर्पणंति
लमिश्रितं। स्मृत्यर्थेसारं। तिथितीर्थेविशेषेषुकाप्येतेतसर्वं देति। गोभिलः ॥ तिलाभावे
निविद्धाहेसुवर्णरजतान्विते। तदभावेनिविद्धेनुदभैमंत्रेणावापुनः। पतितस्यतिलोदकेव
स्यामः ॥

॥ अथरुद्धिप्राह ॥ तन्निमित्तंश्वीचंद्रोदये ॥ प्राह ॥

जन्मस्योपनयने विवाहे पुत्रकस्य च पितृन्नादीमुत्तमानामतर्पयेद्विधिपूर्वकं । वेदज्ञानेषु चाधानं
यज्ञपुंसवनेषु च ॥ नवान्नभोजने स्त्राने ऊढायाः प्रथमार्तवे । देवा एतत्प्रथादिप्रतिष्ठासु तरेषु
च ॥ राज्याभिषेके बालान्नभोजने रुद्धिसंज्ञकारं ॥ वनस्थाद्याश्रमगच्छनपूर्वेषुः सद्य एव वा
पितृनपूर्वोक्तविधिना तर्पयेत्कर्मसिद्धये ॥ आदिपदात्समासः ॥ विसृपराणो ॥ यज्ञोद्धारप्र
तिष्ठासु मेखलावेषमासयोः ॥ पुत्रजन्मवधोत्सर्गे रुद्धिप्रादसमाचरोत् ॥ तत्र नामकर्मणि वा
लानां चूडाकर्मादिकेत्येत्युक्तेर्निष्कमान्माशनयोर्नप्राहमिति मैथिलाः ॥ तन्ना ॥ पूर्वोक्तवि
रोधानानिष्कृतिनिषेधात् ॥ सुतोत्पन्नो तथा प्राहुर्मन्माशनिकेत्येति एजमानं प्रच ॥ पत्र
कंदोगपरिशिष्टं ॥ सूर्यहोः कर्मणीये चतयोः प्राहुर्नविद्यते । इतितनेषामेवेतिकल्पतरुः ॥ व
चूचकारिकायां । स्यादभ्युदयिकं प्राहुर्दृष्टिपूर्तेषु कर्मसु । पुंसः सवनसीमतचौलोपनयनेषु
हाविवाहे चानलाधेयप्रभृतिश्रौतकर्मसु । इदं प्राहुः प्रकृर्वेति द्विजा रुद्धिनिमित्तकं । अन्येषो
उशसंस्कारश्चावगादिषु येषु तो वाप्याद्युघापनादौ तु कुर्युः प्रतेनिमित्तकं । वीषदेवः का
लादेशोः । सीमतत्रतचैलनामकरणात्प्रमाशनोपायनत्तानाधानविवाहपत्रनयोत्पत्तिप्र
तिष्ठासु च ॥ पुंससावस्यमवेशनसुताद्यास्यावलोकाश्रमस्वीकारे स्थितिषाभिषेकद्वयिता
द्यत्तौ चनादीमुखं । मुक्तकामधेनोः । जलाशयप्रतिष्ठायावधोत्सर्गोदिकर्मसु । वत्सराभ्यन्तरे पि
त्रोर्दृष्टस्योत्सर्गकर्मणि । रुद्धिप्राहुर्नकुर्वीत नदस्यत्र समाचरोदिति तत्रजलाशये रुद्धिप्राहुस्य
निषेधो नत्कर्मण्येतिकेचित् । अन्येष्वस्य निर्मूलनामाहः । प्राहुर्नोमुद्यानिर्णयामने चमा
त्ये । अन्नशाशेचसीमते पुत्रोत्पत्तिनिमित्तके । पुंसवचनिषेके वनववेशमप्रवेशने देववृक्षजलो
दीनां प्रतिष्ठायां विशेषतः । तीर्थयात्रावधोत्सर्गे रुद्धिप्राहुः प्रकीर्तितं । इदं चावश्यकं ॥ रुद्धौ न
तर्पितायै वै पितरेण हमे धिभिः । तद्दीनमफलं त्रेपमासुरे विधिरेवमश्निशानातपोक्तेः ॥ अत्र
प्राहुत्रयस एवाहः । मातृप्राहुर्नपूर्वस्यानितृणात्तदनंतरं । ततो मातामहानां च रुद्धौ प्राहुत्रय
स्मृतं । तत्कालमाह पृथ्वीचंद्रोदये गार्ग्यः ॥ मातृप्राहुर्नपूर्वस्यानितृणात्तदनंतरं । ततो माता
महानां च रुद्धौ प्राहुत्रयस्मृतं ॥ अशक्तौ च दृशानातमः । पूर्वोक्ते मातृकं प्राहुर्मध्याह्नेषु
कंतथा ततो मातामहानां च रुद्धौ प्राहुत्रयस्मृतं ॥ अत्राप्यशक्तौ स एव । पृथक्दिनेषु शक्त
श्रेदेकस्मिन्पूर्ववातरे । प्राहुत्रयप्रकृर्वीत वैश्वदेवंतुतां विक्रमिति ॥ रुद्धे मनु रपि ॥ अत्रोभे
भिन्नकालानां नदीप्राहुत्रयवधः । पूर्वेषु पूर्वेषु कृवीतपूर्वाह्ने मातृपूर्वकं । अत्रमहत्सु पूर्वेषु
सदहरत्येष्टितिगृह्यपरिशिष्टान्त्यवस्थाज्ञेया । तत्रप्राने वा । पार्वणाचापराह्नेतुप्राने रुद्धि
निमित्तकमिति शातातपोक्तेः ॥ अत्रप्रानः शब्दः सार्द्धप्रहरपरः ॥ प्रहरोद्दोदस्युक्तः प्रातरि
त्यभिधीयते । इति गार्ग्योक्तेरिति पृथ्वीचंद्रः । इदं च पुत्रजन्मातिरिक्तविषये । तदाहाविः ॥ पूर्वो
ह्ने वै भवेदुद्धिर्विना जन्मनिमित्तकं । पुत्रजन्मनिकुर्वीत प्राहुनात्कालिकं वधरिति । एतदनि
यतनिमित्तपरं । नियतेषु निमित्तेषु मातृरुद्धिनिमित्तकं । तथा मनियतत्वे तु तदानंतर्पमिष्य
ने इति लोकास्मिन् ॥ आधानांगनादीप्राहुत्वपरह्ने एवात्रामप्राहुर्नपूर्वो ह्ने सिद्धौ

मिति निर्णयाम्ने गालवोक्तेः ॥ नादीमुखवाद्

पञ्चानराभिकंत्वपराहूत इति विस्मृतेऽप्युद्देवमात्पितृमातामहादि क्रमेण नवदेवत्यकार्यं ॥ तत्र
सपत्नीकाः वृद्धप्रमातामहमातामहानां सपत्नीकानामिति पृथ्वीचंद्रोदये गारुडे ॥ ग
द्यह्येगायागत ॥ हेमाद्रौ शंखः ॥ नादीमुखे सस्यवसुसंकीर्णैर्विश्वेदेविके ॥ वृद्धपराशरः ॥ नादीमु
खेभ्यो देवभ्यः प्रदक्षिरा कुशासनं ॥ पितृभ्यस्तन्मुखेभ्यश्च प्रदक्षिरामिति स्मृतिः

नादीमुखे विवाहे च प्रपितामहपूर्वकं ॥ नामसंकीर्णैरेद्विहानत्रयत्रपितृपूर्वकं ॥ यच्च सत्यर्थसारे
वृद्धमुख्यास्तु पितृगोचरे द्विप्राहेषु भुजते इति ॥ यच्च गारुडे व्यक्तमप्रतिपादनं च्छास्वानरविषयोऽपि
तभ्यः पितामहभ्य इति वृद्धच परिशिष्टकान्यायनेन चानुलोम्यान्नानात् ॥ पृथ्वीचंद्रोदयेप्येवं ॥ यत्र
केचिद्वृद्धपदपित्रादिषु प्रयुज्यंते ॥ तन्न ॥ अत्र स्मृद्वृद्धशब्दा नामरूपाणामगोत्रिणां ॥ अनाम्ना
मतिनाथेऽत्र नादीप्राहे तु सव्यवदिति पृथ्वीचंद्रोदये संग्रहोक्तेः ॥ नच निषेधादेव विधिः कल्प्यत
इति वाच्यं ॥ योऽपदी प्राडप्रपितामहान्परोषा वृद्धपित्रादीनां देवतात्वान्नादीप्राहत्वसायने
हापितव्याप्रौ निषेधात् ॥ गोत्रनामादिनिषेधस्तु शुभार्थी प्रथमानेन वृद्धौ संकल्पमाचरेत् इत्युप
क्रमानस्मद्दृष्टशब्दानामित्युक्तेः संकल्पः प्राडपरः ॥ सपिडके तु सर्वे भवतीति प्रयोगपरिज्ञातः ॥

गोत्रनामभिरामंत्रापितृभ्योर्धेपदापयेदिति कृद्गोत्रपरिशिष्टे तद्विधानात् ॥ यत्र ब्राह्मे ॥ पितापि
तामहश्चैव तथैव प्रपितामहः ॥ त्रयोस्य शुभ्रमुख्यास्ते पितरः परिकीर्तनाः ॥ तेभ्यः पूर्वतरेपे च प्र
जावंतः सुखे धिताः ॥ ते तु नादीमुखानादीसमृद्धिरिति कथ्यते इति ॥ यच्च माकेडे पुराणे ॥ येसुः
पितामहादृशेते तु नादीमुखाः स्मृताः ॥ इति नन्मौवतित्रादिविककत्रेकवृद्धिप्राहविषयमि
तिकल्पतरुः ॥ तेन तस्येदमवश्यकं ॥ यत्र विष्णुः ॥ मदनपारिजातेप्येवं ॥ हेमाद्रिस्तु ॥ नादीमुखा
नाप्राहे तु कन्याशिशोरेवौ ॥ पौरोमास्यानुकर्तव्यं वराहवचनं यथेति मौष्यपदीप्राहे कवा
क्यत्वात्तत्रैव पूर्वेषां देवतात्वमित्याह ॥ अत्र सत्यवसु विश्वेदेवावित्युक्ते प्राकां यत्र शान्तातपः ॥ मा
तृप्राहे तु युग्मेः स्याददेवेमास्तुखेः पृथगिति ॥ तद्विन्नप्रयोगमातृप्राडपरः ॥ यच्च माकेडे पुरा
णे ॥ विश्वेदेवविहीनं तु केचिद्विच्छेति मानवा इति ॥ तद्विन्नप्रयोगमातृप्राहभिन्नप्राहृदये वि
श्वेदेवविकल्पार्थः ॥ प्रयोगे को नु देवनिपम इति हेमाद्रिः ॥ एतच्च मातृपूजापूर्वककार्यं ॥

मातृकायागयः प्राहे परिवेषयता ॥ तस्य क्तोष समाविश हिंसा मिच्छति मानं रतिशान्तातपोक्तेः
मपि ॥ उद्येभ्यः सनेवेद्ये गंधाद्येभ्यश्चो रपि ॥ पूजयित्वा मातृगणं कुर्याच्छ्राद्धत्रयवधः ॥ कृद्गोत्र
परिशिष्टे ॥ कर्मोदिसुतु सर्वेषु मातरः सगणाधिपाः पूजनीयाः प्रयत्नेन पूजिताः पूजयतिताः ॥
प्रतिमापुत्रपुत्रासुखिखितावाद्यदिषु ॥ अपि वास्तनपुंजेषु नैवेद्येऽप्यग्नियुग्मैः ॥ कुप्रलंगनावसो
र्धारासप्रधारयते ननु ॥ कार्येभ्यंच धारावानातिनीचानचोच्छ्रिताः ॥ आयुष्याशिशंशानर्थजत्वा
द्दिनः ॥ उडभ्यः पितृभ्यस्तद्वप्राहृददानमुपक्रमेत् ॥ अत्र सर्वेऽपि तिग्रहणाद्ग्रहपतनद्विका

पिनित्यप्राहृनानिश्चानुपितृनुप्राहृकर्मैर्किंचित्समाचरेदिति शान्तातपोक्तेऽप्य
रानच्छास्वीयानानियता ॥ अथेवात्तनियता ॥ वदत्यचखस्वद्यस्यो कमित्युक्तेः ॥ करणोत्वभ्युदयः ॥

पञ्चाशान्तस्वशाखापामिसुक्तेः ॥ आयुष्याणि आनो महा इत्यादीनि ॥ षड्भ्यश्चिमात्रादिविजो पलस्य
 मिति पृथ्वी च ॥ ॐ देवानां षड्देवत्वमन्वेषानवदेवत्वमित्याशार्कः ॥ ममनुमानेको किल ममानुस
 रिणां मानुमाना महप्रमाता महा इति मात्रा सहैव मानुमा मह आडा चरणा त्रिद्विषयमिदं षड्भ्यश्चिमा
 नरस्त्रैवोक्ताः ॥ गौरी यथा शर्वी भिषास वित्री विजया जया ॥ देवसेना स्वधास्वाहा मानरो लोकया
 नरः ॥ धृतिः पुष्टिस्तथानुष्टिरात्मदेवतयामह ॥ गणेशेनाधिकारोता रुदौ प्रज्याश्चतुर्दश ॥ मातरोलो
 कमातर इति सर्वविशेषणं ॥ तेन चतुर्दशत्वात् यदा षोडशेति पाठस्य दा देवतांतरं ॥ चंद्रिकायां चतुर्षु
 श्रुतिमते त्वन्या उक्ताः ॥ निस्त्रः प्रज्याः पितुः पक्षेति स्त्रोमाता महतथा ॥ इत्येतामानरः प्रोक्ताः पितृभ्यो
 नुः स्वसाधु मी आसां जीवने पश्यंस्पर्जनं मृतानां त्वक्षतपुंजे धिनिहेमाद्रिः ॥ ३ ॥ ब्रह्माण्या धास्य
 सप्रदगोक्षेत्रगणाधिपान् ॥ रुधादौ प्रजयित्वा नुपश्चान्नां दीपुखानपितृन् ॥ मातृपूर्वानपितृन्
 रज्यततो मानामहानपि ॥ मातामही स्ततः केचिद्युग्माभोज्यादि जातय इति ॥ अत्रहा दशदेवत
 स्पदेशाचारनो व्यवस्था ॥ ब्रह्मराण्याद्याः ॥ ब्राह्मीमाहे श्वरी चैव कौमारी चैव वीतया चाराही
 चतथैशरी चामुण्डा सप्रमातर इत्य परकै उक्ताः ॥ अत्रचोलादीनां योगपद्योत्रतोक्ता कंदो ग
 परिशिष्टे ॥ गणेशः क्रियमाणानां मातृभ्यः प्रजनं सक्तं ॥ सहदेवभवे क्त्वा इमा देवपथ्यादिषु ॥
 मातृभ्यः इति षड्ग्रथैव चतुर्थी ॥ गणेशः एकानेकपुत्राणां संस्कारैरेकदिने एकदेशकालकत्रैक्या
 दिसर्थः ॥ तथा अस्मद्गानिकर्माणि क्रियेरन्कर्मकारिणाः ॥ प्रतिप्रयोगेनेवस्युः मातरः सग
 णाधिपाः कर्मवृत्तावपि कुत्र प्रादुर्कार्यं कुत्रेनेत्युक्ते तत्रैवा ॥ आधानहो मयोश्चैव वै च्चदेवत
 थैवच वलिकर्मणि दर्शचपौर्णमासेतथैवच ॥ नवपत्तचपत्तजावदंत्येवं मनीषिराः ॥ ए
 कमेव भवे क्त्वा इमेतेषु न पृथक् पृथक् ॥ एषु प्रतिप्रयोगानावर्त्तने कित्वादौ ॥ एतद्दिने सोमया
 गादौ नु प्रतिप्रयोगमावर्त्तन एव प्रादुर्भित्यर्थः ॥ क्वचिदावापि निषेधमाह ॥ स एव ॥ नाष्टकाशु
 भवे क्त्वा इदं न प्रादुर्भित्यते ॥ न सोम्यती जातकर्मभे ॥ धितागतकर्मसु ॥ विवाहादिकर्मम
 र्णोय उक्ताः ॥ गर्भोधानं शुभमोपसंचाने विवाहादावेकमेवात्र कुर्यात्क्त्वा इंगादौ कर्मराः क
 र्मराः स्यात् ॥ सोम्यमात्रासन्नमस्वायाः ॥ सोम्यती मभ्युक्ष्यसुक्तकर्म ॥ कात्यायनोक्तस्य प्राद
 सपाकशाधान्यात्तस्य जान प्रादं न दद्यात्पुक्त्वा नं ब्राह्मणेषु पीनिषेधान्न जान कर्मणि नां दे
 प्रादं ॥ आमन्नेनवाकार्यमित्याशार्कः ॥ गौडास्त ॥ जातकर्मण्येव निषेधः ॥ पुत्रजन्मनिमित्त
 केन कार्यमेवा ॥ जन्मस्योपनयने इत्युक्ते ॥ नैमित्तिकमथो वक्ष्य प्राद मभ्युदयान्मुके पुत्रजन्म
 नितत्कार्यं जातकर्मसंमनुरैरिति मात्रा कडेपुपराणा चेत्याहुः ॥ हालतायां प्राद्विवेके चैवं ॥ स्म
 न जातकर्मणि कालाने प्राद्वनिषेधो न जन्मदिने इति वाचस्यतिमतपरास्त ॥ अत्रनिषेककाले
 इति वचनाद्गर्भोधानेन निषेधः ॥ शोषितेति ॥ शोष्येत्यहानुपतिष्ठने पुत्रे ह्रस्वाजपतीनि विहितक
 र्म ॥ विवाहादिगर्भोधानां तो गृहप्रवेशश्रुतिहोमचतुर्थी कर्मादिकर्मसमूह उक्तः सत्रकारेण
 तत्रापि प्रतिकर्मनेत्यर्थः ॥ अन्येपि हलाभियोगादयो पवादविषयास्तत्रैव ज्ञेयाः ॥ अत्रचारान्ते
 ने ॥ अथात्राधिकारिणाः ॥ विष्णुपराणां ॥ जातस्य जातकर्मादिक्रियाकांडमशेषतः ॥ पिता पुत्रसु

र्नात आइं चाभ्युदयात्मकं ॥ अत्र केचित् ॥ जीवत्पितृः सान्नेरेव वृद्ध्यधिकारः । ननु निर्युः ॥ न जी
 वत्पितृकः कुर्याच्छ्राद्धमग्निमूर्तेर्द्विजः । येभ्य एव पिता दद्यात्तत्रैभ्यः कुर्यात्तस्मात्पितृकः ॥ पितामहेषु
 वमेव कुर्यात्जीवति साग्निः ॥ साग्निर्कोपिन कुर्यात् जीवति त्रपिनामहेरिति चेद्विकार्या सुमत्
 केरित्याहः ॥ प्रयोगपारिजातेऽप्यनाहिताग्निने कुर्यादिति दद्यात्पिता ॥ तन् ॥ अग्निर्कोपि कु
 र्यात्तत्र नानादौ वृद्धकर्मणि । येभ्यः एव पिता दद्यात्तानेवोद्दिश्य तर्पयेदिति हारीतोक्तेः ॥ सौमं त
 पनु वृद्धिश्चाद्भिन्नश्चाद्परमित्युक्तं मदन्तरत्ने । पिंडपितृपत्तपरमिति पृथ्वी चंद्रः । निर्गोपान्ते न
 हारीतोयः नग्निर्कोः नाहिताग्निर्भ्रमेतः । पूर्ववचने नृसाग्निः स्मात्तौग्निश्चोच्यते । तेनोभया
 मिहीनस्यनेत्युक्तं । तन् ॥ पूर्वोक्तदिशागतिः संभवे अग्निपदस्य स्मात्तौग्निपरत्वे मानाभावात्
 । वक्ष्यमाणानिन्यानि त्यस्यो गविरोधानः । पितरो जनकस्येत्याया वृद्धतमनाहितं । समाहितव्रतः
 पश्चात्त्वान्नयजेत पितामहानिति । पृथ्वी चंद्रोदये पमवचो विरोधाच्च । अपरकोपिसमात्तेन
 ब्रह्मचारी स्वयमेव नादी आइं कुर्यादित्याह अतः पूर्वमेव साधुः । नोपदेवोप्येवमाह । पनुमते ।
 जीवत्पितृः पुत्रनामकर्मणेन वृद्धिश्चाइं । हारीतीयेन नानादौ इत्यादि शब्देन तन्नात्रापि उद्वा
 हे पुत्रजनने पित्रेऽप्यसौमिके मखे । तीर्थेऽत्राह्येण आयाते षडेते जीवतः पितृरिति मैत्रपरिशि
 छे उद्वाहे एव तस्योपसंहागतं । एवं पत्रसुतसंस्कारदिपदेन दस्युहाहादिपामेवेति । तन् ॥ उद्वा
 हे पदस्य स्वविवाहपरत्वस्यापि संभवात्पुत्रविवाहापरत्वे मानाभावात् ॥ अतो जन्मादाविति सर्वसंस्कार
 रसंग्रहः । तथा च कात्यायनः ॥ स्वपितृभ्यः पिता दद्यात्सुतसंस्कारकर्मसु पिंडानोद्ग्रहनात्तेषां त
 स्याभावे नुनात्क्रमात् । सुतानां चोलादिसंस्कारेषु पितापितृभ्यः पिंडाच्छ्राद्धं । पिंडदेवं शहरश्चैषा
 मिति दर्शनात् । उद्ग्रहनाद्दिवाहपर्यंतं दद्यात् । विवाहश्च प्रथमः । नादी आइं पिता कुर्यादाद्ये पा
 शिग्रहे वृधुः । अत ऊर्ध्वं प्रकुर्यात् स्वयमेव नुनादिकमिति स्थितेः । तस्य पितृभावेन क्रमात् ।
 असंस्कृतात्सु संस्काराणां भ्रान्तिभिः पूर्वसंस्कृतैरिति यः कर्तृकर्मः तेन कर्मेण ज्येष्ठभ्रात्रादिदेया
 दिति चेद्विकार्यः । हेमाद्रिस्तु तस्य पितृभावे यः पितृव्यमानुलादिः संस्क्रुयान्तसतत्क्रमात्सं
 स्कार्यपितृक्रमादद्यान्नतु स्वपितृभ्य इति व्याचक्ष्ये ॥ समात्तेन स्यापि विवाहप्राचीनसुतसं
 स्कारत्वात्पितृवैनादी आइं कुर्यात् ॥ तदभावे ज्येष्ठभ्रात्रादिः तदभावे स्वयमेव कुर्यात् । उपन
 यनेन कर्माधिकारस्य ज्ञानत्वात् एवमाद्यविवाहे पीति पृथ्वी चंद्रोद्विकार्यः । पदानुपितृरि
 संस्तुतेऽपि पितृवैनादी आइं कुर्यात् । संस्कार्यपितृपितामहादिभ्यो दद्यात् पितृरौज
 नकस्येत्याया वृद्धतमनाहितं समाहितव्रतः पश्चात्त्वान्नयजेत पितामहानिति पृथ्वी चंद्रोदये
 पमोक्तेः ॥ जीवत्पितृकस्य विशेषमाह वक्रत्यायनः ॥ वृद्धोतीर्थे च सन्त्यजेताते च पतिते तथापि
 भ्यः एव पिता दद्यात्तैभ्यो दद्यात्स्वयं सुतः पत्तवद्वचपरिशिष्टे । जीवत्पितासुतसंस्कारे मानमा
 त्तमहोयः कुर्यात् । तस्या जीवत्सोमातामहस्येवेति तत्र च्छ्रात्सोपा नोमेवेति दिकः । स्मृतितत्या
 दिभ्योऽग्र्येषु जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो वृद्धो दद्यात् । जीवतमिति दद्यात् । वाभेनापानो
 देके द्विज इति कात्यायनोक्तेः । जीवतस्मिन्सुताः कुर्युः पितामहाः सहेवतु तस्यांचेवतु जीव

मातस्याः श्वश्रेतिनिश्चय इति हारीते क्लेते लुक् ॥ तस्मिन् भर्तृणि ॥ दक्षिणात्या लुक् पूर्वोक्तस्य सपिंडी
 कारणादिविषयत्वात् ॥ जीवेतुपदिवर्गाघस्तं वर्गंतुपरित्यजेदिति वचनात्तद्गस्य लोपस्वेत्कारः
 पत्न्युद्विकारोपारस्करः ॥ निवेककाले सोमेव सीमने न्ययने तथा ॥ सेपुं सवनेऽप्राहे कर्म
 वृद्धि वचन इति ॥ तत्र गर्भाधानादौ कर्मो गजातकर्मो दावुक्त्तु वृद्धिः प्राह पृथगेवा ॥ वृद्धि वरिभु
 क्तेः ॥ गौड निवेधेमात्म्ये ॥ अन्तःप्राशे च सीमने पत्रोत्तनिमिक्ते के पुंसवे च निवेके च नववेष
 प्रवेशने ॥ वेदजनजलादीनां प्रतिशयां तथैव च ॥ नीयेयात्रा वयोत्सर्गे वृद्धिः प्राह प्रकीर्तितं
 अत्र भूतनिमित्तानां वृद्धित्वं भाविनिमित्तानामंगत्वं ॥ वृद्धि शब्दसहस्रांतिदेश्य इति गौडः
 अत्यंतु निषेकादौ कर्मो गवृद्धिः प्राहयोः समुच्चयमाह ॥ नादौ प्राह संज्ञान्भयाः युगता ॥
 अथेति कर्तव्यता ॥ पृथ्वीवंशे दमे वृद्ध परशरः ॥ मालत्या शतपत्रवामसिका कुञ्जयोरपि
 केतव्याः पारलाया वादे यामाला नलोहिताः ॥ प्राह मालानिषेधस्यापमपवादः ॥ तथा ॥ सु
 वेधभूषणोस्तत्र सालंकारेस्तथानरैः कुंकुमाद्यनुलिङ्गागे भव्यसुत्रास्यगोः सह ॥ स्त्रियोपि स्यु
 लथाभूतागीतनुत्यादिद्विधाः ॥ हेमाद्रौ ब्रह्मांड ॥ कुशास्थाने सुद्वीः स्युर्मंगलस्याभिवृद्धये
 कुशाभिवृद्धयेते कूटो गपरिशिष्टे ॥ प्रातरामत्रिना न विप्रान् पुमानु मपयत्सतः ॥ देववित्रे
 च ॥ वैश्वदेवो द्वौ विप्रो पित्रादी नामैकैकस्य द्वौ द्वा विनिविशति ॥ त्रिकेवाद्वा विप्रश्चो विप्राः
 अत्र विप्रालाभे स्त्रियोपि भोज्याशयाहाशकै वृद्धवसिष्ठः ॥ मान् प्राहे तु विमाराण मलाभे पू
 जयेदपि पतिपुत्रान्विता भव्यभ्योषितोष्टीकुलोद्भवः ॥ मान् त्रिकेचतस्त्रः प्रातामही त्रिकेचेन
 द्या विनि ॥ हेमाद्रिः ॥ अत्र वित्रे प्राश्रुत्वा विप्राः ॥ पाघे वित्रे चतुरस्रं मंडलमिति जपनः ॥ हेमाद्रौ ब्र
 ह्मेपि ॥ विप्रान् षट्क्षिराणा वने प्राश्रुत्वा नुपवेशयेत् कूटो गपरिशिष्टे ॥ गोत्रनामभिरामं अ
 पितभ्योर्ध्वं प्रदापयेत् ॥ नात्रापसव्यकारां नपित्रे तीर्थमिष्यते ॥ अष्टात्राकरान् पुमान् कार
 यांश्च पवित्रकान् ॥ कृत्वा ध्यंसं प्रदातव्यं नैकैकस्या त्रीयेते ॥ पित्रो देहौ द्वौ विभोतयो देक्षित्वा
 हस्तो संयोज्य प्रथमोपवेशितविप्रकरोपरि तंत्रेण द्वयोरर्घ्यं दद्यादित्यर्थः ॥ वद्वचकारिकायां तु
 दत्तार्घ्यं देकदेशः स्यादर्थदानमिति हिजा ॥ आदृत्तिरिति मत्रस्य प्रतिब्राह्मणमिष्यते ॥ प्रतिहि
 जपृथक्कूर्यान्निवीत्यर्घ्यानुमंत्रिणमित्युक्ते ॥ मधुमध्विति यत्तत्र त्रिनेपो शितुमिच्छतां ॥ गा
 मत्रनंतरं स्तोत्रमधुमत्रविवर्जितः ॥ नचाप्रत्तुजपेदत्र कदाचिन्नुत्सुकं ॥ तथा ॥ संपन्न
 मिति तत्रास्यप्रस्थाने विधीयते ॥ सुसंपन्नमिति प्रोक्ते शेषमन्ननिवेदयेत् ॥ अक्षय्योदकस
 नंच अर्घ्यदानवदित्यते षड्वेवनिमतकुर्यान्नचतुर्थ्यो कदाचन ॥ चंद्रो दमेवाह्ये ॥ पठेच्छु
 निरुक्ते तु स्वस्तिसूक्ते शुभतथा ॥ नादीमुरवान् पितृभक्त्या सांजलिश्च समाह्वयेत् ॥ तथा ॥
 शाल्पन्नदधिमध्वक्ते वदराणि मवांसया मिथी कृत्वा तु चतुरः पिंडान् श्रीफलसन्निभान् ॥
 दद्यान्नादीमुत्वे भ्यश्च पितृभ्यश्चिपुर्वकं ॥ द्राक्षामलकमलानियवोश्च विनियोजयेत् ॥ ता
 न्नेव दक्षिणार्थे तु दद्याद्विषे सुसवेदां ॥ तत्रैव चतुर्विंशतिमते ॥ द्वौ द्वौ चाभ्युदये पिंडवैकैकस्य
 विनिक्षिपेत् ॥ एकं नाम्ना परत्सौ दद्यात्पिंडान् पृथक् पृथक् ॥ वसिष्ठः ॥ प्राश्रुत्वा देवती

वनसंश्रयति भविष्योक्तेषु भ्यामेवेत्यम् । एतेपक्षाः कलौ निविष्टाः । प्रत्यक्षमर्चनेऽप्राह निवि
 क्षं मनु रज्ज्वीरं पिंडनिर्वपणं चापि महापातकं संमितमिति पृथ्वीचंद्रोदये भविष्योक्तेः । चंद्रिका
 प्येवं ॥ तस्मात्पितरि जीवति आह्वानं भवेत्येकः पक्षः ॥ सपितुः पितृकृत्येषु अधिकारो न वि
 द्यत इति कात्यायनोक्तेः ॥ जीवति तरे वैपुत्रः आह्वानं कालविवर्जयेदिति हागीतोक्तेश्च ॥ पितुः
 पित्रादिभ्यो दद्यादिति सिद्धांतः ॥ अथ माणो नु पितरि पूर्वेषामेव निर्वपेदिति मन्त्रः ॥ पितुः पितृभ्यो
 वा दद्यात् सपितेभ्य पराश्रुतिरिति कात्यायनोक्तेश्च ॥ अथ बहुसंमतः पक्षः ॥ अन्ये शास्त्रभेदे न ज्ञे
 याः ॥ एवं जीवन्मातामहेनाप्युहेन कार्यं ॥ आतामहानामप्येव आह्वानं कुर्याद्विचक्षणा । मंत्रो हेन
 यथा न्यायं शेषाणां मंत्रवर्जितमिति विष्णुक्तेः ॥ एवं मात्रादिकस्यापि तथा मातामहादिवे इति ।
 पृथ्वीचंद्रोदयेऽग्निपुराणाच्च ॥ पितरि जीवति तु स्वमातरि मृताया मपि पितुरेव मातृमातामहयोः कुर्यात् ॥ येभ्य एव पिता दद्यादिति वक्ष्यमाणवचनादिति पितामहचरणाः ॥ मदनरत्ने तु जीवत्यितास्त
 मातृमातामहयोर्दद्यादित्युक्तं । कालादर्शयेव ॥ मृतं तु पितरि जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो च
 द्वौ दद्यादिति स्मृतितत्त्वादिगोडयथाः । दाक्षिणात्यास्तु । पितृवर्गमातृवर्गे तथा मातामहस्य च ॥
 जीवन्मातृवर्गो घृते वगैरेतु पितृव्येदिति वचनात्तदगत्या एवेत्याहुः ॥ एवं पितृसंन्यस्तपितृका
 देरपि ज्ञेयं । उद्धौतीर्थे च संन्यस्तेनाते च पतिने सति । येभ्यः एव पिता दद्यात्तैभ्यो दद्यात्संन्यस्तं इति
 षट्त्रिंशत्तन्मातृसंन्यस्ते जीवतीत्यर्थः ॥ मृतं तु संन्यस्तेन दद्ये वदेयं । मृतेऽपि परेभ्य एवेति गोपः ॥ का
 त्यायनोपि । ब्राह्मणादिहनेनाते पतिनेऽसंगवर्जिते । व्युत्क्रमाच्च मृते देयं येभ्य एव दद्यात्स्यौ ॥ अ
 यं च संन्यस्तपित्रादेरविशेषात् सद्यः प्राह्येधिकारः ॥ एतं त्रिदेऽपरम् ॥ एकादशाह्वाणं वा विष्णुः
 पितृस्येव । अहमेकादशे प्राप्ते पावरांतु विधीयत इति । उक्तत्रिदेऽयदहणादेव प्रेतत्वे वनापनेरनु
 शनसा विशेषोक्तेः ब्राह्मणादिहनेऽप्यदिनिषेधस्त्वेकदेशदिपरः । अतः परमहंसाजं चार्थिकादि
 किमपि न कार्यमिति श्रुत्वापि प्राहृतत्वादयो गोडयथाः । इदमेव युक्तं ॥ यत्तरे प्राज्ञे कौटिल्यः । दर्श
 आह्वगपा आह्वं प्राह्वं चापरपक्षकं । न जीवन्मृतकः कुपोति तैलपरा मेव चेति । तत्संन्यस्तपिताद्यदि
 रिक्तविषयं ॥ मेत्राय गौपमरिशिष्टे । उद्धोऽपुत्रजननेऽपि त्रैलोक्येऽसौ मिके मरेव । तीर्थेऽप्राह्वं चापाते
 वृते न जीवतः पितुः ॥ तत्रैव ॥ महानदीषु संकोसु तीर्थेषु च गयामृते । जीवन्मितापि कुर्वीत आह्वं पाव
 राधुमेव च । गयामृते इति मातृव्यतिरिक्तविषयं । आन्वष्टकं गयामात्रौ सत्यां सच्चमृते इति मानुः
 आह्वं सुतः कुपोति नयेऽपि च जीवतीति तत्रैवोक्तेः । गयामात्रौ प्रासंगिकं । गयामसंगमो गत्यामानुः
 आह्वं समाचरेदिति वचनात् । तेन मृतमातृको गयामातृत्वात् प्रासंगिकं ॥ तज्जीवने तु । तीर्थे
 आह्वं मपि नेति कालादर्शं स्मृतिर्देष्येणादयः । अन्ये तु गत्या आह्वं नेति निषेधाद्यैः । सामान्यतः प्रा
 तीर्थेऽप्राह्वं भवत्येव गयामित्याहुः । यदापितुः प्रतिनिधित्वेन गयामाति । तदा यज्ञमानस्य पितृ
 पितामहपिनामहा इत्येव आह्वं । तत्र स्वमातुः पितृपत्नीत्येनेको द्विष्टृत्वात् मातृत्वेन पुनः कार्य
 णं कुर्यादिति त्रिस्यलीसेतो ॥ तच्च प्रलुगविसुपदाक्षयवरेऽथेवेति केचित् । आह्वं न्येव न्ये । म
 भ्रमां न्ये इत्यपरे । संकोचहेत्वभावात्तत्र न्येव आह्वं निमातृकार्ये रीति युक्तं प्रतिभाति । यत्पु

दनपारिजाते। नजीवन्वितकः कुयोच्छ्राद्धमग्निमृतेद्विजः। येभ्यः एवपितादघातेभ्यः कुर्वीतसः
 ग्निकइतिमुमन्त्रकेः। साग्नेरवजीवन्वितकस्यतीर्थ्यादिश्राद्धमुक्तं। साग्नेरपिमेत्रापरागीयशास्त्री
 यस्येवनाप्येषा। यदेतेजीवनः पितुरितितत्परिशिष्टेवोक्तेरितिरिजावलीदिवोदासाद्याः। तदयु
 क्तं। सौमन्वपिंडपितृयज्ञविषयं। संत्यलपित्राघृतिरिक्तविषयंवेतिपृथ्वीचंद्रादयोक्तेः। वृद्धोती
 र्येवेत्यादेः साधारण्येननास्यापितथात्वाच्च। तथागिरग्नेरपिनादीश्राद्धमुक्तं। एवंपितामह
 जीवनेपितृयज्ञविशेषः पितृकृतजीवन्वितकनिर्गोयेत्येयः॥ ॥ अथपितामहेजीवन्नि
 मृतेचपितरिषद्यपि पितामहोयातच्छ्राद्धंभुंजीतन्यत्रवीन्मनुरिति। मनुनाजीवनः पितामह
 सभोजनमुक्तं। तथापिप्रत्यक्षावर्चनस्यपूर्वनिषिद्धत्वात्पितामहंविहायपितृप्रपितामहवरुद्धप्र
 पितामहेभ्योजेयं। पितामस्यनुवृत्तः स्याज्जीवेचापिपितामहः। पितुः सनामसंकीर्त्येकीर्तये
 त्यपितामहमितिमुमन्त्रकेः। अप्येवसर्वमम्यतः पक्षः। यत्तुच्छ्राद्धपरिशिष्टे॥ पितामहेधियमा
 रोपितुः प्रतस्यनिर्वेपेत्। पितृसत्यवृत्तस्यजीवेत्तुपितामहइति। एकपुरुषं द्विपुरुषवापावं
 रामाह तन्तीर्थपितृयज्ञपरं। रक्षापूर्वोक्तमेव। एवंपूर्वयोर्मृतयोः प्रपितामहेजीवतिपितृमात्रे
 तेपरयोजीवतोश्चरुद्धप्रपितामहादिभ्योजेयं। जीवंतमपिदद्याद्भजेतायात्नोदकेद्विजः॥ पितुः
 पितृभ्यावादद्यात्पितृत्यपराश्रुतिः। इतिकार्यापनोक्तेश्च॥ एतत्सर्वंमसिक्त्याहहेमाद्रौविष्णु
 पितरिजीवतिपः श्राद्धेकुयोद्येषापिताकुर्यात्तेषां कुयोत्पितरिपितामहेवजीवतितेषांपिताम
 हः। पितरिपितामहेप्रपितामहेवजीवतिनैवकुर्यात्। यस्यपितामेतः स्यात्सपित्रेपिंडंनिधायप्र
 पितामहात्परभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्। यस्यपितापितामहश्चभेतोस्यातांसनाभ्यांपिंडोदनापिताम
 हपितामहायदद्यात्। यद्यपिपितामहः सपित्रेपिंडंनिधायप्रपितामहात्परभ्यांद्वाभ्यांदद्यात्।
 यस्यपिताप्रपितामहश्चभेतोस्यातांसपित्रेपिंडंनिधायपितामहात्परद्वाभ्यांदद्यात्। यातामस्तान्
 मय्येवंश्राद्धेकुर्यात्। द्विचक्षणाः॥ मंत्रोहेनयथान्यापंशेषाणांमंत्रवर्जितमिति। चत्रपितृवन्नाता
 महेजीवति तत्पित्रादिभ्यः। यथातत्रविषुजीवन्तुनैवकुर्यात्तत्रात्रापीत्यादिसर्वमतिदेश्यं। ए
 वेमात्जीवनेपीनिश्चलपरागीकालादर्शाः॥ तन्त्र॥ यभ्यएवेत्यादौषच्छ्रद्धादेव्यक्तिविशेष
 वाचित्वेनतदप्रसंगादितिदिक्॥ उत्तराह्येव्याख्यानप्राक्। यत्तत्रवित्तोनेश्वरेणोक्तपित्रेपिंडंनि
 धायते पितुरेकोद्विष्विधिनःश्राद्धंरुन्वाप्रपितामहादिभ्यः पार्श्वेणंकुर्यात्॥ तद्युक्तममृतस
 पिंडीकरणाभावयक्षसपिंडीकरणास्थानापन्नेजेयं। व्युक्तमात्रुममीतानानैवकार्योसपिंड
 तेतिवचनात्। दर्शादौपितुरेकोद्विष्वेवकार्यम्। नजीवंतमतिदरानीतिश्रुतेः। जीवन्वित
 महोयस्यपिताचांतरितोभवेत् पितुरेकस्यदातव्यमेवमाहुर्मनीषिणः॥ इतिपुत्रपार्श्वोक्तेः
 पितामहेजीवतिवेपितयैवसमाययेदितिहारीतोक्तेश्च॥ शिशुानुव्युक्तप्रातृप्रमीतानानैव
 कार्यासपिंडतापदिमातापदिपिताभर्तानैषविधिः स्मृतइतिमाधवीयेस्कांदीक्तेषुव्युक्तम
 मृतसपिंडीकरणाभावः पितृव्यादिविषयइत्याहः एषविधिर्निषेधरूपः। त्रिषुजीवन्सुविष्णु
 रहः। त्रिषुजीवन्तुनैवकुर्यादिति। एतददर्शादिविषयं। नादीश्राद्धनुपरभ्यस्त्रिभ्योभवत्येवेति

वनसंशयं प्रति भविष्योक्तेर्वाभ्यामेवेत्यन्वयः । एते पक्षाः कलौ निविद्धाः । प्रत्यक्षमवचनं आदे निवि
इमं नुरद्रवीत् चिं ड निर्वपणं चापि महापातकं संमितमिति पृथ्वीचंद्रोदये भविष्योक्तेः । चंद्रिका
व्येव ॥ तस्मात्पितरि जीवति आह्वानारं भएवैत्येकः पक्षः ॥ सपितुः पितृकृत्येषु अधिकारो न वि
द्यत इति कात्यायनोक्तेः ॥ जीवत्यितरि वैपत्रः आह्वकाले विवर्ज्येदिति हारीतोक्तेश्च ॥ पितुः
पित्रादिभ्यो दद्यादिति सिद्धांतः ॥ भ्रिममारोनुपितरि पूर्वेषामेव निर्वपेदिति मन्त्रोक्तेः ॥ पितुः पितृभ्या
वा दद्यात् सपिते न्यपराश्रुतिरिति कात्यायनोक्तेश्च ॥ अप्येव ह्यसमतः पक्षः ॥ अन्ये शाखाभेदे न ज्ञे
याः ॥ एवं जीवन्मातामहेनाप्युहेन कार्यं ॥ मातामहानामप्येव आह्वं कुर्याद्विचक्षणा ॥ मंत्रोहे न
पथान्यायं शेषाणां संवर्जितमिति विस्मृतेः ॥ एवं मात्रादिकस्यापि तथा मातामहादिवे इति ।
पृथ्वीचंद्रोदये न्यपराश्रुताश्च ॥ पितरि जीवति नुस्वमानरि मृतानामपि पितुरेव मातृमातामहयोः कु
र्यात् ॥ येभ्य एव पिता दद्यादिति वक्ष्यमाणं वचनादिति पितामहचरणाः ॥ मदनरत्ने तु जीवत्यितास्
मातृमातामहयोर्दद्यादित्युक्तं ॥ कालादर्शे व्येव ॥ मृते तु पितरि जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो व
ह्ये दद्यादिति स्मृतितत्वादिगोऽयंथाः ॥ दाक्षिणात्यास्तु ॥ पितृवर्गे मातृवर्गे तथा मातामहस्य च ॥
जीवेत्तु पितृवर्गो घृतं वृत्तं तु पितृवर्गे दिति वचनात्तद्गत्याग एवेत्याहुः ॥ एवं पतितस्य स्तपितृका
देरपि ज्ञेयाः ॥ चहोतीर्थे च संन्यसेताते च पतिते सति ॥ येभ्यः एव पिता दद्यात्तैभ्यो दद्यात्स्यं सुत इति
षट्त्रिंशत्तानात् ॥ संन्यसे जीवतीत्यर्थः ॥ मृते तु संन्यसेत दाद्ये वदेयं ॥ मृते पिपरेभ्य एवेति गोप्रः ॥ का
त्यायनोपि ॥ ब्राह्मणादिहेतौ ते पतिते संगवर्जिते ॥ व्युत्क्रमाच्च मृते देयं येभ्य एव ददात्यसौ ॥ अ
यं च संन्यस्तपित्रादेर विशेषात् सद्यश्चाह्वेधिकारः ॥ एतच्चिदं परम् ॥ एकादशाहवाप्येणवाधिकं य
पितृस्येव ॥ अह्नयेकादशे मात्रे पावरांतु विधीयत इति ॥ उक्तच्चिदं ग्रहणादेव प्रेतत्वेनैव जायते इत्यु
श्रुतसा विशेषोक्तेः ॥ ब्राह्मणादिहेतौ श्यादिनिषेधस्त्वेकदेशदिपराः ॥ अतः परमहंसानां वादिकादि
किमपिन कार्पमिनि शूलपाणि आह्वतत्वादेयो गोऽयंथाः ॥ इदमेव युक्तं ॥ यत्र हेमाद्रौ कौडिन्यः ॥ दर्श
आह्वं गया आह्वं चापरपक्षकः ॥ न जीवत्यितृकः कुर्यात्तिले लपेणामेव चेति ॥ तत्संन्यस्तपित्राद्यति
रिक्तविषयं ॥ मैत्रायणीपरिशेषः ॥ उद्वादेऽपत्रजनने पित्रे स्थासौमिके मखे ॥ तीर्थे ब्राह्मण आयाते
घृते जीवतः पितुः ॥ तत्रैव ॥ मरुतं दीपुसर्वो सुतीर्थेषु च गयामृते ॥ जीवत्यितापि कुर्वीत आह्वं पाव
राधुं च ॥ गयामृते इति मातृव्यतिरिक्तविषयः ॥ आह्वं ह्यवगया मात्रौ सत्यां स च मृते हनि मातुः
आह्वं सुतः कुर्वीत्यित्येपि च जीवतीति तत्रैवोक्तेः ॥ गयामात्रौ मासं गिष्या ॥ गयां प्रसंगे गत्यामानुः
आह्वं समाचरेदिति वचनात् ॥ तेन मृतमातृजोगयायां तत्पावरां मावृकुर्यात् ॥ तन्जीवने तु ॥ तीर्थे
आह्वं मपिनेतिकालादर्शे स्मृतिर्देष्यादयः ॥ अन्ये तु गत्या आह्वंनेति निषेधार्थः ॥ सामान्यतः आह्वं
तीर्थे आह्वं भवेत्येव गयामित्याहुः ॥ पदापितुः प्रतिनिधित्वेन गयायाति ॥ तदायजमानस्य पितृ
पितामहपितामहा इत्येव आह्वं ॥ तत्र स्वमातुः पितृपत्नीत्येनेको द्विचक्रत्वात्मातृत्वेन पुनः पाव
रां कुर्यादिति त्रित्यस्योत्पत्तौ ॥ तच्च फल्युविष्णुपदास्यपवरेष्वेति केचित् ॥ आद्यं न्येवैव न्येः ॥ म
भ्रमां न्ये इत्यपर ॥ संकोचहेत्वावात्तत्रत्यस्यैव आह्वं निमानु कार्याणीति युक्तं पतिभातिः ॥ यत्र म

दनपारिजाते। नजीवत्यितकः कुयोच्छ्राद्धमग्निमृतेद्विजः। येभ्यः एवपितादद्यात्तेभ्यः कुर्वीतसा
 ग्निकउत्तिसुमन्त्रकेः। साग्नेरवजीवत्यितकस्यतीर्थोदिश्राद्धमुक्तं। साग्नेरपिमेत्रापरागीपशाखी
 पस्येवनाच्येयं। यदेतेजीवनःपितृरितितत्परिशिष्टएवोक्तेरितिरत्नावलीदिवादासाद्याः। तदुप
 क्तं। सोमंतवेपिंडपितृपुत्रविषयं। संन्यस्तपित्राद्यतिरिक्तविषयंवेतिशुद्ध्याचंद्रोदयोक्तेः। वदोती
 र्येवेत्यादेः साधारण्येननास्यापितथात्वाच्च। तथाग्नेरपितादीश्राद्धमुक्तंपाकः। एवंपितामह
 जीवनेपिज्ञेयं। विशेषःपितृकृतजीवत्यितकनिर्गोपज्ञेयः॥ ॥ अथपितामहेजीवति
 मृतेचपितरियुध्यपि पितामहोवातच्छ्राद्धंभुंजीतेत्यत्रवीन्मरुरिति। मनुनाजीवनःपितामह
 सभोजनमुक्तं। तथापिप्रत्यक्षावर्नस्यपूर्वेनिषिद्धत्वात्पितामहेविहायपितृप्रपितामहवृद्धप्र
 पितामहेभ्योज्ञेयो। पितापस्यनुवृत्तःस्याज्जीवेच्चापिपितामहः। पितुःसनामसंकीर्त्येकीर्तये
 त्यपितामहमितिमन्त्रकेः। अथमेवसर्वमम्नतःपक्षः। यत्तुच्छ्रदोगपरिशिष्टं। पितामहेभ्रियमा
 गोपितुःप्रेतस्यनिवेपत। पितृस्तस्यचरत्तस्यजीवेत्तस्यपितामहइति। एकपुरुषंद्विपुरुषवापावं
 णामह तन्तीर्थपितृपुत्रपरं। वृद्धाश्रुंक्तमेव। एवंश्रुंतेयः। प्रपितामहेजीवतिपितृमतेमृ
 तेपरयो जीवतोश्चवृद्धप्रपितामहादिभ्योज्ञेयो। जीवंतमपिदद्यात्तथात्नोदकेद्विजः। पितुः
 पितृभ्योवाद्यत्तपितेत्यपराश्रुतिः। इतिकात्यायनोक्तेश्च॥ एतत्सर्वंनमसिक्त्याहहेमाद्रौविष्णु
 पितरिजीवतिपःश्राद्धकुर्योद्येषापिताकुर्योक्तेषाकुर्योत्पितरिपितामहेचजीवतितेषांपिताम
 हःपितरिपितामहेप्रपितामहेचजीवतिनैवकुर्यात्। यस्यपितामेतःस्यात्सपित्रेपिंडनिधापप्र
 पितामहात्यराभ्याद्वाभ्यादद्यात्। यस्यपितापितामहश्चप्रेतोस्यात्सनाभ्यापिंडोदत्त्वापिताम
 हपितामहायदद्यात्। यद्यपिपितामहःसपित्रेपिंडनिधापपितामहात्यराभ्याद्वाभ्यादद्यात्।
 यस्यपिताप्रपितामहश्चप्रेतोस्यात्सपित्रेपिंडनिधापपितामहात्यराभ्याद्वाभ्यादद्यात्। मातामस्तान्
 मय्येवश्राद्धकुर्याद्विचक्षणाः॥ यज्ञोहेनयथान्यायंशेषाणांमंत्रवर्जितमिति। अत्रपितृवन्माता
 महेजीवति तन्त्रिणादिभ्यः॥ यथातत्रविषु जीवत्युनैवकुर्यात्तत्रात्रपीत्यादिसर्वमतिदेष्यं। ए
 वेमात्जीवनेपीनिश्चलपारगीकालादर्शाः॥ तन्त्र॥ येभ्यएवत्यादौषच्छ्रुत्वादेव्यक्तिविशेष
 वाचित्तेनतदप्रसगादितिदिक॥ उत्तराहुव्याख्यात्राक। यत्तत्रवित्तानेश्वरेणोक्तपित्रेपिंडनि
 धायेतिपितुरेकोद्विष्टविधिनाश्राद्धंकृत्वाप्रपितामहादिभ्यःपार्वणंकुर्यात्॥ तद्यत्कममृतस
 पिंडीकरणाभावयत्सपिंडीकरणास्थानापन्नज्ञेयो। व्युत्क्रमात्प्रमौतानानैवकार्योसपिंड
 तेतिवचनात्। दर्शादौपितुरेकोद्विष्टमेवकार्यम्। नजीवंतमतिदद्यातीतिश्रुतेः। जीवत्यिता
 महेयस्यपिताचांतरितोभवेत्पितुरेकस्यदातव्यमेवमाहर्मनीषिणाः॥ इतिपुत्रपार्श्वोक्तेः
 पितामहेजीवतिवेपितयैवसमापयेदितिहारीतोक्तेश्च॥ शिशुानुव्युत्क्रमात्प्रमौतानानैव
 कार्यासपिंडतापदिमातापदिपिताभक्तानेषविधिःस्मृतइतिमाधवीयेस्कादोक्तेषुव्युत्क्रम
 मृतसपिंडीकरणाभावःपितृत्यादिविषयस्याहः। एषविधिर्निषेधरूपः। त्रिषुजीवत्युविष्णु
 रह। त्रिषुजीवत्युनैवकुर्यादिति। एतदृशादिविषयः। नादीश्राद्धनपरभ्यस्त्रिभ्योभवत्येवेति

वनसप्तप्रतिभविष्योक्तेषोभ्यामेवेत्यन्पः । स्तोपस्याः कलौनिषिद्धाः । प्रत्यक्षमर्चनेभादेविषि
 दंमनुरव्वीत् पिंडनिर्वपणं चापिमहापातकं संमितमिति पृथ्वीचंद्रोदयेभविष्योक्तेः । अदिका
 व्येवं ॥ तस्मात्पितरि जीवति आह नारंभयेवत्येकः पक्षः ॥ सपितुः पितृकृत्येषु अधिकारो न वि
 द्यत इति कात्यायनोक्तेः ॥ जीवति तरेवैपुत्रः आह कालं विवर्जयेदिति हारीतोक्तेः ॥ पितुः
 पित्रादिभ्यो दद्यादिति सिद्धांतः ॥ भ्रिममाणो नु पितरि पूर्वेषामेव निवेदयेदिति मन्त्रकः ॥ पितुः पितृभ्या
 वा दद्यात् सपिते न्यपराश्रुतिरिति कात्यायनोक्तेः ॥ अयं बहुसमतः पक्षः ॥ अन्ये शास्त्राभेदे न ज्ञे
 याः ॥ एवं जीवन्मातामहेनाप्युहेन कार्यं ॥ मातामहानामप्येव प्रादुर्कृषी द्विषस्वरा । मञ्जो हेम
 मथान्यायं शेषाणां मंत्रवर्जितं मिति विस्मृतेः ॥ एवं प्राग्नादिकस्यापितथा मातामहादिवे इति ।
 पृथ्वीचंद्रोदये ग्निपुराणाच्च ॥ पितरि जीवति नु स्वमानरि मृताया मपि पितुरेव मातृमातामहयोः कु
 र्यात् ॥ येभ्य एव पिता दद्यादिति वक्ष्यमाणं वचनादिति पितामहचरणाः ॥ मदनत्वे नु जीवति तास्त
 मातृमातामहयो दद्यादित्युक्तं ॥ कालादर्शे व्येवं ॥ मृते नु पितरि जीवन्मातृकः पितामहादिभ्यो व
 द्दो दद्यादिति स्मृतिनत्वादि गौडग्रंथाः ॥ दाक्षिणात्यास्तु ॥ पितृवर्गे मातृवर्गे तथा मातामहस्य च ॥
 जीवेतु यदि गोद्युक्तं वर्गे नु परित्यजेदिति वचनात्तद्गर्भान्वाग एवेमाहुः ॥ एवं पितृसंन्यस्तपितृका
 देरपि ज्ञेयं ॥ यद्दो तोर्थे च संन्यसेताते च पतिते स्ति । यभ्यः एव पिता दद्यात्तेभ्यो दद्यात्स्वयं सुतरति
 ष्ट्रिंशन्मातात् ॥ संन्यसे जीवतौ न्यर्थः ॥ मृते नु संन्यसेत दाद्ये वदेय ॥ मृते पिपरेभ्य एवेति गोश्रः ॥ आ
 मापनोपि ॥ ब्राह्मणादिहनेताते पतिते संगवर्जिते ॥ व्युत्क्रमाच्च मृते देयं भ्य एव दद्यात्सौ ॥ अ
 यं च संन्यस्तपित्रादेरविशेषात् सर्वप्रादेधिकारः ॥ एतद्विदेऽपरम् ॥ एकादशाहं चार्धं वा चार्धं कथं
 पितृस्येव ॥ अत्र न्येकादशे प्राप्ते पावणं नु विधीयत इति । उक्तं विदेऽपरं एतदेव तत्त्वं नैवमापनेरमु
 शनसाविशेषोक्तेः ॥ ब्राह्मणादिहनेरप्यादिनिषेधस्त्वेकं दंशदिपरः ॥ अतः परमहंसानां चार्धिकादि
 किमपिन कार्यमिति मूलपाणि आह नत्वा द्यो गौडग्रंथाः ॥ इदमेव युक्तं ॥ यत्र हेमाद्रौ कौटिल्यः ॥ दश
 आहं गया आहं आहं चापरपक्षकं ॥ न जीवति न्युक्तः कुर्यात्तिलैलेपेणामेवचेति । तत्संन्यस्तपिमापति
 रिक्तविषयं ॥ भेन्नायणीपपरिशिष्टे । उदाहेपुत्रमनेनेपित्रेष्वालोमिके मखे । तीर्थे ब्राह्मणा आयागे
 घडेते जीवतः पितुः ॥ तत्रैव ॥ महानदीपुसवोसु तीर्थेषु च गयामृते । जीवति नापि कुर्यात् आहं पाव
 लाधर्मवत् ॥ गयामृते इति मातृव्यतिरिक्तविषयं ॥ आहं च स्वंगया मात्रौ सत्यासच्च पुनेहमि मातुः
 आहं सुतः कुर्यात्सि तर्षेपि जीवतीति तत्रैवोक्तेः ॥ गयामात्रौ मासं गि कया । गयामसंगमो गत्यामातुः
 आहं समाचरेदिति वचनात् ॥ तेन मृतमातृजोगयायातत्पावणं माव कुर्यात् ॥ तज्जीवने नु । तीर्थे
 आहं मपिनेतिकात्वादर्शस्मृतिदर्थे एतादयः ॥ अन्ये तु गत्वा आहं नेति निषेधाद्यैः ॥ सामान्यतः कार्यं
 तीर्थे आहं भवत्येव गयापामिनाहुः ॥ पदापितुः मतिनिधित्वे भगवां पाति । तदापञ्चममस्य पित
 पितामहमपिनामहाशयेव प्रादुर्कृतं ॥ तत्र स्वमातुः पितृपत्नीव्येने कोटिं कृत्वा मातृव्येन पुत्रः पाव
 णं कुर्यादिति त्रिस्यलीसेतो ॥ तत्र प्रव्युविष्णुपदाक्षयवेदेभ्येति ज्ञेयित्वा ॥ आधां न्येवैव न्येयाम
 भ्रमां न्ये इत्यपरे ॥ संकोचहेत्वभावात्तत्रत्य सर्वप्राह्मिनामातृकार्यो रीति युक्तं मतिभाति । पञ्चम

एवावहवः उत्राः शीलवन्तो युष्मन्विताः तेषां तु समवेतानां यद्येकोपि गयां ब्रजेत् ॥ तारितास्यो
येनेन स्याति परमां गतिमिति ॥ हेमाद्रौ कौर्मोक्तेः ॥ काम्येपि दानहोमादावनुसृत्यैवाधिकारः
इत्यासाध्यजपादौ तां विनापि ॥ अथ कर्कषेठीनसिः ॥ विभक्तेस्तु पृथक् प्राप्तिं संवत्सरादि
एकेनैवा विभक्तेषु कृते सर्वैस्तु तच्छतं ॥ संवत्सरास्यवांगिमासिकान्येकत्रैव तदाह लघुहारी
सपिंडीकरणां तानियानिश्चाहानि षोडश ॥ पृथग् द्वैवसुताः कुपुः पृथक् द्वया अपि क्वचित् ॥ स
उनेमासिकोपलक्षणं ॥ अर्वाकू संवत्सराज्ज्येष्ठः प्राहं कुर्यात्समेन्यत् ॥ अर्धसपिंडीकरणात्सर्वे
पुः पृथक् पृथगिति व्यासोक्तेः ॥ उशनाः नवप्राहं सपिंडं प्राहं न्यपि च षोडश ॥ एकेनैव त्रिका
सिं विभक्तं यन्नेषुपि मद्यानयोदशी प्राहं न्यपि भक्ता नामपि पृथगिति युक्तं भाक ॥ यत्तु वृद्धवसि
ष्टः ॥ मासिकं च षोडशं सपिंडीकरणं तथा ॥ अथैवैव प्रकृतं व्यमादिकं प्रथमं तथेति ॥ तन्निर्
ला ॥ चतुःचपरिशिष्टे ॥ नवप्राहं सहस्रदुः ॥

॥ अथ तीर्थप्राहं ॥

तत्र पृथग्यस्मत्पितामहकृतत्रिस्थलीसेनुरेव जागत्रैतथापि किंचिदुच्यते ॥ तत्र यात्रायाः सह
निर्वासपत्नीकौ गच्छेत्तीर्थानि संपुतः ॥ प्रायश्चित्तौ त्रैत्रै तीर्थपत्नीविरहितोपि वा ॥ युजेष्वनधि
कारौ च पञ्चवामं त्रसाधक इति कौमेव वचनान्साग्नेः सपत्नीकस्यैवाधिकारः ॥ भारते ॥ ब्राह्मण
सन्निभो वेश्यः अद्रौ वाराजसत्रम नवियोगिन्त्रजं त्येतेस्त्राताः तीर्थमहात्मनः ॥ स्कां देविथ
वाधमेषु ॥ स्नानं दानं तीर्थयात्रां विस्मोर्नामग्रहं मुहुः ॥ एतत्पुत्राद्यनुमत्यैवा सधवायाः पत्या
सहैवेति प्रागुक्तं ॥ काशीखंडे ॥ मातुः पितुः स्नेहप्रमनात्तथास्थिसुतस्तु कुर्यात्स्वतु तीर्थयात्रां ॥
तद्विधिः स्कां दे ॥ तीर्थयात्रां विद्वेषुः ॥ आग्निध्यायोषोडशे ॥ गणेशं च पितृन् विप्रान् साधून्
शक्तान् प्रत्युच्य ॥ कृतपारणको दृष्टौ गच्छेन्नियमश्चर्युनः ॥ आगत्याभ्यर्च्य च पितृन् च यथाकृतफल
भाभवेत् ॥ उपवासान्त्याज्जुः संचकार्यं ॥ प्रयागे तीर्थयात्रायां पितृमातृवियोगतः ॥ कचानां व
पनं कुर्यात् ॥ वृथानविकचो भवेदिति विस्मृतेः ॥ प्रायश्चित्तार्थं यात्रायां गयायां वैतदित्युक्ते ॥ केचि
तु हेमाद्रौ महाभारते ॥ केशप्रमशुनखादीनां वपनेन वशस्यते ॥ अतो नकार्यं वपने गयाप्राहादि
नासदा ॥ ये भारते स्मिन् पितृकर्मतत्पराः ॥ संधाये केशानतिभक्तिभाविताः ॥ त्रणश्यार्थं पित
तीर्थमागता लेषामृगं संक्षयमेष्यति क्रवमिति निषेधात् ॥ गयायात्रां गवपने नकार्यं मित्याहुः
वस्तुतस्तु ॥ गयाधिकरणा कस्यैवायं निषेधः ॥ ननु यात्रां गस्य ॥ प्राहार्थिनेत्युक्तेः ॥ विशालां
विरजंगया मित्यनेनैकवाक्यत्वाच्च ॥ प्राहं च वगनवृद्धादशं देवतं वा शृतेन कार्यां ॥ गच्छेदेशं
तरं पस्तु प्राहं कुर्यात्सर्वेषु निविस्वपरा गात ॥ यात्रां गच्छेत्प्राहोक्तेश्च ॥ प्राहं च पारणादि
ने एवा ॥ उषोष्परजनीमेकां प्रातः प्राहं विधाषुच ॥ गणेशं ब्राह्मणान्त्वा सुक्तां प्रस्थितवानसु
धीरिति स्कां दलिगात् ॥ गौडनिबंधे गौतमः ॥ तीर्थयात्रासमारंभे तीर्थान्त्वागमेपि च ॥ वृद्धि
प्राहं प्रकुर्वीत वरुसर्पिः समन्विता ॥ वृद्धिपदंतद्वमार्थं ॥ प्राहोत्रं यात्रासंकल्पश्रितभयः ॥ वा
पवीये ॥ उद्यतस्तु गयोगं प्राहं कृत्वा विधाननः ॥ विधापकार्यं दीवेष्यामस्तुत्वा मदक्षिणां ॥
ततोऽथामां गं गत्वा प्राहं शेषस्य भोजनं ॥ चतस्य भोजनं ॥ तच्च जोशमध्यं ॥ प्राहोत्रं जोशगमनं

कल्पतः पृथ्वीचंद्रोदयस्तु । दद्यात्त्रिभ्यः परेभ्यस्तु जीवेच्च वित्तपयदीति मन्त्रकेः ॥ सर्वत्र विकल्पाः ॥ स
च देशाचार्यवृत्तिवृत्तत्वाद्देहाः सुदर्शनभाष्येन मासिश्चाहं । जीवन्मिच्छादिनास्युक्तमपूतपिच्छादि
नचकार्यमेवेत्युक्तं । मदनरत्नेनोक्तं ॥ अष्टकादिषु संज्ञांतो मन्त्रादिषु युगादिषु । चंद्रस्य ग्रहेषु पाते
स्वेच्छपाश्र्वयो गतः । जीवन्मिच्छा नैव कुर्यात् । अहंकारात्पतयादिले । अथैव विशेषः ॥ श्रीपितृक
नजीवन्मिच्छा कर्तव्ये भद्रकृतत्रिष्य लोसेनो वजेयाः ॥ इति मन्त्रमलाकारकृते निर्णयसिद्धौ जी
वन्मिच्छादिश्चाहं ॥ अथ विभक्ता विभक्तनिर्णयः ॥ पृथ्वीचंद्रोद
ये मरीचिः ॥ वज्रवः स्युर्पापुत्राः पितुरेकत्रवासिनः ॥ सर्वेषां नुपत्कते इत्येतावन्विभक्ते न सर्वे
वक्तव्यं भवेत् । अष्टस्य कर्तृत्वेऽपि संवै प्रलभा गिरत्यर्थः ॥ तेन येन ह्यवयादिनिष्पत्तिप्रतिस
स्कारत्वात्सर्वे कार्यः ॥ एवं संसृष्टिनामपि । नृत्वात्तान् । मिताक्षरायां । नारदः ॥ आहृणा मविभक्त
नामैवो धर्मप्रवर्तते । विभागे सति धर्मोपि भवेत्तथा पृथक् पृथक् । च हस्यतिरपि ॥ एकपाकेन व
सतापितृदेवै द्विजात्वेन । एकं भवेद्विभक्तानां तदेव स्याद्देहे देहे । अत्र यद्यपि अविशेषणान्न ब्रह्म
पत्तसंध्यादिषु विभक्तानां पृथक् निषेधः प्राप्नोति । तथापि इत्यस्य अह वैश्वदेवादिषु व
सः ॥ इत्यस्यानेकस्वामिकत्वेनेकस्य अपेनाधिकारता । यानि तुर्यसंध्यानि मंत्रजपोपवाससं
ध्या ब्रह्मपत्रपास एव गणादीनि नित्येनेति कृत्वा नित्येऽप्युपयोगाधिकारः । इत्यस्य भावेऽनु
मत्यनेपेक्षणान् । इत्येतावन्विभक्तेनेत्यस्याविषयत्वान् । पृथग्येकपाकानां ब्रह्मपत्रादिजन्यना
अग्निद्रव्यमुत्पात्तसंध्यानिष्पत्तयेति । प्रयोगपरिजातेऽश्वत्थलायनोक्तेः ॥ अग्निहोत्रश
देनाग्निसाध्यश्रौतस्मार्तैर्नित्यकर्मपरः । तेऽप्यन्यानुमत्यैवाधिकारेणान्यासमाप्ताः । पितृश्राद्ध
दिषु तुर्यप्रलेषु नित्येषु नुमतिविनाप्येकस्याधिकारः ॥ एकोपि स्यात्तरे कुर्व्याद्दानाधमनविक्रय
आपत्काले कुटुंबार्थं धर्मार्थं च विशेषतः ॥ इति वचनात् । धर्मार्थः प्रथमकर्तव्ये पितृश्राद्धादिति
तिवित्तानेश्वरः केचित्तविभक्तानामपि पृथक्पाकत्वे देशान्तरे च दार्शिक्यादिकयोः पृथक्साह
आहृणा मविभक्तानां पृथक्पाको भवेद्यदि वैश्वदेवादिकं प्राडुं कुपुले वै पृथक् पृथगिति द्वारितो
क्तेः ॥ अविभक्तेन पत्रेणापितृमेधे मत्ता हनि । शान्तरे पृथक्पुं दर्शं प्राडुं तथैव वेतियमोक्तेऽप्येति
तत्र प्रलेषिष्ये । तदपमर्थः ॥ पंचमहापत्रमध्ये देवभूतपितृमनुष्यपज्ञानान्यानुमत्यानेषु एव कुर्या
त् । होमाग्निदानरहितं न भोक्तव्यं कदाचन । अविभक्तसु संसृष्टयेकेनापि कृते कृतमिति आशोक्ते
श्चा ॥ यस्य तु ज्येष्ठेनाकृते वैश्वदेवेन सिध्येत न तस्मीमग्नेः किंचित्क्षित्वा भोक्तव्यं । यस्य तेषामग्नि
तोन्नसिद्धोत्सनिष्कृतमग्नेः कृत्वा यत्राहृणापत्तानुं जीनेत्यविभक्ताधिकारो पृथ्वीचंद्रोदये गो
भिलोक्तेः ॥ आश्वलायनस्तु ॥ पाकपार्थक्ये पृथक्कृतं देकत्वेः पृथक्साह । वसतामेकपाकेन विभ
क्तानामपि पशुः एकस्तु चतुरेपज्ञानं कुर्याद्वाग्जपप्रवृत्तान् ॥ अविभक्ता विभक्ता च पृथक्पा
कादिजातमः कुर्युः पृथक्पृथक्पज्ञानं भोजनान्मादिनेदिने रति । ब्रह्मपत्रसंध्यास्तानतपेणा
दि तज्जहेनोः पृथग्वेदेव प्रजातं कृतं वव न हयादेकत्र पृथक्वा ॥ दर्शपहरा आहृदि त्विकस्ये वती
र्थाहृदि पिपुगपत्सर्वेषामविभक्तानां प्राप्तावेकस्यैव भेदेन प्राप्ते भिन्नमगया आहृदियेवां य

एवावहवः पुत्राः शीलवतो गुणाच्चिताः तेषामुसमेतानां यथेकोपि गयां ब्रजेत् ॥ जारितास्य
यनेन सयाति परमां गतिमिति ॥ हेमाद्रौ कौर्मोक्तेः ॥ काभ्येपि दानहोमादावप्यनुसन्नेनाधिकारः
इत्यासाध्यजपादौ तां विनापि ॥ अपराकैपैठीनसिः ॥ विभक्तैस्तृथक्कापंप्रतिसेवत्सरादि
स्केनेवाविभक्तैः पुक्तैः संवेत्सुतकृतं ॥ संवत्सरात्पूर्वाणि मासिकान्येकत्रैव न दाहलघुहारी
सपिडीकराणां नानिपानिश्चाद्धानि चोऽशु ॥ १४ ॥ १४ ॥ वसुताः कुपुः १४ ॥ १४ ॥ अथ कद्व्या अपि कचित् ॥ स
उनमासिकोपलक्षणं ॥ अर्वाकं संवत्सरात्पेष्टः प्राहुः कुर्यात्समेत्यत् ॥ अर्धसपिडीकरणात्संवे
युः १४ ॥ १४ ॥ अथ गतिव्यासोक्तेः ॥ उशानाः नवश्राद्धसपिडंश्चाद्धान्यपि चोऽशु ॥ एकैनेवतका
णिसविभक्तयनेद्यपि मघानयोदशीश्चाद्द्विविभक्तानामपि १४ ॥ १४ ॥ अथ गतिव्यासोक्तं ॥ यत्तृद्ववशि
ष्टः ॥ मासिकं च वषोत्सर्गं सपिडीकरणं तथा ॥ जेहेनेव प्रकृतेष्वमादिकं प्रथमं तथेति ॥ तन्निर्
लां ॥ वद्वचपरिशिष्टे ॥ नवश्राद्धं सह द्युः ॥ ॥ अथ तीर्थश्राद्धं ॥

तत्र यद्यप्यस्मत्पितामहकृतत्रिस्थलीसेनुरेव जागर्तितथापि किंचिदप्यने ॥ तत्र यात्रायाः सह
निर्वासपत्नीकौ गच्छेत्तीर्थानिसंपृतः ॥ प्रायश्चित्तोत्रे जेतीर्थे पत्नीविरहितोपि वा ॥ पुत्रेष्वनधि
कारी च पुत्रेष्वामनुसाधक इति कोमेव च नानुसाधनः सपत्नीकस्यैवाधिकारः ॥ भारते ॥ ब्राह्मणः
सत्रिवो वेषः ॥ श्रद्धावाराजसत्तम ॥ न विषो नित्रजं येनेस्त्वानाः तीर्थे महात्मनः ॥ स्नादे विध
वाधमेषु ॥ स्नानदानतीर्थयात्राविष्णोर्नामग्रहपुद्गः ॥ एतत्पुत्राद्यनुमत्येवा ॥ सधवायाः पत्या
सहेवेति प्रायुक्तं ॥ काशीरवंडे ॥ मानुः पितुः श्रेष्ठमनात्तथास्थिसुतस्तु कुर्यात्खलु तीर्थयात्रां ॥
तद्विधिः स्नादे ॥ तीर्थयात्रां चिकीर्षुः ॥ आन्विषा यो योषरां गृहे ॥ गणेशं च पितृन् विप्रान् साधून्
शक्त्या मपूज्य च ॥ कृतपारणकोदशो गच्छेन्नियमधुसुनः ॥ आगत्याभ्यर्च्य च पितृन् यथा कृतफल
भाभवेत् ॥ उपवासात्प्राप्नुः उनेचकार्यं ॥ प्रयागे तीर्थयात्रायां पितृमानुवियोगतः ॥ कचानां व
पुनं कुर्यात्तद्व्यानविकचो भवेदिति विष्णुक्तेः ॥ प्रायश्चित्तार्थयात्रायां गयायां चैतदित्यक्ते ॥ केचि
तृहेमाद्रौ महाभारते ॥ केशप्रमथुनखादीनां वपनं च शस्यते ॥ अनोनकार्यं वपनं गयाश्राद्धादि
नासदा ॥ ये भारते स्मिन् पितृकर्मतत्पराः ॥ संघार्यकेशानतिभक्तिभाविताः ॥ जराक्षयाये पित
तीर्थमागता लेषासृणो संशयमेषानि क्रवमिति निषेधात् ॥ गयायात्रां गवपनेन कार्पुमित्याहुः
वस्तुतस्तु ॥ गयाधिकरणा कस्यैवाप्ये निषेधः ॥ ननु यात्रागम्य ॥ श्राद्धार्थिनेत्यक्तेः ॥ विशाला
विरजगयामित्यनेनैकवाक्यत्वाच्च ॥ श्राद्धं च धनवद्दादशदेवंतां शृतेन कार्या ॥ गच्छेदेश
तरं पत्न्यादकुप्यात्सपिषेति विष्णुपुराणात् ॥ यात्रां गच्छेत्प्राज्ञोक्तेश्च ॥ श्राद्धं च पारणादि
ने एवा ॥ उपोष्य रजनीमेकां प्रातः ॥ श्राद्धं विधाप्य च ॥ गणेशं ब्राह्मणान्त्वांस्तुत्वाप्रस्थितवानसु
धीरिति स्नादन्निगतं ॥ गोऽनिवंधे गौतमः ॥ तीर्थयात्रासमारंभे तीर्थान्मत्तागमेपि वा ॥ श्रद्धि
श्राद्धं प्रकुर्वीत वदुःसर्पिः समन्वितं ॥ श्रद्धिपदेतद्वर्णयत् ॥ श्राद्धेः त्रयात्रासंकल्पश्च इति भद्रः ॥ वा
पत्नीषु ॥ उद्यतस्तु गयोगुं श्राद्धं कृत्वा विधानतः ॥ विधापकापंठीवेष्यामकृत्वा मदर्शनां
ततो यामात्रं गत्वा श्राद्धं शेषमोजने ॥ शतस्पर्शमोजने ॥ तत्र कोशमभ्य ॥ श्राद्धात्तरं कोशमन

आयपात्राणामेवेति शिष्टः ॥ तत्रः स्नानं ॥ परार्थेन ॥ माकेंडेयपुराणे ॥ मानरं पितरं जायां आतरं सुह
 देयं यमुद्दिश्य निमज्जेत अष्टमासं लभेत ॥ पेयीनसि ॥ प्रति कृतिं कुशमयी तीर्थे चारि निमज्ज
 येत ॥ ननु ये च यमुद्दिश्य साष्टभागं फले लभेत ॥ ततस्तपेण आडे ॥ पृथ्वी चंद्रोदये ब्रह्मदेवी पर
 राकाशी खडादिषु ॥ अक्रात्पेप्यथा काले तीर्थे आडे चतुर्षणं ॥ अत्रिलेवेन कर्त्तव्यं नैव वि
 प्रसमाचरेत् ॥ मान्ये ॥ पितृणां चैवं तपेणामिति तु र्थपाटः ॥ तत्र देवता महालयनिर्गोपे यायुक्ताः
 शंखदेव लो ॥ तीर्थे द्रव्यौ पपत्रौ च न कालमवधारयेत् ॥ पात्रं च ब्राह्मणं प्राप्य सद्यः आडे समा
 चरेत् ॥ हारीतः दिवा वापदिशारत्रो भुक्तो वा योषितोपि वा न काल नियमस्तत्र गंगा प्राप्य स
 रिहं भारते ॥ भुक्तो वाप्यथ वा भुक्तो वा वायुदिवादिवा पंचकाले थवा काले शुचिर्वाप्य
 यवाशुचिः यदेव दृश्यते तत्र नदी चित्रियथा प्रिये ॥ प्रणामं दर्शनं तस्मात् न कालस्तत्र कारणा
 आशौ चैपिकार्यं ॥ विवाह उर्गपत्नेषु पात्राणां तीर्थे कर्मणि ॥ न तत्र सतकेतद्वक्तव्यं यथादि
 कारयेदिति पेयीनसि स्मृतैः ॥ तदानीमकरणोत्वाशौचांते एव कुपीत ॥ प्रभासखडे ॥ नवारं
 च नक्षत्रं न कालस्तत्र कारणां ॥ यदेव दृश्यते तीर्थं तदा पर्वसहस्रकं मलमासेपिकार्यं निय
 नैमित्तिके कुपीत मयतः सन्मलिस्लुचे तीर्थे आडे गजच्छायां प्रत आडे तथैवं च तिरहस्य
 ति स्मृतैः ॥ एतच्चाशौचं न भोजनस्य यत्रो स्नानं प्राहादिकमौ कस्मिन् तीर्थे पात्राणामहेम
 आह विषयं यद्गणादिवरं ननु उद्दिष्टं माशौचादौ तीर्थे पात्रिः कार्या ॥ मलमासे न मासद्वये ती
 र्थे आडे कार्यमिति ॥ चंद्रिकायां देवी पराणे आडे चतत्र कर्त्तव्यमर्थावाहनवर्जितं हेमाद्रौ ॥
 अर्घ्यमावाहनं चैव द्विजापुष्टनिवेशनं तत्रिप्रभं च विकिरं तीर्थे आडे विवर्जयेत् ॥ भविष्ये ॥
 आवाहनं विरुष्टिश्च तत्र तेषां न विद्यते ॥ आवाहनं न तीर्थे स्यात्तार्थदानं तथा भवेत् ॥ आह ताः
 पितरं तीर्थे कृता ध्या संनिवेशतः ॥ अन्नोकरणं च नेति रत्नावल्यां ॥ अत्र षट् देवते आडे पिमात्रा
 दीनां पिंडमात्रे देयं हविः शोषं ततो मुष्टिमादाये कंकमाहृतः ॥ क्रमशः पितृपत्नीनां पिंडं निवेप
 णं चरेदिति तीर्थोपक्रमे देवलोक्ते रिति पृथ्वी चंद्रः ॥ ततः सामान्ये पिंडं दद्यात् ॥ ततः पिंडमुपा
 दाय हविषः संस्कृतस्य च ज्ञानिवर्गस्य सर्वस्य सामान्ये पिंडं युस्तजेत् ॥ रतिते नैवोक्तेः ॥ पात्रे ॥ ती
 र्थे आडे प्रकुर्वीत पक्वान्नेन विशेषतः ॥ आमान्ये न हिरण्येन कंदमूलफलैरपि ॥ पिंडं दद्यात् ॥
 देवी पराणे ॥ हेमाद्रौ आह ॥ सकृभिः पिंडं दानं च संयावेः पायसेन वा कर्त्तव्यमृषिभिः शोक्तं पिंडं
 केन गुंडेन वा ॥ पिंडानां तीर्थे प्रक्षेप्येव ॥ नान्या प्रतिपत्तिरिक्तं प्राक् ॥ एतच्च विधिवयाः पुत्रया
 कार्या ॥ न स उत्र ये नृक्तं प्राक् ॥ मपुत्रयान कर्त्तव्यं भद्रैः आडे कदाचनेति स्मृतेश्च ॥ अनुपनीते ना
 पिकार्यं ॥ एतच्चापनीते पिक्व्यात्सर्वेषु पर्वस्थितिषां प्रतीर्थे आह सुपक्रमोक्तेः ॥ एतच्चैव त्पि
 तृकेणापिकार्यमित्युक्तं प्राक् ॥ यतिनां नुनकार्यं ॥ न कुर्वीत्स तं कभिष्टुः आह पिंडोदकक्रियां ॥
 यत्के संन्यासयोगेन गृहं धर्मादिकं व्रतं ॥ गोत्रादिवाराणां सर्वपितृमातृकुलंधनमिति स्मृतैः ॥
 गयायां सक्तं वायवीये ॥ देंडं प्रदर्शयेद्भिसुर्गयोगत्वा न पिंडं ॥ देंडं स्पृष्ट्वा विष्णुपदे पितृभिः
 सह मुच्यते ॥ गयायां मुंडपृष्ठे च कूपयुगे वटे तथा देंडं प्रदर्शयन् भिक्षुः पितृभिः सह मुच्यते ॥

कृत्परमेप्रभासखंडे ॥ तीर्थवेत्तनिश्चलानि ब्राह्मणो वृत्तिर्द्वैतः दशाशमर्जितं दद्यादेवं कर्त्तव्यं
हीयते इति विशेषो विशेषात्तण्णिमं कृतत्रिस्थलीसेतो ज्ञेयानीति दिक् ॥ इति तीर्थप्राह विधिः

॥ अथाशौचनिर्णयपरिच्छेदः प्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथाशौचं ॥ नागपणात्मजश्रीमद्रामकृष्णस्य सनुना कामलाकरसंज्ञे
नाशौचं निर्णयते धना ॥ मरीचिः ॥ आचतुर्थ्याद्भवेत्स्वावः पातः पंचमषष्टयोः ॥ अत ऊर्ध्वं प्रस
तिः स्याद्दशाहं सूतकं भवेत् ॥ स्वावेमानुस्त्रिरात्रं स्यात्सपिंडाशौचवर्जनं पाते मानुषेयामासस
पिंडानां दिनत्रयं ॥ अत्रमवेत्रमूलमिनाक्षरादौ ज्ञेयं ॥ अत्रमासत्रये त्रिरात्रं स्यादित्यनुवादः ॥ १
जखलात्वेनेव तन्निष्ठः ॥ यद्यप्यनेन चतुर्थमासे त्रिरात्रं प्राप्नोति तथापि षण्मासात्पश्चतरं सव
र्द्धमेत्वावो भवेद्यदि तदा मासमेत्तासादिवसेः शुद्धिरिष्यते ॥ इत्यादिपुराणात् ॥ रात्रिभिर्मि
तुल्याभिर्गर्भे स्वावेषु घृतीनि मनूक्तेः ॥ गर्भे स्वावेयथा मासमस्मिन् तत्र तत्र परति मरीच्युक्तेषु
चतुरात्रे ज्ञेयं ॥ अचिरं त्रिमासमध्ये ॥ उन्नमे ब्राह्मणे ॥ अत्रमपिंडानां स्नानं सद्यः शौचमपिंडानां
र्भस्यपतने सतीति तत्रैवोक्तेः ॥ एतदाचतुर्थ्यमासात् ॥ पाते त्रिदिनस्योक्तेः ॥ अकारणायाः सुहेर
संभवात् ॥ सद्यः पदे स्नानपरं ॥ एवमथेपि गर्भे स्वावे स्नानमात्रं पृहस्येति ॥ रुद्धवसिष्ठोक्तेः ॥ पृ
षयेति सपिंडोपलक्षणम् ॥ प्रवोक्तवचनात् ॥ आचतुर्थ्यमासं सपिंडानां स्नानं ॥ किंतु पुंस्येव
पाते त्रिदिनं निर्णयपरं ॥ गुणवत्तस्त्र्यजातं देते तनये शिशो गर्भं च्युते तथा सपिंडानां तु सर्व
ेषामेकं रात्रमशौचकमिति यमोक्तेरकाह इति मदनपारिजातः ॥ सप्तममासादि दशाहं ॥ एतत्स
वेवर्णो विषयः ॥ तुल्यवयसि संवेषामनिकांते तथेव वेनित्याद्योक्तेः पराशरः ॥ जाते विप्रो दशाहे
न द्वादशाहे न भूमिपः वैश्यः पंचदशाहे न शूद्रो मासे न शुद्धति ॥ सर्वज्ञैः ॥ जाते पञ्चपितुः स्त्री
ने सचैलेन विधीयते ॥ माता शुद्धे दशाहे न स्नानात्स्य शनपितुः ॥ अत्रपदान्कन्योत्पन्नौ नपितुः स्ना
नमिति हारलतायां ॥ तन्त्रं ॥ अत्रपदस्योत्री माता महलेनेति कन्याया मपि प्रयोगात् ॥ यच्चनेवेवो
क्तम् सूतके तु मुखं दद्यात् जातस्य जनकः सुतः कृत्वा सचैले स्नानं नुशुद्धो भवति नत्सणादित्या
दित्यपुराणात् ॥ मुखदर्शने तत्रमेवपितुः स्नानमिति ॥ तन्त्रादिदेशे मुखदर्शनावश्यकस्य शपतापत्रेः
मुखदर्शने तत्रपुनस्नानार्थमिदमिति स्नातृगोत्रः तन्त्रं ॥ मूले क्येन ज्ञानमात्रपरत्वात् ॥ इदं सर्वे
णोसम् ॥ सूतिकासर्ववर्णेषु दशात्रेणाशुद्धति ॥ जतौ च न एयकशौचं सर्ववर्णेषु विधिरिति ॥ हार
लतायां प्रवेत्सोक्तेः ॥ यत्र ब्राह्मणं ॥ ब्राह्मणी स्नानिया वैश्यापसूनादशभिर्द्वैतैः ॥ गतेः शूद्रा च संस्य
शपत्रयो दशभिरेव चेति ॥ प्रयोगादिति जाते पारस्करः ॥ द्विजातेः सूतिकाया स्नानसादशाहे न शुद्ध
ति ॥ त्रयोदशे हि संप्राप्ते शूद्रा शुद्धयसंशयमिति नदसच्छशपरं ॥ अगिराः ॥ सूतिकावर्जं संस्य
शौचनिविध्यति ॥ संस्यशौचमिति कायास्तु स्नानमेव विधीयते ॥ नाशौचं सतके पुंसः संसर्गं च न गच्छ
ति रजस्तत्राशुविज्ञेयतच्च पुंसिन विद्यते ॥ संसर्गो मे पुनस्य शशयन्ये ॥ मातुरेव सूतकतां स्पशतश्चेति
हारलतायां सुमन्तुक्तेरिति ॥ तन्त्रं ॥ संस्यशौचमिति कायास्तु स्नानमेव विधीयते ॥ इति स्नानमात्रोक्तेः ॥
सोमनवस्य स्नानपर्यंतमस्य सत्वमात्रबोधकत्वात् ॥ स्वकारे वा लस्य सतायः ॥ माधवल्लु ॥ यत्नेः

महासपिंडोपि प्रकुर्याच्छुपनाशनं वांधवोवापरोवापिसदशाहेन शुद्धीतीति । यद्दृश्यति स्मृतेः ॥ शु
 पनाशनादिरूपं संसर्गमाह ॥ पराशरः ॥ यदि पत्न्यां प्रसूताया हि जः संस्पर्शमिच्छति सतकं नुभ
 वेत्तस्य यदि विप्रः षडंगवित । पितृवत्सापत्नमानुः प्राक्स्नानादस्य स्यत्वं । सति कास्यशैतुयाव
 राशौ च । अन्याश्च मानरत्नद्वन्द्वह नत्रजंति चेदिति ॥ ब्राह्मोक्तेरिति शुद्धित्वात्पदः । तन्नः ॥
 तद्दृग्गत्वात् सति कास्यदिनस्य प्राति तदास्पृश्या अन्यथानेति तस्यार्थः । कर्मानधिकारमाह ये
 वीनसिः ॥ सति कास्यपुत्रवती विशतिरत्रेण कर्मोपाकारयेन्मासेन स्त्रीजननी ॥ इदमाशौचो
 जा ॥ अथथासूत्रासपिंडनामाशौचेन दभावः स्यात् । विध्यनुवादे विरोधश्च ॥ एतच्च सोमया
 गादिश्रौतभिन्नपरं । प्रजातायाश्च दशरात्राहर्ष्वं स्नानादितिकात्यायनोक्ते ॥ व्यासः ॥ प्रथमे
 दिवसे वसेषु दशमे वसेषु द्वादशे त्रिंशत्पुनकृषीतः सतकं पुत्रजन्मनि ॥ पुत्रशब्दोऽप्यत्र
 परः ॥ ब्राह्मोः । देवाश्च पितरश्चैव पुत्रे जाते द्विजन्मनो ॥ आयांजितस्यात्तद्दशरात्रपवसुचसर्वदा
 जनने विशेषः प्रागुक्तः ॥ अत्र प्रयोगपारिजातः ॥ पुत्रसवेदणाहः । स्त्रपत्येनुग्रहः ॥ पुत्रजन्मनि
 सपिंडनां दशाहाच्छुद्धिरिष्यते अहादेकोदकानां च एकाहे सतकं क्वचित् । स्त्रीजन्मनि सपि
 ङनां सोदकानां अहाच्छुद्धिः । स्त्रीषु त्रिपुरुषं प्रेयसपिंडं द्विजोत्तमा ॥ इत्यग्निस्मृतेरित्याह
 मेधातिथिरपि । अत्र प्रज्ञानानुस्त्रीणां त्रिपुरुषी विज्ञापने इति वासिष्ठमुक्ताशौचे यवैतद्विवाहे न
 विधिर्देशित एवेत्याह । अन्ये त्रिपुरुषसापिंडस्य कानीनकन्यापरत्वमाहः । अत्र प्रज्ञानांतथा स्त्री
 णासापिंडसाप्रभोरुषं । प्रज्ञानां भर्तृसापिंडं प्राह देवः प्रजापतिरिति कौर्मविरोधाच्च । अत्रेदं
 तत्त्वं । पंचमात्मप्रमादीनायः कन्यामुद्देहे द्विजः । युरुतल्यीसविज्ञेयइत्यादिविरोधात्त्रिपुरुषं
 प्रकरणात्प्रमाणाशौचपरं । वासिष्ठे तदप्ये उदकदानोक्तेः । तेन कन्याप्रसवे पिसाप्रपुरुषं दश
 रात्रमेव । नच कन्यापुत्रकसंभवे वलावलकासुक्ते । अग्निस्मृतिस्त्वनुकल्याणविगीताचेति
 सर्वसिद्धान्तः । अन्यथा त्रिपुरुषसपिंडानामष्टमादिसोदकानां च अहसाभ्यायोगात् । चतु
 र्थादिसप्रमानां च किमपिन स्यात्किंच स्त्रीजन्मोद्देशेन त्रिपुरुषसापिंडं तेषां च त्रिणव
 मित्यनेकार्थविधिः कथं स्यात् । वाक्यभेदापत्तेः । नच चतुर्थादीनां सोदकत्वकापिसिद्धे ।
 तेन त्रिपुरुषचतुर्थादीनां च स्त्रीजन्मसोदकत्वविधामपुनस्तथा त्रिरात्राशौचविधौ वि
 ध्यनुवादे विरोधो वाक्यभेदद्वयवेत्यसंबद्धाद्यग्निस्मृतिर्हेया ॥ ॥ अथ मृत
 शौचं हारीतः ॥ जातमृते मृतजाते वा सपिंडनां दशाहं । दशाहमिति स्वाशौ
 चपरं । जातमृतेनालच्छेदोर्ध्वं । यावन्नच्छिद्यतेनालेतावन्नात्रोतिसतकं छिन्नेनालेन
 तः पश्चात्सतकं नुविधीयते इति जैमिन्युक्तेः । नाद्यां छिन्नायामाशौचमिति हारीतोक्तेश्च
 मृताशौचपरमेव । जननाशौचं तुनालच्छेदोत्कर्षेपि जननाद्येव । मृतजातेनालच्छेदाभा
 वात्पक्षी प्रजाधनुर्कृषीपनेश्चा । तेन नाडीच्छेदात्प्राप्तानुः स्यशौचिनदोष इति । शुद्धित्तो
 क्तिः परास्ताः ॥ नाभिच्छेदात्प्राप्तौ नुग्रहः मनुः ॥ जीदनजातो यदि मृतो मृतः सतकर
 वनुः सतकं सकलमानुः पित्रादीनां त्रिणवकां । इदं च प्रसवाशौचमेव । शास्त्रनिमित्तं स्नानमा

३॥ मां ३॥ नामकरणसमयः शौचमिति श्रुत्वाः ॥ अथ कश्चिदाह ॥ नामकरणमाशौचं कालोप
 लक्षणां ॥ अशौचव्यपगमेनामधेयमिति विस्मृतेः ॥ आशौचेव व्यतिक्रान्तेनामकर्मविधीयते इति
 मन्त्रेः ॥ नाम्ना नियतकालत्वात् ॥ नच नामधेयं दशम्यात् द्वादश्यावापिकारयेत् ॥ पुरोपनिष्यौ
 युहते वा नक्षत्रे वा युगान्विते इति मन्त्रे रनियतकालत्वात् ॥ दशम्यामतीताया विप्रः द्वादश्या
 मतीतायाश्चात्रियः ॥ वैश्यः षोडश्यां पूर्य एकत्रिंशत्स्यपि ज्ञेयः ॥ पण्डित्याद्यनुकल्पः ॥ तेन नाम्नः का
 लोपलक्षणां ॥ एवं तज्जनने पिदंत जन्मसंप्रमेमासीत्युपनिषदि नियतकालत्वात् ॥ चैलेवन कालोप
 लक्षणां ॥ प्रथमे देवतीयेवाकर्तव्यं शुचित्वादेनादिति मन्त्रः ॥ ततः संवत्सरे पूर्णं च प्राकर्म विधीयते ॥
 द्वितीयेवात्ततीयेवाकर्तव्यं स्मृतिदर्शनादादिति यमोक्तेः ॥ तस्यानियतकालत्वादिति ॥ तन्मदं ॥ चो
 लवन्नामदंतजननयोरपि स्वरूपेण निमित्तस्योपपत्तेरुद्दिशिष्टकालानुवादवाक्यभेदात् ॥ सप्रममा
 सादवोदंतजननेन दभावप्रसंगाच्च ॥ पस्वपनिषद्दर्शनेन निर्णायक्युक्त्यां स्मृतं शतायुः पुरुषरतिशु
 तेरर्वाक्यपितृमरणोत्तं यत्कर्मोपनिषते ॥ ननु कालानुपलक्षणो नामोक्तमेतदभावे वा स्तानमात्रा
 ऋद्धिः स्यात् ॥ ततः किमस्तु ॥ अतएवोक्तेः ॥ आदंतजन्मनः सद्यश्च ॥ साचं विष्णुवचनाद्वाहाभाववि
 षयनिवक्ष्यामः ॥ त्रिवर्षादावपि स्यादिति चेन्न ॥ दाहदेतादिति निमित्ते विशेषाशौचेः ॥ प्रवृत्त्यावाधान
 तदुक्तेः ॥ पूर्वत्वाधेनोत्पत्तिरुत्तरस्य हि सिध्यतीति ॥ जननादशरथे युंश्च शतरत्ने संवत्सरे वेति परिशि
 ष्टे ॥ द्वादश्यामप्येरात्रामासे पूर्णं तथा परं ॥ अष्टदशहनि तथा वदस्ये मनीषिणा इति भविष्यवना
 म् ॥ कालानियमाच्च ॥ नच माधम्यादशरात्रेः तीते इति मुख्यः कालश्च स्तनुकल्पश्च इति वाच्यं ॥ चो
 लेपितथापत्तेः ॥ नच दंतजननकालानुपलक्षणो सदेतज्जानमृतस्य दाहे काहप्रसंगः ॥ दशाहे न वा
 धात् ॥ नामकरणोत्तरमेव दाहप्रवृत्तेः ॥ दशाहाभ्यन्तरेवाले प्रमीते तस्य वाधवेः शताशौचं कर्त
 व्यं सत्याशौचं विधीयते इति च ह मन्त्रेः ॥ आशौचे दाहापलक्षणां ॥ स्तकवदिति पारस्करेः
 यत्र विष्णुः ॥ अनिवृत्ते दशाहेतुपंचत्वं परिगच्छति ॥ सद्य एव विपुष्टिः स्यान्नपेतेनोदकक्रियेति ॥
 तदपि प्रेताशौचं निषेधार्थं ॥ ननु सद्यस्त्वरं वाक्यभेदात् ॥ किंच ॥ नामकालान्याकं ॥ मृतस्य स्तानं ॥
 तदुत्तरं त्वेकाहादि ॥ नामकाले त्वेकादशाहे मृतस्य न किमपि स्यात् ॥ ॥ अथ शंखवज्रने
 स्ववलोपपंचमी ॥ तदाश्रमिनिनोपपद्यते ॥ नाम्नि वापि कृते सतीति मन्वादि विरुधात्कृतवाच्य
 इति ॥ माधवमिताक्षरादिविरोधाच्च ॥ नकालोपलक्षणां ॥ कापीतिदिक् ॥ नामोत्तरं देतोत्पत्तेः ॥ वाक्य
 दाहे समहः ॥ अदंतजाने तं न्ये शिशोर्गभेच्युते तथा ॥ सपिअनांतु सर्वेषामहोरात्रमशौचकर्मिणि
 मोक्तेः ॥ दाहाभावे तु स्तानमात्रं ॥ अदंतजाने प्रेते सद्य एव नास्याग्नि संस्कार इति विष्णुना दाहाभावे
 तदुक्तेः ॥ आदंतजन्मनः सद्यश्च इति पाठस्य लोकायाच्च ॥ दाहविकल्पवाहलौगाक्षिः ॥ तस्यैमेवोदकं
 कुर्यात्तस्यै संस्कारमेव च ॥ सर्वेषां कृतं च जनामप्यजापी कृपादयं ॥ अमनाकृतं च ॥ अत्र प्रसक्त
 रान्तीयवर्षरूपकालोपलक्षणायमिति मध्यातिथिहरद्वौ ॥ मनु रपि ॥ नामि वषेः स्मृतेः आवाधये
 रुदकक्रिया ॥ आतदंतस्य वा कुर्ये नो भिन्वापि कृते सतीति ॥ उदकं दाहोपलक्षणं ॥ देतोत्पत्त्यनंतरं आरुमि
 वधं तां नृतेः ॥ देतजाने कृतं च ॥ तदोरात्रेण शुद्धिरिति विष्णुः ॥ त्रिवर्षात्तत्र च ॥ अकृतं च ॥

गमयुपनयनाग्रहः॥ यद्यप्यस्य चोवे जानदेतस्त्वसंस्थितः॥ तथापि दाहयित्त्वेन माशौचेग्रहमाचरेदिति
 आंगिरसोक्तेः॥ अत्रजानदेतत्वमुद्देश्यविशेषणत्वादविवक्षितं॥ दाहयित्त्वेन्यप्यनुवादः॥ उभयविधौ
 वाक्यभेदान्॥ त्रिवर्षीत्याकृच्छ्राभावेग्नदानेग्रहस्तदभावे विष्णुक्तेरकाहरतिमाधवः॥ मुञ्चकश्चिदा
 ह॥ त्रिविधेषुविषयादस्यादेवार्थोत्रिवर्षीर्ध्वमपितत्सिद्धिः॥ विज्ञानेश्वरोक्तेश्च॥ त्रिवर्षीर्ध्वमकृतचुडं
 विषयत्वेचित्त्यां जातपदवैयर्थ्यादिति॥ तनुच्छं॥ दाहस्याविशेषत्वात्॥ नृणामकृतचूडानामुपनिर्
 शिकीत्यनेतिमन्त्रे स्त्रिवर्षीर्ध्वमेकाहापत्रेर्थाग्रहासिद्धेः॥ त्वयाप्यद्येतयागीकारस्यदेवेषुप्यस्य
 साम्पादाभ्यर्थात्तानाच्यः॥ त्यलंनितासराथीनभित्तद्वरणेन॥ प्रथमवर्षीदौकृतचूडस्यसदाग्रहः॥
 निर्वृत्तचूडकानांतुत्रिराच्छुद्धिरिष्यतरितिमन्त्रेः॥ एतत्सर्वेमागुक्तेसपिडाणां॥ मातापित्रोस्तुदशाहोर्ध्वे
 मृतेसवेत्रत्रिरात्रंवाला नाम जातदेतानां॥ त्रिरात्रेणशुद्धिरितिकाश्रयोक्तेः॥ वैजिकादभिसंबंधादनुर
 ध्यादाद्यग्रहमितिमन्त्रेश्च॥ शुद्धितत्वादयोगोऽस्तु॥ अजानदेतमरणोपिचोरेकादमिष्यते॥ देतजाते
 त्रिरात्रेसाद्यदिस्यात्तानुनिर्गुणाविनिकौमात्॥ काश्रपं शूद्रपरं॥ अन्तानांतुकन्यानांतथावेग्रह
 मनामितिअहातुदत्तौशंखोक्तेः॥ त्रिरात्रंभवेच्छुद्धेवगमासेपिपिशोमृतइतिमत्स्यसूक्ताच्च॥ देत
 जातशूदेतुपंचाहः॥ यथाहागिरः॥ शूद्रेत्रिवर्षीन्मृतेनुशुद्धितुपंचभिः॥ अत ऊर्ध्वमृतेशूद्रेहा
 दशाहोविधीयते॥ षड्वर्षीतमतीतोयः शूद्रःसंभि यतेपदि मासिकंनुभवेच्छौचमित्यंगिरस
 भाषितमिति॥ मनुअनुदभार्यःशूद्रस्तिनिशंखोक्तमाशौचेतत्स्यग्राशूद्रपरं॥ नियुक्तोत्वेनूढभा
 र्यशूद्रेत्रिवर्षीर्ध्वहादशाहः षड्वर्षीर्ध्वमासः॥ षड्वर्षीगपिकृतोहाहोमासउत्पाहः॥ एतन्नृत्यवयसि
 सर्वेषामितिविरोधाच्छुद्धिविगानात्तादतैव्यमिति विज्ञानेश्वरादयः॥ दाक्षिणात्यानांतथैवाश्र
 यदेशेऽशुक्लमितिगोऽः॥ एवंकन्यास्वपि॥ तास्वप्यजानदेतामुपिचोरेकरात्रमितिमाधवः॥ य
 तुविज्ञानेश्वरोक्तंअनद्विवर्षंउभयोःसतकमातुरेवहीनियाजवृत्त्याक्तेः॥ गर्भस्थेनेमानु
 दशाहं जातेउभयोः कृतेनाश्रिसादराणावेति॥ येग्याक्तेश्चपित्रोः सादराणां चदशाहमस्यश्य
 त्वमिति तन्नेदानीप्रचरति॥ अतएवस्त्यर्थसोरेतन्नाइते॥ कन्यासुचौलात्याकृच्छ्रौत्तानं॥ अ
 चूडयांतुकन्यायांसद्यःशौचेविधीयतेइत्यापस्तंबोक्तेः॥ इदंविशुद्धमध्येश्रप्रज्ञानांतुस्त्रीणां
 त्रिपुरुषीविज्ञापनेइतिवसिष्ठोक्तेः॥ इदंकागदानोत्रमितिगोऽः॥ अत्रज्ञानांतथास्त्रीणांसापि
 असाप्रयोरुभमिति वचनात्॥ चोलात्तराग्दानपूर्वंतास्वेकाहः॥ अविशेषेणवराणां नामवीक
 संस्कारकमेणः॥ त्रिरात्रंभवेच्छुद्धिःकन्यास्वन्हाविधीयतेइत्यंगिरसात्रिरात्रविषयेहोविधी
 नात्॥ अत्रज्ञानामविवाहितानात्रिपुरुषीपितृपितामहपपितामहेः सकन्यायाश्चतुर्थ्याः सापि
 द्यां॥ एवंचकन्यायेस्यापंचमदृष्टप्रपितामहोसापिचनिवृत्तेनेइतितत्संज्ञानेचस्मिन्नविवास्वत्वा
 शौचादिधर्मानभवतीत्यर्थः॥ इतिगोविदारोवेसंस्कारवीचौ॥ स्त्रीणांनुपितपक्षेपंचावधिकं
 सपिडात्वंअत्रज्ञानांतुस्त्रीणां त्रिपुरुषमित्यादिसंस्कारवीचौप्रपचितम॥ अतश्चकन्यायाचूडप्रपि
 तामहसंतन्यातहसापिधाभावात्कन्यामरणोपिसपिडाकृताशौचेनास्तीति॥ शुद्धवीचो गोविंदा
 रोवे॥ अतः शूद्रस्योपनयनस्थानीयविवाहात्सर्वत्रिरात्रं॥ विवाहात्कषंतुषोऽशास्त्रमध्यत्रिरात्रं॥

मेवसपराकायाः शूद्रनिरोगोऽद्योऽध्वेपचाहं। षड्योर्धेविवाह भावेहादशाहउति गौः॥ सुगुणा
नाषोऽशाख्योऽध्वेनविवाहाभावेपिशूरीशोऽध्वेवस्थते। तदत्रेनाश्विवाहाज्ञानैकुलपितृकुलेव
सप्रपुरुषावधित्रिवात्राः। अवारिपूर्वप्रज्ञानुयानेवमतिपादिना अमरकृतानुमानेयात्रिवात्रपुभ
याः स्मृतमितिमरीच्युक्तेः। रत्नाकरेशुद्धितत्वेचशरवः। पितृवेषमनिपानागोरजःपश्यमसस्त
ना तस्यामृतायांनारोचकदाविदपिशास्यति। सावज्जीवमशौचमितिवाचस्यतिनिष्ठाः॥

॥ अधानुपनीतिकेचिदुच्यते॥ नाम्नःश्वेखननमेवा नदूर्ध्ववर्षत्रयासर्वं चोलाभावेऽप्यु
कदानविकल्पः नात्रिवर्षस्यकर्त्तव्यावर्षेवैरुदकक्रिया। जानतनस्यवाक्युः। नोश्विवापिकृतेसती
निमनूक्तेः। उदकक्रियासाहचर्याहापोपलक्षणा खनने तुनाम्यदोषेदेहिके। अनद्विवर्षेनिखनेनकृपा
उदकेततइतिपात्रवल्पोक्तेः। उदकमत्यकर्मपरमित्यपराकः॥ यमः॥ अनद्विवर्षकेचैतंयुनाक
निखनेद्रुवि यमगाथागायमानोयमस्तक्तमनुस्मरन्। माधवीयेत्त्राद्येपि॥ स्त्रीणांनुपनितीगर्भ
सद्योजातोमतोयवा। अज्ञातदंतोमासेवामृतः। वद्विर्गतेवहिः॥ वल्गाद्येभूषितकृत्वा निक्षिपेत्त
कायवत्। खनिन्नाशनेकेभूमौसद्यःशोचन्निधोपते। अलेकरागमपिवस्थते। कृतचूडस्यत्रिवर्षात्
नाश्वेचामुक्तदानंनियतं॥ यत्रवसिष्ठः॥ अनद्विवर्षेभेतेगर्भपतनेवासपिंशानांत्रिगत्रमिति तस्य
धुमाश्चूडपरं। वर्षत्रयादूर्ध्वमकृतचूडास्यापिनियतं। वर्षत्रयोर्ध्वमुपतयनासर्वंचतुस्मिन्म्युद
कदानात्स्त्रीमेवोदकेकृपांस्त्रीसंस्कारमेवेतिपूर्वाकृत्वो गाक्षिस्मृतेः॥ पिंडदानमपिकायं।
असंस्कृतानां भूमौपिंडं दद्यात्। संस्कृतानां कुशोषिति॥ प्रचेतसोक्तेः। उदकरानंसपिंडेः कृतचूडस्य
निगोतमोक्तेः॥ उदकग्रहरामोर्ध्वेदेहिकपरमितिहरदत्तः॥ द्वादशाहत्सरादर्वाकपोऽगमरागो
सति सपिंडीकरणेनस्यानेकोदृष्टानिकारयेदितिहरदत्तयतेदेवलोक्तेश्च। मरीचिरया। प्रे
तपिंडं वहिदेद्यादूर्ध्वमत्र विवर्जितमिति॥ एतदनुपनीतपरमिति विज्ञानेश्वरः॥ अत्रवृद्धेवश्रीव
धिः। प्रववाक्येषुतद्ग्रहणान्। उदकग्रहरास्योपलक्षणात्वाद्याहः प्रववाधिरिति केचित्। द्वादशा
हत्सरादिननुपनीतद्विज्ञानदृष्टद्विषयः। अहाशो वेपिंडदानविधिमाह भारस्करः प्रथमेदिव
सेदेयास्त्रयः पिंडाः समाहितेः। द्वितीयेचतुरेदद्यात्स्थिसचयनं तथा। त्रींस्तुदद्यात्तृतीयेद्वि
स्त्रादिक्षालयेत्तत्रिति। अत्रेदेवयाज्ञिकनिवधेविशेषः। शिशुरादेतजननाद्यालः स्थायावदा
शिरवः कथ्यतेसर्वेशास्त्रेषुकोमारोमोजिवधनान्। अपचवधौ लोमारौगोमनवहायनः॥ तथा
गर्भेनशुक्रियानालिदुग्धेदेमृशिशोपूते परचपायसंक्षीरदद्याद्दालविपत्रितः। एकादशाद्द्वा
राहश्चोत्सर्गंविधीयिना। तथा॥ पत्रप्रभ्रीपूतेवालस्तत्रमायः प्रदीपते। किंचित्समानवयसो
स्तमानं पृथाविधिः॥ भक्ष्यभोज्यचदानव्यतयाचसुखमक्षिका तद्वस्त्राणिप्रदद्यानि सोषान
क्कानिजसमे। कुमारगात्रवालांनाभोजनवस्त्रेषुनापंचोपजीवनेवालस्तत्रद्विमायदीपते।
तथा॥ भूमिनिःक्षेपणान्तेऽवमंडपमाशिरव॥ जतः परस्वगश्रेष्ठेदेहाहोपथाविधिः॥ अत्रू
पूर्ध्वंखनननिरत्यर्थं मावर्षेद्वपमिति। प्रागपिकृतचूडस्यनिरुपयमाशिरवमिति॥ तथा॥ चूडा
कर्मशिसंज्ञानेविपत्रिस्तपदाभवेत् संतकातेप्रकृतेमृचमस्योत्सर्जनं तदा। तत्रेदाहः प्रकृतं न

उदकतत्रनिश्चितम् ॥ आहानिषोडशापिस्वः सपिंडीकरांविना ॥ इदंपंचवर्षोत्तरं ॥ जन्मतः पंचवर्षाणिभु
केदत्रमसंस्कृतं ॥ पंचवर्षाधिकेवाले विपत्तिर्वादिजायता ॥ वर्षात्संगादिकाकभक्तव्यमुदकतत्रं ॥ त्रि
सहस्रसंघाप्रेकुर्पोऽहानिषोडश ॥ पापसेनगुडेनैवपिंडदद्याद्यथाक्रमं ॥ उदकंभृदानंचपददा
नानियानिच ॥ दीपदानानियत्किंचितपंचवर्षाधिकेसदा ॥ कर्तव्यतुखगश्रेष्ठव्रतावाक्ये तत्प्रये
स्वाहाकारेणैवकार्येणैकोदिशानिषोडश ॥ ऋचुदभैस्तिलैः शुक्लैः प्राचीनावितिनानथेति त
त्रैवोक्तैः ॥ अत्रमूलं चित्यां वार्षिकादिनभवत्येव ॥ सपिंडत्वाभावेपितृत्वायोगात् ॥ वचनाभावाच्च ॥ दि
वोदासोय ॥ अत्रनेतिथनंप्राप्तेविश्राद्धोऽभूदजानिवत् ॥ क्रियाः सर्वासुमुद्दिशः सपिंडीकरांविना उ
दकंपिंडदानंचकृतचूडेविधीयतेइति ॥ स्त्रीणांनुदाहात्पागुदकपिंडदानविकल्पः ॥ स्त्रीणांचके
प्रतानामितिगौतमोक्तैः ॥ स्त्रीशूद्राश्चधर्मिराशतिवचनाच्छूडेयं ॥ एतद्व्योर्निर्मिताशोचसर्वव
र्षासमांतुल्यवयसिसर्वेषामतिक्रान्तेतथैववेतिव्याघ्रपादोक्तैः ॥ यानितु ॥ निरुत्तचूडेविश्रितिरात्रा
कुक्षिरिष्यते ॥ निरुत्तैस्त्रियेषुइभिवैश्येनवभिरुच्यते ॥ शूद्रेत्रिवर्षेनृनेनृमृतेषुद्विस्तुपंचभिः ॥
अतउर्ध्वेनृनेशूद्रेहादशाहोविधीयते ॥ षड्घांतमतीतेनृशूद्रेमासमशौचकमि त्याङ्गिरसादी
नितात्रिशिष्टविगानान्नादन्नंयानीतिविज्ञानेश्वरमदनपारिजातादयः ॥ तेनेतद्वशाच्छूद्राणांय
वस्याप्रायुक्ताहेयेव ॥ तुल्यवयसिसर्वेषामितिदासिणात्परं ॥ अयदेशकोमौक्ताव्यवस्थेतिशु
द्धित्वे ॥

॥ अथजात्याशोचं ॥

तच्चद्विजुपसामुपनयनोर्ध्वं प्रव
र्तते ॥ त्रिशत्रुमात्रतादेशदशरात्रमतः परं सत्रस्यहादशाहानिविशः पंचदशेवतु ॥ त्रिशद्दिनानि
शूद्रेत्यतदर्थंन्यपावर्त्तिनरतिपात्रवत्त्वोक्तैः ॥ यत्तुसएवात्रिशत्रुदशरात्रेवाप्रावमाशोचमिव्य
तेइत्याह ॥ तद्वदशाहेत्रिशत्रुमस्यश्यत्वा ॥ एकदिनोत्सन्नमशोचद्वयदशाहमस्यश्यत्वा ॥ मरणोपदिनु
ल्यस्याभरणकथंचन ॥ अस्थयन्तुभवेज्जोत्रसर्वमेवसंबोधवमित्येगिरस्योक्तैः ॥ दशाहशौचपरत्वे
दशरात्रमतः परमि त्यानेनयोनसक्त्यापत्तेरिति शुद्धिविवेकादयः ॥ तन्ना ॥ स्मृतिभेदात् ॥ त्रिशत्रुद
शरात्रेवेतिविकल्पायोगाच्च ॥ पल्लुउत्राणांवेदानध्याप्यवृत्तिं विदधानितत्राहाश्वलापनः ॥ हाद
शरात्रेमहागुरुषुदानाध्ययनेवर्ज्येयर्त्तिनि ॥ अत्रपावदकनिषेधोवाः स्यश्यत्वमात्रेवा ॥ ननुकमान
धिकारः ॥ एकादशाहेतेवेश्वदेवोक्तैः ॥ एकादशाहिकमुक्ता नत्रस्वतेविधीयतेइति ॥ शुद्धित्वेनृ
त्रयः पुरुषस्यानियुक्तोभवेतिमातापिताचार्यश्चेतिविस्मृक्तैः ॥ पित्रादयो महागुरुवः भर्तापुत्रोर
मापणो ॥ पतिर्वेधुगतिभर्तादेवतगुरुरेवच ॥ शानातपः ॥ पतिरेकोयुरुस्त्रीणांसर्वस्याभ्यागतोय
रुः ॥ एकपदविमृदानापितृघातनिषेधार्थं ॥ सोदकानां त्रिशत्रु ॥ अहानुदकराशिनरतिमनूक्तैः ॥ अ
त्रिशरात्रो ॥ सपिंडतानुगुरुष्वेसत्रमेविनिवर्तते ॥ समानोदकभावस्तुनिवर्तनाचनुदेशात् ॥ जन्मना
मस्योनेकेतन्यरगोत्रमुच्यते ॥ चहस्यति ॥ दशाहेनसपिंडास्तुशुभ्यतिमेतस्रतके ॥ त्रिशत्रुसक
ल्यास्तुस्वात्वाशुभ्यनिगोत्रजाः ॥ स्त्रीशूद्रयोस्तुविवाहोर्ध्वंजात्याशोचं ॥ वैवाहिकोविधिस्त्रीणांमो
पनामनिकस्रतइत्युक्तैः ॥ दत्तानाभतेरेवहि ॥ स्वजन्मकमशोचस्यामृतकेजातकेतयेतिमाधवीप
वालाच्च ॥ शूद्रेत्यविवाहाभावेपिषोडशवर्षोर्ध्वंमासः ॥ अतदभायः शूद्रेस्तुषोडशाहत्सरात्परं ॥ मृत्पु

मनुस्मधिगच्छेत्तस्मात्प्रस्थापिवाधयाः। अदिसमधिगच्छेत्तिनात्रकार्योविचारोति। अपराङ्मिश्रो
 क्रैः निर्णयामृतमदनपारिजातदोत्वमयोक्तं। हारितः अथैतिवपुनाद्विप्रः स्वविपश्चधनुर्मेहन।
 आप्रतोदयहोरेण्यः अदवस्त्रहयोमहान्। धनुप्रतोदावष्टमेदेहादेशवस्त्रहमिति। मेधातिविस्
 त्रिणवमात्रतोदेशदिनव्रजतकालोपलक्षणार्थं। सचकालः स्वस्तीपः। सर्वेषांचाष्टमवर्षे रूपेनेनच
 तुर्णोमिति वरानामुपनयनांभावेप्यष्टमादूर्ध्वशरामाशौचंतत्रापिभागपृष्ठाशक्यः मोतकाशित्य
 न्यतरादूर्ध्वंशरामर्वाकनिरत्र। पथाआवोउराअवेनालश्याहुलेषामप्यष्टमादूर्ध्वंशरेनासस्वदूर्ध्व
 मष्टमोवर्षेभ्यः अदिः अदस्यमासिकीतिवचनादिमाह। हारलताअदितत्कारिणोऽयमेवपुक्तं। अनु
 पनीतोविप्रइत्युक्ताः। श्रीपतेपत्रतस्यादशोचंअहेनेवहि। हिजन्मानमपकालस्वपारांतुवप्रधि
 कइत्यादिप्रणोक्तमुपनयनकालोपलक्षणं। षडव्यपदेमासत्रयाधिकपरं। गभोसुवेष्टमेवाव्युत्तुक्तं
 मनुजावालः। व्रतवृषादिजानांवपुतीतिषुपथाक्रमं। दशहेअहएकाहेसुभ्यसिद्धिनिर्णयः। इति
 हिजादताः इदंप्रतीतिमुक्तैः पंचाष्टोपनीतपरिमितः तदेतन्नाद्रियतेरुदाः। यानितुपरशरः एक
 हाद्वाशरणः अद्विद्योनिवेदसमन्वितः। अहात्केवलवेदस्ततहीनोदशभिर्हिनेः। केवलवेदः के
 वलश्रीतामेरुपुपलक्षणं। अयंसेकोचोहोमाध्यापनपरएव। ननुसंध्यावितिहारलतायाः।
 अगिरः। संवेष्टामेववर्णानास्तकेमृतकेतथा दशाहाच्छुद्धिरेषामितिज्ञातातपोववीन। दे
 वलः। आशौचदशरात्रेनुसर्वेषामपरेविदुः निधनेमसवेवेवपश्यतः कर्मणः क्षयं। अमृतो
 क्तस्यकर्महानो पीडवतोविप्रपरिवर्णपरं। अददेशरात्रमितिहारलतायाः। दस्यः। सद्यःशौ
 चंतथेकाहअहश्चतुरहस्तथा। षडदशहादशहश्चपक्षमासस्तथेवव। मरणांततथाचान्यद
 शपक्षास्तुस्तके। मितक्षरयांस्तुन्यते। चतुर्थेदशरात्रेस्यातषण्णशः। उतिपचमे। षष्ठेचतुर
 हाच्छुद्धिसप्तमेत्वहरेवतुश्यादिनितासापदनापदुरावदगुरावद्विषयाणिदेशाचारभेदा
 दानेयानि। सद्यः शौचादिषडहंताः पक्षयायावरदिपरः। अत्रमरणांतजननादिनिमित्तादि
 न्ना। शिष्टविगानान्नादानैयानीतिविज्ञानेश्वरः। अस्तात्वाचाप्यहुत्वावाअदत्वाअस्तथादिन
 एवंविद्यस्यविप्रस्यसर्वदास्तकंसदेति। दशोक्त्या। अमृशर्वापस्यगेहेभायोस्यातस्यनितशः
 अशौचंसर्वेकार्येषुदेहेभवतिसर्वेदेति। ब्राह्मणवशाद्यवस्थेन्यपराकंमदनपारिजातारभ्यः
 माधवस्तु॥ वृत्तस्वाध्यायसापक्षमद्यसंकोचनंतयेतिकलिवर्णमुक्तेः। दशाहएवविप्रस्यसपि
 डमरुणोसति कलांतराणिकुर्वाणः कलौभवतिकित्त्विधीति॥ हारितोक्तेः अमृशरौचपक्षाप
 गांतरविषया। मरणांतादिपक्षास्तुनिदायेवादः। अम्यथानामधारकविप्रसुदशाहेस्तकीभवेरि
 तिविरोधस्यादिमाह। मनुदेवलः। दशाहादित्रिभागेनकृतेसचपनेकमात्रं। अंगस्यशनमि
 ति वर्णानांतत्त्वदर्शनइति। शरणांशौवेष्टस्यतामाह। यच्चानुपनीतानिकांताशौचेत्रिणवादीत
 नेकेके। स्वाशौचकालाद्विज्ञेपस्यशनंनुत्रिभागतइति॥ नदपिपुगतरेषु। अस्त्रिसचपनादूर्ध्व
 नेगस्यशनंमेवचेतिमाधवीपेकलौ तन्निषेधात्। मनुहारलतायाः। चतुर्थेहजिकृतंयः संस्यशौ
 ब्राह्मणस्यनु इतिप्रचेतसोके। स्महेकाहाशौचेपिचतुर्थोहएवांगस्यशनंइति। तन्ना। देवलादि

पश्यात्पश्यादहोचरत्वात् । यत्न ॥ वर्णसंकरजाप्रसूतवसिक्ताद्यास्तोयामाशौचविशेषः ॥ कलौ नोपयुक्तं
 इति नोच्यते । प्रति लोमजानां नाशौचं । मलापकर्मणाम्यंतु स्नानमात्रमिति विज्ञानेश्वरः ॥ माधवस्तु
 शौचाशौचेपकुर्वोरनुशुद्धवद्गणैः संकरा इति द्वाहोक्तेः ॥ शुद्धवदाह । हारलताप्येवं ॥ दत्तकितकृत्रि
 मादिपुत्रेषु अहीनवर्णासु स्त्रीषु च सपिंडत्वे पिप्रसवे मरणे च पूर्वोपरपित्रोर्भर्तृश्रितिरात्रमेव न द
 शाहादि ॥ अनौरसेषु पुत्रेषु जातेषु च मृतेषु च । परपूर्वोसु भार्यासु प्रसूतासु मृतासु चेति त्रिरात्रानुवृत्तौ
 विस्मृतेः ॥ सपिंडानां त्वेकाहः ॥ परपूर्वोसु भार्यासु पुत्रेषु कृतकेषु च । भर्तृपित्रोस्त्रिरात्रे स्यादेकाहस्तु
 सपिंडन इति माधवीपे हारीनोक्तेः ॥ सतके मृतके चैव त्रिरात्रं परपूर्वयोः ॥ एकाहस्तु सपिंडानां त्रिरात्रं
 पत्रवैपितृरिति मरीच्युक्तेः ॥ अनौरसेषु पुत्रेषु भार्यासु न्यगतासु च । परपूर्वोसु च स्त्रीषु त्रि
 रात्राच्छुद्धिरिष्यते ॥ परपूर्वोपुनर्भूः ॥ इदं सवर्णोसु हीनवर्णोसु नुशंखल्लिखितौ । परपूर्वोसु भार्या
 सु पुत्रेषु कृतकेषु च । नान्ध्यायो भवेत्तस्य नाशौचं नोदकक्रिया । त्रास्येपि । अशौचं न त्रिरात्रस्यात्
 मर्कटेषु निश्चितं । यत्न षडशीतो । अथ पूर्वो वरुहासु त्रिदिनाच्छुद्धिरिष्यते । तासु वानन्यपूर्वोसु प
 चाहोभिर्विशुध्यतेति । तत्रयंचाहे मूलचिंत्यं । यत्न याज्ञवल्क्यः अनौरसेषु पुत्रेषु भार्यासु न्यगतासु
 चैत्येकाहमाह ॥ नदसन्निधौ ज्ञेया । यदापितृरेकाहस्तदा सपिंडानोस्नानं । अन्याश्रितेषु द्वारेषु प
 रपत्नीषु तेषु च । गोत्रिणः स्नानशुद्धासु स्त्रिरात्रेणैव तन्मितेति प्रजापत्युक्तेः ॥ पितेति वेदुरुपलस
 रणं । तथोपक्रमात् । यत्न दत्तकेपालकप्रतियोगिकप्रवृत्त्यात् । पूर्वपितृनेत्रिरात्रं सर्वसंबंधविरुद्धेः अन
 दशाहादितिकश्चित् । तन्ना । जनकेपिवेजिकादभिसंबन्धादनुहृद्भ्यादद्यं अहमिति वाचनिकाशौच
 स्यानिवायत्वात् । पितृमरणोपि दत्तकादीनां त्रिरात्रं शुद्धितत्वेद्वाह्ये ॥ दत्तकअस्वयंदत्तः कृत्रिम
 कृतएवचेति । उपक्रमसूतके मृतके चैव अहशौचस्य भागिनः स्युक्तेः । स्थितिकोषु हारलतायां
 चैवं । दत्तकस्य पुत्रपौत्राणां जनने मरणो वा सपिंडानामेकाहः । वीजिनश्चेति ॥ गोतमे न स्यात्पौहष
 सापिंडोक्तेः ॥ सपिंडानां चैकाहस्योक्तत्वात् । सपिंडनुपत्रीकृतसपिंडदत्तौ रस्योर्भ्रात्रेस्तत्पुत्रयोदे
 शाहएव । तत्रावासाभावात् सपिंडत्वेन दशाहभावत्वाच्च । श्वोपरमर्त्येऽप्यनयोः पुत्रयोस्ताहमाधवी
 ये मरीचिः मानुरेक्यात् द्विपितृकौ भ्रातरवन्वगोत्रना । एकाहस्तकेतत्र त्रिरात्रं मृतकेतयोरिति दि
 क् । उदाकन्यायां तु विस्मृत् ॥ संस्कृतासु स्त्रीषु नाशौचं विपितृपक्षे तत्सवमरणो चेत्पितृश्लेषात्ता
 नदेकरात्रे त्रिरात्रं चेति प्रसवे एकरात्रं मरणो त्रिरात्रमिति । विज्ञानेश्वरपरार्थो ॥ माधवस्तु प्रसवेपि
 त्रिरात्रेपित्रोः एकरात्रं भ्रात्रादिबंधवगैस्य दत्तानारीपितृगैरुस्येताथश्चिपेतवा । तदंधुवर्गस्त्वके
 नश्चिस्तज्जनकस्त्रिभिरिति द्वाहोक्तेरित्याह ॥ यत्न कश्चिदाह पक्षपदेन भ्रातरो गृह्यते ॥ वाक्यान्तरेण
 भगिनीमृतौ त्रिरात्रोक्तेरिति तच्चिंत्यं ॥ नदभावादेतद्विरोधाच्च ॥ भ्रातृः प्रसवे एकाहः । मृतौ त्रिरात्रमि
 निकेचितं । युक्तनुपस्थिणी परस्परमृतौ भ्रातृभगिन्योः पस्थिणी भवेदिति द्वाह्यात् । भ्रातृभिन्नाना
 मेकाहः ॥ वर्गोक्तेः ॥ इतरेषां पश्चात्प्रीतिवक्ष्यमाणानुवचनाच्च । यत्न प्रधानग्रहे मृतोपित्रोः पूर्णो भ्रातृ
 स्त्वह इति कश्चित्सनिर्मूलत्वान्नाशौचं विपितृपक्षे इत्येतद्विरोधाच्च भ्रातृः ॥ दत्तानारीपितृगैरु प्रधाने
 तस्येते यदा । भिमते वानदा तस्याः पित्राशुभ्येति हि नैरिति कल्प्यतरो शुद्धितत्वे वापितृग्रहे प्रसवे

तुमिनादीनामशौचं नास्ति मृतौ पित्रोः त्रिरात्रमस्त्येव । प्रजाप्रजासुपोषितुसंस्कृतासंस्कृतासुच ।
 माज्जपित्रोस्त्रिरात्रस्यादिनेषामथाविधिः ॥ अदत्तासुपित्रोरेकरात्रमिनिमाधुवीपशंखकास्मि
 जिनिस्त्रोः वैजिकादभिसंवेधादिभ्युक्तेः ॥ स्मृत्यर्थसारेषु ॥ माधुवस्तु इदं त्रिरात्रं जातदत्ताप
 रं दत्तोत्पन्नेः प्रागेकरात्रपित्रोः ॥ सद्यस्त्वशौढकन्यायांभोटायावासरश्चुचिः । अदत्तायां त्रिरात्रेण
 ज्ञायापक्षिणी भवेदिति । पुलस्त्योक्तेरन्यत्रकन्यामृतौ पित्रोः पक्षिणीत्याह । षडशीतावपि ॥ पितृ
 गेहादृतेपत्रपदिपुत्रीप्रमीपते । पक्षिणीतत्रपित्रोः स्यान्नान्येषामिति निश्चयः ॥ ग्रामानरे इयमि
 तिस्मृत्यर्थसारे । आनुस्तु पक्षिणीः ॥ अशुरयो भेगिन्याचमानुलान्याचमानुले । पित्रोः स्वसरितद्वय
 पक्षिणीस्वपये निशाभिनिवहस्यतिस्त्रोः ॥ सुहित्वेकौर्मे ॥ आदत्तात्तोदरेसद्यः आचुप्रदेकर
 त्रकं । आप्रदानात्रिरात्रस्यातदशरात्रमतः परं । पित्रोर्मृतौ स्त्रीणां त्रिरात्रं । पित्रोरुपमेस्त्रीणां मृदाना
 नुकथं भवेत् । त्रिरात्रेणोपशुदिः स्यादिमाह भगवान्पमः ॥ इति माधुवीयेदहमनूक्तैः । उददेशाहंते
 ऊर्ध्वपक्षिणी ॥ आनुभेगिनीयद्वेनस्यावातद्वेनूते त्रिरात्रमन्यत्रतुपक्षिणीति षडशीतावुक्तं ॥ आ
 द्येपि ॥ परस्परमृतौ आनुभगिन्योः पक्षिणी भवेत् । मानुलाशौचवस्तुआः पितृव्याशौचविष्यन् इति ।
 शिष्टास्त्रसिद्धिलत्वापितृव्ये स्वान्मात्रमाह ॥ त्रिशतसोक्त्याम् ॥ अनेयाचार्यमानामहदुहितुसुत्रो
 त्रियत्किंकास्वयाज्यस्वस्तीयेषु त्रिरात्रं त्रिदिवसमशुचिः ॥ सोदकस्त्रभयत्रपक्षिण्याशौचवृत्तिरुदकित
 सुतसहाध्यापवंधुत्रयातेवासिभ्यश्चुभुमित्रश्चशुरभगिनिकाभागिनेपमयाणे । मानामुलाचपित्रोः
 स्वसरितचविरतोमानुलेमानुलान्या । चाथोसज्योनिरेवस्त्रविषयनपतौ ग्रामनाथेवनरे । शिष्योपाध्या
 पवंधुत्रयपहतनयाचार्यभाषासंगोज्ञानवानश्रीत्रियेषुस्त्रयहंपामृतौ मानुलेचेकात्रं ॥ रात्रिसंज्ञ
 चारी एपद्यतुकथमपि स्वल्पसंबंधयुक्तेस्त्रानवासोपुनस्यादिदमपि सकलसर्ववर्णेषु तु ल्यमिति ।
 अत्रमूलेमिताक्षरदोष्युः । दोहिनभागिनेपयोरुपनीतयोस्त्रिरात्रं । अनुपनीतयोः पक्षिणी ।
 संस्थितेपक्षिणीरात्रिदोहित्रेभगिनीसुने । संस्कृतेनुत्रिरात्रं स्यादिति धर्मोव्यवस्थितः इति इदम
 नूक्तैः संस्कृतेदाहे । नेनदाहेत्रिरात्रं नान्यथेतिगोडाः ॥ तन्ना ॥ विशेषवेषव्याप्त । मानुलादौ सस्त्रि
 धिविदेशाभ्यापक्षिण्येकाहयोर्व्यवस्था ॥ मनुः ॥ त्रिरात्रमाहुराशौचमाचार्यसंस्थिते सति । तस्य
 पुत्रेचपत्न्याचदिवारात्रमिति स्थितिः ॥ श्रीत्रियेस्वरुहेत्रिरात्रं श्रीत्रियेत्तपसपत्नेत्रिरात्रमशुचिर्भ
 वेदितिस्त्रोरेरितिमाधुवः । एकपामीरोत्वेकाहः ऋत्विजिवाहस्यकालश्रौनस्यात्रमाजनपर
 त्रिरात्रेकरात्रेज्ञेयो । पशुपिकर्मकुर्वन् एषवाचकः शब्दो भवतीति शवराचार्यैः कर्ममभ्येऋत्वि
 कृत्वमुक्ते । तथापिकनी रायाशौचनिषेधात्तदत्रमेवैतज्ज्ञेयं ॥ गोडास्तु । एकौदकानां त्रयो गो
 त्रजानां महः स्त्रोः । आनुवंधीयुरैभिरेमंलाधिपतौतयेतिजाबालोक्तेर्मातृवधुरेकाहमाहः । शिष्ये
 पनीतेऽहः । शिष्यसतीर्थसत्रस्यचारीशुक्रमेण त्रिरात्रमेकारह इति माधुवीयेवोधापनोक्तैः । अन्यत्र
 मनुः मानुलेपक्षिणीरात्रिशिष्यत्विन्वाधवेषुचेति । वंधुत्रयान्त्वपितृघ्नसमानघ्नसमानुलपुत्राः
 पितृः पितृघ्नसमानुलपुत्राः । मानुः पितृघ्नसमानुलघ्नसमानुलपुत्राश्चेति विज्ञानेऽहः । अत्रपक्षिणी
 पितृघ्नसहादिकानामृदानात्वेकाहः । नहंधुवर्गस्त्वकेनेति । पूर्वोक्तमाहान् इति केचित् । पतृघ्नश्री

मा। एवं पित्रोर्भगिन्योऽप्येपितामहपोतया। येमातामहयोश्चैव भगिन्यौ तन्नजाश्चयाः। मातुलाः स्व
 स्वपित्रोश्च पत्न्यश्चैवांप्रजाश्चयाः। पितरश्चेति सर्वेषु पक्षिणी स्वग्रहेऽहम्। एवं भ्रूयुरजामातुदौहि
 त्रिपदिस्सुतः। पञ्चममः जामातरसुतेषु द्विस्त्रिरत्रेणोभयोः स्मृताः। पक्षिणीशालकानां स्यादि
 तिशातानपोऽन्वीत। इति॥ तन्निर्मूलत्वात् मिताक्षरादिविरोधाच्चोपेक्ष्य। मदनपारिजातेविष्णुः
 असपिंडे स्ववेषमनिमृते एकरात्रं। अत्रहरदत्तैः शवेवेत्यापसं वसत्रैः शवेग्रामेधनुः। शता
 दवागन्मभोज्ये। दीपमुदकेभंचोपनिधायभुंजित। पदिसमानवशानग्रहमेवंस्मृतिकायामि
 ताहा। प्रथानग्रहेमृतौ। ग्रहेपस्यमृतः कश्चिदसपिंडः कथंचन। नस्याप्यशौचेविज्ञेयत्रिणत्रं नात्र
 संशयः। उलंगिरसोक्तमितिमाधवः॥ एतेनत्रिणत्रसपिंडेषु स्वग्रहेसंस्थितेषु चेति कौर्मं व्याख्या
 तसुद्धितत्वेरुहन्मनुः॥ भ्रूयुरपतिताश्चात्यामृताश्चैद्विजमदिर॥ शोचंतत्रप्रवक्ष्यामिमनुनाभा
 धितंपथा। दशरात्राच्छुनिमृतेमासाच्छूदेभवेच्छुविः। द्वाभ्यानुपनिनेगेहमंयेमासचतुष्टयात्।
 अयंतेवर्जयेद्देहमित्येवंमनुरन्वीत॥ अयंतोस्तेच्छः। अयंतः भ्रूपाचक्रइतिवाचस्यतिः। तत्रैवप
 मः। द्विजस्यमरणेवेषमविशुध्यतिदिनत्रयात्। संवत्तैः॥ ग्रहसुद्धिप्रवक्ष्यामिअनस्यशवद्विने
 त्रात्समग्रामयेभांडसिद्धमन्तयेववा। गोमयेनोपलिप्यायच्छोगेनाप्रापयेदुधः। त्रास्येमेव
 प्रतेश्चहिरण्यकुशावारिभिः। सर्वमभुक्षयेद्देश्मनतः शुद्धयसंशयः। उहृद्विष्णुः॥ याममध्यग
 तोयावच्छेदनिवृत्तिकस्यचिन् यामस्यनावदाशोचैर्निर्गतेषु चितामियात्। ग्रहयश्वादीमृतेये
 वांपत्रमाधवीयेप्रचेतसा। मातृश्वस्त्रादिषुत्रिरात्रसुक्तः। मातृश्वसामातुलयोः भ्रूयुर्योरो
 मृतेचत्विजियान्येचत्रिरात्रेणविशुध्यति। गुरुशवायैः॥ अत्तिकुलागतः॥ तत्रग्रहमृतौजेम।
 भ्रूयुरयोरन्यत्रमृतावपिसन्निधौत्रिरात्रमसन्निधौपक्षिणी। देशान्तरेएकरात्रवक्ष्यमागाविष्
 णुः। तैरितिमाधवगोऽदयः॥ अन्यत्रनुमातृश्वस्त्रादिषुपक्षिणी। पित्रोः स्वसरितद्वेषुपक्षिणीः॥
 सपयेन्निशामितिउहमनूक्तैः। यत्रउहमनुः॥ अन्यत्रसंस्कृतायोनुभ्रातर्पेचिसंस्कृतैः। मित्रजा
 मातरिषेतेदौहित्रभगिन्योसुतो। शालकेनसुतेचैवसद्यः स्वानेनशुच्यतीति। तन्नानुदौहित्रादौ
 देशान्तरे शालकेसुतजाभात्रोः स्वदेशेचोपे। शालकेतुस्वदेशेकाहः। आचापेपत्नीपत्रोपाध्या
 यमातुलभ्वसुरभ्रूयुर्यसहाध्यायिशिव्येचकरात्रमितिमाधवीयेविष्णुः॥ हरदत्तैपेदशश्रीक्या
 मयेवा। भ्रूयुर्यः शालकः। देशान्तरेस्नानं। भ्रूयुर्योदेशान्तरेकाहः। जीवालः॥ एकोदकाज्ञात
 अहोगोत्रजानामहस्मंतं सर्वत्रमत्याभावेपिक्रयकत्तदेशाहः। गुरोः प्रतस्पशिव्यस्तुपितृमेध
 समाचरेत्। त्रेताहारेः समेजत्रदशात्रेराशुधतीतिमनूक्तैः। शिव्यस्त्वपलक्षणा। निरन्वयेस
 पिंडेनुमृतेसतिदयान्वितः। तदाशोच तदाशोचपरचौत्वीकुर्यात्पितृवत्क्रियामितिमाध
 वीयेनाहोक्तैः। दिवोदासीये। सगोत्रोसगोत्रवायोग्निदधान्स्वनरः सोपिकुर्यान्नवथा
 द्युडेवदशमेहनि। पत्रेकविषयेपक्षिण्येकाहादिपदाहपमुक्तेनत्रसन्निधिविदेशंमेआदि
 कृतान्यवस्था। त्रिशतश्रीक्या॥ वानप्रस्थेयतोचोपरमति कुलजेयदकेवापुवः स्याद्योविद्वो
 विप्रपुत्र्ये मृतवतितदिनयुद्धविद्धेचसद्यः। अत्रश्लमाकरेस्यत्। युद्धभेदमृतस्यत्वाना उध

तैरहवेशस्यैः क्षत्रधर्महनस्य च सद्यः सति एते यज्ञहाया शौचमिति स्थिति रिति मन्त्रैः ॥ यज्ञोपक
 मं संवर्तते वै त्वर्थः ॥ यस्तु भारते राजधर्मेषु ॥ अशौचो हि हतः पूरः स्वर्गलोके महीयते न ह्यन्यमु
 दकतस्य न स्वाननाप्यशौचकमिति आद्यादिनिषेधः सपुत्राद्यभावपरः ॥ अतएव तत्र करणादीना
 आहुमुक्ताः ॥ अन्वेतु दृश्यादिनिषेधमाहुर्मतिवत् ॥ यत्तु पराशरः ॥ आहवे विहता नो च स्फुरावम
 शौचकमिति ॥ तदुद्धृते न कालान्तरमृते श्रेयः असन्निधौ स्नानमिति माभुवः ॥ शुद्धित्वेऽपि
 रातो ॥ दंष्ट्रिभ्रं गीभिर्वापि हतास्ते चैव तस्करैः ॥ ये स्वाम्यर्थे हतायांति राजन् स्वर्गे न संशयः
 ॥ सर्वेषामेव वारतां स्त्रियस्वविशेषतः ॥ यत्तु बृहस्पतिः ॥ डिंवाहवे विद्युतां च रात्रां गोविप्रपाल
 नो ॥ सद्यः शौचं शतस्य हस्त्रहं चान्ये महर्षयः ॥ तच्छस्त्रविनापण्युस्वहने च विरावा ॥ रात्रावप्योह
 ते सद्यः शौचमन्वत्रि रात्रौ ॥ तत्रैव आद्यः स्नानेन म्रियते यस्तु तस्या शौचमवेदिह्या ॥ आसन्नाहात्रि
 रावं स्याद्दृश्यावमतः परं ॥ शस्त्रापाते स्नते विना शवस्य शतं हारीतः ॥ शवस्य शौक्रमन प्रविशे परा
 नक्षत्रदर्शनाद्गौवेदादित्यस्य यत्तु मनुः ॥ अन्वायेके नरात्राचत्रि रात्रे रवत्रिभिः ॥ शवस्य शौचि
 शुध्यति अत्रादृक्कदापि न ॥ इति अन्हाए आवेति अहो रात्रमुक्त्वा ॥ त्रिभिस्त्रि रात्रे रितिनवरात्रमे
 वेदं दृशात्रमित्यर्थः ॥ तत्र दन्नाशने तद्गृहे वा सेनापदि च तेषु ॥ अन्वदन् नम ह्येव न वेत्ते वा ॥ गृहे वसेदि
 तितेनेवैक्तेः ॥ अंगिरः ॥ आशौचं यस्व संसर्गादायते गृहमेधिनः ॥ क्रियास्तस्य न लुप्यते गृहात्मा
 चनत प्रवेत् ॥

॥ अथ निहाराशौचं ॥ ॥ स्नेहनसवर्णनिहारे तद

नापाने तद्गृहासे च दृश्याहः ॥ तदन्वानशने तद्गृहासे अहः ॥ गृहावासेऽन्वभस्मलो वेकाह भृत्ति
 ह्येन निहारे ह्येव तज्जात्याशौचं ॥ यदि निहारेति भ्रं प्रलोभाक्रान्तमानसः ॥ दशाहे न द्विजः ॥ पुरुष
 दशाहे न भूमिपः ॥ मासार्द्धं न तु वैश्वस्य शुद्धीमासे न शुभ्यतीति कौर्मोक्तेः ॥ विजातीयनिहारे तु श
 वजाते मशौचं ॥ अत्र भृति गृहे हि यथा ॥ अवरं अहरं वरं वरो वाप्यवरं यदि ॥ वृहे च वेतनाशौ
 चं द्रव्याद्ये हि यथा भवेदिति आर्षोक्तेः ॥ कौर्ममेतदिति गोशः ॥ दाहयेवं ॥ यत्तु ब्राह्मणः ॥ यो सवर्णो
 मृत्ये न नीत्वा चैव दहेन्नरः ॥ अशौचं तु भवेत्तस्य प्रेतजातिसंभृतेति ॥ नदापदि ते यः सोऽकृति
 होरे तु दशाह इति माधवः ॥ अलं करोतु शतः ॥ कृच्छ्रपादो सपिंडस्य प्रेताले करणे कृते ॥ अ
 नदयवासे स्याद्दशकौ स्नानमिष्यते ॥ धर्मायै च नाथ सवर्णो हररो क्रिया करणे वद्विजस्वभन
 यज्ञप्रले स्नानं शालाया मोमिस्वशं अतिमाधवीपो ॥ अग्निदेव्येवं ॥ प्रेतसंस्पर्शसंस्कारेनास्म
 ने वदुष्यति ॥ वोटावेवाग्निदाता च सद्यः स्नानाविशुध्यतीति अपरा कंच दृष्ट पराशरः ॥ मातुल
 त्वादिसंबंधे विरावं ॥ असंबंधि ह्येन च हिना दृष्टिना च सद्यः शौचसंबंधे त्रि रात्रमिति पेशी कति
 र्मुनेः ॥ जेतममितास्त्रायां बृहद्विः ॥ सतकाहियरां शवशावाहियरा मातं ॥ आर्षे वा हि य
 रागस्तित्ततो पिशवदाहकः ॥ अत्र श्वेणानात्र र्निष्टति रित्यर्थः ॥ विष्णुः ॥ मृते हि जेन प्रदे र्गहा
 रे यन्न प्रदे हि जेना ॥ देवलः ॥ ब्रह्मचारि न कृर्वीत शवदाहारिको क्रिया ॥ यदि कृमी चरेत्क
 पुनः संस्कारे यवच ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ आचार्यपितृपाथ्यापानि देत्यापिमती भवेत् ॥ अयुगमने तस
 विडे न दोयः ॥ विहिते हि सपिंडा मेत निहारेणादकं तेषां करोति यः कश्चित्स्याधिक्यं भविषते

रिदेवलोकेः ॥ दोषस्याज्ञसंपिडस्यनानाथक्रियाविनेतिहारीतोक्तेः ॥ समोत्सृष्टवर्णोत्पाधवीप्य
करवः ॥ अनुगम्यशुभं वधास्तात्वास्पृष्ट्वाह ताशानं सपिः प्राश्यपुनः स्नात्वाप्राणायामेविशुध्यति
हीनवर्णोत्सृष्टविषः हः वैश्येप्रक्षिणी शूद्रेवित्रोत्सृष्टविषस्येश्येः हः शूद्रेपक्षिणीवैश्यस्यशूदेः
हरितिचित्तानेचरः ॥ माधवस्तुविप्रस्यवैश्येघ्नहः स्वविपस्यशूदे प्यवं ॥ अन्यत्राग्वत् स्नानाग्नि
स्यशः शूताशनानिसर्वत्रेयाह ॥ हीनवर्णस्यदाहोर्ध्वदैहिककरणेनु ॥ ब्राह्मे ॥ ब्राह्मणोहीनवर्णस्य
नक्रुषोर्ध्वदैहिकं ॥ कामाहोभात्रथामोहाह्वान्तज्जानिनां व्रजेत् ॥ मनुः ॥ ब्राह्मणानायाजनं कृ
त्वापरिषामंयकमेव ॥ अभिचारमहीनचविभिकं क्त्वेप्येपोहति ॥ परिषासर्ववर्णानां ॥ हीनेषुनंदेगुण्य
त्रैयण्यचातुर्मुखायुसं ॥ ॥ अथरेदनेसोत्रमवर्णयोः ॥ ॥ सचयनार

वैश्वेलेस्नानमूर्ध्वमाचमनम् ॥ हीनवर्णोपुनसंचयात्पाकसचैलमूर्ध्वस्नानमात्रं ॥ विप्रस्यसत्रं वैश्य
विषयेतदाह ॥ अस्थिसचयनेविप्रोरेतिचेनसत्रवैश्ययोः ॥ तदास्नानः सचैलत्तद्वितीयेहनिशुश्र
ति ॥ कतेनुसंचयेविप्रः स्नानेनैवचविभवेनसत्रस्यवैश्येप्येवम् ॥ शूद्रेनुसंचयात्पाकविप्रस्यत्रिरावृक्ष
त्रवैश्ययोर्द्विरेव ॥ ऊर्ध्वंनुहिजानामेकाह ॥ शूद्रस्यशूद्रेस्पर्शविनास्थिसंचयात्सर्वेकाहः ॥ ऊर्ध्वं स
ज्जोतिरितिमाधवीप्येव ॥ अहितेपारस्करत् ॥ अस्थिसचयनाहूर्ध्वमासेयावहिजानयः ॥ दिवसे
नैवशुश्रुतिवाससांक्षालनेनच ॥ सजानेर्हि वसेनेवअहाह्वस्त्रियवैश्ययो रित्युक्तम् ॥ सपिप्रजाणे
ननिहीरदावदोषरत्युक्तं प्राक् ॥ विज्ञानेचरस्तु ॥ मृतस्यवाधवेः साहकृत्वातुपरिदेवनां वज्रपेत्त
दहोरात्रं दानप्राहादिकर्मचेतिपारस्करेकैसर्वत्रैकरात्रमाह ॥ ॥ अथाशौचा

न्नभक्षणे ॥ ॥ विष्णुः ॥ ब्राह्मणादीनामाशौचेयः सकृदेवान्मम्याति ॥ तस्यावदा
शौचंयावत्तेषां ॥ आशौचव्ययगमेमायश्चित्तनिती ॥ अज्ञानेत्विगिरः ॥ अतर्हशाहभुक्तान्नसंतके
मृतकेपिवा ॥ अस्याशौचंभवेत्तावधावदन्नं व्रजत्यधः ॥ मायश्चित्तत्वमयाविप्रस्यवर्णकमेणेकाह
अहंपचाहसप्राहोपवासः ॥ दशविंशतिषष्टिः शतंचमालायामाः पंचगव्याशनंच ॥ अथासहियु
णो ॥ आपदिनुप्राणायामशतंपंचशतमष्टसहस्रं मायत्रीजपश्च ॥ मत्यापदिनुसवर्णशौचेत्रिंशद्यम
वर्णं ॥ मायश्चित्तसहस्रं च ॥ सत्रियाशौचेउपवासश्च ॥ वैष्णवशौचेत्रिंशत्पवासाश्च ॥ शूद्राशौचेकृ
त्सत्रवैश्ययोः पंचशतमष्टशतं गायत्रीजपउत्तमेषु ॥ शूद्रस्यसर्वत्रानां ॥ मत्यानापदिविप्रस्यवर्णो
पुशांतपनकृत् ॥ महाशांतपनचांद्रमणां ॥ अभासेनुमासिकहेमासिकत्रैमासिकवारमासिका
नीत्यादिमाधवीयादौत्तेपं ॥ ॥ अथदासस्यस्वदास्युत्पन्नस्य ॥ ॥ स्वस

पिडमृतोस्नानमात्रेणस्वामिकायं स्पृश्यत्व भक्तदासस्यमूर्ध्वं ॥ सद्यः स्पर्शगभंदासोभक्तदास
स्यहाह्वुचिरितिस्मृत्यंतरोक्तेः ॥ मृत्युकर्मकरः ॥ शूद्रादासीदासास्तथैवच ॥ स्नानेशरीरसंस्का
रेगृहकर्मण्यद्विनाइति ॥ शानानपोक्तेश्च ॥ एतच्चानन्यसाध्यतन्कायमात्रे ॥ अन्यत्रमासाद्याशौ
चमस्तथा ॥ एवंदासामपिसत्क्रियायास्तस्याअस्पर्शत्वमपिमासमात्रं ॥ दासीदासश्चसर्वोवैपस्य
वर्णस्योभवेत् नहृणोस्यभवेच्छौचदास्यामासस्तुसंतकमिन्यगिरसोक्तेः ॥ षडशीतावपि ॥
स्नापिशौचेनदासायाः स्पर्शमासान्तकमेव ॥ योग्यासुभोसतोदासीसतोचेनस्पर्शेनाभियात्

दत्तदासादीनां स्वसंपिंडमरणादौ स्वाभ्याशौचं समसंख्यदिनोर्ध्वं समपिमासाद्याशौचे स्वाभ्या ॥
यस्य स्यतेति हरदत्तः ॥ दासांतेवासिभूतजाः सिध्याश्चैकत्रवासिनः ॥ स्वामिन्येनशौचेनपु ॥
ध्यति मृतसूतकेरुतिरहस्यतिस्मृतेः ॥ दासश्चात्र गृहजानस्यथा क्रीनो न लभ्यो दापादुपागतः ॥ अत्र
कालमृतश्च स्यादाहितः स्वामिना चयः मोक्षितो महत्श्रुणाद्युद्राप्रपणे जितः ॥ तवाहमित्यु
पगतः प्रव्रज्यावसितः कृतः ॥ भक्तदासश्च विज्ञेयस्तथैव वडवाहतः ॥ विक्रेता चात्मनः शास्त्रेण
सः पंचदशस्मृता रति नारदोक्तेषु गभंदासभक्तदासो विनाज्ञेयः ॥ वडवादासी ॥ तथा ह्वः त
मुहा ह्यदासो जातश्च यथैः ॥ अत्रेवास्यपितृनेवोक्तः ॥ स्वशिल्पमिच्छन्नाहनेवोधवातापनुत्तयो
आचार्यैस्ववसेदने कृत्वा कालं मुनिश्चितं ॥ आचार्यः शिष्ययेदेतं स्वगृहे दत्तभोजनमिति ॥ शि
ष्यस्तनुष्यो विद्यार्थी दासादेस्वामितस्सपिंडमरणो नुविष्णुः ॥ पत्नीनां दासतापानुनो म्येन स्वा
मित्युत्तमाशौचे मृते स्वाभ्यास्तीपमिति ॥ प्रतिलोमदासा नामाशौचाभाकः ॥ वर्णानामभुलो
म्येन दास्येन प्रति लोमतश्चिपात्रवस्त्वोक्तेः ॥ ॥ अथ रजो जननमरणो वा रवित्रिभा
गां कृत्वा घभागद्वये चेतर्पूर्वदिने अत्रेत्तत्रा मिति मित्तास्यराणां ॥ यत्र प्रागर्हराजानाम्वास्त्यो र
योत्पूर्वदिनमित्युक्ते ॥ तत्र तदृशाचारो व्यवस्था ॥ सर्वमाशौचमाहितान्मेदाहत्तत्रिचस्य मरणा
मारभ्य ज्ञेय ॥ अन्मिमत्त उच्छ्रान्ते रशौचादिदिजातिषु ॥ दाहादग्निमनोविश्यादिदेशस्य मृते स
जीर्तयेदीनसिस्मृतेः ॥ साग्निराहिताग्निः ॥ आहिताग्निश्चेत्तवसनश्चियेत्तपुनः संस्कारकृत्वा
शत्रवदाशौचमिति वासिधृष्टिशेषोक्तेः ॥ दाहादेव नु कर्तव्यं यस्य वेतानिको विधिरिति वात्साय
यत्तु धूर्त्तस्वामिनासंसांशरेण चोक्तं ॥ आहिताग्नेरपिमरणा देवदशरात्रं ॥ दशाहंशावमाशौच
मिति मरणा निमित्तत्वात्तस्य ॥ यत्र दाहादेव तस्याशौचमुक्तं तत्संस्कारनिमित्ताशौचपृथगे
वातेन गत्वाग्नेः संस्कारगोत्रिणं ॥ आतानेन दशरात्रं ॥ मरणा निमित्तं तत्र भयो देशे दाहा आगं पीति
तद्वचनविशेषात्पूर्वस्यैवोत्सर्षान्मूलकल्पनात्वाद्यवाच्यं ॥ ॥ अथातिक्रान्तशौ
चं ॥ ॥ तत्राशौचमध्यजननादौ ज्ञाने तच्छेषेण सुदिः ॥ विगतनुविदेशस्य शुभ्या
घोरानिर्देशं ॥ यच्छेषं दशरात्रस्य तावदेवाशुचिभवेदिति मन्त्रैः ॥ अत्र केचिदेतत्प्रकारिक्त
विषयंतेषां ताशौचमध्ये श्रवणोपितदाद्येव दशाहादि ॥ पित्रोरेवेन्मृतो स्यात्तदरथ्यापि हि पत्र
कः ॥ शुक्तादिदिनमारभ्य दशाहं सूतकी भवेदित्यस्य सर्वोपवादेत्वादि स्याद् ॥ तन्म ॥ ज्ञानमरणा
स्य निमित्तत्वात् ॥ अन्मिमत्त उच्छ्रान्ते रित्यादिविशेषाच्च ॥ स्वस्यैव सारेपि ॥ जनने मरणावाप्रथ
मदिनादूर्ध्वं ज्ञाने पत्रादीनां शेषेणैव सुदि रिति ॥ पशूनां वापारंके चैव ॥ दशाहादूर्ध्वं ज्ञाने नु रद्
चसिषः ॥ मासत्रयेति रात्रं स्यात्तदपरमासेपस्तिगीतया ॥ अहस्तु नवमादवो गच्छंस्त्रनेन शुभ
ति ॥ जनने त्वत्किंता शौचेनाल्पेव ॥ नाशुद्धिः प्रसवाशौचे व्यतीतपुदिने घपी निदेव लोक्तेः ॥ पि
तृः स्वाने तत्रापि भवत्येव ॥ निर्देशं ज्ञानिमरणात्पुत्रपुत्रस्य जन्मवा स्वसाजलमापुस्य शुभो भव
ति मानवः ॥ रतिमन्त्रैः ॥ तत्रातिक्रान्तशौचे दशाहादिजात्याशौचविषय ॥ नत्सुपनीतादिनि
मित्तत्रिणं दाहो ॥ उपनीते नु विषयं तस्मिन्नेवाति कालजनिमिवाधोक्तेः ॥ निर्देशं ज्ञानिमरणात् ॥

अतिक्रान्ते दशाहे त्विति मन्त्रे अ॥ माधवीये देवलस्तु ॥ अत्रिपक्षात्रिंशत्स्यत्पक्षमासात्पक्षिणीत
 तः ॥ परमेकाहमावर्षादूर्ध्वं स्नातो विशुध्यतीत्याह ॥ तत्रापदनापहियत्वेन व्यवस्था ॥ इदं चैकदेशे
 देशान्तरं स्नानमात्रादेशान्तरं मृते शुक्लात्कीर्तयेत्स्नानसंयतो मृते स्नानेन शुध्यति गभे आवे च गो
 त्रिंशदिति ॥ पराशरे क्तेरिति विज्ञानेश्वरः ॥ स्नानवत्सरांते ॥ अवीकृत्रिपक्षात्रिंशत्पक्षमासाच्च
 दिवा निशं ॥ अहः संवत्सरादवोक्तदेशान्तरं मृते घृषी विष्णुक्ते रिति माधवः ॥ इदं सपिप्रना ॥ देशान्तरं
 रे स्नानं सोदकानामिति ॥ युक्तं तत्र स्नानं त्वाह वृहस्पतिः ॥ महानद्यंतरं यत्र गिरिवां व्यवधायकः
 वा ज्ञेयत्र विभिद्येते न देशान्तरमुच्यते ॥ देशान्तरं वदेत्येकेष्वपीयोजनमापत्तं ॥ चत्वारिंशद्देशान्तरं वि
 शदयेत्थेवचेति ॥ एतत्सर्वं मातापितृमित्रविषयं ॥ तयोस्तु पितरौ चेदिति पूर्वैयैवीनसिवाक्पात्स
 दापूर्वमेव दशाहादि ॥ स्मृत्यर्थं सारे ॥ मातापितृमरगोदरदेशे पितृसंवत्सरे अर्धमपि उत्रो दशाहादिकं
 प्रणामाशौचं कुर्यात् ॥ स्त्रीपुंसयोः परस्परसंवत्सरोत्तमवर्गसपत्नीषु वैवमिति ॥ शुद्धित्वाद्योगो
 डाल ॥ उर्ध्वं संवत्सरादाद्या इधुश्चेच्छ्रुते मृते ॥ भवेदेकाहमेवात्र तत्र सस्यासिना न त्विति देवलो
 क्तेः पित्रोरर्धमभेत्रात्र मर्ध्वमेकाहः ॥ वंशुर्मातापिताभर्ता च ॥ पूर्वाक्तदशाहस्तकालिं गादिदेशप
 रत्याहः ॥ तत्र शुभपदस्य पित्रादिपरत्वे मानाभावान्ता उपेक्ष्यमाणो दसपत्न्यात्सु दक्षः ॥ पितृपत्न्या
 मपेतायां मातृवर्जं द्विजोत्तमं संवत्सरोच्यते ॥ पित्रात्रमशुचिमेवेत् ॥ हीनवर्गमातृहीनवर्तं
 सपत्नीषु वैवमिति स्मृत्यर्थं सारे ॥ केचित्पितृपत्न्यां प्रमीनाया मोरसेतनयेतयेति ॥ ब्राह्मणोक्तेरे
 रसेपोदमाहः ॥ षडशीतावप्येवं ॥ एतत्सर्ववर्णानुत्या ॥ तुल्यवयसि सर्वेषामिति क्रान्तेन थैर्ववेति
 आशौक्ये ॥ ॥ अथाशौचसंपाते उच्यते ॥ ॥ तत्र शश्वेषावसू
 तके सूतके ॥ शावसूतके ॥ सूतकेशाववा ॥ तत्राप्युत्तरकालनः पूर्वेषां समन्मनमधिकं चेति द्वाद
 शभेदाः ॥ पदेकदिने समन्मनमधिकं वाशौचं ह्येतन्नत्रैरण्यसिद्धिः ॥ हयोरैककालत्वात् ॥ य
 दानुद्वितीयादिदिनेषु तत्र संजातीयांशावेजननं वा समकालं ॥ नूनकाले वा परस्यात्तदाष्टसुप
 क्षेषु पूर्वशेषेण शुद्धिः ॥ अत राजन्मरणशेषाहो भिविंशुच्यतीति ॥ यात्रवल्क्योक्तेः अंतरा
 ज्ञाने इत्यर्थः ॥ ज्ञानस्यैव जननादेर्निमित्तत्वात् ॥ पूर्वाशौचोत्तममध्यापने ज्ञाने तत्रैव का
 र्यं ॥ शुद्धित्वेषुक्तेः ॥ पूर्वाशौचान्तरुत्तमं समानं लघुवानिमित्तं तज्जालादपरिशुतं स्वशौचं हे
 तुरेव ॥ अज्ञानं तु ॥ अविज्ञानेन दोषस्याच्छाद्दिषुकथंचनेत्यस्याशौचसंकर्येपि प्रवृत्तेः ॥ ते
 नाज्ञानात् ॥ चषोत्सगोदोक्तोपश्चात्तज्ञानेपि नावृत्तिरिति ॥ माधवीये यमोपि ॥ जनने जनने
 तस्यान्मरणो मरणं तथा ॥ पूर्वशेषेण शुद्धिः स्यादज्ञाशौचवर्जनात् ॥ अत्र केचिदंतदेशाहस्यातां
 चेत्पुनर्मरणजननी ॥ तावत्स्यात् अशुचिर्विप्रोपावत्तस्यादनिदेशमिति मनुयराशरार्थदेश
 ह्यहृत्तासृगांशौचवत्पूर्वशेषेण शुद्धिः ॥ अहाद्यस्याशौचसंपाते तत्रैव शुद्धिरित्याहः ॥ ह
 रदत्तोप्येवमाह ॥ गोम अय्यव ॥ तन्ना ॥ याजवल्क्यादिवशेन दशाहस्य तुल्यकालाशौचोपलक्ष
 णत्वात् ॥ समानाशौचसंपाते प्रथमेन समापयेत् ॥ असमाने द्वितीयं धर्मराजवचोपयेति माध
 वीयेशरत्नोक्तेः ॥ अपराकेमिताक्षरादिविरोधाच्च ॥ पदानुसूतकेशावसंमन्मनमधिकं वातदान

पूर्वशेषा कुट्टिः॥ तदाहा मिरः॥ सत्के शकं वे स्यात्तृते लयसत्तकं तत्राधिकृत्य मृतकं शावंकुपी
 नसूतका वद्विशन्ते॥ शावाशौचसमुत्पन्नैस्तत्कृत्यदा भवेत्॥ शावेनपुष्पतेसती नसतीशावशो
 धिनी चतुर्विंशतिमतेऽपि॥ मृतेनपुष्पतेजातेनमृतेजातेकेनच॥ अतोपरादशाहः॥ जमनमभ्येत
 दंतेवाजहादिशावंतदाश्वेरासुहावपिनमिज्जमस्यस्यत्वंभवत्येव॥ मरणात्पत्रियोगेनुगारियो
 मारतंभवेदिनिकौशोबा॥ गीतमव्याख्यायांश्चद्विपरि॥ सतकाहियुगाशावशावाहियुगाप्राज्ञेव
 आत्रेवाहियुगासतीसतीपिशवदाहकः॥ अत्रश्वेपूर्वेगानोत्रेनेत्रनिवृत्तिरस्यर्थेन्याधिभ्य
 दित्यर्थः॥ षडशीजावपि स्वभाववदसुनिसुभूनशावविशाधिनीनि॥ रात्रिषोवादेवद्वितद्विदि
 नैरागतुकैः॥ सतेवैहुत्वंनस्वभावेनात्सत्त्वंनशवस्यापिनश्वेरापुष्टिरिति वक्तुं स्वभावेनात्
 सत्त्वंनशवस्यापिनश्वेरापुष्टिरिति वक्तुं स्वभावेन्युक्तं॥ न्नाह्ये॥ नागतुकेरथाहोभिरशोचमप
 नुपघने॥ नचपातनिमित्तेनशावरस्यशोधनमिति॥ एवमवपयाः॥ पदातुश्चाहापत्यागोवमप्य
 सजातीमपिजातीमपवादीर्घकालमुत्तरंनस्युत्तरं॥ श्लोकार्थेनपूर्वेरापुष्टिः॥ स्वत्याशोचस्यम
 ध्येनुदीर्घाशोचंभवेद्यदि॥ नपूर्वेविरापुष्टिःस्यात्स्वकालेनेवमुत्पत्तीति॥ उरणसोक्तैः॥ तेनअहादि
 शावमध्येदशाहादिसत्तकमिदंश्वेरापुष्टिरित्यपरकैः॥ शावनिमित्तमस्यशुभमवनेवापुष्टि
 विवेकेननुशावेनपुष्पतेसतिरितिपाठकेलवापुष्पराशोचनिवृत्तिरहक्ता॥ नन॥ उत्रस्वकालाधि
 केनवलवत्वात्॥ माधवीयेपमोपि॥ अपृष्टिमुदाशोचंपश्चिमेनसमापयेत्॥ पथात्रिणेत्रकंठे
 दशाहप्रविशेद्यदि॥ आशोचंपुनरागच्छेत्तन्तमाप्यविसुध्यतीति॥ हारितोपि॥ गृहरासधुमध्ये
 तुल्युनानेवतदुर्विति॥ गुरुत्वंवलपुत्वंचकालकृतमेव॥ श्वोचुरोवात्॥ एनचहरदत्तेनस्यपुष्पकंमि
 तास्यंयामप्येव॥ यत्रुअद्यानांयोगपयेतुत्रेपासुडिगीपीसी॥ मरणात्पत्रियोगेनुगरीयोमरणांभवे
 दितिहारीतकौमीदिनत्रास्यश्वभाभिप्रायंशावस्यपुस्तंशेषाक्वचिदत्यकालेनापिदीर्घकालस्य
 शोचनिवृत्तिमाहादेवलः॥ परतःपरतोअहिरयुद्धौविधीयते॥ स्याच्चैत्यवतमादहःपूर्वेगोवात्र
 शिष्यते॥ अस्यार्थः॥ अघरद्वौदीर्घाशोचंपरतोशोचपुष्टिःपरतोशोचंपरतोशोचंपुष्परास्येव
 दिनासरतोनुवत्ते॥ नदाश्वेरोवपुष्टिः॥ श्वेस्योत्तराशोवादीषिककालवापितेपूर्वेशोचकुट्टि
 त्थः॥ यथाषष्ठमासेगर्भपातनिमित्तषडहाशोचमध्येदशाहपाते पूर्वगोत्तरनिवृत्तिः॥ यथावाअ
 हमध्येस्त्रापाननिमित्तवतुरहंपचाहयोरितिकश्चित्॥ नत्रा॥ दशाहावक्षिपूर्वेशेषपुष्पादकं
 काविरोधात्॥ षष्ठादिदिनेषुश्लोकाशोचंमस्यरात्रौतुह्यहइत्यनौवित्पात्र॥ अस्यद्वलपंचनमा
 दन्त्याततोसने॥ अहादित्रेत्यादृक्सासिन्विषयेपूर्वेशेषोवापुष्टिःशिष्यते॥ दशाहादिरात्रिशेषे
 अहादत्याशोचानोपरस्यरात्रिशेषसंपातेच नद्वाहादिरद्विरित्यर्थाहः॥ क्वचिद्वेषेषरापु
 ष्पेपवाद्माहगोतमःरात्रिशेषेसतिद्व्याभ्यामभातेनिसुभिरिति॥ मभातेत्यपामे॥ रात्रिशेषेअहा
 कुट्टिपोमशेषपुष्टिस्त्याहादितिशानातयोक्तैः॥ इदंशावंतेसत्कपातेसजातीपेवातुल्याः अ
 चोचितं॥ रात्रिशब्दः अहोरात्रिपरः॥ अहःशेषेहाभ्यामभातेनिसुभिरितिशंखलिरित्वातुक्तं॥
 ॥ अचपदिदशाहवासनिपतेप्राद्यं दशाहवमाशोच ॥ ॥ मानवमादिवसात्र

शक्येद्विग्रेहाभ्युषाया विग्रेहेणेनिवोधामनोक्तेः पुनः पातेदशाहा माकृश्वेणसहगच्छतिदशमे
 द्विपनेयस्याहहेयात्सविष्युति। प्रभातेतुविग्रेहादशात्रिंशद्यविधिरिति देवलोक्तेः। नवमद
 शमश्रुते चोपात्पान्यदिनपरौ तेनश्रुत्रियादावपितथेत्पाहः। माधवीयेष्वेवा। अन्येत्पाहः अंत
 देहाहस्यातीचेतपुनर्मरणाजन्मो। जावत्स्यादश्रुवित्रोयावत्स्यादनिदेशमिति। मनुपराश
 रघोदेशमदिनेनोत्तरस्य शुद्धेरुक्तत्वाद्दिरोयः स्यश्रुवविरोधेचयदैकिचनमनुरवदत्तत्रयजं। क
 लौपराशरः स्मृतिरित्यनेनच पूर्ववचसांवाधः। अतएववावस्यतिनातेषामनाकरत्वयुक्तम्। सा
 कालेपिजानिमात्रविभादिविषयदेशांतरविषययुगोत्तरविषयवास्तु। तेनगोतमीयेरात्रिशब्दे
 नाहोरात्रपरः। रात्रिमात्रावशिष्ये रतिमिताक्षरोक्तेः। ननुकविज्ञोतेरिवान्यथाव्याख्यायुक्ता।
 माधवस्तु। अनिर्गतदशाहमिति पूर्वस्वयंथविरोधादपेक्ष्यति अस्मित्यन्तरागस्तुवोधाय
 नीयेनानवमादिवसादिति द्वितीयाशौचस्यनवमेदिनप्रथमस्यदशममेवाहः। अहादिवृद्धेः प्र
 वेशेषाववादत्वात्तस्यचन्यापतो द्वितीयदिनादेवमवृत्तेः। अत ऊर्ध्वमिति दशमरात्रिपरं। शंखलि
 वितावृत्तो देवलोक्ते वाहशेषदशमेष्टिवातीनेरात्रौ पातेदित्यर्थः। दशस्यापितानामकुर्यादिति
 वना। तेननमन्वाद्येविरोधोनापिमिताक्षराद्येरित्याहः। अपराके निर्णया मृतेस्वरसोप्येवा। यत्तत्रे
 वजात्ये। आद्यतभागद्वयंयावत्सतकस्यतुसतके। द्वितीयेपनिनेत्याहात्सतकाच्छुद्धिरिष्यते।
 अत ऊर्ध्वे द्वितीयातुसतकांताच्छुविःसूनः एतदेवविचार्येस्यान्मृतके मृतकांतरे। मृतकस्यांत
 रेपत्रसतकं प्रतिपद्यते। सूनकस्यांतरे वाथ मृतकं यत्र विद्यते। मृतकाने भवेत्तत्रशुद्धिर्वर्णेषु सर्व
 शरति। अस्यार्थस्तत्रैवोक्तः। पूर्वाशौचपरमहोरात्रस्यदिनरूपे आद्यभागद्वयस्याशौचपाते प्र
 वृत्तशुद्धिः। भागद्वयार्थे रात्रौ सतकांतरे द्वितीयात्। पूर्वभिन्नात्सतकांतात् अहादिपूर्वाशुद्धि
 रिति। अपराकेत्वाशौचकाले द्विधा विभज्यनिर्णयविषयत्वेनेदमुक्तः अस्यवचनस्यनिर्मूल
 लोक्तिरज्ञोक्तिरेवा। अतः पूर्वाशौचात्परावावसाशौचेः होरात्रद्वयमधिकं। रात्रेरप्यामेतुदिने
 त्रयमिति पदचरणोपदिष्टः पंध्याः। एतत्सपूर्वाशौचसंपाते एवरात्रिशेषे त्रिगजादिसंपाते तु पूर्व
 शेषतो वशुद्धिः। द्विरात्रादिवृद्धेः पूर्ववाक्येदशाहविषयत्वात्पवादाभावेशेषुशुद्धेरवसामान्य
 तः प्रवृत्तेः। षडशो नो नदशाहोते अहपातेपि द्वित्रिदिनवृद्धिरुक्ता। रात्रिशेषपदाशौचे पूर्वा न
 धिकमापनेत्। ऊर्ध्वेदिनद्वयप्रवाद्यामशेषेदिनत्रयमिति। अनधिकसमन्पूर्नवा। ननुच्छं। न
 स्यनिर्मूलत्वात्नेपक्षिरयादिपातेपिद्विरात्रादिवृद्धापत्रेऽप्य। पूर्वाशौचांतवृद्धिद्वित्रिदिनमध्ये
 धिकाशौचांतरपातेतुवर्धितस्यास्यत्वादधिकेनैवशुद्धिः। नचवर्धितस्यप्रवेशेष्वंशकनीयः।
 रात्रिशेषेप्रवेशेषुष्यपवादेनेमित्त्रिकवृत्तिन्यायो जीवनात्। अपवादाभावे उहगोस्यमात्रेः। अ
 पवादा माहशत्वः। मातर्मयेप्रमीतायांमशुद्धेऽभियंतेपिवा पितुःशेषेराशुद्धिःस्यान्मानुःकुर्या
 त्पक्षिणी। पादत्रयस्यसंम। तुयस्यत्वममर्थः। पित्राशौचमध्येमातृमृतौ पित्राशौचांतेमानुपक्षि
 णीमधिकां कुर्यादिति। नत्राशुद्धावितुक्तैरात्महादेः पितुराशौचाभावात्मातृमरणेनपक्षिणी
 किं नु पूर्णमेवाशौचं। इयंचपक्षिणीतुनीयादिपरानाद्यदिनद्वयप्रतिनिमित्तं। नैमित्तिकवृत्तिया

पूर्वशेषा कुडिः ॥ नदाहामिहः ॥ सतके शनके चेत्यात्पृतके त्वयसूतकं तत्राधिकत्वमृतकं शनकं वृत्तं
 नसूतकं षडिंशन्मते ॥ शावा शौचसमुप्यने सतकं तु यदा भवेत् ॥ शावेन पुष्यते सती नरती शश्वशे
 धिनी ॥ चतुर्विंशतिमतेऽपि ॥ मृतेन पुष्यते नानं नमृतं जातकेन तु ॥ अतो यदा दशाहा ॥ जमनमध्ये त
 दंतं वा अहादिशावंतदा पूर्वैराशुद्धावपिन निमित्तमस्य एतत्त्वमवत्येव ॥ मरणात्पुत्रियोगे तु गरियो
 मरान् भवेदिति कौश्रीच ॥ गौतमव्याख्यायां च द्वा विरपि ॥ सतकाद्विपराशांशावा द्विपराशांशं च
 आत्रेवा द्विपराशांशौ सती सती पिशवदाहकः ॥ अत्र पूर्वैराशो नोत्रे नरे नरे निवृत्तिरस्य स्यात्वाधिक्या
 दिव्यः ॥ षडशो नावपि ॥ स्वभाववदहसिस्तनूनशावविशोधनीति ॥ रात्रिशेषा दो वदितं द्विदि
 नैरागवृक्के ॥ सते वै हुत्वं न स्वभावे नात्सत्रं नूनशावस्यापिन पूर्वैराशुद्धि रिति वृक्तं स्वभावे नात्
 सत्रं नूनशावस्यापिन पूर्वैराशुद्धि रिति वृक्तं स्वभावे रत्युक्तं ॥ वात्से ॥ नागते के रथा हो भिरशौच मप
 नुपयते ॥ नच पातनिमित्तं न शावरत्यस्य शोधनमिति ॥ एवं नच पक्षाः ॥ यदा तु अहा पत्या शौचमध्ये
 सजातीये विजातीये वा दीर्घकालमुत्तरं नराप्युत्तरं ॥ पूर्णकार्ये न पूर्वैराशुद्धिः ॥ स्वत्याशौचस्य म
 ध्ये न दीर्घशौचं भवेद्यदि ॥ न पूर्वैराशुद्धिः स्यात्काले नैव पुष्यतीति ॥ उशनसोक्तेः ॥ तेन अहदि
 शावमध्ये दशाहादिसूतके पिमपूर्वैराशुद्धिरित्यपरके ॥ शवनिमित्तमस्य एतत्त्वमवत्येव वा शुद्धि
 विवेके ननु शावेन पुष्यते सति रिति मागुक्ते सत्वापुत्रराशौचनिवृत्तिरुक्ता ॥ तत्र ॥ उत्रास्य कालाधि
 को नवलवच्चात् ॥ माधवीये म गोपि ॥ अथ वृद्धिमदाशौचं पश्चिमे न समापयेत् ॥ यथा त्रिनेत्रे म कति
 दशाहं च विशेष्यदि ॥ आशौचं पुनरागच्छेत्तत्र माप्यविसृज्यतीति ॥ हारितोपि ॥ गुरुणालधु मध्ये
 तु लघुना नैव न दृष्यति ॥ गुरुत्वं च लघुत्वं च कालकृतमेव ॥ पूर्वानुरोधान् ॥ एतच्च हरदत्तेन स्य च युक्तं ॥ मि
 तास्य रथामप्येव ॥ यत्तु अधाना योगपथे तु ज्ञेया शुद्धिर्गैरीपसी ॥ मरणात्पुत्रियोगे तु गरीयो मरणां भवे
 दिति हारितकौर्मीदि नत्रास्यत्याभिप्रायं शावस्य गुरुत्वं ज्ञेयाच्च चिदल्पकाले नापि दीर्घकाला
 शौचनिवृत्तिमाह ॥ देवलः ॥ परतः परतो शुद्धिरयच्छेदी विधीयते ॥ स्यात्त्रैल्यं च तत्रादहः पूर्वैराशौच
 शिष्यते ॥ अस्याथः ॥ अथ वृद्धौ दीर्घशौचं परतो शौचशुद्धिः ॥ परतो शौचं पदिस्रौशौचमुत्तरस्य च
 दिना मरतो नुचत्तै ॥ नदा पूर्वैराशौचशुद्धिः ॥ पूर्वैराशौचा दो विक्रमालम्बापि नै पूर्वैराशौच कुडि
 मर्थः ॥ मथाषष्ठमोसं गभे पातनिमित्तं षडहाशौचमध्ये दशाहपाने पूर्वैराशौचनिवृत्तिः ॥ यथावा अ
 हमध्ये स्वावपातनिमित्तं चतुरहसं वाहयोरिति कश्चित् ॥ तत्र ॥ दशाहावधि पूर्वैराशौचमुप्यादेकं च
 क्व विराधात् ॥ षष्ठादिदिनेषु पूर्णशौचं मरतो न द्वाहस्य नो विन्याच्च ॥ अस्मद्गुरुत्वं लघुत्वं च नमा
 दन्त आततो नूनं ॥ अहादित्रेत्यादत्रास्मिन् विषये पूर्वैराशौचशुद्धिः शिष्यते ॥ दशाहादि रात्रिशेषे
 अहादस्याशौचानां परस्परं रात्रिशेषे संपाते च न द्वाहादि वृद्धिरित्यर्थमाहुः ॥ क्वचित् पूर्वैराशौचमु
 छे रपवा दमाह गौतमः ॥ रात्रिशेषे सति द्वाभ्यां प्रभाते निसृभिरिति ॥ प्रभातेत्यपाम् ॥ रात्रिशेषे च हा
 कुडि यो मशेषे शुचि व्रहादिति शातातयोक्तेः ॥ इदं शावाते सतकं पाते सजातीये वानुल्या ॥ अ
 चकेचित् ॥ रात्रिशब्दः अहोरात्रिपरः ॥ अहः शेषे हाभ्यां प्रभाते निसृभिरिति शंखलिखितं तावत्के ॥

पुत्रहीनेन पुत्रेण विद्यते इति मन्त्रैः निर्हरणमत्यकर्मपरं एवं मानामहस्याः यथा व्रतस्थोऽपि सुतः पितुः
 योऽपि न्यप तथा मानामहस्यापि दौहित्रः कर्तुमर्हतीति अथ एके भविव्योक्तेः । मानापित्रो रूपाध्याया
 कार्ययोगोऽपि देहिने । कुर्वन्मानामहस्यापि व्रती न भ्रष्टते व्रतादिति कालादर्शाच्च । तत्रात्यकर्मनिमित्तमस्य
 पत्न्यदाहमस्त्वय । सगोत्रो वाः सगोत्रो वा योगिन्दद्यात्स्वित्तरः सोपिकुयो न्ववप्राद्वशुद्धेनुदशमहनी
 तेदिकोदासाक्तवचनात् । अतएव व्रतचारिणः शकर्मणो व्रताभिरत्रिरन्यत्र मानापित्रो गुरोश्चेति
 गौतमीयव्रतनिरत्रैरेवपयुदासोनाशोचस्य । संध्यादिकर्मलोपस्तुनास्ति नत्यजेत्सुतकेकर्मव्रतवा
 रस्यकचित् इति कंदोगपरिशिष्यात् । पित्रो गुरो विषयतौ नुव्रतस्यार्थपियः सुतः । सव्रतप्रापिकुर्वीत
 अग्नि कुं डोदकक्रिया । तेनाशौचकर्मसंभ्या चैव न लुप्यते । अग्निकार्यं च कर्मसंभ्या यथा तत्र
 नियम इति चंद्रिकायां ॥ सव्रतेश्च ॥ अत्र कर्मो नधिकाररूपाशौचनिषेध एव । अपरार्कमाधवाद्य
 त् । एकाह भाशौचमाहुः । आचार्यवाप्युपाध्यायं गृहं वा पितरं च वा । मातरं वा स्वयं दग्ध्वा व्रतस्थस्त
 त्रभोजनं । कृत्वा पतति नो तस्मात्तेनां न तत्र भक्षयेत् । अन्यत्र भोजनं कुर्यान्न च नैस्सह संवसेत् । ए
 काहमशुचिर्भूत्वा द्वितीये हनिषु ध्यतीति ब्राह्मणेः । तदन्नभोजने तु प्रापश्चित्तं पुनरुपनयनमाशौ
 चं ॥ द्विवेदासादयस्तु । ब्राह्मणेः ॥ प्रथमे हि संध्यादिलोपः । ब्रह्मचारी यदा कुर्यात्पिंडनिवेपथु
 पितुः । तावत्कालमशौचं स्यात्पुनः स्नात्वा विषुध्यतीति । प्रजापतिवचनात् द्वितीयाहादौ पिंडदान
 काले एवास्य शपत्त्वमात्रेण न्यदेत्याहः । दशाहमस्य श्यत्वेपिकर्मागस्तानविधानार्थमेतदित्युक्ते ।
 अन्यकर्मकारो तु ब्रह्मचारी ॥ पित्रादिमरुणोप्याशौचाभाव एव । सोपित्रस्य चर्यकाल एव । समा
 व्रतैर्नो त्रं तं पूर्वश्रुता नां अशौचं भवत्येव । आदिहीनोदके कुर्यादाज्रतस्य समापनान् । समाजैतदके
 दत्त्वा त्रिरात्रमशुचिर्भवेदिति मन्त्रैः । तत्रापि विकल्पः । पितर्यपि मृते नैषां दोषो भवति कर्हिचित्
 आशौचं कर्मणोने स्यात् अहं वा ब्रह्मचारी नितिकुंदोगपरिशिष्यात् ॥ यथा कृतजीवच्छादने
 किमप्याशौचं न कार्यमिति हेमाद्रिः शुद्धित्वे कौर्मैः ॥ सद्यः शौचं समाख्यातं दुर्भिक्षे वाप्युपद्रवे हि
 वाहवहता नां च विद्युतापायि वै हि जैः ॥ उपद्रवे न्यमरके ॥ उपसर्गमृते चैव सद्यः शौचं विधीयते इ
 ति । पराशरोक्तेः ॥ उपसर्गो न्यमरक इति शूलपाएपनि रुद्रभद्रादयः ॥ मरीचिषां च वल्ग्यावपि । आ
 पद्यपि च कथायां सद्यः शौचं विधीयते इति । परणसमयपि नाशौचं । तथा च शुद्धिरत्नाकरेदसः
 स्वस्थकाले त्विदं सर्वं सतर्कं परिकीर्तितं । आपन्नस्य सर्वस्य सतर्कं पि न सूतकं । अतः सति वेग
 ये सत्यासोप्यातुरस्य भवतीति केचित् ॥

॥ अथ कर्मतः ॥

॥ विशतंशो

कां । नत्र कार्येषु सत्रिन्नति न्यपद्वीक्षितत्वि कस्वदेशभ्रंशपत्त्वप्यनेकश्रुतिपठनभिवक्तारुशि
 स्यात्तर्गां । संभारं खेषुदानोपनयनं यजनप्राद्वयुद्धप्रतिष्ठा । चूडतीर्थीथेयात्राजपपरिणयना
 धुत्संवेद्यतदर्थे । नाशौचमिति शेषः । सत्री अन्नसत्रवान् । मुख्यसत्रस्य दीक्षितपदान्तिद्वैः ॥ व्रती
 अनेन व्रतादिनिपमवान् । नव्रतीनां व्रते इति विष्णुक्तेः ॥ वैचैताः कारवः शिल्पिनो वेद्यादासीदासा
 लथेव च राजानो राजभृत्याश्च सद्यः शौचाः प्रकीर्तिनाः । कारवः स्रपका एधाः शिल्पिनः चैव निर्णो ज
 कायाः । आतुरस्य व्याधिनाशार्थं दानादौ तुलादानादेः । प्रारभो नो दीश्राद्वै संकल्पे वा । यजनं तं ङागो

यापवादत्वादपितृचरणाः सपिंडघृशौचेनमातापित्रोरशौचापहमान्नस्त्वपः॥ एवंभर्तृरपि॥
इयंचपक्षिणीदशमदिनात्पूर्वमातृमरणो ज्ञेयाः दशम्यांरजौतस्यभातेवाभास्यमरणेऽहदयहसमु
च्चितापक्षिणीनिकृचिता॥ नन्वा॥ संख्यातरोपजननापत्याग्रहादिश्रुतिबाधापक्षेः॥ अत्रएवपक्षा
देयापटदेयाइत्यादौश्रुतसंख्याबाधापक्षेः॥ समुच्चयोनिरस्तोद्देशः॥ गृहस्थित्योरुत्तमतेः॥ युक्त
लघुश्रुदित्युक्तेः॥ मातृस्वारेहोतुमपक्षिणीः॥ यदानारीविशदन्निप्रियस्यप्रियवाक्यान्त
दाशौचविधानव्यंभर्तृशौचक्रमेणहीतिपृथ्वीचंद्रोदयलघुहारीतोक्तेः॥ तत्रैवपटश्रुतिमतेवि॥
मृतपतिमनुमृत्पत्नीचेदनलंगता नतत्रपक्षिणीकायोपैतृकादेवश्रुतिः॥ पुत्रोक्तैश्चपिद
स्तस्यास्तावेदेवाशुचितयोः नवश्राद्धचपिंडचपुमपत्तसमापयेत्॥ गृहीताशौचानाउच्चारणपिंडः
संस्कारेमातुःसपिंडस्यवामरणोनायनिर्णयः॥ अत्रिकानकालादिप्रमाणनिमित्तस्यचनस्यस्य
नाद्वादशवर्षोत्तरसंस्काराशौचमध्येसपिंडमरणोप्येवं॥ पत्न्यपरकंजाहो॥ अत्रैववादानसम्भ
स्त्रीनभवेदानमघानिनी॥ अहाशौचेनिरृतिश्चाहमाप्रोतिशास्त्रवदिनि॥ तद्वर्तुराशौचोत्तरमन्
रोहरोत्रिवाशौचपरमितिपृथ्वीचंद्रः॥ ब्राह्मणादेस्तत्रियाद्यनुममनेत्याशौचपरमित्यपरकं॥ अ
द्वितत्वादवोगोऽस्तु॥ भवौशौचोत्तरमन्वारेहोत्रिवाशौचः॥ सहगमनेनसंप्रणः॥ युद्धहतस्यसयः शौ
चेन्वारेहरोब्राह्मणेत्रिवाशौचोत्तरमन्वारेहोत्रिवाशौचः॥ एकवित्तोनुसयः शौचमित्याहः॥ मन्य
न्यायुक्तं॥ पूर्वशेषेणशुद्धेरपवादानरमुक्तपडशीत्यां॥ पूर्वशौचेनयाशुद्धिः सतकेयनकेपिच॥ स
निकामग्निदेहित्वामेतस्यचसुतानपि॥ निर्णयामनेस्मृतिसंग्रहपि॥ रथंविशुद्धिरुदरितासुनिकाम
ग्निदेविना॥ इदमूल्येनदाहकरणे॥ मातृलादिसंबंधेदाहमात्रकरणेनविशुद्धमेवमुक्तंभाक॥ इहा
त्रिःसूतकाहियुराशावंशानाहियुराशौचं॥ आनेकाहियुरासुनिलोपिशुद्धदाहकः॥ तथाशौ
चासपातेप्रिनशावजनननिमित्तकार्यमतिबंधः॥ अशौचेनसमुत्पन्नेउनेनस्यपदाभवेन केतुव्य
क्तासिजीशुद्धिः॥ पूर्वशौचेनशुद्धमौतिप्रजापतिः स्यतेः॥ आशौचेद्विविधेपि॥ शातानपः॥ अत
देशाहेजननात्यश्रात्प्यान्मरणंयदि॥ अतश्चुद्दिश्यकत्रैव्यपिंडदानेयथाविधिः॥ आरभ्येअतपिंडु
मध्येवेज्जननंभवेत्॥ जयेशौचोपिंडास्तुशेषान्दशाध्याविधिः॥ मासुःपक्षिणिमध्येपितुरेकाद
शाहचक्रुर्मात॥ आद्यश्राद्धमण्डोपिकर्मादेकादशोहीतिस्मृतः॥ केचित्त्रिदसत्रियादिपरं वि
प्रादेस्वाशौचान्तरे एकादशाहश्राद्धेनेत्याहुः॥ अतएवविज्ञानेश्वरेणादशमपिंडमुत्तरज्याधिश
येशुविभवेदिनिश्चित्वमहेकोदिसंगविप्रमित्रवणपरमितिचदतानत्रपट्टेहंगत्वदर्शिते॥ एवं
वृषोत्सर्गशय्यादावपि॥ देवपार्शिकेनत्याशौचान्तरेपिभवत्येवेत्युक्तं॥

॥अथाशौचापवादः॥ ॥संपंचषा॥ कर्तव्यः कर्मतः इत्यतः मृतदे

यतःविधानाच्च॥ आद्योत्रहाचारिण्यादिषु॥ नैशिकानांवनस्थानांयमीनां ब्रह्मचारिणां नाशौच
कीर्तितं सद्भिः पतिनेचमृतेतथाश्रुतिवैयर्थ्येः॥ नर्येपादशावेकाधितथैवचेतिदेवलपाठः॥ आशौच
मंत्यकर्मोपलक्षणं॥ ब्रह्मचारीनकुर्वीतशवेदाहादिक्तः क्रियाः॥ यदिकृष्याचोरकृच्छ्रेषुनः स
ह्मसंवेचेतिदेवलोक्तेः॥ एतन्मित्राद्यतिरिक्तविषयं॥ आचार्यस्वपुत्राध्यापमानरपितर्युक्तं॥ निर्ह

मनुव्रतीभेत्तनवनेनविद्युन्नेरतिमन्त्रैः निर्हरामन्त्रकर्मपरं एवंमातामहस्याः यथाव्रतस्थोपिसुतः पितुः
 कुर्वाण्किर्योन्व तथामातामहस्यापिदोहितः कर्तुमहेतीतिअपरकं भविव्योक्तैः । मातापित्रोरुपाध्याया
 चर्यशोरोर्ध्वदेहिकं । कुर्वन्मातामहस्यापित्रतीनश्रयतेवनादितिकालादर्शश्च । तत्रात्यकर्मनिमित्तमस्य
 सत्वदशाहमस्येव । सगोत्रोवाः सगोत्रोवायोग्निदद्यात्स्वेनरः सोपिकुर्यान्नवश्राद्धशुद्धेनुदशमहेती
 निदिक्वोदासाक्तवचनात् । अतएवव्रतचारिणः शक्कमेणोव्रतान्निश्चिन्निरत्यवमातापित्रोर्गुरोश्चेति
 भेत्तमीपेवन्ननिरत्नेरेवपर्युदासोनाशौचस्याः संध्यादिकर्मलोपस्तुनाति नप्यजेत्सूतकेकर्मव्रतव्रत
 रीस्येकचित्इतिहेदोगपरिशियात् । पित्रोर्गुरोविपत्तौनुव्रतव्रतचर्यपियः सुतः । सव्रतश्चापिकुर्यात्
 अग्निर्कुडोदकक्रिया । तेनाशौचअक्तनेयं संध्याचैवनलुप्यते । अग्निकार्येचकत्तैव्यसायमातश्च
 नित्यशरतिचंद्रिकायाः ॥ संवत्त्रैश्च ॥ अत्रकर्मोन्धिकाररुपाशौचनिवेक्षएव । अपरकं माधवादय
 त् । एकाहमाशौचमाहुः । आचार्यवाप्युपाध्यायंगुरुवापितरं चवा । मातरं वा स्वयदध्वाव्रतस्थस्त
 वभोजन । कृत्वापततिनोतस्यात्मेतान्नेतत्रभक्षयत् । अन्पत्रभोजनेनुकुर्यान्नचनेसहसंवसेत् । ए
 काहमशुचिर्भत्वादितीयेहनिशुध्यतीतिब्राह्मोक्तैः । तदन्नभोजनेनुप्रायश्चित्तंपुनरुपनयनमाशौ
 चव ॥ द्विवोदासादयस्तु । ब्राह्मोक्तैः ॥ अथमेन्द्रिसंध्यादिलोपः । ब्रह्मचारीयदाकुर्यात्पिंडनिवेपशा
 पितुः । तावत्कालमशौचस्यानुपुनः स्नात्वाविशुध्यतीति । प्रजापतिवचनान् द्वितीयाहादौपिंडसन
 क्तयेएवास्पृशत्पुनः स्नात्वाविशुध्यतीति । दशाहमस्यश्रयत्पिकर्मोत्सानविधानार्थमेतदिनियुक्तं ।
 अत्यकर्मोकरोनुव्रतचारिणः । पित्रादिमरणोप्याशौचाभावएव । सोपित्रहचर्यकालएव । समा
 वत्तनोत्तरनुपूर्वमृतानाश्रुशौचंभवत्येव । आदिहीनोदकंकुर्यादाजतस्यसमापनान् । समाप्तेनुदके
 दत्वात्रिरात्रमशुचिभेदेदिनिमन्त्रैः । तत्रापिविकल्पः । पितृपिभृतेनैवाद्योषोभवतिकर्हिचित्
 आशौचं कर्मणोनेस्थान्अहंवाव्रतचारिणानिनिर्हृदोगपरिशियात् ॥ यथाकृतजीवच्छाद्धेन
 किमप्याशौचंनकार्यमितिहेमाद्रिः शुद्धितत्वेकौर्मैः । सद्यः शौचं समाख्यातं दुर्भिक्षेवाप्युपदेवे हि
 वाहवहतानाचविद्युतापायिवेहिजेः । उपदेवंत्यमरके ॥ उपसर्गमृतेचैवसद्यः शौचंविधीयते
 ति । पराशरैः । उपसर्गोन्मरकइतिप्रलपारप्यनिरुहभद्रादयः ॥ मरीचियात्तवत्स्वावपि । आ
 यद्यपितकशयांसद्यः शौचंविधीयतेइति । मरणसमयेपिनाशौचं । तथाचशुद्धिरनाकरेदसः
 सस्यकालेत्विदंसर्वसूतकेपरिकीर्तितं । आपद्रतस्यसर्वस्यसूतकेपिनसूतकं । अतः सतिचैरा
 म्येसनासोप्यातुरस्यभवतीतिकेचित् ॥ ॥ अथकर्मतः ॥ ॥ त्रिशतश्लो
 काः ॥ तत्रन्कार्येषु सत्रवित्नुपवदीक्षितत्तिकस्वदेशंशपत्त्वप्यनेकशुचिपठनभिषक्कारुशि
 स्थान्गणां । संपारक्षेषुदानोपनयनपजनश्राद्धयुद्धप्रतिष्ठा । च्छातीर्थार्थयात्राजपपरिणयना
 युत्सवेद्येत्तदर्थः । नाशौचमितिशेषः । सत्रीअन्नसत्रवान् । मुख्यसत्रस्यदीक्षितपदातिद्वैः ॥ व्रती
 अन्नतत्रनादिनिपमवान् । नव्रतीनां व्रतेइतिविध्युक्तैः ॥ प्रचेनाः कारवः शिल्पिनोवैधादोसीदामा
 लथेवच राजानोरंजभृत्याश्चसद्यः शौचाः प्रकीर्तितः । कारवः सपकाराद्याः शिल्पिनः श्वेननिर्णोत्र
 कायाः आनुस्यव्याधिनाशयथे दानादोनुत्नादनादेः । प्रारंभोनांदीयादसंकल्पेवाप्यजनेतजगो

लर्गकोटिहोमादिलघुविष्णुः ॥ व्रतपत्रविवाहपुत्राद्देहोमेवनेजेयः ॥ आरथ्येस्तकंनस्यदगारथेवुष
 तकां प्रारंभेवरणयज्ञे संकल्पो व्रतसत्रयोः । नादी प्राद्विवाहादौ प्राद्विपाकपरिक्रियेति । पाकस्य
 परिष्कृतानां । क्रियापाकनोक्षणमिति शुद्धिप्रदीपः । तन्मंदरुदेयौगाहलवत्वात् । तीर्थेति ॥ आ
 शौचे आचस्मिकतीर्थमाप्नोति । विवाहदुर्गमजेषु पात्रायां तीर्थकर्मणि ॥ नतसुसूतकं तद्वत्कर्म
 ज्ञादिकारयेदिति पैमीनसिस्मृतेः ॥ अत्र विशेषः प्रागुक्तः जपः पुरश्चरणादितोवपाठः ॥ अवि
 क्षेदेन संकल्पिनहरिवंशश्रवणादिश्च ॥ अतएवोक्तं त्राहो ॥ गृहीतनिमगस्यापिनस्यारन्य
 स्यकस्यचिदिति स्वदेवप्रजादि । मदनपारिजातेममोपि ॥ शिवविष्णुचं नदीक्षा यस्यवाग्निप
 रियुहः ॥ श्रौतकर्मणि कृत्वा तस्मान्तः शुद्धिं मवाप्रयात् ॥ गोडशुद्धित्वे मत्रयुक्तावत्याजपोदे
 वाचनविधिः कार्योदीक्षाद्विनेरैः ॥ नालिपाययत्नेषास्तु कंवापतात्मना । राधवभदीयेन
 रदः ॥ अथसूतकिनः प्रजावस्थाप्यागमचोदिता । स्तान्त्वानित्यंचनिरुत्मानस्याक्रिययात
 वे । वात्प्रजाकर्मणोवधानयोगेन प्रजयेत् । यदिकामो नचैत्नाभीनित्यं प्रवेवदाचरेत् । यत्
 नृसिंहकल्याः । सदा मत्रजयमुक्तायदिस्थादशुचिनैः मनसाधितस्तत्रस्मरेत्संनतचोत्
 तन्मत्रोद्यशोचपरं । रामाचनचंदिकायाः ॥ अशुचिवाशुचिवापिगच्छति स्वयंनपि । मंत्रैक
 स्मरणविधानमनसैवसदाभ्यसेत् । कालनियमाभावेत् । तौत्रहरिवंशादिहेयमेव । उत्सवो
 यथाशक्ति । सधुनाशौचं । अयमाशौचाभावो न्यगति त्वो आर्तौ चतेपः ॥ अत्रमूलमाकरेस
 धं । अत्रदीक्षितस्यावभृथान्त्वेमवाशौचाभावः ॥ तदादित्वाशौचमस्येव । नेनवेतानोपास
 नाकार्यं इतिवेतानत्वेभवभृथादिनभवत्वेव । अतएवोक्तं । माधवोयेवाहो ॥ तदहृहीतदीक्षावस्यैव
 विधास्यमहाभवे स्नानत्ववभृथेषांवात्तवत्संस्तनकमिति वेतानोपासनाः कार्यं इति अनेमेवसि
 देः । ऋत्विजानदासीतानांवेति । पुनर्दीक्षितगृहणायजमाने स्वयंकर्त्तव्यं स्नानप्राप्तयेवेति । वि
 ज्ञानेश्वरः ॥ वस्तुतस्तु दीक्षणीया संस्तनस्य प्रागवभृथान्कर्मप्राप्तयेदीक्षितगृहणात् । नेनततः
 निषेधपूर्व एव । यत्र प्रारंभेवरणयज्ञे इति । तद्वत्किंपरं तथाचरुदोगपरिशिष्टे । नदीक्षिण्याः
 परंपजेन कृच्छ्रादितपश्चरन्ति । शुद्धित्वेप्येवं । ऋत्विजांचमधुपर्कोत्तरमाशौचाभावः । गृही
 तमधुपर्कस्यपजमानात् ऋत्विजः । पश्चादशौचेपतिनेन भवेदिति निश्चयः । इतिवाह्यता । अत
 एवगमादरः । चतुर्णां वररोपक्षेः न्येषामाशौचेन्यत्रागमित्यादिस्याह । एवंस्यात्तैपिनुलाकोरि
 होमादौ मधुर्के सतिदोषाभावो ज्ञेयः ॥ यत्रः प्रारंभेवरणयज्ञे इति तत्रापिमधुपर्कोत्तरे ज्ञेयं
 नाशौचेपिपुत्रादौ तदभावादनेभवेतीति सिद्धं । अपवादांतरमाहयात्तवत्स्यः ॥ वेतानो
 पासनाः कार्यो क्रियाशुचिचोदनात् । नत्रन्यागमात्रे स्नानोत्तरं स्वयंकर्त्तव्यं । श्रौतेकर्मणि तत्र
 काले स्नानः शुद्धिमवाप्रयात् । इति स्मृतेः ॥ त्यागानिरिक्ते नु श्रौते स्यात्तै चान्यस्यैव कर्त्तव्यं तत्रके
 र्त्तनके चैव न श्रौतौ प्राद्विभाजने । प्रवासादिनिमित्तेषु हावयुत्तुषापयेदिति चहस्यनुक्तेः । नि
 त्यानि निवृत्ते रचैतानवर्जं शलागो वैकेत्येतानि कुर्येति पैमीनसिस्मृतेः श्रेतिविरानेश्वरः
 एकमहं प्रजायनेन स्नानं कार्यमेवेति हारलतायाः । दाक्षिणात्यास्तु विकल्पमाहुः ॥ अत्र

क्तिनिर्वेधात् श्रौतं सर्वं स्वकार्यं स्मार्त्तं न्यागातिरिक्तेः न्यस्यैव कर्तृत्वं न्यागात्रे नु सत्याः कर्मवेत्ता
 निकं कार्यं स्तानोपपश्ये वा स्वपमिति हारी नोक्तेः । दशोचशर्लमासच कर्मवेत्ता निकं च यत् सृजके
 पितृजन्मोहा न्यापश्चितीयतो द्विजश्रुतिमरीच्युक्तेः । जन्महान्यो विज्ञानस्य कर्मन्यागो न विद्यताशा
 ना नोके वल्लो होमः कार्ये एवा न्यगोत्रे रिति जावा लोक्ते श्रैव्याहुः । आशर्क्येवं । स्वके नुस्यु
 सचे स्मार्त्तकर्म कथं भवेत् पिऽयत्तं चरुहोममसगोत्रेण कारयेदिति जातकस्योक्तेः श्रव रुः स्मा
 त्रे स्थालीपाकः । श्रवणकर्मादिश्चेति विज्ञानेश्वरः । पारश्वे नुसपिडे नापि वार्ये । नचनक्त कर्मकु
 रीणः सनाभ्योप्यशुचिर्भवेदिति मन्त्रैः । ऊहोगपरिशिष्टेपि । होमेश्रौते नुवर्तव्यः शुक्लानेन फ
 लेन वा अकृतं हावयेत् स्मार्त्तं तदभावे कृताकृतं । अकृतं व्रीहादिः कृताकृतं तु लादिः । स्मार्त्तं हो
 मादेतु विकल्पोत्तमः । शालागौचैके रिति प्रागुक्तेः । यदा करणं तदान्यद्वारा श्रवैतं तत्त्वम् वेधा
 वरुवादीनां दशादमहोमेपि नाग्निविच्छेदस्मैर्न कार्यं । तैत्तिरीयाथैः कर्मचतुरात्रमह यमा
 नो ग्निलौकिकः संपद्यत इति सुदर्शनभाष्ये वचनात् । समारूढे त्वग्नौ तेनाभिः कार्यं । किंतु नरा
 नमेव समाहैः प्रत्यवरोह यो एषो वापवादाभावादन्यकत्तं कत्वाच्च अन्यथापु नराधा
 नमपि स्थाना पत्नाश्वलापनः ॥ नो वापि सतके शावेपवैरी शिमहापदि । उष्यवत्यां च भाषा पा न
 कुर्यात्तां कदाचन स्मार्त्तग्निः सतके शावे स्वयं ननु हमादिजः । श्रौताग्निस्तु सकृदुत्वास्मात्त्रै वास्त
 पुरुनेदिति । तदपि समारूढपरतदाह स एव । स्मार्त्तग्निरग्ना नोत्पे वा मभावे सतकादिषु ॥ समा
 रोप्यतं देते नु विहृत्य नु हमात्स्वपमिति । तथा मनुः ॥ प्रभूदेनाग्निधुक्तिपारति । वैश्वदेवस्य त्वग्नि
 साध्यत्वेपि वचनात्तिरितिः । विप्रोदशाहमासीतं वैश्वदेवविचित्रं तद्विसेवत्रैः । यथापि पंच
 यज्ञविधानं नु न कुर्यात् न्युजन्मनोरिति ते नैवोक्तेः । श्वेनिषेधोऽर्थः । तथाप्यायत्तं वादी नां वै
 श्वदेवस्य पंचपञ्चभिन्नत्वात् श्रुतिषेधः । हरदत्तस्वाशौचेपि वरुचैर्वैश्वदेवः कार्यः । तस्य ज्ञाव
 नभाषोपदान्माशुचिर्पि दशाश्रुति ब्रह्मयज्ञस्यैवाशौचेविशिष्यनिषेधात् । संध्यादीनामप्यपवाद
 माह । अपराकैः पुलस्त्यः ॥ संध्यामिष्टिचरुहोमं पावज्जीव समाचरेत् । न्यजेत् सतकं कपित्थ
 जनगच्छेदधो द्विजः । सतके मृतके चैव संध्याकर्म समाचरेत् । मनसोच्चारयेन्मंत्रान् प्राणाम
 श्ने द्विजः ॥ यज्ञवेदिकायां जावालः ॥ संध्यापंचमहापत्नानैत्य कस्युतिकर्म च । तन्मध्ये हाप
 यज्ञेयां दशाहंते पनः क्रियेति ॥ यज्ञसंवर्तः । सतके कर्मणां न्यागः संध्यादीनां विधीयते ॥ य
 ज्ञविष्णुपुराणे । सर्वकालमुपास्यानुसंधयोः पार्थिवे व्युत्त । अन्यत्र सतकाशौचे विश्र मानुर
 भीनितरति तर्लसंध्यापर । अर्थोनामानसी संध्याकृशवारिविवर्जितेति शुद्धिदीपे च्यवनो
 क्ते ॥ पेठीनसिस्त्वर्धे मंत्रोच्चारणमाह । सतके सावित्राजन्मिदक्षिणदक्षिणोक्तत्वात्सर्व ध्याय
 नमस्तु योत्त । प्रयोगपारिजाते भरद्वाजोपि । सतके मृतके कुर्यात् प्राणाया मम मंत्रं कं तायामा
 ज्ञानमत्रास्तु मनसोच्चार्यमान्जयेत् । गायत्रीसम्युच्चार्ये सत्यो ध्वेन विवेदयेत् । याज्ञेने नु न
 वा कार्यमुपस्थानं न चैवति । महरो आडादावप्याशौचापवादमाह व्याघ्रः ॥ स्मार्त्तकर्मपित्यागो
 एतोरन्यत्र सतके रति । लौगपि । सतके मृतके चैव न देवो राहुदर्शने । तावदेव भवेत् शुद्धिर्वाव न्यु

निर्णयः। प्रयोगपरिच्छेदे हसतिः ॥ कथाविवाहे संक्रांतौ सतकं न कदाचन ॥ वृद्धशतपः ॥ पटभे
जनकाले तु अशुचिर्भवति द्विजः ॥ भूमौ निक्षिप्य तया संस्नात्वा विप्रो विशुध्यति ॥ भक्षयित्वा तु तं प्राप्त
हो वने लभ्यति ॥ अशित्वा सर्वमेवाभ्यंत्रि एतेण विशुध्यति ॥ इदमविशेषात् ॥ सतकादि ॥ परमपीति
शुद्धित्वे मूलपा रौ च ॥ ॥ अथ द्रव्यतः ॥ ॥ मरीचिः ॥ लवणं मधुमांसं
च पुष्यमूलकलेषु च शाककाष्ठतरोषु शुद्धिर्भवति ॥ पयः सुव ॥ तिलौषधाग्निने चैव प्रकापके स्व
यग्रहः ॥ घण्टेषु चैव सर्वेषु नाशौचं मृतसूतके ॥ स्वयमेव स्नात्वा मृत्तुपायासेन तद्दलादिमर्चः ॥ कृपे
तु तद्दलादिनदोषः ॥ पके लडुकादि ॥ अपके तडुलादि ॥ एतद्व्यसन्नपरः ॥ अन्नसन्नप्रवृत्तानामम
मन्नमगर्हितम् ॥ भुक्त्वा पक्त्वा ॥ नभेते वा विद्येते नृत्तौ भवेदित्यंगिरसोक्तेः ॥ पक्त्वा न्नमोदकादि ॥
ननु भक्ष्या षट्त्रिंशन्मते ॥ उभाभ्यामपरिज्ञाते सतकं नैव दोषकृतं ॥ एकेनापि परिज्ञाते भोक्तृदोष
मुपावहेत् ॥ विवाहोक्त्यपनेषु त्वेतरमृतसूतके परैरन्नं पदान्यभोक्तृव्यचद्विज्ञातये ॥ भुजा
नेषु तु विशेषेषु त्वेतरमृतसूतके ॥ अन्वगे होदका चोत्ता सर्वेनेषु च यः स्नानः ॥ वृहस्पतिः ॥ विवाहो
त्वेवाद्युक्ता ॥ इवे संकल्पितानेषु नदोषः परिकीर्तितः ॥ षडशीतो ॥ संसर्गयस्य चाशौचं यस्याति
ज्ञातकालता तदीयस्य पदायस्य नाशौचं विद्यते क्वचित् ॥ शुद्धित्वे शुभेदित्यनुवृत्तौ विसुः ॥
मोक्षरोनपुस्तकमिति ॥ ॥ अथ मृतदोषे ॥ ॥ हेमाद्रौ षट्त्रिंशन्म
ते ॥ कौर्मिवाव्यापादयेद्यथात्मानं सतमस्युदकादिभिः ॥ विहिततस्नाशौचं नापिका र्योदक
क्रिया ॥ शवदशीनं यावदाशौचं मस्येव ॥ हतानां नृपगोविप्रैरन्वष्ट्यं चान्मघातिनामिति याज
वल्क्योक्तेः ॥ शुद्धित्वे कौर्मि ॥ सद्यः शौचं समाख्यातं शापादिमरणे तथा ॥ आदिपदादिभिर
रहते भविष्ये ॥ स्वेच्छ्या मरणाविश्राच्छिगिदं शिसीरुपातं ॥ अत्यायनविश्वेदं धेरात्मना चै
व ताडने ॥ पारुडमाश्रिताश्चैव महापातकिनस्तथा ॥ स्त्रियश्च अभिचारिण्याश्चाहूयतिनाल
नेतेषां स्नानसंस्कारेन श्राद्धं न सपिंडन ॥ गौतमः ॥ प्राञ्चोनाशकशस्त्राग्निर्विषोदको हंभनप
पत्तनेश्चेच्छामिति ॥ नाशे चमिति शेषः ॥ अंगिरः ॥ चंडालादुदकात्सर्पाद्वाह्यगाद्देयुनाद
पि ॥ देहिभ्यश्च पशुभ्यश्च मरणं पापकर्मणा ॥ उदकं पिंडदानं च प्रेतेभ्यो यत्नदीयते नोपतिष्ठ
मित्तत्सर्वमेतस्त्वेवित्थयति ॥ षट्त्रिंशन्मतेप्येव ॥ जादोपि ॥ अंगीदं शीनखीव्यालविषवन्दि
क्रिपाजलेः ॥ आलोजगरः ॥ सुदूरस्थरिदं त्व्यकुर्वन्कीडां मृतसूतः ॥ नागनीविप्रिये कुर्व
न् हतश्चाप्यथविद्युत् ॥ विगृहीताश्च येरात्ता चोयदोषेण कुत्रचित् ॥ परदारानं हरतश्च द्रवा
त्तत्पतिभिर्हनः ॥ असमानैश्च संकीर्णैश्चांशलाद्यैश्च विग्रहः ॥ कृत्यानेनि हनास्तद्वांशलादी
नसमाश्रिताः ॥ शस्त्राग्निगरदाश्चैव पाखंडाः ॥ क्रूरखड्गः ॥ क्रोधात्पविषं वन्दिश्वसुद्धं
नेजले ॥ गिरिवृक्षप्रपातं च यं कुर्वन्तराण्यमाः ॥ कुशिल्यजीविनोपेचसूतानं कारधारिणः ॥
सुखे भगालेपके चित्तकी वप्रायनपुस्तकाः ॥ व्रसदहतामेचयेवापि ब्राह्मणे हताः ॥ महापा
नकिंनोपेचपतिनालेपकीर्तिताः ॥ पतिना नानदाहस्यान्त्यायेदिनास्थिसंचयः ॥ नचाशुष
तं पित्रेवाकामं श्राद्धादिपं क्वचित् ॥ एतानि पतिनानांतुषः करेति विमोहितः ॥ तत्र कुरुद

धनैव तस्य शुद्धिर्न चान्यथा। एतद्वृद्धिपूर्वः सर्वेषां कारणो न माधवीयवशिष्टः। यः आत्मत्यागिनां कुर्यात्
 स्नेहात्तत्र क्रियां हि जः। सतप्रकृच्छसहितं चरेच्चाद्रा योऽत्रतं। अज्ञानेन ॥ कृत्वाग्निमुदकं स्ना
 नस्य शोचनं वरुनकथा रज्जुच्छेदाश्रुपातं वतप्रकृच्छेराश्रुध्यतीति ज्ञेया। प्रत्येकं बुद्धिपूर्व एतदि
 तेषु दनपारिजातः। प्रत्येकं तु स्य शोश्रुणोमिताक्षरयो। तच्छेवंकेवलं एषमश्रवापातितं म
 दे श्वौक्ता नामकारे वेदेकरात्रमभोजनं। एकरात्रं तु नाश्रीयात्रिरात्रे बुद्धिपूर्वकमिति माधवीये
 उक्तार्थे। अन्वेषु संवतैः। एषामस्य तमं प्रेतं पोवहेत देहेतोपि वा। कटोदकक्रियां कृत्वा कृच्छ्रं
 तपनं चरेत्। अज्ञाने त्वर्हं। एतदनाहिताग्नेः। आहिताग्नेः कृच्छ्र एवेति माधवः ॥ मिताक्षरयो
 आत्मनस्त्यागिनां नालिपतिनां तं आक्रियां तेषामपितथा गगतोये संस्थापनं हितं। आ
 हेताग्नेः लविशेषो हेमाद्रौ भवित्ये। वेताने प्रक्षिपेदशुश्रावसथ्यं च नुप्यथे। पात्राणि तु देहेदग्ने
 साग्निके पापकर्मणि ॥ कृद्दोगपरिशिष्टेपि। महापातकं संयुक्तो दौराग्न्यादग्निमानुपदि ॥ पुत्रा
 देपालयेदनां नुपुक्तश्चादौषसंस्थयात्। प्रायश्चित्तं न कुर्याद्यः कुर्वन्वाश्रिपते यदि। गृह्यते नि
 वापयेच्छेत्तमपस्वस्येत्सपरिच्छेदः। पात्राणि दद्याद्विप्रापदेहेदस्येव वाक्षिपेत्। माधवीये पर
 शरः ॥ आहिताग्निर्भूतो विप्रश्चां डालेनात्मयातकः। देहेतत्राह्यं विप्रो लोकाग्नेौ मंत्रवर्जिते
 प्राजापत्यं चरेत्पश्चाद्विप्राणां मनुश्रासनात्। दग्धास्थीनि पुनर्गृह्यं हीरेण क्षालयेत्ततः। स्वेना
 ग्निना स्वमंत्रेण पृथगेन पुनर्गृहेत्। हेमाद्रौ तु। दाहयित्वा शवंतेषां श्रद्धे रविधिपूर्वकमित्युक्ता। ए
 तदपोदिना मरुतो ज्ञेयः। तांसे प्रेत्यापि गच्छन्ति पेके चान्महो जना रति। अतावात्सहनने एव दो
 षोक्तः। प्रमादमरुतोत्वाशौचादिसर्वं भवत्येव। तदा हागिरः ॥ ॥ अशकश्चित्त्वमादेन मीयेती
 स्पृदकादिभिः। तस्याशौचविधानं व्यक्तं चोदकक्रिया। ज्ञाद्येपि। प्रमादादपि निःशंकत्वं
 कस्माद्विधौ चोदितः। शृंगिदेष्टिनस्वीयालविषविद्युज्जलादिभिः। चण्डालैरथवा चौरैर्निह
 तो वापि कुत्रचित्। तस्य दाहादिकं कायं स्पृशन् पतितस्तु रति ॥ प्रमादमरुतो ज्ञेयमाशौच
 मिति गोऽः। शुद्धित्वाद्यः। दशाहादिनि दाक्षिणात्याः। अस्यापवादो हेमाद्रौ भवित्ये। प्रमादा
 दिच्छेदाचापित कुर्यात्संपतो मृते। नागपूजां विना न कुर्यादित्यर्थः ॥ वीधाय नोऽपि ॥ बुद्धिपूर्वा
 स्नेहं तस्यां क्रिया लोपो विधीयते। क्रियात्मकमै। तत्र दमरुणानि मंत्रदानादिकायै। तत्र विष्णुप्र
 काशादौ शान्तये च। व्याघ्रानि हने विभे विप्रकन्या विवाहयेत्। सर्पदंष्ट्रे नागवलिर्दयः सर्प
 श्चक्राचनः। चतुर्निष्कमिने हेमजं दद्यात्तत्रै हेते। राजा विनिहते दद्यात्सर्वं नृहिरण्यमं। चौराणां
 निहते धेनुवैरिणां निहते वृषं च वेरानिहते दद्याद्यथा शक्या चक्राचनं ॥ शय्यामृते प्रदानं व्या
 शय्यान्तुलिसमन्विता। निष्कमात्रं सुवर्णस्य विष्णुनासमधिष्ठिता शोचहीने मृते चैव द्विनिष्क
 स्वर्णं जहरि। संस्कारहीने च मृते कुमारमुपदापयेत्। निष्कमात्रं स्वर्णमिने दद्यात्सर्वं हयाहने। शु
 नाहने द्वैत्रपालं स्यापयेत्। निजशक्तिः ॥ सकरेण हने दद्यात्तं महिषं दक्षिणां चित्तं। कृमिभिश्च
 मृते दद्याद्दोषमान्यं च वारिकाः। वृक्षवृक्षहने दद्यात्तौ वरौ वस्त्रं संपुनं शृंगिरानिहने दद्या
 द्देषु भवत्संपुनं। शंकरेण हने दद्यात्तं पस्करां चित्तं। शृगपाते मृते चैव प्रदद्यात्तान्यपवेतं

अग्निना निहते कार्यमुदयानं स्वशक्तिः ॥ दाहत्वानिहते वैषकत्वे व्यासदेनेसमा ॥ शस्त्रेषु निहते
दद्यात् महिषीं दक्षिणां चिन्तां ॥ अरण्यनिहते दद्यात्सवसांगा पयस्विनां ॥ विषेण च मृते दयान
मेदिनीं हेमनिर्मितां ॥ उद्धधनेन च मृते कपिकनकनिर्मितां ॥ मृते जलेन वहायं हेमदद्याद्दिनिघ्नं
विषु चिका मृते स्वादभोजये च शंते हि जान ॥ मृते धेनुः प्रदातव्या कंबत कंबले मृते ॥ काशरं मृते
च मृते अरुक् च मृते चरेत् ॥ अतीसार मृते लसंगमपत्रा मपतो जपेतां शक्ति ल्यादि ग्रहयुक्ते
जपेद्दुद्रयथोदितं विद्युत्यानेन निहते विद्यारानं समाचरेत् ॥ अंतरिक्ष मृते कार्यवेदप्राणपरातया
संख्या स्वपुस्तकं दद्यात्स्यपस्य शंतो मृते ॥ पतिते च मृते कुपोत्या जापय्यास्तु वा ॥ ११ ॥ मृते चाप्यर
हिते कच्छराणानवनिचरेत् ॥ स्वकृते विधाने नु विदध्यादौर्ध्वे देहिकं तथा वैधमरणोपिन दोषः
तदाहनं नु वृद्धगम्योः ॥ वृद्धः शौचमृते लुप्तप्रत्याख्यातभिषक्यः ॥ आत्मानं घातयेद्यस्तु भृश
ग्मनशानावुभिः ॥ तस्य त्रिरात्रमाशौचं हि नैमित्त्यस्थिसंवेपः ॥ तृतीये नृदके कृत्वा चतुर्थे प्राहमा
चरेदिति हेमाद्रौ विषुधं मेपि ॥ नरस्तु व्याधिरहितो न त्यजे दाम्न नस्तनुः ॥ अस्यो नामये लोका
अंधेन तमसा वृणाः ॥ तांसे प्रेयाभिगच्छंति मेके चात्महनीजनाः ॥ अरिष्टे रत्ननो ज्ञात्वा मृत्युका
लमुपस्थितं ॥ व्याधितो भिषजा युक्तः शर्यो वापुषि चात्मनः ॥ यथा युगानुसारं सत्यं ज दाम्न नस्तनु
तस्मिन्काले तं नुत्यागाद्यथेष्टं फलमाप्नुयात् ॥ आपुषुस्तु उरारुष्टं मरणं ज्ञात्वा स चानेति गोडना
मपपाठः ॥ उन्नरुधे असे गतेः ॥ सत्रियस्य तु सद्यमे मृते भन्नेरियोषितः ॥ अपरं कं वृद्धगर्गः ॥ जो
जीवितुं न शक्नोति महाव्याध्युपपीडितः ॥ सोऽग्युदके महापात्रा कुर्वन्वानं प्रदुष्यति ॥ अत्रोक्तवस्य
मारावचो निचया त्रयागातिरिक्तेः ॥ विक्रित्य रोमाद्युपहृता नाम भिकारः ॥ सोपि जीर्णवान प्रस्थ
त्येवेति विज्ञानेश्वर देव्यास्तिकादयः ॥ अतएव मिताक्षरदौ भृगुपाता नशनादिक वान प्रस्थ
स्येवोक्तं ॥ भनुरपि ॥ आसां महाविचर्याणां त्यक्त्वा न्यतममातनुः ॥ वीतशोकभयो विमोक्षस्य
यापकत्यतः प्रतिना न्यत्रापि न द्विषयेतेव ॥ मूले क्पादितिके चितं ॥ नञ् ॥ वान प्रस्थमरणे अ
शौचनिषेधात् ॥ तेन गृहस्थादिपरमेव देतेन मते नौधिकारः ॥ काय्ये नधिकाराच्च ॥ नैमित्तिक
त्वे त्व करणे शेषो नित्यता च स्यात् ॥ प्रयागे त्वरे गिराणा च ॥ पत्रं ॥ शूद्राश्च क्षत्रिया वैश्याश्च
जाश्च त्रयाधमाः ॥ एते न्यजेयुः ॥ मारणां चैवर्द्धी पित्वादि जन्प पति त्वत्राक्षरणां लुप्तं ब्रह्म तत्र म
हाभवेदिति ॥ तन्मिर्मलमिति महाः ॥ न त्वं तु हेमाद्रौ व्रतकोडिलि रत्ना त्मिर्मलं त्वं चिन्मेव ॥ प्रजा
यात्रुपति त्वेति भृगुपातमात्रं परं युक्तं ॥ ब्राह्मणस्याप्यनुज्ञातमिति ॥ वस्य मारणविरोधाच्च ॥ पश्चरि
त्युपारणे ॥ आत्राह्यरोगावास्तु गीदि महा प्रलजिगीषया ॥ प्रविशे जलन नोय करे न शन लक्ष्मि
तत्प्रयागातिरिक्तपरमितिके चितं ॥ हेमाद्रौ त्वे तदये प्रयागवटशाखा प्रादित्युक्तेः ॥ ब्राह्मणस्य प्रयागे
पिनेति प्रतीयते ॥ मायवीयः परं कं चादिप्रारणे ॥ दुश्चिकित्से महारोगे ॥ पीडितस्तु उमानपि ॥ त्रि
शे ज्जलं नृदीपं करे ल्यनशन तथा ॥ अगाधतो पराशि च भृगोः पतनमेव च ॥ गच्छेत्तहापयं तापि
धारगिरिमां दरात् ॥ प्रयागवटशाखाया देहत्यागं करोति च ॥ स्वपदे देहिनाशस्य काले मा प्रमहाभ
निः ॥ उन्नमानं प्राप्नुमां लोकां न्नात्मजाती भवेत्कचित् ॥ एतेषामधिकारस्तु सर्वेषां सर्वे जन्वुः ॥

एतामथनारीणां सर्ववर्णेषु सर्नदाः । ईदृशं मरणेषां जीवतां कुत्रचिद्वेत् ॥ अशौचं स्यात्सहतेषां वज्रा
नलहने तथा ॥ वाराणस्यां श्रिये घृत्तुपत्तात्वात्तं भिषक्क्रियः ॥ काशपाषाणमध्यस्थो जान्नीजलम
ध्यगः ॥ अविमुक्तो न्युत्सृज्यस्य कर्ममूलगतो हरः ॥ अणवतारकं ब्रूते नान्यथा कुत्रचिद्विद्वित् ॥ हेमा
द्रौ वैवा ॥ अत्र प्राज्ञकाले इत्युक्तेः प्राज्ञमरणाकालायाः स्त्रियाश्चत्वारो हरोः संप्रसारणे वा शोचमा ॥ पृथ्वी
चेदस्त्वत्रापित्यहमाह ॥ शुद्धतत्त्वादिगोऽप्येद्येवा ॥ एतच्च वृद्धादिमरणं कलौ निषिद्धं ॥ भृग्वग्निप
तनेऽथैव वृद्धादिमरणं तथेति माधवेन पृथ्वी चेदेण च कलिवर्जेषु क्ते ॥ नचात्र यावदुक्तनिषेधः ॥ वि
शिषोद्देशे वा क्त्वाभेदात् ॥ नच कलौ वानप्रस्थाश्च न निषेधादेव सिद्धे मरणनिषेधोऽप्यर्थ इति वाच्यं
सर्ववर्णेषु चिन्त्यादिभिरुद्भिन्नस्यापि प्राज्ञैः ॥ काम्यं भवत्येव ॥ ये वैतन्वा विदुः संतीति श्रुतः स्यात्सा सं
कोचायोगात् ॥ नचैयं स्वाभाविकं श्रुत्य पराधीरपदोक्तेः ॥ मात्स्यभारतादिषु न लोकावचनाज्ञान
वेदवचनादपि ॥ मतिरुक्तमणीयाने प्रयागमरणं प्रतीत्युक्तेः ॥ अतएव विष्णुधर्मैरेग्यादिमरणमुक्ते
क्तं ॥ यथापुगानुसारेण संसृजेत्यात्मनस्तनुमिति ॥ काश्यामप्युक्तं मात्स्ये ॥ अत्रिप्रवेशं मे कुर्वुरविमु
क्तेविधानः ॥ प्रविशति मूर्खेनेनेनिःसंदिग्धं वरानने ॥ हेमाद्रौ दिवस्त्वान् ॥ सर्वे दिपविमुक्तस्य स्व
यापारस्य मस्य च ॥ आपश्चिन्नमनुज्ञानमग्निपातो महापथः ॥ धर्माज्जनासमर्थस्य कर्तुः पापकि
तस्य च ॥ ब्राह्मणस्याप्यनुज्ञानतीर्थे प्राणाविमोक्षणं ॥ अपरकै वैवा ॥ सहगमनं कलौ भवत्येव ॥
कलौ नान्यागतिस्तीराणां सहायुगमनाद्येते रति ॥ ब्रह्मवैवर्तनात् ॥ एतेन मरणांतिकं प्रापश्चिन्नं
क्राशीखंडौ चातुर्वरणस्य तनुत्यागविषयश्च युगांतरपरएव ॥ प्रयागेऽपि त्रिस्थलीसैनौ स्कां दे
यथा कथं चिन्नोऽस्मिन् प्राणात्यागकरोति यः ॥ तस्यात्माघातदोषानप्राधुयादींश्चिन्त्यापि ॥ पा
पे विष्णुः ॥ देहत्यागं तथा वीरः कुर्वेति मम सन्निधौ मत्तनुं प्रविशत्येव न पुनर्जन्मते नरः ॥ कौर्मो
व्याधितो यदि वा दीनः कुडो वापि भवेत्तरः ॥ गंगा यमुना साद्य यस्तु प्राणानपरित्यजेत् ॥ ईशिता
नलभते कामान् वदति मुनिपुंगवाः ॥ तथा ॥ यागतिर्योगयुक्तस्य सत्वस्थस्य मनीषिणा ॥ साग
तिः त्यजतः प्राणान् गंगा यमुनसंगमे ॥ वारह ॥ तत्र यो मुच्यति प्राणान् वदत्सु सुंदरि ॥ सर्वलो
कानतिक्रम्य मम लोके प्रपद्यते ॥ तथा ॥ अकामो वा सकामो वा वदत्सु सुंदरि ॥ शीघ्रं प्राणान्
प्रमुचेत्तय दीर्घं च त्रमागति ॥ तथा ॥ पंचयोजनविलीर्णो प्रयागस्य तनुं प्रले ॥ व्यतीतान् पुरुषा
नसुप्तं भविष्याश्च चतुर्दश ॥ नरस्तारयते सर्वान् यस्तु प्राणानपरित्यजेत् ॥ ब्राह्मे ॥ ध्यात्वा विष्णु
पदांभोजप्रयागे विष्णुनत्परः ॥ तनुं त्यजति वैसाद्यतस्य मुक्तिर्न संशयः ॥ दुहुतोऽपि इराचारेत्र
सहत्यादिपातकी ॥ हरिध्यात्वात्यजेद्देहं प्रयागे मुक्तिर्मात्रं भवेत् ॥ भविष्योत्तरे ॥ सभाः सहस्रा
शानुसप्रवैजले दशैकमनोपतने च योऽश ॥ महाहवे घृष्टिरशीतिगोयुहं व्यनाशकं भारतचा
सयागतिरिति सा मान्यो विप्रलः ॥ स्वमन्ये विषयो ज्ञेयाः ॥ यत्तु गोशः ॥ प्रयागादिमरणं ब्रा
ह्मणभिक्षुविषयमित्याह ॥ नदृशं पितामहचरणैः प्रयागविधौ कृतमिति नाज्ञे व्यते ॥ अ
चदशाहमाशौचं त्रिगवस्य प्राज्ञकालगोचरत्वादिनिमदाः ॥ युक्ते तु त्रिगवः ॥ दिवोदासीयः
प्येवमशुद्धित्वेपिकंशुपः ॥ अनशनमृताजामशनिहेतानामग्निजलप्रविष्टानामृशसं

अग्निनिहने काये मुदयानस्वशक्तिः । दाहत्वा निहने चैव कर्त्तव्या स देवसमा । पाश्चात्तानिहने
 दद्यात् महिषीं दक्षिणां चित्ता । अग्निनिहने दद्यात्सवसांगां पृथ्वीं । विषेण च मृतं दद्यात्
 मेदिनीं हेमनिमित्ता । उद्ध्वनेन च मृते कर्पिकं कर्कशं निमित्तं । मृते जलेन वारुणे मृते दद्यात् हिनिष्ठं
 विष्विका मृते स्वादुभोजयेच्च शतं दिजान् । घृतधेनुः प्रदातव्या कंयते कवले मृते । काशरोगिण
 च मृते अष्टकं चैत्रतचरेत् । अतीसारमृते ससंगमप्रापयतो जपेत् । शक्तिं लब्ध्वा दिग्दशसु
 जपेद्ब्रह्मपथोदितं

हिने कच्छराणां नवनिचरेत्

तदाहनुर्मेतुद्वगाग्योः ॥ वृद्धः शौचमृते लुप्तः प्रत्याख्यातं भिषक्कृत्यः ॥ आत्मानं घानयेद्यत्नं भृशं
 चरीयेत् दकं कृत्वा चतुर्थे आदमा
 चरेदिति । हेमादेशे विस्वधर्मेपि । नरस्तु व्याधिरहितो न त्पजे दात्मनस्तनुः । असुधीनामपेलोका
 अधेन न प्रसारताः । ताले प्रेसाभिगच्छति ये के चात्मह नो जनाः । अरिष्टे एतन्नो हात्वा मृत्युका
 लमुपस्थितं । व्याधितो भिषजापक्तः शूरो वा युषि चात्मनः । यथा युगानुसारेण सत्पजे दात्मनस्तनुं
 तस्मिन्काले तनुयागाद्यथेष्टं फलमाप्नुयात् । आपुषस्तु परादृष्टं मरणात् प्राप्स्यतां स्वचानेति गोपनी
 मपपाठः ॥ उत्रार्थे असंगतेः ॥ सत्रियस्य वसुधामे मृते भर्त्रे रियो वितः ॥ अपराकं ब्रह्मगर्गः ॥ जो
 जीवितं न शक्नोति महाव्याध्युपपीडितः । सोऽग्न्युदके महापात्रा कुर्वन्वानं प्रदुष्यति ॥ अत्रोक्तवत्स्य
 मारावचो निचया त्रयागतिरिक्तेः । विक्रिये गेमाद्युपहतानामधिकारः । सोपि जीर्णवानप्रस्य

प्रमादादपि निःशकः त्वकं स्मादिधिचोदित
 । तस्य दाहादिकं काये मस्मान्नपतितस्तसः

समाचरेत् इत्युक्तम् ॥ स्युर्निरत्नावत्स्यो ॥

सर्वतराङ्गयोद्दहनादिमथोदितं ।
 निमित्तं न ज्ञानिवधशपथितै न सशुचितं कायं ।

आत्मघाने तु वचनादस्तु ।
 तस्य ज्ञानिवधमिति न सशुचयं । वदेत् हृदयं प्रसृष्टम् ॥

वचनमस्ति पुनर्कर्तव्यं सर्वथापश्चिन्नादिविप्रवापने ॥ प्राशुक्तवैधायनवचनाच्चेतिदिक् ॥ इदं प्रायश्चित्त
 ज्ञाहीरामेव ॥ प्रायश्चित्तानर्हीरामानुपतिनोदकमात्रं कार्यमिति केचित् ॥ मदनपरिजातादिस्वर
 सोप्यवम् ॥ वस्तुनस्तु तदहीनहंयोर्वचनेनुपादानादविशेषात्तत्रापि नारायणवलिर्गयाश्चाद्वे
 नियुक्तं ॥ पतिनोदकविधित्वापि त्राघतिरिक्तविषयइत्यपरे ॥ सयथा ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ पतिनस्य
 तु कारुण्याद्यस्तु कर्तुं भिच्छति ॥ सहिदासीं समाहूय सर्वंगादन्नचेतना ॥ अशुद्धप्रहस्ताताम
 या वृत्तवचीत्यपि ॥ हेदासीमच्छमूलेनतिलानानयसत्वर ॥ तोयपूर्णं घट्टचेमसतिलेदक्षिरासु
 खी ॥ उपविशानुवाभेनचरणेनततः क्षिप्य ॥ कीर्त्तयेत्यातकीसंज्ञां त्वपिवेतिमुहुर्वेद ॥ निशम्य त
 सवाक्यसाल्पथमूल्याकरोति तत्र एवं कृते भवेत्तु ॥ पतितानां न चान्यथेति ॥ इदं च मृताहे
 कार्यं ॥ पतिनस्य दासीमृतादिपदापरविवर्जयेदेतावतापुपचरितो भवतीति मदनरत्ने विस्म
 क्तैः ॥ इदं चात्मन्यागिविषयं ॥ आत्मन्यागिनः पतितास्तेनाशौचोदकभाजः स्युरित्युपक्रम्य विष्णु
 नाएतस्याभिधानादिनिर्णयः ॥ उपलक्षणात्वात्सर्वेषामिति नुमुक्तं ॥ पत्रकश्चिदाह ॥ यः पतिता
 घटस्फोटेनवांधवेवैदिः कृतस्तद्विषयाणि क्रिया निषेधवाक्यानि ॥ जीवत्येव तस्मिन्त्यकर्म
 णः कृतत्वात् ॥ इनः करणाभावादि ॥ संबन्धुन्यागेन जातवैराग्यस्य कृतप्रायश्चित्तस्याप्यकर
 णापत्तेर्मितास्तरादिविरोधमपश्यन्मूर्खैरुपेक्षणीयः ॥ नचकृतघटस्फोटस्यसंयहविधिर्न
 निवाच्य ॥ मनुनाकृतस्य घटस्फोटस्यत्यागमुक्त्वा प्रायश्चित्तेन चरिते पूर्णं कर्म मया नवे ॥ तेनेव सा
 द्वं प्रायेषुः स्नात्वा एण्येजलाशये ॥ इत्युक्तेः ॥ अन्यथा प्रायश्चित्तमात्रे एतत्प्रसंगात् ॥ अतो घटस्फो
 टेनवहिः कृतस्यापि पित्रोर्देव्यो नारायणवलिः ॥ निषेधास्तु पितृव्यादिपरा इति तत्त्वं ॥ केचि
 तु नारायणवलोकित्यथ्यतकर्मसंपिंडनवर्जकार्यं ॥ गोब्राह्मणहानानाचपतितानांतथेवच ॥ व्य
 क्तगात्रप्रमीतानां नेवकार्यो संपिंडनेति वचनान् ॥ ब्राह्मणादिहनेनाते पतिनेसंगवर्जितरति ॥
 आहुप्रकाशोक्तेः ॥ तेहेमाद्रिस्थपूर्वोक्तपरत्रिंशन्मतविरोधात् निर्मूलत्वाच्छादमका
 शस्यरुद्धिश्चाद्विषयत्वाद्युपेक्ष्या ॥ नारायणवलिस्तु हेमाद्राधनुसोरणोच्यते ॥ नत्रादो क्रिया
 निवंधेणारुडे तर्पणमुक्तं ॥ कार्यं परुषसूक्तेन मंत्रे वा वैश्वदेवराया ॥ दक्षिणाभिमुखो भूत्वा प्रतद्विष्णु
 मिति स्मरन् ॥ अनादिनिधनो देवः शंखवक्त्रगदाधर ॥ अक्षयः पुंडरीकाक्षमेतमोक्षपदो भवेति
 मुक्तेकादृशो देशकालो संकीर्त्तौ मुक्तगोत्रस्या मुकस्यादमरणात्प्रथमतः तज दोषनाशार्थं ॥ त्रौ
 धेदेहिके संप्रदानत्वं योग्यतासिध्यै नारायणवलिं करिव्ये शतिसंकल्पत्रसाणां विष्णु शिवमं
 प्रतेपंचकुंभेषु ॥ विष्णु लोभयः कार्यैरुत्साममपस्तथा ब्रह्मरौप्यमपस्तत्रममोलोहमयोभ
 वेत् ॥ त्रेतोदर्ममयः कार्यैरिनिगाहोक्तास्तु सर्वासु हे मीषु वापतिमासुषोडशोपचारैः परुषसूक्ते
 नाभ्यर्चान्प्रतिष्ठाप्य चरुं परुषसूक्तेन प्रनृचनारायणायैदमिति हुत्वा देवानामयेदक्षिणा
 यदभेषु विष्णुरूपं प्रतस्मरन् ॥ नामगोत्राभ्यां मधुघृततिलपुतान्दशपिंडान्मृतोपवीत्येव अमु
 कगोत्रं च्युक्तं शमेन प्रेतविष्णुरूपांते पिंड उपतिष्ठता मिति दत्त्वा कुशैः परुषसूक्तेनामिमंत्र
 यतेयमिति सूक्तेन पिंडाननुमं अशंखोदकेन चाभिषिच्याभ्यर्च्य मुक्तशरीराममुक्तगोत्रं वि

यामदेशं तत्र शूनां जानदेतानां च त्रिणेत्रमिति । एवं मरणं तत्राप्यश्रितेपि । श्वेतोक्तं च । आत्महादेरीहा
 शौचादिनिषेधरुदासीनेवा । वत्सरातेनु सर्वमौर्ध्वेदेहिककुर्यात् ॥ गोत्राह्लाणहतां च पतिनां
 तथैव च । अर्धसंवत्सरात्कुर्यात्सर्वमेवौर्ध्वेदेहिकमिति हेमाद्रौषड्विंशमतात् । एवं स्लेच्छीक
 तानामपि गमाश्राद्धमपिकायं ॥ ब्रह्महाचक्रतत्र गोघातीपंचपातकीं सर्वेने निष्क्रान्तियाति
 गमायां पिंडपातनादित्यत्रिपुराणात् । एवत्राह्येपि ॥ क्रियते पतिनां नृगते सर्वस्य रेकचित्
 देशधर्मनमारात्त्वानृगपाकूपे स्वबंधुभिः ॥ मात्रेऽपादमूलेवाश्राद्धं हरिहरोस्मरन् । सूर्यपदे
 रत्ययः । तत्रवधे मध्येकृत्यमपराकैवापुत्रराणां शुक्लपक्षे नृहृदयं कुर्यात्कृत्वा देतुवत्सरा । हा
 दशाहानिवाकुर्यात्तुक्तेचप्रथमहनि । क्वाग्लेषः ॥ नारायणवलिः कापीलोकगर्ही भयान्
 रेः । तथ्यातेषां भवेच्छैवंनामथेत्यत्र वीद्यमः ॥ व्यासः ॥ नारायणं समुद्दिश्य शिवं वापत्यदीपते
 तस्य शुद्धिकरं कर्म तत्रैव जैनदस्येति । सचान्मघातादिप्रापयित्वा कृत्वा कार्यः ॥ तदुक्तं हेमा
 द्रौषड्विंशन्मते । कृत्वा चांशुपरां प्रवेक्षिया कार्यापथाविधिः ॥ नारायणवलिः कापीलोकग
 र्ही भयान् रेः ॥ पिंडेदकक्रियाः पश्चात्तत्रोत्सर्गादिकंचपत् । एकैर्दृष्टानिकुर्वीतसपिंडीकर
 णंतथा । दिवोदासीयवृद्धशतानपस्तु ॥ पतिते वपृते शुद्धे प्राजापत्येऽप्येव ॥ ३२३ ॥ शूते वापत्य
 हिते कृच्छ्राणां नवतिचरेत् ॥ इत्याह इदं प्रापश्चित्तार्हं । पित्रादिविषयः । इदियैरपरिसृक्तोपेवम
 दाविधादिनः । घातयति स्वमात्मानं चांशुलादिहताश्रयोनेषां उजाश्रयोनाश्वदमपासमभिषु
 ताः । पथाश्राद्धं पतन्वेति विष्णुनामपतिष्ठितं । तथा निसंपवस्था मिनपरुत्स्य स्वपभुवे । रनिहे
 माद्रौनेवोक्तेः ॥ तत्रैव वीथायनेपि ॥ नारायणवलिं व्याख्यास्यामो भिशक्तं पतितसुरयात्मसा
 गिनो ब्राह्मणहतानां च द्वादशवर्षाणि त्रीणि वा वारि मरणां पत्रपस्य तत्र तत्र कुर्वीतेति । यस्य
 परिशिष्टेन ॥ चांशुलादित्याद्युक्ता दध्याशरीरं प्रेतस्य संस्थाप्यास्थीनियन्तः । प्रापश्चित्तु
 कृत्तं व्यपुत्रे श्राद्धमारात्रपमित्युक्तं । मदनरत्ने ॥ ब्राह्मणहतानां च द्वादशवर्षाणि त्रीणि वा क
 र्वीतेति । मदनरत्ने ब्राह्मे ॥ प्रभारादपि निःशकः त्वकस्यादिधिचोदितः चांशुले त्रींशरोश्रौ
 रेनेहोपत्रकुत्रचित् । तस्य दाहादिकार्थं मस्मान्नपतितस्य सः चांशुपरांतत्र कृच्छ्र
 पंतस्य विषुद्धयः । यदा कृच्छ्रात्संचदशकृत्वा तु विधिना देहेत् । बुद्धिश्चेत्शूनां तु त्रिंशत्तु कृच्छ्र
 समाचरेत् इत्युक्तम् ॥ स्मृतिरत्नावल्या नृद्विगणं प्रापश्चित्तं कृत्वा योग्यदास्यं कापेमित्युक्तं
 आत्मनो घातशुद्धयं चोश्राद्धपरां ह्यया । तत्र कृच्छ्रं च तत्रैव त्रिंशत्तु कृच्छ्राणि वा पुनः । अर्वाक
 संवत्सरात्कुर्यात्तद्देहादिमयोदितं । कृत्वा नारायणवलिं मनिस्त्वान्नदापुषरति । इदं चान्मवध
 निमित्तं नज्जानिवधप्रापश्चित्तेन समुचितं कार्यं । अतएव वीथायनेनेक्तं । द्वादशवर्षाणि त्री
 णीति । मदनपारिजाते । स्वस्यैव सारे वा । ब्रह्महादीनां तद्योग्यं प्रापश्चित्तं कृत्वा नारायणवलि
 कार्यं इत्युक्तम् । एवं स्लेच्छीकृतानामपि ॥ पत्रकश्रिदाह पत्रकृतेन प्रापश्चित्तेन पितुः कापनाशे
 मानाभावाः । आत्मघातेनुवचनादस्तु । महापातकेतुकथस्यादिनि । स्वयमेवात्मवधप्रापश्चि
 त्तस्य जातिवधनिमित्तं समुच्चयं । वदनहृदपशून्य एष । नहि जातिवधनिमित्तं पुत्रैः कार्यमिति

वचनमस्ति पुत्रकर्तृक सर्वप्रायश्चित्तादिविप्रवापने । प्रायुक्तवैधायनवचनाच्चेति दिक् ॥ इदं प्रायश्चित्
 त्तार्हाणामेव । प्रायश्चित्तानर्हाणानुपतिनोदकमात्रं कायमिति केचित् ॥ मदनपारिजातादिस्वर
 सोप्यवम् ॥ वस्तुनस्तुतद्दानं नर्ह्येव चनेनुपादानादविशेषात्तत्रापि नारायणवलिर्गमाश्चाद्देवे
 नियुक्तं । पतिनोदकविधित् । पित्राद्यतिरिक्तविषय इत्यपरे । सपथा ॥ हेमाद्रौ ब्राह्मे ॥ पतितस्य
 त्कारुण्ययाद्यस्तृप्तिकर्तृमिच्छति । सहिदासीसमाहमसंवेगादत्र वेतना । अशुद्धघटहस्तांताम
 यावृत्तवृत्त्यपि ॥ हेदासीमच्छमूल्येनतिलानानयसत्वर । तोयपूर्णं घटवेमसतिलेदक्षिराणामु
 खी । उपविष्टानुवामेनचरणेनततः क्षिप । कीर्तयेत्यातकीसंज्ञां त्वपिवेतिमुहुर्वद । निशाम्यत
 सवाक्यसाल्पथमूल्याकरोतितत्र एवं कृते भवेत्तृप्तिः पतिना नानवान्यथेति । इदं च मृताहे
 कार्यं । पतितस्य दासीमृताह्निपदाघटविवर्जयेदेतावता यमुपचरितो भवतीति मदनरत्ने विस्म
 क्तैः । इदं चान्यथागिषियं । आत्मनागिनः पतिनास्तेनाशौचोदकभाजः स्युरित्युपक्रम्य विष्णु
 नाएतस्याभिधानादिनिर्णयः । उपलक्षणात्वात्सर्वेषामिति नुमुक्तं । पत्रकश्चिदाह । मः पतिना
 यरस्फोटनवांधवेवैहिः कृतस्तद्विषयाणि क्रियानिषेधवाक्यानि । जीवत्येव तस्मिन्त्यकर्म
 णः कृतत्वात् । उनः करणाभावादिति । संबन्धुन्यागेन जानवैराग्यस्य कृतप्रायश्चित्तस्याप्यकर
 णापत्तेर्भिनाक्षरादिविरोधमपश्यन् पूर्वैरनुपेक्षणीयः । नच कृतघटस्फोटस्य संयहविधिर्न
 निवाच्यं । मनुना कृतस्य घटस्फोटस्य त्यागमुक्त्वा प्रायश्चित्ते नुचरिते पूर्णं कर्म मयानव ॥ तेनैव सा
 र्वे प्रास्येयुः स्वात्पापस्येजलाशये । इत्युक्तेः । अन्यथा प्रायश्चित्तमात्रे एतत्प्रसंगात् । अतो घटस्फो
 टेन वहिः कृतस्यापि पित्रोरेव्यंते नारायणवलिः ॥ निषेधास्तु पितृव्यादिपरा इति तत्त्वं । केचि
 तु नारायणवलोक्तव्यंतकर्मसंपिडनवर्जकार्यं । गोब्राह्मणहहानां च पतिनां तथैव वा । व्य
 क्तमात्रप्रमीतानेनेव कार्यासंपिडने निवचनान् । ब्राह्मणादिहनेनाने पतिने संगवर्जितरति ।
 आद्वपकाशोक्तेः चेत्याहः । तेहेमादिस्थपूर्वोक्तपरत्रिंशन्मतविरोधान् निर्मूलत्वाच्छादपका
 शस्यृद्धिश्चाद्विषयत्वादयेदृश्या ॥ नारायणवलिस्तु देमाद्याधुनुसारोच्यते । नत्रादौ क्रिया
 निवंधेगाहडे तर्पणमुक्तं । कार्ये पुरुषसूक्ते नमने वा वैश्वदेवरापि । दक्षिणाभिमुखो भूत्वा भ्रंतं विष्णु
 मिति स्मरन् । अनादिनिधनो देवः शंखचक्रगदाधर । अक्षयः पुंडरीकाक्ष भ्रंतो क्षमदो भवेति
 शुक्ले कादृशो देशकालो संकीर्त्तुमुक्तगोत्रस्यामुक्तस्यादुर्मरणमघातज दोषनाशार्थं । औ
 र्ध्वेदेहिके संप्रदानत्वे योग्यतासिद्धये नारायणवलिं करिष्ये शतसंकल्पत्रह्णाणविष्णु शिवपम
 भ्रंतं पंचकुंभेषु ॥ विष्णुसर्णमयः कार्यो हरस्ताम्रमपस्तथा ब्रह्मरोप्यमपलत्रपमोलोहमयो भ
 वेत् । भ्रंतो दर्भमयः कार्यरनिगाहोक्तास्तु सर्वासु हेमिषु वापतिमासुषोडशोपचारैः पुरुषसूक्ते
 नाम्पर्वानि प्रतिष्ठाप्य च हंपहसूक्ते नमन्य च नारायणयेदमिति हुत्वा देवानामयेदक्षिणा
 यदभेषु विष्णुरुपभ्रंतं स्मरन् । नामगोत्राभ्यामधुशृततिलयुतान्दशपिंडान्मत्तोपवीत्येव अमु
 कगोत्रं च्यमुक्तं मन्त्रे तविष्णुरूपायने पिंड उपतिष्ठता मिति दत्ताकुरैः पुरुषसूक्ते नामभ्रंत
 यने ममिति सूक्तेन पिंडाननुमेयं श्लोदकेन चाभिषिच्याम्भवांशुकशयोणाममुक्तगोत्रे वि

स्वरूपं त्रैलोक्यं तर्पयामीति पुरुषसूक्तेन प्रत्युच्यते तर्पयित्वा एकमापन्नं ब्रह्मादिपंचभ्यो दद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ ब्र
ह्मविष्णुमहादेवाय मध्येव सकिंकरः ॥ वलिं गृहीत्वा कुर्वंतु मे नस्य च शुभां गतिमिति ॥ मिताक्षर
मातृहोमवत्यादि नोक्तं ॥ ततः प्रतिदिवसं त्रिविधं प्रलशंकरं मधुघृतं गुडानि च निवेद्य पित्र
नभ्यर्च्य नद्योऽस्त्रिध्वाराद्यै नवसप्तपंचवाविश्रान्तिमंत्रोपेक्षितेन नागराणं कृत्वा भ्यो भूतेषु
नर्विष्णुमंसं संपूज्यैकोद्विष्टविधिना आरुपवर्कं करिष्येत्सुक्ता ब्रह्मविष्णुशिवमंत्रानां स्मरन्
विश्रान्त उपविश्य मेतस्थाने चैकं विष्णुस्मरन्नावाहनार्थं धूपतंतृप्तिप्रश्नान्तं कृत्योत्सेखनादिकं
त्वान्तशेषेण ब्रह्मरोगविष्णवेशिवाय ममायसपरिवाएयचतुरः पित्रान्दत्त्वा मेतनाम गोत्रे स्म
त्वा विष्णुनाम्ना पंचमदत्त्वा भ्यर्च्योचान्ते भ्योदक्षिणां दत्त्वेकं प्रेतं स्मत्वा विशेषतः ॥ संतोष्य विभे
प्रेतायेदं तिलोदकं मुपतिष्ठतामिति ॥ सतिलमुदकं दापयित्वा भुञ्जीतेति ॥ अत्र विशेषांतरं भद्रं
तां त्येष्टिपद्धतौ तेषां संप्रहेते तु वधेषु मेतं पूर्वैस्त्वेकभक्तं पूर्वशुभं पंचम्या सुपवासं नक्तं वा कृत्वा पि
ष्टुमयं नागमनंतं वा सुकिशं खपयं कवलककोरकाश्चतरथं तराशुं खपालकालियं तं शक
कपिलेति नामभिः प्रतिमासं संपूज्य पापसेनविश्रान्तं सभोज्य वत्सुरेते हेमनागं गांचप्रत्यक्षा च द
त्त्वा नागपणवलिकुपोत् ॥ मूलं तु हेमाद्रौ तेषां बोधपनसंसे संप्रमृतानां नमोस्तस्यै श्योरिति
स्तु आहूती हेत्वोदकं मृतानां समुद्रपवपुनायेति हृत्वेति ॥ क्रियाकुपोदिति शेषः ॥ व्यासः ॥ सोव
राभारनिष्पन्नं नागं कृत्वा तथेव गां ॥ व्यासापदत्वा विधिं वतं पितृान्तरण्यमात्रं वा ॥ हेमाद्रौ भ
विये ॥ पंचम्यापञ्चगं हेमं स्वर्गं नि केन कारयेत् ॥ स्त्रीराज्यपात्रमध्यस्थं पूज्य विभापदापयेत् ॥ प्रा
यश्चित्तमिदं प्रोक्तं नागदृश्यं शुभुनेति ॥ अपर्तकं स्मृतं नरे ॥ तदेव शुभ्यं प्रतिप्रेतो नागपणवमोक्त
ने ॥ योदराति क्रियापिंडं तस्मै प्रेतापवेषुतः तस्यै वाशोचमुद्विष्टं अहमेव न संशयः ॥ विष्णु आर
समाप्तौ तु त्रयोदश्यां दिनत्रयं अशोचं पिंडदः कुर्यात्तु तदं धुगोत्रजाः ॥ मस्य वैश्वसु काले तु मु
क्तिन्ना संतति भवेत् ॥ सर्वसे आके नित्यं पंकमग्नः करिष्येत्सुपुत्रकृष्णवलिनागपणकुपोत्
स्योदेशे न भक्तिमानिति गारुडोक्तेरुत्रस्यापि पत्न्यापेः कापुशुक्तं देवयासिकेन ॥

॥ अथ विधाना आशोचाभावः ॥ ॥ मयापतिपुत्रमृतादिषु ॥

या एषा आश्रमाणां च कुर्याद्वाहादिकाः क्रियाः ॥ पुतेः किंचिन्नकर्त्तव्यं चान्येषां क रोति सुश्रि
त्राज्ञानं ॥ ३११ ॥ एकोद्विष्टं कुर्वीतपतीनां चैव सवेदाः ॥ अहमेकादेशो मात्ने पावर्णानु
विधीयते ॥ सपिंडीकरणं तेषां न कर्त्तव्यं सुतादिभिः ॥ त्रिदंडग्रहणादेव प्रेतत्वं नैव नापते ॥ त
त्संस्तारवक्ष्यामः दक्षात्रेपः ॥ एकोद्विष्टं लंपिंडमाशोचनेन सत्क्रियां न कुर्याद्वाधिकारं न त
त्रेष्टीभूताभिश्चैव ॥ वार्षिकदत्तं कभाविमासिकादिनिषेधो ननु दार्शदेः ॥ सन्यासिनोप्या
दिषादिपुत्रः कुर्याद्यथाविधीति ॥ वापवीयोक्तेः ॥ १४१ ॥ चंद्रोदये प्रजापतिः ॥ अहमेकाद
शो मात्ने पावर्णानुविधीयते ॥ सपिंडीकरणं तस्मिन् कर्त्तव्यं सुतादिभिः ॥ एषु सपिंडनादिनि
षेधा उवादेन पावर्णोक्तेः ॥ ननु सन्यानापत्नत्वावर्णास्य गम्यंते ॥ नगिरागिरिति त्रयादेशं
नोद्रेपमिति वत्त ॥ इदं वार्षिकादिविधां च त्रिदंडिपरं एकदंडीपरमहंसादीनां ननु न किमपि
कार्यं ॥ पूर्वोक्तो शनो वाक्ये ॥ त्रिदंडीग्रहणादिति श्रुत्वा एषा दयो गोजः ॥ त्रिदंडिशब्देन म

नोद्देशादिदंडत्रयोक्तेः । यस्मैतेनियतादंडाः सत्रिदंडीतिचोच्यतेइतिस्मृतेः । वौधापनः । नारायण
 वलिश्चाप्यकर्तव्योद्देशहनि ॥ अस्पृष्टावरोनसमुच्चयोजेपः । नचसएवाह ॥ कृत्वाविष्मो
 मंशूजायापसंविनिवेदयेत् ॥ अग्नौकृत्वातुतच्छेषव्याहृतीभिः समाहितः ॥ यतीचग्रहस्था
 नसाधुन्वानिमत्रद्वादशावरान् ॥ अभ्यर्च्यगंधपुष्पाद्यैर्मेवैद्वांशनामभिः ॥ संभोज्यहयेनाले
 नदक्षिणांचनिवेदयेत् ॥ त्रयोदशंदिज्यैश्चमात्मसंज्ञयतेद्रिया ॥ विष्मयथातथाभ्यर्च्यपाद्याद्यै
 श्रविधानतः ॥ दद्यात्पुरुषसूक्तेनगंधपुष्पादिकंक्रमात् ॥ वस्त्रालंकरणादीनियथाशक्तिप्र
 दापयेत् ॥ उच्छिष्टसन्निधौतस्यदर्भान्स्तीयेभृतले ॥ भूर्भुवः स्वः स्वधायुक्तैस्तस्मिदद्याद्भुलि
 त्रपा ॥ अश्वमेधसहस्रस्यवाजपेयशतस्यचापत्फलतद्व्रभेदेवयत्करोतिपतिक्रिया ॥ शौन
 कस्तु ॥ शौनकोहेप्रवस्थामिनारायणवलिंपरं चंडालाडुदकान्तसपीतवाह्यगाद्देशुताद
 पि ॥ दक्षिभ्यश्चपुष्पश्चरज्जुशस्त्रविधाश्रमभिः ॥ देशान्तरमृतानांचमृतानांचैवसाधुनेः ॥
 जीवच्छाहृमृतानांचकनिष्ठांताथैवच ॥ यतीनांयोगिनांपंसामन्येषामोक्षकांक्षिणा ॥
 उण्यायाद्यक्षयार्थापद्वादशेह्निकारयेत् ॥ द्वादशंशुभ्रवरोद्देशेपंचम्यापर्वणोस्तुवेत्युक्त्वा
 प्रवौक्तसर्वेविधिसुक्त्वातोदेवतिष्ठइभिः पुरुषसूक्तेनचममृत्चपायसंहुत्वाकेशवादिद्वा
 दशनामभिलक्ष्णपिरोपित्रेद्वादशविश्रान्तसंभोज्यतेरेवद्वादशापिंडान्दद्यादित्यधिकमाह
 उद्भूतेतुप्रायुक्तं ॥ कृतजीवच्छाहृमृतेसपिंडेराशौचादिकार्येनवा ॥ तदुक्तंहेमाद्रिलेगे
 मृतेकुर्यात्कुर्याद्वाजीवत्युक्त्वापतः स्वया ॥ कालेगतेदिज्यैश्चमौखनेद्वापिदहेतवा ॥ पुत्रक
 तमशश्वं वृत्त्वा दोषो न विद्यते जीवत्यपि विशेषस्तत्रैवोक्तः ॥ नित्यनेमिन्निकंयत्कुर्याद्वा
 सत्यजेतवा ॥ वाथवैपिमृतेतस्यनैवाशौचंविधीयते ॥ सूतकंचनसंदेहः स्नानप्राज्ञेराशुघ्रा
 नि ॥ एतद्योगोविषयंवायोगमार्गरेतोपिवेदितस्याप्युक्तेः ॥ तथा ॥ आहिताग्नौशोषितमृते
 तदस्थिदाहास्यवेपुवादीनामाशौचं संध्यादिकमेलोपश्चनान्ति ॥ अनग्निमतउच्चातेराशौ
 चादिह्निजानिषु ॥ दाहादग्निमतोविद्यादिदेशस्थिमृतेसजीतिस्मृतेः ॥ आहिताग्नेदाहात्वा
 गादिप्रशाहः ॥ संस्कारेणं चभिन्नोदशाहः इतिभूतंस्वामीरायांशु ॥ तच्चित्तं ॥ मूलैक्या
 इचैविवेराधाच्च ॥ एतत्प्रायुक्तं ॥ अत्रदेहस्यैवसंभवेदाह ॥ आहिताग्नौविदेशस्थमृतेसतिक
 लेचरं ॥ निधेयनाग्निभिर्वावत्तनदीपैरपिदह्यते ॥ इतिब्राह्मोक्तेः ॥ तदभावेहृदोगपरिशि
 शे ॥ विदेशमृगोस्थानिआहत्याभ्यज्यसपिषा ॥ दाहयेद्दहिषाच्छाद्यपात्रयासादिप्रवेवत्
 अस्थामलाभेपणानिशकलाभ्युक्तयाचता ॥ दाहयेदस्थिसंस्थानिनतः प्रभृतिस्तत्कं ॥
 हेमाद्रौषड्विंशन्मते ॥ कुर्याद्दर्ममयनेतदर्थेस्त्रिंशतघृदिभिः ॥ पालाशीभिः शभिद्विवीसं
 ख्याचैवप्रकीर्त्तिताः ॥ भविष्य ॥ चत्वारिंशत्शिरःस्थानेथीवायांचदशेवत् ॥ वाहोश्चैवश
 तदद्याद्दिशतिचनथोरसि ॥ उदरेविशतिदद्यात्त्रिंशतंकटिदेशयोः ॥ ऊर्वोश्चैवशतंदद्या
 त्रिंशतंजातुजंघयोः ॥ पादौगुलीषदशचैवएषाचनेतकल्पना ॥ मदनरत्नेमत्तपाश्वैः ॥ शि
 रस्यशीत्यद्वेदद्यात्थीवायांतुदशेवत् ॥ वाहोश्चैवशतंदद्यात्तदशचैवांगुलीषुवा ॥ उरसि

स्य रूपं ज्ञेयं तर्पयामीति पुरुषसूक्तेन प्रवृत्तं तर्पयित्वा एकभामुं ब्रह्मादिष्वं च भ्यो दधानां मंत्रस्तु ॥ ब्र
 ह्मविष्णुमहादेवाय मन्त्रैव सक्रियः ॥ वलिगृहीत्वा कुर्वेत्तु तत्रैतस्य च शुभांगनिमित्ति ॥ मिताक्षरा
 पातु होमवत्यादि नोक्तं ॥ ततः प्रतिदेवतं त्रिविधं फलशकं रामधुधृतगुडानि च निवेद्य पिंड
 मभ्यर्च्य नद्योस्त्रिष्वारौ नवसंप्रपंचवाविप्रान्निमंत्र्योपोषितेन जागरणं कृत्वा श्रोभृतेषु
 नर्विष्णुममंसे श्रुत्येकोद्विधिना आर्द्रपंचकं करिष्येत्सुक्ता ब्रह्मविष्णुशिवममंसेनां नस्वरं
 विप्रान् उपविश्य मेतस्थाने चैकं विष्णुस्वरन्नावाहनां घर्घेयुनेत्प्रिप्रश्नांते कृत्योस्त्रेस्वनादिक
 त्वान्नशेषेण ब्रह्मणो विष्णवशिवाय मम सपरिवाण्य चतुरः पिंडान्दत्त्वा प्रेतनामगोत्रेस्व
 त्वा विष्णुनाम्ना पंचमदत्त्वा भ्यच्योचान्ते भ्योदक्षिणां दत्त्वाकं प्रेतं स्मृत्वा विशेषतः ॥ संतोष्य विप्रैः
 प्रेतायेदं तिलोदकमुपतिष्ठतामिति ॥ सतिलमुदकं दापयित्वा भुञ्जीतेति ॥ अत्र विशेषांतरं भद्रक
 तांतेष्विपद्धतौ ज्ञेयं ॥ सपेहेतुवर्षं पर्येत श्रुत्वा भक्तं श्रुत्वा पंचम्यामुपवासं नक्तं वा कृत्वापि
 घृण्यं नागमनंतं वा सुकिशं खपयकं बलकर्कोष्काश्च न रधुतं राधुशं स्वपालकालिपतश्च क
 कपिलेति नामभिः प्रतिमासं संप्रज्जपापसेन विप्रान् संभोज्य चत्वारंते हेमनागं गोचमन्यक्षा च र
 त्वाना एषा वतिकुपोत् ॥ मूलं तु हेमाद्रौ ज्ञेयं ॥ चौषापनसूत्रे संप्रमृताज्ञानमोस्तस्यै भ्यो रतिनि
 स्तु आहूनी हेत्वा दके मृतानां समुद्रापवपुनायेति ह्रुत्वेति ॥ क्रियाकुपोदिति शेषः ॥ आसः ॥ सोव
 रं भारानिष्यन्ते नागं कृत्वा तथैव गां ॥ व्यासापदत्त्वा विधिवत् पितृरान् एषामाप्रवासं हेमाद्रौ भ
 विष्ये ॥ पंचम्यापन्नं गेहेमं स्वर्गे नैकेन कारयेत् ॥ स्त्रीराज्यपात्रमध्यस्थं प्रज्जविश्रायदापयेत् ॥ प्रा
 यश्चिन्नमिदं प्रोक्तं नागदष्टस्य शंभुनेति ॥ अपहर्कं स्युते ॥ तदेव शुद्धिप्रेतो ना एषा वलोक
 ते ॥ यो ददाति क्रियापिंडं तस्मै प्रेतापवेक्षतः तस्यै वाशौचमुद्दिश्य अहमेव न संशयः ॥ विष्णुश्चाद्
 समाप्नोतु त्रयोदश्यां दिनत्रयं ॥ अशौचपिंडः कुर्यान्नतु तदंधुगोत्रजाः ॥ मस्यैव मृत्युकाले न्यु
 क्तिन्ना संततिर्भवेत् ॥ सर्वसे अर्क्रे नित्यं पंकमग्नः करीययेत्पुत्रकर्म्या ॥ वलिना एषां कुर्यात्
 स्योदशेन भक्तिमानिति गारुडोक्तेरुपत्रस्यापि पत्न्याधैः कापुत्रस्युक्ते देवयान्तिकेन ॥

॥ अथविधाना आशौचाभावः ॥ ॥ मयापतिपुद्धमृतादिषु ॥

याणां माश्रमाणां च कुर्याद्वाहादिकाः क्रियाः ॥ पतेः किंचिन्नकर्त्तव्यं चान्येषां करेति सर्ति
 ब्रह्मात् ॥ उशनाः ॥ एकोद्विष्टं कुर्वीतपतीनां चैव सर्वदा ॥ अहये कादशे प्राप्ते पावर्णे नु
 विधीयते ॥ सपिंडीकरणं तेषां न कर्त्तव्यं मुतादिभिः ॥ त्रिदशहरणादेव प्रेतत्वं नैव नापते ॥ त
 त्संस्कारवक्ष्यामः दत्तात्रेयः ॥ एकोद्विष्टं जलपिंडमाशौचं प्रेतसंस्कारं ॥ न कुर्याद्दार्बिका रत्न
 त्रेद्गीभृतामभिर्यवे ॥ वार्षिकादवां कभाविमासिकादिनिषेधेन नुदार्शदेः ॥ सत्यासिनोप्या
 द्विधादिपुत्रः कुर्याद्यथाविधीनि ॥ वाषवीमोक्तेः ॥ पृथ्वीवंदोदये प्रजापतिः ॥ अहये काद
 शे प्राप्ते पावर्णे नु विधीयते ॥ सपिंडीकरणं तस्य न कर्त्तव्यं मुतादिभिः ॥ एषु सपिंडनादिनि
 षेधां नुवादेन पावर्णे नोक्तेः ॥ न तस्यानापत्वं पावर्णास्य गम्यते ॥ न गिरा गिरिति त्रयादेशं
 त्वोद्ग्रेपमिति वत् ॥ इदं वार्षिकादिविधां च त्रिदशपरं ॥ एकदशी परमहंसादीनां नुनिकमपि
 कार्यं ॥ श्रवोक्तो शनो वाक्ये ॥ त्रिदशीयहरणादिनिश्चलपाण्याद्योगः ॥ त्रिदशिशदेन म

नेदंदादिदंडत्रयोक्तेः । यस्मिन्नेनियतांदडाः सन्निदंडोर्तचोच्यते इति स्मृतं । वौधापनः । नारायण
वलिश्चासकत्तं व्योह्यादेशे हनि ॥ अस्पवापर्वणेन समुच्चयो ज्ञेयः । तत्र स एवाहः कृत्वा विस्मा
मैह रूजोपायसंविनिवेदयेत् । अग्नौ हत्वा तु तच्छेष्याहतीभिः समाहितः । यती च प्रहस्या
रसाधुन्वानिमं अह्नादशा वारान् । अभ्यर्चयं धपुष्पाधिर्मेवैदां दशनामभिः । संभोज्य हवेनात्ने
नदक्षिणांचनिवेदयेत् । त्रयोदशं हि जश्रेष्ठमात्मसंज्ञं तैदिया । विष्णुयथा तथा भ्यर्चयाद्यो
अविधानतः । दधानुरुषसंज्ञेन गंधपुष्पादिकं क्रमात् । वस्त्रालंकरणदीनियथा शक्तिप्र
दापयेत् । उच्छिष्टसन्निधौ तस्य दर्भो नास्तीये भूतले । भूभुवः स्वः स्वधापुक्ते तस्मिन् दद्यात् हनि
त्रयाः । अश्वमेधसहस्रस्य वा जपशतस्य च । यत्कलेतल्लभे देवयत्करोति पतिक्रिया ॥ शौन
कः ॥ शौनको ह्ये प्रवस्थामिनारमरावलिंपरं । चंडालाडुदकात्सर्पात्वात्सर्गाद्देव्युत्तर
पि ॥ दक्षिणश्च पशुभ्यश्च रज्जुशस्त्रविषाणमभिः । देशान्तरमृतानां च मृतानां च वसाधनैः
जीवच्छादं मृतानां च कनिष्ठानां तथैव च । यतीनां योगिनां पसापन्येषां मोक्षकांश्चिन्ना
उत्पाद्याद्यक्षयार्थापहादशाह्निकारयेत् । द्वादशं प्राश्रवणे तेषां पंचम्यापर्वणोत्सवः
श्रौतं सर्वे विधिपुक्ता तौ देवे निष्पदभिः । परुषसंज्ञेन च प्रमृत्तं चायसं हत्याकेण च
दशनामभिरुद्रपिणोपि त्रैहादशा विशान् संभोज्य तैरेव द्वादशं पिंडान् दद्यादित्यपि च
उद्धमते तु प्रागुक्तं । कृतजीवच्छादं मृते सपिंडे राशोः चादिकार्यं न वा ॥ तदुक्तं हेमाद्रौ
मृते कुर्यान्न कुर्याद्वा जीवन्मुक्तो मतः स्वयं ॥ काले गते हि जे भूमौ खने द्वापि देहे न
समशेषं च कृत्वा दोषो न विद्यते जीवन्पि विशेषतश्चैवोक्तः । नित्यनेमिन्निकं
सत्यजेत वा । वाधवैपि मृते तस्य नेवाशौचं विधीयते । सूतकंचनसंदेहः स्नानम
नि ॥ एतद्योगो विषयं च । योगमार्गैरतोपिवेनितस्याप्युक्तेः । तथा ॥ आहिता
तदस्थिदाहात्सर्वेषु वादीनामाशौचाः । संध्यादिकर्मलोपश्च नास्ति । अनायि
चादिद्विजातिषु । दाहादग्निमतो विद्याद्विदेशस्थे मृते सतीति स्मृतं ॥ आ
गपदशहः । संस्कारां च भिन्नो दशाहः इति श्रुते स्वामी रमांशु ॥ त
ह्येवो विरोधाच्च ॥ एतत्प्रागुक्तं । अत्र देहस्यैव संभवे दाहाः । आहिताग्नौ वि
लेवरं । नियमं नाग्निभिर्यावत्तदीपैरपि दह्यते । इति ब्राह्मोक्तेः ॥ तद
शे । विदेशमरुतो स्थीनि आहत्याभ्यज्य सपिषा । दाहयेद्दहिषा च्छा
अस्यामलाभे पराणि निशकला मुक्तया च्छादाहयेदस्थिसंस्थापि
हेमाद्रौ षड्विंशन्मते ॥ कुर्यात्समं यत्रे तदर्थं स्थिशतघृष्टिभिः । पा
स्त्रा चैवं भक्तीर्निताः । भविष्ये ॥ चत्वारिंशत् शिरःस्थाने श्रीवा
नंद्याद्विशतिं च तथोरसि । उदरे विशतिं दद्यात् विशतं करिद
त्रिंशत्तं जातु जघयोः । पादांशु लीषदशवै एषा च भ्रंतकस्य ना
रस्य शौचं देदद्यात् श्रीवापानुदशैव तु वाहो जैव शतं दद्यात्

वि
रु
नुजी
नेमि
त्वे अती
तस्मादा
त्रत आत्म
वाह शौच
पुचम्या वापि
चरत्कच्छाश्च

त्रिंशत्तद्यात्रिंशत्तत्रोदरेः द्वादशाहं वृषणयोरथाहं शिष्यवत् । ऊर्ध्वं चैकशतं दद्यात्त्रिंशत्
 जेषयोर्द्वयोः । पादांशुलीषु द्वे दद्यात् एतत्मेतस्य कल्पनं । मत्तकेनारिकेलेतु अलावुना लुकेत
 या । पचरत्ने मुखे न्यस्य जिह्वायां कदलीफलं च सुषोत्तुकपर्देनासिकायां तु कालकं । क
 रोयोर्द्वयपत्राणिकेयो वृष्टप्ररोहकाः । नालकं कमलानां तु आत्रस्थाने विनिर्दिशेत् । मृत्तिकान्
 वसाधान् हरितालकगंधकां सुक्तेनुपारददद्यात्पुरीषेपित्तले तथा । संधीषुतिलपिष्टं तु मा
 संस्थाद्यवपिष्टं मधुस्थालोहितस्थाने त्वचस्थाने मृगत्वचः । सनयोर्गुंजके देयेनाशयाश
 तपत्रकं । कमलेनाभिदेशे स्यात्तुनाके वृषणाश्रिते । लिंगे च रक्तमूलं तु परिधानदकूलके
 गोमूत्रं गोमयं गंधसर्वोपध्यादिसर्वतश्चि । क्रियानुबंधे गारुडेष्वेवमुक्त्वा न्यदपि । घृतं नाभ्या
 मदेपंस्थालौपने वत्रुस्मृतं । मौक्तिकसनयोर्भृङ्गिकुमेनविलेपनं । सिद्धं नेत्रकोरोषुतां
 बूलाद्युपहारकैः । सर्वेषु धिपुत्रं कृत्वा शृजां वै वयथोदितां । इदं निरग्नेरपि ॥ तत्रैव वृद्धमनुः ।
 प्रोषितस्य तथा कालो गतश्चेद्द्वादशादिकः । प्राज्ञतयोदशे वर्षे नेत्रकर्मणि कारयेत् । वृहस्प
 तिः ॥ मय्यनश्रूयते वार्त्ताया वद्द्वादशवत्सरतः । कुशपत्रकराहेन तस्य स्यादवधारणा ॥ भ
 विष्ये ॥ पितरि मापिनो मय्यनवार्त्तौ नैव चागमः । ऊर्ध्वं पंचदशाहं तं कृत्वा न तत्र प्रतिरूपकं । कु
 र्यात्सनुसंस्कारं योक्तविधिना ततः । द्वादशी न्येव सर्वो शिशनेन कार्या शिकारयेत् । द्वादशा
 हं प्रतिष्ठापित्वा भन्निविषेपति मदनरत्ने उक्ते । गृहकारिकापानु ॥ तस्य पूर्ववपस्कस्य विशयो
 ध्वेततः क्रिया । ऊर्ध्वं पंचदशाहं तु मध्यमे वपसिस्मृताः । द्वादशाहं त्वादूर्ध्वमुत्तरे वपसिस्म
 ताः । चाद्रपरात्रयं कृत्वा त्रिंशत्तं कृत्वा षण्णिसासुतेः । कुशैः प्रतिकृतिदग्ध्याकापोशो वादिका
 क्रिया इत्युक्तं पराशरः ॥ देशान्तरगतो न मृत्तिस्थिर्नेत्रायनेपदि कृत्वा मृगोक्षमावास्या कृत्वा
 चैकादशी तथा । उदकेपि उदानं च तत्रैव आहवकारयेत् ॥ इदं मासज्ञाने ॥ तत्राहिताग्निः शूलो
 शोचं ॥ चनाहिताग्नेस्तु त्रिरत्रं । अनोहिताग्नेर्देहं सदा द्यो गृह्याग्निना स्वयं । तदलाभे प
 लाशानां वृत्रैः कार्यैः शुमानपि । वेधितव्यस्तथा यत्नात्कृत्वा सारस्य चर्मणा । उर्यां सूत्रेण
 वध्वात्तले स्रव्यौ यवैस्तथा । सुपिषेर्जलसमिश्रेर्दध्वयश्च तथाग्निना । असौ स्वर्गापलोका
 यस्वाहेत्युक्त्वा सयांधवेः । सर्वपराशरं दग्ध्या त्रिरत्रमशुविभवेदिति ब्राह्मोक्तेः । इदं त्रिरत्रं
 न दशाहं न श्रेहाहे तत्र प्रोषिते कालशयं स्यादित्युक्तेः । किंतु न दूर्ध्वं । तत्र पत्नीपुत्रयोर्पूर्वपरा
 हीताशोचयो देशाहाद्ये वा गृहीताशोचयोस्तु त्रिरत्रं । पत्नीमृतीभूतं श्रेवा सपत्न्योश्चैव
 मितिस्मृत्येसारे । अन्यसपिंडानां तु सर्वपराशरं शरदाहे त्रिरत्रं ॥ तदाहागिरः ॥ देशान्तर
 तश्रुत्वानाशोचंचेत्कथंचन । कालान्येपि कुर्वीत दाहकाले दिनत्रयमिति स्मृत्येसारे तु ॥
 गृहीताशोचानां स्नानमात्रमुक्ते । वंशुवपरिशेषेपि ॥ ॥ अथातीतसंस्कारं
 सवेदं तद्देशाहं स्यात्तत्रैव सर्वसमाभये दूर्ध्वमाहिताग्ने रीहात्सवे माशोचकुयोक्तमेव यथा
 कालमन्येषु पत्नीपुत्रयोः पूर्वपराशरं हीताशोचयोः कर्मो गे त्रिरत्रमिति ॥ यः शीतावधिषेवा । वि
 श्वादर्शनु । प्रतिकृतिदग्धने तत्रिदेशान्तरत्रिमित्युक्ते । द्वादशवर्षादिपतिस्थोत्तरं दाहेतुः

त्रादीनां सर्वेषां त्रिणवमेवेति कल्पतरुदिवोदासादयः ॥

॥ अथ प्रेतसंस्कारे कालः ॥

हेमाद्रौ गार्ग्यः ॥ प्रथमसंस्कारे दिनेनैव विशेषाद्येते ॥ अशौचमथे संस्कारे दिने शोध्यं न सं
भवेत् ॥ अशौचविनिवृत्तौ चैतुनः संस्क्रियते मृतः ॥ संशोध्यैव दिने ग्राह्यमर्थं संवत्सराद्यदि प्रेतका
र्याणि कुर्वीत श्रेष्ठं तत्रोत्तरायणं कृत्वा पश्चात् अत्रापि वृत्तयेत्तु दिनत्रयं वा एते ॥ चतुर्थीश्रमगे
चंद्रहादशे च विवर्जयेत् ॥ प्रेतकृत्ये व्यतीपाते वैधृतौ परिधेतथा ॥ कारणाविधिं संज्ञे च शनैश्चर
दिने तथा ॥ चयोदश्यां विशेषेण जन्मना एव त्रये तथा ॥ जन्मदर्शमेकोनविंशति ॥ जन्मना एव
यं ॥ भारते ॥ नक्षत्रे तु न कुर्वीत पस्मिन् जातो भवेत्तरः ॥ न प्रौष्टपदयोः कार्यं तथा ये ये च भार
त ॥ दाहरोषचसर्वेषु प्रत्ये च विवर्जयेत् ॥ कश्यपः ॥ भरण्याश्रमघास्त्रेषामूलं निचरणा निच
प्रेतकृत्येति दृष्टानि धनिष्ठाद्यं पंचकं फाल्गुनीहितयरे हिरण्यवराधा पुन वैत् ॥ आषाढे हे वि
शाखा च भानि हि चरणा निच ॥ एतानि किंचिदृष्टानि संभवे सति वृत्तयेत् ॥ ज्योति नौरदः ॥ च
तुर्दशी तिथिं न दंभद्रा शुक्रवारसरे सिते ज्योत्स्नमप्यंघ्रिभं विषमांश्रिभं ॥ शुक्लपक्ष
चसंज्यपुनर्देहनमुत्तमं ॥ वसुत्र एद्धेतः पंचनक्षत्रेषु त्रिजन्मसु ॥ योस्मत्प्रस्यक्ष्योश्चैव दहनात्
कुलनाशनं ॥ अस्यापवादोदाह ॥ तत्रैव वैजवायः ॥ प्रेतस्य साक्षाद्दृश्यं तत्रैव कादशे ह
नि ॥ नक्षत्र तिथि वा एदिशो धनीयं किंचन ॥ युगमन्वादि संक्रांति दर्शने तत्र क्रियापदि दे
वादापतिता तत्र नक्षत्रादि न शोध्येत ॥ विश्वप्रकाशपि ॥ गुरुर्भोगवयोर्भो ह्येयोषमासम
ल्लिल्लुचे नातीतः पितृमेधः स्याज्जयागोदावरीं विना ॥ दानमपितत्रैवोक्तं ॥ यदायां भूमिदा
ने स्यात्त्रियादक्षैर्हिरण्यदः ॥ वारे शुतुद्रं तद्ग्रांत वा सोदानं विधीयते ॥ धनिष्ठा पंचकृते पंच
रत्नानि दापयेत् ॥ एकाशीतिपलकांशं तदद्धं वा तदद्धं कम् ॥ नवषट्त्रिपलवापि दद्यादि
शामशक्ति इत्यले प्रसंगेन ॥ हेमाद्रौ च द्धमसुः ॥ अमृतं मृतमाकर्णय कृतं यस्योर्ध्वे देहिके
मापश्चिन्नमसौ स्मार्त्तं कृत्वा ग्नौ नादधीति च ॥ जीवन्पदिसमागच्छेत्तदृत्तं कुंभे निमज्जते ॥ उ
द्युत्पस्त्रापित्वा स्य जातकर्मादिकारयेत् ॥ हादशाहं तत्र चर्षो त्रिणवमथ वा स्युत् ॥ स्नात्वा ह
हेतुतो भाभौ अथावा तद्भावतः ॥ अग्निना धाप विधिवद्वा स्युत्तो मेन वा यजेत् ॥ अथेद्रं नेतप
शुनागिरिगत्वा च तत्र तु ॥ इष्टिमासुष्मतीं कुर्यादीशितोश्चक्रे स्तनः ॥ अनाहितानेस्तु वरुः
मृतवार्त्तामात्रं प्रवणे उस्मा भवला मनः ॥ सुरभयस्वयस्मिन् जीवे मृतशब्द इति ॥ यस्य तु जीवत
स्वमृतिवात्तं शुत्वा स्त्रिया सहगमनं कृतं तदा तद्वैधमेव ॥ भर्तृमरणा ज्ञानस्येव निमित्तत्वा
त्यमारात्स्यगौरवेणासुक्तत्वाच्चैतिकेचित् ॥ तन्ना ॥ मरणा ज्ञानस्य निमित्तत्वे अतीताना
गतयोरपि तथात्वापत्तेः ॥ भर्तृवैधदाहाभावे न तस्याः सहगमनाभावाच्च ॥ तस्मादाशौच
वत् ॥ ज्ञानमरणास्येव निमित्तत्वं ॥ न चात्र तदस्ति ॥ परं काम्यं मरणा मस्तं ॥ अत आत्महनन
दोषो लीनता तपादाः ॥ तथा सर्वसंस्कारं कृते त्रिणवमशौचं ॥ तद्विधिनाह शौचकः ॥
अथ वक्ष्यामि सर्वसंस्कारविधिमुत्तमं ॥ सिनीवाल्यापोराभास्यापचम्यावापिकार
पत् ॥ कृतसर्वेधो विप्रः पूर्वजन्मनि वायदि ॥ बधे प्रत्यापयेत्सापी चरेत्कच्छाश्चतुर्दे

विंशतं दद्यात्त्रिंशतं जगरेदरे। द्वादशाहं वृषणयोरष्टाहं शिश्नस्य च। ऊर्ध्वं चैकशतं दद्यात्त्रिंशतं
जययोर्द्वयोः। पादांशुलीषु द्वे दद्यात् एतन्मेतस्य कल्पन। मूलकेनारिकेलतु अलावुनालुकेत
था। पंचरत्नं मुखे यस्य जिह्वायां कदलीफलं। चक्षुषोस्तु कपर्दीदौ नासिकायां कालकं। क
र्णयोर्ब्रह्मपत्राणिकेशेषु प्रोहकाः। नालकं कमलानां तु आत्रस्थाने विनिर्दिशेत्। मृत्त्रिकानु
वसाधानुहरितालकगंधको। सुकैतुपारदं दद्यात्पुरीषे पित्तलंतथा। संधीषु तिलपिचुंनुमां
संस्याद्यवपिष्टकं मधुस्यल्लोहितस्थाने त्वचस्थाने मृगत्वचः। स्तनयोर्गुजके देयेनाशापांश
तपत्रकं। कमलनाभिदेशे स्यात्तृणाके वृषणाश्रिते। लिंगे च रक्तमूलतु परिधानं द्रुकूलक
गोमूत्रं गोमयं गंधसर्वोपध्यादिसर्वत इति। क्रियानुबंधे गारुडेप्येव मुक्ताम्यदपि। घृतनाम्या
मदेयं स्यात्कौपने च त्रपुस्तं। मौक्तिकस्तनयोर्भृङ्गकुं कुमेन विलेपनं। सिद्धं नेत्रकोरोषुतां
ब्लाद्युपहारकैः। सर्वौषधिषु तं कृत्वा प्रजां चैव यथोदितां। इदं निरग्नेरपि॥ तत्रैव वृद्धमनुः।
प्रोषितस्य तथा कालो गतश्चेद्द्वादशादिकः। प्राप्ते त्रयोदशे वर्षे त्रैतकर्मणि कारयेत्। चहस्य
तिः॥ यस्य नश्रयते वा त्रीयावद्द्वादशवत्सरतः। कुशपत्रकदाहेन तस्य स्यादवधारणा॥ भ
विष्ये॥ पित्तनिमोषितो यस्य नवात्रौ नैव चागमः। ऊर्ध्वं पंचदशाहं तं कृत्वा न त्प्रतिरूपकं। कु
र्यात्तस्य नुसंस्कारं यथोक्तविधिना ततः। ददादीन्येव सर्वोशिश्रितं कार्याकारयेत्। द्वादशा
हं प्रतिक्षापितं भिन्नविषये निमदनरत्ने उक्तं। ग्ल्यकारिकायां तु॥ तस्य पूर्ववपस्तस्य विंशतो
र्ध्वततः क्रिया। ऊर्ध्वं पंचदशाहं नु मध्यमे वपसिस्ततः। द्वादशाहं त्तराहूर्ध्वं मुत्रं वपसिस्त
तः। चांद्रपणत्रयं कृत्वा त्रिंशतं कृच्छ्राणि वासुतेः। कुशैः प्रतिकृतिदग्धाकार्याशोवादि का
क्रिया इत्युक्तं पराशरः। देशान्तरगतो न मृत्तिथिने जायते यदि कृष्णाशुमोक्षमावास्या कृष्णा
चैकादशी तथा। उदकं पिंडदानं च तत्र आहं च कारयेत्॥ इदं मासज्ञाने॥ तत्राहिताग्नेः श्लो
शौचं॥ अनाहिताग्नेस्तत्रित्वात्। अनाहिताग्नेर्देहस्तदाहो गृह्याग्निना स्वयं। तदलाभे प
लाशानां चूत्रैः कार्यः प्रमानपि। वेष्टितम्यसया यत्नान् कृत्स्नसारस्य चर्मणा। ऊर्णां सूत्रेण
वध्वात्प्रलेप्यो यनेस्तथा। सुषिषे जलसमिश्रे दध्वमश्रु तथाग्निना। असौ स्वर्गाय लोका
पस्वाहेत्युक्त्वा सवांधवेः। एवं पणेशवं दग्ध्वा त्रित्वात्प्रमशु विभेदि तत्राहोक्तं॥ इदं त्रित्वात्
न दशाह मध्ये दाहेन तत्रोषिते कालशेषे स्यादित्युक्तं॥ किंतु न इक्ष्वं। तत्र पत्नीपत्रयो पूर्वमग
हीताशौचं यो देशाहाद्ये वा। गृहीताशौचयोस्तु त्रित्वात्। पत्नीमृतौ भन्तश्चे वा। सपत्न्योश्चैव
मिति स्मृत्यर्थे सारं। अन्यसपिंडानां सर्वे त्रपरांशरदाहे त्रित्वात्॥ तदाहागिरः॥ देशान्तरस्य
तश्च त्वानाशौचं चैव च। कालान्पेपिकुर्वीत दाहकाले दिनत्रयमिति स्मृत्यर्थे सारं॥
गृहीताशौचानां स्नानमात्रमुक्तं। बद्धचपरिशिष्टेपि॥ ॥ अथातीतसंस्कारः
सवेदं देशाहं स्यात्तत्रैव सर्वे समापयेदूर्ध्वं माहिताग्ने रीहात्सर्वे माशौचं कुर्यात्कमेव यथा
कालमन्येषु पत्नीपत्रयोः सर्वमगहीताशौचयोः कर्मांगत्रित्वात्। षडशीतावप्ये वा। वि
श्वदाशीनु। प्रतिकृतिदहने त्वग्निदेशान् त्रित्वात् भित्युक्तं। द्वादशवर्षादिप्रतिक्षोत्रं दाहेतुप

श विमायलोहदंडवत्सूत्यवापिदापयेत्। यात्रवल्क्योपि॥ अरोग्यायलोहदंड इति। मूल्यमाह ॥
 निष्कत्रयंदिनिष्कवानिष्कमेकंकनीयसं अत्रमत्यादिकर्हंरानिष्कमर्द्धतदङ्कं। इदंस्वर्ग
 प्ययोः शक्त्याज्ञेयं। संस्कारमाह। प्रियुग्रीहिगोभूमितिलपिष्टेनवापुनः। कृत्वासर्पाकृतिश्र
 र्थेनिधापप्रार्थयेदहि॥ एहिरुर्वमृतःसर्पश्चस्मिन्पिष्टेसमाविशः॥ संस्कारार्थमहंभक्त्याभ
 र्थ्याभिसमासतः। वस्त्रोपवीतगंधाद्यैःसंपूज्यवहरेदहिः॥ कुर्यात्संस्कारसंकल्पप्राणाय
 मपुरःसरं। पत्नोपवीतिनाकार्यसर्पसंस्कारकर्मसु। लौकिकान्निप्रतिश्राप्यसमिदाधानमा
 चरेत्। ततोऽग्नेरग्निदिग्भागेभूमिसंप्रोक्ष्यवारिभिः। चितिं कृत्वाथसतीयेकशैरग्नयेपकाय
 कैः। पर्युक्ष्याग्निपरिस्तीर्ष्यपरिषिच्यसमर्चयेत् कृत्वेधाधानमाधारैवसुषीत्रपथाविधिः
 सर्पगृहीत्वापत्नेनचितिमारोपयेत्सुधीः॥ स्ववेणुजहुयादाज्यमग्नौव्याहृतिभिस्त्रिभिः॥ सर्पा
 येजुहुयादाज्यव्याहृत्यावसमग्रया। आन्यशेषेषुवेरोवसर्पदेहेनिषेचयेत्। चमसस्यैर्जलैः
 सपेव्याहृत्याभ्युक्ष्याणिना। अग्नेरस्थारात्त्यनयासर्पाग्निमुदापयेत्॥ उपनिषेदह्यमा
 नंनमोस्तुसर्पमंत्रतः। ज्ञानतोज्ञाननोवापिकृतःसर्पबंधोमया॥ पूर्वजन्निवासर्पतत्सर्वक्ष
 तुमहेसि। क्षीराग्नेनततश्चाग्निप्रोक्ष्यव्याहृतिभिर्जलैः। नास्थिसंचयनं कुर्यात्तत्त्वावाच
 म्पगृहंजनेन। ब्रह्मचर्यादिकंकार्यंत्रिरात्राशौचमिष्यते। सर्वैलेत्रुवचुर्येन्निस्त्रान्वाविमान
 समर्चयेत्। सर्पोनेत्रुवाशेषःकपिलोनागएवव। कालिकःशंखपालश्चभूधरश्चेतिनाम
 भिःगंधपुष्पासनैर्धूपदीपाद्यैरुचयेद्विजात्रं। घृतपायसभक्ष्यैश्चद्विजानघैःचभोजयेत्। एवं
 कृतेविधानेनसर्पसंस्कारकर्मणि। सर्पहिंसाकृतात्यापान्मुच्यतेनात्रसंशयइति॥

॥ इति सर्पसंस्कारः ॥ ॥ क्वचित्तुजीवतोप्यत्यकर्मशौचंकार्यम् पथाप्रायश्चित्त
 निच्छोः पतितस्यघटस्फोटः॥ पतितस्योदककार्येसविडेवंधवेःसह। निदिनेहनिस्पापान्हे
 ज्ञानृत्तिगुरुसन्निधौ। दासीघटमपांशूणंपर्येत्येतवधदा। अहोरत्रमुपासीरन्नाशौचवा
 धवेःसहेतिमन्त्रैः। निदिनेरिक्तादौ। अपराकैवसिष्टोपि॥ वेदविद्भावकःप्रदयाजकोत्तम
 वर्णवर्गपतितास्तेषापात्रनिनयनमपात्रसंकरादकृत्वा। पात्रमादायसोःसवरोपत्रोवावधु
 रसष्ट्येवाद्यराहीनःसवेनपादेनप्रवृत्तायानदर्भान्लोहित्यन्वोपलीयोयःशूणंपात्रमस्ये
 निनपंतितेतांस्वाभ्यप्रकीर्णकेशात्तातयोन्वालभेरन्नपसव्यं कृत्वागृहेषुस्वेरमापयेरन्नत
 ऊर्ध्वेतेनतंधर्मेषुसुलक्ष्मौराक्षधर्मेषुनरति। उन्नमवर्णां ब्राह्मणादपस्तेषावर्गैःसमूहस्त
 स्मापजिताब्रह्महादयःअपात्रशंकरः। कस्मिन्पात्रसमूहः। प्रवृत्तायाश्चिन्नाशयाःस्वेरम
 येच्छुधर्मादिकार्यैकुर्युः। अस्माहवनसामर्थ्यापात्रनिनयनात्। प्राकृपतितज्ञानीनांधर्म
 कार्येषुषिकारेवास्तीनपराकैः॥ तस्यविद्यागुरुत्वेनिसंबंधाश्चसन्निपात्यसर्वोत्पुदका
 दिमेतकार्यैरिक्कुर्युः। पात्रंवासविपर्ममस्यपुष्टदासः॥ कर्मरुतेवाःवकरादमेधं। पात्रमा
 श्रीपदासीघटान् पूरयित्वादक्षिणामुतः। पदाविपर्मस्येदमुदकंकरोमीतिनामप्राहसर्वे
 न्वालभेरन्। प्राचीनावितिनोमुक्तशिरवाविद्याशरवोपोनिसंबन्धाश्चवीसेरन्। अपउपस्य

॥ यामत्र विशेषरिति गौतमोक्तेः । उदकादिषु क्तेर्दाहनिवृत्तिः । तत्र कार्याण्येकादशहश्राद्धं
 निः । तस्याह तोवद्यदोदासीघटः । तेनोदकेनामथ्यपात्रं पूरयित्वा दासादिषु ज्ञानामपादेन कु
 दितिहरदत्तः । अत्र नामग्राहवचनमुदकादिभेत्कार्यतद्व्युत्पत्त्यायाः । तेन तद्गृही भवति ॥ एत
 ॥ यामश्चिज्ञानिच्छेः ॥ तस्यगुरोर्वाध्वानां राजश्च समस्य दोषानभिव्याप्य तमनुभाष्यपुनः पुन
 ॥ चायं लभस्विति संपद्येव । मय्यनवस्थितमतिः स्यात्ततोऽस्य पात्रं विपर्ययेदिति श्रुत्वाः ॥ जीवं
 ॥ मेवोद्दिश्य पित्रोदकश्राद्धानिनाम्नादद्यादित्यपरकैः कृतप्रामश्चित्तस्य घटस्फोटकृतेपिसंप
 ॥ विधिमाह गौतमः ॥ यत्प्रामश्चित्तेन शुद्धे तस्मिन् शुद्धे शान्तकृममयपात्रं परएव हृदः पूरयित्वा
 ॥ त्वंतीभ्यो वा तत्तदनमुपसर्षयेयुरथास्येतत्पात्रं दधुल्लभ्यति गृह्यजपेच्छानाद्योः शान्ताशुधिवि
 ॥ तां विश्वंमंत्रिरक्षयोरोचनस्तमिह गृह्णातीत्येते ये जुभिः पावमानीभित्वा तस्मदीभिः कृष्णा
 ॥ ग्रेभिश्चाज्यं जुहुयादिरस्यं दद्याद्वाचाचार्याय मस्य नृप्राणां तिके प्रामश्चित्तं समृतः शुध्येत । स
 ॥ र्वाण्येव तस्मिन्मुदकादीनिभेत्कमीरिा कर्धुरे तदेवशांत्मुदके । सर्वेषूपपातकेष्विति । घटस्फो
 ॥ टेत्तरं प्राणांतिकप्रामश्चित्ते कृतो नृत्त एव शुध्येत्तत्र संग्रहविधिः । अतस्तेन विनापि तत्र कर्म
 ॥ कुर्यादित्यर्थः । उपपातकेषु घटस्फोटकृतेषु कार्यमित्यर्थः ॥ यान्नवत्स्युः ॥ चरितत्रतश्चा
 ॥ पाते निनयं नवघटं जुगुप्सैरन्नचाप्येने संवसेयुश्च सर्वशः ॥ कृतघटस्फोटस्यैवायं परिग्रहवि
 ॥ धिरिति मिनाक्षरायामपरकैव । अथथा प्रामश्चित्तमत्रितस्य संगात । मरुत्पिघटस्फोटमुक्त्वा
 ॥ निवर्तैरत्तत्तस्मान्भाषणसहासनेऽप्युक्त्वा । प्रामश्चित्तं चरिते पूर्यं कृममयो नव तेनेवसा
 ॥ रं प्रास्येयुः स्नात्वा पुण्ये जलाशये रतितच्छेदमायुक्तं ॥ अथरकैवसिद्येपि ॥ पतितानां चरित
 ॥ त्रानां प्रत्युद्धारोथाप्युदाहरति ॥ अथेभ्युद्धारो गच्छेत्तत्रोडनीवहसन्निव । पश्चात्पातपतो
 ॥ गच्छेच्छौचनिवहदन्निवेशाचार्यमात्तपितृहंतारत्तत्यासादादपगतपापाएषातेषामप्यासत्तिः
 ॥ पूर्योद्धारम्वृत्ताहाकाचनपात्रमाहं यं वाङ्गिः पूरयित्वापोहिशी पारं नमद्गिरिभिविंसेयुः ॥ सर्वे
 ॥ वाभिषिक्तस्य प्रत्युद्धारः पुत्रजन्मना व्याख्यातरति । प्रत्युद्धारः परियहः ॥ तत्रोद्धारो हसन्निवाय
 ॥ सरः स्यात् । पातपतो घटस्फोटकृतेनां शौचनिवपश्चाद्गच्छेत् ॥ मात्रा विना दिहेत्तृणां परिग्रहो
 ॥ नकार्यः । तत्प्रसोदे सति चौर्यो व्रतानां कार्यः प्रवृत्तनिर्हरः ॥ पुत्रजन्मनेत्यभिषेकोत्तरं । ज्ञानं क
 ॥ र्मादमः संस्कारः पुत्रजन्मवत्कार्योऽस्य पराङ्ग्याचख्यो ॥ अतएव विज्ञानेश्वरः ॥ घटः पवर्जि
 ॥ तेषां निमध्यस्थाय पवसं वा प्रदद्यात्प्रथमं गोभिः संकृतस्य हि सन्निपेत्यत्र गवां मस्येणाभा
 ॥ वेपुत्रं तं । चरेदित्येन त्पकृते एव चरितवतविधौ विशेषापमिति वदन् घटस्फोटोत्तरं परिग्रहवि
 ॥ धिपुनः संस्कारो भवतीति सिद्धं ॥ तथा जीवच्छादे कृते हेमाद्रौ वैवाथायतः ॥ तत्राशौचं दृश्याहस्या
 ॥ दित्येन प्रसंगेन । एवंसापवादेऽशौचेऽङ्के प्रतिशारं विज्ञेयत्पकर्मणि साधारणं किं विदुष्यते
 ॥ तत्राधिकारिणाः प्राशुक्ताः । सर्वो भावे धर्म उपोवाकार्यः । अत्रैवैण सुतः कार्यो याश्च तादृकप्रय
 ॥ पालनः । पित्रोदकक्रियाहंतो नो मसंजोतेनापदेति अः स्ववचनान् गृह्यपरिशिष्टे कर्तुं देशविष
 ॥ ये विशेषो भेदाय गौप्यं गृह्यपरिशिष्टे । स्वगृहे विद्योऽङ्कपितायामांतरं मृतः । केनापितत्र चारथ

मग्निपिंडोदकादिकं पुनः सचपनान्प्राक्वेदकेदृष्वेसञ्चारंत्वात्सुगृहेतत्रवासर्वेभेत्कार्येसपिंड
 ने॥ तथा॥ भयस्थानेष्वामागे मृतस्तत्रच संकृतः नतिसृतिजनः पिंडं तत्र तत्र च वृत्तयेत्॥ मंत्रेण दा
 हो स्थिसचपनेच संस्कारत्स्मिन्कृते तत्र वा भयादिनां स्थानुं शक्नोत्यत्र तत्रैतत्कार्ये कृत्वा
 तत्र तत्रैव पिंडोदकात्तदिसपिंडं नाने समापयेदिति आह संकल्पः॥ तदेव परिशिष्टयोर्विरोधे यथा
 चारमापदानापदादिभेदे न व्यवस्थाज्ञेया॥ केचित्तस्यापवादात्त्वमाहः॥ असगोत्रः सगोत्रो वा यदि
 स्त्री यदि वा पुमान्॥ अथ महानियोदद्यात्सदशाहे समापयेत्॥ दद्यात्पिंडमिति शेषः॥ भविष्य॥ प
 त्राद्येदीयते पिंडस्तत्र सर्वे समापयेत्॥ ब्राह्मेपि॥ प्रथमे हनि यो दद्यात्तेनायान्न समाहितः॥ अन्नं न
 वसुचान्येषु स एव प्रददान्यपि॥ विज्ञानिभ्य एव स्तु॥ केचित्तु अग्निदद्यादिति व्याचक्षते॥ सगोत्रो
 वा सगोत्रो वा योग्निदद्यात्सर्वे नरः॥ सोपिकुप्यो न्ववश्राद्धं युध्येत्सदशमहनीति॥ दिवो दासीयेव
 चनाच्च॥ तत्रैव॥ दृष्ट्वा स्थानस्थमासन्नमथोन्मीलितलोचनं॥ अस्मिन्पितरं पुत्रो यदि दाज्ञं प्र
 दापयेत्॥ तद्विशिष्टं गयाश्राद्धादश्वमेधशनादपि॥ जानियथा॥ मोक्षदेहि हृषीकेश मोक्षं दे
 हि जनाहं॥ मोक्षधेनुप्रदानेन युक्तं दूरीयतां ममेति मोक्षधेनुमंत्रः॥ एहिकामुष्मिकं पञ्च सप्त ज
 न्माजितं अणाम् तत्सर्वं शुद्धिमायानुगामेनो ददन्तौ ममेति॥ अणधेनोः॥ आजन्मोपाजितं पा
 पमनो वाककापकर्मभिः॥ तत्सर्वं शुद्धिमायानुगोप्रदानेन केशवेति यापयेन्नो भारते॥ शुक्लं
 पक्षे दिवा भूमौ गंगायां चोत्तरपरो॥ धन्यास्तान्परिष्पिनिहृदयस्य जनाहं॥ हेमाद्रौ वारह॥
 व्यतीपातो यसंक्रान्तिस्तथैव ग्रहणं रवेः॥ पुरयकालास्तदा सर्वे पदा मयुरुपस्थितः॥ व्यासः॥
 आसन्नमस्युना देयागोः सवन्तानुपूर्ववत् तदभावे तु गौरव नरकोत्तराणां यवै॥ तदापदिनश
 क्रोतिदानुवेतराणां गुणाः शक्नोत्यारुक्तदात्त्वादद्याच्छ्रेयो मृतस्य तु॥ पदनरले जातं कर्मः॥
 उक्त्वात्पादीनिदानानि दशदद्यान्मृतस्य तु॥ गोभूनिलहिरण्याज्वासाधान्यगुडानिव॥ त
 प्यलवराभित्याहृदशदानान्यनुक्रमान॥ एतानि दशदानानि नराणां मस्युजन्मनोः कुर्या
 दभ्युदयायै नृप्रेतेभिर्हि परं वै॥ ब्राह्मे॥ ताम्रपात्रं तिलैः शशां प्रस्थमात्रं द्विजापत्तु॥ सहिरण्यं च
 यो दद्याच्छ्रद्धावित्तानुसारः॥ सर्वपापविशुद्धात्मा लभते गतिमुत्तमा॥ उक्त्वा तिवैतरिण्यो व
 दशदानानि चैव हि॥ भेते पितृत्वात् भेते शवधर्मैरादाहयेत्॥ तत्रैव परिशिष्टे॥ त्रिपुमाणस्य क
 र्णोत्तुपुण्यमंत्रान्जपेत्ततः॥ क्रियानिवंधे गारुडे त्वष्टोदास्युक्तानि॥ मुलसीसन्निधौ कृत्वा शूल
 या मशिला तथा तिललोहे हिरण्यं च कापी संलवणं तथा॥ सप्रधान्यं स्थितिगोवा एकैकपा
 वनं स्तनमिति॥ दशदानवैतराणो धेनुक्त्वा जातिधेनुदानादिभद्रं कृत्वा पेषि पडतो जेपं॥ कर्त्त
 नं कमीषिकारथे त्रीनरुक्त्वा न कुर्यादिति तत्रोक्तं॥ अत्र देवयाजिकेन सुमुखो मधुपर्कं दा
 नमुक्त्वा॥ तदुक्तं वारह॥ दृष्ट्वा सुविह्वले स्तेनयममागो नुसारिणो॥ प्रयाणकाले तु नरो मंत्रेण वि
 धिपूर्वकं॥ मधुपर्कं च नरगृह्यशर्मंत्रमुदाहरेत्॥ गृह्याण चैवं मधुपर्कं भाद्यं सारनाशनक
 रं त्वमृतेन तुल्यं॥ जाएयणान्चित्तं भगवन्निययाणां दाहे वशात्किं करणं सुलोकं प्रज्या॥ अनेने
 वसुमंत्रेण दद्याच्च मधुपर्कं॥ नरस्य गृह्यकाले तु परलोकसुखावहं॥ ॥ अथ इमं रणे रि

दासीये ॥ चांडालादिमृते विप्रैस्तत्र रिक्षे मृतेपि वा कृच्छ्राति कृच्छ्रं चांडैस्तु शुद्धिस्तत्र प्रकीर्तिना
 वजा नीये जावलिः ॥ अद्रेराद्यथोयो विप्रो न लभेच्छ्रुवतीं गतिं ॥ प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत ब्राह्मणः
 पशुद्वये ॥ चांडायणं परां कंच प्राजापत्यविशोधने ॥ गृह्यकारिकायां ॥ उदक्यास्तिकावापिय
 देप्रेतस्पर्शति हि तस्येव विधिरादिशो वा तस्येनेव महात्मना ॥ एषः सूक्तिकोक्तः ॥ मदनरत्ने स्पृत्सं
 ते ॥ ऊर्ध्वोच्छ्रियाथोच्छ्रियो भयोच्छ्रियो तथैव वा दुस्पर्शस्य शीने चैव खद्वादिमरणोपि वा श्वा
 क्रव्यादसंस्पर्शकमिकीयो ज्ञेयेपि वा एतदोषानुसारेण प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ कृच्छ्रस्त्रिष
 पचदशांश्चाइत्रयमध्यापि वा ॥ शुभ्ये तदानीं संपाद्यच्छ्रुवधर्मं गदाहयेत् ॥ गृह्यकारिकायां
 वदुषां मरणोपेव त्रींस्त्रीनक्रुन्नप्रकल्पयेत् ॥ सप्रात्यज्ञैस्तस्यैव मृतो देवात्कथंचन ॥
 एकत्रिंशत्कृच्छ्रैः शुद्धिरुक्ता मनोविभिः ॥ कुर्यात्पेत्वर्द्धं गयेत् ॥ वितास्यशांत्यजादिभिः ॥ तस्य
 शंनदृशं च त्रिभिः कृच्छ्रैर्विष्णुधति धर्मप्रदीपेत् ॥ चांडालस्तिकादक्यास्पृष्टेनेतथैव च
 तस्यापविशुच्छर्थं कृच्छ्रानपचदशचरेत् इत्युक्तं ॥ मनुः ॥ अस्वर्ग्यात्वाहुतिः सास्यात्पृ
 संपकं हविता ॥ अत्रापिकृच्छ्रत्रयं ॥ अस्वर्गस्य शंने चैवैव्युक्तेः ॥ तत्रैवकर्मप्रदीपे ॥ एतौ वार
 शेषे वा म्रियंते शदिना तपः ॥ दाहं कृत्वा पथ्यान्पथोपि शौचं निर्वपेत्सुतः ॥ रजस्वला गर्भिण्या
 शौचमौतुवस्थापः ॥ निर्णया मृते मदनपारिजाते च ध्रुवः ॥ संध्याधी वातघ्ना रत्रौ दाहः पाथेय
 कमेच नवप्राह्वनो कुर्यात्कृतं निष्कलगतं जेत ॥ एतद्दिनमृतस्य ॥ दिनमृतस्य लक्षादि
 नाराविदाहनिषेधार्थमिति ॥ अत्येपि पशुतो भद्राः रात्रिनिषेधार्थाः पशुत्वादे ॥ पृदि रात्रौ देहे
 तस्य समाप्ति देहनस्य तु परे हनुदिने सर्वकार्यात्स्योदकक्रिया ॥ राधस्य तु नवैकायोरत्रौ
 जानूदकक्रियेति ॥ तन्निर्मूलं ॥ रात्रिमृतस्य तु तत्रैव संग्रहे ॥ रात्रौ दधानुपि श्रुत्वा वपन
 वज्जितं वपननेष्यते रात्रौ श्वलनी वपनक्रियेति ॥ वपनं तु प्रातः ॥ तच्च सर्वैः पुत्रैः कार्यं ॥ ग
 यायां भास्करस्तेवे मातापित्रो गोरुते ॥ आधाने सोमयागे च वपनं सप्तस्युत्तमिति विनिता
 क्षरायास्तुतेः ॥ मरणास्थानं गित्वा नैमिन्निकमिदं ॥ तदेवं संग्रहवचनेन परे फलकृष्यतेती
 थैवत ॥ तेन कस्यचिद्वाहागतोक्तिश्चिन्त्या ॥ मदनरत्ने गालवः ॥ प्रथमेहनिकत्रैव्यवपने चानु
 भाविना ॥ घेतस्य केशश्मश्रादिवापयित्वा यदाहयेत् ॥ आशौचाने तु पनः कार्यं ॥ विधिवत्वा
 तः ॥ मदनपारिजातेष्वेव ॥ तेन सर्वस्यास्य निर्मूलत्वोक्तिरेवास्तुतिरत्नावल्यां ॥ शंवरश्चुचितं
 वैश्वीनक्रुन्नक्रुत्वा देहेत्सुतः ॥ मदनरत्ने गिराः ॥ ऊर्ध्वोच्छ्रियाथोच्छ्रियेत्तत्रिस्त्रिंशत्पि
 वा कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत आशौचे मरणोपि च ॥ ॥ अथ सामे विशेषः ॥ कारिकायां ॥
 कृत्स्नपक्षे मभीयेत मद्यन्हि मातराहृतीः ॥ शेषालुजुह्या दृशो पर्यताः पक्षहोमवत् ॥ प्रतिप
 तमातहोमाता इत्यर्थः ॥ यथाहिना निरपरपक्षे म्रियेता हतिभिरने श्वं पक्षहरप्रियाश्वला
 यजेत्केः ॥ तदानीमेव जुह्यात् ॥ प्रातः कालाहृतीरपि ॥ सकृद्गृहीतमृतेषु भिन्नतत्रैव होमयो
 दशो चापि प्रकुर्वीत स्थालीपाकं तदेव तु ॥ छंदोगपरिशिष्टे ॥ इतामोसायमाहुत्या उर्वलचेदे
 ही भवत् ॥ प्रातर्होमस्तदेवस्याज्जीवे चैव सपुननेवा ॥ इदं शुक्लपक्षपरं ॥ उर्वलो सुपूर्वः ॥ त्रि

पत्नीपशुस्त्रिणां । ईज्येवहुविधैर्धनैसहमातभिरच्युतइत्यादीनितानिपूर्वाग्निश्चेवाग्निहोत्रादि
 पराणि । नत्वपत्नीकस्याधानार्थानि । क्रतुविधीनामाधानाप्रयोजकत्वात् । अपत्नीकस्याधा
 नाप्रवृत्तिरितिमानवपरिशिष्टाच्च । सोमो न भवत्येवा । अपत्नीकोप्यसामयइति श्रुतेः । यत्तु भार
 हाजापस्तवसूत्रं । दारकर्मणि यद्यशक्त आत्मार्यमग्न्याधेयमिति । अस्यार्थः ॥ पुनर्विवाहा
 शक्तौ पदग्न्याधेयं पूर्वैकतमस्ति न दत्तार्थमेवान पत्न्यैदद्यादिति । ब्राह्मणभाष्यापराकोशा
 कर्ममाडा रादितत्वमप्येवम् । त्रिकांडमंडनस्तु पक्षद्वयमाह । अन्येष्यपत्नीकस्याधानमाहुस्त
 राशयनविग्रः । वृद्धयात्तवल्क्यः ॥ आहितानिर्यथान्यायं दग्धव्यस्त्रिभिरग्निभिः ॥ अनाहि
 ग्निरेकेनलोकिकेनापरोजनः ॥ क्रतुः ॥ एवं वृत्तासवराणो ह्यीहिजातिः पूर्णमारिणो ॥ दा
 दग्निहोत्रेणामृतपात्रैश्च धर्मवित्तं कारिकायाम् ॥ पत्नीमपि दहे देवभर्तुः पूर्वमृताय
 । अनग्निं का दहे देवकापालेन हविर्भुजा ॥ छंदोगपरिशिष्टे ॥ अनयैवावृत्तानारीदग्ध
 । याव्यवस्थिता । अग्निप्रदानमंत्रोत्थानप्रयोज्यरतिस्थितिः ॥ इदं कुंदो गानामेवा तथा ।
 ग्निनेव दहे प्रायं स्वन्त्रोपतितानचेत् । तदुत्तरेण पात्राणि दाहयेत्पृथगेतिके । इदमपि ते धामे
 ॥ आशौचप्रकाशे क्रतुः ॥ विश्वं विधवां चैव कपालस्याग्निना दहेत् । ब्रह्मचारी यति चैव द
 दत्तपनाग्निना । तृषाग्निना च दग्धव्यः कम्पकावात् एव च । अग्निवरां कपालं नु कृत्वा न त्रवि
 ः श्रिपेत् । करीषा दिततो वृद्धिर्जोतोमः सकपालजः ॥ अनुपनीते पद्यपि जानारण्यग्निः कै
 वेदं कुं लथापितस्य केलौ निषिद्धत्वे कौरयमेव ज्ञेयः । स्मृत्यंतरे ॥ गृहस्थो ब्रह्मचारी च विबुरो वि
 वाः स्त्रियः ॥ औषासनश्चोत्तपनस्तुष्ठाग्निश्च कपालजः ॥ उत्तपनस्तु ॥ दर्भान्ग्निं तु षण्वात्स
 । नदेर्भैस्तु संयतः । पुनर्देर्भैर्तृतीयो ग्निरेष उत्तपनः स्मृतः ॥ षमः ॥ यस्यानयति शूद्रो ग्निं तृणाका
 ६ हवोषि च । येन त्वंच सदा तस्य स चाधर्मेणालिप्यते ॥ देवलः ॥ चांडालान्निस्मेध्याग्निः सत्तिका
 न्श्च कहे चित् । पतिताश्रिश्चिताग्निश्च नशिष्टा ग्रहणोचिता ॥ पश्चिमोत्तरपूर्वैस्तु यथा सं
 स्मृतिज्ञातयः ॥ दक्षिणेन मृते शूद्रैर्ष्वदारेणानिर्हेतः । अनुप्रातिलोभ्येन क्रमः । पूर्वामुखस्तु
 नेतव्यो ब्राह्मणो वांधवेर्ग्रहान् उत्तरेभिर्मुखो राजा वैश्यः पश्चात्मुखस्तथा । दक्षिणाभिमुखः
 शूद्रो निर्हेर्ज्येयः स्ववाधवेरित्यादिपुराणादित्यपराकः ॥ तेन त्रिशतं श्लोक्युक्तो नुलोमक
 मोहेयः ॥ आश्वलायनः ॥ ज्येष्ठप्रथमाः कनिष्ठजघन्या गच्छेयुः ॥ अथाधानोत्तरं द्वितीय
 विवाहे कृते यजमानमरणोश्चोत्तस्मात्त्रोग्मोः संसर्गः ॥ वौधायनसूत्रे ॥ अथ यथाहिता
 ग्निहेभ्यो विदेत माकसयोगात् । त्रियेतोपासनसं परिस्त्रीयो ज्यविलाप्य चतुर्गृहीते गृही
 त्वासमिद्धत्यग्नौ जुहोति शमितं संकल्पे । यामिति मिदाहुती व्योहती श्रुत्वाथैतमग्नि
 संयते यो निवृत्तिमुच्यते ॥ समिधिसमारोप्य गाहे पत्ये समिधमभ्यादधाति भवन्तः समनसा
 विनिगाहे पत्यं प्राज्यविलाप्य चतुर्गृहीतं गाहे पत्ये जुहोत्यग्नावग्निश्चरति प्रविष्टं इत्यपरं च
 तृगृहीत्वा चितिः स्तुगिति संग्रहमग्नौ जुहोत्यथ गाहे पत्ये सुवाहुती जुहोति ब्राह्मणस्य कर्होने
 निदशाभिरथ प्राचीना वीथ्यत्वाहार्ये वचनं जुहोति ये समानां प्रसजाता इति द्वाभ्यामथ तत्रैव

एकैकस्य हनेन पृथक्। पुरेनु
 मीयेत पतिर्यदि। प्रेतस्य स्वा
 विच्छिन्नश्रोताने
 सन्निधाप्यारणीमये
 नयत्विनिमत्र॥ प्रणीयपावकतस्माद्दशापातसंपथा। तस्माद्दत्त्वात्ततः कुर्यात्प्रेतमायाइ
 तिक्रिया। नष्टे घृग्निश्चयारण्योर्नाशेस्वामी प्रिये तचेत। आहरेदरणीं हं हं मनो ज्योतिर्न चान
 तः॥ यज्ञपाश्वेः॥ यज्ञमानेवितो हृदपात्रस्यासंज्ञे तसति। वर्षाद्यभिहते वक्षो कय कुर्वेति याज्ञि
 काः तदुद्धेदयथा कृते न मय न तत्र कारयेत् तच्छेषालाभतो ज्येन दग्धशेषेण वा पुनः दुत्वा
 ज्वलौकिके वक्षो दग्धशेषे देहे न वा। अत्राग्निषु सत्पुण्ये शरीरे शरीरेत्यति। शरीरे वासति
 प्रेताधाने नान्युत्पत्तिः॥ उभयाभावे तु प्रेताधानेऽनधिकार इहाहादिसंस्कारलोपः॥ उदकदा
 नायेव कार्पमितिके शवीकार शतहृयी प्रमुखाः॥ तन्ना॥ निषेकायाः एष शान्ताये वावेमं
 तः क्रिया इति विरोधान्। क्रिया लोपगतायेवेति निषेधात्तदभावेपलाशानावृत्तेः कार्यः पुमानपी
 तभावे विधानस्याग्न्यभावेपिसाम्याच्च॥ तेन प्रातरहृत्पभावेपि स्विरुक्क इत्याजरे के रथं त्वात्
 नाताधाने। तदाहोपि भवत्येव प्रतिज्ञे रग्नीनां वप्रेताधानप्रयोजकत्वात्सतेः॥ पत्न्याः भवि
 एवं॥ दाहयित्वाग्निहोत्रेण स्त्रियं वृत्तवतीं पतिरिति याज्ञवल्क्योक्तेः॥ पत्नी द्वितीया चेवयो
 भायां देहे देहानि काग्निभिः जीवत्यां प्रथमायां तु मृगपां न समस्यतमिति। तदाधाने महान्
 धिक्कृता विषयमिति विज्ञाने श्वरः॥ मदनत्नेनाज्ञोपि आहिताग्नौ श्वरं पत्योर्पत्न्या दौ श्रि
 यते शुवि। नस्य देहः संपिडे श्वरं पत्योर्पत्न्या दौ श्रि यते शुवि। नस्य देहः संपिडे श्वरं पत्योर्पत्न्या दौ श्रि
 काग्निना। अनाहिताग्निदेहस्तदाहो गृह्याग्निना हिजेः। त्रिकाउमंडनस्तु विकल्पमाह। मे
 प्राया विद्यमानायां द्वितीया ये स्वयो धिते। कास्यनिमाग्निहोत्रे वा न कथंचित्पत्न्या च्छ्रिता। स्त्री
 मात्रं विशेषेण दग्धान्यवैदिकाग्निभिः। विवाह्यादथे युद्धानेन वा सति वेदधृतिः। अत्र
 देतत्त्वं॥ साग्नेः पत्नी मृता होमस्योपनिषेवा हेच्छायां श्वोग्निभि देहे दित्येकः पत्न्यः॥ भार्या
 मे प्रवभा रिण्ये रत्न्याग्निं नय कर्मणि। पुनर्दोरक्रिया कुर्यात्पुनराधानमेव वेति मन्त्रकः॥ दाह
 यित्वाग्निहोत्रेण स्त्रियं वृत्तवतीं पतिरिति याज्ञवल्क्योक्तेः॥ पुनर्विवाहाशक्तौ निर्मथ्येन
 तां दग्धा श्वोग्निघे वाग्निहोत्रादिकार्यमित्यर्थः॥ आहार्येणानाहिताग्निपत्न्ये चेत्याश्व
 लायनोक्तेः॥ भरद्वाजोपि॥ निर्मथ्येन पत्नीमिति॥ पूर्वाग्न्ये कदेशे न देहेदिति यत्पाश्वेदेव
 याज्ञिकादयः॥ यानि च॥ तस्मात्पत्नीकोप्यग्निहोत्रे माहरेदिति शुभिः॥ विष्णुः॥ छंदोग
 रिनिघेत्वा॥ मृतायामपि भार्यायां वैदिकाग्नि न हित्येनेत्। उपाधिना पितृकर्मया वृत्ती वसमा
 चरेत्। उपाधिर्हं मकुशपत्न्यादि॥ अन्ये कुशं मयीं पत्नीं कृत्वा तु गृहमेधिनः॥ अग्निहोत्रसं
 संते पावजीवमनुव्रता इत्यपरा कस्यमेवरात्। कासां पत्नीपि॥ रामोपि कृत्वा सोदरणीं सीता

नृचदक्षिणेहलेनामेतपभृत्तयसेत। श्रोत्रेनल्लखलं दद्यात्पृथेचमशुलं नरोत्त। उरसि क्षिप्य
षट्पदं तुलाज्पतिला न्मुखे। श्रोत्रे च प्रोक्षणीं दद्यात्स्यस्थाली च चक्षुषोः॥ कर्णेनेतु रेव शो
हिरस्यशकलं न्यसेत्। अग्निहोत्रोपकरणमशेषतत्र निक्षिपेत्। प्रवेताः॥ स्वानप्रेतस्य पत्रा
धैर्वस्त्राद्यैः शृजन्ततः। नग्ने देहं देहे नैव किंचिद्विद्येयपरित्यजेत्॥ यमः॥ प्रेतं देहं कुभेर्गैः स्वा
पितृसृष्टिभूषितं॥ आश्वलायनसूत्रेऽसंस्थिते प्रेताः लकारान कुर्वन्तिके शशुलो मन्त्रा
निवापयन्ति न लदेनावृत्तिं पति न लदमात्मं प्रतिभुवंतीति। माधवीये ब्राह्मणे॥ दशोपिन
यो नग्नेः कस्याचिदापदि॥ तथा॥ निःशेषत्तु नदं ध्वजः शेषं किंचित्तपुजेन्नरः। दाहकाले शि
नाशेत्। मदनरत्ने पत्रास्यैः॥ यजमानः मृते कापि चित्तादौ वा प्रवेशितः। वर्षाय भिहने नौ तु
कथं प्रेतविकल्पना शेषदग्धाप्रदग्धे शुनि मथ्ये वात्कारयेत्॥ क्रियानिवधे ॥ उद्धारात्
विच्छिन्नासिंचेत्कृत्वा मरुक्षिणां स्केधावसिक्तकुंभेन पादतः परितश्चितः॥

॥ अथ पृथगीशरादिदाहेनाग्निनाशेषश्चात्तदेहलाभे मदनरत्ने ब्राह्मणे ॥ अथ देहो
रुधेपात्रस्यासंक्रान्ते सति। गते अग्निमुत्तदेहो यध्वृत्तं लभते क्वचित्। तदा देहदग्धकाशमिना
नेर्मथ्यतं देहेन यध्वदग्धकाशे नुनलभ्यते तदा तदस्थिखंडं तु निःस्राप्य प्रहाजहे ॥ दप
एकदा मृतौ विशेषमाह आपलंबः॥ तथैव प्रेतसहैव पितृभेदो द्विवचनलिङ्गान्वात्संस्था
नि। पितृभेदो दाहांतकर्म। दाहांतं प्रेतं तत्र त्वमिति बोधायनोक्तेः॥ अस्थिसंचयनमपि ए
। उदकपिंडानादि पृथगेव सहगमनेष्वेव। तदाह मदनरत्ने॥ भाष्यार्थसंग्रहकारः॥ ए
कालमृतौ भार्याभक्तौ च परि वेहृणोः। तत्रेण दहेन कुयोत्पिः प्रादं पृथक् पृथक्। एककाले
तौ जायापती यदि तदापितृः। विभज्यान्निक्रिया कुर्यादिति यत्तदसांप्रतः। दाहांतभेकं तत्र त्व
नियान्तिकसंमनः। मृतपतिमनुब्रज्यपानारीज्वलनंगता। अस्थिसंचयनोत्तस्याभनेः सं
। रएव हि। कीकसानानुसंस्कारे न्यापसिद्धोपिनोमनः एककालमृतेष्वेव कीकसानां वि
ः स्मृतः। नवश्राद्धस्य पित्रां भिन्नकालमृतो यथा। कपर्दि कारिकापि॥ मृते भर्त्रे तदहा
। कपली क्षिपते यदि। पत्न्या वा भासु प्रमीजायां दाहादवीकृपति मृतः। तत्र तत्रेण दाहाः स्या
त्रेषु द्विवचनस्यते। कीकसानानुसंस्कारः पृथगेव तयो भवेत्। एकाह मृतौ युगय-अवश्राद्ध
कंतयोः॥ मृतपतिमनुब्रज्यपत्नी चेदनलंगता। तत्रापि दाहस्तत्रेण पृथगस्थिक्रिया भवे
अस्थिसंचयनपृथक् विकल्पः॥ सहगमने सर्वत्रपाकैक्यमाह प्रवेताः॥ एकचित्तौ स
दौ मीयेते दंपती यदि। तत्रेण श्रपरा कुर्यात्पृथक् पिंडं समात्पेत्॥ ॥ अथोद
ने॥ वसिष्ठः। शरीरमग्नौ संयोज्या नवेक्ष्यमाणा अपोभूपपनि सज्योतराभ्या पा
। मुदकक्रियां कुर्वन्त्युभ्याः॥ आपलंबः॥ मानुश्च यो नि संवेधेभ्यः पितृश्रासप्रमात्सु
। वावतां वा संवेधो जायते ते वां प्रेतै र्दकक्रियेति। गर्भोत्पतिराभ्यापरिवत्सरात्। वर्षो न
। च्चिनत्यर्थः। याज्ञवल्क्यः॥ सप्रमादं शमाहापि ज्ञानयो भ्युपयंत्यपः। अपनः शेषु च द
। नपितृदि प्रमुखाः। सकृन्वसिंचत्पदकनामगोत्रेण साम्यतः। सप्रमादं शमाहादिवसा

स्ववाहनिज्जहोत्पन्नयेक्यवाहनायस्विष्टकृतेस्वधानमः स्वाहेत्यथयज्ञोपवीतीद्वादशगृहीतेन
 स्ववंप्ररयित्वापुरुषसक्तेनाहवनीयेज्जहोत्पथश्रुवाहुतीर्जहोत्पन्नयेविधिवयेस्वाहाग्नयंत्रतम
 नयेनेपवमानायान्नयेपावकायान्नयेपुचयेस्वाहा ॥ अन्नयेपथिकृतेस्वाहाअन्नयेतत्रम
 नयेवेभ्वानरायेत्पथवतुर्गृहीतेज्जहोतिमनोज्योतिरित्यत ऊर्ध्वं येनैककर्ममतिपयतो आहि
 ताग्नौ विदेशमृतपथिकृतीषिर्मृताग्निहोत्रंतद्वाहः पात्रयोजनश्चकल्पसत्रादिभ्योः स्तपि
 नामहकृतं पद नो ज्ञेयमिति । बहुवक्तव्येषु परस्यते । स्मात्तन्मत्सक्तमदनरत्ने कुरुदोगपरिशि
 षेच । दुर्वलस्त्रापयित्वा न शुद्धवेलाभिसंरुतं । दक्षिणाशिरसं भ्रमो वा हिम्या न्या निवेशयेत् ।
 घृतेनाभ्यक्तमावाव्य शुद्धवस्त्रापवीतिना । चदनोक्षितसर्वांगसमनोभिर्विभ्रषयेत् । हिरण्य
 शकलान्यस्यक्षिप्त्वा क्लिष्टेषु सप्तसु ॥ मुखेषुथाभिधायै न निर्हरसुः सुतादयः ॥ आमपात्रेन
 मादायै त्रैतमग्निपुरः सरा । एको नु गच्छेत्तस्यार्द्धमर्थपथ्युत्स ज्ञेवि । ऊर्ध्वमादहनं कायेमा
 सीनो दक्षिणा मुखः । सम्यजान्वा न्यशानकेः सतिलपिंडानवत ॥ अथपुत्रादिरास्य
 कुर्याद्वाहचरुमहन । तत्रौजाननिपात्येनं दक्षिणाशिरसं मुखे । आज्यपूर्णं स्ववदद्यादक्षि
 णाग्रानसिस्त्रव पादयोर्धरं प्राचीमरणीमुरसीतगं । पार्श्वयोः मूषेचमसौ सम्यदक्षिणा
 योः क्रमात् । सुसमेतु न्यसे न्युजं त्रैतल्लौ रूल्लखलं । चात्रो वीलीकमत्रैवं न्यग्नेरुष्यं विधि
 अपसवेन कृत्वेत ध्याग्यतापितृदिशुस्तः । अथाग्निस्वमात्को दद्यादक्षिणातः शने
 अस्मात्त्रमधिजातो सित्वदयं तापतापुनः । असी स्वर्गापलोकाय स्वाहेति परिकीर्तयेत् ।
 तथा ॥ एवमेवाहिताग्नेश्चात्र न्यासादिकं भवेत् । कृत्वा जिनादिकं चात्र विशेषो ह्येषो
 दितः । तत्रैव ॥ अनेये वा दत्ता नारी दग्धया या व्यवस्थिता । अग्निप्रदानमत्रोत्थानप्रयो
 ज्यति स्थितिः ॥ इदं कुरुदोगानामेव । पात्रन्यासोक्तेरुत्तानदेहत्वं सामिकपरं । निरग्निस्व
 पुमानधोमुखः स्त्रीतृत्तानादाहाः ॥ सगोत्रे जेहेही त्वातुचित्तामागेप्यने शवः ॥ अधोमु
 खो दक्षिणादि कचरणस्तुपमानिति । उत्तानदेहानारीतुसपिंडैरपि वधुभिरित्यादिपुर
 णादिति शुद्धितत्त्वहारलतादयः । उत्तरसिरस्त्वसामगेतरपरं । वारहेत्वग्निदानेन्याम
 त्रः ॥ कृत्वा तु दङ्गलकमेजानतावाप्यजानता मृत्युकालवशं प्राप्य नरं पंचत्वमागतं । धर्मी
 धर्मसमापुक्तलोभमोहसमावृतं देहपसवेगात्राणि दिव्या नलोकानसगच्छतु । ज्वल
 मानमहावह्निशिरस्थाने प्रदापयेत् । चतुर्वर्गेषु संस्थानमेवं भवति पुत्रके । अत्र क्रिया
 निवधेगाहडे षट्पिंडानमुक्तं । मृतस्योत्क्रांति समये षट्पिंडानं क्रमशो ददेत् । मृतस्थी
 ने तथा हारिचत्वरेताक्ष्यकारणात् विभ्रामेकाष्टचर्मने तथा सचयने च षट् । तथा ॥ आ
 हो देया नु षट्पिंडा दशापिंडा दशाहिकाः ॥ स्थाने चार्द्धपथेतीने चितायां शवहलके । स्थ
 शानवासिभूतेभ्यः षष्टं संचयने तथा । ततः ॥ त्वं भूतकं जगद्योने त्वं लोकपरिपालकः । उ
 क्तं सहा कृत्वा देन स्वर्गं मृतं नया । इमं ग्निं दत्त्वा । अस्मान् भिति मंत्रेणाहं दधे ॥ आ
 ज्याहुतिरुक्ता । आहिताग्नौ परशरः । शम्या शिश्रुविनिः । क्षिप्य अरणीमुष्कयोरपि ॥

नृचदक्षिणोहलेवामेत्तपभृतेत्यसेत् । ओषेत्तत्खलं दद्यात्प्रेचमशालं मयेत् । उरसि क्षिप्यद्
धृतं दुलाभ्यतिलान्मूत्रे । ओत्रे च प्रोक्षणीं दद्यात्स्यस्थालीं च चक्षुषोः ॥ कर्णे नैत्रपुरे द्यामे
दिरत्तपशकलं त्यसेत् । अग्निहोत्रोपकरणमशेषतत्र निक्षिपेत् । प्रचेताः ॥ स्नानं प्रेतस्य पुत्रा
धैर्वैश्याधैः रजनं नतः ॥ नग्ने देहं देहे नैव किंचिद्विद्येयपरित्यजेत् ॥ यमः ॥ त्रेतं देहं च्छुभैर्गंधैः स्ना
पितस्त्विविभूषिता ॥ आश्वलायनसूत्रेऽसंस्थिते प्रेताः लकारान् कुर्वन्तिकेशेषु शुभ्रौ मनस्ता
निवापयन्ति नलदेनानुलिपन्ति नलदमालां प्रतिभुवंतीति । माधवीयेनाह ॥ दरिद्रो विनश्य
न्योनग्नः कस्याचिदायदि ॥ तथा ॥ निःशेषत्नदं ध्वजः शेषकिंचित्त्यजेत् ॥ दाहकोट्ये प्रि
नाशेत् । मदनरत्ने पञ्चार्थः ॥ यजमानः मृते कापि चित्ता देवा प्रवेशितः । वर्षाद्यभिहने नौतु
कथं प्रेतविकल्पनाः शेषं दग्ध्वा प्रदग्धे सुनिर्मथ्येवानुकारयेत् ॥ क्रियानिवंधे ॥ उद्धारण
विच्छिन्नांसि चैकज्ञी प्रदक्षिणां । स्तंभादसिक्तकुंभेन पादतः परितश्चितः ॥

॥ अथ शरीरादिदाहे नाग्निना शोपश्चाद्देहलाभे मदनरत्ने ब्राह्मे ॥ अर्द्धपर्या
नरे दधे पात्रासंक्रान्ते सति । गतेष्वग्निपुत्रे देहो यद्यर्ध्वलभते क्वचित् । तदा देहधका शनिता
नि निर्मथ्य तं देहेन यद्यर्धदग्धकाष्ठे नुनलभ्यते तदा तदस्थि खड्गुनिः शस्यं प्रहान्ते । देव
योरैकदा मृतौ विशेषमाह आपस्तंबः ॥ तथेव प्रेते सहेव पितृभेदो द्विवचनलिङ्गान्मंत्रसंघा
रयति । पितृभेदो दाहान्तकमे । दाहान्तप्रेततत्रत्वमिति लोभाय नोक्तेः ॥ अस्थिसंचयनमपि ए
काः उदकपिंडानादि पृथगव सहगमनेष्वेव ॥ तदाह मदनरत्ने ॥ भाष्यायै संग्रहकारः ॥ ए
ककालमृतौ भार्या भक्तैश्च परिचेष्टव्याः । तत्रेण देहं न कुर्यात्पिंडश्चाह पृथक् पृथक् । एककाले
मृतौ जायापती यदि तदा पितुः । विभज्यान्तिक्रिया कुर्यादिति यत्र दसं प्रेतं । दाहान्तमेकज्ञं तत्र
पितियात्तिकसंमतं । मृतपतिमनुब्रज्यमाना रीज्वलनंगता । अस्थिसंचयनोत्तस्याभूतैः सं
स्कारैश्च हि । कीकसानां तु संस्कारो न्यापसिद्धोपिनोमनः एककालमृतेष्वेव कीकसानां वि
धिः स्मृतः । नवश्राद्धसंघिज्ञानं भिन्नकालमृतौ मथा । कपार्थकारिकापि ॥ मृते भर्तृरितदाहा
त्पाकपत्नीश्चिपते यदि । पत्न्यां वा शाकूपमीनायां दाहाद्दवीकपतिर्भूतः । तत्र तत्रेण दाहः स्या
न्नेत्रेषु द्वित्वमस्ते । कीकसानां तु संस्कारः पृथगवतयो भवेत् । एकाह मृत्योः पुगपञ्चवश्राद्धा
दिकं तयोः ॥ मृतपतिमनुब्रज्यपत्नीचेदं नलंगता । तत्रापि दाहस्तत्रेण पृथगस्थिक्रिया भवे
त् । अस्थिसंचयनपृथक् विकल्पः ॥ सहगमने सर्वत्रपाकैक्यमाह प्रचेताः ॥ एकचिन्नास
माह दौश्रीयेते देपत्नी यदि । तत्रेण श्रमणं कुर्यात्पृथक् पिंडं समावपेत् ॥ ॥ अथोद
कसने ॥ वसिष्ठः । शरीरमन्त्रे संयो ज्ञानवैश्यामाणा अपोभ्युपपत्तिस्वोत्तरम्यापा
णिभ्यामुदकक्रियां कुर्वन्मुग्धाः ॥ आपस्तंबः ॥ मानुश्च योनि संवधेभ्यः पितृश्रासप्रमानु
रुपाधावतौ वा संवधौ श्रापते तेषां प्रेतैर्दूदकक्रियेति । गर्भोत्पतिहाष्यापरिवहारात् । वर्षांत
वालां चिन्त्यर्थः । याज्ञवल्क्यः ॥ सप्तमाहशमाहापिज्ञानयोभ्युपयंत्यपः । अथपनः शोषुचद
धमनं नपितृदिष्मुखाः ॥ सकृन्वसिंचन्त्यदकं नाम गोत्रेणावाग्यतः । सप्तमाहशमाहाशिवसा

दादन्तमिति विश्वाम्भरः ॥ कात्तो यास्तु ॥ सप्तमाद्वादशमात्सुखादिन्पाहुः ॥ सप्तमात्सुखाद्दशमाद्वा
समानग्रामवासियावत्सवधमनुस्मरपुरिति पारस्करोक्तेः ॥ मंत्रः स्वानां गमवेति हमादिः ॥ प्रवे
नाः ॥ भ्रेतस्ववांधवायथावद्धमुदकमवतीर्यनोपधयेयुर्दकांते प्रसिचेषुरपसव्ययशोपवी
तवाससोदक्षिणमुखात्राक्षणासोदध्रुखाः प्राध्रुखाश्च राजन्यवेत्सयोः ॥ स एव ॥ नदी
कूलंततो गत्वेयुक्ता ॥ सचेत्तनुतः स्नात्वा शुचिः प्रयत्नमानसः पाषाणां तत आदापविभ्रे
दधाद्दृशजलीनाद्वादशक्षत्रियेद्याते वेत्स्येयुर्दशः स्नताः ॥ त्रिशत्शूद्रा यदातव्यास्ततः
संप्रविशेद्दृहः ॥ ततः स्वानेपनः कार्यग्रहशोचंचकारयेत् ॥ भ्रेतस्वानेदिशेषः ॥ शुद्धित्वे आ
दिप्रणो ॥ आदौ वस्त्रप्रक्षाल्यनेत्रे वाच्छादितैस्ततः ॥ कर्त्तव्यैतैः सचेत्तनुस्वाने सर्वमला
पहं ॥ पूर्वपरिहितवस्त्रप्रक्षाल्यपुनः परिधायस्त्राग्नादित्यर्थः ॥ अपनुरतिवामहस्त्वानामिक
याजला लोडन ॥ अवनरणरुडपुरः सरत्वेत्तेयेथावाले परस्त्वयेति बोधायनीय ॥ जलाद
त्यानपरमिति ॥ हारलतादयः ॥ आश्वलापनः ॥ सव्याचूतो ब्रजत्पनीक्षमाणायत्रोदकमह
श्चनितम्पाप्यसकृदुन्मयेकांबलिपुस्त्यजतस्य गोत्रनाम गृहीत्वेति ॥ प्रचेतसान्वहमजलि
त्रयमप्युक्तेः ॥ त्रिः प्रत्येकं कुर्युः भ्रेतस्त्वप्यितिनथा ॥ दिनेदिनेजली नशरणेन प्रदद्यात्त्रिकार
णात् ॥ नावहृद्विश्चकत्त्रेयावावत्पिंडसमाप्यते ॥ एकचद्वित्त्रिकचद्विर्वैमर्थः ॥ मदनरत्नेभर
द्वाजगृहे तु द्विकचद्विरप्युक्ता ॥ आशोचाने प्रदद्यात्भ्रेतपुत्रसिलोजलीनापथमेन्द्रिसकृदया
त्पिंडयज्ञात्तादिवा ॥ त्रौश्चदद्याद्विनीयेद्विद्वनीपेपचमेवच ॥ चतुर्थे सप्तसंख्यास्तुपचमेनव
चोत्सजेत ॥ षष्ठे त्रिचैकादशकाः सप्तमे तु त्रयोदश ॥ अष्टमे पचदशकानवमे दशसप्तच ॥ एका
नविशति चाश्रैराजलिमतं स्नत् केचिद्दृशजली नमोचुः केचिदाहुः शाताजलीन ॥ पचपचा
शतं चाप्येत्सशाखोक्तमवस्थया ॥ अशक्तौ गोतमः ॥ प्रथमद्वीयसप्रमनवमेषूदकक्रियेति ॥
कुदोगपरिशिष्टे ॥ अथानवेक्षमेपापसवैचेवरावस्थशः ॥ गोत्रनामपदानेनुतपयामीत्यनंत
र ॥ दक्षिणायात्कुशानुरुत्वासतिलेतुप्यकृपयक् ॥ विष्णुपुराणे ॥ संपिडीकरणायावदुदभे
पित्क्रिया ॥ संपिडीकरणादूर्ध्वेद्विगुणां विभिवर्द्धवेत् ॥ रामायणे ॥ इदं पुरुषशार्ङ्गत्वविमले
द्वियमक्षयं पितृलोकेषुपानीममहत्तमुपनिष्ठतां ॥ दानवाक्ये विकल्पः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ का
गोदकसखिपत्रासस्त्रीपश्वशुरविजाः कामश्छा ॥ भ्रेतनुप्रीच्छायोदयमन्यथानेत्यर्थः ॥ श
खपारस्करौ ॥ आचार्य्ये चैवमातामहयोश्च स्त्रीणां चाष्टजानाकुर्वीरस्ताश्चतेषामिति ॥ द्विव
नाम्नाम्नातामहयोश्च अपि ॥ शाखलित्वितौ ॥ उदकक्रिया कामश्वशुरमातुलयोः शिष्यसस
ध्यायिनिराजनिचेति ॥ चद्धमनुः ॥ क्लीवाद्यानोदकं कुर्युस्तेनात्रान्याविधमिणाः ॥ गर्भमर्हद्दृह
श्चैवसुरापश्चैवयोषितः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ नन्नदाचारिणः कुर्युर्हृदकेपतिनासथा ॥ षडश्रीनो
स्त्रीयाचारादपिश्वशः पतिताचैवदृषिताः ॥ नकुर्युर्हृदकेनेवैतभ्योप्यन्येनचैवहि ॥ मदनरत्नेहा
॥ अथानवेक्षमेपापसवैचेवरावस्थशः ॥ गोत्रनामपदानेनुतपयामीत्यनंत
र ॥ दक्षिणायात्कुशानुरुत्वासतिलेतुप्यकृपयक् ॥ विष्णुपुराणे ॥ संपिडीकरणायावदुदभे
पित्क्रिया ॥ संपिडीकरणादूर्ध्वेद्विगुणां विभिवर्द्धवेत् ॥ रामायणे ॥ इदं पुरुषशार्ङ्गत्वविमले
द्वियमक्षयं पितृलोकेषुपानीममहत्तमुपनिष्ठतां ॥ दानवाक्ये विकल्पः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ का
गोदकसखिपत्रासस्त्रीपश्वशुरविजाः कामश्छा ॥ भ्रेतनुप्रीच्छायोदयमन्यथानेत्यर्थः ॥ श
खपारस्करौ ॥ आचार्य्ये चैवमातामहयोश्च स्त्रीणां चाष्टजानाकुर्वीरस्ताश्चतेषामिति ॥ द्विव
नाम्नाम्नातामहयोश्च अपि ॥ शाखलित्वितौ ॥ उदकक्रिया कामश्वशुरमातुलयोः शिष्यसस
ध्यायिनिराजनिचेति ॥ चद्धमनुः ॥ क्लीवाद्यानोदकं कुर्युस्तेनात्रान्याविधमिणाः ॥ गर्भमर्हद्दृह
श्चैवसुरापश्चैवयोषितः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ नन्नदाचारिणः कुर्युर्हृदकेपतिनासथा ॥ षडश्रीनो
स्त्रीयाचारादपिश्वशः पतिताचैवदृषिताः ॥ नकुर्युर्हृदकेनेवैतभ्योप्यन्येनचैवहि ॥ मदनरत्नेहा
॥ अथानवेक्षमेपापसवैचेवरावस्थशः ॥ गोत्रनामपदानेनुतपयामीत्यनंत
र ॥ दक्षिणायात्कुशानुरुत्वासतिलेतुप्यकृपयक् ॥ विष्णुपुराणे ॥ संपिडीकरणायावदुदभे
पित्क्रिया ॥ संपिडीकरणादूर्ध्वेद्विगुणां विभिवर्द्धवेत् ॥ रामायणे ॥ इदं पुरुषशार्ङ्गत्वविमले
द्वियमक्षयं पितृलोकेषुपानीममहत्तमुपनिष्ठतां ॥ दानवाक्ये विकल्पः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ का
गोदकसखिपत्रासस्त्रीपश्वशुरविजाः कामश्छा ॥ भ्रेतनुप्रीच्छायोदयमन्यथानेत्यर्थः ॥ श
खपारस्करौ ॥ आचार्य्ये चैवमातामहयोश्च स्त्रीणां चाष्टजानाकुर्वीरस्ताश्चतेषामिति ॥ द्विव
नाम्नाम्नातामहयोश्च अपि ॥ शाखलित्वितौ ॥ उदकक्रिया कामश्वशुरमातुलयोः शिष्यसस
ध्यायिनिराजनिचेति ॥ चद्धमनुः ॥ क्लीवाद्यानोदकं कुर्युस्तेनात्रान्याविधमिणाः ॥ गर्भमर्हद्दृह
श्चैवसुरापश्चैवयोषितः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ नन्नदाचारिणः कुर्युर्हृदकेपतिनासथा ॥ षडश्रीनो
स्त्रीयाचारादपिश्वशः पतिताचैवदृषिताः ॥ नकुर्युर्हृदकेनेवैतभ्योप्यन्येनचैवहि ॥ मदनरत्नेहा
॥ अथानवेक्षमेपापसवैचेवरावस्थशः ॥ गोत्रनामपदानेनुतपयामीत्यनंत
र ॥ दक्षिणायात्कुशानुरुत्वासतिलेतुप्यकृपयक् ॥ विष्णुपुराणे ॥ संपिडीकरणायावदुदभे
पित्क्रिया ॥ संपिडीकरणादूर्ध्वेद्विगुणां विभिवर्द्धवेत् ॥ रामायणे ॥ इदं पुरुषशार्ङ्गत्वविमले
द्वियमक्षयं पितृलोकेषुपानीममहत्तमुपनिष्ठतां ॥ दानवाक्ये विकल्पः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ का
गोदकसखिपत्रासस्त्रीपश्वशुरविजाः कामश्छा ॥ भ्रेतनुप्रीच्छायोदयमन्यथानेत्यर्थः ॥ श
खपारस्करौ ॥ आचार्य्ये चैवमातामहयोश्च स्त्रीणां चाष्टजानाकुर्वीरस्ताश्चतेषामिति ॥ द्विव
नाम्नाम्नातामहयोश्च अपि ॥ शाखलित्वितौ ॥ उदकक्रिया कामश्वशुरमातुलयोः शिष्यसस
ध्यायिनिराजनिचेति ॥ चद्धमनुः ॥ क्लीवाद्यानोदकं कुर्युस्तेनात्रान्याविधमिणाः ॥ गर्भमर्हद्दृह
श्चैवसुरापश्चैवयोषितः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ नन्नदाचारिणः कुर्युर्हृदकेपतिनासथा ॥ षडश्रीनो
स्त्रीयाचारादपिश्वशः पतिताचैवदृषिताः ॥ नकुर्युर्हृदकेनेवैतभ्योप्यन्येनचैवहि ॥ मदनरत्नेहा

स्तानिस्रहविधोक्तेश्चाशाचोदकादिकुयादेवत्याशाचप्रकाशः ॥ ॥ अथाशोचेनियमा

पात्रवल्क्यः ॥ इति संशुभ्यं चैव पुर्णं ह्येव लपुरः सरः विदश्य निवपत्राणि निपताहारिवेष्म नः
 आचम्या ग्यादि सलिलं गौ मर्षणै रसर्षपान् । प्रविशे शुः समा लभ्यत्वा शमनि पदं शनेः ॥ प्र
 वेशनादिकं कर्म प्रेक्ष्य संस्पर्शा ना मपि । क्रीतलव्या शनाभूमौ स्वपेयुक्ते पृथक् स्थितौ ॥ इदं चाधे
 दि । वसिष्ठः ॥ अथ प्रस्तौ अहमने श्रुत आसी रत्ना क्रीतौ मन्त्रे न वा वतै रत् ॥ शुद्धित्वे वैजवा
 पः । शमी मूल भजे शमी पापं समपत्तिः । अशान मस्ये वस्थि रो भूया समिति अग्नि मग्नि न
 शर्म मरुत्त्विति । ज्योतिष्य गिराणा मजे मुपस्य शतः क्रीत्वा लव्या चाप्यगे हा देका च मलवरा
 मेकरा त्रिदिवा भुंजी रस्त्रि सत्रं च कर्मो परम राम । क्रीता घशन मुपवासा शक्त्या । आश्वलाय
 नस्तु ॥ नैतस्वारा आमन्त्रे पचेत क्रीनो त्यजेन वा वतै रं स्त्रिरात्र मक्षार लवणा शिनः स्युद्दाद श
 रा वं देवा ह । अशतौ रत्ना करे । अणु पलं वः । भायो परम गुरु संस्था मां चाकाल भोजनानि कुर्वी
 र्नापदा मृतिः परदिने तावत्काले भित्ति र्थः ॥ वृत्त्यतिः ॥ अथः शय्यासना दीना मत्तिना भो
 गवर्जिताः । अक्षार लवणा न्नास्युर्लव्य क्रीता शनास्तथा । भोगो भ्यं गतां वृत्तादिः । क्षारः प
 रिभाषाया मुक्ताः ॥ पत्रमा क्ते डे पपरा रो ॥ तैला भ्यं गो वांधवाना मंग संवाहनं च पत्र । तेन चा
 प्यापने जेतु र्यं चाप्रति सवांधवाः । प्रथमे द्दि त्ती पेच सप्रमे न वमे तथा वल्क्या गवहिः स्ना
 न कृत्वा दद्यात्तिलो दकं इति ॥ तदस्य दिन परे । अशौचं ने तिल कल्लैः स्नात्वा गृहं प्रविशे युगिति
 विष्णुक्तेः । विष्णुपुराणे त्वस्थि सं च मोर्ध्वं भोगो युक्तः । शय्या शनो पभोगस्तु स पिंडाना मपीष्य
 ते अस्थि सं च यना दूर्ध्वं संयोग स्तु न यो धितां ॥ भारते ॥ तिलान् ददत पा नी प दी य ददत जाय
 तं ज्ञातिभिः सह भोक्तव्य मेतत्प्रेने षु दुर्लभे ॥ मनुः ॥ मासा शने च नाश्रीयुः शमी रं च पृथक्
 स्थितौ । देवयानी ये कारिकायां । लवणं स्त्री रमाषा न्नाश्रु मां सानि पायसं । वर्जयेदाहता न्ने
 पुवाल रद्धानुरै र्विना । उपवासो गुरौ प्रेते पत्न्याः पुत्रस्य वा भवेत् । मरीचिः ॥ प्रथमे द्दि त्ती
 पे द्दि चतुर्थे सप्रमे तथा । ज्ञातिभिः सह भोक्तव्य मेतत्प्रेने षु दुर्लभे । भोजनं च दिवै वा । दिवा
 चैव न भोक्तव्य ममा सं मनुज र्थे भ इति । विष्णुपुराणात् ॥ क्रीत्वा लव्या वा दिवा न्न मश्रीयुरि
 ति पारकरे क्ते च ॥ मद नर ले हारी तः ॥ पाणि षु ग्राम ये षु पणी पुत्र के षु वा श्री रत्ना देवजानी मे
 ब्राह्मे । शुद्धित्वे आदि पुराणे ॥ आशौच मध्ये यत्नेन भोजये च स्व गोत्र जात । अन्नादिने नु म द
 नर ले ज्ञा ह्ये । यस्य मस्य तु वर्णस्य महा स्यात्त पश्चि मं त्विहः सतत्र गृहं शुद्धि च वस्त्र शुद्धि करे
 मपि । अन्त्य कर्म काली न वस्त्र योस्त त्रै वोक्तं । यामा ह्द हिलो गो त्वा प्रे त पृ ष्टे नु वा ससी । अ
 साना माश्रिता नां च यत्का स्नानं करे त्यथिति । शंखः । दानं प्रतिग्रहो होमः स्वाध्यायः पितृ क
 र्म च । चैत पिंड क्रिया वर्जै माशौ चे वि निवर्जते ॥ काठक गृह्ये ॥ यत्र प्राणी क्त मस्तत्रान्वहं
 महा वलिकु र्यादि ति पारकरः । तदानी मेव वस्त्रं ते दुर्ल दीप कास्य भाजनं प्रेता पद द्यात्
 आशौच प्रकाशे मर हाजः ॥ वासो न्ने च न लकु भं प्रदा ष्य कां स्य भाजनं । नग्न प्रच्छादने
 आह्वे त्रा स्तरा य निवेदे मेत ॥ भृगुः ॥ तिलो दकं तथा पिंडान् नृ नृ च्छा दनादिकं ॥ रा
 त्री न कर्मा त् सं ध्या या यदिकु र्या निरर्थकं ॥ ॥ अथ प्रे त पिंडं ॥ यद्यपि

हेमाद्रिपारस्करा ॥ ब्राह्मणेदशविंशत्यसत्रियेहादशस्यता ॥ वैश्वेपचदशमोक्ताः ॥ अद्वैतेश्वरकीर्ति
 त्तरसुक्ता ॥ तथापिभेतेभ्यः सर्ववर्गोभ्यः पिदान्दद्याद्दशैववित्तिनेनेवोक्तेः सर्वेषां दशैवजेयाः ॥ प
 दनरत्नेष्वेवं ॥ तथाचहेमाद्रेमाह्यथाप्रयोः ॥ ज्ञान्युक्ताशैवतुल्यास्तुवर्णा नोक्तवित्देवहि ॥ देश
 धर्मोत्तररत्नसमेतपिदानव्यस्यमित्युक्ताविमान्येपुदशमपिदोक्तमउक्तः ॥ देवस्तुदशमः पिदो
 रांवेहादशेहनि ॥ वैश्वानांवेपचदशेदेषस्तुदशमस्तथा ॥ अद्वैतस्यदशमः पिदोमासस्यैवित्देष
 तेइति ॥ सुदृष्टतादेशौचेअहादौचनेनेवोक्तः ॥ सद्यः शौचेप्रदातव्यसर्वेषुगणपत्रया ॥ देवते
 क्येपिनसांनान्यप्रजापत्यवत्तत्रेणकिंतुदशविंशत्यथक्दद्यात् ॥ शिरस्त्वाद्येनपिदनेतिदेश
 तावच्छिन्नानामेवशरीरेत्यादकत्वात् ॥ अहाशौचेप्रदातव्यः प्रथमसोक्तएवहि ॥ द्वितीयेहनि
 चत्वारस्ततोयेपचदेवहि ॥ अत्रैवप्रकारांतरं प्रागुक्तं ॥ शतातपः ॥ अशौचस्यचहासेपिपिप्र
 न्दद्याद्दशैवतु ॥ तत्रैकपात्रसकृत्तत्रादशविंशत्यदद्यात् ॥ उन्नरीयाशिलापात्रकहेइत्यविपर्य
 योः पूर्वदेज्ञानलीनदद्यात्पूर्वपिंशत्येववेति ॥ गृह्यकारिकायांपात्रविपर्ययोदोवाक्तेः ॥ शिला
 विपर्ययेद्यदस्कोटोदनेनोचति ॥ अश्याभ्यजनादिपदकमेणाः एकहापनीनपनवदप्रयोजकत्वा
 त् ॥ नद्वेखात्रलौकिकग्रहरा ॥ केचिन्न ॥ नवाभ्यादापभांडानिआरुक्चरुक्चनद्येतिप्रवेतसोक्ते
 पात्रानेकत्वमाहुः ॥ क्रियाकत्रेभ्येभ्येनशेषः समापनीयः ॥ एवंक्रियाप्रवृत्तानांपादिकश्चिदि
 पद्यते ॥ नद्वेधुनाकांपासर्वेषांसहकारिभिरितिपुद्गित्वेवहस्यतिस्मरतेः ॥ पत्न्याः कहेत्वरजो
 दशैनेचतदनेक्योत ॥ शाचादिगुणामात्रैवमित्युक्तेः ॥ आशौचांतैः आत्रैवेकत्रेखास्येवात्येन
 क्रियासर्वावत्तनीया ॥ कत्रेविपर्ययात् ॥ कालातिक्रियायोगाच्च ॥ वारहे ॥ स्थंडिलेभेतभागुत्त
 द्यासूवोक्तएवतु ॥ कृत्वातुपिंडसंकल्पनामगोत्रेणसुदरि ॥ परीचिः ॥ प्रेतपिंडवहिर्दद्यात्दर्भमत्र
 विवर्जितो ॥ नागदीप्याचहकृत्वास्नातः प्रमत्मानसः ॥ दर्भवर्जंनमनुपनीनपरं ॥ असकृता
 नांभूमोपिंडदद्यात् ॥ संस्कृतानां कुरेश्चिनिप्रवेतसोक्तेः ॥ मितास्त्रायास्त्रस्यतरे ॥ भूमोमात्युपि
 ङ्गानीयमुपलेवाद्दृष्टः ॥ पुनः पुच्छः ॥ फलमूलेअपयसाशकेननगडेनच नितमिअनरभै
 पिंडदक्षिणातो हरेत् ॥ नस्त्रीप्रसेकंपृथ्वधुपदीपनयेवच ॥ शालिनाशक्तुभिर्वापिशकैकेभ्य
 यनिर्वपेत् ॥ प्रथमेहनिपुद्ग्यंतदेवस्याद्दशाहिक ॥ मदनरत्ने मात्येभेनेजसम्भयचायपात्रं
 संपोष्यमलतः ॥ लौकिकान्नावधिअत्रपचदन्नंयतपुनो ॥ स्नात्वाथनिलसमिश्रंपदघाटभं
 सस्तरे ॥ शुद्धिनत्वेदेवजानीपेजाह्ये ॥ प्रथमेहनियोदद्यात्तमेतापान्नसमाहितः ॥ अन्नंनव
 सचान्येषुसएवप्रददात्यपि ॥ मृगमयंभांडमादापनवत्तातः सुसंपतः ॥ तदुलप्रसतितत्रत्रिः ॥
 स्नात्यपचत्स्य ॥ सपवित्रलिलेभिश्रुक्तमिकेशविवर्जित ॥ द्वारेपानेततः ॥ सिंहासुद्धावभ्यो
 रसन्निका ॥ भूपपस्तसरेद्भान्याम्याद्यानदेशसंभयान् ॥ ततोवनेजनंदद्यात्संस्मरत्तगोत्र
 मनि ॥ निलसंपिंमधुस्यैः संसिक्तंनम्रमेवहि ॥ दद्यात्विनापपिंडुत्तदक्षिणाभिमुखस्थितः ॥
 अर्थैः ॥ पृथ्वेस्तथाधुपेदोयेतोपेश्चशालिभिः ॥ उरणोततुमयैः ॥ अद्वैतेश्वरभिः ॥ पिंडमवर्षे ॥ दिव
 सेद्विसेदेपः पिंडएवकमेरात् ॥ सद्यः शौचंप्रदातव्यासर्वेषुगणपत्रया ॥ अहाशौचेपिदान

आख्यः पिंडाः समाहितैः । द्वितीये चतुरे दद्यादस्थिसेचयनंतथा । त्रींस्तु दद्यात्तृतीये द्विवल्वादि
 स्थालयेत्ततः । दशाहेपि च दत्तव्यः प्रथमे त्वेक एव हि । एकस्तोपांजलिस्त्वेव पात्रमेकं च दीपते
 द्वितीये द्वौ त्रितीये त्रीं नित्या युक्ता । एवेषु पंचपात्राशतोयस्यांजलयः क्रमान् । तोयपात्राणि
 तावन्ति संयुक्तानि तिलादिभिरिति ॥ पात्रकुम्भः ॥ अत्राहः पदमहो रात्रपरं । तेन रात्रावपि देय
 इति गौडाः । दिवसपदाद्वाचोने नित्येषु ॥ स एवैतुक्तेः सपिंडेन दशपिंडे प्रकांते पुत्रागमे
 पिसुनदधात् । असगोत्रः सगोत्रो वेति प्रागुक्तेः । दाहकृते वदशाहे कुर्यादिति मिताक्षराया ॥
 शुद्धितत्त्वे वायवीये ॥ असगोत्रः सगोत्रो वा पदि ह्यौ यदि वा पुमान् । यश्चाग्निदानं प्रतस्यपि
 उदघात्स एव हीति । तत्रैव । प्रके रात्रपिंडेन देहो नित्ययते यतः । क्रतुस्य करणायो गान् पुनर्न
 वत्रैवेत्क्रिया । शुद्धिप्रकाशे वायवीयेपि । निवर्तयति यो माहात्क्रियामन्यनिवर्तितां । विधिश्च
 लेन भवति पितृहाचोपजापते । तस्मान्नेन क्रियायेन केनापि चरुतापदि । नतानि वत्रैयेत्याहः
 सगोत्रममनुस्मरन्ति ॥ अत्रादिपुराणे ॥ पितृशब्दस्वधाचेवनप्रयुजीतकृद्द्विचित्र । अत्रुशब्द
 तथा चेदं प्रयत्नेन विवर्जयेत् । उपतिष्ठतामयं पिंडः प्रेतायेति समुच्चरेत् ॥ क्रियानिवंधेऽप्यसः ॥
 प्रेतापिंडं दत्त्वा नूनतो श्रीपादिनात्यये । भविष्ये ॥ अत्रादिमिषशक्तुनाशकमूलफलादिषु ।
 प्रथमे हनियद् दद्यात्तदनेरुहनि । रुहद्वारे षमशनेवातीर्थे देवगृहेपि वा । यत्राद्ये दीपते पिंड
 स्तत्र सर्वसमाचरेत् । ब्राह्मे । शिरस्त्रायेन पिंडेन मेतस्य क्रियते सदा । द्वितीयेन तु कुर्यात्क्षिनादि
 काश्च समासतः । गलासभुजवक्ष्सासित्तृतीयेन यथाक्रमं । चतुर्थेन तु पिंडेन नाभिलिंगगुदा
 निच । जानूजघे तथा पादौ पंचमनतु सर्वदा । सर्वमंगलाय षष्ठेन सप्तमननुनाडयः । दंतलो
 नष्टमेन वीर्षतनवमेन च । दशमेन नृशरोत्वं नृप । तासु हि पश्येत् इति । यासु वल्केयननु ॥ पिंडय
 सात्रनादेयं प्रेतायां दिनत्रयमित्युक्तेः ॥ अत्र फलतारतम्यं ज्ञेयं । इति विज्ञानेश्वरः ॥ तेन अ
 हाशौचपरत्वं देवपात्रिकोक्तं चिन्त्या । आशौचस्य च ह्यसौ पिपिंडानदद्यात्तु शौचवृत्तिवचनाच्च
 दिनत्रयावश्यकत्वाद्ये भित्तिहारलतादयः ॥ शातातपः ॥ जलमेकाहमाकाशस्थाप्यं शीरच
 मृगमया । पारस्करः ॥ मृगमयेतोरत्रिंशोरोदके विहाय सिनिदध्यः ॥ प्रेतात्रस्वाहीत्पुदकं पिवचे
 देश्रीरां रुद्रात्राविति गौडाः ॥ गाले उत ॥ अपक्वे मृगमये पात्रे उदघादिनत्रपि पिति उक्तम् ॥
 देसाद्रीपाये नृदशहृत्कम् । तस्मान्निधेयमाकाशे दशरात्रपयोजलां सर्वतापोपशांत्यर्थं मधुश्च
 मविनाशनं । देवजानीयेकारिकायां । तत्र प्रेतापकृतये दशरात्रमखंडितं । कुर्यात्तदीपनेने
 पारिपात्रे च मात्रिकं । भोत्याज्ञो जनकाले तु भक्तमुष्टिं च निवेयेत् । नामगोत्रेण संव्याथरिआपि
 त्वसुवत् । शातातपः ॥ अलोकान्मिंतलोकतु गेमुश्चादे समाचरेत् । तन्नाथेयं हि भवति नृनस्य म
 जस्य तु ॥ ॥ अथ दशाह मध्ये दर्शपातनिलीपः ॥ ॥ भविष्ये ॥ म
 वजाशौचं तत्र लुपदिदशैमपद्यते । सम्यप्यचोदके पिंडानस्नानमात्रं समाचरेत् ॥ अथ मृग
 आशौचं मंतरदशीयदित्यास्तैव शिंतां । समाप्तिमेतंत्रस्य कुर्यादिः पाह गोतमः ॥ पैठीनसिः
 आभेदावेव कत्रेयाप्रेतपिंडोदकक्रिया । हिरे देवेतु कुर्वीरा पुनः शौचं समुच्यते ॥ पातापित्रोस्तु

स्योक्तगोतमः ॥ अतर्हंशाहेदर्शश्चैतन्नसर्वसमापयेत् ॥ पित्रोस्तु यावदाशौचं दद्यात्पि जन्जलाजली
ना ॥ उदमभिग्रहमध्ये दर्शयति ॥ तद्दर्श्वन्नुदर्शतु पित्रोरपि तत्रैव समाप्येव ॥ पित्रोराशौचमध्ये तु प
दिदर्शः समापयेत् ॥ तावदेवोत्तरं तत्रैव समापयेत् ॥ अत्राह्यत्परिनिगालवोक्तैः ॥ अत्रेष्टानुग्रहमध्ये
स्यासमाप्तिरिति ॥ पराशरमाधवीये निर्णयानुते चोक्तं ॥ कार्त्तुदर्शपि ॥ दर्शो दशाहमध्ये स्याद्दर्श
तंत्रसमापयेत् ॥ त्रिरात्रादुत्तरं पित्रोर्मृताविति विनिश्चयः ॥ मदनपारिजाते तु गालवीयमापदतौ
रसपुत्रादिविषयं ॥ अत्रोक्ष्मपि पित्रोर्नैतंत्रसमाप्तिरिच्छते ॥ मदनरत्नेष्वेव ॥ ममनुदेशाचारस्य
वस्थेति प्रतिभाति ॥

॥ अथास्थिसंचयः ॥ ॥ तत्राश्वलायनेन ॥

कृष्णपक्षे एकादशी दर्शेषु आषाढा फाल्गुनीषु पदाभिन्नैर्दोषैः ॥ तदाशौचमध्ये संभवेत्
तत्रोक्ष्मचमागव्यात्करणे चैव ॥ आशौचमध्ये तु मदनरत्ने संवर्तते ॥ प्रथमेऽहिततीये वा सप्तमे
नवमे तथा ॥ अस्थिसंचयनं कार्यं दिने न द्वौ त्रयैः सह ॥ कूटो गपरिशेषे ॥ अत्र परेऽहस्ततीये वा
अस्थिसंचयनं भवेदिति ॥ द्वितीयेऽप्युक्तं ॥ विष्णुकाभ्यामनौ ॥ संचयनं चतुर्थ्यामिति ॥ माधवीये
यमः ॥ भौमाकै मंदवारेषु तिथिषु मे विवर्जयेत् ॥ वर्जयेदेकपादक्षैर्द्विपादक्षैः स्थिसंचयं प्रदात्
जन्मनक्षत्रे त्रिपादक्षैर्विशेषतः ॥ ब्राह्मे ॥ चतुर्थे ब्राह्मणानां तु पंचमेऽहनि भूभृता ॥ नवमे वैश्वज्ञा
जीनां शूद्राणां दशमात्परं ॥ दशमेऽहनीति वा पाठः ॥ शौनकः ॥ पलाशश्वस्थिदाहे च सद्यः संचय
नं भवेत् ॥ काम्यमरणो नु तस्य त्रिरात्रमाशौचं ॥ द्वितीयेऽप्यस्थिसंचयः इत्युक्तं ॥ अंगिराः ॥ त्रैतीभूतं
तयोद्दिश्य यः शुचिर्न करोति चैत ॥ देवतानां तु यजनं तं शप्यत्यथ देवताः ॥ तद्दिभिः स्वस्वत्त्रेभ्य
कृतौ ज्ञेयः ॥ हेमाद्रौ नागरत्वे ॥ त्रीणां संचयनस्यार्थे तानि वैश्वर्यासंप्रतं ॥ यत्र स्थाने भवेन्मृत्युः
तत्र आर्द्धं कल्पयेत् ॥ एकोऽद्विष्टं ततो मार्गं विश्रामो यत्र कारितः ॥ ततः संचयनस्यार्थं तृतीयेऽत्र
द्विमिष्यते ॥ अत्र एकै मदनरत्ने च ब्राह्मे ॥ सद्यः शौचतथैवाह सद्यः संचयनं भवेत् ॥ अत्राशौचेन
तीयेऽपि कर्तव्यस्त्वस्थिसंचयः ॥ तत्रैव षण्णशानदेवतायां चतुर्थे दिवसे चरेत् ॥ मृगमपेषु चर्मा
डेषु कुंभेषु रुचकेषु वा ॥ सुपकैर्भक्ष्यभोज्यैश्च पापसैः पानकैस्तथा ॥ फलैर्दूलेर्वनोप्यश्रुत्याः
क्रव्याददेवताः ॥ धूपदीपस्तथा माल्यमर्घ्यं देयं त्वराद्वितैः ॥ तत्र पात्राणि पूर्यानि षण्णशाना
न्नेः समंततः निवेदयन्निर्वक्तव्यैतैः सर्वैरतहं कृतैः ॥ नमः क्रव्यादमुख्येभ्यो देवभ्यः इति सर्वदा
येत्र षण्णशाने देवाः स्युर्भगवतः सनातनाः ॥ तेसां साक्षात्प्राद्वं हंतु वलि मष्टांगमक्षयं ॥ त्रैतस्या
स्य शुभान् लोकान् प्रपच्छंतु च शाश्वतान् ॥ अस्माकमायुराग्रेऽप्यसुखं च ददता चिरं ॥ एवं कृ
त्वा वलिं सवीनक्षीरणाभ्युक्ष्य वाग्यतः ॥ एवं देत्वा वलिं चैव दद्यात्पि जन्मपुत्रं ॥ एकं षण्णश
नं वासिभ्यः त्रैतापै वतु मध्यमं ॥ तृतीयां तस्य त्विभ्यश्च दक्षिणां संस्थमादरात् ॥ ततो यज्ञिपवृ
क्षोऽथोशाखामादाय वाग्यतः ॥ त्रैतस्यास्थीनि गृह्णाति प्रधानांगोऽनुवा निचाशिरसो वक्ष
सः पाणयोः पार्श्वीभ्यां चैव पादतः ॥ पंचगव्येन संस्थाप्य सौमवस्त्रेण वैश्वचा प्रक्षिप्य मृगम
येभाडेन वेसाच्छादने शुभे ॥ अत्र गव्ये वक्ष्यते वा शुद्धे संस्थापयत्यपि ॥ गृहीत्वा स्थीनि तत्र
संनीत्वा तोषविनिःक्षिपेत् ॥ ततः समाज्जनं भूमे कर्त्तव्यं गोमयां वुभिः पूजा च पुष्पधूपधै

बलिभिः प्रवेत्तमात् ॥ इति ॥

॥ अथतीर्थस्थिक्षेपविधिः ॥

॥ त्रयेवा ॥ त

स्थानाच्छनकैर्नौत्वाकदाचिज्जान्दवीजले कश्चित्क्षिपति ससुत्रो देहित्रे वा तहा दः ॥ मानः
कुलेपितकुलेवर्जयित्वा न राधमः ॥ अस्थीपुत्रकुलस्थस्य नीत्वा चाद्रापणं चरेत् ॥ तत्रैव ब्रह्मा
उत्तराणो ॥ अस्थीनिमात्तापितृश्रद्धेजापततिगणामपिपक्षयिचित्पदस्यभ्रमसापिद्व्यारि
भूतालेषानुनीर्थानि फलप्रदानि ॥ स्नात्वा ततः पंचगव्येन सिक्काहिरण्यमध्वान्यतिलैश्च यो
ज्यः ॥ ततस्तृप्त्युदपुटे निधापयन् अन्दिशं प्रतगरोपगृह्णा ॥ नमोस्तु धम्मोपवदस्यविष्यजलेस
मेप्रीत इति क्षिपेत् ॥ उत्थाय भास्वतमवेक्ष्य सूर्य्यं सदक्षिणां विप्रमुत्थापय दधात् ॥ एवं क्रुते भेत्
पुरस्थितस्य स्वर्गैर्गतिः स्यात्तमहेदनुत्सा ॥ यमः ॥ गंगातोपेषु मस्या स्थि क्षिप्यते शुभकर्मणाः
ततस्स पुन एव त्रिंश्लोकात्स्नानात् ॥ तथा ॥ अहं गते गुरोः सुक्रेतया मासे मलिम्बुवे
गंगायामस्थिनिःक्षेपं न कुर्यादिति गौतमः ॥ दशाहं तर्न दोषः ॥ दशाहाभ्यन्तरे यस्य गंगातोपे
स्थिमज्जति ॥ गंगायां मरणं यादृक्तादृक् फलमवाप्नुयादिति मदनरत्ने वदमन्त्रैः ॥ यो न को
हपवश्यामि अस्थिक्षेपविधिक्रमात् ॥ आदौ ग्रामाद्द्विर्गन्वास्नानं कृत्वा सचैलके ॥ प्रोक्ष्येत्
पंचगव्येन भुवमंत्रैर्विचक्षणेः ॥ गा यत्राद्यैः पंचगव्यमंत्रैर्निस्वात्तास्थिभूमिप्रोक्ष्येत्यर्थः ॥ उप
सर्पादिभिर्मंत्रैः प्रार्थयन् खननं तथा ॥ मृत्तिकोडरणां चास्यां यद्ग्रां च यथाक्रमं ॥ उपसर्पेति चतु
भिर्मंत्रैः क्रमेण प्रार्थनादिज्ञेयं ॥ स्नात्वा स्थिपुट्टिकुर्वीत एतौ न्विद्वेति सक्ततः ॥ स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वा त
तः स्नानं पंचगव्येन शुभ्रति ॥ दश स्नानिकुर्वीत तत्र मंत्रैर्विचक्षणाः ॥ गोमूत्रं गोमयं क्षीरं द
धि सर्पिकुशोदकं ॥ भस्ममृण्मध्वादीनि मंत्रतस्नानिवैदशः ॥ कुशैः संमाज्येदस्थीन्यतो दे
वेति मंत्रतः ॥ एतौ न्विद्वं शुचीचेति न तमहरतीति च ॥ पावमानी ममाये च रुद्रसक्तं यथाक्रमं ॥
एतैर्कुशैर्मूर्ध्नि हेमश्राद्धं ततः कुर्यात्पितृनुद्विष्य मन्त्रतः ॥ पिडदानं प्रकुर्वीत ततश्च तिलत
पणं ॥ अस्थिक्षेपांगचेदं ॥ अजिनं कवलादर्भां गोकेशः शरणमेव च ॥ भूज्जपत्रं ताडपत्रं स
प्रधावेष्टनं स्मृतं ॥ हेमचमोक्तिकं रूप्यं प्रवालं नीलकं तथा ॥ निक्षेपेदस्थिमध्ये तु शुद्धिभं व
तिना न्यथा ॥ ततो ह्यं प्रकुर्वीत तिलाज्येन विचक्षणाः ॥ उदीरतेति सक्तं न हनेदृष्टात्तरं शतं
ततो गत्वा क्षिपेत्तीर्थे सशे दोषानविद्यते ॥ मूत्रपुरीषाचमनं कुर्वन्नास्थिनिधारयेत् ॥ अत्र द
शदानवैतरणीं ऋणामोक्षपापभेदुदानमुक्तदिवोदासीये ॥ काशीखंडे ॥ धने जपोपि धर्मोत्सा
मात् भक्तिपरायणः ॥ आदायास्थी न्यतो मातृभेगा मागे स्थितो भवता ॥ पंचगव्येन संस्त्राप्यत
थापचा मृतेन वै ॥ यश्च कद्देमलेपेन लिखा उष्यैः प्ररज्य च ॥ आवेक्ष्य तत्र वस्त्रेण ततः पद्मवरेण
च ॥ ततः सुरसवस्त्रेण ततो गांजिष्ठवाससा ॥ नेपालकवलेनाथमृदाचाथविशुद्धया ॥ ताश्च स
पुत्रकैः कृत्वा मातुरगान्पथो वहेत् ॥ व्यासः ॥ पदवस्त्रं च कौशेयं माजिधं श्वेतवस्त्रं च ॥ कवल
शाणपत्रं च अजिनं च तथोत्तरं ॥ एषां विकल्पः ॥ अन्यत्रात्र विशेषस्त्वित्यलो सेनो दिवोदा
सीये च जेपः ॥ संचपनोत्तरं आद्रमाहाश्वलापनः ॥ आद्रमस्तेदं कुरिति ॥ स्पृश्ये सारं ॥ संच
यने कृते मनुष्यलोकं गच्छतः ॥ पाथेयं आद्रमामेन कापेमिति ॥ अनुपनीतस्य न संचयने ॥

॥ अथनवश्राद्धं ॥ पृथ्वीवदोदयेअगिराः ॥ प्रथमेहित्तीयेवपच
मेसप्रमेतथा ॥ नवमेकादशेवेवननवश्राद्धमुच्यते ॥ शिवस्वामी ॥ नवश्रादिपचाहुराश्वलाय
नशाखिनः ॥ आपस्तंबाः षडित्साहुर्विभाषावितरेषुहि ॥ पंचे कादशाहिकंविना ॥ मरणाद्विष
मेषुदिनेषुकेकंनवश्राद्धकुर्यादानवमाषुदिनंवमा ॥ विच्छिद्येनेकादशे ॥ तत्कुर्यादिदिमदतर
त्वेवोषामनोक्तेः ॥ भविष्य ॥ नवसप्तविंशराज्ञानवश्राद्धान्यनुकृमात् ॥ आद्यतपोवर्णयोस्त
षडित्साहुर्महर्षयः ॥ हेमाद्रौदृढवसिष्यः ॥ अलध्वानुनवश्राद्धेभतत्वात्नेवमुच्यते ॥ अर्वाङ्ग
द्वादशाहस्यलध्वानातिदुष्कृतं ॥ अतःषडव ॥ एतान्येवविषमश्राद्धानीत्युच्यते ॥ नागरं
उनु ॥ पचमेसप्रमेतद्दृष्टमेनवमेतथा ॥ दशमेकादशेवेवनवश्राद्धानितानिवेत्युक्तं ॥ कात्या
यनस्त ॥ चतुर्थेपचमेवेवनवमेकादशेतथा ॥ यदत्रदीपतेजतोस्तन्मवश्राद्धमुच्यते ॥ प्रथमे
सप्तमेवेवेव्याघपादेव्यासपाठः ॥ बहूचानानु ॥ नवश्राद्धदशाहानिनवमिश्रंतुषडृतनित्युक्तं
नारायणचतौ ॥ दीपिकाया ॥ अथनंदनुपाद्येचतुर्थेदिनेश्राद्धं ॥ पचमसप्तमाष्टनवरिक
रुदेयुषुग्मद्विजे ॥ प्रथमेहित्तीयेत्तिपचसप्तनवस्वपि ॥ द्वौद्वौपिंजेमरातयौशेषेकेतुविस
सेन ॥ एकोविषमश्राद्धेअवमवपिंडश्चैकरतिहाविसर्षः ॥ अत्रशराभेदाद्यवस्था ॥ अपर्णकं
भविव्ये ॥ नवश्राद्धंविपक्षचषरमासमासिकानिचानकुरेति सुतोयस्तुतस्थाभःपितरोग
नाः ॥ बाणहे ॥ गतोसिदिव्यलोकंत्वक्तृतांविहितान्यथ ॥ मनसावापुभूतेनविप्रेत्वाहं
नियोजये ॥ पूजयिष्यामिभोगैस्त्वामेवंविप्रंनिमंत्रयेत् ॥ आवाहनेपितत्रैवा ॥ इहलोकंपरित्य
ज्यगतोसिपरमांगतिम् ॥ मनसावापुभूतेनविप्रेत्वाहंनियोजयेति ॥ तत्रैवबहुचपरिशिष्टे ॥
अनूदकमधुपंचगंधमाल्यविवर्जितं ॥ नवश्राद्धमंत्रचपिंडोदकविवर्जितं ॥ उदकमर्षं ॥ पि
ण्डोदकेषुडंतापितरश्म्वनेजनादि ॥ एकोद्विष्टेषुसर्वेषुनस्वधानाभिरम्यतां ॥ नाम्नोकरांमत्र
श्र्यएकंवाथनिलोदकं ॥ अनपत्येषुसर्वेषुनस्वधानाभिरम्यतां ॥ स्वस्त्यस्तुविसजेदेवंसकृत्प्रणव
वर्जितां ॥ एकोद्विष्टस्यपिंडंतुअत्रश्राद्धेनविद्यते ॥ पितृश्राद्धंनकुर्वीतपितृहाचोपजापने ॥ सपि
उनातमागितिहेमाद्रिः ॥ नेननैवस्वधाप्रयंजीतप्रेतशब्ददशाहिकेरिति ॥ ऋष्यश्रुः ॥ गौरीदशाहि
कोक्तोकादशाहस्वधामभोगएवेनिहारलतापरास्ता ॥ रत्नावल्यां ॥ आशीषोद्विषण्णभोज
याशीः ॥ स्वस्तिवाचने ॥ पितृशब्दः ॥ स्वस्वधशर्मश्राद्धत्येववापात्रालंभोवगाहश्चउल्लुख्येने
स्वनादिकं ॥ तन्निप्रश्नश्चनिकिरः ॥ शेषप्रश्नलथेववा ॥ मदक्षिराविसर्गश्चामीमांतगमनेतथा ॥
अष्टादशपदार्थाश्चेभतश्राद्धेविवनेयेत् ॥ अत्रस्वधापितृनमः ॥ सश्रेननिलोसीतिमंत्रेभतशब्दे
हेनत्सींवातिलावपनं ॥ नृसीमर्षदानं ॥ अमुष्येस्वाहेनिप्रेतनाश्रापारिहोमः ॥ नाश्राएकपि
डः ॥ निनयनमंत्रेअहः ॥ अमुमंत्रणादस्वमंत्रके ॥ अभिरम्यतामिति विसर्जने ॥ एनवश्राद्धवर्ज
कोद्विष्टेषु ॥ नवश्राद्धेत्वमंत्रके ॥ सर्वेभित्तिनाएवपरावृत्तिः ॥ क्रियानिवंधः ॥ उत्रानेव्याप्येत्वाग्नेमो
द्विष्टेसदावुधः ॥ न्युज्जनुपावर्णेकुर्यात्तस्योपरिकुशान्प्यहेन ॥ नवश्राद्धहेकांभाषंयत्राश
योपिवा ॥ सपिंडीकरणांनानिभेतश्राद्धानिमाभिवै ॥ तानित्युल्लेकिकेवहाविनाहस्ताश्वलाप

नः॥ इदं संभवेनेन कार्यं नवश्राद्धेषु च्छिद्येयं हपुंषितं च यत् । देवयोर्भुक्तशेषं च नतं जुजीत कर्हि
 वित् ॥ इति श्रंगिरोचनलिगात् ॥ द्वाभ्यां तदा तु क्त्वाभ्यां शुद्धिः स्यात्तु विवेकिनां मिति त्राह्ये उक्तं ॥
 विघ्नचनिर्णयामृते करवः ॥ नवश्राद्धे नासिके च यद्यदेतरितं भवेत् । तत्र इतरस्यात्तं आदुष्ये य
 पचक्षते । हेमाद्रौ गालवः । शावेतुस्तुतं के चेत्यान्निशाया च मृतौ तथा ॥ तद्वश्राह्यानि देयानिय
 याकालं यथा क्तं ॥ निशामामाशौचांते च हृहृदौ ॥ अन्वारो हरो तु नवश्राह्यानि सर्वाणिसपिं
 डीकरणेषु च । एक एव वृषोत्सर्गो गौरेका तत्र दीयते ॥ आशौचां त्यदिने कार्यं मुक्तं ज्ञात्वा । यस्य
 पसुनवराणस्य यस्यान्मश्रिमं च हः । सतत्र वस्त्रशुद्धिचरुशुद्धिकरोत्यपि समाप्य दशमपिंडं त्रे
 तस्यै तु वा ससी ॥ अथानामाश्रितानां च मज्जा स्नानं करोति च । श्मश्रुलोमनस्नानां च मज्जा
 तज्जहास्यपि । गौरसर्षपकल्केन तिलकल्केन संयुतां शिरः स्नानं ततः कृत्वा तोयेना च म्वा म्प
 तः ॥ वषभंगां सुवरां च सृष्ट्वा शुद्धो भवेन्नरः ॥ क्रियानिवेद्ये गृह्यकारिकायां ॥ अत्र पिंडत्रयं पद्यु
 त्तत्सखिभ्यस्तथा दिमं । चेतापत्रयमंत इहृती पंचममापदे तथा ॥ कर्त्री त्रप्राथिताः संतो ज्ञा
 तिसंवेधि वाधवाः । द्युरभ्यगतः पूर्वैत्री स्त्री न धर्मो देकां जलीना । पूर्ववन्नामगोत्राभ्यां निमनो
 नेह कश्चन । मदनरत्ने विष्णुहारीतौ ॥ आशौचांते क्तं श्मश्रुकर्मणा स्तिलकल्केः सर्षपकल्के
 वोक्ताताः शुक्लवाससो गृहं प्रविशेयुस्तत्र शान्तिकं कृत्वा ब्राह्मणपूजनं कुर्युरिति ॥ देवलः ॥ द
 शमेह नि संप्राप्ते स्नानेनामा इह भवेत् । तत्रत्याज्यानि वासांसिके श्मश्रुनत्वानि च । अपरा
 के च हस्यतिः ॥ नवमे वा ससांत्यागो नखरोमां तथा तिमे । तत्रैव व्यासः ॥ आशौचां त्यदिने सौ
 रंजनन्यां च गुरो मृते । एतत्पेता ल्यवययसामित्या ह्वापस्तवः ॥ अनुभाविनां च परिवापनमिति
 अनुभाविनः कनिष्ठा इति विज्ञाने चरन्नाकरादयः ॥ आशौचमनुभवतो पुंसां सर्वोशौचे मु
 उनां आत्मानरपतेर्द्विजन्मनां दारकर्म मृतसूतकेषु च । वधमोक्षमखदीक्षरोषपि क्षौर
 मिष्टमखिलेषु चोडुषु । इतिरत्नमालोक्ते जैननाशौचेपीति शुद्धित्वा दयः ॥ अत्र देशतचारतो
 व्यवस्था । परंशिखावर्जं । केशश्मश्रुलोमनस्नानि वापयीत शिखावर्जं मिति गोभिलोक्तेः
 पञ्चापस्तवः । न समावृत्ता वपेयुरत्यत्र विहारदित्येके । विहारो दशोदियागः । तिनविनास
 मावृत्ता गृहस्थानवपेयुरित्यर्थः ॥ वृथा छिनत्तियः केशान्तमेमाहृत्रे ह्यानि नमिति । तत्के
 शश्मश्रुधारपता मग्या भवति संततिरिति दानधर्मोक्तकाम्परे । अनुभाविनः पुत्रादय
 एवत्येके । पुत्रः पत्नी च वपनं कुर्यादने मथा विधिः ॥ पिंडो नो चिन्त्योपिकुर्यादित्यसमा
 हित इत्युपरके व्यासोक्तेः । यत्तमिताक्षरायां । द्वितीयेह निकर्तव्यं शुरुकर्म प्रयत्नतः । तृती
 येपंचमेवापि दशैवोपदानत इति । आनदानत इति चतुर्थ्या दीनि । तस्यथमदिने असम
 वेत्तेयं । अलुप्तकेशोयः पूर्वसोत्रकेशानप्रवापयेत् । द्वितीयेह तृतीयेह पंचमेसप्तमेपि वा ।
 यावत् श्राद्धं प्रदीयेत्तावदित्युपरं मतिमाधवोपे । मदनरत्नेवो धामनोक्तेः । मदनपारि
 जातेतु । दशमेपथमे च समुच्चपउक्तः । यत्तदशमपिंडं मुत्स्यरात्रिषे शुचिर्भवेदिति तदे
 कादशाहश्राद्धो गविप्रनिमंत्रणार्थं ज्ञेयं ॥

॥ अथ नवश्राद्धं ॥ पृथ्वीवेशे दये अगिरः ॥ प्रथमेन्द्रितोये चंपव
मेसप्रमेतथा ॥ नवमेकादशे चैव नवश्राद्धमुच्यते ॥ शिवस्वामी ॥ नवश्राद्धनिपचाहराश्वलाय
नशाखिनः ॥ आपस्तंबाः षडिसाहविंशतिरुच्यते ॥ पंचे कादशाहिकं विना ॥ मरणादिषु
मघदिनेषु कैकेनवश्राद्धकुर्यादानवमाघदिनवमं ॥ विच्छिद्येनेकादशे ॥ तत्कुर्यादिति मदनर
त्नेवौधापनोक्तेः ॥ भविये ॥ नवसप्तविंशराज्ञानवश्राद्धान्यनुक्रमात् ॥ आद्यतमो वैशोपोस्त
षडित्याहर्महर्षयः ॥ हेमाद्रौ वृद्धवसिष्ठः ॥ अलध्वानुनवश्राद्धमेतत्त्वानेवमुच्यते ॥ अत्रोक्त
द्वादशाहस्यलश्रात्तरिदुक्तं ॥ अतः षडेवा ॥ एतान्येवविषमश्राद्धानीत्युच्यते ॥ नागरख
डेत् ॥ पंचमेसप्रमेतद्दृष्टमेनवमेतथा ॥ दशमेकादशे चैव नवश्राद्धानितानि चेत्युक्तं ॥ कात्या
यनस्तु ॥ चतुर्थे पंचमे चैव नवमेकादशे तथा ॥ यदत्रदीयते जंतोस्तन्नवश्राद्धमुच्यते ॥ प्रथमे
सप्रमे चैव न्यायपादे व्यासपादः ॥ चहृचानात् ॥ नवश्राद्धदशाहानिनवमिश्रतुषडुक्तमित्युक्तं
नारायणरुत्तौ ॥ दीपिकायां ॥ अथ नदत्तपादाद्ये चतुर्थे दिनश्राद्धं ॥ पंचमसप्रमाघनवदिक
रुदेषु पुत्रद्विजेः ॥ प्रथमेन्द्रितोयेन्द्रिपंचसप्तनवस्तपि ॥ द्वौ द्वौ पिंजो मदातयौ शेषे कतुविस
संत ॥ एको विषमश्राद्धे अवपवपिंडश्चैकरिद्वाविमर्षः ॥ अत्र शाखाभेदाद्यवस्था ॥ अयं एक
भविये ॥ नवश्राद्धविपश्चषणमासमासिकानि च ॥ नक्तुरेति सुतोयस्तुनस्थाधः पितरो म
ताः ॥ वारह ॥ गतौ सिद्विलोके त्वक्तृता न विहितान्यथ ॥ मनसा वायुभूते न विप्रत्वाह
नियोजये ॥ पूजयिष्यामि भोगे स्त्वाभे वै विप्रं निमंत्रयेत् ॥ आवाहने पितृवैवा ॥ इदं लोके परित्य
ज्य गतोसि परमागतिम् ॥ मनसा वायुभूते न विप्रत्वाहं नियोजये शति ॥ तत्रैव बहुवपरिशिष्टे ॥
अनूदकमधुपंचगंधमाल्यविवर्जितं ॥ नवश्राद्धमंत्रं च पिंडोदकविवर्जितं ॥ उदकमर्थं ॥ पि
ंडोदकमुद्धतापितृशस्त्रवनेजनादि ॥ एकोद्दिष्टेषु सर्वेषु न स्वधानाभिरम्यता ॥ नागौ करणमंत्र
श्च एकैवाथ तिलोदकं ॥ अनपत्येषु सर्वेषु न स्वधानाभिरम्यता ॥ स्वस्त्यस्तु विसृजे देवसक्तत्वरार
वर्जितं ॥ एकोद्दिष्टस्य पिंडुत्तत्रशब्देन विद्यते ॥ पितृशब्देन कुर्वीत पितृहाचोपजायते ॥ सपि
डनात् प्रागिति हेमाद्रिः ॥ नेनैव स्वधामं प्रयुज्यते तत्र शब्दशाहिकैरिति ॥ अथ अंशुः ॥ अंशुः दशाहि
कोक्तेरंकादशाहस्वधामयोग एवेति हालनापरास्ता ॥ रत्नावल्यां ॥ आशीषोद्दिष्टाणां भोज
याशीः स्वस्तिवाचनं ॥ पितृशब्दः स्वस्वभ्रशर्मशब्दस्तथैव च ॥ पात्रालंभो वगाहश्च उन्मुखोति
खनादिकं ॥ तृप्तिप्रश्नश्च विक्रिः शेषप्रश्नस्तथैव च ॥ प्रदक्षिणा विसर्गश्च सीमांतगमने तथा ॥
अष्टादशपदार्थो अत्रेतदश्राद्धविवर्जयेत् ॥ अत्र स्वधापितृनमः ॥ एशब्देन तिलो सीति मंत्रे तत्र शब्दे
हेनत्तसीवातिलावपने ॥ तृप्ती मर्षदाभे ॥ असुखे स्ताहे निप्रेतनाश्रापाणि होमः ॥ नाश्रा एकः पि
डः ॥ निनयनमंत्रे ऊहः ॥ असुमंत्रणादि वमंत्रकं ॥ अभिरम्यतामिति विसृजेत् ॥ एतवश्राद्धवर्ज
कोद्दिष्टेषु ॥ नवश्राद्धत्वमंत्रकं ॥ सर्वेभिति नारायणरुत्तिः ॥ क्रियानिवंधे ॥ उत्रानेस्वाभयेना मनेजो
दिष्टे सदावधः ॥ मुञ्जुत्तपावैरौक्योत्तस्योपरि कृपा न्यसेत् ॥ नवश्राद्धशंकां भयार्थं यथा
योपिवा ॥ सपिंडीकरणं तानिप्रेतश्राद्धानि पापिवै ॥ ताविसृजेत् ॥ किं कुरुविद्याहवाश्रुवाप

परंविष्णुः॥ प्रायुक्तशंखादिवचनानां चानाकरत्वादितिवदंतः॥ कल्पतरुवाचस्पतिप्रमुखाः
 सर्वमहाभिवंधविरोधादपेक्ष्याः॥ उशनाः॥ अहाशौचेपिकर्तव्यमाद्यमेकादशेहनि॥ अती
 तविषयेसद्यस्यहोर्ध्ववातदिव्येने। याज्ञवल्क्यः॥ एकोद्विष्टदैवहीनमेकार्थैकपवित्रकं। आ
 वाहनामौकरणा रहितंत्वपसव्यवत्। उपनिष्ठाभित्यक्ष्यस्तानेविषेविसर्जने। अभिरम्
 ताभिति। वदेतन्नृपुलेभिरताः सहेति। सदिनमिति त्रिप्रश्नमुस्वदिनमिति अनुज्ञावचनं।
 इतिकान्यायनः॥ अनौकरणविषयोपरः। वद्वचनानां तु सर्वैकोद्विष्टेषु तद्रवत्येवमुक्तं प्रा
 क्। प्रथमेपात्रे संखवानित्यस्य तृतीयेणापिधानस्य च वाधानपात्रयुजेतेति प्रत्यपाशिः
 प्रचेताः॥ नात्रपात्रालंभो नाशिषः प्रार्थयेत्। अत्र विशेषो हेमाद्रौ वा एहे॥ प्रमश्रुकर्म तु कर्त
 व्यं न खच्छेदस्तथैव वा। स्वपनाभ्यंजनं दद्याद्दिपापविधिशर्वकं। तथा॥ उपवेश्यासने भरे
 ऊत्रतत्रपकल्पयेत्। पश्चादुपानहौ दद्यात्सर्वाणामभरणानि च॥ विष्णुः॥ दक्षिणांतं प्रा
 मुक्त्वा दत्ताक्ष्यो देकेषु च रंगुलपृथ्वीस्तावदंतरालालावदधः खानावित्त्यायतास्तिस्रः
 कर्षूः कुर्यात्॥ कर्षूंगांसमीपे नित्रपमाधापपरिस्तीयैकैकस्मिन्नाहतित्रपं जुहुपातसोमापि
 नृमते स्वधा। नमो ग्नये कव्यवाहनाय यमाया गिरस्वने रनिस्थानत्रपे भागवत्। पिंडनिर्वपणादधि
 मथश्रुतमांसैः कर्षूत्रयंपूरयित्वैतन्नमरतिजयेत्। शेषं न वश्चाडवत्। अत्र साग्नेरप्येते वैश्वदे
 वरत्युक्तं प्राक्। इदं दशाहकत्रोपुत्रेण वा कार्यमित्युक्तं। क्रियानिवंधे गृहकारिकायां तिलोति
 त्रेतदैवेभ्यः त्रेतलो कान्हीनोतकं। मंत्रमुक्त्वा तिलानेव पक्षिपेदथ्यपात्रतः। दक्षिणां मुद कुं
 भं च सान्नेदत्वा नथैव गां। तस्मै दद्यात्तु शेषं तं जागम्यपि भाजनं। विभाभावे ग्नावेकोद्विष्टु।
 अग्नौ पायसंश्च पित्वा ज्यभागांते तदये प्रादप्रयोगं। कृत्वा ग्नौ प्रेतमावा स्वगंधाधैः संप्रज्य
 पृथिवीते पात्रमित्यादिनां संकल्प्यो दीरता मवरत्पृष्ठाभिश्च तुरावृत्ताभिर्दोत्रिशराहती ह
 त्वापिंडदानादिप्रादंसमापयेदिति। याज्ञवल्क्यः॥ एतत्सपिंडीकरणमेकोद्विष्टस्त्रिया अपि
 ॥

॥ अथ वृषोत्सर्गः ॥

सचनित्यकास्यः॥ न करेति वृषोत्सर्गं सुतीर्थं वा
 जलांजलिं। नद दानिसुतोपस्तुपि नृहृद्धार्य एव सः। उच्चारः। डरीषं सृष्ट्वा वहवः। उत्रापद्येकोपि
 गयां ब्रजेत्। मनेत वा भवेयेन नीलवारुषमुत्सृजेत्। इति मातृयकोमौक्तेः॥ एकादशे ह्येतेत्य
 यस्य नोत्सृजेत् वृषः। प्रेतत्वे सुस्थिरं तस्य दत्तैः प्रादशतैरपीति। षट्त्रिंशन्भूते निदाश्रुतेः एवं
 कृत्वा ह्यवाप्रीति फले वाजिम खोदितं। यमुद्दिश्योत्सृजेत् नीले सलभेन परंगतिं वृषोत्सृष्टः
 पुनात्येव दशतीतान् दशापरान्। इति॥ देवीपुराण भविष्यादौ फलश्रुतेश्च॥ अथ महादशा
 हेप्युक्तो भविष्ये। चैवावापि नृतीयां वा वैशाखायां दशे न्दिवेति। विष्णुधर्मैतुपुताहेप्युक्तः।
 विषुवत्तद्विषये चैव मृताहेवांधवस्येति। अथ गृहे न कार्यः॥ न गृहे गोचये नीलकामयनप्रक
 लफलमिनिका लिका प्रएणात्॥ कामधेनौ॥ वत्सरभ्यंते रेपि त्रैवैषस्योत्सर्गकर्मणि। रुदि
 र्वीततदस्य त्रसमारभेत॥ न च संतुजाद्ये॥ लोहितोपस्तवरो न प्रलेखच्छेत्पांडुरः
 रविषाराणाभ्यां सनीलो वृष उच्यते। अंतवर्गस्तु मुल्यादीनिष्पामानिष्पामस्य वाश्वे

विप्रः शुभ्यन्तपः स्यात्वाश्रयिषोवाहनायुधैः । वैश्यः प्रतोदरशमीन्वायधिश्चरुतक्रियः । शुद्धित
त्वेदेवलः ॥ अर्धाहः मुनिवृत्तेषुमुस्ताः क्रतुमंगलाः । आशौचादिप्रमुच्यते ब्राह्मणान्स्व
स्तिवाच्यवायाजवल्क्यः ॥ अधमकादशेहनि । शत्रियाद्यैरणोवेष्कादशान्निआहकार्यं ।
आद्यं आह मशुद्धोपिकुयोदेकादशेहनि । कर्त्रेत्तात्कालिकीशुद्धिरशुद्धिः पुनरेवसरतिहेमा
द्रौशरवोक्तेः । पैठीनसिः ॥ एकादशेहियच्छाहंतत्सामान्यमुदाहृतं । चतुर्णांमपिवर्णानां
सूतकतुपृथक्पृथक् ॥ पुत्रमरेविः ॥ आशौचानेततः सम्पकपिंडदानसमाप्यते । ततः आ
हं प्रदानव्यं सर्ववर्णेषुविधिरिति । तत्सर्ववर्णानां दशादशोवपरां पुत्रविष्णुः ॥ अथाशौ
चापगमरति ॥ पंचगोडयथेहारीतः ॥ श्वेभूतेस्कोद्विष्टकुर्यात् । पञ्चवैजवापः । अर्धदश
स्यात्परेशुरिति तद्विषयविषय । एतेन दशमपिंडोक्तवैष्यश्च अवपवपिंडा समाप्तौ कथमेका
दशेह्यश्चाहमिति मूर्खोक्तिः परस्ताः । वचनादाशौचमध्यस्वतत्राप्यविरोधात् ॥ भविष्ये ॥
एकादशेभ्यो विप्रेभ्यो दद्यादेकादशेहनि । भोजनं तत्रैवैकस्मिन् ब्राह्मणाय महात्मने ॥ पुत्रमा
त्ये ॥ एकादशेहनि तथा विप्रानेकादशेवतु । सूत्रादिः सूतकानेतत्तु भोजयेद्युजोहिजानि
ति तद्द्रव्यं आह परमिति मदनपारिजातः ॥ गोडास्त्वस्माह्वनात्सत्रियादीनामाशौचा
नेवेत्याहः ॥ रामायणेपि ॥ समतीते दशाहेतुकृतशौचायथाविधिः । चक्रेद्वादशिकं आह
त्रयोदशिकमेव च । द्वादशिकं द्वादशाहेतीते आह । त्रयोदशिकं चतुर्दशहविषेपसपिंडं
पाथेयादि । शत्रियाणां द्वादशाहाशौचे त्रयोदशे महैकोद्विष्ट । चतुर्दशे सपिंडं । द्विविध
वाक्यादेकादशाहाशौचान्तरमोर्विकल्पस्येके ॥ आद्यः शौचादौ मुद्धहतादेकादशाहे
अन्येषामाशौचान्तरतिवपैकोर्मै ॥ एकादशेहिकुर्वीतमेतमुद्दिश्यभावतः । द्वादशेचा
न्हिकृत्तैव्यमनिद्येय्यथाहनि । नियमेन क्रियाकाले उक्तं । एकादशेन निषेधरत्न्युक्तं प्राक्
वृहस्पतिः ॥ वस्त्रालकारणप्यादिपितृपदाहनादिकां गंधमाल्यैः समभ्यर्च्य आह भोक्तेन
दपेयेत । शत्रियाभोजनीयास्तुनव स प्र त्रयोदश । ज्ञानयोवांधवानिः स्वस्वथाचातिभ्यो
परो देवयाज्ञिकनिबंधे । एकादशसुविभ्रेषु भेतमास्व भोजयेत् । तत्राद्यापचश्यादिद
द्यादायमिति स्मृतं ॥ विष्णुः ॥ एकवल्क्यानहेनेकोद्विष्ट । वृहवचनातानेकवचनातानवदे
दित्यर्थः । एतद्दृष्टार्थेत्वे ॥ अस्य विभ्रैर्गौराकालमाह । हेमाद्रौ वैधायनः । एकोद्विष्ट एवं
स्याद्द्वादशेहनिवापुनः । अत ऊर्ध्वं मयुष्मेषु कुर्वीताह स्वशक्तिः । अर्देमासे यथा मासि
ऋतौ संवत्सरेपिवेति ॥ तत्रैवल्युहारीतः ॥ एकोद्विष्टतु कुर्वीत प्राकेनेव सदा स्वमा । अभा
वेपाकपात्राणां तदहः समुपोषणां । गोमिलः ॥ ब्राह्मणं भोजयेदाद्ये होतव्यमनलेषया
पुनश्च भोजयेदेकं द्विरावृत्तिर्भवेदिति । एतदाद्यमासिकाद्यादिकयोः सिध्यथे मिति भृष्टाः
मुद्धहतादौ तु हेमाद्रौ पृथ्वी चंद्रादपेपैठीनसिः ॥ सद्यशौचेपिदानव्यं भेतस्येकादशेहनि । स
एवदिवसस्तस्य आह शय्यासनादिषु । एवमेकाहादौ ॥ अतोत्रद्वितीयेह्येकादशाहे
वदनदोद्वलपाणिः सातैर्गोडश्च परालः ॥ एतेनाद्यमेकादशेहनीत्याशौचान्तरदिन

एतन्वक्तव्यमानेनिशामय। तेनोपभुक्तमक्तिंविद्वस्त्रवाहनभाजना। यद्यदिष्टंनस्यासीत्तत्तत्
सर्वपरिकल्पयेत्॥ तमेवप्रभवेहेमंतस्यासंस्थापयेत्तदा। प्रजपित्वाप्रदातव्यामृतशय्याय
यादिना॥ पादौ॥ मृतकौ॥ द्वितीयो॥ द्वाण्योदशासुलक्षणां॥ काचनेपुंरुधंतद्वत्फलवल्
समन्वितां संप्रजद्विजदपत्यं ज्ञानाभरणभूषितं। उपविश्यतुशय्यायामधुपकृततोददेत्
रजतस्यतुपात्रेण दक्षिण्यसमन्वितां अस्थिलालारिकगत्वास्मृक्त्वासपायसं। भोजये
द्विजदपत्यविधिरेषसनात्तदा। एषएवविधिदृष्टः पावतीयेद्विजोत्तमः। एतन्नितिप्रहेत
त्रैवोक्तं। गृहीतामानुतस्यावैषुनसंस्कारमहेति॥ एष्यादानफलंभविष्य॥ स्वर्गोउरुदरु
रस्त्यपुत्रालपेतथा। सुखंवसत्यसौजह्मः। एष्यादत्तं भावतः। अभूतसमुवपावात्तेषुसा
नकेवजितइति॥

॥अथोदकुंभः॥

हेमाद्रौस्मृति समुच्चये। एकादशा
होत्प्रभृतिघटस्तोपान्नसंपुतः। दिनेदिनेप्रदातव्योपावत्संवत्सरसुनैः। लौगाक्षिः॥ यस्यसंव
त्सरादौकसपिंडीकरणंभवेत्। मासिकवोदकुंभचदेयंतस्यापिवत्सरं॥ उत्राहं॥ तस्या
प्यनसोदकुंभं दद्यात्संवत्सरद्विजेश्चि याज्ञवल्क्यपाठः॥ सपिंडनापकषेस्यपकषेप्राप्तेर्वा
धकमिदमिति श्रुत्याणिः॥ तन्न॥ प्रकृतिविकारभावेनतदंतन्यायाविषयत्वात्॥ मात्स्ये॥
यावदद्वययोदद्याददकुंभंविमत्सरः। प्रेतोपान्नसमायुक्तसोश्वमेधफललभेत्॥ केचित्तयो
दशाहमारभ्याहस्तनिर्मलं॥ अत्रदेवयाज्ञिकः॥ सपिंडनापकषेसावत्सरं॥ यावदुदकुंभ
मवागेवादद्यान्नोर्ध्वं। प्रेतलोकगतस्यान्नसोदकुंभं प्रयच्छतेति। गोविदराजश्रुतविष्णुः।
अन्नेचैवस्वशक्त्यानुसंस्त्राकृत्वादिकावधि। दानव्यब्राह्मणोस्कंदघटादे। निष्क्रयंतुवा। प्र
पिश्राद्धशान्तेर्देनैरुदकुंभंविनागरः। दरिद्रादुःखिनस्तान्श्रमतिचभवार्योवे। नेनापकष्य
दानव्यं प्रेतस्याप्युदकुंभकामिति। गोभिलभाष्येस्कांदाच्च। सपिंडनाभ्यागेवतस्यविधानादूर्ध्वे
निषेधादिन्याह॥ तन्न॥ उदकुंभपावैराविधानानुपयत्नेरेव्याख्यायामानाभावाच्चिनास
रादिविरोधाच्च। वचनेयदिसमूलतदावृद्धापकषेविधत्तेः। प्रेतश्राद्धानिसर्वाणिसपिंडीक
रणान्तेतिहेमाद्रौपांखापनोक्तः। तस्याप्यनसोदकुंभमिति। याज्ञवल्क्यविरोधाच्च॥ मद्
नरलेगौतमः॥ अदेवपावैराश्राद्धसोदकुंभमधमेक। कुर्यात्प्रत्यादिकान्श्राद्धानसकल्प
विधिनान्वहं। अथमेकंनस्त्रचयोदिनियमहीने। एतन्मासिकवदेकोद्विष्टपावैरावाकामं॥
अपारकंस्तु॥ सपिंडीकरणेवृत्तेपृथक्कृतोपपद्यते। पृथक्कृतोपपन्नानुनः। कायोसपिंडतेति
लघुहारीनोक्ता। तपि। तस्याप्यनसोदकुंभं देयं संवत्सरद्विजेश्चि याज्ञवल्कीयेतस्येत्येकत्वोक्तैः
सपिंडनोत्तरमप्येकोद्विष्टमेवेत्याह। अत्रपिंडदानं कृताकृते। अहरहरन्नमसैर्ब्राह्मणायोद
कुंभं च। दद्यात्पिंडमयके निष्टरांतीति हेमाद्रौ पारस्करोक्तैः। श्राद्धाशक्तौपिंडमात्रमितिगोऽ
॥ तन्न॥ अपिशब्दवाधापत्तेः। हारीतः॥ मृतेपितृवैपुत्रः पिंडमदसमाचरेत्। अन्नं कुंभ
चविभाष्यप्रतिनिर्देशश्चमृतः। प्रेतशब्दोच्चारणेनेतिहलायुधः॥ महा॥ प्रेतस्यनिर्देशोपत्र
नदेकोद्विष्टं नद्धंमनइत्यर्थः॥ अत्राशौचातदिनाद्यावददीनवत्सरं पूत्रैः शौचनाधिकारिवि

नानिमस्यसोपिनीलउक्तोमात्यादौ ॥ देवीपुराणे ॥ चतस्रोवत्सिकाभद्रादेवासंभवतोपिया ॥ पत्न
 पंगति ॥ वृषोत्सर्जनवेत्सायावृषाभावेकथंचना मृद्धिःपिष्वेष्टदभैर्वृषं क्लृताविमोचयेत् ॥ नरा
 क्पतेवृषोत्सर्गे होमवातत्रकारयेदिति ॥ तन्निर्मल ॥ तद्विधिहेमाद्रौ भद्रकृतौ चजेपः ॥ अत्रदेव
 याज्ञिकेन वृषोत्सर्गोत्सर्वेषु रुषसूक्तेन विस्मरूपिप्रतोद्देशेन विस्मृतपरां मुक्तं ॥ तत्रमूलचिन्त
 पारस्करः ॥ सव्येन पाणिना पुच्छं समालेव्यवृषस्य तु दक्षिणेनापश्चादायसंनिताः संकृशा
 सतः ॥ प्रतगोत्रसमुच्चाय्ये अमुकस्मै रिति ब्रुवन् ॥ वृषस्य मया दत्तस्तनारयतु सर्वदा ॥ सह म
 सतिलभ्रमाविमुच्चाय्ये विनिक्षिपेत् ॥ तथा ॥ विभारयेन्नतं कश्चिन्नचकश्चनवाहयेत् ॥
 नदोहमृच्चताथेवनेचकश्चनवधयेत् ॥ स्त्रीषु विशेषः संयुहे ॥ पतिपुत्रवतीनारी भर्तुरयमृता
 यदि ॥ वृषोत्सर्गे नकुर्वीत गान्दद्यात्पस्विनीं ॥ पतिपुत्रयोः साहित्यं विवक्षितं ॥ अन्वारो हरेण
 पिगोदानमेवेत्युक्तं प्राक ॥ आशौचांतरेपिवृषोत्सर्गो घमासिकशय्यादिदद्यादेवेत्युक्तं ॥ कि
 मानिवेत्स्यत्तरे ॥ सतके मृतके चैव द्वितीयं मृतकं यदि ॥ पिउदानं प्रकुर्वीत वृषोत्सर्गं तथैव
 च ॥ नहन्त्यात्सतककर्मद्वादेशे कां दशहिक ॥ सुहोवापदिवा सुदुः कुर्यादेवा विचारमन्त्रिति
 ॥ पतिपुत्रयोः ॥ अथपददानमुक्तं ॥ देवजानीये गारुडे एका दशाहं प्रक्रम्य ॥ त
 द्द्विदीपने सर्वे द्वादशहे विशेषतः ॥ पदानि सर्वे वस्त्रनिवरिषानि त्रयोदश ॥ यो ददाति मृतस्य
 हजीवनोप्यात्महेतवे ॥ सुखी भूत्वा महाभागं वैनेनेयसगच्छति ॥ तथा ॥ आसनोपानहौक
 त्रे मुद्रिका चकमडलुं भाजनं भाजनाधारवस्त्राण्यपि विधुपद ॥ तथा ॥ भाजनासनदाने
 न मुद्रिका भाजनेन च ॥ आज्यपत्रोपवीतेन पदं संप्रणीतां व्रजेत् ॥ महिषीरथगोदानान्तः
 स्त्रीमवृत्तिनिश्चितं सर्वोपरकार्यकानि पदान्यत्रयोदश ॥ यो ददाति मृतस्य हजीवनप्या
 त्महेतवे ॥ संगच्छति परं स्थानं महाकष्टविवर्जितः ॥ त्रयोदशपदानीत्ये प्रेतापदशमेहनि
 दानव्यानि यथा शक्तिनेनासौ प्रीणितो भवेत् ॥ अन्वेवैवोदके चैवोपानहौ चकमडलुं ॥ क
 त्रे वस्त्रं तथां वधिलोहदंतथा यमं ॥ अग्नीषकांचदीपचतिलांसां ब्रूलमेव च ॥ चंदनं
 पुष्पदाने चोपदानानि चतुर्दश ॥ योश्चरथं गजवापित्रासरो मतिपादयेत् ॥ स्वमहिषानु
 सारेण तत्रत्सुखमवाप्नुयादिति ॥ अत्रमूलचिन्तं ॥ अत्रशय्यादानं ॥
 हेमाद्रौ भविष्ये ॥ तस्माच्छय्यां समासाद्य सारदारुमयोद्ददा ॥ दत्तपत्रचितारस्याहेमपादे र
 लक्ष्मतां ॥ हेसत्स्त्रीप्रतिच्छन्नां शुभगंडोपधानिकां प्रच्छदन्पटीयुक्तो गंधधूपादिवाहितो
 तस्यां संस्थापयेद्देमहिरिलक्ष्म्या समन्वितं ॥ अत्रहरिस्थाने प्रेता ॥ उच्छीषके मृतभूते क्लेश
 परिकल्पयेत् ॥ जो ब्रूलकुंकुमं क्षौद्रकपर्णगुरुचंदनं ॥ दीपिकोपानहकृत्रामरासनभाजनं ॥
 पाशुषुस्थ्यापयेत्तस्यासप्राधान्यानि चैव हि ॥ शयनस्थसंभ्रवतिपदं चोपकारकं भृंगारकर
 काद्यनुपचवरो वितानकं मंत्रलुं ॥ यथानक्तसशयनं शून्यसागरजानया ॥ यथा ममाप
 श्रुत्वास्तु तथा जन्मनि जन्मनि ॥ यस्मादशून्यशयनं केशवस्य शिवस्य च ॥ अर्द्धे न देवदत्तेन
 तस्य सकलप्रतिपत्त्यं विस्तीयेत् ॥ एकादशाहं पितृया विधिरेष प्रकीर्तितः ॥ विशेषचात्र

राजस्यकथ्यमानेनिशामया जेतोपभुक्तंमक्तिंविहस्ववाहनभाजनं। यद्यद्विष्टवतस्यासीत्तत
 सर्वंपरिकल्पयेत्॥ तमेवपुरुषहैमंतस्यासंस्थापयेत्तदा॥ पूजयित्वाप्रदातव्यामृतशय्याय
 योदिता॥ पात्रे॥ मृतकान्तेद्वितीयद्विशय्यादद्यात्सुलस्रणा॥ काचनपुरुषतद्वत्फलवस्त्र
 समन्वितं। संप्रज्यद्विजदपत्ये नानाभरणभूषितं। उपविश्यनुशय्यायामधुपर्कततोददेत्
 रजतस्यतुपात्रेणदधिदग्धसमन्वितं। अस्थिलाकारिकंगृह्यत्संस्कृत्वासपायसं। भोजये
 द्विजदंपत्यविधिरेषसनातनः॥ एषएवविधिदृष्टःपावृतीयेद्विजोत्तमैः। एतन्मनियहंत
 त्रैलोक्यं। गृहीतायांनुतस्यावैपुनःसंस्कारमहंति॥ शय्यादानफलंभविष्ये॥ स्वर्गपुरंदरपु
 रस्येपुत्रालयेतया। सुखेवसत्यसोजनःशय्यादानप्रभावतः। अभूतसंपुत्रंयावत्त्रिषुसा
 नकवज्जितइति॥

॥अथोदकुंभः॥ हेमाद्रौस्मृतिसमुच्चये। एकादशा
 हात्प्रभृतिघटस्तोपान्नसंयुतः। दिनेदिनेप्रदातव्योयावत्सवत्सरसुते। लौगाक्षिः॥ यस्यसव
 त्सराद्वीकृसपिडीकरणंभवेत्। मासिकंचोदकुंभचदपंतस्यापिवत्सरा॥ उत्रराहं॥ तस्या
 प्यन्नसोदकुंभंदद्यात्सवत्सररहिजेइति याज्ञवल्क्यपाठः॥ सपिंडनापकर्षस्यापकर्षप्राप्तेर्वा
 धकमिदमितिश्रुलपाणिः॥ तन्न॥ प्रकृतिविकाराभवेनतदंत्यायाविषयत्वात्॥ मात्स्ये॥
 यावदद्वययोदद्यादुदकुंभंविमत्सरः। प्रेतयान्नसमायुक्तसोश्वमेधफलंलभेत्॥ केचित्रयो
 दद्याद्दमारभ्याहस्तनिर्मूलं॥ अत्रदेवयाज्ञिकः॥ सपिंडनापकर्षसावत्सरा॥ यावदुदकुंभ
 मवीगवादद्यान्नोर्ध्वं। प्रेतलोकगतस्यान्नसोदकुंभंप्रयच्छतेति। गोविदराजश्रुतविष्णुः।
 अन्नंचैवस्वशक्त्यानुसंख्यां कृत्वादिकावधि। दानंयंत्राह्यरोक्तदघटादौ। निष्कयनुवा। अ
 पिआह्वप्रातेर्देत्रैरुदकुंभंविनागरः। दरिद्रादुःखिनस्तातश्चमतिचभवारोवे। नेनापकृष्य
 दानंयंत्रेतस्याप्युदकुंभकामिति। गोभिलभाष्येस्तादात्र। सपिंडनाप्रागेवतस्यविधानादू
 निषेधादित्याह॥ तन्न॥ उदकुंभेयावेणविधानानुपयत्नेरेवंव्याख्यायामानाभावाच्चिज्ञाह
 रादिविरोधाच्च। वचनेयदिसमूलतदावृद्धापकर्षेविधनेः। प्रेतआह्वानिसर्वाणिसपिडीक
 रणंतथेतिहेमाद्रौशंखापनोक्तैः। तस्याप्यन्नसोदकुंभमिति। याज्ञवल्क्यविरोधाच्च॥ मद
 नरत्नेगीतमः॥ अदेवंप्रावेणआह्वसोदकुंभमधर्मकं। कुर्यात्त्यादिकान्प्राधानसंकल्प
 विधिनात्तह। अथर्मकंजस्यचर्यादिनिपमहीनं। एतन्मासिकवदेकोद्विष्टपावृंगवाकायं॥
 अपरैकस्तु॥ सपिडीकरणेवृत्तेपृथक्कनोपपद्यते। पृथक्कनकनेपत्रायुनःकायोसपिंडतेति
 लघुहारीतोक्ता। त्रिषु। तस्याप्यन्नसोदकुंभंदेयंसवत्सररहिजेइतियाज्ञवल्कीयेतस्येत्येकत्वोक्तैः
 सपिंडनात्तरमप्येकोद्विष्टमेवेत्याह। अत्रपिंडदानंक्रताक्रते। अहरहरत्नसमेव्राह्मणापोद
 कुंभेवा। दद्यात्पिंडमप्येकेनिष्टरांभीतिहेमाद्रौपारस्करोक्तैः। आह्वशक्तौपिंडमात्रमितिगोडा
 ॥ तन्न॥ अपिशब्दवाधायुक्तेः। हारीतः॥ मृतेपितरिवैपुत्रःपिंडमदंस्माचरेत्। अन्नंकुंभ
 चविभामप्रेतनिर्देशधर्मतः। प्रेतशब्दोच्चारणेनेतिहलायुधः॥ पहा॥ प्रेतस्यनिर्देशोयत्र
 तदेकोद्विष्टजद्धर्मतइत्यर्थः। अत्राशौचातदिनाद्यावदद्वीतवत्सरंपूत्रैः शौचनाधिकारिवि

शंषणं। तेनमृतिदिनमारभेतत्कार्यमितिकेचित्तं। तन्म॥ हेमादिधृतववोविरोधात्। मध्येआशौ
चादिनावधेतुलोपसंबन्धवत्। तथाप्रथमादेदीपदानमुक्तदेवजानीयेगाहरेः॥ मयहंटीय
क्रोदेयोमागैतुविषमेनरः। यावत्संबन्धनंवापिमेतस्यमुखलिप्सया। आश्रुत्वोदश्रुत्वदीपदे
यगाहरेद्विजालये। कुर्वाद्यास्यमुखविशेषमत्रिःसकल्पसुस्थिते॥

॥ तानिचक्रन्वैवसर्षिडनेकार्यो तथाचगोभिललौगा श्नी॥ आहानिषोऽश
दत्वांनेवकुर्वात्तपिडनं। आहानिषोऽशपाद्यविदधीतसपिडनं॥ तानित्वाहजातकल्पैः
द्वादशप्रतिमास्यानिआघषारणासिकेतथा। त्रैपक्षिकादिकेचेतिआहान्येतानिषोऽश। आ
घषारणासिकादिकशब्दाः अनमासिको नषष्टोनादिकपरः॥ हेमाद्रौतुसर्षिडीकरणं चैव
न्येतच्छ्राद्धषोऽशमित्युक्तं। तदा आघमूनमासिकंद्वादशाहे। घारणासिकंअनष
ष्टोनादिकरत्यर्थः। काव्यापनस्त्वयथाह॥ द्वादशप्रतिमास्यानिआघषारणासिकेतथा।
सर्षिडीकरणं चैवत्येतच्छ्राद्धषोऽशः। एकाहेनतुघारणासायदास्युरपिवात्रिभिः। न्यूनः
संबन्धश्चैवस्यातांघारणासिकेतदा। द्विवचनाद्नषष्टोनादिके इत्यथमाह। १४थी वंदः। आ
सस्त्वयथाह॥ द्वादशाहेत्रिपक्षेचघारणासेमासिकादिके। आहानिषोऽशौतानिसंस्पृता
निमन्त्रेविभिः। द्वादशाहपदमूनमासिकपरमं॥ जस्यद्वादशाहेयुक्तेरितिकालादशीः॥ मद्
नरत्नेत्राहेत्वयथोक्तं॥ नृणांनुप्यक्तद्वाजोआहः। षोऽशसर्वदा। चतुर्थपंचमेचैव नवमे
कादशतथा। ततोद्वादशमिमीसेः। आहद्वादशसंख्येति। चतुर्थ्यादीनिदिनानि। अविष्ये
त्वयथोक्तं॥ अस्थिसंबपनआहत्रिपक्षेमासिकानितु। रिक्तयोश्चतथातिथ्यारिनि-नूनष
ष्टोनादिकपरमितिहेमादिः। अत्रदेशकुलशाखाभेदाद्यवस्थेति सर्वनिबंधाः॥ गालवः
अनघारणासिकंषष्टमासेवाप्यूनमासिकं। त्रैपक्षिकंत्रिपक्षस्याद्वाद्वादशतथा। अन
मासिकेनुगोभिलः॥ मरणाद्वादशाहेस्यान्मास्यनेवोनमासिकं॥ मदनरत्नेकालादशंचश्लो
कगौतमः॥ एकद्वित्रिदिनेरुतेत्रिभागेनोनएवव आहान्यनादिकादीनिकुर्वादिन्याहमौ
तमः॥ क्रिपानिबंधकतुलु॥ सार्द्धैकादशमासेसाह्वेवंपंचमेतथा॥ अनादमूनघारणा
संभवेतांआहकर्मणीयुक्तं। तत्रमूलचित्यं॥ अनेषवर्षान्याहमरीचिः॥ द्विपक्षरेवनेदा
सुसिनीवाल्यांभृगोदिने। चतुर्दश्यांचनोनानिकृत्तिकासुत्रिपक्षरे। ज्योतिषा। त्रिपक्ष
त्रिषिभंशभौमेभ्यरविभिःसहा। तदात्रिपक्षरेयोगोहयोगेयोगेद्विपक्षरेः॥ गालवः॥ त्रिभि
र्वादिवसेरुतेत्वेकेनदिनयेनवा। आधादिषुचमासेषकुर्वाद्वादिनादिकादिकं। एकन्यूनपक्ष
पंचम्यामृतस्पृतीया त्रिभिर्नूनेप्रतिपदि। अनेद्वितीयायामितिकेचित्तं। माधुवस्तु॥ घा
रणासिकादिकेआहेस्यातांप्रवृष्टरेवने। मासिकानिस्वकीयेतुदिवसेद्वादशेपिवेति॥ ये
रीनसिवाक्येअनघारणासिकमूनादिकंचमृताहेरवेषुः। कार्यमित्यथमाह रवेषुमृताहा
दित्यर्थः॥ आसिकानिस्वकीयेतुदिवसेदस्युक्तं। इदमवषक्तं। मदनरत्नेयेवंपातवत्व्यः॥
मृताहनिनुक्तंयंमतिमासेतुवत्सरं प्रतिसंबन्धश्चैवमाघमेकादशेहनि। अत्राघमासि

॥ मासादिकं चेत्कादशेह नीतिनिरुपायभूतादयः ॥ ब्राह्मणभोजयेदाद्ये होतश्चमनस्त्वेवादिग
 भोजयेद्विप्रद्विहारवृत्तिर्भवेदिति ॥ गोभिलीयचतस्रिष्यमाह ॥ अन्पेत् मासपश्चात्त्रिष्यसुदे
 रत्यादिविरोधादादिकं ॥ वर्षान्तेष्वमासिकं नुमासादौ ॥ द्विहारवृत्तिस्तुस्वादेशादिकाद्यमासि
 कपरा ॥ देव्याशिकोप्येवमाह ॥ लोगाक्षिरपि ॥ मासादौ मासिकं कार्यमादिकं वत्सरगेत् ॥
 आश्रमकादशे कार्यमधिके त्वधिकं भवेत् ॥ दीपिकायात् ॥ आश्रमरुद्रमिते कौसमितदिनेवास्या
 दित्युक्ते ॥ गोजह्नुमृत्तनिश्वधिके एकदिनाधिके मासे संवत्सरपदंगोरा ॥ पूर्णदेइति र्षद
 समाप्तपर्वमिति ॥ श्रुतपाणिः ॥ तेनहितोपमासादावाद्यमासिकादीनि ॥ जन्मोत्पत्तिं कृतं ॥ अ
 शक्तौ तु हारीतः ॥ मुख्यश्राद्धमासिमासि अत्रपनी प्राचुरंतं प्रति ॥ द्वादशाहेनवाभोज्याएकाहेद्वाद
 शापिवा ॥ अत्रो प्रतिहेइत्यर्थः ॥ यदापि तु मरणान् ॥ त्रयोविंशतितमेदिने दशौ वृद्धिर्वास्यात्
 तदाद्वादशदिनेषु द्वादशमासिकानिकार्यो गीत्यर्थः ॥ त्रैपक्षिकं त्रिपक्षेतीति श्रुताहे कार्यं
 त्रैपक्षिकं भवेद्दत्ते त्रिपक्षे तदनंतरमिति भविष्योक्तेरिति मदनरत्न उक्ते ॥ अथैव चंद्रकालादश
 निरुपायभूतादयस्तु अनाश्रयेषु मासेषु विषमाहे समेषु वा ॥ त्रैपक्षिकं त्रिपक्षे स्यात्प्रमाहलि
 तरणित्वितिकाक्षीजिनिसूत्रे ॥ पूर्ववृत्ते प्रवृत्ते ॥ इत्यर्थमाह ॥ नूतनरत्न शब्दविरोधात्त्रैपक्षि
 कद्वितीयमासिकयोः संकरापत्तेरेव व्याख्यायामानाभावाच्चोपस्थाः ॥ त्रिपक्षसपिंडनेत्वेव
 शब्दाभावादधिकरणत्वमेव ज्ञेयं ॥ यत्किमानिवधे गारुडे ॥ त्रैपक्षिकं त्रिपक्षे नु प्रवृत्ते वि
 षमदिने ॥ मासिकान्यपि वाना निश्रवाविंशतितमेदिने इति ॥ जन्निर्मले सूत्रिणाव्यां ॥ द्वा
 दशाहेपदाकुपीतपितः पुत्रः सपिंडनं ॥ एकादशे त्रिकुर्वीतयेत् ॥ अष्टाविंशतितमेदिने ॥ पेशीन
 शिः ॥ सपिंडीकरणदूर्ध्वं यदा कुपीतदा पुनः ॥ अथर्वयोपथा कुपीत त आ कुपीत्सनापि ॥ म
 दनरत्ने कान्यापनः ॥ आहुमग्निपतः कार्यदाहादेकादशहनि ॥ अवासानुभक्तुर्वाननाना
 हनि सर्वदा ॥ ध्रुवागि त्रैपक्षिकादूर्ध्वानि ॥ किमानिवधे गारुडे ॥ त्रिपक्षान्त्वंतः साग्नेभेनेसं
 स्कारवासे उर्ध्वं भृति द्विनेः नग्नेः सर्वाण्येव मृताहतः ॥ एतानि च पदा सपिंडनात्पूर्वैरुपगप
 लुपीतदाशेषकालकृत्वेतंत्रत्यादेकः पाकरितिकंचित् ॥ पाकभेद इति भट्टवरणः ॥
 अत्रकेचिदाहो द्विशकालदेवने क्यंतत्रत्वाच्छाडकालातिक्रमापत्तेर्द्वादशाहेयसर्वाणि
 तक्षेपेण समापयेत् ॥ ज्ञान्येवतुपनः कुपीतयेत् ॥ अथर्वकारयेत् ॥ रतिकान्यापनोक्तेर्नैक
 आद्वैपक्षयोत्समानेः हनिकृत्त्रिदि ॥ न्यस्यदेवने क्यपस्त्वेष्यतत्रत्संज्ञान् ॥ अहिकृत्त्वा
 तुपनः ॥ आहुतकारयेदिति जाबाल्युक्तेः ॥ षोडशसंख्यायाश्चाजपयेत् ॥ आजापनयाग
 सप्तदशत्ववसान्नायथागदित्ववच्चदशपातसक्रानि आहुततुपगपिदशुपानि सुपपत्ते
 रथमासिकाद्यनादिकानि षुषोऽशश्राद्धेषु क्षणः क्रियतामित्येवंप्रयोगेकोविप्रः
 पिंडोष्मैश्च निरुद्धविधिध्वंसेप्येव ॥ तन्मदं ॥ द्वादशाहेनवाभोज्याएकाहेद्वादशा
 पिवनिहेत्प्रोद्दिहरीतवचिविरोधान् ॥ तेनविप्रभेदात्पिंडार्थाद्यपिपिंडमिति सिद्धं ॥

शेषणो। तेन प्रतिदिनमारभ्येत्तत्कार्यमिति केचित्। तन्न॥ हेमाद्रिश्चतवो विरोधान्। मध्ये आशौ
चादिना वाभ्यंतु लोप एव दर्शयन्। नया प्रथमं भावे दीपदानमुक्तं देवजानीये गारुडे। प्रथमं दीप
को देयो मागे तु विषमे नरः। यावत्संवत्सरं वापि भंतं सुखं सुखं लिप्सया। प्राञ्जलो दशमुखं दीपं दे
वा गारुडि जालये। कुशोद्याम्पुत्रं विप्रैश्च। सकल्पसृष्टिः॥ ॥ अथ मासिका

नि॥ ॥ जानि वृत्तं त्वेषु संपिंडनं कार्मं। तथा च गोभिल लौगा क्षी॥ आहानिषोऽशा
रत्नानेव कुपोत्सपिंडनं। आहानिषोऽशयाय विदधीत सपिंडनं॥ तानित्वाह जारु कल्पः
द्वादश प्रतिमास्यानि आघषा एमासिके तथा। त्रैपक्षिकादिके चेति आहान्ये तानिषोऽशा
घषा एमासिकादिक शब्दाः अनमासिको नषष्ठो नादिक परः॥ हेमाद्रौ तु सपिंडीकरणं चैव
त्येत्च्छाद्द्वयोऽशमित्युत्तराद्देपाठः। तदा आघमूनमासिकं द्वादशाहे। वा एमासिकं अनष
ष्टो नादिके रत्ययः। कात्यायनस्त्वन्यथाह॥ द्वादश प्रतिमास्यानि आघषा एमासिके तथा।
सपिंडीकरणं चैव त्वेत्च्छाद्द्वयोऽशाः। एकाहेन तु वा एमासायदास्युरपि वा त्रिभिः। न्यूनः
संवत्सरश्चैव स्यात्तथा एमासिके तथा। द्विवचनाद्नषष्ठो नादिके रत्ययमाह। पृथ्वी वेदः। व्या
सस्त्वन्यथाह॥ द्वादशाहे त्रिपक्षे च वा एमासे मासिकादिके। आहानिषोऽशौ तानि संस्पृता
निमज्जीषिभिः। द्वादशाहपदमूनमासिक परम्॥ तस्य द्वादशाहस्युक्ते रितिकालादर्शः॥ मदन
नरत्ने ब्राह्मणव्युत्थोक्तं॥ नराणां लयुक्तं देहानां आहानिषोऽशसर्वदा। चतुर्थे पंचमे चैव नवमे
कादशे तथा। ततो द्वादशभिर्मासेः आहानिषोऽशसंख्येति। चतुर्थ्या दीनिदिनानि। भविष्य
ज्वन्यथोक्तं॥ अस्थिसंचयनं आहानिषोऽशसंख्येति मासिकानितु। रित्तयोश्च तथा निष्योरिति नूनष
ष्टो नादिक परमिति हेमाद्रिः। अत्र देशकूलशाखाभेदाद्भवत्येति सर्वे निबंधाः॥ गालवः
अनघा एमासिके षष्ठे मासे वाप्यूनमासिके। त्रैपक्षिकं त्रिपक्षस्याद्द्वयोऽशसंख्येति। अन
मासिके तु गोभिलः॥ मरणाद्द्वादशाहस्यान्मास्येनैव नमासिकं॥ मदनरत्ने कालादर्शं च शो
कगौतमः॥ एकं द्वि त्रिदिने रूने त्रिभागे नोन एव च आहानिषोऽशसंख्येति। कर्मो दिव्याहो
तमः॥ क्रिया निबंधे कर्तव्यं॥ सार्द्धं एकादशे मासे सार्द्धं वै पंचमे तथा॥ अनादयूनवा एमा
संभवे तो आहानिषोऽशसंख्येति। तत्र मूलं चित्यं॥ अने पवत्यां न्याह मरीचिः॥ द्विपक्षरे च नदा
सुसिनी वा ल्याभूगोर्दिने। चतुर्दश्यां च नो नानि कृत्तिका सुत्रिपक्षे। ज्योतिषे। त्रिषादश
त्रिभिर्मासैर्मासे न्यारविभिः सह। तदा त्रिपक्षे रे योगोद्दोयो योगे द्विपक्षरः॥ गालवः॥ त्रिभि
र्वा दिवसे रूते त्वेकेन द्विनयेन वा। आघादिषु च मासेषु कर्मोद्दनादिकादिकं। एकन्यूनपक्षे
पंचमा मृतस्य तृतीया त्रिभिर्नूने प्रतिपदि। ह्यने द्वितीया मासमिति केचित्। माधवस्तु॥ मा
एमासिकादिके आहानिषोऽशसंख्येति। मासिकानि स्वकीये तु दिवसे द्वादशे पिवेति॥ ये
रीनसिवाक्ये अनघा एमासिकं नूनादिकं च मृताहे र्वेषुः कार्यमित्यर्थमाह र्वेषु मृताहा
दित्यर्थः॥ आसिकानि स्वकीये तु दिवसे रूतेः रूदमेव संकेतः। मदनरत्ने प्येवंपातवत्त्वयः॥
मृताहनि तु कर्त्तव्यं प्रतिमासे तु वत्सरं प्रति संवत्सरं चैव माघमेकादशे हनि। अथाघमासि

हंनिर्वर्त्तयै पूर्वदर्शोद्यथाविधि ॥ प्रकृत्वाग्निमान् विप्रो मातापित्रोः सपिंडतां ॥ आशौचानुपश
दर्शयोर्मध्ये कस्मिंश्चिद्दहीत्यर्थः ॥ पित्रादीनां सपत्नीकानां देवतात्वे मानुरपि ॥ तत्रानुपवेशान्
नुरपि प्राकृद्दर्शनं सपिंडनयुक्तमित्यपरार्कः ॥ एवं पिता महादेरपि सपिंडनं प्राग्दर्शान्कार्यं ॥ तेन
नापावेणायोगात् ॥ द्वादशाहे वा कार्यं ॥ साम्निकस्तु पदाकृतौ प्रेतश्चान्निमान् भवेत् ॥ द्वादशा
भवेत्कार्यं सपिंडीकरणं तु तेरिति गोभिलोक्तेः ॥ साग्नेः प्रेतस्य तु त्रिपक्षे प्रेतश्च दहिनाग्निः स्यात्
कर्त्तव्यं नग्निपदा भवेत् ॥ सपिंडीकरणं तस्य कुर्यात्पक्षे न नीपके रतिमुत्तरे ॥ साग्नेः मदनरत्ने
लघुहारीतो पित्र्यवग्नस्तु पदावीरभवेत्कुर्यात्तदा रसी ॥ प्रेतश्च दग्निमांस्तस्या त्रिपक्षे वै सपिंडन
हयोः साम्निकत्वे द्वादशाह एवा साम्निकस्तु पदाकृतौ प्रेतो वाप्यग्निमान् भवेत् ॥ द्वादशाहे तद
कार्यं सपिंडीकरणं पितुरिति तेनैवोक्तेः ॥ द्यौरनग्नित्वे तु भविष्ये ॥ सपिंडीकरणं कुर्यात्पुत्रपुत्रमा
स्त्वनग्निमान् ॥ अनाहिताग्नेः प्रेतस्य पूरो द्वे भरनर्षभ ॥ द्वादशे हनिष्यमाणे त्रिपक्षे वा त्रिमासि
एकादशे विवामासि मंगलस्याप्युपस्थितौ ॥ कात्यायनगोभिलौ ॥ यदहवो वृद्धिरपद्यते ॥ तत्र वृ
दिने एवेति वाचस्पतिः ॥ तत्र प्रातरे वृद्धिनिमित्तकमिति ॥ नियमान् सपिंडनस्य चापराह्णकालीनत्वेन
पूर्वत्ववाधापत्तेः ॥ वृद्धिदिने तु पूर्वदिने चेति श्रीदत्तः ॥ स्मार्त्तगोऽस्तु वृद्धिपूर्ववर्षात्पश्चरणाः सपि
डस्य प्रेतत्वनाशे सह कारीतेन परेद्यद्विद्वाहृद्भ्रमावेपितृत्वे व्यनानिश्चपसहितमेव कालान्तरं कि
पमारा वृद्धिपूर्वशरा सह क्रतुं प्रेतत्वनाशकमित्याह ॥ तत्र अकाले कल्पस्य फलाजनकत्वात् ॥ ए
ननिमित्तनिश्चयवत् एवाधिकाराद्दुष्प्रभावेपितृश्रुतिरिति मिश्रोक्तिः परात् ॥ वृद्धिपूर्वदिनस्य
वर्षान्तस्य च कालागत्वेन निमित्तत्वाभावात् ॥ तेन पुनः कार्यमित्यन्ये ॥ मदनरत्ने एव स्युः ॥ निरग्नि
कः सपिंडत्वं पितृर्मातृश्रुतमनः ॥ पूरो संवत्सरे कुर्याद्दृष्ट्वीपदह भवेत् ॥ चतुर्विंशतिमते ॥
सपिंडीकरणं चादेसं पूरोऽप्युदये पितृ ॥ द्वादशाहे तु केवाचिन्मृतं वैकादशे तथा पृथ्वीचंद्रोदये
वैवापनः ॥
॥ अथ सपिंडीकरणम् ॥ त्रिपक्षे वा तृतीये वा मासि
पृथ्वीकादशे वा द्वादशे हे वै कादशाहे वेति ॥ एतत्प्रक्रमे दिव्युः ॥ मासिकार्थं द्वादशाहं श्राद्धं
रूत्वात् द्योदशे दिवा कुर्यात्पुनर्वज्रे हि श्राद्धं द्वादशे हि संवत्सराभ्यंतरे पृथग्धिमासो भवेत्तदा
मासिकार्थं दिनमेकं वर्धयेदिति आशौचोत्तरं द्वादशस्वहः सुमासिकानि तेद्ये वाद्यद्वादशादि
नेद्युनमासिकादीनि कृत्वा त्रयोदशे हि सपिंडनं कुर्यात् ॥ अधिमासे तु चतुर्दशे हि कुर्यात् ॥ पू
त्रे त्रयोदशे द्वादशे हीत्यस्मासिकानि दिनपरत्वादिनि पृथ्वीचंद्रः ॥ पैठीनसिः संवत्सरोत्सर्ज
नेन वसेमासीत्येके अत्र साग्नेरतवोक्तः ॥ कालाभावे त्रिपक्षादिसंवत्सरात्ता अमुकस्याज्ञेयाः ॥ कल्प
नरुत्स्वये वृद्धिनिश्चय एव सर्वेषु पक्षेषु प्रकारइत्याह ॥ जन्ना ॥ यदहवैति स्तान् अश्रुने पृथग्वि वृद्धिनि
मित्तोपकर्षो निरग्नेरवोक्तस्तथापि माग्नावपि ज्ञेयः ॥ उक्तकालासंभवे वृषीजादिगौरकालव
द्वेदरपि प्राप्तेः बक्ष्यमाणो भिलवचनात् ॥ अघातपापरागं भवेत्पुत्रस्य चित्तिदोषश्चुम्बिशे
षाच्चा अपरार्कं पृथ्वीचंद्रादिसरसोप्येवा अत्र वृद्धिपदं चोपनपनुविवाहमात्रपरं ॥ सीमतादौ
तु वृद्धिश्चाहलोपयेत्याचार्यचंद्राप्रतिः पुसवनाद्यन्मप्राज्ञानेधावश्यकेषु पक्षे इति ॥ अ

एतानि द्वादशाहादौ सपिंडानां पूर्वकृतान्यपि वृद्धि विना पकर्षे पुनः सकाले कर्षणी ॥ यस्य संवत्सरा
द्वौ कसपिंडीकरणकृतम् मासिकचोदकं भवेत्ततस्तस्यापि वत्सरमिति मदनरत्ने त्वगिरसोक्ते
न चेदमासिकानां नापकर्षे विधत्ते ॥ कित्तु सपिंडनार्थं स्वकालानुष्ठानमेवेति वाच्यं प्राहानि
षोडशगतत्वात् न तु कुर्यात्सपिंडतामिति विरोधान् ॥ यस्य संवत्सराद्वौ ग्विहितानुसपिंडता ॥ वि
धिवत्तानि कुर्वीत पुनः प्राहानिषोडशेति माधवीये गोभिलोक्तेः ॥ अर्वाकसंवत्सराद्यस्य सपि
डीकरणकृतम् ॥ षोडशानां द्विरवृत्ति कुर्यादित्याह गौतम इति तत्रैव सपिंडतागोभिलोक्तेः ॥ षोड
शत्वं चैकादशाहसपिंडनपक्षे ॥ तत्रायमासिकस्य कालसत्वात् ॥ अन्यपक्षेषु यथासंभवे ज्ञेय
॥ यत्तद्दीपिकायां ॥ अनुमासिकानि न चरेत्तान्येव सापिंडनः ॥ अतः पश्चाद्द्वादशाह्युक्ते कृतानां
न पुनः कृतिरित्युक्तं न देतद्विरोधाच्चिन्त्यं ॥ यत्तु गौडः ॥ सपिंडीकरणानुष्ठेयावेतन्नि यावुपै
रिति शातातपोक्तेर्मासिकानामेतत्त्वविमोक्षार्थत्वात् सपिंडनापकर्षे न दत्तन्यापेनतेषाम
प्यपकर्षात्मासिकानां नश्नः कृतिः ॥ यत्तु मासिकचोदकं भवेत्तिसौगाद्यादि वचनं तन्निर्मूलं ॥
समूलत्वे पिदाशपुत्रेत्याहः ॥ ते उक्तवक्ष्यमाणवचोनिबन्धविरोधान् मूर्खा इत्युपेक्षणा ॥ यत्तु मिता
क्षरा मासपिंडनार्थं स्वकाले एव कर्षणी ॥ अपकर्षस्त्वनु कल्प इत्युक्तम् ॥ तदपि सर्वविरोधा
च्चिन्त्यं ॥ तेन वृद्धि विना पकर्षे पुनः कृतिः ॥ अर्वाकसंवत्सराद्यस्य सपिंडीकरणभवेत् ॥ प्रेतत्वमिदं
स्यापि ज्ञेयं संवत्सरं च पे सन्निपुणानां ॥ वृद्धिनिमित्तापकर्षे त्वस्येव तन्निरुक्तिः ॥ अन्यथा वृद्ध
संभवादिनिर्मूलयाणि ॥ काष्ठीजिनिः सपिंडीकरणद्वौ गपकृष्यकृतान्यपि ॥ पुनरप्यपकृ
ष्यते च द्युत्तरनिबन्धनात् ॥ निबन्धे चाह कात्यायनः ॥ निर्वर्त्ये वृद्धिं तत्रैव मासिकानि न तत्रयेत् ॥
अयातयाममरणं भवेत्पुनरस्यत्विनि ॥ द्विरनुष्ठानं चोत्तरषामेव न सर्वेषां स्वकालकृतानां ॥
न दाहमाधवीये काष्ठीजिनि ॥ अर्वागव्याघ्रपत्रसपिंडीकरणकृतं ॥ तदर्थं मासिकानां स्या
द्यथा कालमनुष्ठितिः ॥ हेमाद्रौ शाखापनः ॥ प्रेतप्राहानिश्चानि सपिंडीकरणतथा ॥ अ
पकृष्यापि कुर्वीत कर्त्तव्यं गौरीसुखं द्विजः ॥ वृद्धि विनापकर्षे दोषमाशोशनाः ॥ वृद्धिश्चाद्विही
नस्तु प्रेतप्राहानियश्चरत् ॥ सप्राहानि रके घोरे पितृभिः सह मज्जतीनि ॥ आधनेपकर्षमाह
हेमाद्रुशनाः ॥ पितुः सपिंडीकरणवार्धिके श्रुतिवासे ॥ आधानाद्युपसंभ्रावेतत्प्रागपि व
त्सरात् ॥ विशेषस्तु उक्तो विवाहनिर्णये क एव ॥ नवप्राहमासिकं च युद्धं दत्तरितं भवेत् ॥ न
तदत्तरसांत आदनुष्ठेयं प्रचक्षते ॥ गारुडेपि ॥ आपदाद्युक्तं तत्र कुर्यादर्थं श्रुतेरहि ॥ ०
॥ ॥ अथ सपिंडीकरणं ॥ माधवीये हारतः ॥ यात्पूर्वं ममावास्या
भूता हादृशमी भवेत् ॥ सपिंडीकरणं तस्यां कुर्यादेव सुतो ज्निमान् ॥ शृताहादृशं दशमी एकाद
शीत्यर्थः ॥ सपिंडीकरणं कुर्यात् पूर्वदशमि भानुसुतः ॥ परतो दशरात्रस्य श्रमे त्वदेतत्पेतेरे
इति काष्ठीजिनि स्मृतः ॥ आहिताग्नेत्वेन विना श्रोतपिंडपितृयज्ञासिद्धेः ॥ न दाहगालवः ॥ स
पिंडीकरणत्वेनेपेत्कंपदमास्थिते ॥ आहिताग्नेः सिनीवाल्यापितृयज्ञः प्रवर्त्तते ॥ मदनरत्ने
प्रजापतिः ॥ नासपिंशान्निमानुष्ठानः पितृयज्ञे समाचरेत् ॥ अपरार्ककात्यायनः ॥ एकादशा

हनिर्वर्तयैश्वर्यं यथाविधि ॥ प्रकृर्वीताग्निमान् विप्रो मातापित्रोः सपिंडता ॥ आशौचानप्रथम
 दर्शयो मध्ये कस्मिंश्चिद्दहीत्यर्थः ॥ पित्रादीनां सपत्नीकानां देवतात्वे मातुरपि ॥ तत्रानुप्रवेशात्
 नाशौचं यथाविधि ॥ हादशाहे वाकार्यं ॥ साग्निकस्तूपदाकृत्तौ प्रेतश्चानग्निमान् भवेत् ॥ हादशाहे
 भवेत्कार्यं सपिंडीकरणं सुनैरिति गोभिलोक्तेः ॥ साग्नेः प्रेतस्य त्रिपक्षे प्रेतश्च दाहिताग्निः स्यात्
 कृत्तौ नग्निर्देवा भवेत् ॥ सपिंडीकरणं तस्य कुर्यात्पक्षे नृनीपक्षे रतिमुत्तं कृतेः ॥ साग्नेः मदनरत्ने
 लघुहारीतापि अत्र नग्निस्तूपदावीरभवेत्कुर्यात्तदाशुभी ॥ प्रेतश्चेदग्निमास्तस्या त्रिपक्षे वै सपिंडन
 हयोः साग्निकत्वे हादशाहे वा साग्निकस्तूपदाकृत्तौ प्रेतो वाप्यग्निमान् भवेत् ॥ हादशाहे नदा
 कार्यं सपिंडीकरणं पितुरिति तेनैवोक्तेः ॥ द्वयोरनग्नित्वेन भविष्ये ॥ सपिंडीकरणं कुर्यात्पजमान
 स्त्वनग्निमान् ॥ अनाहिताग्नेः प्रेतस्य पूर्णो हेमरनर्षभ हादशो हनिष्यन्मासे त्रिपक्षे वा त्रिमासि व
 रकादशे पितृमासि मंगलस्याप्युपस्थितौ ॥ कात्यायनगोभिलौ ॥ मदहर्वा वृद्धिरपद्यते ॥ तत्र वृद्धि
 दिने एवेति वाचस्पतिः ॥ तत्र प्रातश्चिदि निमित्तकमिति ॥ निपमास्तपिंडनस्य चापराह्णकाली नत्वेन
 पूर्वत्ववाथापत्तेः ॥ वृद्धिदिने तत्पूर्वदिने वेति श्रीदत्तः ॥ स्मार्त्तगोडस्तु वृद्धिपूर्ववर्षात्पक्षेः सपि
 ङ् उपप्रेतत्वनाशे सहकारितेन परेद्यविंशद्दृष्ट्या भावे पितृकृत्तौ व्यतानिश्चपसहितमेव कालान्तरकि
 पमाणवृद्धिपूर्वक्षरा सहकृत्तौ प्रेतत्वनाशकमित्याह ॥ तत्र अकाले कृत्यस्य फलानजनकत्वात् ॥ एते
 न निमित्तनिश्चयवत् एवाधिकाराद्दृष्ट्या भावे पितृकृत्तौ रिति मिश्रोक्तिः पराणा ॥ वृद्धिपूर्वदिनस्य
 वर्षीतस्य च कालागत्वेन निमित्तत्वाभावात् ॥ तेन पुनः कार्यमित्यन्ये ॥ मदनरत्ने एव स्यः ॥ निरग्नि
 कः सपिंडत्वपितृमीतु अश्वमेतः ॥ पूर्णो संवत्सरे कुर्याद् वृद्धिर्वा यदह भवेत् ॥ चतुर्विंशतिमते ॥
 सपिंडीकरणं चादेसं पूर्णो भुदये पिडा ॥ हादशाहे नुकेषा विन्मते चैकादशे तथा पृथ्वीचंद्रोदये
 कैशायनः ॥ ॥ अथ सपिंडीकरणम् ॥ त्रिपक्षे वा नृनीये वा मासि
 पक्षे चैकादशे वा हादशाहे वै कादशाहे वेति ॥ एतन्नकमे विष्णुः ॥ मासिकार्थं हादशाहे श्राद्धं
 कृत्वा त्रयोदशे दिवा कुर्यात्पुनर्वजं हि श्राद्धात् हादशाहे संवत्सराभ्यन्तरे यद्यपि मासो भवेत्तदा
 मासिकार्थं दिनमेकं वक्ष्येति आशौचोत्तरं हादशास्वहः सुमासिकानि ते यथा वक्ष्ये हादशादि
 ने पुन मासिकादीनि ज्ञात्वा त्रयोदशे दि सपिंडनं कुर्यात् ॥ अग्निमासे तु चतुर्दशे दि कुर्यात् ॥ श्र
 द्दे त्रयोदशे हादशे नृनीत्यस्य मासिकोत्पदिनपरत्वादिनि पृथ्वीचंद्रः ॥ पैथीनसिः संवत्सरोत्ते सज्जं
 नेन वमे मासोत्तेके अत्र साग्नेरनवौक्तः कालाभावे त्रिपक्षादिसंवत्सरांतान् अनुकल्पात्तयाः ॥ कल्प
 तरत्स्त्वेन वृद्धिनिश्चय एव सर्वेषु प्रकारं इत्याह ॥ जन्म ॥ यदहर्वेति स्थाने अश्रुते यद्यपि वृद्धिनि
 मित्तोपकषो निरर्त्ते रेवोक्तस्तथापि माग्नाविज्ञेयः ॥ उक्तकाला संभवे वर्षीतादिगोरणकालव
 द्द्वैरपि मात्रैः बक्ष्यमाणो भिलवचनात् ॥ अभाते पापरां न भवेत्पुनरस्य न्विति दोषश्रुत्यविशे
 षा च ॥ अपरांके पृथ्वीचंद्रादित्स्वरसोप्येवं ॥ अत्र वृद्धिपदं चंद्रोपपन्नं विवाहमात्रपरं ॥ सोमतादो
 तृद्धिश्चाहलो प्रवेत्याचार्यचंद्रापरिः पुसवनाद्यन्माशानांतेषावश्यकेषु कषैरिति ॥ आ

॥ इति नैकः रत्निसागरेपि ॥ बहस्यतिः । प्रत्यवायो भवेद्यस्मिन्नकृतेष्टदिकर्मणि तद्विहितमात्रं च
 पिनां कृत्वा सपिंडनं । गभीरानस्य मुक्त्वा तरेपि संभवात् । अत्र यथाश्राद्धं परमं वर्गधमात्म्यं च मे
 युगं । इति देवनेन भयमाद्यभेद्युननिषेधाच्च । नतत्रापकभेद इति श्राद्धकौमुद्यादयः । तत्र नृत्स्य
 नातुये भागो मिति निषेधात्स्य नर्ये वपको र्ण्यायाश्च तस्य श्रवणं वेदिमिधुने देवाभावाच्च
 पितामहमरणौ तस्य ह्येनापकर्षः । तस्य महागुरुत्वाभावात् । तत्र तदर्थे भ्यो र्दृष्टि श्राद्धमिति
 श्राद्धचटिका ॥ तन्ना आतावेत्यादौ नदभावे व्यपकर्षोक्तेः । तेन निर्देशोप्युपलक्षणं व्याप्तः ॥
 आनसा कुलधर्मीणां पुंसो चैवायुषः समात् ॥ अस्थितं श्रृंगरीरस्य द्वादशगहः प्रशस्यते ॥ एत
 दाशौचान्तृतीयदिनोपलक्षणं । सर्वेषामेव वरणानामाशौचाने सपिंडनमिति निरामा मृतेका
 न्यायनोक्तेः । सर्वेषामिति त्रैवर्णिकपरः । श्राद्धाणां त्वाशौचमभ्ये मंत्रवर्जं हि श्राद्धाणां द्वादशहनि की
 र्तिनं मिति विष्णुक्तेः । एतदर्थं श्राद्धकारिभूदविषममित्यपराके कल्पतरौ च चरुमनुः । द्वादशे ह
 नि विप्राणां आशौचाने नृभुजा । वैश्यानां तु त्रिपक्षादावथवा स्यात्सपिंडनं । निरामा मृते गोभि
 लः । द्वादशे ह्येन कालेषु प्रमादादननुष्ठितं सपिंडीकरणं कुर्यात्कालेषु तत्र भाविषु । इदं सागे
 रुक्तकालासंभवे गौणकालविधानार्थमिति मदनपारिजातः । नदनरत्नेष्वेवं ॥ ऋष्यशृंगः ॥
 सपिंडीकरणं श्राद्धमुक्तकालेन चेत्कालं । भौदेहस्ते च रोहिण्यामेव भवासमाचरेत् । कालाद
 र्शेपि ॥ एकादशे हि द्वादशे त्रिपक्षे वा त्रिमासि वा । षष्ठे चैकादशे वा त्सं पूर्णं वा शुभागमे ।
 सपिंडीकरणं स्यत्यमशौकालाः प्रकीर्तिताः ॥ साग्नौ कर्तव्यं मावाघोपेने साग्नौ तृतीयकः ।
 अनग्ने स्तु द्वितीयाघाः सप्तकाला मुनीरिताः । रोहिणी रोहस्ते शुभे त्रभवापितचरेत् ॥ नारद
 संहितायां तु ॥ सपिंडीकरणं कार्यं वत्सरे वा ऋवत्सरे । त्रिमासे वा त्रिपक्षे वा मासि वा द्वादशे हि
 चेत्सुक्ते । वत्सरे तीर्त्तरेप्यंतः सपिंडीकरणं वत्सराभरतस्थितमिति भविष्योक्तेः । पितुः सपिंडी
 करणं वापिके मृतवासरे इत्युशनसोक्तेः । पूर्णं संवत्सरेपिंडः षोडशः परिकीर्तितः । तेनैव
 सपिंडं च तेनैवाष्टिकमिष्यते इति हेमाद्रौ वचनाच्च ॥ अस्यानाकरत्वोक्तिर्मुखोक्तिरेव । यत्र
 पूर्णं संवत्सरे कुर्यात्सपिंडीकरणं मुतः ॥ एको द्विष्टं च तत्रैव मृताहनि समापयेदिति भवलनिषे
 जावाप्युक्तेः ॥ पुत्रः सपिंडं कृत्वा कुर्यात्स्नानं सर्वैस्वका । एको द्विष्टं ततः कुर्यात्कृतपुनमि
 वारमेदिति स्वल्पमात्स्योक्तेः । आष्टिकं तद्दिने पुनः कार्यमिति केचित् । तेनि मूलत्वाद्देवादि वि
 रोधाच्चोपस्थाः । षोडशत्वे च सपिंडनस्य षोडशश्राद्धात्तर्भावनस्योः स्यत्यभ्यसारेण । वर्षीत
 तद्दिने संवत्सरविमोक्षश्राद्धं । सपिंडं वक्तृत्वापरेद्युर्मृताहेवाधिकं कार्यमित्युक्तेः । गोश्र
 ष्वेवमाहुः । तत्पूर्वे विरोधाच्चित्यं । तच्च पुत्रे सति नान्यः कुर्यात् । श्राद्धानि षोडशादत्वात्ततः
 कुर्यात्सपिंडतां । शोभितावसिने पुत्रः कालादिति विरटपीति । वापवीयोक्तेः । षोडशश्राद्ध
 नावर्षीदूर्ध्वं कालाभावे पिता न्यदत्त्वात्कुर्यात् । किंतु दत्तैव तानि । यदि कनिष्ठश्राद्धादि
 नाकृतानितदा सपिंडनमेव कुर्यादित्यपराकेः । सपिंडं नतु कनिष्ठानां नैवाधिकार इत्यर्थः ।
 तत्रैव ॥ अत्रानादश्वामोहात्पुत्रताचेत्सपिंडता । तत्रापि विधिवत्कामो कालादिति चि

रादपि ॥ तेद्यपि ज्येष्ठस्य वाधिकारः ॥ ज्येष्ठेन जातमात्रेण पुत्री भवति मानव इति मन्त्रैः ॥ अपराकै
 प्रवेत्ता अपि ॥ एकादशाद्याः क्रमशो ज्येष्ठस्य विधिवत् क्रियाः ॥ कुर्यात्त्रैकेकशः प्राहुः माद्विकंतु
 पृथक् पृथक् ॥ मरीचिः ॥ सर्वेषां नुमनं कृत्वा ज्येष्ठे नैव नुपकृतं ॥ इत्येता चाविभक्तेन सर्वैरेव
 कृतं भवेत् ॥ यत्तु वाचस्यति श्रूलपाणिभ्यामुक्तं इत्यदानी नुमत्याभावे कनिष्ठेः पृथक् कार्यमि
 ति ॥ तन्न ॥ एवकारस्य तदभावेपि पृथक् कारणाभावात् ॥ अथादेरिव ॥ ज्येष्ठे सति कनि
 ष्ठानामनुधिकाराच्च ॥ अतस्तेषां प्रत्यवायमात्रं आहिताग्निः कनिष्ठस्तु कुर्यादेव ॥ अन्यथापि त
 मजासिद्धेः ॥ एवमावश्यकं च द्वावपि कनिष्ठोऽन्यः सपिंडो वा कुर्यात् ॥ आनावाश्चात्पुत्रो वा सपि
 ङः शिष्य एव च ॥ सहपिंडं क्रिया कृत्वा कुर्यात् इत्युदयतनः ॥ तथेव काम्यं यत्कर्म वत्सरात्पथमाहने
 इति मदनरत्ने लघुहारीतवचनात् ॥ रुध्यन्तरं प्रथमाद्यमध्येपि काम्यं कुर्यात् ॥ रुध्यभावे तु प्रथ
 माद्यामध्येपि काम्यं कुर्यात् ॥ रुध्यभावे तु प्रथमाद्यादूर्ध्वमेवेत्यर्थः ॥ काम्योक्तेरनावश्यकेषां पूर्वा
 दोनापकर्षः ॥ एतद्भ्रातृपुत्रादि संस्कारे प्राप्ताधिकारस्य नादी प्राद्धाधिकाराय ॥ अभ्युदयपदे च
 नादी प्राद्धिनिमित्तकर्ममात्रपरमिति हेमाद्रिः ॥ तेन ज्येष्ठे देशंतरस्येकनिष्ठः सपिंडं न विनैव र
 द्विकृत्वा पुत्रसंस्कारं कुर्यादिति ॥ श्रीदत्तोक्तिः परास्ता ॥ आत्शिष्याद्युक्तेनादी प्राद्धेऽदेवता
 मात्रपरोपकर्षस्य प्राप्तं ॥ अस्य क्रममात्रपरत्वाद्द्विकर्तृत्वसपिंडं कुर्यादिति न नियम इति गो
 ङः ॥ अत एव कन्यायामात्रमरणो भ्रात्रापिंडं कृतेपि नुदनाधिकारः श्रूलपाणिस्तु ॥ महागुरो
 र्नुभूते रद्विकर्मैतत्पूज्येति निषेधान्मृतस्य भ्रात्रादेः सपिंडं कृत्वा ननु वक्तव्यां देरभ्युदयकुर्या
 त् ॥ स्वपुत्रसंस्कारे संस्कार्येपि नुः सपिंडं विना रुद्धो देवतात्वाभावादित्याह ॥ तन्न ॥ देवताप
 पुक्तापकर्षस्य निरलत्वात् ॥ रुद्धिविना कनिष्ठेन कृते नु विदेशस्येन ज्येष्ठेन पुनः कार्यं ॥ पत्नीय
 साकृते कर्मप्रेतशब्दविहाय नु ॥ तज्यापसापिकर्तृत्वसपिंडीकरणं पुनरिति स्थितेः ॥ ज्येष्ठेन वा
 कनिष्ठेन सपिंडीकरणे कृते ॥ आद्यपदे मातापित्रोः कनिष्ठेनेति वापाठः ॥ देशंतरगतानां च
 पुत्राणां नु कथं भवेत् ॥ श्रुत्वानुवपनं कार्यं देशाहानं नित्योदकं ॥ ततः सपिंडीकरणं कुर्यादे
 कादेशे हनि ॥ हादेशे हन कर्तव्यमिति शानतपोत्रवीदि निवचनाच्च निभयः ॥ सिगाभदीयेप्ये
 वा ॥ पूर्ववचने च मूलं चित्यस्य न्यथे सौरं नु विभक्ता ॥ रुद्धिका माश्च पुत्राः पृथक् सपिंडीकरणं
 कुर्यात् ॥ अत्र दत्तकस्य तस्य नादीनां च विशेषः प्रागुक्तः ॥ केचित्तु ॥ रुद्धिविनापि कनिष्ठस्य
 सपिंडं न माह ॥ मातापित्रोर्भूते काले ज्येष्ठे देशंतरस्थिते ॥ कनिष्ठेन प्रकृते व्यसपिंडीकरणं त
 देनिकास्मानि निस्थितेः ॥ गते वारो धिते ज्येष्ठे पित्राया मे धिते सति ॥ घरासात् न निवर्तत नरा
 कार्यं कनीयसा ॥ संवत्तः ॥ पुनः सपिंडीकरणं प्राहुः पावेण वच्चरत ॥ अर्थसंयोजनं नैवपिंड
 संयोजनं चेति ॥ तेव वसानि श्रूलत्वात्प्रोविना वसिते पुत्रस्यादिविरोधाच्चोपेक्ष्याः ॥ क्रमपूर्वो
 तु हेमाद्रौ ज्ञाते ॥ एतेपि नरियस्याय विद्यते च पितामहः ॥ तेन देयास्वयः पिडाः प्रपितामह सर्वे
 काः ॥ ननु स्तुपेत्कः पिडो नियोक्तव्यस्तु पूर्ववत् ॥ मातृपुत्रमृताया च विद्यते च पितामह ॥ प्रपि
 ता मही सर्वस्तु कार्यं ह्यप्यं विधिः ॥ एवपि ता मही वने तत्पितादिभिर्देयं ॥ नदाहसुमंतु ॥

त्रयाणामपि पिडानामेकेनापि सपिडने। पितृत्वमश्रुते प्रतरति धर्मो व्यवस्थितः। पत्रस्युक्तमात्रमभी
तानानेवकार्यो सपिडनेति। तन्नातापितृभर्तृभिन्नविषयः। व्युत्क्रमेणानुनात्र सपिडीकृतिरि
ष्यते। यदिमातापदिपिताभर्तृनेषु विधिः स्युत्तरति साधवीपे। स्कादोकेः। मदनरत्नादौ चैव।
अत्रमपितामहादिभिः पितुः सपिडने कृतेपितामहमृतेतत्सपिडने सति पुनस्तनसहपितुः सपि
डनेकार्यमिति हेमाद्रिमते माहा। अन्येनेतन्मते। तंचतुपितुः। सपिडनाभावेपितामहेन सहप
नः कार्यं। नतत्सत्वेत्रयाणामपि पिडानामेकेनासपिडने। पितृत्वमश्रुते प्रतरति धर्मो व्यवस्थि
तः॥

॥ इति विष्णुधर्मोक्तेः। पितामहमपितामहवापुत्रांतरैरसंस्कृतेषु संस्कृताभावे
वपितुः सपिडनं कुर्यात्। असंस्कृतौ न संस्कार्यौ श्रौचौ पुत्रपौत्रकौ। पितरं तत्र संस्कर्षादिति
कात्यायनो ब्रवीदिति छंदोगपरिशिष्टात्। असंस्कृतौ दाहयैरिति केचित्। सपिडीकृतावितित
तत्वं। अतएवोक्तं तत्रैव। पापिष्वमपि सुहेन सुदपापकृताः। विवा। पितामहेन पितरं संस्कर्षेदि
ति निश्चयः। पापिष्वमकृतसपिडनं न तु पतितादि। अभिशक्तपतितभूराग्रस्त्रिपश्चातिचारि
णी न संसृजेदिति वैजवायोक्तेः। पापकर्मिणो न संसृजेरन्मिति गोतमोक्तेः। अमुक्तं निरोगामते
पूर्वयोः पुत्राभावेतुपौत्रः कुर्यादेव। पितामहपितुः पश्चात्पचत्वेपदिगच्छति। पौत्रेणोकादशा
हादिकर्तव्यं प्रादुषादशा नैतत्पौत्रेण कर्तव्यं पुत्रवाश्रेयिनामहः पितुः सपिडना कृत्वा कुर्यान्ना
सानुमासिकं रतिकात्यायनोक्तेः। अपरकैः पूलपाणौ चैव। तेन सपिडनस्यानित्यत्वात्कृतसपि
डनयोरेवपार्येणानुभवेशरतिश्रुतिः परास्ताः॥ कृते सपिडीकरणेनः पार्येण भाग्येन रति
हारीतवितरेधा चरतिकेचित्। पुत्रांतराभावेपितामहवापिकमप्याहः। तत्र प्रादुषादशाभित्तिमि
यमात्। उच्छ्वाभवेवपितामहस्य वेदधादेकोद्विष्टनपार्येण भिति। वाचं सति धनगर्गोक्तेः।
त्रयाणो योगपद्येनुभाषान्यापितुः सपिडने कृत्वा। पूर्वयोः कुर्यात्पितामहः मृते दशाहातः पितृ
मृतौ पितुः संस्कारकृत्वा पितामहस्य पुनः सर्वमावर्तयेत्। वृत्ते दशाहेनेव अशक्यापि तानुजा
नेन पौत्रेण पितामहश्चादेमकानेपितृमृतौ तदाशौचं वृत्तयेव पौत्रः पितामहकर्मकुर्यात्। प्रका
तत्वादिनि। मदनपारिजातं पृथ्वीचंडी। पत्न्युत्तरात्रिते परैरदोहिरिणीयाम्यन्यापे विपितृभेषु
चाग्निभेषमश्रु कर्मसकले च वर्जयेत्। प्रेतकार्ये मपि बुद्धिमान् अरिसपिडनप्रकरणे पागभुस्य
काले निषिद्धे सपिडनापकर्षः। सर्वकालेषु तद्व्येन दृजाव्येव श्रौचोक्तेः। तानुजा
दानिकार्येणोति वाचसतिमिश्राः॥ तन्ना॥ अस्य परिभाषात्वेन सावकाशकर्मपरत्वात्।
अस्य प्रेतमात्रं देवत्वभावाच्च॥

॥ अथ स्त्रीश्च्यते ॥ हेमाद्रौ

वृहस्पतिः॥ भर्तृगोत्रेणानात्राचमातुः कुर्यात्सपिडनम् मन्त्रमविध्य। पितृगोत्रसमुत्सृज्य
नं कुर्याद्दृष्टं गोत्रं इति। तदा सुरादिविवाहे ढापरं। आसुरादिविवाहेषु पितृगोत्रेण धर्मवि
दिति वृहस्पतानुपोक्तेः। तच्चानेकपत्रेषु पितामहापत्यामातामहेन वाराहोक्तेः। तत्र व्य
वस्थोक्ता। मविध्य॥ जीवन्पितापितामहामातुः कुर्यात्सपिडनं पितृरिषियमातो नृनेनेकेषु
रने सति। शंखः॥ मातुः सपिडीकरणकथं कार्यं भवेत्तुतेः। पितामहादिभिः साधुं सपिडी

करणं स्मृतं। येन केनापि मातुः सापिंडो पुत्रान्वष्टकादौ मातुः ॥ आह पृथगुक्ते तत्र पितामह्यासहका
 यं नांदीमुखाष्टकाश्राद्धे गमायां च मृते हनि। पितामह्यादिभिः साह्यमातुः आह समाचरेदिति
 शांतातपोक्तेः। अपुत्राया नृपेठी नसिः। अपुत्राया मृताया नृपतिः कुर्यात्सापिंडोः। अथादिभिः
 सहैवास्यासापिंडी करणं भवेत् ॥ यत्तु लघुहारीतः ॥ पुत्रेणो वत कर्तव्यं सापिंडी करणं स्त्रियाः।
 पुरुषस्य पुनस्त्वप्येवात्पुत्रादयो विवेचिताः ॥ यच्च मार्कंडेयपुराणे ॥ सापिंडी करणं स्त्रीणां पुत्रा
 भावेन विद्यते इति। नस्युत्पत्त्यभावे जेयं। अत्र सपत्नीपुत्रोपि जेयः। वकीनामिकपत्नीनामे
 काचेत्युत्तिरी भवेत्। सर्वास्त्रालेन पुत्रेण प्राह पुत्रवती मनु रिनि मनु क्तेरेतत्परत्वात् ॥ यत्र शा
 तातपः ॥ मृते पितरि मातुस्तु न च कायां सापिंडता। पितुरेव सापिंडस्थानस्या अपि कृतं भवेदिति
 तदशां क्तपरं। केधा विद्यामनमिनि हेमाद्रिः ॥ अन्वारे हरो नृभूतैव सापिंडा। पुत्रानानुगताना
 यं सोते न सह पिंडताम् ॥ अहंति स्वर्गवासं च पावदाभूतसं प्रवृत्तिशान्तातपोक्तेः। पत्न्या चैके
 न कर्तव्यं सापिंडी करणं स्त्रियाः। सामृतापिहितेनैक्यगता मजाहति व्रतैरिति यमोक्तेः। अ
 त्रैकशब्दः पितामह्यादिः पक्षनिवृत्त्यर्थः। पतिपरदवर्गपरं सापिंडनस्य पावणे कोटि पुरुष
 त्वादिति माधवः। कल्पतरु मदनरत्नादयः। अन्ये तु वैकेनाहः। स्वेन भर्तृसहैवास्याः सापिंडी
 करणं भवेदित्येवकारश्रवणात्। पृथ्वी चंद्रोदये विविकल्प उक्तः इदनु तत्त्वं। मराहे माशारि
 मते ह्योरेकः पिंडी तदावगेण सह मरा माधव पृथ्वी चंद्रादि मते पृथक् पिंडस्तदैकेन पत्न्यैव।
 वचनाच्चैकेनापि। अतो मातृपिंडमसापिंडी कृतेनैव पतिपिंडेन संयोग्यैका कृतपिंड इत्यतस्य
 त्रादिभिः संयोजयेत्। अत्यपश्य एव उक्तः। स्मृत्यर्थसारेत्। अन्वारे हरो नेकदिनमरणं स्त्रियाः
 सापिंडनं नास्ति भूतं। एतत् स्त्रिया अपि कृतं भवतीत्युक्तेन न्यतोत्तरं मत्तु। इदं ब्राह्म्यादिविवाहे पु
 त्रेयं। आसुरादिषु नृशांतातपः। तन्मात्रातपिनामस्यातन्वश्चावासापिंडेन आसुरादिविवा
 हेषु विपालनोपि विना भवेत्। मातामह्यमातुः पितामह्यातप्यपितामह्यावेत्यर्थः। सुमनुः ॥
 पितापितामहे हो ज्यः शरो संवत्सरे सुतेः। मातामातामहे तद्वदित्याह भगवाच्छिवः। इदमा
 सुरादिपरं पुत्रिकापुत्रपरं चोक्तं प्राक् हेमाद्रिस्तु। ब्राह्म्यादिषु सर्वत्र देशभेदादिकल्प
 माह। अतएव शूरेषु कोकिलमनानुसारिणां मातृमातामहप्रमातामहा इति आह प्रयो
 गः सापिंडनं च हंथेन। हेमाद्रावापल्लवोपि ॥ कोकिलस्य पया पुत्रा अयं स च यजीवितुः
 पुशाले स्वकुलपाति एव नारी मृता सती। यदपि विज्ञानेश्वरमानामहे न मातुः सापिंड्य
 पितृश्राद्धे वत मातृश्राद्धे नित्यमित्याह। यच्च वृद्धिश्राद्धे कृद्दोगपरिशिष्टेषु इत्यर्थः पितृभ्य
 सुदत्तश्राद्धे दानमुपक्रमेदिति। तद्विषयमेव मातुः पृथक् श्राद्धाभावात् अतएव हेमाद्रौ
 भवित्ये। मातुः सापिंडनं प्रक्रम्य उदिते नुदिते चैव होमभेदे पथा भवेत्। तथा कुलक्रमा
 यातमाचारचारं चैव इत्युक्तं। अथ्येव डाचपवा दमाह। तत्रैव व्याघ्रपादः। कुर्यात्पिताम
 हश्राद्धे सर्वे दानान् सर्वेकं। विधिजविधिमास्थाय वृद्धो मातामहादितित। केचिदेतत्तं पु
 त्रिकापुत्रपरमाहः। पशुः सापिंडमाह। लोगाक्षिः ॥ सर्वाभावे स्वयंपत्न्यः स्वभर्तृणाम

पत्रकं सपिंडीकरणं कुर्ये स्तनः पापेण मे वचेति । पञ्चवचनं ॥ अत्र पत्रस्य परेतस्य नेत्रकृतां सपिंडना
 भिति । पत्रापसंनः । अत्र पत्रायै मृताः कंचित् पुरुषा वा स्त्रियोपि ना । तथा सपिंडनाभावादेको हिंश्
 नपावेण प्रति तं सुत्रोत्याद न विधिप्रशंसा रथे भितिमाधत्तः । सपिंडीकरणं दृष्टं मेको हिंश्चित्तो
 गते । अत्र पाण्ड्याच सर्वेण मपत्नीनाः । येवचेति । हेमाद्रौ प्रयेन मोक्तव्यं । अत्र्युत्तं विधिना स्वदर्शना
 द्विकल्पमाह । स्मृत्यर्थसंरं पि ब्रह्मचारणमनुपसगां न सपिंडनां स्तिने पासेदेको हिंश्मेवाव्यु
 त्तममृतां न सपिंडीकार्यं न वा के निःसर्वत्र सपिंडनामाहिति । अत्र्युत्तं कर्ममृतां विधौ रमाककारि
 काया । आतां आत्तपुत्रो वा सपिंडः शिष्यस्तवा । सपिंडीकरणं कर्मा । पत्रहीने मृते सति । सवेन
 भुवि हीनस्य पत्नी कुर्यात्सपिंडतां । अत्रिजकार्ये हापि पुत्रो हितमयापि वा । तमृदादिनिमृते
 तापोने पासपिंडता । व्युत्तमा च प्रमीतापे तद्दिना भेता भवे । पुनः सपिंडने तेषां कृतां मनेन पितृ
 महे इति अत्र मूलं मृग्यं यतीनां सपिंडनां स्ति । किंत्वेकादशे हि पावरां कर्मा । तदपि विदंदिनः
 एकदशादीनां तदपि नेत्रुक्तं प्राकृतं यदहं स्मृतं वे मृते तु तद्दिना सपिंडनां सर्वे कार्ये भिति म
 चरणाः । सपिंडनविधिमाह । वैजकापः । समाप्तं सवत्सरे धत्वा र्युदयात्राणि प्रत्युनक्त्येकत्रेणाय
 त्रीणि पितृभ्यः प्रेतपात्रं पितृपात्रे वा प्रैवेति ये समाजादिनिहाभ्यामेव पिंडाद्याभिश्च शान्तेषु वीतुः
 तः प्रेतपितरस्तद्दामिबः शिवभवनं शेषाणां जायता विजीविनः समानी वसंगच्छन्ति
 मंधपितृत्वापि देवहिने मेका र्थे कपवित्तक । नैवाग्नौ करणं तत्र तत्रा वाहनवर्जिनमिति भाकृतं
 येनोक्तं तथापि ॥ सपिंडीकरणं प्राकृतं देवप्रवेनि योजयेदिति विरोधादिकल्पः प्रेतो शवात्
 या अत्र मकामकालो वैश्वदेवावित्युक्तं ॥ प्राकृतं मजयणीय परिशिष्टे ॥ पित्रा विप्रकरे होमः सा
 ग्नेरपि भवेदिहा । पत्रगोभिलः । अनुकाले अर्पितुं युक्तं मेण मृतां वपि । आमेन वापि सपि
 ङ्गहे आवापि प्रकल्पयेदिति । तदा यदि मातापितृभिन परा आपन्नपिन कर्वात आह मा मेन
 के हिंश्चित्तिनेने वोक्तेः । पुदितत्वे कामधेनौ लघुहारीतः । सपिंडीकरणं पावतमेन आहं नु
 वोडश । पक्वान्नेनेव कर्त्तव्यं सामिषेण हिंजानिभिः विभ्रपकाशे ॥ प्रेतः सपिंडना दृष्टं पिंडलो
 केतुगच्छति । कुर्वीत्सन् माथयं द्वितीये हि सपिंडनात् । स्मृत्यर्थसंरं ये वा । ततो वृद्धि आहं कुर्या
 त् । एतन्मत्तमासेपिकार्यं । अधिमासेन कर्त्तव्यं आहं मा मुदपतथा । तथेव काम्यमकर्मव
 त्त ए मथमादते । इति हेमाद्रौ हारीतोक्तेः ॥ ॥ इति कर्मलाकरभट्टकृतो निर्णयपरिसिद्धौ
 सपिंडीकरणम् ॥ ॥ अथ प्रथमादे निविधानि ॥ हेमाद्रौ स्तान
 श्वेव महायानस्वाभ्यामत्रान्तिपेण । प्रथमे देन कर्वातमहायुरुनिपातने । अन्यतर्पणमिति प्र
 क्षिप्तत्वे प्राः । अग्नि तर्पणं लक्ष्य होमादि न्त्वाधानं तत्र प्रथमादे भवत्येव । तदा हेमाद्रौ प्रा
 नाः । पितुः सपिंडीकरणं वार्षिकं मृतवासरे । आधानाद्युपसंज्ञात्वात् तत्रागपि वत्सरात् । आदिप
 र्वद्विनिमित्तं नित्यकर्म परदिनोदासीये । महातीर्थस्य मनुपवासात्तत्रानिच । संवत्सरेन कु
 र्वीत्तमहायुरुनिपातने । इदं आहं कौमुदीदेवी प्रणाल्यासुक्तं । गोडनिवधेमात्प्या । सपिंडीकर
 णं दृष्टं प्रेतः पावरां शुभवेत् । वृशैरुत्तं योग्यं श्वगृहस्य श्वसदा भवेत् । वर्षात सपिंडनाभावे

नृधिकातीत्यर्थः। गृहस्थः सपिंडोपीत्यर्थः। अतएवभेतकर्माएवनिवर्तचरेआभ्युदयक्रियां। आच
 नृधेततः। उपसिंचमेभुभदंभवेदिनिज्योतिषेउक्तंमाधवीयेदेवल्। प्रमीतोपितरैयस्यदेहस्तस्या
 शुचिर्मवेत्। नदैवंनापिवापिप्रियावत्सूरींनवत्सरः। इदंवर्षांतसपिंडनपरं तथैवकाम्ययत्नमव
 सरात्प्रथमादृते। इतिलघुहारीताद्येकवाक्यत्वात्। वृद्धिनिमित्ताप कर्षेत्तुवर्षमध्येपि॥ क्वाभ्यादि
 भवत्येवेनिगोशः। पित्र्यसपिंडनं। अतएवलौगाक्षिः॥ अन्येषांभेतकार्यावधकत्वात्। आद्य
 आहमष्टदोपिकुर्यादेकादशहनीत्युक्तेः। एकंसपिंडनंपत्न्यादौत्वपवादा। नाधवीयेत्प्रथमं
 पत्न्याः पुत्रस्यतस्युत्रआत्रोतजनयस्यव॥ स्तुषास्त्वस्त्रीश्चपित्रोश्चसंघातमरणं यदि। अर्वागद्यान्
 मातृपितृपूर्वसपिंडमाचरेत्। लौगाक्षिः॥ पत्नीपुत्रस्तथापौत्रोभ्रातातस्युत्रकाश्चपि। पितरौचप
 देकस्मिन्त्रियेस्त्वासेरतदा। आद्यमेकादशकुर्यात्त्रिपक्षेत्तुसपिंडनं। भवत्तुनिवधे। महागुरुनि
 पातेनुभेतकार्येयथाविधिः। कुर्यात्संवत्सरद्वौगोकोद्विषंनपावरां। भृगुः॥ माताचैवतथा
 भ्राताभार्यापुत्रस्तथास्तुषा। एषामृतौचरेच्छ्राद्धमन्यस्यपुनःपितुः॥ एतदपिसपिंडनपरं।
 पितुर्मृतावन्वस्यश्राद्धंनचरेदित्यर्थः। शुद्धितत्वेश्राद्धकौमुद्याचदेवल्॥ अन्यश्राद्धेपण्च
 गंधमात्यंचमैश्चनं। वर्जयेद्गुरुपातेनुयावत्सूरींनवत्सरः। पारस्करभाष्येवृहत्सतिः॥ पितुर्धुपर
 नेपुत्रोमातुःश्राद्धानिवर्तते। मातयेपिचवृत्त्यापितुःश्राद्धदृतेसंघं। समपितरविनाम्यश्राद्ध
 नेत्यर्थः। शुद्धितत्वेदेवल्। महागुरुनिपातेनुकाम्यंकेचिन्नचाचरेत्। आर्त्विज्यंद्रव्यचर्यंच
 देवपूजाक्रियांतथाएतत्सपिंडं नाद्यागिनिकेचित्। केचित्तुपित्रोरदमशौचंस्यात्परासमा
 तुरेवव। त्रैमासिकंनुभार्यायास्तदर्थंश्राद्धपुत्रयोरित्युक्तेः। सपत्नमातुरव्याधेमाहः। श्राद्धकौ
 मुदीकारस्त। इयोरिवमहागुरोरेवमेकमशौचकं। नान्यासामधिकशौचंस्वजातिविहिनाकि
 लेनि। समूहजातकर्णयविरोधान्निर्मूलमाह। हेमाद्रौभविष्ये। गयाश्राद्धमृतांनानुपूरींष्वेप्र
 शस्यते त्रिस्थलीसेनोगाहुः। तीर्थश्राद्धंगयाश्राद्धंश्राद्धमन्युच्येत्तुं। अदमधेनकुर्वीतम
 हागुरुविपत्तिषु। इदंरुध्यैसपिंडनाभावे। वृक्षेसपिंडनापकर्षेदमधेदशौदिकार्यमेवापितुः
 सपिंडनंस्तुत्वाकुर्यान्मासानुमासिकमितिच्छ्रद्धोपरिशिशान्। सपिंडीकरणादूर्ध्वंभेतः पावरा
 भुभवेदिनिमात्स्यात्। ततःप्रभृतिषेभेतःपितृसामान्यमश्रुते। विदनेपितृलोकचनतःश्राद्धं
 षवर्ततेइतिहारीताच्चेतिश्रुत्पाणिः॥ यत्रकातीय सपिंडीकरणादूर्ध्वंनदद्यात्प्रतिमासिकं।
 एकोद्विष्टविधानेनदद्यादित्याहलौककइति तत्रैकोद्विष्टविधानेनदद्यादित्यन्वयः। नृधेपादेन
 पावराविकल्पउक्तः। अत्रेदंतत्वं। वृद्धिविनाश्यागपिसपिंडयापकर्षेपितृत्वभ्रात्रीवर्षांतएव
 कृतेसपिंडीकरणेनरःसंवत्सरत्परंभेतदेहंपरित्यज्योगदेहेप्रपद्यतइति विष्णुधर्मोक्तेः।
 अर्वाकसंवत्सराद्यस्यसपिंडीकरणंभवेत्। भेतत्वमपितस्यापिविशेषवत्सरंरूपेन्यग्निपुराण
 च। तेनतत्सत्वेपिवृद्धिदैवविश्रमधिकारः वृद्धिमित्त्वन्तरमेवा। अर्वाकसंवत्सराहद्वौ
 पूरींसंवत्सरेमिवा। येसपिंडीकृतानेनानेधेनपृथक्क्रियेति। शानानयोक्तेः। तथैवकाम्य
 मितिहेमाद्रिधृतहारीतोदिवशचैवमिति। तथा। अस्थिसंपंगयाश्राद्धंश्राद्धंवापरंपदिकं।

प्रथमे देनकुर्वीत कृते पितृसपिंडेनः अस्यापवादः ॥ अस्थिसिपंगया आहं आहं वा परपक्षिकं प्रथ
मे द्वे पिकुर्वीत परिस्थाः प्रकृतिगानसुतः ॥ भक्त्या ख्य आहं तद्वा निनिमदमपारिजाता देयः ॥ अथ्येय
थाशुनमाहः ॥ तत्त्वं नपदी दंसमूलतदा वृद्धि विनायकषे पूर्वः ॥ वृद्धयेतु परमिति योज्यं पतितानां
गयाया विशो ब्राह्मणे ॥ क्रियते पतितानां च मने संवत्सरे कृत्वा ॥ देशधर्मप्रमाणत्वाद्गयाया आहं
स्वबंधुभिः ॥ ॥ अथ विधानानि ॥ तत्र पंचकमृते मदनरत्ने गारुडे ॥

आदी कृत्वा धनिष्ठाधमेतन्नक्षत्रपंचके ॥ खल्यते सदा द्रव्यममुं महाहकर्मणि ॥ शवस्य नृपमी
पेनक्षेत्र्याः पुत्रलालदा ॥ दभमप्यास्तु चत्वारः अक्षमत्राभिमेद्रिताः ॥ ततो दाहः प्रकृतं बलेश्च
पुत्रलकैः सह सक्तकोतेतः पुत्रैः कषणतिकपोष्टिकं ॥ पंचकेषु मृतोपोवेन गतिलभने नरः ॥
तिलोचैव हरिणस्य च तन्मुद्रिष्य घनं ददेत् ॥ क्रियानिवधे भाजनोपानतौ कृत्रहेम सुद्राचवा ससि
दक्षिणादियते विभे सर्वपातकमोचनी ॥ मदनरत्ने गार्यः ॥ यदि भद्रातिथी न स्यात्तानुभोमश
नेश्वरे ॥ त्रिपादक्षेत्रसंयोगो ह्योमो गे द्विषुकरः द्वित्रिषुकरयोगे तु मृतिमृतं रावहा ॥ दहने
मरणे चैव त्रिषुकराणां त्रिषुकरे ॥ खवनेन्येवमेव स्यादेतदोषोपशतये तिलपिष्टे ये वैवोपि शरी
रं कारयेत्ततः ॥ श्रुयेनिथाया लक्ष्यदाहयेत ॥ येन परिषे त्रितदाहे मत्रमाह वाधापनः ॥ अस्यात्
मिति मंत्रेण तिलपिष्टप्रदाहयेत् ॥ द्वित्रिषुकरयो दोषस्त्रिभिः कृत्वा व्योहति ॥ वासवे मरणा
नेत्याहुहेचापि पुनर्दतिः ॥ सुवर्णं दक्षिणां दद्यात्कृत्वा स्वस्वमथापि वा ॥ वासवधनिष्ठाः जाह्ये ॥
कुंभगीतस्थिते चंद्रमरणमस्य जायते ॥ नतस्योर्ध्वगतिदृष्टसंततो न सुभभवत् ॥ नतस्य दाहः क
र्त्तव्यो विनाशान्तस्तेषु जनुषु ॥ अथवा तद्दिने काप्यो दाहस्तु विधिपूर्वकं ॥ धनिष्ठापंचके जीवो
मृतो यदि केष्य च न ॥ त्रिषुकरेणाम्भेवाकुलजां न्मारयेद्भवा ॥ तत्रानिष्टविनाशार्थं विधानं समु
दीयते ॥ दमोराणां प्रतिमाकार्पाः पंचोराणां सत्रवेदिना ॥ पूर्वपिष्टेना तु लिप्तास्ताभिः सह शवद
हेतुभेत्तवाहः भेतसखः प्रतपः भेतभूमिपः ॥ भेतहर्त्री पंचमस्तुनामात्येना निचकमान ॥ अ
त्रप्रतिमाः गंधसुधैः पूजयित्वा ॥ प्रथमां शिरसि द्वितीयां नेत्रयोः तृतीयां वा मकुक्षौ चतुर्थीना
मौ पंचमीपां दोस्यस्य तदुपरि नामभिर्भुंतं हृत्वा ममापसोमं भवकमिति मंत्राभ्यां प्रत्येकता
स्वां ज्यं हुनेदिति मद्यः ॥ सतकांतेततः पुत्रकृत्यां क्लान्तिकपोष्टिकं ॥ कांस्यापानस्थिते तैले वी
क्ष्य दद्याद्दिज्जन्मने ॥ अस्याविष्णुमहेशोरे इव हस्ती पतततः ॥ माषपुत्रपवत्री हि प्रियं वादिष्य
च्छति ॥ स्वर्णं दानं रुद्रजापुलसहो मो द्विजावेनां गोभ्रह्मं नमोऽशेनकर्षा दोषोपशतये ॥ अथ
गर्कः ॥ धनिष्ठापंचकमृते पंचरत्नानि तन्मुखे ॥ आस्थाहनिस्त्वयंतत्र हने दहवपानिति ॥ ततो नि
हंतोक्तुर्पादेषसां प्रविधिभिः स्ततः ॥ शतं निरखने देवजले वा प्रतिपादयेत् ॥ त्रिपादक्षेत्रे तदहं दि
रत्येककलेमुखे ॥ तस्य पिष्टमपंकुपीतं प्ररुचित्रितं ततः ॥ होममनि सुखं पां तथा न हवपा
मिति ॥ कां सौ पंचकायां संक्रुमुं प्रतिपाद्यवा ॥ त्रिपां स्याग्नि संसूयांतं शुभ्यन्यो वासुसुत्
जेत् ॥ तत्रैव ॥ कनकं हीकं नीलं पद्मं गंधमौक्तिकं ॥ पंचरत्नमिदं प्रोक्तं त्रिभिः ॥ पूर्वदक्षिणि
रत्नानां चाप्यभावे तु स्वर्णं कर्षादेमेव वा ॥ सुवर्णं स्यात्सुभावेत् ॥ आभ्यंगे पंचिदक्षणाः ॥ मदन

लेष्येव। तथा। एकादशपलकास्यंतर्द्धेवातर्द्धेकं। नवषट्त्रिपलंवापिद्याहिषायशक्तिः
तथायत्र॥ स्वर्गसोक्तविधानेनकृत्वाग्नेः स्थापनततः। अन्वाधानेनिर्वपणं देवतानां तथाहुतिः
यमायधर्मैराजोपम्यवेचांतकायच। वैवस्वतापकालापसवेभूतस्यापच। औदुंबरापरश्रा
यनीलायपरमेशिने। चकोदरायचित्रापचित्रगणपयैकमात्र। विधिनावपणं कृत्वा एकैकामा
हुतिहुनेन। कृत्वा गां कृत्वा वरुचं हेमनिष्कसमन्विता। दद्याद्दिनायशांतापश्रीतो भवतु मेयमः
त्रिपादस्येतदेव अपराके। पुनर्वसूत्रगणादाकृत्वा कौत्तरफाल्गुनि। पूर्वाभाद्रविशाखाचनेप
मेतच्चिपादभं। मयूरचित्रैर्गर्गः॥ मृतः श्मशानं योनौ त उपजीवति मानवः। गृहे यस्य पविष्टो सौति
षेदयकदाचन। अत्रिण्यन्त्युमायाति हृतदारपरियहः। तत्रशांतिप्रवक्ष्यामि धर्मराजमंतयथा
सक्षीरणां घृताक्तानामग्नेहेत्वा मुखेवधः। औदुंबरीणां विधिवत्ततः शांतिकृता भवेत्। सावि
त्र्यसहस्रेणक्षीरणांतिचकारयेत्। कपिलां तिलकां संचकृतांते भरिदक्षिणेति॥

॥ अथ ब्रह्मचारिमृतौ ॥ शौनकः ॥ ब्रह्मचारिमृतौ रीतिकथयामि
समासतः। तत्रावकीर्णदोषस्य प्रायश्चित्तप्रशान्तये। द्वादशव्येवाप्येवायथाशक्त्या यमाचरेत्।
स्नानको ब्रह्मचारी च निधनं प्राप्नुयाद्यदि। संयोज्य चार्कविधिना संयोज्यौ नौ ततः परं देशकालौ
स्वत्वा मुकगोचा मुकनामो मृतस्य ब्रह्मचारिणो व्रतविमर्गं करिष्ये। इत्युक्त्वा हेमानां दीप्राहं कृ
त्वा स्त्रिप्रतिष्ठाया दारंते च तस्य भिव्यो हतिभिरग्नये व्रतपतये व्रता सुखानका फलसंपादन
यविश्वेभ्यो देवेभ्यश्चान्यहुत्वा स्त्रिषु कृदादिसमाप्य पुनर्दृशकालौ स्वत्वा र्कविवाहं करिष्ये इ
त्युक्त्वा हेमानां दीप्राहं कृत्वा र्कशाखां शवंच हरिद्रया लिप्त्वा पीतसंज्ञेया वस्त्रयुग्मेन चावेष्ट्या
ग्निप्रतिष्ठाया दारंते ग्नये च हसतपे विवाहविधियोजकायच। यस्मैत्वा कामकागायेतिका
माय एवं च तस्य आत्मा हतिहेत्वा व्यस्ताभिः समस्ता भिव्यो हतिभिश्चान्यहुत्वा स्त्रिषु कृदादिस
माप्यार्कशाखां शवंच दहेत्। विधानमालायां॥ येषां कृते ब्रह्मचारी निधनं प्राप्नुयाद्यदि॥ तत्र
कुलं स्वमाप्नोति होपि दुर्गतिमाप्नुयात्॥ मृतस्य त्रिषु मानस्य षड्व्यं व्रतमाचरेत्। त्रिंशच्चो ब्र
ह्मचारिभ्यो दद्यात्कौपीतका भवान्। हस्तमात्राः करणीमात्रा दद्यात्कृत्वा जिना निच। पादकाष्ठत्र
माल्यानि गोपीचंदनमेव च। मणिप्रवालमालाश्च भूषणादिसमर्पयेत्। एवं कृते विधाने च विप्रः
कोपिनचापते। अथ मूलम्य॥ ॥ कुलीमृतोपमः॥ मृतस्य कृत्वा देहे निव
ने दोषभूमिषु। वासरं त्रितयं पश्चाद्दृष्ट्या न्यत्र तदहेत्॥ नगगा प्रवने कार्पे निक्षेपविधिरुच्यते।
षड्व्यं व्रतं पूर्यो न विधिनो ल्यं कचुचरेत्। ततो स्थिसु च येन स्पगगया प्रक्षिपेत्सुधीः। मास्मि मासि
ततः कुपो न्मासि आहानि वा वरणं। संकल्पविधिना केचित्प्रवदेति मनो विद्याः। इत्येतत्कृत्वा
मरणे कथितं शास्त्रकौविदैः। शुद्धितत्वे भविष्ये॥ मरणकृत्वा गणं विप्रउत्तरे व्रतौ परुत्।
विचर्चैकानुदुष्मर्चा चर्चैरियस्तनीपकः। विकर्षं व्रतानां चोचलस्य चेतस्तथा एकमित्युक्त्वा
मृते च माययेत्तीर्थमथवा तरुमूलकं। न धिउनेदत्तकार्येन च दानं क्रियाचरेत्। षण्णसीपदि
यासीयमृतः कुली कदाचन। यदि विहाचरेद्दाहे मतिश्चापरां चरेत्। अज्ञानमायश्चित्तं

स्यादिदाहो रक्षायश्चिन्त। अतएव कुनरखादिवत्कृष्टिनोपि द्वादशरात्रे मूलपाणिनोक्त। अतएवाप्य
 दीपकृष्टिनो मरणांतमाशौचमुक्ते कौषी॥ क्रियाहीनस्य मूलस्य महारोगिणाएव च। यथेश्चरणा
 स्याहमरणांतनशौचकं॥ महारोगास्तु॥ वातव्याध्यसरीकुष्ठमहोदाभगदाः॥ अर्थासिद्ध
 र्णीत्यष्टो महारोगाः प्रकीर्तिताः॥ इति॥ रजस्वलायास्तृशतातपः॥ रजस्वलायाः प्रतापाः स
 स्तारदीनिनोचरेत्। अर्धे विरात्रात्स्नानात्ताशवधमेरादाहयेत्। अतः प्रक्षाल्याकाष्ठवधान्त
 होर्ध्वं देहेत्। संकटे तु मदनरत्ने स्मृतं तरे॥ उदक्यास्तितिक्तवापिमृतास्याद्यदि तांतदा। आशौ
 चेत् अतिक्रान्ते दाहयेदंतरापदि। उद्धेतेन तु तोयेन स्नापयित्वा तु मंत्रतः॥ आपोहिष्टेति निसृभि
 हिं रणवराणां श्वेतसृभिः पवमाना उवाकेन यदती निचसप्तभिः। ततोपुत्रपवित्रे रागो मूत्रे रा
 धवाहिजाः। स्नापयित्वा न्यवसेनेनाच्छाद्यशवधमेतः। दाहादिकतनः कुर्यात्प्रजापतिञ्चो
 यथा। पुत्रपवित्रमापो अस्नानिति मितास्तरायाप। पंचभिः स्नापयित्वा तु गव्यैः मत्तारजस्वला
 वस्त्रांतराचृतं कृत्वा दाहयेद्विधिपूर्वकं। गृहकारिकाया॥ अंतरिक्षमृजायेचवन्हावसुप्रमा
 दतः। उदक्यास्तिका नारीचरेच्चांशुपरात्रया। नतोयवपिष्टेनास्तिप्याश्चान्नरशनशर्षोदकैः स
 स्नाप्यभस्मगोमयमृत्कुशोदकपंचगव्यैः शुद्धोदकैरापोहिष्टापात्रमानीभिः संस्नाप्या न्यवस्त्रे
 श्चैतदेहेदिति भद्राः॥ अत्र प्रापश्चित्तमाह। बोधा मनाः॥ उदक्यास्तिका मृत्योचरेच्चांशुपरात्रप
 ण्णितिसृत्तिकायास्त। मितास्तराया॥ सृत्तिकायां मृतादानुकं यं कुरुवेति याज्ञिकाः॥ कुंभे सृत्ति
 लभादापपंचगव्यं क्षिपेत्ततः। एयाभिरग्निमंत्रायावाचाशुद्धिलभेत्ततः। तेनैव स्नापयित्वा
 तु दाहं कुर्याद्यथाविधि। अलिंगाभिर्मंत्रिताभिर्वा मदेव्याभितेव च। अथैश्वरारोमंत्रैः संस्ना
 प्यविधिना देहेत्। गृहकारिकाया॥ सृत्तिका मरणात्प्राप्तसर्वौषध्युत्लेपनं। अस्तकी तु संसृ
 ष्टः शूपायां तु शतं क्षिपेत्। पापश्चित्तविशेषस्तत्रैव। सृत्तिका तु पदासाध्वी विस्नाताभरणागता
 त्रिवर्षश्रीमपयेतशुभेत्कृच्छ्रेणामवेदा। रवेद्वितीपत्रहे। सृत्तिका तु पदासाध्वी विस्नाता मरणा
 गता। त्रिषण्वदिना दर्वोगे का देन विशुध्यति। अर्धे तु॥ सृत्तिका तु पदानारी प्राणाश्चैव परित
 जेत। मासमेकावधिं यावत्त्रिभिः कृच्छ्रेर्विशुध्यति। गर्भिणी मृती नु मदनरत्ने शौनकः। गर्भिएपु
 दक्या संस्कारं शिशुसंस्कारमेव च प्रवक्ष्यामि समासेन शौनकोद्विजन्मना। गर्भिणी मरणात्प्रा
 त्रे गोमूत्रेण जलेः सह आपोहिष्टादिभिर्मंत्रैः प्रोक्ष्य मती समास्थितः। भेत्तं एतशाने नीत्यायो
 ह्निष्यस्योदरं नतः। पुत्रमादापजीवश्चेत्त नैदत्वा मुतापतु। मले स्तनं शशयेत्संभ्रामे
 निगायचा। उदरं चात्र संकुर्यात् एषदाभ्येन पूर्ववत्। मृदभं कुशो मूत्रैरापोहिष्टादिभिश्चि
 स्नाप्यं वाच्छाद्यवातेभिसवधमेरादाहयेत्। तत्रैव च उशीति मने। गद्यानि गर्भिएयां मृतायां
 दक्षिणां शिरसं निधापत्स्थानाभिरंभ्रातसंयुदरं च तुरगलं हिरण्यगर्भः समवर्तते तिष्ठि
 ला गर्भश्चेदमराणामंस्तस्य निखनेन यद्विजीवत्वं मपुत्रके सुक्ता। श्चैत्रिये वेति पंचभिः
 स्नापयित्वा हिरण्यमंतं प्रापुर्भौ निधाप्या न्याहनिभिर्भिमंत्र्यपले स्तनः शपश्रित्स्तेन पापयि
 त्वा शिशुं धामं प्रापयेद्गर्भं चैदस्य लेशनापुधापेति पंचाहुतीं हंत्वा मारणापस्ताह प्रसंस्वाहे

पनुवाकाभ्यां व्याहृत्या चांहुत्वाभिन्नमुदरेण सत्तस्यप्यर्थेनानुलिप्यत्रास्यणायतिलान्गंभ्र
भिसुवर्णं दद्यादथपथोक्तेन कल्पेन दहेत् । वैधापनेन तु । शतापुधायेति पंचहोमानंतरंप्रयास
यायासाय विवासापसयासायोधासायावयासायसुचे । शोकायतपनेतपत्यब्रह्महत्यायेस
वैश्वैरिति स्वाहांते एतत्तयोप्यधिका उक्ताः ॥ गृहकारिकायां ॥ यदागर्भवती नारी ससत्यसंस्थि
ता भवेत् । कुक्षिं भिन्नाततः शल्पनिर्दरे धदिजीवति । ममीत निखने त्रेतु प्रायश्चित्तमतः परं
सात्रपस्त्रिंशानां कृच्छ्रैः शुद्धते शल्पदोषतः । सगर्भं दहने तस्यावर्णं जवधपानकं । प्रायश्चित्तं
चरित्वा तु शुद्धति पापकारिणः ॥ दग्ध्वानुगर्भसंयुक्तां त्रिरव्यां कृच्छ्रमाचरेत् ॥

अथान्वारोहरांस्त्रीणामात्मनो भर्तुरेव च । सर्वपापक्षयकरं त्रिरयोत्तराणां य च । अनेक
स्वर्गफलदं मुक्तिदं च तथैव वा । जन्मान्तरे वसोभाष्यधनपुत्रादिवृद्धिदं । देशकालौ स्पृत्वारु
धती समाचरत्स्वर्गलोके महीयमानत्वमनुष्यलोकसमसंख्याब्दावच्छिन्नस्वर्गवासभ
र्तुसहितचतुर्दशं द्रावच्छिन्नकालिकत्री उमानत्वमात्पितृश्रसुरकुलत्रपूतत्वब्रह्मघ्न
कृतघ्नपतिपुतत्वपत्यवियोगकामाभर्तुश्चलच्चित्तारोहरां करिष्ये । अनुगमने तु फल
मुत्तिरव्यान्वारोहरां करिष्ये इत्युक्ता हरिद्राकुंकुमाननादिपुतश्रूपाणि वायुनैः संयुतानि च । ल
क्ष्मीनारायणो देवो बलसत्वगुणाश्रयः । गाढसत्त्वमे देया द्वापणैः परितोषितः । सोपस्कराणि
श्रूपाणि सुवासिभिर्भ्यो दद्यात् मंत्रस्तु ॥ लक्ष्मीनारायणो देवो बलसत्वगुणाश्रयः । गाढसत्त्वच
मे देया द्वापणैः परितोषितः । सोपस्कराणि श्रूपाणि वायुनैः संयुतानि च । लक्ष्मीनारायणाश्री
मैसत्त्वकामाददास्यह । अग्नेः समीपमागत्य पुचरत्ना निपद्ये वे नीला जनरुधावध्वा मुखे मु
क्ता फलं न्यसेत् । ततो ग्निपार्थेन कृत्वा मंत्रेणानेन निश्चितः । स्वाहासंक्षेपनिर्विसशर्वे गोब्रह्
ताशन सत्वमार्गप्रदानेन नपमापत्युरतिकं । ततो ग्नावाज्येनाग्नयेने जोषिपतये विष्णवे स
त्वाधिपतये । कालाय धर्माधिपतये पृथिव्ये लोकाधिपतये । अग्नेः साधिसात्रीभ्यः वाप्येव वला
धिपतये आकाशापसवोधिपतये कालाय धर्माधिपतये । अग्नेः सर्वसाक्षिणीभ्यः ब्रह्मरोवे
साधिपतये रुद्रापदेशानाधिपतये च हुत्वाग्निप्रदक्षिणी कृत्य दसमुपलाचसंप्रत्युपस्थाज
ल्लिङ्गो ह्येत्वाग्निपार्थयेत् । त्वमग्ने सर्वभूतानामंतश्चरसिसाक्षिवत् । त्वमेव देवजानीषे न वि
दुर्षानिमानुषाः । अनुगच्छानिभर्तोरवैधव्यभयपीडिता । सत्वमार्गप्रदानेन नपमाभर्तुर
तिकं । मन्सुच्चार्य शनकेः प्रविशे ब्रह्मतापानं गोडास्तु । रमानारी रविधावारति । ऊंरमाः प
निव्रता परणाः स्त्रियोः पापाः सुशोभनाः । सहभर्तुररीरेण संविशतु विभावसु रतिविमः पठे
द्विद्याहुः । कातरनु । भेनो जरे सुता देवराः । शिष्यो वा उ दीधेति द्वाभ्यामुत्थापयेत् । एतन्महिमा
मिता सारदौ जेपः । पृथ्वी वंद्ये द्ये स्कंदे । अनुब्रजती भर्तोरं गृह्णाति त्वनं मुदा । फ्रेपं देव
मेधस्य फलं प्राप्नोत्युत्तमम् ॥ पुत्रे गिरः ॥ या स्त्री ब्राह्मणजानीयाम्नेपति मनुब्रजेत् । सात्
वर्गमात्मघातेन मात्मनेपतिं नयेदिति । मन्त्रव्याघ्रपात् । नत्रिये तु समभर्तु ब्राह्मणी शौककधि
ता । न ब्रह्मगतिमाप्नोति मरणादात्मघातिनीति । तन्मथ क्वचित्तिपरं । पृथक्चित्तिं समाहस्य

ननिप्रागंमहंति। अन्वारावेवनारीणांस्त्रीधन्वीपपरःरमतः। इत्युशनसोक्तेः। पृथक्चिन्तितु। स
विवादिपरा। तद्विधिनांशोः देशान्तरेभूतपत्न्यौसाध्वीनप्यादुगाहणं। निधायोरसिसमुद्रामविशे
नातवेदसः। अयंवेदादात्। गाध्वीस्त्रीनभवेदात्प्रातिनीमहाशौचैनिरेतंनआइपाप्रोनिशा
स्त्ववत। इमानारीरविधवाइति। अयंवेदादाः। अहाशोचमन्वारेहरापरमितिस्मात्तः। निवेध
वाक्यानिप्रायश्चित्तायः। मृते। पतितेनवासइमरणनिवेधपरणीत्याहुः। अस्थीदाहेपन्नाश
दाहेवानपृथक्चिन्तितेषुः। अगत्वेनस्थानापत्यावाशरीरनुत्पत्तात्। तत्रमहाप्रोवाकृतप्रो
वाभिन्नप्रोवाभवेत्यति। पुनात्यविधवा नारीतमादापमृतानुयेतिहारीतीपुतंमनितदाहादि
निवेधेनसहगमनस्यद्रव्यालन्वादर्थवादमात्रमिति। श्वीचंद्रः॥ जन्मानरीपयापवतसहम
रणो नोद्धारइतिस्मात्तैगोशः॥ शुद्धितत्वेव्यासः॥ दिनेकगम्यदशस्थासाध्वीचेत्कृतनिश्चया न
देहेत्सामिनतस्यायावदागमनंभवेत्। तत्रैवभविष्ये। नतोपेन्द्रिउदक्यायामृतेभर्तैरिवेष्टिजाः
तस्यानुमरणांथापस्यापयेदेकरावका। एकाविनासमासाधुभर्तारयानुगच्छति। तत्रैवपःकि
पाकर्त्तासतस्याश्चक्रियाचरेत्। एतद्देशाहाने यश्चाम्निदानाभेतस्यपिउदघातस्यवहीतिवा
पवीषांकेः। आप्लवः॥ चिन्तित्वानुया नारीमोहाद्विचलितभवेत्। आनापत्येनपुष्टेतस्य
द्वेयानकर्मणः। तथा॥ अन्वारेहेनुनारीणांपत्युश्चैकोदकाक्रिया। पिंडदानक्रियातद्वत्प्रा
द्वेयत्वाच्चिकेतथा। अन्वारेहेरुक्तेपत्न्यापृथक्पिंडालिलोज्जीवः। पृथक्शिलेनकुर्वीत
यादेकशिलेतथा। अन्यतप्रायुक्तं। इदंगभिरावालापत्यासतिकारजस्वलावभिवारिणी
भिन्नकार्यं। स्वेरिणीनांगभिरावालापतितानाचयोषितां। नास्तिपत्याभिसंवेशःपतितौहित
याअभावितिमदनरत्नेस्मितसंयुक्तोः। मदनरत्नेरहस्यतिः॥ बालसंवर्द्धनस्यत्वावालापती
नगच्छति। त्रतोपवासनिपतारस्त्रेभ्रं चगभिरावा। ततोपपादेरजस्वलास्यतिश्चावेति। श्वी
चंद्रोदयेगोपीपशुद्धितत्वेवपाठः॥ तत्रैवरेहन्वारदीयेपि॥ बालापत्याश्चगभिरावास्वदृष्ट
तवस्तथा। रजस्वलाएनसुतेनारेहतिचिन्तानुताइति। अत्रपतिव्रताससदीप्राप्रविशेचक्रुत्
शनमिति। भारताष्टगवेदवादात्साध्वीस्त्रीति। ब्राह्म्याचंपतिव्रतानामेवाधिकारो नइदंमन्त्रैः॥
यत्तु॥ अयमप्यवपाः श्रवंपतिडवेनचेतसा। वज्रंतेपाश्चसतंतंभरणमतिकूलतः। तत्रानुपस
कालेयाः कुर्वन्ति तथाविधाः। कामातक्रोधातभयात्तमोहात्सर्वैः प्रतामवतुतेति। भारततन्त्रे
निकंन्यापेनस्तावकमिनिश्वीचंद्रः॥ ब्राह्मण्याएकचिनिरेखनपृथक्चिन्तिः। सत्रियादीनांपृथ
गेकावेतिकल्पतरुलाकरमदनपास्त्रिजातादयः। शुद्धिचिन्तामणौचवंतअन्वारेहस्येभ्रं
चमध्येतद्द्वैश्चाकृतेविरात्रमध्येएवदशपिंडाः। सहगमनेतुमन्त्रेशौचमुत्पत्ताशौचपिंडानं
च। अन्वितायाः प्रदानव्यादशपिंडास्वहेरणानु। साम्यशैचेवतीतेतस्याः प्राइप्रदीपते। इ
तिशुद्धितत्वेमूलपा णोच्यैमीनसिस्मनेः। संस्थितेपतितास्त्रिपाप्रविशेदाहृताशानं तस्याः
पिंडादियेदेसंक्रमणःपतिपिंडवदितिजिनकमूलपाणिशुद्धितत्वधृतव्यासोक्तेः। अन्वयत
प्रायुक्तं। यदानुरजस्वलापिपत्नीमृतेपत्न्यौदेशकालवशात्तदेवानुगच्छतिनशुद्धिप्रतीक्षते।

तत्रविधिः देवयाज्ञिकनिवधे। यदास्त्रियामुदक्यायापतिः प्राणानसमुत्सृजेत्। दोषमेकं तदुत्ता
नामवहत्याद्विशुद्धये। मुशलाघाने तदसकस्रवने योनिमडलात्। विरजस्वामन्यमानास्वचित्ते
तदसकक्षया दृष्ट्याशौचप्रकृवीतपंचमृत्त्रिकयापृथक्॥ त्रिशद्विशतिदेशचगवात्त्वावहन्
यात्। विश्राणावचनाच्छुद्धासमारोहेडुनाशनं नारिणां सरजस्कानामियंशुद्धिरदाहताः॥ अ
त्रश्राद्धा दोनिलोपः पूर्वमुक्तः॥ इतिकमलाकरभट्टकृते निर्णीपसिधौ अत्यकर्मनिर्णीपः॥

॥अग्निप्रवेशाणक्तोतुविष्णुः॥ मृतेभर्तृरिब्रह्मचर्येनदन्वारोहणेवेति। ब्रह्मवेव
त्रैसहानुगमनंशस्त्रेधव्यस्याथपालनां यत्तुत्रैव। कलौनात्यागतिः स्त्रीणासहानुगमना
दतइति। तद्ब्रह्मचर्योशकपत्नपरंतथाचमनुः। ब्रह्मचर्येचोहापिप्रविशेद्दाहनाशनं॥ काशी
खंडेपि। पत्नौमृतेपिपायोधितवैधव्यपालयेत्कचित्। सपुनःप्राण्यभर्तारस्वर्गलोकेसमश्नुते॥
अनुयातिनभर्तारंयदिदेवात्कथंचन। तथापिशीलं सरस्वतीलभंगान्तनपथः। तद्दृश्यमास
तिः स्वर्गात्यतिः पततिनाम्यथा। तस्याःपिताचमाताचभ्रातृवर्गस्तथैवच॥

॥ अथविधवाधर्माः ॥ ॥ मदनरत्नेस्कादे। विधवाकवरीबंधीभर्तृव
धापजायते। शिरसोवपुनेतस्मात्कार्यंविधवापिवा। एकाहारः सदाकार्यो नहितीयं कदाचन
मासोपवासंवाकुर्याच्चोदशपरामथ्यापिवा। पर्यंकशापिनी नारीविधवापातयेत्यति। नैवमुदत्त
नकार्यंस्त्रियाविधवाकृत्त। गंधद्वयस्यसंभोगो नैवकार्यस्तथापुनः। तर्पणंमत्स्रहकार्यंभ
र्तृसिलकुशोदके। तन्पितृस्तपितृश्रापिनामगोत्रादिपूर्वके। इदमप्यत्रपरमिति मदनपारिजा
तः॥ नाधिरोहेदनद्वाहमारोकेठगनेरपि। कंचकेनपरिदृष्ट्याहासेनविलोतेवसेत्। वेशाखेका
त्रिकेमाधेविशेषनियमचरेत्॥ पचेताः॥ तावृत्ताम्यजनचैवकोस्यपात्रेवभोजनं। पत्नीचब्रह्म
चारीचविधवाचविवर्जयेत्॥ आहृदोविशेषः प्रागुक्तः। यत्तवोधापनः॥ संवत्सरप्रेतपत्नी
मधुमांसविवर्जयेत्। अधःशयीतषण्मासाभितिमोदल्पभाषितमितितदसवर्णापरमित्य
पराकं॥

॥ अथसन्यासः ॥ याज्ञवल्क्यः॥ वनाद्गृहाद्वाकृत्वेष्टिसार्ववेदे
सदक्षिणां प्राणानपत्यातदत्तेनानग्नी नारोप्यनात्मनि। अधीतवेदो जपकृत्युत्रवोश्चतदि
निमान। शक्त्याचयज्ञकृत्सोक्ष्मनः कुर्यात्तनाम्यथा। एतदाश्रमसमुच्चयपक्षेजावालाश्र
तोत्तन्येऽपिपस्थाउक्ताः। यद्विचैतथाब्रह्मचर्योदेवप्रज्जेद्गृहावनाहा॥ अथपु
नरव्रतीवाव्रतीवास्तातकोवास्तातकोवात्सन्वाग्निरनुग्निकोवापदहरेवविस्तेतदहरेवप्र
ज्जेदिति॥ अगिरः॥ प्रज्जेद्ब्रह्मचर्योहाप्रज्जेच्चगृहादपि। वनाहाप्रज्जेद्दिहानानुरोवा
प्यदःखिताः॥ आनुरोमुपूर्वदःखितश्चौरव्याघादिभीतः॥ भाति। आनुरोणाचसंस्यासेन
विधिर्नैवचक्रिया। प्रेषमात्रसमुच्चार्येसत्यासतत्रश्रजेत्॥ जावालश्रुतावपि॥ यथातुरः
स्यान्ननसावाचवासंन्यसेदिति। अत्रविभत्येवाधिकारः॥ ब्राह्मण्याः प्रज्जेतीतिजावाल
श्रुतेः। आत्मन्यनोनसमारोप्यब्राह्मणः प्रज्जेद्गृहादिति मनुकेश्वेतिविज्ञानेभृगदयः।
वृद्धमात्रवल्कोपि। चत्वारोवाह्यणस्योक्ताः आश्रमाश्रुतिनोदिताः। अत्रियसत्रयः प्रोक्ताः

द्वावेको वैश्वश्रुयेरिति मा भवत् । ब्राह्मणं त्रिषो वाप वैश्वो वा प्रजे ब्रह्मदिनिको मा धुक्ते वंश
 त्रयस्य अधिकारः ॥ पूर्ववाक्यनकारणपदं रादिनिषेधार्थं । मुखजानामयधमो यदि श्वोतिगधाः
 रणा । राजन्वैश्वयोनेति दत्तात्रेयसुनेर्वचरिति । बोधायनोक्तेरिति । पश्चात्तरमाह नत्वं तु यीव
 कादिरपमेतदिति योपि । सन्यासपत्न्यैतकमिति । कलौ निषेधः सोपि त्रिदशदिपरस्युक्तमा
 क । सचसन्यासश्चतुर्थेत्याह हारीतः । कुटीचको वहदकोहसश्चैवतगीयकः । चतुर्थ परमोह
 सोपयोपश्चात्सुसन्नमः । आद्यः पुत्रादिना कुटीकारपित्वा । तत्र गृहे वा वसन काषायवासाः ।
 शिखोपवीतत्रिदशानां वधुषु स्वगृहे वा भुजानां आत्मजो भवेत् । एतदन्वयाशक्तपरं द्विती
 यस्तु वधुं हित्वा सप्तागाराणां भेषजचरनपूर्वोक्तवेषः स्यात् । इह सत्पूर्वोक्तवेषोप्येकदंडः ।
 एकंतवैराग्यदंडधारेयत्रियमादरादिति स्कादानां विस्मरपिपत्तोपवीतदंडचवस्वजननुनिवा
 रणां तावानपरियहः प्रोक्तो नान्योहसपरियहः । चतुर्थोपि स्कादे । परमहसस्त्रिदंडचरजुगो
 बालनिर्मितां शिखोपज्ञोपवीतचनित्यक्रमपरित्यजेत् । अपमप्येकदंडएव । येतु शिखोपवी
 तादित्यागनिषेधालेकरीचकादिपरः । पत्रमेधातिथिः ॥ यावत्स्यस्त्रयोदशस्तावदेकेन वर्त
 येदिति । नदपित्तसामेव । यच्चात्रिः ॥ चतुर्थोभिस्त्वः प्रोक्ताः सर्वे वैवत्रिदंडिनश्च । तद्गृहं
 दिपरं नपश्चिपरं वा हरेयमनोदंडः कर्मदंडस्तथैव वा । पत्येते नि यतादंशसत्रिदंडीति चोच्ये
 इति मरुक्तेः । तस्मान्परमहसस्येकदंडएव । सोऽप्यविडवः विदुषस्तुसोपि नास्ति । नदंडं शि
 खोनाच्छादनं चरति परमहस इति महोपनिषद्युक्तेः । ज्ञानमेवास्य दंड इति । वाक्यशेषाच्चापत्
 यमः । काष्ठदंडो धृतो येन सर्वाणी ज्ञानवर्जितः । स्याति नरकानघोरानमहारौरवसंज्ञका
 निति । तद्द्वैराग्यदिना जीवनाय सन्यासपरं । एकदंडं समाश्रित्य जीवति वहवोनराः ॥ नरके
 रौरवेद्योरकमेत्यागात्पतंति ते इति स्मृतेः । यच्चाश्वमेधिके । एकदंडी त्रिदंडी वा शिखी सुधीतु
 एव च । काषायमात्रसारेपियतिः पूज्योपधिकिरिति । तस्यापि पूर्वोक्तव्यवस्थाज्ञेया ॥
 ॥ ॥ अथतद्विधिः ॥ ॥ बोधायनः । कृत्वा आर्द्रानि सर्वाणि पित्रादिभ्यो
 धृक्पृथक् । वापयित्वा च केशादीन्मार्जयेन्नत्रकारमाः । सर्वाणीति स्वस्य नव आर्द्रघोडश
 आर्द्रादिकृत्वेत्यर्थः । स्मृत्यर्थे सारेपि । एकोद्विष्टविधानेन कृपां क्वाद्धानिषोडशां । अग्निमा
 नुपावरोने च विधिनानिर्वपेत्स्वयमिति ॥ कात्यायनः ॥ कृच्छ्रास्तचतुरः कृत्वा यावनाप्य
 नाश्रमी । आश्रमी चतुर्भ्रुकुत्रेनासोयोग्यतां वजेत् ॥ बोधायनः ॥ सदेव पार्षकं दिव्यपि
 त्तं मानुक्मानुषेताः । आर्षेदेव विंशत्यर्षिस्तत्रैवपः । देवर्षिस्तत्रैवमनुष्यर्षेयो नामरी आ
 दिः । क्रमपरति सन्यासपद्धतौ तच्चिन्त्या दिव्ये वसुरुद्रादित्याः । मानुषे सनकसनंदनसनातन
 धृत आर्द्रे शयिष्वादिभूतानि । चक्षुरादिकरणानि । चतुर्विधोभूतया मश्चेति । तिस्रः पित्रेपि
 आदित्रयोमाता महाश्वमात्केगात्रादपलितः । आत्म आर्द्रे आत्मपितृपितामहादेवताः ।
 आत्म आर्द्रे परमात्मदेवत्वमिति सन्यासपद्धतौ तच्चिन्त्यं । सर्वत्र चानंदी सुखं च विशेषरते
 यं । सर्वत्र पिउदानं पुष्पाविषाः ॥ दक्षकृती सत्यवसवा विष्णुदेवो । अत्यत्र नादी आर्द्रवदि

तिहेमाद्रिः। स्मृत्पथसारे। केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वा पक्वत्पयेत्। तदंजलपवित्रं वषिकपा
त्रकमडलु। आसनं कौपीनं। आच्छादनं कंधापादके इति पंचवा। एतच्च पूर्वेषु नीं दीमुखं क
त्वापरेषुः पुरायाहवाचनं कृत्वा कार्यमिति शौनकाः॥ वौधायनः॥ त्रीनदंडानं गलीस्थला
नवेगावा न्मूर्ध्नि सम्मितात्। एकादशानवह्रिचित्रतुः सप्तान्यपर्वकान् वेदकान् कृत्स्नगोवाल
रजानुचतुरंगुलान्। एकोवातादृशो देडोगोवाल सदृशा भवेत्। अग्निर्ग्निसुत्या घृत्यनेन
विधानतः। पृष्ठोदिविधानेनेत्यर्थः। स्वाग्नापेवाग्निमानकुर्यात्पवर्गो क्रमादितः। आज्यं
पयोदधीत्येतत्त्रिवृदाजलमेव वा ॐ भूरित्यादिना प्राथम्येण त्रिचोपवशे त्ततः। अथादित्यस्या
स्तमयात्पूर्वमग्नीं विहृत्य सः। आज्यमग्नौ गार्हपत्ये संस्कृत्यैतेन च सुवा। प्रयोगाहवनीयेतु
जुहुपात्मणवेनतत। ब्रह्मयतन एव तु जागृयात्त्रिमैतां तु यावद्वाह्यो मुहूर्तकः। अग्निहोत्रे
खकाले तु हुत्वा प्रातस्तनंततः। इष्टिवैश्वानरं कुर्यात्प्राजापत्या मथापि वा। जावालशुभो। तदे
के प्राजापत्यामेवेष्टिकुर्वन्ति तदत्यानं कुर्यात्प्राग्नेयीमेव कुर्यात्। यश्चात्रैधातवीयामेव कुर्या
दितुक्तं तेनात्र विकल्पः॥ अत्राह स्वतः प्राजापत्या तदा क्यशेषे ग्नीनिति बहुत्वश्रुतेः॥ ए
काने स्वाग्नेयीति। अनाहिताग्नेरिष्टिस्थाने वैश्वानर आग्नेयोवाचं हरिति माधवः॥ कान्या
यनः॥ आत्मन्यग्नीं न समारोप्य वेदिमध्यस्थितो हरिं। ध्यात्वा हृदित्वनुज्ञातो गुरुणा प्रेषमीर
येत्। कपिलः॥ विधिवत्प्रैमसुक्ताय विरुपांशु विरुचकैः। अभयं सर्वं भूतेभ्यो मत्तः स्वाहेत्य
योशुवि। निनीपदंडशिक्वादि गृहीत्वा यवह्रिर्नजेत्। अभयमिति मंत्रेण अयोश्रयं जलि
निनीयेत्यर्थः। वौधायनः॥ सर्वमेत्यादिना दंडेन देवाः पवित्रकोपदस्य पांशुं क्यं तु पात्रमाहति
भिल्लथा। पुवासुवासाः कौपीने गृहीत्वा वाधवांस्त्यजेत्॥

॥ अथक्रमः ॥

तत्र सत्यासेधिकारसिद्धयर्थं स्वस्य नवश्राद्धेषु शश्राद्धं संपिंडानि साग्निः। पार्वणात्पनग्नि
स्त्वैकोद्विष्टविधिना कृत्वा नाश्रमीं च न कृत्वा चतुष्टयमन्यत्वे तत्र कृत्वा कृत्वोदगयने एकादश्यां
द्वादश्यां वा साग्निमावास्यायां पौर्णमास्यां चतुर्दश्यां वा यथापर्वणि प्राजापत्या स्यात्। तत्र देशका
लोत्सृत्वा परमहंसादिसन्यासगृहाराकरिष्ये इति संकल्प्य। गणेशे संश्रय्य पुराणाहं वाचयित्वा मातृ
काश्रौ वृद्धिं श्राद्धं। कृत्वा स्तमया गौपासानं समिधा हिताग्निस्तु गार्हपत्यं विधिरोग्निहोत्री वि
कांडमंडोक्तदिशकुर्यात्पत्या सह पवमानेभ्यः स्यात्प्रागाहृतं तेनाधानं कुर्यात्। ब्रह्मचारि चेलौ कित्ते
विधुरश्च आहृतिभिः॥ प्रणवेन चाग्निमादायान्वग्निरुषसां निष्वादि पृष्टोदिवीति निधाय
तैर्नवसमिधततसवितुर्विश्वानिन इति तिस्रः॥ समिधो भ्यादध्यात् एवमग्नौ सिद्धे कस्योपस्थ
वज्रवपनं कृत्वा पयोदधिसुतमाज्यमपो वा। ॐ भूः सावित्री प्रविशामि। तं गप्ये इति प्राथया चम्य
पुनरदाय। ॐ भुवः सावित्री प्रविशामि। भं हीति द्वितीयं। ॐ स्वः सावित्री प्रविशामि धीं या
त्। इति तृतीयं समस्तया चतुर्थं। ॐ भूर्भुवः स्वः सावित्री प्रविशामि तं गप्ये इति॥ सन्यासप
दंतो नु विवृदसीति प्रथमं। प्रवृदसीति द्वितीयं। विवृदसीति तृतीयं प्राथयाः पुनन्विति जलं प्रा
थय सावित्री प्रवेश उक्तः। ततः आहवनीयं विहृत्य ब्रह्मणमुपवेश्याज्यं संस्कृत्य चतुर्दश्यां

एहीत्वा समित्त्वा मां स्वाहा । परमात्मने इदमिति हुत्वा पवसेत । इदं ब्रह्मन्वाधानंततः सायं होमं वैश्व
 देवचा कृत्वा गेहस्य कृत्वा शान्तीं यददादीनि । दशपचवासाद्युत्तमसासने कृत्वा जिनोपविष्टो
 त्रैजागरं कृत्वा मानहोमानंतरं प्राजापत्यो वैश्वानरं वा कृत्वा ऋत्विग्यः सर्वस्व । ब्राह्मणे च मधुर
 र्णोते जसपात्रं देवादारुपात्राण्या हवनीये । समप्रणम्यानि च जले क्षिपेत् । कृत्वा जिनं त्वा ददीत
 अनाहिताग्निस्तु वैश्वानरमाग्नेयं वा चरुं कृत्वा । पात्राण्यग्नौ क्षिप्त्वा भूर्भुवः स्वारिपः सृष्ट्वा त
 रतु समदीनि सक्तं जत्वा विप्रानसंभोन्म प्रणया ह वाचयित्वा । अत्र वाचं न कृत्वा प्राणां पलाहेति
 पंचाज्या हुती हुत्वा प्रहसक्तं न प्रहृत्वा ज्य चरुं नुहयात् । अत्र विरजा होमं केचिदाहः । यथो
 क्तं शिवगीतासु । जुहुयाद्विरजामंत्रैः प्राणापानादिभिरुततः । अनुवाकं तमेकाग्रसमिदाज्य
 चरुत्प्रथकं । आत्मन्यग्निसमारोप्ययाने अग्नेति मंत्रतः । भस्मादायाग्निरियाद्यैर्विमृज्याभ्यग
 नि संस्पृशेत् । पापैर्विमुच्यते सत्यमुच्यते च न संशयः । यथा प्राणापानं व्यानोदानं समा नामे शुभं
 ता ज्योतिरजा विपासा भ्रयासंस्वाहा । सर्वत्र लिगोक्तं देवताभ्य इदमिति त्यागः । वाङ्मनश्चक्षुश्चो
 त्रिजिह्वाग्राणरतो बुद्ध्या कृति संकल्पामे शुभंता । ज्योतिः ० त्वक्चर्ममास रुधिरमेदो मज्जास्त
 यवो स्थीनि मे शुभ्यता ज्योतिरहं ० उत्रिष्टुपुरुष हरितपिगल लौहिता सदेहि । दद्यापयिता
 मे शुभ्यता ज्योतिः ० पृथिव्या पलेजो वासु । एकाश मे शुभ्यता ० शब्दस्पर्शरूपसंग्रहमे शु
 ध्यता ज्योतिः ० मनो वाक्कायकर्मोति मे शुभ्यता ज्योतिः ० अत्र कर्मावेरं हकारमे शुभ्यता ज्यो
 तिः ० क्षुधे स्वाहा क्षुत्पिपासां पस्वाहा । दिवि स्वाहा ऋत्विधानां गस्वाहा । कषोका पस्वाहा ।
 स्तुतिपासा मले ज्येष्ठा मलस्त्री नीशयाभ्यहे । अभूति मसृद्धि वस्वी निरुदमे पापान स्वा
 हेति । अन्नमपप्राणमयमनोमपविज्ञानमयानंदमयान्तामे शुभ्यता ज्योतिः ० ततः लिष्टिक
 दादिहत्वा ब्रह्मणो हिरण्यमान्यपात्रे धेनुचदत्त्वासमासिंचावित्युपतिषेत् । अत्र केचिदत्र
 येः सावित्रीमवेशं प्रणो हुतिं च्वाहः । ततो पाते अग्ने प्रक्षिपान्नरिति ति । सभिरंके कं जिप्र
 न्नास्तन्यग्नीना । समारोप्यगुरवे सर्वं सुदत्त्वा । यो ब्रह्मण विदधाति सर्वं यो वै वेदाभ्यप्रहि
 र्गोति तस्मे तमहवमात्मबुद्धिप्रकाशं मुमुक्षुर्वै शरणं मह प्रपद्ये । इत्युपस्थापदक्षिण
 जात्वा च पादावुपसंगृह्याधीमदि भगवन्चो ब्रह्मनिवदेत् । ततो गुरुरन्मान ब्रह्मसंस्था
 त्वा । शंखं ह्यदशप्रणवेरभि मंत्रै न शिष्यमभिविच्य शान्ता मित्र इति शान्तिं पठित्वा तस्मि
 रसि रुस्तत्त्वा । पुरुषसक्तं जत्वा मम व्रतं हृदयं ते ददामीति च । जत्वा दंजुत्वनवावार्थ
 मनुसं दधनं दक्षिणो करेण । प्रणवमुपदिश्य तदर्थं चंपची करणा धववोभ्य । अथमात्मा
 ब्रह्म तन्वमभिप्रज्ञानं ब्रह्मेत्याद्युपदिशेत् । तदर्थं च वदेत् । ततो नाम दद्यात् । ततः शिष्य
 लेनोपदिष्टो हरिस्मरन् । ऊर्ध्वं वाहसिष्ठं देवानसाक्षिणः कृत्वा । ॐ भूर्भुवः स्वः स
 न्यस्तमपेति त्रिरुप्रापुत्रिह्रैश्चोक्ता जलसमीपं गत्वा स्वात्वा अभय सर्वभूतेभ्यो मंत्रः
 स्वाहेति त्रिरजलि क्षिप्त्वा उवा सुवासा इति काषायं कौपीने चासृष्ट्य परिधाय सत्वा मागो
 पापेति मुख्यं वैराणवपलाशं वैत्वमौंडवंत्वा दंशुह्लीपात् । अत्र पत्रकामो गृहस्थः

शंखेनपुरुषसक्तेनदंमभिविच्यदद्यादिन्याचारः। जतःशिलासुत्याद्या ३०भूः स्वाहेत्यग्नेजले
वाहुत्वातथैवोपवीतंहुत्वायेनदेवाः पवित्रेणोतिजलपवित्रं। यदस्यपारशतिशिक्यसावित्र्या। क
मंडलुसप्तव्याहृतिभिर्भोजनपात्रमिदंविष्णुरित्यासनम्बुथीम्बाग्रहीत्वा। ३०भूत्पयामीतिव्य
स्तसमस्ताभिर्महर्जेमृशति तर्पयित्वा ३०भूः स्वधो भुवः स्वधो भूर्भुवः स्वधर्महर्जेमः स्वधेतिपितृ
स्तर्पयित्वादुत्पंचित्रतच्चक्षुर्हंसः। शुचिषन्नमोमित्रमो मित्रमो मित्रस्येतिस्वात्वासुरभिमनीभि
रणोहिधेतिहिरण्यवर्णीभिः। पावमानीभिर्व्याहृतिभिश्चमाज्जपित्वाशेत्तरशनमघमघर्षणं
रणायामाश्चक्रत्वा। ३०भूर्भुवः स्वरितिपठित्वानमः सवित्रशतिचस्येमुपस्थापयुनः स्नात्वा
जघ्येक्षालयित्वा ३०रतित्रह्याहमितीदेसर्वमोमिति। जघ्येवाएषज्योतिर्येषवेदोयएषतप
मिवेधमेवेतद्यएवेदोप दवनमस्तीतिजपित्वाष्टसहस्रगायत्रीजपेत्॥ इति॥

॥ अथपतिधर्माः ॥ शतरुत्थायत्रज्ञरास्यतेइतिजपित्वादृशदीनिमृ
दंचविधाय ॥ त्रपुरीषपोरहस्यचतुर्युंराशौचं। क्रत्वाचम्यपर्वंदादशौचर्जनंरावेनंदंतथावनं
क्रत्वानेनैवमृदावहिः। करिप्रक्षाल्यजलतर्पणवर्जंस्नात्वा पुनर्जघेप्रक्षाल्यवस्त्रादीनिग्रही
त्वाभर्जनंनंक्रत्वाकेशवादिनमानामभिलर्पयित्वा। भूत्पयामीत्यादिव्यस्तसमस्तव्याहृति
भिर्महर्जेनस्तर्पयामीति तर्पयेत्। ३०भूः स्वाहेतिस्वाहा शब्दांतेः स्वधास्वशब्दांते श्वैभिरवु
नस्तर्पयिदिकेचित्। तत्रआचम्यांजलिनाभरणेनजलमादायव्याहृतिभिरुद्व्यगायत्रा
त्रिःशित्वागायत्रीजपेत्। उदिनेसर्पेणवेनव्याहृतिभिर्वाघैत्रिदैत्वा मित्रस्यचर्षणीत्या
घैः प्रवेक्तसौरीभिरिदंविष्णुस्त्रिदेवोत्रह्यजज्ञानमिति। चोपस्थापसर्वभूतेभ्योनमः। उ
निप्रदक्षिणामावर्त्तने जतोनत्वा। ३०आदिनापविग्रहसहस्राष्टायधीमहि तन्नः सूर्यः प्र
चोदयार्त्विजिजपेत्। एवंत्रिकालं विष्णुप्रजा ब्रह्मपुत्रेचकुर्यात्॥ अथभिक्षा॥

विधुमसन्नमुशलेव्यगारुशुक्तवर्जने काले पराह्नेभूपिष्टेनित्यंभिक्षायतिश्च
रेदित्यक्तेः जलेउद्धपामीतिचतस्रभिरदित्यमुपस्थापनेनेक्यध्यात्वा। आकृष्येनेतिप्रदक्षि
णंक्रत्वामेते पानशति जस्वायिसोविस्वास्वश्चादित्यपुरुषो नहैदस्थितः। सोहनारायणो
देवः इतिध्यायि प्रणाम्यतो त्रिदंडस्त्रिणोत्वेगततः संधायवाहना पात्रं वामकरेक्षि स्वाशेषपे
दक्षिणान्तिसिं गेधायनोक्तदिशाजीनपवसप्तवारहाणांत्वभवत्स्त्रीभिक्षायाचित्वा। १
शौमसिप्रणामेभूत्वागम्यशुचिरन्नमोक्ष्य। ३०भूः स्वधानमः इत्यादिव्यस्तसमस्तव्याहृति
भिः सयोदिदेवभूतेभ्यश्चभूमौक्षिप्वाभुक्त्वाभरणेनषाडशभारणायामानकुर्यादिति संश्ले
षः। गौतमव्याख्याभृगुः। पतिहलेजलदत्त्वाभैक्ष्यंदद्यात्पुनर्जले। भैक्ष्यपर्वतमात्रेस्पात्रंज
लंसागरेपमे। अर्पवर्त्तनंमथेवापरकंमदनरलेस्युत्पथ्येयारादौजपेत्॥ करवः॥ एक
रात्रवसेहामेनगरेपंरात्रं। वर्षाभ्योत्पन्नवर्षासुमासास्तचतुरावसेत्॥ जावालशुनो॥
शुन्पागारदेवग्रहे नैकुर्यात्वाल्मीकवक्ष्येत्सुलकुं लालशालानिहात्रग्रहनदीपुलिनिभिरि
कुहरनिर्हरस्थंडिलेक्षेकेतनरति॥ मान्ये॥ अशेषासांनविहारः स्याद्यतीनास्यतात्

१ अन्नसेषलेपुनिसवैकुलजुतकरेअहार अर्थधर्मअरुकामहूँततेहोतअपार
 चौपाई। पुरुषनकेपुरुषारथदाता हैपरजन्यसकलविधिताता १ हमरेपरंपरा
 लआई कोउपडितनहिंआजुवताई २ कामलोभभयशेहविचारी तजेजोपहपूज
 नसुषकारी ३ तौनहिंहोततासुकल्याना यामेहैविचारनहिंआना ४ श्रीसुकौवच
 याहिविधिनंदवेनजवषोले सत्यसत्यगोपहसवबोले ५ सुनतेतहांविहंसिभगव
 ना स्रककोयहितवचनवषाना ६ श्रीभगवानउवाच हंमतौपदेनसास्त्रपुगना
 येककुकहतसुनहुँदेकाना ७ जीवजनतसवकरमहितेरे करमहितेपुनिलीनघा
 नेरे ८ रोहा भीतिकेमअरुसुषडुषहहोतकर्मतेतात विनाकर्मतेकवहुँनहिंहो।
 तिकेनिहूवात चौपाई जोमानेफलदायकईसे देतकर्मफलसोउविसबीसे १ क
 रेकर्मजोनहिंजगमाही तेहिंदैसकईसफलनाही २ अहैईसतेनहिककुहेतू कर
 यहिसववांघतहैनेतू ३ लहैकर्मनिजनिजफलप्रानी तौपूजहिकाइइहिजानी ४
 पूरुवकर्मजोनकरिराषत सकैनमेदिइइश्रुतिभाषत ५ देवअदेवमनुजससार
 सकलकर्मवसअहैअपारा ६ लघुवडजोनिकर्मवसपावै कर्महिवसतनतेजिय
 जावै सजुभिवआदिकसवजेते होतकर्मअनुसारहितेते ८ रोहा कर्महिईस्वरका
 र्मगुरुकर्महिजगतप्रधान ततेपूजेहुकर्मकोअहैईसनाहिंआन चौपाई भजेऔर
 निजकर्मविहाई सोकवहुँमंगलनहिपाई जिमिनारीनिजपतिकहंत्यागी भजेजा
 रसोसदाअभीगी २ वेदवृत्तिहेब्राम्हनकेरी कितिपालनकूचीकीहेरी ३ वेस्पृति।
 जानहुवापारा मूद्रवृत्तिदजसेवउत्तारा ४ कषिवानिज्यपादिवोगार् उचितव्याज
 लीवोव्रजराई ५ वैस्पृत्तियेहैविधिचारी येगोपालनअवसिहमारी ६ सतरजत
 मथितितउतपतिलयके हेतगुनहुंपितुसकलसमयके ७ रजगुनतेउत्सतिससा
 री रजपेरितवरषहिंपनवारी ८ रोहा ततेजीवनप्रजनकोहोतसिद्धिसवकाज
 पितादयाही पूजिकैकाकरिहोसुरराज चौपाई नहिंहंमेरेपुरदेसहुग्यामा नहिंप
 ह्येकठोरअभिरामा हंमहैनित्पिनागिरिवासी रहैसदावनमेसुषरासी २ हैगोव
 रधनदेवहमारा जोगोषनवनदेतअपारा ३ ततेऔरदेवनहिंपूजा करौविचारत
 अवककुहुँजा ४ इइजागकोजोसभारा निजनिजकरलेविविधिप्रकार ५ गौत्रेसि
 गरीआगेकीजे विघ्नकोअपनेसंगलीजे ६ पूजहुपितुगोवरधनकोही यहकुखर
 धनकरिहिसरहां विविधिभांतिपाकनवनवाओ मूगसितामोदकवंधवाओ ८ रोहा
 हा पायसपूरीपूपपैपपरीपपरीपान पालपेराकहुपपचिहूपेराउचितअमाना।
 चौपाई अरुसंपुलीआदिवहुविजन वनवावहुपितुदुतमनरजन १ तानदिवसको
 दूधसमेटी भरिभरिताकोमेदनमेटी २ दूधदहीवासोपीवाफ् विविधिमत्लाई।
 वरीसाफ् औरहुजेविजनजोइजाने सोनिजनिजग्रहमेनिरमाने ब्रम्हवादिबहुवि।

प्रवोत्साई लेहुसविधिहोमहुंकरवाई ५ धेनुदक्षिनाविघ्ननदीजै औरहुअन्नदानवहु
 कीजै ई अरुपतितनचंडालनस्नान दीजेअन्नसहितसनमानन ७ गोवनकोनवा
 विनहुंषवाई गोवरधनदेवहिदिगजाई ८ दोहा गिरिराजहिसवसाजिकोदीजिभोगा
 लगाद जोरिसमाजपितातहाँलेहुप्रसादहिंषाद चौपाई भूषनवसनपहिरिपुनिताता
 अंगरागलेपितकरिगाता १ सिंगरेगोपनजोरिसमाज् सैसंगवेदवादिदुजराजू गोव
 रधनपरदक्षिनदेह फेरिलोष्टिअयेनिजगेह यहमतनौपितुअहेहभारा पुनिजोक
 रहुविवारतुम्हारा ४ वासववलिगिरिपतिकहेदीवो पुनिप्रदक्षिनाताकीकीवो ५ य
 हमाकोलागतअतिनीको यहीकरहुअवकरिमतठीको ई श्रीसुकोवाच कासात्मा
 वासवमदनासी तेहरिभेन्द्रावनवासी ७ तिनकेवचनसुनतनंदराई वोलेगोपनस
 वनसुनाई ८ यहवालकदेसनकोछोटो पैहैतुहिकेअतिमोटो ९ दोहा पुनिहरि।
 कोमुषवूमिकैकहेवचननंदराय लालकहेयाजोअर्थतुवसोसवहेतयगाय चौपा
 ई जामेप्रीतितोरिहठिहाई हेससिगरेकरिहेअवसाई १ जोतोहिनीकनलागहिलाला
 नंदराई कौनहुंकासा २ वोलिउठेगोपहुयकवारा करहुनंदजोकहतकुमारा ३
 नंदतहाँनिजदूतवोलाई दियोसकलवृजमेगोहराई ४ चलहुसाजुलैहमरेसाथै घात
 कालपूजवगिरिनाथै ५ नंदनिदेससुनतव्रजवासी कियैतैसहीगुनिमुषरासी ईप
 हरनिसावांकीनंदराई उठिमज्जनकियजसुनैजाई ७ भोनआदविजनवहुजोरी पूज
 नसाजरचीनहिंथोरी ८ दोहा सकलवेदवादीदुजनआसुहितहंबोखवाय चलेथे
 नुआगूकिहेवहुस्सैनपढाय चौपाई इतनेमेसिगरेवृजगवाला लैगिरिपूजनसा
 जउताला १ गवनेनंदसंगसानंदा गावतसुंदरसुजसगोविंदा २ गोवरधनदिंगय
 हुंचेजाई छिप्रहिविघ्नसवनचोलाई ३ करनलगपूजनगिरिकेरो देदविधानसहित।
 सुषढेरो ४ प्रथमहिंपेनाम्रतनहचाये विधिधिवरनअवरनचढाये ५ अंगरतगर
 मृगमदअरुचंदन अरुकेसरमित्तायरचिवंदन ई सोगिरिराजहिंनंदलगाये वि
 विधिभातिपुनि।सुमनमगाये तिनकेरचिभूषनवहुभांती अरपेगिरिकहंसहित
 जमानी ८ दोहा बुलेफूलभरिदोपरनऔरहुदियेचढाय सेलनाथकेमहिजनसु
 मनसेखदरसाय चौपाई दीन्हीफेरिविविधिविधिधूया दीपदेथायोअतिहिअनपा
 पुनिजेविविधिभांतियकवांता लैलैग्रहतेक्षिपयाना २ तेसवगिरिकोअरपनला
 गे नंदादिअतिसैअनुशगे ३ रचीअन्नकीथलथलरासी औरमिठाईसकलसुधा
 सी ४ दहीदूधघृतनदीवताई माषनमेवादियोनढाई ५ तहयककोतुककियजदुराई
 वपुआपनादुतियप्रगटाई ई अतिसैब्रह्मलंबभुजदंडा दिसनवदनपरकासअव
 डा ७ अनिसैयूलजंघपदजानू सीसैसैलकेअंगसमान् ८ भूषनवसनमुकुटमनि
 मालासैलमहिअतिसुयविसाखा ९ दोहा पेधिसतिस्तगुवालसवगोवरधनकोरूप

चौपाई

१। खनप्रतिस्ततस्वहारा १ हमप्रगटिकरिठयामहाई वैहैआजुभोगसवषाई २

३। सिंगरोभोजनकियोभुगारी ३

न गोवरधनकियधन्यगुवारन ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

हिक्पाला ५ करहसवेसाष्टागप्रनामा यहतुमकोदहैमनकामा ६

नदनदनगोपनसैगमौही ७

येधरनिमहेंदंडप्रनामा ८ रोहा

हिवासवपूजावथाकरतरहेछजमाहि चौपाई ३सोदेवमानिकोवाही

१। यहप्रत्यक्षदेवनहिमनिहो तौजोकेहैसोपुनि जनिहो २

भुरिकापा वैहैषायतुमहिंसवगोपा ३ जा

करो मंगलचाहोसवैधनेरो ४ तौनितपूजिकरोपरनामा

मां ५ सुतकेवचनसुनतनंदराई गोपनजुतअतिअनरयाई ६

तीवनाई कनकथारधरिहाषउठाई ७ खगेवतारनश्रीगिरिराजे ८

वजवावतवाजे ९ सवगोपीलेपानिआरसी गिरिगोवरधनकोउतारती १०

निजनिजकरलैआर

खगेवतारनसैखकोवा

जनविधिधिवजाय चौपाई यहिविधतहंआरतीउतारी कारनप्रदक्षिननंदविचा
 री १ युनिजेविजनककूतहंवांचे तिनकोभोजनकरिसुषराचे २ चलेप्रदक्षिनकरना
 सुषारी भूषनवसनचिविधिविधिधारी लेपिलेपिअंगनअंगरागा लीन्हें संगविप्र
 वडभागा ४ पतितनअरुचांडालनरवाने तिनकोदेतअन्नसनमाने ५ गौवनकोनव
 वननचरावतऔरहरीननधनखुटवावत ई चढीसकटसिगरीवृजनारी गावता
 केस्त्रचरित्रसुषारी ७ गिरिकोकरनप्रदक्षिनलागी आसिषदेतविप्रवडभागी ८
 दोहा यहिविधितेगिरिराजकोगोपिनसंजुतगोप देप्रदक्षिनासुषभरेमानेनिजदृष
 लोप युनिग्वालनलेकेस्त्रजुतवृजपतिपूरनकाम मंदमंदआवतमयेसांभ्रजानिनि
 जधाम इतिश्रीमन्महाराजाधिराजवांधवे सश्रीविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहा
 राजाधिराजाश्रीनहराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णपापात्राधिकोरिरघुराजसि
 हजदेवकेतेश्रीभागवतेआनंदांमुनिधोपूर्वार्धचतुर्विसस्तरंगः २४ ॥ :: ॥श्रीसु
 कैवाच दोहा अजमेवासवदेविकैनिजपूजाकोनासहरिदासनंदादिपैकीन्ह्येकी
 पाप्रकास चौपाई सांवर्तकगनमेघअधीसाकरतजोजगको प्रलेमहीसा १ ताहित
 रतवासवबोलवायो अतिकठोरअसवचनसुनायो २ लैसिंगरेभेधननिजपासु
 जमंडलवारहअवआस ३ नंदगोपकरिममअ यमाना कियमषभंगभरोअभि
 माना ४ कूडगोपकाननकेवासी थोरैहविभोगर्वकेरासी ५ डूनकोधनमदनहिंसा
 हिजाता कौटेनकमामहाउतपाता ई हमहूंसांकीन्हीइनहोसी रासीसाहंमरेहि
 यमहंसा ७ केस्त्रमनुजकेवलसवगोया कियोहमारमषकोलोपा ८ दोहा जैसे
 ज्ञानजहाजतजिचदिमषनाउअज्ञान तरनहेतजगजलधिकोहठवखठानतठो
 न चौपाई अहेकेस्त्रअतिहीवाचालाहैकुमतीकठोरअरुवाला १ विनासीलकोसा
 मखेसा विद्याकोताकेनहिंलेसा २ अपनेकोपंडितअनिमाने अनुचितउचितने
 कुनहिंजाने ३ असेकेस्त्रमनुजवलभारा हमैनसमुझहिंगोपगवारा ममअप्रियमा
 मदेवतकीन्ह्या जग्यभागपरवतकहंदीन्ह्यो सवेमानिकेकेस्त्रभरोसे जीवनचहा
 नैवरकरिमासातातेकेस्त्रभरोसिनकेरो वढ्याविभोमदजोनपनेरो सोभेआजुहिंक
 रिहिंनासा देषतहोअवकस्ततमासा राषिचारिगेयाधरमाहां अपनेसभमानतको
 उनाही ६ दोहा जलधरधावहयहिसंभैवरषिधारजलधार सोहितघराधरसमसिखा
 करहधनुसंधार चौपाई वारिदेहृजकीसवधरनी पावहिफलकोन्हीजोकरनी १ ॥
 धेनुवृषभवलराअरुवाळी ववैनअवयेकौवृजमाळी २ नरनीरीसनदतेहिंदेसू र
 हिनजायतिनकरकहूंलेसू ३ जलधरकळुनमीतिवरल्यावह प्रलेकालघारादरा
 कावह ४ होअेरावतमेचदिआजू खियेकलिमजुतदवसमाजू धरैहोपीलेपडेनुम्हा
 रसम्भुषअहेकौनहमार ई उनचासोभारुतनुवसगा पठवहकरननेद्वजभगा ७ स

मरथ्यहोयजोयहजगमाही रक्षनकरैसोअवदृजकोही ८ दोहा केसववर्षनहेता
 जोअहेविधिहरआज तोतिनहूकोजीतीमैलेहोसहितसमाज १ श्रीसुकोउवाच॥
 चौपाई असकहिसककोपमहूखयो मेघनकोवंधनषोचवायो १ अरुउननासोवो
 पुनकोही आपसुरियोमेघसंगजोही २ मातुलिसोअसकह्योसुरेसा स्यावहुमेरोतु
 रतगजेसा ३ मातलिनागदियोडुतल्याई तापरभासवारसुरराई ४ खियेकुलिसकरपर
 मकठोरा चितवतअरुननेनचहुंवोरा ५ चतुरगिनीसुरजकीसेना आईसजिकैजोव
 लत्रेना ६ महामेघतनस्यामहजारन सोवरतादिप्रलेकेकारन ७ आवहप्रवहआ
 दिजेपवना सजेसवैवासवअरिदमना ८ दोहा साजिसैनपहिभांतितहमेघनपो
 नसमेत चल्यासकअतिवक्रकैप्रजनासनकेहेत ९ रसंष्यानारी चलेमेघआगेम
 हाकोपपागे भयोअंधकारनभेमेअपारा १ जलैसिंधुसाताभरेतेअघाता करैसोर
 भारी जोगभीतिकारी २ भरेघोरवोरा गिरेसेकरोरा महाविगथाये दुतेव्योमछाये ३
 ब्रजेसंडषंडा करैकोप्रचंडा भरेहंघमंडा बलीहैअषंडा ४ दसौदूदिसाने तमेमोम
 हाने भईजामिनीही दियेदामिनीही ५ भईभीतिभारी कपीभूमिसारी कहैदेवरा
 जा करौआसुकाजा ६ वजेवारिदीन्ह वेलवेनकीन्ह हनेगोपगामा लहोगेइनामा
 ७ वंचैपेकनाही कहैजोपराही करैकेस्तरक्षा बलीजोप्रतक्षा ८ दोहा यहिविधि
 भाषतथननसोत्रजुचौरासीकोस चरिलियोसुरपतिकुमतिकरिसनमेअतिरो
 स १ कूंदनराच तहोजखप्रजोरसो कियोकठोरसोरहै प्रलेसमानभोरकैगयोसा
 चारिवोरहै कूनेकूनेप्रकासकोकरैदमकिदामिनी मनोमहाभयंकरी करालकास
 जामिनी १ प्रचंडवेगकैतहाँपौवन्नवंनचासहं चलेदिसानचारितेतजेनिजेनिवा
 सहं वजेधरासुकैगईमहानधूरिधारहै नदेविनकहंपरैनिजेभुजेपसारहै २ तजे
 लगेअकासतेजखप्रवारिधारहै अतीवआतुरेवितुंडसुडकेअकारहै गिरैलगे
 करोरिघोरवोरचारिवोरते महानमैलकेसमानतेअतीवजोरते ३ अघातसोरते
 ब्रजेअनेकवज्रपातमे रूकोरपोनतेनतक्षत्रसत्रातघातमे नदीसतीदिसानिसा
 नयोसहं गुनोपरै ननेकहैनगीचकानवेनहूसुनोपरै ४ गंभीरकैनवीननीरधार
 धावतीधरा परैअवर्तहुंठैतरंगसोरभभरा परैनऊवनीचठोरजानि गोकुलेम
 ही कलिदिजाकारकोविहायऊपरैवही ५ वनेनजातआवतो कहहुं ब्रजेपगेभरै॥
 षडोनहोतहुं वनेकछुनिहारिनापरै कुरंगओविहंगचीतकारकोकरैलगे कहहुंभ्रमेक
 हूँधिरैकहूंचलेकहूमगे ६ अनेकजीवगाजकी गराजसोअपानभे अनेकतासु॥
 ज्वाललागभस्मकेसमानभे अनेकतासुजातिकेविलोकिसंधकेगये अनेकजा
 तुनीरधारमहवडतेभये ७ परायवच्छवाकिधेनुवैलगाछमेगिरे तहुंसिखाप्रहा
 रतेनवैठतौवनेधिरैगुवालओगुवालिनीकरैहहापुकरहै नदेहकीनगीहकीति॥

नैकलुसम्हारहै ८ दोहा जदपिबुसे घरमे सवेतदपिपौनभ्रकोर रहतवनतनाहिने।
 कहंसागतवीरकरोर छंदतोमर बिलषानगोपीग्वाल स्वकहं हिआयोकाल आ
 ववचवटी सतनाहि हमभागिकेहिंयखजाहिं १ नहिनीककीन्ह्यानेद कियसका
 जागहिंवंद निजसुतकह्योउरआनि दुषलियोगिरिमषठानि २ अवहोतचृजक
 रनास स्वतजौजीवनआस ३ असकहतरोवतगोप कियविसवासवकोप ३ को
 उसुतनकोउरलाय गोपीरहीसिरनाय कोउकहंनारिनपासु भजिआउरीइता
 आसु ४ लहिवोरघातकरालगिरतीविसालदेवाल छप्परउडतखहियोन टटत
 सकट घतभौन ५ फटफटफुटतयटचंद्र तटतटदुटततरुकंद १ कवहूनभोजि
 नसोग तेअतिदुषीचृजलोग ई भाषहिंपरसपरवात जेहिंहितभयोउतपात ॥
 सोनंदसुतहिंनजीक अवचलवसवकोनीक ७ करिहंअवसिसोरक्ष समरप्यका
 न्प्रतस वैविहंनचौरैदौर विननिकटनंदकिसोर ८ दोहा असकहिगोपीग्वाल
 सवहाहाकरतपुकार यकयेकनकोगहिहुतैगेजहंनंदकुमार चौपाई कांपतगात
 चेलिनहिंआवत गिरतपरतपुनिपुनिउठिधावत १ गोवेनवखरनउरहिं छिपाई गई
 नंदसुतकेदिंग धाई २ दुषितचहं किततेविमिआंही कहंहिंमनोतुमतजिकहं
 जांही ३ गोपीहरिपदगिरीविहाला कहंहिंकरहुरक्षननंदखाला ४ केस्त्रकेस्त्रका
 हिगोपपुकारे गोकुलकेहोतुमरषवारे ५ तुम्हरेहिकहंसकमषमेटी पूज्यागिरिहि
 नतहिकलुसेटी ईतातेवासवकरिअतिकोषा कीन्हैदेतसकलचृजलोपा ७ देशतष
 डेकहानंदखाला रक्षनकरहनकसयहिकाला ८ दोहा सुनिगापिनगोपनवच
 नअतिआरतदुषभीन गोअवखरवाखुरोनिरषिषडेअतिदीन चौपाई वोरनसु
 हितसखिलकीधारा वरषिरहेघनवारहिवारा १ भंभ्रायोनचलतचहुवोरा अस
 ननिपदउरतदुषिषा २ अँसोनिरषिकेस्त्रभगवांना महाकोपवासवकरजा
 ना ३ पुनिअसमनमेनाथविचार्यो मैवासवकोजागनिवार्यो ४ तातेवरषिसा
 लिसचहुवोरन चहतआजवासवब्रजवोरन ५ मैनिजवलब्रजकीरषवारी करिहो
 कंहाकरिहिपविधीरी भयोविभौमदमत्तसुरेसा मूढनजाहिदानकरलसा ई
 याकोमदमैअवहिउतरिहो सहजहिंमेचृजरक्षनकरिहो दोहा मोरभक्तजेदेवहं
 तिनकेगर्वनहोय सकमोहिजांनतनहारह्योविभौमदमोय तातेकरिवेजागहि
 मानभंगयहिंकेर नातोअनरथअँसही करिहेयहसठफेर चौपाई मैहीहोचृज
 कोरषवारा ब्रजकोमैहीअँसआधार १ मैहीयेकअँसहोचृजनाथा चृजकोसुषदु
 षमेरेहिहोथा २ मोहिदैषिजीवतचृजवासी सदांरहतममदरसनआसी ३ तन
 मुनधनमोहीकोजानि दूजाईसमनहिंनहिंआने जोइनकोनराषिमैलीन्ह्या पु
 हुमीप्रगाटिकहातोकीन्ह्या ५ जगमेमेरेदासनकांही दुषदैसकैरुद्रविधिनाही

कुड्ड इत्यहकेतिकवाता चाहतव्रजजोकरननिपाता ७ असगुनिगोपिनगोपनको
 १ कहेचलहुममसंगहिमाही ८ दोहा असकहिनिजगोहैनखिपेगोवैनखासि
 नखाख गवैनेगोवरधननिकटगिरिधारनगोपाल कवित महामदमत्तमधवाकेभे
 जेमहामेघमहादुषदेनहेतमहाजखठास्त्रोहे गोवैनकोगोपिनकोगोपनकोतौने

सोखितिपरकनैमेखत्राकसोत्रपास्योहै इडुगर्वगारखिकोगोकुखउंधारिखिकोगारुयो
 गोवरधनगोविंदकरधास्योहै १ दोहा गोपिनगोपनसोकहेगिरिधारीगोपाल ॥
 आवहुगिरिनीचेसवैलैगोवैनयहिकाल १ चौपाई गिरिवरकोगिरिवाभमकरतो ॥
 करहुनककुभ्रमंयहनिजडरते १ नंदववाकेपुंन्यप्रभाऊ मेउठायखीन्हो गिरिरा
 ऊ ३ इहोनवानवर्षकीभीती आवहुकरिमनमाहेप्रतीती ३ गोवरधनकरिहेनुवर
 सा प्रगटिभष्पोवलिजौनप्रतक्षा ४ नंदववाहेजसुदामाई आवहुगोपगोपिलेधा
 ई ५ जवलोवरषाहोयमहानी तवखोवसहुइतेसुषमानी ई सुनिनंदनकी ॥
 असचानी गोपीखालनाननिजमानी ७ गिरिवाजरजरहरवरभरभर थरथरप
 रपरकरइदररवर ८ दोहा साषनगोत्रेवाकरात्ररुवाखिहुअनत गोवरधनतरा
 मेरहेनहिसंकेतसंहत चौपाई सिंगरीसाजसायखैगोपा वैखनजुतकियसकटा
 अरोपा १ पैतहिकोहकोसोकरभयऊ सवैसुपासतहाकैगयऊ २ लगीनकाहा

घनेरो १ गोपीहरिभुजमाजनलार्गी बोलहिं वचन प्रेमरसपागी २ यस्तोलासतु
 मकोश्रमभारी कैहेभुजापिरानतिहोरी ३ दधिअसतलैसहितउच्छाह कोउगोपी
 पूजहिहरिकाह ४ देहिं वृद्धसवआसिरवादा बढैवहनआपुषमरजादा ५ जसुम
 तिरोहिनितहेंद्रुतआई लियोगोविंदगोदवैगई ६ पुनिकरजललैसगीउतारन
 निजसुतवलकीनजरनेवारन ७ रामआयपुनिसिद्धेगोविंदे विहंसतपावतपर
 मअनंदे ८ दोहा नंदरायतहंआयकैअपनेसुतकेहोथ भयेदेवावतदुजनको
 गोधनमनिगनसाथ चौपाई गगनसाध्यअरुसिद्ध सिधारेभयेवजावतसष
 नगारे १ चारनविद्याधरगंधर्वा हरिजसगावतमोदितसर्वा २ वरषहिंसुमना
 देवभरिलई हरिकीअस्तुतिकरहिसेहाई ३ लगीअपसराणाचननाना सो
 सुषुकेहिंविधिजायवषांना ४ तहंआगूकरिगोबंनकाही गोपसवेअतिआन
 रमाही ५ नंदलालकोमधिमहकीने वृद्धचढेसकटनसुषभीने ६ हरिकीरति
 गावेहिंसवगोपी निरषतहरिसुषआनदवापीवजावतवहविधितहवाजा सं
 दमंदचलिगोपसमाजा ७ आवतभेवृंदावनकोही निवसेतैवनिजनिजग्रहा
 माही ८ दोहा जदपिउपद्रवसककियवृजमंडलमहंघोरहरिप्रभावतेतदपि
 तहंनेस्पोनयेकोठोर ॥इतिश्रीमन्महाराजाधिराजवोधवेसंश्रीविस्वनाथसिंह
 त्मजसिद्धिश्रीमहाराजादिराजाश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुसचंद्र
 पापात्राधिकारिरघुराजासंहजूदेवकतेश्रीभागवतेपूर्वाधेआनंदामुनिधोपं
 चविंसस्तरंगः २५ ॥ :: ॥ श्रीसुकौऊवाव दोहा कर्मअमानुषभांतियाहिनिरषि
 कृस्तकेगवाल अतिअचरजमानतभयेयेकयेककहिततकाल चौपाई आवत
 भयेनंदकेहारे सभावेठिअसवचनउचारे १ तुवसुतकेरअमानुषकर्मातिरषि
 होतहमकोअतिभर्मा २ कैधौकोकरेवहैवालक धौप्रतक्षप्रगत्योजगपालक ३
 नीचअ हीरनभोनहमारि सिसुवपुधरिकोउसुरपगुधारे ४ सातवरिसकोपुत्रा
 तिहारो सातदिवसलोगिरिवरधारा ५ जैसेकरिवरकजहिधारे तिमिकेसेसिसु
 गह्यापहारै ६ पचनामहंमूदेइगकोही पत्थारह्यावालकग्रहमाही ७ आईत
 होपूतनाघोरा विषप्यावनलागीतेहिठोरा ८ करियप्यानलियोहरिप्राना ह
 रतआयुजिमिकालमहाना ९ दोहा तीनिमासकोजवरह्योतवकरिचरनप्रहा
 र सकटदियोउखटायचटमटुकेफुटेअपार १ चौपाई सिसुजवयेकवर्षकोभय
 ऊ तवहरिनभदानवलैगयऊ १ तासुकठगहिभूमिगिराई हस्तोपानतुवसुत
 वजराई २ पुनिकहमायनलियोवोराई तवसकोपकेजसुगतिमाई ३ नोथ्याया
 हिउसूपखमाही आपुगईग्रहकीरजकोही ४ वंथ्याउलूखलकोचिसिलार्इ भुजव
 लंजुगतरुदियोगिराई ५ काननमेपुनिवक्षचरावत रामसहितगवालनसुषछ

वत ६ मारनहेतवकासुरआयो वदनफारितेहिंमारिगिरायो ७ पुनिवक्राको धा
 रिसरूपा वक्रासुरआयो वृजभूपा ८ दोहां तेहिं गहिपटकिकपिस्थमहैरियज
 मलोकपठाय गिरेकपिस्थ अनेकतरुतुवसुतभुजवखपाय चौपाई रह्योताखव
 नरासभघोरा ताकेवंधुवहतवरजोरा १ तेहिवधायपुनिवहृषरमारी कियोता
 खवनमंगसकारी २ वखकरपुनिप्रखवहतवायो दावानलसोसषनवचायो ३
 जमुनामहंभुजंगभयकारी वसतरह्योकराखविषधारी ४ ताहिदमनकरिपु
 त्रितहोरो जमुनादहतेद्रुतहिंनिकारो ५ कालीदहविनविषकरिदीन्हो गौवन
 ग्वाखननिरभैकीन्हो ६ ब्रजवासिनकीभैयहरीती दिनदिनदूनवढतिपहिप्री
 ती ७ नंदरावरोकुवेरकन्हाई कौनअहैकळुजोनिनजाई ८ दोहा कहां रावरोपू
 तयहसातवरिषकोआजकहां धारिवोयेककरसातदिवसगिरिराज चौपाई
 तातेहृजनाथउदारे अतिसैसंकाहोतिहमारै १ नंदसुनतगोपनकीवाणी॥
 सवतेकह्योवचनसनमानी २ नंदौवाच मेरेवचनसवैसुनिखेहू तातेमिठिहिस
 कखसदेहू ३ जराखरुह्याखरुइकेरो तवहीगर्गपुराहितमेरो ४ आयक
 पाकरिभौनहमारै यहसुतकेहितवचनउचारे ५ सतजुगभयोसततुववाखक
 त्रेताअःखरुखक ई द्वापरपीतरंगळुविधामा अवप्रगद्व्याकलिजु
 गमहैसामा ७ भयोकवहैवसुदेवकुमारा वासुदेववधनामउचारा ८ दोहा गु
 नअनेगुनतुवपुत्रकेनामहूरुपअनत हमहिंनजानेतौअवरजनकिमिपावा
 हिअंत चौपाई यहतुम्हारकरिहैकल्यानो गोगोपनदेहै सुषनाना १ याकेवल
 दुस्तरसंसारो सहजहितरिहौनंदउदारा २ प्रथमहिंवडेजगतमहंचोरा साधु
 नादियोकखेसकठोरा ३ रह्योभूपकोउरभूकनाही तवतुअधुनअभाज्जनामा
 ही ४ साधुनकोअसावखदीन्ह्यो जातेदुष्टदखनतिनकीन्ह्यो ५ जेकोउतुवसु
 तकेवडभागी वैहैचरनकमखअनुरागी ई सकिहैसवृतिन्हैनहिंजीती जिमि
 हरिजनननदानवभीती ७ तातेनंदकुमारतिहोरो नारायनसमगुननिअगा
 रो ८ श्रीकीरतिअरुसकलप्रभाऊ विष्णुसरिसवैहैहृजराऊ ९ दोहा ईमसो
 कहिपरतच्छअसगेयहमुनिअवतंस तवतेहंमकेसै गुनेनारायनकोअसै १
 तातेनहिंसंकाकरोकेसुचरित्रदिलोकि चंद्रावनमेवसहसवदैकेपरमअसो॥
 कि २ नंदवचनपहिंभौतिसुनिसंकागोपविहाय नंदनंदनदुनहुकहै अति सरा
 हिसुषयाय गयेआपनेआपनेभौननकोसवगोप वसतभयेअतिमोदजुवह
 रिदरसनचित्तोप छंदभूलना जंभरिपुजगयनिजभंगअवलोकिकारिकाप
 सावतमेघनहकारी पौनउनचासलेनागचदिवेनवदिआयचजमडलेवज्ज
 धारी वर्षभगजसुंडसमधारवहवारअतियोनभूकभोरखहैवोरभारी सैलसा

मवोरतजिघोरघनभारकरिगोपगोवैनकियोअतिदुषारी १
हृदुपदपानिधिसककोदर्पवडनविचारी येकहीहोअसोमदहंसिनंदसुतदूतौ
गोवधमैसियज्यारी सातदिनधारिछत्राकसमळोनिधरलियोत्रजराषिहरिग
वंगारी कहतरघुराजदजचंदनदंदगोविंदसोदसुधिकरेश्रवहमारी इतिश्रीम
न्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीः १०
यजाश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृस्त्रचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसि
हजुदेवकृतेश्रीभागवतेपूर्वार्चानंदामुनिधोषदर्विसस्तरंगः २६ ॥ ॥ श्री
सुकोवाच जादिनगिरिधरगिरिधरसोधराताहिनिसिभोर गकचरावनसषन
जुतगमनेनंदकिशोर १ लोपाई वनभेगकचरावनलागे सषनसहितअतिश्री
नदपागे १ गुनिसुरभीअरुसकअवाई वेठेकेसंयकांतहिजाई २
पनकहवाधासोअतिगुनिअपनोअपराधा ३ खमाकरामनूहितप्रभुकाही ॥
आवतभोवासवत्रजमाही ४ तहंगोलोकतेसुरभिहृआई ५
दुराई ५ हरिहिनिरषिसुरनाथलजाई गिस्तोडंडसमचरननधाई ६ निजकिरी
टसोप्रभुपुदपरसो वारवारनेननजलवरसो ७ देषोसुन्योकसपरभाऊ ॥
विनागर्वकोसोसुरएऊ ८ दोहा आगेठठोजोरिकरकंपतगातविनीत लग्यो
कलअस्तुतितहाजडुपतिकीअतिभीति इंद्रीवाच खंद तुवरूपसत्यविसुदसा
खसुसांततपमेतमनही मायाप्रवाहनिवद्ध यहसंसारतुमेमेनहिं सही अज्ञा
नवोधकलोभआदिकनाहिहैयहकाकही तद्यपिषलनकेदखनहितप्रभुदंड
दापनिमतिगही १ तुमगुरपिताजगदीसकालसरूपधारकदंडहो जगकरन
मंगलहेतकरहुचरित्रनाथअषंडहो जगदीसमानिनमानभोरनहेततुवे अवतारहै
तुवगायसुजसगोविंदजनद्रुतलहतभवनिधिपारहै २ जगदीसमोसमजेअ
ज्ञानीअभैतुमहिविलोकिकै मदतेरहितकैभक्तिभारगचलतअतिमनरोकिकै
अैस्वर्जकेमदमत्तमैजान्योप्रभावनरावरो अपराधछमिकरियेरुपाफिरि
होअसनहिवावरो ३ अघवोघनृपसधारकरिकैहरनहितभुवभारको निजचरनदा
सनकरनमंगलवेदुमहिअवतारको जयपुरुषजयभगवानजयतिमहानजय
सुषधामहै वसुदेवनंदनकेसजजदुकुलनाथतुमहिप्रनामहै ४ निजभक्तइच्छोतेपि
सुद्विद्वान्मूरतिधरतहो सर्वात्मतुमही सर्वकारनवाससवउरकरतहो मैमूटनिज
मयभंगलधिकारिकोपयजलोपनहितै बहुपवनपानीअरुपपानहुपविह्वरथ्याव
हुकितै तुवरूपहितेगोकुलवचोमैगर्वहतकैजकिरह्यो करुनापतनजडुनाथनातैअ
थतुवपदकौगह्यो अवरुपाकीजेनाथगोपरभाफकीजैनुकहै यहरावरेअपराधा
कीनहिंमिटीजनमहुहूकहै ६ श्रीसुकउवाच दोहा यहिविधिअस्तुतिजवकरी

सुरपतिअतिभयभीरु तवहिंविहंसिहरिवचनकहमेघसरिसंगभीरु श्रीभ
 गवानुवाच चौपाई तौपैकरनरुपाकिहेतु मेमखभंगकियोसुरकेतू १ सक
 रहेमदमत्तमहाना मेरोसुभिरनतोहिभुलाना २ हमनिजसुरतिकरावनका
 जा गर्वहस्यातेरोसुरराजा ३ श्रीमदश्रधमाहिनहिंदेषे जुदपिदेडमैकरहुं
 विशेषे ४ गुन्योजाहिपरकरनरुपाका श्रीमदसकललेहुहरिताको ५ सुरप
 तिअवनिजलोकसिधारे होइअवसिकल्पानतुम्हारे ६ मानोसासनसकह
 मारु वैठहुतजिमदनिजअधिकारा ७ श्रीसुकउवाच पुनिसुरभीहरिकेदिगा
 आई बारहिंवारचरनसिरनाई ८ दोहा गौश्रैवकरावाकरीनिजसतानवोला
 य कह्योनेदसुतसोवचनपरमधीतिदरसाय सुरभिउवाच चौपाई कृष्णकृष्ण
 हेजोगअधीसा विस्वात्माजगकरखळमीसा १ लोकनाथखहितुमसमनाथा
 आजुभईहमसवैसनाथा २ इष्टदेवतुमअहोउदारे तुमहीहोप्रमुदइहमारि
 ३ गोविप्रनसाधुनसुषदीजे सदायहीविधिरक्षनकाजे ४ हरनहेतयहभूवर
 भार सियोनाथरजमेअवतारा ५ करनहेतअभिषेकतिहोरा हमहिपठाय
 दियोकरतारा ६ श्रीसुकउवाच असकहिसुरभीसुरभितकोही अपनेनिकदा
 बोलायतहोही ७ निजथनपयधारनजदुनाथे कियअभिषेकसहितसुषगाथे
 ८ दोहा अदितिआदिसुरमातुसवकह्योसकसोनेन तुमहुंकरहुअभिषेकअव

जदुपतिकोभरिचैन चौपाई तवअकासगंगाकोजलभरि ल्यायोत्रैरावतघटा
करधरि १ तेहिजलसोंसंगलैअसुरारी इंद्रकियोअभिषेकसुधारी २ धसोगो
विंदनामहरिकेरो देवलहेसवमोदधनेरो ३ नारदतुवुरुआदिकआये विद्याध
रगंधर्वहचाये ४ चारनसिद्धसाध्यगननाना करनसगेजदुपतिजसगाना ५ जा
हिसुनतसवलोकनपापा पुनिनकरतप्रानिनकहतापा ई नाचनखगीअपसरा
नाना मढांमोदसंजुललैताना ७ सुरगनफूलनवरषेनलागे अस्तुतिकरहिअ
तिहिअनुरागे ८ रह्योछायविभुवेनअनंदा कहंहिसवेजेजेगोविदा ९ दोहा
गोत्रैनिजयनढारिपयदीन्हीभूमिमिगाय सरितनमेवहरसवह्योतहदियम
धुठरकाय १ जवतेहरिअभिषेकभोतवतेअन्नअनंत विनजोतेव्रजधरनिमे
लगेपकनअसंत २ धरनीधरप्रगटनलगेमनिनअनेकनभोतिछोरिवैरयेक
यखवसेगोवाघहुपसुजाति ३ यहिविधिगोकुलचंदकोधरिकैनामगोविंद
विदामागिगवनेभवेनसकादिकसुरचंद इतिश्रीमहाराजाधिराजवाधवेस
श्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीमहाराजाश्रीरा
जावहादुरश्रीकृष्णचंद्ररुपापात्राधिकारि रघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीभागव
तेदसमपूर्वार्धेअनंदाखुनिचौसप्तविसस्ररंगः २१५ श्रीसुकोवाच दोहा यो
कसमेयेकादसीग्रजमेरहीनरेस निराहारव्रतनंदकरिपूज्योसविधिरमेस
ओपाई दंडयेकहादसीविहोने जोतिषविदव्रजपतिहिवषाने १ सिध्यासास्त
महंअसनृपराई कलाअईहादसीलपाई २ तौयेकादसिकीनिसिमाही बीति
जयैजुगजामहिजांही ३ तवहीतेमध्यानभरेकी निरवाहेसबक्रियाविवेकी ॥
४ करेहादसीहीमेपारन यहिविधितेकीजेव्रत धारन ५ करेवयोदसिपारन
काई तौयेकादसिफलनहिहोई ई सुइहादसीजाव्रत धारे तवहिवयोदसि
करेअहारै ७ असीविधिमनमोहविचारी उठेनंदनिसिअर्थनिहारी ८ दो
हा जमुनामेमज्जनकरनगमनतभेनंदराय गुनीनवेसाआसुरीजसप्रवि
सेअतुराय चौपाई वरुनदूतविचरततेहिकाला गह्योानंदकहेआसुभुवाळा
१ वरुनसमीपगयेलेआसू करिकैअतिसैकोपप्रकास २ गोपसवेनहिंनंदा
निहारै रामकैस्वकहितुरतपुकारे ३ तवपितुकोकोउहरिलेगयऊ कोहकौदि
पिपरतनहिमयऊ ४ वरुनदूतहरिवाहरिजानी वरुनलोकगोसारंगपानी
५ निजदासनकेअभेप्रदाते देषिवरुनअतिसैडरयाते ई दौरिदूरितेगिस्त्रा
चरनमेसिरधरिपुनिपदपरसिकरनमे ७ सिंहासनवेठायनाथको अतिपू
जनकरिजारिहोयको ८ घनधन्यअपनेकहंमानी अतिहरपितवोत्योसूद
नानी ९ वरुनववान दोहा आजुजन्मभोसफलममसबकलुपायोआजुतेई

भवनिधित्तरे अवसितुवजनजेजदुयज चौपाई परब्रम्हजययभगवोना परमात्मा
 जैरुपानिधाना १ तुममेसुनी परैरहिं माया जोविरचैयहजगतनिकाया २ मेरोदूत
 महामनिमंदा हरिखायोतुम्हरोपितुनंदा ३ जानतरह्योननिकहुंकाजा सोअप्या
 राथरुमहुंजदुगजा ४ हेगोविदनिजयितुयहलीजि मोपरनाथअनुराहकीजो
 श्रीसुकववाच तवैवरुनपेकैप्रसन्नहरि चखेतहांतेखैपितुमुद्भरि ६ आयपु
 निहंदावनमाहीं दीन्ह्योअंनदगोपनकोहीं ७ वृजवासिनकहंनंदवोलाई विस
 मितदीन्ह्योवचनसुनाई ८ जेसाविभोवरुनपुरमाहीं तसतोहमदेपेकहुंनाही
 ९ दोहा लोकपालसावरुनहुं केस्तहिं कियोप्रनाम तातेकान्हरससकेहैंइस्वर
 सुषधाम चौपाई सुनतनंदकेवचनगुआले मान्योपरमेस्वरनदखाले १ मनमे
 करनलंगेअसिआसादेहमेविकुठविखासा २ अभिलाषाब्रजवासिनकेरी नि
 जपुरदेषनहेतघनेरी ३ जोनिकेसुखसखनउदारा लगेकरनकरिछपाविचार
 ४ वृजवासिनजोमनसंकल्या सेकेनिहंविधिहोइनअल्या ५ कर्मविवससंसा
 रहिमाहीं भ्रमतरहतयह जीवसदाहीं कहंनर कहंतिरजककहुंदेवा पाव
 तयहिविधिजोनिनभेवा ७ जानतकवहुनआतमगतिको करतनकवहुंममपा
 दगतिको ८ ब्रजवासीतोममअनुरागी इनसमाननहिंकोउवडभागी ९ इनकोया
 हीदेहवैजाई देहुविकुठलोकदरसाई दोहा असविचारिनिजचित्तमेकरनासि

धुनुरारि आसुवैखवीसक्तिनिजसिगरेवृजविस्तारि चौपाई जुवावालखडनक्रज
 वासिन गंजुतनिजपुरदरसहसासिन १ दिवोविकुंठलोकदरसाई हरिविमुषीजा
 हेंकवहंनजाई २ प्रसू अनंतज्ञानसतिरूपा स्वयंप्रकासअनादिअनूपा ३ त्रैगु
 नहीनसिद्धिजेहिदेवै धंन्य धन्यअपनेकहंलेषे ४ असविकुंठमहंसवहजवासी
 भयेसच्चिदानंदहिासी ५ सोदविकुंठलषिकैमुदपूरा पूरुवजहंगवेंन्याअक्राई
 नहंमनिसिंघासनमधिमाही रमासहितनिरथासुतकाही ७ निगममूर्तिधरिअ
 सुतिकरही पार्षदगनचहुंकिनसुषभरही रोहा नंदादिकअसरदषिकैविसमित

कश्मी कसजी

भेमनमाहि पुनितिनकोहरितुरतहीपहुंचायोवृजकोहि इतिश्रीमन्महाराजा
 धिराजवाधवेसश्रीविस्वनाथासिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीमहा
 राजाश्रीराजावहाइश्रीरुसचंद्ररूपापात्राधिकारिरपुराजसिंहजुदेवकृतेश्रीभा
 गवतेदसमपूर्वाचंआनंदास्वनिधोअष्टविसंसारंगः २८ ॥ ॥ श्रीसुक उवाच
 रोहा पुनिमजमेआवतभईसरदनिंसाळविषामि तहेंचौरिनिसीचौरिनीचारुचंबदिस्य
 तानि चौपाई पूखिरहीचहेंचौरचमेधी चहरिलहरिरुदरैछितिवेसी १ तवहरि
 वृजनारिनकेसंगा विहरनकियोविचारअभंगा २ भईसरदकीपूरनगासी जा।
 नित हीअतिआनंदरासी ३ मातृपिताकहंकेस्रछिपाई जमुनातटआसुहिंप्रमु
 आई ३ पूरनकरनराससुपमाके सुमिरनकियोजोगमायाको ४ दिवविभूषन

हियभरिहरिप्रीती ३ पतिपितुभ्रातवंधुतिनकेरे वारनाहितकियजतनघनेरे ४
 येनरुकीहरिलियहरिहिपरो तनतौइतेकेस्त्रदिगजियरो ५ जौतगोपिनकहगोपग
 वारा रोकतभेदैभवनकेवारा ६ प्रथमहिमनतिनकोतहंगयक पियवियोगत
 नसहतनभयक ७ मूदिनेनहरिनटवररूपा उरधरिकरीभावनाभया ८ दोहा
 हमनेदंनदंननिकटचखिदोकभुजनवदाय कालिंदीकेकुंजमघिलेहैअकख
 गाय चौपाई असभावनाकरततेहिकुनमे पुंनपपनहिरहिगेतनमे १ भववा
 धनरुद्व्यातेहिकाखा हियोतुरततनतजिबुजवाखा २ दिव्यरूपलहिप्रथहिसा
 वते मिलीमोहनेचखिअतिजवते जरुपिजारमतिहरिमहठानी तदपिवालप्रमु
 उरहिसेहानी ४ गहसुनिअतिसंकितकुरुराई कह्योवचनसुकसांसिरनाई ५
 राजौवाच केस्त्रहिपरब्रम्हनहिमान्यो केवलकेतगोपिकनजान्यो ६ तिनकोकि
 मिकुद्व्यासंसार मेदहयहसंदेहहमारा ७ सुनतपरीखितकीइमिवांनी बोलेसु
 काचांजविज्ञानी ८ श्रीसुकौवाच यहतौहंमनुमसौनृपतिप्रथमहिकियोवधाना
 हरिवैरीसिसुपालजिमिहरिपुरकियोपयान चौपाई वैरिहकोगतितेदमुरारी तौ
 कापुनिजेहरिकीप्यारी १ जनकोमंगलकरनअपारा लेहिविकुठनाथअवतार
 दिव्यगुनी प्राकृतगुननाहीं सबकेआदिअनादिसदोही ३ कामको
 रे अरुभक्तिहुसनवंधघनेरे ४ हरिमहकौनहैविधिमनखावे अवसिनरे
 क्तिसापावे ५ हरिमहककुविसमेनहिकोजै जोगी ६ १९ २९ ३५
 कपातेपेहसंसार छुटतहैनहि औरप्रकार ७
 वचसरचनमोहतमनतिनको ७ नटनागरवोलेअसवानी
 ८ श्रीभगवानउवाच दोहा प्यारीतुमनीकीकरीजोआईममपास कहौजौ
 मकरेजेहितुवहोयसुपास चौपाई कहौआगमनकारनराती है
 वभांती १ अहैरजनिपुहअतिसैघोरा घोराजवुविचरैचहुवोरा २
 जोगनहिप्यारी जाहसवैब्रजआसुसिधारी ३ मातपितासुतभ्राततिहार
 ४ ससहृदपरिवार ५ तुमकोसंकितबोजतकैहै दुषपैहैजोतुमहिनपैहै ६

जाइ इहारहवनहिउचितदेपाई ७
 ८ दोहा तौससिकररजि

नोहरनासकपीरा १ जमुनापरमप्र
 वनि १ सौजसवविधिलियोनिहारी
 हुपतिनकहजाई रोवतसिसुनदेहप
 कोतुमचिनकाग्रहलेहै ४ गौवनकोड

ही ५ अथवामममुरलीधुनिसुनिकै आर्इतमोहिंअतिप्रियगुनिकै ई तवहो।
 कीन्होउचितअतीवा मोपरकरतप्रीतिसवजीवा ७ यैपतिसेवननारिनकोही वि
 नकूलकरिवोधर्मसदाही ८ दोहा पतिवंधुनसेवाकरवपालवसुतनसप्रीति
 जगमेनारिनकीयही परमधरमकीरीति चोपाई रोगी दुःखरोगे भागी कुतसि
 तकपटीकुमतिकुरागी १ अैसहपतिकह अंनधविचारी सपनेहुंकवहुंनस्यारो
 नारी २ चहैजोउत्तमलोकिनबासा तोपतिसेवैसहितहुलासा ३ जोपतितजेभा
 जैतियजारै तोहिंनिदानहैनरकअगरै ४ निंदा अजसभीतिदुषभारी ताहिहोव
 जगमेहठियारी ५ जोअरुणभूतिभरिआई जायसकेनहितुमहिविहाई
 ई तोअरुणभूतिभरिआई जायसकेनहितुमहिविहाई ६ जोअरुणभूतिभरिआई
 कीरतिकोगाई होतिप्रीतिमोमहंमनभाई ८ तसनहिनिकटरहेहजवारी अ
 होससतुमलेहविचारी ९ दोहा तातेगमनहुंआपनभवनसवैवृजवाल लहैवैठि
 थिरचिनकरिमोहिमजौसवकाल श्रीसुकोवाच प्रीतमवचनअप्रीतिकेपुवैजव
 हिंसुनिकान हेखिनकेहियरेमनहुवैधेहैवरवान २ वदनस्वासतनसेदभोसि।
 पथिलभयेसवअंग अतिदुरंतचिंताभईभूयोत्रेमप्रसंग कविन रूपधनाकरी॥
 सौविकेनवायसी ससोकभरिस्तासलेती सविगेअ धरविवकेपनलगेहैगात नै
 नो जलधारवहिवरलगिआयहातकुंकुमकोपंकफेरितनतापतेसुवाते जदती
 मूरहज्वालठोढीमोनत्रजवालषनतीअवनिपगनषदुषअधिकात आनैकहैजही
 ही ई भगदे ससायजायैप्यारेकेविहायनहिअनतवनतजात १ सुधारखेनानेज
 दावचनवधानेजिनतिनकेवदनसुनिकेसीकटुकवानि करतीविचारधानिया
 विमलकोकुमारजाहीकेलिसेही हायलोडिरीनीकूलकानिरपराजतेतोअवस
 पतिनसमाजमहिवेनकीनलाजकीन्ही उरनिठराईठानि तिनकेनकततातकवानि
 सुतो नूजातीरत्यागिहैतलफितनतीषनतपहितानि २ दोहा मीजिद्रगनगदभदया
 आपुनिकछुवरधरिधीर गोपसुताअनुरागभरिवोलीगिरागेभीर गोप्यडुकःकवि
 नतसवैयाकोमलअवुजआननसौअसवैनकठोरपुलैयहिकालन केडिखकुल
 कानिगहैहमरावरेकेपदकंजरसालन स्तामिहैसेवककीरुषराषततूकसत्यागत
 अनेदकेखालन वेनुवजायवोलायकूलीअवनेदुःख। रिगरीवृजवालन ३ जोय
 तिसेवननारिको धर्मकह्योसतिहोयगोसाककन। रियेहमवेदपुराजसुनैहित।
 रावरेकेडिगनाहिंसिधाई श्रीरपुराजसुनौमनभावनआवतीकेहुनहीइतथाई॥
 येदईसारीतिहारीखलामुरलीहठिकेहैमकोधरिस्पाई ४ जेतुवप्रीतिकेरेजदंगी
 तिनकोनसुहातककपरिवारो धानहैतैतुमप्यारिललाकहिवोवहिंसायकअथो
 तिहारो अवुजनेनसुनारपुराजइतैदिलतेदयादीठियसारे वेनकठोरकुठारनसो

मनिकाटोअनोरथवृच्छहमारो ५ रेचितवोरचितेचषचचखवोरिलियोचितवोरच
 लाको यातनतोतुवनेहकेभारभरोयहकाजकरैमहँपाको भौनकोगोनचहैहँमा
 हँपैचलैअवकैसेकहाकरैयाको श्रीरघुराजपदोभारियेपदतीरतजेनलखाजमु
 नाको ६ वेनुवजायवोलायहमेसुसकयखगायदईमदनागी सोअधुरामृतचा
 लसीविषुकावहुलालवेखवहियागी श्रीरघुराजनतोविरहानखदाहिहैदेहँको ।
 ज्वालनजागी प्राननसोंमिलिहैतवहँअजसैयेकराकरावरेकेकरलागी ७ इदि
 राअनैदअवुधिसानिसदांतुलसीवनवासिनप्यारे आयखवेइरनेननसोजवते
 पदपदजनेनतिहारे श्रीरघुराजतेहँकूनतेजगमेद्रगदूजोपरेननिहारे प्रानहँ
 नातुमवेप्रियहँपतिपूतकहारहतेदईभारे ८ सुरजाकीछपाकीकटासकीकोरा
 लियेअमभारीकरैप्रवला पदकजरजेतुलसीसंगमेसोज्वाहैही येहवसीका
 मला सिरनायकैहाहापुकारकरैदिसदायागहोहँमहँअवला रघुराजज्वालासी
 सोरजकीषडीजावतीहैरजकीनवला ९ वाँसुरीकी धुनिकोसुनतेकुलकीकुलिका
 नितजोडुषरासी तापरतद्रगवाननवेधियेसायलियोमुसकानकीफाँसी प्रेमा
 कीप्यासीषडीरघुराजतजोनिदुराईअजैदुषनासी हायअनंगकीआगिजरेअवरा
 जरेदेषतरावरीदासी १० कुडलकाननमेभ्रककेअलकैहलकैछलकैकनिभारी सोंअधर
 निसुधानिवसैरघुराजचितेमुसकानहँप्यारी हैउरश्रीकोविलासनेवासउभैसुजा
 रासहलासयसारी मूरतियामनहारीनिहारीभईहमनारीविहीरीनिहारी ११ ती
 निहलोकनकोसुषमाहरिरावरेरूपमेआयवसीहै देखिकेधेनुकुरंगविहंगअजंग
 मकेपुलकालिलसीहै श्रीरघुराजकहोकेहिकेमुखीधुनिधायहियेनधसहै॥
 कोतियताकिनुमैकुलकानिविहायनअमेककासफसीहै १२ जाहिरहैजगमेरघु
 राजभयतुमगोकुलकेदुषहारी सोतुम्हरेखषतेरजवालनजारनवाहँअनंगदसा
 रीपीकेतुहँपकितेहोखसामलायेतीविनेसुनियेतोहमारी दीजियेआपनोको
 लकरेहमजीवतहीहियेलेहितोधारी १३ श्रीसुकोवाच दोहा प्रेमपगेरतिरसरंगो
 विरहजगेसुषअन सुनिरजवालनवेनहँसिवाखवारिजनैन चौपाई सत्यकह्यो
 सिगरीरजनीरी सोपरअतिसैपीतितिहारी भैतुमसोंकीन्हीयहहँसी सोनहिंवि
 तल्पावहुळविरासी २करहुसवैमेरेसंगरसा पूरहुसवउरकाअवआसा भैनिवस
 हुनितहियेतिहारे तुमनिवसहसषिहियेहमारे ४ सुनिकेकेखवचनरजवाला॥
 अनपमसुषपायोतिहिकाया ५ भयेप्रफुलितवदनमलीना ताकिरही प्रीतमेप्रवी
 ना ६ तहहरिसषिसमाजमधिजाई हँसेआपहँतिनैहँसाई ७ फेरिहरीदुतिरता
 नकेरी मनहँकुदकीकलीघनेरी ८ जूषतिनमधिराजेजदुराई मनुमयंकउडवी
 चसीहाई ९ दोहा तहँरजकीनवलासकलकरिमंडलचहुँवोर अकयेकनकरपा

करिकैकरिविचनंदकिसोर चौपाई गौवनलगी मनोहररागा हियउमरग्याहरी
 कोअनुरागा १ वाजनलगीवजावेनप्यारी चहुंकितसुरछा योमनहारी २ भूषेनव
 सनदिससवधारी नूचेचहुंकितदैदैतारी ३ अतिचंचलचमकतीकामिनी सह
 सनमनुदमकतीदामिनी ४ छापरहीनूपुर भक्तकारी मधुरतोनखेतीचजना

री ५ तिनकेमधिमकहितल्येइया नाचतनुटवरवेषकन्हैया ई उरसोहतिवैज
 तीमाला जनुनीरदमधिधनुसुरपाला ७ करतरासयाहिंभीतिअषंडित थलथल
 भोदंदावनमडित ८ दोहा यहिविधिविहरतकान्हतहंलैसैगसषिनजमालि तहो
 महा ९ याचिरह्या १० निमाराति चौपाई रामकरनसरियुलिनविचारी
 लैचजनारिनकुजविहारी १ नाचतगावतदैकरताला गमनजमुनापुलिनविसा
 सा २ तहंकोमखबाखुकारसाला सीतलसरससुषदसबकाला ३ चहतपवेनसुर
 भितचहुंवोरा छापररागरह्योतेहिंठोरा ४ युंजतमधुपमत्तमनहोरी कैलिरही
 ससिकोउजियारी ५ तहचजवालननंदकुमारा विहरतआनददेतअपारा ई को
 उसषिकोहरिहांथपसारी परसिकपोलदहिंमुदभारी ७ कोहकहंभिलतधायमन
 मोहन चूमतवदनसखुविछुकिछोहंन ८ दोहा कोउनाचतचजगोपिकाविशु
 रिजातिअलकालि निजकरताहिसंभारतेअतिसोरितवनमालि १ कोउसषिको
 हकरपरसिरंभषंभदरसाय यहिसमताईकरहुनुमअसकहिहंसेहंसाय २॥

कोहकीनीवीहरिगहेसोखषिकैमुसकाति मनहँआपनेप्रेमकोगवदेषावत।
 जाति ३ कोहकेकुचनकठोरनिजकरपरसतजदुराय रूपदरपतेदरपनहितहै।
 सादियोदेषाय ४ कोउकामिनिकोकान्हगुनिकामकुलानिप्रवीननषकृततेहि
 अगनिकियोमनुमोहरकरिदीन कोउसषिकोकौतुकखषनिमिसिवोलाइ।
 जदुराव मिलतभयेमोदितमनौसोकियमुगधाभाउ चौपाई कोहकोकरग
 हिनचतसुरारी सोमुषवाकिछाकिछविव्यारी १ थिरद्वैरहतिफिरतिनहिवाला या
 कोथकाकहिहँसतमोपाला २ कोहकोकरिकटाक्षमुसकाई लियोआसुही।
 चित्तचौराई सोजवमिलनहेतदिंगआई आपगयेतवअनतपराई ४ नीचेसिरकरि
 हीलजाई हरिहँसिहेखिनदियोहँसाई ५ कोहकोनेनननाइविहारी कहतभयेकहआ
 सतिहोरी ६ कोहसोहँसिकहसुनहुँकामिनी विहरनलायकसरदजामिनी ७ चखहा
 रहसियहरासविहाई तोखहिहोसुषकीअधिकार ८ दोहा यहिविधिहरिवृजसुंद
 रिनविविधिभावदरसाय कलाकुदहलकरतवहुमनसिजदियोवदाय चौपाई सवको
 कियसनमानविहारी सवकोदीन्ह्याअनदमारी १ मान्याअससिगरीवृजनारी
 मरेहीवसमेगिरिधारी २ बहुआदरकरवावनलागी अतिसैप्रेमगर्वमहयागी ३।
 अपनेकाहगुन्याभनमाही हेमसमअरखुवतिजगनाही ४ कहंनलगीहरिसोअ
 सवांनी समितभईगतिजातिनरांनी ५ कोउकहनृसदेषाउकनहाई कोउकहदीजे।
 अलकषनाई कोउकहवाजवजामसुनावो कोउकहतुमहिंकान्हअवगावो कोउकह
 सुमनत्याइभोई ६ कोउकहभूषनभूषितकीजे दोहा असेदेजनारिननिरपिनि
 जवसकोअभिमान विप्रलंभरसमुषलहनहरिवेहेतगुमान अलिनमंडलीमहिमे
 चित्तनयद्वजहँवैर अंतरहितकेजातगेआसुहिनदकिसोर इतिश्रीमन्महाराजा
 धिराजवो धवेसश्रीविस्वनाथसिद्धदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजाश्रीमहारा
 जाश्रीरजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीभाग
 वतदसमपूर्वाथेअनंदाम्बुनि यौयेकानविसस्तंरगः २६ ॥ ३३ ॥ सुकउवाच वि
 नमाधवसषिमंडलीपरीनेनकुसुहाय जिमितारापतिकेविनातारनकीसमुदाय मो।
 हँनकोमधिमेनलषिप्रथमचकितअकुलाय पुनिसवकेयकवारहीकदेवावदनतेहा
 य २ ऊंदद्रुतविलंबित पुनिसषीसिगरीजुरिकैतहोविरहतापतपीतनमेमहो निषट
 नागरिवावरिसीभई कहेहिवारहिवारहिहादई १ सधनकाननमेकरिनीजथा वि।
 नकरिंदहिपावतिहैविथा तिमिसुकुंदविनावृजकीवधू विखषतीखषती धरनीय
 धू २ चलनिमंदगयदगुविंदकीनहितनेहचितानिअनंदकी हँसनसोहरिकीसुवि
 लासकीचचनकीरचनाइषनासकी ३ नचनसोनिजनेननचाईके मधुरगानसुतान
 वदायके करतकुजनुकुजविहारहँमुरलिभोहँनमंजुपुकारहँ ४ ससिमुषीहरिकेस

कलाकलासुधिकरैविरहानलविह्वला तनहुतेमनतेहरिमंलग्नी रमनितेरमनैरंगमा
 रंगी ५ कहुइवेनपरस्परतेसधी गुनुहुँतूँ हरिकोहंमहोखषी परमचंचलसोकुलिया
 कैगयो विपिनिकेविचपाननिकोसया ई निरदईनंदनदनहादई कहुँगईहियते
 करुनावई विपिनिमेवृजवालविहायके कितछियेकलियाकुलकायको ७ अस
 उचारिपुकारिपुकारिके चकितचौकितकजुनिहारिके हरिहिंदेरहिप्रेमजनाइके।
 मिलहुमोहंनआसुहिंआयके ८ कहुँकहुँकेहुँकाननथावती लहिनतेपियकोफिरि
 आवती जुवतिजोरिजमातिनफेरिके कहुँहिंमाधववूकहुँटेरिके ९ तुलसिकानन।
 कीतियवासनी विनहरीनिजजीवनिरासनी तुलसिकेवनकेतरुट्टके पियहिपूख
 हिंकोडिअनंदको १० वरमे हेचलदलकरुनाकारिदेहवताय वहचंचलचितकेहिंवनर।
 ह्यादुराय १ पाकरिपरमरुपाकरिनाकरिंदेर पियहिंवतावोनहिंपछितैहोफेर २ व
 टवताउयहिवाटेगोचितवोर भूरिभामरीभरिहैहोतहिंमोर ३ हेकुरवकतौवकसम
 धारैध्यान जौनवतेहोकेहिदिंसिगेप्रियपान ४ विगतसोकतुमनितहीरहुअसो
 क हमससोककहुँकीजैआसुअसोक ५ नामतुम्हारेजाहिरजगमेनाग पियनव
 तेहोतौसतितक्षकनाग ई तुमहुँवाकेभाईहोपुनाग जोप्रीतमेवतावोतौवडभाय
 ७ अखिद्रोहानहिंमोहीचंपसदाहिं वोहीनिरमोहीकोकहिहोनाहि ८ मानिनमा
 नविनासीअतिहिंअपीर मियेामीततुवकैहेइतवलवोर ९ तुलसीहरिपदप्यारीस
 रलसुभाज पियावताइहेउहदरतियाभाव १० अखिनसहिततुमानिवसहनितव।
 नमाल तातेजानेकैहैमोहंनलाख ११ सत्यचमेलीहेलीदेथ्याकत पियकरपरसत
 फूलीविनहुँवसत १२ वेलाअवयहिंवेलामतिहिंदुगउ कितगोनाहनवेलाविगिवता
 उ१३ जातोनिजजुगनरुपहमहिंनिहारि कसनपुतददुपुतकोदायाधारि १४ जूही
 तूँहीकोमलहोतकठोर कसवतापनहिंदेतीनंदकिसेर १५ आमअरामप्रदायको
 तुमवसुजाम तुमसतिदेथेकैहोकेहैघनस्पाम १६ हेप्रियालतुम्हरोहियकोमला
 भूरि कहुँकेसकितगमनेकेतकिहूरि १७ जदपिकठिनतुषऊपरकोमलहीया।
 कौनपनसकहिंदेजिकहुँगेपीय १८ असनअसनअवकाजैयहिंवनमाहिं विनह
 रिकेहियरसगिरिहैहोई १९ कोविदारतुमकोविदकरुउपकार पलनवितायव
 तावतावहुँनंदकुमार २० जामुनतुम्हरोहमहिंनपरतप्रमान कारेकारेहोतेयेकस।
 मान २१ विषधारीतुमजाहिरहोमदार विरहविषमविषहरिहोतुमनहमार २२ वि
 ल्वसदांप्रियहरकेहरिपुकाम कौनवतायविनासहुँकहुँघनस्पाम २३ वंजुलमंजु
 लसुषप्रदहरिसंगमोहि अवदुषप्रदकतहेमेकहितेहिंनोहि २४ येकअलवरहेतु
 महमहिंकदव अवजियजातोहरिविनहोतवलव २५ दोहा यहिविधितरुनीतरु
 लतनरुखतपूखतजाय कुजकसिंदीकुलकीलषिवोलीदुषकाय कवित्तसवैया ये

कही ठौर मे जन्म भयो अरु ये कहीं ठौर वसे सुषपाई चार हिवार कि यो उषकार रहे तु
 म भित्र हमारे सदाई हे जमुना तटकी लतिका तरुकी नवतावहु आनु कन्हाई सो क
 रे मे जो सहाय करै रघुराज सो भीतकी सांच मितार् १ फेरिक हे गा किति सों ब्रजवासा
 करै तै द्यानि जमाह वसेकी नाता वराहके अंग कुये की नवामनेके परदेके परसेकी रे
 थि परै पुलकावलीते भैसे है इतके हरिके निकसेकी श्रीरघुराज वतावती ना सुधि
 के है सवे थलके विलसेकी २ लषि फेरिक हे हरिनीन सों हे ली लषी तु म मूरतिसासा
 की है चकितै चितवो वलिवोर वही छविनी की साने न विसालकी है इतही के गये यह जा
 नि परै पावथारि वहे उर सालकी है कोउ कामि निके कुचकुं कुमरं जित सौरभयावनमा
 लकी है ३ पुनि ब्रजवालकी है चंद्रावन वृक्षन सों की न्हो है प्रनाम तु म स्याम पगल पटी
 भीतमके पीत पगी उमगी अनंद अत्रि अवलोति हारी साषाछो नीछाय लपटी रघुरा
 जनिक म्यो विसे पि इतके के कान्ह तु लसी सुगंध रहे भौर भौर रभयटी कामि निके को कं
 धये ककर सों कलितये ककर मे क मलक मलाको कंतक पटी ४ संधिया सयान कोई
 कह्यो पुनि सधिन सो सह रैं ललित लतिका ली आली देखिये लपटी तरु हू पै कपटी
 निपट कान्ह करको परस पाय अनंद अलेपिये रघुराज जाके हित सागिरी न्हो कुल
 कानि आरि वनवीन तजिवासको विसे पिये रजकी नव खिन विहायके विहारी ला सपी
 ति की न्हो विलिन सों वृभिलौ परे पिये दोहा विरह विकल बहं विधि वचन वदत विवि
 धि रजवास विषम वियोग विथा विथिन विनरहिं विपिनि विसाल १ चौपाई पुनि थकि

थ कि सिगरी वजनारी यक अवेठत भई दुषारी १ सुषेवदन सिधिलसव अंगा
 तापरजारत अंग अंग २ तन मन सकल के स्त महलाग्या विषम विरह वडवान।
 लजाग्या प्रान पयान जौनि वजवाला करेन लगी हरिचरितरसाखा ४ कोउ पूता
 नारूप सषिधरही कोउ हरि ५ कोउ अहि ६ ही ५ सकट सरि सकोउ थिरकै जा
 ही कोउ सि सुकै रोवत तेहि कोही ई करहि आसुही चरन प्रहारा गिरै भूमि सोषा
 यपकारा ७ त्रिनावर्तवपु धरिकोउ प्यारी कोउ सषिकोनेद खाल विचारी ८ दोहा
 ताको अकउठायकै लै दूरी कळु जाति तेहि कपर करि गिरत महि मृतक सरि सदरसा
 ति १ चौपाई नूपुरपगनि वजाय रसाखा कोऊ घुदुरु वनिगवनतिवाला १ कोउ सषि
 रामके स्तकै जाही पुनि कोउ सषाहोद सगमोही २ कोउ वत्सासुरकै तहँ आवै हरिरू
 पी सषिताहि गिरावै ३ कोउ पुनि होयवकासुरनारी कोउ हरिकै तेहि देति पकारी ४
 कोउ सषि वजगौ अकै जाती तिनदेरहि कोउ हरिकी भांती ५ कोउ विहरत पुनि वेनुवा
 जावै तेहि सराहिकोउ सुषउपजावै कोहु कोउ कंधन निजभुज धरिकै गमनहि मा
 दकदासन करिकै ७ हँ नहँ के स्तकहँ हि वजनारी लेहु लखित गति मोरिनिहारी
 ८ दोहा कोउ कहपांती पवनते अवन डरहु वजलोग मरक्षन करिहौ अवसि मेदि
 सवनको साग चौपाई असकहि येक वसन फहराई सियोगोपिका कचउठाई १
 पुनियक सषिकोउ सषिसिरमाही पद धरि वोलत भई तहोही २ रेकाली अहि वि
 षधरघोर तजहु आसुतुम अत्रयहि दोरा ३ मेषलमद षडन अवतारा लीन्हो
 ब्रजदारन भुवभारा ४ पुनि सषियन सोकोउ सषिवोली अपने उरकी आसयषोली
 ५ देषी सषाकरालद्वारी जारन चहति प्रगटि दि सिचारी ६ मद्रु नैन सवेयका
 चार तौ हरिहो दुषसकलतिहोरा ७ दू सरिसषिकहँ मानिसुरारी कोऊ सषी पुनिया
 सउतारी ८ दोहा सिलाक लूषल थापिके वाधि ताहि महँ ताहि अति सैडे रवावेन लगी
 लेलकुटी करमाहि चौपाई वैधी सषी सोसुष असगायो मैया मैदधिनाहि चौराग्यो
 असकहि मूदि सियोद्रगदोक भई भयाकुल सीतहँ सोऊ यहि विधि औरकस्तकी
 लीसा विरचत भई सषी सुभसीला ३ पुनि सिगरी जुरिकै वजवाला आगे गमनी वि
 रहविहाला ४ पूरुत वंदावनत रुलतिकन सरदक्यामहँ ली जतरु नरुन ५ कळु
 आगे वलिकै वजनारी धरनी महँ हरिचरननिहारी कह्यो सषिन सोतहँ कोउ प्यारी
 इतही कै निकस्यो लखकारी ७ जव धंज अकुसकुसि सहँ कजा हरिपद बिन्ह लष
 हुमन रजा ८ दोहा यही पंथकै कटिगयो सोक पटी चितचार यहिमगकै आली च
 लहु अत्र आसहि यहि वौर चौपाई असकहि वपल चली वजनारी निरषत हरिपदा
 बिन्ह दुषारी १ लषत भई वलिकै कळुदूरी पियपद जतनियपद माधि धूरी ३ सि
 गरी सषीतहो जुरि आई यकयेकन कोदचन सुनाई ३ लषहुक पटकपटी करआ।

लीहंमकोयहखियायवनमास्त्री ४ कोउप्यारीकोलैनिजसाथा रहोसुकायगहेतेहिहो
 या ५ कोननारिकेयेपदसजनी कौनसाहीगिलभैयहिरजनी ई जेहि सुषकीहमसव
 अधिकारी सोसुषलेतिपेकवहनारी ७ यकपगपगटनयकपगटतमल तातेजानि
 परतत्रैसाखल दोहा यककरकामिनिकेधमेकरिकैकान्हरजात अवलपरतताते
 चरननहिंमलकेपगंटात चौपाई जिमिकरिंदकरनीकेकंधे केआपनीसुंडसनवा
 थै १ भूसंतभुक्ततमहामदखाको २ तिमिगमनत सुतनरववाकोकरिसनेहहरिम
 कोअवराधा तातिलहिनविरहकीवाधा ३ संगसंगडोलतिवनमोही तेहिसमभागा
 औरकीनाही ४ गुनअनगुनपियकेहैनामा सोनहिदीसतहैयहिजामा ५ कहवावा
 तदक्षिनभगवाना चहियेसबमेभाउसमाना ई सोहमकोतजिलेयकप्यारी छिपकुंज
 महकुंजविहारी ७ हरहिकलेसनामहरिताते सोगुनअवनहिनेकुरेधाते ८ दोहा ता
 जिकुलकुलिकुलकानिहू आईवनजिनहेत सोखलिहंमकोछिपिरह्याक्यादुषनहि
 हरिलेत चौपाई सबकोउवाकोईस्वरभाषे वहईस्वरतानिकुनराषे १ जोसमरथहोवै
 सबभांती तोदुषहरेआययहिंराती २ हेगोविंदमनकीसबजौने भेटतविपतिनतिक
 सतप्रांने ३ चहसपियहतजिसपिनसमाजू रजमेसुषलूटतिसतिआजू ४ केअभी
 तसवतिनसोआली लगतिहोयगीहियवनमास्त्री ५ सोधनधनधनिधनिधरनीमै
 वरवरनीवरवरवरनीमै ई कैलासीकमलाकरतारा नासनहितअधजन्मअपा
 रा ७ जोहपियकीपदरजसिरधारै सोपियकीरजवारहिंवारै ८ सहतिहोयगीआ
 जुअकेले विहरतवनवनकान्हरभेले ९ दोहा तवकोउपनिवालीसषीसांचकहा
 नितेवीर पियपदपरतेहिंपदपरषिउपजतिपूरीपीर १ चौपाई जोदुर्लभअधरामं
 तपियको रसोअधरहमारिजियको १ आजुअके लीसाइअ नोवापियतहोइगी
 भागनिचोपी २ कुंजनकुंजनविहरतिकैहै पियकोतजिअवकौइतअहै ३ पुनिकळ
 आगूचलिरुजनारी नवत्रिनकेअकुरनिनिहारी ४ तहंनहिकांमिनिकेपददषी तव
 वोलीचितमेअसखेपीप्यारीकेपदत्रिनगडिजेहै तेममसगषदअतिपेहै ई असवि
 चारितेहिकंधवदाई चलेगयोअवहीकितथाई ७ तिनकोतनमनतेसोइप्यारी
 सुधिनहिताकोनेकहमारी ८ कळुआगेचलिकेकोउवोली सनिकहतितेवातअ
 तोसी ९ दोहा कामिनिकोकांधेखियेकामीकान्हरजात भारभरेपदधसिगयेतेपरगटदरा
 सात १ चौपाई पुनिकळुइरिगईसवहेली देषीकुसुमचुनीयकवेली १ तहवोलीकोउ
 लषयकसजनी लीलाकरीजोपातमरजनी २ तोरनहेतकुसुमजसदाको हियव
 तारिकंधतेषिआको ३ लगेकुसुमतोरननिजहोथा प्राणपियारीकोसैसाथा ४
 तोरनकह्योकुसुमसपिजोई कुचेकरकरितोकोसोई ५ येडीवठांकरतकरकव
 हिं पगअगुनीउपटीरजवीचहि ई कान्धभयोकांमिनिकरचरो करतसोइतेहि।

केमनकेरे ७ पुनिकोऊवोलीवृजनारी यहयलतो सषिलेहनिहारी ८ दोहा प्यारीको
 वैठाइकेयाहीकुजरसाल निजकरसोवहुकुसुमचुनिवैणीगुहीगोपाय चौपाई की
 न्होकेसिकुतइखत्रारी नंदनंदनकपटीवनमाली १ हमकोकूलिखलियाइतआई
 खियनिसंकतियेअंकलगाई २ सोतिसनेहंहिसनोसोवरो ताकाकविमहंभयोवा
 वरो ३ यहिविधिकदूतविविधिविधिवैना वारवारदारहंजलनेना ४ हेरहिहरिक
 हंकुंजनिकुंजनि तपैतोपसुनि सुनिअलिगुंजनि ५ खगैंचंदकरसरसमतिनतन क
 लपसरिसवीततहेकूनकून ६ खाग्योमनपियचंद्राननमे विलपितवागैंवृदावन
 में ७ गोपिनमधितेजेहंतियकांही लैदुरिगेहरिकाननमांही ८ दोहा सोसिगिरि
 नतेआपनोमान्योपरमसोहाग सषिनत्यागिमोपरकियोहरिअतिसेअनुराग ॥
 चौपाई मेरेवसहंकुंजविहारी मोहीकोमानतनिजप्यारी १ जोकहिहोभैकरिहैसोई
 औरसषीसोधीतिनहोई २ जववेनीगुहिचलेविहारी तवहरिसोसषिगिएउचारी ३
 वहुतदूरिसषियेनतजिआई विविधिभांतिकीकलादेबाई ४ हमथकिगईसकहि
 चलिनाही कहाकरैअवकाननमांही ५ तुमतोसषनसंगषेखवैया वहुतदूरखानाहि
 यकैया ई ममकोमलपदकटकलागे अमितकहौचलिहैकिसिआगे ७ जोहमरेप
 रराषुपीती तोअवकरहुखालयहरीती ८ हमहिलेहनिजकंधचदाई चलहुजहो
 मनहोयकहोई ९ दोहा सुनिप्यारीकेवैनअसगर्वितेजानिवनाय नंदनंदनवोखे
 वचनसंदमदमुसक्याय चौपाई हैसनिमेरीपानपियारी सनिहोसवविधिषीष
 तिहोरी १ चढिममकंधचलेदुतअलि आवनचहंहिसषीसवपाके २ असकहिवे
 ठिगयेगिरिधारी चढनखगीसोगोपकुमारी ३ तेहिकूनभेहदिअंतरधाना पिया
 हिनसषिततखोअभिमाना ४ गिरीभूमिमहैविलपतप्यारी लनकीसुधिनहिनेकु
 सैभारी ५ पसरिपुहमिठिकैपुनिप्यारी चहंकितवितवतिरुदतिपुकारी ईहाया
 नाथहेपानपियारे मोहितजिअवतुमकहांसिधारे ७ केहिदिसिकेहिअलकेहिवन
 मोही होकहंकहुकंतकतनाही ८ दोहा जिनकुंजनभेमोहि मिलेभरिभरिवांहवि
 साक तिनकुंजनतेअवनकतकदिआवैतेदखाल चौपाई किबेकोनरासीअपराधा दर्जे
 दुसहविदहकीवाधा १ मैगरीविनीहोवृजनारी सवविधिषीतअआसतिहोरी २ तुमा
 विनयेककूननाहिजिअोगी सेजिगरलयहिठोरपिअोगी ४ तुवैविनयेककूनकल
 पसखाना दीततमौहिकहंअहैसुजाना ५ अैसीहोसीअतिपिअकीजे जायेयहतना
 कूनकूनखीजे ई विनाएवरीमूरतिदेव त्रिभुवनखलुहसखखलेषे ७ देगिमिलहुभोक
 हेअवप्यारे कसनदयाहियहोतिहोरी ७ मोहिअकेलीखंडिखियाने तेरेगुनदतहो
 प्रगयने ८ दोहा रेकपटीअतिनिरदईकारेनंदकिरोर कसतरसावतदरसविनया
 जवनिताचितचौर चौपाई विलपतियहिविधिहोवृजवाला डोलतिसंदहिमंदविहा

ला १ स्यामस्यामनुषदेरतिस्वामा कूनकूनकी जिहोतितनक्षामा २ सोसषिको अतिकर
 नविलापा सुनियेकसषिलहिसतापा ३ तामुनिकटचखिगईतुरते देशेतिहिविल
 पतविनकते ४ पूकूनलगीताहिकसप्यारी फिरहअकेलीविषिनिमभारी ५ धौ
 इततुमकोकान्हलेवाई छौडिअकेलेगयोक्छिपाई ई कैधौतजिसवसषिनसमा
 जेहरहुनुमहुआजुवजराजे ७ सुनिअसीसषियेनकीवांनी बोलीवजसुदरिखवि
 यौनी ८ दोहा तुम्हरेमधितेसोहिसषिलेआयोइतस्याम सेवकाईसवविधिकरीय
 हिवनठामहिठाम चौपाई अवहोमोहिरगाइप्यारी कहुइरिगोकपटीगिरिधारी
 १ सुनिमृदुवचनभईमतिभारी ताकोखलजोनेउनहिगोरी २ जोपहिलेअसजन
 तीसजनी तौनआवतीसंगयाहिरजनी ३ अपमहिबोधिप्रीतिकीडोरी पुनिकून
 हीमेडास्योवोरी ४ इईनिईईकेसंगमोही विरवेप्रीतिरीतिकीनाही ५ सुनितीकोअ
 सगिरादुपारी बोखतभईसकलवजनारी ई कोअसजोकरिहरिसंगप्रीति पारहिपु
 निनविरहकीभीती ७ कान्हवानिजेकरैपतीती निनकीहोतिअवसियहरीती ८ ॥
 दोहा मुषकोमखउरअतिकठिनखलतनहोतअपाउ खलिखलिखलियाअखिनको
 केहिउरकियोनघाउ १ चौपाई असकहिकैतेहिसंगलेवाई हरिहेरनहितसकलसि
 धाई १ जहेलगिरहीमयंकजोन्हाई तहेलेगिहरतभईकन्हाई २ आगेरहयोसंचन
 वनघोरा ठोरठोरअधियारअथोर ३ सोतमलोषसजनीकोउवोली आगेजायहो
 हुकतभोली ४ चंदचौरिनीचहुकितछाई छिपुतिनकोनिहैवस्तुछिपाई ५ यहिमह
 किमिछिपिहैघनस्योमा होवोतौदी सतकहुगोमा ई कहेहैजोवनछिपानकहुकहे
 षोजेतेहठिनिकहुपेहै ७ वौतेहिमुषससिकोटिप्रकासा किमिछिपिहैतममहके
 हिआसा ८ दोहा तातेअवहेरहुनहीहेर मिलिहैनाहि मिलिहैतवहैहै अवसिरायाजबउ
 रमाहि चौपाई चलहुकलिदीतटमहुआली तनमनसोसुमिरहुवनमासी १ गाव
 हुविनकीकीरतिप्यारी तौमिखिहैहठिकुंजविहारी २ यहसुनिलौटिचसांरुजवाला
 मनलाग्योसवकोनेदखाला ३ करहिगोविंदकेरगुनगाना हरिचरित्रकोउकरैमहां
 ना ४ तनमनसकलकेस्योलाग्यो दुसहविरहवडवानलजाग्यो ५ भूलिहुघरसे
 धिआवतिनाही छौडिहरिखविनैननिमार्हा ई आपपुखिनपुनिअखिजमुनाके
 ताकतितरलतरगनितके ७ वैठीसवसमाजनिजजोरी वारी विरहविष्यादुजगो
 री ८ दोहा प्रगटनहितनेदखालकेरचिरचिपदनरसाख विनयकरतगोवैनल
 गीअतिविनीतवृजवाल १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्व।
 नाथसिंहोत्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुस
 चंद्ररुपापात्राधिकारिधुराजसिंहजूदेवरुतश्रीभागवतेदसमपूर्वार्थानिरा
 मुनिधौविंस्तरंगः ३० गोप्यकनुः अश्वगोपीगीतखलितपदजयतिनेरनद

निजनगावतरहतरिवसनिशिनासतिअनहोनी अवनमंगलप्रदछुविछाई पूरुव
 पुंन्यकियेतेइजेमहिवितवहिवयुगाई १८ सोईअवरहेयाअधारहमे नातोछनवि
 लुरेतुमकोजियभेटतेजायजमे हंसनिहरिहेलिनिमुषदाई प्रेमपगीवहतकनिता
 रीछीचलनिचारुताई १९ लखितविहरनिकुंजनिमाहींहांसीकरनिरावरीहंसिहंसि
 विसरतिअवनाहां करेजोकोउतिहरो थाना ताकीविथानरहतितनकतनमुषपाव
 तनाना २० हियेधरिसुरतितिरभंगी वैठीहंसजमुनाकेतटमेप्रमरं गरंगी २१ नहो
 तिविथातनकीदूरी यहमनमेगोपाललालअचरजलागतभूरी २२ छयेकहरेकपद
 कारे कतनसुनतअववातहमारीजातचलोभारे २३ कठिनवनकोमलपदतेरे॥
 लगिनजाहिकहकंकटकआवहुआसुसषिननेरे २४ चलहुजवगोवनकेपाळे
 लैकरलकुटीवेनवजावतवानिकवनिआळे २५ तवहिंमनहोतरह्याअसो ला
 सहिधेनुचरावनपठवतनंदववाकेसो २६ कमलकोमलसुंदरपगमे लगतकव
 हंकंकटककंकरजोकाहकहतजगमे २७ हमारोमनअवहुंडरये हैकरीलकीकुंज
 घनीदंदा वनअरथरपै २८ जचैतुमसांभसमैप्यारे आवतहोगोअनकेपा
 ळेमुरलीकरधारे २९ कपोलनमलकिअलककारी गोरजरंजितरुचिरवदनछ
 विआलिनसुषकारी ३० मनहुंईदीवरअलिमाला असोमोहंनतुवमुषनिरषतमे
 हेंदृजवाला ३१ ललाललचावहुकोजियरो कोनहुससिहरिनिजहियकीजतुए
 जहेलिनहियरो ३२ मनोरथपूरकपदतेरे जोकोउविपतिपरेपरसुभिरतदुषना
 रहतनेरे ३३ सुन्योअसोहंमनिजकाना धरहुआयनिजपदहियहमरेतोफला
 जाना ३४ धरनिमंडलमंडनकारी जोकोउपरसतचरनतिहांरोतहिअनदभारी
 ३५ मिलौनहितोपगभरिदेहु तोहमविरहविपतितजिवनतंजहैमिजगेहु ३६ चरा
 नजसपूजतिहेकमला तातेअधिकप्रेमभरिपुजिहेंगोकुलकीनवसा ३७ नसोह
 तिअसोनिदुराई जोअसकरनहतोतौकरपरकसखियगिरिराई ३८ तिहांरोअथ
 रामृतप्यारे सुरतिसमैअनदउपजावनहरतसोकसारे ३९ सवतिमुरलीकिया
 तेहिजैतो तदपिदेहुहसपानकरैगीकहहिंनहांभूको ४० सलातेहियेकहवार
 पिथे पुनिररहतिमुषआसअौरककुतेहिविनदाहजिये ४१ कुदिलकुंतलत
 वअहिकारेहेरतहीहठिमदनविषमविषपसरततनसादे ४२ कलानिधिकोदि
 नछुविछावैदेषतहीमुषवनतकहतमुषकलुनहिवनिआवै ४३ विरचिमहाजडह
 मजाने तुवमुषनिरषतदननैननमेपलकनिनिरमाने ४४ आहुजवधेनुचरावन
 को तवलुवविनइकपलककलपसमवीततयातनको ४५ पितापतिपूतसुजना
 भाना तुम्हरेहितगोपालनराषोतिनसोकलुनाता ४६ सुनतमुरलीपुनिइतआई ता
 कोफलतुमदियोलालजूवनवनविलषाई ४७ नंदकोपूतपूतधूतै दजनारिनदैद

गादुस्वानहिं आवतअजहूँते ४८ करतकोउजगमहंअसनाई प्रथमपियाइपि
 ऋषकेरिविषमेलतमुषमाहीं ४९ रसिकतुमनामहिंकेसालाजोरसरीतिजान
 तेतौनिसितजतेरुजवाला ५० ललाविविसरिगईवतिया कहतहतेरुजवाखनको
 लविसीतलममळुतिया ५१ जदपितुमभूलिजाहुहमही तद्यपिहमभूलेहनभू
 लिहेंकवहुंकंततुमही ५२ हंसनिकीफंसनिकसीतेरी तापरपुनिचितवनिको
 चावुकमास्त्रोहरिहेरी ५३ धाधिपुनिप्रेमकोठरीमे कौनआयदरसावतआनन
 अबकाहेजीमे ५४ कौनहमकीन्हेयाअपरथा जातेहमेवोलायवीचवनदीन्हीअ
 सवाधा ५५ करोतकसीरमाफप्यारे निजविसालउरमेलगायअवहोउनहीन्यारे
 ५६ जदपितहंकीवासकमला तद्यपितासुदासिक्काकेसवरहिहेरुजअवला ५७
 ललकलागीहियलागनकी मिलहुहमेकरिसपथलाअवपुनिनिहियागनकी
 ५८ मोहंनोमोहिखियोमनकोमनमोहनकतकरतहमारोतजनपानतनको ५९
 अहोवृजजीवेनजसुदाके अनामाधुरीमूरतितेरीवसीनउरकाके ६० निरषितुम
 कोदुषकेहिनगयो तुवषदप्रेमपगेरुजनायकमंगलकेहिनभयो ६१ तुहेंहमही
 भरिअधिकभई प्रानदानकिमिआयदेहनहिविरहसतायतई ६२ विनातुहरो
 हियमेलगे विरहानलजरिहेंवृजगोरीअवनवनतत्यागे ६३ सषितसुषदायक
 वनमाली कतयहनामधरावतअपनोदुषदायकआली ६४ मिलोगेजवलौना
 हिप्यारे तवलौइतहांवैठिरहेंगीअनसनप्रतधारे ६५ कवित्तचरनसरोजरोजरो
 जजेउरोजनमैनासुमनोजवोजहेतधारतीरही येअतिकठोरकचकोमलपदार
 विदनिजजियजानिकैविश्याविचारतीरही तेईमृदुपार्यनसोविचरोकठिनभूमि
 जामेहंसतनमनधनचारतीरही रघुराजयहदुषअवतौसह्यानजातऔरजस
 तसकैइहोविसारतीरहां १ इतिसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजवांधवेसम्प्रीविस्वना
 थसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्ण
 चंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजुदेवकतेश्रीभागवतेदसमपूर्वधियांनो
 राम्बुनिधोयेकत्रिसस्तरंगः ३१ ॥ :: ॥ श्रीसुकोवाच यहिविधिकरतप्रलाप
 वीतिगयोकळुकाल वृजनारिनावेरहिनतहामिलनहींदेसालववतिनकेतनते
 तुरतधीरजसिगरोभाग वृजवनितारोवनलगीरागतरागविहाग २ तलफिरदा
 हरिदरसकोभरीलालसावाल केवलजियजैघोरहयोसरितटपरीविहाल कवि
 न आंधरेको आषिजैसेकलयवितायमिलेवरसैसलिलज्योसुयातलविसालीहै
 मृतककेसुषजेसपरतिपिपूषधारपाशवारिवूडतमेनोकान्योविसालीहै रघुराज
 चातकवदनजैसेसुखातिवृजममळुलिहैदेवदुमज्योसुयालीहै जरतनिहारिविरा
 हागिप्रजहलोवेलीप्रगटभातैसेधनस्यामवनमालीहै २ लसतअमंदमदहसत

मुपारविंष्टीतपटफहरातउरवनमालहै वांयेहोथवांसुरीसिंदाहिनेलकुटलो।
 नीकटिचउरासीपगनुपुररसालहै अलकैअमोलकोलकुडलकपोसगोसमौखिमो
 रपषनकोमुकुटविसालहै कोटिमनमथनकेमनकोमथनवारोवीचव्रजवालनके
 विलस्योगोपालहै ३ पीतमकोखषिप्यारिनकेविकसेद्रगवारिजसेकविरासी येक
 हीवारउठीअतुराई मिल्योमृतकैमनुपानप्रवासी जेदुषकेअसुवातेभयेसुषा
 केअसुवाअतिप्रीतिप्रकासी वारिह्वोरतेचैनसनीधनस्यामकोघेस्योधनीच
 पलासी ४ कोईलगाइहियेपियकोपुनिप्रीतमकेरसमेअतिवोरी कान्हरकोकर
 कंजगह्योअपनेकरकेजनसोवृजगोरो श्रीरघुराजकहेमनोवालवयायकरो।
 अवलाखकरोरी पैअवजाननयेहोहैहंमसोकैरिकेकेतनोवरजोरी ५ कोईल
 लीललाकौहियलाइअन्हाअप्रमोदकेसिंधुसोहाई चंदनचर्चितचारुभुजापि
 यकोलियोकंधमेधारितहोई श्रीरघुराजकहेमनोगोरीरहेअवलोकैहिंकुजदुरा
 ई येभुजभजिहंमरिभुजानिपेनाहिलताविपैराजेकन्हाई ई कामिनीकोईनिसंक
 तहोभरिकंतकोअंकहिंपेमकीय्यासी पीतमकेमुषकीगिरीवीरीगहीजुगहोथन।
 सोसुषरासी श्रीरघुराजकहेमनुअैसेयहीलहिवेकीरहीहमआसी जूठिहहैमुरा
 लीकीसहीपैतकतजिजात नमोठीसुधासी ७ कोईसर्पाहरिकोहियरोअपनोहियरे
 धरिकामकोजीती फेरिगोविंदपदेअरविंदघत्तोउरमेसुषकंदसप्रीती तापतई
 रघुराजमनोव्रजराजेकहेगुनिकैअमभीतीयेउरथारिवेजोगलखाविचरेवनमे
 सोचडोविपरीती ८ कोईभद्रभ्रकुटीत्रिकुटीकरिदतनिसोअधरानिकोसरति
 पीतमप्रेममेपूरीप्रियारसहरिसिकेद्रगत्रासुनिठारति श्रीरघुराजवियोगकी
 भूलिहियेमहवारहिवारविचारति केतीकलाकेकटासनिसेमनोकान्कोकोमा
 कसानिसोमारति ९ कोईललीतहंवालनकोसपिलायउरेपडांसामनेजाई कान्हेके
 आननकीसुषमासुधापीवनहेतुप्रियाललचाई जानिपखैकलपेसीनेवारिपलेर
 घुराजचलेनचलाई पांनकरैकिनहैकिनपेअपिकातिविषानहिनेकअपार्ई १०
 वृजवासिनीपानप्रियाहरिकीकृविमेकृकिंमनमोहिगई हरिकीमहामाधुरीमू
 रतिधारिहियेहठिअैसीविचारिलई अवजोननपैहेकहूरघुराजललायहवातम
 ईसोभई असठीकहीठानिठगीसीठईठकुराईनिनेननिमूदिखई ११ रोहा जिमि
 चतुराकोपायकेचितनेकुमतिपराय तिमिदजपतिसुदिवालदियविरहविश्यावि
 सराय चौपाई विरहविगतवृजवालविसेषी हरिकहंपानहैतेप्रियलेषी १२ चहैकि
 तघेरिपडीकृविच्छाई हरिआनननिरपहिंदकसाई २ तिनकेमथिसेहतघनस्मा
 मा मनुसक्तिनमधिब्रह्मलसामा ३ पुनिहरिहेलिनसोअसगायो तुमहिविरहहु
 पचहुतसतायो ४ विरहतापनेतपीसुंदरी पहिरीकंकनसरिससुंदरी ५ चलहुजमु

नतमहसवप्यारी कृतियांसीतखहोयतिहारी ६ असकहिसिगरीसषिनले
 वार्द जमुनापुलिनगयेजदुरार्द विकसेकुंदचंद्रमंदारा वहतत्रिविधिसारूतसुष
 सारा ८ गुंजहिंकुंजनिंकुंजनिभृंगा निसिद्धेनोवहिविविधिविहंगा ९ दोहा चंद्रचांदनीचा
 रुअतिचारिहुदिसिद्धितिलाय अतिआनेदउपजावतीयकमुषवरनिनजाय चौपार्द
 उठहिंजमुनकीतरखतरंगा वडहिंसीतकनपर्वेनप्रसंगा १ कोमलअमलपुलिनते
 करहीमिलिपरागवहुरंगकविभुरही २ स्यामसहितसषियांतदुंजाई मनकोसक
 लमनौरथंपार्द ३ विरहतपितआंसुनतेभीनी कुचकुंकुमसवलितअतिभीनी ४॥
 असेनिजनिजवसनउतारी मरिचिहरेरुदरेतमुरारी ५ निजहोथनसोदियोविका
 ई मानहुंविरहदसादरसाई ६ जागिनहियकोवैठनचारो सेवैठतेहिंनददुलारो

७ चहुंकिततेसिगरीरुजनारी वैठतभईखेरिगिरिधारी ८ दोहा जाहरिभूरतिमे।
 वसीत्रिभुर्वनकीसवसोभ तेहिंदरसनवाळततियनखलखनवनवलोभ १ चौपार्द
 मंदविहसिकरिभुकुटिविलास हेरिहेरिदेहरिहिहुलास १ बहुविधित्रियकोति।
 पसनमानी निजनिजउरधरिपियपदफोली २ सुसुषिसराहिसराहिकन्हार्द प्रनौ
 कोपनेसुकदरसाई ३ जवतीजुगुलजलजकरजोरी कहीकेखसोगिरानिहारी ४ गो।
 पजचु कोउजनपियअनदधरगतहै भजेनिजेतेहिंआपुभजतहै ५ कोउअस
 जगमहैहोइदयाला विनहुंभजेभजहिसकाली ६ कोउनिरदेहोतेजगमाही भजे

हुअनभजेहुभजतेनाही ७ इनमेकहोकोनपियनीको सोहमकरिलेबहिमनठीके
 ८ रोहा सुनिवृजवनितनकेवननजुक्तिभरेजदुएय मंदमंदवोलतभयेमंदमंदयु
 सकाय श्रीभगवानउवाच चौपाई भजहिपरसपरजेजगमाही तिनमेप्रीतिरी
 तिकछुनाही १ केवलनिजनिजस्वारथहेतु वांधिपरमप्रीतिकरनेत २ विनहुंभ
 जेजेभजतसदाही तेईकरनाकरजगमाही ३ हैतेजननी जनकसमाना प्यारी
 तिनकोप्रेमप्रमाना ४ नेहधर्मयहहैनिरदाष करवनरोषहपरकोहरोष ५ भजे
 हुंभजेनहिजेसंसाए सपितेप्राणीवारिप्रकार ६ प्रथमतेईजेधरेसंसाधी तनसु
 षहितमतिकवहुंनसाधी ७ पूजेपुनिजेपूरनकामां जिनकीकाहसौनहिकामा ८
 रोहा तीजेउपकारकोमानतकवहुंनाहि तेईरुतप्रकहावहोअतिनिंदितजगमा
 हिं चौपाई चौथेहुंपुनिजेगुरदोही सवपेरहतसदाअतिकोही पहसुनिसवैसखीमुसा
 कानी तिनकोअभिप्रायहरिजानी २चोखतभेहुंसिरसगसिवानी मोहिनतीजोवीजैमानी
 ३जोकोउभजेमोहिजगमाही तेहिहितहोतभजोमैनाही ४ जामेकरैनिरतरध्याना समा
 पदवादेप्रेममहाना ५ ज्योअधनीधनपायोभारी भयोविनासतासुपुनियारी ६ नौवाको
 धनसुरतिनभूखे कुधापियासकरतिनहिंसखे ७ तुमतोहमरेहितवृजनारी लोकवदजा
 तिहविसारी ८ रोहा अंतरधानभयोजोमैसोप्यारी यहहेतु जामेतुममोमेकरहुधीतिरी
 तिसुषसेत चौपाई तातेकरहुकोपनहिहमपै प्रीतिहमारीहैअतितुमपै १ गनोनही
 अधपराधहमार दियवढा यमैप्रेमतिहोरो २ दुस्मजगेहनेहकीडोरी तुममेरेहिता
 सिगरीतारी ३ रदोकोकोदिवर्षजगमाही तुमसोकवहुंवरिनमेनाही ४ करिनस
 कौंकछुप्रतिउपकारा यहीससमनअहेहमार ५ वढीप्रीतिसवमोहहंमारी येक
 हंमहिमहं प्रीतिनिहारी ६ तातेअधिकअहोतुमहमते हमसुवविधितेहारेतुमते
 ७ करदुरासअवमोसंगमाही विशारहानेकहुंतननाही ८ रोहा यहिविधिवचा
 ननरचनकरिगोपिनकोसमुभाय भयेमौनमाधवतहोमहामोदइपजोयादतिसि
 हिश्रीमन्महाराजाधिराजवाधवेमश्रीविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधि
 राजश्रीमहाराजश्रीराजावहादुरश्रीरुस्वचंद्ररूपापात्राधिकारिरघुशजेसिह
 जूदेवकतेश्रीभागवतेदसमपूवार्धेअनंदाशुभिक्षोडानिसस्तरंगः ३२॥ ३॥ श्री
 सुकोवाच रोहा माधवकेमाधुरवचनसुनिसिगरीष्टजवाख वारहिंवारसराहिके
 साग्योविरहविसाल चौपाई सवकेपूरनभयेमनोरथमानहुंजीतिसियोतिनम
 न्मथ १ तहंउठिचुदाविपिनिविलासी वृजवाखनवोल्यासुषरासी २ चलदकरहु
 अरवसुंदररासा लेहुअनूपमसवैहुलासा ३ सुनतसुंदरिनअतिसुषपाथो रासक
 रनसिगरिनवितलायो ४ उठीसकलतहंयेकहिंवारा गमनीसंगहिंनंदकुमार ५
 जमुनापुलिनपरमरुविळावन वृजहस्त्रिनकोहियहुखसावन ६ तहंजदुपतिजु

वतिनजुतजाई लागेकरनरासरसद्धाई ७ यकयककोकरगहिगहिआलीकारि
 लीन्होमधिमेवनमाली ८ यहिविधिमंडलमंडितभयऊ सवकोमनमोहनमहंगय
 ऊ ९ मिलहिंदहमहिकोनदकुमारा अससिगरीमनकियोविचारा १० दोहा वृजजु
 वतिनकीजानिकैअभिलाषाअसस्थाय बहुतरूपतहंकदिलियेसुषदायकसुषथा
 म चौपाई येकयेकप्यारीकेअधिप्यारो सोहतभयोसिगारखमारो १ मनुहुहेमखति
 काचहवोरा विचविचतरुतमालसबठोरा २ मानतभंदतहोसवप्यारी मेरहीढिग
 हैंगिरधारी ३ मोहनअरुमोहनीतहांहीं करिलीन्हेसिगरेगलवांहीं ४ तहंमंद
 गमुरचंगसुवीना बहुउपंगजलभंगनीना ५ डफकरनाखवेनुकरतारा दारापट
 हसितारगितारा ६ वेहखोसरैगिरखावखदेडू डिंडिमितरहीदायकमोदू ७ तव
 लंतमूरामुरजमजीरा नौमतिदोलकरभरभरसीरा ८ दोहा विविधिभौतिकेअ
 रऊवाजेवजेअपार मानहुंहरविपिनिकोकीन्होयासुरनसिगार चौपाई लखनहे
 ततहंजदुपतिरासा चढेविमाननयदेहुलासा १ दारनसहितदेवतहंआये सुनि
 वाजेवहुवाजवजाये २ लखिदजनारिनअरुदजनाये रहीजदपिनिजनिजपति
 साथे ३ तबपिसुरदारनहियहरिगे हरिसोभासमूहदृगभरिगे ४ सुमनससु
 मनससुमनसनारी वरषहिसुमनससुमनसवारी ५ हरिकोअमलसुजससवगा
 वैंव्योमविमाननचदेसुहावैं ६ कोउकरिनदूरकीभूनकारी गतिलैलैनाचहिदज
 नारी ७ कोउकटिकिनिकलरतकरिकै गतिराचतौनाचतांफिरिकै ८ कोउका
 रिकंकनकोकलसोरा नाचहिचखिचितवहिवितचोरा ९ दोहा रासमंडलीमहि
 मेरहीमपुरपुनिद्वाय गोवैहिंरागसुहोवैनेचतुर्दरसाय चौपाई दृजनारी
 केवीचविहारी वीचविहारीकेदृजनारी १ मानहुंपुष्यराजकोमाला अधिमाधिनी

लकमनिखविजाला २ कोउचूरकोकरिअतिसोरा लेहिभेटकरिवहुविधितेरा ३
 कोउफरीलेवसनउदावे विविधिभांतिकेभाउदेपावे ४ कोईसपीमंदमुसक्या
 ई नैननवावतिसाजदेपाई ५ कोकलचावतिभूकुटिनकाठी तानवधानडगति
 कहुनाही ई कोऊचटकचौटतिष्ठजगरी ताकीकटिनहिपरैनिहारी ७ कोउ।
 चितववलनिरषिकन्हाई निजअचलपटदेतिउडाई ८ दोहा कोऊआपनेअमो
 खजेआनुपमगोलकपोल मधिमुक्तननिरतावतीकुडलमडलसोल चौपाई
 नाचहिगावहिभावतावहि मनमोहनमुषभेटकलावहि १ नीवीसिथिलवहतते
 नसेदूनचतकरतअमतदपिअपेट २ सुखीअलकमुषभेरुहरही मनहुंस्यामच
 नससिदरसाही ३ स्यामास्यामस्यामसगस्यामा जनुवहुदामिनिवहुघनस्या।
 मा ४ कोउदेतालकहततथेइया तेहीतालेपेनचतकहेया ५ अतिऊचेसुरसुष।
 दलगार्इ गोवहिहरिप्यारीमनभाई ई गोपिनगावतमेतेहिकाले भयोविस्वयह
 स्वरकोआले ७ कोकहिसके भागतिनकेरी रुनरुनजिनपरसहिहरिहरी ८।
 दोहा तानलेतकहकान्हतहंपंचमत्रिविधिवोलाय तहप्यारीकोउतानलेटीपहि
 देतिलगाय चौपाई नंदकमारमहासुषदाको चारदिवारसरहतताको १ सोसु
 निकोउसषिकेस्नसनेही टीपुहकोटीपुहलेखेही २ ताहिलास्वहसिहिपलगाई।
 कहेहिनतोसमकोउजगगार्इ ३ अमितसामरीहरिककरकरि हरषनिकरला
 हिप्यरेहरिहरीअरि ४ कोउहरवरगिरघरुउरधरिअसमरसरकरजरभरदिया
 दारि ५ कोऊअमितहरिनिकटनिहारी हरिकंधहिअपनोभुजधारी ई जनुतमा
 लपरकनकवल्लिका डोलवलैकचविलगमल्लिका ७ कोहसषिकोहरिनिकदवोला
 ई धरहिकपतेहिभुजाउठाई ८ दोहा इंदीवरकीसुरभिजेहिकेसुरलेपितवाहा।
 सुषीसपीपुलकि तवपुषचूमतिसहितउब्बाह चौपाई कोउसपितहनाचतिरंगरा।
 ची लेतनालजुतगतिअतिसांची २ गतिजतिजचरननतेलेती कुडलकरहिकपो
 खनतेती २ पनिहरिकोवहभाउवताई देतिकपोलकपोलमिलाई ३ निजमुष।
 कीवीरीचजसाई तेहिआलीकहेदियाषवाई ४ मनहुंअमिततेहिजातिमुरारी दै
 पियुषअमदियोनिवारी ५ कोउनाचतिगावतितहप्यारी कश्चिचरननूपुरभ
 नकारी ई नूपुरपगकदिमनिमजीरा करहिसमानसोरगमीरा ७ नाचतनाच
 तहरिद्विगआई हरिहिविरहकोभाउदेपाई ८ दोहा हरिकोकरनिजकुचनम
 थिलीन्हपोलखकिलगाय मदनविजेहितमनुहरहि पूज्योकमखचदाय चौपा
 ई यहिविधिकरहिअनेकनभाऊ हरिनिरपतवाढतचितवाऊ १ कमलाकंता।
 कंतजिनकेरो तिनके। सुपुकहकिमिमुषमेरो २ केजनकुजनमेरुजगरी नि।
 हरहिविधिकलाकारप्यारी ३ हरितिनकेकीन्हगलवाही डोलतनिनमुषनिर

षतजोही ४ गांवेंहिनाचहि गोपिनसंगा उपजावेंहि बहुविधिरसंगा ५ केसन
 दिगम्बकतताटका मनुष्यनदिगदा मिनीरुमका ई मागमहिमातीदरसाती
 मानहं वक्रयोतीखहराती ७ भरहिकेपालनतेम्भसवारी अनुवहवरधारितुवपु
 धारी ८ दोहा पूरनसंसिसमसुषल सतपसरति प्रभाअपार पंजनद्रगकुचकोकक
 लउडगनहीरनहार चोपाई मनहु सरदरितुअतिरुविकारि वजवनिनसरूपधरिअ
 ई १ फहरतपीतवसनचहवारा सासिपकी मनुठारहिठोर २ करपसारिअगुलिन
 सकेली खेहिविविधिविधि गतिव्रजहस्ती ३ तदमनुविनेपकजनिमृनाला नूपुरसा
 रससोररसाला ४ पन्नाखविगा धूमकि आरी मनुहेमतारितुमूरति धारी ५ कपत
 गातहरिकोखषिसषियन भोरोमाचवहतजलअषियेन ईमनुहुंसिसिररितुवहुवपु
 धरिके आईरासमहिसुषभरिके ७ केसनतेप्रसूनवहरंगा यरुहिरुअपरपरनि
 प्रसंगा ८ दोहा अखिगनअखिगनसुषभरहिपिकरवैनूपुरसार करषिकवस्त्रभ
 पस्त्रवेपकजमुपचहवोर चोपाई अनुवसंतरितुजदुपतिरासा नाचतिवहुवपुध
 रिचहंपासा १ किंकि निभिल्लिनकीभलकारी तैसहिमुषमयंकउजियारी २ हरि
 मिलिवोअनंदरविपाई विरहसरितसरगयेसुपाई ३ मनुग्रीषमरितुधरिवहसू
 रति आईलषनसावरीसूरति ४ कवहुंजोहोयमदनकरतीरु सोसाचक्ररचैसिस
 मारु ५ प्रेमपयानिधियजहिईदूउडगनघीतिसुधाकेविदू ई हेयराजजोरस
 सिंगारु परमानंदसुमेरपहारु ७ तोकळुकेस्तरासळुविकेरी उपमाकहेसकु
 विमतिमरी ८ दोहा विचसोहतवजचंदजुचहकिततेवजवाल मनुमेडितमा
 हतायमधिचहकितमालमसाल १ सवेया गायगोविंदकीकीरतिग्वालिनी संभ
 कोसैलत्रिलोकवनावैमोहनकोतकिवारहिवारअनेकप्रकारकेभाउवतावैवेती
 छुटीषसैफूलफवेळुविलाकासरारकोमानुमुलावै रसविलासमश्रीरघुराजभ
 रैसरभोरकीभीरुहभावे १ जोगतिलेलेनचैसिगरीतेउताखविमालकेकोटिकलेया
 जोनहीतानमहानेहलेतीपवीनवेगोकुलगाउलोगेया तैसहीताननदेरगतीसह
 जैमहंलेतोरिभायकनैया नाविरह्योमधिमेमनमोहनंदेकरतालकहेततयेदया
 रघनासरी कहूहरिधायलेतहलीउरखायकहुंहेलीगाहहिरिहुंहुलासउपजाउ
 ती कहूकान्हकरतकटाक्षकामिनीपैकुलिकामिनीकटाक्षकहुंकाहूवेचलाउती
 मृदुमुसक्याईकहूलेतचजचंदजीतिचंदसुपीकहुंरजचंदकोखजाउती बालनकेवी
 चकहुंलाखळुविलावेकहुंलाखनकेवीचरजवालळुविलाउती ३ कोईमृगनेनीकीसा
 वेनीळुविधनीळुटीकोईपिकेनीजाहिनीवीहुंसमहरती कोईवातुरीकोभयाअचलहुं
 चंचलपैनेकहुंइंगचलकोचंचलनकरती रघुराजभूषनकेजालतनळुदेदटेफूल
 नकेमाखतनहालकाविसरती प्रीतमकोप्रममदपानकेकैप्यारी सवैभईमतवारी

वृजकुंजनविचरती ४ दोहा जदुपतिरासविलासलषिमाहिगईसुरनारि जेजहते
 तहंअचलकैयकटकरहीनिहारि चौपाई केसमिलनकहखलकतरहंही धन्या
 धन्यगोपिनकहकहंही तारनपतितारनजुतजोही गमनविसारिरह्योतहंमोही सरा
 दपूनिमादीरघराती हीतभईवृजतियदुषघाती ३ हरिकोरासनिरषिसुषसारा ॥
 थिरकैरह्याचक्रसिसुमारा ४ रहींतहाजैतीवृजनारी पुनितेतनेहिहैगयेविहारी ५
 ततनेहीकुंजनमहंजाई विहरतभेकरिकलाकन्हई ६ जांनिअमितगोपिनगिरिधा
 री निजपटपीतकमलकरधारी ७ पौछनखगेस्वेदअनुकूला भेदक्षिनायकमुद
 मूला ८ दोहा कोकविभ्रजसुंदरिनकीवंरनिसकेमुषभाग जिनकेवसवैकुण्ठपतिहै
 गेकरिअनुराग छंदमोनिहरा कुंडलळविषासीअलकप्रकासीगंडविलासीछविभा
 सीअतिउल्लासी असमरसरगासीदुषदुतनासीचंद्रकलासीमृदुहासी पियमन
 फेंसी हरिकोसुषरासी देहरिदासीप्रेमपियासीकमलासी नचिचपलासी हरिकि
 तिसुधासीकलपलतासीनिभुवनवासीगंगासीगामैजासी १ दोहा अमितजानिस
 षियेनसकलकरनजमुनधनिलाल जलविहारसुषलेनहितवोलेवचनरसास १
 चौपाई चखहकरैअवसलिलविहारा वहतकियोकुंजनसंचारा १ करिजलकेलिक
 रेंअमदूरी जैहैसकलआसतहंपूरी २ सुनतकह्योवृजवालसुषारी चखहलाजह
 षुसीतिहारी ३ तवलेसपिनसमाजकन्हई चलेजमुनमज्जनसुषछाई ४ अधिमाह
 नचहंकितवृजनारी चलेजातगावतदेतारी ५ यहंविधिहिलेजमुनगिरिधारी प्रीत
 मसंगप्रमोदितप्यारी ६ मिलतसपिनभैमरदितमाला कुचकुंमुमतेरंगीरसाला
 लहतसुरभिसंगकियेययांना गंधरवसरिसकरतअलिगाना ८ तहंजलकेलिकर
 नसषिलागी परमप्रेमपागीवडभागी ९ नंदनंदनअरुगोपनदिनी मनुगचंद्रय
 कवहुगयंदिनी १० दोहा कुंचकुंमुकामिनिनिकोळुव्याजमुनजलमाहिं स्याम
 पीतसुरभितसलिलथलथलमदरसांहि चौपाई रतनजडितकंचनपिचकारी नि
 जनिजकरलेखववृजनारी १ हरियेडारहिवारहिवार करहिआडकरनेदकुमारा
 २ आपहुंलैमारहिपिचकारी चमकिजांहिचंचलवृजनारी ३ ताकिउरोजसरोज
 नमारै चंचलअंचलसपीनिवारै ४ मुरिखुसक्यायकटाक्षनिकरही प्रीतभकेउर
 आनदमरही ५ कहुंकुचकेसरिसषियेनकेरी थोवतहरिविहंसतकरफेरी ईहो
 कपोललषिकजलरषा पौछहिविहंसिअनंदअलेषा ७ वरषहिकुसुमदेववहुर
 गा चढेविमाननअतिहितंगा ८ दोहा भईकखिंदीकुसुममयवडतसुरभिचह
 वार सपिनसहितविहरतसलिलहिलिमिखिनंदकिसोर चौपाई जिमिकरनिन
 मधिमत्तकरिदा केलिकखाकरिदेतअनंदा १ तेसहिकरतसपिनसनमाना विह
 रतवहुविधिस्यामसुजांना २ यहिविधिकरिवहुसलिलविहारासपिनसहितपु

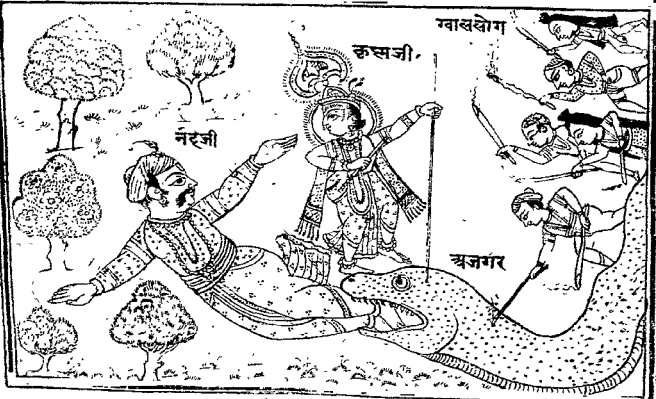
निन्दकमारा ३ निकसि सखिलते सपिनसमेतू पहिरेनवलवसनकृविसेतू ४॥
 आखिनसहिततर्हावनमाली जमुनाकूलनकुंजरसाली ५ विहरनलगेखवतव

नसाभा जेहिखषिकाकोमननाहंलोभा ई थखथलकुसुमनिसेजविकारि उड
 तपरागपरम सुषदाई करतेभौरसोरचहेवोरा नवलतिकालहरैसवठोरा ८
 रोहा कलाकुतहलविविधिविकेजनकुंजनमाहिंकाहकरतकामिनि सहितयेकम्
 षकिमिकाहिजाहि चौपाई यहिविधिसरदिसामहभूषा कियोरासजदुनाथ
 अनूपा १ कोउनहिअसजान्नाउजनारी हमतेअधिकदुतियपियप्यारी २ स्व
 कोकियोमनोरथपूरो तनतेभयोविरहदुषदूरो ३ सोरतरुद्धरहेभगवाना यह
 प्रसंगसयिकेउनहिजाना ४ कहेकाममहनेरसनाना तेसेवनकियरसिकसुजा
 ना ५ सोजदुपतिकेरासविलासा सुनतकाहिनहिपूजतिआसा ई कामिनकेनि
 जकथासुहावन यहलीखाकीन्हीव्रजभावन ७ स्वसयियनसमानहरिप्राती ८
 ईनिवाहिब्रमकीरीती ८ रोहा जेतनायकनायकाहाउभाउअनुभाउ व्रजनारी
 व्रजनाथहूकियतेतेचिनचाउ चौपाई सुनिकेरसकथाकुरुराई भयेसुधितपुनि
 विनेसुनाई १ राजोवाच राषनहेतपरमभरजादा देनहेतसंतनअहलादा २ ना
 सनहेतपापसंसार जगमहेखियोकस्तअवतारा ३ धर्मसेतकेवकताकरता अ

हरक्षितारमकिभरला ४ अतिअघयहपरसनपरदारा कोनहेतकियनरकुमा
 रा ५ जदुपतितौहै पूरनकामा कसयहकीन्होनिंदितकामा ६ अभिप्राययाकी
 जोहोई नासहु संसेकहिमुनि सोई ७ सुनतनरेसवचनमुनि राई बोलतभयो
 मंदमुसकाई ८ श्रीसुकोवाच दोहा धर्मवितिक्रमसाहसहुलष्याई स्वरनमा
 हिं तेजस्विनकोदोषनहिंजेसेपावककाहिं चौपाई ईस्वरकोडिआरजगमाही
 मतहनें करहिकवहुअसनाही १ करहिंजोहठवसनसहिअज्ञाना पीवहिंदि
 षजिमिहरतजिअज्ञाना २ वचनईस्वरनकेसतिजानो पैआवरनकहंसतिमानो ३
 धर्मविरुद्धईस्वरहुवेना सोनहिंगहनकरहिमतिअना ४ समतधमेकरजोहोई
 ईस्वरवचनगहहिसवकोई ५ अनुचितउचितजोईस्वरकरई तेहिफखदुषसुष
 नहिअनुसरई ई तिनकेनहीरेहैअभिमाना वैकिमिखहैकर्मफलनाना ७ जेज
 गमहअनन्यहरिदासा तिनहिनपापहुपुन्यप्रकासा ८ दोहा तौजगकेपेरकस
 दाजदुपतिपरमप्रताप महा राजकेसेकहै तिनकोपुन्यहुंपाप कवित जोपदका
 जयरागकोसेवतपूरनकामभयेवडभागी जोगप्रभावसवैजगवंधनछुटिगये
 भयेपूरविरागी तेहरिदासनको सपन्याजगपुन्यओपापसकैनेहिंला॥
 गी तौजदुराजकोश्रीरघुराजकहैकिमिपापओपुन्यकेभागी दोहा गोपिनकेतिन
 पतिनकेअतरजामीनाथ तौपरदाराकहैभ ईहियेगुनहनरनाथ चौपाई करना
 अनुग्रहप्रानिनकाही धस्योमनुजवपुहरिचजमाही १ असीलीलाकरीउदेती
 जाहिसुनतहरिपदरतिहोती २ गापसवैहरिमायामोह निजनिजतियेननिकट
 निजजोहै ३ दोषदियेकोउकेस्वहिंनाही रहैसवैनिजनिजरुहमाही ४ रूहीना
 साजवदंडहिचारी तनरजनारिनकहैपाविहारी ५ गमनहुनिजनिजगेहनप्या
 री मानहुअवयहसीषहमारी ६ सुनिषियवचनदुषितरजवाला भवनगमनला
 गतसमकाला ७ येजसतसकैहरिहिविहाई गमनीगेहनकोदुषछाई ८ दोहा पु
 निजदुनायकहैतहोनेदभवनमेआय कियोसेननिजसेजपरकाहुनपत्तो जना
 य कंदहरगीतिका रजवधुनसंगरजचंदकोयहरासपरमसोहावनो गावता
 सुनंतअद्दासहितअनंदपरमउपजावनो अनयासआसुहिआसपूरतिकेस्व
 भक्तिमुपावतौ अघओघपरमअमोघमोघविसेषकैजरिजावतो १ दोहा का
 भविजेयहकेस्वकी सुनैकहैजोकोय कामविजेतेहिंपुरुषकोजगतमडिहठि
 होय ॥ इति सिद्धिप्रीमन्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिंहात्मजशि
 दिप्रीमहाराजाधिराजप्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधि
 कादिरघुराजसिंहजुदेवकतेप्रीमभागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदासुनिधौवर्षसि
 सत्तरंग. ३३ ॥ ॥ दोहा श्रीसुकोवाच येकसमैरजअविकाउत्स्वरहोनेस॥

नंदादिकगोपालतर्हसिगरेविगनकलेस चौपाई जाधि सकटवैखनवलवानन ग
 मनतभयेअविकाकानन १ तर्होसरस्वतीनदीनहार्द सिवकोपूजिपरमसुषळा।
 ई २ खेवहविधिपूजाकीसाजूनंदसकसलैगोयसमाजू ३ सविधिअविकापूजन
 कीन्ह्या रतनवसनगोविघ्ननदीन्ह्या ४ अन्नविविधिविधिअौरमिगई सादा
 रविघ्नरियोजेमाई ५ ईसप्रसन्नकेस्त्रपरहोही असवोखेसिगरेहरिमोही ई
 पुनिसिगरेसरस्वतिकेतीरा निवसतभेअतिमुदितअहीरा ७ करतभयेनहि
 कळुकअहारा केवलसलिलपानसविचारा ८ दोहा अःखल्लो वेसोवतभये
 निसिमहं दिवसविताय मेधि महं करिकैकान्हकोचहुं कितगोपनिकाय चौपा
 ई तेहिंवनमहंयकमहाभुजंगा रहतरह्योकळुसायप्रसंगा १ सोअतिकुधित
 भयेतेहिंकाया आ योजहसोवत स्वगवाला २ ग्रस्योनंदपदतुरतहिआई जागि
 पुकारिकियोळुजगई ३ केस्त्रकेस्त्रहेपानपिआरे ग्रसेउरगयःखरहाइःइति ४॥
 आयल्लेडावह आ सुहिलाता तववलहं मअभीतसवकाला ५ नंदपुकारसुनत
 सब गवाला उठेनुस्तकपि सौर विहालावारिलुके ठनमारनलागे तवहींनंदखासह
 जागे ७ हायहायसवगोपपुकारें वहुविधिजदपिलुके ठनमारें ८ तदपिभुजो
 गअतिकूरसभाऊ ल्लोडतमा हिनेदकरपाऊ ९ दोहा तवजदपतिद्रुतदौरिकिय
 अहिकहं वरनप्रहार प्रभुपदपरसतहीभये ताकोअ घजरिल्लार चौपाई आखव

पुषतजिसुंदररूपा है गोवरविद्या धरभूपा १ यहिरेकनकमालकूविरासी करत
 दिसनचहुँवोरप्रकासी २ करिषनामहरिकोकरजोरी ठाढोभयोप्रीतिनहिंशोरी
 ३ तवहरिकहीताहिअसवानी आपकानसोभाकीपानी ४ अतिअदभुतहैरूप
 तिहारो कसनिंदितभुजंगवपुधारो ५ विद्याधरसुनिजदुपतिवेना बोलतभोकर
 रजोरिसचैना ६ विद्याधरउवाच विद्याधरकीजातिहमारी नामसुंदरसनरहो
 मुगरी ७ अतिसुंदरममरहयोसरी रा रहेसराहतसचमतिधारा ८ दोहा येका
 समेहंससजिसुभगचढिकैविमलविमान भरेगर्वजिजरूपकेविचरतरहेदिश
 न चौपाई अतिविरूपअंगिरारिषीसां हुंसेतिनहिंसहिंदमजगदीसा १ तवमु
 निकोपिदईमोहिंसाया अजगरहोहखहोअतितापा २ योहंविधिभैकरिसुनिअ
 पकाराभयोभुजंगमनंदकमार ३ करुनाकरअंगिरमुनिराई मोपैकीन्हीकूपाम
 हाई ४ जातितुवपदपरसनपायो कोटिजन्मकेफापनसायो ५ सरनागतभवभी
 तनकेरे नासकदुषजदुपतिप्रभुमेरे ई सासनहोयतौसदनसिधारे अतिमोदि
 तपरिकरननिहारो ७ महापुरुषजोगिनिकेस्वामी खेकेसनपतिअतरजामी
 ८ जानहुंजदुपतिमोहिंनिजंदासा तुमसज्जनकेपूरकआसा ९ दोहा तिहरोपदपं
 कजपरसिमुनिकोसापदुरत जाकवहुंनहिंकूटतोकूट्यातोनतुरत चौपाई जाकाना
 मसुनेमुषगावत पुनिनतनकतनमेअधआषत १ तौपुनिचरनपरसितिनकेरो
 होवपुनीननअचरजमेरो २ यहिविधिकरिविनीचनस्याभे देप्रदक्षिनाकियो
 पनामै ३ गयोसुंदरसननिजेनिवेसा कूट्यानंदकोसकसकयेसा ४ अमीदेधिक
 सप्रभुताई सिगरेलजकेलोगलोगाई ५ अतिसैअचरजमनमेमाने कियेसमा
 पतनेमजोठाने ६ चढिचढिसकटनवैखलगाई आवत
 भेजजकोसुपछाई आदरसहितमोदउपजावन गावतजदुपतिसुजससुहावन ८
 दोहा यहिविधिनिवसतभेसकलखजमेगोपीम्वालनि तनूतनलीसाकरतनितनू
 तननंदखाल यहिविधिवीत्योकाबकलुआयोफरगुनमास जोरुजलोगनसोकहर
 दायकपरमहखास २ कवित्त फरगुनमासकीपूरनमासी भईसुषरासी जवैदज
 गौउमे चरकीचांदिनीचांदनीचारुतनीदिसिचारिहूठाउहिंठाउमे गोपस
 वैदतनेजुरिकेगयेग्वालिनीआईउतैनिजदोउमे फागुमचीरधुराजतहोवरसाने
 केआनंदगाँउकेकाँउमे १ फाविरहेकटिकेडेकेसेकरमेसिधियेकचनकीपिचकारी॥
 सीसमेसरसेसोहैकिरीटखसैतिभिन्नागेवनेजरतारी रोरीभरीस्त्रियेभोरीसषाकटि
 पीतपिछोरीसुहोरीतयारी गोयसमाजमेश्रीरधुराजविराजिरहेवलेदेवविहारी २ स
 जिकेवरसंनेतैआईअलीकियेखलनफरगुतयारीभली तहँगौदोभईगहिगोकुला
 कीगलीसैपिचकीदुनलीतिनली तनसारीविराजिरहीअसलीरधुराजमनोबहुचा

एकली इमिगो फलली वनरो पिचल पिचने ह हडी नहि खिले खली २ राजतहड
 फलोखउभेदिसिरागवहारमेगायधमारी कैगोभिलाभिलीरहैनकीचलीमूदी
 गुलाखकीओपिचकीरी सावनसोभसोसोहोओअकासअवीरकीछायगईअ
 धियारी केसरिकीचकेवीचभेभूलेभभैवखिरामओकुंजविहारी ४षेलतीफागफ
 वीअवलाकमलासीअनेककलानिदेवावै लैपिचकीकहुँओचकआयविहारी
 केअगनिरगचलावै जौलौगुलालकीमठिभरैरघुराजचलावनकोहरिधावै तो
 लगिवैवृजकीनवलाचमकैचपखासीलेलानहिधावै ५वाटलेकीकैगईवसुधा
 निमिगाठीगुलालकीभैअधियारी वाजिरहेवहुवाजेसुहावनदेरहीकिंकिनीकी
 भूनकीरी देषोपरैनहिनैननसोरघुराजभयोतहँयोभूमभारी खालनधायगहै
 लतिकानतमालनधायगहैवृजनारी ई गोकुलगोउकेगोपनगोखसोआगूगो
 विंदकहैकहिस्टाररसानेकीप्यारीललीइतजेनिकसीसुषसिंधुनहाये हो
 तजुएजुरीश्रीरघुराजचलावनकोचलेमूठिउठायै देकरहेछविमेछकिंकैवृज
 बालगोपालगुलालवहाये ७ लैकेअधीरकीभोरिनकोकरफूटिसयानिसौरा
 मकन्हार् धायथसेवृजवालिनगोलमेन्वारिहुँवोरअवीरउडाई धाईसवैगहिवे
 कोअलीजुरिकेसरिकीपिचकारीचलीई चंचलताचपलासोचमकिगोपिकापे
 रिगहयोवलराई ८ घनाछरी लीन्होयागहिरामैवामभालविंदुखालदीन्होटीकु
 लीदेविकुटीमैभुकुटीनचायके वाहुनमेवाजुवंदगलगेसोगुलवंदवोधिद्रगका
 जनमेअजनखगायके कटिकिंकिनीकोकसिनूपुरचरनचारुसारीरघुराजवि
 भुवदनवोढायके फागषलिवेकोफेरिअयोरोहिनीकेखालछोड्योवृजनारिनयो
 तारिनवजायके ९ दोहा जौवितवतअचलतिप्येनअतिचंचलचितवोर तहोकहो
 कोइसधीवचिगोनंदाकेसौर कवित कोइसस्तीतहँवोलीनिसकनसेककरोहैतिहोरई
 वोरिहो गायधमारिकोधायधरापरगवलनगोखनहोहहफेरिहो तेरियेसोहकरोरघु
 राजखगेपिचकारीनमेमुषमेरिहो गोपिनभीरलेमखिअवीररंगेवलवीरकेवीरकेवोरि
 हौ १० धीरधरोनडरोनदरोसवरेषिहोआजुजोषिहोप्याले गाइयेगीतवजाइयेवाज
 वलाइयेओरसहंमनवाले अवनदेरघुराजइतेसजिस्यावनदेसंगगवलनखाले गो
 पिनगोलगुलालकीगिरिकेघरिकेहोगहिलेहोगोपाले ११ रोरीकिभोरीभरेवृजगारीस
 षेलतीहोरीनहोखविहार्द आपोतहोसुषसोसनिकेवरवानकसोवनिकेवृजराई जौलौ
 चलापिचवैखषिकेउनपैभरिमूठिचहैकितधाई तौलौकिपोसवकोमुषखालगोपालगुल
 लविनामुसकाई १२ मूठिगुलाललेआखिनतेकठिसावरपेचलीगोपिकियोरी खाने
 रनदनहुँउतधायमहासुषकायखरकररोरी हातजुराजरीहांउमवेदोकेखेलेअन
 पमप्रेमकीहोरी होषइहैरारररररररहैखिषेचित्रसेनैननजोरी १३ दोहा तीकी

दसाविलोकि असतहंसिगरींरुजवाल गहनहेतगोपालकोगमनतमईउतासा।
 कवित्त गहिकेसरिंरंगभरींपिचकी सुबवालरसालगुलालखई रघुराजव
 जावतवीनधमारिको गावतकान्हपेजातमई अतिआनंदसोउतवाकषुढेजु।
 डीठभईधनुरागमई जकिकैभयोसामंरावावरोसोहरजडावरीवावरीसीकेगई १४ सप्र
 नासयौनीवरसानेकी सम्हारितनचचलासीचमकिकैचचलनगीचमे चटकीसी
 चटकपकरिपटुकोकोकोरआननचवीरमल्योआनदउखीचमे रघुराजकेतीकर
 रीकूटनछतीसीकूलकूटेनाकूवीलीसोकूवीलिनकेवीचमे करिवरजोरीरुजगरी।
 होरीषेलतमैमैगरीगोविंदरुकोकेसरिकीकीचमे १५ मुकुटउतारिचारुचंद्रिकोम
 मारिसीसकुंडलउतारिपहिरुईद्वारदामिनी दृकिकैबलाकनाकंवेसरिवि रचिपट
 पीतकोउतारिसारीसाजीदविकामिनी नूपुरनिकारिचंगलीनविक्रियांनिडारि
 रघुराजकहोअदुराजेरुजभामिनी फागुनकीजामिनीमिगजगतिगामिनी धौंको
 नरुजवासीकीसिधारीनईकामिनी गईरोहा गयेसपनमधिसालजवतवहंसिहंसि
 सवगवाल यहिरायेपुनिकैनयेभूषेनवसनरसाल कवित्त फेरिजसुदाकेरोहि
 नीकेलालदोकआयगारीगायगायकहीवानीसुषसानेकी सांचीचदमुषीरेदे
 रेनहीमिसुषीडुषीदंपतिकहायेविनरुखीरूपवानिकी गेलगेलकैलनकोकैव
 तीनछोडतीईरघुराजवातैकरैविविधिवहानेकी अजबअनोधीनारिऊधु

मन्त्रपारकरैवंचतवटोहीकेसेवाटवरसानेकी १७ गारीसुनिगोविंदकीग्वालिनि
 हंगायकदोकरतकहाहेवातखाजनहिलागती जायोऔरहीकोकहनायोऔर
 हीकोआयऔरहीकोषायजियोकीरतियोजागती रघुराजआयवरसानेमेवहानकेके
 रोमायथोरीथोरीछांकनितमागती जानीहेवडाईसुनोकपटीकन्हाईतेरीविनरच
 नामेकोईचतुरिनरागती १८ दोहा यहिविधिफागुनभेमुदितषेलतजदुपतिफ
 ग विहरहंचहंकितगोपिकालहिलहिपरमसोहाग चौपाई कुंजनकुंजनगुंजा
 हिंभोरा वहतविविधिसारुतचहुंवा १ विकसेकुमुदचंदकरपाई फूलिमखिका
 रहीसोहाई २ वनकुंजनमहंगोपिनसंगा षेलतफागुकरवतहरगा ३ गावतपरमा
 महवैनदोक मोहाइतिकेसवकोक ४ जैसेहरिवलसुरनखगावें तैसेकोउंगो
 पीनाहिं गवै ५ जौनतानहरिवलमुषलेही सोअवैकहुकामिनिकेही ई रामक
 ससासुनिसुनिगाना ६ ७ ८ ९ तनभानभुलाना ७ भरेसुमनकूटेसिरकेसा ठीले।
 हंगेवसननरेसा ८ दोहा यहिविधिविहरतररामहरिफवेफागुसमोद वृजवनि।
 तांचहुकतकरेरचिरविविधिविनोद चौपाई तहंकुरुपतिधनपतिअनचारी
 संषचूडनामकवलभारी १ जातरह्योकहुकौनिहंकाजा सोलषिकेवृजवाखसमा
 जा २ आयोतुरतुकाभवसदेके विहरिरहीजहतियमुदस्वेके ३ रामकेस्रकेदेष
 तमाही हरतभयोसवगेपिनकोही ४ लेगमन्योउत्तरदिसिआसू करीनकछुहा
 रिहलधरवासू ५ तहंआरतगोपिकापुकारी हेसाधवहलमूसलधारी ई यहस
 ठलिहेजातवरियाई जैसेचारहरेवहराई ७ तुमहिउचितनहिअसहरिरामा।।
 हरीजातनुवदेषतवां मा ८ दोहा सुनिगोपिनआरतगिराआसुहिरामसुरारि।।
 धावतभेअविवेगसोजुगतुरुसाखउषारि चौपाई गोहरायोगोपिनकहंदोऊ।।
 अबनहिंभीतिमानियेकोक १ जैसेदृष्टकहोखगिभागी हडिहतिजैहैपरमअभागी
 २ असकहिनिकटगयेदोउभाई तवचितयोसठलोदिडराई ३ कालेमृत्युसमदे।।
 उकहंदैष्या निजमरिवोविसेवितहंलेष्या ४ चाल्योपानववावनभागी संषचूडत
 वंगोपिनत्यागी ५ भाग्यासदादसिउत्तरआरा तववलसोकहनदकिसोर ई आपता
 कियेप्यारिनकोही मैअवजैहो यहिषलपाही ७ असकहिराषियमकहंतहवै धाये
 आपजातषलजहवै ८ दोहा संषचूडजहंजहंसभेभागतधावतजात तहंतहंमा
 निकेहरनहितजदुपतिदुतनियरात चौपाई कळुकदूरिसहंतहंजदुराई हनीसु
 ष्टितकेसिरजाई ९ घटसाफूटिगयोसिरतकी परसोरतनमहिपरमअभाकी १०
 हिविधिसंषचूडतहंमारी लैकरतनेतुरतमुरारी ३ आयेआसुहिनिकतरामके देवा
 तहोसवसुषितवांमके ४ संषचूडकांमनिकरधरिके कलोरामसोप्रेमहिभरिके।।
 ५ तोकेसीसरतनयहपाये आरजआपहेतदतलाय ई लेहुकेपाकरिकेमनिको

हीं और नजोगरतनयहनाही ७ सुनिहरिवचनहरदिवलिरामालैलीन्होहंस्ति
 रतनललामा ८ दोहा संषचूडकोनिचनलपितहंसिगरीरजवाल बहुसराहिजड
 नाथकोलहोपाअनेदविसाखे ॥ इतिसिद्धिश्चीमन्महाराजाधिराजवां धवेसुश्री॥
 विस्वनाथसिहात्मजसिद्धिश्चीमहाराजाधिराजश्चीमहाराजश्ची रजावहदुरश्ची॥
 कृष्मचंद्रकृपापात्रीधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकतेश्चीमभ्रागवतेदसमपूर्वार्धश्ची
 नंदाम्बुनिथोचतुत्रिसलरंगः ३४ ॥ ३ ॥ श्रीसुकोवाच दोहा गुरुत्तरावेनजाता
 जवसषनसहितनदलाल गावतहरिगुनविरहवसदिवसवितावहिवास गोप्यउ
 चु जुगलगीतवामवाहुधरिवामकपोले भृकुटिनत्रावतककुवोकी अधरमुरा
 लिधरवेधनअगुरिनमूदतहरिअतिसुषळाकी १ गोंढोअलीकेदंवनकुंजनिवेना
 वजावतजवः २ प्यारो तवसुरसुंदरिसुरनसमेतविमानचठीगुनिसुषस्यारो २ सु
 निसुनिमुरलीधुनितजिलाजैकरहिमदनकेविवसमने नीवीसिषिलसमारहिं।
 नाहीरहतिसुरतिनाहितनकनने ३ अखवेलोसुतनद्ववाकोसुनहुंसर्षाकोतुकवा
 को सोकिनकोसुपदायकजेहिउरहेनिवासनितकमलाको ४ हीरनहीरसरिसमा
 दुहांसीपीतवसनरामिनिभीसी चपननचायजवेचितचंचलदरतवसीधुनिषा
 सी ५ तववृजदृषभधेनुमृगद्वंदनमोहतपरमअनंदखहे कानउठायकोरमुषवी
 हेआयदूरतेनेहनहे ६ नैननमूदिअचखतहंठोठहरिसूरतिहियध्यानधरे च

हुं कितचित्तलिषेसे राजतनंदनदरनके प्रेमभरे ७ मौरयपको मुकुटभाष्यरिहा।
हतअलिबलि यमलगेनवपपुत्रवफूलनवनमालात्रंगअनेकनधातुरंगे ८
सगुच्छरकैसिरआहीवसनछोरकिंतिलोछहरै मझबेषवनिकेहउरारैसुच
नसहितकुंजनविहरै ९ धेनुचरावतधेनुवालावतवेनुवजावतजवप्यारी तवा
भरलीधुनि सुनतकलिंदीकरततरंगमइसारी १० मोहनपदरजमारुतअनित
लहनहेतनितहीतरसे सुकृतहीनहमकोजिमियककनपियविनवितववहतव
रसे ११ केषहितरंगप्रेमकीवाढीधनिजमुनामोहननेही हंससमजमुनहैलडा।
तिसोकअतिकल्प्यानयहछलियाकेही १२ गावतसंगसंगसुजसगवालसवत्राहि
रुषसमसुखविनैते वंदावनकोविहरनवारोचितेचोरावतचोरचिते १३ गोवरध
नकेनिकटसिधारीजववजायवांसुरीभली गिरिदिंगचरतवालावतगाइनिखा
वतछनछनसुखविकली १४ तववंदावनकेदुमवेलीफूलहिफलहिनवहिडा।
रैहरकावहिमकरंदनधारैप्रेमितपुलकहिवहुवारै १५ हरिछविकुहिरिम
पसवदेकैनिरमोहीकेहैमोही आदरकरतफूलफलसोवहुआनदलहतस्यामजोही
१६ सुंदरतिलकसोहातभालमेउरतुलसीकीवनमाला तासुसुरभिलहिअक्षिस
तवरिसंगसंगुजहिसवकाला १७ मधुपनधुनिसुनिस्यामसरहउजउरतमु
लीसुषमेतवसरसारसहसविहेगासुनतहैसकलपगतसुषमे १८ निकटआस
नैनकौसूदेवहै कितअचलरैहठौं दे सुनैमौनदैमुरलीकीधुनिप्रियप्यारैप्रेमहि
वादे १९ रामसहितपहिरेसुमभूषनत्रजभूषनगावरधनमे विहरतविस्त्रअनद
वदावतवेनुवजावतछनछनमे २० तवरविअधिकनहै यभीनिअसनानिमेधा
नभमंडलमे चहरहिगंदमदंनदंनसंगसंगसवसुषभलमे २१ वरषतवृदकुदखा
मसेगसनतमकुंदजेहिजेहिठौरा कायरहैरुत्रसेरुपरधामनिवारतसवचोरा २२ गो
पकलोमपरमप्रवीना जदपिनकोउसिषायरीनी तदपिजसोअतिलखातिहोरौ
जयमुरलीकीधुनिकीनी २३ तवधुनिसुनतसंभुविधिवासवजदपिसुकविजगक
हवावै तदपिनवाइकंधरनदेमनआनदमगनमोहिजावै २४ सुनैअचंचलमुर
लीकीधुनिचंदेविमाननदेकाना एगविभागतालततिसुरकोहातनककुकिनैता
ना २५ पकजअकसकुलिससोहावनजिनचरननमेखविधारे गौपुरषनीअबनि
कीपीरा नासतचलिजसुदाप्यारे २६ गहिगपदगतिउजउजचंदवजावतवंसीमुदवा
दी देहीतकनिअनोअनियारीहियलगिकदतिनहाकादी २७ अैसेमनमोहन
कहंदेधीहैमसवतरुसमदेजाही वसनकेसकीसुरतिरहतिनहिवहतनीरनेन
निमाही २८ तुलसीसुरभिलगतिप्रियपियकोवातेपहिलतेहिमालै एकभुजसधाक।
धमहधारेमनिनगनतगौवंनजाखै २९ कांहकरदनिषडोचिभगीजवदेरतखात

नवेंसी तवहरनी धुनि सुनिमनहरनी फेंसी कंतप्रेमहिं फेंसी ३० आयअवखसा
 मीपमहेंडादीरहै अनदिनचहेंपासा मोहेंनकी मूरतिमहें माती जिमिगोपीतजिग्
 हआसा ३१ कुंदकसिनको सतमाखउरगोपनगोवेंन जुतप्यारो जमुनापुलिन
 प्रमोदितविहरतप्रियनप्रमोददेनहारो ३२ मलैपरसितवमारुतवहतसुगधिता
 सीतलसुषदाई बाजवजावतवलिहिचढावतगावतसुरसुवदिगआई ३३ वृजवा
 सेनगोवेंनकोप्यारो नंददुलारोगिरिधारी सौंभ्रसमै आगैसुरभिनकरिआवता
 गोपिनहियहारी ३४ सषासंगमहें गावतकीरतिआपुवजावतमुषमुरली आय
 आयमगमहें ब्रह्मादिकनिजसिरपगरजलेनभली ३५ गोरजरजितअलककुल
 कतकृविसेदविदुमुषभलकभली पेषतपलककलपसमवीततसपनसखकन
 हैंअलपअली ३६ घूमिरहेजुगद्रगमदमातेचंचलनेसुकअरुनारे वनमाला
 वेसालउरराजतिसषनमानवकसनहारे ३७ कुंडलकनककपोलखोलअति
 वदरियांदुसमदुतिधारे देवकिउदरउदधिवि धुआवतमनसाकेपूरनहारे ३८
 मदगयंदसमविहरनिजाकी जैहिंषषिदिनदुषनसिजावै कोटिकपाकरकीक
 विह्वतसौंभ्रसमैजदुपतिआवै ३९ श्रीसुकौवाच दोहा हरिबीसायहिंविधिदि
 वसहृत्नारीसवगीय पीतमसोविहरेनिसाअतिआनदउपजाय इतिसिद्धि
 मन्महाराजाधिराजवाधवेसश्रीविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजा
 धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिपुत्राजसि
 हजूदेवकृतेश्रीमद्भागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदाम्बुनिधोयंचत्रिसंस्तरंगः ३५॥
 ॥ श्रीसुकौवाच दोहा आयोयेकदिनभूपवृजवृषभासुरवलंबानडीलजासु
 राजतवडीनीलजलघ्नसमान चौपाई पुरसोषनतमहीवहुवार रेनुउडायकरता
 अधियारा १ दहंकतरिसनिभरतकदुसारा धरनिकपावतअतिवरजोरा २ जहें
 जहेंपुरमारतमहिमाही दरीसरिसतहेंथलद्वैजाही ३ उठीउतंगजासुखगस्त्रा
 अतिसैपीनतालुतरुदला ४ घनतश्रृंगकालिदीकगारा सारहोतमनुगिरतपा
 हारा ५ करतमूत्रमलयोरहिंथोरा पुलेनैनआधेअतिघोरा ६ जासुसोरमानहें
 पविपाता करतअकालहिगभनिपाता ७ जेहिंदेवतगोत्रेवृजकेरी अरविहं गर्भभ
 यमानिघनेरी ८ दोहा वृषभासुरकेककुदकोमानिमहानपहार आयआयज
 लधरसवैकरतसदासंचार चौपाई त्रैसावृषभासुरवलंबानाआयोवृजमहेंचौष
 विषाना १ निरषिताहिगोपीअरुग्वाला मानतभेआयोमनुकाला २ दैकैसब
 जीवेंनकेआसी गोकुलतजिभागेवृजवासी ३ धेनुकरतआरतअतिसोरा भागी
 लेबकरनचहेंवोरा ४ कैस्त्रकेस्त्रहेवृजवृषवारे कहांगयेजसुदकिप्यारे ५ ग्राहिंवि
 धिकहवगोविंदसमीया गयेभामिवृजलोगमहीपा ६ कैस्त्रहेंधेनुचरणनहेत जात

हेकाननयलसेतू ७ आवतनिरषिदृषासुरकाँही सुनिहाहायुकाररुजमाँही ८
 गोकुलकोभयव्याकुलदेषी जान्योहरिआयोदृजदेषी ९ दोहा रुजवासिनसैकहा
 तमेरुजनायकतहँटेरि मतिभागहमतिकोउडरहुयहदानवकोहेरि चौपाई आ
 सकहिसठकेसनमुषजाई वोखेताकोवचनसुनाई १ रेसठदीननगौवनकाँही ॥
 कौडरपावतहँरुजमाँही २ गोपवापुरेजुहनजानै देषततोहिमहाभयमानै ३ मे
 दुष्टनवलदरपीविनासी सनमुषयडोजुहुकोआसी ४ तोहिसमुकेतेअसुरसंघा
 रे वडेवडेव्रजविधननिवार ५ होइजेकछूसरीरवलतोरि तोआवहुसन्मुषस
 ठमारे ६ असकहिताहिकोपउपजाई दैकैतासतहाँजदुराई ७ सषाकंधधरिभुजा
 पसारी षडेभयेसहजहिं गिरधारी ८ दोहा तवअरिष्टसुनिहरिवचनधराषन
 तपुरचोष पूँछुठठायभमायवहु धायोकरिअतिरोषरुदभुजंगप्रयात भमेमे
 घलागूलताकेभमाये डंगैवारवारै धरातासुधाये महाचोषआगूदोऊशृंगकी
 ने भमेलाखनेनाषडेकोपभनि १ हरिकोतकेठेठमानोजरावै कियेवैगभारीचा
 लोदुष्टआवे २ तजेवज्रवज्जीजथाइइसेने गयोतैसहाँकेस्त्रयेधानदेने ३ जवै
 नायदेप्याअरिष्टेसमीया गहे धायदेऊबिषानैमहीपा अठारैपदेताहिदीन्हो
 हटाई जथानागकोनागदेतोहराई ३ गिस्वोसोधरामेसहचोजोरनाहीं उठ्या
 आसुहीठेधिकैभूमिकाँही भयेआदीखेवहैसेदखागयो मुषेखासलेतोमहाको
 पजाग्यो ४ लष्पेकेस्त्रकोसन्मुषआसुधायो वडेजोरसोघोरकैसोरआयोतुरतै

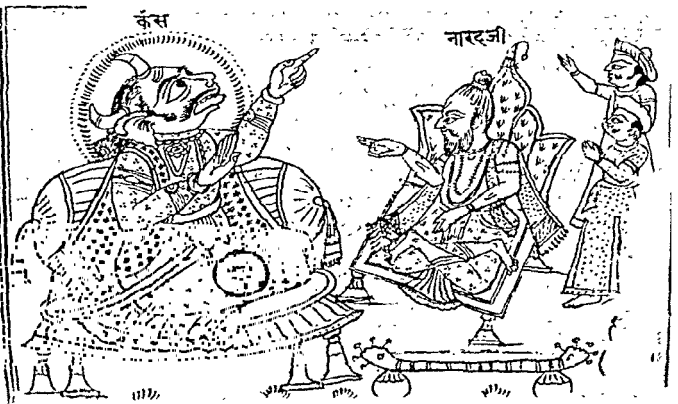

दृषमासुर

कृष्ण

जोष

हरीहृत्त्रिष्टुतिहारी नहेदौदिदोऽविधानैमुरारी ५ विनाहीप्रयासेधरामेपा
 स्यारी द्वायोपगैसोठैनासुरारी उषास्तोऽभेभ्रगतकिमुररी हन्योताहिसोता
 हिकीन्ह्यानदेरी ६ गिस्थोहेमहीमेसोहेसुरारी वहीअननैरक्तकीधारभारी
 ७ मलोमूत्रत्याग्याद्रुगेकोनिकारी पस्तोभूमिमेपायचास्तोपसारी ८
 भौतिपायोअरिष्टोविनासा खहेदेवताहीसमेभेह्लासा ९ विमानेचठेव्योम्भे
 षैप्रसूना करैकेस्त्रकीअस्तुतीमोदना दोहा यहिविधिदृषभासुरहिहरिवध
 करिपायअनंदगीपमंडलीमदिमेसोहतभेनंदनद चौपाई हरिकोलगेसराहो
 १० १ वलीदृषभकोविनहिप्रयासा
 यनासा २ कहीकेस्त्रसवरुयातिहोरी ३ सीसक्तिनअहेहमारी ४
 कैषभुसषनसमेतू गयेरामजुतनंदनिकेतू ५ वजनारिनद्रगकेवजचदा मूर
 ६ हरिकरसोदृषभासुरनासा
 ७ गयेदेवरिपिकससमीपा पायतहोसतकारमहीपा ८
 तोहिनभेदयहपस्वोजनाई ९ जौनसुतातेभूमिपस्यारी
 कीअहेकुमारी १० जौनकहावननंददुखारो अठयांसोदेवकीकुमारी ११ दोह
 का १२ ५
 लचौपाई जाकोरामअहेअसेनामा सोरोहिनिकोसुतवलधामा १२ अनकदुई

मितो हि डेरार्द रोहिनिहूँको वृजयहूँ चार्द २ गयेजेतेरे भटवृजमाही रामके स्ववा
 धकियतिनकाही ३ मेरेवचनसत्यगुनिखेह करुअसजेहिंमहमिदैसंदेह ४
 सुनतदेवरिषिकीअसवांनी कीन्ह्याकोपकंसअमिमानी ५ लागेकंपनअ
 धरतेहिकाला आसुहिं गहिकराखकरवाला ई दतपठैवसुदेवबोलाई काटनख
 म्यासीसन्पराई ७ रत्नगिरि लेसुसकाई इनहिं हतेकाहेनपराई ८ दोहा जे
 वसुदेवहिंमारिहो ९ नकेरि दोउसुतभागिबुकिहैअनतउन्हैनपैहो
 फेरि चौपाई तातेउनकेभारनहेतू वोधहुंभोजराजवहुनेतू सुनतकसनारदकी
 वांनी दोउसुतमीनुआपनीमानी २ तववसुदेवदेवकीकाही भरिदीन्हिविरीपा
 गमाही ३ तिनकोकैदभवनमहंराषी वैठ्योसिंहासनमनमाषी ४ तवदेवर्षी
 सिद्धिलषिकाजा गजदुराजा ५ केसीकहंतवकेसवोखायो सी
 दरतेहिअसवचनसुनायो ई तुमजोनहंसवदसाहमारी तुमसमाननहिंको
 उहितकारी ७ तुमसवविधितेहोवलवोना तुम्हरोवलदेवनकोजाना ८ रामके
 स्वसुदेवकुमारे कीजेजतनजाहिजेहिंमारे ९ केसीगोकुलगमनहूंआसूद
 हूंदुवनकरकरहुविनासू १० दोहा केसबेनकेसीसुनतवोल्याआनंदपायअ
 नहिंराउररि पुरेपा १ असकहिंवरनकरिवृजगयऊ कंसदूतसोवोलतभयो
 ऊ २ प्रवलमस्तमुष्टिकचानूरा सलतोसखआदिकवलपूरा ३ गजपाला
 गजपाला ल्यावहुबोखिइहेयहिकाला ४ औरहुमत्रिनलेहुबोलाई सवकोसास
 नदेहसुनाई ५ दूतसुनततुरतैतहंथाई ल्यायेसवकोसभावोलाई ई तिनसोक
 हीभोजपतिवांनी बाततिहारीहेसवजानी ७ मेरेरिपुत्ररा रामकस्त
 जिननामउचार ८ दोहा मोहिकुपायवसुदेवयहहोतहिअठयोवाल नदभवे
 नपहुंवायदियजोसोचोममकाल चौपाई तातेमअसकियोउपाई खेतदुहुन
 कोइतेबोलाई ९ रंगसभामहंजवदोउआवेमात्वाअवसिजोननहिंपावे २ मा
 ज्जुहूकेमिसिरिपुमारो तौहमारिकियसवउपकारो ३ हेमंत्रीममसासनसुनि
 ४ तामेऔरनअवमनगुनिये ४ रंगसभायहिंभोतिवनाबो जैचनीचवहमंचग
 वो ५ वोदिअवनिरिचिदेहुअचारे ताकोहोचनलघुविस्तारो ई जामेपुरवासी
 ह्यासा मखजुहूकेलपहितमासा ७ तेअवष्टसुनहंगजपाला नागकुवलया
 डकरखा ८ राषेहुतुमताकोमधिद्वारा जबआवेवसुदेवकुमारा ९ दोहा वैचिआ
 पावेनहीडारेहुतहहतवाय यातेअधिकनदूसरोमेरोहितदरसाय चौपाई आ
 वेनचतुदेसीविनरभा धनुषजागकोहोयअरंभा १ यसुनमगावहुबलिकेजोगू
 धृतएजकोलागेमोगू २ असकहिंमंत्रिनसोनुपराई पुनिअकूरहिंनिकटबोला

३ करसोकरगहिगिरासुनाई सुनहुँदानपतितुमचितसार् ४ कपटछोडि
 जेयहकाजू तुमसमानममभीतनआजू ५ अंधकदृस्तिभोजकुलमाही तुमस
 मानहितकरकोउनाही ६ तातेदीरघकारजहेतू तुमहिनियोगकरहुँमतिसत्
 ७ जिमिगहिइइविस्तुकरपक्षा साधेउसिगरेअर्थततक्षा ८ दोहा तैसहितु
 म्हरोपक्षगहिहमचाहतनिजअर्थ तुम्हरेकीन्हेकवहुँनहिहैहेकारजव्यर्थ चौ।
 पाई जाहुअकूरनेदरजकाही आनकहुँदुभिपुत्रेजहाही १ रथचदम्य दोहुँनद
 तलेयो कारनकळुनतिन्हेवतयो २ नारायँनवेकुठअधीसा तिनकेवलहेदवा
 दिगीसा ३ तेसुरमोहिमारनकेहेतू प्रगटेरामस्यामवलसेत ४ तातेदतल्यावा
 हुँदोउभाई पैअसकियोअकूरउपाई ५ कहेवनेदसांतुमयहिभांती चसहम
 धुपुरीजोरिजमाती ६ भेटसाजसिगरीविधिसाजी जामहोयभूपअतिराजी॥
 ७ असकहिनेदसहिततिनकाही ल्यावहुआसुमधुपुरीमाही ८ यहिविधि।
 कहेजानिनहिपैहै नंदसहितमथुराकहेअहै ९ दोहा आरहुकहयोअकूरतुमधा
 सुषजग्यतहेहोय सोकोतुककेलषनकोजातचलोसबकोय चौपाई धनुमषसु
 निदोउलषनतमासा बालकअहै विनहिप्रयासा १ गजकुवलपापीडसमका
 लारिहेद्वारषडो विकरांचो २ तातेप्रथमवंचननाहिपैहै जोकेसेहुँपुनिदुतवं।
 विअहै ३ तौपुनिवज्जसरिसभुजदंडा मुष्टिकअरुचानूरप्रचंडा ४ तिनसोमल
 जुहुकरवाइ डरिहोसभामहिहतवाइ ५ यहिविधिहनिवसुदेवसुतनको पुनिकरिहो
 संवअपनेमनको ६ पुनिकदिहोवसुदेवहमाथा आरहुजेरहिहेतिनसाथा ७ ॥
 जेवसुदेवभिन्नजदुवंसी करिहोनासडारिगलफंसी ८ दोहा उग्नसेनमेरोपि।
 तामयोजदपिअतिवृद्ध तदपिराजकरिवोचहतमोहिनिदरिकेमूढ चौपा।
 ई परीजदपिताकेपगवेरी तदपिरा जखालसाधनेरी १ लैअपनेकरमेकर
 वाला तासुसीसकादिहोउताखा २ जेदेवकिमसरिपुत्रपुजायो तासुपितादे
 वककहवायो ३ उग्नसेनकोसहुरोभाई तेहिवधकरिहोवाचिनहिजाई ४ अरु
 जेममेवेरीवहतेरे वंचिहैनहींवांनतेमेरे ५ विनअरिकीअवनीयहकरिके करिहो
 विभौभोगसुषभरिके ६ ससुरअहैममजराकुसारा जकेवलगजदसेहजारा ७
 सपाहुविदवानरहैमेरो जोरनमेरावँनमुषफेरो ८ दोहा कालसरिससंवरअसुप
 नरकासुरवलवाँन वाँनासुरयेतीनिहूँमेरेभिन्नमहान चौपाई मोकोतनमनतेअ
 तिमाने मेरोवलसवविधितेजाने १ तिनकेसहितसेनलैभारी सुरपक्षीभूपनका
 हेमारी २ कैकैचकवर्तिमहराजू करिहोसुधितअसंकितराजू ३ यहअकूरसवा
 लैहुविचारी ल्यावहुहुतहलधरगिरीधारी ४ पुरखविधनुमषदेपनकाही अहै
 दोऊविलंबविनाही ५ सुनिअकूरकूरनृपवाँनी बोखेवचनपरमविज्ञानी ६ अकू

रत्नवाच महाराजभवकियोविचार पैकलूसानेयेवचनहमार ७ अयनीमरननि
वारनहेतू बाँघ्योजौनसकखयहनेतू ८ सेजैहेधोककेमाथे सिद्धिअसिद्धिदेवकेहोथे ९

अकूरजी

कंस

हा करतअभागिहपुरुषवहुमनकामनाअनूप देवविवसमुषदुषखहतनिहि।
निखवइअकूरजी महाराजअहमारहुमनअपसुहनेअपेअप सोअवसकरिबोह
महिजसबाहतसहोय श्रीसुकौवाच असकहिगेअकूरग्यहविदासचिवकरिकं
स अतहपुराहअवेसकियम निसकखदुषध्वंस इतिसिद्धिअमन्यहारजाधि।
राजवाँधवेसश्रीविस्वनाथसिहात्मजसिद्धिअमहाराजाधिराजश्रीमहाराज।
श्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीभाग
वतेदसमपूर्वार्धअनंदाशुनिधोष्टत्रिसस्तरंगः ३६ ॥ ३६ ॥ श्रीसुकौवाच दो
हा पदयोकेसीकंसकोधारिणोदत्तार आयोदंडशवनतुरतकरतघोरसुभो
र कदनराचपेनेषुरेमहीमहावतंगहेतुरंगसो मनेसमानवेगजासुधावतोउतंगसो
सटानिअविमानदेवतानकेअरुभहीमहीअसेवसेजलधकेसकोनवुमही १क
ठारदंत पीसिपीसिहीसिहीसिहेरतो हरोखकंसकोअजैहरीहलीहिहेरतो ॥
दिसानकेअमानयोअमानसोरखावतो अघांतवज्रघातकेनिघातकोखजावतो २
हरालखालकालसेविसाखजासुनेनहैदरीसमानअननेअतीवदंतपेनहैअकु
ठवोअदीहकंठसत्रुहैविकुंठको अतीवकुठवुडिपैखोचहैविकुंठको ३ अदीख

डीखनीखमेचसोमहाभयावनी विवोकिदेवतानिलोकमेपरैपरावनी करैकु
 हेतपापकोनिकेतकं सकाजको तुस्तकैदुरंतको प्रभृतिभोजराजको ४ धस्योसुनंद
 कट्टजैगजैगजैसमानही कपैमहीतहीतहीजहीजहीपयानही तुरंगताकित्रा
 ससो निरासपानकेभये द्वाजैविचारिखोपगोपभागिदूरिलौंगये ५ विहालदेविगो
 कुक्षेगोविंदरोसठानिकै सिधारिसन्मुखैगयेतुरंगतुच्छुमानिकै लष्येगोविंदजा
 सुपुच्छवेगसोउडेघनै प्रचंडजुहूहेतपोजतोहमैकूनैकूनै ६ विचारिनाथयोप्रवा
 रिवेनभाषतेभये फिरैनत्रौरठौरआउकेस्त्रहैइतैठये सुनेमुकुंदकीगिरातुरंग
 धावतोभयो मृगेंद्रसीगराजचारिवोरछावतोभयो ७ मनोकैसुषेतुरंगपान
 आसमानको निकारिनैनदंतकादिकैचपायकानको समीपजायनाथकेकि
 योपगोप्रहारहैमहादुरांसदैप्रचंडवेगदुर्निवारहै ८ दोषा मारिपाकिखेचरना
 जबमुरकनखग्योसुरारि तववचायदुतपगनकोनिजकरगह्योमुरारि छंदरु
 पगाला प्रभुआसुवाहिवठाइचहैदिसिवारवारभमाय अतिकुर्थताकोफेकि
 दीन्हैयावोजनिजदरसाय सोचारसैकरपैपस्योतेहिं गिरतडोलीभूमिअतिविक
 लकैगोवमतम्योनितउठतभोपुंनिधूमि ९ जिमिपतिविहंगभुजंगफेकतपरत
 कछुनप्रयास तिमिसहजहीडाढेरहेवाढेगोविंदहखास पुनिसमृरिकेसी दी
 घकेसीभरपटिकेसववार विकराखवदनवगारिधायोकरतसोरकठोर २ आव
 तनिरविहरिअसुरकहंचलिकछुकआगलीन असुरेसमुखमेवामभुजहरिडारि
 हरवरदीन विषधरघुसतजिमिविलरुषिततिमिगयोवाहुसमाय केसीकियो
 निजरदनसोअतिकदनकोपवढाय ३ परसतभुजाषलदंतसवट्टेदुरंततुरत
 जिमिवागिआयसुदारुदरकतचूरहोतअनंत हरिभुजगयोघुसिउदरलोमनु
 भोजलोदररोग तहैवद्वोभुजअरुपस्योमोदोमनोवासुकिभोग ४ रुकिगईस्मि

केसी

कृष्णजी

रीत्यासनकी रह्यो नहिं चौकास पटकनल ग्यो चहुं कित चरन है गयो जीवनि
 रास बहुवहं नला ग्यो खेद सकल सरी रतेतेहिं काल जुगदगनिक सिचटउलडिगे
 विकराखलाखलविसाल ५ करिदियो मूचहु मलहु गुदमषचली आनित धार गिरि
 पखो धरनी मेतुरत करिमस्यो धारविकार नहं कायके सीकी फटी करकटी सरि
 सकराखतेहिं मृतक गुनि तेहिं उदरते करवै चिखी नगोपाल ई के सबकमलकर
 तेनिरषिके सी कदन सुखंद हरवै सकल वखे सुमन है गे विगत दुषदं बहुभा
 तिवाजवजाय जै जै सोरचहुं कित जाय गौवन लगे गोविंद गुनगंधर्वगननभ
 आय ७ गोपालको मिलिखाख सब पूजन लगे भुज दंड अस्कहं हि नंदकु मारतो
 समकौ नजगव हिंडं नहं सखनको सतकार करि हरि जायवै ठेकत मनभेगुन्यो
 अहे है इतै नारद अवशि मनिवत ८ दोहा जानिअकेलेके स्तको तहं नारद सुनिवा
 य आपकमल पदवंदिके बोले प्रीतिवलय नारद उवाच चौपाई के स्तके स्तजग
 पतिअविनासी वासुदेवजोगे सप्रकासी १ जगव्यापी जदुकुलके खामी खज्जी
 बनके अतरजामी २ जिमिनिवसत पावकसवदारु तिमिजगमहै वसुदेवकुमा
 रू ३ देविपरो नहिपुरुषपुराना जगसाक्षी ईस्वरभगवाना ४ होआला तुमजा
 गतअधारा प्रथमहितुमगुनतीनि प्रकारा ५ मायाते सिस्जन करिदीन्ह्यो निने
 जगनिरमानहिं कान्ह्यो ई पालहु अजदुहरहु संसारा अहेसस सकल्यतिहार
 ७ राक्षसैसदुष्टमहिपाला तिनके नासनहेतकपाला ८ रक्षनहेत धर्मसंभारो
 धसो धरनिमहेतुमअवतारा ९ दोहा धोरवपुष यह धारिके दानव आयो धार तेहि
 लीखा करितुमहन्मो भल कियनं दकि सार चौपाई धोरसोर सुनिके सुरयाके भ
 गतरहे डे रायतजिनाको १ यहिकरनासखषोहमअजा अवनुनिये औरहुजदु
 राजू २ मुष्टिकचानूरादिकमत्ता करीकुबलयापीड प्रवली ३ अरुकं सहैकहंता
 म्दरेकरसो खषिहहि निहतअवसिहमपरसो ४ संषजमनमुरनरक सुरारी इ
 नकोवथं करिहो गिरिधारी ५ करिहो धारि जानकरहरना अरु प्रभुसकदं कंरदा
 रना ई विक्रममोलनरे सकुमारी हरिकरिहो तुमव्याहसुरारी ७ पुनिनिवसतदा
 रावतिमाही देहो मोक्ष भूपनगकोही ८ दोहा जामवतो जूतनाथ तुमसेमंतकम
 नित्याय स्वाजितकी कव्यका व्याहो गे सुषकाय चौपाई स्तक पुत्रब्राह्मनको दो
 हो अर्जुनजुतनिजपुरतेसैहो १ थोडकको करिहो प्रभुगाहन पुनिकरिहोका सी
 करदाहन २ हेनिहो दंतवक्रहंकोही ३ दरिपकरवथनुपमपमाही ३ वसिहारा
 वतिमह सुमसीला औरहुजोनजोनतुमलीला ४ करिहो तो नतोनहं मदेषिहं ५
 निधनिजन्म आपनोलेषिहं ५ सज्जनसुकती सुकविसदाही गैहचारिहु जुगज
 गमाही ई भयो जो यहअवनीकरभारा जुविहं अक्षोहनी अठारा ७ तवहं मपा

रूपकेरथमाही सारथितुमकोखषवतहोहां ८ दोहा काखडीठिसौआपनीकुंतीपु
वनहोथ हरिहोअवनीभारकोकरिहोसुजनसनाथ छंदभूखना सुहाविहान
धनआपनेरूपमेपूरमनकामसंकल्पसोचे आपनेतेजमायादिकेगुननतेर।

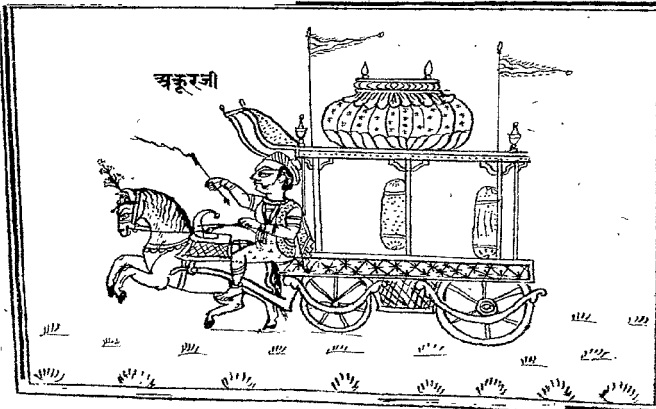
हितहोअधमउधरनराचे जगतकरतनुमहदादिनिरमानकरिखवसईस्वरहरे
छजविहारी लखितलीसाकरननौमिनरतनधरनतिभिरषखदरनजदुपतितमा।
री १ श्रीसुकोवाच देहा यहिविधिकहिमुनिभागवतप्रभुसेंआयसुपाइ वंदि
नरनजदुनाथकेगमन्याअनिरुद्धाय चौपाई यहिविधिहिनिकेसीजदुराई लगे
चरावनवनमहंगाई १ सपनसहितछजकेसुपदाई डोलहिंकुंजनकुंजकन्हई
२ कोउकहसचाजोरिजुगहोथाचलहुनाथगोवरधनमाथा ३ तहेचरावेंहिगो।
वेंनकोहीपेलहिपेलसवेसुपमाहो ४ सयावचनसुनिनंदकुमारे गोवरधनके
सिपरसिधारे ५ सागेतहोचरावेंनगाई सपेनवोसिपुनिकहपोकन्हई ६ खेल
हचारमिहीचनपेला होहमेयअरूपालउतेला ७ मेपभयेवहुसयातहाही रदो
कैतेकहुवाकनकोही ८ कैतेसपाभयेपुनिचोरा असकहितीनिजुष्यतेहिठोर
९ असपनकीन्होआपुसमाहो जोइनकोचोरायखेजाहो १० दोहा तौजीतेहम
नुमहिंसापावैजोनचोराय तौहेनहारंतुमजितकरैनकोउकुन्याय चौपाई असक
हिसिगरेपेखनलागे विनाभीतिवनमेसुपयागे १ रक्षकसुष्यमाहनदलाला र

हतभयेलैककुकगुवाला २ तहमायावीमयसुतघोरा कंसभृत्यआयेतेहिठोरा
 ३ खेलतनिरथितहाहरिकाही मलोघातअसकियमनमाही ४ ग्वालरूपधरि
 तवैसुरारी खेलनलग्योकियेकूलभारी ५ लगेवचोरावनेआपहुग्वाला को।
 उनहिजायोकपटविसाला ६ हरिकेसवाचोरायचोराई सैलकंदरामहंलैजाई
 ७ तहोधांधिदेहारपषांना अहोरात्रावखवांना ८ दोहा ओमासुरयहि।
 भांनितैलियवहसषनचोराय चारियांचवोकीरहेजेदिगमेजदुराय चोपाई सषा।
 जायतेआवैनाही पुनियुनिओरहुओरहुजाही १ तवहरिगुन्याककूलखहोई इत
 आयोदानवसठकोई यहिविधितमनमेअनुमान्या ओमासुरकोकूलसयहिन्या
 ३ खियेजातनिजसषैपरेषी धखोदौरिकेकुपितविसेषी ४ जैसेविगाधरेमृगा
 राजू तैसहिताहिगह्योजदुराजू ५ हरिकेगहतमाहंसुनुभूषा प्रगथ्योओमासुर
 निजरूपा ६ भयोमंदराकारसरीरा कियोसोरसुरदायकपीरा ७ कूटनकीकियको
 टिउपाई पैनहिंकूटिसकोकुरुगई ८ दोहा कूटपदानकरिजोरअतिकरअरुच
 रनचलाय हरिकेनेह्योगिरावैनोवहविधिपेवचदाय चोपाई येहरिसोओमासु
 रकेरी चलीनयेचकीवहुतेरी १ कस्तताहिभुजफासफसाई दियोअवनिमह
 आसुगिराई २ चढिताकीछातीजदुनाथा दोउपगसोदवाइदोउहाथा ३ सुठिका
 नसोमारनतेहिलागे महादृष्टगुनिकोपहिपागे ४ करनलग्योजवचोरचिकारा

तवमुपमूयोनंदकुमारा दिवितेदेवनदेवतमाही पसुमारहिमासोषलकाही॥
 हेगेचूरनअंगमहाना कदिगेतकेतनतेपाना ७ मृतकजानिताकोभगवाना
 दरीहारदुतकियोपयाना ८ दोहा द्वारसिन्हाकोचूरकियकरिप्रभुवरनप्रहार
 पैचिलियोसिगरेसषनमेदिकलेसअपार देवनसोअस्तित्सहतगावतकार
 तिग्वाल गहगहमनगोकुलगयेगोवेनजुतगोपाल ॥इतिसिद्धिश्रीमन्महा॥
 राजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिहात्मजसिद्धिश्रीसहाराजाधिराजश्री
 महाराजाश्रीराजावहाइरश्रीरुक्मचंद्ररूपापात्राधिकारिपुराजसिंहजदे
 वकृतेश्रीमन्महागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदास्मुनिपौसप्तविसत्तरगः ३७ ॥३॥
 श्रीसुकोवान दोहा उतअचूरवितायनिसिघातकर्मकरिभोरचदिचामीकर।
 चारुस्थगमन्यागोकुलवार चौपाईजदुपतिकमखचरनरतिगाठी दौहदरस
 लाखसउबवाठी १महाभागवतमारगमाही मनमेमुदितविचारतजीही २को
 नयुन्यमेपूरुवकीन्ह्यो कौनदानविघनकहरीन्ह्यो ३पूरुवकियोकौनतपमा
 रीजातेखविहोअजुमुरारी ४हरिकोदरसनदुखभमानेहमनितहीअघवोघना
 गने ५जैसेविषईसूदनकोही दुरखभवेदपठनजगमाही ६मोहिअधमेहरिदर
 सनहोई यहअचरजमानिहिसवकोई ७पैरहिवहुतसिधु संसारातिनमेकोव।
 जनलागतपारा ८दोहा मोरअमंगलनासभोभयेसंकलकृतकाजु जागीजना
 वंदितचरनवंदनकरिहोअजु चौपाई करीकंसमोहिक्रपामहाई दियोजागोकु
 लकहपठवाई ९इनआषिनसोहरिपदकजन लषिहोखलकिमुनिनमनरजन
 २जेहिनषकोदतिमंडलदेषी अंबरीषआदिकसुषलेषी ३तीयनतमसंसारन।
 साईभयेमुक्तवैकुण्ठसिपाई ४जदपिकाजकारनकेकरता तथपिअहकारनहिं।
 धाता ५निजतेजहिअज्ञानअमनासी निजमायाकृतजगतप्रकासी ६सषनस
 हितअदावनमाही रमाकतविलसंतसदाही ७हरिगुनलीलासवखितवानी ना
 सहिकोदिअघनकीषानी ८दोहा जगसुचिकरसोभनकरनजीवनजीवनदनि
 हरिजसविनवानीसाईलेहुमृतकसमजानि ९चौपाई जेपदपूजहिंविधिवि
 पुरारी कमलाअरुमुनिप्रीतियसारी १जेपदभक्तनआनेदराई सुमिरतभवरु
 जदेतनिटाई २जेपदगोवेनपाकेपाके विचरतअजधरनीमहआळे ३एजना
 रीकुचकुंकुमअंकितनेपदगहिहोआजअसकित ४जेहिमुषमेजुगअमसकपो
 लाकुंडलमंडललोखअमोला ५जेहिमुषमेअतिसुभगनासिका मंदहंसनिआंन
 दप्रकासिका ६वारिजअरुनविलोचनवारु चितवनिनितियवपजावेनमारु ७जेहि
 मुषअलक कुटिअकृविळावनि चितवतहीचषचिनचोरवनि ८सोमुकुंदमु
 पनेचलिआज देपहुंगोमधिम्वालसमाज ९दोहा मेरेरथकोदाहिनेदेजाहि।

कुरंग होत सुमंगलप्रदसगुनकरनअमंगलभंग २ चौपाई हरनहेतहरिभूकर
 भारा वृजमेखियोमनुजअवतारा १ त्रिभुवनकीसवसुंदरताई नंदकुवरकेतनदर
 साई २ नंदनदनकुवैनेनकुकैहौ यातेअधिककौनफलोपेहौ ३ निजमरजादपा
 लअसुरारी श्रीहरितिनकेमंगलकारी ४ लीन्हैगाजदुकुलमहअवतारा हरनहो
 तप्रभुभूकरभारा ५ निजजसविस्तारतव्रजमाई निवसतकरतचरितवहकाही
 ईमंगलकरनसुजसजगकेरो गावतसुरखहिमौदघनेरे ७ सोसज्जनकेगति
 गिरिधारी त्रिभुवनकेगुरुदुछनदारी ८ नहिंसुंदरअसत्रिभुवनकोई कमलारही
 मोहिंजेहिंजोई ९ दोहा जोकोउदेव्याकस्तकोसपनेहुं बाहनजीक ताकेनेननमो
 नितेसागतत्रिभुवनफीक चौपाई सोकुविद्वन्द्वगकरिअनुरागा करिहौपानआ
 जधनिभागा १ भयोआजुमोहिंसुषदप्रभाता देषिहौंकेस्तचरनजलजाता २ जा
 वदेषिहौंरामधनस्यामे रथतजिहौतुरतैतेहिंठामे ३ गिरिहौंदौरिचरनमहंजाई
 लेहौंपदरअनेनलगा ४ जिनअग्निनवुधवुधिधरिध्याना षवहिंआसुमनो
 रथनाता ५ तेईचरनकरनसोगहिहौं युनिनहिकव ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 स्पामपदवदिललामा युनिकरिहौंसवसषनधनामा ७ धनिव्रजधामधन्यद
 जधरनी धनिवृषनरुधनिवृजवरवरनी ८ दोहा जबमेधरिहौंदौरिकैजदपा
 तिषदनिजमाथ तवविसेषिषभुसीसममकरिहौं ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 चौपाई जोकरका

लभुजंगभयनेटन सरनागतभवरुजल धुसेटत १ जोकरपूजिंद्रसुपछायो।
 यहत्रिलोककोइस्वरजपायो २ त्रिभुवनदैकेजेहिंकरमांहीं बलिनिजवसकोने
 तेनकोहीं ३ जोकररुजवालनमधिगसा परसतहीं विहारभ्रमनासा ४ सरसि
 जसौरभहेजेहिंकरकी हरतविद्यारुजनारिननरकी ५ सोकरताकिदयाद्रगकोरे
 धरिहेनाथमाथमहंमोरे ६ जदपिकंसकोपठयोजातो वारहिवारमनहिपछि
 तातो ७ तद्यपिबैरवहिंमोहिंमाहीं करिहेकवहंदयानिधिनाहीं ८ वैतौसवघट
 घटकेवासी जानहिंजियकीजगतप्रकासो ९ दोहा पगपरिहेहौंठाढमेजवसा
 मीपकरजोरि तवमोतनतकिहें तुरतकरिकेकपानथोरि चौपाई तेहिंछनकोदि
 जनमअप्रबोधा जरिहेंममअमोषकेमोषा १ बिनाअवधिकोअनदपेहौं नि
 जसमजगमहेकोहनगनेहौं २ सुहिंदजातिकुलदेवहमारि करिकेकपामुजा।
 निपसारे ३ धायमिलेंगेमोकहेंआई देहेंममतनपूतवनाई ४ कर्मबंधछुटीता
 तकाखा ५ जेहौंसवभांतिनिहाला ५ मिलिप्रनामकरिपुनिकरजोरी पडोहीहे
 गोजवहिंनिहोरी ६ तवकहिहेंवसुदेवकुमारि पुसीककाअकूरहमारि ७ तवई
 मसकखजनमफलपैहें कछुनहिपुनिवाकीरहिजेहे ८ जोकरिभक्तिनहरि।
 प्रियभयऊ तोहिंधिगरुथाजनमविधिदयऊ ९ दोहा संतुभिन्नप्रियअरुअ
 प्रियहरिकोहेकोउनाहिं पैजोजसहरिकोभजततेहितैसहिंदरसाहिं चौपाई जैसे
 सुरद्रुमढिगसवजावैं जोजसजावैसोतसपावै १ पडोहींजोजवकरजोरी रामहंदे
 पिदीनतामोरी २ मिलिहेंमोहिंमंजुमुसकाई गहिजुगकरमेरेखरार्द ३ खेजेहै।
 निजभवंनलेवाई करिसतकारमारदोउभाई ४ कियोजोकंसजदुनअपकारा सो
 पुकिहेंमोहिंनंदकुमारा ५ तवमेदेहौंसकलवनाई नेकहंनहिरापिहोंदराई ६
 श्रीसुकोवाच यहिंविधिंमनमेकरतविचारा गमनतयथगादिनीकुमारा ७
 छुटीवागघोरितकीकरते अनतडगरतेतुरंगडगरते ८ दोहा केस्तप्रेमसाग
 रमगनमुदितसुफल्कुमार पंथअपंथहंतुरंगकोकछुनहिंकरतविचार चौ
 पाई सोमशुरतेचल्योप्रभाता यहंचौरविअथवतवृजताता १ गोकुलकेगैडे
 जवगयऊ हरिपदचिन्हलपतमहिभयऊ २ अखथखत्रजधरनीरजमांही हरि
 वलचरनचिन्हदरसांही ३ जोपदरजकोसवअसुरारी निजनिजमुकुटलेतनि
 तपारी ४ भूलखकेभूषनपदनेई रहतसुपितजनजितकोसेई ५ अकुसअवुज
 आदिकरेपा सोहिंरहेजिनमाहिंविसेषा ६ तहेंरुजकीरजकीकृविछावनि हरिपद
 अवलोहिपहलसावनि ७ लपिसुखलकसुतलहिअहलादा त्यागीतुरतलजा।
 मरजादा ८ दोहा रहीननकतनमेनसुधिपुखकावलिस्वगात छुनछुनद्रगजा
 लजातसेवहतनिपुखजलजात चौपाई तुरतकृदिरथतेअनुराग्या रुजकीरजमे

लोटनसाग्या १ चोखतगिराधेमकेहृदकी यहरजहेमेरेप्रभुपदकी २ धनधन्यमेहैं
 जगमोही भागवतमासमकोउनाही ३ लोटतरहेउठतनहिंभथऊ नवअनुचस्वटा
 यरथदयऊ ४ सन्मुषडगस्तेनंदनिवासै निरघतचहैंकितगोपअवाहै ५ सुनुकु
 रुपतिजनमेजगमाही पुरुषारथइतनैजनका ही ई जवतेमधुरतिअकुरा चा
 लिदरसेहरिकोमुदपूरा ७ इतनेवीचटसाअकूरकी जौनभईहैप्रसपूरकी ८ ॥
 दोहा सोईअवसिखहेपुरुषहानजोचहेअरंदु जदुपतिदासअन न्यकृतजिभा
 यसाकपषड पुनिआगेअकूरचखिनंदचौकडिगजाय रामस्यामकोलषतभोअ
 निमिषनेनलगाय कवितसवैया नीलअपीनपोसाककियेकलकाननमेखसैकुं
 डलजोठा सारदअवुजसीअषियोंचटहोतहैलोडखगेजिनचोटा श्रीरघुराजम
 षानिकेवीचविराजिरहकरकंचनसोटा दोहैनीलीनेषरेषरिकेदोउदूधदुहावत
 नंदकेहोग १ सारदसावनेमधसेमंडितश्रीकेनिवाससुवाहविसालहै पूरनच
 दसेसुदरआननकाननफूलहियेवनमालहैज्वानीघमंडभरे पुराजवितुंडविराजैम
 नौवियवालहै दाहिनेवोरषडेवलिरामसोवामविराजिरहेनंदखालहै २ कुलि
 सैधुजअकुसअवुजपायनचिन्हसोअकितभूजकी निजसोभसोनाहिसलो
 नीकरैमुषमेमुसक्यानिमहासजकी इगमेभरीदीहृदयारघुराजरसालेसुचा
 लमतगजकी असधीरकोधीरनधूरमिलेखषिमूरतिमंजुवडेधुजकी ३ हीर
 नहारपैमोतिनमालसुमोतिनमालपैसावनमालहै अगनमेअगरागरैगो
 कियेमंजनधारेदुकूलरसालहै विस्केईसदोउअगटेपुहुभीकोउतारनभा
 रविसालहै आननभाससोनासैरिसातमरोहिनीखालजसोमतिखालहै ४ है
 कलधौ तकडेकरमैकटिमेकलकिकिनिराजतिषासी चौहैविजायठवेसवने
 पगनपुरनोखमहाकविरासी सोअगरीनमेसोभाभलीमुदरीनकी श्रीरघुरा
 जविभासी नीलकअौरजताचलमानौसुकंचनदासमेवोथेप्रकासी ५ दोहा या
 हिंविधिहरिकोनिरषिकेसाअकूरहरिदास आनदसोविहवलपरमपस्योप्रे
 मकीयास चौपाई रथतेकूदिपस्यातेहिठामा धयोहरिसन्मुषमतिधामा १ रा
 मकेरुकेचरननजाई गिस्वादेडसमसुरतिभुखाई २ वहतिनेनआनदजलधा
 रा रहिनगयोतमतनकसंभारा ३ अगदीपुलकावलीसरीरा गदगदगररहि
 गयोनधीरा ४ कडिनसकतिमुषतेकखुलानी प्रेमदसाकिमिजाइवषानी ५ ॥
 खषिअकूरहितहैजदुराई खियादोरिदुतताहिउठाई ई उभैभुजाभरिमिखिम
 गवौना प्रेमविकलकैगयेसमाना ७ रामहंदौरिदुतेअकूरै मिलतभयेअति
 आनंदपूरै ८ पुनिअकूरकरकोंकरतेगाहि खेगेभवनखेवाइचखोकहि ९ अकू
 रहिसादरदोउभाई दियेपरजककनकवेठाई १० दोहा रामस्यामनिजहांथसो

पुनिअकूरकेपाय धोवतभेअतिधीतिसौसुरभिसखिलहरकाय चौपाई पुनिम
 पुपर्कदियोकरमाहीं दियोधेनुदरसायतहां ही १ पुनिअकूरकहैयकेविचारी सां
 पनसगेचरनगिरिधारी २ सादरपुनिप्रभुवचनउचारे रहेकुसलतुमककाह
 माहे ३ त्रेमभगनतेहैंतनसुधिनाहीं बोलतनहिंचितवतहरिकाहीं ४ पुनिप्र
 भुकहीगिरासुपपागी तुमकोककाकुथाअतिलागी ५ तातेभोजनकरहुविसो
 षी सकलभोतिअपनोगृहलेषी ६ असकहिभोजनविविधिप्रकारा ल्यायेनि
 जकरनंदकुमारा ७ सादरदियअकूरजेमाई वहविधिविंजननामवताई ८ दोहा
 साजवभोजनकेचुकेतवअचमनकरवाय वैठायोपरजंकमेअतिसेआनदपाय

चौपाई तववलिरामथरमकेज्ञाता खैवीरादीन्होपाकहिताता १ सुमनमालपुनि
 दियपहिराई पुनिदीन्होवहुअंतरखगाई २ इतनेवीचनंदतहैआये अकूरहि
 मिलिअतिसुषपाये ३ मूळिभाषिततकुसलाई बोलतभेआनदअतिपाई ४
 अतिनिरदेहैकंसमहापा कहैंविधिजीवहुतासुसमीपा ५ जैसेअजासमीपका
 साई सोइअचरजजेहिदिनवैचिजाई ६ जोनिजभगिनीसुतनसंघास्या जदपिदे
 वकीदानपुकास्यो ७ नेकहुंदयानतेहिंचितआई किमिवरनेपलकीपलताई ८
 ताकेपुरतुमकरहुनिवासा पूंछहिंकोनतुम्हारसुपासा ९ दोहा यहिविधिभा
 योानंदजवतवअकूरनृपराय मारगकोअमडूरकियअतिसेआनदपाय २ इ

तिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवांशवेसश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीम
 हाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुद्रचंद्ररुद्रपायावाधिकारिरा
 धुराजसिंहजदेवकृतेश्रीमहागवतैदसमभूर्वाधेश्रानंदास्तुनिधौअरुविंसा
 स्तरंगः २८ ॥ ॥ श्रीसुकोवाच दोहा वैठेयोदितयलंगभेखहिहरिरुतसतका
 रपूखोमार्गमनोरथेसकलसुफलकुमार चौपाई भेप्रसन्नजदुपतिजेहिंयो
 हीं तेहिंपुनिकळुदुरलभहेनाहीं १ पेनृपजेअनन्यहरिदासा कवईंकरहिंनको
 निहंआसा २ पुनिहरिगवनेकरनेवियारी जहैवैठीजसुमतिमहतारी ३ राण्यवि
 जनमौनवनाई सोदीन्ह्यादोवसुतनषवाई ४ करिव्यारुहरिराममहीयावैठेया
 यअकूरसमीपा ५ पुनिईंकोतजडुकुलकुसलाता पूछींकसमनोरथवाता ई ॥
 श्रीभगवानउवाच भलेअकूरकाकातुमआये हंसकोसवकोआनदखाये ९ जा
 दुकुलकीभाषहुकुसलाई हंसवसुपीसुहिदअरुभाई ८ दोहा येतहकीनहिंका
 सलकळुजहैअधीसहेकंसा रोगरूपमातुलअतुलममकुलकासुषध्वंस चौपा
 ई हायसातुपितुहेतुहमारे परेमधुपुरीकैदआारे १ परीजंजीरैमसहितचरना
 ममहितमयोसुतनकरमरना २ यातेअधिकनमोहिकलेसू परेमातुपितुकैद
 निवेसू ३ पैभलभोयहदरसतुम्हारा रहयोमनोरथयहीहमारी ४ आवनकेवा
 रनकहुताता पठयोकसकिथौदुषराता ५ श्रीसुकोवाच यहिविधिजवसूखेया
 भगवाना करनलगेयाअकूरखषाना ई वांध्येवैरजदुनसोकंसा करनचा
 हतवसुदवविध्वंसा ७ नारदकसनिकटमहजाई दियोसकलविधिभेदवता
 ई ८ दोहा रभ्योधनुषमषमधुपुरीआपवोलावैनहेत पठयोइतेवनायमोहिवा
 धेखलकोनेत चौपाई सुनिअकूरखचैनयहिंभांती रामस्याजआसुहितेहिराती
 १ विहंसतजायनेदयहंगाये केसरजपितुतुमहिबोखाये २ होतधनुषभदम
 धुरामाहीं हंसहंचलवतुवसंगतहांही ३ लषनधनुषमषनगरतमासाहंसरे
 जियवाठीअतिआसा ४ कंसनिदेससुनतवजराजूजान्तेअवसिगवनेकरका
 जू ५ सवगोपनकहंतुरतवोलाई दियसासनयहिंभांतिसुनाई ई दहीदूधसा
 पनअरुमेवाजोरहुसवैकरननृपसेवा ७ औरहुभेटेदनकोसाजू सवैसभेदिले
 हुनिसिआजू ८ दोहा साजहुसिगरेसकदतुसवैलनलेहवोलाइ अदवैलवनहिं
 कीजियेममनिदेसअसपाय चौपाई मथुरैअवसिकालिहसजेहै बहुविधिभे
 दभूपकहंदैहै १ धनुषजज्ञकरवावतराजा जाहिंमनुजसवजोरिसमाजा २ लषव
 हमहंमषधनुषतमासा कळुदिनवसिआउवनिजवासा ३ यहिविधिसासनसव
 हिसुनाई दूतनगररक्षकपठवाई ४ सिगरेतुजमहदियगाहराई मथुराका
 लिगमनवृजराई ५ भइषवरिसिगरेतुजमोही हरिवसवामलेवावैनकाहीं ई

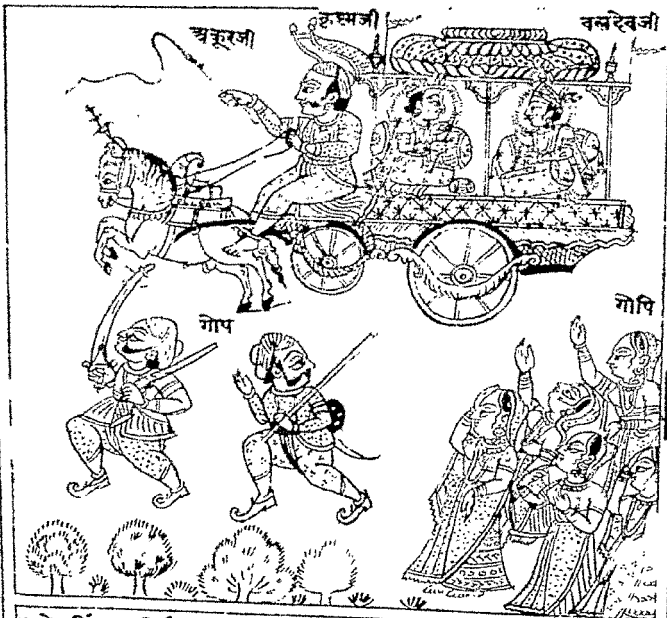
यह अक्रूरगोकुलमहेश्वर्या शैलकहचहत्काल्हिलैजायो ७ रामस्याममुनि।
 गवैनप्रभाता गोपिनलग्यावज्जकसपाता ८ जेजसरहीतहावृजनारी नेतसन
 हेतनसुरतिविशीरी ९ दोहा जौनअंगजेसेरहेकरतहुतीजेकाज तौनअगैसे
 रहेके गोसकखअकाज १ चौपाई कोईठगीठठकीसीठाठी वैठीकोकविरहअति
 वाठी १ कोईनेननीचेकरिप्यारी येकटकअवनीरहीनिहारी ३ लागीकोउउरि
 रहद्वारी छनमहचहतदेहेजनुजारी ३ कोहुकोआनुनचंदसमाना हरि ५।
 नसुनिभयोमलाना ४ कोहुकोतनप्रसेदकीधारा वहनखगीतववारिहवार।
 ५ कोहुकेभयेवसनवहुठीले कोहुकेभयेअंगसवपीले ६ कोहुकीकृदिगईसि
 रवेनी कोहुकीषसीचलेकीश्रैनी ७ कोउसषिकरनलगीहरिध्याना भूखिगो।
 निजतनकरभाना ८ दोहा सुरपुरनरपुरनागपुरअरुवैकुठहेमाहि वृजवनि।
 नवृजराजविनदूसरदीसतनाहि चौपाई कोउहरिकोसुमिरैहिअनुरागा।
 जेहिखषिखगकहेधनिभागा १ कोउतिरहीताकनिहरिकेरी जाहियलागिका
 ठतिनहिफेरी २ सुमिरिसुमिरिसोइसषीसयानी सरसेसपाईसाककीसानी
 ३ कोऊमदहेसनिसुधिकरिंके विलपहिंवारवारदुषभरिंके ४ कोउनेदनेदनकीमृदु
 वानी वसकरनीतरुनीमृदुदानी ५ सुमिरिसुमिरिसषिहोतिविहाखावरनिन
 जातिदसातिहिकाला ६ कोउसुमिरैगजगतिगिरधरकी जेहिलषिविसरिआ
 तिसुधिधरकी ७ कोउकुंजनकुंजनकीविहरनि कोउसुधिकरिवसीकासुधर
 नि ८ दोहा कोउविहेसननेदनेदकीसुधिकरिंकरिउजवालअंगसिथिलके
 जातसवअतिसैविरहविहाख चौपाई कोउसषिनंदनेदनकीहांसी जेहिलषि
 परहिषेमकीफांसी १ सोसुधिकरतदुषितअतिहोही वृजनारीमाधवकीमो
 ही २ हरिकोसुषद उदारविहारा सोसुधिकरिअसकरहिंविचारा ३ आ
 वकेहिलषिउजमेहंमरहिहे काकोसुषदकमलकरगहिहे ४ कोविरहानल
 तापबुभई कौनविपिनवासुरीवजाई ५ यहिविधि सववृजमेवृजनारी रसन
 गमनषनिभईदुषारं ६ येकयेकनकोकहंहिबोलाई सुनीसषीकहंजातकन्हई
 ७ सोकहतेनहिजानतिआली जातकाल्हिमथुरेवनमाखी दोहा यहिविधियेक
 येकनकहंहिकहतदेहिसषिरोय गोकुलमेधरधरसषीप्रभरमओवडोया।
 चौपाई येकेयेकनकोविगिबोलाई धायधायगोपीजुरिआई १ वैठिगईसवजो
 रिजमाती कहंहिहोहिविधिकीयहरती २ गोपिनतनमनहरिमहंलाग्या म
 रतिवंतषेमजनुजाग्या ३ केस्रविरहदुषवद्वेषाअपारा वहीसरितआंसुनकीधारा
 ४ सषेमुषकांपहिसवगाता जिमिमारुतलहिकदलीपाता ५ गिरीमृदरिनरतन
 सवारी कारिलीन्होकांकनकरप्यारी ६ हायहायनिकसतमुषमोही सुनतधीर।

कूटकेहिनीही ७ युनिजसतसकेधीरजधारी सुभिरतमथुरागमनमुरारी ८ दो
 हो गदगदगरगोपीसवैयेकयेकनकहंहेरि कहंनखगीमंजुखगिराविधिकरदति।
 निवेरि अथगोपीविलाप गोप्यउचुः चौपाई अरनिर्दईदईभलोतें कोहकोनहि
 कवहंफलोतें १ कोंदीन्ह्योजगमेजनमाई पुनिकाहेतैरनीमिताई २ जोविरखी
 मित्रताविचारी तोकसरेओवियोगअनारी ३ जोविथोगतेरचेविधाता कसन
 हिहोतमीचुकोदाता ४ प्रथमखगायदुरंतसनेह अवकसपुनिवियोगविधिदेह
 ५ ककुनकामनापूरनपाई वीचहिहरिसोंकरतजुदाई ई तातेतवकर
 तवकरतारा बालषेखसमपरतनिहारा ७ भयो जदयिवू देविधि राई येन
 गईतेरीखरिकाई ८ दोहा कौनवेरतोहिपावनाठजसोरह्योविरच जोठजरा
 जविछोहमेछोहनआवतरंच चौपाई जामुषमेअलकेंघुधुरारी हखकनिहे
 रतिहीहियहारी १ मदनआरसीसरिसकपोला तामेकुंडखलोलअमोला २
 अतिसेसुभगनासिकाराजै जेहिंखषिकीरतुंडमदभाजै ३ वामुषकीमुसा
 क्यानिमिठाई जानतसोइजोनेकहंपाई ४ थोषेहजोहरिहंसनिविलोकी हो
 तमुदितसोकैसहुसोकी ५ भूकटीअहिसावकसीसोहै काकोनिरषतनहिंमन
 मोहै ई अंसोसुंदरमुषलाखनको जीवनप्रदसववृजवालनको ७ सोतेंप्रथमा
 हिंमहिंदेवाई रविधिअवकसदेतदुराई ८ दोहा अवहंवृभअवृभविधि।
 तोहिनककूदरसात वृथाविथादेतोहमहिंवनतितनौसोंवात चौपाई रेकरतार
 कूरदुषदाई निजअकूरखियनामधराई १ धरिकैजडवंसीकररुपा भेज्याक
 हतकसमोहिभूपा २ आयिकैस्त्रलेवाबंनहेत वाप्यावृजवधूनवधनेतू ३ रा
 च्यानैनहंमरेतनमोही जिनैननितेसुषितदुहाही ४ रचीतोरिसवसुंदरताई॥
 औरहंजोनहिंवनैवनाई ५ सोसवनंदकुवंरयेकअगा हंसषियंदेषीयेकसं
 गा ई सोइगदअवकसहरिलेतो खेतोकौउनवस्तुजोदेतो ७ विनदेषेयहनंदद
 लोर रहिहैकैसेनैनहंमारे ८ दोहा चतुराननसिरजनचतुरपुनितेरेचषआठ
 अचरजयहदीसतनहींतोकहंपाठकुपाठ चौपाई कौकहनाहिंविधिकहंका
 कूदोस कारोकान्हकपटकरकोसू १ याकेनाहिंप्रीतिकरखेसू कौउनकरतकछु
 योहिउपदेसू २ यहवृजराजकाजवृजनारी हमदियग्रहपरिवारविसारी ३ भ
 ईजाइचरननकीदासी अधरसुधापीवंनकीप्यासी ४ तिनकेतननहिंतनकनि
 हारत वरवसमथुरागमनचिचारत ५ जोब्रजेतनवजेवृजराई काअकूरखरवसले
 जाई ई येकपटीअसमनहिंविचारी मिलिहैमथुरानवनवनारी ७ तातेइता
 सनेहसववोरी जातचलोकीनेवरजोरी ८ दोहा नंदनंदननहिंनेहकीजाना
 तनेकहुरीति सवसौराषतहैकपटमषदेषेकीप्रीति चौपाई सजनीयहरजनी

परमाता है है पुनारिन सुषदाता १ कीन्है रहीं मनोरथ जोई है है सुफल काहि
 अवसाई २ मोहंनको मुषक मल सोहांवन आसवहं सनिभरो सुषदावन ३।
 जा मुषमेद्रगकोर अलीरी करहि कतलजेहि कडाहंगलीरी ४ सो मुषमथुराप्र
 विसत बाहीं धाय धाय पय्यज होत हांही ५ केती वदिवटि कुंज अटारी निरषहि
 गोमोदित पुनारी ई कहि है अै सहवै नहु जीके मोहंन कहारहे तुमनीके ७ दो
 हा आयिमथुरामे भले पूर करी मन आस बहुत दिवस लगिनाय तुमकी न्हो।
 विपिनि विलास चौपाई तिनकी सुनत माधुरी वानी यह चंचलचित अति सुषा
 मानी १ तिनके विवस अवसि है जै है ज रापि नंदव वासै गर है २ खो मिलखा पु
 नारिन माहीं रहि जै है वरधी रजनाही ३ कवहं नहि सुधिकरि हिह मारी नहि अै है
 जमेवन चारी ३ निपटना गरी नगर वीसिनी कामिनके हिय कीहला सिनी ५ वि
 हं सनिला जसहित तिनकेरी तिनकी नचनि भुकुटि कीहेरी ई हं मगं चारिनी गोपिन
 कोहीं कवहं मनहि आनि है नाहीं ७ लखिलषिमनि नजटित बहुगेहा तजि है वृजा
 कुंजन करनेहा ८ दंदा विपिनि निकुंज सुषगमनत अवै विहाय पै पुनि मोहंन
 को अवसि वितीति हि दिन पछिताय चौपाई अधक भोजदसार हवंसी और हुजंडुका
 लके अरि अंसी १ ये सवनै ननको फलपे है बहुत दिन नकी ललक मिटे है २ कम
 लाकत सकल गुन आगर नंदनंदन सुंदर नटनागर ३ जक जै है जै हि मारग मां
 ही तव पुनजन सवते हि पथ पोही ४ दैरि दैरि देषनको अै है घरको काज सका
 लवि सरे है ५ देषि देषिमन मोहंन रुसा है जै है मानसके भूषा ई को अस है वि
 भुवै नभे अली नहि देषन दैरे वन माली ७ को हं य हजगमे असनारी जो नछ
 कै नंदन निहारी ८ दोहा मुषमी टीवतियो व सै रूपमदन मदचौर कारो भीतर
 वाहिरे हुगो न्यो नदकि सोर चौपाई को उकह जे मथुराते आयो दया करव यहिके
 उनसि चायो १ कहवावत है यह अकूर है सो बीजगमे अतिकूर २ खेत पापं वृज
 आयमहाना हरनकरत वृजनारिन प्राणा ३ वृजनारिनको प्राणपियारा येक अ
 नोषे नदकु मारा ४ तेहि लै गमनत है मथुराको जानत नहि वृजव धुनविथाके
 ५ लिहे जात है जीवह मारा दिहे जात कहहं महि अंधारा ई मथुराजदपिकोस है
 तीने पैहं महां विनस्या मप्रवीने ७ को दिनको सखगत यहिकाला जियवन छना
 भरि विननदखाला ८ दोहा जिनके देषतमे अली पलक कलपके जोहि तिनविन
 देषे छनहं भरि किमिर हि है वृज मोहि चौपाई तवको उकह वृज सुंदरि वना यह
 अतिकूर कुमतिकर अैना १ रथवटि स्पों मखे वावें न आयो अपनो अति अभिमा
 न देखायो २ यकारथ अवलेहु छडाई किमिलै जै है कुवरु न्हाई तवको उपुनि वीती
 वृजवाला है निरदई सवै वृजवाला ४ येक करतवलन अनुराई गाज परे इनकी व

तराई ५ तवकोउकह्योगोपजेवृदे तेऊ भयेआजुसवमहे ई देतसिबापननंद
 हिनाही तुमभरजाहुकाहकसजोही ७ कवहुंनगयेसामपरदेसू पैहंपरवा
 रपरमकलेसू ८ दोहा तवसषिकोउबोलतभईवृजकीभईअभागि राजेसाम
 मथुरैचलेचंद्रावनकोत्यागि २ नहिंनमुनावह्निआवतीनहिंवरसतधनुधार
 नहिअकूरकेसीसमपरलाकुलिसकठोर चौपाई तवकोउवृजसुंदरीवषान्यो
 मोहितोउचितपरतअसजान्यो १ सिगरीसषिजुरिकेतहंजाई प्रीतमयागिप
 करिगृहल्याई २ अवनगाविदकोजाननदीजे गोपनसोजुरिगारिकरीजे ३ का
 हाकरैगोगोपगंवार जिनकेनहिंहितअहितविचारा ४ विनमुकुदयेकदिनही
 मकांही दीरघविरहजातसहिनाही ५ करिहैपियसंगप्रानपयाना रहिहैनहि
 भोगनदुषनाना ई देवहनहिदीनतानिहारत वृडतविरहउदधिनुवारत ७
 जसुदहुतज्योछेहयहिकाला पठवतिपुरप्रानहैप्रियलाला ८ दोहा हायदई
 केसीभईवृजमेयहअनरीति येकवारनदवारकोछेडिदईसवप्रीति चौपाई
 हरिकोहंमपरजोअनुरागा तिमिकरिवोवहुभांतिसोहागा १ तैसहिलखिता
 माधुरीविहरानि तिमिकहिवोवतियोमडुसुषसनि २ तिमितिरेछीताकनि
 हरिकेरी मिलनिभुजनभरिसुषदधनेरो ३ विसरतिनहिकैसेहंनिसराये स
 ववृजनारिनरहतलोभाये ४ जमुनाकूलअनंदअसंडल कीन्ह्यारुचिररासा
 करमंडल ५ जेहिरासेषटमासैरजनी वीतीछनसमानहीसजनी ई तेहिबल
 वीरविनावृजमारी रहिहैकैसेधीरजधारी ७ विरहअनलअवअवासिजरहै
 काअधराभृतप्यायवुभैहै ८ दोहा विविधिपवनवनकोकिलासरसरासर
 सरंग अवसववैरीहोइगेरहैमीतहरिसंग १ चौपाई रहीबितावतदिवसमना
 ईवनकोपथतकतदकलाई १ वनतेवनिवानिकवनयाली आवतहुतोसांभकेआ
 ली २ सषनगोलमधिगोधनआगे धानुअनेकअंगअंगराग ३ गोरजरंजित
 रुचिरअलकछवि जनुअबुजअलिअवलिरहीफलि ४ वंसीवेसवजावतप्या
 रो वनमालाउरसोभअंगोरा ५ चारुचषनचितवतवहुंवोरा चंचलचितचोरा
 तचितचोरा ई असीछविलषिनंदकुवंरकी दुसहदाहदुरतीदिनभरकी ७ अव
 कहनंदकुवंरविनसजनी कैहिविधिवीतिहिरिवसुहुरजनी ८ दोहा सजनीविभुवन
 मद्रगनअसकोउनहिदरसाय वृजनीवनविनयेकछनहमेजोलेयजिआय १ ॥
 श्रीसुकौताच चौपाई याहविधिकारिकारिविविधिविखाया वृजनारीपावहिंवहा
 तापा १ श्रीसुकुंदकेपदअरविदा गोपिनकेमनवसेमिखिंदा २ सहिनजातहरि
 विरहदुरता होनवहतवृजनारिनअंता ३ बालमवारिधविरहभयावन खागिअ
 क्रपवनदुपछावन ४ तरलतरंगनगोपतयारी भरीधमकेभारहिंभारी ५ केसू

मिलनट्टीपतवारी वृद्धनचहहिनाउरजनारी ६ यहि विधिकरिविखापतह
सजनी रईवितापपहरत्रयरजनी ७ रहीजांमनिसिजवनृपवांकी निकटप
नजांनिमतिथाकी ८ दोहा जगे गोपजहैतहजवहिकरीतयारी जानि गोपिनके
तनतेतवहिकीन्हेयालाअपयान उक्तिजुक्तिभूलीसवैभयेसिथिलसवअर
केस्रनामकेवलकहनलागीयिकहिसंग चौपाई हामनमोहनपानपिपारिह
यगोविंदसनेहविसारे १ हायहरेनिवसहुहियमोही हारामोदरदायानाही
२ हायनंदनदनरुविवारे हायस्यामरुजरसनहारे ३ हायरमापतिकुंजविहो
री हायगोपसुप्रकरगिरधारी ४ हावलवीरनिपटनटनागर हाचितचारसके
लगुनआगर ५ हायकान्हकाननसेवारी हायगोपालनाथवनवारी ६ हायज
सोभतिकेथियसालन हासुकुमारसषदरुजवालन ७ हामंजुलमुरखीसुषधारी
हायसुरासविलासविहारी ८ दोहा हावृजजीवनपानपनिहानासकरुजसोक हायहा
यवृजरजवरतुमविनसूनविलोक यहिविधिविलपतरुजवधुनभयोभूपभि
नसार प्राचीपतिप्राचीदिसाकियोप्रकासपसार चौपाई तवअक्रूरकासिंदीना
हाई संध्यावंदनकरिअतुराई १ नंदभवनपुनिआसुहिआयो चखनहेतस्पर
नसजवायो २ गोपहुनिजनिजसहितसमाजे भरिभरिसाजनसकटनसाजे ३
गमनमधुपुरीभरेउमेंगा चखनहेतअक्रूरहिसंगा ४ नंदहुअपनोसफटसजा
ई रहीद्रुधमाषनभरवाई ५ पुनिअक्रूरसोकहअससोक वेहुवोखाइलाडिले
दोक ६ द्रुतअक्रूरहरिवलहिबोलाई खियोआपनेरथहचढाई ७ पुनिनदादि
कसोअसटेरे हेमपरविहेमधुपुरीनेरे ८ दोहा असकहिऊंजकरीतुरतगहि
वाजिनकीवाग घोरसोरहरिरथचल्योवृजसोखिलमनलाग चौपाई खषिदृज
रवनगवनवृजनारी तेहिलनकुलिकुलकानिविसारी १ धाईकहतहायघन
स्यामा कहांजाततजिकेरुजधामा २ बालपनेकीप्रीतिकन्हाई तोरिचलेतिनु
काकीनाई ३ रह्योनउचितनुमहिअसमोहन तजिवृजचलकूरकेगोहेम का
हतहेतहमसोहियारे तुमसमानकोउधियनहमारे ५ भूलिगईरतियौकीव
तियो सोइसुधिकरतफटतिअवळतियो ६ विरहवारिनिधिकनत्रजवारत
लालन लगनिलनाकततोरत ७ होतदयानहिकतहियतेरे रेकपटीको
नहरनंदकरे ८ दोहा तैवैमथुराकोचल्योनागरनंदकुमार दिहेजातकावापु
दिनवृजवनितनआधार चौपाई यहिविधिकहतविविधिविधिवांनी चली
जाहिरथमेलपटानी १ गिरदिपरहिपुनिउठहिभामिनी छुटीवेनीपुलीदा
मिनी २ रजरजितकेगेसवअंगा भोकरदममहिआसुप्रसंगा ३ हायहाय
माआधहुवोरा दुषितजुवाजठरहुअरुछोरा ४ कोहुकेतननहितनकसंभा

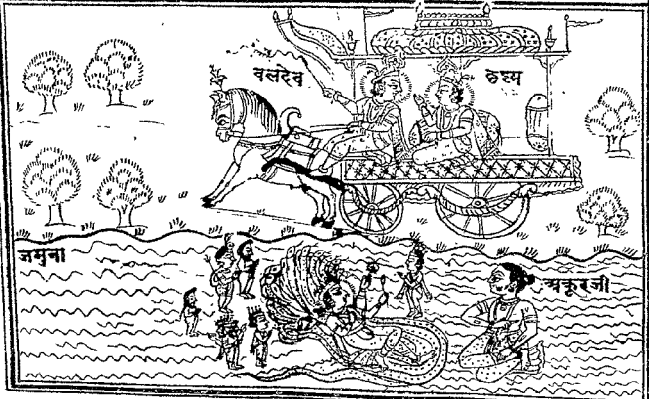

रा देखहिं गभरिनं दकु मारा पू वृज नारिन को देखत सोका गयो सो क मदि
 हूँ सोका ई हरनी हरिन हरि हरि शेष रहि अचखत रुहरि मनु जोषे वो लिब ही वन कु जा
 चिरे यो मनहु कहहि कह जात कहेया रोहा सुनि वृज वधुनि विखाप तहे नाको
 मिनत न पार विरहो विचि तके थभिर ही ते हिं य खज मुनहु पार जिन के त म धन प्रा
 न ते अति प्रिय नंद कु मार ते वृज नारिन को विरह को कहि पावत पार चौ पाई वृज
 वनि गानि विलोकि विनासा जाँनिन के सहै जीवन आसा १ मुरि मुकुंद चितयो मुस
 काई मनु आखिन जिय आस ज माई २ सुवल आदि सव सषन वुलाई कहयो कह
 हु गोपिन स मु भई ३ हँ य अहै विसे पि वृज माँही यामे हे क लु संसे नाही ४
 गाय गोपिन स मु भवन काभूर कहत वदुरि वृज आवन ५ चलो चय खउतर थहहि

केरोउडी धूरिककु परतनहेरो ६ जवलेखतरही पताका जवलो सुनंतरही पुनिचाका
 ७ जवलोदंषि परीरथ धूरी जवलो कदिन गये हरिदूरी ८ दोहा तवलोयकटकनेन।
 सेनिरथि रही तेहिकाल अवख परी दुषमे भूरी चित्रलिषी सीवाल चौपाई परीरथि ज
 व धूरिहुनाही हाकहि सषी गिरी महिमाही १ रह्यायेक हरिनाम अधारा जनु जिधा
 निकसतखगेकेवारा २ स्याम स्यामटेरतमुपमाही गोषिनवीतिदिवसनि सिजाही ३
 वेठि वेठि हरि लीला गावै उठतज्वाल जनु ककु जलनावै ४ आपुसमह अत्रसभापहिता
 ता कहिगेपिय आवनकीवाता ५ अहेकाहि अवसिदजमोही त्यागेतनमिलिहो
 केहिकोही ६ जदपि दुसह सहिजातिनपीरा तदपिके सहितधरोसरीरा ७ यही
 विधिनितनितकरहि मनोरथ अहे अजु अवसिहरिचदिरथ ८ दोहा यहि आसा अ
 स्केरहततिनकेतनमेपान नातो हरि विकुरन निरषितवही करतपयान चौपाई अत्र
 कूरसहित हरिरामा करिसवे गरथ अति अभिरामा १ जमुनकितटपहुंचे जाई पहरये
 कअयिदिनराई २ रही तहो सीतल अमराई मारुतवहत विविधिसुखदाई ३ तवअ
 क्रूरकह्यो मृदुवांनी दोहुं नमुषदुति भई मलांनी ४ जमुनभिमज्जन करिलीजे चदिर
 थचपलफेरिचलिदीजे ५ कालिदीकलिमलविनासिनी आसुहि अति आनदप्रकासि
 नी ६ सुनतदानपतिके असवेना रथतेउतरिदोऊ भरिचिना कालिदीतट कियोपया।
 ना कियमज्जनहिलिकै भगवांना ८ दोहा गये अकूरहु संगे मेषडे रहेसरितीर प।।
 हिरेतसननवीन पुनिवलवीरहुवलवीर चौपाई पन्नासरिससलिलजमुनकी।।
 अतिसेमीठ सुधाकेनाको १ भरिभरिअजुलतहे भगवांनाकी न्हयो परमप्रीतिमो
 र्पाना २ आयिफेरिहुतो जहं स्पदन बल अकूरसाहितजदुनदन ३ तवअकूरकहा
 पुनिचाता जोतुमरथचदिवेठहुताता ४ कीजेकुलुनहिदतचपलाई तौमै आवहु।
 जमुननहाई ५ असकहि दोहुं नजानवै ठाई जमुनातीर आसुही आई ६ हिल्योग
 हिरदहसहितविधाना खग्योदानपतिसुपितनहोना ७ नुडकीदई फेरिजलमी।
 तर जप्योमेत्रगायत्री सुषकर ८ दोहा तहो रामस्यागहिल्यो जलमी। तरमति।
 वान करनखग्योतवमनहिंमन अससंदेहमहान् चौपाई येदोऊवसुदेवकुमा
 रा आयेजलमधिकौन प्रकार १ मेआयोरथ्यमेवैठाई आयगयेकरिकेचपला
 ई २ असगुनिजलतेसी सनिकारी देषेरथपरहरिहलधारी ३ तवपुनिलग्योवि
 चारनमनमे भयोमोहिककुभ्रमयहिलुनमे ४ पुनिजलवृडिलयनसोलाग्यो
 सुफलकसुवनमहाभ्रमपाग्यो ५ तहेदेण्यायहि विधिकुराई सोमैतुमकोदेह
 जनार् ६ सिधिवारनकिन्नरगंधर्वा सीसनवायेदेवहुसर्वा ७ अस्तुतिकरहिंष्टे
 चहं वीरा तिनकेमहिप्रकासअथोरा ८ सहसमोखिजुतसहसहसीसा लसदकुडा
 वाकारफलीसा ९ दोहा नीलवसनतन अतिलसतप्रगततपरमप्रकास सहसंश्रगा

मेघनमदोमनुउतंगकैसास चौपाई ताकेभोगमद्विखविधामा लसतपुरुषसुंदर
 घनस्यामा १ पीतावरसोहततनमाहीं द्रगखविलपिसरसिजमुकचौहीं २ चारु
 चारिभुजससैविसाला चारुप्रसन्नवदनमहिपाला ३ चारुहंसनिचितवनित्रा
 तिचारु चारुभृकुटिफेरनसुषसारु ४ चारुश्रवनश्रुचारुकपोला चारुलसत
 कुंडलश्रतिसोला ५ अरुनश्रधरनिवुकहुअतिचारु खविहारिकंठकंबुकृतमारु
 ई वृषभकंधउरश्रायतश्रमला जामेवासकरतनितकमला ७ त्रिचलीवखितना
 भिंगभीरा चखदखसुदखउदरमतिधीरा ८ कटिसूक्ष्मनितेवश्रतिपीना ऊरुशु
 गुलपरमखविभीना ९ दोहा जुगुलजानुअतिचारुहै जुगुलजंषअतिचारु तेगगु
 लफलषजातिवरपगयंकजसुकुमारु चौपाई मनिमडितसिरमुकुटविसाला ॥
 सोहतउरसुंदरवनमाला १ भुजअंगदकरकटकविभासी कटिमेचामीकरचौरा
 सी २ जातरूपकोलसतजनेऊ पगनपुरसोभितश्रतितेऊ ३ पट्टमचक्रदरगदासु
 हावन चारिहकरमेअतिकुविळावन ४ वल्लसतश्रीवल्लविभासी कौस्तुभमनि
 सोहतिकुविरासी ५ पार्षदनेंदसुनेदहआदिक औरहुषडे सुषितसनकादिक ई
 ब्रम्हसुरेद्रुद्रदिगपाला नवौषजापतिवुद्विसाला ७ नारदश्रुवसुअरुप्रह
 लादा बहुभागवतसहितश्रहलादा ८ प्रथकप्रथकनिजवचननतेरे प्रमुकीअस्तु
 तिकरहिचनेरे ९ दोहा कानिकीतिश्रीपुष्टिअरुऊर्जाइलागिरादि येसक्तिनतेस

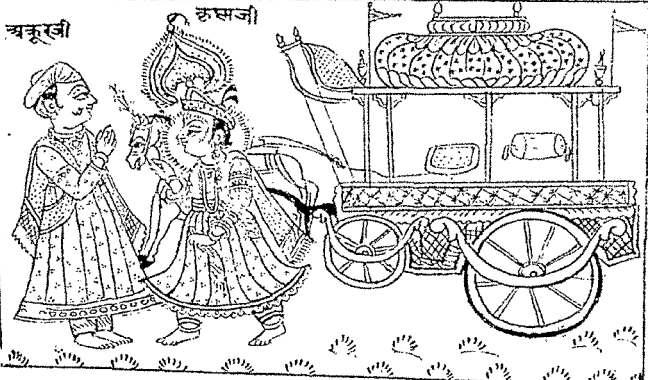

हितप्रभुसोहतअलषअनादि नौपाई विद्याऔरअविद्यादोई अरुमायाजगमोहा
तिजोई १ मूर्तिवंतठोदीप्रभुपासा हरिहिहेरिहियलइहिहलासा २ औसोलषिकु
ठहरिधामा तिमिथ्रीपतिसुंदरघनस्यामा ३ परमप्रसन्नभयोअकूरा परमप्रेमा
सौहियभोपूरा ४ भयेसकलरोमातनठोडे जुगुलनेनअनदजलवाठे ५ गदगदग
रअतिसिथिलसरीरा पुनिधरिकेधीरजमतिधीरा ६ कियोधरनिधरिसीसप्रा
नामा सावधानकैउठिमतिधामा ७ जोहतजुगुलजलजकरजोरी मंदमंदकहि
गिराअचोरी ८ दोहा लग्योकरनअस्तुतिविमलहरिकीअनदख्खइ वृजज
लोढनकोतुरतगोअकूरफलयपाइ ११ इतिसिद्धिअमन्महाराजाधिराजवोधवे
सम्प्रविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिअमन्महाराजाधिराजअमन्महाराजाधीराजाव
हाडुरश्रीरुष्मचंद्ररुपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकतेअमन्महागवतेपू
वोधेअनंदाम्बुनिथोदसमेनवत्रिसस्तरगः ३० ॥ :: ॥ अकूरउवाच कंदहरी
गीतिका जयपूरमपूरुषसकलआदिअनादिअनदधामहे जयअखिलकारन
तुनारायनकरोपरनामहे जेहिनाभियकजतेखियोकरतारहुँऔतारहे जोरावरी
लेसक्तिविरच्योसकलयहसंसारहे १ भूसखिलपावकपवननमअहकारततुमा
हानहं मायामनुहुइद्रीपुरुषइंद्रीविषेगिर्वानहुँ येअखिलकारनजगतकेउपजे
तुम्हारेअंगते जानतनतिहरोरूपसवजठअहेयाहिप्रसंगते २ मायागुननेतेवा
योअमन्महागुननतुवंपररूपेको नहिजानेतातपठानतेउरअनतोअनरूपको जोगीतु
म्हेवहुँजोगकरिध्यावतसमाखिलगायके अध्यात्मऔअधिभूतऔअधिदै
वसाहीभायके ३ बहुसाष्यवादीजीवअंतरजामितुमकोजानिके ध्यावतरहता
पावतसकलफलपरमअमनतनठानिके मीमांसिकेतुमकोभजतपढिबेदतीनि
हुँनेमसो करिजइवहुतुवरूपदेवनभागदेअतित्रेमसे ४ ज्ञानीअरपिसवकर्मतु
मकोसातकैथिरचित्तही बहुज्ञानमषकोठानिज्ञानसरूपभजतेनिनही तमको
भजतअविस्नेवहुँप्रभुपंचरावप्रकारते कैतसचक्राकितअसंकितरहतयहसा
चारते ५ संकर्षनहुँप्रद्युम्नअनरुषवासुदेवहचारिमे नारायनेअसीगुनततुव
औरहुँअवतारमे वहुँसंतुमकोसिवसरूपीसैवमारगतेभजे तिनमेअनेकना
भेदकारिकरिवाइअपुसमेगजे ई औरहुँजे औरनदेवभजतेतुमहिंभजतेसहै
सवदेवमयजदुनाथतुमसुरभिन्नकोउतुभतेनही जिभिसैलतेसरितानिकसी
सागरसमिडिजातीसर्वतैसहिसकलतिहरोअहसवसुरनकोआराधवे ७ प्र
भुम कि तितिहरोसक्तिवातेसतोस्जतमहोतहै तिनतेप्रगटिनिनविधिप्रगटी
विसेषिविस्वउदोतहै जयसकलअंतरजामिजगसाहीअपंडितज्ञानहो गुना
कारजगतउपजतनसततुमयेकरूपअमानहो ८ तुववदनपावकपगपुहुँभिया

बचंदसरजश्रुतिदिसा नमनाभिसिरहेसर्गसुरसववाहुपलकैदिननिसा हेकुस
 सागरस्वासपवनहंरोमश्राषधितरुखता सिरकेसधनगिरिअस्थिनबहेवीजव
 रषामहिगता बहुजीवसंकुलसकखजगहेतुमहिपुरुषप्रधानमे जिमिमसक
 ऊमरिमेवसतजलजीवज्योसलिलानमे जोडजोडकरनवहचरितधारदुर्या
 आपुसुहावने व्यापितभुवैनतिहंरोसुजसगावतमुदितकविपावने १० जयमी
 नरूपअनूपप्रलैपयोधिकरनविहारहे जयहयग्रीवप्रचंडमधुकैटभकरनसे
 धारहे जयरूपकक्षपउदधिमथनमंदराचलधारने जैवपुषपहृदवराहदानव
 दलनधरनिउधारने ११ जयअतिउदंडन्सिंहअदभुतरूपजनभयहारिने जा
 यसुरनपालनअसुरपालनभक्तलालनकारिनेजयविदितवामनयुनित्रिविका
 मनापिनिभुवैनकोखये दौराजत्रिभुवैनइंद्रकोवलिहारपालककहेगये १२ जया
 असलभृगुकुलकमलदिनकरलुडलुत्रिनरूपकियेकुरुक्षेत्रश्रानितकुंडनव
 रचिधरनिकस्पकोदिये जयरघुकुलोदाधेचंद्रसरथनेदजनकखलीसहे जे
 हिवानतरनिप्रकासकीनविनासतमदसीसहे १३ जयदेवकोदुषदलनजय
 वसुदेवश्रानदकंदहे जयकरनभूमिअदंडकौरवकंसकूरनिकंदहे जयमुसा
 लधरवलभद्रासनभद्रप्रदरेवतिपते जयनागपुरकरषनसुसंकषेनविकर्ष
 नअरिफते १४ जयमदनवदप्रद्युम्नसंवरसेधरनसंगरमहा जयवज्रनाभवि
 नासिजयकौरवदलनमददुहसहा जयवानदुहितारमनसुदसरूपश्रीअनिरु
 दहेनिनकुडसरगतिजुडमहेअवरुडसजुअबुडहे १५ जयबुडसुदसरूपप्रग
 देहेसदानवमोहने जयकेसुकथकीरूपखेकूनसरिसलुत्रिनकोहने हेमहेहभा
 रोहेसकखयहशवरीमायामहा सबजगतकोमोहितभमावतिज्ञाननहिकाहकर
 हा १६ हमहेहभारअगारदधकजलदधकजलदधकमेहेभमहेयहिभ्रमयरोसति।
 मानिविनहिविचारहे नहिर्कर्मफलहेनिसतिनकोनिसगुनिविपरीतिसौ अधि।
 यारयहसंसारकूपहियरोतुवविनयीतिसौ १७ जिमिअबुधविनकादितसलिलत
 जिचलतमृगत्रिस्ताजले तिमिनेहतनधनठानितुमसेविमुषमूरुषमेभलै मतिम
 देमेमनसिजमा १८ जयदधकजलदधकजलदधकरोकिनसकतहो तातेतुम्हारेवरनकीअववेगिस
 रनहितकतहो १९ तुवंचरनपकजदुष्टदुरलभमोहिजोअवभित्तिगयो सोश्रौर
 कारनकलुकनहिंयुनिदीनमोहिनिजकरिलयो जेवभोगिभवकलुभाम्यभयत
 वतुसकपात्रमुकरतहो तवसेतसेवनल २० तमतितवमोक्षमुदतुमभरतहो
 १९ जपज्ञानवपुसवज्ञानकारनकाचरूपप्रधानहो परपुरुषजयवसुदेवना
 दनसर्वभूतनिदानहो जयहृषीकेशप्रपन्नरक्षककालभक्षकनामहे मेहेनि।
 हारीसरतजड्यतिवारवारप्रनामहे २० इतिसिद्धिशीमन्महाराजाधिराजवा।

ध्वेस श्रीविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीग
जावहादुर श्रीरुसचंद्रकापात्राधिकारि पुराजसिंहजूदेवकते श्रीमन्दागवतेदा
समपूर्वाचैत्रानंदास्त्रुनिधौचत्वारिसततरंगः ४० ॥ ११ ॥ श्रीसुकौवाच देहा या
हिविधिअस्त्रुतिजवकरीसोअकूरमतिवोन तवअंतरहितकरिलियोनिजसरूप
भगवानं १ चौपाई निरषिकेस्त्रवपुअंतरधाना जलतेनिकसिअकूरसुजागा
निस्यकर्मकरितुरततहांही विसमितगोवलकस्त्रजहांही २ तववोलेजदुपलियु
सकाते कहकौतुकतुमखषेनहाते ३ थौजलथोमहिकिथोअकासा जौनिपरत
कळुलषेतमासा ४ तवअकूरदोजकरजोरी बोलेवहुविधिहरिदिनिहोरी ५
अकूरउवाच भूमहंजलमहं गगनहुं पोही जेतने कौतुकहैजगमाही ई विस्
रूपतुममेसवतेते तुमहिदेषिदेषिहैअवकेते ७ अवनमोहिलषिवेकोवाकी
तवपदप्रितिरहैमतिछाकी ८ दोहा चलहुनाथअवमधुपुरीमारगहातवेल
व पुरवासिनदीजेदरसजदुकुलकेअवलवश्रीसुकउवाच चौपाई असक
हिवदिरथवाजिनहोकी खैगमन्योहरिवलसुषळाकी १ थलथलसवग्रामा
नेकेवासी आयिहरिवलदरसनआसी २ निरषिजुगुलवसुदेवकुमारे पुनिनहि
औरनवारनिहारे ३ डेढपहरजवदिनरहिगयक मथुरादिगपहुंचतरथभयक
४ दनकोवेलभभडीजमुनामे नंदादिकहुआद मथुरामे ५ ठाढेरहपहुंचिअमरा
ई हरिवलकोपरिषेसुषळाई ई हरिअकूरवलअयिजवही डेराकरतभयतहत
वही ७ तवकरशौकरगहिजदुगई कहअकूरसोमृदुमुसकाई ८ दोहा नगरइ
गरगहिकैककालैस्पदनतुमजाहु हमरैहैइतआपपुनिखषिहैनगरउछाहु चौपाई
सुनिअकूरकेलकीवानी कीन्हीविनैप्रेमरससानी १ अकूरउवाच तुमविनह
मजैहैनहिनगरी तुमविनसिगरीगतिममविगरी २ अहैभक्तहंमनाथतिहारे
तुमकोभक्तअहैअतिप्यारे ३ तजहुनायमोकोअवनाही तुमहिछोडिअवहंमक
हैजोही ४ खैअग्रजअरुसवगोपालन नंदसहितजसुदाकेलालन ५ मेरेभचन
लहुजदुगई देहुपूतपरिवारवनाई ई इटिपुरानीमोरिमडैया तुमविनकोनपुनी
तकरैया ७ डारितहांपदपंकजधूरी वजिअवसिआसममपूरी ८ दोहा हमग
हमेधीमूळअतिपरमअयाचनकर्म विषेनिरतनितहीरहतखहंकोनविधिसा
र्म चौपाई पैभरोसअवतोहियहोई तरिहोआपचरनजलधोई १ सीचतनुवप
दसखिअदोषित होहिपितरपावकसुरतोषित २ तवपदपंकजधोयमुरारी
वलिलीन्हीगतिसकलसुधारी ३ भयोजगतमेअतिजसकारी पायोविभोइइ
तेभारी ४ प्रभुरावरोचरनजलजाई कियोपुनीतत्रिलोकहुसोई ५ जाकोपरस
तसरा १ सुफ ३ ६ जाकोसभुसदासिंधारे निजपुनी

तकोहेतविचारे ७ सातुवपदजलमैनिजगेहू आजुसीचिहौंसहितसनेहू ८॥
 दोहा कहनसुनततिहरोसुजसपावरहोतपुनीत जदुपतिजगपतिदेवपतिव
 दोतुभैविनीत १ चौपाई सुनिअकूरकेवचनसुहाये बोलेप्रमुअतिअनंदधा
 ये १ श्रीभगवानउवाच हंमआरजजुतधामतिहारे अवसिआयहैविनहिंविचा

जदुवंसिनकोरिपुहैनिकेसै देहौंसुहिरनमोदअससै ४ श्रीसुकौवाच य
 हिविधिजवैवचनहरिकहेऊ तवअकूरअतिसेदुषखहेऊ ५ कहयौनककुमुष
 रहैगाविलोकी नगरडगरडगस्वोअतिसोकी ई प्रथमहिगमन्योकसअगर
 भोजराजकहेजायजोहारा ७ मंदमंदअसवचनसुनाये रामकेसजुतनदसि।
 धाये ८ डेरहैपुरकीअमराई इतपठेचपलेहुदेशाई दोहा यहिविधिभाषिसु
 फल्कसुतगोनिजसदनासिधारि गुन्योकसपूरनभईमनअभिलाषहमारि
 सारठा उतरामअरुस्यामे पहरदिवसवाकीरहे देखननगरललाम सषनसा
 हितगमनतभये १ कंदतिरभगी जहफटिकप्रकारातुगदुवारहेमकेवारा
 जिरहे छोदेहुदस्वजियलथलभ्राजेतारनछजिदुतिउमहे परिषागभीरापूरन
 नीराजुतभटभीरासस्वगहे वाटिकाखलामावहुआरामाउपवनरामाचित्तच।
 हे १ चामीकरचारुवनीवजारुधनिकअगारुअनिकेचे बहुवनिकदुकानैता
 नीवितानैदेवमकानैनपहूचे वहरतनसमाजैऊआछाजैसभादराजैमनिनजा

दी पारावतयोषेमंजुभरोषेमारुचनोषेधुनिउमडी २ सुरभितजलसीचीउंचननीची
 अंतरउलीचीपुराहै अंगनहुरसालाफूलनमालावंधीविसालागृहमाहै नंदुल
 रुखजिमंगलकाजेथलथलसजेसोभभरे दधिचंदनडारेकुंभकतारेसुमनअपारे
 द्वारधरे ३ दीपनकीअवलीसोहतिअमली नहिकहंविगलीगलिनगली बहुपसवरं
 भातिनकेषभामोदअरंभाभातिभली बहुषभसुपारीनचफलधारीपटजरतारीपरभा
 के बहुलसतपताकेअभितकिताकेछेरविचकिनभनाके ४ दोहा यहिविधिनिरधतनग
 रतहैनागरनंदकिसोर मंदमंदगमनतमगैजुतरोहिनीकिसोर मचोमहीपतिमधु ५
 पुरीपौरपौरयहसोर दजतेआयेआजुजुगसुंदरनवलकिसोर कवित्त गोरिषोरि
 पुसिआलीषलककीआयपरीमाविरह्याषरभरषवरकेपावतै षेलतीजेषखनषां
 आरकरिषेलनकोषोलिषिरकीनषडीषुसीकेषरावते रघुराजषासीसोषवारीआ
 मषासनतेषिजमिदयामिदषरावकेउरावते पुलिगेषजानषेरपुवीकेविचारिना
 रिधाईनिजसुतनषेलावतेषवावते १ कोईसारीघांधरेकीघांधरोकेसारीकोईको
 ईहारकिकिनीकेकिकिकिनीकोहारहै कोईयेककरनकरनसोचरनहंमेकुंडलओ
 ककनअनूपुरसिंगारहै परष्यानकोईयेकयेकनकोरघुराजकीन्हीनहिकोईयो
 कयेकनपुकारहै वाममथुरामिषठीऊंचेनअटमियहगामैयहनमैआयोमंदकोकु
 सारहै २ येकदृगषजनमेअजनलगायेठोकोईयेककोरमुषगरेउठिधाईहै कोई
 अंगरागआधेअंगनलगायेचलीकोईपुरनारीनलीआधेहीनहाईहै रघुराज
 कोईगृहकारजविसारिचलीकोईवालअधप्यायोवालकविहाईहै चहरपहरमा
 न्योसहरपहरदिनेडहरडहरडोलेकुषंरकन्हाईहै ३ तकिकैतिरीछेनैनवान
 समवेधिसैनेदतहैपरमनेनभृकुटीनचाइके सुषमानिकायदेषकामविकिजा
 यत्रैसोरूपदरसाइकीन्ह्योविवसवनाइके रघुराजआखिनसमाजतेपरानीसा
 जदेषेजदुराजप्यारीपलकेविहाइके मंदमंदगानतगयंदगतिमोह्योमनमधु
 राकेमगममकुंदमुसकाइके ४ रुयधनाक्षरी साजिकैसिंगारसंगरोहिनीकु
 मारसषासोहैरघुराजमुरिमोदहंभरनजात करिकेकटाक्षनिमृगाळिनिकका
 वैकैलधामधामधूसधायपुरेमकरतजात केतीभईकायलतेपरीचूमेचायलसीके
 तीवालवायलसीजियरोजरतजात जौनहीडहरव्हैकेकान्हरोकदततहंतौनही
 डहरमेकहरसीपरतजात ५ निमिषनेवारिचनस्यामकोनिहारिचित्रपूतरीसी
 गढीपुरनारिअनैभरी कान्हकीतकनिसोहीहंसनिमुधाकीसीचीपायकेसो
 हागअनुरागजुतहंषरी रघुराजप्यारोषेभवेरीपायनायदीन्हीतापहरिलीन्ही
 भईपुलकधरीधरी माधवकीमूरतिमनोहरीकोमथुराकीपलककपाटदेकेधो
 धीउरकोठरी ६ दोहा चहिकैउअटानिमेविकसितमुषजलजात वरषहिहरि

बलपरसुमनहरपहियुलकितगात चौपाई औरहुपुरवासीदुजआये दधिअसनस
 गंधवहुलाये १ सुरभितजलहरिचलपग थोई पूजजाति २ भाई २ नजरद।
 हिवहुविविधिप्रकार जोरियाजिअसकरहिउचारा ३ धेनिधनिहेसिगरेरुजवासी।
 कौनकरीपूकवतपरासी ४ जाइनजुगुलकुमारनकाही इगरेषततिनकेदिनजाही
 ५ विभुवनकोअनंदवदारी स्वीविचविमजोहरजोरी ६ यहिविधिलहतविविधि।
 सतकारा गमनतदोउवसुदेवकुमारा ७ जहजहविचरहिहरिहलधारी तहत
 हैथकितहोहिंनरनारी ८ कळुआगेचलिगेजवदोऊ औरहुसंगपुरजनसव
 कोऊ ९ दोहा तवयकचाकरकेसकोजातिरजककीनीच उदिमजेहिरंगरेजा
 कामिलतभयामगवीच चौपाई कंसहेतरंगिविमलदुकूला लिहेजातवहुर।
 ह्योअदूला १ आवतनाहिनिरषिगिरिधारी तुरतठांडकैगिराउचारी २ यहा
 पाथिककोनतुमआह वसनविचित्रलिहेकहजाह ३ वसनअनेकरंगेअतिनी
 के अतिप्रियअहेहमारजीके ४ देषिदोऊभाइनकररूपा देहहमैसववसनअ
 नूपा ५ हमरेहिजोगऔरकेजोगन असतगुनहंतोपूळहलोगन ६ जोहमको
 तुमअवरदेहो तौविनससैमंगलयेहो ७ यहिविधिजवजाओजदुराई तवतोर
 जककोपअतिकारि दोहा अथमहिजदुपतिकेवचनकियोनहीकळुकान का
 लुकचित्तमहर्गवभरिकरिरेकैभौहकमान चौपाई टेदीनजरताकिकहवानी॥
 भोजराजचाकरअभिमानी १ मतिवोखैअसवेनअहीरा तोहिनलगतजीवकी।
 पीरा २ मुषुतौरेषिलेहुतुमअपने पहिरेहुवसनकवहुअससपने ३ होतुमगा
 इचरावनहारे निवसहवनगिरिविरचिअगारे ४ राजपोसाकखेनअभिलाषो
 अपनीजातिसुरतिनहिंराषो ५ सूधेचलेजाहुजहजाते कसवटिवातवहुतव
 तराते ६ जौन्योतुममूरुषदोउभाई अनुचितउचितनपरतजनार् ७ अबहुमो।
 रजिअपनह ८ कोहुसोअसेवचननकहियो ९ दोहा चहोवचावेनआपने
 जाअहीरतुमप्रान तौतुरतहिअवकीजियेइततेअवसिपयान चौपाई जो।
 कहकंसराजसुनिपाते तौदोहनवंधनबंधवावे १ गोपनकोलूटहिंधनभरी
 तुमकोअवसिदेवावेसरी २ गर्वनरहतभूपकेनेर तातेवचनमानियेमेरे ३
 रजकवचनसुनियरमकठोरा कुपितभयोदेवकीकिसोरा ४ वदिहैपगथाप
 रयकमासो तासुकंधतेसीसउतारो ५ मृतकरजकगिरिगोधरनीमे भयो
 चकितजनहरिकरनीमे ६ अनुचररजकरहेसंगते भगेडारिमोदरीपटतेते
 ७ जवसवभागिगयेचहुवोरा तवहितुरतवसुदेवकिसोरा ८ आपहुवसनप
 हिरिकळुलीने वसनकळुकविरामहिंदीने ९ दोहा औरहुदीनेसपनकोर
 हैजाकेजोग अर्थवहुतमहिकेकिदियहसदेषिपुरखोग चौपाई पहिरियोसा

कनठीलेढाले हंसतचले आगे जुतगाले १ रहोयेकछीपीकरगेहा ताकेहा
 रगये जुतनेहा २ तातेवचनक्रह्योजदुराई अगदारपटदेहवनाई ३ सुनत
 हित्रेमभरोसाथायो रामस्यामत्तरननसिरनायो ४ साधिरियोअवरअगता
 रावेलिवूटरचिरियोअपारा ५ वसनविचित्रपहिरिजदुराई सहितरामग्वा
 लनसमुदाई ६ सोभितभेअतिसत्रुप्रमाथी सजेअसितसितजनुजगहाथी ७
 अतिप्रसन्नकेपुनिजदुराई तेहिवापककहेनिकटवोलाई ८ दोहा दियोमुक्ति
 सारूपतेहिजगमहेविभोअतल सोभाअौरसरीरवलसुमतिसकलसुषमूल

१ चौपाई आगेवलेवहरिदोउभाई सर्वेनसहितअतिआनंदपाई १ मालाकारये।
 कमतिबोना रह्योमधुपुरीभक्तप्रधाना २ रह्योसुदामाताकरनामा तासुहाटमा
 धिहादकधामा ३ ताकेभवनंगयेदोउभाई सोदेषतअतिसैअतुराई ४ पर्योचा
 रनकहिहेवनमाली मैतुवदासजातिकोमाली ५ करहुपुनीतगेहजडराई आ
 सकहिभीतरगयोखेनाई ६ सुंदरआसनमेवैठायो अर्घपाद्यआचमनकरा
 यो ७ धूपदीपनैवेदहुदीन्ह्यो चंदनप्रभुअंगलेपनकीन्ह्यो ८ दोहा जसपूजा
 प्रभुकीकरिमाखाकारसुजान तेसहिंसिगरेसषनकोकीन्ह्योअतिसनमान॥
 चौपाई पुनिसवकोताबूलषवायो जोरिपानिअसवचनसुनायो १ पार्वेनमोरज
 न्मकुलआरु तमकीन्ह्यासवविधिजडराजू २ देवपितररिषिरिनहुंहमारे आय
 नायतुमसकलउधारे ३ अहोअगतपरकारनदोक यहप्रसंगजानतकोउकोऊ
 खियोधरनिमहप्रभुअवतारा करनहेतमंगलसंसार ५ विषमदिष्टिनहिआ
 हैतिहोरी तुमदोकजगकेहितकारी ६ सवमैहोसमानभगवोना जेजसभजो
 ताहितसजाना ७ मैहोप्रभुलघुदासतुम्हारा सासनदेहो ८ दोहा
 धन्यभागतेहिंपुरुषकीतेहिंसमजगतनआन जापैतुवसासनकरहुकेप्रस
 न्नभगवान चौपाई सुनिमालीकेवचनमुरारी रहेमौननहिगिराउचारी १ मा
 लीमाधवमनकीजानी धन्यभाग्यआपनअनुमानी २ महासुगंधितकोमल
 फूला तिनकीरचिहैमालअदला ३ रामस्यामकेगखपहिराई औवहरीन्ह्यो॥

माली

रुक्मिणी

वसुदेवजी

माली

सयनवनाई ४ सषनसहितहरिवलखविद्याये मालीग्रहमे अति सुषपाये ५ ह्री
 वखजानिताहिनिजरासा कह्यो मागुजाहोवेआसा ई तवकरजोरिकह्योपुनि
 माली निजपदभक्तिदेहुवनमाखी ७ होवेप्रीतिसतपदपांडी परमदयासवजीव
 नमोही ८ दोहा सुनिमालीकहंदेतभैयतीनिहुंवरदान विमोपुस्तदरपुस्तको
 दीन्ह्योताहिमहान अरुसरीरवलजगसुजसआयुषपूर्णप्रमान देताकोवलि
 रामजुततहंतेकियोपयान ॥ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवा धवेसश्रीषि
 स्वनाथसिंहदेवात्मजासिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर
 श्रीरुसचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजुदेवकृते श्रीमभ्यागतेदसमपूर्वा
 र्थेअनंदासुनिधौयेकत्रतारिसस्तरंगः ४१ श्रीसुकौवाच दोहा पुनिवसुदेवकु
 मारदोउचलेवजारखजार संगसपासोहतसकलकियेविविधिश्चंगार चौपाई
 कळुआगेचलिकैदोवभाई आवतनारिनिहारिसुहाई १ हेकुवेरीपेउमिरिकि
 सोरी करमेलीन्हेकनककटोरी २ तामेकुकुमचंदनघोरा वितवतचलीजातिव
 हुंचोरा ३ ताकोनिकटनिहारिविहारी भोचचाइहंसिगिराउचारी ४ सुंदरितु
 महौकोनिवतावहु अंगरागकेहिहितसेजावहु ५ हमहिन्देहोपह अंगरागा
 तुमतौनिरषिपरोवडभागा ६ जोअंगरागहमहिकहंदेहो तौसुंदरिदुतमगख
 पैहो ७ हरिकीगिरासुनतअतिप्यारी परममनोहररुपनिहारी ८ दोहा मोहिगा
 ईकुवरीतहोवाँह्योप्रेमविसाल घरीभईकरजोरिकेकीन्हीविनैरसास १ कुषिजो
 वाच चौपाई नंदकुवेरसुंदरखविरासी मेहोभूपकंसकीदासी १ हेकुवरीयहना
 महमारो कंसहिंप्रियममचंदनगारो २ तातमेअंगरागवचाक नृपतिनिकटनि
 तहोयहचाऊ ३ सोपेहुमोहिकर्मयहराजा औरकरहनहिंकौनहुंकाजा ४ पैषि

कुवरी कृष्णाजी

यतुमसोकोजदुनंदन जाहिदेहं गारोनिजचंदन ५ असकहिसगीलषनजुगरूपा॥
 जेहिंलषिमोहतविभुवनभूपा ई मधुरववनवोलनिमनदारी वितर्वनिचलनिवा
 रुसुकुमारी ७ मोहिगईजदुपतिकोदेवी कुवरीधन्यभागनिजलेषी ८ दोहा रामस्पा
 मकेअंगमेसोकुकुमअंगएग लेपनकीन्होनिजकरुनरदिअलेरेअनुराग नामि
 उपरतेकठलांगेखसतपीतअंगरागमनहैजमुनअरुंगगमहैआतपप्रातप्रयाग
 चौपाई भेषसंनवसुदेवकुमारा तहंमनमेअसकियोक्विवारा १ यहकुवरीकोसु
 भगवनावै निजदरसनकोफलदरसावै २ उरग्रीबोकटिदेठीअहई तातेजगकु
 वरीअसकहई ३ मुषहंकीदुतिहैअतिनीकी उमिरिजुवारमनीममुजीकी ४ अस
 विचारकरितहैजदराई करअंगुरीहैचिवुकलगाईपगअंगुठनसोपगानदवाई
 वदनतासुदियउपरउठाई ई भिठ्योतासुकुवरतेहिकाखा भयोकुवरीरूपरसा

सा ७ उन्नतकुचहैगैकटिषीनी रंभषंमसीजघनवीनी दोहा षंजनदगभृगुटी।
 धनुषमुषससिआलरसाल रूपकुवरीलषिलजीसुरलखनातेहिकाल चौपाई भयो
 रूपगुनपरमउदार हरिहरतउपज्योहियमारू १ जदुपतिकोपडुकाकरखो
 रा गंहिवोखीहंसिकैतेहिंरोरा पीतमचलहअवासहभार निकसतजिन्यअवत
 जततिहार ३ मेनखोडिहोअकछनतुमको दुतियनत्रियअसलागतहैनको ४
 रूपगवरोलषिमनमेरो पस्योका मकरफिरतनफरो ५ अवकीजैकछुरुपाक
 न्हाई खेहमोहिंपियमरतजियाई ई सुनिकुवरीकीविनैविहारी गयेसकुविवल
 वदननिहारी ७ सषेनमुषनपुनिस्सामविलोकी कह्योवचनकुवरीकरठीकी

करिकारजजेहिहेतसिधारे ७ दोहा परदेसिनकोअ

तिसुषदकुवरीतोरअगार जेपरदेसीनारिविनतिनकोतुहीअधार चौपाई
मुकुंदमुषमंजुलहोसी खहिकूवरी महासुषरासी १

जइपतिपै कि

अमितसतकारा ३ कोउपुरजेनतोवूलषवावे कोउफूलनमालापहिरावे ४ को
ईचंदनचरनचदाई कोईअतरलैवसनलगावै
देहभोनभूलीतेहिकाला ६ मनसिजविवसभयेमनतिनके

७ छुदेवसनऔरसिरकेसा सुटिगोललिनलाजकरलेसा

वित्रपूतरीसीषडीनिरषहिंजुगुलकुमार
हिंवार चौपाई पुनिअगिचसिकछुदोउभाई पूछनखागेजननवोसाइ १
कहोमषधनुषनेवासा हेमहे आयेलपंनतमासा २

आगेलविहोधनुषउछाह ३

पन

नुषमषसाखा वारनजइपिकियोमषयालक येनहिमान्योत्रिभुवेंनपालक
मषभवेनप्रविसिबरीआई देयोमहाधनुषदोउभाई ६ षडेवलीबहुरक्षनवार
विधिभौतिकेसखनधारे ७ बडोनिभोपूजितवहुसाजू

जइपतिचौपनिहारिकेगहेनहेतमनदीन तवरषवार
चौपाई

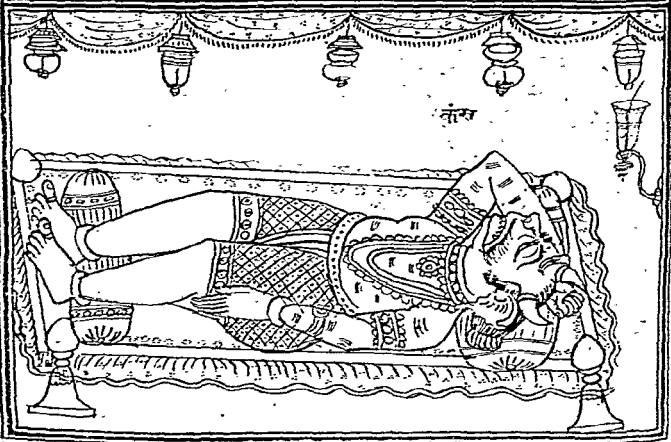
ज्यानहिमानोकेहुंकेरो जाहअनतदेहेकाहेरो २ देहुइन्हैकोउपुरुषनिकारी ॥
छुवेंनचहतधनुपूजितभारी ३ अिसहिकहतरेहरषवार
४ ४ प्याखहिंसोखियताहिवडाई सकलजननजोहतजइराई ५

नुषसहजमुसकाई जिमिगयदकरकषलगाई ई दृटतधनुभोसोरअषडा पू
 रिरहेयासिगरेब्रम्हडा ७ यस्यासोरसोकसहुंकाना वैठसभामधिवहुतडेगना ८
 दृटतधनुषधनुषरषवारे अतिकोपितकैक्वनउचारे ९ दोहा देखनकोअतिमी
 ठयेदोकवालकदीठ वोंधहुइनकोआसुहीकरिकरदोहूँनपीठ चौपाई पुनिमा
 रहुदायाउरघोई धरहुधरहुधावहुसवकोई १ असकहिकैसिगरेसठथाये॥
 रामस्यामकेजवढिगआये २ तवगाहिकरहरिवलधनुइके कसिकसिकोपितक
 मरपटके ३ दैरिदैरितिनकेसिरभारे केतेनकेउरतुरतविदारे ४ चरनकरना
 केतेनकेतारे केतेनसिरमटुकीसमफारे ५ हायकहतभागेरषवारे कंसद्वारम
 हंजायपुकारे ई जेवृजवालकआयेदोई नैदकेतिन्हैकहतसवकोई ७ तेडारेउ
 धनुराउरतोरी मषसालामधिकरिवरजोरी ८ दोहा कळुभारेमदैकळुकका
 कूमिलाये धूरि कळुरषवारेभागिहंमआयेभरिभयभूरि चौपाई सुनतकंस
 अतिकोपहिछायो जाहुहनहुकहिभदनपठायो १ तेषमुसासनसिरधरिधायि
 मारुमारुधरुधरुकहिआये २ तिनकोरामस्यामधनुषडन मारितुरंतहिकि
 योविषंडन ३ भगेकंसभटहायपुकारत रामस्यामवलधामवित्त्वारत ४ यहि
 विधिनृपकेभदनसंघारी मषगनहतेनिकसेगिरिधारी ५ क्विनिरषतविहरा

तपुरमाहीं लौटतभेदेउडेएकाहीं ई अस्ताचलरविगेतेहिं काला पितुडिगह
 रेचलगेजुतगाला ७ हरिवलवलखवितेजठिठाई औरअनूपचरिनवदता।
 ई ८ दोहा सुनेवहुतदेवेवहुतमथुरापुरनरनारि रामस्यामकोदेववरखीन्हैस
 कलविचारि कवित्त विधिआदि कसेवतदेवविहायभरी अतिचातुरीहैवपला।।
 जेनकीखविमेखकिकैखनमेउरमेनिवसीअचलाकमला रघुराजतेईजदुरजे
 वेलाकिलहयोसुषवेमथुरानवला सतिआजुभैवांनीपयानसमैजोकहीवजकी
 वेरहीअवला दोहा रामस्यामआवतभयेजवनिजडिरामाहि नंदमहरतवचलिक
 खकलियआगूतिनकाहिं चौपाई कहेयालालकीन्हीकसेदेरी लागिरहीतुमभेसु
 धैमेरी १ करौनइतैवहुतचपलाई अनवैहै सुनिकैचपलाई २ असकहिहरिवला
 कोकरगहिकै स्यापिनदसिविरसुषलाहिकै ३ मीजिमीजिदोउचरनपषारे विच
 रनकोअमसकखनिवारे ४ कहेयालालअवकरहुवियारी सोइरहोकीन्हीअम
 भारी ५ असकहिदूधभातलैआये रामस्यामकहैसुपितजेमाये ई पुनिकरचर
 नघोइदेवीरा सैनकराइदियोमतिधीरा ७ जानिकसकेमनकीवाते सैनकियो
 हरिवलहरपाते ८ दोहा उतेकंसधनुभगअरुरसकभटनविनास रामकेस्रकर
 तेसुनतउपजीहियमेचास चौपाई बहुतकालखगिजागतरहेऊ नहिंआईनिश

दुषलहेऊ १ करतरह्योमनमोहविचारा

मारिकुमारा २

ठिगयोसभतेराजा विहाकसोसवसचिवसमाजा ३ सोडरह्योपरजंक हिजाई ॥
निहारेसपनदुषदाई ४ कंसहिलेनेहेतमजवूता आयेमनहमीचुकेदूता
५ मनेपुरुषसोमिल्योसपनमे परचढिगमन्योदिसादधि नमे ६ सपनेविषको
कियोअहारा ७ सपनेअंगनतेखलगायो यटविही

८ दोहा यहिविधिऔरहुअसुभषदसपनविलोको

भयोसकलसुषध्वस चौपाई जसतसकेतेहिभयोविहांनू उ

दितभयेजवपूरुवभालू १ वंदीगनजसगावैनलाग्यो तवाहिकंसउठिअतिभयपा
म्यो २ वैक्योआइसभामधिराजा भयोबोलावतसचिवसमाजा ३ निरखेनल
ग्याअसुभतेहिकाला धानविकोहनकरनकराला ४

सा जलहमेसिरताहिनदीसा ५ हेलपिपरेंचंदअरुतारा

निहारा ६ लघ्याछिटनछायामाही धानघोषसुनतोश्रुतिनाही ७ सुवरनवर
नतरुनकहंदेयो रजमेनिजपदचिन्हनपेथ्या ८ दोहा औरहुअसेअसुभवहुखा
धोर्कसतेहिकाल उपजीमनमेभीतिअतिजान्योअपनोकाल चौपाई आयेसा
चिवसकलदरवारा तिनसोभूपतिवचनउचारा १ रंगभूमिकीकरहुतयारी बोख्वा
वहुमसूनवलभारी २ नृपसासनसुनिसचिवसयाने कीन्ह्यातेसाहिसकलवि

३ प्रथमहिरंगभूमिकियपूजन रचवायेउतंगवहुमंचन ४ चहुकितमंचउत
वीचषनावतभयेअधारा ५ मंचनमेवहुविविधिकिताके

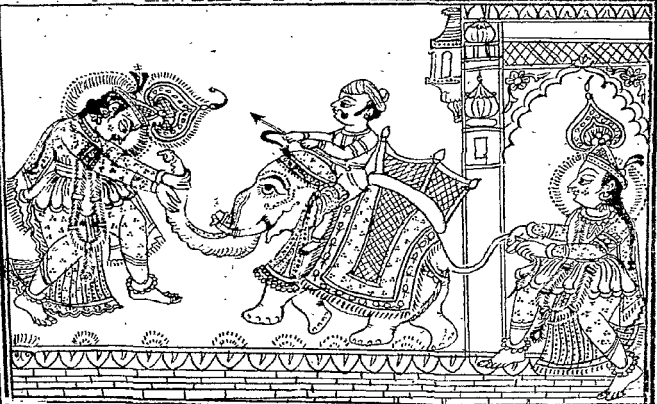
६ वैधेकनकतोरनचहुवोरन सुमनमालवहुठोरनठोरन ७ रं
पुनिदीन्ह्यादुंदुभीवजाई ८ दोहा धनधहरनसो
लायरह्योकुरुपतितुरतमथुरामेवहुवोर चौपाई

भीसोरपुरवासी पावतभेसवअानदरासी १ रंगभूमिमहंमसूतमासा
हातजानिकरिदेशनआसा २ ब्राह्मनछुवीसहुसुद्राऔरदुहरेजेवहुवडकुद्रा
३ येसवरंगभूमिकहंआये निजनिजयलवठेसुषळ्याये ४ आयेऔरहुवदुर
जवारि वैठेनिजनिजजोगअगारे ५ यहिविधिजवजुरिगाईसमाजा तवउठितुरत
भोजपतिराजा ६ राजमंचमहंवेक्योआई सचिवसहितकळुमनहिडेराई ७ मंड
समध्यविराजतकेसे तारनमध्यनिसाकरजेसे ८ दोहा सुनतदुंदुभीसोरतहंनि
जनिहारासहसभामहिआवतभयेलिहेतवलप्रवल चौपाई देदेतालमस
वलधामा भेउताहंउतहंउतहंउतहंउतहं १ धूरिभूरिसवअंगलगाये कटिकाळनी
कसेअतिभाये २ जेवरपहिरिविधिजराऊ मसूजुइकेभरेउराऊ ३ मानहंमस्ता
सभामहिसेहतेवितुडा ४ जुतसागिईसवैवस्ताजू

रिस्माजू ५ मुष्टिक अरु चानर प्रवला कूट और सखतो सख मला ६ यसवमख
 नमाह प्रधाना जिनकेवलकोनाहि प्रमाना ७ देहितालकरिजोर अघाता मा
 जुहै होतवज्रकरपाता ८ दोहा रंगभूमिमहंजुरि गर्दिसिगरीजाहिस्माज नेप
 दारबोलवायतवकहयो भोजकुलराज चौपाई लषनतमासाको अतुराये ना
 दादिकजेवजतेआये १ तिनकोत्यावहुआसुलेवाई कौतुकलयहि तैऊइतआई
 २ प्रतीहारदुतनंदसमीपा आयकहयोअसवचनमहीपा ३ भोजराजतुमकोबो
 लवायो मखअषारोसकलसजायो ४ नंदमहरसुनिनृपतिनिदेसा लेगोपन
 गेरंगनिवेसा ५ भूपतिकहंसवकियेसलामा दूधदहीमाषनकहिनामा ६ ना
 जरदियोरुखीकुसलाई वैठेरायरजायसपाई ७ वृजकेरहेगोपसवजेते वैठये
 कमचप्रहंतेते ८ दोहा करीकुवलयापीडजोयेकसहसगजजोर रंगद्वारपरक
 सतेहिंठोढकियोअतिधार इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवाधवसश्रीनि
 स्वनाथसिंह देवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर
 श्रीरुसचंद्ररूपापात्राधिकारिरपुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमभ्रागवतेरसमपू
 र्वाधिआनंदाम्बुनिधौदिवलारिसस्तरंगः ४२ ॥ :: ॥ श्रीसुकौवाच दोहा चला
 नखगेजवसिविरितरंगभूमिकोनंद तवकरगहिबोलतमयेहखधरअरुनंद
 नंद चौपाई हमहूंचलिहैलषनतमासा देखनकीमनमेअतिआसा १ रहिहैहो
 मंडेरामहंनही लैचलुनंदववासंगमांही २ बोलेमहरतवैरिसिहाई करहुनव
 हतंलाबलरिकाई ३ जहानहैकळुकामतिहारो कियोबोलावननृपतिहमारो ४
 असकहिसिविरिराषिसुतदोऊ गयेनंद औरहुसवकोऊ ५ कळुक्वारमहंस
 नतनगारे गमनहेतदोअभयेतयारे ६ दुतमजनकरिमोजनकारिकै पहिरि
 पोसाकसषासवजुरिकै ७ रंगभूमिकहचलिमुंरारी संगसषासाहंतहलथारी
 ८ दोहा करीकुवलयापीडकहलप्याद्वारमहंठ गजपालकअवष्टसिरच
 ढपोकौपअतिवाद छंदनराच विलोकिमन्तनागरामरुस्रकाळनीकसी सा
 मारिकुंतलानिवांधिलीनमंजुलैरसी कह्योपुकारिपीलमानसोजलंधसोरकै
 हटायनागनागपालदेहु औरठोरकै १ तुरंतदेहुपंथरंगभूमिजोनहेतहै नतो
 न गीचमीचकेपठाईहैअचेतहै सुनेनहीलषनहीहटावतोनसिंधुरे चहेपयो
 नआपनोगजेजुतेजमैपुरे २ सुनेमुकुंदवेनपीलपालकोपकैमहा दवायकैक
 रेंद्रकुंभयेनअकुसेतहो तुरंतदेवकीकिसोरवोरघोरजोरसो सवेगपाइआइगो
 कियोकठोरसोरसो ३ करिंदसोकालहैमनोसरूपकालको लपेटिसुंडसोसा
 योतुरंतनंदलाखकोदुतैचितुंड सुंडकोछोडायेदेवकीलला कियोतलेप्रहारतासु
 दंतऊपरैभला ४ गयिलुकायतासुपायवीचकीनचातुरी फिरैलंग्योमहाकरीक

रीगोविंद-आतुरी सुगंविपायसुंडकोयसारिमाधवैगह्यो कुच्योगयंदहोथ्यतो।
 हरीधरोनहीरह्यो गोविंदजायपाखिलेगहेप्रतक्षयु कुको पचीसचापलेगयघ
 सीदिनागतु कुको महावलीअहिंदकोविहंगनाथज्यांगहे गयंदतैसहींगह्याह
 रीनजारकेमहै ६ इतैजेविसोकतैचसोगय्योहटोकरी नसावकासठढहोन।
 कोलह्योतेही धरो जहांजहांकरीभ्रमेतहांतहांभ्रमेहरी भ्रमेदुवर्षवालज्यां।
 गहिसोपुष्पाकरी ७ तुरंतहांतरकिकैमुकुटजायसन्मुखे भगनवेगसाचला
 यथापरकरीमुखे चल्यापच्छेडभेगजोसगर्वसागराजतो गहैपदैपदैमनोगो।

विंदमंदभाजतो ८ घोषाउनेहितैगिरेमुकुटधावतेथा तहांसुदंतकेभरैगिसे।
 प्रकोपमेभरा तरकिदेवकीकिसारऔरऔरजातभे मनंगदंतजारसौंधरासते
 समातभे ९ उपीछिकैमहीवठायसीसनागठढभो नयादकेगोविंदकोगयंद
 गर्वगादभो तुरंतपीलपालहजोहैअवधनामको दबायकुंभअंकुसेप्रचारि
 रामस्यामको १० धुवायकेमतंगकोतुरंतवन्नआरगो हलीकह्योहनोहरीक
 रीषरोषेलायगो तवेनभागकान्हठढसन्मुखेभयेतहां नगीचहीपहैविगादुते
 मतंगजोमहा ११ विंद १२ गोविंदगोपसारिदारदंडको गिरायदीनभूतलेह
 रीकरीप्रचंडको गिरैगजेमृगाइ सोदवायसीसपावसो उधारिखीनदंतयका।

हाथसोउएउसो १२ दोहा पीलपालव्रवष्टकोतेहीदंतसोनाथ मारिनिकहीजोर
 सोकियोळटकोमाथ चौपाई वलिरामहुंयकदंतउपारा मस्तोनागकरिघोर
 विकार १ मरोमतेगजतहोनिहारी औरहुपीलपालवलभारी २ धायेत्रसकहिहं
 रिवलवोर वंचिनजोहिंवसुदेवकिसोर ३ तिनहिंदंतहोनिहरिहलधारी वंचेना
 येकहुडारेमारी ४ मृतकमतेगजत्पागिमुरारी रंगभूमिकहंचलेसिधारी ५ नि
 जनिजकंधधरेगजदंता करनहारमनुश्रतकश्रता ई हरितनगजश्रानितकी
 वृटी मनुतमालपरवीरवहूटी ७ तिवचिचगजमंदविंदुसोहोही तेसहिसेदविंदुदर
 सोही ८ दोहा रामस्यामग्वाननसहितरंगभूमिसधियाय रहीजाहिजसभाव
 नातेहितसपरदेशाय १ कविन मल्लजान्यावज्जश्रयोनरजनिनरवरनारीजा
 न्योसभामद्विआयोमूर्तिमानमार गोपजान्योमीतनिजपापीजेपुहुंमीपतितो
 ऊसनजान्योआयोसासनकरनहार रघुराजवसुदेवदेवकीतो जनिवालमूढतो
 विराटजानेजादवगुनेश्रधार जागोजान्यापरंततुकुसजान्योआयोकाखरंगभू
 मिभायोरामसंगदेवकीकुमार दोहा करीकुवलयापीडकोसुनिकेकंसविना
 स लषिरोहंनदुरजैमहामानीमनश्रतित्रास चौपाई रंगहिरोहिनिदेवकिला
 ला सोहितमंदोउवाहुं विसाला १ अवरश्रभरनश्ररुवनमाला सोहिरहयोश्र
 तिसैळविजाला २ मानहुंउत्तमनटजुगश्रार्द चितवतहीचितलियोचोरार्द ३ स
 भामद्वि औरहुदसश्रासा ल्यायोरामस्यामपरकासा ४ वैठिरहेमंचहुंमहंजेते
 पुरजन औररहेमहिकेते ५ तेसवनिरषंतजुगुखकिसोर पायिकुरुपतिमोद
 नथोर ई सुवयकटकद्रुगरहलगार्द तरपिनिरषिनहिंगयेश्रचार्द ७ पिये
 लेतमनुनेनलगार्द चाटतहेगनुजीहवढार्द ८ दोहा नासतेजनुसंधतेमिल
 तभुजानिवद्याय पुरजनसिगरेमोहिगदेशतहीदोउभाय चौपाई कहंहिंपर
 सपरमनुजश्रलेषे जैसहिंमुनेतेसेहांदेषे १ रूपसधुरसिगरेगुनश्रगर महा
 प्रवलदोऊलटनागर २ जौनजौनकाननसुनिराषे सोलषिहरिवलपुरजनभा
 षे ३ येनारपनकेश्रवतारा प्रगटतमेवसुदेवश्रगारा ४ देवकिउदरउदधिवि
 धुमयऊ तसुदेवहृजकोलेगयऊ ५ वढेगुपुदोउनंदनिवासा सिसुपनकियपू
 तनाविनासा ई विनावर्तदानवकोमास्तो जुगश्ररजुनतरुतरउधालो ७ संप
 चूडकोसीसंधास्तो औरहुवहृदानवनविदास्तो ८ दोहा ग्वालनगौवनकोलियो
 दानानलंतेरापि कालीमथिमघवानकोविनमदकियइनमाथि चौपाई सातहि
 नागिरिवरकोधास्तो चातवषतेत्रजेउधास्तो १ विहंसितमुदितनिरषिमुयद्र
 नको तिरहकलेसमित्योगोपिनको २ यहउदितजदुवंसउजागर जगजा
 हिरविसुदगुनसागर ३ इनहीतेमहनुश्रतिपैहे जवयहकुटिलकंसहनिजैहे

४ येजेठेभाईहरिकेरे रामनामजगवोजघनेरे ५ सोभामानसरोरुहनेना सुधासा
 मानमधुरजेहिबैना वत्सप्रलेववकादिकवीरा हेन्योसदनकहेयेवखवीरा ७ यहि
 विधिकहेसकलपुरवासी हरिवल्लविपायेसुषरासी ८ रंगभूमिमहेवजेनगारे
 ठेकेतालमधुतल वारे ९ दोहा रामस्योमकोतुरततहेअपनेनिकटवोलाय गर्व
 भरोचानूरभटटीन्हेयावचनसुनाय चानूगैवाच चौपाई हेदृजराजकुर्वरहेरामा
 तुमदोकहोअतिवलधामा १ मल्लजुद्धमहंयरमप्रवीना सुनिनृपतुमहिखषन
 मनकीना २ मल्लजुद्धकरवावेनहेतू तुमहिबोलायोरंगनिकेतू ३ मथुरामंडल
 मजेप्राणी तेसवकंसप्रजासुषधानी ४ भाषतसुनहंवेनयहसाचा मनसाओ
 रकरमनावाचा ५ प्रजाभूपकोपुसीजोराये तौसवविधिमंगलफलचाषे ६ प्रा
 जाजोनहिभूपतिरुषराषे तापरईससकलविधिमाषे ७ मल्लजुद्धमधिरंगा

तिहारो देषनचाहतभूयउदारो ८ दोहा गऊचरावतमेदोकतुमजसुनाकेतीव
 अतिसेअनरुद्धेवहुतनिकटवोलायअहीर चौपाई रहेषलतेमल्ललडाई हे
 भेषस्योयहअवेनसुनाई १ मल्लजुद्धजानौसवभाती हेतुम्हारचौडीअतिस्वाती २
 हमकेतुमकेअवअसचाही जालेभूपतिहोयउस्वाही ३ जिनपेनृपप्रसन्नअति
 हाई तापरलोहकरतसवकोई ४ सकलभूतमयहोवैराजा तातेकरहुनृपति
 रकाजा ५ सुनिचानूरवचनजदुराई तैसाहेनिजअभिलाषमहाई ६ देसवालके

उचितसुवैना बोलेकृत्स्नपायअतिवैना ७ हमहै प्रजाभोजपतिकेरे वनवरहूसवक
हैनिवेरे ८ दोहा मक्षजुद्धकेकरनकोजोयहरियोनिरेस परमअनुग्रहसोकिने
हैमपरभोजनरेस चौपाई राजरजायसुमेसिरधरिहो मक्षजुद्धसवविधिदत्त
करिहो १ पैककुगिरालेहसुनिमोरी खरिहो मैअपनीजोजोरी २ हैवालकन
हिहैवलवारे खरैवरोवरहोयहमारि ३ सुनुचानूरमक्षताहपै धर्मरहतथिरसा
वकाहपै ४ सभामदिनहिहोयआधर्मा हमयहकहेदेतनिजभर्मा ५ सुनिकैजु
पतिवचनसुहावन बोलतभोचानूरअपावन ६ चानूरोवाच नहिंतुमवासकना
हिंकिसोरा तुमअवलदोऊवरजोरा ७ रह्येजोसहसगजनकहैभैलत सोगजा
कहमास्यानुमषेखत ८ दोहा तातेमक्षजअतिवलीजिनहिंनतुम्हरीभीति तेतुमा
सोलरिहैअवसियामेनहिअनरीति मेरेसंगतुमहीलरोहेवसुदेवकिसोर मुष्टिक
केसैगरामहैलरैपूवकरिजोर ॥ इतिसिद्धिअमन्महारजाधिराजपाधवसअप्रीवि
स्वनाथसिंहचूदेवात्मजसिद्धिअमहारजाधिराजअमहारजाअप्रीराजावहादु
रअप्रीकृष्णचंद्रकापात्राधिकारिरघुराजसिंहजुदेवकृतेअमभ्रागवतेदसमपु
वोधेअनंदाम्बुनिधौत्रिचत्वारिसंस्तरंगः ४३ ॥ :: ॥ श्रीसुकौवाच दोहा सुनतव
चनचानूरकेकरन ठोकैताल रंगभूमिमधिठाढभेमुजावढायविसाल चौपाई
तैसहिंवलिरामहुतेहिकाला मुष्टिकसन्मुखभेदेतावा १ प्रथमहोयसोहोयमिला
ये फेरिचरनसोचरनभिडायि २ लपटिगयेचारिउवलवांना होनलग्यातहजुद्धमहो
ना ३ रामकृष्णमुष्टिकचानूरा निजजयहेतकरहिंवलपूरा ४ येकयेककहअंवाहि
निजवोरा येकयेककहंभैलहिंवरजोरा ५ मुष्टिमहिकरअंगुठाकरिके मारहियेक
येकनवलभरिके ६ ठोकरदेहिकहंदिहुनीको टोउकरहिंवहनिजनिजजीको ७ क
हैजोरितहंनिजनिजमाथा जोरकरहिंगहिगहिदोउहोथा ८ कहंखातीसोखातीमे
ली लैदोउजाहिंदूरिलगिरेली ९ दोहा तहकोउकोउकहंहोयगहिभैलहिभूरि
भमाइ पुनिकोउकोउकहैदूरिलगिकेकहितुरतउठाइ चौपाई कहंभुजभरिभरि
अंगदवावे जामेअस्थिवूरदेजावे १ कहंयेकयेकनदेहिंपहारी उठहितुरतकोप
करिभारी २ ठांडहोहिकहंपुनिदोउछटी कछुहटिकेरिजाहिकहंजुटी ३ कहंपा
निभ्रमनखगहिनृपराऊ देपहिअपनोअपनोदाऊ ४ कहंकोऊकोहंकेपाछेजोही
कोऊकोहकेपारसुमाही ५ जहंजहंजातचपलचलिजोई तहंतहरोकततुरतहिं
साई ६ जोइजोइजोनहिंपंचखावे साइतहंरोकहिंचलननपावे ७ जोकोउकवा
हुंपीठपरजावे सोताकोवहविधिलौटावे ८ दोहा जबलौटतनहिंनवतुरतलेनसमे
टिउठाय अतिवलसोतहभूमिमेवाहतदेनगिराय ३ चौपाई सोतोउपरछुटिदु
तजावे कोनिहुंविधिधरनीनहिंआवे १ कोउवाधतगलभुजापसारी ताहिछोडायलेत

बलभारी २ कौउकोऊकहं धरनीवै ठावै कौउकोऊकहंपकरिगिरावै ३ कैसहंधरनि
 पीठिनहिजाती करिउठतसन्मुषकरिछाती ४ कौउकोऊकहंधोषादेते लपटि।
 तुरंतचरनगहिलेते ५ विचविचबोलहिंसावधानरह नहिंचवरावहहियेधीरग
 हु ई असहारेवलमुष्टिकचानूरा कराहंनुहुचाहतजेसरा ७ कराहंपरसपरपंच
 पारा कळुश्रमकोनहिंकरहिविचारा ८ दोहा अतिसुकुमारकुमारदाउमस्रप्रव
 ल्महांन रंगभूमिसहंलरततहंतियनअजागदेषान चौपाई भरिउरअतिदा
 थामहराजा कहंहिपरसपरनारिसमाजा १ राजसभामधिहोतअधर्मावैठेसज
 नसकलसुकर्मा २ होतवलावलजुहुअजागू कौउनकरतवारनकसलोगू ३ रा
 जहुकहंरोकतकसनाही कढतनकळुकोहुकेमुषमाही ४ जौनसिषापनभूप।
 तिमनै तौसज्जनउठिकरहिंपयानै ५ कहांसल्लअंगकुलिसकठोरा कहंसुकुमा
 रअंगजुगळोरा ई कहंगिरिसरिसमस्रवलकरे कहंवालकजोवननहिंपुरे ७ ॥
 अवनहिंदेविजातयहभाई वैठहिंचलहभवेनमहंजाई ८ दोहा होतअधर्मसमाज
 माधिकेसेदेषाजाप पुहुमीपतिपापीदियोवलअरुअवलखराप चौपाई जौनसा
 भामहंहोइअधर्मा तहेनहिंवैठहिंकवहुंसुकर्मा १ लिषोधर्मसाखुहमहंभाई सोहं
 मसिगरोदेहिंसुनाई २ सभासदनदूषनगुनिनाना जाइनसभाकवहुंसतिवाना॥
 लषिअनुचितजोरोक्यानाही तौअतिपापभयेतेहिंकाही ४ जोअनुचितनृपको
 रुषराष्या तवहुंसकलपापफलचाष्या ५ तवकोउकहीफेरिअसिवाता लषुसजनी
 हरिसुषअवदाता ई सनुवोरधावतश्रमयाये सेद्वंदसिगरेमुषआये ७ कमल
 कोसजिमिजलकनसोहे तिमिहरिसुषअमजलमनसोहे ८ दोहा पुनिकोउकहल
 पुरामकोमुषअनुजदगलाल मुष्टिकपरअतिकोपकरिविहंसतरौहिनिलाल १ ॥
 कवित जिनकेपदसंभुस्यंभुरमाकरसेविततेनरसेदरेसैं वहुंधेनुचरावतवेनुवजा
 वतगावतसंगसषाविलसैं वनमालविराजतहैरघुराजसुवेनकहंजनुफूलष
 सैंधनिहैं वृजकीधरनीजहंयेप्रभुदोऊविकुंठविहाय्यवसैं १ सुंदरतासिगरेजगा
 कीइनहीकेसरीखसी सबआई हैनवरोवरकोऊकहूंअधिकेइनतेमुषकोकहि
 जाई श्रीरघुराजरमाहंरहीरमिसोळविपीवहिंनैलगाई गोकुलगाउकीग्वारि
 गमारिनीपूरुषकोनकियोतपमाई २ दोहनमेगृहलेपनमेदधिमंथनमेअरुमा
 दिरभारत भूलतमेतोभुलावतमेसिसुकोदुखि रावतसेजमेपारत अंगनमेअंग
 रागलगावतवधनिहैहधुराजउचारत गोकुलगाउकेग्वारिनीग्वालगोविंदगोविं
 दगरेसोपुकारत ३ भोरसमेअरुसांभसमेसुरभीनसषानलैजातअौआवत वे
 नुकीटेरसुनेसिगरीवृजकीवनिताग्रहकाजमुलावत श्रीरघुराजकढीधरतेषी
 वारिविधन्निहैकविगावत देषहिंस्थामकोसुंदरअंननैननिमेननिमेषलगा

वत ४ दोहा सुकजवाच यहि विधिनारिनिके कहत जडुनदन करिको प महाम
 स्त्रचानूरकेवधकीकोन्हीनाप १ चौपाई कहहि नारिसवअरतवांनी रामस्यामके
 नेहहि सानी १ वांधेहतोक सअ सनेवृ निजपुत्रनवधदेशनहेतू २ वसुदेवहि
 देवकिहिबोलाई दियोयेकमंचाहिबैठाई ३ तेनिजपुत्रनमस्त्रनसगा लरतवि
 लोकिसिथिलभेअंग ४ कहैकुमारनरक्षैईसा हमहिअधारअहेजगदीसा॥

५ नहिजांनतंसुततवलमतिभोरी जिनुकीनहित्रिभुवनमहेजोरी ६ ज
 सजसमस्त्रलरतकरिजोरा तसतसवदतदुहुनदुषघोरा ७

वसुदेवहुदेवकिदुषतापी भाषहिहायकसवडपापी ८ दोहा दूतैप्रवस्त्रनमस्त्रसे
 गमस्त्रजुडकेरंग रंगेरामअरुस्यामदोउथकेनयोरेहुअंग चौपाई केस्त्रओरा
 चानूरप्रवीरा करहि विविधिविधिपंचअपीरा १ तैसहिमुष्टिकअरुवखरामा ल
 रहिपंचकरिकरितेहिठामां २ कुलिसकमोरकेस्त्रकेअंग निनकेलहतप्रहारअ
 भंग ३ महाप्रवस्त्रमस्त्रचानूरा ताकेअंगभयेसवचूरा ४ कैगोसिथिलथाकअति
 खागी तवतौकोपज्वालजियजागी ५ वाजवेगकरिकेअतिरुही हरिउरहन्गोवा
 धिजुगमूठी ६ टरेनहरितिलभरितहेटारे जिमिमतंगसुममालनमारे ७ पुनिजा
 इपतिचानूरभुजागहि पटक्यावहुभमाइताकोमाहि ८ पटकतभूमिनिकसिगेअ

ना गिस्त्रोकुलिसमनुमही महाना ६ दोहा विलगभयेसिरकेससवमुषकादि
आईजीह रुधिरधारदसद्धारकैवहंनलगीतहंरीह चौपाई इनकेपहिलेमुष्टि
कमझा हेन्यो रामकहंमुष्टिप्रवला १ तवसकोपकैतहंवलराई तलप्रहारकीन्ह्यो
नजिकाई २ रामपानिकरलगतप्रहारा कंपतमुष्टिकषायपछारा ३ गिस्त्रोधर
निमहंसोविनप्राना जिमिपादपलहपवनमहाना ४ मुषंतनिकसीश्रानितथा
रा विथुरिगयेसिगरेसिरवारा ५ मुष्टिकअरुचानूरविनासा लषिकेकूटमल्लवि
नत्रासा ६ तुरतरामकेपीळेआई बोधिमुष्टिभरिजोरचलाई ७ तेहिनचितेरोहिं
नीकिसोरा हनीवांममूठीकरिजोरा ८ लागतरामवामकरघाता अस्त्रोमनहंभो
वज्रनिपाता ९ दोहा तोसखमल्लप्रवस्रअतिजदुपतिपैदुतधाइ मारनचाह्यो
तेगसिरअतिसेवेगवढाय चौपाई ताकेपहिलेहितहंजदुराई चरनप्रहारकियो
सिरधाई १ भयोळदुक्ता सुतहंसीसा मरिकेगिस्त्रोअवनिअवनीसा २ पुनितो
सलकोपितअतिधायो कैसवेगतहंतेगचलायो ३ तेहिंहरिकियदुतचरनप्र
हारा ताकोदरैभयोडुदफरा ४ तोसखमरिगिरिगोधरनीमें जनमादितमेह
रिकरनीमें ५ सलतोसलमुष्टिकचानूरा औरहकूटमल्लअतिसूरा ६ जवपाच
हेनकेस्रवलमारि तवसवमल्लभगेभेभारि ७ लैलेजीवदिगंतनजाई कस्ररामभ
यरहेलुकाई ८ दोहा रह्योनकोऊलरनकोरंगभूमिमहंभूय रामस्यांमठांढेरहे
सोभापरमअनूप चौपाई पुनिसपानिकहंनिकदबोलाई करनखगेषभुमस्रखडा
ई १ बहुविधिपंचनकोदरसावेहारेकवहंतिनहिंहरावे २ रंगभूमिनूपरभनकारी
छापरहीअनिअनदकारी ३ रामस्यामतालनवहुठोंके करहिंपंचपंचनकहुरोकें ४
करनीदोहंनकेरिनिहारी पुरवासीपायेसुषभारी ५ लगेसराहंनरामस्यामको॥
सकलपुकारिपुकारिनामको ६ भलोकियोमस्रनकोमारयो केसमहीपतिकोम
दगास्त्रो ७ औरसंवेपायेअनंदरा छंडेयेककेसमतिमंदा ८ भयेतहांदुंदुभीधु
कार औरहुवाजनवजेअपारा ९ दोहा चानूरादिकमारिगेमस्र औरजवभाग
रंगभूमिदुंदुभिजकेसहिंनीकनलाग चौपाई तवमंचहितेआपुपुकारा वंदक
रहुमतिमदनगारा १ पुनिसिगरेवीरनगोहरायो अनिसकोपतिनवेनसुनायो॥
२ दोउवसुदेवकुमारनकाही देहनिकारिरहेंदतनहां ३ मथुरामेकहुरहंननपा
मे रहंतोआवसिदोकवधिजावे ४ लूटिलेहुसवगोपनकाही नंदमुसुकवोधि
योहहां ५ नंदमहामतिमंदअहीरा याकेकळनमोरिहपीरा ६ कादहुवसुदेवा
हुकरमाथा यहकुमतीअैगुनकरगाथा ७ मेरैसेंगळलकियोमहाना अवनवे
लवहुवीरप्रधाना ८ दोहा कहवावतजोममपिताउगदसेनअसनाम ताहकोव
धकीजिथेसाथआसुयहिठाम हैमेरोरिपुपूरसोराजकरनकीआस मेरिरिपुसेने

हकरिवाहृतमोरविनास २७

तरकिट्मेकिदामिन

दोहा कसकान्हलपिमचपरगुनिनिजकालकराल उठिआसनतेतुरतहीगा
ह्योढालकरवाल पदरीकुट उडिगयोकंसतुरतैअकास नहिकरीकान्हकीनेकु
त्रास जदुनाथगगनमेगोतुरंत इतकरजहेतमातुलैअंत १

तकंस मनचहतकरनभगिनेयधंस दोउफिरतमंचकेचारिवार

१५ २ जवकान्हजात राहिनीवार तवकंस आवतोवामगेर

१ इतचमकिजातजडुकुलप्रधान अतिवेगकियोजडुकुलेदिनेस जतकीटगहो
तिमिगहो कसकहमंचमाहि ॥

जेसचिवरहेतेहिमंचवठ

परकंसहिदवाय तहकंजनाभधरिविस्वभार परिकंसपीठिपरवलअपार

दोहा

१ रगभूमिमहमचिरहोथलथलहाहाकार

वठतमाहि षातपियतसेवतस्वसतनिरय्यमश्रीपतिकोहि ॥१५२१७॥
गिहनजोजदुनाथसरूप कंसलीनभोताहिमेताहीळलमेभूप मुजंगप्रयाता
कुट तहांकंसकेकनिगोथआदी रहेआठभाईवेडेजेयमादी
धंसतकोपकेके चलेरामसामेवधैसखलैके १

धरोमारुवोलेसभामडिवाता २ रहेकंसकोकषतूकेखलीने

२ रहेरामठादेतहांवोजधामा

लियोद्वारकोवेडनासोनिकारी चलेकंककेसन्मुषेकोपधारी ३

ककेसीसभारी मित्योसोमहीमपखोनानिहारी ४

कपाना गर्दटिसोलागिजेसेपवाना ५ हंन्योवेडनाताहकेसीसमाही संवे

अगद्वेभसोसातहांही ६ रहेऔरहंजेसबेकंसभा

॥१॥ तहांअभुतेविकमेरामकीन्हो चत्याचकह

कियोवेडनाकोप्रहारेअपारे कितेकेपगैओमुजेगोडिहारे ई कितेसीसपूटेकितेलंक
 दूटे कितेयेकजुटेभयेवूटवूटे मरेकंसकेजेरहेआठभाई भटौजेवंचेतेगयेहेपरार्ई
 ७ हनेसिंहजेसेमतगैवरुथे हनेपारामसैकंसकेआतजूथे पडोकाखसोरगके
 भूमिमांहीं कोकरमकोरैसकैदेषिनाहीं ८ दोहा रामकेरत्नकीखषिविजेसिचत्र
 म्हादिप्रवीन हरषतअतिवरषतसुमनदेवदुंदुभीदीन चौपाई नाचनखगीअपा
 छरानाना करनखगेगंधर्वहुगांना १ सुरमुनिकिन्नुभरेउछाहन रामस्यांया
 कोखगेसराहन २ सुनिवधकंसकंसकीनारी महाराजकेपरमदुषासे ३ सिरपी
 टटद्रगओसुनठारत हायहायबहुषारपुकारत ४ गिरीकंसकेऊपरआई छुटे
 केसतनभानभुलाई ५ औरहुनुपभ्रातनकीनारी निजनिजपतिपैगिरीदुषारी
 ई करिआखिगनरोदनकाही बारवारपतिसिरउरधरहीं ७ निजनिजपतिमुषा
 खषिदुषसानी बालहिनारिविविधिविधिवानी ८ दोहा हायनाथधरमग्यप्रिया

हकरिवाहवमोरविनास २३

कवित्त भूपनलकारसुनिउठेसरदारसवैकडेसखरा

।रवारखमकेचमाकरे

माकरे तरकिदमकिदामिनी

दोहा कसकान्हलपिमचपरगुमिनिजकालकराख उठिआसनतेतुरतहीगा

उडिगयोकसतुरतैअकास नहिकरीकान्हकीनेकु

इतकरनहेतमातुलेअत १

जिविचरतघोर २ जवकान्हजातदाहिनीवार

जातदिसिवाभकोपि

जेसचिवरहेतेहिमचवैठ

दियपटकपुहमिपरनदलाख

परिकंसपीठिपरवलअघोर

जिमिसिहतजेकरिकरिविध्वंस ८ दोहा ७

संघार रंगभूमिमहमचिरहोथलथलहाहाकार

वैठतमाहिं धातपियतसोवतस्वसननिरप्यमश्रीपतिकोहि ता. ३. १५

गिहूनजोजेदुनाथसरूप कसलीनभोताहिमेताहीकूनमेभूप भुजगधयाता

रूढ तहांकसकेककनिगोधआदी रहेआठभाईवेडेजेअमादी

धंसतेकोपकेके चलेरामस्यामेवधेसखलेके १ अदाहोनभ्रातिरने आठभ्राता

धरोमारुवोलेसभामद्विवाता २

नहीचित्तकीन्हे २ रहेरामठोदेतहांवोजधामा

लियोद्वारकोवेडनासोनिकारी चखकककेसन्मुषेकोपधारी ३

ककेसीसभारी मिल्योसोमहीमेपसोनानिहारी ४

रूपाना गरुट्टिसोलागिजेसेपषाना ५ हन्योवेडनाताहकेसीसमाही

अगुटेमसोसातहांही ६ रहेओरहेजेसवैकसभ्राता कियेयकवारिवलेसा

कलह मारे ८ दोहा पर अधीन रहे गे उर रहे कुटिल के सकिये वाध करीन सेवा करुम
 हे चवतात मातु अपराध श्री सुकौवाच चौपाई गिराम दुख जद कुल सुदेवकी।
 सुनि मोरित व सुदेव देवकी १ भूलि गयो ईस्वर पर भाकू दोउ सुत उर खगा यकु
 रु राज २ लीन्हा अक माहे वै ठाई सो सुषयक मुषन हि कहि जाई ३ सींच हि सु
 तन नैन जल धारा रह्यो नतन करतन कसम्हारा ४ गदगद गरोन निकसति वा।
 नी प्रीति रीति अति सै अधिकानी ५ यहि विधि मातु पितहि सषदे कै उठे कसरा।
 माहि संगलैके ६ उग्र सेनके गये समीपा यगवेरी कटवाय महीपा ७ जोरि पानि
 तिन सो अशबोले अपने जियकी आसै बोले ८ दोहा तुमहि हौ नलायक अहौ

जद कुलके महाराज पालह सिगरे प्रजनको करहु राजके काज मैज जानके आव
 सके होनाहिनरस तुममातामह मोरहौकी जैसकल देनि स २ चौपाई मैतिहै रोसे
 वक कै रहिहौ सासन सकल रावरागहिहौ १ भरेसेवक भयेनरसा इडादिकसा।
 व आयसुरसा २ तुमहि नजरदेकै यहि ठोसा करिहै सिरमरिपगज प्रनामा ३।
 और नपनकी कितिके तिकवाता तुव अधीन रहिहै सबताता ४ असकहि सिंहासन मग
 चाई तामे आहुकको वै ठाई ५ गगोदिक उपराहित आनी राजतिलक कियसारां
 गपानी ई अधकम धुदसाह जदवसी औरहुजातिबंधु सुरअस ७ भागिगये।

नहिंसाहतिसिगरीविधिविगरी २ भईसकलमंगलतहीनी सि

सवभूतनतेविन्त्रपराथा

४ वैरवांधिसवप्रानिनमाही मंगलपावतहैकौउनाही ५

संधारक रामकेसूत्रजगमंगलकारक ई ताहूपैतवभगिनिकुमारा २५

१ हरिद्रोहिनकोयाजगमाही सुषपावतकहुदेष्पानाही ८

दोहा

न्हियाप्रभुरषवाय पुनिजेकसादिकमरेतिनकोतहंजदुराय मृतकक्रियाका

२ पुनिहखिलवसुदेवअरुदेवकिकेदिगजाय

७९

तहंवसुदेवहुदेवकी

जांनिदुहैनजगदीस संकितकैनहिंमिलतभरहेचितैअवनीस ॥

राजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्रा

राजसिंहजूदेवकृतेश्रीमभृगवतेदसमपूर्वार्धेअनंदाम्बुनिधौचौमासिसौअ

लरंग ४४ ॥ ॥ श्रीसुकौवाच दोहा हरिजान्योपितुमातुकोभयोहमारोज्ञान

तसस्वरसमेतिके जानेमोहिंभगवांन १ चौपाई असविचारिवैस्ववी ॥

भेफयलावततहंजदुराया १ पुनिदोऊनननदोऊकरजोरी

२ हेजननीहेजनकहमारै हेमरेतिपायेदुषभारे ३

रा भयोवितीतऔरहीठोर ४ हेमरेवालखेखसुषआसा

नासा ५ हेमअभगवसआपसमीपा वसेनवालकालकुलदीपा ई

तपितु घरमहंवालक खहतजोसुषसनेहकुलपालक ७ सोहमपायोतुवघर

नाही भागिकरतसोहातसदोही ८ दोहा सवसुषकोसाधकअहेअसोजोनसरी

रतेहिंपितुपालितयारकरिदेतविविधिसहिंपार चौपाई असेजननीजनकहुः

कौही उरिनहोतसतवरषहुनाही १ समरथभयोआपुसवभाती तनधनतेपरि

वारजमाती २ नवजोमातुपितैनहिंपालै निजपुत्रननारिकहुंखालै ३ ताहि

मरेजमभटखेजावै मासुताहिकीताहिषवावै ४

गुरुविप्रअरुवृद्धविचारी ५ औरहुनिजसरनागतकौही

ई सोजीतहिहेमृतकअजागा स्वासखेतभस्वाकसमाना ई

२ ७ नहिंसेवैनकिपचरनतिहारे १६

मविनग्नहसुतचरुपरिवारा

नहिंसाहतिसिगरीविधिविगरी २ भईसकलमंगलतेहीनी सि

सुवभूतनतेविनचपराधा

४ वैरवाधिसवप्रानिनभाही मंगलपावतहेकोउनाही ५

संधारक रामकैस्त्रनगमंगलकारक ई नाहूपैतवभगिनिकुमारा

७ हरिद्रोहिनकोयाजगमाही सुषपावतकहूँदेषोनाही ८

दोहा :

कैदीन्हैपाप्रभुरषवाय पुनिजेकसादिकमरेतिनकोतहंजदुराय मृतकक्रियाका

२ पुनिहरिवखवसुदेवचरुदेवकिकेदिगजाय

तिनकेचरननकीतुरतवेरीइईकदाय

कियप्रनामासिरधरिपगनहलधरआरमुगारि तहंवसुदेवहदेवकी

संकितकैनहिंमिलतभरहेचिदैचवनीस ॥

राजश्रीसहाराजाश्रीराजावहाइरश्रीकृष्णचंद्ररूपप्राप्ताहजाता ७ वेषे

८ दोहा हमनिजमीतनकोमि:

४४ ॥ :: ॥ श्रीसुकोवाप्यौसिगरीइहांजदुकुखसुहिदनकेरिचौपाई मेरे

रसमेदिकै जेकेहेआनुअमितदुषरासी १ कीजेअवसंकाककुनाही ॥

भेफयलावतवर्तजमाही २ यहिविधिवहप्रकारसमुभाई

नयेजूनकैनकरजतकेपात्रघने औरहुकासआदिवहतेरे ४

। कियोप्रनापजेरिजुगहोथा ५ ॥

कलहमारे ८ दोहा परअधीनहैमबोवरेहेकुदिलकंसकियबाध करीनसेवाळम
 हेअवनातमानुअपराध श्रीमुकोवाच चौपाई गिरामृदुखजदकुलसुदेवकी।
 सुनिमोदितवसुदेवदेवकी १ भूलिगयोईस्वरपरभाऊ दौवसुतउरखगायकु
 रुराऊ २ लीन्हेयाअंकमाहैवैठाई सोसुषयकमुषनहिकहिजाई ३ सीचहिंसु
 तननेनजस धारा रह्योनतनकरतनकसम्हारा ४ गदगदगरोननिकसतिवा।
 नी अतिरीतिअतिसैअधिकानी ५ यहिवि
 महिसंगलैकै ६ उग्रसेनके गयेसमीपा पगवेरीकटवायमहीपा ७
 तिनसाअसवोखे अपनेजियकीआसेषोखे ८ दोहा

इ २ सवापय
 दौवभाई प्रगदिमनुज
 सकरनकियमनमे ई

रहेरिसनमहजीवबुकाई

१ रामकस्तभुजरक्षनपाई

रथकीसमुदाई देवसरिसविहरहिग्रहमाही तिनकेसुषकेसेकहिजाही ३
यादीठिजेहिंवसतसरोही कोटिकलानिधिलषतखजाही ४

नितनितहरिमुखचञ्जुजहेरी ५ मथुगवासीभि

कवस्तुकेआसी ई हरिमुखसुधाइगनकरिपाना भेपुरकेचइहजुवांना ७
मपुनिआनरहाये नदनिकदतुरतहिंवलिआये ८

नी सुनिममविनेलेहपितुमानी ९ दोहा पालनहमरोदुहनकोतुमदोजकीनत्र
पार जननीजनकहतेअधिककीन्होपरमदुबार चौपाई ३

मान्योमुहितजिदुसरकवहनजोन्यो १ करैपुत्रसमपालनजोई
तिसोई २ कुटिलकंसकोअतिहिडेराई मुहितुवंगहपितुदियपहुचाई ३ त

वहुंकसत्रासनहिंधारी तुमकीन्हीहमारिरषवारी ४
या अहेमीतवृजलोगलेगीया ५ कवहनआनभातिपितुजांनेह

निजसुतमानेह ई अबैजाहुचदावताता विरहतुम्हारनमेकिहजाता ७ वष
नेहरजअहेतिहोरे तुमतेप्रियकोउनादिहरे दाहा हमनिजमीतनकोमि

लनअवसिआइहेपर भेटिनिपगरीइहाजदकुलसुहिदनकरि चौपाई भरे
विरहअवसिवजवागरे आमुअमितदुषरासी १ कीजेअवसकाकछुनाही

हमअहेविसेकिमाही २ यहिनिधिवहुप्रकारसमुभाई भूषनवसनवहतम
रजतकेयात्रघने औरहुकासत्रादिवहतेरे ४ दियोनंदकहसा
दरनाथा कियोघनापजोरिजुगहोथा ५ पुनिपुनिनंदमिलेहरिकाही रहीतनक

तनमे सुधिनाही ई प्रेमविकलमुषकढतिनवाता औ सुनधारनेनजलजाता ७
 नंदप्रेमकरपारावारा कोकविवरनिखहतहे पारा ८ जेतनेकहैखगैसवथोरी
 किमिवरनोथोरीमतिमोरी ९ दोहा जसतसकैनेंदग्वालजुतवसतभयेदृजजा
 य मानहुँसरवसआपनोमथुरहिदियोगवाय चौपाई पुनिवसुदेवसुतनवो।
 खनाई दोउवृतवंधकरनमनचाई १ गगचिारजतुरतवोलाई औरवोखिब्राम्हा
 नसुषलाई २ वेदविहितवृतवंधकरगयो दीनममनिगनअमितकुटायो ३ पु
 निवकरनजुतगायमगाई तिनकोकनकमालपहिराई ४ औरहसिगरेभूषन
 गजी वसेनविसेषिदापिविनदाजी ५ विप्रनअलेकारपहिराई पूजिपावदीन्ही
 वगाई ई बहुधनतासुदकिनादीन्ही धरनीसिरधरिनतिवहकीन्ही ७ पुनि
 कसजनमदिनमोही इसहजारगोविप्रनकोही ८ दोहा कंसभीतिकोमानि
 मनहीमेवसुदेव देवेकोसकल्पकियजोन्योनहिंकोउभेव चौपाई तंसुसमी।
 गायतेहिकाला ईईदुजनकहवुद्विविसाखा १ जवव्रतवंधदुहनके गयऊ व्री
 हवर्जतवदोउगहिलयऊ २ गगचिार्जआप्यसुषलाई गांयचीदियदुहुँनपदा
 ई ३ सवविद्यनकेप्रगटनहारे जगपतिदोउवसुदेव कुमारे ४ दिव्यज्ञानअपनो
 दोउभाई प्रगटिमनुजवपुदियोऊपाई ५ असेरामस्यामतेहिंकुनमे गुरुग्रहवा
 सकरनकियमनमे ई सुवरनस्यदनचडिहविधामा गेअवतिकापुरीखलाया॥

आ
 ध्या
 हेत
 ३ ता
 तिमो
 कहै

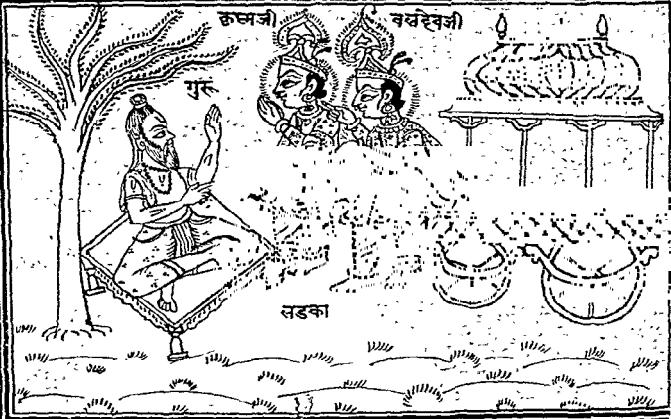

कृष्ण बलदेव को जन्म

७ तहं सुनि सादीपिनि अस्सनामा रहुवउजेनन गरमति धामा ८ तिनकेनिकट
जायदेवभाई कियो प्रनामपगनसिरनाई ९ दोहा विनै कियो कर जोरि कैहं मेपा
दावहनाय हमदो कतबे सिप्यहे धरहुमा अमहं हाथ चौपाई सुंदर सरख सुभावा
हिदोऊ जाको निद वकवहनकोऊ १ साईरीति गहिनि वसेन लागे गुरुके चरन आ
मित अमुरागे २ गुरुपगके सेवन कीरीती अरु करिबो जैसी गुरु प्रीती ३ सोजगक
हसि अमुरागे भाई गुरुगहमहं निवसे सुषपाई ४ सुद्वलति दोहं नकी देषी उत्तम
सिप्यहिने चितलेपी ५ सादिपिनि अति आनंद पाई लगे पदावेन दुहुं नवोसाई ई
अपसाई अत्र अग अरु वेदा फेरि वपनि पद सहित विभेदा ७ धनुखेद पुनिसक सप
रायो सन्ने देवता ता सुवतायो ८ धर्मसास्त्र पुनि दिशो पढाई पुनिमीमा साशियो
वताई ९ दोहा न्यायसास्त्र सिगरो सिषे षटविधि भूपतिनीति रामस्याम सादीपि
नीदिय प्रदा प्रजुत प्रीति चौपाई सब विधाके दोऊनि धानां सब पुरुषन मेदोऊ प्रधा
ना १ येकवार जो गुरु कहि दीन्है सुनतहिं सकल कठ करि लीन्है २ चौसठविधा चौ
सठदिने मे नामस्याम धरि लियो बुधिनेम ३ प्रथमगाइवो दुदितियवजाउव नीजोना
चभाउदस्साउव ४ चौथो नटको नाचवजानो पंचयो चित्र सिषव अनुमानो ५ छठये
तिलक देववहुभांती सतयोतंदुख फूलनजाती ६ तिनकी चौकवनाउवनीकी हेरतह
रनहार जोहीकी ७ अठयो फूलनसे जविरचिवो नवयोदसनवसेन अंगरचिवो ८
दोहा सभावेठवे कीरचनवसन विछाउवतत्र जेहिजसतेहित सथापिवोदसयोजा
नहुअत्रा चौपाई पलेगसेजरचिवोइ जारहि सलिलतरंगवजाउववारहि १ येरवा
जलरोकियोत्रयोदस त्रैटक करिवो अहेचतुईस २ मुमनमालनिरमानपंचदस
पागवां धिवोजानहु
३ डवजानिये सप्तदस नारी भूषन रचव अष्टद
४ भूषन पहिराउवहे वीसा ५ इंदुजालजानिचोइ।
६ सा ई हस्तखाचवीहेतेरसा पाकविविधिरचिवोचौ
७ रचिवोवहुरूपहि सा ८ दोहा कठपूतरी।
९ नचाइवो सनाइसयोभेद वीनाडमरुव
१० विद चौपाई कहनीजा
११ नवहेठनतीसा मूरतिरचनजानियेतीसा
१२ त्तकवांचव
१३ हैवतीसा २ नाटकसास्त्रज्ञानतितीसा पुर
१४ ता य
१५ टायरवि
१६ वोपतीसा धातुनतार
१७ तीसा ४ का
१८ वोसवा
१९ विधिअरतीसा ५ धातु
२० ततालीसा
२१ तनर
२२ गरचिवोयकवालिस रत
२३ यानि
२४ नोतिता
२५ लिस पसुपगजुधविदेचोवा
२६ यहा सुक
२७ तीसा
२८ तेवचादनकरवयहहेपटक
२९ साईके

स्तकहिवोअरतालिस् १ षड्वयारसीहेउनवासा ज्ञानदेसभाषापचासा २
 कहवभविष्यप्रस्तद्वयावन पूजनजंत्ररचवहैवामन ३ तंत्रसास्त्रपठिवोहै।
 तिरपन रतनवेधिवोजानहैचोवन ४ मानसप्रस्तकहवहैपचपन विविधि
 कोसकोजानवकृष्णन ५ वहकुरियेकसिद्धिसंतावन ठगवदसरेकोअंश
 वन ६ सूतरचवरेसमवोनमठि जुवायेखिवोसाठिजानुगठि ७ आका
 रचनकरिवोहैयकसठ वालषेलवहैवासठ ८ दोहा तिरसठविघ्रवि।
 नासिवोकोनहैविधिजोहोय चौसठियोगीवस्तुकोवहृतदेषावैसाय येहै
 चोसठहकलावरनहिकविमतिधाम येकयेकदिनमेसिषिलियेएमअौरच
 नस्याम चौपाई गुरुकेनिकटजाइकुरुराई जौरियानिअसविनेसुनाई १॥
 मागहुगुरुदक्षिनाविचारी दैहैजोरुविहोयतुम्हारी २ रामस्यामकीसुनि।
 मृदुवानी मनहैगुन्यासारीपिनिज्ञानी ३ इनकीमहिमाअहेमहाई नहिमा
 नुषकेसीप्रभुताई ४ ततिकरिसलाहनारीसो खेवदक्षिनागिरिधारीसो ५ अ
 सकहिवठिनारीठिगजाई करिसलाहदुतवाहेरआई ६ रामस्यामसोवचा
 नउचारा क्षेत्रप्रभासहिमोरकुमारा ७ बूडिमस्थोसागरमहंजाई सोईदक्षि
 नारीजैल्योई ८ दोहा रामस्यामगुरुवचनसुनिकह्योजोरिकरवात दैहैतुव
 सुतदक्षिनाभलीकहीयहतात चौपाई असकहिवदिस्येदनप्रभुदोक गा
 योनअौरसंगमहंकोऊ १ क्षेत्रप्रभाससिंधुकेतीरा जायभयेठोदोउवी।
 रा २ हरिवलआगमजानिनदीसातेहिखजलैवहुरतनमहीसा ३ आयभेदा
 दैपगसिरनायो तवप्रभुताकोवचनसुनायो ४ देहसिंधुगुरुपुत्रतुरता ना
 तोकरवतिहारेअता ५ तिहैरीतेगतरेगअया ॥ बुडिगयायहिठोरकुमारा ६ तवा
 सागरकरजोरिडेराई रामस्यामकोविनेसुनाई ७ समुद्रवाच हैसनहस्योगुरु
 पुत्रतिहारे दैखपचजनयेकवलवारो ८ रहतसलि ९ धिसंषसरूपातोनहस्यो
 गुरपुत्रअनूपा १० दोहा सुनतसिंधुकेवचनप्रभुतुरतसलिलमहंजाय निरषिपे
 चजनदैलकोदियोकपानचलाय चौपाई तुरतकठ्योदानवकरसीसा ताकेउद
 रसोहजगदीसा १ हेस्योगुरसुतकोनहिंपाया निरख्येकसंषकृविख्यायो २ पात
 जन्मजाकरहेनामा गह्योतुरतताहिघनस्यामा सागरतेकदिरथमहंआये जम
 पुरकोगमनेअतुराये ४ रामसहितजमपुरमहंजाई पांचजन्यदियसंषवजाई ५
 सुनतसंषधुनितहंजमराजा आपोआगुजोरिसमाजा ६ रामस्यामकहंकियोप्र
 नामा खेगोपुनिलेवापनिजधामा ७ पूजनकियषोडसद्वप्रकारा नैननवहतिप्रा
 मजलधारा ८ दोहा पुनिजमवोयोजोरिकरमेतुम्हरोहोदास करैकाहमैआपा
 कोआपसुरमानिवास चौपाई सुनिजमवचनतहाभगवाना मंदमंदमुषकियोव

पौना १ तासुकर्मवसगुनिअधिकारा स्याये संदीपनीकुमार २ सोगुरसुतममदेहु
 मगाई ममसासनसिर धरिजमराई ३ सुनिहरिवौनीसेजमनीसा दिवोतुरतसुतस
 यमहीसा ४ रामस्यामखेगुरुसुतकोही आयेखोदिगुरुगनहमाही ५ दिवोगुरुकह
 गुरसुतप्यारो कहखैहोपुनिवचनउचारो ६ सांदीपिनअतिअनदपाई रामसो

मकहंगिरसुनाई ७ तुभसवविधिगुरुदखिनादीन्हो कोउनहिअसगुरपूजन
 कीन्हो ८ दोहा जाकेतुमेरुमसिष्यहेतागुरकोमनकोम कवहुंनकळुवाकीरहर
 रहतमुदितवसुजाम चौपाई जाहु भवेनअपनेदोउभाई जगमेकीरतिहोइमहा
 ई यहलोकहुपरलोकअतूली कवहुंनकौनिहुंविद्याभूखी २ यहिविधिगुरुसास
 नकहपाई रामस्यामअतिअनदखाई ३ सुवरनस्यदनचदितोहेकासा गुमने
 अनकदुदुभिलावा ४ मारुतसरिसवेगहेजाका घहरतमेघसरिसजेहिवा
 का ५ असेस्यदनचदिदोउभाई आयेमथुरापुरोसोहाई ६ रामस्यामकहखि
 पुरवासी भयेसकलअतिअनदरसी ७ जेदिनवीतेविनभगवौना तेदिनवीतो
 वरखसमाना दोहा पुनिमथुराकेजनसवेहरिपदनेनखगाय मनहेहेरानो सर्व
 सहगयेफेरिसवपाय इतिसिद्धिप्रीमन्महाराजाधिराजवांधवेसम्प्रीविस्वनाथ
 सिहरेवात्मजसिद्धिप्रीमहाराजाधिराजप्रीमहाराजाप्रीराजावहादुरप्रीरुष्म

चंद्ररूपापात्राधिकारि रघुराज सिंह जू देवकते श्रीमद्भागवते पूर्णार्थानंदा मुनिषो
 पंचवत्वारिसत्तरंगः ४५ ॥ ॥ सुकौवाच दोहा जदुपुरमे मंत्री प्रवरके स्वसपात्र
 तिप्यार सिष्यरहस्यतिकार ह्ये उद्वबुद्धि उदार १ चौपाई हरिभक्तनमे परमप्र
 धाना हरिविनदुजोकवहुंनजाला १ अंतरंगसंगी हरिकेरो प्रीतिपात्रप्रभुकेरनिवे
 रो २ असे उद्वकहं थककाला करसोकरगहिकेनेदलाला ३ वोखेमधुपुवचन
 सुसकाई सषाजहदुतत्रजे सिधाई ४ मातुपिताममनदुजसोमति केहै मेरे वि
 रदुदुषितअति ५ जिनको जायदेहसमुझाई अहै ब्रजमे अवसिकनहाई ६ नदुज
 सोमतिदुषनहिकरह ककुककालउर धीरजधरदु ७ कान्हतुम्हारपुत्रकहवाई अ
 वनअरकेकेहै जाई ८ दोहा असकहियो कान्हरकहयो वहमाषनअनिमाठ ता
 कीसुधिकारिकेहमहिलगतसुधासुठिसीठ चौपाई अरदुतुमवहुभातिबुझाई ॥
 विरहसोकसवदियहुमिटाई १ पुनिगोपिनकेनिकटसिधारी यहपातीनुमदिहो
 हुहमारी २ कहियोकोमलकोमलवतियो नातोफटिजेहैतिनछतियो ३ गोपि
 नकेहैसप्रानपियारे हंसपरतनमनधनजनवारे ४ समहितकोडिदईकुलका
 ने मोहिछोडिदसरनहिजाँने ५ असीठजवासिनीवियोगिनि मोहिविनसोका
 सिंधुकीभोगिनि ६ केवलव्रजमेपरोसरीर तिनकोजियममदिगमतिधीरा
 ७ ममपथलषतदिवसनि सिजाती पपिहातकतपथजिभिखाती ८ दोहा लोक
 लाजकुलधर्मसवतजेमेरेहेतु तिनकोमैसवभांतितेसुरतिकरोकुलकेतु कवि
 च विरहानलतेसवदेहंदहीसमनेहकीवांधीजंजीरिनीहै अंगुरीनमेछाखेपरे
 गनतेतजेभोजनपानहुजीरिनीहै रघुराजबुझाईयोऊधवजायसवेपहिलेकी
 अमीरिनीहै अवमेरेवेछोहतेप्यारोअहारिनीकेगईषासीफकीरिनीहै १ दोहा ॥
 रंदावनतेमधुपुरीजदपितीनहीकोस तदयिकोसकोटिनभईव्रजवनितनविनहो
 स चौपाई सषाकरततिनकोसुधिमारी विथाहोतकेहैनहियोरी १ जीवतपावहा
 धोअवनही यहसैसमेरेमनमाही पैहमआवतसमैपुकारी कह्योतिन्हेआइहो
 सिधारी ३ यहआसाअंठकेजियकेहै विनागवननुव तनतजिदेहै ४ अवन
 हिऊधवकरहुवेखवा जाहुहोहुव्रजकेअवलखा ५ मेरेविरहवारिनिधिमांही वृडा
 तगहहुसुदरिनकाही ६ तेमोहकोतनमनतेप्यारी तिनसुधिविसरतिनाहिवि
 सारी ७ कारजवसमेरेहोइहाही प्रानवसतव्रजनीरिनमांही ८ दोहा मेरेअरु
 प्रजतिपेनकेजुरतरहेजवनैन कवहुपखकपरिकल्पसमकरतरहेअचेन चौपा
 ई वहुतकहैकातुमहिबुझाई जसमानहिंतसदिहेहुमनाई व्रजनारिनगाथासु
 षगावत वचनकदतनहिगरभरिआवत २ उद्वप्रीतिरीतिहेजेसी व्रजमेजायदे
 विहैनेसी ३ बेकाखिदीकुंजनकेरी केहिविधितजेसुरतिमतिमेरी ४ जिभुव

ब्रजसुधिकरतलगतमोहिंफाको ५०

१ ब्रजधरनीवटपत्रसुषारी ई आदिवालखेलततनमरो

२ ७ लागि अक्रूरतरंगमहाई वटदलतेदीन्हे विलगाई ८ दोहा औरहुअस
कहियेउन्हेहमतमनहिं विलगत जहांकततहंका मिनीजहंका मिनितहंकता।
श्रीसुकोवाच चौपाई यहिविधिप्रभुकोआयसुपाई

कारिवंदनजडुनदनपायन चढिस्पदनगवन्मोअतिचार्यन २ गयानदगोकु

अस्ताचलअथवतदिनराई ३ साभसमैसुरभीचरिवनते आवतर

सवैपरिकनते ४ उडीचहंकितगोधरधूरी ठोरठोरब्रजमेगयपूरी ५ कहंकह

खरहिंथेनुहितसीगसुधारे ६ गरजहिंमेघसरिसचहुवोर

चलहिंथेनुपाळेसवठोर ७ वायनभारभरीतहंगोई विचरहिंचहुंकितआन

दुकाई ८ दोहा तिनकेपाळेवाकराचलहिकरतमदुसोर मानहेनिजनिअमात

१० चौपाई गौवैनिजवकरनप्रतिधावे

१ जहंतहंवकराकूदिरहेहै पियेनहेतअतिसेउमहेहै २

३ कोउकहथेनुधूमरीधोरी हैकहलीलीलालकलोरी ५

हतदूधलेजाह दोहनिदेहुकहतकोउकाह ६ कोऊगोपतहंवेनुवजावे

चचरिवनगावे ५ अहैआजुविसेषिकन्हाई असगोपीअभिलाषवदाई ६

७ परीपथमहंनैनलगाई ८ दोहा असहिअभिलाषाभरेगो

१ काडगरआवनचहतगोपाल १

गायरहीमनभावन १ कोउगोकुलकेगवाखिनिगवाला

आवनहितनंदकेलाला २ पूजहिंदेवीदेवमनावै धूपदीपनेवेदलगावे ३

निअतियरविपितरनपूजे जोमेसकलमनोरथपूजे ४ कहंहिथीतिअवळाडि।

विहारी औरठोरनहिंहोयहमारी ५ जनमदेहितेहिंजोनिविधाता

नैननदोउभ्राता ६ असकहिफूलनमालचदाई करहिंवंदनासीसनवाई ७ के

विहरतिमनुसरूपघरिगोरी ८

ठामा निकसिरहोषुषस्यामहिंस्यामा दोहा कुरुपतिवहगोकुखनगरखशिनप

स्योअसकोय हायस्यामभिलिहो कवेअसनकहतजोहोय चौपाई असहउदव

हैनहिंजोवत स्यामनामसुनिजोनिहिरोवत १ फूलकुसुमदूरतमकरंदा हरिविर

मनुआसुनचंद्र २ वैठतरुनपगसोरसुनावत ६

त ३ केजनकुजनगुजहिंभौरा कहंहिमनहुंकहंनंदकिसोर ४ कध ५

सरनिप्रभाते मनुहरिआगमगुनिहरधाते ५ साभसमैमुद्रितनहिंभाय मनहुं

दुषीगुनिहरिनहिआये ई कोककराकुलमदगुमराला देरतमनुहंहायनंदलाला
 ७ गोवैमथुरामगकळुजावे हरिहिनतकिरोवतफिरिआवे ८ दोहा हरिनीअरु
 हरिनीसकलजेवजवसतसदाहि धावतकुंजनिकुंजप्रतिमनुहेरहिहरिकाहि॥
 चौपाई उडवप्रममयोत्रजंदेष्ये धन्यधन्यत्रिभुवंनतेलेष्ये १ असुलागतउड
 वकेमनमे कहंतेकेस्तकठतयहिंखनमे २ लष्यानकोनौयलखजमाही जहंह
 रिचरनचिन्हहेनाही ३ पातपियतवागतअरुवेठत हंसतवतातकठतअरुपेठ
 त ४ गोकुलमेसवटोलहिटोलै गोविंदगोविंदगोविंदवोलै ५ सोहतस्यामरंगज
 मुनाको मनुहरिघ्यानप्रगटरंगताको ई मरुधारमैरुसिततरंगा हरिविनवाधत
 मनहंअनंगा ७ निरषिपरतिपियरीवृज धरनी केस्तविरहमनुभईविवरनी ८
 दोहा उडवप्रजमंडलख्यारंग्योकेस्तअनुराग परमप्रमोदितकरतभोत्रैप्रनाम
 वडभाग चौपाई रहेवखतेवाहरवाला उडकोरथनिरषिविसाला १ तेदुतदौरि
 कह्योसवपाही नंदलालआवतप्रजमाही २ वालवचनसुनिकैवृजवासी धायेदेष
 नलहिसुषरासी ३ कहंहेकहंहे असरवभयऊ धरीयेकसंवदुषभिटिगयऊ ४
 नंदहंनिकसिवाहिरैआई पूंखनलागेसिसुनवोलाई ५ देष्याउडवकोरथजवही॥
 जन्मिकेस्तसषाहेतवही ई हरिकोमिलनमादभोआधा चलनहरमिटिगेकळुवा
 धा ७ आगूचखिउडवकहंलीन्ह्या नंदहिलषिसोवरस्यतजिदीन्ह्या ८ दोहा आयअ
 सुहीनंददिगकीन्ह्याचरनप्रनाम लीन्ह्यानंदखगायउरउडवकोतेहिठाम चौपा
 ई भयोतासुउरआनदधामा मानहंआजुमिलेधनस्यामा १ पुनिकरगाहिगेभौ।
 नलेवाई दीन्ह्योपरजंकहिवैठाई २ उडवकोजदुपतिसमजाना लदकियोसतका
 रमहाना ३ विविधिमांतिमेवापकवाना अरुविजनमसरंजननाना ४ कनकथा
 रभरिनिजकरल्याये सादरउडवकाहंजेमाये ५ पदपधारितांवृक्षवाई सुषित
 सेजउडववैठाई ई चौपतचरननंदरतिसाने मटिपथअमवचनवधाने ७ मथुरा।
 तेउडवभलकीन्ह्या आयजोहमकहदरसनदीन्ह्यो ८ तुमहौलाखसषाअतिप्या
 रे प्राणहंतेप्रियअहोहमार ९ दोहा अरुहंभयेकरिकैरुपाकहहसकलकुसलात
 रामस्यामकोळोडिममद्रगनहिदुतियदेषात चौपाई हैवसुदेवकुसलवडभागी
 सषाहमारपरमअनुएगी १ वेदनसहितवसतग्नहनीके अहंसुहिदउनकेप्री।
 यजकि २ भलीभईवेरीपगळुटी भलीभईचिताचितदूटी ३ भलीभईजान्नातसमे
 त कंसमारिगोपापनिकेत ४ निजपापहितेलह्योविनासा करतरह्योसाधुनक
 हंतासा ५ मानतरह्योवैरजडकुलको फेरनवह्योधर्मकेपुलको ई पैयकअचरज
 लागतप्यारे लघुवालककेसहिकिमिमार ७ उडवकहह्येकअववाताजेहिंसुधि
 आवतमानसुलाता ८ दोहा कवहंकाहूंसांकहूकान्हरसुरतिहमारि करतअहेकीनि

169

चौपाई कवहुँजसोमतिकी सुधिकरही जेतिनके

दुषपावकजरही १ जवतैमैमथुरातेआयो तवतेजसुमतिअन्ननपायो २

आगी ३ उद्वकहहुसपालाखनके रहेअ

नोषसुवनगवालनके ४ तिनकीकरतकवहुँसुधिप्यारे ५

वनआशुषराय ६ रहोपूछतोअसजिनपाही ७

कीधैभूलिगियायहिकाला ८ जिनगोपनके घरमहंजाई माषनषातोरहया

९ दोहा करतसुरतितिनकीखलाऊधवदेहुवताय

चौपाई ऊधवकहहुकान्हप्रजकेरी १

२ जात्रजमेकरिमाषनचोरी घातफिस्त्यावंहयोरिनषोरी ३ यादजकोहैकान्ह

नाथा ऊधवकहैसूयेतवमाथा ४ नदावनकोसुमिरनआवत जहारहयोवा

वजावत ५ गिरिकीसुधिभूलीकीनाही जेहिदिनसातधस्त्योकरमाही ६ उद्वकवहु

खन कवहुँकरिहिगवालनकुलपालन ७ क उ न न सु विख

८ कवहुँनरहेपानिठरअसखासा ९

चौपाई जवअहैप्रजनगरकन्हाई आननआमदिसानभछाई १

जेहिआननमहँसुभगनासिका मंदहँसिनानदप्रकासिका २ प्रफुलितनीरज

दिवसनषयरगिरिधास्त्यो ३ प्रषभासुरकालीभयतेरे लियवचायदजगवालघ

नेरे ४ जवजवआपपरीदजभीती लियवचायकान्हरअरिजीती ५

जकौनवचैहै हँमहिँजसोमतिकोसुषदेहै ६ कोब्रदावनधेनुचरैहै कौनमाधुरी

वेनुवजैहै ७ कोदधिमाषनदधचोरैहै कोहँसिहँसिमृदुवेनुवतैहै ८ दोहा

ववाकहि कौनअसगोहरेहै मोहिजौन

चौपाई ऊधवकान्हसुरतियवआवति १

सिथिलकेजीही फेरिकरहिँकारजकळुनाही २ दिनवीततन

ई नैननीदिनहिँनिसासिराई ३ ईजमुनाकीकूलनिकुँजे जिनमेअलिकुलमंजु

लगुँजे ४ तेकान्हरविनसोहँहिनाही जिभिविनजीवसरीरअथाही ५ यागोवरध

नगोसुषदाई भोदुषदायकविनाकन्हाई ६ याददावनअतिरमनीको विनलाल

नलागतअतिफीको ७ परेस्यामपगजेहिअस्थाना तेउपटेइविगयोषपाना ८

दोहा तेसुषघातीअवभयेलपिछातीफटिजाति केहिमाँतीप्रजमेवसैनहिँजाती

दिनराति चौपाई जहँजहँषेखतरहेकन्हाई तेथलअवकेसेलपिजाई ९ येईथल

तेईलषततनहोतदुसाला १ ऊधवकेहिँविधिसुधिविसरावैअ

सकहूँ नहिं जहं खालन भावै ३ ऊधव रामस्याम सुतदोऊ इनहिं कहत सुवरस
 बकोऊ ४ देवकाजहित ब्रजमहं आये अिसहिं हंसों गर्गहगाये ५ कंसरह्यो अति
 सैरनधोरा दसहजार हांणी करजोरा ६ निमिमल्लह मुष्टिकचानूरा सलतो सलकू
 दहुवल पूरा ७ नागकुवल यापीडमहाना सहसनाग समजोवल वाना ८ दोहा
 इनसबको अति सहज ही है न राम अरु स्यामा विन प्रयास गजजूह जिमि है नै सिं
 हवल धाम चौपाई तीनताल की धनुं खवाई वज्रसार समजे हिं कठिनाई १ ताहि
 येक करते गहितोरा ऊषदंड जिमि सिंधुरकोरा २ सातदिना नषपर गिरिधारी
 ब्रष प्रखंधेनुक संघार्यो ३ त्रिनावर्तवक आदि सुरारी हन्योषिलतहि महं गि
 रिधारी ४ तति अ समन परत विचारा रामहं स्यामई सअवतारा ५ निरषिदुहु
 नकर सरख सुभाऊ नहिं जात मोहिं ईस्वरभाऊ ६ श्रीसुकौवाच कहत कहत
 यहिं विधि हरि लीला सुमित हृदयाः ७ कठो नवैन गरौ भरि आ
 येः नेहनीरनिधि नदनहयो ८ दोहा अमविकल ब्रजपति भये गयेतुरत है मो
 न हरिकेतन मे मनवस्यो तनरहिगा ब्रजभौन चौपाई जवते मधुन गरीते नदी
 आवत भये विहाय सुकुंदा १ तवतेज सुमति अति दुषपागी भोजन पांन सबै
 दिखलागी २ परीरहति धरनी विनसेजू मनहं फट्या हरिविरह करेजू ३ खंदहो
 तनहिं आसुनधार है नहिं तनमेतनक संभार ४ हाकन्हवां मुषमेरट लागी चि
 तवतरे नदिष सदुषपागी ५ नंदहं जदियवहुत समुभयो पैताके मनधीरना
 आयो ६ सुनतनद उडव संवादा कोउगोपी लहिकै अहलादा ७ दैरिज सोदा
 हिवचन सुनायो कान्ह सषामथुरते आयो ८ दोहा कान्ह नाउ सुनि अवनमेउ
 ठीतरत अकुलाद गिरी कहत कन्हवां कहां उडवके दिगजाइ चौपाई उडवसे अ
 सकह्यो जसोदा कन्हवां वसत अहं जत मोदा १ कहं माषन पावत बहलाई केहिं
 दिगरहत होइ गोसोई २ कौन करत कहै सब सोपति नहिं मथुरामहुव सतिजसो
 मति ३ वाततरह्यो न पहर दिवस जव देतीरहीष वायताहितव ४ निजकारजू
 वसमथुरा मांही तिनकी सुरतिकरी कोउनाही ५ ब्रज आवंन पावत नहिं होई रो
 कत कहै सठ सबकोई ६ सुमिरकजदुपति गुननिकलाया करतिजसो मति वि
 विधि विलापा ७ वदति पयाधरते पयधारा तैसहिं द्रगते आसुअपारा ८ दोहा
 नंदजसो मतिको अति तहरि मेलषि अनुराग दारतदगजल नंदसोकद उडववद
 भाग १ उडववाच चौपाई धन्य धन्य ही नंदजसो मति नारायंन महं किय असी
 मति १ जगके जनन माह सुषदाय कतुमही ससस राहनलायक २ हरिमहं जसतु
 वैकिय अनुरागा तैसोतु महं कियोवद भागा ३ और जीवकोऊ जगमाही मेरदग
 नपरत लषिनाही ४ येदोउ जगकारन भगवाना रामस्यो महं पुरुष प्रधाना ५॥

भूतनद्वेष्यापितभगवांना पेरकअर्थहै विविधिविधिज्ञाना ई जोजनप्राजवि।
 योगकालसेसुधिसनहूनभरिकियगोपाचमे ७
 निपटनिडरकैजमलघुसेटी ८ १।१५
 १५ १६ दोहा अपिलहेतमानुषवपुषश्रीनारायनमाहि
 तनयोकिअनुरागसदाहि चोपाई जेपरमारथपंथासाकी
 रहीनवांकी १ थोरेहिकालमाहव्रजआई तुमकोसुषदेहेजडराई २७
 मातुपिताहरिकेरे प्रेमीतुमसभपरेनहेरे ३ जडकुलकोवेरीनृपकेसा
 मकरितासुविधंसा ४ तुम्हरेनिकटआयदेउभाई जौनदियोअपनेमुषगाई
 ५ सोकरिहेसुतिअवसिगावेदा तिनसमसत्यसंधकेनदा ई
 ६ तुमसमकोऊतहरिअनुरागी ७ निरषहगेसमीपजडराई ८५
 ९ दोहा वसतदारुमहेजिमिअनलमयतहोतउदात
 १० कहर ११ १२ १३ १४ चोपाई १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 नहिअभिमाननेकतनहोऊ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 नहिमातानपितानहिनारी १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 नकेआपनोपरायो कर्मअधीनजन्मनहिगायो १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ई करहिअनेकनजगमहलीला जिनकोनितगावहिसुभसीला ७
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 करहिकस्तयकयहससारे १ दोहा भूमतमाहजिमिलषिपरेसिगरे १५
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ताता सकलजगतकेसुतपितुमाता १ अहैनियतासकलजगतके ७
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 सुषदानिभगतके २ देखोसुन्योभूतअरुभावी वर्तमानअरुप्रस्तजवावी ३
 ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ४ परमारयसरूपजडराई

हिंससैत्रज राई ५ असीसुनिउडवकीवानी नंदजसोमतिअसअनुमानी ई ऊधततो
 कहवावतज्ञाना यहवोलतउलटीसववाता ७ कान्हूरमेरोप्राणपियारो वाहिकह
 तपितुमातुहमारो ८ दोहा कान्हविरहतेप्राणममकदनचहतयहिकाल उडव
 सुमभावतकहारचिरचिवातनजाल चौपाई यहैविधिउडवनंदजसोमति॥
 कि यवितीतवतरोतनिसाअति १ चारिदंडजवरहीविजामा उठतभईसिगरीदा
 जवामा २ यकयेकनकोकहीपुकारी उठहसवेसषिकरहुतयारी ३ तुरतसवेदा
 धिमंथहुआली अहैआजुअवसिवनमाली ४ जागितुरंततहांब्रजनीरी निजनि
 जमौनदीपवहुवारी निजनिजगेहलीपिअरु मारी गहकीसवविधिसुखविसंवा
 री ई महामधुरदधिमंथनलागी जदुपतिचरनकमलअनुरागी ७ हरिअहैअ
 सकियेविचार कीन्हसकलभांतिसिंगारा ८ दोहा यकद्रगसांदधिदेषतीयकद्र
 गभरिअनुराग मथुराकीमगहेरतीमाथौमेमनलाग चौपाई अचहिरंजुजगा
 पंकजपौनी जगमगातजेवरखुविषांनी १ हातकरनककनकनकारी फलतिव
 दनचंद्रउजियारी २ लफतिलंककळुक कुचभार दूटनचहतमनहंहरिवारा
 ३ उपरउरोजनडोलतहारा मनुजुगसिवसिरसुरधुनिधारा ४ डोलतकुंडलअ
 मलकपोला मदनमीनमनुकुविसरलोला ५ उदितपूरससिसुषळविजागा मा
 नुउमगयोहरिकोअनुरागा ई अचतरजुवपुषचखिजौही मनहंकनकलतिक
 लहराही ७ चंदनचंद्रकजदपिलगावै तदपितवीविरहानखजावै ८ दोहा मै
 रविआदिकरागिनीभेरवआदिकराग प्रातकालकेअौरसवकरिकैसुरनविभा
 ग चौपाई श्रीअरविंदविलोचनकेरो गांवहिगोपीसुजसधनेरो १ स्वरलगाय
 लेतीवहुताना नकिजातीतीनऊप्रमाना २ बोलतसुंदरसुरनमथानी यानहुंहे
 तिषरजसुरसानी ३ गोपीगावनकीधुनिजाई रहतिदेवलोकांनलगिछाई ४ श्री
 गोविंदकेगुनगनगाना करतअमं गलभंगादिसाना ५ स्पामसुजसब्रजमेचहुंवोरा॥
 छायरहयोअतिमंजुलसोरा ई सोसुनिउडवजानिप्रभाता गयेजमुनमअनहि
 तगाता ७ उदितभयेपूरुवदिसिभाना पूरनभयोप्रकासदिसाना ८ दोहा उड
 वकोस्पदनकनकरचितपरमळुविचार षडारह्योनिशिभरनृपतिनिकटनंद
 केद्वार चौपाई जानिप्रभातसवेरजनारी दधिकोमथिवोदियानिवारी १ नंदी
 द्वारकेजमुननहानै जुरिब्रजवनितनकियोपयानै २ कुंदनस्पदनउडवकेरो॥
 ब्रजनारीनिजनैननहेरो ३ कैकेवकितभईतहठौदी पूछतभईसकउरवाही ४
 अलीकोनकायहरथआयो नंदहारकळुजजरवनायो ५ काउकहआयोअवसि
 कन्हई फरिताहिब्रजकीसुधिआई ई काउकहस्यामवडोनिरभोही कवहुंनअहै
 ब्रजसुधिवोही ७ काहेकोवहब्रजमेअहै कौनसुमितियहवातसिपैहे ८ दोहा॥

कोउपुनिवोलीसुनिसषीअसमेरेमनमाहि

चौपाई कोउकहयहवातनुहिठीकी सुनहुंसजनिसिगरीममजीकी १ नामत्र

जाकोप्रथमहिंकसपठायो २ सोआयोजेहिकारजहेतू

३ प्रथमहिन्नजमंडलमहेआयो रामस्यामकोवहुवहेकायो ४

जायकेसकुटवायो रुगिनंदहिन्नजकोपठवायो ५

आयोपुनिकैयहन्नजमाही ६ यहविस्वासघातकोपूरा

७ निजस्वामीकोभोसगनाही तौअवसगकेहेकेहिकाही ८

इतन्नजतियउतकसकीदियआपुषाघटाय चौपो

अवधोनाहतकाहकरायो ९

नपियारो करिदीन्होनैननिसेत्यारो २ तनखगायकेविरहदमारी डारीजारिस

३ विरहजरीलैमासहमारी जायजमुनतटपहदुषकारी ४ उरि

५ आभिषपिंडदानयहकरिहे ॥

ई कोउकहभइसाठिवुधिनासा

जसयहदियोहमहिदुषपायी तसजमपुरकेहैसतापी ८ दोहा ॥

कोउकहअसतिसषीकह्यामानतिनहिंमतिमोरी

असवडिषोरि चौपाई यहिविधिकहेहिविविधिविधिविवांनो

चौआनी १ उतैजमुनउडुवहनहई प्रातकर्मकरिकैअतुराई

सिगार वंदिहंदपदंनंदकुमारा ३ व्रजनारिनसंभाषनहेतू

सेतू ४ हियमहकीन्हेपरमहुलासा उडवगमन्यानंदनिवासा

मनविविधिविचार कहंमिलिहेंगोपनकीदारा ६ जिनुसोकहौंसकलसेदेसू

दीन्होयजदुनाथनिदेसू ७ जायकातसिगरीमिलिजाही तौसमुभयदेहसवा

काही ८ दोहा यहिविधिऊधवगुनतमननंदनिलैनियरानु तयत ९ ॥

कुटगापिनजुहदेपान इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजवाधविसश्रीविस्वना

थसिंहदेवात्मजसिधिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णदेवका

पापावाधिकारितापुत्राजसिंहजुदवकतेश्रीमभ्रागवतेदसमपूर्वार्धेआनंदामुनिषोष

ष्टचत्वारिंशत्तमः ४६ ॥ ३ ॥ ॥ मुकुटवाच देहा आवतउडुवकीतहोअवलोकोव्रजना

ल प्रथमहिंसवकेमनपस्तोयहसोचोनदलाल चौपाई हैसुंदरजुगवाहविसा

ला पहिरेनवेनीरजकरमासा १ पीतांबरअतिसैखुविख्यावै

जवदावे २ अमलआरसीसरिसकपोला मुक्तनजुक्तसुकुडललोला ३ नीरज

नैनरुखिररतनारे रतनजडितसिरक्रीटसवारे ४ करकंकनकटिमेचौरास

हीरनहारहियेखविरासी ५ मुषजोवनजागतिअरुनाई महामधुरमुसक्यानि

सोहार्द ई नवनीरद समस्यामासरीरा सोहतचरनमंजु मंजीरा ७ अशोकेश्वर
 सषाकहंदे पीतिपसवपायो मोदविसेषी ८ दोहा आयसभैव्रजसुंदरीभृकुटीने
 नवलाय मटमदभाषंनलगीमंदमदमुसकाय चौपाई सुंदरपुरुषस्यामन्ननु।
 हारी तैसाहिभूयंनवसनहुंधारी १ कोनअहै यहरुपअनूपा यहरथयाहीकेअ
 नुरूपा २ कोनदेसतेव्रजमआयो भागवंतकाकोहैजायो रनदनवासवासकसकी
 न्हो कैसेकैव्रजपतिकहंवीन्हो ४ जानियरतअतिमृदुलसुभाऊ जाननहित
 कळकरहुउपाक ५ धौहरिकेसमीपतेआयो जननिजनकपहंकेरतपठायो ई
 हमाहिनिरषिअतिसैरतिराचो सजनीसषास्यामकोसांबो ७ चलहसवेपूछा
 हिडिगजाई दैहैभेदविसेषिवताई ८ दोहा असकहिंसिगरीगोपिकामरीअ
 रेषउछाह उद्वकहंदुतदौरिकेघेरिलियोगुमाहं चौपाई जदुपतिप्रीतिरी।
 तिमहंसांनी बोलतभईमहामृदुवांनी १ कोहोकोनदेसतेआयो कोनहउता
 कोनपठायो २ कवतेकीन्हीनदविन्हारी जानहुंतुमजोहैगिरिधारी ३ धौवनहीं
 तुमकोहिपठायो रथवटिकैमथुरातेआयो ४ धौतुमहोअकूरकुमारजौलौ
 गावृजघनअधारा ५ हरिकोहरिव्रजवापजरायो राषउठावनपूतसिधायो॥
 ईआवतअसहभरेमनमाही तुमनिबसहुहरिसंगसदांही ७ तुमहिंनिरषि।
 वाढतिउरप्रीती लागतनहिअकूरकसमीती ८ दोहा तातेजातुमहोहअवआयो
 जोनेहेतु सोबतायदांजेसकलगोपहनहिंसतिसेतु चौपाई सुनिव्रजवनितनकी।
 मृदुवांनी उद्वअतिसैआनदमान्नी १ तिनहिंमनहिंमनकियोप्रनामा ब्राह्म्येद
 वनमहासुषधामा २ मेहो जदुपतिपद लघुदासा तिनहीकीसवविधिनोहिंआसा
 ३ मोहिरमापतिनिकटवासाई कह्योविधिधिवियिवेनवुभाई ४ पठयानदज
 सोमतिनेरे समुभावनंकहिवचनघनेरे ५ तुम्हरेहीतलसीतलकारी असपा
 तीरियकुंजविहारी ६ औरहुकह्योवहुतसंदेस सोकहिहोयेकांतलहिंदेस ७
 व्रजहिआइतुवदरसनपाई लियोजनमानजसफलवनाई ८ दोहा चलियेकह्यो
 यकांतमेअवसिगरीव्रजनारि तहंप्रभुकोसंदेसमेदहोसकलउचारि चौपाई
 उद्ववचनसुधावुधिमाही करिमज्जनगोपिकातहांही जोनिस्यामकोसषा।
 पियारो करिउरमेअभिलाषअधारा २ अतिविनीतकेमृदुमुसक्याई मंजुखव
 चनपूछिकुसलाई ३ तिमिकरिकैसतकारमहाई ४ करिकटाक्षतहेनेकुलजा
 ई ५ चलहुजमुनतटकेस्त्रपियार तहं हुकह्योजेहिहेतसिधारे ५ असकहिगा
 ईजमुनतटमाही थलयकांतकुंजनकीळांही ६ तहंगयेउद्ववसुषपाई गोपी॥
 आसनदियोविछाई ७ तेहिंआसनपरउद्ववठे जदुपतिप्रमपथानिधिषेठे ८
 दोहा उद्वकोचहैवारतेघेरिसकलव्रजवाल वैठतभईसनेहजुतबोलीवचनर

साल चौपाई ऊधवतुमकेजाग्याजाग्यो जेहिहिततुमआवनइतठामो १ पठे
 स्यामतुमहिब्रजमाही समुभ्रवेंनमातापितुकोही २ उनकोनंदजसोमतिदोई
 श्रीनिजागहै औरनकोई ३ हमतौहैव्रजनारिगवौरी काहेकोसुधिकरहिबिहा
 री ४ तुमहैअहोस्यामकेसंगी तुमहरिहमतिहारिहिवहुरंगा ५ नंदजसोमतिनसि
 ब्रजमाही हरिकोऔरअहैकोउनाही ६ औरनकरुपठवेंनकोकारुन केवलज
 सुमतिनंदनिहारन ७ जसुमतिनंदपूछिकुसलाई ऊधवजाहजहांजदुराई
 दोहा तुमहीमहागरीबिनीलषिब्रजनारिनकांहि भाषहुवातवनायवहुवैकहु
 भाष्योनाहि चौपाई बालपनेतेनंदजसोमति पासिपासिकीन्हैपातयारअति
 १ तिनहीकेहरिभेसगनाही हमअवलाकेहिलेषेमाही २ येऊधवअसरहयो
 नजातो जसअहकारो कर्महिठानो ३ जौजनतीपहिलेयहिअसौ तोक
 रतीहैमप्रीतिनकेसौ ४ कियोनेहकहिकरिहैपार दीन्हीदगास्याममधिधारा ५
 यहिहितलग्योकलकमहोहै लागिगइतवलाजकहोहै ६ पहिलेप्रीतिकरवअ
 तिसूयो पेपुनिकठिननिवाहवऊयो ७ जौकोउफस्योप्रीतिकीफोसी सोइताकी
 जानतगतिपासी ८ दोहा जेमुनिवनवासीअहैनिवसतनहिघरमाहि तिनह
 कीलागीलगनकवहुहुटतिनाहि चौपाई स्यामहिअहमतिकोनसिपाई अवा
 नहिब्रजैब्रजौदृजरई १ तोरवजोरवप्रीतिसदाही सहैजौनिपरतहरिकोही
 २ जौनतकरुननेहकीरीती स्यामहिमुषदेषकीप्रीती जबलगिरह्योप्रयोजन
 वाको भयोतवलगिनदववाको ४ प्रथमहिगप्येवहुतवताई करीप्रयोजनके
 रिमितार्ई ५ निरमोहीकपटीसतिकारे होतेनिजअरप्यहिकयारे ६ ऊधवप्रीति
 रीतिउनकेरी निपटनकलजानियेचनेरी ७ कारेनकीयहरीतिसदाकी करत
 कपटमतिकवहुनथाकी ८ दोहा फूलनमेमधुकररमतमधुहितसहितनिहो
 रजवकरिलीन्हैपापानरसतवनतकततेहिधोर चौपाई उनकोयेहिमेनहिंकहु
 दोसू ऊधवहैमहैकरहिनहिरोसू १ हैसंसारकेरियहरीती होतआपनेहैतीहि
 प्रीती २ कारजभयनरहतिमितार्ई काहेअसनहिकरहिकन्हाई ३ जबलगिर
 ह्योधनीधनगेह तवलगिवारवधूकरनेह ४ घट्यो धनिककोधनजवभारी तव
 नकरतपातुरीबिन्हारी ५ समरथरह्योजवेलगिराजा सेवैतवलगिप्रजासमाजा
 ६ जवअसमर्थभयोमहिपाला ताकोप्रजातजतततकासा ७ तवलगि
 सिष्यसनेहहिभीने जबलगिनहि विद्यापदिलीन्है ८ जवविद्याकोदेगोकारज
 तवतजिदेहिसिष्यआचारज ९ दोहा अेसहिजवलोजन्तकोलह्योदकिनाना
 हि तवहीलगिजमानकोरितुजतजिनहिजौहि चौपाई जबलगिरहेतरुनफ
 ललागे तवलगिपक्षीतेहिअनुएगे १ तरुकेफलसवभरिगेजवही जातेसव

लविहंगउडितवही २ जवलगिखेहैनअतिथिअहारा तवलगिखेडतनाहिअ
 गारा ३ अतिथिजवेभोजनकरिबुकतो तवनहिंछनहुंमानधररुकतो ४ जवल
 गिकाननमहंहरियारी तवलगहोतमृगासंचारी ५ जवजरिगोवनलागिटमा
 री तवनरहतमृगादुषदविचारी ६ अिसहिजवलगरम्पानजारा तवलगिनारि
 नकरतपियारा ७ जवकरिबुकोभोगसवभांती तवनहिरहतजारयकराती ८ क
 रैजदपितियत्रीतिहरीती येनजारपुनिराषतप्रीती ९ दोहा तैसहिजवलगिखा
 मकीनहिपूजीमनआस तवलगिचाहेपाअतिहमेकरिसेवनरहिपास चौपाई॥
 अवतौहमहिंबूदिगुनिस्थामा देषनजुवानगरकीवामा १ चत्तोगयोसवतोरि
 सनेह मान्यानहिब्रजअपनोगेह २ तुमसोवहुतकहेअवकाहे ऊधवसवमन
 माहे ३ असकहिउद्ववसोव्रजनारी लागीरोदनकरनपुकारी ४ तनमनवचना
 लगेहरिमाही नेकहुंलाजरहीतननाही ५ जवतेऊधवब्रजमेआयो दूनविरह
 तवतेवद्विआयो ई रह्योनहीतनकरसंभार वढीजमुनलहिआंसुनधारा ७
 भूषनवसनजदपिषुलिजोही तिनकोतदपिसम्हारहिनाही ८ दोहा अग
 रतगरसुरभितसखिलसीरसमीरउसीर ब्रजसुंदरिनसरीरमेकरततीरसीपीर
 चौपाई तलफहिपरीधरनिब्रजवाला नीरहीनजिमिमीनविहाला १ वारवार।
 वोल्हदिष्टजनारी हायकान्हकससुरतिविसारी २ हायजसोमतिनददुलारे रहेत
 महिब्रजकेरषवारे ३ तुमविनयहृजलागतसूनो दिनदिनवढतविरहअवदू
 नो ४ भूखिगईमाषनकीचोरी जांचवदधिनिहारिकरजोरी ५ कवकवतुमनहा
 महिंछलिडाखो कवकवतुमनहिंसोकनेवाखो ई किमिअवकीगहिकेनिहु
 राई माधव रहेमधुपुरीछाई ७ इंदुकोपतेलियोवचाई कसनविरहदुषदेहमि
 टाई ८ दोहा अहिअधवकवत्सहृषभधनदानुचरतुरंग हंसवकेहिता।
 स्यामतुमहेनरामकेसंग चौपाई होतरह्योजिनविनजुगसमखिन तिनवि
 नवीतेहायवहुतदिन १ हरिविन जीवेनअहेवथाही पापीषानकढतकसना।
 ही २ यहपपिहाहेमीतहमारो पियपियकाहिकछुकरतअधारा ३ परतिरीष्टि
 जेमुनेजवजाई तवकछुनेनहोतिसियराई ४ रहेजेहरिसंगमीतहमारै तेअ
 वभयेसकलदुषकारे ५ रही सुषदजायहृजधानी सोअवभईमहादुषभर
 नी ई रह्योससीप्रथमहिंसुषदाई सोनिजकरनदमारिलगाई ७ रहीजेकुसु
 मसेजअतिकोमल तेरूपानकीधारभईभल ८ दोहा यहिविबिकरहिबिलाप
 वहकारिगोविंदगुनगान तलफिरहीब्रजकीवधूखिनखिनदुषअधिकान चौ
 पाई रोदनकरहिपुकारिपुकारी दीन्हीतनतेलाजनिकारी १ ध्यानकरहिजद
 पतिकीमूर्ति चौकिकहंहिकहेर वलिसरति २ तहकहुंतेअकअलिखडिआयेवै

होनवलननिकटसोहायो ३ उदककेअपनेमधिमाही लषिंत्रजवनितामधुक
 रकाही ४ कहंनहेतविरहाकुलवांनी तेहिमधुकरकहेउदवगानी ५ यहपीतमा
 कोपठयोआयो वरनसमानमीतकहवायो ६ कहनचहतहरिकोसंदेस यहिनहि
 विरहवियाकरलेसु ७ तातेहंमहिप्रथमकहिदेही मनकीपुनिसुनाइहेकेही ८
 दाहा असविचारिब्रजसुंदरीउदवकाहसुनाय कहंनखगीवहिभवेरसाविविधि
 भावदरसाय अथभवरगीत गोपिउवाच रेरेमधुकरयाब्रजमेतूकेसेकेचधि
 आयो जानियरतयहकपटीकारिकान्हरतोहिपठायो १ जौनकोडियहअनुप
 मअनंदगोकुलकुंजगलीको भयोकंतकुविजाकरूपकोनायककेखकलीको
 २ ताकेतुमहेमीतहोमधुकरवदनपीतदसरसानो तातेसवहवालमथुराकोहा
 महिपरोअवजानो ३ कान्हूवरीकेपगपरिपरिवहृतकवारमनायो पैकुलटाके
 सेहुनेहिमान्योतवनमहंसिरनायो ४ स्यामभालकीकेसरितापदसोतुववर्ना
 खगीहे सोतुम्हरीतुम्हरेठाकुरकीकीरतिजगतजगीहे ५ मधुपजाहमधुपुनीलौदितु
 मइतनहि कामतुम्हारे कहियोउन्हेसंदेसोअै सोलुवोनवरनहमारो ६ कुवरी
 कुचकुंकुमतेरजितउनकेउरकीमाखा हंमरेउरमहंपरसहोतमहंकेहेदुसहक
 साला ७ अवनहिकामकान्हकोब्रजमेकोहेकोइतअ्रावे मानवतीमयुराकीना
 रीतिनकोअवासिमनावै ८ ग्वालसमाजविहायलालअवरराजसमाजविराजे!!
 भूलिगयोमांगवमाषनकोदरवाजदरवाजे ९ जदवंसिनमेउनकांनोरीकरिसु
 पपीतप्रकासी जिनकेतुमसेदूतजगतमेतिन्हेहोतिहठिहांसी १० तुम्हरीअौरसा
 मकीसंगतिसांचीहैहंमजांनी अपनीरीतिसिषायदईतुमउनहंकीकुलसांनी ११ तु
 मवनवनमेसुमनसुमनकोकरिकेसवरसर्षांना पुनितेहिसुमननोरनहिभ्राक
 हकवहंसोभविहांना १२ अैसावहकारेकुलवारोप्यारोनंदकुमारो जाकेहेतविसा
 रो भारोहंससारापरिवारो १३ मधुकरसोयकवारअधरकोआसवपानकराई च
 लोगयोमथुराकोमाधवल्लियाहमैळिपाई १४ जोकारेनसोलगनलगावततासु
 यहीगतिजोई वहवाकेहितदेहदेतपैताकेदरदनहोई १५ पैउपजतअपसोसपेक
 मनसोतुमदेहमिटाई कोनेकारनसौवरुकमलाहारेपदरहीलोभाई १६ जांनीजा
 नीहमअवसोकपियकीकोसलवांनी घरीघरीकुलभरीनजानति सुनिसुनिताहि
 लोभानी १७ भौरजायकहियोकवलासोयहहमारसंदेसा भूलिनजायदेषिमन
 गोहंनमनमोहंनकरवेसा १८ सुंदररूपसुधासमवतियाऊपरमदुलसुभाऊ॥
 भीतरभरोकेलकेकुलवलप्रगटतसमेप्रभाऊ १९ देपतसुधासुंदरछोटोपावका
 रतगभीरा जानिलेहुजडपतिकहेतैसेज्यानावककोतीरा २० मधुकरअैसेठाकुरकी
 तुमगावहुवहुतचडाई सोहमरेमनमहंअवकेसेसांचीपरेजनाई २१ जौनहिंजा

कसोकसवत्रजसुदरीविसरो ४६ मुरखीधुनि सुनिसरदनिसामहकाननमत्र
 त्रिआई भूरिभयकरगहनजंतुकीभीतिनउरकछुल्यई ४७ सोत्रजनारिनकी व्रजसु
 ररउलभेतोरिसनेद्र करनचलो गोकूरसंगमिवाकुवरीकेगह ४८ जाउपकारनमा
 न्तयेजोता।मोकौनमिताई मरीयेकहईवारदगामेदूजीकिमिसहिजाई ४९ जा।
 तिहृचरीकटिलकुवरीताकोहियेलगाई मोदितवसैमधुपुरीसाहनकरिहैकात्र
 जश्राई ५० जुगजुगमेउनकोजसजाहिरजगमेपस्याजनाई सुनिसुनिलगति
 भीतिअतिहैमकोकैसेकरैमितार्ई ५१ अनुचितउचितननेकुविचास्याव्याघासरि
 संसुकाई धानरराजवालिकेआस्यादयानकछुउरआई ५२ सूपनषासरूपखा
 पिसुदररुकिमिलनअभिलाषी ताकोनाककानविनकीन्ह्योजनकसुतार।
 वराषी ५३ वामनआंगुरकोवपुरचिकेअसुरनाथमषआयो ताकेकरतेस
 कलभोतिवैसादरपूजनपायो ५४ तीनिचरनमहिमागिष्यमपुनिअपा
 नोरूपवढायो दोईवरननाथिनिभुवनकोतीजोघटोसुनायो ५५ तावदखेवलि
 पीठिनापिकैपुनितेदिवंधनकीन्ह्यो यहिविथिलककरिअसुरराजहरिहा
 रिसुरराजहिंदीन्ह्यो ५६ असेचरितअनेकनइनकेकहैलोवदनवषोने ता
 तेकरैनकारेनकोपथकेहो जोहमरोमानै ५७ जोरचसतजोमधुपहमारो
 तोषजबोनीडौडी व्रजदनिताविहायगहिलीन्हीकान्हकसकीलौडी ५८ ॥
 अवनहिंचलतपीतिकरिवैकोमानसमधुपहमारो येनहिछोडिजातमुष
 गेतोउनकोसजसउदारो ५९ व्रजजुवतिनकेजीवनकोअवरहिगोयहीअ
 धारा तौनहुंचहतकुंडायोमधुकरकरिउपदेसअपारा ६० जाकीअ ।
 तिसैसुदरलीलाअवनपिपूषसमाना ताकोविदुताहुकी कनिकायकवारहुम
 तिवांना ६१ कवहैकोनिहैकरिउपायजोकेस्योकीन्ह्यापाना तोतिनकेतनपुनि
 सुषडुषकोरहतनकनहिभाना ६२ तुरवदीननिजचरकुदुवतजिकहैकाननमा
 हैजाई भौनभौनमभीषमागिकैजीवनलेतचलाई ६३ भूषनवसनविभौकीआ।
 आवहतनहीअनमाहीं तिनकोचिचरतयहवसुधामवीतिनषवहजोही ६४ मा
 धुकरजिनकेचरितसुनुनकोअसोहैपरभाऊ तिनकोकछुजहिअवरजमाने।
 असोहोवसुभाऊ ६५ माधवमथुरावैठमधुपुअवजोनवहैसोभाषे वैकालिदी।
 कंजकी सुधिकाहैकोअवराषे ६६ जवकरजोरिनेननीचेकरिहाहाषातरहा।
 है उवयेनेनतनकतिरलेकेविनयेजातरहै ६७ वांधतरहीजसोमतजवही।
 दनहैमदेहिछोडाई यकअजलीकोकुकैकारनरहतेहाथवोडाई ६८ यहउपा।
 फारपुगिमिलिगयककुनहिसुषकहिजाई छोटाषायहोतअतिमोटोतजता
 वषादघाटाई ६९ असकपटीसौकरीपीतिजोहैमसौनहिवनिआई विनहिंकिवा

रकरतकारजजोसाइपीकेपकितार्ई ७० पैहममहामोहनीवा मनमोहनेकीमृदु
 बांनी सुनिसुनि साँची जानि जीवमेतामेरहीसीभानी ७१ जेसेवधिकजायकानन
 मेमंजुलवेनुवजाई मृगनमोहिमनलेतोतेहिंरुनअपनेनिकटबोलाई ७२ पुनि
 समीपमहदैषिकुरंगनतिनकेअंगनमाही वेधिवोनकरिदेतपानविनकरतदया
 कछुनाही ७३ तेसहिकपटीकुटिखकाहूरोटेरिकुंजविचवसी वसकीन्ह्या
 वधुनवापुरिनडारिषेमकोफसी ७४ दिगवलायहरसाइमाउवहुकरिनपळा
 तउरमाही नाविगायउपजायकलावहुदियहुलासहमकोही ७५ जवमधुक

सहलासहियेसरसानो तवसवृजजुवतीनजीवलेकैगोअंत
 रधाना ७६ जसतसकेवहुदेवनायेजेपुनिप्रगदानो तोअवकुटिलकसक
 कारनकियमधुपुरीपयाना ७७ कहतवनैनहि
 पकिताने मधुकरवाकीकथाकोडिकेअोरचलावहुवाते ७८ भागिविवसकव
 हंजवहुमकोनदनदनमिलिजेहै तवपाकिलीवातकीसुधिकरिनिजमनकीक
 रिलेहै ७९ अवेअापनोचखतनव सकळपरिगोउनकोदाक भेंटभयेयेककी
 दसकरिहैदेषतहीवलदाक ८० दीसहभवेरसुसीखवहुततुमलेसंदेसहमा
 रोकिधौमधुपुरी जायकह्योसवपुनिपठयोइतकारो ८१ हेतुमसपास्य

केसांचेयहहमजाजानो हाइजोमनकामनातिहारी सोअवसकलवषानो २२
 मानकरनकेलायकतुमहोहमकोपस्योजनाई ब्रजसैहमहिंलेवावनकेहित
 दुपनिदियोपटाई २३ पैकोनीविधिकान्हकवैरदिगतुमहमकोलेजेहो जोका
 दाखिलेजेहोमधुकरतौउतकहवैठैहो २४ केमलाकिनभरितिहेनकौडतिनि
 सतिनितउरमोही कहहिंसाहकरिताकेनीवकेसहेवैठवनाही २५ हरिकोह
 मतेओरेआजुलोरहीनहीकोवप्यारी करिहैअवअप्रमानविहारीकमलावदन
 निहारी २६ जनमभरेकोसुषसोहागकोअवमथुरामेजाई हेमकोकहासाभ
 हेमधुकरआवैसोअगमाई २७ जातुमस्यामसषाहोसांचेहमकोहेहविस्वा
 स तुमसेानहिअनरीतिकरेगेकवहैरमानिवास २८ तोहमसिगरीअवैमधु
 पुरीचलिहोसंगतिहारे नातोओरभोतिनहिंविनहैविनउनकेपगुधारे २९ कहह
 कहहमथुराकीपवैरजहैनदइलारो सवलवसतपियकुसलसकलविधिगुरु
 ग्रहतेपगुधारे ३० कवहुंनदजसोमतिकोधरसुरतिकरतवनमाली कवहुसषन
 कीसुरतिकरतहरिरहेलाखेअतिप्याली ३१ जिनगोवनकोरहेचरावतवसीवटा
 कीछाँही कवहुंसुरतिकरतमनमोहनतिनकीनिजमनमोही ३२ भोजनकरिके
 मातुपिताग्रहपियछप्यनपकवांना अवगोपिनकोमथोतुरतकोमा
 षनखादभुलाना ३३ जमुनाकूलनिकुंजनमेजोषेलोपुलिषुलिष्याले ताकी
 सुरतिकवहैआवतिहेनिरमोहीनदखालै ३४ कवहुंमधुपुरीनारिनागरिनसा
 भामहिहरिजाई चरनकिंकरिनचजनारिनकीसुरतिकरतमुषगाई ३५ पुरना
 रिनचातुरीचितैवषतिनकीछविमहैछाकी अवनवापुरिनचजनारिनमेहै
 हैसुरतिलखाकी ३६ मधुकरकौनदिवसवहहैहैजादिनपियब्रजआई अगरे
 सुरभिनिजभुज सिंधरिकेहैहैतापमिटाई ३७ पूरनससीसरिसवहआननक
 वइनआंषिपरेगो कौनदिवसवहस्यामसुंदरोनिजभुजहमहिभरेगो ३८ अैसे
 हुकालकवहुंपुनिकैहैब्रजकुंजनमहैआई सषनसहितहरिषेनुचरैहै मुषवा
 सुरीवजाई ३९ मधुकरवहचजराजकाजगहकाजलाजविसराई श्रीरपुराज
 समाजसहितप्रभुलेहिआजअपनाई ३०० श्रीसुकेउवाच दोहा यहिविधिविस
 पदब्रजवधुनकोमलवदनसुपान प्रेममूरछाकेगईरह्यो नतनकरभान १ नौ
 पाई सुनिचजनारिनकीअसवानी प्रेमदसातिमिनिरषिमहानी १ ब्रजजारीह
 रिदरसलाखसी वीततिघरीकराखकालसी २ निनहिंजोरिकरकियोप्रनामा
 समुभावतवोस्तोमतिघामा ३ उद्वउवाच जननि सुनुहुजइनाप्यसेदेसुया
 मेमिटिहैसकलकखेसू ४ पूरनकामतुमहिजगमाही तुमसमकोउदीसतद्र
 गनाही ५ विभुर्वनवदितचरनतिहारे भयेचन्यहमआयनिहारे हेमहैसमजग

अहेनकोऊ सिवविरचिमासवसमजोक ७ जननिजोतुम्हरोदरसनकीन्हे ॥
 सोहरिप्रेमरूपलषिबीन्हे ८ दोहा तुमसमानकोजगतमेकरिहेहरिपदप्रीति
 कोलेहेजदुनाथकोप्रीतिरीतिकरिजीति १ चौपाई जयतपत्रतसंजमत्ररुदा
 ना होमपदवसास्वनकोनाना औरहुकर्मकल्यानहिकारी यहजगमेजेतनेहो
 भारी २ तिनकोकरतकरतथकिजोही येहरिभक्तिहोतिहियनाही ३ कोदिनक
 लपकलेसनकीन्हे साधुनकीसंगतिमनरीन्हे ४ भागविवसजवभैहरिदाया
 तवजनकृत्स्नभक्तिकहपाया ५ सोहरिभक्तिसेहजमहमाता तुम्हरेउरआईअ
 वदाता ६ सुरसनकादिकनारदसेसुवासवऔरविरचिमहेसू ७ औरहुमुनिजे
 तेजगमाही असहरिरतिदुरलभसवकाही ८ दोहा पितुपतिसुतसुजनहुसका
 लऔरगेहअरुदेह भलीकरीइनुकोजोतजितुमकोन्हेयाहरिनेह चौपाई अहो
 क्रेस्त्रप्रभुपुरुषपुराना सरनागतपालकभगवानो १ तनमनतेहरिभक्तिमहा
 ईजगमेयकतुमहीकियसाई २ मेरेरहोतानअभिमाना निरषिप्रेमतुवसके
 लभुखाना ३ मोपैठपाकरीजदुराई तुवदरसनहितदियोपठाई ४ सोहिहरिप
 दगुनिकैलघुदासा जननिकियोतुमप्रेमप्रकासा ५ रिनीरहौगोसदातिहारो ॥
 याकोहेनहिप्रतिउपकारो ६ अवजोनाथपत्रिकादीनी निजकरलिषीप्रीतिरस
 भीनी ७ मैसिरधरिल्यायोतुवपासा सुनहुंसोअवभैकरहुंप्रकासा ८ दोहा नर्मा
 सषाजदुराजमोहिकियोरूपारसमोइ तातेमनकीवातकळुगषतकवहुनगो
 इ सोरठा असकहिपातीषोलिचरनवेदिजदुनाथकेसुनहुंजननिअसवोखि उ
 इवतहंवांचनलखयो १ श्रीभगवानववाच चौपाई हेनहमारतुम्हारवियोगू यह
 मनसोचिकरहनहिसेगू १ हे २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 दसवकाला यहजोनुहुंआरीचजवा
 ला २ अनिलअनलअपअसनिअकासू जिमिसिगरेजगइनकरवासू ३ तैसा
 हिमेनिवसहंसवमाही ४ नहैनेहसकहुंथलनाही ५ मनवुथिइंदिनपानअ
 धारा पालहुंहरहुसजहुससारा ५ निजेसकलहितेसवकरहुं सूक्ष्मरूपसवजगसच
 रह ६ रहौभिन्नगुंतेसवकाला सुदआतमाज्ञानविसाला ७ जागितस्वप्नसुषु
 प्रिवृत्तिमन मोरिप्रतीतिरीतित्रैश्रुतिभन ८ मनौवृत्तितेभेदप्रतीती तातकरेआ
 चलमनरीती ९ दोहा जौनेमनकीवृत्तितेचिंततविषेअनिति तौनेमनकीवृत्ति
 कोकरेअचंचलनिचि १ चौपाई मनहिंचितितेस्वपनहिंदेषे ताकोसुषुदुषअप
 नैलेषे १ जागेसोरहिजातोनाही फेरिहातजसजागतमाही २ तातेमनवसक
 रैसदाही असतमानिजगसुषुदुषकीही ३ त्यागसत्यसमदमअरुवेदा तत्वज्ञा
 नअरुजागविभेदा ४ मनकीवृत्तिअचंचलठानी यहीसारसवकोफलमानो ५
 जैसेवहतसरितसमुदाई मिलिसागरमहजाहिविलाई ६ तैसाहिसवमास्वन

कोगतभ्रम मनकोकरवविसेषिअचंचल १ जोहमइतद्गदृरितुम्हारे कडिआयेसा
 देहिउचारे ८ दोहा हेब्रजनारीविरहवसठानिअचंचलवित्त मममनहिलगायके
 ध्यानकरहिगीनित्त चौपाई दूरिदेसजवप्रीतमरहतो तवतिचकोजियलगी
 जसचहतो १ तसुनहिनिरखिनेनकेनेरे यहआईसौचीमनमेरे २ विवेचुत्तिसवभा
 विहाईसवविधिमेमेमनहिलगाई ३ जातुममोहिसुगिरननितकरिहो तोमेरेदि
 गद्यासुसिधरिहो ४ जवमेसरदनिसामहप्यारी कियोरासद्वजकुजसुपारी ५ तव
 जिनवियनगोपमतिहीने उपरोकिनआवनदीने ६ तेतियतहमारधरिघ्याना ७
 अमहिममादिगकियेपयानी १ तातेमोमेमनहिलगाव प्यारीसोनेहेमाहिपात्र
 दोहा हेमदुममेतुमहेमहिमेयामनहिसंदेह प्रियाहमारतुम्हारेमनयेकेदेहे
 सुकोनाच चौपाई असीसुनिपीतमकीपाती ब्रजनारिनसीतलभेछाती १ वीलीक
 स्तप्रीतिमहसानी आगिकीसिगरीसुधिआनी २ गोप्यउचु उडवतुमहिनसमुप
 परतहे कतजियतकोउजोगकरतहे ३ जुगजुगजीवेहिकुवरकन्दाई हेहमरोअहि
 वातसदाई ४ उनकेसंगकियेवहुभोगू हेमरोकीनहोतनहिजोगू ५ लिषीकान्हा
 मनथिरकरिलेही सोमनथिरकीरुत्विनहिकेही ६ पेजिनकेमनतनमहहाई
 करैअचंचलमनकोसाई १ हमरोतोमनहरिहरिलोन्हो अचकसलोदिसिषा
 पुनदीन्हो ८ दोहा तनतौयहपापीरह्योगयोनहरिकेसंग पैसुकतीमनकव
 हेनहिलेडिगोहरिअग चौपाई करैअचंचलचंचलसाई जाकोमनअपनेहिया
 हाई १ कोनहिकहेकतअसवानी अचभेराजपायविज्ञानी २ ऊधवमनगेवि
 गरिहमार अचसुधरतकेसेहनसुधारे ३ जिनअगनलाग्यापियप्यारो तिनअ
 गजागजातनहिधारे ४ जिनद्रगसामखिसूरतिदेषी तिनद्रगअोरपरतिनाहिपे
 षी ५ निकलोहरिहरिजिनमुषमाही जिनमुपअचनवेदपठिजाही ६ लपटो
 जिनअगहरिअगरागा तिनमेधुरिधरतमनभागा १ पियेजभृतिहरिवचनभिठा
 ई तिनभृतिनहिंपुरांसुनिजाई ८ दोहा हेसमान्योनाहरिकहेयापेकळवसनहमा
 रयेतनमनमानतनहीकियेकाटिउपचार चौपाई सोऊअहेस्यामकरदापु वया
 करतहेमपरकतरोषू १ जोपहिलेहितेजोगसिषावत तौयह तनअचक्यादुपयावत
 २ जोगविरागभक्तिअरुना इनकेकीन्हेसुक्तिनिदाना ३ असीसुक्तिपरैअचपूरी
 वसाकान्हेतेखनभरिदूरी ४ जोगकियेवैकुण्ठहैहेतहवहहुमुजस्यामकहेवैहे ५
 रिहेकववासुरीसुनाई कहैअहेहरिधेनुचराई ६ असवैकुण्ठगतनहिनीको ब्रजस
 दरविनहेसवफीको १ जद्यपिमनरोकहिवरियाई तहपिजातकडिजहाकन्दाई ८
 दोहा ऊधवजाकीवानिजोपहिलेतपरिजाय सोनहिवहकेसेहुमिदतिकीन्हेकाटिउ
 पाय चौपाई परिगेळकरिखेहरिरीती सोनहीभिटतजोहिजुगवीती १ अपनोकसा

समुद्रहिंसर्वकाही लिपीवातकतवहृतवृथाही २ आयनसमुद्रहमहिबुभवे॥
 सेकेरुहसरेभनआवे ३ जोखसरथससुभ्रवन्नकोहे आयवना वैरौकतकोहे
 ४ उरिनद्रातलिविकेयहपाती काहजरीजरावतकाती ५ ऊधवतुसहीकहोवि।
 चारी क्काडचहंमकोउचितविहारी ६ अवनहिऔरबुद्धिअनुसारी एकलगनल
 गोसालागी ७ ऊधवतुमहिंनलागतलाजू भोगकौडावतजोगहिकाजू ८ दोहा
 पेजाअवहानीरहीसाकेगईविसवि कहहमधुपुरीकीषवरिजोआयिद्रगदेषि चौ
 पई हंमअससुन्याकांहहनिकंसा कीन्हैजाजदुवसिनदुषध्वरा १ सोयहमलीक
 रीनेदखाला मन्वाजदुकुलकरकसाला २ औरहसुन्यामध्ववहसारे आठकंसके
 भातसंधार ३ मातुपिताकेवंधनखारे लहेविमोजदुवरनहिथारे ४ यहसुनि
 सुनिउरवाढतचेना दुषइतनानलपेनिजनेना ५ वसेकसलमधुपुरदेउभाई अक्क
 धवयहदेहवताई ६ पुनिवालीकोऊवृजनारी केन्नसपासुनुवातहआरी ७ नंदन
 दनहंप्रीतिजनेया नारिनकेमनभादसनेया ८ दोहा पुरनारिनकीप्रीतिलविसुनि
 केमीठेवैन आदरअतिसेयायकेसहिकेननहिसैन चौपाई कोनहिउनकेवसम॥
 केहै हावभावतिथवहुतदपेहे १ हरिचातुरपुरनारिचातुरी लगीदुहुनकीबुद्धिआ
 तुरी २ धौहरिजीततहैपुरनारी धौपुरजुवतीजितेविहारी ३ पुनिवालीकोऊहारे
 प्यारी स्यामसवायहदेहउचारी ४ करतरहेजसहमसोप्रीती तैसाहैउतहैराषतरी
 ती ५ हरिकोलपिमथुराकीनारी करतीकवहुकटाळसुषारी ६ जिनकोहरिनिया
 पहिद्रगमाही तेकवहुंसलाजमुसकाही ७ जानिगईकेहैखलनको सुदोरहया
 होइगोकिनको ८ दोहा सवदिनतेनदखालकीचलिआईयहरीति स्ववारिनसो॥
 हाठकरतमुषदेषकीप्रीति चौपाई पुनिवालीकोऊवृजवामा सुजहुवैनऊधवा
 मतिधामा १ कवहुंकजदुवरसोभसवरे जववेठतपुरनारिननेरे २ वचनरनु
 नकारितिकेलोभाई निजअधीनताविविधिदेषाई ३ जवतिनकरसमेरसिजा
 ही तवसुधिकरतकवहुहंमकाही ४ कवहुंअसमुषभाषतप्यारो हैयकगोका
 रगोवहमारो ५ येनहिंसुरतिकरतवहहोई पुरनारिनकोआननजोई ६ ह
 मतोऊधवग्वारिगमारी दहीमहीकीवेचनहारी ७ अहेकोनहमउनकेले
 पे वोकुलवतिनकुवरीदेष ८ दोहा पैकवहुंवतरातमेवातवातकेबीच कहत
 अवासिहैहैखलादजतियरहीनगोच चौपाई व्रजसुदरीफेरिकोउवाली ऊध
 वसोयहवातअमोली १ रहीसरदकीपूरनमासी जगतीजगीजोन्हाईषासी
 २ फुलेकुदरुदचहवोर सरसरविकसितकुमुदनथारा ३ तवयहददावना
 कीधरनी भईमहाआनदकीभरनी ४ कान्हकालिंदीकुजनजाई देरिवांसु
 रीहमहि बुलाई ५ रासविलासरसोतेहिकाला मथिनदखालचहैकि

तवाला ६ मचीचरनपुरभनकारी सो सुषकिमिमुषजायउचारी ७ करनघा
 गीहमहरिगुनगाना मिट्योअमंगखदसौरिसाना ८ दोहा तानिसिकीवहकान्हरी
 कवहुसुरतिकरिलेत जानिसिमेजांचतरह्याहमहिंमिलनकेहेत चौपाई पुनि।
 बोलीकोऊजवाला रेऊधवकहहैनेदलाला १ वढीमहाविरहानलज्यासा आ
 वतोनहिंसहिजातकसाला २ कहअपकारकियोहमवाकोजाअसदुषदियसुता
 जसुदाको ३ कवहुं गोविंदगोकुलेआई देहैहियलगितापतुभाई ४ मरीगोपि।
 कनकतजिअहै अथरसुधारसकवहुंपिअहै ५ जिमिवासववारिदनपठाई
 वारिधारवसुधावरपाई ६ सुखावनकरतोहरियाई तिमिहरिहमेकवेप्रजआ
 ई ७ हमहिंजिअहैतोजसलेहै असअसपरपुनिकवहुंनपैहै ८ दोहा मीषम
 दिनकरविरहकृततठीअनलवजगाम जारतिव्रजवनितालताकववरसिहि
 नस्याम चौपाई कोउबोलीपुनिगोकुलवारी सुनहुंसषीसववातहमारी १ अवा
 क्योव्रजअहैजडराई देहैक्योपितमातुपठाई २ बहुतदिननमेनिजसुतपाये
 हियलगायदुषसकलमिटाये ३ हेमगरीविनीगोपिनिकाही स्यामसुरति
 करिहैअवनाही ४ लाग्योराजकाजकोरंगा रहिहैसवजदुवसीसंगा ५ गोष
 गमारनक्योसुधिकरिहै रेनदिवससुहिदनमुदभरिहै ६ आहिसुदरीभूपकु
 मारी करिहैकहअवसुरतिहमारी ७ कहगोपीकहभूपकुमारी नुमहिनकस
 मनलेहविचारी ८ दोहा समैसुरतिकीतवरहीद्वारद्वारजवअाय हरिभाषन
 सागतरेदोऊहोषबोडाय चौपाई व्रजवनिताकोऊपुनिबोली सोचीकही
 सषीचिततौली १ वनवासिनीगमारिनिगोपी देहैकसइनकेअवचोपी २।
 सुनीपरतिअववडीवडाई देहैकसइतआयगमाई ३ कहवावतजडकु
 लकेनाथा विधिसिवधरततासुपदमाथा ४ सवविधितहैपूरनकामा हेका
 मलाजिनकीप्रियवामा ५ रमाविहायअहीरिनिलेके रहिहैकसजगमहो
 असकेके ६ अवनहिंहरिआवनअभिलाषो मरीवातकहीमनराषो ७ कू
 दोसरनसरासनअवि ट्टेनेहनपुनिजुरिजावे ८ दोहा दरपनपाहनप्री।
 तिपयइनकोयेकसुभाउ फाटेफेरिजुरेनहीकरियेकोटिउपाउ चौपाई व्रज
 अंगनफेरिकोउमाषी सिगरीगोपिनिसाअसभाषी १ गनिकारहीपिंगलाकोई
 भाषतिहोभाषीवहजेई २ सवतेकैकेरहवनिरासी यहीसकलविधिहैसुषरा
 सी ३ महाकठिनसषिहेतिमितारै पहिलेसुषपीकैदुषराई ४ तानेवनतप्रीतिके
 लागे कहिराष्योपिंगलाजाआगे ५ पैसषिकाहकरैयहिकात्राजाडूडारिगयो।
 नेदलाला ६ विसरतनहिवहस्यामसलोना हे धोकाहहमैसषिहोना ७ समभो
 वहिहममनकोभलभल क्यानिहिहोतअचलरेचवल ८ दोहा पैमनमोहनरूप

भोगोहिगयोमनदुष्ट उततेतोखोटतनहीहोतहंमहिंपररुष्ट चौपाई कोउब्रजव
 धुकहीपुनिवांनी जद्यपितेंसपिससत्यवषांनी १ येनंदनंदनकेसुकवीधो रसिका
 सिरोमानिवडोमजीलो २ तासुसनेहतोरिकिमिजाई वीतिचारिसुगजद्यपिजा
 ई ३ जौनरंगचदिगात्रयवारा सोनहिंकुटेकोटिउपवारा ४ अबतोचढोसामरो।
 रगा कूटिहिनहिंकोडेहृतअगा ५ भईनहमहीयहिविधिआली रमहंरीतिअसग
 हीरसाली ई मोहिगईमाहनकरूपाकोडतिनहिकूनअगअनूया ७ जद्यपि।
 हरिनहिंतहिअनुरागे तद्यपिसोताकोनहिसागे ८ दोहा बाकीअेसीवानि
 अखिवरवसलेतलाभाय फिरिवहितनचितवतनहीभावरतलगनलगाय चौ
 पाई पुनिब्रजखलनाकोउअसगाये किमिअखिवहविसरेविसरायो १ या
 हगोवरधनसुंदरसेला धेनुचराईजहंउजखेला २ यहदवावनमंजुलकुजौ।
 जहंप्रियसंगलूठ्योसुषपुजे ३ येगोवैहरिचारनवाली रह्योसंगजिनकेवन
 माली ४ औरभूखिजद्यपिसवजाई कोवैसीविसरेविसराई ५ रामसगषेल्यो
 वहषेला कुजनकुजनखेलनवैला ई भूखिजायकेसेजदुवाजू जदयिनवहपैद
 तसवसाजू ७ पुनिवालीकोउगोपकुमारी उहवतुमहैलेहनिहारी ८ दोहा या
 जमुनापियरंगकीयेकुंजैसुषधामपुनिपुजिसुरतिकेरावतीअेसासुंदरर्या
 म चौपाई जाकीगतिलषिलाजिगयंदा भोपरायवनकेरवसिंदा १ जाकील
 खितमूदखवहहोसी भैरुजजुवतिनकीगलफांसी २ जासुतकानितिरछीम
 तिधीरां लगीहियमनुकेवरतीरा ३ जाकेबचनसुधारससाने हरतेहियोपरत
 हीकाने ४ जाकीमहामाधुरीलीला गावैहिरसिककविरसुभसीला ५ ऊधव
 वैमनमोहनअेसे वृजवनिताविसरावैहिकेसे ई अेसीसुनतसषीकावांनी सव
 कीवीतिरीतिअधिकानी ७ करनलगीमूदेद्रगध्याना प्रेमसोमुषनहिंजाइवषो
 ना ८ दोहा तराकारखैकेस्तमेअचखभईवृजनारि ठाढानंदकुमारगुनितासो
 कह्योपुकारि कविन सकलअनाथनकेनाथकमलाकेनाथवृजकेभयहोरष
 वारवारमे ब्रजवनितानकेसनाथकेकरनहारिचाननाथप्रानप्यारिउदितउदा
 रमे रघुराजअुब्रजराजजूगोहारिसुनोतुमहितजिदूजोनेदेषातसेसारमे
 करहुउधारअववृजकेअधारवृजवृडतविरहवीचवारिधकीधारमे अुकोवाष
 दोहा पुनिकुधोवृजतियेनकोनाथसेदेसवषांनि पुनिपुनिससुभयोवहुतहरि
 प्यारीपहिचानि चौपाई जवकुधोवहुकहोनिहोरी तवभैविरहतापकछुयोरो
 १ अ्यातनभेनेसुकभाना तनतेनेसुकसोकपराना २ धरिधीरजनेसुकवृजवा
 ला पूजनसाजुआनितेहिंकाला ३ ऊधवकोहरिसपापियारो जानिसवैकरिविम
 लविचारो ४ ऊधवकीपूजासवकीन्ही आसिषवालविविधिविधिदीन्ही ५ रचि

निज करसखिलद्वारिचंचवायो ७ सोरुसमैगुनिकेहरिदासा
 मोनदनिवासा ८ गोपिहुनिजनिजभवनसिधारी द्वियमहं सोमलिमरतिधारी
 ९ दोहा यहिविधिउडववसतभेचारिपावहुंमासवरनतप्रीजदुपतिचरितमेद
 ततियनउस्वास चौपाई भोरहिंतेअरुसाभूजता
 ता १ कदतजवैगोकुलकीपोरी धाय धायमिलतीवृजगोरी २
 कासीला वितवतरैनदिवससुभसीला ३

देषिनपरतयेकछनऊना ई

सोरा केरुसुजसत्रजमेचहुवोरा ७ गावतफिरतलाजतनत्यागी
 ८ दोहा चौपाई यहिविधिगोकुलमहंसुपछावत
 १ जैदिनरहेनददृजमाही तैदिनसवप्रजनारिनकोही २
 छनसमवीतिगयेसहुलासा कोहुकोजानियरेनहिंमासा ३
 नगाथा विचरतगोपिनसाथहिंसाथा ४ ऊधवभूषप्याससवत्यागे
 ५ कहंऊधवजसुनातदआवत
 ई कहंउदावनकुंजनमाही हरिविहारथलगुनितिनकोही

७ प्रेमविवसमुषकठतिनवानी ऊधवकी
 ८ दोहा कुसुमितवनसुरमितपवनसीतलकुंजनछह
 ९ चौपाई जेहंजेहंजपतिस्त्रीलाकोन्ही तौनताना
 १ गोपिनकोहरिसुरतिकरावत
 २ प्रजनारिनकोप्रेममहोना यकमुषकोकरिसकेवपौना ३
 जोफलज्ञानजोगतपनेमा ४

५ केरुकेरुसुपरदनलगीहैं सवकीमतिहरियगनपगीह
 धवअचरजमनमहंमानी गमनमधुपुरीसुरतिभुलानी ७ काकेकोनकहोतेआ
 ८ दोहा येकसमैप्रजकुंजमहंवैठिकेसुकोदासव
 दतप्रजवनितनचरनगायोसहितहुलास कविन
 रमुनिजनुजाकोमनपावनसदाचहं तौनजदुनाथजूकेपगनकोपूरोप्रेमवी
 ग्वालिनीमुदोमहं
 विनहरिनेहकविदेहसुरदाकह
 १ कहंतायेगेहनकीग्वाखनीगंवारनीविसपिविभिचा

रिनीनरूपकीनकांतिकी कहाँ हरिप्रेमपूरोजाकोचहै जोगीजनजपतपजोगरीति
 करिवहभांतिकी र राजपियतापियूषऊचनीचकोऊसुतकजियतकौनऔधि
 दिनरातिकीअसेजदुर्गईतीतिकियेअपनाईखेतगनतवडईनाछेदाईजातिया
 तिकी २ सौरभइरोनतपदरुद्राशोषाःःईदिबदाराम हासुखविप्रकासिनी
 तिनहूनपायोन... हियेकी... नृपा
 तिकुमारीऔरनारीहे विचारीकौनजतीरधुराजरतिराजकीविलासिनी सुषकीअव
 धिजोपसारिनिजहायेभिलिहंदावननाथेलूव्योहंदावनवासिनी ३ लोडोनहिजा
 तजोकुटंबताहिसामिरीनहेयासागिकुलकानिवेदपंथहूँप्रमानके हरिकीसेनेही
 भईभईवसुधामेधन्निजाकेहेततरसेमुनीसब्रह्मज्ञानको तातेरधुराजचजरा
 जकृपाकेकेमोहिदेहिवरयेहीदेनवरिवरदानके पावेजन्महंदावनकुंजनलता
 निकवहूँतौपरिजैहपगहृजवनितानिके ४ दोहा हंदावनतरुलतनयजन्मआ
 सममभूरि जातेनितउडिउडिपरैब्रजवनितनपगधूरि कविचसवेया एकजा
 पानिपसारिजिन्हैपदमानितपूजतिकै निजदासी सौपदमासनऔरपुरास्मि
 नीसधरोंहियप्रीतिकैपासी तेजदुनेदनकेपदंपकजगोकुलकीनवलाचपला
 सी धारिहियेविरहानलतापवुभयदईभईआनदरासी दोहा ब्रजवनितनकीच
 रनरजवदहुवारवारजिनमुषनिरगतहरिसुजसहरतकलुषससार श्रीसुकौवाचा॥
 चौपाई यहिविधितेऊधवसतिधामा वृजनारिनकारिविविधिप्रनामा १ पुनि
 गोपिनसौदोउकरजोरी वायोवारहंवारनिहारी २ जननिदेहुजोमोहिंरजाई॥
 तौअवजोउजहोजदुर्गई ३ जानततौवैसवकेघटकी पैतुवदसात्रेमलदपटकी
 ४ मैहूँनेकुकहौतहंजाई सकैनसिगरोसेसहुगाई ५ सुनिगोपीद्वैगईअधारा
 उपजीदुसहदूनउरेपीरा ई वौलीनैननसोजलदारत ऊधवकहामरेकहंसा
 रत ७ तुमहिदेविआयोकरूधीरातुमहिंविनाकिमिरहिहिसरीरा ८ दोहा ऊ
 धवतुमकोनिरषिकैरहिगेतनमेघान वृजवनितनतनदाहिकैतुमहंकहतअ
 वजान चौपाई सनिऊधवअतिसैदुषपायो नंदजसोमतिदिगपुनिआयो॥
 १ कहयोसुनहूँनेदजसोमति सासनदेहुजोहंजहंजदुपति २ नंदजसोमति
 सुनिदुषपागे नैननवारिवहावेनसागे ३ कहेयाकहैहंमकेहिविधिजाना जा
 समनतसकीजेमनिमाना ४ ऊधवकियसाशंगप्रनामा चढतभयोअथपर
 लुविधामा ५ नंदजसोमतिऊधवकाये उहवकहंपहंनवेनआये ई ऊधवग
 मनसुनतब्रजवासी आवतभेसवकैदुषरासी ७ देरिखियोरथकोचहुंवोरा
 दुषीकरहिंअतिआरतसेरा ८ दोहा भूषनवसनअमोलवहुनिजनिजघरते
 ल्याय हरिकेहितअरुऊधवैदीन्हेप्रीतिवदाय चौपाई गोपनदआदिकचितवै

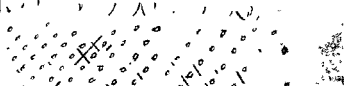
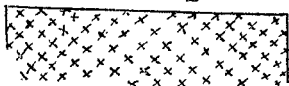

औरजसोमनिआदिकगोपी १
 नसेमहारत २
 कस्तकमलपददासा

योहमकोय

उदेहा

यत्रेमदिलोकिविलाना ३ कहनसक्तियकमुषममनाही
 हिजाही ४ तुमजांनहुवनकीरतिरीती ५
 भूषनवसनदियेसव दीन्हनदययानकियोजव ६ उग्रसेनठिगप्रभुपठवायो

ऊधवजायसोसकलदेखायो ७ पुनिवसुदेवहकेठिगजाई
 लाई ८ दोहा
 'धववुद्धिविसाल ॥ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजा
 धराजश्र

पापानाधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीमन्भगवतेदसमपूर्वाधेयानंदास्तु।
 द्यौसप्तवत्वारिसस्तरंगः ४७ ॥ ॐ ॥ सुकोवाच दोहा पुनिसवकेमनक
 ज्ञाताश्रीभगवान् सोकुवरीकेजानिलियवेधितमनसिजवान चौपाई सुधिक
 रिपूर्वदत्तवरदाना लैसंगउडवकियेपयाना १ देष्यातासुभमनकोसोभाजहिल
 पिसचीसिवायनलोभा २ अनुषमसकलभोनुकोसाजू रत्यासदत्तमनुनिजकर
 आजू ३ सोहंहिसपीसहसखविधामा मानहुसजीकामकीवाया ४ श्रोतिनकी।
 भासादिभुकिभूखै वैधेपताकाकैचअतूखै ५ परमप्रकासितवनेविताना सु
 पदसेजसजुतउपधाना ६ आसनअनुपमअमलअमोखा वेदनबारविराजत

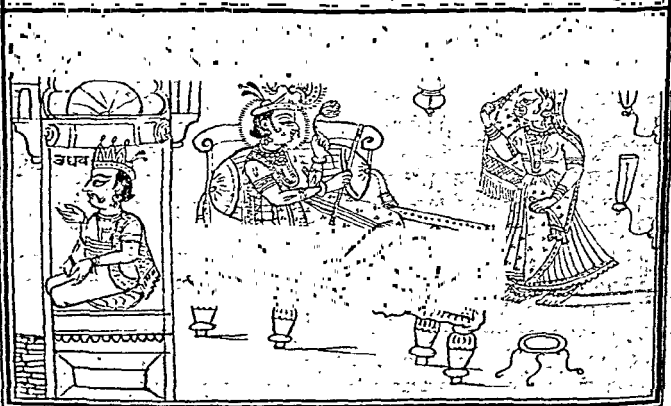
पी औरजसोमतिआदिकगोपी १ दारतआसुपुकारतआरत बोलतभेतनसुधि
 नसंभारत २ ऊ धवमनकीवृत्तिहमारी अनतजायनहिंछोडिविहारी ३ हेमहे
 केस्त्रकमलपददासा छनछनकेस्त्रदरसकीआसा ४ स्यामनामनिकसेसुपमा
 ही औरवातनिकसेकछनाही ५ यहतनकरेकेस्त्रपरनामा औरनवहेकछुधा
 नधामा ६ कर्मविवसजोहैजोनिहिजाई चौरासीमहभ्रमेसदाई ७ तहेतहेहो।
 इकेस्त्रपदप्रीती गहेचितदूसरीनरीती ८ दोहा जपतयसंजमनेमजमजोनकि
 योहमकोय जेपाकोफलहोइकरुतौहरिपदरतिहोय चौपाई ऊधवयहसा
 वहरिसोकाहियो पुनिहमारवदिदोउपदगहियो १ जोहमकरीकछुसवकाई।।
 तौवरदेहिंयहीजडु राई २ असकहिविकलभयेरजवासी ऊधवभोसमानदुपा
 रासी ३ जसतसकैपुनिरथहिंचलायो हरिपालितमथुरहिपुनिआयो ४ किया
 जाइहरिवरनप्रनामा दौरिमिलेतिनकोधनस्यामा ५ कहेयासपाळजततुमआ
 ये रजमेदिनकसवहुतविताये ६ कहोसवैरजकेरहवाला कहाकह्योतुमसेर
 जवाला ७ कहोनंदजसुमतिकुसलाई विरहमारजिनसह्यानजाई ८ दोहा तव
 ऊधवकरजोरिकैकारिगोपिनपरनाम मरमंदबोलतभयोसुनहेनाथधनस्याम
 चौपाई कहाकहोकरुकाहिनीहंजातो तुमहिंदेष्टिदतमनपाळितातो १ तुमसो
 वनीनयहजडु राई आयेरदावनहिंविहाई २ मेरेरह्योज्ञानअभिमाना व्रजति

यत्रमविलोकिविलाना ३ कहनसक्तियकमुषममनाही सेससहसमुषनहिंका
 हिजांही ४ तुमजांनहुंवनकीरतिरीती जानहिबोईकावजसप्रीती ५ अत्रसकहा
 भूषनवसनदियेसब दीन्हनदययानकियोजव ई उग्रसेनठिगत्रमुपठवाया

ऊधवजायसोसकलदेषायो १ पुनिवसुदेवहकेदिगजाई कहीसवैव्रजकीकुसा
 धववुद्धिविसाल ॥ इतिसिद्धिश्चीमन्महाराजाधिराजवांधवेसश्रीविस्वनाथसिंह
 देवात्मजसिद्धिश्चीमहाराजाधिराजश्चीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रह
 पापावाधिकारिघुराजसिंहजुदेवकृतेश्चीमन्महागवतेरसमपूर्वाधेअनंदासु।
 निधौसप्तचत्वारिसंस्तरंगः ४७ ॥ ॥ सुकौवान देहा पुनिसवकेमनकीसहा
 ज्ञानाश्रीभगवानं सोकवरीकोजानिलियवेधितमनसिजवान चौपाई सुधिक
 रिपूर्वदत्तवरदाना लैसंगउडवकियेपयाना १ देष्योतासुभमनकीसोभाजहिव
 पिसवीसिवाग्रनलोभा २ अनुषमसकलभोनुकेसाजू रंयासदलमनुनिजकर
 आजू ३ सोहंसिपीसहसकविधामा मानहुं सजाकामकीवामा ४ योतिनकी।
 भाकारिभुकिमूखै वैधेपताकाऊंअनूखै ५ परमप्रकासिततनेविताना सु
 पदसेजसजुतउपधाना ई आसनअनुपमअमलअमोखा चंदनवारविराजत

लोला ७ धूपसुरभिच्छाई चहुँवोरा मनिमैदीपप्रकासत्रयोरा ८ दोहा विविधि
 रंगके सुमनजुतलसैभौनभेमाल भागतासुकोकहिसकैजेहिं चाह्यो नंदला
 चौपाई हरिकह आबतनिरषिकुवरी १ कैगैरुतत्रभागदुवरी १ उठीआसुआस
 नतेराजा तुरतजोरिनिजसपिनसेमाजा २ नहिंसमातत्रानदत्रमाही चली
 नआगृहरिकाही ३ हरिप्यारीहारेलगिआई हरिहिंहीथगहिगईखेवाई ४ मनि
 मयआसनमहवैवाई वीपीदैरुनिअंतरखगाई ५ औरहकियोविवधिसतका
 रा प्रेमविवसनहितनेहिसेम्हारा ई जससतकारकियोभगवानेतिमिउद्वहि
 कियोसनमाने ७ उद्वतैहिंकरपूजनपाई हरिआसनसमीपमहंजाई ८ दोहा
 आसनजिजकरपरसिकैवैठ्यामहिमतवान कुवरीहूगमनतभईकरनहेतअस्त्रान
 चौपाई करिमज्जनलगायअंगगगे पहिसोवसनजोतिकेजागे १ रतनऔरकु
 सुमनकेभूषन पहिसोअंगअंगअमलअदूषन २ कियोसुषदआसवकरपा
 ना पायोपुनिसुरभितमुषपाना ३ हरिकेमिलनहेतहरिप्यारी हरिसमीपहरव
 रपगुधारी ४ कुवरीकीतहंजानिअवाई कधववैठोहारहिंजाई ५ रतनजडितपर
 जंकअमोला भुकीभालरैमुक्तनलोला ईतेहिपरजंकजायजदुराई बैठतभेआसु
 हिसुषपाई ७ दोहा उतैकुवरीसाजिसवसपिनसहितसिगार मिलनहेतआवा
 तभईश्रीवमदेवकुमार चौपाई करतिकदाक्षमंदसुसक्याई चलतिकलुकपु।

निरहति लज्जाई १ हावभावलीलादरसावै यहि विधिकंतनिकट सोच्यवै २ ता
 को जडुपति नैनचलाई लियोसमीपहि आसुवोलाई ३ नवसंगमलज्जितसु
 कुमारी मंदमदपियनिकटसिधारी ४ संकितचरनधरतिमहि धीरे चमक
 हिचहुं कितनपुरहीरे ५ कंकनकलितकमलकरताको गहियाकस्तत्राने
 दरसखाको ई वरवसलियोसेजवैठार्ई तासुभागकलुकहीनजाई ७ नेसा
 कताकरचंदनलीन्हे प्रभुतेहिं जगतधन्यकरिदीन्हे ८ दोहा तरसहिं जाके
 दरसको दिविदेवनकीदार सोहरिकुवरीसंगमेकीन्हयो विविधिविहार चौपा
 ई पियहिपेविनेननभरिप्यारी नैनसफलनिजलियोविचारी २ मद्धिउरोजन
 पायमुकुंदै वारतिजगकेसकखचनै ३ मद्योमदनतापअतिघोरा सोसुष
 कहिनसकतसुषमोरा ४ कोटिजन्मजेजतनकरही तेजोगिनिकवहुंमिलि
 जाही ५ तेहरिताकोलैअंगरागा मिलेआ ६ अचरितअनुरागा ई सोकेवह्नि
 नाथकहैपाई चडभागिनिमाग्योसुषलाई ७ पीतम ८ जोमोप
 रअतिकरहुसनेहू ९ करहुकलुकदिनममगुहवासा कीजेमसैगविविधिवि
 लासा १० दोहा सुंदरस्यामसरूपयहोतनैनतेवाट मेरेउरमेलागिहैकुलिसस
 रिसचटचाट चौपाई ताकेवचनसुनतजडुराई बोलेमधुरमंदसुसकाई १ हैमर
 हिहैमंधुयुरीसदाही विहरहिगे तिहरेसंगमाही २ तुमसमाननहिंकोउजगया
 री तुवमेअतिसैप्रीतिहमारी ३ यहि विधिदेकुवरीकहमाना उहबनुतमानदभ
 गवौना ४ तासोपूजितहैचनस्यामा आवतभयेआपनेधामा ५ दुराराध्यसरेव
 स्वरजडुपति तेहिआराधनकरिकैसुममति ई हरिपदप्रीतिनचितअनुरागे॥
 होइब्रह्महैमअसजोमागे ७ सोसुभमाननहिं ८ उदधिहयैठिसीया
 लैआयो ९ दोहा भोरभयेजदुनाथप्रभुकीन्ह्यामनहिंविचार पूर्वकह्योअकूर
 सोअहैआपअंगार चौपाई असविचारिकैरामहैस्यामा लैसंगमेऊध्वमतिधा
 मा १ पियअकूरकरनकेहेदू वांधनकलुकारजकेनेदू २ गयेककाकेभवेनसुरा
 री प्रभुआवतअकूरनिहारी ३ भाइनसहितदूरितेदोरी पर्याचर ४ दोहा उर
 जोरी ५ कह्योअकूरनामहैमेरो लघुसेवकपदपंकजतेरो ६ जडुपतिआसुहि
 लियोउठार्ई अतिमोदितहैगिएसुनाई ई तुमसयानहोककाहमारे पासनीयह
 मवालतिहारे ७ हमहिउचितकीवोपरनामा तुमहिउलटिकसकियमतिधा
 मा ८ असकहिरामस्यामदोउभाई सादरअकूरहिंसिरनाई ९ दोहा प्रथका
 प्रथकपुनिमिलतभेउहवराहहैस्याम कहिन १० दोहा प्रथका
 ठामचौपाई रामस्यामलैगयोलेबाई कनकसिंघासनपरवैठार्ई १ दोउप्रभुकेपु
 निचरनपधारी लियो २ पुनिअंगनलेप्याअंगरागा अरपेज

सुमनमालवडभागा ३ भूषनवसनअमोलअनेका सज्ज्याअंगअंगसहितविवेका ४
सादरधूपदीपदरसायो विविधिमोतिनेवेदलगायो ५ प्रभुकीपूजाकीन्हीजतीउद्व
आदिकदासनतेती ६ यहिविधिपूजिप्रनामहिंकीन्हेयो हरिपदनिजगोदहिंधा
रिलीन्हेयो ७ मंदमंदमीजतेकरलाई बोल्याहरिवलसासुषकाई ८ दोहा जोपा
पीकंसाहंहंनोभलो कियोजदुनाथ जदुकुलकोदुषसिधुतेलियउधारिनिज
हांथ चौपाई यहजदुकुलहेनाथतिहां रा याकेहोतुमहीरषवारा १ तुमदोकहो
पुरुषप्रधाना जगकारनजगमयभगवांना २ तुमदोउविनावस्तुनहिं कोई ल
घुवडकुत्तनीचजगजोई ३ निजसक्तिनसिरजितजगमोही करिप्रवेसभासह
वहुधाही ४ जिमिचरअचरअनेकनेजानिन भासतपंचतनुवहविधितिन ५ ॥
तिमिअनारितुमसदास्वतंत्रा भासहुवहुविधियहजगतंत्रा ६ निजसक्तिनसतर
जतमगुनते यहजगसिरजहुपालहहनते ७ वंधहनतासुकर्मगुनमोही ज्ञाना
मैअज्ञानकहंनही ८ दोहा जेउपाधिदेहादिहेतेतुममेहंनहि तातेतुम्हरोजन्म
हिअसमुनिकहंहिस दोहि छंदहरगीतिकायातेनबंधहुमोसतुमकेबंधमोस
जेभाषही तेपुरुषविमलविचारमनमेनेकहंनहिराषही तुमतेप्रगटयहवेदयो
यपुरानजगमगलहित पाषंडपथतेहोतवाधितजवेषलतेचहंकिते १ तवसुधस
तोगुनमयतुम्हे अवतारधारिधरायलै पाषंडपथषंडनकरहुषेतनिसूदतक्ष
यलै तिमिअवहु प्रभुवसुदेवगनहजुतसेसलियअवतारहै हरिहरनहेतअपारय
हभुवभारतवसंचारहै २ करिहोकरेहोअपरअसीनृपनकोसंधारहै अज्ञोहि
नीहनिअमितदेहो जदुनसुजसअपारहै यधरहमारैआपकेपगपरतवडभा
गीभये सवेदेवअरुनरद्वेषितरहुभूतमयतुमइतठये ३ दोहा तुवचरनोदकसुर
सरोपावेनकरतित्रिलोकं सोप्रवेसतुमहो कियोधन्निधन्निममवोक कवित भक्ता
नकेप्यारसत्यवानीकेवदनहारनेकउपकारमेअपारमानियतुहै धारवारदासना
कीकामनाकेदेनहारतुमसेउदारनहिंठीकठानियतुहै कहैरघुराजवदिवोहघ
टिवोहनाहिंदी सततुम्हारयाविचारआनियतुहै नरकेकुमारतुम्हेछाडिकेभजत
आनपडितगमारताहिहमजानियतुहै १ सेसमहेससुरेसहुआदिकनारदआदि
तिन्हैवपंभारो दुर्क्षभहैतिनहूतुम्हरोगतिसोप्रगटेप्रभुनेननिहारो आरघुराज
रूपकरिदीजियेयावरदाननआनविचारो पुत्रकलत्रहृदहमेगेहमेनेहनहाइहा
असहंमारो २ श्रीसुकौचाच दोहा यहिविधिअस्तुतिसुनतहरिमंदमंदसुसकी
य मधुरगिरामोहतमनहिंवैलितभेजदुराय १ श्रीभगवानउवाच चौपाई प्रथा
वडापनआपउचरिहंमतोवालकअहेतिहारो १ तुमसयोनपुनिककाहमारै अहो
सराहनजोगउदारे २ जदुकुलकेतुमसदासबाही ज्ञानरइवयचइउळाही ३ पोपी

नखाखनपाखनकारी तुमहिहै मारेहोमतिधारी ४ हमपरकरहुकपासवकाला।
 जौनहैहैमकोतुमनिजबाधा ५ जेजनअपनोमंगलबहैहै। तुमसमः ६ ७ ८ ९
 दगहैहीदिवहोतस्वारथीसदाही। जौनतरीनदसाकछुनाही ७ महाभागवतअ
 पसमाना हेतुअहेतुकदयानिधाना ८ दोहा माटीपाहनदेवजेअरुजलतीथी
 अगाधु बहुतकालमहे ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 मअहोहमारे करहुकाज यहककाउदारे १ मोरमीतजे पांडुकुमारा वसेहस्ति।
 नापुरेमभारा २ तिनकीषवरिलेनकेहेतु जाहुतद्विजापुष्टाति सेतु ३ हमअ
 ससुन्याअपनेकाना जवतेमरिगेपांडुप्रधाना ४ तवतेकुंतीसहितदुबारी पांड
 वरहतधर्मकेधारी ५ यहवसंतद्विजापुष्टाति लियोपांडवन रहिवोलाई ई
 नृपधृतराष्ट्रमाहवसमोही। निजसुतपांडुकुमारनकाही ७ मानतहेनहितिनहि
 समाना निजपुत्रनकीप्रीतिलोभाना ८ दुरजोधनजेहैजेठकुमारा सोहैसौंचोअ
 धनिअगारा ९ दोहा जाहुतद्विजापुष्टाति सबहुअधनूपरीति नीकीनहिनी।।

कीकिधौकीन्ह्यासकलप्रतीति तहंकोसबएतावजोकहिदीजोमोहिंआयजेहो।
 विचिखहिहैसुह्रिदसुषकरिहो।सोईउपाययहिंविधिकहिअक्रुकोरामअरधो
 नस्यासपंगुधारेउद्वसहितसुदितआपनेधाम ॥ इतिसिद्धिअमच्यहाराजा
 धिराजवांधवसम्प्रीविखनीथसिहदेवात्मजसिद्धिअमहाराजाधिराजअमहा

राजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीम
 भ्यागवतेदसमपूर्वाध्यानेदाम्बुनिधौअष्टचत्वारिसस्तरंगः ४८ ॥ ॥ श्री
 सुकोवाच सुनिसासनजडुनाथकोसाअकूरमतिमान रथवदितुरतहिंक रतभो
 हस्तिनपुरहिप्यान चौपाई द्वारदेसपहुंओजवजाई द्वारपालदियषवरिजना
 ई १ अघनूपतिसियतुरतवालाई यहूओजवैसभामाधिजाई २ पौरवेद्रजसत्र
 कितत्रैना निरषतयोअकूरनिजनेना ३ लघ्याअविकासुतमहराजै सतपुत्र
 जूतसहितसमजै ४ भीषमेद्रानविदुरमतिवाना कृपाचजिवाल्मीकप्रधाना ५ ॥
 सोमदत्तअरुभूरिश्रवहू करनद्रानसुतअरुपांडवहू ६ औरहसुहिदनसकालनि
 हारा निरषिअकूरउठीदरवारा ७ अघनूपतिउठिनिकटबुलाई होथपकरिसी।
 न्होवैठाई ८ दोहा जथाजोगसवकोमिलेतहोंगादिनीनंद कुससेप्रसू पूंखो
 कह्योपायोपरमअनंद चौपाई नृपअकूरसुबुदिविसाला रह्योनागपुरमहका
 कुकाला १ देषोअघनूपनिकीरोती करतआपनेसुतपरप्रीती २ रहतसुजोधना
 केआधीना सोखलमेअतिअहैप्रवीना ३ तेजवोज चखसदगुनजेते निवस
 हिं पांडुसुव नमहैतेते ४ सोनहिनीकलगतनृपकोहीं प्रजाप्रीनिपांडवहिंनमा
 ही ५ सोनलग्योअकूरहिनीकी गुन्योतिनहिअघरमरतठीको ६ पुनिअकूरकुं
 तीमहआये तहांअकलेविदुरसिधाये ७ विषभोजनलासाग्रहदाहन कर्मसा
 जोधनकेजेआहन ८ दोहा विदुरकह्योअकूरसोआदिहअतलगाय सोसुनिके।
 अतिदुषलह्योआषिनओसुवहाय चौपाई पुनिअकूरकेचरननआई गिरीछा
 याअतिसैदुषछाई १ सुधिकरिनैहरकीभरिआसू कह्योभातसोविगतहुलास
 २ सातापिताभगिनिअरुभाई भातपुत्रऔरहभौजाई ३ कंवहुंकसुरतिकरतहै
 मेरी कहहभातअकूरनिवैरी ४ मेरेभातपुत्रभगवाना दासनपालक कृपानि
 ना ५ कवहूपितुभगिनीसुतकोहीं सुमिरतहेनिसिवासरमाही ६ तेसहिकमल
 नेनवलरामासुरतिकरतकवहैवलधामा ७ रिपुनवीचमेवसोदुषारी जिमलक
 मधिहरिनीमयभारी ८ दोहा कौनदिवस चहहोदगोजादिनजदुपतिआया।
 मोरिगरीविनिकीविपतिदेहैदुतहिंमिठाय चौपाई कौनदिवसहोईवहभाई जादि
 नकरुनाकरिजदुराई १ पिताहीनवापुरेवालकने समुभेहैकहिचवनसुषदधा
 न २ असकहिलगीकरनहरिध्याना कहतिवचनहेजोगप्रधाना ३ हेविस्वात्म
 विस्केभावन केरनकेरनदासनसुषछावेंन ४ हेगोविंदमैहोंसरनागते पाहिपा
 ठिकसदुषननिवारत ५ चूडहुंसुतजूतसोकसिधुमहै कसनउधारकरहुगहिकर
 कह ६ तुवंपदकमलकोडिजदुराई रसकदूतिननमोहिदेषाई ७ विनाकृपावसु
 देवकुमार होननपारसिधुसंसार ८ तुमहीअहोमुक्तिकेदाता तुमहीअहोवि।

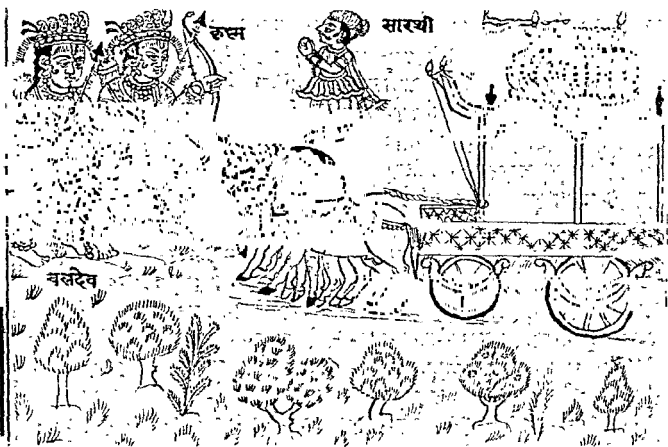
रुकेवाता ८ दोहा परब्रह्मपरमात्मजोगिस्वरजदुराज मैसरनागत आपकी राषुह
 मरीखाज श्रीसुकोवाच चौपाई यहिविधि सुमिरिवरनहरिकेरे वैसहिनिजकुसे
 जननघनेरे १ भूपतिप्रपितामही रावरी रावनखागी सोकवावरी २ विदुरअकू
 रसोकसमक्याये कुंतीको यहिविधिसमुभाये ३ तेनिजसुतनकोदनहिजाने रु
 पापावजदुपतिकेमाने ४ धर्मअनिलअस्वनीकुमार औरदुइकेअहेकुमारा ५॥
 असकहिपुनिअकूरउठिआये विदाहेननृपनिकदसिधाये ई जानिअ धनृपको
 सुतनेही पांडुसुतनमेप्रीतिनतेही ७ सभामधतोहोउछारा जौनकह्योवसु
 देवकुसारा ८ अकूरउवाच दोहा देविचित्रवीरजसुवनकुरुकुलकीरतिदानि॥
 तुमहिंनअसैचाहियेदेबहुमनअनुमानि चौपाई अनुजरावरापांडुउंदारा जवतो
 वहसुरलोकसिधारा १ तवतेतुमराजासभपाये जदपिताहितेजेठदुजाये २ धर्म
 सहितमहिकोमहियाले आनदप्रजनदेतजोपाले ३ निजपरसुतराषैसमदीठी देतक
 वहनहिंसंगरीठी ४ होइनीतिरतसीखसुभाऊ सोपावतभगलनृपराऊ ५ ताही
 कीकीरतिजगमाही यामिनृपससैक छुनोही ई यातेऔररीतिजोकरई सोनृपअ
 वसिनरकमहंपरई ७ जगमहसहतअवसिअपवादा कवहुरहतनाहिंविनाविषा
 दा ८ ततिमोखचनचितआनहुं पांडुसुतननिजसुतसमानहुं ९ दोहा बहुतको
 लकोजगतमेनहिंकोहुकोसवास रहततनुहुंभरिनहिंसदोतोकहविभोविलास
 चौपाई सुतदारादिकअरुपरिवारा लेहिअरुअरुअनुसार १ कोउकाहके
 जाइनसयैरेहिकोहोकरतगहिहाये २ येकहिमरतेयेकहीजनमत येकहि
 सुषयेकहिदुषभोगत ३ पुत्रसरिसहेसत्रुनआना मरेहरतधनधामहुंनाना ४॥
 जेहिंसुतहितअधर्मकरिभारी जोस्यो धनमान्याहितकारी ५ सोपुनहुनहिंरहत
 निदाना जीतहकरतवापअपमाना ई मूढमोहवससुतहितमाने धर्मअधर्म
 नेकुनहिजाने ७ पुत्रअधरमीपितुकेजीते धनकोहरतअधर्मअभीते ८॥
 दोहा जोअधर्मकरिकुमतिजनरक्षतधनपरिवार वेताकोबीचहितजतकरत
 केलेसअपार चौपाई आपहिंजौनयापकरिराषत ताकोअवसिसकलफला
 चाषत १ जगमेसुषहभोगतेनाही रहतखालचीअतिमनमाही २ मरेजातहे
 नरकनिघारा तहपावतोकलेसकठोरा अहेअधर्मिनकीगतिअसैसी तुमकोचू
 भिपरैपुनिजैसी ४ पैमानहुंनृपकहोहमारा स्वप्नसरिसयहलोकविचारो ५
 निजआतमसरूपकोजौनहुं पांडुसुतननिजसुतसमानहुं ई सुनिअकूर
 वचनमनभाये नृपधृतराष्ट्रसभामधिगाये ७ धृतराष्ट्रउवाच कहीदानयो
 विजोतुमबानी धर्मरीतिमनुसकल्यानी ८ दोहा सोसुनिमोहिंवाढ्योहरष
 होतनहियेअघाव अमीपिआवतजिमिजनहिंछनछनअधिकउराउ चौपा

१ अक्रुरतेरोवपदेसा मममनचंचलधरतनसेसा १ बंधिगोसुतसनेहकेडोरे
 अवनहिंवदुरतअहेवहोरे २ जिमिचपलाचमकेघनमाही येठहरतियेकहखिन
 ३ कोअन्यथाईसकृतकार्द कोपाहनचडिसागरतरई ४ हमजांनहिअक्रु
 हरनहेतासिगरोभूभारा ५ हरिजदुकुलमहंखियअवतारा
 नासतसंसार ई मान्यातासुकेअलहिजानै सबअलरहतविस्वभगवानै
 विहारअलअहसंसार विस्वनाथवसुदेवकुभारा ६ ताकोवारवारमतिधामा
 हममहिसिरधीरकरहिंपनामा ७ आसुकोबाच दोहा अधनूपतिकेवचनसुनि
 कैअक्रुरउदास मागिविदासवसुह्रिसौगमन्यानिजैनेवास चौपाई
 नपतिमेशुरहिआयो रामस्यामकेपगसिरनायो १
 ही वहआधरनुपमानतनाही २ फूटीहियहुवपरकीओषी
 रिराषी ३ जेहिहितमोकोनाथपठयो सोमेताहिवहुनसमुभयो ४ पाग
 अधिकसोमाने पांडुसुतनपरनेहनठाने ५ अहेपांडुसुतराउरदासा
 रेकोविस्वासा ६ अथादसाप्रमुदेधिनजाती सुमिरतअ सुधारखहिआती ७
 हिअसमोनदानपतिभयक हरिहृहियविचारअसठयक ८ दोहा पांडुपुत्रमम
 दासहेतिनकोसोकनेवारि देहुभारती राजमैकौरवकुलसंपारि

द्व्यं बुनिधियहपूर्वार्धप्रमान मैनिजगतिअनुसारकलभाषाकियोवधानहरिखी।
 सामृतजानिकिजहहहकि यविस्तार तासुदोषनहिंदी जियेसञ्जनसकलउदार।
 २ जदपिमूलभरिरचनकोमैकि यनिजअनुमान वरखतवरनतहरिचरित
 अपनेहितअधिकान ४ उनइससेज्ञारहिसुभगसेवतअस्वनिमास केसुविती
 यासनिदिवसश्रीपूर्वार्धप्रकास ॥ इतिखिद्विश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहारा
 जवार्धवेसविस्नाप्यसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजा
 श्रीराजावहादुरश्रीकस्तूरकपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकतेश्री
 मन्दागवतेदसमपूर्वार्धेअनदाम्मुनिधोनवचत्वारिसस्तरंगः ४४ ॥ :: ॥ ५
 समाप्तसुभमस्तु ॥ महाराजरघुराजकृतआधोदसमसकंध यहसमा
 त्तमुद्रितमयोसंजुत कुंदप्रबंध १ सोथ्योदुर्गादनहिजइहिनिजसतिअनुसार॥
 जमैलपिअनदलहैश्रीरघुराजउदार ॥ २ ॥ श्रीकृष्णसनेमनः ॥ ६ ॥

श्रीगणेशायनमः अथलिप्यतेउतरार्धदसम सोरठा जयजयआनंदकंद रासदीह
दुषदंसकर जयसुंदावनचंद जयलीलालोनीकरन दोहा जयहरिगुरश्चरविदपदत
रनिसिंधुसेसार जयगुरुपितुविसुनायपदवंदेचारहिचार १ जयवानीजपगजवद
नजयसुकजयश्रीवास दसमउतरार्धैरचौपुरवहमेरीआस २ ककुहरिवेसहको।
लियोगर्गसंधिताकिरि औरब्रह्मवैवर्तककु औरहरोचकहेरि ३ उत्तरार्धमेसकय
थलकसकथाविस्तार अग्यभावऔतरन कहेमूलतिअनुसार ४

अस्तिप्राप्तिरानीउभैभोजराजकीजाय ज
य ५ चौपार्द कह्योपितासोकतविनासा सुनिमागधकियकोपप्रकासा १ करीप्र
ज्ञाभूपतिभारी किरिहोमहिअजादवीसारी २
ल्योमयुरैकोपितभल ३ मयुरैचरिलियोचह्वोरा कियोउपद्रौपरमकठोरा ४ दे।
पिविकलपुरवासिनकाही हरिवेलिवलरामहिपाही ५
मारहयाकोविकमधारी ६ याहीहेतुहमारतुम्हार हेतभयोअमनीअवतारा ७ ह
रिखलकेअसकरतविचारा नभतेहेरथतेजअपारा ८
नाथपदसीस करीविनयकरजोरिकैरथतयारखगदीस ९ चौपार्द १०
११ १२ करहुजरासुतसेनसचारा १ सत्वचनसुनिदोउभगवाना १२

तचदेदोउजाना २ ककुकसेनलीहैनिजसंगा चलेकरनमागधसोजंगा ३ पूरुवहार
 हिकदिभगवाभा कियोसंपकोसोरमहाना ४ पांचजन्यधुनिसुनिअसिना हेतभई
 सुहीअचिना ५ कृष्णनिरविमागधमुसकवाई कोपितदीन्ह्योवचनसुनाई ई बाल
 ककृष्णलौटिमहजाह तपुतोनेपुलइउकाह ७ हायसानुतोखरुवखरसा मा
 हिहनुकीगमनहजमधामा ८ दोहा जरासिंधुकेवचनसुनिजदुपतिककृष्णसक
 इ मंदमंदमाधुरवचनदीन्ह्योताहिसुनाय भगमानौवाच चौपाई विकमकरसूरन
 हिभाषै तैतोजमपुरकोअभिलाषै १ तातेतोरवचननहिमानै मरनसीलकिमिअोपा
 धजानै २ माधववचनसुनतमगधेसा हियोसैनकोतुरतनिदेसा ३ धावहुधरुधरुहरो
 उभाई जसिकेसहनहिवचिजाई ४ सुनिप्रमुसासनभटचहुवारा कायलियोहनिअ
 युधधारा ५ परेनलषिहरिवलधनुधारी दुषितभईतियचढाअटारी ई तवहरिवल
 निजधनुदंकोरा कायरह्योअरिदलमहसोरा ७ सरअैचतषेचतधनुदोक लख्योनगा
 गधदलमहकोक ८ दोहा मरेअखलारुअटारे दिसनसरखाय गजवाजीराजीकदी
 भाजीसैनसकायचौपाई करिनकुंभकटिगेतहेकेते कटेतुरंगसवारसमेते १ पैदलरुं
 डमुंडसहिलाये दूकदूकवहुरथदरसयि २ वहनलगीतहंअिनितसरिता कादरउर
 हिभीतिकीभरिता ३ हलमूसखवलभट्टोधारी मागधकीसवसैनसधारी ४ यहिवि
 धिमागधकटकअपारा रामकृष्णकीन्ह्योसंधारा ५ यहनहितिनकोअचरज
 अहई जोजगविरचिफेरिसंधरई ई सिंधसमानदौरितोहिठामा गह्योविस्था
 मागधकहंरसा ७ ताकेमारनकोमनदीन्ह्यो आयकृष्णतेववारनकीन्ह्यो ८
 दोहा लैअैहयहसैनपुनिनहिमारोवलभाय जरासिंधुकोकोडिहियकृष्णवच
 नचितस्त्राय चौपाई चल्योकरनतपमानिगलानी अवतोजियेहोअजसहानी
 १ मारगमहतहन्यसमुभाई मगधदेसमहदियपहुचाई २ रामकृष्णरिपु
 तेजयपाई मथुराहिगेदुदुभीवजाई ३ तवताउयसैनमत्तगाचलेलेनहस्जोरि
 समाजा ४ मथुराविविधिभातिसजवाई घरघरकनककुंभधरवाई ५ हरिव
 लभूपहिकियेप्रनामा तेउआसिषदीन्ह्योअभिरामा ई वंदीजसगावीहअनुरा
 गे वाजकवाजवजावनलागे ७ मथुराकहप्रवेशप्रभुकीन्ह्यो नगरनेवासिनअ
 तिमुददीन्ह्यो ८ दोहा निरषिनगरसुषमासुषदगयेभौनदोउवीर मागधद
 रकोसकखेधनदियभूपहिमतिधीर चौपाई यहिविधिमागधसत्रहिवारा लै
 लैअयोसैनअपारा १ येसठरामकृष्णसोहास्यो जमनजुदुतवमनहिविचास्यो
 २ तेहिंसमीपनारदहियठायो सोजमनेसहिवहुसमुभायो ३ तहंजमनेसम
 हावरजोरा साजिजमनदलतीनकरोरा ४ मथुराकहयेस्योडुतअई जदुकु
 लकहअतिभयउपजाई ५ लपिजदुवसिनसोकअपारा कृष्णरामअसकियो

इं कसप्रलवादि कषलमात्सो बहुविधिसंतनको दुषदास्यो १ उम्हरेतेज

दरसदेहि भगवाना तुमको महाभागवतची न्ह्यो

न्ह्यो ४ मागुहवरमासो महिपाला होदि कामनासिद्धिताला ५

भूपतिकवहदपीनहिहोई ई सुकौवाच ७

७ गदगवचनको सुभिरनकरिके

१५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २००

सुन्योत्रस्त्विति नृपति सुदित्तजे रिजुगहाथ रुद्रविमंगी

कविहारी भवभयहारी दसनके

सुतवितति यराने नृपमदमाने कोलाहि जाते सैनगन्यो

सहपीनमुक्तिहिदृथहिजस्यो

हिचाने नृपमदमाने चदिवहुजाने सैनजुते

तुमकाले भक्षतहाले आपुहिचाले जिभिवनहे

त्रिस्तावसधावेन हिमुदत्रविश्रमभरि पावैहोतदुषे ५

चाहतवनजाई सतनृपराई राजिमहाई तजनहिते

हिउपाई मैअवपाई श्रीजदराई तुमहिविते ई यदकमलहिसागी भजहि विरागी

ताहिहमसागी वरनररे तजिदीनदयालेलहिकलिकालेयहिजगजालेकाहपरे तेहि

१७ अतिनापनितायो लोभसतायो तोषनयायो माँतिकोई ॥

मतिववरसभाजेदुष

१६ दोहा सुनिअस्त्विति सुबुद्धे

मलमतिपैहोसतिमुदगाथ चौपाई वरदीवोकहिजदपिलो भायो त
 दपिनतुवमनडुल्योडोलायो १ मोरभक्तजैहजगमाही तिनैकामनाउपजतिना
 ही २ जासुवासनाभयनहिळीनी कवहुकवैहिमतिहोतमलीनी ३ पैजिनकेउ
 र्भक्तिविलासे तिनकीमतिकोविषेनत्रासे ४ विचरहुजगमहमोकहुध्याई पैहो
 भक्तिमेरिसुषदाई ५ क्वधर्ममहजियगनमारातपकरितिनकहकरोउधारा ६ त्रै
 रेजन्मविप्रवरकैके सबभूतनदायाद्रगजैके ७ करिहोगमनभूपममधामा
 जहांजातजोगीतजिकामा ८ दोहा यामेअौरनहोयगोजानिलेहमहिपाल भक्तह
 मारेरहुहुगेतुमसरवदाविसाल २ इतिश्रीमहराजावांधवेसविस्वनाथसिंहात्म
 जसिद्धिश्रीमहराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकपापात्र
 धिकारिरघुराजसिपजूदेवकतआनंदअंबुनिधौयेकपंचासस्तरंगः ५१ ॥३३॥
 सुकौवाच दोहा यहिविधिप्रभुकीसहिठपासोसुकुंदनरेस करिषदक्षिणाकृष्ण
 कोतजनवहैवावहदेस चौपाई कहुवाकेदरातेमहिपाला सषिलघुजीवगुन्योकलि।
 काला १ उतरदिसिवदरीवनजाई कियचितदैतयपरगतिपाई २ तहैतैलौटिका
 त्मभगवाना जमननमारिहस्योधननाना ३ चलेद्वारिकैब्रषनलदाई जरासेधा
 आयोतहंधाई ४ मागधसेनदेषिप्रभुभागे मनुजचरित्रकरनअनुरागे ५ क्कोडि
 दियोधनमनहुदेराई वहुजाजनगेहुरिवलराई ६ भगेजातमागधदोउदेषे लियो
 जमनधनकादरलेषे ७ सेनसहितेधायैमागधेसा कृष्णरामगमनतजेहिदेसा
 ८ दोहा दूरिजायहरिवलतहाथकिगिरिचढेउतेल जहवरषहिवारिद नितेनाम।
 प्रवरषनसेल १ चौपाई हरिवललुकेजानिगिरिसाहीं घेरिलियोमागधचहंधा
 ही १ सुचिईधनदियअनलगाई सेलप्रवरषनदियोजराई २ जरतसेलतहतेदाउ
 तरके येकादसजाजनमहठरके ३ पुनिद्वारिकैगयेदोउमाई मागधतिनकीषवरि
 नपाई ४ मरेजानितजिनजअंदेसा मगधदेसगमन्योमागधेसा ५ द्दारावतीजाया
 जदुराई वसतभयेअतिसैसुषपाई ६ व्याहैथारवतिकहवलराई नौमस्कंधकथा।
 सोगाई ७ सालअौरमागधसिसुपाला कुंडिनपुरमहंजरेभुवाला ८ दोहा तिनभा
 पनसदमोरिकैहरिरुकुमिनिहरिलान जेसेदेवनजीतिकेगरुडसुधावसकोन चौ
 पाई सुनिसुकुंदेववचनकुरुराई फेरिजारिकरगिरासुनाई १ राजौवाच जदुपति
 करिराकसीविधाना रुकुमिनिहस्योसुन्योयहकाना २ जेहि विधिजीतिसाल्वसि
 सुपाले हरिरुकुमिनिल्यायेनिजआले ३ कृष्णचंद्रकीकथासुहाई देहुसुनादमो।
 हिमुनिराई ४ कृष्णकथाअतिसैसुषदाई अवनपरतकलिसलनसिजाई ५ कथा
 सुधाकोपानहिपाई कौनरसिकजोजायअघाई ६ सुनतपरिक्षितकेसुडुवेना कहनल
 गसुकुंदेवसचैना ७ सुकौवाच देसविदर्भएकअतिपावन तहैकीभीसकभूपसुहा

वन ८ दोहा ताकेयेककन्यारही अरुनृपपंचकुमार रुकमीतिनमेजेठभोजगम
 अतिवलवार चौपाई सुनिरुकुमिनीरुक्मिणीरुपा चरिखीन्हैयोमनतेवरभूपा
 ध्यातमातपितृसहितउच्छाद् करनचहेहठिकृष्णविवाद् २ तवरुकुमीवरज्योति
 नकाही देनचह्योसिसुपालविवाही ३ सुनिरुकुमिनीपरमदुषपायो येकपंडित
 हरिपासपठायो सोहारिकैगयोद्रुतधाई हरिदिगद्वारपरियपहुंनार्ई ५ सिंघा
 सनवेठेजदुनाथा लषिदुजकहंनयोप्रभुमाथा ई युनिपूजनकियविविधिप्रका
 रा जिमिहारपूजहिदेवउदारा ७ पुनिविप्रहिभोजनकरवायो चरनचापिअसबा
 चनसुनायो ८ दोहा विप्रकुसलहेधर्मतुवकरोतानाहिकलेस रह्योसदासंतोषा
 करियहइजधर्महमस चौपाई जोसंतोषकरैमनमाही तासुवचनहैसतिसदाही
 १ असंतोषसकहुसुषनाही सुवसंतोषीदीनहुंकाही २ जेसंतोषीसापुउदारा ते
 जेअहंकारहममकारा ३ जीवदयापरहेतपधामा सिरसोतिनकोअमितप्रना
 मा ४ विप्रजोतराजाकिराजे वसेप्रजासुषसहितसमाजे ५ सोभूपतिमाकेअति
 प्यारे मेरेपुरकोगमननहारे ई जौनदेसतेतुमइतअच्ये ताकीकुसलकहौसुष
 छाये ७ हमकोजेहिविधिसासनदेह सोहमकरिहैनहिसदेह ८ दोहा जवब्राह्म
 नसोअसकह्योसीलसिंधुजदुनाथे तवरुकुमिनीकीपत्रिकोदीन्ह्योहरिकेहाथ
 तवजदुपतिवोखतभयेतुमहीदेहसुनाय तवब्राह्मनवाचनसग्योपरमानदेहा
 पाय रुकुमिनीउवाच छंदवोपेयाहैविमवनसुंदरजनश्रुतिकंदरतवगुनषसिदु
 षळीने तवरूपसुहायोजिनदृगअयोदृगफलपूरतकीन्दे सुनिसोगुनरूपेपर
 मअनूपैमममनलाजविहाई तवपददिगजार्इरह्योलोभाईकह्योसखजदुराई।
 १ असकोकुलवारीअहेकुमारीवरैनुमहिनिहारी विद्याकुलसीले धनवयडी
 लैतुमसमतुमहिविहारी अतिआनंदकंदैसवजगवंदेनरलोकहिअभिरामे।।
 जदुकुलकेनायकसवविधिलायकपूरनसवमनकामे २ तेहेतेवरिखीन्हैयोतना
 मनदीन्ह्योतुमहिसमर्थीहेजानी प्रभुदयाविचारीइतपगुधारीकरैदारगहिपा
 नी तुववीरहिअसैचेदिपदंसैकरैनहीद्रुतजामे मृगयतिकोभागेअवनहिलागेज
 तुकओरदगामे ३ मेजोसुभकर्मकरिजुतधर्मदानजज्ञप्रतनेमा सरकूपअरामे
 रचिअभिरामेयजोहरिहिसप्रेमा तौदेवकिनंदनदुष्टनिकंदनकरैव्याहइतआ
 ई नहिनृपसिसुपालादिकविकरालागहंपानिदुषदाई ४ ममकालिविवाहाई
 उरदाहातातेकरिअतुराई प्रथमहिक्रिपिआवोपुनिदल्ल्यावोसवलविदंभका
 न्हाई चैयादिकसैनहनिसरपैनेमारिसदेहठिनाथा राखसविधिषौलैवीरजमेखै।
 सोहहरिकरहसुनाथा ५ अंतहपुरमाहावंधुनकाहीहनिहमकेहिविधियाहै अ
 सजोप्रभुभाषोतौकरियायोयहउपायमनमाह कुलरीतिहमारीवाहअगारीगि

धारीहरहमैसुषमाही जेहिपदरज

तेहिजानहिपहौतजितनदेहोका

ठिमानोजवलेगिमितिहोनाही

आपहिकोही १ दोहा यहिविधिपातीवा

रिव्रतविनहिप्रया

विकैफेरिजोरिजुगहाथ कहनलगेयासोविप्रवरनिरषतमुषजदुनाथ ब्राम्हणे

वाच यहरुकुमिनिसंदेसमेगोविनदियोसुनाय अनुचितउचितविचारिकैकरहुसाई

जदुराय पूरइनिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजवाधेसवस्वनाथसिहात्मजसा

दिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजश्रीराजावहादुरश्रीछ्मवेंद्रकपापाजाधिकारि

त्मागवतेआनंदअवुनिधोदापंचासस्तरगः पूरः॥३॥

१ पातीरुकुमिनिकीसुषदसुनिकेपायअनंद करसोकरगहिवि

१ श्रीभगमानोवाच चौपाई जवतेरुकुमिनिकीसुधिया

ई तवतैनैननीरुनहिआई १ मेजानेहयहविप्रउदारा रुकमीरोक्योव्याहहभारा

२ दुजसवभूपनकोसदमोरी हरिलैहोरुक्मिनिवरजोरी ३ कालिजानिप्रभुहो

दारुकसोकहंसहितउछाहा ४ परमवेगचारिहुममवाजी लैआवहुस्य

५ सुनतसुतरथसाजितुरता त्यायठढभोजहंश्रीकंता ६ साम्नि

७ लैदुजकहैरथभेअसवारा ८ दारुकताजमहणौतुरगा वा

जीवलेपौनकेसंगा ९ दोहा येकरानिहीभेगयेकुंडिनपुरजदुनाथ रुकुमिनिकोअ

२ चौपाई मीषमभूपरुकुमकहंडरिकेचेदिपकोवि

वाहचितथरिके १ आहचारसवलग्येकरावन दुषितव्हेसुसिरतजगयावन २न

भवनभवनमहंधुजावंधाई ३ वहविधिनरनारिनसज

सुरमितघूपिनधूपकेरायो ४ पित रनदेवनपूजनकोन्हो भूसरकोवडा

५ विप्रनसोसुस्तेनपदाई कन्याकोविधिवतनहवाई ६ सुभगवा

रसाबंधनपुनिवधवायो ७ तहोविप्रवरहोमाहिकोन्हे रा

८ दोहा तैसहिदमचोषहतहाकरिचेदिपकोचार कुंडि

नकोगमनतभयसंगलेनृपवलवार ३ चौपाई तिनकोलेरुकीअगुवानी दि

१ रतवक्रमास्वदुमगधेसा पौडुकविदुरथआदिनर

चाद २ आयेकुंडिनसेनसमेत ३ जोकहैरामकृष्णदत्त

गौरनभेभगायहमदेहै ४ यहहवालसुनिकेवलिरामा

५ जुडजानिलैसेनमहाई आयेकुंडिनकोवलराई ६ रुकुमिनिसनसंदेहवदा

आयेहदुजनहिजाहिपठायो ७ गर्जामभरिबीतीत्रिजामा

८ दोहा मोमेककुनिदितलप्योतातेश्रीजदुराय

वन ८ दोहा ताकेयककन्यारही अरु नृपपंचकुमार रुकमीतिनमेजेठभोजगमह
 अतिवलवार चौपाई सुनिरुकुमिनीरुस्मगुनरूपा चरिलीन्हैमनतेवरभूपा
 भ्रातमातपितुसहितउच्छाद् करनचहेहठिकुस्मविवाह २ तवरुकुमीवरज्योति
 नकाही देनचह्योसिसुपालविवाही ३ सुनिरुकुमिनीपरमदुषपायो येकपडिता
 हरियासपठायो सोहारिकेगयोद्रुतधाई हरिदिगद्वारपदियपहुंनारई ५ सिंघा
 सनवेठेजदुनाथा लषिदुजकहंनयोप्रभुमाथा ६ पुनिपूजनकियविविधिप्रका
 रा जिमिहारपूजहिदेवउदारा ७ पुनिविप्रहिभोजनकरवायो चरनचापिअसवा
 चनसुनायो ८ दोहा विप्रकुसलहे धर्मनुवकरोतौनाहिकलेस रह्योसदासंतोषा
 करियहदुजधर्महमस चौपाई जोसंतोषकरैमनमाही तासुवचनहैसनिसदहं
 १ असंतोषसकहसुपनाही सुषसंतोषीदीनहंकाही २ जेसंतोषीसाधुउदारा त
 जेअहकारहसमकारा ३ जीवदयापरहेतपथामा सिरसोतिनकोअमितप्रना
 मा ४ विप्रजानराजाकेराजे वसंप्रजासुषसहितसमाजे ५ सोभूपतिमोकोअति
 प्यारे मेरेपुरकोगमननहारो ६ जौनदेसतेनुमदतआये ताकीकुसलकहोसुषा
 छाये ७ हमकोजेहिविधिसासनदेह सोहमकरिहैनहिसंदेह ८ दोहा जवब्राम्ह
 नसोअसकह्योसीलसिंधुजदुनाथ तवरुकुमिनीकीपत्रिकादीन्ह्योहरिकेहाथ
 तवजदुपतिवोलतभयेतुमहीदेहसुनाय तवब्राम्हनवाचनलग्योपरमानंदहि
 पाय रुकुमिनीउवाच छंदवोपैयाहैविभवनसुंदरजनश्रुतिकेदरतवगुनवसिदु
 षछीने तवरूपसुहायोजिनदृगआयोदृगफलपूरनकीन्दे सुनिसोगुनरूपैपर
 मअनूपैममनलाजविहाई तवपदद्विगजाईरह्योलोभाईकह्योसत्यजदुराई
 १ असकोकुलवारीअहैकुमारीवरैनुमहिनहारी विद्याकुलसीले धनवयडी
 सैतुमसमतुमहिविहारी अतिअनदकंदेसवजगवदेनरलोकहिअभिरामे ॥
 जदुकुलकेनायकसवविधिलायकपूरनसवमनकामे २ तेहितेवरिलीन्ह्योतना
 मनदीन्ह्योतुमहिसमथीहेजानी प्रभुदयाविचारीइतपगुधारीकरोदारागहिपा
 नी तुववीरहैअसैचेदिपदसैकरेनहीदुतजामे मृगपतिकेभागैअवनहिलागैजे
 लुकअरदगामे ३ मेजासुभकमेकरिजुतधर्मैदानजज्ञप्रतनेमा सरकूपअरामे
 रचिअभिरामेयजौहरिहसपेसा तौदेवकिनंदनदुष्टनिकेदनकरैव्याहइतआ
 ई नहि नृपसिसुपालादिकविकरात्तागहंपानिदुषदाई ४ समकालिविवाहाहै
 उरदाहोतातेकरिअनुगई प्रथमहिकिपिआवोपुनिदल्लखाविसवलविदर्भका
 न्हाई चैयादिकसैनैहानिसरपेनेमारिसंदेहठिनाथा राठसविधिपोलेवीरजमोवै
 मोहिहरिकरहसुनाया ५ अतहपुरमाहीवंधुनकाहीहनिहमकेहिनविध्याहै अ
 सजोधभुभाषोतौकरिरायोयहउपायमनमाह कुलरीतिहमारीव्याहअगारगि

रिजामंदिरजाही तह आय मुरारी कर धनु धारी हर हह मै सुषमाही जेहि पद रज
 को है सिव सम दा है सज्जन हित अघनां सै तेहि ज्ञानेहि पदो तजित न दे हो का
 रित्रत विन हि प्रया सै प्रभु सख वषानो य हह ठिमानो जव ले गि मिलि हो नाही
 तव लगि सत जन मै है यह मन मै वरि हो अपहि का ही ७ दोहा यहि विधि पाती वा
 विकै फेरि जो रिजु गहाथ कहन लग्यो सो विप्रवर निर पत मुष जदु नाथ ब्राह्मणे
 वाच यह रुकुमिनि संदे सै गे विन दियो सुनाय अनुचित उचित विचारिके करहु सोई
 जदुराय पूरइति श्री महाराजाधिराज श्री महाराज वा धवे सविस्वनाथ सिंहात्मज सिंहा
 द्वि श्री महाराजाधिराज श्री महाराजा श्री राजा वहादुर श्री कृष्ण चंद्रकपापात्राधिकारि
 चुराज सिंह जू देवकत श्री सत्भागवते अनंद अच्युति धौदापंचास स्तरंगः पूरः ॥ ३ ॥
 सुको वाच दोहा पाती रुकुमिनि की सुषट् सुनिके पाय अनंद कर सो कर गहि वि
 प्रकोह सिव ले जदु नंद १ श्री भगमानो वाच चौपाई जव ते रुकुमिनि की सुधि पा
 ई तव ते नैन नीदन हि आई १ मेजाने हय हवि प्रउ दारा रुकमी रो क्यो व्याह हमारा
 २ दुज सव भूपन को मद मोरी हरि ले हो रुक्मि निवर जेरी ३ कालिजानि प्रमुहो
 न विवाहा दारु कसोक ह सहित उछाहा ४ परम वेग चारिहु ममवाजी लै आवहस्यं
 दन मह साजी ५ सुनत सूतर थ सा जितुरता ल्याय ठाढ भोज हं श्री कंता ई सामि
 जानि व सुदेव कुमार लै दुज कहें रथ भे अ सवारा ७ दारु कता ज न ह नौ तुरंगा वा
 जीव ले पानक संगे ८ दोहा ये कर तिही मग ये कुडिन पुरजदु नाथ रुकुमिनिको अ
 रुवि प्रको की न्ह्यो आसु सनाथ २ चौपाई मीषमभूपरु कुमक हंडरि के चोदि पको वि
 वाह चित थरिके १ व्याह चार सव लग्यो कर वन दुषित न्है सुमिरत जग पावन २ न
 गर वजार न गालिन कर आई भवन भवन मह धुजाव धाई ३ वह विधि न रनारिन सज
 वायो सुरमित धूपिन धूप करायो ४ पित रन देवन पूजन की न्ह्यो भूसर को वडा
 भोजन दी न्ह्यो ५ विप्रन सो सुस्तेन पढाई कन्या को विधिवत न हवाई ई सुभगवा
 मन भूषन पहिरायो रसाव चन पुनि वधवायो ७ तहो विप्रवर हो माहि की न्है रा
 जाकनक धेनु व हरी न्है ८ दोहा तै सहि दम घोष हत हाकरि चिदि पको चार कुडि
 नको गमन तमय सै गले नृपवलवार ३ चौपाई तिनको लै रुकमी अगुवानी दि
 य जन मास परम सुषमानी १ दंतव क माख ह मग धेसा पौडु कविदुर थ आदि नर
 सा २ चोदि पव्याह कर मन ह नू आय कुडिन सेन समेट ३ जो कहें राम कृष्ण दत अ
 है तौर न भे गगा यह मर है ४ यह हवाल सुनिके बलिरामा कृष्ण हु गये हरन के का
 मा ५ जुड जानि लै सेन महारु आय कुडिनको बलराई ई रुकुमिनि मन संदे ह वडा
 यो आय ह दु जन हि जाहि पठायो ७ गई जाम भरि बीती त्रिजामा काहेन हि अयि श्री
 धामा ८ दोहा सो मेके कुनि दित लख्यो ताते श्री जदुराय मेरे कर को गहन हित आयि

नहिदत्तघाय चौपाई भोत्रभागनीपरसिवरानी भयप्रतिकूलपरतयहजानी १
 यहप्रकारदिताकरिवाला मूंदेउअवुजनेनविसाला २ तेहिछनरुकुमिनिके
 छविधामाफरकेउरुभुजादगवामा ३ ताहीछनजदुनाथपठायो रुकुमिनिके
 दविप्रवरआयो ४ विप्रहिपेषिपरमसुषयागी कृष्णआगमनपूछनलागी ५ वि
 प्रकहैयाआयो जदुनदन तेरोप्रनराथारिपुंददन ६ जदुपतिआगमसुनतकुम्भा
 री मगनभईसुषसिधुमगरी ७ तीनहुलोकविप्रकहयोर देतहोतेछोमितमन
 मोरा ८ दोहा असविचरिपंडितपगनरुकुमिनिकियोप्रनाम कहयारिनीहोउरि
 ननहितोसोमैमतिधाम चौपाई भूपतिसुनिजदुनाथअवाई धन्यभागआपनी
 गनाई १ विविधिभातिलेपूजनसाजू विविधिभातिवजवावतवाजू २ विविधिभा
 तिभूषनपदआछे विविधिभातिमनिगनचहवाछे ३ विविधिभातितियगानकराई ले
 नचलेनृपहरिअगवाई ४ गयेजवहिभूपतिकछदूरी देषीइडतयोमअतिधूरी ५ नि
 कटजाइजदुवरकहरेषी लख्योमोदभीषमकविसेषी ६ कियोधरनिमहदंडप्रनामा
 पूजनकियोसविधिसुषधामा ७ पुरवाहिरजनवासकराई विविधिभातिकीभेटव
 दाई ८ दोहा जथाजोगसवकोकियोभूपतिसवव्योहार जथाजोगजदुवरसहितपा
 योसवसतकार चौपाई रामकृष्णनिरषनपुरवासी आयेसकलमानिसुदरासी १॥
 निरपिकृष्णसोभासुषदाई रहेपलकनजिडीठिलगाई २ आपुसमहसिगरेवतराही
 येईरुकुमिनिलेहिविवाही ३ रुकुमिनिकेहैजोगविहारी अहेविहारिहेजोगकुमा
 री ४ जोकरुकुसुकुतकियेहमहेही देवहोइजोहमपरछाही ५ तौरुकुमिनिकरगहै
 मुरारी पूजेतवहीआसहमारी ६ असकहिपुरजनगेनिजगेह वंधेसकलजदुना
 थसनेह ७ पुनिमातारुकुमिनिनहवाई गिरजाग्नहकोचलीसेवाई ८ दोहा चलीब
 रनसौरुकुमिनीकृष्णकमलपदध्यायेगहैभोनत्रतसषिनजुतपीतांमरकृविकाया
 चौपाई गिरजामंदिरमहजदुराई हरिहरुकुमिनिकहहठिआई १ असकितवहेस
 चमहिपाला चलेसेनलैसंगविसाला २ भेरीदुंभिसंषमृदंग्य जाजेतेहिछनयेका
 हिंसागाइ येहिविधिगिरजामंदिरयाही चलीरुकुमिनीपूजनकाही ४ करहिंमंगा
 खामुषीसुगाना चलीअलंकतदुजतियनाना ५ गायकगिरजाअस्तुतिकरही रु
 कुमिनिसंगपरमसुषभरही ६ गिरजामंदिरसहयहिभाती पहचिगाईरुकुमिनकृवि
 पाती ७ चरनपषारिआचमनकरिकै कियमंदिरप्रवससुषभरिके ८ दोहा तहब्रह्म
 दुजनारिसवविधिकीजाननिहारि वंदनकरवावतभईमंगलवचनउचारि चौपाई
 गिरजावंदनरुकुमिनकीन्हयो ३ सेवचनमदकहिरीन्हयो १ सक्तिवतीजोहोहुभवा
 नी गहैवानिमसारंगयानी २ चारवारमेकयेप्रनामा पुजवह आजमोरमनका
 मा ३ असकहिपुनिभजनकरवायो चंदनअछतसुमनचढायो ४ धूपदीपपुनि।

मुदितदेवायौ विविधिभातिनैवेद्यलगायौ ५ पुनिसधवानीरिनकहं धृजी रुक्मिन
 कश्चासनहिदृजी ई तसधवातियजुतअहखादा रुक्मिनकहदीन्हयोपरसादा
 ७ भूपसुताकियतिनेध्रनामा तज्योमोनव्रतसोळविधासा ८ दोहा गिरजांमदि
 रसोकढीभीषमसुतासुजानि रतनजडितकंकनसहितसर्षापानिगहिपानि चौ
 पाई कुंडलमडितजुगुलकमोखा रतनमेषखालंकअसोला १ अस्केलटकिलट
 किमुषहलकै अथरविंवसोभासुठिभूलकै २ मधुरकरहिंनूपुरपगसोरा गम
 नजासुगजगतिभदमोरा ३ कुंदकलीसेदंतविराजै रतिरंभाजोहळविलषित्ताजै ४
 भूपसुताकहंनिरषिनरसा मोहिगयेभूलेनिजवेसा ५ खगेयंचसरसरदुषदाई
 गिरभूमिमहसुधिविसराई ई अस्त्रसस्त्रकूटेयकसंगा तिमिस्यदनमातंगतुरगा
 ७ मनहृदेवमायाभहिआई सर्वभूपनकहलियोखोभाई ८ दोहा मंदमंदगमनता
 ललीजवंगेमंदिरहार अस्त्रकटारिनिरषनलगीकहंवसुदेवकुमार ९ जदुनंदना
 कोतहंलपौस्यदनसपदिसवार दुषदेदनिदूरीकियोआनंदनियकवार ५ रथआ
 रोहततुरततहजदपतिरथहिवस्त्राय रुकुमिनकोसचुनलषतनिजरथलियोचढा
 य ई बुद्धरामकोसौपिकैगमनद्वारिकाकीन मनहृश्रगालनमद्वितेसिंहभागनिज
 लीन ७ जंवदलतेरथनिकसिगोतवजागेसवभूप गोपहस्यौधिकधिकहमैआ
 सवोलमतिकूप ८ इतिश्रीमहराजाधिराजश्रीमहाराजवांधवेसविश्वनाथसिं
 हदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री राजावहादुरश्रीकल
 चंद्ररुपायात्राधिकारिपु राजसिंहजूदेवकतेश्रीमत्भागवतेआनंद १

निजनिजदललेखलतभेसवभूपतिथकवार

जदुवीरा सनमुषषडेभयेरनधीरा १ कारिकोदंडकठिनटकोरा कः

वरषतभेवाना ५ जैसमधामि घगिरिमाही वारवारवुदनभरिलाही ई जदुदसगूदि
गयोसाधारे तवरुक्मिनिकोभयौषभारे ७ संकितपतिमुषनिरषनलागी

कुलञ्जितभैपागी ८ दोहा विहसिकहयोगाविदुतवसु

दलसत्रुनदलैअवदिजितेयहजानु १ च।

नभूपनवरजोरा १ तहगदआदिकजदुवरवीरा मारिसरनकियअरिनअधीरा २

जवाजिनसिरमहिकटियरही सिधनादभदवहविधिकरही ३ का।

दिजाही रूडमुडवहषडलषाही ४ अंगदगदासहितकरवाला

विसाला ५ कटेवरुमानहुराजमुडा

भागहिरनमहवाननलागी ७ कोटिनभटनमुडकटिजाही

याही ८

चौमहो घमसान २ चौपाई दूदजुडपुनिभोतेहिठामा जुरेवीरसोवीरलखामा १ पु

निवलभद्रभयंकररूपा धारिकियोतहजुडअनूपा २ ल। ११

नसे भागेभूयदुषितअतिमनसे ३ रामवजावतविजैनिसाना कियेद्वारिकै सुषि

तपयाना ४ जरासिंधुआदिकमहिपाला गयेभागिजहरह सिसुपाला ५ सिसुपा

खहनजलषोपराजे दुषितभयोकरिकैअतिलजै ई सूपिगयोमुषवोसतनाही

६ दोहा सुनहभूपसिसुपालअवछोडहसकलगलानि कवहुकप्रियक

७ चौपाई कलवसदारुनारिजिमिनाचे ८

९ हरिसोहास्वोसवहिवारा तेदुसअसोहिनदलमारा २ अष्टाद

३ लघुजदुवसिनतेयहिकाषो। ४ जानिईसगतिसोचहुनाही राषहुमनउत्साहसदाः

५ तवजीतिहैकरगहिसूला ६

७ दोहा

चौपाई

विनजदुपतिवधरनमहठनि १

भाषोसत्यमृषाहैनाही २ असकहिरथपरभयोसवारा

सारथिसौं अस्ववचन उच्चार ३ मारुहताजन अस्ववचनकाहीं लैचस्वतेवलजह हरिजा
 हीं ४ आजुमारिवाननगीपासै लैहौं भगनिच्छी निवहिकासै ५ दुर्मतिको मद् अस्व
 सिवतरिहौं लै भगनी निज अस्व न सिधरिहौं ई कहत कहु छरत रिनियरानो कस्सा
 प्रभाउकु मतिनहि जानो ७ आसुहि अयनो जान धवाई जदुपतिको असिगिरासु
 नाई ८ दोहा चोरठा दरुहठा दरुहली न्हयी भगिनि चोराय ताको फल आसुहि अस्वहि
 तोको देहु देषाय ५ चौपाई अस्वकहि हरिहि मारि चैवाना पुनिवो ल्यो रुक्मीवलमा
 ना १ हेकुलदूषन जानन पैहे आजुसंमर महगर्वगमैहे २ काकलहै कहें जागनि
 भागा ममभगिनी तिमिचह सिअभागा ३ रेमतिमंद महाखलकारी जीवचहे तोता
 जेकुमारी ४ रुक्मीगिरासुनत जदुराई तजेविसिषनेसुकमुसुक्पाई ५ धनुषकाटि
 वैसरतेहिमास्यो पुनिचारिहुतुरंगसंचास्यो ई सतहिहनुया धुजापुनिकाव्यो मारि
 वानरथचकनिच्छास्यो ७ तवदुतीयलै धनुषकुमारा पाववानजदुपतिकहमारा ८ ॥
 दोहा वानसारिजदुनाथ पुनिकाटिदियोतेहिचाय सियदूस्वकाट्यो सोऊतवउपज्यो
 संताप ई चौपाई पट्टिसपारिचतज्यो पुनिसूखा नोमरसक्ति कपानअतूला १ जोजो
 रुक्मीसस्त्रचलायो विन प्रयासजदुनाथनसायो २ तवकरभेगहिठालकपाना ३
 अथेकूदिरुकुमवलमाना ३ धायोकोपितजदुपतिवोरा ज्योपतंगपावक महभोरा
 ४ धावतआवतनिरषिसुगरी ढालतेगतिलसमकरिडारी ५ लैकपानमारनकहा
 धाये तवरुक्मिनिकेद्रगजलछाये ई चरनपकरिविनतीवहुकीनी आतावधगुनिअ
 तिदुषमीनी ७ मोआताकहमारहुनाही तुमतोकरुनासिंधुसदाही ८ सुकौवाच ॥
 दोहा तहुउक्मिनिकेवचनसुनिकरुनाकरजदुनाथ रथतेआसुहिकूदिकेधररुकुमा
 केहाथ ७ चौपाई वांथ्योताहि पागमहताके सातभागकरितासुसिषाके १ सूड्यो
 मूळ औरसिरवारा भोविरुपभीषमककुमारा २ तवल्लोमारिसैनरिपुकेरी आय
 वलवजावावतभेरी ३ कस्सासमीपगयेवलरामा निरषिप्रनामकियोधनस्यामा ॥
 ४ पुनिदेयो रुक्मीवलिराई कह्यो कहाकी न्ह्यो जदुराई ५ भोसयाननहि गेलरिका
 ई कसुरनह महतुमचपलाई ई उचितनवोधवनातनकाहीं हसीहाइगीसवजग
 माही ७ अस्वकहिरुकसीकोवलिरामा वंधनछोरिदियोतेहिठामा ८ दोहा पुनि
 रुक्मिनकेनिकदचलिवलसमुभ्रामनलाग सुषदुषदतन औरकोउमिलतखियो
 जोभाग ई चौपाई कृत्रिजातकरहेवडरोस आतहिहनतआतगुनिदोसू १ भूमि
 मानधनहेतकुमारी ल्खीलरहिनदोसविचारी २ सुषदुषमानवहेअज्ञाना देडि
 नदंडेदेवकल्याना ३ जननमरनयहदेहहिकेरो जीवहिनहिअसवेदनिवेरो ४ ये
 कईससचेदहिनमाहीं जिमिवहुषदरविवहुतरेषाहीं ५ तातेअज्ञानजयहसोक
 छेडिकुवरधारैमुदवोकू ई सुकौवाच अस्वलरासजवैसमुभ्रायो तवरुक्मिन

७ कक्षरुकुमिनिहिरस्थिचदाद
दोहा रुकुमप्रतिज्ञासुमिरिनिजगयोनकुडिनकाहि
वस्योदुषितमनमोहि २ च

गर्गकियोतहंसहितउरुहा कक्षरुक्मिनीसविधविवाहा ४
हमंगलगाना लागेकरननारिनरनाना ५ भूषनवसनपहिरिपुरवासी
हृदेषनआसी ६

पताका
गजमदतेसीचीगलीकदलोषभअनूप ३
सुनतपरस्यरमुदितजनकहभुकोतुककीन ४ रुकुमिनको

रि ५ होरावतीनिवासकियथीवसुदेवकुमार करतकलानअनेकनितरविभनस
हितविहार ६ रुकुमिनिकक्षविवाहमेवरन्योजुतविस्तार

श्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृष्णपात्राधिकारि
रघुराजसिंहजूदेवकृतआनंदानुनिधौचतुर्थपंचास्तरंगः ५४ ॥ ॥

॥ ॥ दोहा अवभागवतहकीकथाअरुहरिवंसहुकेरि
चहुंकविजनलेहनिवेरि १ सुकोवाव दोहा २
र रुक्मिनकेसोजन्मलियभाप्रदुम्नकुमार २ चौपाई

दानवआइताहिरिलयऊ १ रहुयोकालसवरजेहिनामा १
२ रहीकामतेतेहिरिपुताई तेहितेहस्यौकक्षसुतआई ३
लीन्होमीनलीखतेहिकाहो ४ ॥ ॥

७ सोमकुरीलैसवरहरणौ
दियोसुवारनमीनसाकह्यौरवहृपकपान करनखगेतेषडवह
लघुचौषकपान २ चौपाई मीनउदरफारतमहभूप

१ सूपकारलपिअचरजमानि वालकलेअतिसेहरधाने २ ॥ ॥
३ जवैकामहरदियोजरई १ ॥ ॥
४ गिरीसंभुकेचरननजाई कह्योभोरपतिदेहजियाई ५ ॥ ॥

पेहेनिजपतिनहिसंदेह ६ तवभायावतिनामधराई सवरकीतिया
ई ७ सोमायावतिकेहिगजाई सूपकारअसगिरासुनाई ८ दोहा म
याकीरायहुपासनिजपालनकरहुसयानि १ चौपाई मा

यावतीवालकहैपाई राघोनिजगहअतिहरषाई तबनारदमुनिआतुरआई मा
 यावतिहिकह्योसमुझाई २ सुंदरियहवालकपतितेरो भयोपुत्रयहजदुपाता
 केरो ३ यहिविसिगरीकथासुनाई नारदगवनकियोहरषाई ४ मायावतीजा
 निपतिवालै कारिकेप्रेमखगीतेहिपालै ५ कळुककालमहकस्तकुमारा भयोकि
 सोरसुखविआगारा ई नवनीरदसमरूपसुहावन पदमपलासनेनसुषळावन
 ७ जुगुलजानुलौवाहविसाला ससिमुषअहिमनुअलकनिमाला ८ दोहा नेसु
 ककरतकटाक्षजेहिमोहहिसुरतियदुंद मृदुहासीफासीसरिसत्रैसोरुककमि
 ननंद ४ चौपाई सकलसास्त्रकोजाननवारो विक्रममहात्रिविक्रमप्यारो १ कश्म
 सुवनकीसुखविनिहारो मायावतिअतिभईसुषारी २ येकसमेनिसिमेहरषाई ॥
 फूलनकीसुषसेजबिछाई ३ केसवसुतकहैतहोवालाई मायावतीमंदसुसका
 ई ४ करिकटाक्षअसगिरासुनाई विरहराहपियेदहवुझाई ५ सुनिमायावतिगि
 राकुमारा कोपितदेअसवचनउचारा ई रेजननीकसभाषसिबेना फूटिगयेतैरेदोउ
 नेना ७ तैजननाममैसुततेरो कतयहअनुचितचहतिघनेरो ८ दोहा येअतिव
 चसहोतहैजगमहचारिसुभाव सुंदरवपुलपिसुतहुकैकरहिकामकेभाव ५ चौ
 पाई मायावतीसुनतिपतिबेना बोलीहाथजारिभरिनेना १ मायावतिरुवाच आया
 अहैजदुनदननदन मेरेनायकहौजगवंदन २ संवरसठतुमकोहरिल्यायो आया
 पिताजानननहियायो ३ आपकाममेरतितुवनारी नाथदियोकतसुरतिविसारी
 ४ फकिदियोसठसागरमाही येकमीनलील्योतुमकाही ५ केवटपकरिमानदुत
 ल्याये तासुंदरमहैतुमकहंपाये ई केवटतुमहिदियामोहिआई नारदसिगरी
 कथासुनाई ७ यहसंवरजीयोसुररजे महाकालकोकियोपराजे ८ दोहा अतिदुर
 जैदुरधरैहंसंवरदानवराज पीतमयाकोजाहनातोसतिसुतजदुराज चौपाई मा
 यावतीअतिसेवलवारो कवहनकाहसोरनहारो १ याहिमारिमोहिलेसुषदायक च
 लहुहारिकेजहजदुनायक २ सुनिरतिवचनमुकुंदकुमारा फरकेभुजकियकोपा
 अपारा ३ अबलोतेकसगोपनकीन्ह्यो कसनमोहिव्रथमहिकहिदीन्ह्यो तवहिन
 मेसंवरकोमारी तोहिलैजातोअनमभरारी ५ तवपुनिबोलीरतिमुसकाई तुससा
 वविधिसमरथसुषदाई ई असकहिमायावतीसुहाई सवमायाहरिसुतहिपदा
 ई ई अस्त्रसस्त्रजेत्रिभुवनमाही दियपठायकेसवसुतकाही ७ दोहा सवमाया
 कीनासनीनामवैष्णवीजासु सोप्रदुम्नहिदेतभैत्रिभुवनजासुप्रकासु ४ चौपाई तवा
 केसवसुतकियोविचारो केहिविधिहोवेजुद्धहमारा १ अवेमोहियहजानतनाही क
 रिवोखलअनुचितजगमाही २ तविकारिकौनीहुंउपाई याहिकोपमेदहवुदाई ३ ॥
 याकोजेहैविजेनिसाना देहकादिमैहनियकवाना ४ तवजवकोपितभारनअवेत

१५१ ५ असविधारिजदुनाथकुमारा
अकृत्यतुनीरघुनकसरभाये
काट्योसंवरविजैनिसाना ८ दोहा

लकपाल्यो सातुम्हारविजयध्वजधाल्यो १

३ फरके अधर अरुनद्रगमाथ्यो वारवारवीरनसोभाथ्यो ७
तकान्हेथ्यो विजैनिसानकाटिममदीन्हेथ्यो ५

वालक १५११२
कोखसंवरअनघाई ७ मारहयहनालककहजाई वचनकोनिहवोरपरार्थ ८ दो
हा चित्रसेनअतिसेवलीतिनभरह्योप्रधान ९ १२ १
तुवलवान चौपाई वचिहैनहिकोनहविधिवालक हमसवहैतवसासनपालक १
असकहिकवचपहिरिधनघरे संवरकेसुतरनअनियारे २
ठेतुरंगा कौउस्यदनमहेजुहवमंगा ३
जवावतवाजे ४ कदैनगरतेसंवरसूना समरउराउभयोउरदूना
कअसिसूला तोमरसक्तिवज्रकोतूला
न्हेसकलजुभारा ७ गयेजहांजदुपति सुतगढा समरवाकुराविक्रमवाढा दोहा
नवनीरदसंमरूपजेहि सुंदरनिभुवनसाहि
काहि ई चौपाई चित्रसेनतवकह्योपुकारी रपालकसुनिगिराहमारी १ पितुको
काट्योविजैनिसाना तातेतोरकालेनियराना २ अवेदेषाउअपनीमनुसाई भयो
पुष्टमेरोधनपाई ३ मंदविहसितवक्रस्तकुमारा नेसुकवाजिनरियोदसारा
वरथचमकतन्हवोरा सन्नुषचल्योकरतअतिसारा ५
ईकह्योजायवासवसोसाई ई दानवसतयककृष्णकुमारा
चारा ७ कैसेविजैनाथवह्यैहै हारेतुम्हरेहुउरदुषत्रैहै ८ दोहा तववासववोलेवि
हसिममजियनहियकितान त्रिभुवनविजईकृष्णसुतसतसुतकेतिकवात १
ई असकहिलेदेवनगंधर्वा सिद्धसहोरगचारनसर्वा १ चढिविमाननभसहितहुला
सा सुरपतिअयेनपनतमासा २ आवतलषितहंकृष्णकुमारा संवरसतसुतकि
येप्रहारा ३ सुसलभुसुडीतोमरचक्रासक्तिपस्वधवानहुवका ४ क्छाडिसस्त्रसवये
वारै लियोतोपितहंकृष्णकुमारै ५ तहैकोपितरुकमिनीकिसारा चपलचाप

सरमारि संवरकेसतसुतनकोदीन्ह्यौगर्वउतारि चौपाई पुनिदानवरनसाहअथ
 रेखे माधवसुतपरवाननवरषे १ तिनकेसरतिलसमकरिडारे दससरसोदसपु
 वनमारे २ पुनिलेसायकयेकप्रचंडा काठ्योविचसेनकोमुंडा ३ तवकोपितसपदानव
 धयि सरछाडतसमायअतिआये ४ तवआतुरलेवाननवार्सा रकुमिनिजहस
 मरविशोसा ५ काठ्योसवकोसिरयकवारा अदभुतविकसकसकुसारा ई परे
 भयोपुनिसमरमभारी मनहुसिंघाजराजनमारी ७ जेमदवचेकुमारनकेरे भा
 गिगयिसंवरकेनेरे ८ दोहा दरवाजहितेकरतभेआरतसकलपुकार वहपालक
 प्रभुरावरोमास्योसतोकुमार चौपाई सुनतकालसंवरसुतनासा भयहुकुपिता
 जनज्वलितहुतासा १ सारथिकोआतुरबोलवायो सासनसेनासजनसुनायो॥
 २ कह्योलेआवहुसारथिस्यदन भैकरिहोअवसत्रुनिकंदन ३ सुनतसुतनाथा
 हिसिरनाई स्यदनसैनासजवाई ४ नाथहचूरहिहाजिरकीन्ह्यो संवरतेहिदा
 नामअतिदीन्ह्यो ५ नेहेरिसरथ्यमाहहजारा अहिवधनजेहिवधेअपारा ई वाजा
 हिकनककिंकिनीमाला वाघचर्मतेमढाकराला ७ फविफविफहरतसिंहपताका
 घनसमघर्घरातजेहिचाका ८ दोहा निरषिकालसंवरसुरथकनककवचतनधा
 रिचाभीकरकरचापकरिजुगुलतुनीरसमारि चौपाई चढ्योकालसंवररथमाही
 भयोकालवससंकितनाही १ सेनापतिगवनेसंगचारी कुंडकवचसायकधनधा
 री २ केतुमालिदुर्धररिपुहेता औरप्रमर्दनवोजअनेता ३ आठहजारचलेअसा
 वारा पैदलवीसहजाराउदारा ४ दसहजारह्याथीसंगमाही हैसतस्यदनसजेसोहा
 ही ५ निकसतद्वारहिसंवरकेरे होनखगेउतपातघनेरे ई यौमगीधमंडलेमंडराही
 वारिदअरुणभारअहरी ७ सिवाज्वालवमिसनमुषवोले वारवारसवकेआडा
 लें ८ दोहा गिखोधजामह माहुअहमह गिखोकबंध मस्यौराहविनकालरवि
 काकवैठिगोकध चौपाई चीचीकूचीकियषगसोरा वरषनलगेरुधिरघनघोरा १
 संवरइगभुजफरकहिवासा हयगयचलिनसकहितेहिठामा २ उलकापातहजा
 रनभयक सुतहाथचावुकगिरिगयक ३ असेलविअनेकजनपाता संवरमनम
 हनहिविलपाता ४ भेरीसंषहपनवमृदंगा औरहुवाजवजेयकसंगा ५ डगनखगी
 धरनीधुनिपाई षगमृगडारिसवगयेपरई ई गयोकालसंवरवलवारा जहांप
 डोजदुनाथकुमार ७ घेरिलियोदलतेचहुवोरा डखोनकळरुकुमिनीकिसोरा ८
 दोहा सहसवानसंवरहस्योप्रदुम्रहियकवार विनप्रयासतिलससकियोसहनिक
 मकुमार चौपाई पुनितहधनुषधारिरतधीरा सलभसरिसछेड्योकरतीरा १ २
 ह्योनकोउसंवरदलमाही जाकेवानलगेतननाही भगीसेनसंवरकहछोडी सक्यो
 नकोउसनमुषडगवाडी ३ संवरलथ्योसेनसवभागी सविचनकह्योकोपअति

भागी ४ पिपल
 इवचावनजौगू जिमिरुजरहेकरततनसोगू ई १५५ ५०
 उरुकिमनी सुवनविनासन ७ वा ५ १ ०
 आयि ८ दोहा धावत आवत निरषित है सविवन कहर न धीर
 कहेसन मुषभयउप्रवीर चौपाई १५५ ५१
 र्भारे १ रिपुहंतहि सत्तर सरभासी हन्यो प्रभरदनवानवयासी २ ५
 लागत अंगा मानहु विलमह धुसे भुजंगा ३ ५ १
 कहवानन तोपि ४ तेवानन कहवी चहिकाटी पुनि प्रदुम्नरियो सरपाटी ५
 अरधचंद्रयकवाना दुरधरसतहि हन्यो महाना ६ चारिवानते हन्यो तुरंगा येक
 वागते कियु धुजमंगा ७ साववानते स्पदनकाट्यो येकवानते छत्रे काट्यो ८
 हा संवरके देषतत होलै येकवानकराल दुर्धरके उरमे हन्यो करिने सुकद्रगला
 ल चौपाई कुलिससमान लगत उरवाना दुर्धरगिस्तो धरनि विनपाना १
 मालिलषि दुर्धरनासा धायो सरकावतद स आसा २ कियेवंक भूकुटी अरुने
 जो गढोरहु अ सवो लतवैना ३ तजेवानतवक म्पकुमार ४
 धारा ५ मरेतुरंगकट्यौरथ आसून ६
 खायो चक्र सुदर्सनके समभायो ६ ७
 अरिददन ७ कट्योके तुमालीकोसीसा अचरजमाने देवमुनीसा ८
 मुदित सुरसुदरीवरषनलगी प्रसून चारन अरुगंधर्वगानगावनलागदून
 हरी नहके तुमालदुर्धरहु अंत लषिवीर प्रमर्दनसत्रुहंत
 ८ धायि प्रकोपतजिमनविषाद १ तोमरकुमार अरुभिडपाल सुगदरहु चक्रमूसल
 कराल हनियेकवारकियमहासार तवधारिधनुकजडपतिकिहार २ यकलछदु
 लच्छत्रैलच्छवान पुनिसायकल्लोडेवप्रमान रिपुसत्त्वटिक टिभये धूरि
 मेसररहे धूरि ३ दुरिगदिनेसभोअधकार धनुतेनिकरिसतसरनधार यकयकरा
 नवयरलोषवान जिमिसलमत्रक्षपरवेप्रमान ४ विनदंतसुंडभेमदमतंग
 सवारहुअंगभंग रथरथीसारथी अरुतुरंग कटिगयेलगतसरयेकसग ५
 भेतमरिगेसवार भेरुंडसुंड पैदलअपार हैरंडमाहरानव ६
 संचन ई तहमानि रह्यो हाहापुकार वहिचलीवहुततहरुधिरधार पदके अगुगो
 सोपरेवाग रथसमरमाहिचहवारवाग ७ कोउजुस्योनभटप्रदुम्नपार्हि नाह ८
 लख्येकलुअंगमाहि नवसत्रुहंतुरथकेचलाइ लियकसतनैको सरनछाइ
 पुनिहन्यो तदयमहयेकवान प्रदुम्नभयोनहिकंपमान ९ १० कुमारतपसाक
 निरिपुहंतदयतकिछोडिदीम ८ सोलगतसक्तिरिपुहंतवीर मारि गरवायरि

१० ४ सचिवलषोअवकौनतमासा करहुव
 जिमिरुजरहेकरतनसोगू ई
 लोरुकिमनीसुवनविनासन ७ वाननवरषतरथ
 १० देहा धावतआवतनिरषितहंसचिवन
 १ चौपार सरपचीसदु
 ११ रियुहंतहिसत्तरसरभासी हस्योप्रमरद
 लागतअगा मानहुविलमहद्युसेभुजगा ३ त
 १४ तेवाननकहवीचहिकाटी पुनि
 अरथचंद्रयकवाना डुरधरसूतहिहस्योमहान
 वानतिकियुधुजभंगा ७ साववानतेस्यदनकादे
 हा संवरकेदेषततहोलेयकवानकराल दुधरदे
 लषोपाई कुलिससमानलगतउरवाना दुधर
 मालिलषिदुधरनासा धायोसरकावतदस
 ना ठाठोरहअसचोलतवेना ३ तजेवानतवकस
 धारा ४ मरेवरंगकव्योरथआस मयकेतुमाली
 लाथो चक्रसुदर्सनकेसमभायो ई उपरहिकुदि
 अरिदंदन ७ कव्योकेतुमालीकोसीसा अचर
 सुदितसुरसुंदरीवरषनलगीप्रसून चारनअर
 दरी तहकेतुमालदुधरहअत लषिवीरप्रमर्दन
 द धायेप्रकोपतजिमनविषाद १ तोमरकुठार
 कराल हनियेकवारिकियमहासोर तवधारिषर
 लच्छत्रैलच्छवानपुनिसायकल्लेडेवेषमान रियु
 नेसररहेधूरि ३ इरिगदिनेसमोअधकार धनु
 नवयरलापवान जिमिसलमन्नक्षपरवेप्रमान
 सवारहेंअंगभंग रथरथीसारथीअरुतुरंग क
 मिंतमारिगेसवार भेरुडमंडपैदलअपार देहे
 गानन ई नकगाचिगस्योहकापुवन नोहनमी
 सोपरेपाग रयसनरगादिभहोभारनाग २ मोग
 लभोभारुधगगाहि नवननुतुतुरथकानलद
 योगप्रसोत्तरयनाअयेतगान पदुवभंशानहिक
 निरिपुततअवताककालिनी ४ ५ पालगतरा

षावत ८ दोहा दानवकेउरखगतभोवै स्तवास्त्रअतिघोर रथसारथिजुतसंवरैकि
 योभस्मतेहिठोर चौपाई संवरभस्मनिरषिसुरवंदा जयजयकीन्हेपायअनंदा १॥
 गानमनोहरसुरनउचारे पूरिरेहेदुंधुभीधुकोरे २ तहाँअपसरानाचनलागी कृष्ण
 कुमारविजैअनुरागी ३ सुरमुनिभाषेवारहिवारा त्रैसोविक्रमकइंननिहारा ४ लि
 यीजातजोकालहकाही ताहिहन्पौहरिसुतरनमाही ५ अंवरते संवररिपुसीसा व
 रषहिअमरप्रसन्नमहीसा ६ गावतरतिपतिविजैसुषारे सुरमुनिनिजनिजधामा
 सिधारे ७ रुक्मिनिनेदनसंवरकेरो भयौआठदिनजुद्धघनेरो ८ दोहा संवरारि
 हनिसंवरैपुनि संवरपुरजाय मायावतिकोमोदजुतदियत्रतांतसुनाय चौपाई मा
 यावतीपरमसुषपाई हाथजौरिपुनि विनैसुनाई ९ चलहुद्वारिकाकोसुषदायक
 आपजनकजहैजदुनायक २ प्रधुसुहुतथास्तुकहिदीन्हा संवरपुरतेगमनहि
 कीन्हा ३ चलेअकासअकासहिदोक रहउसंगती जोनहिकोक ४ एकछनमजा

दुपुरमहआये दंपतिअतिअनूपकृविहाये ५ उतरिपरे अंतहपुरमाही यहप्रसं
 गजान्पैकोउनाही ६ निजनिजअगनमेकृविषानी वैठीरहीकृष्णकीरानी ७ दामि
 नसमदमकेदोउआई सवकेचषजचौधगोळाई ८ दोहा वसनअनूपप्रखंखमुजा
 अरुनेनचनस्याम कोटिससी सीवदनकृविलरकै अखकललाम चौपाई तियजा
 नौआयेजदुराई जहंतहंरहीखजाइलुकाई ९ पैखषिकेसंगमेयकनारी नईसौति

तवदानवेसरिसान १

ऊदहुतुरंगमतेग धायिसवैयकसंग २

लियषायकोउनहिवाच ३

५ तेगजनलीन्हेभक्ष नहिपरयेकहुलक्ष तवकालसंवरकोपि

७ भोमोहनकोनास दसआसप्रगत्योभास

इ रजतजोदानवसेद ८ धायेगरजिमृगराज जहंषडोसुतजदुराज
याछोडि लियसिधमायावोडि ९ पगआठवोचकराल प्रगटेविहंगविसाखे

योविचार चलतनकोनो जतनअवमरतनही यहवार चौपाई हाइभलोमैनाहि

सिसुपनभेजोमारिनडारो १ सेदपालमैकियोतयारो
२ नागपासेजोहरमोहिदीन्ही जोममरिपुनधानहरिलीन्ही ३
औरउपायचलोअवनाही ४ असकहिदानवलेअहिफूसी

५ जदुनेदननेदनसुतस्यदन
इ तवमायागारुडीपवीरा छोड्योऊससुवनरनधीरा ७

कियोविचारमरेकिमिवाखक १ मुगदरमोहिगौरीयकेदीन्ही

हवधकीन्ही २ परमप्रचेदअमोघकराला नासकसवुनवलीविसाला ३

मोहिदेहेसुषदाई यहवाखकोआसुजरई ४ असविचारलियभोगदरघोरा त

इ गहनलगेयोससिसूरजमाही सिधुतजेनिजवेलाकाही ७ मुगदस्मीमवि
असोमनमहकियोविचार ८ दोहा अवसंवरकेसमरमहवैस्त्रवा

जोकेसमदूजोनह
होमानहुचहतप्रलेकरिदीन्ही १

२ हाहाकारकियोसुरद्री मानिमरोरुक्तिनीनेदा ३
योमोघमुगदरकुरुई ४ लगतकंठमुगदरभोमाला

५ तवसंवरतहभयोनिरासा

८ दोहा दानवकेउरलगतभोवै स्तवास्त्रअतिघोर रथसारधिजुतसंवरैकि
योभस्मतेहिठोर चौपाई संवरभस्मनिरषिसुरचंदा जयजयकीन्हे पायअन्नदा १॥
गानमनोहरसुरनउचारे पूरिरहेदुंदुभीधुकोरे २ तहांअपसरानाचनलागी कृष्ण
कुमारविजैअनुरागी ३ सुरमुनिभाषेवारहिवारा अँसोविक्रमकहूँननिहारा ४ लि
यीजातजोकासहुकाहीं ताहिहन्योहरिसुतरनमाहीं ५ अँवरते संवररिपुसीसा व
रषहिअमरप्रसूलमहीसा ई गावतरतिपतिविजैसुषारे सुरमुनिनिजनिजधाम।
सिघारे ७ रुक्मिनिनंदनसंवरकेरो भयोआठदिनजुद्धघनेरो ८ दोहा संवरारि
हनिसंवरैपुनि संवरपुरजाय मायावतिकोमादजुतदियत्रतांतसुनाय चौपाई सा
यावतीपरमसुषपाई हाथजोरिपुनि विनैसुनाई १ चलहुहारिकाकोसुषदायक
आपजनकजहहैजडनायक २ प्रघुम्नहुतथास्तुकाहिदीन्हा संवरपुरतेगमनहि
कीन्हा ३ चलेअकासअकासहिदेऊ रहउसंगतीजोनहिकोऊ ४ ५

दुपुरमहअयि रंपतिअतिअनूपकृविछाये ५ उत्तरिपरे अंतहपुरमाहीं यहप्रसे
गजान्योकोउनाही ई निजनिजअगनमेकृविषानी वैगीरहीकृष्णकीरानी ७
नसमदसकेदोउआई सवकेचषनचौधगोछाई ८ दोहा
अरुनेनघनस्याम कोटिससीसीवदनकृविलरकैअलकललाम चौपाई
नौआयजडुराई जहंतह रहीखजाइलुकाई १ पैलपिकेसंगमेयकनारी

सचहियेविचारी २ । ११० ।
 रुकुमिनिअतिसेदुषपागी सबसोवचनकहनअसलागी ४
 हरिलयऊ सातदिनाकोवहजवभयऊ ५ जोवहजीवतजगमेहोई तोअसेहैहै
 सुतसेई ई अथवाविधिगतिजानिनजाती येहीहोईसोअतिअकुलती ७
 रूपअनूपमहेरे अतपयोधरतेपैमेरे ८ दोहा का। १०९
 पसमान केहिविधिआयोभौनममपरतनहीकळुजान चौपाई ११०
 षीसयानी वाहेरकोगमनीमतिमानी १ जदुपतिकोसबहालसुनायो ३७
 अतहपुरआयो २ प्रभुआयेअतहपुरधाई मातपिताकहेश्वरजनाई ३
 देवदेवकीरानी आतुरआयेविस्मैमानी ४ वलभद्रोतहकोपितधाय ५
 कहआसुहिआये ५ जदपिजानिलीन्हाजदुराई ६
 ई तवनभतनारदतहआय मुनिकहदेषिसवैसिरनाय ७
 सुक्याई निजसुतजानहुनहिजदुराई ८ दोहा जाकोसंवरहरिलयोसती।
 आय सोइकुमारयहगवरोलेहनकसउरलाय चौपाई मारिकाखसंवरहिकुमा
 रानारीसहितभौनपगुधारा १ सुनिनारदकीगिरासोहाई रुकुमिनिअतिसेआ।
 नंदपाई २ औररुष्मचंद्रपदरानी संवरवधअतिअचरजमानी ३ मिलैहेरान
 सुधाजिमिआई पुत्रवधुपुत्रहितिमिपाई ४ रुकुमिनिदौरिदुहनउरलाई नैन।
 आनंदनीरवहाई ५ नातिनतोहमिलैसुषमानी श्रीवसुदेवदेवकीरानी ई
 लभइहआनंदपाई सुतकहलियोगोदवेठाई ७ वारवारसुप्रचुवनकरही।
 घहिइगमुदजलदरही ८ का। ३१४
 रुतमनिभदिरैदीन्हासुथितटिकाइ आयोसंवरमारिकैजदुनंदनकोनंद द्वाराव
 तिवासीसुनतपायेपरमअनंद सवैया रूपअनूपमजासुविलोकतमोहिगई।
 सिगरीमहतारी रुष्मकोनंदनदुष्टनिकंदनहैजगवदनआनंदकारी जोविनअ
 गप्रभावपसारिविमोहतहैतिहुलोककीनारी कौनअचरजअहेरघुराजजेमोहिगईतेहिसा
 गनिहारी ५५
 हजूदेवकतआनंदअवुनिधौपंचपंचासस्तरगा ५५ ॥ २ ॥
 कअतिसुषपाय कुरुपतिकोपुनिमुनिकआदीन्हीसकलसुनाय सुकोवाच चौपाई जदुपति
 कोकीन्हाअपराधा मत्राजितदुषयासुअगाधा १ आपहितउपायगहकीन्हाकन्यासहि
 तसेमंतकदीन्ही २ पनिकुरुपतिकरजोरिवहोरी श्रीसुकदेवहिकह्येनिहारी ३ राजाववाच
 हरिकोकौनकियाअपराधा
 वैम कहहनायपुजवहुआसाको ५

सुकुत्वाव जडुवसी सत्राजितनामा रविकोभक्तभयौमतिधामा ७ कियौभानुकीअनिसेव
 काई भेषसन्नआसुहिदिनराई ८ दोहा दृष्टमेमतकमनिमहासवाजितहिदिनेस भगदत
 सुपरभाउभोदेसनदेसनरेस चौपाई सत्राजितमनिकेठहिधारे रविसमानपरा
 कासपसारे १ गयोद्वारिकहि जहंजदुराई तेजवलितनहि परतलधाई २ सत्राजि
 तप्रविस्पोपुरजवही नगरवालदेषेतोहितवही ३ दूरहिनेखपितेजविसेषी लियेम्
 दिद्वगसकिनेदेषी ४ गुनिसूरजनगरीमहआये बालकजडुनेदनपहंघाये ५ सभा
 सुधर्मासेतेहिकासा लगीरहेदरवारविसाला ६ बैठेउरसेनमहराजा जडुवसिनकीस
 जीसमाजा ७ तहांकनकसिंघासनमाही बैठेआजदुराजसोहांही ८ दोहा बेलतचौप
 रप्रमुहिसातिकउडवसंग दामरामखेतैरहेकरिविनोदवहुरंग चौपाई तहांजाइ
 असकियेपुकारा बारवारबारहितवारा १ चक्रगदादरअबुजधारी जडुनेदनगोवि
 दसुरारी २ दामोदरअरविदेविलोचन नारायनदासनदुषमाचन ३ हमसबकीप्रमु
 खेहसलामासुनहुनाथयकविनेखलामा ४ तुम्हेरदरसहेतरविआवत दारावतीतेज
 निजखवत ५ हैरेनिभुवनमहतुमकाहीं सुरपालकपावहिकहुनाही ६ जडुकुलप्रगदतुम
 हिप्रभुजानी आमहिंदरसहेतसुषमानी ७ सुकुत्वाव जडुनेदनसुनिवालकवानी
 बालविहंसेचरिचहिजानी ८ दोहा बालकसोदिनकरनहीहेसत्राजितसोइ धरेसो
 मतककंठमेतेहिप्रकासयहहोइ चौपाई पुरवालकसुनिजडुपतिवेना गवनअप
 नेअपनेअना १ सत्राजितआयोनिजधामा देवहृदानपूरिदुजकामा २ देवसदन
 महप्रविसिसुषारी तहांदानदेविप्रनभारी ३ कारदरसननिजमदिरआयो जतन
 सहितसोमनिहिधरायो ४ नितप्रतिआठभारवामीकर उतपतिकरतिसेमतका
 सुषकर ५ जहंपूजितमनिरहेनरेसा मारीनुहिआवैतेहिदेसा ६ सर्परोगकीभीति
 नहोवै अरुदुरभिस्रअंगलषोवै ७ रहैनवाकिनिकटकुचाली जहांसेमतक
 भामाली ८ दोहा सत्राजितसोइकसमेगो जडुपतिदरवार करिप्रनामवेददर
 यपरमसवकार चौपाई तवजडुनाथकहीअसवांनी सुनियेसत्राजित
 सुमनिसेमतककोकरिनेह उग्रसेनमहराजहिदेह २ यहअमेहननि
 भूपहिहोतरतनकोहारी ३ सुनिजडुनाथवचनअभिमानि
 नी ४ हैजडुनाथतुम्हारसुभाऊ नीकवस्तुखपिहठिअपन
 मनिवाये महापरिश्रमकरियहपायि ६ सुनतवचन
 निजमौना ७ रह्योप्रसेनतासुयकभाई साकारि
 मतककंठमेषलनगःयोसिकार तहंकानने
 हरीघायलघोरा धर्योप्रसेनहिसंजुत
 राधुस्योभृगराजा २ जाममानदई

धीर ई रहेनदुमत्रायुधपाषाणा भुजनभिरेभटदोउवलवाना १ खरेमासुहितजिमिजुग
वाजा तैसहिरक्षराजजदुराजा ८ दोहा अष्टाईसदिनरात्रलौखरेजुगुखवसधाम आय
रुमुष्टप्रहारकरिसियेनककूविश्राम चौपाई कम्ममुष्टलगिवज्रसमाना वृद्धेजामा
वानवलवाना १ थकिगोभयैसिथिलसबधंगा उरतेउतस्योजुहुउमंगा २ तवविवा
रकीन्ह्योमतिवाना येहैपरमपुरुषभगवाना ३ रिक्षराजजदुपतिकहंचीन्ही वारा
हिवारविनेअसकीन्ही ४ हमजानहितुमकोभाषाना सबभूतनकेतुमवलवाना ५
विष्मजगतपतिपुरुषपुराना जगसिरजकसिरजकहमजाना ई कालहुकेतुमका
खकराला ईसहुकेतुमईसविसाला ७ लोकनपालनपालनकरहु प्रमुअनंतगुननाम
हिधरहु ८ दोहा आतमकेआतमअहोकारनकारननाथ तुमसमदीनयालकोमोहि
प्रभुकियोसनाथ कवितसवैया मेसुकहीभ्रकुटीनकेपेरतनकनचकनधारनवारी
भीमभयामनभारीमहोदधिसारगदेतभयाकैलचारे उज्जलखंककरोजसतेहि
तदासविभीषनरामनमारो श्रीरघुराजसोईरघुराजगरीबनेवाजभोनेददुखारो १ ॥
दोहा रिक्षराजजान्योहमैयहजान्योजदुराज करुनाकरकरकरहिकरिमेढाविथार
राज चौपाई मृदुलवचनवोखेजदुराई जानिभक्तकरिजपामहाई १ पुरजनमृषाकला
कलगाथे रिक्षराजमनिहितहमत्राये २ देहसमेतकहमहिसगाई सत्राजितहिदेहो
मैजाई ३ जामवंतसुनिजदुपतिवैना मनिसेतदियुसुतासुनेना ४ जामवतीजाको
हेनासा सोलसुमाउभरीखविधामा ५ दरीदुरेद्वादसदिनवीति पुरजनसकखेदुथीभा
भीते ई लौटिद्वारिकैजायपुकारे दुरेदरीदेवकीदुखारे ७ सुनिवसुदेवदेवकीरानी
कियेविलापमहादुषमानी ८ दोहा ग्यातिवसुसत्रीसुह्रिदकीन्हपरमविलाप रुकु
मिनिह्रअतिसेलह्योदुसहसोकसंताप चौपाई सत्राजितहिदेहिवहुगारी जदुपति
कहंसठदियोनिकारी १ मस्योकहांयाकोथौभाई मिथ्यादियोकलकलगाई २ सक
लद्वारिकापुरीनिवासी दुषितरुध्मकेदरसनआसी ३ जायभवानीमंदिरमाहीं वि
धिजुतपूजनकियेतहांही ४ हरिआमनहितसर्वाहमनाये वारहिवारगौरिगुना
गायि ५ प्रगत्योगौरिप्रभावमहाना नारिसहितआथैभगवाना ई निरषिकृसाइ
मिभयेसुषारे सनुमुषमृतकअमृतकोउडारे ७ नारिसहितधरिमनिकंठा पुरप्रव
सकीन्हैवैकुंठा ८ दोहा मातृपिताकेवेदियदसमामद्विपुनिजाय उग्रसेनमहराज
द्विगसत्राजितहिबोलाय चौपाई मनिमिलवेकीकयासुनाई पुनिमजिकहंसवजन
निदेवाई १ सत्राजितहिसेपिप्रभुदीन्ही सोलजायअधमुषकरिलीन्ही २ गयौभवा
नकहंअतपखितार्ई सिगरीरैननीदलहिआई ३ लग्योविचारकरनसजमाहीं मो
सोवनेकामकछुनाही ४ कैसेजदुपतिकरहिप्रसादा केद्विविधिमिटेमोरअपवादा
५ मैमतिमंदसेमंतकलोभी भयोसभामधिआजुअसोमी ई मेरीजोदुहितासजिमा

१७ तवकलकमेरोमिटिजैहै ज

है दोहा सत्राजित असठीकदेहरिकहै सुताविवाहि दायजमेमनिकोदियो ७
 मोदमनिमाहि ४ जदुपतिकीन्हैयो सपदि तहँ सतिभामाकोवाह जासुसरिसनहि
 सत्राजितसोहरिकह्यो राषहमनिनिजभोन हमतो
 इतिश्रीमहराजाधिराजवापुवेसविस्वसिञ्चाल

कारिरघुराजसिंहजूदेवकत आनंदअबुनिघौषटपंचासत्तरंगः ५६ ॥ ३ ॥ श्री
 १७ दोहा लाक्षारनहमेपांडवनदियदुरजोधनजारि सुनतहस्तिनापुरगयि
 संगहिराममुरारि चौपाई पांडववेजदपियहजाने तद्यपिउचितगमनउरआने
 १ जायहस्तिनापुरगिरधारी मिलेविदुरभीषमगोधारी २
 को औरहमूषअधआरजको ३ तेपांडवनसोकसौभीने
 ४ हरिवलसोकितभयेसमाना

इहाहारिकामिकुरुराई कृष्णगवनकोअंतर
 १ कृतवरमाअकुरदेउजाई सतधन्वासोगिरासुनाई ८ दोहा

चौपाई तातेसत्राजि
 तकहंमारी लेहुछोडाइसेमतकभारी १ सुनिअकुरकतवर्मकिवानी सतधन्वाकुबु
 द्विउरआनी २ आधीनिसाषडूलेहंथे गयोअकेलछोडिसवसाथे ३ सोवतसत्रा
 जितकोसीसा काल्योलागसरिसअमनीसा ४

आरतसोरपुकास्यो ५ नारीरुदनसुनतसतिभामा खियोषवरिजागीनिजधामा ६
 सुनिपितुवधअतिसेदुषयायो हान्यतातअसवचनसुनायो ७ रोवतमोहतिभोड
 पभारी सतधन्वहिदीन्हीवहुगारी ८ दोहा पुनिडोंगीमहंतेलभरिपितुसरीरतेहिरा
 पि चढिसिविकाहस्थिनपुरेचबीच पलअतिमाषि चौपाई जदुपतिरामनिकटसो
 जाई दियोपितावधदुषितसुनाई १ सुनिवधससुरकेरदेउवीर करतविलापवह
 तइगनीरा २ पुनिस्यदनचढिदुतजदुनेदन भीषमद्रोनआदिकरिवदन ३
 मुम्यसंगसतिभामे अरुचहान्यनिजरथमेरांमे ४ दारुकसोअसकहजदुराई
 आनुदेहनगरीपहुंचाई ५ सुनिदारुकहनिकुसातुरगे चलोहारिकेमारुतसंगे ६

जान्योअवसिहोतममलोपू दोहा
 वचावहमोहिअवहेजदुनाथप्रतीप चौपाई तवकतवर्मकहीयहवाता
 अंगलपाता १ हमतोहरिसोवैरनकरिहैं तेरेसंगकसकुलहिउषरिहैं २
 करिवैरहिकेसा मसोरजिकैगरीविध्वंसा ३

विधिधर्मपर
मानकानदिकियत्रनुम
पुत्रविलाप
प्राशन

मासो ४ उठहु आसुहमौ गहतेरे तोहिवचावनवखनहिमरे ५ तवसतधन्वा
ई जायअकूराहिगिरासुनाई ई प्रथमहितुमअरुभटकतवमो मोहिक
सितकमो ७ करहुनतुमकसमारसहाई मारहियोकोअवजदुराई ८ दोहा
रवोखेवचननहिजानहिमतिमंद सिरजतपालतसंधरतयहजगकोज
नाई जिनकीगतिविधिसिवहुनजानै तिनसोकसविरोधहमठानै १ ॥
सकेजेजदुराई एककरसोलियसैखउठाई २ तिनकोवारवारपरनामा ॥
पुनअपि प्रभिरामा ३ तेरेहितहमनहिमरिजेह प्रभुसौकहपरायवचिजे
मंदा मोहकोफासतनिजकटा ५ तवसतधन्वाअतिदुषपा
हमनिदिहाई ई हैसवारयकचपलतुरंगा भायौपूरुवकापतअगा ७
सतधन्वाभागनसुधिपाई दुतरथचदिरामहजदुराई ८ दोहा सतधन्वापीछेखगेकी
हेकोपअपार कहंभरिजेहैभागियहअसमनकियेविचार चौपाई सतधन्वाभा

ग्योसतजोजन आयोजवहिजनकपुरउपवन १ तवतुरगमारिगोतेहिंयामा गयेपहा
चिजदुपतिअरुरामा २ निरषिकूसकोअतिभयपारग्यो पैदलसतधन्वातवभाग्यो ॥
३ रथतेकूदिदौरिगिरिधारी हन्योचकसतधन्वाहिभारी ४ गिस्तोधरनिमहंगोकठि
सीसा आयनासुदिगजदुकुलईसा ५ ताकेवसननमाहमुरारी मनिकोहेरनलगेवि
चारी ईजवमनिमिलीनतवगोहरायौ वडेभायहम रतननपायो ७ सतधन्वाको

मनिधरिआयेत्यहमहनाही

मोहंसाचिरीकरतंचलवंधुहमार चौपाई

भलीभईजो रतेननपायो १ यहमनिअपनेपासनच्यायो नगरीमहंकाहृदैआयो २
ततिजडुनगरीतुमजाहृ षोनिनीजियेमनिजडुनाहृ ३ तमविदेहकोचहृनिहारे
हिजनकलीगतअतिप्यारे ४

धामा ५ सुनिविदेहवलभइअवाई लीन्ह्योपुरवाहेरअगुआई ई

धिप्रकारा प्रेमसहितपुनिवरनपवारा ७

वहुविधिसेवकाई ८ दोहा वसतभयेकलुकाळतहंअतिमोहितवसिराम ३५

नतहंआयकैकरिचरननयरनाम चौपाई सिधीगदाविद्यावलपाही

जनकतेहंकाही १ उतसतधन्वहिमारिसुरारी तासुवसनमहमनिननिहारी २ व

दिस्यदनद्वारिकैसिधारे सतिभामासौवचनउचारे ३ हममारिसतधन्वहिप्यारी ॥

तासुयासैममनिननिहारी ४ असकहिपुनिसजाजितकेरो

रो ५ वसेद्वारिकामहंसुषपागे मनिकेषाजकरावनलागे ई सतधन्वावधषवगि

हिपाई कृतवर्माअकूरडेरई ७ भगुद्वारिकानेदोउवीरा कासीमहंदोउवसेअधीरा

८ दोहा जडुपुरतेजवतेगयेकासीकहंअकूर होनलगेतवतेतहामहाठपडवकूर

असकोउकहंसुनीसमहीसा जानहिंनहिप्रभावजगदीसा १

मंगल तेहरिजहंतहंकोनअमंगल २ ॥

कराजा ३ कहेहृदृष्टिसुफलकहिआये कासिराजअसगुनिसुषपाये ४ हईसुफल

कहिआहिकुमारी गमनततिनहिं वृष्टिभैभारी ५ गांदिनिनामसुताळविवारी ॥

साअकूरकेरिमहवारी ई जहंजहंजातरहेअकूरा सोइप्रभावचनतहंजलपूरा ७

प्रगटेनहितिनदेसनिमारी

तजडुपतिकहअसवेन यतनेभरकारननहंमनिहुविनाडुषत्रेन चौपाई असक

दुपतिचारपठायो कासीतिअकूरखोलायो १ करिसतकारवचनकहप्यारे

होककाहमार २ सवकेमनकेजाननहारे पुनिजडुपतिअसवेनउचारे ३

तुमकोमनिदेकै भाग्योइततेअतिमयकैके ४ ककाप्रथमहमजात्योसोई

सोतवराप्योगाई ५ सत्राजितकेनाहिंकुमारा प्रेतकर्महमकियोअपारा ई

तहमकोधनताके येतुमरापोरत्नप्रभाके ७ ब्रम्हचर्जधरिपूजनकरहृ

नितधनसवधरधरहृ ८ दोहा यहीस्यमेतकहेतहीदेकलंकगोहिराम

मिथिलापुरीवसेजनककेधाम ४ चौपाई येतुमहमकोदेहृदपाई जामिमम

कमिटिजाई १ जोयहृकहृहृनहृहृमपाही मिल्योतोअसधनकहंतुमकाही २

१ भूपविनेसुनिरभानिवासा कियनेवासपावसचौमासा २ दिखीनगरनेवासिना
था निजदरसनदेकियोसनाथा ३ येकसमैजदुनदलकाही ले अर्जुनचदिस्यदना
माही ४ धनुषतुनीरधारिवरवीरा गेअपेटहितगहनगंभीरा ५ आलमृगनमय
कानिनचोरा तहंप्रवेसकियपाडुकि सोरा ६ तहंपुलिवेलनलगेसिकारा अर्जुन
७ हनेवाघअरुरोभवराहा सामरहरिनमहिषमृगनाहा

८ दोहा षडंगीस्याहीससकहनिजानिपर्वदोउवीर
जहनूपथीर चौपाई तहंदोउवीरनलगीपियासा थाकिगयेअतिपरेप्रेयासा १
तवगमनेजमुनासरितीराकीहेपानसुधासमनीरा २

३ तहेयेकसुंदरिलवीकुमारी
४ तवअर्जुनसोकहजदुराई पूछडुकुवारिकोहिदिगजाई ५
पूछनलगेनैनषनरीदी ६ अहोकोनितकसइतआई केहिहिततपधारेवि
७ हमहिजानिअसिपरतकुमारी तुमतपकरहुकेतहितभारी ८ दोहा जवा
धन्याकन्यानवतुरतदीन्होववनसुनाया

चौपाई हमहेभानुसुताधनुधारी
हिहमारकेतगिरिधारी दूजीनहिअभिलाषहमारी २
विनहरिजिनपदविधिसिवपूजा ३ कालिंदीहेनामहमारा
हअगारा ४ जचलोमाधवनहिचरिलेहे तवलोइततेहमनहिजेहे ५
यहफिरिआयेकालिंदीकेवचनसुनाये
जरथेचदाई ७ नृपतिनिकटअर्जुनजुतआये लषतजुचिधिरअतिसुषपाये ८ ॥

१ सैरसाय चौपाई जदुवरकोसासनसोपाई दियोअनूपमनगरवनाई १
कळकालमुरारी दियोपाडवनआनंदभारी २ अर्जुनसारथिकैजदुराई
यअग्निचराई ३ धनुतुनीरदियसिधिराजी रथअभेदकवचहुसितवाजी ४
रतवचायोमयदानवको रवीसभासोसुषप्रदसवको ५ जौनीस
दुरजोधनजलथलभ्रमपाई ६ मागिविदांपुनिधर्मराजते औरहुसवसुहिदन
समाजते ७ सायुकादिवीरनसंगलीने द्वारावतीगमनप्रभुकीने ८ दोहा नगर
आयसुभलगनमकालिंदीकोवाह करतभयेविधिसहितप्रभुपुरजनरहेउळाह
चौपाई विंदऔरअनुविंदसुवेसा रहेअवंतीनगरनरेसा १ रहेसुगोपनकेवसरो
क तिनकीभगनिलेनचहसोक २ दुरजोधनवल्योतिनपाही जदुवरकोवाहह
तमनाही ३ हमहिव्याहितुमदेहुकुमारी करहुनजदुवरकोभयभारी ४
अविदाहेजाको विभुवनमेअनूपवपुताको ५ ताहिलयवरमहिमुरारी दुरजोधन

धतधनुधारी ई हस्तोमित्रविंदहि जदुगई सबभूपनकोगर्वनसाई ७ धर्मधा
 रंधरअवधअधीसा रह्यौनगनजितनाममहीसा ८ दोहा कन्यासत्यानामकी
 परमप्रभाकीजासु भूपतिअसोप्रनकियोकरनस्वयंवरतासु चौपाई जोके
 उसातव्रषभमदवारै तीषनश्रृंगमहावलधारे १ नाथेइनकोयकहिवारा २
 यसुतासोभूपकुमारा २ यहप्रनसुनतघमंडहिछायै भूपकुमारअवधपुर
 आयै ३ नाथनखगोत्रषभयकवारै व्रषभवलीतिनकहंहनिडारै ४ सुनिप्रनअ
 वधभूपकोभारी अवधनगरगवनेगिरधारी ५ चलयौसंगमहकटकमहाना
 चलयौसव्यसावीवलवाना ई सुनिअवधेसकृष्मआगमनू मान्योसकलअमंग
 लदमनू ७ लीनेकछचलिकैअगुवानी सादरप्रभुहिअननिजअनी ८ दोहा प्री।
 तिसहितपूजनकियोकोसलेसमतिमान धन्यभागअहृत्तोपुजापारुषादरषा
 न चौपाई तहोभूरोषनतेसुकुमारी सत्यानिरषतभयगिरधारी १ लपिमोहिा
 तअसलगीमनावन मोयतिहोइपतिकेयावन २ जोकछुसमजपतपविधिजो
 वै तोजदुनायकनायकहोवै ३ पुनिहरिसोवोत्यौअवधेसा कहाकरौप्रभुदहनिदे
 सा ४ हेनारायनहेजगदीसा सबविधिपूरनईसहुईसा ५ मैलधुकहाकरनकेली
 यक तुमसवविधिसमरथजदुनायक ई जिनकेपदपंकजरजकाही विधिसि
 वरमाधरहिंसिरमाही ७ रायनधर्महेतमरजादा लीलाकरदुदेहअहलादा श्री
 सुकौवाच दोहा तवसिंघासनमेलसेमेघसरिसंगभीर कौसलपतिसौकहतमो।
 बेहसिवचनजदुवीर श्रीभगमानउवाच चौपाई धर्मधुरंधरजेनृपअहदी जाव
 वतिनहिनिंदकविकहही १ तद्यपिमेतुवप्रीतिनिहारी भागहुंनृपरावरीकुमारी २
 कन्यामोलतुहेनहिरेहैं वचनपूरकरिदुहितालैहैं ३ जबजदुनदनआसैषोले तव
 अवधेसमुदितपुनिवोले ४ राजाउवाच तुमसेवरवरकोजगमाही देहुजाहिमैसुता
 विआही ५ गुननिधितुहरेवरमहकमला करैनिवासनिरंतरअमला ई पैहमकि
 येयकप्रनमारी राजसुतनवलवदुहनिहारी ७ सातव्रषभयेअतिवलवारै येवहु
 राजसुतनकहमारै ८ दोहा येकसाथव्रषसातहुनजानाथहुजदुनाय तोकन्याधा
 न्याभईसैद्वैगयोसनाथ चौपाई कौसलपतिप्रनसुनतविसाला मनमहकियोवि
 चारकपाला १ असेषलवहतहमयले व्रजमहगापनसंगनवेले २ असगुनिका
 स्योकठिनकटिफेले उठेआसुलधुकारजसेटे ३ सातरूपधरितहजदुनाथाना।
 येसातव्रषभयकसाथा ४ चाधिदाममहंनृपदिगल्यायै सातहव्रषभनगर्वनसाये
 ५ पैलेदारुव्रषभजिभिवालक तिमिवाधेव्रषभनजदुपालक ई अवधनरेसप्री
 तिअतिछाई दीन्हीआहिसुताजदुगई ७ लियोकुवरिकहंहरविविहारी वेदविधा
 ८ दोहा मतिमानीरानीतहोपायकृष्मजोमात धन्य भाग

वैल

रुसजा

१ नगरनारिनर आनेदयायि भूषनवसनसाजिसवत्राय २ दससहस्रदि
 वैसहस्रजुवतीमनिमात्ता ३ नौहजारहाथीमदमाते
 सहितसुषमति ४ दियोकोटिनवचपलतुरंगा
 सुतासहितजदुनदनकाही दियवढायनृपस्यदनमाही
 जलद्वारा रहयानतनकरतनकसम्हार ७ यहिविधिदयतिकहेश्रवधेसा
 कियेलहिमुदसरितसा ८ दोहा तवजेसातहव्रषनतेहारिराजकुमार ९

चौपाई :

१ भारगरोकिषडेभेचेर चहकारिनदभादनकेर २ छोडेसकलविविधि
 विधिवाना कायखईजदुसेनमहाना ३ तवअर्जुनगाडीवटकोर छोर्ड
 तिघोरा ४ येकहिवारसवनकहेमारे औरदुसकलकटकसघारे ५
 पराई जिमिमृगवनकेहरिडेराई ६ सैदायज अतिसैसुषकाय जदुपतिजदुनग
 ७ सहयोभादत्रवधेसकुमारी भईकृष्णकोअतिसेप्यारी ८
 तकीरतिफू फूसुताभद्राजकोनाम केकेदेसहिसाभईरहीसाळविकीधाम ९
 भ्रातासकलमितिकृष्णहिकियोविवाह

री ३ सुरदानवषामाजलमाही सोयतरह्योसंकककुनाही ४ संघक्षारदुनिपरम
कठोरा जाग्योसुरदानवश्चातिघोरा ५
भानमनुमंदर ई खियत्रिसुखयकमहाकराला अनुप्रगटीप्रलयानसजाला ७

षडेकेसद्गकूपसमलषिसुरहोहिंश्रपीर ५

खच्छलिवेलातज्योमुनिलगेखस्तिमनामने १

सीगरूराखेतकिहनीगोपालके
लके २

यगराजकरिघायोवली जडनायचक्रध्वंडलैकियमुंडपावौषडहे
सदलितगिरिद्रगिस्तोसौगिसौनलरुंडहे ३ देगहा ११०
हिसंग्राम पितुविनासलषिकृष्मसौंभयकोपकेघाम १५
रुश्रवनतामनभस्तान अंतरिश्येसातहकियरनकेपियान २ कुरमुजगी
हौभौभसैनापतीपीठजो दियोसंगरेमेनदोपीठिजो कियोताहिआगेसबेकोपि

के बडीसेनसाजेरनेचोपिके १ सवेकृष्णकेसचुपेधादके तजेअस्वभारीदिगेआ
इके गदासकितेगोसरेसूलहे हनेसूसौतोमरोबूलहे २ दिलेकेहरीसस्वको
आवते तजेवानभारीदडेचाव ते कियेहेतिलेससवेसस्वको लियोफेरिभा
सीसहाअस्वको ३ हन्योपीठिकोआमुरैपुत्रने कटेवाइसीसोमुजावमने गयये
कवारैजमैअनको इतेहीसघास्योसवैसेनको ४ दोहा जेवांचतेभागिगेभौमासु

अंगकांपतविनतीकरीभोप्रभुमहाविनास चौपाई येकपुरुषपशीचा
दिआयो सुंदरिनारिसंगमेल्यायो १ सासातोकोटनकोफोस्यो मुरकोमारिदेस
मदमोस्यो २ पी ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
पितभोधराकुमारा सबवीरनकेआसुहंकारा ४ लैमदमत्तमतंगहजारन भौ
मासुरनिकस्योरनकारन ५ लेप्योगरुडपरतियजुतरुल्ले रविपरचपलाजुत
चनरुल्ले ईहरिकहंलविसेहस्योठठाई यहकोआयोस्वौगवनाई ७ नारीसा

चाहेहाइयोई थियारा ८ दोहा भोगा ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
नसुनाई यहकामीकामाकितियकोलेहुछोडाइ २ चौपाई भौमवचनसुनिभटस
मुदाई सारेहरिकहंतोपलगाई १ आयहुहंन्योतोपकरधारी आचिरहीरनमहे
२ लूकसमानचलेवहुगोला वारहिवारभयोभूडाला ३ गोलाखगतगरु
लकेअंगा चूरचूरमेयेकहिसंगा ४ तवजदुनेदनसारंगलीन्हो येकयेकगोला
५ तहेप्रभुतजीवानकीधारा मूदेरविकेगोअधियारा ईकटे

वाहुसिरवरुपदेकधा उठतमयेरनमध्यकवधा ७ कटेतुरंततुरंगमतंगा षंडष
डभेजोधनअंगा ८ दोहा जेजोभटआसुधतजतहरिहिधेरिचहुवार तिनतिनने
त्रैवानहनिकाटेसौरिकिसोर ३ चौपाई पक्षिराजपुनिपक्षनमाही डास्योपरिसु
पीलनकीही १ लगतयक्षिपतिपक्षप्रवाता केतेउडिगेगजसंधाता २ केतेविन
रंतनविनसुडा मयेलगतनषचौंचषवडा ३ केतेगजविक्रतरपराई घुसेनरकनेन
गरहिजाई ४ नरकासुरख ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
सक्तिकुलिस्तेभारी हन्यो गरुडकहंवाकिप्रचारी ई लगीसक्तिषगपतिअंगमाही

जेसेकुसुममालगजकाही ७ निरफलनिरषियराकमआपन कोपितभोसा
सुरसुरतायन ८ दोहा लीन्हैयासुखकरालयेकमारनकोजदुनेद चह्योचलावन
जवतहाअहेहादुरदतिमद ४ चौपाई दानवसुखचलननहिपायो रुखसुदर
सनचक्रयलायो १ भौमासुरगजरहेया सवारा कट्योसीसगजजुतयकवारा २ स
हितकिरीदकुंडलनचारु गिस्वोधरनिसिरधरजुतहारु ३ हाहाकारदेससवकी
हे सुमनससुमनवरषिवहुदीन्हे ४ साधुसाधुवोखेरिषिवानी जदुवकीअस्ता
तिवहुठानी ५ देविधरनिनिजपुत्रविनासा गमनकियाआतुरहरिपासा ई चापी

करकुंडलपरकासी औररुसकळत्रलविरासी ७ हरिकहकीन्हो अरयनआई ९
 जतीमालापहिराई ८
 रपिकेवारवारपदचूमि ५ भूमिंवाच कुंदपदरी जयदेवदेवधृतसंपचक्र
 रूपमदमथनवक्र जयजंगतत्रात्मपरमात्मसुद
 यकंजनाभजयकंजमाल जयकंजनैनपदकंजलाख ७
 जयआदिहेतुसवसुरनसेव २ जयपरमपुरुषजयपूर्नेवो ४ जयपरब्रह्मअजर
 हितकोधजयअतरंगवहिरंगज्ञात जयअलिअनंगअरिसरसिजात ३ दोहा
 जनरजनासनतेमैपालनसतगुनधारि सिररुइनासहुपालहूजगदीसविचारि १
 कुंदगीतिका मैसखिलअनलहुअनिलनभसुरइद्रिमात्राअरुमनो अरुसवचरावर
 जीवतुममेयेकपतितुमविभुवनो जेगुनतजगवितरिक्ततुमतेजोग्यनरकनेवासके
 तुमआदिकारनपतिततारनसोकदारनदासके १ यहमौमसतअतिदीनसवगुन
 हीनपरममलीनहै तापरपरमभयम
 रमकपालकीजैगा हिंसरकरकजहै दीजैअभयवरदानजतिहोइदुषसवभेजहै ॥
 २ श्रीसुकउवाच दोहा भूमिवचनभगवानसुनिदैतेहिअभयनिदेस
 करतभेगोमभोनपरवेस १ चौपाई
 का १ हरिल्यायोभौमासुरभारी कियेरहो असप्रनैविचारी २ सवालापकंनमि
 कोजोरी करिहोव्याहिविहारवहोरी ३ तेकंन्यनकहैलयेसुरारी
 कुमारी ४ लवतेमोहिगईसुषधारे चहीकधपतिहाहिहमारि ५
 नाथअभिलाषा भौमभटनसौअसप्रभुभाषा ६ ल्यावहुसिविकाविपुलमगई
 देहुद्वारिकहिइन्हैपठाई ७ प्रभुकेवचनसुनतसुषपाये
 ये ८ दोहा मंजनअजनवसनवरअंगभूषणपहिराई
 तदियद्वारिकहिपठाई २ चौपाई
 भागा १ अैसेचौसठिगजलुविवारे अरुरथवाजीवेगहिधारे २ जडुनदननिज
 संगलेवाये सतिभामाजुतनिजपुरआये ३ वसेतहोकळकालसुरारी
 रहसहसविहारी ४ येकसभैरुकमिनीअगारा वैठरहेवसुदेवकुमारा ५
 हीऔरस्वरानी येनहिसतिभामाळविवानी ६ तहंनारदसुनिआसुहिआये
 जदुवरदरसनमहमनलाये ७ मुनिकहैदेषिउठेजडुराई सादरआसनमहवैठा
 ई ८ दोहा पूजनकरिवंदनकियोपुनिपूळीकुसखात तवनारदसु नितहंहरषि
 हरिसेवालेवात चौपाई पारिजातकोसुमनसोहावन मैल्यायोतुवहितजंगपा
 वन १ लेहुनाथयहधारहसीसा पावनकरहुपुहुपुजगदीसा २ तवलैपारिजात
 कोपूला मुनिकहैद्विंदेसुदभूला ३ रुकुमिन्निकहैदीन्हो जडुराई जानिपरमया

रीमनभाई ४ सोई पारिजातको फूला रुकुमिनिधास्योसिरमनफूला ५ तवनार
 दवोलेसुसक्पाई रह्योसुमनतुवजोगवनाई ६ होइहिनहियहकवहुमलाना॥
 दिनदिनदूनदूनदुतिनाना ७ मनकामनासकलयहदेई तनमलानतासवहरिलेई
 ८ दोहा पैहमकोअवरुकमिनीअसोपरोजनाय सवरानिनतअपकोप्रियमा
 नतजदुराय चौपाई आइएएएएएएएएएएए नितेरी तुवसोहागलषिलागहिचे
 री १ यकतोहरिकह तूअतिप्यारी दूजेपारिजातसुमधारी २ हमतोजानतहो
 छविधामा हरिकहअतिप्यारीसतिभामा ३ पैअवजानिपरोसतिमोही हैजदु
 वस्तुम्हारअतिमोही ४ तहांसन्तिभामाकीदासी षडीरहीसुनिभईउदासी ५
 निजठकुराइनपहगैदोरी बोलीवचनदुषितकरजोरी ६ पारिजातसुमनारदा
 ल्याये जदुनेदनकहमुद्रितवढाये ७ सोईसुमननाथप्रियकरिकै दीन्होरुकु
 मिनिकहमुदभरिकै ८ दोहा तवनारदवोलेवचनरानिनसकलसुनाय सवतेतु
 मकहअधिकप्रियमानतहैजदुराय चौपाई तौप्रियहैअसप्रथमहिजानी यो
 अवरुकुमिनिकौप्रियमानी ९ स्वामिनिरह्योकाहअवतेरो रुकमिनिलह्योसोहा
 गधनेरो २ जनिअपनेकहमानहरानी मेहौअतिप्रियसारंग्यानी ३ दासीवचा
 नसुनतसतिभामा बोलीवचनभृकुटिकरिवामा ४ अवलौतोहमरहीसोहागि।
 नि येअवहरिमोहिकियोअभागिनि ५ कहिहैकानकानसवरानी रानिनकीरुकु
 मिनिठकुरानी ६ औरसहैसववचनभलाई पैहमसोकैसेसुनिजाई ७ रह्योअ
 जलौमोहिअभिमाने मोहितजिहरिऔरहिनहिजानै ८ दोहा सभामहिसाआ
 जुसबिहरिलीनाहरिसोइ प्यारिहिसुरतरुसुमनदियषेमवेलिउरखोइ चौपाई
 असकहिभूषनवसनउतारी वसनयेकसेतहितनधारी १ तज्येअगरागहुमनि
 माला कोपितमनहुअनलकीज्वाला २ बांधीदूकूलसेतसिरमाही आवुरगईमा
 नग्रहकाही ३ सजलजलदजिमिउडुछिपिजाही छिपीअकेलकोपग्रहमाही
 ४ लेपिअरुनचंदनसोधरनी वैठीभूमिमौनवरवरनी ५ सुभिरिसुभिरिजदुप
 तिकेकरमा सीसकपावतिसमुभ्रतिमरमा ६ महिनषषोदतिवारहिवारा॥
 सासलेतिवहुउरदुषभारा ७ बांधीविलषियेकसिरवेनी चूरनकरतिकम
 लछविअनी दोहा नीचेनैननवाइकैवैठीकोपहिधाम यहिविधिसतिभामैतहां
 तीनीनिसिजुगजाम चौपाई तहमुकुरप्रथुम्बोलाई मुनिकौसेवाहितवैठाई
 १ दारुककोनिजसंगहिलीन्ह्यो सतिभामामनहृगमनहिकीन्ह्यो २ जायतहां
 निरधीनहिय्यारी नाथसषीसागिराउचारी ३ कहांगईप्यारीयहिकुनमे सधिकह
 स्वामिनिकोपभसनमे ४ कोपभसनगमनेजदुराई दारुककहैद्वारिहिवैठाई ५
 लथोसन्तिभामेगोविदा इगनिवोटकनिअरविश ६ वागनिवैठतिवारहिवारा त

१७ करिहरिदोरपीठिसुसक्याती

८ दोहा सषिकरतेत्त्रैचंदनेनेसुकहियेसगाय क. १०. ५५
 विदेषाय चौपाई चदिपरजकउतरिपुनिअवै कोपभारतेहिंसहानजावै ?
 प्रमोरिभूमिहपौढी सषिनठाढकीन्ह्योनिजड्योढी २ चहअंतरलषिकैगिरधा
 री तुरतसषिनसोगिरावचारी ३ प्यारीकोनहिमोहिजतावहु मानकारनहिवेगिव
 तावहु ४ सषिनकह्योहमजानीहिनाही आयहिपूखिलेहुतिनपाही ५ तवमाधवा
 लियोविजनकरआसुउगई ई मंदमंदतहहाकनखागे सतिभामा
 १७ पुरिजातसुमसौरभयाई चौकिउठीहरिषियासुहाई

१ हैमहितेधौमोमतेवारहिवारउदात चौपाई
 वोसतभईभीतिअतिमानी १ स्वाग्निहमनहिजानतिअ
 हैही सौरभमेदकौनविधिकहहौ २ लगीनिहारनतवचहैवोर लथौसीसदिगसौरि
 किसौरि ३ कंपतअपरलेखासंअपाई फिरिवैठीमुषनीचनवाई ४
 कुटिकरिवामा करमुषघरिवोलीसतिभामा ५ इततेगमनहुवेगिसुरारी जाहुजहौ

१७ इगज'
 लकमलकरनेहरिलीने वोलवचनप्रेमरसभनि ८ दोहा नीरजनेनननीरकतदारति
 हैसुकुमारि मुषमलीनममहेतहैतुवमुषमलिननिहारि चरसैकेसररगितसारीका
 ततजिदीन विनाकालसितअमरकसगहिछीन १ भूषनतेविनभूषितअगदेषातबो
 गिततावहुप्यारीजियअकुलात २ सेनवसनवरवोधेभृकुटीवंक ३

रतीतजिपरजक ३ तेरीरोचितचितवनिआयसुतीर मेरेहियउपजावतिअतिसेपीर
 ४ कसप्यारीनहिवोलतिकेहिअपराच कसवोरहिमोहिदुषकेसिंधुअगाध ५
 सिचितवैरीथिकहुवार करुमेरोहियसीतलकरुदुषखार ई
 जनसोक वहतसलिलउरउपजतरंजहिवाक ७ भावकोरचषचाहततुवमुषचंदमा
 नमिलिंदमोहीतुवमुषअरविंद ८ कौनचूकभैमोलेहुवताइ काहेदुपउपजावैवरनई
 राई ९ हेजहानगहेजाहिरयहप्रियवात सेवतसतिभामेहरिनिशिदिनजात १०

सत्यहभापहुअपानमानु भोकोअौरनप्रियकोउतुभैसमान ११
 धरनीछिमारतिछविरविजसंतज तिमितोसोममनेहैहैतुवरुचिनितवधेज चौपाई
 अससुनिप्रीतमकीमूडवानी कहतभईमूडवचनसयानी १ गोकहरह्योआजुखग
 घोपो जान्योकपटवोरनहिचोपो २ करिकपटाहोहिंसदाहौ प्रतिरीतिजानहिकक
 नाहौ ३ जानीआपरीतिहैमभूरी मुषमहैसुधाहैमहेछूरी ४ चाहहुअौरनदाहहुमो
 ही जानिपरहुंमंवावरितोही ५ होगोपिनसंगकेयेखवारी कैसेजानदुरीनिहमारी ॥
 ई गोपिनकेधोपेजदुराई हमहूसोकी जतचपलाई ७ नापनदहीचोरवनवार के

सेजानहुं गुननहमारि ८ दोहा बालपनैकोरंकजोहोतभागवसराउ ताकोकैसेहंनि
 टतनहिअपनोजातसुभाउ १ असकहिसनाजितलसीधारतिइगजलधार मुषा
 हिनियटपटवाटकरिफिरिवेठीदुषभार २ हरिवहोरिनिजवारकरिवारहिवारनि
 होरि वदनवारचलिकहतभेविरचतविनैकरोरि ३ चौपाई तेरोसोकअंगममजा
 रैकसकारननहिनासुवचारे १ मेरीसपथतोहिहैप्यारी जोकारननहिदेहिउच
 री २ तवनीचकरिआननचंदा सुंदरिवोलीसंदहिमंदा ३ तुम्हहिरियोमोहिंप्र
 यमसोहागा हल्लोतुमहितातेदुषलागा ४ सवतेअधिकमोहिंप्रियमाने मो
 कहअवसवतेलखुजाने ५ नारदपारिजातसुमलायो सोतुमरुकुमिनिसीस
 चढायौ ६ सोईअहैआपकीप्यारी काहेकोसुधिकरहुहमारी ७ नारदकीन्हीता
 सुवडाई सोतुमसुन्योअवनमनलाई ८ दोहा नारदकाजनेहरेअनुवितउवितउवार
 भीषमागिघरघरजियेवनकोनिवसनहार चौपाई जाहुरुकुमिनीनिकटसु
 रारी जासोकियोप्रीतिअतिभारी १ प्रथमप्रीतिजदिमसुधिकीजे तोतपकर
 नसीषमोहिदीजे २ अवनहारिकामहुंहमरैहैं तपकरिकाननतनतजिदैहैं
 ३ जोलहिमानखहतअप्रमाना अधमकोनजगताहिसमाना ४ असकहिरुदलक
 रनपुनिलागी हायनाथमैसकौनखागी ५ तुम्हहिल्लोडिहमकोहिवनजैहैं केहिनि
 धिहमतनकहैंतजिदैहैं ६ नहिंरहिजातनजातवनतहै सकलभांतिदोउभांतिना
 सतहै ७ तातेतुममैपानलगाई तनतजितुवतनरहिहौंआई ८ दोहा कंतअहोक
 पटीकठिनकपानकूरसुभाउ कोहेकोकुलिकीजियतुकोमलपनदेषराउ चौपाई
 सुनतसत्यभामाकीवानी संदविहैंसिकहसारंगपानी १ तुमतौहोस्वामिनममप्या
 री तुमअधीनहमहैंसुकुमारी २ असमुषलसतनवचनकठोरा ब्रथाजरावसिकत
 हियमोरा ३ क्कमाकरहुअपराधहसरो कोमलअहैसुभाउतुम्हारे ४ रियोदेवदु
 मसुमसुनिराई मैदियरुकुमिनिसीसचढाई ५ तातेकहौंसत्यमैप्यारी आसुहि
 अमरनेवाससिधारी ६ पारिजातकोविटपउषारी नाकनेवासिनगर्वउतारी ७
 देहोतेरेभवनलगाई येकफूलकीकाहचलाई ८ दोहा तवसुंदरिवोलीवचनस
 कोजोसुरदुमलाय अववेलेवकतकीजियतुकसनहिदेहुदेषाय चौपाई जोतु
 मपारिजातदुमलायो तोआसुहिमममानखोडायौ १ हमहूतवअसमनमहै
 जानै सवतेअधिकमोहिंप्रियमाने २ तवहरिकह्योकहीअवनोकी करिहोसक
 लरावरेजीकी ३ यहिविधिबीतिभाईसवरजनी आईसवैजगावनसजनी ४ चंदी
 गनविरदावलिगाथे षगरवचहुकितमधुरसुनाये ५ तवउठिकरिमंजनसुचिनीरा
 प्रातकर्मकरिकैजदवीरा ६ बैठेसतिभामारहजाई तहंआयेनारदसुनिराई ७ स
 तिभामाजुततहंजदुराई यूज्योविधिजुतसुनिसिराई ८ दोहा नारदपदधावना

१५ सलिलं सुषदहारनलगे लैभररीजदुनीथ चौपाई
 विविधिभातिभोजनकरवायो १
 भोजनकियोधियाजुतजाई २ पुनिवैठेनारददिंगआई ३
 ३ सासनहोइतौसुरपुरजाहूँ वौल्योगानसुननसुरनाहूँ ४
 सुनदेवविनिनैयहमारी ५ कहियोवासवसौँअसजाई
 ई मान्योपारिजाततरुकाही देहकपाकरिकरहुननाही ७
 कहलगिकरौतासुमैगिनती ८ दोहा
 सुरपतिसौंसमुभाइ जामिसुरतरुदे हिमोहिअसनुमकिहोवपाइ चौपाई मैतो;
 लालनपालनजोगवनाई १ सुरतरुल्यावनहमप्रनलीन्हे
 अवनहिअरकटीमुषवाता असतभयेप्रनअचगोयाता ३
 चालकरह्यौनंदचरजवहूँ ४
 सकलधर्ममरजादहिषोवै ५
 ई सकैनकोउमेरोषनटारी राषहिमारसदाभयमारी ७ कहेहुषयगविनतीमु।
 निमोरी वारवारवासवहिनिहारी ८ दोहा देइनहीजेदेवतरुकीन्हेसामउपाय तो
 चौपाई देवदेवदुमजोनहिदेहो
 पाछुअतिपछितेहो १ गदामारिसुरपतिकीछानी लैअहौंसुरतरुयहिभाती २
 सुनिनीजो तवममआगमतुमकहिदीजो ३ जाहुमुनीससककेधा
 अवनहिहैवेलवकोकामा ४ रुष्मवचनसुनिमुनिसुषपाये
 सिधाये ५ नारदलप्योसकदरवारा होतरहैअनुपमनटसारा ई वैठीचहुकितदेव
 समाजा ताकेमध्यमुदितसुरराजा ७ तहगधर्वमधुरसुरगावै नाचिअपसराभा
 चवतावै ८ दोहा नारदकोनिर्षततहोसिगरीउठीसमोज दियोकनकआसनसु
 भगयूजिवंदिसुरराज चौपाई तवनारदसवसभासुनाई कह्योवचनसुनियेसुर
 राई १ दूतरुष्मकोमैवनिआयो कछुकारजहितनाथपठायो २
 हितसनेहूँ सासनहोइतौसवकहिदेहूँ ३ तवसुरपतिवोलेमुसकपाई कहहुकहहु
 काकहजदुलाई ४ अतिप्रियअहैमारखद्युभाई बहुदिनमहताकीसुधिपाई ५
 वदेवयिकहहनसवलागे जदुपतिचारुचरनअनुरागे ई मैयकसमैगयोजदुनगरी
 रहेरुष्मजुतरानिनसिगरी ७ प्रभु रिफ कग
 ठारा ८ दोहा
 कुमिनिकोजदुराय चौपाई सोसुनिकेप्यारीसतिभामा १०
 मा १ तवहरिअसकहिदियसमुभाई तोहिदेवदुमदेहोत्याई २ दोहाहृत्पु ७
 मोहिपठाने तुमसौंकियाचिनैसुपछाये ३ भाजन १ नव ३

दुमदेहिपठाई ४ याहीमेदेहेसंवाधू अनुजअनुजतियमिटीविरोधू ५ सुनतवचा
 नवोल्योसुरईसा कहिवोतुमअसजायमुनीसा ६ स्वर्गवस्तुनहिमानुषजागू उ
 चितननरनसर्गसुषभोगू ७ हरिभूभारस्वर्गजवत्रैहे पारिजातकोतरुतवपैहे ८
 दोहा गयेदेवदुममहिमुनीमिडिजैहे मरजाद होईममअप्रवादअवपैहे देवावा
 षाद चौपाई अवेसकतनहिअसुरछाडाई मेरेकुलिसकेरमेपाई ९ धरनिगयेदा
 नवहठिहरिहे असुरनसोकेहिविधिनरखारेहे २ कहाविभूतिथोरिमहिमाही॥
 जोहरिपारिजातखलचाही ३ नारीहितहमसुरतरुदैके रहवस्वर्गमहकापुनिले
 के ४ यहतरुहमकोरियोविधाता केसेदेहिओरकहताता ५ पारिजातहेसचि
 हियियारा तातेअतिप्रियअहेहमारा ६ भयोकृष्णअवनारिअधीना अनुचितउ
 चितविचारनकीना ७ जोहरिपारिजातलेजैहे तौदेवनसमाननरखैहे ८ दोहा॥
 सचीरूसिहेमोहिंपारिजातकेदेत तातेभैदेहोनहीसुरदुमनारीहित चौपाई औ
 रजोनमागेखघुभाई सोखेजाहुदेहुतेहिजाई ९ केसहुपारिजातनहिदेहे नारीहि
 तअपजसकिलहे २ सुनिवासवकेवचनकठोरा तवचारदवोल्योतेहिठोरा ३॥
 असेहुकहेयोमोहिजदुराई सोतुमकेमैदेहंसुनाई ४ पंन्गअसुरदेधगंधर्वा जा
 क्षराक्षसहुचारनसर्वा ५ कोउनहिसकेमोरघनटारी सकौमघानहिवचनउचा
 री ६ जोनहिपारिजातमोहिदेहे तौममगदासकउरखैहे ७ मारिगदासुरदुमलेअहो
 सवदेवनकोगर्वनसेहो ८ दोहा सुनिनारदकेवचनतहसुरपतिकरिअतिकोपवोरसोव
 चनकठोरअतिमानिकृष्णलघुगोप चौपाई गर्दनवालकवालकताई वालतमुषक
 रिचंचलताई ९ वहउपेद्रमानुषलघुमाई भैमहेद्रसुरपतिमुनिराई २ प्रथमहुकि
 योवहुतअपकारा यहनारदवसुदेवकुमारा ३ पावकतेषाडववनजारा लेअयनेस
 गयोडुकुमारा ४ कियोमोरमषभगसुरारी गोपनहितगिरिवरकरधारी ५ क
 माकियोगनिकैलघुमाई अवतोसहिनजातमुनिराई ६ मानतअपनेसममोहि
 काही सक्योमारिन्नतासुरनाही ७ कहेकहावहुहेमुनिराई अवदेषवजदुपतिमनु
 साई ८ दोहा आयदेवदुमलेहिइतगदैमारिगोविंदु वंदवीरतातोसहीअहेवससा
 तिइदु चौपाई कामकोपवसहेजदुराई नारिविवससतिदियागमाई ९ धिगधिगहे
 धिगनारिनकाही धिगतिनजतियवसकेजाही २ अवलौभयोनसुरकुलमाही॥
 देवनसमरजीतिनरजाही ३ अहेनवघुसारिसरिपुकोई वधुसारिसमीतहुनाइहेई
 ४ जदुपतिअवआसुहिइतआमे मोहिजीति सुरतरुलेजामे ५ करिहोप्रथमनसा
 स्वप्रहारा वहतोप्रियलघुवधुहमारा ६ जाहुजाहुमुनिअसकहिदेह आमहिकृष्ण
 नाहिसदेह ७ सजिआपुचढिगरुडविहंगे करेआयमाधवअवजगे ८ दोहा
 विनाजुदपैहेनहीअवसुरतरुजदुनाथ देतोतौमैप्रथमहाकहतजोरिजोहाथ चौ०

५६ भैतोस्वर्गत्रधिपवरिवंडा १ भोसेलघुहेभीतिदेषाव

तेनारदकिमिसहिजावे २

३ अत्रमुनिवरनहिकरहुविवादा अहेनमोहिकच्छुहरषविपादा ४ देहेव

सुहिअहे विनाजुहयकपातनपैह ५ यहुभाषियोमोरनियोगू क्लकरिसुरतरु

हरवेनजोगू ६ कपटकबहिकवहनहिसूरा रनमहकपटनकेषदपूरा ७

ववचनसुनतमनिराई करगहिगयथकातलेवाई ८ दोहा तहमहेद्रसाअसक

ह्योभूलिगयौतुवभान जानतनहिनिभुवनधनीवेजदुपतिभगवान चौपाई॥

जासुप्रकासप्रकासितलोका नासतत्रन्दाडेनषनोका १

जूवामनभृगुपतिरघुकुलराजू २ अत्रहेजदुकुलकमलदिनेसा

पुधर्योसुरसा ३ सहस्रआषितुवदेशनकाही देखिनपरतयेकदहनमाही ४

त्मासोकरीवेरोधू बोधेहवोधनहोतअबोधू ५ तवसुरपुतिपुनिमुनिसौभाष्यो

रवासजदपतिपेमाथ्यो ६ यहसवसत्सजौनतुमगायोपेमेरेमननेकुन्प्रायो ७

जीतेजदराई सुरतरुपैहेनहिसुनिराई ८ दोहा

सतेहिमानि मनमहमुदितमुनी सभोजुद्धहोनसतिजानि चौपाई सुरपतिसौलो

सीषमुनीसा गमन्योआसुजहाजगदीसा १ द्वारावतीआयतपथामा देख्योप्रभु!

हिसहितसतिभासा २ जदुनेदनउठिवेदनकीन्ह्यो परमअनेदनवेदनदीन्ह्यो

३ पूछ्योफेरिमंदसुसक्याई कहियेकहाकह्योसुरराई ४ तवनारदबोलेअसवा

नी सुरपतिगर्वनजाइवषानी ५ देहेदेवदेवदुमनाही विनागदालागेउरमाही ६

असकहिसुनिपुनिसकलसुनायो जौनवचनवासवमुखगायो ७ तवअसुवोले

रमानेवासा लषहुआजुमुनिसमरतमासा ८ दोहा

गहेहुसुरराज पारिरिजातकेहरनहितआवतहेजदुराज

सदनसिधारे वासवबोहरिवचनउचारे १ सारजनीकरिसैनसुरारी

ध्यानिरधारी २ दारुकसौअसवचनउचारे ल्यावदुरथहमजाहिसिकारि ३

कल्यायोतुरतहिस्पदन भयेसवारआसुजदुनेदन ४ सा

टाई पुनिप्रद्युम्नाहिकह्योबोलाई ५ षेलनचलहुसिकारकुमारा ममसगकरियो!

विपिनविहारा ६ तवप्रद्युम्नकह्योकरजारी तुवगतिजाननमतिनहिभारी

लिहोनाथआपकेसंगा करिहोप्रभुकीसिवअभंगा

कोरथमेलियोचढाय रेवतगिरिमेजायकेसतहिकह्योतुभय ७

जवलगिसकहिजीतिनआऊ १ असकहिगरुडहिसुमिरन!

। सोदुतआयचरनगहिलीन्ह्यो २ सात्यकिजुतवसुदेवकुमारा पक्षिराज!

परभयेसवारा ३ चदनहेतपुनिसुतहिबोलाये तवप्रद्युम्नकहसुषक्षयो ४ भैवि

हंगपति संगहि नैहौं आपप्रतापतापनहि पैहौं ५ असकहि माया जानवना
 ई नह्यो भुजंगमहा भैरई ई तनअषडकोदंड प्रचंडा पहिस्योकवचकीटव
 खिंडा ७ कह्यो कृष्णसोकृष्णकुमारा चलहुनाथजहहो यविचारा ८ दोहा
 तवगरुडहिसासनरियो आसुहितह भगवान पहचावहुअमरावतीकरिके
 वेगमहान चौपाई लहिप्रमुसासनसुषितषगसा चलयौ अनिलतिअधिका
 नरसा १ सक्योनदेषिवीचमहेकोई मनसमगयो सकपुरसाई २ तैसहिगरा
 डपक्षमहलागे प्रबुद्धगमनेसुषपागे ३ नदनवनजडुनदनजाई पारिजा
 तकोलषिसुषपाई ४ तहदेथोसुरपतिके जोधा सुरतरुकहकीन्हेअवरोधा
 ५ आसुधधरेअनेक प्रकार पारिजातकेहैरषवारा ६ तिनकेदेषतदपदि
 मुरारी लियोदेवदुमदुतैउषारी ७ धस्योत्रक्षपतिपक्षीपतिपर डरहुनसुरत
 रुअसकहजडुवर ८ दोहा जाननहितसुरनाथकेगरुडचढेजडुनाथनगरप्र
 दक्षिनकरतमेसासकिनिजसुतसाथ चौपाई सासकिचहुरिसिकहपुकारा
 करि पारिजातहरिलियेजातहरि १ रहेजेपारिजातरषवारे तेवासवकेजाय
 पुकारि २ पक्षीचढेपुरुषत्रैआये हस्योपारिजातहिमदकाये ३ नाथरावरीभी
 तिनमाने लियेजातसुरतरुवखवाने ४ सुनिमहेद्रकारिकेपमहाना त्रैरा
 वतपरचदिवलवाना ५ लियोसंगमहपुत्रजयतै प्रवरसवाजेहिवोजअनंतै
 ई भसतचस्योमतंगमहाना पीछेजुगलवीरजुगजाना ७ आवतवासवनिरा
 विमुरारी प्ररुवद्वारषडधनुधारी ८ दोहा निरविमहेद्रजपेद्रकोवोस्योवचनकठोर
 पारिजातमेरोहस्योडस्योननंदकि सौर चौपाई तवमधुसूदनकहसुसुकाई
 माग्योअनुजवधुतुवभाई १ पारिजातनातिलैजातेअथामोहितुमकतअना
 पातो २ वासववचनकोपितववोला मेरोवलमनमहनहितोला ३ पारिजातलै
 जाननपैहो जवभरनहिवीरतादेषहो ४ हेमेरोछोटोतेभाई लैहिसरत्रतैप्रा
 थमचलाई ५ पुनिलषुविक्रममोरमहाना परिहैकठिनअनुवचिजाना ६ मा
 रहमारहगदामुरारी सफलप्रतिज्ञाहैइतिहारी ७ तवसुकुंदसारंगटकोरा म
 ल्योभयामनसुरपुरसारा ८ दोहा लैसायकतीषननुरतमास्योमाथमतगा
 फेरिकुंभसरकदिग्योभोगजसेतसुरंग छंद तवकापिवासवविसिषलेव
 दुविहंगपतिकेसिरहन्यो तिनवासुदेवहुवीचकीदिवितानवाननकातन्यो
 पुनिसक सासहसानमारिमुरारिसरकादतभयो सारंगअरुमाहेद्रथसुकोसो
 रनिभुवनमहेछयो १ तहजानिपितुसोखरतहरिकोसकसुतधावतभयो सु
 रतरुहरनहितअतिचपलषगनाथदिगआवतभयो तेहिनिकटनिरविमु
 दतहप्रधुम सोभाषतभये अवकाकरतहोकरहरनडुषलहहगेसुरतरु

य २ तवकह्योहरिसुतसुनहूपितुकतप्रथमदियननिदेसहे क
 क
 ये रुकिगयोस्यदनसची सुतपहुचौनजदुकलचंदये ३ तवव
 वारहिंवारकृष्णकुमारये
 तहंवरिवंडपंडहिषंडकियसरनोमको
 रोमको ४ तहंरुष्मनेदनदुष्टदंदनसकनंदनसरनको तिलतिलतुरैतैवृशि
 मास्योपुनिजयतैकरनको
 कस्यपकि सोरकिसोरउतइतजदु किसोरकिसोरहै ५
 सरतजतसरभभरिमहा दोउवदुतवरवरवचनवरदोउहोतघरघरस्यतहा।
 तहसिद्धचारनदेवमुनिआयेसुकोतुकलषनको लषिदुहूनभटसंगामचकि
 तमेनमूदहिचषनको ई तहप्रवरनामकविप्रसोवासवसथाथाथैवली चा।
 ह्योहरदुतदेवदुमजिमिसि सुचहततारावली
 किहियाकोरोकियो पैविप्रहेततिनसायककठिन्यापैभो कियो ७

मो जुजु धानसवसरकोटितोहै धनुकाटिदुजवरसोमन्यो ८ दोहा करहेवि
 प्रअपनाकरमछोडिरेहुधनुवान कहुतीरथमेवैठिकेवाचहुवेदपुरान १
 नधर्ममेनिरतहैजेखुचीविष्यात तेअपराधिहुविप्रकोकरतनकवहुघात २
 सहजहिमेमानवदुजैसवकोसरलजनाय पैदुजमारतमानहीसोईमानवा
 आय ३ सोरठा जदुकुलकीयहरीति चलिआइहैसर्वदा दुजुपरराषहिपीति
 करहिछमाअपराधमे ४
 जुदेखमावीरथैके अहौरामकोसिष्यमेवीरभारी
 री १ लरेरुष्मसोआजुयेदेवनाही करैजुइतातिमहीसत्रुयाही
 प्रलीन्ह्योकोदंडा तजोकालदंडेसमेवानचंडा २ भयोसासकीविप्रकोजुहभारी
 तजेहैसुसस्त्रेमहास्त्रेप्रचारी
 कोऊ ३ वधोकेपस्वगैजितैस्वर्गचारी विजेवीरचाहैनिजेधीरधारी हनोहिइ
 अस्त्रेसचीकोकुमार दईरोकिप्रदुम्नसोवानधारा ४
 सैं चलायोजरयोसुप्रद्युम्नसस्त्रे
 धुम्नकोसोजराई ५ गयोकूदिआकासमेकृष्णपुत्रा
 वा तजोप्रदुम्नअस्त्रेजोवज्जीकमारै लगेमोहिअैसनअस्त्रेहजारै ६
 इयमेननकोगनोवीरनाही

सदं देस्य कौं देव देषे पराही ७ मनौ तेन त छै सकौ पारिजाता करै ते गहे की चहे कोन
 वातांत ज्यो ब्रह्म स्वै दियो जानलाई सकौं मे सहस्रै तुरतै वनाई ८ दोहा जदुपति सु
 तके वचन सुनिवास वसुत वलवान जम अस्त्र हिछोड त भयौ करिके कोपम होना ॥
 चौपाई चर्यो कास सम अति विकराला छोड त चहुं दि सियाव कज्जाला १ तव प्र
 युन्न छेड्यो सरजाला रौं कि दियो जम अस्त्र विसाला २ सक्यो न सस्त्र निकट तेहि आ
 ई बीच हि पावक गयौ वताई ३ तव को पित सु रनाथ कुमारा चारि अस्त्र थक वार प
 वारा ४ वारुन पावक मारुत सेला चहुं कि तरो क्यो न भकी गेला ५ उठीये कदि सि
 पावक ज्जाला गिरेये कदि सि सेल विसाला ६ वहेया ये कदि सिय वज्र चंडा ये
 कदि साज ल धार अषंडा ७ रुष्म कुवर तव धनुं टंकोरा भयो भया मनन भम ही
 सोरा ८ दोहा ये कये क अस्त्र न रुष्म सुतको टिको टि सरगारि दूँ दे दिव्या स्त्र नै ते वा
 रो दियो न वारि चौपाई त ज्यो सल भसे सरस मुदाई गये वान चारो दि सि छुदाई १ ल
 म्बलक्ष सरये क हि वार गिरहिं सी सम हं सची कुमारा २ अंदि गयो सुर पति सुत जा
 ना अंधकार भोदि सन महाना ३ उठहि गिरहि पुनि पुनि तह वाजी ताजन तजिसारा
 थिभोपाजी ४ गयो जयतै जुद्ध लो सार ह्यो न सरन तजन अश्रवकासा ५ भो अमराव
 तिसर अंधियारा हाय हाय सब प्रजा पुकारा ६ वासव सुत इगषोलत नाही वै ह्यो
 अंध सी सरथ माहीं ७ तहां पुलो मज पंतहि नाना निज नाती को मरनहि नाना ८ ॥
 दोहा समरमहि आयो तुरत नाति हि गोद व ठाय लै गमन्यो अमरावती दिय तेहि ना
 तहि जाय चौपाई तव सिध चारन अति सुषपागे के सब सुत हिसराहन लागे १ ल
 यो न अत्रे सो विक्क मक चहुं भयो सुरा सुरसंग रजवहुं २ पुनिसाल कि थै क वान चला
 ई प्रवर धनुष काट्यो सुषुद्धाई ३ इइ सथा के जुगदस्ताने काट्यो सासकित जिवहु
 वान ४ वासव दस्त प्रवर धनुली न्हैयो पावक सरिसवान तजि दी न्हैयो ५ इइ सथा सा
 लकि धनु काट्यो रिपुक ह पुनि वान नते पाट्यो ६ तव ससक दू सर धनु चारी हन्यो ह
 जारन वान प्रचारी ७ पुनि दोउ दोहन कवच विदारे तन ते निकसे रुधिर पनारे ८ दोहा
 फेरि विप्र सासकि धनुष काटि ती निसरमारि लेत सासकि हि दुति थ धनु मारी गरा
 प्रचारि चौपाई तव सासकि सि य चर्म कपाना काट्यो प्रवरता हि वलवाना १ जागि सा
 सकि हि मदन निरा युध दिय करवाल कराल करन जुध २ प्रवर काटि ताहू कोडा
 ल्यो सासकि हिरे सल यक मा ल्यो ३ सुर कित क्ये सासकि गिरि गयऊ प्रवर समर स
 हं मो दित मयऊ ४ हरन करन सुर दू मत हं वीरा गरुड समीप गयो तजि तीरा ५ या
 धिराज तव पक्ष चलाई दियो दुजै हे को सउडाई ६ गि स्यो विसंग य विप्र महि माही
 भयो चूर स्य इ नौ तहाही ७ तव जयंते तेहि जाय उठाई इजक हं डू जेर थहि चढा
 ई ८ दोहा सुर छाता सुनि वारिके ल्या यौ निज पितु पास सावधान किय सासकि

हरिकेसासकिदक्षिनवारा षडेयोवामरुकुमि

नौकिसारा १ निमिजयंतप्रवरहुरनधीरा षडेसककेदेहुंदिसिवीरा २

सुतसषेवोलाई कवहुनजाहुनिकटषगराई ३

पुनिउडापजुतजाना ४ देउदिसितेताकहुहमकाही

५ असकहिगरुड हिवानहजारा करिवलकोन्हपौसकप्रहारा ६

ववाना गन्धानपसराजवलमाना ७ तवसुरपासकहैयागजपाले गरुड हिगेज
सौंआसुहिचाले ८

१५१५

राजकोभयौसमरादिविमाहि चौपाई मारतदंतसुडफडकारी करतनादगज
तिभयकारी १ वज्रसरिसनषचोचहितेरे दस्योषगेसकुंभगजकेरे २

कोयकमहरत भयौभयामनसंगरजयरत ३ पक्षिराजअतिकोपितहोही हस्यो
पसुत्रैरावतिकाही ४ तहोस्वगतिजुतसुरराजा गिस्तो धरनिमहंसोगजराजा ५

पारिपात्रयकसेलअनूपा गिस्तोतहोगजजुतसुरभूपा ६

रुडचंढेआयेधनुधारी ७ सम्हरिफेरिगजअरुगजसाई करनलग्योनुधकरिस
नुसाई ८ दोहा हस्योहजारनविसिषवरजदुपतिकहैयकवार सकवानहरिकादि

केपुनिछोडीसरधार चौपाई रनमहंतहाआसुसुरराई

ई १ तजोगरुड यकपरअविषादा गषीवज्रहुकीमरजादा २ जवजषवासववज
चलवे तवतवयकपरागरुडगिरावे ३ गजअरुग रुडकेरअतिभारा सहिनस

स्योगिरिकियोचिचारा ४ धस्यो धरनि धरनी धरधारा फूडेसकलश्रेगचहुंवोरा
५ तहोगरुड कहंछोडिगोविंदा षडेभयेनभसहितअनंदा ६

विलाई जाहुहारिकेआतुरधाई ७ त्यावहुदारुकजुतरस्यमेरो

रघनेरो ८ दोहा उग्नसेनअरुरामकोकहिवोमारिसलाम रुष्मइंद्रकहंजीतिके
काल्हिआयहैधाम चौपाई सुनिजदुनंदननदनीरा गयोहारिकेअधिकसमीरा १

उग्नसेनकहंअरुवलरामे कुसलसहितकहिपितासलामे २

तकुमार यकदंडमहंतहोसिधारा ३ सुतकोविक्रमनिर्षिसुरारी अचरजमन
महंसियोविचारी ४ चडिस्स्यदनजदुनंदनीरा धायेजहंवासवरनधीरा ५ पारि

जातलेपीछेपीछे पक्षिराजउडिचलेतिरीके ६ सासकिआजदुनायकुमारा
गरुडमहंदुतेसवारा ७ रुष्महिआवतलपिसुरराई करनजुइकहवस्योरिसाई

८ दोहा पंगरुडहिगजराजलषिडस्योसकोनहिजाइ वासुदेवतववासवैचोखत
भेसुसक्याइ १ चौपाई गजडेरातआवतनहितेरो करिहेकेहिविधिजुइघनेरो १

असोगजमेचडिसुरराई जीतोकेसेअसुरनजाई २ गयैमानअस्ताचलकाही
हुनरह्योअगतुवमाही ३ तातेनिसिनेवारिअमलेहू भोरमयेमोकहंजुधदेह

४ तव इन्द्र इतथास्तुकहिदीन्ह्यो तेहिनि सिमहनेवासतहकीन्ह्यो ५ जववीतीनि सि
 मयोप्रभाता तवजडुपतिरथचढिविष्याता ई जुधहितवासवकाहेवोलायो सारथ
 चदिरनहितदुतघायो ७ सुरपतिजडुपतिकोसग्नामा होनलरग्योअतुलिततेहिगा
 भा ८ दोहा करनसहाइसुरेद्रकोसुरसेनासवआइ सहआसुरथघोरिकेपडीभई
 हरपाइ २ चौपाई तवजडुपतिकोडीसरथारा भूदिगयोसुरदखयकवार १ पुनि
 महेशकहेवहुसरमास्यो यकयकतुरंगनदसदसभरस्यो २ सोकतज्योविसिषवहुते
 र मनहैभीमभटहैजमकेरे ३ तिनकहैमधुसूरनद्रुतनासा जिमितमनासतमानु
 प्रकासा ४ पुनिवासवगरुडहिसरमास्यो वासुदेवराजपरसरभरस्यो ५ रथनकि
 यमंडलभटदाक निरषिसकेनहिसुरवरकोक ई दोहननिरषिजुडअतिघोरा सुर
 नमुनीसनवैगोभोरा ७ तरनीसीधरनीतहंडोली भेदिगदाहदिसानअतोली ८
 दोहा परवतकपिफाटतभयेदूदुमनसमूह लौटिवहनलोगीसरितगिरेलूक
 केजूहा ३ चौपाई लगेपरानदिसानगजेसा ब्रम्हहकोतहभोअंदसा १ तवविरचि
 कस्ययहिवालाई अैसेभाष्योताहिवुभरई २ वासववासुदेवकहजाई रोकहुजुड
 देहुसमुभरई ३ दोहनकरनकरतकठारा प्रलेहोनचाहतअवघोरा ४ तहांअदि।
 तिकस्यपरथचढिके दोहनवीचपरेभेवढिके ५ दोहनसोअसवेनहिभाषे तुमकत
 प्रलेकरनअभिलाषे ई वधकरहुअवजुडभयावन जोमानाहमकहैपितुपावन ७॥
 कस्ययअदितिनिरषिदाउवीरा निजनिजधनुउतारिरनधीरा ८ दोहा दपतिकेदि
 गजाइकेकीन्ह्योदंडप्रनाम अदितिकस्यपहुसुतनकहैआसिषदिन्हललाम ४ चौपा
 ई तवकुंडलजेअदितिकरनके हस्योभोमनिजहेतसरनके १ तेकुंडललेकरजडुराई॥
 अदितिकानदीन्ह्योपहिराई २ आसिषदई अदितिपुरमाता केतुमसमप्रभुज

१४ ३ इन्द्रकह्योकरजोस्विहोरी तुमसौरननकरनमतिगोरी ४ ।
 तुमरमानेवासा मानहं मोहिआपनोदासा ५ पारिजातलैत्रेनसिधारे
 ईतवसकहिदेअभयप्रदाना निजपुरकियोगवनभगवाना ७ सारु
 तसमरथचलौप्रचंडा सौरमस्यौतिहुलोकअर्षडा १० ।
 रिजातधरिपीठि सासकिआप्रदुम्नदोअचढेरियेंतेहिदीठि चौपाई रेवतगिरिआ
 येजदुराई तहेंतेविदाकि एषगराई १ तीनोंभटरथचढिसुरदुमधरि जडुनगरीप्र
 २ सुरनजीतिलेसुरदुमकीही आवतहेंमाधवपुरमाही ३ अससा
 निकेसिगरेपुरवासी लियअगवानजाइसुरदासी ४ प्रभुहिनिरषिकियसफलविलो
 चन वास्योतेहिछनमनिगनतनमन ५ पुनिलेपारिजातजदुराई
 लगाई ईतवतजिमानतहांसतिभामा मिलीपियहिक्केपूरनकामा ७
 हेंस्वर्गमिलिदा आवहिंतहोलेनमकरदा ८ दोहा जाह
 ह्योमनकाम सोइसुरपतिहरिसौलस्योधिगदेवनमदधाम ईचौपाई
 येकसेनारी आहीअकसंगतिनहिसुरारी १ तेतनेईमंदिररुक्मिणीये तिनमहेंतिनक
 हेंवासकराये २ तेतनेईवपु धारिविहारी सवकहेंयकसंगकियोसुषारी ३ विधिसि
 चजाकीगतिनहिंजानेवारवारपदवेंदनठाने ४ असेाकृष्णचंद्रपतिपाई १०
 भाग्यनजाइंगनाई ५ नितनवमंगलमोदहिपूरी कोविभूतिवरनैतिनभूरी ई
 पियेकयेकसहसनदासी तद्यपिकृष्णप्रेमरसप्यासी ७
 सेवाजानिनाप्यनिजइष्टहिदेवा ८ दोहा जवनिजमंदिरमेसुदितमाधवकरहिंपयो
 न तवआगूचलिलेहिंककुरुहिनजाततनभान चौपाई १० ।
 घासननिजहोअनिलार्वे १
 हुविलंबसगिविजनडोखार्वे निजकरकमलनिचमरचलावें ३
 जहंथे कुसुमकिरीटधरेप्रभुमाथे ४ अंगरागापियअंगलगावें
 विलगावें ५ मनरंजनमंजनकरवावें विविधिभांतिजेउनारजेवावें ६
 औरहुवहुसेवकाई करहिंनित्तियचित्तलगाई ७ पियसषचंद्रवितैसुषसानी ॥
 १० ८ दोहा ३ १०१ १०१

नषष्टितमस्तरंगः ५६ ॥ ३ ॥ श्रीवादरायणोक्त्वाच दोहा
 ममेवैठेप्रीजदुराज राजि रहीरुकुमिनितहांसेजुतसखिनसमाज १ चौपाई जोली
 लाकरिविस्वविसाला रक्षवसजवहरनसवकाया १ सौरसनहितधर्महिसैतू प्रग

तेजदुकुलमोदनिके २ ताके अतह परछ विभारी वरनि सके को सुक विविचारी ३
 विपुलकितकितने विताने मुकुतन भालरि सहित सुहाने ४ दीपतरी पत्रदीपता
 भारी मनमयमदन रचित सुषकारी ५ सुमनमल्लिका भालरि भाई गुजिरहे अलि
 सौरभापाई ई भीनी मरफरफ रोषनमाही प्रविसि मंथं कमरी विसुहाही ७ पारि
 जात सौरमितवयारी मं मंद आबलि सुषकारो ८ दोहा अग्रतरगरके धूपको घू
 मघाममिंकाय सीतलमदसमीरजुतभभरिनकदत सुहाय २ चौपाई प्रभापूरपर
 जक सुहाने ९ तिमिलसैसेज सुषकावनि ससिकरगोरस
 फेनलजावनि २ रेसमकसनेकसे सुहाये उपवर १० तिमिलसैसेज सुषकावनि ससिकरगोरस
 रसोहत श्रीजदुसई प्रियासुसुषनिरषत सुषपाई ४ रिवरुविरुक्मिनि अनुपमरमनी मं
 दमेदसि धुरगतिगमनी ५ वीजतविज एनिरषिसषिकाही रुक्मिनि कियविचार
 मनमाही ई सषीलेति ६ मेरसनसुष अतिकुच्छाई ७ सोद सुषको
 नसेहमे आसु लैकरवीजन सहित हुलासू ८ दोहा योविचारिसुकुमारितहं पियप्रे
 नहिउरधारि भरिअनंद आतुरउठी तनकी सुरति विसारि ९ कवित नूपुरके सुरतेसु
 कुमारी मरालनि सावक सौरलजाई अंगके आभतेहीरन मुक्तनहारनहंमकेहारवा
 नाई श्रीरघुराजस्योकांतिमतीकटिसोकलकिकिनिकांतिकराई वेसवसैमुदरीन
 कोसोभकपानिसौवीजनलेनकोहार्ई ९ दोहा जडितजमाहिरतेजगतजासुप्रभ
 कासअषड सषिकरतेनिजकरके योवीजनरुविरसरेड कवित सुंदरकेमुषसु
 दरिसोहिरही मुसक्यानि सुधारसपागी देशि श्रीमंतसुकंतको आननप्रेमसई दुः
 गुनीदुतिजागी श्रीरघुराजकहैसधुलाजसोनेननवाइललीअनुरागी मंदहिमद
 हिमालयसोनीवीजनवीजनलागी ९ अनुरूपहिआयनेरूपअनन्यगती
 निजप्रेमसोपूरोहियो असिरुक्मिनीकोजदुराजवितैपरिहासहिकीवोविचारि
 हियो र १० तिप्रीतिसोप्रीतममंजुसुषेमुसक्यानिकियो विपरीतिकेवै
 नव ११ ननवाइ सुनायदियो २ दोहा राजकुमारोतुं सुनैममवचना
 निवितलाइ सत्यमानिसोदकीजियेमेरोआयसुपाइ चौपाई रूपउदारसुवलहु
 विसाले सोभावंतसरिसदिगपाले ९ कामीपरमकामनाकीने तेरीलेनलाखसामी
 ने २ असेभूपअमितकरिवाहै आयेतुवहितकरनविवाहै ३ रुकुमीतुवभ्रातावा
 खारो मिसुपालहिकहदनविचारे ४ तिनहिनिदरितसोहिवारिलीन्हयो निजस
 मवरविचारनहिकीन्हयो ५ मैजिनभूपनअलिहिडेराई वस्योउदधिमधिनगरव
 साई ई वैरकियोवलवाननसंगै मशुरातजौनृपासनभये ७ श्रीरहुयहजगरी
 तिसदाकी सुनहिसत्यगुनिभृगुटिसुवाकी ८ दोहा जेवनितनकेविवसनहिअरु
 अविदितआचार वरिविनकहैजोषितसवैपावहि सोकअपार चौपाई निर्धनहो

निर्धनप्रियप्यारी धनीनराबहिसुरतिहमारी १ निजधनकुलवयरूपविभूती
 है। हिंसमानसकलकरदती २ तिनसोबाहमित्रताजिगू उन्तमअधमअवस्यअजोर
 ३ सोतुमनेकुविचारनकीन्ह्यो गुननहीनमोकोवरिलीन्ह्यो ४ मोहिप्रससहिव
 याभिपारी तामेभूतिगईसुकुमारी ५ तातेअवहूँवेगिविचारइ निजसमभूपति
 यासयधारइ ई उभेलेकजामेवनिजावे जगकविकुलकीरतिकुलिगवै ७ जरा
 संघसालौसिसुपाला इतवकआदिकमहिपाला ८ दोहा रुक्मतिरोबंधहूतिन
 मिलिमान्योदोह कारनविनमारनचेहेमोहिकुटिलकरिकोह चौपाई जेभूपति
 वीरजमद्वारे आयेकुंडिनरुकुमहकारे १ करीप्रतिज्ञाजोरिसमाजू नहिआवा
 नपेहैजडुराजू २ तिनकेगर्वगिरावनहेतू तोहिल्यायौतिनजीतिनिकेतू ३ मोकोन
 हिइनतेकलुकामा इस्त्रीअर्थपुत्रतनधामा ४ पूरनकामआपहीमाही पावतहो
 आनंदसदाही ५ सवमेरहोसमानसदाई निःक्रियअहैजोतिकीनाई ई चारिवा
 हुनहिसुंदररूपा भूपनअहेभूषहैभूषा ७ तातेअवनहिकरैविचारै जहभावेतहो
 गिसिधारे ८ दोहा तुमतोसुंदरिगौरतनमैहौंस्पामअकाम होतिमित्रताजोगेसु
 रीवरसमवाम १ प्रानहूँतेप्रियमानतीरही आपनेकाहि हरिवियोगमेरोकवहा
 केहैछनहूँनाहि २ अकउवाच तासुगरवराजनहितैविमनहिसेजडुराज मौनभ
 यकहिकदुवचनसध्यसधीनसमाज ३ कवित देवकीकिसोरकोकठोरवैनप्यारीक
 नघोरजोरमानोभयौअसनिकोपातहै चौकिचहुँवारचितैस्वप्नहीसोगुन्योचितैसा
 न्योकवहूँनअसीअहितैकीवातहै भाषेरघुराजभारीभीतिभरीमामिनिसेरोदन
 करनलागीसोकनासमातहै छनगासिरातथहरातगातवारवारवातकेससाती
 जेसेकदलीकेपातहै १ कज्जलसहितदृगजलतेउराजनकोअंगरागकुंकुमकेवे
 गिघोइडास्योहै दुपकदुवैनतेविभीतिसागसंकामानिगरोभरिआयौउरसोकअ
 तिधास्योहै भाषेरघुराजपसकरनतेकेकनहूँभरकेतेकुसुमजेकेसनसमास्यो
 है वारवाररोदैतहानषनितेयोदैमहीमानोमोगैविवरषवेसकोविनास्योहै २ दे
 हेमप्रसेदह्योआपिनमेआन्योअबुसिरकोनवायोसनमहामोहयाग्योहै क्हा
 ईसिथिखाईधीरताईसापाईतहाँकहेनासिराईदुषज्वालजाखजाग्योहै भाषेर
 घुराजरुक्मिनीकियानिपंकजतेवीजनगिर्योहैमानोअतिअनुराग्योहै परिकैसु
 पायजडुरायजूकेविनैकारिरुक्मिनीकेहेतआसुअमैदानमाग्योहै ३ दोहा अति
 कठोरसुनिवचनश्रुतिपीतमवदननिहारि घूमिभूमिमेगिरिपरीरुकुमिनिमुठि
 सुकुमारि १ निरपिप्रभवंधनप्रियाहरीससखियजानि करूतानिधिभगवानके
 करुनाभईमहानि २ कवित भरिआपेललाकदृगेअसुवागयोभूतिहसीकरिवोछ
 नमेपरजकतकूदिके आसुतहांभयेआपोदुषीअतिहीमनमे रघुराजकहैहैभुजानि

तेनाथउठायायलियातनमे यकपानिसोकेससवारीहगियकपानिकेफिरता
 आननमेपुनः १ प्राणप्रियाकीपरेविदसापरजंकतेवेगिउठेगिरिधारी धामउठा
 यईखउरलायद्यानिधिदीठिदयाकीपसारी आंसुनपाछिदियेयकपानिसोके
 यकपानिसोकेससवारी वारहिवागोविंदगुनेतियफासीमईयहहोसीहमारी॥
 २ दोहा प्राणप्रियाकेप्राणपतिपोछिनैनअसुवानि ससुभयौवहुभातितेवैनसप्री
 तिवपानि १ चौपाई श्रीभगवानउवाच हेरुकुमिनिनहिहोइदुधारी हमतोहंसीक
 रीसुकुमारी १ तेमानिसतिराजकुमारी मोहितनमनधनहुतेप्यारी २ जोपरतेअ
 नन्यअनुरागिनि तुवसमाननहिआनसोहागिनि ३ सुनेजोनमेकह्योविचारी
 तुवसंजोगमोहिसवदिनप्यारी ४ विरहदसादेषनकरिकामा सुननकोपकेव
 चनललामा ५ फरकतअधरभूकुटिअतिवामे कोपकटास्रवरनखविधामेई
 यसवकलाखषनकेहेतू करीहसीमैवैठिनिकेव ७ दुषितहोइमहिककुमनभा
 ही ममवियोगकवहैतोहिनाही ८ दोहा परमलाभयहहैलखीगहवासिनकोनि
 त प्यारीसंगपरिहोसमेजामजातमुदचित १ श्रीशुकउवाच चौपाई पीतमवचन
 सुनतसुकुमारी तजीत्रासपरिहोसविचारी १ करिकटास्रजुतलाजमदहंसि का
 ह्योकंतसोवैनमोदरसि २ श्रीरुक्मिनिउवाच सुनहुंविनेममराजिवनेना अहैस
 खजोभाषेहुवैना ३ हमनहितुवसमानजदनाथा कहलधुतियकहंनिमुवनना
 था ४ जोगीजनतुमकोनितप्यावै खोमीजनसोमेमनलावै ५ कस्योजोतुमवैज
 पनडेराई सिंधुमहिमहंरहैयालुकाई ई सोकसत्यअहैजडुराई जनगुनरूपभू
 पभयपाई ७ अवरजामीरूपसदाही सोवतहोहियसागरमाही ८ दोहा जौन
 कह्योहमवेरकियवलवाननकेसंग सांचअहैजदुराजसोपुनियेसकलप्रसं
 ग चौपाई जिनकेदूद्रीगनवलवाना तिनसोवैरकियोभगवानो १ क्खंडिचूपासनहं
 मइतआयो नहिकौतुकजोप्रभुतुमगायो २ तजहिभक्ततुवविभुवैनभोगू आपुता
 ज्योतोकौनअजोगू ३ जौनकह्योममअविदितमारग सोसवसतिअहैश्रुतिपा
 रा ४ तुवभक्तनपथकोउनजाने केहिविधिको रावरोखयाने ५ कह्योजोहमलौकि
 कनहिजाने सोकसाचहिआपवधाने ई तुवजनचरितअलौकिकअहही तुवच
 रित्रलौकिककिमिकहंही ७ जौतुमकह्योअहैधनहीने सोकसत्यसुनहंरसभीने
 ८ दोहा सुरपतिधनपतिसैलपतिवानीपतिसुरसर्वे लैलैअरिनतेसवल्लिअरपै
 तुमहिअगर्व १ चौपाई कह्योजोनहैदीनपियारि सोकसत्यहैनाथहमार १ जौ
 तियसुतधनतजिवनजाही तिनकोतुमप्रियहोहुसदाही २ कह्योसत्यनहिधनी
 भजवहं धनमदअधनतुमहिलषतहं ३ कह्योजौनवयवंससमाने उचितया
 हसोसतिहमजाने ४ सवपुरवारथमयसुफलोत्सा तुमहिचाहिअवतजदिमहा

त्मा ५ तिनसातुवसवंधुचितहे सुषुदुषभोगिनते अनुचितहे
 तभिषारी सौकभाष्योसत्यविहारी ७ मननसीलमुनिगर्वविहार्द
 जडुराई ८ दोहा

चौपाई

१ सोनहिसेहतसुषुहिरावरे मोहिछिपोयल्यायिनसावरे २
 धनुषटकोरी ल्याय्येमाकाकरिवरजोरी ३

तिडरनहिसांगे

५ सौककहहनजानिसुरारी तामेविनतीसुनहुहमारी ६

जजाती तजितजिराजिविभौवहुभांती ७

पावतहेइयगाथा ८ दोहा

चौपाई संततसंतप्रसंसतजाके

१ सदाकियेजहूरमानेवास्तु सौसातुवपदकमससवास्तु २

भजेऔरकहंकौनअभागी ३ तातेमैसवभांतिविचारी

४ जगदात्ताजगदीससुरारी

रे रहे सर्वदासुषुदघनेरे ७

याला

प्यारीविनेहमारि चौपाई जेभूपनकोआपवषाने षरविडालरषस्वानसमानि १

वे भृत्यसरिससेवतसुषुजेवे ३ छाथौउपरचामनषरोमे

रोमे कमाविटपित्वातकफसाने जीतहिमृतकसरिसदरसानि ५ तुवसरोजपद

गंधविहाई भजहिजेतिअसपतिमनलाई ६

साजुभारानितढोवे ७ जौननाथयहमेहिमुनाई

दोहा आतमरतअतिसेनरतमोहूपेचडभाग

ग १ दासनकेसुषुदेनहितलीलाकारजडुनाथ २

सनाथ २ चौपाई जौनकहोतुमयहजडुनाह अ्रवहनिजसमनृपकेजाह १

मधुरिपुविनेहमारी नहिअसत्यहवाततिहारी ३

वसिलोकमहंकरहिकुमारी ३ जिमिअवासाल्वहिमनदीन्हयो

हरिलीन्हयो ४ पुनिसाल्वहिपहेवाहियठायौ सोअपरतियगुनितेहिनटिकायो

५ राथोतासुहरिजन्मदृषांहां सुनीकथीरडूनसुषुभाही

रीतेनितनवरवहेहिसुरारी ७ तांतकुलदानारिनवरही जेनरउभैलाकसुपचहेही

८ दोहा सुनिरुकुमिनिकैवेनप्रभुवोलेमृदुमुसक्याय कहैजेदूनहिचसवचननौको।
 कहैवनाय चौपाई सुननहेतयहराजकुमारी मैतोसोयहहंसीपसारी १ तोतेजोतुम
 उत्तरदीन्ह्यो सोसवसत्यमानिमैलीन्ह्यो २ जेकामनाकरहुमोहिमाहीं मोक्षहेता
 तुवहाहिंसदाही ३ पतिपदप्रेमपतिव्रतप्यारी लख्योतोहिमहमैअतिभारी ४ जद
 पिकरीरचिवचनउपाई तदपिनतुवमतिचलीचलाई ५ जेदपतिसुषहितमोहिभु
 जही तेकामीसंसारनतजही ६ जेजनमोहि संपतियतिपाई मागहिविषयभोगस
 मुदाई ७ तिनकोमदभाभ्यअतिजानो अवसिनरकगामीपहिचानो ८ दोहा करिअ
 तीतिप्यारीजवन कहेप्रीतिजुतवेन कुटिलतियेनओषलनकोअहैकठिनताअन १
 चौपाई पतिव्रतातोहि समहेप्यारी मोहिनहिंनिभुवनपरतनिहारी १ जेनृपतुस
 विवाहकेकाले आयेअगनितवोजविसाखे २ सुनिममकथातिनहिंयरिस्यागी
 मोदिगदुजपठयोअनुरागी ३ हरिलेआवततोहिसुकुमारी रुकुमीतुवभ्राताघा
 नुधारी ४ लखौनमर्दापारहिआई बहुविधिमोपेविसिषचलाई ५ तहंतैरेदेघा
 तसुकुमारी दियोकाटिस्यदनसरमारी ६ तासुआसुअसिचर्महिकाटी लेकरवा
 लताहिपुनिडाटी ७ बंधनकरिसिरसुंडनकीन्ह्यो तामेतुमननेकुचितदीन्ह्यो ८ दो
 हा मेरेपेअतिप्रीतिकरिआनेदअधिकवदार् मेरेगृहगमनीललीनिजकुलसुधिवा
 सराई चौपाई पुनिअनिरुद्धविवाहहिमाही गमनहिकियोभोजकटकाही १ तहावि
 वाहअतेमप्यारी कलिंगरुकुमसोगिरावचारी २ जुवानपेलनजानहिरामा तातेवा
 गिवालावहधामा ३ चौपरिरचहु विजेकेहेतू वैठहुमोहिजतसुभटसमेतू ४ सुनि
 रुकुमीसठतेसहिकीन्ह्यो अपनेमरनहेतुमनदीन्ह्यो ५ ममभ्राताकोवेगिवाला
 ई षलनचग्योपरमसुषपाई ६ जीत्योरुकुमीप्रथमहिवाग पुनिहैवाजीवलहुवदा
 रा ७ तवहंरुकुमकहभेममजीती यूछियेचसोकरहुप्रतीती ८ दोहा कलिंगराजत
 वअसकह्योजीत्योभीअकुमार वलषलननहिंजानतेगायचरावनहारचौपाई।
 भईतहा तवहनभवांनी कलिंगराजयहमृषावषांनी १ कलिंगराजतवदेत
 दषाई सभामध्यसठहंस्योठठाई २ तववलरामभ्रातममकोपे रुकुमवधनको
 अतिवितवोपे ३ अंमूउषारिताहिहनिडास्यो औरहुसुभटसमूहसंघास्यो ४ वला
 हिविलोकिकलिंगजवभाग्यो तववलताकिपीछेलाग्यो ५ दसयकदमपकरिते
 हिलीन्ह्यो परिघमारिसुषवनरदकीन्ह्यो ६ तैलेपौचवधूहरषाई मेरेसंगडारि
 काशिधाई ७ येतेहूपेतुमककुनहिमान्यो मेरेपेममोहचितसान्यो ८ दोहा तुमग
 न्यनिअसंगुननिमाकोलीन्ह्योजीति तुमसमनहिकोउकरहिगीमोपरप्रीतिव्रती
 तिचौपाई पठयोदुजममिलनेहेतू सोसंदसकहआइनिकेदू १ करिहोविलमा
 जोअवनमाही तौमोमिलिहोजीवतनाही २ अरयोनिजतन तुमहिंमुरादी जि

भुवनसूनोद्वगनिनिहारी ३ अथैवचनतुवैमुषजोगू अहेनत्रैरेनईसनिपोगू
ताकोकरिवोप्रतिउपकारो मेरोमनसवविधिसौंहारो ५०
रहोसराहततुवजसगावत श्रीशुकउवाच ६ यहिविधिरुकुमिनिकोसमुम्भार्द
७ सोऊअतिआनंदहिपाई
इदोहा यहिविधिवहुविधिर चतनितरुकुमितसंगविहार

आ १५ २१ २६ ३१ ३६ ४१ ४६ ५१ ५६ ६१ ६६ ७१ ७६ ८१ ८६ ९१ ९६
६० दोहा श्रीशुकउवाच
येकयेकरानीकेभयेदसदसप्रवलकुमार ५५
तिनमेजोनआठपटरानी तिनकेसुतमेकहौवधानी १ चारुदेससूदेस
चारुतन चारुमद्रुचरुचारुचंद्रभन २ चारुसुचारुविचारुहचारु
वलकुमारू ३ दसयोजेष्टप्रदुम्नप्रवीरा नहित्रिभुवनजेहिसमरनधीरा ४
नुत्रौरस्वरमानू
हुप्रतिभानू सुजसंकर ६ येदससुतसतिभामाकेरे होतभयेसववलीघनेरे

वसुमानियेजामवतीदसपुत्र तिनमेजेठोसाम्भुभै विकमजासुविचित्र १ जीरवेइअ
सुसेनवसुवेगवानत्रिषत्राम संकुकुतिवसुदसकुवरसत्याकेवलधाम २
दशसामकसुभटयेकलमद्रसुवाहु दसपूर्णमासहठमाजमुनासुतनरनाह ३
राजिवसहवोजवलमहासकितनुमान ४

वास ५ ब्रह्मदेसेनप्रहरनसुजयअरिजितरजितवाम
सुतवलधाम ६ दीपमानअरुताम्रहृतपतादिकवलमान
केभप्रभुतनयअमान ७ चौपाई रुकुमवतीजेरुकुमकुमारी
विचारी १ जुरेसकलभूपतितहेजाई कमाहरनमनहिलखचाई २
म्रकुमारा रथचढियेकहितहोसिधारा ३ सबभूपनकेदेषतमाही
लियातहोही ४

वमवतीकेभयोकुमारा ११
सोराहसहसतियानिकुमारा ७
भाती ८ दोहा अवसुनियेकुरूपतिकथाश्रमननसुथासमानपटपुरमेदानवन
कोजीसौजिमिभगवान ८ चौपाई
जाग्यवल्ककोसिप्यसुप्यारो २१६५

बहुकेरो पद्वैयेकसंगसास्वधनेरो ३ यकसमेतकिावसुदेवावेगिवालायकिरोवहा
 सेवा ४ कीन्हीविनयजुगलकरजोरी करहुवाजिमषदुजवदिमारी ५ तववोल्पोदुज
 अतिसुषपाई अस्वमेधकरिहोवितलाई ई असकहिमनहिविचास्योभूपा पा
 रिपात्रजहंसैलअनूपा ७ आवतांगगाजहपावनि करोजायतहंजद्रसुहावनि ८
 दोहा मागि विदावसुदेवसोअसोमनहिविचारि पारिपात्रगिरिकहंचल्योलेसंगमे
 निजनारि चौपाई रही पंचसततासुकुमारी तिनहुंनकहंसियसगहकारी १ जायसे
 लमहंडुजविनदेभा विधिजुतकीन्हेयाजग्यअरंभा २ तहोअरेसिगरेमुनिराई अं
 म्हदत्तसुषसासनपाई ३ जाय्यकरकअरुहंसपितुव्यासा जैमिनजाजलिसुतपप्रा
 कासा ४ मुनिसुमेतअरुदेवलआदिक आयिसकलधर्मभरजादिक ५ ब्रम्हदत्त
 वदत्तपठायो वसुदेवहृदेवकिहुबुलायो ई ब्रम्हदत्तकोसासनपाई वसुदेवहृदेवा
 किसुषछाई ७ ब्रम्हदत्तकेनिकटसिधारि भयेमुदितमनमुनिननिहारि ८ दोहा
 कियेवासवसुदेवतहृदेवकिजुतसुषपाय दीन्हेधनवहुमुनिनकहंसादरपुदा
 सिरनाय चौपाई ब्रम्हदत्ततहंडुजवडभागा लगेयेदेन्दिवनमषभागा १ तहोसो
 लनीचेव्रतिनेरो षटपुररह्येदानवनकेरो २ रह्येनिकुंभदैसवलवांना दानवा
 साठिहजारमहाना ३ ताहीसमेनिकुंभपठाये दानवचारिविघ्नदिगआये ४
 ब्रम्हदेतसेरोषितभाषकहोानिकुंभभागत्तुमराषे ५ अिसहृदियोनिकुंभनिदेसा क
 हियोदुजसोयहूसंदेसा ई षटपुरानिकटजग्यदुजकरिके सिद्धकीनचहहमहि
 निदरिके ७ दैतनलघुतासुरनदडाई दुजकहंडुचितनपरतदेषाई ८ दोहा जो
 नहिंदेहेभागदुतोयहनिहचजानि हेमवाकीहरिलेंदगेकन्यापंचसतानि चौपाई रा
 थोजोमषहितधनजोरी सोसवआदलेंदगेछोरी १ ब्राम्हनजग्यकरननहियेहे ॥
 जानहिंजग्यभागमोहिंदेहे ब्रम्हदत्तसुनिदानववेना वोल्पोभीतिमानिभरिनेना ३
 जद्रभागअसुरननहिंजोगू यहविरिविकोअहेनियोगू ४ पूछहुसकलमनिनका
 हंजाई जोसुनिकहेतोलेहंसगाई ५ कन्याजिसतपंचहमारी तिनकोराव्योमनहिं
 विचा री ई अंतरवेदीविघ्नकोही देहुसुतामिसकलविवाही ७ कैसेलेजेहोवर
 जोरा रक्षकहंवसुदेवकिसोरा ८ दोहा ब्रम्हदत्तकेवचनअससुनिदानववेचारि
 जाइनिकुंभसमीपमदीन्हेयोसकलउचारि चौपाई सुनननिकुंभकोपअत्रिको १
 न्ह्यो सकलदानवनआयसुदीन्हेयो जग्यभंगकोजेतुमजाई ल्यावहुकन्यासक
 लछडाई २ मषसालासवदेहजाई वीचहुदुजकहंवोचिनहिंजाई ३ इतेदानवना
 विघ्नदेराई भूपनदियनेवतापठवाई पांडवकोरवमालवभूये दंतवकमागधैअ
 नूपे पूरुकुमीअोसिसुपालहकोही दुपदविराटजयइथपाही ई साल्बुसत्यस
 कुनिहृदलवंदा भूपअवंतीविदनुविदा ७ औरोसवधरनीकेराजज वोल्पोविघ्न

रोहा भूपन आगमजा निके नारदकियो विचार
जाति होइ संधार चौपाई

१ । तुमको चाहतरनहि हरायो २
 हीं विधि अत्रमे देहवतार्ई ३ पाँवहुसतकन्यादुजकरी
 ४ देहवोदि भूपनचलवारे तोसवदेहे अवसितुम्हारे ५
 दीन्होते सहिभदननिदेसा ६
 आयै ७ मषसालासवदियो जराई फेरै जग्यपात्रसमुदाई ८ रोहा
 न्योहस्योत्रिस्रस्तकहवोधि देवकि आवसुदेवको राष्यो धामहिं धोधि
 कारकरतदुषपाई मषकरतादुजग्ये पराई ९ मानिनि कुंभभीति सुरभागे
 नहिं सके जुहुभययोगे २
 ई ३ तववसुदेवकह्योदुषलाई जाहुद्वारिके दुतमुनिराई १
 रे ई सुनिवसुदेववचनरिषिराई कह्योल्याई होइतहिं लवाई ७
 महंजाई जदुपति सोसवषवरिसुनाई
 दुतहिं वोखि प्रदुम्नको भाष्यो सारंगयानि चौपाई
 सहितजोजित्यो सुरसा २ प्र५
 विप्रनपगमहं वधनडारे कैदकियो पितुमातुहमार ४ पाँवहुसतजो विप्रकुमारी
 लैगयोतिनाहंसठभारी ४ जननीजनकहुवधनकेरो मोहिनैतततो सोवधनेरो ५ जेना
 नोकन्याहरनविषादा
 नपनडेरहनमनमे ७ हरिसुतविहसिकहयोकरजोरी आपप्रतापवातयह्योरी ८ रो
 हा धौकन्यनरसनहिकोमोकेहातनिदेस
 देस चौपाई कि धोपितामहं पितामहीको वधनछोरि देहतिनहीको ९
 वोखेमुसक्याई जवलगिहं मनहिं आभै धाई २ तवलोकरिकौनिहुँउपाई कन्यनको
 रसहुतहंजाई ३
 अंतरधाना मायावी असकियनिरमाना ५ रओपाँचसैसुतासुहाई राषिदियोनि कुं
 भगमहंजाई ई पाँचहुसतजो विप्रकुमारी हस्योतिनहिमायापटडारी ७
 सालामाही राष्योदुजवररह्यो जहाँही ८ रोहा जतनि कुंभदानवसवै जानैनाहिं वरिष
 मायावी जोकरतमोजदुपतिको प्रियपुत्र
 नपुरमहंसवही ९ तवदुरजोधननृपअमिमानी कियो मंत्रसवमंत्रिनआनी २
 सासनकोही भाषमंडेनहुँकेपहुतहाही ३ पाँडवहुँनकहं लियोवलाई
 वेनतहोदुरजोधनभाषे कहौमंत्रजोजियगुनिराषे

दतदुजनेवतपठाथो याकोकसविचारमनत्रायो ई किधौउचितहेजावतधौही किधौ
 उचितगमनवतहनाही ७ भीषमदेवतहान्रसभाथो कहेदेतजोमेसुनिरायो ८ ॥
 दोहा ब्रम्हदत्कीपंचसतसुताहृत्सोदनुजस तविदुजपठयोडरोनेउतासवेनरेसा
 चौपाई देवकिअरुवसुदेवहकाही असुरकेदकियमषगहमाही १ ततितहज
 दुवंसीजेहै कृष्णमातुपितुअवसिखडैहै २ जदुपतिआगमसुनतनिकुभा करिहि
 अवसिआतुरअसदभा ३ लेदहिधनदेतुहैलुमाई जदुवासिनसंगजुहकराई ॥
 ४ ततितउचितनजावतहोही वैठोचुपकैमिजगहमाही ५ विदुरद्वेनकृपमंत्रप्रवी
 ने भीषममंत्रहिंसमतकीने ई तहदुःसासनसकुनिप्रवीरा बोखेवरकरिगर्वगो
 भीरा ७ योचहसतदुजसुतासुहाई औरहुमनिगनधनअधिकारई ८ दोहा अ
 पनीकरनततहजोहमकोवहदेय तौसहायकरिवोउचितजुधजसकोनहि
 लेय १ चौपाई सूतपुत्रतवकह्योप्रकोपी जदुवंसिनजीतनमहंचोपी १ भलीक
 हीसकुनिहदुःसासनयहिविधिकीजेजदुकुलनासन उचितजदपिनेहिदानवय
 क्हा तदपिजुहहितगमनवअच्छा जदुवंसीनृपहुकुमनमाने अपनेकहंसवतेवड
 जाने ४ जदपिसुजोधनदियवडवीरी तदपिनजोनहिआदिभिषारी ५ वह्योग
 र्वजदुवंसिनकेरे सवदिनतेकरुकुलकेचेरे ई तवभीषमककुह्योरिसाई करन
 तोरसठतानहिजाई ७ करहवेरकसअर्थपराये जदुवंसिनजीतनमनलाये ८ दो
 हा जदुवंसीकीन्हैकहाकरुकुलकेअयराघवीनाहितविनकाजकतकीजतुको
 पअगाध चौपाई जदुवंसिनजीतवजुधमाही जौनहुसहजसवैतुमनाही १ पर
 ब्रम्हजदुपतिभगवाना तिनसौवैरनहैकखाना २ जवअसभीषमवचनउचार का
 ह्योकरनकेद्रगाअरुनारे ३ तुम्हरेतौनजुहकरचाक जदुवंसिनकहंसदाडेराऊ
 ४ वृद्धेभयेभईमतिभोरी आपुर्दायरहीअवथोरी ५ जदुवंसिनकीवहुचपलाई ॥
 सोहमसाअवनहिसहिजाई ई तवदुरजोधनगिराउचारी करनकह्योतुमवातवि
 चारी ७ जोमानहुसलाहसवमेरी षटपुरखलहुकरहु नहिदेरी ८ दोहा भलीव्याजयहहै
 गईदीन्ह्योदद्वनाय जदुवंसिनकीकीजियेअवसिपराजेजाय चौपाई हमरगे
 मनतसवनृपजेहै जदुवंसीअववचननपैहै १ जहोभीषाद्वेनहुवलवाना करन
 पाचारजमतिमाना २ जहअरजुनगाडीवहिचारी भीमसेनतहमदाप्रहारी ३ तहन
 हिसंकाहोनपराजे होहिसकजोसहितसमाजे ४ जदुवंसीकरिहैनलराई बालक
 सकेनसेलवठारई ५ तवभीषमवालमतिमाने तुमअपनेवलफिरहुभुलाने ई ॥
 छुद्रूपनजीसौसंगामा अवैवीरसोपस्योनकामा ७ जवधैहैहसमूसखधारी त
 वकोजुरीससंधनुधारी ८ दोहा अवेनदेथोरुत्तसुतजासुषडुम्भहिनाम जाको
 समदसरनहीरिपुजेतासंगाम चौपाई अवेसुन्योनहिसारंगसारा जौनपुरदस्को

राषतजोधनुगर्वगरूरा ३ गहवैठेभाषहमनमाने

४ करहुजौनतुमको अतिभावे चलहुजहांतुम्हरेमनआवे ५

दिनहोतहैआजू करवनवैरउचितजदुराजू ई हैमतुम्हरेआश्रितकुरुनाथा
तेवलवतुम्हरेसाथा ७ तहैलषवसंवकरतमासा

दोहा असकहिभीषमगहगयेद्वानविदुररुयजुक्त

हैमतौहरिकेहाथविकाने दूजोधभुमनमैनहिमाने १

करिहैंसोजोआयसुदेहैं २

३ इनकीसदकिरियहरीती

४ जानेदहुअवनाहिं वुलावहु इनकीकेरुनसेकमनलावहु ५ पांडुसुतना
कीवदिरनजाई देहैंसरनेपांचचलाई ई वोल्योकरनतहारनधीरा साजहुसेनवलहु
कुरुवीरा ७ उतैपांडुनेदनचढिस्यदन गयेद्वारिकेजहैं जदुनेदन ८ दोहा ९

दसअशोहिनी साजिइतेकुरुनाथ षटपुरकोगमनतभयोलैवहुभूपनसाथ १॥

चौपाई संजैविदुरेअधनृपतीने रहेहस्तिनापुरदुषभीने १

वाई औरहनुपसवसेनसजाई २ गयेसकलषटपुरहरषाई सुनिजदुवसिनकेरि

अवाई ३ तेदसअशोहिनिमगधेसा येकअशोहिनिरुकुमसुवेसा ४ कोउयकको

उद्वेकोउत्रेचारी इमिअशोहिनिभूपसमारी ५ कियेजायषटपुरमहेंडेरा सवके

सीसकालकरफेरा ई सवभूपनकीसुनतअवाई तहैनिकुंभदानवसुषपाई ७

जमंनिनकहदानवकेतू पठ्योकुरुपतिपहैनिजहेतू ८ दोहा ९

लिकह्योवचनकरजोरि ककुनिकुंभविनतीकरी सोसुनियेप्रभुमारि चौपाई

रहुसहायमारिसवभूषा लेहुपंचसतसुताअनूपा १

ना कीजेअसविक्रमवलवांना २ जदुपतिपिताछोडावंनआवे

नहिंजावैं ३ औरहजेजदुवंसीअैहैं तिनकोदौरिदेससवयैहैं ४ १

गमहेधनुधारी सवैमातिहैमलियोविचारी ५ करनसुजोधनसकुनिदसासन

देतभेसुनिदानवसासन ई मागधदंतवक्तसिसुपाखे सत्यसाखविदुरथहुकरा

ले ७ घृष्टुसुजयद्रथपांही दुपदविशटसुसरमाकाहीं ८ दोहा

रुकुमीअरुभगदतकोआमोनिजडिगमाहिं चौपाई ज

लागिगईसोभितदस्वारा १

सवभूपनसौगिराउचारी २ संजीचारिनिंकुंभपठाये विनैकरनमैरेडिगआये

देसदेतसतपंचकुमारी औरहुमनिगनहैधनभारी ४ सवसौंमागतकरनसहाई

जदुवंसिनकोलगीलराई ५ तामेकहाउचितहैभाई सवभिलिमाकेदेहुवताई ६

जोममसमतजाननचाहो तोसुनियेसिगरेनरनाहो १ जदुवसीअवहीकेवाढे
 सवसेहोतसमरमहंदादे ८ दोहा कियेवैरसवनृपनसौंसवकेहेदुषदानि अप
 नेकहंसवतेअधिकमानतहैवलबांनि चौपाई हंमरेधरमहंकरहिविरोधा मिलि
 पांडवनदृथाकरिकोधा हरहैखयंवरमाहकुमारी जगमहंजाहिरहैविमि
 चारी २ ततेभलोजोगपरिगयऊ दानववसुदेवहिधरिलयऊ ३ कीजेसवेनिकु
 भसहाई मारहुसवजदुवसिनधाई ४ जववैपितेकोडावनआवै तवजोमफिरि।
 नहिवैचिजावै ५ सवजुखिरआजुलैलीजे जदुकूलजगमिरहननदीजे ई अव
 सियांडवनकोमैमरिहो कूलकलंककोककुनहिडरिहो जदुवसीकुमतीसना
 अइहो सवकेइगसिकतासमगडही ८ दोहा लैहोजोनहिवैरअवतौपकितो।
 होफिर कवहुंनपैहोअससमेकहोसवनसोंटेरि चौपाई सुनिडरजोधनकेर।
 निदेसा कोपितरुहोअहंनगधेसा १ हमतौहारेसत्रहिवारा ततेजुधकोअव
 सिविचारा २ कौनिहभोतिहरिहिधरियाऊ तौसरीरकोसोकभिटोऊ ३ वोलैत
 वरुक्मीसिसुपाला वंचिनजोनपैहंगोपाला ४ करिनिकुभकीअवसिसहाई करा
 वजुद्वयहउचितेपाई ५ औरहुसवनृपसंवतकीने जुइकरनकहंसवचितदीने
 ई तवभीषमपुनिगिराउचारी काहिलेवसववलहनिहारी ७ मंत्राहंकरतवीति
 दिनगयव अस्ताचलहिअस्तरविभयऊ ८ दोहा तवनिजनिजंडरागयेभूपसवे
 वलवांन जदुवसिनसौंजुधकरनकीन्हेसवेप्रमान चौपाई उतयांडवद्वारावति।
 आई सभामहिहिरकहंसिरनाई १ जथाजोगमिलिकेसवभाई वैठसभासकलसुध
 छोई २ कुसलप्रस्त्रपूछ्यो जदुनेदन तवकरजोरियांडुकुलचंदन ३ कह्योमोदजल
 दगनवहावत कुसलनाथतुवदरसनपावत हस्तिनपुरके। सुनहुहवाला डुरजो
 धनकियमंत्रकराला ५ दानवयेकनिकुभमहोना सोतुमसौरनमनअनुमाना ई
 तासुवोरदुरजोधनधाई गयौनाथसवनृपनलेवाई ७ चलनूकह्योहमहूकहंस
 गा चाह्योजीतनजदुकुलजंगा ८ दोहा तवहंसतासौरुसिकेलेनिजचारोभाय द
 रसरावरेकोकरनआयेआसुहिधाय चौपाई धनहं धामधरनीपरिवारा लाग्य
 तुमसौंनाथहमारा १ कैसेजोयआपअरिवारा अमळिाडिविषमक्षहिघोरा २
 तवजदुनंदनगिराउचारी जोनीसिगरीदसाहमारी ३ असकहिपांडवसंगलेवा
 ये उग्रसेनकीसभासिधाय ४ सवजदुवसिनतहैवालाई मंत्रकरनलागिजदुरा
 ई ५ उग्रसेनप्रथमहितववोले अपनेउरकीआसेपोले ईरेवकिअरुवसुदे। उग्र
 हीं कियोनिकुभकेदमषमांही ७ हैनिकुभदानवपरचंडा दंन्ह्योसुरजुतसका।
 हिरेडा ८ दोहा वजुदुगडौनतासुतनविनअमलियदिविजीति लुकेरहतलो।
 कनअमसानितासुअतिभीति चौपाई महदिवकोहैवरदानी तीनरूपधारेवल

धानी १ अहै अघ्य सुरा सुरतेरे तेकहै अतिसेवखवांना क
 रहि अकास अकास ययाना ३
 ४ सोदानवकी करन सहार्द गयौत हाँदुर जो धनराई ५
 रा रूपदुःसासन सकुनि प्रवीरा ई कुरुकुल सिगरो समिति सिधारा ६
 यत्रैर अयारा ७ संगरत हाँ भयामन होई दानव सो जुरिसकीन कीई

ताते मेरे मन असा अवे आप सहित जडु देलन हिजावे
 दानवको वह विधिसमुभार्द २ देवकि अरुव सुदेव छोडाई ३
 ई ३ सबभूपनको करिसतकारा ब्रह्मदतको जग्य प्रकारा ४
 इनाथा होइ इन्द्रहि भूयन साथा ५ असे मेरे मनमहँ आवै
 ई इगन होत तुव दरसन वोटू लागत वज्र सरिसहिय चोदू ७
 समजाही तुव दरसन विन इगविलयोही ८ दोहा
 कोसमुभ्राय पाँचौसतवेकन्यका दुजकहँ देव देवाय चौपाई
 नतजडु राई कह्यौनक कुटीन्हो मुसक्याई १ तववोलेवलमद्र प्रवीरा सुनहो
 वचनममनृपमति धीरा २ भई आजुलो अ सकहुँ नाहीं पुनिविसेषियहि जडुकुल
 माहीं ३ पिताके दसुनिके निजकाने वैठरहवगनह माहलुकाने ४
 हरनहँ सुनिके करवनजुहभीतिमनगनिके
 तमाहिकोताहिसमाना ई भूपतिसेनजोनजुरिआई रहै अनाकिमिताहि डेरार्द ७
 हँनिके भजयपिबलवाना साठिहजारहँ देसमहाना ८ दोहा तथपिभयककुलग
 वनहि मेरे मनहिनरिस दानववेकरिहँ केहाकसनहि देहनिदेस चौपाई
 विधिसंकरसंगा तौविसेषिजीतवहमजंगा १ यकौरवहँकेतिकवाता तिन
 महँकोउनहि वीरविष्णाता २ रुक्मी अरुमाग धसिसुपालू दंतवकविदुरथ अरु
 साखू ३ इनकी अहै वीरताजानी कुंडिनपुरमहँ प्रगटलषीनी ४ करनसुजोधनस
 कुनिदुसासन इनको कियगंधर्वहसासन ५ जिनकोजीतिलियोसुरगायक तेकै
 सजडुकुलरनलायक ई हेमअवस्यजेहँ नृपतहँई जननीजनकके दहैजहँई ७
 मारिअसुरभूपनमद्रमारी लैहैजननीजनकहिछोरी ८ दोहा सुनतवैनवलनद
 केजडुवँसीसववीर लगेसराहँनरामकहँकसनकहँहरनधीर चौपाई तहँजडुना
 यकहँनपुनिलगि मानहँवचनअमीरसपगि १ करहुभूपसंकानहि कोई
 प्रतापसिद्धिसवहोई २ वैठहु आपहारिकामाहीं सासनदेडुवेगिहँमकोही ३
 गमनवचचितनअहै आपको किजेहतवलतुवप्रतापको ४
 री जोभावे साकरहुसुरारी ५ तवजडुनदनके अभिवंदन ६

ददन ई वारहिअसोहिनिदल्लैके षटपुरगवैनकियेजयजैके ७ सारनउडववित
 रनभोजा विप्रथप्रथुविचसुअतिवोजा ८ दोहा कृतवरमासास्यिकसुभटचा
 रुदस्तबलवान अकूरहुगदसंगभटसनकुमारसुजान चौपाई अरुअनिरुह
 धनुर्धरधीरानिसठउल्मु नरुजुतददोरा १ अनाघृष्टसेनापतिजाई इलअगि
 गमन्योभटसाई २ यहिविधिजदुवंसीअतिकोपे षटपुरगयेसमरचितचोये ३
 ब्रम्हदत्तमषगृहकेनरे डेरकियोकस्ततेहिचेरे ४ तहांप्रधुमनआयसिरनाय
 उकहहरिदुजदुहितानिछोडाय ५ तवप्रधुमनवोलेकरजोरीदुजदुहितनल्ला
 योकरिचोरी ई मायाकीरचिसकलकुमारी रायीदानवभवनमभारी ७ यहप्रसे
 गदानवनहिंजनि अपनेवलमदफिरैभुलाने ८ दोहा जदुवंसिनआगवैनसु।
 निउतनिकुंभअसुरेस मायाकीकन्यासकलदीन्हीनृपनिनरेस चौपाई पुनिनि
 सिमहंपठयोयकचारा सोदुरजोधनसिविरसिधार १ कह्योजारिकरकुरुपति।
 पाही नृपनिकुंभज्योभाहिंकोही २ कह्योवचनअसदानवराई सबनृपमिसि।
 असकरहैंउपाई ३ जदुवंसिनपरकोपहिकेके परहिरैनमहंसेनहिलैके ४ या
 हिउपायविनअमहनिजैहै भागतवनिहिनिसिविसिजैहै ५ अथवालगेनरातिजा
 पाई काल्हिलरोतौवाजवजाई ई दुरजोधनतवकहहंसिवांनी परतनिसाजुधअ
 नुचितजानी ७ तातेलरहिकाल्हिरनुजेसा करिहैसबेसहोयनरेसा ८ दोहा दु
 रजोधनकेवचनसुनिचारिदैत्यदिगअय कुरपतिकोसिधातसवदीन्हैयाताहिसुना
 य चौपाई उतैकृष्णमषसालहिअये ब्रम्हदत्तवंधनहिंछोडाय १ सातपितालपि
 मयेदुषारी कैदभवनतेलियेनिकारी २ तववसुदेवसुतनउरलाये वारवारद्रगवा।
 रिवहाये ३ कृष्णरामवंदनतहंकीने सातुपिताआसिषवहृदीने ४ पुनिवसुदेवक
 हीमृदुवानी सुनहुप्राणप्रियसारंगपानी ५ हैनिकुंभअतिसेवलवाना उचितना
 जुद्धपरतमोहिंजाना ई कहंतुमअतिसुकुमारकुमार कहंदानवनरभक्षनहारे
 चलहुद्वारिकैअवजडुनाथा सातपितालैअपनेमाथा ८ दोहा तववोलेजदुपतिवि
 हैसिपितानतुमघवराह इतहीवैठेदेषियेसगरसहितउकह चौपाई ताहीसमे।
 चारहैअयि जदुपतिकोअसषवरिसुनाये नृपनिकुंभसंमतसवकीन्है क्षापामा
 रनिसिचितदीन्है २ अथवाकाल्हिहातहीभोरा करिहैजुद्धअयसोचारा ३ करल
 मंत्रजदुपतिवितचाये सवसचिवैननिजनिकटवुलाये ४ सास्यिकउडवअरुका
 तवर्मा रामजासुअरमुतरनकर्मा ५ अनिरुधअरुप्रडमप्रवीरा औरहसवजडुव
 रमतिधीरा ई अरुपांचोपांडवतहंआये मंत्रकरनलागेमनलाये ७ प्रथमहिवा।
 लेजदुकुलकेद सबेसुभटवलतोलनहेतू ८ दोहा हैनिकुंभअतिसेधवलदानव।
 सादिहजार तापरपुनिभूपतिवली समिहैसवएकवार चौपाई अहारयोभीषमर

रा सबभसरिसल्लोडतधनुतीरा १ क्वीरहितळमाकरिदीनी यकइसवारि
२ अिसौप्रवलपरसुधररमा कियभीषमतासोसंग्तामा ३ तेइसा

१२५
१२ ११ ४ करीदिगविजयजगवयवारा
तासोसकीकौनकरिरारी
आयोश्रीनाचारजसोइ ७ ५५

चौपाई अहेसुजोधनजुतसतभाई

रमाआयोघाई दुपदविराटजयद्रथजोधा धृष्टद्युम्नसत्रुप्रदरोथा २
ल्वऔरसिसुपाला दंतवक्रविदुरयहभुवाला ३ औरहुमहारथीसवआये
वैसिनसोजुधमनलायि ४ तातेमेरेमनुअसआवे यामिसकलभातिवनिजावे ५ अ
र्जुनअरुप्रद्युम्नकुमारा भीमसेनअनिकइउदारा ई रहैचारियेदलेकेआगे
हुतीनिदलेकेरविभागे ७ सासकिअरुउद्वगदवीरा रहैहिसेनपीछेजुतभीरा
दाहा हेमअरुवलअरुधर्मनृपरत्वसेनमधिठौर जुगभाई

सेनचहुवार चौपाई जे ३५ ११ १५
१ सहसाकियेवातनहिवनिहै जइवैसिननिकुंभहठिहनिहै २

आवत जेहिसेंगअरजुनसोजयपावत ३ नहिगाडीवसरिसधनुदुजो निपुरज
ईजेहिबिक्रमपूजो ४ सुनिहरिकेअसवचनप्रचंडा फरकेसंवररिमुजुदंडा ५ जे
रियोनिअसवचनउचारा पितासत्यजोकियोविचारा ई

नि ताकेसरिसकौनजगआने ७ पैहमारिविनतीसुनिबीजे कौरिकैकपाअसेहीकी
जे ८ दोहा कीअर्जुनजीतेरिपुनअवसिअकेलेआजु कीरिपुजीतनमोहिंकहक

जेजदुराज ई चौपाई लखनहमअर्जुनयकसाथे विजेपरजेनिजनिजहाथे ७
रीकेककेतौमनुसाई जद्यपिरिपुनजीतिजयपाई २ ११ १२ १५

देहोजुधमहेविजेवडाई ३ अहेअर्जुनहिभरिधनुधारी
री ४ जोकरधरेधनुकप्रमुहोई विक्रमतासुरहीनहिगोई १५ १६

लीजेजोजीतेतेहिआयसुरीजे ई वरुहमनाथवेठदतरहे
है ७ आपअनुग्रहहेजेहिपाही सोजीतीरुनसंसेनाही ८ दोहा

अहेनरेस जाकोमनभावैपिताताकोदेहुनिदेस ७ चौपाई जीसोविप्रवापुरकाही
पमदेवअवेरनमाही १ जवभिरिहेकोउळवीनाथा कठिनवचावनपरिहेमाथा २

भीषमकेदिगविजयकरतमे रह्योानहीप्रद्युम्नजगतमे १ १ १
औधसीसकरिरनमहेसेति ४ श्रानाचारजवृद्धमहाने संवैवालकनसिपवनजोने
५ जोपकरनकीकरीवडाई नाथवातयहसजिनहिआई ई हेमजइकुलवहसुतकु

मारा किमिसनमुषतजिहैसरधारा ७ नीववडे नकेसोहनआवै देशतहीदुतहीदवि
 जावै ८ दोहा औरविचारिभूपसवकरननजानहिंजुद्ध लालचवसआयेसवैका
 करिहैकैकुद्ध ८ चौपाई जोअर्जुनतेविजेविचारो तोमानहुंप्रभुवचनहमारो १
 जौनदेहुपांडवहनकाही जुरेभूपसवजेहिंदलमांही २ जदुवसीकाउकारहिंनजुद्धा
 भोकहैआयसुरजिसुद्धा ३ अहेनाथतुवचनदेहाई धरिलैहोसवकहैरनधाई
 ४ वंचनीयेकौभूपसमाजा आपुप्रतापसिहसवकाजा ५ पडेआपुइतखषइतमा
 सा करै गामजोरा ६ रदासा ई मैनेहिककूकरनकेलायक मोपरतुवप्रतापजदुना
 यक ७ तुवसुतहैजदुकुलमहंजाई सकौनविधिसंकरहुडेरई ८ दोहा येदानवअरु
 भूपसवहैप्रभुकैतिकवात जीतवइनकहंसमरम हंमोकहंसरखलयात ९ चौपाई
 जदुनेदननंदनकीवांनी सुनिकैसकलसुभटअभिमानो १ समामद्विवेककळुनाही
 कौतुकसकलगुनेमनमांही २ तवसुतकहैहरिआधिदेपाई मोप्रद्युचुपसीसनवाई
 परसिप्रद्युम्नसी संअभिरामा तहांवचनवोलेवालिरामा ४ सत्यकहोतैरुख
 कुमार जान्याविक्रमतेारहमारा ५ रुखकह्यानद्विवचनविचारी चहहिपांडवनकी
 वडवारी ६ असीरहीनरीतिहमारी होहिंऔरसंगविजेविहारी ७ जदुकुलसदारी
 तिचलिआई अर्पनेवलसौकरहिलरई ८ दोहा तातेजैसोहंमकहैतिमिकीजैजडा
 नाथ समरभारपहआजुअवधरिदीजैसुतमाथ १० चौपाई पांचपांडवनअसक
 हिदीजे मषसालातुवरक्षनकीजे १ भीमसेनअर्जुनजहैरहै दानवतहांकवहैनहि
 अहै २ जोअहैअतिआतुरधाई तौअखनसोविजयजराई ३ यामहैनेहिककूस
 देह वलीसाईजेहितुमकियजेह ४ हैमअरुतुमनिकुंभसौभिरही दानवदखलौ
 जदुदखजुरही ५ भूपनकोदखजौनअपारो तासौसमरकरीसुतप्यारो ई अवन
 हिंकीजेऔरविचारा मानहुंजदुपतिवचनहंमारा ७ देशहविक्रमअवसुतकेरो
 बालहितेपास्योजोमेरो ८ दोहा सुजतवचनवलमइकेकह्योक्रमसुसकाय उ
 चितहेतसवभौतिसोइकहतजेजेठोभाय ११ चौपाई धर्मभूपलेतुमनिजभाई
 रक्षनकरहुजज्ञमहजाई १ दानववलीजोसाठिहजार तिनकोकरहुपार्थतुमा
 छारा २ हैमदेशवसवकेरतमासा कौनवीरकसकरतप्रयासा ३ सुनियारथजदु
 पतियद्वेदे उठ्योसभतितमकिअनेदे ४ गयौजज्ञसालेधनुधारे भीमादिकजु
 तन्यपहसिधारे ५ तववसुदेवकहीमृदुवानी लीजेप्रवरजयंतहुआनी ई तवदुन
 हुंनकहैरुखवोलाये सासनपायआयसिरनाये ७ तवदरवारमईवरपासू ग
 यवीरनिजनिजेनिवास ८ दोहा तवप्रद्युम्नसो हरिकह्यौरसहुतुमनिसिमाहि फि
 रहुचहैकितसैनकेआयसकैअरिनाहि चौपाई चीतीजवैत्रिजामत्रिजामा नीरा
 छेडितवहरिवलरामा १ घातकर्मकरिमज्जनकीने संध्यावेदनकरिसुषभाने २

हयमतंगस्पदनसजवाये ३

कसिकसिकुडकवचरुनधीरा ४ चद्विचद्विरथनमतंगतुरंगन ४

५ वोजिउठतहैविविधिनगारे सिंहनादकीन्हैभटभारे ६

७ कुंडकवचनिषेगधनुधारी

दोहा

वकल

वजनखगेतहैवाजनुभक्त

तहाँभूपदुरजोधनजाग्यो

४ सबभूपनकोदियोनिदेसा

७ द्रोणभीष्मकरनहिंकरिआगे ठाढेभयेवीररसपागे

दूडा मानहैसातहुसिधुवदितजितजिनिजैकार

चौपाई तवदुरजोधनचारपठायो तुरतहिंदानवकेद्विगआयो १

आवहुजुरिसवसमरमभारी २

ज जुद्धहेतसवकहैसजवायो ३

जुद्धकरनकहैअंगउमंगे ५

साहीं कोउगैडनकोउकैटनपाही है कोउचद्विकच्छमच्छसिसुमारा निकसेदानवा
साठिहजारा ७ आयिभूपनसेनमभारा प्रलेकरनमनुकियेविचारा ८ दोहा दान

दोहा

विचार चौपाई गरजहिंतरगहिंदानवछोरा छवैहिंदसदिसिसोरकठोरा १

संषभेरीसहनाई मानहैमेघरहैघहराई २ तवकुरुपतिकोकहअसुरेसा

प्रथममोहिजुद्धनिदेसा ३

तवकुरुपतितथास्तुकहिदीन्हैयो तहैनिकुंभसासनउरकीन्हैयो ५

साठिहजारा जायजरावहुजग्यअगारा है

योतहोही ७

मूदतवसुदेवहैआवतदैत्यनदेधि वंदकियोमषकर्मकोडरेमृत्पुनिजलेषि

ई तवअकासतेरुस्नकुमारा व्रमूदतसोवचनउचारा १

ई करहुकर्मअपनोमनलाई २ २१

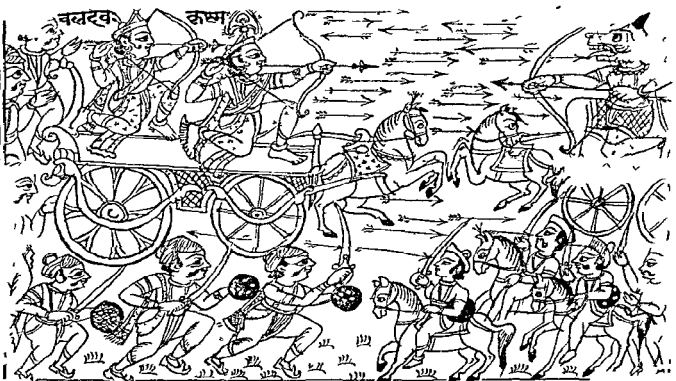
भारी ३ जहैअर्जुनरहिहेरनधीरा तहैकालौकरिसकीनपीरा ४

वाता अर्जुनकरीआसुदनवाता ५ यतनाकहतहिअसुरधचंड छायगयेनभू
महवरिवंडा ६ चहुदिसितेकरिसोरभयावन चाहिमपसालाद्विगआवन ७

अर्जुनगाडीवटकोर भयोभयावनचहँदिसिसारा ८ दोहा सभामहिजो कस सुतवा
 चनवानहनिदीन ताकी सुधिकरियाँडसुतकोपितभयेप्रवीन ५ चौपाई साज्यो
 यकवाँनविनसोगू तामेकि यत्रंम्हास्त्रप्रयोगू १ प्रद्युम्नहिकेदेषतवीरा क्वाडि
 दियोअसुरनपरतीरा २ चलयोवाँनमनुकालहकाला उठीचहँकितपावकज्वाला
 ३ जरनखगेदानवविकराला चलयोविक्रमककुलेहिंकाला ४ रहेजेदानवसाहि
 हजार यककूनमहँसवभेजरिखारा ५ गिरीभूमिभहँमसमतहाही देषिपरे
 दानवकोउनाही ई तवदेवतासराहँनलागे विजेविजेविक्रमअनुरागे ७ प्रद्युम्न
 हँअर्जुनहिसराही कह्येअसहीनुमकहँचाही ८ दोहा तहँनिकुंभकोपितभयो
 लषिदानवँनविनास चलयोअकेलेजदुनकोजीतनकीकरिआस चौपाई आवत
 देषिनिकुंभहिकाही अनाधृष्टदलपतिरनमाही १ अयनोस्पदनतुरतचलाई॥
 लियोनिकुंभहिआगेजाई २ तवदानवकरिकोपमहँना छेड्योजदुदलपहँवहा
 वाँना ३ अनाधृष्टतववाँननकाटी दियोनिकुंभहिंविशिषनपाटी ४ दानवकेसार
 थिकोसीसा काटिदियोजदुदलकोईसा ५ कियेतुरंगअंगसवभंगा स्पदनकाटि
 दियोधुजसंगा ई पुनिमाख्योसहँसेनसरतेहिंकहँ देषिनपख्योनिकुंभसमरमहँ॥
 गदाधारितवदानवकोपी अनाधृष्टकहँसारनचोपी ८ दोहा वानजालकोफारि
 केअनाधृष्टद्विगआय गदागरुमारतभयोचह्येनअववचिजाय चौपाई लगी
 गदास्पदनसवदूट्यो तुरंगसहितसारथिसिरफूल्यो १ रथतेकूदिग्योसैनापति
 ह्योत्रिसूलरिपुहिकरिवलअति २ तवनिकुंभधरिसूलहितोरा मायाकरिकेत
 हेअतिघोरा ३ पकारिअनाधृष्टहितहँवाँध्यो षटपुरगुहातुरततेहिंधाध्यो ४ सेना
 पतिबंधनखषिसैना डगमगानिकेगईअवेना ५ तहँनि सठउल्मुकरुतवरमा स
 नकुमारभोजधृतवरमा ई अरुवैहरनआर्सरनघोरा ह्योनिकुंभहिवदिवहुती
 रा ७ तहँकरिअसुरआसुरीमाया सववीरनकियथंभितकाया ८ दोहा पुनिषट
 वीरनवाधिसठदियोगुहामहँडारि तवअकूरउडवहुगदधावतभयेप्रचारि चौ
 पाई ह्योनिकुंभहिवँनकराला दानवदौरितिनहितकाला मायाबंधनतिनहँ
 नवाँधी षटपुरगुहामाहदियवाँधी २ औरहुवलीवी जदुवंसिन वाधिगुहाडाल्यो
 अरिधंसिन ३ येसववीरनबंधनदेवी जदुदलभाग्योभयअतिलेषी ४ तहँनिकुंभले
 धनुषकराला तज्योवानमानहुवहुवाला ५ हँन्योसतघ्नीपरिघहजारन पावकदूलस
 लअरिदारन ई फरसाकुंतकपानमहँना सुगदरभूसलतोभरनाना पुनिवरध्येव
 हुवृक्षपथोना भयोतहाअधियारमहँना ७ सखवृष्टिभैचहँदिसिघोरा वनतन
 ठाँहोततेहिठोरा ८ दोहा अतिविषादभरिजदुसयनबलीभागितेहिंकाल मा
 नेसँवैनिकुंभकोआयोकालकराले चौपाई देषिविकलदलरमानिवास उत्तरिविहा

१ रथचढिदारुकसांअसमाषा लैचलरथजहेदानवमाषा २ तवरा
 रुकरथद्रुतहिधावायो विकटनिकुंभनिकटपहुंचायो ३ व
 धायो दानवपासआसुचलिआयो ४ हेनेकुलिससमविसिषकरावा तेनिकुंभा
 तनभयेडुसाला ५ दानवगुन्योप्रवलदेउवीरा अंतरधानभयोतजितीरा ६
 करनकेनिकटसुरारी संकितके असगिराउचारी ७ करहुगुहाकीतुमरष्वारी से
 दूनकोउजदुवरननिकारी ८

हसर्क, चौपाई
 गढोभयोगुहाकेद्वारा १ क्रीटकववसायकधनुधारी
 २ करनहिनिरषिगुहाकेद्वारा असुरचल्योत्रुधकरनअपारा ३ हेनेहहरिहिंरुम
 सिधनादकियमेचसमाना ४ दानवरामरुष्मकोधारा

५ तवजदुसेनामरुकिसिधार् सस्वनहनतदैसदिगआई ६ जदु
 धनवोलो हेनृपअवनिजनिजवलषालो ७ मारहुजदुदलनहिंव
 वीसेन जदुदलपैधावतभईछांडतआयुधपैन चौपाई
 कियेसातहसागररेला १ कदोकाक्षतवहेवलिभावा अवतोसंगरकठिनज
 नाता २ जदुवंसिनदानवगहिलीन्हो ३ हमतेआयजुदुपुनिकीन्हो ३ हमवुमक

रहिंजुइयहिसंगा आयौनृपदलइतेअमंगा ४ कोकरिहेजडुदरषवारी लैहैकोरवा
 आसुहिमारी ५ कहांगयोसुतजेहिकहिराथै समामद्विजोअतिरुयमाथै ६ विगिवा
 लावहनिजसुतकाही करैआजुपिकभरनमाहीं ७ तवचलमद्रकह्यैमुसकाई वडापुत्र
 मेराजदुराई ८ दोहा देषहुअवप्रद्युम्नकोकसभयावनंजुइ रुकिहैकोनसजसुषसु॥
 भटजवहोइहिवहकुइ २ चौपाई असकहिटेरिकहयैवलरामा अहैप्रद्युम्नतोर
 अक्वकामा १ देषुहुकहातमासाठदि आवहियेकोरवमनवाटे २ कृस्त्रकुमा
 रतहांमुसकाई रामकृष्णकेपदसिरनाई ३ सारथिसोअसवचनउचारा रिपु
 सनसुषकरुजानहमारा ४ ल्यावहभीतिनकळुमनमाहीं वहसंगभिरतनिर
 धिभाहिकाही ५ येकहुवाननलागनपहै हंसतोकोसवभोतिवचहै ६ यहगढोइ
 रजोधनराजा सतभाइनजुतजोरिसमाजा ७ सकुनिदुसासुनरक्षिनवोरा दो
 नकृपहहैवांमहिठोरा ८ दोहा मातुलरुकुमीसाख्वरुपअरुमागधसिखुपा
 लदंतवकविदुरथसुभदपीछेपरेभुवाल चौपाई धृष्टद्युम्नजअद्रथवीरा दुपद
 विराटसुसामाधीरा १ उत्तरनीलविदुअनुविदा अरुभगदतहुचढाकरिदा २
 येसवभदहैदलकेआगे तिनकेमधिभरनअनुरागे ३ तारधुजाजिनिकोफहरा
 ई अचलसैलसमजोनदपाई ४ सोरपितामहेकुरुकुलकेरो भीषमहैविकर्मा
 घनेरो ५ याहीकेमुजवलकुरुराई जदुवंसिनपरकरीचढाई तानिसुनसारथि
 मतिधीरा लैचलुरथजहेभीषमवीरा ७ जोभीषमदिगद्रुतपहवैहो तोसाव्या
 जगमेजसलैहो ८ दोहा सुनवसूतहरिसुतवयनधारिचैनचिनमाहिं कह्यैवच
 नवलअनपहैमोहिकळुभयनजनाहि चौपाई असकहिस्यंदनधरनिउतारी वा
 रवारवाजिनियुचकारी १ सुधोकरिकोरवदखवोरा सावधानकेकेतोहिठोरा २॥
 करीवागवाजिनकीकंसी तनतजिवेकीतजीनिकूची ३ चर्घरातस्यंदनअतिघो
 रा चलयोसवुसनसुषवरजोरा ४ जैसेकह्यैवापवेवाना कोहकोलहिवीचदेधा
 ना ५ तैसाहिकृस्त्रकुमारप्रवीरा आयौनिकदधनुर्घरधीरा तहोदेवसवलषन
 तमासा आयैचठिचठिजानअकासा ७ कृष्णकुर्वरकहैलषिसुषपागे आपु
 समहैअसभाषेनलागे ८ दोहा धंन्यधंन्यप्रद्युम्नहैकोजगयाहिसमान सहस
 नमहारथीनपैयेकयहकियोपयान ५ चौपाई सहसनफहरहैजहांनिसेना॥
 मारुवाजवजैविधिनाना १ चमकिरहैचैनापप्रवडा परवीरवहुभैरघमंडा २
 कोरवसागरमहाअथाहा लेनजोसोहरिसुततहयाहा ३ इतवोलोभीषमरन
 धीरा नेनषालिदेषहरेवीरा ४ यहजोस्यामवरनधनुधारे कीटकवचंकरवान
 सवारे ५ कंमरकसीकृपानिकराली उमेनिषगकंधसरजाखी ६ आवतहैअको
 लचठिस्यंदन सेहियहजडुनंदननंदन ७ फहरतहैनिसेनकृविपूरी रथनस

८ दोहा ज

रकेसनमुषेहोवहुसोवरिवंड चौपाई सभामडिहस्थिनपुरमौही
 तनकोही १ तेअवविक्रमकरहिंनकाहे
 हिभीषमकरे दरसीधूरिसैनकेनेरे ३ हरिकुमारकोरथदलमौही
 तदेथ्योकोउनाही ४ जोहिगेघमंडलजिमिभानू
 नूकोरवदलतिमिहधमकुमारा मिल्योघायलागीनहिवारा ६
 गयोआसुजहकृष्मकिसोरा ७ मास्योसहसवानविकराला
 करतमानहैवाला ८ दोहा सरनकादिप्रथुमृतहैहजारहैनिवान
 मकेजोनपरमास्योविसिषअमान

मरतेधरनीलोराजा चानचंदलसिरहेदराजा ३
 नलोडिकरिदियअधियारा ४ भीषमवोनकुवरदखिवारे
 निवारे ५ भीषमकरहिंवांनअधियारा तवकुमारकरतोउजियारा
 करिदेतअधेरा तवभीषमपुनिकरतउजेरा ७ जैसेमघवलितदिनमाही
 प्रकासकहैतमन्हेजोही ८ दोहा रहमंडलाकारकेदोहुंनकेकोरंड येचतअचतज
 तसरलषिनपरहैवरिवंड ८ चौपाई
 कहिमहिगाडे १ सवदलदषनलम्योतमासा षडेजकेजिमिविचत्रवासा २
 अवनिउदधिअरुआसा छायरहेसरसहितप्रकासा ३
 मीरा संगसिरहेअतिसैवहुतीरा ४ भूसूधरमेवांननजंजर
 रपंजर ५ सरिसमुद्रसलिलरुकिगयऊ सरनसेतथलथलमद्रठयऊ ररि
 नसकेतहैवोमविमाना ब्रह्मलोकसुरकियेययोना ७
 चारी देवनभईभीतिअतिभारी

जसदेवविक्रमकरतमेभीषमहरिसतकुडू चौपाई
 धमकुवरकरिरेनुउडवे १ कधमकुवरकेडिसाभूरी सुरसरिसुवनकरैसवधूरी २जरी
 जुरिदाऊसठपुनिविलगोही कहैवांमदहिनोरेजोही ३
 कहैवाजिनपरवांननिभारै ४ गर्जेहिंतर्जहिदोउरनधीरा गनहिंनअगविसिषकी
 यीरा ५ भीषमपलकपरतसरसारे हरिसुतकाटिनराचपवारे ६
 अतिसोरा मूदिगयेडुंभिरवघोरा ७ जिमिजुगभांनुलरैमहिमाही
 समरसोहोही ८ दोहा किरिनि सरिससायककरैचारुचक्रभोवाप
 तकरेप्रगटहिपरमधताप चौपाई युनिवोस्योहंसिकसकुमारा परसुरामनहिंन
 महमारा १ भीषममेनहिंसाल्वभुवाला जासुनारिहरि लईउताला २नहीपांडुकुव

नहिं कुरुकुलमे शिषवहु जिनही सदन अमलमे ३ होजहु वसीवीरउदारो कृत्यता
 नेवलमद्रहु प्यारो ४ जीसो लपुन भूपल गमाही कवहु अपस्यो कौमभटपाही ५ श्री
 यमलषहु आजवलमेरो मैदेविहो सकलवलतेरो ६ भीषम सुनत कस्य सुतयो
 नी वोल्यो वचनवीरविज्ञानी ७ मेरे प्रभुके अहो कुमार तुमसम सुभट नजगतनि
 हारे दोहा पुनिकुमार तुमहो जुवाहं महै वदमहांन विकर्ममनहिं होहैवालक वदसमान
 चौपाई जदपि हरिहम तुमसो जैहै तद्यपिक कुलपुतानहिं पैहै १ असकहि पुनिवहु वीर
 चलाई शियो कस्य नदनको लाई २ भीषम वानविदारिकुमारा पुनिको डीअनुपमस ३
 रधारा ३ जदपि लियेकरयेककमाना जानियरतजिमि धनुसतवाना ४ भीषमध
 नुषधारसरकेरी कठतहिकटतलगतिनहिं देरी ५ जिमि घृतधारअगिनिसहं जवि
 नहिंदेषतिअतिजालवदावे ६ तिमि भीषमवलवाढतजसजस दूनकरतहरिनदा
 नतसतस ७ दिअअस्त्रलै भीषमचारी प्रद्युम्नहिं पैदियो पवारी ८ दोहा अगिनय
 वनअरुवारुनो परपताखअतिघोर आवतलषिसंगामिसनमुषकस्यकिसो
 रचौपाई धनदजाम्यअरुइइदिनेसायेवारिहुअस्त्रनतेहिंदेसा १ तजिप्रद्युम्नभी
 मकेअस्त्रन विनप्रयासनास्योताहीछून २ संतनुसुततवकोपितकैके लियप्रम्ला
 स्वहिनिजक्यजैके ३ कस्यकुवरकहंताकिचलायो कालसरिससनमुषसोधायो
 ४ तबप्रद्युम्नअहसिरमास्यो सोत्रमहास्त्रहिआसुहिजास्यो लाषवानकरिअतिव
 पसाई तज्योकुवरनहिं परेदेसाई ६ भीषमधनुसारथिरथवाजी काटिकियोतिला
 तिलरनगाजी ७ इतियधनुषरथलेनहिं लागे पैनहिं आयसक्योतेहिं आगे ८ दो
 हा तहंप्रद्युम्नके वानकोपौनहिं पायतुरंत भेजेदुरजोधनहिकेरथजडिपरेदिंगंत
 चौपाई तहांमोहनीमायाफासी हरिसुतहन्ग्योभीषमहिभासी १ ताहीछूनभीषम
 केअंगेबंधनपरिगेयेकहिसंगे २ गिस्वोविसंगभूमिमहंभीषमरह्योसमरम
 हंजोअतिभीषम पावसघनप्रद्युम्नहिपाई मनुभीषमरवितापगमाई ४ संतनसु
 तकहंगिरतनिहार साधिरह्योदलहाहाकारा ५ सकलसुमटयेकहिसंगभागे कस्य
 कुमारभीतिअतिपागे ६ तहांदोनअरु रूपवलवांना हरिसुतसनमुषकियेपयो
 ना ७ जमैवोरतेउभैपवीरा भारनलगेसरनरनधीरा ८ दोहा छायलियोप्रद्यु
 म्नकोमारिवोनसहसांनु हरिसुततहंग्रिषानइनिजिमिनिहारमहंभानु चौपाई
 तहंप्रद्युम्नधनुषरधीरा काठेयायेकसंगसववीरा १ पुनिहरिनदवेनअसमाये
 तुमदोउविप्रसमरकसमाये २ कीजजपतपकुहंवनजाई धनुषथरवनहिंअचित
 देसाई ३ जदकुलकेरिसदाकीरीती करहिंविषसोअहिंविपरीती ४ काहेपायेदहु
 इतआई समरकोडिदुजजाहुपरई ५ शिषवहुकहंसिसुनकहंजाई जमिजिया
 हुजीविकापाई ६ वोलैविहासदेनकपतवही निजनिजधर्मकरवमलसवही ७

पिहंमअसत्रामहननहिंअहंही जोलहिसमरचनुषनहिंगहंही ८ दोहा देषहविक्रमवि

दोहंदि सितेदोउवीर विपुलविसिषकोडेरजधीस १
तजेधराधरपेयकवारा २ दोहंदि सितेमनुथकतउमाही

माही ३ हरिसुतकेरथतेनभतौई वहविधिविसिषनकीततिछाई ४
लपिनयस्यौजिमिससिघनघोरा ५ तहंसवभटअसवचनउवा

रद्रेानरूपहुहरिसुतकहंमारे तहंपद्युमप्रवीरप्रचंडा अदभुतविक्रमकिया
उहंदा ७ कूनमहंकरितिलतिलसरहंदा कठिआयोअनुघनतेचंदा ८

वोरतहंछाडिकेउभेविसिषकीधार उभेवीरकोछायाखियरनवाकुरोकुमार ॥
चौपाई दोहंदि सितजतवरोवस्वांना फिरतनजानिपरतवलवांना १

तिमिप्रुशुम्भुविसिषवहुवरसत
यहंचाहेनहिसरहरिसुतपाही

वीदोउसकुचाही ४ तहंपुनिकौतुककियोकुमारा मक्यकसरपेजुगसरमारा
साधनवानद्रेानरूपकेरदियलौटायगयेतिननेरे ई निजवाननकहंकाठनलागे

द्रेानतजोतहंअस्त्रपिसाचा छोडेहकूपहुमुजंगनराचा ८
येकवोरधावतभयेवहवेतालकराल येकवोरपावकवमतधायेव्याखविसाल

चौपाई तहांप्रघुम्भकोपअतिकेके गरुड इंद्रअस्त्रनकोलेके १
दोहंवोरा दियोनासिदाउअस्त्रनिघोरा २ दोहंदि सिद्धेहजारसरछाडेगा उभेवीरकह

मनुमहिगाडेयो ३ पुनिरविअगिनिअस्त्रकरलेके छोड्योद्रेानरूपहिरथजेके ॥
लगतवानजरिगेजगजनि धुजतुरंगसारथिनंदेषाने ५ कूदिद्रेानरूपहनेत्रिसू

सा हरिसुतपकरिदोरिसमसूला ई मायावंधनदाहुंगलडारी
हकारी ७ विप्रजानितिनव धनहिंकोन्ह्यो निजविक्रमदेषायतहंरीन्ह्यो ८

मायाकीरविषकगुहाजामेअतिअधियार भीषमद्रेानहंरूपहुकोडारेहुहुष्मका
मार मातुलअरुनिजजनककोवंधनसषिकरिकोप ९
जीतनचोप चौपाई दुरिहितेअसवचनपुकारा चरेरहोजडुनाथकुमारा भीषमअ

रूपितुमातुलकाही करिवीरताजित्योतुमनाही २
अंगनमहंवंधनडारा ३ जोअतिहोहुसमूरमहंगाढे तौनहिंठरहरहहुइतठडे ४

जोकरतानेहिअसअपराधा तौदितानेहिताहिजियवाधा
नहिंषेहो कूनयकडूतेठडजोरैहो ई असकहिमारतवानप्रचंडा
चैनवरिचंडा ७ देरिकह्योतवरुष्मकुमारा वालिसअहोविप्रकेवारा ८ दोहा प्र

चौपाई द्रोणसुवन्नतवकहेयाप्रचारी १ देषह अववीरताहमारी १ असकहिसानसा
हससरमारि कृष्णसुवन्नवीचहिरुलिडारे २ द्रोणसुवन्नहरिसुतसारथिकहे मास्त्रो
पंचवॉनतकिउरमहे ३ तेवाननवीचहिमहेकाटी हरिसुततासुधुजादियकाटी ४ का
टिधनुषतरकसदोउकाल्यो फेरितुरंगनकाहिनिपात्यो सारथिसिरविदारिरथ
चूख्यो हैसतवांनतासुतनपूर्यो द्रोणपुत्रलेक ठिनरूपाना षडषडकियद्वे सा
तवांन ७ तामुद्रपानकाटिकरमाही कूदिकृष्णसुतसमरतहांही ८ दोहा द्रो
नपुत्रको धरिलियोमायावंधनवांधि मायाविरचितकंदरातामिदीन्ह्योधांधि
१० चौपाई लषितहवंधनवीरनचारी १ दुरजोधनअतिभयोडुधारी १ युनिअस
मनमहे भूपविचार्यो वन्योनजोमैइतैसिधार्यो २ खेतोभीष्मसीषजोमानी ॥
हातिनताडुषदसामहानी ३ युनिविचारकीन्ह्योमनमाही भागवउचितसमर
संहैनाही ४ वृद्धन धर्यो मुरारिकुमारा अवेनअननलथोहमारा ५ असगु
निसारथिसोकहवानी लैचखुरथजहेअरिदुषदानी ईहैजदुवसीकुरुकुखदासा
राषतरहेहमारिनिआसा ७ अवकळुधनलेशायमोटाई लागेहंससोकरनयो
टाई ८ दोहा असकहिकुरुपतिकोपकरिस्यदनचपलचलाय हरिनंदनकोहो
नतभेदसनराचडिगचाय चौपाई सहज हितिनकोकाटिकुमारा दुरजोधनसो
वचनउचारा १ कुरुपतिजुद्धकरननहिजानहै वथावीरअपनेकहेमानहै २ हस्ति
ननगरलोटिमुजोहू जीववचावनजोचितचाहू ३ खिखसहुवनितनसंगविलासी
काहकरवावहुनिजहासी ४ तवदुरजोधनकह्योरिसाई वृद्धनजीतिगर्वअतिक
ई ५ बालकवदसिनवातविचारी जियेसदाकरिसेवहमारी ईछोडिदईतैकुलकी
लाजू ताकोफूलपावैगोआजू ७ असकहिपुनिसतवांनचलायो कृष्णकुवंतरता
वकाटिगिरायो ८ दोहा कुरुपतिकीयकवौनतेधुजाकाटिजदुवीर सारथिको
सिरस्ट्टिकेहैन्योतुरंगनतीर चौपाई भेतुरंगपदविनतहंचारे पुनिवहुवांन
नजानविदारो १ कवचकाटिदीन्ह्योसतवनि कियोषडत्रैकटिकिरवानै २ रहेजे
सवआपुधरथमाही तजननयायोनपतिनकाही ३ रथमहंधरेकेदेयकसंगा
वेधेवानसुजोधनअगा ४ तजिदुरजोधनजडुउमगा सिरभरभूपरगिखोविसंगा ५ जो
निमृत्युतहंकुरुपतिकेरी सत्यकरविगताधनेरी ईजानधवायआसुतहंआई कुरुपति
कोतियजोनचढाई ७ चर्यैताहिसेतुरतपरई हरिसुतसरतहंसहसचखाई ८ दोहा स
त्यसुतरथधनुकवचऔरपता कतुरंग रनमहेतहयकळनहिमेकनकनकिया
येकसंग चौपाई हरिकुमारपुनिजानधवाई सत्यहियकरिलियोदिंगजाई १
कुरुपतिकोलियकीटउतारी १ विहंसिमंदअसगिराउचारी २ सीसवंचायदेत
हातारा सुधिराथियोसदोवलमोरा ३ मैनेहिपांडवहोदुरजोधन जिनकोदावा

देहृतमल्लनल्लन ४ सुनिकुरुनाथनीवकीरिसीसा भागिगयोजहमगधमहीसा ५
 मायागुहासत्यकहेडारी धायोपुनिप्रद्युम्नत्रचारी ई उतेसुजोधनपरमदुपारी
 सवराजनसंगिराउचारी ७ तुम्हरेसवकेवलहमत्राये तुम्हरेदेषतयहदुषपाये
 ८ दोहा अहौनपुंसकसकखनपराषडुपुत्रयाघमंड वासुदेवकोवात्तयेकजीसोवहुव
 रिचंड चौपाई सुनिकेडरजोधनकेवैना बोलिउठेसवनृपवचत्रैना १ कतविषा
 दकुरुपतितुमकरहू नेसुकल्लनल्लौधीरजघरहू २ यहवाचककीकेतिकवाता
 हेमकरिहेसवजदुकुषघाता ३ असकहितहेमोगधरनधीरा विदत्रौरकुनु
 विदप्रवीरा घृष्टयुम्नहूँदुपदविराटा औरसुसबमामालवराटा ५ दंतवकरुकु
 मीधिसुपाला आहितअरुविदुरथमहियाला ई सोमदनभूरिश्रववीरा तैसा
 हिवाहलीकरनधीरा ७ पुरुजितकासिराजअरुमोजा जुधाम सुअरुनृपउत
 मोजा ८ दोहा चेकितानअरुकुंतनृपघृष्टकेतुअरुसेव सकुनिदुसासनहूँत
 हांदायककुमनिसदैव चौपाई तहौअयद्रथरथवदिराजा दुरजोधनसतो
 वधुसमाजा १ येतेसुभटकोपअतिकीने प्रद्युम्नहिंजीतनमनदीने २ लैलैनिज
 असोहिनिधाये येकहिवारसमिटिसवत्राये ३ सहसनगजमदगखितगरदा
 करिदीन्हैअगेतेहिठटा ४ पुनिखाषनतुरंगतिनपाळि वाध्याददसुभटजुतआ
 के ५ तिनपीळिपैदरहकरे मधिमधिस्यदनकरिसवठारे ई यहिविधिंमंडस
 करिचहुँवारे घेरिलियोरुकुमिनीकिसारे ७ जोजनचारिमाहदलठाढो कृष्णसु
 वैनतामधिरजगाढा ८ दोहा अस्त्रसस्त्रसवसुभटतहेकोपितहेयेकवार चह
 किततेप्रद्युम्नपरहरवरकियेप्रहार ई चौपाई जैसेसामनकेघनघोरा बरषहिं
 जललहियवैनमकोरा १ असहिसस्त्रवृष्टिभैमारी गगनळमाळईअधियारी
 २ रुकुमिनिसुतरथतेनभताई विविधिभौतिअस्त्रावलिच्छाई ३ देविनपस्यौकु
 वरकोजाना मनहूँमेघमहूँभानुछिपाना ४ हाहाकारहिकरिअसुरारी जदुपति
 सुतकीमीचविचारी ५ जानिलियोभूपहूअसमनमे डारियोमारियाहियहिकन
 मे ई विजैवाजवाजकनकजाये वंदीगनअनगनगुनगाये ७ अतिप्रमुदितमेसव
 महियाला विजैविचारिलईतेहिकाला ८ दोहा तहोअनोषोअतिप्रवलवीरधनुष
 रधीर जदुपतिकोप्रियलाडिलोकियविक्रमगभीर चौपाई तजीसरासनतेसर्धा
 रा मनहूँप्रलयघनवृद्धअपारा १ सतसहस्त्रलाषहूकरोरन चलेमूंडसरकेचहुँवो
 रन २ सवसस्त्रनकोकाटिवुमारा कटिआयोसरतजतअपारा ३ जैसेप्रथमधूँ
 मळपिआगी कटिआवतपुनिजालंहिजागी ४ कोटिनआयुधसुभटनकेरे ल्लन
 महंतिलतिलकियेघनेरे ५ देषिपरेदिनकरकळकाला पुनिछिपायगेसायका
 जाला ईनभमहँछाईरहसरहंदा रोकिगईगतिदिनकरवंदा ७ देवविमाननलेपु

निभागे तारादृष्टिपरनमहिवागे ८ दोहा वारिदय्योमहिंछेडिकेदुतहिदुरानदि
 सोन पवनहुपरमप्रचंडतहं प्रविसिनकियोपर्यांन ८ चौपाई वानवरेजविस्वम
 हेछयो नागवलिदलनजरिनआयो सातहुसुरपुरसायकछाये सुरनप्रलय
 भ्रमममउपजाये २ सातहुसिंधुनमहंसरपाही वारवारजलनभऊछही ३
 कटेजाहिजलजी वञ्चनेता नीरगंभीरलुकाहिंतुरता सायकमेरुअगलगिति
 डके करनासलिलचहृदिसिछिडके ५ उदयिअकासअवनिअरुआसा सेग
 सिरहेसरनहिआकासा ई छ्मसुवंनअसजोनिपरतहे रोमनरोमनसरनत
 जतहे ७ नाजिनसारथिअगनितेरे जनुनिकसहिनाराचघनेरे ८ दोहा देषिपरत
 नहिकुवेरको रथरभमहुतेहिठोर वानधारचहुं वोरतेधावतिहेचहुं वोर चौपा
 ई कटहिंकुभकेतेकरिकेरेविनादंतविनसुंडघनेरे १ हौदासंजुतसुभटगिरा
 ही महिआवतवहुषंडलषाही २ केतेभागतनागचिकारत सुभटहुआरतवच।
 नपुकारत ३ केतेमहिभरिगिरिकरिदा मानहुं प्रगटहुहेगिरिददा ४ येकयेक
 सरमहंसतसतफूटै वंचेतेभाजतनिजदलकूटै ५ येसहिंपीलयाचगजकाही नी।
 तकारकरिपेलिपराही ई फूटिगयोगजमडलकेसे प्रवलपवनघनमंडलजे
 से ७ निजदलदलतदुरददुतदोरी दूरिगयेकरिकरिवरजोरी ८ दोहा वान्योजो
 जनयेककोमंडलरुस्मकुसार धावतरथनहिलषिपरतदेषिपरतिसरधार
 चौपाई मनहुं अलातचक्रअतिभावे चहुंदिसिअगिनिपुंजभूह्रावै रथमंडला।
 कारप्रधावत धनुमंडलाकाररुविछावत २ कटाहेतुरगनअगअनता महिकदि
 गिरहिंसवारतुरता ३ लाषनयकवारहिजुरिधावै सरनघातिलुतिलखेजावै
 ४ जहलोजायपरायप्रवीरा तहंलोलामिहरिसुततीरा ५ कटहिकवचधनुचा
 मरुपाना मुगदरसोमरसूलनाना ई धावैहिसुभटसमिदिचहुं वोर कर।
 हिंजोरसोधारहिंसोरा ७ मारुमारुधरुधरुधरुपाई अवनहिठरुक्कुचेरवा
 चिजाई ८ दोहा लाषनकोटिनसुभटकोधावतआवतभूंड लाषनकोटिनवो
 नलगिकटहिरुंडअरुमुंड चौपाई जेआयुधलेहाथउठावै आपुघसहितमुजा
 कदिजावै देषहिजेभटआषिउठाई तिनकेलगहिंवोनद्रगजाई २ मनुअमनीता
 अमरतेरे निकसहिंभरभरवानघनेरे ३ जोनिपरतअसनहिकोहुकाही वान।
 धारआवतिकेहिघाही ४ वाननकीवरषाचहुं वोर होतिनिरतरनूपतेहिठोरा ५
 लागतविसिपप्रचंडतहाही रुंडमुंडकीमुंडउराही ई वदिहदिसकहिनकेउस
 गामा भंयभयगिरीहवीरतेहिठाभा ७ जवकोऊसमरसाहिधनुधारी वान।
 धारएकदेहिविदारी ८ दोहा तवताकिपीकेलवै आवतत्रयसरधाररथीसारथी
 जानजुतहाहिकतलयेकवार चौपाई तहंओनितसरितावहुवहही जोगिनजुह

काकककगीधनगनधावे आमिषभषिअतिकुधावुभावे २

समरभूमिभैघोरघनेरी ३.

लीलेकरमिषप्यरकरवाली ४

कूतापुलागिगयेतहैलोथियहार मनुहैंत्रिनेत्रिनेत्रउधारा ६

मदपरिगन्यऊ स्वस्तिस्वस्तिअसमुनिगनुकहेऊ ७

सागरकोदिय शानवनाई ८ दोहा

तुरगदापतेफूटिगेकेतनसीसअदाग चौपाई ९

जाकेवानलग्यौतननाही १

२ताकिताकिरथवांनतजतहै छैनजाततववीरलजतहै ३

आयोवीरा असपुकारिखोखहिरनधीरा ४ येनहिदेखिपरतहैकाहू जाकेनिके

हरिकुमारप्रगटेअवतेते ७

तेहितहैराथ्योरोकितहोहै ८ दोहा येकहिहरिसुतसोवचवदुरघटरह्यौ

भाजिचलेसवभटचहुंवोरा १ आपुसमहैअससववतराही

२कोउकहकुरुपतिकरीननीकी मान्यौकहानकीनीजीकी ३हा

स्रकुवरसंगल्यायुलरायो सवसुभटनकोगर्वगवायो ४ महाकालहैरुस्रकुमा

रा यासौअवनहिअहेउवारा ५ असकहिभयभरिभागतजाही तदपिवांनतवां

तनाही सनमुषहपीठहुसरलागे यलथलसरधारवहुवागे ७ जिमिघनपू

भकोरजलकीभरिलावे ८ दोहा सरवरषातिमिहोततहेंवंचत

हायहायरवकैरह्यौसकतसखनहिंसागि चौपाई रुस्रकुवरको

भयौनिकेभहुंचकितमारी १ देखनलाग्यौसमरतमासा भूखिगयो!

२ लषिप्रथुम्पराक्रमघोर हरिसोकहरोहिनीकिसोरा ३!

मिसुतलोषितिमिसुभटपराही ५ तवजडपतिमोदितसुसकाई वलसौ

वालैमदलजाई ६ वालकतेपालोजेहिंआपूकसनहोयअसप्रगटप्रतापू

पासहितजेहिंआपुसिपावे तासुऔरसमिताकिमिपावे ८ दोहा सोईहैअतिसेव

सोईहैमतिमान जापैतुमकीजतहु २तहें ३धावहुरेधावहुवलवारा व

रिंदा चलो धसावत धरनि गिरिंदा ५ कह्यो महाउत सोअ सवानी रथ तो रायडार
 हुआ भिमानी ई पेलो पीलमानत हं पीले जाको रह्यो मेरु समडीले ७ सिंधु खच
 सुंड फटकारत मानहुं महिके सेल उषारत ८ दोहा निरारु अरु प्रधुम्नके भू
 पतिहं नीत्रिसूल तीनि सरनसो काटि दिख हरिसुत त्रिनके तूल चौपाई पुनिज
 दुनेदन नंदन वीरा कियो वेग रथ को गंभीरा १ उडि रथनाग सीमहं दीसा चाको
 चयो महाउत सीसा २ सिंगभिकारत करत विकारा भागि चलो सिंधु खच लवा
 रा ३ एक सौ भगदत हि हरि नंदन उरि अरु अरु गया वंधन ४ रथ उडि पुनिम
 हि पत्थो नरेसा प्राग्जातिषपुर गयोगजेसा ५ तहां दुपद अरु भूपविराटा आहि
 त अरु मालवको राटा ई विदुर रथ दंन वक्रमगधेसा विदु और अनुविदु नरेसा
 ७ नील नखदातटको वासी कुति भोज अरु भूपतिकासी ८ दोहा जुधाम सुडत
 मोजहूं और सुसरमावीर हरिसुतको चहुं वोरते मारन लागी तीर चौपाई कोउ
 सतकोउ सतपंचपवारा कोउ सहस्रकोउ दसै हजार १ तिनके वानकाटि जदुवी
 रा मारि सरनकीन्ह्यो अतिपीरा २ पुनिदसल सवोनयकवारा तजौ नृपनपै
 रुसकुमारा ३ सबके सारथि स्पंदनकाठ्यो धुजा धनुषकवचहु अ सिखाठ्यो
 ४ तजी फेरि मायाकी फांसी सोलीन्ह्यो सबहिन कहं गोसी ५ सबको पकरिकुमा
 रमुरारी डारिदियो तेहिं गुहामभारी ई तहं उत्तर अरु धृष्ट धुम्ना आयेनिकटा
 आसुप्रधुम्ना ७ तेनहि वानचलावनपाये वीचहि वधि गुहामहं नाये ८ दोहा
 तहं दुस्सा सनसकुनिहं और सुजोधनवीर सबभाइनको संगलै तजै आयवा
 हुतीर चौपाई रुसकुवरवोले अ सवानी अतिनिखलतिनको अनुमानी १
 तमकोहं नहि करधनुलैहं वाधि विना श्रमगुहापठैहं २ असकहिरथ्या
 तजिअवरजाई कूथो सकुनिस्पंदनहिं आई ३ सकुनिके संगहिताहि धंसदता
 गयोदुसासनरथहिं दपटत ४ तामुके संगहिथे कहिसाथा वाथो उभेवीरकोमा
 था ५ मायागुहाडारि तिनदीन्ह्यो सबंधुनधुनिवं धनकीन्ह्यो ई तिनहुंनका
 हंपुनिगुहामभारी डारिदियोरनमहिप्रचारी ७ पुनिकुरुपतिके सनमुषधा
 यो आवतसालषियलिपरायो ८ दोहा पीरु धायोरुस्तसतकह्योनपैहं जा
 न्कुरुकुलके वुमनाथहोवाठ्योगर्वमहान चौपाई असकहिदौरिसुजोधना
 काही पकरिके सधरिखियोतहाही १ तरफरानवहुकुरुकुलराई रुदनकीकिय
 कोटिउपाई २ रुदिसकोनहि हरिसुतकरते उतस्थोतेहिलैतेहिरथपरते ३।
 यककरग्रीवयेककरपायन कस्तकुमारउगयसुभायुन ४ मायागुहाडारि
 दिखजाई वांध्योनाहि जानिकुरुराई ५ पुनिरथचुदितहं रुस्तकुमारा लख्यो
 निहारनसमरमभारी ई कोअ सरहयोवीरइतवाकी मायागुहागयोनिहंढा।

का ७ तहें देव्योरुकुमीसिसुपाले निजनिजसेनसहिततेहिंकाखे ८

रि चौपाई तुमहें भवेंनकहें गंमनहें मामा

लकहें आयसयाने

समरमहिभैरहैयां अभाते ३ जडुवा १

लपाये ४ चेदिपरुकुमसुनतअसवानी वोलैवचनमहाअभिमानी ५

पालवालमतिमदा येतनेहिमेचगभयेवेलदा ६

जीतिगर्ववाठ्योमनमाही हैमनहिकियवलसमरविलासा ७

रतमासा ८ दोहा

चौपाई रुकुमआरचेदिपकेवैना

१ हेमतेजानिसयानवताये तुमतेअतिदमंडमहेंछाये २

हैसुधिनिहेंकुंडिनपुरकेरी ॥

तुमसमाननिरलजनको

सुनतवचनहरिसुतकेवीरा थायेदोउमारतवहुतीरा ६

छांडतवांनजालविकराले ७

वाजलवानपेधावतवेगगभीर १३ चौपाई

धसुतहिचहवांन १ तदपिरुकुयोनिहेंस्पदनताको रुष्मकुमारजुद्धमहेंवांके ॥

२ हरिसुतलषिआवतभयपागी चेदिपरुकुमसेनसवभागी ३ वदिदोऊभट

सायकमारि रुष्मकुमारकाटिसवडारे ४ दोहेंनधनुषदल्यौयकवारा दोहेंनके

सारथीसंधारा ५ तवदोऊलियसूलविसाला

ला ६ सूलचलामनवी रनपाये करमहेंकाटिप्रयुम्नगिराये ७

गकीफासी वांधिलियोदोहेंनवलरासी ८ दोहा

यगमेवेधनवांधिकेदियोगुहामेडारि १४

ठामा देइजाहरिपुत्रहिसंगनामा १ चारिहवोरनिहारनलाग्यो २

कोपहिपाग्यो ३ लख्यौदूरकरनहिरनधीरा गुहाद्वारमहेंठादोवीरा ३

रुहहिंवेगिवोलाई मायाकंदरद्वारटिकाई ४ कह्योवचनअसेवखधामे कौरव

५ रहियोपरधनुर्धरधीरा मारिहजाआवेइतवीरा ६

वकुटनसंकनिवारी ८ दाहा सारथीसेवाल्यौवडुरिकापितुऊरुकिसेर लेव

नुचपेलचलायरथपरोकरनजैहिवार चौपाई यहअपनकहेंजानतस्ता मोरमा

औरनउपज्योपूता १ कायरकुटिलकुसतिअतिकूरा पापकरनमहंअतिसैपूरा
 २ कुरपतिकोकुमंत्रयहदेता वृद्धनकियोअनादरकेतो ३ हैकुमंत्रकोयेहीका
 रन जोदुरजोधनआयोमारन ४ अपनोमुजअरुधनुषनिहारी सवकहंसीन्हो
 तुच्छविचारी ५ तातेयाकोसरनचलेहो दैरिकेसधरियहिधरिलेहो ६ सारथि
 सुनतरथीकैवैना रथलेचल्योकरनयेपैना ७ जडुनंदननदनलपिआवत वो
 ल्योकरननकळुभयसावत ८ दोहा अविहुअविहुहृष्मसुतसनमुषमेरेधाय।।
 करुअपनोविक्रमसंकलअवनअनततूजाय चौपाई वाननसीसकाटिमैले
 हों उरिनसकलसुमदनसोंकेहों १ करनवचनसुनिजडुयतिनेदन दैस्योकूदि ॥
 कौडिनिजस्यदन २ माथापासलयेयकहोथा धायोधनकरनकरमाथा ३ तहांक
 रनकोदंडकोरा माल्योसूरसजूहअतिघोरा ३ हरिसुतदिंगलोअरुनिजपा
 ही वांधिदियोसरसेनुतहांही ५ तहांकस्त्रनंदनरनधीरा अतिअदभुतवि
 क्रमीप्रवीरा ६ सरनवीचुकेसरनतंचावैत तरुनवीचजिमिमारुतधावत ७ प
 ल्योनदेषिवीरमहिमाही दमकोदामिनिसरिसतहांही ८ दोहा कीउतकीदु
 तकरनदिंगपस्योदेषिहरिनंद गयोवोधभोचषनमेकरनधनुषभोवद चौपा
 ई सूतपूततहेशोररहोजकि सख्योनप्रद्युम्नहिरजमहंतकि १ हरिसुतकिया
 उरचरनप्रहारा गिल्योकरनमाहिषायपछारा २ उठनलख्योतहंसमरनुरै।।
 होतजानअपनोजियअत्रे तहोरुष्मसुतकेसयकरिके वौथ्योकरअरुचरन
 जकरिके ४ विनप्रयासकरनहिधनुधारी डास्योगयागुहामकारी ५ रहिनग
 योकोकधनुधारी करैजोहरिसुतसौरनरारी ६ पुनिचठिरथमहंकस्त्रकुमारा
 रामकस्त्रकनिकटसिधारा ७ आवतनिरषियुववलरामा धायेरथतजिआ
 नंदधामा ८ दोहा मंदमंदपीकेतिनेचलेकस्त्रसुसकात मनमहंअसैगुनहिप्र
 मुयहिसमकोउनदेधात चौपाई आवतपितुप्रद्युम्ननिहारी रथतेउतरिपस्यो
 धनुधारी १ तहांदैरिदुतहीवलरार्द हरिसुतकहैलियअकउठार्द २ सीसस्त्र
 चित्तरलियोखगार्द आषिनआनंदअवुवहार्द ३ पुनिप्रद्युम्नचरनसिरनायो।।
 अतिआदरगुनिअतिसकुचायो ४ आसिषअमितहरविदियसोऊ विरजीवप्या
 रेसुतहोऊ ५ निजपटपोखितासुमुषरामा विथुरीअलकसमहारिललामा ६ पी।।
 ठिपानिफरतहरषार्द वेलिवचनविहंसिखलरार्द ७ तोरेवलहमडरहिनकाहू कौ
 विधरेकेसुवितसनाहू ८ दोहा जाकेतुमसोपुत्रहैसार्दजगवडभाग सोईअहंअ
 जातअरिताकोजसजगजाग ४ चौपाई पुनिप्रद्युम्नकस्त्रपटपोही वदनकीन्होप
 रिमहिमाही १ मंदमंदआसिषहरिदीनी कह्योनकळुवललाजहिभीनीपुनिप्र
 द्युम्नसोकहवलरार्द जडुवसिनअवलहूकोरार्द ३ तवप्रद्युम्नवेदिसुषपाई वा

द्युरगुहाद्वारमहंजाई ४ सवजदुवसिनबंधनकोरी ल्याथो कल्पनिकददुतदोरी ५
 वंधनलपिकौरवदलकेरो अरुजदुवसिनमोदधनेरो ई भागेजेककुदानववांचेजु
 डकरनकोनहिंमनराचे ७ तिनकोरो किनिकुंभसुरारी कोपितकै असगिराउचा
 री ८ दोहा जोभागतहै समरतेजीवनहेतडे राय सोलहिजगमे अतिअजसअर
 सिनरककहंजाय चौपाई जोजीतिहो जुद्धमहंवीरा तौपैहोजगमोदगंभीरा १ जे
 मरिजेहोसंगरमाही तौवसिहोतुमरवगसदाही २ भागिदेषहोकेहिंसुपजाई ना
 रिनसौकिमिअईवताई ३ सुनिकुंभकीदानववांची कोपितफिरेसकलअभिमा
 नी ४ आवतनिरपिसुरारिनकाही रामकृष्णप्रद्युम्नतहांही सात्यकिअरुवद्वल
 धीरा गदअकूरकृतवर्मप्रवीरा ई भीमसेनअरुधर्मनैसा नकुलऔरसहदेव
 वसा ७ तेकमषसालतेअयि अर्जुनहीकोतहांदिकायि ८ दोहा असुरनयेकोडेर
 वैवांनजालततकाल रुडमुंडवहृषडभेभागेदैसविहाल जोपाई अरिदलजअनिजि
 रषिपराजे भगतदेषिआसुरीसमाजे १ तहांनिकुंभवीरवलवांना उडिअकासभोअ
 तरधाना २ रहेजयंतप्रवरलभमाही तेसरमारताहितहांही ३ तवनिकुंभकरिको
 पकराला दंतनदंसिअधरततकाला ४ प्रवरहिहंन्योपरिद्ययकभारी गिस्वोअय
 सोमहीमभारी ५ सचीकुवरतेहिंदोखिठायो सुरकिनेवास्जिानवैठायो ई हंन्यो
 कृगोननिकुंभहिंधाई पैदानवद्विविथ्यानहिंधाई ७ हन्योजयंतहिपरिद्यसुरारी
 आनितधारवहीतनभारी ८ दोहा कौपनलाग्योसकसुतरहीनसुधितनकेरित
 वनिकुंभमनमेकियोयहविचारनृपफेरि चौपाई येनिरयलदेवताविचार इनके
 कहासमरमहंमारे असाविचारिकै अंतरधाना रामकृष्णदिंगकियोपयाना १
 तहंजयंतपुनिप्रवरउठाई वासवनिकदग्योसुषयाई वासवदेषिसुतहिंसुषमा
 न्यो वारवारअसवचनवषान्यो ४ असुरहिषडमारिसुतमेरो ल्याथोप्रवरहिवा
 लीधनेरो ५ असकहिसुदितसराहंनलाग्यो मिल्योसुतहिप्रवहिसुपपाग्यो वज
 वायोतहंविजेनिसांजा मानिजयंतहिअतिवलवांना ७ इतनिकुंभमषसालहिअ
 यो करिअतिसोरधारनृभक्त्यो ८ दोहा तवगोविंदचदिकैगरुडसात्यकिवल
 द्विचठाय खेजदुसेना संगमिगेमषसालहिधाय चौपाई तहंअर्जुनअरुजदुपतिरा
 मै सात्यकिसावभीमअरुकांमै १ धर्मनृपदिनकुलहसहदेवै औरदुवीररहेवहा
 जेवै २ तिनकोनिरपिनिकुंभमहाना मायाकरिभोअंतरधाना ३ तवसवसंकितमै
 तेहिकाला कहाकरतयहदैखुताला ४ तवप्रद्युम्नहिकहवलरामा मायामेदि
 देहवलधामा ५ हरिसुततहांसंकरिमाया करितेहिमायामोहरसाया ई समा
 रमदितहंपरमप्रकासी देयिपस्योनिकुंभवलरासी ७ धायोमनहंसिधरकेलासा
 लीखनचहतमनहुंदसआसा ८ दोहा तहांपुकासोवारवहुपरोरहंगोपाल आव

तनिरधिनिकुंभकोकूपितपांडुकोलास चौपाई इतहिं चापगांडी वचदायो दानवा
 पैवहुवानचलायो १ अर्जुनवानदेस्यतनवाहीं लगिसुरिट्टिगिरेमहिमाहीं २ ग
 डेनजवदानवतनवाना तवपारथभोदधितमहाना ३ जडुपतिसेवालेकरजोरी ॥
 नाथसुनोदिनतीअवमोरी ४ कोहभयो यहमोहिवसावो आसुहिसंसेसकलमि
 टावो ५ सेलविदारकसाथकमै गडिनअगदिदानवकेरे ई मैतोअवनहिवा
 नचलेहो जगमेमुषअवकोनदेधेहो ७ तद्वत्तुलोसुसकाई होहअधीर
 नसंकासाई ८ दोहा याकीहैबिस्तरकथादेहैपरिसुनाय अवविलवकोकोम
 नहिमारहसरसमुदाय चौपाई तवपारथकेडेसरजाला मूदिगायोदानवविक
 लाला १ दानवतहोसमरतेभाग्यो षटपुरगुहाधुस्योभयपाग्यो २ तववलसोवो
 खजदुराई गयोभागिदानवदुषदाई ३ आपुत्रतापविजयहमपाई इतहिमात
 पितुलियेछोडाई ४ अबकुरुवसिनदेहुकोराई पावहिसुषनिजनिजग्रहजाई ५ इनमह
 वडेवडेधनुचारी तेलजित्तेहरेहुपारी ई जडुपतिवैनसुनतवलराई करिउ
 रमेतवदयामहाई ७ कृष्णकुमारोहवेगिवासाई मंदमंदअसकह्योवुभ्राई ८ ॥
 दोहा छोडिदेहसवनृपनकहनिजनिजग्रहअषजाहिं यहसुधिभूलीकवहुनहितु
 मसेलरिहैनाहिं चौपाई तवरुकुमिनिकेनदनवाले मैतोसवहिदेतहोपोले १ पैनि
 रलज्जकुमतिकुरुवंसी माननअपनेकहैअरिध्वंसी २ इततेछुदिभवनमहजाई
 पुनिवनायहैवातवडाई ३ ततेजडुनगरीखेषलिये अहंकारडेनकोसवदखिये
 ४ अवनहिइनकोछारहताता मेरीकहीमानियेवाता ५ ईपांडवसोवैरवठाई का
 रिहै ६ ततेजोपांडवभलसाडो तौइनकेवंधननहिछोडो ७
 तववलरामकह्योसुसकाई अहैवातसतितेजोगाई ८ दोहा अवहीकाएकरिलि
 येकरिकैरैगेकाह ततेसवकोछोडिवोहैसवभातिसलाह चौपाई सुनतरामकेव
 चनसुहाये हरिकुमारअतिआनंदकाये १ सवकेवंधनछारिकुमारा सवकोलेसा
 गयेकाहवारा २ रामकृष्णकेनिकटसिधारा जहंजदुवंसीषरेअपारा ३ तेलजि
 तनीचेमुषकीनेकोहकीदीठदीठिनहिरीने ४ परेभयेहरिनिकटविचारत मरिवो
 भलेनवनतनिहारत ५ रामकृष्णनिभूषनकाहीं गुजवाजीरथदियोतहोही ई
 जथाजोगअभिवेदनकीन्ह्यो भवनगवसकोसासनदीन्ह्यो ७ तेलजितवीरता
 गवाई सोचतचलेसकलनृपराई ८ दोहा हरिकुमारतहकहतभोकुरुवंसिनको
 टेरिसदाराषियेवित्तमहसुधिजदुवंसिनकेवि ९ चौपाई निजनिजधामगयेजा
 वभूपा तवजडुपतिअरुणमअनूपा १ अविसेषटपुरगुहामभारी रहीजहाअ
 तिसैअथियारी २ नहैनिकुंभकोपितपुनिधारी सास्योपरिचसीसजदुराई ३ कैसा
 दकीगदाअलिभारी हरिइहनीदानवहिप्रचारी ४ दैकसहिमहगिरेसमाना

५ हरिकहं सुरकिततहं निहारी

जीतहिदानवकहं जगदीसा

उत्तैव ह्योदानवविकरासा ८ दोहा

चौपाई तहंपुनिभैत्रकासकीवानी

रैमपानी १ जदुपतितुरतहिचक्रचलायो षटपुरगुहाभासत्रतिच्छायो
दूरसनरवत्रतिभयऊ सीसनिकुंभकेरकटिगयऊ ३ गिस्वोरुंडधरनीमहता

वज्रहलगेकट्योनिहिजाको ४ निरषिनिकुंभमरनत्रसुरारी

५ लगेसुमनवरषनचहुंवोरा जयहरिजयहरिकीन्हैसोरा

निकंभकुमारी जदुवंसिनकहं दियोनुगरी ७ षटहजाररयसहिततुरंगा मनि

निषटपुरमहषवरकहं दीन्हैयोनाथवसाय ११

दुनाथ जदुपुरकोरामनतभयेपितामातुदलसाथ १२ द्वारकेसंदेहुं दुभीडुतहिद्वारि

कात्राय उग्रसेनकोकरतभैत्रभिवंदनसिरनाय १३

दुवंसिनसुषदेतजदुकुलमरजादाघरेश्रीजदुकुलकेकेत १४

जैतहापरक्षितराज सुकसैवोलेजोरिकरमदिसुनीनसमाज १५ राजोवाच

जदुवंसीसनुनकेहिभाती कन्यादईरुकुमत्ररिधाती १ तासुदईसाकिरीमुकुंदा

२ चाहतरहैयाऊरुनकोघाता दखखगावतरहैयाअघाता

३ रुकुमीत्ररुयुनिक्रष्महिकेरो केहिहेतमोसंघघनेरो ४ सोवरनहुमोसोमु

५ देहविवाहहिकथासुनाई ५ भयैजोहैअरुहोदनवारो

तिहारो ६ दूरनेरअरुअंतरुजाऊ जानेहैतुम्हारसवसोऊ ७ सुनिकुरुपतिकीमा

जुलवानी सुमिरिकहैयासुकसारंगपानी ८ दोहा श्रीशुकउवाच उन्मुवतीजोरुकु

मुफा १॥ १॥ १॥ रुकुमिनकोनंदनहरीजीतिसकसनरनाह चौपाई रुकमहु

नजमगनीप्रियकारन भयैमुदितनहिकियोनिवारन १ रुकमीकेसुतकेरिकुमारी

नामरोचनाअतिसुकुमारी २ रुकुमतहैरुकुमिनिप्रियकाजा

३ रुकुमजदपिअनुचितयहजन्यो तदपिकुमिनीमोहमुलान्यो ४

आपव्याहकीसाजुसजाई ५ रुकुमपत्रसुनिहरिहरषाने आ

निरुधव्याहकारनमनआने ६ श्रीवलरामनिकदपुनिजाई

६ ७ रामहुतहंसंवतकरिदिने नातिव्याहआनंदरसभनि ८ दोहा

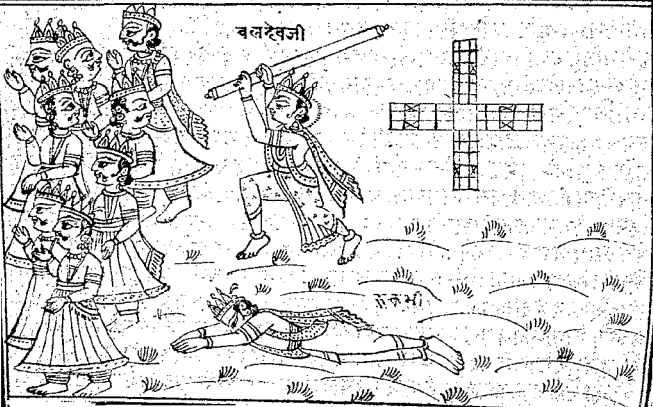
चौपाई तहोरुकु

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

सालकिउहवआदिकवीरा औरहुजदुवं सीरनधीरा ४ के...
 नस्यदन काऊपालकीचढेअनंदन ५ अयेसवजदुपतिकेहारासाजिसाजिसवा
 भातिभिंंगारा ई सर्जीवरातजानिजदुगई अनिरुधकोपरकूनकरवाई ७ रतनज
 डितपालकीचढई सुदिनमहूरतसकलसुधई ८ दोहा चलेभोजकटनगरा
 कोसुषितकस्तवसराम दूलेकरिआगूखियेसाजिवरातललाम ४ चौपाई॥
 चारिदिवसमगडारतडरे गयेभोजकटनगरहिनेरे १ रुकुमीसुनतवरातअवा
 ई लईकळुकचलिकैअगुआई २ नगरनिकटजनमासदेवायो विविधिभाति
 सतकारपठायो ३ देवग्यनसुभलगनविचारे करवावतभेद्वारहिचारे ४ पुनि
 जवलगनघरीसुभआई करवायेविवाहसुषकाई ५ व्याहउकाहचारिदिना
 वति... ई तवकलिंग... पाला रुकुमसमी
 पगयेतेहिकाला ७ रुकुमीकहअसवचनसुनाये हरिसोआपपरजेयाये ८
 दोहा करीआपकीडुरदसायहगोपालकुमार वैरलेवततेउचितताकोकरहुवि
 चार ५ चौपाई सनमुषलेरेविजेनहिपेहो १ तव... तुमजेहो १ ताते
 रकरहुकपटयहिभाती जमिजरहिरिपुनकीकाती २ खेलनजुवारामनहिजानेपे
 षेलनकारहैलोभाने ३ तातेसवभटलेहुवालाई वैठहुइतदरवारलगई ४ षेल
 नजुवाहेतवलरामे आनहुवेगिआपनेधामे ५ तुमअरुरामजुवाइतषेलो पैपासा
 खगायतुममेलौ ई देहपंचवरितुमहमकाहीं हारिजीतिहमरेसुषमाहीं ७ जेहें
 तेरामजवहारो पैमानिहैनेहमदभारी ८ दोहा तवकहिकेकहुवचनकळुकरिद
 रवाजेवंद रामसीसकाटवतुरतचलीनयेकोफंद ई चौपाई जदुवंसिनमहवले
 प्रवीरा औरसवैतोहैभयभीरा १ याकिमेरेसकलमरिजेहै विनप्रयासहमतुम
 जयपैहै २ रुकुमीसुनिकलिंगकीवानी कहयहभखीवातअनुमानी ३ असक
 हिसुभटनवेगिवालाई क्खेतयारदरवारलगई ४ पुनियकचारहिवेगिवालायो
 औरसाताकोरुकुमवभययो ५ कहौरामसंतुमअसजाई मेरेकुखहिरितिचलि
 आई ई व्याहअतसमधीदोउआई षेलहिजुवांसमासुषपाई ७ कन्याविदाहो
 तितहिपाळे साधिमहूरतसुभदिनआळे ८ दोहा तातेतुमकोरुकुमनृपवेगि
 वालायौराम कीजेनाहिवेखवअवनाथचलहुतेहिंधाम चौपाई सुनतदूतरु
 कुमीकीवानी गयोरामदिगअतिसुषमानी १ रामहिरुकुमीवचनसुनायो सो
 सुनतहिअतिआनेदयायो २ कहैथोजुवांषेलैगेआई यामेतोममपीतिमहाई॥
 ३ चलनलगजवहीवलरामा तववारनकीन्होचनसामा ४ रुकुमीहैकपटीअ
 तिपोटो करिहैदगावुडिकेकोटो ५ तातेउचितनजाषतुम्हारा असहमेरेसनप
 रतविचारा ई तवहिहिविहिसिबोलेवलराई याकीडरनहिहमेकन्हाई ७ असक

हिवदिसंदनजडुनदन गयेजुवाषेलनजगवदन ८ दोहा
 गेउम्यौसकखदखार वैठेसिंघासनसुभगलह्यौअमितसतकार ८ चौपाई
 लपूछिरुकमीकहवानी खेखहुचौपरतुमवखयानी १ हमतुमषेलहि
 १ तिसवकहैकखिंगा २ खलरामहुतथास्तुकहिलीन्ह्यौ
 २ मोहारसहसहिरामखगाये तैसहिरुकमिहुशउथ गये
 जीत्योरुकुमप्रथमकीवाजी होतभयौअतिसेमनराजी ५
 सीहस्यैकखिंगराजकरिहासी ६
 वखधामा ७ तववखमोहालाषलगाई पासाद
 जीतीतुरतथ्रीवखभद्रप्रवीर तवरुकमीवोस्यौतहाकरिकैकोपगंभीर ८ चौपाई ॥
 हमजीतेतुगजीतेनाही सभामदिनहिगृषावताही १
 २ रुकुमीवचनसुनतवलकरे भयेनैनजुगअरुलधनेरे ३
 १ वय ॥ ॥ ६ ॥ निमिखलसदनकोपतनवाढो ४ फरकितठेभजदंडउदडा क
 भुकुटीवंकअधरअति कौपे जुगुलजानुधरनीमहा
 चापे ६ पुनिमोहरदसकोटिलगायौ पांसारेषितरामबलायौ ७ भयअतितहवेलो
 वलगिवाजी जीतेअंतराममेराजी ८ दोहा तवरुकुमीवोस्यौवहुरिहमजीतेवलराम
 अवतुमफेरिखगाइयोअपनोसवधनधाम १० चौपाई
 पवनसपथधराई १ तवकलिंगसोकहवलरामा कोजीत्योसतिकहुहुसभामा २ तपक
 खिंगोस्यौअसवाता जित्योरुकमअसमोहिलषाता ३ यहमी ४
 काहुसोकवहूनहिदारा ४ तुमहीअसकेतेवलरार्द जुवाजीतिधनलियोखुदाई ५
 हुलगायद्वारिकानगरी जडुवसिनकीवनितासिगरी ६ तऊज
 भोगिहुतेतुमकोनहिदेई ७ असकहिहस्यौकखिंगठठाई समवराटिकादातेदेपाई
 ८ दोहा तहअकासवानीभईवोलतभूषाकखिंग
 प्रसेग ११ चौपाई तहनभगिरादरावनहदू रुकुमीगरजिक्हेषादुषदेतू १
 नहुषेलनरामा खेखहिजुवाभूयमतिधामा २
 राषेखेया ३ कुरुपतिचेदियमगधगासाइ अरुवानांसुरदानवरार्द ४ असेवप
 यहषेलनजाने हरिजीतिउचितैभरिमाने ५ तैतोअपनेगर्वभुलाना सावहिसदाकिये
 मद्याना ६ थोरोधनथोरौप्रभुताई भाषहुसरांवातषडिआई ७
 वनवासी ताहूपेनिजकुलकेनासी ८ दोहा अवतौपैहोआननहिविनरीन्हधनेधाम
 सुनतरुकुमकेवचनगमीरा ॥
 कहीरुकुमसवसौअसवानी जायनपावहियहअभिमा
 ना परिवाधहुकोठरीमहरयो छुटिसकैनजतनकरियाषो ३ सुनग १ वन ४

वीरसमाजे भुजवलदियदेवायदरवाजे ४ चहुँकितकरिकेबंददुआरातवरुकुमीत्र
 सबवनउचारा ५ जाममसरनहेहुवलरांमा देहुमोहिंसिगरोधनधामा ईतौतु
 मकोहम देहिंवचाई नातोतिरिमीचुअवआई ७ असकहिसुभटनदिये २
 सारा वचिनजायवसुदेवकुमारा ८ रोहा रुकुमनेनकीसेनलषिसकलसेनरुष
 पाय अैनमद्विअतिवेनसोउठेमयनउरलाय १३ चौपाई तहाराअतिकोपित
 कैके धावतधरनमटनकहंजैके १ उठ्योआसुभुजवलहिनिकास्यो दौरिपरिष
 रुकुमीसिरमास्यो २ परिषलगतसिरपेटपठिगो धरहुतासुयकवारअैठिगो

३ रुकुमीचपदिगयोमहिमाही लषिनपस्योसरीरतेहिंकाही ४ वलकरतेवशि
 रुकुमविनासाभग्योकलिंगमानिमनवासा ५ दरवाजेकैभागतदेधी धायेवलर
 रिकोपविसेषी ईदसयैकदमपकरितेहिंलीन्हयो मुष्टिप्रहारतासुमुषकीन्है
 ७ भरिगसकलदातमुषकेरे जहंतहंमहिमहपरघनेरे ८ रोहा पकरिकेसुप
 क्योपुहुमिपुनिवलताहिउचाय फकिदियोकोलिंगकोपस्योकलिंगहिजाय १४
 तवसवसुभटकादितरवारी धायेवलपरकरिवलभारी १ मारतवलहिषइतव
 दूदवलइपरिषलैसवकहंकूटे २ केतेनकेसिरभेवहुफाके कितेहळमावपटेर
 नवाके ३ केतेनयाहुउरुसववूटे केतेनसिरमदुकीनमपूटे ४ कूदिकोदसवसभ

सिविरसिधारे ई धूमतद्रगभूमतसवश्रंगा मानहु सोहतमतमंतगा ७

। दोहा

चौपाई

रिसुषमाने तौरुकुमिनिको अघियजानै १ ज
उभेभातिविपिरीतिविचारी सोकहर्षनुहिकियोमुरारी ३

तवप्रद्युम्नादिकनवालाई कहतभयेवलरामवुम्माई ५
जोजसकियोसातसफललेगा धुचलहुद्वारिकेअवसवमाई ६

ई तवसासकिआदिकजठिधायै रुकुममवनपालकोसजायै ७

। ल्यायिवलद्विगआसुलेवाई ८ दोहा

चौपाई

निजवपुरआयेपुरसासीसवदेषनधायै १ मंगलसाजिसाजुतहेनारी
निसुखविनिहारी २ जेतीदेवकिआदिकरानी परलनकियोपरमसुषसानो

हिनिदूलहअनलेवाई गईसकलअतिससुषलाई ४
वनषटारितुकीसोभासरसामन धुतेहिमंदिरवरवधूटिकाई ५

ई तेहिमंदिरप्रद्युम्नकुमार कियोकालवहुसुषदविहारा ७

। हजारै कामकुवररुविलषिजियवारै ८ दोहा रामरुसुहकरतभेअनि
हुहुतिनचरनमेकीन्हयीपरमपतीति ९

धौवतराधे दसमस्कंधेयेकषष्टितमस्तरंगः ६१ ॥ ३॥

२ चौपाई तहेहरिसकरजुद्धमहाना भयोसुन्नेमैनेनिजकाना १

हकप्यासीहाई होइजोभेषेकपामहाई २

जोहरिकहेदियथरनिथरनिधुर

सुतनयवानासुर ४

धुसत्यसिंधु धृतव्रतमतिमाना चतुरचलोकावडोवलवाना ६

७ रहेहजारवाहुनृपजाके

तिसहसवाहुदेतार ९

धाना १ वानासुरभागेवरदाना जौनमनोरथहोयमहाना २ तववोव्यौकरजोरिसुरा
 री करहुनाथममपुररषवारी ३ येवमस्तुकहिसंकरदीन्हे वानासुरपुररक्षनकीन्हे
 ४ येकेसमेवानासुरवीरा संकरपदवदतरनधीरा ५ विनेकरीदुरमदकरजोरी॥
 आयहाथहैसवगतिमोरी ई तुमवोखोकईसगुरुरयाता तुवपदसवमनकामा
 नदाता ७ दियोवाहुप्रभुमोहिहजारा सोविनजुइलगतअतिभारा ८ दोहा देया
 जुइजोमोहिअवअसत्रिलोकनहिकोई पैप्रभुतुमकोछोडिकेदुतियपरतनहिजो
 ९ चौपाई जवभुजसोरखगेषजुआई गयोदिगाजनकरनखराई १ मगमहा
 चूरनकरतपहारा जायदिगाजनदौरिनिहारा २ तेमोहिदेवतगयेपराई औ
 रवीरनहिपरतदेपाई ३ वानवचनसुनिसंजुतगर्वा कोपितवोलतमेतहंसर्वा
 ४ जवतेरीयहतुंगयताका गिरिहिट्टिकेमिलिहिकुमाका ५ तवतेरोमदगजनहारी म
 मसमतेवैहैजुधमारी ई अससुनिसंकरवचनसुरारी गयोभवनकहंपरसुसु
 यारी ७ ऊषानामकन्यकाताकी वरनीजातिनहीकृविजाकी ८ दोहा येकसमेसा
 अैनमेकरतरहीसुषसेन लथ्योस्वपनयकचैनकोसुषदायककतमैन ३ चौपा
 ई येककुवरजेहिस्यामसरूया लंवेभुजससिवदनअनूया १ सीसक्रीडउरमंजु
 लयाला पीतावरदनलसतविसाला २ जाकोरूपपरदगदेई फिरिनआंघितरआवतको
 उई ३ सपनमाहअसपुरुषयधारा ऊषातासंगकियेविहारा ४ विरचिकेलि
 फिरिरूपदुगयो ऊषाकेमनअतिदुषछायो ५ कवहुंनअससुंदरदेथो तासुवि
 योगसागअतिलथ्यो ई कहांगयोविषयअससुषभावतऊषाउठिवैठीदुषचाषत ७ सपिनम
 द्विउठिअतिहिलजाई विहवलकेनचिसिरनाई ८ दोहा वानासुरकोसचिवयककु
 भांडैजेहिनाम तासुचित्ररषासुताअतिविचित्रगुनधाम ५ चौपाई रहीनिकटऊ
 षाकेसोऊ औरहसषीरहीसवकोऊ १ ऊषाहिनिरषिविकलदुषछाई तहाचित्रे
 षाअसगाई २ क्योचपटतजिनीदसषीरी उठिचक्रितचहैवोरखषीरी ३ काको
 तैयोजतिसुकुमारी तेरोकोनमनोरथमारी ४ सषीजौनवैहैमनतेरे सोजानहि
 करतलमहमरे ५ जाकोनैमोहिदेहिवताई ताकेदेहैतोहिदेपाई ई सुनतचित्रा
 चेष्वाकीवानी ऊषाकहतभईसुषमानी ७ ऊषोवाच सषीआजमेसांमहि सोई॥
 कोनहुविष्यारहीकछुभाई ८ दोहा लथ्योअपूरुषसपनमेजाकोसभवनाहि सु
 नहाचित्ररषासषीवरनतहोतेहिकाहि ५ कवित आजुलथ्यासपनेमेसषीयक
 सावरोसुंदरप्रानधियारो केजसेनैनायऊषसेचैनअनंदकोअैनधौमैनसंवारी
 चाहैविसालसोथायमित्योमोहिमेहचहीकरिवोहियहारो ताहीसमेयहनीद
 निगाडीगईलैगईवहप्रानहमारो १ दोहा अधरसुधाअपनोअलीमोकोपानका
 रायमोहिडाविदुषसिधुमेकहथौंगयोपराय ई चौपाई ताहीकिहेरोमैआली॥

मिलैकौनविधिअवजमाली १ ऊषावचनसुनतसुषडाई कहीचिनलेषामुसकाई
२ चिचलेषावाच देहोतेरोविरहनिवारी सषीकहहकरिसपथतिहारी ३
मुचनभेवहहोई सषीनर्तकरुससेकोई ४ देहोत्यायअवसिमेतोही
५ निमुचनमेसुदरजेवीरा तिनकीखिषेदेउतसवोरा ई तिन
। ताहिवतायेदेहिमाहिप्यारी ७

। ऊषाकेअतिप्रेमहिपागी ८

७ चौपाई विद्याधरनाखष्योषुविजस

१ मनुजनमहजदुवंसिनषाची ९

कैरुचिराची २ पुनिवसुदेवहिलिष्योकुमारी पुनिवलकीतसवीरउतारी ३
जदुपतिकोचिचवनायो निरषिताहिचौधाचपछायो ४
षिरीन्ही ऊषानिरषिरीठिअधकीन्ही ५

याकछुजानी ६ पुनिअनिरुहसविहिनिरमानी ऊषानिरषिताहिमुसक्यानी
पेमुयकरिअतिहिलजाई ऊषावालीसेनचलाई ८ दोहा
रनवलकिसेर याकोलैआवहुदतेयहीमोरचितचार ८

सकाई ऊषासौअसकहोवावुभाई १ इनकोमैजाननिहोप्यारी यातोमहोवीरधे
नुधारी २ जदुवंसीजदुपुरकोवासी ऊमासीलछितिमेछविगसी ३
नीचितचारा नदकिसेरकिसेरकिसेर ४

रयहिरंजनी ५ भाषिचिचवेवाअसवानी उडीअकासअकाससयानी
कापुरीमफारी देयोऊखमहलअतिभारी ७

भईसुखविद्रगजोई ८ दोहा कामकुचरपरजंकपरकरतरहैयासुषसेन करियायावु
उडिअकासलेचलीकुमारी जानोनहितहेकी

धन्यआपेनाभागनिहारी ३ उठीआसुमंजुलमुसकाई करगहिवुक्क

४ सोऊलषिकऊाकोरुपा मोहिगयेसुषमयोअनूपा ५ पुनिकर
ई सातपरतअतहपुरमाही

न दोहा ११११

केवासेनजिनउयमान २ चौपाई चहैकितधूपसुरभितहैकाई
वनाई १ तहऊषाअनिरुहहिलैके निवसतभईपरमसुपकेके २ दोऊफसध
५। उभेउभेमुपदरसनआसी ३ कालजातनहिनेकहुजाने कियेविहारमहा
सुषसाने ४ चारिमासजवयहिविचिवीते

चालकताई कृदिगर्दार्दतरुनाई ई बोलनिचित्वनिचलनिविसेषी निरविषयी।
 कौतुकउरलेषी १ करहै २ त ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 वानसुताकोलषियरतककुविपिरीतसुभाव कदाभयौके सोभयौकाकोअहै प्रो
 भाव चौपाई सपिनवचनसुनिसुभटससके आपसमेसवरहसतके १ ऊवाकोसुभा
 टायककाला निरवेपुरुषसंगककुहाला २ सपिनवचनसवसतिअतिमाने आपुस
 महलागेवतराने ३ यहकुलदू पनउपज्यौके से रविमहहायकलेकहिजेसे ४ अ
 सकहिद्वारपालभयभार जायवानपहवचनचारे ५ सोनयेभूयतिविनेहमारी कु
 लदूषनभयसुतातिहारी ६ परतजानिअरैगतिवाकी जानिनजायदेवगनिवाकी
 ७ करीद्वारकीअसरषवारीगयोनपक्षिहभोनमभारी ८ दोहा पेनजानिपरतोक
 कूकहाभयौयहनाथ सूरचंद्रमाहकहृतकौनताकोमाथ चौपाई सुनतवानठगि
 मोरहिगयऊ जथावानवे धितहियभयऊ १ चारवारपुनिवानविचारी सकलद्वार
 पनगिराउचारी २ मेरेअंतहपुरकोआयो कौनहलाहलकांमुषलायो ३ रहयानआ
 सत्रिभुवनमहेकोई मेरोभौनसकेजेजोई ४ असकहिकियोकोपपरचंडा लेकरस
 लमनहजमरुडा ५ चलोआसुअंतहपुरकाही लेदानवसहस्वसंगमाही ६ तहो
 ऊवाकीसपिनवालाई कहैयावचनअतिनासदेयाई ७ कहांसुताहैदेहवताई कार
 जकोनकरतिमनसाई ८ दोहा सषीकहोकरजेरिकेमनिमंदिरमहसोय नाथा
 तहांकछुदिननतेजाननपावेकोय ३ चौपाई सषीवचनसुनिकोपहिछाया कंसा
 भवनआसुचलिआयो १ कामकुवरकहैदेआजाई ताहकामनगयोलोभाई २ स्याम
 सरुपनेनअरविंदा आननकोटिलजावनचंद्रा ३ खंवेसुभगवाहैअतिपीन लसहि
 पीतपटनुगुलनवीन ४ कलकपोलश्रुतिकुंडलराजे अलकलटकितिनपरअति
 कुजि ५ खेलिरेहयारीसंगयांसा निरचतवहनहिपूजतिआसा ६ ऊपाकुचकुमुकु
 मतेरंजित लसतमालगलमेअलिगुजित ७ येकयानिऊषागलमाही येकयानि
 यासापलटाही ८ दोहा तहंअनिरु इ हियोनिरषिवानासुखलवान सबवीरना
 सौकहतमोअनिरुधरूपलोभान चौपाई हैनवालयहमारनलायक जदपिआ
 नीतिकरीदुषदायक १ मैसकिहौंनहिसखचलाई देषतयाहियेउरआई २ ता
 तेलाहिअनुमतिभटसेरी धरिलीजेवालककहंघेरी ३ वानासुरसासनसुनिवीरा
 धायचहदसितेरनधीरा ४ आवतनिरषिदानवनकाही उठिवैठ्यौअनिरुइतहो
 ही ५ लियोनिकारिपरिषयैकधाई द्वारदुतठाहोभोआई ६ मानहकालदंडको
 भोजा समरकरनआयोजमराजा ७ धायेधरनेहेतरनधीरा चहकिततेकारिसोर
 गभीरा ८ दोहा परिचभमावतवोरचहंधायौत्रीअनिरुइ दानवसंह हरिसकेन
 हीकेनसकेगतिरुइ ५ चौपाई जहजहअनिरुधेदोरतवागे तहंतहदानवकादख

१ जिमिसूकर घेरहि सुनजाई ताके धावत जाहि पराई २
 ३ करहु जपाय जायजेहि मारा ३ अवनहि धरि मिलायहु बालक
 ४ असकहि दानव सख प्रहारे परिघहि सौ अनिरुद्ध निवारे ५
 ६ जालिमजोर जुडसुह जाग्यो ई मुंडफूटिगेकाहुनकेरे
 ७ दूकदूक मुज भये घनेरे ७ रहिनसकेको कतह ठाढे भागि सकल समरेके गाढे
 ८ दोहा भागि गयेजे भौनतेतेई वचे प्रवीर डास्योवहु दानवनहनि दुत अनिरुध्वना
 ९ चौपाई दानव भागिवान पहंजाई सकल जुडकीष वरिजनाई १
 १० कौउभटपकरि सकेयानहि ताको २ परिघमारि मारि भटकेते
 ११ वचन २ ३ सुनतवान अतिसे दुषलायो

वानहि आवत निरषिकुमारा धायकियो सिरपरिघ प्रहारा ५
 स्योतहाही रहिन गई कल सुधितनमाही ई तव अनिरुद्धताहि गोहरायो येकहि
 घाउमाहमाहि आयो ७ सुन्यो प्रथमत्रे सोहमकाना वानासुरहे अतिवलवाना ८
 दोहा १ तवचन २ ३ नश ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

भुजंगस ७ चौपाई गुनि अनिरुद्धहि अतिवलरासी
 चलायदई विकराली धावत भई जुगुलतहं व्याली २
 कहिवारवंधे सवअंगा ३ गिस्यो भूमिमहकामकुमारा रहिनगयो तनमाहसम्हारा
 लियोउठायवानतेहि काही राथ्याकेदकोठरीमाही ५
 पाताकोटदयकमलदुतसूषा ई लाजलोडिवहुकियो विलापा मरनसरिसपायो
 संताया ७ ताहकोवानासुरजाई राथ्योयकेकाउरी घंघाई ८ दोहा
 दुहुनकेतहटिकायरपवार आपभवनको गवनकिंयदुपसुपुभोयकवार ८ इति
 श्रीमहराजावांधे सविस्त्वनाथसिंघात्मजसिद्धिश्चीमहाराजाधिराजश्री १९

समस्केधेदुइपठितमस्तरंगः ई २ ॥ ॥ दोहा इतेषि चित्ते पाहस्यो जवते अनिरुध
 काहि तवतेजदुवंसी रहे सोचतसवमनमाहि १ चौपाई जुरिजुरि अससवकरहि
 विचारा कहोगये प्रद्युम्नकुमारा १ कृष्णरामसात्यकिरनधीरा ४
 प्रवीरा २ उडवकृतवामाअकूरा औरहुसोव आदिवहुस्तरा ३ ७
 धारी सकलवेठितहोगिराजचोरी ४ महाराजप्रद्युम्नकुमारा ५
 पियारा ५ सोकहेगयोनजानहि कोई योकोउहस्योरूपवरजाई ई ताकोकेसोकर

लगेतहासचिवकोउजाहि २ चौपाई ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

मिटामें १ तववो लोवलदेवरिसाई द्यपोजकोऊरुगार्ई २ जोअनिरुद्धहिराषिहा
 गाई सोसिवविधिलोकहजदिहोई ३ तोलैअहैंतोहिंकरिघाता औरठोरकीकेति
 कवाता ४ मासअसाढहिकुवरदेगन्या अबआस्वनिखोनहिदरसान्यौ ५ इतनोजवा
 वोलेवलगार्ई तवआयेनारदमुनिराई ६ उठीसमानारदकहंदेधी सवकेउरभो
 मोदविसेधी ७ परपरवोलेमुनिराई जडवेंसीतुमवुद्धिगसाई ८ दोहा अनिरुध
 अँ सोलाडिलोअतिअनोषकुलमाहि ताकोचरतेहरनमोतुमजानहुकसनाहि
 ३ चौपाई वानासुरअतिसेवलवाना अनितपुरकोईसमहाना १ ताकीऊखा
 नामकुमारी सषीचित्रलेषातेहिं प्यारी २ हरिलैगईसाईअनिरुद्ध वानासुरकी
 न्हैयाअवरुद्ध ३ वानासुरकेभवनमभारी पर्योकेदअनिरुधधनुधारी ४ तुम्हेदि
 योव्रतांतसुनाई जोमनअवैकरहुवनाई ६ सिवरसहिअनितपुरभूरी जोजन
 सहसद्वादसेदूरी ५ असकहिसुरपुरगेमुनिराई रामकृष्णअनुरुधसुधिपाई ७
 संवसुभटनसोगिराजचारी अनितपुरकीकरौतयारी ८ दोहा सुनिसासनप्रभा
 कोतुरतसाजिसाजिनिजसेन आवतभेद्वारिहंखषिवखोलेवेन ४ कवितच
 चलाचलाकेचारुताकेसाजुढाकेअंगपरमप्रभाकेसोमजाकिरनवाकेहैं सरिस
 हवाकेसोहैविविधिकिताकेजातआसुनाकनाकेवहुधावतनुथाकेहैं भाषेरधुराज
 काठियांकेहैंउडाकेअतिगंठतपरकेदेतपगनभ्रभाकेहैं अँसेवाजीसंगजाके
 वीरवीररसद्धाकेअवैसासकीसोजासुविजैधराथाकेहैं १ राजेकसोकनककव
 चासिरकूंडसोहोनुगकरवालकटिपीठिढाकीदालसै कंधनतुनीरतीरपूरहैंगोभीर
 वेगकरमकोदंडउरमुक्तनकीमालहै मंदमंदगौनैमंदमंदचहुंवरहैंरेमंदमंद
 फेरैउरमालमुषलालहै विक्रमकरालसरसनुनपैसवकालवोकुराविसालअ
 वैसैनिजूकोलालहै २ कनककिरीटसीसजटितजवांहिरातत्रातचहुंवारचमकात
 दुतिवारोहैं हेमवनत्रानकटिसोहतकृपानवामपानिभेकमानवानदाहिनेमेधारोहैं
 चंचलतुरंगसषाचारिपोचसतसं गरनकेउमंगभरोस्यदनसावारोहैं रुक्मिणी
 दुलारोतीनोखोकनकोविजैवारोआवतप्रद्युम्नप्रानप्यारोयाहमारोहैं ३ भ्रभदि
 भ्रमंकेचंचलासेवैचमंकेटापधरनिधमंकेपौतुरंगयेकवारहैं मरकेअमंदमा
 रेजुद्धकेअनंदअँसेदृदवैगयंदनकेगादियेकठोरहैं अँडदारवोजदारसोहैंसि
 रदारसवैधारितरचारदालअतिवरजोरहैं सैनलैअथारअँसीसमरकठोरआ
 धेसूरकेकि सोरकेरो सारनकिसोरहैं ४ रथमेदुजानुवैठोछनेछनजातअँठो
 वीररसासंधुपठोवीरवरप्यागाहै कवंचकृपानिकूडकरत्रानधरिअंगजानपुरगो
 निगुनिमृडमुसंध्याताहै वीरताईवीरताईजोवनललाई मुषप्रगटजनाईसाजि
 सैनइतआताहै वीरसिरनाभगदनामजाकोआमजगवाकुरोवहादुरगोविंदजू

कोभाताहै ५ नैनचरुनारेउरलाउनकीमालधारेकीटकोसंवारैकटिजुगतर
वारहै उदितससीसोमुपमंजुमुसकानिसेहिमैनकरदारेमानोअंगसुकुमार
है परमरुवीलोअसवेलोहैनवेलोवीरपरमधमंड

नचतुरंगलैकेजीतनकोवानजंग आवतहैसूरसावकृष्णकोकुमारहै ६
दोहा दरसनाहितआयेरहेव्रजतिनंदसुजान

जान कवित्तसवैया सेतपोसाकाकेयेसिगरेकटिमेकसिनेईसुकामरीकोधौ
पानकेआसववैकरिभनचढेसकटानिमेवैलननाधे

अघातनकाहहियेमहे
नवाधे १ दोहा आईसवविधितेसजीसकलजाद्वीसेन वानभौनकेगौनकोनहि
समातउरवैन १ छंद

नगजचिह्नरतवाजिगनहिकरतरिकरिनदिकरतवेगचारी ३
नीरवरववरतहरवरतगर्वरतसीघ्रकारी

उद्धतवधतपीरधारी १ दोहा ६
जान अनिरुधहिततुरतहिकियेआनितपुरहिपयान १

जदुवंसिनकेरो रजजुडायरविमंडलधरो १ फहरिरहेतहविविधिनिसाना वाज
हिमारुवाजमहाना २ वारहिअसोहिनिदलभारी स्वजदुवंसीअति

३ अरतालिसहजारहैकोसू अरिपुरजावनपरतभरोसू ४ अससवभटमनकर
हिविचारा होतनकेसेहुकछुनिरधारा ५ जदुपतिजानिभटनकीसंका

तहविगतअतका ६ अगटिजोगमायातिहिकाला यहवेआनितपुरहिउताला
ननगरतहैलप्योविसाला उठतिचहुकितपावकज्वाला ७ दोहा धेरिलियोआ

नितपुरैरामकृष्णचहुंवार धरेभयेसेंगसेसुभटरहैपानतिलभरठोर चौपाई
नास्ततहकृष्णचलायो अनलप्रचंडहिआसुवुभ्यायो १

लावनलूटनलोपनलागे २ कनककोटजोरहौउतगा अनिपनिफेरिकियेतेहि
भंगा ३ पुनिगिराददीन्हदरवाजा रहैपोजोपुरकेप्रथमदराजा ४ आनितपुरकेप्रा

जादुधारे वानद्वारमहजादुपुकारे ५ जदुवंसीतुवपुरचढिआये अजनमारिपुनि
द्वारगिराये ६ अजनवचनसुनिवानरिसाई सासनदीन्हैपौसचिववोलाई ७ स्थाव

हुसैनसाजिदुतमेरी जदुवंसीलीन्हैपौपुरधरी ८ दोहा सुनिनिदेसअसुरेसकोस
चिवसाजिसवसेन वानद्वारत्यायितुरतभेसुद्धकेवैन १ चौपाई

निदलसाजे कटैपौवानवजवावतवाजे २ कोपितकैअसदियेनिदेसा ३
१११ १२ वानहेतसंकरभगवाना जदुवंसिनपैकियेपयाना ४
पहिरैगलिमुंडकीमाला ५ स्वामकारतिकचढेमयूर

गसिखसतत्रतिस्त्रा ईनंदी स्त्रचदिकेत्रिपुरारी धरे धनुषकरसरश्चतिभारी १ तहां
 जुनेहरिसंकरदोऊ चाहतनाहिपराजेकाऊ ८ दोहा कार्तिकेयसौकरतभोसंगरा
 कृष्णकुमार कृपकरनकुंभाडकियवलसंगजुद्धअपार २ चोपाई वानपुत्रच्यौ
 सावकुमारा वानासुरसात्यकीउदारा १ जदुवेसिनश्चरुश्चसुरनकेरो तुमुखजुद्ध
 तहंभयोघनेरो २ ब्रह्मादिकतहंसवेसुरेसा मुनिचारनगंधरवसिधेसा ३ चदेवि
 माननसाहितह्लासा आयेनभमहंखपनतामासा ४ तहंसारंगनाथदेकोरा भ
 योभयावनसोरकठोरा ५ भूतघतश्चरुगुखकनाना जातुधानंवेतालमहाना ६
 दौकिनिसांकिनिमहाजोगिनी कृष्णाडाश्चरुमातृभोगिनी ७ औरव्रह्मराप्तसहा
 पिसाना इनसंगगनपतितजतनराचा ८ दोहा येकवारसवसिमिटिकेकरिकेको
 पश्चपारधयेजदुपतिपरतुरतनादकरतविकरार ३ ऊदतोमर तहंहरितजीसरधा
 र जिनपरमतीषनधार दैगयोतहंश्चधियार सूभतनहांथपसार १ येकयेका
 पिसाचनपाहिं सरसहसलागतजाहिं भूभ्रमहिभूतमुखान गिरिउठहिंकोपिस
 हान २ कोउकरहिंश्चरतसोर नहिंचलतनेकहुजोर जेजाहिउडिहुश्चकास सरत
 हहंपहंचाहिंपास ३ तवभागिपुनिमहिंश्चाइ येकश्चादरहहिंलुकाई तवचाइंदो
 ऊकृदिरहिंजाहिंसरविधिजूट ४ कोहुकेगयेकटिमुंड कोउषंड भवहुकूंड सरा
 लगतभुजकटिजाहिं नभकेतुसरिसलवाहिं ५ जिनकेरहेवडसीस तिनकेलगे
 सरतीस जिनकेरहेदृगभूरि तगयेवाननपूर ६ जिनकेरहेवहुवाहुनेकदेसहि
 तसनाहु पदरहेजिनहिंहुजार तेभेविषंडश्चपार ७ जिनकेसरीरविसाल तेगयो
 कटिसमंताल जिनकेरहेवहुकेस तेरहेनहिंसिरलेस ८ कोउनासिकाभेहीना
 कोउभयेदंतविहीन कोउभूतभेविनश्चाठ कोउजरेसरलगिलोठ ९ चहुंवार
 सायकजाख थावतलसैंविकराल जहंभागिसिखगनजाहिं तहंकृष्णवानदेवा
 हिं १० कसभसपत्न्योरनमाहिं थसपसेपत्न्योसबकाहिं तवभयोहाहाकार रहि
 गयोकोहुनसंभार ११ तहंभगेभभरिपिसाच सहिसकेनहिंसरश्चाचं वहिचली
 आनितधार जुनिभयेलोथिपहार १२ रहिगयेतहंनहिंभूत क्खिपरहेदिसनश्चा
 कूत तवहूनसरभेवद परिगयेदिककरमद १३ निजदखविकलखषिदस दंतनद
 रतवतीस लेसुलपरमकराल थावतभयेतहिकाल १४ सरधारतजतयिनाक
 मनुनासकरतेनाकजदुपतिनिकटचलिंश्चासु कियसरनतमदसश्चासु १५
 सारंगकोटके रतिसिरवपिनाकहुघोर पूरितभयोचहुंवार भोसकखेदा
 वनभोर १६ दोहा संकरनंदीपेचदेमंडलकरहिंकेतेक इतदारुककरिचपल
 रथविरचतगतिनश्चनेक १ ऊदनराच कहंतरंगवेगभोश्चकासमेदेवातहं क
 हंसुवामदाहिनेश्चखातसेसोहातहंदोऊअवीरवानधारछोडिछाडिथावही दोक

विद्यासध्यावही १

स्वकोपवारिकेनेवारतो मुरारि हे तजे गिरी सपावका स्वच्युतिचंड धावतो
२ सोरठा तहां संभुच्युतिको पिलेत भये प्रमा

जीतनको अतिचापि जडुपतिपर छोडत भये १ छंद
जवही हरिहूत्रं हमास्त्रतस्योतवही दोऊजालअकासहि छायागई
१ लरिअस्त्रजमेतहं सांतभये हरिसंकरहुतवकोपकये सि
२ चहुं वोरमहादिगदा

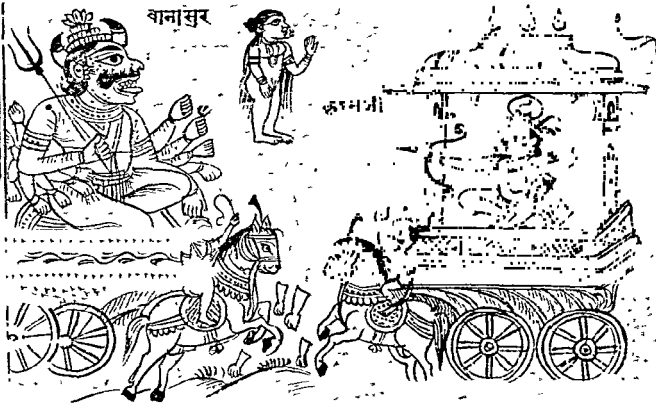
हमई वरुनालयछोडि मजा दईई संवकोअसजानिपरोतवही
नचहंअवही ३ इतरुसहवैस्त्रवअस्त्रसियो

विधिवोलहि वीरकहा करिहं ४

नसिपासुपतास्त्रगयोलनमे जदुनाथतहां अतिकोपहिके
अस्त्रहिचोपहिके ५ हरकोलपिछोडतभेतुरते
अस्त्रहिसंभुनआडि सके रहिजातभये रनमाहजके ६
नलगे तजिचापरहै ब्रषमाहठगे सिववाहनलै सिवभाजिगयो लपिसैनहिकोतुके
होतभयो ७ तवदारुकसैं जदुनाथकहैयो अवननकोदलवाचिरह्यो स्थलैवल
तैमधिसेनहिमे सुनिदारुकगोडुतचैनहिमे दोहा
कअसिमारि दामवकेदखकोदुतहिरीन्हैयो दोरिविदारि छंद इतै कर्तिकेयोहरीको
कुमारा जुरेजगमेसीसधे कोपभारा तजीवीरदोऊदुतेवान धारा कियो जगमेआ
सुहीअधकारा १ भयेमंडलाकारकोदंडदोऊ विजेकेविद्यासीनहेहीनकोऊ
वानप्रद्युम्नकेसंभुनंदा हरी पुत्रत्योहीनिवारैअमंदा २ दोऊगर्वेकायेदोऊकेगरी
जै दोऊचाहतेहेंदोऊकीपराजै दोऊवीरकेअननेसेदुआयो दोऊवीरकेपूवही
हवळायो ३ दोऊवीरकेजोमळ्हाईजमानी दोऊवीरनकोनहीसकमानी दोऊला
डिलेहेंपिताकेअनाथे दोऊजुइमेकुइहेंचितचोषे ४ सुदोऊदुहकोतहांताकिमारि
सुदोऊदुहकेसरेकाटिडारि कहेंदोरिदोऊजुरेजायनेरे कहवीरदोऊकरैजानफेरे
५ लसैंसीसदोहनकेकीटभारी रहीळायताकीचहुंघोउज्जारी दोऊरा
मिनीसेदमंकेप्रवीरा मूनकेठनकेदोहुंवीरतीरा ६ तहोजादवोआसुरोदुह
लासे लंषेजुइछोडेदोहकेतमासे रिषीसैंसुरेसोदुहकोसराहें
दुहंकीअहैंजानुपर्जतवाहें ७ दोऊवीरनेकोतहांनाहियाकि दोऊजुइसैंवाकरेवे
संवाके यहीभातिकोन्हैपादोऊजुइभारी दुहंकीपराजैपरेनानिहारी ८ दोहा कस
कुबरकोप्रवललपिसंभुकुवरअनप्राय लीन्ह्योसूलअमोचकररह्योभासरनळा
य सल्लेनेतगाहि भरतकरचहतचलावतमाहें अतिविचित्रविक्रमकियो

जदुपतिपुत्रतहोहि १ द्वेहजारसरकरपरमास्त्यो द्वेहजारसरभुजपरमास्त्यो १ ये
 कहजारसरमविमहं गाड्यो उभैकोटिसरसूखहिआड्यो २ तजिनसक्योसूलीतहं
 सूखा भयोहाथ्यमानहुनिरमूला ३ सूखगित्योकरतेकूटिघरनी भेअसकंदत्रथा
 रनकरनी ४ लग्योलेनधनुसंभुकुमारा तवंप्रद्युम्नतजोसरघारा ५ मूदिग्योसुरा
 दलकोनाथा सतसरहन्योमपूरहिमाथा ६ जवलोकादेसिवसुतवाना तवलौकि
 योमपूरपयाना ७ जाइमपूरदुस्त्योकैलासा रोकेरुक्योनगुनिअतित्रासा ८
 दोहा रुकुमिनिनंदनकीविजयलपिजदुवंसीवीर बहुसराहिजयजयकियो
 हरषितकेरनधीर ९ कूपकरनकुंभाडदोउवानसचिववलवान दलविचलतला
 पितुरतहोरनकहेकियेपयान ३ कूट महाप्रचंडचंडमुंडसेअषडवाजके घुमं
 डकेउमंडमभरउदंडमोजके करालकालरूपलालनेनचालवसहेविसालरता
 मुंडमालतालसेषलेसहो १ करैकठोरसोरदोरिदोरिचारिवोरहं अथोरवीरा
 भारहातजोरहअजोरहं लिथेत्रिसूखवज्रतूलहृत्तमारिधावहो अतूलसत्र
 प्रतिकूलफलसेउडावहो २ भगीजदूनसेनचेअचनेननमूदिके उकेनवेसनेनवे
 नजाहिसेलकूदिके विलोकियाहिनीससोकजातिवोरधामहे विसाकसोविसो
 कहेकहयोसुवेनरामहे ३ चलोचलादचंचलेरथेदुसहेजहां करैसंधारसेन
 कोमनासुकाहहेमहा विसोकसतलेचल्योतुरतहीतुरगने लथेकुंभाडकृपा
 कर्नरामकोरनगने ५ कठोरसोरकेअथोरसूखधारिधायके हनेत्रथासआ
 सुकेसुरामकोनरायके लगेविसोककेसुयकवाजिवेधियेकगे विसगिहे
 गित्योसोसूतवाजिभूमिदेंकगे ५ तहांसकोपमसूलीसुमसुखेहलैलिया तुरत
 कूटिजानतेमहानसोरकोकियो कुंभाडकोफसाइकेहलैतेषोविलेनभो सजोर
 तासुसीसमहिमुसलेसुदेतभो ६ भयोकूटकसीसअगचूरचूरकेगये कुंभाडके
 सरीकेरहाडुभूमिमुखे प्रकोपिकूपकर्नसुलरामकेदुतेहन्यो वैचैगोकेसहन
 देसअसहीसुषेभन्यो ७ लियोकूडाइसूखकोलगाइहाथहाथमे हन्योसुरामभ
 सलेप्रकोपितासुमाथमे लगेपथानजोदइसुरावज्रगुणदुदिगो घराधडाका
 दैगित्योदइसलकटुदिगो ८ दोहा कूपकर्नकुंभाडकोकीन्होवधवलराम वा
 नासुरकीसेनमेभस्योभीतिकोधाम १ चौपाई वानपुत्रअरुसोवकुमारा कियो
 जुद्धअतिघोरअपारा १ रथमंडलदोकभटकरहो वारवारसायकतनभरहो
 रदोकदुहेनताकिसरमारो देकदुहेनसुवाननेवार ३ दोहेनदोहेनसुररुतक
 रहो उठिउठिपुनिदोकभउलरहो ४ दोकधुजादुहेनकीकाटीदोकदोहेनकेरा
 यछांटी ५ दोकदोहेनहनेतुरगने दोकदुहेनधनुषकियभजन ६ देगलेचमो
 कृपानप्रवीरा दोरिभिररनमहरनधीरा ७ तहांसावकरिअतिचषलाई चालपु

भीरु चौपाई वानासुरमाखोवहुवाना
 छाद्रसायकिकोजाना १ सासकिहूतहसायकभुडा
 डा २ पुनिमाखोवानहिवहुवाना सिहनादपुनिकियोमहाना ३
 तपराजयदधी वानकियोउरसाकविसेषी ४
 कालसमीपमनहुजनत्रायो ५ भुजसतपंचचापसतपात्रा
 इतहसुकुदयकवारहिकाद्व्यो
 हरीहन्योसरफेरिहजारा रथसारथितुरंगदसिडारा ८ दोहा

वानासुर

कामजी

तपज

। रा २ ठादीभईरुसकेत्रागे
 वीरसचभागे ३ रुसाहुमुषनीचिकरिचीन्ह्यो भागुभागुतहहरिकहिरीन्ह्यो
 ४ यहअव कासवानतहपाई सदनलेनगयोपुरथाई ५
 समाजा तहथायोज्वरकोपितराजा ईतीनिसीसचरनहुहैतीना
 मासवेहीना ७ यदरोमतनकेसिरकेसा महाभयावनहैजहि

यौसनस्य कृष्णकेलावतदसहृदिसान स्त्रीनेषट्ठेन करभसममानहं कालमा
 हान १ चौपाई लषिज्वरकहंवलमोहहिपागे दोरिषरेभहरिकेआगे १ ताहिदो
 पिज्वरको पहिछा यौवलकेउरमहंभसमचलायो २ राषतिडिकिगेवलउरा
 लागी वलकेवदनज्वालज्वरलागी ३ वलतनतिडिकिमेरुकोभ्रगा ज्वरका
 भसमकियोदुतभंगा ४ इतैराम भनकछुलागे तिनकहंनिरषिकृष्णदुषा
 पागे ५ रामहिदोरिमिलेजदुराई तासुसकलज्वरतापनसाई ई पुनिवैलवज्वर
 उतपतिकीन्हैया सोसिषकेज्वरकहंदुषदीन्हैया ७ कहंभागिनहिंसिवज्वरवां।
 चो तयपितिहंलाकनमेनाचो ८ दोहा गिरोआइहरिसरनमहंआरतवचनपु
 कारि ताहिचाहिआरतहरनरक्षकरहुमुरारि १ ज्वरववाच चामरछंद जेअनता
 सक्तिजेपरससर्वआत्मजे जैविसुद्धज्ञानरूपकृष्णजैपरात्मजे जैतिविस्सृष्टिपाल
 नासहेतुब्रह्मजैप्रधाननाथसांतरूपषडदंभजे १ कालदेवकर्मजीवद्रव्यऔसुभा
 वहं धानंदेहकोविकारसृष्टिऔआभावहं मायआपहीकिहेदुतीयईस्वरोनहीं जा
 हिजैसनोकरोसुहावताहितैसहीं २ थारिकैअनेकरूपधर्मसेतुपालहू साधुदेववि
 प्रकैअनेकसनुपालहू भूमिभारहारहेतजन्मनाथहेयहू आपकेप्रपन्नकानहो
 तसोकनेकहू ३ ताहिचाहिनाथमोंहिदीनेकोवंचादये उग्ररावरोज्वरैहमेदहैमहा।
 दये जीवकोतवैलौतापजौलौआपकेनहीं कैगयोतुम्हारजानताहिसोकहैकही ४ दो
 हा मैसरनागतमेपरोहेवसुदवकिसोर जारतमोहियहिठोरमेसीज्वरयहतो
 र १ चौपाई यहिविधितेज्वरुअस्तुतिकीनी कृष्णचरनमहंनिजमतिदीनी १ तवप्र
 सनहैकह्योमुरारी अचतोपरमैरुपाहसारी २ मेरोज्वरतोहिदुषनहिदेहै औरहकहं।
 भीतिनहिपहै ३ यहमेरोतेरोसंवादा गैहैजोसंजुतअहलादा ४ ताकोतोरिभी।
 तिनहिहोई अैसेजानिलेइसवकोई ५ सुनिहरिवचनमोदज्वरपाई गयोआप
 नेअेनसिथाई ई वानासुरवदिरथधनुधारी आयोकरनजुइपुनिभारी ७ स

४१३

का ५१

का ११

१

काद्योचक्रकरतवहुफरे १

१५५५

२. भारतजानिवानकहईसा

अस्तुतिकरनलगेकरजोरी ४ रुईववाच

वेदहुगतिनहिज्ञानतुम्हारी ५

आननअनलरेतहैवारी ७

अहंकारस्यतिमोकहैवरना ८ दोहा

क. बुधिविरचिहियधर्महैमेद्रप्रजापतिवैस १

सवलोकाहैप्रभुतुमहितेयहवेदकरतञ्चारहै

दिसुपुरुषतुमतेसमअधिककोउहेनही १ वयुसुदस्वयंप्रकासहैअनिहेतुई

तहिहमसाचनीयसदागुने ३ प्रियईसतुमहिजोकोडिऔरनप्रैमरसमनमेचयो

औरजेविनआसहै तेपानप्यारेनाथतुम्हरेसकलविधितेदासहै ४ दोहा

तपतिपालनहरनहेतुतुमहिहैनाथ इष्टदेवमेरेतुमहिंसांतसुददसुषगाथ १३

गदातातुमयेकहीअहेनकोईआन हमसंसारउधाराहिततुमहिंभजेभगवान २

चौपाई यहवानासुरदासहमार असुरनाथवलिकेरकुमार १५

मुरारी करीछपाइह्लादहिभारी २ तैसहिअवहृपाणिधाना करहृपायहि

परमावाना ३ अजरअमरयाकिभुजचारी हैहिनाथलहिछपातिहारी ४

भयदानमेदीन्हैयो अपनोदासगानिमेंलीन्हैयो ५ याकोवधनहिकरहुमुरारी

वहअवतोवातहमारी ६ अस्कहिहवहविधिअस्तुतिगाई

७ तवबोलेहंसिछपाणिधाना सुनहुवचनमेरेईसानी ८ दोहा

तैसैअहेहजार अभयदानहोहेदियोदसरनाहिविचार १ चौपाई

याकोजीतिसकिहिनहिकोई १ प्रह्लादाहिमेदियवरअसौ

रिहौनहिकेसौ २ याकेगर्वनसावनहेत्

हहितसंघारा रहेजौनअतिभूकरभारा ४ चोरिभुजारहैयहिकेरे

मरघनेरे ५ आपपारषटयहमुषिहोई याकोभीतिकरिहिनहिंकोई ई जवहरि
 अभयदानअसरीन्होयो वानासुरधनामतवकीन्होयो ७ अनिरुधकषारथहिबहा
 ई ल्यायोहरिदिगआसुलेवाई ८ रोहा वेदनकरिकेलासगेवानासुरखलवाना॥
 अनिरुद्धहिइतपादेकेजदुवसीहरषाने १ चौपाई रंपतिकोतहेकरिसिगारा दो
 अनितपुरमदिनगारा १ मागिविदासंकरतेनाथा इलहिनिदूलहलेनिजसा
 था २ लेसिगरीसेनासुषकाई चबेद्वारिकेतवजदुराई ३ जदुनगरीनिकदुहा
 जवआये उग्रसेनतवषवरीहियाये ४ द्वारद्वारवहुधुजावंधाये तोरलतेसंजो
 तकरवाये ५ द्वारावतीसकलविधिसाजी कनककलसकी सोहहिंराजी ई गलि
 नवजारगुलावसिचाये थलथलकदलीषभगडाये ७ साजिनगरयहिविधिना
 राई विविधिभातिवाजनवजवाई ८ रोहा उग्रसेनगवनतभयेलेनकृष्णअग
 वान संगस्वस्तयनपठहिदुजपुरवासीसुषमान १ लेअगवानीकृष्णकील्यायेमह
 लमभार कृष्णअरुअनिरुद्धकोराघोरतनअगार २ कृष्णविजयसंकरसमरजोसभिये
 परभात तासुपराजयहोतिनहिंयावतमोदअघात ३ इतिश्रीभागवतेमहापुरानेर
 समस्कंधेउतरार्धेश्रीमहाराजावीध्वेसविस्वनाथसिंहात्मजसिंहिश्रीमहाराजा
 धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरकृष्णचंद्रकपापात्राधिकारिरधुराजसिंहजुदे
 वकृतोअनिरुद्धअनिधौत्रिषष्ठितमस्तरंगः ई ३ ॥ :: ॥ सुकोवाच रोहा येकसमेज
 दुनायकेप्रद्युम्नादिकुमार काननमेसवसुसमिटिकेखेखनगयेसिकार चौपाई बहुता
 काललगिषलिसिकारा भयेत्रिषिततहेसकलकुमारा १ गदुप्रद्युम्नसोवधनुथा १
 री चारुदेस्ततिमिविपिनिविहारी २ खोजनलगेजसासैधाई तहोकूपदकपस्योदेवाई
 ३ पानकरनजलतहोसिधारे पैनकूपमैनीरनिहार ४ खेकूपमैयकककलासा से
 लसरिसतनपरमंत्रकासा ५ निरषिताहिविसमितमनमाही करिकेकपाकुमा
 रतहोही ई ताहिनिकारनकिरीउपाई चामसूतरसरानिभगाई ७ वांधितासुक
 मरमेडोरी ८ चवनलगेसकलवरजारी ८ रोहा पैनसकेवेहिअचिकोउतवसवा
 रहेलजाय पुनिजदुपतिसोकहतमेसबहवालपुरजाय चौपाई तहोतुरतजदु
 नायदुआये सबजदुवसिनसंगलेवाये १ ककलासहिलषिवामहिहाया विनप

यासत्रैचौजदुनाथा २ भगवतकरपरसतेतेहिकाला खूत्रौसरटरूपविकराला ३
 तपतकनकसमचारुसरीरा जगमगभूषनअनुपमचीरा ४
 निकेतू जदुकुलजननजनामनेहेतू ५ हेतुमकौनकहोवडभागे
 मनलागे ६ कौनकर्मसोयहतनपायो कारनकौनकूपमहत्रायो ७
 यकहनेकेलायक अपनीदसामहादुषदायक ८ सुकौवाच
 हिंभातिजवतवहरिपदसिरनाय जोरिपानिवोल्योपुरुषअतिअनंदउरखाय २
 नृगोवाच चोपाई हमहैचपदश्वाकुकुमारा अहेनाथनृगनामहमारा १
 नकथाश्रवनमे यल्लोहायजोनामश्रवनमे २ छियेआपतेहेककुनाही
 मीहोसवमाही ३

प्रनकाही ६ तरुनीसीलेमतीपैवारी कच्छनजुतकपिलामनहारी ७ रूपवर्त
 सुहावनि देषतहीमनुसुषउपजामनि ८ दोहा
 मढाय न्यायसहितलीन्हो जिन्हैवसनमाखपहिराय ३ चोपाई
 काही धर्ममानजेरहैसदाही १
 वी २ जुवाउदारआपकेदासा
 गजवाजी दासिनजुतकंपनकीराजी ४ भूषनवसनरतनतिलरूपा
 अवासअनूपा ५ सज्जारथआदिकवहुदाना
 एतडागवागवनवायो निर्जलमगपौसरकरायो ७ येकसमैकेऊदुजकेरी गऊहेरानि
 मिलीनहिहेरी ८ दोहा मेरेगोवनमहमिलीगोपनचीन्हैयागाइ
 दीन्हैयादानकराय ४ चोपाई जवमेगऊदुजैदेडारी जासुगायसोआपनिहारी १
 कहैयाविप्रसोयहहैमेरी
 विप्ररारिअसकहिरोउकीन्ही ३ लरतलरतमेरेदिगआये निजनिजदोउब्रताते
 सुनाये ४ सुनिकैमोहिभयोभ्रमभीरी तासोमेअसगिराउचारी ५ विप्रगरूस
 तिअहेनुम्हारी मेधोषमेयहदेडारी ६ लक्षगऊहमसोदुजलीज
 हिकीजि ७ तववोल्योवहदुजमुहियाही लैहोसोईलाषमेनाही दोहा
 जाकेदियातासोकह्योवभ्राय आपहिखीजिलाषगारजिअवयहजाय ५ चोपाई
 सोकदुजमासनअसमाया लैहोसोईनलैहोबायो १
 हुविप्रदोउविनतीमारी २
 ३ पैरोऊदुजमान्योनाहीदोऊल्लोडिगेनिजंगहमाही ४ कळुकैकालमहपुनिजद
 वीर कूटिगयोतहैमोरसरीरा ५ लैगेजमकेदूतजमाखे ५
 ताले ६ अथमयापकीपुन्यभोगिहो भूपतिअवतुमदहंजोगिहो ७

नकरत्र्यता पैपापहककुभयोतुरता ८ दोहा तवमैजमसौ असकह्यौ प्रथमभो।
गिहोपाप तवजमभाथोगिरहुमहिहोहसरटजुतताप ६ चौपाई तवमैकैकका।
सासमहाना गिहोअंधकूपहिजुतग्याना १ आपत्रसादषवरिनहिमुसी मेरीभा
गजायनहिदली २ रह्योकूपमहसोभलभयऊ आपदरसभोकहंपमुदयऊ
३ दिव्यदिष्टिजोगिस्वरजाही देखैअपनेदरदरदरदर ४ यावतजासुदरसग
तिहोती सीचुभीतिनहिहोतिउदोती ५ सोभैरेइगगोचरकेस होतभयत्रिभुव
नपतित्रैसे ६ देवदेवजगदीसगोविंदा नरदरदरदरदरदर ७ द्विषीकेस
८ रवोतमस्यामी जगनेवासजगअंतरजामी ८ दोहा मोहिविदाअवकीजियेदेहु
देवगतिनाथ रह्यौकौनहुंजोनिमेलह्यौ आपजनसाथ ८ दोहा जयजगसिरजा
कसक्तिवहुपरब्रम्हजदुनाथ वासुदेवजयजोगपतिमोहिअवकियोसनार्थ ८
चौपाई असकहिदेप्रदक्षिनानाथे वारवारप्रभुपदधरिमाथे १ सवकेदेषतच
ह्यैविमाना मागिविदानृपकियोपयाना २ श्रीब्रम्हन्नेदेवधरमात्मा देवकिनेदा
रुस्तपरमात्मा ३ जदुवसिनकोलगेसिषावन वोलेवचनमंजु सुषळावन ४ अग्नि
हुअधिकतेजजोधारे तहिहोहहहहहहहहहनिहारे ५ तोअभिमानिभूपनकाही
किमिब्रम्हस्वपचैजगमाही ६ नाहिहलाहलहमविषमनि जासुउपायअनेकवो
षाने ७ हेब्रम्हस्वहलाहलसावो जाकोजतनविरचिनरावो ८ दोहा जोविषया।
वैसोदमरैआगीसखिलवुभाय धायपहब्रम्हस्वकेजरामूलतेजाय चौपाई जो
ब्रम्हस्वषायविनजाने तीनपुस्ततेहिगुनेहुनसने १ जोब्रम्हस्वषायवरजोरी नरक
परैदसदसदोहोती २ भूपराजमदधनमदधन आपननासगुनतनहितेनर
३ जोब्रम्हस्वलेनकेनेदू रव्यामनहुतेनकनिकेतू ४ ब्रम्हवृतिजेहरेनरेसा तातेदुजकु
लभयोकलेसा ५ तेविघ्ननेरोदनकनिजेतेकनधरनीकेभीनि ६ तेतनेवरषनकुं।
भीयाके पचहिभूपतेअतिदुषळाके ७ अघनीदतअरदतपरई विघ्नवृतिजोहरतो
भाई ८ दोहा वर्षसोसाठिहजारभरिविष्ठाकोकमिहोय पुनिनिरजलकेदेसमैहा।
तसपहठिसाय ११ चौपाई इजधनलेनकरैजोचाहा तासुराजकुटेनरनाहा १ हरि
ब्रम्हस्वधरैजोगेह होतपरजेनहिसदेहु २ दुजधनहोयनकवहुहमारै सुनहुसवो
जदुवसकुमारै ३ करैजोविष्ठाकेजुअपरधा कुनीतासुकरैनाहिवा था ४ जोमारैगा
रीवहुदेवै कुनीतासुचरनहीसवै ५ दुजकहंजसमेकरैपनामा तैसेतुमहकरहुसवा
जामा ६ जोमससासननहिवितलेहै समकरअवसिरुंडसोपैहै ७ विनजानेहुजो
दुजधनलेतो नरकपरैपरिवारसमेतो ८ दोहा विनजानेजिमिलेतभेनृगनरेसदु
जगाय लक्षवर्षसासरदहैरहकूपमहआय १ जदुवसिनकोरुखअससा।
सनसुषदसुनाय जगयामननिजमैदिरहिगवनकियेहरषाय १३ इतिश्रीमत्पारा

६४ ॥ ३ ॥

१ चौपाई जव अणिये गो कुलवल राई

खेन गयवलको अणुआई २

मातुपितावहृदिन महनिरपे

४ नरजसोदहृ आसिषदीने रह्यो नतन समहार सुषमनि पूत

५ रामहि सिया अकवेठाई ई पुनि आसिषदिय पित अरुमाई

७ गोपी खाल सबै जुरि आये

चौपाई नरगोदते उठि वल राई गये कात मह सपन खेवाई १

३ गदगद गरो कहै सुदुवानी

४ हौवा धव सवकु सखह मारे जदुव सीहम कह अतिप्यारे ५ अवंतो भये पुत्र अरु नारी ॥

रुहकवह सुधिनाथ हमारी ई संग सपन लै करिवरजारी करतरहे माषनकी चारी

७ तासु सुरतितुमको अणुभूली अवंतो भूपति भये अदली ८ दोहा

भयो जदुकुल कियो उधार रियुन जीतिहनि अणुकरुह द्वा रावती विहार २ चौपाई

हासकल गोपी जुरिआई रामहिनिरपि परम सुषपाई

लागी रामरुष्म अणुरागहियागी २ कहौरामहे कु सखकनहाई

छोडाई ३ पुरनारिन सौकी न्ही घीती छोडि दियो निजकुलकी रीती ४

सोमतिकेरी करहि सुरतिमाधव मनहेरी ५ सपन सुरतिकहुं करहि कनहाई

के संगवन गायन राई ई कवहुं जसोमाति देषन अहे

७ सुरतिकरहि कवहुं जदुगई गोपिनकी अतिसे सेवकाई ८ दोहा जाहि खिये जननी

जनक भ्रात ससुर अरु सासु सुजन परमदुःख जत जेहम सव विनहि प्रयासु

असाहमहि छोडि निरसाहो भयो जाय पुरनारिन छोहा १ असेकपटी चंचलकेरो कि

निमानहि विस्वासघनेरो २ कान्हकत घ्रीहे जगजाहिर

असेमोहनतेकेहि रीती करीचतुरि पुरनारिन घीती ४

सववेरहै सोभानी ५ तासु मंदसुसक्यानि सुहावनि देपतही सवसुरति मुखावनि

ई पुरनारी ताही कौजेके मोहि गई मनसिजवसकेके ७ कहारुष्मकी कथावखा

ई कहिये चारकथामनभाई ८ दोहा कालकटतजे सेवुनैतिमिहमारुजात

हेवरोवरदहनपैदुष सुषभेदजनात २ चौपाई असकहिकु धमतकनि अरुवोलनि ॥
 विहसनि कुंजकुंजकोडोलनि १ प्रेमसहितमिलवोदुत धाई कहुं प्रगटवकहुंर
 हवसुकाई २ येसवसुधिकरिकैठजनारी रोदनकरनसगीसुकुमारी ३ तिना
 कोरोदनकरतनिहारी कहिकेरामसेदेसमुसारी ४ बहुविधिगोपिनकहेसमु
 भूयो कृष्णवियोगहिसेकमिटायो ५ तहाराममधुमाधवमासा वजमेकरत
 भयेसुषवासा ईजानिमनोरथगोपिनकेरो तेसहिपूरनचंदहिहेरो ७ रासका
 रनमनकियवलरामा देषिसुषदरजनीअभिरासा ८ दोहा सषिनसंगलेरा
 मरुदह १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 कालिंदीकेपुलिनमेविरचतभयेविहार ३ चौपाई
 सीतलमंदसुगंधसमीरा बहुतभयोजमुनाकेतीरा १ तहोसधनकुंजनमेरा
 मा २ वरुनवारूनीसुरापठाई ब्रह्मनब्रह्मनधारव
 हाई ३ तामुसुगंधसकलवनकाई लहिसौरामजुवतिजुतजाई ४ गोपिनसहि
 तकियोवलपाना करनलगेपुनिहिलिमिलिगाना ५ रामचरित्रगोपिकागावै ॥
 मंददह १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 मंदमदनाचहिरतिरावे नृत्यभेदयेकोनहिवाचे
 ७ भूमतभुकतभरभकिकहुंभाकत उभकितभकिकभपिभपिद्रगावाकत ८
 दोहा दूटिमालआधीगलेकुंडलहेयककान वैजेतीवनमालहूदूटतकुसुमफा
 रान ४ चौपाई घूमहिमतनेनअरुनारै रुकतरुकतमुषवचनउचारे १ कहुंक
 हूराममंदसुसकाई लेहिसषिनमुषमुषेलगाई २ नीलवसनसेदरतनराजे रा
 सकरहिलैसषिनसमाजे ३ रामवदनअमविंदुमुहाये मनुमधुविंदुजलजमह
 छाये ४ जुवतिनजूथजोरितहवैठे मानहसुषसागरमहयेठे ५ करनचह्योव
 लवारिविहारा जमुनातकिअसवचनउचारा ईजमुनामेरेदिगदुतआवैमो
 कोसीतलजलनहवावै ७ जमुनाकियोवचननहिकाना मनहुरामकहमदवसा
 जाना ८ दोहा कालिंदीआईनहीतवकोपितवलराय सवसषियनकोदेषतैहल
 कोदियोवढाय ५ चौपाई जमुनाधारमदहलघोरा देतभयोवसुदेवकिसारा १
 दक्षिनकरसोकरितहेजोरा षचिलियोजमुनहिनिजवोरा २ केगेवंककोसजुगा
 धारा सुरमुनिसकलअचर्जविचारा ३ जहोरामतहेआयोनीरा रासभूमिहेगो
 अतितीरा ४ पुनिवोखेवलदेवरिसाई मलतोहिमेपस्योजनाई ५ आईतंनहि
 निकटवोलाये ताकोफलअवदेहुदेशाय ईहलसोधारअचियहतेरी करि
 देहोसतटुकनदेरी ७ जबजडुपतिजमुनहिंडेरवायो तवकालिंदीउरभयल्लयो
 ८ दोहा चकितकैधरिसनुजतनपरीरामपगआय परमदीनताकेवचनवल
 कहदियोसुनाय चौपाई रामरामहेमहावांहवल जानिहैनहिनुसहारविकमभ
 ल १ जोसुयेकफनकेयेकदेसा धरीरहति यहधरनिहमेसा २ परमप्रभाव

मत्तसरिसतुमकोपहिचान्यौ सोअपराधकूमहं प्रभुसोरा कौंदि
 देहरोहिनीकिसोरा ४ तबछेदेहुजमुनहिवलवीरा
 ५ पुनिलेसधिनसंगवलराई जलविहारकीन्होसुषछाई ६ जिमिसुरसरमहं
 मत्तमतेगा विहरत्तलैकरेनुगनसंगा ७ यहिविधिकरिजलविविधिधिहारा
 ८ दोहा

चौपाई

१ लेप्योअंगनमेआारागा
 २ जसुमाअवलोटेटेघाती सूचनकरतरामवलजाती ३ यहिवि
 हिसुषछावन रजनीमहंसजनीमनभावन
 ४ रामवदनअभिरामनिहारी हंसनिमांधुर
 निष्पारी ६ मोहिगंदीसिंगरीतहंगोपी औरनिहारनभईनचोपी ७
 जानिवलराई आयेनदभवनसुषछाई ८ दोहा यहिविधिनी

६५ ॥ :: ॥ सुकौवाच दोहा

सूनजानिद्वारावती यौडुककिययहकह चोपाई तेहोस
 यौडुकवैठरह्यौधनुधारी १
 सा यहिरिलियोवैजतीमाला २

उरदगायभृगुलतावनाई ५ कांठहिकेहिभुजावनाई लियो

६ दारुहिकोरचि गरुलविहंगा

आपननारिअकवैठाई ८ दोहा यककरमेक

यककररचितसुदरसनेतिमिसारेगकेरद

निजदासनकह असकहिराथो वासुदेवमाकहंनितभाषो १

रिताहिचहवोरा जयहरिजयहरिछावहिसोरा कनकसिंघासनमृदिसमा

तापरवैठ्योयौडुकराजा अकहिलियेआपनीदारै १५१ १५ १५

हारै ४ चामरचारुवलैचहवोरा

६ तुमहोजगकअंतरजामी

७ वासुदेवतुमहोसतिअहह जगमंगलहितनितइतरहहू ८॥

कादया १५

सरनहंमन्त्राय ३ चौपाई तववोल्पोपौडुकमुसकाई संवपैमेरीरूपामहाई १ पैतवप्री।
 तिप्रतीतिविलोकी करिहौतुमकहंआसुअसोकी २ जोकोऊआवतसरनहमारे तकि
 पुनिनहिरहृतषभारे ३ वासुदेवमाहिरच्योविधाता मोसमाननहिकोउविष्वाता ४
 हरिमेयह धरनीकरभारा पुनिजहौआपनेअगरा ५ संवजीवेनकोहितमैआकां।
 करिकारजनिजलोकसिधौक ई पौडुकवचनसुनसरदारा पांनिजोरियहिमांतिउ।
 चार ७ धनिधनिहोखस्त्रीनारायण दीननपैअतिरूपापरायण ८ दोहा पैयका
 संकाहेतिप्रभुदुषदेतीजियकीहि नामरावरोथारिकोवसतद्वारिकामाहि चौपाई
 वोल्पोपौडुकसुनिभटवांनी जोतुमकहैपैलियोहंमजानी १ अहेप्रथमकोजोतिअ।
 हीरा दृजमेवसतरहैयाभयभीरा २ वनवनगायवरावतबहेऊ अवकछुदिनतेककु
 धनसहेऊ ३ तवतेगर्वनजातसमारो मेरोरूपगोपवहधारे वहुगरुडचढिवागतह
 तो संषचक्रमेरेसमगहतो ५ ततेअहंअहंरह्यहमारी सारिचकतेहिदेउविदारी
 ई तववोलेतेहिभठधनुधारी सुनहुनायकछुविनयहमारी ७ कूमहुगोपकरय
 हअपराधा भूठसोचगुनिकीजियवाधा ८ दोहा वृक्षहुताकेकर्मसवप्रथमहि।
 दूतपठाय जोकीन्हेअपराधसतितौहठिमारोजाय चौपाई आपवेरकरिहेजोकोई
 ताकोनासआपतेहोई १ सुनियौडुकसुभटनकीवांनी खियोवालिदतहिअभिमानी
 २ कह्यौदूतसोअससमुभाई वेगिहिजाउद्वारिकहिंधाई ३ कह्यौगोपसाअसम
 सवानी मेरोरूपधरोअभिमानी ४ नकलकियेअवनहिकलपैई कुलजुतसका
 लविकलहठिदेहे ५ यहिंविधिअरहुकह्योवुभाई दियोदूतकहंदुतैपडाई ई गयो
 दूतद्वारिकामभारी जायजादवीसभानिहारी ७ सिंहासनमनिजटितविसाला ता
 परवैठेकृष्णरुपाला ८ दोहा दृजदिअसिंधासनेउरगसेनमहराज सासुकिप्रयुआ।
 दिसववैठेसहितसमाज चौपाई द्वारपालहरिदिंगलेअयो कह्यौपौडुकोयाहिपठा
 यो १ हरिकहदूतवचनउअरहू कोमलकठिनकहृतनहिडरहू २ सुनतेदूतजोरिजु
 गहोथा वोल्पोवचननायपदमाया ३ मोकहंपौडुकेराजपठायो राजसंदेसकहना
 कछुआयो वासुदेवमोहिरच्योविधाता मोसमदूजानाहिंदेधाता ५ मेसवभूतनको।
 हितकारी संवअवतारनकोअवतारी ई मेहीहोसवजगकोकरता मेहीपालकअरु
 सधरता ७ पैअसकाननपर्योसुनाई वृहचहहुमम सरिसवडाई ८ दोहा मेरेस
 मरविचारिभुजममसमगरुलवनाइ तुमहुवागतजगतमहुवासुदेवकहवाइ।।
 चौपाई जोयहभूठहोयसवभांती गौवैठोकरिसीतलछाती १ जोकदाचिसतिकै।
 वहगोपू करैरूपममधारनचोपू २ विगारिजईतौसवविधिताको रहीनरुपरेषका
 छुवाको ३ ईसविमुषकोउसुषनहिपावे ईसदासकैसवसुषछुवे ४ सासनसुनत
 तजेममरुषा सरनहंतकूदतकतकूपा ५ अहेसदाकीरितिहमारी छमाकरहियका।

१. १. ईतातेचक्रादिकहथियारा घोषेमाहगोपजोधारा ७ सा
 तत्रार्द्र मोहिंसौपिगिरिहंसिरनाई ८ तै तिरु
 नातेगोपहिसकुलभेदेहोसपुरजराय सुकौवाच १०
 सभामहिजदुवरसवैविहंसेविपुलठदाय चौपाई ११
 वानी याहिआजुलोहंमनहिंजोनी १ कहांवसतहेकौननरेसा
 १ जदुवसीपुनिअतिसेमाषे तिनहिनिवारतजदुपतिभाषे ३
 हंमहंगोपनकछुसंदेह ४ हमजेधारेअस्त्रतिहारे
 ५ आयआपकेनिकटविसेषी देहेंछोडिअस्त्रसवलेषी ६
 सोहंभदेहेंतुमाहिदेघाई ७ असहिदूतजायकहिरीजे
 इतकीजे ८ दोहा नायमाथ्यजदुनाथकोगयोदतनिजदेस
 १ चौपाई सुनियौडुकवोसोमुसकाई १
 १ इतेद्वारिकामहेगिरधारी कासीगमनहिंकरीतयारी २
 ला कह्योलयावहुजानविसाला ३ दारुकसाजितुरतहीसंदन
 दुनदन ४ हरिहुक्रीटकवचहतनुधारे लियेअनूपमनिजहथियारे ५
 जवरथमहनाथा तुरतहितवहिंजोरिजुगहाथा ६ सात्यकिअरुप्रथुमुप्रवीरा
 औरहुसवजदुवररनधीरा ७ कहतभयभरिजुहुउमगा ८
 दोहा तवजदुपतितिनजदुनसोवोलतभेमुसकाये

२ चौपाई यहयोडुककोनिरवलमानो

नो १ यकश्रगालपरवहुमृगराजा मारनधावतलागतलाजा २
 म्रकहअसे हमतोचलवरहवनहिकेसे ३
 वैठेनारिनिहारे तववोलेजदुपतिमुसकाई सुनहुपुत्रसात्यकिपियभाई ५
 वनसगरनभारी धोभागधपरकरीतयारी ६ थोदिगपालनजीतनजावे
 नसाराखिदोवे ७ कौनकठिनधोहैवतकामा जातेचलहुसवैवल घामा ८ दोहा यह
 लघुपौडुककेलियेवचितनजावतुम्हार वलरामहुंनहिंताहितेताकहुनगरहमार
 पाई तवसात्यकिवोसोधनुधारी करहुनाथतेविदाहमारी १ मारिदुष्टकहमेइतबै
 हों आपरुपातेसुजसवदेहो २ तववोलेहंसिरमानिवासा
 सा ३ पैपुडुकयकमोहिवालायो ततिनिजगमनवचितलायो ४
 कहनाथा हाकेहरथकोउलेहुनसाथा ५ सुनिदारुकहरिवचनसुहाये ६
 पानिलुआये ६ उडेअकासअकासतुरंगा धरधरघोपभयोपकसगा ७ अतिआतु
 रकासिकहंआये पौडुकपहंसारुकहिपठायि ८ दोहा ९
 तभयेइनिवेन तवदिगअस्त्रनतजनकोआयेकरुनाअने ४ चौपाई सुनियौडुक

कियकोपत्रपारा वजवायोजुधहेननगारा ५ द्वैत्रशोहिनिलैसंगमाही पौंडुकच
 लोकुपितरनकाही २ तासुमित्रजोकासिनरेसा येकअशोहिनिलैदल्लवेसा ३ पौंड
 कसंगचल्योअतिकोपी जदुपतिकोमारनचितवापीध दा रूकआचकह्योहरिपाही
 पौंडुकआवतहेजुधकाही ५ त्रैत्रशोहिनिलैकहसाजे विविधिभातिवजवावता
 वजि ६ कदेनगरतेदोउमहिपाला मानहुमिलनजातहेकाला ७ निरयोपौंडुकका
 हंसुरारी आवतचल्येनकलनिजधारी ८ दोहा संवचक्रसरसिजगदासोहतउरव
 नमाल श्रीवत्सादिकचिन्हसवमनिकोस्तुमहुविसाल ५ चौपाई जुगविधिकतजु
 गदारुहिकेरे चारिवाहुजुतअस्त्रघनेरे १ स्यासंगपीतावरधार गरुडकाठकोरा
 ह्योसवारे २ तेसाहगरुड थुजाफहरती कुंडलकीटप्रभादरसाती ३ इमिपौंडुकक
 हलषिजदुवाई देरुमालमुषहसेठवाई ४ जैसेभांडस्वांगकारिआवे तैसोपौंडुकसजो
 सोहावे ५ हसतनिरषिजदुपतिकहराजा दीन्ह्योआयसुसभनसमाजो ६ धावहुधाव
 हुसवेप्रवीरा वचिनजायअवभागिअहीरा ७ सुनतसुभटथायेयकवारा जदुपति
 परदारहथियारा ८ दोहा सूखपरिघतोमरगदासक्तिरिष्टिअसिप्रास पट्टिसआ
 रुवानहुविपुलछायगयआकास ६ ऊद जदुवेसभूषनवानतीषनसमरभीषनले
 तमे सरधारकोडिअपाररनअधियारकरिदुतदेतमे जवाजिस्वदनषंडषडनमुंड
 भुंडवडातहे कहुगदाचकहुचक्रवक्रहुजनतचखपातहे १ पुनिकह्योदारुकसोह
 रषिहरिकरिसुचंचलस्यदने लेचलहुआसुप्रकासुकरिजहेघरेसचुनददने सु
 निनायवचननिकरतरचननिलैचल्योरथसूतहे कहुसुरलअतिकहुतरलधावा
 तमनहुविनतापूतहे २ सारंगकोटकोरसारअथारभोतेहिठोरहे चहुवोरखानक
 रोरभारतसरसारिकिसारहे वहिचलीअनितसरिततहेधावतपिसाचवेतासा
 हे कालीलियेकरषगषप्यरभावतीतेहिकालहे ३ कहुकककाकसिगालअतिवि
 करालभक्षहिमासको करिपानरुधिरअधानअतिपायमहानहुलासको कहुष
 उषंडवितुड सुडअषंडहैवरषंडिते कहुरुंडकेअरुमुंडकेवहुभुंडवसुधामंडि
 ते ४ कहुरुंडजूटनजूटफूटेफूटसेमुषफूटिगे बहुकूटसेकटिगकरीजनवूटवूट
 हुजूटिगे तहंसमरधरनीभीतिभरनीसुभटसरनीकगई मनुसंभुनेत्रनप्रगाटा
 ज्वालकरालपरलेकरिदई ५ सारंगकीसरधारमनहुदमारिधावतधधकिके
 पौंडुकहुकासीराजभटतरुमसमहेतेभभकिके नहिभजिसकतनहिवचिसक
 तनहितजिसकतसरचहहे यकवारतहवलवारअतिहिलचारकरतेकूहहे ६
 तहपस्योहाहाकारसमरमभारवारहिवारहे सबसुभटकरहिउचारकियसा
 धारसौरिकुमारहे जयजयकरहिसुरसिद्धिषिपरसिद्धनभमहआयके वा
 पेत्रस्तअनंददूने सुदुंदुभीनवजायके ७ द्वैदमहपौंडुकहुकासीराजसेनाह

जहंतहंहरिजससिद्धसुरकरनलगेसुषगान ८ योडुकहरिकोरेषकरिनिमिदिना
 मनहिलगाय हरिपुरकोगमनतभयोदिविदुंभुभीवजाय ९ चौपाई उतैकासि
 भूपतिकोसीसा तासुभवनमहंगित्योमहीसा १ कुंडलसहितसीससोदधी पुरज
 नकौतुकगुन्योविसेधी २ कासिराजकोसीसहिजानी रोदनकियेसुवेदुषमानी ३
 रानीराजपुत्रचुपभाई सीसनिकटअधिदुतथाई ४ करनलगेतहंमहाविलाया या
 वतेभेसिगरेसंताया ५ हायनाथहममरेअनाथा असकहिपुरजनमीजहिहोथा ईका
 सिराजसुतरह्योसुदक्षिन क्रियाकांडमहंअतिसयदक्षिन ७ सोपितुकोकरिमृ
 तकविधाना सभामदियदवचनवषाना ८ दोहा जोमास्योमेरेपितेताहिमारिको
 आसुपितैजरिनकैहोदुतेतवपूजिहिममआसु चौपाई असप्रनकरिसठदुजनवोला
 ई संकरकोपूज्योचितलाई १ संभ्रसनभयेतेहिकाला कह्योमागुवरदानविसा
 ला २ तहोसुदक्षिनकहकरजोरी सुनहंनयाविनतीयहमोरी ३ मास्योजोमेरेपितु
 काही ताकोमारहमेकूनमाही ४ असुपायमोहिरेहवताई अवनवेचेजमिदुषा
 दाई ५ तववोलेसंकरहोसिवानी सुनहुसुदक्षिनतुमअभिमानी ईदक्षिनाग्निअ
 भिचारविधाने करहजोरिरित्तिजनमहाने ७ वहीअगिनितेरेमनकामे पूरनकरि
 हेंयेकत्रिजामे ८ दोहा येकैहैब्रह्मन्यजोखगीनकृसाताहि लौटिनासकरिहेतुमे
 यहमेसंसयनाहि २ चौपाई असकहिभेसिवअंतर्धाना कियोसुदक्षिनसोईवि
 धाना १ कियोमासकोहोमहिकुंडा तातेषगटीज्वालप्रचंडा २ मूर्तिमानकृस्यान
 लनिकसो जाकेनैनलालजुगविकसो ३ महाभयावनतनअतिकारा तपेताम्रसम
 ऊरधवार ४ नैननतेनिकसतअंगार सासलेतहैवारहिवार ५ डाढदोतहैजासु
 कठोरा भुकुटीविकदतकतचहंवोरा ई रसनातेअधरनकहचाटे अरुअधरन
 दंतनतेकाटे ७ अहैनगनहैपदेसमताला लियेहोअमहंसुखविसाला ८ दोहा
 असोकृत्यापुरुषवहकह्योसुदक्षिनपाहिं भसनदेहवताईदुतताकोअसुहिपाहिं
 चौपाई कह्योसुदक्षिनजदुपुरजाह कुलतेजुतजदुपतिकहंवाह १ सुनतसुदक्षिन
 वचनविसाला थायोपाक्षमदिसिमानुकाला २ चलेभूतेतैहिसगअनेता नाचत
 गावतकूदिहसंता ३ कृत्यापुरुषजहोअहंजावे जारतपुरनषजनकहंथावे ४ या
 हिविधिगयोहारिकामाही लग्योजरावननगरीकाही ५ कृत्यापुरुषनिरषिआ
 तिभासी हाहाकारकरतपुरवासी ई जरतनारिनूरभगेपुकारत अतिआरतन
 नाहिं संभारत ७ जेसेवनमहंसगेदेवारी भागहिंसुगगनपरसदुषारी ८ दोहा
 तेसहिंभागतपुरप्रजापीकेपुरुषुषचंड थावतआवतअतिविकटथारिसुखजद
 ड ४ चौपाई गिरतपरतहारिकनिवासी आयेजहोनाथसुषरासी १ वाहिनाहि
 रसकगिरिधारी कृत्यापुरुषदतदुषभारी २ जरतनगरवोचतअवनाही तुमैहि।

३ तहो जादवी सभामभारी पेलतचोपरिदेसुरारी ४
 येकवोरदेवकीकिसोरा ५ सुनिपुरवासिनआरतसोरा उरे
 ई हरिहुसुनोवोलेकळनाही
 सहजहिचक्रसुदसमकाही फेरकिदियोकृत्यानलपाही ६ दोहा
 नेकुसोचकीन्ह्यानहारिगेषेलकेरंग ५ छंद
 तचस्योचक्रमानेउदेकोटिभान् मनोधावतीहिप्रलेकीकृतसान्
 नदेशीपरैभासपूरीदसासा १ जितेकालकृत्यारहोहिकराला
 सहैयानागयोचक्रकोतेजमारी

२ चलयोचक्रयाळेमहाविगतके
 लौफेरकासी गह्योदक्षिनेरितिजेजुक्तभासी ३ दियोडारिकुंडेसवैयेकवारै
 यहच्योतहोचक्रतोलोषकासी गह्येदौरिकृत्यानलैकोपरा
 ४ दियोडारिकृत्यानलैताहिकुंडेनदेशोपरैताहिकोरुंडमुंडे
 इतैदोरिकासीपुरीजारिडारी ५ सभामंदिरोगापुरोओवजार
 जरेवाजसलितथानागसाखे

ई हहाकारभारीरह्योमाचिकासी वढीचक्रकीज्वालमाखाषकासी द्युरीदै
 कोजरार्इ गयोचक्रसोद्वारिकेफेरधाई ७ रह्योपूर्वकालै
 गयोवेठितैसेवुरतैतहोही जरायोपुरीकोषलेमारिआयो
 दोहा सुनैसुनावैजोपुरुषयहहरिविजैसुजान

दोहा सुनिपोडुकर
 राजवचान् औरसुननहमन्वहतहैश्रीवलदेवचरित्र
 भुतपरमजगजनकरनयवित्र २ चौपाई सुनतपरिक्षितकीमृदुवानी क
 सुकअतिसुधमानी सुकोकव १
 हेक २ जोमयंदकोहेलद्युभाई मास्योजोराक्षससमुदाई ३
 हेगोकुमतीकूरकराला धनरकासुरसोकीरीमिताई ४
 देसहजारहाथीकेजोरा करतरह्योअतिसोरकठोर ई सोनरकासुरव
 कियोकृतस्तपरकोपमहाना ७ चलयोअनर्तदेसकहकोपी
 दोहा आयदेसअनर्तमेकरनलग्योवतपात
 वराजकेयिकहिवारनिपात २ चौपाई

साखनकाही १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

नकहंखेतउवारी चूरनकरतयामपुरदारी ३ कहुंदुविदहिलिसागरवीचे दोउअनु
 सि ४ वारहिसिंधुतीरकेयामा कहुंवहायदेनवलथामा ५ मुष्य
 मुनिनकेअश्रमजाई भंजनकरतवृक्षसमुदाई ६ करेमुचमलकुंडनामाही जिन
 मेमुनिजनहोमकराही ७ एतद्विद्वानपुत्रांनारा देतोसैलकंदरनडारी ८ दो
 हा तिनकेअपुत्रदुविददतयथानदवाय तहांनादिनरकरदनकरिमरहिं सवेअ
 कुलाय ३ चौपाई यहिविधिकरतउपद्रवभारी धरपनकरतसकलकुलना
 री १ देसअनरतहिवागतभयऊ सकलप्रजनकहं अतिदुषदयऊ २ येकसमे
 रैवतगिरिनेरा गयोकरतकवहुंकपिफेरा ३ करतरहेतहरामविहारा सषिनसे
 गलेसजेसिंगारा ४ वाजिरहेतहंवाजसुहावन रह्योगानहोतोसुषळावन ५ सु
 नतदुविदअतिसुंदरगाना रैवतगिरिकहं कियोपयाना ई सैलसिषरमहंजवच
 ढिगयऊ तहंवलभद्रहिदेषतभयऊ ७ कमलमालपहिरैवलरामा सुंदरसंकला
 अंगळविधामा ८ दोहा सषिमंडलकेमदुमेमंडितहं सुंदवार यानकियेअति
 वारुलीगानकरतलैतार ९ चौपाई मदमातधूमतदोउनेना येककरनकुंडलऊ
 विअना १ आधेसीसकीटकहंदेनि दूदीमालरंगमहंभीने २ धूमतवागतठारहिठो
 रा मनहुसतमातगकिसोरा ३ तरुनतरुनतरुंदारतवागें शारिदोरिआखिनउरला
 गें ४ तहंदुविदवानरदुतजाई चढ्योवृक्षमहंताहिहलाई ५ सापनसापनकूदता
 जाई साधामृगसवसाबहलाई ई कियोकिलकिलासोरअपामन प्रगतकियोनि
 जरूपभयामन ७ सधीरे ८ एतद्विद्वानपुत्रांनारा सिगरीलागीहसनठडाई ८ दोहा पु
 निवलभद्रहिअयकेआखिनदियोवताय यहवांदरअतिसैचपलकरतकलाईता
 आया ५ चौपाई तहांदुविदअतिकोपहिल्लायो मुषचलायकेसषिनविरायो १ लजो
 फेरिभृगुटीमदकामन कादिदंतसवलरग्योदेषावन २ पुनिमुकि सषियनगुदैदेषाई
 तहांकळुकरिसराम हिअई ३ हन्योपपानरामतेहिंकाही सोवनायगालाग्यो
 नाही ४ तहांकूदिकेधरनिशिधारी मदिराकलसफारिकपिडारो ५ रामहुकहुपुनि
 लरयोविरावन गुददेषायभृगुटीमदकामन ई फेरिसषिनकोवसननिफास्यो कूदि
 तुरततरुउपरसिथास्यो ७ तासुचपलतारामनिहारी तेहिकितदेसनदुषितविना
 री ८ दोहा हलमूसलहलधरसियेकद्विद्वानपुत्रांनारा कसिफेटोकटिमेतुरतसो
 कितसषिननिहारि चौपाई दुविदहसियउधारितरुसाखा कियोसोरतहंपरमकरा
 ला १ दारिजोरभरिरामहिंसीसा मास्योसालवृक्षअमनीसा २ यकारिलियोतरुकोव
 लरामा तौरिकेदिन्ह्योतेहिंठोमा ३ हलतेअचिरामतेहिंकाही मास्योमूसलमा
 यहिमाही ४ फूड्योसिरतेहिलगतप्रहारा वहतभईअनितकीधारा ५ जेसिरतेमे

१ सो प्रहार कपिनाहिविचारो ई साखदृश्येकद्वितियउषारी
करिवलभारी ७ राममारितहंसुसखविसाला

साखदृष्टतेतीसरोमास्थैवलकेमाथ

हाथ ७ चौपाई यहिविधिजुद्धकरतवहकीसो १११ ४

सववषारिवलपरहीनरीन्हो २

१ तवकपिमारनखग्यौपषाना ३ तहवखभद्रमुसखकरलीन्ह

४ तहोदुविदकरिकोपकराला भुजावठायसरिसजगताला ५

ईवसनफारितनचौथनलार्यो तहवखम

७ केकिदियोहखमूसखकीही दुविदहिं पस्योदोहकरमाही ८

१०१ ३१५

भागिगयेतहकेकपिरिखा

तहोदेवगंधर्वसुनीसा

४ नभोजयतिगावतन्नुरागे रामहिसुषितसराहनलागे ५

यहिविधिजोनदुविददुषकीरी

७ अणनोसुजससुनतेनिजकाना पुरधवेसकीन्होभगवाना ८

११५

खगेसराहनरामकोपायोपरमहुलास

११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

चौपाई रहीखश्मनानामकुमारी दुरजो धनकीअनिखविवारी १

किराजा ३ पवरस्वयंवरकीसोइपाई रामकधकोतुरतछिपाई

तिजदुपतिकेनेदुन जाकीसोवनामचठिसंदन ५ गयोहस्थिनापुरकहपाई स्त्रियो

ईपहुंचोहातस्वयंवरमोही दूरियरोभोजहकोउनाही ७ निकसी

८ तहोसोवरस्यतेवतरीदोरिसभाना

लियोखश्मनाकोतुरतअपनेअकउठाय चौपाई ११५

चस्योदारिकाकीदिसिधाई १

२ तहेंदुरजो धनकह्योरिसाई जदुकुलकीसठतानहिजाई ३ दुरविनीतहरिसुतवि

भिवारी स्त्रियेजातसरजोदहसारी ४ यहसठहमहिनिपुंसुजाने

अतिमानै ५ बरखसहरीकुमारकुमारी सुतानतेहिजेमाखाडारी ईतातेधायधरहुस
 ठकाही जाननपावेयहगहमाहीं ७ घेरिचहुंकिततेयहिवाथौं ल्यापअथकोठरी
 महधौधौ ८ दोहा जोसांवहिवेधनसुनतजदुवसीरिसिछाय सैनसाजिसवअ
 पनीहमपरअहैधाय २ चौपाई तोकाकरिहैजदुकुलकेरे अहैसदाकेसेवकमेरे १ भूभोगा
 तहैदीनिहमारी चमरखवदैकियअधिकारी २ जोकरिहैहठिआयलरार्द तोजेह
 वीरतागमा ३ जदुवसिनकोगर्वमहाना सहिनजातसुनिजातनकाना ४ तहमी
 षमभाषौधनुधारी वधिहैनहिवालकविभिचारी ५ करनकहैयोकरिकोपअघाता
 जदुवसीहैकेतिकवाता ई मोहीकहैआयसुनूपदेह आपकरहुनहिकछुसदेह ७
 महीअकेलवालपरिलेहौं जदुवसिनउतारिमददेहौं ८ दोहा असकहिधनुसेरक
 रनकरिकरन ९ सांववारस्यदनचद्वेयो धावतभयौतुरंत ३ चौपाई मू
 रिअवाओरसखवीरा जरयकेतुतेसैरनधीरा १ भीषमभीषमगनीषममानू कियोसौ
 वपरकोपियानू २ चदिस्यदनदुरजोधनराजा धायोसांवधरनकेकाजा ३ येषटा
 वीरमहाधनुधारी धायेसांवहिवारप्रचारी ४ आवतषटवीरनकहैदेषी सावधान
 सांवविसेषी ५ सारथिसोअसवसनउचारा फेरौरथअवआसुहमारा ई भागा
 वजदुकुलकोनहिधरमा जायदेपाउवकिमिमुषधरमा ७ जदुकुलकीयहरीतिसा
 दाकी करहिवीरतारनमहवाकी ८ दोहा जदुवसिनकोधर्मयहआपअकेलेहुहोया
 कवहुंनुरहिनहिसमरतेसहसनसत्रनजाय ४ चौपाई सुनतसूतस्यदनदुतफेरा सांवा
 हकियोसौरधनुकेरा १ षोअकेलसिंहसमवीरा सांवकुमारमहारनधीरा २ करनदू
 रतेतेहिगोहरायो रेदुरमददुहिताहरिल्यायो ३ ताकोफलअबवेगिहियैहै जोरनेते
 कहैभाजिनजैहै ४ ठाठारहुठाठेरहुवाखक तैउपजेअपनोकुलघालक ५ असका
 हिकरनसरनबहुमास्यौ तिमिभीषमवहुवानयवास्यौ ई भूरीअवासुजोधनदोक
 विसिषनिसितछांडतमेसोक ७ भीषंदेवपुनिवाननिधारा सांवहिपरतजिकिया
 अंधियारा ८ दोहा गयोवेधिवाननिविपुलतहजडुनाथकुमार पैनगननमोनेकहै
 रनबांकरोजुमार छंद ज्यौछुइमृगनबिलोकिमृगराजरहतअसोकि तौवीरसां
 वकुमार कौदंडकियटकारचमकायख नलनचाप बहुकरतअरिपरदाप सं
 दनतुरतधवाय वरतजतवाननिकाय २ यहैज्यौजहौषटवीर चहैवीरमास्यौतीरक
 रनहिहैन्योसरवीस कुरुनाथकहसरतीस ३ देवव्रतैअनरास सबकोहैन्योपंचासभू
 रीअवैसतवान मषकेतुइसतसरान ४ पुनिकरनकहसरचारी हनिदियतुरंगवि
 दारि पुनिकाटिसूतहिसीस रथकाटिदियसरवीस ५ अरुभीषमहिसरधार पु
 निहैन्योसांवकुमार धुजसूतस्यदनकाटि पुनिसरनदियतेहिपाटि ई भूरीअवैद
 सपाव कोषितहन्योनाराव हनिस्तरथकहैकाटि हयचरनदानैघाळाटि ७ दुरा

पुकारि
दोहा

दलिदियोरथहनितीर भेविरथषटषटखान

१ छंद

चहुं वोरतेवाहिघरिकै मारनलगेसरदेरिकै २
 सरमारिकियविनअंगने एकहसौ सारथिसीसहे एकदल्लो धनु सरवीसहे ३
 गयजविरथकुमारहे लिय परिघकरदसंभारहे दौस्योसुभटभटसन्मुषे
 ४ तहेकरनपरिघहिकाटिकै सांवहिदियोसरपाटिकै षटव
 सावहिलियो धरि धायकै ५ पनिवां धिक्रष्मकुमारके।

निजावजैमनमहंगुनिलये कन्याकुवरकहअनमे राथ्योसजगजुतसैनमे
 हरिरामभयकोतजिदियो जदुवंसअवनहिआयहे
 रिहंयहयायहे ८ दोहा निरषिसाववेधनतहानारदअतिदुषपाय
 तुरतजहाँकृष्णवलराय चौपाई सभासुधमअतिलुविल्लाई तसिबैदरहेजदुराई १
 वैठेजगसैनमहराजा २
 ही राजिरहेवलरामतहाना ३ तहेअनिरुद्धधीरधनुधारी
 री ४ महावलीप्रद्युम्नप्रवीरा राजतरामनिकटरनधीरा ५
 गदसारनकतवमस्तिरा ६ दीनमानअरुसानुजुकारा औरहुवैठेकृष्णकुमार ७
 उठीसभानारदकहदेवी जदुवंसीसुदलहेविसेषी ८ दोहा
 हिस्ट्रीपुनिकुसलात पुनिजदुपतिकरजोरि कैकहनभयेयहवात चौपाई
 षवरिहस्थिनपुरकेरी कुरुकुलसुरतिकरहिकहमेरी १
 अवलोनाथआपनहिजनि २ सांवहरीकुरुलाथकुमारी तवकोपितकैषटधनुधारी
 ३ भीषमकरनसुजोधनवीरा सलमषकेतुभूरिअवधीरा ४ विरथसांवकहकरितहा
 वाधी राषअयेककोठरीधाधी ५ नारदवननसुनतजदुवंसी के
 उगसैनभूपतिवहवोले अपनेउरकीआसैवोले ७ अवलोअैसीयहिकलीभांही वा
 तअनैसीभेकहनाही ८ दोहा करिअधर्मषटवीरमिलियेकवासककोचेरि करिविर
 थधरिलेतमे परलोकहिनहिहेरि चौपाई १।
 लिजायकुमार १ सामदामअरुमेदहुंडा करहुसवैजदुवरवरिवंडा २
 तिवलवाना तेहितेकरहिअधर्ममहाना ३
 जुगमहिभरिचेना ४ सभासदनसवकाहेसुनाई वोलेवाचनवीररसळ्हाई ५

मंडमाहंकुरुवंसी अपनेकहेंमानहिअरिध्वंसी ई कृष्णकुवरवंधनसुनिकाना कृष्ण
 भरिरहतनवनतमकाना ७ हुकुमकरहुयेहीकृष्णनाथा जदुवरलेहिसखनिजहाथा
 ८ दोहा साजिसकलदलआजुहीकरिभलवलअवलव हस्थिनपुरेपधारियेअत
 नहिकरहुवेलेव ४ चौपाई तहांदानपतिगदकतवर्मा सेवतकीन्हैसात्पकिथर्मा
 १ तवअनिरुदकहयोअतिकोपी कुरुवंसिनकटनमहचोपी २ आजुहिहस्थिना
 पुरकहेंचेरी मारहुकुरुवंसिननहिदेरी ३ इनकेअतिथमंडमनवाहो मिलासुभट
 अबलोनहिगाढो ४ षादिहस्थिनापुरहिवहहै तजदुवंसीनामकहैहै ५ तव
 वोल्योप्रदुमधनुधारी सुनहुनाथअववातहमारी ई जाइनकाउहस्थिनपुरमा
 हीं देहुअकेलसीषमोहिकोही ७ लघुकारजहितसवजदुवंसी कहिगवनका
 रहिअरिध्वंसी ८ दोहा सवकुरुवंसिनपकारिकेपगमहवंधनडारि आपनि
 कटलेहोतुरततोसतिवातहमारि ५ चौपाई कुरुवंसिनजोपकरिनलौऊ तौ
 सुतराउरमेनकहांऊ १ जोकरिहैसंकरहुसहाई तौधरिलेहोआपदेहाई २ भी
 षमविजेकरनकेभुजवल कीन्हैकोरवहैधमंडभल ३ जहैनिरवखकाहूकोदेवो
 कोरवतहजुधकरहिविसेष ४ कोरवअहैआरकेधोषे लषेनआपदासेसरचो
 ५ पितानअववेलेवकछुकीजे मोकहआसुहिआयसुरीजे ई कृष्णभरिहजातोअव
 नाहिवंधनसुनतबंधुपदमाहीं ७ सुनिप्रद्युम्नवचनजदुराई वोलेवचनमइसु
 सकाई ८ दोहा हस्थिनपुरचलिहैहमहुसाजिसेनचतुरंग देषवकोरवकस
 करतअवजदुकुलसौजग ई चौपाई असकहिसैनापतिहिवोलायो सेनसा
 जावनहुकुमसुनायो १ कोरवजादवहोतिलराई जानिवचनवोलेवलराई २ सु
 नहुसुनहसववचनहमारा यहअनुचितनहिकरहुविचारा ३ कोरवहैसवनात
 हमारे तिमिपांडवहैअतिसैय्यारे ४ तिनसौअनुचितकरवलराई अवसिउभै
 कुलछेकेजाई ५ दुरजोधनसौगयोनसाई सावहिधस्योकरीचपलाई ई ता
 तेहमहस्थिनपुरजैहै सावहिहठिछोडायइतलैहै ७ जैसीकोरवकियअनरीती
 तैसैनुमहुकरतअनीती ८ दोहा सुनतवचनवलभद्रकेजदुवंसीसरदार भीतिमा
 नसवमौनेभेकोउकछुकियनउचार ७ चौपाई तवजदुपतिअसवचनवधानेहम
 सवमहतौआपसयाने १ जोमनभाविसोईकीजे उचितहायसाआयसुरीजे २ सा
 नहोयजोभ्राततिहारि सोईकरिवोउचितहमारो ३ तवजदुवोलेअसवानी वला
 विचारिकेवातवधानी ४ आपुसमहनाहिउचितविरोधु तातेकरहुकोपअवरोधु
 ५ रामजायकोरवनबुभारि सावहिलेहैअवासिछोराई ई जोनमानिहैकहीहमा
 री तौचधिकरववचितपुनिरारी ७ तहांवचनवलभद्रउचारा जोनमानिहैकहा
 हमारो ८ दोहा तौनहिषवरपठायहसैनहेतहरियाहि देइदेइगेकोरवनमधि

१० चौपाई असकहिस्पदनवदिवलरामा जासुतेजरविसरि
 लामा १ लियोउहवैसंगलेवाई विप्रनअरुप्रद्वनसमुदाई २ विप्रनमधिर
 वलकेसे तारनमदिनि सापतिजेसे ३ जायरामहस्थिनपुरनेरा वाहेरनगा
 कुरुपतिआसैजाननहेतू उद्वकहंपठयौमतिसेतू ५
 वनमहजाई धृतराष्ट्रहिवंद्यौसिरनाई ई वाहलीकदुरजोधनदोने
 षममतिभोने ७ उद्वयूखिसवनकुसखाई जाहिरकीन्हीरामअवाई ८
 मआगमनसुनततहकौरवकलितअनद

१० चौपाई मगलसाजिसाजसवभाती गावतवारवधुनलेपाती १ करन
 लैदुरजोधनमुदितमहाना २ गयो रामडेरसुषकाई
 चहुकौरवनलेवाई ३ वलहिनिरषिदुरजोधनधायौ वारवारचरननसिरना
 ४ रामहिविधिवतपूजनकीन्ह्यौ सुरभीरतनभेटमहेंदीन्ह्यौ ५ औरहुसक
 रामहिकियप्रनामसुषकाई ई

११ रामफेरिपूकाकुसलाता कुरुपतितहोकहीअसवाता ८ दो
 आपकपातिसकलविधिहै प्रभुकुसलहमार
 ममप्यार ११ चौपाई रामकहीजदुकुलकुसखाई दुरजोधनउरआनंदकाई
 असवचनवषाना कौरवसकलसुनहुदैकाना २ सकलभूपकोजासिरताजा
 सोवगसेनमहराजा ३ ताकोसासनसुनिवितलाई विनाविलवकरहुसव
 धुषटभटजुरिअधर्मअतिकरिके जीसौयेकवालककहअरिके ५

नकहंआयसुदीन्ह्यौ ७
 दोहा तवमेनुपहितुभाइकैकरिकैअमितउपाइ
 १ चौपाई खोडिदेहवालककहअवहीनहिविनासकैहअवसवही १
 निजसमवचनसुनतवलकेरे २ दुरजोधनतनलागीआगी बोल्योवचन
 १ ॥ ३ हायकालविपरीतदेधाना सुननपस्योअसहअवकाना ४
 जासिरमुकुटमहाना तासिरचदनलगीपदचाना ५ जदुवसिनकहनातवनाये
 रसत्रदेविभोवदाये ई अपनेआसनमहेंवैगये हमहीइनकहभूपवनाये ७
 मतामाननअवलागे प्रथमहिभोजनभरिजेमागे ८
 नदेसवमाइ तेईअवहमपरलगेसासनकरनवनाई चौपाई ३५
 नक १३५ १ जदुवसीनिरलज्जयहनि
 हिजाने २ कोयहसुनैकहैकोवातासदिनजातिअनरी

१। ५ मेषजोलेनचहेहरिभागातौविनासहेजातअभागाईसुकउवाच योंकुरुपतिध
 मंडकेवोर रामहिकहिवहुवचनकठोर ७ तंमकिउठ्यो आसनतेराजा लोसिगरीके
 रवीसमाजा ८ दोहा गयेइतिउपुइइइइ।तेपापीमतिमंद गनेनकछुवलदेवा
 कहेपरेविभक्केफेद चौपाई देखिकुसीलकौरवनकाहीं सुनिकठोरवानीश्रुति।
 माहीं १ कियोकोपवलभद्रअनूपा भयेआसुपावककररूपा २ लषिनसुकत
 कोउरामहिवोरा भयेअरुनलोवनजुगघोरा ३ विहोसिरामतहेवारहिवारा
 वचनवचसंभवदनउचारा ४ होहैदुष्टजथनमदअधा तेमानतनहिकछु
 सबबंधा ५ तेसठपूरनइंडहियाई देहिसकलनिजगर्वगवाई ई ज्योपसुकनि
 हिअनउपाई लगतलकुटदुतजातसुधाई ७ जदुवंसीजवकोपहिकीन्है॥
 कुरवसिनमारनचितदीन्है ८ दोहा तवमेतिनकहंसकलविधिकरिउपाइसमुभ्रा
 इ कुरवसिनकल्यानचहिमेआयोइतधाइ ५ चौपाई कौरवदुष्टमहामतिमंदा क
 लहनिरतषलअहेस्वर्कदा १ मोहिसुनाइकहीकदुवानी ज्ञान्योनहिममवलअ
 भिमानी २ भोजवृष्मिअधककरईसा उगसेनअसअहेमहीसा ३ जाकेसका
 दिकदिगयाला षरेरहेद्वारेसकाला ४ वैठिसुधर्मासभामभारी पारिजातनरु
 कोअधिकारी ५ सुरपुरतेवासवमदमारी मगवायौसुरतरुवरजोरी ई सोनहि
 काकौरवनसमाना केहेनहिककेअसज्ञाना ७ चरनकमलकमलाजिदिसेवै।
 सोहरिधरेदेहनरदेवे ८ दोहा लोकपालजेहिंपदरजहिपूतहोनकेहेत निजसि
 रमेधारनहितकरतसर्वदानत चौपाई जासुचरनरजतीरथकाहीं अतिपावा
 नकरिदेतसदाहीं १ मेविधिसिवजेहिअसहिअसा देतमुक्तकरिजासुप्रसंसा २
 सोजदुवरकौरवसमनाहीं कोअसवातकहेमुषमाहीं ३ कौरवदीनमहीजदुभो
 गे सोदुरजोधनकहतअजोगे ४ कौरवसिरहमारपदचाने येकाकेवलअहेभु
 खानि ५ असेमदमतनकेवैना कौनसहेजेहिवलअना ई आयधोसरावकरिया
 ना थोंगवाइदीन्हैसबज्ञाना उद्वअवतानहिंसहिजातो आपिननहिकछुमोहि
 देषातो ८ दोहा विनाकौरवनकीमहीकरिडारोगाआज जानहिगिरिहेदानकेसम
 पायनकुरुराज चौपाई असकहिकोपविवसवलरामा हलमूसललोन्हैपोवलधा
 मा १ उठ्योसभातिरामतुरंता मानहुकरतलोकत्रयअता २ चय्योहस्तिनापुरकी
 वोरा अतिकोपितरोहनीकिसोरा ३ पगनधरतथसकतिहेधरनी चढ्योमनहसि
 धुरलधुतरनी ४ सासलेतवलवारहिवारा मानहुकरतजगतसंधारा ५ वाखा
 सर्जसमवदनविराजे अतिसैनीखवसनतनछाजे ई सहरयनाहनिकटवलजाई
 आसुहिहलकहदियोगडाई ७ फूटीधरनिलगतहलधवाँ जिभिसरपात्रपाइहेजा
 वै ८ दोहा तहदवायहलकौडुतैपुनिलियआसुउठाय हलैसंगहस्तिनपुरोउठि॥

१ छंद अमरावतीसमहस्तिनापुरकोसञ्चरतालीस

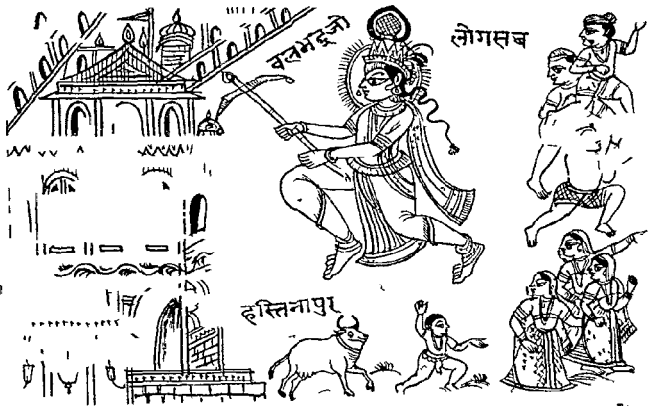
हिचहैयावोरनगंगमहजगद

चारिहुवोर गजवाजिकडहुछुटिभागेकरतञ्चरतसोर

जततजिनिजनारिवात्सकसंग

अंगकोउकहतपरलैकैगईदुरजोधनहिकेपाय

छंद सरक्यवापिनढरकिगोजलवृक्षगेसवट्टि

बलमदुजो

लोगसच

हस्तिनापुर

चेतेगयेसवजट्टि

कर्न कहेंद्रानकहैरुपेद्रानसुतकहैभीमअवभौमर्न
छेडिकेहैथियार तनवसनकोसंभारनहिपुरपस्योहाहाकार

हिआसुवपाय सर्ववीरवकितकैरहेकछुचलतविकुमुनाहि पुरपस्योभरभा
हरवरघरगिरतभरभरजाहि

फलिककी फरसै फटत गोपुर गिरत महाराहि बहु धुजपताका ध्वस्त भेनहिनेक
 हूँदरसाहि ४ कुरुनाथकौरवकुलविनासविलोकि अतिअकुलाय लैवधुनिज
 अतिभीतिजुतभीषमभवनगोथाय करजोरिकै पृच्छतभयो अतिदीनवचनसु
 नाथ यहकहाहोतवताइयेमोहिनेकुनाहिजनाय ५ दोहा तवबालेभीषमविहम
 सिसुनुकुरपतिमतिमद गंगामहैवारतनगरसोरोहिनिनेकानंद चौपाई जाये।
 जायघमंडदेवाये १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 ववजीवनआसा २ जोजसकरतसोतसफलपावै थामेकोउसंदेहनल्यावि ३ सरस
 वसमजाकेसिरमाही धरनधरीहै धसकतिनाही ४ तासोकरिकैवेरमहाना कु
 रुपतिअवचाहहकल्याना ५ ताकेपगनपरहुअवजाई औरनदीसतवचनउपाई ६
 भीषमवचनसुनतकुरुनाथा लैकुदुंवासिगरोनिजसाथा ७ सुतालक्ष्मनैरथेच
 ढाई तासंगसोवहकहवैठाई ८ दोहा तिनकोआगकरिलियेसवकौरवकरजो
 रि गयेसरनवलिरामकी गुनतआपनीषोरि चौपाई कौरवलखेरामकहजाई ॥
 मानहुमहाकालमयदाई १ हस्तिनपुरलीन्हैहलपाही वोरनचाहतसुरसरिमा
 ही २ दौरिकियेसवदेउप्रनामा कहतभयेरशुहुवलिरामा ३ रामरामहेअषिल
 अधारा जान्यौनाहिप्रभाउतुम्हारा ४ हमहैमूढकुबुद्धिअगाथा छमाकरहुहमा
 रोअपराधा ५ जगउतपतिपालनसंहारा ताकेतुमहौप्रभुकरतारा ६ आपषो
 लहितहैसवलोकुअैसेवदहिवेदकेथोकू ७ सरसवसरिसयेकफलमाही धरे
 धराहोसंसेनाही ८ दोहा परमप्रकासीआपकेसोहतफलाहजार अतसंसेनरा
 धारिजगकीजतुसैनविहार चौपाई आपकोपसवरक्षनहेतू नहिमत्सरनाहिवैरनि
 केतू १ सदासखगुनधारैरहक थितिपालनगहततपरअइक २ सवभूतनके
 अंतरजामी सर्वसक्तिधरजयवहुनामी ३ जयविसकर्माजयअविनासी जयअ
 नेतजयपरमप्रकासी ४ तुमहौसदादासकेछोहीं हमतुम्हरेसरनागतहोहीं ५
 सुकउवाच असकहिदुरजोधनकुरुराई गिस्वोरामचरननेअकुलाई ६ कोपत
 अगवहतद्रगनीरा गयोछुटितनकोसवधीरा ७ विनैकियोयहिविधिकुरुवी
 रा तवप्रसन्नकैवलमतिधीरा ८ दोहा करिकुरूपतिपैअतिरूपावचनकहेगा
 भीर येहोसकलअनंदअतिअवनहोहुभयभीर चौपाई असकहिपुरतेहलअ
 तिभारी लियोआसुवलरामनिकारी १ पुनिकुरुपतिसौगिराउवारी राषेहुतुम
 सुधिसदाहमारी २ दुरजोधनतहैकहेयोसुधारी अवनहिभूलीसुरतितिहीरी ३
 असकहिवारहसैगजभारी साजिसाजुसुंदरछविवारी ४ दसहजारवाजीजवा
 धीरी षटहजाररथसाजुसमारी ५ द्दहजारदासीछविवारी द्दजदीन्हैयोसंग
 कुमारी ६ लैसिगरोवलरामसुधारी सुतसुतवधूसंगसुषकारी ७ उडवआदिक।

। चले द्वारिके आसुपधारी ८

तुरतवलराम करिवदनवैठतभये

व्रतांतसवसभामद्विमहगाय जदुवसिनकेदेतभे आसुहिरामसुनाये ई
सादक्षिनऊचकछुनीचोगगावार

। जाव पव

॥ ॥

श्रीसुकजवाचे दोहा भौमासुरहनिरुष्मप्रभुसौरहसहसकुमारि
चौपाई मंदिरसौरहसहससुहावन

१ यहसुनिकैनारदसुनिराई मनमहविसमयकरीमहाई २

रनारीअहैअनेरू तिनमहैरमहिंरुष्मकिमियेकू ३

आयेआसुहिरुष्मनिकेनू ४ देशनलागेजदुपुरसोभा जाकोनिरषिसकमनलो

भा ५ फलेउपवनवनगृहवागा गुंजहिंमधुकरउडतपरागा ६

जकेदहा फूलिरेहसुंदरअरविश ७ इंदीवाअभोजसुहावन

सुपछावन ८ दोहा कूजहिं सारसहसवहुवैठैप्रमुदिततीरन

अतिनीरपरसगभीर २ चौपाई जहेजदुवसिनकेसुषकार

तिभारी १ रजतफटिककेहवहुधामा बहुतकनकमरकतअभिरामा २ चौहट

हाटवाटवहुघाटा तिनमहेठटेअनूपमठाटा ३ सालासभासुराक्षेनीके

४ सुरभिसखिलगलियांसवसीची

५ कनकदेहलीरजनअंगना तिनमहवैठीचारुअंगना ६ विविधि

पतीकेनभमहैलहरे रविलपाइळायाळिनिलहरे ७ अंतहपुरमहनारदआ

यनिरषितासुसुषमासुषपाये ८ दोहा १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

तिहरिमंदिरभयेकथलदेषीपरेअकूति

छावन २ येकमंदिरमहनारदआये जहोरुविमनीरुस्तसुहाये ३ प्रभविसास

जदितजवाहिरलसहिधनेरे ४ वैदूरजमनिरुञ्जाळजे

५ पुहुमीपेननमठीविसाला

मनिनजदितआसनळविल्लोवें ८ दोहा सपीसमारवसनपहिरेहीरनहार

नजरीकरलेछरीपरीद्वारहीद्वार चौपाई वाहेरकेदरवाजेनमाही ९ १०

हुं चार्ही १ जरीपागसिरवपुवरजामा रतनजटितभूषनअभिरामा २ कनकदंडस
 वकेकरभारी रतनजटितफैलतिवजियारी ३ विविधिभातिमनिकेतहं दीपा नष
 तनततिमनुखसहिमहीपा ४ कढतभरोषनसुरमितधूसे यसरतसोअकासा
 अरुभूमे ५ तिनहिनिरषिजलधरमनमनि ६ नारदकोलधिराणे ई विविधि
 भातिवारजेविराजे नचतभोरतिनमह अतिभ्राजे ७ असेसुदरमंदिरमाही स
 पीसदससंजुतसुषमाही ८ दोहा निजकारकरिद्वारतचभरठाढीकृष्णसमीपा
 असीरुक्मिनकोलथोनारदजायमहीप चौपाई नारदकोलषिकैजदुराई उठे
 आसुपरजंकविदाई १ सकलधर्मकैहैधुरधारी चरनगहेदोउकरनपसारी २
 क्रीटसहितमुनियदसिरताई पानिजोरिआसनवैठाई ३ नारदचरनधोयजग
 दीसा धारनकियोसलिलनिजसीसा ४ जोहरिकोचरनोदकगंगा करतिजग
 तकोपातकभंगा ५ तेधोयेमुनियदश्रीधामा सेतिब्रह्मन्यदेवकियनामा ई मुनि
 कहैविधिवतपूजनकरिके बोखिवचनप्रसरसभरिके ७ कहहुनाथकाकरहिता
 हारि आपरुपासववनवहमारो ८ दोहा मुनिजडुपतिकेवचनतहनारदमुदुस
 क्वाय जोरिपानिवोलेवचनअनंदउरनसमाय नारदउवाच चौपाई आपहि
 मेहमलषअषेडा दीनदयादुष्टनपरदंडा १ सोनहिकलुअचरजउरआवत अ
 पिखेलोकपतिआपकहावत २ जगतकरजकल्यानतुरता धाहुनाथअवतारअन
 ता ३ सोहमभलीभाति यहजनि विचरहिंकरतआपजसगाने ४ ब्रह्मादिकजेवो
 धअगाथा तेउरधरनकरहिजिनसाधा ५ जेसंसारकूपउद्वारन हैअपवगदान
 केकारन ई असेजडुपतिचरनविहारि धन्यभाग्यहसआथनिहारि ७ अवअति
 रुपाकरहुजदुराई तवपदतजिमनअनतनजाई ८ दोहा सुकउवाच असक
 हिकैनारदउठेगेहारिमंदिरअौर लपनजागमायाबुहद्वारावतिसबठोर चौपा
 ई तहरेषेजदुनदनकाही बैठेसतिभामासंगमाही १ उद्वसंजुतरमानिवा
 सा धैलिरहेप्यारीसंगपासा २ नारदकोलषिउठेमुरारी पूजनकियोप्रीतिजुत
 भारी ३ पूछ्योआपकुवैईतआये बडेभागदरसनहमपाये ४ तुमपूरनहमा
 अहैअपूरन आपमनोरथकिमिहमपूरन ५ कहहुतथापिकुपाकरिनाथा क
 रहुजन्मअवमारसनाथा ई मुनिनारदजडुपतिकीवानी उज्जैकभानुअरजा
 मानी ७ औरभवनमहगेपुनिघाई तहोजायदेषेजदुराई ८ दोहा बैठेनारिस
 मीपमेलियेगोद्वहवाल तिनहिषेखावतहैसुदितश्रीपतिपरभरुपास चौपा
 ई करिऔरगृहगेमुनिराई तहनेहातदेषेजदुराई १ यहिविधिवागनसगेमुनी
 सी दरसनकरनहतजगदीसा २ कहैजग्यवहकरतसुरारी कहैजेभावतदुजगा
 नभारी ३ संधाकरतमोनकहुनाथा जेपतमंनकहुंगोमुषिहाथा ४ कहैसात्यकि

कसंगसुषारी खेलतपटाविपुलगिरधारी ५ कहंतुरंगनफेरतअहही
 यलषिसुषलहही ६ कहंसवारकैसुंदरस्यंदन
 ७ करतनाथकहंसनविहोर वंद १८
 ठियेकांतविचारि मंत्रकरतकहुंराजहीजदपिस्वतंत्रमुरारि चौपाई
 वारवधूलैसाहितअनदा १ कहंअसंकृतकरिवहुगाई साद

६ भोजनकरतकहंपकवाना कहंविहारमहरहेलोभाना
 १० कहंसधिकरिलेतमुरारी
 ११ सज्जनकोचितनकरतमेगलमोदविसाल
 १२ कहंसुताकस्याहउछाह १ कहंवेटिनिकीकरहिविदाई कहंस्यावहिनज
 २ कहंपुत्रकोजन्मउछाहा कहंव्रतवंधकरतनरनाहा ३
 कहंतडागकहरचतअसेषन ४ कहंकूपजदुनाथषनावे
 वागकहनाथलगावे ५ कहंहरिमंदिरसुंदररचही कहंप्रभुवेठेतियगननचही ६
 संगलीहेजडवरसरदार ७
 करहिपुनीतपसुनसंधारा ८ दोहा कहंकामरीवाढिकैपुरेजनद्वारहिद्वार
 चौपाई निरषिजागमायाप्रभुकेरी
 १ नारदतवप्रभुसोहसिबोले कपटआपनेउरकोषले
 मसौआयोइतधोई देशनतवविभूतिजदुराई २ आपजोगमायामैदेशी
 ३ तुवपदपदमरुपामेपाई लषीतुम्हारिविभूतिमहाई ४ अ
 कियेरह्यौप्रभुकुपामहाई ६
 ७ जगपावनतुवकीरतिगोई

दाहा
 तातेवातनकौतुकमानौ मोहीकोसवकारनजानौ २ सुकऊवाच
 सिषवतसवलोकनकहंधर्मा ३ ५
 नारदेमुनियहिभातिनिहारी ४ अनुपमउदयविभूतिविलोकी नार
 ५ कौतुकगुनिमुनिवारहिवारा ६ ११
 ६ कृष्णपदमपदमनमहध्यावत नारदगयेकृष्णगुनगावत ७
 धिकरतमनुजसमवीखा नारायनजडुपतिसुमसीसा ८ दोहा म

सहस्रसंगविहरतसदासुकुंद हावभावहासीकरतयावतपरमअनंद १ हरिचरि।
त्रजोप्रीतिसौगावतसुनतवतात भक्तिहोतभगवानमेआसुकुंभपुरजात २ ह
तिश्रीमहाराजावांधवसविस्वनाथसिंघात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्री।
महाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजदेव
कृतआनंदअबुनिधोदसमरकंधेउत्तरार्धेयेकोनसपितमस्तरंगः ६७ ॥ ३ ॥
॥ सुकोवाच दोहा येकसमेरजनीरही पांचदडअवसेषखालसिखालागेकरनसुंद
साररविसेष १ चौपाई दिवसविरहकोआगमजानी भईदुषितअतिसैसवरानी २
खालसिषनकोदेतसराया कंतकंठलागीलहिताया २ कलरवकियऔरहूवि
हंगा मंजुगुंजिकियअ लितिनसंगा ३ मानहुवंदीगनहरिकेरे प्रातजगाव
नंहिनवहुटेरे ४ सीतलमंदसुगंधसमीरा वहनलग्योविरहिनप्रदपीरा ५
जद्यपिसुषकस्मारुतवहतो तेषपिहरिप्यारिनउरदहतो ६ पियभुजमधिजद्य
पिसुषकरती तदपिदिवसविरहानलजरती ७ ब्रम्हसुहृ रतजानिसुरारी उठि
अबुजकरचरणपथारी ८ दोहा प्रकितिदुपरनिजरूपकोजडुनेदनकिया।
ध्यान उतयतिपालननासकोसाईहेतुमहान १ चौपाई कनककलसभरि
सुरभितनीरा मज्जनहितल्यायेमतिधीरा १ जडुपतिविधिवतकियआ
स्ताना नितकर्मकियसकलमहाना २ जुगयीतांवरधारिसुरारी पूजनकी
न्हैगविसदसुषारी ३ होमकियोपुनिपावकमाहीं गायत्रीजपिमोनतहोही
४ उदितअककहेरचोहैदीन्हो उपस्थानविधिवतपुनिकीन्हो ५ सुरनरि
षिनपितरनकियतरपन विघ्नवदहनकीन्हैचोअरचन ६ मुकुतमालिका
सुवरनश्रुगा सूधिदूधप्रदवच्छरनसंगा ७ वसनसहितपुररजतहिकेरे
आरहभूषनसाजिघनेरे दोहा सहिततिलाजिनयौगकविघ्नकरिसता
कार निसदेततेराहसहस्रश्रीवसुदेवकुमार २ चौपाई पुनिगाविघ्रदेवगा
रुदहन वदनकीन्होपानिनसिद्धन १ मंगलद्रव्यपरसिगिरधारी विविधि
भांतिभूषनतनधारी २ अदभुतकीन्हैचोअंगअंगरागा पहिस्योतेजवंतपु
निवागा ३ कीटसीसमहदियोप्रकासी कटिफेटोवाध्याळविरासी ४ कटि
परतखोडारितेहिंनंदक गदाचक्रदरधनुअरिंदक ५ चरेचारिहभुजनविसा
ला पहिरिविसलवेजतीमाला ६ अतआरसीमाहसुषदेखी गोब्रषसुरदुजवा
दिविसेषी ७ पुनिकदिसभामाद्विप्रमुआये पुरजननिजनिजविनेसुनाये ८ दोहा
जथाजोगआयसुदियोपूरिसंवेमनकाम नाथनिरषियेकवारतेप्रमुदिता
कियेसलाम ३ चौपाई पुनिसवजदुवंसीसरदारा कियेआयवदनयेका
वारा १ तिनकोदियेहाथनिजवीरा सुमनमालविघ्नजडुवीरा २ फरिसुहृद

मंजीजनआये निजनिजकारजसवैसुनाये ३ आयसुवचिततिनाहिप्रमुदैके
४ दारुकसोवोलेअसवानी

ताहीछनदारुकस्थल्ययि सुगनीवादितुरंगसुहाये ६
दो रथतथारवोल्पोसुषवाढो ७ दारुकषानियकरिनिजपानी
गपानी ८ दोहा सात्सकिउद्वसेगच्छेलियेचमरकरछत्र

चौपाई चलेसुधरमाकहेंजदुराजा १२
आवतनिरषितहोजदुराई जुवतीलगीभरोषनधाई
किमंदसुसकाई मनहरिलीन्ह्याप्रीतिदेपाई ३

१५ ४ सोकमोहअरुछुधापियासा
जोनसभामहजातसदोही येषटवर्मिआसुनसिजाही
वैठेसिंघासनछविछाई ७ फेलिरह्योजदुनाथप्रकासा पूरितहोव
८ दोहा जयाजोगवैठेसभटजदुपतिसासनपाई

रिलसतजनुउडगनमधिउडराई ६ चौपाई तहोहासरससषाविलासी
१७ तहोनरतकीनरतकआये प्रथकप्रथकनचिमनभाये २
खैलैमंजुलताननिनाना ३ वीनावेनहुमुरजमृदंगा ता

४ नाचिगायवहुभातिरिभरई लहीइनामअधिकमनभाई
५ सभात्रमहवादीदुजआये पूर्वजसीनृपकथासुनाये ६ तहयकपुरुषअपूर्व
द्वारपालतवषवारजनायो ७ रुस्तताहिनिजनिकटवोलायो ८ दोहा ५

९ चौपाई मगधराजअतिसेवलधामा जरासिंधुहैजाकोनामा १ सोदि
ने करीमहिमाही जीतिलियोवहुभूयनकाही २ वीसहजारभूपकहेंधरि
के राथोकारागारहिकरिके ३ तेनृपतुसदिगमोहिपठाये भूपतिविनेदेतमो

४ रुस्तकसहेदीनदयाला नासकदासदुष्यततकाला ५
भवभति आपसरनहोमेजगमति ६ पापनिरतसिगरेजग्लोगू
रतनहिभोगू ७ वेदविहिततुवपूजनभूले १ १५

सतवरषनलैजेकरैअपनोजिअवविचार
दकमार १ चौपाई असेतुमहिअहैपरनामा दुषेनासकदोयकुविआमा २
लनासनसतरसनहेतु तवअवतारहातसुषसेत ३ १६

ने अरुतुम्हारसासननाहिमाने ४ तुम्हरेसरनागतहमदैके कौतुकगुनहिकले
सहिभैके ५ भूपतिसुषसवसपनसमाने तामेहमसवरहेभुसाने
यदतजितुमकोमजते तोकाहेअसदुपमहंरजते ७ आपचरनदुयनासनवारे

तेन्रवहमसरननुम्हारे ८ दोहा मेषनकोजिमिकेहरीघेरतभयदरसाय तिमिहमा
 कोमागधप्रवलकैदकियोजदु राई ९ चौपाई औरनत्रावतकळुविचारा मागधव
 लदसनागहजारा १ तुमहीयैकप्रनतारतिहारी तातेहमकोलेहुउवारी २ हास्यो
 तुमसोसत्रहिवारा मागधलेदलसंगअपारा ३ येकवारतुमसोयहजीस्यो तव
 तेसठयहभूयैअमीस्यो ४ देतदुसहदुषतुवजनजानी हनहुताहिअवसारगपा
 नी ५ राजसेदेसदृतअसभाषी कहैयाभूयैदरः अभेलाषी ६ कैदमगधको
 ठरीपरहै चरनआसरावरीधरहै ७ करहुदीनदरःअपारा जदुपतिहेतुम
 रूपानिधाना ८ दोहा राजदूतकेकहतअसदेषियरेरिषिराय सीसपीतसो
 हुतजटामानहूँहैदिनराय १० चौपाई सुनिहिनिरषिजदुपतिजगदीसा उठि
 वेदनकियमहिधरिसीसा १ सिगरेजदुवैसीउठिधाये नारदचरनआयसिर
 नाये २ नारदपदपूज्यौजदु राई विधिवतआसनमहवैठाई ३ श्रीतिसहितअ
 तिकोमलवानी बोलेमुनिसौसारगपानी ४ लोकअभयसर्वहैमुनिराई कहहुन
 यहमसोसवगाई ५ तुम्हरेदरसमहहतगुनयेहू विभुवनषवरिसकलकाहेद
 हू ई इस्वरजोलोकननिरमाना तिनमेकळुनहितुमहिछियाना ७ कहहुषवरिह
 स्तिनपुरकेरी पांडवकहाकरनचिनहेरी ८ जदुपतिकेसुनिवचनसुहाये बोलेना
 रदअतिसुषपाये ९ नारदउवाच दोहा जगकरताप्रमुआपजोसकिनसहित
 लसंत आपिरहीजोसकलतुवमायाखषीअनंत ११ ऊँद सवजगतमेतुमआ
 त्रहोजिमिदारुअनखछियानहै तुमकोनहैकळुगुप्त पूछहुमोहिजदपिसुजा
 नहै तुवचरितजानतकोउनहीजगरचहुनानासक्तिनेमायाविवससुततियगुनत
 निजजगतजनअनुरक्तिते १ संवतेविलक्षणआपतुमकोवारवारनमामिहै सा
 सारकोडननहिजोजानतता १२ अज्ञानतमनासनहितैजसदी
 पज्वालप्रकासिके अवननिसुधारसप्याइकैअपनोकरहुसुषरासिके दोहा
 जबपिसवजानोअहैहेजदुनाथतुम्हारे तवपिमैभोषतअहोयहव्रतातउदार
 चौपाई आपपिताभगिनीकेनहन भक्तदुधिछिरपरमअनेदन १ जोकळुकी
 न्हेमनहिविचारा सोसुनियेषसुदेवकुमारा २ राजसूयकरिकैवडजागा पूजा
 नचहततुमहिबडभागा ३ कियेमाक्षकामनाभुवाला आपहुसासनदेहदया
 ला ४ यहिकारनमोहिभूपयठाये तुमकोनाथवखावनआये ५ चलहुनाथहस्ति
 नपुरकोही नृपहिकरावहुजततहोही ई राजसूयमहसवसु ६ महीमहाप
 सकलजुरिजैहै ७ कोअससठतुवदरसनहेव नहिअहैमृपधर्मनिकेवू ८ दोहा
 रूपध्यानकरिनासुनिगायचरितुम्हारे पापीपामरपतितहूगमनतआ
 पअगार १३ तौपुनिजोप्रभुरावरेदरसपरसपदकज कहअचरजतरिजातहैना।

सिद्धयनके राज १४

ज्ञो पदकजनको मकरदमदागिकिननासकअम्परमादसानो

अवनीमेतरंगिनी

योजगपूतघनो १ सुकउवाच सारग

ये वादिमजुखवेन रामचारहरिहरिके चौपाई भगवानौवाच

दुषदीन्हे दूतमेजितेविनतीकीन्हे १ फेरआयनारदमुनिराई

रिसुनाई २ पांडुवराजसूयअभिलाषी मेरीआसउरहिकरिगषी ३ उचितप्रथ

मगमनवकहंकेरो याकोआरजकरहुनिवेरो ४

मेरेमनअसउचितजनाई ५ सरनागतकोरक्षणकरिवो

धरिवो ई ततिकूचकरहुहरिआचू मारहिभागधसहितसमाजू ७

लेहिछोडाई मोहितोसमरउचतजदुराई ८ दोहा

तमनिहेनाहि मारिभागधैआयपुनिकरवाउवमषकाहि ९

वीरनयाहौ उचितहोइ सोकरहुसदाही १ तवसात्यकिप्रधुम्नप्रवीरा

र्मसावरनधीरा २ कहेसबैअतिसैसुषमानी भलीवातयहतातवषानी ३

धुपरकरवचढाई हमसवकहयहउचितदेपाई ४

री इंद्रप्रस्थकहफेरिसिधारी ५ करवाउवपुनिभूपहिजागे

प्रियलागे ई जदुपतिसुनिजदुवेसिनवानी उद्वसोअसवातषषानी ७

वानऊवाच उद्वतुमहोनेनहमार सुहृदमंत्रकेजाननहारे ८ दोहा

विचारिकेउचितजोयोमहोइ पीतिसहितसवभातिसोइ

अन्तभागवतेउत्तरार्धेदसमस्कंधेसप्तितमतरंगः ३०

॥ ३ ॥ श्रीसुककवाच दोहा नारदकोअरुक्कृष्मकोअरुक्कृष्ममंतदेषि

१ उद्वचवाच चौपाई धर्मभूपकोजय

१ मागधदेसतेदूतहुआई

विनयसुनाई २ तासुउचितजोमोसनआयो सेमितुमकोचहौ सुनायो

पधारहुहस्तिनपुरको जहौभूपधरधर्महिधरको ४ करवावहमषताहिमुरारी

तामेहोतदिगविजयभारी ५ दिसाविजयमहमागधकाही

ई यामेउभयअर्थवनिजेहै धर्मभूपहआनेदपेहै औरहुहोइहियहमारा॥

सूयकरवाइयेधर्मभूपकोचाइ १ चौपाई मागधभूपमहावलवाना दसहजारग
जजोरमहाना १ दूजोहेनहिंताहिसमाना येकभीमतेहिसमममजाना २ सतौ
अक्रोहिनिकोरिजोअहो तऊनसन्भुषजीतनपेहो ३ हैवेमहन्यधर्मधुरधारी ना
हीकवहुंनमुषैउचारी ४ ततिमीमपार्य्यअरुआपू विषरूपधरिगोइप्रतापू ५
जरासंधकेद्वारेजाई मागेहुजुधरीनतादेपाई ६ आपुरुपालहिमीमधचंडा॥
करिहैजरासुतहिद्वेषडा ७ आपुसमीपवकोदरजीती तासुहननकीत्रोरनरीती
८ दोहा जगउतपतिअरुनासकोपरमहेतुहोआपू पैविधिसिवमुषतेकरहुहै
तुवकालघाताप २ अश्लोक गायंतितेविश्रादकर्मगृहेषुदेव्याराज्ञास्वशनुवध
मात्मविमोक्षणचगोप्यश्वकुंजरपते- जैनकत्मजायाः पित्रोश्चलक्ष्यशरणांमु
नयोवपंच दोहा नाथजरासुतकेहनेकैहैवहुसुषभाग मागधकेमारिविनाहोइहि
पूरिनजाग सुकउवाच चौपाई असकहिकेउडवचुपकेके रहिकृष्णकेसनमु
षजैके १ उडवमंत्रसुनतसुषयागे तवजदुनाथसराहनखागे २ जडुवसीजेवडा
महनि वारवारउडवहिवषनि ३ नारदमुनिउरआनंदरषि कह्योउडवेतुममलभा
षि ४ बोलेहरयितहाजदुराई उडवमंत्रकरहुवलभाई ५ रामहुसंवततहकरिदी
ने वृद्धिदुडवकहेचीने ६ उग्रसेनवसुदेवहुपाही कृष्णकरीविनतीसुषा
मीही ७ हुडुअतधर्माहिनपुरजावै धर्मभूपकहजग्यकरावै ८ दोहा उग्रसेन
वसुदेवहुसुनिहरिवचनउदार कहतभयेसमतजोतुवसोईमतोहमार २ चौपा
ई जडुपतिवचनसुनतसुषमाने दारुकअनाधृष्टकहअनि तिनकोअसदिया
वचनसुनाई हैहस्तिनपुरमोरिजवाई २ साजहसकलसेनअवआसू हयगय
स्यदनसहितहुलासू ३ सोरहसहसरानिसंगजाही आठोपटरानीमुदमाही॥
विविधिभातिवाजेसंगवाजे चलेसकलजडुवससमाजे ५ अनाधृष्टसुनिजडु
पतिवानी दारुकसहितपरममुदमानी ६ लगेसजावनसेनसुपारी रानिनहुस
वकरीतपारी ७ जडुपतिदूतरामसोवोले वचनधीतिरसभरेअमोले ८ दोहा॥
आपरहहुद्वारावतीउग्रसेनदिगतात करिदाथारक्षहप्रजाअसमाहिउचितदेष
त ३ चौपाई जोहमनगरगयेकरिसूना तौकरिहैरिपुअनरथदना १ तति
आपरहहुग्रहमाही तौहमभूपधर्मदिगजाही २ रामकह्योजसतुमकहिदेहु ते
सहिकरवनककुसंदेहू ३ अनाधृष्टदारुकपुनिअथि जडुपतिसौअसवचनसुनयि
४ नाथसेनसवसजीआपकी त्रिभुवनमेभयजेहिंपतापकी ५ सुनिजदुवरभूया
तिदिगजाई विदाभयेतिनकहैसिरनाई ६ पुनिवलमइहिवंदनकीने आसिषह
रषिहरिहिसोदीने ७ पुनिराजेनकोदूतवोलाई नाथकह्योकरिकयासहाई ८॥
दोहा राजनेसोसुदेसममकहुहु दूतनुमजाय मारिमागधेआसुहादेहचदिछोडाय

४ सोरठा जडुपतिकेसुनिवैन चलयौदूतसिरनायके क

नयसुनाय रथतयारहैआपको ३

सात्वकिउडवहाथगहिगमनेरथचढनको ४ तंहनारदमुनिष्यात

१ जडुपतिजसगावतविमल ५

वारमदमदगमनतभये वाजेवजेअपार कोखाहलचहुदिसमयो ७

दतमत्तमतंगतरलतुरंगसंगहिमहनचे

हुमनमथकेरचे ६ : १५

मदग

१० : ६५

अतिहिरसाखहै अरिकालजडुपतिदखेकरालसुवालेकियततकालहै

लहै २ येकवारयाजेवजतभेगैयरहुगनतहैगजतभे

सुठोरठोरहिसजतभे सोरहसहसअरुआठओसतपालकीमनिजालकी येकयेक

केसंगभटसहसखुविठालकीकरवालकी ३

राजही जडुनाथरानीमोदसानीचलीयहिविधिभाजही ५

षअरिनषअरनमे जुनसाजुलादेसंगपयादेमोदजद्विरनमे

नहुचढिचलेसकट नगजिनमे पहिरेकटककुडलचटकचटपटचलेनहिरुजि

नमे ओढेदुसालेगथविसालेमुक्तमालेसवलसे

जागेअसिकसे ५ बहुछत्रचामरविजनअभरनकीटवर्मचमकही ५

धिमनहुदामिनिवारवारदमकही उडिधूरिधारहिधुंधकारअपारअवरमेछ

यो करचंडतेजअषडतेहिलूनठडकेतहैछपिगयो ईमेछुभितवारहिवारपा

रावारतजतकरारहै ५५

धुजकेविपुलवाहनजनहुआगेचलतभे

हिमलतभे ७ पुनिरंदस्यंदनअतिरथीजुततासुमधिजडुनंदहै

किवासउडवभरेपामअनंदहै

रहै कृतवर्मगदअकूरआदिकसजेसवसरदारहै ८ पुनिलसतिगोलगयंद

१६ डगधरतमंदहिमंदमगमदुकरतजलधरधारहै पुनि

१७ दोहायहिविधिलेजडुनाथदखचलेधर्मनृपयाहै ११

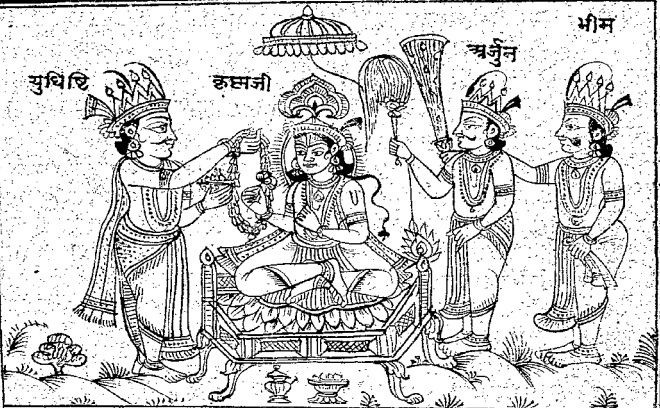
१८ चौपाई अथमअनतदेसमधिजाई करतभयेडेराजहु

राई १ पुनि सौवीर दे सगेनाथा पुनि मरु दे सहिकियो सनाथा २ द्विषतवती सा
 रिउतरि मुरारी सरस्वती ति मिउतरि सुबीरी ३ पुनि यंजाव दे सकरि डेरा मत्स
 दे सपुनिकियो वसेरा ४ गिरिगो सालन ग्या मनमाही सेन सहित निवसत
 हरिजाही ५ कुरुक्षेत्र आये जदु राई षवरि धर्मभूपति तवपाई ६ साजि सेन चतु
 रंगि निराजा जोरि सवै पांडव नि समाजा ७ विप्र न सुद्धन सेगलै वाई चलेखेन
 हरिकी अगु आई ८ दोहा चले जात अति सै मुदित कून कून गिरा उचारि आजु
 लषव जदु राजको धनि धनि भाग हमारि चौपाई गनिका गन गावत सेग जाही
 चहु कित मेगल सार सुहाही १ परै विप्र गन वेद सुहावन थारन लिये दूव दधि
 पावन २ और हर्म गल साजु समारी आगे कल सलिये दुज नारी ३ उते वाम दे
 हस्थिन पुरको छावत दि सनि धूरि सुर पुरको ४ आये इंद्र प्रस्थ मुरारी देषिय
 री सेना अति भारी ५ हरि हि हे रि पांडव सुषकाये इंद्र गन जनु प्रा न हि पाये ६
 हरिक हरे षत पांडव धायि सेन न आने रनी रव हाय ७ हरि हल वत डत रेख
 तरे गये पांडवन के लिये ८ दोहा हरि हिय पदिने पांच हरि गे तन न सं
 भार पुनि पुनि परसत नाथ पद अनि दे उम ग अ पार चौपाई बहुत काल मह प्रा
 न पियारे धर्मभूप जदु नाथ निहारे १ मिले रमा पतिको पुनि राजा गन्यो सिद्ध
 आपन सब काजा २ नैन नीर पुलकावलित न मे भूली सुधि सिगरी तेहि कून मे
 ३ मिलो भीम पुनिके प्रमुकाही जलधि प्रेम वाढ्यो इग माही ४ नकुल और
 र सह देवहु दोऊ लीने प्रभु हि अंक भरि साऊ ५ गद गद गरो कड तन हिवानी
 पांडव ६ गद गद ७ दधानी ६ पुनि जदु पति अरु अर्जुन धाई मिले वीर दो
 क सुषकाई ७ रहे इंद्र दुइ ल गिन हि कूटे उमे प्रेम वं धन मह जूटे ८ दोहा जदु
 पति पारथ कूटि पुनिक रि निज तन हि समार जथा जाग पुनि मिलत मे जाको
 जस अधिकार चौपाई जदु पति धर्मभूप पद वेदे भीम हुं कहतै सहा अनंदे १ ॥
 मिले अंक भरि अर्जुन काही ते सुषयक मुषन हि कहि जाही २ फेरिन कुल सह
 देवहु धाय प्रभु पद पदु म पुल कि सिर नाये ३ भीम जू धि छिर आसिष दीने
 विजे वरो वर वंदन कोने ४ नकुल और सह देवहु काही आसिष दिय जदु नाथ
 तहांही ५ पुनि प्रद्युम्न साव गद वीरा सालकि अनिरुध उद्वधीरा ६ किये यं
 च पांडवन प्रनामा परम मोद उय ज्यौ तेहि ठामा ७ तिन कहें पांडव अंक ल गा
 ई आसिष दिय इगनी स्वहाई ८ दोहा पुनि ब्रह्म न अरु ब्राह्म न न जदु पति कि
 ये प्रनाम तिन आसिष दिय विविधि विधि पूजे सब मन काम चौपाई श्रृंज
 यके के वं सिन काही जदु पति किय सतकार तहांही १ पुनि हरि सा पांडव कुस
 लाई पूछन लगे प्रीति अधिकार २ सब से कुसल प्रअ हरि काहि के पूछै यानि

कहं अकलगाई - दोहा रह्यो नतनक संहारतनवहतनेन जलधार प्रेमहि पारा
 वारमहमगनभद्रेतहि वार ७ चौपाई पुनिसंहारिनिजसंगलेवाई जदुपतिकु
 हंआसमवैठाई सगीदरनचापनचितचाई एकटकमुषमहनेनलगाई रतहा

जुधिष्ठिरअनिसुषपागे कृष्णकमलपदपूजनखागे ३ पूजनमैहैगयविपरीती॥
 रहानसुधिवाढीअनिघीती ४ प्रथमहिनी रोजननयकीन्हे दीपहिदेधूपहिपुनि
 दीन्हे ५ देवदक्षिनासुमनचढायो चंदनदेनैवेदलगायो ६ पुनिजदुपतिकेचरा
 नपवारी धर्मभूपलीनौसिरधारी ७ पुनिगुरुनारिकहजदुराई वंदनकीन्हे
 सीसनवाई - दोहा पांचालीकोवदिकेदीन्हेयाफेरिअसीस आयसुमद्राकृष्णके
 नाथोचरननसीस - चौपाई पांचालीकहंप्रथावोखाई मृदुलवचनअसदियोसुना
 ई १ हरिरानेनकहंखावहुजा प्रथकप्रथकगहरेहृदिकाई २ दुपदसुनासुनि
 आसुहिधार्ई सवहरिप्यारिनकहंसिरनाई ३ रुकुमिनिजाववतीसतिभासा भ
 द्राकालिंदीकविधामा ४ सैवाअरुअवधेसकुमारी औरमित्रविंदाकविभारी॥
 पूयकसनसोरहसहससुरानी इनसबकोनिजमंदिरअनी ६ वारवारमिलिदु
 पदकुमारी कुसलप्रखपूछीसुषकारी ७ सबकीविधिवतपूजानकीन्हेया भूष
 नवसननजरिवहुदीन्हेया - दोहा सुमनआलगलडारिकैअंगअंगारागलगाय

प्रथकप्रथकमनिमंदिरनदीन्हेमातिन्हैटिकाय ८ चौपाई हरिकुंतीसोविदाभा
 धर्मभूपसंगमोदपागिके १ प्रभुअर्जुनकोपानिपकरिके
 निकारिके २ वाहेरअपिअनंदकाई धर्मभूपतहंप्रीतिवढाई ३ निजमंदिरमंदूर
 रमानिवासे दीन्ह्योसाजि साजुसुषवासे ४ जयाजोगजदुवंसिनकाही
 ह ५ चारिमासतहरेमुसारी इंद्रप्रस्थजनकरतसुषारी ई
 सचिवनसहितहरिहिसुषमानी ७

नितनितनवनवदियोमहाना ८ दोहा पुनिजदुनंदनपार्थजुतपा

धर्मराजकीसोसभादीन्हीदिव्यवनाय १

नीतिहितवसेतहाजदुनाथ वनविहरतप्रभुभटनजुतचद्विरथअर्जुनसाथ २

॥ ३ ॥ श्री सुकाउवाच

औरअर्जुनपुरोहितआये १

२ ब्राह्मनछत्रीवैश्यहजेते इंद्रप्रस्थरहेनुधतेते ३

वभूपतिदरवारसिधाई वैठेआइनुपहिसिरनाई ४

जा आयेसभामद्विजदुराजा ५ धर्मभूपउठिंवेदनकीन्ह्यो

आसनदीन्ह्यो ई सबजदुवंसिनकरिसतकारा वैठायौनुपधर्मउदारा ७

ससमाजेतहांसुनाई हरिसोंकह्योजुधिष्ठिरराई श्रीयुधिष्ठिरउवाच

भेरेमनअभिलाषअसपूरकरकरहुजदुनाथ

सनाथ १ रुद्र मथराजमेप्रभुयजितुमकोमोहिनकछुआसारही

आपकीयहवातजगजानतसही जेरावरेचरनारविंदअनंदनितध्यावतरहे

देनमेगलचरिततिहरेभवतेनितहीमहे १ त

हठिपावही नहिंलहतसोकुमतीकवहुंयहवेदचारिहुगावही ३

नारविंदहिकृपाकोफलजगलधे

पै २ अपनोप्रभावलपाइ येममजज्ञमेसवजननको मेतोकलूनहिकरनुखा

यककरतनिततुवमननको सर्वात्महो समदिष्टसवपरनिसआत्मारामहोन

हिभेदजेजसभजतनुमकहदेततेहितसकामहो ३ दोहा धर्मभूपकेवचन

सुनिजदुपतिअतिहरपाय बोलतभेमजुलवचनुसभासदानिसनाय

गवानुवाच चौपाई भलोविचारकियोनुपराई १ फल ११५

नमुरनसुद्धिदनपितरनको राजस्ययहेमेरेहुमनको २ चाहतयही जगतके श्रीनी
करहिजुधिष्ठिरमषसुषदानी ३ संवभूपनकोजीतिनरेसा सकलपुहुमिफै
लायनिदेसा ४ करिकैसकलजदूसेम्हारा राजस्यनृपकरहुउदारा ५ लो
कपालसमयेतुवभ्राता तीनहलोकनमेविष्वाता ६ जोजोगिनसेजीतिनजाह
सोमोहितुमवसकियनरनाह ७ जेमे... संनेही धनहुंधामममहित
तजिदेही ८ दोहा तिनकेसमजसतेजमेदवहुहैनृपनाहि तौपुहुमीकेपुहुम
पतिकेसेसमतामाहि २ सुकउवाच चौपाई सुनतवचनजदुपतिकेराजा स
ह्योमोदउरमाहद्राजा १ विकस्योवदनकमलनृपकेरो कृष्णअनुराहरगुणो
घनेरो २ दसहुदि साजीतनअरिनासन दीन्ह्योचारिउभ्रातनसासन ३ कृष्ण
कपालहि गोडववीरा चखेदि साजीतनरनधीरा ४ दक्षिनदिसिहदेवसिधा
रे संजयवांसिनसुदलसमारि ५ पक्षिसनकुलगयेजुतसेना उतरअर्जुनगे
वलअेना ६ गयौत्रकोदरपूरुववीरा कयकयमद्रमत्स्यवलघोरा ७ तेसव
दिसननरेसनजीती लैलैडांडफेरिकरिधीती ८ दोहा लैलैसोधन
आसुहीआयेनृपतिसमीप राजस्यकरवावनेजुरिगेसवेमहीप ३ चौपाई क
ह्योधर्मनृपतवहरिपाही यासकाहैमोमनमाही १ मगधमहीपजीतिनहिजा
ई ताकीजदुपतिकरहुउपाई २ तवजदुराजवचनअसभाषे उदवप्रथमहिमो
हिकहिरषि ३ सोदउपायकरिमागधकाही जीतिलेवकलूसंसयनाही ४ अ
सकहिपार्थभीमकहैलैके कृष्णविप्रकोविषहिकैके ५ गयेगिरिजकहंत्रय
वीरा वसतजरासुतजहंरनधीरा ६ तासुरीतियहरहीसदाही पहरदिवसल
गिद्वारेमाही ७ वैठतरह्योदेतवहुदाना जोजसमागैताहिमहाना ८ दोहा सो
ईसमेविचारिकैभीमविजैजदुराय विप्ररूपधारेसवैकहेवचनतहंजाय ४ म
हाराजहमअतियहै सुनिदानीतुवनाम १ दूहे... केमागतहेमनकामा
४ चौपाई जोहममागेसोतुमदेह करहुनसनमेकलूसंदेह सीलमानकोअस
हनकोई जिमिसठसहजकरहिसवजोई २ काअदेइहैदानिनकाही समदरसा
रकोपरकोउनाही ३ जाकेविभोविभूतिवडाई सोजसकीनहिकियोउपाई ४ यहअनि
सतनकोनितपाल्यो दीननकोदारिदनहिचाल्यो ५ सोईसवविधिसोचनलायका
जियतहिमस्यौगुनहुनरलायक ६ रंतिदेवअरुनृपहरिचंदा सिधिवरुवीरविरोचना
नंदा ७ उंकुद्रतिनृपयाधकपोरु दानदियोजसकियोउदोके ८ दोहा यहअनित्यत
ननेसवैकरिदीननउपकार गवनतभेसुरपुवसहीअवल्लोखुजसुअंपार ४ सुकउवा
च चौपाई सुनिर्तनोविप्रनकीवानी मागधराजसनहिअनुमानी १ इनकेसारका
दोरअघाता खरथोकरनमेजाकरवाता २ इनकोरुपइजनकसनाही कवहूहमदे

३ हैन हि दुज खत्री है कोई आये अयने रूपहि गोई ४

मगधेसा तुम खत्री धरि दुजवेसा ५ पैह मरे गनह मागन आये
 नाये ६ देहें मजीवहु तुमकाही जोसवको प्रिय परमसदाही ७ बलकी कोर
 चहुदि सिखाई हमरे हुकानन पुरी सुनाई दोहा विप्ररूप धरि विस्मृतह देनई
 कहें राज मागन गवाक्षराज पहसा धनहित सुरकाज ४ चौपाई १५
 जानिहु लीन्ह्यो सुकाचारज वारकीन्ह्यो १ तद्यपि वामन कहव खिराई त्रिभुवा
 नरजह्यो सुपछाई २ जोखत्री विप्रनकेहेतू दयौ न धनजीवहु निजनेतू ३
 जन्महै जगतत्रयाही स्वानसमान जियत मरिजाही ४
 पैसा नीनिहु भदजे धृतदुजवेसा ५ मागहु जौन विप्रमनहोई ६
 ई सुनिमागधके वचन मुरारी मंदमंद असागिरा उचारी ७ भगवान उवाच
 हहमको नृपदेह करहु जोहमपरतुम अतिनेहू ८
 हेक छुकाज हमखत्री है विप्रनहियह जानो महराज चौपाई
 नामा तासुवं धु अर्जुन वलधामा १ इनको मातुल सुत अनुमानो
 निजरिपुजानो २ रुसवचन सुनिमागधराई देतारी करहस्यो ठगई ३
 कह्यो सुनहु गतिमंदाईहो अवासिनुहहि जुधइदा ४
 पैकादरहै सगरमाही ५ रहतन जुधमहचितथिरेतो ६
 ई मोहिडरिमथुराछो डिपराई कियोवाससागरमधिजाई ७
 वभीनी निरषतयहि दायवदिजाती ८ दोहा १५३
 हीन याजनि जुधकरन नहि जोधा है यहदीन चौपाई भीमसेन अतिसेवलवान
 मोसोहै जुधकरनसमाना १ ताकोमै विसैजि जुधदेहो लेहो जुधकी जमपुरजैहो
 २ असकहि गनहमे जाय भुवाला द्वैदुतल्यायौ गदाविसाखा ३ येकगदाअपने
 करलीन्हो भीमसेन कहहु सरदीन्हो ४
 योभयकरवेसा ५ भीमहिले अर्जुनजदुराई मागधदिगगकरनसडाई ६
 नीचजहैनहियखरहैऊ कोमलभूमिजुद्धतहैठयऊ ७
 भुवाला वज्रसरिसगहिगदाक राला ८
 दुहुनप्रचारि दोऊदोहुनडाटिके करनलगतहेरारि प्रमानिकाऊद करैअनेक
 मडलेगदासुपानिचंडले जराकुमारदक्षिने तोवामभीमदक्षिने १ कहहुसुदूरमा
 है कहैभिरैदयातहै कहैखरैअकासमे कहैमहीविलासमे २ देहाभीमसेन
 धतहासोभितभैतैहिठार रंगभूमिमेजुगुखनटखरहिमनहुकरिजेर ३
 भुजंगप्रायत ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

तैप्रहारै जरासंधभीमौगदाताकिमारै भुजापानिपादौउरुकुंधमाही हनेजोरतेवैग
 दाकोतहांही २ गदाकेलगेअंगकेचूरजाही भरेकोधदौउहटैनेकुनाही जवैभीम
 मारैतवैसावचावै जरासंधयोभीमसेनेनपावै ३ कितेयैतरेधारिधावैधुवीरा।
 भिरैओफिरैवैगनेनाहिपीरा मनोनागहैअर्कसापागहैहै खडैकोधधारिविजो
 कोवहैहै ४ गहहैगदासुष्टिसोजोरभारी हनेहाकिकैहेरिमानेनहारी दोऊवीर
 हैविकमासोसमाने दोऊसत्रुसोहारिनेकोनमाने ५ दोऊहैगदासंगरेमेअचू
 खे दोऊसत्रुकेजीतिकेगर्वफूले दोऊकेमुषेसेदकेविदुसोहै दोऊआपनोआप

नोघातजोहै ई दोऊकेवठ्योजुद्धमेवैगभारी दोऊकीनजानीपरैआसुहारी दोऊ
 केभयेखाखनेनविखाखे दोऊकेभयरूपकालेकराले १ दोऊकोपकेकेकोसिंहा
 नादा दोऊकेवठ्योजुद्धकोमोदजादा दोऊवीरगडेटरैनाहिदारि दोऊवाकुरेजग
 केजैतवारै २ दोहा महाराजयहिभातिभोसनाइसरिनजुद्ध वसेरातिकेमीतस
 मयेकहिसेजअकुद १ चौपाई अट्टाईसौदिवसजवआयो हरिसोकहोभीमा
 दुषकायो १ मागयकोमैसकतनजीती लगहिनजदपिनेकहूभीती २ भयेअंग
 सबचूरनमेरे लगेगदाकेघातधनेरे ३ तवबोलेजदपनिमुसकाई आजुहिभा
 रितुमकरहुयराई ४ देखहुममदिसिकरतलराई तवहमदेवउपायवता ५ तै

१। सत्रुहि मरिहौ देषत सवहो ई
कह्योवु माय देत वहु जेजू ७ तुम समान को जग विष्याता
सिजरा सुतधाता ८ दोहा तहां भीम अति भीम भटवें दिहू म्पद केजे
करन को सजत भोग जि सकल दुषगज चौपाई ३ ।

११
१। भीम लरत मागध सो धिर धिरि
३ जूदुपति अमित भीम कहें देधी करि दाय अर माहें विसैषी ४
लै एक सी कि दुहू कर फारी ५ भीम सेन कहें कियो इ सारा
ई काी चपलता लख्यो न को ६

८ दोहा छित मोताहि पछारि कै यक पद सो पुगदा वि
चौपाई बीच हिते मागध को फारी
जमन वारो १ यक पग करइ ग अति यक वारा

भीम खह्यो तव मोद अमारा ३
भीम हि वहुत सराहन लागे ४ भीम सेन कहें मिले सुरारी नृप प्रहार की पीरने वारी ५
पूर्व समान भयो बल भारी ई मागध तनय नाम सहरे
७ किय अ भिषेक भवन तेहि जाई

तिन को जाय छोडाय
इति श्रीमहराजावाधवे सविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धि
३१ कृष्णचंद्रकपायात्राधि
मागवतदसमस्कंधे आनेर अंशुनिधौ उत्तर
१. ७२ ॥ ३ ॥ सुक उवाच दोहा बीस सहससत आग्जे
चौपाई

११
कैद परे अति सै दुषपाई
२ पीतावर सोहत कविधामा सुंदरतन नुवीन घन
उर श्रीवत्सचारि भुजभाजे अरु नक मलदख समइ गराजे ४ चारु
दियत मकर कुंड लहकयो
ई कटिकटि सलकडे कर माहो राजत अगद
सरा सिजगदा संष अरु चक्रा

दोहा को सु
चौपाई असे जदुपति कहें लषि भूषा यायेते हिं कून मोद अनूपा १०
३२ मनु रसनाते चाटत जाही २ हरि पदक मल सुर

रिनवोलवाई ५ मज्जनअरुअंगरागकराईं सवभूपनपैरुपादेवाईं ६
जाईं अैसोकह्योताहिससभार्ईं ७
दोहा

४ चौपाई

नअनूपमदीन्हि सुमनमालराजितगलकीन्हि १

२ सादरवीरानूपनिषवायौ

३ लहिसहदेवकेरसतकार भयेमहीपतिमुदितअपारा ४
कोटसिंधारि प्रभुकहवंदेयानिपसारि ५ वंदिददइतसोहतकैसे
६ रथतुरगमातंगचढाईं मनिभूषनवहुविधिपहिराईं ७
हिमंजुलचचमसुरारी विदाकियेकरिनूपनसुषारी ८ दोहा

निजनिजदेसनकोगयेनाथचरनवरआनि ५

११ सासन धरनिकियेहरिध्यावत १

न्ह्यौ भूपतिसकलताहिविधिकीन्ह्यौ २ श्री

४ इंद्रस्थचलेसुषळ्याये भीमसेनकरसुजसवढायै ५

षट्सुदरसुषदाईं नगरनिकटआयैजडुराईं ६ निजनिजसंषवजावनलागे
जीतिसुजसजुगजुगजगजागे ७ पांचजन्यधुनिमुनिपुरवासी

८ दोहा जरासंधकोवधगुन्यौरुत्मचंद्रकीजीति

जिगैसकलमनोरथरीति ६ अर्जुनरुत्महुभीमपुनिगयेधर्मनृप्यास :

सादरमिलतभेधर्मभूपसहलास ९

ननूपतिजुधिष्ठिरसौकह्योवासुदेवचंचांत ८

११ तनपुलकावलिद्रगसजलभनेनप्रेमहिभीन ८

॥३॥ यका

७३॥॥

यहिविधिजराकुमारवधसुनतजुधिष्ठिरभूप मानिकुत्मकीआ

तिरुपात्रोलेवचनअनूप १ जुधिष्ठिरउवाच चौपाई

सा सासनजासुवहै धरिसीसा १ गुरुसनकादिकलोकनकेर

सोमकुंदहेद्रगअरविदा ईस्वरकेईस्वरगोविदा ३

यहक सञ्चनुचितकरहु मुरारी ५ परब्रह्महो आपुहियेकू घटहुवदनहि
 रविसमनेकू ६ मेममतेतवयहकुटिलाई तुम्हरेदासनपासनजाई ७
 सुकौवाच सुनतधर्मभूपतिकीवानी कृष्णकह्योसतिभूपवधानी ८ दोहा
 राजसूयकोकीजियेअवअरंभमहराज वेदवादिवहुविप्रकीवेगिवोलाया
 समाज २ चौपाई सुनतधर्मनृपअतिसुषमानी जद्रजोगकालहितहेजा
 नी १ करिरित्तजनमुनिनसुषभरना राजसूयहितकीन्हैयावरना २ भरद्वा
 जगोतमारिषिव्यासू अस्मितसुमेतुचवनतपरासू ३ कन्वसिष्टकवधम
 यत्रेया पयलपरासरगर्गअजेया ४ वामदेवकतुवयसंयायन जयमिनि
 विस्वामित्रसुषायन ५ कस्यपधौम्पअथरवारामा आसुरिवीतिहोत्रतपा
 धामा ६ वीतसेनकृतव्रनमधुछंदा लगेकरावनमषसानदा ७ मीषदेवआ
 रुद्रानाचारज कृषाचारजकुलकेआरज ८ दोहा धृतराष्ट्रहुसतपुत्रजुतविदा
 रहुबंधुसमेत बोलवायेनृपधर्मकेआयेजग्यनिकेत चौपाई ब्राह्मनछत्री
 वैश्यहुसुद्रा मंत्रिनसहितभूपवडछुद्रा १ राजसूयदेवनसवआये बोल
 वायेअरुअरुअनबोलवाये २ तदाकनकहलरचिमुनिराई सोधौजद्र
 भूमिश्रुतिगाई ३ दिश्यामहभूपहिवैगाई लगेकरामनमषमुनिराई ४
 रचेकनककेपात्रेनेरे रहेप्रथमजिमिवरुनहिकेरे ५ तहवासवसकरच
 तुरानन औरहुलोकपालसुभआनान ६ सिद्धमहोरगअरुगंधर्वा वि
 द्याधरचारनगनसर्वा ७ जक्षरक्षषगकिन्नरनाना मननसीलजेमुनिहु
 महाना ८ दोहा राजराजरानीसवेसंजुतराजकुमार अचरजमानतभेसा
 वैनिरषिजद्रसंभार ३ चौपाई धर्मभूपकोगुनिहरिदासा कियेसवननि
 जविसमैनासा १ मुनिगनदेवसरिसमहराजे सविधकशवतभेमषकाजे २
 जेसेवरुनहिअमरसोहाये राजसूयमषकीकरवाये ३ सोमपानकरजवा
 दिनआयोतादिनधर्मभूपसुवळ्यो ४ जाजकसदसपतिनकहआनी पूजा
 नकियोपरमसुषमानी ५ तहोसकलमुनिगनजुरिआये लगेविचारकरन
 भ्रमळ्ये ६ लहेअग्रपूजनकोआज वैठेरिषिमुनिनृपनसमाजू ७ य
 कतेयेकअधिकदरसाही परतनहीनिअमनमाहा ८ दोहा पुनिसवतो
 पूछनलगेसभासदनपहजाय तेवविचारिनहिकहिसकेमोनरहेभ्रमा
 ल्याय ४ चौपाई संकामचीसभामेजवही गुनिसहदेवकह्योअसतवही
 १ सुनहुसवेनृपवचनहमारा जाहमकरिकेकहतविचारा २ लहेअग्रपू
 जनजदुराई उचितसकलविधिसोहिजनाई ३ येसंजनपतिहेभगमाना
 सुरधनदेसकालप्रभुजाना ४ इनकोरुपविखकहेजानो राजसूयइनवा

५ सांतजोगअंरुआहतमंत्रा अग्निहृद्देवनकेपरतत्रा ई येक
हियेदेन समनहिकोऊ अंतरजामीहैंजगसोऊ ७ इनकोनहिकोउअहै
अधारा सिरजतपालतकरतसपौरा ८

यसकलजगलोग धर्मकर्मसबकरतहैलहतमुक्तिअरुभाग ५

तोअग्रपूजनसुषलाई देहकृत्नकेचरनचढाई २१ ९

जैहैं धर्मभूपअतिअनंदपैहै २ पुनिपुनिकहहुंपुकारियुकारी

सदसज्जनभारी ३ अनव

ही ४ असकहिमौनभयौसहदेवा जानतहरिप्रभावकरभेवा ५

ववचनमुनिराई लगेसरहनअतिहरषाई ई

रिहिअग्रपूजनकहिदीन्हे ७ धर्मभूपतहअनंदपाई

ई ८ दोहा हरिकेचरनपधारिनुपजगपवित्रकरवारि मंत्रीअनुजकुंदुवति

यसहिगलियोसिरधारि चौपाई प्रभुकहपीतावरपहिरायौ

दिव्यसजवायौ १ अनंदअवुभरेद्रगमाही

२ प्रेमाकुलनृपधर्ममहाना लगेकरनजडपतिपदध्याना ३ निरषिअग्रो

पूजनहीरकेरो लहेसभासदभोदचनेरो ४ हाथ्यजोरिजयजयसवगाये

नंदनकेपदसिरनाये ५ नभतेसुमनदेवभरिलोये

ये ईरह्यौतहासिसुपालहुवैठो कृष्णसुजसगुनसुनिअतिअैठो ७

आसनतेहाथ्यठठाई हरिनिदाकियनहिभयलाई ८

नकहतभोवानीपरमकठोर वीरवलीगर्वितमहानृपदमघोषकिसोर

पाई कालअहैअतिसैवलवाना सतिभाषेयहवेददिराना १ २१५

नीतिरसपागी योद्रजातिवालकमतिलागी २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

ई अवतोमोसोदेषिनजाई ३ सवैपात्रकेजाननहारे करहुकोजकसवि

नाविचारे ४ दियोअग्रपूजनजोऊस्रै देहुसवैकतरुममप्रत्मे ५

वतपठतविधाधारी ज्ञानध्वस्तपातकभोभारी ई

ता देवनपूजितपदजलजाता ७ तिनकोतजिकेसभामभारी

जोकाहविचारी ८ दोहा कुलकलककारकसदानीचजातिगोपाल

नयावतभागमषसोदेष्योयहिकाल १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

नकियोकाहनुमजानी ६ मथुरातजिकैरुष्मअहीरा वस्योजाइसागरकेती
 रा ७ पथिकनचूटतदेदुषघोरा अहेअहीरसदाकोचोरा ८ दोहा ताहिअग्रपू
 जनदियोनुपनमदिसुनिरायभयोकहासोददिवरदीन्ह्यीवुद्धिगभाय चौपाई
 असेवचनकठोरकराला सभामदिवोस्योसिसुपाला १ बोलेनहिजदुपति।
 सुनिकानन सिवावेनसहिजिभिपंचानन २ हरिनिंदासुनिकैनिजकाना रहेस
 भासदजेतहनाना ३ मूदिकरनउठिगेतेहिकाले गारीदेतभूपसिसुपाले ४ ह
 रिहरिजनकीनिंदाकोई सुनिनहिउठतवठरहजोई ५ अवसिनरकसोम
 नुजसिधारे सकलपुन्यहोतोजरिखारे ६ चेदिपकेसुनिवचनकठोरा सुभ
 टपाचऊपांडु किसोरा ७ उठेसंस्त्रलेकनकराले मारनकोआसुहिसिसु
 पाले ८ दोहा संजेकुलकेअरुवलीकेकेकुलकेवीर पांडवसंगठिचलतभेचो
 दिपपैरनधीर ९ चौपाई पांडवतहंवालेअसवानी रेसिसुपालमहाअभि
 मानी १ हमरेसुनतरुष्मकीनिंदा करसितासुफल्लेमतिमदा २ असकहि
 चेदिपसनमुपधाये धनुषगदाअसिहोथउठाये ३ तवनहिनेकडस्योसिसु
 पाला लियोढालकरवालकराला ४ आसनतेउठिबैठतुरंता मानहुकरतपा
 डवनअंता ५ वचनकह्योकदुनेननिकारी भगहनआवहुवोरहमारी ६ तुम
 हिसंगरुष्मदिवधकरिके जेहौनिजनगरीमुदभरिके ७ असकेहिधायो।
 पांडववोरा सभामयोकोलाहलघोरा ८ दोहा भिरतजानिपांडवनकोउठि
 आसुहिजदुनाथ वरजतभेकुंतीसुतनचलितिनकोगहिहाथ २ चौपाई ना
 थकह्योपासोनिहिभिरहु कहेहमारमानितुमेफिरहु १ आवनदेहुइतौसिसुपाले
 वेंचिआयोयहसठवहुकाले २ रुष्महिदेपतचेदिपरई चलोकोपिपांडवनविहा
 ई ३ चक्रचलाईतहोजदुनाथा लियोकादिचेदिपकरमाथा ४ गिल्लोभूमिमहंभू
 पभयावन तेहिपक्षीनुपकियोपरवन ५ सभामदिकोलाहमाचा हरिप्रभा
 वजान्योसवसांचा ६ कढीजातिचेदिपकेतनते प्रविस्वाहरिमुषगईतेअनंते
 ७ निरषिसभासदअचरजमाने हरिचरित्रकाहूनहिजाणे ८ दोहा इनकी
 त्रैजन्महिकथाभैवरनीमतिमान वैरभावकरिकुष्मसोहरियुरकियेपया
 न ३ चौपाई जैसाकरहिकुष्ममहंभाऊ मिलहिताहितसकरुनसुभाऊ १ कुं
 तीसुतलषिवेदिपनासा लहतभयेहियपरमहुखोसा २ धर्मभूपरित्जुन
 बोलाई दियोदक्षिनाधनसमुदाई ३ विधिवतसवकोपूजनकीन्ह्यो औ
 रहुदानदुजनकहदीन्ह्यो ४ पुनिपरिवारसहितमतिवाना सुरसरिकिया
 अवभूतअस्नाना ५ यहिविधिराजस्यकरवाई धरमभूपकोआनंदछाई।
 ६ कछुकमासतहंवसेमुरारी करिपांडवनधीतिअतिभारी ७ जद्यपिचहतन

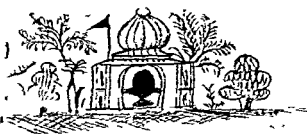
कृष्णविच्छेद हरिकोधर्मभूपजुतमोह ८ दोहा तदपिधर्मदिगजाह हरिम
 गिविदासकुचाइ सदलसदारनगवनकियद्वारावतिजदुराइ ४ चौपाई
 वैकुण्ठनगरकेवासी कह्यौचरिततिनकोसुषरासी १ विप्रसापतेपुनिपुनि
 आई जगमहंलियोजन्मकुराई २ करिअवमृतअस्त्रानसुवेसा लस्योसा
 भामविधर्मनरेसा ३ भूपनमद्विलस्योनृपकेसे सुरपुरसुखतसुरपतिने
 से ४ सुरनरनृपमुनितहांअपारा पाइधर्मनृपसौसतकारा ५ राजसूय
 हरिहिसराहत निजनिजगृहनगयेसुषगाहत ६ पैदुजोधनकलिकोरु
 पा राजसूयलषिपरमअनृपा ७ धर्मभूपकोविभवनिहारी सहिनसके
 अतिभयोदुबारी ८ दोहा राजसूयसिसुपालवधभूपनमोचनवेदि हरि
 चरित्रजोसुनतयहरहतिनतेहिअधर्दई ७४ इतिश्रीमहराजाधिराजवाप्ये
 सविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीरा
 जावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरधुराजसिंहजूदेवकतश्रीम
 भागवतदसमउतराधेअनंदअबुनिधोचतुःसन्नितमस्तरंगः ७४ ॥
 :: ॥ दोहा राजसूयकोसुनिकथाभूपपरिक्षितफेरि प्रस्तकियोसुक
 देवसौवारवारमुखहरि १ परिक्षितउवाच चौपाई राजसूयलषिधर्मनृ
 तिको पायअवधिपरमानंदतको १ सुररिषिनृपसवकरतवधाना नि
 जनिजगृहकहकियेपयाना २ पैदुजोधनलषिमपुकाही भयोवदासपा
 रममनमाही ३ ताकोकारनकहहुमुनीसा दुषितभयोकसकुरुकुलईसा ४
 सुनतपरिक्षितवचनसुहावन कहनलगेश्रीसुकअतिपावन ५ श्रीशुक
 उवाच आपपितामहकेमषमाही असवाधवकियकाजतहाही ६ धर्मभू
 पपैकरिअतिनेहू करनलगेकारजमतिगेह ७ भीमसेनपकवानसोहावन
 वनवावनलागेअतिपावन ८ दोहा भयोभंडारेकोअधिपदुरजोधनकु
 रूनाथ उवितजहोजसषर्चकोसोकीन्ह्योनिजहाथ २ चौपाई सहदेवहिनृ
 पधर्मउदारा सौप्योकरननृपनसतकारा १ जेतीआमदनीतहंआवै नकुला
 ताहिलैकोसपठावै २ गुरुजनकेतहसेवनमाही भूपतिराष्योअर्जुनकाही
 ३ सबसाधुनकेचरनधोवावन लगेतहोजदुवरमनभावन ४ इयदसुताता
 हंपरुसनखागी विप्रनकोअतिसैअनुरागी ५ करनहिदयोदानअधिकारि
 येकदेवावतदसदैडारे ६ तहंविकर्नहार्दिकजुजुधाना अरुविदुरादिकस
 वैप्रधाना ७ भूरिअवादिकसहितकुमारा वाहलीकतहंपरमउदारा ८ दो
 हा सतर्दनआदिकसवैपायप्रथकअधिकार जज्ञकाजलागेकरनमानि
 नृपहिअनिप्यार ३ चौपाई धर्मनृपतितहंहरिसोभाषे रामदरसकहअति

अभिलाषे १ चलभद्रहक हेलहवोलाई तौममजग्यपूरकै जाई २ भूषवचनसुनि
 अतिसुषयायो जदुपतिरमहितुरतवोलायो ३ तहंजवहरिसिसुपालसंधारो।
 साधुजनसबभयेसुषार ४ तहंरितुजअरुसदससमाजा औरसकलसुहरा
 नकहेराजा पु करिसतकारदक्षिनादेके प्रेमवचनकहिमोदितकैके ६ सबको
 लैसिगरोदलसाजी पैदलअमतेगरथवाजी ७ करनभूषअवभृतअस्तीना।।
 सुषितसरसुरीकियेययाना ८ देहा तहंकोसुषकहिजातनहियकसुषतेनरना
 ह करतकाजजदुराजजहधर्मभूषसंगमाहे छंद तहंसंषपनवमृदंगधुंधुर
 अनकगोमुषवजतमे डफडालतूरजमोऊलीनसुवेनकेसुरसुजतमे औरहुअ
 नेकविचित्रवाजेसकलदरवाजेवजे वरवेदपदतसुविप्रराजेवदिविरदावलिगा
 जे १ तहंसकलसाजिसिं गारवारवधूनकेगननचतमे गुरगुनगननगर्वितसा
 गायकगानवहुविधिरचतमे सोसुभगधुनिदिविलोकलौछयरहीपरमसुहा
 वनी गंधर्वअरुअपसरनकी धुनिकरनआसुलजावनी २ तहंवहुकिताकधु
 जपताकेपरमभाकेलहरही रथचक्रकेचयचक्रकीततिवारवारहिघहरही व
 हुकनककवचहुजटितभूषनकीटकोटिचमकही भटसजितसंगमहब्रजिता।
 अतिहींऊजितदीप्तिदमकही ३ अधिमहविराजतधर्मनृपदक्षिनलसंतजदुरा
 जहे दिसिवामपारथभीमआदिकब्रजितसहितसमाजहै रूपद्रानभीषमवि
 दुरआदिकदृष्टसवआगूचले कुरुनाथजुतसतवधुअरुकरनादिभटपीछेभले ४
 तहंसदसरिलिजमुनिनारिषिगनकरतवेदउचारहै देवधिअरुगेधर्वीपतरहुलहत
 मोदअपारहै नृपधर्मकेगमनतसदलसुरधुनीअवभ्रतहानको उडिधूरिधारदि
 सानछाईमदिमधिदिनभानको ५ जुतधराधरडोलतिधरासिरसेसकेभारपरा
 मातंगतुंगतुरगपदछाओधराखषरभरा नरनारिभूषनवसनअंगअंगाराग
 धारिविराजही वरवारजोषितसकलसाजिसिं गारसंगमहभ्राजही ६ दधिआ
 तर्केसरिअगरतगरहुरंगरचिपिचकारिले सबभटनपैसीचतचलीतेउसीच
 हीकरवारिले कोउपुरुवमुषअंगारागचलतहिमलतवारखधूनके तेउकरहैति।
 नकोनाखिपुपहिरायहारप्रसूनके ७ मनिजालकीचढिनालकीमहिपालकीरा
 नीसवे करवालकीअरुदालकीछुविसहितभटसंगमेफवै बहुकरतमंगलगान
 पुरनारीसवैसंगमेचली सोरासहससनआठजदुपतिरानिछविनारीभली ८ यहि
 भोतिगागातीरजायविहायनिजनिजजानहै वहकेलिकरतनवेलिनारीलगीमुदि
 तनहानहै अतिलसतिमधिमेदुपदकन्याकस्मतिअचहुंवारहै तहंअर्जुनादिकम
 जनेहितगवनकियेतहिठौरहै ९ सुरभितसखिलापचकारिभरिभरिहोयेजहि
 जसनातहै तेहितसचलावनलगीतेहिछनमोदउरलसमातहै विकसेवदनसर

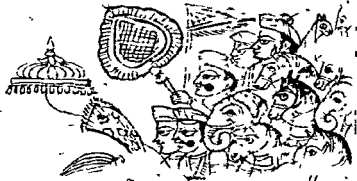
१० तेउलैकनकपिचकारिकरभेतजहिंनारिनवदनमे
रितिसुषटारिकेरिनिहारतीसुषसदनमे

यदभीनद्वैतनलीनद्वैत्रगतिप्रगटिसुदभरतहै ११
हैकैसपासनमाखकेवहुसुमनगनकरिभरिपरै
रनारिहनिउरसुषभरै

नरनारिलैपिचकारिहारिनमोदपारावारमे १२

गंगाजीभेदस्त्रीसैकडो नहातीहि

रुसजी

मनुकियाजुतक्रतुरजरजतनिजतियनकेभीरमे
त्वजसदसिजुतअभूतमज्जनदुपदकन्यासहितमे कियधर्मभूपतिमहा

कियञ्च भूतमज्जनगंगमे जाकेनहातनरहृतनेकहृपायपापिनञ्चगमे १४
 पुनिपहिरिपीतीवरञ्चलंकृतकैसुधर्मनरेसहे रित्बुजसदसिवहुविप्रक
 हेदियवसनभूषनवेसहे वहुबंधुजातिनमित्रसुहृदनञ्चौरनृपनञ्चपा
 रहे नृपधर्मवारहिवारकीन्हैयाप्रीतिसोसतकारहे १५ पुनिनृपतिसवञ्चा
 रुञ्चौरजनतनपहिरिवागेपागहे कटिफेटकसिमनिमालउरकुंडलसुषो
 रञ्चरागहेसुरसरिससोहेसकलजंनपुरकोचलेनृपसाथहे तवधर्मयेक
 करपार्थकोगहियेककरजडुनाथहे १६ तहगौनकीन्होभौनकोनृपधर्म
 मंदहिमंदहे वरमित्रमंती सुहृदसुभटहसषासहितञ्चनरहे कुंडलञ्चा
 लकचंदनसहितसाहतसुगोलकपालहे कटिमेषलाकिकिनिहुनृपुरय
 हिरिनारिनिचोलहे १७ सवतहांससिवदनी विराजहिकुष्मरानीछविसनी
 मधिकेदुपददुहितोचली तहञ्चौरनृपतियञ्चनगनी यहिभातिआयञ्चवासमे
 नृपधर्मकियदरवारहे जूतकृष्मभीषमञ्चादिकनकोकरतञ्चतिसतकारहे
 १८ दोहा महासीखतहेरित्बुजनधर्मभूपवोलवाय करिपूजनतिनकोदियो
 दानमानेअधिकाय चौपाई सदसित्रंरुवादिनवोलवाई पूजनकरिदियध
 नसमुदाई १ ब्राह्मनछत्रिनवैस्यनसुद्रन करिसतकारदियवहुसुद्रन २।
 सेवकसहितसुलोकनपाला पितरभूतदेवर्षिविसाल ३ धर्मभूपने।
 पूजनपाई भागिविदाञ्चतिसेसुषच्छाई ४ धर्मभूपकीकरतवडाई नि
 जनिजगृहनगयेहरपाई ५ भूपजुधिष्ठिसोहरिदासा राजसू ६
 यकरिदियोहुलासा ई ताहिदेविसुरनरहरषाने छनछनवरनतनाहिञ्चा।
 घनि ७ जैसेमनुजञ्चमितकहेपाई यानकरतनहिनेकुञ्चछाई ८ दोहा पु
 निसुहृदनअरुवाधवनअरुसवनातनकाहि भयेटिकावतधर्मसुतइंद्रप्रा
 स्थपुरेसाहि २ चौपाई कह्यो कृष्मसोपुनिकरजारी नाथञ्चासञ्चैसीञ्चवा
 मोरी १ रहोककुदिनयहगृहमाही पावनकरहुसकुखहमकाही २ अचमा
 सुकहिरहेसुगरी नृपकीप्रीतिनिगषिञ्चतिभारी ३ सावादिकनवोलिजडु।
 वीरन दियोहुकुमजडुपतिरनधीरन ४ जाहुद्वारिकेजडुदललैके हमवलव
 सबइतेसवञ्चैके ५ सुनिप्रघुस्त्रञ्चादिकप्रमुसासन जडुनगरीगमनेञ्चरि
 नासन ६ यहिविधितहनृपधर्मकुमारा तरेमनोरण्यउदधिञ्चपारा ७ सोस
 वरुपाकृष्मकीजान्यो अचनानहिकरतवककुमान्यो ८ दोहा सुषितसाहि
 वीकरततहेजुतपाडवीसमाज इंड्रस्थमहइंड्रसमवसेजुधिष्ठिरराजजुखो
 धननृपयेकदिनधर्मभूपकेभौन विभोविलोकनहेन तहभाइनजुत
 यगौनचौपाई राजसूयकोलषिसंभारा

निरथोदस्वाजनृपकेरो ज्ञानहिकवहुअथनिजहेरो २
करमा अयनेहाथनसोकियकरमा ३ जहंसुरेद्रअसुरेद्रहकेरी १११२५
केरघनेरी ४ थलथलमहंलषिपरैविभूती जनुप्रगटीसवविधिकरतूती ४
सौरहसहसकृस्तकीरानी उपमाहतसुषमाकीषानी ई शिववि

कोटिचंद्रपरकासपसारे ७ कृष्मचंद्रकीरानिनकेरी ८
मिळविमतिमेरी ९ दोहा १५३
२ चौपाई मौनयलटितहेतेकुरुगई
धर्मनृपयहंजुतभाई १ सीसक्रीटसोहतिउरमाला

२ आयोपौरिप्रथमअभिमानी तहोजननकीभीरमहानी ३
सातपौरियहिविधिदरसाही ४ तवदुरजोधनकोपितकैके
गायबोलेोजनज्वैके ५ फरकफरकहोवहुमतिमदा

दा ई सुनिदुरजोधनकीयहवानी द्वारपभीरमदसुसक्यानी ७
कटिकेजुतभाई चारिपौरिनाथैकुरुगई ८ दोहा १५४
१५४ २ सुरसमाजमथिलसतजनुरेवराजळविवार ३ चौपाई

१ २ जहंप्रगटीनिजसवनिपुनाई १५ १५४
२ तहेगंधर्वकरहिवहुगाना
ना ३ कनकसिंघासनमद्विविराजा तापरलसेजुधिष्ठिरराजा ४ दक्षिणदिः

सिसिंघासनमाही कृष्मचंद्रप्रभुलसेतहाही ५ वामदिसाअर्जुनअरुभीसा
सहसहदेवनकुलवलसीमा ई कृष्णदहिनदिसिराजतरामा मनहुचंद्र
जयकठामा ७ दूरिहितलषिधर्मसभाको कुरुयतिवलेगमायप्रभाको ८

दोहा ब्रम्हलोकसिवलोकमेविभौनजोदरसात
गटजनात ४ चौपाई तेहिगृहअसथलवनेछवी से थलमेजलजलमेथलरंति
१ तहंदुरजोधनगोजुतभाई भयोमहाभ्रमकह्योनगाई २

नसकेली चलौद्वारपालनकहंपेली ३ जखनरह्योपगुलग्योपयाना सबभाई
ननुतभूपलजाना ४ पुनिजहभैयोनीरंगी ५
विळलिनीरकेभीतरआयो ई गयोभीजिभाइत

जैसेगिरहिनंधवहुकूपा ७ निकरिनिचोमनखगनिचोला मयमा
८ दोहा देतारीतहंभीमभटहसेतुरंतठठाई
नायकेबोलेतेहिंगोहराई ५ चौपाई अधकुमारअधठिहोवें जलमेथलथलमे

जलजेवें १ तहोजुधिष्ठिरवारनकीन्हो सभामद्विअनुचितलपिलीन्हो २
जडुपतिपुनिदियोइसारा धर्मवारनहिनकुनिहाण ३ १६ १५४

ई कहें सुजोधनवृद्धिगमाई ४ दुरजोधनहिनिरषिसवनारी लगीहसनदे।
 देकरतारी ५ तहकुंरुनाथकोपत्रतिछाई तक्योनतिनतनअधिकलजाई ई
 पुनिअसमनमहकियोविचारा करिहौअवइनकरसधारा ७ असगुनिजर
 तवरतकुरुगई चुपकैवहृरिचल्योजुतभाई ८ दोहा सातपवरिकोनाधि।
 कैचदिस्यदनमेअसु नागनगरकोगमनकियदलजुतछोडिहलास ९॥
 चौपाई दुरजोधनकेसुरकतमाही हाहाकारभयोचहूँघाही १ रहेदृडतहो।
 तेअसभाषे कुरुपतिपाडवपैअतिभाषे २ भयोठीकमतिवतनमतको वी।
 जगड्योतरुजुधभारतको ३ धर्मभूयतहंभयेउदासा जल्योकोरवयाडवना।
 सा ४ असविचारिनहिवचनवधाने पैहरिकृपाजानिसुषमनि ५ कृष्णचंदसु
 षलहैघोघनेरो जान्योदस्योभारभुविकेरो ई याहीहितहमधरनिसिधरि।
 सोअवछूटेसकलषभारे ७ अर्जुनारिसिगरेतहवीरा मानेउरमहमोदगमी
 रा ८ दोहा प्रसन्नपरिस्मितजोनकियराजसूयकोहाल दुरजोधनकोकपट
 हमेसवकह्योविसाल ८ इतिश्रीमहराजाधिराजवाधवेसविसनाथसिंहात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपा
 पात्राधिकारिधुराजसिंहजूदेवकतश्रीमत्भागवतैदसमउत्तराधेपंचसप्त
 तितमःतरंगः ७५ ॥ ॥ सुकउवाव दोहा औरकथागाविदकीसुनहुंपरि
 क्षितभूप सालुभूपकोवधकियोलीलाकरतअनूप १ चौपाई सौभदेसका।
 सालुनरसा महावलीमायावीविसा १ सालुसषासिसुपालभूपको कालसा
 रिसविकरालरूपको २ जोसिसुपालकाहिसुषछायो कुंडिनपुरमेव्याहन
 आयो ३ तहोरामसंगभईलराई जरासंधआदिकनृपराई ४ गयेहारिजदु
 वेसिनतेरे भागिगयैरनवहुरिनहेरे ई दंतवक्रविदुरथसिसुपाला जरासा
 धअरुसालुभवाला ७ जोसिसुपालधर्ममषसुनिके आथोऊधभवधना
 तितगुनिके ८ दोहा समामहितहिहरिहन्यो जरासंधकहंभीम पौंड्रको
 केसवहन्योमारिचक्रवलसीम १ चौपाई दंतवक्रविदुरथअरुसालू वांवि।
 रहेत्रैभूपकरालू १ सालुभूपदाउनृपनवालाई कियोमंत्रअतिकोपहिछा
 ई २ जदुवसीमेअतिवलवाना सदाकरहिछलपापमहाना ३ हरिचेदिप
 हिदुगाकरिमास्यो समामहिकोउभूपनवास्यो ४ करिछलजरासंधहिगा
 जाई भीमसेनकरताहिहताई ५ मास्योपौंड्रकनंदकुमारा करतअनर्थहि।
 वारहिवारा ई ततिअसतुममनहिविचारहु जोहिप्रकारजदुवेसिनमारहु
 ७ दंतवक्रविदुरथअसभाषे यहविचारहुमुहंकरिराषे ८ दोहा जैसेवैहा
 मसोकरतभलछलवारहिवार तैसेहमडूकरिछलेजदुकुलकरहिसद्यार

२ चौपाई तवपनिवो ल्यो साखु प्रवीर मेरेवचन सुनहै रनधीरा १

तव लौतु मरहि वीयहि ठाक

सुनहै सवै भूपति देकाना ३ अवनि अवन अजाद वी करिहौ

४ देखह सवन्त पवित्र ममारा

५ असप्रने करिके सवन सुनाई

संकरको करि ध्यान तहाही ७

६ मांती ठाठारहो अचल दिन राती ८

७ भीरि धूरि यहि विधि वीति वर्ष दिन भई तपस्या पूर ३ चौपाई

भक्त्यानिधाना साखु निकट कहै किये पयाना १

तोहि मेनि जिके कर करि जाना २ सुनत संभुके वचन सुहाये

३ शिवपद करिके प्रीति अथारी

४ सुरनर अ सुर उर गगंधर्वा राक्षस किन्नाचारन सवा ५

६ देह विमान नाथ इमि जोई ६ जहं मेचहौ तहै लै जाके त

७ १५२७ ५ : ३५२७

८ दोहा साखु वचन सुनि संभु तव येवम सुकहि दीन मैदान वैको बोधि

१ चौपाई स्वह साखु हितये कृविमाना ७

हिंनहि सुरहु महाना १ जहां साखु अपने मन भावे

२ जो जेन येकता सुविस्तार आयसको नकटे सरधारा ३

निदनु जेसा रच्यो विमान महान नरेसा ४ भदन भीति भरभूरि भयावन दु

त अकासचारी मन भावन ५ असविमान रचिदान वराई द्यो साखु भूपति

कहं जाई ६ मानहु अथकारको धामा

निज तपसिवरदान को दीन्ह्यो होख सुना

६ चौपाई

साजि सैन चढि सौ भावमाना कुरहु द्वारिके आसुपयांनो २ एकवा

३ सोमे तुम सौ भायहु जीकी ३

४ प्रद्युम्नादिक अहेत हाही ४ उग्र सैन भरि हेत हेन गरी

५ पुरी लूटि सिगरी पुनिलाई

६ क छल करि पुरवा सिनमं हमिलिके ७ पांडवस

हित कृष्णवल राम मारि पठाये देहु जम धामे ८ दोहा साखु वचन सुनि सु

दित के वमै भूपसतिकीन साजि सैन चतुरंगिनी चढे विमान नवीन

वानतहंसाखुभूपरिसाय असवचनकह्योसुनाय जो उरु उरु दान तौमोरा
 जानमहान १ द्वा रावतीकोजायनहिनेकविलंबलगाय सुनिसाखवचनमहान उडि
 चलोकोमविमान २ जिमिस्यामजलधरघोर धावतगगनकरिजोर तिमिकरत
 सारकमेरथायोसुजदुपुरआर ३ जहंपरतछायाजाति तेहिदेसकीजनपा
 ति असकहंहिलषिकैवा त विनकालगतहनलषात ४ गमनतप्रथमसुवि
 मान पीछे सुपवनमहान द्वा रावतीयहिभाति नृपजानगोअधराति ५ ला
 षिजदुपरीनृपसाखु करिकोपउरहिविसाखु सुधिकरिसुजदुकुलवैर किय
 वुरततोपनफैर निजजानधरितेहिगोर लैउतरिसैनअथोर चहुवोरजदुपु
 रघेरि यकवारसुभटनटेरि ७ घोटनेलम्योपुरकोट हनिकैकुदाखनचोट उ
 पवनहुवागअराम जेरहेअतिअभिराम ८ तिनमेलगाथेआगि नहिवैर
 सकभागि जिमिविषिनिलगतिदवारि तिमिदियोवागनुजारि ९ जेवचेता
 रूतेकाटि सरकूपमहंहियपाटि वाटिकाग्रहगिरवाय बहुदेवसदनफेरा
 य १० पुनिकनककोटगिराड बहुगुरिजदीनुहहाड पुरद्वारषिरकीफेरि कंच
 नकपाटनतोरि १० भटपुसेपुरमह धाड तहंआगिदीनखगाड जेअतिहिउत्त
 अवास तिनघोटिकीनविनास ११ अट्टालिकानिउतंग पुनिघोटिकियतिनमंग
 बहुविधिविहारअगार जेरहेअतिकुविवार १२ भटसाखुकेअतिरूसि
 घुसिधुंइसिसेधनेघूसि लूटनलगेपुरनारि पुरजननहनितरवारि १३ कोउर
 हेसावतलोग जेलहेकवहैनसोग तेविपतिअसदिषि भागेभभरिभयलेषि १४
 येकभागपुरलियलूटि पुरजननकोवहुकूटि अससाखुवालतजाड जदुवा
 चेनाहिभगाड १५ जेनगररसकवीर तेनिरषिअरिकीभीर मारनलगेवहुतीर
 अरिभटनकीन्हीपीर १६ कछुभागिअरिकीभीर तहंसाखुअतिरजधीर करिकोप
 पउरगंभीर हनिवानवेगसमीर १७ पुररक्षकनकोमारि मायादईविसनारि
 बहुसेखवरपनलाग प्रगटेभयकरनाग १८ तेमनुजभक्षहिधाड विषज्वालवि
 विधिउडाड द्वा रावतीचहुवोर भोअसनिपातकठोर १९ तरूसालतालतसाल
 गृहपेरिरेविकराल पुनिचलोपवनप्रचंड बहुमहलकिययहुषंड २० चहुवोर
 धुंधाकार भोधूरिकोअधियार जडुनगरमहंयकवार तहंमचौहाहाकार २१
 चौहदहाटनठाट अरूफूटिगेवहुघाट नरनारिकरतपुकार भारिजरतलेवा
 र २२ सवकहंहियहकाहात कोविपतिकीनउद्योत कहंरुसहैकहराम प्रद्युम्न
 कहंवलचाम २३ कहंसायंकीअचूर रुतवर्मकहंअतिसूर कहंग
 योजदुदलभागि असकहंहिसवभयपागि २४ यहसाखुनृपअ
 तिष्यात जडुनगरकियउतपात जिमिनिपुरकहंनिपुरारि कैकुपितदी।

न्ह्योजारि २५ तिमिसाल्कोपहिच्छाद् जदुनगरदीनजराद् पुनिलग्येवर्षा
 नसस्त्र पुनिहन्मोवहुदिवस्त्र २६ बहुमुसलतोभरवान वरभल्लपरिघरु
 न वरवतनगरचहुँवोर औभाद्जलचनघोर २७ कहुँभागसिंधुरकुटि
 जीजरकहुँजूटि याहिभाँतिलषितपात कहुँवंचवनाहिँदेषात २८ जनकर
 तहाहाकार संगलियेतियञ्चरुवार नृपउग्रसेनहिँद्वार जनजाइकीन
 कार २९ रसूहुँहमेमहियाल हमजरहिँयावकज्वाल कछुजानिपरतोनाहिँ
 कोदितदुषपुरमाहिँ ३० नृपसुनतआरतसोर उठिलथ्योभयचहुँवोर
 संकमनमेलाइ अनुचरहिँवालिवुभाइ ३१ प्रद्युम्नपासपठाइ असदियोता
 हिँसुनाइ यहकहाभोउतपात मोहिँनेकुनाहिँजनात ३२ दोहा अनुचरआहु
 हिँदोरिकेमदनसदनमहँजाइ सवीवाल्लिप्रद्युम्नदिगदीन्ह्यातुरतुपठाइ ३३
 जाइसपीरतिकेनिकटमंदहिँचरनद्वाइ ताहिँजगाइसुनाइदियतुरतनेर
 सरजाइ २ रतिसौरतियतिपदपदुमपकजपानिलगाइ उठहुँवीररसहुँनगर
 असकहिँदियोजगाइ ३ अरुनारेआलसभरेअनियारेविलसंतमीजतदग
 निजसेजतेउठिवेढ्योरतिकंत ४ पूछनलाग्योहोतकसपुस्महाहाकार कौनसु
 इतआइकेचाह्योकालअगार ५ सुतेवोलीकरजोरिकेनहिँजानहिँकुलकेता
 उग्रसेनकोचारयकआ योयाहीहेतु ई चौपाई उग्रसेनकोसासनसुनिके
 चल्थोकुवरदुतकारजगुनिके १ वाहेरकठिपूछ्योतेहिँचारे कौनपस्योनृप
 हिँषभारे २ दूतकह्योनृपतुमहिँवालायो इवनदुरासदकोउयेकआयो ३ अ
 रतनगरीनाथनिहोरी रक्षितजोनिआपमुजभारी ४ दूतहिकह्योजाहुँनृपो
 हुँ नृपसौअससेरेसकहिँदेह ५ करहिननृपअवकछुसेदेह हमआवतहँम
 पहिँगेह ई असकहिकवचक्रीठधनुधारी उभयकेधनुगतूनसवारी ७ दोह
 कसुतहिँदूतहिँवोलवाई ल्यावदुरथममकहेहुँवुभाइ ८ दोहा प्रमुसासनसु
 निस्ततहल्यायोस्यदनसाजि जदुनदननदनतुरततापरचढ्योविराजि १॥
 चौपाई पुनिचारनकहेवेगिवालाइ सववीरनयेदियोपठाई १ सात्यकिसाव
 गदोअक्रा भानुविदुसुकसारनसरा २ अरुहार्दिकआदिकरनधीरा कृष्ण
 कुवेरसासनसुनिवीरा ३ सजिसजिवठिचठिरथदुतथाये कृष्णकुमारसा
 गोपहिँआयि ४ तवअतिकोपितरुष्णकुमारा उग्रसेनकेसदनसिधारा ५ तह
 पुम्नहिँभूपनिहारी बोलेवचननेनजलदारी ई द्वैतनगरमहँअनिउतपाता स
 लूनकरहुँतुरतनुनताता ७ रामकृष्णहँगृहमहनाहीँ हमगोहरावहिँअवको
 हिकाहीँ ८ दोहा नृमसमरथसवर्भानिहोरुष्णकुमारषवीन तुम्हरेदपतहो
 हिँहमपुरवासिनजुतदीन २ चौपाई हातआजुसवनगरविनासा असीकव

हंलहीनहिचासा १ तववोल्मौप्रद्युम्नरिसाई २ शंखिःरुहुः॥३॥परार्ई ३ राम
 क्लसहस्तिनपुरछाये तदपिनहमककुसंसेल्याये ३ तिनप्रनापतेयेकछिन
 माहीं करिहौंअरिनसंघारयहौंही ४ असकहिरथचदिकुपितकुमार नृ
 पहिवंदिनिकस्येतिहिंदारा ५ प्रद्युम्नहिलगिप्रजादुषारी आयेआरतवचा
 नपुकारी ई तुम्हरेषतकस्मकुमारा लहिकलेसभेविनहिअधारा ७ ज
 दुनेदननदनअसभाषोअदरःहृदिःवतदत्तः॥८॥ ८ दोहा दीजेमोहिव
 तायअवदुषदायककहदुष्ट अर्थरातजोनगरमेकियोउपद्रोपुष्ट १ चौपा
 ई प्रजनकह्यौहमजानतनाही जरतनगरदेषतचह्याही १ तवप्रद्युम्ननि
 जरथहिवदायो करमेकरिनिजधनुषचढायो २ तहंसात्यकिअरुसावप्र
 वीरवदिआगेकैगेरनधीरा ३ भानविदहार्दिकअकूरा अरुगदसुकसा
 रनरनसूरा ४ औरहुज्ययजूथयजूथागजरथतुरेगपदा तिवरुथा ५ क
 स्मकुबरकहंपी क्करिकै आगेवढेआयुधनधारिकै ई विविधिभातिवा
 जेतहंवाजे फहरतवहुनिसानवरराजे ७ सुभटसरोषितगाजनलागे सु
 नतकड्अरिभाजनलागे ८ दोहा करतरहेजेसाखुभटनगरउपद्रोचोर ति
 नयेसात्यकीसावभटहनेवानवरजोर २ कुरभुजंगप्रयात तहोसाखुकेवी
 रधायेप्रचारी हनेसात्यकीसावकोसम्भारी दुतेनादवीसेनकेवीरधायो॥
 हनेसाखुकीसेनकोकोपछाये १ कियेचितसुद्धेउभेवीरकुद्वैकियेउद्धतेरु

ह्योकारि २५ तिभिंसाखुकोपहिच्छाद्र

वरषतनगरचह्वेवार जौभाद्रजलचनघोर २७ कहुंभागसिंधुरछूति
यहिभौतिलषिततपात कहुंवेचवनाहिदेघात २८
तहाहाकार संगलियेतियअरुवार नृपउग्नसेनहिद्वार जगज २
२९ रसहुहमेमहियाल हमजरहिपावकज्वाल
३० नृपसुनतआरतसोर

संकमनमिलाद्र अनुचरहिवोलिवुभाद्र ३१ प्रद्युम्नयासपठाद्र
हिसुनाद्र यहकहाभोउतपात मोहिनेकुनाहिजनात ३२
हिदौरिकेमदनसदनमहंजाद्र
जाद्रसथीरतिकेनिकटमंद्रहिचरनद्वाराद्र
सरजाद्र २ रतिसौरतिपतिपदपदुसपंकजपानिलगाद्र
असकहिदियोजगाद्र ३

निजसेजतेउठिवेदघोरतिकेत ४ पूछनलाग्येहोतकसुपुरमेहाहाकार

यौयाहीहितु ई चौपाई उग्नसेनकोसासनेसुनिके
१ वाहिरकठिपूछोतिहिचारे
हषभारै २ इतकहोनृपतुमहिवोलायो डवनडुरासदकोउयेकआथो ३
नाथतिहौरी रसितजोनिआपमुजभारी ४

नृपसौअससंदेसकहिदेह ५ करहिननृपअवकछूसदेह ६
असकहिकवचक्रीठधनुधारी

निसूततेहस्यायोस्यदनसाजि जदुनदननदनतुरततापरचढ्योविराजि ७
चौपाई पुनिचारजकहैवेगिवोलाई सबवीरनयेदियोपठाई १

भानविदुसुकसारनसरा २
रा ३ सजिसजिवठिवठिरथदुतथाये
पहिआये ४ तवअतिकोपितरुसकुमार उग्नसेनकेसदनसि

क्षनकरहुतुरततुमताता ७ रामरुसहैगृहमहनाही हमगोहरावहिअवको
हिकाही ८ दोहा तुमसमरथसबभौतिहोरुसकुमारपवीन
हिहमपुरवासिनजुतदीन २ चौपाई होतआजुसवनगरविनासो

वानदृष्टिदृष्टिकमे सवैप्रवीरदेषिकेचरित्रआसुमूकमे मनोमहानसानुवानसास
 डंडलागही प्रचूरछे गिरैमहीननेकु जोरजागही ३ विलोकिकचूरतीरकोप्रवीर
 भेअधीरहे तंजप्रकोपिकेरिवारवारतीरभीरहे उतैनेरसवानधारव्योमतेप
 वारहे मनोमघामहानवृद्धआवतेअपारहे ४ कटैमतंगत्रौतुरंगजानवृष्मि
 सेनमे नभागतेप्रवीरधारिधीरजुद्धवेनमे तहोप्रवीरसीवसासकीगदोप्रको
 पिके दलेनेरसवानजेतजेसुचिन्तचोपिके ५ दोहा ताहीछिनपूरुवदिसाकी।
 न्होभानुप्रकास नृपविमानदेशोपरोमानहुकालअवास ६ निजनिरफललषि
 वानतहसाल्वभूपरिसिद्धाई अतिप्रचंडमायाकरीजोसुषवरनिनजाइ ७॥
 छंद कियोमहानअधकारचारिद्वरिसानहे भूरेलगीअनेकआसमानतेकसा
 नहे रुपानत्रोपधानकीमहानवृष्टिहीतिभै अनेकदामिनीनयोतिआसुहीउदे
 तिभै १ दसौटिसानवानधारधावतीकरालहे महाप्रचंडयोनजोरसावहोवि।
 सालहे रहीअकासधूरिपूरिभूरिधुधकारभो प्रयातवारिकोमहाविजुंडसुडधा
 रभो २ उडेकटैवहेदवेप्रवीरवृष्मिसेनके गिरैमरेफिरैभिरैथिरैभरेअचेनके
 तुरंगसौमतेगस्यदनोकटैअनंतहें उडातउंडमुंडमुंडव्योममेलसंतहें ३ तहो
 सुवृष्मिसेनमद्विआतसोरकेरहो महानभीतिव्याकुलेप्रवीरसखनागहो न
 सासकीनसावनागदौनहीअक्रूरहू चलायवानकोसकेरहेजेवृष्मिसूरहू ४॥
 नसाल्वकोविमानआसमानमेदेषातेहे सवैप्रवीरकोसंधारआसुहीअघातेहे
 सवीप्रवीरमोहिकेगिरिसुजानमेतहो मज्योहहापुकारवृष्मिसेनमेदुतेमहा ५ असंख्यवी
 रमारिगेअसंख्यहृयगाइगे अनंतसखडारिगेअनंतहुलुकाइगे विलोकिसैनजाइ।
 वीविनासआसुतासमे मुकुंदकोकुमारसतसोकह्योहुलासमे ६ वढावरवढा।
 वरेवढावजानआसुही विलोकुआजुवृष्मिवंसकोविसेषिनासुही अहेनेरससा
 ल्याकरालकालकेसमे लषोमेमायदृष्टितविमानव्योमभेभ्रमे ७ सुनैकुमार
 वेनसूतहाकिकेतुरंगने गयोसंधारकेरह्योजहोमहारनंगने विलोकिकृष्म
 नंदकोनेरससाल्वकोपिके हन्योहजारवानकोचढाडचापचोपिके ८ पधानत्रो
 रुपानत्रोरुसानवृष्टिकोकियो मुकुंदनंदस्यदनेसुमेदगोनकेदियो गिरितुरंगा
 भूमिमेविमोहिसारथीगयो प्रद्युम्नदेषिनापरिसुरानसाकहूभयो ९ दोहा जा
 सतसकेउठिसारथीतजिचोरनकीवाग बोसतभोप्रद्युम्नसोअतिसंयउरभया
 पाग १ छंद किधोभरेकुमारतूकिधोविनाअधारहो सरासनेसेभारियतुंविक
 भीअपारहो कह्योप्रद्युम्नसोकसतनेकहूनकीजिय तुरंगवागसावधानकेसु
 पानिलीजिय १० विलोकियेसुविकमेहमारआजुद्धमे नहोतहें प्रवीरधीरस
 वृफररुद्धमे उचारिवैनअसहीकोदंडचंडसोरकेलियोसोत्रसखधोरसनु

इतैजोरजुद्धे सुदेवासुरैसोभयोजुद्धघोरा कटेनाहटेतेरटेजीतसारा २
 तैसैतवस्रौकपाना प्रवस्रौसुसस्रौमरेवीरनाना छनैयेकयेकैहनेहैहकारे
 मोहभारिदरैनाहिदारे ३
 चारे भईसोनिसावीरकीप्रानहारी रहीछायदीपावलीकोउज्यारी ४
 उतैव्योभमेभूरितारे इतैभूमिमेभूषनैकेकतारे
 खरोनाडरौनाठरौसत्रुआया ५ तुरगैसवारितुरगैसवारे
 गवार खरखौरथीसांस्थीकोपधारे जुरपेदरपेदरैसोप्रचारे ६
 तस्रुआयि पियेस्त्रानितैआमिषेषूवषाय कटेनागकेतेपटेवाजिकेते
 उठैवीरकेतेसचेते ७ तहांसासकीसांवकैवानवर्षा इनेसाखुकी
 हर्षा परीसत्रुकीसैनमेवानधार मतंगेतुरगैमरेहैअपारा ८ दोहा
 सासकीसरनकोआगदगदाप्रहार साखुसुभटसहिनहिसकेभज
 भार पुरतेकठिवाहेरगयेछोडिछोडिहथियार
 विधिकियेपुकार छंदभुजगप्रयात सजीजादवीसैनआईप्रचारी
 मैकोदियोहेनिकारी १
 ई १ पुरैभीतरैनावनेनायजातो हमारेपिछारीदखैभूरिआतो
 छावतेहीं देशनिभटेआवतेधावतेहीं २ दल्योसासक
 रोसतेचापमेवानसाजा हन्योसांवकोसतरैवानवीरा असीसासकी
 चापतीरा ३ गदेसाठितौंभानविदेपचासा सुकेसारनेतैसहीजीतिआसा
 सासकीअइतेजुद्धकीन्हैया सवैसाखुकेधानकोभजिदीन्हैया ४
 सनोषेसुवाना गदोसायकोवीसमास्त्रोमहाना सुकोसारनेवीसेवीसेअहारे
 सरेभानविदोदसैताहिमारे ५ तहांसांवकीन्हीमहावेगताई दल्योसाखुकोजा
 नवानेचलाई दल्योसाखुकीतासुकैदंडभारी गदेहैगदालेहन्योवाजिचारी
 यहीभातिकैसाखुकोहीनजाने दियोसाखुकीसैनमेछायवाने
 कीभीरभागी सुर्षाकैसवैजादवीसैनजागी ७ तहांसाखुहभागिकै
 ई चरुयोआपनेजानमेआसधाई लियोताहियेसैनहूकोपठाई दियोसावि
 मानेअकासेउडाई ८ दोहा जदुवंसीतहैमुदितकैविजयनिसानवजाय चोभ
 येतहिठौरमेअतिअनंदउरयाय छंदनराज
 भमैलरयो अलातचक्रसोसाहाततेजहैमहाजग्यौ
 आसुहीदंकोरकै हन्योकसानवानवेप्रमोनघोरसारकै १ तहांअकूरभानवि
 दसांववारसासकी पवारिवानधारवेसुमारसत्रुघातकी
 षंडषंडसाखुभूपके दियोपवारिकेरिवानमारतंडरूपके २

पात है आसमानमे कहुँ दिमानमे भ्रमात है सैख सीसमे गिरै कहुँ सुवान जोरति ॥
 सिंधुनीरमे गिरै कहुँ फिरै हिलोरते २ आसमानमे अखात चक्र सो फिरते है ये
 कहुँ पलेनये कहुँ थै थिरात है वान डोरिसो प्रद्युम्न जान चंगपेलतो व्योममे
 बढावतो घटावतो सुमेलतो ३ कृष्णके कुमारकी सुवान धारिदेषिके साल्वुरा
 जमारतो अनंतवानतेषिके साल्वुके सुभट्ट हूँ अनेक सख्यमारते जादवीदा
 लानिके भटानिके सघारते ४ जानते ठायसी सुवान जो चलावतो कृष्ण
 पुत्र चित्रवानमारिके गिरावतो जानमे महानवान वृष्टि व्योमते भई साल्वुरा
 जसेनकी अघात दुई साछुई ५ भागते वने नवैठते वने न जानमे जुद्धके विलास
 कोदलासनाहि प्रानमे कृष्ण चंदनइके अमरदुंदवानमे जान औरमानहूँ को
 पान आसमानमे ६ ठाढ़के नरेसको पिबोठदा विदोतसो मृदिदीन कृष्णपुत्र
 चोरवानघातसो चूरचूर साल्वुवानके प्रद्युम्नसायके सूरपावके समानवान
 सोकरायके ७ मारिमारिवज्रवान साल्वु अंग अंगमे मूर्च्छितैदियोगिरायकृष्ण
 पुत्र जंगमे भूपहोत मूर्च्छितै हहा पुकारमाचिगो वीरमानिलीनकालसर्वसीसना
 चिगो ८ दोहा साल्वु मूरछादेषिके तासुदिमानदुमान क्विपिविमानतेहनता
 भोजदुदलमेवहुवान हन्योपाचसतसहसपुनिलक्षिफेरिदसलक्षिसत्रुवध
 ननितचोपिके करिजदुदलकोलक्षि भानकृष्णानसमानवरवहुदुमानकेवा
 न करतभयेविनप्रानतहै वीरमहानमहान अटपटभटभटपटकटको
 उलटपटकेजातपैनहटतवदिवठिदंतनेदवटसेदरसात मरिक्केपैहैस्वर्गह
 ठिजीतिभोगिहैभूमि असविचारिनहितजरनधावतघायलघूमि चौपाई सा
 लुदेमानदुमानप्रधाना लगेप्रथमजाकेतनवाना १ कृष्णसुवनसरकीसुधिक
 रिके ताहिहननकहुँकोपहिभरिके २ देषिकृष्णसुतसरअधियारा उतस्यो
 तहैवेमानतसारा ३ अंतहितकेचल्योतिरीके गयोदूरिजदुदलकेपीके ४ ॥
 जदुदलकेभटकोधरि रूपा प्रविसतभोदलमेसुनुभूया ५ लरनलरयोआपहु
 संगमाही तासुकपटजान्योकोउही ६ गयोतुरतप्रद्युम्नसमीपा पीछेठा
 होभयोमहोपा ७ रह्योकुवंरखोडतसरधारा तासुवोरनहिनेकनिहारा ८
 दोहा साल्वुसन्धिवसोलहिसमैगदाधारिदोउहोथ मारतभोअतिजोरसोका
 ष्णकुवरकेमाथ १ चौपाई खागतहीसिरगदाप्रहारा मुरछिगिस्तोरथमदिकु
 मारा १ मारिगदादुवभागिदुमाना चहुँवेगिसोजाईवेमाना २ मुरछितसा
 लहिसन्धिवजगायो सुधासरिसतेहिं वचनसुनायो ३ हरिकुमारकहुँमारिन
 रेसा विजयपायअथैयहिंदेसा ४ प्रभुवजवावहुविजयनिसाना अवनहिं
 कोउभटउतचखवाना ५ सुनतसाल्वुअतिसयसुषपाग्यो विजयवाजवजवा

दोहा तमिसवलिक्तकैदियोसंकरमान्याघोर

१ छूटवविसिषअषंडभोघोरसारहिसिद्धाद्

जिमितमारिकेउदेतेहोतोतमकोनास

४ छंदचामर

मारिकेपचीसवानकोपकेअमदसा

याचसैप्रचंडताहिमारिकेसुवानहै १ ५

रिक्कोकोटिहैसुसायकेपवारिकेप्रचारिके

२ येकयेकवानयेकयेकवीरके

हूजेसारथीनकोदसैदसैहनेसरैघने तीनतीनवानवाहनानिवेधदेतभो

धावतीप्रद्युम्नकीजहातहो सत्रुभिन्नसैनकेखगेसवैसराहने

४ षंडसुडकेवितुडजानतेगिरै

उंडमुंडभुंडषुडषुडकेअकासमे

५ रक्तधारजानतेढरैसुवारवारहै

साल्वुकेविमानमेसरैअनेकभातिहै

दिसानमेपर

परदेवातिहै

६ कृस्त्रपुत्रवानधार धावतीतहोतहो

हो क्वायकैनरुत्रसेअकासमेरहेतही

जदुपिभेदकरि

दोहा यहिविधिसगिप्रद्युम्नसरभयोविथितनृपसाल्वु

हुवहेरूपदेवात मायामयमयकृतमनोसैलसपक्षउडांत ४

साविधानकैसुभटसवक

कियो वेगसोप्रहारवानक्वायजानकोलियो आसमानमेजहापरायजा
तजानहै भासमानहैतहोसुजातरदवानहै १ भूमिमेविसानआयकेकहूरे

पात है आसमानमे क हूँ रिसानमे भ्रमात है सेख सी समे गिरै क हूँ सुवान जो रति ॥
 सिंधु नो रमे गिरै क हूँ फिरै हिलोरते २ आसमानमे अलात चक्र सो फिरत है ये
 क हूँ पलेन ये क हूँ थै थै रात है वान डोरि सो प्रद्युम्न जान चंगषे लतो यो ममे
 वदावतो घटावतो सुमे लतो ३ कृष्णके कुमारकी सुवान धारि देषिके सालु रा
 जमारतो अनंतवानतेषिके सालुके सुभट्ट हूँ अनेक सखमारते जादवी द
 लानिके भटानिको स चारते ४ जानते उठायसी सुवान जो चलावतो कृष्ण
 पुत्र चित्रवान मारिके गिरावतो जानमे महानवान वृष्टि यो मते भई सालु रा
 जसेनकी अघात दुई साळुई ५ भागते वनेन वैठते वनेन जानमे जुडके विलास
 कोदला सनाहि प्रानमे कृष्ण चंद्रनंदके अमंद वंदवानमे जान और मान हूँ को
 पान आसमानमे ६ गदके नरेसको पिवाठदा विदात सो मृदि दीन कृष्ण पुत्र
 चोरवान घात सो चूरचूर सालुवानके प्रद्युम्न सायके सरपावके समानवान
 सो कदायके ७ मारि मारि वज्रवान सालु अंग अंगमे मूर्च्छितै रियो गिराय कृष्ण
 पुत्र जंगमे भूपहोत मूर्च्छितै हहा पुकार भाचि गो वीरमानि लीन काल सर्व सी सना
 चि गो ८ देहा सालु मूरच्छा देषिके ता सुदिमान दुमान क्षिपि विमानतेहनत
 भोज दुदल मे बहुवान हन्यो पाच सत सहस पुनिलक्षि फेरिद सलक्षि सत्रुवध
 नचित चोपिके करि ज दुदलको लक्षि भान कृष्णान समान वर बहुदु मानके वा
 न करत भये विन प्रानत हें वीर महान महान अटपट मट मट पटकटको
 उलट पटकै जात पै नहटत वदिवि ठिदंतनेट वट से दरसात मरि कै पेहें स्वर्गह
 ठि जीति भोगि है भूमि अस विचारिन हित जतरन धावत थाय लघूमि चौपाई सा
 लुदे मान दुमान प्रधाना लगे प्रथम जाके तनवाना १ कृष्ण सुवन सरकी सुधिक
 रिके ताहि हनन क हूँ को पहि भरिके २ देषि ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 तहें वे मानत सारा ३ अतर्हित है चमोतिरीके गयो दूरि ज दुदलके पीके ४ ॥
 ज दुदलके भटको धरि रूपा प्रवि सत भोदलमे सुनु भूषा ५ लरन लग्यो आपहु
 सैग माहीं ता सुदर दया जो उठजा हो ६ गयो तुरत प्रद्युम्न समीपा पीके ठा
 हा भयो मे हीपा ७ रह्यो कुवैर को डत सरधारा ता सुवोरन हिने कनि हारा ८
 देहा सालु सचिव सोलहि सभै गदा धारि देउ हो थ मारत भो अति जोर सो क
 ष्ण कुवरके साथ १ चौपाई खागत ही सिर गदा प्रहारा मुरछि गि ल्यौर थ मदि कु
 नारा १ मारि गदा दुस भागि दुमाना चढ्यो वेगि सो जाइ वेमाना २ मुरछित सा
 लुहि सचिव जगयो सुधा सरिसते हि वचन सुनायो ३ हरिकुमार क हूँ मारिन
 रेसा विजय पाय आय थै थै दे सा ४ प्रभु वज्र वावहु विजय नि साना अवन हि
 को उमट उतव सवाना ५ सुनत सालु अति सय सुष पाग्यो विजय वाज वजह

वनलाग्यो ई इतै प्रद्युम्नहि विकलनिहारी दारुकको सुत धरमविचारी ७ दलते
निकासिचल्यौरस्यलैके जदुवांसिनहलासल्लैकेके ८ दोहा प्रद्युम्नहिमुरखि
तलषतनगरवोररथजात हाहाकारकियोतवेजदुदलअतिविलषात २ चौ
पाई भगीसैनजदुवंसिनकेरी कहनलगेयकयेकनटेरी १ अत्रजदुकुलको
भयोविनासाछोडहसवजीवनकीआसा २ असकहिफेरिलोदिनहिहेरे गा
येद्वारिकैदौरिधनेरे ३ रुष्मकुमारहि विथितनिहारी भागतलषीसैनभयमा
री ४ तहांसासकीवचनउचारे सुनहुंसांवगदकहोहमारो ५ रुष्मकुवरकह
मुरखितदेषी भागवअनुचितअहेविसेषी ई कहांदेषाउवमुषगृहजाई का
ष्मकुवरकहरनहिगंमाई ७ रामरुष्मसोक्योवतरैहैं जीतहिसकलमरेकैजो
हैं ८ दोहा रुष्मकुमारहिविनजगतजिअवअहेधिकार ततिरनमहेंपानदेले
दुस्वर्गमुषसार ३ चौपाई सुनतसासकीवचनउदारा कोपितवोल्योसांवकुमा
रा १ रनमहउचितमखसवकाही कृत्रीभागतहैकहुंनहीं २ आततातसुतमा
तहज्जाती मरेजुद्धमहेंसववहुभांती ३ सदाधीरधारतरनधीरा कायरकुमती
हातअधीरा ४ कोपिततहांवेनगदभाषे सावविचारसतिकरिराषे ५ रह्योप्रषु
मन्येकइतनाही तोकसभयोसमरमहिमाही ई अवेजियतहमसवइतगढे
जीतिलेवसत्रुहिरनगाढे ७ पैनद्वारिकैजाववहारी विनाप्रद्युम्नजिअववड
री ८ दोहा तवकृतवरमाकहतमोलेवसहजअरिजीति येप्रद्युम्नविनगोना
गृहकीलागतअतिभीति १ चौपाई रामरुष्मजोपुछिहुंआई कहंप्रद्युम्नहैके
वताई १ तवहमकहवकाहतिनपाही किमिदेषाडहमुषतिनकाही २ तातग
चितहिपानपयाना पैनहिसुनबवचनअसकाना ३ असकहिमरनठीकदेषीए
छोडनलगेकोपिवहुतीरा ४ उतैरुष्मसुतकहंकछुदूरी लैगोसारथिभयभरिभ
री ५ तहेंमुरखातजि रुष्मकुमारा उठिपरातनिजसुरथनिहारा ई गहिसारथी
हाथअतिमाथ्यो वेनकठोररुस्त्रसुतमाथ्यो ७ रेदारुकसुतसूतअज्ञानी मोहि
कहेंलयेजातभयआनी ८ दोहा लेंचलुलेंचलुसमरमहैफेरुफेरुअथमार ना
तोकादिकुपानमेसीसकाटिहोतोर २ चौपाई अनुचितकीन्हैयासूतमहाना
जीतहिमारहरेतैपाना १ जोकृत्रीरनतेभजिजातो उचिततासुनहिजिअवज
नातो २ कूरककर्मकुमतिकुचाली कायरकखितकुनपहिपासी ३ हातसाई
जोरनमहभागे तापरकृत्रिहिअतिअघबागे ४ पुनितापरयहजदुकुलमाही
कवहूरीतिरहीअसनाही ५ सुन्योनमेकवहैअसकाना जदुवररनतजिकर
हियाना ई महीनपुसकयहकुलमाही हातभयोकछुसंसेनाही ७ सूतमो
हियसवविधिषोड मोरिवीरतातनते धोई ८ दोहा सूतआजुखोंसत्रुना

लषीनमेरीपीठि सुरहु असुरकेसनमुषेनीचमईनहिरीठि ३ चौपाई यह
 कलंकतेदियोखगाई उमिरिभरेकीगईकमाई १ हास्तिनपुरतेजवपितुरा
 मा अहैआसुमुनतसंगामा २ तवहमकेसेमुषदरसेह कैसीतिनकेपदसि
 रनेहै ३ जबकहिहै जट्टपतिमुसकाई देहु समरकीषवरवताई ४ तवहा
 मकहवकौनगतिगाई कादरसेतहेरहवखजाई ५ जबकहिहैमोसेकल
 रामा कसपरायआयितैधामा ६ बालकपनतेतो कहंपाल्यो गादधारिचू
 मतमुषलाल्यो ७ सोसवमेरोपालनपोषन कियोअकारथसवतैयहिके
 न ८ दोहा तवहमतिनकोदेइगेके सेचितैजवाव तातेअवमोहिलषि
 परतउचितस्वर्गपुरजाव ४ चौपाई मेरेभुजवलयहजडनगरी वसतर
 हीनिरभयअतिसिगरी १ सूतसोईमेरेभुजदंडा तैकरिदियेरेडकेदंडा २
 भलीआरातिविपतहुनीकी येयहससेटरतनजीकी ३ जबहमअपनेग
 हमेजैहै तवनारिनमुषकोनदेषेहै ४ हंसिहंसिजवपुछिहैभोजाई वीर
 बीरताकेहोगमाई ५ तुमतोरहेविकर्मीचोषे गृहमहभजिआयेकेद्विथो
 षे ६ अवलौसुनीनतुवकदराई नईवातदेशनमेआई ७ धौप्यारीकीसु
 धिवरकरिके आयिभोजभाजिभरिके ८ दोहा धोरथदूट्योआपकोधोधा
 नुट्ट्योतुम्हार घाउभीतिथोतुमभजेजानिअंगसुकुमार ५ चौपाई जबअ
 सापुछिहैगृहनारी वातकहवतवकौनउचारी १ तातेसरवनीकअवलाग
 त अनुचितजिअवजडतेभागत २ लैचलरथसंगरमहमोरा सूतकियोते
 अनुचितघारा ३ सुनिसारथिहरिसुतकेवेना बाल्योपानिजोरिभरिनेना
 ४ सारथिउवाच हथादेहुमोहिदोसकुमार मेसारथिकोधर्मविआरा
 ५ रथीसुरकिरथमहगिरिजावे तवसारथितेहिलेचलिआवे ६ परहि
 रथीकहजवसेकेतू रक्षिसारथिकरिवहुनेतू ७ सोसवधर्मनिआपहु
 जानो काहेकोपमोहिपरगनो ८ दोहा सत्रुगदतेसुरकिकेगिरेआप
 रथमाहि तातेमेवाहचौरथहिधर्मसोचिभनमाहि इतिश्रीमहराजावा
 धवेसविस्वनाथसिहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधि राजश्रीमहाराजाश्री
 राजावहादुरथीकस्वचंद्रकपात्राधिकारिरेचुराजसिंहजुदेवक्रतश्रीसा
 भागवतदसमउतरा १६ ॥ १६ ॥ श्रीसुकउ
 वाच दोहा सुनिसारथिकेवचनतहैकस्वसुवनसुषयाइ थोइसलिला
 सोषदनवरसिरमहकीटवनाइ १ सोरठा कवचओरकरत्रान कदिकपान
 तूनीरजुग करैकरिवलवान धनुषधारिअसकहतभो १ नाकरुसारथि
 हरिकोप जालजागतिअंगनि स्पंदनमेरोफेर लैचलुसत्रुसमीपमह २॥

वै वाजिनकोताजनदयो हांकतभोखहिचैन ल रि
दिगयो ३ हरिसुतसषकजाडु सिंघनादकरिकैमहा

४ छंदनौटक धनुकीधुनिसासकिकानसुने
नभने ?

यहिसन्मुषसंगरसानगहे ह।
वत। जडुवीरसवैलहिमोदतही २ गरजेतरजेवरजेभदहै
येकवारअपारनिसानवजे जडुकेदलके सादोरगजे ३ ।
हिंआवतदषितहो इतसालुमुआलुसभीतमहा

फिरिआवतसोजेहिंतेनिधन्यो ४ यहवीरप्रचंडधनुधरहै
सुनिवेनडमानकहैपोतेहिंको
कहियो वरवानतज्योअरिजोमुनिको सरसौ।

वहवीरनवेगिहटाइदियो ई न ।
धनुधारिनमेजिनथाकसोऊ
धुनिकेधनुधावतवीरवठ्यो तनकोपहिज्वालविसालमठ्यो
लखिवर्यप्रयासदुमानतहो

निजसारथिसौअसवातकही अवघोरिनकीदिदवांगगही
रिनंदनसंदनसोहचलो यहिमारनकोअवकाखभलो सरसोयहिकोसिरा
६। मुरिहोसिगरीजडुसेन्दही १० वचिहैअवकीनहिंरुसतने

११ कदतैनिरथोअरिरुसतने कियअभुतविक्रमताहिछने सरचारिपवो
रिअभुगमको हनितासुतुरततुरंगनको १२ येकवानहिसुतहिसीसदल्यो।
यकसोपुनितुंगपताकमल्यो धनुवानजुगेजुगषंडकियो
१३ हनिकेअरिसीसहिकाटतभो पुनिवानसहअनपाटतभो अ
रिरुडहुमुडहुवाजिनको धुजकोरथचक्रनराजिनको १४

१५ पुनिकोदिनवानहन्योछनमे अ।
अतिवादिगयोउरआमरपा १६ सोरठाभयोमंडलाकार
१७ कोडतसायकधारजडुपतिकोसुतपाटवी ५ छंदपहरी निकसैकी
इडतेवानचंद नभभारतंडकोकरहिमंद २ ।
युन्नतजेसायकदेपाहिं १ असदोररहेपानहिचहुंवार
चार सरपपसोरदसदिसनहोत मनुप्रलेपवनकोरववदात ३

कोपवनपाई अति धरनिरेनुद्रुतहीउडाई भरभरअश्वर्षतिमिकदतवान नहि
 देषिपरतकरमेकमान ३ जिमिसलभवेदतरुपेगिराहिंतिमिवानचंदन्या
 जानपाहिं कोदिनपतत्रितेहिंजानलागि बहुदृकहोतस्मेजोतिजागि ४ को
 दिनअकासतेगिरतवान तेलगतभदनकेमधिविमान तहंरहतवनतनहि
 छनहुयेक लगिविसिषकटेभटचटअनेक ५ जद्यपिसुसाखुनृपदलतजा
 त तद्यपिनकस्सुतसरघटात सतसहसलक्षकोदिनअश्वर्ष संगेसिअका
 समहवानसर्व ई थिरभोविमाननहिचलिसकात जिमियंकराडोगेयवदेषा
 त तवमचोजानमहहहाकार नहिदेषिपरतभटकोउवार ७ गेयरतुरंगभेअ
 गभंग भटकितेकटेसिरयेकसंग नहिरहतवनोजवमधिविमान तवसाखु
 भूपकेभटप्रधान ८ तजिजानकूदि भागेअकास सबळुटिगयोरनकोइला
 स तहंसावसासकीगदसुवीर धरिधनुषहननलागेसुतीर ९ कटिसीसुअ
 रूपदकरहृगीव कदिभरनलगेनभतेअतीव मनुभयोसुरासुरजुइस्वर्ग त
 हंतेगिराहिवहुअंगवर्ग १० जेगिरहिघायलहुसाखुवीर तेवूडिमरहिसाग
 रगंभीर तहउदधिमाहवहुसुंडमुंड सबठोरछायगोमुंडमुंड ११ मरिगिरे
 वहुतवाजीवितुंड भासिधुतहांआनितैकुंड तहंमळुकळुअरुगीधकाग पलषा
 नलगेलेनिजैभाग १२ जादवनकाहिजादइहसर्व मंगलमनावतेसुदअश्वर्षी।
 यहिभातिभयोदलकोसंधार सवगयेमारिनुपभटउदार १३ तवसाखुवीर
 बहुभीतिमान लैगोउडायदूरोविमान तहंविजैमानिजदुवरकुमार कियसिा
 घनादअतिसेउदार १४ तहंसुमनसुमनवरषेअनंत सबकहतभयेजयसुर
 तिकंत गदसावआदिजदुवेसवीर हरिसुतहिसराहनलगेधीर १५ यहिभाति
 जीतिनृपसाखुकाहि प्रदुम्लस्योरनमहिमाहि वाजतनिसानफहरतनि।
 सान जदुवीरकहतजयजयमहान १६ दोहा जवसिगरेसरभरिगयेप्रगा
 देयोभानुप्रताप तवविमानचदिहनत सरआयो साखुसताप १ चौपाई आव
 तफेरिसाखुकहंदेरी कियोकोपप्रद्युम्नविसेषी १ गदसासकिअरुसावप्रवी
 रा लागेवदिवठिमारनतीरा २ प्रद्युम्नहुरथआसुधवाई साखुविमानवानक
 रिलाई ३ विदुरथदेतवकअरुसालूरहतीनहींसुभटकराल् ४ औरेनकोउभ
 टरहैाविमाना मरेषद्युम्नादिककेवाना ५ उतेसालुविदुरथरदवका मारनल
 गेवानअतिवका ई सासक्किविदुरथदेवरनकीना देतवकगदसावप्रवीना ७ ॥
 साखुऔरअरुस्सकुमार छोडनलगेवानकीधारा ८ दोहा तहंकतवर्माकोपि
 कैविदुरथकोबहुवान भास्योधनुटकोरिकैकरिकैकोपमहान चौपाई तीनहुभू
 पविमानहिचौटे जदुवंसिनपरमारहिचौटे १ तिनकेवानकाटिरनधीर मारा

हिसासकादिबहुतीरा २ यहि विधिभयोजुद्धतहंभारी धीरधुरंधरदोउधनु
धारी ३ तहं अद्भुतविक्रमहरिनदन करतभयौदीरघअरिददन ४
सरहनि तोपिविमाना मारिमारिपुनिपुनिबहुवाना ५

१५९

ई गयोविमानसमीपकुमारा

७ लेविमानभूपतितवभाग्यो

८ दोहा

जहंजहंजातोसाल्वकोजानजोरजबधारि

चौपाई ऊरधजहंजहंजातविमाना तहंतहंचारिमहाबलवाना १
चेधरनीमहंदुतधावै वारवारवहुवानचलावै २

धावतकरहिअपूरुचकर्मा ३ कहुवेमानजदुदलमहंअवै

४ तवप्रद्युम्नवहुवानचलाई देतविमानहिदूरिउडाई ५

१५९ १ क स्याममेषदिगदिनकरजैसे ई

१५९१

७ धावतधरनिफिरहिभटवारी

चौपाई ३

कैजाहिमुहाना १ जदुदलपरसरसाल्वचलावै

२ जोकहुलहतसाल्वअवकासा तवजदुदलकरकरतविनासा ३ लुकेविमान

१५९ १ मारहिजदुवसिनवहुतीरा ४

१५९ १ ५ हरिकुमारकेचपलतुरंगा जानहिसेगउडहिवहुरंगा ई

सलअरुतोमरभला परिधकपानहुसूलतवला ७ सालनपतितवहुवारपवारौ

१५९ १ ८ दोहा गदसायकिअरुसाध

नमिलनहितवकगनकरहिपयान चौपाई तहांप्रद्युम्नदेषितैवा

दूटिजाहिदुतलगतविमाना १ तवमायावलनिजरथकाही लेगोऊरधअ

१५९ १ २ तहंतेसायकवरपनलाग्यो तवहिसाल्वअतिसेभेपाग्यो ३ १

१५९ १ ४ जान ५ तातेऊरधगयोकुमारा

तहंतेतजनलग्योसरधारा ५ भयोसाल्वतातेपुनिऊचौ

नीच ई तातेभोपुनिकुवरउतगा मारतवानसाल्वकेअगा ७ सालकस्मसुत

१५९ १ ८ दोहा जातजातयहिभौतिनभमंअ

दिसादेउवीर तपसासकिगदआदिभटजनवेदकियतीर चौपाई ऊरधला

पजोजनहिमाही साल्वकुवररनकियतहाही १
मारतवानविक्रमहिजागे २ साल्वजानकियअतरधाना
पाना ३ कस्मकुमार परममायावी लियोवानतेजानहिदावी ४ करीसाल्वभे

वितवमाया ज्वालजालहरिसुतपरच्छाया ५ करिमायावारुनीकुमारा कियो
 साल्वमायासंधारा ६ बारुनास्वपुनिसत्रुहिमारी वारिधारतेहिजानहिडारी
 ७ नृपमायापार्वतीपसारी वरषनलग्येसेसवहुमारी ८ दोहा वज्रीमायाक
 रिकुवरपार्वतिमायानासि हन्योफेरिवज्रास्त्रकोनिजवलपरमप्रकासि १॥
 यहिविधिजोमायाकरतनृपअतिमायावार सोमायाकरिपुनिहनत सोइदि
 व्यास्त्रकुमार २ जहंजहं धावतवेगसासाल्वजाननभयाहि तहंतहंछोडतवि
 सिषवहहरिसुतआसुहिजाहि ३ गदसात्यकिक्तवर्मअरुसावमहारजा
 धीर रथधवावतेवेगतेमहितेछोडततीर ४ यहिविधिसत्ताइसदिवसभा
 योजुहुअतिघोर निसिवासरयेककुनलह्योअ वकासोनहियोर ५ सुकजा
 वाच चौपाई रामरुद्राहृष्टाहृष्टादी वसंतरहेककुजनिनाही १ असगुन
 होनवहुततहलागे बोलहिवाभदिसामहंकागे २ सनमुषसिवावमहिसिषि
 ज्वाला वामभुजाफरकतीविसासा ३ यहिविधिअसगुनलषिजदुराई गुन्यो
 द्वारिकाषवरनपाई ४ तहमनमैअसकियोविचारा भयोउपद्रोपुरहिअपा
 रा ५ पुनिवलरामहिवेगिवोलाई निजजिह्वाहृष्टादियोसुनाई कह्योरामय
 हअसतिनहोई जैहंसत्रुसूनपुरजोई ७ चलहुद्वारिकेअवजदुराई धर्मभू
 पसोमागिविदाई ८ दोहा मषहुसमापतिकैगयोसिसुपालहुगोमारि अवजदु
 नंदनद्वारिकेवेगिहचलहुसिधारि चौपाई अससंवतकैजडुपतिरामा राये
 धर्मधरनीपतिधामो १ धर्मभूपकरिकैसतकारा आसनदेअसवचनउचा
 रा २ केहिकारनप्रभुभईअवाई दचितचित्तमोहिपरतजनाई ३ जडुपतिक
 ह्योभुपसुनिनीजै घरकोविगिविदामोहिदीजै ४ धर्मभूपतवकह्योदुषारी म
 नभाविसोक रहमुरारी ५ भीषमद्रोनरुपादिकपाही मागिविदाप्रभुतरतनहो
 ही ६ भीमहिठयहिनृपहिकरिवंदन अर्जुनसोभिलिकैजदुनंदन ७ नकुलअ
 रसहदेवनआदिक आसिषदेअतिसेअहलादिक ८ दोहा मागिविदापुनिमु
 निनसोकरिवंदनजदुराज शरुकसोपुनिकहतभेल्पावहु रथद्रुतकाज चौपाई
 स्पंदनसाजितुरतसोल्पायो जदुवरसोक रजोरिजनायो १ रामरुद्रद्रुतभयो
 सवारा शरुकसोअसवचनउचारा २ सारथिकधोसनि सिमाही पुरपहुचा
 यदेहुमोहिकाही ३ सारथिकह्योजु गुलकरजोरी आपप्रतापवातयहयो
 री ४ असकहिकुयोतुरंगनपीठी चलयोजानसंगजातिनडीठी ५ चक्रनकीभो
 घरघसोरा किंकिनिकोरबभयोनथोरा ६ तवजदुनाथकहनअसलागि आ
 सुभविचारिसोकअतियागे ७ चलिआयेहमतुमदोउभाई रहेइतैवहकाल
 विवाई ८ दोहा सनजानिद्वारावतीचेदिपमित्रनरेस अवसिउपद्रवकरहिगो

जाय आसुतेहिदेस भुजंप्रयातकंद पुरीहारकालूटिलेहैविसेषी
 निकोसत्रुतेषी तहारेहिनीकेतनेयौउचारे
 यपैजायगेभूपभारी सुनौतद्यपैजायंगसत्रुमारी
 ऊली चलेवाजिमानोकद्वैकेथसूची २ भयोसोरभारीउडीभूरिधूरी
 सपानैरहेदोउपूरी नहीकृष्णकोजानमागदिप्रातो
 तो ३ तज्योइइप्रसैप्रभातेमुरारी रह्योदोसवांकोजवैइंडचारी
 कैद्वारिकाकिपताकि हरेमानजवंचलाकेप्रभाके ४
 जाला सुन्योसोरसंग्रामकोसौकराला
 महाभीतिकारीतमेकोअवासै ५ उडेतासुपीछेरथेपुवकेरो
 वहवानदेरो कह्योकृष्णरामेलषोजुइभारी
 ई पुरीकोटभज्योसुगंज्योअरामे लौजादवीसैनसौजीतिकामै
 नीहभारीभुवाला जितेहेतआयोइतैयाहिकाला ७
 लुभारी चढोकाभगेजानमेसखधारी करेजइप्रद्युम्नआकासपाही
 सासकीसावहभूमिमाही ८ कह्योसूतसोदेवकीकोकिसौरा
 हजानमोरा तज्योदारकोपथद्वारावतीको रियोफेरिवाजीनकीवैगतीके
 ९ गयेआसुसंग्रामकीभूमिमाही गदिसासकीसावठादेजहोही
 कोआसुहीवीरधाये सवैरामरुसैपदेमाथनाये १०
 उतारी कियोवंदनारामरुसैसुधारी
 मरुत्तोगहाकोपभारा ११ कह्योसासकीसंगरैकोहवालू
 पुरीसत्रुसाधू कह्योआजुसत्ताइसैयोसवीते
 दाकलाथतुहारिकाकोपधारे हनोसाखुकोमैनहीसंकधारे
 कह्योरामवेना पधारेगहेजादवीसंगसना १३
 री नवारोअहेआसत्रेसीहभारी तहांकृष्णरामेभनोवेनअसै तुम्हेजुइमेका
 डिकैजाउकेसे १४ करोप्रीतिजोमोहियैभातभारी
 । सवैवीरसताइसोदोसजागे लियेजाउसंगेअहेघान्यलागे १५
 १६ । करोसाखुकेसन्मुपेहोपयाने
 १७ । कोरुपाकेमहाइ १६ तहांवाकुरोवीरप्रद्युम्नभाषे
 विनाजीतिनाये वचीभागितीनोपुरेसाखुनाही कहोहोपनेकोकयेमैइहाही
 १७ तवैरुस्तआपेसुतेकोदेपाइ कियोसीसनीवेपिताकोडिराई १८
 सैसुसीजोतिहारी करोगोसाईमैनदूजोविचारी १९ सोरठा
 राम प्रनादिलेवाइके गयेआयनेधाम करनसंगर

लहिसालु मारतसरभामरनिकर लेनिजजानविसालु धनुषधुनतधावतभयौ
 २ सालुहिआवतदेषि दारुक सोकेसवकह्यो करुरथचपलविसेषि लैचलु।
 सालुसमीपमहं ३ जामिसोभविमान भरेवोयदिसिपरे तैसहिलैचलुजानु॥
 अवंवलवनहिकीजिये ४ मानहुनेकुनभीति मायावीहैसालुनृप जानतसार
 थिनीति बुद्धिमानदारुकअद्वै ५ दारुकसुनिप्रभुवेन विनेकरीकरजोरिके॥
 नाथमोहिकछुभेन पदप्रतापवलरावरो ६ असकहिदारुकसत सावथा
 नसवभातिवै वाजीवेगअकूत नेकुवागऊंचीकरी ७ नेसुकपानिलगाया।
 पीठयोछिपुचकारिके तुरगनदियावदाय किंकिनिभनकारीभई ८ छ
 दमातीराम रथचक्रनघर्घरसोरभयो कदिवानसमानसुजानगयो मग
 मेनहिदेषिषसोडगमे रथगोदुतपोनहिकेसैगमे ९ अतिधूरिहिधुंधुरकार
 भयो नृपसालुविमानहुमदिगयो षगराजपताकविराजिरह्यो रथमेजडा
 नायकगजिरह्यो २ चमक्योचपलासमजानतही नृपकेचपचौधमस्योत
 वही लषिकेसवकेनृपसालुतहां उरआनतभोरनमोदमहां ३ इतजानहि
 मेकदिकेवदिके लघुमानतक्रोधहिमेमदिके करकालसमानहिसूलति
 यो हरिमाहलहोदिवारिकियो ४ रथमंडलसोचहुं वोररह्यो तवदारुक
 केहिदोररमे निजजानहियेअतिकोपभस्यो करसकिलियोनृपसालुफि
 स्यो ५ नहिमारनकोअवकासलह्यो रथमंडलसोचहुं वोररह्यो तवदारुक
 येकरिकोपतहां तजिदीनसुसक्तिकरालमहा ६ चमकीचपलासमचारुचली
 भरिगेधुनिचारिदुवोरभली नभत्रोदिसिमेपरकासक्यो सवदेवनको
 अतिभोरभयो ७ उलकासमआवतताहिहरी हनिवानन सौसतटूककरी॥
 पुनिंसाखुहिषोडसवानहने तनवेधिगयेकदिवगधने ८ तवव्याकुलवैनृ
 पजानजुते उडिअमरलागभ्रमानद्रुते तहेंसारंगकोहीरिसोरकियो बहुसाय
 कधारिपवारिदियो ९ दोहा हरिकेसायकसोभमेवेधिगयेचहुं वोर जैसेनभ
 मेरविकिरिनिछायजातसवदोर छंद सालुमहियालकरिकोपविकराल
 जदपालकेवानतेहिकालकादयो धारिकेरंडपरचंडजमदंडसमवानवरिवंड
 तजिहरिहियाल्यो सौरिकोनंदरिपुसानकेवदलषिपूरिनिजवानतेहिधुरि
 कीन्ह्यो कोपकरिसालुजुगसहससाजालतजिवाभुजकृष्णकीवेधिदी।
 न्ह्यो १ छंदसारंगसारंगधरहाथतेगिस्योभनकारकरिजानपाहीं निरायो
 यहअदभुतैसिद्धमुनि सुरजुतौकेयेहाहाउतेयोममाही सोभपतिकोपभ
 रिजीतिकालाभकरिवलगिवहवारकरियो रसोरा २ हाथकोऊंचकरिसीस
 भमकायकेक्योर सुनहितैनेदछोरा २ दोरियहिकालतूकालकेमुषयस्यो

वचनहिहालकोनिहूभाती

एष ॥ २ ॥

क कि ५

लक २

हतेदुषहिदीन्ह्यो

पात्ररुसविवस्वामीससह

कृव

१५ १९ ५

५

१७७

१६

१७७

नकाविजयजससहितयहद्वारिकायुरीसिगरीउजारी ७

पगपहु

काल

लुसठवकतकतवातवहविनविचारी

कवहनहिवदनमाषे पू १

मनहिराषे ८ दोहा असकहिकैकोभादकीगहिकैगदागोविंद

कउरहनौकरिकैकोपत्रमंद १ छंदमोतीराम

वमोउधिरैगिरिभूमिबिहाल,रह्योघटिकाजुगमूर्छित

तहाहरिकोवलजानिमहान

१. घरीजुगमैयकपूवपत्राइ कह्योहरिसौनिजसीसनवाइ २

वहावतनीखढेगोडुपगाढ

हमरीजडनाथ ३ तुहेडरिसाल्वभुआलुकराल

तम्हरेमनिमंदिरहाल लियोवसुदेवहिकोसठवाधि

४ गहेजिमिजागयसूकरविष

५. कदोभाहिकोयहिभातिवुभ्राइ ५ कहेतुमरु

स्महिजातरत कियोतसालयिताकरथत क

गयेमरिहैं इतकेवलवार ई निजैपितुवधनके सुनिकान सवैहरिकोजुधा
 हर्षमुखान लगेदगेतेवहुदारननीर कियोवहुरोदनकैविनधीर ७ कह्योपु
 निवित्तसंभारिसुरारि कहेसवदूतवृतांतविचारि रहेसुप्रद्युम्नवखीबलरा
 म जितेजेसुरासुरसंगरआम ८ गदोअरुसास्यकिसावहुवीर सवैजदुवीरव
 डेरनधीर गयेवलषोडकिथौसवसोइ रहेकहुंगोइकिथौअरिजोइ ९ लियो
 धरिसालुपिताकहंजाइ नहीयहमोमनवातसमाइ नहीकछुजानियेविधि
 लेष तऊनहिंहीतविचारविसेष १० वतातयहीविधिदूतहिपाहिं देषादुपा
 खौरनसालुतहाहिधरेकरके सहरीपितुकेर लियेदहिनेकरमेसमसर ११
 पसीटतल्याइरनेमाधिसालु कह्योहरिसौअसवैनकरखु अहैपितुपानहु
 तोप्रियतोर यहूअरिमारअहैअतिचौर १२ यहीहितजीवहुयाजगसाहिगुमा
 नभरेतुमगोपसदाहिं वधौयहिकोतुवदेषतआजु वचावहुआइइतैजदुरा
 जु १३ जोपैसतिहैतुमयाहिकुमार तोपैकिनहोहुनहरिषवार तहांअसवे
 नहिसालुउचारि करालकृपानहिहालनिकारि १४ लियेवसुदेवदिकेसि
 रकाटि तक्योहरिकीदिसिहुंअतिडौटि गयोपुनिसोभविमानहिआसु लह्ये
 नृपसालभुआलहुलासु १५ विनासविलोकिनिजोपितुकेर गिरेहरिसूक्ति
 तसेकधनेर रहेजुगडंडप्रजंतविहाल रहीतनमेसुधिनाततकाल १६ ता
 हापितुकोतनअसोइदूत विलाइगयेजिमिचेटकभूल कस्योतवदारुकनो
 यहिदेरि गुनाप्रभुमायाहिसालुवहिकेरि १७ नहीवसुदेवनहुंगदेषात करे
 अवसालुविसेषिहियात उठेप्रभुभूपतिकेकूलजानि गहेहरषादसरासा
 नयानि १८ देहा सालुभूपमायासकलछनमहंगईविलाइ जेसेजागैखा
 नकेसवदुखी १९ छंदरुसतहंसालुकेवधनहितकोपिके यानिमे
 लीनसारगचितचोपिके देषितहंसोभपतिधारिधनुहाथमे हन्येवहुसख
 जदुनाथकेमाथमे २ रुसअरिसरसवनासिवहुवानते कादिदियतासुध
 जविसिषवलवानते मारिपुनिसहससरकवचतहिंके टिके षड्दधनुष
 कियसबुकहडादिके २ तीनिसामारिकियक्रीटवहुषंडहै लीनकोमादकी
 गदापरचंडहै ताहिकेजाइकोहनतमे कौनिहुंभातिनहिवचतअ
 समनतमे ३ लगतहरिहाथकीगदतिहिंजानमे टुककेसहसगोसोभा
 असमानमे सिंधुमेगिरतभोमनहुं ताराबली भूमिमेषरोभोसालुअति
 सेवली ४ सोरकारिसालुगहिगदाअनिधोरहै कोयकरिचलैजदुनाथकी
 आरहै देषिअरिआवतैभल्लसरलेतमे रुसकरिकोपतेहिवाहुमेदतमेथ
 वाइनुतगदाकटिगयोसरलागतै रुक्योनहिसालुअरिवधनअनुरागतो

साव्युके वधनहितवक्रतवहरिसिन्धो कोदिरविन्देगिरिमन्हभासैकियो ६॥

छोडिदियचक्रानंदउरछायके

जुक्त अरिसी सअमनी गि ल्यो

रुंडई सन्मुषेय रोगो नोहिक कृष्णिल्यो ॥

ब्रजकोवज्व धरजुइमेज्योदत्यो सास्युकह रु सतिमिसमरसन्मुषमस्यो ॥

देवरिषिसिद्धगनमुदितकेज्यकह्यो ८॥

सुमनसुमनवरषेमुदितवहुहुडुमीवजाय १

सौरा सास्वविनासविलोकि

सपावैरकेलेनहिम ? २

१॥-७७ ॥ :: ॥ श्रीसुकउवाव दोहा

चौपाई निजमिचनकोनिरषिविनासा

। रा महाभयकर अतिरुन्धीरा २

दूजोभटनहि संगमहान्यो ४ दंतवक्रकहंतहोनिहारी

। पूरथकोतजिसनमुषप्रभुधाये

लहिवेलावारिधजलजैसे ७

भसीवाततोसौवनिआई ८ दोहा

वहतदिननखोविचिगयोकरतअनेकनफेद चौपाई

थमहवरिआई

१ मातुलसुततेमाधवमारा

मारिगराजेमपुरेपठेहो ४

५ आमुतोहिहतिकेरनमाही

कह्योघोरसौरअवनीसा २

दरेनदारे ३ कोमोदकीगरागहिहाया इनातासुवरमहजदुनाया ४ दंतवक्र

। ५ लाम्योमानहुकुलिसपहारा ५ भयकटककातीतिहिकेरी

रुधिरधारमुषकढीघनेरी ६ दंतवक्रकयगकरनपसारी महीगिल्लौमरिआँष
 निकारी ७ सखमजोतितासुतननिकसी सवकेदेषतहरिमहप्रविसी ८ दो
 हाभ्रातातासुविदूरथोनिरषिवंधुकरनास धावतमोअसिचसंगहि सोकित
 खेतउसास ३ चौपाई कोपितरुष्महिमारनआथो निरषिताहिहरिचक्रचला
 थो १ कुंडलक्रीटसहिततेहि सीसा काटिगिरायोमहीमहीसा २ जयजय
 सोरसुरनसवकीन्हे प्रभुपेपुहुपवरषिवहुदीन्हे ३ यहिविधिसाखुविदूरथा
 काही दंतवक्रकहमारितहाही ४ सुरनरतेअस्तुतिवहुपावत रथमहचढे
 मोटअतिक्रावत ५ चढेअतिक्रावत ६ रनमहविजेनिसानवजाई ॥
 ६ विद्याधरगधर्वमहोरग गावतचलेसुजसहरिकेसंग ७ मुनिरिषिसि
 द्वपितरगननाना किन्नरओचारनहमहाना ८ दोहा गायगायहरिकोसु
 जसपायपायमुदथोक वरषिवरषिपुनिपुनिसुमनगेनिजनिजसबलोक ४
 चौपाई प्रद्युम्नादिकसंगलेवाई आयेरामलेनअगुआई १ तिनतेजतहरिप
 रमसुषारी कियप्रवेसद्वारिकामभारी २ पुरसोभानिरषतजदुराई गयेम
 हलकहअतिसुषछाई ३ यहिविधिरुष्मचंद्रभगवाना मारेयापिननृपन
 महाना ४ जेकुमतीपसुसमजगमाही कवहुतेकहहिहारिहरिजाही ५ नहि
 जानहिलीलाहरिकेरी करहिंदासाष्टनविनदेरी ६ वसेद्वारिकामहकछा
 काला रामजदुवरनसहितरुपाला ७ इतेकोरवनपाडवसंगा जुरिगोमहा
 भयानकजगा ८ दोहा अर्जुनसामथिहोनहितश्रीवसुदेवकिसोर तजिकेआ
 युधकारिरुपाभयेपाडवनवार चौपाई तवइहिविधिवलरामविचारि अहैवरो
 वरदोऊहमारे उभैसहायकरवनहिनीको यहीउचितमनमेदेठीको २ प्रद्यु
 म्नाहिटिकायनिजधामा तीरथकरनव्याजवलरामा ३ लैसंगवृद्धनविषन
 काही तीरथकरनचलेसुषगा ॥ ४ प्रथमहिगमनेकेत्रप्रभासा पितरनदेव
 नदियेहुलासा ५ पुनिसरस्वतिकेतीरहितीरा तीरथकरतचलेवलवीरा ६ ॥
 गयेप्रथूदकमहसुषछाये पुनिप्रभुविदुसरोवरआये ७ मज्जनकरिकेपुनि
 वितकूपा गयेसुदर्सनतीर्थअनूपा ८ दोहा नरनारायनकोरह्यो जहांसुभ
 गतपठाम असेवदरीवनगयेअतिमादितवलराम २ चौपाई फेरिब्रम्हती
 रथमहआई दियअन्हायमनिगनवहुगाई १ गयेचक्रतीरथपुनिचारु
 तहादानदेविविधितदारु २ प्राचीसरस्वतीकहंजाई मज्जनकरिदियदा
 नमहाई ३ पुनिजमुनागगातटआये मज्जनकरिअतिसेसुषछाये ४ गंगा
 जमुनातीरहितीरा तीरथकरतचलेवलवीरा ५ आयेनीमधारजगदीसा
 जहांअठासीसहसमुनीसा ६ करहिजज्ञपरिपूरनपावन ध्यावहिसदाक

स्रजगभावन ७ आवतरामहिलषिमुनिराई
 ८ दोहा चलिआगेसवकरतभेरामहिविधिप्रनाम
 कोकियेवहुप्रनामवलराम ३ चौपाई
 सखप्रसूकहिकेसुषभीने १
 मुनिनसौपाई २ विप्रनसहिततहोइखधारी
 ३ जासुरोमहरषनअसनामा आसदेवकोसिष्यलक्षामा ४
 सेवेठतषतमे उठोनसोवलरामसषतमे ५
 ताहिनिरषिकोपेजदुनदन ६ मनमहलागेकरनविचारा
 रसतकारा ७ वैठोसवविप्रनतेऊलो
 जानिपरतसोहेतनहिहैयहअतिमतिमंद

४ चौपाई आससिष्यवहुपदेपुरना ४
 ५ पसठभरोमहाअभिमाने अपनेकहपडितअतिमाने २
 ६ तऊनसठकीसठताजाई ३
 मिता करकलावहुचंचलकिता ४ जेपापडीअतिसेपायी १६५२
 ५ तिनकेवधहितममअवतारा होतभयोयहिजगतमभारा

ततियहहैमारनखायक असविचारिमनमेजडुनायक ७ जद्यपिकरतरहेती
 रथमल रह्योनहीसंगमिसूलहल ८ दोहा तद्यपिलैकरमेकुसाकोपिता
 हेजगदीस केकिसूतपैआसुहीकाटिरियोतेहिसीस ५ चौपाई गिस्योसूत
 आसनतेजवही हाहाकारकियेमुनितवही पुनिभावीकोप्रवलविचारी क
 ह्योरामसोपरमदुषीरी २ वडोअधर्मकियावलरामा तुमतोरहेमहामति
 धामा ३ हमयोरानिकन्यांकहंकीन्हे प्रतिलोमजतेडुजकरिरीन्हे ४ ऊँखेआ
 सनमहवैराये कथासुननहितअतिचित्तवाये ५ दयीआहिआपुषाघनेरी
 जबलौहोयजज्ञसवकेरी ६ अिसहृदियेरहेवरदाना सदाकहेयहसक
 लपुराना ७ सातुमविनजानतअसरामा कियोत्रंम्वधअतिअचधामा
 दोहा जद्यपिइस्वजगदहेइ प्रवरतक आप करहुनीकनेवरकरमखगै
 पुन्यनहिपाय ६ चौपाई तद्यापियहदुजहत्पामाही प्रायश्चिनकरौजोना
 ही १ तौविप्रनकहवाधिवहुपापी केहनहिअतिसैसतापी २ तुमहोवैभव
 मतआचारज ततिसमुझिकरहुसवकारज ३ सुनतमुनिनकवचनसा
 हायि बोलेरामपरमसुषकाये ४ बलभदौवाच प्रायश्चित्तयाहिवधकेरो
 जनसीसनहितकरहुघनेरो ५ होइसुखःकरिबतार देह तेहिविधिकरि
 होनहिसंदेह ६ इंद्रीवलअरुआयुरदाई औरदेहुतुमजोनसुनाई ७ सो
 सवमेसताहिकरिदेहो तुमकोसकलभातिमुदळहो ८ दोहा सुनतवच
 नवलभद्रकेसवमुनिआनदपाय कहतभयकरजौरिकैसुनहुनाथचि
 तलाय चौपाई रिषयःऊचुः आपुअस्वअरुवचनहमारि सत्यहोहिदो
 उंसवहिप्रकारे १ करहुनाथतुमसेइहाई जामेउभैभातिवनिजाई २ सु
 निकैरामरिषीसनवानो बोलेवचनहियेअनुमानो ३ बलदेवोवाच पुत्रा
 आतमावेदउचारे तातुअससंकाहिरि ४ होइहिसोसुतसूतसमाना भा
 विहिवेदपुरानहनाना ५ केहेआयुरदायमहानी ममपेसादलीजेसतिजा
 नी ६ कहहुआरजोआसनुम्हारी सोऊकरनकीचाहहमारी ७ कियोवि
 नाजानेमेपाया जामिकरहिनसोसताया ८ दोहा सनुतेवचनवलदेवकेह
 रषितभयेमुनीस जीरिपानिकीन्हेविनेनाथरामकहसीस रिषयःऊचुः
 चौपाई ३ खलसुतदानवअतिघोर वल्लखनाममहावरजोरा १ पर्व
 पर्वमहसो इतअवि करैउपद्रवत्रासदेषावे २ सुरामूत्रमखानित
 पीवा मज्यामासहहाडअतीचा ३ वरषाहिमषवेदिनमहधाई करहि
 नदेतजज्ञदुषदाई ४ ताकोवधकीजेवलि रामा तौहमुरापूजेमनका
 मा ५ यहहमारिकरहुसवकाई होत्रंम्वधदेववलराई ६ भातषडकी

करिष्यदक्षिणा तहादिजनकहृददेवदक्षिणा ७
 करिष्यावोऽतसहितहृलामै ८ दोहा
 तात तवपातकसवकूटिहैयहिविधिवेदविष्यात ७८ ३
 बांधवेसविस्वनाथा

१५५ ७८ ॥३॥
 १ चोपाई असकहिरहेराममषसालै
 जवपहुंचीपुनिपूरनमासी होमकरनलागतपरासी २ प्र
 सधाई प्रगटेमेघमहाभयदाई ३ लगेरुधिरवरषनमष
 माहीं मुनिगनभेअतिदुषिततहांही ४ वहोप्रचंडपवनअतिघोरा
 पूवरषनलगीपीवकीधारा होतभईदुरगाधिअपारा ई
 महादृष्टिभैतुरतअकासा ७
 होगयेवलभद्रप्रबाने ८ दोहा पुनिमषसालैलषिपस्यौवल्वलदानवघोर

विकारा २ ठाढेलालवालसिरमाहीं तरुषजूरसममूखसाहांही ३
 केतुसरिसदोउभृकुटिकुराला ४
 अवनसैलकेदरभयकारी
 कालहुकरकाला ई नभमहदेषिपस्योअहिभांती छाद्रगयोतमभैमनुराती ७
 कहांरामरषवारहमरि ८

मषगृहेतेदुतकडेप्रचारी २ वल्वलवलभद्रहृकहृदेयी
 ३ रामतहांनिजहृलहिपसारी दियोअकासहितेहिगलंडारी ४
 ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५०
 ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७०
 ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९०
 ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 अनितधारवहीमुषवाटा ई गिस्योधरनिमहकरतविकारा॥
 गिरेसैलजिमिवज्जविदारा ७ तवमुनिवलहिवषाननलागे आसिर्वाददियो
 दोहा करतभयेवलभद्रकामुनिगनसवअभिषेक ८
 वासवहिकीन्देदेवअनेक ३ चोपाई वैजंतीसुमनोहरमाला ४
 १ रामहिमुनिजनदियपहिराई दिव्यविभूषनवसनमगाई २

हिभूषितकीने आसिरवादविविधिविधिदीने ३ तिनतेविदामागिवलराई
 नीर ४४ ५ विप्रनसहितकोसकीआई दानदिये तहंसवि
 धिनहाई ५ मानसरोवरगे सुषभरिता प्रगटीजहते सरजूसरिता ई पुनि
 सरजूकेतीरहितीरा आयेदूतप्रयागवलवीरा ७ मञ्जनकरिदानहृतहदी
 न्हे रिषिसुरपितरनतरपनेकीन्हे ८ दोहा पुनिहरिहरछेत्रहि गयेपुनिगो
 मतीनहाय करिमञ्जनपुनिमंडकीतीर्थविपासाजाय चौपाई करिमञ्जना
 दानहपुनिदीन्हे सोनभद्रपुनिदरसनकीन्हे दियेदानतहंसविधिनहाई ॥
 वासत्रिरातकियेसुषच्छाई २ गयाजायगिरिद्वाररुपे पिंडदानविधिजा
 तवहअरुपे ३ गमनेगंगासागरसंगम तहोत्रिरातवसेजुतसंजम ४ पुनि
 महेंद्रपरवतमहजाई परसरामकहलषेतहाई ५ जडुनंदनअभिवंदनकरि
 के गोदावरीगयेमुदभरिके ई कृष्णासरिमहफेरिनहाई पंपासरगेपुनिव
 लराई ७ भीमरथीमहकांन्हेमञ्जन दानदियेविप्रनम नरंजन ८ दोहा कार्ति
 केयकोकरिदरसतहेंतेपुनिवलराम गवनकियेश्रीसैलकहजहंसंकरकोधा
 म चौपाई महापुन्यजोश्रविडदेसा तहोंगयेवलरामसुवेसा ९ अंकदसैला
 निरषिजडुराई पुरीकामकोस्त्रीपुनिआई २ कांचीपुरीगयेसुषपाई कावा
 रीसरिसविधिनहाई ३ पुनिश्रीरंगनगरकहेंआये परमपुन्यप्रदजहिमु
 निगाये ४ जहोरहतनितहीभगवाना वासकरहिसंतहुतहेनाना ५ रिषभा
 सैलकहेंगेहलधारी हरीछेत्रकहेंजायनिहारी ई पुनिदक्षिनमथुराकहेंदरा
 से विप्रनपूजिअमितधनवरसे ७ सेतुबंधरामेस्वरआये महापापजहना
 सतनहाये ८ दोहा दसहजारगौत्रैदईविप्रनकहेंवलदेव संकरकोपूजनकि
 येप्रीतिसहितकरिसेव ३ चौपाई फेरिताम्परनीकृतमाला मञ्जनकियेपु
 न्यप्रदहाला १ मल्लिकुलानवलपरवतदेषी तहोदानदेसविधिविसेषी २ तहो
 रहेअगस्तिमुनिराई तिनकोजाय रामसिरनाई ३ तिनतेप्रभुलैआसिरवा
 दागयेसमुद्रहिजुतअह्लादा ४ पुनिकन्यादुरगाकहेंदेवे कालानछेत्रआ
 यसुभवेष ५ पंचअपसरोतीर्थप्रकासा सदावासजहंरमानिवासा ई रामता
 होविधिसहितनहाई दसहजारदीनीधरगाई ७ पुनित्रिगर्तअरुकेरलदेसा
 गेगोकनहुंजडुवेसेसा ८ दोहा वसतजहोसंकरसदासिवछेत्रजहिनाम
 दीपमहिदेवीलषेत्रार्जकोवलराम ४ चौपाई सर्जकहेंपुनिवलआये
 तापीसरितामाहनहाये १ फेरिपयोस्त्रीसरिनिरविध्या तहंत्रिकालकीन्ही
 वलसंध्या २ पुनिदरसनकीन्हे सोनभद्रपुनिदरसनकीन्हे दियेदानतहंसविधि
 करिदेवहदाना मडिलानगरीकियेपयाना ४ पुनिरेवाकैतीरहितीरा मनु

तीरथकोपरसतनीरा ५ आवतभेयुनिछेत्रप्रभासू मिलेविषतहंसहित
 द्रुवा सू ई तहंविषनसोपूखेरामा केहिविधिभोभारतसंग्रामा ७ स्थि
 विषसवकथासुनाई कुरुपांडवजसभईलराई ८ रोहा सुनिभारतकोसम
 रवलमनमेकियोविचार केसवदियोउतारिअवसकलभूमिकोभार ५ चौ
 पाई फेरिविषवोखेअसवानी भीमभीमवलकोअभिमानी १ अरुदुरजोध
 नहुविनजोधन करहिंगादाजु घदोउजयसाधन २ अससुनितहंवलभद्र
 उदारा मनमहंकीन्हैयाविमलविचारा ३ भीमसुजोधनमोरसिषाये करहिंजु
 हदोउकोपहिछाये ४ इनकोवरजिदेहुंमैजाई हाहिंसांतदोउतजहिंलराई ५॥
 अमविचारिवसुदेवकुमारा कुरुछेत्रहिकहंसीब्रसिधारा ५ आवतवलभद्रत
 देवी पांडवदलभोसोकविसेवी ७ धर्मभूपअर्जुनजदुराई नकुलचौरसहदे
 वहधार्ई ८ रोहा आगेवठिवठिकरतभेभोदितसकलप्रताम तिनकोआ
 सिषदेतभेअथाउचिनवलिराम चौपाई छोटिलौरियुनिनिजनिजठामा वैठ
 तभयेमोनभयरामा १ लगेविचारनसोकहिछायेरामकौनकारनइतआ
 ये २ जहांभीमदुरजोधनवीरा करतरहेजुघदोउरनधीरा ३ दोऊवीरविज
 यअभिलाषी करहिंपरसपररनअतिमाषी ४ मंडलकरहिंविचित्रअनेका
 न नहिविप्रामलेहियेकहुछन ५ तहांजाइवलभद्रउदारा कौपितवैअसवा
 चनउचारा ई सुनहुभीमदु रजोधनराजा तुमसमानहोवलीदराजा ७ दृशा
 लरहुअवकोपवढाई वसहुआपनेअनासिषाई ८ रोहा भीमसेनतुमतेआ
 धिकवलमेअहेअनूप भीमसेनतेतुमअधिकसिष्यामहकुरुभूप चौपाई

तातेविजयपराजयनाही जानियरतजुधमहमोहिकाही १ दोकदुहुनअपका
 रसुगिरिके दोकदुहुनअपका २ श्रीवलभद्रवचनभटदाऊ वढेवैर
 मान्योनहिकोऊ ३ तहंनिजसिष्यनकोवलसेतू जुद्धतमासादेषनहेतू ४ वै
 ठिगयेतेहियलवलरामा लगिलषनजुद्धअभिरामा ५ धर्मनरेसनकुलस
 हदेवा वैठयेकथलमानहदेवा ६ अर्जुनजडुपतियेकथलजाई येठतमेवा
 लभयसकुचाई ७ लाग्याहोनगदाजुधभारी कहँलौसोमुषजाडउचारी
 ८ दोहा जोरजासुगजसहसदसत्रैसोभीमअनूप गदाजुद्धतिमित्रा
 तिचतुरदुरजोधनकुरुभूप १ चौपाई खरतखरतवीत्योवहुकाला हारे
 नहिंदोउवीरविसाला १ भीमसेननेसुकथकिगयऊ तवहरिवोरनि
 हारतभयऊ २ भीमहिअमितजानिजदुराई जोघठौकिसज्ञादरसा
 ई ३ भीमसेनतहंजानिदुसारा खरनलग्यालहिमादअपारा ४ तरकिसुजो
 धनभीमहि सीसा मारीगदाजोरिअवनी सा ५ जौनचह्योपुनितेहियलमा
 ही भीमह न्यातवभूपतिकाही ६ लगीजोघमहं गदाप्रचडा टूटीजघजो
 समगजसुडा ७ गिरोभूपतहंषाडपछारा मायाचहुंदिशिहाहाकारा ८
 दोहा करीप्रसज्ञाभीमजोसभामद्विवरजोरि तेरेसिरपगदेहेगोजाघगा
 दानेदोरि २ चौपाई सोडसुधिकरिरदरदछददावी भीमभयावनवीरसि
 तावी १ मुकुटसहितदुरजोधनसीसा निजपरधरिदीन्ह्याअवनीसा २
 यहलषिधर्मभूपदुषमान्यो येनककुषुषवचनवषान्यो ३ निरषिअधर्म
 जुद्धतेहिंठामा कियोप्रचंडकोपवलरामा ४ ऊरधदोऊवाहउठाई धिगा
 धिगभीमहिकह्योसुनाई ५ तैअधर्मकीन्ह्याचहिंठोरा मान्योनहिंसको
 चकळुमोरा ६ मूरधअभिषेकितनृपसीसा धस्योचरनकळुधर्मनदीसा
 ७ याकेअतिसयभस्योगुमाना अपनेसमजानतनहिंअना ८ दोहा आ
 जुहिविनपाडवमहीभैकरिहौंहलमारि असकहिहलसूसलगहेवारहि
 वारपुकारि ३ चौपाई उर्योरामरोषितअतिघोरा धायोभीमसेनकोवारा
 १ भयोरूपतहंमहाभयावन मानहुचहतजगतकहलावन २ धर्मभूपलषि
 कोपितरामै मानिसीचुसूँछितभेठामै ३ भीमसेनतहंगयोसुषाई मानीमी
 चुनगीचहिआइ ४ ठाठाभयोगदामहिडारी वारवारवलवदननिहारी ५
 अरजुनहेतहंगयोसुषाई हरिंहिलष्योदीनतादेसाई ६ नकुलआरसहदे
 बहुदोऊ महारथीतहकेसवकोऊ ७ कीन्ह्यामनमहसत्यविचार हैगो
 अजुनभीमसंधारा ८ दोहा वलधावतधरनी धसीधरनिधरनभोकंपवा
 रिधहूवेलातजीरविभेमानहुंचप ४ चौपाई जानिपाडवनकोसंधारा धायो

तहं वसुदेवकुमार १ भीमहिजुमकतमहं हलधारी गह्योरुष्मदोत्रभुजा
पसारी २ कह्योसमुभिलः ३ भीमघातकीजैपुनिभ्राता ४

५ लसेसितासितदोक्तहाही ६
७ कह्योवैनजडुनाथवहारी सुनियेभ्रात
भीमनक

धा ७ दुपदसुताकहं सभामभारी विनपैटकरनवह्योअधकारी ८ दोहा वे
लिजुवाँछलकरिसभाहस्योरजधनधाम

हिगम १ चौपाई भीमकियोधनसभामभारी तोरिहोँजंघगदानुवमारी १
धरिहोँमैपदतेरेसीसा कहैनाहिँ औरविसवीसा २ सोधनभ

राउरकळुअपराधनकीन्हयो ३ तववल्लौटिकह्योघनस्यामै ४
यहकृतकामै ५ महाअधमीपांडुकुमार

अनुवितकेस्योखधुभाई अपनेसनमुषनहिँसहिजाई ईतेरीछुटीनचंचलता
ई कीजतवारवारलरिकाई ७ तोहिँमोहिँकौरवपांडुसमाना तैगहिपाडवप

ळुमहाना ८ दोहा देतसिषापनदूनहिँकोकैअरजुनकोसूत
हियैतेजदुवससपूत १ चौपाई तववोलेजदुवरमुसुकाई २

भाई १ धर्मधुराधरनीमहधारी धीरधराधरजुद्धविहारी २
तिपापी च्याँपांडुपुत्रनसंतापी ३ इनकोपक्षछोडिहभाई पापिनपक्षगहो

किमिजाई ४ पांडवमित्रसोमित्रहमारो पांडवसनुसोसनुविचारो ५ तुमै
सपथहैभ्रातहमारी तजहुभीममुषमारनिहारी ६ तवहलभूसलमहिम

हडारी बोलैहलधरतहोपुकारी ७ दुरजोधनपापीहैनाही यहियापीसब
कहहुचथाही

मुक्तिमैसास्वतीलहतजेजोगिरराजु १ चौपाई लहहसोजो
री गेअधजरिजिमिदार्दवीरी

काकहसुषथामा २ रोषितजानिरामकहजैके
कैके ३ चलेमनावनरामहिकाही तवजडुवरगहिकेतिनचोही ४

अवरावनहुमहराजा राममनावनकेरनकाजा ५
काकरिहोमनाइअचताको ६ ह्यातावनैसमीपतिहारे सिगरिकाजसुधा

७ सिंहासनमहवैठिनरेसा मोकहंपुनिकेदियोनिदेसा ८ दोहा मेहा
रकासिधारिकैरामहिवहुतवुभाई लेहोँहस्थिननगरमेतिनकोअवसिले

चौपाई १ श्रीसुजतकृष्णकीयानी नाथरजाइलईनृपमानी १ रहैमे
नकूथोदुषनाही वारवारमनमहंपछिताही २ रामगवनसबसुभटनिहारेग

नवचे अवजीवहमारे ३ समरकोडिकेतहवलरामा विप्रनचूडनसंगललामा ॥
 ४ दुतहिहारिकाकेदिगत्राये षवरिजनावनचारपठाये ५ उग्रसेनसुनिराम
 अवाई मुदितजायलीन्ही अगुवाई ६ गृहमेल्याइपूछिकुसलाई कहीसक
 लआपनीभलाई ७ तहंप्रदुम्नसंवादिकुमारा रामचरनमहंपरेउदारा ८
 दोहा तिनकोआसिवादेदेवारवारवरलायरहेहारिकात्रयदिवसआनेदसो
 बलराय १ चौपाई खैरवतीसंगसुकुमारी औरीसुददनबधुहंकारी १ नी
 मषारकहंफेरिपथारे जहंमुनीसगनरहेउदारे २ मुनिगनरामाहंजग्यक
 करायो मनहुं सतवधयापथेवायो ३ तिनसोपुनिविसुद्धविग्याना भोष
 तभयेरामभगवाना ४ तौनग्यानकरिषेमहिछावत रुस्मचंद्रकोमुनिगना
 पावज ५ तियसुददनबधुनजुतनाना रामकियेअवभृतअस्ताना ६ भूषनव
 सनपहिरिहलधारी सोहतभयेसहितनिजनारी ७ मनहुंचंद्रबंदिकासमेत
 तारनसहितससतछविसेतू ८ दोहा बलसीलीवलभद्रकेयहंविधिचरि
 तअसंष महाराजकोकरिसकेअपनेमुझमेसंष १ सोम प्रातवला
 भद्रकेगावैचरितअपार सोनरश्रीजदुराजकोहोतप्रातवेप्यार २ इतिसिद्धि
 श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजवोधवेसविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धि
 श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुस्मचंद्ररुपापात्राधि
 कारिरघुराजसिंहजूदेवकृतआनेंदअनुनिधोएकोनासीतितमःतरंगः ७०
 ॥ :: ॥ दोहा रामरुस्मकीसुनिकथाअतिसेआनेंदपाय कहंचौपरीक्षित
 जोरिंकरधनिधनिभा गगनाय १ राजउवाच श्रीमुकुंदकेचरितसुहावन का
 रकपतितजननकहंपावन हरिचरित्र औरइप्रभुगावो प्यायपिऊषयिआ
 सवुभावो २ सुनहुआससुतहरिगुनमाथा अवनकरतकारिंदतसनाथा ३
 रसिकपुरुषजेहंजगमाही जिनकेकामवासनानाही ४ तेहरिकयासुधाका
 रिपाना नहिअप्रातललचातसुजाना ५ सोईजीभसराहनलायक गानकरो
 जोजसजदुनायक ६ अहंधन्यतेईजगहाथे सेवाकरहिंजेनितजदुनाथे ७
 सोईमनहंधन्यमहाना जोमधैरुस्मकरध्याना ८ दोहा रुस्मकथाजिनमेपा
 रैसोईकहावतकान नतोभुजगनकेभवनभीमभयामनजान चौपाई मानिवा
 राचरवपुजगदीसा नवैजोईसोईसतसीसा १ रुस्मसुखविजिनआषिनदेवे
 सोईकहावतआषिविसेषे २ हरिपदकीहरिजनपदनीरा जाकोभीगोरहेस
 रीरा ३ सोईगातकहावतसावो नातेरचोकाचकोकाचो ४ सतउवाच यहि
 विधिकह्योपरीक्षितराजा मुदितमुनिनकेसद्धिसमाजा ५ सुनतव्यासनंदनो
 सुयपाई जइयतिपदमहध्यानलगाई ६ प्रेमययोधिमगनसुनिराई कथना

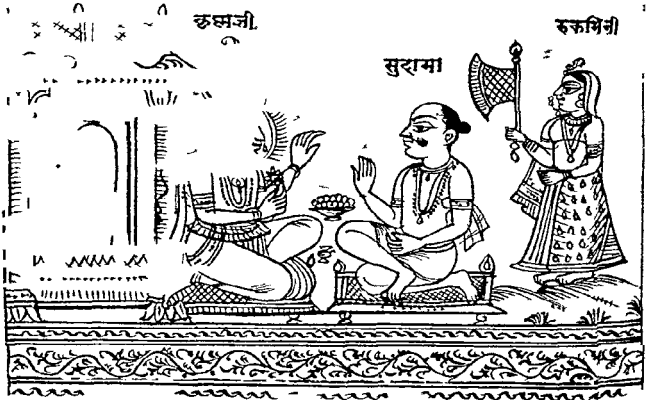
लगेहरिकयासुहाई ७ श्रीसुकउवाच जदुपतिकोयेकसषापियारो ना
 मसुदाभाजासुवचरो ८ दोहा ब्रम्हवेदम्यातासवेइद्रिनसुषनहिलीन सांतरा
 तहतभ्रांतसवअतिवेदांतप्रवीन ३ चौपाई विनमागेजोकळुमिलिजावे ते
 हिमेसंतोषहिउरलावे १ ग्रहतेजातरह्योकहनाही जदपिदग्दीरह्योसदा
 ही २ चिरकुटवोढेसीतनिवारि कवहुंकवहुंकळुकुरैअहारि ३ रहेकुधावसअ
 तिसेछामा रहीतिसहीताकरिवामा ४ पतिव्रतासतिवतीविसेषी सकीन
 सोपतिकरदुषदेषी ५ येकसमैपतिनिकटहिजाई दारिदसोअतिसेदुषपा
 ई ईकपतआअतिवदनमलीना पियसोकह्योवचनअतिदीना ७ हमा
 हितुम्हेदारिदसतावे अवतीग्रहमेनहिरहिजावे ८ दोहा कहतरहेयहवा
 ततुमप्रथमहिमोतेकंत मोरमित्रजदुनाथहेश्रीरुकुमिनिकेकेत चौपाई
 परब्रम्हसाईभगवाना हैंब्रम्हन्न सरन्नसुजाना १ हैअंधकजदुमधुकुलपालक
 दीरघदुवनदनजकुलपालक २ दीहदुरितदरदीनदयाला दासनदेषिद्रवत
 ततकाला ३ तिनकेनिकटसहितअनुरागा काहेनहिगमनहुवडभागा ४
 जिनकेमित्रअहैभगमानातिनकोदुषआवर्जमहाना ५ तुमकहंदेपतकसक
 पाला करिहैतुमकहतुरतनिहाला ई जानितुम्हेसकुदुवदुषारी देहै धनवदु
 तुम्हेसुरारी ७ वसेद्वारिकामहजदुराजू अवेगयेनहिकोनहुकाजू ८ दोहा
 अपनापदेसुभिरतहिमेजदुपतिदीनदयाल अपनेजनकोदेतहैआतमह
 ततकाल ५ चौपाई जोसवळाडिकुसकोध्यावे दुर्लभताहिनकळुदरसावे १
 नतिजाहुकेतअवआस जहोवसतहैरमानिवांस २ यहिविधिमुदुलगिरा
 दजनारी पतिसेवहुविधिकहैयादुषारी ३ तवविचारिमनकहैयासुदामा
 कहतिनीकमेरीयहवामा ४ मिलिहैधनकीमिलिहेनाही पैहारिदरसमिषी
 द्रगमाही ५ होईमोहिपरमयइलामे मिलिहैभुजभरिअवुजनामे ई अ
 सविचारिअतिसेरतिभीनी गवनकरनकहैदुजमतिकीनी ७ पुनिवोस्योनिजा
 तियसोवा नीभलीवाततुमकही सयानी ८ दोहा कळुकरामित्रहिमिलवग
 चितपरतनहिजाय भेटदेनकहैदेहकळुजोतुम्हरेघरहाय ईचौपाई पति
 केवचनसुनततियधाई सागिचारिघरचाउरल्याई १ चारिहुम्ह्दीदियपति
 काही विप्रपायमोदितमनमाही २ फटेवसनमहसातपरतकरि बांधोत्रा
 भ्हनपरमजतनधरि ३ फटेवसनवहुकटिमहवोधी तामेतदुलपुटकीकोधी
 ४ कसिचीथरेवसननिजसीसा चलोहारिकहिजहेजगदीसा ५ मारगमह
 असलग्योविचारन किमिपेहोमैहरिहिनिहारन ईद्वारपालकिमिदेहैजो
 नाकहैमिलिहैमोकहभगवाना ७ असविचारकरतेमतिधीरा गयोअगम

सागरकेतीरा ८ दोहा चढितरनीउतस्योतुरतरोक्योतहैकोउनाहि गयोहा
 रिक्कानगरमहअतिमोदितसनमाहिं ७ चौपाई रहेतीनपुरकेदरवाजे सु
 भटहजारनतहांविराजे १ तेऊतहेंदुजकोनहिरके नोंघतपुरपुरजनहु
 नटकि २ षासकिलकेजवगेनिरे जहमंदिरजदुवंसिनकेरे ३ सोहहिजहो
 महलनौलाषा निजकरविसकरमारचिराषा ४ घरघरलिष्योरुसअसनो
 मा सुरपतिसदनहुतेअभिरामा ५ पुनिडेउढीनाओदुजतीना तहांलष्योव
 हुवासनवीना ई सोरहसहसमहसअतिराजे जिनकोदेषिदेवग्रहलाजे
 ७ देषितिनहिजकिरह्योसुदामा पुनिविचारिकीन्ह्योतिहिठामा ८ दोहा
 धनिजदुपतिधनिद्वारिका धनिजदुवंसपवीन मोहिरकहिरोक्योनुहीजानिविषअ
 तिरीन ८ चौपाई अबभैकेहिविधिहरिकहपाऊ कोनभवनआसुअवजा
 ऊं असकहिमंदहिमंदसिधास्यो तहअदभुतयेकभवननिहास्यो २ उरत
 उरतपेढ्येतिहिमाही कोऊतहोतेहिरोक्योनाही ३ चलोगयोदुजधीरेधीरि
 पुलकतजकतरूकतकळुभीरे ४ लषिमंदिरकळुरुकितहेंगयऊब्रम्हा
 नंदमगनमनभयाऊ ५ जोयसक्योनहिदुजपुनिआगे जकोषरोरहिगोसु
 षपागे ई वेठरहेजदुपतिपरजेका लीन्हेउकुमिनिकोनिजअका ७ दूरिहा
 तेतहलष्योसुदामे पायोमनहुसकलमनकामे ८ दोहा उठेआसुपरजेको
 तेतजिरुकुमिनिकोनाथ थावतभेअ १० देर ११ देर १२ नुगुलपसारिहाथ १० चौपा
 ई तहनिजतनकीषवरिविसारी मीतमीतकहिमिलेसुरारी १ दारतजदुप
 तिदुगजलधारा वाढ्योउरमहंमोदअपारा २ सषाभलनुमत्तौइतआयेव
 हुतदिननमहवदनदेशाये ३ पुनिकरिकेदुजकीगुलवाही ल्यायेनिजसो
 जहिदिगमाही ४ निजपरजेकमाहवैठाय खगेकरनपूजनसुषळाये ५
 निजहोथनसोचानपवीरी लियोसीसमहंसोजलधारी ई निजपदजलजा
 गयावनकरही तेदुजपदजलनिजसिरथाही ७ जनिअचर्जमानहुकोउभा
 ई हेब्रम्हंनदेवजदुवाई ८ दोहा पुनिनिजहोथनविप्रतनचंदनदियोखगा
 दचंदनकुकुमअगाकीरहीसुरभितहेंछाड ११ चौपाई पुनिमिन्नहिदीन्ह्यो
 हरिधूपा देषरायोतिमिदीपअनूपा १ निजकरसोपुनिदुजहिजेवायो
 तैसहिवीरा पानषवायो २ पुनिआरतीसाजिमनिथारै निजमीतैपरलगे
 उतारै ३ देपदळिनागऊदेषाये कुसलप्रळ्मकीन्हवितचाये ४ चिरकुट
 पठअतिमलिनसदामा रह्योळुधातेअतितनळामा ५ निकसीनससि
 गरीदरसाही सोवैळ्योपरजेकहिमाही ई तहेंरुकुमिनिअतिसयसुषपा
 गी विप्रहिचमरवलावनलागी ७ हरिनिज

मीतहिमुषताके ८ दोहा यहकौतुकतहदेविकेअतहपुरकीनारि सिगरीविस्
 मयरसभरीवालीप्रीतिविचारि १२ इस्तीजनउवाच चौपाई यहअवधूतकहो
 तेआयो रुस्महोथसोपूजनपायो १ कौनपुन्ययहपूरुवकान्हे कौनदान
 तिदुजकहंदीन्ही २ जोयहनिरितअधमअपारा हेदरिद्रकोसहीअगारा ३
 सोत्रिभुवनपतिकेकरतेरे लहतभयोसतकारघनेरे ४ उठिपरजंकहितेतजि
 नारी अग्नजसमजेहिमिलेमुरारी ५ असकहिकहिचक्रितनैरहहो हरिच
 रित्रलषिआनेदलहही ६ पुनिहरिपकरिसुदामाहोथा कहनलेगेपूरुवकी
 गाथा ७ श्रीभगवानउवाच हमतुमरहेजवहिगुरगेहू पढेयेकसंगसहिता
 सनेहू ८ दोहा हमअरुवलमअपुरेगयेकछुकारजवसमीत तुमवरनहअपनी
 कथाकहंयेतेदिनवीत १३ चौपाई गुरुदक्षिनदैगुरहरषाये गुरगृहतेजवतु
 मपदिआये १ व्याहकियोकीनहीसुधारी मीतलहेनिजमनकीनारी २ येमो
 हिमीतजानिअसपरतो विषयसंगनहितुममनकरतो ३ तुमकोधनअति
 प्यारनलागे पापनिरषितुवमनअतिभागे ४ विषयकर्मजोकरहिंपुवीना
 तमिहेतनअतिलवलीना ५ करमवासनाछोडतजाही जदपिरहेअपने
 हमाही ६ जैसेमैगृहकारनकरके येआसक्तनतिनसहरहू ७ हमतुमगु
 रुगृहवसतरहेजव ताकीसुधिकीजतकवहूअव ८ दोहा जोगुरगृहमहवा
 सिसदोलहिजनज्ञानअपार यहसंसारसमुद्रकेआसुद्धातसाधार १४ चौ
 पाई तीनिभातिकेगुरजगमाही सोमैकहेदेतनुमपाही १ देतजगतमहज
 न्महिजोई पिताप्रथमगुरुज्ञानहुसोई २ पुनिविद्याजोसकलपढावे दूजोगु
 रुसोमीतकहावे ३ पितुतेअधिकताहिजनजानै सकलभातिताकोसनमा
 नै ४ करहिजोफेरिमंत्रउपदेसा सोतीजोगुरुगुनोदजेसा ५ सोतोमहीअहो
 जगमाही यमिकछुसंसयहेनाही ६ सोररुपगुरुमुषउपदेसू काटतहैअ
 ज्ञानकलेसू ७ मनवचकर्मगुरहिजोमाने सोइसंसारतरतनहिअनि ८
 दोहा हैपतसमेरोवपुषउपदेसकगुरजोइ तातेयहसंसारमेअधिकनको
 ईहोइ १५ चौपाई करैजग्यजोजनजगमाही ब्रम्हचर्जहकरेतहोही १ अरु
 तपव्रतजमनियमअनेका धर्मदानसनमाननेका २ तंसदुनतैमैतोषहु
 ही जसगुरुसेवनकियेसदाही ३ जोगुरुकीकीन्ही सेवकाई सोकरिबुको
 धर्मसमुदाई ४ हमतुमरहेगुरुगतहमाही तवकीसुधिआवतकीनाही ५ स
 वसिष्यनयकसमेवालाई गुरुदाराअसकहलौवभाई ६ ल्यावहुईघनसव
 वनजाई येतीकरहुमोरिसेवकाई ७ हमसवसुनतगुरुतिथवाची चलेलेनद
 धनसुपमानी ८ दोहा महाभयामनसघनवनतहासिभिदिशवजाय लैई

धनमुरकनलगेजानिअस्तदिनराय १ चौपाई तहअकालवरषामयभारी
 मेघनकीछाईअंधियारी १ वरषेगरजिगरजिघनघोरा परेकठोरवोरचह
 वोर २ दामिनिदमकिरहीचहघाही करहुपसारिसूफतनाही ३ भयोभा
 पावननिसिअंधियारा चहुकितवहनलगीजलघारा ४ ऊचनीचथलपरै
 नजानी हमसवकोतह राहमुलानी ५ पवनवहैघातहैदेतम्कोरा लहतहोह
 मसवदुषघोरा ई गेहगलीकेषाज लागे ७
 दिसानजानिपरीतैहिकाला निसिभरिवनमेभ्रमेविहाला ८ दोहा येनदि।
 गुरईधनतजेजघपिलहेकलेस जसतसकेवीतीनिसाप्रगतभयेदिनेस
 २ चौपाई जलद्वारादिपलद्वाराये तवसादीपिनगुरूदुषपाये १॥
 भोरभयिसिष्यनकहहेरत आयेवनमहपुनिपुनिदेरत २ षोजतषोजता
 हमकहंपाये सिष्यनदुषितनिरषिदुषछाये ३ निजसिष्यनसोवचनउचा
 रे सुनहुसिष्यसवपुन मारे ३ मेरेहितअतिसेदुषपाये इधनहेतविपिनि
 महआये ४ जघपिदेहनकोजियपारे तद्यपिममहितनाहिनिहारे ५ सि
 ष्यनउचितत्रेसहीकरिवो गुरकारजमहजियनविचरिवो ई तनमनवचनी
 हुतेगरुकेरी जोसेवकाईकरेघनेरी ७ ताकोरह्योककूनहिवाकी विनाप्रया
 समाप्तहैताकी ८ दोहा तुमपरमैपरसन्नअतिसुनहुसिष्यसुकुमार सिद्धि
 मनोरथहोयसवआसिरवादहमार ३ चौपाई जेविद्यातुमपढीकुमारा सदा
 नवीनरहेसुषसारा १ असकहिहमसवकहैगहस्याये विधिधियातिभोजना
 करवाये २ यहिविधिवसतगुरगहमांही खेलेवहुविधिषलनकाही ३ जापर
 गुरुकीरुपासमाई ताकिदोऊलोकवनिजाई ४ जहुपतिके सुनिवचनसुहाव
 न बोखतभ ५ ब्राह्मनउवाच पूरुवकौनपुन्यमेकीनो कौन
 देवसेवामनदीनो ई जातेहमतुमकरिअतिनेह वसेयक संगहि रुगेह ७
 पूरसेवेमनोरथमेरे पढ़ेवेआनुआपकेनेरे ८ दोहा एकलवसेजापुतनेज
 समंगलकोमूल ताकोगुरुगहमेवसवकहव इनववविभूल ४ ८० इतिश्रीम
 हाराजाधिराजवांधवेसविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्री
 महाराजश्रीराजावहादुरश्रीरुअचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेव
 कृतआनेदअनुनिधौदसमस्केधेउत्तरार्धेशीतमस्तरगः ८० ॥ ३॥ सुको
 वाच दोहा मित्रमित्रयहिभातिवहु अतिसैआनेदपाय अपनीअपनीसवक
 आदियोपरसपरगाय चौपाई पुनद्वाराद्वारागामी सबभूतनकेअता
 रजामी प्रेमहियोगीतमुषदेष्टत आनेदअवधितरहिमहल्लेषत २ मीतसु
 दामातिजदुराई बोलेमंदमंदमुसकाई ३ भगवानउवाच अहामीतअवदेहु

वताई देपठयौमोहिकाभौजाई ४ जेमोहिदेनहेतइतल्माये
 तदुरायौ ५ मोरभक्तममप्रेमहिपूरी अोरदुदेइगुनौसोभूरी
 सोमैकवहुताहिनहिलेतो १ ५ ३
 कहंदेयैप्रीतिरसमाई ८ दोहा
 ति मीतज्ञानियोयहसदाअहेहमारीरिति २ चौपाई

अवतुमसोनेंहिछिपतछिपाये १

२ मेचाउरखेमूठीचारी ३

३ असविचारिनीचेसिरनाई रह्योसुदामातहो। लजाई ४ दियोनेही
 ५ दावेरह्योकांधरीमाहीं ५ ताकोआपनहेतुविचारी
 हितपठयोयहियहिनारी यहतोरह्या अकामसदाही धनहितभज्योना।
 हिमोहिकाही ७ तातेमीतनारिप्रियहद यहिक्चूनकोकरहुनिकेद
 धरनीमेजोनूपनकहेदुरलभअहेविभूति
 जूति ६ चौपाई असगुनिविप्रहिवचनसुनाये
 १ असकहि पुदरी चाउरकेरी खईअैविहरिकरीनेदरी २
 लिमुरारी मूठीचाउरचारिनिहारी ३ कहनलगेअसपुलकितवानी

लतोअतिसुषदानी ४ कहेमीतकसरहेछि पाये चाउरचारुनमोहिदेपरयो॥
 ५ जोनुमत्यायेमीतहमारै येतंदुखमोहिपरमपियारै ई इतनेचाउरमेदुजा
 राई जहेसिगरोवित्त्वचुघाई ७ असकहिमूठीभरीमुरारी लियेआपनेआ
 ननडारी दोहा तहामुरावततंदुखनुपुनिपुनिजातवतात स्वादसुधाम
 हअसनहीजसदनमाहजनात ७ चौपाई त्रिभुवनविंजनलागतसीठे राउर
 चाउरहैअसमीठे १ पायेकवहनअसअहलादमीतमिल्योजसतंदुखस्वाद २
 असकहिभरिप्रभुमूठदूसरी चाहेपाडारनमुषहिसुषकरी ३ तवरुकुमिनि
 असमनहिविचारी त्रिभुवनसंपतिद्वैप्रभुडारी ४ देनचहतअवमोकहनाथा
 असगुनिगहिलीन्हैपोहरिहाथा ५ करीविनयकरजोरिवहोरी येकमूठीका
 हेप्रभुथोरी ई येकमूठीतंदुखपियथाई दीन्हीसकलविभूतिसुहाई ७ येअ
 वहमहकोकछुरायो सवेनमीतचाउरचायो ८ दोहा सुनिरुकुमिनिकेवेनप्र
 भुतंदुखदीन्हैपोताहि देखिसुदामायहदसाअतिमनरहेसराहि ८ चौपाई॥
 पुनिपुनिभोजनमानकरावत चापतचरननिचमरचलावत १ यहिविधितहे
 वसुदेवकुमारै करतकरतमीतहिसतकारै २ वीतीनिसामयौभिनसारा की
 न्हेयावंदीविरदपुकारा ३ येकनिसामरिहैरिकेधामा वसिवेकुंठहिसरिसा
 सुदामा ४ जानिप्रभातविदादुजमाग्यो जदुवरवंदनकियअनुराग्यो ५ मी
 तहिहारेभरपहुंवाई पुनिपुनिमिलिफिरिगेजदुराई ई चलोसुदामाअपने
 धामादिदियोनघनेकहुश्रीधामा ७ नहीमीतसोमीतहमाग्यो चलयोभवनकहै
 लाजहिपाग्यो ८ दोहा रुक्षचंद्रकोनिरषिकेगईसकलसुधिभूखि लहिस
 तकारहिमगनभोचलयोभवनकहैफूलि ९ चौपाई मारगमहअसकरतवि
 चारा येदगमेजदुनाथनिहारा १ अरुब्रह्मन्यदेवकेअनै देखीब्रह्मन्यतासचै
 नै २ सुनतरहेजोअवनविसेषी सोअवआइआजुदतदेषी ३ मेअतिमलिन
 दरिद्रभिषारी ताहिमीतकहि मिलेमुरारी ४ मेअतिपौवरवैअतिपावैन सो
 इविचारिनातोमनभावन ५ मोहिरंककहैअकलगायो निजहोथनभोजनक
 रवायो ई कहंदरिद्रमेकहअकैता कहेअल्पमेकहोअनता ७ असेहंकहैअ
 सेजदुराई लियोभुजनभरिहियेलगाई ८ दोहा वैठायोपरजंकमेजिमिनि
 जेठोभ्रात हांकनलागीचमरतहंरुकुमिनिखविअवदात ९ चौपाई मार
 गथकोविलोकतमोही हांकनखगेविजनअतिकोही १ जदुपतिपाउंद्वावन
 लागे पूजना २ सवप्रकारकीन्हीसवकाई कहैमेअधमभा
 ग्ययहपाई ३ इष्टदेवकहैजिमिजनजानै निमित्रिभुवनपतिमोकहमानै ४ स्व
 र्गअौरअपवर्गहुकेरी धरनिहुकीसंपदाघनेरी ५ जिनपदपूजनदनकरमूला

तेममपद घोये अतुकुला ई अचमोहिरहोकोनजगवोकी करोमनहिअभि
 स्वायाजाकी ७ यहनिरधनजाअतिधनपाई तोमोकहंपुनिकबहुनघ्याई
 दोहा यहीहिततेरुसप्रभुकुनासिधुसुरारि मोकोधनदीन्हैपानहीरीर
 घदयापसारि १० चौपाई अैसेमनमहेकरतविचारा गयैरह्योजहतर
 अगारा १ खप्योदरिते निजहिअवासा कैदि सूरससिकेरप्रकासा २ मनि
 मंदिरचहेवोरविरोजे निजकृविसुरगहकरहिपरजे ३ बहुविचित्रअभि
 मत्ररामा कूजहिंकुजनकोकिलगामा ४ अलिकुलसेकुलकुलिफुलवा
 री सरसीसोहिरहीसुषकारी ५ विकसेसरसिजचारिप्रकारा उत्पलपल
 केजकल्हारा ई मनिमसोहतनिर्मलनीरा सारसचक्रवाककीभीरा ७ से
 जीवसनभूपनमृगनेनी जहेतहविचरिह्यैपिकवेनी ८ दोहा दिव्यविभूष
 नवसनजुत अतिसुंदरसुकुमार जहेतहडोलहिंपुत्रपवहुजिनकोतेजसा
 पार ११ चौपाई कनकभवनमनिजदितसोहावे तुगमेउमंदरहिलजवै १
 दिगपालनकीजोनविभूती विसुकरमाकीजोकरदती २ सोसवविप्रभवन
 महेदीसे कहाविभवजेमहिअवनीसे ३ दरिहितेलपिविप्रअगारा यहक
 हैअसमनहिंविचारा ४ धौंससिसूरउतरिमहिअये धौंपावकदृत्तज
 वढाये ५ असकहिगयोजवहिकलुनेरे तवसुंदरमंदिरदगहरे ई तवअसखी
 कहनसुदामा यहहैकोनभूपकोधामा ७ दिव्यजारिसठमारिमडेया कहे
 गईधौंमारिलोगेया ८ दोहा पुनिकलुनेरेजाइकेजहोरहैपानिजधाम तहेरे
 षिमनिमंदिरहिकियातर्कतेहिठाम १२ चौपाई यहकेसेयहियखबनिगय
 ऊ धौंकोउपलमायारचिदयऊ १ असकहितहंजकिरहेसुदामा गयेना
 जानिपरायेधामा २ तहांसुदामाकीप्रियवामा निरण्येकंतहिसोकितळामा
 ३ उतरिअटातेआतुरधोई सुरसमसैगनरनारिलेवाई ४ मधुरसुरनबाजो
 सैगवाजे नाचततहअपसराविराजे ५ दिव्यवसनभूषनअगरागा मुषसो
 हतमनुससीसरागा ई चलतहोतनूपुरफूलकारी सैगसहअनसषीसिधा
 री ७ कळिभनतेदुजतियअमला मनुवकुठतेनिकसीकमला ८ दोहा पति
 व्रतापतिकोनिरपिठगअानंदजलदारि मगनप्रेमपायाधिमहंमंदहिमरा
 निहारि १३ चौपाई वारवारकरिपतिहिप्रनामा मूनसोमिलीमानिसुदधामा
 १ रमासरिसनिजवामनिहारी लह्योसुदामाअानंदभारी २ अनिनजदितक
 पिसपिनसमाजा विसमितभयोमनहिइजराजा ३ सपिनमदितियसाहति
 केसी नास्तमपिससिकीळविजेसी ४ पुनिपतिकरकरकरिमनभाई गोमनि
 मंदिरमुदितखेवाई ५ जहेरतनकेपंभअनेका महलमहेद्रुकीदुतिका ई

पयके फेनसरिससुषसेजू प्रगतजिनमहसीतलतेजू ७ दतिदंतमहकना
 कषंनये सोहहि सुषटपलाके पाये ८ दोहा वनछुपरमनिमयलसेचा रूवा
 रिमनिदंड चमरळत्रअरुविजनवरजिनकी प्रभाअपंड १४ चौपाई कनकसिं
 घासनलसहिं विसाला मृदुरिते १५ दोहा १ कोमलगिलिमृगसीचा
 गोरे घसहिं जानुलोपगजेहि ठोरे २ मुक्तभाखरैलहरैलवी लसहिंचंदोवार
 तनकदवी ३ स्वच्छफटिकफरसैअतिफवै दीपतिभरीदेवालसुहावै ४ मर
 कतमनिकीळुविहरियाई जोनैननकोअतिसुषदाई ५ रतनदीपदीपतदुति
 वारे मनहुंअवनिमहंततरेतारे ई ललनासोहहिंसजीसिंगारे जेरतिरंभासा
 नउतारे ७ यहिविधिअपनोविभवनिहारी तहोसुदामाभयोसुवारी ८ दोहा
 पुनिविचारअसमनकियोविप्रसुदामादीन करुनाकरश्रीकृष्णप्रमुकरिकरु
 नायहदीन १५ चौपाई उनकीहेरुचाहेतुका दीननकीदुषदरननेतुकी॥
 १ मंदरिद्रअतिरह्योअभाग्यो कृष्णहिलषतभाग्यसवजान्यो २ मेनरह्योअसा
 पावनलायक पैसमरथ्यसवविधिजदुनायक ३ रावहिरंकरंकपुनिराऊ का
 रतरहेअसनाथसुभाऊ ४ हरिकटाक्षकोअहैप्रभावे औ हेरुवकुसुमहे
 नअवे पुनहिमुषकहहिनसनमुषदेही पैदुरापनिजदाससनेही ई वासवसम
 विभूतिदेडारै तदपिलजायनसोहनिहीरे ७ जैसेधननिसिमहुवहुवरपैभोर
 क्शिषिक लषिअतिसेहरथै ८ दोहा तिमिजदुवंसप्रससकेवरअवतं
 सउदार करैध्वंसदारिद्रवरुअसेमीतहमार १ चौपाई जदपिसकसंपति
 प्रभुदेही तद्यपियोरमानिमनलेही १ योरहुदेयजोदाससप्रीती मान हिा
 अमितमीतकीरीती २ येकमूलीलैबाउरमेरे चावेप्रमुकरिधेमघनेरे ३ जो
 दुनंदनके सरिसविसाला कौनदूसरोदुनीदयाला ४ असेमेरेमीतहिमा
 ही रहैमितार्मोसिदाही ५ कौनिहुजोनि कर्मवसपाऊं तहोंकृष्णकोमीत
 तकहोऊ ई यहीसदाअभिलाषहमारी सोपुजवहिकरिदुयामुरारी ७ होय
 मीतदासनकोसंगा सषाकथामहप्रमअभंगा ८ दोहा दीनदरिद्रीजननकहे
 देतविभूतिनभूरि फेरिमोहिभजिहेनहीअतिसेधनमदपूरि २ चौपाई धनमदभरि
 जनहरिदिमुलावै ततेअवसिनरककहजावै १ ज्यपिदियसंपतिजदुराई
 तदपिनदेहोतिनहिमुलाई २ असगुनिवामासहितसुदामा कृष्णभक्तिरा
 माप्रदकामा ३ करनलेगेअतिप्रीतिलगाई भोगेभोगपेनचितलाई ४ देवदे
 वश्रीजदुपतिकेरे इष्टदेवहैविप्रघनेरे ५ अपनोप्रभुविप्रनकहजानै तिनतो
 अधिकऔरनहिमाने ई यहिविधिजदुपतिमीतसुदामा गावतश्रीगोविंदगा
 नगामा ७ असलग्यानलहितजिसंसारा कृष्णचंद्रकेधामयधारा ८ दोहा सु

निव्रंमहन्पमुदेवकीव्रमहन्पतासुजान ६

८१

। राजावहादुरश्रीकलसचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराज

सिंहशूदेवकतत्रानंदश्रुनिघोणकाशीतितमस्तरंगः ८१ ॥ ॥ श्रीसुकव
वाच १

विकराल १ चौपाई सुनेजातिषिनमुषकीवानी

भारतषंडप्रजासुषछाई कुरुछेत्रकहगोश्रतुराई २

मा रचेरुधिरनवकुंडललामा ३ कीन्हैजज्ञंतहैभगवाना मुनिनवोखिजुतवेद

विधाना ४ तहोजज्ञकरिरामसुहाये मनुखत्रीवधपापनसायि

सुपर्वविचारी आईमीरजननकीभारी ६ तहेश्रीउग्रसेनमहराजा

कीजोरिसमाजा ७ श्रीवलभद्रकस्तकेसंगा कुरुछेत्रकहचल्योश्रभंगा ८ हो
हा

ज्ञानसमृद्ध २ चौपाई जेनिरषतनितजदुकुलकेतू

१ सरजगहनपरतसुमलेषी कुरुछेत्रकहजातविसेषी २

रेमाई कलकलाकलकहीनजाई ३ तहोप्रदुम्नसाववलवाना

चंद्रसुजाना ४ चढिचढिरथनचलेधनुधारी रामकलकेसंगासुधारी

नकलुवरनिनजाई मनहुयोनपूरुवमेघवाई ६ कतवरमाश्रनिरुद्धधनुधर ७

हेद्वारिकामहरसतधर ७ राजेरथमनुदेवविमाना

८ दोहा मंडितमेदुरमेघसममत्तमंतगश्रथारना

चहुँवोर ३ चौपाई तहोपेदरकीभीरविराजी विद्याधरनिकेरिमनुराजी १ सोरह

सहसत्राठसतयेकू हरिरानीतियश्रैरश्रनेकू २ चढीनालकीरतनजासकी

भरीप्रीतवसुदेवलासकी ३ चलीकलकेसंगासेधारी जेरतिरेभागर्वज्तारी ४

चलीदेवकीआदिसयानी श्रैरहुउग्रसेनकीरानी ५

लियेढालकरवालकराला ६

हुधारे ७ जदुवंसीसोहतमगमाही मानहुश्रवनिदेवदरसाही ८ दोहा

त्रयहिविधिगयेमजनकरिब्रतकोन केचैनभूषनपटवखितगऊदुजनकहदी

न ४ चौपाई पुनिभृगुपतिकेकुंडनमाही कियमजनजदुवंसतहोही १

नवहुविधिअन्नषवाई दियेदानश्रतिप्रीतिबढाई २ देतदानश्रसवचनउवा

३ कलचरनरतिहोयहमारि ३ पुनिविघ्ननसोसासनमागी

४ पुनिघनतुरुजहैसीतलछाया सखिलसुधासममोदनिकाया

६ तहजदुवंसिनदिषनहै

दू वंधु सुहृद मित्र ह सुषसेतू ७ मस्य उ सीनर को सलराजा कुरुविद भंश्रुज
 यस समाजा ८ दोहा केरलके के कुंति नृप अरु कां वोजनरेस अरु अनर्तनृपा
 मद्रके जे हरिदा सहमेस चौपाई और ह सत्रु मित्रय कवारा हरिके दरसनहेत
 अपारा १ जदु वंसिनके सिविर सिधारे प्रभुहिं विलोकत भये सुषारे २ तह
 लीन्हे वहु गोप समाजा आयोनेद अनंदद्राजा ३ बहुदिनते हरिदरसनया
 सी गोपिहू आई परमहुलासी ४ केरव पाडवहु सबअयि और ह भूपवहुता
 सुषछाये ५ निरषिपरस्परअनेदवादे मिलत भये भुजभरिभरिगादे ई द्वारे मदेजला
 वारहिं वारा रज्जोत पार रततद संभारा ७ पुलज्जालि पि पिरे जललाई गदगदगरो
 गिरारुकि जाई ८ दोहा कमलसरिसविकसेवदन पुनिपुनिप्रमुदितथाई जथाजोगस
 वजनमिलहिं सो सुषकहोनजाइ १ नारीनारी सोललकिनिरषिमदसुसक्याइ
 मिलहिपरसपरभुजनिभरिअनेदअवुवहाइ २ प्रगदभयोतह प्रेमको
 पूरनपारावार कृष्चंद्रके दरसनेवाहतभयोअपार ३ चौपाई पुनिवालकवद
 नकहेंवदे तेऊआसिषदियेअनेद १ पूछिपरसपरपुनिकुसलाई कृष्मक
 थावरने सुषछाई २ भगिनिभ्रातसुतपितहिनिहारी और ह भ्रातनकीवरा
 नारी ३ तिमिजदुपतिकोवदनविलोकी तहोप्रथानेननजलरोंकी ४ वसुदे
 वहिकेपायनपरिके बोलीवचनकरुनरसभरिके ५ कुतिउवाच मानहिं ह म
 अभागनिजभाई जोतुमहंरियसुधिविसराई ई विपतिपरीअतिउपरहा
 मारे तवहुनकछुसुधिभईतिहारे ७ इतहुभरभेजेहुनहिंभाई औरवातकी
 कहाचलाई ८ दोहा सुददज्ञातिसुतभ्रातपितुसुजन औरअनुकूलतासु
 सुरतिकरतेनहीजाहिदेवप्रतिकूल १ चौपाई प्रथावचनसुनिपरमदुषा
 री कहवसुदेवनेनभरिवारी १ वसुदेवउवाच प्रथाप्रथामोहि दोषलगावो
 सवकहईस्वरनाचनचावे २ चलतनअपनावलजगमाही तातेदोसको
 हकानाही ३ कंसभीतितेगयेपरा ई हमसवदसदिसिरहेलुकाई ४ भाग्यव
 सौतअवहिधरआये भाग्यवसातमोदअतिपाये ५ सुकउवाच यहिवा
 धिदेउभगिनीअरुभ्राता के संवादलहे सुषत्राता ६ पुनिजे भूपतिडेरहिआ
 ये कृष्मदरसकरिअतिसुषपाये ७ तिनकहेंउग्रसेनमहराजा अरुवसा
 देवहुसहितसमाजा ८ दोहा विविधिभोतिसतकारकरिकुसलप्रस्मका
 रिभूरि सोभजानिकीन्हीविदावसेआपुमुदपूरि १ चौपाई भोरजानिहरि
 दरसनहेतू आयेरमानिकेतनिकेनू १ भीष्मदेवअरुशेनाचारज नृपधृ
 तराष्ट्र और कृपआरज २ गोधारीदुरजीधनभूया अपनेभाइनसहितअनू
 पा ३ पांडुपुत्रदारनजुतआये कुतिहुआईसोदेवदाये ४ संजयअरुविदु

1 तिव । कुंतिभोजअरुसत्यसुजाना ५

2 ई पुरुजित धृष्टकेतुकासीसा

3 मैथिलके कै मद्रभुआला जुधामन्युत्रै गर्तविसाला ८ दौहा

4 रसनहितलै संगनारी गयेरुष्मकेसिविरसुपारी १

5 रामरुष्मकल्लयदितेहिंकासै २ सबकोअपनेसिविरलेआये

6 भीष्माद्रानरुपसवैउदारा ५

7 सागिगयोजवअसदरवारा तव

8 निजकरसवकेअतरलगाये दियेसवनताबूलसुहाये ८ दौहा

9 चौपाई युनिवैठेनिजनिजसिंघासन

10 भीष्मादिकअसवचनउचारा २३

11 है महिमहिपनकेअरुगणपहो ३ सफलजन्महेजगततिहारो

12 हिआननिहारो ४ जोगिनकोजेकवहुलषाही तिनहरिकोतुमलषासदाही ५

13 जासुकथाजगपावनकरनी वारहिवारजाहिश्रुतिवरनी ई

14 गंगा जासुवचनहेसाखअभंगा ९ जद्यपिकोलविवसयहधरनी रहै

15 लअथहमसवनकहवरषतहेप्रतिरोज ३ चौपाई तेषगटेहरितुवगनहमा

16 ही करहि सदासवकारजकाही १ तिनकोदरसनपरसनकरहु स

17 वैठियेकआसनवतराहु वहुविधिभोजनयेकसंगषाहा

18 वसहुप्रमोदितभवनेहियेके ४ नरकहुस्वर्गनिवार

19 हेजिनकोहरिसंगसदाही तिनकोभा

20 रनिकिमिजाही ई आसुकउवाच असेवचनभूपसवमीषी

21 ९ करिवदनसवसिविरसिंधरि उगनसेनकहधन्यविचारे

22 जदुवंसीलषिआवतनंदे खियआगूचखिसहितअनंदे

23 उठैतैसहीसवउठिधाये २ भरिभरिअकमिलेसुदभार

24 ३ पुनिवसुदेवनंदकहैधार्

25 ४ सुमिरिकसकृतकठिनकलेस

26 कहुहुभिप्रीतिवढाई मिलेनंदकहैद्रगजखळाई ई

जेअभिबंदनकीन्हो सुषसाजे ७ प्रेमविवसकछुवोलिनआयो गदगदगरो
 द्रगनजलछायो ८ दोहा फेरिजसोमतिकेपगनपरेकृष्णरुराम अंकहि
 लियोउठाइ सोचूमिवदनअमिराम ४ चौपाई वारवारनैननिजलदारी कृ
 ष्णहिलषितनसुरनिविसारी १ हरिवलनंदजसोमतिकाही वैठायोसिंघा
 सनमाही ३ नंदजसोमतिहरिअरुरामे वैठायोनिजअंकललामे ३ पुनि
 रोहिनिदेवकीआई मिलीजसोमतिकोसुषछाई ४ सुमिरिमित्रतापूरुवके
 री वहीद्रिगनजलधारघनेरी ५ पुनिजसतसंकेधीरजधारी रोहिनिदेव
 किगिराउचारी ६ भूलतिनहिरावरीमिताई कहंलौवरनेआपवडाई ७ सक
 हूसमलहिविमोअपारा करिनसकहिकछुप्रतिउपकारा ८ दोहा थातीस
 मतुवघररहेयेदोववालहमार जिमिपलकनकेवोटमेनैनलहतसुषसार
 ५ चौपाई जसुमतियेवालेकतवपाले तुम्हरिहिदयादनुजवहधाले १ तुम्ह
 हीइनकहयोषनकीन्हें भांतिअनेकनकेसुषदीन्हें २ जातकर्मसबआपा
 कराये आपहिकेयबदेवढाये ३ जसुमतिहैयेवालतिहारे नाममात्रकोआ
 हैहमार ४ जेसज्जनजगमेमतिमाने तेआपनपरायेनहिजाने ५ श्रीशु
 कउवाच सुनिदेवकिरोहिनिकीवानी मोदितभईनंदकीरानी ६ पुनिगोपी
 सिगरीतहैआई कृष्णहिनिरषियरमसुषछाई ७ आपुसमहअसमाषन
 लागी सिगरीविरहज्वालतनजागी ८ दोहा जिनहियरनकेवीचमेपरेक
 सकतेहार तिनहियरनकेवीचमेपरिगेहायपहार ६ सवैया जबतेव्रजते
 व्रजराजव्रजेतवतेसवई तैमनायथकी जसहूतसहूइतदूरलोआयगो
 पालकोलोइनलायतकी तवहूनहिदेवनयाउतीहैइनआषिनकोकरियेक
 टकी विधिनिर्दईयेदईजोनदईपलकेकलयेंसीपरैदुषकी १ अवजानन
 पैहैकहैनदंनदंनआषिनसोगहिल्यायहिये निजनेहकीडारिजजीरपगेउर
 कोठरीराषिहैवंदकिये छलियाछलिहैपुनिकैदूतऔसिहिऔरउपाया
 नयाहिलिये दुषसागरकोत्रथापैरवोहनटनागरहीनकहाहैजिये २ ॥
 दोहा असकाहहरिमूरतिसुषदनेनमूदिहियल्याय हरिछविमेछाकी
 षडीजोगिहुजोनदेवाय १ चौपाई पुनितिनकोयेकांतलेजाई मिलेलला
 किगोपिनजडुराई १ हैसिहैसिकुसलप्रस्तवहकीने असेवचनकहेरसमी
 ने २ कवहुसषीसुधिकरहुहमारो तुमसवमोहिघानहुतेप्यारी ३ मैनिजस
 सनकारजहेतू मथुरहिगवनेहुछोडिनिकेतू ४ तहैवलंबलगिगईमहा
 ईवस्योहारिकामहपुनिजाई ५ तहैअरिकियोउपद्रोघारा सरनसाभितिन
 कोसिरवारा ६ तांततहांवहतदिनवीते अवलोनहिकारजतेरीते ७ चूका

माफकीजिसवप्यारी मेयहभूलसीसनिजधारी
षसुभकेरोभोग सोदमित्रनकेवीचमेकरतसैजोगवियोग १
पवनप्रवेगउडाड कहैकोकहैलैजातहैकहैकहैदेतमिलाद २
ननकौप्यारीप्रदकल्पान पैजोमामहेंप्रीतिअतिसोसरूपमजान ३ बाहरभीत
तरआप्रहैविस्वमाहवपुधारि जिमिअकासअवनीअनिलअनलअनुसुकुमारि

४ महंलेहविचारि ५ सुकउवाच
ममगनतहोगो पिकावोलीछोडिकलस ई सवैया ज्ञानअगाधकेजेवहुसा
धुतेऊजेहिपावनध्यानहिधारे भूरिभयानकजोभवकूपतेदीन
रउधारे श्रीरघुराजकरैविनतीसुनियेचितदैप्रभुनंददुलारे तेईसरोजैते
रोजरहैयद्यजुगरावरेहीमेहमारि १८२ इतिश्रीमहराजाधिराजवांधवसे

तानेदावुनिधौहसीतितमस्तरंगः ८२॥:: ॥ श्रीसुकउवाच
पिनसमुभाइकेविदाकरीप्रभुरेन
१भोरभयेदिनकरउयेउठिप्रभुकियनितकम त
इनजुतनृपधर्म २ आगेचलितिनकोलियोपुत्रनजुतजदुराज करगोहि।
ल्यायेमधिसभाजहेजदुवंससमाज ३
सुहदनजुतपूछेकुसलश्रीवसुदेवकुमार ४ जवप्रभुसोपूछेगये

रावरेदासनकेमुषतेनिकसीतुवकीरतिकीसुधाधारा

तीनिअवस्थाजौन ॥ अकेज्ञानमुदमौन सेवथलमेआपि
तरहो १ कालविलोपितवेद
सधरतहो २ असेतुमजदुनाथ सज्जनकेसोचिसुपति तुवपदेनावहिमाथ
दोहा श्रीसुकउवाच
हरिरानिनकेदरसाहितलेवहुकुरकुलनारि ४
वाहिनिरषिचलिकेसरूकमिनिआदिकरानि ५
करतभईसतकारसचनिजनिजहोय

मधुरीवानि ७ पांचालीतहं मुदितहैकहिवहविधिकुसखात हरिरानिनसोजोरि
करपुनिपूछीयहवात ८ द्रोपदिउवाच संवेया रुक्मिनिभद्रेसुजांववतीसतिभा
साहिकौसखराजकुमारी कालिंदीरोहिनिलक्ष्मनसेव्येसुनौसवत्रौरहूहेहरिना
री जाविधितेतुम्हेव्याह्योगोविंदकहोसवसोपेकृपाकरिभारी जानोसवैतुम
मेरोस्वयंवरतातेकहीमेकथानहिंसारी १ दोहा पांचालीकेवचनसुनिरुक्मि
नितहंसुक्याय कहनलगीनिजव्याहकीकथापरमहरषाड् २ रुक्मिनिउ
वाच कवित्त घोरधनुधारमगधेसआदिचलवारिचेदिपहंकारिभरेहरैकोसि
धारेहैं हैवरहजारियेअनघततारैरुखरअनघतवारैरुखरयेगिरिजाअगारैहैं
रघुराजतहोवसुदेवकेदुलारिवीरमारिडारिमरहिमहीपनकेभारेहैं जेससि
हजंबुककेमखितलैअविभागतैसैमोहिलैकेनाथद्वारिकापधारेहैं १ दोहा
असश्रीजदुनाथकेमंजुलचरनसरोज मरेपैकरिकेकृपावसैहियेमहरोज १
सतिभामोवाच छविधामावोलतभईपुनिसतिभामावेन अभिरामाकृस्नासु
नोकथाललामाअनै २ कवित्त सूरजकीकृपापायसत्राजितमनिल्यायना
थकोनदीनीजायदीनानिजभाईको सोचदितुरंगगयोकानमसिकारहेतमा
रिताहिसिधगयोकरंदरामहाईको कृष्णहीप्रसेनेहतेमनिहेतजनभाषेजानि
केकखेकजायजीतिरिक्षरार्दको मनिल्यायनाथपुनिदीनीभैरपिताहाथदे
षिजदुवंसीजसगायेजदुराईको १ सारठा मेरोपितागलानि मानिमोहिस
नितेसहित दियोविवाहहिठानिजदुपतिकोअतिहरषिके १ दोहा पांचाली
सोहरषिकेजांववतीकृविषानि कहतभईनिजव्याहकीकथाअचनसुषदा।
नि २ कवित्त नाथकोविलोकतहीभैरपितारिखराजदियससताइसखाकी।
न्ह्योअडुभारीहै गातगातरुष्ममुष्टिबज्रसोनिषातपातसहिनसकातदातव
योविचारीहै सोदरघुराजरघुराजजदुराजसौचालक राजेकोसमाजसंजा
तसंधारिहैं अैसाठीककेकेनाथहाथमनिधेकेमोहिदीन्ह्योमुदम्बेकेजेकेरुपमनहारी
है १ सारठा अहेभोरियहअस दासीरमानिवासकी भईरहौतिनपास सदा।
जन्मजन्मातरै १ दोहा दुपदसुतासोपुनिकह्योकालिंदीसुनहूअव
नदेकेकथाज्याभयोममव्याह २ कालिंदीउवाच कवित्त संवेया कालिंदीमे
तपमेकरतीरहीवीसविसेवरिषकोबिहारी आनंदकंदसुपांडुकेनेदगोविंद
सिधारितहाहैसिकारी आपनेपायनपावनहेतकलेसितरीनदयाखनिहा
री भेजिसधाकेबोलायचढायरथेपुरस्यायकरीनिजनारी सारठा पांचालीनि
जानु ताकीभैगृहरासिका प्रेमसुधाकरिपाननिसिदिनकृ विख्याकीरहौं दोहा
भद्रापुनिबोलीवचनसुनहूद्रोपदीरानि मोहिव्याह्योयहभोतिनेश्रीजदुपतिगु

नयानि
कुमारीहे
रधारीहे

हमारीहे दोहा पुनि सस्यावोलीवचन सुनयांचालिपियारि
आहकियजेहिविधिमारमुरारि १ कवित त
वैलभूपवलजाननकेहेतुपितुकेरके अवधपर
थनाथिनाथविनहीप्रयासतिनकोगहे
पमारिसहसानवानयेकछिनमेदहे असेजदुनंदकेपदारविंदकेर
मेसदाहीकरोंसेवाभारकोलहे २ दोहा
यानिजेहिविधिव्याह्योक्त्स्ममाहिसेमेकहोंवषानि कवित
तिसैमतिमानहरीपरमोरिरुषेअनुमानी
हकियोधनिभागिकोमानी दाइजमचतुरंगनीसेनसपीनसमाजदियोक्
विषानी कर्मवसेजेहिनोनिभ्रमोत्तहेमोहिमिलेंप्रभुसारंगपानी १
गुनिलक्ष्मनासयानिद्रुपदीकेगरवित्तवचन लागीकहनवषानि
हासिगरीकथा १ लक्ष्मनाउवाच चौपाई अवसुनुद्रुपदीमोरविवाह जोसुनि
पैहोपरमउछाह १ ब्रहतसेन असेजेहिनामा सोमेरापितुअतिमातिधामा २
तासुभवनजवरहोकुमारी
मतिमाना करनखगेगाविंदगुनगाना ४ सुनिमाधवलीलामनहारी मैलियअ
पनेमनहिविचारी ५ कीतेमेजद्रुपतिकहेवरिहो नातोज्वलनज्वालमहजगि
हो ई जिमिसवलोकनपालविहाई रमारमापतिवस्योसुहाई ७ यहप्रनजानि
मोरपितमेरो करिकेमापरप्रेमयनेरो ८ दोहा रच्योस्वयवरतहेमुदितमीन
लक्ष्मणकाय द्रुपदनगरमहजसरहोतेसाहिदियोवनाथ १ चा
यहकठिनविसेपी परेनवाहेरहूतेदेषी १
ह्योलषिअतिद्रुगदीन्हे २
ई ३ संभनिकटदृष्टजलद्रुगदीन्हे परतरह्योलषिअतिश्रमकीन्हे ४
स्वयवरपरमअनूपा आयेपितुनगरीवहभूया ५ अस्वसस्त्रकेजाननहा
रे रहेजगतमहजेवलवारे ई वलीसुभटसंगलियेहजारन
लममकारन ७ तिनकामपितुपरमउदारा जथाजोगकीन्हेयोसतकारा ८
दोहा पुनिसवभूपनहरिसहितसभामद्रिपितुआनि करिपूजनवोलतभयो
असेचचनवयानि १ चौपाई जोकोउजलतकिमीनहिमारिहि १५

रुक्मिणी

सुताहमारी १ असकहिधनुषवानमगवार्द सभामद्विदियभूषधरार्द २ वली
 भूपवहुउठे सुषारी लगेचढावनते धनुमारी ३ पैप्रनिचानहिचढाचढार्द ॥
 तवसचहिमधिधरेलजार्द ४ पुनिभूपतिकोउजोरदेषायौ गुनहिरोसक
 रिगोसमिलायौ ५ रुकिनसक्योगुनतहकुटिगयऊ सोलगिमहिनु
 पगनगिरिगयऊ ई जरासंधअरुचुपसिसुपाला अरुअवष्टभूपवि
 कराखा ७ धायधनुषदुतहायउठार्द करिअतिसैवललियेचढार्द ५
 दोहा पैनसाजिसरतेहिसकेसकेनपैविकमान तवपुहुमीमिताहिध
 रिवैठेआयलजान चौपार्द पुनिदुरजोधनअरुभटमीमा उळ्येकरा
 नआसुहिवलसीमा १ धनुषचढायसाजिसरमारी चहचलावन
 सीननिहारी २ तिनकोदेषियस्योनहिमीना भमतरह्यौअतिवेगहिमी
 ना ३ तवतीनिहभटगयेलजार्द वैठेनेजनिउठारह्येदार्द ४ पुनिआ
 योअर्जुनधनुधारी विनप्रयासधनुमहज्याडारी ५ साजिविसिषजल
 महलषिमीना तकिकेतुरतवानतजिदीना ईमीनहिछे सरगयौअका
 सा कळ्योननेकहुभयोनिरासा ७ वैठेपुनिआसनमहजार्द अरजना
 हकछुरह्येेलजार्द ८ दोहा यहिविधिवसिगरिनुपतिवैठेगर्वगमा
 यतवमुकुटमोदितउठेसदमदसुसक्याय १ चौपार्द सहजहिलीन्हे

ध्यादत्राचमनहरीने धूपदीपवहुफूलनवीने ई अंगनअंगरागअनुरागे
पतिनिजकरलेपनलागे ७ जववेठेमुनिनिजनिजआसन
भवजासन ८

मुनिनसोअतिसैआनेदपाय ३ श्रीभगवानुवाच
जुहभारि जोइनद्रगतुवचरननिहारे १

चारो ३ जापैईसकरहिअनुरागा ताकोमिलहिसेतवडेभागो ४
मृदपयानमयसुरहअपारे ५ तेतौवहदिनसेवनलेते तवजन
कहेपावनकरिदते ई जेसज्जनजगमहसंचरही दरसकरतहो
७ सूरजअगिनिचंद्रअरुतारा जलनभमास्तवेदअपारा ८ दोहा

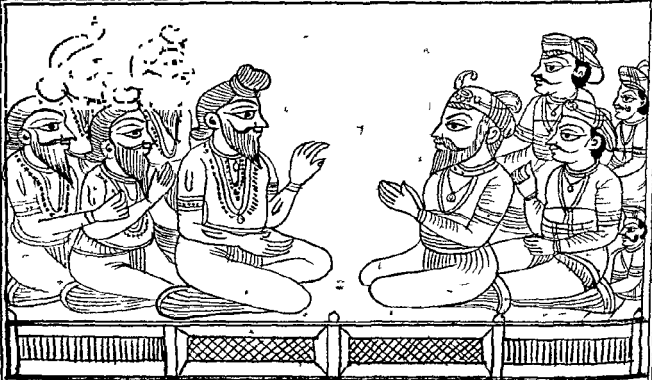
जाइ १ चौपाई तैसाहिसज्जनकीमनलाई करैदंडद्वैहसेवकाई १
मनोरथजाही रहैनककुवाकीजगमाही २ जोकुमतीयहिअधमसर
तियअरुकुडुमकीभीरै ३

है करैतुमैतजिधीतिसदाही धुनीरहि
थजेमानै सज्जनचरननंबदनठानै ई गर्दभवेनअहेनरसाई
तिनहोई ७ श्रीसुकउवाच सुनिसुकंदकीअदभुतवाणी रहेमौनचिंतविज्ञानी
८ दोहा करिविचारककुवारलागिपुनिकीन्होयहठीक जनसिस्सनहितहारी
कहेपावचनधर्मकेलीक २ चौपाई कहेमुदितमुनिपुनिमुसुकाई जदपतिके
असवचनसुनाई १ मुनयउचुः जाकीमायापरमअपारा मोहेहमसंकरकर
तारा २ जयपिवहुतलनमनलावे तद्यपितिहोपारनपावे ३ परब्रम्हतुमप
रनिपधारी लीलाकरहुविचित्रगुरारी ४ होअनेतयेकैअविकारी
तिपालनसंधारी ५ जिमिमृदकेघटवनहिअनेका येमृनिकारहृतिवहयेका
ई आयचरित्रविचित्रअपारा जाकोसेसहखहैनपारा ७

मनाथा तद्यपिदासनकरनसनाथा ८ दोहा
नदुर्वेनसंधारि राषि धर्मभरजादसवदेहुभारभुविदारि ३ चौपाई
दीननरक्षणकरहततक्षण १
२ पडिकैजौनविदमतिवाना जानतकारनकारजनाना
साजानेतुमकहंवडभागो ४ यहीहेनुवसुदेवकुमा
रा विघ्नकीकीजतसतकारा ५ ततिपायहुहेश्रीधामा
भयेसफलअवतुमहिनिहारे ७

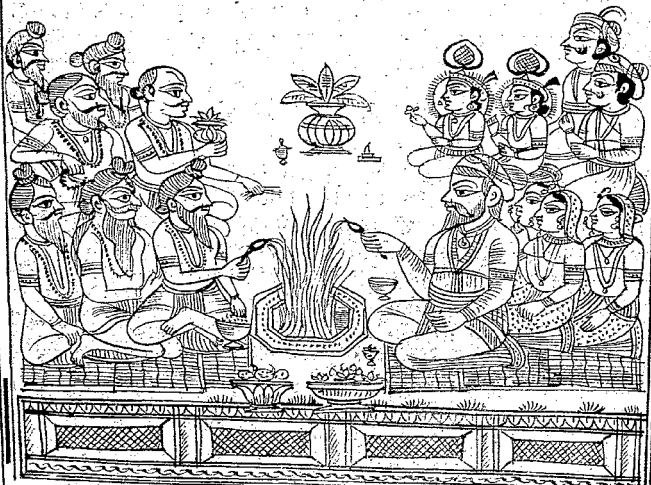
गेदर्सनजोई मंगलमूलमुदितभोसोई ८ सोरठा नमो कृष्णभगवान सदासद्धि
 दानंदघन प्रगटप्रभावमहान अज्ञानीजानैनेही ४ चौपाई तिमितुमकोजदुव
 सीवीरा ताननातमानहिंमतिधीरा १ धनिधमिभाग्यअहेतिजकेरी केसेवरनि।
 सकेमतिमेरी २ जिमिसोवतजनअपनेकाही जानतहे अरुजानतनाही ३ तिमि
 लीलाखिमनुजसमानि जदुवसीजानैनेहिंजानै ४ जेसवपापनसावनवारे तीर।
 यतीरथकारनहारे ५ जोगविमलजिनचित्तसदाही धारहिंजिनकोमिजहियसा
 ही ६ असेआपचरनअरविंदा लषिसुषपायिसरिसमिलिदा ७ करहुनाथअव
 हमपरदाया जातेतैरावरीमाया ८ दोहा आपसरिसकोजगतमेसाचोदीनदया
 ल सुमिरतही निजचरनकेजारहुजगजंजाल ५ श्रीसुकउवाच चौपाई असका
 हितहंसिगरेमुनिराई सभामहिअतिअनंदपाई १ पुनिधृतराष्ट्रजुधिष्ठिरराजे
 जदुपतिउग्रसनमहराजे २ इनतेविदामागिसुनिखीन्हे निजआश्रमनगवनम
 नकीन्हे ३ तववसुदेवमुनिनदिगजाई वोखेवचनसुषितसिरनाई ४ आपसव।
 नकहेअहेप्रनामा सकलदेवमैतुमतपधामा ५ मेरेवचनसुनहुचितलाई जोपूछ
 हुसोदेहुवताई ६ जौनकर्मकीन्हेमुनिराई असुभकर्मआसुहिनसिजाई ७ सोकरि
 कृपामोहिअवकहहू दासआपनोजानतरहहू ८ दोहा सुनतवचनवसुदेवकेरिषि
 अचर्जलियमानि तवनारदवोलतभयेगिरायरमसुषदानि १ नारदउवाच चौपाई
 येकृष्णनिजवालकमाने सबसोपूछेतहेकल्याने १ सुनहुसवेयहअचरजभाई।
 सोमोसोककुकुहोनजाई २ येयहपस्यासत्तिअवजानी सोमैसवसोकहोवपानी
 ३ रहेजोअतिसमीपसहकोई तासुअनादरअवसिहिहोई ४ जिमिसुरसरितद
 मनुजरहतहे पापकोडावनअनंतचहतहे ५ जेहिजदुपतिकोविभोमहाना घुटव
 वढवनहिवेदवषाना ६ असेहरिपरमस्वरकाही मानहिमूढमनुजमनमाही ७
 जिमिचनहि मरजभानुखिपाने तेजहीनमानहिअग्याते ८ दोहा कह्योफेरिवसु।
 देवसोसिगरेमुनिहरपाय रामकृष्णअरुनृपनकोमजुलवचनसुनाय २ चौपाई
 करमहिकरिछटहि सवकरमा यहीवेदभाषहिसतिधरमा १ करिमषधीतिस
 हितहरिपूजे तकिंसमजगमहनहिंदूजे २ जेकविसवसास्त्रनकेग्याता तेविवा।
 रिवालहिअसवाता ३ जेहरिपदमहधीतिलगाव तेसहजहिभवनिधितरिजावै
 ४ जानिलहुयहसहजवपाई औरनअव्ययहकालदेपाई ५ चेडलधुजदुपतिक
 वहुनदेवै श्रीतिविलोकतमितैविसेषै ६ अनायासजोककुमिलिजाई ताहीतेपू
 जचितलाई ७ यहीगुहस्वनकोअतिधरया असेकियेनसतसवकरमा ८ दो
 हा नीनईषनाहोतिहेयहजगमवसुदेव सोयहिविधितेकूटतीपहवेदनकोभेव।
 ३ चौपाई जग्यदानकरिधनकीआसा तजैगहस्वसतनिजावासा २ करिगह।

सकेधर्मनिवेरे तजेनारिसुतषेमघनेरे २ जानिअनिसस्वर्गसुषकाही करैविवे
 कीद्रक्षानाही ३ यहीरीतिकरिकेमतिधीरा गयेतपनहितवनगमीरा ४ तैस
 हिरिनहेतीनिप्रकारा यहिविधिछुटतवेदुचारा ५ प्रथमदेवरिनकहंमति।
 माना छेडैकरिकेजज्ञमहाना ई करिकेब्रम्हचर्जपदिवेदू छेडैरिषिरिनसुमति
 अषेदू ७ सुतउतपतिकरिग्रहमहवसिके तजेपितररिनतियसंगरसिके ८
 दोहा सातुमहैरिनतेउरिनहौवसुदेवसुजान वाकीहैअवदेवरिनाकोकरह
 वषान ५ चौपाई कुरुक्षेत्रमहअवमषकीजे देवनतेउतरिनवैलीजे १ पुनिक
 रिभगवतमक्तिमहाई खेहुमुक्तिसञ्जनमनभाई २ परब्रम्हकरतहकरतारा
 सोइयहहैरावरोकुमारा ३ जदपितुम्हैकरतवकछुनाही तद्यपिसिध्नहितजा

गमाही ४ करहुवेदकेधर्मअनूया सकलभोतितेनिजअनुरूया ५ श्रीसुकउवा।
 च अैसेसुनिसुनिवचनमहाने तहंवसुदेवपरमहरषाने ई तिनहिसुनिनकहंसा।
 सनवाई विनै सहितवहुविनैसुनाई ७ कियोवरनमषहिततिनहीको परमअनंद
 भयोसवहीको ८ दोहा तेसुनिसववसुदेवकोलगेकरावनजाग कुरुक्षेत्रमहधर्म
 जुनकरिविधिवेदविभाग ई चौपाई होनलगीजवजज्ञअनूया तवजइवसीआन
 दरूया १ मञ्जनकरिकेजनउरमाला धरिभूषनवसनविसाला २ औरहुभूपतहा।
 वहुअपि करनसहायलगेसुषलाये ३ भूषनवसनसाजिमनहारी आनकडुडुभि

कीसवनारी ४ मषसालागवनीछु विषानी मंगलसाजीनिजयानी ५ संषमृद्ग
 पटहडफसेरी वजतभरे ६ निमईघनेरी ७ नवनलगीनर्तकीसयानीविंदीविर
 रावलीवषानी ८ तहंगंधर्वअयसराआई गावननाचनलगीसुहाई ९ दोहाअ
 छादसनारीसहितश्रीवसुदेवसुजानं सोहिरहैचौजिमिउदनमाधिपरिपूरनसि
 तमान १० चौपाई तहंअंगनओषधीलगाये अंजनरंजितद्रगअतिभाये ११ अ
 सअनकहुंइभिदिगअये सविधिरिषिनअभिषेककराये १२ सुभगडुकूलव
 लैअरुहारे कुडलकलकपोलछुविवारे १३ न्युरकरहिपगनमहसोरा वसना
 विमूषनजनवितचोरा १४ असीअछादसतियसंगे दिक्षितधारेअजिनअभा
 गे १५ सोहेतहंवसुदेवसुषारे रित्वजरतनपीतयटधारे १६ तहांइंद्रके जज्ञसमा
 ना लसेसभासदसुमतिमहाना १७ श्रीवलमद्रऔरजडुवाई सोहतभसंजुतनि
 जभाई १८ दोहा रेवतिरुक्मिनिआदितियजुतसोहहरिराम मनहैविभूतिनति

तजावई १ चौपाइ

संजुतअनुरागा १ प्रकृतिविकृतिजुतजग्यनिकाही
 २ प्रमुकेप्रीतिहेतमषकांही रित्जुजदुजनदक्षिनाही ३
 रुगाई दियोदुजनकहंधनसमुदाई ४ पुनिअवभृत्केसहितविंधोना पर
 सरामहृदकियेययाना पूज
 भरिके ई भूषनवसनसुवेदिननारिन स्तभयवहृदानभिशारिन
 हंआये भोजनवसनउचितसवपाये ८ दोहा
 बहुसतकार भूषनवसनअनेकदियश्रीवसुदेवउदार २८
 कोसलकुरुदेसू केकयमृजयकासिनरेसू १
 पितरभूतअरुमनुजहजारन २ श्रीजडुपतिसौमागिविदाई
 नगयेजसगाई ३ विदुरऔरधृतराष्ट्रउदारा कुंतियाचौपाडुकुमारा ४
 डोननारदअरुष्मासा सुददनातवाधवसहलासा २७
 लिके विरहजनितदुषसागरहिलिके ई निजनिजदेसनकियेययाना
 सिनकरकातवयाना ७
 साले ८ दोहा जगसेनमहाराजअरुरामकससुषच्छा
 दकहं राष्यातहा टिकाइ ३ चौपाई निजहिमनोरथपारावारा
 सौउदारा १ तहवसुदेवप्रीतिकरिभारी नंदसिविरजुतमित्रसिधारी २
 होयनिजहोयहिगहिके बोलेश्रीवसुदेवउमहिके ३ अ
 यासयहविधिरुतजोई हेभाईकूटतनहिसोई ४ बहुजोगिनअरुसरुनका
 ही कूटतज्ञानहुवलतेनाही ५ असेतुमकियेमीतमितार् जासुसरिसदुजा
 नदेपाई ई सकौनमेकरिप्रतिउपकारो रैहौतनभरिनितीहारो ७ रहेप्रथमके
 रिचनहिलायक रहोकंसभयअतिजुजनायक ८ दोहा अवतौधनमदच्छाईकेहोत
 भयेअतिअंधु निजनिकदहनहिलषिपरतसुनहुनंदप्रियबंधु ४
 धनमदकाहहिनहिहोवै जातेमित्रमित्रतापेवै १
 पुनिऔषिनमेककूनदेयातो २ असकहिआनकईदुमिधीरा
 दारतनीरा ३ पुनियुनिसुधिकरिनंदमितार् रोदनकियेपरमदुषच्छाई ४
 विधिनेदसहितजडुवसी कुरुक्षेत्रमहवसेप्रसेसी ५ नितुनेदमागहिविदात
 होही कहियेतोवृदावनजाही ३ तवजडुवसीजुतअ
 असभायें ७ कहेसोभकेकहहिंसेवै प्रातहिकहतसाभूपुनिदेरे ८ दोहा
 होतयहिभौतितहवीतिगयेत्रयमास जडुवसीसिगरेवेधेनंदनेहकेपास ५
 १५२ २२१ ३३ ४४ ५५ ६६ ७७ ८८ ९९

सुदेवा तेसैव ग्नसेन नरदेवा २ मिलिमिलिफेरिदरसञ्चमिलाषे वंदावनहि
 जाहृत्रसभाषे ३ लहिजदुवसिनतेसनमाना विविधिभांतिले धनहुमहाना ४
 लेसंगगोपिनगोपनकाही राषिगोविदचरनउरमाही ५ विरहविवससकटा
 नधरिसाजू व्रजहितव्रजहिव्रजेव्रजराजू ई वंदावनजवनंदसिधारे तवजदु
 वंसीप्रभुकेप्यारे ७ आवतपावसकालनिहारी गयेहारिकेपरमसुयारी ८ दो
 हा कुरुक्षेत्रमेजोकियोआनकदुंदुभिजाग नंदसमागमहूकहेपुरजनसौजु
 तराग ई ८४ इतिश्रीभागवतेदसमस्कंधेउत्तरार्धेश्रीमहाराजधिराजवांघा
 विसविस्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहा
 दुरश्रीकृष्णचंद्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतआनंदअनुनिधौचा
 तुरासीतितमस्तरंगः ८४ ॥ :: ॥ श्रीसुकजवाच येकसमैवसुदेवकेनिकदगा
 यहरिराम सहितनम्रता करतभेषितुकहंसुदितप्रनाम १ चौपाई सोऊदी ॥
 न्होहरषिअसीसा जियोपुत्रदोउकोदिवरीसा १ पुनिनारदकी सुधिकरिवानी ॥
 २ निजपुत्रनपरमात्माजानी २ लषिविक्रमहुवहैयाविस्वासा वोलेपुत्रनसोमू
 दुभासा ३ कृष्णकृष्णहेजोगिमहाने वलहुसनातनहेवलवानि ४ तुमहोदोऊपु
 रुषपुराना यहमेरेमनपस्योप्रमाना ५ षटकारकहुअधीनतिहारि हौप्रधानपु
 रुषेसमुरारे ई विरचिविविधिविधिविस्वअपारा तामेप्रविसिकरहुसंचारा
 ७ अंतरजामीहैजगमाही धारनपालनकरहुसदाही ८ दोहा क्षिरजनादि
 की सक्तिवहृषानादिकमहजोन सकलसक्तिसाआपकीजिमित्रिनउदतसयो
 न २ चौपाई ससिरविउडदासिनिअरुपावक इनकोतेजजोनजगळावक १ अ
 वनिगंधगिरिथिरताजोऊ जलमहतरपनजीवनसोऊ २ मारुतमह
 गतिवलजोरहई सोसवसक्तिआपकीअहई ३ दिसिकोजोसिगरे
 अवकास अरुजोसव हातेआकास ४ परमद्विनयस्यतिवैषरी इंदिना
 सक्तिसक्तिहेतिहरी ५ बुद्धिवोधेगुनजियगुनसुमिरन पंचभूतकोतामसकार
 न ई अहंकारइंदिनकोराजस देवनको सातुकहंता इस ७ वहुजीवंधनजोमाया
 सोसवसक्तिआपकीगाया ८ दोहा जेअनित्यकारजअहैतिनकारनहोनिस्ग
 जेसेषटपटकार्जमेअहैमृतिकासस १ सतरजतमअरुवृत्तितिनपरव्रह्मतु
 वमाहि रचितजोगमायासवैयहजगअहैसदाहि २ तते तुमतेभिन्नकछूससप
 रतनहिजानि भीतरवाहेरवाप्रहोनहियोहारहिगानि ३ अज्ञानीजानतनहीअपि
 लात्मातुमकाहि तातेयहसंसारमेयुनियुनिअमेसदाहि ४ अतिदुरलभयहमनु
 जतनकवहुगयेतेहियाय प्रसुमायावसताहुकोहमसवदेहिभुलाय ५ हमहमा
 रमायामहाफासीगलमहडारि यहजगकोवोधेअहोतुमही येकसुरारि ई तुमहो

७ पारकरनभवसिंधुकोचरनरावरोनाथ
 गाथ ८ चौपाई अथयहविषयभोगकीचाहा होतसोहिअतिसेदुषदाह १
 तवमायावसरहेमुखाने पुत्रआपनोतुसकोमनि २ सतीग्नहमहजोप्रभुके
 कर्मोहिअवलौमुखानेसोरहे ३
 रा ४ सोसतिहैप्रभुवचनआपके
 कीहानी तवतवरक्षहवहवपुठानी ई जानतकोउनआपकीमाया
 नयेदाया ७ सुकउवाच
 ८ दोहा भगवानववाच

।तु १ हसतुमजदुवसीसकलअरुपुरजनसबजोइ

नुगुनलीन ३ :

।तिमिआतमाउदेत सुकउवाच ४ ई
 आनकडुडुभिआनेदअैना १ लहतभयेकछुकही

। तवनिजमृतपुत्रनसुधिकरिके अतिसदुषितद्रगनजलभरिके ४ बोली
 ५ देवकिउवाच हेजोगीसईस

।सुनियेवलराई ई पुरुषप्रधानतुम्हेहमजाने

।न ७ नसेसतोगुनजवलहिकाला उपजैपापीपुहुमिमुवाला ८ सोरठा
 होतनाथअवतारतव करिकेकृपाअपार भोमेप्रगटेईसदेउ।
 चौपाई जासुअसअसनकरअसा यालतप्रजतकरतजगध्वसा १ ७
 तायददियमोही तुम्हरेसरनागतहमहोही २ सतगुरसतगुरदछिनहित

।न ८ स्थायदेवायदेहजदुराई देहमेनोरथमोरपुजाई ५ सुकउवाच हखिलसुनिमा
 नी सुतलगवनकियअतिसुषमानी ई कृष्णरामकहआवतदेधी देस

७ गिसौचरनकमलनमेधाई आषिनआनेदअवुवहाई।

।न ८ दोहा देसराजनहंसुदितकेकहिअपनोपुनिनाम कृष्णचंदवसिरामकोकीहे
 १ चौपाई पुनिसिघासनकरिआसीना चरनपवारतभोसुदमीना १

देसराजसालियसिरधारी २ प्रभुकेहयोतावरपा
 ३ वहुभूपनतेभूषितकीहैया
 ४ विविधिभातिअरथ्योयकवाना तिमिताबूलहुप्रेममेहोना ५

नितनमन धनप्रभुका १। जासु कपालहिका हुनडरयो ई प्रभुके चर
नकमल धरिचका पुलकिततनभूली सबसंका ७ वारवारनेननजलदा।
स्यो गदगदगरश्च सबचनउचास्यो ८ दोहा वलिरुवाच परब्रम्हपरमातमा
जयश्रीकृष्णन्नत साय्यजोगकारकनमोजगधाताश्रीकंत १ दुर्लभहम
कोदरसतुवरजतमगुनमहलीन मोपेकीन्ह्यो अतिकृपा जोदरसनप्रभु।
दीन २ विद्या धरगंधर्वासिधदानवचारनजक्ष भूतप्रमथनायकहृदितिसुत
पिसाचअरुरक्ष ३ सास्त्रसूरीरीसुद्धसतुमयववुतुम्हरेमाहि नित्यवैरकीन्ह्ये
पुलकिततनभूली ४ मिलाहितुम्हहिका उवैरक ५ कर्मभक्तिकरिना
थ जसदनकोतससुरनको प्रभुनहिकरहसनाथ ६ यहमायाप्रभुआपकीजा
नहिनहिमुनिवद तोहमकेहि विधिजानही अचुरमहामतिमंद ई तातेअसकी
जेकपाजोमितुवपदकंज जाकेमुनिध्यावनरहैकरैसकलदुषभंज ७ अंधकृपा
जगतनिकरिसो ध्यावतमनमाहि कीनुवदासनसंगकी रहहुअकेलसदाहि ८
चौपाई सिषहिदेहुमोहिनिजरतिरीती मेटहुसकलपापकीभीती १ जोनुवसा
सनकरहि सप्रती। खेतसोविधिनिषेधकोजीती २ वलिकेवचनसुनतजदुराई
बोलेप्रीतिसहितसुसक्याई श्रीभगमानउवाच ३ स्थायंभूमन्वतरहीमैमुनि।
मरीचितेउरनातीमे ४ प्रगटभयेषटदेवकुमारा येकसंमैतेपरमउदारा ५ विधि
निजसुताकरनकोभागू अपनेमनहिकीनउतजोगू ई यहलषिविहसेषटहुकुमा
रा तवविधिकीन्ह्योकोपअपारा ७ दियोसापतिनदेवनकाही आसुअ सुरहो
वहुजगामाही ८ दोहा हिरनकसिपुकेसुतभयेसायावलतिनकाहि मेदेवकिकेउ
दरमहप्रगटायोजगमाहि चौपाई तिनकोकंसभूपहनिडास्यो समेयउचितअनु
चितनविचास्यो १ तिनसुताहितसोचतिमममाता तुम्हरेनिकटरहंहितेताता २।
याहीहितुहमहइतअनिय तुमकोसबवन्तातसुनाये ३ जननीसोकनेवारनहेतू दे
हमगायसुतनमतिकेदू ४ तिनकोजननीदिगलैजैहै सापमेदितिनपुरपहुचैहो।
५ असमरअरुउदगीथपतंगा धृतीकुडभुकअरुपरिखंगा ई येषटसुरलाहि।
क्याहमारी पैहैगतिविधि सायनेवारी ७ असकहिलेखटदेवकिवालक वलिसोपू
जितकेजदुपालक ८ दोहा आवतभेपुनिहारिकेकृष्णचंद्रवलिराम देवकिकोदी।
न्ह्योसुतनकरिकेपगनप्रनाम चौपाई देविदेवकीपुत्रनकाही वैठायोनिजअक
हिमाही १ अवीपयोधरनेपयधारा तिनकोसिरसथोवहुवारा २ तहोप्रीतिकरि
केअतिभारी लगीपियावनययमहतारी ३ मोहिगईहरिमायामाही जातेजगउयज
तोसदाही ४ कृष्णप्रसादीपयकरियाना अरुहरिअगनिपरसिसुजाना ५ षटसु
रभयेतुरतविनुताया मिलामहाधाताकीसाया ई तेदेवकिवसुदेवहुकाही औगो

विंदरामपदमाही ७ करिवंदनसवजनकेदेशत गेनिजलोकमहामुद्लेषता
 ८ दोहा मृतकआगवननिरषितहंदेवकि विसमयमानि रुष्मचंद्रमायाप्रवस
 लईसत्यजियजानि १ महाराजयहिमातिवहुअद्रभुतकृष्मचरित्र अवनसुधा
 ढारनसदापावैरकरनपवित्र २सुतउवाच कवित्त श्रीसुकआननइंदुहीतेहरि
 कीरतिकीसुधाधारसुठारी काननअंजुलितेकरैयान सुधीतिप्रतीतिसमेतसु
 री श्रीरघुराजकहे सोविसेषितरैभवसागरसोचनिवारी याकलिकालकराल
 मेअंशिनआनउपायपरैननिहारी १ ८५ इतिश्रीमहाराजावांधेवसविस्वना
 सिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्ण
 द्रकपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेश्रीमत्भागवतेआनेद्वानुनिषौ
 उतरार्धेपंचासीततमस्तरंगः ८५ ॥ ३३ ॥ दोहा भूपपरिक्षितहरषिकेश्रीसुक
 करजोरिमृदुलगिरावोलतभयौवारहिवारनिहोरिराजौवाच चौपाई यहहमसु
 ननचहतसुनिराई रामकृष्णकीभगिनिमुहार्ई १ जाकेरहैपौसुभद्रानामा मेरी
 पितामहीवरस्यामा २ ताकोअर्जुनकेहिविधिवाहा सोसुनायदीजैसुनिनाहा ३
 सुनतपरिक्षितरूपकीवानी कहनलगेश्रीसुकविज्ञानी ४ सुकौवाच येकसै
 अर्जुनमनिमाना करनतीरथनकियोपयाना ५ करतपरजटनपुहुमीसवही गयो
 प्रभासखेचमहजवहीं ई तवैसुभद्रामातुलकन्या सुनतभयौअतिसुंदरधना ७
 औरेशससुनिकाननमाही देहिरामजुरजोधनकाही ८ दोहा जडुवैसीअरुका
 ष्महूजद्यपिकहेपौवुभाय तदपिआनकेदेनहितन हिमान्यौवलराय चौपाई यह
 सुनिअर्जुनसंकितभयऊ वेषनिदंडीको धरिलयऊ १ हरनकरनमातुसदुहिता
 को गयोहारिकाकोछलछाको २वरयाकेतहंचारिहमासा विजयत्रिदंडीकियोनि
 वासा ३ निजअरथहिकेसाधनहेतू मागेहुभीषनिकेतनिकेतू ४ पुरजनसक
 रिकैसनमाना नितहिजेमावहिवहुपकमाना ५ येकसैमेकहुपाययेकता जडु
 तिसाकहिगोविरतता ई जडुपतिहरनकरनकाहिदीने सुनतसवसांचीमुदभी
 ने ७ जडुवरमानुपितापहंजाई यहहवालसवदियोसुनाई ८ दोहा तेऊसमतक
 रिदियेविजयसुभद्रादेनजानिधिरुषतहंरामकीप्रगदकहेनहिबैन चौपाई येक
 सभैगहमहवलिरामा अतिथनपूजनकियमनकामा १ न्योताकरिवहुअतिथ
 वोलाये तिनकेसंगअर्जुनहुआये २ यहचरित्रवलभद्रनजान्यौ अतिथमानि
 अतिसैसनमान्यौ ३ निजहाथनसोतिनहिजेमाये सादरसुभआसनवैराये ४
 तहंसुभद्रारहीकुमारी अनुपमसकलवीरमनहारी ५ अर्जुनताकोतहानिहारी व
 कितभयोमनहरनविचारी ई सोऊअर्जुनकीछविदेयी करनकंतमनचह्यौविसेपी
 ७ करिकटासलजितमुसकपाई अर्जुनमहमनदियोलगार्ई ८ दोहा विजयसुभ

द्राकोलघोजवतेवलगृहमाहि तवतेताकेनैनमेपरीनाँदनि सिनाहि चौपाई
 दियौताहिमेचित्तलगाई हेरनलाग्योहरनउपाई १ थकसमेद्वारावतिमाही
 देवनजात्राभईतहाही २ तहागवनकीन्हपुरवासी जदुवँसी सवपरमहुला
 सी ३ तादिनदारुकसूतबोलाई श्रीसुकुदअसदियोवुभाई ४ भगिनि सुभ
 डेरथहिचढाई देवनदरसनदेहुकराई ५ तहेअरजुनहरिहै भगिनीको सो
 समतहैमेरोठीको ६ अर्जुनयहिरथचढिहरिलैहै सहिनसुभदेनिजपुरजे
 है ७ तवतुमअतिदुतरथहिधवाई इइप्रस्यदियहुपहुवाई ८ दोहा दाउक
 सुनिहरिकोहुकुमनि कटसुभद्राजाय ताहिचढायसु जानमहलैगमन्योह
 रषाय चौपाई निकरि किलातेजवरथआयो तवअर्जुनकहकृष्णबोलायो १
 हरनकरनकहसैनचलायो तवअर्जुनआसुहितहँधायो २ रथपरचढिगा
 डीवटकोरा भस्योभयावनचहुकितसोरा ३ हरतसुभदेअर्जुनकाही निरषे
 सिगरेसुभदतहाही ४ धेरिलियेताकोचहुवोरा मारनलागेसस्त्रकठोरा ५
 अर्जुनकरावानकीवरषा गयोछुडिसववीरनहरषा ६ तवदारुकछुड्यीठि
 तुरंगा कीन्ह्योगौनयोनकेसंगा ७ विजयकळेभादलमधितेकेसे स्वाननमा
 धिपचाननजेसे ८ दोहा हस्योसुभद्राकोइहाँआयो कहेकोचोर लैगोलैगोके
 रह्योअही सोरचहुवोर चौपाई आयसुभदसवहरिवलदारे हरनसुभद्रादुषित

सिपाही

२. सुनतरामभोकोपितभूया मानहुमहाकालकोरूपा २

३. ४ भटनसुनावतवचनउचारा क्वेनअवसठयाडकुमार ५

जडुवसिनउरअनेदभरिहो ई

७ जानिअनर्थमहाजडुराई

४. दोहा कहतभयेवलभद्रसोवानीदीनुसुनाय

चौपाई

५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

१. यतनोयामेअहैविसेपी ३

४ सुनतसायकीउहवआदिक

५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

स हयगयरथभूषनवसनवह धनदासीदास सुकउवाच चौपाई विप्रभक्त
येकजडुपतिकेरो नामजासुश्रुतदेवनिवेरो १ कृष्णभक्तिपूरितकामा
नचाहतविषयअरामा २ सुकविसातप्रियवोलनवारो

गारो ३ विनमागेजोकळूमिलिजावे ४ तू का ५ वि ६ क ७ रना
छुनिजहेतवसेभवनसंतोषनिकेतू ५ १
तनेअभिमानप्रकासू ई उभैभक्तजडुपतिकहेप्यारे

धरि ७ तिनकोजानिमनोरथनाथा दारुकसोवोलेधरिहाथा ८ दोहा
रथहमजायगेभिथिलापुरकहसूत
कृत चौपाई

१ वामदेवनारदअरेआस असितअरुनअरुअनिसदासू २
भृगुरामा सुरगुरअरुचवनादिललोमा ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००.

गमहदेषजडुराजा ४ सादरअपनेसंगलेवाई चलेविदेहेनगरजडुराई ५
रगमहजहेजहेप्रभुजावे तुहहपुरजनधावतआवे ई
देही देकेभेटपरमसुदलेही ७ सुनिनसहितहरिराजहिकेसे
वाकरजेसे ८ दोहा

मधुकेकयोकोसलअरुअरनाच चौपाई इनदेसनमहकरतनेवासा भिथि
लागमनेरमानेवासा १ जेहिजेहिदेसनमहप्रभुआये

२ निजद्रगहरिद्विरसकरिपाने अनमिषरहेननेकअपानि ३ तिनकोनि
रषिमंदमुसुकाई करिसनाथदीन्हेजदुराई ४ उपजावतसवकेउरज्ञाना कर
तअनुग्रहअतिभगवाना ५ अमुभहरनदिसिकरतप्रकास जेहिगावतसु
रनरसहुलास ६ असनिजसुजससुनतनिजकाना गयेजनकपुरकपानिधा
ना ७ हरिआगममिथिलापुरवासी सुनतभयेअतिअनंदससी ८ दोहा खैलेम
गलसाजुकरतनकीसुरतिविसारि जेजसरहेतेतसचलेदरसनहेतमुरारि चौपा
ई निरषतजदुपतिमुषसुषपाये विगसितवदननेनजलछायै १ सिरमेधरि
धरिअंजुलिधाई प्रभुकहकियप्रनामसुपछाई २ जेमुनीसप्रथमेसुनिरषि॥
तिनकोवदिसुदितअसभाषि ३ हमरेभागनतेइतआये हमकोआजुसनाथवा
नाये ४ सुनिहरिआगमभूपविदेहै निमिश्चतदेवविप्रजुतेनेहै ५ प्रेमभरेदोहा
वेगहिधाई परेचरनतनसुरतिभुलाई ई तहेदोहाधीरजधारिवहोरी दोऊवि
नैकियेकरजोरी ७ कहेदोऊमममवनपधारो मुनिनसहितममकुलउद्वारो
८ दोहा दोहनकेमृदुवचनसुनिप्रीतिवरोवरजानि उमैरूपवैगेतुरतमुनिजुता
सारंगपानि चौपाई दोहनकेप्रभुसदनसिधारि दोहनवरोवरभक्तनिहारे १ भूप
विप्रयहमरमनजान्यो प्रथमेनिजग्रहआगतमान्यो २ अवनहमहेंदुष्टनतेदो
री असेमुनिननिरषिसुषपूरी ३ प्रेमविवसकैभूपविदेहै ल्यायेनिजग्रहसहितसे
नेह ४ जदुपतिकहतहसुनिनसमेत आसनआसितकारिमतिसेदू ५ परमप्री
तितेचरनपधारी सहितकुदुवसीसनिजधारी ई निजकरचंदनअंगलगाई
भूषनवसनमालयहिराई ७ धूपदीपनेवेद्यसगाई गोखषसगुनहेतदरसा
ई ८ दोहा तनमनधनपुनिअररुदितकरद्वारनधरिअंक मीजतमृदुवोल्यो
वचनमिथिलानृपतिनिसेक राजोवाच चौपाई सवभूतनकेआतमआपू सा
स्त्रीविभूहापरमप्रतापू १ जोहमवहदिलतेकरिराषा सोप्रमुपूरीकियअभि
लाषा २ चरनकमलकोदरसनयाई आरुनेपुषोराहाराई ३ जोयहवेदपुस
नहुगावै निजदासनग्रहहरिद्विराई ४ सोईवचनसतिकरनमुरारी मोहि
सनाथकियइतहिसिधारी ५ अतिअनंदअहरेउद्वारेहैनमोहिदासनतेप्या
रे ई यहजोतुमभाषहुजदुराई सोसवजगमहेंप्रगटदेषाई ७ असेतुमकह
कोडिगोविंदभजहिऔरकहेतेमतिमंदा ८ दोहा जेसज्जनसबछोडिकेतव
पदकमलसुभान तिनकोरुपानिधानतुमदेहुआपनोपान चौपाई खेजदुव
समाहअवतारा सुंदरसुजसदिसनिविस्तारा १ दुषीजीवसागरसेसारा गा
इगाइतउतरहियारा २ जदुपतिअसेसुजसतिहारे त्रिभुवनकोदुषनासन
वारा ३ ज्ञानसरूपरुसमगवाना नारायनरिषिसातमहाना ४ कछुदिनवा

सिधेमुनिनसमेतू यद्गृहमेप्रभुक्रुपानिकेतू ५ चरनकमलक
 निमिकुलपावनकरद्भुमुरारी ई असीसुनिविदेहकीवानी
 गपानी ७ वसेविदेहंनगरककुकाला मिथिलापुरजनकरतनिहाला ८
 जिमिविदेहकेगेहमेमुनिजुतकीन ५५ १०२६ २१
 नभगवान चौपाई गृहमहत्त्रायेलपिजदुनाथै
 १ इजश्रुतदेवपरमअनुराग्यौ यदफह्रावतनाचनलाग्यौ २
 नआसनमाही वैठायौमुनिजुतहरिकाही ३
 आजुपूरिगेमसअभिलाया ४ असकहिसहितनारिमुदमोयौ
 दुपतिपदधोयौ ५ सोजललैअपनेसिरधारा सीविसुद्धकियगृहपरिवारा ई
 जेसकलमनोरथताके प्रेमहसावरनतकविथाके ७
 यो सुरभिमृत्तिकाअंगलगायौ ८ सोरठा हरिआगमगृहजानि
 प्रथमते तेअरपेनिजपानि प्रेमविवसश्रुतदेवइज
 धिअवगाही पायेफूलनिसराहिसराही १०
 रप्रभुकहेपानकरायौ २ पुनितुलसीअरुअवुजमाला
 ३ यहिविधिहरिकहेमुनिजुतपूजा गन्यौअपनेसमनहिदृजे
 हिविचारनलागो कौनसुकुनभैकियोअभागे ५ परेरहेयागहअधहिकृपा
 मिहरिदरसन लह्यौअनूषा ई जिनपदरजसवतीरथमूला असमुनिजुतहरी
 भेअनुकूला ७ असेविचारिश्रुतदेवउदारा
 हा निरथवजडपतिकोवदनचापनचरनसप्रेम मृदुलवचनवोलतभयोळुई
 गयौसवनेमश्रुतदेवउवाच चौपाई
 नतेजगरचिदयऊ १
 २ जिमिजियसोवत सपनेमाही मनतेविरचिऔरतनकाही ३
 ताद्रसभासा तैसैतुमहोरमानिवासा ४ मुनतकहतजेकथानुम्हारी पूजहिबंदहि
 प्रीतिपसारी ५ तिनहिध्यानलपिरहमुरारि वैधुनिहैप्रभुभागहमारि ईनीकक
 र्मकवहंनहिकान्हैयो कवहंनतवचरननमनदीन्हैयो ७ ११
 यऊ दीनते धुनामहिसतिकियऊ ८ दोहा जेकपटीकुमतीसदाविषयवासनाप्र
 रआनरूपतेनिकटहूरहैतदपिअतिदूर चौपाई
 जयअज्ञानिनकेतुमकाला १ कारनऔरअकारनकेरे तुमहीहेतुसत्सुधहरे २
 जेतुम्हरेसायामिमाहै तेतुम्हारवपुकवहुनजाहै ३ हमंताअहेरावरेदासा
 कौनसेवासहलासा ४ प्रीतिरीतिप्रभुदेहवताई करैतैसहातवसेवकाई ५
 तापननासनवारो अैसेहैप्रभुदरसनुम्हारो ई सुकोवाच विप्रवचनमुनिकृपा

निधाना दीननकेना सकदपनाना ७ गहिनित्रहाथहि सोदुजहाथा गेलेविहसत
श्रीजदनाथा ८ दोहा श्री सुकउवाच तुमपरकरनअनुगहैमुनिआयेयहजा
न पदरजसोपायनकरतविचरतजगतमहान चौपाई देवछेत्रतीरथहैजेतो॥
दरसनपरसनकरतहतेते १ बहुतकालमेपावनकरही तकमोरजनजेहिअ
नुसरही २ जनमहितेसवजातिनमाही विप्रहातहैअछसदाही ३ ताहूपेजो
तपपुनिकरतो सोविसेषितेजगमुदभरतो ४ भईताहूपेविद्याजाके विनप्रयास
तेभवनिधिनाके ५ तापरजेसंतोषहुअनि तेहिदुजकेनहिदेवसमाने ६ पुनि
ज्वमारभक्तभोजोई त्रिभुवनताकेसमनहिकोई ७ यहीचतुर्भुजरूपहमारो॥
ब्राम्हनतेनहिमोहिपियारो ८ दोहा सर्ववेदमयविप्रकोजानहुतुमसातिमा
न सर्वदेवमयतेसहीहमकोगुनहुसुजान चौपाई विप्ररूपममयहमतगू
ढा जानतनाहिजनायहुमूढा १ प्रतिभामेकरिप्रेममहाने मममूरतिगुरदुजे
नहिमाने २ जगकारनमेजगममरूपा जानहिबुधवरवुद्धिअनूपा ३ ततिमो
ररूपपहिलानी पूजहुमुनिनप्रीतिअतिठानी ४ तिनकेपूजनकियेदुजेसा म
मपूजनकैजातहमेसा ५ मोहिपूजेदुजपदतजिनेह पूजनकवहुतासुनहिलो
हुं ६ सुकोवाच यहिविधिजदुपतिकीमुनिवानी मुनिनसाहितहरिकोसनमा
नी ७ दुजश्रुतदेवभूपवहुलासू पायेरमानेवासेनेवासू ८ दोहा भक्तभक्तभ
गवाननिजयहिविधिभक्तनभाषि कळुदिनरहिजदुपुरगयेपितुदरसनअ
भिलाषि ९ इतिश्रीमहराजावांधवेसविस्वनाथसिहात्मजासिद्धिश्रीमहा
राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीरुस्मचंद्रकपापात्राधिकारिघु
राजसिधजुदेवकृतेश्रीमत्भागवतेअनंदअनुनिधौउत्तरार्धषटसीततमःस्तर
गः ८६ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः सोरठा जयसुकुंदजदुनाथ दयासिंधुदुषट
दहरममसिरधरिप्रमुहाथ वेदस्तुतिभाषारवो १ दोहा सववेदनप्रतिपाया
हरिजोमुनिकह्योप्रवीन गुनतअसंभवताहिनृपहलासिप्रस्तअसकीन १ परि
क्षितउवाच दोहा अकथप्रमहावतअचितपरानरगुनजानसरो सगुनकह
नवारीजेशुतिकिसिवरनहिंतिनकाहिं २ चौपाई सुनतभूपकीसुंदरिवानी सु
कावाजवोलेविज्ञानी १ सुकउवाच प्राकृतमनबुधिद्विअगोचर अयनेकहंगु
निनाथवरावर २ निजसेवनसुषभोगनहेतू सरोवसनवैकुण्ठनिकेदू ३ मेरोक
रैप्रेमरसपाना विषयभोगनहिरहैलोभाना ४ दिव्यइंद्रिमनपानहुवाचा रव्यो
रुष्मनिजजनहितसांचा ५ तिनमनबुधिपाननकेगोचर तेइप्राकृततेअहैअगो
चर ६ हरिरहस्ययहजनिजोई लहेभक्तिभगवतकी सोई ७ यहरहस्यसनका
रिजनि जेपूर्वकेपूर्वमहाने ८ दोहा तामेभैरतिहासयकवरनौजुतअह्ला

द नारायणको जो भयो नारदसे ग संवाद १ चौपाई एक समै नारद मुनि राई कि
 रत लोक नमह सुषदाई १ नारायणके दरसन हेतु गये वद्रिकाश्रम मतिसे वृ
 जेहि वदरीवनमह जगस्वामी सबभूतनके मुगलकामी ३ धर्मज्ञान समसो
 हित सुषारी कल्पप्रजंतकरततपभारी ४ तहा कलापगनामके वासी वैदेवहो
 कित मुनि सुषरासी ५ नारायणपदसीसनवाई कियप्रनाम नारद मुनि जा
 ई ई यही प्रथमकी न्हैयातिन पाही जो पूछौतु मनुपमोहिं काही ७ तब नारा
 यण मुनि न सुनाई कही कथासनकादिजोगाई दोहा श्रीभगवान उवाच येका
 समै जनलोकमेसनकादिक मतिवार १ वैठितहोमोदितमहाकी न्है ब्रम्हवि
 चार १ चौपाई जा मेसकलश्रुतिनको अरथा होय येकही मिटे अरथा १
 नारायणदरसनहितजवही गयेसेतुदीपहितुमतवही २ ब्रम्हविचारभयो सुष
 सारा ताते सुन्यौन ब्रम्हकुमारा ३ तहा प्रथमयहभयो सुहावन जोतुमपूछौमा
 हि मुनियावन ४ साख सीलतपसवैसमाना जिनकेसबुमित्रसममाना ५ स
 नकसनातनसनतकुमारा तेदुश्रोताके प्रस्नउवाच ई तहासनंदनतिनहिस्मा
 ना की न्हैयातिन सोतसुवधाना ७ सनंदनउवाच निजसिरजितजगनिजकरि
 लीना सक्ति सहित सोवतसुषमीना दोहा ताप्रभुकी अस्तुतिकरतवहश्रुति
 मूरतिमान सिगरी हरिहिजगावती करिकै विविधिवधान ३ सोरठा जिमि प्रा
 भातको पाय राजद्वारमहजायके विरदावली सुनाय वंदी भूयजगावही १॥
 श्रुतयजुचुः दोहा जयजय अजितछोडाइये जीवनको अज्ञान सतदोषहा
 महं गुनगहकप्रगटो विभवमहान २ ज्ञानादिक अस्वर्जसवस्वत हवसेतुष
 माहि सक्तिचरचरजीवकी तुमते प्रभुप्रगटाहि ३ होविसिष्टचित अचिततुमजग
 सिरजकभगवान यहप्रतिपादनहमकरैतुमकोकरतवधान ४ उतपतिथि
 तिलयतुमहितेताते जगतुवरूप जिमिष्टदके सदतैमिलतपुनिस्वदमेअनुरु
 प ५ जेअरहु सुरको भजततेनकहातुमकाहि काठपयानहिपगधरकापग
 नहिमहिमाहि ई निगुननायतुवजोकथासुधासिंधुहरपाय तेहिअन्धचाइसु
 साधुजनहरहिजननत्रयताप ७ तौपुनिजेतुव ध्यानकरिनिर्मलमनमतिवान
 रहततुम्हारेनिकटजेतिनकोकहावधान ८ जासुअनुग्रहतेरवेमहदादिकब्र
 म्हुड अन्नमयादिकमेपुरुषमुदमयजौनअषंड ९ अन्नमयादिकचारिके
 विनसेजोरहिजात विदश्रीअविदविलक्षणोनि विकारदरसाव १० असतुवभज
 नहिजोगके पायमनुजतनजोइ भजेनतनयोषेसदासमहिषलायतमोइ ११उ
 दरअगुष्टप्रमाननुमभजेथुलमतिवार सखुममतिके भजतहेदहराकासउदा
 र १२ हियतेसिरलो रहतिहैनारिसुषमनाजोनि तेहिथिरजेतुमको भजेतेउन

जनेयहि त्रैानि १३ निज निरमितवहु जेनिमे प्राप्नजे जीवनप्रात तिन समझ
 तर्जामिके निउना विकहर सात १४ जे सेत्रिन अरुदारु मेन्यूना अधिकते आगि।।
 कहं निरषिटेडी परतिकह सूधिही जागि १५ यह अनित्य संसार मेनित्येया
 करसरूप तुवज्ञानी जनमजत है योगि स्वर्गदुषकूप १६ भीतरवाहे रव्याप।
 गसकलसक्ति धरआप निगमगम्य प्रदजननगति असकहवेदकलाप १७
 असगुनिबुध विस्वास करि भवहातुवपदकाहिं छंदावन अवधादिमेवसिके
 भजतसदाहिं १८ अतिदुरगमनिजतत्वको जननगनावनहेत प्रगठहुपुड्डा
 ममिसदोहे प्रभुजदुकुलकेत १९ सुधासिधुतुवचरितमे करि मजनतजिता
 प तारतजनसत संगकारना सवाविषैकला २० त्रभुतुवपदकमलमेहंसा
 सरिसकरिनेह भक्तमुक्तिहून हिंचहत विचरतविनसंदेह २१ तुवसेवनकेजो
 गयहदुर्लभमनुजसरीर मानत आतसुहृदप्रियेनेह करतगंभीर २२ स
 वके हिंदुलक्षण २३ जितदखे तुवप्रतिनिधि जहिनेहिं मंदमतिकरहिं
 संगप्रयास २४ जौनकुपंग प्रभावेत पुनिपुत्रियेहे जन्म जनतमरतवहा
 जौनिमहं सहतमकवहुंवार २५ रोकि इद्रियनतीतिमनजोगी प्राणवदाइ
 जौतवपदकं जहिलहतनिसिदिन ध्यानलगाइ २६ सोईचरनसरोजकोसु
 । मरतवेरवदा । यावतमेवैरिहु विपुलचेद्यादिकररराइ २७ व्रजनारिहुसोई
 लह्योभुजभरिभुजनभराइ हमहंलह्योसोइरावगप्रभुताकहीनजाइ २८ हो
 समानसवमेसदोसमरथहोसवभाति लहतनुमहे वेधिकौनिहं जौसुमिरेदिन
 राति २९ जिनकीउतपतिआधुनिकनुमकोतैकिमिजान अहोअग्नसनाथतु
 सनुमतेविधिप्रगटान ३० मरीआहिजे प्रहितिरतनिहितिरतैसनकादि दुवि
 धिद्वप्रगटतभये जेहिं विधितेजगगादि ३१ वेदउदरधरिरहतहोजवमुकुदत
 मसोइयूलजगतअरुकालगतिरहिजाततवकोइ ३२ प्ररूपयहजगनहिरहो
 उतपतिभोयहिकाल आतमनवगुनधंसगतिअहकनादमतजाल ३३ रतो
 नदप्रगति । वमेजोव्रमहत्वमहान उतपतिताकीमुक्तिहेयातजलमतजान ३४
 षट्दंशषटविषे षटवरमीसुषदुषदेहयेये इसकोनासगतैनेयाइकमतयेदो
 ३५ आत्मज । प्रह्लाद । प्रह्लाद । प्रह्लाद । प्रह्लाद । अरुयूल अहेदेहही आतभावाखा
 कमतमूल ३५ स्वर्गनितहेनसतनहिहेजगकर्मप्रधान यहमतमीमोसकनको
 नहिकोउईसमहान ३६ ब्रह्मभिन्नमिथ्यासकलअहेब्रह्मसतियेक कलपिता
 ब्रह्महिमेजगतयह अहेतमतदेक ३७ प्रकृतिपुरुषयेतत्वहेअहेअपरनहिई
 सतासुविचकहिमुक्तिहेयहीसाध्यमतदीस ३८ प्रेमसुधारसरावरोजोनकियोज
 नपानअमतरहतहैसोसदायेसवमतनभुलान ३९ प्रकृतिपुरुषतेपरअहोसदो

सचितानंद त्रैसेतुमकोजानतहिलूतसवमतफंर ४० त्रिगुणबलितयहमनपर
 तकारजकारीजानि सुद्धभयेविनआपकोसकैनहोपहिवानि ४१ जिनकेहैगो
 सुद्धमनतेजनयहससार चितअरुअचितविसिष्टप्रभुमानतरूपतुम्हार ४२
 जैसेजोजनवहतहैकनकलेनमनमाहि सोकवहूकातजतहैकठककुंडसहका
 हिं ४३ तुवविरचितप्रविसितजगतजानिथूलतुवरूप मृषानमानतहैकवहूजिन
 केज्ञानअनूप ४४ सकलचराचरमैतुम्हैमानिभजेमतिवारमृतुसीसमेचरनधरि
 तेउत्तरहिसंसार ४५ जेतुवअनु रागहिरंगेकरहिकथारसपान तेभवाव्युत्तर
 तसहजयहिविचारनहिआन ४६ जैसेतुवविमुषहैअहैतिनहूँनरूपानिधान वॉ।
 धिकथागुनतैकरहुनिजवसप सुनसमान ४७ तुमसवकारकसक्तिधर
 करनअधीनज्ञानतुवदीन्हैओआधिकारलहिसुरवालिदेहिडे रान ४८ विभौ।
 आपुप्रदभोगहीजैसेलघुनरपाल वक्रवर्तिनृपडंडैभोगहिभोगविसाल ४९
 सकलचराचरप्रकृतिवसपावतदुष्महान तिनउधारविनतुवक्याहेनहिक
 पानिधान ५० अहोप्रकितिपरप्रभुसदातुमतेपरकोउनाहिं दौषलिपनहिहो
 हुकहूँनभसमसवथलमाहि ५१ जौविभुमानहुजीवतोआवागमननजोग तु
 वसासननहिहोयगानहिईस्वरताभोग ५२ जीवहिअनुविभुईसकौमनि सवा
 वनिजांय अहेनिअंताव्यान्नसोजडचेतनसमुदाय ५३ जौकरिविसलविचारम
 नयहमतजानतनाहिं दुष्टताहियहिवानियेसज्जनगहैनताहि ५४ प्रकितिपु।
 उपदोउअजजदपिततपतिसेभवनाहिं तदपिपुरुषप्रकितिहुभिलेजगत
 पतितुममाहिं ५५ जैसेसलिलसमीरकोपायजोगततकालवुद्वुदप्रगटतहै
 अमितवरनहिवेदविसाल ५६ होयलीनवसतुम्हहिंमेजगवहूरूपसनामजै
 सेसरितासिधुमहसधुमहजौरसनाम ५७ तुममायावसनरनभ्रमजानिहेतु
 संसार भवहारीतुमकोभजहिंजैजनवुद्धिउदार ५८ जौतुवप्रेमसुधापिअभौभ
 यताहिनहोय कालभकुटितुवदेतभयतुवविमुषीजनजोय ५९ जीतेहृषानहुई
 द्रियनचंचलमनहितुरग विनगुरुपदवसकियचहतकरिउयायवहुरंग ६०।
 तेमूरूपलहिदुषभ्रमतहोतसिहिनहिकाज उदधिभ्रमतकेवटविनाजिमिबदि
 वनिकजहाज ६१ जगदात्माअनंदमयतुवपदकरहिजेनेह तिनहिस्वजनसुता
 तियधरनिधामधनहुअरुदेह ६२ इनतेअहैनहेतुकळुजोयहजानतनाहि सुष
 दकहातिनतियवसिनदुष्करूपजगमाहि ६३ जेतुवपदपंकजनमेमनदिययो
 कहुवारतेविरागहारीसदनपुनिनकरहिसंचार ६४ तुवपदप्रेमहिपानकरिका
 मंकोधमदसागि निजयदजलजगअघदरनविचरनतीर्थविरागि ६५ सतउ
 स्थितजगसतअहैतर्कपराहतसोद जोयहभाषातेनहोकहुंविभिचारहुहोइ ६६

सुक्तिरजतस्वप्नादिमेकहोजोहैविभिचार तौबहसतिमिथ्यानही असेवेदविचार
 र ६० कहोजोजगसतहीअहेतौवतपतिकिमिहोत तौकारनकेरूपयहप्रथमहि
 रह्योउदात् ६८ अक्कारजकेरूपमोसोईउतयतिजान सोउतपनिव्यवहारहित
 मानैसकलसुजान ६९ येकब्रह्मसतिहैसदाहैमिथ्यासवञ्चोर यहजोतुववानी
 कहैहोतसोजडमतिभोर ७० रह्योनयहजगप्रथमहीकैहैअतहुनाहि कहै
 तेआयोमहिमेमृषाजगततुममाहि ७१ तातेमृदहृघटादिकोदियातासुदा
 छत यहमतअज्ञानीगुनैसतिनहिदिवेदात् ७२ मायामोहितजीवकैसुर
 ररूपहिधारि विषयभोगरतदेहकोआतमलेतविचारि ७३ त्वञ्चानिदादिक
 विगतजनतमरतवहुवार नहिउ धारविनतुवकृपाभ्रमतरहतसेसार ७४॥
 तुममायाकोतजतहोजिमिकेचुरिकहेनाग वसुगुनषडज्ञानादिजुतरहहुस
 दांढभाग ७५ कामवासनाजोजतीउरतेदियनधिहाय मिलहुनातिनतुम
 थितिहृदहृजिमिगलमनिसुधिजाय ७६ इतेनस्येसुषजगतकोउतेनस्ये
 परलोकै मिलेआपताकोनहीवीस्योजनमससोक ७७ जेजनजानतआपको
 कियेभक्तिरसयान पापपुन्यफलदुष्कृत्युषतिनकोहोतनमान ७८ तौपुनिका
 जानहिस्नेअस्तुतिनिंदाकान तुवदासनकेसंगमेविचरतसषीसुजान ७९॥
 जुगजुगकोतुवरसकथाकरहिंसर्वदायान ताहि कृपाकरिदेहृगतितुमही
 कृपानिधान ८० तुवअनंतमहिमासुरहृआपहुखहुहनपार तुवरोमनजिमि
 गगनरन्धरेरि ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९
 तनोईकहिसफलहममहिमाआपअप २८ श्रीभगवानुवाच चौपाई सुनि
 अंससुभ्मासनंदनवानी सनकादिकअतिसेसुषमांती १ आत्मसरूपजानिसव
 न्निहपरपूजनसनंदनहिकीन्हे २ वेदउपनिषदञ्चौरपुराणा करिनिरनयसिद्धतवधाना
 ३ करिहगगनमगसदापयाना पूर्वहृकेहैपूर्वमहाना ४ हनारदतुमब्रह्मकारा आतम
 सासनसुषदत्रपारा ५ भेटतकामवासनाजनकी दैतपरमगतिमज्जनमनकी ६ आ
 द्वाकरियाकोउरधारी विचरहुजहअभिलाषतिहारी ७ श्रीसुकुवाच यहनारा
 यनरी षिकोसासन अद्वाकरिसिरधरिमुनिताछन ८ दोहा कैप्रसन्नश्रुत ध
 रमहानारदनेशमान नारायनसोकहतभेजोरिपानिहृरणन नारदउवाच चौपा
 ई नमोअमलकीरतिभगवाना नमोऋत्मजैकृपानिधाना १ जगजनकेमंगल
 केहेतु धरहुअनेककलाषगकेतु २ असकहिनारदतहैतपधामा नारायनक
 हैकरिपरनामा ३ वैदित्वरनतिनसिष्यनकरे चलेगगनमगसुदितचनेरे ४ मस
 पितुव्यासआश्रमहिआश्रे करिसतकारतिनहिचै मये ५ जोनारायनवरननकी
 नैषासोनारदपितुसोकहिरीन्हैया ६ जेहिविधिनिरगुनब्रह्महिमाही तातपर्ज

हैश्रुतिनसदाही ७ यहजोप्रसक्तियोकुरु राई सोमैतुमकोदियोसुनाई ८ कर्त
 तजगउपजैया औपलैया औहरेयाई संप्रकितपुरुषहको प्रेरनकरेयाहे जग
 रषिजीवजुंतप्रविसिरचे यातनेजाकोपायजीवहीतमायाकोतजैयाहे जैसेया
 सरीरकेरीछोडतसोवैयासुधितेसैजगछोडै प्रेमपूरनपियेयाहे सुक्तिकोद्वै
 यासवभीतिकोनसैयारधुराजउधरैयादेदावनकोवसैयाहे १ दोहा असेक
 पानिधनकोभजहुसदासवकोय यहकलिकालंकरालमेरक्षकहैसतिसोय
 ८७ इतिश्रीमहराजाधिराजश्रीमहराजश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रका
 पापावाधिकारिधुराजसिंहविरचितेआनन्दाभुनिधोसप्तश्रीतितमस्तरंगः ८७ ॥३॥
 ॥ दोहा युनिवोलेकरजोरिकेश्रीसुकसोमतिमान करिआसंकाकछुमनहिसुनत
 हेतसमाधानचौपाई देवअसुरऔमनुजनमाही जोकोउभजतअसिवसिक्का
 ही १ बहुधातेहोहैवैधनमाना भूरिभोगसुषलहैमहाना २ अरुजलदामीपा
 निकहध्यावैतेवहुधासंपतिनहिपावै ३ यहविउद्वगतिदोउप्रभुकेरातेसहि
 तिनमक्तनकीहेरी ४ संभुरंकतिनकेजनराऊ रमानाथजनरंकसुभाऊ ५
 यहसंकाप्रभुवडोहमारी सोकरिकपादेहुनिरधारी ६ सुनतपरिसतनृपकीवानी
 बोलेश्रीसुकदेवविज्ञानी ७ सुकौवाचसिवहैसक्तिसहितमहिपाला अहंका
 रकेईसविसाला ८ दोहा अहंकारतेनिगुनहैतेहिषोडसहुविकारतिनकेफ
 लत्रैस्वर्जसवयहसतिअहेविचारचौपाईतेतिजेकोउसिवकहैध्यावैतेसं
 पतिविभूतिवहुपावै १ प्राकृतगुनतेरहितरमेसा प्रकृतिपुरुषपरसोईनरेसा २
 तिनकेजोकोउभजतसदाही प्राकृतगुनतेहिनिकटनजाही ३ राजसूयके
 तहिकाला आपपितामहधर्मभुवाला ४ हरिसुषभगवतधर्महिसुनिकेश्री
 प्रसकीनहियगुनिके ५ तवकरिकृपाभूपपेभारी कहतभयेद्वारिकाहि
 री ६ भगवानोवाच जापेकृपाभूरिहमकरही ताकोक्रमसो धनसवहरही
 ७ निरपिदरिद्रीसवपरिवारा कोउनजाहिपुनितासुअगारा ८ दोहा जो
 जोकरतउपाउवहुधनहितअतिअकृलाइ सोनिरफलहोइजातसवतवसंतोष
 उरलाइ चौपाई करतमोरदासनकरसंगा तवउपजेउरप्रेमअभगा ९ तव
 सतचितधनअनदरासी ससमपरब्रह्मपरकासी २ असेमोकहैपावतसो
 ई पुनितेहिभववंधननहिहोई ३ यातेदुरलभमोकहजानी औरेभजहि
 मोहितजिप्राणी ४ होहिप्रसन्नदेवजेआसू तिनकोभजिलहिविभोविलास
 ५ धनमदछायतिनहुकहत्यागै वहुप्रकारपुनिनिदरनलागै ६ असेकु
 मतीजेजगकेरेजातसदातेजसपुरपरे ७ सुकौवाचजसविरचिसंकरमु
 र्नाना तोपहिकोपहिआसुमहाना ८ दोहा तसनहितदयविचारहुजहु

पतिकोकुरुनाथ तामेहेइतिहासयकसुनहुपुरातमगाथ चौपाई असुरा
नामटकसकुनिकुमारा रह्योभूपअतिसेवलवारा १ येकसमैसासा
आवतदेथ्योनारदकाही २ कियोप्रसन्नसोतजिनिजराषे तीनदेवमेकोइततो
षे ३ तवनारदहसिवालेवानी ४ तिनकोअवराघहुअ
सुरेसा होइहिसिद्धिमनोरथवेसा ५ थारेहीगुनमोसिवरी मे थारेहीगुनमह
पीमे ई रावनकेनेसुकतपकीहे त्रिभुवनअधिकविमोप्रमुदीहे ७
सुरकेरमहेसा रहे हमेसा ८ दोहा ७
वरदान तरयिनसेवासहि सके सेवककीईसांन चौपाई
वानी करनलग्योहरभक्तिमहानी १ दानव तकेदारमहनाई
प्रगटाई २ काटिमांसनिजहोमनलाग्यो हरप्रसन्नहितअतिसुषपाग्यो ३ वीतेय
हिविधिजवषटवासर प्रगढभयेनहितहोचंद्रधर ४ सतयेदिनसुरसरीनहाई ॥
काटनलग्योसीसतहंआई ५ तवसंकरअतिकृपानिधाना

निजहाथनगहिदानवहाथा कियोनेवारनतेहि गिरिनाथा ७
जसकीतंसयलमैतेहितनमे ८ दोहा

जअसुरसीसवलवान हौप्रसन्नमैतोहिपरमागुमागुवरदान चौपाई जेजनपी
तिसहितजलदेही तिनकेहंमरेसाहिही १ तैतनकाटहिकसवहुवारा भ
येदासतेअसुरहमारा २ दानवजोमगिहैवरदाना सोईहमरेहंनहिआना ३ ॥
अससुनिसंकरवचनसुरारी महाभयावनिगिराउचारी ४ जोप्रसन्नमोपरप्रमुहो
हूयहवरदानदेहुकरिछोहू ५ जेहिजेहिसीसधरहंनिजहाथा तेहितेहिफरदिजाइड
तमाथा ई असुरवचनसुनिहरभगवाना अपनेमनमहअतिदुषमाना ७
सिकह्योअसहीहोई यामेहंसदेहनकोई ८ दोहा देतभयसिवअसुरकोमहाघो
रवरदान सुधापिआयसर्पकेजिमिविषहोतमहान चौपाई असुरपापसिवकोव
रदाना मान्यामनमहमोदनहाना १ देखिउमाकोअतिअभिरामा
योवसकामा २ करनपरिष्ठासावरकेरी गौरीहरनहेतहियहरी ३
करकेमाथा आयौसनमुषदानवनाथा ४ ससवचननिजराषनहेतू लैगौरीभा
गेरषकेदू ५ कंयतभगतदसहुदिसिधावत तांसुउपायनकळुमनेआवत ई
तषंडनोदीपनमाही औपतालकेलोकनपाही ७ सुरपुरमहदेवनकेधामा स्वम
तरहेभवथिरनहिजामा ८ दोहा तकोवारनकीनहीजानेदेवउपाय
तेसबैअतिकोतुकचितलाय चौपाई तवसंकरअसमनहिविचारो औरठीर
नहिवचवहमारो १ सरनोगतपालकभगवाना
असकहिकैवैकुण्ठसिधारा प्रकृतिपारजेहितेजअपारा ३ जहंसंतनकैयरमाथ

यारे श्रीपतिवसहिदयाउरधारे ४ जहाँ गये पुनि आवतनाहाँ नित्यमक्तज
हैवसतसदाही ५ दुषीजानिसंकरहिमुरारी अदभुतआसुवपुषवदधारी

विष्णु

शिवजी

शुकासुर

ई अजिनमेषलारंडहिधारे पावकसमप्रभुतेजयसारि ७ लियेहाथमेकुसा
खविपूरी संभुहिलिपेनाथचलिदूरी ८ दोहा कह्योआपयहकाकियोविपति
लियोदिदान तुमवैठहुवैकुंठमेहमअवकरहिय्यान चौपाई असकहिनिकदह
कासुरकेर गवनेनाथविनीतधनेर ९ दानवकहेंलपिवचनउचारे सकुनियुवा
कहेंआपयधारे २ देषियरहुतनमेअमच्छायै कैधौवहुतदूरितेआये ३ खनभा
रिइतनेवारिअमलेहू बहुअमकाहितनकहदेहू ४ होइजोहमी सुनिवलायका।
तौकरिरुपाअसुरकुखनायक ५ कहहुसकलनिजआवनदेव हमइसहायक
एहिंमतिसेतू ई बलवानहुजनपायसहाई सिद्धिकरहिकारजसुयदाई ७ सुकव
वाच यहिविधिप्रभुकीमुनिमृदुवानी सुधासमानकानसुयदानी ८ दोहा दानव
तुरतेसुपितकैहरिकोरियोसुनाय हरकोवरनिजरुतकरमजेहिहितआयो।
धाय चौपाई माधवसुनिदानवकेवैना बोलेवचनविहसिखलअनेना ९ भगवान
उवाच यहिविधिजेहिकामनु म्हारो तामेसुनियेवचनहमारो २ इमनहिंसंभु
चनसतिमाने अववैसदाअसखयाने ३ जवनेदक्षसायकहयाई तवतेभोपि।

महार्द्रसनरियोनाथइतआर्द्र ७ आगमजान्येनाहितिहारो ह्माकरह
 पराथहमारो ८ दोहा अनिसैकोमलचरनतवअतिकठोरहियमोर दरदह
 निहैहैसहीयहदुषहोतनथोर चौपाई असकहिविप्रचरननिजहाया मी
 जनलागेत्रिभुवननाथा १ पुनिवोले प्रभुमंजुलवानी सुनहुविनैमेरीमुनि
 ज्ञानी २ लोकलोकपनजुतमुदभरहू मोहिपदजलतेपावनकरहू ३ लक्ष्मी
 जोगभयोमैआजू कृपापायतुम्हरीदुजरज्ज ४ तवपदहतगतअथममा
 छाती वसीआजुतेश्रीदिनराती ५ सुकउवाच अससुनिअदभुतवचननाथ
 के जेरीननकर्तासनाथके ई गदगदगरभृगुभरिद्रगनीरा वल्यौमोनला
 हिमादगंभीरा ७ मुनिनजद्रमहसोफिरिआयो तीनहुदेवचरितसोगायो
 ८ दोहा सुनिभृगुमुनिकेवचनसवअतिसेआनंदपायु विसमितभहरिचरि
 तमहसकासकलविहाय १ कृष्महिसवतेअधिकगुनितिनकेचरनसरोज
 भजनसगेअतिप्रीतिकरिसिगरेमुनिप्रतिरोज चौपाई हरिकेभजेसांति
 होइजाती हरिकेभजेअभैसवभाती १ हरिकेभजेधर्मसवपूरे हरिकेभजे
 पसवदूरे २ हरिकेभजेहोतहैज्ञाना हरिकेभजेविरागमहाना ३ हरिकेभजे
 विभोसवपावै हरिकेभजेसुजसजगछावै ४ हरिकेभजेभक्तिउरहोती ह
 रिकेभजेवृद्धिनहिकोती ५ हरिकेभजेहोतभवपारा हरिकेभजेमिलतसु
 षसारा ६ हरिकेभजेनरकनहिजावै हरिकेभजेनपुनिभवआवै ७ हरिके
 भजेवभेगतिवनती हरिकेभजेसंतमेगनती ८ दोहा हरिकेभजेअनंदहै
 हरिकेभजेनंदहै हरिकेभजेनफंदहै हरिकेभजेनमंद चौपाई जसवजगनिजस
 महियहरेसांतअकिंचनसज्जनकरे १ आहैपरमगतिश्रीजदुराई सत्यकहौ
 यहभुजाउठाई २ अहैसंतोगुनमयप्रभुप्यारे इष्टदेवजेहिविप्रवहारे ३ तिन
 कोभजहिछोडिसवआसा जिनकेउरवखुदिविलासा ४ आकृतिताकीतीनप्र
 कारा राससअसुरहुसुरहुअपारा ५ सतरजतमनिगुनितप्रभुमाया विविधि
 भातिद्रनसवउपजाया ६ प्रभुकेमिखिवेकोसाधन अहैसंतोगुनकरिअकरा
 धन ७ सुकउवाच यहिविधिसरस्वतीतटवासी भाषिभाषिमुनिपरमहुला
 सी ८ दोहा सवनजसंकासे दिकैकृष्चरनत्रितलाय प्रेमपयोनिधिपूरिहिय
 निवसेहरिपुरजायसूतउवाच सवैयाश्रीसुकआननइंदुतेकृष्मकथासुधा
 धारकढीमनहरी पापिनतापिनजीवसतापिनभौनिधिकीविधितारनवारी जो
 श्रुतिअंजुलितेवहुवारकरैजमपानसुधीतिपसारी ताकहेश्रीरघुराजकरैजदुरा
 जविसेपिविकुंठविहारी सोरठा अवसुनियेकुरुनाथ परमविजेप्रभुमन्की ह
 नौआपनहाथ वज्रनाभअसुरेसकहै चौपाई रह्योअसुरेकअतिवलयामा

वज्रनाभअसजाकोनामा १ सोसठमेरुसिषरमहजाई कियोमहातयअतिम
 नलाई २ तापरवैप्रसन्नकरतारा आयनिकटअसवचनउचारा ३ मागुमागु
 वरदानवराई कियोकठिनतपयहथलआई ४ माग्यौवज्रनाभवरभारी दे
 वनतेप्रभुमीचुहमारी ५ होइकहुनहिकौनिहुकाला जीतहुंमैसवसुरनउता
 लाई नाथवज्रपुरमोहिरचिदेह प्रविसिनसकैकवहुकोउकेहू ७ विनामो
 रअनुसासनपाई पवनहुसकैकवहुनहिआई ८ दोहा सकसखलजमैहोयपुरसवस
 पदासमेत भेदिसकैनहिंसुरअसुर असकरुक्यानिकेत १ चौपाई
 येवमस्तुकहिकैकरतारा वहरिआपनेभवनसिधारा १ वज्रनाभसहिअ
 सवरदाना भयोजगतमहअतिवलवाना २ विसकरमाकृतवज्रनगरम
 ह वज्रनाभभटवस्यौसेनसह ३ रहेदैसतेहितीनकरोरा वलीमयावीअति
 वरजोरा ४ रहेअवधप्रसन्नसखा भरिमहावलकेनिजगरवा ५ तेभटवा
 ज्ञनगरचहुंवोरा वसतरहेरचिभौनकरोरा ६ यहिविधिवज्रनाभवलवा
 ना पायविरचिमहावरदाना ७ चह्यौउयद्रवकरनजगतमे दियोनकोउज
 धजगतभमतमे ८ दोहा तवइंद्रहिजीतनचल्योकरनत्रिलोकीराज गमना
 कियोअमरावतीलैदानवीसमाज १ चौपाई कह्योइंद्रसोजायसुरारी अवद्र
 अअसभईहमारी १ हसहिकरहित्रिभुवनकोराजू तमवहुकालकियोसु
 रराजू २ तातेकोडिदेहअमरावति रहियाकैममदासमहामति ३ मनिहोजो
 साधारननाही तोहमजीतिलेवतुमकाही ४ जावलहोयजुदतोदेह नातोभजहु
 कोडियहिगेहू ५ वज्रनाभकीसुनिअसवानी जुद्धकियेजीतवनहिजानी ६ मं
 वन्नहस्यतिकेसंगकरिके वोल्योवासवअतिभयभरिके ७ जेकस्यहैपिता
 हमारे अचैकरतहैजग्यउदारे ८ दोहा कैहैजग्यसमाजजवतवकरिविमला
 विचार जानिपरीजाकळुचितसोकरिहैतेहिवार २ चौपाई दानवइंद्रवचना
 अससुनिके कस्यपनिकेटगयौसुषगुनिके १ निजअभिलाषइंद्रकीवानीव
 रनिगयोपितुसो २ भिमानी ३ सुनिकेस्यपुत्रःपिउचारी अवैहोतिहेजा
 ग्यहमारी ३ जवयहमसतेनिरप्रितकैहै तवतुमसोविचारियुनिकैहै ४ अचैव
 जपुरकहंतुमजाहुवसहुपुत्रतहसहितउछाहू ५ सुनिअसकस्यपकेरनि
 देसा वज्रनगरगवयोअसुरेसा ६ वासवतहअतिमनहिडराना कियोहारि
 कैतुरतययाना ७ अंतरहितकैहरिदिगआई वज्रनाभकीकथासुनाई ८ दोहा
 तवहरिवालविहसिकेसुनासीरसुनिलेहु दूरिकरहिंगेआसुहीहमतुम्हारस
 देह ३ कैहैपितुवसुदेवकीअस्वमेधजवजाग तवदानवकोदलहिगेकरिययाय
 वडभाग चौपाई असकहिइंद्रविदाप्रभुकरिके जनकजग्यविरच्योसुषभरिके १

तामषमेसुनीसबहुआये नृत्तकगायकवहृदरसाये २ भद्रनामनटदूतहंअपि
नाचिसुनिनवहुभातिरिभ्रयो ३ कैप्रसन्नमुनिकहवरदेने
भ्रिचैने ४ जाकेसनमुषकरहुतमासा सोप्रसन्नपुजवहिममआसा ५ गति
वहिसुनीसा गवनकियेनिजधाममहीसा ७

हंस तिनकोआसुवोलायकैअसोक्रियाप्रसंस १
हु तहसरसिनमहकरहुविलास १ वज्रनाभकीजोयककेना

३ करिउपायतकिदिगजाई दिहेहुकृष्णसुतकथासुनाई
॥ ५ ॥ पूजवप्रदुम्नमहवहअनुरागे
है तवेद्वारावतिआसुहिजाई

७ हरिसुतेदेससुवाकोसंगा करवायेहुतुमहसअभंगा ८ दोहा
१५७४
१ वज्रनाभकोमारनहारे

२ तेहिपुरप्रविसिसकेनहिकोई
हहैसोई ३ मभसासनसिरधरितुमहसा यहूजयायकरिकरुअरिध्वंसा
५ वज्रनगरकहेकियेपमो

है अतिरमनीयतडागसोहावेन विखसहिंवि
७ कनकवायिकाजहोसोहाही वनीवाटिकाथलथलमा
ही ८ दोहा मंजुमनोहरनादकरिवसेहंसतेहजाई वज्रनाभअतहपुरहिसर
सिनरहेलोभाइ १ चौपाई सुनतमनोहरसुरतिनकेरो भूयअनूपरूपतिनहेरो
१ वज्रनाभहंसनठिगजाई दियोमनोहरवचनसुनाई २
गमिहं बोलहुसदांमनोहरस्वरकहं ३ रहहसंशंइतआवतजाता

होविष्याता ४ वज्रनाभकेवचनमानिके ५ स
जकरनकेहेद करिलीन्हैपरिचयमतिसेद है मानुषसमबोलनतेलागे
रिनमहंअतिअनुरागे

दोहा हसीयकअतिसयचतुरिनामसुचिसुधीजासु
मिन्नताप्रकासु २ चौपाई येकेसगरहनदोउखागी श्रीतिरीतिकेरसमेयागी १
कसमैसुचिसुधीसयानी प्रभावतीसोवोलीवानी २
सकलगुननजुतसीसअगरा ३ ततिमैकलुकहनचइतिहा

हतिहौ ४ त्रैसोरूपमस्योच्चतिजोवनविनविलासवीततहैकनऊन ५ जो जोहैसो
 वहरिनत्रैहै सरितनीरसोपुनिनदेवैहै ई भोगजोगतुनमईसयानी पैकोउवा
 नमित्योक्खविषानी ७ त्रैसीउमिरिमित्योवरनाही तातेदुषनहि त्रौरजनाही ८
 दोहा करनस्वयंवरकहतहैतवपितुत्रतिमतिवज्ज सुरत्रसुरनकेमुतनमहंपै।
 होपैनसमान ३ चौपाई कहं त्रैहैइतकस्मकुमारा नामजासुप्र सुमउदारा १॥
 जोकरूपसरिसासुनुप्यारी मेनिभुवनमहैकहुनतिहारी २ परमविमलकुलहै
 जदुकेरो जेहिपरससतवेदघनेरो ३ तामेकस्मलियोत्रैतारा ताकैहैप्रयुम्न
 कुमारा ४ जासुसरिसत्रिभुवननहिसरा सकलगुननतेवहहैपूरा ५ देवनमहै
 देवसमाना दानवमेदानवपरधाना ईमानुषमेअतिमानुषसोई धरमात्मति
 हिसमनहिकेई ७ जेतनीमायाहैजगमाही असनहिकेउजो जानतनाही ८
 दोहा त्रिभुवनकेसववस्तुको त्रैवित्रैविसवसार षगटा योयहजगतमेहरि।
 प्रयुम्नकुमार १ कवित् केदि ससीसीलसीमुषमेखुविसीसीसुधासीढरेमद
 वानी भौहकसीधनुसीविलसी गतिमेनसीकेहरिकीगतिमानी कामफसी
 सीफलेमुसक्यानिजसीजगमेसवभाति सयानी नेसुकनैनकीसेनलषेदिवि।
 देवनदारहूहोतीदेमानी १ तेजसेसूरजसेजगमेसुगभीरतासिंधुसीसीलकी
 भाई यावकसेहंपका समेप्रकृमासीकृमासवकोषुषदाई विक्रममेतोविति
 क्रमकेसमसकौ अतिक्रमतानहिपाई मारहीकस्मकुमारभयोतौकहालगि
 जायवडापनोगाई २ सोरठा तरेमागिवसातकस्मकुवरजोपैमिलिहितौसति
 मानहिवात प्रजिहितुवमनकामना १ दोहा सषीसुविसुषीकेवचनचंद्रमुषीसा
 निकान प्रभावतीअसिकहतिमेअनंदवरनसमान १ चौपाई महसुन्योकानन।
 वहुवारानारदअरुपितुवचनउचारा १ अचुतलियत्रवनीअवतारा मनुजसरि
 सवहुकरहिविद्वारा २ निजत्रायुधदैसनकुलजारा होइनकसअसतासुकुमा
 रा ३ पितुकुलतेपतिकुलवडवारा असवेदनसतिकियौउचारा ४ तातेहैसाषिसु
 नहुहमारा जोकीन्हैघावरविमलविचारा ५ होइकंतममकस्मकुमारा सोवपा
 यकरुलगेनवारा ई सुन्योमहहरिसुतअवतारा कियसंवरसगरसंधारा ७
 विक्रमताकोसतिअपोरा ताहिसरिसनहि त्रौरउदारा ८ दोहा जवतेअवननमे।
 परेसुदवचनतुम्हार तवतेमनप्रयुम्नमेलाम्योसषीहमार चौपाई पैनहिसा
 षीदेवातउपाई जामहरिसुतमोहिलिजार्ड १ मैदासीहौसषीलिहारी अवपु
 जवहुअभिलाषहमारी २ तरेपायनपरहुंसयानी स्वाविइतसुतसारगपानी
 ३ जोइतकस्मकुवरकोलैहै तौफलजानदानकोपैहै ४ अभावतीकीसुनिमृदा
 वानी हसीकहनलगीहरषानी ५ तरेहितमेदूतिहुहैहौ करिउपायहरिसुतहि

मिलेहैं ईवैठेहैं हरिसुततुवयासा त्वश्रुतिहिसवविधिममआसा ७ अवन
हिकरुसंकासुकुमारी सुरतकियेरहुगिराहमारी ८ दोहा असकहिकेहंस
तहोवज्रनाभदिगजाय करिवंदनवैठतभईदानवउरसुषलाय चौपाईते
असुरेसकह्योअसिवानी सुंदरिहमसोकहहुवषानी १ विभुवनमहतुमवि
चरतरहहू कहकोतुकदेथोसोकहहू २ तवहसीहसिगिराउचारी कौतुक
यहमोहिपस्योनिहारी ३ नटनिरथोमैयकद्रगमाहीं जाकेसमविभुवना
कोउनाही ४ जोकवहकोउकियनप्रकासा सोनटनाटककरततमासा ५ अ
हैकामरूपीनटसोई मोहूतहैजोहूतहैजोई ई सिवविरंचिनासवदरवार और
हुभू भूपतिनअषारे ७ जहोतेमासाकरतोजाई तहैतुरततेहिलेतरिभाई ८ ॥
सुरपुरनरपुरनागपुर कौतुककरतविचित्र नटनितविचरतरहतहमा
हिसवतेहिमित्र चौपाई सुनिहंसीकेवचनसुरारी ललकिआसुअसगिराउ
री १ कौतुकसोनटकेरमहाना चारनमोसेकियवषाना २ तवनेदेपनतासुतमा
सा मेरेमनवादीअतिआसा ३ त्यावैहसीताहिलेवाई तुरततमासादेदषवारी ॥
४ तवसुचिसुषीकह्योमुसकाई गनुग्राहकतुमदानवराई ५ काननसुनता
वरोनामा नटअहैआसुहियहिधामा ई मैतेहिलेहैंअवसिलेवाई कौतुकरे
हैंतुमहेलषाई ७ तवदानवबोस्योहरषाई करिउपायतेत्यावलेवाई ८ दोहा
तवहसीचलिकेतुरतसवहसनलेसाथ सुरपतिसोप्रतांतकहिगईजहोअडुना
थ चौपाई हरिसोकहियेसकलहेवाला तवप्रदुम्नहिकह्योकृपाला १ गक
हैवेगिवज्रपुरमाहीं आहहूतहोप्रभावतिकाहीं २ तवहरषितजडुनेदननेर
नचलोतहोकरिपितुपदवदन ३ आपभयोसवनटकोनायक सावहिकियोति
दूषकलायक ४ गदकोपारियासुतहंकीन्ह्यो औरहुनरतकवहसंगलीन्ह्यो ॥
५ वारवधुनकोनटीवनाई भद्रहुनटकोसंगलेवाई ई मायाभैरविकामगजाना
जौनउडनवारोअसमाना ७ तापरसवकोलियोचढाई चस्योवज्रपुरसुतअडु
ई ८ दोहा रह्योवज्रपुरवाहिरेसोपानारमहान तहंपहुंच्योप्रधुमभटधरि
भेषसुजान चौपाई दानवसकलसुन्योअसकाना आयनटकौतुकीमहाना १ ति
नहिवालायकियोसतकारा लागिगईदानवदरवारा २ औरहुनुरवालवहुनारी ॥
देषनकोनटकौतुकमारी ३ तवजेदानवरहेप्रधाना नटनवोलिअसवचनवषा
ना ४ जोआवैतुमकोगुनषासा सोकीजेअवआसुतमासा ५ येवमसुप्रधुमउ
री रमायनलीलाविस्तारी ई आपभयेरघुनेदररुषा गदकहलकिमनकियो
अनृषा ७ सावहिजनकसुताकरिलीन्ह्यो भद्रनामनटदसरथकीन्ह्यो ८ दोहा
औरहुसवजेनटरहऔरनटीखविषानि तेतेसोडरूपधरिलीलारचेमहानि २ ॥

मा ३ छद्मसुरतेहिकालहिकेरे वारवारवचननअसटेरे ४ हेसतिहेसतित्रैसहि
भयक यहनटअतिअवरजकुरिगयक ५७

वारवारसवनटनसराहे सवकेअतिसैवह्यौरछाहे ६

चौपाई

ई१

वाजवजाउव तिनकोसतिसुधाकरप्याउव ३
जसनटकोतुककरहिमहाना ४ वज्रनाभसुनिदानववानी
हौसुषमानी ५ साषानगरजाहुतुमधाई १५
दतहुनटननिकदभूटआई वज्रपुरहिलैगयेलेवाई ७
सौ चलेसंगमहआनेंदरासी ८ दोहा ५
म तिननेवासहितदेतभोनवअवाससुषधाम ३ चौपाई १५ ५
कवाना पठयकियोसतकारमहाना १ सभामदिवेठोअसुरेसा
राजुनिवेसा २ महामहादानवनवोलाई अतिदीरघदरवारलगार् ३ नदनवी
लावनदूतपठायो तेनटसभाजायसिरनायो ४ मोहितमोलपिनटनसुरारी
योभूरिभूषनपटभारी ५ तहोभूरोषनचिकनदुरायी
यी ६ सकलसमाजजवेजुरिआई तवदानवअसिगिरासुनाई ७ नटअवआ
पनाकरहुतमासा देषनकीसवकेमनआसा ८ दोहा
दियोलगायकनात पहिरियोसाकसुहावनीकौतुककियोविष्यात ५
सुहावनवाजवजावन सुधासरिसअवननसरप्यावन १ १५
थमृदगा नैसहिसाववीनवदुरेगा २
सोपागे ३ नाचनेलगीनटीगातिपारी यकटकदानवरहेनिहारी ४
रागगांधार काननपरीअमीसी
नटीनेहिकाला ६ लीलाकियगंगाअवतारा ल्यायिभूपभगीरथधारा ७
असवचनवपाना औरतमासालवहसुजाना ८ दोहा रावनकृततरभागवननस
कूवरकीसाप सोहमदेतदेपाइहै तुमकोमहाप्रताप ५ चौपाई असकहिसरना
भजदुकाही रावनरूपवनायतहोही १
विलासा २ नलकूवरप्रदुम्नदेगयक सावुकुमारविदूषकभयक ३ १६ २साप
नजेहिविधिरभै सोइलीलासवकियोसदभै ४ जेहिविधिनलकूवरिदियसापा
सहीदसाननजेहिविधितापा ५ सोसवलीलाप्रगटदेपायो सकलेदानवनसनि

प्रनाथो ई नाचहिगांवहिभाउवतावहिं नकलदेवावहिवाजवजावहिं १ मोहिगयेसव
 दानववीरा वहनलगेसवकेद्रगनीरा ८ दोहा वज्रनाभत्र तिमोदलहिवारहिवा
 रसराहि कह्यौनअसनिरष्योकवहुं सुन्योगकाननमाहिं ६ चौपाई असकहिभू
 षनवसनअमोला औरहमनिगनपरमअतोला १ वैदूरजमनिकेवहुहारा ॥
 औरविमानविचित्रअपारा २ कामगरथअकासकैगामी राजअकासचारीवहु
 नामी ३ सीतलसुषदसरसअंगरागा वज्रनाभदीन्हैयासुषपागा ४ औरहुवहु
 तरतनपटभारी नटनदियेदानवदरवारी ५ दियोइनामअमिनसुषमानी वा
 ज्रनाभदानवकीरानी ६ वारवारकरिकैसतकारा वज्रनाभवरवचनउचारा ७
 नटदीन्हैयाहमकोसुषभारी कवहुनहमअसन्तुतिनिहारी ८ दोहा जाहुसदनक
 हआजुअवकाल्हिआइयोफेर वसहुहमारनगरमहकरिकै प्रीतिघनेरि १ चौ
 पाई असकहिनटनविदाकरिदीन्हैया आपहुगवनभवनकहैकीन्हयो १ तह
 हेसीसुचिसुषीसुहाई प्रभावतीकेनिकटहिजाई २ बोलीवचनमेंदसुसक्याईगा
 मंदारिकापुरीमहजाई ३ लषियकांतमहकृष्णकुमारै तोरिप्रीतिकहिगईअ
 पारै ४ सोसुनिअतिआनंदितभयऊ मोहिनिदेसवेसअसदयऊ ५ आजुसा
 भकैहमउतअहै प्रभावतीकहैअतिसुषछैहै ६ कंतमिलनकीकरहुतयारी
 धनिहैभायतोरसषियारी ७ मेरेवचनसजिउरराथै मृषाकवहुजदुकुलना
 हिभाषे ८ दोहा सषीसुचिसुषीकेवचनप्रभावतीसुनिकान हरषीवरषीनैनज
 लरह्यौनतनमहभान ८ चौपाई पुनिहंसीसौगिराउचारी आजुसन्तिसषिभा
 ईहमारी १ आजुनिसामहममग्नहमाहीं मेनकरहुकछुसंसेनाहीं २ तुमतेजुत
 मेघानपियारो देखनचहौंमहांछविवारो ३ मिलतअकेलैमोहिभयलागी बोलि
 नअईलाजअतिजागी ४ हंसीकह्यौंसेनमैकरिहौं तुवकारजकरिअतिसुदम
 रिहौं ५ तवहंसीकहंलैसंगप्यारी मनिमंडितचदिगईअटारी ६ रवितजौनवि
 स्वकरमाकरकी मनुप्रगटीसुषमाआकरकी १ तहांसाजुसवसुषदसजाईवै
 ठीकंतमिलनचितचाई ८ दोहा विदामागितानेतुरतहंसीवापुसमान कृष्णकुत
 रआननहितैआसुहिकियोपयान ८ चौपाई जायप्रदुम्ननिकटसोहंसी कहाप्र
 भावतिप्रीतिप्रसंसी १ दनुजसुतादिगआसुहिआई अतिप्रसुदितकैगिरासुनाई
 २ यकछनधीरजधरहुकुमारी आवतहैतुवअनिदकारी ३ उतेकृष्णनंदनछविवा
 रोमालिनिकेमगमाहिनिहारो ४ प्रभावतीहितलैसुममाखै जातरहीसंजुतअ
 लिजालै ५ तवमधुकरकैकृष्णकुमारा मिलिप्रविस्योअलिअबलिभभरा ६ सुदि
 तसालमालिनलैजाई प्रभावतीकहंनजरकराई ७ तासुसमीपधत्यौसुमभाजना ॥
 गुंजहिभंगपरमसुषसाजन ८ दोहा यतनेमेआवतभईसाभसमैसुषदानि जातभ

१०
११ धारिरूपलघुकिरह्योतिहिनाटकप्रवीन ११ इतनेहो

विचदैगहिसपिहाय बोलीवहकवत्रैहसुतजदुनाथ
सरसीलागि होतीहालदुसालेअतिदुषपागि २ तनक
गवारि विरहज्वालजारतिअंगमलयवयारि ३
हेत अवसषिवोगिमिलनकोकछुककनेत ४ जदपिस
हेहोत तदपिआजुमोहिदाहृतकियोउदोत ५
लेसेज यकरविप्रगटेप्राचीतीषनतेज ई असदुषयस्योनकवहसजनीमोहि
वेगिमिलावैपियकोदयानतोहि ७ अवन सुन्योनहिदेप्योतासुसरूप
लगेअवहातेअंगअनूप ८ धिगधिगहैधिगहैसपिनारिसुभाज
योरेहिहोतउकाउ ९ हेसजनीसतिमानैमेरीवात
पुरजात १० नहिसोहानघरवाहेर नहिपरिवार कलियाअतिखलकी
न्हैछलीकुमार ११ मदनभुजंगमकाद्वैमोहिसपिधाय चढिआयोविषकेसे
जीहैहाय १२ आलीअवअचरजयहलेहिनिहारि चंद्रकिरिनेप्रगटीआजुद
मारि १३ सुनतरहीमलयानिलसीतल हातमेरेअंगअंगपावककरतउदोत १४
लागीउरमेआलीमदनदमारि प्यायपियाअधरास्त्रितरे दिनेवार १५ सजनी
जसजसरजनीआवतजाति तसतसउरहिधीरतामोरिपराति १६
लसवहैगेदृगनदेषात येतेहपरवहकपटीनहिदरसात १७ दोहा
यहचरीसुनुरीअरीसयानि असउचरीपीरीपरीविरहभरीसुरभानि त्रैपा
ई प्रभावतीताटकहितेतवहंसीकोसुनिपस्योसुषदरव १
मारी प्रगटवचिंतहियरतनिहारी २ तातेप्रगटतहोअवहंसी देहोसुषयाको
दुषध्वंसी ३ असकहिप्रगद्यो कसकुमारा मनहकोटिससिप्रभापसारा ४ रहे
प्रकासअवासहिछाई देषतवनेवरनिनहिजाई ५ प्रभावतीसांतवकहहंसी
लपुपतिनिजगतप्रसंसी ई उठीचंद्रसुषिवो कितुरते लथोकंतविलसंतअ
नते ७ उरहिवह्योआनेदअपारा यर्वपायजिमिपारावारा ८ दोहा कवहलथोआ
सरूपनहिप्रभावतीनिजनेन मदनभयोसाधवसुवनकोवरनेमतिअन कविन
नेसुकहीतिरछोहेंचितैपुनिघूघुटकोपटवोटहिकीन्ही मंदहिमंदसुषेसुक्या
यनवा यनिजेनवलासिरलीन्ही श्रीरघुराजप्रमोदद्राजमनेमनेआपनेकतहि
चीन्ही बोलनकोकियोकेतौविचारपेलाजनिगोडीनबालनदीन्ही १ दोहा तुवत
तपुलकावलिलितगहिपारीकोहाथ संदमंदवोस्योवचनदेतमोदरतिनाया

कविन तेरोपायसासनमेहारिकाते आयौ धायकरिकैउपायकेती आयइतहंगा
 यो तेरोचंदवदनविलोकिके असेककैकैलहिमुद्योकमैनिहालअतिसैभयौ॥
 रघुराजमोहिलषिवालतिनकाहेवैनअमलकमलसनवायनेनकैलये प्रथ
 मसुधाकेकुंडमोहिअनुवायप्यारी अवविषवेतिवीजमेरेउरकोवचौ१ कोटिस
 सीसीप्रभामुषकीनहिनेरेखिपायेछिपैगीकहीरी प्रीतिकीरीतिकरतजिभीति
 अरीअनरीतियोंकाहेगहीरी जोरिकरैमैनिहारिकहौविनतीयहमारिसुनैतो
 सहीरी मोहिलगाउहियेमहंप्यारीनतोममजीवनरैहेनहीरी २ सोरठा रचिग
 धर्वीविवाह करैअनुग्रहमोहिपर अवहेकालउछाह प्यारीप्रीतिलिवाहिये१
 चौपाई असकहिकैमनिषभाहंमाही पावककोप्रगटायतहोही१ सुमनहो
 मतहैकियोकुमारा पानिग्रहनकेमंत्रउचारा २ कंकनकलितकमलकरताको
 गहिरतिकतपरममुदखाको ३ पावककोपरदक्षिनदीन्ह्यो यहिविधिनासुया
 हतहैकीन्ह्यो ४ पुनिहंसीसौकह्योकुमारा वैठहुजाइसषातुमद्वारा ५ काहकोन
 हिआवनदेह हमदुनहंनरशहकरिनेहू ई हंसीजाइद्वारमहवैठी मानहंसुषसमु
 द्रमहंपैठी ७ तवअतिमोदितकैरतिनाथा सेदमदगाहि सुंदरिहोथा ८ दोहा सेज
 हिपैवेठाइतेहिं कियअधराअतपान जिमिअरविदमरदमेरहैमिस्तिदलोभा
 न१ सवैया षोडमनोजविथारसमोदरहदोऊ सेजमैसोइसषारी सेदकेबुंदा
 नचंदनसेअरविदसेअननसेहतभारी श्रीरघुराजसुवासविलासअवासक
 रेचहुंपासपसारी मानोहंसंतमेहमलतालपटीहैतमालाहिमैकनधारी २ दोहा
 करतप्रभावतिसंगमहबहु विधिरासविलास पूषनप्रमुष्वाचीदिसापूरनकि
 योप्रकास१ चौपाई जानिभोरजदुनाथकुमाग प्रभावती सोवचनउचारा१ डेर
 हिगवनहिजोकहुंप्यारी फिरिअहेतुवनिकटसिधारी २ प्रभावतीअतिसेदुषछ
 ई जसतसकैतेहिंदयोविदाई ३ जायदिवसभरिरेहिनिजडेरा आयोकैरि
 सोमलहिवेरा ४ यहिविधितहुजुनदननदन वस्योप्रभावतिअनअनदन पूवज
 नाभकेनितैनिवासा आयकरैनटनटीतमासा ई यहिविधिगयौकालककुवीती
 दानवकरीनटनपरप्रीती ७ यतनेमेकस्पकैजागा भईसमापतसहितविभा
 गा ८ दोहा वज्रनाभ यहजानिकैसिगरिसचिववोक्षाय जीतनकोसवसुरनकी
 मंत्रकियोमनलाय २ सचिवविचारिअसाहअवाई कियोमंत्रअतिसैचिनचा
 ई १ पायसमेनहिकरहुजवाईकालिकेप्रयुक्तिहोषडाई २ हंसहारिकहिनितउ
 डिजावै हरिसैनितकीषवरिजनवै ३ तैसहिअमरावतिकहंजाई देहिइइसोष
 वरिजनाई ३ वज्रनाभयहचरितनजानो मथोकालवसअतिवेलवानो ४ प्रमा
 वर्तकिसंगहिमाही करैरैभरिसैनतहोही ५ रतिपतिरहैदेवसनिजडेर देषन

१५९ ७ एकछ दिनमहपुनि सोनदनागर १०... तेहि . . .

अंतरहिततहरतिपतिरहही सदाहंसतेहिरसनकरही ८ दोहा

विद्यविलाससुहासनितरतिपतिकरहि सलील श्रीतिर १. १५ ३ १५५

उसील १ प्रभावतीप्रद्युम्नकेलषिलाषिविपुलविलास

पूजहिनहिमनआस २ चौपाई वज्रनाभकोआतसुनाभा

आभा १ चंद्रवतीगुनवतीसोइजी जिनकीसुरललनाछविपूजी २

भावतिभवनै सहजहिसोभदोऊकियगवने प्रभावतीप्रद्युम्नहिकाही

षोयकसेजहीमाही ४ तवविसंमयभरिवुभनलागी

रागी ५ प्रभावतीकहवातवनावति भगिनिमोहि विद्यायकआवति ६

होनाहिदिगआनो प्रगटैकवहनेयहतुनजानो ७ दानवदेवविवसअनुग

जाइआवेसोइकरेसोहागू ८ दोहा सोमदेवकुमारयकनामप्रद्युम्नहिजासु

ताहिवोखिनिजअनमपूरहीगी निजआसु ३ चौपाई तवगुनवतीचंद्रवतिवोली॥

अपनेउरकीआसयकोली १ हमहूकोतुमदेहुदेपाई २

ई २ प्रभावतीतवरतिपतिकाही दियोदेपाइभ गिनिकहताही ३ निरपतमो

हिगदेतहदेऊ कहहि किअसंवरलव्यानकोऊ ४ दोऊप्रभावतिसोपुनिभाषी

रतिपतिकहनिजपतिअभिलाषी ५ हमहूकहहेभगिनिमोहाई यहीकुवे

कहदेहमिलाई ६ तवसोकहयोकाह्नि तुमअयो तवमोवचनसत्यसुनिलेयो ७

असकहिभगिनिनकरीविदाई प्रभावतीपुनिअतिसुपछाई ८ दोहा कदौक

तसोवचनअसममभगिनिसुषदेइ तुवअथरामृतपियनकोतेऊकियेसनेह

४ चौपाई तवप्रद्युम्नकसोसुसकाई हमउपाइसोदेतवताई १ वलीअहंगदको

काहमारै सोवआतमोहिप्रानपिआरे २ तिनदोहूनतिनदोहूनकेरो हावसमाग

मवचितनिवेरो ३ लैअहेमैकाल्हइहूनको होइयाहतुवभगिनिनउनको ४

असकहिभोरहिसिविरसिधास्यो गदअरुसोवहिवचनउचासो ५

दुनह
सुवन
११
१०५
१०५

नजातदानवभयमाने १ अत्रैसोकरतविचारतहाहो रमतअसुरदुहितनसेगमा
 हीं ८ दोहा आयौमासअसादतहेंघेरिसुधनचहरान प्रभावतीसोतहेंलग्यो।
 करनप्रद्युम्नवधान ई सवैया अननतेरेसमानससीअवनाहिरे घातमहा
 सुषदाई तेरिअकेसनकेसरिसैविचवारिदमाहरहोहैदुराई तेरिअमोतिन
 हारहि सीजलधाररहीहैधरामहछाई ज्योतूलसैममअकमेप्यारीलसेधनमे
 चपलासोसुहाई १ दोहा सुंदरिरदअवलीप्रियाजेसीतुवदरसाति तैसेवा।
 रिदवीचमेवकअवलीखिलसाति १ वूडेसरनसरोजसवअवनहिकतहंदेघात
 वाज्योजद्यपिअतिसलिलविनसरोजनसोहात ८ सवैया मारुतकेवसअ
 मरमेचहुवोरतेधाईमिलैघनकोरि सारकरैअतिघोरपरैतिनकेविचमवकचंद
 निहारि श्रीरघुराजमनोवनमेमदभारतउज्जलंदंतनिवारै मत्तमतगकेकोपम
 हाउभेजुडकरैमघवाकेप्रचारे १ दोहा तीनवरनकोधनुषयहसोहतसुधरिअ
 कासमानहेंतेरेनेनकीकियोकटाक्षप्रकास २ कवित नदतनिरषिनवघननम
 ठोरठोरपुछपसराइसोरकेकैमतवारहै भंडितकरतकुलिकाननमहलहेंको
 नावतमपूरचहेंघोरछविधारहै भाषैरघुराजसुधीसंगलैमयूरिनकोविहरहै।
 रितत्रिनमद्विसुदवारहै प्यारीअहंपूरवैरीविस्वमेवियोगिनकेतैसहीसजागि
 नकेसवि सुषकारहै १ वारिकेधारनछै निकसैअतिसीतलमंदसुगंधसुषारी
 हेखिनकोसुषहेतसहीहठिहारकहैरतिस्वेदकोप्यारी श्रीरघुराजनयासमदू
 सरोदविपरजगमिसुषकारी पावसकालमैपौनविनापरिपूरनप्रीतिनहोती
 हमारी ४ दोहा सोरनकोअतिमुदितलषिभयेमानतेध्वंस मानसरोवरवास
 केसोभीउडिगेहस १ सारससहितकराकुलौनिरषिपुलनिजलपूर चातिकते
 अरुणप्रकाश गवनतमेवहुदूर २ सेषसेजमैसैनकियनारायनयहिकालअ
 मलाकमलाकरतमैसेवनकलारसाल ३ मंजुलवेजुलफूलिरेहेतिमिकेतकी।
 काननमेछविछवि साहेंकदंबकद्वहरेखतिकालहैरतरुसोभिलिभावे वारिभ
 रेखिलतेविषकेधरवाहरेवीरुधमेचद्विजावै तेपुनिकेपुहुमीमपरैतहैभौरनभी
 रतेजाननपावै १ सोहिरहीअरीभूमिहरीद्रिगहैरतहोहियमोदवढावै वीचहि
 वीचहिवीरवधूटिनकीअवलीअतिसेछविछावै श्रीरघुराजविचारिकहैउपा
 माअसमेरेहियमहभावे चूनरीवाढेनईदुखहोउमहीमहीमेघमिलैमनुजा
 वै दोहा प्यारीयहनममलषकातुककरतसमीर मेधनमेघलरावताकारि।
 केवेगगभीर सवैया घेरिचहुकिततेघनघोरधराअंधाधरमेजलद्वारै
 फूटिगयेसरअोसरिसेतसवैथलपूरितवारिकीधारे चातककेमुषयेका
 हूवुदपस्थोनहिश्रीरघुराजचारै ज्योसुकियाकेविलोचनमेपरपूरुषके।

सौरठा दादुरधुनिचहवार ठीरठोरसोहतिभली मनहुवेदकोसौर सिध
सवेया

आवत १२

वारखिपात १

१२५६

१२५६

फिलीतुवमुपवेद ४

ताकोतु धज्जतमसुतमानि १ तुधसुत पुररवामहराजा

जा २ आधुआदिकहुभेसुततिनके सुवननहुषभूपतिभेजिनके ३ सुरपतिराजनी

त्रिभुवनसुजसपूरिजिजलीन्हो ४ पुनिजेहिचसमाहसुनुप्यारी ५

जेहिचसहिमहनिभुवनवाला मोपितुप्रेगदिकस्मेकयाला

तासुवसकी

ममजनककोजोत्रिभुवनकेनाथ

पाई यहिविधिचरनतपावसकाही विहरतप्रभावतीगेहमाही

किमासा छाथोसरदघकासञ्चकासा २

सुरसरगा ३ गयोवज्जनाभकतहाही त्रिभुवनविजयचहोमनमाही ४

स्पपतवबोले वज्जनामनुमहोउनभोले ५ तुमनइइयदपावनलायक

विकअहेसुरनायक ईकस्पवचनअसुरनहिमाना

७ भौनआयनिजसेनवोलाई कियवासवपरकोपिचढाई ८ दोहा वासवयहसुधि

पायकेहसनतुरतवोलाय कहिसंदेसद्धारवतीदीन्हेतुरतपगाय ३ च

आयहरिसोअसभाषि वासवअवअसमनअभिलाषे १

वारा वज्जनाभकोकरहिसुंधारा २ गाव

यथाना ३ तवहसनतेहरिहसिकहेऊ जाइपुदुम्नपासकहिदयऊ ४

हनेतुरते जवलोकरेसुरननहिअते ५ यहिविधिसासनहरिकोपाये

जपुरआये ईहरिसासनहरिसुतहिसुनाये तवप्रदुम्नतिनसोअसगाये ७

वतीहेनारिहमारी करेजुइनहियही विचारी ८ दोहा

सनयहदीन होतजन्महीहोयगेसुतकि सोरवलपीन ४ चौपाई सख्ख सास्त्रत
 वजाननवारे कैहेतीनहु सुतकृविवारे १ असकहिकी न्हेहंसपयानि प्रदुम्भारि
 कहेसुषमाने २ प्रभावतीकेभयोकुमारा हंसकेतुजेहिनामउदारा ३ चंद्रावतीच
 द्रप्रभजायो गुनवतिगुनवंतहिप्रगटायो ४ जन्महोतेहीभवलवाने सख्ख सा
 ख्खतिसहितसयानि ५ विचरनलगेमहलमहसिगरे सायुधसुंदरअतिकेनिड
 रे ई ग्रहरक्षकजेरहेतहाही तेनिरषेतिनपुत्रनकाही ७ अतिसभीतकेकरि
 अतुराई वज्रनाभकेनिकटहिजाई ८ दोहा जोरिकरनअतिकय ततनदिय
 असवचनसुनायतीनपुरुषअतद... ५३५ वाय ५ चौपाई हमतिन
 कोनहिजानहिनाथा तेवरअसुधलीन्हेहाथा १ अहेकहाँकेकोनयराये भीतर
 मोनकोनविधिअयि २ यवनहुंनहिकरिसकौपयाना हमयहिविधिकियरसा
 विधाना ३ वज्रनामसुनिरक्षकवानी महाकोपकीन्हेयोअभिमानी ४ बाल्योसि
 गेरभटनवोलाई जाहसवैअतहपुरजाई ५ तीनचारआयेग्रहमाहा तिनकोधा
 रिल्यावहुममपाही दानववज्रनाभकीवानी सुनिगवनेअतिसैअभिमानी ७ चो
 रिलियेअतहपुरजाई चहुदिसितेवहुवाजवजाई ८ दोहा कहतभयेअसेवचा
 नकरिकेसोरकगेर धरहु धरहु धावहुतुरतवचिनजाहिअवचार १ चौपाई सु
 निगरजनिदानवदलकेरी जानिचहुंकेतलीन्हेयोचेरी १ प्रभावतीगुनवतिचंद्रा
 वति रुदनकरनलागी सभीतअति २ प्रभाव तोप्रयु स्तवोलाई जोरियानिपगमे
 सिरनाई ३ रुदनकरतवोलीअसवैना अवतोवचवकठिनवलअना ४ हमरेसेग
 तुमहूंकहप्यार असुरमारिडरिहैवलवारे ५ वातेतुमलैपानिकपाना करहुद्वारि
 केतुरतपयाना ६ सुतअनु रुद्रेरुकुमिनिमाते देषहुजाइ सहितकुसलाते ७
 जोहमकेसहजीवनरहेतौफिरिकेतनुम्हेमिलिजेहै ८ दोहा गदसावहुकोस
 गल्लेअपनेजीवनहेत भागहुकोनिहु भेष धरिगवनहुतुरतनिकेत २ चौपाई दुर
 वासामाहिगिराउचारी कैहेविधवानाहिकुमारी १ तिनकेवचनमोहि विस्वासा
 तासुसरवदारषहुअसा २ असकहिभो... दियप्रदुम्भारिक
 रहिगहाई ३ सोप्रनामकरिलियमसुक्याई वोल्मोवचनपरमसुषदाई ४ मतिभै
 आनसिउरमहप्यारी सुनेगिरायहसनिहमारी ५ काकरिहैदानवलवाना हेइहि
 सकलभोतिकल्याना ६ पिताककाजेअहेतिहारे अहेतेसरहेतहमारे ७ नेकहुजो
 दुषतोहिनहोवैतोभुजडंडमाररिपुषेवि ८ दोहा कृष्णकमलपदकीरुपामोपरय
 हिविधिजानु त्रिभुवनमेअसकोउनहीजितैजोमोहिंवलवान १ चौपाई वज्रनाभ
 कीकेतिकवाता पैसंदेहयहउरनसमाता १ पितापितृअनिरषिवधुचारा पाळेहो
 इडुषितजियतारा २ तौदुषदूनहोइपुनिभोको यहितेप्रयमजनावहुतोको ३ प्रा

भावती पुनि मंदहि मंदा बोली सुनहु कृष्णके नंदा ४ रक्षहु जिय अपनो सब भौती
मते है मम सीतल छाती ५

यावचन सुनि जहु पति नंदा लह्यौ तहौ उर परम अनंदा ७ प्रभाव
दोऊ निजनिज पगि नदिये अंसिसोऊ ८ दोहा

मनि देस तुम रसहु निजनिज निसा युधरहि योहि देस २ चौपाई
वचन उचारा हमहि प्रथम जु धकरव अंपारा १ ५५

वननहि उचित विचारे २ विहे सिकलौ तव गदव लवाना
पयाना ३ हेह मारवालके तुम दोऊ यह अनुचित कहि हे सबकोऊ ४

महे लष हुतमासा आजु करहु दान वदलनासा ५ ५५
निहु जनसिलिक रहिल राई ई ५५

आई ७ जु धहित जाती निहु जन जेहे नौ दान व आ सुहि इत अहे
वुध करि तुरत लै जेहे धरि नारि नाते मे अस कहत हो अ पने मनहि विचारि २

ई गदका का पच्छिमके द्वारा परे जुद्धत हे करहि अंपारा १
सावधानत हे करहि लराई २ अत्र विसत हो दान वदल मे

पलमे ३ गद सावहु संमत करि दीन्ह्यो निजनिज द्वारहिक हे गहिलीन्ह्यो
कृष्ण सुत समर सयाना ।

रो महावली ककुमिनी दुलारो ई ५५ । का । ५५ । ५५ । ५५ । ५५ ।
भायो ७ रथो सहस सिरकोय कनागा तेहि सारथिकीन्ह्यो सुख पागा ८ दोहा

निकसत निरपि नवा सते दान वरुस कुमार ५५ ५५
र ३ कंदवामन अस कहि अ सुरवरिवंड गहिस सख परम प्रचंड

यसिंहनाद अंपार १ ५५ कृष्ण नक
र ल्यायो दिगंत न सोर २ ५५ २ अ

ल धाये वि सिष विकराल ३ सुषत जत ज्वालामाल मुनु महाकाल हुकाल
षट्छि अंपार रहिल्लाइ चलन मभार ५ २ ५५ ५५

यकयेक सरन अनूप दस दसक डैतिन रूप ५ दलदलत दान वकेर
घनेर मूषो कमान कछार मिमिकरत आ सुहि छार ई तहे अ सुरकोऊ भागि अ सु

रेस पै दुष पागि अस किये दीन पुकार वहचौर अति वलवार ७ किय अ सुरदल से
घार मवि गयो हाहाकार अवकरहु नाथ उपाय जेहि भौतिव हवधि जाय ८

वज्रनाभ दान वचन सुनि अति सैकारिके पि बोली सुना भेभातको सासन दियो सबो
पि १ चौपाई वेगि वुलावहु सेनहमारी करहु समरकी तुरतत यारी १ सुनि सुनाभ अ सु
रेस महाना बोले दान वदल वलवाना २ देस वली जेतीन करेण । ५५ । ५५ ।

जोरा ३ स्पंदनतरलतुरंगमतंगा महारथीअतिरथीअभंगा ४ परसुपरिधकर
 बालकराला मुगदरमूसलभिंडहुपाला ५ औरहुआयुधतीषननाना धारिअसुर
 चडिचदिनिजजाना ६ आयेवज्जनाभकेहारे सरनसमरमेसूदनवारे ७ वजा
 नाभलषिसैनअपारा रथचडि संगरकरनसिधारा ८ दोहा वज्जनाभरनमहा
 गयोहरिसुतपस्योदेशाय संवेदानवनकहतमोधरौनअववचिजोय २ चौपाई
 सुनिस्वामीकेवचनकठोरा धायेदानवतीनकेरौरा १ वेस्योहरिपुत्रहिचहुवोरा मार
 नलागेसस्त्रकठोरा २ तीरनतोपितुरेतहिताको जिमितोयदततितरनिप्रभाको॥
 ३ तहेअभुतविक्रमीकुमारा झाडीधनुषधनुतसरधारा ४ छुरछुरघनालीकना
 राचाकठेवानवहुवदनपिसाचा ५ कायरहेदानवदलमाही असनहिकोउजेहि
 तनसरनाही ६ कहूफिरहिविनसुंडवितुंडा कहूउडहिंसुंडनकेकुंडा ७ एकसर
 लगिदसविसतनफूटे येकहिसायअसुरमरिजूटे ८ दोहा उठतगिरतपुनि
 पुनिभ्रमतनदत्तवढतभजिजात सहिनसकतदानवप्रबलकृत्सकुवरसरघातचौ
 पाई अंतरिक्षतेकृष्णकुमारा छोडतवारवारसरधारा १ असुमानजिमिउदित
 अकासा किरिनछायजगकरतप्रकासा २ तैसहिकढतधनुषसरधारा लपिन
 परतगोविंदकुमारा ३ तीनकरोरदैसरनमाही किभिःयाकुंभसरिसदरसाही
 ४ किचादानवीदलयेकवार परमदुषितवैहाहाकारा ५ आनितनदीवहनतहेला
 गी प्रगटीजोगिनततिअनुरागी ६ काककंकअरुगृहअपारा रुधिरपानपला
 करहिअहारा ७ धावतभूतपिसाचवेताला गावतनाचतदैताला ८ दोहा लो
 थिनसोपुहुमीपटीकटीसैनतहेआसु घटीहैकमहभटनकीघटीविजयकीआसु
 ३ कूदतोमर भोअनलकृष्णकुमार दलवनदहतेहिंवारकोउसक्योनहिसमुहा
 य सवचलेदैस्यराय १ गदसांवकेदिगजाय लागेकरनरनचाय गदगहिगदागु
 रुवान कियसमरमदूमहान २ फोस्योमतंगनमाथ भंजौरथनवहुगाथ यकला
 रअसुरहजार कीहेप्रहारअपार ३ तिनकोसहतरनमाहि गदधावतोभैनाहि क
 हुंदुरददंतउषारि वधकरततासुप्रचारि ४ गजदंतलेदोउहाथ फोरतअसुरगना
 माथ गदलषतदानवजूह भागतकरतअतिकूह ५ तेहिमहाकालकराल दानव
 गुनेतेहिकाल उतसांववीरप्रचारि दानवनपेसरभारि ६ कियअंगभंगअनंतके
 दियेकेतनअंतजेसांवकेसनमुष्य गेसुभटदानवमुष्य ७ तेगयजमपुरवीरता
 जिसमरमहिरीर पुनिरुक्मिनीकोनंद वरस्योविसिषकेदृष्ट ८ कैगोतहांअं
 धियार पुनिमच्योहाहाकार यहवज्जनामविलोकि दौरतभयोअतिसोकि ९ ते
 हिंसंगसुनाभसुरारि धावतभयोधनुधारिप्रदुम्नपैदाउवीर मारेअनंतवतीरा
 १० तिनकेसरनसवकादि हरिसुतदियोसरयादि लषवतमासाहेत नभरहेनाका

निकेत ११ गदसावविरथहिजानि वासवउरैदुषत्रानि ।
नभेज्योतुरतहरषान १२ गदचढ्योगंजपस्त्राय सावहुरथेसुषपाय
वाहनदेय दियञ्चसुरगरवनप्राय १३ पुनिप्रवरऔरजयंत
मतुरंत प्रद्युम्नकरनसहाय आयिसमरमहधाय १४
तजियोनअवसरचंद जवहमकहै गेटेरि तवछौडियोसरफेरि १५
तनतियजाय दानवनअवैधाय गदसावहंजुधकाहि ।
१६ दोहा नारिनधरपनजगतमे सुनियेप्रवरजयंत होतसरनहैतेकठिनताते
जाहुरंत १ छंद सुनीहरिकेसुतकीवरवानि गयेदोउवीरमहासुषमानि च
दोहाउअनतजेवहुवान लियेवहुदानवकेहरिपान १ सुवज्जनामसुनाभप्रवी
रवलीसवदानवहूरनधीर
यार २कहेवचिहैनाहिरुसकुमार कियेअपकारहमारअपार रहेअवलोकि
पिकेइतवौर नजानेहुकालवसेवलमोर ३ सुनेअसदानवकीतहवानि कह्यो
१२ २१ सु षडोतुवसेनहिमइअकेल
दियाहरिकेसुतपेसरतोपि
का १५ १२ भइविरषावहुअनितधार
तहाहरिकेसुतमायप्रधान
पिधान ईतुरतहिनासिदियोअधियार सवैअरिमायभइजरिहार
१२ २२ न अतू रवेरनमेनिजकोटिनरूप १ रहेजेतनेअसुरसप्रवीर
सव कातुक भगेभयमानिमनेअसलेषि
दोहा येकप्रद्युम्नसोसमरमहवचतरहेनहिसोय कोटिनप्रगदप्रदुम्नभेअ
विहकि छंद लयीदेवराजौहरीपुत्रमाया भयोचकतेठीकयकोना
गेनमायावलीवज्जनामा देपायोकोअपनीकोटिआभा १ कुमारोत
१२ १२ इलेदानवेज्वालमालानिछाया तहावारुनीकोकियोदानवो
७ जलेधारधाईसवैजुइदेसा २तहावायवीकोपसाखौकुमार उडेसेधमाओ
सव २२ १२
नस्योवासुकोवेगसंगाममाही रज्योवज्जमायाप्रदुम्नोतहोही तव
चौदेसमाया कटीजोगिनीभूतिनीभीमकाया
तुरंतैदह्योजोगिनीऔषवीसा महौदेसगं धर्वमायापसारी
१२ १२ नस्योअसुरगानगं धर्वकते महामाधुरैसोरकैसोदभते तहोम्यान
स्या १२ नस्योआसुगं धर्वकोनात्यसारा ई सु
नदिसकीनी सवैदेवतेकोमहाभीतिदीनी रचीसंगिमायातहारुसमनंदोमदो

मोहनीकोकियोनत्रमदा ७ रचीसर्पमायातहोदैत्यराया महाश्रवरैसर्पसंया
 तच्छाया गोविंदोतनैगाडुरीकोपसास्यो कदंबेनतेवैश्रहभक्षडास्यो ८ दोहासाया
 वलीविचारिकेप्रदुम्नहिअसुरेस हननलम्योदिव्यास्त्रतहंकरिकेकोपअसेस १
 छंदत्रोटक वरुनास्त्रहिवेगिचलायदियो पढिमंत्रहिंकोयकवानलियो हरिको
 सुतआवतदेषितहो सुरतेधनदास्त्रचलायमहा १ कियवारनवारुनअस्त्रहि
 को तवदैत्यलियोयकसस्त्रहिको जमराजहिमंत्रहिकोपढिके हनिदीनप्रदा
 म्त्रहिकोवढिके २ तववासवअस्त्रकुमारलियो हनिजाम्यसुअस्त्रहिराकिदयो
 तवलैविधिअस्त्रसुररिहन्यो अववाचतनाअसवैनभन्यो ३ तहंकृष्णकुमार
 ह्रुप्रम्वहिसैरलियचित्तविचारिनऔरभिरे दोउसायकजायअकासखरे समता
 लहिततहंआसुजरे ४ तवदानवपासुपतास्त्रलियो सबलोकनकोअतिभीति
 कियोचहुंवारहहारवछायरहयो सुरसिद्धस्वस्तिसेषेदकह्यो ५ लषियासुप
 तास्त्रप्रकासमहा पितुकोलियअस्त्रकुमारतहो उतसंकरअस्त्रचल्यौरवके ६
 तअसुतअस्त्रचल्योजवके ६ सुरमानिमहापरलेमनमे भजिगेतजिअवरताळ
 नमे लहिवेधमवअस्त्रप्रकासवडो छिपिगोसिवअस्त्रछनोनअडो ७ दलदानवजा
 रनलागतभो असुरेससभ्रातहभागतभो भटहंसुवभागिचलेभभरे रनमेजुधहो
 तनहोसभरे ८ दोहा जेभागेतेवनिगंयुरुकेभयतेछार तवनिजपितुकेअस्त्रको
 कियकुमारसंहार १ छंदगीतिका तहंवज्जनाभसुनाभदानवनिरषिअस्त्रसंधार
 को धावतभयेदोउधनुषधरिवधकरनकृष्णकुमारको औरहसवैदानववलीसा
 रिकेगहेहथियारको यकवारसोरअपारकेकेकियेविपुलप्रहारको १ तहंकृष्णा
 दनषलनिकंदनरोकिस्पंदनयोममे हनिसुरप्रवेडनअसुरमुडनकियोबंदनजा
 मने चहुंवोरतेसरधारधावतिधधकिपावकज्वालसी केतेजरेकेतेभरेकेतेभरेभ
 यअालसी २ कोडंडतहंसंडलाकारहिदामिनीसोदमकतो वरषाचहुंकितविसिषा
 कीटकोरघनसोधर्मकतो उतवज्जनाभसुनाभदोउकरिसिंहनादअपारको हवति
 मनहिकेपतधनुषवर्षतसरनिकीधारको ३ निनकेअंगनतेहिछनसरनरनमहेरज
 यकरिघोरहै चहुंवोरसायकघोरभोरतचलतकृष्णकिसोरहै नहिलषियरतत्रा
 युनवपुनहिरथ्यहसारथितेहिछनै सरपुंजसञ्चनगंजचहुंकितकदतभरभरतेहि
 रने ४ कहुंलीकसोकदिजातदृगनदेधातकृष्णकुमारहै कहुंठोरठोरहिंदारिदोरि
 करोरिकरतसेघारहै सुरसिद्धरिषिगंधर्वसर्वविलोकिविकममारको बहुविधिस
 राहतविजयचाहतभारिसमननिधारको ५ दानवनजियकीहरनहारीनिसामे
 कारीभई धरितेगकेधकबंधधावतसारुधरुसुषधुनिठई सबकहैहिंजदुबंसीना
 हीयहकालवपुधरिआइगा भांगहुसवैअवलरववचितनसकलदखयहषाडगा ६

कौञ्चमंत आर्तपुकार्तपुकारतैरुद्धैरह्योहाहाकारसिगरिदानवीदलमेतहो

तिहि मयावनी प्राचीदि सामहं प्रगटभैषुषनप्रभायरपावनी
 केवैमागदानवदलनहं अरुसवैरुष्कुमारसरसाधारकियअसुरनमदै
 रगा चारिदेडनिसिजानि संध्याकालविचारिके प्रवरजयंतहिआनि
 केसवकुवैर १ दोहा जोतुमअरुरोकोसमारथरीद्विकयोवीर
 तनभगगाकेतीर चौपाई प्रवरजयंतकह्योअसवानी
 नी १ हमकरिहैं संगरयहिकाला वधविसेपिदानवनविसाला २ त
 योअकासा

विकियपितुकोध्याना धइतजयंतअरुप्रवरप्रवीरा मारनखगेदानवनतीरा ५
 येकसतहै सतत्रैसतवाना येकसहस्त्रद्वैसहसमहाना है
 लमे कियोनासअसुरनवहुपलमे ७ तवप्रगटायकालसीअ
 धायेप्रवरजयंतहिवोरा

नाभदानवइतैअरुसुनाभरनधीर उतैजयंतसुरेससुतसषासुप्रवरप्रवीर २औ

ननकाटै दोक दोहनकेतन सरपाटै २ दोकवहविधिरथन धवावै नुरिजुरिये
 रिबिलगद्वैजावै ३ दोउके धनुषमंडलाकार दोकभंरकोपकेभारा ४ दोकभटा
 विक्रमीमहाने दोकछोडैवानसमाने ५ दोकदोहनकेधनुभजे दोक
 दुहनवाजिनगतिगजे ६ दोकदुहनपरसखलचलाये दोकदुहनकेकाटिगि
 राये ७ दोकदुहनमारिसरचोषे दोउदोहनकियसुरछित्तरोषे ८ दोहा यतने
 मेअस्तानकरिप्रात कर्मनिरधारि आयोक्रस्मकुमारतहदानवजुद्धविचारि
 ३ चौपाई हननलग्योसायकरिसपागी मनुदानवदल्लोगीआगी १ इतना
 मेपरकासपेसारी पूरुवप्रग टलभयेतमारी २ जानिवज्जनाभदिवधकाला
 गरुडचढेतहकस्मकपाला ३ जहंअकासमहवासवठ एक जडुपतिवहांतुर
 तहिगएक ४ लषनलगेतहेशरतमासा पांचजेन्यकोसोरप्रकासा ५ लषिजदु
 पतिकेहहंससुषारी आयकामसोगिराउचारी ६ पितारावरेकेइत आयेवा
 सवनिकटधरेसुषलाये ७ संषसोरयहजडुपतिकीन्हैयो कुवरताहितुमका
 सनहिचीन्हैयो ८ दोहा जानिपिताआनदनतहंदरसनकरनविचरि तुरतहि
 उडिआकासमेगयोकुमारसिधारि ४ चौपाई निरषिपिताकहकियोत्रनामा
 सुतहिविलोकिकह्यो श्रीधामा १ अवलौतुमवलवकसकीन्हैयो दानवछयका
 रिजयनहिलीन्हैयो २ चढहुगरुडपरजहुकुमारा करहुइतदानवसंधारा ३ प्र
 भुकोसासनधरिनिजसीसा चढ्योगरुडपरसुतजगदीसा ४ तुरतहिवज्जनाभदि
 गआयो जोरसोरकरिगदाचलायो ५ दानवकेउरगदाप्रहार लगतभयोजसकुलि
 सपहार ६ गिस्वोभूमिमेसुरछिसुरारी निकसीरुधिरधारसुषभारी ७ उक्योसभा
 रिफेरिवलवाना लग्येकुवरकरकरनवषाना ८ दोहा जगतसदाइनजोगहैहेममा
 रिपुवलवान मोहिसुरछाकारक समरनिभुवनमहेनहिआन ५ चौपाई येअवस
 हहुप्रहारहमारा परेरहुहनहिभजहुकुमारा १ असकहिकीन्हैयोसोरकठोर मा
 नहुघहरिउठेधनघारा २ बहुकंदकचंदनजुतजोई हन्योगदाप्रदुम्नहिसोई ३
 वज्जनाभकीजारपवारी लागीगदालखाटहिभारी ४ अनितवमतविकलहरि
 नदन गिस्वोभूमिपरजडुकुलचंदन ५ निरषिपुत्रमोहितजडुगई दियोजोरकर
 संषवजाई ६ सुनतप्रद्युम्नसंखधुनिभारी डक्यातुरंतसरीरसहारी ७ छोडनच
 हीवानरनगाढो सन्मुखवज्जनाभलखिठाढो ८ तवजदुनदनचक्रपठायो तुरत
 प्रद्युम्ननिकटसोआयो दोहा उडिआकासमेआसुहीगह्योआयनेहाय छोडतभ
 योतरंततकिवज्जनाभकोमाथ ६ चौपाई भयोसुदरसनकेरप्रकासा मानहुकोटि
 भानकरभासा १ लग्योतुरंतचक्रगलजाई वज्जनाभसिरदियोगिराई २ तवसुना
 भलषिचंधुचिनासू धावतभोप्रदुम्नपरआसू ३ तेहिप्रदुम्नपरजातविलोकी लि

योताहिगदवीचहिरोकी ४

पूलागतगदकरगदाप्रहारा कडीअसुरउरआनितधारा ई कडीप
महानी मरिमहिगिस्योअसुरअभिमानी ७ सतपचासजेदानववाचे
येतेअतिभयरचे ८ दोहा श्रीप्रद्युम्नगदसावभटक
देवअवरषडेपायेपरमहुलास चौपाई

हुंदमिनकोवहुसोरा १ नचहितहोअपसराकरोरा दवनकेदिलकीद्रुतचोरा २
निरषिवज्जनाभहिवधघोरा ३

उतरिअवनिआयेतेहिठोरा
मिनीकिसोरा पूवासववचनकह्योसुषवोरा

जेहिलषिभोप्रसन्नमनमोरा ७ तेसहिगदवाहुनकोजोरा
दोहा फेरिचक्रधरवज्जधरगवनवज्जपुरकीनवा
चौपाई

प्रद्युम्नहिसावहिगदकाही
भागचारिचारिहुभटकही वादिदियोहरिकरिसुषमाही ३ चारिकोटदानवकेगामा

४ चारिभागतहपुरकोकरिके
केपुहंसकेतुआदिकसुतकाही करिदीन्ह्योअभिषेकतहोही ई हरिवासवही
न्योवरदाना अमरहोहसिगरेवखवाना ७ रुकेनगतिहिहलोकतिहोर

जिसदोयहभारी ८ दोहा तवसिगरेसुतमुदिनकेभूषनवसनमनीन रथतुरंग
मातंगवहुहरिवासवकहेदीन १० १२

ककालतहवेसनकोसासनदियोसुनाय ११ चौपाई तवसिगरेभटकियेप्रनामो
गवनकियेसवनिजनिजधामा १ असकहिहरिअतिअनंदखाये चढिषगपति
द्वारावतिआये २ अरुअैरावतचढिअमरेसा गवनकियोअमरावतिदेसा ३
सुनिप्रद्युम्नविजयपुरवासी होतभयेअतिअनंदरासी ४ नहिप्रद्युम्नकेसमवस
वाना अैसोकियोठीकअनुमाना ५

नभाना ई अंवलोनृपतिनपुत्रनकेरी मेरुनिकदहेरा जेपनेरी ७ क
दआदिक कछुदिनवसतरहे अहलादिक ८ दोहा रुकुमिनिनंदनकीविजयसुने
जोकोउचितलोड पुत्रपौत्रसवसेपदाताहिदेहिजुदराइ १२

संतुष्टसदोही वसतरह्योद्वारावतिमाही १ एकसमेतकिसुतभयक्र धरनिखवत
तुरतेमरिगयक्र २ मृतकवाललेविषदुषारी राजद्वारगवन्पोजुतनारी ३ तहोधा
खकवसुधामहधरिके लगेविलापकरनदुषभरिके ४ लागोकहनपुकारिपुका
री सुनहुसवैजनगिराहमारी ५ न्नाहनवैरिनपापिनचूडो विषेमादसागरमहवू

जो ई अतिलोभीकृत्रिनमहनीचो कियो धर्मको कर्मनऊचो १ असे मूपतिकर्म
 दोषते मल्लोमोर सुतका खरोषते ८ दोहा हिंसाकारी सीलविन अजित इंद्रियन जो
 य असे नृपके राजमे प्रजादुषित हठि होय २ चौपाई जे अहंकार ही ते
 हरिद जनर है सदा ही १ असक हिवहु विधिकरत विलापा गयो अनेक ह भरि
 संतापा २ पुनि ताके सुत दूसर भयऊ तेहि विधि सो होतै मरि गयऊ ३ ब्राम्हणा
 राजदार लै जाई कियो विलापम ४ दुषछाई ५ पुनि तीसर सुत जव दुज जायो ॥
 सो कहौ तहि सुत क देषायो ५ या नृपति ६ अहंकार दुज केरे मरे हात ही दुषदा
 घनेरे ई नवैयो वाखक लै दुज राई ७ अति से निदि
 त गिराव चारी दियो अग्रसेन हिवहु गारी ८ तहा कृष्णकी सभामभारी वैठै अ
 र्जुन ह धनु धारी ९ दोहा सो सुनि आरत विप्रके वै न आये कान वोल्यो अर्जुन ता
 मकि अतिकरि के कोपमहान ३ रोदन करहु च्या दुज राई इहा धनु धर मोहि न
 देषाई १ ये सब छत्री नाम हिकेरे जग्यदान भरि करहि घनेरे २ जह धन सुतदा
 राके हेतू सोच करत दुजव सत निकेतू ३ तिन कृत्रिन कृत्रीपन नाही ब्रथा धरहि
 धनु सरकरमाही ४ केवल उदरहि भर भरते वै है नद वै भूपतिके से वै ५ तुम देपो
 तिकह अति सुष भरि हो कालहु ते सुतर क्षन करि हो ई सुनहु प्रतिग्या विप्रहम
 री सभामहि ह मकहत पुकारी ७ जो तुव सुते नर क्षन करि हो तो विसेषि पावका
 महज रिहो ८ दोहा गर्वभरे कपिके तुके वचन सुनत दुज राज विसमित कैवो
 ल्यो वचन वै ल्यो वीच समाज ३ ब्राम्हन उवाच जिन समजगतनको उवल धामा ॥
 असे अहं है ये हायल रामा १ पुनि जडुपति विभुवनके नायक वैठै त सम रथ्य सवा
 लायक २ पुनि विभुवनको जीतन वारो नाम प्रदु म्बहिरु लक्ष्मणमारो ३ वीर धनु धी
 रजा सुसमाना को उन हिल्यो सुन्यो नहिकाना ४ धुव अनिरु दुधनु धरि धीरा जोके
 सरिस औरको वीरा ५ ये प्रभुरक्षि सके नहि जाई करन चहत तुमहु लमसे ई मोहि
 वि ६ अहंकार हिवहु नहि हरे हो मूरुष तुम पाडु कुमारे ७ विप्रवचन सुनिकै निजका
 ना अर्जुन वोल्यो कोपिमहाना ८ दोहा अर्जुन उवाच विप्रनहो वलिरा ममे नहि प्रदु
 म्बज दुनाथ अर्जुन मेगांडी वधनु रहत सदा जे हिहाथ ४ चौपाई नहि इन सममो
 हिदु जद्रगहेरो वैक तोषक विक्रम मेरो १ मीच वीच हियवान लगाई लै अहो तुवा
 सुत दुज राई २ सुनि फाल्गुन की गार विनवानी ब्राम्हन मन विखासहि मानी ३ कहि
 नवन कछु भरोचिनको गयो रैन आपने अनेको ४ अर्जुन विक्रम सुनत अपारा वा
 सत भयो आपने अगारा ५ आयोजव प्रसूतिको काला ता सुना रिजव भई विहाला ई
 तव पुकारिक रि आरत सोरा र सहूर क्षुहु पाडु कि सोरा ७ असक हि गिलो पार्थ दिग
 ई दीनद साडु जद ई देषाई ८ दोहा तव अर्जुन जडुपति निकट जाय विनय प्रसकीना ॥

केहि विधि रस नह मकरहि सासन देहु प्रवीन १ चे
मसोका पूछहु कुराई १ हम तो छत्र भेष भरि धरि नट समजीवत वसे अगार
हुजाय विप्र सुत काही मीचन गीच जाय जा निनाही १ हम नहि जै है संगति हारे जदुव
सिन लै जाव उदारे ४ प्रदुम्न हि अरु अरज रामे लैन जोइ येतु मवोहि धामे
रच हो म न ने तु मजाको लै जै वो अ पने संगताको ई चहवाल क वे व्रह्म हाने ५
रन कर क व ह न जाने ७ तव अर्जुन क लु सं कि त के के वार वार मा धु व मु य जे के ८ दो

चौपाई तह जाय मंजन करि वीरा ये हि रिक वच आच मन सुनीरा १
२ धनु गाडी वहितुरत चढाई छोडन ल
अवनी ते अका सखो राजा छा य दिवो व वान दरजा

३ छोडिवाल को मरन भोरे १
४ तव वालक जायो इज नारी भूमि गिरत सोपस्यो निहारी ८ दोहा पुनि विला
ले गोलै गो पुत्र समला गी कहन पुकारि ४

५ आयो ज दुपति सभा मभारा १
६ देष हुय ह मूठ ताह मारी २ वचन निपु सुक के सति जानी
७ जो प्रदुम्न अनिरुध हीरा श्रीवल भद्र और ज दुवीरा ४
८ राधे रहे कि पारथके ५
९ गिनती वीर नभे नहिया की वलक वीर समवडी दगा की ७ रे मिथ्या के वासन हारा

नुगाडी वको वार वार धिकार ५ चौपाई हस्यो देव जे मुन गन हे माही तिनको चाहत ल्या
चन काही १ राते तोरि कुमति प्रगटाती तोहि जोहि छाती जरि जाती २ सुनत विप्र वा
३ पद्यों सव्य साची वर मंत्रा
उडि च ल्यो स्वतंत्रा ४ गोज म राज अ न व ल वारो तहन विप्र वालक नि निहारे

तहो न दुज सुत देष त भयक ई १
प्रवीरा वायु लोक पुनिगे रन धीरा ७ वरुन लोक पुनि लोक कुवेर
न केरा ८ दोहा अतल हु वितल हु सुतल ति मि और तला तल वीर महा त लो सु
९ चौपाई दुज सुत यो जोइन महा जाई पै न कत हु द ग परे
१० चौपाई १ तव सुधिकरि प्रन पांडु कुमार डुपी द्वारिकै वडुरि सिधारा २ नगर वाहिरे
विता वनाई जल चह्यो अर्जुन दुषळाई ३ जदुवं सी सवयह सुधि पाई प्रदुम्ना दि कह
सेठ ठाई ४ आयहु जस्यो वालक निधोयो तन ते निज विक म सव धोयो ५ जे अ स वि

नविचारवतवाही तिनकीयहीदसाजगमाही ई सुनिअर्जुनकहैजरतसुरारी गा
येआपुअतिआसुसिधारी ७ लियोचितिताहितवारी सुधासरिसमुषगिराज
चारी ८ अवनहिनरहअनल अरिधाखक हमदेषायदेहैदुजवालक ९ हैहे
कीरतिविमलतिहारी गेहैजाहिमनुजगुनिप्यारी १० दोहा असअर्जुनसोकहिह
रीदारुकसूतवोलाथ व्यावहुरथमरोतुरतदियोनिदेसमुनाथ ७ व्यायौदारुकतुर
तरथजेहिरदिसरिसप्रकास अर्जुनकोकरिसारथीचदिगरमानिवास ८ चौपाई का
ह्योपार्थतेतवजदुराई पछिमदिसिचलुरथहिधचाई १ मुनिपारथकेसबकेदो
ना वाजिनवागगह्योभरिचैना २ हरिकहेनेकुपीठछुइदेह अतिदिठनिजआस
नकरिलेहू ३ पारथपीठछुयोवाजिनकी मचीभनककिकिनिरजिनकी ४ लूकस
रिसकदिगोहरिजाना कोइकेइगमेनाहिदेधाना ५ छापरह्योतहेंघरघरसारा
मानहुयहरिरेघनघोरा ई सिंधुतीरजवगेजदुराई तवअर्जुनकहसंकाम्पाई।
७ हरिकहकछुसंदेहनकीजे वारिधिमाधिवाजिनकरिदीजे ८ दोहा तवअर्जुनकछु
पीठछुइकचीकरिहेवाग हंकीदेसागरविचैडाख्योवेलमनलाग २ चौपाई सागर
जलमहैछसतुरंगा परसेतपगकदिगथेअभंगा १ यहिविधिसातसमुद्रना
डोंके तदपितुरंगनेकनुहियाके २ सातहुदीपनमहजदुराई आकतसमकदिगेसु
षछाई ३ जहजहजदुनदनरथजातो तहतहेंसोरहिभात्रसुनता ४ सकेदेविनाहि
दीपनिवासी चकितषरेदषनकेआसी ५ रहेजेगिरिसानहुदीपनमे तिनकोना
धिगथेयकछिनमे ई निरष्योलोकालोकपहारा धुवसुमेरतेऊचअधारा ७ अ
तिशतंगलधिअर्जुनवीर हैसंकितकियवाजिनधीरा ८ दोहा तवहरियारथसो
कह्योलेवलचपलबढाय यहियहारवहिवारमरविप्रकासनहिजाय ३ चौपाई
अर्जुनऊनवागकछुकीन्ही तवहितुरंगपवनगतिलीन्ही १ तुरतहिलोकालोकहि
अर्गा विनवलवचदिगथेतुरंगा २ तहामहातममहाभयावन सुरासुरहुजहसा
कहिनजावन ३ अर्जुननिरषिरोकितहेंसंदन कह्योजोरिक रहेजदुनहन ४ अवा
तोआगूअनिअधियारा गवनजोगनहिपरनिहारा ५ हरिकहेंसीधेरहुतुरंगा॥
पविसमारगमिलीअभंगा ई पारथवाजिनदियोइसारा सनसुबचलेमहाअधिया
रा ७ निरषिमहातमसिरभिरुकारी लोदिभगेतुरंगजवधारी ८ दोहा तवहरिका
हवाजनहचौवाजिनवागउठाउ डारिदेहतममहतुरंगमनमहसंकनलाउ ४ चौपाई
पारथतुरतहिकेरितुरंगन ताजनहन्योजोरिकरअंगन १ कसालगतचपलासमा
चभकेवाजीउदिअकासमहभूमके २ परेरूदिनेहैअतिअधियारा करदमसमतम
गाठअपारा ३ गडिगेतहेंचाविहुतुरंगा उठतउठायिनहितिनअर्गा ४ मारुमारुताज
नहरिकहेऊ अर्जुनतुरंगकसहनिदयऊ ५ वाजिनताजनहन्योत्रिवारा चैतुरंगनहि

म० निजकर अर्जुन आदिकर पापिन नृपनन साइ धर्मबला यो धरनि मै धर्म राज सुव
 छाइ २ इति सिद्धि श्री महाराजा धिराज श्री महाराज वांधवे सविस्वनाथ सिंह जूदे
 हात्मज सिद्धि श्री महाराजा श्री राजा बहुदुर श्री कृष्ण चंद्र कृपा पात्राधिकारि रघु
 राज सिंह जूदे वदुर्ग मंदि २ पुनि धोय कोनन वतित तम स्तरंगः ८८ ॥ ३ ॥
 दोहा अ व सुनिये कुरु पतिकथा श्री व सुदेव कुमार लै ज दुवंसिन संग मे की न्है
 वारि विहार १ चौपाई येक समे हारावति माहीं राम कृष्ण के व सतत हाहीं १ मैसा
 मुद्र जानात हिकाला तव पर जालहि मोद विसाला २ गये कृत्र पिंडारक सिंगरि मं
 जनदान किये मति अगरे ३ तहं व सुदेव हि आहुकराजे औरहु प्रदून कैंडिसमा
 जे ४ पुत्र पवन नमि वन मनिन सुदर सषा अरु लै वाजे वनि ५ निज रानी अरु सब जडु
 नारी हरि वल लै संग गये सिधारी ई तहं लाषन गनिका गन गवने गायक नरतक
 तजित जि भवने ७ जव सागर तट गे जुदु राई जुरी समाज महा सुषदाई ८ दोहा प्र
 थम हिरेवतिके कमल कर गहि वल वलवान विहरन हित प्रविसे उदधिकरि कंद
 रीपाना २ चौपाई पुनि सारह सहस्र कृषिधानी अरु सत अरु आठौ पटरानी १ लौ
 संग प्रविसे जल जडुनाथा पुनि सब जडु प्रविसे तिय साथा २ तव जडु नदन गिरा
 सुनाई हिलत कोकन हिकै रेल राई ३ हरि प्रताप ते सागर नीरा भयौ सुषदन हिरा
 ह्योगे भीरा ४ सीतल सुषद सुगंध समीरा वहत भयौ तेहि कून अति थीरा ५ वार
 वधूसजि सकल सिंगारन जल मह प्रविसे तभई हजारन ई तहं मनि जटित कन
 कल धुतरनी ल्याये दूत परम मुद्र भरनी ७ मकर विहंग मृग सुषव हुसोई नारि
 पर सपरतिन आरोहै ८ दोहा तहं लोचन अंशु लोचन पोम धुर सुर छाया गानकर
 नलागी ललित वारव धूहर पाय १ चौपाई गंधरवन आवाहन की न्हैयो अरु हरि
 सकहि सासन दी न्हैयो १ २ तहां अय सराको टिन आई २ १ स्वर्ग लोक ते अति कृ
 विछाई १ २ तहं किन्नर गंधर वहु नाना आयै लै लै वाज विधाना ३ तिन अय सरना
 कह्यो भगवाना जादव सब है ह महि समाना ४ ततियेक येक जदुवर पाही सत सत
 करह विहारइ हाहीं ५ ते हरि सासन धरि धरि सीसा सब सुंदरी मुदित अवनीसा
 ई जदुवंसिनके संग अपारा लगी करन बहु भांति विहारा ७ गावहिनाच हि वाज
 वजावहि जदुवंसिन उर सुषत्रप जावहि ८ दोहा रानिन सारह सहस्र मधि जडुप
 तिकरहि विहार ति मिनि जनि जनवला नि संग सोहत सकल कुसार २ चौपाई करत भ
 ये सब आसवषाना हात भये सदमत सहाना १ करत कटाक्ष मंद सुसकाई लोहि अ
 पसरा चित्त चोराई २ हंसत ह सावत हल सतहरे वारवार सुषमह कर फेरै ३ कोउ
 अय सरल संग लै जावै रैवत गिरि विहार करि आवै ४ सुर सुंदरिन सहित गह जा
 ई कोउ तहं विहरहि अति सुषछाई ५ कोउ अय सरल सहित अनुरागे वनन बवनन

५ सुधासरिसभोसागरनीरा पानकरहेमोदितजद्वीरा ७ कटि
लौभयोउदधिकजोजनप्रगदायौरंगवारिसरोजन ८ दोहा विविधिभातिसर
जप्रभापर

३ चोपाई विविधिभातिप्रगटेयकवाना विविधिभातिसुंदरअतिपाना १ विविधि
भातितहेसुमनसुहाये विविधिभातिमालादरसाये २ विविधिभातितहेकुसुम
विभूषण विविधिभातिपहरेजद्वरतन ३ विविधिभातिभाजनतहव्याये विवि
धिभातिकेरतनसुहाये ४ विविधिभातिकेवसननवीने विविधिभातिपहरेपरवी
ने हे विविधिभातिकीनाउविराजे विविधिभातिकेमनिघट्ठजे ७ विविधिभाति
केतहे अंगरागा विविधिभातिलेपहिवडभागा ८ दोहा विविधिभातिमंजनकरके
रिकरिविविधिविहार विविधिभातिकीन्हतहानरनारीसिंगार ४ चोपाई विवि
धिभातिकील्लेपिचकारी विविधिभातिसीचहेनरनारी १ विविधिभातितहेउडेप
रागा विविधिभातिवाढ्येअनुरागा २ विविधिभातिवालतेविहंगा
कीउठवितरंगा ३ विविधिभातिप्रगटितहेवागा विविधिभातितहेवनेतडागा ४ वि
विधिभातिकीकुंजसोहाही विविधिभातिलतिकालहराही ५ विविधिभातिसुरल
लनागावे विविधिभातिकेवाजिजजावे हे विविधिभातिकीगति निदेखावे
विविधिभातिकेभाउवतावे ७ विविधिभातिआनेदप्रगटाने विविधिभातिकेसो
कनसाने ८ दोहा विविधिभातिकीमाधुरीवालहिवनितावानि विविधिभातिकीका
तितहेविविधिभातिदरसाने १ चोपाई विविधिभातिकेवहेसमीरा विविधिभाति
सपरसिसरीरा १ विविधिभातिकुंजहिअलिदेदा विविधिभातिदेतोसुदचंदा
२ विविधिभातिकीरितुप्रगटानी विविधिभातिकीरतिदरसानी ३ विविधिभातिल

विविधिभातितहेहोततमासा
विविधिभातिप्रगटितहेरागा विविधिभातिराग
६ विविधिभातिसुनिपरतसुवाला विविधिभातिकीतानरसाला ७ विवि
धिभातिकेविभोदशाने विविधिभातिसुरपतिललचाने ८ दोहा
दुनाय्यजेकीन्ह्येसलिलविहार विविधिभातितेहिसुकविजनकरतभयेउचार हे
छंदगीतिका तहेकलितचंदनयकतनकादेवरीकरिपानहे इगअरुनसोहनलववा

सुकुटभुकुटीनेनहे
सुरसुंदरिनसासनदेतभेयहिभातिहे

हे तहं कृत्स्नसानपायसुरतियं वदिरैवतिरामको नाचनलगीगावन लगीछावन
लगीत्रपगनामको ३ वाजनवजावनलगीसिगरीतालदेतनितालहै वलिरामकृत्स्न
चरित्रगावहिभरीआनंदवालहै तहंआसुउठिदेनालदोउकरपकारिरेवतिहायको
अतिसैसुहावनलगेगावनरामकृत्स्नकतमाथको ४ गावतनिरषिचलभद्रकहै
गहिसतिभामाकरनको जदुनाथहूमुषमधुरसुरगावनलगेमुदभरनको अर्जु
नसुभद्रासहितआसवपानकरिहरिसंगमे गावनलगेनाचनलगेमातेमहार
सरंगमे ५ रतिनाथतहरतिसहितआसवपानकरिहरिसंगमे गदसोवसाय
कि सुकहुसारनचारुदेत्तदुरसरंगे वलभद्रसुतदोउनि सठउल्लुकअनाधिष्टअकू
रहै अरुभानदीपतिमानपूरनमासउद्वसूरहै ५ निजनारिलैलैसंगमहगावता
वजावतनचतहै आसवमतेचहैकितभमतगतिभेदवहविधिरचतहै यहदेपि
कौतुककृष्णकोनारदपरमसुषपायके लैवीनपानिप्रवीनप्रेमहिभीनआसुहि
आयके ६ जहुवंसकेमधिजायकेपरवीनवीनवजायके कूटेजटानाचनलगेचहै
वारभाउवतायके लषिसतिभामैमाथवैपारथसुभद्रैवामको विहसतहसावतदे
वरिषितहैरेवतीवलरामको ७ एकहाथसत्याकैपकरियकहाथनारदकोगा
है जलकरतरासविलासमाधवहिलेसोगरसुषनहै अर्जुनसुभद्रासहिततहंभू
मतभूकतहिलिगेजवै श्रीकृष्णजदुवंसिनवालायसुनायसासनदियतवै ८ आ
धेहमारिवारआधेहमारिहाजायके कजिविविधिजलकेलिनीरतरंगफेसिउडा
यके तिनमहरहैआधेहमारिसुतनसंगजदुवरसवै अरुनि सठउल्लुकसंगआ
धेहोहिजदुवंसिअवै ९ असकहिसहितसत्याहरीमुनिपैलगेजलसीचने मुनिवि
मलवीनवजायनाचतलगेहरिपटषीचने वलभद्रपुरतसमुद्रप्रविसेरेवतीकरप
करिकै तवथसेउल्लुकनि सठआदिककमरअवरजकसिकै १० इतकुवरप्रदुम्नारि
सवपिचकारिचारूचलावहै उतकरनसोअरुनलनसोनि सठादिनीरउडावहै॥
पुनिपुनिकरततहंपानआसवनसावसभूमतफिरै गावतवजावतवाजवहुभा
वतभूमतभुजभारिभैरै ११ हनिसुमनकदुकसुमनकदुकसुमनदालहिरोकहै
अरविदेकेलेचंदवहयकयेकपैभिसिमाकहै तहंरेवतीरुकमिनसुभद्रासति
भामासषिनले करितीकुटहलकेलिकुलकरकमलअवलिविसेषलै १२ तेदु
वतिमहि समुद्रविलसाहसरेहिलेकिकुटहलै मनुसहसरेहिलेकिकुटहलै
कासकीनेभूतलै कहंचपलचदकवलायगेदनचतुरिचातुरिकरतिहै जिमिसरद
घनभैदमकिरामिनचहैकितरुविभरतिहै १३ तहसंगनारदसहितमित्रनपानिपि
चकारिनगहै गावतवजावतभूकतभूमतरामकोसीचनचहै तहंरामसषनसमा
जसंजुतधायपिचकारिनहने दाहुवोरततहंकजकदुकवलयतभैअतिसैघने १४॥

तहं रुविरिवतिरुकुमिनीपैजायपिचकारीहनी सोउसकलसविनसमाजजुतह
 निअमलकमलनिसुषसनी मदमज्जअतिजलकेलिरतलपिसकलनारिननर
 नको अमकेनेवारनहेतवारनकियोहरिसुषभरनको १५ जडुनाथकीरुषजा
 निसवकियवंदकंडुकजुइहैपुनिसकखहिलिमिलिनचनलागे रागरागेसुइहै
 अर्जुनहुनारदसहितजडुपतिजलतरंगवजावही तेहिंमद्दिभेवखभद्रनावहि
 रागसोरठगावही १६ यहिभौतिकरिजलकेलिवहुविधिनिकसितठठडेमे
 तनखपटियटअंगप्रगटलषिविहसतपरसपरसुषछये पुनियहिरिपटभूष
 नअनैयमअंगअंगरागितकिये तहंनारदहिनिजहाथसोहरिवसनभूषनस
 जिदिये १७ पुनिरेवतीरुकुमिनीआदिकवरवसनपहिरतभई वैठीसषीनसमा
 जजोरिकरोरिससिसुषमाछई तहंरामरुसहुपार्थनारदसहितजडुवसिनस
 गेवैठतभयैदरवारसुभगलगायरसरंगहिरगे १८ तहंमंजुमनरंजनसुषि
 जनसूपकरल्यावतभये वहुभौतिअन्नप्रकारपानप्रकारअतिस्वादनिछये
 वहुमासकेपरकारसुफलप्रकारसुमनप्रकारहै दधिकेप्रकारसुपयप्रका
 रहप्रतप्रकारअपारहै १९ मधुकेप्रकारहसरकरापरकारखवनप्रकारहै कडु
 केप्रकारहुतितकेपरकारअस्त्रेप्रकारहै मिष्ठानकेपरकारस्योपकानकेपरकारहैआष
 वप्रकारहुजलप्रकारसुकंदमूलप्रकारहै २० वटकेप्रकारहुवटीकेपरकारसाका
 प्रकारहै चोषनप्रकारसुलेह्यकेपरकारचर्वप्रकारहै जडुनाथकीजैानारयेका
 सुषवरनिकेहिविधिभेसकौ जाकियोवरननताहिकविमाधिवारवारहिभेजके
 २१ यहिभातिजडुपतिरामपुत्रनभिन्नसुह्रिदसषानिलै भोजनकरतरुकुमि
 निसुरेवतिआदितियछवियानिलै विहमतहसावतयेकयेकभोजनकरावत
 करनते येकयेकदुरावतपुनिदेयावतखजिलजावतनरनते २२ यहिभातिभो
 जनकरततहरविअस्तगिरिअयवतभये आर्निसाअतिसेसुहावनिकुसव
 लअतिसुषछये प्रमुदितसवेकरपदप्यारिसुयानआसवकरितहो वैठतभई
 सिगरीसमाजदुराजराजतमधिजहो २३ येकवोरपुरुषसमाजलैवलिरामा
 अतिअभिरामहै येकवोररुकुमिनिरेवतवैठीसहितवहुवामहै ताहीसभेतात्रि
 वजावतरामतहंगावतभये उतरेवतीजुतरमनिगनगावतमधुरसुरसुषछये २४
 तेहिमद्दिपरमप्रवीननारदवीनसरसवजायके नाचनलगेपहिरिवसनदेहुवो
 रभाउवतायके तहुरुसमंजुमृदंगलैकरविविधिभेदवजावही लैवासुरीमाधु
 रसुरीवहुरागपारप्यगावही २५ येकहाथउद्वकधधरियेकहाथसात्यकोगी
 हे वलिरामभूमतभुककतभुककतभूपतद्रगउठिअसकहे अधरनिद्रतते
 धारियेभोहिदेहुनाचनहेसया आसवसखिलयहसिपुमोसुषआवईअतिसत्रपा

ई भूमभूममतिभूमभरिमोहिभैभ्रमहुनहिभमरौनही ललखंवमानविलोक
 चंदहिचारुतात्रसनहिकहीं धधधरकनधराधरचहुंवारसोरसनातहै ददद
 रकतसुषदआसवमौमतेसरसातहै २९ तहैमिस्त्रकेसीमैनकारंभासुकेसि
 तिलोतमा उरवसीहेमाअरुघ्रताचीमंजुघोषाउत्तमा सवनचनलागीमोह्या
 गीगायरागनरागिनी बलकृष्मवोरवतायभावनिभामिनीवडभागिनी २८
 तहैरामकृष्णसराहिवहुतांवलनिजकरदेतमे गावतसुजसजदनाथकोसव
 लोकआसुहिसेतमे यहनिरषितहैप्रदुम्भमंजुलमधुरसुरगावनलगे रंभा
 दिसुरसुंदरिनगनसुनतैसंवेसुषमहंपगे २९ तहैकृष्णपारथ्यरामनारदच
 मिप्रदुम्भसुषै गावनलगेचहुंवारतेतेहिसंगमंजुलजुतसुषै तहैसुनतसिगी
 रिनारिनरमाहतभयेयकवारही अनमिषअचलंतेहिकूनभयेनहिनेकृष्ण
 गसम्हारही ३० यहिभौतिकेतुककरतरासविलासगावतनचतही वीसौदिव

सवीतीनि साळनयेकसममानततहौ पुनिसुरतियनिगंधर्वगनकेविदाकिय
 हरिरामहै मनिगनविभूषनवसनवरवहृदीनुमुदितइनामहै ३१ सारठा च
 हिविधिरासविलास हातसिंधुमधिविधिविधि तहैजदुनाथनिवास भयौयेककौ
 तुकसुनौ १ चौपाई जौनिकुभदानववलवाना जडुवंसिनकोसत्रुमहाना १तीनरू

पतेजगमहरहेऊ येकरूपषटपुरहनिगयऊ २ वज्जनाभयकताकोभ्राता ह
 न्योप्रदुम्नताहि विष्णुता ३ आहप्रदुम्नप्रभावतिकेरो सुनिनिर्कुम्भकियकोप
 धनेरो ४ आयोकेसम्पलीअभिमात्री सूनमहलजदुपतिकेजानी ५ मायाक
 महसमहभारी अंतरधानहिभयोसुरारी ई सिगरीउगसेनकीरानी देव
 किरोहिनिहूळविषानी ७ सोदगईकेउमरमनजानातेहीसमैआयोवलवानी
 ८ दोहा रहेभानुजदुवरकोऊतासुसुतासुकुमारि भानुमती असनामकीदि
 नआहीळविवारि २ चौपाई भानुरहेतपहितवनमाही रह्योसूनचरतासुत
 तहोही १ दानवअधमतहोडुतगयऊ हरतभानुदुहिताकहंभयऊ २ त
 हंदानवकेहरतकुमारी आरतऊत्तीगिरापुकारी ३ तवसिगरीअतहपुरा
 नारी भानुवतीकोहरननिहारी ४ रोदनकरनसगीयकवारा भयोसोरचहुवो
 रअपारा ५ दानवभानुमतीकहंहरिके उड्योनगरतेतुरतनिकरिके ई अ
 हपुरसुनिआरतसारा कौयकियोवसुंदवकठोरा ७ तैसहिउगसेनमहराजा दान
 नवपैकरिकोपदराजा ८ दोहा पहिरिकवचदोउदइतहचडिस्यदनधनुधारि
 निकसतभेदानवहननलेनळडायकुमारि २ चौपाई लषिनपस्योदानवअपका
 री रहेदोऊचहुवोरनिहारी १ तवदोउगयेसषेदअपारा करतरहेजहंऊस्तविहा
 रा २ पिनअरुउगसेनमहराजे लषिजदुपतिमानेअतिलाजे ३ करिवदनकीहो
 अगमानी आयसुकहाकहीअसवानी ४ तवदोऊकह्योकोपअतिकनि तुमती
 जलविहाररसमीने ५ सिगरीभूलिगईसुधिधरकी मानहुनहीभीतिकळपुरा
 की ई दानवउतनिकुंभयकआयो अतहपुरमहअतिभयळायो ७ भानुमतीजे
 भानुकुमारी हस्योताहिमायाविस्तारी ८ दोहा सुताळडावनहमगयेचडिस्यद
 नधनुधारि येनभयथडेनिसिगोपस्योनहमहिनिहारि ४ चौपाई असुरहरी
 मरजादहमारी करीभीतिनहिनेकुतुम्हारी १ सुनिअतिअनुचिततहजदुनाथा
 वोलैडुहुनजारिजुगहाथा २ आपजायवैठुहुगहमाही ह्मगमनतहैअसुरज
 हाही ३ असकहिदोहुनविदाप्रभुकरिके उडवसेवोलैसुषभरिके ४ आरजरा
 महिदेहुसुनाई हस्योभानुमतिदानवआई ५ चलहितासुमारनकेहेतु अववेल
 वकोहेनहिनेदू ई असकहिसकलतिपनजदुराई दियोमहलकहतुरतपठाई ७
 उडवतुरतरामदिगजाई दियोऊसमसेससुनाई ८ दोहा मोदितरासविलासमे
 आसवकीहेपान रामसुनतउडववचनप्रथमकियोनहिकान ५ चौपाई पुनिउड
 ववोलेमुसकाई हरिसैदेससुनियेवलराई १ असकहितीनवारगहियानी उडव
 वकहीरामसावानी २ तवमूदेइगउडववोरा कह्योमदरोहिनीकिसोरा ३ उडव
 ह्महिजगावहुनाही कहिदीजेअसकेसवपाही ४ करैजौनवाकेमनआवे यही

अवसरककुहमहिनभावे ५ जायवहैनहिजायतहांही अवेकहूहमजैहैनाहीं
उदवसुनतरामकीवानी हंसतगयेजहंसारंगपानी ७ कह्यो सुनरुहरमानिवा
सा रामरगेरसरासविलासा ८ दोहा

वैनपधारिगेकतहुअसतौविनयहमारि ई चौपाई
गरुडहिबेगिवोखिजदुराई १ गहि सारंगचढे सुषच्छाई

चलहुहमारिसंगकुमारा ३ कहप्रदुम्नमेरा

पक्षराजपक्षहिसंगजैहौ ४ असकहिमायामैरथरचिके चढ्यो
धनुधररिसितचिके ५ गरुडहिदि सा) सनजदुराई

ई पवनहुनेकरिवेगप्रचंडा लैहरिउड्योगरुडवरिवडा ७ पक्षलग्योरथ
चढोकुमारा चलोजातकरिवेगअपारा ८ दोहा तहोवज्रपुरके निकदलषिनिकुं
भजदुनाथ पांचजन्यवरसंषकोदियवजायगहिहाथ ७ चौपाई दानवपांचजन्य
धुनिसुनिके लौट्योजदुपतिआगमगुनिके १ दानवतीनहुवीरनिहारी
यकरिलियअतिभारी २

यो ३ प्रभुसनमुषधावततेहिंदेयी कृष्णकुवरकरिकोपविसेयी ४ त,
नहुकरिलयऊ जदुपतिकेआगूवडिगयऊ ५ मारनलाग्योविसिषकराला ६
ई तीननिकुंभतीनहरिनंदन करतजुदुरभरेअनंदन ७

गदाधारिधावतवलवार गोकतसरहनि कृष्णकुमारा ८ दोहा
नसहितमथिठाठेजदुवीर दानव धावतवोरचहुहरिसुतमारततीर २ चौपाई
नवनिकटनआवनपावे मारिवानप्रदुम्नहटावे १ तवकडिगयौदूरिअसुरेसा॥
तहूतेधायोकोपितवेसा २ अतिलाधवकरितवहरिनंदन छायादियोअरियथस
रहेदन ३ पुनिअरिमुदिदियोसरधारन जलबुंदनजिमिजलदपहारन ४ सगसि
गयेसरनभमहिमाही मारतंडतहंरुहरहा ५ वानजालफारतअसुरेसा॥
धावतआवतहरिजेहिदेसा ई जिमिअतिसेधनसरवनमाही धावतत्रयमंतगद
रसाही ७ रुक्योनजवदानवदिगाअयो तवप्रदुम्नयकवानचलायो ८ दोहा मा
रिवज्जसमसीसमहरीन्ह्योताहिहटाय तवनिकुंभयकरूपकियलियवियरूप
दुराय ३ चौपाई तवजदुपतिअसवचनउचार तुमनजुडअवकरहुकुमारा १
पुनिअजुनसोकह्योमुरारी करहुजुडअवतुवधनुधारी २ सुनतवचनगाडीवट
कोरा नजसहससरपाडुकिसेरा ३ वाननलियोनिकुंभहिछाई
नंद्याई ४ तहोअसुरअतिसैअकुलाई वचनहेतअसरचौपाई ५ भानुमतिहि
लैअरिकरवामा दक्षिनकरगहिगदाललासा ई वाननरोकतकन्यामाही
षधायोअसुरतहोही ७ संकितभयोसम्यसाचीतहं किये

८ तवकेसवअसकहतभेकन्यहिविजैवचाय मारहुअसुरहिवानवहुजतिनहिव
 चिजाय ४ चौपाई पारथलैवयतस्तिकवाना अहिगतिसमखेड्योवखवाना १
 कन्यहिवहुतवचायवचाई मारतभयेवानसमुदाई २ गडेवानताकितनमाही ति
 खभरठोररह्योकहुनाही ३ भयोसल्लिकीसमअसुरेसा तवउपज्योसनमहअरे
 सा ४ तवकन्याकेसहितसुरारी अंतरहितभोगुनिभयभारी ५ तवप्रदुम्बको
 कह्योसुरारी तुमहिकहांअरिपरतनिहारी ई कह्योमदनपच्छिमदिशिनाथा
 भगोजातहेनहिकोउसाथा ७ च्छहुयहीदिसिअवषगगामी मैगमनहुआम
 अवस्वामी ८ दोहा मीनकेतअसकहितहोचल्योअग्नकरिजान गरुडवेदेअ
 र्जुनहरिहुपीछेकियोपयान ५ चौपाई यहूचेतुरतवासुदिगजाई निरषित्ति
 दानवभयपाई १ तवमायासठकरीविसाला हारिलविहगभयोततकाला २ ४
 रोभयोसनमुषतिनकेरे विजैवानतवहनेघनेरे ३ कन्याकोरक्षततेहिछनमे॥
 विधेवानवयतस्तिकतनमे ४ सहिनसक्योसायकअतिघारा तवभाग्योकरि
 आरतसारा ५ पुनिधायेतीनिहुतेहिपाछे मारतनिशितवानअतिआखे ई धर
 निसातहूँदीपनमाही भग्योनिकुंभवच्योकहुनाही ७ आगेजातनिकुंभपराना
 पच्छिम रुडमदनकरजाना ८ दोहा जिमिधावतहैअतिरुधिततीतुरयैत्रयवा
 ज सुसुत सषातिमिअसुरयेधावतभेजदुराज १ चौपाई गोगोकरनसेलपरज
 वही नघनचह्योगिरिकोसठतवही १ गित्योसुताजुतदानवराई पत्न्योदलागो
 गामहजाई २ सुरासुरहुजेहिनेकिनहिजाही सिवकोवरतेहिगंगाकाही ३ गिर
 तअसुरलषिजलवरकेतू रथतजिधायोअतिवलसेतू ४ भानुमतीकहलियो
 खंडाई अर्जुनरुसवानसरिखाई धनरनारायनकेसरघाता सहिनसक्योदा
 नवविलषाता ई माग्योभानुमतीकहंखंडा सक्योनसठसनमुषउरआडी ७ ८
 क्षिनदिशिषटपुरकहंजाई गहिरगुहामहंरह्योदुराई ८ दोहा तवकहजदुप
 तिकुवरसौभानमतीपडुचाई दुरावतिआवहुतुरतमोसमीपमहंघाई १ चौपाई
 मदनभानमतिजानचढाई गयोआसुद्वारावतिधाई १ ताकेभवनताहिपहुंचाई
 चलयोवहुरिजहंपितुजदुराई २ इतअर्जुनवसुदेवकुमारा चलेअसुरपैंगरुडस
 चारा ३ पटपुरगुहाद्वारजवअयि तहैआइहरिसुतसिरनाथि ४ तेहीगुहामहं
 असुरहजानी सहिनसषासुतसारंगपानी ५ खरेरहेतकेसोइद्वारा वीतीनिसामो
 योभिनसार ई असुरजानिलीन्ह्योसनमाही गयेरुस्रअपनेग्रहकाही ७ गहा
 गहेनिकस्योविलतेरे तवजदुपतिअर्जुनकहेटेरे ८ दोहा मारहुमारहुपार्थतुमा
 नहिनिकुंभवचिजाय करीउपद्रवफेरिवहुजोअवरहहिपराय १ चौपाई तवअर्जु
 नगोडीवटकोरा हन्योनिकुंभहिवानकरोरा १ अथमकियोताकोतनजंजर पुनि

करिदियोताहिसरपंजर २ निश्चकासमहिदिसिकपिकेत् वाधिदियोवाननकर
 सेत् ३ देषियरतनहितहानिकुंभा भोतनतेहिंभ्रिभ्रियाकसकुंभा ४ तहंअतिको।
 योअसुरमहानाफारतवानजालबलवाना ५ मंदहिमंदपार्थदिसिधायो पुनियु
 निश्चर्जुनविसिषनछायो ई बहुकंटकीगदाकरधारे परतलाखनैननननिहारे ७
 अर्जुनसीसगदासठमारी वचतनअवअसगिराउचरी दोहा लगतगदापारथ
 गित्योआनितवमतविहाल रुकुमिनिर्नदनतवहन्योअसुरहिवानकराल २ चौ
 पाई वेधिदियोरोमनप्रतिवाना मनुभूधरमहभूरुहुनाना १ लषिनपस्योतहंदान
 वराई सरअवलीअकासमहिछाई २ रविसिषनकोकैगाअंधियारा १ मदनधनु
 षळुटतसरधारा ३ ताहिवानतममाहिमहीपा दनिवदुतगोकामसमीप ४ छि
 पिकेगदाहनौतेहिसीसा पुनिउडिअवरमहसठदीसा ५ लगतगदासिररुस्रकि।
 सोरागित्योमोहिमेदिनितेहिठोरा ई दोउवीरनकहंमुस्रकितेदी दानवहंस्येजी।
 तिनिजलेषी ७ सोनहिसहिजदुपतिअतिकोपी गदाधारिधायेवधचोपी ८ दोहा
 आवतनिरषिगोविंदकोगदागहेश्वसुरेस दौरिजुदलाग्योकरनकरिमंडलतेहि
 देस ३ चौपाई गदाजुदहरिदानवकेरो भयोभयामनतहोधनेरो १ तहंसुरेसजुत
 सुरनअपरि जुदलषनकेहेतसिधारे २ दोऊवीरमंडलवहुकरही कहनिकदा
 कहंडूरविचरही ३ दोऊगरजहिंवारहिवारे दोऊनिजनिजदावनिहारो ४ दोऊ
 सोहरनमहकैसे अतिवलमत्तमतेगजजेसे ५ पायतहोअंतरजगदीसा गदाहा
 नौदानवकेसीसा ई सोऊगदाहरिकेसिरमारी दोउपाइप्रहारहिभारी ७ गिरेमु
 रिछि तवहरिमहिमाही हाहाकारभयोचहंघाही ८ दोहा उतेनिकुंभहुमुरिछि
 कैगित्योधरनिलहिपीर पुनिदानवउतउठतभोइतेउठेजदुवीर ४ चौपाई तवले
 चक्रकह्योजडुराई ठाठरहसिजनिजाहिपराई १ तहांआपनोवधैविचारी माया
 करीतहोअतिभारी २ मृतकयेकनिजतनमहिडारी अंतरहितकैगयोसुरारी ३।।
 जानिमृतकहरिचक्रनमास्यो सथापुत्रकेनिकटसिधास्यो ४ दोहनसंषवजाया
 जगायो विजेमानिअतिसेसुषपायो ५ जानिसकलदानवकीमाया तवहरिसो
 भकरध्वजगाया ई मस्योअवैयहसठहेनाही मैदेषौदानवनममाही ७ गुनिको।
 तुकदानवजडुराई हसनलगदोउवीरठठाई ८ दोहा पुनिनिकुंभमायाकरीकियो
 हजारनरूप अ-
 ठसहुकसकुमार मायाकरिसठरस्योअपारा १ वहुनिकुंभआसुहितहंधाई।
 सपदिगयेअर्जुनतनअई २ काऊरुनितउपरलपहतेम कोउतुनीरधनुपकरि
 हतमे ३ अर्जुनकइलैगयेउडाई अतिकलेअकासमहजाई ४ अर्जुनकोकचगहि।
 पसवाना काटतरीसनिकारिछुपाना ५ असेकोदनरूपअसुरकेपरदापदुपति

जडपुरके ई निरषिनि कुंभ अंतत है नाहीं हरिके भ्रमदपमयेत हां ही ७ कौन नि कुं
भहि चक्रहि मारै कौन अर्जुनहि सति विचारै ८ दोहा मकरके तुतवकहत मोइत
निकुंभ है नाहि क्षिये जात सति अर्जुनहि सहस्रजोजनहि माहि ई चौपाई मारुचक
अमोघसुरारी कटिजै है ताको सिरमारी १ तवजेहिदिसिप्रयुं म्नुवतायो तहैता
किमाधवचक्रवलायो २ लग्यो नि कुंभसी समहजाई सिरविहीन मोदानवराई ३
मरतनि कुंभगई मिटिमाया गिरी अवनिमहताकी काया ४ अधमुषपार्थहि गि
रतनिहारी हरिप्रदुम्नसागिराउचारी ५ धरहु धरहु अवगिरननपावै जहिपारथ
केधाननजावै ई सुनिपितुवचनकुवरतहै आसू रथतजिकै उडिगयो अकासा
७ सहजहिउभैयानिसो गहिके ल्यायो कृष्णनिकट सुषलहिके ८ दोहा बहुवि
धिसुताहिसराहिके अर्जुनमोहनिवारि पारथप्रोप्रधुं म्नुजुतगे द्वारिके सुरारि
चौपाई हरिआगमजांन्योपुरवासी धायप्रनामकिये सुदरासी १ सहितसषाल
तअति सुषलाये जडनदनमहलनमहअये २ अग्नसेनको कियो सलामा पुनि
वसुदेवहिकिये प्रनामा ३ पुनिवलभद्रचरनसिरनाये रामहु आसिषवचनसु
नाये ४ पुनिवलरामकह्यो मुसकाई तुमसेवनीनवातकन्हाई ५ हमहि कोडिक
सगये सिंधारी तीनहुवालकवडेपेलारी ई रह्यो नकोऊ संगसयाना यह अतिअ
नुचितमोहि देषाना ७ तवबोलेकरजोरिसुरारी माफकरहुयहचूकहमारी ८ दो
हा वालकके अथराधवहुगनेन दहु सुजान तातेहमविनती करत समरथ आपस
यान ई चौपाई रामकह्यो कहिजाहुहवाला केहिविधिमाख्यो असुरकराला १
तवजडपतिदत्तात सुनाये सुनतराम अति आनेदपाये २ सभामहि नारदतहै अ
ये सवजडवंसी उठिसिरनाये ३ कह्यो भानुजां दषसो मुनिवर सुताहरनजनि
तैदुषजनिकर ४ याको सायदई डुरकासा सोई भयो सुनो अनयासा ५ भानुमती
है सुडकुमारी उचितमोहि अथपरतनिहारी ई देहु व्याहिसहदेवहिकाही माई
सुतजाहिरजगमाही ७ नारदक्वन सुनततहै भानु सहदेवहिव्याही मतिमानू ८
दोहा सहदेवहि भूषनवसनदेसादरजडुराय इंद्रप्रस्तको करिविदादियो मोद
अतिछाय २ चौपाई यहिविधिकरत अनेकचरित्रा सुनतजाहि जनहो हिंपवि
त्रा १ वसहि करत द्वारावतिमाही जाकी कृविमुषवरनिनजाही २ सवसपदापरी
महपूरी जडुवंसिननिवासततिभूरी ३ उत्तमभूषनवसनसमारै औरदुषोडसकरिसि
गारे ४ जावनजोमभरी कृविरासी धिलहिगेदनवलावपलासी ५ जहैतहैमहलनपरै
निहारी जिनकृविसुरललनालपिहारी ई नितसिंधुरसंकुलपथरहवोतहै जलपा
रनसमहवहवो ७ भूषनवसननअंगसमारै तरलतुरंगनरथनसवारे ८ दोहा
डगरडगरसवनगरमहजडुवंसी सरदार सैरकरतविचरतफिरै मानहुमूरतिमार

१ कहुं कहुं सोहत सुषरतडागा फूलिरहेउपवनवनवागा १ लफिलोनी लतिकालह
 राही गुंजहि मत्तमधुपतिनमाही २ वोखिरहेवहरंगविहंगा चहुंदि सिद्धाय
 रद्वोरसरंगा ३ इमिजदुनगरीमहजदुर्गाई षोडससहसमहसं सुषदाई ४ षोडसस
 हसरूपधरिनाथा षोडससहसनारिकेसाथा ५ करहि विहाररंगारिउगा
 रा नितनवसंगलमोदअपारा ई रतहवाटिकाविराजहि लोनी जगमगातिमा
 रकतकीछोनी ७ सरसीसोहिरही सुषधानी मनि समनिर्मलसुरभितपानी ८
 विकसेचारिरंगअरविदा उदतपराग दरतमकरंदा ९ दोहा कनकघाटसं
 डितमनिनजगमगातचहुंवेर गुंजिरहेमधुकरनिकरकरहिमंशुषगसोर २
 चोपाई कोनिहंसमैतहोजदुर्गाई सवरा निनकहंसंगलेवाई १ करनहेततहंसा
 लिलविहारा गयेसजे सुंदरसिंगारा २ प्रविसेसरसीमहजुतनारी गहेकरना
 कंचनपिचकारी ३ कुमकुमकलितअंगअंगरागा धूरनउरपियकेअनुरागा
 ४ पैठीसोरहसहससुंदरी येकयेकरगहिसहितमुंदरी ५ सयावजावहिवीन
 मृदंगाछायरहेयो रागनरसरंगा ई तहंगधर्वअकासहिआये जलविहारदेस
 नसुषछाये ७ बरबाजिवहभोतिवजाई संजुततालसुद्धसुरछाई ८ दोहा रचिर
 चिरोचिरपदनकोपावनजसजदुनाथ गावतभेगधर्वगनरागरागनिनसा
 थ २ छंदचोगाली कोउभैरोभैरोवेराटहुआनेदभैरोकलगावै कोउवहारभैरो
 गाभैरोमगलभैरोभलभावे कोऊभैरवीसिंधुभैरवीमुदितमद्धिमहुवंगाली
 षभावतीविभासदेसकरवरवधारकोउरससाली १ कोऊविभाकरभटिहार
 हिकोउललितललितकोइसुषसाने कोइकुंतलआनंदितगायो रामकलीगुन
 करिगाने कोइदेवतीदेवगिरीकोउदेवहतीकोउसुरठाने कोऊविविन्नविखावल
 कोऊसुकुलविला वलसुषमाने २ हंसविलावलसुद्धविलावलजीतविलाव
 लसुरछाये इमनविलावलकोइविलावलीकुकुभसुकुभकोउमनलाये कोऊकु
 भारगायकोउहरषनकोउसंक्रमनसुरसमीने कोउनदनारायनीअलहिया
 कोऊअलहियासुरलीने ३ मंफुअलहियाकोउसरपरदाभूयसाषरागहिको
 ऊदीपसाषकोउलक्षसाषकोउदेवसाषगायेसाऊ कोउसुधराईसहासही
 कोउअसावरीसरसावै कोऊगूजरीरामगंधारहिकोईजोगियासुरछावै ४
 कोइगंधारकोइदेवगंधारहिकोउदेसीकोउषदरागा कोऊवरारीटोडीकोऊकोउ
 वहादरीजुतरागा जमनपुरीलछसीढोडीकोउसुरस्वतीकोउलाचारी दरवारी
 टोडीगायोकोउपारवतीटोडीभारी ५ मुखतानीटोडीतुरकानीकोइमधुमाधुहि
 वडहंसा वंदवनीगायकोउसारंगकीनी जडपतिपरससा कोउकुरंगसारंगसु
 धसारंगकोउसेमंतसारंगगायो कोऊगौरसारंगकोउजूहीकोउमुखतानीरस

छाथो ई भीमपलासीमालसरीकोउश्रीरागहिकोउमुषल्याथो धनासिरीकोउरूपसिरी
 कोउधवलसिरीकोभलभाथो पटमंजरीसिरीकोउवरवावंगसिरीकोउरसराचे को
 ईभीमपलासिगावतवरहिंडोलहिकोउसाचे ७ कोउवसंतकोउपंचमकोऊकोऊ
 वसंतहीवाहारे कोऊवहारश्रुदानागावतकोऊसहानवहारै कोउपंचमवहार
 कोउगावतश्रीवहारहिवाहारे कोउवहारषभाइचभनतेकोईपरजहिवाहारे ८
 कोउहिंडोलवहारहिगावतजयतवहारकोऊभावे पटमंजरीवहारविकासतको
 उगंधारवडवागावै सिरीरागकोउसिरीटंककोउनिराटंककोउमु
 रळको धनासिरीपूरियाकहतकोउकोउपूरियासंकरको ९ ललितपूरियावि
 मनपूरियाकोऊपूरियाभैरवको कोऊपूरवाकोऊपूरवीकोऊत्रिमनसुषदैवेको
 कोईमारवामालीगौरागौरीआसाकोउगौरी कोउगौरीकुसुंभियावेतीगौरीगा
 रीविनीगौरी १० कोउगौरीनायकाश्रुत्याथोकोऊगौरीभटिआरी कोउगौरीवडहसी
 गाथोकोउगौरीपुनिलाचारी कोउगौरीगोधनीभनतभैकोउसभियागौरी गाथो को
 ऊविराटीगौरीमंजुलकोउटीपकसुरमुषल्याथो ११ कोऊपूरियाकोईजयतपुनि
 कोउतहंईमनकल्याना कोऊसुद्धसालंकइमनकोउपुनिकोउसुद्धहिकल्याना कोऊ
 सुद्धसंकीरनवरमोविजयकल्यानभनोकोई कोउविनोदकल्यानवेषानतभूषक
 ल्यानकोऊसोई १२ कोउगोचरनकोऊतहंईभैकोऊस्यामनटकल्याना कोउकामोद
 स्यामगाथोतहंकोईकमोदहिकल्याना कोऊकमोदहितषककमोदहिकोईकमो
 दिकेदारा कोईकमोदहमीरहिगाथोकोईहमीरहिउज्वारा १३ कोईपरजकोईषभा
 इचकोउधूरियाषभापचको देवनाटकौउनटनास्यनकोउनटगाथोसुरचयको
 नटभूपालीछायानटकौउकेदारानाटहिगाथो सुदनाटकौउनाटहमीरहिकोईइ
 मनीसुरसुषळ्याथो १४ कोउकेदारागावतहंनहंकोईजलधरेकेदारा कोईमाले
 केदाराकोईपूरियाकेदारा कोईगोखिरीकेदाराकहकोईसंकरकेदारा कोईभूष
 लीमंजहिगावहिकोईहमीरहिकेदारा १५ कोऊभूपालीकोईसंधुकहंकोऊसाहनी
 सुषसाने कोउकाफरीकोऊकविरीकहंकोउविडंगरागहिगनि कोउवरधनकोउसा
 रंगदेसैकोऊकलंगराकोगावै कोउकरनाटीकोउआनंदकहंकोऊभ्रमोटीसुर
 छावै १६ कोऊपहारीकोईपीलूकोईगावतहंमारू कोऊअहेरीकोईकान्हरीकोऊ
 सहनासुषसारू कोईअजनकोऊकान्हरावागेसुरीकोईगाथो कोइअडवरीकोई
 नायकीकोईमुद्रिकहिसुरळ्याथो १७ कोइकोसिकलीलावतिकहंकोइकोईछिमका
 न्हरा कोउमंगलकान्हरासुनाथोकोउदरवारीअैरा कोइकेहरीकान्हरागावतकोई
 नराचकेसुरळ्याथे कोउगाराकोइरासाकान्हराजजकान्हराकोउभाथि १८ कोईदेस
 कान्हरासुनावतकोइकान्हरापूरियाको कोईजावतीकोठानेकोइमंगलरागहि

काको कोईमालको सहिको गावतको उविहागराकीताने कोउविहागको उडमनविहामै
 कोउविहागदेसहियाने १७ कोईसंकरवलीसुनाइलतेईंनरासंरासंवे कोईसंकराभरा
 नअसापैकोउसुधकरासुरछावै कोईसंकरामेलनगावतकोईगावतरतिवाही॥
 कोउसोरठको २० २१ सिंदराउतसाही २० मेघरागकोउगावतहैत
 हमेघमलारहिकोइगवै कोइकान्हरामलारसुनावतकोइमल्लारसुद्धछावै को
 इगंधर्वगोडमुषगावतसूरमलारहिकोउभाषे गोडमलारहिगोडनायकीगोड
 गिरीकोमुषराषे २१ कोइसावतीमल्लारहिकोकोईअडानामल्लारै कोइमल्लारसु
 हराईगावतकोईसूहामल्लारै कोइमल्लारकेदाराउवतकोईजाजहिमल्लारै॥
 कोइभामनीमल्लारहिगावतकोऊअहारीमल्लारै २२ कोइमल्लारसिंदरागावता
 कोइगावतनटमल्लारै कोइधूरियामल्लारसुनावतकोइतहैगौरीमल्लारै कोइसा
 वनीमल्लारसुनावतरूपभामनीमल्लारै कोइकुकुभीमल्लारसुनावतअौरहरग
 नउअारै २३ सोरठा अष्टजामकेराग समैसमैगंधर्वगन गावहिसहितविभाग
 तालमूर्खनासुरसहित १ चौपाई वजेहजारनयनवसुदगा वीनाडफमुरचंगउ
 पंगा १ तहैषोडसहजारवरनारी छेकरमनिनजटितपिचकारी २ हरिपैसीचहि
 सुरभितनीरा हसहिहसावहिमोदगभीरा ३ मनिनमईकंचनपिचकारी निचप
 रदारहिदौरिविहारी ४ जलविहाररतसोहतकेसे जक्षिनसहितजस्यपतिजेसे
 ५ कहैहरिहाथनतेपिचकारी लोहिलुडाइदौरिकोउनारी ईपुनिकहैहरिहुळडाव
 हिधाई तेफिफिकारतजाहिपराई ६ बसहिकचनतेसुमनचमेली दौरहिचडो
 कितचारुनवेली ७ दोहा लपटिगयेपटअंगसेनिपटप्रगटदरसात सुमनमारि
 जडुपतिहसतउरअनंगअधिकत चौपाई कंचनकोकरिवोदनवेली लक्ष्मिना
 लोडहिसहितसहेली १ कुचकुकुंमरजितहरिमाला छुटिरहीअलकनकीजाला
 २ मिलैदौरिजडुपतिकहैअली हनिपिचकारिनप्रभाविमाली ३ तेऊपियमुषम
 लहिपरागा वदतपरसपरअतिअनुरागा ४ जुवतिमहि सोहतजडुराजा मनह
 मंतगिनमधिगजराजा ५ एहिविधिकरिवहुवारिविहारा अतिमोदितवसुदेव
 कुमार ६ नदनरतकीनगायकनकाही अनुपमभूषनवसनतहोई ७ जडुपति
 हैतहैविविधिइनामा गयेप्रमोदितअपनेधामा ८ दोहा मेदहसनिचितवनिल
 लितवचन रचनिमुषदानि जडुपतिकीलपिशुवति सबमोहिरहीकुविषानि २
 सैनकसोनिज निजसदनसहितरसनसवरानि तिनकोसुषमुषयेकतेकेसेसको
 वषानि ३ आगमजानिप्रभातकोदिवसवियोगविचारि वदनलगीउनमत्तसेवचा
 नविकलहरिनारि ४ सोमेवरननकरतहैमडिसुनीनसमाज चितदैकेअवसोसा
 नहसुमतिपरिशितराज ५ बोलीकहैकराकुलीप्रमुदितपायप्रभात सोकसनी

सुनिरुकुमिनीभनीभामिनीवात छंद रुकुमिनिउवाच रेकुररीविलपसिञ्चाधानि
 सिनेननीदनहिञ्चाई सोवतपियकोत्रयाजगावसिकोयद्वरीतिसिषाई धौहरिपि
 तवनि हसनिकासिमेहमसमंतदं फूसीरी तातेसमसुरतिसवभूलीवोला
 सिनिकटवसीरी १ दोहा पुनिचकईकीवानिसुनिमन महञ्चतिविलषानिग
 सातिभामावोलीवचनकेतविरहजियजानि १ सत्यभामोवाच छंदचौगोला रेच
 कवाकीनिसिवियोगिनीकरुनगिरावहूरोवै अवैभोरनहिभयौभयावनसुषि
 तसेजपियसोवै धौजदुपतिकेसुकुविसिंधुमहवूडिगयौमनतेरो सिरमहधर
 नवहसिपदपंकजतासुकरसिअवसेरो दोहा घरघरसोरससुद्रकोभानसतासु
 निकानगनिप्रभातञ्चतिसैदुषितलागीकरनवषान १ कालिंदुवाच १ ईहसा
 रितापतिनिसिनहि सोवदु सदाकरदुरवभारी जानिपरतिभयदसातिहारि
 हुजेसीभईहमारी नैननपथकेप्रविसिहियेमहमनकोहरोहमारो तेसहिकौ
 स्तुमहरोसांमरोमथिकेउदरतिहारो २ दोहा निरषिमलीनमयंककोदिवसधि
 योगविचारि कहतभईञ्चतिसैदुषितकोसखराजकुमारि नागनजिसुवाच १ छंद
 अरीजेन्हेयासुषदजोन्हाई काहलेतछिपाई कैधौकियोजोरजळमातोहितेहिभ
 गटीपियराई कैगोविंदकेवचनफंदमेफसिञ्चानेदञ्चतिभाये तातेअचलअक
 सविराजसिमंदतेजदरसाये ४ दोहा वहतिविलोकिवयारितहंसीतलमंदसुगं
 ध कह्यैलक्ष्मनावचनअसजान्योनिसानिवंध १ लक्ष्मणोवाच अरमलेको
 अनिलकहाहसकियअपकारतिहारो वहववावरोवारहिवारहिकौरिपुहातहमारो
 यकतोजदुपतिनैन्नवानतेजरंजरहियावनायो तापरदंअवमदनदहनतेपुनिपुनि
 आयजरायो ५ दोहा विरलेतेहिछन्नगंगनमहंनिरषिघननगुनिभोर जामवती
 असिभनतमैवाढ्योविरहअथोर जांववसुवाच १ छंद मीतमेघमाधवकेमुद
 कररूपसमानहिपाये नेहनहेध्यावहुतिनहीकोउरअभिलाषवढ्याये हमहीस
 मतमहंवेहिं सुमिरतदारहआसुनधारा अतिदुषदाईतासुमिताईप्रथमनकि
 योविचारो ई दोहा फेरिमित्रदंदासुघरिसुनिकोकिलकोवाल वोलीविपुलवि
 यादभरिमंजुलवेनअतोला २ मित्रविन्दवाच कोकिलकंतसरिसअतिकोमल
 वोलहुवालपियारेअमननसुधासरिससोलागतमृतकजिआमनहारि कौनकरहि
 उपकारतिहारोहमकोदंहुवताई असउपायकलकंठकीजियेजगेनजेहिजदु
 राई ७ दोहा जदुपतिअवउठिजोयगेयहगुनिदुषनसमात पुनिभद्राभाषत
 भईभयभरिजानिप्रभात भद्रावाव १ छंद हैरेवतधरनीघरसुनियेचलहुवदहुक
 लुनाही तातेजानिपरतकरियतकळुवडविचारमनमाही तुमहंघोहमरेसा
 मपियकीछविमहमोहिगयेहो तासुचरनउरधरनलालसामनमहञ्चतिहि

द्वयेहो ८ येउरदया धारिअवकीजेयहउपकारहमारो देहदरायदिवसकरको
 वहिमोहिभरोसतुह्यारो दोहा पुनिसतरानीरुस्वको निजनिजभोननमाहि जानिभो
 रअतिसेदुषितहरिवियोगवतराहि १ छंद सखेहिदसरसिजसरि तनकेसोभा
 हीनदेपाही जानिपरतपियकोवियोगवहुइनहुंकेमनमाही जैसेहमसवदिवा
 सयायदित्तद्वारद्वारवदनानेहारी छनछनसुषततनमनविलषतडुषनहिजाता
 उचारी २ दोहा पुनिरानीसोर ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

भाषनलगीवहविधि गिराउचारि १ छंद भलेहंसतुमतोइतआयेकरहसुषद
 पयपाना तुमते २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

मिरतकदुषभाष्यो येवहचारुचतुरचंचलचितहमसोने
 हनराष्यो १ जोअसकहहंसतुमविरहीवेदुषनासनवारे तौवेयेकरुकु
 मिनिजेवरेकेहमरेभवावरेजे जायकहोउनही समीपमहह संववरेदु
 म्माई इतहेकामनकछुतिहारोजानीहमचतुराई ११ दोहा यहिविधिभाउअ
 नेककरिजदुपतिमहसंवरानिवसतिभईद्वारावती सिगरीछविगुनषानि चौ
 पाई परतनामजोकोतियकानन हठिमनहरतरहेतनमानन १ साहरिकोनि
 रषतद्रगमाही मोहिजाहितोअचरजनाही २ जेकरिप्रेमजगतगुरुकेरो प
 दसेत ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

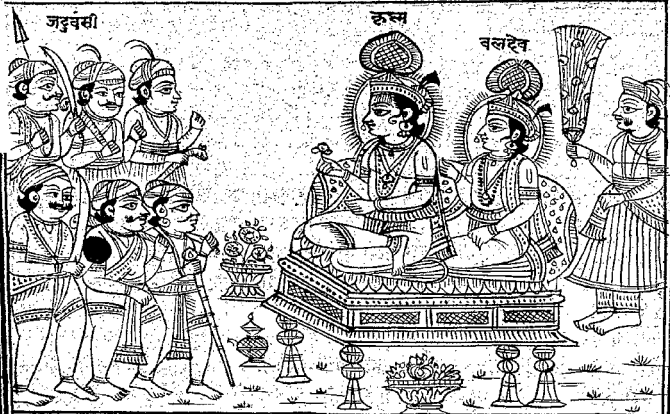
नमनदीन्ह्यो ४ तिनकोपूरुवतयकुरुराई मैकेहिभांतिसकौमुषगाई ५ यहिवि
 धिवेदभनितसवधरमा करतसतपतिवहविधिकरमा ई अर्थधर्मकामहय
 दकाही ६ रसाथोनिजग्रहजगमाही ७ करतग्रहस्त धर्मतिनकोही वसता
 द्वारिकानरारीमाही ८ दोहा आठ औरसतसोरहैसहसनारिसुकुमारि आठप
 दरानारहीतिनमेअतिछुविवारि १ चौपाई रुकुमिनिआदिप्रियाहरिकेरी॥
 प्रथमकह्योतिननामनिवेरी १ दसदससतयेकयेकतियकेरे महावलीवि
 कसीधनेरे २ सहारथीतिनमाहअठारे तिनकेनामनिकरहुउचारे ३ श्रीप्रदु
 म्नाअनुरुधरनधीरा दीपमानअरुभानुप्रवीरा ४ ब्रह्दभानुअरुचित्रभानुव
 र सावअरुनब्रकमधुअतिधनुधर ५ पुःकरवेदवाहुअतिदेवा कविनिग्ना
 धविरुपसमेवा ई चित्रभानुअरुवीरसुनदन येअष्टादसदुष्टनिकदन१॥
 इनहनमहसुनियमहरजा भोज्युक्तअतिरथीद्राजा ८ दोहा वलबुधिविक्र
 मरूपगुनीसीलसकेचसुभाउ भयोपिताकेसरिससोत्रिभुवनविदितप्रभाउ
 १ चौपाई रुकुमी सुताव्याहिसोलीन्ह्यो सुतअनरुद्रप्रगटनेहिंकीन्ह्यो१॥
 दसहजारगजकोजेहिंजारा जोसुरअसुरहकोमदमार २ सोरुकुमीकीना
 तिनव्याही वज्रतासुसुतभाअरिदाही ३ भोजवमूसलतेसंधारा वन्यैयेक

सोइवज्जकुमारा ४ तासुपुत्रनामकप्रतिवाह तासुसुवनभोसवलसुवाह ५ सां
तसेनभोतासुकुमारा तासुसुनुश्रुतसेनवदारा ई अथनअपुत्रअवलअलपायुष
जदुकुलमहकोउभोनविनासुष ७ भूसुरभक्तिहीननहिकोई वीरधीरविजई अ
रिषोई ८ दोहा जगजाहिरजदुकुलभयोसंख्यातासुअपारसकेकोनकभ्रिजोमि
अदसहूवर्षहजार ३ चौपाई सहस्रअद्वासीतीनिकेरी वालकगुरुभेवुद्दिनके
री १ संख्यासवजदुवंसिनकेरी कौकहिसक्रेनृपतिमतिमरी २ दसहजारकेदसौ
हजारा जदुवंसीसिगरेसरदारा ३ तिनजुतउगसेनमहराजा राजकियोतहसा
हितसमाजा ४ देवासुरसंख्यामहिजेते भरैअसुरप्रगटेमहितेते ५ देनप्रजनपी
डावहुलागे कियेअनर्थगर्वमहापागे ई तिनकेनासनहितभगवाना प्रगटायोज
दुकुलसुरनाना ७ भयेयेकसतयेककुलजिनके जदुनायकनायकभेतिनके
दोहा जदुपतिपदसेवनकरतवढैयासकलजदुवंस तिनवाधककोउनहिमयोसक
लजगतअवतंस ५ संजनमोजनसेनसुषविवरनचोलनिबानि निसुदिनहस्ति
गकरततेसकेननिजननजानि ई कविन जाकीभक्तकीनेअरुवेरहतेदीनेमनपू
नपरमपदपावतसमानहै जाकीनिकुंजर गिरीसद्वेभवाहै सदासाकरमाकरी
जाकेरुपरसपानहै आपनेसुजसंआगेसुरसरिहकोनीरनूनकरिदीन्हैपाप
नासकमहानहै भाषेरघुराजजदुराज्ञूकेछेंडिमोहिद्रगनादिपातआनकरा
नानिधानहै १ जाकेयेकवारनामअवनकरतश्रुतिमुपहुंमनतअधवाधनिज
रावैहै धर्मघुराधारनकेधरनिचलायो धर्मकीन्है जाहिसंजनअनेदअतिपवि
है भाषेरघुराजजाकेकालेचक्रआयुधहै सुरऔअसुरनरसकलनसावैहै १
जननेवासदेवकीमेजन्मवादवस्त्रकेसमाजमहिमेसदाविराजयान दोरद
डसौअधर्मवंडवंडकारिपातकप्रवंडचराचरकेविनासमान भाषेरघुराजा
मदमधुरसमुसव्यानपूरसीतमानहीसोआननप्रकासमान कोटिनमनोजगर्वगा
रकसरुयमानप्रजवनिनानवेसवैधुकमदेनवाल ३ संवैया जगमेनिजधर्महि
रक्षणकोजदुनायकरूपअनेकधरै जगमित्रपवित्रअमित्रननासतचित्तिति
त्रनलीलाकरै रघुराजचहैतिनकेपदप्रीतिजौतौनिजकानकयाकाभरै यहधो
रमाहाकलिकेपहरेनहिअरउपायनिहारिपरै ४ जहदु स्तरकालकोवेगनही
जहिहैतमहीपवनेगवने नहिअरउपायकियेमिलतोभगवानकोभासितस
भवने रघुराजसप्रीतिसोगानकियोजोक अरुविरुक्मनिकेरमने करतहरिके
पुरनाहिययाननिवारनकीन्हैभोकाहोकवने ५ दोहा वदनवदनहरिकीकथाअव
नअवनमनध्यान जोईकरतसोईतरतकलिउपायनहिअनि १ निधिनमनिधि

ससि संवते माघ मास बुधवार कृष्ण पक्ष प्रतिपद दसम उतरार्ध अक्षयतार २ इति ।
 सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजवाधवे सविस्वनाथसिंहजूदेवात्मजसि
 द्वि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधि
 कारिरघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमत्पागवते दसम उतरार्धे आनेदं चंद्रबुनिधौ नवे ॥
 तिततमस्तरंगः ६० ॥ :: ॥ महाराज रघुराजकृत दसमोत्तरार्धसक
 थ यहसमाप्तमुद्रितभयैः अमुकद्वयविध ॥ १ ॥ सोध्यादु आरंभहिं हि
 निजमति अनुसारं जामैलषि आनदलहै श्रीरघुराज उदार २ ॥ २ ॥
 समाप्त सुभमस्तु संवत् १९२४ ॥ :: ॥ ६ ॥ ६ ॥

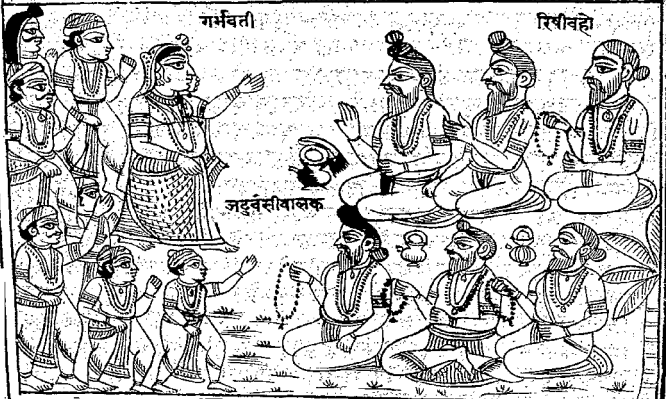

श्रीगणेशायनमः सोरठा जयहरिकृपानिधान अधमउधारनवानिजिन भाष
 तवेदपुरान असदयालनहिंदूसरो १ प्रभुपदोपाहाहा अगमअथाहभवा
 स्तुति धि मोसमपतितनिकाय तरनचहतगोपदसरिस २ दोहा जयजयम
 निकरनीगिराजगतजननिसुषदानि करहुपूरयहग्रंथकोरचितआपनोजा
 नि १ जयगनेसवहुविघनहरमंगलकरनअसेष इकरदलसतनिसेससि
 रगजमुषसुंदरवेष २हरिगुरुजयतिमुकुदपदनिसुदिनमोहिअधार जोअधमन
 कीअधमताधुनिधुवकरतउधार ३ जयश्रीपितुविसुनाथपदकरनअनाथा
 सनाथ गेयपूरकरिवोचहोमेजिनमेधरिमाथ ४ जयसुकदेवमुनीसवरजदुपा
 निदासअनन्य जयतिवादएयनचरनकरनमोहिजगधन्य ५ अवयेकादस
 कीकथाभाषहमाषावंध हरिकृधवसंवादवरत्नानविरागप्रबंध ६ श्रीसुको
 वाच जदुवसिनलैरामजुतदेस्यवसकरिध्वंस रचतकलाभुवभारहरिलियजदु
 कुलअवतस ७ चौपाई दुरजोधनआदिकसठपूरे भरेरहेजेगर्वगकरे १ क
 रीपांडवनपौहिसवुता जगतभयेजदुनाथभिन्नता २ दुरजोधनकोपायनिदे
 सा दुःसासनदुयदीकेकेसा ३ मद्रिसभामहंकरषतभयऊ तवपांडवनको
 पअनिक्यऊ ४ जुवांषेलिखियराजहिंजीवी मानीकछूनकस्तकीभीती ५ सो
 इकारनरविश्रीभगवाना पांडुसुवनकरिकैवलवाना ६ तिनकरकरिकौरवकुल

नासा हस्योभारभुवरमानेवासा ७ अरुप्रद्युम्नरामकरतेरे अरुनिजकरसर
होइचनेरे ८ दैत्यदैत्यअंसिननूपमारी हस्योभूमिकरभारसुरारी ९ दोहा य
हिंविधिरसितनिजभुजैजदुकुलकरतेनाथ हरीअबनिहलुकी करीनासिआ
चीनरनाथ चौपाई पुनिमनमहंअसकियोविचारा हेअवजदुकुलभूकरस
रा १ यहनासनसमरथनहिंकोऊ सिवविरचिवासद समजोऊ विनुमोहिंको
नकरिहिइननासा कौटिनवासवसरिसविलासा ३ जदुकुलममभुजवलवरजोरा ता
किसकिहिकोइनकीवोरा ४ जैसेवसवसखगिलागी जारिदेतिकाननकहैआगी
५ तैसहिइनविचकलहकराई जादवकुलमहंदेहुंनसाई ई तौपुनिआइआ
पनेथामा औरनअवपुहुमीमहंकामा ७ कस्यसत्यसंकल्पमुवाला युहिंविधिकरि
विचारतेहिंकासा ८ दोहा मुनिकी सायहिआजतेविरचिपरस्पररारि जदुकुलके
संघारकियेयेकछनमाहिसुरारि चौपाई सुंदरस्याम सरुपदेपाई हरिलियज
नलोचनजदुराई १ वचनसुनाइसुधासमप्यारे हरतभयेहियजननअपारे २
निजसरोजपदभजनकराई दिवदासनसवक्रियाछेडाई ३ करिजगमेकीर
तिविस्तारा जेहिंजनगाइतरहिंसंसारा ४ अपनेथामगयेजदुराई यहसुनि
कैबोलेकुरुराई ५ राजौवाच जदुवंसीत्रमहंमविज्ञानी वृद्धनकेसेवीवहुदीनी
ई तिनकेविप्रसायमुनिराई केहिविधिहोतभईदुषदाई ७ जेहिंनिमित्तजेसी
मुनिसाया होतभईजदुकुलप्रदोषा ८ दोहा जदुवंसीयकमनरहेकियोजुइ
केहियेहयहसंकाकरिके रूपामेटहुहेमतिसेत चौपाई सुनिकैकुरुपतिकी
असवीनी बोलतभेसुकदेवविज्ञानी श्रीसुकौवाच श्रीमुकुंदअति सुंदररूप
हारावतीवसतभेभूषा २ धर्मकर्मजनसिषवनहेतू पूरनकामकरहि सुषसे
त ३ मुनिमनमंगलमंडनकारी सुंदरिखोरहसहसविहारी ४ जाकीकीरतिअधिनअपा
रा पावनकरतिनलांवतिचारा ५ कुरुपतिजदुकुलकोसंघारन हरिरक्षादुजोनहिंकारन
ई जदुपतिकर्मकरतजगजेते महापुन्यप्रदभूपतिनेतै ७ गावतजजनजुतअनुरागा
तिनकेतनतेकलिमलभागा ८ अैसेहरियेकसंभेसुबेसा वैठरहैनिजकनकनिबेसा ९
दोहा कौनहुंजज्ञकरावनेआयेहुतेमुनीस तिनसेनिजकारनगुनतकहतभयेजगदी
सचौपाई भयभषपूरनसवमुनिजाह कहुंसुविथलवैठहुसउछाह जदुपतिसासनल
हिसुनिराई तुरतछेत्रपिंडारकजाई विस्वामित्रकनडुवासा भृगुअगिरावसिछडुआ
सा ३ वामदेवकस्यपतपरसा असितअनिनारदहृषकासी ४ आयेछेत्रपिंडारकमा
हीत्रैतभेध्यावतहरिकाही बेलनकहेंडकसमयसिकारा जदुकुलकेसावारिकुमारा
गयेसकलपिंडारकमाही देषतहोरिषीसनकाही ५ कस्वप्रेरनाभेमतिनासी चाहेकरना
मुनिनसोहोसी ई दोहा सोवहिसुंदरजानिकेनारीविषवनाथ उदरकसक रिचसनभरि १

लूगरउपरवोढाय चौपाई तेहिलै मुनिन निकट महं जाई सिगरे हाँय जोरिसि
 रनाई १ भीतरक पटउपर मृदुताई मुनिन मंद असगिरा सुनाई २ नोषीनडी
 नगरकी नारी मुनिनुम्हरे दिगय हपगुधारी ३ गर्भवती यहहे सुकुमारी पू
 छनको असमन हि विचारी ४ कहे वैवालक कि चौकुमारी निज मुषकहतनला
 जवि सारी ५ तातेतुमते पूछ हिं हमहीं अहे त्रिकालज्ञान मुनि तुमहीं ई जोक
 कुहोइ सोकरहुवषाणा याको प्रसवकाल नियराना ७ सुनत कुमारनकी अस
 संवानी हांसीलई रिषीसनजानी ८ दोहा बोलेकोपकठोरकरिरेमतिमंदकु
 मार याके कहे मुसलयेक जेहिंकुलनासतुम्हार चौपाई मुनिन वचन सुनिके

अतिचारा डरिभागे जदुवंसकि सोरा करहुइ... तेमयभोरे सांवउदरको अंबा
 खेरे कड्यो लोहको मुसलकठारा चितैवकितमैसकलकि सोरा ३ लगे विसरनअस
 मनमाहीं ईमसेवनीवातयहनाही ४ कहकियोहंमचडैअभागी हमकोकाकहिहैवा
 डभागी ५ यहि विधिआकुलकरतविचार आयनिजनिजगेहकुमारा ई मूसललेमु
 षमहामखाना उग्रसेनढिगकियोपयंजा ७ लगेरहे जादवदरवाए वैठेसका
 लसचिवसरदारा ८ दोहा उग्रसेनमहराजकोतेजदुवंसकुमार निजकृतक
 मंसुनाइगेकैअतिलाचार चौपाई सुनतअमोघमुनिनकीसाया मूसलनिर

हृदैः अतिकोपा १ भयेसभीतद्धारिकावासी कोहूके मुपनहिरहे प्रकासी
चकहउग्रसेनमहराजा अबतुमकरहृयहैयहकाजा ३ यहमूसलचूरनक
रिडारु जायपयोनिधिमाहपवारहृ ४

२ ५ नेसुकलोहवीचवैचिगयके
७ हेखाहालोललीनकोउमीना तेहिकेवदफदायकहुलीना ७
विदारतमाही पायगयेसोइआयसकोही ८
मीनमासलीन्हयोसवषाई ९
य सोसागरतदमेभयेगोदतकी समुदा य १०
भगवान सायनेवारनकोजदपिरेहसमर्थसुजान
योविप्रस्तापजदुराज कालरूपभगवानहरिजान्मोनिजकृतकाज ॥
सिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री

वहादुरश्री १२
भ्रागवतश्चानंदास्वनि चोयेकादसस्केप्रथमस्तरंगः १ श्री
॥ दोहा रकितजडपतिवाहुवलपुरीद्धारिकाभूप
तिहुनतअतिभईअनूप चोपाई निवसहिनारद्वारहिवा
सुदेवकुमार १ भजहिंसरासुदरचनस्यमि
त्सुकुरुपतिअसकेजगमाही दुरलभयापमनुजतनकोही ३
कोसवयसभीती करैन्हरिपदपंकजप्रीती ४ ज
पाइनहिकहुचविजाई ५
आये कियवसुदेवविविधिसतकारा पूजेनकियोअनेकप्रकारा ७
हासनवेठाई सीसनायपदविनयसुनाई ८ वसुदेवोवाच
आपआगमनू दोहिनकोडुरेतदुषदमनू ९ दोहा
कोआगमसुतचरहाप

ई जननिजनकजनकेहरिदासा करतअनेककलैसननासा १
दुपजनकोही दुपहरिसुपकरसाधुसहोही २
कोजानै ३ ज पतनकरपक
पञ्चम १ अथ दोहा
दोतिनकोउपकार ६ मेपूछहेतुमसोमुनिरादेहेमा ७
प्रदासहितसुनेमुनिजाके रहवनभयपुनिकलूतनताके ८ दोहा
निपूरवजनममेभक्तिमुक्तिकेशनि १ सुव २ १६

ज्ञानि चौपाई तिनसौखियोसोक्षनहिंसागी देवनमायाभिमतिपारी १ सहजहि
 मेल्लागहिनहिंवारा होहुंजौनविधिभवनिधिपारा २ सोउपायमुनिनाथउचारी

जातनभारी ३ श्रीसुकोवाच नववसुदेवकहेयायहिभांती तव
 मुनिकीभयसीतलछाती ४ हरिगुनसुमिरनकरतमहीसा लागेयाकहेनसप्रीति
 मुनीसा ५ नारदोवाच पूछ्योभगवतधर्मउदारो जदकुलभूषनभलोउचारी ई धर्म
 भागवतपढेसुनेजो आदरकरैसराहिगुनेजो ७ होइविस्ववैरिहुजोप्राणी सोउसु
 विसपदिहोइविज्ञानी ८ दोहा क तसुनतजिनकोसुजसहोतपरमकल्यान अ
 सेहरिकीतुमसुरतिदियकरायमतिबान चौपाई तामिसुनहुंयेकइतिहोसा जोसु

१ जनकरिषभपुत्रनसंवादा भोजसपूरुवप्रदअह्लादा

२ स्वोयभूसनुकेरकुमारा भयोप्रियव्रतभूपउदारा ३ तेहिंअग्नि
 यक ताकोनाभिनामसुतभयक ४ ताकेरिषभदेवहरिअसा धर्ममोक्षजोसकल
 प्रसंसा ५ ताकेभेसतसुवनउदारा जेपढिखहैवेदकोपारा ई

श्रीमन्तारायनपारायन ७ जोकोसुजसप्रभावअषंडा नामभयोया
 हभारतपंग ८ दोहा भूरिभोगकरिभूमिकोगहतजिकाननजाय तीनिजन्महा
 रिध्याइकेगयोकृष्णपदयाय चौपाई तिनकोभ्रातानवनवषंडा होतभयेमहि
 पालउदंडा १ भयेविप्रतिनभातइकासी कर्मकोडकेसकलप्रकासी २ महाभाग
 वतभेनवभ्राता परमहंसपरमातमज्ञाता ३ कविहरिअंतरिक्षविज्ञानी प्रवुधमि
 प्यलायनमतिषोनी ४ आविरहोत्रइमिलअ चमसे करभाजनवरनेउनवकन
 ५ पूलसूक्ष्मजगवपुहरिदेवत विचरहिवसुधामहजगलेषत ई रुकतीग
 तितिनकीकहेनाही स्वर्गपतालजलौथलमाही ७ सिद्धसाध्यगंधर्वहुजसासु
 रनरकिन्नरनागहुरक्षा ८ मुनिचारनविद्याधरजेते तिनकहंपूजहिंसादरतेतो॥
 ९ दोहा निमिनरेसकीजागमियेनवजजोगीस विचरतविचरतआइगेयेकसमे
 अवनीस चौपाई निमिलषिभानुसमानप्रकासा महाभागवतज्ञानअवासा १
 उरयोसकलविषनजुतराजा मान्योपूरनमषकरकाजा २ नवजोगेस्वरनिरषि
 हुतासा उठतभयोसादरसहलासा ३ नवजोगेस्वरकेदिगजाई भूपविदेहचरन
 सिरनाई ४ ल्यायकनकआसनबैठायो चरनधोइनिजसिरजलनायो ५ पूजन
 कियषोडसउपचारा सनकारिकसमहियेविचारा ई पसर तजिनकोपरमप्रा
 पूरनकरततुरतदसआसा नेहनहेनिमिनृपतिनिहोरी

८ विदेहोवाच दोहा मधुसूदनकेपारषदहेममानहितुमकाहिं विचर

हुं पावनकरनहितहरिमयलोकनमांहि चौपाई खनभंगुरयहमनुजसरीरा
 हिनकोदुर्लभमतिधीरा १ मनुजसरीरहुपायमुनीसा डरलभदरसदासजगदी

विहृदैः अतिकोपा १ भयेसभीतहारिकावासी कोहूँके मुषनहिरहे प्रकासी २ ता-
वकहउग्रसेनमहराजा अबतुमकरहुयहैयहकाजा ३ यहमूसलचूरनक
रिडारहु जायपयोनिधिमाहप्रवारहु ४ तैसहिकीन्हेसकलकुमारि सुसलरे
तायचूरकरिडारे ५ नेसुकलोहवीववंचिगयऊ फेंकि सकलसागरमहेंदय
ऊ ई लोहालोललीनकोउमीना तेहिकेवटफेंदायकहुंलीना ७ तकिउदर
विदारतमाही पायगयेसोइआयसकोही ८ वोनअग्रमहेंलियोलगई
मीनमासलीन्हयोसवषाई ९ दोहा मूसलचूरनसिंधुमहेंकेकोजोनरेता
य सोसागरतदमेभयेगोदनकी समुदा यजदुकुलकोत्रतांतयहजानतहो
भगवान सायनेवारनकोजदपिरहेसमर्थसुजान तदपिनेवारनकरतो
योविप्रस्वापजदुराज कालरूपभगवानहरिजान्योनिजकृतकाज ॥ इति
सिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरवांधवसश्री
विस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराज
वहादुरश्रीरुस्तचंद्रकपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजुदेवकृतश्रीम
भृगवतेआनंदाम्बुनिधौयेकादसस्कंधेप्रथमस्तरंगः १ श्रीसुकौवावा
॥ ॥ दोहा रक्षितजइपतिवोहवलयपुरीहारिकाभूष भोगवतीअमरावा
तिहुनतअतिभईअनूप चौपाई निवसहिनारदवारहिवारा दरसनहितवा
सुदेवकुमार १ भजहिंसदासुंदरधनसामे गखिनगखिनगोविंदगुनगामे
त्सुकुरुपतिअसकोजगमाही दुरलभपापमनुजतनकाही २ जानुमृत्तु
कीसवथलभीती करैनहरिपदंपकजषीती ४ जौनमृत्तेसवसुरराई काल
पाइन्हिकहुं वचिजाई ५ येकसमेनारदसुषछाये आनकडुं डुभिकेधरा
आये कियवसुदेवविधि सतकारा पूजेनकियोअनेकप्रकारा ७ द्वादकसि
हासनवेठाई सीसनायपदविनयसुनाई ८ वसुदेवोवाच सुनहुंमुनीस
आपआगमनू देहिनकोदुरंतदुषदमनू ९ दोहा जिमिजननीअरुजनक
कोआगमसुतधरहोप अवसिअमंगलजातहेतासुगुरतसवषाय चौपा
ई जननिजनकजनकेहरिदासा करतअनेककलैसननासा १ देवदेहिषुष
दुषजनकोही दुषहरिसुषकरसाधुसदाही २ जोजसदेवनकोसनमाने तेतसदेवताह
कोजाने ३ जसतनकरतकरतितसछाया अैसहिकरहिदेवमुनिराया पैअसनहि
सज्जनसवकाला अवसिहेइतेदीनदयाला ५ जनहिंनकवहेदीनअपकार करहिंस
दांतिनकोउपकार ई मेपूछहुंनुमसोमुनिराई देहभागवतधर्मवनाई ७
श्रद्धासहितसुनेमुनिजाके रहवनभयपुनिककृतनताके ८ दोहा मेमु
निपूरुवजनसमेभुक्तिमुक्तिकेदानि भजतभयोसुतहेतहठिक्कैहायआ

ज्ञानि चौपाई तिनसौखियोसोक्षनहिंसागी देवनमायाभिमतिपागी १ सहजहि
 सेलागहिनहिंवारा होहंजौनविधिभवलिधिपारा २ सोउपायमुनिनाथउचारी
 संप्रितदुषसहिजातनभारी ३ श्रीसुकोवाच जववसुदेवकहेयायहिभांती तव
 मुनीकीभयसीतलछाती ४ हरिगुनसुमिरनकरतमहीसा लागेयाकहेनसप्रति
 मुनीसा ५ नारदोवाच पूछ्योभगवतधर्मउदारी जइकुलभूषनभलोउचारी ६ धर्म
 भागवतपढैसुनेजो आदरकरैसराहिगुनेजो ७ होइविस्वैरिहुजोप्राणी सोउसु
 विसपदिहोइविज्ञानी ८ दोहा कहतसुनतजिनकोसुजसहोतपरमकल्यान अ
 सेहरिकीतुमसुरतिदियकरायमतिवाँन चौपाई तामिसुनहुयेकइतिहोसा जोसु
 निद्वैहेतुमहिंविस्वासा १ जनकरिषभपुत्रनसंवादा भोजसंपूरुचप्रदअह्लादा
 २ स्वोयभूमनुकेरकुमारा भयोप्रियव्रतभूपउदारा ३ तेहिअग्निध्रनामसुतभा
 यक ताकोनाभिनामसुतभयक ४ ताकेरिषभदेवहरिअसा धर्मसोक्षजोसकल
 प्रसंसा ५ ताकेभेसतसुवंचनउदारा जेपदिलहैवेदकोपारा ६ जेठभरतभोसीला
 सुभायन श्रीमन्तारायनपारायन ७ जाकेसुजसप्रभावअषंडा नामभयोया
 हभारतषंग ८ दोहा भूरिभोगकरिभूमिकोगहतजिकाननजाय तीनिजन्महा
 रिध्याइकेगयोकुलमपदपाय चौपाई तिनकोभातानवनवषंडा होतभयेमहि
 पालउदंडा १ भयेविप्रतिनभ्रातइकासी कर्मकांडकेसकलप्रकासी २ महाभाग
 वतभेनवभ्राता परमहंसपरमातमज्ञाता ३ कविहरिअतरिक्षविज्ञानी प्रबुधि
 प्यलायनमतिषानी ४ आविरहोअद्रमिलअरुचमसे करभाजनवरनेउनवक्रम
 से ५ थूलसूक्ष्मजगवपुहरिदेषत विचरहिवसुधामहंजगलेषत ६ रुकतीग
 तितिनकीकहेनाही स्वर्गपतालजलौथलमाही ७ सिद्धसाध्यगंधर्वहुजसा
 रनरकिन्नरनागहृरक्षा ८ मुनिचारनविद्याधरजेते तिनकहंपूजहिंसादरतेतो
 ९ दोहा निमिनरेसकीजागमेयेनवजेजोगीस विचरतविचरतआइगेयेकसै
 अवनीस चौपाई निमिलषिभानुसमानप्रकासा महाभागवतज्ञानअवासा १
 उर्योसकलविप्रनजुतराजा मान्योपूरनमषकरकाजा २ नवजोगेस्वरनिरपि
 हुवासा उठतभयोसादरसहुलासा ३ नवजोगेस्वरकेडिगजाई भूपविदेहंवरन
 सिरनाई ४ ल्यायकनकआसनवैठायो चरनधोइनिजसिरजलनायो ५ पूजन
 कियवाडसउपचारा सनकादिकसमहियेविचारा ६ पसर तजिनकोपरमप्र
 कासा पूरनकरततुरतदसआसा नेहनहैनिमिनृपतिनिहोरो विनेकियातिनरे
 करजोरी ८ विदेहोवाच दोहा मधुसूदनकेपारषदहेममानहितमकाहिं विच
 हंपावनकरनहितहरिमयलोकनमाहि चौपाई छनभंगुरयहमनुजसरीरा
 हिनकोदुर्लभमतिधीरा १ मनुजसरीरहुपायमुनीसा डरलभदरसदासजगई

सा २ भित्तो अजसम सकल अभागा तुवपददरसनतेवडभागा ३ यातेहंमपूक
हिंमुनिराई देह अछिन्नकल्यानवताई ४ आधहृत्तनसाधुनसतसंगा यह
जगमे आनंद अभागा ५ कहुहु भागवत धर्म असागू जोहंमहांहिं सुननके जो
गू ई जौन धर्मके किये मुनीसा होत अधीन आसुजगदीसा ७ नारदोवाच यहि
विधिजव पूछ्या मिथिलेसू तव सराहिके नवजोगेसू ८ दोहा तिनमे जिनको
नामकवितेरितुजनन सुनाय नृपहिं भागवत धर्म सबकहेन लगे सुषयायक
विरुवाच चौपाई यह जगमे सुनिये मिथिलेसू हरिपद भजेन भयकरसेसू
१ यहमेहै अछिन्नकल्यान हेउ पाय जनको नहिं आना २ रहत चित्त उदविग्न
सदाही दीसत भयजगमहं चहुं धाही ३ हरिपद पंकाज भजे विदेह रहत नही
पुनिजगसदेह निजपद पावेन हित जइ राई निज सुषवरन्यो जौन उपाई ५
सोई भागवत धर्म कहवै जोकरि मूठहु माधव पावै ई करत जाहिनहिं होता
प्रभारा दिन दिन दूनवदत अहलासा ७ वावै मदिने नहुंनकाही छुटै गिरै न सु
मारगमाही ८ दोहा करत भोगवत धर्मतिमिहोत विघनकहुं नोहि विघना
हे भये विदेह सुनुहो निनही फलमाहि १ मनसा वाचा कर्मनाई डीवुडिसुभाठा
करै कर्म जो कस्तको सो अरपे नृपराउ २ चौपाई नारायन प्रभु कर्महं मारा लेहुस
वै अ सकरै उचारा १ जौन स्वा मिसेवक मति राषत तेहि अतिहाति भीति श्रुति भा
षत २ सोई जइ पति वि सुष अज्ञानो माया विवस होत अभिमानो ३ वातगुरु
प्रतिशहरि जानी सेवक स्वाभिभाव उरठानी ४ करै अ नन्य भक्ति मतिमाना तव
हिं होत जगमहं कल्याना ५ हम सुते त्रहै जेहि पहिचाने अरु सरीर आतम करि
माने ई ये भ्रमहै नृप उभै प्रकार वेद विरुद्ध हिकरहु विचारा ७ जैसे मनव सस्त्र
सदाही जागे सकल तुरत मिटि जाही ८ तैसहि मनकारन धम अहई नित संक
ल्पिकल्प हिगहई ९ दोहा ततिमनको अचल करि हरि महे देय लगाय तौ विदेह भूप
ति सुनहुं आसु उभेके जाय चौपाई जन्म कर्म जे जइ पतिके गान्ये वेद मुनि नवहु
तेरे तिनको गावत सुनत सदाही खाजछें डि विचरै महिमाही २ पुनि नहि राषे दू
सरि आसा भजे निरंतर रमानि वासा ३ यहि विधि व्रत धारै वडभागा नामलो
तउमंगे अनुरागा ४ करि भावना कस्तु संगे केरी हेगो विदगो हरा वैदेरी ५ ऐवै न
बैहं सैं अरु गावै उतकी दसाइ तेद सवै ई विचरै जगउन मन संमाना रहै लोक
वाहेर मतिमाना ७ अनिल अनल अय अवनि अकासा इमन छत्र सुर रद स आ
सा ८ दोहा सरितसमुद्रहु आदिसव हरिकोरूप विचारि करै प्रनाम अ नन्य के दो
ऊपानि पसारि चौपाई प्रथम भक्ति हरिकी हिय होवै पुनि हरिको अनुभव जन
जावै १ करि विषमहं होत विरागा असी भक्ति रीति वडभागा २ जैसे भोज करै

जोकोई

३ आवततुष्टि फेरिमनमोही फेरिपुष्टिस

वञ्चगनकोही ४ ग्यासग्यासमहककु ककुलीने जैसेहोतनरेसप्रवीने ५ तिमिा
भक्तिह अनुभवहिविरागे ककु ककुयककालेमहें जागे ई यहिंविधिनुपज

भक्तिविरक्तिह अनुभवआवत ७ तवजानतजदुपतिकररु

तवपुनिपावतमुक्तिअनूपा ८ दोहा भागवतनजोहोतहेभेकसदियावता

अवजातुमपूछहुनृपतिसोऊदेहसुनाय चौपाई सुनिकविजोगेस्वरकीवां

नी पूछेहुनृपतिजोरिजुगपानी १ राजीवाच अवभागवतजननकेलखन ति

नकोधामहकहहुविचक्षण २ तिनकीरीतिहुवेनसुभाऊ सोसेतुमवरनहंसु

निराऊ ३ निमिनरेसकीसुनिमृदुवांनी हरिजोगेस्वरकह्योविज्ञानी ४ हरिक

वाच सबभूतनमेभगवतभाऊ अपनेहिमहदेषहिनुपराऊ ५

हंसवजगकोही तेउत्तमभागवतकहाही ई जदुपतिचरनजासुअतिप्रेमा

सतनसोसनेहकरनेमा ७ दीननये राषेअतिदाया हरिविमुषिनसागेनुप

राया ८ दोहा सोमद्विसभागवतहेयहजानहेसतिमान

कोसुनियेकरौवषांन चौपाई केवलहरिमूरतिमहंप्रीती

भक्तनगोविप्रनमाही जाकोहेसनेहककुनाही २

३ लहिकेअर्थअनर्थनकोही

मोही ४ हरिसान्यादेषेसंसार सोउत्तमभागवतउचारा ५

तिके जनसुमरनभयतिस्त्राअतिके ई लुधात्रषादिकसकलकलेसा

७ राषेकस्त्रसुरतिसवकाला सोउत्तमभागवतमुवाला ८

दोहा
भक्तवरसाय चौपाई उत्तमजन्मकर्मउत्तमै

तनहितनकअभिसाना सोजनहेभागवतप्रधाना आतमअश्रुविचहुमाही॥

निजपूरभेदजिहैककुनाही सोतेरहेसबभूतसमाना

विभुवनविभवहुपावेनहेदू लूनचौथईजासुमतिसेदू ३

जाकी गिनतीअेष्ठभक्तमहताकी जोजदुपतिपदकोसुररोजे पावेकवहुनअम

करिषाजे सोहरिपदजाकीमतिलागी केसतजेसतवदुभागी ८ दोहा जदुपतिप

दनषचंदकीजातिजगतिहियजासु यहसंसारअसारकीतापजातिनसितासु

चौपाई जिमिससिपूरनउयेनरेसा रहतनेदिनकरकरनकलेसा ९ तिमिजवा

मिटीविषेहरिध्याये सोफिरिनहिंलौटलौदाये २ जोहरिचरननेहकीडोरी॥

चौधिलियोकरिकेवरजोरी ३ जासुहिंदैहरिकवहुनसागे जासुनामभयअथ

४ कस्त्रप्रेमसरितापतिमाही रहतजासुमनमगनसदाही ५ रसना

रीतियकांतजासुरहिवेकी ६ जोदीननदायाद्गदेषे परा

७ तेहिजोनहुं भागवतप्रधानां त

भागवतनकेमै सकललक्षणदियोवधोनि

॥ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री

श्रीमद्भागवते येकादसमस्कंधे आनंदासुनि धौदुतीपः स्तरंगः २ ॥ ॥ ॥

निमिनरेसकरजोरिके संतवरनसिरनाय

राजोवाच चौपाई परजदुनंदनकीयहमाया विधिमहेसमा

१ सोमोहिं जाननकीहे आसासुनिवरताकोकरहुप्रकासा २

सुनिअघाउनहिहोतहमारि ३

हेओषधिसुनिगिरातिहारी निमिनरेसकेसुनिअसवैना व

रिवैना ४ अंतरिक्षवाच पशुभूततेभूतनकोही रज्योईसनुषपूरुवमाही

भोगअरुमोक्षहुहेतू जीवैनकेजोनहुंमतिसेतू निजविरचितप्रभुभूतनमाही

पा ८ दोहा इंद्रिनद्वाराजीवकहेविषेकरावतभोग जियआपहितनकोसुनतलह
तदरथअरुसाग चौपाई विषैवासनाभरिवहुप्रौनी जगमेकरतकर्मअभिमा

११ तिनतिनकरमनकेफलपावत जगसहभ्रमतसोकसुषळावत २ यहिंवि
धिभ्रमतकर्मगतिमाही जननमरनछूटतकहेनाही ३

बूटे तवलगियहसंसारनछूटे ४ प्रलैकालजवभूपतिअवै कारनमहेकारजा
मिलिजवै होयचर्षसतलोनहिवषी सूरजतायहोतउतकर्षी ६ तरनितापते

तिअपंडअतिही विकराला ७ दोहा मारुतमहा प्रचंडतवहननलगतमहिपा
ल

सांवरतकगतमेचकराला

सिगरिजीवसहितकरतरै स्तीनहोतवसुदेवकुमारै

रिजातो अनलमहानलमाहिंसमातौ ४ तैसहिजीवईसमिलिरहही

५ प्रेरितपवन धरनिजलमाही स्तीनहोतकछूसैसैनाही

पूहुमीहोतिसलिलमहलीना सलिलप्रवेसतेजमहेकीना ७ तज

याप्रवेसा होतपवननभलीननरेसा ८ दोहा

अकास अहकारपुनिसालिकेइंद्रिनसुरजुतवास चौपाई

निदोक्त महत्तमे लयभेसोक्त १ महात्तनु किय प्रकृत प्रवेसा प्रकितलीनभय
 जायपरेसा २ जगत्तपतिपालनसंघरनी यह हरिकी माया मैवरनी ३ यहा
 त्रिगुनामायातुमजानो कहह और जो सोऊवधानो ४ पुनिजोगेस्वरभूपनिहो
 री बोलैमंजुलअंजुलिजोरी ५ राजोवाच यह अपारजदुपतिकीमाया किमि
 जनसंख्यारहितिराया ई सोउपाय अवदेहवताई सुनिबोल्याप्रवुद्धरिषिरा
 ई १ प्रवुद्धउवाच करिकेनरनारीसेनेह मानतमोदविगतसंदेह ८ दोहा दु
 ग्गाःःः ७ मेलनकोकरहिकर्मनरनारि पै तिनकोपरिनाममेडुषहीले
 हविचारि चौपाई है धनसदांमहादुषदाई ताहंपरदुरलभनृपराई १ धनकी
 हेतमीचुहठिहोती धनहितमतिहोती नितकोती ग्रहसुतअरुद्वारदुपरिवारा
 ॥ अरुवसुधापुरदेसभंडारा २ विभोवाःःः हाथी येहैनहि सवदि
 नकेसाथी असविचारिइनकीतजिप्रीती असहिजानहिस्वर्गहरीती ५ स्वरगह
 महभैरपानिदा तातितहकेदुषीवसिंदा ई जसभूपनकीदसादिपाई तैसहिदेव
 नकोनृपराई १ असविचारिअपनेमनमाहीं लेनभक्तिउपदेसनकाहीं ८ जो
 नगुरुजदुपतिपदप्रेमी सांतसुभावकरनजगछेमी ८ दोहा ताकेसरनहिंज
 यकैकपटछेाडिमतिमान सिषेभागवतधर्मकोजोचाहैकल्पान चौपाई सवावि
 धिकरैगुरुसेवकाई गुरुकहैजानैश्रीजदुराई १ गुरुसेवनतेसुनहुमुवाला हो
 तप्रसन्नआसुनंदलाला २ प्रथमकरैसाधुनकरसंगा सवविषदनिनेरहैअस
 गा ३ करैदयाहरिदीननमाहीं निजसमानसोनेहसदांही ४ उत्तमहोयआप
 तेजोई तासोकहैनअ तासोई ५ करैसुमति सवकालअचारा कापकलेस
 हुकुमाअपारा ई वृथावचनमुषतेनहिबोलै मनवचकर्मयेकरसतोले १ ब्रह्म
 चर्जकरिवेदपढैजन कवहुनहिंसाकरनकरैमन ८ दोहा सवथलदेषैकस्त
 कोदुषसुषगनेसमान करैवासयेकोतमहेतजैअवसिअभिमान चौपाई प
 हिरेवलकलवसनअदोष जथालाभराषैसतोष १ श्रीभागवत सास्त्र
 महंप्रीती राषेतनमनवचनप्रतीती २ औरदेवऔरेगन्थनकी औरमत
 नऔरपथनकी ३ कवहुतातेरुसुजाना रहैकस्तपदप्रेमलोभाना ४ प्रा
 नायामकरैमनवसहित जीतैवचनमौनता धारिनित ५ वृथानकरैकियासा
 तिधीरा येहिविधिनिजवसकरैसरीरा ई बोलैहितकारी सतिवानी समदमा
 धरैसदांमतिषांनो १ हरिजसनाम सुनेअरुगावै जदुपतिचरनसरोजहिंध्या
 वै ८ करैअविलकरिकेहितकरमा जीवजातजनतजेनधरमा ८ दोहा दोना
 जज्ञजपतःःः हजियदार अपैनेदकुमारको औरवस्तुनि
 जपार चौपाई जिनकेसरवसुहेजदुराई तिनकीकरैअवसिसेवकाई १ लषी

चराचरमहंभगवौनै मनुजनमेविसेषियहिचानै २ मनुजनतेपुनिसंतनमांही
 लपैविसेषिकस्तप्रभुकांही ३ कहै परसपरहरिगुनगाथा जोअन्याथकोका
 रनसनाथा ४ रायैसुमतिपरसपरप्रीती विचरैधरेतोषसुनिरीती ५ हरिजा
 सुमुनतहोइआनंदा परैनमतिमंदनकेफेदा ई सुमिरतसुरतिकरावुतमा
 ही अघनासनहरिप्रगटसदांही ७ हातभक्तिउपजैअनुरागा तनपुलका
 चखिलहिचडभागा ८ दोहा हरिकेसंगकोकरतहैअरुभवचितलगाय तहै
 जसदेषतअरुसुनतसोपहितनदरसाय चौपाई हरिवियोगमहंसाकहुए
 चतकवहैहंसतहुलसतहरिजोवत १ कवहैकहतकोमलकडवांनी चलहुम
 मिलहुनछलहुनिजजानी केहुनाचतगावतमुदभरई निरषतजसउततसइ
 तकरई ३ कहैहरिकोहियमांहलगाई पायप्रमोदमौनकैजाई ४ असभागा
 वतधर्मकीरीती करैसुसतिकारिप्रीतिप्रतीती ५ तातेपरभक्तिहठिहेवैको
 टिजन्मकेपातकषोवै ई तरतसहजदुस्तरहरिमाया यहिविधिमिलतक्रस
 निमिराया ७ सुनिप्रबुद्धजोगेस्वरवैना निमिनरेसवोव्योभरिचैना ८ राज
 उवाच परब्रम्हपरमातमानारायनजोहिनाम तासुरूपमोहिभाषियेब्रम्ह
 ज्ञानिसरनाम चौपाई मिथिलाधिपकोलपिअनुरागा भन्योपिप्ललाय
 नवडभागा १ पिप्ललायनउवाच आपुअहेनहेनजगकेरो विविधिकरतजा
 मअसस्यतिदेरो २ स्वप्नसुषुप्तिहजागरमांही अरुसमाधिमहंसोदरसांही
 ३ इंद्रदिहैहैअरुप्राणा जेहिसत्तात्तेपावतमाना ४ निजनिजकरतसकलव्यापा
 रा सोनारायनगुनहुउदारा ५ गिराचसुबुद्धिमनप्राणा करहिनजेहिप्रवे
 समतिमाना अनलकलानहिअनलप्रकासे तिमिअनीसनहिईसहिभासे॥
 ७ विधिनिषेधकरिवेदवषाने तातयजंकरिकरहिप्रमाने ८ नेतिनेतितेऊपु
 निगावै जाकोकहिकहिपारनपावै ९ दोहा सतरजतमगुनजाहिवसमहा
 त्तनुअहंकार जीवहुजासुसरीरहैसोजज्ञनेभोक्तार चौपाई अहैअचित्सस
 किंनृपजाकी अहैअगमगतिजेहिमायाकी जडचेतनमहव्यापकजोई तेहि
 तेपरतविलक्षणजोई २ जोनमरतजनमतकोहुकाला बढतघटतनहिजोम
 हिपाला ३ देहअवरथाकोहैसाथी सवतनवसंतप्रेमअभिलाषी ४ सुइसतो
 गुनज्ञानसरूपा इंद्रिनकोचेतनकरभूषा ५ सेदजउदामिजअदजापिडज।
 इनकोचेतनकरतमेठिऊ ई इंद्रिनसोवतजागेहुमाही निरविकारसोरहा
 तसदांही ७ जोसुषुप्तिपरमातममिलतो जागेसोसुषकीसुधिकरतो ८ दो
 हा सोनारायनजानियेजदुपतिअनुजनम तिनमूरतिमंगलमईनवनीर
 दसमआभ चौपाई करैतासुपदभक्तिमहाई मितैतवेमनकीमलिनाई १ आता

मन्त्ररूपरसात्मरूपा ज्ञानिपरततवर्हसुनुभूपा २ जैसेअमलदीहिभैजवही
 रविप्रकासदीसतहैतवर्ही ३ सुनतपिप्यलायनकीवानी वोत्योनिमिनरेसवि
 ज्ञानी ४ राजोवाच वरनहुं कर्मजोगमुनिराई जेहिंकरिअसुभकर्मनसिजाई
 ५ भक्तिजोगयावतहैपानी ६ रिशारंगयानी ६ येकसमैसमपि
 तासमीपा आयेसनकादिकमुनिदीपा ७ यहैप्रस्ततिनसोहमकीन्ह्यो के
 हिकारनतिनउतरनदीन्ह्यो ८ दोहा ताकोकारनकहहुमुनिमैपृक्ष्योसिर
 नाय आविरहोत्रमुनीसतववोलेआनंदपाय ९ आविरहोत्रवाच चौपा
 ई काम्यकर्मअरुकर्मअकामा कर्मनिषिद्धसुनहुंमतिधामा १ परतवेदहीतो
 यहजानी कवहुंनलौकिकतेअनुमानी २ हरितेप्रगटचारिहुंवेदा जाकोज्ञा
 निहुंलटतनभेदा ३ सनकादिकतुमकेगुनिवाला उत्तरनहिदीन्ह्यातेहिका
 ला ४ वेदकहतजोस्वर्गउपा ५ करहुजग्यकरमनिसमुदाई ५ तातपर्जेताकोयह
 नाही यहअज्ञानिनसिषवनकाही ६ नीकहातजिमिनीमषवाये जेहिसिसुकह
 पितुकहतमुलाये ७ नीमषाहुतौमोदकदेहै मषकदुतातुरतेमिटिजेहै ८ अेसहि
 स्वर्गभोगदरसाई वेददेतसुभकर्मलगाई ९ दोहा करनलग्योसुभकर्मजवह्निदे
 सुदभोभूतवहरिपदमेप्रीतिभैतातेसोअनूप १ चौपाई कर्मजोवेदकथितना
 हिंकरतो अपनेमनकीरीतिजोधरतो १ जीलौइद्रिननहिअज्ञानी कियोअधर्मस
 दोअमिमानी २ बूटतनहिताकोसंसार जनमतभरतसोवारहिवारा ३ वेदविहि
 तकरिकसंअकामे अरपिदेतसीतापतिरामे ४ ज्ञानविरागभक्तिहेहिहोई गमनकर
 तजइपतिपुरसाई ५ करमनकोफलस्वर्गजोगायो कर्मकरनमेरुचिउप
 जायो ६ इंदरंथइतचहैजोकोरी तौभूपतिअनुमतिअसमोरी ७ वेदवि
 हितअरुतत्रविधाना आदरजुतपूजेभगवाना ८ दोहा गुरुसरनाराता
 केप्रथमजोगुरुदेवताप तसपूजेजइनाथकोजससूरतिमनभाय चौपाई मज्ज
 नकरिहरिसन्मपजाई वैठेसुचिआसनविच्छाई १ करिप्रानायामैमतिधीर करहि
 सुदमनसहितसरीरा २ पुनिगुरुमंत्रकरैतनन्यासा पुनिपूजेश्रीरमानिवासा ३
 प्रतिमासहैअथवाहियमोहा जथाविभोपूजेहरिकोहीमूलमंत्रपढिपूजनसाज
 सीवैसखिलसुदकेकाजू ५ पुनिनिजतनमहिआसनसीवै सवयलतेनिजमन
 कहेषीवै ६ पाथअर्घआचमनहुंपावन अरुअस्नानपात्रधरिसुचिमन ७ मधि
 सुहोदकपात्रहिरावै पुनिअस्नोक ध्यानकरिभाषे ८ दोहा न्यासहृदादिकमूर्तिमैक
 रैमूलपढिमंत्र सांगसपार्षदरुस्तकोपूजेभक्तिस्वतंत्र चौपाई प्रथमअर्घपुनि
 पाद्यहृदीजे पुनिआचमनहुंकीविधिकीजे १ सुहोदकअस्नानकरावै संयोदक
 तैपुनिनहवावे २ योछिसिंधासनमेवैठावै वसनचढायजेनेवचढावै ३ पुनिचाँ

दनपुनिफलचढाई पुनिप्रभुकहंमालापहिराई ४ प्रथमधूपपुनिदीपदेखावे ॥
 बहुप्रकारनेवेखलगावे ५ फलदक्षिणाअदसेदेखावे प्रभुपरचामरचारुचलते
 ६ पाठकरैपुनिभागवतादिक करैनिरांजनपुनिअहलादिक ७ दोहा अर्षी
 पाद्यआचमनद्वैपुण्याजलिमतिधाम चारिप्रदक्षिनदैकरैअरुसाष्टांगप्रना
 म निजआतमपरमातमैदेषै पूजनकाल हरिनिरमायलसीसधरिमोदित
 वुद्धिविसाल फेरिविसर्जननाथकोकरैसप्रेमअनूप सालिग्रामसिलानिमै
 हैमविसर्जनभूप यहिविधिपावकरविसलिलअतियहृदैमहंजोय हरिपूजे
 अनुएगसोतासुआसुगतिहोय इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिाराजश्रीमहा
 राजाश्रीराजावहाडुखाध्वेसश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहारा
 जाधिाराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहाडुश्रीकस्तूरचंद्रकपापानाधिकारिश्रीरघु
 राजसिंहजुदेवकृतश्रीमद्भागवतेआनंदाशुनिधौयेकादसस्कंधतृतीय स्त
 गः ३ ॥ ३ ॥ ॥ दोहा निमिनरेसअनदलह्यासुनिहरिपूजनरीति बोल्योपा
 निकरजोरिकैजोगिनसंजुतप्रीति राजोवाच लेखतत्रजदुपतिअैवारा कर
 तचरितजेसदाउदारा तेमोसांवरुनहंमुनिराई सुनिवेकीलालसामहार्द सुनि
 विदेहंकेवचनसुहाये दुमिलकहनलागेसुषछाये ३ दुमिलउवाच जोजदुप
 तिलीलागुनकोही गननचहैअपनैमुपमाही ताहिकहतमतिमंदसुजाना ह
 रिचरितनकोहैनप्रमाना ५ कोदिनजच्चविताइजोदेई धरनीकोरजकनगनिले
 ई ई पैगनिसकतनहरिगुनकोही यामेनूपसंसेकछुनाही ७ पंचतत्परचिजव
 भगवांना कियप्रह्ण्डकेर निरमाना ८ दोहा निजअंसहिमेताहिसेकरिप
 रवेसनरेस पुरुषनामकहवावतेनारायनहिंहेमेस चौपाई जेहिंनारायनकेव
 पुनोही निवसतविभुवेनभूपसदांही १ नारायनइंदिनतेभूपा प्रगटहोहिं
 द्रीदसरूपा २ नरपतिनारायनकेज्ञाना लहतमनुजज्ञानहंविज्ञाना ३ नाराय
 नकेज्ञानहिंपाई लहनमनुजसक्तिनूपराई नारायनजगतपतिकरता ना
 रायनपालकसंघरता ५ अष्टिसंमैमहंसुनुमहाराजा यहजगकेविरचनकेका
 जा ई नारायननाभीतेभायो रजगुनतेब्रह्माद्रुतजायो ७ संतगुनतेपुनिपालन
 हेतू प्रगटेविस्तुधर्मकरसेतू ८ दोहा तमगुनतपुनिरुद्रभेक रजगतसंधारा
 त्रिगुनमयोयहजगतकोजानहंअष्टिप्रकार चौपाई जोविधिविस्तुरुद्रकेहा
 रा करतअष्टिपालनसंधारा ९ आदिपुरुषनारायनसोई जाकीगतिजानतन
 हिंकोई २ दक्षसुवामूरतिजेहिंनासा असीजौनधर्मकीवामा नरनारायनरिषि
 अवतारा लेतभयेप्रभुसांतउदारा नारदादिकहसुनहंनरेसा आतमज्ञानकि
 योउपदेसा ५ वसतअवहुवदरीवनमांही मुनिवरसेवितचरनसदांही ६ तिन

कोसककठिनतपदपी मारवात्मसहै अरुलको ८ नतमदनकहंतुरतवोलायो
 वदरीवनकहंतुरा १५ ॥ ५ ॥ पा ॥ पाकसासनकरसासन आयिना रायनत
 पनासन ८ दोहा रितुवसंतलषिअरुलको ८ ॥ १ ॥ सुरभिसमीर लग्यागवाइन
 चावनै सुंदरनारिनभीर चौपाई सुमनधनुषलै निजसरमासो प्रभुप्रभावन
 हिनेकुविचास्या नरनारायनभयानमोह नहिकीन्हयोत्तापरककुकोहृतवम
 नसिजमनमोहिदे रायो दैसापडि ॥ १ ॥ १ ॥ लागेकपनमदनकेगा
 वा सृषगयो मुषकठतिनवाता तवनारायनवोलेवांनी देउजादे ॥ १ ॥ १ ॥
 विषांनी ५ डरहनककुलीजैसतकारा आश्रमकीजैसफलहमारा ई यहसिं
 गरोवासवअपराधा हमजानै निजज्ञानआा ॥ १ ॥ १ ॥ यामेकछुनहिदोषतिहो
 रा गमनहंअवआपनेअगारा ८ दोहा अमैप्रदाताप्रभुजैवैकहेवचनअभि
 राम तवलजायसिरन ॥ १ ॥ १ ॥ दिखहुदवै ॥ १ ॥ काम चौपाई तुम्हैनअचरजयहा
 अयहारी तुवपदसेवतमुनितपधारी १ तुवपदयंकजमजतगोविंदा विघना
 करतवहुसुरमतिमंदा २ येतेहिविघनहातकछुनाई नहिं संकालागति
 मनमोही ३ जेजनसुरनदेतमषभागा सुरनहिविघनकरैजेहिजागा ४ तु
 गनिजकरजिनकेसिरमोही तेसुरसिरपगधरिकदिजोही ५ तिनकोहैकोरो
 कनहारो जिनकेआयुसरिसरषवारो ई जिनकोतुवपदभईनप्रीतीकेवल
 करहितपैकीरीती ७ सीतउरुअरुछुथापियासा रसनापवनसिरुमना
 आसा ८ दोहा जीतिलेतजद्यपिइन्हैकरितपकठिनकलेस पैहारलहठिके
 धसौअैसीरीतिहमेस चौपाई करतकठिनतपवसिवनमोही कोथविवसत
 महांतवृथांहा १ अगमउतरिसागरगोविंदा वृडहिगोपदमहंभतिमंदा २ आ
 स्तुतिजवैकामअसकीनी दरसायोनिजवहतअधीनी ३ तवनरनारायनमा
 हियाला जोगवलेप्रगटीवहुवाला ४ चमकैचहैदिसिकनकलतासी भूषंनव
 सेनकातिहैषासी ५ नरनारायनकेपदसेवै तिनकेनहिंजानेकोउभेवै ई रा
 तिपतिअरुरतिअरुरतिआली देषिनारिमनुरमारसाली ७ सुरभिषायतिन
 केतनकेरी मोहिगईलागेमनुचेरी ८ दोहा सुंदरतातिनकीनिरषिमदनहुंग
 योविमोहि नैननिनिमिषनिवारिकैरह्योठोढतहंजोहि चौपाई कामहिजा
 निप्रनतभगवांना विहंसतअैसावचनवषांना इननारिनमैतुमयकलेहू जो
 पैतुम्हरोहोयसनेहू स्वरगडइनतेभूषितहोई अयवामनहुइतनेसवकोई ३
 सुनिनिदेसनारायनकेरे मनसिजसुदमनमानिघनेरो ४ नारायनपदमध
 रिमाथै लियोउरवसीकोराहिहोथै ५ सकलअपसरनमेवरजोई चितवति
 देतमोदमनमोई करिउरवसीकाहिनिजआगे गमनतभयोकामसुषवागे

७ तुरतहिं गंयो इंद्रदरवारा करि प्रनामसवसुरनमभ्रारा ८ नारायणकोतपव
 लगायो सोसुनिसकत्रासञ्चतिपायो ९ दोहा चकितरह्यो नहिं कछुकहोका
 रि विचारनिजकाज नैननकोनी वि कियो मनहि मानि अतिलाज चौपाई पुनिहरि
 लियो हें सञ्चवतारा ज्ञानजोगजो कियो उचारा १ पुनिभेदत्तात्रयभगवोना पु
 निसंनकादिकभयेसुजाना रिषभदेवपुनिपिताहमारि जामंगलसवजगतपा
 सरि येसवक रत्नकलाञ्चवतारा औरसुनहुञ्चवतारउदाराहरिलैहयग्रीवं
 वतारा हनिमधुकेठभवेदउधारा ५ प्रलेपयोनिधिधरिवपुमीना महिमनुओ
 षधिरसनकीना ई पुनिलिपप्रभुवराहञ्चवतारा कियोडादसंधाराउधारा ७ शितिसुतहि
 रन्पाक्षविकरारा ताको कियसगरसंधारा ८ दोहा फेरिकमठञ्चवतारलै धरि
 मंदरनिजपीठि मयनकरायोळीरनिधिअमीप्रगटभोमीठ चौपाई ग्नाहग
 सितगजराजहिजानी आयतुरतहरिअभैप्रदानी १ नकवकहनिचक्रविदासो
 गहिहोथीकोहोथउथासो २ येकसमेसुनुभूपउदारा बालविल्लुसुनिसाठिह
 जारा ३ रहेपदतकस्पपकेगोह गुरुचरननकरिपरमसनेह ४ गुरगुनिअनध्या
 यदिनअठयो ईधनआननकाननपठयो ५ तहंगोषुरनभरोजलरहेऊ तेसवा
 येरतपारनलहेऊ ई वूडनलगेवीचहीमाही हेंसो इंद्रलविकैतिनकोही ७ बा
 लविल्लुतवअतिहिलजाई सुमिरतभयेचरनजदुराई ८ आयतुरतहरितिनहि

उधारे ई धनलैवे भवन सिधारे ९ दोहा पुनिवृत्तासुरकोहंन्यासचीकंतजेहिकाल
 नाहिं १० हत्यालगीसुकोकंजकीनाल चौपाई दुजहत्याहरिआपछांडाई ईश
 सनपरहियवेठार्ई १ महादुषीअसुरनकेमाथा सुखमनेजनाहदिनाथअनाथा
 २ प्रभुप्रहलाददासनजहेत मद्दिसभामहंअसुरनिकेत वमहविदारिकठेकरि
 सोरा धरेनुसिंहरूपअतिघोरा ४ हंन्याहिरनकस्यपवलवौने देवनकोदिय
 मोदमहाभै ५ देवासुरसगरमहराजा श्रीपात रनविजेकेकाजा ई करिकेदा
 नवदेसविनासा जगरक्षनकियरमानेवासा ७ पुनिलीन्हेवावावनअवतारा
 गवेंनकियोवलिजग्यअगाए ८ दोहा वलिसोवसुधाती ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 दाय नापिनिलोकअसोककियदेवनदियोटिकाय चौपाई पुनिलियपरसरा
 मअवतारा कियनिकुत्रछितियकडसवारा १ ह्यह्यकुलवनपावकजोई वस
 तमहंद्राचलमहंसोई २ फेरिअवधनगरीअभिरामा तहंभूपतिदसरथअस
 नामा ३ तिनकेलेतभयेअवतारा रामनामअसजगतउचारा ४ तुवकुलसुता
 जानकीकोही भुजवलसिवधनुतोरिविवाही ५ पितुनिदेसलहिवनपगुधारा
 तहंषरआदिकराछसमारे ई हत्योसीयदसंक धरआई तेहिहितकीन्हीकपि
 नमिताई ७ सेतवोधिपुनिसागरमाही हन्यासकुलदसंक धरकोही ८ आये
 अवधनगररघुनाथा अवलोकविगावतजिनगाथा ९ दोहा कीरतिकोसलना
 यकीकरतिलोकअचछार गायगायजाकोसुकविकवहंनयावतपार चौपाई
 हरनहेतभूपतिभूभारा लैहैहरिजडकुलअवतारा १ करिहैवृजमहंसुदरली
 ला गैहैजासुसंतसुभसीला २ मथुराअरुद्वारावतिमाही सुरदुर्लभकरिकरा
 मनिकोही ३ क्येपारथसारथिगिरधारी दैहैभूकरभारवतारी लगेकरनजव
 जज्ञसुरारी तिनकोनहिगुनिमषअधिकारी देसदानवन मोहंनहेत वोहो
 हिगेरुपानिकेत् ई पुनिजवकलिहोईअतिघोराप्रगाटिहियापधरनिचहुवोरा
 ७ तवप्रभुलैकलकीअवतारा करिहैअधीनपनसघारा ८ दोहा जन्मकर्मभ
 गवंतकेहैअनंतजसवंत यहिविधिकछुवरननकियोमैतुमसोमतिवंत ॥इ
 तिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरवांधवेसश्री
 विस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहा
 दुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकतश्रीमन्दागव
 तेयकादसकंधेअनंदामुनिपौतृतीय स्तरगः ३ ॥ ३ ॥ दोहा पुनिनवजो
 गस्वरनसोनिमिनरेसकरजोरि कह्योवचनसिरनायकेवारहिंवारनिहोरि रा
 जोपाव चौपाई १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 तीसठविचरनकेरी हेहिकोअपवकहंनवेरी २ पुनिविदेहकेवचनविनीतचे

मसकहनलागेअतिप्रीते ३ चमसौवाच ब्राह्मनभेहरिकेमुषतेरे भयेवाहुतेका
 त्रिपतेरे ४ ऊरुतेभैषेस्पअच्छुद्रा भयेवरनतेभूपति सुद्रा हरिअंगननेचारिह
 वरना प्रगटेनिजनिजधर्महिकरना ई ब्राह्मनछत्रीषेसहसुद्रा जडुपतिभा
 जेनसोईछुद्रा चारिहवरनचारिहै आश्रम प्रगटकियोधमुआरनेमजम दोहा
 हरिअंगनतेआपनीउतपतिजानिअजान भजतनजडुकुखचंदकोसोषलति
 नहिसमान चोपाई पितुहरिनिदरिऔररतिराचे अहैवरनसंकरतेसंचि १ जे
 नभजेहरिकपानिधाना करहिअवसितेनरकपय्याना २ दोऊलोकदेतहैषो
 ई विमुषजोनजडुपतिपदहोई राजाराजघनी धनदोरी रहतनकछुहरिवि
 मुषनकेरी ४ जिनकेअवनकस्त्रगुनगाथ्या यस्थोनहीकवहनरनाथ्या ५ जि
 नकीरसनासोहरिनामा निकस्योभूपनयेकौजामा ई जेनकेरी संतनुसेवका
 ई वृथादियोतेजमगमाई ७ जानतजेजडुपतिकहैनाही तेनरसूकरकूकरा
 आही ८ दोहा केहिंविधितिनकोहोदुगोपहसंसारउधार नारिसुद्रकेसरिसजे
 छत्रिहुपुरुषगेवार चोपाई कस्त्रभक्तजेआपसमानातिनकोउचितपरतअ
 मजाना १ मूढनपरकरिकपामहाई देहिकस्त्रकीभक्तिसिघाई २ तौतिनके
 सवविधिवनिजैहै कालहिगालविहालनकैहै ३ छत्रीविप्रवेदअधिकारी तौ
 सहिवैस्पहलेहुविचारी ४ तिनकोउचितभजवगिरधारी जोवाहैनिजलेव
 सुधारी ५ तेसठकस्त्रभजननहिकरहीं आयहिजायनरकमहंपरहीं विप्र
 नवेदनकोअभिमाना भजतनहीहरिकपानिधाना ७ अपनासमडूजोनहिं
 मानै क्रियाअचारअनेकनठानै ८ तेसठघोरनकर्महंजोहीं संकैनवेदरो
 कितिनकोहीं ९ दोहा वेदयव्याअरुहरिभज्योसकलपढवहैतौन वेदप
 ज्योनहिहरिभज्योअवसिजातजगभोन चोपाई राजहिहोतराजअभिमा
 ना मानतअपनेसमनहिंआना १ विषेकरतवीतनदिनराती तदपिनइंड्री
 कवहुअघाती २ सुधिनकरतकवहुहरिकेरी पायेंनपरीराजकीवैरी ३ सव
 हरिकोयहजोननहीं कीन्हैहियेगुमानदृथाहीं ४ करतनिरादरसंतनके
 रो भूलेविभौविलासघनेरो ५ तेनपसहृतघोरजमदंडा रोकिसकतनहिरा
 जअघंडा ई सरिसकलइतहीरहिजातो रहतधर्मकर्महिंसोाना ७ विभौवि
 लासकस्त्रकोजानी जोभोगतसंतनसनमाना ८ दोहा जडुपतिपदमेप्रीतिकरि
 त्यागे सकलगुमान जेहिंनविभौविषव्यापतोकरतनरकपय्यान चोपाई
 वैस्पछोडिहरिपदसेवकाई गेहनिरतदियजन्मविताई १ देनलेनमहंनिसुदिन
 वीलो अहकारजतेकवहनरीलो २ निजघननिरपिभयोअभिमाना कियोनसा
 तनकोसनमाना ३ विभौनिरपिनिजवागतपूले अतिप्रचंडजमदंडाहिंभूले ४ ज

नगद्विगोहरिनिहारेवदहित चैतिनकोनकवहुवाहदाचिन ५ रेकानरकनिके
 तनमाही नहिजाही तौकोपुनिजाही ६ भयोजन्मब्राम्हनकुलमाही करिजा
 तबंधपदश्रुतिकोही ७ तिनहिंजोकोउहरिभक्तिसिषावत तौतेवेदरिचामुष
 गावत ८ कहहिंकाहवैरागीआही रामरामजोरदेंसदाही ९ दोहा वेदपदो
 आचारजुतराविसिरमहंवार श्रीजदुपतिपदभजनकोकवहुंनभेसरतारा
 चौपाई गुनिकेकोउनिजजातिवडाई दियोनसंतनपदसिरनाई १ करमे
 मालालतलजाही संतचरनधोवतसकुचाही २ कवहुंजोअतिथगयोदर
 वाजे तौनहिंगनतगरूरमिजाजे ३ मानहिंभागलिष्योसोहोई देष्यानहिंप
 रलोकहिंकोई ४ कोहभरेनेगनमहंवेठे अजसकोठरीमहंकोपेठे ५ जेअ
 सभाधतरहतसदाही तेनरअवसिनरकमहंजाही ६ औरनदेतवहुतउप
 देसू आपनसुमिरतकबहुंरमेसू ७ पद्विषिषाधमंडमनमाही सठपंडि
 तलषिसंतनकाही ८ दोहा वादविवादविसेषिकेकरतविजेकेहेत नहिंसेव
 ततिनकेचरनतेनरपापनिकेत चौपाई करिकेकमस्वर्गहंमजेहे काकहेहा
 रिनामनलैहें १ ब्रम्हचर्जकरिकालवितावे कवहुंनकथा सुननकोआवे २ क
 हहिंखगतकथनीनहिनीकी करहिंसदाअपनेहीजीकी ३ आनेकोअसध
 र्मसिषावे करहुकर्मतुमहुवसुजावें ४ जोकोउकस्तकथानितवांचे तिनकोग
 नहियषंडीसांचे ५ धर्मकर्मनितकोनहिंस्यागी सुनेनकस्तकथाअनुरागी
 ६ तेसांचेगदहाजगमाही पद्विवेदनकियधर्मवृथाही ७ कियेअनेकनकरमा
 नकाही येअसकर्मकियोकोउनाही ८ जामियहछूटेसंसारा असेकर्मनकिा
 येगमारा ९ दोहा कुमतिआपनेगर्ववस औरनमानतछोट हरिदासनसांदा
 नसांकरतयोटाईषोड चौपाई संतनसांहठिकरहिंविवादा उपजावहिंअति
 उरहिंविषादा १ सास्त्रविषेजोताहिनआई तौनिजविजेकहतगोहराई कोवा
 असजगमेहाइनरेसा गर्वहिंभरिविद्यानहिंलेसा ३ वातहिंकहतकुपित
 हैजाही हारेहुहारगुनतहियनाही ४ सम्हरतनहिंकोहुकालमिजाजा गुन
 तवरोवररेकहुराजा ५ दीनहिंधेकाह्यारदेवावे गनिकालषिसमीपवेठावैई
 देषितिलकधारीहरिदासे करेकुमतिताकीउपहंसे ७ संतनकेआसनके
 नीचे वैठहिंनहिंविद्यामदसांचे ८ दोहा काषागाघाहुंजेऊपठेयानकेनेहो
 काल गर्वभरेषटसास्त्रकोचलहिवुधनकीचाल चौपाई काहुकायककोडा
 हुदीन्हे अपनेकोदानीगुनिलीन्हे १ देतयेकभोकवहुंसवाई लैषासमुभता
 तदिवससिराई २ कवहुंकरैनसज्जनसंगा राचेरमनिरूपरुचिरंगा ३ संत
 देषिमानतेमि षारी निजकरनीनहिंलेतविचारी ४ जोकोउकरेतिनैउपदे

सा तापैपीभ्रतरहैहमेसा ५ संतनिकटगमनतसकुचाही गनिका घरजूतीवहा
पाही ई दिनभरिपडेसाखवहुभांती गनिकाग्रहमंह सोवतराती ७ जोकोउ
मारगमहं धरिलेही अवनकह्याकहुंअसकहिदेही ८ दिनपंडितनिसिवांमगु
लामा तक्रगुनहिनिजकहंमतिधामा ९ देवजोगसाधनदिगमाही काहुंकेसंग
कवहुंचलिजांही १० भक्तिरीतिहरिकथ्यानपूछै वैठेरहंमुरेरतमूछै ११ जेयदि
साखनकियहरिप्रीती करतविवादृथांयवीती १२ दोहा कथासुननकेहेतजो
वैठनकवहुंजाहि चटरचटरवतरातकरिसंकापदपदमाहि १ चौपाई जौनहिं।
सठकछुवोलनपावै तौजमुहाइसोइतहंजामै १ खानकरतसुवहिसुवआइ कथा
भयेकोउदेतजगाई २ बोलहिं स्त्रोतारसिकसमाजू सुधावृष्टिआळीभैआजू ३
आपहुकहंनलग्योजवजाग्या हंमकोतौनोनशरकछुलाग्या ४ जैसीकपटीकु
मतिसदांही जीतहुंमरेनरकतिनकाही ५ कोउसठमुषमंजुलअसवोले हियकी
मलिनगांदिनहिपोले ई साधनसम्भूषरुषलहिमाषे धरआपेसुधितासुनराषे ७
कोककहेहमजग्यकिहेहे दुजनदक्षिनावहुतदिहेहे ८ स्वर्गायपैहंसुषमा
री केहंवहुअपसराविहारी ९ सठयहनहिजौनतमनमांही जौनस्वर्गसोअहेइ
होही १० गनिकामुषचूमतनिसिवाती छुटीनाहिकाखकीभाती ११ इतैवर्षसतज
तेहजारा जीवंहंअसकरहुविचारा १२ दोहा अंतसमैदोऊयलैछुडिआयगी।
देहं अचलेदेहंकेहेतवैजवकेहेहरिनेह चौपाई रजोगुनीकोउजनजगमांही धा
वतधनकेहेतसदांही १ रहतरहतभूपतिकेनेर सचिवहुंजेजातेवहुतेरे ३ तथा
उनकेवादतअभिमाना नहिजौनतकहुंहेभगवांता ४ साधुनकोलपिनेनतरैरे।
नीचनजनवैठावहिनेरे ५ भ्रातननातननेउतिषववि भोजनहितनहिसाधुबोला
मै ५ जोकोउभक्तिकरैहरिकेरी अैसीनिंदाकरहिंघनेरी ई यहतौसवधरकोधना
पूछै करतसकलकारजमहंचूके ७ बडोपपंडीठगहैपूरो मुषमृदुवेनइदेअसछ
रो ८ चुगुलीकरैभूपसोताकी आपहुषवरिलेहुनहियाकी ९ निजनदेतनृपसोन
देवावै नृपहिंदियेकोपितकेजावै १० जौनृपकवहुंसाधुसनमानै तौद्वारंपकह्वो
लिवषानै ११ नृपदिगसाधुजाननहिपामि गयेसमीपमकरकेलामै १२ दोहा कर
तदोहठिसाधुसोरापतपापिनिप्रीति अपनेकोत्तौनीगुनतकरतनजमकीभोति,
चौपाई जासोकछुईरपावदावै पुरस्तरनमारनकरवावै १ रहतविचारतमनमा
हंअैसे सबकोविगारिवनैममंकेसो २ आपलेहिंधनप्रगटचौराई साधुनरिया
जायरिसिहाई ३ भंडुवाभांडभमैयेनकेरी नृपसोविनतीकरहिंघनेरी ४ देतदे
वावतनहिंसकुचांही साधुनदेपिडुपितकेजांही ५ असनहिंकहतकवहुंसुषवा
नी साधुनदेहकहामममानी ई रापहिपरनारिनसोयारी करतकुकरमगुनवचड

हिंका न्याक मानहिं नहिं भूपतिरुत न्याक ८ सुताना रिमारहिं निजहोथै फोरहिं भू
 पदार निजमाथै १० नहिं गरीवकी सुनत गरीवी मानत अपनेको विरजीवी ११ कर
 हिं नछ माछोट अपराधा करत देख परको पत्रगाथा दोहा घरलामहि विषदेता
 है लटिले तहे गांज हरि विमुषी अ सजननको अहे नारकीनाउ चौपाई अवनपसुन
 हे पषडिनकोही जौवनजिनको अहे च्याही १ ऊर्ध्वपुंड दैललितललाटा वाग
 हिं पुरमहे घाटनवाटा २ मालाती निचारिगलमोही राषेवारसी सचहुं घोही ३
 घर घरबोलहि सीतारामा कहत नहंमको है कछुकामा ४ नजरवचायगहोजन
 केरी चोरी करहि चटकवहुतेरी ५ पुरकेवाहे रवैठहिं जाई रातिघातदिनध्यांन
 लगार्ई ई कहै हिं रसायनहंमहुं वनामे कछुकियाताकी दरसावै ७ दैयहिं
 भौतिजननविस्वासा लै धनवहुतराषिनिजयासा ८ भागै रातिनकोउजनना
 ना होयजायदसको सविहोना ९ कोहुं सोकहे पुत्रहंमदेही दसहजारषरवी
 हेसलेही १० लहिवहु धनविपन्नसोराजा वरनकरावतसहितसमाजा ११ जव
 नभयोकारजकछुकोई तवभाषत आगेसुतहोई १२ दोहा अथवाविधनवा
 ताकछु नृपनलगावतषारि यहिं विधिवहु भरमाइके ठान हिं कर्मवहोरि चो
 पाई वेषवनायेपडितकेरो करतरहै अपकर्मघनेरो हरिदासनको अतिलघु
 मानै विधाको घमंड अतिठानै धर्मकर्मसवपेटहिं हेके करतनकछुपरलो
 कहनेत ३ छोटछोटसवसुताखेचार्ई मगवावत धनषानमिठाई ४ निजयरा
 वारहिंकेउपकारी भैठहिवने धर्मव्रतधारी ५ रहैहियेकादसिनिरजलकोई
 सरिमहं वडिपियनजलसोई ई रहिं व्रतदिवसपानकहं नाटे जननिच्छिमाइथाइ
 निसिगाटे ७ चोहटमहंपूजाविस्तारि राहचलतसवलोगनिहारै ८ संध्याक
 रहिं पनिघटैमाही वैठेनिरषहिं नारिनकोही ९ दानाध्यक्षहोतनृपकेरे आथो
 लेहिंदानहीतिरे १० सभाजायभाषतवहु घरमा घरमे आथकरतअपकरमा
 ११ नातनभ्रातनअतियवनामे भूपतिसोपूजनकरवामे १२ दोहा जुवतीनारि
 नकोकरहिंचेलीवहुतमहंत असेषाषंडीवहुतनरकनेवासवसंत चौपाई अ
 वअभिमानिनकोभेगाऊ पूरेअधी संतहेनाऊ १ नाममहंतकर्मकछुनाही लो
 भकरतसवजन्मसिराही २ नहिंसंतनऊंचैवै ठामे नहिंसंतनकेपदसिरनामे
 ३ गुनहिं होतिआपनीछोटार्ई जोरतघरमेधनसमुदाई ४ लेनदेनसवजनसो
 राषत संतहिंसवजीवनपरमाषत ५ जगमिकहवावतवेरागी हैकोडीलौंडीअनु
 रागी ई सरतमरतधनभूमिहिंहेतू हैनकछुकुपरलोकहिंचेठ जितनोभन
 धनमाहिलगावै तितनोहरिपूजननहिंभामे ८ नृपसोकोउनअधिकअभि
 मानी जेनगुनतकवहुनिजहोनी ९ आदरकरतसंतकहंसकुचे बाधहिंयी

द्विधर्महिंवकुचै १० करहिनविप्रसंतपरनामा वैठहिनहितिनीचेठामा
 ११ सुनेनदीनदुजनकीवौनी कवहुंभजेनहिसारंगपौनी १२ दोहा जौन-
 सुहासितआपनीवार-
 वुहिमानताकोगुनेलेतनिकटवैठायी॥
 ई चौपाई जौनजप्यारथ्यषचनउचारै ताकोटेडीनजरनिहारै १ चा।
 रिचूत्तियंनकेमधिमाही वैठजवैवीरतावताही २ तवत्रिभुवैनआपनेसमाना।
 तिनहिंपरतकोऊनहिंजांन। ३ तिनहैतैपंडितअभिमानीजेपदिभजेनसारंगपौ।
 नी ४ श्रीमागवतऔररामायन औरगंत्यजेकस्त्रपरायन ५ तिनहिंजोपदे
 ताहिलधुमानै न्यायव्याकरणमाहिंभूलानै ई ता-
 नीगुनेकस्त्रगुनकाही ७ कहैपुरानिकेहैकहवाता असकहिहैसततिनहिअ
 ज्ञाता ८ निसिदिनरटैकोमुदीफाकी मरतहनहिंभूलतिसुधिताकी ९ विद्याय
 संजेनहिंहरिमोही पंडितमरे-
 हूँनगोविंदकेगुनगाये ११ तिनकेमुषनिकसंतदुरंग धू वदतवथांसठसास्त्र
 प्रबंध १२ दोहा अभिमानीपंडितकहै कस्त्रभक्तिपाबंध पदिपसुतेकहवावतो
 सहतघोरजमदई चौपाई असेपायीवहतप्रकारा होंहिनिरदई यहसंसार।
 जवतेमहिमहरेगनलागे तवतेपापहिमहअनुरागे २ षेलतधूरिमृत्निकाअ
 गन चौटीमटाहनहिंसिसुसंगन ३ पांचवरिसकीजववयआवै सुदिनपूछि
 पितुमासुयवावे ४ नौकरनयंकपौनचलवावै तिनकरपक्षिनयक्षफएवै ५॥
 वांसावाजसचानहंजोरी राषतजियतदेतपगफोरी ई जीतितिनकीमासना
 चावैखानराषिवहुपसुनधरावै ७ जीवैनहनवननकहैजामैरोपिजालबहुप
 सुनफंदावै ८ तिनयैसस्त्रअनेकचलावै कोहजीवकोनहिंवरकावै ९ येकमी
 नलाअनासिसुताके दयाजोगअपराधचिनाके १० एकहितलाषनजीवनमारै
 दिलमेदयाननेकुविचारै ११ साठिहुवर्षउमिरिवितिजाई मासषावनहिसकै।
 विहाई १२ दोहा जोउपदेसोकतहुंकोउतापैअतिअनषाय तीरथहूमेजायके।
 मासहिमकूरीषाय चौपाई रातिलागिवैपारिनमारै जीतहिपसुपक्षिनकहै।
 जोरै १ भूपतिसोसठवैरवठाई देतगांउमहंआगिलगाई २ जरहिनारिनरवछ
 रागेयौदखानहोतसुनेहादेया ३ दिनकेपहिरैविविधियोसाकू वागहिनगर।
 नगरमहंडाकू ४ रातिकरैघरघरमहंचोरी लूदिलेहिंजहंतहंवरजोरी ५ कोहके
 रीतियहीचलिआई वेटीहोतहिहनतकसाई ईवेटीवेटाकोउसठवैचै कोउसठख
 लहितवांषतपेचै ७ छागमहिषसेकरनमगाई मारहिदेवीद्वारहिंजाई ८ को
 उसठतासुमासहुठिहैनै यहलोकपरलोकहषावै ९ हैसेहेरिसंतनकेक।
 मी आपनजौलहिधर्मअधुनी १० पापकर्मजसमानहिनीको करवधर्ममानहिं

अतिफरको ११ चढतसी सहठिसिषवतमाँही वरवससिषयेलरै पराँही १२
 दोहा सुषमानतहै पापको दुषमानतहै धर्म कहँलो मैतिनके कहेँ कलमषकु
 त्सितकर्म चौपाई देसा सुनहुँ पुनिकामिनिकेरी नाहिँ अघातभाषतमतिमेरी १
 जवधनमभयोवहुतघरमाँही करवधर्मरहिगोतवनाही २ कासी अरुधयाग
 तेषासी बहुवोलायगनिका अरुदासी ३ तिनसोकैरै सपथका
 रिजन्मनिवाहवरीती ४ गुंडन औरगुलामवोलाई तिनकोलेति
 ५ तेअसकहैहि सुनहुँमहराजा औरजगतनहिंदूसरकाजा ई
 गनभोजन तौयहछाँडिकरैकोरोजन ७ चारखधुनकहै रातिनचाई
 ताई ८ घातहिवोलिपातरिनकाँही सोहवतकरतवीतिदिनजोही
 एषहिँकेते तेसुंदरिपुरतियकहिँदेते १० धनदैतिनको रातिवोला
 रुदासरमाँमे ११ सतरंजचौपर औरगंजीफर निसदिनबेलहिँच
 दोहा निकटवैठिजवपातुरीपरसतिभाजवताय तवमानेमुनमेर
 सहपाय चौपाई तजिगनिकाहितआपनराजू देसविदेसंनफि
 योफिरंगजवैअतिघोरा परेकरतनवआरतसोरा २ जदपिनपु
 जाती तदपिनतजतताहिकुलघाती ३ येकचुंदरयकछनकेकार
 धनहुँहजारन ४ जातिहुँकेनतासुसंगयावै लैदासीघरअलगव
 धर्मधनवहुँलैआमै आपनघातेताहिषवावै ई गनिकाकुपितं
 मानहिँयहआसिकीमसकी चितमेनयेनयेनितेनतू वाँ धहिता
 तू ८ जसजसवहइनपरअनघाती तसतसहोती सीतखछानी
 नियुनिपायेनपरही जूतिहुँलगेमोदवरभरहीँ साम्हहिँतेका
 उनंगनचिकरतविहाँना ११ कईपरतडेराखगवाई तामेदीपव
 दोहा सोहदनअरुपांतुरिनकाँजोरहिँतहाँजमाति गाइनाचि
 हिँदिवसकी राति चौपाई कोउसठविघ्ननवहुँतवोलामे बहुमंत्र
 मे १ पुनिनदेतदक्षिना दुजनको लोभकरतहैअपनेधनको को
 तिवोलामे दुजआयिभागततजिधामे ३ दैताहिपापिकहँसाप
 यसेतापा ४ कोउसठकरहिँजग्यअतिभारी सुनिसुनिधावैहिव
 भूपतिसेजाँचनवहुँकेके दसपदहिँहजारधनलैके ई अपने
 री अन्नकाटिकरनेमपपूरी ७ चरुवाकाजछठीअरुवरहोँ मृतकक्रियाकरम
 हैंदिनतरहोँ ८ मरेठहिँचपहिँसुनाइसुनाई मागिलेतधनकरिठगहाई ९ वेदइ
 लाजहेतधनलैतो अमराहरषवाइतेहिँदेतो १० निबलगनहनजातियीदिपाई त
 तघनीसोवरनकराई ११ विघ्नसोआधोवदिलेहोँ कोउसठकवहुँकछनूँदही

वफेरी नेक
 करनपावा
 तजातवेनीवे
 जानिनिजज
 लियोपकर
 गनकोवाये
 तामुषकोडा
 कोधतदषाम
 असकहिष
 हीं दीन्दीफे
 उवोरी ई जद
 वसमे भूल्यो
 सुवकोपूरुव
 नेकोदकोहर
 मकोशे वाँफि
 राई ३ ताहिँ
 री हेतमईइ
 री ई सोजकर
 री जदपिनज
 सविचारनगो

१२ दोहा शोरेकारजके लिये लाषन धन लगवाय लूटिलेत जजमानको काजवने।
 किन साथ चौपाई मारि मारि जीवने चंडाला वेंचत रहे भास सबकाला १ यही जीवि
 कालेत वनाई जात नरक जूत कुल समुदाई २ छागमनाइ देवि गह जाई कहै पुचरै
 लेवलि माई ३ असक हिछाग मारि गह ल्यामि नेउत कुटुवन पायषववि ४ भगव
 त धर्मन जानहि पापी रहत उभै लोकन संतापी ५ जपिके सावर मंत्रन कोही मा
 रदाजा गिम सोनन माही ६ लोगनको अजमत दरसावे वैठि सभा फल फूलम
 गावे ७ तिनको मरन काल जव आवै भूत अत्रसि मुषमे मलनावे ८ कहवावे को
 उपुरुष अघोरी तिनकी सबसठते मतिभारी ९ जीतहि सूकर सावर पात सेरना
 रुधिरपान करि जाते मूत्रपिये मल अंगल गावे जीतहि नरक भोग सोपावे ११ उ
 दरनिमित्त करहि बहुवेषा है परलोक मृषाते हिलेषा १२ दोहा मीठ मीठ भोज
 नहितै परमहं सके जाहि घर घर नंगे वागते दूध सोहारी पाहि चौपाई धनम
 त वारनकी सब सुनिये घूरे हरिद्रोही तिनगुनिये १ जसजसति नै मिलत थ
 नजाही तसत सलेगा डत घरमाही २ संतनके विघ्ननके हेतू कोडि हृषरचन
 करहिनेनेतू ३ धनके अहंकार करिघोरा चितवै हिनहि साधुनकी वारा ४ अ
 पनेते साधुनलघुमाने तिनके सनमुषगर्ववषाने ५ मुदरीक ठाक डेलगाई वा
 तकरै तिनको चमकाई ६ साधुनदेधि देत हठिगारी देहद्वारतेने गिनदारी ७
 सूटिले दूनुपचोरचौरावे अथवा धनपरावकै जावे ८ येने देन संतनके नामा
 तिनको वनानरकमे धामा ९ मरेहोत हठिभूत भुजंगा वैठे रहे धनहिके संगगा
 १ लाषनको धनहै घरमाही कोडी वोटत विघ्ननकोही ११ वोटहि रुपियाकथा चढा
 वै ताहमे पाछे पछितावे १२ दोहा आपषात विजन विविधि प्रभुहि निवेदत षोडसा
 धुनदेषे जरमरत दिगवे ठावत भौंड चौपाई अत्रसुनुद स्वरजमे तवारनकी जासु
 दसाहिके लवारनकी १ वसनपहिरिके आछे आछे आगिचलतनिहारत पा
 छे २ लंगिहै धूरि अंग असलेषी वरकावै हि साधुनकहं देषी ३ कोउ चढितुरे
 गमाहि भ्रमकामे नगरडगरी ननकचरामे ४ कोउ चढिमत्तमतंगनमाही
 आगेल बिजै नरोकतनाही ५ कोहके संगमे बहु सरदार आसा अरु सोटा
 वरदार ६ फरक फरकते बोखहि आगे वडे जलु सजेवके जागे ७ जोकेहु
 संतन विघ्नताके मानत तुच्छ मुहामदछाके ६ सुनेन दीननके रपुकार भ
 रे आपने गर्वगमार ९ गरवी भूपभोन महं पोढी सात आठ लगवावत डचोदी १०
 करै साधुसमीप पयाने प्रभुते अधिक आपकहं माने ११ कहं हि वचन अस्प
 यकु संगति करै नहं मनगनकी संगति १२ दोहा भूलिहुके जो संतकहं आयम
 वैनमे जाय तो आसनते उठत नहि देत भूमि वैठाय चौपाई जोमाने निजजाति

वडाई ताकी दसा देहें सब गाई १ घरमा भेद सपाँच कुमार और दुभई पाँच दस दारा २
 दिन वीत तिनको सनमानत साधुचरन सेवन नहि गनत ३ साधुन देषिक है
 सर्वांनी भक्ति आपकी है मरीजांनी ४ अस कहि घरने देत निकारी संत वैरमानत वा
 डवारी ५ राजहि देत सिषापन जाई नंगन संगे गति हुकुकाई ई लुम्हरी तो है वडी व
 डाई करहर कारज चितलाई ७ लेपनापंडितके संगे काहे करहुकाज सब भंगा ॥

८ पुनि आपुस भे असवत रोंही इनतेचनि है कवहुनाही ९ राहचलन कहें दे
 त सिषापन साधुनको मान्यो नहि आपन १० जोकोउक है भजे हरिकोही तोतापै
 अतिही अनघाही ११ तजि है नहि कुलकी भरजादा जोचा है सोहाय विषादा १२
 दोहा जौन वडापन हेत सब निदरत संत नतात सोगनिका केगेहमे जूतिन स्लागि
 नसात चौपाई लह्यो कुमति जौ सुंदररूपा सोहठि गिरत गर्वके कूपा १ लेआर
 सीलपतनिज आनन निजसमानमानत है आनन २ अंतरेरोज वारवनवावत दोऊ
 नहि तैल लगावत ३ स्पाही सुरकी देहि लिलारि डाठी मूखे राषतकारे लोदहि मा
 हिमहें धूरिलगामे देही अलककपोलवनामे ५ साधुनको तन देषिधिनाही धो
 षेहुकरत डंडवतनाही ई करत रतनगरमी के जावे गंगहिलत सररी के जावे कथा
 सुनतमे देहें पिराती पूजाकरत हि आलस आती ८ असेकुमतिरूपमतवारे जाहि
 नरकमहेता जनमारे ९ पालन देह जतन करि जौई भरघटजरत चितामहें सोई
 १० कतावनाइ कैलकहवाई जाहि पातुरीके घरधाई ११ तहें जो विसिनी दूसर आ
 यो तेहितनको भूतन पिठवायो १२ दोहा षोड्गई भलमानसीताकी सुरति विसा
 रि पुनिजसकेत सवागतके रेंसडेन सौरारि चौपाई अबसनु विद्याअधुनको
 हीं तिनको जात गर्वकहि नोंही १ कोऊपढेवहुत व्याकरना निसुदिन रहत विचार
 तवरना २ वादविवाद हिंकरत करावत कस्तभजनविनकालवितावत ३ साधु
 नसोबोलत बहुफाकी करत वडाई निजविद्याकी ४ कवहुंनतिनके उपजत प्रेमाव
 कतवकतदुरगथमुहें मा ५ न्यायसास्त्रको कपडिलेही जनमवितायताहिमहें
 देही करतरहतसवपर अनुमाना कवहुंनध्यावत कपानिधौना ७ पढतन्याय
 रुकरत विचार वैकलसे के जाय अपारा ८ कवहुंनकरै विस्तुपदधीती यहिवि
 धिजातिवसिरिसवधीती ९ मरतहुंनहि हरिकी सुधि आवे न्यायसास्त्रपाठी सु
 षगावे १० कोउवेदांतनपढेवि साला नहि छाडत घरकरजजाला ११ सवथलपू
 रन प्रहृहि भाषे करत विवादविसेषहि भाषे १२ दोहा तिनकी जडमतिहात है उ
 पजतकवहुंन प्रेम कस्तकथाके सुननको करतनकवहुंन प्रेम चौपाई सुनिहरिकथा
 नहोतहुलास कवहुंन आवत अधिन आसू १ पढतभागवत हूरामायन तैके सैं
 कस्त परामन २ राषहि अतिविज्ञान अभिमाना करहि न संतनकरसनमाना ३ वि

नाप्रेमनहिंमिलाहिसुरारी विनसंतनपदस्जसिरधारी ४ कोउमीमांसासखा
 हिपदही कर्मप्रधानमानमनमदही ५ कर्महिकरतवितावतकाला कवहो
 नध्यावतकस्त्रकपाला ई करतरहतनितकर्मअभागा कवहुंनउपजतहरि
 अनुरागा ७ पदिपदिजोगसास्त्रकहंजोगी विनहरिप्रेमहोतदुषभोगी ८
 कायकलेसकरहिवहुतेरे तासुभरेअभिमानधनेरे ९ कस्त्रकथाकीनिदा
 करहीं तिनकीगतिनहिकवहुंसुधरहीं १० ज्योतिषसास्त्रपद्वेजनकोई तामो
 देतजन्मसवषोई करहिनसंतनदेविघनामा अपनेगनितकेरअभिमाना
 ११ दोहा वेदसास्त्रकोऊपद्वेभरेतासुअभिमान सनमानतनहिसंतकोतिन
 कोनरकनिदान चौपाई कोईदेतअहैवहुदाना ताकेभरेमहाअभिमाना १॥
 देतदेतवरुसवदेडारे हरिकु १११॥ १११॥ १११॥ उचारै २ मनमेकरिकामनाअ
 नके दानदेतजद्यपिसविवेके ३ पैहरिअरपनकरतजोनाहीं तेलहिकालवृ
 थोकैजाही ४ दानगुमानहिंभरेअपारा करहिनहरिदासनसतकारो ५ क
 रहिनहरियदमहैविस्वासा जवलगिवनीरहततनस्वासा चारिचुनियातिन
 हिसराहै तुमसमकोदानीजगमाहें ७ अैसेवेनसुनतअतिफूलै अपनेस
 मपुनिकाहुनतूलै तीर्थनजायकरतवहुदाने तहौनकछुसंतनसनसाने ९
 रहतविचारतअसमनमाही हरिकीभक्तिकिहेकछुनाही १० दानकिहेजगा
 मजसहोई परलोकहुपैहैपुनिसोई ११ कछुनहिंमानतअधिकदासते रहत
 अधसर १११॥ १११॥ १११॥ १२ दोहा सवसोभाषतवेनअसहमकीन्ह्याअसर
 न कृस्त्रभक्तसिषवतजोकोउताहिगुनतअज्ञान चौपाई अवअधनकीसु
 नोकहानी हैजगमहैअतिसेअग्यानी बालपनेतेमहिमहंलोटे सहतपहा
 लमाननकीचौदैं २ लैजगमोगदरभाजतरहैही हरिपदधीतिकवहुनहिं
 वहुंही ३ धरिलगायमरोरतवाहै मगमहंवलतनिहारतछोहै ४ रहचल
 तदीननधकिआमै सवसोअपनेजोरजनामै ५ कहतकवहुनहिनरका
 सिथेहैं जमकोधकादेकदिजेहै ई जानतनहियहमहागमारा हमरोहिहे
 नवनाजमद्वारा ७ मोददेहलषिस्वानवनामै कवहुनसंतनकोसिरनामै ८॥
 कस्तीलरोद्वाराजोपावैजियतीहमृतकसरिसच्चेजावै ९ छोडहिंसोनाहिकवहुं
 कुचालु अैठतचलहिंगहेअसिदालु १० मेषहुसरिसअहैवलनाही रलनचह
 तमतंगनकाही ११ यहिविधिदेतेउमिरिविताई भजतनहीकवहुंजदु राई १२
 दोहा जदुपतिकेपदभजनकेलायकमनुजसरीर तामेधूरिलगायकेवस्था
 सहतजमपीर चौपाई कितेकुमतिकरिकुसि तकसी छोडहिं सुषत्रभगवा
 तधर्मा कोउस

नसीधै ॥ यहउहिंमकरिसागतभीषै २हरि

५
 सनमुषलजिजातवजाई गनिकागेहवजावतधाई ३ चारिविधंगसराहतजव
 ही धंन्यगुनतअपनेकहंतवही ४ कोउसठगाइगाइवहुगगाव्यावितावतज
 न्यविभागा ५ जिनमेहरिजसनाहिरसाधा ३ सटप्याधुरपदप्याला ६ गोंवा
 हिलेहिअनेकनताना फोरतमनहंसुनेयनकांना ७ तुलसीसूरऔरजयरेषा
 औररुकरिजेहरिपदसेवा ८ तिनकेविरचितहरिपदसुंदर रसिकनस्त्रवन
 सदाअतिसुषभर ९ तिनकोकवहुंनगावैहिमूढा जद्यपिकैजातेअतिवूढा॥
 १० हरिपदगावतमेसकुवांही गुनहितुच्छअपनेमनमाही ११ उल्लुचारिवाहव
 हरेही तेअपनेकोधनिगुनिलेही १२ दोहा हरिमदिरमैकवहुंनहिगावतही
 सठजाय चारिपातुरीवीवमैगावैसानवनाय चौपाई जेहरिजसगावतनहि
 गायकतेजगमेगारधभकेलायक १ गावतसुनतविस्तुपदकाही कछुअनुराग
 होतहियजाही २ हैपषानतेहृदैकठोरा तेजमदंडलहतसठघोरा ४ हरिपद
 सुननसदाजेवहैही तिनकोकनरसियासठकहैही ५ कोउआल्हागावतेगोंवा
 रा सुकवितिनैअसववनउचारा ६ आल्हावडेगमारनगावा चारिगमारनवै
 ठिसुनावा ६ ३ सहुसुनिनहिकुमनिलजाही आल्हासुनिवेपुनिपुनिजाही ७ को
 उभरथरीमूढजनगावै चारिचूतियासुनिसुषपावै ८ कोउविरहाकोउदादरिषा
 गू गोंवैहिमूढसहितअनुरागू ९ करहिकस्त्रदासनपरकोपा गुनहिननिजस
 ठसरबसलोपा १० कोउसठनावनसिषैअनेकन षोवतदुर्लभव्यामनुजतन
 ११ औरेनकेदिगनचैमलाई हरिसन्मुषमहैनचतलजाई १२ ॥ दोहा ॥ नवि
 बाऔरवजाइवोअरुगाइवोसदाहि दरिसन्मुषसवविधिसफलहरिको
 विमुषव्याहि चौपाई कोउजनपढहिगंथवहुभाषा करहिगंथविरवरनअ
 भिलाषा १ पैदुरमतिहरिजसनहिगावै नहिहरिसुजससुनतसुषपावै २ नारि
 नकेअंगवरननकरही नारिकथासुनिसुनिसुषभरही ३ सरदासअरुतुला
 सीदासा बालमीकब्रह्माअरुबासा ४ इनकेविरचितगंथनमाही दोषदेतना
 हिकुमतिलजाही ५ अपनेनामधरतअंगारी साधुनसोठेनतहठिरारी ६ ते
 सठघोरनरकमहजाई जमजातनासहतदुषदाई ७ कोउआरवीफारसीपढ
 ही कोउअंगरेजीपढिसुदभरही ८ देतयही महजन्यावितार् भजतनईकवहू
 जदुराई ९ मुनसीअमलाऔरउकीला कहवावैतनलेसनसीला १० मृषावा
 नादरवेवहुजाला लेतअकोरहैसबकाला खोंडिसवैहिदुनकीरीती सेअधर्म
 महंकरहिपतीती १२ तिनकोजानहुंनरकनिकेदू समुभयहदुपरहोतनचेदु॥
 १६ दोहा यहिविधिकलिकेकुमतिवहकरतवहुतअपकार तिनकोकहेंलौमैक
 रेंअपनेवदनउचार चौपाई सबप्रानिनउरवसतसदोही जिमिअकासहैसवा

अथमांही १ है जड़पति सबके अतिप्यारे जगतनि यंता जगरषवारे २ जिनके वै
 रवि विधि विधि गावें पैमहिं माके उपारनयावें ३ तेजड़पतिकी कथा सुहावनि आ
 नदउपजावनि अघलावनि ४ सोन सुनहिं सठकौनहुं काला परेरहत जगके जंजा
 ला ५ षेलिषेलिवहुभांति सिकारा षल आमिष करकरहिं अहारा ६ देषि देषि
 सुंदरपरनारी मिलननेतवां धतविभिचारी ७ हाटनवाटनघाटनमांही तररिव
 नाइतियेन पछि आंही ८ दिनौरातिपहिं भांति वितावें नहिं परलोक सुरतिमतिम
 आवें ९ कोकगंथपट्टिपट्टिमतिमंदा मानतहें तेहिं मांह अनंदा १० कवितहो
 हारारसगंथनके तियवरननकामिनिमंथनके ११ लिषिलिषिवां घेरहततनी
 मेषोरिषोरिभाषतरजनीमे १२ दोहा जौनघाटमज्जनहितेगमनतसिं गरीवांस
 तेनघाटमेजातहै गुंडा औरगुलाम चौपाई अनतवताते अनतनिहारै वोलेंद्र
 तेचितेवतदरै १ चारिगुलामनकेदिंगवैठे सखेहुवातकहेते अंठे २ देतयहीमह
 जन्मविताई भोगततिनहिं ननरकसिराई ३ कोठकरिके सरावकोपांना गनिका
 चारिबुलाइमकाना ४ आपहुअपनोवसनविहाई अरुगनिकनके वसनछारई
 पूंजंगरहै नसवजौमा औरनहांतिनके कलुकामा ६ मद्यमांसमैथुनयेतीना या
 हिंविधितेजौनियो प्रवीना ७ निजनारीमहंमैथुनजोनो मषमहं आमिषभक्षण
 मानो ८ सोत्रामनी जग्यमहं राजा जौनहुं सुरापांनकरकाजा ९ नित्करनकेवै
 रनभाषे ताकोतातपर्जअसराषे १० निजनारीमहंरितुकेकाला सुतहितमैथुना
 हैमहिपाला ११ कवहुंजग्यमहं आमिषभोजन तैसहिं सुरापाननृपरोजन १२
 दोहा चारहुवेदनकोनृपतितातपर्जयहजान कमक्रमताहि घटाइवो अं सोअ
 र्यनिदान चौपाई धनकोयेकअहेफलधर्मा धनलहिकरै सुमति सभकर्मा १
 ताकोहै विग्यानफलभूपा है विज्ञानफलसांतअनृपा २ सोधनपाइकुमतिज
 गमांही करतअधर्महिं अंसदांही ३ अजरअमरअपनेकहंमाने अपनेसीस
 कालनहिंजाने ४ लिषोअजग्यमहं जौमदपाना सोजौनहुंकेवलअघ्राणा ५ लिषी
 पसुनहिं सोमषजौई परसनमात्रकह्योनृपसाई ६ अंसेसुतहितमैथुनजानो न
 हिअपनेसुषकेहितमानो ७ जौनतनहिंयहधर्मकुचाली मारतपसुनकरतचंडा
 ली ८ विषेभोगमहंनिसिदिनरावे जौनहुंतिनहिंनारकीसांवे ९ वेदनतातपर्जी
 नहिंजौनी अयनेकोपडितगुनिजानी १० मारियसुनअमिषपुनिषामे जमकीसं
 काकळनलासे ११ तेजवमरिजमपुस्कहंजौही तिनकीमासतेईपसुषांही १२ दोहा
 पुरप्रानेमारनकरतकरिकेवैरअज्ञान जौनतनहिंजीवन १३ अज्ञानहै भग
 वान चौपाई कुंभीपाकनरकतेजौही रोकतमंत्रसाखहंगाही १४ पुचदारभातापा
 रिवारा इनमेकीन्देनेहअपारा २ इनहीकेहितकरतअधर्मा मानतकुमतिसाई॥

१ छलभरि नहितनको विस्वासा तामे करत अमर अस आसा ४ येक
 होत हे महा अज्ञानी येक होत हे सोचे ज्ञानी ५ येक होत ज्ञानी अज्ञानी तीनि सो
 तिजाने हुं जग धानी ६ ग्यानी तौ सब विधितेनी को उतरत भवसागर यहुठी
 को ७ औ अज्ञानी अहे नरे सा सो सुधरत है लहि उपदेसा ८ जो कछु ज्ञानी अ
 १ सो हे महानष्ट अभिमानी ९ तेक वई सठ सुधरत नाही अपने गर
 १० सुनत नही को हुं को उपदेसा जानत नही भक्ति करलेसा ११
 दोहा भरे काम मद् मोह

१११ चौपाई

हतरिनी घर जाई धरन करत देइ डुषम हाई १ का दे जां घं पट हं माई
 ताहि के द्वारे २ तेक हवा वत आतम घाती अतिकठोर होती तिन छाती ३
 रि कै जे जनम रहीं होत भूतमलम सुन करहीं ४ भूत जो निलहि वर्षह जोरै नाम

जे जदुपति पद पदुमन ध्यामै तेउ आतम घाती के हवा वै ७ तिन हुं की होती
 यामे ससै करै न कोई ८ है अज्ञानी मानत ज्ञानी

जन्म तथा है अस पापिन के १० गुनत कनारथा

अपने कोही घर घर नीत जिवन कहें जोही ११ तहाँ करहित पकरत कलेसा ध्या
 १२ दोहा सो हं रटन लगी रहत तेजवतत जत सीर

कोउ प्रयास करि धन हिल गार्द

कन भवै न वनाई १ तामे फें सार रहत दिन राती वीनन कालता सुयहि भाँती २
 तामे फें सार है न रनाहा ३ को हुं के भेक मारद सबी

तिन हिषे लावत धरि निज सीसा ४ जोरि जोरि धन नित घर धरतौ दम रि
 ५ अजर अमर अपने कहें मानत

नत ६ जदुपति चरन करत नहि श्रीती मानत नहि जमकी कछु भाँती ७
 ८ देन नरक जमदूत गिरार्द ९ ऐसी सुनि मुनि चरको

निमिनुरे सबो ल्यो सुषमानी ९ राजौ वाच

ना कौन कौन बपु वने बषाना १० कौन नाम कौने जुग माहीं के हि विधिते
 भुजाहीं ११ देहु कृपा करि मोहि सुनार्द सुनन हेत मम म विल लचाई

१२ सुनि नृप वचन कश्यो कर भाजन जदुपति पद पद कजर सभाजन १३ कर
 भाजन उवाच दोहा सत जुग त्रेता ह्य परौ औ कलिये जुग चारि इन मे नाना

बरन वपु नाना नाम मुरारि १ चौपाई तिमिनाना विधि पूजनरीती सो मे बर
 नौ सकल सप्रीती १ सत जुग सुकु बरन अवतार चारि बाहु हरि जसै उदार २
 ३ टासी सबल कल पद धारे कृष्ण जिन प्रभु अंग सारै ३ येक करदंड कम उल

एक कर उपवीतद्रुकमलाखमालधर ४ सतजुगकेजनसांतसुसोला प्रीतिस
 हितगावतहरिलीला ५ वैरिविगतसबसुहृदसमाना तपदमशमपूजहिभग
 वाना ६ हंससुपनर्भर्मवैकुंठा पुरुषअमलअव्यक्तअकुंठा ७ परमात्माजोगे
 स्वरदस्वर येसतजुगकेकृष्णनामवर ८ त्रेतारक्तवर्नभगवाना चारिबाहुहै
 पुरुषप्रधाना ९ त्रिगुनमेषलाकटिमहधारे कनकसरिससिरकेससमारै १०
 करहिकर्मवेदोक्तसदाहो मभमूर्तिसुरुवाकरमाहो ११ त्रेताकेजनवेदवि
 ज्ञाता धर्मात्माहोतेअतिदाता १२ पूजहिहरिकहवेदविधाना सर्वदेवमैजे
 भगवाना १३ ॥ दोहा ॥ विष्णुऊरुकमजजवपुष्टस्मिगभेउरुगाय सर्वदेवअ
 रुषाकपिअरुजयंतनिमिराय चौपादे एर्दनामनाथकेगावै त्रेताकेज
 नमोक्षहिपावै १ द्वापरमैश्रीपतिमैस्यामा पीतांबरसोहतअभिरामा २ च
 क्रोदिकचारिद्रुभुजधारे श्रीवत्सादिकसकलसमारै ३ द्वापरकेजनसहित
 समाजू पूजहिमहाराजकीसाजू ४ पंचरात्रअरुवेदविधाने पूजहिप्रीति
 सहितभगवानै ५ चाहहिकृष्णकमलपदप्रेमा जपहिमंत्रयहकरिहदिने
 मा ६ नमस्तेवसुदेवायनमःसंकर्षणायच प्रद्युम्नायानिरुद्धायतुभ्यभगवते
 नमः ७ नारायणायरिषयेपुरुषायमहात्मने विश्वेश्वरायविश्वायसर्वभू
 लात्मनेनमः ८ अहिविधिद्वापरकेमतिवाना पूजहिहरिकहत्तंत्रविधाना
 ९ अबकलिजुगमहसुनहुनरेसा जेहिविधिप्रगटेपुरुषरमेसा ८ कृष्णब
 रनहैपरमप्रकासी सोहतपापदसंगविभासी ९ सुंदरअंगपीलपटसोहै
 जेहिलषिसुरनरमुनिमनमोहै १० कलिमहकहबकृष्णकरनामा यहीज
 जजपतपमतिधामा १० कृष्णनामकीर्तनजगमाहो यहीसविधिपूजनहारि
 काहो ११ कलिमेयैहंसत्रभुवाला जपेमिलतआसुहिनंदलाला १२ ध्येयं
 सदापरिभवग्रमभीष्टदोहं तीर्थास्पदंशिवविरंचिनुतंशरणं भृत्यातिहंप्र
 णतपालभवाब्धिपोतंबदेमहापुरुषतेचरणारविंदं १ त्यक्त्वासुदुस्त्वजसुरे
 षिनराज्यलक्ष्मी धर्मिष्ठआर्यवचसायदगादराण्य मायामृगदयितयेषित
 मन्वधाद्वंदेमहापुरुषतेचरणारविंदं २ ॥ दोहा ॥ प्रातसंमूरिसन्मुखेहो
 जमंत्रजोकोय पढेप्रीतिसोताहिहठिप्रीतिकृष्णमैहोय १ कवित्त मनुजम
 नारथकेपूरनकरनहारवोहितअपारजगपारावारपारके भुवनकेतीरथकेती
 रथकेदेन वारेवदितहमेसहैमहैसकरतारके रघुराजदासनकेदुरितनेवा
 रेकेतेसरनकेपालनमेकरननेवारके आवनकेजोगहैनसैयाकमेरोगऐसे
 पदअरविंदएकदेवकीकुमारके १ मैगुनीसुरेसहूकोसाहिबीतेअधिकअधी

सिसुपाला औरहुदुष्टमहीमहिपाला ४ वैरभावकरिकैहरिमाहीं लीन्ह्यो जोगिनिको
 तिकाहीं ५ कृष्णविलोकनिगवनविलासा औरहुलीलासहितदुलासा ६ केतेनृ
 पतिकैतरिगेहैं तौकापुनिअनुरागीजेहैं ७ हरिमदकरहुनअबसुतभाऊ इनको
 जानहुपरमप्रभाऊ ८ सबकेहैंप्रभुअंतरजामी नहीमनुजहै पूरनकामौ ९ हरन
 हेतअबनीकरभारा करनप्रलनभूपनसंघारा १० दासनरक्षनकरनउदारा तुम्ह
 रेपरलीन्ह्योअवतारा ११ जसतेभरिदोन्ह्योससारा कहवावतहैआपकुमारा
 १२ ॥ सुकौवाच दोहा सुनिद्विनिारदकेबचनपरमानंदहिपाय तहेंदेवकिव
 सुदेवहृदियनिजमोहविहाय १ परमपुंन्यइतिहासअहसुनिधारेचितलाय सोस
 बदुरितनसायकेबसैकृष्णपुरजाय २ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीम
 हाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविस्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्री
 रघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमद्भागवतएका दशस्कंधेआनंदांनुनिधौपंचम
 स्तरगः ५ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ श्रीशुकौवाच दोहा कुरुपतिपुनिकछुकालमें
 सकलहेवतावृंद आवतभेहारावतीदरसनकरनगोविंद चौपाई जुतमरी
 चआदिकनकुमारा देवनलैआयोकरतारा १ भूतनगनजुतशंकरआये म
 रुतनजुतवासवदुसिधाय २ वसुआदित्यअस्वनीकुमारा रिभुअंगिरसदुह
 दूउदारा ३ विश्वेदेवासाध्यदुसर्वा अप्सरतायसिद्धगंधर्वा ४ चारनगुह्यक
 पितरिषीसा विद्याधरकिन्नरअवनीसा ५ कृसस्थलीमहंसिगरेआये उग्रसे
 नकेसभासिधायि ६ द्वारपउग्रसेनमहराजे कश्योआगमनदेवसमाजे ७ भू
 पतिकहेंल्यावहुइतआसू मोहिदेवनदरसनकोआसू ८ द्वारपालदेवनलैग
 यऊ भूपतिनिरषिउठततहंभयऊ ९ लगीरहैजदुकुलदरवारा बैठेसबकु
 मारसरदारा १० कनकसिंघासनमध्यविराजा तामेउग्रसेनमहराजा ११ दहि
 नेकनकासनअभिरामा तामेराजिरहेउबलिरामा १२ दोहा तेहिसिंहासनमें
 नृपतिआगेबलिकेसोय वैठ्योरश्याप्रद्युम्नवरजोहिसमचलीनकोय चौपाई
 रामदहिनीदिसिंघाचविराजे पुनिअनिरुद्धकरछविछाजे १ पुनिगद्गहाग
 हेतहेंबैठे दीपमानआदिकसुपपैठे २ औरहुहरिकेबंधुकुमारा बैठेजथाजो
 गदरवारा ३ उग्रसेनबायेंदिसिमाहीं रतनजडितसिंहासनपाहीं ४ मधिसमा
 जराजतजदुराजू जेकरतादेवनकेकाजू ५ सिंहासननीचेछविछाये दहिनेसा
 चिकउदुबवाये ६ निसठऔरउल्मुकसुतरामा निजआगेबैठायेस्यामा ७ ॥
 प्रभुवामेंअक्रूरकृतवर्मा अनाथपुत्रआदिकधृतवर्मा ८ जथाजोगवैठेसराह

रा होतरद्योमंजुलनटसारा ९ देवनदेषिउठेमहराजा उठेकृष्णसबउठीसमाजा
 १० लषिसुरउग्रसेनदरबारा धन्यधन्यनृपवचनउचारा ११ महोमनोहरज
 दुपतिरूपा लषिलाजतमदनहुजेहिभूपा १२ दोहा जौनरूपतेकृष्णप्रभुहं-
 स्थाभूमिकरभार भस्वोभूमिमेनिजसुजसजगअषजारनहार चौपाई लषिह
 रिकोअससुदररूपा नहिअपानमनमेंसुरभूपा १ सुरनसीसनायेदरबारी जै
 सहिनृपबलभद्रसुरारी २ दियेदेवसबआसिरबादा लहहभूपअतिसेअह
 लादा ३ पुनिसिंहासनविविधिमंगाये सादरसकलसुरनवैठाय ४ पुनिमंगा
 य सबपूजनसाज उग्रसेनउठिसहितसमाज ॥ ५ पूज्योजथाजोगसबकाहीं
 पूछीकुसलविनीततहोहीं ६ पुनिसुभपारिजातकेमाला लैआयेजेदेववि-
 साला ७ पृथकपृथकहरिकोपहिराये पृथकपृथकहरिकोसिरनाये ८ ॥
 औरहुपुहुपकृष्णपरवरषे बारहिबारदेवसबहरषे ९ करनहेतपुनिहेरि
 कोसेवा रचिरचिसुंदरपदसबदेवा १० अद्भुतअर्थराषितिनमाहीं मंदमंद
 हरिसन्मुखपाहीं ११ अतिविनोतवैष्टुलसुभाऊ मानिआपनेहियेउराऊ
 १२ दोहा जदुकुलकेदरबारमधिजोरिजलजजुगहाथ लगेकरनअस्तुतिस
 वैहरिकहेनापेमाथ देवाऊचुः छन्द मनबुद्धिद्विप्रज्ञानबैननतेसदासुषधा
 म हमकरहिसंबसुरावरेकेचरेनकमलप्रनाम जैहचरनकोभवबंध्यागनहेतसुमात
 सदाहिं करिभक्तिभावअनेकचिततरहतनिजहियमाहिं १ विधिहैसजुहृहृकैहरहुहैवि
 सुपालहुबिख संसारयहतुममेंरहतहैसंतकेसर्वस्व सच्चिदानंदसरूपमायाकर्मकेनअ
 धीन वसुदेवनंदनजगतबंधअदोषपरमप्रवीन २ जससुनिसप्रोतिकयातुम्हारीकृमति
 सुचिहैजात तससारुतेतपदानतेमषजोगतेनदेषान दिबिकोउलंधिविकुठनेवसन
 हेतजिहिमतिमान महपंचरानप्रकारतेपूजनकरतसविधान ३ कल्यानहितजेहिजोगि
 ध्यावतसोदेवपदकंज प्रभुधूमकेतुहमारहोवैकरनदुषवनभंज लैहायहविमषअ
 नसदुजनुबचनरनध्यावतनिच बहुसांष्यवादीऔरजोगी भजतसोदैचित्त ४ वनमाल
 कोहरिद्वैराश्रीभजतजोपदकंज सोधूमकेतुहमारहोवैदहनदुषवनपुंजविधिभौन
 कोजोदंडसुरधुनिधारजासुपदाक सुरअसुरदलकोभयअभयकरजासुधरलीधाक ५ साधु
 नअसाधुनसुपददुषकरकंजचरनतुम्हार ध्यावतहमारोहरैसिगरोपापनंदकुमार नाथेद
 षभंसमजासुबसहन आहिसुरसबकोय सोकालप्रेरकआपपदकल्यानप्रदप्रभुहोष ६ य
 हजगतकोउतपतिपालनहरनकीजतुआपुजियप्रकृतिअरुमहत्त्वकेसुमईसपरम
 प्रतापु हैवेगजासुगंभीरसवकाहरनहारविसाल असभूतभावीवर्तमान
 हुअहोतुमहीकाल ६ अनिरुद्धलहिअधिकारतुमसौंप्रकृतितेमहतत्व उ

वपन्तिकर्ताते प्रगट ब्रह्मांड होत ससत्त्व चर अचर के उर प्रविसि कर सब क
 रहु तुम ही भोग पैताहि में नहिं लिखत सुनिजे हिंडरत करत हुजोग ७ मुसक्या
 यचित बन भाव बहु भुव बं क परसनि ग्रंथि बोडस सहसतिय मे न मन मथ स-
 को तु व मन मंथि तु व कथा सरिता चरन सरिता हर हि अघ त्रै लोक यक से दु
 ये श्रुति से औदुतिय तन सो लहन मुदवोक ८ शुको वाच ॥ दोहा ॥ यहि विधि अ
 स्तुति कृष्ण की करि शंकर करतार करि प्रनाम ज दुनाथ को गमने मुदित अगा
 र १ ॥ चौपाई ॥ जाय गगन मह युनि कुब्ज दूरी धाता जो रिपा नि सुदपूरी १ मधु
 र कृष्ण सो वचन उचारा बारहि बार करत सतकारा २ ब्रह्मै वाच हरन हे
 त प्रभु भू करभारा जो पूरुव मै वचन उचारा ३ सोमम विनय मानि करि दया
 तै सहि कियो सकल जदुराया ४ संतन में थाप्यो निज धर्मा अपनी ते किय दू-
 रि अर्धर्मा ५ कीरति छाई दसौ दिसानन जो प्रचंड पावक अघ कानन ६ जदु-
 कुलम ह प्रभु ले अवतारा धस्यो रूप मर्दन मदमारा ७ चारु चरित्र विचित्र उरा
 रा जगमंगल हित कियो अपारा ८ जे संप्रति जन वरित तुम्हारा सुनि है गै है क
 लि बहू वारा ९ तै सहज हि सागर ससारा अति प्रमुदित पावहि गे पारा १० जदु
 कुलम ह प्रगटे जग दीसा बितै वरषयेक से पचासा ११ अब सुर को रज है न हि वा
 की अहैन अबधि आपु मदिमा की १२ दोहा जदु कुल हू दुज सापते कै है आ
 सुविनास अब जो आबै चित्त मे तौ हेर मानि वास १ चौपाई लोक लोक पालन
 कहं नाथा बलि बिकुंठ महु करहु सनाथा १ ऐसी सुनि ब्रह्मा की वानी बोलत मै
 त है सारंग पानी २ श्री भगवानु वाच जो लुभक हो स मुहि ह भली श्रेया तिहरो का
 ज सकल करि दीश्या ३ दिबो उतारि अबनि करभारा है वा की जदु वंस अपारा
 ४ विक्रम अरु सरता बडाई श्रीर महा धन की समुदाई ५ जदु कुल सम त्रिभु
 वन म हना हीं को उन हि जो तिस की डून का हीं ६ जदु वंसी अस स बै विचारै य
 ह त्रिभुवन सब हो अहगारे ७ सिव विरचि वास बं क हं जीती मेरि देहिं जग में
 जन भीती ८ को उन हि सन्मुख की हगारे ९ अरत धनुष न दै सर धारे ९ जदु वं-
 सिन विचार अस देषी महा प्रबल तिन को भिले जी १० जा निन त्रिभुवन में तिन
 जोरी संकाम हरा चौमति जोरी ११ अस पाहि को उनि भुवन प्रहृ हर सव जुरै प्र
 सुचादि क धनु कर पत १२ मेरो को तिन को बरियाई अपनी अति शिवा स देषा
 ई १३ तव येरु के कैठि घरमा ही जिधिसागर छै बेला का ही १४ दोहा जा लोपा
 रि दुबो कप न जदु कुल के ते जीति को उन रुकत डून ते सभर हो ही अहै प्रतीति
 १ चौपाई ॥ नहि जदु कुल कर करि संधारा जे जिहो मे निजे अगारा १ तौ पुनि अ

सकोत्रिभुवनमाहीं नासिसकीजोजदुकुलकाही २ त्रिभुवनको करिहैं हठिना
 सा कोहकीमनिहैनहिनासा ३ हाग्योनासजोगपहिकाला विप्रस्नापवैगई
 कराला ४ तातेजदुकुलकरिसंधार मैजेहौनिजपुरकरतारा ५ श्रीशुकौवा
 च लोकनाथकीसुनिअसबानी करिप्रनामविधिअतिसुदमानी ६ पूरनजा
 निआपनोकामा देपनसहितगयोनिजधामा ७ पुनिकबुकालमाहसुनुता
 ना द्वारावतीमाहउतपाता ८ होनलगेअतिचारिदुबोरा जेसूचकअसुभन
 केबोरा ९ तेउतपातननिरषिमुगरी सभासुधर्मोत्तसिधारी १० अक्रूरदि
 कट्टडूनकाहीं नुरतबोलायसमीपहिमाहीं ११ विविधिभौतिउतपातदे
 पाई सबकहैमंजुलगिरासुनाई १२ श्रीभगवानउवाच दोहा चारिदुदिसि
 द्वारावतीहोतमहाउतपात अतिअमोघजामहननकीसापहुनईअघान १
 चौपाई ॥ तातेजदुकुलकेसबलोग् जीवनहितअसकरहिप्रयोग् १ रहैनहीं
 द्वारावतिमाहीं गमनहिखेत्रप्रभासहिकाहीं २ करैनदेरिचलैंअबआजू
 चढिचढिवाहनसहितसमाजू ३ नहापुन्यप्रदक्षेत्रप्रभासा तहांगयेहैजी
 वनआसा ४ दक्षस्नापभैजबविधुकाहीं भयैरोगक्षमातनमाहीं ५ तब
 ससिखेत्रप्रभासहिआयो तहैनहायसबुरोगमिदायो ६ तातेहमसबतहां
 नहाई तपिसुरनपितरनसमुदाई ७ विप्रनबहुविधिअनजैवाई सुनिसु
 पात्रबहुविधबोलाई ८ तिनकौदिसप्रीतिबहुदाना करिहैंनासकलेसम
 हाना ९ हानदेबदुषसागरकाहीं नौकालहिउतरबजगमाहीं १० श्रीशुकौ
 वाच जदुवसीअससुनिहरिसासन जानिसकलविधिदिपनिविनासन ११ सा
 जिसाजिहैगेवहस्पंदन चलनचहैप्रभासकुरुनंदन १२ ॥ दोहा ॥ हरिकेऐसे
 बचनसुनिलषिअनेकउतपात गुनिकेगौनप्रभासकोजदुकुलकोपरभात १
 चौपाई ॥ उद्वकमेनसंकाआई करतचरित्रकबुजजदुराई १ भैदरबास
 वैवरषासू चलेभवनकहैरमानिवास् २ उद्वसंगहिदिसंगहिआयो लहिय
 कांतपगमैसिरनायो ३ पुनिदिगबैठिजोरिजुगहाथै बोल्योबचनमदुलजदु
 नाथै ४ उद्वत्रौवाच पुंन्यश्रवनकीर्तनजोगेसा जदुनदनरूपालदेवेसा ५
 मोदिअसजानिपरतमनमाहीं हरनचहहुतुमजदुकुलकाहीं ६ करिकैज
 दुकुलकरसंधारा जानचहुहुनिजलोकउदारा ७ विप्रस्नापकेनासनमाहीं
 तुमसमरथहौनाथसदाहीं ८ धैदुजस्नापनासनहिकीन्ध्या तातेसत्यजानि
 मैलोन्ध्या ९ जानेरहौनाथयहवाता छोडिराबरोपदजलजाता १० हनभरिमें
 रहैहौकहुनाहीं लैचलियेनिजपुरमोहुकाहीं ११ नाथतिहारो चरितसुहाव

न सुनतहिकरतअपावनपावन १२ दोहा कयासुधाप्रभुरावरीकरिकैकान
 नपान पुनिनाहकबुनीकोलगैऔरप्रबंधविधान १ चौपाई ॥ सोवतवागतबै
 ठतनाथा बिहरतपातवदतसुषगाथा २ कौनहुकालनाथतुमकाहीं हम
 सोझोयेकछनभरनाहीं २ सोअबनाथछोडिकिमिजाहू प्रानहुतेप्रियजदु
 कुलनाहू ३ तुम्हरीजूठपहिरबहुमाला चदनतुम्हरोजूठरसाला ४ भूषनब
 सनहुठठतिहारे हमअपनेअंगनमहधारे ५ भोजनजूठतिहारोपायो याही
 मेंअतिसैसुषपायो ६ बनीसुकृतिकबुदूसरगाहीं तुम्हरेदासरहेजगमाहीं
 ७ तातेतुमबिनतुम्हरीमाया कौनभातितरिहैंजदुराया ८ जोतुवसंगयही
 विधरैहै ॥ सोतुवमायापारहिएहैं ९ सिद्धदिगंबरऔसन्पासी औरऊद्वेरे
 तातपरासी १० ब्रम्हनामजोधामतिहारा तेगमनतहैअमलअपारा ११ हम
 तौअमतकर्मपथमाहीं ज्ञानजोगजानहिकरुनाहीं १२ पैप्रभुसुमिरतनुवप
 दकंजन लेतनामतुम्हरोमतिरंजन १३ दोहा गायगायतिहरोसुजसपेमपयो
 धिनहाय तुम्हरेदासनसंगकरितुवमूरतिमनध्याय १ सहजहिमैअतिसैअ
 गमयहसागरसंसार कृपापायप्रभुरावरीहमहैहैंहठिपार २ श्रीशुकौवाच
 यहिविधिउद्वकीविनैसुनिजुतप्रीतिनरेस जानिआपनोप्रियसपाबोलेक्व
 नरमेस ३ इतिसिद्धिऔमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरवा
 धवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
 राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीम
 द्भागवतेएकादशस्कंधेआनन्दाम्बुनिधौषष्ठस्तरंगः ६ ॥ ॥ ३ ॥
 दोहा शुद्धबुद्धिउद्ववचनसुनिकैकृपाविधान कश्योमनोहरवैनतहंराजि
 वनैनसुजान १ श्रीभगवानुठवाच जौनकस्योहमसोसपाकरिसकामनमा
 हिं सोहमरेमनमेंअहैयमिसंसेनाहि १ चौपाई ॥ लोकपालशंकरकरतार
 चहतवासवैकुण्ठहमार १ करीजोविनैप्रथमकरतार जेहिहितमैलियभुवि
 अबतारा २ सोमैसबकरिदेवनकाजा हसोभारभुबहनिषलराजा ३ जदु
 कुलभईमुनिनकीस्वापा तातेहोईअतिसतापा ४ ठानिपरस्परवैरविधा
 ना हैहैजदुकुलनासमहाना ५ सतयदिनाआजुतेऊधव वोरिहैसागरपहन
 गरीसब ६ जादिनतेमैतजिमहिकाहीं जेहोअपनेधागहिमाहीं ७ नादिन
 तेकलिकोसंचारा होईजगमेंअवसिअपारा ८ जबहमदेहिमहोकहंस्यागी
 तुमहुनइतरहियोबडभागी ९ कलिजुगमहअधर्मअतिहोई धर्ममाहरुचि
 करीनकोई १० तजिकैसुजनबंधुअरुगेह मोमहकरिकैनिपटसनहू ११ सम

१२ दोहा जोमनवचद्विग
 श्रवणतेकोनिद्वस्तुजनाय सोअनित्यतुमजानियोअसकहवेदिकाय १
 चौपाई भायाकेअधीनमनजिनको यहसुषनीकलगतहेतिनको १ ममव्य
 तिरिकवस्तुजोजाने सोईअमश्रुतिशास्त्रबपाने २ सोईअमस्वर्गनरककर
 दाता यहजानदुसिगरोसतिताता ३ कर्मअकर्मविकर्मसषेदा अहेदोषगु
 नबुधिकेजेहा ४ तातेसचदंष्ट्रिनकोजीतो मोपरकरिकेप्रीतिप्रतीतो ५ जग
 कोजानदुजीवअधारा जियअधारमोहिजानुउदारा ६ ज्ञानचिज्ञानसहित
 कैजाहू अपनेसमजानदुसबकाहू ७ सदाकरदुजियमेंसंतोषू कबहुनउ
 देविषयकरदोषू ८ ऐसोजोकरिहोबउभागा तौनहिहोइषंडविरागा ९ पा
 पकियेनरकैहठिहोई कीन्हपुन्यस्वर्गसुषजोई १० तातेपापपुन्ययेदोऊ न
 जिमयभक्तिकरैसबकोऊ ११ माभिसुहृदसकलजगप्रानी होयसांतज्ञानीवि
 ज्ञानी १२ दोहा ऊधोनिरपैसर्वदामोररूपसंसार रहितसोआवागवनतैहो
 इविसेषिउदारा १ श्रीशुकौवाच यहिबिधिसुनिहृरकेवचनऊधवजदुपति
 हास बोल्पोपुनिसिरनादकैतत्वजानियेआस १ उद्वउवाच जोगात्माजोगे
 सप्रभुउपदेसकसबजोग जोगशास्त्रकेजनकतुमनासनहोभवरोग १ चौ
 पाई मममगलहितजोगवाना संन्यासहिकोत्यागवपाना १ जोजनअहे
 विषैअनुरागी तिनकोकठिनहोवहैत्यागी २ जेतुचविमुषीसठजगमाहीं
 महाकठिनत्यागवतिनकाहीं ३ मोमनअहंकारममकार निजबसकिय
 वसुदेवकुमारा ४ तुवमायाकृतदेहहुगेहू तिनमेलग्येमोरअतिनेहू ५ ता
 तेकद्योजोनतुमत्यागा सहजहिहोयसोमोहिबउभागा ६ सोसबमोकहंदेह
 जताई करिदायामोपरजदुराई ७ कोउनहितुमसमभाषनवारो हरैमहा
 अजजैनहप्रारो ८ देवनमैअसहैकोउनाही तुमभायामोहेसबकाहीं ९
 अहोअदोषअनंतसुरारो बुद्धिअकुंठविकुंठविहारी १० सबकेपेरकहैंज
 गदीसा अर्जुनसपाईसवागीसा ११ बारहिवारकरौपरनामा करदुनाथउप
 देसललामा १२ दोहा मैअतिदीनदुषीअहोचहौंतजनसंसार औरनदुतिय
 देषातकोउतुमहीअहोअधार १ चौपाई सुनिऊधककेवचनसोहाये बोले
 श्रीजदुपतिसुषुद्धाये १ श्रीभगवानुवाच सकलतत्वकेजाननवारो जेजगमह
 हेमनुजउदारे १ तेविसुहृकरिनिजमनकाहीं विषैवासनातजतसदाहीं ३ ॥
 मनविसुहृहैगुरुसबकेरो श्रुतिऔस्मृतिसिद्धांतनिबेरो ४ जिभिजगवस्तुअ
 नित्यदिनाना निमिकरिलेहुस्वर्गअनुभाना ५ करैहमारैचरननप्रीतो तौहठि

मिटै जगतकी भीती ६ सांख्यजोगके जागन हारे नरतनमें मोहि अधिकनिहारे
 ७ सकलसक्तिके हर्महैं स्वामी ॥ सिंगरे जगके अतरजामी ८ एकचरनद्विच
 रनत्रै चरना चारिचरन बहुचरन अचरना ९ ऐसे जगमे बहुतसरीरा पै मो
 हिनरतनप्रियमतिधीरा १० रूपादिकजुतजो अनुमाना तातेमै नहिमिलौंसु
 जाना ११ करिविवेकमानुषतनमाहीं जानतमोरभक्तमोहिकाहीं १२ दोहा
 यामेयकदृतिहासमें कहीं पुरातनजोय जदुनृपअरुअवधूतको वरसंवा
 दहिसोय १ चौपाई कोइ अवधूतरख्योबनमाही थेतनहेतसिकारतहाँ
 हो १ क्रियरुधवजदुभूपपयाणा देख्येतिहिकवितरुनसुजाना २ तासों व्हे
 विनीतकरजोरी पूख्यो जदुनृप बहुतनिहारी ३ जदुरुवाच यहमतिनुम
 हिकहाँ ते आई जाको गहिवनमें मुनिराई ४ फिरहुअकेलेचालसमाना करहुन
 कर्मकखूमतिमाना ५ आयुषसुजसविभौकेहेतु बांधीहमनुजधर्मधननेतु ६
 तुमरोसमरथसुकविसुरूपा मृदुलवचनभाषतेअनूपा ७ निजहितकर्मकर
 हुकखुनाही विचरहुजडसमयहजगमाही ८ कामलोभकीलगीदमारी ता
 मेजरहिमनुजसंसारी ९ गंगधारजिमिपस्वामतंगा हैं नसकतंशवानलअ
 गा १० निजअनंदकोकारनभाषो विषैवासनाकसनहिराषो ११ पुत्रकलत्र
 अहेननिहारे जगकारजनुमसकलविसारे १२ श्रीभगवानुवाच दोहा जब
 असपूख्यो जदुनृपतिअतिब्रह्मन्पसुजान तबहीदत्तात्रेयमुनि लागेकरन
 बषान १ दत्तात्रेयउवाच मेरेगुरुहैं बहुतनरेसा जिनकोसुमिरतरहोहमेसा
 १ तिनहीकीबुधिलैसबकाला विचरहुजगमहजैसेबाला २ भूपसुनहुसिग
 रोसमुगऊँ सकलगुरुनकेनाउबताऊँ ३ प्रथगुरुएथिवीहैमेरो दूजोगुरुप
 जनहियहेरो ४ तीजोगुरुअकासहैमेरा चौथोगुरुहैसलिलअथोरा ५ पाव
 कपांचोगुरुविचारो छटथोगुरुहैंचंद्रहमारो ६ सतथोगुरुजानियेभानू अ
 ठथोगुरुकपोतमतिमानू ७ नवथोगुरुअजगरपह्निचानो दसथोसागुरुकहैं
 अनुमानो ८ गुरुग्यारहोमानोपाँची बरहो गुरुजानहुमधुमाँषी ९ तेरहो गुरु
 हैगजमतवारो गुरुचौदहोहैमधुहारो १० गुरुपंद्रहोहरिनप्रवीना सार
 होगुरुजानहुनृपमीना ११ गुनिकानामपिंगलाजोई गुरुसत्रहोहमारोसो
 ई १२ कुरुरविउगहैगुरुअठारो गुरुउनैसोबालविचारो १३ दोहा बिसयो
 गुरुकुमारिकाजानहुभूपहनारगुरुस्यकैसोजानियेबानवनावनहार १ चौ
 पाई गुरुबाईसोभुजगहमारो नेइसो गुरुमकरोउरधारो २ चौबिसथोगुरु
 भंगीजानो यहिविधिहमरेगुरुपह्निचानो ३ निरपिनिरपिइनकेगुनकाहीं

हमसोषेअपनेमनमाहीं ३ जातेजौनसिष्योगुरुजैसो सोहमकहतसुनहुनृप
 तैसो ४ महिकेउपरबसतबहुप्रानी षनिषनिषूबनिकारतपानी ५ करिमलमू
 त्रहिकरतमलानी ऐसेहुलहिकैपीरमहानी ६ छमाकरतिद्योनीसबकाला॥
 सिष्योछमागुनतासुधुवाला ७ धरासुवनपरवततरुअहहीं परउपकारगुनै
 तेअहहीं ८ फलतनफूलदारुपाषाणा परउपकारहिहेतसुजाना ९ काटै-
 षनैतिहेकितनौई पैनहिखमानजतहैसोई १० प्राणवायुयकजगसंचारी प
 वनलेहृषिधिउभैविचारो ११ प्राणवायुभोजनभरिषाई कछुनहिचाहतजात
 अघाई १२॥ दोहा॥ सोगुनतांकोमैसिष्योकरतोंकछुकअहार जातेपदेनज्ञा
 नअरुबढैनबिषैविकार १ चौपाई उचमअधमहुबस्तुनकाहीं परसतरहत
 समीरसदाहीं १ पैदुषसुषकरताहिनभाना सबतरहतआपअलगाना २
 सोउपवनगुनमैसिषिलीन्धो हर्षसोककबहनहिचौन्धो ३ जानिपरतजो
 वासपवनमें सोगुनजानहुमहिकोमनमें ४ ऐसहिदेवमनुजकसथला जा
 नहिजियमायामहभूला ५ यहगुनहैनआतमाकेरो देहहिंकोयहधर्मनि
 वेरो ६ सिष्योपवनतेयहोप्रकारा अबसुनुनभजसगुरूहमार ७ जसअ
 कासहैसबथलमाहीं पैकोहुभैलपटतहैनाहीं ८ जिमिपरमात्माभीतरबा
 हेर हैसबठौरअजाहिरजाहिर ९ कोहुकोदोषनलगतअकासै तिमिपरमा
 अहिदोसनभासै १० यहगुनमेंमनसोसिषिलीन्धो अबसुनुजसजलकोगु
 रूकीन्धो ११ अमलमधुरसीतलहितकारी सुचिहुसचिक्कनताहिनिहारी ॥
 १२ दोहा दरसतपरसतकरतसुचितीर्थरूपहैनीर येगुनसिष्योसलिलतेता-
 तैंगुरुमतिधीर १ चौपाई पावकहैदुरधर्षप्रकासी स्वादअस्वादकेरनहि
 आसी १ जोकछुमिलैसोसबभषिलेतो दुतियदिवसकोकरतननेतो २ कछु
 वस्तुकोदोषनलागै निर्मलजोतियेकरसजागै ३ कहंगुसकहुंप्रगठजनाई
 हविदाताकोसबसुपदाई ४ सकलपापकोनासनवारो यहगुनसिष्योसिषीति
 प्यारो ५ लघुमेलधुभारीभैभारी जथादासुतसपरतनिहारी ६ पावकसमप
 रमात्माहिजान्यो तातेअग्निहुंकोगुरुमान्यो ७ घटबबढबहैचंद्रकला-
 को हैनहिंकछुचंद्रहिअमलाको ८ घटबबढबहैतिमितनकाहीं कब-
 हुं होतआतमहिनाहै ९ यहगुनसिष्योचंद्रमाकेरो तातेगुरूचंद्रहमेरो
 १० ज्वालनघटबबढबडिगदीष्यो येहीगुनहुअगिनितेसीष्यो ११ सोषतस
 लिलभानुनौमासा तीनमाससोडकरतप्रकासा १२ दोहा जोलेतोसोदेतपु-
 निरापिपासबहिलेय लेयकालमसुनतितिमिकालपाषपुनिदेय १ चौपा

१ जलमेडोलतरविपरछाहीं अबुधगुनतडोलतरविकाहीं १ तिमिसरीरको
 जोनविकारा आतममाहगुनेअविचारा २ यहगुनहरवितेसिषिलीन्धो सुन
 हुकपोतहिजिमिगुरुकीन्धो ३ करेनकोहुतेबहुतसनेह करेनबहुसंगहुको
 हुकोह ४ जोअतिसंगसनेहकरतहैं सोपाछेअतितापभरतहैं ५ मैयकस
 मैगयोबनमाहीं लप्योकपोतकपोतीकाहीं ६ वृक्षकोटपोथारचिदोऊ ज
 हौनजातरद्योजनकोऊ ७ तहाँबसेपगसहितअनदा परेपरसपरप्रीतिहि
 फेदा ८ यहिविधिबैतिगयोक्छुकाला पगनकरतग्रहधर्मविसाला ९ अ
 गअंगडीठिडीठिमनतेमन विचरतरहेमिलायछनेछन १० एकहिसायसै
 नदोउकरहीं एकहिसंगचारादोउचरहीं ११ येकाहिसंगबैठहितरुमाहीं ये
 कहिसंगबनवनविचराहीं १२ दोहा जोनकपोतीचिनचहेसोकपोतदुतत्या
 य रद्योदेततेहिरुषिकेप्रीतिपरमदरसाय १ चौपाई पुनिकछुकालमाहनृ
 पराई दियोकपोतीअंडाजाई १ अंडाफूटिगयेसिसुतिनके पक्षभयेपुनिको
 मलजिनके २ दौरिदोऊचारालेआवैं बारबारबालकनषवावैं ३ तिनकोसु
 निसुनिमंजुलसोरा पावहिदंपतिमोदअथोरा ४ कहुंडोलतलपिपुत्रनकाहीं
 आपहुसंगसंगमहजाहीं ५ तिनकोपुनिलेवायग्रहल्यावैं दिनदिनदूनदू
 नमुदपावैं ६ तियसुतनेहपरीपगबेरी तिनमहबोतीउमिरिचनेरी ७ बांधि
 कपोतकपोतीनेतु येकसमैसुतचाराहेतु ८ गयेकहुंकाननकहिदूरी चारा
 लेतविलमभैभूरी ९ तेहिवनमेव्याधायेकआयो भगफासनहितजाललगा
 यो १० तीनजालमहयेकहिबारा फँदिगैसकलकपोतकुमार ११ मातुपिता
 चारालेआये पोथासनदेषिदुचपाये १२ दोहा हेरनुलागेनिजसिसुनदंपतिवु
 हैंदिसिजाय लप्योकपोतीसिसुनकोलौन्धोव्याधफुसाय १ चौपाई जालफँदे
 निजबालकदेशी ममभभयोक्लेसविसेषी १ हायहायकहिगिरोजालमें फँदी
 कपोतीतेहीकालमें २ हेरततहैंकपोतहुआयो तियसुतबधेनिरिषिदुपपा
 यो ३ कस्योवचनतहंहायपुकारी निरपोसबैअभागहमारी ४ पूरुबपुंन्यकि
 योमैथोरी पूजीआसकछुनहिमारी ५ लुदिगभैमेरेसुतदार क्यौंबसिहैंमैयेक
 अगारा ६ पतिव्रतामेरोजोनारो मोहितजिलैसुतस्वर्गसिधारी ७ सूनभजन
 महसुतकसमाना जीवनवृथापरतमोहिजाना ८ यहिविधिमनहिकपोत
 विचारी फँदेजालसुतनारिनिहारी ९ मोहविवसआपहुतहंजाई गयोजाल
 महफँदिनृपराई १० तबविहंगदोउसिसुनसभैतु आयोव्याधिमानिसुषसेतु
 ११ लेतिनकोअतिअनंदमाहौं व्याधलौटिगोनिजघरकाहीं १२ दोहा यहिवि

धिजौनकुटुंबकोनेहीहोतनरेस ताकीयहीकपोतअसहोतीदसाहमेस १ शुक्ति
 जोगलहिमनुजतनगृहकुलमोहीहोय चदिऊचेनीचेगिरैरनरकपोतसमसोय
 २ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्री राजाबहादुरबांधवेश
 श्रीविश्वनाथसिंह देवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्री राजाब
 हादुर श्री कृष्ण चंद्र कृपापात्राधिकारि श्री रघुराजसिंह जू देव कृत श्रीमद्भागव
 ते एकादशस्कन्धे आनन्दान्बुनिधौ सप्तमस्तरंगः ७ ॥ ॐ ॥ ७ ॥ ॐ ॥
 इत्तात्रेयउवाच अब्रजेहिविधिमेरो गुरु अजगरभयोनेस सोमैसिगरोआ
 पकोकरतअहो उपदेस १ चौपाई लघ्योयेकअजगरबनमाहीं परोरहैकेले
 कहुंनाही १ स्वादअस्वादथोरबहुजोई मिलेभागबसपातोसोई २ तातेय
 हगुनमैसिषिलीन्धो अजगरसरिसरहैपरवीनो ३ तनकेहितनहिकरैउपा
 ई जौनमिलेतौनहिपछिनाई ४ परोरहैनहिधनहितथावे भागभरोससदान
 नलावे ५ होयजदपितनमनुबलवाना करहिंतदपिनहिंउद्विमनाना ६ परे
 ब्रम्हकोरूपविचारै नैननतेहिनोदनिकारै ७ अनायासजेसदुपआवे वैसै
 भागविवससुपपावे ८ तातेसुषहितसोचनकरई सुपदुष्येकहिसमअनु
 सरई ९ नरकत्वर्गकोगुनेसमाना रहैअन्वाहसदानतिमाना १० अब्रजोसो-
 ष्ठीसागरतेगुन सोमैभाषतअहोभूपसुन ११ बाहेरहैप्रसन्नअतिरूपा भीत
 रहैगंभीरअतिभूपा १२ दोहा एसहिजोगीहरहैअभिषायगंभीर ऊपरस-
 हजसुभाषअतिदयामानमतिधीर १ चौपाई जैसेसरितनमिलिसरितापति
 बढतकबहुनहिपावसमैअति १ घटतकबहुनहिग्रीषममाहीं मिधुये
 करसरहतसहाहो २ तिमिजोगीअप्रियप्रियपाई सोचैहरथैनहिदपरई
 ३ अब्रपतंगमैजसगुरुकीनो सोसुनियेजदुभूपप्रवीनो ४ दीपसिषालपि
 गिरतपतंगा जानतनहिनिजनासप्रसंगा ५ ऐसीहरूपबतीलपिनारी मोहि
 जरतमदनानलभारी ६ जानतनहिआपनोविनासा अंतहोयगोनरकनि-
 वासा ७ कनकरजतवसनादिकमाहीं भोगकरनहितजेललन्वाहीं ८ दी
 पसिपासमनिजहितलेषी तेउपतंगसमजरहिविसेषी ९ अब्रजसमंवर
 भयोगुरुमोरा सोसुनिलेहुजजातिकिसोरा १० थोरथोरबहुफूलनकोरस
 लैलेउदरभरतमधुकरजस ११ वैसहिजोगीघरघरमाहीं जांचिजांचिकछु
 कबुसबपाहीं १२ दोहा उदरभरैअपनोसदाकरैसरीरनिवाहु जामेमनुज
 नदेतमेंदुषनहोइकहुंकाहु १ चौपाई लघुबडफूलनतेरससारा लेतजौन
 विधिधमरउदारा १ तिमिलिधुबडसाअनसारंस जोगीलेयभूपअबतंस २

अमरकियोगरुतसदियोभाषी अबसुनुजसगुरुकियमधुमाषी ३ लापनमधु
 माषीरसल्याई छाताअपनोलेहिलगाई ४ जबछातामेंमधुभरिआवे जारिआ
 रितबजनलैजावे ५ जैसहि संग्रहकरैजोकोई भमनसमेतनासतेहिहोई
 ६ तातेनहिबिहानकोराषै जोपावैसोतुरतैचाषै ७ उदरभरैअपनोजेतने
 में जोगीकरैजो जेतनेमें ८ यहिविधिमधुमाषीगुरुमेरो अबसुनुजसग
 जगुरुहियहेरो ९ जबकरिकरिनीकेठिगआवै परसतहीसनेहफंसिजावै
 १० करिनीमोहविवसफंसिजावै तुरतमहाउतकेबसआवै ११ अथवा
 करिनीठिगतेहिदेशी आइबलोगजहनतविसेषी १२ दोहा येसहिपरस
 तनारिकहंवासुनेहफंसिजात भरेजातहैनरकहठिबलीकरततेहिघात
 १ चौपाई नरकीमीनुअहैसतिनारो ऐसीमनमेसुमतिविचारी २ चरन
 हुतेदारुहुकीदारा लुवैनकबहंसुमतिउदारा २ यहिविधिभोगजगुरु
 हमारो अबसुनुजसगुरुकियमधुहारो ३ मधुमाषीकरिकैअमभारी रच
 तमधुरमधुगुनिहितकारी ४ आपनभषैनकोहुकहंदेशी बरबसभिल्ल
 मारिहरिलेहीं ५ ऐसहिलोभीजोरहिधनको आपनपातनदेतजननको
 ६ ताकोमृपबरबसधनहरई हरैचोरकीपावकजरई ७ तातेधनजो
 रैनहिजानीं जोरैतौहोवैहठिहानी ८ जोरतधनकोधनीसदाहीं जतीपात
 पहिलेतैहिकाहीं ९ तातेजोगीधनकेहेतू कौनोकालनबांधेनेतू १० यहि
 विधिगुरुमधुमारनवारो अबसुनुजसगुरुहरिनहमारो ११ मुनिकेव्याध
 ज्ञानमृगमोहै अपनीमृसुनिकटनहिजोहै १२ दोहा तातेजोगीकबहुंन
 हिंसुनैगांउकागान सुनैजोहठितौनासतेहि होषज्ञानविज्ञान १ चौपाई
 सुन्योशृंगिरिषिजोषितगाना जपतपताकोसकलभुलाना १ भयोहरिन
 गुरुतसकहिदोना अबसुनुजसभोममगुरुमीना २ आयसकंठकमह
 लविचारा मीनदौरिकैकरतअहार ३ तबतेहिजलतेतुरतनिकारो
 यलमहडारतमारिसिकारी ४ ऐसहिजोगीजोरसनाको चहतस्वादहै
 अनरथताको ५ भोजनतजेहोहिइंद्रीबस येनहिजोभजीतिजातीत
 स ६ जबलौंजोभजोतिनहिजाती इंद्रीजिततबलौंनहिंष्याती ७ जबर
 सनाइंद्रीयलियजाती तबसबइंद्रीविजैप्रतीती ८ यहिविधिभयोमीन
 गुरुअमला अबसुनुजसगुरुभईपिंगला ९ गनिकायेकपिंगलानामा
 रहीविदेहनगरतेहिधामा १० एकसंभैसाकरिसिंगार बैठीरहीआपनेदू
 रा ११ कौन्हेआसधनीकोउआवै मोहिधनदैअतिसुषउपजावै १२ दोहा

जो खोटा आयो धनो दियो ताहि लौटाप बडे धनी की आस करि बैठी चित्त ल
 गाय १ चौपाई कहें बैठी कहै रहती गढी धन वासना बहु तचित बाढी १
 भीतर बाहेर नहि हरानी यहि विधि आधी निसासि रानी २ कोइ नहि ध
 नी हार अस आयो देइ जो धनता को मन भायो ३ तब ताके मन भयो विरागा
 जो आनंद हेत बड भागा ४ आसा पास काटि बेकेरो अहै विराग कृपान करे
 री ५ जाहिन भयो विराग भुवाला ताहिन छूटत जग जंजाला ६ बोली बचन
 प्रिंगला जोई भूपति सुनहु क हन मै सोई ७ प्रिंग लोवाच लषो तोम हामो
 हय हमेरो जाको अंत परत नहि हेरो ८ हायराम मैय हका कीन्हो जो अप
 ना मन जोति न लोन्हो ९ तुच्छ धनी तै मै मति होनी धन को लेन कामना की
 नी १० अपने हिय को सदा बसैया धन सुतदा ताजगत गोसैया ११ ऐ सो ध
 नी मुकुंद बिसारी तुच्छ धनी मै भजो गमारी १२ दोहा सो कमो ह भय दानि
 अति जग के जन मति मंद भजौ तिन्है मै मूढि नीत जिकै रघुकुल चंद १ चौपा
 ई हाय दियो मै मन कहता पा कियो न जो प्रथम हि हरि जापा २ लंपट लोभी
 सोचन लायक कुमति करु प्रहै जे नायक ३ तिन के करे मै बेचिसरीरा ध
 न अरु सुष चाहो प्रदीरा ४ अस्थि बंस की ठाठ बनायो त्वचारो मन पत्रिन
 सोछायो ५ तन रूपी घर में नव द्वारा बहु तनि तमल मूत्र दुधारा ५ ऐ से तन
 को अति प्रिय मान्यो कबहु न राम कृष्ण को जान्यो ६ मोते अधिक को न मति
 मंदा हरि पद छोडि चहौ आनंदा ७ बहु जन है विदेह प्रमाहीं मोते मूढ अ
 है कोउ नाहीं ८ भजत जो दासन आतम देतो आहिकरत अपनो करिले तो
 ९ ऐ सो तजि वै कुंठ बिहारी वधा करी तुच्छ न सोयारी १० सब को सुहृद प्रा
 न ते प्यारे सब जग के उर निवसन हारो ११ ऐ से हरि सौं प्रीति करौंगी लक्ष्मी
 सहित प्रमोद भरींगी १२ दोहा कमला पति के हाथ मेवे चि विसेषिसरीर
 कैहौं आसुसनाथ मै मेटि सकल भव पीर १ चौपाई केतनो सुर देहै सुष भो
 गू कितनो हित करि है जग लो गू है अनित्य सुर नर सब काली डरतर है स
 ब काल करलै २ ताते हरि लजि अनत न जैहौं यतनो मोदक हामे पैहौं ३
 पूरुव पुन्य करी कछु नीकी ताते यह मति भै मजीकी ४ उपज्यो मंन मे सुष
 द विरागा हरि किय मो पर कछु अनुरागा ५ नातो अस विराग कहें हो बत
 धन परिवार मो हजो पोचत ६ ताते यह हरि कृत उपकार मे अपने सिर ब
 रिसु पसारा ७ तजि कै कुमति संग धन आसा सरन जाउ मे रमानि वासा ८
 जयाला भ करि कै सतोषु करि विस्वास दूरि करि दोषु ९ राम कृष्ण सौं करि कै

भारी जनमवितैहौलपिसुषभारी १० परोजेजनुगहिरोभवकृपा लूटोगयो
 विवेकअनूपा ११ ग्रसितकालअहितेजियकाहौं विनहरिकोउरक्षकहैना
 हौं १२ दोहा कालआलतेग्रसितजगलपिविरागजबहोय तबआलैपरमा
 तमारक्षकहठिकैहोय १ दत्तात्रेयउवाच यहिविधिकरिनिहचैमनहिंसो-
 पिंगलाप्रबौन छेडिदुरसाधनिकी श्रीपतिरतिरसलीन २ आसाहैपरमै
 दुषैसुषहैपरमनिरास असविचारिमनपिंगलासोडरहीसहुलास ३ इति
 सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीबांधवेशवि
 स्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुर
 श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागवते
 आनन्दान्बुनिधौएकादशस्कन्धेअष्टमस्तरंगः ८ ॥ ॐ ॥ ७ ॥ ॐ ॥
 दत्तात्रेयउवाच दोहा यहिविधिनुपमैपिंगलावारवधूगुरुकीन अबज-
 सगुरुकियप्रगकुररसोसुनिसकलप्रबौन १ चौपाई येकसमैहमबनभैरा
 जा जातभयेविचरनकेकाजा १ तहाँकुररयकरद्योविहंगा लोन्हैआसिष
 नहिकोउसंगा २ बलीविहंगबहुतदुतआई चौथनलागेचौचचलाई
 ३ जबलगिआमिषछोओनाहौं तबलगिदियकलेसतेहिकाहौं ४ जबआ
 मिषकोदियोविहाई तबहौंकुररगयोसुषपाई ५ तातैजोकोउसंग्रहकर
 तो सोजनअवसिमहादुषपरतो ६ संग्रहकरतभूपनहिजोई पावतसु-
 मतिमहासुषसोई ७ सिष्योकुररतैयहिमहिपालक अबसुनुजसकीन्ध्या
 गुरुबालक ८ सिसुनहिगुनतमानअपमाना नहिग्रहकारजमाहभुला
 ना ९ अपनेमनषेततसबकाला हर्षसोकनहिकरतभुवाला १० सोऊ
 गुनमैहंसिषिलीन्ध्या हर्षसोकनहिमनमहकीन्ध्या ११ मानहुनहिमानहु
 अपमाना विचरहुजगमहवालसमाना १२ दोहा सोचविगतआनन्दम
 गनजगमहैजनदोय महामूढयेकदुतियजोब्रह्मज्ञानरतहोय १ चौपा
 ई ॥ जसगुरुबालककियतसैभाष्यो सुनुकेन्याजसगुरुकरिराष्यो १ येकस
 मैमैकहुंपुरगयऊ तहैऐसोकौतुकलपिलयऊ २ कोउग्रहस्तकीरही-
 कुमारी उमिरिखुवाअतिसैसुकुमारी ३ केहुकारजबसतेहिपिनुमाता
 औरठौरगेतजिगृहताता ४ तेहिकुमारिकेआहनहेतू आयेबहुजनतासु
 निकेत ५ तिनकेभोजनहितअनुरागी भीवरतैदूलकूटनलागा ६ पहिरेरु
 हीसंपकीचूरी तिनकोसब्जहोतभोभूरी ७ तबमनमैअसकियोविचारा
 सुविचरी धुनिपुरुषअपारा ८ मनिहैअसअपनेमनमाहौं याकेधरचा

करकोउनाही ८ चाकरहोतजोकोउग्रहमाही नौनिजकरकूटतयहनाही
 १० असगुनिमनहिलजायकुमारी चूरीडाखोकलुकउतारी ११ तबहूहोन
 लग्योकलुसोरा तबमनमेंलजापतेहिठोरा १२ दोहा यकयकचूरीहाथकी
 हईकुमारीफोरि यकयकराधीकरनमेंकूटनलगौबहेरि १ चौपाई तबधु-
 निभईतहांकलुनाहीं सोगुनसीप्योमैमनमाहीं २ तातेमेकुमारिकसकंन
 न विचरतरहोअकेलेसकन २ यहिविधिगुरूकुमारिविचारो अबसुनुवा
 नबनावनहारो ३ कौनौनगरमाहकेदुकाला यहकौतुकमैलखौभुवाला
 ४ यकबजारमहरहीदुकाना तहंयकरसोबनावतबाना ७ तासुनिकट
 क्हेनृपदललैके निकसिगयोबहुदुंभुभिदैके ८ पाछूमैताकेदिगजाई पू
 खोदूतैगयोनृपराई ९ तबबहुकघोनहमकलुजान्यो वानबनावनमेंमन
 गान्यो १० सोसिषिलियोमहंगुनताको थिरकरिबोऐसोमनसाको ११ प्रा-
 नायामकरिआसनवैठे करिविरागसुषसागरपैठे १२ दोहा श्रीपतिचरन
 सरोजमेंमानसदेइलगाद् पुनिताकोकलुदगनमेंनहिजगपरैदेपाय १ चौ
 पाई कर्मवासनाक्रमक्रमताकी छुटिजातिकलुरहेनबाकी १ घटतज्ञोगु
 नतमगुनजाको बाढतनित्तसतोगुनताको २ परमानंदमगनक्हेजातो य-
 हफलहैनृपमनभिरताको ३ यहगुनसरधिरचनतेसीप्यो अबसुनुजसभु
 जंगकरदीप्यो ४ चलतअकेलवसतयेकांता सावधानरहतौनितसांता
 ५ निवसुनहितनहिभवनवनावै यकथलनहिकहुं कालबितावै ६ कहां
 जातकहंते पुनिआवै अहिकीगतिकलुजानिनजावै ७ भवनपरयेचसिसु
 पपावै जौनैमिलैसोईहठिपावै ८ ऐसहिजोगिदुरहैसदाहीं वसनहेतवि
 रचैग्रहनाहीं ९ नियतवचनमुपतेनितभापे कौदुकीआसकबहुनहिरा
 ये १० यहिगुनसिप्योभुजंगतेभूपा अचसुनुजसमकरोगुरूसा ११ जस-
 प्रगटेनिजउरतेजाला तामेकरिविहारकलुकाला १२ दोहा पुनिमकरीजा
 लासकलउदरहिभरविसमेटि रहतिअकेलआपहीं सुधानकोदुकहभेदि
 १ चौपाई ऐसहियकरापनभूपा रहतअकेलहिअमलअनूपा १ पुनि
 विचरतासिगरोससारा तेहिमहकरतेआपविहार २ प्रलैकालमहपुनि
 जगकाहीं लेतसमेटिआपनेमाहीं ३ रहतअकेलेपुनिजगदीसा जगअधा
 रसोदजानिमहीसा ४ उनकोकोउनहिअहैअधारा सोईयेकसवविरच
 नज्ञाग ५ उपादानअरुनिमित्तदुकारन यकहरिहैसोइअधमउधारन ६
 साभाविकजोदानअनंदा तेहिपरिपूरनसोइमुकदा ७ रचतजगतजग

सोड्जद्वाराया संकल्पहिते प्रेरितमाया ८ प्रगटावत है तत्त्वमहाना जगतमू-
 लसो इजानुसुजाना ९ गुह्योसूतम हजिमिसुममाला निमितेहिमं हंजगुह्यो
 विसाला १० महत्त्वतेलेहुविचारी लहिन होनजीवनसंसारो ११ यहिविधि
 मकरीगुरुकरिलोन्धो अबसुनुजसंश्रंगीगुरुकीन्धो १२ दोहा भृंगीगहिजि-
 मिकीटकोराषतनिजग्रहस्याय कौटलषततेहिभीतसोताहोसमद्वैजाय १
 चौपाई ॥ प्रतिमकरिनेहभीतिअरुद्रोहू ध्यावतजाहिकियेअतिकोहू १ सोई
 रूपसोहठिहैजातो यहकौनुकप्रखक्षदरसातो २ तातेकरियेकाग्रमनज्ञा
 नी ध्यावेनिसिदिनसारंगपानी ३ भृंगीतेसीष्योयहमतिको हरिध्यायेहो
 वैश्रीपतिको ४ येगुरुमैनिजकक्षानरेसा लक्षोषिविधिजिनतैउपदेसा ५ अ
 बजोतनतैसिष्योअनूपा सोवरनैसुनियेजदुभूपा ६ तनहैहेतविवेकवि
 रागा तातेमोरगुरूबडभागा ७ उतपतिनासहूहैनसदाहीं केवलदुषहै
 रोहुनमाहीं ८ अहितनतेसबहोतविवेकू भौउपदेसमोहियहएकू ९ त-
 नअनित्यगुनभयोविरागा यहउपदेसदुलियजडभागा १० ऐसोयहतनहै
 उपकारी पैखानादिकभक्षविचारी ११ यामेंकरोनमैअभिमाना विचरहुंज
 गमइसुषोमहाना १२ दोहा तियसुतधनपसुमृत्वग्रहपालततनकेहेत ॥
 सोतनहूनीहजातसैंगऔरकहामतिसे १ चौपाई दुसरैजन्मकेरमतिसेनू
 जानोअपनोकर्महहेतू १ तनप्रियकर्मकरतजोकोई आवागवनरहितनहिहो
 है २ रसनास्वादभषनकोचाहै कामकरततियमिलनउछाहै ३ चहतपिया-
 साजलकोपाना चाहतउदरउभोजनाना ४ अवनहुचहतसुननमृदुरागा
 चहतसुगंधनाकबडभागा ५ द्विगचाहतदेषनसुभरूपा चहतकहनभुषवच
 नअनूपा ६ हाथलेनकोचाहतराजा चाहतरनगवनकरकाजा ७ येसब
 इंद्रोनिजनिजवोरी पैचहिनियकोकरिखरजोरी ८ जैसेसवतिबहुदग्रहमा
 ही निजनिजद्विगषेचहियतिकाहीं ९ बसविहंगपसुमसकहुमीना विषधर
 आदिजोनिरचिदीना १० येनप्रसन्नभयेभगवाना तबकीन्धोनरतननिरमा
 ना ११ जातेहोतज्ञानविज्ञाना जातैकरतभक्तिरसपाना १२ दोहा ऐसोनरत
 नविरचिकेवाकीकखुनिचिचारिपरमानेह्पावतभयेपूरनजगतनिहारि १ चौ
 पाई कोदिनवर्षजीवचौरासो भटकतफिरतलहतदुषरासो १ कबहुंभागव
 सनरतनपावे तबहूजोनिहिनमवनावे २ तौताकेसमकोमतिमंदा भजेजो
 नहिकरिप्रीतिसुकुंदा ३ तातेजबलगिरहैसरीरा तबलगिभजेकृष्ममतिधीरा
 ४ विषेमोहनहिजन्मवितावे सोतौसबसरीरमहपावे ५ यहिविधिमैलहिजा

नविरागा करिकैअहंकारकरित्यागा द विचरहुसुषीसकलजगमाहौ मोरेहि
 यकहु संसैनाहौ ७ ब्रह्महिबहुविधिकहैरिषीसा दृढनिश्चिनहिहोतमहीसा
 ८ यकगुरुसो दृढज्ञाननहोई तातेबहुगुरुकिपमुदमोई ९ श्रीभगवानुवाच

दत्तात्रेयकृषी

राजायदु

अस कहिकैजदुसौंमुनिगई अतिमोदितव्हेमांगिविदाई १० नृपकरसौंल
 हि कैसतकारा चल्याकरनपुनिजगतविहारा ११ दोहा सर्वसंगकोत्यागि
 कैकियनिजचित्तसमान मेरेपदकोप्याइ कैममपदकियोपयान १ इति
 सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजाबहादुरबांधवेश श्रीविश्व
 नाथसिंह देवात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजाबहादुरश्री
 कृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमद्भागवतेअनं-
 दाम्बुनिधौयेकादशस्कंधेनवमस्तरंगः ९ ॥ ॐ ॥ ३ ॥ श्रीभगवानुवाच
 ऊधवगीतामाहजोपंचरात्रमेजौन मेभाष्यानिजधर्मबहुकरैभक्तममतौन १
 चौपाई सावधाननररहैसदाहौं वरनाश्रमकुलधर्मकराहौं १ कर्मअकाम-
 करैमोहिअरपै करैसुद्धमनतजिकेदरपै २ सुद्धभयेमनज्ञानहिज्ञाना मेसे
 वकस्वामीभगवाना ३ जौनजौनबांधेसुषनेतू तौनतौनहोतोदुषहेतू ३हो
 तविषैतेतबहिविरागा उपजतजियतेयहजगत्यागा ५ सोवतमाहिस्वप्रजो
 देखै जागतजौनमनोरथलेषै द तेजससकलवृथाव्हेजाहौं तैसेविषैविनोहस
 दाहौं ७ प्रवृत्तमार्गममदासनसेवै निवृत्तमार्गसेवैसुषलेषै ८ मोरतत्वकीजा
 ननआसा रहैसदाकरतोममदासा ९ कर्मसकामअनित्यविचारो नहिआद

रैमोरव्रतधारी १० बाहेरभीतरद्वंद्विनकाहीं मोरभक्तबसकरैसदाहीं ११ चलेच
 लायेजौनअचारा सोदेआचरैदासहमारा १२ दोहा अतिसैसांतसुभावमृदुमोर
 भक्तजोहोय करैताहिगुरुमोरवपुतेहिमानैभ्रमसोय १ चौपाई करैतासुकबहु
 अपमाना तासौंनहिदरसावैमाना १ तासौंकबहुनमत्सरकरई गुरुसेवानिसु-
 दिनअनुसरई २ ममताकबहुनकोइतेराषै गुरुपदकमलप्रीतिरसचाषै ३सा
 बधानगुरुसेवनठानै गुरुसुपतेसतअसतहुजानै ४ काहुकोनिदानहिकरई
 वथावचननहिकबहुंउचरई ५ तियसुतग्रहधरनीपरिवारा कबहुनमानै
 अहैहमारा ६ सबथलराषैदोठिसमाना अपनेसमसबगुनैसुजाना ७ थू
 लसंभ्रतनतेजियकाहीं गुनैविलक्षणसुमतिसदाहीं ८ कहैज्ञानगुनस्वयं
 प्रकासा जानैजियकोमेरोदासा ९ जैसेभिन्नदारुतैआगी तिमितनतेजियगु
 नैचिरागी १० जथादारुगुनपावकपरसै तिमितमगुनआतममहदरसे ११ प
 चतत्वविरचिततनजोई तेहिलहिलियसंसारीहोई १२ दोहा संसारोजियजो
 सुमतितजनचहैसंसार ऊधवतौविज्ञानलहिहोवैभक्तहमार १ चौपाई ताते
 करिकैविमलविचरै अंतरजामीमोहिनिहारे १ सबतेपरेमोहिकहंदेपै दोष
 रहितमोकहं बुधलेपै २ जगमेंनित्यबुद्धिनहिराषै क्रमक्रमसोअज्ञानपथना
 षै ३ नीचेकोअरनीगुरुजानो सुष्यउपरकोअरनीमानो ४ गुरुउपदेसमपनको
 दारू पावकज्ञानहिकरहिविचारू ५ सोइज्ञानानलपरमप्रकासी नासतहैअ
 ज्ञानदुषरासी ६ जबनाहिहाहनकोरहियऊ आपहिआपसांततबभयऊ
 ७ जोअसकहोकर्मकोकती औरहुजोसुषदुषकरधती ८ औरहुसुषदुषभोग
 नलोक् कालवेदगुनअरुसबआकु ९ येसबनित्यपरतमोहिजाने कैसेआप
 अनित्यबपाने १० पुनिऐसहुजोकहौपियारैजेउपजेतेनसेनिहारे ११ उतप
 तिनहिस्वर्गादिककेरी तिनकोनासकौनविधिहेरी १२ दोहा स्वर्गादिकतोनि
 लहैअसगुनिकैमनमाहि प्रवृत्तकर्मताकेहितैकरिबोउचितसदाहि १ चौपाई
 काहेप्रवृत्तिकर्मपरमाषै निवृत्तकर्मकरिबोकसभाषे १ जोअसकरहुसपासे
 देह तौअससमाधानसुनिलेहू २ तनसनबंधकाललहिप्यारे जीवहिजन्मा
 दिकबहुवारे ३ जननमरनमहजियाहिकलेसा ऊधवदृठिकैहोतहमेसा ४
 जैसेकर्मकरतजगमाहीं तसभोगतजियसुषदुषकाहीं ५ जीवहिजानहुक
 मअधीना तातेजीवहिंसपाप्रवीना ६ प्रवृत्तिकर्मतेकाफलहोई तातेप्रवृ
 तितजैसबकोई ७ जेप्रवृत्तिकरणकेजाता तिनहूकोकछुसुषनहिताता
 ८ तौमूढनकोकौदुषनाहीं करहिगुमानवधामनमाहीं ९ दुषवारनसुषदा-

निउपाई जानहिजेजगमेंबुधराई १० तेऊसकैनमोचुनेवारी ऐसीतोमतिअ
 हैहमारी ११ कालसीसनाचतसबहीके कहौं कौनसुषहैजगजीके १२ दोहा
 जाकोसूरीदेनकोराजदूतलेजात ताकोकौनअनंदहै बहुविधिब्यंजनपात १
 चौपाई जसयहलोकमाहहै भोगू तैसहिस्वर्गहिमहसुषजोगू १ सोककोह
 दुषईपीनासा स्वर्गहुमहयेकरहिप्रकासा २ स्वर्गमोदमहविघनअनेका
 जानहुतुमकरिविमलविवेका ३ कृषोजमतिकहुं कहुंसुपाती प्रवृत्तिकर्म
 जानहुयहिभांती ४ जोनिर्विघ्नकर्मसिद्धिहोई ऊधवसुनहुतासुफलजोई
 ५ करिकेजत्स्वर्गजमजावै देवसमानभोगतहैपावै ६ अपनेपुंन्यविवस
 मतिवाना रतनजडितचढिकनकविमाना ७ गंधर्वनकेमधिबुबिछावै न
 हामनोहररूपहिपावै ८ किंकिनिमालजालजुतजानन अपसरजुतविहरै
 सुरकानन ९ जानहिअपनोनाहिनेपाता भरेस्वर्गसुषवर्गअघाता १० तब
 लगिस्वर्गमाहसुषजोवै जबलगिपुंन्यक्षीननहिहोवै ११ जबक्येगईपुंन्यस
 बछीना बरवसगिरहिकालआधीना १२ दोहा तातेस्वर्गअनित्यहैताहूमेसु
 षधोरजननमरनहिमिटतहैविनपायेपदमोर १ चौपाई अबपापिनग
 तिसुनहुसुजाना जिनकेहौंतनधर्मनजाना १ दुष्टसंगतेकरहिअधर्मा न
 हिइंद्रीजीतेअधकर्म २ कामोकृपिनलोभवसरहहौं नारिनकेरसिषापन
 गहहौं ३ दयाबोडिजीवनकहमारै विनाविधानपसुनसंधारै ४ भूतप्रेत
 कहैपसुबलिदेहौं निवसतघोरनरकतेदेहौं ५ जेहितेहिभांतिनरकतेनि
 कसै तरुपषानकेजगमेनिबसै ६ नरतनपाइकर्मदुषराई करतदेतनि
 जजम्बिताई ७ तेकर्मनतेपुनितनपावै पुनिअधकर्महिकरतबितावै ८
 तातेमनुजनकछुसुषनाहीं जनमतमरतैरहतसदाहीं ९ लोकलोकपालौ
 जेअहहौं कल्पप्रजंतजियतजेरहहौं १० यहीदसातिनहकीजानहु ब्रह्म
 हुकहंमोतेभयमानहु ११ सतरजतमगुनबसजगजीवा करहिअनेकनक
 र्मअतोवा १२ दोहा पावतहैपुनिदेहजियसोईकर्मअनुसार तेईकर्मनके
 विवसभोगतभोगअपार १ चौपाई जबलगिगुनबसआतमरहतो देवमनु
 जभ्रमतबलगिगहतो २ जबलगियहभ्रमरहतप्रवीना तबलगिजियहै
 कर्मअधीना २ जबलगिकर्मअधीनरहतहै तबलगिमोसेभीतिलहतहै ३
 तातेदेहआतअभिमाना सबविधित्यागकरैमतिवाना ४ तबहौं तोपरमा
 नदपावै औरउपायनमोमनआवै ५ जोअसकहोभीतितुमतेकिमि तौमो
 तेहैसुनहुभीतिजिमि ६ होतो जवैसृष्टिकरकाला कोउहमहोकहभापहि

काला ७ कोउआतमकोउआगमकहहीं कोउसुभावधर्मकरिरहहीं ८ य
 द्विविधिमोकौबहुविधिभाषैं निहचैयेकहमहियरराषैं ९ ऐसीसुनिजदुपति
 कोबानी बोल्योऊधववरविज्ञानी १० ऊधवउवाच गुनकारनजोहैयहदेह
 तामेंआतमकियेसनेह ११ विषैअसत्करहतसबकाला गुनतेकिमिच्छूट
 तोकृपाला १२ दोहा जोअनादिसंसारकोनहिकरिहौभगवान तौबंधनन
 हिजीवकोहोतमोहिअसभान १ केहिविधितेज्ञानीरहैविहैरैकौनीभांति ॥
 कालक्षनभक्षनकहाकरैकहादिनराति २ इमिप्रखनकोदीजियेउत्तरमो-
 हिजदुनाथ बंधमोक्षकिमियेककोकहिमोहिकरहुसनाथ ३ इतिसिद्धि
 श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वना
 थसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्री
 कृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवरुतश्रीमद्भागवतेआनं
 दाम्बुनिधौयेकादशस्कंधेशमस्तरंगः १० ॥ ६ ॥ ७ ॥ दोहा सुनिऊ
 धवकोप्रख्यहविहसतकृपानिधान लगेदेनउत्तरसुषडमानेमोदमहान
 १ श्रीभगवानुवाच दोहा ॥ बहुसुक्तअख्यानयहऊधवगुनतेहिहोहि सोगु
 नमायामूलहैसोमायानहिमोहि १ चौपाई मायाप्रेरकमोकौजानो मेरोब
 धमोक्षनहिजानो १ ऐसेनित्यमुक्तममदासा तिनकोगुननहिकरतप्रका
 सा २ जेगुनबद्धजीवजगमाहों बंधमोक्षहेतिनहीकाहीं ३ सोकमोहसु
 षदुषतनजोगू सपनसरिसजियजानहुभोगू ४ विद्याऔरअविद्याजोई
 ज्ञानअज्ञानजानियेदोई ५ येदोऊममअहैअधीना जिमितियकेबसदेहप्र
 वीना ६ जीवनकेकर्महिअनुसारा होयज्ञानअज्ञानअपारा ७ जबमैजि
 यहिदेहुअज्ञाना तबलगिताकोबंधमहाना ८ जबमैजियहिज्ञाननिजदे
 ह तबतेहिजननमरनहरिलेहू ९ येकअसचित्तजीवहमारो बंधमोक्षश्रु
 तिताहिउचारो १० हैअज्ञानतेबंधअनादो मोक्षज्ञानतेहैअहलादी ११
 अबमैबद्धसुककोलच्छन तमतोभाषहुसकलविच्छन १२ दोहा जीवईसयकतनरहै
 हिहैविरुद्धदोउधर्म सोकधर्महैजीवकोईसधर्महैसर्म १ चौपाई तरुतनईसअनोसाविहंगा
 बसहिसषादोउएकहिसंगा १ जीवकर्मफलभोजनगहई ईसअनेदितवाहिनलहई ॥
 २ जदपिईसनहिनेकहुपावै तदपिमहाबलतेहिश्रुतिगावै ३ ऊधवपरमात्माअव
 दातानिजस्वरूपपररूपहुजाता ४ नहिसनबधअविद्याकेरो नित्यसुक्यहहेत-
 निवेरो ५ जीवहिहैअज्ञानसंजोगू तातेबद्धवदतबुधलोगू ६ जदपिदेह
 भैरहैसुजाना तदपिनकरैतासुअभिमाना ७ जिमिअभिमानखप्रतनकेरो

१० जदपिनहैतेहिकोयहदेह १० ततेने
 हूँ जैसेसोवतस्वप्रनिहारो मानतहैयहदेहहमारी १०
 नकाहीं ग्रहनकरैयहरोतिसदाहीं ११ तहिमेबुधअभिमाननराषै
 १२ दोहा कर्मअधीनसरीरकोहैहमरोअसलेषि
 १ चौपाई यहितेबद्धहोतअज्ञानी
 २ सौवतवागतबैठतमाहीं मज्जतदरसपरसतन
 ३ सूँघतसुनतपातमहज्ञानी रंदिनगतिलेवैअसमानी ३ मैनकरहुं
 इंद्रीसबकरहीं असजानतबंधननहिपरहीं ४ जिमिआपितमारुतनम
 भाणा धेनदोषतिनकोलपदाना ५ ऐसिविषेभोगबुधभोगै धेनहिताकेसुष
 ६ करिअसंगतेतोषनज्ञाना काटैसबसंसैमतिवाना ७ तबतन
 कोखूटैअभिमाना जागेजिमिनस्वपनकरभाना ८ प्रानमनहुबुधिइंद्रिहु
 उठैनकबहुंजेहिसंकलपा ९ जदपिअहैसोदेहहुमाहीं
 हगुनलागतनाहीं १० जोदुर्जनकबहुंदुषदेई तबहुंजोदुषनहिगनिलेई
 ११ कबहुंकोऊजोअरचनठानै तोकबहुंजोअहिमुषमाने १२ दोहा दुष
 भिदुषजाकोनहींसुषमेसुषनहिजाहि रहैतसदाहिसमानजोबुधभापत
 १ चौपाई उत्तमअधमकर्मजोकरई भद्राबुरोतेहिनहिउचरई
 २ निजनिदानिजसुनेबषाना सोइपंडितजोसमकरिजाना २ तनतेकरैक
 ३ होइनतासुकबहुंअभिमानो ३ उन्निममद्विमकबहुनंआवै॥
 ४ यहीवृत्तितेजडवतज्ञानी विचरैजोतेहिमु
 ५ वेदशास्त्रजोपढ्योअपारा जज्ञदानतपकियोअचारा ६ मेरीभ
 ताकोजानौसकलवृथाहीं ७ वंध्यासुरभीजिमिलियकोई
 बृद्धिगायजिमिपयकेहेतू राषैतेहिअमभरिम
 ९ जिमिसुषहेतुकर्कसानारी जोराषैतेहिदुषैविचारी १० जैसेपराधी
 नत माहीं कबहुंमोदमौजतेहिनाहीं ११ जैसेभयोकपूतकुमारा तातेप्रा
 १२ दोहा जैसेधनकोजोरिकैदियोपात्रमैनाहिं ताकोधन
 १ चौपाई तैसहिममगुनकरमहुंनामा ॥
 २ ममकृतउत्पत्तिथितिसंधारा मनविचारनहिकरतउचारा
 ३ मेरोजन्मचरित्रविचित्रा जोनहिगावैजगतपवित्रा ४ बांग्रिाकेवलते
 हजानी भाषेनहिऐसीमुषबानी ५ यहिविधिकरिक्वैविमलविचारा लगे

तन अभिमान अपारा ६ जग अंतरजामी मोहि जोवे जग की सकल वासनाषो
 वे ७ सुदुचित्त मोहिमा हलगाई लौकिक करमनि देइ विहाई ८ अचल-
 चित्त जोको उमोहिमा हीं है असमर्थ सके करि नाहीं ९ सो सब धर्म कर्म मोहि
 अपै तजिसब आसाको उनहि डरपै १० पावन करन जगत मनहारी सुनै-
 प्रीति जुत कथा हमारी ११ मोहि सुभिरत गावै नित लीला करै जन्म उत्सव सुभ
 सीला १२ दोहा अर्थ धर्म अरु काम हूकरै सुमति महेतु मेरो दासक हाइके
 विचरै जग सुषसेतु १ चौपाई ऊधव करै जोको उयहि भाती लहै सो मोरि भक्ति
 दुपचाती १ ताके उरते भक्ति हमारी कैसेहुं कबहुं टरै नहि गरी २ करिसत संग
 भक्ति जव आवै ताते प्रेम सहित मोहि ध्यावै तब पावत सहज हिममधामा जेहि ब
 रनत सज्जन अभिरामा ४ ऐसी सुनिज दुपति की बानी पुनि बोले उद्धव विज्ञानी
 ५ उद्धवो वाच जगमहसज्जन बहु त प्रकारे पौप्रभु तुम कहें कौन पिप्यारे ६
 कौन भातिसो भक्ति हारी जो तुब दिगपहुं चावनहारी ७ नारदादि जेहि क-
 रत प्रसंसा जाके होत भये भ्रम भ्रंसा मोपर करिके कृपामहाई यहसि गरो मो
 हि देहु बतार्दै ९ तुमहौ ब्रह्मांश करनाथा मै तुम्हरे पदनावहुं माथा १० तुम
 हौ सब लोकनके नायक मेहौं दास दयाके लायक ११ तुमहौ जदुपति जगर
 पवार मै सरनागत अहौंति हारै १२ दोहा परब्रह्म तुम प्रकृति परव्यापक
 पुरुषाकार करि दायानि जजनन परली न्यो जग अवतार १ चौपाई सुनि ऊ
 धवके वचन पुनीता बोले जदुपति जानि विनीता १ श्री भगवानुवाच मोरदा
 स ऊधव सब काला दोहु अबसिके दोन दयाला २ छमा करै सब प्राणि नभाहौं
 कोहुपैको पकरैको हुनीही ३ सत्यवदेई रणरापै करिबो उपकारहि अभिला
 वै ४ समदसी नहि विवै विलासी धीरजवंत चतुरसुचिरसी ५ मृदुल सुभाव-
 चहैं कबुनाही नियमित भोजन सांत सदाहीं ६ मोहिते अधिक नदूस रजा
 नै मोहोको निजरक्षक मानै ७ सावधान आसै गंभीरा अचलचित्त होवै मति
 धीरा ८ सोक मोह अरु बुधापियासै जहां मृत्यु पठगुन नहिं भासै ९ औरे नभा
 नद आप अमाना प्राणिन उपदेसक विज्ञानी १० करै कर्म कैं करुन सदाहीं ॥
 सबको मोत गुनै जगमाहीं ११ मेरो जसको मल पदर चिरचि सुनै सुनावै ममर
 तिरचिरचि १२ दोहा वेदशास्त्रमममुष प्रगठति नमेजे गुन दोष तिनको सक
 ल विचारिके करिके मन संतोष १ सकल धर्मको छोडिके वै अनन्य मोहि का
 हिं भजे प्रेममे मगन जो सोई साधु जगमाहिं २ चौपाई जानि जानि मम रूप
 सुभाऊ ऐस्वर्जहु अरु परम प्रभाऊ १ मोहि भजे जो पुरुष अनन्या मोर भक्त सो

हेमति धन्या २ मोरि मूर्ति अरु भक्तन केरो पूजे करि कै श्रीति धनेरी ३ दरसै प
रसे जुत अनुरागा करि अस्तुति वंदै बड भागा ४ सेवन करै सुजन नित गावै मे
रो कथा सुनै हठि जावै ५ मेरो रूप करै मन ध्याना अरु पैस बप्रिय वस्तु सुजाना ६ ॥
मोहि स्वामी गुनि होवै दासा आत्मनि वेदै सहित हुलासा ७ मेरो चरित और अ-
वतारा लाज छोडि गावै बहु वारा ८ जनमाष्टमी रामन वन्यादिक उत्सव करै पर
म अहलादिक ९ गान नृत्य मम मंदिर माहीं करै करावै सुमति सदा हीं १० जोरि
सकल आपनी समाजा मम ग्रह उस्तव करै दराजा ११ मम लौरथ कहै कर पया
ना पूजे मोकह वेद विधाना १२ दोहा ऊधव प्रतियेका दूसी जेवर पनमह पर्व ॥
तिनमह पूजन बहु दम करै छोडितन गर्व १ चौपाई वैदिक और तांत्रिकी-
दिच्छा करै सकल त्यागै फल इच्छा २ चौबिसयेका दसि सुषदाई चारि जयं
तीमम मन भाई ३ अति सुंदर मंदिर बनवावै मम विग्रह स्थापना करावै ४
मंदिर के टिंग बागल गावै सुमन मोहि बहु भौति चढावै ४ निज कर मंदिर स्मरि-
प पारै चारु चौकनि तही बिस्तारै ५ कपट छोडिम सेवन करई मन अभिमा
नने कुनहि धरई ६ निज कृतनीक कर्म नहि भाषे दंभ कर्म कबहुन हिराषे ७
देहि अण्ड दीपम गेहूं करै और पूजन जुत नैह ८ मोको दीप देइ जो आरज ॥
ताते अपनो कहै नकार ज ९ और देव अर्पित नैवेदू मोहिन निवेदै अस कहवेदू
१० मोर निवेदित वस्तु जो होई और देव कह अरु पैसोई ११ जगमें जो नवस्तु पिय हो
ई अरु आपहि प्रिय लागै जोई १२ दोहा सो दू सो दू अरु पैसो मोहि अबसि करै अनेक
नभाउ तेहि अक्षय फल होत हठि प्रगटत परम प्रभाउ १ चौपाई सरज अगिनि विप्र
अरु गाई वैष्णव नभमारुत सुषदाई १ जल धरनी आतम सब प्राणी भेसवम पूज
नयल जानी २ वेदत्रयी सरज माहीं पूजे मोर भक्त मोहि काही ३ द्वां दे मोहि पाव
कमह अरु चै करि सतकार विप्रमह विरचै ४ त्रिनदैगो नह पूजे मोकह पूजे बंधु सरिस
वैष्णवमह ५ पूजे हिय अकास धरि ध्याना मारुतमह करि अस्तुति नाना ६ पूजे जलम
हतरपन करि कै अंत्र विरचिमहि मह मुदभरिके ७ आतममह पूजे दै भोगू पेनहि
शास्त्र विरुद्ध सजोगू ८ मोहि गुनि के सब जोवन माहीं सबमें पूजन करै स-
दाहीं ९ सरज आदिक मह मतिवाना करै मोर वपुयहि विधि ध्याना १० गदा
संष चक्र द्रुजल जाता चारु बाहु विलसित अवदाना ११ ऐसो सांतरूप मम-
धावत सावधान पूजे मुदखावत १२ दोहा श्रुति अरु स्मृति धर्म जेतिन को
करि जुत प्रेम मेरो पूजन को सदा जोरापत असनेम १ साधु संग जो करत नित
मोहि सुभिरत सब काल मोर भक्ति तेहिं होत हठि बूटत जगजंजाल २ सज्जन

केसतसंगतेमोरभक्तजो होय ताही तेमे हठिमिलौं श्रीरउपायनकोय ३ श्री
 रपरमगोपितजो कछु सोभाषहुं तुम पाँहि तुमसो मोको दूसरो सपासु हृदप्रि
 यनाहिं ४ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा बहादुर बांधवे
 श श्रीविश्वनाथसिंह देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा ब
 हादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंह नृदेवकृते श्रीमद्रागवते
 आनंदांभुनिधौ एकादशस्कंधे एकादशस्तरंगः ११ ॥ ७ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा मोहिनजोगवसकरतहैनहितत्वमको ज्ञान नहीध
 मेनहि वेदतपनहिसन्यासहुदान १ चौपाई कूपतडागबागनिर्माना नहिं
 मोको बसकरतसुजाना १ अग्निहोत्रआदिकमपजेते मोहिनबसकारीहे
 तेते २ नहिप्रतनहिसुरपूजनमंत्रा नहितीरथजमनेमहुतंत्रा ३ नहिमो
 हिवसकरसकलत्रसंगा मोहिवसकरयेकसज्जनसंगा ४ सज्जनसंगकि
 येजगमाहीं पुनिरहतीकसंगभयनाहीं ५ जेकरिसंतसंगजगमाहीं मुक्ता
 भयेभाषौंतिनकांहीं ६ दितिसुतमरुतसकसंगकैकै भयेअसुरकेसुरसुद
 ज्वैकै ७ कालनेमिलिहहनुमतसंगा तासुआसुभोभवभयभंगा ८ लहिजगु
 भरथसंगमृगसावक भयोपवित्रनासिजगपावक ९ षगीपूजनीघायेकरहे
 ऊसौभरिसुनिसंगकरिसुषलहेऊ १० गंधर्वजोउपबर्हेननामा लहिसुनिसा
 पसुद्रुकेधामा ११ जनमलियोकरिसुनिसेवकाई लहीभक्तिमेरोसुषदाई १२
 दोहारभालहिसुकसंगकोपाईगतिअवदात पांडवगतिलहिनहुप्रअहिल
 होसुक्तिहेतात १ चौपाई रिषभदेवसंगनवसुतपाई भेनवसिद्धिसुक्तिकेदा
 ई २ चारनकरिपृथुकोसेवकाई लहेसुक्तिसंसारनसाई ३ गुह्यकनलकूबर
 मनिश्रीवा नारदसंगगतिलियसुषसीवा ४ विद्याधरहुसुदर्शननामा परसिन
 दपदभोअभिरामा ४ नारदसनकादिकसंगकैकै ध्रुवपृथुआदितरेसुषलैके ५
 व्यासबालमीकादिकविप्रा नारदसंगकरितरिगेछिप्रा ६ वैश्यसनाधिआदिसु
 षभरिकै रिषिसुमेधआदिकसंगकरिकै ७ नासिदियेसिगरीजगबाधा लहीसु
 क्तिआनंदअगाधा ८ व्यासादिकमुनिकोसंगकीन्ह विदुरादिकसुद्रुहुगति
 लीन्ह ९ मुनिमतंगसंगकरिजगमाहीं सेवरीनारिमिलीमोहिकाही १० बाल
 मीकयकअंत्यजरहेऊ मुनिसेवननितहोगहिलयऊ ११ जदपिधर्मभूपतिम
 पमाहीं सुररिषिदुजन्मपरहेतहांहीं १२ दोहा पैताकेअपिबिनाभयोनप्रनजा
 ग मुनिकेसंगप्रभावतैखपचहुहोबडभाग १ चौपाई रजतमप्रकृतीअसबहु
 भाँती करिसतसंगभयेदुषघाती १ जुगनजुगनबहरीतिविचारो सतसंगतेपद

मिलोहमारो २ औरहुजेप्रसिद्धजगमाहोँ मैंबरनहुसुनियेतिनकाहोँ ३ नारद-
 अंगिरकोकरिसंगा चित्रकेतुकोन्धोभवभंगा ४ सिवासापबसअसुरहुभयऊ
 ममअस्मरनतासुनहियऊ ५ सुनिनारदसुषज्ञानन्रजादा महाभागवतभो
 प्रहलादा ६ सुऊसंगकरिसोवृषपर्वा लीन्हीगतिसुधारिनिजसर्वा ७ सिषिप्र
 हुलादपितामहरीती बलिकोन्धोममपदमहप्रीती ८ नृपतिजुधिष्ठिरकोसंगपा
 ई मयदानबलियमोपदध्याई ९ निसिचरराजविभीषनजाई करिममसंगसुधा
 रिगोसोई १० कपिपतिजामवानहनुमाना ममसंगलाहिभेमुक्तप्रधाना ११ इंद्र
 युमलदिकुंभजस्त्रापा भयोजदपिगजपरमप्रतापा १२ दोहा पैरिषिसंगप्रभान
 बसमोहिमुनिहोदुषपाइ कीन्धोतासुउधारमैंअतिआतुरदिगजाइ १ चौपाई
 गीषजटायुपायसंगमोरा लहीमुक्तिभवबंधनतोरा १ तुलाधारयकबनिकहै
 रहेऊ साधुसंगतेममपदलहेऊ २ करिवानरीसगयकव्याधा लहीमुक्तिमेठी
 जमव्याधा ३ कुबरीऔरुजगोपकुमारी औमथुरावासिनिदुजनारी ४ येनहि
 वेदशास्त्रपढिलीन्है गुरुग्रहवासकबहुनहिकीन्है ५ कियेनजपतपव्रतम
 पध्याना ममसंगतेममपुरकियेजाना ६ गोगोपीतरुनृगवृजकेरे केवलकरि
 कैभावधनेरे ७ ममपुरकहैसबकियेपयाना यहिविधिऔरहुजानुसुजाना
 ८ कालीआदिकतिरजकजोनी ममभावहितेलियगतिलोनी ९ मिलैनजोक
 बहूँकरिजोगू मिलैनजौनसारख्यसंजोगू १० जज्ञदानव्रतनपकरिजोई लेखान
 जोकबहूँकहुँकोई ११ मिलैनवेदशास्त्रजोपढिकै मिलैनजोसंन्यासहुमदि
 कै १२ दोहा ॥ सोमोमेकरिप्रेमअतिसहजलहेमोहि काहिं जसमैमिलतौभ-
 क्तिनैतसऔरनतेनाहिं १ चौपाई जबअक्रूरमोहिसंजुतरामा ल्यायेमथुरापुरी
 ललामा २ तबमोमहअतिचित्तलगाई वृजवनिताबहुप्रीतिबढाई ३ ममवि
 योगसौंभोदुषभारी पक्षोसून्यत्रैलोक्यनिहारी ४ मैवृदावनकुंजबिहारी
 गोपिनप्रानहुतैप्रियभारी ५ ममसंगसुषभोगतत्रैरजनी वृनसमरही-
 बितावतसजनी ६ तेनिसिमोहिबिनगोपिनकाहोँ कलपसरिसहैगईतहा
 होँ ७ मेरेनेहनहोवृजनारी उभैलोकतनसुरतिबिसारी ८ जैसेसिद्धसमाधि
 लगाई देतसुरतिसिगरीबिसाई ९ तैसेहिप्रेमसिंधुमहबाला मगनभईस
 रिसमतेहिकाला १० वृजतियप्रेमकहावदुगाये ऊधवतुमहिदेपिदगआ
 ये ११ जदपिनमोरप्रभावहिजान्यो जारभावकरिप्रेमहिठान्यो १२ दोहा केव
 लप्रेमप्रभावतेलाषनतेवृजनारि परब्रह्मममपदलखोजगजालबिसारि १
 चौपाई लतैऊधवधमैननाना औरअहेजेजोगमहाना २ औरहुजगमहसा

धनजेते आसुह्रित्यागिदेहनुमतेते २ केवलमोपदप्रेमबढावो सबदेहिनआ-
 त्तामोहिभावो ३ होहुअवसिमेरेअनुरागी मेरेसरनहोहुबडभागी ४ तबहीस
 बबिधिबनीतिहारो औरुपायनकछुविचारो ५ विनमोरेसरनहितेआये कब
 हुभीतिनहिमिटमिटाये ६ सुनिजदुपतिकोकोमलबानी कहऊधवसंसेउ
 रआनी ७ उद्धवउवाच तुवपदपावनकेरउपाई मोकहंसबविधिपरीजनाई
 ८ धौइंद्रिनप्रेरकतुमअहह धौंजी बदिप्रेरकप्रभुकहह ९ यहसंकाममदेह
 मिटाई विनैकरौपगमेसरनाई १० ऊधवकोमनसंकिंतजाना तबबोलेहंसिऊ
 पानिधाना ११ श्रीभगवानुवाच जियहै हृदयअकासप्रकासी प्राणघोषनुतगु
 नमतिरासी १२ दोहा प्रथमघोषधरिसूक्ष्मवपुरहतोमूलाधार ताकोभाषत
 हैपराजेबुधबुद्धिउंदार १ चौपाई पुनिनाभीमेसोइजबआयो तबपस्यतीना
 मकहायो २ आयोघोषजबैहियमाहीं तबमहिमाकहैतेहिकाहीं २ जववह
 घोषकह्योमुपतेरे तबवैपरीसबैतेहिटेरे ३ स्वरमात्रावर्नहुहैसोईसब्ध
 लभाषहिसबकोई ४ दारुमाहजिमिसूक्ष्मरूपा रहतप्रथमहोअनलअनूपा ५
 मथनहोतअनुपावकसोई पौनसहायषायबहुहोई ६ पुनिजोपायोहवि
 परसाला तबप्रगटतपुनिज्वालनिमाला ७ ऐसहिक्रमक्रमप्रगटतबानी
 ममअधीनलीजितेहिजानी ८ ऐसहिपरसरुवनदृगघाना मनबुधिचित्रऔर
 अभिमाना ९ गुनगुनकारजगतहिकाहीं ममअधीनजानहुमनमाहीं १० जि
 पनेवासब्रह्मांडविचारो मायाकेअधीनउरधारो ११ जानहुतेहिअनादिअ
 विनासी कालविवसनहिसक्तिप्रकासी १२ दोहा देषिपरैबहुरूपसोदेवम
 नुजतनपाय जिमिअंकरयेकलषिपरैपुनिबहुरूपदेषाय १ चौपाई सोमा
 याजोवहुबहुतेरे जानहुसषाअधीनहुमेरे १ सोस्वतंत्रकैप्रेरकनाहीं ममबस
 प्रेरकअहैसदाहीं २ इंद्रिनकोनेवासतनतैसे पटमेंसुतगुंथेसबजैसे ३ य
 हसंसाररूपतरुदेह जियसनबंधनछूटतकेह ४ कर्मकरततनरहेसदा
 ही सुषदुषफलफूलहुतेहिमाही ५ तनतरुबीजपुंन्यअसपापा लोभादिक
 नरबहुप्रदतापा ६ मोटमूलतीनहुगुनजानो पंचभूतसाषाअनुमानो ७ स
 षादिकयांचौरसभाषा एकादसदंडीलघुसाषा ८ हृदेनीडनुगषगजियईसा
 कफपितवातत्वचात्रयदीसा ९ बंधमोक्षफलउभैबिसेषा आलबालजैनाप
 विसेषा १० गीधग्रामवासीजनजेते बंधरूपफलचाषततेते ११ वनवासीमु
 निहैषगहंसा चषतमोक्षफलकरतप्रसंसा १२ दोहा मायामयतनतरुजो-
 कोउगुरुमुषतेलियजानि सोईपंडितजगतमेंसषालेहुअनुमानि १ वविविधिगु

रुमुपतेसुमतिगहिसितज्ञानकुठार दलितनतरुमोहिलितजहुसोऊज्ञान
 उदार २ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांध
 वेशश्रीविश्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीरा
 जाबहादुरश्रीरुक्मचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृते श्रीमद्भा
 गवतेएकादशस्कन्धेआनन्दाम्बुनिधौद्वादशस्तंभः १२ ॥ ॐ ॥ ३ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा सतरजतमयेप्रकृतिगुणनहिआत्माकेजानि सतसेवन
 तेरजतमहुदूरकरैमनिवान १ चौपाई पुनिसतगुणतेसतगुणनासै सुदुसतो
 गुनचित्तप्रकासै १ सुदुसतोगुनबाढतजबहौं भोरभक्तिहोतीउरनवहौं २
 सज्जनसंगसतोगुनबाढै भोरधर्महोतीतबंगाढै ३ भक्तधर्मजबभोउरमाहौं
 रजतमआपनासजैजाहौं ४ जबभोरजगुनतमगुननासा तबनहिहोतअध-
 र्मप्रकासा ५ सेवैममसारुहीसदाहौं मज्जहिहठिममतीर्थहिमाहौं ६ करै
 संगममदासदिकेरो ममदेसहिमहवासधनेरो ७ मेरेब्रतहिउपासनकरई मे
 रेकर्महिकोअनुसरई ८ जन्महितैसुबैस्रवहिरीती मेरोइध्यानकरैकरिशीती
 ९ मेरोइमंत्रजपैसबकाला मेरेहिदिक्षालेहिबिसाला १० येदसलक्षनसतोगुनी
 के इतनेविगतगुनोकुगुनीके ११ सज्जनकरैजौनउपदेसा सोइसात्विकगुनगु
 नेहमेसा १२ दोहा जेहिसज्जननिंदाकरैतौनतमोगुनजान जेहिनिंदहिनप्रसं
 सहोसोराजसगुनमानु १ चौपाई सदासतोगुनबाढनहेतु सेवैसात्विकवस्तु
 सचेतु १ वानेहोतधर्मअस्त्राना सोतबलगिजबलगिजगभाना २ जिमिसंध
 र्वबंसप्रगटातो दहनदाहिवनफेरिबुरातो ३ ऐसहिगुनतेप्रगटसरीरागु
 नननासिनसिनोमतिधीरा ४ यहिबिधिउपजतसाधनज्ञाना मोहिलिनाथ
 पुनिसोऊबिलाना ५ जदुकुलकमलादिवाकरकेरी सुनतगिराउड्डवकहंफे
 री ६ उड्डवौवाच विषैकरतजनलहहिआपदा जदपिनपावहिकबहुसंप
 दा ७ पुनिपुनितदपिताहिकहकरहौं कबहुनतासुसोचउरभरहौं ८ जिमि
 परसहिप्रहारपदकेरे पुनिपुनिजातपरीकेनेरे ९ जैसेखानसुनीसंगमाहौं ॥
 काटेहुपैत्यागतसंगमाहौं १० जैसेबलहितछागमंगावै छागीलषिसोरतिहित
 पावै ११ ऐसेविषैजानिदुषदाई सोइपुनिभोगलकिमिजदुराई १२ दोहा यह
 संसैवारनकरहुअधमउधारननाथ मुदकारनऊधववचनसुनिबोलेजदुना
 थ १ श्रीभगवानुवाच चौपाई जेहिनभयोस्वरूपकोज्ञाना ताकेबढतदेहअ
 भिमाना १ सात्विकहूमनराजसहोवत संकल्पहुविकल्पनितजोवत २ राज
 सतामसगुनवसनवहौं होतविषैभोगनचितसबहौं ३ मिटतिनकैसेहुभो

१ नशासा तिननितबाढतविषैदुलासा ४ कामविवसबहुकरतकुकर्मा नहि
 २ द्वीजितनिरतअधर्मा ५ विषैभोगदुषप्रदहृजानत रजगुनमोहितसोइपुनि
 ३ नत ६ जदपिरजोगुनतमगुनमाहीं रहतिमनुजमति समलसदाहीं ७ पै
 ४ जोरजतमदुषदविचारी तातैमनकोलेतनिवारी ५ आलसत्यागचलनमन
 ६ करई सोनहिसोकसिंधुमहपरई ७ साबधानवैमनथिरकरिकै क्रमक्रम
 ८ सोमोपदमहधरिकै १० होइजितासनऔजितस्वास् भजेमोहिखनछनस
 ११ हुलास ११ सनकादिकजेसिष्यहमारे येतनोहीमुषजोगउचारे १२ दोहा
 सबथलतेमनमेचिकैमोमहदेइलगाइ तबताकोपहजगतकोमुषदुषना
 १३ हिजनाइ १ चौपाई जदुकुलकुमुदकलातिथिवानी सुनिबोल्याउडूवविज्ञा
 १४ नी १ उद्वौवाच जौनरूपतेतेहितुमकाला कियोसिष्यसनकादिकपाला
 १५ १ तिनकोकियोजोगउपदेसा सोमैजाननचहौरमेसा ३ सुनिकैचरनसरन
 १६ केबेना बोलेविहसतराजिवनैना ४ भगवानुवाच विधिकेमनकेसुतस
 १७ नकादिक जोगतत्वअतिसैअहलादिक ५ कियोप्रहप्रमुदितपितुपाहीं
 १८ ध्याननिवृत्तिजानितिनकाहीं ६ सनकादयऊचुः चितकरसगुनमहअवे-
 १९ सा तिमिचितमहगुनकरै प्रवेसा ७ तातैविषैतजनजोचाहै तोतेहि कीउपा
 २० यप्रसुकाहै ८ श्रीभगवानुवाच सुनिसनकादिकबचनसोहाये बहुतकाल
 २१ लगिविधिमनध्याये ९ जदपिस्वयंभूतनभावन सबदेवनकीदेवसुपावन
 २२ १० कर्मविवसउत्तरकोनेत् बांधिसक्यानहिविधिमतिसेत् ११ उत्तरभाष
 २३ नहेततहांही मनविरचिसुमिस्थामोहिकाहीं १२ दोहा हंसरूपतैविधिनिक
 २४ टैप्रगठ्यातहंजाय लषिसनकादिकमोहितहैंपितुआगेकरिआय १ चौ
 २५ पाई मेरोवंदिजुगुलपदलीन्ह्यो कौनआपअसप्रख्हिकीन्ह्यो १ तबजानिवि
 २६ हेततहांहीं सनकादिकपूख्योमोहिकाहीं २ तिनसोजौनकस्योमैपारेसोमैतु
 २७ मसोदेहुउचारे ३ ब्रह्मजोयेकहिसबथलव्यापा तेहिकांपूखहुकोहोआपा ४
 २८ जोजोवाहपूखहुमनिराई सोऊममपुनिभिन्नलपाई ५ जोतनकोपूखहुमुनि-
 २९ लोगू तैतेहिभाषबअहैअजोगू ६ अरुसबपंचभूतसमजानो तातेपूखबअहै
 ३० अज्ञानो ७ जोमोतेहैभिन्नकोई तौउत्तरप्रख्हिकिमिहोई ८ मनवचआ-
 ३१ दिकइंदिनतेरे ग्रहनहोहिजेअर्थघनेरे ९ तिनकोमैतोभिन्ननजानो सिगरो
 ३२ मसरीरअनुमानो १० गुनमेचितचितमेगुनजोई जेहि विलगावकोनविधिहो
 ३३ ई ११ यहजोप्रअकियोमुनिराई ताकोउत्तरदेहुंमुनाई १२ दोहा मसरीरजोजो
 ३४ वहेताकोजौनसरीर तामेचितगुनदोउवसतयहजानहुमतिधर १ चौपाई गुन

सेवन है चितवद्बुद्धिवा रा ताते गुणमहलीन अपारा १ चितते गुणको होत प्रकासा ॥
 ताते चितमहगुननिनिवासा २ जबममध्यान करै मनमाहो तब गुनचिती चित
 गुनविलगाहो ३ जागतस्वप्नसुषुप्तिहुतीनो सतरजतमते होत प्रबीनो ४ बुद्धि
 वृत्तियेतीनिहुजावो इनते भिन्नसाक्षिजियमानो ५ तीनि अवस्थाते है न्यारा
 कृष्णसहस्रै जीवहमारा ६ ऐसो होत जबे हियज्ञाना तब बूटत भवदुषदमहाना
 ७ सोद्विलगब है चित गुनकेरो ऐसो मतमानहु मुनिमेरो ८ अहकारकृत है
 संसारा सोद्विवाधक है मोक्षअपारा ९ ऐसो जानि विषे सबत्यागो जानै निजस
 रूपबडभागी १० असविचारिनिर्मलमनदासा फिरिन करै भवनिधिकी त्रासा
 ११ जबलौ दनुजमनुज मतिमाना बूटति नहि लहि ज्ञानविज्ञाना १२ दोहा
 तबलौ जागतहु जदपि सौवतै समान जिमि स्वपनेहि मेसोदकै जगिबो वृषासु
 जान १ चौपाई तनसनबंधजो वनि तनाहो कर्मविवसते होत सदाहो १ ता
 तेदेह देहकरधर्मा ताके हेतसुभासुभकर्मा २ ये अनित्यजानिये सदाई स्व
 पनसरिसमानहु मुनिराई ३ जो जागतमहसुषुप्दुषभोगे तेहि समस्वपनेहु
 होत संजोगे ४ सोद्वसुषुप्तिमहभानननेकू तीनहु कालरहतजिमयेकू ५ जो
 द्दसोवत है जागतसोई असअनुभवते जिययेकहोई ६ सोई जीवद्विपन
 द्दसा तीनि अवस्थालषतमुनीसा ७ तीनि अवस्थाजिमनकेरी तेजानहु मायाकृ
 तमेरो ८ मनसनबंधजो वको जानो ताते ताहूमें अनुमानो ९ जीवहुकीमेअ
 हौं अपारा ताते मोहुमहकरहु विचारा १० असनिश्चै करिउरसुषुठठी ज्ञान
 कृपानपासभ्रमकाटी ११ भजहु मोहिसुनिकरिअतिप्रेमा तैपेहो संजविधि
 तेखेमा १२ दोहा मनुजादिकतन अनित है चक्रअलातसमान अलकृसा
 दिकहोद्वोमनविलासअनुमान १ चौपाई सकलजीवहैयेकसमाना मानत
 भ्रमवससुरनरनाना १ सोभ्रनहूमायाकृतहोई मममायाविरचै जगजोई २
 विषैविमुषद्विपनकरा वै मनमें चाहन पुनिकहु ल्यावै ३ वृथा मृषाभा
 वैमुषनाहो प्रेमसिंधुमममगनसदाहो ४ जबलगितनतबल गिअसजोई
 रहै जोकोऊतेहि भ्रमनहि होई ५ प्रेमविवसतनभानभुलाना जान्यो निजसरूप
 मतिमाना ६ सोयहजगमहअनितसरीरा बैठतउठतनजानतधीरा ७
 बूटैरहै कर्मवसदेह पैतेहि भाननजेहि ममनेहू ८ जैसे जोकियआसब
 पाना रहै गिरैपटताहिनभाना ९ जबलगिहै प्रारब्धहि भोगू तबलौ रहन
 देहसंजोगू १० पैममप्रेमीजोजगबंधू सोनहि मानततनसनवधू ११ जिमि
 जगोजनस्वप्नपदारथ मानतसिगरेअहै अकारय १२ दोहा परमगोप्यह

ज्ञानहमनुमसोकियो उचार तुमहिकरन उपदेसमें लियो हसअवतार १ चौपा
 ई सांख्यजोगअरु साख्यदुखमी श्रीकीरतिदमओरसुकर्मा १ सत्यतेजअरुसम
 समुदाई इनफलसमज्ञानदुमुनिराई २ मैहैंसबकामनाविहोना मैप्राकृ
 तगुनरहोअथीना ३ सबकोसुहृदमोहिअनुमानो मोकोसबकोआतमजा
 नो ४ याहोतैंसबकोअतिप्यारो रहैसदासबहैंतेन्यारो ५ सकलदिव्यगुन
 हेमोमाहैं जेकबहूँकाहूकेनाहैं ६ ऊधवऐसोसुनिममबानी सनकादिक
 अतिसेसुषमानी ७ दूरिकियोसंदेहअपारा मेरोकियोपरमसतकारा ८ पु
 निबहुबिधिममअस्तुतिकीनी मेरेपदंपंकजमतिदीनी ९ सनकादिककृत
 अस्तुतिसुनिकै मैहैंउरअतिआनंदगुनिकै १० तिनतेसादरपूजनपाई वि
 धिहूकोभ्रमसकलमिटाई ११ मैहैंतिनकीकरीबडाई तुमसमदुतियनसुमं
 तिदेषाई १२ दोहा पुनिब्रम्हासनकादिकैदेषतहोतेहिठाम मैतुरतहिग
 मनतभयोनिजधामहिअभिराम १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीम
 हाराजाश्रीराजाबहादुरबाधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्री
 रघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागवतेआनन्दाम्बुनिधौएकादशस्कंधेत्रयोद्
 शस्तरंगः १३ ॥ ७ ॥ दोहा ॥ ऐसेसुनिजदुपतिवचनअतिबिनीत
 करजोरि पुनिउद्वबबोलतभयेबारहिबारनिहोरि १ उद्ववउवाच चौपा
 ई ब्रम्हवादिजेज्ञानिउदारा करहिविविधिसाधनपरकारा १ धौबहुसाध
 नमेमनहोन्ह धौतुमभिलहूयेकहीकोन्ह २ भक्तिजोगतुमकस्योअकामा ॥
 सबतजिमोहिभजैवसुजामा ३ औरअनेकनमुनिविज्ञानी मुक्तिरीतिबहु
 नातिबषानी ४ तातैंभयोमोहिभ्रमभारी नाथकृपाकरिदेहुनिवारी ५ सप्रा
 वचनसुनिकृपानिधाना कहेवचननासकभ्रमनाना ६ श्रीभगवानुवाच
 वेदनमहममधमैविसाला नष्टभयेतेप्रलयहिकाला ७ सृष्टिकालमहवे
 दनकाहो उपदेस्योमैब्रम्हापाहो ८ निजसुतमनुकहपुनिकरतारा चारि
 हूवेदनकियोउचारा ९ मनुभृगुआदिकसांतरिषीसन कियवेदनउपदे
 समुहितमन १० पुनिसत्तरिषिहूवेदनचारी ॥ बरन्योजानिजानिअधिकारो
 ११ देवदनुजअरुमनुजअपारा सिधगुह्यकगंधर्वेउदारा १२ दोहा विद्या
 धरचारनभुजगराक्षसजेबलरासि किंपुरुषहुअरुकिन्तरहुऔरहुदोपनि
 नासि १ चौपाई तिनकोभौतिअनेकप्रभाऊ सतरजतमनुतविविधिसुभाऊ
 १ विविधिभौतिकेअहैनिवासा विविधिभौतिकेविभौविलासा २ त्रिगुनसुभा

वहिते बहुभांती प्रगटतभिन्नभिन्नमतिजाती ३ जससुभावतसबोलहिवा-
 नी बहुविधिमतहुलेहुतुमजानी ४ वेदअर्थकोबहुविधिकरहीं अनुचितउ
 चितनकञ्चुचितधरहीं ५ परंपरासोईचलिआई तातेभैपप्रदबहुताई ६
 वेदअर्थसमुहैनहिनेकू करैअर्थमनकरअनेकू ७ मममायामोहितमति
 जिनकी बहुसाधनउपजतरुचितिनकी ८ जैसेउनकेमनमहआवे तैसे
 साधनमुषनिजगावै ९ मीर्मासकअसकरहिंबषाना कर्महिकियेहोतक-
 ल्याना १० करहिकाव्यभाषहिकविलोगू कीरतिहीतेस्वर्गसंजोगू ११ जबल
 गिसुजसकहैसबकोई तबलगिवासस्वर्गमहहोई १२ दोहा वात्स्यायनम-
 तकेजोकोउतेगुनिकामप्रधान भोगहेतुसाधनकरतकहतताहिकल्पान १
 चौपाई सदाजोगसाल्हाहिजोपारै तेऐसोनिजमतहिउचारे १ समदमसत्यअ
 हैसबसाधन यहितेकञ्चुनईसअवराधन २ नीतिसाल्हावारेअसभाषैजा
 केधनसोइसुषफलचापै ३ चारवाकनास्तिकहैजेते भोजननित्यगुनतसु
 पतेते ४ जाभेहोइनतनकोपीरा सोइसाधनकरतेधरिधीरा ५ कोऊजन्त-
 कोसाधनमानै कोउसाधनमानतहैदानै ६ कोउसाधनमानतजमनियेमे
 कोउव्रतसाधनमानतहियमै ७ येजोसाधनदियोबप्राणी लेहुतुच्छसबके
 फलमानी ८ इनतेअंतसमैदुषहोई इनतेकोउनलियोमोहिजोई ९ इनके
 कियेबढतअज्ञाना सुदुअनंदलेहुअनुमाना १० सोकमोहकेदायकसिग
 रे इनकेकियेजनमसबबिगरे ११ जोकोउछोडिसंकलमनकामा मोपदध्या
 वतहैमतिधामा १२ दोहा ताकोसुषजैसेसोमिलतसोसुषलहैनकोय नैआत
 मसबकोअहोआतमतेसुषहोय १ चौपाई सबसाधनकोतजिजोकोई इं
 द्वैजोतिसांतिपुनिहोई २ समदरसीमोपदअत्ररागी तेहिसमनहिकोउजग
 बडभागी ३ सबैकालसबदेसनपाहीं मगनरहतपरमानंदमाहीं ४ कौनहु
 सुषनरहततेहिवाकी मैपूरहुमनकीरतिताकी ५ हैअनन्यजेदासहमा
 रे तेकबहुनहिकरतपभारे ५ भूपचक्रवर्तीपदकाहीं मोहिबिनचाहत-
 कबहुंनाहीं ६ सातपतालनकीठकुराई मोहिबिनतिनकोतुच्छदेपाई ७ पु
 निमहैद्रुपदअरुविरंचिपद मोहिबिनममजनदेपतदुषप्रद ८ जागसिद्धि
 होतीजगजेती मोहिबिनचहतनसज्जनतेती ९ औरकहालगिउद्भवभाषै ॥मो
 हिबिनमुक्तिहुनहिअभिलार्थे १० ऐसेजेहैंदासहमारै तेप्रानहुतेमोहिपियारे
 ११ असप्रियमोरदासमोहिकाहीं तसशंकरसंकर्षननाहीं १२ दोहा नहि
 पदमानहिपदमजहनहिनसममप्रियदेह जसमोकोममदासप्रियजोक्रिय

सबतजिनेह १ चौपाई जेसेधियहोआपहमारे तसकोउद्वगनहिं परतनिहारे
 १ जेमूनित्यागहिबैरविलासा समदरसीहैंसांतनिरासा २ तिनकोमैनितहो-
 पछियाहैं पदरजलहिपवित्रकैजाहैं ३ जेमेरेपदमहकियप्रोती मोहितजि
 दुतियनकरपरतीती ४ सांतमहांतदयाकेसागर हैंअकामसिगरेगुनआ-
 गुर ५ तिनकोममसेवतसुषजोदे सोमुक्तिहुलहिलहतनकोदे ६ नहिबुं
 द्विहुजितजोममहासा राषतमोहिमिलनकीआसा ७ कबहुंजोविषैजोरतेहिकरही
 भक्तिअनलतेतौहठिजरही ८ जिमिलपुअनलअनिललदिबाढो जारतदार
 समूहनिगाढो ९ तैसेधोरिहुभक्तिहमारी लहिसतसंगहोतअतिभारी १०
 नासतिपापसमूहनिकाहो राषतनहिसंकामनमाहो ११ नहिबसकरतमोहिव
 हुजोगू नहिबसकरतज्ञानसंजोगू १२ दोहा नहीधर्मबसकरतहैनही
 करतवसवैद नहींदानबसकरतमोहिनहिजपजेहिअतिषेद १ चौपाई के
 बलभक्तिकरतबसमेको यहसिद्धांतबतावहुतोकौ १ कियेभक्तिहीमेंमिलि
 जातो साधनदुतियनद्विगदरसातो २ मोहिजानहुसंतनकोप्यारो हेऊ
 धवपदप्रेमहमारी ३ जातस्वपचकीअतिअबिनीते तिनहुकोहठिकरतपुनी-
 ते ४ धर्मदयातपसत्यहुदोई पढैबहुतजोसाखहुकोई ५ पैजोहेममभक्ति
 विहीना सोनहिहोतपुनीतप्रवीना ६ मेरीकथासुधाकरिपाना जाहिनभो
 रोमाचसुजाना ७ द्विनगयोदुतहीदिलजाको द्विगनबहायदियोअसुवा
 को ८ ताकेकैसेभक्तिविचारी कैसेहुदेपुनीतनिहारी ९ ममजसकहतगरोभ
 रिआवै मोहिथ्यावतदिलहुद्विजावै १० ध्यानकरतमनमेंमलीला कहुंरो
 वतकहुंहसतसुसौला ११ गावतअरुनाचततजिलाजू ताकोसिद्धिसकल
 हैकाजू १२ दोहा ऐसेमेरीभक्तिजुतभरेमोरअनुराग करहिभुवनपावनसं
 कलयहजानहुबडभाग १ चौपाई तथाहेमपरिपावंकमाहीं चोषोहोतत
 जतमलकाहीं १ तथाभक्तिकरिमुजहमारी मनकीसकलवासनाजारी २ ज
 गनिरमोहीद्वैमममोही भजतमोहिकहुकोनहिद्रोही ३ कनकअमलबि
 नअमलनजैसे ममपदप्रीतिहीनजनतैसे ४ सुनतकहतजसजसममगा
 था जसजसकरतसंतकरसाथा ५ तसतसबाढतप्रेमविसेषे सूक्ष्मतत्वमो
 खनदेषे ६ जिमिक्रमक्रमद्वगअंजनलाई लपैपदारथरोगबिलाई ७ था
 वतविषेहोततेहिलीना तिमिमोहिलीनजोमोहिमनहीना ८ तातेंविषेमो
 ददुषकारी स्वप्रमनोरथसरिसविचारी ९ करिमनअचलविषेसुषत्यागी
 भजहुमोहिहैअतिअनुरागी १० नारीनारीसंगनिसंगा तजैदूरितेरगेनरा

११ बैठे सुचिपकांतपलजाई ध्यावैमोहिआलसैविहाई १२ दोहा तसनहि
 नारीसंगतेजगमहपुरुषनसात जसतियसंगीसंगतैलहतकलेसअघात १॥
 चौपाई औरसंगसोकदनहिकैसो नारिनारिसंगिनिसंगजैसो १ पुनिनदुनाथव
 वनसुषकारी पुनिऊधवअसगिराउचारी २ उद्वबौवाच जौनरूपअरुजो
 कारिरीती तुमकोध्यावहिसुमलिसप्रीतो ३ हेअरविंदनैनजदुराया देहुसुना
 यसकलकरिदामा ४ जानिसपाकीअतिअभिलाषा कहनलगेहरिगोयन-
 राषा ५ श्रीभगवानुवाच ऊनवसनसमधरनिबिछाई तनस्योकरिअतिसुष
 छाई ६ करिकैअंकपानितरऊपर करैदीठिनासिकाअग्रपर ७ पूरककुंभ
 करेचककरिकै प्रानमार्गसोषैसुषभरिकै ८ उरमहपुनिप्रनवहिकहि
 ध्यावै प्रानवायुतेताहिउठावै ९ जबहादसअंगुलवहआवै कमलनालसूत
 हिसमभावे १० घंटानादसरिसतेहिनादा ध्यानकरैबुधजुतअह्लादा ११ दो
 हा मूलाधारहितेउठैआवैसिरपरजंत स्वरअरुबिदुमिलायकैध्यावैप्रन
 वसुतंत्र १ चौपाई जौनेक्रमतेप्रनवउठावै देहिक्रमतेपुनितहैंबैठावै २
 यहिविधिक्रमसोदसदसवारा करैत्रिकालजोबुद्धिउदार २ सोयकमासहि
 महसुहुलास इंद्रोजितहठिजोतहिस्वास्त ३ पुनियहिविधियपंकजध्या
 वै ऊरधनालअधोसुषभावे ४ ताकीकरिभावेनासुजाना उपरउठायकरैअ
 सध्याना ५ आठपत्रकर्निकासुतामें प्रथमसर्जमंडलहैजामें ६ फेरिचंद्र
 मंडलकहंदेधै फेरिआनिमंडलहिपरैपै ७ पावकमंडलकेमधिमाहीं
 ध्यानकरैयहिविधिमेहिकाहीं ८ अंगसमानसुसांतसरूपा चारिबाहुवरवद
 नअनूपा ९ अतिसुंदरहैकठकपोला तिनमेंअलकछलकछबिलोला
 १० मंदहसनजुगश्रवनसमाना मकरसुकुंडलमासनहाना ११ कनकस
 रिसपटवपुषनस्यामा श्रीवत्सादिकचिन्हललाना १२ दोहा रमाजसति
 उरमेअमलजिमिनोरदखनजोति संपचक्रअंबुजगदानुतवनमालाजोति १
 चौपाई नूपुरपगकिंकिनिकटिमाही कौस्तुभछटादिसनिबहराहीं १
 क्रीटसीसरविकोटिप्रकासी रतनजटितकरकटकविभासी २ रतनज
 टितअंगदमनिबाह कमलनैननासकदुषदाह ३ सुंदरअंगसकलमनहारी देहि
 कोटिमनसिजळविवारी ४ पृथकपृथकममअगनिमाहीं राषैचित्तसु-
 जानसदाहीं ५ मनकोइंद्रीविषैनतेरे पैचित्तगावैरूपहिमेरे ६ चंच
 लचित्तरहननीहपाषै अचलमेहिमहताहिलगावै ७ जबसबअंगध्यानकरि
 लेई तवविहसतमोमुषमनदेई ८ पुनिनहिदेधैदूसरअंगा रहैभरोआ-

संधे सिंगरी बस्तु भवन की देषै १२ दोहा तीजी सिद्धिमनो जवी पही कहत कविरा
 य जहा जाय मन वगतें तहां देहति मिजाय १ चौपाई मनो जवी सिधिया हि विधि-
 पावै मनको पवन संजोग करावै करहित नहु पुनि मन संजोग तन मन पवन
 हुम हबु धलो २ करै मोर सुंदर वपु ध्याना मनो जवी सोलहत सुजाना ३ ब
 हुतरूप धारै जो की ई सिद्धि प्रत्यक्ष वेस है सोई ४ तौन सिद्धि जे हि विधि मि-
 लिजाई सो उपाय मै देत सुनाई ५ सक्ति विचित्र नुक्ति मोहि जानी प्रथम जोग
 करै सिद्धि विज्ञानी ६ जोगा सेद्धि जब तेहि कै जावै तब जोइ जोइ रूपै उर-
 ध्यावै ७ तेही काल मेरो करि ध्याना होय रूप सो लुरत सुजाना ८ अब सुनु
 सिधि परकाय प्रवेसा तेहि साधन अस जानु महेसा ९ चहै प्रवेस जौ न तन मा
 हीं तेहित नमें सुमिरे मोहि काही १० जीवहि प्रान वायु के संगी करवावै प्र
 वेस सब अंगा ११ सिद्धि परतन प्रवेस इमि भावै जिमि सुमत जिअलि सुम-
 नह जावै १२ दोहा अब सुनु दुच्छामरन सिधि जेहि उपाय सो होय तुम सो
 बरनन करत हौं सुनौ चित्त देसाय १ चौपाई जब जोगी चाहै तन त्यागन करहि
 विशेषित बहियह साधन १ थडीको गुदमाह लगार्इ प्रान वायु हिय लेइ चढा
 ई २ हिय ते पुनि उर में पहुचावै उर ते पुनि कंठहि लोजावै ३ कंठहि ते पुनि
 सिरपहुचावै ताको तहने सुकठहरावै ४ फिरि करिकै पद सुरति हमारी ब्रह्म
 रंध्र तें देइ निकांरी ५ यहि विधितें जो तजे सरोरा जहं मन करै जाय तहं धोरा
 ६ अब जेहि सिधिते देवन संगी करै विहार सो सुनहु प्रसंगा ७ सुद्वसत्व मे
 रो वपु ध्यावै पुनि नहि मन औरि अलजावै ८ सो बिमान चढि देव अरामा सुर
 बनि तन संग करै अरामा ९ जो मन करै मिलै तेहि सोई सो उपाय बरनौ जिमि हो
 ई १० सति संकल्प मोहि जोजानी अचल चित्त करि भजै विज्ञानी ११ मिलत-
 ताहि मन चांछित फल है वचन सिद्धि अब सुनहु सकल है १२ दोहा मो
 हि सुतंत्र प्रेरक गुनै करै भजन मम जेय सो गुनता को मिलत है वचन सिद्धि ह
 विहाय १ चौपाई सकल जगत के प्रभु है वासी अस गुनि मोहि ध्यावै मति रासी १ ज
 हं जहं चाहै तहं चलि जावै तेहि गति रुकन कहीं नहि पावै २ येदस सिद्धि
 विषे प्रदगार्इ पांच सिद्धि की कहौ उपाई ३ करत भक्त मम निरमल जित
 मन लहत त्रिकाल ज्ञान तेज गजन ४ परमन की ज्ञान सोइ ज्ञानी सुषु दुष आ
 दिक परतन ज्ञानी ५ अब सुनु जेहि विधिते विज्ञानी रोकत विष सिधि पवन
 हुपानी ६ सो सिधिको मै सकल उपाई ऊधव तुम को देइ सुनाई ७ करत क
 रत ध्यान हि मम रूपा जबै जोग मम होय सरूपा ८ तब विषावक पवन हुपा

व बुद्धि उदार १ चौपाई महत्त्वके अंतरजामी ध्यावैजो मोहि गुनि बुद्धनामी
 १ महिमा सिद्धि मिलति है ताको अब सुनु ऊधव सिधिलधिमाको २ गहयेते
 हलुको क्वै जावे ताको कविलधिमा सिधिगावै ३ अंतरजामी सक्षम कालको अ
 स ध्यावैजो मोहि दयालको ४ लहत सोलधिमा सिद्धि सुजाना प्राप्ति सिद्धि अ
 ब करहुं बपाना ५ सबके इंद्रिनमें धुसिताता सकल विषे सुषकर बअघा
 ता ६ फिरि आवै अपने तनमाहीं बरनहि प्राप्ति सिद्धि तेहि काहीं ७ सात्विक अ
 हंकार महचासी मोहि ध्यावत जो परम दुलासी ८ सोई प्राप्ति सिद्धि कहवावै
 सुनु प्रकासिका जसक विगावै ९ विना सुनी देषी जो अहई ताको जानि जयार
 थक हई १० ताको करै सकल विधि जोई सिधि प्रकासिका कविकह सोई ११ म
 ज्ञान त सब जगत अघार तामें ध्यावै रूप हमारा १२ दोहा सो प्रकासिका सि
 द्धिको पावत है मतिवान सिद्धि ईसता जौन है सोमै करौ बपान १ चौपाई दी
 वोच है सक्ति जोइ जाको देर धै आसुहि सोइ ताको २ यही ईसता सिद्धि कहा
 वै सुनु अब जेहि विधिय हि जनपावै ३ कालांतरजामी मोहि जानी करै उपा
 सन जो विज्ञानी ४ सोई ईसता सिद्धि हि पावै अब सुनु जो बसिता कहवावै ५
 विषे भोग जय पिबहु लहई तामे कबहु असक्ति न रहई ५ बसिता सिद्धि ता सु
 हैनामा जेहि विधिल है सो सुनु मति धामा ६ जाग्रत स्वप्न सुषुप्ति अवस्था इनते
 रदित जीव जो स्वस्था ७ तेहि अंतरजामी भगवाना नारायन मोहि भजे सुजाना ८
 सोई सिद्धि बसिता कहवावत अब सुनु कामिक जौन कहवावत ९ जो सुषक
 रि सब सुषमिलि जाहीं कामिक सिद्धि कहै तेहि काहीं १० मै प्राकृत गुन तेहों
 हीना दिव्य गुन नते सहित प्रवीना ११ ऐ सो मोहि करै जो ध्याना सोइ कामिक
 काल हत मतिवाना १२ दोहा आठ सिद्धि के सिद्धि की दई उपाय सुनाइ विषे सि
 द्धि सुनु नहु अब तिनकी कही उपाय १ चौपाई गुनमे विषे सिद्धि ईसजे ई अब मे
 बरनौ तुम नै तेई १ जगमरन औ क्षुधापियासा सोक मोह जेहि ते है नासा २ ऐ
 सी सिद्धि अन्नमै कहावै बरनौ मै जेहि विधिते हि पावै ३ सेत दीपके है प्रभुना
 या सुहसत्व धर्मन के माथा ४ अस गुनि मोम हचि त लगावै सुद रूपताको क्वै जा
 वै ५ सिद्धि अन्नमिल हत सुषभरनी अब सुनु दूर दरसनी सबनी ६ नभ अत
 रजामी मोहि माहीं सुमिरै जो जन सुषित सदाहीं ७ दस प्रकारके जे है नादा तिन
 को ध्यावै विगत विषादा ८ सुनिह्य कासहु की सब बानी कहहि दूरको उलेइ
 सुजानी ९ सूरज कइ जो दृगम ह ध्यावै दृगम ह सूरज का हत गावै १० दृगम
 ह सूरज य हम मरूषा ध्यान करै जो सुमति अनूपा ११ सक्षम दाठि तेहि होति वि

सेषे सिगरीबस्तुमवनकीदेषै १२ दोहा तीजीसिद्धिमनोजवीयहीकह तकविरा
 य जहाजायमनवगतेंतहांदेहतिभिजाय १ चौपाई मनोजवीसिधियाहिविधि-
 पावै मनकोपवनसंजोगकरावै करहितनहुपुनिमनसंजोगू तनमनपवन
 हुमहवुधलोगू २ करैमोरसुंदरवपुध्याना मनोजवीसोलहृतसुजाना ३ व
 हुतरूपधारैजोकोई सिद्धिप्रत्यक्षवेसहैसोई ४ तौनसिद्धिजेहिविधिमि-
 लिजाई सोउपायमैदेतसुनाई ५ सक्तिविचित्रनुक्तिमोहिजानी प्रथमजोग
 करैसिद्धिविज्ञानी ६ जोगासेद्धिजबतेहिद्वैजावै तबजोइजोदरूपैउर-
 ध्यावै ७ तेहीकालमैरोकरिध्याना होयरूपसोनुरंतसुजाना ८ अबसुनु
 सिधिपरकायप्रवेसा तेहिसाधनअसजानुमहेसा ९ चहैप्रवेसजोनतनमा
 हौं तेहितनमेंसुमिरैमोहिकाही १० जीवहिप्रानवायुकेसंगा करवावैप्र
 वेससबअंगा ११ सिद्धिपरतनप्रवेसइमिभावै जिमिसुमतजिअलि सुम-
 नहजावै १२ दोहा अबसुनुइच्छामरनसिधिजेहिउपायसोहोय नुमसो
 बरननकरतहौंसुनौचित्तदैसोय १ चौपाई जवजोगीचाहेतनत्यागन करैहि
 विसेषितबहियहसाधन १ यडीकोगुदमाहलगाई प्रानवायुहियलेइचढा
 ई २ हियतेपुनिउरमेंपहुचावै उरतेपुनिकठहिलोजावै ३ कठहितेपुनि
 सिरपहुचावै ताकोतहनेसुकठहरावै ४ फिरिकरि कैपदसुरतिहमारो ब्रह्म
 रंभ्रतेंदेइनिकारी ५ अहिविधितेंजेतजेसरोरा जहंमनकरैजायतहं धीरा
 ६ अबजेहिसिधितेदेवनसंगा करैविहारसोसुनहुप्रसंगा ७ सुदसत्वमे
 रोवपुध्यावै पुनिनहिमनश्रौरथलजावै ८ सोविमानचढिदेवअरामा सुर
 बनिननसंगकरैअरामा ९ जोमनकरैमिलैवेहिसोई सोउपायबरनौजिमिहो
 ई १० सतिसंकल्पमोहिजो जानी अचलचित्तकरिभजैविज्ञानी ११ मिलत-
 ताहिमनवांछितफलहै वचनसिद्धिअबसुनुहुसकलहै १२ दोहा मो
 हि सुतंत्रप्रेरकगुनै करैभजनममजोय सोगुनताकोमिलतहैवचनसिद्धिह
 विहोय १ चौपाई सकलजगतकेप्रभुहैवासी असगुनिमोहिध्याविमतिरासी १ ज
 हंजहंवाहेतहंचलिजावै तेहिगतिरुकनकहींनहिपावै २ येदससिद्धि
 विषेप्रदगाई पांचसिद्धिकीकहौंउपाई ३ करतभक्तमनिरमलजित
 मन लहतत्रिकालज्ञानतेजगजन ४ परमनकीजानतसोइरानी सुषदुषआ
 दिकपरतनजानी ५ अबसुनुजेहिविधितेविज्ञानी रोकतविषसिधिपवन
 हुपानी ६ सोसिधिकोमैसकलउपाई ऊधवतुमकोदेहुसुनाई ७ करतक
 रतध्यानहिमरूपा जबैजोगममहोयसरूपा ८ तबविषपावकपवनहुपा

नी रो किले इ स ह ज हि म ह ज्ञा नो ९ अ ब सु नि जे हि सि धि ते ज ग मा ही हो य प
 र ज य को उ तै ना ही १० ता की दे इ उ पा य ब ता दे यहि वि धि ध्या न करै म न ला र् ११
 ध्व जा छ त्र अ रु वि ज न स मे त् मो हि त्र आ यु ध ज उ त जौ म ति से त् १२ कर त र है म म ध्या
 न स दा ही है ति प रा ज य क ब हू न ही १३ दो हा द थ क द थ क य हि भौ ति ते नी
 हि उ पा से जो इ ता को सि ग रो सि डि ये प्रा ति य ही क म हो य १ चौ पा र्द भी त र बा
 हे र इं ड्रि न का ही जो अ प ने ब स करै स दा ही १ हे वै जि त आ स न जि त स्वा स् ॥
 मो हि त जि करै न दू स र आ स् २ र है प्रे म म ह म ग न ह मा रे दु र् ल भ सि धि को उ न
 हि ते हि प्यारे ३ करै जो ग जो को उ म हे त् ते हि स ब सि डि वि ध न म ति से त्
 ४ परे स क ल सि डि न ज जाला मो हि मि ल न को बी त त काला ५ को ऊ ज न्म
 हि ते सि डि पा वै को उ मं त्र हि ते सि धि सु ष पा वै ६ को उ औ ष ध त प करि सि धि
 ले हीं यहि वि धि ब र नी में कि हिं के ही ७ करि कै मो र जो ग सि धि पा वै को उ क
 रि म म ध्या न हि सि धि ल्या वै ८ जा हि मि लौ मे ध्या न हि मा हीं ता सु ध्या न सि
 धि हो त द थ हीं ९ स ब सि डि न के मो हि प ति जा नौ स ब्र सि डि न का र न मो हि
 मा नौ १० सां ष जो ग अ रु ध र्मे दु करे मै फ ल दाय क अ हीं घ ने रे ११ मु नि ध र्मे नि
 उ प दे स क जे ते नि ज प्र भु मा न त मो क ह ते ते १२ दो हा भी त र बा हे र ज ग त के मे
 रो जा न ने वा स मो र नि वा र न क हू न हीं जे से अ न ल प्र का स १ मि लै अ ने क उ
 पा य ते सि डि स क ल हे वा त पै वि न प्रे मा भ क्ति ते म म प द न हि द र सा त २ ॥
 इ ति सि डि श्री म न्म हा रा जा धि रा ज श्री म हा रा जा श्री रा जा ब हा दुर बां ध वे श श्री
 वि श्व ना थ सिं ह दे वा त म ज सि डि श्री म हा रा धि रा ज श्री म हा रा जा श्री रा जा ब हा दु
 श्री कृ ष्ण चं ड्रु पा पा त्र धि का रि श्री र घु रा ज सिं ह जू दे व कृ ते श्री म द्वा ग व ते
 आ नं दाम्बु नि धी ये का द श स्क धे पंच द श स्त रं गः १५ ॥ * ॥ * ॥ ७ ॥
 दो हा यहि सि डि न वि व र न स क ल मु नि गु नि मो द्म हान पु नि बो ल्यो क र जो रि
 कै उ ड्ड व अ ति म ति वा न १ चौ पा र्द पर ब्र म्ह ही तु म ज वुरा या आ दि अ ना दि अ न
 त अ मा या १ ज ग उ त प ति पा ल न स घा रा तु म ही ना थ क र ड्ड ब ड्ड बा रा २ स ब र्
 त न मे तु म हौ व्या पी जा नि स कै तु म को न हि पा पी ३ तु म हि न थार थ ब्रा म्ह न जा
 ने जे न हि त्रौ ध लो भ म द सा ने ४ जो न जो न ज ग व स्तु न मा हीं धा व त तु म्हे म ह
 र्षि स दा हीं ५ पा व न स क ल सि डि सु ष दा र्द सो नो सो ब र नो ज दुरा र्द ६ तु म हौ
 ज ग के अं त र जामी स कै जा नि तु म क ह कि मि का मी ७ तु व मा या मो हि न ज ग
 तो ग तु म हि न जा नि ल ह त दु ष भौ ग ८ सा न स्व र्ग अ र सा त प ता ला जो न जो
 न तु व अं स वि सा ला ९ नौ न तौ न स ब दे इ सु ना र्द नि ज प्र ग टि त वि भू ते ज दुरा

१० तीरथपावनपदअरविंदा करीप्रनामविनीतगोविंदा ११ मधुरवचन
 सुनिउद्ववकेरे कहेकृष्णदायादगहरे १२ श्रीमगवानुवाच दोहा प्रश्रवि
 दनमहश्रेष्ठतुमउद्ववप्रश्रजोकीन यही प्रश्रअर्जुनकियोमोतेअतिदुषभी
 न १ चौपाई कुरुक्षेत्रमहजौनेकाला पांडवकौरवसैनविसाला १ जुरीदुहूँ
 दिसिजुद्धहिहेतू सुमिरिजातिवधअधकपिकतू २ रथमेंदुहुदलकेमधि=
 माहीं मोसेपूछतनयोतहांहों ३ मैकिमिजातिनातवधकरिहों महाअजस
 कैसेसिरधरिहों ४ तुच्छराजहितनिजपरिवारा मोतेकरिजाइनसंचारा ५ तब
 मेबहुविधिताहिबुझयो गीताकरिउपदेससुनायो ६ प्रश्रयदोपा रथहकी
 न्यो तैसोतुममोसोकहिदीन्यो ७ जइचेतनकेसुहुदनिचता अरुआत्माजान
 हुमतिवता ८ तातेसबहैरूपहमारा मोहितेउतपतिथितिसंधारा ९ गति
 बतनकीगतिमोहिजानो बसकरतनमहकालहिमानो १० गुननमाहमोहि
 प्रकृतिविचारो गुनोवस्तुमहगुननिरधारो ११ दोहा सकलप्रकृतिकारज
 नमैप्रथमकार्जमोहिजानु सकलमहाननमहिमैमहत्तलमोहिमानु १
 पाई सूक्ष्मवस्तुमहजीवपरेषो दुर्जपमहमोकामनलेषो १ वेदपाठकन
 माहउदारा मोकोजानिलेहुकरतारा २ मंत्रनमहवपुप्रनवहमारा अक्षरम
 हमोहिजानुअकारु ३ छंदनमहगायत्रीजानो देवनमहवासवमोहिमा
 नो ४ वसुमहअहोहुतासविभासी आदित्यनमहविष्णुप्रकासी ५ शुभुअ=
 होंमैरुद्रनमाहो ब्रह्मर्षिनमहगुनभृगुकाहो ६ राजर्षिनमहमनुजवि=
 सारद देवर्षिनमहजानहुनारद ७ कामधेनुधेनुनमहजानो सिद्धनमा
 हि कपिलअनुमानो ८ षगनमाहमैअहोषगेसा प्रजापतिनमहक्षप्रजे
 सा ९ पितरनमहअर्यमाउचारो दैत्यनमहलाद्विचारो १० ऊधवसकलन
 सत्रनमाहो औषधिपतिससिगुनमोहिकाहो ११ जक्षराक्षसनमाहिहमे
 सा मोकोजानेरहहुधनेसा १२ दोहा मोहिगजेद्रनमहगुनोपेरावतजेहिना
 न जलवासिनमहजानियेमोहिवरुनमतिधाम १ चौपाई तैजिनमहमैभा
 वुदराजा मोररूपमनुजनमहराजा १ उच्चैश्रवातुरंगनमाहो ऊधवतुमजा
 नहुमोहिकाहो २ धातुनमहसुवनेवपुमेरो शासकमहजमकरहुनिवेरो
 ३ सपेनमहवासुकीउचारो नागेद्रनमहसेसविचारो ४ हेऊधववैनजीव
 नमाहो जानहुतमग्नेद्रमोहिकाहो ५ आश्रममाहिजानुसन्यासा बरतन
 महमैविप्रनिरासा ६ तीर्थेनमेसुरधुनिममरूपा सरनमाहिगुनिसिधुअनूपा
 ७ आयुधमाहिशरासनजानो धनुधरमहत्रिपुरारिबषानो ८ गिरिनिमा

हिमोहिगुनोसुमेरा गहननमहहिमगिरिवपुमेरा ९ पीपरलेहतरुनमहमा
 नो लेहुजवाअन्ननमहजानी १० गुनोवसिषपुरोहितमाही वैद्विदनमह
 सुरगुरुकाही ११ चमूपतिनमहरूपहमारा ज्ञानहुतुमकृत्तिकाकुमारा १२
 दोहा करहिप्रवर्तनजेसदासप्रदायजगमाहि तिनमेचतुराननगुनोमेरो
 रूपसदाहि १ चौपाई ब्रम्हजज्ञमहजज्ञनमाही त्रैतोअहिसनसबत्रत
 माही १ अनिलअनलजलवचनहुभाषहु सुचिकरमहपांचोनेहिमानहु
 २ आठहुअंगअहेजेजोग कहैसमाधिमाहि बुधलोगू ३ जीतनकोजेचहे
 सदाही विजेमंत्रमैहीतिनकाही ४ अहेजोज्ञानजोगबहुतेरो तिनमेआत्म
 ज्ञानवपुमेरो ५ आतिवादिजेशालकहावै तिनमेंमुनिविकल्पमोहिगावै
 ६ नारिनमेमैहोसतरूपा पुरुषनमेंमैहोमनुष्या ७ जेतेमुनिहैधर्मपराय
 न तेहिमेमोहिगुनिरनारायन ८ सकलब्रम्हचारिनमहंप्यारे सनकादि
 कहैरूपहमारे ९ सकलधर्ममेधर्मप्रधानो सरनागतमेरोचपुजानो १० जे
 तनेहैजगमेंकल्याना मोरिसुरतिमोहिजानुसुजाना ११ गोप्यवस्तुजेजग
 महज्ञानी तिनमेमैमौनहुंप्रियबानी १२ दोहा जेतदंपतिजगतमेंतिनमेंमो
 हिविधिमान संवत्सरमोहिजानियेकालनमेंमतिवान १ चौपाई सबरितुमें
 मैअहोवसता मार्गशीषमासनमहसंता १ नक्षत्रनमहअभिजितजानो जु
 गमेमोहिसतजुगपहिचानो २ देवलअसितधीरनरमाही बुधमहव्यास
 जानुमोहिकाही ३ मुक्ताचारजज्ञानिकविनमह वासुदेवमैभगवाननमह ४
 भक्तनमेतुमहमैसुजाना वारनमेंमैहोहनुमाना ५ विद्याधरनमाहमतिधा
 मा जानुमोहिसुदर्शननामा ६ पद्मरागमैरतननमाही कमलकोसहोसु
 दरपाही ७ तनजातिनमेंकुसादिअर्भे गोघृतजानोहोमद्रव्यमें ८ जेधन
 हितबहुकरैउपाड़े तिनकोधनमोहिगुनसमुदाई ९ छलनमाहमोहिनु
 वाविचारो छमिनकेरिममछमाउचारो १० महीसतोगुनसात्विककेरो योगि
 नवोजरूपहैमेरो ११ बलिनकेरबलमोकहजानो भक्तनकर्ममोहिअनुमानो
 १२ दोहा ॥ मत्पादिकश्रौतारदसतिनमहमहोप्रधान गंधर्वनमहजानुमो
 हिविस्वाब्रसुमतिवान १ चौपाई पूर्वचित्तमैअपसरमाही गिरिधरतागु
 नियेमोहिकाही १ परागधगुनमोहिविचारो रसनेमधुरसरूपहमारे २
 तेजिनमहंसिषिमूरतिमेरो प्रभासजैससितारनकेरो ३ नभमेसब्बरूप
 हमारो पवनहुमहमोहिपरसविचारो ४ जेब्रम्हन्यजगतमहजानो
 तिनमहबलिमोकहपहिचानो ५ जेजगमहहैअनुपमवीर तिनमहमैअ

जुनहो धोरा ६ उत्पत्तिथितिल्लेभूतनकेरी ऊधवजानहुमूरतिमेरी ७ पदकीगति
 मोहीकहैजानो बानीउक्तिमोहिपहिचानो ८ इं दीपागुविसर्गमहीहो ॥ क
 रकोलीबोमहीसहीहो ९ दंड्रिउपस्थमोदमोहिगुनियेत्वचापरसुमैहो ॥ अ
 बसुनिधे १० दृगकोदेषवरसनास्वावृ श्रुतिकोश्रवनग्नानअहलादू ११
 येसबमोकहंकरोविचार मैहोपंचभूतअहंकारा १२ दोहा जीवप्रकृति
 गुनसुक्तिजनयेसबमोरसरूप ज्ञानतत्वसांख्यादिसबममवपुजानुअनू
 प १ चौपाई चितअरुअचितपदारथजोई ममविनअहैनकहुंकछुको
 ई १ जयपिधूरिकनामेगनतो जदपिननिजविभूतिगनिसकतो २
 कोटिनअंडरचनकरतूती सकौनगनिआपनोविभूतो ३ तेजविभौश्री
 कीरतित्यागा लाजंक्षमाबलज्ञानविरागा ४ येऊधवजहंजहंतुमदेषहु
 तहंतहंमोविभूतिपरेषहु ५ संलेपैयहकद्येविभूती ममसंकल्पहिकोकरतूती ६ क
 रहिवेदयहिभांतिउचारा औरहुसुनुकछुवचनहमारा ७ तनमनवचनहुइंद्रिनप्राना
 मोकहंहेदुसमर्पिसुजाना ८ आवागवनरहिततबक्येहो बसिवैकुंठमोदबहुपेहो
 ९ जोनहिइंद्रिजीततज्ञानी तासुदानतपव्रतमतिषानी १० तनतेनिक
 सिजातसबकैसे काचेघटजलरुकतनजैसे ११ तातेपैचिसकलथलतै
 मन मोमहदेइलगाइसंतजन १२ दोहा यहिविधिजोमेरीकरेप्रेमभ-
 क्तिमतिवान ऊधवसोसंसारमेंपुनिनहिकरैपयान १ इतिसिद्धिश्रीम
 न्महाराजाधिराजश्रीमहाराजश्रीराजा बहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथ
 सिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजा बहादुर
 श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिऔरचुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागव
 तेआनंदाम्बुनिधौएकादशस्कन्वेषोडशस्तरंगः १६ ॥ ॐ ॥ ७ ॥
 दोहा हरिमुषतेसुनिकैतहांहरिविभूतिबहुभांति पुनिऊधवबोलतभ
 योगिरामोदअधिकाति १ उडूबोवाच दोहा प्रथमहिदियजोधर्मउचा-
 रीजातेउपजतिभक्तिहारी १ जेजनहैवरनाश्रमधारे औरबुद्धिपद
 मात्रसंचारी २ जिनकोजेहिबिधिधर्महिकीने होतिरावरीभक्तिप्रवीने ३ सो
 अविदनेनकरिदाया मोहिसुनायदेहुजदुराया ४ लैजदुनाथहंसअवता
 रै जोनधर्मभायोकरतारे ५ तौनधर्मअबकलिजुगमाहो करिहैमनुजसबे
 कोउनाहो ६ कियउपदेसधर्मतुमजोई भूल्योबहुतकालबससोदे ७ वकता=
 करतारक्षकधर्मा तुमसमजूजानीहिसुभकमो ८ सभाविरचिहुमेअसना
 हो भूतिमानजहैवैदसदाही ९ करतावकतारक्षनकारी धर्मनकेतुमही

गिरधारी १० ऐसे नुमजबमहिकहंत्यागी जैहौनिजलोकहिंबड भागी ११ तब
 होईसतधमेविनासा कोकरिहेंजगमहिप्रकासा १२ दोहा तातेजौनधर्मतेउ
 पजतिभक्तिनुम्हारि तौनधर्ममासोंकहौकरिकेरुपामुरारि १ चौपाई सुनि
 कैउद्वकीअसबानौ बोलतभेपुनिसारंगपानी २ श्रीभगवानुवाच जनमंग
 लप्रदप्रकृतिहारो सुनौधर्मवर्नाश्रमचरो ३ जन्महितेसबप्रजाकृतारथ
 होतभयेकरिजन्मजथारथ ४ तातेसतजुगकोकृतनामा भावतभैमुनिसंम
 तधामा ५ रश्मोवेदतबप्रनवसरूपा चारिचरनचृषधर्मअनूपा ६ तेहिजुग
 महंकरितपहिअपारा ध्यायोमोहिहंसअवतारा ७ तेजतभयेविगतसबपा
 पा पायेनहिकबहंसतापा ८ पुनित्रतामहंवेदविभागा होतभयेत्रैविधिं
 बडभागा ९ तबहंमधस्योजज्ञअवतारा साध्यासकलजज्ञसंसार १०
 भयेविप्रतबमुषतेमेरे भयेभुजातेसत्रिघनेरे ११ ऊरूतेमैवैस्पअद्भुद्ग ॥
 भयेचरनतेनेरेसुद्ग १२ दोहा विनाकपटदुजदेवकीअरुगौवनकोसेव
 जानमिलेसंतोषतेहिसुद्गधर्मयेभेव १ चौपाई अनाचारनास्तिकताचोरीरू
 ठकहबकरिबोबडिपौरी १ विनापरोजनकलहठानिबो कोहुंसोकबहुन
 सोलमानिबो २ कामक्रोधअरुलोभचनेरो यहसुभावचांडालनकेरो ३
 सत्यअहिंसाऔरअचोरी औरअकामअक्रोधअधोरी ४ वैबोसबभूतन-
 हितकारी लोभरहितसबधर्महिंधारी ५ यहसबमनुजनकेरउदारे साधा
 रनुमधर्मविचारो ६ चरनधर्मयहकिमोबषाना अबसुनुआसनधर्मसु
 जाना ७ संसकारगर्वहितेलैकै पुनिव्रतबंधादिककोगहिकै ८ अतिविनी
 तकैगुरुग्रहजावै पदैवेदजबगुरुबोलावै ९ अजिनमेषलादंडकमंडलअ
 रुकमलाक्षमालप्रदमंगल १० अरुजज्ञोपवीततनधारे राषैसीसवारक्रोभा
 रे ११ धोवैदसनदंतबहुनाहीं बैठैनहिअरुनासनमाहीं १२ दोहा भोजनम
 ज्ञनहोमजपअरुमलमूत्रदुत्याग इनमेंमौनरहैअवसिब्रम्हचर्जअनुरा
 ग १ चौपाई निसिवासरकुसकोकरधरई नषरोमहुनहिछेदनकरई १॥
 करैनकबहुंरेतकोपाता ब्रम्हचर्जव्रतगहैविप्याता २ स्वपनादिकमेंजो-
 क्खैजावै तौसरितामंज्जनकरिआवै ३ करिकैप्रानायामसुजाना गायत्रीजप
 करैमहाना ४ रेतपातअथतोमिटिजावै औरहुसुनहुवेदजोगावै ५ अगिनि
 अर्कोगोगुरुदुजकाहीं आचारजअरुसुरनसदाहीं ६ अरुबहुनकहंसहितप्र
 तीती उपजैकैषवित्रजगप्रीती ७ दोउसंध्यनमहमौनअतापा करैमंत्रगाय
 त्रीजाया ८ गुरुकोमोररूपसतिमानै कबहुंनतासुकरैअपमानै ९ ननुज

बुद्धिकरिताहिनदेषै सकलदेवमयगुरुकहैलेषै १० सांरुसवेरेपुरमहजावे
 गुरुहितभिक्षामांगिलेआवे ११ गुरुकहं अरपैजोगुरुदेवे सोआपहु भक्षनक
 रिलेवे १२ दोहा गुरुसेवैकरिआपनोनीचोअनुसंधान गुरुसज्जासनजानिकै
 रहैनअतिनिनियरान १ चौपाई ॥ गुरुकोआसनसेजहुजाना निरषिहाथजो
 रैमतिवाना १ असआचरनकरतगुरुकेहू बसैब्रम्हचारीजुतनेहू २ करैनभो
 गविसालनिआसा जबलौं करैगुरुग्रहवासा ३ जबलौं पढ़ैनवेदउदंडा
 ब्रम्हचर्जेव्रतधरैअपंडा ४ मुक्तिब्रम्हचारीजोचाहै ॥ तौयहिविधिनेज =
 ननिबाहै ५ करैसमर्पनगुरुकहं देहू मोहिगुनिगुरुपदकौसनेहू ६ अग्नि
 गुरुअस्त्रात्मकाहौं मानैमेरुरूपसदाहौं ७ यहिविधिगुरुग्रहजनमवितावे
 विनअचब्रम्हतेजसोपावे ८ नारिनदेषबपरसबहॉसी संभाषनछोडैमति
 रासी ९ रहैजेयकैसंगनरनारी दूरिहुतेनलपैव्रतधारी १० आचमनहुअचा
 रअस्नाना संध्योपासनसोलमहाना ११ यहसबकरैसुजानअदेषी पापिनप
 रसैनाहिविसेषी १२ दोहा भोजनकरैअभक्षनहिपापिनसोनवताय यही
 धर्मऔरहुनकोजोचहसुषसमुदाय १ चौपाई लपैमोहिसबभूतनमाहौं
 करैनमनमनबचकाहौं १ यहिविधिजोकोउजनव्रतधारै सोपावकसम
 तेजपसारै २ मोरभक्तपावकअघजारै ॥ सोसुषव्यैममसदनसिधारै ३ पुनि
 जोब्रम्हचर्जेतेकोई चहैग्रहस्तआश्रमेहोई ४ सोपुनिवेदनअर्थेविचारी
 दैकैगुरुगुरुदक्षिनाभारी ५ गुरुसासनलैमज्जनकरई पुनिजोग्रहनिवासवि
 तधरई ६ करैग्रहस्ताश्रमजोआई मनसुचिचहैबसैवनजाई ७ अथवाच
 हैमुक्तिसुषरासी तौसबव्यागिहोइसंन्यासी ८ मेरीभक्तिहोइजोनाहौं तौय
 कआश्रमरहैसदाहौं ९ मोरप्रेममगनजोहोई तौजहं चहैरहैतहंसोई १० अ
 बबरनौंग्रहस्तकीरीती सुनियेऊधवकरिअतिप्रीती ११ पढिगुरुग्रहनिबसै
 घरमाहौं यहिविधिकरैविवाहतहॉहौं १२ दोहा अपनेतैकमउमिरिजेहि
 होवैवरनसमान सुंदरसरलसुसालिनीतिमव्याहैमतिमान १ चौपाई और
 होइतियकीजोआसा बरनक्रमहिव्याहैसहुलासा १ जज्ञवेदपढिबोअरुदा
 ना अर्मदुजातिनकेरप्रधाना २ वेदपढाउवलीबोदाना औरकराउबजज्ञन
 गाना ३ यहहैब्रम्हनहीकोधर्मा विप्रजीवकायहोसोकर्मा ४ नसैतेजतपज
 सलैदाना असजोमनहिकरैअनुमाना ५ वेदपढावैजज्ञकरावे यहिविधिनि
 जजीविकाचलावे ६ याहूमेजोदोषविचारै सिखाबानितौकरैअहारै ७ जगसु
 षहेतविप्रवपुनाहौं तपव्रतहितदुजतनजगमाहौं ८ मरेअनतकरतसुष

भोगू तातेतपहिकरैबुधलोगू १ सिलाबीनिजीचिकाकराई तातेउरसंतोपहि
 भराई १० ताकोमननिमेलकैजातो मोपदमहप्रेमहिअधिकातो ११ ऐसेपुरुष
 भवनहूमाहो निवसिलहैमेरेपदकाहौं १२ दोहा दुषितविप्रजोहासममते
 हिजेकरहिंउधारनिनकोआपतितेअवसिमैदुजकरहुंउबार १ चौपाई जि
 मिजलबूडतवोहितपावै ताकोआसुसोकमिदिजावै १ तैसहिदीनपरयनः
 जनको करहुंउधारबिलमनहिछनको २ भूपतिसुलसमप्रजनविचारैप्रजा
 सोकसबगौंतिनिवारै ३ जोभूपतिकेउरदुपहोवै तौकरिमोरजानतेहिषा
 वै ४ जिमिगजफंस्यागजेसउवारै तैसहिज्ञानसकलवुषदारै ५ होयबोर
 थारैधुवधारा लपिनसकैगोब्राह्मनपीरा ६ ऐसोजोगहोयभुवाला सोस
 बपापजारितकाला ७ चढिकैभानुसमानवेमाना लहिकैवासवतैसनमा
 ना ८ मोपुरकोहठिकरतपयाना तहंपावतहैमोटमहाना ९ विप्रहिंजोवि
 पत्तिपरिजावै वैस्पृष्टतिगहिकालबितावै १० अथवाछत्रिदृत्तिसउछाहू
 घडूबाधिकैकरैनिबाहू ११ पैनहिकरैनीचसेवकाई नीचहिसेवतधर्मेन
 साई १२ दोहा जोरुकोआपदाकमैविवसपरिजाय वैस्पृष्टितोकरिसहालेदुनिवा
 हचलाइ १ अथवाजीवहिपेत्तिसिकारै अथवाविप्रवेषकोधारै १ पैनहिकरैनीचसेव
 काई नीचहिसेवतधर्मेनसाई २ वैस्पृष्टिआपदजोपरिजावै स्पृष्टतिकरिकाभवलावै
 ३ जोशूद्रहिंविपत्तिपरिजाई करैजीविकागूथिचढाई ४ पैनिजजबविपत्तितेछूटै तब
 निजनिजसबधर्मेहिजुटै ५ पढिकैवेदहोमकरिषानी देवनकोपूजैसुषमानी ६ पूजैपि
 तरनस्वधाउचारी बलिहैभूतनकरैसुपारी ७ करितर्पेनपूजैरिषिकाहौं मनुजनकोअ
 न्नादिकमाहौं ८ सबजोवनकोअंतरजामी मोकोजानतरहैअकामी ९ विनअधर्मजोप
 नमिलिजावै ताहोतेनिर्वाहचलावै १० तेहिधनतेमषकरैसदाहौं पालैपोवैभूत्यनका
 हौं ११ यद्यपिहोइकुटुंबहुगोहू नहिकुटुंबमहकरैसनेहू १२ दोहा भूलेमेरोभजननहि
 लहिसुषदुषमतिमान जगसुषसमसुषस्वर्गकोकरैअनितअनुमान १ चौपाई पुत्रद्वार
 आदिकपरिवार पथिकसंगसमकरैविचारा २ येसनबंधीदेहहिकेरे देहनसनसिज
 यधनेरे ३ नींदहिभरिजिमिस्वप्रविलोकै नींदतजनहिंसुपनहितोकै ४ यहिविधिक
 रिकैसुमतिविचारा अतिथसीरसनिजबसेअगारा ५ करैनकाहसोकबुमोहू करैनकाह
 पेहठिकोहू ५ यहिविधिवसेजोकोउग्रहमाहौं ग्रहबंधनलागैतेहिनाहौं ६ करैनमध
 रिभक्तिहमारो पूजाकरैविभवअनुसारी ७ विभौजोगमषकरैअकामा अपैमोहिकर्मनिमति
 धामा ८ रहेपुरुषकोजबभरिजीवन तबभरघरमेरहैसुपितमन ९ अथवापुत्रभयेवनजा
 वै संन्यासीकैमोपदथावै १० यहिविधिकरैग्रहस्तजोकार्म अवसिमुक्तिसोलह

तसुधर्मा ११ फंस्येगेहकेफांसआलसी निजविततियसुतलषनलालसी १२ ॥
 दोहा कृपिनमंदमतिनारिबसमानतहमद्दुहमार मोरभजनक बहूनकिय
 भोगतविषैअपार १ चौपाई कहतहायमातापितुमेरे बूढभयेनहिकामहि
 केरे १ कहतकोउवालकहैछोटे नातीअबैभयोनिहिमोठो २ मोहिविना
 इनकहकोपालो मेरहिहोपरकोजजाली ३ ल्यायोव्याहिनदेयहनारी ता
 कौकिमिसुधिदेहुधिसारो ४ मेहीकुलमेकरताअहहू इनकोतजिविराग
 किमिगहहू ५ मोहिविनकोअनेकउहिमकरि यहपरिवारपालिहेसुष
 भारि ६ मेरेमेरेसकलमरिजेहै आयपरोसिहुनहिरंगवैहै ७ यहिविधिप
 रोमोहकोफांसी दुषहुजानिनहिहोतनिरासी ८ मातपितासुतनारिम
 रोलधि रोवतहैजगमहअतिदुषचषि ९ तबहूसठैहोतनहिज्ञाना भै
 हमारिहो इनहिसमाना १० सुषदुषहोमेजन्मबितावै मेरोपदकबहुनहि
 ध्यावै ११ जैसेसठबहुबसिग्रहमाहो भोगविषैसुषनाहिअघाहो १२ दो
 हा फंसमोहकेफांसमेमहामंदमतिलोग मरेअवसितेकरतहैमहानरक
 दुषभोग १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुर
 रबाचनेश श्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीम
 हाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंह
 जूदेवकृतेश्रीमद्भागवतेश्रानन्दाम्बुनिधौएकादशस्कन्धेससदज्ञान्तर
 गः १७ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ दोहा ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वानप्रस्थकेधर्मसब
 अवमेदेहुसुनाय तोजेपनकोआयुषाजबजनकीरहिजाय १ चौपाई तब
 सोंपैपुत्रनकहंदाग अथवाजोनहिहोयकुमारा २ तोअपनेसंगलैकेना
 रो वनगवनेपंडितअविकारी ३ कंदमूलफलभोजनकरई वल्कलवसन
 सुरोरहिंधरई ३ अथवात्रिनपत्रहुभृगचर्मा धारेतियजुतअवसिसुक
 र्मा ४ केसरोमनषवारहुराषे तनमलधोवननहिअभिलाषे ५ करैदारु
 कीनाहिमुषारी मज्जनकरैत्रिकालसुषारी ६ तनअरुषत्रबिछाइविता
 ला धरतीसेनकरैसबकाला ७ पंचअग्निग्रीषममैतापे तनआवरनक
 रैनहितापे ८ बर्षारितुजलधरजलधारा तनमहधारनकरैअपारा ९ सि
 सिरहुमाहिंजलासेपाहो रहैकंठभरिसोजलमाहो १० पकोकालअरुपात्र
 ककेरो पायफलनअसवेदनिवेरो ११ कुटोउल्लुषलओरपचाना करै
 ताहिभोजनमतिवाना १२ दोहा छीलिजायजोदंतसोसोउवनवासीपाइ
 भोजनहितनिजहाथसोलैअविवनजाइ १ चौपाई देसकालवलजान

नवारो करै न बासी क बहु अहरो १ कालविहि न वन वस्तु न तेरे सुर पूजे क
 रि हो मघनेरे २ मोहि पूजे नहि पसुन संघारी करै अग्नि हो त्रै अवि कारी ३ करै
 दस अरु पूरन मासा करै वेद विद्वानु रमासा ४ यहि विधित पकारि दुबल
 होई पैत प करै जन्म भरि सोई ५ यहि त्रिधित पकारि मोहि अवरार्थे सोरि
 षिलोक लहत विन बाधे ६ रिषिलोक हुते फेरि सुजाना मेरे सुर को करन पमा
 ना ७ ऐसो करि कलेसत पका हीं देत लगाय काम नामा हीं ८ नाते को उम्
 रुष है ना हीं कै जातोत पता सुवृथा हीं ९ करन करतत पजब वन वासी होई
 जरा जर्जर म निरासी १० ॥ करिन सकै तपका पत अगा तबरंगि मेरे प्रेम हिरंगा ११
 अग्नि हो त्रपाव क उर राधे चिता वनाय करै तन पाधे १२ होहा अथवा होई
 विराग अतित नहु सकि क खु होई तो पाव क उर धाई कै लोक अनित्य हि जोई
 १ चौपाई वान प्रस्थ को धर्म हि त्यागी यहि विधि हो वैज ती विरागी २ मोहि पूजि
 जस शास्त्र विधाना वैरि तु जनस ब वस्तु सुजाना ३ कोडिस क लजग सुष की
 आसा जग मह विचरै सहित दुलासा ४ जो अस होत ताहि सुर आई करै विच
 न बहु वेष बनाई ५ संन्यासी क हं देव विचारत हमहि निंदरि वैकुठ सिधा
 र ६ जो पट पहिरन च है नवीना पहिरे अचला अरु कोपीना ७ दंड कमंडल
 ग है सदा हीं तजी वस्तु धारै क लुना ही ८ प्रे जो आ पति तो मति धीरा धरै और
 रक्षनै सरारा ९ जती निरिषि औ गै पग धरई बसन छानि जल पाने हि करई १० सत्य
 पूत बोलै सुष बानी मन प्रसन्न जे हि करै सुजानी १० मौन हि दंड अहं बानी को दंड अका
 मत नहि ज्ञानी को ११ प्राणायाम चित्त को दंडा यही जती को अहं त्रिदंडा १२ दोहा तीन दंड
 जो धरत न द्वि धरत बंम हो दंड ताको उह्व जा नि ये जती पर पापंड १ चौपाई चारि बरन मै

भाषे होई २ गोपी मति हं गत पापं ५ पापं ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

है बैठे सुचि क्हे मौन लगाई ४ नागै भोजन आय जो कोई भोजन करै ताहि दे सो
 दे ५ नहि बाकी विधान को राधे जग अकेल विचरै सुष राधे ६ इंद्रि जीते आतम
 रामा अपने मे मानै सुष धामा ७ सम दरसी मन को हठि जीते रहै य कांतर हित
 जग भीतै ८ मोम ह करै प्रेम अरु भाऊ आसै विमल सदा चित चारु ९ मोर हा
 सजानै जिय का हीं मानै मोहि व्यापक सब मा हीं १० इंद्रिन विषे भोगि ब्रो बन्ध
 न विषे त्यागि है मोक्ष अबंधन ११ यही भाँति तेजती सुजाना बंधन मोक्ष लपेक
 रि चाना १२ दोहा इंद्रिन को आधीन करि करि नावना हमारि विचरै जग मे अति
 सुदित विषे विनोद विचारि १ चौपाई जती केवलै भिक्षा हेतु जाय ग्राम पुर मह

मतिसेत् १ पुन्यदेसवनसरितनमाहीं विचरेजतीअकामसदाहीं २ बहुधा
 वानप्रस्थतेमोगै तौममतामोहेदुतत्यागै ॥ ३ लषेअनित्यजगतसबकाला तजे
 नेहदुहुलोकविसाला ४ मायाकाजजगतकहंजानी निजसरूपलपितजेविज्ञा
 नी ५ अचसुनपरमहंसकीरीती जोसबतजिकियमोमहप्रीती ६ छोडिजग-
 तभ्रमकरैविरागा करैज्ञानकरिममअनुरागा ७ चारिहुआभ्रमदेइविहार्दे
 छोडैमनआसासमुदाई ८ बालकजडगोवृषभसमाना विचरैपरमहसम
 तिमाना ९ वैकलसरिसबकैबद्धबानी परमहंसमेरेजोधाती १० करैवेद
 कर्मनिकहुनाहीं धरैपषंडनहीतनमाहीं ११ करैकबहुनहिहेतविबादा ग
 हिकोहुपसकरैनहिवादा १२ दोहा सृषचादसोईअहैजामेमजसनाहि सो-
 कबहमुषनहिबदैरगोपेसंगमाहि १ चौपाई कोहुनहिडरैनहीडरवावै कटु
 कचवनसबकेसहिजावै १ करैनकाहकोअपमाना तनहितकरैनवैरविधाना
 २ ऊधवमैआपकसबमाहीं जिमिबहुजलपात्रनससिछाहीं ३ वैरकियोजोका
 हुसोज्ञानी तौमोसोदियवैरिहानी ४ समैमाहिजोमिलैनभोजन सोनविपाद्
 करैअपनेमन ५ भोजनमिलैमोदनहिमानै मिलबनमिलबदैबबसजानै ६
 पैभोजनहितकरैउपाई जातेनहिसरोरसिजाई ७ तनकरहेहोतहैज्ञाना ॥
 तातेपावतमोसमहाना ८ अन्नवसनसज्जादिककोई अपनेतेमिलिजावैसो
 ई ९ ताहीतेनिबोहचलावै तासुहेतनहिजननलगावै १० मज्जनआचमनहु
 अचारा औरहुजेहैनेमअपारा ११ परमहंसविधिसोनहिकरई निजमतिकेअ
 नुसरअनुसरई १२ जैसेमैखतत्रसबभांती लीलाकरतरहोदिनराती १३ दोहा
 जातिसुरतितेहिरहंनैर्नहरद्योमदिमैदेह जरीरज्जुजेहिविधिरहतितिमिरह
 तीतेहिदेह १ चौपाई अबऔरहुकहुसुनुमतिमाना जेहिविरागभानहिमम
 ज्ञाना १ सोममपेमीगुरुद्विगजाई लोहिभक्तिउपदेसमहाई २ जबलोंहोइ
 नज्ञानविज्ञाना तबलगिसेवहगुरुद्विसुजाना ३ माररूपमानैगुरुकाहीं
 सेवनकरैप्रतीतिसदाही ४ जाकोविषैभोगनहिबूटो ज्ञानविरागमोहिन-
 हिजूटो ५ तासुत्रिदंडपषंडउचारो धर्मकर्मतेहिदेथाविचारो ६ सोमोको-
 अरुदेवनकाहीं सेवनकरैप्रतीतिसदाही ७ महाअधर्माविषैविलासी उ
 मैलोकसोदियोविनासी ८ जीवअहिंसासमतादोई भिक्षुकधर्मजानियेसो
 ई ९ वनवासिनकोतपअरुजागा जानहुमुष्यधर्मबडभागा १० जीवनदया
 जजुसुविधाना ग्रहीधर्मजुगजानुप्रधाना ११ सुनहुब्रम्हचारीकेधर्मो गुरु-
 कोसेवनकरैसुकर्मा १२ दोहा ब्रम्हचजेतेपतोवव्रतजीवदयाआचारसक

लब्रह्मचारी धर्मज्ञानहु बुद्धिउद्धार १ चौपाई रितुमेंनारिगमनजो ठानै ब्रह्म
 चर्जयहअहिनबपानै १ यहीब्रह्मचारीको धर्मो जानुग्रहस्तनकेप्रदसर्मा २ स
 बकोमेरीभक्तिमहाई जानहुमुष्यधर्मसुषदाई ३ यहिविधिकरिनिजधर्मम-
 हाना भजेअनन्यमोहिमतिमाना ४ मोरभाउसबजियमेराथै सोममभक्तिसुधा
 रसचाथै ५ यहाभातिते ऊचवपारे होहिंदासजगजीवहमारे ६ मैहैं सबलो
 कनकरूखामी उतपतिस्थितिलैकरबहुनामी ७ मोरिभक्तिजाकेहियहोईऊ
 धवमिलतमोहिहैसोई ८ करिनिजधर्मअमलमनभयऊ मेरीरीतिजानिजो
 लयऊ ९ ज्ञानविज्ञानसहितसोप्राणी मोपुरगमनतदुतमतिषानी १० यहजो
 वर्नेआश्रमनिधर्मो ॥ कस्योअचारहुलक्षणकर्मा ११ मोरिभक्तिजुतजोयहक
 रई सोविकुंठवसिअतिमुदभरई १२ दोहा यहपूख्योउडूवजोमोहि सोस
 बहियोबताय भक्तिधर्मजेहिभांतिकरिमोहि मिलतजनआय १ इति सिद्धि
 श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरकांधवेशश्रीविश्वनाथसिं
 हदेवात्मजसिद्धिश्रीनहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचं
 द्ररूपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्भागवतेआनन्दासुनि-
 धौएकादशस्कन्धेअष्टादशस्तरंगः १८॥ १० ॥ ११ ॥ श्रीभगवानुवाच
 दोहा शास्त्रजयारथअर्थजुतजानैजौनसुजान आतमअरुपरमात्मकोजा
 हिहोयसतज्ञान १ चौपाई तर्ककरैशास्त्रैअनुसारा मायाकृतजानैसंसार
 १ ज्ञानरूपसोजीवहिमानी तेहिअपैमोकोसुषपानो २ ज्ञानीकोमैपरमपि-
 यारे मानतफलअरुफलदातारो ३ स्वर्गऔरअपवर्गहुकाहीं मोतैप्रियमा
 नतकबुनाहीं ४ ज्ञानविज्ञानजुक्तजोप्राणी लेतविलक्षणसबतेमानी ५ ता
 तेज्ञानीअतिप्रियमोको लख्योज्ञानविनमोहिअवलोको ६ तपअरुतीरथज
 पअरुज्ञाना करतनपावनज्ञानसमाना ७ ज्ञानभक्तिकेलेसहुकाहीं जप
 तपतीरथपहुचतनाहीं ८ तातेमोहिगुनिजियउरवासी ज्ञानविज्ञानसहि
 तमतिरासी ९ भक्तिभावतेभजियेमोही अबनहोहुभवसागरछोहो १० ज्ञा
 नविज्ञानजज्ञकारिप्राणी सबमपफलदायकमोहिमानी ११ लेहिसिद्धिसुनि
 वहुनठदारा उतरिगयेभवसागरपारा १२ दोहा जियमेउडूवहैनहैंनेजभा
 दिविकारयेविकारहैननहिकेऐसोकरहुविचार १ चौपाई हैनहिआदिअंत
 हुनाहीं मधिमहगुनहुविकारहिकाहीं १ आदिमद्दिअंतदुजोहोई आत्मानि
 त्यकहैसबकोई २ सुनिमधुसदनकीअसबानी उडूबकस्योजोरिजुगपानो ३
 उडूबउवाच विरतिविज्ञानसहितजोज्ञाना करिविस्तरमापहुभगवाना ४॥

विधिसिवदुर्लभभक्तिहारो मोसोपुनिप्रभुदेहुउचारी ५ जेभवसागरमा
हपरैहैं त्रैतापनतेतपितपरैहैं ६ तुवपदखत्रसुधास्रवजोई ॥ तिनविनति
नहिनरक्षकहोई ७ भवविलगिरेकालअहिकाटे तदपिछेइसुषठाट
दिठाटे ८ तिनकीवचनसुधारससौंची विलतेलेहुहाथमहषांची ९ मुनि
उधवकेवचनअतोले करुनाकरकरुनाकरिबाले १० श्रीभगवानुवाच स
षाप्रलतुमजोयहकीन्हो सुनहुतासुइतिहासप्रवीनो ११ भारतजुइभयेजेहि
काला भयेनाससबवीरविसाला १२ दोहा तबकुलनिधनविलोकिकैध
र्मभूपदुषपाय सरसज्जाभीषमपरेतहांगयेजुतभाय १ चौपाई गयेहमहुतिन
केसंगमाहौं जुरेमुनीसअनेकतहाहौं १भीषमसोसादरतेहिकाला पृच्छतभेबहु
धर्मभुवाला २ मुनिबहुधर्मधमेनृषआखे मोक्षधर्मपृच्छतभेपाखे ३ मौ
क्षधर्मभीषमबहुभाषे नृपसौंकछुछिपायनदिराषे ४ सुनेभीष्मदेवहिमु
षजोई उधवतुमसौंवरनहुसोई ५ अदाभक्तिविज्ञानविरागा ज्ञानसहि
तभाष्याबडभागा ६ प्रकृतिपुरुषमहताअहंकारा पंचविषेइदूईदुग्यारा
७ पंचभूतऔरहुगुनतीना अष्टाविसतितत्त्वप्रवीना ८ इनमेंआतमयेक
सरूपायहीज्ञानिबोज्ञानअनूपा ९ मोहिजगअंतरजामिविचारै ममकृतउ
तपतिथितिसघारै १० आदिअतअरुमडिहुमाहौं सतसोईजोरहतसदाहौं
११ तनतेदूजेतनमेंजाई विनहुसरौरसोइरहिजाई १२ यहीज्ञानिबोजानि
विज्ञाना अबवरनहुवैराग्यविधाना १३ दोहा श्रुतिप्रत्यक्षइतिहासअरुचौ
थोहैअनुमान इनमेंनिश्चैहोतनहिविनवेहातनिदान १ होलयहीविदा
ततेतनतेविधिपरजत यहजगदुषदअनित्यहैकर्महिफलमतिवंत २ चौपा
ई असविचारितेहिकरहिननेहू यहविरागगुनविनसदेहू १ भक्तिजोगतो
पहिलेगायो पैतुमसुननफेरिललचायो २ तातेपुनिकैदेहुसुनाई प्रथमसु
नहुसाधनमनलाई ३ मेरीकथासुधामतिमाना श्रवनसप्रीतिकरैनितपा
ना ४ कीर्तनकरैचरित्रहिमेरो पूजनकरैसप्रेमघनेरो ५ करैपाठपूजौकेअ
ता रामायनमागवतौलसता ६ सादरसेवनकरैहमार अरुप्रनामसाष्टांग
उदारा ७ मोतेअधिकमोरहासनकी पूजाकरैविनावचनकी ८ सबजीवन
महमोकहदेथै मोतेअधिकभक्तममलेथै ९ ममहितकरैलौकिकहुकर्मो
सहजेकहैनामसुभधर्मो १० मनकोमोपदेदेइलगाई कामकर्मसबदेइवि
हाई ११ मेरेहितबहुधनहुलगावै मोहिनिवेदभोजननितषावे १२ दोहा
ममलोखामहसुमतिनितकरैप्रमोदअनेक मोरविरोधीहोइजोतेहितन

तकैनेनेक १ चौपाई जपतपत्रलमपनेमहुसाना ममप्रसादहितकरैसुजा
 ना १ एसोधर्मकरैजोकोई आतममोहिनिबैदेजोई २ ताहिहोतिइठिभक्तिह
 मारी सकलमनोरथपूरनहारी ३ पुनिकखुताहिरहतनहिबाकी मैमिततोसु
 धिछोडिरगाकी ४ धारिसवोगुनकरिसमताई जोमोमेमनदेइलगाई ५ ताहि
 विभोअरुधर्ममहाना मैबकसोवैराग्यविज्ञाना ६ जोमोहिछोडिविषैरसभोगे
 कबहुनदेहिछूटतभवोगे ७ देधिपरतसिगरोविपरीती होतअधर्महिमा
 हप्रतीती ८ ऊधवधर्मजानियेसोई जातेनोरभक्तदियहोई ९ मेरोराषब
 सबयलभाना सषाजानुसोईविज्ञाना १० करैजोविषैभोगकरत्यागा ताको
 जानहुविमलविरागा ११ अण्णमादिकसिधिमिलिबेजोई अहोमहापे=
 स्वर्गहिसोई १२ ॥ दोहा सुनतरुकिनोरमनकेवचनअवनसुषपानि॥
 पुनिपूछ्योऊधवसुमतिजोरिजलजनुगपानि १ उद्वबौवाच चौपाई कै
 विधिकेजमनेमकहावै कोहिकोसमअरुदमकविगावै १ कौनतितिक्षाअ
 हैसुरारी कौनधीरतादेहुउचारी २ कौनदानतपकौनस्मरता कौनसत्त
 रिनकौनकूरता ३ कौनत्यागअरुकाप्रियधनहु कहमषकहांदक्षिनाभ
 नहु ४ कौनपुरुषकोबलभगवाना कौनविनौकालाभमहाना ५ काविद्या
 काहैप्रभुलानू काश्रीकासुषदुषजदुरानू ६ कोपंडितकोमरुधैअहई को
 नकुपयकेहिसुपथहिकहई ७ कहाँस्वर्गकानरकमहाना कौनबधुका
 अहैमकाना ८ कौनदरिद्रोकोधनमाना कौनरुपिनकोहईसबषाना ९
 येतेप्रसन्नऔरविपरीती मोसोबरनहुकरिअतिप्रीती १० ऊधवप्रसन्नसुनत
 सुषदाईउत्तरदेनलगेजदुराई ११ श्रीभगवानुवाच सषाअहिसात्त्यअ=
 चोरी लाजअसंगधनधरवनजोरी १२ दोहा ब्रम्हर्जअरुमौनताआस्तिक
 ताअरुधीर ह्यमाअभैयेद्वादसोजमजानहुमतिधीर १ चौपाई जपतपअह
 होमअचारा अतिथनकोकरिबोसतकारा १ तीथोठनअरुपरउपकारा
 गुरुसेवनसंतोषअपारा २ मनकोनिर्मलकरवसुजाना यद्वादसकविनेम
 बषाना ३ पृथतिनिवृन्निहकेअधिकारी येजमनेमसवैसुषकारी ४ अति
 मैमोमहबुद्धिलगावै ऊधवसोईसमकहवावै ५ इंद्रिनकोअपनेबसरा
 धै ताकोदमश्रुतिशास्त्रहुभाषे सषाकठिनसहिबोदुषनाना ताहितितिक्षा=
 कहतसुजाना ७ रसनाऔरकामसुषजीतब धीरज्ञताहिकहतहैकबिसब ८
 करैनेकोहप्रानिनकहैपीरा परमदानतेहिकहमतिधीरा ९ करबसकलभो
 गनकहैत्यागा यहैकहावततपबडभागा १० त्यागबअपनोकुटिलसुभा

ऊ० यहै सरता कह कविराज ११ मोक है सबय लक्ष्मण्यारे यही सत्य कविसक
लउचारे १२ दोहा ससमनोहर वचन जोरित कहवै सोई बैर अकाजहि कोक
रबय ही करता होय १ चौपाई त्याग बकमे करब अभिमाना ताको तोच कहत
मतिमाना १ ळैबो नहि धर्महि फल आसी ताहि त्यागि भाषत नति एसी २ धर्म
हि प्रिय है घन सब काला सषाम होहौ जाग विसाला ३ करि बो ज्ञान भक्ति उप
देसा यही दक्षिणा गुनहु हमेसा ४ सबते बल है यह बल भारी पानायामहि क
रै सुषारी ५ ज्ञानाहि कषट गुन जे मेरे तेई है ऐस्वर्ज घनेरे ६ होय जाहि मम
क्ति महां याते अधिक नला भेदाई ७ तजवतिय हि सुरमानुष भाजा ॥ वि
थाप ही जानु मतिमाना ८ नीच कर्म मह होय अप्रीती यही लाज की जानु हरी
ती ९ सबमे करब अचाह सदा हीं यही कहत है कवि श्रीका हीं १० सुषदुष
समनहि मानब जोई यह सुषते सुष और न होई ११ निरत विषे सुष रहब स
दाही यह दुषते दू जो दुषना हीं १२ दोहा बंध मोक्षको जान तो सोई पडित म
तिमान मरुष सोई कह्यो जो जाके तन अभिमान १ चौपाई मेरी भक्ति मार्ग
है जोई ऊधव सुपय जानिये सोई १ मेरी भक्ति विमुष है जावे सोई कुपय कु
रीत कहावे २ उदैस तो गुन की मन माहीं कहत स्वर्ग कवि जन तेहि का हीं ३
जबै तमो गुन हि य अधिकाना सोई कहावत नरक महाना ४ गुरु समब
धु दुतिय जगना हीं सषामोर वपु गुन गुरु का हीं ५ जो जग मेय हम नु जसरी रा
तोई ग्रह जानु मति धीरा ६ जाके गुन मह सब जन राचो सोई धनी जगत
मह साचो ७ जानहि तोष करै जग मा हीं कहत दृष्टि कवि तोहि का हीं ८
जोई दिन कालियो न जीती सोई रूपिन भरत भव भीती ९ रंग्यो विषे सुष मह
नहि जोई ईस समर्थ कहवत सोई १० करे जो कोई गुन मह संगी सोई जा
नहु विपरीति प्रसंगा ११ उद्वव प्रश्न कि भेतु मजेते भेउत्तर दौ न्यो सब तेते
१२ दोहा लक्षन ते गुन दोषके बहु त कहते काह दोष दोष गुन देषि बा गुन
नलषव तेहि काह १ इति सिद्धि श्रीमन्म हाराजाधिराज श्रीम हाराजा श्री राजा ब
हादुर बांधवेश श्री विश्वनाथ सिंह देवात्मज सिद्धि श्रीम हाराजाधिराज श्री महा
राजा श्री राजा बहादुर श्री कृष्ण चंद्र कृपा पात्राधिकारि श्री रघुराज सिंह जू देव
कृते श्रीम द्वागव देआ नन्दा मुनि पौये का दशस्कन्धे एकोन विशस्तरंगः ॥
११ ॥ १ ॥ १ ॥ दोहा उत्तर सुनिसब प्रश्नके ऊधव बुद्धि सुबुद्धि बोलत
भोकर जोरि के ज्ञान विज्ञान प्रबुद्धि १ उद्वौ वाच चौपाई विधिनिषेध तुवसा
सनवेदा ॥ तासु प्रथम असकियो विभेदा १ जो विधिकरै पुन्य फल होवै करै नि

पिङ्गपापसोजेवि २ अत्रगुणदोषनदेषनकहेऊ तातेमोहिसंदेहअतिभय
 ऊ ३ नर्नआअमद्वचारिउचारे ऊचनीचहैजातिअपारे ४ द्रव्यदेसवयकाल
 हआदिक कसोस्वर्गनरकहुमरजादिक ५ विनगुणदोषलभेजवुराई विधिनि
 षयजोतुमदियेगाई ६ तमिकेहिबिधिहोइविस्वासा विनविस्वासकिमिलहै
 हुलासा ७ पितरदेवअरुमनुजनकेरो तुवभाषितश्रुतिनेननिवेरो ८ विना
 वेदस्वर्गहुअपवगो जानिपरतनहिदुषसुषवर्गा ९ साधनसाध्यपरतन
 हिजानी तातेसकामोहिमहानी १० जानेविनगुणदोषनकाहीं किमिकल्या
 नहोतजगमाहीं ११ जानिपरतगुणदोषदेवते पुन्यपापहैयहीभेदते १२ दो
 हा यहसकाअबमिटनिनहितोतुमदेहुमिदाय सुनिउद्भवकेवचनअसपु-
 निबोलेजदुराम १ श्रीभगवानुवाच चोपाई ॥ करनमनुष्यनकोकल्याना ती
 भिजोगभैकियोबषाना २ कर्मज्ञानअरुभक्तिहुजोगू सोजानहिसिगरेमुनिलो
 गू २ पावनकोकल्यानसदाहीं चौथउपायअहैकछुनाहीं ३ देहिकर्मफल
 सकलविहाई तिनकोज्ञानजोगसुषदाई ४ चहहिकर्मफलजेनभारी ति
 नकोकर्मजोगसुषकारी ५ कौनिहुभाग्यउदैनेभारी भईकयारुचिसुनुनहभारी
 ६ भक्तिजोगतेहिप्रदकल्याना जइपिनभयोविरागविज्ञाना ७ तबलोकैकर्मव
 डभागा जबलौहियेनहोयविरागां ८ तबहींलौविरागसुषकारी जबलगिरुचि
 नहिकयाहमारी ९ जोनिजधर्मनिरतमातिधामा करैकर्मजनसदाअकामा १०
 सोनाहिस्वर्गनरककहंजाने जोनपापमहच्चित्तलगावै ११ यहीलोकमहरहैबह
 देह तजिअपसुचिद्वैधर्मसनेह १२ पायविसुद्वज्ञानमतिमाना लहतअनुग्र
 हमेरमहाना १३ दोहा भक्तिमोहितबलहतहै उपजतजबअनुराग तबमेरेपर
 कोअवसिगमनकरतबडभाग १ चोपाई स्वर्गदुओरनरककेबासी रहतम
 नुजजन्महिकेआसी १ भक्तिज्ञानसाधकमतिधीरा जानहुयेकहिमनुनसरी
 रा २ सुरदुर्लभमेरोपदप्रेमा जोहैअतिछेमहुकरछेमा ३ जसजनचहतनरकक
 हनाहीं तसवुधचहैनस्वर्गहुकाहीं ४ यहलोकमहकौनेनेह अतिअभिमान
 होतयहदेह ५ भक्तिजाततातेसवज्ञाना विषैभोगमहरहतलोभाना ६ तातेन
 हिकेमनुजसरीरा जानेमृत्युनिकटमतिधीरा ७ जबलौयहतननाहिनसाई त
 बलौमोक्षहिकरेउपाई ८ जिमितरुवरमहुकिभेअगारा तेहिकाटेकादधारिकु
 वारा ९ जयलौतरुकहंकाटिनडारै तबलौपक्षीअनतसिधारै १० तबहीलौसुष
 लहतमहाना नहिकलेसकोलहतनिदाना ११ ऐसहिवनकीआसुषकाही ॥ निस्सि
 वासरनितकाठतजाहीं १२ दोहा तातेतनकोनेहतनिभवसागाहिडराय तजिक

संगलहिभक्तिमम अपनोलेयबनाय १ चौपाई ॥ नरकस्वर्गअपवर्गहुकेने ॥
साधनमनुजसरीरनिवेरो १ अतिदुर्लभभिलिवोपुनियाको देवहुलहनचहत
हृदियाको २ भौसागरकोवोहितजानो ताकोगुरनाविकअनुमानो ३ ममप्रेरि
तलहिभक्तिबयारी यहैपारपहुचाबनिहारी ४ असीनरतननावहिपाई ॥
जोभवसागरनहितिरेजाई ५ तोहिसमपूरुषकोजगमाहीं गुनुआतमघाती
तेहिकाहीं ६ जोकर्मनिजानेदुषदाई तोचिरक्तआसुहिद्वेजाई ७ इंद्रोजी
तिअचलमनकरिके मोहिलगावैद्विद्वताधरिके ८ तबहुजोकरैचित्तचप
नाई तबकछुविषयहुदेहुलगाई ९ क्रमक्रमसोतेहिबसकरिलेई बस-
हिभयेपुनिजाननदेई १० मनकोकरैकबहुंविस्वास् दगाहारजानैनिज
पास ११ भलीभाँतिजबमनबसहोई तबपावतअनैदअतिसोई १२ दोहा
मनकोकरवअचंचलोपरमयोगयहजान ताकोक्रमक्रमसोकरैअपनेव
समतिमान १ चौपाई बिगरोतुरंगजौनमुहजोरा तजिमगमनतऔरहुदोरा
१ ताकोकछुबढायभुरकावै तोतुरंगअपनेबसआवै २ ऐसहिबिषैचपल
मनजोई निकसिजातहैबरबससोई ३ कछुकछुविषैभोगतेहिदेके क्रमक
मसोअपनेबसकेके ४ मोपदमहंपुनिदेहुलगाई तोमनअवसिअचलद्वेजा
ई ५ जोममपदमहमननहिलागै तोयहभौतिकरैबडभागै ६ प्रथमप्रकृति
तेजगप्रगटाई पुनिप्रकृतिहिमहदेहिलगाई ७ जबलौअचलनमनद्वेजावै
तबलौयहीकरतरहिजावै ८ जाकोमनतेभयोविरागा पैमनअचलनभोब
डभागा ९ तोहठिकरैजोगुरुउपदेसै तोमनहोवैअचलहमेसै ॥१०॥ कहेंज
मादिजोगपथजेते ज्ञानविज्ञानऔरहैतेते ११ औरकरैममध्यानदूपूजनतो
बसद्वेसुभिरतमोहिकोमन १२ दोहा जोप्रमादबसकबहुंकछुनिदिकर्म-
द्वेजाय तोअघज्ञानहितेजरतकरतनऔरउपाय १ चौपाई निजनिजधर्म-
हिप्रोतिप्रतीतो सोउपायनासतिअघभीतो १ जानौभक्तनकोमतिमाना औ
रनाप्रायश्चित्तविधाना २ अघनासनहितकियोजोकर्मा सोईताकोलगेअध
मो ३ सुनतप्रीतिमैकथाहमारी दियोसकलसुखभोगबिसारी ४ सकलकर्म
जान्योदुषदाई पैनतिनहिजोसकतविहाई ५ तोकरैमोहिमहद्विद्वविस्वा-
स् करैभक्तिकरैप्रोतिप्रकासू ६ विषैभोगनिदतमनमाहीं क्रमक्रमतेत्याग
ततिनकाहीं ७ भोगतविषैमोहिजोभजतो सोऊपुनिभबनिधिनहिव्रज-
नो ८ भक्तिजोगतैवारहिवारा भजतमोहिजोभक्तहमारा ९ ताकेहियविसेषि
मैआऊं विषैबासनासकलनसाऊं १० छूटिजाइसबजियकोगाँठो सिगरी

संसेदेहुडकाटी ११ कामकर्मवैजावहिछीना निरषतमोहिहियजबहिप्रबो
ना १२ दोहा मोरभक्तजसभक्ततेतुरतमिलतमोहिकाहिं तौसोज्ञानविरागते
मोकोपावतनाहि १ चौपाई ॥ धर्मकर्मकरिजोफलपावे तपहुदानतेजोमिलिज
वे १ तीर्थगमनतेनेमव्रतादिक जोफलपावतहैश्रुतिनादिक २ जोफल
पावतकिहेविरागा ज्ञानहुतेजोफलबडभाग ३ येफलसकलसषाअन
यास् नक्तिहितेपावतममदास् ४ स्वर्गऔरअपवर्गविकुठा चहतभ-
क्तिजोबुद्धिअकुठा ५ तौदुर्लभकछुहैतेहिनाही यहसिद्धांतगुनोमनमा
ही ६ मोरभक्तसज्जनमतिधीरा येकांतोनासकभवपौरा ७ तिनकोजदपिमु
क्तिहमदेही तदपिभक्ततजिमुक्तिनलेही ८ सबफलतजबपरमक-
ल्पाना यातैंअधिकधर्मनहिआना ९ जाकेहोतनकछुफलआसा सोई
भक्तिहहतममदासा १० येकांतोभक्तहमारै समदरसीहैंसाधुउदार ११ प्र
कृतिहुपरममरूपमिलापी तिनगुनदोषहोतनहिपापी १२ दोहा यह
पथमेरेमुषकथितचलेजोकोऊसुजान रूपजानिमसोलहतममपुरमोद्म
हान १ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांध
वेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमंहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंहजूदेवकृते-
श्रीमद्भागवतेशानन्दाम्बुनिधौएकादशस्कन्धेविंशस्तरंमः २० ॥ १० ॥ १० ॥
श्रीभगवानुवाच दोहा गुनदोषनकेप्रश्नजोतुमकोन्धोमतिमान सोतुम-
सौंविस्तरसहितअबमेकरौबषान १ चौपाई ॥ कर्मज्ञानभक्तिहुसुषदाई
यहममभाषितपथविहाई १ तुच्छविषेभोगतसुषजोई परतअहोभवसा
गरसोई २ निजनिजअधिकारनमहप्रीती सोगुनहैअसकरहुप्रतीती ३ जेनिजिनज
अधिकारविहाई औरैनमहमनदेइलगाई ४ सोइविपरीतिजानियेदोषू यहीदोषगु
नगुनहुअदोषू ५ पंचभूतकरिकैअनुमाना जदपिवस्तुसबअहैसमाना ६ सुइअसु
हुहुतेहिमहजानी तजेअसुदूगहैसुधरानी ७ धर्मऔरधोहारहिदेवू तननिर्बाहहे
तुमतिसेवू ८ यहजोतुमसौंकसोअचारा सासकामहितजातुउदार ९ पंचभूतकृततम
निर्माना तिनतेविधिपर्जतसमाना १० आतमदूसमानसबमाही जीवनधर्म
निजाननकाहीं ११ विधिअनेककियजातिहुनामा यहितेसिद्धिहोतसबका
मा १२ दोहा ऐसकालफलवस्तुकेद्वैगुनदोषविधान जातेगुनेस्वतंत्रनहि
कोऊज्ञानअज्ञान १ चौपाई जोनदेसमेंनहिमृगकारो तौनदेसअतिअसुचि
विचारों २ ब्राम्हनभक्तजहानहिकोऊ देसअसुदूजानियेसोऊ २ स्पामहुमृ

गणेशहंनहिंसाधू तौनहुदेसअसुद्धअगाधू ३ मगधदेसअरुअगहुवंग
 हु जानिअसुद्धहि औरकलिगहु ४ कीकठदेसअसुद्धअपारा तौनसौननद
 दक्षिनपारा ५ जेहऊपरजहं जमननेवास् भूमिअसुद्धजानियेतास् ६ अ
 वसुनुकालअसुच्चिसुचिताता ७ सुतंत्रसुधकालप्रभाता ७ जुगजामहिभ
 रिकरैसुकर्मा पितरकर्मअपरान्हसुधर्मा ८ द्रव्यसुद्धसोदकालसुजाना ॥
 जवैमिलैतबकीजेदाना ९ अबसुनियेअसुद्धजोकाला जामेहोतनधर्मवि
 साला १० सोवरसूदकअसुच्चिसदाहीं तिनमैजागजोगतपनाहीं ११ द्रव्यजहों
 मिलतीनहिंजोई नानाजहांउपद्रवहोई १२ दोहा तौनकालकोजानियेअहै
 असुद्धवितेषि धर्मकर्मनहिंकीजियेऐसोकालपरेषि १ चौपाई सुद्धअसुद्ध
 द्रव्यअबसुनह भनतवेदजसतसमैभनह १ परसिमलादिअसुच्चिजोहोई
 तनवसनादिसिद्धिजलधोई २ भैसंकाककुवस्तुनमाहीं विप्रवचनतेसुद्धसदा
 हीं ३ कुसुमादिकसुच्चिहैजलसीचे संघेजोगनदेवनगीचे ४ दृष्टिअकालके
 रजल दसदिनरहतअपावनसोई ५ कालकेरवरषाजलजानी असुचिति
 निदिनलौजेजानी ६ थोरोजलपरसतचडाला होतअपावनहैततकाला ७ हो
 इवहुतजलजहंसुनुताता यापिहुपरसतनाहिनसाता ८ जाकेहोइबहुतधन
 धाना ताकोअंसव्योहारबषाना ९ ग्रहनपरेकोपाकअनाजू राषेनहिंभोजन
 केकाजू १० जाहिमिलैनहिंपुनिकेभोजन सोतेहिषायजायनहिषाजन ११ परच
 रकोसूतककोअन्ना आयनहोजोधनसंपन्ना १२ दोहा सोवरसूतकअसुच्चि
 तालगतसुनेतेतात पैसोवरलागतनहींदसदिनकेउपरांत १ चौपाई वस
 नमतीनधनीनहिं धारै जोहैनिधनसोनविचारै १ गुनअरुदोषहुयहजगमा
 ही बालवदरोगीकोनाहीं २ आतपतैअरुमारुततैरे सुद्धहोतहैअन्नधने
 रै ३ नलतेअरुछीलेतेदारु होतसुद्धयहकरौविचारु ४ सुद्धहोतगजदंतप
 राना वंसविसुद्धवारितेजाना ५ अगिनिपकेतेसवरसताता जानहुसुद्धहोत
 अवसाता ६ सुद्धहोतजलधोयेचर्मा धानुमृत्तिकातेसुभकर्मा ७ जातेजैनसु
 द्दहैजाई सोईतासुसुद्धनागाई ८ संसकारमज्जनतपदाना औरअवस्था
 वीजसुजाना ९ संघोपासनआदिकतेरे होतसरीरसुद्धसबकेरे १० सुद्धउपाय
 मुष्यसुनुजोई सुमिरतमोहिसपदसुच्चिहोई ११ मंत्रनकोजानियो प्रकार ४
 होमंत्रकीसुद्धउदार १२ कर्मसुद्धतबहींहठिहोई करिकैमोहिएपैजोको
 ई १३ दोहा कर्तामंत्रहुद्रव्यअरुदेसकालअरुक्रम होतजासुषटसुद्धयेतासु
 सुद्धहैधर्म १ चौपाई जाकेसुभिनहिषगोपदारथ ताकोजानहुधर्मअकारथ

१ कहुं दोषगुणकहुं गुणदोष ताको ऐसो करहु स मोषू २ जद्यपि मज्जन धर्म-
 महाना पैरोगी कहं नहि मतिमाना ३ जद्यपि दानहु ले वअजोगू पै नदरिद्रिहि
 वेदनियोगू ४ जद्यपि अनुचित कुल करियागा पै नदोष जेहि होत विरागा ५
 बोलवअसति अजोगसदाहीं पै दुजधेनु हेनअघनाही ६ ऐसहि औरहु लेहु
 विचारी कहुं गुणदोषदोषगुणकारी ७ जौनकर्मजाको है जोगू सो तेहि त्याग
 वअहै अजोगू ८ पतितनमदिरापियेन पापा दुजको अतिसैकारकतापा ९
 जति नदोष है जगकरसंगा नाहि अहस्तनदोषप्रसंगा १० जैसो पडोसो ईगि
 रिजावै धरनिपरोतेहि कौन गिरावै ११ क्रमक्रममलिनकर्मकहुं छोडै क्रमक्र
 मसो सतधर्महि छोडै १२ यही धर्ममनुजन सुषरासी देलकामभयमोहविना
 सी १३ दोहा चहतरहतजोविषै सुषतासुताहि मेराग ताते उपजतकामसु
 षदुषदायकबडभाग १ चौपाई होतकामतेको धअपारा तेहि ते प्रगटतक
 लहउदारा १ मिततकलहते सकलविवेक बुद्धिप्रभावरहतनहिनेकू २ बु
 ढिगये करतो बडुपापा ताते लहतनरकसतापा ३ बुद्धिबिना आपनो परोयो
 जानि परतनहि जो श्रुतिगायो ४ जाको बुद्धि अष्टभैवाता तरुसमान जानहुतेहि
 गाता ५ सांसलेत भस्वाकसमाना उपजतकबहुन ज्ञानविज्ञाना ६ प्रवृत्ति
 कर्मकरि स्वर्गहि जावै वेदपुरानशास्त्रजोगावै ७ ताको तातपर्जमै भनहु सो
 तुमसावधान है सुनहु ८ विषद्वनस्वर्गविनोददेषाई प्रवृत्तिकर्ममहदेतल
 गाई ९ क्रमक्रमतेतेहुकां हछोडावै निवृत्ति मार्गमहताहिलगावै १० जैसेपि
 तुमुतकहुं लषिरोगू नीमपवावनकरतप्रयोगू १० तेहि परिहिले दरसायमिठा
 ई ताहिनीमपुनिदेतषवाई १२ दोहा तासुमिठाईफलनहीफलहैरोगविना
 स ऐसहि स्वर्गनवेदमतितनमतमुक्तिविलास १ चौपाई मित्रविषै सुषअ-
 रुपरिवारा येजियको दायकदुषभाग २ इनमें प्रथमहिते संसारी फंसोरह-
 तममसुरतिविसारी ३ वेदवचनमें करि विस्वासा उभैलोकको चहतसुपा-
 सा ३ तिनको स्वर्गविषै सुषभोगू किमि करि है सबवेदनियोगू ४ जौनकर्मक
 रिजियबहुवारा आवतजातरहतसंसारा ५ वेदचहतजियमुक्तिहमेसा वेद
 करतनहि सो उपदेसा ६ तातपर्जेयहवेदनकेरो नहिजानतमतिमंदघनेरो
 ७ करैकर्मकांडीबहुकर्मा चहततुच्छसुषतजिममधना ८ स्वर्गहिको भाषे
 पुरपारथ नहिजानतश्रुतिअर्थजथारथ ९ व्यासादिकजेवेदविज्ञाता वेदअर्थ
 असकहतनताता १० लोभोकामी कृपिनकुचाली जेजनरहतसदाजंजाली ॥
 ११ तेकरिकर्मस्वर्गहठिजाहीं जानतपरमारथकचुनाहीं १२ दोहा होमकमैने

हितरहे करै सर्वदा जाग मोरलोक जानत नही घेरै रहत अभाग १ चौपाई जब
 भरजिमत रहे जगमाहीं तब भरिसहै धूमदुषकाहीं १ मरि कै करि अपसरा विहारा
 गिरै आषमा होस सारा २ द्विचवासी उतपतिकरेनासी ॥ सिंगरे जगको येक विला
 सी ३ ते ऐसी मोको नहि जानै भरे रहत कर्महि अभिमानै ४ मषते अधिक कछु
 नहि जानै पोषत सदां अपने प्रानै ५ होम धूम लगी आषिनमाही फूटि हियो उप
 रीकी जाहीं ६ होत नक बहु मोर अनुरागी जज्ञकर्ममह निरत अभागी ७ निरदै
 पसुमारहि मषमाहीं ते जब मरि जमलोकहि जाहीं ८ तब तिनके तनको पसु
 तेई भारतपानसिंगमहरेई ९ लिषावेदहिंसनमषमाहीं हिंसातातपर्जेतेहि
 नाहीं १० हिंसावेद छोडावनचाहै जाज्ञकनहि जानततेहि काहै ११ मारि पसुन
 कहै देवन पूजे याते अधिक नमानत दूजे १२ दोहा बहुत कर्मका डी कुमति
 ऐसे यहजगमाहि स्वर्गसुषे अभिलाषमन मारि पसुन कहें पाँहि १ चौपाई ॥ आ
 मिषवाहि जज्ञके व्याजु तिनको सिद्धक बहु नहि काजू १ भूतन भैरव और भवा
 नो पूजहि हनि कै छाग अज्ञानी २ मानहि अपने कहै बड भागी तेषल पूरनर
 कके भागी ३ स्वपनसरिसतुमजानहु स्वर्गा सुने भैरको सो सुषवगी ४ तीन स्व
 गोहित धनहितगाई करहि जग्यसहि दुषसमुदाई ५ जैसे आपवधनके हेत
 षनहि पताल प्रजंत अचेत् ६ सहिकलेस करि जज्ञमहाई देत ताहि महदेह
 बिताई ७ मरे सुद्र स्वर्गहिकहं पावे पुंन्यस्त्री नक्षै पुनिमहि आवै ८ दैगै कब
 हु विघनजो जागा तो स्वर्ग हुनहिल है अभागा ९ जैसे बनि कजोरि धनभरी ॥ च
 दिजहाजगमन्यो बहु दूरी १० बूडिगई मधिसिंघुजहाजा नस्यो घरहुको धनहु
 दराजा ११ ऐसहि कर्मकोडके कर्ता विघनपाइ हैते दुषमती १२ दोहा तमोगु
 नीजे जनअहं पूजेतामसदेव रनोगुनी जनहठिकरै जागुनी सुरसे व १ चौपाई
 सतो गुनी जनकरि मनकामा पूजहि इंद्रादिक नलसामा २ जसतिनको पूजहि
 मनलाई तसनहि मोहि पूजे सुषछाई ३ जाज्ञक असमानाहि मनमाहीं करिके
 जगमहजज्ञनकाहीं ३ जाइ स्वर्गमहलषिसुषसारा करिके बहु अपसरा विदा
 रा ४ फेरि जन्मउत्तमकुललैहै भोगविलास विविधिविधिपेहै ५ असविचार
 करि मोहितमूढा करत कर्मकै जाते बूढा ६ तबहुन छोडत करिबो जागे मोरिवा
 तहुनै कनलागे ७ कर्मफलनवेदनमहसुनिसुनि रहत निरततेहि स्वार्थगुनि
 गुनि ८ होत कर्महीके अभिमानी तिनके सरिसनको उअज्ञानी ९ कर्मदेव अरु
 ज्ञानहुकोडा मोहि वदत व्यापी ब्रह्मांडा १० ऐसो तातपर्जेने दनको भासित
 हैतससजजनको ११ यही वेदको अर्थ उदारो ऊपवहेमोकहै अनियारो १० ॥

दोहा वेदअर्थको जगतमें ऊधवजानतकौन महीयेकहीं जानतो वेदअर्थहैजौ
 न १ चोपाई इंद्रोप्राणमनोमयवेदा समुहृतयाहि होतअतिषेदा १ याकोकोउन
 हि पावतपारा मुषहीतेसबकरतउच्चार २ सागरसरिसअर्थगंभीरा बिरलेको
 इजानहिमतिधीरा ३ मैअनंतसक्तिनको थारे जगव्यापकमोहिलेदुविचारा ४
 सोमैप्रथमहिब्रम्हापाहीं कियोप्रकासितवेदनकाहीं ५ सूक्ष्मरूपसंसारिनमा-
 हीं चारोवेदप्रगटचहुषाहीं ६ जैसेकमलनालकेभीतर सूतसमूह रहतसूत
 मतर ७ जिमिमकरीमुषतेवमिजाला करततासुविस्तारविसाला ८ तिमिहि
 जतेविधिबेदप्रकासी जगविस्तारतआनंदरासी ९ ऊधवतेहिअसकरोवि-
 चारा वेदमूर्तिसेहैकरतारा १० ऐमेब्रम्हाकेमुषतेरे वेदनकेभैभेदघनेरे ११
 जानहुमूलसकलश्रोंकारा तातेचौसठवरनप्रकारा १२ दोहा भईजगतमें-
 ताहितैभाषाविविधिप्रकार बहुतभाँतिकेछंदभेतिनकोहैनहिपार १३ ब्र-
 म्हाइनकोप्रकटकरिकरतफेरिनिजलीन ऐसैप्राणिनप्राणहुजानहुपरमप्र-
 वीन १४ कहतकौनकोका कहतकैसेकरतविधान तीनवस्तुयेवेदकीमो-
 हिविनकोउनहिजान १ वेदचदत्तममधर्महैमोकहकहतसमर्थ परमतत्व-
 मोकोभनतयहुजानहुश्रुतिअर्थ २ तनअतरजामीजोजियतनविकारलेहिना
 हिं जियअंतर्जामीजोमैनहिविकारमोहिनाहि ३ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधि-
 राजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धि
 श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधि-
 कारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवरुतश्रीमद्भागवतेआनंदाम्बुनिधौएकादशस्क-
 न्धैएकविंशस्तरंगः २१॥ ❀ ॥ ❀ ॥ दोहा ऊधवसुदुअसुदकोसुनिस
 बधुवसिद्धांत सुदुबुद्धिबोलनभयोसास्त्रसुदुमनसांत १ उडवौवाच चोपा
 ई वेदविहांवरसबमुनिराई तत्वअनेककशो जदुराई १ आपअठाइसतव
 उचारे सोसबकाननपरेहमारे २ कोउमुनिकहहितत्वछुबीसा कोउमुनि
 भाषहितत्वपचीसा ३ कोउनवकोउषटकोउमुनिसाता कोउग्यारेकोउचा-
 रिबिष्याता ४ कोउसत्रहिकोउसोरहिकहहीं कोऊतत्वतेरहिकहिरहही ५
 यहसंष्यातत्वनकीजोईजौनहेतमुनिकहसबकोई ६ तौनहेतमोहिदेहुव
 ताई करिकेरुपानाथजदुराई ७ सुनिऊधवकेवचनसोहावन बोलतभप-
 तिज्ञानकेपावन ८ श्रीभगवानुवाच मममायागहि केमुनिराई कहैजौनसोउ
 चितलपाई एजानिपरतमहसकलविरुद्धा मैभाषुहुंजेहिविधिअवरुद्धा १०
 कोउतत्वनकरिअतरभाऊ तत्वनकरहिषटाउवढाऊ ११ जेअतरजामीन

हि ज्ञाने ते बहूतत्वप्रकाशबधाने १३ दोहा जानो अंतर जामि जवन बजान तमे क
 तत्व तब विवा दर हि जान नहि निरपत सब सुधिसत्व १ चौपाई जो तत्व न को दि
 यो मिली आई तब संपाक मती कै गई १ जवन त्वन को दियो बढाई तब तिन को स
 ष्या अधिक आई २ वकता की डू च्छाय हि माहीं घट बबढ बन हित त्वन का ही ३॥
 जैसे पावक दारु हि माहीं अंतर हित कै रहत सदा ही ४ तिमिकार जम हकार न
 जानो कारन म हकार ज अनुमानो ५ ताते न्यून अधिक जे कहें हीं जु कि सहित सो
 सब हम गह हीं ६ अन्न और सरव ज भेद ते गुनो उभै जिय द्वै स भेद ते ७ ईस अ
 नो सहि गुनो जो ये कू तो को दे है जिय हि विवे कू ८ ताते भिन्न ज्ञान प्रदई सा य
 हिते तत्व कहें छब्यो सा ९ ज्ञान गुन क अरु ज्ञान सरूपा ईस अनी सये क हीं रू
 पा १० याते ये क तत्व हो उमानी तत्व पची सकहे मुनि जानी ११ जग उत प्रति
 पालन संघारी प्रकृति हि कहं मन लेहु विचारी १२ दोहा गुन की समता होइवो
 सो ई प्रकृति पदि चानु ताते तत्व पची सको कछु विरोध न हि मानु १ चौपाई हो
 तस तो गुन ते विज्ञाना होत तमो गुन ते अज्ञाना २ कर्म प्रवृत्ति रजो गुन ते रजै गु
 न के अस भेद निबेरे ३ गुन को विषम हेतु है काला सो ई सूत्र स्वभाव विसाला
 ३ सचार स है काल मिलाये अब सुनु जिमि नवतत्व गनाये ४ पुरुष प्रकृति म
 हतौ अहंकार न भ अ पद्धि तिसिषि पवन अपारा ५ जथा जोग सब को मति मा
 ना अंतर भाउ करौ अनुमाना ६ अवन त्व चादृग आन हुरसन डू वाक् पा नि पा
 द पायु उ पस्थहु ७ अरु मन जु तये का द स जानो पांच तत्व अब द्वा तवधानो
 ८ स ब्रह्म से रूप रस गंध पांच तत्व जानहु मति सिधु ९ पांच कर्म इंद्रो जोगाई
 ज्ञाने इंद्रो मेले हु मिलाई १० सृष्टि आदि में प्रकृति महाई सतर जतम गुन जु त श्रुति
 गई ११ सोई कारन कर्जे रूपिनी सकल जगत की है निरूपिनी १२ तीन प्रकृ
 ति को धरन वारा मोही को तुम करहु विचारा १३ दोहा मम संकल्प हिते प्रकृति
 प्रगटा वै महदादि तेम हदादि कमिलि रचै जहां डै मरजादि १ चौपाई आका
 सादि क पांचो जेई ईस अनी सहु को गुनिलेई १ जगत मूल ये जानहु साता इन ते
 देहादि कहै ताता २ यहि विभि सात तत्व कह कोई अब ज सषट भाष हिं सुनु
 सोई ३ ईस अनी स भेद न हि माने न भ आदि क लै पटै वधाने ४ इन ते जु तर चि
 कै संसार तामे करों प्रवेस उ दारा ५ जो उमान त है तत्व हि चारी ताके विधि मे दे
 हु उचारी ६ पृथिवी सतिल ते जयेतीना अरु आतम अस चारि प्रवीना ७ अब स
 त्रिहिकी विधि सुनि ली जै पच भूत पांचो मन ही जै ८ पांचो सद्वादि क तुम जानो पां
 च ज्ञान इंद्रो अनुमानो ९ एक आतम यक मन हू होई सत्र हित त्व जानिये सोई

१० जे आत्ममनुविसगनजानो सोडसतत्वतवहिस्रनुमानो ११ दोहा भेईतल
 तरहकहतकोई मुनिमतिमान अंबग्यारहकोठकहतजसतससै करौं बधान
 १ चौपाई पंचभूतज्ञानेद्रीपांचै अरुआत्मायेकादससाचै १ प्रकृतिपुरुषमह
 नोअहंकार पंचभूतपुनिकरहुविचारा २ तत्वनेवैअसभाषतकोई मैबरनो
 प्रथमैचहसोई ३ चितअरुअचितईसयेतीना यहसिद्धांतजानुपरबोना ४
 य मुनिअनेकमतिमाने विविभिभांतिकेतत्वबधाने ५ जुकिसहितस
 वसांचहिजानो मुनिनमतनअन्धधानमानो ६ जबअसकहहरिकाविला
 सी तबबोल्होउडवभतिरासी ७ उडवोवाच पुरुषप्रकृतिभेदोऊविलक्षण
 अहेपरस्परमिलतविचसन ८ मातेभेदपरतनहिजानी प्रभुसमुद्रापसोक-
 होचषानी ९ प्रकृतिजीवमेजीवप्रकृतिमें जानिपरतअसमेरीमतिमें १० मह
 संसैमममनुहिमहाई करिकैबचननकीरचनाई ११ भेटहुकमलनेनभृग-
 बाना तुमसौलहतजीवसबज्ञाना १२ दोहा तुवमायावसहोतहैप्रानिनकोअ
 ज्ञान निजमायाकीगतितुमहिजानतहोनहिज्ञान १ चौपाई मुनिऊधवकेव
 चनरसात्ता बोलतभेतहंहीनदयाला १ श्रीभगवानुवाच प्रकृतिपुरुषकोभे
 दसदीहै ताकोअसश्रुतिरीतिकहीहै २ अहेविकारमानजगनासे जीवहिप्र-
 कृतिअभेदलपाते ३ अहेगुनमयीजोमममाया सोजियकेबहुभेददेषामा ४
 वैकारिकप्रपंचत्रैभाती देहिकदैविकभौतिकजाती ५ इंद्रीविषैदेवतातीने
 निजनिनशतमेंरहतप्रवीने ६ सबमिलिकारजकरैसदाही येसबजीवप्रका
 सकनाही ७ हिअकासजियखयंप्रकासा सकलवस्तुकोदेतविभासा ८
 गुनकृतयहजोहैसंधारा सोहैमहातत्वनिस्तारा ९ प्रकृतिहितेमहत्त्वअ
 नूपा तातेअहंकारैरूपा १० सोडसतरजतमतीनिप्रकार जनअभिमानसो
 हेतउचारा ११ ज्ञानसरूपमीवकहमानो तामेनहिविकारकहुजानो १२ दोहा
 अस्तिआदिपठमाउजेहेतनकेजियनाहि विनाज्ञाननहिमिटतअसममवि
 मुपीजनकाहि १ चौपाई ऐसेमुनिजबुवरकेवैना पुनिबोतेउडवभरिचैना
 १ उडवोवाच कर्मविवसनोनियतनपावे इंद्रिननुतधौंयकहिजावे १ गेरि
 देहुप्रभुयहसंदेह श्रीरसमयनहैकहुकेहू २ महसचवस्तुनगगनधारे तुम
 पिनमोहिनहिपरिनिहाये ४ तुममायामोहितससारा कोहुकेनहिबिज्ञानप्र
 चारा ५ मुनिअभकीमनुजबानी करुनानिधिबोलेप्रियवानी ६ श्रीभगवानु
 वाच इंद्रिनचिपेभोगसुषकेरै रहतिवासनामनहिघनेरी ७ तामेंज्ञानेंद्रिय
 नसमित मानसकेमंगनियकुलकेत ८ अंकतननेनुजतनजाये जसवासना

नसैतनपावै ९ तहौं विषे सुषको मनथावै जसयहतनमे सुषदुषपावै १० लहे
 विषे सुषसुषोरहततहं विनालहे निवसतअतिदुषमहं ११ ताते प्ररुबसुधिजिय
 काहीं दुषसुपपायरहतकहुनाहौं १२ दोहा भिन्नआतमातेतनीहिमानतकव
 हुनाहि भयो कर्मवसविस्मरनसोई मरनजियकाहि १ कर्मविवसजबजीवक
 है देहवृद्धिद्वेजाति सोई जन्महै जोवको कहतवेदयहि भांति १ चौपाई स्वप्न
 निरपि पुनिखप्रहिदेषे ताको भूलिताहि जिमिलेषे १ ऐसहि प्रथमदेहको त्या-
 गी दूसरिदेहहोत अनुरागी २ आत्मा जदपिअहै प्राचीना पैअपनेकहंगुनत
 नवीना ३ तनलहिबालदइजियमानै सोइजियकोअज्ञानमहानै ४ जियको
 तनअनर्थकोहेतू तनअभिमानहि करनअचेतू ५ जिमिपिनुसुतजनैजगमा
 हौं पैषलपुत्रदेतदुपताही ६ सुनसुनमहनवीनतनहोई पीछेनसतजातहै
 सोई ७ अतिसूक्ष्मतेकोउनीहजाने कालवेगहैअलपमहानै ८ सरिप्रवा-
 हफलपावकज्वाला घटबबदवदनकोसबकाला ९ इनकोजानिसकतनहिं
 कोई तैसहिदेहअवस्थाहोई १० दीपसिपाजिमिनिकसतजाही पैसबवोहि
 कहैतेहिकाहीं ११ नवनवजलआवतप्रतिधारे सोइजलहैअसलोगउचारे
 १२ दोहा यहिविधिनवनवहोततहसुनसुनप्रानिनकेर सोइतनहैअसकह
 तसबकारिकैअमहिघनेर १ चौपाई कर्मबीजतेहोतसरीरा नसतकर्महीते
 मतिधीरा १ जननमरनहैजियकोनाहीं जननमरनहैतनहीकाहीं २ पैअ
 सगावहिमूढअतीवा मखेजीबजुनम्याहैजीवा ३ रहतअनलजिमिदास्स
 दाहीं उपजतनसतकहतअयमाहीं ४ प्रथमगर्भपुनिघटिवोजानो पुनिज
 न्हिबालकअनुमानो ५ पुनिकुमारजीवनहुबुढाई मदिओरसोचिहंगनाई॥
 ६ तनिहअवस्थायेनवजानो नहिजियकोमनमेअनुमानो ७ गहतकर्मसब
 जीवअवस्था विगतकर्मत्यागतद्वेस्वस्था ८ लपिसुतजननिजनककरना
 साजननमरननिजकरैविस्वासा ९ अपनोजननमरनजगमाहौं विनालषेजिय
 जानतनाहौं १० देहजननमरनहिकोज्ञाना अहैदेहतेभिन्नहिताता ११ जिमि-
 तरुजामतनसतसदाहौं देषतओरकोईतेहिकाहीं १२ दोहा हमतेभिन्नहिजी-
 वकोजो जानतहेनाहि जननमरनतेहिमूढकोनहिछूटतजगमाहि १ चौपाई सा
 लिककर्मकिहेसबकाला लहतदेवरिषिदेहविसाला २ राजसकर्महिकरिसं-
 सारा दनुजमनुजतनलहतअपारा २ करहिजेतामसकर्मघनेरे लहहिपेतप
 सुतनबहुतेरे ३ नाचतगावततिमिकोउदेषी आपहुतैसहिकरताविसेषी ४
 ऐसहिजोतनगुननिजमानत सोइतनकेसुषदुषजियसानत ५ जिमितरुछया

जलमहार्द्र जलडोलतडोलतदरसाई ६ ममरिभयेभ्रमतोदृगजाको जानत
भमतसकलवसुधाको ७ तनअभिमानहितेयहरती जियमेतनगुनहोतप्र
तीती ८ स्वपनोसुषजागेजिमिजाई तिमिभ्रममिदैमिदैभवभाई ९ जदपिवि
भैरहतोद्विगनाहीं तदपितिनैचिंततमनमाहीं १० कबहुंनहिबूटतससाग
जिमिस्वपनेकोवीर्जविकारा ११ नातेउद्वविविषैअनकन इद्रोजीततज्ञातुमये
हखन १२ दोहा विनाज्ञानविज्ञानकेभयेनमदभ्रमजाप उद्ववैसोजानिके
दोहैविषैविहाय १ चौपाई जानुविषैसुपज्ञानविरोधी जीतहुतिनकोमनहिन
रोधी १ देइकोउकेतनहुपलगारी करैजोअपमानहुअविचारी २ जोगुनको
कोउदोषहुभाषे हांसीकरैकेतहुभाषे ४ करैकेदअरुकेतौमारै कोऊकेतनो
धर्मविगारै ५ कोऊजीविकाजोहरिलेई थूंकिजोअपनेपरकोदुदेई ६ अरु
मलमूत्रहुकरैजोकोई कोनोभातिउपद्रवहोई ७ तबहुंमोरभक्तिनहिछो
डै सुषदुषसकलतनहिभेबोडै ८ जोअपनोचाहैकल्पाना तौयहिभाँतिर
हैमतिमाना ९ हरिकैवचनसुनतसुषदाई पुनिऊधवबोलसिरनाई १० ज्ञा
निहुयाहिसकतकरिनाहीं तौप्रनिसहनअहैकेहिकाहीं ११ पैजातुवपदनेह
लगाये तिनकेसहजदेषातसुभाये १२ दोहा तातेयाकेसहनकीहोयुजाक
बूउपाय नौमोपरअतिकरिरुपाटीजेनायबताय १ दतिसिद्धिशीमन्महारा
जाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरवां धवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्म
जसिद्धिशीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीरजाबहादुरश्रीऊस्मचंद्ररुपाषा
त्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेव कृतेआनन्दांभुनिधौएकादशस्कन्धे द्वाविं
शस्तरंगः २२ ॥ ॐ ॥ ३ ॥ श्रीशुकउवाच दोहा नदुवंसीसरदारवहै
भागवतप्रधान ऐसेऊधवकेवचनसुनिकैरूपानिधान १ चौपाई ऊधवस
वैसरहिमुरारी अतिसैकोमलगिराउचारी १ श्रीभगवानुवाच सपाप्रलय
हसुंदरकीन्द्यो नोकोअतिसैआनंददीन्द्यो २ सुनहुबहुस्पतिसिष्यउदारा
असनसाधुकोउपरतनिहारा ३ जोदुर्जनकेवचनकठोरा सहैसोकदुष
गुनैनथोरा ४ तसनहिसरहियलगिदुपदानो जसहियसालतिदुर्जनबा
नो ५ यामिसुनिभाषहिद्विहासा सुनतकरतजोपुन्यप्रकासा ६ सो
मैंउद्ववदेहुसुनाई सुनहुताहिअतिसैचितलाई ७ सहिदुर्जनकेअति
कदुवैना सुमिरिकर्मफलधीरजपेना ८ भिक्षुकयेकजौनमुषगायो सो
नुमखोभाषहुसुपछायो ९ कोउदुजपरीअवंतीमाही रक्षोधनीउहिमीमदाई
१० कामीलोभी कृपिनप्रकीपी रक्षोजातिव्योहारविलोपी ११ वचनहुंतसोवि

प्रगमारा कबहुनकियोअतिथसतकारा १२ दोहा धमेकमकोन्सानकछुरद्या
 गेहधनभूरि भोगहुकछुभोग्योनहीरद्योपापतनपूर १ चौपाई मृत्यसुतासु
 तबाधवदारा ताकोजानिकुमीलअगारा १ तोनकृपिनसोकियोननेहू बांधेबे
 रबसेतेहिगेहू २ अपनेदूनोलाकनसायो धनमनिसिदिनचिनलगायो ३
 धमेहीनतेहिजानिअभागी कौन्हेकोपदेवबडभागी ४ क्षीनपुन्यव्हेगैती
 री लागीघटनिविभूतिघनेरी ५ होनलग्योउदिमहिदृथाहो सख्योता।

५ ६ कछुधनलियोबधुबरियाई कछुधनलीन्धोचोरचोराई
 ७ कछुजरिगयोआगिकेलागे कछुसरिगयोगडोजोआगे ८ बाकीरक्षोजे
 कछुघरमाहीं लियोबडाइभूपतेहिकाहीं ९ यहिविधिभयोदलिद्रीसादेग
 ईविभूतिजबैसबषोई १० घरतेदीन्धोबधुनिकारी तबताकेचिंताभेभारी
 ११ रोवतवैठियकातहिमाहीं सोचनलग्यानसेधनकाहीं १२ दोहा सोच
 तसोचननिजधनहिरो वतरोचतभूरि सोवतनहिदिनरैनहूभैविरागतेहि
 पूरि १ चौपाई यहिविधिभैजबपूरिविरागा कद्योवचनतबव्हेबडभागा
 १ हायदृथामैजन्मबितायो दृथाजगतमेंअतिदुषपायो २ जोरिजोरिधनध
 र्मेनकोन्धो नहिकछुतनकोभोगहिदीन्धो ३ जनमभरेकैमेहनतिमेरी व्हे
 बहुतेरी ४ कृपिनीकोसपतिजगमाहीं कौनेहुकामेआवतिना
 हीं ५ जियतलहतधनहितसंताषा मरेजातनरकैकरिपापा ६ जसीजसैअ
 रुगुनीगुननकहनासतथोरहुलोभजगतमह ७ जैसेकुष्ठरोगतनमाहीं
 नासतहैतनसोभाकाहीं ८ धनसमदुतियनजनसुषघाती धनमहहैक
 लेसबहुभांती ९ जोरतपरचतरक्षतमाहीं धरमहधरेबढावतताही १० अरु
 तेहिदेपतनैननतेरे होतमनुजकहंसोकधनेरे ११ धनजोरतमेंपरिअमहो
 वे सिद्धिभयेअतिसेभैभोवै १२ दोहा रक्षतपरचतभोगतेउपजतदुष्पम
 हान होतमहाभ्रमनसतमेंअसधनदुषदसुजान १ चौपाई हैअनर्थपं
 द्रेधनमाहीं बरनौमैउडबतिनकाहीं १ चोरीहिंसाअसतपषडा कामओ
 धमदगवैअषडा २ भेदवैरईषीअविस्वास जुवानारिमदपानहुलास
 ३ येपंद्रहिअनर्थकेकारी धनतेहोतअहैदुषभारी ४ जोअपनोचाहैकल्या
 ना तजैदूरितेधनहिसुजाना ५ धनतेफूटिजाततियभाई धननेसुहृदपिता
 अलगावै ६ करतरारिकौडीकेहेत कुलसोबांधतबैरहिनेत ७ दमरीहित
 करहिंकुमतिहठिआतमघाता ८ लरिलरियेकयेकनहेनि
 डारैजातिनातिकोनेहविसारै ९ दुर्लभयहमानुषतनपाई भयोताहुमेजोदु

जराई १० ताहू पैयह धन के हेतू करहिन कबु परलोकहिचेतू ११ क्रोष्ठविष
सकरिकै बहू पापा नरिनरकै परिपावततापा १२ दोहा स्वर्ग और अपवर्गको न
रसरोर है द्वार तेहि लहि हरि विसरावतो तेहि समकौ नगमार १ चौपाई यह
धन है अनर्थको ग्रामा तेहि मइको भूलै मतिधामा १ देवपितरि पिअरुज
गप्रानो जालिनातिआतम सुषदानी ३ जो धन दुनके हितनल गावत अंत
नेवासनरकसोपावत ४ कियोपरिश्रममै धनहेतू रथापोयदियजनमअ
चेतू ५ सोऊधननसिगयो रथाही मरेकामहिआयोनाही जेहि धनतेरातिले
तसुजाना तेहि धनमेंमै कियअधनाना ७ गर्ईअवस्था औरसवस्था धनहि
तमैअसमोरिव्यवस्था ८ लग्योजेठपनआयहमारो अबसुधरतनहिमोरसु
धारी ९ जानिहुके धनको दुषकारी पैनिजजन्मनलेतसुधारी १० हरिमाया
मोहितयहलोक ताते धनहितपावतसोका ११ कोधनतेका धनदातासे ॥
कछुनहिकामकामआतासे १२ जन्महानिजेकामघनेरे तिनतेहेनपरोजनमे
रे १३ दोहा कालगालमें सबपरेबचैनकुमतिप्रचीन करोकामोपैहरीजो
दरिद्रमोहिकान १ चौपाई भो दरिद्रतेमोहिविरागा भवनिधितरनतरनिस
यत्यागा १ तातेममआयुषजोबाकी ताहीमेअतिसैदुषका २ सावधान-
द्वैकरितपभारी लेहैअपनेसकलसुधारी ३ तातेअबत्रिभुवनकेराया मो
पैअवसिकरैअतिदाया ४ रथोजोनृपषट्ठांगउडंडा तेहिआयुषबाकीद्वैदं
डा ५ ताहीमेंनिजलियोसुधारी ब्रम्हलोककोगयोसुधारी ६ श्रीभगवानुवा
च यहिविधिमनविचारिमतिरासी विप्रअवनीपुरकोवासी ७ तेहिछनह
द्वैग्रंथिसबबूढी मोचरननइंद्रीबसजूढी ८ ज्ञानविज्ञानमानप्रतिमाना सं
न्यासीद्वैगयोप्रधाना ९ इंद्रजितनोमहअनुराग्यो सुषितमहीमहविचरन
लाग्यो १० ग्रामनगरभिक्षाकेहेतू जातरथोअकेलमतिसेतू ११ रथोरूपआ
पनोछिपाई जामेकोऊजानिनजाई १२ दोहा यहिविधिगमनतनितनगरक
रतयकातहिवास येकसमैऊधवतहोकोहुकेयहकेपास १ चौपाई कोउ
विन्हारताकोलियचीन्ही सबसोबानीअसकहिदीन्ही १ यहतौयहोगाँउ
कोवासी कियोपषंडभयोसंन्यासी २ सुनतहिपलबहुपुरकेलोगूदेनलगे
ताकोदुषभोगू ३ कोउत्रिदंडलियतासुखोडाई जलमाजनकोउलियबरिमा
ई ४ कोउलियतासुखोडायाकमंडल कोउमृगचर्मखोडावतभोपल ५ को
ऊखोडायलिभोनपमाला कोउगदरीमेपलाविसाला ६ तेहिदेषायपुनिको
उलैभागे करैताहिकोईसठनागै ७ भिक्षामांगिसरिततटजाई भोजनकर

तजबैजदुगर्दे ८ तेहिपरमून करैसठकोई कोइसिरपरयकैअघमोई ९ मौन
 जानिकैताहिबोलावै नहिबोलैतौलानचलावै १० कोउडेरवावतहैतेहिकाहीं
 कहतचोरआयोपुरमाहीं ११ कहिमारौमारौअबयाकौ कोउबांधतरसरीलैता
 कौ १२ दोहा तेहिगारिकोउदेतहैगनिपापंडोपूर जबैरिद्रीवैगयोतबकुल-
 केकियदूर १ चौपाईजवनपाइवेकोकछुपायो तबसंन्यासीवेषबनायो १ धी
 रजवंतबडोबलबाना अचलसरिसयहअचलमहाना २ ब्रकसमानयहमौ
 नरहतहै निजकारजसिधिकरनचहतहै ३ असकहिहंसैठठायपरस्पर अ-
 धोवासुखेडेतेहिऊपर ४ कोईताहिजंजीरनबांधै कोईताहिकोठरीधांधै ५
 जसपालेपक्षीकहुंवाला पेलतरहतअहैसबकाला ६ दैहिकदैविकभौतिक
 तापा यहिविधिलशोविप्रविनपापा ७ कर्मभोगअपनोसबजान्या दुषसुष-
 कछुनिजउरनहिआन्यो ८ दुष्टनतेलहिकैअपमाना धीरजकरिउरमेमति-
 माना ९ गावतभोयहभिक्षुकगीता सोमैबरन्योपरमपुनीता १० दुजोवाच॥
 सुरसरीरग्रहकर्महुकाला अरुयेसबपुरजनयहिकाला ११ हैनहिमेरेसुष
 दुषहेतु बांधतजोसश्रितकरनेतु १२ दोहा सोईमनमेरोसदासुषदुषको
 हेहेतु औरनहीमेरोहियेबांधतसुषदुषनेतु १ चौपाई कोधलोभमदआदिक
 जेते प्रगटतबलौमनहिहैतेते १ सात्विकराजसतामसकर्मा तिनहीतेप्रग ट
 तसुभधर्मी २ सबजीवनकोबहुतप्रकारा होतसरीरकर्मअनुसारा ३ मनसं
 कल्पविकल्पहिकरई तेहिसंगईसनसुषदुषभरई ४ पैसाक्षीअसतेहिसंग
 माहीं रहतप्रकासितइससदाहीं ५ सोपरमातमसषाहमारो सबकोजाहिअ
 धीसउचारो ६ मनकोदियसरीरगहिजीवा भोगविषैबधिजातअतीवा ७
 हानधर्मजमनेमव्रतादी औरहुकर्मधर्ममरजादी ८ इनकोफलमनकोब
 सकरिबो मनबसिभयोनतोश्रमभरिबो ९ मनबसकरिबोहैयहजोगू विना
 मनहिबसहै दुषभोगू १० जाकोमनअपनेबसभयऊ श्रौपतिचरनमाहलगि
 गयऊ ११ तोहहानादिकतेकडुनाहीं यहनिहवैजानहुमनमाहीं १२ दोहा निज
 बसभयोनजासुमनलग्योनहरिपदमाहि ताकोदानहुधर्मतपजानहुसकलद
 शाहि १ चौपाई तातेजातेमनबसहोई सोईउपायकोसबकोई १ इंद्रिहैमन
 केवसमाहौ इंद्रिनकेबसहैमननाही २ जनकेमानसकेवसकारी हरिकोछो
 डिनडुलिखविचारी ३ हानादिकअरपै हरिकाहीं तेइमनवसकरितेतसदाहीं ४
 बलिनबलीसोइदेवनदेवा भयकरविमुषअभयकरसेवा ५ दुरजेमहविगहैआ
 री यहमनडारतमर्माविदारी ६ जगमहमूढताहिनहिजौतौ सनुभिब्रबहुकरत

प्रतीती ७ मनको दई देहय हपाई ह म ह मार करि गर्ब म हाई ८ अंध बुद्धि नहिं क
 रहि विवेक उरत न नर क परन क हेने क ९ मै हौं आन अ हे य ह आना य ही मा है
 जग अ म त मु लाना १० क हो जो ज न क हे सु ष दु ष दा ता तौ मो को य ह च बा ज न
 ता ११ आ त म को सु ष दु ष है ना हीं सि ग रो सु ष दु ष दे ह हि का हीं १२ दो हा जे से
 अ प ने दंत सो जौ भ जो का टै को य ता को दु ष गु नि म तु ज को को प को न पर हो य १
 चौ पा ई क हो जो सु र है सु ष दु ष दा ई तौ आ त्मे न हि दो ष दे षा ई १ का ट डु हा य
 हि ते जो हा थै है न दो ष आ त म के मा थै २ गु नौ तो जिय को जिय दु ष हे तू ॥ त ऊ
 ठी क है न हि य ह हे तू ३ आ त म मै है न ही वि का रा नौ सु ष दु ष को को दा ता रा ४
 क हो जो नि ज आ त्मे दु ष दा ई तौ नि ज ते नि ज को दु ष पा ई ५ क हो जो ग्र ह सु ष दु ष
 को मू ला तौ अ ज जिय हि न ग्र ह प्र लि कू ला ६ ग्र ह सु ष दु ष दे ह हि को दे ही अ
 थ वा ग्र ह ग्र ह स सु स ने हो ७ जिय तौ भि न्न ग्र ह दु त न ने रे सु ष दु ष जा त ता सु
 न हि ने रे ८ जो क र्म हि सु ष दु ष पृ द क ह हू तौ वि चार करि अ स म त ग ह हू ९ ज
 व दे ह हि आ त्मा छै जा वै त व क र्म न के सु ष दु ष पा वै १० त न तौ ज ड है आ से स चे
 तू भ यो क र्म क व सु ष दु ष दे तू ११ काल हि क ह डु जो सु ष दु ष दा ई तौ न हि सं य
 ल ग त मो हि भा ई १२ दो हा काल स रू प हि आ त मा सु ष दु ष ना हि प्र ती ती द ह न
 द ह न द हि न हि स कै हि मि हि मि करै न सी त १ चौ पा ई क ब हू क हू को ऊ अ स ना
 हीं सु ष दु ष दे डु जो आ त म का हीं १ अ हौ भि न्न आ त म त न ते रे ऐ से ति ग रे वे दी न
 जे रे २ जे हि न हि भ यो दे ह अ भि मा ना सो उ को उ क ह न हि दु र त सु जा ना ३ ग शो
 म ह र्षि य हो वि ज्ञा ना या ते अ है अ धि क न हिं आ ना ४ मै हू च डि य हू ज्ञान ज हा जा
 से डु मु कुं द च र न त नि ला जा ५ तरि हौं य ह भ व सिं धु द रा जो करि हौं अ ब न ज ग
 त को का जा ६ श्री भ ग वा नु वा च सो दु ज व र्य हि भौं ति वि चरि ज्ञान न ल क ले
 स स ब जा री ७ त्या गि स क ल व स्तु न की आ सा म हि वि च खो ल हि प र म डु ला सा
 ८ ज द पि प ल न सो ल शो अ ना द र त द पि न भ यो ध र्म ते का द र ९ मो दित भ यो जो
 डि स ब सा था वि च र त म हि गा व त य ह गा था १० जी व हि न हि को उ सु ष दु ष दा ई
 है के व ल अ म हो भ रि भा ई ११ उ रा सो न अ रु मि त्र न को ई अ ज्ञान हि ते सं श्रि त हो
 ई १२ दो ह्य ता ते उ ड व ब डि ते मन व स करि स ब भां ति पू र जो ग ज्ञान दु य ही मो हि
 ध्या व डु दि न रा ति १ सु प द भि सु गी ता य हो सा व धान छै को य क है सु नै स मु रै ग
 है ने हि दु ष क ब हु न हो य २ इ ति सि दि श्री म न्न हारा जा धि रा ज श्री म हारा जा श्री रा
 जा ब हू द र वां ध वे श श्री वि श्व ना थ सिं ह दे वा ल ज सि दि श्री म हारा जा धि रा ज श्री म
 हारा जा श्री रा जा व हा दुर श्री र पुरा ज सिं ह दे व क र्त वी म द्रा ग व ते आ न न्दा मु नि

चौपाई शक्तेत्रयोविंशस्तरंगः २३ ॥ ॐ ॥ ७ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
 दोहा पूर्वाचारजे अहं कपिलादिभगवान् सांख्यशास्त्रतिनकोकह्योमैत्र
 बकरहुंबपान १ चौपाई जेसरीरको आतममाने तिनको भ्रमविनसतयहजा
 ने १ सृष्टिआदिमहज्ञानसरूपा रक्षोयेकमैब्रम्हअनूपा २ रहेप्रकृतिपुरुष
 हुमोहिलीना नामरूपतेरहोविहीना ३ ऊधवतातेसतजुगमाहीं रहेउपास
 कब्रम्हहिकाहीं ४ बानीमनजेहिपहुचिनलयऊ तातेमायाअरुफलभयऊ
 ५ सोईमायाप्रकृतिकहावै वेदसोईफलकोजियगावै ६ मायाकारनकार्ज-
 रूपिनी सकलजगतकी भ्रमनिरूपिनी ७ मैकरिकैजीवनपरदाया सृष्टिहे
 तप्रेस्योजबमाया ८ तबसतरजतमगुनविलगाना तातेप्रगट्योतत्वमहा-
 ना ९ ताकोजानतजगतअधारा तातेप्रगटभयोअहंकार १० सोईहैअज्ञा
 नकरहेतू वाकोत्रिविधिजानिमतिसेतू ११ शब्दस्पर्शरूपरसगंधू मनइद्वोकारन
 मतिंसिंधू १२ दोहा अहंकारतामसहितेसब्दादिकभैपांच अहंकारराजस
 हितेप्रगटोइद्रीसांच १ चौपाई सात्विकअहंकारतेदेवा प्रगटभयेकरिवेमम
 सेवा १ येसबमसंकल्पहिपाई मिलिब्रम्हांडदियोउपजाई २ रक्षोसोवतोमैज
 लमाहीं नाभीतेभोकमलतहाहीं ३ तातेप्रगटतभोकरतारा रजोगुनीसोअहै
 अपारा ४ करितपमोरअनुग्रहपाई रजतेरच्योलोकविधिराई ५ स्वर्ग-
 लोकहैदेवनेवासा अंतरिक्षप्रेतादिकवासा ६ महीलोकमनुजादिअगा-
 रा येतीनिहुकेउपरउदारा ७ महर्लोकआदिकमतिमाना सिद्धिलोकश्रु-
 तिचारिवषाना ८ असुरनकोअरुनागनकेरो अचनीनीचेवासनिवेरो ९
 लहैसात्विकीस्वर्गअवासा लहैराजसीधरनिनेवासा १० नागलोकतामसीसिधा
 रै औरसनहुजोवेदुचरि ११ महर्लोकजनलोकहिकाहीं जोगओ
 रतपकरिजियजाहीं १२ दोहा सखलोककोजातहैजनसंन्यासहिधा
 रिभक्तिजोगकरिलहतहैऊधवपुरेहमारि १ चौपाई कालसक्तिधारीमोहितेरे
 लहतजीवहैलोकघनेरे २ उत्तमकरमीऊरधजाहीं रहैमहिकर्ममहिमा
 हीं २ अधमकर्मकरिअधैसिधारे वेदकर्मगनियहीउचरि ३ लघुवड
 कसदुखूलसबजेते प्रकृतिपुरुषजुतजानहुतेते ४ जोइकारजकोकारनजो
 ई आदिअंतमध्यहुहैसाई ५ हैओहारहेततेहिकारज जिमिघटपटकटकुंड
 लआरज ६ जातेवस्तुप्रगटजोहोई आदिहुअंतमहिहैजोई ७ कारनसहा
 सत्यहैसोई कारजअनितकहतसबकोई ८ उपादानकारजजगकेरो अ
 हैप्रकृतियहवेदनिवेरो ९ जीवप्रकृतिपरजगतअधारा जगनिमित्तहैकालउ

दारा १० तीनिहुलोकमैअंतरजाभी महीब्रम्हत्रैवपुबहुनामी ११ ममसंक
 ल्पपायसंसार प्रगटतपलतनसतबहुवारा १२ दोहा गयेयिकआयेदुतिययहवि
 धितैसंसार बनोरहतनिनजियनकेभोगनहेतअपार १ चौपाई होतप्रलैजग
 कीजेहिभांती सोबरनौमैसुअचपाती १ पृथिवीआदिलोकजेहिमाहीं ऐ
 सोयहब्रम्हांडहिकाहीं २ ममदुच्छालंहिकालकराला यहिविधिनासतब
 द्विबिसाला ३ सतवरषैवरषैषननाही अतिदुर्भिक्षपरतमहिमाहीं ४ मनुज
 बुधाबसबहुमरिजाहीं लीनभूमिमहअन्नतहाहीं ५ भूमिभदंगंधहिम
 हलीना गेधभयोजललीनप्रवीना ६ जलभोजायलीनरसमाहीं लीनरसो
 पुनितेजसमाहीं ७ तेजलीनभोरूपहिजाई रूपपवनमहगयोसमाई ८ पव
 नपरसु महपुनिभित्तियगयऊ नभमहपरसमिततपुनिभयऊ ९ अन्नरमित्यो
 सब्दमहजाई दूंद्रीनिजसुरगईसमाई १० सुररुतमनसालिकअहंकार
 मिलतभयेपुनिजायउदारा ११ तामसअहंकारमहलीना होतभयोपुनिसब्द
 प्रवीना १२ दोहा अहंकारपुनितीनिभेमहत्त्वमेलीन महत्त्वपुनिगुनन
 मैद्वैगोलीनप्रवीन १ चौपाई वैशुनप्रकृतिमाहमेलीना प्रकृतिकालमेलीन
 बलीना १ मायासबलितजीवनमाही कालहुद्वैगोलीनतहाहीं २ रहतजीव
 मोहिमहद्वैलीना जिमिचनमहमृगरहतप्रवीना ३ मोहिअधीनकोहुकेनवि
 चारे मोहितेउतपनिप्रलयनिहारे ४ लीनहोहिहमकोउमहनाही विनविका
 रहमरदैसदाहीं ५ यहिविधिईसजीवअरुनाया भेदअभेदवेदजसगाया ६
 तैसहिजोउरकरतविचार सोईहैजगमाहउदारा ७ देवहुदनुजमनुजतनना
 ना मैहोऐसोरहतनभाना ८ देवजोगजोतनअभिमाना कबहुजोद्वैजायसु
 जाना ९ तबहुऊधवतेहिउरमाहीं ज्ञानभीतिलीहरहतोनाही १० जैसेजबकि
 यभानुप्रकासो होतगगनकरतमतबनासा ११ यहमैसंसारखशाखमतगाई
 ऊधवतमकीदियोसुनाई १२ दोहा संसैकीगाठीकठिनयहितेबूटहि सर्वे स
 ष्टिप्रलयक्रमजानिअसहोवहुसपाअगर्व १ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजधि
 राजश्री महाराजाश्रीराजाबहादुरबाधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीम
 हाराजधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्री
 मद्भगवतेआनन्दान्बुनिधोएकादशस्कन्धचतुर्विंशस्तरंगः २७ ॥ ७ ॥ ७ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा सतरुतमगुनतीनिपेजेहिगुनतेजोहोय सोबरननमैकर
 नहोकरहुअहनुमसोय १ चौपाई समदमब्रमासत्यतपदाया अरुविवे
 कसुधिवस्तुनिकाया १ अत्रालाजतोषरुत्यागा सरनपालिवोदानविरागा २आ

तानंदहोयजोप्रानी सतोगुनीलीजैतेहिजानी ३ उद्धिमअसतोषजसआसा ॥
 सर्वविषैसुषदासत्रिलासा ४ मरुत्साहप्रवाहप्रगटिबो बलकरिकबहुन
 कोहुसोदृष्टिबो ५ येगुनलेहुजाहिमेजोई रजोगुनीजानहुजनसोई ६ क्रोध
 लोभदुषमिष्पाबानी हिंसाअरुजाचबछलठानी ७ दंभगलानिहुकलहस
 पैसो सोकहुमोहसुभावअनैसो ८ आलसनीददीनताभीती करतद्रअहित
 जतनअनीती ९ इतनेगुनजामेतुमदेवो पुरोतमोगुनीतेहिलेषो १० गुनकेमे
 लनतेजोहोई मैबरनहुसुनुउद्धवसोई ११ ऊधवअहंकारममकार तनमन
 इंद्रोकोब्योहारा १२ दोहा सतरजंतमगुनमेलकोयहीजानियेकाजु अर्थध
 मेअरुका मरतिसोउगुनमेलनसाजु ॥ १ ॥ चौपाई प्रवृत्तिधर्ममहजबभैप्रीती
 लाग्योकरनग्रहाश्रमरीती २ करतोरहैसदानिजधर्मा सोउगुनमेलगुनहुसु
 भकर्मा ३ जाकेसमदमादिअधिकार्ई सोजनसतोगुनीसुषदाई ४ कामा-
 दिकजिनकेअधिकाने रजोगुनीपरतेतैजाने ५ क्रोधादिकजिनकेबढिजाही
 तमोगुनीजानहुतिनकाहीं ५ सकलआसतजिकरिनिजकर्मा भजहिमोहि
 जेजनसुभधर्मा ६ सतोगुनीतेहैनरगरी तेकबहुनहोतसंसारी ७ कर्मनको
 फलचाहिबडोई करिकैकर्मभजेमोहिजोई ८ जानोरजोगुनीतेहिताता ॥
 होतबहुतदिनमहअवदाता ९ कोहुकोमरनचाहिमोहिभजतो सोतामसो
 साधुमधिलजतो १० तोनिहुगुनमोमहदैनही रहतजीवकेचिनिहिमाही
 ११ होतबहुतेहिगुनतेजीवा लहतनरककहुंस्वर्गअतीवा ११ दोहा बढो
 सतोगुनजबहियेरजतमकोलियजोति धर्मज्ञानसुषपायतनकरतोमोप
 द्योति १ चौपाई बढ्योरजोगुनजबमनमाही लियदबायतबसततमका
 हीं १ तबसुषकर्मसुजसश्रीपावे निरुतिप्रवृत्तिकर्महिह्वैजावे ३ जबैतमो
 गुनमनअधिकावे सोकमोहनिद्रातबआवे ४ हिंसाजडताऔरमूढता पाप
 हिमेमतिरहतिरूढता ५ जबहोचितप्रसन्नह्वैजावे अरुसबइंद्रिनको
 सुषआवे ६ होयसतोगुनजबअसमनमे तबममपदध्यावतछनछनमे ७
 जबभैमतिचचलकरिकर्मा लहतयेकछननेकुनसर्मा ८ रहतनसावधा-
 नजेहिगाता अमतरहतमनसबदिनताता ९ ऐसे लक्षणहोवैजामे रजगुन
 बढोजानियेतामे १० जाकेचितनितरहेविषादा छोडतसकलधर्ममरजादा
 ११ सकतनमनधिरकरिअभिमानो रहतमनहिअज्ञानगलानी १२ दोहा ॥
 येतलखनजाहिमेसपालिहोजबइषि अधिकतमोगुनताहिमेअवसिलीनि
 येलेषि १ चौपाई सतगुनबढैदेबबलबाढै रजगुनबढैअसुरबलगाढै १

जबतमगुनबाढतमतिमाना तबरासबलबढतमहाना २ सतगुनतेजारा
रनबिचारे रजगुनतेस्वपनहिउरधारो ३ तमगुनतेसुषुतिक्केजावे,तीनिह
दसाजीवकहवावे ४ ब्राह्मनसतोगुनैजेधारे उपरउपरकेलोकसिधारे ५ मधि
मधिरजोगुनीजनजाहीं अधअधगमनतामसीकाहीं ६ मरैसतोगुनमेजेप्रानी
पावनस्वर्गलोकसुषुदानी ७ मरैरजोगुनमहजनजेई रहैमसुलोकहिमहते
ई ८ मरहितमोगुनमहजेलोगू तेसबलहतनरककेभोगू ९ मरैजेनिगुनमेप
दध्याई तेमोहिलहतविकुठहिआई १० अरपेमोहिकर्मफलकोई अथवाक
रेअकामहिजोई ११ सोईसात्विककर्मकहावे ताकेकियेअवसिमोहिपा
वे १२ दोहा फलइच्छाकरिकरतजोकर्मसो राजसजान, हिंसादिकजेकर्म-
हेतिनकहतामसमान १ चौपाई जानहुसात्विकआतमज्ञाना राजसजानुदे
हअभिमाना २ जिनकेनहिपरलोकहिभाना सोहेतामसज्ञानसुजाना ३
मेरीभक्तिसहितजोज्ञाना सोनिरगुनसबवेदबपाना ३ सात्विकहेअरन्य-
करवासा राजसहेपुरग्रमनेवासा ४ जुवासुरापिनकेहनकाना जानुना
मसीदुषप्रदनाना ५ जोनेवासमममंदिरकेरो सोनिगुनहैसुषुदघनेरो ६
करैकर्मजोनाहिअसका सोसात्विककर्ताहैयक्ता ७ अतिअसक्तहैकरैजो
कर्मा सोराजसकर्तासुनधर्मा ८ करैकर्मसुधियो डिआलसी ऊधवकर्ता
तोनतामसी ९ करैकर्मजोकोउममहेतू सोनिगुनकर्तासुषुसंत १० अद्वाआ
तमज्ञानहिकेरी अहैसात्विकीभ्रुतिननिबेरी ११ कर्मकांडकीअद्वाजोई तेदिराजसी
कहैसबकोई १२ दोहा हिंसाऔरअधर्मेअद्वाजाकोहोय सोअद्वाहेतामसीअस
भषिसबकीय १ चौपाई ममसेवनजोअद्वाएषे सोनिगुनअद्वाश्रुतिभाषे १ पय्या
पूजविनश्रमजोपाषे सोइसात्विकभोजनकहवावे २ जोइंदिनकोसुषुउपजवै
सोराजसभोजनबुधगावै ३ असुचिदुषुदभोजनजोदोई तामसताहिकहैसबको
ई ४ मोहिसमर्पिजोभोजनकरई सोनिगुनभोजनसुषुभरई ५ होयजोआतमतेआ
नंदा सात्विकसुषुतेहिकहमुनिवृंदा ६ विषैकिहेतेजोसुषुहोई राजसताहिकहै
सबकोई ७ मोहदीनतातेसुषुभयऊ तामससुषुतेहिकविकहिदपऊ ८ मेरीभ
क्तिकहेजोहषौ सोनिगुनसबतेउतकर्षा ९ द्रव्यदेसअरुकालहुज्ञाना कर्मऔरक
र्तामतिमाना १० अद्वाऔरअवस्थाजेती आकृतिनिष्ठात्रैगुनतेती ११ प्रकृतिपुरुषगु
तभावजेअहहौं तिनकोत्रैगुनमहकविकहहौं १२ दोहा देव्योसुन्योगुन्योजोकहु
आमोजी बुधियाहि सबत्रैगुनअसकहुनहींजोत्रैगुनहेनाहि १ चौपाई जौनपदार
यहमकाहैआये तेसबजगतहेतकविगाये १ जीवजोतीतिदहैसबलोन्या मेरोभ

क्तिजोगजोकीन्धो २ सोजन होतमोक्षकेजोग औरसबैजानदुदुषभोग ३ तातैसाध
 कज्ञानविज्ञाना ऐसोनरतनलहिमतिमाना ४ त्रिगुनसंगतजिकरिअतिप्रेमा मोहिम
 जैचाहेजोद्धेमा ५ जीतैइंद्रिनकेरप्रसंगा करैनमोरभक्तजगसंगा ६ रहैसावधानै
 सबकाला करिकैसेवनसत्वविसाला ७ जैतैरजोतमोगुनकाहीं पुनिनआसराषैते
 हिमाहीं ८ रहैसदाहोसांतसुभाऊ प्रगटकरैनहिनजपरभाऊ ९ यहिविधिरहैजोको
 उजगमाहो ताकोनहित्रैगुननियराहीं १० प्रकृततनतजितौनसुजाना करहिअवसि
 ममपुरहिपयाना ११ आवागवनरहितवैजाई प्रेममगनसोरहतसदाई १२ दोहा
 मोरभक्तवैकैसदालपतमोहिसबठौर विचोत्रिभुवनमेंमुदितध्यावैकबहुनओर १
 इतिसिद्धश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधववेशश्रीविश्वनाथ
 सिंहदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृ
 पापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजदेवरुतश्रीनद्दागवतेआनंदान्बुनिधोएकादशस्क
 न्येपंचविंशस्तरंगः २५॥१०॥ ७ ॥ श्रीभगवानुवाच दोहा साधकमेरज्ञानकोऐसो
 मनुजसरीर ताहिपायकरिधर्ममममोहिलतमतिथोर १ अंतर्जोमीजीवकोमेहो
 सपाअमंद मोररूपतुमजानियोसदासच्चिदानंद २ चौपाई भयोजीवकहंजबम
 मज्ञाना बूटतनबहिदेहअभिमाना १ रहैजदपिसंसारहिमाहीं विषैरंगतेहिला
 गतनाहीं २ करैकबहुनहिकामिनिसंगा खोडैपेटारथिनप्रसंगा॥३॥ करैजो
 कामिनिसंगसुजाना गिरतअंधसंगअंधसमाना ४ तामेसुनहुयकदतिहां
 सा मैतुमसोअवकरहुंप्रकासा ५ पूरुबपुखरवामहराजा रघोयेकतेहि
 सुजसदराजा ६ मिलौउर्वसीताकहआई नृपसोअसपुनलियोकगई ७
 दीषहोतुम्हैनगनमैजबहीं संगतुम्हारीतजिहोतबहीं ८ असकहिरहन
 लगीनृपसंगा करनअनकभांतिरतिरगा ९ एकसमैबिनवसनतहांहो दे
 षिउर्वसीभूपतिकाहीं १० कीन्धोसुरपुरतुरतपयाना तवनरेसअतिसैबिल
 पाना ११ बैकलसरिसमहा दुषपाग्यो जगतीपतिजगतीमहवाग्यो १२ दो
 हा असनवसनकीसुधिनहीं करतबिलापकलाप हायउर्वसीमोहितैवृ
 षादयोसताप १ चौपाई हैपानसमहृदैकठोरा नहिदिलदूवतदेषिदुष
 मोर १ हाउर्वसीमिलतिकसनाहीं तोहिबिनसूनजगतमोहिकाहीं २ वि
 षेमोगकरिमेनअचानो बीचहिमैतैकियोपयानो ३ यहिविधिविचरतवि
 चरतजगमें भूपउर्वसीकेरंगिरगमें ४ कुरुक्षेत्रगमन्योयककाला तहंनि
 रषीउर्वसीभुवाला ५ सोलपिनृपतिकेरदुषभारी अपनीमिलनउपायउचा
 री ६ करुगंधर्वजन्महराजा तौमोहिमिलिपैहोसुषसाजा ७ सुनिउर्वसी-

वचनसुषपाई कियगंधर्वज जूनपराई ८ कियोपयानउर्वसीलोका तहंता
 कोमिलिभयोअसोका ९ भोगकरतउर्वसीसंगमें विसोकालबहुंरंगमें
 १० भोगविवसपुनिदूलाकुमारै भयोविरागसकलसुषसारै ११ तबहीं पुरू
 खामहराजा तजिउर्वसीसंगसबकाजा १२ दोहा रथाजन्मनिजजानिकैबो
 ल्योबचनपुकारि सोई ऐलगीताअहेऊधवसुनहुसम्हारि १ पुरूरवोवाच
 चौपाई ॥ मेरोमनमनमथमथिडास्यो हायमोहमैअतिविस्तास्यो १ करिउ
 र्वसीकेरगलबाहौं बीनतकालगुन्योमैनाहौं २ यहउर्वसीअंगलपयान्यो
 उगतअस्तदिनकरनहिजान्यो ३ सुरगनिकालीन्योठगिमीहौं मैकैगयो
 ज्ञानकरदोही ४ रथोचक्रवर्तीमहराजा सास्योसिगरीनृपनसमाजा ५
 सोमैरंगिनारिनकरंगा तच्योनचतजसकाठकुरंगा ६ रथोसक्रसमविभो
 हमारो फेल्योसुजससकलससारा ७ ऐसेहुमोहित्रिनहुसमत्यागी गैउर्व
 सीनेहतजिभागी ८ ताकेहेतप्रमत्तसमाना मैरोवतविनवसनअजाना ९
 विचस्योमैसबवंसुधामाही लागीलाजनेकमोहिनाहौं १० जोकामीतिय
 पीछेधावत सोअपनोसरबसौनसावत ११ जैसेधरीसगधरधावै पदधहा
 रबहुबाराहपावै १२ दोहा जैसेहिनरोसगमेजनकोज्ञानहुमान तेजबुद्धि
 बलवौरतानुरताहकरतपयान १ काविधातपदानतेकाबहुसुनेपुरान
 कायेकांतबसिमौनतेकहाकथेबहुज्ञान २ चौपाई तासुदयासंबलेहु
 विचारी जाकोमनहरिलीन्योनारी १ धिगमोकोस्वारथनहिजान्यो हौंमू
 रूषपंडितनिजमान्यो २ भयोचक्रवर्तीमैभारो ऐसेहुलियोजीतिमोहिना
 रो ३ परअरुवषभसरिसजगमाहौं तियपीछुबिचस्योचहुप्राहौं ४ सह
 सनबरिसउर्वसीकेरो अथरअभोमैपियोधनेरो ५ पैनतोषभोबादीआ
 सा जिमिआहुतिलिहबढनहुतासा ६ जीतियचितलियनेहुफूसार्इ हरि
 विनतेहिकोसकतछंडाई ७ जदपिउर्वसीबहुसमुदायो नमहुमैतिमन
 कबूनआयो ८ रथोलोभिलालसाबढाये मैअबूरुस्योनबुभाये ९ यामें
 कछुननारिअपराधा हैकामिहिअपराधअगाधा १० जान्योरजुहिजोसपत्र
 ज्ञानी कौनदोषजोरजुहिबषानी ११ मलअरुमूत्ररुधिरअरुचामा निकस
 तदुर्गेधहिसबढामा १२ दोहा कनकलताअरुचंदकीठपमाताकीदेव अ
 तिअज्ञानकीपोटरीअपनेसिरधरिलेव १ चौपाई कहतमातुपितुहैपनमेरो
 नारिकहतपतिसुषहधनेरो १ कहतस्वामियहमोरसरीरा कामपरैसहिहै
 अतिधारा २ अगिनिकहतमैअंतजरेहौं गोधत्वानकहमैयहपैहौं ३ नीवक

हततनत्रहैहमार गुनतमीतलपिनिजउपकार ४ तनयककोनहिमोहिनि
 नातो गहेअनेकनिनिजनिजनातो ५ ऐसोअसुचिनुच्छनिंदिततन तामेंक
 रिकैमोहमूढजन ६ वरननहैसुंदरछविवाकी केशीतकनिनेनकीवांकी ७
 प्यारीनुवविहसनिअतिमीठी दीन्हीसपदिसुधाकरिसीठी ८ तुवमुषदेष
 तलजतमयका वहकलंकजुतयहअकलका ९ यहिविधिकाभीबहुबतरा
 हों नारिसरीरगुनतअसनाहों १० उपरचामतेहिनीचेमास पुनिमेदाअरु
 रुधिरनेवास ११ फेरिहाडमज्जातेहिभीतर जकरोबहुतनसनतेदुषकर ॥
 १२ दोहा रेतपीपमलमूत्रतेसिगरो भरोसरीर जसमलमेंबहुकमिरहैतस
 तनमेषदपौर १ चौपाई असतनमेसनेहहेजिनको भेदकौनमलकूमिते-
 तिनको १ तातेंकामिनिकामिनिमाहीं करैसनेहसुमतिकहुंनाहीं २ करै
 जोकामिनिकामिनिनेहं तौनहिबचैनरकतेकेह ३ प्रथमकियेजेतियअनु
 रागा तेपुनिकीन्हतदपिबिरागा ४ धरदिध्यानयेकातहिजाई तियमूरतिह
 ठितिन्हैदेपाई ५ विनमनकेबससु धरतनाहीं मानसअजितजाततियपा
 ही ६ तातेनारीलंपटकेरो करैनसंगरहैनहिनेरो ७ महाप्रबलहैकामद
 मारी सुमतिहुकोमनडारतजारी ८ तौमासमकुमतीजगमाहीं करैपराब
 तिन्हैकिमिनाहीं ९ श्रीभगवानुवाच यहिविधिपुरूरवामहराजा गायगा
 यलहिसोकदराजा १० निजआतममहमोकहुंजानो तजिउर्वसीलोकमलिषा
 नो ११ प्रममगनमेरो कै गयऊ मेरेपूरकोआवतभयऊ १२ दोहा तातेहोडि
 कुसंगकोकरैसतकोसंग संतहिकारिउपदेसबहुकरतकामविषभंग १ ॥ चौ
 पाई संतनकेमनहोइनआसा मोरप्रेमकोसदाहुलासा १ समदरसीसांतह
 उदारा विगतअहकारहुममकारा २ सीतउष्मानतेसमाना करतवस्तुसं
 ग्रहनाहनाना ३ तेईमहाभागबडभागी होहिअवसिममकथानुरागी ४
 तिनकेनिकटवैटजोकोई सुनतकथाममआनंदमोई ५ तिनकेतनरहिजातन
 पापा गमनतममपुरविगतत्रितापा ६ जेममकथासुनतजुतप्रीती वाहिसरा
 हतकहतप्रतीती ७ आदरसहितलाजतजिगावत दिनदिनअह्लादूनबढाव
 त ८ तनमनतेमोहीकहैजोवै ताकेमोरिभक्तिहठिहोवै ॥ ९ ॥ परब्रम्हमै
 गुननिअर्नता सतचित्तआनंदरूपलसता १० भक्तिभईअसमोमहजवहों
 बाकीरक्षोकाहकहुतबहीं ११ नसतसीतसेवतजिमिआगी तिमिजोगयोसंत
 पदलागी १२ दोहा ताकेपुनिसंसारभैकबहुंजातिनपास तासुमहलअज्ञान
 जोसोउनकरतउरवास १ चौपाई ऊधवजेभवसागरमाहीं बूडहिकबहुंकब

हुं उतराहीं १ तिनको आसुकरन भवपारा नावसरिसहै संत उदारा २ रंगेजेसहा
 प्रमरंगमाहीं तिनको कछु दुर्लभ है नाहीं ३ जिमि प्राणिनको अज्ञाहि प्राणा जिमि
 आरतरक्षक मोहि जाना ४ जिमि परलो कगये मतिमाना धर्महि है धनये कमहा
 ना ५ तेसहि भवभुजंग भै भीते तिनके रक्षक संत सुरीते ६ संतै ज्ञाननेन हठि
 देही संतै सब अज्ञान हरिलेही ७ उपरहि करहि दिवा करभासे सज्जन भित
 रहुको लमनासे ८ परमदेवता संतहि जानो परमबधु संतनकहमानो ९ जा
 नहु संतहि आत्म अनूपा संतसत्य है मेरेरूपा १० संतसरिसनहिको उहितका
 रो संत होत हठि अधम उधारी ११ जोको उमो पुरच है पयामे सो सादर संतन-
 सनमानै १२ दोहा पुररवांतजि उर्वेसी वैकै मुक्तसरूप विचरत भोसबलो
 कमेगमनहि प्रेम अनूप १ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्री
 राजा बहादुर बांधवेश श्री विश्वनाथसिंह देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज
 श्रीमहाराजा श्री राजा बहादुर श्री अरघुराजसिंहजू देवकृते श्रीमद्भागवते एका
 दशस्कन्धे आनन्दान्मुनिधौ षड्विंशस्तरंगः २६ ॥ ॐ ॥ ४ ॥ ४ ॥
 दोहा साधुमहात्मसकल सुनिऊ धवपाय अनंद पुनिबो ल्यो करजोरिकै सषा
 देवकी नंद १ उद्धव उवाच चौपाई कियाजोग अबकहहु सुरारी पूजनकी वि
 धिजौ नतिहारी १ जेहि विधिगिरिधर भक्तिहारे तुमको पूजन करहि उदारे २
 जैसी जाको मूरतिरचिकै पूजन करहि बेइ विधिजं चिकै ३ सो सबमोको दे-
 हु सुनाई मेपिकरि कै रूपामहाई ४ नारद आस आदि मुनिजेते कहन अब
 स्य पूजनहि तेते ५ तुव पूजनते है कल्याना सुन्यो ऐसही वेद बधाना ६ आप
 हुवहु नवार प्रभु भाष्यो सो ब्रह्मा अपने उर राष्यो ७ ब्रह्मा पुनि भृगु आदिक
 काहीं बरननको न्यो अति सुदमाहीं ८ तुव पूजन अति सै सुषड्वाभो गिरिजा
 सै गिरिजापतिगामो ९ चारिहु आश्रमतीनिहु बरना तुव पूजन सबको सुषभ
 रना १० नारिहु सुद्धको जदुराई तिहरो पूजन आनंददाई ११ तिहरो पूजन क
 रि कै प्राणो उतरत भवसागर दुषधानी १२ मोहि अनुरक्त भक्तनिज जानी निज
 पूजाविधि देहु बधानी १३ दोहा सुनिऊ धवके वचन हरि अति सै आनंदपाय
 पूजाविधि भाषन लगे पूर्वापर हिलगाय १ श्री भगवानुवाच चौपाई मम पू
 जनके विपुल प्रकारा पैससे पहिकरहु उवारा १ वैदिकतांत्रिक उभै मिलाई
 तीनि भांति पूजनविधिगाई २ तीनि भांतिमें जो मनभावै सोइ पूजनमें मन-
 हिलगावै ३ ब्रह्मनक्षत्री वैस्यहुतौना संस्कार लहि वै परवीना ४ पूजाहि
 जिमिमम भक्तसंप्रीती सुनहु जौनभाषहुं मैराती ५ प्रथमहि सलिलग्रामसिला

महं अथवा पूजे रचि मूर्तिक हं ६ पृथिवी अग्नि सूर्ज जल माहीं निज हिय
 अरु विप्र न तन माहीं ७ पूजे जो रजयोचित साजू भक्ति सहित तजि कुत्सित का
 जू ८ निज गुरु मोम ह भेदन जाने यहि विधिते मम पूजन ठाने ९ प्रातः द्वि प्रथम
 पुनि मज्जे सब अंग पपारो १० मज्जन करै मूर्त्तिका गहि कै वैदि
 कतांभिक मंत्रन करिकै ११ वेद विहित पुनि संध्या करई पुनि पूजन हित आसन
 २ दोहा पूजा पापन सावनी तजि सिगरी फल आस ताको करै अरु भु
 यभरि कै परम हुलास १ पाहन की अरु दास की और धातु की जोय बालू को मनि
 नग और चित्र की होय २ चौपाई अथवा भूमि लेपिते हि माहीं चंदन तेल
 पलेयत हां ही १ आठ भौतिकी मूर्त्ति मेरी पूजन के हित कस्यो निवेरो ३ मनो
 हिविहाई सात भौतिकी प्रतिमा जो गाई ४ तासु प्रतिष्ठा है विधि दोई
 चल अरु अचल कहत सब कोई ५ मनोमई मम मूर्त्ति केरो मंदिर जीवहि वे
 दनि वेरो ६ सिला धातु मनि दारु हिकेरो रचौ जो मूर्त्ति सुख विचनेरो ७ वाके
 नहिल गाई सुंदर मंदिर लेहि बनाई ८ तामे मूर्त्ति विधि जु लथरई
 देवि धिता सु प्रतिष्ठा करई ९ चल अरु अचल होय मति जैसी मेरी करै प्रतिष्ठा
 नेसे १० ऊधव आवाहनो विसर्जन अचल मूर्त्ति मे करै न सज्जन ११ आवाह
 न विसर्जन दोई चल मे करै मने जस होई १२ दोहा लेपि भूमि मूर्त्तिलिषी
 त्रिलिषी हे जोय बालू को इन मे करै आवाहन सब कोय १ चौपाई पूजन अंत
 सर्जन भावे मार्जन ते मज्जन करवावे १ और मूर्त्ति जल तेन हवा वै शास्त्र विहि
 त सब साजु मंगावे २ ताते पूजा करै हमारी कपट छोडि कै प्रीति पसारी ३ अ
 थासक्ति सब साजू लेहि प्रीति जु त पूजन काजू ४ मनोमई मम मूर्त्ति
 हीं करिकै मम भावना सदा हीं ५ पूजे दिव्य साजु सब जोरी जाकी होय कहूं न
 हि जोरी ६ मज्जन भूषन वसन ह आदिक विग्रह मह मोहि अति अहलादिक
 ७ पूजे भूमि लेपि जो लिषिकै तो पूजे मंत्रन पढिसिषिकै ८ घृत हवि दे पूजे पा
 वक मह उपस्थान आदिक करि रविपहं ९ जल मे जल दे पूजन करई ॥ बहु
 विधि चंदन फूल ह भरई १० प्रीति सहित जल हजे दे हीं तो हम तोषित क्लैले
 हीं ११ तो पुनि चंदन धूप ह दीपा का कहि वे को हे कुल दीपा १२ दोहा जो
 १ तते मोहि को उअर पेस ह स प्रकार तब हं तोषित हो हुन हि करै को
 १ चौपाई पूजन साजु सकल विधि जोरी सुचि है मोहि बहु ॥
 १ पुरुब अग्र कुसासन धरि कै पुरुब वाउत्तर मुष करिकै २ बैठ पूजक
 हमरे सन्मुख न्यास करै कहि मूल मंत्र मुष ३ धरै कल सनिज वाम दि सामै

राजन नरेमुद्रजलतामे ४ नलमंत्रप्रभिमंत्रितकरइ चंदनफलहुनेदिमदन
 रइ ५ सातललेपठिगुलमंत्रकहं सीचिजगुलसथसामगुमहं द गजभूमिअरु
 निजतनमाहीं सीचिलेयसोईजलकाहीं ७ सोईकलसजलनेरतिरांचा भरेस-
 लिससुभपात्रनपांचा ८ अर्धपाद्यअरुआचमनीया सुद्धोदकअरुअरुहानी
 या ९ करिजलपूरिओषधोडारै हृदमंत्रपुनिसुमतिउचारै १० तातेअर्धपा-
 द्यअभिमंत्रे भाषेफेरिसोषकरमंत्रे ११ तातेपाद्यपात्रसिधिकरई फेरिमिषा
 कोमंत्रउचरइ १२ दोहा आचननीयलिपात्रकोअभिमंत्रेतादनाहिं अनि-
 मंत्रेगायत्रिनं अर्धनीयलिपात्रे १ योपाई नलमंत्रपठिपुनिसमनगात्रे अभि-
 मंत्रेसुद्धोदकपात्रे १ अमनावनपांतरतननादो मांदिगयांननमांरुतपाहो २
 फेरिअगिनितकाकारि अनीधरलिपुंनसुनहिलभार ३ हृदमदिमाति
 जहेजोई तामेमोहिध्यावैसबकोई ४ नममूरतिदिहयकमलहिमाहीं मनते-
 तेदिहजैप्रथमाहीं ५ फेरिमनहितेताहिनिकासी प्रीतमामेलेमतिरासी ६
 पूर्वप्रतिष्ठितमूरतिमेरो ताकोपूजैप्रीतिघनेरी ७ आठपाउसिहासनमा-
 हीं करैभावनाताहिसदाहीं ८ ईस्वर्जधर्मविरागविज्ञाना ओइनकीविपरी
 तिसुजाना ९ आठपाउयेहीकहवावै ताकेउपरकमलपुनिभावे १० कमल
 हलननवसक्तिनराषै विमलादिकजेश्रुतिगनभाषै ११ कमलमदिरविमंड
 लभावे वासुप्रकासमिषासनछावे १२ दोहा मेरोमूरतिकमलकेमदिविराजै
 संत नाकेचहुकितआयुंधनकरैसविधिविलसंत १ चौपाई संपचक्रधनु-
 गहाकूपाना हलमूसलकोस्तुभअरुबाना १ श्रीवत्सहुओरहुवनमाला प्रथम
 हिंपूजैबुद्धिविसाला २ नंदसुनदुकुसुदुपरचडा बलमहवलकुमुदेखन-
 चंडा ३ आठोपार्षदआठोदिसिमह नमसन्मुषरा षडिगरुडहिकहं ४ दुर्गा-
 व्यासगनेसविसाला विष्वक्तेनआठद्विगपाला ५ करैकौनमहइनकहंथा
 पित गुरुपरगुरुवायेदिसिहुलसित ६ इंद्रादिकपूर्वादिकआसा इनहुंको
 पूजैसहुलासा ७ अर्धमोहिहवैयकवारण पाद्यफेरिद्ववारउदारा ८ तीनबा-
 रआचमनहुदेवै मूलमंत्रसबनेपढिलेवै ९ दंतधावनादिकविधिनाना र्चै
 सुपंचामृतअस्ताना १० चंदनऔरकपूरउसीरा कुंकुमअगरुसुगंधितनीरा ११ ॥
 मूलमंत्रपठिमोहिनहवावै विमोभयेनितहीअसभावे १२ स्वर्नधर्मयह
 मंत्रउचारै सहससीषोपठेउदारै १३ महापुरुषविद्यापठिदेवै अष्टाधरमंत्र
 हिपठिलेवै १४ दोहा सामनिराजननादिसवमंत्रनपठेसुजान मूलमंत्रपठिब
 खकोमोहिअरपैसविधान १ चौपाई अरपैफेरिजज्ञउपवीता अरपैपुनिआ

मरुतपुनीता १ कुंडलजुतचदनहिचढावे ताभेरचनाविधिदिष्टावे २ औरपे-
 फूलफूलकीमाला तुलसीधात्रीद्रव्यविशाला ३ फेरिधुपभोकोहरसावे फेरि-
 प्रीतिजुतधुपदेवावे ४ पुनिचंदनजुतकुसुमचढावे ॥ पुनिअर्घ्यादिकभो-
 हिकरावे ५ पुनिमधुपर्कदेइमोहिपाहीं अबभावहुंनैवेद्यनकाहीं इ
 गुडपायससंकुलीहुमोदक मोहनभोगपुवाहधिमोदक ७ औरहुमोहनमो
 हनभोगू यहिविधिअरपैसबबुधलोगू ८ देइसुगंधितमोहिजलपाना उ
 दवतेनचदनहुबिधाना ९ पाथ्यऔरआचमनकरावे पुनिअरपैताबुल्लसो
 हावे १० फलदक्षिनामुकुरदरसावे चायचारुचामरैचलावे ११ वेदविदि
 तवेदिकाबनाई सहितमेषलागतेसोहाई १२ दोहा कुंडलाहिपादक
 धरैतीनाअग्निभिलाइ मूलमंत्रतेसोचिकेदेवेकुसाविछाडू १ चौपाई ॥
 होमसाजुपुनिमूलमंत्रते सीचैविधिजुतवेदतंत्रते १ करैअग्निमहपुनिम
 मथ्याना ताकोऊधवसुनहुबपाना २ तपतकनकसमसुभगसरीरा तषव
 क्रअबुजहरपीरा ३ गदाचारिमुजलसहिविसाला सातरूपसुदरवनमाला
 ४ वसनकजकेसरसमपौता कठकक्रीटकिकिनीपुनीता ५ अंग इऔरहुअ
 षनजेते मेरेतनमहभावहितेते ६ श्रीवत्सहुवक्षसमहबजै वैसहिमुंदरको
 स्तुभराजे ७ यहिविधिकरिक्केध्यानसुजाना सीचैषततेसमिधननाना ८ इ
 द्रुपजापतिआहुतिदेई दक्षिनउत्तरदेसबकोई ९ अग्निसेमहैआहुतिदे
 दे मूलमंत्रपुनिमुषपदिलेई १० तार्तेआहुतिषोडसदेवै सहससीधहुपुनिप
 दिलेवै ११ देयताहुतैषोडसआहुति यहिविधिकरैभक्तिसबदृढयति १२ ॥ दो
 हा धर्मादिकपुनिआठकहेंआठहिआहुतिदेय विमलादिकनवलकिकहंन
 वआहुतिकरितेइ १ चौपाई आहुतिअतअग्निनिकहेंदेई करैप्रनामकेरिपद
 सेई १ पुनिसिगरेपार्षदनअषद देयनिवेदितमोरनिवेद २ मोरमंत्रपुनिजथा
 सक्तिबुध जपैचिचकोकरिसवतेरुध ३ सुदरमेरेपदरचिगोवे नाचैबहुविधि
 बाजबजावे ४ सुनेसुनाविकथाहमारी वेहिल्लनसुषडुपदेयबिसारी ५ पौरानि
 कअथवासज्जनकृत पढेसुषदअस्त्रेत्रमुदितचित ६ पुनिनीराजनकरैसुजा
 ना करपूरहुवर्तिकाविधाना ७ पुनिपुष्याजलिदेइसोदक्षिन मोरिचारिपुनि
 करैप्रदक्षिन ८ तरपरकरकरिउभैचरनमम मनकरिअसभावनानैवल्ल ९
 दंडसरिससमकरैप्रनामा यहीमंत्रकहिकैमतिधामा १० प्रपन्नपाहिनामीश
 भीतमृत्युअर्हाणावात ॥ पूजैविभौहोयतोअसनित नातोपरबपायकेसमचित
 ११ पूजाअतहिमोरप्रसाद ग्रहनकरैसजुतअहलादू १२ असमानेनाथैमोहिही

न्यो मैनादिकबुकिं कर्ज हुको न्यो १३ दोहा करै विसर्जन जो सुमति करै सुमति म
 नमाहि लियो धारि मै आपन उर पुनि श्रीपति काहिं १ चौपाई यहि विधि पूजन करै
 हमारो जौ नुरुपमै प्रेम अपारो १ अंत रजामो जड चेतनमै मानहि मोको अपने म
 नमै २ यहि विधि वैदिक तांत्रिक विधितै पूजन मोहि जथा विधिरिधितै ३ ताको
 दोऊ लोक बनि जावै मोसों अवसि मुक्ति फल पावै ४ सुंदर मंदिर बन बनावै ॥ ता
 को ढिगवाटिका लगावै ५ जामे मूरति मोरि विराजै उखव करै जोरि बहस जामे ६ ॥
 मंदिर राग भोग के हेतु ग्राम चढाय देय मति सेतु ७ जाते उखव चले सहाही अट
 के वस्तु कौन हूनाही ८ पर्व पर्व उखवै करवै जथा विभोत सधन हिलगावै ९ वि
 भौ विचारि जीविका देवै तौ बिकुंठ वसि अति सुषले वै १० करै प्रतिष्ठामम जो कोई
 भूपंचक्रवै तीसो हेतु ११ जो मंदिर मेरो बनवावै सो त्रिभुवन अधीसता पावै १२
 जो मम पूजा करै सुजाना ब्रह्मलोक सो करै पयाना १३ दोहा जो को उय हती नौ क
 रै मक्ति सहित मतिमान नगर जि कुंठहि मै निबसि होवै हू मै समान १ यहि विधिते
 पूजत जो को उखै कै सुमति अकाम भक्ति जो गसो पाय कै मोहि पावै मति धाम २
 निज दोही परकी दई वृत्ति विप्रसुर कोरि हरहि जे सुठ हठिलो भव सदेत लगायन
 फेरि ३ लापवर्ष लगित कुमति मलके कोरा होत तिनहि होत कब हन हीने कहु
 मोदउ दोत ४ करता और सराहती अरु जो करै सहाय अरु सलाह जो देत है सब
 मल कुमि दै जाय ५ ऐसहि जे जे देत भेकरहि सुमति उपकार लेते करता के सरि
 सपावत फलहि अपार ६ इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा
 बहादुर बांधवेश श्रीविश्वनाथसिंह देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीम-
 हाराजा श्रीराजा बहादुर श्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारि श्रीरघुराजसिंह जूदेवक
 त श्रीमद्भागवत एकादशस्कन्धे आनन्दास्वनिधौ सतविंशस्तरंगः २७ ॥ ॐ ॥
 श्रीभगवानुवाच दोहा आनहुकेर स्वभाव अरु कर्म हुको मतिमान कब हूनिं
 दानहि करै कब हुंन करै बधान १ चौपाई चेतन अरु जड महससारा तामे देखै
 पहमार १ परसुभाव परकर्म हुकाहीं निदहि परसंसहि जगमाहीं २ तिनकर अ
 र्थहोत सबनासा लहनरक मरि जीवतनासा ३ तेई अहै देह अभिमानो तिन
 के ज्ञान लेसनहि जानी ४ सो वतर हतनतन अभिमाना जोव होत तब मृतकस
 माना ५ निमिजागत हतन अभिमानो सोवत हूसमर हत अज्ञानी ६ हैल जो देवहु
 मनुजसरीरा तेहै सब अनित्य मति धीरा ७ तिनकी भद्र अथ भद्र कहा है अहकार
 उरमाहि महाहे ८ आतम मेसुर मानुषमानव अहै असत्य जुमुपहु बधान ९
 द्याप्रतिधुनि महभय पावै जानि आपनी भयनहि आवै १० ऐसहि देहादिक जे

भावे विनश्रितं अतिउरपावै ११ ऊधवयहसिगरोससारा जडचेतनमैअहैअपारा
 १२ दोहा हैसरोरमेरोसकलअहोमहीसवरूप अपनेकोमैआपहीउतपतिक
 रहुंअनूप १ चौपाई अपनेतेअपनेकहंपाली अपनेतेअपनेकहंपाली १ ब्रह्म
 सरोरभयोसवजाते सकलजगतहैब्रह्महिताते २ निदाअरुअस्तुतिअरुखा
 गा हैनिर्मलसबैबडभागा ३ यहगुनमैजगतीनिप्रकारा मममायाकृतजानिउ
 दारा ४ जडचेतनमैरूपहमारा तासुलगतनहिमोहिविकारा ५ यहजोज्ञानवि
 ज्ञानउचारा ताहिकरतजोसुमतिविचारा ६ सोनिदाअस्तुतिनिहिकरई भान-
 समानजहानविचरई ७ प्रत्यक्षहुनिगमहुअनुमाना अरुअनुभवकरिकैम
 तिमाना ८ उपजतनसतजानिजगकाहीं गुनिअनित्यविचरैजगमाहीं ९ देव
 किउदरउदृधिविधुवैना सुनिबोलेऊधवभरिचैना १० उडवौवाच सुदसरूप
 आतमाभाष्यो भौतिकपंचदेहकरिराष्यो ११ तौकोहोतनाअससारी सुषदुषप
 रैप्रत्यक्षनिहारा १२ दोहा आत्माअव्ययगुनरहितसुदस्वयंपरकास कर्मआ
 वरनरहितहैऐसोसाखविलास १ चौपाई तनतोयहनडतुमहिउचारा मोरेम
 तअसपरतविचारा १ भेदहारुपावककहंजैसे आत्मादेहभेदहैतैसे २ तौको
 पुनिभोगतससारा भाषहुयहवसुदेवकुमारा ३ ऊधववचनसुनतभगवाना
 भाषनलागेरुपानिधाना ४ श्रीभगवानुवाच जबलोइंद्रीदेहसंजोग तबलौ
 जीवहिसंश्रितभोग ५ जदपिसुदआतमाअपारा जियमहनहिसुरमनुजवि-
 चारा ६ चिंततविषैनिंतररहई तातैजियसंसारहिलहई ७ जिमिसपनेको
 सुषदुषभारी सपनहिभरिहैसुषदुषकारी ८ ऐसहिजबलोतनअभिमाना त
 बलगिसंश्रितजियाहिमहाना ९ सोकहर्षभयक्रोधहुलोभ अहंकारमोहहिअ
 तरे १० ज्ञानजननप्रवृज्यसाती हैतनकेआतमकेताहीं ११ तनसतइति
 यजियअभिमाना जीवकालगुनकर्महुनाना १२ दोहा महत्त्वमनुजादिवपुय
 हीजानिसंसार सोअधीनहैकालकेहोवतवारहिवार १ चौपाई मनवचकर्ममा
 नतनरुपा हैसंसारहिवक्षअनुरूपा १ करिगुरूपदरतिगाहिअसिज्ञाना भवत
 रुकरैअमूलसुज्ञाना २ बौडिआसविचरैमहिमाहीं ताकोभीतिनेककहुनाहीं ३
 ज्ञानविचेकनिगमतपजोग अनुमानहुउपदेसनिभोग ४ आत्मअनात्मविचार
 नहेतूथहोसकलसाधनमतिसेतू ५ तनकेआदिअतमहजोई मद्दिहुमाहरह
 तहैसोई ६ आतमसुदरहतत्रैकाला तनहैजियनहिबुद्धिविसाला ७ जैसेक
 नककुडतनपाहीं कनकहिआदिअतहमाहीं ८ मद्दिहुमहकनकहिरिहजातो
 मिलोरजतपुनितेहिनदेपातो ९ सुदऐसहीजीवसदाही बुधमानतअमबहुत

नकाहो १० करताकारनकारुडारा इनकोकारनहैहकार ११ इनतेआत्माअ
 हेविलच्छन ननमधिजबलगिरहतविचच्छन १२ तबलगिअहैसकलव्योदारा
 तेहिबिनकबुनहिअहैउदारा १३ दोहा जोयहपूरुवनहिरयोअतदुरहिहेना
 हि कैसेमधिमेआनमाकहियेयहतनकाहि १ चौपाई जियहिअलकसमानव
 भमहै तौनिहुकालमाहजियसमहै १ कबहुनहैजियमाहविकारा ऊधवअ-
 समतअहैहमारा २ देहादिकअरुजीवहुकेरो इनकोनहिसनबंधनिवेरो ३
 पैप्रारव्यविवसयहजीवा देहभोगभोगतदुपसीवा ४ अहैजीवयहस्वयंप्र
 कासा परब्रम्हकोहैयहदासा ५ तालेकरैप्रेमजोमेरो तौभ्रमतजिसुषलह-
 नघनेरो ६ जगतविविधिविधिप्रकृतिविकारा मोहिभजेयहपावतपारा ७
 मायाअरुजियतेमोहिकाही लेयविलसनजानिसदाहो ८ हैपरतंत्रजीवप्र
 मुकेरो जानतअसभ्रमनसतघनेरो ९ छोडिसुमतिकुमतिनकरसंगा विचरै
 जगभरिमोदअभंगा १० तनदुंद्रीसुरपवनहुपाना क्वितिनभ्रमनबुधिसलि-
 लकसाना ११ अहप्रकृतिसब्दादिकजेते भिन्नअहैआतमतेतेते १२ दोहा
 जोअसभाषहुतुमसपाहैविज्ञानीजोय तेहिकुसंगतेदोषकहतजेकौनगुन
 होय १ चौपाई जिमिघनतेनहिकबुरविकाहो रहैगगनमेंअथवानाहो १
 जिमिजलकनरजकननभमाहो उडतरहैलागैतेहिनाहो २ असजोसंकाम
 नमेंकरह तौमेरीवानीउरधरह ३ जबलौंमोरभक्तउरमाहो जनकेहोत-
 भईदिढनाहो ४ भक्तिप्रभावकोधअरुकामा नहिबूटैजबलोमतिभामा ५
 नबलौंविषइनकोसंगत्यागै कबहुनकामकोधमदपागै ६ जबहियभैदि
 ढभक्तिहमारी तबनहिडरकुसंगकोभारी ७ जिमिलपटाहैअहिचंदनमा
 हो पैतिनकोविषलागतनाहो ८ भलीभांतिजिमिओषधदेके वैदरोगदी
 न्योनहिछैके ९ भीतररशोउपरमिठिजावै तौनरोगवैसेउठिआवै १० तै
 सैकियोजदपिबहुजोगू भीतररशोवासनारोगू ११ कालपायकेसोबढिआ
 वै विषैकूपमहताहिगिरावै १२ दोहा विषेवासनाहृदैतेजिनकीभईनना
 स तेईकुजोगिनकेरजगहोतोदृषयाप्रयास १ चौपाई तेईकुजोगिनकहंज
 गमाहो प्रेरिनरनसुरविचनकराहो १ बद्रुधातिनहिसिद्धिनहिहोई कब
 हुकबहुसिधिपावतकोई २ ऊधवजोनहिहैअज्ञानी सुषदुपमानतकमे
 हिगानी ३ देतयहीविधिजन्मबिताई सुषितनहोतमोरपदपाई ४ ज्ञानीक
 मेविबसजगमाहो करहिजटपिबहुकर्मनिकाहो ५ पैनहिसुपदुषमानहि
 तनमे रहतमगनप्रमानंदघनमें ६ वैठतसोवतचितचतचागत भोजनक

रतमूत्रमलत्यागत ७ परमहंसजेजहंकहुरहही मेरेप्रेममगनतहैअहहो ८
 तनकोरहतनतनकोभाना कर्मविवसतहंफिरतजहाना ९ देशहिसुनहिजदपिबहु
 भांती असतगुनतसबविषैजमाती १० जैसेस्वप्रविलोकतनाना जानतजागिअस
 तमतिमाना ११ तबलगिमनुजहिहोततज्ञाना जबलगिरहतदेहअभिमाना १२
 दोहा ज्ञानभयोजबजीवकौतबछूटतअनुमान छूटिगयोअभिमानजबतबनर
 हततनभान १ चौपाई भानुउदैजिमिरहनअधेरी विसरतनहिकबुवस्तुघनेरी १
 तिसहिभक्तिजोगयहमेरो हरिअज्ञानतनकरतउंजेरी २ आतमअजयहस्वयप्र
 कासा अप्रमेययाकोनविनासा ३ एकजीवतनलहतअनेकू तनसनबंधनजिय
 कहनेकू ४ सबइंद्रिनकोप्रेरकस्वामी बहुननपायहोतबहुनामी ५ देवमनुज
 अपनेकहंमानब यहअज्ञानकोकर्महिठानब ६ विनउपजसरूपकरज्ञाना पा
 वतयहनहिमोदमहाना ७ अहैपंचभौतिकयहदेह मीमांसकयहिकरतसनेह
 ८ मानतहैयहनित्सरीरा नित्यस्वर्गसुपगुनहिअपौरा ९ गुनाहिअबुधयहपं
 डितमानी पैतजआरथमानाहिज्ञानी १० जोगकरतमेंजोगिनिकाहो विघनकब
 हुंजोतेहिकैजाहो ११ नाकेमेटनकेउपाई मैतुमकोसबदेहुंबताई १२ दोहा ॥
 विघनभयोजोगमेंतौजोगीपुनिकोय फेरिजोगकोदिढकरैविघनदेयसब
 पोय १ चौपाई तपकरिकैबहुपापनसावै मंत्रनतेग्रहदसामिटावै १ सर्पा
 दिकविषश्रीषथतरे नासकरहियहिभांतिघनेरे २ कोउजोगीलहिविघनम
 हाना लैममनानधारिममध्याना ३ करिकैसंतनकीसेबकाई करहिनासस
 वविघनमहाई ४ करहिंजोगकोउसिदिनहेतू जामेंवधैभोगकरनेतू ५
 जननमरनकेछूटनकाहो कबहुंउपायकरततेनाहो ६ तिनकानहिजोगी
 आदरहो वृथासरीरहेतसुमकरहो ७ तिनकोमिलतभुक्तिभलनाहो तन
 तरुफलसमरुतसदाहो ८ करतभक्तिममजोजनकाहो तनकेसुषअनेक
 मिलिजाहो ९ वृद्धहुतेतरुनहुकैजावै तबहुजोमोरभक्तकहवावै १० सोत
 नसुषमहभूलेनाहो भक्तिरोतिनाहतजैसदाहो ११ ऊधवजोममपदअनुर
 गी तेईजगमेंहैबडभागी १२ दोहा भक्तिजोगकेकरतमेंतिनहिविघननहि
 होत मोपहरसिकनकेहियेनितनवप्रेमउदोत १ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजा
 धिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबाधवेशश्रीविश्वनाथसिहदेवात्मजसि
 दिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधि-
 कारिश्रीशुभराजसिंहदेवकृतेश्रीमद्भागवतेश्रीमन्मन्मन्निधौएकादशस्कन्धे
 अष्टविंशस्तरंगः २८ ॥ ७ ॥ ४० ॥ दोहा सनिजद्वारकेवचनवरुनि

ऊधवकरजोरि कथोवचनमंगलमुदितवारहि वारनिहोरि १ ऊधवौवाच ॥
 जोगमार्गजोआपुप्रभुमोकोदियोसुनाय सोबिनजीतेइद्रियनअतिसैकठिन-
 लषाय २ तातेजेहिविधिसहजमेंसंकलजोगफलहोय मिलेपरमपदरावरो
 कहहुसहजविधिसोय ३ मनचंचलजोगहिकरतहोतअचंचलनाहि ताते-
 जोगीलहंतहैअतिसैदुषजगमाहि ४ कवित्तघनाक्षरी स्वासकोचढाडबो
 घटाडसमराषिबोहूमहामनचंचलअचंचलहंकरिबो ऐसहोअनेककठि
 नाईजोगकीनिहारिपरमहंसलीन्हैगहितुवपदपरिबो सुनुहुगोविंदअर
 विंददृगरघुराजरावरेकीभक्तिमायाफदतेउबरिबो ज्ञानमेंगुमानओविरा
 गमेंगुमानओरजोगमेंगुमानपौरिसागरकोतरिबो १ दीनकेदयालजेअन
 न्यदासरावरेकेमगनतिहारेप्रेमसागरसदाअहै तिनकेअधीनव्हेबोरक्षन
 कोकीबोनाथतुमकोअर्चनहींवेदसवैयोकहै रघुराजविधिसबइद्रआदि
 जेदिगीसंप्रभुपदपीठकोंकिरीटतैनितागहै तेईआपगोपिनकेकपिनकेसंगस
 गजुगजुगहारमेंविहारकरतेरहै २ प्राणिनकोप्यारेजगरषवारेरघुराजलहेफ
 लभारेभारेदासप्रेमवारेहै आपकतउपकारेकबहुबिसारेजेनतुमहिबिसारिते
 नओरपेनिहारेहै दायकषभारेविषैसुषजेअसारेताकेहेतओरदेवभजेमंदम
 तिवारेहै जदुराजदागनकंहंतफलदुरलनगुलभकेगारेभावचरनतिहारेहै ॥
 ३ दूरिकाअधीसदीमर्मादनद्यानांगोदृशरादुनांभेजोनदानदितकाराहै ॥
 उरमेनिवासकार उरकोअज्ञाननासि उरकोअमलकारकरहुगुपारिहै रघुगज
 गुरुकोसरूपधारधरनाभोवचरिअज्ञानदराऊपरकोभारिहै ॥ अजहंकोआ
 युषलैऐसेउपकाराकाहिद्वारननदानपाधिकहोमविचाराहै ४ मुकाआचदा
 हा यहिविधिजबऊधोअधोकारिकंप्रनअपार वादजमगलात्पाननगर्दिनि
 जसक्तिउदार १ जगउतपतिपालनकरनधरिहैरूपत्रेनाथ तेबोलैविहंसतह
 रोप्रगटिप्रेमकोगाथ २ श्रीभंगवानुवाच चौपाईऊधवसुनियेसुषापियारे जे
 मंगलप्रदधंमेहमार १ जिनकोकरतप्रीतिजुतलोगू सहजहिनासकरतभवरो
 गू २ सहजहिमहमेरोपुरपावै आवागवनरहितव्हेजावै ३ क्रमक्रममोहिसु
 मिरतसुभभर्मा भेरेअर्थकरैसबकर्मा ४ मोपदमहमनदेइलगई भेरेधर्म-
 हिकारैसदाई ५ भेरेखेत्रनकरैनेवासा जहांकरैबहुसतविलासा ६ देवअसुर
 मनुजनमहकोई मोरभक्तहदिकैजोहोई ७ तिनकोजोआचरनसाहावन ॥
 सोईकरैदासममपावन ८ करैमोरउत्सवंजनभारी विभवहोयगृहतेहुअनुसा
 री ९ विभोहोयजोनहिगृहमाहीं १० उत्सवकरैजोरिसबकाहो १० पवपवमहकु

ऐउब्बाह लेखबोलायसंतसबकाह ११ मेरोसबजात्राकरवावे सिगरीसुंदरसाजस
 जावे १२ दोहा करवावेमंजुलसदामोमंदिरमहगान बजवावेतैसहि सुभगवाजे
 विविधिविधान १ चौपाई नृत्यकरवैमंदिरीसाही नितनवउसवकरैसदाही २ जगभी
 तरबाहेरमोहिदेखै गगनसरिससबथलमोहिलेखै ३ अपनेमेंसबप्रानिनमा
 हीं मोरभावनाकरैसदाहीं ४ मोररूपगुनिसंतउदारा करैसकलजीवनसतका
 रा ४ परमभक्तिहैयहीहमारी मोहिभजैसबविषैविसारी ५ ब्राम्हनअरुचंडा
 लहुमाहीं विप्रभक्तअरुचोरहुपाही ६ क्रूरअक्रूरतरनितिनगामें समदृगजो
 सोबुधवसुधामें ७ तिरस्कारऔरहुअंहकारा देखादोहऔरअपकारा ८ येस
 बनसतआसुतेहिकाहीं जोमोहिनिरषतसबजगमाहीं ९ क्रोधलोभमानहु
 अपमाना अरुतनलाजहुछोडिसुजाना १० स्वानस्वपचगोषरपरजाता करै
 प्रनामदंडवतसंता ११ मोरभावजबलगिसबमाहीं होयसंतकेउरमेंनाहीं १२
 दोहा तबलगिसबविधितेसुमतिभजैमोहियहरति जबमोहिनिरषैसकलमह
 तबनताहकछुभीति १ चौपाई मोररूपजबलषतजगतहै तबनहिकछुभ्रम
 भ्रमहुकरतहै १ यहसबकोसिद्धांतसुजाना यहितेमोपद्मिलतमहाना २ म
 नक्रमबचनजामोकहंथ्यावत सोईऊधवमोकहपावत ३ मेरोभक्तिकरलज
 गमाहीं आदिहुअंतविचनकछुनाहीं ४ रजतमआदिकगुननहिजामें बंधनहो
 तकछूनहियामें ५ सपासत्यमेयहकरिलीन्धो अतिप्रियजानितुमहिकहिदी
 न्यो ६ अहैनिरर्थककर्महुजोई अरपैमोहिसफलहोई ७ सोकमोहभयक्रो
 धहुकामा मेरोहितसबसुषदललामा ८ बुधिमंतनकी बुधियहजानो ज्ञानि
 कोयहज्ञानप्रमानो ९ तनअनित्यतेकर्महिकरि कै लहतनित्यममपदसुषभरि
 कै १० प्रथमहिमैकरिकैविस्तार तुमकोदियोसुनायउदारा ११ ताकोयहिसमे
 दिसिद्धांता तुमकोसकलसुनायोदांता १२ दोहा यहदेवनदुर्लभअहैमनुजन
 कीकहवात यहोकियेमैमिलतहैंऔरउपायनतात १ चौपाई बुक्तिसहितक
 रि कैविस्तार जोतुमसोमैकियोउचार १ ताकोजानतसबविधिजोई संसेरहित
 सुक्तिहठिहोई २ जौनजौनतुमप्रस्त्रहि कीन्धो तौनतौनहमउत्तरदोन्धो ३ तौ
 नतौनजोसबसुधिराषै सोवैकुंठवागफलचाषै ४ ममभाषितयहभक्तिप्रका
 रा जोसादरकरिकैविस्तार ५ देतसुनायसुभक्तनकाहीं ताकेहमअधीनहैज
 हां ६ परमपवित्रपढतयहजोई ज्ञानप्रकासतासुहियहोई ७ औरनकोक
 रिदेतोज्ञानी सांचोसोईसुक्तिकोदानो ८ जोकोउसुनतयाहिनुतप्रीती ताहि
 होतिहैमोरिप्रतीती ९ पराभक्ति सोईहठिपावै आवागवनरहितहैजावे १०

कक्षीज्ञानमेजोतुवपाहो कहोसपावृत्तोकीनाही ११ मोहसोकमिदिगयोतुम्हारा
 कीअवहंकबुअहैप्रभारा १२ अबहमिदोहोयजोनाही तोपुनिज्ञानकहोतुवपा
 ही १३ दोहो प्रममभाषितज्ञानयहनुमजोधासोहोय तोपापंडीजननसौराभेदुस
 बविधिगाप १ चौपाई नहिंसठकोनहिनास्तिककाही जाकेउपजेअज्ञानाही १
 जाअभक्तजौनग्रनहोई तिनसोकहेहुज्ञाननहिसोई २ इनुदोपनतेहोयविहो
 ना विप्रभक्तिमहपरमप्रवीना ३ ताकोसपादिहेउयहज्ञाना जौनसाधुसेवीम
 तिमाना ४ अंतहकरनजासुसुचिहोई तासोयहनहिराश्रोगोई ५ होयभक्तजो
 सद्गुनारी ताहूसोयहदियोउचारी ६ भक्तिजोगअरुज्ञानविरागा सुनिममय
 हभाषितबडभागा ७ जाननकोपुनिकैजगमाही सपारहतवाकीफखुनाही ८
 जैसेकरिपियूषकरपाना पुनिनरहतकबुपियनसुजाना ९ धर्मकर्मकरजोफल

अथापतं विंलां पार्यायं १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

सर्वधर्मकर्मखोडिअपैआत्ममोहिसरलउपायनहमोपुरपयानकी १ सर्वध
 र्मखोडिजबअप्योमोहिआतमाकोताहिचाहोकरनमेसबतेविसेपही तबभ
 वपा रावारपारपायप्राणीनौनवसतचिकुंठजायआनंदअलेपही एधुराजक
 रतरहतसेबकार्दमोरिलहवसमानविभौमेरेसबवेपही फेरिनफसतयहज
 गतकीफांसीमाहिबुक्तिविलोकिबुविमेरीअनमेपही २ श्रीभुकोवाच ॥ य
 दिविभिजबजदुवृकक्षीज्ञानविज्ञानविराग भक्तजोसाधनसकल हेकरुपतिबडभा
 ग सुनिजदुनायककेवचनजोरिजलजजुगपानि पुलकिततनगदगदगरोक
 दीनकबुमुषवानि २ सजलजलजदगहरिसपाधरिधीरजभरिप्रोति मानिक
 तारथआपकोत्यागिजगतीकीभीति ३ जदुपतिचरनसरोजमेंनायसीसतजिता
 ज कक्षीवचनऊधवमृदुलहेकरुकुलमहराज ४ उहवैवाच ब्रह्म मोपररुपा
 करिज्ञानभानहिउद्विनकीनउदार हरिलियोमेरोउरयज्ञानहिग्रामहाअभिया
 नोसमअज्ञानीअधमअवनोरखोदुजोलाहि तुम्हरोवचनसुनिरखोनहिअज्ञान
 ममउरमाहि १ नहिंसोततमकीभीतिआवतनायअगिनसमोपमोहिदासजानि
 कपालबकस्योज्ञानभक्तिप्रदीप उपकारयहप्रभारावरोसुधिकरतवदिविसाल ॥

कोजातदूजेकेसरनअसकोनदीनदयाल २ दासाहैअथकभोजनदुकुलमाहिजो
 ममनेहसोगयोसिगरोबूटिउरमेरद्योनहिसंदेहजदुवंसकीयहवृद्धिजदुवर
 अहैसर्गतुम्हारयहदेहमेयहगेहमेंनहिअहनेहहमार ३ जयमहाजोगी
 दासकेतुमहरनहारषभारकरजोरिकैवरदानमांगहुंदेहदुनिउदारतुवच
 रनपंकजमेसदांजेहभांतिरहवृत्तेनहसोदरुपाकारकैदीजियेजगहायफिरि
 नहिदेह ४ दोहा सुनिऊधवकेवचनवरजदुवरकरुनाएन मजुविहसि
 अतिप्रेमसोबोलेमजुलबैन १ श्रीभगवानुवाच चौपाई सिरधरिसासनस
 पाहमारो तुमबदरीवनआसुसिधारो तहमेरोपदजलअचभंगा नामअलक
 नदाहैगंगा २ तामेकरिमज्जनमतिमाना तनकेधोयपापजेनाना ३ बलक
 लवसनपहिरिफलपाई सुषकीआसासकलविहाई ४ सीतउष्मसाहिव्हे
 सुभसीला इंद्रोजितगावतममलीला ५ सावधानव्हेसांतसुजाना धरिंकैहि
 यमेज्ञानविज्ञाना ६ जोमैतुमहिकियोउपदेसा बैठयकांतध्यायतेहिबेसा
 ७ तनमनवचनहुमोमहराषो मोहिध्यावहुजसमैदियभाषी ८ तौतुमत्रि
 गुनात्मकगतिनाकी मोपुरबसिहैंअतिसुषद्धाकी ९ श्रीशुकउवाच बदरो
 वनकेमसनहिहेतू कथोवचनजबकृपानिकेतू १० नाथवियोगहोतगुनिम
 नमें रहीज्ञानकी सुधिनिहितनमें ११ दैप्रदच्छिनाअतिअकुलाई गिद्योनाअच
 रननदुषद्धाई १२ दोहा चरनकमलनिजनाथकेधोयविलोचनवारि पुनिज
 उसोतहंक्हेरह्योसकोनतनहिसम्हारि १ चौपाई जन्मभरेकीकृष्ममिताई ॥
 ऊधवसकतनसाहिविहाई १ रोवनलग्योपुकारिपुकारो हाजदुनंदनहागि
 रिधारो २ जदपिदिमोमोहिज्ञानसुनाई तदपितुम्हैतजिसकोनजाई ३ छनभ
 रिजदुवरविरहतुम्हार सीहनसकतमनमृदुलहमार ४ तुमहिखोडिकैसेमै
 जैहो तुमअसनाथकहांपुनिपैहो ५ सकलजन्मथेकसंगाविताये सपनेहुक
 बहुवियोगनपाये ६ मोहिमान्योआपनेसमाना कियोभोगसुरदुर्लभनाना ७
 होतरहेछनआपिनबोट लगतरहीहियपविसमचोट ८ मेनहिरद्योजदपिक
 बुलायक पैतुमकरिदायोजदुनायक ९ सपामोहिअपेनोकरिलीन्धो अपयो
 हुनहिकलेसकखुदोद्यो १० अधिकमोहिप्रानहितेमान्यो विनमोहिपूछेकर्म
 नगान्यो ॥ ११ ॥ कोदुजास्वामीअसहोई सेवकअसमानानहिकोई १२ दोहा
 जगतजन्मजोदेइविधितो असकोरसजोग स्वामीकोअरुसेवकहिकबहुनहो
 यवियोग १ चौपाई जोविधिहोइमोहिपरखोहीं तौप्रभुमिलैतुम्हैअसमाहो १
 तुचपट्टपुमेरहैअथारा औरनकबुजगमाहहमार २ जदपिज्ञानबहुभांतिउ

चारो पैभुलायदियविरहतुम्हारे ३ हाजदुनायकपानपियारे हादेबकिबसु
 दिनदुलारे ४ हाअर्जुनकेमीतमुरारी हामोसमप्रभुअधमउधारी ५ हागोपीब
 ल्लभद्वजवासी हाजसुदाकेआनंदरासी ६ कोकीरिहैमोपरअसप्रीती त्मनि
 नपलककलपसमवीती ७ मैमनकरतोकरनपयाना प्रभुपदमोहिदेतनहि
 जाना ८ महसरीरखूदैयहठाऊं भेपदपदुमत्यागिकहंजाऊं ९ यहिविधिकह
 लअनेकनबानी ऊधवकोतनसुरतिभुलानी १० अनभिषनिरषतजदुपति
 नन परिगोवदनविरहपंचानन ११ सूतनहिकखुऊधवकाहीं मगनविरह
 वारिपदहमाहीं १२ दोहा सषाप्रीतिअतिजानिकैश्रीवसुदेवकुमार दईपादु
 काआपनीताकोप्राणअधार १ चौपाई प्रभुपादुकासीसमहधारी ऊधवरोषपु
 कारिपकारी १ वारवारचरननसिरनाई ऊधवगवनकियोबिलषाई २ प्रानर
 शोहरिचरननमाहीं तनभरिचल्योधनददिसिकाहीं ३ भूतिगईसबछुधापि
 यासा छनहुजियनकीरहीनआसा ४ बदरोवनकहंऊधवजाई जौनरीतिज
 दुनाथबताई ५ सोईरोतिभागवतप्रधाना करिकैत्यागिदियोतहंप्राना ६ भ
 योतुरतवैकुंठविलासी हरिपार्षदआनंदकररासी ७ कुरुपतिऊधवसमको
 होई जेहिजदुनाथसपालियजोई ८ जोऊधवसोश्रीभगवानाजानिसषाआप
 नोसुजाना ९ ज्ञानसिंधुमथिपेमसुधाको एँचिदियोआपनेसषाको १० ताको
 प्रीतिसहितजोकोई करतोश्रवनविधैसबषोई ११ चिंततकहनरहतहेताको
 जदुपतिचरनपेमरसखाको १२ दोहा सोसागरसंसारकोआसुपापकैपार नै
 श्रेयसबनमेंकरतनितप्रतिमुदितविहार १ छंद मालिनी भवभयभ्रमहारी
 ज्ञानविज्ञानकारी अतिसरिसमुकुंदा वेदफूलमरंद ॥ अतिरुचिरसुधाको
 प्यायदीन्द्रोसषाको उदधिमयनहार हैप्रनाभैअपारे २ इतिसिद्धिश्रीमन्महा
 राजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथसिंहदेवात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपपापात्रा
 धिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेव कृतेश्रीमद्भागवतेश्रानन्दाम्बुनिधोएकादशस्त
 न्येएकोनत्रिंशस्तरंगः २९ ॥ ४० ॥ ३ ॥ दोहा हरिऊधवसंवादसुनिहाहि
 कैमोदअपार पुनिबाल्योकरजोरिकैनृपअभिमन्मुकुमार १ राजोवाच हरिसा
 सनकोनिजसिरलयऊ जबउद्ववबदरीवनगयऊ १ तबहारिकापुरीकरिवासा
 कहाकियोपुनिरमानिवासा २ ब्रम्हलाफजबजदुकलमाहीं होतभईजेहिवारन
 नाहीं ३ महाप्रवलजदुवंसअपारा होतभयोकेहिविधिसंधारा ४ सबप्रानिनद
 गकेसुषकारी केहिविधिगोनिजधाममुरारी ५ जिनकोनिरपिजगतकीनारी

सकतरहीनाहिनैनेवारी ६ जिनकोजसकरिकरनप्रवेसा पुनिनहिनि कसतअ
हेहमेसा ७ कोअससुनिहरिकोजसकाना नहिदरसनकेहेतलोभाना ८ कोसु
कदेवजगतअसजोई जदुपतिलषिमोहितनहिहोई ९ कौनजगतमेंअसकवि
राई जोबरनैहरिजससमुदाई १० कौनसुकविअसहैजगमाही हरिजसकहत
मोदहियनाहो ११ निजदासनकोकरतसनाथा पारथसारथमैजदुनाथा १२ ॥
दोहा लीन्हैवाजिनवागकरविचरतरनघनस्याम जूमेजेतिनकोनिरीषतेगवने
तिनथाम १ चौपाई तेकिमिगवनकियेजदुराई सोमोसनबरनहुमुनिराई १
सुनिकैभूपरीछितवैना व्याससुवनबोख्योभरिनेना २ श्रीशुकौवाच द्वारावती
माहसुनुताता जदुपतिनिरिषिनिविधिउतपाता ३ वैठिसुधर्मासभामनूरो स
वजदुत्रंसिनलियोहंकारी ४ सबकौबारबारसनमानो बोलेप्रभुअतिमंजुलबा
नी ५ श्रीभगवानुवाच होहिनथोरथोरउतपाता द्वारावतीमाहदुषदाता ६ नग
रमाहगुनिमोरनियोगू छनभरिरहबअहैनहिजोगू ७ पुरमहदृढबालअरु-
बाला संखोद्वारजाययीहकाला ८ हमसबलैजदुवससमाजू जैहैछत्रप्रभास
हिआजू ९ जहाँसरस्वतिपच्छिमवाहिनि सबजीवनअघओघनिहाहिनि १०
तामेकरिकैसबअस्ताना तीरथव्रतकरिहैसविधाना ११ दोहा पूजाकरिहैसरन
कीदेभूषनअंगराग पुनिस्वस्तेनपढाडहौवप्रनसौंबडभाग १ चौपाई धेनुधर
निधनुधाममतंगा सुंदरस्पंदनवसनतुरंगा १ सादरदहैविप्रनकाही यातेवि
घनसकलमिटिजाहो २ धेनुदेवदुजपूजनकोन्ह औरहुदानविविधिविधिदा
न्है ३ मिततअमंगलमंगलहोई तालैचलहुतहैसबकोई ४ यहिविधिसुनिज
दुपतिकौबानी जदुवंसीअतिसैमुदमानो ५ कियोतयारीगवनप्रभासा साजिसै
नसबसहितहुलासा ६ चढिकैनावउतरिकैसागर चढिचढिरथनसबैगुनआग
र ७ जदुवंसीसबजायप्रभासा कहिराष्योजसरमानेबासा ८ तैसहिकरतभये
सचकमौ कोन्हैदानविविधिविधिधर्मा ९ पुनिप्रभासमहकुरुकुलराई मज्जन
हितसागरतटजाई १० तहाँसकलजदुवरसरदारा बैठैअतिलगायदरबारा ११
रामकृष्णगुनिकारनमनते बैठैजायदूरिकहुअनते १२ दोहा तहजदुवंसीभट
सकलभयेभागबुधिहीन दैयेकयेकनकोतहाँपानवारुनोकीन १ चौपाई भये
मत्तगर्वितरनथौरा हरिमायामोहितसबवीरा १ तहंकुरुपतिदरबारहिमाही
लगेघतानवीरचहुघाही २ कहतकहतकारनबढिआयो रोससकलवीरनकेखा
यो ३ उठेवीरलैलैकरवाला तहैकोलाहलभयोकराला ३ धनुअसितोमरगदा
प्रचंडा नारनलगेवीरवरिबडा ४ साबऔरप्रद्युम्नवीरा कृतवर्मासात्विकर

नधीरा ५ अरुअक्रूरवीरअनिरुद्धा औरसुभद्रदुग्दअतिकुहा ६ औरसुदरु-
 जितसंग्रामा निसठऔरउल्मुकबलधामा ७ सतजितऔरसहसजितभानू स
 रथसुमित्रपरमबलवान् ८ यहिविधिभटकररहेप्रधाना तेलरिकियनिजलो
 कपयाना ९ तबकैगईसैनहैभागा सबकेहियेवीररसजागा १० कोऊचदेतुरंग
 मतंगा कोउचढिस्पंदनहेतुरंगा ११ कोउषरऊटमहिषअरुबैला नहेरधन
 महजदुकुलखैला १२ कोउपैदरैपसरकरिहीन्है सखप्रहारपसपरकोन्है ॥
 १३ दोहा चलेवानकिरवानबहुमच्योघोरघमसान तहंपरायअरुआपनोप-
 स्नानकोहुकहंजान १ चौपाई जिमिबनलरैदंतसौदंती तिमिलरिमरेवीरअन
 गंती १ मोहितकियोकृष्णकीमाया जदुवंसीसबज्ञानभुलाया २ अंधकअरुद
 सार्हअरुभोजू सरसेनमाथुरअतिओजू ३ कंतैकुकुरुहुसात्वकवंसी मधुअ
 बुंदआदिकअरिध्वसी ४ कोटिनवीरबडेअरुनान्हे लरतभयोसिगरेमथ्यान्है
 ५ पितापुत्रअरुभ्रातहुभ्राता सुतापुत्रभगिनेयदुलाता ६ काकामातुलमित्रहु
 मित्रा सुदृदजानिअरुनात्रिविचित्रा ७ सिगरेलरखोडिकैनेहु कञ्जुनकियोम-
 नमेसदेहु ८ अल्लसल्लसबकेचुकिगेजब लरनलगेकरिमल्लजुद्धतब ९ सां
 बउदरभूसलनपरार्इ सागरदियोफेकायरताई १० ताकोगुदिलाभयेकराला
 तेईउषारिलियेतेहिकाला ११ हननलगेतेवीरविसाला लागहितेमानहुकरवा
 ला १२ दोहा जदुकुलकोलपिनासतहंदौरिवीचमेंआय लगेबचावनसबनक
 हेंरामकृष्णदोउभाय १ चौपाई तेकरिकोपमहाउरमाही मारनलगेकृष्णहीका
 हीं १ तबबलभद्रहिकहजदुराई हनहुसठनसबकहेंबलभाई २ तबबल
 रामकोपमहपागे लैगुदिलाकरमारनलगे ३ हरिहुहाथगुदिलाकरलीन्है ॥
 मारनलगेकोपरसभीने ४ दंडद्वैकमहंतहैमहराजा रहिनगईजदुवंससमा-
 जा ५ ब्रह्मसापकोकारनपाई हरिमायामोहितनपरार्इ ६ वेनुपरसपरतेजि
 मिजागी नासकरतसबकाननआगी ७ ऐसीहआपुसमहसबलरिकै निजनि
 जलोकगयेमुदभरिंकै ८ यहिविधिभोजदुकुलसघारा हरिमनमेअसकियो-
 विचारा ९ बाकीजदुकुलरख्योअपारा सोउउतरिगेभूतलभारा १० निजकुल
 लपिविनासजदुराई तुरतहिसागरकेतठजाई ११ जोगमार्गकरितहांअनूपा
 प्रगटेसागरसेससरूपा १२ दोहा रामगवनलषिकैतहां देवकिसुतभगवान
 बैठजायपीपरतरैमौनमुदितमतिवान १ चौपाई सोहतचारिहुवाहुविसाला
 फैलतिदिसनिप्रभाकरमाला १ मनहुविधूमअगिनिकरज्वाला सोहतउरओ-
 वत्सविसाला २ तपितकनकसमतनचनसामा सोहतपीतांबरअभिरामा ३

मदहसनिकचकुचितकारे कलकुंडलकपोलद्वितिवारे ४ मुषअरविंदनेन-
अरविंदा लसतकीटमानदुरविंददा ५ कटिकिंकिनीकटककरमाहीं जुगभुज
जुगअंगदहसुहाहीं ६ नूपुरचरनलसनउरहारा मनिकोस्तुभपरकासअपारा ७
तिमिअंगुलिमुद्रिकासोहाहीं वनमालामंजुलउरमाहीं ८ मूर्तिवतआयुधसबठा
दि अस्तुतिकरहिंपरममुदबांदि ९ दक्षिनउरुवामधरिचरना पंकजकोसअरुनजे
हिवरना १० मुसलवैचकोरश्लोजोलोहा सोव्याधासरमुषमहपोहा ११ मृगयाषेल
नतेहिवनमाहीं आवतभोलैधनुसरकाहीं हरिपगलपिमृगमुषअनुमान्यो कछु
दुकिकैसरधनुसधान्यो १३ दोहा जरानामकोव्याधसोहन्यानाथपदवान पुनिआ
योअतिवेगसोंमृगतनअतिहिलोभान १ चौपाई निरषिचतुर्भुजजदुवररूपा निज
अपराधमानिअतिभूपा १ आधुगिष्योचरननमहैधाई वारवारप्रभुपदासिरनाई २
कश्योवचनहेरूपानिधाना मोतैभोअपराधमहाना ३ मोपापीकरयहअपराधा छ
मदुनाथहेसुजसअगाधा ४ नाथतिहारोपदअस्मरना रविहेतमअज्ञानकोहरना
५ एसाकहैवेदप्रभुचारे मोतैभोअपराधअपारो ६ करदृरूपाजोरमानिवासा तौकी
जेआसुहिममनासा ७ नामेकरहुंनअसपुनिकानू मोकोउचितमरवजदुरानू ८ ॥
वृन्हसिवादिक्तुवसकला जानतनहिप्रभुकोनेहकला ९ तुवमायामेंमोहितरह
हों तिहरोसासननितासिरगहहों १० तौमैपापीकेहिविधिभाषों तिनहीपापकर्मअ-
भिलाषों ११ सुनिकैजराव्याधकीबानी बोलैहैसितबसारंगपानी १२ श्रीभगवानुवाच
दोहा व्याधभोतिनहिनातुमनसाब धानउठिआसु ममदृच्छातेतौकियोपहकर्महिअ
नयासु १ चौपाई ममसासनधरि कौसिरमाहीं गमनहुअबमेरपुरकाहीं १ हरिसासन
वावतसोव्याधा हैपरदक्षिनमोदअगाधा २ चढिविमानसोमहाप्रकासी भयोजायजे
कुठविलासी ३ जदुपुरमहकछुकारनहेत दारुकरहिगोतेत्रपकेत ४ सुनिअवननजदु
कुलसंधारा दोस्याननकोछोडिसम्हार ५ तेहिवनप्रभुकोहेरनचाशो दुषअंबुधिअ
गाधअवगाशो ६ हरिपदतुलसिसुरभिकहंपायो तेहिसन्मुपरथदुतलैधायो ७ जहं
पीपरतरुतरभगवाना जुतआयुधनिजमूरनिवाना ८ यहिविधिदारुकलपिनिजना
थे रथचढिधायजोरिजुगहाथे ९ रस्योनाथपददारतआस् कक्षेहायहेरमानेवास
१० विनालषेतुवपदअरविंदा लपिनपरतकछुनैनमुकुदा ११ निसिमहअथेगयेजिमि
चदा निरपिपैरनिहिवस्तुनिदृदा १२ तुमविनअंभयेहमपेसे तुमकहंत्यागिजायं
कहकैसे १३ दोहा यहिविधिभाषतसतकेस्पदनगरुडपताक आसुअकासहिउडि
गयोनुततरगवरचाक १ चौपाई पुनिदारुककेदेपतमाही हरिआयुधगमनेनभका
हैं १ ठाढोसतठग्यातेहिठामा तबतासोबोलैघनस्यामा २ श्रीभगवानुवाच जाहुहा

रिकैदारुकाई देहुसकलमहषवरिसुगाई ३ करिकैसकलपरस्परारी जदुबंसीगे
 लोकसिधारी ४ अरुआपनोरूपविस्तारी सागरकियप्रवेशहलधारी ५ देषहुजैसी
 दसाहमारी सोऊसिगरीदिहेउउचारी ६ उग्रसेनसोकहियोऐसेहु रहिहेनाहिपुरी
 महकैसेहु ७ यहहारिकापुरीममत्यागी बोरिहैसिंधुवारनहिलागी ८ दारुकअर्जु
 नकोयहिहेतु आयोरापिनहौमतिसेदु ९ लैसिगरेअपनेपरिवारे उग्रसेनपितुमातु
 हमारे १० अर्जुनतेरक्षिततेहिकाला इंद्रप्रस्थकहंजाहिउताला ११ दारुकतुमक
 रिमेरोधर्मा ज्ञानवानहैतजिसबधर्मा १२ मेरोरचितमानिसंसारै तनवजिसेहैधाम
 हमारे १३ श्रीशुकीवाच दोहा यहिविधिसुनिप्रभुकेवचनपुनिपुनिपदसिरनाय ॥
 देपरदक्षिनद्वारिकादारुकगोदुषछाय १ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमहा
 राजाश्रीराजाबहादुरबांधवेशश्रीविश्वनाथसिंहजूदेवात्मजसिद्धिश्रीमहाराजश्री
 राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिश्रीरघुराजसिंहजूदेवकृतश्रीमद्वा
 गवतेआनन्दांमुनिषौएकादशस्कन्धेत्रिशस्तरगः ३० ॥ ४० ॥ १ ॥ श्रीशुकउ
 वाच दोहा जदुपतिकोनिजलोककौगवनजानिसबदेव आवतभेआकासमेंक
 रनुनायकीसेव १ चोपाई ब्रम्हासिवगौरीजुतआये इंद्रआदिसुखरतिसुषक्याये
 १ मुनिप्रजेसपितरहुगंधर्वा विषाधरचारनसिधिसर्वा २ जक्षमहोरगकिन्नरना
 ना अरुअक्षरांसुविप्रप्रधाना ३ गावहिंजदुपतिजससुषरासी अतिआनंदितना
 कनेबासी ४ हरिपदभक्तिनिरतमतिवाना चढेविमाननहनहिनिसाना ५ बरष
 हिंनभतंबहुविधिफूला जैहरिकहैसबैअनुकूला ६ निजविभूतिब्रम्हादिकका
 ही लषिकैश्रीजदुनाथतहाही ७ कमलनैनतहमुद्रितकीन्धी आतममेआतमक
 रिदीन्धी ८ जोगधारनातेधरिआना हैगेतेहिथलअंतराथाना ९ हनेदेवतहैचिवि
 धिनगरे बरषनलागेसुमनअपारे १० करैतिश्रीसतिधर्महधोरा दरिपालेगवने
 मतिधीरा ११ ब्रम्हादिकअमुगारनकाही गवननदोषपरहांगनाही १२ देसापडे
 रहेअकासमेंअकेसकनसुरखंड अर्नाथरुभतज्येमानर्मानरथ वीरतर्गाबंद १
 जिमिद्विषोह्नगोतिकोज्ञाननमानुषनादि विगिगहैरकीगतंरुवताजान्योनीह
 नभमाहि २ ब्रम्हासियादकगानिकेहैरवैकठपयान विस्मितसकलसराहतेगम
 नेनिजनिजयान ३ कबिन सबैया देकरुनाथसुना मदुनाथकोजन्मपयाननटैवां
 तमासा पैयहसाचभ्रहैसिगरोयहपूरा असांधावदप्रकाता जीजगकोंराधकेविह
 रेकरैलीनहैआपनेमेंअनयासा सोद्वारिकोजनिबोमरिबोसुषभापैजोसोअहैमूरुष
 पासा १ जौनजदुनाथगुरुदक्षिनाकेदेनदेतजैसमरोगुरुसुततैसोताहिल्यामेहै २
 रमप्रचंडरोननंदनकोब्रम्हासिरतातेतुहैउत्तराकेगभेमेबचामेहै कालहको

कालचंद्रभालहूकोमोह्यो जौन व्याधकोसदेहही विकुंठकोमठायोहै कहैरघुराजपे
 सोनदुकुलराजनिजतनरक्षिवेकोकीयासमर्थनहिभायेहैं २ जगउतपतिश्रीरपाल
 नसंचारहूकोकारनस्वतंत्रमुष्पसर्वसक्तिधरिहै तद्यपिमनुजलोकरहनकोचाह्यो
 नहिगयेनिजधामयहूहेतगिरधारीहै भक्तिकरिसज्जनसिधारेदुतधाममेरहैनिहि
 ऐसीरीतिदेषिकैहमारैहै गवनविकुंठहूकोकीन्होहैपरायेहेतरघुराजऐसोकौन
 दोनहितकारीहै ३ दोहा प्रभुपदवीप्रानीजोकोऊपढैसप्रीतिप्रभात परपुरमेंसोप
 हूचिकैपायप्रमपुलकात १ जायदारूकोद्वारिकैउग्रसेनहरबार उग्रसेनवसुदेव
 केगहिपदकरतपुकार २ चौपाई गिह्योभूमिकहिहाजदुनाथा तुमबिनअबमै
 भयोअनाथा १ उग्रसेनवसुदेवहूकाहैं वरनौदसासकलदुषमाहैं २ सुनिके
 जदुकुलकोसंचार धामगवनवसुदेवकुमारा ३ मुरखितभूमिगिह्योमहराजा
 तिसहिमुरखितभईसमाजा ४ हाहरिकहिमहिगिरिगोजबहैं नृपकेप्राननिक
 सिंगेतबहैं ५ औरहुसिगरेनगरनेवासी होतभयेअतिसेदुषरासी ६ जेजसस
 न्योतेतैसहिधाये पुरजनसवतनभानभुलाये ६ कृष्णविरहतहंगहिसहिगयऊ
 मानहुक्जपातउभयऊ ७ गयेप्रभासहिसबनरनारी मृतकबधुतहंसबैनिहा
 री ८ धुननलगेतहैंनिजनिजसीसा कहतहायकहंगेजगदीसा १० तहरोहिनीदे
 वकीदोऊ औरहुजदुकुलतियसवकोऊ ११ पहंचौजायजबैरनधरनी लषीसबै
 वीरनकीकरनी १२ दोहा देवकिअरुतहंरोहिनीलपिनस्यामअरुराम हाहरिहा
 बलकहिगिरीधरनीमेतेहिठाम १ चौपाई हाहरिकहिसुभिरतभगवाना तनते
 तिनकेनिकसेप्राना १ वसुदेवहुनहिसुतलपिलीक्यो रामकृष्णकहितवतजिही
 न्यो २ औरहुबहुजदुनाथसनेही हाहरिकहिकहिभयेअदेही ३ कोकहिसकैद
 सातहंकेरी कहतनबदतिरचनमतिमेरी ४ औरहुजदुकुलकोबहुनारी पतिस
 रीरसंगदियतनजारी ५ रामनारिरामहिवपुथ्याई दोन्ह्योअगिनिसरीरजराई ६
 औरहुआनकदुंदुभिनारी पतितनलैदीन्ह्योतनजारी ७ औरप्रभुम्हादिककीवामा
 कियोप्रवेसअगिनितेहिठामा ८ कृष्मिनिआदिआठपटरानी भईलीनपावक
 लधिषानी ९ अर्जुनसुनिजदुकुलसंचार धायोतनकोह्योडिसन्हारा १० तेहीसमै
 पहंच्योतहंजाई लषिसंचारगिह्योमुरमाई ११ कृष्णविरहसुधिरहीनतनमें मृत
 कसमानभयोतेहिछनमें १२ दोहा पुनिजोहरिगीताक्योसोसुधिकरिमनमा
 हिं उठ्योसन्हारिसचेतवैअर्जुनरनथलपाहैं १ चौपाई मृतकक्रियासबकी
 करवाई जेसीलोकवेदविधिगाई १ जादिनहरितजिगेमहिकाहैं तादिनतेसत
 येदिननाहीं २ दियोद्वारिकासिंधुबुबाई हरिमंदिरभरिदियावचाई ३ महाराज

श्रीगणेशायनमः अथदोहा जयजयजदु चरचरचरनमुनिमानससरहस ज्ञानक्षीरअज्ञान
 नजलकारकभिन्नप्रसंस १ जयबानीजयगजवदनजयसुकजयश्रीव्यास जेहिपदध्याव
 तद्वेत्तहठिबुद्धिविलासविकास २ जयमुकुंदहरिगुरुचरनजोमोहियेकअधार जेहि
 आवततरिहैंसहजयाभवपारावार ३ जयहरिपितुबिसुनाथपदजेहिसबभौतिभरो
 स जाकेबलमिदिहैंमिदमनुकेसबअपसोस ४ एकादसअस्कंधकोसुनिकेकुरुकु
 लनाथ पुनिबोल्पोसुकदेवसोजोरिजलजनुगहाथ ५ राजौवाच चौपाई ॥ कृष्णचं
 व्रजदुवंसविभूषन जबगवनेनिजपुरमुनिपूषन १ तबमहिमहकेहिन्दुपकोवंसा
 होतभयोसोकरहुप्रसंसा २ सुनिमुनिपतिकुरूपतिकीबानी बोलतनैअतिआनंद
 मानी ३ श्रीशुकउवाच ॥ जरासंधकेवंसहिजोई नामपुरंजैन्दपयेकहोई ४ सु
 नकनाममन्त्रीसोकरिहै सोनिजस्वामीकोहनिडरिहै ५ सुतप्रद्योतकैहैयेकताको
 करिहैतेहिठाकुरवसुधाको ६ तामुतकैहैपालकनामा तामुविसापञ्चबलधां
 मा ७ ताकेराजकसुतयेकजोई नंदिवर्धनोतासुतहोई ८ तिनकोनामप्रद्योतन
 जानो अचमैइनकोभोगबपानो ९ वर्षयेकसतश्रौअरतीसा भूमिभोगिहैंपांचम
 हीसा १० पुनिकैहैभूपतिसिसुनागा ताकेकाकवर्नबडुभागा ११ पुत्रक्षेमधर्मापुनि
 होई पुनिक्षेत्रज्ञतासुसुतहोई १२ ॥ दोहा ॥ ताकेकैहैयेकसुतजासुनामविधिसा
 र पुनिअजातरिपुतासुसुतकैहैंपरमउदार १ ॥ चौपाई ॥ ताकेदभैकनामकुमारा
 वासुअजयसुतजानुउदारा १ पुत्रनंदिवर्धनपुनिताके महानंदिकैहैसुतजाके २
 सिसुनागादिक्दसन्वृपमहिभलि भोगिहैंत्रिसतसाठिवर्षनकलि ३ महानंदिन्दु
 पकोसुतजोई सद्गीगभैहितेसोहोई ४ ताकोकैहैनंदिहिनामा महापदुमदलपः

तिवल धामा ५ सो करिहैं छत्रिनसंहारा तहं नृपवैहें सद्रुअचारा ६ करिहैं अति
 अधर्मजगमाहीं सासनवेदमानिहें नाहीं ७ तिन छत्रिनको तौननरेसा सासनक
 रिहें देतकलेसा ८ परसरामसमसो बलवाना भोगिहैं सकलभूमिपरधाना ९ ताके
 वैहें आठकुमारा नामसुमालादि कहिउचारा १० तेनृपसतवरषहिपरजता करि
 है भूमिभोगबलवंता ११ चानकदुजवैहें महिमाहीं तेआठोसुतजुतनंदकाही १२
 दोहा ॥ हनिडारिहैं बिसेषिकै चंद्रगुप्तनिजपुत ताको चानकदेइगेभूको भोगअ
 कूत १३ ॥ चौपाई चंद्रगुप्तसुतवैहें जेते मौरजा नामकहैं तेते १ बारिसारतिन
 को सुतहोई तेहिअसोकवर्धनसुतजोई २ ताकेवैहें सुजसकुमारा तासुसुत्र
 नसंगतसुकुमारा ३ वैहें सालिसूकतेहिपुत्रा तासुसोमसर्मासुविचित्रा ४ ताके
 सतधन्वाबलवाना तासुहहद्रयपुत्रसुजाना ५ येदसमौरजनृपतिकरईसा कलिम
 हयकसतऔसैतीसा ६ करिहैं येतेबर्षहिराजू पुसमित्रतेहिसचिवदराजू ७
 सोमंतीस्वामीकहमारी निजसुतकोदैंहें महिसारा ८ अग्निमित्रतेहिनामउचा
 रा ताकेफेरिसुजेष्टकुमारा ९ ताकेपुनिवसुमित्रउदारा होईभद्रकतासुकुमारा १०
 ताकेपुनिपुलिदसुतहोई वैहेंतासुघोषसुतजोई ११ ताकेवज्रमित्रसुतवैहें तासुपु
 त्रभागवतकहैंहें १२ ॥ दोहा ॥ देवभूतिताकोसुवनयेदससुंगभुवाल भोगकरैगेभू-
 मि कोयेकसतआदससाल १३ चौपाई ॥ देवभूतिकामीअतिहोई कन्वनाममंत्रोते
 हिजोई १ स्वामिहिमारिदरीधनधामा निजवसुदेवधरैहेंनामा २ तासुपुत्रभूमित्रउ
 दारा नामविक्रमादित्यप्रचार ३ यहथलतेकछुअबकेनामा मैबरननकरिहैंम
 तिग्रामा ४ कियसुकऔरैनामब्रषाना तेईनामअबऔरविधाना ५ सोमैसबकेजा
 ननकाजा पृथक्पृथक्वरनोंसवरजा ६ भूपविक्रमादित्यसुजाना पाचोदेवीकर
 वरदाना ७ जबजवृतासुमरननियरावै तबदेवीकोसोसचढावै ८ तातेजियोभू
 पबहुकाला अबलोंसाकाचलतिबिसाला ९ भयोसालिबाहननृपकोई हन्यैवि
 क्रमादित्यहिसोई १० सोऊनर्मदादक्षिनपारा अपनोसाकाकियोप्रचार ११ रचि
 तिकाकेरदलभारी जीवितकरिलियमंत्रउचारी १२ ॥ दोहा ॥ उतरनलाग्योनर्मदात
 बतेहिसैनअपार जलपरसतसिगरीधुरीतातेलक्षौनपार ४ ॥ चौपाई ॥ तातेरेबाउ
 तरपारा साकाविक्रमनृपतिप्रचार १ अबभागवतप्रसंगहिगाऊं सुकनृपकोसं
 वादसुनाऊं २ विक्रमसुतनारायनवैहें तासुकुमारस्वसर्मादैंहें ३ वरपतीनिस्त-
 तपैतालीसा करिहैं राजचारिअवनीसा ४ रहीस्वसरमाकेयेकमंत्रो सद्रवलीनामक
 अथजंत्री ५ तौनस्वसरमाकोहनिडारी आपहिराजकाजविस्तारी ६ राजकरैसोईकछु
 काला रुष्मनामतेहिभातबिसाला ७ तेहिपीछुप्रभुसबवसुधाकोसोतकरनवैहेंसुत

ताको ८ ताकोसुतपुनिधोरनमासा लंबोदरसुततासुप्रकासा ९ चिविलकनामतासु
सुतहोई मेघस्वतितकोसुतजोई १० ताकोसुतहोईअटमाना तेहिअनिष्टकर्ममति
बाना ११ ताकोसुतहोईहालेया तलकनामसुततासुअजेया १२ ॥ दोहा ॥ भीरुपुरीष
हुतासुसुततासुसुनंदनंद होईतासुचकोरसुततासुतनवमअमंद ५ चौपाई तासुत-
कोसिवहोईनामा ताकोस्वातिपरमबलधामा १ तासुगोमतीपुत्रसुजाना वैहैतासु
पुत्रपुरिमाना २ ताकोमेदसिरासुतहोई सिवअस्कंधतासुसुतजोई ३ जज्ञश्रीता-
कोसुतजानी ताकोतनैविजैपहिचानी ४ ताकेभाव्यपुत्रअतिसाके चंद्रविशिप्रकटी
सुतताके ५ तासुसलोमधिसुतअरिध्वंसा येतनोबलीसुद्रनृपवंसा ६ चारिसतैअ
रुवर्षेद्वियासी करिहैंभूमिभोगसुपरासी ७ ताकेपीछेपुनिमतिधोरा वैहैअतिसैप
बलअहीरा ८ सातपुस्तिकरिहैंतेराजू पासनकरिहैंप्रजासमाजू ९ पुनिगर्धभी-
भूपजैहैंहैं प्रगटनामतोमरकहवैहैं १० करिहैंतेदसपुस्तहिराजू रषिहैंबहु
खचरनसमाजू ११ तिनकेपीछेसुकमुनिराई सोरहिभूपनदियोगनाई १२ दोहा कंक
नामतिनकोकशौचकवर्तिहेनाहि हैंमहीपमंडलहिकेमैवरनौतिनकाहि ६ चौपाई
पथोराजजयचन्दनवेला औरहुसारंगदेवबधेला १ अरुयकनृपचंदेलपरिमाला ॥
अरुपवारजगदेवभुवाला २ औरहुअसमंडलहिमहीपा सोरहकेमधिहेकुलदोपा
३ सारंगदेवबधेलबलीना बडोकामयहजगमहकीना ४ नृपपरमालचंदेलहिने
रे आल्हाऊदलबलीधनेरे ५ बांधवगढऊदलकहुआयो सारंगदेवताहिबधवा-
यो ६ तबतेलाकोजगतललामा भोसंग्रामसिंहअसनामा ७ जगतदेवरानाकोकं-
न्या व्याहीसंग्रामहिजगधन्या ८ अरुपरमालचंदेलकुमारी ब्याहीसंग्रामहिवल
भारी ९ रघौजोपथोराजचहुआना सोलिसंगहि कटकमहाना १० करीचंदेलनपा
हचढाई दोउदलमेभैबडीलराई ११ ऊदलरघौचंदेलहरैला सोकीन्धोपरदल
पररोला १२ दोहा ॥ पथोराजनरनाहकेरहेजोसोसामत तिन्हमेकान्हबलीरघौ-
कियोसोऊदलअत ७ ॥ चौपाई ॥ मारिचंदेलनकोपथोराजू लियोखोनितिनकोस
बराजू १ पुनिजयचंदहिकेरिकुमारी संजोगितासुनामउचारी २ तेहिछविपुनिअ
तिमनाहलोभायो ताहिहरनपथोराजहुआयो ३ रघौभूपजयचंदउदारा ताकेअ
सीलाषअसवारा ४ सचरसहसमत्तमातंगा रहीछापताकीदलपंगा ५ संजोगि
तेह्योपथोराजू कियोनुहुजैचंदहुराजू ६ जूरेऔरसबैसामता बाकीरहेपाचबल
वंता ७ पथोराजयद्विविधिकरिगरी हरिलैगोजैचंदकुमारी ८ दिल्लीजायकियो
बहुभोगू भूलिगयोसबराजनिआंगू ९ गाफिलपथोराजकहजानी काबिलकोबले
छबलपानी १० गरीअलाउदीनहिनामा चढिआयोदिल्लीबलधामा ११ पकरिलि

योष्ठिपरजहिकाहीं राथ्योकैदहिकाबिलमाही १२ दोहा॥ बहुतकालमेंचंदकवि
 षोअतकाबिलजाय पृथीराजकेबानतेम्लेखहिदियोहताय ८॥ चौपाई॥ आठजम
 नजेसुकमुनिभाषेतिनकोभैयहिविधिगुनिराषे १ प्रथमअलाउदीनहैसोई तिमिरलि
 गतेहिवधकियजोई २ भयेसाहमीरामुतनाके भोसुलतानमहंमदजाके ३ अबूसै
 दपुनितासुकुमारा ताकेबावरसाहउदारा ४ ताकेभयेहमाऊसाहा भयोतासुअक
 बरनरनाहा ५ जैसेअकबरजगजसलयऊ ऐसोबादसाहनहिभयऊ ६ ताकीउ
 तपतिदेतगनाई सेरसाहकोउकरीचढाई ७ तासोकरिकैअतिसैरारी रनमेगयोह
 माऊहारी ८ दुस्योहमाऊचलिषंधारा सेरसाहकियअमलअपारा ९ रानीयेकह
 माऊकेरी चोलीबेगमनामनिवेरी १० ताकोतहंनरहरिकविजाई लियोमोगिनिज
 बुद्धिदेपाई ११ गर्भवतीगुनिसाहहुभाष्यो ताकीभयनहिकोउतेहिराष्यो १२॥ दो
 हा॥ चोलीबेगमसंगलैनरहरिकविमतिमान॥ वीरभानवध्वेलाढिगआयोबांधव-
 यान ९॥ चौपाई॥ वीरभानभूपतितेहिकाहीं दियटिकायबांधापुरमाहीं १ अकबर
 जनमसुनतनृपसेरा चढ्योसंगलैकटकधनेरा २ वीरभानसुनिसाहअवाई लैअ
 कबरबांधवगढजाई ३ लरनहेततहंसैनसमेरी सेरसाहकहैअतिलघुसेरी ४ बारहि
 लाषसैनलैसाहा गेस्योबांधोषिजैउख्ताहा ५ बारहबारिसरह्योसोगेरे पैनजानपायो
 गढगेरे ६ उतेहुमाऊजमनसैनलै चल्योदिलीपैपरमचैनलै ७ यहसुनिसैरदिली
 कहंगयऊ तासोलरिजूमततहंभयऊ ८ वीरभानसुतरामसिंहजो सबवीरनमें
 ह्योसिंहजो ९ तेहिसंगकरिपुनिअकबरसाहे दिल्लीबैठामनकाचाहै १० वीरभा
 नदियपढैउदारा करिसंगअसीहजारसजारा ११ वोचिसलेमसाहमिलिगयऊ मा
 रोगयोसमरबडभयऊ १२॥ दोहा॥ दिल्लीमेजबरामनृपपहुच्योअकबरसंग त
 बहिहुमाऊलपनहितचढ्योअवासउतंग १०॥ चौपाई॥ भागविवसतहंतेगिरिग
 यऊ गिरतहिपानरहितसोभयऊ १ अकबरसाहतपतमहबैठे बैठननीतिसिंधुम
 हपैठे २ भयोपानपानातिनमंत्री वीरबलहुभोसखासुतंत्री ३ मानसिंहआमेरन
 रेसा रामसिंहबायोनृपवेसा ४ येसबसुहदसाहअकबरके रहेप्रधानसकलबुधि
 वरके ५ अकबरसाहपुत्रजहंगीरा तिनकेसाहजहांमतिधीरा ६ आठजमनजे-
 कहमुनिराई तेईआठमैदियोगनाई ७ चौदहिसौरतुरुकनकाहीं जोसुकदेवक
 श्यानृपपाहीं ८ तिनमेप्रथमभयोनरनाहा नामतासुभोआदमसाहा ९ भयोबहा
 दुरसाहदूसरो मज्जुदीनभोसाहतीसरो १० फनुकसेरचौथोनृपवाहा पचयोरफी
 यूरदरजादा ११ ताकेसुतनहिदियाधिपाई तातेतपनबैठतेहिभाई १२ दोहा
 ताकेसभसुदीनभोताकेमहमदसाह ताकेअहमदसाहभोदायकप्रजनउख्ताह ११

चौपाई ॥ भयोता सुसुत आलमगीरा ताके गौहर साह प्रवीरा १ येद सबाद साह के आये
 परंपरा तेति नाहि गनाये २ इनके बीच बीच महजेते दिल्ली आय अमल किय केते ३
 तिनहको मै देहु गनाई नादर साहेकरी चढाई ४ दिल्ली आय कदासोकी न्यौ फेरिसो
 पिसाहेको दी न्यौ आपच लोगो नगर डराना दिल्ली मेरा थ्येन हिथाना ६ महमद सा
 हको ऊअवदाली सोऊ आय किय दिल्लीपाली ७ पुनि गुलामका दरयक भयऊ गौ
 हरसाह निकट चलि गयऊ ८ बरबसली न्यौ आपनिकारी पुनि मनमै यहि भांति बिचा
 री ९ गौहरके वंसहि जोहोई बादसाह होवै हठिसोई १० रझौ बिहार वपतको उति
 नकुल दियो बादसाहीते हिबिलकुल ११ यहसुनिजेपुरके महाराजा अरुसें थियाम
 हाजीराजा १२ दोहा लापलाप असवारलै चढि धाये अति आसु तब गुलामका दरभ
 म्यो करिजीवनकी आसु १२ चौपाई ॥ बचि गुलामका दरगोनाहीं पकरिलिये वृंदा
 वनमाही १ बसनतेते ललपेटिसरीरा दहनलगे यहि विधि देपौरा २ यकतिसदिन
 यहि विधिते हिलाये मथ्येन तब अचरुन उरलाये ३ सपनमाहिं तबरुम उचारो य
 हिपापि हि वृजमाहिनमारो ४ वृजमंमरे मुक्ति के जातो यहसठहै निजठा कुरघाती ५
 तबलायोते हि वृजबाहेर करि तुरतहि गो गुलामका दरमरि ६ फिरि गौहरसाहहि वै
 गयो अंधसाहक लु कालवितायो ७ पुनि दखिनी भीरलै भारी दिल्ली अमलेन करीत
 यारो ८ तब गौहरकी वेगमजोई रहीगभते सजुतसोई ९ नाकेलै तब गौहरसाहा
 भयो छोडि दिल्ली नरनाहा १० आयो आसुनगरी वामह जहं अजीतमेरे प्रपितामह
 ११ नृपअजीतसो वचन उचारै होय जो अब बलभूपतुम्हारे १२ ॥ दोहा ॥ तौनिजपुर
 मैरा थिओ हमको तुम यहिकाल इतै दखिनी अति बढ्यो राथ्यो फौजविसाल १३ ॥ चौपा
 ई ॥ तब अजीत कहजुत उतसाहा रही मुकुंदपुरे मेसाहा १ असकहि नृपमुकुंदपुर
 माहीं राथ्यो गौहरसाहहि काहीं २ भोमुकुंदपुरमाह उछाहा गौहरके भै अकबरसा
 हा ३ पुनि अजीतलै गौहरसाहे गमन्यो दिल्ली सहित उछाहै ४ साहै दिल्लीमह वै
 राई फिरि आयो अजीतनृपराई ५ यहि विधि भयेतुरुकचतुरैस तिनकोमै कहिदि
 योभदजस ६ फेरितुरुकन अंतहिमाहीं सुकजोकझौ गोरंडनकाहीं ७ नामगोरंडय
 होअगरेजू जिनकोहै अतिसे अबतेजू ८ तेषाहिलेतो कारिव्यापारा हिंदुथानमहकियो
 प्रचार ९ जोरिफौजकलकत्तेआये यहसुजातदौलासुनिपाये १० जोरिफौजयेउकरी
 चढाई वकसरमेंतहं भईलराई ११ तहैनवाबकी भईपराजे लियअगरेजअमलस
 वराजे १२ जबअगरेजआगरेआयो अपनाअमलसकलफैलायो १३ दोहा अठ्ठ
 रहसैसाठिमै अकबरसाहसुनाथ सौंपिदियोसिगरेमुलुकअगरेजनके हाथ १३ चौ
 पाई ॥ ममपितुअधिकारीसियरामा रहबिसनाथसिंहजेहिनामा १ तेटीकाभागव

वदनाई तामें संप्यासकलगनाई २ सोई संप्याके अनुसारा यह की स्त्रीमें सत्यपचा
 रा ३ दुइसै औरहुसत्रहिवर्षा है अंगरेजराजउतकषा ४ बितेपचासवर्षयेहिका
 ला चाकोपकसैसरसठिसाला ५ अबभागवतप्रबंधहिगाऊं नृपप्रतिसुककीउ-
 क्तिसुनाऊं ६ गोरुंडनकेअंतहिमाहीं मौनसासिहेंयहिमहिकाहीं ७ वर्षतीनिसेस
 हितसमाजू करिहैं पुस्तएकादसराजू ८ नगरीयेककिलकिलाठामा अबजेहिहैं
 कलकत्तानामा ९ सोई राजधानीपुनिहैं है तामेंयेकभूपबसिजेहै १० भूपनंदप्र
 थमैनृपहै है ताकोसुतवंगिरकहवैहै ११ तासुभ्रातसिसुनंदीनामा ताकोजसोनं
 दिवलधामा १२ दोहा ॥ ताकोपुत्रप्रवीरकोएभुवालजेपांच वर्षयेकसतषठउप
 रभोगिहैं भोगिसांच १४ ॥ चौपाई ॥ पुनितेरहितनकेसुतहैं हैं बाहलोकनामहिक
 हवैहैं १ पुष्यमित्रहैंहैंकोउराजू सोईकरिहैंसबमहिराजू २ तासुपुत्रदुर्मित्रहिहो
 ई राजकरीपुनिमहिकीसोई ३ तासुउपरपुनिसुनहुंभुवाला सातअंधहैंहैंमहि
 पाला ४ हैंहैंपुनिकोसलनृपसाता बैदूरहिदेसहिपतिताता ५ कुरुपतिनिषध
 देसकेवासी हैंहैंऔरभूपसुपरासी ६ पुनिमागधवंसीजेराजा तेहैंहैंमहिनाथ
 दराजा ७ प्रथमतसुविस्फुरजनामा सोईपुरंजेहैबलधामा ८ यपिहैंतोसदबर
 ननवीना जदुपुलिंदमद्रुकयेतोना ९ तेसबहैंहैंस्लेच्छसमाना करिहैंप्रजाअधर्म
 ननाना १० तेईप्रजनकहैंसोनृपपाली धर्मात्माछत्रिनकहैंधाली ११ यदमावतोपु
 रीतेहिधामा यन्नाप्रगटपुद्गमिजेहिनामा १२ दोहा हरद्वारतैलेनृपतिऔप्रयागप
 र्जंत अमलकरीसोअवनिमंत्रतिपापोबलवंत १५ चौपाई पुनिसौराष्ट्रअवंतीमा
 हीं अबुदेमालवदेसनपाहीं १ हैंहैंविप्रधर्मतेहीने स्लेच्छसमानमहाअधलीने २
 व्रतबंधादिककरिहैंनाहीं हैंहैंतेईनृपतितहांहीं ३ सिंधुचंद्रभागाकेतीरा कुंतिदे
 सऔरहुकसमीरा ४ तेदेविप्रतहांकेचासी अरुभूपहुहैंहैंअधरासी ५ विप्रहिरूप
 स्लेच्छपरचंडा करिहैंपापबडेवरिचंडा ६ थोरोदानाकोपमहाना धर्मकेरकबहूँन
 हिमाना ७ बालगऊब्राम्हनअरुनारी निर्देइन्हेंडारिहैंमारी ८ परधनपरदारि
 लैहैं जलदीहैंजलदीमरिजैहैं ९ योरीआपुप्रअरुबलयोरा हैंहैंधनहुभयेधरचोरा
 १० संसकारनहिनेकुकरैहैं धर्महीनसबकालहिरैहैं ११ रजोतमोगुनकरिहैंप्रीती करि
 हैंनाहिनरककीभीती १२ भूपरूपअसस्लेच्छमहाना हनिहैंप्रजनअधर्मनिधाना १३
 दोहा राजाजिनकेजैसही प्रजातैसहीतासु लरिमरिहैंकछुपरसपरकछुनृपकरीवि
 नासु १६ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराज श्रीबान्धवेशश्रीविस्वनाअसिहजूदेवात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजश्रीराजा बहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिका
 रीरपुराजसिंहजूदेवकृते आनन्दांमुनिधौद्वादशकान्येप्रथमस्तरंगः १ ॥ ४ ॥ ४ ॥

श्रीभुक्तवाच दोहा कलिमेंकुरुमहराजमुनुक्षमासत्यआचार बलआयुषसुधिवुधि
 द्याधर्मपटीहरबार १ चौपाई ॥ कलिजुगमेंजाके धनहोई गुनीकुलीनधर्मजुतसो
 ई १ जोकैहैंअतिसैबलवाना सोनियाउजीतीविधिनाना २ लगीकोनिहनीकजोना
 री तेसनेहकरिहैंजनभारी ३ तेहिमिलिकैदंपतिकहवैहैं कुलअरुजातिविचारिन
 तेहैं ४ जोकरिहैंखलसबकर्मनमह महाचतुरकहिहैंजनतेहिकहैं ५ कैंहैंजगमह
 कोकमतीजे कहिहैंसुमतितिनहिकुमतीजे ६ रतिमेचतुरिनारिजोहोई बरतिपते
 हिकहिहैंसबकोई ७ कलिमेंपहिरबयेकजनेऊ कैंहैंविप्रसूकरभेऊ ८ विप्रध
 र्मब्राह्मननहिकरिहैं सूदनकेसंगसदाविचरिहैं ९ राधिनहाअरुसिरमहबारा श्री
 रछोडिसिगरोआचारा १० सबैब्रह्मचारीकहवैहैं कोडीकैहितघरघरधैंहैं ११ कुम
 तिकुसीलकपठमेंनागर सबैगुनमेंपरमउजागर १२ ॥ दोहा ॥ अतिथिपूजनादिक
 करमहैगृहस्थकेजोइ तिनहिजोकरिहैंकबुद्धनहिकहीकहैहैंसोइ २ ॥ चौपाई ॥
 जोबसिहैंकाननमहजाई धनकेहितएहैंपुरथाई १ ऊपरतापसवेपबनाये भीतरर
 हिहैंगंडिकाये २ ऐसेवानप्रस्थकहवैहैं धनहितअपकरिहैंकरवैहैं ३ गेरुवाच
 खकोऊतनचरिहैं राषलगायेपुरनविचरिहैं ४ लोन्हेदंडहरीहरबोलिहैं सबसांला
 लचबचनहिषोलिहैं ५ ऐसेजनपाषंडविलासी कहवैहैंकलिमेंसंन्यासी ६ दिनके
 करिहैंजोपरनामा रातिमूसिहैंताकरधामा ७ धनवानहिंकलिजुगमहजीती दैअंको
 रपाईनहिभीती ८ जौनदरिद्राकैंहैंभारी न्यायहुकुन्यायहुसोहारी ९ जौनचपल
 बहुबचनवतैहै सोकलिमहपंडितकहवैहै १० जौनदरिद्राअतिसैहोई कहवैहै
 असाधुकलिसोई ११ जोकरिहैबहुविधिपाषंडा सोइकहवैहैंसंतउदंडा १२ ॥ दो
 हा ॥ कोनिहुनारीजोकोऊघरमेलैहैराषि सोइविवाहकहवाइहैनहिक्कैंहैश्रुतिभा
 षि ३ चौपाई ॥ दैहैंदिवसनहातबिताई मलिमलिकरिहैंअंगसफाई १ यतनोईभू
 षनकलिमाहीं नहिंकरिहैंभूषिततनकाहीं २ कैंहैंदूरजोनदीतडागा सोइतीरथमा
 निहैंअभागा ३ तहैंनहानहेतहठिजैहैं गुरुपदजलमहनाहिनहैंहैं ४ होईजेतनेती
 रयदूरी तेतनैकरिहैंमहिमाभूरी ५ तेलऔरजोसलिललगाई निजकेसनअतिसैचि
 कनाई ६ औरठेठकछुजुलुफबनाई तासुकहैंगेसुंदराई ७ सदाउदरभरभरीजो
 कोई पुरुषारथीकहैहैसोई ८ जोबतातमहकरीढिगाई सोईसत्यवादीकहवाई
 ९ जेपालीअपनेकुलकाहीं औरेनकोदैंहैंकछुनाहीं १० जोरैगोघरमेंधननाना सोई
 कहैहैचतुरसुजाता ११ धर्मकरैगेजसकेहेत नहिपरलोककेरकछुनेत १२ ॥ दोहा ॥
 यहिविधिपापिनतेपरमपुहुमीकैंहैपूरि मनुजनकेतनतेतबैधर्महोइगोदूरि ४ चौ
 पाई ॥ ब्राह्मनछत्रीवैस्यहुसूद्रा औरहुकलिकेजेजनशुद्रा १ तिनमेंजबरजौनजन-

होई कैहैं बरिया देनृपसोई २ अतिलोभी कलिकेमहिपाला प्रजनलूटिहैं देतक-
 साला ३ जबधनधामधरनिअरुदारा लूटिलेइंगेनृपतिअपारा ४ तबैदरिशीप्रजा
 दुषारी कैहैं गिरिकाननकेचारी ५ साकबीजबलकलफलफूला पैहैं मधुमासहु
 अरुमूला ६ नहिबर्षिहैं मेषजलधारा परीअकालचारहीबारा ७ होईसीतहुपव
 नप्रचंडा उपलपरहिंगेअतिहिअपंडा ८ तातेकैहैं प्रजादुषारी करिहैं आपुसम
 हबहुगारी ९ भूषपियासच्याधिबहुहोई चिंतावदिसिगरीबुधिबोई १० पैहैंनि-
 सिवासरसतापा ताहूपैकरिहैं पुनिपापा ११ बीसतीसवर्षहिनृपराया कैहैं कलि
 परमायुरदाया १२ बढिहैं जबकलिदोषप्रवीना जबकैहैं प्राणोसबळीना १३ ॥ दो
 हा ॥ जबवर्नाश्रमधर्मसबकैहैं जगताविनास जबवेदनकेपंथकोनेकनरहीप्रकास
 ५ ॥ चौपाई ॥ जबपापंडधर्मअतिकैहैं जबनृपचोरसरिसकैहैं १ जबहिंसाअ-
 सत्यअरुचोरी लैहैं यहीजीविकाजोरी २ जबसबवरनसदसमकैहैं जबगोअजा
 सरिसकैहैं ३ जबकैहैं गृहसमसबआसम जबकैहैं नातेआतासम ४ जबस-
 क्षमकैजाइअनाजू जबतरुकैहैं नाहिदराजू ५ जबदामिनिभरचमकनलागी ज
 बनवर्षिहैं घनबडभागी ६ जबकैहैं सबधरसूना जबदिनदिनबढिहैंअघदूना
 ७ जबपरसरिसमनुजकैहैं अनुचितउचितनकबुचितलैहैं ८ जबयद्विविधि
 कलिजुगबढिकैहैं धर्मलेसकहुंनहिदरसैहैं ९ तबसबधर्मनिरक्षनहारा लैहैंर-
 मारमनओतारा १० जौनचराचरकेगुरुस्वामी सबजोवनकेअंतरजामी ११ जिन
 कोजन्मकर्मभतिसेतू संतधर्मकेरक्षनहेतू १२ ॥ दोहा ॥ गंगाकेतटमेंअहेसंभलना
 मकग्राम तहांविष्णुजसविप्रकोउकैहैंअतिमतिधाम ६ ॥ चौपाई ॥ ताकेगृहमें
 माधवमासा सुकुलहादसीदानहुलासा १ लैहैंप्रभुकलकीओतारा हरिहैअब
 निपापकरभारा २ दैहैंकोउसुरांतनहितुंगा तामेचढिरंगिकैरनरंगा ३ करमेंकरि
 करालकरवाला आठविभूतिसमेतरुपाला ४ चहुँकितचपलतुरंगचलाई धीर
 जधारिधरापरधाई ५ भूपरूपजेसद्व्रअपारा तिनकोटिनकारिहैंसंधारा ६ जबपा
 पिनकैहैंनासा अरुकलकीअंगरागसुवासा ७ फैलीपौनपायजगमाही सोइ
 सुचिकरिहैंजीवनकाहीं ८ प्रजाजथोचितउतपतिकैहैं वासुदेवपदचिंतलगे-
 हैं ९ जबहोईकलकीअवतारा तबकैहैंसतजुगसंचारा १० चंद्रमूर्त्तिअरुसुरगुरुभू-
 पा तीनिहुयेकहिसाथअनूपा ११ प्रविसैपुष्पनषतमहजबही सतजुगप्रगट
 होतहैतबहीं १२ ॥ दोहा ॥ सोमसृजेवंसीनृपतिजेतनेभैमतिमान वर्त्तमानअरु
 भाविहूंमैसोकियोवषान ७ ॥ चौपाई ॥ तुमतेलौनदहिपरजंता ग्यारहसैपद्विहम
 तिवंता १ इतनेवर्षबीचहीमाहीं येसबनृपकैहैंकलिपाही २ उत्तरदिसिजेसक

दाकार उदित होहि सत्तर्षि उदारा ३ तिनमे प्रथम केर दुइतारा पुलह और कृतनाम उचा
 रा ४ तिनके मधिन पतन मभये कूरहत सदा अससाख विवेक ५ सौसौ वर्ष भोग नो सौ
 ई असजोतिष विदक कह सबको ई ६ अहै मघातिन मधियह काला यहि विधि काल
 भेदनहि पाला ७ जादिन जदुकुलकमलदिनेसा किमोगवन बैकुंठनिबेसा ८ ॥ दो
 हा ॥ तादिन तेयह अघनिमे कलि जुग किपो प्रचार जेहि कलि जुग मेमनुज सब भये अ-
 धर्म अधार ८ ॥ चौपाई ॥ जब भरि हरिपद परस्यो धरनी तब भरचलीन कलि जुग क
 रनी १ मघानसत्रमाह जेहि काला भोग करै सत्तर्षि भुआला २ तब तेयह कलि जुग प
 राटतो दिव्य वर्ष द्वादस सतरहतो ३ जब सत्तर्षि मघाकहं त्यागी पूर्वाषाढ होत अ-
 नुरागी ४ तब प्रद्योत नृपति तैलैके कलि जुग बढो धर्म छै कैके ५ जादिन हरि वि कुं
 ठ अनुराग्यो ताही दिन ते कलि जुग लाग्यो ६ दिव्य वर्ष बीतिहं हजार तब सत जुग पु
 निकरी प्रचार ७ निजनिज धर्म बर्न सब करिहें ज्ञान विज्ञान सुज्ञान सुधरिहें ८ यह
 जोबरन्यो मानव बंसा तेहि विधि हे कुरुकुल अवतसा ९ विप्र छत्रि वैस्पृहस द्रुनके ॥
 जानहु जुग जुग सब बरननके १० धर्मात्मा जे जसीमहीपा भये महात्मा जे कुलदीपा ॥
 ११ तिनकी कथाकीर्त्ति अबरहिगे सोऊ कविं सुज्ञान मुषकहिगे ११ ॥ दोहा ॥ भ्राता
 सांत नभूपके देवापी जेहि नाम चंद्रवंसको भूपयेक सुनुदु जौमति धाम ९ ॥ चौपाई
 कलिके अंतमाह कुरुगई येदो उन्मृप हरि सिक्षा पाई १ करिहै पुनिके वंस विवर्धन
 यपिहै वर्नाश्रम भरि अद्रुन २ सत जुग त्रेता द्वापर कलऊ यहि विधि होत वेदकहि-
 दियऊ ३ भये जेहें अरु कै है राजा जेवरन्यो कुरुकुलमहराजा ४ ममता करी भूमिकी
 भारी पन भूमिगे संगसिधारी ५ राजहु होयतदपिमति धीर अंतसमै महता सुसारी
 रा ६ कुमिवि टभस्म होत हठिसोई तेहि सरोरके होतहि जोई ७ द्रोह करै सब जीवन
 पाहो ताते अवसिनरक कहं जाहो ८ भूके भूपति असमुषभाषे यह पुरषाकनायम
 दिगषे ९ यह धरनी सब अहै हमारी केहि विधि मोसुत पालेसारी १० ऐसी कौनिहूं
 करै उपाई नामको उनहिं लेय छोडाई ११ पुत्रपौत्र जे होहिं हमारे तेइ भोगहिं भुवि
 भोग अपारे १२ ॥ दोहा ॥ करत करत मरि जातहें धरनी हेत उपाय अंतसमै जरि जात-
 तन धरनी संगन जाय १ भरि कै अति अभिमान जे भोग करत नृपराय तिनको ककुन-
 हिरहत है कथाये करहि जाय १० इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्री बांधव शशि
 नाथसिंहजू देवात्मज सिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा बहादुर श्रीक
 ष्चंद्रकृपापात्राधिकारि रघुराजसिंहकृते आनंदा म्बुनिधौ द्वादशस्कंधे द्वितीय-
 स्तरंगः २॥ ॐ ॥ ७ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ दोहा ॥ अपनेको जीतत निरपिहें
 सति नृपनयह भूमि अहोषेलौनामृत्युके नृपजितिहें काघूमि १ ॥ चौपाई ॥ है नर

द्रमतिमंतहुजेऊ वथाकरतअभिमानहुतेऊ २ राजसेनधनधरनिहमारी कियेगर्वये
 सहिउरभारे ३ फेनसरिसयहअनितसरीरा तामेकियेविस्वासंगभोरा ४ मनमेंकर
 हिंविचारसदाहो जीतिकामक्रोधादिककाहो ५ पुनिमंत्रिनकोबुधितेजीती अबसि
 चलाउवअपनीरीती ६ कंठकरिपुजेहैममराजू तिनकोजीतबंसहितसमाजू ६ यहि
 विधिअमसोसिंधुमेषला करबजीतिमदिराजयेकला ७ यहीबंधेआसाकोपासा
 लपतनकालआपनेपासा ८ यहकरहिंपुनिभूपविचारा पुनिजीतबसागरहुअपा
 रा ९ दीपांतरलैहैहमजीती कबहूँकोदुकीकरबनभीती १० यहसठनाहिविचा
 रैमनमें कहाभोगछनभंगुरतनमें ११ जेतनोअममोहिजीतनकाहो मूढनृपतिजे
 करहिंसदाहो १२ तैतनीकरैजोमोक्षउपाई तौतिनकोसबविधिबनिजाई १३ ॥ दो
 हा ॥ मनुआदिकमहाराजसबमोहितजिगेसुरेधाम तौअबकेसठनृपतिवैजितेहैमो
 हितमाम २ चौपाई ॥ मोरहितपितुपुत्रहुभ्राता औरहुजातिबंधुअरुनाता १ करिक
 रिकुमतिपरस्परारो फँसेफाँसममताकेभारी २ कृष्णभजनकेजोगसरीरा ताकोदे
 हिंससाद्वअधीरा ३ ऐसहिममहितलारमरिजाहो नहिसमुहहिंअनिखलनकाहो ४
 पुरुरवाष्टयगाधिनेरेसा नहुषभरतसदहाजुनवेसा ५ मांभातासगरहुषट्गा पुंथ
 माररघुअतिसुभअगा ६ तनविंदहुसांतनुसरजाती नलनृगगयहुककुकुस्थसजाती
 ७ कुवलयासुअरुभूपभगीरथ औरहुजेनरनाथमहाराथ ८ हिरनकसिपत्रिभुवन
 जयचारे रावनलोकरोवाचनहारो ९ नमुचिचृत्रसबरौमासुर हिरन्याक्षतारक
 तांडकंसुर १० औरहुदैत्यऔरसबराजा सिंगरेज्ञातासरुद्रराजा ११ जीतेसबहिआप
 नदिहारे विदितविस्वविजईबलचारे १२ ॥ दोहा ॥ तेअतिममतामोहिमहकियेमे
 सबकोय रहेनसबदिनमोरप्रभुकथारहीअबसोय ३ श्रीशुकउवाच ॥ जसोमृत
 कभूपनकथामेजोकक्षौनेरेस सोसचज्ञानविरागहितनहिपरमारथवेस ४ ॥ कवि
 त ॥ सवैया ॥ जोजनश्रीजदुनाथचरित्रअमंगलमूलउपारनहारो काननमेंसुनैरोज
 हीरोजगुनैअरुगावैमहासुपसारो ॥ सोलहिभक्तिकहैरघुराजनआचलफेरिसंसार
 असारो देवकीनंदनकेमिलिवेकीउपाययहीनहिंदूजीविचारो १ ॥ दोहा ॥ व्याससु
 वनकेबचनसुनिचारहिचारनिहोरि पुनिबोल्पोकुरुकुलकमलदिनकरदोउकरजोरि
 ५ ॥ राजोवाच ॥ चौपाई ॥ कलिकेजनकरिकौनउपाई देहैकलिकेदोषनसाई १ ॥ सो
 भाषोमोसेमुनिराई कलिमोहिकालकरालदेपाई २ जुगअरुजुगजुगकेजेधर्मा ॥
 थितिअरुप्रलैकालमुनिसर्मा ३ यहदोईमोहिसकलउचारी जाननचहौंकालगति
 भारी ४ नगअरिसुतसुतसुतकेवैना विधिसुतसुतसुतसुतसुतचैना ५ भरिबोलेअति
 मंजुलवानी लविभूपतिमतिभगतिभोभानी ६ ॥ श्रीशुकोवाच ॥ सतजुगमाहिधर्मप

दचारे रशोसबैजनलियतेहिं धारी ७ सत्यदया औरहुतपदाना धर्मचारिपदजानसुजा
 ना ८ तोषितसुमीमिअरुदांता समदर्सीकरुनाकरसांता ९ आत्मारामसीलमयसि-
 गरे सतजुगकेजनकोउनहिबिगरे १० हिंसाअसतिअतोषलगई चारिअधर्मचरनदि-
 यगाई ११ धर्मसत्यपदत्रेतामाही कछोअनृततेयकतहांही १२ यज्ञतपोनिष्ठायहत्रे-
 ता जानहुधर्मअगिनविजेता १३ ॥ दोहा ॥ नहिलंपठनहिहिंसकौचेताकेसबलोग ॥ अ-
 र्थधर्मअरुकाममैपारायनबिनसोग ६ ॥ चौपाई ॥ वेदत्रयीकेसबअभ्यासी विप्रनपू-
 जकप्रीतिप्रकासी १ द्वापरमाहिंधर्मद्वैपादा रहेदानतपजुतमरजादा २ जनकुलीन
 वेदहिअभ्यासी जसीकुटुंबीधनोहुलासी ३ ऐसेद्वापरकेजनजानो क्षत्रीब्राम्हनसेष-
 वषानो ४ कलिजुगयेकधर्मपददाना कलिअंतहिसोउनसीनिदाना ५ क्रमसोबदि
 अधर्मेकेपादा क्रमसोहरिहैं धर्ममृजादा ६ दुराचारकलिकेजनवैहैं जीवनपैनद-
 याचितलैहैं ७ करिहैंबैरसबैबिनहेत् बंधिहैंसदापापकरनेत् ८ लोभीअरुलाल
 चौअभागी अनुचितकरतलाजनहिलागी ९ कलिजुगमहनृपसदुनकेरी वैहैंम-
 हिमाभूतिघनेरी १० सतरजतमत्रैगुनजनमाहीं रहिहैंहेनरनाहसदाहो ११ तपअ-
 रुज्ञानहोयरुचिजबहो उदैसतोगुनकीगुनतबहो १२ कामकर्ममहजबरुचिहोई
 उदैरजोगुनकीगुनसोई १३ ॥ दोहा ॥ अस्तोषअरुलोभहूमदमसरपाषंड रजतम-
 कीयहहैउदैजानहुभूपउदंड ७ चौपाई ॥ हिंसादुषअसत्यखलतद्रा सोकमोहम
 यदैम्यहुनिद्रा १ असबहोहिजौनजनकाहो उदैतमोगुनकीतेहिमाहो २ सतजुग
 माहिसतोगुनजानो त्रेतामाहिरजोगुनमानो ३ रजतमद्वापरमाहिविचारो कलिस-
 दकेवलतमहिउचारो ४ कलिजुगमहसुनियेकुराई शुद्रसबैवैहैंदंपराई ५ वै-
 हैंसबजनमहाअभागी सपतेहुनाहिंधर्मअनुरागी ६ होइधरदारिद्र्यचारा मनुज
 करैगेबहुतअहारा ७ वैहैंसबजनअतिसैकामी करिहैंनारिकेरगुलामो ८ पर
 मेंधनरहिहैंकछुनाहो एसकरनचाहिहैंसदाहो ९ तियकरिहैंपरपूर प्रीती भनि-
 हिनहिनेकहुपातिभीती १० सुसुरसासोकरिहैंरारी देहैंसदापरोसिनगारो ११ वैहैं
 देसनचहुकितचारा करिहैंपुरनउपदवचारा १२ ॥ दोहा ॥ साधुनकोधरिभेषसठ
 वेदअर्थेकरिषंड अपनीरोतिचलायकेफैलैहैंपाषंड ८ ॥ चौपाई ॥ राजा प्रजनलूटि
 सबलैहैं निजदलसोनिजराजजैहैं १ विप्रमहाविषईवैहैंगनिकाकोनिजपरहि
 बसैहैं २ करिहैंसोईकहीजोनारी देहैंपदिसबसाम्रविसारी ३ उदरहेतकरिहैंब-
 हुकर्मा कौडीकेहितछोडिहैंधमी ४ बचिहैंनीचकर्मअसनाहो करिहैंविप्रनाहि-
 जिनकाहो ५ कुमतिब्रम्हचारीकहवैहैं येकोव्रतकरनामनलैहैं ६ करिहैंअनाचा
 रसबकाला धारेरहिहैंनेमृगखाला ७ जिनकोबहुहोईपरिवारा भीषमोगिहैंहा

रहिद्वारा ८ तपीकरै गत पंघरमाही बसनहेतजेहें वननाही ९ सन्यासीलोभीअतिहै
हैं कौडीकोहितघरघरथैहें १० अतिछोटीहैहैं कलिनारी नापरहैहैं बहुतअहारी
११ हैहैं बहुतसुतासुनतिनके असनबसनहोईनहिजिनके १२ ॥ दोहा ॥ कलिकी
नारीकबहुनहिकरिहैंकौडुकीलाज रहिहैं परघररातिकेतजनिजघरकोकाज ९ ॥
चौपाई ॥ जोकोउसूधद्वचनउचारी तौदेहैंतेहिलाषनगारी १ करिहैंरातिसहर
महचोरी वागतफिरिहैंपोरिनपोरी २ कौडुसोकबहुनससबतैहैं देसिनपरदेसि
नठगिलैहैं ३ अपनेयारहेतकालकाला मरिहैंपतिसुनलैकरवाला ४ अथवावि
षदेडरिहैंमारो अथवाफांसिगलेमहडारो ५ कलिकेवनिकखलीअतिहैहैं ॥ अ
ककोबस्तुचारिकौदेहैं ६ देहैंतौलतमाहिघटाई लैहैंतासोदामबढाई ७ क्षत्री
ओरब्राह्मनहुजेते करिहैंवनिकउद्दिमहितते ८ विनाविपतिहुपरनेरसा त्यागि
देहेंगेधर्महमसा ९ जोकोउकोडुकीचुगुलीकरिहैं सोसुनिकैअतिसैसुषभरिहैं
१० नोषहुकर्मकरतजगमाहो कौडुकोडुकीबरजीनाहो ११ सोऊकरिहैंअसम
ठोको हमहुंकरहिकर्मपहनौको १२ ॥ दोहा ॥ ठाकुरदाताआपनोसुभगसीलमति
धाम ताकोवाकरछोडिहैंहैहैंनिमकहराम १० ॥ चौपाई ॥ पालनकरोजन्मतेलैके
असनवसनबहुविधिलेदेके १ तेहिठाकुरकहैविपतिपरोही तजिदेहैंचाकरबिनंत
ही २ हैहैंचाकरनिमकहरामा विनकीनरकहुमहनहिठामा ३ ऐसेकलिकेखा
मिदुहैहैं विनकसरचाकरहिछोडैहैं ४ सेवाकरतकरतजोकोई रोगीअथवाबू
ढहुहोई ५ ताकोप्रभुपालननहिकरिहैं ज्वानीलौताकोधनभरिहैं ६ बूढगायज
बदुधमदेहै तवपालकतेहिनाहिषवैहै ७ पिताभ्रातअरुजातिहुनाता भगिनी
मौतगुरुअरुमाता ८ जहांहोइगोअपनीयारो ताहीकेहैहैंउपकारी ९ सारी
सारसलाहोहैहैं निसिदिननरतियकोसुषज्वैहैं १० पापकरतमेंपरमप्रबोना ४
र्मकरतमेंहैहैंदीना ११ लैहैंसुइसंकलविधिदाना विप्रसरिसकरिहैंअभिमाना
१२ ॥ दोहा ॥ ब्राह्मनकोधरिभेषसठअपनेपेटाहिहेत करिहैंतपपाषंडबहुबैधि
हैधनकरनेत १ ॥ चौपाई ॥ वेठतपतमहकारिअभिमाना सूदुबाधिहैंकथापुरा
ना १ महाअधर्मोधर्मभाषिहैं क्षत्रिनविप्रनपाहिमाषिहैं २ नितहीचिन्तरहीउ
दविगना रहिहैंदुषसागरमहमगना ३ नहिविषिहैंमैघनिजकाला चारुवार
कलिपरीअकाला ४ जुरीअन्ननहिभोजनकाही भाषमागिहैंघरघरमाही ५ ता
परनपतिलगायपियादा लैलैहैंघरकोमरजादा ६ बसनमिलोनहिपहिरनका
ही तौभूषनकीकोनचलाहो ७ मिलीनषाटभूमिमहसैहैं पियनहेतमलजलहु
नपैहैं ८ करिहैंमैथुनपसुनसमाना भोजनकारिहैंविनअस्थाना ९ हैहैंसकल

वस्तुतेहीना महाकुरुपीपाप्रवीना १० ऐसे कलिमहद्वे हैं प्राणी जायकहाँ लगिहसा
 बषानी ११ रहिनहिजै हैं कबु विवेका द्वे हैं चारिबरनमिलियेका १२ ॥ दोहा ॥ यक्यक
 कौडीकेलियेतजितजिपरमसनेह मारिमारिमरिमरि कुमति सबजै हैं जमगेह १२ चौ
 पादे ॥ मातापिता दृढजबद्वे हैं तिनहिनि कारिगे हतेदे हैं १ सुतअरुसुताबेचिसठड
 रिहैं जातिनातकोनेकुनडरिहैं २ होतहिकन्याघातकराई कहिहैं परंपराचलिआ
 ई ३ शिअउदरहितचहुदिसिधै हैं यद्विधिदिसिगरीउमिरबितै हैं ४ जगतगुरूत्रिलोक
 केखामी सबजीवनकेअंतरजामी ५ जेहिपदमहविधिसिबदिगपाला नायनायसि
 रहोतनिहाला ६ ऐसेजदुवरकोकलिमाही कबहूंमनुजपूजिहैनाहौं ७ करिहैंऔ
 रअनेकपषंडा जातेद्वेहैं सुभमतिषंडा ८ नृपजोअदुनंदनकोनामा लेतमरतमह
 कोउमतिधामा ९ अथवाजबकहुंलहैकलेसा कहतरामहरिकृष्णनरेसा १० गिरलप
 रतछटिलतमहजेई हरभेनमऐसेहुकहिदेई ११ सोसबजगबंधनतेछूटी लेतवैकुं
 ठवाससुषलूटी १२ ॥ दोहा ॥ ऐसोदीनदयालप्रभुजौनदेवकीलाल ताकोनाहिभजि
 हैंकुमतियहिकारालकलिकाल १३ कलिकेजेतेदोषहैंमनुजनकेदुषदानि तैसबहि
 यमेबैठिकैनासतसारंगपानि १४ ॥ सवैया ॥ कृष्णकथाजोसुनैचितलायत्यों कृष्ण
 कोनामसदामुषगावै कृष्णकोध्यावतकृष्णकोपूजतकृष्णकोसादरसीसनवावै ॥ ता
 केहियेचलिकृष्णबसैहठिकृष्णहिसोअथओपजरावै कृष्णहीभक्तिभरैरघुराज-
 सोकृष्णहिआपनेधामपठावै १ जैसेहिरन्यमैधातुअनेकहिरन्यकेरंगहिदेतनसा
 ई ताहिज्यौंपावकधातुजराइकैदेवहिरन्यकोरंगबनाई ॥ तैसेहिश्रीरघुराजहि
 येजदुराजदयाभरिकेदुतआई दासनकेदुरितानिकोदाहिदुनीदुगुनीदुतिदेतदे
 पाई २ ॥ घनाक्षरी ॥ अतिसुमकारिकारिविधाबहुपठिलीबोवनमेंनिवासकैकैम-
 हातपठानिबो मनकोअचलकीबोसंध्याआदिअर्थदीबोतौरथनहाइबोहैंब्रत
 विधिजानिबो ॥ विविधिप्रकारनकैमंत्रनकीजपिलीबोदानदीबोऔरविषेसुषकोग
 लानिबो रघुराजयेतेसबैतेतेनापवित्रकारीजैसौहैपवित्रकारी हरिहियआनिबो ३
 दोहा ॥ तातेकुरुमहराजतुमकुरुकेसवउरमाहि मरतजाहिध्यावतमनुजमाधव
 पुरकोजाहि १५ मरतसमयजोमनुजकोउरामकृष्णलियध्याय ताकोदीनदयालप्र
 भुलेतआसुअपनाय १६ ॥ सवैया ॥ याकलिकालकरालमहाफलव्यालसोजीवन
 महानहारी पैकरुनाथसुनोयहमेगुनयेकअपूरुबलेहुनिहारो ॥ श्रीरघुराजन
 जोगहुजापनदानवृत्तौजेलियेकबुधारी जीवतरेभवसागरकोमुषमेजुगआपर
 कृष्णउचारी ४ ॥ घनाक्षरी ॥ बरषअनेकजौनमनकोअचलकीन्देसतजुगहोत
 रद्वौहरिपदध्यायेते त्रेताजुगजौनजागकीन्देफलहोतरद्वौजोरिजोरिधनहुअ

संध्यन लगायेते ॥ कहै रघुराज जो न ह्यपरमें पूजे हरि होत फलने मजम व्रत के बढायेते
 तौ न कलिकाल माहीं बिन हि प्रयास होत याद वें द्र राघ वें द्र नाम गुन गायेते ५ इति सि
 द्वि श्रीमन्महाराजा धिराज श्री बांधवेश विश्वनाथ सिंह आत्मज सिद्धि श्रीमहाराजा
 धिराज श्रीमहाराजा श्री राजा बहादुर श्री कृष्ण चंद्र कृपापात्राधिकारि रघुराज हि
 हजू देव कृते आनन्दा मुनि धौ द्वादश स्कन्धे तृतीय स्तरंगः ३ ॥ ॐ ॥ ३ ॥
 श्रीशुक उवाच दोहा ॥ परमानुहिजे हि सादि है दै परार्थ है अंत कहि आयो सो
 काल मै तुम सो सब नति मंत १ ॥ चौपाई ॥ श्रीरहु भाष्यो जुगन प्रमाना अब सुनु
 कल्पहु प्रलै विधाना १ सहस्र बार नव हो जुग चारो बीतहि सो इ विधि दिवस उ
 चारो २ एक कल्प कह बावन सोई भोग चौदहौ मनुको होई ३ सोई कल्प के अ
 तहि माहीं ब्रम्हा की नि सि होति सदा ही ४ जेतने जुग को विधि दिन जानो तेतने
 जुग की विधि नि सि मानो ५ ब्रम्हा के दिन अंत हि माहीं प्रलै होति तिहु लोक न का
 हो ६ यह मै नि निक प्रलै विचारा जामें सो वत है कारतारा ७ सेस से जनारय न सो
 वत बिगरे जग को नि जत न गो वत ८ जब ब्रम्हा के सो इ दिन राती बीतहि सत व
 र्ष हि यहि भांती ९ प्राकृत प्रलै होति तेहि काला ताको सुनुहु प्रकार भुवाला १०
 सातहु प्रकृति लोन कै जाहीं अपने अपने कारन माहीं ११ यह ब्रम्हांड प्रकृति को
 कारज लोन होत प्रकृति हि मह आरज १२ ॥ दोहा ॥ धरनी मह सो वर्ष लों मेघ वर्ष
 है नाहिं कै है तव परजा दुषी अन्न बिना महि माहिं २ ॥ चौपाई ॥ छुधा विव स हानि
 कै ये कये कन करि लै है क्रम सो सब भक्षण १ यहि विधि कै है प्रजा विना सा करि है
 द्वादस भा नु प्रकासा २ सिगरो सलिल सो पिते लै है पुनि नहि कहु थल मह बर सै है
 ३ सेस वदन ते नि क सी ज्वाला सो लहि पवन सहाय विसाला ४ सो सब भूमि भस
 म करि देई बढि ज्वालालोक न दहिले ई ५ ऊपर रवि अध सेस हि ज्वाला भसम
 करी यह विस्व विसाला ६ यह ब्रम्हांड जो अ है महाना कै है जरो करीष समाना ७
 पुनि सौ वर्ष हि पवन प्रचंडा चलि है भूपति यह ब्रम्हांड ८ कै है धूम बरन आका
 सा धूर धूसरि त विगत प्रकासा ९ तहो मेघ रंगन के नाना करि करि न भमह सो रम
 हाना १० बरष हिं गे सो वर्ष प्रजंता सुंड समान धार मति वंता ११ यह संसार यकाने
 व होई बिन जल को थल परी न जोई १२ ॥ दोहा ॥ सहित गंघ गुन भूमि तहं होत नल
 हि महली न रस गुन जुत जल तेज मह होत लोन परवीन १ रूप सहित पुनि ते जहू प ब
 न हिं जात विलाय परस सहित पुनि पवन हून भमह जात समाय २ सद्ध सहित न भ
 नाम से अहंकार मह जात इंडी सुरजुत साजु कै अहंकार हि समात ३ अहंकार सब
 होत लय महत्त्व मे जाय महत्त्व पुनि जाय कै प्रकृति हि माह समाय ४ सतरजत

मगुनविषमजेतेसबहोतसमान सोईप्रकृतिपरमात्महिलीनहोतिमतिवान ५
 सोपरमात्माकेनहीकालहिकृतपरिनाम आदिअनादिअनंतहूअव्ययनित्यतना
 म ६ मनवचनहुनहिंजातजहंसतरजतमगुननाहिं प्राणबुद्धिइंद्रीसुरहुनहो-
 आहिजेहिमाहिं ७ महदादिकजामेनहोनहिकच्छुजगतविकार हैनस्वप्नजागति
 हुनहोसुषुप्तिउहार ८ अनिलअनिलआकासअपअवनिअर्कएनाहिं सोसुषु-
 प्तिसमरहतनितनभसमअमलसदाहिं ९ सोअतकेसबमूलहैप्रकृतिदुजोहित
 यहोय सोपरमात्मासकलयहजगजातसमोय १० जबमायाअरुजीवहूहोतई
 समहलीन सोईप्राकृतिकीप्रलोकहतसबैपरवीन ११ बुद्धिइंद्रियनअर्थकोहैप
 रमासअभार सास्त्रहितेदेषोपरैतेहिविनहिसंसार १२ ॥चौपाई॥जोउपजत-
 अरुहोतविनासा सोइअनित्यसबवेदप्रकासा १ दीपचक्षुआदिकहैजेते जो
 तिकार्जयेजानहुवेने २ ऐसहियहसिगरोससारा परमात्माकेकार्जअपारा ३ विन
 परमासारहेनकोऊ थावरऔरहुजंगमजोऊ ४ जियकोधर्मभूतजोज्ञाना तासुअ
 वस्थात्रिविधिबपाना ५ ज्ञानविकासजागरनजानो कछुसंकोचस्वप्नसोमानो ६
 अतिसंकोचसुषुप्तिविचारो मायाकृतअनित्यउरधारो ७ जैसेनृपजलधरबभ-
 माहो कहुंप्रगटहिकहुंफेरिविलाहो ८ व्यामरहतहैविगतविकार निमिजगत्र
 रपरमात्माविचार ९ सूतभिन्नजिमिपटनहहोई कारनभिन्नकार्जनहहोई १०
 तेसहिईसभिन्नजगनाहो समुद्रिदेषियेनिजमनमाहो ११ जोनेयाइकअसउर
 आने कारनभिन्नकार्जकोमाने १२ ॥दोहा॥सांतिनकोभ्रममानियेकारनहीहै-
 कार्ज अहेअवस्थाभेदयहसोसुनुकुरुकुलआर्ज १३ देवमनुजपरतीतिजियसो
 भ्रमजानुनरेस जोयहसतितौमुक्तिमेंआवतदोपहमेस १४ ॥चौपाई॥जीवहि
 जेसुरमानुषमाने तिनहिअवधबुधिवंतबचामे १ घटअकासजिमिमठहुप्रका-
 सा जैसेलघुअरुमहाहुतासा २ बाहेरभीतरपवनसमाना तिमिजियरहतसरीर
 ननाना ३ होतकनकजिमिबहुतप्रकारा तिमिहरिभारतरूपअपारा ४ ऐसोलो
 कवेदसिद्धाता यहमनजानिरहोनुपसाता ५ जिमिरवितेउपजहिघननाना क
 र्हिवोटपुनरिविहमहाना ६ तिमिईसहितहोतसरीरा लपतईसरोकलमति
 धोरा ७ जबनहिरहतमेघनभमाहो दरसनहोततबैरबिकाहो ८ इमिजब्रह्म
 टततनअभिमाना जियहिहोततबज्ञानविज्ञाना ९ तातेगहिविवेकफरवाला
 मायाबंधनकाटिकराला १० मिलैअनीसईसकहैजाई यहआत्यतिकप्रलोकहा-
 ई ११ ब्रम्हादिकजेतेहैप्राणी नितउपजतअरुनसतविज्ञानी १२ नितउतपति
 नितप्रलययहीहै सूक्ष्मदरसीकहतसहीहै १३ ॥दोहा॥जैसेसरिताधारलहि

वहतत्रिनादिअनंत तैसहिकालप्रवाहलहिजगउपजनविनसंत १५ यहअनदि
 जोकालहैसोहरिकैरसरूप याकोचलबनलषिपरतजिमिरविको गतिभूप १६ नि
 सप्रलययहजानुपप्रलैचारिकहिदेन नैमित्तिकअरुप्राकृतीअत्यंतिकपरवीः
 न १७ जगअधारजदुनाथप्रभुनारायनजेहिनाम तेहिलीलासंज्ञेपतेमैमाष्योम=
 तिधाम १८ काकेमुषमेंजीहहैजोहरिचरितअपार वरनिसकलविधिंताहिकोके
 हुविधिपावैपार १९ ॥ कवित्तरूपघनाक्षरी ॥ विविधिकठोरघोरदुषकीद्वानल
 सोजरतजेपापीपूरप्रानीअतिविलषात ॥ तैऊजोअपारभवपारावारपारजानविन
 हीप्रयासचाहैहियद्विहरषात ॥ भनैरघुराजदोऊहाथनउबाइतिन्हैओरनाउ=
 पाइभैरेदृगनमैदरसात नंदलाललीलाकधारसकीजहाजपाइकेतेगयेकेतेजैहैके
 तेअवैचलेजात १ ॥ दोहा ॥ यहपुरानसुभसंहितानानभागवतजासु नारायनप्र
 थसहिकियोनारदसोपरकासु २० नारदपुनिममजनकसोव्यासदेवजेहिनाम ॥
 कस्योभागवतग्रंथयहज्ञानभक्तिकोधाम २१ सोकहिकैमोहिपररूपाव्यासदेव
 भगवान दिव्योपढाइसुगुडसबयहभागवतपुरान २२ कुरुपतिअवयहका
 लमेंनैमिषवनमेंवैठि शीनकआदिकमुनिसवैसुषसागरमेंपैठि २३ इनहो
 सतसुजानकोपौरानिकैबनाइ सुनिहैयहभागवतकोपूछिप्रीतिदरसाइ २४
 इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराज श्रीबांधवेश्रीविश्वनाथसिंहआत्मनसिद्धिश्री
 महाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारिजूदे
 वरघुराजसिंहकृतेआनंदाम्बुनिधौ द्वादशस्तन्येचतुर्थेस्तरंगः ४ ॥ ४ ॥ १ ॥
 श्रीशुकउवाच ॥ दोहा ॥ यहपुरानमेंसुनहुनृपहरिपरत्वसबठोरजैहिहरिको
 परसाद्विधिसंकरकोपकठोर १ ॥ चौपाई ॥ अबसिमरैगेहमयहिकाला यहप
 सुबुद्धिदोडुमहिपाला २ कबहुभयोनिहिनमलुम्हारकबहुनासनहिअहैउरा
 रा ३ तनभरिजनमतमरतरहतहै जननमरननहिजीवगइतहै ३ कैउतपनपू
 तअरुनाती अबतुमनहिद्वैहैअरुघाती ४ जैसेबीजबीजतेअंकुर हैहैतिमितु
 मनाहिधर्मधुर ५ देहादिकतेभिन्नभुवाला जानहुअपनेकोसबकाला ६ जैसे-
 पावकदारुहिमाहो दरसतहैपैभिन्नसदाहो ७ जैसेस्वप्रकट्योनिजतोसा आ
 त्मभिन्नद्वैलपतमहोसा ८ तैसेभूपतिजागेहुमाहो निरषतजियतनभिन्नसदा=
 हो ९ आत्माअजरअमरअविकारी विधैविवसहोतोसंसारी १० षटाकासजबध
 टफुटिजातो तवबहुसुइतहैरहिजातो ११ ऐसहिजीवहुनसेसरीरा सुइसरूपरह
 तमतिपीरा १२ ॥ दोहा ॥ जीवहितनकेबंधकोमनहीकारनजान मनहीतेहैत्रिगुन
 तनतनतेकर्मअमान २ ॥ चौपाई ॥ सोमनहैमायाकोकारज चारिदुतेसंसारहिआर

ज १ तेलअग्निपात्रहुअरुवातौ दीपचारितेहेतमघाती २ ऐसहितनमनकर्महु
 माया चारिहुतेसंस्तरिनुपराया ३ सतरजतमगुनतेतनहोई ताहीमें पुनिनासहुसो
 ई ४ देहजनमनहिजनमजीवको मरमरननहिज्ञानसीवको ५ आत्माहेनृपत्वयं
 प्रकासी देहप्रकृतिपरज्ञानविभासी ६ जिमिअकासघटकेरअधारा तिमितनको
 जियजानउदारा ७ अपरिच्छिन्नस्वभावहितेजिय निजसरूपमेंनहिविकारलिय ८
 ऐसहिरीतैसोत्तरेराजा भजौसकलविधितुमजदुराजा ९ परमात्माहेआत्मअधारा
 तेहिभजितरहुसिंधुसंसार १० विप्रस्वापवसतक्षकनागा तुमदिनजारिसकीबडभागा
 ११ अहेमृत्युकेमृत्युमुगारी तिनभेनृपमतिलगीतिहारी १२ ॥ दोहा ॥ तातेमृत्युहुतु
 मदिनृपककुकरिसकिहेनाहिं पंचरचितयहतनअहेसोमिलिहेनिजमाहिं ३ मै
 हों सुदसरूपअतिपरमात्माकोदास परमप्राप्यपरमातमाजदुपतिरमानिवास ४
 यहिविधिअनुसंधानकरिहरिपदविचलगाय ईसभिन्नतुमजगतकोनहिलपिहो
 नृपराय ५ चाटतरहपटविषवदनकालसमानकराल निजतनभक्षततक्षकहिन
 हिलसिहो भुवाल ६ हरिचरित्रयहभागवततुमकोदियोसुनाइ ज्यौपूछ्योभाष्यो
 कहाअवसुनिहो नृपराइ ७ इतिसिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्री बांधवेशश्रीवि
 श्वनाथसिंहआत्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्री राजा बहादुर श्री कृष्ण
 चंद्रकृपापात्राधिकारि रघुराजसिंहकृते अनंदासुनिधौ द्वादशस्कंधे पंचमस्तरंगः
 ५ ॥ १ ॥ १ ॥ सूत उवाच ॥ दोहा ॥ अपिलअनृपमभागवतजदुपतिरूपपुरान
 व्याससुवनमुषतेसुन्यो जेहिपरअपरनभान १ धन्यधन्यनिजजन्मगुनिनृपकीरव
 कुलनाथ जायनिकटसुकदेवकेधस्योचरनमेमाथ २ ॥ चौपाई ॥ पुनिकरअंजुलिनिज
 सिरधरिके बोल्योविष्णुरातमुदभरिके १ राजौवाच ॥ हेकृपालमुनिव्यासकुमारा तु
 मसमकोजगअधमउधारा २ मोहिकृतारथप्रभुकरिदीन्यौ मोपरपरमअनुग्रहकी
 न्यौ ३ यहप्रत्यक्षरुष्मकोरूपा श्रीभागवतपुरानअनृपा ४ करनांजुलिहैसोमति
 माना कथापियूषकरायोपाना ५ हरिदासनयहअचरजनाहो करहिदयांहठिहीन
 नमाहो ६ तपितमूढजनजेजगरोगू आपदयातिनऔषधजोगू ७ यहभागवत
 पुरानसुहावन दियसुनायमोहितुममुनिपावन ८ यामेकेवलकृष्णचरित्रा अ
 खिलजगतकहैकरनपवित्रा ९ तक्षकनागकेरकहवाता मोहिनहिमीचहुकी
 भयताता १० मुनिवरमोहिदियअभैवनाई मुक्तिमागेसबदियोदेशाई ११ अबनि
 देसमोहिहेहुमुनीसा वैभैमनलगायजगदीसा १२ ॥ दोहा ॥ जगतवासनासकलत
 जिहैहरिपदअनुरागि गवनकरहुंजदुपतिनगरयहप्राकृततनत्यागि ३ ॥ चौपा
 ई ॥ जगनेवासकीआसहमारी छनभरिहैनहिहेभ्रमहारी १ दूरभयोमेरोअज्ञाना

प्रविस्योऽरमहजानविज्ञाना २ आपकृष्णपुरपथकहिदयऊ अबनहिकडुवाकीर
 हिगमऊ ३ सूतौवाच राजहिजानिपरमविज्ञानो चलनचस्यौतबसुकसुषधानी ४
 व्याससुवनकोगवनतजानो उठिकुरुनाथपरममुदमानी ५ चरनपरवारिसीसजल
 लीन्धो औरसविधिमुनिपूजनकीन्धो ६ फेरिगिह्योमुनिपदबडभागा उमग्योऽर
 अंबुधिअनुरागा ७ नृपहिसराहिवहुतमुनिराई प्रेमभरोपुनिभांगिबिदाई ८ च
 स्यौतहांतेव्यासकुमारा चलेभिसुकहुसंगअपारा ९ हरेकृष्णगोविंदमुकुंदाजयजय
 जदुकुलकौरवचंदा १० जयरुकुमिनौरमनगिरिधारी जयसीतापतिअवधबिहा-
 रो ११ जयरघुनंदनजयजदुनंदन रावनगंजनकंसनिकंदन १२ ॥ दोहा ॥ जयदेवकी
 कुमारप्रभुजेकोसलाकुमारभवसागरपारहिकरनजयरघुरायअधार ४ ॥ चौपाई
 जबकीन्धोसुकदेवपयाना तबराजर्षिभूपमतिवाना १ जदुपतिपदमनदियो
 लगाई रक्षोअचलतरुसमनृपराई २ पूरुबअग्रकुसासनमाहीं उत्तरमुपनृप
 वैठतहांहो ३ ध्वावतहरिपदसुरसरितोरा छूटिगईसबजगकीपीरा ४ भयोम
 हाजोगीकुरुनाथा नायोजायकृष्णपदमाथा ५ प्रासभयोदिनसातौसोई हैशौन-
 करिषिमुनिसबकोई ६ वैठेरहेनरेससमीपा दारुपुरुषसमरक्षोमहीपा ७
 विप्रस्त्रापबसतक्षकथायो कोपितजबमधिमारगआयो ८ सुन्योक्तानकस्पपमु
 निराई कुरुपतिपै करिकोपमहाई ९ द्विजसुतस्त्रापहिदियोततस्यौ सतयेवासर
 तक्षकभक्षै १० सोईकालआयगोआजे तक्षकजातडसनकुरुराजे ११ यहसुनि
 कैकस्पपमतिसेत अहिविषनृपद्विनिवारनहेत् १२ ॥ दोहा ॥ आश्रमतेगमनत
 भयेजवआयेमगमाहि तवनक्षकसोभेटभैतक्षककहतिनकाहि ५ ॥ चौपाई ॥
 तक्षकविषकेनासनकाहीं आपसमर्थअहैमुनिनाहीं १ तबकस्पकहतक्षक
 दंसित भूपनहोनपाइहैभंसित २ तक्षककस्योहमहिसोअहही निजविषसो-
 हमयहतरुदहही ३ असकहिडस्योताहितरुकाहीं सोतरुवैगोभसमतहांही
 ४ कस्पपपटिकेमंत्रनकाहीं जसकोतसतरुकियोतहांही ५ तबसंकितवैत
 स्रकभाष्यो कस्पपतमनकाअभिलाष्यो ६ जाकेहेतआपउतजाहीं सोलैलेहुइ
 हैहमपाहीं ७ कस्पपकस्योजज्ञकेहेत् चाइहिधनसोलगतननेत् ८ अहिवि
 षनृपकोलुरतनसाई लहिधनकरिहेजन्मदाई ९ जोइतपाकैतौनहिजामै
 पनहीसोहमारहैकामै १० तबतक्षकतिनकोधनदीन्धो कस्पपगवनभवनक
 हैंकीन्धो ११ तक्षकधारिविप्रकररूपा आयोजहैवैठोकुरुभूपा १२ निकटआ-
 यधिरूपभुजंगा डसतभयोकुरुनाथहिअंगा १३ ॥ दोहा ॥ जरोवसनसमभूप
 तनलहिअहिविषसिषिज्वाल सबदेहिनकैदेपतैभयोभसमतेहिकाल ६ ॥ चौ

पाई ॥ भसमभयोजबभूपउद्वारा मच्यौचहूकितहाहाकारा १ सुरनरविस्मितभये
 अपारो बजोच्योममहविविधिनगारे २ तहैअपसराऔरगंधर्वा लगेबजावनगाव
 नसर्वा ३ वर्षेदेवसुमनसुषपागे कुरूपतिकौहसराहनलगे ४ तुचनपरोक्षित
 कारकरिपुजय जाकोनामरह्योजनमेजय ५ तक्षकभक्षितपितुसुनिसोई तेहोस
 मैकारकोपबडोई ६ आसुहिमुनिवरसकलहंकारी करनलग्योमषसर्पसंधारी
 ७ कोहैविप्रहोमजेहिकाला उठीकुंडतेपावकज्वाला ८ लागेगिरनभुजंगह-
 जारन करनलगेकरिघोरचिकारन ९ पावकज्वाललगीतिनजारन लागेजरनक
 रतफुफुकारन १० होतविनाअहिकोजगदेपी तक्षकवधआपनोपरेपी ११
 लुकोसक्रकेसरनहिजाई कथोनाथमोहिलेहुबचाई १२ ॥ दोहा ॥ कोटिनसर्प
 नकोजरतइतैकुंडमहदेपि बोत्योजनमेजयदुजननहितक्षककहंपेपि ७ चौ
 पाई ॥ जरेअमितअहिपावकमाहीं तक्षकअधमजरतकसनाहीं १ तबबोले
 सिंगरेमुनिराई तक्षकछियेइंद्रद्विगजाई २ वासवआमनदेतनताको रक्षन
 कियेकुलिसगहिवको ३ तातेपरतनपावकमाहीं भूपतिकहाकरैतेहिकाहीं
 ४ तबबोल्याजनमेजयकोपी तक्षकअहैमौरपितुलोपी ५ दोहिरसतवासवब
 रियाई तातेसोउममसनुमहाई ६ ॥ तातेसक्रहुसहितअहोसा होमहुपाव-
 कमाहिमुनीसा ७ सुनिचपवचनसबैमुनिराई एकबारसबलुवाउठाई ८ तक्ष
 कसहितइंद्रकीस्वाहा बोलतमैकारकोपअथाहा ९ विप्रवचनमुषक्रुढतहि
 माहीं देवराजदुतकंप्योतहाही १० भयोचकितअतिसैतेहिकाला गुन्योमरबअ
 पनोसुरपाला ११ रघोबैठितेहिसभैविमाना तामेंतक्षकरह्योलुकाना १२ दोहा
 तक्षकजुतवासवतहांतैसहिचढ्योविमान देवलोकतेगिरतभोजरनहिहेतक
 तान ८ ॥ चौपाई ॥ तक्षकसहितइंद्रतेहिकाले नभतेगिरतआसुसुरपाले १ त्रि-
 भुवनहोतविनावासवको ऐसोजानिपस्योतहंसबको २ असअनर्थलषिपरम
 उद्वारा नृपहिचहस्यतिवचनउचारा ३ सुनियेजनमेजयमहराजा होतमहाअ
 उचितयहकाजा ४ तक्षककियोअमृतकरपाना यहनदिवधलायकमतिवाना
 ५ करिकैतापररुपामहाई इंद्रहुकोनृपदेहुबचाई ६ अजरअमरसिगरेसुरहो
 ही तिनपरहोहुतुमहुअबच्योहो ७ नातोहानइंद्रबिनलोका तातेउपजतअ
 तिउरसोका ८ जीवनमरनहुप्रानिनकेरो कर्महिकेबसहोतघनेरो ९ ईसअहै
 सबसुषदुषदाता यमैकोहुकोजोरनताता १० चोरअगिनअहिगाजनिपाता
 सुधात्रिपाअरुगअघाता ११ इनतेमरहिजेपुरुषअपारा सोसबनिजकर्महि
 अनुसारा १२ तातेयजबंदअवकीजे जनमेजयजगमैजसलीजे १३ ॥ दोहा को

दिनविषयपरबापुरेजरेविनाअपराध जोजसंकर्महिकरततससुषदुषलहतअ
गाथ ९ सुनतबृहस्पतिकेवचनजनमेजयलियमानि सर्पविनासीजज्ञकोकियो
बंदअघजानि १० सुरगुरुकोबहुभांतिसोकरिकैभूपबपान वासवकोअरुत-
सकैदियोप्राणकोदान ११ शौनकादिसिगरेसुनुहुयहमायाहरिकेरि यामेमो-
हितहोतसबफेरीफिरतिनफेरि १२ ॥ चौपाई ॥ गुनेजोआच्छाविधिमनमाही तौ
मायाईसहिमहिमाही १ जोमायापपंडकीकरनी जनकोमोहफांसविस्तरनी
२ अरुसंकल्पविकल्पविवादा हैनईसमैमनमर्जादा ३ अहैनप्राकृततनप्र
भुकेरो प्राकृतकर्महिनाहिनिवेरो ४ सुषदुषहैप्रभुमेंकचुनाहीं महिविधि
जानैजदुवरकाहीं ५ तौत्रैगुनकेबसजोजीवा सोषटउरमिनत्यागिअतीवा द
पावतहैजदुपतिपदकाहीं पुनिआवंतसंसारहिनाहीं ७ वैष्णवपदसोदुपर
मकहावत नेतिनेतिजोहिअतिगनगावत ८ जेअनन्यप्रेमीहरिदासा तेसब
छोडिजगतकीआसा ९ कृष्णरूपरुचिबुकेरहतहै भानदेहकोनाहिगहतहै
१० अहंकारममकारविहीने देहगेहमेंनेहनकीने ११ विष्णुपरमपदहैद्विज
जोई जाततहांवैष्णवजनसोई १२ ॥ होहा ॥ जोकोऊनिंदाकरैसोसहितेहिसुजा
न यहअनित्यतनपायकेतजैवैरअप्रमान १३ ॥ चौपाई ॥ जैजैआसकृष्णभग-
वाना उद्धतसुद्धसुबुद्धिनिधाना १ जासुपदुमपदकोधरिध्याना मैपहिलियभा
गवतपुराना २ सुनतसूतकेवचनसुहावन बोलेशौनकमुनिअतिप्रावन ३
शौनकउवाच ॥ व्यासशिष्यपैलाहिकजेते वेदाचार्यमहात्मातेते ४ केतनेकोहै
वेदविभागा सोहमसोवरनहुबडभागा ५ सुनतसूतशौनककीबानी बोले-
तिनकोअर्तिसनमानी ६ सूतउवाच ॥ सावधानजबभोकरतारा तबउरमेंभो
नादप्रचारा ७ उभैकानमूदेदुजराई प्राणघोप्रसोपरतसुनाई ८ जासुउपास
नतेसबजोगी करतअमलमनविषैवियोगी ९ जबमनअमलकृष्णमनलाग-
त तबहीमनुजमोक्षसुषपागत १० प्रगल्भोपनवकौहसोनादा त्रैअक्षरकीजे
हिमरजादा ११ जेहिउतपतिजोगिहनुहिजानै प्रनवहिस्वयंप्रकासबभानै ॥
१२ सोडुबोधकपरमात्माकेरो ऐसोहैसबसाखनिवेरो १३ ॥ होहा ॥ सोवतमेंजै
सेकोऊकाहृदियगोहराय सोसुनिकैपरमातमाजीवहिदेतजगाय १४ चौपा
ई ॥ तेसहिशौनकमूदेकाना प्राणघोप्रसुनतोभगवाना १ जीवज्ञानइंद्रियनअ
धीना सुनैसुकिमिजबइंशीलीना २ तैसहिकानहुमूदेमाहीं सुनैजीवकिमि
सब्दहिकाहीं ३ इंशीबसनईसकरज्ञाना रहतस्वतंत्रसदाभगवाना ४ सो-
ईपुनवतेप्रगठतिबानी प्रनववासहियभेमतिषानी ५ मंत्रउपनिषदवेदपु

राणा सबकोकारनप्रनवब्रह्मणा ६ विप्रअकारउकारमकारा यहीजानियेप्रनवअकार
 रा ७ हरिअकारअरुजीवमकारा अरुलक्ष्मीकोजानउकारा ८ सोईप्रनवतेपुनि
 करतारा चौसठवरननकियोउचारा ९ सोईवरननतेचारिहुवेदा चारिहुमुष
 विधिकियोसभेदा १० जिनवेदनमेंहैसबकर्मा जातेजज्ञहोहिसुभधर्मा ११ ति
 नवेदनकोविधिबडभागा दियपुत्रनकहकरिअनुरागा १२ ॥ दोहा ॥ तेउनिज
 निजपुत्रनदियेतेनिजसिष्यनदीन परंपरायहिभाँतिसोचल्योवेदपरवीन १५
 चौपाई ॥ थोरोआयुषभैजब्रजनकी अतिचंचलवैगैगतिमनकी १ अल्पबुद्धि-
 भेमनुजअभागी तबहरिपेरितमुनिबडभागी २ कियेवेदकेविविधिविभागा
 द्वापरअंतजवैकलिलागा ३ अहुकालहिलोकनकेस्वामी सबजीवनकेअंतर
 जामी ४ ब्रम्हसिवादिऔरदिगपाला इनतेप्रार्थितकृष्णकृपाला ५ सकलध-
 र्मकेरक्षणहेतू संत्यवतीमहकृपानिकेतू ६ सुमुनिपरासरतेनिजअसा प्रगटे
 व्यासनामअध्वंस ७ कियेवेदकेचारिप्रकारा रिकजजुसामअथर्वउदारा ८
 यहीविभागसंहिताकेरो मनिसमूहजिमिमनिहिनियेरो ९ चारिसिष्यकहैलि
 योबुलाई येकयेकतिनकोदियोपढाई १० रिकसंहितापैलकहिदोन्ही जजुकी
 वैशंपायनलोन्ही ११ सामहिकीबुंदोगसंहिता जैमिनिकोदियच्यासबुंहिता
 १२ ॥ दोहा ॥ पुनिअथर्वकीसंहितादियोसुमेतहिव्यास इंद्रप्रमितऔबाष्कल
 कोशोपैलप्रकास १६ ॥ चौपाई ॥ अपनेचारिसिष्यबडभागा दईवाहकलकरि
 चौभागा १ याज्ञवल्क्यअरुबोध्यापरासर अग्निमात्रयेसिष्यचारिवर २ इंद्रप्र-
 मितकेमांडुकेयसुत तिनकोनिजसंहितादईनुत ३ देवमित्रतेहिसिष्यहिरहे
 ऊ सौभरआदिकतेसोकहेऊ ४ मांडुकेयसुतजोसाकल्या सिष्यपांचयेकहेगोव
 ला ५ वास्तुशिशिरमुद्गलसालीया इन्हेसंहितादियकमनीया ६ पुनिसाकल्य
 सिष्यसोवरना नामजासुहैजातुकरना ७ सोसंहिताकरीत्रेभागा येकनिरुक्तकि
 पकरिअनुरागा ८ चारिसिष्यतेहिबुद्धिविसाला विरजब्रलाकृपैजवैताला ९ ति
 नकोदियसंहितासुहाई अरुनिरुक्तिहैदियोपढाई १० बाष्कलपुत्रबाष्कलीजोई
 पूरुबवेदसापतेसोई ११ बालभिल्यसंहिताबनाई दियोतीनिजसिष्यपढाई
 १२ ॥ दोहा ॥ बालायनअरुभज्यहअरुकासारसुजान सिष्यतेनियेपट्टिलियेसोस
 हिताप्रमान १७ ॥ चौपाई ॥ येसंहिताजैमैसबगाई तिनकोधारनकियमुनिराई १
 वेदविभागसुनैजोकोई सकलपापतेरहितसोहोई २ वैशंपायनसिष्यसुचिता
 कियेविप्रवधप्रायश्चित्ता ३ तातेचरककहामनलागे विधिवतायदियगुरुअनुरा
 ग ४ पढेफेरिअध्वर्येहिसाधा तातेअध्वर्युजमभाषा ५ वैशंपायनसिष्यललामा ॥

रसोयाज्ञवल्क्यहिजेहिनामा ६ सोगुरुसोअसवचनउचारा भेकरिहोतपकठिनअप्रा
 रा ७ कठिनजोनविधिहमतपठैहै सोयेसवकसकैकरिलैहै ८ वचनकगोरसिष्वा
 मुनिके बोल्यागुरुसगर्वतेहिगुनिके ९ तोसेकबुनपरोजनमेरो तैकियदुजअपमा
 घनेरो १० पढ्योजोमोसोसोदुतत्यागी ममआश्रमतेभागुअभागी ११ याज्ञवल्क्यपसु
 निगुरुमुषवानी देवरातसुतसोअभिमानो १२ जजुर्वेदगनजोपुढिलीन्ध्या ताकोतु
 रतवमनकरिदीन्धो १३ ॥ दोहा ॥ याज्ञवल्क्यगमनतभयेतवतहंकेसवविप्र तीतर
 पक्षीवैदुतैलियोवेदचुनिक्षिप्र १४ तैत्तिरीयशाषाभर्दयजुर्वेदरमनीय याज्ञव
 ल्क्यपुनिजायकैथलयेकांतकमनी १५ गुरुबहुजैजानतनहींसोऊपढनकरिआ
 स आराधनकियोभानुकोकरिकेपरमप्रयास २० याज्ञवल्क्ययहमंत्रपठिरविच
 रननचितदीन गायत्रीसममंत्रगुनिभैभाषानहिकीन २१ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच ॥
 ऊंनमोभगवतेआदिस्यायाषिलजगतामात्मस्वरूपेणकालस्वरूपेणचतुर्विधभू
 तनिकायानांब्रम्हादिस्तंबपर्यंतानामन्तर्दृश्येषुबाह्यरपिचाकाशद्रवोपाधिना
 ऽव्यवधीयमानोभगवानेकएवलक्षणनिमेषावयवोपचितसंवत्सरगणोनादान
 विसर्गोभ्यामिमालोकयात्रामनुबंहति ६७ यदुहवावविबुधर्षभसवितरदस्तपस
 उसवनमहरहराम्नायविधिनोपतिष्ठमानानामषिलदुरितरजिनबीजावभर्जन
 भगवतःसमभिधीमहितपनमाडलम् ६८ यइहवावस्थिरचरनिकराणांनिज
 निकेतनानाम्ननइंद्रियासुरगणाननात्मनःस्वयमात्मान्तपीमीप्रचोदयति ६९
 यएवेमंलोकमतिकरालवदनांधकारसंज्ञाजगरग्रहशालतंमृतकमिवविचेतन
 मवलोक्यानुकंपयापरमकारुणिकईक्षयैवोष्याप्याहरहरनुसवनंश्रेयसिस्व
 धर्माख्यात्मावस्थानेप्रवर्त्तयत्ववनिपतिरिवासाधूनाभयमुदीरयन्नदति ७० परि
 तआशापालैस्तत्रतत्रकमलकोशांजलिभिरुपहताहैर्णाः ७१ अथहभगवंस्तवच
 रणानलिनयुगलंत्रिमुवनगुरुभिरभिवंदितमहमयात्पामयजुःकामउपसरामीति
 ७२ ॥ सूतउवाच ॥ दोहा ॥ सर्वमंत्रयेषदअहैरविसन्मुषहोनिस्त जपैजपावैजोको
 ऊसविधिसप्रीतिसुचित २२ ताकोभानुप्रसन्नहैकरिहैंकामनापूर ताकेतनते
 होतहैमहापापसबदूर २३ ॥ चौपाई ॥ यहिविधियाज्ञवल्क्यमतिमान् आराधन
 कीन्ध्याजबभान् १ तववाजीकोवपुरविधरिके आयेअतिप्रसन्नमनकरिके २
 याज्ञवल्क्यकहदीन्धोवेदा गुरुअपमानजनितहरिषेदा ३ यजुर्वेदहैजाकोनामा वि
 सस्योतेहिनहियेकोजामा ४ यजुर्वेदकहयाज्ञवल्क्यमुनि कियोपचदशशाप्राति
 नपुनि ५ अस्वकेसतेनिकस्योजोई वाजसनीनामदिभोसोई ६ कएवऔरमाध्यं
 दिनआदिक मुनिकियग्रहनधमेमजौटिक ७ जैमिनिकेरसुमंतकुमारा ताके

भोमुत्तानउदारा ८ जैमिनिनिजसुतनातिहकाहैं दिवपढायसंहितनतहां ही ९ जै
 निनिसिष्यसुकर्माकोई सवससाषकियसानहिकोई १० सिष्यसुकर्माकेमतिथामा हि
 रनामपौष्यजीनामा ११ येकअवंतीपुरकोबासी जानतरद्योब्रम्हसुपरासी १२॥ दो
 हा॥ तीनसुकर्मासिष्ययेपढोसहस्रहुसाष तामुसिष्यसतपंचभेचलीजगततिनसा
 प २४ आधेब्राम्हनकरतभैउत्तरदिसानिवास अरुआधेनिवसतभयेब्राम्हनपूर
 बआस २५ लौगाक्षीअरुकुक्षिहमांगलिकुल्पकुसीद सिष्यपांचपौष्यजिकेकरि
 कैगुरुहिप्रसीद २६ सामवेदसाषानिकोतेदुजपरमप्रवीन विस्तारनहितविस्वमै
 येकयेकसतसबलीन २७ हिरननाभकेसिष्यकृतसोनिजसिष्यनकाहिं दीन्ही=
 चौबिससंहिताअतिसैआनंदमाहि २८ इतिस्तिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबां
 धवेशविश्वनाथसिंहआत्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुर
 श्रीरुक्मचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहजूदेवकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्कं
 धेषष्टसंगः ६॥ ॐ ॥ ॐ ॥ सूतउवाच॥ दोहा॥ फेरिअथर्वनवेदकेज्ञातासु
 मतिमुमत तिनकोसिष्यकबन्धयेकताकोगुनिमतिवंत १॥ चौपाई ॥ ताहिअथ
 र्वेनाह्योसंहिता ॥ जोसबसुनिकोमनहिरंजिता १भयेकबंधसिष्यपुनिदोई वेदद
 र्शअरुपय्यहुजोई २ उभैविभागसंहिताकरिकै दिवोपढायतिनहिमुदभरिकै ३
 सिष्यवेददर्सहुकेचारी तिनकोअसहियनामउचारी ४ येकब्रम्हबलिअरुसो
 क्वायनि अरुमाहोप्रऔरपिपलायनि ५ भयेपथ्यकेसिष्यहितीना कुमुदसुनक
 जाजलिपरवीना ६ सुनकसिष्यबभ्रूसिंधवायन येकयेकपढेसंहिताचायन ॥
 ७ सेंधवाहिकेसिष्यउदारा सावर्ण्यादिकभयेअपारा ८ औरअथर्ववेदआचारज
 होतभयेहैंशौनकआरज ९ कस्यपसातनुद्वयहुकल्या अंगिरसादिकऔरअन
 ला १० येअथर्वआचारजजानो अबपुरानआचारजबपानो ११ त्रय्यारुनिकस्य
 पसावरनी वैशंपायनजिनसुभकरनी १२॥ दोहा॥ अकितवनहारितयेषटपुरा
 नआचारजे व्यासशिष्यजेमपितातिनमुषसोहेआर्जे २॥ चौपाई ॥ येषटमुनिहैं
 गुरुहमारें इनतेपढोपुरानअपारे १ रामसिष्यअकितवनजोई अरुकस्यप
 सावरनिहुसोई २ व्याससिष्यममपितावदनते येसबपढेपुरानसुमनते ३
 चारिअहैंदुजमूलपुराना अबपुरानलक्षणमतिमाना ४ वरनहुवेदसास्त्रअनु
 सारा जिमिरिषिगनसबक्रियोउचारा ५ सर्गेविसर्गेदत्तिअरुरक्षा अरुमन्वत
 रशौनकदक्षा ६ राजवसवंसनकेकर्मी अरुसंस्थाअरुहेतसुधर्मा ७ औरअ
 पाश्र्वैश्रीभगवाना येदसलक्षणमहापुराना ८ कोईपंचलक्षणहिभाषैं महत्त
 थसकोभेदहिराषैं ९ विषमहोतजबहीगुनतीना तातेमहत्तत्वपरवीना १०

ताते होत त्रिविध हंकारा ताते इंद्रा आदि अपारा ११ यहि विधि उतपति जो मैगाई
 सोई सर्ग जानहु दुजराई १२ ॥ दोहा ॥ और चराचर को सवै उतपति अहै विसर्ग जि
 मिबीजहिते होत तरु पुनि बीजहि को वर्ग ३ ॥ चौपाई ॥ दुज जगमें चर प्राणिन का
 हीं जीवन चर अचर हुजगमा ही १ जाहि जौन चर जित नहिं होई ताकी उचित वृ
 त्ति है सोई २ यही वृत्तिलक्षण अनुमानो अवरक्षालक्षण हुबषानो ३ हरिलै वि
 विधि भांति अचतारा रक्षहि धर्म हरहि भूभारा ४ रक्षालक्षण यही विचारो अब
 मन्वंतर करहुं उचारो ५ मनुमनुसुतसुरसुरपतिजेते हरिअसावताररिषिके
 ते ६ शौनकपेपठजामैरह हीं ताको मन्वंतर कविकह हीं ७ मनुसुतसुद्धवंस
 विस्तारा यही वंस मुनिकरहिं उचारो ८ तेराजनके चरित अपारा वंस चरित सोई
 अहै उदारा ९ चारि प्रकार प्रलय जेगाई सोई संस्था है मुनिराई १० भोगकि हे जे पु
 न्यहुपापा बंचत तेई करत संतापा ११ सोई फेरि जगत महल्यो वै लक्षण हेत सो
 ई कहवावै १२ नामरूपकरनाहि विभागा जीवहि को उभापहिं बड भागा १३ दो
 हा ॥ जाग्रतस्वप्न सुषुप्ति हू जीव अवस्था तीन तामे है परमातमापैतामै वहिलीन
 ४ ॥ चौपाई ॥ यह अन्वय व्यतिरेक कहावै यह गुण जिय हरि आश्रै पावै १ सोई अ
 पाश्रै लक्षण जानो तामे मै द्रिंशंत बषानो २ जस मृत्तिका के रजगमा हीं होत रहत
 है वस्तु सदा हीं ३ पै मृत्तिकार हति है सोई विचविचवहुत अवस्था होई ४ ति
 मि परमातम आतम मा हीं शौनक जघपिरह तसदा हीं ५ होत अवस्था आतमके
 री नहि परमात्मा के रनिवैरी ६ जोग अभ्यासहिते दुजराई मनकी तीनि वृत्ति
 विहाई ७ विषै वासनाको जिय त्यागे जदुपति जुगल जल जप दरागे ८ तब संसा
 र लूटिते हिजातो पुनि ताको नहि दुष दरसातो ९ येद सलक्षण है पुरानके कहहि
 सुजाननिधान ज्ञानके १० शौनक अहै पुरान अठारा तिनके नामहि करौ उचारो
 ११ ब्रह्म और है पय पुराना वैस्वव और हु सैचमहाना १२ ॥ दोहा ॥ शौनक लिंग पु
 रानहुं और हु गरुड पुरान नारद अग्नि पुरानहुं अरु अस्कंद महान ५ और भवि
 प्य पुरानहुं और वृहवैवर्त मार्कंडेय पुरानहुं अरु वामन अधर्त ६ और वाराह
 पुरानहुं और हु महा पुरान कूर्म और ब्रह्मांड हू श्री भागवत महान ७ अष्टादसहि
 पुरानये अरु वेदनको साप सिष्यन सिष्य प्रसिष्य हू कस्यो सहित अभिलाप ८ वेद
 न और पुरानको वरन्यो जौन विभाग ताहि मुनत जनको बढत ब्रह्म तेज बड भाग ९
 इति सिद्धि श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीवांधवेश श्रीविश्वनाथसिंह आत्मज सिद्धि श्री
 महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजावहादुर श्री कृष्ण चंद्र रूप पात्राधिकारि रा
 राजसिंह कृते आनन्दान्बुनिधौ द्वादशस्कंधे सप्तमस्तरंगः ७ ॥ ३ ॥ ॥ ॥

दोहा॥ सुनतसूनकेवचनअसशौनकतहैसुषपाइ बोलतभैमधुरीगिराअतिसयप्री
 तिबढाइ १ शौनकउवाच॥ चौपाई ॥ साधुसूततुमबुद्धिविसालाजियतरहोबुधवरबहु-
 काला २ भ्रमतजेजीवसिंधुसंसारे तिनकेपारलगावनहारे २ यहसंकाहमरेमनआई
 सूतताहितुमदेहुमिटाई ३ परमचिरायुषजनजगमाही भाषहिमुनिमृकुंडसुत
 काहीं ४ जामेडुबिजातसंसारा तौनप्रलयमहलाग्योपारा ५ सोयहभृगुकुलकोप
 रथाना मार्कंडेयनाममतिमाना ६ अबेप्रलैमैकौनिहुनाहीं जामेलोकलोनवैजा
 हीं ७ कैसेप्रलयसलिलमहसोई भ्रमतरद्यौपैरतदुषमोई ८ किमिबटपत्रमाहैं
 मुनिराई सोवतलथ्योबालसुषदाई ९ यहसंसैहैसूतहमारै मटहुतुमहोबुद्धिउदा
 रै १० जानतिहरेसकलपुराणा औरसबेजेजोगविधाना ११ सुनतसूतशौनककेबैना
 बोलेभरिउरमेंअतिचैना १२ ॥ सूतउवाच॥ दोहा॥ कौन्योप्रभ्रमहर्षियहजगभ्रमनास
 नहार रुक्मकभाजहैंहोतितहैकलिहोतोजरिखार २ ॥ चौपाई ॥ मार्कंडेयमुनीससु
 हावन विप्रसंसकारहिलहिपावन १ पढ्योपितासोवेदहुचारी भयोमहातपधर्महि
 थारी २ ब्रम्हचर्यव्रतगद्योअपंडल धार्योबलकलदंडकमंडल ३ सीसजटाअरु
 सांतसरूपा अरुमेपलाजनेउअनूपा ४ भृगचर्महुकमलाक्षहिमाला कटिसूत्रहु
 अरुकुसाविसाला ५ येसबनेमवृद्धिकेहेनू धारनकौन्योमुनिमतिसेनू ६ अग्नि
 निअकंगुरुविप्रनमाहीं हरिकोपूजतरद्योसदाहो ७ दोउसंध्यनमहसोमतिमा-
 ना भारतरद्योधीरहरिध्याना ८ सांरुघ्रातभिक्षाकोमांगी हेतरद्योगुरुकोअनु
 रागी ९ गुरुसन्मुषबहुवचननभाष्यो गुरुआजाभोजनअभिलाष्यो १० भोजनकर
 तरद्योयकवारा जवनकहैगुरुतवनअहारा ११ यहिविधिकरतताहितपभारी
 पूजतहरिपदप्रीतिपसारी १२ ॥ दोहा॥ बीतेलापनबरिसतेहिलियोमृत्युकोजीति
 जौनमृत्युकेभीतितेकोउनहिहोतअभीति ३ ॥ चौपाई ॥ ब्रम्हाभृगुदसहुसनका
 र्ये अरुशंकरविज्ञानमर्जोदो १ अरुसुरनरपितरहुसबजेते मुनितपलषिविस्मि
 तभैतेते २ यहिविधिब्रम्हचर्यव्रतधारी मार्कंडेयकियोतपभारी ३ धस्योध्यान
 जदुपतिकोपूरो कियकलैसहियतेसबदूरो ४ यहिविधिहरिपदमनहिलगाये
 महाजोगकरिअतिसुषदाये ५ बीतेषटमन्चंतरताको तबअतिभीतिभईमच-
 वाको ६ कियोविप्रतपकरनविचारा मान्योमुनिपदलेतहमारा ७ गंधर्वनअ
 प्सरनमदनको अरुवसंतरितुमलयपवनको ८ तिनकोआसुहिनिकटबुलाई
 ऐसोसासनदियोसुनाई ९ मार्कंडेयकरततपभारी विप्रकरहुतुमतहोसिधारी
 १० यहिविधितिनकोतहांपठायो फेरिलोभअरुमदहिबोलायो ११ तिनहूकोसा
 सनदियसोई मार्कंडेयदेहुतपपाई १२ दोहा लहेपाकसासनहिकोसासनतेसु

पपाय गेत्तपकेनासनहितैजहै आसनमुनिराय ४ ॥ चौपाई ॥ सैलहिमालैउत्तर
 पाषा बैठ्योमुनिकरिहरिअभिलाषा १ नदीपुंष्यभद्रानहंसोहै चित्रानामसिलाम
 नमोहै २ परमपुण्यआश्रमसुषदाई प्रगटीतहैबसंतरितुजाई ३ रहेबिलसिवनबे
 लिविताना बोलहिवरविहंगविधिनाना ४ अतिमंजुलतहैतालतलाई निर्मलस
 लिलसकलसुषदाई ५ गुंजहिमत्तभंवरचहुवोरा मानहुगानकरहिसबवोरा ६
 कूजहिकोकिलमत्तसुहावन नाचहिमोरमंजुमनभावन ७ सारसहंसऔरचक
 बाका सोहिरहेतिमिविधिवलाका ८ हिमनिर्मरलैनासकपीरा ॥ बहनमंदत
 हैमलयसमीरा ९ सुमनसुमनकोपरसतसोई तातेपरमसुगंधितहोई १० उपजा
 वतमनसिजतेहिकाला कोनहोततेहिकालविहाला ११ कीन्योपूरनससीप्रका-
 सा चमकनलगीतहोदसआसा १२ ॥ दोहा ॥ पल्लवपल्लमेतहोगदूचंद्रकरछाय
 फूलिउठीसिगरोलतासंथासमेसुहाय ५ ॥ चौपाई ॥ तहंगधर्वहुगावहिरागे बा
 जेविविधिवजावनलागे १ मनसिजकुसुमधनुषधरिधायो मार्कंडेयसमीपाहिआ
 यो २ करिकैहोमतहामुनिराई धारेरस्योध्यानजदुराई ३ रस्योनेनमूदेतेहिका
 ला मानहुमूर्तिवंतसिषिज्वाला ४ असमार्कंडेयहिमुनिकाहो वासवकिंकरल
 पेतहोहो ५ मुनिआगेशौनकमतिमाना नाचनलगीअप्सरानाना ६ गानकरन
 लागीतेहिठोरा मन्थो मृदंगमनोहरसोरा ७ बाजेपनवऔरवहुवीना सजेपंच
 सरकामप्रबोना ८ यहिविधितहवसंतमनभावन मुनिमानसकोलगेकपाव
 न ९ लोभऔरमदमुनिमनजाई मुनिमनलेनचहेअपनाई १० पुंजिकथलीअप
 सराजाई आयुगईसन्मुषमहसोई ११ चलनलागोगेंदतहोहो डोलतकुचडो
 लतचहुघाहो १२ ॥ दोहा ॥ पसतकेसतेसुमनबहुलचतलकलचकील करति-
 कटाक्षनसोकटाचढीमत्तमदपील ६ ॥ चौपाई ॥ कंदुकहेतधरनिमहभावत चं
 चलअंचलपवनउडावत १ मोहितमुनिकहमनसिजमानी मासोपंचबानसं-
 धानी २ भैनिर्फलमनसिजकेबाना मुनिहिनभयोतनकतनभाना ३ जेसेहरि-
 विमुषीजनकरे होतविफलसंकल्पधनेरे ४ यहिविधिकरतविभ्रतेहिकाला मु
 नितननि कसीपावकज्वाला ५ जरनलगेसिगरेतेहिठोरा भागतभेकरिआरत
 सोरा ६ जिमिबालकसोवलअहिकाहो देतजगायभागिपुत्रिजाहो ७ यहिविधि
 वासवकिंकरआई जदपिकियोतपविभ्रमहाई ८ नहिविकारभोमुनिमनमा-
 हो यहअचरजनहिसंतनकाहो ९ कामवसंतादिकसबजाई इंद्रहियोह
 वालसुनाई १० मदनहिलषिविनतेजसुरेसा मनमेमान्योअतिअदेसा ११ सुनत
 मारकंडेयप्रभाऊ बारबारडरप्योसुरराऊ १२ दोहा मुनिध्यायोयहिभातिज

करितपचित्तलगाय करनरुपाप्रगटेतहोनरनारायनआय ७॥ कचित्ता॥ लसलसरू
 पयेककेरोनिसिभूपकैसोयेककोसरूपस्यौ अनूपचनस्यामहै वारिजविलोचनविमाच
 नअपिलतापचारिबाहुराजतमृगाजिनललामहै रघुराजकरमेंपत्रिचहैविचित्रगजैज
 जउपवीतभ्राजैअतिअभिरामहै दंडश्रीकमंडलअण्डलउदंडआभैदिनीकेमंड
 लकोमंडलमुदामहै १ ऊर्ध्वपुंडुतिलकविराजतविसालभालतैसैसबकालउरपदुमा
 क्षमालहै करमेंसालकुससदाधर्मपालप्रभुअसुरकरालनकोकालसोकरालहै
 तनद्विभाललसेदामिनीकेजालहोसोकंजषदलालमुनिमानसमरालहै करतउता
 लरघुराजकोनिहालदेवदंदपैदयालयहोदेवकीकोलालहै २॥ दोहा॥ नरनाराय
 नकोनिरषिमुनिलहिआनंदधाम सादरधरनीमेंकियोदंडसरिसपरनाम ७ गव्यो
 जन्मअपनेसफलगयो मनोरथपूरि पुलकिततनलौचनसजलभयोदुसहदुष
 दूरि ८ सकौचितैनहिप्रेमबसपुनिउठिकैकरजोरि जयहरिजयहरिकरतभोवा
 रहिबारनिहोरि १० गदगदगरअनुगागअतिमनहुंतेतउरलाय पुनिधीरजधरि
 नाथकेचरनधोयसिरनाय ११ बैगयोप्रभुदुहुनकहंसुदरआसनमाहिं सुमनमा
 लधूपादिनेपूजनकियोतहोहिं १२ जबबैठेप्रभुदोउसुषिततबमुनिपदसिरनाय
 लग्योकरनअस्तुतितहोअनुगागहिउमगाय १३॥ मार्कंडेयउवाच॥ छंदहरिगीति
 का॥ तुवप्रेरनातेघानचलतेब्रम्हसिवसुरआदिके पुनिवचनइंद्रीमनहुचलतेआ
 उकृतमरजादके जेरावरेपदभजतनितीमित्रहोतिनकेसही केहिंभातिउमहरोक
 रहवनेनकहनकीकबुगतिनहो १ यहरूपजुगतिहरोसुहावनजगतमंगलहेतहै
 दसितापत्रेबांधतरहतहठिसदामुक्तिहिनेतहै प्रभुधर्मकीमर्जादराषनलेदुब
 हुश्रीतारहै यहजगतरचिपुनिपालिनिजमहकरहुपुनिसंधारहै २ जिमिविरचि
 मकरीजालतामेंआपहीबहुषेलती पुनिऐचिंजालासकलसोईआपनेउरमेलती
 हेभुवनरक्षकजगतिनेताजुगलपदअरविदको हैयेकनिःचलवाससुषथलमो
 रमनहिमित्तिदको ३ तुवपदकमलजेभजतनिततिनकेनमनमलरहतहै सोइ
 पदलहनकेहेतजगयहरोतिमुनिगनगहतहै कोउकरहिवंदनप्रनतकोउपूज
 नकोकोउनितही कोउसुनहिगाथारदहिनामहिआनधारहिचित्तही ४ तुवचरनपं
 कजकोडिजियहिनदूसरोकल्पानहै तुवचरनपंकजभजतजोसोजगअनीतअमा
 नहै ॥ द्विपरार्थआधुर्दायजाकीऐसहकरतारजो तुवभृकुटिभंगहिडरतसोकह
 वातयहससारजो ५ तुवसत्तिहैसंकल्पगुरुकेगुरुतुवपदकंजको तजितुच्छतनअ
 भिमानभजतेहमहुमुनिमनरंजको तुवपदकमलजोभजतप्रानीताहिकबुदुर्ल
 भनही तुवपदकमलजेविमुषसठतिनकोनकबुसुलभैसही ६ उत्पत्तिपालनसं

धरनहिततीनिमूर्तिधारते सुधसत्वमूर्तितेसदाप्रभुमोक्षमोदपसारते प्रभुराजसी
 अरुतामसीभजिपुरुषमोहितहोतहै येदितेसुमतिकेहियेसात्तिकरूपसदहिउद्योत
 है ७ तेदिकीपुरुषसबभक्तभाषतताहिभजिभैतजतहै संसारसागरकोउतरिवैकुं
 ठपुरकोव्रजतहै जयकृष्णजयभगवानभूमाविस्वगुरुजगदीसजै परदेवनरनाराय
 नोजयहंसकुसस्थलीसजै ८ जैसखवानिनिगमप्रभुजैअधिलधर्मअधारहै नहि
 गूढजानतजननकेहियजदपिवासतुम्हारहै मायातिहारोक्रियोमोहितसकलय
 हंसंसारहै सोइजानतोजोतुबकृपातेकरतबेदधिचारहै ९ तिहरोसरूपसुभावसु
 दरकरतवेदप्रकासहै तुम्हरोप्रभावविरंचिशंकरआदिकननहिभासहै बहुशा
 खतुमकोकहतबहुविधियेनपावतपारहै हेपुरुषबोधअगाधतुमहिप्रनाम
 ममबहुवारहै १० ॥ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबाधवेशश्रीविश्वनाथ
 सिंहआत्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचन्द्र-
 कृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्केअष्टमस्तरंगः॥
 ८ ॥ ७ ॥ १० ॥ सतउवाच ॥ दोहा ॥ यहिविधजबअस्तुतिकियोमार्केडेयसु
 जान तबनारायननरसहितबोलेकृपानिधान १ श्रीभगवानउवाच चौपाई हे
 ब्रम्हर्विचर्जमतिधामा भयेसिद्धकरिभक्तिअकामा २ संजमतपस्त्राध्यायतिहारो
 सफलआजुक्केगयोउदारो ३ मनवांछितमांगहवरदाना हमवरदानिनमाहप्रधा
 ना ४ मुनिनरनारायनकीवानी नौलेमार्केडेयविज्ञानो ५ ॥ मार्केडेयउवाच ॥ देव
 देवअच्युतगिरिधारी सबदासनकेआरतिहारी ६ यदौबहुतवरमेप्रभुपायो तो
 निजसुंदररूपदेपायो ७ करिकैजेगशंभुकरतारा मनहिलपतपदकमलतिहारा
 ८ षडेतेप्रभुप्रत्यक्षममआगे औरकाहदूसरवरमांगे ९ पैयेतनीमनआसहमारो
 मायादेषनचहोतिहारी १० ब्रम्हादिकनेविमायामादौ जगमेंमोहितरहहिसदा-
 ११ सतउवाच ॥ यहिविधिसुनिः
 दोहा ॥ लहिमुनिते पूजनसविधिः
 मोदमनमोय १३ चौपाई ॥ सुमिरतहारिपंचपंतुंगोसा ध्यायंयारव्यउरमहभ
 दीसा १ आत्मममाहबस्योमुनिराई मायादरसनआसलगाई २ इंदुअर्कअप्रब्रवनी
 पाहीं अनिलअनलअकासउरमाहीं ३ दनमैंहरिकहै देषनलाग्यो कियमानस
 पूजनअनुराग्यो ४ प्रेमविचसभूलीकहुंपूजा हरितजिदेषिपस्थोनहिदूजा ५ ॥ न
 दीपहुपभद्रकेतीरा येकसमैबैद्योमतिधीरा ६ संध्याकरतरशोतेहिकाला चलो
 पवनतहंमहाकराला ७ उदितभयेतहंहादसमानू जरिहुजगसबउपजिकृतानू ८
 पुनिचहैदिसिकरिसारप्रचंडा द्ययेनभघनधुमडिअपडा ९ मेघसोरअरूपवन

इसोरा होतभयोचहुवोरकठोरा १० परनलगेतहवज्जअघाता होनलग्योपुनिजल
 हुनिपाता ११ बुंदविनुंडसुंडसमगिरहो घोरवोरचहुवोरहिरुहो १२ पुनिचहुंदि
 सितेसिंधुअपारा कीन्धोरेलाछोडिकरारा १३ ॥ दोहा ॥ बोस्योसिगरीधरनिकोमारु
 तबक्षोप्रचंड उठनलगेचहुवोरतेतुंगतरंगअपंड ३ ॥ चौपाई ॥ वक्रनक्रचक्र-
 हिचहुषाहो विचरनलगेभीतिदरसाहो १ बूडिगयोजबसचजगजलमें पीडितभोव
 दुगाजउपलमें २ बूडतअपनेहुकाहनिहारी तब्रमुनिमनसंसेभैभारी ३ पवनप्रसं
 गपायदुजपावन उठेचहुंकितभंवरभयावन ४ बारबारसागरअर्राई बरषहिंज
 लधरधारमहाई ५ सातदीपक्षैगयेसमाना नेकहुयलनहिकहोदेपाना ६ महि
 अकासस्वर्गहुअरुतारा बूडिगयेदिसिविदिसअपारा ७ मार्कंडेययेकरहिगय
 ऊ प्रलयसलिलमहबहतसोभयऊ ८ पुलोजदातनमेंसुधिनाहो बहतभ्रमतज
 लमेंचहुषाहो ९ नैननदेधिपरतकलुनाहो सुधिलत्रिषितभोअतिहितहोहो १०
 कोउबडमीनलीलितेहिलेही मलमारगपुनितेहितजिदेही ११ लगततरंगलहतदु
 पभारी कबहुंडरतबडमकरनिहारी १२ ॥ दोहा ॥ कबहुंतेहिमारुतप्रवलदूरहि
 देतउडाय नाहअकासनहिमहिदिसाताकोपरतदेषाय ४ ॥ चौपाई ॥ कबहुंभे
 लतमहाअंधियारा ताहकोपावतनहिपारा १ परिकेकहुंभौरनमुनिराई बूडिग
 भीरतोरमहजाई २ लहिजलजोरकहुंउतराता कहुंपुनिलगततरंगनघाता ३ ध
 रताहिकोउदंतनमीना कोउपुनिछीनतताहिलीना ४ लीलिलेतजबकोउते
 हिकाहो तेहिकोउकहुंमेलतउरमाहो ५ यहिविधिसोकलहतकोहुकाला कहुं
 मोहपुनिलहतत्रिसाला ६ कहुंदुषपावतहैमुनिराई कहुंकहुंसुपलहतमहा
 ई ७ कहुंमरतकहुंजियतमुनीसा कहुंभयकहुंरोगहुविसबीसा ८ यहिविधि
 सहसनलाषनवषी धीतिगयेताकोबिनहर्षी ९ प्रलयपयोनिधिमहमुनिराई भ्र
 मतरशोकहुंथाहनपाई १० जोदेषनमाग्योचितलाई तेहिमायामहगयोभुलाई
 ११ बहतबहतऊचौमीहमाहो निरख्योलघुवटवृक्षनहोहो १२ ॥ दोहा ॥ अति
 कोमलपल्लवअमलफलभलसकलसुहाय ताकेउत्तरसाषमेंमुनिकोपस्थादे
 पाय ५ चौपाई ॥ यककोमलदलपरयकबालक सोवतहैनिजदुतितमप्राप्तक
 १ अतिसुंदरतनमरकतस्यामा पंकजसरिसवदनअभिरामा २ कंबुकंठउन्न
 तअसकंधू सुभगभृगुटिनासाछबिसिंधू ३ कुंचितकुंतलकोमलकारे लहिमुष
 पवनहलतसुकुनारे ४ कानलहरदाडिमआकारा सषसरिसभीतरसुकुमारा ५
 विद्रुमसरिसअधरजुगसोहै हांसकदानेसुकअरुनोहै ६ वारिजकोसचिलोचन
 कोरचितवतलेतमनहुचितचोरे ७ चलदलदलदुतिउदरसुअमली स्वांसलेतका

पत्सुभविचली ८ नाभिसोभअतिसैगंभीरा चारुअंगअंगुलिमतिधीरा ९ होउकर
 रसोगहिदक्षिनपाऊ पिषतअंगूठाबालस्वभाऊ १० असबालकजबदेपतभयऊ
 मुनिअतिसेविस्मितद्वैगयऊ ११ दरसनकरतभयोअमदूरी विकस्योहिमपंकज
 सुषपूरी १२ ॥ दोहा ॥ निमिपषोलिदेषनलग्योपुलकावल्लिसचअंग लम्बोबिचारन
 चिचमैकोबालकविनसंग ६ ॥ चौपाई ॥ पूछनहेतगयोसिसुपासा लागीतबबाल
 कबीस्वासा १ स्वासहिलगतगयोउरमाही जिमिसुषमसकस्वोसवसजाहो २ बाल
 कउदरमाहमुतिराई निरषतभयोजगतसमुदाई ३ जैसेपलपपूर्वजगदेश्यो बाल
 उदरतेसहोपरैष्यो ४ नभधरनीसागरससितारा दोपषंडदिसिसैलअपारा ५ ब
 नसरितापुरआकरग्रामा दुजआअमअरुदेसललामा ६ औरसुरासुरचारिदुबनी
 आअमधर्मवेदजसवनी ७ पंचभूतअरुजुगअरुकाला औरहसबजगकरजंजा
 ला ८ यहलपिकैअतिमोहितभयऊ तेहिहिमसैलपहुंविपुनिगयऊ ९ नरीपु
 हुपुभद्राकहेंदेश्यो अपनोआअमसकलपरैष्यो १० निजआअमवासिनरिपिका
 ही देशतभोमुनिनाथतहोहो ११ तहोबसनकोकियोबिचारा तबझोझोपुनि
 स्वासकुमारा १२ छोडतस्वासबाहिरेआयो प्रलयसलिलमहपुनिउतरायो १३
 दोहा ॥ सोइवटसोइवटकेदलदिसोइबालककहेंहीष बालकहेंविहसतलष्यो
 पेनदियोकबुसीप ७ मार्केडेयमुनीसतहबालककाहेंबिलोकि ध्यानधारिमिल
 वेहितैचलेनिकाटअतिसोकि ८ तबवैगोनुरतेतहोबालकअंतरधाना हरिविमु
 धिनकेहोतजिमिव्यर्थमनोर्थमहान ९ मित्योवटहुअरुमिततभोरह्योप्रलयजल
 जोय वैठ्योमुनिप्रथमदिसरिसनिजआअममहसोय १० इतिसिद्धिओमन्म हाराजापि
 राजश्रीबांधवेशनिश्चनाथसिंहात्मजसिद्धिओमहाएजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजाब
 हादुरश्रीरुखचंद्ररुपापान्नाधिकारिरघुराजसिंहकतेआनंदाशुनिधौदादशस्कंधेनब
 मस्तरंगः ९ ॥ ३० ॥ दोहा मार्केडेयमुनीसवोहरिमायाकोदेषि अतिविस्मितदरिसरनमै
 नातभयोमुदलेपि चौपाई हरिपदकमलद्विपेनिजभारो बोलतभोपुनिबचनप्रकारो १
 मार्केडेयउवाच माधवहरेसुकंदसुरारी निजरासनकेभवभयहारी २ हमसरतगतबलसि
 हारेहोअधारप्रभुतुम्हहिसहारे ३ तुवमायामोहितसुरसर्वा तुमहिनजानतकरिअतिगर्वा
 ४ सुलउवाच हरिखस्तुनिहिकरतमहिभौतो बस्योतहोबितवतिदिनरातो ५ भेकसमेत
 हैटपमसंवारा करतसेरसिगरेसंसारा ६ गौरीसहितशंभुभगवाना संगमाहिगनसोह
 तनाना ७ मार्केडेयद्विआअमद्वैके निकसतभैमुनिपतिकहेंजैके ८ शंकर
 लौनकशोकबुबैना उमादयाकारिभरिजलनेना ९ कहीमहसद्विअतिमृवुबा
 नो देपहुप्रभुयहमुनिविज्ञानी १० अचलवैठहैमौनदिभारी विगतवातजिमि

वारिध्वारी ११ करतकठिनतपयहत्रिपुरारी तानेयहहिद्विगमाहिसिधारी १२ मु
 निकोजोनमनोरथहोई पूरनकरहुनाथतुमसोई १३॥ दोहा॥ दातासिगरीसिद्धि
 केअपहिसिद्धहोमहेस तुमजाकेद्विगद्वैकदोतेहिकिमिरहेकलैस २॥ कविच ॥
 विधिसुतताकोसुतताकोसुतताकोसुतताकोसुतताकोसुतताकोगुरुअवदातताको
 पितुताकोपितुताकोपितुताकोपितुताकोबंधुताकीदिसाताकोनाथताकोतात॥ताको
 रिपुताकोनाथताकोसुतताकोसुतताकोपतिसाकोपितुताकोपितुलोकात्रातताको
 पदजलजाकेसिरमेंसहाहारहेताकीनारिजबअसहुलसिकेबोलीबात १ चातक
 कोजीवनजाताकोपतिताकोमित्रताकोधनताकोरसताकोजोकरतपान ताको
 रिपुताकोवर्नजातेहोतताकोजौनपूरोसहकारीताकेउरकोनेबासोजान ताको
 वासताकोरिपुताकोरिपुताकीनिधिताकोरिपुताकोपितुताकोपितुअनुमान ता
 कोजौनधरेतामेंसोवैजौनताकीनारिताकोबंधुजाकेसीसकशोबैनमुसुकान २
 शंकरउवाच कंजजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताको
 जातताकोजात ताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताकोगुरुताको
 गुरुअवदात रघुराजसोईनामजाकोअहैताकोभ्रातताकोभ्रातताकोभ्रातताको
 रिपुजोअघात ताकोवासताहीमैजोकरतसदानिवासयामुनिलगायेमनताकेप
 दजलजात ३ दोहा याकेमनमेंकोनिहूअहैउमानहिआस कृष्णप्रेममेमगनय
 हहैअनन्यहरिदास ३ चौपाई पैहमयाकेनिकटसिधारी करिहैसंभाषनहेप्या
 री १ साधुसमागमसौजगमाही उमालाभदूसरकबुनाही २ सूतउवाच॥ अस
 कहितहैशंकरभगवाना मुनिकेनिकटहिकियोपयाना ३ सबविद्यासबदेहिन-
 स्वामी हैजगकेप्रभुअंतस्जामी ४ उमासहितशंकरआगमनू जान्योनहिमुनि
 प्रेमहिमगनू ५ रहीनसुधिकबुतासुसरीरा अचलबैठध्यावतजदुवीरा ६ मुनि
 मनकीगतिजानिमहेसा करिजोगहिउरकियोप्रवेसा ७ देधिपरेमुनिध्यानहिमा
 हीं तडितपीतसिरजटासोहाही ८ तौननेनसुंदरदसबाहू उन्नततनललाटनिरि
 नाहू ९ अंगदुकूलव्याप्रकोचनी धनुसरसलपडुअरुचनी १० उमरूअरुद्रा
 सहिमाला धारनकियेकुठारकपाला ११ उदितप्रभाकरसरिसप्रकासा नासतअ
 धकारदसआसा १२॥ दोहा॥ शंभुरूपअसध्यानमेंदेधिपह्योजबताहि तबअति
 प्रैविस्मितभयोमुनिअपनेमनमाहि ४॥ चौपाई॥ मैतौधत्तोचतुर्भुजध्याना याद
 सभुजकोआनदेषाना १ असविचारिदियनैनउधारी देख्योउमासहितत्रिपुरारी
 २ सगननिरषितहैशंकरकाहीं त्रिभुवनकोगुरुगुमिमनमाहीं ३ सिरभरिकी-
 न्होसिवहप्रनामा पायोमुनिवरआनंदधामा ४ गननसहिततहैगौरिगिरी-

से पाद्यअर्घ्यदियनावतसीसे ५ देवदण्डनमालापहिराई धूपदीपनैवेद्यदेवादि
 ६ बोल्योफेरिजोरिजुगहाथा कस्यकरनलायकमेनाथा ७ तुमतोहोप्रभुपूरन
 कामा तुमसोपावतजगतअरामा ८ जयशंकरशिवशांतसरूपा त्रिगुणईसना
 सकभवकूपा ९ संतनकेतुमहोसुषदाता सततअसंतनकारकधाता १० ॥सूत
 उवाच॥ यहविधिअस्तुतिमुनित्रिपुरारी वैप्रसन्नहंसिगिराउचारी ११ श्रीभग
 वानउवाच॥ मांगहुमुनिवरतुमवरदाना वरदायकहमविधिभगवाना १२ दो
 हा हमरोतीनहुदेवकोदरसनअहैअमोघ तीनिहुंदेवउपासनाहोतिकबहुं
 नहिमोघ ५ चौपाई ॥ विप्रसांधुजेसांतउदारा करहिसदादीननउपकारा १ सं
 मदसीजगसंगविहीना विनावैरहरिभक्तप्रवीना २ ऐसेविप्रनकहेंदिगपाला
 करिप्रनामपूजहिसबकाला ३ हमअरुविधिप्रभुकृष्णसदाहीं वंदनकरहें
 सुविप्रनकाही ४ मेरोअरुविधिअंतरजामो ऐसोजोजदुपतिबहुनामो ५ तामें
 नेकभेदनहिराषें कोहुसोनेहनकोहुपैभाषें ६ आपसरिसजेविप्रप्रवीना वंद
 नकरहेंतिनहिहमतीना ७ जलतीरथप्रतिमामयदेवा करहेंपवित्रकियेबहु
 सेवा ८ तुमसमानजेकृष्णसनेही तेदरसतहिपूतकरिदेही ९ हमविप्रनको
 करहेंप्रनामा ब्राम्हनवेदरूपमतिधामा १० वेदत्रयीजोरूपहमार ताकोधो
 रहिविप्रउदारा ११ संतनकेपददरसकिहेते संतकथामहचिचिदिहेते १२ म
 हापापतनमेंनहिरहहीं संभाषनतेपुनिकाकहहीं १३ ॥सूतोवाच॥ दोहा ॥
 शंकरमुषससितैजदपिवचनसुधाकियपान पैमुनिमार्कंडेयकोनेकुनचिन
 अघान ६ हरिमायामेंअमतबहुदीन्द्रोकालविताय अमीवचनसुनिशुके
 सोदुषगयोबिलाय ७ चौपाई फेरिषोसजुगलकरजोरी कस्योशंभुसोबहुत
 निहारी १ मार्कंडेयउवाच ईश्वरकीयहअद्रुतलीला कोउनहिजानतहेगल
 नीला २ वंदततुमनिजदासनकाहीं कोदयालतुमसमजगमाहीं ३ धर्मसिषा
 वनहेतमहेसा करतकमेतुमरहोहमेसा ४ धर्मालाकोसदासराहो धर्मकरा
 वनकरहुउछाहो ५ तुमहोवक्ताधर्मनिकरे तुमतेजनसुषलहतपनेरे ६ सब
 कोकरहुप्रनाममहेसा घटतनतुवप्रभावलवलेसा ७ करतइद्रजालीजिमि
 माया पैनघटिताकोकलुकाया ८ निजमनतेयहविस्वविरचिकै तामेंप्र
 विसिबहुतविधिनचिकै ९ पुनिअपनेमहकरुहुसंधारा गुनरुतजगतुम
 मेंनविकार १० निर्गुनसगुनशंभुभगवाना मायारहितईसनहिआना ११
 परब्रम्हमूरतित्रिपुरारी तुमकोप्रनतिअनेकहमारी १२ दोहा मांगहुकाव
 रदानमैतुमसोचंदललाम तुवदरसनतैहोतजनसबविधिप्रनकामा ॥

८॥ चौपाई ॥ वैप्रभुपायतुम्है असनाथा मांगहुयह बरजोरे हाथा १ जदुपतिप
दमहप्रीतिहमारी रहै अचलप्रभुदरै नदारी २ तैसहि सबहरिहासनमाहीं हो
यप्रीतितैसहितुवपाहीं ३ सूतउवाच यहिविधिमुनिमांग्योवरदाना लख्योशंभु
तबमोदमहाना ४ कक्ष्योमहेसहितुमातहोही मनवांछितदीजेमुनिकाहीं ५
मुनिसौबालेवचनमहेसा कृष्णभक्तितोहिहोयहमेसा ६ कल्पप्रजंतसुजससु
भवैहो तबभरिअजरअमरमुनिवैहो ७ वैहैतुमकोजानत्रिकाला अरुवि
रागविज्ञानविसाला ८ ब्रम्हतेजवैहैअतिआरज अरुवैहोपुरानआचारज-
९ सूतउवाच यहिविधिदेमुनिकोवरदाना करतउमासौतासुबधाना १० गननस
हितकैसासबिहारे मुनिआश्रमतेचलेसिधारे ११ मार्कंडेयमुनीससुजाना भये
परमभागवतप्रधाना १२ दोहा ॥ येकांतीहरिभक्तवैध्यावतहरिपदकाहिं अब
लौविचरतजगतमेंगननप्रेमरसमाहि ९ मार्कंडेयसुजानकोमैकियचरितवषा
न जेहिविधिनिरप्यो कृष्णकोमायाविभौमहान १० हरिमायाकोआदिनहियह
अनादिसंसार जोबरनतआधुनिकयहिसोमतिमंदगवार ११ हरिप्रभावतेजु
कयहमार्कंडेयचरित्र सुनैसुनावैजोकोऊतेदोउहोतपवित्र १२ इतिसिद्धिश्री
मन्महाराजाधिराजश्रीवाच्यवैशविश्वनाथसिंहआत्मजसिद्धिश्रीमहाराजाधि
राजश्रीमहाराजाश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधिकारिरघुराजसिंह
कृतेशानन्दांमुनिधोदादशस्कन्धेदशमस्तरंगः १० ॥ ७७ ॥ दोहा ॥
सुनतसूतमुपतेसकलमार्कंडेयचरित्र पुनिपूछ्योअतिसैमुदितशौनकपरमप
वित्र १ शौनकउवाच ॥ चौपाई ॥ हेभागवतसूतबहुजाता तुमजानहुतंत्रनकी
बाता १ हमतुमतेयहप्रश्नकरतहै जेहिसुनिजनमनमोदभरतभरतहैं २ पंच
रात्रकेजाननवारे जेश्रीपतिकेपूजनहारे ३ तेजनकौनभौतिप्रभुअंगा व्यावतहैं
रंगिप्रमहिरंगा ४ प्रभुआयुषकेहिभौतिविचारै ५ पार्षदवाहनकौननिहारै ६ भू
षनअहैकौनप्रभुकेरै जाननयहोमनोरथमेरे ६ सोबरनहुतुमसूतसुजाना जे
सोपूजनविधिभगवाना ७ जेहिविधितेपूजैहरिकाहीं मर्त्यअमर्त्यहोतजगमा
हो ८ सुनिशौनककीमंजुलवानी बोलेसूतमहामुदमानी ९ सूतउवाच ॥ करिकै
अपनेगुरुनप्रनामा हरिविभूतिभाषौंअभिरामा १० वेदतंत्रमेंजोसबगाई नार
दादिब्रम्हादिसुनाई ११ मायामहत्त्वआदिकनव पंचभूतऔरौ इंद्रिसब १२
शौनकाएहोधिवाटकहावै श्रीपतिअगयहीश्रुतिगावै १३ दोहा त्रिभुवनया
मेंजानियोकोटिनजीवनिवास पुरुषरूपयहिकोउकहतसुनियेऔरप्रकास
२ ॥ चौपाई ॥ परनीचरनकृष्णकोजामो शौनकस्वगोसो कोसिरमानो १ ॥ येहैना

भिनभजदुपतिकेरी अहेदिवाकरआधिउंजेरी २ कर्नदिसाअरुमारुतनांसा मे
 दुप्रजापतिवेदप्रकासा ३ मृत्युजानिप्रमुअंगअपाना लोकपालहरिभुजामहाना
 ४ मनुचंद्रमाभृकटिमनुराज प्रमुकोऊपरवोठहेलान् ५ अधकोअधरलोभदु
 जराई प्रमुदंतनकोजानुजान्हाई ६ प्रमुकोमंदहंसनिभ्रमभारी लेहुदृष्टप्रभु
 रोमविचारी ७ मेघजानुकेसवकेकेसा जसनरतनतमहेप्रमुवेसा ८ कोस्तुभम
 निसंबजीवनिमानो जीवज्ञानश्रीवत्सहिजानो ९ मायाहेप्रभुकीवनमाला वेद
 अहेप्रभुवसनविसाला १० अहेप्रनवप्रभुकेरजनेऊ सारव्यजोगकुंडलगुनिले
 ऊ ११ ब्रम्हलोकप्रभुकेरकिरीटा मूलप्रकृतिआसनैतिरीटा १२ दोहा सुदुसतो
 गुनजानियेपदुमासनसुपठेर औजसहोबलसहितहेप्रानगदाप्रभुकेर ३ चौपा
 ई अहेसंपजलजदुपतिकेरी अहेसुदर्सनतेजघनेरो १ प्रभुरुपानजानहुतुम-
 ज्ञाना प्रभुकीढालमानुअज्ञाना २ अहेकालकोदंडउदंडा कर्मअहेप्रभुतूनअ
 षंडा ३ इंद्रीजानदुप्रभुकेबाना मनकोप्रभुरथजानुसुजाना ४ शब्दस्पर्शरूप
 रसगंधू प्रभुरथसाजुजानुमत्तिसिंधू ५ अमैहस्तजनकीसुभकरनी हरिग्रहसु
 रप्रजासुपभरनी ६ प्रभुकोसंसकारजनदिसा पापनासप्रभुपूजनदृक्षा ७ षट्पे
 स्वर्जकेलिअरविदा अहेधर्मचामरवयचंदा ८ अहेसुजसप्रभुविजनअर्जुठा
 प्रभुकोछत्रजानुवैकुंठा ९ विप्रमुष्पमंदिरप्रभुकेरो वेदगरुडहेसास्त्रनिवेशो १०
 लक्ष्मीजानहुप्रभुकीनारी विघर्कसनशास्त्रबलभारी ११ हारपालआदौनहादिक
 आणमादिकहरिगुनअहलादिक १२ दोहा वासुदेवसंकर्षणहुप्रभुमहुअनि
 रुद्ध कृष्णचंद्रकोजानियेचारिमूर्त्तियेसुद्ध ४ जाग्रतस्वप्रसुषुतिह औरतुरीया
 जाय इनअभिमानिनकोअधिपचारिमूर्त्तिप्रभुसोय ५ भूषणआयुधअंगउप
 अंगसहितजनजेय हरिकोधावततिनहिहरिचारिपदारथइय ६ ॥ कबित
 रूपघनाक्षरी ॥ शौनकसुनहुजदुनाथब्रम्हकारनहेआपनेप्रकासहीतेपरमप्र
 कासमान ॥ महिमामहानमहिमाहिजाकीपूरनहेविधिवपुधारिविभ्वरचतः
 अहेअमान ॥ पालतरमेसरूपधालतमहेसरूपमूढनकोगूढहेअगूढजेहेभ-
 क्तिमान ॥ ज्ञातासबजगतकोत्रानानिजदासनकोदातारघुराजैनिजकेनपद्वी
 त्तिदान १ ॥ घनाक्षरी ॥ मूढनमहोपनकोमदकोमथैयाभूकोभारउतरैयाधर्मपु
 राकोधरैयाहे ॥ सृजवनितानिसंगरासकोरचैयादंडवनकोबसैयाद्रुतदीनपे
 द्रवैयाहे ॥ जाकोनामपापिनकोपापकोहरैयाप्रमुपारथकोसारथिकेभारअनि
 तैयाहे ॥ जदुकलउदधिकोअमलजौन्हेयासोकन्हेयारघुराजदीनक
 पाकोकरैयाहे २ ॥ दोहा महापुरुषलक्षणहीजेनितपदैप्रभात अतरजा

कथल १९
बन्हा ३
असो ३३
क. स्वप ४

श्री कृष्णकोसाजोने अवदात १ ॥ सेस सादेनाभिजातताकोजातताकोजातताकोजा
 मूर्जे ५ मनु ६ रक्षाकु ७ कुलि ८ विकुलि ९ वान १० अनरन्य ११ १२

तताकोजातताकोजातताकाजात ॥ ताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताको
 त्रिशंका ३ पुंभुमा १४ ववता १५ गंधाता १६ सुसंधि १७ पुवसंधि १८ भता १९ असित २०

नातताकोजातताकोजातताकोजात ॥ ताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजा
 मगर २१ असमंजस २२ असुमान २३ दिलीप २४ मगीर २५ ककुत्थ २६ रघु २७

तताकोजातताकोजातताकोजात ॥ ताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातताकोजातसो
 ईरघुवंसअवतंसरघुराजनात १ ॥ ७ ॥ चौपाई ॥ सुनिकैसूतवचनसुषमानी ॥ बो
 लेशौनकपुनिअसबानी १ शौनकउवाच ॥ भूपपरिक्षितविनेसुनाई पूछ्यो जेअ
 तिसैचितचाई २ तत्रसुकदेवपरममतिवाना मासमासकेभानुवषाना ३ सूतदे
 दुसोमोहिमुनाई भानुनामकर्मनिसमुदाई ४ सूरजकेआतमजदुनाथा कैहोँ =
 तिनजससुनतसनाथा ५ सुनतसूतशौनककेबैना बोलेअतिसैभरिउरचैना ६
 सूतउवाच ॥ सूतकेरसबक्रियाप्रकासी शौनकजानहुभानुविभासी ७ हरिमाया
 विरचितसंसारा जानहुयाहिअनादिउदारा ८ सूरजकोहरिमूर्तिजानो जगके
 कर्तातेहिअनुमानो ९ वेदक्रियाकेतेहैमूला बहुविधिभाषहिबुद्धिअत्ला १०
 कालक्रियाकारनअरुकारज आगमकर्तादेसदुआरज ११ द्रव्यऔरफलयेनव
 भांती हरिकहेवदहैविप्रअघघाली १२ ॥ दोहा ॥ चैत्रादिकजेद्वसोमासअहैम
 निवान तिनमें द्वादसरूपभरिभ्रमेभानुभगवान ८ ॥ चौपाई ॥ प्रथमचैततेकरहुं
 षाना ताकोसुनिशौनकमतिवाना १ चैतमासमहदिनकरधाता कृतस्थलीअश
 राविश्याता २ राक्षसहेतहैहेतोनामा नागवासुकीहैअभिरागा ३ रथकृतनामज
 सहेसगा हैपुलस्त्यरिषिसाअअभंगा ४ तहतुबुरुगंधर्वसुअंगा वितवैचैतमास
 रविसंगा ५ अबवैमाषमासकेसुनिये नामअर्जमारवितहगुनिये ६ रिषिहैपुल
 हअथौजाजसा राक्षसहैप्रहेतिअतिदृक्षा ७ पुंजिकथलोअप्सरराजानो गंधवेना
 रदनामवषानो ८ कक्षनीरनामकतहैनागा वितवहिवैसाषहिवरभागा ९ जे
 ठमासमेंमिचदिवाकर जानहुतहांअत्रिहैमुनिवर १० पौरुषराक्षसतक्षकनागा
 जक्षरथस्वनतहैबडभागा ११ तहमेनकाअप्सरानामा अरुहाहागंधर्वललामा
 १२ एवितबहिसबजेठहिमासा अबसुनियेअसाढसहुलासा १३ ॥ दोहा ॥ वरुन
 नामकेभानुहैहेवसिष्ठमुनिदक्ष रंभाहैतहैअप्सराअरुसहजन्यहुजक्ष १४ ॥ चौ
 पाई ॥ हैहहनामकगंधर्वा शुकनागतहैअहैअपर्वा १ राक्षसअहैचित्रस्वनना
 मा येवितवहैअसाढमतिधामा २ सावनमासहैद्रविनामा विश्वावसुगंधर्वल

लामा ३ श्रोतानामजक्षबडभागा एलापत्रनामकोनागा ४ तहँजानद्दुअंगिरारि
 षीसा प्रमलोचाअप्सरामुनीसा ५ वर्जनामराक्षसबैलवाना बितवहिसावनना
 समहाना ६ भाहौविवस्वानरविनामा उग्रसेनगंधर्वललामा ७ व्याघ्रनामराक्ष
 सतहँजानो नामअसारनजक्षबपानो ८ अप्सरअनुलोचाहैभृगु मुनि संपपालत
 हँनागलेहुगुनि ९ येसवरविकेसंगहिमाहीं बितवहिँभाहोमासहिकाहीं १० आ
 स्विनमासमाहँदुजराई त्वष्टानामअहैदिनराई ११ अग्निसरिसनमदग्निमुनीसा कं
 मलनामकअहैफनीसा १२ दोहा॥तहतिलोत्तमाअप्सराराक्षसब्रह्मापेत सतजि
 तनामकजक्षहैतेहिजानद्दुमतिसेत १०॥ चौपाई॥धृतराष्ट्रदुगंधर्वउदारा येसब
 बितवहिँमासकुंवारा १ विष्णुसृजहँकातिकमाहीं नामअस्वतरनागतहँहीं २
 रंभातहँअप्सारासुहाई सृजवचंगंधर्वतहँई ३ अहैसत्यजितनामकंजक्षा म
 पापेतनामकतहरक्षा ४ विश्वामित्रमुनीसतहँहीं बित्वावहिकातिकमाससदा
 हीं ५ मार्गशीर्षमहहैमतिमान् अशुमाननामकहैभानू ६ कश्यपरिपितहँजक्ष
 हरक्षा महाशंषहैनागप्रत्यक्षा ७ हैरितुसेनतहँगंधवी राक्षसविद्युतसनुअप
 र्वा ८ हैअप्साराउर्वशीनामा बितवहिँअगहनमासललामा ९ पूसमासमहहैन
 गसृजा राक्षसनामअहैअस्फूर्जा १० अहैअरिष्टनेमगंधर्वा ऊरननामजक्षगुन
 गवी ११ आयुपनामकअहैमुनीसा ककोटकतहँअहैअहीसा १२॥दोहा॥पूर्व
 चित्यतहँअप्सरायेसवरविकेसंग पूसमासवितवहितहँपावहिमोदअभंग॥
 ११॥चौपाई॥माघमासमहसुनियेमुनिवर पूषानामजानियेदिनकर १ तहँहैप्र
 बलधनंजयनागा हैरिषीसगौतमबडभागा २ अहैतहँगंधर्वसुषेना वातनाम
 राक्षसजितसेना ३ हैअप्साराघताचीनामा सुरुचिनामकोजक्षललामा ४ येसब
 रविकेसंगहिमाहीं बितवहिमाघहिमाससदाहीं ५ फागुनमासमाहमुनिराई
 हैपर्जन्यनामदिनराई ६ वर्चाराक्षसहैकृतजक्षा सेनजिताअप्साराप्रत्यक्षा ७
 विस्वनामगंधर्वसुजाना अहिपुरावतअहैमहाना ८ भरद्वाजहैतहँरिषिराई बि
 तवहिकागुनमाससदाई ९ जेजेमैअप्सरगनाई तेरविसन्मुपनचहिसदाई
 १० जेजेमैगंधर्ववपाना करहँतेरविसन्मुपनितगाना ११ जेजेमैभाषेहँरिषिराई
 करहँतेअस्तुतिवेदनगाई १२ दोहा जेजेनागनमैकद्यौतेतेरविरथमाहिँ बंधन
 हैसबसाजकेत्यागतकवहूनाहि १२॥ चौपाई॥जेजेजक्षदियोमैगाई तेरविरथ
 कोहेहिसजाई १ कश्योराक्षसनमैजिनकाहीं पोछेतेरथमेलतजाहीं २ बालधिल्ल
 मुनिसाठिहजारा जिनकोअंगुठासरिसअकार ३ रविसन्मुपमुपपखिलतजाहीं
 रविअस्तुतिगावतमुषमाहीं ४ महजोरविकीमहिमागाई ताहिजोसांक्रुपातमु

निराई ५ प्रीतिसहितजसुमिरनकरहीं तिनकेनिसिदिनकेअपजरहीं ६ यहिवि
 विद्वादसमासनमाहीं विचरतदिनकररहैंसदाहीं ७ उमैलोककरविमुषदाई देत
 उभैतमअवसिनसाई ८ सूर्जरूपजानहु हरिकाहीं यामेहैककुससैनाहीं ९ जिनको
 अहेनआदिहुअंता अहेसकलजगकरनियंता १० कल्पकल्पमहद्वादसरूपा जा
 नहुदिनकरकरअनूपा ११ करिकैतेईरूपविभागा करहिजगतरक्षनबडभागा १२
 दोहा॥ पूछ्योशैनकजौनतुमसूरजचरितअपार सोमैतुमसोसकलयहकांन्योस-
 विधिउचार १३ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबांधवेशविभचनाथसिंहात्मज
 सिद्धिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजश्रीराजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्ररूपापात्राधि
 कारिरघुराजसिंहकृतेआनन्दाशुनिधौद्वादशस्कंधेएकादशस्तरंगः ११॥ १ ॥ ॥ ॥
 सतउवाच दोहा॥ परमधरमकोप्रनतिकरिजदुपतिपदसिरनाय विप्रनकेप-
 दवंदिकैबरनौधर्मनिकाय १ हरिचरित्रअद्भुतपरमपूछ्योशैनमुनीस सोमैबर
 न्योसकलविधिसकलचरितजगदीस २ जेहिविधियहसंसारमैपावतजनकल्या
 न शैनकादितुमसोसकलसोमैकियोबपान ३ हरनहारसबपापकेनारायनज
 दुनाथ हृषीकेशभगवानप्रभुभक्तनकरनसनाथ ४ जगसिरजकपालकहरनप
 रब्रह्मगंभीर यहपुरानभागवतमैबरनितयेकजदुबौर ५ अबशैनकभागवत
 कोपहसुनियेसंक्षेप जाहिपठतहरिमिलतहैंहीतपापपरलेप ६ ॥ विष्णुपद ॥
 जयभागवतरूपजदुवरकोज्ञानविज्ञानभक्तिदाता सुनतसुनावतसुमुत्तजा-
 कौमिलतकृष्णपदजलजाता १ शैनकश्रौरसूतसंभाषननैमिषवनमैप्रथमकह्यो
 बरननचौबिसअवतारनकोहरिमहिमाकहिमोदलशै २ व्यासभवननारद
 कोआगमव्यासहिनारदउपदेसा नारदकीपुनिजनमकथासबसनकादिकआ
 गमवेसा ३ व्यासबोधभागवतरचनपुनिजथासमरकुरूपतिकेरो भीमसेन
 कृतजंगभंगपुनिकोपद्रोनसुतकरटेरो ४ पांडवसुवनपचनिसिबधिवोडुपद
 सुताकोबधभारी बहुरिद्रोननंदनकोबंधनजिमिक्रियपारथगिरिधारो ५ पुनि
 सिरतेमनितासुषेधिवोपुनिपांडवविलापगायो चारिबंधुनुतधमैसुवनकोसंत
 नसुतजिमिसुमुग्यो ६ बहुरिकशैजदुपतिकोथावतजेहिविधिभीषमतनसा
 गा धर्मराजकोराजकरबपुनिबरन्योकुलीअनुरागा ७ द्रोतननैकेअस्त्रहितेपु
 निमभैहिरसनवैराटा पुनिद्वारिकागवनजदुवरकोकह्योप्रजनमुहपरिपाटी ८
 पारथकोपयानद्वारावतिपुनिहस्तिनपुरआगमनू बहुरिकशैअजुनविलाप-
 सबपांडुसुवनसंबसुषसमनू ९ तिलकपरिक्षितपांडुसुवनकोगवनमहापय
 कोगायो कालिकोदमनआपदुजकोलाहिगंगातटीजिमिन्पुआयो १० मुनिस-

माजमधिवहुरिकद्यौजसकुरुपतिसुककरसंवादाजोगधरनावहुरिबषान्यौहरि
 वंदनकीयजदि ११ पुनिसंवाद्ब्रह्मनारदकोपुनिबरन्यौहरिअवतारा जगत
 रचनकोबहुरिकद्यौक्रमपुनिपुरानलक्षनसारा १२ मित्रासुतअरुविदुरकेरु
 निकहसंवाद्दमोद्दाई जदुकुलकीसंधारकथापुनिमहापुरुषकीधितिगाई
 १३ प्रकृतिसर्गपुनिब्रह्मसर्गअरुपुनिभगवतविराटरूपा सूक्ष्मथूलकालकी
 गतिजिमिपुनिउपज्यौजिमिमनुभूषा १४ पुनिवराहअवतारकृष्णकीबरन्यौः
 धरनीउद्वारा पुनिबरननविकुंठकोगायोहिरन्याक्षकोसंधारा १५ कर्दमउतपः
 तिमनुमिलापपुनिबरन्यौदेवद्युवीव्याह पुनिविमानकीविहरनिगाईकपिलजन
 मकोउस्ताह १६ देवहुतीअरुकपिलदेवकोपुनिबरन्यौसबसेवादा पुनिकहसि
 वकृतदक्षभंगमषध्रुवचरित्रप्रदअहलादा १७ बहुरिकद्यौष्टुकथासुहा वनि
 पुनिप्रचीनवरहोगाथा फेरिपुरजनकथाबषानीकथाप्रचेतनसुषसाथा १८ पु
 निसुवाद्प्रियव्रतनारदकोराजप्रियव्रतकीभाई पुनिअगनीध्रअप्सरसंगमनाः
 भिन्दपतिउतपतिगाई १९ रिषभदेवकोचरितकद्यौपुनिभरतचरितसुकसुषभा
 थ्यौ पुनिभूगोलषगोलकद्यौपुनिअरुपतालबरननआथ्यौ २० नरकबरनिपुनि
 कथाअजामिलपुनिप्रभावकहहरीनामा दक्षजनमपुनिचरितप्रचेतनपुनिति
 नसंततिसुषधामा २१ पुनिनारायनकवचचवृत्रवधत्रिब्रकेतुकीकथाकहौ पु
 निप्रह्लादजनमगुनगायोहिरनकक्षिपसुरविजैसही २२ पुनिप्रह्लादचरितसब
 गायेपुनिकहनरहरिअवतारा हिरनकसिपकोनासुबषान्यौवरनधरमकहसु
 पसारा २३ पुनिमन्वतरकथाकहोकळुपुनिगजेंद्रमोक्षहिगायो पुनिकच्छपअ
 वतारकथाकहिक्षीरसिंधुमथनभाज्यौ २४ देवासुरसंग्रामकद्यौपुनिबरन्यौचाम
 नअवतारा वलिकोच्चलननापिबोविभुवनसुतलअसुरपतिपगुधारा २५ मीनः
 सरूपवरनिजदुपतिकोसरजवंसहिविस्तास्यौ पुनिइश्वाकुसुदुम्भजनमकहि
 इलाचरितपुनिनिर्धास्यौ २६ पुनिताराअथ्यानकद्यौसबन्धुपससादन्गचरित
 कद्यौ पुनिसरजातिककुस्यचरितकहिपट्टांगहिजसकहिउमद्यौ २७ मांधाताको
 चरितकद्यौपुनिसौभरिसुनिगाथागाई सगरसगरकेसुवनचरितकहिकथाभगी
 रथसुषदाई २८ बरन्यौकीसलेसरद्युपतिकोचरितसकलकालिमलहारी निमिन
 रेसकोकद्यौतजनवनवंसविदेहमोदकारो २९ क्षमानिष्पन्नकरबध्दुपतिकोजे
 हिविधितेयकइसवारा पुरूरवाकोचरितकद्यौपुनिचंद्रवंसपुनिविस्तारा ३० पु
 निजजातिअरुनद्वपचरितकहिभरथचरितवरन्यौभारी संतनुभीषमपांडुपांडव
 नचरितकद्यौअतिसुषकारी ३१ नृपजजातिकोजेठसुवनजदुवरन्यौतासुवहुरि

वंसा जौनवंसमेत्रिभुवननायकलियश्रवतारदुष्टध्वंसा ३२ पुनिवसुदेवभवनहे
 वंकिनेप्रगतभेजदुकुलचदा ययपानहिमिसिमारिपूतनासकटगिरायोगोविंहा
 ३३ त्नावर्तश्रुवत्सासुरहनिहन्मोवकासुरगिरिधारी मारिश्रवासुरविधिमुह
 नकरिधेनुकमास्यो हलधारी ३४ करिकालीकोदमनपारकरिदावानलद्वजगोउध
 नौ पुनिप्रलंबवधकशौरामकृतबरन्मोवेनुगीतरमनो ३५ पुनिपावसश्रुसरदव
 रनिपुनिगोपसुतावृतआचरना चौरहरनलोलागोविंदकीद्वजतिथहरिवरपुनि
 वरना ३६ दुजनारिनकृतव्यंजनभोजनविप्रनकोपुनिसतापा बाहुरिकशौवासा
 वमषभंजनद्वकोपकृतद्वजतापा ३७ गोवर्द्धनउहरनकशौपुनिकहसुरभीकृ
 तश्रुभिषेका वरुनदूतकनहरननंद्कोहरिपुरदरसनसविवेका ३८ कशौरास
 पंचाथ्याईपुनिनंदचरनगहिभुजगतस्यौ फागुचरितपुनिकहजदुवरकोसेषच
 डजेहिभातिदस्यौ ३९ जुगुलगीतपुनिद्वषभविनासनारदकसहिंसवाहा केसी
 वधतारदआगमद्वजपुनिव्योमासुरवधवादा ४० पुनिआगमश्रुकूरकोगोकुल
 महाविरहपुनिद्वजवारी पुनिमधुपुरीगवनहरिबलकोदानपतिहिरसनभारी
 ४१ पुनिमधुपुरीप्रवेशरजकवधधनुषभंगमैश्रवाता पुनिमुष्टिकचानूरवि
 नासनकियोकंसमंचहिपाता ४२ उग्रसेनकोराजतिलककहिरुसुतमृतकगु
 रुहिदीबो उद्धवकोद्वजगवनकशौपुनिगोपिनकोप्रबोधकीबो ४३ बहुरिकशौ
 कुबिजाविहारबहुदानपतीगृहआगमन् पुनिशुफलकसुतश्रुतिगाईनाग
 नगरताकोगवन् ४४ फेरिसत्तदसवारमगधपतिदलनदलनपुनिकहिदीन्यो
 पुनिकहकालजमनकोजेहिविधिनृपमुचकुंदभसमकान्यो ४५ बहुरिकशौरु
 कमिनिविवाहजिमिकियजदुपतिनृपमदमारी पुनिप्रद्युम्नकोजन्मवधान्योश्र
 रुशबरवधब्रजोरी ४६ कशौसिमंतकमनिचरित्रसबसत्राजितवधश्रुदिसवै
 नाबवानकोसमरकशौपुनिजाववतीकोब्याहतवै ४७ श्रवधभूपकोसुतास्व
 यचरश्रौरदुहरिविवाहभायो भौमश्रौरसुरमथनकथनकरिसोरदसदसव्याह
 गायो ४८ माधवमघवामदमर्दनकरिनिजपुरमेसुरदुमत्याये पुनिपरिहासक
 शौरुकमिनिकोअनिरुधकोविवाहगाये ४९ ऊषास्वपनहरनअनिरुधकोहरि
 संकरसंगरभारी मृगउद्वारविप्रकीमहिमाकशौगवनद्वजहलधारी ५० मिथा
 नासुदेवकोवधकहिसंकरपुरीदहनगायो बहुरिदुविदवधहलधरकृतकहि
 सांबकैदमहजिमिश्रायो ५१ पुनिकहजिमिहलधरहलकरकरिनागनगरक
 रपनकोन्यो पुनिकहहरिजिमिनारदकोनिजमायाविभौदरसदीन्यो ५२ इंदु
 प्रस्थआगमजदुपतिकोभौममगधपतिजिमिमास्यो धर्मराजकोराजस्थजि

मिसिमुपालहि हरिसंघास्यौ ५३ जज्ञंनमज्जनउच्छाहकहि वरन्यो सात्वजुद्धा
 शी दंतवक्रविदुरथकोवधकहि बलतीरथजात्रासारी ५४ वरनिस्तवधकस्यौ
 फेरितहं कौरवकुलकोसंधारा पारथसारथि क्वेजदुवरजिमिभंज्यौ भुवभारीभारा
 ५५ बहुरिसुहामाचरितवरनिपुनिकुरुसेत्रजात्रागाई देवकिके मृतसुतजिमि
 ल्यायेपितृहि ज्ञानदिपे सुषदाई ५६ कस्यौ सुभद्राहरनबहुरिकहजनकनगरह
 रिके जैवो वेदनअस्तुतिबहुरिबपानीतोनदेवमहवरठैवो ५७ कस्यौ विप्रसु
 तमृतकल्याद्वोमहिषीगीतसकलगायो वरन्यो बहुरिजौनविधिजदुकुलस्त्राप
 दंडमुनिसौपायो ५८ नारदको अहवसुदेवहिको वरन्यो सुषकरसंवादा हरिऊ
 धवसंवादा कस्यौ पुनिज्ञानभक्तिकी मरजादा ५९ पुनिजदुकुलसंधारवपान्यो
 पुनिभाची भूपनगाथा कलिजुगको पुनिधर्मकस्यौ सबकलिकी अवतारहिना
 या ६० बहुरिचारविधिप्रलयवपानीउतपतिकस्यौ भौंतितीना सुकको गव
 नकस्यौ पुनिपरिहितजेहि विधितनत्यागनकीना ६१ वेदविभागबहुरिसव
 रन्यो मार्कंडेयकथागाई पुनिविराटवपुवरननकीन्यो सूरजकथामोददाई
 ६२ हरिकोमहिमागायसकलविधिश्रीभागवतप्रभावकहे यहसमासभाग
 वतसुहावनगायमनुजफलचारिलहे ६३ येकआसनदुनाथतिहारीदूजाहे
 ननाथमेरे पस्यो अहैरघुराजसरनमें जायकहांतजिपदतेरे ६४ दोहागिरतप
 रतछो कतछटतविवसहुमहजोकोय हरयेनमअसमुषकहतसकलपाप
 हतहोय ६५ ॥पद॥ कोअससाहेबुसरलदूसरोजदुपतिसमन्निभुवनमाहीं
 रामकृष्णमुषकहतसुनतहें हियमें अचसिप्रविसिजाहीं १ कोटिनजनमनअ
 धओधनकी दरसतिनहिं पुनिपरछाहीं जैसे पवनप्रचंडचलै नमघनमंडल
 सबउडिजाहीं २ जैसे भानुउदैतमनासतपावकतूलरासिकाहीं बिगरीजन्म
 अनेकनकी प्रभुलेतसुधारिखनैमाहीं ३ कायरकपटिनकूरकचालिहुनिजपु
 रकोप्रभुपहुंचाहीं देपतदोषनकवहुं द्यानिधिदीननपैदुतद्विजाहीं ४ सो
 समपतितनअहेपुहुमिमें तुमसमपावनकोउनाहीं यहसंजोगजदुराजदेषि
 अबतारहुरघुराजहिकाहीं ५ ॥ मजनलाउनी ॥ हरिलीलाजेहिमें नहिगाई सोई
 असतिअपावनअनुचितकथाअहेअतिदुषदाई १ सोइअहेअभागिनको
 प्याशे नरकनेवासविलासकरनको सुनिहिअघोरुचिभरिभारी २ सोइकरनिकु
 मतिकलिलभरनी आयुषाविभौ सुजसमुषसंपतिसीलसुभाइसकलहरनी
 ३ सोइसाधुनकानकुलिससीहै कोटिनमको पुन्यमीनगनपैचनको वन्सी
 सीहै ४ सोइधरमगहनपावकज्वाला सुमतिविटपकेकाटनको सतिसोइकु

४१ है विकरला ५ सोइ विषै अनलको घृतभूरी ज्ञानविज्ञानविनासकरनकी
 अडीपडी है सोइ सरी ६ मनविहगफंदावनकी फौसी जपतपसजमधनहरिवे
 को सोइ पासी है गनिकासी ७ हरि सीलाजामे है गाई सोई परमसुहावनजगमें
 कथासंतजनसुषदाई ८ सोइ प्रेमक्रिषीकी रितुवपी हरिपदपहुचनसोई नि
 सेमी लगी ललितदेनोहर्षा ९ सोइ पुलोषजानामंगलको सोइ सावनचनअहै
 बढावनजननसुकृतके जंगलको १० कलिमलहरनीसुरधुनिधारा कौटिन-
 विषैवासनाकदलीकदनकरनकी असिधारा ११ भवभक्तिसृजनको करतारा
 सुमतिकमलकुलकरनप्रफुल्लितसोइ विअबहरअंधियारा १२ करिसकै
 बडाईकोताकी तासुजनमधनिधनिधरनेमे कृष्णकथामहुरुचिजाकी १३ जदुरा
 जदेहबरघुराजै करहुपाननुवकथासुधानिततजितनलाजैकुसमाजै १४ कृष्णज
 सजामें सुषदाई सोइ पुरानसतिसोइ प्रबंधसतिसोइ उत्तमहै कविताई १५ रुचिर
 नहि कहुजगमें ताते सुमतिकुमतिकोकहुविचारनहिसुनतहिजाहिमोहिजाते ॥
 १६ बढतनितनवनवसुषहै देसजनमकायाकुलकरनी होतपुनीतकहतसुष
 है १७ लहतमनखनखनउतसाह दीरचदुसहदुरितदुरिजाते द्विगमे दरसतबजना
 ह १८ सोकसागरसोपनद्वारे कियोकरतकरिहै केतनकोयहजगअधमनउद्वारे
 १९ करैरघुराजयहोअरजी जदुपतिसुजससुधापीवनको रहैसाअतिसैगरजी ॥
 २० जदपिमनोहरसुंदरबहुपदउक्तिजुक्तिपासी वहहोई तद्यपिजगपावनहरिज
 सविनकथावृथापरतीमोहिजाई १ जेहिथलजेहिगृहजेहिसमाजमेगोविंदगुन
 गवहिनहिकोई मलभक्षकवापसहिवासदुषदायकहैसांचोथलसोई २ जेजडज
 दुपतिकथाछाडिहठिऔरकथागवैसुदमोई तेसुरद्रुमकोबीजपेचितुहंदेतेगरल
 बीजकोबोई ३ जहंगागतहरिसुजससुहावनमनभावनतनलाजविगोई तहंहरि
 दासजातसुनिहठिकेभरिअनुरागदेतहैरोई ५ सोइसवतौरथसोइसबसंपतितहैस
 बमोदजातहैदोई तहंकलिमलप्रचारनहिकरतौसुधरतलोकअहैतहंदोई ५
 वेदपुरानशास्त्रसबग्रथनलेहसकलरघुराजठदोई विनजदुराजकथामुषगाये
 कैसेहुकलिमलजातनधोई ६ सोइसतिसुंदरसुषकरवानी जामेपदपदखंदखं
 दमेंजदुपतिकीरतिविमलबषानी १ खंडबद्धअथवाअखंडहूजेहरिकीरतिरति-
 करिगावै तेईजनसमूहकेकलिमलकलिसहसकलषाषवैजावै २ हरिसस-
 अंकितसुभगमृदुलपदअतिसिप्रीतिप्रतीतिबढाई गावतगुनतसुनतधारतवि
 तसंतसमाजसदासुषदाई ३ धनिधनिधरनीभेरसनासोइ कृष्णकथाजोनितर
 दलाई विनैकरैरघुराजकृष्णनुवकथाछोडिमतिअनंतनजाई ४ जदपिविज्ञा

नपरमहैयावन तद्वपिकृष्णअजुरागविनासोउअहैनथोरहुसुषदसुहावन
५ ज्ञानविज्ञानपाइजनपावतब्रम्हानंदमहामनभावन पैजदुपतिसेवासुष
अनुपमकबहुनलहतहियोहुलसावन ६ ज्ञानविज्ञानहुसकतअहैअनुरा
गहिसमतापहुचावन तौपुनिजागादिककरमनकीकौनभातिकीकथाचला
वन ७ हरिकोअरपेसफलकर्मसबविनहरिअरपेसकलअपावन हैरघुरा
जउपायसरलयहिनिसदिनजदुनंदनगुनगावन ८ जसधनहिततपधरमअं-
चारा अहैव्यासबअंतविथाप्रद्विनहरिकथासुधाकीधारा ९ कियोकठिन
तपधर्योधरमबहुसुन्यौपुरानअनेकनकाहो हरिपदनुमप्रीतिनहिउपजी
तौताकौश्रमसकलवथाही १० दानधरमतपश्रुतिअचारकोयहीसत्यफलले
हुविचारी हरिपदजुगलकमलअमलनचेकबहुमतिगतिदरैनटारी ११ हेज
दुनाथअनाथनाथप्रभुधरिमेरेमाथहिनिजहाथा रघुराजहिनिजकथासुधा-
कोपानकरावहुसंतसनाथा १२ काफलहरिपदसुरतिनदेतो कोटिजनमकी
करमवासनायेकछिनमाहिछीनिसबलेतो १ कौनपदारथहोतसुलभनहिमं
गलपानिषुलतनहिकेती जोगभक्तिअरुज्ञानविरागहुमिलतमुक्तिसंपदसबजे
ती २ ममहियथलमेभक्तिबीजवयकारिकरुनाकरकरुनायेती देहुमोहिनिनं
चरनप्रीतिफलविनैकरतरघुराजहियेती ३ दोहा हैशौनकबडभागतुमना
रायनकेदास जेहिनारायनकेसरिसदुतियनदेवप्रकास १ चौपाई ॥ धनिध
निहोतुमधरनीमाहीं कृष्णकभाजोसुनौसदाहीं १ नृपअभिमन्युकुवरजेहि-
काला मुनिसमाजमधिबुद्धिविसाला २ अनसनवतकरिसुरसरितारा सुषपा
वतध्यावतजदुवीरा ३ व्याससुवनसुकदेवसिधाख्यौ नृपसौयहभागवतउचा
ख्यौ ४ हमहुनैठेरहेतहाहौं पियोपुरानअमौरसकाहीं ५ सोतुमशौनकसुरति
कराई मैतुमकोसबदियौसुनाई ६ यहजदुपतिकोचरितसुहावन कोटिजन
मकोपापनसावन ७ सोमैतुमसौकियोबषाना वासुदेवमाहात्ममहाना ८ ये
कजामहुभरिखनहुजोकोई सुनैभागवतरतिरसमाई ९ अथवाप्रीतिसमेत-
सुनवि ज्ञानभक्तिउरवरवसआवे १० येकादसीद्वदसीमाहीं जोकोउसुनैभा
गवतकाहीं ११ अथवापढैविहायअहारा सावधानवैसुमलिउदारा १२ दो
हा ॥ सोजनपावतअवसिकै पूरनआयुदधि कोटिनजनमनकोदुरितबनहीमे
जरिजाय २ चौपाई पुहकरअथनामथुरामाही द्वारवतीनगरीअथवाही १
इंद्रीजीतिसविधिवतकारिकै पढैभागवतअद्भभरिकै २ तेहिनहोतिसंसारिक
भीती उपजतिरुष्मपदुमपदप्रीती ३ सिद्धदेवमुनिपितरनरसा पूरततेहिम

नकामहमेसा ४ जोभागवतसुनैश्रुगावै पढनचारिवेदनफलपावै ५ मधुकु
 ल्याऔरहृद्यतकुल्या अरुतीरथजोहैपैकुल्या ६ इनकेमज्जनकोफलपावतजौ
 नभागवतसुनतसुनावत ७ परमहंससंहितासुनामा यहिस्वामीजदुपतिधन=
 स्यामा ८ पढैजोयहपुरानअरुसुनई सावधानजोअर्थैहिगुनई ९ जातपरमप
 दसोहठिप्राणी जोहरिश्रुतिपुरदियोबषानी १० पढतभागवतजोकोउविप्रा सु
 द्विबुद्धिपावतसोक्षिप्रा ११ राजापढतभागवतजोई होतचक्रवर्तीहठिसोई १२
 दोहा॥वैश्यपढैजोभागवतअथवासुनैसप्रोति धनदसरिसधनलहतसोमिद
 तिजगतकीभीति ३ सुनैसूद्रअथवापढैजोभागवतपुरान कोटिजनमकेप्राप
 तैहजरततुरतसहसान ४ चौपाई॥कविन॥औरेनपुराननमेग्रंथनअनेकन
 मेंभातिनअनेकनकीकथाकोबषानहै सिबकोपरत्वकहैविधिकोपरत्वकहै
 देवीकोपरत्वकहैकहैभगवानहै कहैरघुराजयापरमहंससंहितामेंअधमउ
 धारनजोनाहिरजहानहै सोईहरिकोपरत्वभाष्योआदिअंतहैंलौतातेसबग्रंथ
 मेंपुरानमेंप्रधानहै १ असकंधअसकंधपरबंधपरबंधअध्यायअध्यायनमेंक
 थाकेविराममे प्रस्वप्रस्वहमेंत्योंहीउत्तरउत्तरहमेंकथाकथामाहित्योंहीबंदन
 ललाममें असलोकअसलोकतुकतुकपादपादपदपदआपरनआपरनआम
 मे कहैरघुराजसत्यपरमहंससंहितामेकढतहैकेसबजूयाकेसबठाममें २ अ
 जहैअनंतनिजसक्तिहीतेरचिरचिपालैअरुघालैयहजगबहुवारहै आपनेप्र
 कासहीतेपरमप्रकासमानअधमउधारीनाथदयापारावारहै स्वर्गकेनिवासी
 सुरसक्रऔस्वयंभुशंभुकवहनपावैजासुमायासिंधुपारहै ताकेपदकरहुंप्रना
 मबारबारसोईदेवकीकुमाररघुराजकोअधारहै ३ निजनवसक्तिनतैरचिकै
 जगतजालरमाकोनेवासयामेकरतनेवासहै धर्मजसश्रीऐश्वर्यज्ञानऔवि
 रागजुतसुरनकोसंकटजोकरतविनासहै भासमानजाकोधामसाहेबसनात
 नहैप्रानहूतेपारजौननानैनिजदासहै करहुंप्रनामताकेचरनकोबारबारहो
 नरघुराजैजदुराजहीकोआसहै ४ दोहा जदुपतिचरनसरोजकोयाहिविधिमु
 दितमनाय अवचंदौसुकदेवपदवारवारसिरनाय १ कवित्त कृष्महिहृयो=
 तेजाकोव्यापीकृष्ममायानाहिकृष्महोकोप्रेमरसपानकोकरैयाहै कृष्मभाव
 नातिभिन्नजगतकोदेषैनाहिसांचोकृष्मलोलालोनीलालचीलषैयाहै कृपाकी
 कृष्मकोपुरानतत्वशेषकश्रीकृष्ममुनिनंदनआनंदकोदेवैयाहै कृष्मकोअ
 नन्यभक्तताकेवसौपदहंदसोईरघुराजकेकलेसकोहरैयाहै ५ इतिसिद्धि=
 श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीबांधवेशविश्वनाथसिंहासजसिद्धिश्रीमहारा=

धिराजश्रीमद्भारजाश्रीराजाबहावुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराज-
 सिंहकृतेआनंदाम्बुनिधौद्वादशस्कन्धेद्वादशस्तरंगः १२ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥
 सूतउवाच कवित् ॥ ब्रह्मावरुनइंद्ररुद्रअरुमरुतगनजाकीकरेअस्तुतिसुहि
 अपदगाइके अंगक्रमपदओउपनिषद्वेदनतेजाकोसदागावतमुनीसंग
 नलाइके वैठिकेयेकांनथानधारिजाकोजोगोजोमैसुरासुरजासुअंतपावैना
 बनाइके जादवसमाजसिंधदेवकीदुलारोतासुध्यावतचरनरघुराजसिना
 इके १ क्रमठसरूपजबधारिकैमुकुंदप्रभुधास्त्रिपीठिमंदरअमदनिधिही
 रमे मथतसुरासुरधराधरभ्रमनलाग्येसोयेनाथमानिषजुआयबोसरीरमे
 हरिमुषस्वासपौनपायकैप्रचंडतहांउरुनतरंगतुंगलागीतेहिनीरमे तो
 नैस्वासवेगवीचीअवलौनबंदहोतीसोईकरैरक्षारघुराजैभवभीरमे २ सूत
 उवाच दोहा ॥ अबपुरानसंख्यासुनहुविषैभागवतकेर औरभागवतदान
 विधिदानमहातिमढेर १ चौपाई दसहजारहैब्रह्मपुराना पंचपनसहसैपदु
 ममहाना १ तेइससहसैविष्णुपुराना सिवपुरानचौबिसपरमाना २ तारदस
 हसप्रचौसउचारा मार्कंडेयहुनवैहजारा ३ पंद्रहिसहसहिअगिनपुराना
 औरचारसैतासुप्रमाना ४ साढेचौदसहसप्रमाना शोनकजानुभविष्यपुराना
 ५ कहौब्रह्मवैवर्तपुराना सहसअठारहतासुप्रमाना ६ लिंगपुरानहुसहसइ
 ग्यारा चौबिससहसबराहउचारा ७ अस्कंदहुपुरानसुपरासी अहैयेकसैस
 हसइक्यासी ८ दसहजारचामनैपुराना सत्रहिसहसकूर्मकोमाना ९ सहस-
 चतुर्दसमत्स्यपुराना सहसअनसैगरुडप्रमाना १० अबब्रह्मांडपुरानविचा
 रो तेहिप्रमानद्वादसैहजारो ११ सबपुरानकोहैसुप्रसारा श्रीभागवतहजारअ
 ठारा १२ दोहा चारिलापअश्लोकहैअष्टादसहुपुरान सारभूतश्रीभागवतकृष्ण
 रूपमतिमान २ चौपाई प्रथमकालमहबुद्धिअगारा संसारहिडरप्योकरतारा
 १ तबहरिकरिकैरुपामहाई दैन्यायहभागवतमुनाई २ नाभिकमलवैद्योसु
 षचारी सुनिभागवतमिठीभयभारी ३ श्रीभागवतपुरानहिपाहौ आदिमध्यअरु-
 अंतहुमाहौ ४ अहैविज्ञानविरागबषाना हरिलीलारससुधाप्रधाना ५ श्रीभा
 गवतपुरानमहाई सुरनरमुनिसबकोसुषदाई ६ वेदऔरवेदांतनकेरो और
 रशास्त्रजेकियेनिवेरो ७ अहैभागवततिनकोसारा परब्रह्मकोरूपउदारा ८
 जौनवस्तुयामेमुनिराई सोनहिमोहिकहुपरैलपाई ९ सकलशास्त्रअरुसक
 लपुराना औरग्रंथजेछोटमहाना १० तिनकोमैदेव्यौंबहुतोई अहैभागवतसरी
 सनकोई ११ याकसरिसनदूसरग्रंथा हैप्रत्यक्षयहहरिपुरपथा १२ यहिमैअ

स्थलहैनहिकोई मुक्तिप्रयोजनजहैनहिकोई १३ दोहा यहसतिआनंदअ
 बुनिधिश्रीभागवतपुरान यामेंजदुपतिछोडिकैदुतियनअहेबपान ३ चौपा
 ई ॥अबसुनुविधिभागवतदानको जोहैसबशास्त्रनप्रमानकी १ भाद्रमासकीपू
 रनमासी जबआवेअतिआनंदरासी २ तबसुबरनसिंहासनकरिकै तेहिभाग
 वतपुस्तकहिधरिकै ३ देयसुपात्रविप्रकहैजोई अचलवासलहहरिपुरसौ
 ई ४ देयजोश्रीभागवतपुराना यातेअधिकनहैकहुदाना ५ तबलौंसंतसमा
 जनमाहीं सिंगरेऔरपुरानसुहाहीं ६ जबलौंअमीपयोदधिकाना परैनहींभा
 गवतपुराना ७ जबभागवतपस्योसुनिकानन नीकपुरानलगततबआनन
 ८ श्रीभागवतपुरानउदारा सकलवेदवेदाननसारा ९ श्रीभागवतसुधार
 सपाना करिकैसज्जनजौनअधाना १० तासुऔरअथनमहप्रीती होतिनक
 वहुंजानुग्रहीती ११ सरितनमेंजसपावनिगंगा देवनमेंजसविष्णुअभंगा
 १२ हैवैष्मवमहजसत्रिपुरारी तैजिनमेजसअहेतमारो १३ ॥दोहा॥सिति
 केक्षेत्रनमेजथावाराणीसीबपान तैसहिसकलपुरानमेंश्रीभागवतप्रथान
 न ४ ॥कवित् ॥ श्रीमतपुरानयहभागवतनामजाको अहेसरवस्व धनसवै
 वैष्मवनको अमलअनूपमअदूषनअदूषप्रदअच्युतकेअग्निअंबुजातप्रे
 मवनको परमहंसरोतिभक्तिज्ञान औविज्ञानगायोविरतिअकामधर्महृदे
 पायोजनको सुनतपढतल्यौंविचारतसप्रोतिजौनबसतविकुंठसोकहैमेंकिप्रे
 नको १ नारायनपूर्वकथौविधिसौंश्रीभागवतब्रम्हाकथौंनारदसोसबसमु
 ग्यके नारदबषान्योफेरिव्याससौंनेवासजायव्यासजूपढायोसुकदेवैहर
 पायके सुकदेवगंगातदवरन्योपरिक्षितसौंजदुपतिरूपयहभागवतआयके
 सोईसुद्धविमलविसोककोकरनहारोबंदैरघुराजौजदुराजैसिरनायकै र दोहा जयति
 लोकसाक्षीअमलवासुदेवभगवान जौमुमुक्षुविधिसौंकथौश्रीभागवतपुरान ५ ब्र
 म्हरूपसुकदेवजयनमगुरुकृपानिधान जौनछोडायोभूपकोभवअहिग्रसितमहान
 द जनमजनमतवचरनमेंभक्तिहोयजदुनाथ करहुकृपाअलमोहिपरतुममेरेहौनाथ
 ७ जासुनामपावककरतकोटिपापवनद्वार पदप्रनामजेहिदुषदहततेहिप्रनामबहु
 वार ८ जासुनामपावककरतकोटिपापवनद्वार पदप्रनामजेहिदुषदहततेहिप्रनामब
 हुवार ९ जासुनामपावककरतकोटिपापवनद्वार पदप्रनामजेहिदुषदहततेहिप्रनाम
 बहुवार १० रामकृष्णगोविंदजयमाधवजयतिमुकुंदमधुसूदनदामोदरहुजय
 जयजदुकलचंद १० कृपासिंधुजगबंधुजयहरिगुरुजयतिमुकुंद जयजय
 पितुविश्वनाथप्रभुदायकमोहिअनंद ११ इतिसिद्धिश्रीमन्महाराजाधिरा

जश्रीवांशवेशविश्वनाथसिंहात्मजसिद्धिश्चोमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्री
राजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहकृतेआनन्दाम्बु-
निधौद्वादशस्कन्धेत्रयोदशस्तरंगः १३॥ ४० ॥ ७ ॥ दोहा॥आनंदंअंबु
धिग्रंथकेअंतमंगलैहेत सहसनाममैकहतहौंछंदपद्दरीनेत १॥छंदपद्द
री॥जयविश्वविष्णुजयवषट्कार प्रभुभूतभव्यभवतहुउदार जयभूतकृत
हुजयभूतभूत जयभावजयतिभूतात्मनि १ जयजयतिभूतभावनपरस ज
यपूतात्मापरमात्मवेस जयमुक्तनकेगतिपरमनाथ जयअव्ययकृतदासनस
नाथ २ जयपुरुषसाक्षिसेत्रज्वार जयअक्षरजोगसरूपधौर जयजोगवि
दनकेहौनियंत वरधानपुरुषईस्वरअनंत ३ जयनारसिंघवपुश्रीनिधान
जयकेशवपुरुषोत्तमसुजान जयसर्वसर्वजयसिंवसुथान भूतादिद्वयवैनि
धिसुजान ४ जयसंभवभावनभर्तृसोय जयप्रभवप्रभोईस्वरहिजोय जय-
जयस्वयंभुजयसंभुईस आदित्यपुष्कराक्षहुसुदीप्त ५ जयजयतिमहास्वन
भुवनमाहि जयजयअनादिनिधेनहुसदाहि धाताविधातजयधातधेय जय
धातउत्तमहुअप्रमेय ६ जयहृषीकेशजयपद्मनाभ जयअमरप्रभोधनस्यान
आभ जयविश्वकर्मजयमनसुत्वष्ट जयजयथविष्टजयथविरडष्ट ७ जयध्रुव
अग्राक्षहुसरसिजाक्ष जयशाश्वतकृष्णहुलोहिताक्ष जयजयतिप्रतर्दनज
यप्रभूतजयत्रिककुबधामहुजसअकृत ८ जयकरनपातकिनकहंपवित्र
जयमंगलपरईसानमित्र जयप्रान्दप्रान्दहुजेष्टश्रेष्ठ जयपरजापतिअतिक
मृतिनेष्ट ९ जयहिरनगर्भभूगर्भधारि जयमाधवमधुसूदनसुरारि जयईस्व
रजयविक्रमोराम जयधन्वीमेधावीअराम १० जयविक्रमजयक्रनकौसलेस
जयजयतिअनुत्तमद्वारिकेस जयदुराधर्षजयजयकृतज्ञ जयजयकृतिआ
तमवंतप्रज्ञ ११ जयजयसुरेसजयसरनसर्मे जयविश्वरेतधारकसुधर्म जय
जयतिप्रजाभवअहकृपाल जयजयसंवत्सरजयतिब्याल १२ जयप्रसेसबदर
सनप्रसिद्ध जयअजसरवेस्वरजयतिसिद्ध जयसिद्धिजयतिसर्वादिस्याम जय
अच्युतजयसबअंगललाम १३ जयजयतिदृपाकपिअमेयात्म'जयसर्व-
जोगविनश्रितमहात्मजैवसुवसुमनससुसतिसमात्म जैसंमितसमजैअमोधा-
त्म १५ जैजयतिपुंडरीकाक्षदृस जैजैष्टकर्मोप्रबलपक्ष जयजयतिदृषाः
कृतिरुद्ररूप जयवहुसिरजैवअनूप १५ जैविस्वयोनिभुविश्रवससस्य
जैअमृतशाश्वतस्थानुनित्य जैवरारोहजादवप्रधान जयजयतिमहातपप्र
भुमहान १६ जयजयसर्वगसर्वदिविज्ञात जयविष्वक्सेनहुभानुभात॥

जैजैजिजवार्दनजप्रतिवेद जैजप्रतिवेदविदप्रदन्धषेद १० अथंगजयतिवेदांगायान जैजप्रति
 वेदविदकविविख्यात जैजप्रतिसकललोकनन्धध्यक्ष जैजप्रतिसकललोदेवनन्धध्यक्ष १२ जै
 धरमाध्यसहजैसुआत्म जैजप्रतिकृताकितचतुरआत्म जैचतुरवीरुजैचतुरदंत जैचारिवाहृथा
 जिस्सुसंत १६ जैजैभोजनभोक्ताल्लाम जैजैसहिस्मृजगादादिजाम जैअनवविजैजेतागो
 विद जैविस्वतोनिआनदकेद २० जैजप्रतिपुनर्वसुजैउपेद जैवामनजैप्रांमूवजैद जैजैअ
 मोचैसुविमरूप जैऊर्जितअतिदइदुअनूप २० जैसगृहसर्गायतात्मसोप जैनिपमन्यपि
 जमवक्षजोय जैवैद्यसदाजोगोअकाम वीरवृजैतिजेक्तस्मराम २२ जैमाधवजैमधुरमाकाग
 जैअतिद्विअहृआधारसंत जैमहाभाषजैमहात्साह जैजप्रतिमहावलन्ध्याह २३ जैमहा
 युधिजैमहावीर जैमहासक्तिजैमहाधीरुजै जैजप्रतिमहादुतिजगतवास जैअनिरदेश्यवपुश्चा
 निवास २४ जैअमेआत्मइस्वरमहान जैमहाअदियकजतविद्यान जैमहेरष्वासजैमहीम
 न जैअनीवासधर लदलनिदत २५ जैसंतनिगतिअनिरुक्रमुऊ जैसुगनंदनंदगोविंदपुत्र
 जैजप्रतिगोविंदनपतिमुजान जैजैमरोचिदमनोमहान २६ जैहंसमुयनेहुदिरनाम भुजगो
 तमसुतपुत्रपुत्रनाम जैजप्रतिप्रजापतिजैअमन जैजप्रतिसर्वदसहिंसनु २० संधाताजै
 जसंधिमान जैपिरजैअजकननानिधान इरमथेनसास्तइविस्वतात्म जैसुरारिबुगुरुयम
 आत्म २० तपगुरुउत्तमजैजैधामसत्य जैसत्यपराक्रमरूपनित्य जैनिमिषजपतिअनमिष
 मुमालि जैवाचस्यतिवजकुंजसालि जैपुथिउदारअग्रनीजान जैजप्रतियामनीजैअमीमान
 जपत्यायसमीरनजयनिधंतु जपसदससीधिविस्वात्मसंत ३० जपसहसअहजपसहसपाद
 जपआवरतनजप्रथमजाद जपनिवृत्तआत्मसंवृजमुजान जपसंयमदंनइअमलपान ३१
 जपजपअदसंवरतकपरेस जपचहिअनिलयरीधीरेस जपमुषसादजपप्रसन्नात्म जपवि
 स्वअजकजपसुहृआत्म ३२ जपविस्वभोजिविमुसतकरंत जपजपसतकृतजपसाधुसंत
 जपजनुनरापननराकार जपअसंधेमअतिसैउदार ३३ अग्रमेआत्मजपजपविसिध जै
 जैतिप्रियक्तनमुचिप्रतिष सिद्धार्थसिद्धसंकल्पनाम जपसिद्धिसिधिसाधनअग्राम ३४
 जैजैतिचघाहीवृषभविष्णु वृषयवविवोदरवधेइस्म जपवधमानजपजपविविक्त जपजपपु

जश्रीवां भवेश विश्वनाथसिंहात्मजसिद्धि श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजाश्री
राजाबहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपापात्राधिकारिरघुराजसिंहकृते आनन्दाम्बु-
निधौ द्वादशस्कन्धेत्रयोदशस्तरंगः १३॥ ४० ॥ ४ ॥ दोहा ॥ आनन्दम्बु
धिग्रंथके अंतमंगलै हेत सहसनाममैकहतहौं छंदपद्वरीनेत १ ॥ छंदपद्व
री ॥ जयविश्वविष्णुजयवषट्कार प्रभुभूतभवभवतहुउदार जयभूतकृत
हुजयभूतभूत जयभाचजयतिभूतात्मनि १ जयजयतिभूतभावनपरेस ज
यपूतात्मापरमात्मवेस जयमुक्तनकेगतिपरमनाथ जयअव्ययकृतज्ञानस
नाथ २ जयपुरुषसाक्षिक्षेत्रज्ञवार जयअक्षरजोगसरूपवीर जयजोगवि
दनकेहौनियंत परधानपुरुषईस्वरअनंत ३ जयनारसिंघवपुश्रीनिधान
जयकेशवंपुरुषोत्तमसुजान जयसर्वसर्वजयसिंवसुधान भूतादिहुअपैनि
धिसुजान ४ जयसंभवभावनभर्तसोय जयप्रभवप्रभोईस्वरहिजोय जय-
जयस्वयंभुजयसंभुईस आदित्यपुष्कराक्षहुसुदीप्त ५ जयजयतिमहास्वन
भुवनमाहि जयजयअनादिनिधनहुसदाहि धाताविधातजयधातधेय जप
धातउत्तमहुअप्रमेय ६ जयहृषीकेशजयपद्मनाभ जयअमरप्रभोधनस्वाम
आभ जयविश्वकर्मेजयमनसुत्वष्ट जयजयथविष्टजयथविरट्ट ७ जयध्रुव
अग्राक्षहुसरसिजाक्ष जयशाश्वतरुष्णहुलोहिताक्ष जयजयतिप्रतदंज
यप्रभूतजयत्रिककुवधामहुजसंअकृत ८ जयकरनपातकिनकहंपवित्र
जयमंगलपरदेसानमित्र जयप्रानदप्रानहुजेष्टुश्रेष्ठ जयपरजापतिअतिकु
मतिनेष्ट ९ जयहिरनगर्भभृगुर्भधारि जयसाधवमधुसदनसुरारि जयईस्व
रजयविक्रमीराम जयधन्वीमधावीअराम १० जयविक्रमजयक्रमकौसलेस
जयजयतिअनुत्तमद्वारिकेस जयदुराधर्ष जयजयकृतज्ञ जयजयकृतिआ
तमवंतप्रज्ञ ११ जयजयसुरेसजयसरनसर्मे जयविश्वरतधारकसुधर्मे जय
जयतिप्रजाभवअहकृपाल जयजयसंवत्सरजयतिव्याल १२ जयपत्नेसबदर
सनप्रसिद्ध जयअजसरवेस्वरजयतिसिद्ध जयसिद्धिजयतिसर्वाहिस्याम जय
अच्युतजयसवअंगललाम १३ जयजयतिदषाकपिअमेयात्म जयसर्व-
जोगविनिअतमहात्मजैवसुवसुमनससुसतिसमात्म जैसंमितसमजैअमोचा-
त्म १४ जैजयतिपुंडरीकाक्षदृक्ष जैजैवपकमौप्रबलपक्ष जयजयतिदषा-
कृतिरुद्ररूप जयबहुसिरजैवअनूप १५ जैविस्वयोनिभुविश्रवससप्त
जैअमृतशाश्वतस्थानुनित्य जैवरारोहजादवप्रधान जयजयतिमहातपत्र
भुमहान १६ जयजयसर्वैगसर्वैदिविज्ञात जयविष्वक्सेनहुभानुभात ॥

जैत्रेतिजन्तर्दनजप्रतिवेद जैत्रपतिवेदविदप्रदश्रधेद १७ अयंजयतिवेदांगार्यात् जैत्रयति
 वेदविदकविविद्यात् जैत्रपतिहकलसोकनश्रधस जैत्रपतिहकलसोदेवनश्रधस १८ जै
 परमाध्यह्नजैसुश्रात् जैत्रपतिहकलक्रितचतुरश्रात् जैत्रचतुरश्रोहेचतुरदत्त जैचारिवाहृधा
 जिस्सुसंत १९ जैत्रेभोजनभोक्ताल्लाम जैत्रेसहिस्सुजगदादिजाम जैत्र्यनश्रविजैतागो
 विद जैविस्वतोनिश्रात्केद २० जैत्रपतिपुनर्वसुजैउपेद जैवामनजैघ्रांसुत्रेद जैत्रे
 मोचजैमुचिसरूप जैऊर्जितश्रतिदृद्रुश्रनृप २१ जैसंग्रहसर्गाथतात्मसोप जैनिपमश्रपति
 जमेवज्जोप जैवेद्यसराजोगोश्रकाम वीरवृजैतिजैकस्मराम २२ जैमाधवजैमपुरमाकांत
 जैश्रतिद्विश्रदश्राधारसंत जैमहाभाषजैमहोत्साह जैत्रपतिमहावलश्रथाह २३ जैमहा
 युधिजैमहावीर जैमहासक्तिजैमहाधीरजै जैत्रपतिमहादुतिजगतवास जैश्रनिरदेश्यवयुश्र
 निवास २४ जैश्रमेश्रात्सर्वस्वरमहान जैमहाश्रदिद्यकजतविश्रान जैमहेरश्रासजैमहीम
 न जैश्रीनिवासधर लदलनिदत्त २५ जैसेतनिगतिश्रनिरुद्धसुद्ध जैसुगन्तदन्तदगोविदवुद्ध
 जैत्रपतिगोविदनपतिसुजान जैत्रेमरीचिदमनोमहान २६ जैहंससुपनैहृहिरननाम भुजगो
 तमसुतपुद्गपुद्गनाम जैत्रपतिप्रजापतिजैश्रमत्त जैत्रपतिसर्वदशसिंहसु २७ संधाताजै
 जैसंधिमान जैश्रिजैश्रजन्कनानिधान इरमथेनसास्तद्विस्वतात् जैसुगारिज्जगुरुपरम
 श्रात् २८ जयगुरुउत्तमजैत्रैधामसत्य जैसत्यपराक्रमरूपनित्य जैनिमिषजयतिश्रनिमिष
 सुमति जैवाचस्यतिवृजकुंजसालि जैयुधिउदारश्रगुनीजान जैत्रपतिशामनीजैश्रीमान
 जपत्यायसमारनजयनिधेनु जपसदसकीषविस्वात्मसंत ३० जपसदसश्रजपसदसपाद
 जपश्रावरतनजपधृतमजाद जपनिवृत्तश्रात्सर्वजसुजान जपसंयमर्दनदृश्रमत्तपान ३१
 जपजपश्रदसंवरतकपेरस जपचन्द्रिश्रनिलपरनीधेरस जयमुषसादजपप्रसन्नात् जपवि
 स्वश्रजकजपसुद्धश्रात् ३२ जपविस्वभोजिविमुसतकरंत जपजपसतकृतजपसाधुसंत
 जपज्जुनरापननराकार जपश्रसंधेषश्रतिसेउदार ३३ अश्रमेश्रात्सजपजपविशिष्य जै
 जैनिश्रियक्तनसुचिप्रतिष्य सिद्धार्थसिद्धसंकल्पनाम जपसिद्धिसिधिसाधनश्रराम ३४
 जैत्रेतिचयाहीचषभविस्स वृषधर्वविषोदरवर्धस्सु जपवर्धमानजपजपविश्रिक्त जपजपश्र

Handwritten text in a medieval script, likely a Latin manuscript. The text is arranged in approximately 30 horizontal lines, filling most of the page. The script is dense and characteristic of Gothic or similar medieval bookhands. The text is written in black ink on a light-colored parchment or paper. The lines are roughly parallel and closely spaced. The overall appearance is that of a formal document or a page from a large book.

पुरुषप्रान जैशानदप्रनमहप्रप्रधान जैदिरनगभमववुसआन जैवापुअधीतजररुसुआन
 ५४ जयजपतिमदसिनजपतिकाल जैपरमेथीयारगृहकथाल जैउग्रजपतिशिवतसोर जैरुजैदि
 कामवेस ५५ जैविस्वदासिनदुजगअधार जैविस्तारहजेनेंदकुमार जैआवर्यानहजेवमान जैनेवी
 नदुजेजैमान ५६ जैजेतिअथजेजैअनथ जैमदाकोसजैसमथ जैजपतिमहाधुनमहाभाग जैअ
 निरविन्दरजगतोग ५७ जैजैयवियमुवधमजय जैजपतिमहाधुनमहाभाग जैजैवअचिनु
 वेनमि जैअमहजपतिजैआमथेयि ५८ जैजपतिममीहनजयदजि जैकृतनेसवहजेमहाजि जैस
 तनकगतिसर्वदासि जैनिर्वितात्मसरवजहसि ५९ जैजैसुव्रत्यउन्नमसुरापान जैसुमुयजपतिरथ
 ममान जैजैसुवायेजैसुवदभूरि जैसुददमनोहरमुथविपूरि ६० जैजैजितकाधुवारावाह जैजपति
 विद्वानदुष्टदाह जैस्वायनस्ववसहजपतिआधि जैजैअनेकआतमप्रताधि ६१ जैजैअनेकक
 भितिकारं जैवात्सरवत्सलनाथसंत जैवासिजपतिजेरलगभे जैजपतिधनेस्वरन्दअम ६२ जै
 यमिरतपधेहिकरंत जैधरमीपालकसदासंत जैसदसतथाअनरअयात जैसदआसुजैजेवि
 धात ६३ जैकृतसखनहगभासिनेमि सन्वस्थसिंहजेकरनेमि जैभूतमहेश्वरआदिदेव देव
 सदेवभूतमहादेव जैगुरुउत्तरगोयतिल्लाम जैगोप्राधानगम्पहुअराम जैजपतिपुरातनप्र
 मुअकाम जैदेहभूतधुतभोक्तस्थाम जैभूरिदसिनहजैकर्मह जैसोषमअमजयजैमहोद जप्र
 सोमजपतिपरजितवृजस परमत्तमजैजेविनमेवेस ६४ जैसत्यसंधरासाहवीर जैसान्तप
 जैजेजीवधीर जैजेविनइतसाहीमुकुंद जैअमितयिक्रमहवदनवंद ६५ जैजैअभोनिधि
 अनेतात्म जैजपतिमहोदधिसेमहात्म जैजैअन्वकअजमहाअह जैजैस्वभावसुचिज
 सअगह ६६ जैजपतिप्रमोदनजितामित्र आनेदनदनहनेदमित्र जैजपतित्रियिक्रमस
 त्पथम जैकपिलाघाजमहर्षिसुर्म ६७ जैजपतिमेदनाकृतकृतग्य जैत्रियदविदसअ
 प्यतप्रग्य जैजैकृतोतकृतमहाअंग जैमहावराहगोविदअंग ७० जैकनकअंगदीजेसु
 यन जैग्रयगभीरुगहनचैन जैगभ्रचक्रअरुगदाधारि जैवधस्वांगअजितदशरारि ७१
 सकषनजैदिठकसनाथ जैवरुनवाउतनहअच्युताथ जैवत्तजपतिजैयुक्कराक्ष जैमहंम
 नहमगवानस्वान ७२ जैजैभगवनेदीकृपाल जैवनमातीहलधरविशाल आदित्यज्यो

तिश्चादित्यवेत्त जैनेसहिस्तुगतिस्तन्यमेस ७३ जैयंपरसजैस्वधन्य जैद्विनपददुहाहनश्च
कन्व जैजैतिदिविसप्रसमवदस जैवाचस्पतिजैव्यासहर्ष ७४ जैजैतिश्चनोनिजैत्रिसाम
जैजैसामगनिर्वानसाम जैभेषजमिषजसन्यासकारि जैसमजैसांतदुनिर्विकारि ७५ जैनि
घासांतिदुसुभगश्चंग जैजपतिपरापनजसश्चमंग जैसांतिदुषष्टाकुमुदकांत जैकुवतोसै
गोहितमुसांत ७६ जैगोपतिगोसावधमश्चस जैविषयिष्यश्चनवतीप्रतिज्ञ जैनिघ्रितात्मसं
धेयधेम जैजपतिथेसकतसिवसुनेम ७७ जैश्रीवहसश्रीवासश्रीद श्रीमंतश्रेष्ठश्रीपतिप्र
साद जैश्रीनिवासजैजपतिश्रीस जैश्रीविभावनदुश्रीनिधीस ७८ जैश्रीकरश्रीधरजपतिश्रे
ष्ठ जैश्रेष्ठप्रिमानविरचिधेय जैलोकत्रश्चाश्रेखसस्वंग जैसतानेदनेदीश्चभंग ७९ जैजैति
गनेस्वरविजितश्चात्म जैविधेश्चात्मजैपरात्म जैजयतिथिन्संसंसेउदीर्ण जैजैसतिकीर्
तियलश्चज्ञान ८० जैसर्वत्रचज्ञैजैश्चनीस जैसास्वतथिरभूसेमहीस जैभूषनभूतिविशो
कराम जैजपतिशोकनासनश्चकाम ८१ जैश्चचितश्चरिष्यमाननाथ जैकुम्भविसुद्धात्म
सुगाय जैजपतिविशोथनसुखवृद्ध अनिनुद्धजपतिनिनुदयकृच्छ ८२ जैप्रतिरथप्रयु
म्नवीर जैश्चमितविक्रमहसमरपीर जैकालनेमिदानवसचार जैसौरिसरदेवकिकुमार
८३ जैसूरजनेस्वरत्रिलोकात्म जैत्रिलोकेशकेसवसुश्चात्म जैकोसिविनासनद्विदयात
जैकामदेवजैकामपाल ८४ जैजपतिक्लतागमकामिकांत जैश्चनिरदेसवपुदांतसांत
जैविष्णुवीरजैजैश्चनंत जैजपतिधनजैसोपकंत ८५ प्रद्वाराप्रयुद्धकतवृद्धवृद्ध जैब्रह्म
विवर्धनपारवृद्ध जैजपतिब्रह्मविदब्रह्मिद्विस्तु जैजैवाह्ननवृद्धगपजिस्त ८६ जैनेवाह्न
नप्रियपुर्जधर्म जैजपतिमहाक्रममहाकर्म जैजपतिमहोरगमहानेज जैजपतिमहाकै
तुसर्पसंज ८७ जैमहाजत्वैजैमहाजप्य जैमहाहविषयैप्रमुक्ततप्य जपजपस्तम्बप्रस
वमिपार जपजपस्तोत्रजपस्तुतिउदार ८८ जपजपस्तोतारनप्रिसहपूर्त जैपूरीताकिप्रह
रुचर्त जैपुस्तकीर्तिजपपुन्यपूर जैजपश्चनामपुदुष्टदूर ८९ जपजपतिमतोजवतीर्थ
कारि वसुरेतवसुपद्रेजैपुरारि जैपुष्पुद्रेजैवासुदेव जपवसुजपवसुमनहविषदेव ९०
जपसक्तुनिसतकृतिस्वजाभि जपसन्नाजपसदभूतिस्वामि जपसन्त्यापनदुस्समेनजैजै

जदनायककंजनेन ६१ जयजयप्रतिमुजामुनिसंनिवास जयवासुदेवजयभूतवासु सुरवासुनिल
 जयजयअनतरूप दरयजुजयप्रतिदरयदअनूप ६२ जयजयअदिप्रदरधरउदरे जयजयअप
 गजितजयअधु जयविस्वमूर्तिजयमहामूर्ति जयशीघ्रमूर्तिजयजयअमूर्ति ६३ जयमूर्ति
 अनेकहजयअव्याक्त जयसतमूर्तिहुसतवदनयक्त जयभेकअनेकहमोदधाम जयस-
 जयवःजयकःसुनाम ६४ जयकिजयजयजयतनपरेस जयजयप्रतिअनूतमपदरेस ज
 मलोकवधुजयलोकनाथ जयजयमाधवजयजयगंजाय ६५ जयजयप्रतिभक्तवत्सलगोपाल
 जयसुवरनयरनेहमोगललाभ जयचेदनागरीजययरांग जयजयप्रतिधीरहाविषमसांग ज
 प्रसन्नयज्ञासीअचलथान जयजयप्रतिअमानीचलमदान ६७ जयमानदयान्महुलोकस
 मि जयजयत्रिलोकधकअमितनाम जयजयसुभेधुमेधनहृदयस जयसत्यमेधजयजयप्रद
 म् ६८ जयजयप्रतिधाराधाराधार जयनेत्रोवृथदुतिधरउदार जयसर्वसखभतमहल
 लाम जयप्रगहनिग्रहअगनाम जयजयप्रतिगारायजेनेकअंग जयचतुरमूर्तिसतकमलभे
 ग जयचतुरयाहजयचतुरअह जयचतुरवतीप्रिससेतजह १०० जयचतुरआत्मजयचतुर
 भाउ जयसदासरलकोमलसुभाउ जेचतुरयेदविदयेकपाद जयसमावर्तजयवृद्धावाद १
 जयनिवृतात्मदुरजेदुरेत जेदुरतिकमदुलेभअनेत जेदुरगअदुरगहुदुरावास जयदुरारिबु
 दुषदीर्घनाम १०२ जेजैसुभांगजेजैसुतेत जयजयप्रतिलोकसारंगसेत जयजयप्रतिजेतुवर्धनसु
 धम जयसंस्कृतजयमहाकर्म १०३ जयजयप्रकृतकर्मकतागमेस जयउदभवसेदरसेदरेस ज
 यसुंदसुलोचनरत्ननाम जेअर्कवाजसनयज्ञनाम १०४ जयजयप्रश्रीगीजयजयजयनेत जयसर्व
 ग्यातविर्जअनेत जयसुवरनविंदुअतोभ्यस्याम जयसर्ववाच्यप्रतिफलिललाम १०५ जय
 जयप्रतिमहाहृदमहागत जयमहाभूतसवजगतभने जयजयप्रतिमहानिधिकुमुदकुंद जेकुंद
 रपाजयसुहृमुकुंद १०६ जयसावनअनलहुअमृतआसि जयअमृतरूपआनेदरासि सर्व
 तसर्वमुषसुलभदास सुवतहुसिद्धन्ययोधवास १०७ रिप्रजितरिपुतापनेजेअमर्द अस्व
 स्यउदुवरजयअनेद वानरअंधुसदनसुजान जयसप्रजिद्धसहसार्चिमान १०८ सप्रैधस
 सवाहनअमूर्ति जयअनवअचिंत्यहकामप्रति जयसपकितमयनामनसकंद जयअनव

हतहृत्किंमथूनर्द १० जयगुणमृतिनिर्गुणैर्भक्तो जयस्थतस्वधूनजपस्वास्थसोन जपशा
 गवेसवर्धनद्विजस जयभारभृतहुकथिसहुप्रसंस ११ जयज्ञोतिजपनिजपजोगिरस जयस
 र्वकामप्रदपतिश्चनीस जयआश्रमममनहुतपतिष्णम जपजपमुपनेचुकुत्तलताम १११
 जपजयपतिवायुवाहनश्चद जपजपतिधनुर्धरधनुर्वेद जपदेरदेमेताश्चदमनाथ जपस्व
 सहस्रश्चपदानिताथ ११२ जपजपतिश्चतनिप्रमहुयमेस जयसत्ववानसाविकरसेस जयस
 त्यधर्मपारापनाज जयश्चमिप्राससत्यहुश्चवार्ज ११३ जयजपप्रियाहेजैश्चरहस्वामि जप
 जपतिनाथप्रियकृतश्चकामि जपजपतिविद्वापसगतिमुज्ञान जपश्रीतिवर्धनहुधुममहन
 ११४ जपज्ञोतिमुहुरिविसर्जनाथ जपहुतभुक्तविमुमुषकरमनाथ जपजपतिविरोचनजप
 सवित्र जपरविलोचनलीलाविचित्र ११५ जपजपश्चनेतहुतभोजिभोग जपसुषरनेकरहुश्च
 मलजोग जपजपश्चग्रजजपश्चनिर्विन्म जयसदानिधिनहियदिस्थिन् ११६ जपश्चद्रुतलो
 कनश्चापियात जपजपतिसनातनतममुज्ञान जपजपसनातजपकापिलजोगि श्रुमेक
 पिस्वाङ्गिदस्वाङ्गिभोगि ११७ जपजपतिस्वामि कृतजैश्चथौद जपस्वस्तिरहसिबहुजपश्च
 रोद जपचक्रोजपकुंलीनाथ जपजपतिविक्रमीश्चभेदाय १८ जपमदातिगजपज्ञादेवेद
 जपउर्जितसासनराजवेद जपजपतिसद्सहसिसिरस्वामि जपजपतिसर्वरीकरमुनामि १९
 जपजपश्चक्रपेसत्वहुदह जपजपश्चमेनाचरुमैप्रत्यक्त जपरतिनविदुतमक्रपाल जपवी
 तमपहुजदुवेसलाल १२० जपपुम्यश्चवनकीर्तनरसाल जपउत्तारनरबुवेसलाल जपहुःक
 निवृजपपुन्यसाल दुःस्वप्नविनासनजपमुलीत १२१ जीवनरतनवीरवृसेत जपजपतिप
 रजवास्थितश्चनेन जैनेश्चनेतश्चोविजितमन्नु जपजपतिभयापहृषवलपन्नु १२२ जपज
 सवतरशंगीरश्चात्म जपविदिसम्वासहुदिसप्रनात्म जैनेश्चनादिभुर्भुवलताम जैने
 मुवीरलक्ष्मीश्चकाम १२३ जपत्रुविर्गदजपजननरस जपजनजन्मादिमुविसेवीस
 जपभीमपराक्रमभीमकर्म आचारनिलेधानामुधर्म १२४ जपजपतिप्रजागर्भुष्णहा
 स जपउर्ध्वगर्भुष्णलक्ष्मीनिवास जपजपतिसतपयावारुणान जपजातरघनवहुयन
 प्रमान १२५ जपजावनिलजपजपानधने जपजपतिप्रानजीवनसुमते जपतनुतनुवि

नजप्रसकात्म जप्रजन्महरत्तजरागतिगात्म १२६ जप्रसूरभुवहस्वस्तरुस्तार जप्रसथि
 तामहउदार जप्रजप्रजप्रपतिजन्मरुप जप्रयागजयवाहनचन्द्रप १२७ जप्रजप्रतिजप्र
 मजप्रजकारि जप्रजप्रयीजप्रमज्जामुरारि जप्रजप्रतिजप्रसाधनपरस जप्रजप्रप्रच्यंतकत
 जैरमेस १२८ जप्रजप्रगुप्तचन्द्रान्नादचन्द्र स्वयजातच्यत्सजोनिहुयसन् वेधानसाम
 गापनगोविंद जप्रजप्रश्रेषादेवकीनेद १२९ जप्रजप्रतियापनासनछितीस जप्रजप्रतिसे
 षधारीमहीस जप्रजप्रवकीनेदकीनाथ जप्रजप्रकोरंसारंगहाय १३० जप्रजप्रतिगदाध
 रमाजावि जप्रजप्रतिच्योभ्याथागथानि जप्रसर्वषहरनायुधउदार रघुजरीनकेजप्रच
 धार १३१ रोहा मद्रसनासमप्रहकल्लोतकहितच्यौरमिलाय छंदभगतद्विष्टोपजेदिसोनुय
 लिहेहलगप्र बोः जप्रज्जुनदनदीनदपाला दासनकरसकसवकाला तुससमानकोउच्य
 पमउधारी तुम्हेलेवेधामुरतिहमारी २ अहेभागवतसहस्रचारा सत्यसत्यप्रभुरूपनुद्दा
 रा जानिरीनकरिक्रपांमहर्षि मेरुद्विषेवेदिजदुर्ग ४ रव्योसुगमभावाकरयथा आनंदच्यु
 यिनामकमुंभा ५ प्रामेनदिकछमोरिसपती हेसवजदुपतिकीकरती ६ जानदुमेनछेद
 कीवाली काव्यसास्त्रमेमतिनविशाली ७ अहेसक्तिनदिकछुरचनकी नदिसहस्रकछु
 दनववनकी ८ मोतिदिसकहेनद्विजो सवपायिनप्रधानकरिपुत्रो ९ अतिसेदोच
 लविनवारा होतनधर्मदिकरनविचारो १० मोतेअधिकनकोउकलिकामी प्रतुनकवहुं
 होनवदनामी ११ प्रभुकोसुरतिहोनद्विपनाशी यरोरहोजगजगनालहिमाही दोहा अथ
 मच्यत्सालहुआलसीकरहुअनुचिनेकर्म चलतिमोरमतिसर्वदाकरिवेहेतस्यम बोधार्
 कहलमिअपनेच्येगनगाऊ जोगाऊनोपारनयाऊ १ अहेदुपतिनलाननेहीना रिन
 दपालजानिअनिरीना २ मेरुद्विषेवेदिजदुर्ग आनंदच्युधिदिप्रोवनाई ३ प्रामेदहेसह
 रकोर तिनकेनामकहोमदमोई ४ दत्तिनजादवाहिकेवासी अतिसुखीलसुंदरमतिग
 ५ जिनकोनामअनेताचारी तिनकेपुत्रअसिवाचारी ६ रंगाचारप्रद्वेहेतिनेक सीलसुभ
 उच्यनूपमजिनके ७ व्याप्रवेदानव्याकरनआदिक सकलसास्त्रग्रन्थानामरजादिक ८
 नतिवेदावतारपरकाला तिनकेसिष्यसुपुत्रिविवाला ९ करिदाधारीभायगुधारे भरे

सहायक आग्रह मोर १० मोहनाजिके सिध्यमहाना रामचंद्रया दर्जसुजाना ११ तामुसिष्य
श्रीश्ववधनेवासा नामजासुरमानुजदासा १२ दोहा रतनसिवासनके विमलसौरमहंतप
रवीन रामपुनश्चरुभागवतमोदियणपजोदीन चौः वेदीतादिहाखके ग्याता सीतनुभा
उपभाउविष्याता १ नेऊकपाकरिभपेसहायक मोकोश्रुतिश्रानंदके रापक विदारा
मनामजिनकेरो सकलप्रधानप्रधाननिवेशे ३ छकुरामपत्रभोजिनको रामनाथनंदन
भोजिनको रामभक्ति सुभवेद्विउदारा करतसकलरसकाअश्रपारा ५ भरेपितुकोतीनो
मंची विसमानदेधर्मनिजंत्री ६ हेताकोनंदनहनुमाना सोईलियोपहंगुयमहाना ७
संवतवोनससैसुषणवन सालसातकोपरमसुहावन ८ कातिकमासअरंभदि
कीनो श्रानंदश्रुयुधुंगुयप्रवीनो ९ रवतवीजिगोवर्षहिचारी कियोकपाकरिपार
मुरारी १० वोनरससैगपारहकोसाला प्रसमासगुरुवारविसाला ११ कसपहद
समीसुषवाई धनकीजयसेकातिहेश्रुई श्रानंदश्रुवसुषुनिधिहिसुभुंया जोस
तनसंततसनयेथा १३ तवपहपयसमापतमप्रऊ ममवांछितपूरनक्षेगप्रऊ १४
दोहा सत्यसत्यमेकरतहोदोऊहाथउछप्र मेरीनहिकरतनिकशुसवकीहीनदराप
चौ४ भयोसमाप्रगुंथयउभागा येठेसुमथललथिमनवागा १ जमहरीगुरुमुकुंदपद
केज निजदासनकेभवधुमभंज २ जिनकेसुमिरनाकेपेसदाही रहतकलेसलेसता
ननाही ३ सोईभवसागरकोहैपोत जमअज्ञानकोमानउदोन ४ किंकरकुमुदकला
निधिसोई भवसासीकाटनअसितोई ५ अघनगहनकीदहनकराला दासमराल
नअमीरसताला ६ तयिततापत्रप्रजीवनकाही प्रेमपयोनिधिसोईसदाही ७ जन
मनमधुपसुषदश्रुविंदा भवरुजहरनअमीकरकंद ८ नदपतिपुकोकरनपयाना
हरिदासनकोसोईसुधाना ९ स्वानिबुंदचातिकदासनके कल्पवृत्तप्रजवनआस
नके १० अहेगाहणीकालआलके हेसुरसरिकलमलकरालके ११ पथीपतितनसी
तलथासा कुमुतितिमिरकेदीपनिकाया १२ दोहा तेईशरुदरिवरनकोपापप्रचंडपता
प रौगुंथरवराजप्रहसुनतमिवतभवताप चौपाई १७

हाथजोरिधरिमाथा १ जिनकेचरननारीसदाही महीमहीयमुकुटमनिष्ठाही २ कविको
 वेदकलयमजोरि सज्जनसरसिजसवितासोरि ३ धरनीमेधुवधर्मअधारा नीतिनिधुनय
 मज्जउदारा ४ ज्ञानविज्ञानवारिनिधिभाचो रघुपतिचरनकमलरतिराचो ५ दीननदारी
 वनकोयाचक विरचकउक्तिजुक्तिसरकनाचक ६ ईससरिसयालकपविवाह अधर
 रदनदेवधुनिधारा ७ सुहृदकुसुदगनससिसुषष्ठावन सरितद्वैतमतेसेसमुहावन
 रघुपतिरसरतननकोआकर जनअज्ञानतमहरनदिवाकर ८ सुभगुनजलचरजल
 नेधिभागे दाननतरुकाननसुषकारे ९ सरपरुषगिरिमध्यसुमेरा सीलविहंगकोथा
 नवसेरा ११ कीर्तिचंद्रिकाचारुवेदमा इतीविधातकरनभदमा १२ दोहा एकमुहैयकि
 मिकहिसकोपितुविमुनाथप्रभाउ जासुकपानेमोहसमरच्योग्नेधभीरिवाउ बोयारि सुह
 अमुहमयोजोहोरि सुमतिमुधारिस्निहेहुसवकोरि १ मैभागवतअर्थसवलीन्ही तोहि
 अनगनभायाकविहीन्ही २ हरिवंशहृअरुभारतआही औररघुवहुपगनमरजाही
 ३ गगसेविताआदिककेरी कथारुचीजोमजिमरी ४ कहकहृतेहि सनवधविचारी
 मैलिधिदिशोसुमतिमनदारी ५ कृष्णचरितअतिसुषदविचारी सुनेहुसुमतिपहविन
 पदमारी ६ मैअतिकरि कै उरहिठिठारि जोकछुवन्योसोदिशोवनारि ७ येअसमनमे
 अहेभगेस हरिचरनसगुनिकोउकरीनगेस ८ सज्जनप्रीतिसहितपदमोरि आनेदअ
 युधिगोथहिजोरि ९ पठेसुनेजोप्रीतिसमेत् भगवतदाससमाजसमेत् १० तिनकोव
 हृहेमारप्रनामा मोपरकृपाकरहिमतिधामा ११ देहिहरिहृिपहविनेसुनारि रघुराज
 हिलीजेअधनारि १२ दोहा जपररघुपतिजइयतिनमतिरचुनेदनजदराज मोमनअध
 नेवसकरहुविनेकरतरघुराज इतिश्रीमन्महाराजाधिराजवांधवसश्रीविस्वनाथसिंहा
 लजश्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजावहादुरश्रीकृष्णचंद्रकृपायाजाधिकारि
 श्रीरघुराजसिंहकृतआनेदासुनिधिसमाप्तमितीपूसवदि १२ का सं- १६ ४२ केरामराम